

PHẠM-HOÀNG HỘ

Cây cỏ Việt Nam

An Illustrated Flora of Vietnam

Quyển III

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

CÂY CỎ VIỆT NAM là một công trình khoa học mang tầm cỡ quốc gia và mang chứa nhiều tâm huyết của giáo sư Ts. Phạm Hoàng Hộ.

Thời kỳ đất nước còn chia cắt, giáo sư Phạm Hoàng Hộ đã từng nổi tiếng với công trình biên khảo lấy tên là *Cây Cỏ Miền Nam*. Sau ngày đất nước thống nhất, giáo sư Phạm Hoàng Hộ vẫn miệt mài làm việc trong những điều kiện khó khăn hạn chế. Ông đã bổ sung vào quyển *Cây Cỏ Miền Nam* một bộ phận thảo mộc quan trọng ở địa bàn các tỉnh phía Bắc. Với phần bổ sung này, tập sách *Cây Cỏ Miền Nam* được giáo sư Phạm Hoàng Hộ đổi tên thành *Cây Cỏ Việt Nam*.

Theo giáo sư Ts. Phạm Hoàng Hộ, Việt Nam là đất nước, có một thực vật chúng phong phú hàng đầu thế giới với khoảng 12.000 loài khác nhau. Trong tập sách này chúng ta có thể tìm thấy hàng ngàn giống loài tiêu biểu nhất. Mỗi giống loại được trình bày theo những tiêu chí khoa học và với độ chính xác cao. Cũng theo những tiêu chí đó, giáo sư Phạm Hoàng Hộ đã có một cách trình bày văn bản hơi khác thường. Ông đặc biệt chú ý đến những từ kép và viết chúng thành một từ dính liền ví dụ: hiểnhhoa, bàotử, thứdiệp, bàotửnang... Cũng có những từ được ông thêm vào những dấu gạch nối. Ví dụ: giả-baomô, gân-phụ, hoa-cánh-rời... Những cách viết đó, tuy không phổ biến nhưng chắc chắn không phải là không có ý nghĩa trong những văn bản khoa học.

Nên biết hiện nay trên thế giới chưa hề đã có mấy quốc gia - kể cả những quốc gia có nền khoa học tiên tiến - có được một công trình sưu tầm biên khảo

hoàn chỉnh về thảm thực vật trên đất nước mình. Để có được một công trình khoa học như *Cây Cỏ Việt Nam*, không biết phải tốn bao nhiêu chất xám, thời gian và tiền bạc? Điều may mắn là giáo sư Phạm Hoàng Hộ đã âm thầm dành hầu hết cuộc đời mình để đầu tư cho công trình này.

Lần đầu tiên *Cây Cỏ Việt Nam* được Nhà xuất bản Trẻ hân hạnh giới thiệu với bạn đọc. Chúng tôi hy vọng quyển sách này sẽ giúp ích không ít cho những người yêu khoa học, yêu thiên nhiên và yêu đất nước Việt Nam.

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

THAY LỜI TỰA

Thựcvậтчúng Việtnám có lẽ gồm vào khoảng 12.000 loài. Đó là chỉ kể các cây có mạch, chứ không kể các Rong, Rêu, Nấm.

Nước ta có một trong những thựcvậтчúng phongphú nhất thếgiới. Pháp chỉ có khoảng 4.800 loài, ÂuChâu 11.000 loài, Ấnđộ, theo Hooker, có khoảng 12-14.000 loài. Với một diệntích to hơn nước ta đến ba mươi lần, Canada chỉ có khoảng 4.500 loài, kể cả loài dunhập. Cả Bắc-Mỹ, rộng hơn nước ta gần 65 lần, chỉ có hơn 14.000 loài một ít mà thôi. Áchâu, một lụcđịa 23 lần rộng hơn ta, chứa khoảng 14.500 loài. Gần ta, chỉ có Malaysia và Indonesia nhập lại, rộng bằng 6 lần nước ta, mới có số loài cao hơn: số loài phỏngđịnh vào 25.000 (nhưng hiện biết chỉ vào 5.000).

Nguyênnhân của sự phongphú ấy phứctạp. Trước hết, Việtnám nằm trong vùng nhiệtđới, thuậnhợp cho sự sinhsôi nảy nở của câycỏ. Việtnám không có samạc. Lại nữa, Việtnám nằm trên khối Indosinias của vỏ Tráiđất bền vững từ mấy triệu năm nay, không chìm ngập dưới biển bao giờ. Rồi vào Nguyêndại đệtvứ, Việtnám không bị giáibăng phủ xua đuổi các loài, có khi không trở lại được như ở nhiều nơi. Sau rốt, Việtnám lại đã là đường giaolưu hai chiều giữa thựcvậтчúng phongphú của miền Nam Trungquốc, của Malaysia, Indonesia, và trong quákhứ gần đây, Philippines còn được nối liền với ta. Nên, nếu ở rừng Amazon, trungbình ta gặp được vào 90 loài/ha, ở Đông-nam-Á, ta đếm đến được 160 loài!

Sự phongphú ấy là một điểmphúc cho dân tộc Việtnám. Vì, như tôi đã viết (1968) "...Hiểnhóa là ân nhân vô giá của loài Người: Hiểnhóa cho ta nguồn

thức ăn căn bản hằng ngày; Hiênhoa cung cấp cho ta, nhất là người Việt nam, nơi sinh sống an khang. Biết bao cuộc tình duyên êm đẹp khởi đầu bằng một miếng Trầu, một miếng Cau. Hồi xưa, mấy ai trong chúng ta đã không chào đời bằng một mảnh tre để cắt rún, rời nhau? Lúc đầy nguồn sống, lúc nhàn rỗi, chính Hiênhoa cung cấp cho loài người thức uống ngon lành để saysưa cùng vũ trụ. Lúc ốm đau, cũng chính Cây cỏ giúp cho ta được thảo dược linh...

Các điều ấy rất đúng hơn với chúng ta, người Việt nam, mà ở rất nhiều nơi dân còn sống với một nền Văn minh dựa trên thực vật.

Những ân nhân của chúng ta ấy đang bị hiểm họa biến mất, tuyệt chủng, vì rừng nước ta đã bị đẩy lùi đến dưới mức độ an toàn, đất màu mỡ đã bị xói mòn mất ở một diện tích lớn, và cảnh samạc đang bành trướng mau lẹ. Đã đến lúc, theo tiếng nhạc của một bài ca, ta có thể hát: *"Thần dân nghe chăng? Sơn-hà nguy biến. Rừng dày nào còn, Xói mòn đang tiến... Đâu còn muôn cây làm êm ấm núi sông..."* Khotàng thực vậy ấy chúng ta có phận sự phải bảo tồn. Sự bảo tồn và phục hồi Thiên nhiên ở nước ta rất là cấp bách. Chúng ta có thể tự thực hiện, vì mỗi người của chúng ta, dù lớn dù nhỏ đều có thể góp phần vào sự bảo tồn ấy. Yêu nước không phải chỉ cầm súng chiến đấu, hiến thân vì tổ quốc mà thôi. Thời bình, người kinh doanh, tạo ra nhiều công ăn việc làm mới cho nhân dân, cũng đáng phục, đáng catụng? Và chúng ta? Bằng những cử chỉ nhỏ hằng ngày, sự đóng góp của chúng ta quan trọng không kém: Không quăng bậy một tia lửa, một tàn thuốc, là ta đã góp phần tránh nạn cháy rừng. Không đốn bậy một cây, là ta đã bảo vệ thiên nhiên của ta. Trồng cây không những là phận sự của Nhà nước, hay của các công ty lâm nghiệp. Chung quanh nhà chúng ta, chúng ta có thể tìm trồng một cây lạ, đặc biệt, hiếm của vùng hay chỉ có ở Việt nam. Nhân dân ta yêu cây cảnh, hoa kiểng, nhưng những ai nhàn rỗi cũng có thể trồng cây lạ hoặc một cây nào đó vào khoảng đất trống, là một nghỉ ngơi, mà cũng là một thú tiêu khiển không kém hay, đẹp. Các thôn, làng, thị xã nên có một công viên, hay vườn Bách thảo, không lớn thì nhỏ, để khoe các cây lạ, cây quý của vùng mình, không bắt buộc là cây hữu ích hay đẹp. Cây Dó đâu có gì lạ? Nhưng nó là niềm tự hào cho dân tộc vì từ thời Hồng Bàng, dân ta đã biết lấy trầm từ nó. Bạn có biết rằng, cả ngàn cây khác chỉ có ở Việt nam mà thôi! Các cây này còn có thể trồng như là cây che bóng mát dựa lộ, quanh nhà... Các làng, các quận huyện, các tỉnh nên tạo phong trào trồng nhiều loài cây lý thú như vậy. Ta không cần đợi đến các phong trào trồng cây gây rừng, không đợi các lâm viên, lâm trường, khu dự trữ để bảo vệ tài nguyên quí báu cho các thế hệ mai sau, mà

ta cũng có thể chính mình, trong mọi lúc góp phần vào sự bảo vệ thiên nhiên ấy. Trồng các cây lạ, đặc biệt ấy còn là một yếu tố quyến rũ du khách quan trọng: Lan Thủy tiên hương (*Dendrobium amabile*) của ta, chỉ có một vườn Bách thảo ngoại quốc trồng được và họ tự hào đến nỗi đã ghi trong “Sách Guinness thế giới” (1988)!

Hằng năm, ta có thể tuyên dương nhà nào, nơi nào đã trồng cây hay, lạ. Tất nhiên là công lao ấy tuy không bằng những ai đã đem vi khuẩn nốt sần *Rhizobium* vào để tăng năng suất đậu-nành, đã trồng được cây Dó tào trầm, đã dunhập lúa Thần nông, hay Nho... Nhưng nếu cả ngàn người, cả triệu người đóng góp cho non nước những “kế hoạch nhỏ” ấy, cả triệu cái nhỏ chắc chắn trở nên một khối đồ sộ.

Thực vật chúng ta với cả vạn cây cỏ như vậy nhưng mỗi loài đều có tên tuổi và nhiều đặc tính riêng của nó vô cùng lý thú. Dù bạn ở nông thôn hay thành thị, mỗi ngày, một khi bước ra khỏi nhà, bạn đều sẽ gặp, không cây này thì cỏ nọ, có khi nào bạn nghĩ rằng mình cần phải biết tên của chúng không? Rất cần đó bạn ạ, nếu ta biết mặt, biết tên của một cây, một cỏ, và rồi khi chúng ta đi đâu đó, chúng ta sẽ gặp lại nó, như gặp một người bạn thân quen, có phải sẽ đỡ lẻ loi và chuyến đi ấy sẽ có ý nghĩa hơn không? Cây cỏ, như trên đã nói, không phải là “cỏ cây vô loại” mà là những ân nhân nuôi dưỡng chúng ta, che chở, bảo vệ cho chúng ta, thậm chí còn chữa bệnh cho chúng ta nữa... Hy vọng rằng tập sách nhỏ này sẽ giúp cho các bạn trẻ nhận biết và làm quen nhiều hơn với những người bạn thiên nhiên hữu ích này.

PHẠM-HOÀNG HỘ

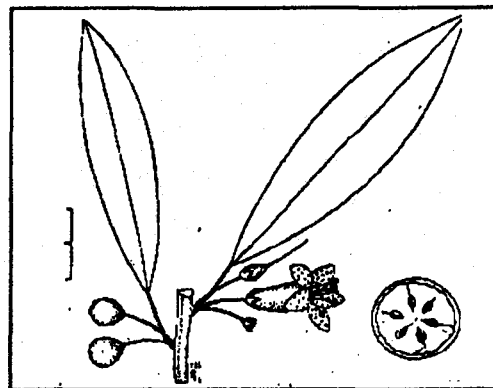
MYOPORACEAE : họ Báchsao.

7744 - *Myoporum biontoides* A. Gray. Báchsao.

Tiểu mộc hay bụi; nhánh non hơi đẹp, không lông. Lá mọc xen; phiến thon dài, dày, không lông, bìa nguyên hay có vài răng, gân-phụ không rõ; cuống dài 1,5 cm. Hoa 1-3 ở nách lá; cộng dài 2,5 cm; đài cao 4 mm, răng tamgiác, không lông; vành hình quạt, *tia, ống dài*, có lông mịn, tai 1 x 0,5 cm; tiểunhụy 4; noãn sào 6-8 buồng 1-noãn treo. *Quả nhẵn cứng* 6-8 nhân 1-hột nhỏ, có phôi nhũ.

Bờ biển, rừng sác: vịnh Hạ Long.

- Shrub; flowers gamopetalous, purple; drupe.

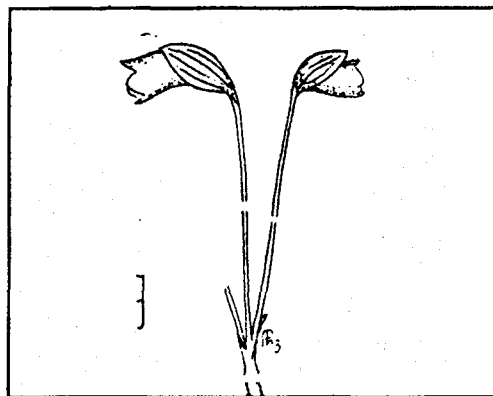
OROBANCHACEAE : họ Lêduong

7745 - *Aeginetia indica* (L.) Roxb.. Tai-dất ấn, Lêduong, Dắcô.

Toàn ký sinh rễ, không diệp lục; thân cao 3-6 cm, có vảy rái rác, cao 1 cm. Thân phát hoa thường cõ độc, cao 11-40 cm; cộng dài 15-25 cm; đài hình tàu nhọn, cao 1,5-3,5 cm, tím; *vành tím ở chót tai*, có *ống cong ngang*, dài 2-4 cm, tai 5; tiểunhụy 4; noãn sào thượng, 1 buồng, 4 đỉnh phôi trắcmô. Nang 2 mảnh; hột nhỏ, nhiều.

Nơi trắng, ký sinh trên Hòa bản, họ Gừng, vào 700-1000 m: BTN. Bồ, trị liệt dương, trị bất thụ, trị đới đường, đắp trị mụn nhọt.

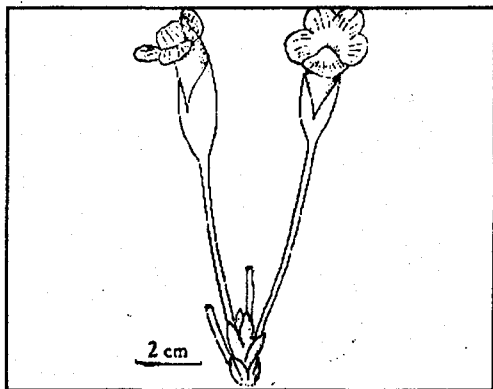
- Holoparasite on Poaceae or Zingiberaceae root; flowers violet (*Orobanche indica* L.).

7746 - *Aeginetia pedunculata* (Roxb.) Wall.. Tai-dất cộng.

Toàn ký sinh rễ; thân cao 10-20 cm, đỏ, có vảy to ở đáy. Hoa đơn thành tản phồng; cộng dài 5-10 cm; đài hình tàu nhọn, dài 4-5 cm, trắng hay hồng; *vành đứng có ống cong, trắng, tai lam*, dài 6-7 cm; tiểunhụy 4; noãn sào 1 buồng, 4 đỉnh phôi. Nang nở không đều; hột nhỏ, nhiều.

Nơi trắng, ký sinh trên Hòa bản, đến 2.000 m: BTN; I.

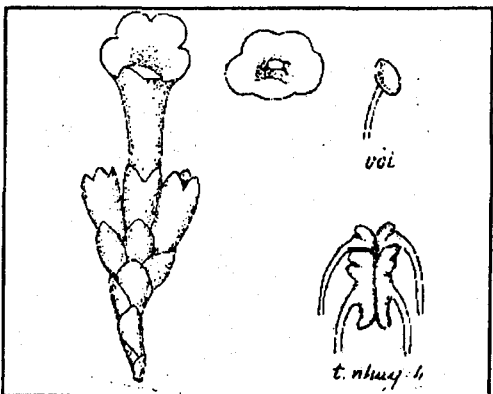
- Holoparasite on Poaceae root; flowers white with lobes blue (*Orobanche pedunculata* Roxb.).

7747 - *Christisonia hookeri* Cl. ex Hook.. Kiệtson Hooker.

Cỏ nhỏ, cao đến 10 cm, *ký sinh không diệp lục vào rễ* (Tre); thân củ ngắn, mang nhiều hoa ở nách một lá hoa to; đài hình ống có 3 răng tamgiác; vành trắng *vàng vàng*, tai 5, tròn tròn, y nhau, một tai có sọc lồi, to, vàng tươi; tiểunhụy 2 có hình thể thường, 2 có *phụ bộ dài* ở đáy bao phấn; nuốm hình lõng.

Trijan; VII.

- Holoparasite on Poaceae root; corolla yellowish.

7748 - Christisonia siamensis Craib. Kiệtson Xiêm.

Ký sinh không diệp lục vào rễ Lau (*Erianthus arundinaceus*), cao 10-15 cm; thân ngắn, to 6-8 mm, không lông, mang hoa có cọng dài 5-7 cm, từ 1 lá hoa; đài hình mo, phù tròn ở 1/2 dưới; vành có tai tím, đậm ở tâm, tai dưới có bớt vàng trứng-gà; tiểu nhụy thụ 2, lép 2; noãn sào không lông, nuốm hình lõng. Nang; hạt nhỏ, nhiều.

Cần thơ; II/1975.

- Holoparasite on *Erianthus arundinaceus*; flowers violet with a yellow blotch.

GESNERACEAE : họ Thượng tiên

1a - thân mộc, thường phụ sinh hay trên đá

Anna, Aeschynanthus

1b - thân thảo

2a - quả

Rhynchothecum

2a - nang ngắn hay hạ quả

3a - tiểu nhụy thụ 2; hạ quả

Epithema

3b - tiểu nhụy thụ 4

4a - có cổ thân đứng

Petrocosmea, Stauroanthera

4b - cỏ bò, Tr

Episcia

2c - nang dài hơn đài nhiều, nở thành 2-4 mảnh

3a - tiểu nhụy thụ 4

Lysionotis Loxostigma, Oreocharis, Boeica, Didissandra

3b - tiểu nhụy thụ 2

4a - nang vặn lúc chín

5a - vành có ống dài

Streptocarpus

5b - vành có ống ngắn

6a - lá dài thon, nhọn; vành như đều

Paraboea, Boea

6b - lá dài bầu dục hay hình muỗng

Phylloboea, Chlamydo boea

4b - nang không vặn

5a - nang xéo hay cong vì một thaitoà lép

Hemiboea

5b - nang ngay; thaitoà 2

6a - nuốm nguyên

Ornithoboea, Didymocarpus

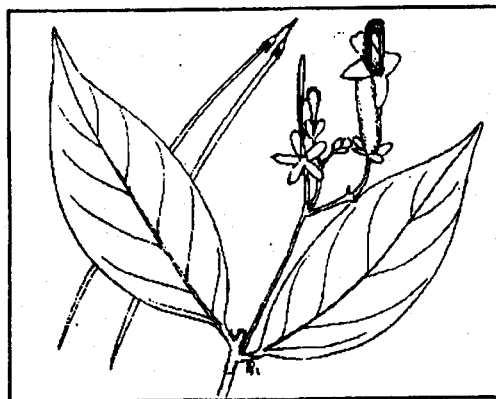
6b - nuốm chẻ hai

Chirita

Oreocharis, Slackea, Conandron

1c - không thân:

Trichosporeae:

7749 - Aeschynanthus acuminata Wall.. Má đào nhọn.

Tiểu mộc phụ sinh; vỏ ở thân già xám trắng. Lá có phiến dày, mập mập, mặt dưới trắng trắng, mặt trên không lông, gân-phụ rõ, mũi nhọn. Hoa trên chùm dài gần bằng lá; lá dài dính ở đáy; vành cao, đỏ; môi trên 2 thùy; tiểu nhụy 4, đỏ. Nang dài 9-15 cm.

Bạch mã; I.

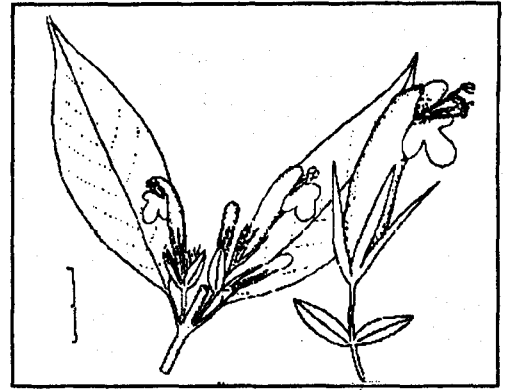
- Epiphytic; flowers red; capsules to 15 cm long.

7750 - *Aeschynanthus bracteatus* DC.. Mádào láhoa.

Tiểu mộc *phusinh*; thân cao 40 cm, to 4-5 mm, trắng trừ phần non. Lá có phiến thon to 7 x 3 cm, có khi congcong, dày, mặt trên nâu sậm, mặt dưới vàng xám, gân-phụ không rõ; cuống dài 7-10 mm, không lông. Tụ tán 3-hoa, ở nách lá, 2 lá hoa cao 1,5 cm; hoa có cọng; lá đài nhọn, dài 1,4 cm, không lông; vành đỏ, cổ ống dài 2,5 cm, môi dưới 3 thùy, thùy có 5-7 mm; tiểu nhụy thò, bao phấn 4 mm.

Công tum: Mangcảnh; VI.

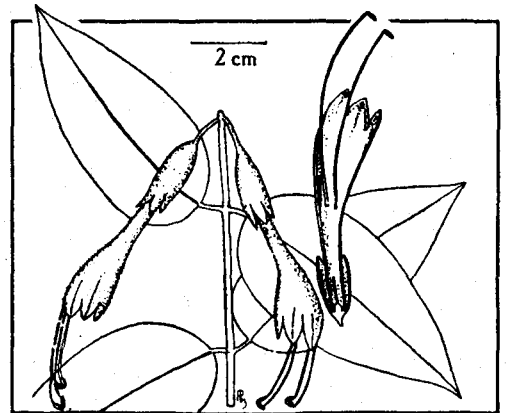
- Epiphytic; sepals 1.4 cm long; corolla red.

7751 - *Aeschynanthus evrardii* Pell.. Mádào Evrard.

Tiểu mộc *phusinh*; thân mảnh có lông dài. Lá có phiến bầu dục thon, hơi mập, láng, không lông, bìa nguyên, đầu nhọn, gân-phụ không rõ. Hoa đỏ cam; lá đài dính hơn 1/2; vành cao 7 cm, ống có lông mặt ngoài; tiểu nhụy 4, thò.

Đàlat; XI.

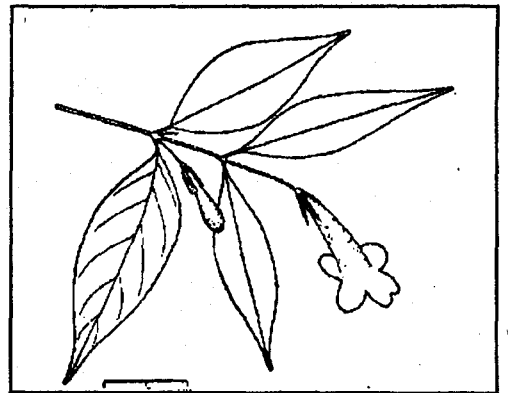
- Epiphytic; flowers orange red, 7 cm long, pubescent.

7752 - *Aeschynanthus garrettii* Craib. Mádào Garret.

Tiểu mộc *phusinh*; nhánh tròn, có sube vàng. Lá có phiến thon, to 6,5 x 2,2 cm, chót thon nhọn, có đuôi, đáy tà, gân-phụ 4-5 cặp, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu; cuống 4-5 mm. Hoa cô độc ở ngọn nhánh và nách lá, đỏ; cọng dài 1 cm; lá đài 5, dài 8-10 mm; vành có ống dài 3 cm, môi trên có thùy cao vào 10 mm; tiểu nhụy 4.

Sapa; VII.

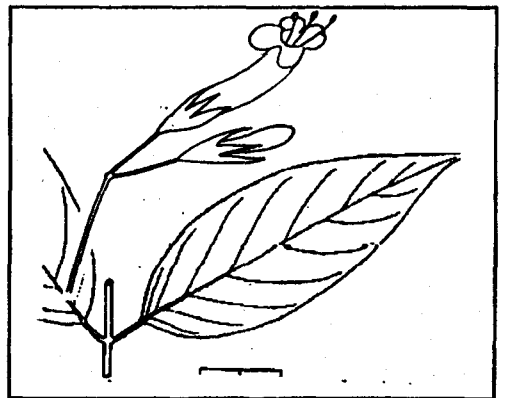
- Epiphytic; flowers solitary, red, 4 cm long.

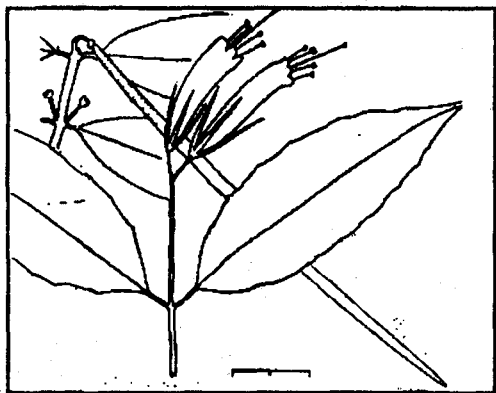
7753 - *Aeschynanthus hosseusii* Pell.. Mádào Hosseus.

Tiểu mộc *phusinh*. Lá có phiến bầu dục thon, to 9 x 3,5 cm, chót nhọn, đáy tà, bìa uốn xuống, dày mập, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 1,5 cm. Hoa đỏ thẫm; đài có ống vào 1 cm, tai nhọn; vành có ống dài 3 cm, môi trên có thùy nhỏ, môi dưới 3 thùy to; tiểu nhụy thụ 2.

Sapa.

- Epiphytic; flowers red; corolla tube 3 cm long.

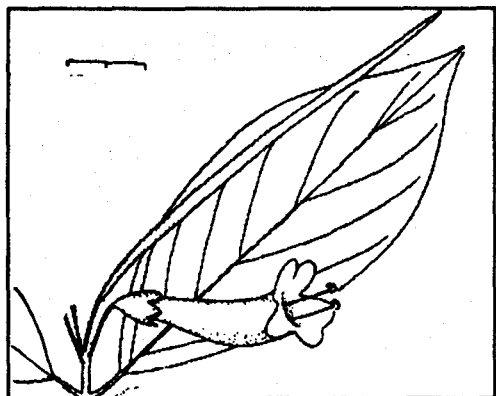

7754 - Aeschynanthus longicaulis Wall. Máđào thân-dài.

Phụsinh có nhánh không lông, có rễ ở mắt; vỏ trắng. Lá có phiến thon, dài 8-10 cm, rộng 1,5-2 cm, mập, không lông, gân-phụ khó nhận. Hoa 1-3 ở nách hay ngọn; cộng 5-10 mm; dài 9 mm; vành cao 2-3,5 cm, vàngvàng, miệng hương; tiểunhụy 4, thò, bao phấn tím; đĩa mật; noãn sào có lông. Nang dài 10-20 cm, to 3-5 mm; hạt có lông ở đầu và nhiều lông ở tế, dài 1,2 cm.

Màu lá tía đẹp. Phú Khánh, núi Dinh.

- Epiphytic; leaves purple; flowers yellowish, pink in centre (*A. marmoratus* T. Moore).

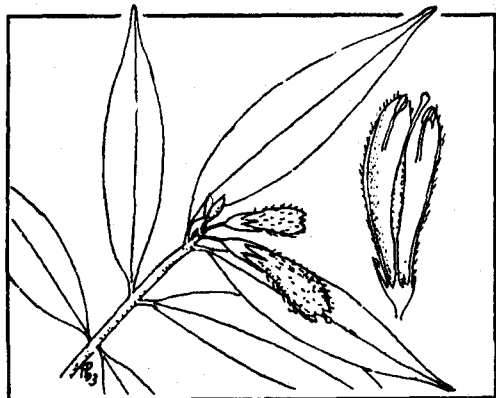

7755 - Aeschynanthus macranthus (Merr.) Pell. Máđào hoa-to.

Tiểu mộc phụsinh; nhánh không lông, to 3 mm. Lá có phiến bầu dục thon ngược, to 8-13 x 3-5 cm, chót thon, có mũi, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 5-8 mm. Pháth hoa như tán; lá hoa mau rưng; cộng hoa 1,5 cm; dài 1,6 cm, răng 3 mm, tamgiác; vành có ống dài 4-5 cm, mỗi trên có 2 thùy; tiểunhụy 2, thò. Nang dài 20-25 cm; hạt nhỏ, có lông mào.

Sapa.

- Epiphytic; umbel, corolla tube 4-5 cm long (*Trichosporum macranthum* Merr.).

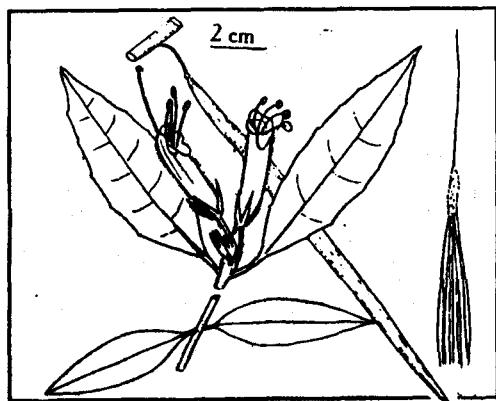

7756 - Aeschynanthus parasiticus (Roxb.) Wall. Máđào kysinh.

Tiểu mộc phụsinh. Lá có phiến thon hẹp, dày, láng, đầu có mũi dài, gân-phụ không rõ, bìa uốn xuống. Pháth hoa ở chót nhánh; hoa vàng cam; dài không lông, cao 1,5 cm; vành nhiều lông mặt ngoài, tai ngắn; tiểunhụy 4, không thò; noãn sào có cộng (thudai), không lông.

Đà Lạt.

- Epiphytic; flowers orange red, tomentose (*Incarvillea parasitica* Roxb.).

7757 - Aeschynanthus poilanei Pell. Máđào Poilane.

Tiểu mộc phụsinh; nhánh không lông, có rễ bất định. Lá có phiến thon dài, dài 4-6 cm, không lông, nhọn 2 đầu, gân-phụ không rõ. Hoa cô độc hay chụm ở nách lá; cộng dài 1 cm; lá dài rời, dài 5 mm; vành đỏ, hình ống dài 2 cm, rộng 5 mm, tai 2 mm; tiểunhụy 4, thò; đĩa mật dày. Nang dài 10-15 cm; hạt dài 2-3 mm có một lông dài ở một đầu, chụm lông ở đầu kia.

800-1.200 m: Bình Trị thiên, Đà Nẵng, Công Tum, Nha Trang; III, 3. Lá sắc cho phụ nữ mới sanh.

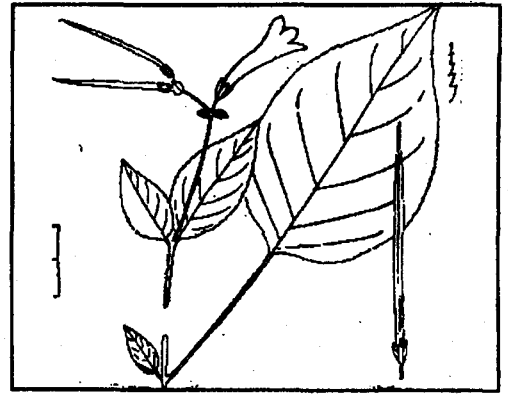
- Epiphytic; flowers red; corolla tube 2 cm long; capsules 10-15 cm long.

7758 - *Loxostigma griffithii* (Wight) C.B. Clarke. Xuyên thu.

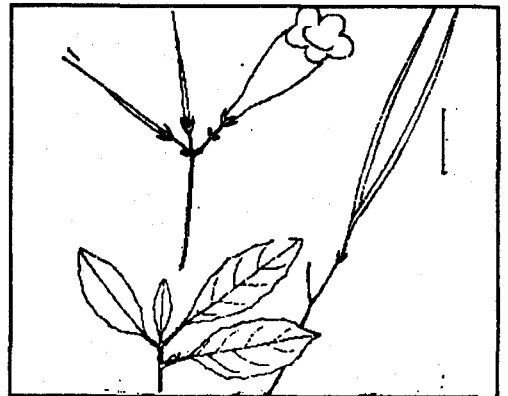
Bụi; thân bò rồi đứng. Lá mọc đối, không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan rộng, to 18 x 9 cm, chót nhọn, đáy tròn, bìa có răng, gân-phụ 9 cặp, có lông sát hay dày; cuống dài 1-9 cm. Hoa ở chót nhánh cạnh; lá đài như rời nhau, cao 7 mm; vành cao 3 cm, tai 5, như nhau; tiểu nhụy 4, không thò. Nang dài 7 cm.

Thềm ẩm: Sapa; IX, 9.

- Bush; leaves unequal by 2; corolla 3 cm long; capsules 7 cm long (*Didymocarpus griffithii* Wight).

7759 - *Lysionotis pauciflora* Maxim. Nở-lung i-lt-hoa. Tiểumộc phusinh, nằm rồi đứng, cao 20-30 cm; nhánh mảnh, lông ngắn, xám, có lông. Lá không bằng nhau ở mỗi cặp; phiến bầu dục, to 3-4 x 1,5 cm, bìa có ít răng, có khi to, đen đẹp lúc khô; gân-phụ 7-11 cặp, không rõ mấy; cuống dài 1 cm, có lông. Pháthoa trên cọng dài, 1-3 hoa; lá hoa 5 mm; cọng hoa 8-12 mm; lá đài như rời, thon, dài 4-5 mm; vành có ống 3 x 1,2 cm, tai 5, bằng nhau; tiểu nhụy không thò. Manhnang dài 8 cm.

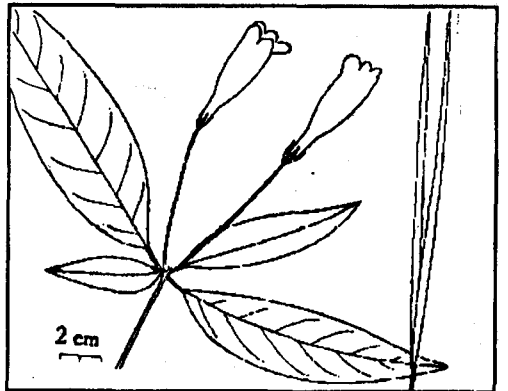
Sapa; VII, 7. Ngâm trong rượu trị ho, đau lưng.

- Epiphytic; leaves unequal by 2; corolla tube 3 cm long; follicles 8 cm long.

7760 - *Lysionotus petelotii* Pell. Nởlung Pételot.

Tiểu mộc phusinh, nằm rồi đứng, cao 30 cm; nhánh không lông, có cạnh. Lá gần gần nhau, không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, to 7 x 2 cm, gân-phụ 7 cặp, mỏng, màu lục khi còn tươi, đen đẹp lúc khô; cuống dài 1-2,5 cm. Hoa 2-3 ở nách lá chót; cọng mảnh, dài 6-7 cm; đài 6 mm; vành có ống hẹp (1,5 cm) rồi rộng, môi trên 2 thùy tròn, cao 6 mm, môi dưới 3 thùy, thùy giữa to 10 x 6 mm. Manhnang dài 10 cm.

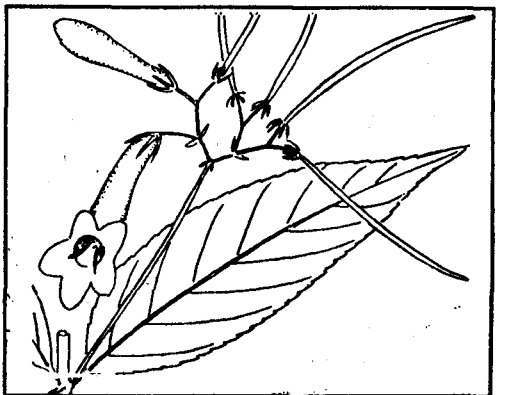
Sapa; IX, 9.

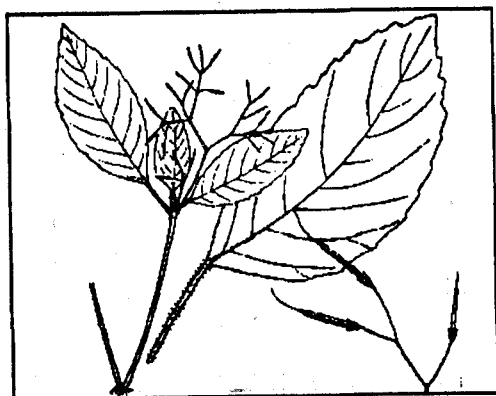
- Epiphytic shrub; corolla tube 1.5 cm long; follicles 10 cm long.

7761 - *Lysionotus serratus* D. Don. Nởlung răng-nhọn.

Tiểu mộc có nhánh tròn, không lông. Lá chụm 3; phiến tròn dài thon, đến 10 x 3,5 cm, chót nhọn, bìa có răng nằm, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1 cm. Tután lưỡng phân thưa, có cọng dài, ở nách lá; lá đài như rời; vành có ống dài 4 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3 thùy, cao 1 cm; tiểu nhụy thò. Nang dài 6 cm.

- Leaves ternate; corolla tube 4 cm long; follicles 6 cm long (*L. ternifolia* Wall.).

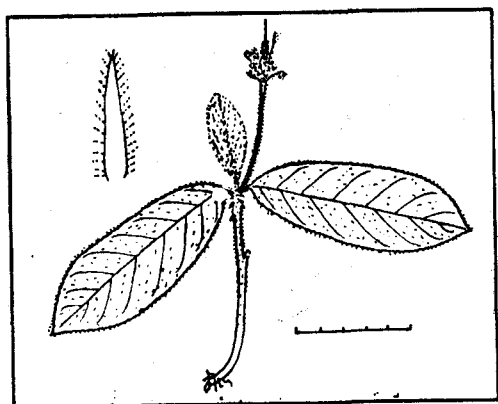

7770 - *Boeica ferruginea* Drake. Bê-ca sét.

Cỏ *daniên*; thân cao 20-25 cm, có lông ngắn, màu sét. Lá có phiến bầu dục, đến 9 x 4,5 cm, gân chánh ngay hay cong, bìa có răng thưa, gân-phụ 6-8 cặp, mỏng, mặt dưới có lông vàng; cuống có lông đỏ sét. Tán 3-phân ở nách lá, thưa, nhiều hoa; cọng mảnh; hoa nhỏ; lá đài hẹp, dài 2 mm. Nang cao 1,3 cm, nhọn 2 đầu; hạt nhiều, rất nhỏ.

Trên vùng vôi: Chợ Bờ (Hasonbinh); XI, 11.

- Perennial; ferruginous pubescence; capsules 1.3 cm long.

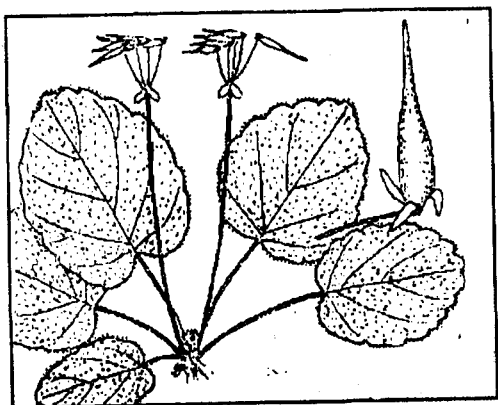

7771 - *Boeica porosa* C.B. Clarke in DC. Bê-ca sộp.

Cỏ có thân nằm rồi đứng, dài 20 cm, có lông xám vàng. Lá có phiến bầu dục, to 10 x 4 cm, có lông phún và nằm, nhám, bìa có răng nhiều, mịn, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 4-5 mm. Pháthoa trên cọng dài 4-5 cm, như tán dầy; hoa trắng; lá đài rời, dài 5 mm, dày lông; vành cao 5-7 mm; tiểunhụy 4, vàng; noãn sào có lông. Nang dài 1 cm; hạt rất nhỏ.

Rừng trên vùng vôi.

- Ascending herb; leaves rough; flowers white; capsules 1 cm long.

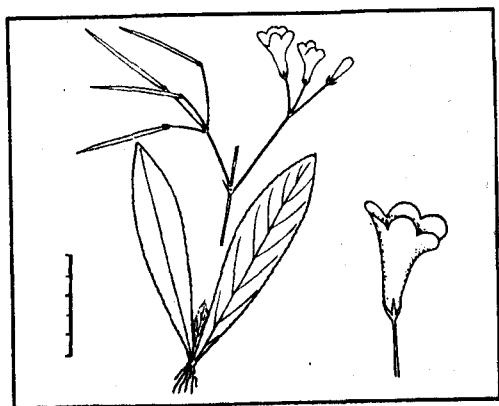

7772 - *Slackia tonkinensis* Pell. Lắc bắc bộ.

Cỏ có thân ngắn, dày như củ. Lá mọc chum; phiến xoan tròn, có lông dày và rìa lông, gân-phụ 3 cặp, bìa có răng tròn, to; cuống dài bằng phiến. Tán trên cọng dài 10-15 cm, đứng; tổng bao do 2 lá hoa cao 1 cm; dài bất xứng do 5 lá đài rời, cao 4 mm; vành cao 1 cm, tai 2 mm; tiểunhụy 4; đĩa mật to. Nang có mỏ, dài 6-8 mm, nở làm 4 mảnh; hạt tròn dài, nhỏ.

Núi cao: Sapa, Ngọc Lĩnh; 3.

- Leaves tomentose; corolla 1 cm long; capsules 6-8 mm long, valves 4.

7773 - *Didymocarpus bonii* Pell. Song quả Bon.

Cỏ không thân. Lá chum ở gốc, thon, to 7-10 x 2-3 cm, có lông thưa, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 6 cặp; cuống 0-1 cm. Trục pháthoa dài 5-6 cm; cọng hoa 3-6 cm; lá hoa 5 mm, có lông; lá đài hẹp, cao 3 mm, có lông tiết; vành tím, không lông, tai 5; tiểunhụy thụ 2, lép 2; đĩa mật; noãn sào có lông tiết. Nang dài 4,5 cm, rộng 2-3 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Mầuson, Chợ Gành.

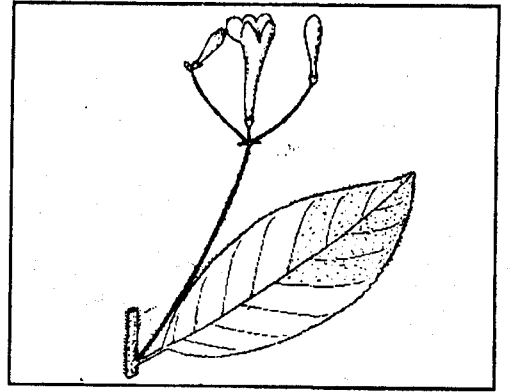
- Acaule; leaves pubescent; flowers violet; capsules 4.5 cm long.

7774 - *Didymocarpus poilanei* Pell.. Songquá Poilane.

Tiểu mộc cao 0,7 m; nhánh có lông mềm, lông dài 6-10 cm. Lá có phiến bầu dục hay thon ngược, to 8 x 3 cm, đáy bất xứng, có lông mềm như nhung mịn, mặt trên nâu, mặt dưới vàng, bìa rìa lông, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 3 cm, có lông. Tụ tán ít hoa, cọng 8-10 cm; cọng hoa dài 5-25 mm; hoa có đài dính, ống 3 mm, tai 1 mm; vành đỏ, dài 3 cm, 2 môi, môi dưới 3 thùy; tiểu nhụy lép 2; noãn sào có lông.

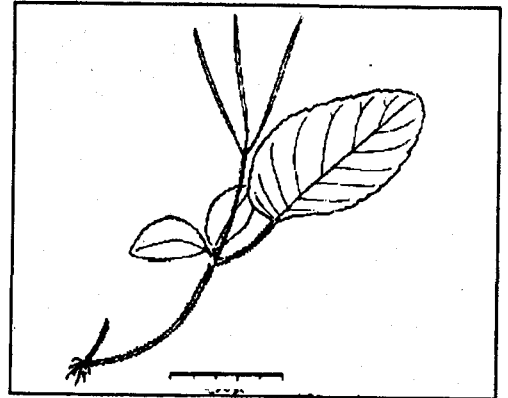
Nhatrang.

- Shrub 0,7 m; leaves softy velvety; flowers red.

7775 - *Didymocarpus pulchra* C.B. Clarke in DC.. Songquá đẹp.

Cỏ nhỏ, cao 20-30 cm, nhánh có lông xám tro. Lá có phiến xoan, bất xứng, to 4,5-11 x 2,7-7 cm, gân-phụ 6-8; cuống ở lá trên ngắn đi. Tụ tán ở chót nhánh và nách lá, có lông trăn, trên cọng 6-8 cm; cọng hoa dài 1 cm; lá đài 7 mm, có lông; vành tím tím, dài 2-3 cm. Nang dài 5-6 cm; hạt rất nhỏ, nhiều.

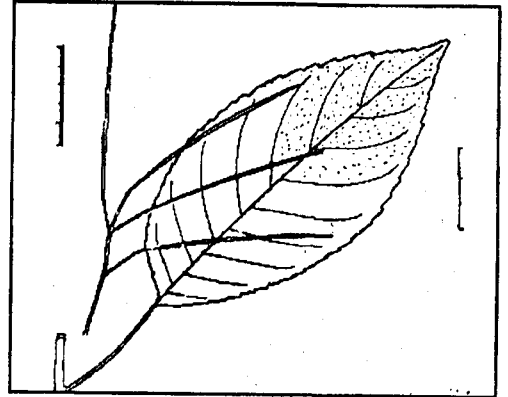
- Herb 20-30 cm, grey pubescent; corolla pale violet, 2-3 cm long.

7776 - *Chirita anachoreta* Hance. Cây rita ẩn dật.

Cỏ có thân có vỏ trắng. Lá có phiến bầu dục, to 10-11 x 5 cm, đáy bất xứng, mỏng, có lông nằm, bìa có răng gân-phụ 9-11 cặp; cuống dài 3 cm. Hoa có đài có ống dài 6 mm, tai 5mm, nhọn; vành có ống dài, hẹp, tai 5; noãn sào có lông. Nang mảnh, dài 5 cm. $2n = 18$

Sapa.

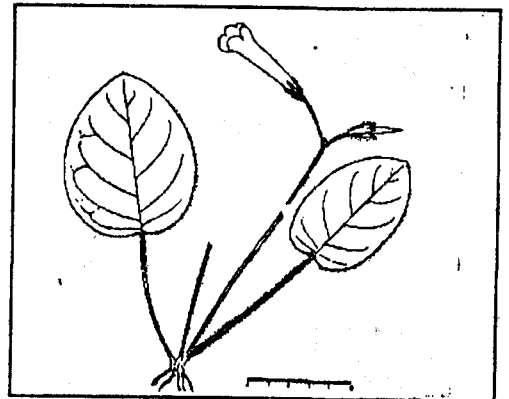
- Herb; white bark; calyx with tube 6 mm long; follicles 5? cm long.

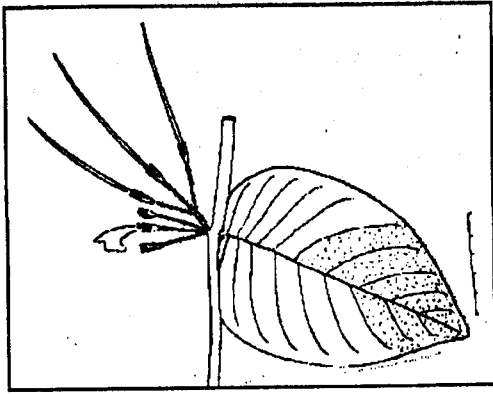
7777 - *Chirita annamensis* Pell.. Cây rita Trung bộ.

Cỏ không thân. Lá có phiến xoan xoan rộng, to 5-7 x 3-6 cm, chót tằm, đáy lõm, gân-phụ 5-6 cặp, 2 mặt có lông nhung; cuống dài 5-9 cm. Pháth hoa có cọng dài 9-10 cm, có lông; hoa 1(2); lá đài nhọn, cao 1 cm; vành dài 4,5 cm, có lông mềm, tai 5, tai trước dài hơn một ít; tiểu nhụy thụ 2; noãn sào không lông. Nang dài 5 cm, rộng 3-4 mm.

Hòn Bà (Phước Khánh).

- Acaule; leaves velvety; corolla 4.5 cm long; capsules 5 cm long.

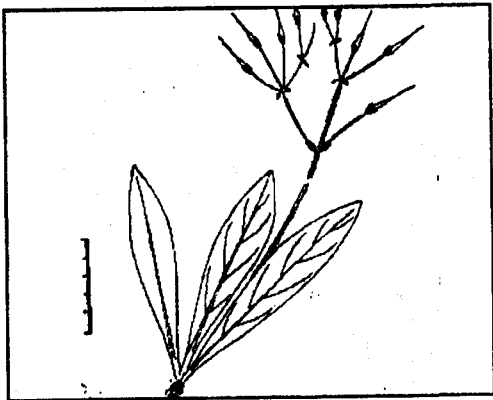

7778 - Chirita aratiformis D. Wood. Câyrita ngái.

Cỏ. Lá có phiến hình xoan tim, to vào 10 x 7 cm, đầu tù nhọn, đáy lõm, có lông mịn, gân-phụ 10 cặp; cuống 4-6 mm. Pháthoa *đổdiện* với lá; cọng ngắn, hoa nhiều, *màu lam tím*; cọng hoa dài 1,3 cm; đài cao 5-8 mm; vành dài 2,5 cm. Nang dài 6-8 cm.

- Leaves pubescent; flowers blue violet; capsules 6-8 cm long.

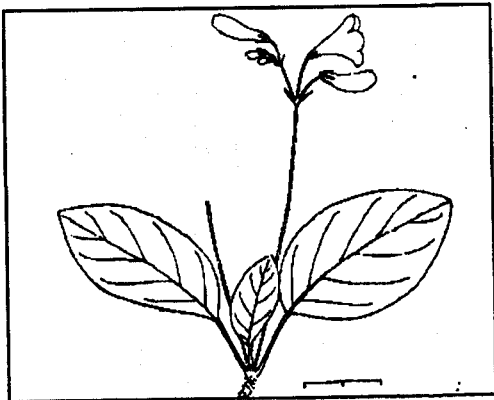

7779 - Chirita balansae Drake. Câyrita Balansa.

Cỏ không thân. Lá có phiến thon ngược, to 15 x 4 cm, chót nhọn, đáy tù hẹp trên cuống, có lông phún; cuống 1 cm. Tụ tán hay tán vào 15 hoa, trên cọng dài 15-25 cm, có lông; cọng hoa 3-6 cm; lá dài tròn dài, nhọn, có lông; vành *hường*, không lông, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy thụ 2; noãn sào không lông. Nang nhọn, dài 3-4 cm.

V.

- Acaule, hirsute; flowers pink; capsules 3-4 cm long.

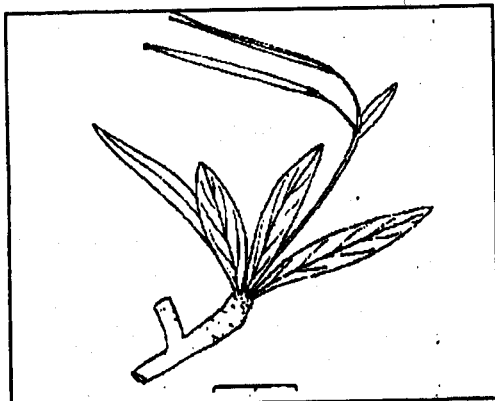

7780 - Chirita colaniae Pell. Câyrita Colani.

Cỏ có thân ngắn, cao 1-1,5 cm, to 5-6 mm. Lá có phiến xoan, to 4-5 x 2-3 cm, chót tù, đáy hơi *bất xứng*, mềm, dòn, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 2-7 cm. Trục pháthoa dài 15 cm; *hoa to tím*; cọng dài 1-1,5 cm; lá dài nhọn dài 4 mm; vành cao 1,5 cm, tai 5, bằng nhau. Nang.

Rừng rất ẩm: Bạch mã.

- Stem 1-1.5 cm; leaves asymmetrical; flowers violet 1.5 cm long.

7781 - Chirita drakei B.L. Burtt. Câyrita Drake.

Cỏ có thân cao 3-4 cm, to 6-7 mm. Lá có phiến thon hẹp, to 4-6 x 1 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 3-4 cặp; cuống vàng. Hoa trên cọng dài 4-5 cm; cọng hoa dài 1,5 cm; đài cao 3 mm. Nang dài 4,5 cm, to 2,5 cm.

Quảng yên, Hạ long.

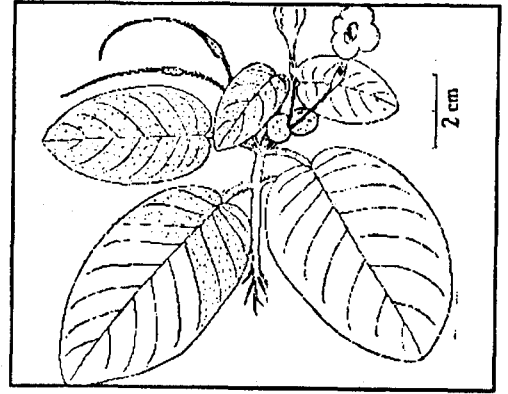
- Stem 3-4 cm long; calyx 3 mm; capsules 4.5 cm long (*C. bracteosa* Drake).

7782 - *Chirita involucrata* Craib. Câyrita tổngbao.

Cỏ cao 5-8 cm. Lá có phiến bầu dục, to 4-8 x 3-4,5 cm, đáy hình tim, có nhiều lông, mặt dưới thường đỏ, gân-phụ nhiều; cuống 1,5 cm. Pháthoa 2 hoa, có 2 láhoa tròn; cọng dài 1,5 cm; dài 1 cm, trắng; vành cao 1,5-2 cm, rộng 1,5 cm, tím tím; tiểunhụy 2 mà bao phấn dính nhau.

Hàtiên; X.

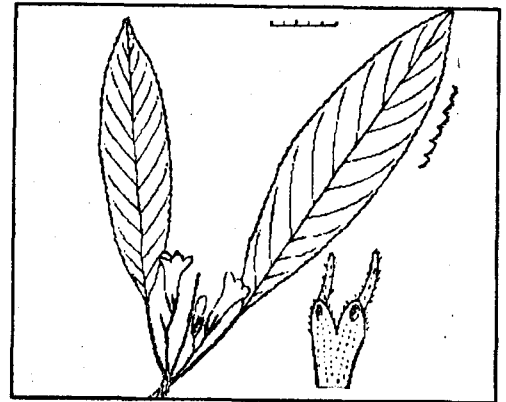
- Bracts orbicular; calyx white; corolla pale violet.

7783 - *Chirita corniculata* Pell. Câyrita sùng.

Cỏ có thân rất ngắn. Lá có phiến thon hẹp, to 20-25 x 6-8 cm, mỏng, ít bất xứng, mặt trên ít lông, mặt dưới có lông dày, gân-phụ 9-12 cặp, bìa có răng nhỏ; cuống 6-10 cm, có lông. Pháthoa ngắn, dài bằng cuống lá; dài có lông, dài 1,5 cm, xẻ đến 1/2; lá dài có mỏng; vành to, trắng tím tím, dài 5,5 cm; tiểunhụy 2; noãn sào hẹp dài, có lông. Nang dài 3-4 cm.

B: Ban-cốc.

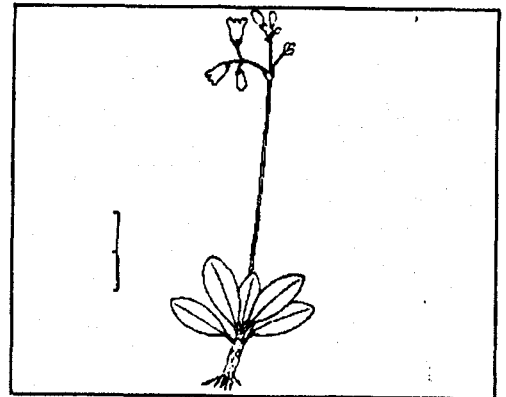
- Leaves densely pubescent beneath; flowers white, violet tint; capsules 3-4 cm long.

7784 - *Chirita cynostyla* Burret. Câyrita thiênnga.

Cỏ có thân cao 2-4 cm, to 8 mm. Lá tụ ở chót thân, có phiến bầu dục, to 1,5-2 x 1 cm, dày, bìa uốn xuống, có răng; cuống 1 cm. Trục pháthoa cao 10 cm; lá dài trắng ở mặt trong, hương mặt ngoài; vành hơi trắng, tai như nhau.

Trên đá.

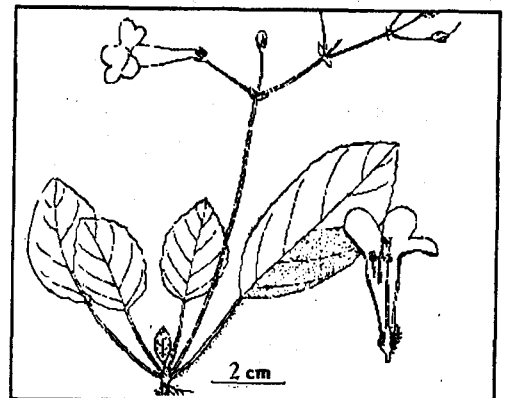
- Epilithic herb; corolla whitish, lobes equal.

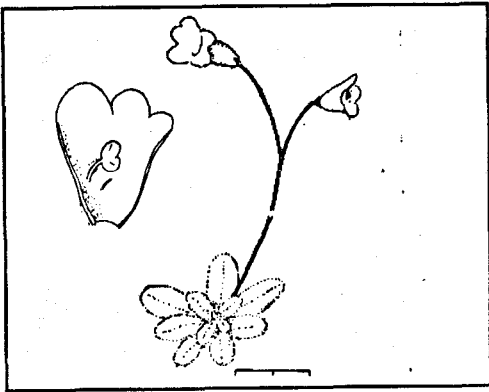
7785 - *Chirita eberhardtii* Pell. Câyrita Eberhardt.

Cỏ; thân cao 2-10 cm. Lá mọc xen; phiến dày lông nằm, gân-phụ 3-4 cặp; cuống dài 2-4 cm. Tụ tán thưa; lá dài rời, cao 6 mm, có lông; vành trắng có sọc tím, dài 3 cm, tai tròn; tiểunhụy thụ 2, lép 2-3. Nang dài 3 cm; hạt nâu, hình thoi.

Rừng ẩm, 300-500 m: Thừa thiên, Đà Nẵng; IV.

- Leaves tomentose; flowers white, violet striped; capsules 3 cm long..

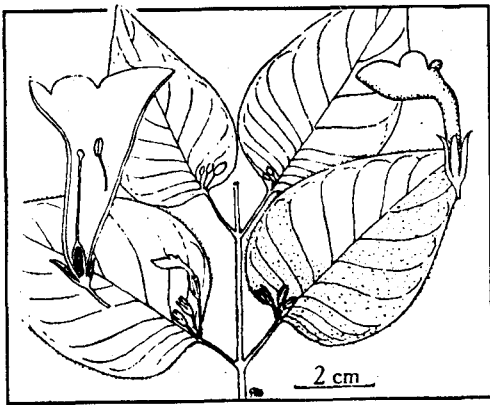
7786 - *Chirita gemella* Wood. Cây rita một-cặp.

Cỏ có thân rất ngắn. Lá mọc *chùm ở gốc*; phiến xoan bầu dục, dài 2-4 cm, có *lông dày*, gân không rõ; cuống ngắn. Trục phát hoa dài 15 cm; hoa 2; cọng hoa dài 3-4 cm; đài có ống dài 1,5 cm, tai 3 mm; vành có ống 1 cm, 2 môi, gần như bằng nhau; tiểu nhụy thụ 2, chỉ có lông; noãn sào có lông.

B

- Acaule; leaves tomentose; flowers 2; stamens

2.

7787 - *Chirita hamosa* R.Br.. Cây rita móc.

Cỏ; thân cao 20 cm. Lá mọc *đối*; phiến xoan tim, dài đến 15 cm, bìa nguyên hay có răng tằm, mặt trên có lông thưa. Hoa 1-3, *mọc ở đầu cuống lá*; cọng 1-2 cm; lá đài 5, dài 1 cm; vành *trắng hay tím*, dài 2 cm; tiểu nhụy 2. Nang dài 3-9 cm.

Trên vùng vôi: B đến Hà Tiên; III.

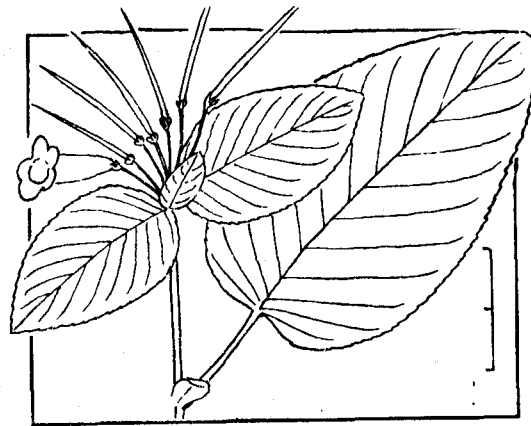
- Flowers 1-3, on the end of petiole, white or violet.

7788 - *Chirita lavandulacea* Stapf. Cây rita tím.

Cỏ cao hơn 40 cm; thân tròn, không lông, to 1 cm ở đáy. Lá có phiến xoan, to 7 x 4 cm, đầu tằm, đáy lõm, mỏng, có lông thưa, bìa có răng, gân-phụ 11 cặp; cuống 1-6 cm, lá xoan. Hoa trên *tụ tán ngắn ở ngọn*; cọng hoa dài 1,5-2 cm; đài cao 3-4 mm; vành có ống cao 1,3 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3; tiểu nhụy 2. Nang dài 6-8 cm.

Bà Nà.

- Herb 40 cm high; corymb terminal; capsules 6-8 cm long.

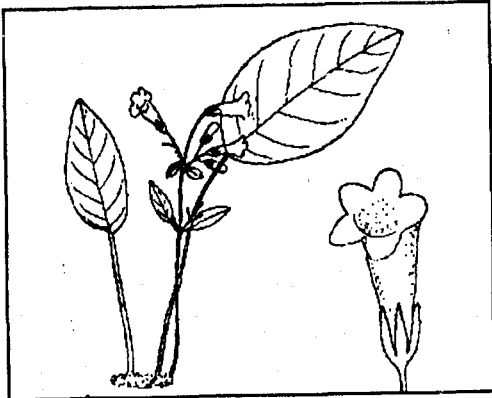

7789 - *Chirita macrophylla* Wall.. Cây rita lá-to.

Cỏ có thân *nằm* to 4-5 mm. Lá mọc *đối*; phiến xoan, to 12-18 x 8-12 cm, *không lông*, bìa có răng không đều, đáy bất xứng, gân-phụ 5-9 cặp; cuống 5-10 cm. Phát hoa ở nách lá và ngọn, *tụ tán* 5-6 hoa to; lá hoa và tiền diệp xoan, dài 2 cm; đài có ống 1,5 cm, tai 4-5 mm; vành *trắng*, ống 5,5 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3 thùy tròn, cao 5-7 mm; tiểu nhụy thụ 2; noãn sào hẹp dài. Nang dài 4 cm.

B.

- Limb glabrous; corolla white, 5.5 cm long; capsules 4 cm long.

7790 - *Chirita minutihamata* Wood. Câyrita mọc nhỏ.

Cỏ cao 30-50 cm; thân có *mày* tróc. Lá có phiến xoan thon, to 6-7 x 2,7 cm, đầu tù, đáy tù nhọn, có *lông nhung* dịu khi sờ, gân-phụ, bìa có răng; cuống dài 1,5-2,5 cm, dày lông phún. Pháthoa có cọng dài 10 cm; hoa ít; cọng dài 1,5 cm; lá đài thon, đến 1 cm. Manh nang to, dài 3,5-4 cm.

Trên đá, dưới Tre: Ngọc-Pan, 2.300 m; XII

- Epilithic; calyx 1 cm long; follicles 3.5-4 cm long.

7791 - *Chirita pellegriniana* P.L. Burret. Songquá Balansa

Cỏ có thân rất ngắn. Lá có phiến bầu dục cong, bất xứng, chót tròn, to 13-20 x 6-10 cm, bìa giùn, có lông thưa 2 mặt, gân-phụ 5-6 cặp, như chân-vịt; cuống 5 cm, dẹp, có cánh. Pháthoa ít hoa, biệt chu ?; lá đài 5-6 mm; *vành lam tím*, 2 môi, có lông, ống dài 2 cm, thùy 6-10 mm; tiểunhụy thụ 2, lép 2; noãn sào có lông. Nang có lông mịn, dài 3-4 cm, hạt rất nhỏ.

Trên đá vôi, với rêu: Bavi. Lá mậpmập như Begonia.

- Leaves asymmetrical, pubescent; flowers violet; capsules 4 cm long (*Didymocarpus balansae* Pell.).

7792 - *Chirita poilanei* Pell. Câyrita Poilanei.

Cỏ không thân, dạng như Ráng. Lá có phiến thon, dày, mặt trên không lông, mặt dưới và bìa có *lông nằm dày*, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 2-9 cm. Hoa *cô độc*; lá đài hẹp, dài 1 cm; *vành lam*, dài 4-5 cm, tai tròn; tiểunhụy thụ 2, lép 2. Nang dài 4-5 cm; hạt nhỏ, nhiều.

Lông suối ở rừng, vào 200 m: Phú Khánh; V.

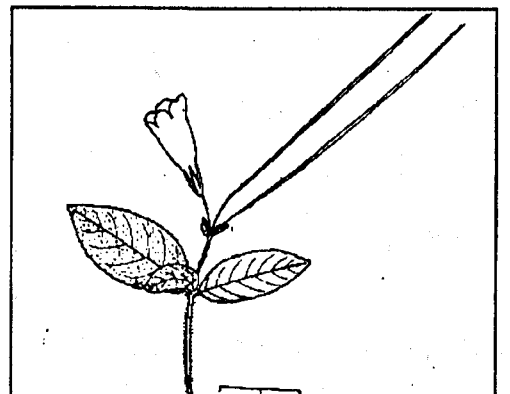
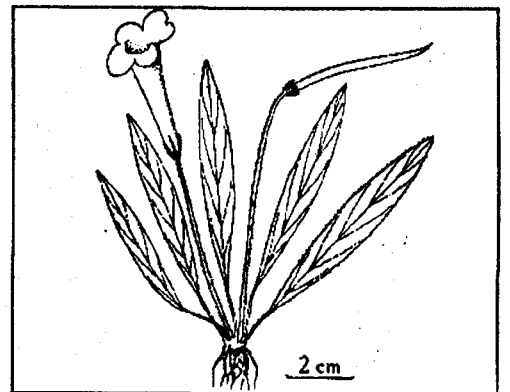
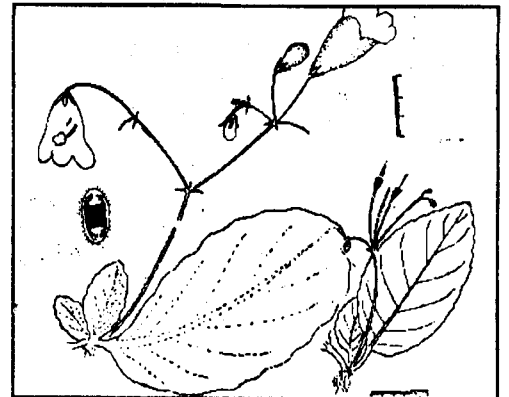
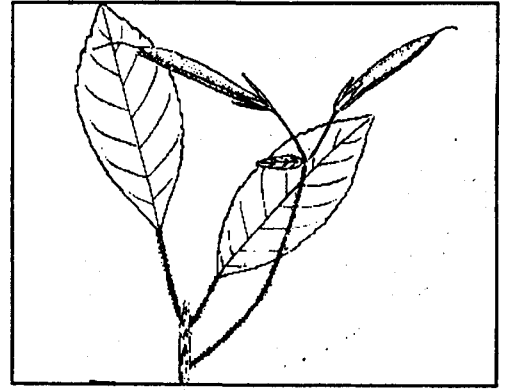
- Rheophyte; flowers solitary, blue; capsules 4-5 cm long.

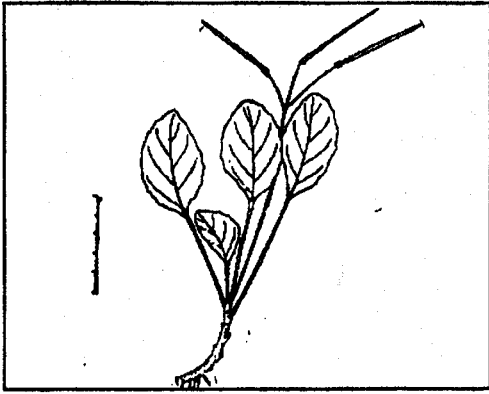
7793 - *Chirita pumila* D. Don. Câyrita nhỏ.

Cỏ cao đến 40 cm, hay *lùn* hơn; lông có lông, dài 5-8 cm, to 2,5-5 mm. Lá có phiến hình trứng, to 3-4 x 1,8 cm, chót tù, đáy tù tròn, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 7 cặp, *đầy lông phún*; cuống dài 1-3 cm. Pháthoa ở ngọn; lá đài cao 12 mm, dính đến 1/2, có lông trắng; *vành trắng, lam tím ở chót tai*, dài 3,5 cm, 2 môi với tai tròn; tiểunhụy thụ 2; noãn sào không lông. Nang dài 8-10 cm, rộng 1-3 mm.

Bực, vùng núi cao: Sapa.

- Limb hirsute; flowers blue violet, 3.5 cm long; capsules 8-10 cm long.

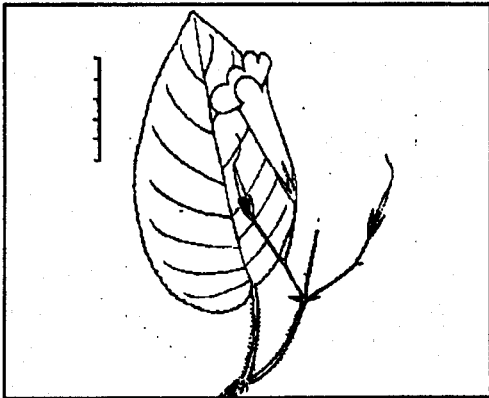

7794 - *Chirita semicontorta* Pell. Cây rita hơi quăn.

Cỏ có thân nằm rồi đứng, ngắn (10 cm); theo lá lồi to ở ngọn có lông nhung. Lá có phiến xoan, cong cong, to 4-6 x 3 cm, không lông, hai đầu tù, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 2-3 lần phiến. Pháthoá có cộng dài 15-18 cm; cộng hoa dài 3 cm, lá đài hẹp, dài 2 mm; vành có ống dài 1 cm, tai 2 mm; tiểu nhụy thụ 2; đĩa mật; noãn sào có lông. Nang dài 3-4 cm, nở làm 4 mảnh.

Vịnh Hạ Long, ở động.

- Ascending herb; corolla tube 1 cm long; capsules 3-4 cm long, valves 4.

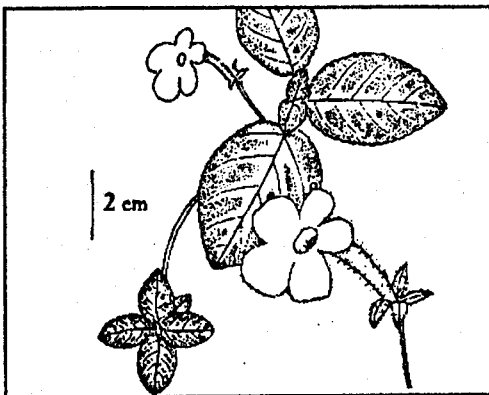

7795 - *Chirita speciosa* Kurz. Cây rita to.

Cỏ có thân ngắn, có lông phún nâu ở cuống lá, pháthoá, dài. Lá có phiến to 20 x 12-15 cm, rất bất xứng, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 5 cm. Pháthoá ngắn hơn lá; cộng hoa dài 3 cm; lá đài nhọn; vành to, dài 6-7 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới to hơn, 3 thùy; tiểu nhụy thụ 2. Nang dài 3 cm.

Laichâu.

- Stem short; brown hirsute; corolla 6-7 cm long; capsules 3 cm long.

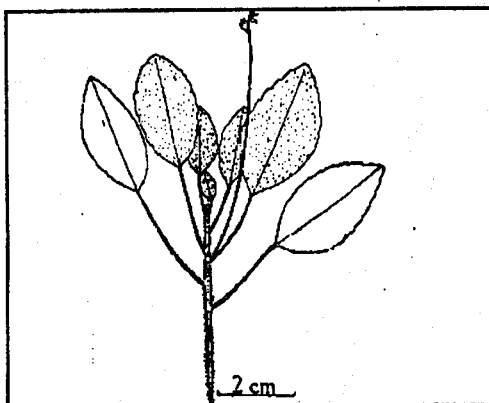
Columnneae:

7796 - *Episcia cupreata* Hanst.. Âm kiến; Flame violet.

Cỏ bò, có chồi dài; thân có lông. Lá có phiến xoan, mặt dưới trắng, mặt trên trắng dọc theo gân chánh và gân-phụ (var. *acajou* Hort.), bìa có răng. Hoa 1-2 ở nách lá; cộng dài 5-8 cm; lá đài xanh, có lông; ống vành dài 2,5-3 cm, tai đỏ thẫm, rộng 2,5 cm; tiểu nhụy có buồng phấn song song.

Tr làm kiếng; I-XII.

- Ornamental.

7797 - *Hemiboea poilanei* Pell.. Bán bẻ Poilane.

Cỏ cao 20 cm; thân không nhánh, có lông. Lá trên mọc đối; phiến bầu dục, dày, có lông mau rưng, gân-phụ 3-4 cặp, khó nhận. Hoa 1-2, trên cộng dài; lá đài 5, rời, cao 6 mm; vành trắng như có 2 môi, dài 12 mm; tiểu nhụy thụ 2; đĩa mật ngắn.

Đàn ằng, Nha Trang, vào 300 m: V.

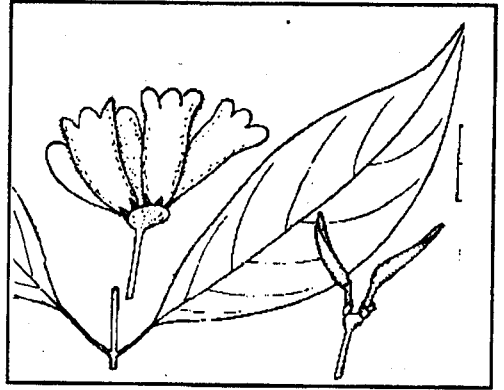
- Herb 20 cm high; pubescence caducous; flowers white, 12 mm long.

7798 - *Hemiboea subcapitata* C.B. Clarke. Bán bẻ hoadầu.

Cỏ. Lá mọc đối có phiến bầu dục, to 11 x 4 cm, nhọn hai đầu, bìa nguyên, không lông, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 4 cm. *Hoadầu* 1-8 hoa, trên cộng dài; lá hoa tròn, to 1 cm; đài cao 1 cm, lá đài rời nhau; vành cao 3,5 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3 thùy tròn; tiểunhụy thụ 2. Nang.

Rừng trên vôi: Vớxa, Phunglâm

- Leaves glabrous; capitulum; flowers 3.5 cm long.
Championae:

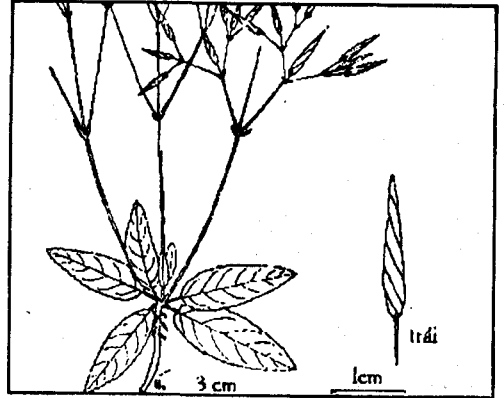

7799 - *Paraboea cochinchinensis* (C.B. Cl.) Burtt. Songbẻ Nambẻ.

Cỏ thấp; thân cao 3-6 cm. Lá *chum ở đất*; phiến dài 3-5 cm, đáy tròn, bìa có răng tròn tẻ, *mặt dưới dày lông dày trắng*, gân-phụ 7-9 cặp. Phách hoa tamphân 3-5 lần, cao 10-18 cm; lá hoa 5-10 mm, cộng 5 mm; lá đài 3 mm, có lông. Trái cao 18 mm, vụn; mảnh 4; hạt nhiều, nhỏ.

Kẻ đá, núi đá vôi: Hàtiẻn, Phúquẻc

- Stem 3-6 cm high; limb densely white pubescent beneath; capsules 18 mm long, 4-valved (*Boea cochinchinensis* C.B. Clarke).

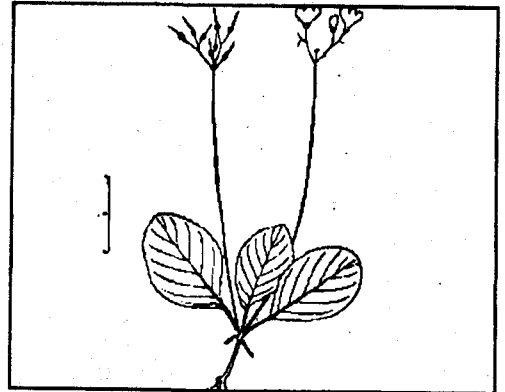

7800 - *Paraboea evrardii* (Pell.) Burtt. Songbẻ Evrard.

Cỏ có thân ngắn, cao 4-7 cm. Lá mọc đối, *chum ở chẻt thân*; phiẻn xoẻn, nhỏ, to 3 x 1,8 cm, chẻt tròn, đáy tẻ, bấtxẻng hay đỏixẻng, bìa có răng nhỏ, tròn, gân-phụ 5-7, *mặt trên nâu, mặt dưới cẻphẻ sẻi, có lông nhẻng sẻt, dày*; cuẻng 2-8 cm, Phách hoa có cộng dài 20-25 cm, có lông sẻt; cộng hoa 6-8 mm; dài 4 mm, có lông, xẻ đến 2/3; vành nhỏ, có óẻng 2 mm, thuyẻ cao 6-7 mm, trẻndài; tiểunhụy thụ 2. Nang dài 1,5-2 cm.

Pẻngour (Đẻlẻt); VIII.

- Limb brownish velvety below; corolla tube short; capsules 1.5-2 cm long (*Boea evrardii* Pell.).

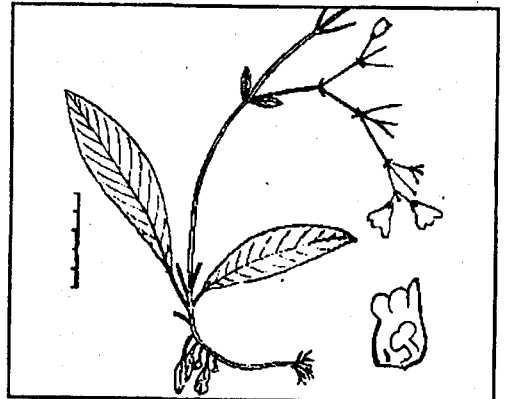

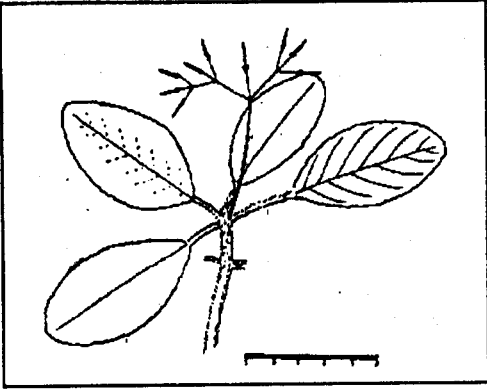
7801 - *Paraboea martinii* (Lẻvl.) Burtt. Songbẻ Martin.

Cỏ có thân nằm dài 10-70 cm, rời đẻng. Lá *tẻng cẻp không bằng nhẻu*; phiẻn thon, to 8-11 x 3 cm, bìa có răng, gân-phụ 12-15 cẻp, *mặt trên nâu, mặt dưới dày lông mẻng nhẻn mẻu cẻphẻ sẻi*; cuẻng mảnh, dài 8 cm. Trẻc phách hoa cao đẻn 30 cm, chẻm-tẻtẻn rẻng; cộng hoa dài 2 cm; lá hoa và tiẻndẻp thon dài 2-3 mm; lá đài hẻp, dài 2,5 mm; vành xẻo, có bẻng, cao 1 cm, thuyẻ 5, trẻn; tiểunhụy thụ 2; noẻnsẻo không lông. Nang dài đẻn 4-5 cm.

Trẻn vẻng vỏi: Pẻiẻ-ouẻc; VII.

- Ascending herb; limb brownish araneous beneath; capsules 4-5 cm long (*Boea martinii* Lẻvl.).

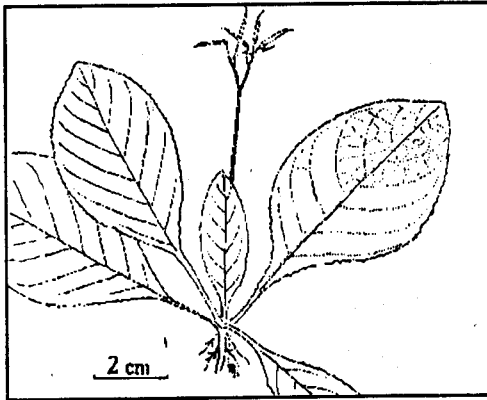

7802 - Boea microcarpa Drake. Bế trái-nhỏ.

Cỏ có thân nằm dài 40-50 cm; thân non, cuống *dày lông dày như gòn*, màu cà phê sữa. Lá có phiến xoan, to 5-6 x 3-4 cm, hai đầu tù tròn, bìa có răng tròn, gân-phụ 7-8 cặp, mặt trên nâu đen, không lông, gân không rõ, mặt dưới gân rất lồi 5-7 cặp; cuống dài 2-3 cm. Tútán tamphân dài cỡ lá; cọng hoa dài 5-10 mm; lá đài cao 1,5-2 mm, nhọn. Nang dài 8 mm, mảnh 4.

- Stem, petiole woolly; sepals 1.5-2 mm long; capsules 8 mm long, 4-valved.

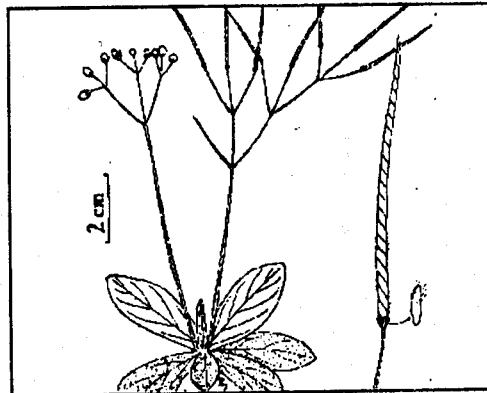

7803 - Paraboea multiflora (R.Br.) Burt var. *burmanica* C.B. Cl. Songbế nhiều-hoa.

Cỏ nhỏ; thân đến 12 cm. Lá mọc chum ở đất; phiến xoan bầu dục, bìa có răng mịn, có *lông dày mặt dưới*, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 2-5 cm. Tútán lưỡngphân, đứng trên cọng dài; lá hoa hẹp, dài 8 mm; lá đài 3 mm; *vành trắng* cao 4-5 mm. Nang vắn, dài 1,2 cm, có tuyến không cọng (cũng như noãn sào).

Núi Dinh; IX.

- Stem to 12 cm long; leaves densely pubescent beneath; flowers white; capsules 1.2 cm long (*Boea multiflora* R. Br. in Ben.).

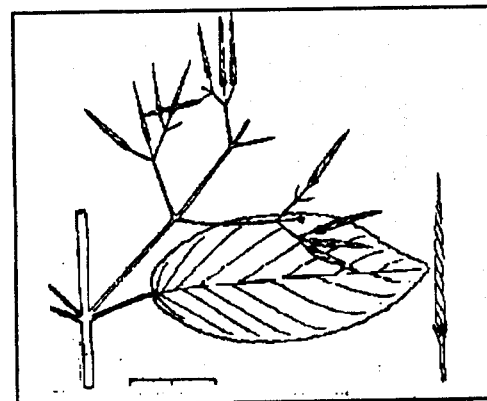

7804 - Paraboea philippensis C. B. Clarke. Songbế Philippin.

Cỏ không thân. Lá mọc chum ở đất; phiến hình muỗng, dài 5-6 cm, *dày lông trắng trắng*, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 2-3 cm. Tútán thưa, đứng trên cọng dài; *hoa trắng hay lam*; đài có 5 tai cao 2 mm; vành có ống dài 2 mm, tai 5, cao 2 mm; tiểu nhụy thụ 2; đĩa mật vắn. Nang vắn, dài 3 cm.

Nhatrang, trên đất có nhiều đá; IX

- Leaves white tomentose; flowers white or blue, 4-5 mm long; capsules 3 cm long (*Boea poilanei* Pell.).

7805 - Paraboea swinhoii (Hance) Burt. Songbế Swinhoi.

Cỏ cao 60 cm, không nhánh; thân, mặt dưới lá *màu cà phê sữa*. Lá mọc đối; phiến bầu dục, to 5-7 x 2,5-4 cm, đầu tù, đáy tròn, bìa có răng, gân-phụ 7-8 cặp, có lông thưa; cuống dài 2-3 cm. Pháthoa ở ngọn, và nách lá, tután như tảnphong, với lá từ từ thành lá hoa; cọng hoa 4-8mm; lá đài 2-3 mm; *vành hình chuông*, không lông, tai tròn, cao 2-3 mm. Nang nhọn, dài 1,5-2 cm, xoắn; hạt nhiều, nhỏ.

Trên vùng vôi: Vĩnhphú.

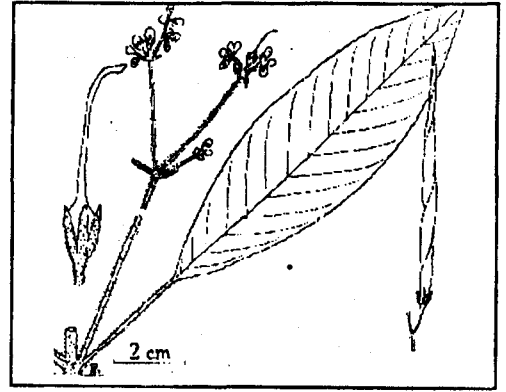
- Herb to 60 cm high; corolla bell-shaped; capsules 2 cm long (*Boea swinhoii* Hance).

7806 - *Paraboea treubii* (Forbes) Burt. Songbé Treub.

Bụi cao đến 1 m; thân lá, phách hoa đầy lông như gòn vàng. Lá có cuống dài 2-10 cm; phiến thon, không lông mặt trên, bìa có răng mịn, gân-phụ 8-10 cặp. Chùm-tútán cao 20-40 cm, thưa; lá dài 3 mm; vành hình chuông; tiểunhụy thụ 2, lép 2, nhỏ; không đĩa mật. Nang vắn, cao 4 cm; hạt hình trụ, có mũi.

Phước Tuy, Côn Sơn; VII, 7

- Bush to 1 m high; branches yellow woolly; corolla bell-shaped; capsules 4 cm long (*Boea treubii* Forbes).

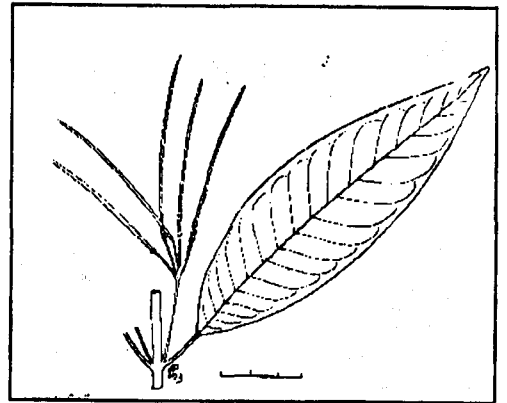

7807 - *Paraboea sinensis* (Oliv.) Burt. Songbé Trung quốc.

Cỏ nhất niên, cao đến vào 0,75 m; gốc cứng. Lá to, phiến đến 27 x 13 cm, mặt trên không lông, mặt dưới màu caphê-sữa, gân-phụ nhiều; cuống dài đến 10 cm. Phách hoa ở nách lá; tán tương đối ít hoa. Trái là nang nhọn, vắn, dài đến 9 cm; hạt nhỏ, nhiều.

Bavi, vào 800 m; 7.

- Herb to 75 cm high, ligneous basis; limb to 27 cm long; capsules to 9 cm long (*Boea macrophylla* Drake).

7808 - *Paraboea umbellata* (Drake) Burt. Songbé tán.

Cỏ có thân nằm rồi đứng, cao 40-50 cm, to 8 mm; thân non có lông mịn dày, trắng, cũng như mặt dưới lá và cuống. Phiến bầu dục, to 10 x 8 cm, mặt trên có lông dày, nhám, gân-phụ 8-10 cặp, bìa có răng nhỏ; lá dưới có cuống dài, lá trên có cuống ngắn đi. Tán 3-4, dày, rộng đến 10 cm; bông hoa 1,5-3 cm; lá dài 2-3 mm; vành tím tím, hình chuông, xéo, ống 6 mm, thùy 3 mm, tã; tiểunhụy thụ 2. Nang dài 2,5-6 cm, vắn.

Trên vôi: Chợ Gành.

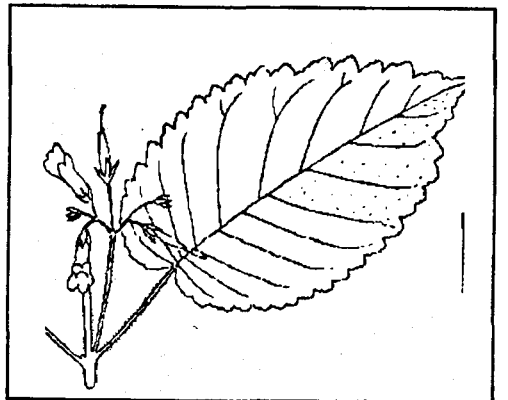
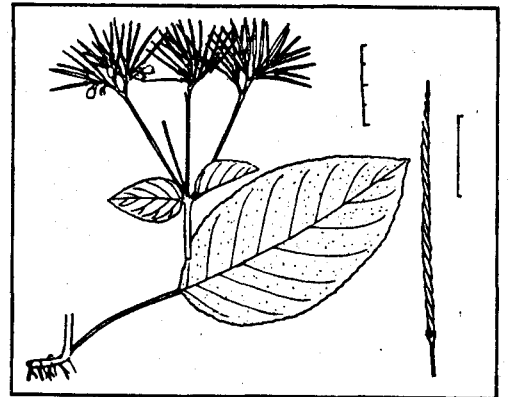
- Ascending herb; leaves tomentose; corolla violet, bell-shaped, 8 mm long; capsules to 6 cm long (*Boea umbellata* Drake).

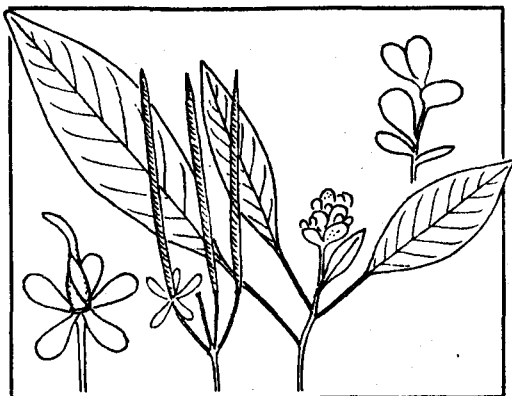
7809 - *Ornithoboea parishii* C.B. Clarke. Diểu bé Parish.

Cỏ đứng cao 20 cm, mảnh; thân có lông ngắn. Lá có phiến xoan bầu dục, to 9 x 6 cm, đáy hình tim, bất xứng, bìa có răng to, đôi, mỏng, có lông thưa, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 6-10 cm. Phách hoa có bông 1-1,5 cm, có lông; lá dài thon nhọn, dài 4-5 mm; vành trắng lam dợt, không lông, ống 7 mm, môi trên 4-8 mm, môi dưới dài 8 mm; tiểunhụy thụ 2. Nang có lông, dài 2 cm.

Trên vôi: Chợ Gành.

- Herb 20 cm high; flowers blueish white, 15 mm long; capsules 2 cm long, pubescent.

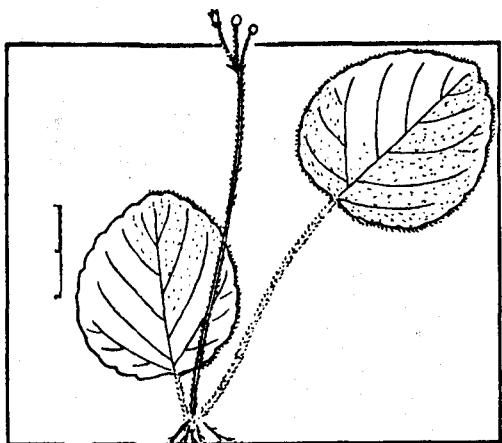

7810 - *Phylloboea sinensis* Oliv.. Diệp bé Trung quốc.

Bụi cao đến 1 m; nhánh đầy lông. Lá mọc đối; phiến bầu dục thon, to vào 7 x 2 cm, mặt dưới đầy lông vàngvàng, gân-phụ 8-12 cặp; cuống dài 2-4 cm. Tútán nhị-phân ở ngọn nhánh; láhoa không rụng, dài 8 mm; vành *hường* hay *đỏ*, dài 1,5 cm; tiểunhụy thụ 2. Nang vận, đứng dài 3-4 cm.

Hàtiên: núi vôi.

- Bush to 1 m high; limb yellow tomentose beneath; flowers pink or red; capsules 3-4 cm high (*Chlamydoboea sinensis* (Oliv.) Stapf.).

Ramondiae:

7811 - *Petrocosmea condorensis* (Pierre) Pell. Thạch trang Cônson.

Cỏ không thân. Phiến xoan tròn, to 2-4 x 3-4,5 cm, đầu tròn, đáy tròn hơi lõm, 2 mặt đầy lông dày hung, bìa có răng tròn, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài cm, đầy lông. Tútán trên cọng dài bằng lá; cọng hoa 10-16 mm, mảnh; láhoa hẹp, 1-2 mm; láchai hẹp, dài 3 mm, có lông; vành nhỏ, có ống dài 2 mm, thùy 3 mm; tiểunhụy thụ 2. Nang hình trứng, cao 4 mm, có vòi còn lại, dài 5-6 mm; mảnh 4; hạt nhỏ, xoan.

Cônson.

- Stemless; leaves reddish-brown tomentose; corolla 5 mm long; capsules 4 mm long (*Didymocarpus condorensis* Pierre).

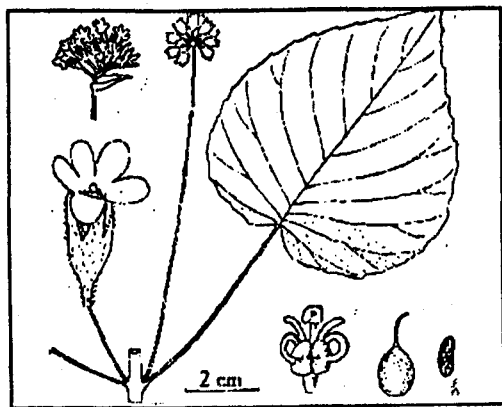
Leptobaeae:

7812 - *Epithema brunonis* Bl.. Thượng tiễn.

Cỏ cao 2-40 cm. Lá mọc đối; phiến hình tim, đầu tù, bìa gần nguyên hay có răng to, có lông mịn, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 2-5 cm. Cọng pháthoa dài đến 18 cm; tután đơnphân giống hoadầu; láchai đều, thon nhọn, có lông; vành lam hay trắng, gần như đều, dài 8 mm; tiểunhụy thụ 2. Nang tròn, to 2 mm; hạt rất nhỏ.

Núi Dinh, núi vùng Hàtiên; III.

- Herb to 40 cm high; limb pubescent; flowers white or blue; capsules globulous, 2 mm large.

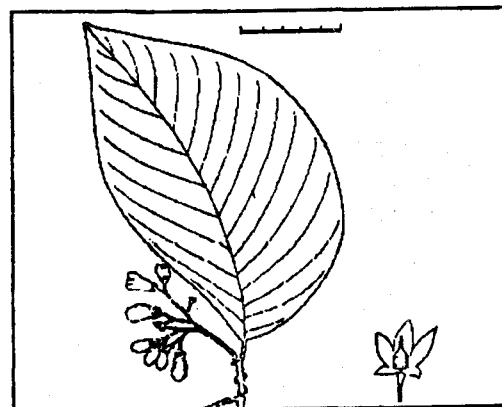
Eucyrtandrae:

7813 - *Stauroanthera grandiflora* Benth.. Chéohùng hoa-to

Cỏ mập, cao 10-30 cm, có lông. Lá mọc xen; phiến rất bất xứng, to 25 x 10-12 cm, đầu tù, đáy một bên hẹp, một bên tròn, gân-phụ 10-15 cặp, bìa nguyên; cuống dài 2-4 cm, láchai hình tai, xanh, to 3-4 mm. Tútán; láhoa hình trứng; cọng 2 cm; cọng hoa 4-5 mm; đài có thùy thon, có lông; vành đẹp, tím lợt, tâm vàng, ống dài 12 mm, có móng 2-4 mm, thùy 5-8 mm; noãn sào tròn. Nang to 5-7 mm.

B

- Herb to 30 cm; limb asymmetrical; flowers

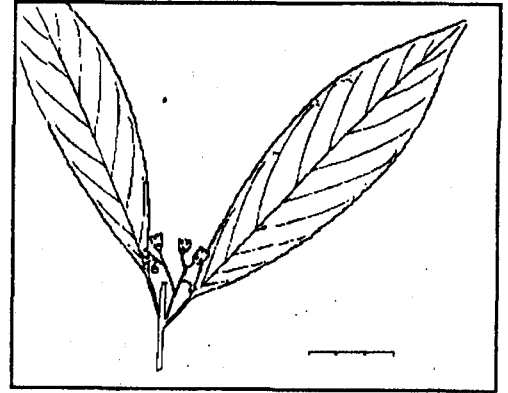

7814 - *Stauranthera philippinensis* Elmer. Chéohùng Philippin.

Cỏ mập, cao 20-30 cm; thân *không nhánh*, lúc non có lông mịn. Lá mọc xen; phiến thon, to 10-15 x 3,5-4,5 cm, gân-phụ 9 cặp, bìa có răng nằm; cuống 1-1,5 cm, có lông. Tután bờ-cạp ít hoa; cọng hoa 1 cm, hoa thông; đài hình chuông, dài 5-6 mm, tai 3 mm; *vành lam*, đáy phù, không móng, dài 6-7 mm, thùy như nhau, cao 2-3 mm; tiểuhụy thụ 4. Trái dẹp, nở không đều ở đáy.

Dựa suối: Bavi; VII.

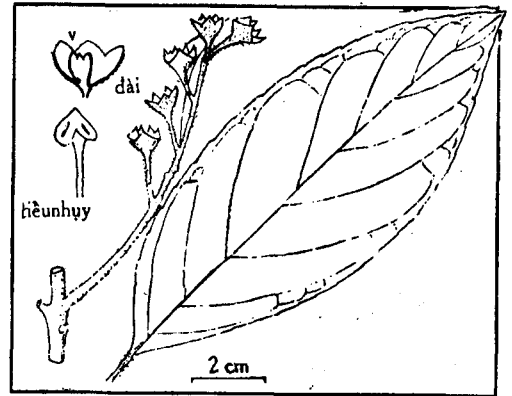
- Herb 30 cm high; flowers blue without spur, 6-7 mm long.

7815 - *Stauranthera umbrosa* C.B. Clarke. Chéohùng rập.

Cỏ mập, có lông, cao 10-30 cm, ít nhánh. Lá mọc xen hay đối; phiến 15-20 cm, mặt dưới có lông; lá trên không cuống. Tután bờ-cạp, thưa trên cọng dài 2-5 cm; cọng hoa 1-1,5 cm, có lông; đài cao 1 cm; *vành trắng*, *đáy lam*, *tâm vàngvàng*; tiểuhụy 4, noãn sào có lông. Nang tròn; hạt lằng, nhỏ, nhiều.

Rừng ẩm: Bavi, Quảng trị (hình theo C.B. Clarke).

- Herb to 30 cm high; flowers white, base blue, centre yellowish; capsules globulous.

7816 - *Rhynchothecum latifolium* Hook. Mỡ-bao lá-rộng.

Cỏ nhỏ, cao 0,7 m; thân, cuống, mặt dưới lá, cọng hoa, đài có lông *dày*, *màu sét*. Lá mọc đối hay *chùm* 3-4; phiến dài 20-25 cm, rộng 7-9 cm, xanh đậm, mặt trên không lông; cuống dài 4-6 cm. Tután lưỡngphân, nhiều hoa, ở nách lá; hoa nhỏ; láđài 5, cao 5 mm; *vành trắng*, ống ngắn, môi trên nhỏ, 2 thùy tròn, môi dưới to, 3 thùy; tiểuhụy 4, chỉ ngắn; noãn sào 2 *đỉnhphôi* *trắc mô* rất lồi, n-noãn. *Phiquả trắng*, trong dài, to 6-7 mm.

Rừng ẩm, ven suối: Đà Lạt.

- Leaves opposed or verticillate; flowers white; placentation parietal; berries white.

7817 - *Rhynchothecum parviflorum* Bl. Mỡ-bao hoa-nhỏ.

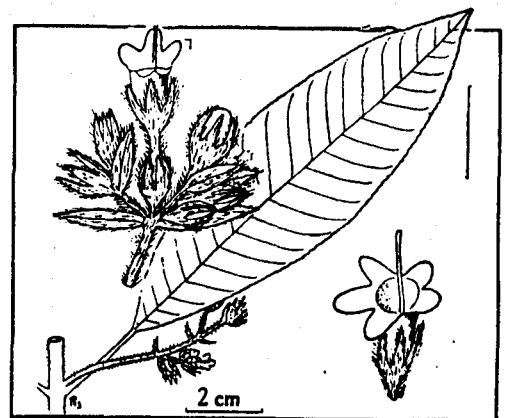
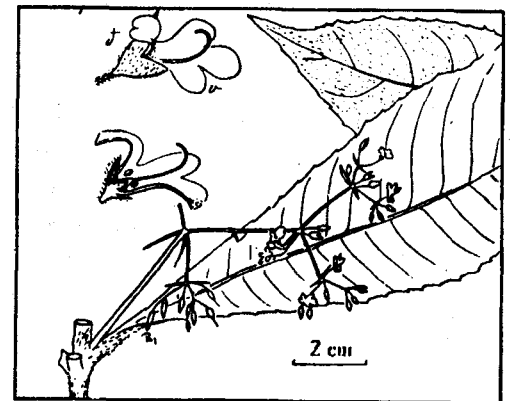
Bụi; thân non *đầy lông dài*, *vàng*. Lá có phiến thon, to, dài đến 25 cm, rộng 7-8 cm, gân-phụ đến 20 cặp, có lông *dày vàng* ở mặt dưới, bìa có răng; cuống dài 2-3 cm. Chùm-tután ở nách lá; láhoa thon hẹp; láđài 5, cao 2-3 mm; *vành* cao hơn đài, *vàngvàng*, môi trên 2 thùy, nhỏ hơn môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4; noãn sào có lông. *Phiquả* tròn, có lông.

Bàna; V.

- Bush; yellow long hairs; flowers yellowish; berries globulous, pubescent.

7818 - *Conandron rhynchotechoides* Kraenzl.

Cỏ cao 10 cm, không thân. Lá mọc đối; phiến thon ngược, to 18-20 x 6 cm, có mặt trên không lông, mặt dưới có lông *dày*, gân-phụ 18 cặp; cuống 1-2 cm. Pháthoa từ nách lá, dạng tán; láđài 4,5-5 mm; *vành* to 12 mm, ống gần như vắng, tai 5 bằng nhau; tiểuhụy 5; noãn sào hình cầu, không lông. Nang xoắn, không lông. Lào cay.

ACANTHACEAE : họ Ô rô

- 1a - hạt không dẹp và không có cánhphôi cứng
 2a - đài nhỏ; tiêndiệp to; cây thường leo; trái có mủ: *Thunbergia* **Thunbergiaceae:**
 2b - đài thường; nang không mủ **Nelsoniaceae:**
 3a - tiểuhụy 2 *Nelsonia*
 3b - tiểuhụy 4 *Staurogyne*
- 1b - hạt dẹp và có cánhphôi to, cứng
 2a - vành tiênkhai vặn **Ruellieae:**
 3a - buồng chứa hơn 2-noãn
 4a - vành 2 môi *Hygrophila*
 5a - chụm *Nomaphila*
 5b - tután thưa
 4b - vành nhu đều
 5a - gié dày *Hemigraphis*
 5b - không là gié dày *Ruellia*
- 3b - buồng 2-1-noãn
 4a - láđài bằng nhau; chụm hay chùm-tután ở nách lá *Dyschoriste*
 4b - láđài bằng nhau
 5a - ống vành ồm, dài *Eranthemum*
 5b - ống vành không ồm và dài
 6a - gié dày, có láhoa tròn kếtlọp *Phayloopsis*
 6b - không như trên *Strobilanthes*
- 2b - vành tiênkhai không vặn
 3a - 2 cánhhoa cạnh chồng lên cánhhoa khác **Barlerieae:**
 3a - đài 2 môi *Neuracanthus*
 3b - đài đều
 4a - vành nhu đều *Barleria*
 4b - vành 2 môi *Lepidagathis*
- 3b - cánhhoa trên chồng lên cánhhoa cạnh
 4a - vành với một môi to **Acantheae:**
 5a - cỏ bò *Blepharis*
 5b - cỏ đứng hay tiểumộc *Acanthus*
- 4b- vành hai môi, hay như đều **Justicieae:**
 5a - buồng hơn 2-noãn
 6a - baophần có râu; nang dẹp; hạt tròn *Andrographis*
 6b - baophần không râu; nang vuông; hạt dẹp
 7a - tiểuhụy lép 2 *Phlogacanthus*
 7b - tiểuhụy lép vắng *Cryptophragmium*
- 5b - buồng chứa 2 noãn
 6a - vành 5 thùy bằng nhau, 2 thùy sau có thể dính nhau *Asystasia*
 7a - tiểuhụy thụ 4
 7b - tiểuhụy thụ 2 *Pseuderanthemum*
 8a - ống vành ồm và dài
 8b - ống vành tùtù rộng từ đáy
 9a - gié mảnh; vành cong, hình chuông *Codonacanthus*
 9b - tután ngắn; vành ngay *Polytrema*
- 6b - vành 2-môi rờ rệt
 7a - láhoa nhóm 4 thành tổngbao cho 1-4 hoa *Hypoestes*
 8a - baophần 1 buồng
 8b - baophần 2-buồng
 9a - Tr, lá dùng nhuộm thựcphẩm *Peristrophe*

- 9b - hoang
 7b - láhoa không nhóm
 8a - baophần 1 buồng
 8b - baophần 2 buồng
 9a - tiểuhụy lép 2
 9b - không tiểuhụy lép
 10a - ống vành ốm, cao
 11a - môi dưới to
 11b - 2 môi bằng nhau
 10b - ống vành rộng đến miệng
 11a - môi dưới do 3 tai rất hẹp
 11b - môi dưới do tai ngắn
 12a - thaitòa rời mảnh ở nang
 12b - thaitòa dính vào nang
- Dicliptera*
Clinacanthus
Graptophyllum
Rhinacanthus
Psiloesthes
Cyclacanthus
Rungia
Gendarussa, Adhatoda, Justicia..

Nelsonieae:

7818 - *Staurogyne amoena* R. Ben.. Nhuyễn thảo tươi.

Cỏ có thân cao 5-7 cm, có lông. Lá có phiến thon, thon ngược, to 14 x 4,5 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông trắng, dày, gân-phụ 12-14 cặp; cuống dài 5-15 cm, có lông trắng. Pháthoà ở chót nhánh, cao 10-12 cm, trục có lông; tiêndiệp và ládài hẹp như kim, có lông; vành cao 13-18 mm, trắng, viền đỏ; tiểuhụy 4, nhịtrường. Nang cao 8 mm, 2 mảnh.

Bàna; IV, 4.

- Herb 5-7 cm high; limb white pubescent beneath; flowers white, red on edges; capsules 8 mm long.

7819 - *Staurogyne balansae* R. Ben.. Nhuyễn thảo Balansa

Cỏ cao 10-20 cm; thân non có lông dày sát, nâu đỏ. Lá có phiến xoan bầu dục, to 4,5-8 x 3-6 cm, đầu tù, đáy hình tim, mặt trên không lông, gân-phụ 9 cặp; cuống dài 3-6 cm. Pháthoà mang 1-4 nhánh dài 5-7 cm; cọng hoa ngắn; ládài 5 mm, như nhau; vành cao 15-20 mm, thùy bằng nhau; tiểuhụy 4, lép 1, hình dùi; noãnào không lông. Nang không lông.

Chợbò.

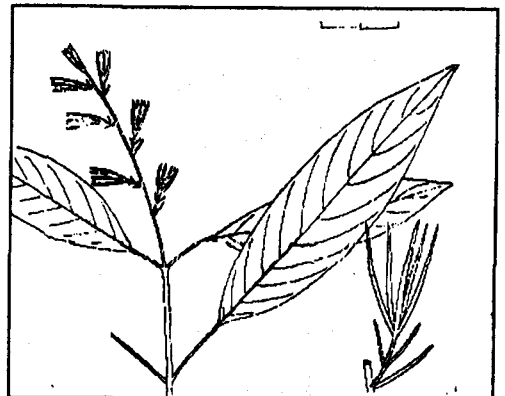
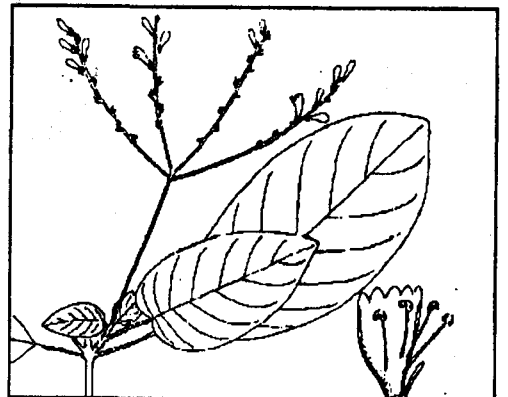
- Herb 20 cm high; stem appressed dense pubescent; corolla 15-20 mm high; capsules glabrous.

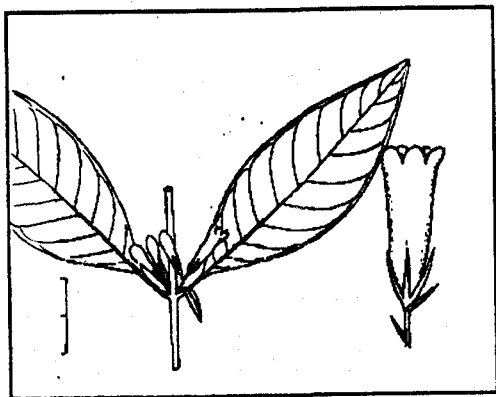
7820 - *Staurogyne bella* Brem.. Nhuyễn thảo đẹp

Cỏ cao 40 cm; thân không nhánh. Lá có phiến thon, to 8-10 x 2 cm, biề nguyên, không lông, gân-phụ 10 cặp, mỏng, mặt trên trắngtrắng; cuống dài 1,5-3 cm. Chùm ở ngọn nhánh, cao 6-8 cm; láhoa, tiêndiệp thon dài, dài 5-6 cm; ládài 13 mm, không lông, hẹp; tiểuhụy 4, nhịtrường.

Quảngtrị. Lá sắc uống trị đau cổ.

- Herb to 40 cm high; limb glabrous; sepals narrow; stamens 4, didynamous.

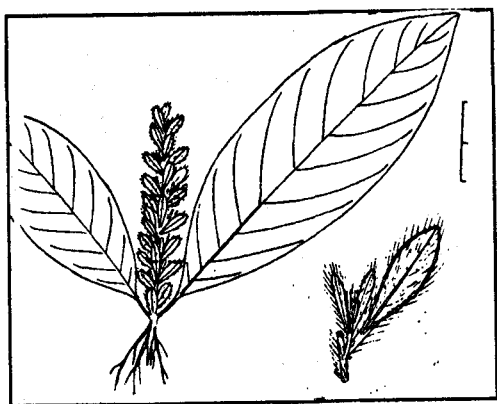

7821 - Staurogyne brachystachys R. Ben.. Nhuyễn thập chùm-ngắn.

Cỏ cao 60-80 cm; thân, nhánh có lông sét. Lá có phiến thon hay hơi bầu dục, to 5-9 x 2-3,5 cm, không lông, gân-phụ 10 cặp, gân cách bìa 1 mm, không lông; cuống 5-10 mm, có lông mịn hay không lông. Pháthoả có 2 lá nhỏ, ít hoa, ngắn; cọng hoa 2 mm, tiềndiệp 3 mm, không lông; dài 8 mm, không lông; vành trắng, cao 15 mm; tiềnhụy thụ 4, lép 1; noãn sào không lông.

Bắc càn.

- Branches ferruginous pubescent; limb glabrous; flowers white; stamens 4.

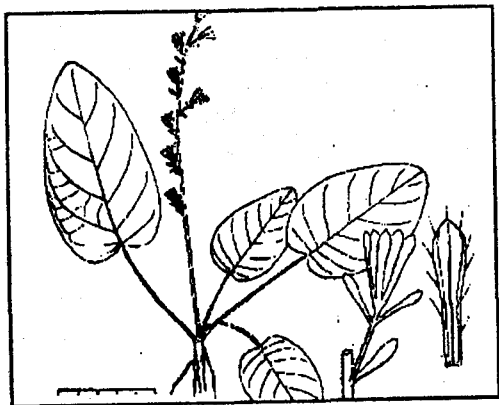

7822 - Staurogyne brevicaulis R. Ben.. Nhuyễn thập thân-ngắn.

Cỏ có thân cao 1-5 cm, có lông. Lá 3-5; phiến tròn dài, to 10-12 x 4,5 cm, bìa nguyên, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 0-1 cm. Pháthoả là chùm dài 10 cm, có lá hoa kết lợp, thon ngược, có lông dài, dài 12-14 mm; tiềndiệp dài 8 mm; lá dài 4-5 mm, một rộng, 4 hẹp; vành dài 10 mm, trắng lam lam, có sọc tím; tiềnhụy thụ 4, lép 1. Nang không lông.

Biên hòa: Sông Lu; II.

- Leaves 3-5; corolla bluish white with violet veins; capsules glabrous.

7823 - Staurogyne chapaensis R. Ben.. Nhuyễn thập Sapa.

Cỏ có thân ngắn, dài 4-7 mm, nằm, có rễ sáivì. Lá có phiến bầu dục hình tim, to 3-6 x 2-3 cm, gân-phụ 7-8 cặp, mặt dưới có lông ở gân; cuống dài 6-12 cm, có lông. Chùm dài 15-18 cm, trục có lông; cọng hoa đến 1 cm, có lông; lá hoa không lông, dài 5 mm; lá dài 1 cm, hình muỗng, 3 gân không rõ ở mặt trong, rìa lông thưa; vành có ống cao 13 mm, tai bằng nhau; tiềnhụy thụ 4, nhị trường; noãn sào có lông mịn.

Sapa; VII.

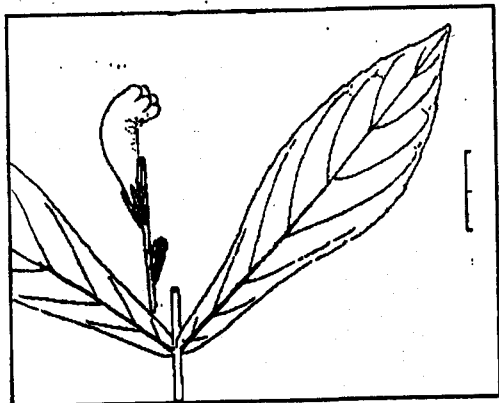
- Stem 4-7 mm; limb pubescent on nerves beneath; sepals spatulate.

7824 - Strobilanthes cf. densa R. Ben.. Nhuyễn thập dày.

Cỏ; thân to bằng ngón tay út. Lá không cuống; phiến hình muỗng, to vào 10 x 3 cm, đáy tù tù hẹp, phần tận cùng tròn, gân-phụ 7-8 cặp, không lông. Gié; hoa không cọng; lá dài hẹp dài 1,5 cm, rộng 1,5 mm, có lông và rìa lông; vành không lông, dài 4 cm, cong, tai tròn tròn, cao 4-5 mm.

Sapa.

- Stem 1 cm wide; limb glabrous; spike; corolla 4 cm long.

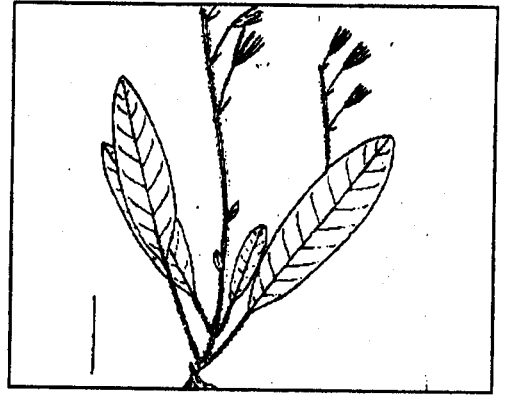

7825 - *Staurogyne debilis* (T. Anders.) C.B. Cl. ex Merr. Nhuyễn thấp yếu.

Cỏ cao vào 15 cm, thân có lông. Lá có phiến tròn dài, to vào 4-6 x 1-1,5 cm, có lông ở mặt dưới, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 2-3 cm, có lông. Chùm đơn, ít khi kép; hoa thưa; tiêndiệp như sợi; lá dài dài đến 11 mm; ống vành cao 9 mm, tai 5, gần như y nhau; tiểunhụy 4. Nang 2 mảnh; hạt nhiều.

Dànang, Nhatrang.

- Herb 15 cm high; limb pubescent on nerves beneath; corolla tube 9 mm long; stamens 4 (*Ebermaiera debilis* T. Anders.).

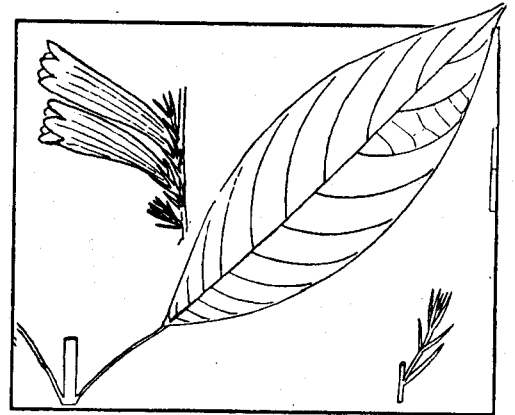

7826 - *Staurogyne diandra* F. Hoss. Nhuyễn thấp lưỡnghùng.

Cỏ cao đến 50 cm. Lá có phiến thon, to 12-15 x 4-5 cm, hai đầu nhọn, gân-phụ 9-13 cặp, không lông; cuống dài 4-5 cm. Pháthoả đứng ở ngọn, dài 12-18 cm; hoa khít nhau, gần ở một bên; công hoa 3 mm; láhoa và tiêndiệp cao 6 mm; lá dài 7 mm, thon hẹp, không lông; vành cao 3 cm, hơi cong, tai 4-5 mm.

Sapa.

- Herb to 50 cm high; limb glabrous; spike secund, 12-18 cm high; corolla 3 cm long.

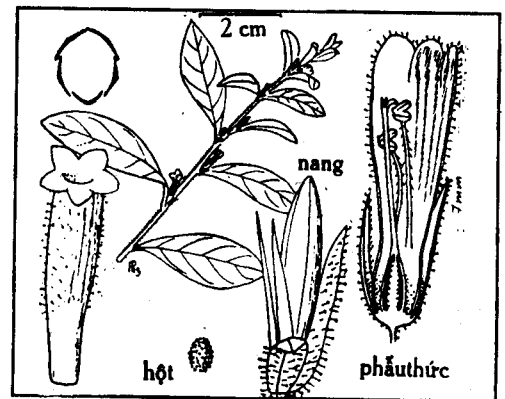

7827 - *Staurogyne glauca* (Nees) O. Ktze. Nhuyễn thấp mọc.

Cỏ nằm và đứng; thân trắng, có lông sát. Lá mọc đối ở phần dưới của thân, xen ở trên, có cuống; phiến bầu dục thon, hình muỗng. Hoa côđộc ở nách lá, với lá lẫn lộn nhỏ như láhoa, có lông tiết; tiêndiệp 2, hẹp, có lông; lá dài sau rộng nhất (1 mm); vành 6-9 mm, hương; tiểunhụy 4, chỉ có lông. Nang dài bằng dài, dài 7 mm; hạt có mọt mịn.

Ruộng khô: Biênhoà, Châuđốc; II, 2-3.

- Corolla pink, 6-9 mm long; capsules 7 mm long (*Ebermaiera glauca* Nees).

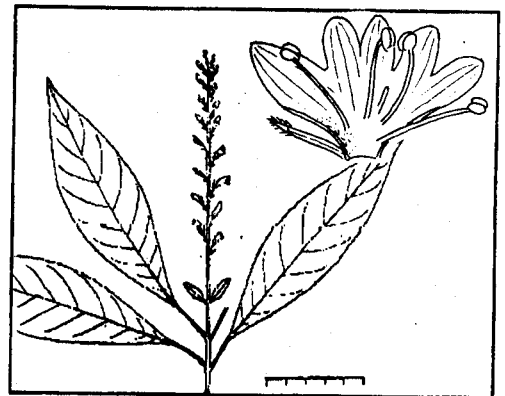

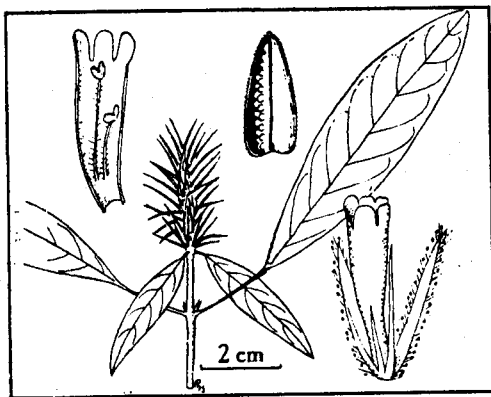
7828 - *Staurogyne hypoleucum* (R. Ben.) R. Ben. Nhuyễn thấp habách.

Cỏ bò rồi đứng cao 30-40 cm, thân không lông. Lá có phiến thon, to 8-14 x 1,3-4 cm, nhọn hai đầu, không lông, mặt dưới mướt trắng, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm dài 6-12 cm ở ngọn; láhoa và tiêndiệp hẹp nhọn; lá dài 7-8 mm, không lông; vành 1 cm, thủy xoan; tiểunhụy thu 4, không thô, chỉ không lông; noãn sào không lông. Nang không lông, dài 7 mm, to 2 mm.

B.

- Ascending herb; limb glaucous beneath; corolla 1 cm long; capsules 7 mm long (*Ophiorrhizophyllum hypoleucum* R. Ben.).

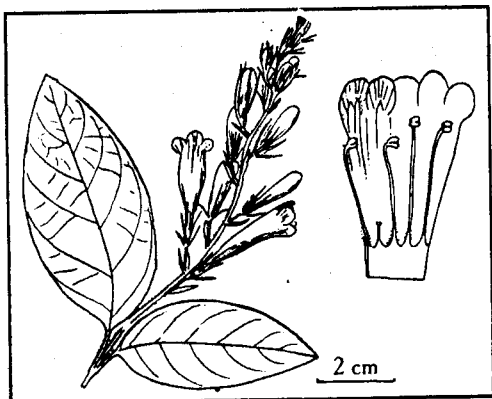

7829 - *Staurogyne lanceolata* (Bl.) O. Ktze. Nhuyễn thảo thon.

Cỏ đứng, cao 35 cm; thân có lông dài và lông tiết. Lá có phiến thon, dài 10-11 cm, có lông thưa ở hai mặt; cuống mảnh, dài 2 cm. Gié ở ngọn; lá hoa và tiêndiệp có lông trắng và lông tiết; hoa sắp theo 4 hàng; vành hương có sọc đỏ, cao 1,3 cm, thùy 5, không bằng nhau. Nang có lông tiết; hạt nhiều.

Thủ đức, Bà Rịa.

- Herb 35 cm high; glandulous hairs; corolla pale pink with red veins (*Adenosma lanceolata* Bl.).

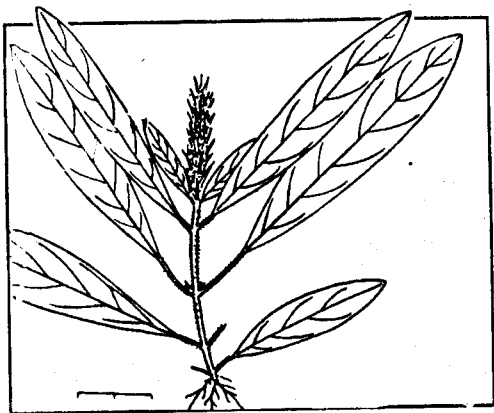

7830 - *Staurogyne major* R. Ben. Nhuyễn thảo to.

Bụi; thân tròn có lông sát. Lá có phiến bầu dục, to 5-8 x 3-4 cm, bìa nguyên, có lông ngắn mặt trên và ở gân mặt dưới; cuống dài 1-3 cm. Chùm ở ngọn và nách lá; lá hoa và tiêndiệp hẹp, cao 5-6 mm; dài 1 cm; vành cao 2-2,5 cm, thùy gần như bằng nhau; tiểu hụy 4; noãn sào không lông. Nang.

Bà Nà (hình theo Benoist).

- Bush; stem finely pubescent; corolla 2-2,5 cm long; ovary glabrous.

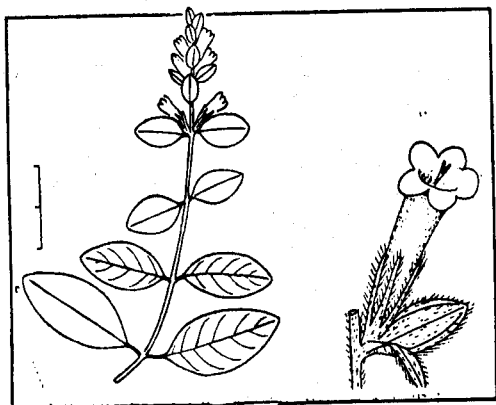

7831 - *Staurogyne malaccensis* C.B. Clarke. Nhuyễn thảo Malacca.

Cỏ có thân cao đến 30 cm, có lông. Lá có phiến bầu dục dài 4-12 x 1-3,5 cm, đầu tằm, đáy tù, hẹp trên cuống, mặt trên lục, mặt dưới trắng, gân-phụ 3-6 cặp; cuống 1-2 cm. Phá hoa ở ngọn, dày, có lá hoa hẹp, dài và tiêndiệp có lông dài (không lông tiết); lá dài 5, không bằng nhau, lá dài sau dài 9 mm, lá dài cạnh 4-5 mm; vành hương, dài 1 cm; tiểu hụy thụ 4, lép 1. Nang có lông tiết.

Sông Bé, núi Chúachan, Phú Quốc.

- Herb to 30 cm high; limb glaucous beneath; flowers pink; capsules with glandulous hairs.

7832 - *Staurogyne neesii* (Vid.) C.B. Clarke ex Miq. Nhuyễn thảo Nees.

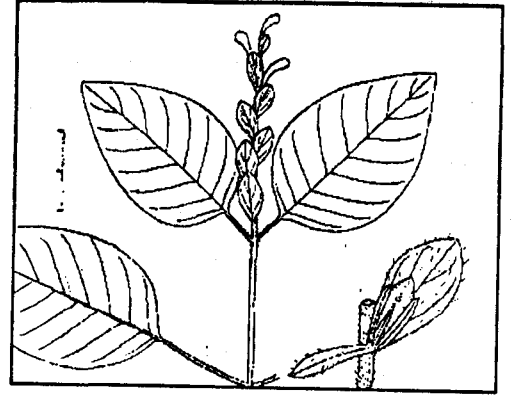
Cỏ bò 2-3 cm, rồi đứng cao 20-30 cm; thân có lông. Lá có phiến xoan bầu dục, to 3 x 1,5 cm, 2 đầu tằm tròn, tù như lá hoa ở phần trên, gân-phụ 6 cặp; cuống 5 mm. Phá hoa ở ngọn và nách lá trên; lá hoa như lá, xoan; tiêndiệp thon, có lông; dài có ống ngắn, lá dài 3-3,5 mm, có lông trắng; vành 1 cm, tai giống nhau.

Dạ nước: Phú Yên, Đà Nẵng.

- Ascending herb; limb elliptic; corolla 1 cm long (*S. neesii* Vid., *S. glauca* var. *neesii* R. Ben.).

7833 - *Staurogyne petelotii* R. Ben.. Nhuyễn thảo Pételot.

Cỏ cao 20 cm, nằm rồi đứng, thân có lông. Lá có phiến xoan, to 5-7 x 3-3,5 cm, đầu tù, đáy tròn, gân-phụ 8 cặp, mỏng, có lông sát; cuống dài 1-3 cm, có lông. Chùm ở chót nhánh, dài 5-7 cm, hoa mọc xen; lá hoa có ít lông, hình muống, 2 cặp gân, tiêndiệp có ít lông, rộng ở trên; lá đài ngoài to hơn trong, không lông; *vành cao 1,7 cm*, thùy như nhau; tiểunhụy 4, không thò. Nang cao 7 mm, không lông. Sapa; VII, 7.

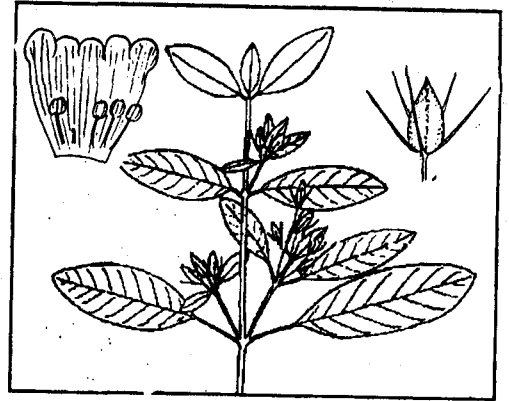
- Ascending herb; limb membranous, pubescent; corolla 1.7 cm long; capsules glabrous.

7834 - *Staurogyne scandens* R. Ben.. Thập nhụy leo.

Cỏ leo cao 3-5 m; nhánh non có lông mịn. Lá có phiến bầu dục thon, to 5-7 x 2-2,5 cm, có lông thưa, đáy từ từ hẹp trên cuống; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm dài 1-1,5 cm, mang 3-4 hoa; lá hoa và tiêndiệp dài 4 mm; lá đài hẹp, dài 5-6 mm; *vành trắng*, cao 8 mm; tiểunhụy 4. Nang không lông, cao 4-5 mm.

Langbian (hình hoa theo Benoist).

- Climber to 4 m high; corolla white, 8 mm long; capsules 4-5 mm long.

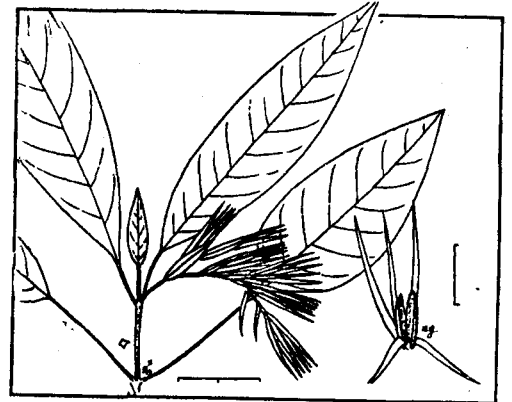

7835 - *Staurogyne sesamoides* (Hand.-Mazz.) Burt. Nhuyễn thảo mè.

Cỏ cứng cao 20-40 cm, không nhánh, lúc non có 4 cạnh, có lông dẹt. Lá dưới có cuống dài hơn lá trên; phiến thon, to đến 10 x 5 cm, chót nhọn, gân-phụ 8-15 cặp, mỏng, không lông. Pháthoa gần ngọn, hoa tạt một bên; lá hoa xoan, cao 13 mm; tiêndiệp và lá đài hẹp dài, đến 2,5 cm, không lông. Nang cao 1,3 cm, đen; mảnh 2.

Quảng ninh: Hà côi.

- Herb to 40 cm high; limb glabrous; racemes secund; sepals to 2.5 cm long; capsules 1.3 cm long (*Loxostigma sesamoides* Hand.-Mazz).

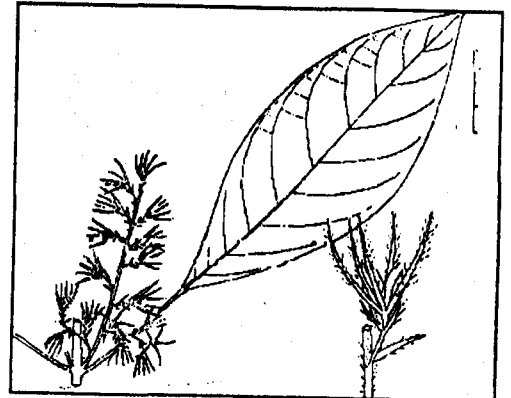

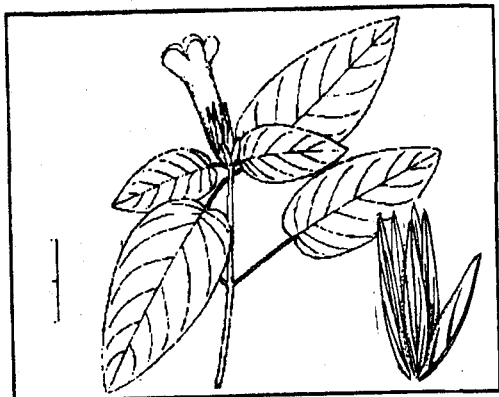
7836 - *Staurogyne simonsii* (T. Anders.) O. Ktze. Nhuyễn thảo Simons.

Cỏ cao hơn 40 cm; thân to 4 mm. Lá có phiến thon, to 17 x 7 cm, đáy từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ 10 cặp, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu, gân-phụ vào 10 cặp; cuống dài 6-7 cm. Chùm kép ở nách lá, chạchôm vì lá đài dài 15 mm, có lông; lá hoa 5 mm, tiêndiệp 4 mm. Nang cao 5 mm.

Phú thọ; 4.

- Herb 40 cm high; sepals 15 mm long; capsules 5 mm long.

7837 - *Staurogyne subcordata* (Elmer) Brem. Nhuyễn thảo hình tim.

Cỏ yếu, nằm có rễ sát vi, rồi đứng; thân có lông. Lá có phiến xoan, đầu tù, đáy hình tim, to 4-4,5 x 2,5 cm, gân-phụ 8-9 cặp, mặt trên có lông thưa hay không lông; cuống dài 2-3 cm, có lông. Phất hoa ở ngọn nhánh, lúc khô nâu đỏ; tiền diệp, lá dài như lá, không lông, dài 18 mm, nâu đỏ, có gân rất lồi; vành trắng hay hường hương.

- Ascending herb; bracteoles, sepals foliaceous; corolla white or pinkish.

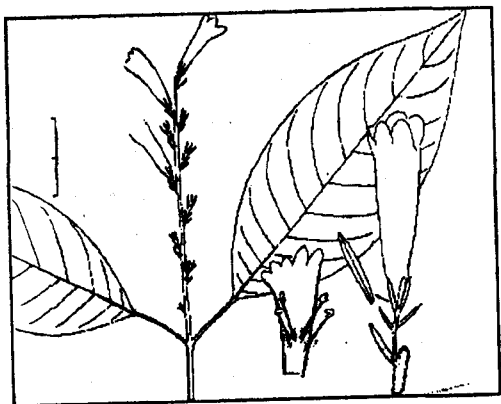

7838 - *Staurogyne tenera* R. Ben. Thập nhụy mảnh.

Cỏ nằm rồi đứng, cao 20 cm, nhánh non có lông trắng sát. Lá có phiến tròn dài, to 9 x 2,5 cm, mỏng, tù tròn 2 đầu, gân-phụ 9 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm dài 8-10 cm; cộng như chỉ; lá hoa như tiền diệp, hẹp, dài 3-4 mm; lá dài hẹp nhọn, dài 9 mm, không lông; vành dài 16 mm; tiểu nhụy không thò, gần ở 1/4 dưới của ống vành.

Bồ nước: Nha Trang.

- Ascending herb; lax racemes; corolla 16 mm long; filaments glabrous.

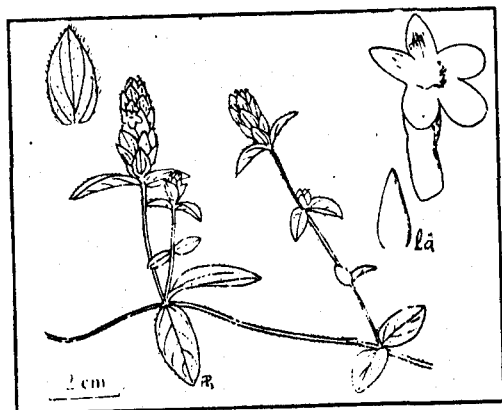

7839 - *Staurogyne vicina* R. Ben. Thập nhụy gần.

Cỏ nằm rồi đứng cao 20 cm; thân non có lông sát vàng. Lá có phiến xoan bầu dục, to 10 x 4 cm, đáy tù hẹp, mỏng, không lông, trừ ở gân, nhất là ở mặt dưới, gân-phụ 11-12 cặp; cuống dài 1,5-1,8 cm, có lông sét. Chùm đứng ở ngọn nhánh, dài 8-10 cm; lá hoa 4 mm, tiền diệp 3 mm; lá dài dạng lá, dài 5 mm, không lông; vành 2 cm, không lông; tiểu nhụy 4, không thò, nhị trường, chỉ có lông ở đáy; noãn sào có lông.

Sapa.

- Ascending herb; limb pubescent on nerves; corolla 2 cm long, glabrous.

7840 - *Nelsonia campestris* R. Br. Niênsơn đồng.

Cỏ có nhiều lông; nhánh màu nâu nâu. Lá có phiến tròn dài, gân-phụ 3-4 cặp. Gié ở chót nhánh, cao 2-4 cm, với nhiều lá hoa xanh kết lợp; hoa cao 1 cm; dài xanh, có lông, 1 lá dài to; ống vành trắng, tai tím, 2 tai trên nhỏ, có lần nâu đậm; tiểu nhụy 2, gần giữa ống. Nang nhọn, cao 7-9 mm; nhiều hạt gần như tròn, không cán-phôi cứng.

Rượu mùa khô: Công tùm, Biênh hòa, Càn thố...; XI-IX.

- Herb densely pubescent; corolla violet; capsules 7-9 mm.

7841 - *Elytraria imbricata* (Vahl.) Pers..

Cỏ cao 10-25 cm, không nhánh. Lá tụ ở chót; phiến bầu dục thon, mỏng, nhọn hai đầu, gân-phụ 9-10 cặp, không lông; cuống dài. Gié 3-4 ở chót thân; cộng đứng cao 1-3 cm, có *láhoa kết lợp*; hoa cao 6 mm, dài 3 mm, rìa lông; *vành tím có ống hẹp*, môi 2; tiểuhụy 4. Nang.

Dựa lộ: Sài Gòn.

- Herb 25 cm high; limb membranous; flowers violet, 6 mm long.

Thunbergiaceae:

7842 - *Thunbergia erecta* (Benth.) T. Anders..
Cátđăng đứng; Bush Thunbergia.

Tiêu mộc cao 1-1,5 m; nhánh non vuông. Lá có phiến xoắn thon, hay hơi bánbò, không lông; cuống ngắn. Hoa cô độc ở nách lá; *tiền điệp dạng giống đài*, xanh, cao 1,2-1,8 cm, *dài là 5 răng nhỏ*; *vành tím*; tiểuhụy 4; nướm có 2 môi. Nang có mỏ. $n = 8, 14, 26, 28$.

Tr đến 1.000 m, gốc Tây-phi. Var. *alba* Hort.: hoa trắng; var. *coerulea* Hort.: *vành tím đậm*, tâm vàng.

- Ornamental (*Meyenia erecta* Benth.).

7843 - *Thunbergia alata* Boj. ex Sims.. Cátđăng cánh; Black-eyed Susan Clock-vine, Clock-vine.

Dây nhỏ, *đanien* dài 1-3 m. Lá có phiến hình đầu tên, có ít lông; *cuống có cánh*. Hoa cô độc ở nách lá; *tiền điệp* cao 1,5 cm; *dài là 12 răng nhọn, nhỏ*; *vành vàng nghệ*, ít khi trắng hay lam; tiểuhụy 4. Nang có mỏ to, có lông; *hột tròn*. $n = 16$

Lùm bụi: Huế, Sài Gòn. Var. *alba* Paxt.: hoa trắng, tâm đậm; var. *fryeri* Hort.: hoa cam, tâm trắng. Gốc Phích châu. Đắp trị nhức đầu.

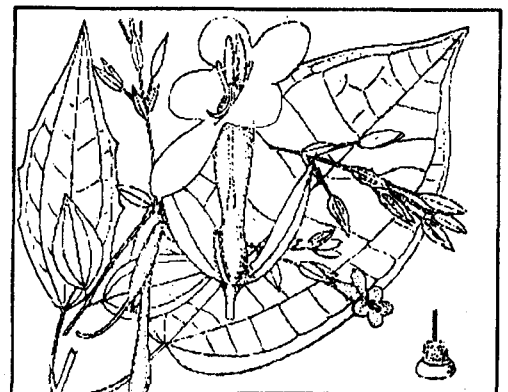
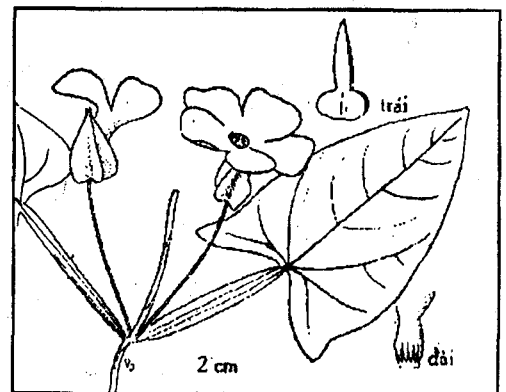
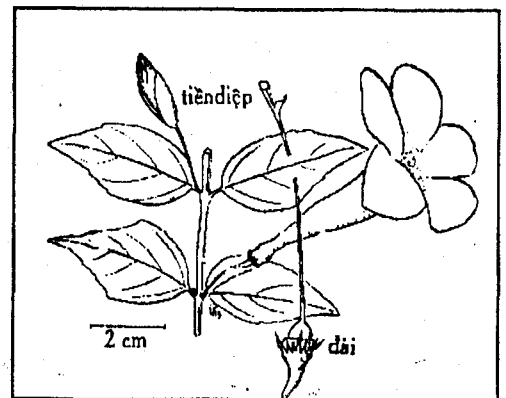
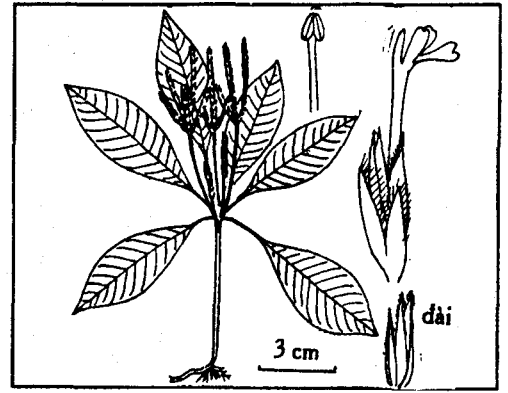
- Climber; flowers yellow or white.

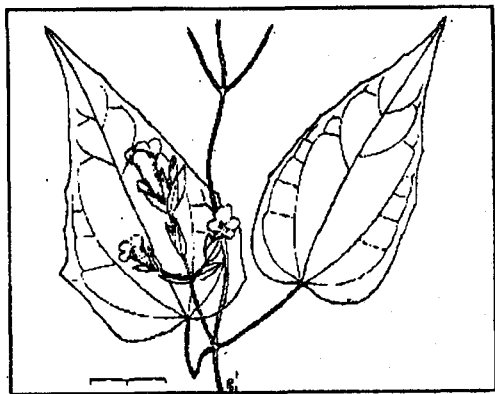
7844 - *Thunbergia coccinea* Wall. ex G. Don. Cátđăng đỏ.

Dây leo cao, quấn qua trái. Lá có phiến bầu dục hay hẹp, to 12 x 3-6,5 cm, *đáy tù hay tròn* hơi lõm, *biên nguyên* hay có răng hay có thùy, gân ở đáy 5, lõm ở mặt trên, lồi ở mặt dưới, nhám; cuống 3 cm. Chùm ở ngọn, cao 20-40 cm, trục có lông nằm, mịn; *tiền điệp* 2, to 15 mm; *lá đài nhỏ*, rìa lông; *vành đỏ*, có ống 2,3 cm, rộng 2,5-3 cm, môi dưới dài; tiểuhụy 4, có lông, một ba phần có cựa; noãn sào có lông. Nang có mỏ.

Công tum.

- Climber; flowers red.

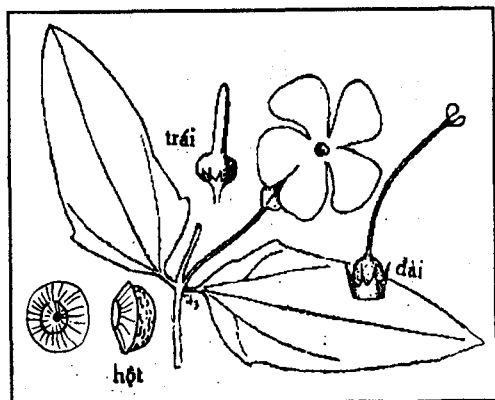

7845 - *Thunbergia eberhardtii* R. Ben.. Cátđăng vàng.

Dây leo, quấn qua trái, dài đến 12 m; thân tròn, có vòng lông ở mắt. Lá có phiến không lông, xoan hình tim, bìa nguyên hay có vài răng to, gân từ đáy 5; cuống mảnh, dài. Chùm ngắn ở nách và ngọn; láhoa thon nhọn, bìa có răng, có lông; tiêndiệp 14 x 10 mm; *vành vàng*, dài 2 cm, môi trên 2 thùy cạn, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4, bao phấn có cựa; noãn sào có lông.

Hồabình; XII.

- Climber; flowers yellow.

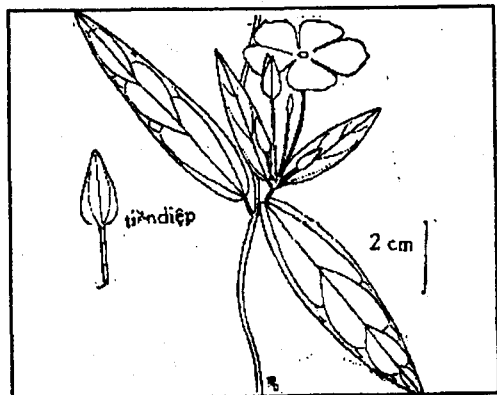

7846 - *Thunbergia fragrans* Roxb.. Cátđăng thơm.

Dây leo, quấn qua trái, cao 1-2 m. Lá có phiến có lông hay không, đáy có khi hình tim; cuống ngắn. Hoa côđộc ở nách lá; tiêndiệp thon, xanh, cao 1,2-1,5 cm; dài là 10-15 răng; *vành trắng*, tai 5, to; tiểuhụy 4. Nang có mỏ cao, không lông; hột tròn.

Khắpcùng, bìnhnguyên.

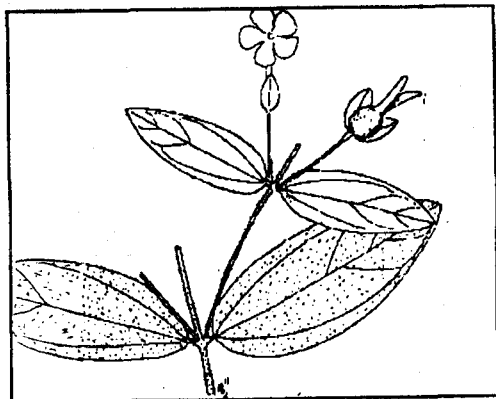
- Climbing, 1-2 m long; flowers white.

7847 - *Thunbergia fragrans* var. *heterophylla* C.B. Clarke. Cátđăng dịdiệp.

Dây leo quấn qua mặt, cao 1-2 m. Lá có phiến *bầudục* hay *xoan*, hay *thon hẹp*, không lông, bìa nguyên, dài 6-8 cm; cuống ngắn. Hoa *trắng*, không thơm; tiêndiệp xoan, cao 1-1,2 cm; dài là răng nhỏ; vành đều, rộng 3-4 cm. Nang có mỏ cao.

- Climbing; leave elliptic to narrow lanceolate; flowers white.

7848 - *Thunbergia fragrans* var. *vestita*. Cátđăng phủ.

Cỏ thành bụi cao 30 cm; thân, lá có *lông mịn dày*. Lá có phiến *bầudục*, đầu tù, đáy tròntròn, gân từ đáy 3, gân-phụ 3 cặp, *nhám* ở mặt trên, như *nhung mặt dưới*; cuống ngắn, dài 3-4 mm. Hoa nhỏ; tiêndiệp 2, xoan; vành có ống cao 1,5 cm, tai 5, bằng nhau. Nang to 8 mm, có mỏ cao 1 cm.

Núi, cao độ 500-800 m: Càná; XI, 11.

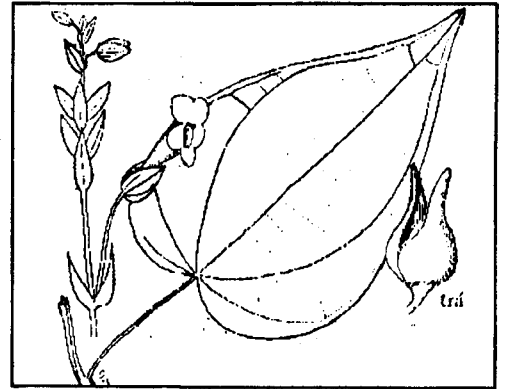
- Bush 30 cm high; limb velvety beneath; corolla tube 1.5 cm long.

7849 - *Thunbergia geoffrayi* R. Ben. in Lec.. Cátđăng Geoffray.

Dây leo quấn; thân vuông, như có cánh. Lá có phiến không lông, đáy hình tim, dài đến 14 cm; cuống dài 10 cm. Chùm ở nách lá; láhoa cao 2 cm; đài không răng; vành màu cam hay đỏ, tai 5 thành hai môi; tiểuhụy 4. Nang có lông mịn, có mỏ to.

Dànăng.

- Long climber; flowers orange red or red.

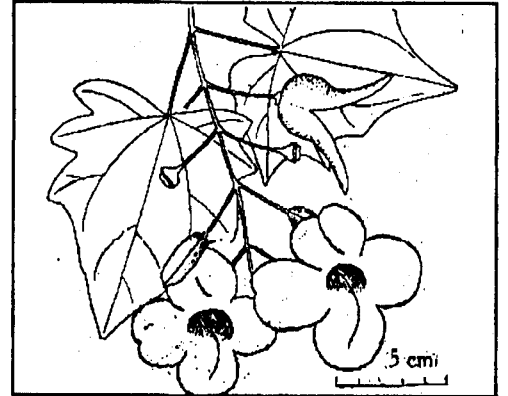

7850 - *Thunbergia grandiflora* (Rottl.) Roxb.. Cátđăng hoa-to, Bôngbáo; Purple Allamanda, Bengal Clock-vine.

Dây leo cao, quấn qua trái, có chồi. Lá có phiến hình tim, không lông, nhámnhám, đáy hình tim sâu, bìa có thùy cạn hay sâu ít khi nguyên; cuống mảnh. Chùm thông dài đẹp; tiêndiệp thành tàu xanh, cao 2,5 cm; đài không răng; vành lam tím, to; tiểuhụy 4. Nang có mỏ cao, không lông. n = 28

Hoang và Tr ở bìnhnguyên; I-XII. Chứa nhiều K; trị xổtrộn baotử, trị nọc rắn.

- Long climber; flowers large, purplish blue (*Flemingia grandiflora* Roxb ex Rottler, *T. cordifolia* Nees.).

7851 - *Thunbergia laurifolia* Lindl.. Cátđăng thon; Laurel Clock-vine.

Rất gần loại trên, không có chồi. Lá không lông có phiến bầu dục thon, đáy tù có khi hơi hình tim, bìa có răng thưa; cuống 2-6 cm. Chùm thông dài 40-50 cm; hoa to 6-8cm, lam đậm, tâm trắng hay vàng; tiểuhụy 4. Nang cao 5-6cm (kể luôn mỏ), rộng 1,5 cm.

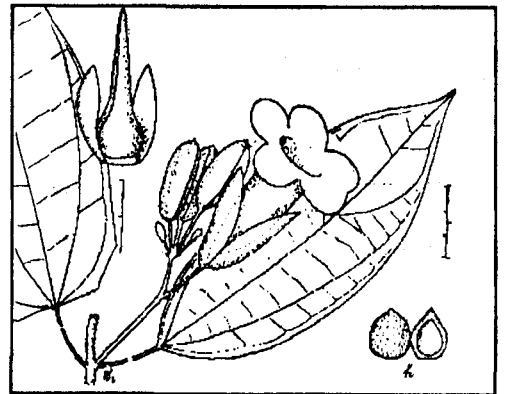
Leo cao trên đaimộc, rừng bìnhnguyên: Càná, Đàlạt, Địnquán.

- Limb elliptic; flowers dark blue, centre white or yellow.

7852 - *Thunbergia hossei* C.B. Cl.

Dây leo. Lá có phiến thon, to 6-14 x 2-6 cm, đáy hình tim, bìa có răng to, thưa hay nguyên. Chùm ở nách lá; láhoa đốidiện, to 10-15 mm; đài có bìa dợn; vành vàng nâu, thùy 5, cao 11 mm; noãn sào có lông. Tháilan: Xiêngmai; Lào.

Acanthoideae:

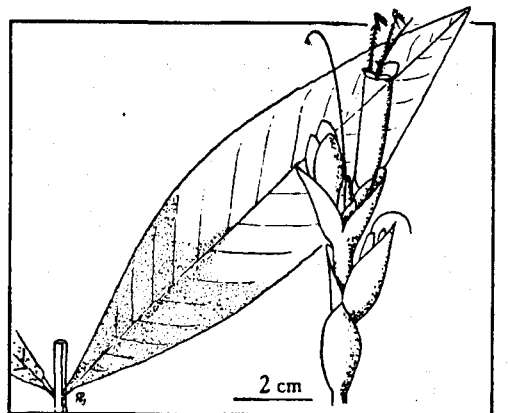

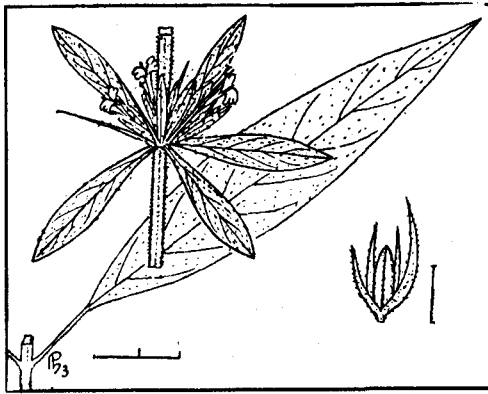
7853 *Sanchezia speciosa*. Sàngxê.

Cây cao 1-1,5 m; thân và gân chánh của lá trắng, không lông. Lá có phiến thon, to, màu đẹp, lục, đỏ, vàng... gân trắng, đầu nhọn, bìa nguyên hay có răng tù; cuống ngắn. Pháthoa ở chót nhánh, có láhoa lục hay đỏ; hoa có vành hình ống tròn, láng như vàng có sấp, cao 4-5 cm, tai đều; tiểuhụy thò dài, thụ 2, lép 2. Nang 8 hột.

Tr làm kiếng ở Hà Nội, Huế, gốc N.-Mỹ; III.

- Ornamental (*Sanchezia nobilis* Hort. non Hook.).

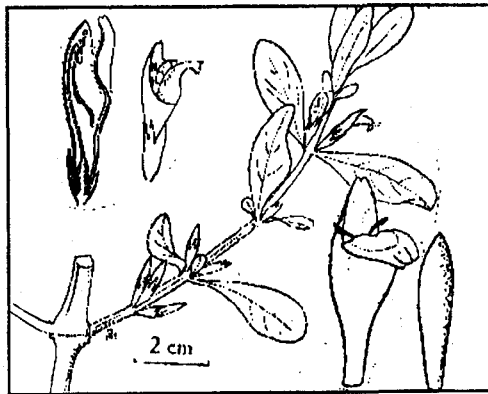

7854 - *Hygrophila auriculata* (Schum.) Heine. Đinh lịch gai.

Cỏ cao đến 80 cm, có gai ở nách lá, dài 2-3,5 cm, ngay hay cong cong. Lá như theo luân sinh 6 lá, 2 ngoài to, không cuống, dài 5-12 cm, bìa có răng nhỏ, chót nhọn. Chùm ở nách lá; hoa lam tím; dài 4 thủy ngân, một dài; vành dài 2 cm, 2 môi; tiểu hụy 4. Nang dài hơn dài; hạt 4-8, đẹp, to 3 mm.

Rễ trị ung thư mặt, hạt lợi tiểu, kích dục.

- Spines 2-2,5 cm long; leaves by 6; glomerules; corolla 2 cm long (*Barleria auriculata* Schum., *H. spinosa* T. Anders.).

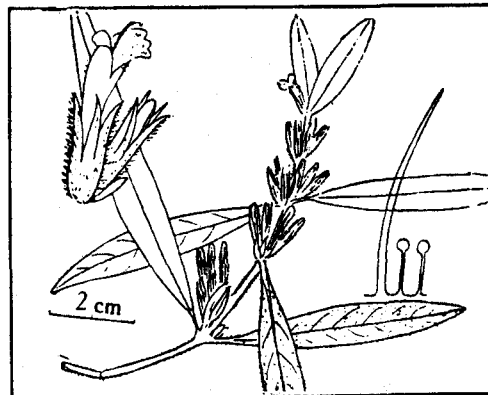

7855 - *Hygrophila erecta* (Burm. f.) Hochr.. Đinh lịch đứng.

Cỏ cao đến 80 cm; thân vuông, phù ở mắt, có lông hay không. Lá có chót tròn, đáy nhọn, không lông, dài 4-10 cm. Chùm ít hoa ở nách lá; dài cao 6-10 cm; vành tím hay trắng, cao 1,5 cm, môi trên đứng, 2 thủy nhỏ. Nang cao 1-2 cm; hạt 8-16, tròn, đẹp.

Ruộng, mương, bình nguyên; V-XII.

- Annual to 0.8 m; flowers violet or white; capsules 1-2 cm long (*Ruellia erecta* Burm.f., *H. quadrivalvis* Nees).

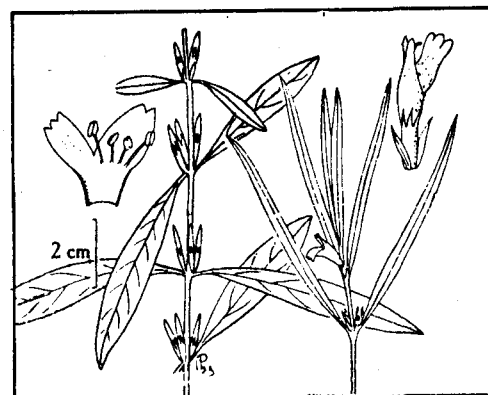

7856 - *Hygrophila incana* Nees in DC.. Đinh lịch lông-xám.

Cỏ có thân nằm rồi đứng; thân, lá dài, vành dày hai thứ lông, một dài một ngắn, có tuyến. Lá có phiến thon hẹp, dài 5-6 cm, rộng 1-1,5 cm; cuống ngắn. Chùm ngắn, 5-6 hoa ở nách lá; hoa cao 10-13 mm; vành hương có bột đỏ đậm; tiểu hụy 4. Nang dài bằng dài; hạt đẹp.

Ruộng, bờ nước: Đồng tháp.

- Ascending herb; glandulous hairs; flowers pink, red dotted; capsules as long as calyx.

7857 - *Hygrophila salicifolia* (Vahl.) Nees.. Đinh lịch.

Cỏ cao đến 1 m, không lông hay có rất ít lông; thân vuông. Lá có phiến xoan, thường thon dài, đến hẹp. Chùm ở nách lá; tiểu điệp hẹp; lá dài 6-10 mm, dính nhau đến 1/2 hay 3/3; vành tím tím, dài 12-18 mm; tiểu hụy thụ 4. Nang nâu đậm, nở rất mạnh khi tắm nước; hạt có lông hút nước.

Ruộng, mương, đất hoang nhiều rác; V-XII. In vitro, chống siêu khuẩn R.D.

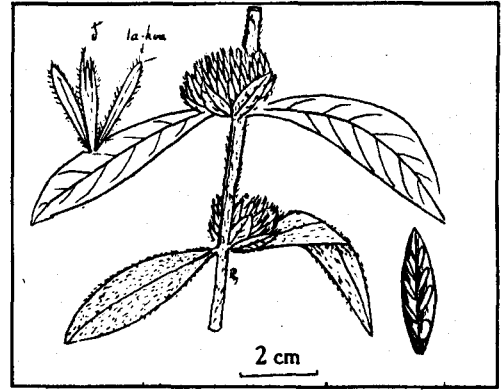
- Herb to 1 m high; corolla pale violet; capsules 2 cm long (*Ruellia salicifolia* Vahl., *H. angustifolia* R. Br., *H. lancea* Miq.)

7858 - *Hygrophila phlomoides* Nees. in Wall.. Vô-ich.

Cỏ cao 30-40 cm, daniên, *nhều lông*; thân vuông, hơi phù ở mắt. Lá có phiến thon hẹp, dài 2-15 cm, dày lông. *Chùm dày to*, ở nách lá; *hoa hương*; đài dài 8 mm, với 1 lá đài trội; vành dài 12 mm, 2 môi; tiểunhụy 4. Nang dài 10-16 mm, không lông; hạt tròn, đẹp.

Ruộng khô, đất hoang, bìnhnguyên: Huế, Mỹtho, Châuđốc.

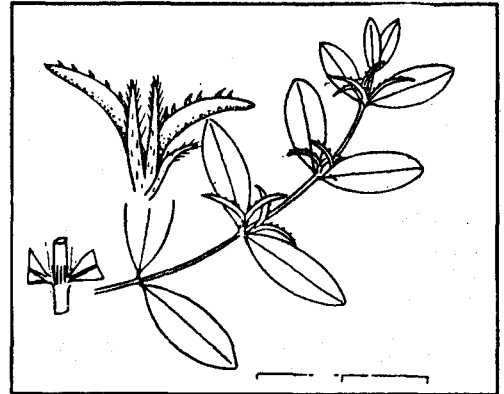
- Limb hirsute; glomerules; flowers pink; capsules 10-16 mm long.

7859 - *Hygrophila polysperma* (Nees) T. Anders. Đìnhhịch nhiều-hột.

Cỏ bò với *thân đứng ngắn*, có lông nằm. Lá có phiến bầu dục thon ngược, to 3 x 1,2 cm, có lông nằm thưa, có *nhều bàothạch nhỏ*, gân-phụ không rõ; cuống ngắn, dài 2-3 cm; giữa 2 cuống có lông *nhều*. Hoa ở nách lá và gié ở ngọn; lá đài mỏng, cao 5 mm, có lông ở 1/2 trên; *vành hương hay tím lợt*, 2 môi. Nang cao 8 mm; hạt vào 24, tròn đẹp.

Hànội, Hànamninh, Hàsonbình.

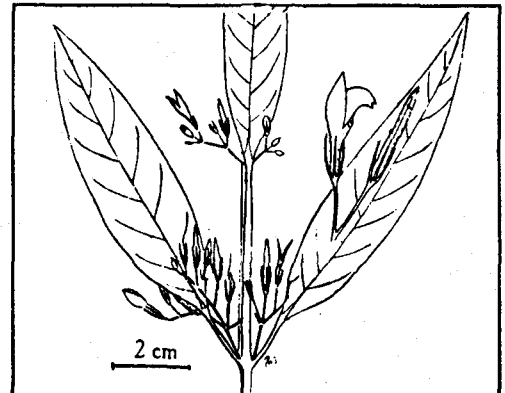
- Spreading herb; flowers pink or light violet; capsules 8 mm long (*Justicia polysperma* Nees).

7860 - *Nomaphila stricta* Nees. Đìnhhịch đứng.

Cỏ cao đến 1 m; thân vuông và có rãnh. Lá có phiến thon, to 8-10 x 2 cm, mỏng, không lông, lúc khô thường denden; cuống dài 1,5-2 cm. Tụ tán ở nách lá, hơi *thưa*; lá đài rời, hẹp, nhọn, không lông; vành cao 18 mm, *màu lam*, có hai môi; tiểunhụy 4. Nang nâu đen, dài 2-2,5 cm; hạt tròn, đẹp.

Vườn, dựa nơi ẩm lấy, từ Biênhòa đến Lựctinh.

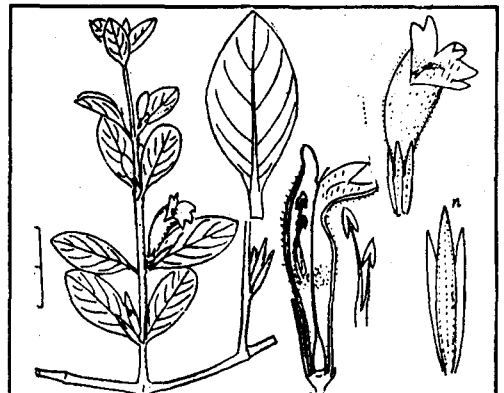
- Herb to 1 m high; leaves glabrous; lax inflorescence; corolla blue; capsules 2-2.5 cm long.

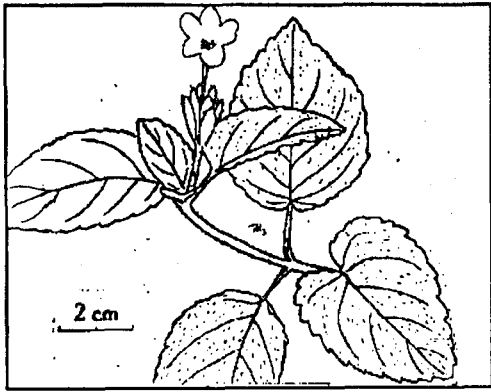
7861 - *Cardanthera avana* Benth ex C.B. Clarke. Tâmhung.

Cỏ cao 20-30 cm; nhánh phù, mọc đối, không lông. Lá có phiến xoan, không lông, dài không đến 2 cm, đáy tù hẹp. Chùm 3 hoa; *tiềnđiệp* thon, xanh, nhỏ; lá đài 6 mm, có lông mịn, xanh; vành cao 2 cm, có lông mịn mặt ngoài *ứng tím*, *tiềnkhai* vặn, môi dưới có lông thưa đứng; tiểunhụy 4, ba phần chữ V, dài 2 mm, chỉ dài 7 mm, đáy có lông; đĩa mật; noãn sào có lông thưa, đứng. Nang cao 12 mm.

Vùng Sài gòn; I, 1.

- Leaves elliptic, 2 cm long; flowers violet tint; capsules 12 mm.

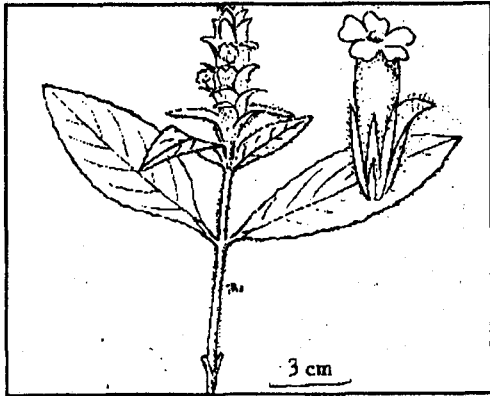

7862 - *Hemigraphis alternata* (Burm. f.) T. Anders. Bántự kiểng.

Cỏ nằm; nhánh non có lông. Lá có phiến xoan, xoan hình tim, có lông ở mặt trên, màu đỏ ở mặt dưới; cuống 1-1,5 cm. Gié ngắn, mang hoa trắng hay đỏ, có láhoa xen kết lợp; vành cao 2 cm, có 2 môi; tiểunhụy 4. Nang.

Tr làm kiểng. Chứa nhiều kalium, lợitiểu, trị tri.

- Ornamental; limb red beneath (*Ruellia alternata* Burm. f.; *H. colorata* (Bl.) Hall.f.).

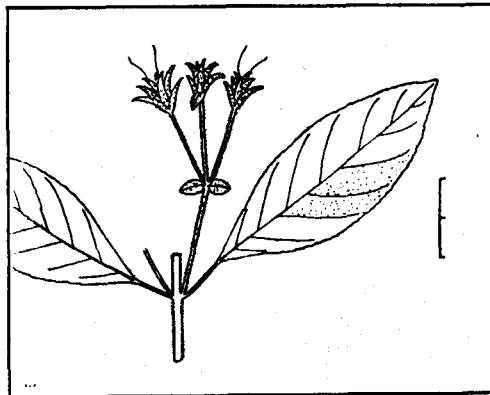

7863 - *Hemigraphis brunelloides* (Lam.) Bremek. Bántự vườn.

Cỏ cao 50 cm; nhánh non vuông, có lông mịn. Lá mọc đối, có phiến thon, to 8-13 x 4-5 cm, có lông mặt dưới; cuống 5-10 mm. Gié ở ngọn, mang 4 hàng láhoa kết lợp, có lông tiết; hoa trắng gần như đều; ládài cao 9 mm; vành cỡ 1 cm, thùy lõm; tiểunhụy 4. Nang; hạt 6-8, dẹp, không lông.

Ruộng ẩm, vườn, đến 800 m; I-XII.

- Herb 50 cm high; flowers white; calyx with glandulous hairs (*Justicia brunelloides* Lam.).

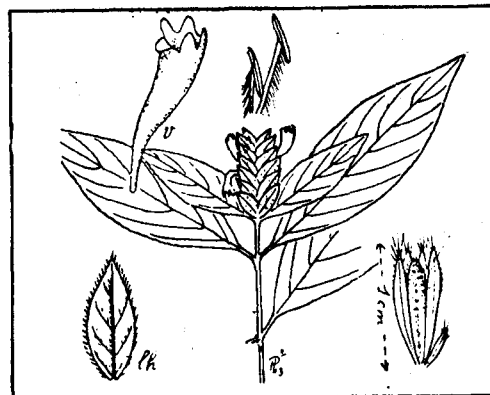

7864 - *Hemigraphis chinensis* T. Anders. ex Hemsl. Bántự Trungquốc.

Tiểumộc có thân nằm rồi đứng có lông xám. Lá có phiến bầu dục thon, to 8-15 x 3-6 cm, đầu nhọn, đáy tù tù hẹp trên cuống, có lông nhám hai mặt, bìa có răng; cuống dài 1,5-2 cm, có lông. Pháthoa ngắn, có láhoa có lông nhám, kết lợp; hoa vàng, không cọng; ládài cao 11 mm; vành dài 2 cm; tiểunhụy 4, chỉ có lông. Nang 8 hạt.

Nơi ẩm: Càná, dựa sông Đồngnai, Sôngbé; I, 1.

- Ascending shrub; flowers yellow, 2 cm long; capsules 8-seeded.

7865 - *Hemigraphis glaucescens* C.B. Clarke. Bántự mốc.

Tiểumộc; thân có 2 rãnh đối diện, lúc non có lông. Lá có phiến thon, to 7-12 x 2,5-4 cm, nhọn 2 đầu, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 7 cặp, có lông nằm; cuống dài 6-7 mm, có lông. Pháthoa 2-3 cm, ở chót nhánh, có láhoa kết lợp, theo 4 hàng, xoan, có lông và rìa lông; tiêndiệp nhỏ; ládài hẹp, dài 1 cm; vành 2-2,5 cm, tai 5, ngắn gần bằng nhau; tiểunhụy 4, chỉ có lông trắng. Nang cao 8 mm, có lông mịn; hạt tròn dẹp.

Rừng ráo, trên cát: Nambô.

- Leaves appressed pubescent; inflorescence with imbricate bracts; corolla 2,5 cm long.

7866 - *Hemigraphis griffithiana* T. Anders.. Bántụ Griffith.

Cỏ có thân vuông có 2 rãnh dọc. Lá mọc đối; phiến thon, có lông ở gân, bìa có răng mịn; cuống 1 cm. Gié mang 4 hàng lá hoa kết lợp, thon, có lông mịn; tiêndiệp hẹp; lá đài dài 8 mm, rời; vành cao 1,2 cm; tiểunhụy 4. Nang dài 6 mm, bằng dài, có ít lông.

Biên hòa.

- Limb pubescent on nerves; corolla 1.2 cm high; capsules 6 mm long.

7867 - *Hemigraphis hirsuta* T. Anders.. Bántụ lông.

Cỏ cao đến 60 cm; lông vuôngvuông, hơi phủ ở mặt. Lá mọc đối; phiến thon, to đến 10 x 3,5 cm, mặt trên đen, không lông, mặt dưới xám đen, có lông thưa, bìa có răng nằm, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Gié dày ở chót nhánh; lá hoa dày lông tiết, vàngvàng; tiêndiệp hẹp, dài 8 mm; lá đài 7-9 mm, rời; vành cao 10 mm; tiểunhụy không lông. Nang cao 1 cm; hạt 6-8, dẹp, không lông.

Nambộ.

- Herb 0.6 m high; bracts with glandulous yellow hairs; corolla 1 cm long.

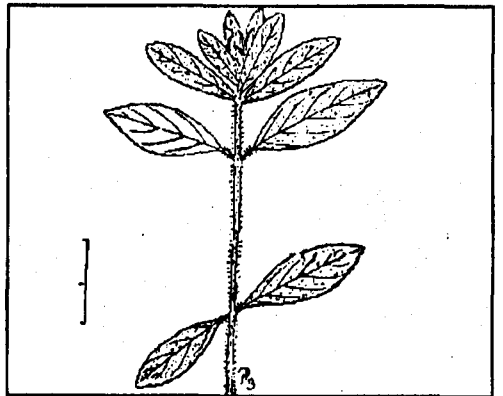

7868 - *Hemigraphis turneraefolia* R. Ben.. Bántụ đônghầu.

Cỏ cao đến 0,4 m; thân nằm rời đứng, có nhánh hay không, có lông mịn. Lá hơi không bằng nhau mỗi cặp, có phiến thon to vào 3 x 1,3 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 4-5 cặp, có lông hai mặt; cuống 1-4 mm, có lông. Pháthoa là gié ở ngọn nhánh; lá hoa dưới như là tiêndiệp hẹp, có lông tiết; lá đài 1 cm, có lông tiết; vành cao 10-13 mm; tiểunhụy 4, chỉ không lông. Nang dẹpdẹp, 2 mảnh; hạt tròn dẹp, 6-8.

Nambộ.

- Herb 0,4 m high, pubescent; corolla 10-13 mm long.

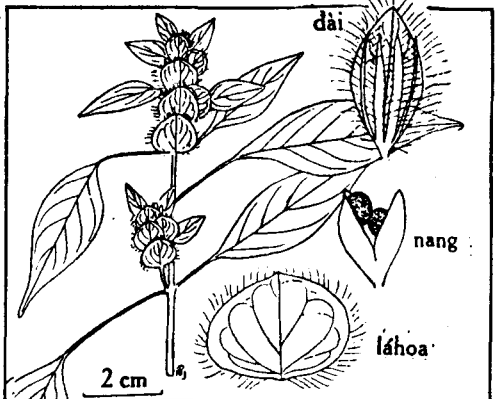

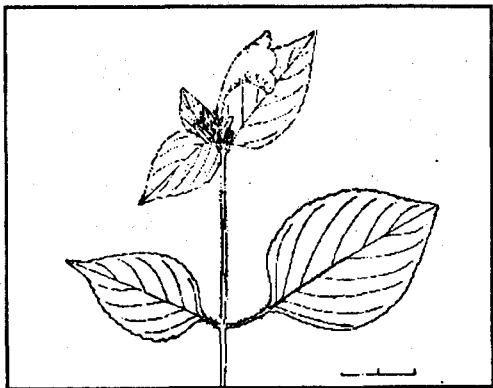
7869 - *Phaylophis parviflora* Willd..

Cỏ bò, có lông. Lá mọc đối, không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, vào 6 x 2 cm, có ít lông mặt dưới; cuống dài 1,5-3,5 cm. Gié ở ngọn và nách lá; hoa gần một bên; lá hoa hình thận; tiêndiệp dài; đài có 1 lá đài to xoan, 4 lá đài kia hẹp, có lông tím; vành trắng, cao 8 mm; tiểunhụy 4. Nang cao 6 mm; hạt 4, dẹp đều, có lông mịn trắng, hút nước.

Vùng cát khô: Đà Nẵng, Thủ Đức.

- Prostrate pubescent herb; 1 sepal more developed; corolla white.

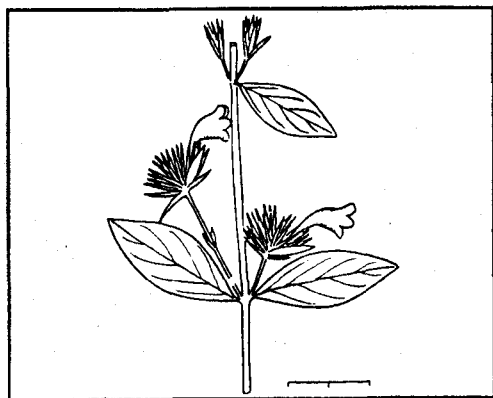

7870 - *Strobilanthes annamitica* O. Ktze. Chuỳhoa Trungbô.

Cỏ bò rời đứng, cao đến 1,5 m; thân non có lông phún nâu, thân già có lông thưa. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan, to 3-6 x 2,5-4 cm, đáy tùtù hẹp, gân-phụ 6(7) cặp, bìa có răng đều; cuống có lông phún nâu, đến 1,5 cm. Pháthoả như hoảđầu ở chốt nhánh, có láhoa như lá, tím tím, có lông hung; hoa tím tím hay lam, cao 2,5-3 cm; tiểunhụy 4, không thờ. Nang nhọn, cao 1 cm; hột tròn dẹp, denden.

Trên vùng vôi: Đà Nẵng.

- Ascending herb; flowers light violet or blue, 2,5-3 cm long; capsules 1 cm long.

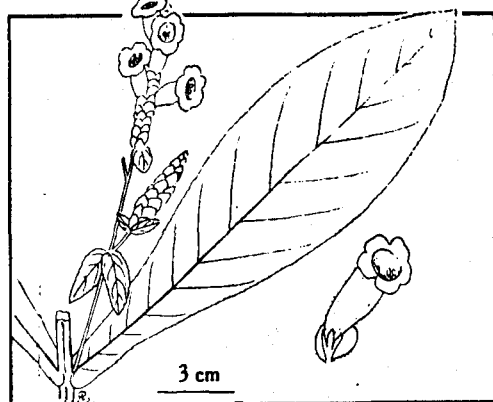

7871 - *Strobilanthes apricus* (Hance) T. Anders. ex Benth. Chuỳhoa sáng.

Cỏ cao 50 cm, gốc hơi to, có lông. Lá có phiến thon, to 4 x 1,5 cm, nhọn hai đầu, mặt trên nhám vì có lông dày phù, mặt dưới có lông ở gân, bìa uốn xuống, gân-phụ 4 cặp, xéo; cuống dài 1-2 cm. Chùm trên công dài 1-3 cm; láhoa thon nhọn, dài 1 cm; ládài có lông, dài 1,2 cm; vành lam, hình loa công, cao 2,5 cm, tai tròn, bằng nhau; tiểunhụy thụ 2. Nang cao bằng dài, 1 cm, không lông.

Trảng: Bắc Thái; II.

- Herb 0.5 m high; limb rough upper surface; flowers blue; capsules 1 cm long.

7872 - *Strobilanthes auriculata* Nees. Chuỳhoa tai.

Cỏ cao 80 cm, thân vuông, có lông sát. Lá hơi không bằng nhau ở mỗi cặp; phiến thon ngược, dài đến 20 cm, bìa có răng mịn, có lông, đáy hẹp, có tai ôm thân. Gié cao 5-10 cm, mang 4 hàng láhoa kết lợp, cao 1 cm, có lông; vành lam hay tím, cao 2 cm; tiểunhụy thụ 4; đĩa mặt; noãn sào không lông.

Dà Lạt.

- Limb pubescent; flowers blue or violet, 2 cm long. (*Perilepta auriculata* (Nees) Brem.).

7873 - *Strobilanthes bantonensis* Lindau. Chuỳhoa Bantôn.

Tiểu mộc; cành vuông. Lá có phiến xoan thon, to 11-17 x 4,5-7 cm, mỏng, có lông rất mịn, thưa, đáy tùtù hẹp trên cuống, gân-phụ 7 cặp, bìa có răng thưa; cuống dài 1-2,5 cm. Pháthoả dài 40 cm ở ngọn, nhánh dài 10 cm; hoa chùm 3; láhoa hẹp, dài 1 cm, có ít lông ở chốt. Nang không lông, dài 1,3 cm, vuông vuông; hột 4, to 3 mm.

Hà Nam Ninh: Ban-tôn.

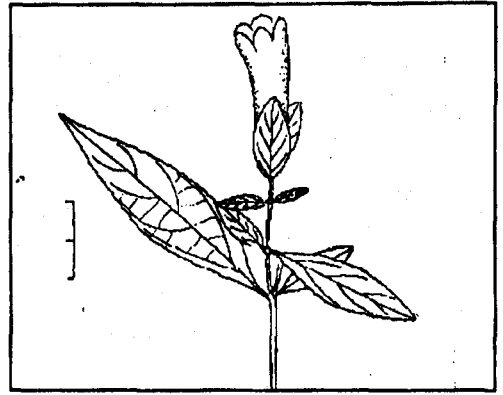
- Shrub; leaves finely pubescent; capsules 4-seeded, 1.3 cm long.

7874 - *Strobilanthes* cf. *bibracteata* Bl. Chuỳhoa hai-láhoa.

Cỏ cao 1 m. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, to 4-7 x 1,3-2 cm, nhọn hai đầu, không lông, bìa có răng nằm, gân-phụ 4 cặp; cuống ngắn. Hoa ở chót nhánh; láhoa 2, xoan rộng, cao 2,2 cm, có lông, lúc khô ửng lam; hoa trắng, cao 2,7-5 cm.

B, Đàlạt; III.

- Herb 1 m high; bracts large, blue tint on dry; corolla white.

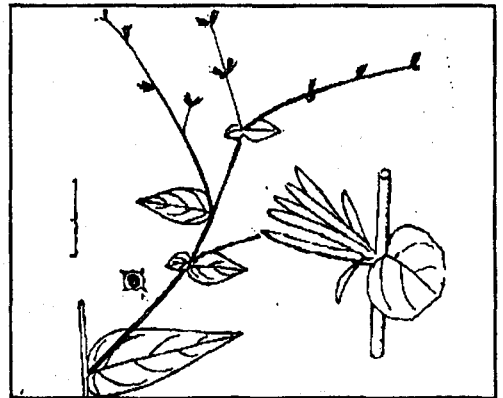

7875 - *Strobilanthes* cf. *boerhavioides* T. And. Chuỳhoa

Cỏ có thân có 4 cánh thấp, không lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp, không cuống; phiến thon hình tim, to 5 x 2,5 cm, chót nhọn, bìa nguyên, gân-phụ 4 cặp. Pháthoa rộng, thưa ở chót nhánh; chùm 10 cm, 2 hoa mỗi mắt; láhoa từ từ hẹp, hình tim đến thon; ládài 5, gần như bằng nhau, cao 8-9 mm, không lông. Nang cao 2 mm; hạt 4.

Côngtum.

- Leaves sessile, unequal by 2; calyx 8-9 mm long; capsules 2 mm long.

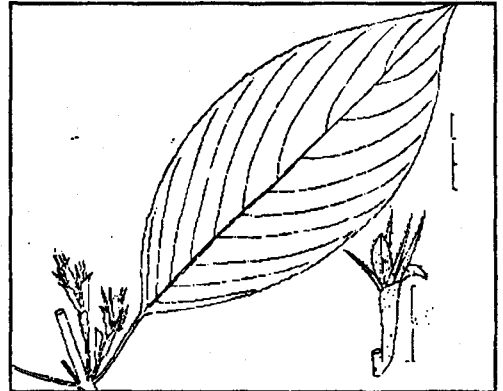

7876 - *Strobilanthes* *brunescens* R. Ben. Chuỳhoa nâu nâu.

Tiểumộc cao đến 2 m; nhánh vuôngvuông, lúc non có lông mịn. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến bầu dục, to 20 x 9,5 cm, có lông thưa ở mặt dưới, bìa có răng, gân-phụ 10 cặp, đáy từ từ hẹp trên cuống; cuống dài đến 5 cm. Pháthoa 1-3-5 ở nách lá, cao 5 cm; láhoa, ládài cao 14 mm, có lông nâu đen; vành ngà, dài 3 cm; tiểunhụy 4, chỉ có lông. Nang có lông.

Yênbái, Sapa, Muồngxen.

- Shrub 2 m high; limb pubescent beneath; calyx blackish brown hairy; corolla cream.

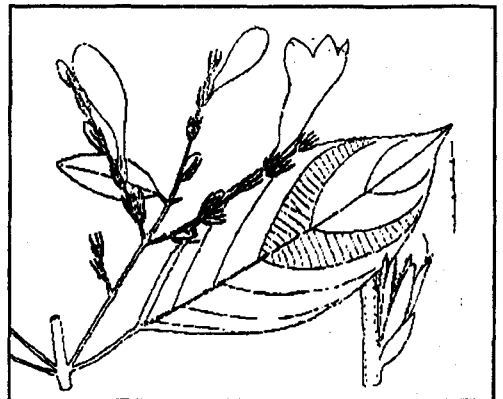

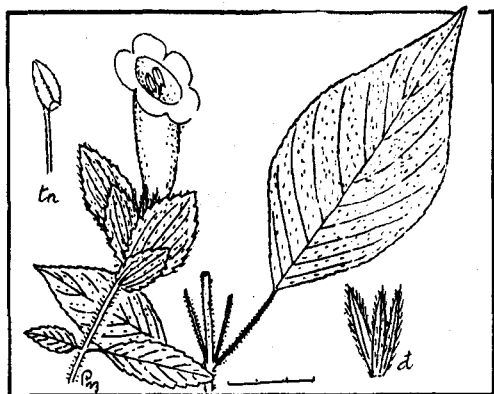
7877 - *Strobilanthes* *cystolithiger* Lind. Chuỳhoa bàothạch.

Cỏ hơi cứng, cao đến 1,5 m; thân có 4 rãnh. Lá có phiến bầu dục thon, đến 16 x 6 cm, chót nhọn, có mũi, bìa có răng nằm, gân-phụ 7 cặp, 2 mặt đều có nhiều bàothạch; cuống dài 1,5-2,5 cm. Pháthoa rộng ở nách lá; láhoa và tiêndiệp hẹp, dài; ládài 12 mm, có rìa lông dày; vành lam lam, to, dài 4-5 cm, tai 5, tròn; tiểunhụy thụ 4. Nang dài 2 cm.

Sontây, Bavi.

- Herb 1.5 m high; flowers blueish, 4-5 cm long; capsules 2 cm long.

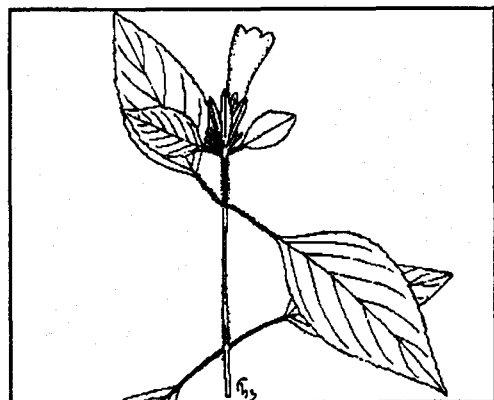

7878 - Strobilanthes echinata Nees. Chuỳhoa nhiễm.

Cỏ cao 1 m; thân to 7-8 mm; nhánh có lông dài, có lông đứng nhám. Lá không bằng nhau ở mỗi cặp; phiến thon, to 15 x 5 cm, bìa có răng và rìa lông, chót nhọn, đáy tù hẹp trên cuống; cuống đến 5 cm. Pháthoa dày ở chót nhánh ngắn; láhoa cao 1,5 cm, có lông và rìa lông; láđài có lông, 1 dài 17 mm, 4 dài 14 mm; vành cao 4-5 cm, ống rộng 1 cm, tai gần bằng nhau.

Vùng có Panax: Côngtum; VI.

- Herb 1 m high; rough pubescence; corolla 4-5 cm high.

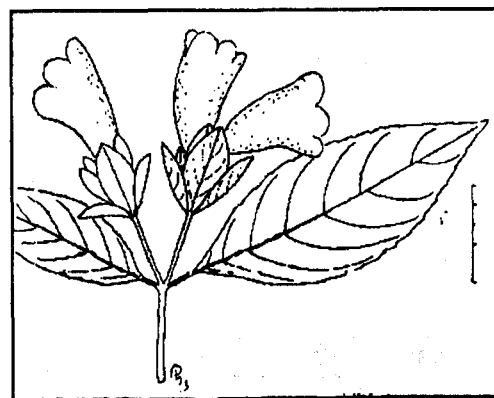

7879 - Strobilanthes evrardii R. Ben.. Chuỳhoa Evrard.

Cỏ cao 50 cm; thân nằm ở đáy, có lông mịn, lông dài. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan thon, to 5-7 x 2,3-3 cm, chót thon, đáy tù, bìa có răng và rìa lông, gân-phụ 5 cặp; cuống dài 1,5-2,5 cm, có lông mịn. Hoa ở chót nhánh, 1-3; láhoa cao 1,7 cm, dạng lá; láđài như nhau, dài 1 cm, có lông trắng; vành cao 5 cm, tai tròn, như nhau; tiểunhụy 4, không thò,

Dinh Langbian.

- Ascending herb; flowers 5 cm long.

7880 - Strobilanthes gigantodes Lind.. Chuỳhoa to.

Cỏ cao đến 1 m, gốc cứng, thân có 4 cạnh tròn. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, to 15 x 7 cm, bìa có răng to, gân-phụ 6 cặp, dàydày; cuống 1,5-2,5 cm. Hoa to ở chót nhánh nhỏ, có láhoa to, rộng 4 x 2,5 cm; láđài dạng lá, rộng 1 cm; vành rộng 3 cm ở phần trên, tai tròntròn; tiểunhụy 4, chỉ có lông.

Tháinguyên, Lãngcốc (Hasonbinh); II.

- Herb 1 m high; limb 15 x 7 cm; flowers large, with large bracts.

7881 - Strobilanthes glanduligera Phamhoàng (inedit). Trà-tiên.

Cỏ nhỏ; thân vuông, có lông sát. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến bầuđục thon, đáy tù hẹp trên cuống, mặt trên như không lông, mặt dưới có lông và lông tiết; cuống 2 cm. Pháthoa có lông và lông tiết, thơm ngọt dịu; láhoa hình muỗng, đầu tù tròn, có lông tiết; hoa trắng hơi tím tím; láđài hẹp; ống vành 1 cm, tai 7-8 mm; tiểunhụy 4, bao phấn cong, dài 3 mm, chỉ có lông; vòi nhụy có ít lông. Nang cao 1,5 cm; hạt 4.

"Trà tiên" ở Đàlạt; XII/82.

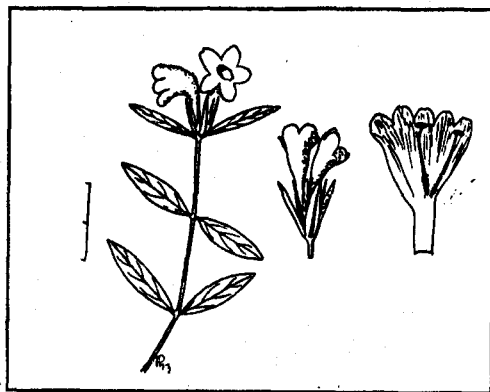
- Herb; glandulous pubescence; flowers fragrant, white or pale violet.

7882 - *Strobilanthes hypomallus* R. Ben.. Chuỳhoa hạ-tơ.

Thân bò rời đứng, cao 40 cm. Lá có phiến thon, nhỏ, to 2-3 x 0,5-0,8 cm, có lông ở mặt dưới, bìa uốn xuống, gân khó nhận, 3 cặp; cuống ngắn. Gié ở nách lá, dày, ngắn; láhoa không lông mặt trong, có lông tiết mặt ngoài; dài dài 1 cm; vành trắng, miệng hương, hay lam tím đậm; tiểunhụy thụ 2. Nang có ít lông ở chót.

Thác Camly (Đà Lạt); IX, 9 (hoa theo Benoist).

- Spreading herb; flowers white, centre pink, or blue violet.

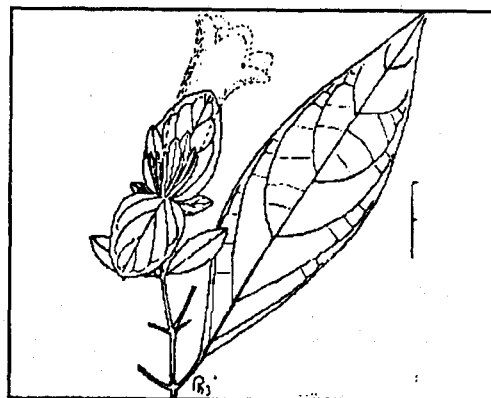

7883 - *Strobilanthus involucrata* Bl.. Chuỳhoa tổngbao.

Cỏ có thân non có 4 cạnh, tròn khi già. Lá có phiến thon, to 10 x 3 cm, không lông, lúc khô cứng, xám, bìa có răng thưa hay nguyên, gân-phụ 6 cặp; cuống hình máng, dài 1-1,5 cm. Hoa có láhoa xoan rộng, to 2,5 x 2,2 cm; ládài cao 1,8 cm; vành cao 4,5 cm, tai cao đến 6-8 mm.

Đèo Hải Vân, Nha Trang.

- Inflorescence with 2 ovate bracts; corolla 4.5 cm long.

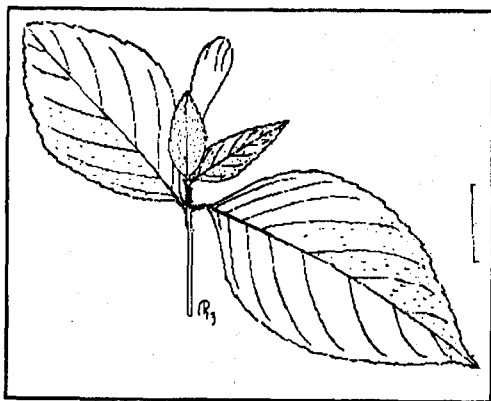

7884 - *Strobilanthes jugorum* R. Ben.. Chuỳhoa buộc.

Cỏ cao 40 cm; thân non có lông phún dày. Lá có phiến xoan, to 3-9 x 1,5-4,5 cm, đầu nhọn, đáy tà tròn, mỏng, có lông dài thưa, bìa có răng to, gân-phụ 7 cặp; cuống ngắn, dài 5-8 mm. Gié ngắn, 4 hoa, có láhoa ngoài to, cao 2,5 cm, có răng, có lông; ládài 5, hẹp, bằng nhau, dài 11 mm; vành tím, cao 4 cm; tiểunhụy 4, chỉ không lông; noãn sào không lông, vòi nhụy có lông, đầu tròn.

Sapa.

- Herb 40 cm high, hirsute; corolla violet, 4 cm long.

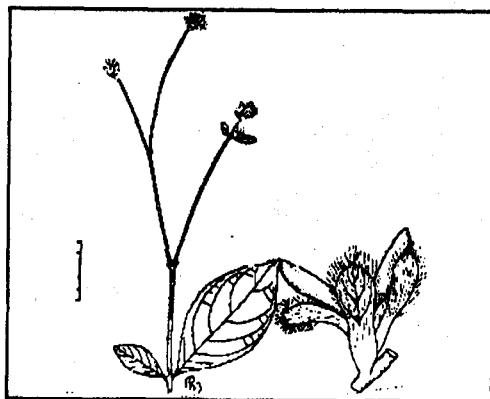

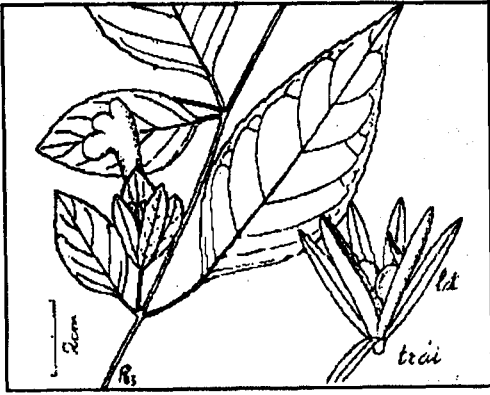
7885 - *Strobilanthes longepedunculata* Terao. Chuỳhoa cộng-dài.

Cỏ cao 40-50 cm, thân có gốc cứng. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến bầu dục xoan, to đến 15 x 7 cm, đầu tà hay tròn, đáy nhọn, có ít lông mau rụng, có bào thạc dài, bìa như nguyên, có rìa lông; cuống dài 1 cm. Phá hoa trên cộng dài 8-10 cm, hoadầu ít hoa, đầy lông hung; láhoa và ládài có lông hung, dài. Nang không lông, cao 8 mm.

Rừng ẩm: Quảng Nam.

- Capitulum with red brown hairs; capsules glabrous, 8 mm long.

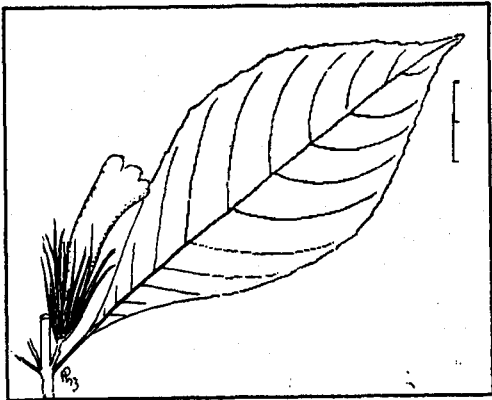

7886 - *Strobilanthes maingayi* C.B. Clarke. Chuỳhoa Maingay.

Cỏ cao đến 1 m; thân không lông, lông dài. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan thon, đến 9 x 4 cm, mỏng, không lông, có bàothạch nằm nên nhám, mặt trên xám đậm, mặt dưới lục lục, gân-phụ 7 cặp, bìa có răng; cuống dài 1 cm. Pháthoa ít hoa trên nhánh ngắn; ládài 12-13 mm, không lông; vành cao 3-4 cm. Nang cao 1 cm, hột 4, có lông nằm, sát. Phúquốc.

- Herb 1 m high; limb rough; corolla 3-4 cm long; capsules 1 cm long.

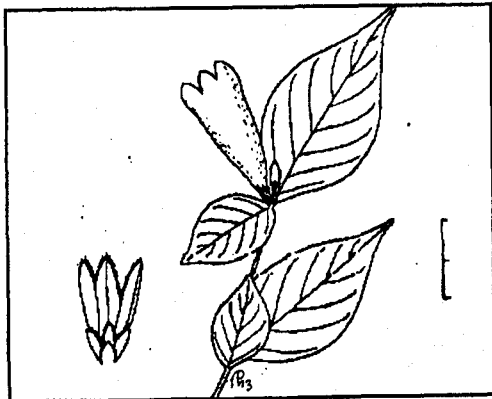

7887 - *Strobilanthes mucronatoprodactus* Lind. var. *glabrescens* R. Ben. Chuỳhoa có-mũi.

Tiểumộc cao đến 3 m; thân đứng to bằng ngón tay, có rãnh, không lông. Lá có phiến thon, to 12-20 x 5,5-8 cm, chót nhọn, có mũi, đáy tùtù hẹp trên cuống, bìa có răng thấp, gân-phụ 10 cặp. Gié như chùm ở nách lá, dài 2-3 cm, có láhoa và ládài hẹp, nhọn, dài 2-3 cm, không lông; vành lam hay trắng, dài 3-4 cm, tai tròntròn bằng nhau; tiểunhụy chỉ có lông. Nang cao 2 cm, không lông, trừ ở ngọn.

Hoàibinh; XII, 12.

- Shrub 3 m high; bracts, sepals 2-3 cm long; corolla white or blue.

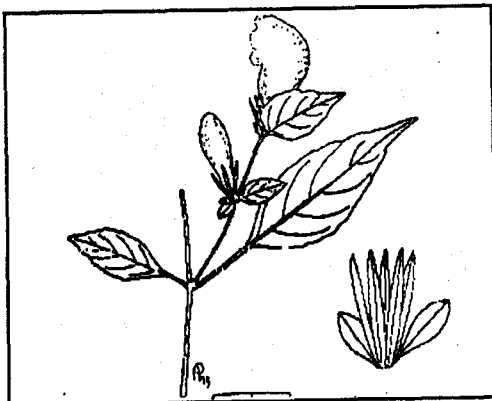

7888 - *Strobilanthes multangulus* R. Ben.. Chàm rừng.

Tiểumộc; thân có 4 cạnh cao như cánh, không lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan thon, to đến 10 x 3,5 cm, chót nhọn, có mũi, đáy tùtù hẹp trên cuống, dàydày, mặt dưới có lông và nhiều bàothạch, gân-phụ 6-7 cặp. Hoa 1-2 ở nách lá; láhoa nhỏ; ládài như nhau, dài 8 mm, rìa lông trắng; vành lam hay tím, không lông, cao 4,5 cm, tai xoan, như nhau; tiểunhụy 4; noãn-sào không lông, buồng 2-noãn. Nang.

Kiếnkhê (Hàsonbình).

- Shrub; bracts and bracteolae small; corolla blue or violet, 4.5 cm long.

7889 - *Strobilanthes obesus* R. Ben.. Chuỳhoa mập.

Cỏ mảnh, cao 30 cm. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, to 5,5 x 2,2 cm, chót nhọn, đáy tà, tùtù hẹp trên cuống, bìa có răng thưa, nằm, gân-phụ 4(5) cặp, có lông thưa; cuống dài cm. Hoa ở nách lá, không cọng; ládài dài 1 cm; rộng 1 mm, lúc khô mongmỏng, màu ngà, không lông; vành cao 3 cm, tím, rộng 1,5 cm, cong, phệ; tiểunhụy 4, chỉ có lông.

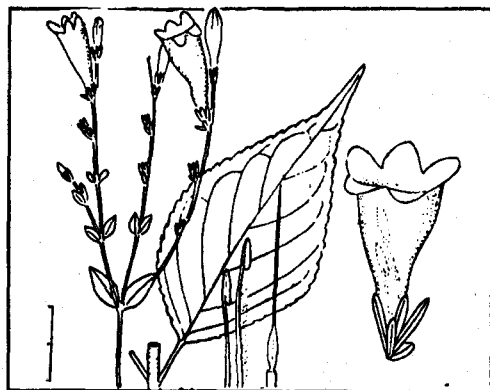
Dựa lộ, vào 2.000 m: Sapa.

- Herb 30 cm high; corolla violet, 1.5 cm wide.

7890 - *Strobilanthes pateriformis* Lind.. Chuỳhoa đẹp

Cỏ; thân có rãnh dọc, lông dài 4-10 cm. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến mỏng, không lông, lúc khô mặt trên đen, mặt dưới nâu, bìa có răng nằm, gân-phụ 5-6 cặp, chót có mũi dài. *Chùm đứng* ở ngọn, dài 10 cm; lá dài tròn dài như tiêndiệp; vành cao 3 cm, không lông; tiểunhụy 4, không thò, 2 dài mà chỉ có lông; noãn sào trên thu đài.

Hà Sơn Bình, Ngọc Lĩnh; III

- Corolla 3 cm long; long stamens with hairy filaments.

7891 - *Strobilanthes patulus* R. Ben.. Chuỳhoa rộng.

Cỏ nằm có rễ sát vi, rồi đứng cao 40 cm, thân có lông tiết. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến bầu dục to 6 x 3 cm, chót có mũi, đáy tẻ, không lông, mặt trên đen, mặt dưới xám đen, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 1-3 cm. Pháthoả ở ngọn, ít hoa, trục có lông; lá hoa 3 mm; lá dài gần bằng nhau cả, 9 x 1 mm; vành cao 3 cm, lam lam, ống cong cong, rộng 1 cm, tai 5; tiểunhụy 4, chỉ có lông; noãn sào không lông.

Dựa suối; Sapa; II.

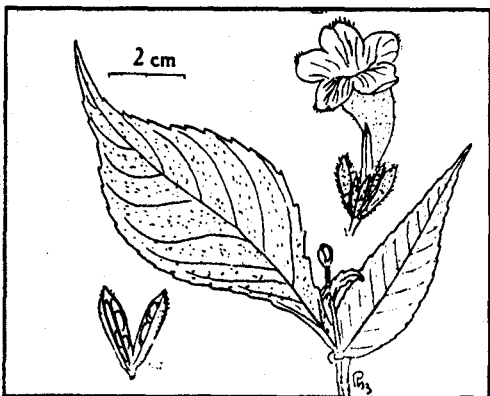
- Ascending to 40 cm high; limb glabrous; corolla blueish 3 cm long.

7892 - *Strobilanthes pennstemonoides* T. Anders.. Chuỳhoa đỏ.

Cỏ có nhiều nhánh; thân không lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, chót nhọn, có lông thưa; cuống có cánh, dài hay vắng. Pháthoả là gié ngắn, trên cọng dài; lá hoa mau rụng; lá dài dính nhau đến 1/3, đầu tẻ và có tuyến; vành đỏ; tiểunhụy thụ 4, hai có chỉ hình chữ S. Nang dài 1,5 cm; hạt 4, có lông.

0.8

Rừng luôn luôn xanh, núi cao: Sapa, Langbian; II, 2 (hình theo Wight).

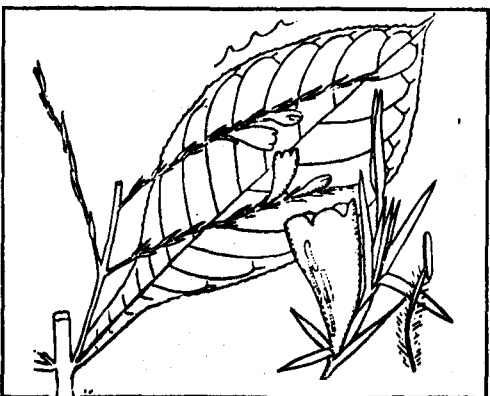
- Sepals adherent to 1/3; corolla red; capsules 1.5 cm long (*Goldfussia pennstemonoides* Nees).

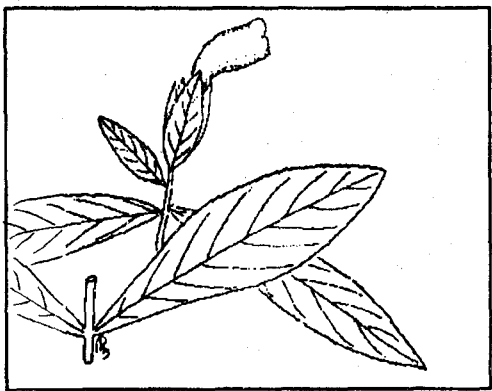
7893 - *Strobilanthes petelotii* R. Ben.. Chuỳhoa Pételot.

Lá có phiến to, xoan, chót có mũi nhọn, đáy tù hẹp thành một cuống có cánh rộng, bìa có răng nhỏ, nhọn, gân-phụ cách nhau vào 1 cm. Pháthoả mang nhánh dài 6-10 cm; hoa to, có lá hoa và tiêndiệp hẹp, thon nhọn, rìa lông, dài 16 mm; lá dài 4, dài 12 mm; vành có ống cao 2,5 cm, không lông; tiểunhụy 4, chỉ có lông dài.

Rừng ẩm vào 1.300 m: Sapa; VII

- Petiole winged; corolla 2.5 cm long; filaments long hairy.

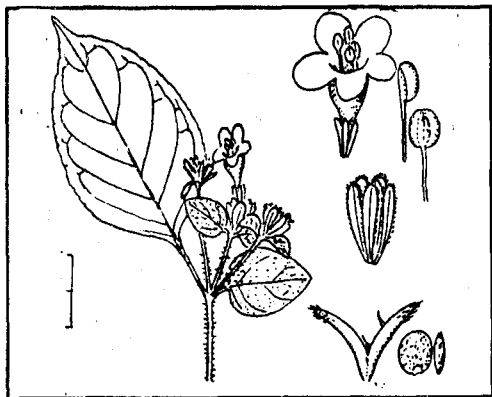

7894 - Strobilanthes poilanei R. Ben.. Bạt.

Tiểu mộc cao 2 m; thân to đến 1 cm. Lá không cuống, có phiến thon ngược, hình muỗng, to 7-8 x 2,5 cm, đầu tù, đáy tù hẹp; gân-phụ 7-8 cặp, bìa có răng. mặt trên không lông, mặt dưới có lông. Hoa thành gié ngắn ở chót nhánh; láhóa dạng lá; tiềndiệp hẹp hơn; láđài 14 mm, gần bằng nhau; vành trắng hay tím tím, cao 2 cm; tiểuhụy 4; noãn sào không lông.

Rừng vào 1.000 m: Phú Khánh, Braian.

- Shrub 2 m high; flowers white or pale violet, 2 cm long.

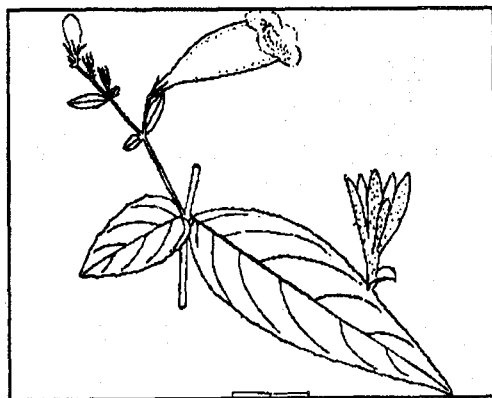

7895 - Strobilanthes radicans T. Anders.. Chuỳhoa có-rể.

Cỏ; thân nằm rồi đứng có hay gần như không lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan bầu dục, to 7 x 4 cm, đầu có mũi, đáy tù hẹp trên cuống, bìa có răng, gân-phụ 6 cặp, có lông nằm; cuống dài 1-2,5 cm. Pháthhoa ở chót nhánh; láđài hình muỗng, có rìa lông; vành hường dợt, cao 2 cm, tai 5, gần như bằng nhau; tiểuhụy 4. Nang có ít lông; mảnh 2; hột 4, tròn dẹp.

Chợgành, Đà Lạt.

- Ascending herb; flowers light pink, 2 cm high; capsules 4-seeded.

7896 - Strobilanthes sarmentosus R. Ben.. Chuỳhoa leo.

Tiểu mộc leo cao 5-10 m; thân có 4 cạnh, không lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, 8 x 3 cm, bìa có răng thưa, gân-phụ 5-6 cặp, có bàothạch; cuống ngắn. Chùm ở nách lá và ngọn; láhóa 3-10 mm; láđài như nhau, cao 5 mm, có bàothạch, không lông; vành cao 3-4 cm, rộng 1,3 cm, tím hay trắng, tai 5, gần như bằng nhau; tiểuhụy 4; noãn sào không lông.

Tam Đảo.

- Climbing to 10 m long; flowers white or violet, 3-4 cm long.

7897 - Strobilanthes squalina S. Moore.

Bụi; nhánh tròn tròn, nhám. Lá có phiến xoan ngược-tròn dài, to 6 x 2,5 cm, bìa có răng; cuống 6 mm. Gié cao 15-25 mm; hoa khít nhau; láhóa 1,5 cm, thon, láhóa-phụ như chỉ, cao 2,5-3 mm; láđài hẹp; vành cao 14 mm, vàng, ống rộng 2 mm, tai tròn, to 3 x 3 mm; tiểuhụy 4; noãn sào có tuyến. Nang tròn dài, to 9 x 2,2 mm; hột 4 dẹp, tròn, rộng 2 mm.

Dran.

7898 - Strobilanthes saltiensis S. Moore.

Bụi. Lá 1; phiến to 4 x 0,35 cm. Hoa có cọng ngắn 3-4 mm, đóm thành đầu cách nhau; láhóa 1 cm; đài dài 25-28 mm; vành có ống đáy hẹp, tù hẹp và thành thùy tròn, bằng nhau, to 5 x 5 mm; tiểuhụy 4; noãn sào 18-20 mm, có tuyến. Nang; hột 4, rộng 4-4,5 mm, có lông dày, nằm, xám.

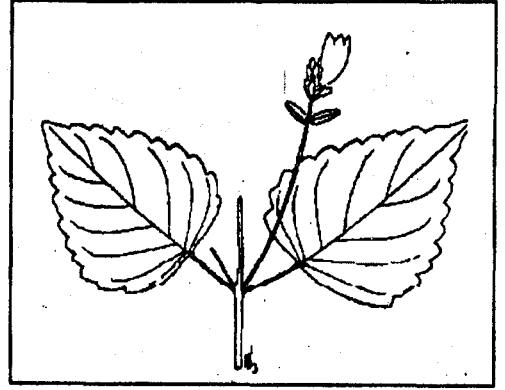
Langbian

7899 - *Strobilanthes subflaccidus* Kurz. Chuỳhoa mềm mềm.

Cỏ có thân không lông. Lá có phiến xoan tamgiác, *không lông*, bìa có răng to; cuống mảnh, dài 1-2 cm. Gié ngắn như hoadầu trên một cọng dài; láhoa và tiêndiệp trònđài, dài 4-6 mm; dài có 3 láđài sau dính nhau nhiều hơn 2 láđài trước; vành cao 1,7 cm, 5 tai gần bằng nhau; tiểunhụy 4. Nang cao 6 mm; hạt 4.

Núi Chúachan, Cônson.

- Limb glabrous; corolla 1.7 cm high; capsules 6 mm long.

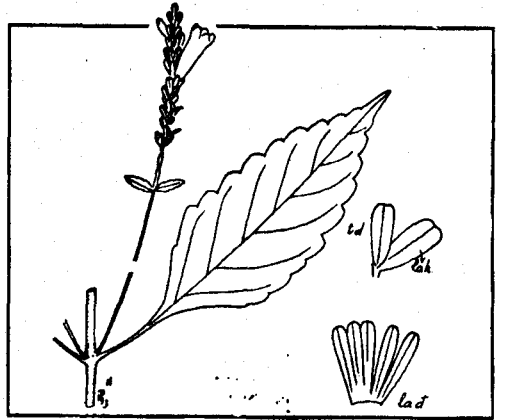

7900 - *Strobilanthes subflaccidus* var. *longespicata* R. Ben.. Chuỳhoa gié-đài.

Cỏ có thân tròn, phủ ở mắt, không lông. Lá có phiến thon, nhọn, bìa có răng to, tròntròn, mỏng, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 3-5 cm, có cánh ở phần trên. Pháthoa là *gié dài* 6-8 cm; láhoa và tiêndiệp trònđài, *chót cắt ngang*; láđài trònđài, 3 dính nhau nhiều; vành cao 14-20 mm, *tím dợt*, bìa tai *lamlam*; tiểunhụy 4. Nang dài 6-8 mm; hạt 2.

T; IV-XII, 4-12.

- Long spikes; flowers pale violet, blue on edges of lobes.

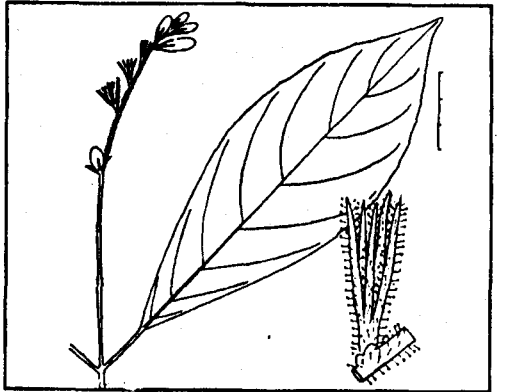

7901 - *Strobilanthes sulfureus* R. Ben.. Chuỳhoa sanh.

Cỏ cao đến 1 m; thân không lông, lông vuông, dài 6-8 cm. Lá có phiến thon ngược, to 9-20 x 3-7 cm, chót nhọnnhon, có mũi, đáy nhọn, bìa có răng thấp, thưa, gân-phụ 6 cặp, không lông; cuống 2-3 cm. Chùm ở ngon, dài bằng lá, trục có *lông đầu tiết* cũng như dài; hoa thưa, *vàng liúhuyềnh*; láđài hẹp, cao 15 mm; vành *cao 4 cm*, tai gần bằng nhau; tiểunhụy 4; noánsào không lông, nuốm dài, mỏng, hình máng xối.

Vinh, 200 m.

- Herb to 1 m high; calyx glandulous hairy; corolla yellow, 4 cm long.

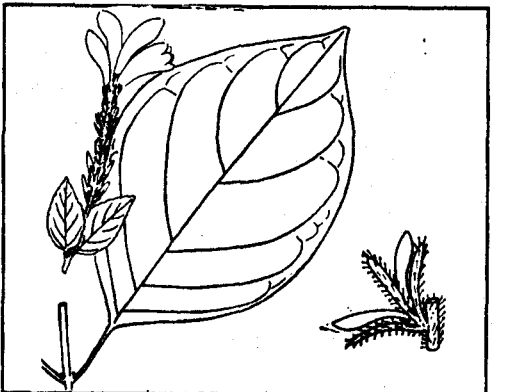

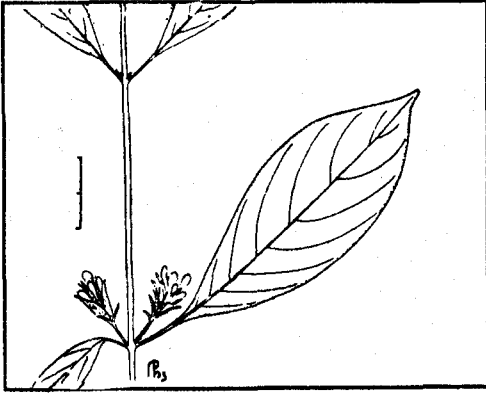
7902 - *Strobilanthes tonkinensis* Lind. Chuỳhoa Báchbộ.

Tiểumộc; nhánh non có lông có lông. Lá có phiến xoan rộng, to 11-25 x 6-12 cm, *mỏng, không lông*, gân-phụ 5 cặp; cuống đến 2 cm. Pháthoa cao 10 cm; láhoa trònđài và tiêndiệp *dây lông tiết*; láđài rời, cao 1 cm, có lông tiết; *vành cao 3,5 cm*, tai 5, gần bằng nhau; tiểunhụy 4. Nang dài 15 mm, không lông.

Hàbắc, Quảngtrị, Côngtum

- Shrub; limb ovate, membranous, glabrous; corolla 3.5 cm high; capsules 15 mm long.

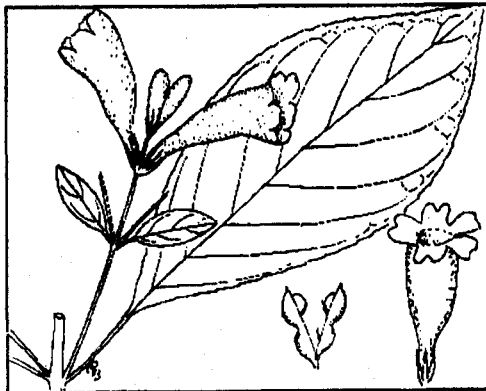

7903 - *Sericocalyx scaber* (Nees) Bremek.. Todài nhám.

Cỏ cao 40 cm; thân tròn, lông dài, lúc non có lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan thon ngược, to 9 x 3,5 cm, đầu tằm, đáy tù hẹp, bìa có răng nhỏ, uốn xuống, gân-phụ 6-7 cặp, xéo; cuống có lông, dài 1,5 cm. Pháthoa ở nách lá, dày, cao 3-5 cm; láhoa, ládài có lông nhung trắngtrắng.

Thác Gougah, Đàlạt.

- Herb 40 cm high; calyx white velvety (*Strobilanthes scaber* Nees).

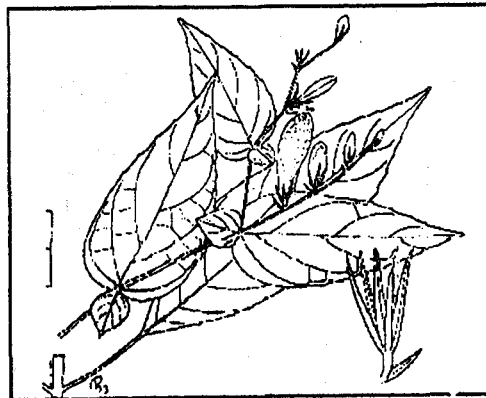

7904 - *Baphicacanthus cusia* (Nees) Bremek.. Phámrô.

Cỏ cao đến 2 m; thân phủ ở mặt, lông vuông. Lá có phiến xoan đến thon, dài 10-13 cm, gân-phụ 6-7 cặp, bìa có răng nằm; cuống 2 cm. Pháthoa ở nách lá; hoa đối diện nhau; dài cao 1 cm, do ládài nhọn, như nhau; vành lam đến tím, ống dài 3-3,5 cm, tai 5, bằng nhau; tiểunhụy 4, chỉ có lông; noãn sào không lông. Nang dài, không lông.

Rừng thưa: Bavi. Dùng ngựa thai, phánkhích. Hạnhiệt, trị poutices in mumps.

- Herb to 2 m high; flowers blue or violet, 3-3.5 cm long; capsules (*Goldfussia cusia* Nees, *Strobilanthes flaccidifolius* Nees).

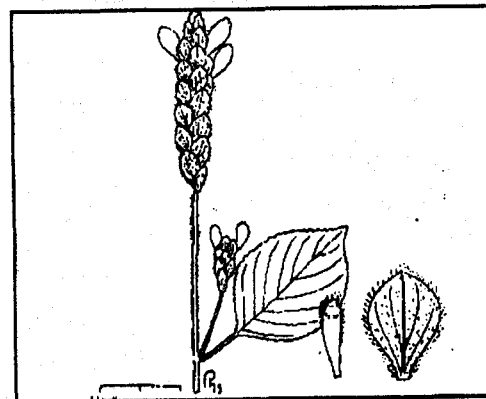

7905 - *Pteroptychia dalzielli* W. W. Sm.

Lá có phiến thon, to 15 x 5,5 cm, đầu nhọn, đáy tứtứ hẹp trên cuống, gân-phụ 6-7 cặp, nhiều bàothạch tròntròn; cuống 2-3 cm, vắng ở các lá trên. Pháthoa chữ-chi, đáy có lá không bằng nhau từng cặp, hình tim, không cuống; láhoa nhỏ; tiêndiệp ngắn, ngắn hơn ládài; ládài 8 mm, không lông, có bàothạch; vành có lông mịn, cao 2,5 cm. Nang cao 1,8 cm.

Sapa; IX, 9.

- Sepals 8 mm long; corolla pubescent, 2.5 cm long.

7906 - *Tarphochlamys affinis* (Griff.) Bremek. Chuối-sò, Cơm-nếp.

Cỏ bò rồi đứng; nhánh có lông mịn, cao. Lá không bằng nhau từng cặp; phiến xoan rộng, đến 6 x 4 cm, chót có mũi, đáy tằm, gân-phụ 5-6 cặp, bìa có răng nhỏ và rìa lông; cuống dài 1 cm. Chùm ở ngọn nhánh, có láhoa kếtlợp; ládài có lông và rìa lông; vành lam hay hương, cao 1,5 cm; tiểunhụy 4, thò; noãn sào và vòi nhụy có lông.

Sapa; IX, 9. Lá khô thơm cơm nếp. Cây anthần, giúp ngủ.

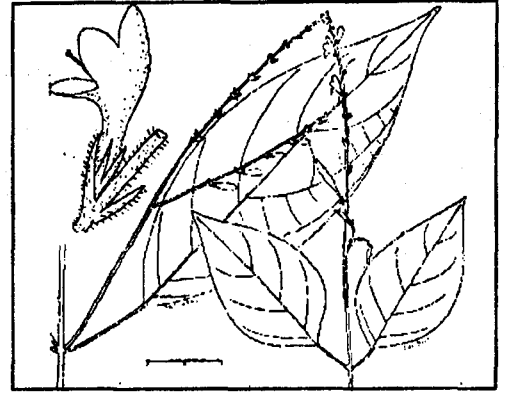
- Ascending herb; imbricate bracts; corolla blue or pink (*Adenosma affinis* Griff., *Strobilanthesacrocephalus* T. Anders.).

7907 - *Leptostachya wallichii* Nees. Băcgié Wallich.

Cỏ bò ròi đứng, có thân không lông có rãnh. Lá có phiến xoan đến thon, dài đến 12 x 5 cm, mỏng, không lông, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 1,5-3,5 cm. *Gié mảnh, dài ở ngọn, chia nhánh, trục có lông có đốt; ládài có lông, dài 3 mm; vành trắng, không lông, cao 6 mm, tai gần như bằng nhau; tiểunhụy 4. Nang cao 13 mm, có cọng; hạt 2.*

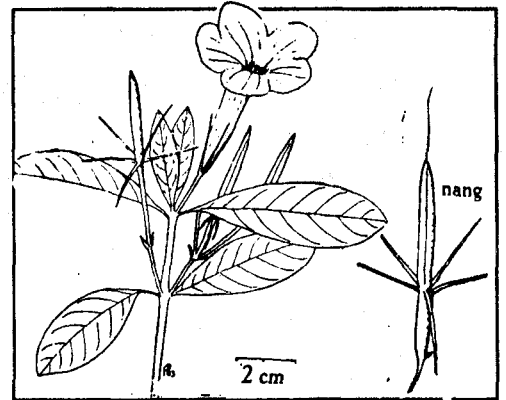
Quảngninh, Lạngson, Hàsonbình, Đàlạt; X-XI.

- Ascending herb; corolla white, 6 mm high; capsules 13 mm long (*L. anguina* (Ben.) Bremek., *Ptissoglottis tonkinensis* R. Ben.).

7908 - *Ruellia tuberosa* L.. Nổ, Trái-nổ; Chandelier.

Daniên; củ trònđài; thân cao 50 cm, vuông có lông, phủ ở trên mặt. Phiến bầuđục, mặt trên có lông thưa, bìa có rìa lông cứng. Tụ tán ở nách lá; *hoa to, đẹp, lam tím; láhoa 2-3 mm, hẹp; ládài cao 2,5 cm; vành có ống cao 4-5 cm, 5 tai gần bằng nhau; tiểunhụy 4, trắng, nhịtrường, không thò, chỉ dính dài vào ống; nuốm đẹp. Nang dài đến 3 cm, nâu đen, nổ mạnh khi tắm nước; hạt tròn đẹp.*

Gốc Antilles (T-Mỹ), nhập vào Việt Nam vào 1900; phổ biến dựa lộ, bình và trungnguyên; I-XII. Rể hạnhiệt, xố, làm mùa.

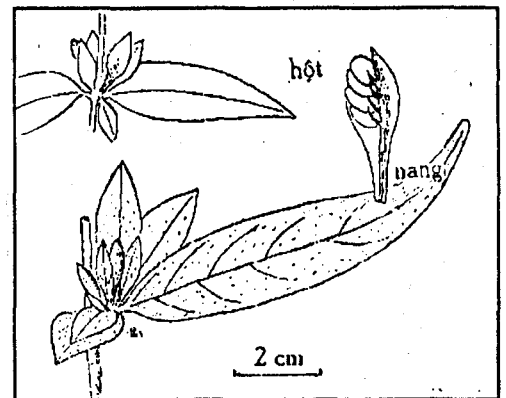
- Perennial; flowers blue violet; capsules 3 cm long.

7909 - *Ruellia macrosiphon* Kurz. Nổ ống-to.

Cỏ có thân vuông, cạnh tròn, có 2 rãnh, có lông thưa, đứng. Lá có phiến *thon hẹp, nhọn, đáy hơi tròn, to 4-5 x 0,8-1,2 cm, có lông nhất là lúc non; cuống dài 2-5 mm. Hoa côđộc, không cọng, giữa 2 láhoa như lá, trònđài; đài đo ládài dính nhau ở đáy, nhọn, cao vào 6 mm; vành tím, có ống dài 2 cm; tai 5; tiểunhụy 4. Nang không lông, cao 14 mm, phân lép bằng phân thụ, rộng 5 mm; hạt đẹp, 6-8 mỗi buồng.*

Huế; II.

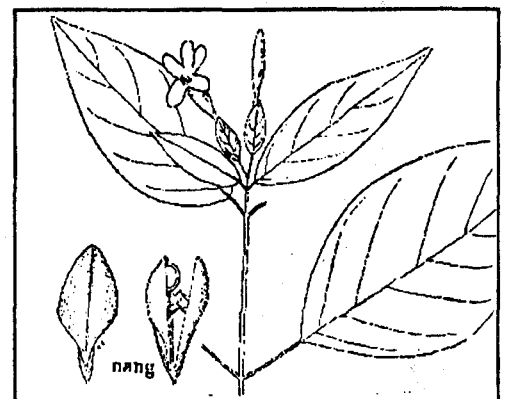
- Leaves pubescent; corolla light violet, 2 cm long; capsules 14 mm long.

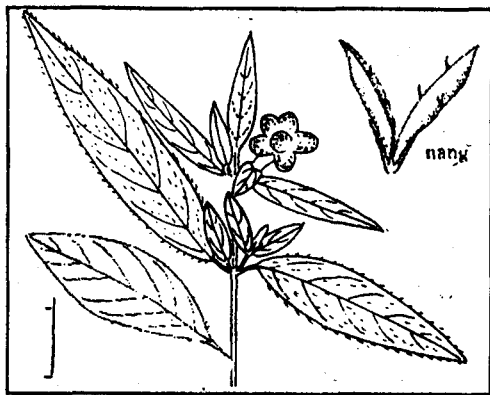
7910 - *Ruellia patula* Jacq.. Nổ sà.

Cỏ cứng, cao; *lóng dài có 2 rãnh, có lông thường và ít lông tiết. Lá có phiến bầuđục, có lông ở hai mặt và bàothạch. Hoa côđộc ở nách lá hay chụm ít hoa; tiêndiệp có lông, dài hơn ládài; ládài gần như rời nhau; vành cao 2-5 cm màu hường, gần như đều. Nang không lông, cao 2 cm, đáy lép.*

Bàrịa, Càntho, Châuđốc; XII-III

- Flowers pink, 2-5 cm high; capsules 2 cm long.

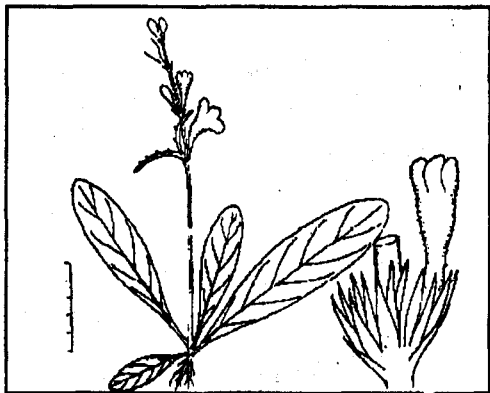

7911 - *Dipteracanthus repens* (L.) Hassk.. Songdục, Nổ bò.

Cỏ đứng; thân vuông, không lông. Lá có phiến thon đến thon hẹp, có ít lông thưa ở hai mặt; cuống 3-6 mm. Hoa cò độc, không cọng, to bằng 3-4 lần dài; lá đài dính nhau ở 1/4 đáy; vành tím, với 5 tai gần bằng nhau; tiểunhụy thụ 4. Nang dài 13-15 mm, có lông nằm ngược; hạt 4, dẹp.

Bìnhnguyên: BTN đến Cônson; IX. Đắp trị sores ở chân, ung-nhọt, trị đau baotủ, wounds.

- Limb pybescent; flowers violet; capsules 15 mm long (*Ruellia repens* L.)

7912 - *Pararuellia flagelliformis* (Roxb.) Bremek. & Nannenga. Songnổ roi.

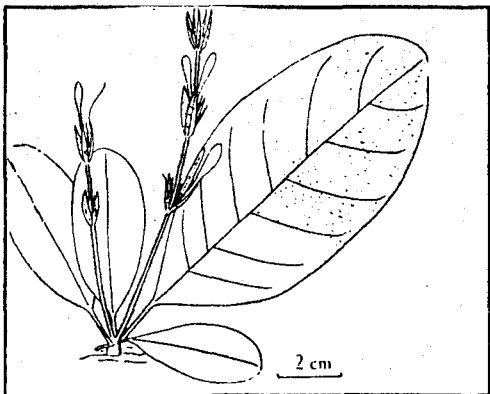
Cỏ daniên có thân ngắn. Lá có phiến hình muỗng, to 13 x 6 cm, đầu tròn, đáy tù hẹp, gân-phụ 7-8 cặp, mặt trên nâu đậm, mặt dưới xám ôliu; cuống có lông. Pháthoa cao đến 30 cm, mang hơn 6 tầng hoa; lá đài dài 5 mm, không lông, có baothạch; vành cao 2-2,5 cm, có lông thưa. Nang dài 2 cm.

Trên vôi: Vinh.

- Stem short; inflorescence to 30 cm long; corolla pubescent 2.5 cm high; capsules 2 cm long (*Ruellia flagelliformis* Roxb.).

7913 - *Pararuellia lowei* (S. Moore) Brem. & Nann. (*Ruellia lowei* S. Moore)

Cỏ cao 15 cm. Thân to 1 cm, có lông dày, hung. Lá như chum ở đáy, ít, phiến tròn dài-xoan, to 2,5-6 x 1,5-2,8 cm, đáy tù hẹp thành cuống. Pháthoa dài hơn lá; hoa gần như không cọng; lá đài hẹp, cao 6 mm; vành có ống dài 2 cm, thùy bằng nhau; tiểunhụy nhị trường. Nang dài 18-20 mm. Đèo Hải Vân.

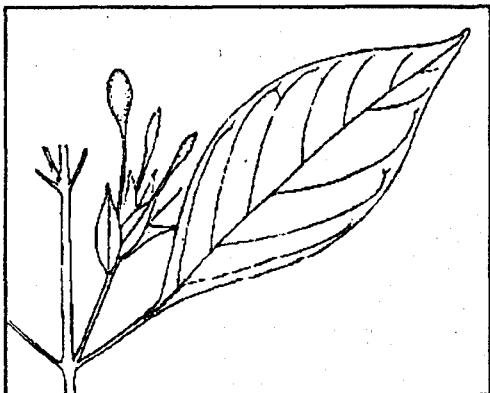

7914 - *Pararuellia poilanei* (R. Ben.) Brem. & Nann.. Songnổ Poilane.

Cỏ có thân rất ngắn (4 cm) có lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, có lông thưa hai mặt; cuống 1-2 cm. Gié; hoa dài 1 cm; tiềnđiệp như sợi; vành lam dợt, cao 2-2,5 cm, tai bằng nhau; tiểunhụy 4. Nang gần như hình trụ; hạt 8-9, tròn dẹp.

Phanrang, Nhatrang; IX.

- Stem 4 cm long; limb pubescent; flowers light blue, 2.5 cm high; capsules 8-9-seeded (*Ruellia poilanei* R. Ben.).

7915 - *Eranthemum pulchellum* Andrews. Tinhhoa đẹp.

Cỏ có thân với lông dài không lông. Lá có phiến xoan thon, to vào 10 x 4,5 cm, nhọn ở đầu, đáy tù hẹp trên cuống, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 3 cm. Pháthoa ở nách lá, ngắn trên cọng dài, có láhoa thon, kếtlợp; búp hình dùi cao 4-6 cm.

Đường Hànội đi Lạngson; II.

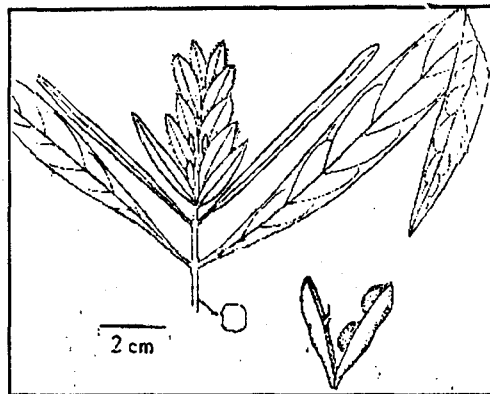
- Stem glabrous; buttons 4-6 cm long.

7916 - *Eranthemum tetragonum* Wall. Tinhhoa bốn-
cạnh, Xuânhoa.

Cỏ cao đến 1 m; thân hơi phù trên mặt. Lá có phiến *thon hẹp*, dài 12-18 cm rộng 2 cm, không lông, trừ ở gân mặt dưới, bìa nguyên hay có răng; cuống đến 1 cm. *Gié dày* ở chót nhánh; láhoa thon, dài 1-2 cm, xanh; *ládài dính nhau* đến 1/2; *vành lam*, dài 4-5 cm; tiểunhụy 2. Nang dài 1,4 cm, hột 4, tròn đẹp, có lông hút nước.

Anlộc (Sôngbé).

- Herb 1 m high; leaves narrow lanceolate; flowers blue, 4-5 cm high; capsules 1.4 cm long.

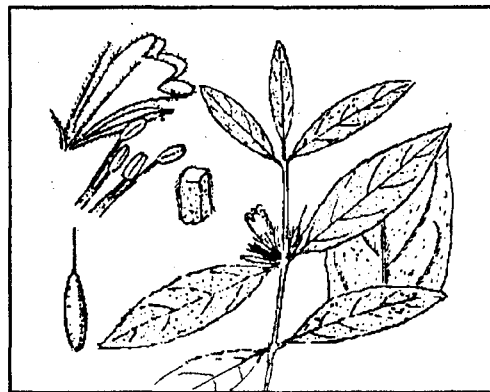

7917 - *Dischoriste depressa* (Wall.) Nees.

Cỏ có thân bò, mang nhánh đứng mảnh, vuông, có lông trắng. Lá có phiến *thon hay thon hẹp*, dài 3-5 cm, gân-phụ 5(6) cặp, có khi khó nhận, có lông ngắn ở gân và bìa. Hoa ở nách lá, cao 1 cm, *hương lợt*; *ládài* 5, nhu chì, dài 6-8 mm, có lông; *vành* có lông mịn, cao 13 mm, tai 5, gần bằng nhau; tiểunhụy 4, chỉ không lông. Nang không lông, dài 1 cm; hột 4.

Côngtum; X-XI, 11.

- Prostrate with erect branches; corolla 13 mm high (*Ruellia depressa* Wall.).

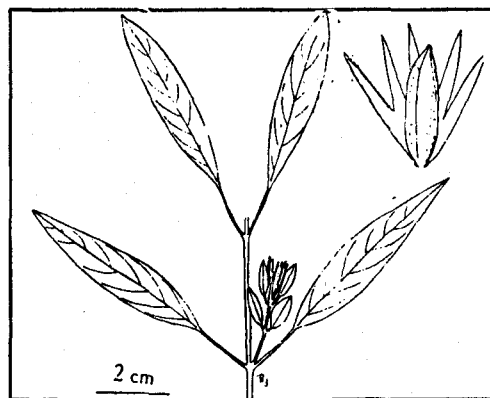

7918 - *Dischoriste erecta* O. Ktze.

Cỏ có thân nằm có lông hay không, mang nhánh đứng, cao 40 cm. Lá có phiến *thon hẹp*, đến vào 7 x 1,2 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài đến 2 cm. Chùm trên cọng dài; *tièndiệp hẹp*, cao 3 mm; *ládài dính nhau* đến gần 1/2; tiểunhụy 4. Nang không lông, cao 1 cm; hột 4, tròn đẹp, có lông trắng.

Vùng khô: Càná, Biênhòa.

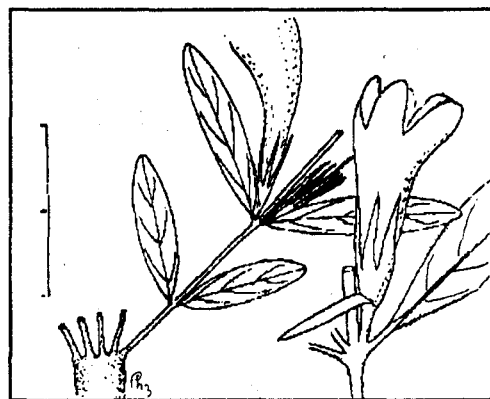
- Prostrate with erect branches; sepals connate to half.

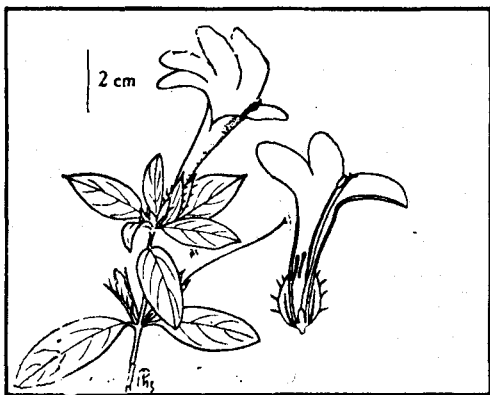

7919 - *Dischoriste principis* R. Ben..

Cỏ có gốc to, mang nhiều thân đứng cao 20 cm, có 4 cạnh, không lông. Lá có phiến nhỏ, bầu dục hẹp, to 2 x 0,4 cm, gân-phụ 3 cặp, không lông; cuống đẹp, có rìa lông. Hoa ở nách lá; *tièndiệp* không lông; *đài* không lông, ống 2,5 mm, tai 5,5 mm; *vành* có ống dài 1 cm, mỗi 5 mm; *noãn*sào 2 buồng 2-noãn; vòi nhụy có lông.

- Bush 20 cm high; limb small, glabrous; corolla 1.5 cm long (*Calophanes principis* R. Ben.).

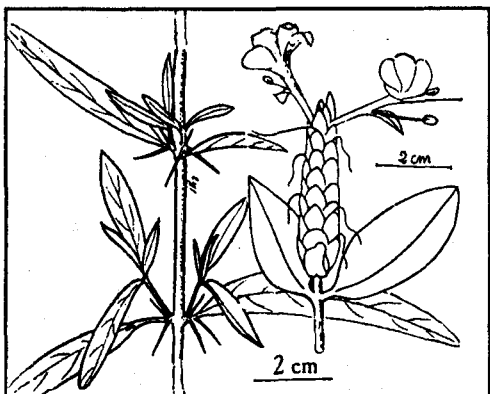

7920 - Barleria cristata L. Hoa-chong; Philippine Violet.

Tiểu mộc *không gai*; thân có lông lúc non. Lá có phiến bầu dục, có lông ở hai mặt, bìa nguyên, gân-phụ 3-4 cặp. Tụ tán nhỏ ở nách lá; tiêndiệp có răng nhọn như gai; ládài ngoài có răng nhọn như gai; *vành huồng*, to, lưỡngtrắc, tai 5, bằng nhau; tiểunhụy thụ 2, lép ngắn. Nang 4 hạt. $n = 16, 17, 18, 19, 20$.

Tr vì hoa đẹp, gốc **Ấn Độ**. Rể sắc uống trị mất máu - Ornamental.

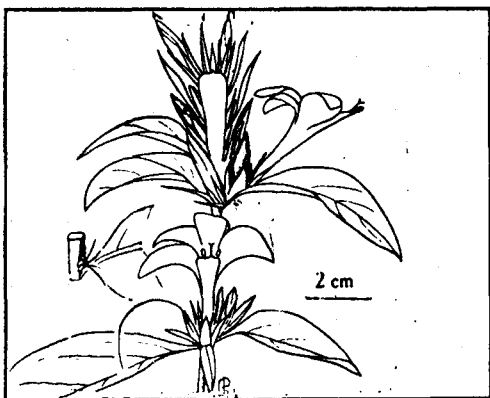

7921 - Barleria lupulina Lindl. Gaikim bông

Tiểu mộc có nhánh vuông, không lông. Lá có phiến thon hẹp tròn dài, bìa nguyên, không lông; *lábẹ là gai nhọn, ngay*. Gié ở ngọn dài 2-4 cm, có 4 hàng láhoa kếtlợp; *hoa vàng*; ládài có gai; vành có một môi 1 thùy, một 4 thùy; tiểunhụy thụ 2, lép 2. Nang 2 hạt tròn đẹp.

Tr; X-XII. Gốc Madagascar. Trị adenopathy, catarrhe, bón.

- Ornamental.

7922 - Barleria prionotis L. Gai-kim hoang.

Bụi cao 1-1,5 m. Lá có phiến thon; cuống có *gai* ở đáy. Pháthoa ở nách lá, dày, có pháthoa lép và tiêndiệp hẹp, *như gai*; hoa to, lưỡngtrắc, *vàng*; ládài 2 ngoài rộng, 3 trong hẹp; noãn sào không lông, mỗi buồng có 2 noãn. Nang 2 hạt.

Tr và hoang đây đó. Vỏ pháthân, giúp ho, lợi tiểu.

- Spinous shrub; flowers yellow; capsules 2-seeded.

7923 - Barleria strigosa Willd. Gai-kim dày.

Cỏ đứng; thân tròn, không lông. Lá có phiến thon ngược, to, đầu tà, đáy tù hẹp trên cuống ngắn. Tụ tán dày, nằm ngang ở ngọn nhánh, có tiêndiệp thon, dày, có lông; ládài to, như tiêndiệp; *vành lam*, lưỡngtrắc, ống dài 4,5 cm, 5 tai bằng nhau; tiểunhụy thụ 2. Nang 4 hạt.

Rừng Nambô (Châuthời..); IX.

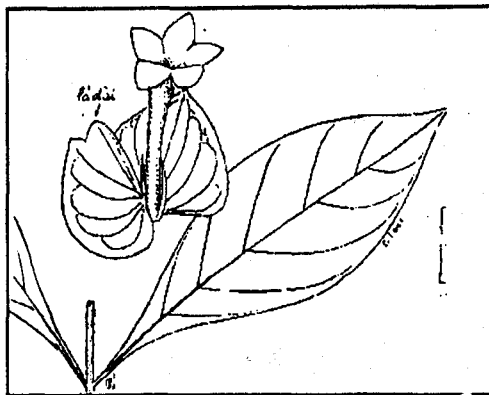
- Shrub; flowers blue; corolla tube 4.5 cm long; capsules 4-seeded.

7924 - *Barleria strigosa* var. *semiorbicularis* Ben.. Gai-kim bán-nguyệt.

Cỏ đứng, có thân tròn, không lông. Lá có phiến thon ngược, đáy tù hẹp lên cuống, không lông, trừ ở gân mặt dưới. Tútán dày có tiêndiệp thon; 2 ládài ngoài tròn chót lõm, đáy hình tim, ládài trong hẹp như kim; vành lam da-trời, lưỡngtrắc, với 5 tai bằng nhau; tiểuhụy thụ 2. Nang; hột 4.

Vùng nhiều đá: Cáná.

- Flowers blue with 2 external sepals kidney-shaped; capsules 4-seeded.

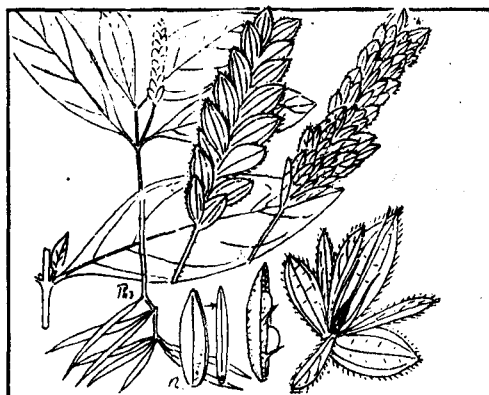

7925 - *Lepidagathis cambodiana* R. Ben.. Lânchuy Cambốt.

Cỏ nhỏ, có rễ phù thành củ dài, trắng; thân vuông, không lông. Lá có phiến xoan thon, dài đến 8 cm, gân-phụ 5 cặp, đáy tù hẹp trên cuống ngắn. Gié 3 cm, trên cộng dài 3 cm; láhoa 4 hàng kếtlợp, mà 2 hàng không thụ; láhoa thụ xoan, tiêndiệp hẹp; ládài cao 1 cm, không bằng nhau; vành trắng; noãn sào có lông ở trên, vòi có lông ở đáy. Nang cao 1 cm, dẹp, nâu sậm; hột 4.

Nhatrang; 6.

- Root tuberified; inflorescence with 4 rows of bracts; capsules 1 cm long.

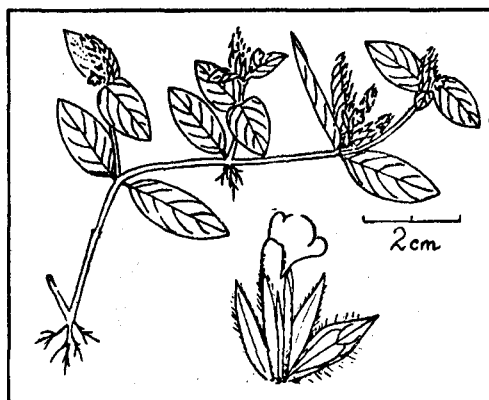

7926 - *Lepidagathis incurva* Buch.-Ham. ex D. Don. Lânchuy cong.

Cỏ bò có lông trắng. Lá mọc đối; phiến bầu dục, có lông hay không, gân-phụ 4 cặp; cuống 2-3 mm. Gié đứng ở nách lá, cong và mang hoa một bên, với 4 hàng láhoa mà hai thụ; mỗi hoa có 2 tiêndiệp, 5 ládài mà 2 ngoài to hơn, có lông; vành trắng, có ống dài, môi trên nhỏ, môi dưới to, có 3 thùy; tiểuhụy thụ 4. Nang 2-4 hột.

Dưa lộ, ven rừng, nơi khô như trên cát. Nhai trị ho.

- Prostrate herb; inflorescence secund and curved; corolla white; capsules 2-4-seeded.

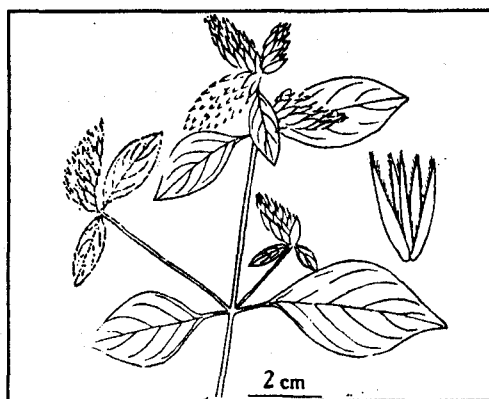

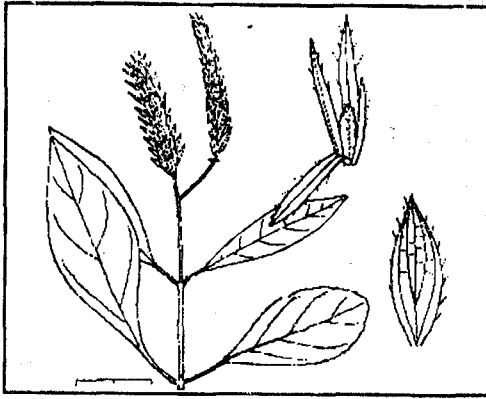
7927 - *Lepidagathis hyalina* Nees. Lânchuy thấu quang.

Cỏ thấp; thân có lông mịn; lông dài. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan, đến 6 x 4 cm, hơi nhọn 2 đầu, mặt trên có lông nằm, mặt dưới có lông ở gân các cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Gié đứng ở ngọn nhánh, hoa một bên; láhoa 4 hàng; tiêndiệp và ládài nhọn, có rìa lông; vành có 2 môi, môi trên nhỏ, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy thụ 4. Nang 2-4 hột.

Phổ biến nơi ráo, BTN. Rất gần *L. incurva*.

- Leaves pubescent; inflorescence secund; capsules 2-4-seeded.

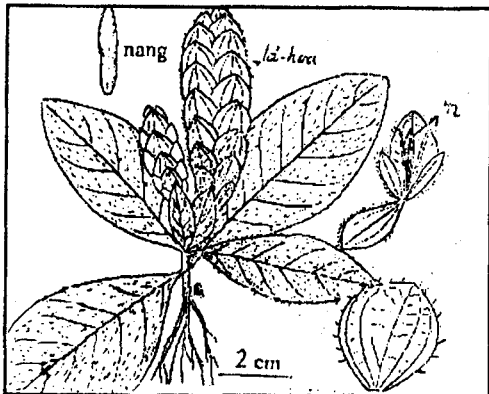

7928 - *Lepidagathis mendax* R. Ben.. Lânchуй lão.

Cỏ đứng, cao 20-40 cm; thân không lông, vuông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon ngược hình muỗng, to vào 7 x 2,5 cm, đầu tù tròn, đáy tù hẹp trên cuống, không lông, bìa uốn xuống; cuống dài 1-1,5 cm. Gié cao 5-6 cm, mang hoa một bên; 5 hàng láhoa; láhoa và tiêndiệp cao vào 1 cm, có rìa lông; hoa cao 8-10 mm; vành 2 môi đỏ; tiểuhụy 4. Nang có ít lông.

Côngtum, Càná, Càntho; II.

- Herb to 40 cm high; leaves glabrous; inflorescence secund; flowers red, 1 cm high.

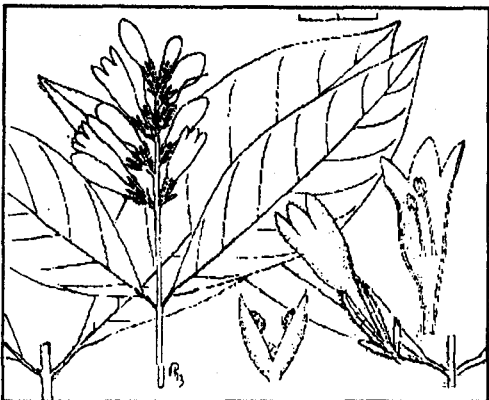

7929 - *Lepidagathis thorelii* R. Ben.. Lânchуй Thorel.

Cỏ nhấtniên; thân vuông cao 2-5 cm. Lá có phiến bầuđục, đầu tù, có ít lông, nhiều ở gân mặt dưới, gân-phụ 6-8 cặp; cuống ngắn. Gié đứng ở chót nhánh, mang ở một bên 4 hàng láhoa xoan có rìa lông, hai hàng thụ; tiêndiệp thon; láđài rời, hẹp; vành hương, cao 1,3 cm, hai môi; tiểuhụy 4. Nang 2 mảnh.

Trảng, đất hoang ráo: Biênhòa, Bàriá.

- Annual 2-4 cm high; flowers pink, 1.3 cm high.

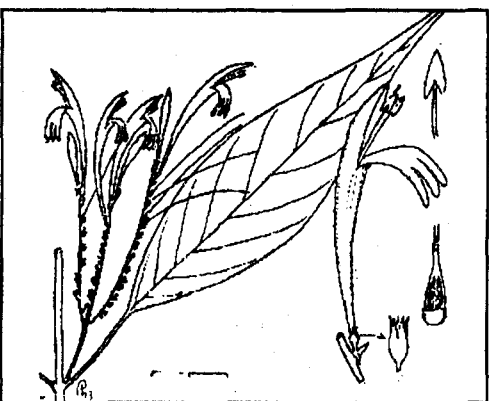

7930 - *Chroestes lanceolata* (T. Anders.) B. Hans..

Tiểumộc cao 3 m; nhánh tròn, không lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon hẹp đến bầuđục thon, to 5-24 x 1,5-8,5 cm, gân-phụ 6-9 cặp; cuống 0,5-2 cm. Chùm-tútán đơnphân ở ngọn nhánh, cao 4-8 cm, nhánh 1-1,5 cm; láhoa dài 3-9 mm, tiêndiệp như láhoa; láđài như rời, cao 1-1,6 cm; vành trắng, có đốm hương, thơm, phủ ở 1/2 trên, môi trên 2 thùy; tiểuhụy 4; noãn sào có lông. Nang dài vào 1,5 cm; hột 4, có lông mịn.

Rừng thưa: B; IV, 4.

- Shrub 3 m high; flowers white, pink dotted; capsules 1.5 cm long (*C. pubiflora* R. Ben.).

7931 - *Dianthera candicans* Benth. & Hook.. Nhịhùng trắng.

Tiểumộc nhỏ. Lá có phiến thon, vào 13 x 3 cm, chót hẹp nhọn, đáy tù hẹp, láng, xanh đậm, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 1-1,5 cm. Pháthoa do tután bócáp dài; láhoa và tiêndiệp nhỏ; cọng ngắn; dài 3 mm; vành đỏ cam, đẹp, ống dài 2 cm, có lông trắng ở mặt trong, môi 13 mm, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 2, gắn ở cổ; noãn sào không lông, buồng 2-noãn.

Tr ở Sài Gòn, gốc Mexico.

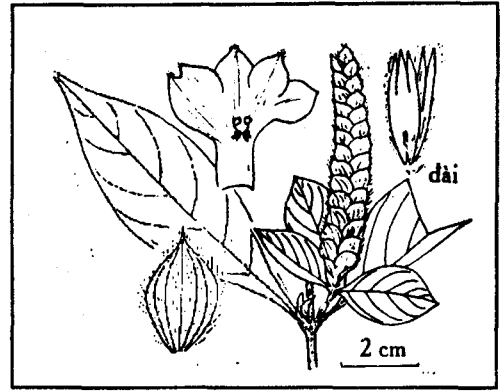
- Ornamental.

7932 - *Neuracanthus tetragonostachyus* Nees in Wall.
Kinh rồ

Cỏ; thân đứng, phần non có lông mịn. Lá có phiến thon, chót nhọn, *đáy từ từ hẹp trên cuống*, dài 5-10 cm. Gié đứng dài 5-7 cm, mang 4 hàng hoa; lá hoa kết lợp xoan, to 8 x 3-6 mm, 5 gân chánh, có rìa lông dài; đài có 3 lá đài sau dính nhau; *vành lam*, 2 môi gần bằng nhau; tiểu nhụy 2, ngắn; noãn sao 2 buồng 2-noãn. Nang.

Cà ná, núi Cấm (Châu Đốc) (hoa theo Benoist).

- Bracts with white veins; flowers blue, in 4 rows.

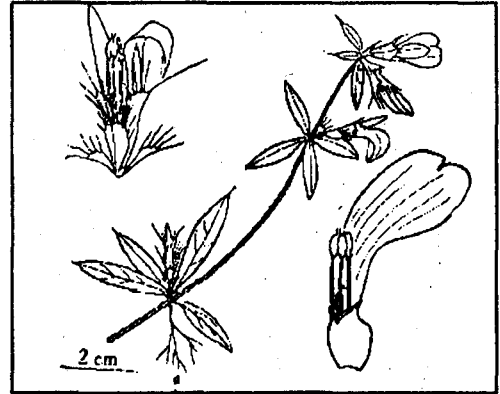

7933 - *Blepharis maderaspatensis* (L.) Roth. Tai-ria.

Cỏ bò có rễ sáivì, có khi trườn; thân mảnh. Lá chụm 4; phiến tròn dài thon, chót có *gai-mũi*, có lông ở mặt dưới. Gié ngắn ở nách lá; *lá hoa có răng nhọn dài*; tiêndiệp nguyên; lá đài không bằng nhau, một dài 1,7 cm; *vành chỉ có một môi, trắng hay hồng*; tiểu nhụy 4. Nang 4 hạt có lông.

Vùng khô: Nha Trang đến Phan Rang; XII-I. Góc Phichâu.

- Prostrate or sarmentous; flowers white or pink; capsules 4-seeded (*Acanthus maderaspatensis* L., *B. boerhaaviaefolia* Pers.).

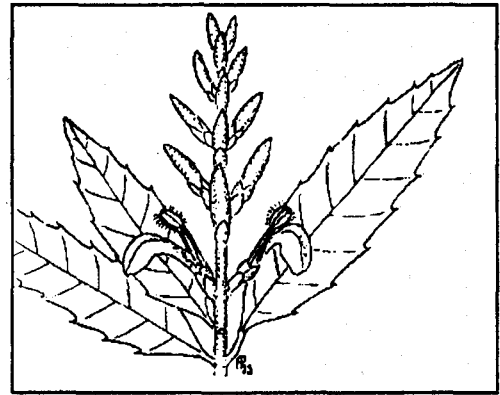

7934 - *Acanthus ebracteatus* Vahl. Ô rô.

Tiểu mộc cao 1-1,5 m; thân tròn, không lông. Lá mọc đối; phiến không lông, *bìa có răng cứng rất nhọn*. Gié ở chót nhánh, mang hoa mọc đối *trắng*, mỗi hoa có một lá hoa nhỏ, *không tiêndiệp* hay tiêndiệp rất nhỏ, chót tẻ; *vành có môi trắng*, dài đến 2,2 cm; tiểu nhụy 4, có lông ở ba phần. Nang tròn dài, dài 2 cm, rộng 7-10 mm; hạt 4, đẹp.

Thông thường *dựa bờ nước* vùng cửa sông, rừng sác; I-XII. Chứa alcaloid; xổ, làm tiểu tốt, trị suyễn.

- Limnophyte on brackish water; flowers white.

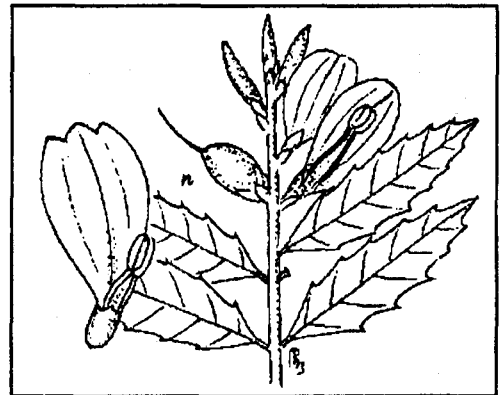

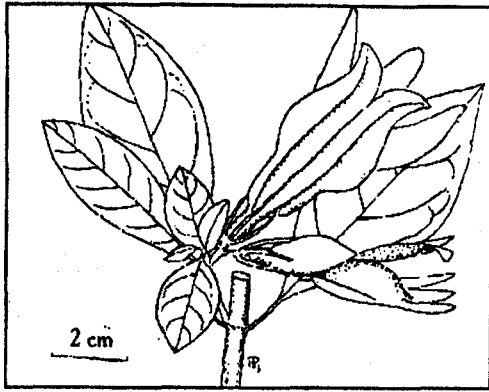
7935 - *Acanthus ilicifolius* L. Ô rô to.

Tiểu mộc cao 1-3 m, *có khi trườn*; thân tròn, không lông. Lá mọc đối; phiến không lông, *bìa có răng cứng nhọn*. Gié ở chót nhánh; hoa 4 hàng; lá hoa xoan, *tiêndiệp dài 6-8 mm*, chót có *gai*; lá đài giống tiêndiệp, 2 dính nhau; *vành to hơn ở loài trên, có môi tím hay lam*, dài đến 3,2 cm; tiểu nhụy 4. Nang dài đến 3 cm; hạt 4, đẹp.

Hiếm, *dựa rạch*, rừng sác; I-XII. Lá chứa nhiều mucilage, trị suyễn, giúp ho, bổ thần kinh, trị tê thấp; rễ trị đau gan.

- Limnophyte, rare, on brackish waters.

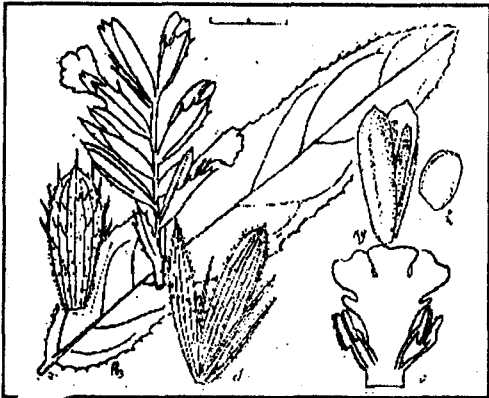

7936 - Acanthus integrifolius T. Anders.. Ac-6.

Tiểu mộc cao 1-2 m, thân tròn, không lông. Lá mọc đối; phiến nguyên, mỏng, láng, xanh đậm; cuống 1 cm. Hoa ở nách lá, to, trắng; đài do 5 lá đài hẹp, cao 1,5 cm; vành dài 8-10 cm, môi dài hơn ống; tiểu nhụy 4. Nang 4 hạt.

Tr làm hàng rào ở bình nguyên; II-VI.

- Shrub; flowers white, 8-10 cm long; capsules 4-seeded.

7937 - Acanthus leucostachyus Wall.. Ô rô núi.

Thân bò rồi đứng, cao 40 cm, có lông trăn. Lá có phiến tròn dài, dài 10-20 cm, bìa có răng nhọn nhỏ, mặt dưới có lông ở gân; cuống ngắn, không lá bé. Gié mang 4 hàng hoa; lá hoa có gai ở bìa; lá đài sau cao 2 cm, lá đài trước dính nhau; vành trắng, cao 2,5 cm; tiểu nhụy 4, bao phấn có lông. Nang 4 hạt.

Quảng trị (hoa theo R. Benoist).

- Ascending shrub; limb pubescent on nerves beneath; flowers white.

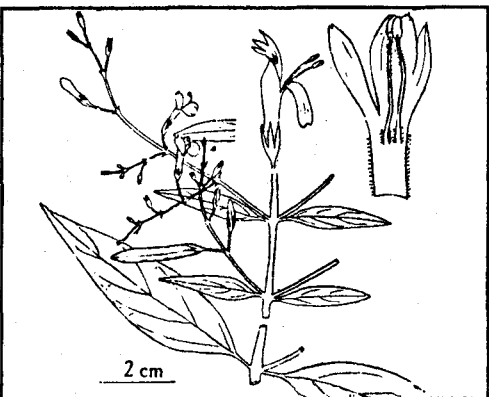

7938 - Crossandra infundibuliformis (L.) Nees. Hoả hoàng.

Cỏ cứng cao đến 1 m; thân tròn, có lông mịn. Lá mọc chụm 4; phiến bầu dục, bìa giùn. Gié ở chót thân, dày, có lá hoa kết lợp; đài là ống 4 tai; vành có lông, màu gạch tôm, 5 tai; tiểu nhụy 4, không thò. Nang có 4 cạnh; hạt 4.

Tr vì hoa đẹp, gốc Ấn Độ. Toàn cây kích dục.

- Ornamental (*Justicia infundibulaeformis* L., *C. undulaefolia* Salisb.).

7939 - Andrographis paniculata Nees in Wall.. Xuyentâmliên; Roi-des-amers.

Cỏ nhất niên, cao đến 1 m; thân vuông, không lông. Lá có phiến xoan hay thon hẹp, dài 4-8 cm, không lông. Chùm-tútán, thưa; lá đài có lông tiết, thon, dài 3 mm; vành trắng, ống có lông, môi trên có 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểu nhụy 2, chỉ có lông. Nang dài 15 mm; hạt tròn tròn đẹp.

Châu đốc, nay Tr; I-XII. Lá rất đắng, chứa androphan, paniculids.. sát khuẩn, hanhiệt, trị kiết do vi khuẩn hữu hiệu; lợi kinh, trị tê thấp, đau cổ; in vitro, chống siêu khuẩn HIV.

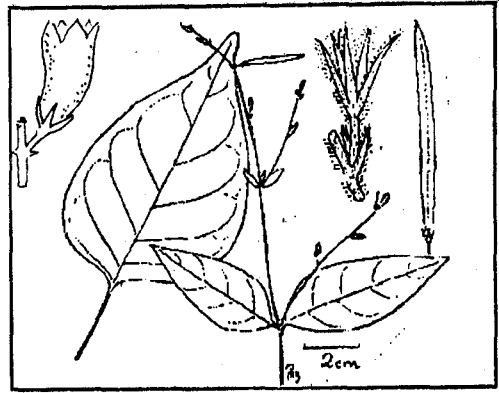
- Very bitter herb; flowers white; stamens 2; capsules 15 mm long.

7940 - *Andrographis laxiflora* (Bl.) Lind. Hùngbút hoa-thua.

Cỏ cao 0,3-1,2 m, lông có 2 hàng lông. Lá có phiến xoan rộng, to đến 10 x 5,5 cm, đáy tù hay ngang, từ từ hẹp trên cuống, mỏng, không lông, mặt trên đen lúc khô, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 2-3 cm. Chùm chia nhánh, mảnh, hoa thưa; đài có lông tiết; vành dài 5-7 mm, *hường*, tai gần như đều; tiểuhụy 2. Nang dài 1,5 cm, rộng 2 mm, dẹp; hạt dẹp, 6 mỗi mảnh.

Ngọclinh, Sôngbé; 3.

- Herb to 1.2 m; limb glabrous; flowers pink; capsules 1.5 cm long (*A. tenuiflora* T. Anders.).

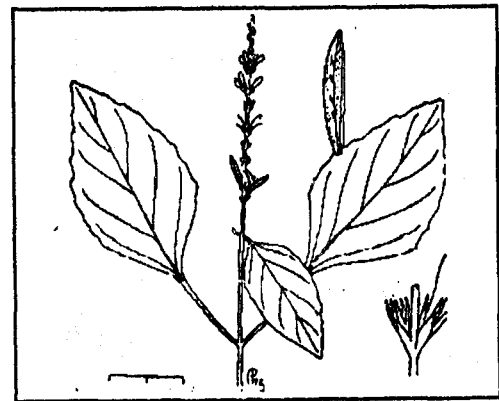

7941 - *Cryptophragmium affine* O. Ktze. Ẩnmac gần.

Cỏ bò rồi đứng. Lá có phiến xoan bánhình, to 6 x 3,5 cm, chót tù, đáy từ từ hẹp trên cuống, không lông, bìa có răng to, không đều, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 2,5 cm. Gié hẹp ở chót nhánh; hoa đối diện; lá đài 4,5 mm, không lông, nhọn; *vành cao 1 cm*, hai môi; tiểuhụy 2. Nang cao 12 mm, không lông; hạt dẹp, 4 mỗi mảnh.

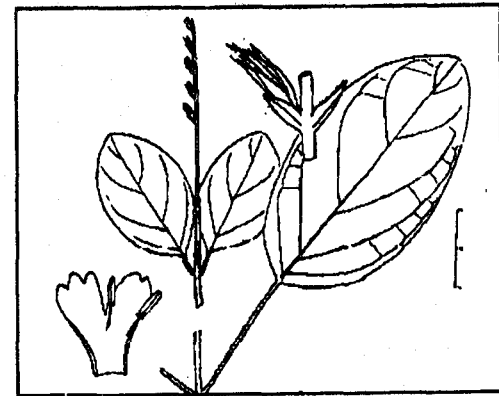
Trịan; III, 3.

- Ascending herb; corolla 1 cm high; stamens 2; capsules 12 mm long.

7942 - *Cryptophragmium affine* var. *testudinum* R. Ben. Ẩnmac rùa, Ruốt rùa.

Cỏ bò rồi đứng; thân có lông mịn. Lá có phiến bầu dục, to 8 x 4,3 cm, tròn ở hai đầu, gân-phụ 5 cặp, không lông, trừ ở gân chánh mặt trên; cuống có lông, dài 3-4 cm. Gié; *hoa gần một bên*, bên kia có lá hoa không hoa; lá hoa 4 mm, nhọn; tiêndiệp 4-5 mm; lá hoa 6,5 mm; *vành trắng*, môi trên 2 thùy, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy thụ 2. Nang không lông.

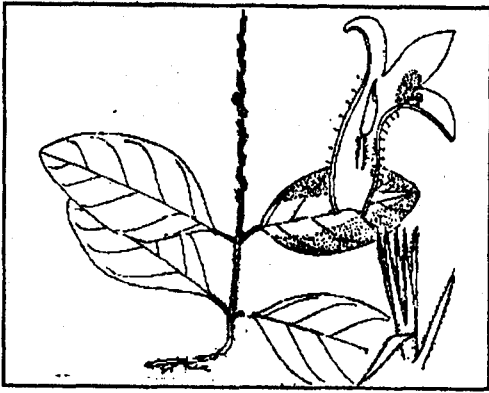
Giaray, Chưachan. Rùa ưa ăn.

- Limb elliptic; flowers white.

7943 - *Cryptophragmium thorelii* R. Ben.

Cỏ có nhánh từ đáy; nhánh vuông. Lá có phiến tròn dài, đáy chót bướm, to 1-3 x 1-1,5 cm, 2 mặt có lông. Gié mang hoa *một bên*; lá hoa *xoan rộng*, dài hơn dài; hoa có lá đài hẹp, có lông phún; vành 9 mm, *hường*, môi trên lõm, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 2. Nang có lông; hạt 4.

Lào, KPC

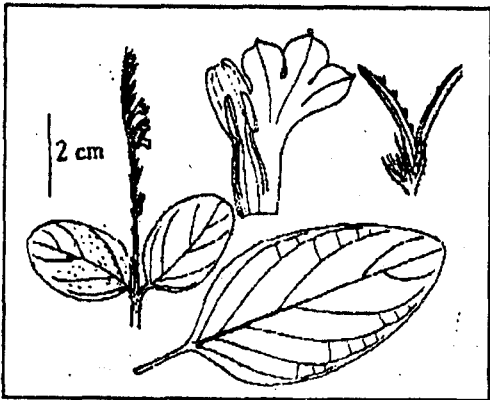

7944 - *Cryptophragmium langbianense* R. Ben. Ẩn mạch Langbian.

Cỏ có thân nằm rồi đứng, *dày lông*. Lá có phiến xoan, dài 5-6 cm, mặt trên không lông, có *bột trắng ở giữa, dọc theo gân chánh*, mặt dưới có lông. Gié ở ngọn; hoa nhỏ; láhóa, tiêndiệp, ládài hẹp nhọn, có rìa lông; vành cao 8 mm, *trắng*, môi dưới có *dốm tím*, mặt ngoài có lông tiết; tiểunhụy 2, chỉ có lông; noãn sào chứa 4 noãn mỗi buồng.

Rừng dày: Đà Lạt; I.

- Ascending herb; flowers 8 mm high, white, violet spotted.

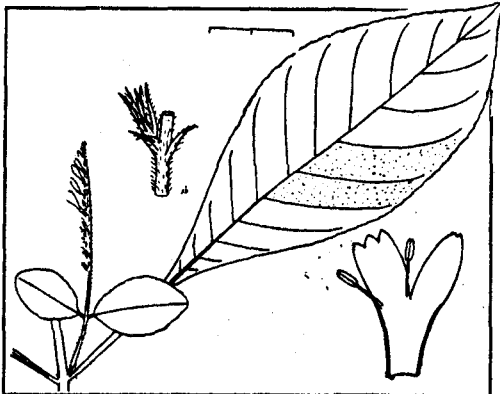

7945 - *Cryptophragmium pierrei* R. Ben. Ẩn mạch Pierre

Cỏ nằm rồi đứng, có *nhiều lông*. Lá mọc đối; phiến bầu dục, dài 3-6 cm, có lông mịn, gân-phụ 4 cặp, xéo; cuống dài 1,5 cm, có lông. Gié đứng ở ngọn, *hoa tạt một bên*; láhóa thon, nhọn; ládài hẹp, cao 5-6 mm, có lông tiết; vành *trắng, tâm đỏ*, cao 1 cm, môi trên như nguyên, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2. Nang không lông; hạt 8-10.

Trijan (hình một phần theo Benoist).

- Ascending herb; flowers white, centre red, 1 cm high.

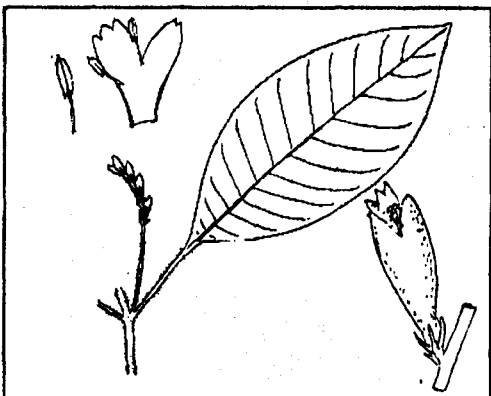

7946 - *Cryptophragmium signatum* R. Ben. Ẩn mạch kin.

Cỏ; thân có lông, có rãnh dọc. Lá có phiến xoan thon ngược, to 13 x 6 cm, đầu tà, đáy tù từ hẹp thành cuống có cánh, có lông mịn, bìa có răng nằm, gân-phụ 11-13 cặp; cuống có lông, dài 5-7 cm. Gié tạt về một bên, có *lông và lông tiết*; láhóa 2,5 mm; tiêndiệp 1,5 mm, có lông; ládài hẹp, cao 5 mm, có lông; vành cao 1 cm, *lam tím*, môi trên 2 răng, môi dưới 3; tiểunhụy 2. Nang 2 mảnh; hạt nhiều.

Trên amnham, Biênhòa; X, 10.

- Limb finely pubescent; flowers blue violet, 1 cm high.

7947 - *Gymnostachyum listeri* Prain. Lôagié Lister.

Nhánh non có lông mịn. Lá có phiến bầu dục thon, to 10-20 x 5-10 cm. đầu tà, đáy tù từ hẹp trên cuống, mặt trên không lông, có bào thạch, *mặt dưới có lông trắng dài, dày, mềm ở gân*; cuống dài 4 cm, có lông. Chùm ở nách lá, *hoa tạt một bên*; láhóa nhỏ 1,5 mm, tiêndiệp 1,7, không lông; ládài thon, nhọn, 6 mm, không lông; vành cao 12 mm, hai môi; tiểunhụy 2, baophân có mũi và đáy có cựa.

Trên đá: Hasonbình; I

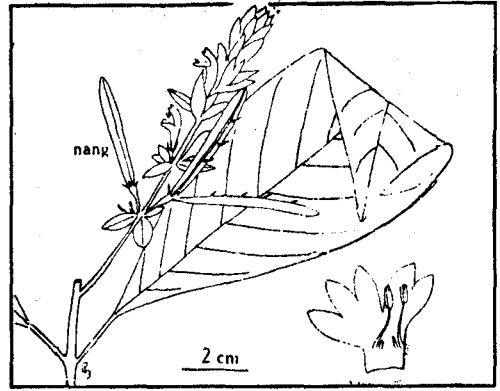
- Limb white pubescent beneath; flowers 12 mm high (*Cryptophragmium tonkinense* R. Ben., *Parajusticia petelotii* R. Ben.).

7948 - *Phlogacanthus annamensis* R. Ben.. Hòarô Trungbộ.

Tiểu mộc; thân non vuông, không lông. Lá có phiến to, dài đến 25 cm, không lông; cuống dài 2-3 cm. Chùm tán hẹp, dài; lá hoa thon, dài 1,3 cm; tiêndiệp như lá, dài 6-7 mm; lá đài nhọn, rời nhau, cao 5 mm; vành *trắng* cao 1,5 cm, hai môi, môi trên 2 thùy, môi dưới 3; tiểunhụy thụ 2, lép 2, nhỏ. Nang dài 3-3,7 cm, không lông; hạt tròn đẹp.

Quảngnam, Ninhhoa, Côngtum (hoa theo R. Benoist).

- Shrub; flowers white, 1.5 cm high; capsules 3-3.7 cm long.

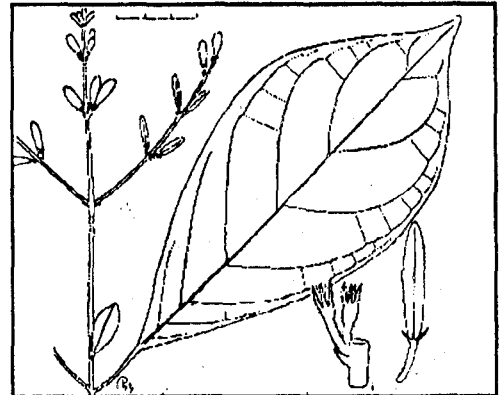

7949 - *Phlogacanthus colaniae* R. Ben.. Hòarô Colani.

Nhánh không lông, có rãnh dọc. Lá có phiến to đến 26 x 12 cm, chót tà, có mũi, đáy tùtù hẹp trên cuống, gân-phụ 7 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân; cuống dài 1,5-2 cm. Chùm-tán cao 15 cm, với 2 nhánh ở đáy, trục có lông mịn; hoa 1-3 mỗi mắt; lá hoa nhỏ; lá đài 2,5 mm, có lông mịn; vành 12 mm, mặt ngoài có lông mịn, tai gần bằng nhau; tiểunhụy 2, lép 2. Nang cao 1-2 cm, không lông.

Bắcthái; V, 5.

- Limb pubescent on nerves beneath; corolla 12 mm long; capsules 1-2 cm long.

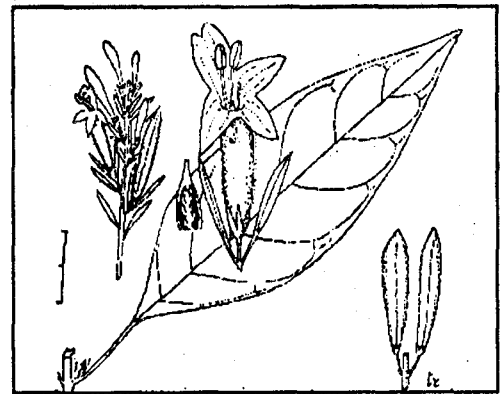

7950 - *Phlogacanthus cornutus* R. Ben.. Hòarô sùng.

Tiểu mộc; thân gần như tròn, không lông, *timútím* ở mắt. Lá có phiến to, dài đến 25 cm, mỏng, không lông. Gié đơn hay chia nhánh ở đáy; lá hoa như lá, cao 1-3 cm, tiêndiệp thon, trên cọng, dài 1,5 cm; lá đài rời, dài 4 mm; vành *dỏ*, cao 3,5 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3; tiểunhụy thụ 2, lép nhỏ, 2. Nang dài 3 cm, không lông.

Núi Dinh, Bãrja; III-IV, 3-4. Chống sự phâncắt tế bào (mitodepressive).

- Limb glabrous; flowers red, 3 cm high; capsules 3 cm long.

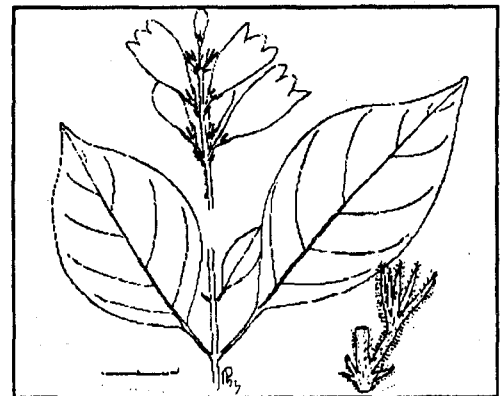

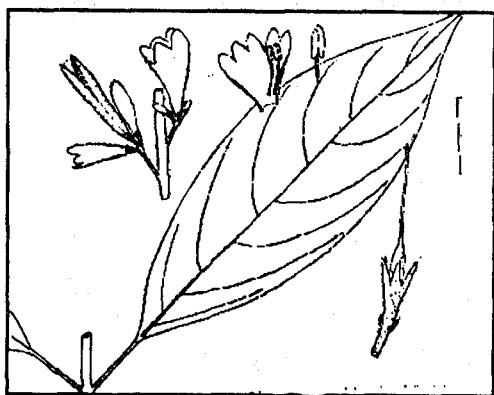
7951 - *Phlogacanthus datii* R. Ben.. Hòarô Dạt.

Tiểu mộc; thân có 4 cạnh tròn. Lá có phiến xoan rộng, to 6,5-7 x 4 cm, đầu có mũi, đáy tùtù hẹp, gân-phụ 4 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân; cuống dài 2 cm. Chùm đứng dài đến 20 cm, mang tán 1-3 hoa; lá đài 5 mm, có lông tiết; vành cao 3 cm, rộng 1,3 cm, tai bằng nhau; tiểunhụy thụ 2; noãn sào có lông trừ ở phần trên.

Lạcho.

- Shrub; leaves pubescent on nerves beneath; corolla 3 cm long.

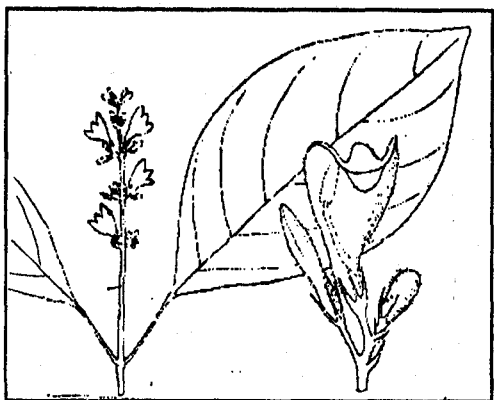

7952 - *Phlogacanthus pubiflorus* Lind. Hòarô hoa-có-lông.

Cỏ cao 2 m, đáy thân cứng; nhánh tròn. Lá có phiến thon, to 13-16 x 4,5-6,5 cm, nhọn 2 đầu, gân-phụ 6 cặp, có lông ngắn, nhất lá ở gân mặt dưới; cuống dài 2 cm. Chùm-tútán 20 cm, nhánh dưới dài 2-3 cm, nhánh trên ngắn; lá dài 2-2,5 mm, có lông; vành trắng, có lông ở hai mặt, dài 2,2 cm; tiểuhụy thụ 2, lép 2. Nang cao 3 cm.

Bavi; V, 5.

- Herb 2 m high; limb pubescent; corolla 2.2 cm high, white; capsules 3 cm long.

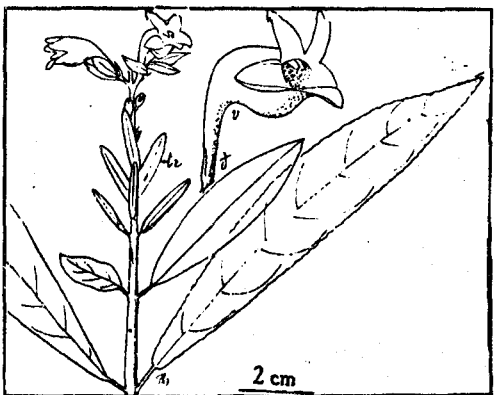

7953 - *Phlogacanthus pyramidalis* R. Ben. Hòarô kimtứtháp.

Tiểumộc cao đến 3 m; nhánh non vuông, không lông. Lá có phiến to, xoan rộng, dài 10-18 cm, đáy tù hẹp, không lông, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 1,5-2 cm. Chùm-tútán hẹp, cao đến 50 cm; hoa nhỏ, cao 1,5 cm; dài có ống 1 mm, tai 3 mm, nhọn; vành miệng rộng, tai 5, bằng nhau, có lông mịn mặt ngoài; tiểuhụy thụ 2, baophấn to, lép 2. Nang không lông, dài 15 mm,

B; VI.

- Shrub 3 m high; limb glabrous; flowers 1.5 cm high; capsules 1.5 cm long.

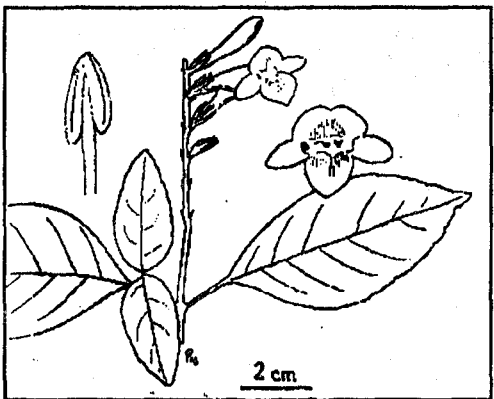

7954 - *Phlogacanthus turgidus* (Fua ex Hook.) Lind. Thường sơn tía, Hòarô phủ.

Tiểumộc cao 0,5-3 m, không lông; nhánh non vuông. Lá có phiến thon dài 15 cm, láng, bìa có răng nhỏ, tròn; cuống vào 1 cm. Chùm-tútán hẹp, cao 20 cm; hoa trắng ửng tía, có 2 láhoa như lá, tròn dài, rung sớm; vành cong, phủ, 5 tai gần bằng nhau; tiểuhụy thụ 2, đáy chỉ có lông. Nang dài 2,5-4 cm; hạt 4 mỗi hàng.

Côngtum, Càná, Langbian, Longkhánh; III-V. Hạnhiệt, trị rét.

- Shrub 3 m high; flowers white, purple tint; capsules 2.5-4 cm long (*Menimia turgida* Fua ex Hook., *P. harmandii* (R. Ben.) R. Ben.).

7955 - *Asystasia chelonoides* Nees. Biếnhóa.

Cỏ cao 5-20 cm; thân lá không lông hay có ít lông. Chùm đứng hoa tạt một bên; mỗi hoa có 2 láhoa và 2 tiêndiệp hẹp; dài do ládài gần như rời, có lông xanh; vành có ống có bớt đều, môi trên thấp rộng, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4, buồngphấn hơi chên. Nang dài 20-25 mm.

Dựa lộ, rào: Thùathiên.

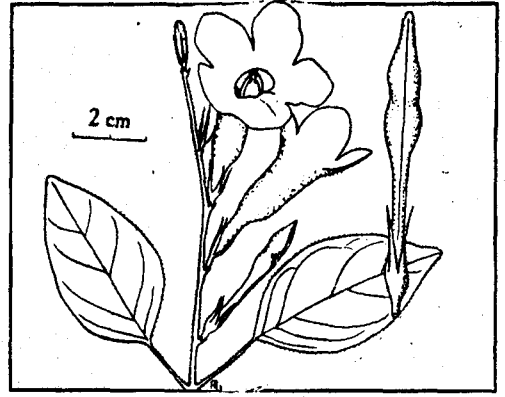
- Herb; limb glabrous; flowers purple dotted; capsules 25 mm long.

7956 - *Asystasia gangetica* (L.) T. Anders.. Biénhoa sông Hằng.

Cỏ bò rồi đứng, daniên. Lá có phiến bầu dục, đáy tròn hay hình tim, có lông ngắn; cuống dài 2 cm. Chùm đứng, hoa đẹp, tại một bên; láhoa và tiêndiệp giống nhau; ládài hẹp, cao 5-6 mm, có lông tiết; vành có lông, tím tím; tiểunhụy 4. Nang cao 3 cm, phần lép dài 1,5 cm.

Dưa lỏ, rào: Thủathiên, Nhatrang. Nhựa trị têthấp, sung, sánlái.

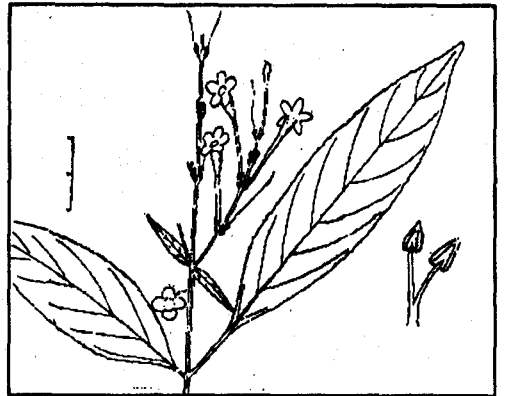
- Ascending herb; flowers light purple; capsules 3 cm long (*Justicia gangetica* L.).

7957 - *Asystasiella chinensis* (S. Moore) Hossain. Songbiến Trungquốc.

Cỏ có thân có 4 cạnh, không lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, to 10 x 2,5 cm, đáy tù hẹp trên cuống, bìa có răng, gân-phụ 7 cặp; cuống 1,7 cm. Chùm-tútán ở ngọn, hoa đốidiện; láhoa và tiêndiệp nhỏ, nhọn; ládài 4-6 mm; vành có ống 2,5 cm, tai 5, xoan, bằng nhau; tiểunhụy 2 cặp. Nang cao 2,5 cm, 1/2 dưới bấtthụ.

- Panicles; corolla tube 2 cm; capsules 2.5 cm long (*Asystasia chinensis* S. Moore)..

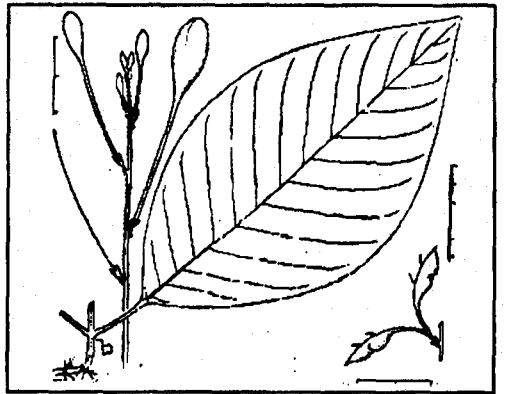

7958 - *Asystasiella neesiana* Lind.. Songbiến Nees.

Cỏ có phần nằm có rễ bấtđịnh, và thân đứng cao 40 cm, có 4 cạnh tà, có lông mịn. Lá có phiến xoan rộng, to 10 x 6 cm, không lông, bìa nguyên, gân-phụ 13 cặp; cuống dài 1,7 cm. Chùm ở ngọn, trục có lông mịn; hoa có láhoa nhỏ, cọng ngắn; đài nhỏ; vành dài 5-6 cm, tím tím, tai 5, xoan, như nhau. Nang có cọng, cao 3 cm, 1/2-1/3 dưới bấtthụ.

Tháilan.

- Herb to 40 cm high; corolla 5-6cm long, purplish.

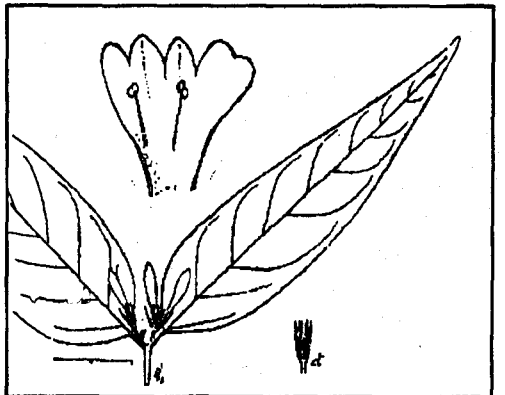

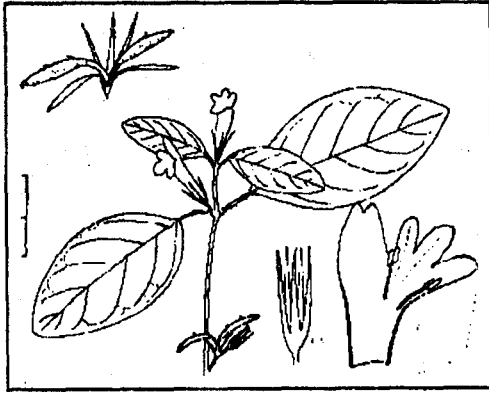
7959 - *Polytrema annamense* R. Ben.. Dakim Trungbộ.

Cỏ nằm rồi đứng, có rễ sáivi, lông có 2 hàng lông đốidiện. Lá không bằng nhau từng cặp, có cuống ngắn; phiến thon, dài 5-11 cm, đáy tà tròn, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân. Tútán ngắn; láhoa thon, cao 2,5-3 mm, ládài cao 7-8,5 mm, có lông tiết; vành trắng, hình quặn; tiểunhụy 2; noãn sào 2 buồng 2-noãn.

Đàlat (hoa theo Benoist).

- Ascending herb; flowers white; stamens 2.

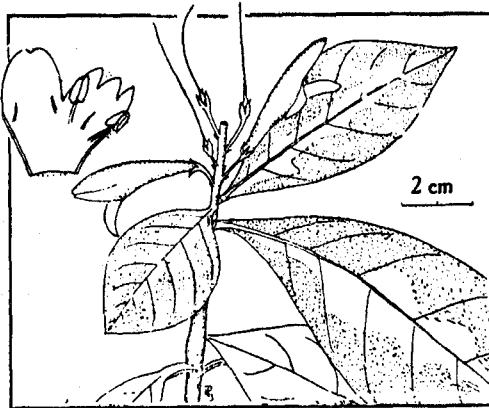

7960 - *Polytrema vulgare* C.B. Clarke. Đakim thông thường, Thuốc đếu.

Cỏ có thân nằm rời đứng, vuôngvuông, có lông thành hàng dọc. Lá có phiến xoan hay thon, to 2-5 x 1-3 cm, không lông, có bảothạch, gân-phụ 5 cặp; cuống 1,5 cm. Hoa ở nách lá hay tụtán ít hoa ở ngọn; ládài như nhau, hẹp như kim, cao 9 mm; vành trắng, cao 17 mm, môi trên 2 thùy nhỏ, tròn, môi dưới 3 thùy sâu; tiểunhụy 2. Nang cao 14 mm, không lông; hột 4.

Trên vôi: Chợtờ; XI, 11.

- Ascending herb; flowers white; capsules 14 mm long (*Justicia calcicola* R. Ben.).

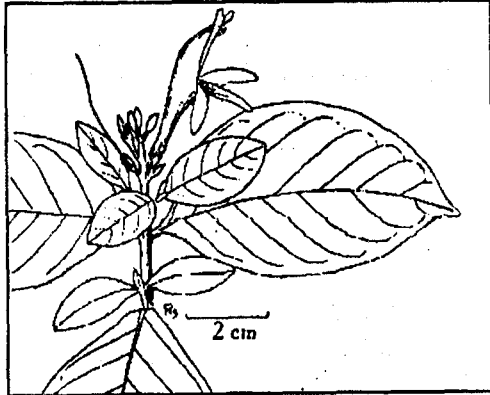

7961 - *Graptophyllum pictum* (L.) Griff.. Ngocdiệp, Vàngbạc trở; Caricature Plant.

Tiểumộc nhỏ. Lá có phiến thon, mậpmập, dòn, không lông, màu xanh hay vàng, *trở nhiều cách rất đẹp*. Chùm-tútán ở chót nhánh; *hoa trắng có đốm đỏ, to*; vành 2 môi; tiểunhụy thụ 2, lép 3, gần ở miệng vành. Nang dài, dẹpdẹp, đáy hẹp; hột tròn đẹp.

Có nhiều thứ: var. *album* Bl.; lá xanh có bột vàng; var. *lurido-sanguineum* Sims.: lá tím đỏ.. Hoa lợikinh. Lá đắp trị sung vú, hoạtnhuận, trị bởcạp

- Ornamental (*Justicia picta* L., *G. hortense* (L.) Nees).

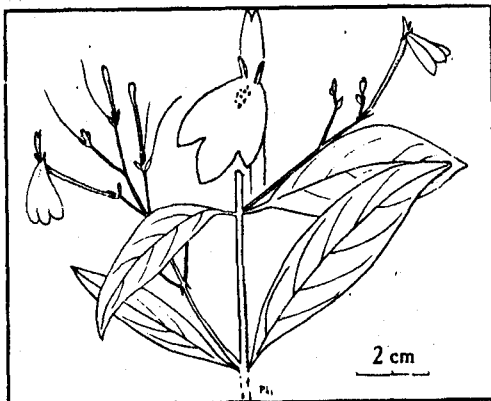

7962 - *Graptophyllum pictum* var. *viride* Hassk. Ngocdiệp xanh.

Tiểumộc cao 1,5-2 m. Lá mọc đối, không lông, đáy tùtù hẹp trên cuống ngắn, gân-phụ 8-9 cặp. Chùm-tútán cao 1-2 cm; *hoa đỏ đậm*, cao 3-4 cm; tiểunhụy thụ 2, 3 lép, gần cách đáy vành 1 cm; noãn sào xanh, không lông. Nang.

Tr làm kiếng: Cánhơ; I.

- Ornamental.

7963 - *Rhinacanthus nasutus* (L.) Kurz. Kiếncò.

Tiểumộc cao 1-2 m; thân xanh, có 6 cạnh tròn, thân và lá có lông rất mịn, sát. Lá có phiến thon, nhọn hai đầu, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 2-5 mm. Chùm-tútán nhỏ; láhoa nhỏ, cao 2 mm; đài cao 5 mm, có lông trắng; *vành trắng, ống dài 2 cm*, môi trên nhỏ, cao vào 1 cm, môi dưới to, 3 thùy, dài 1,5-2 cm, có bột dợt; tiểunhụy 2; noãn sào 2 buồng 2-noãn. Nang.

Tr: lá trị suyễn, bệnh ngoài da, làm hạ huyếtáp.; I-XII.

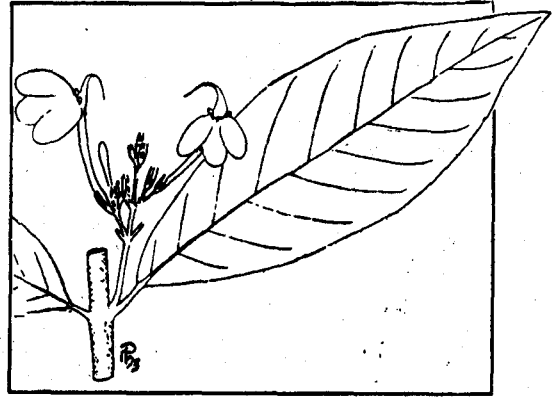
- Shrub 2 m high; flowers white, with inferior lip developed (*Justicia nasuta* L.).

7964 - *Rhinacanthus calcaratus* Nees.. Kiểncò móc.

Tiểumộc cao vào 1,5 m; thân non có lông mịn, rồi không lông. Lá có phiến bầu dục xoan to 4-20 x 2-9 cm, không lông, bìa nguyên hay có răng nhỏ, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 1 cm. Pháthoa ở ngọn, gié kép; láhoa hẹp, cao 5 mm; láđài 5, dài 5 mm, như nhau; vành có ống dài 2,5 cm, môi trên nhỏ, hẹp dài (12 mm) như tơ, môi dưới to, với thùy xoan, dài 7 mm; tiểunhụy thụ 2. Nang hẹp ở phần dưới.

To hơn và lá rộng hơn loài trên: Lãngcốc (Hàsonbình).

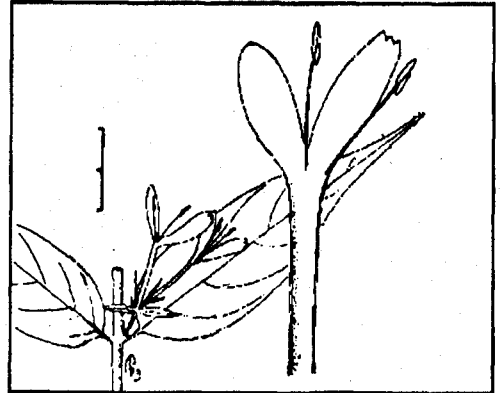
- Flowers white, hook like upper lip.

7965 - *Psiloesthes elongata* R. Ben.. Ôrô suối.

Tiểumộc; nhánh trườn, có lông mịn lúc non. Lá có phiến to 3-9 x 1,2-3,5 cm, chót thon nhọn dài, không lông, như giấy, mặt trên denden, mặt dưới xám nâu, gân-phụ 5-6 cặp; cuống ngắn, 5-7 mm. Pháthoa ở nách lá, ít hoa; láhoa 12 x 1 mm; láđài 5 mm, dính nhau 1/2; vành có ống hẹp, dài 2 cm, môi trên xoan, môi dưới có 3 răng, dài 2 cm; tiểunhụy 2, chênh; noãn sào không lông, 2 buồng 2-noãn.

Vùng vôi: Lạngson; XI.

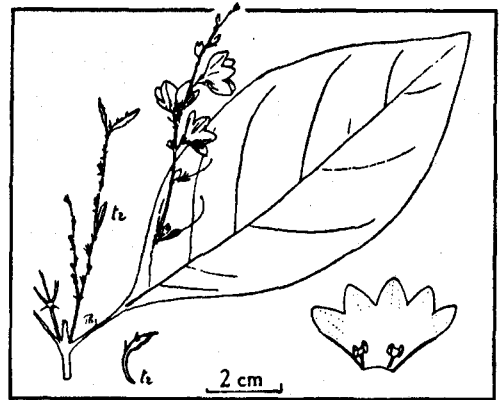
- Shrub; leaves glabrous; corolla with 2 equal lips, the inferior 3-dentate.

7966 - *Codonacanthus pauciflorus* Nees in DC.. Gai-chuông

Cỏ cao đến 60 cm; thân có lông lúc non. Lá có phiến xoan, nhọn hai đầu, có lông ở gân mặt dưới, dài 5-12 cm; cuống dài 1,5 cm. Chùm mảnh ở ngọn và nách lá; hoa trắng hay hồng; ống vành ngắn, hình chuông; tiểunhụy thụ 2; noãn sào 2 buồng 2-noãn. Nang cao 17 mm, không thụ ở 1/2 dưới.

Quảng trị (Cùbi); X-XII, 10-1. (hình theo R. Benoist).

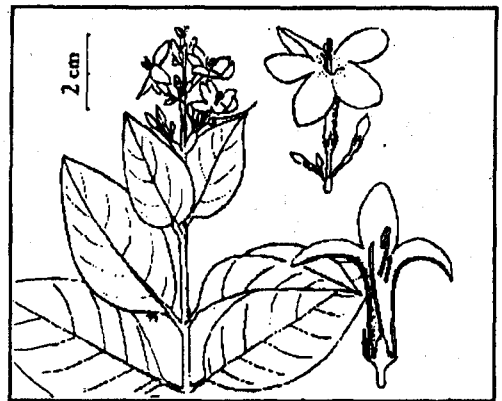
- Herb 0.6 m high; limb pubescent beneath; flowers white or pink; capsules 17 mm long.

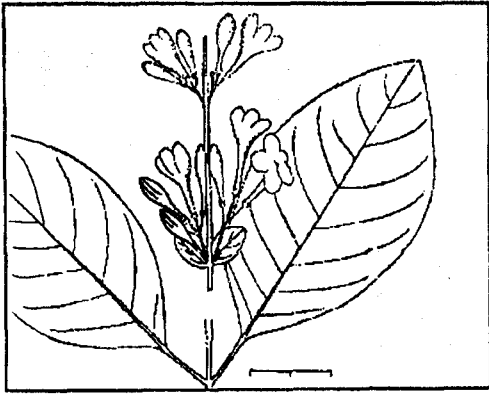
7967 - *Pseuderanthemum carruthersii* (Seem.) Guill. var. *atropurpureum* (Bull.) Fosb. Xuânhoa đỏ.

Tiểumộc cao 1-2 m, không lông. Lá có phiến xoan bầu dục, mỏng, không lông, dài 7-10 cm, đỏ bầm có bột đậm, ít khi vàng có bột; cuống ngắn. Chùm ở ngọn; hoa trắng tâm hồng, tai có đốm đỏ; tiểunhụy 2, thờ.

Tr làm kiểng. Lá, rễ, hoa trị lở miệng, làm lành vết thương.

- Ornamental (*Eranthemum caruthersii* Seem., *E. atropurpureum* Bull.)

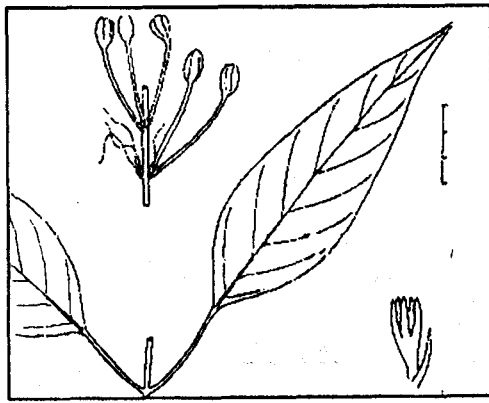

7968 - *Pseuderanthemum carruthersii* var. *ovatifolium* (Brem.) Brem. Nắp vúm.

Tiểu mộc khác thứ trên ở lá bầu dục, to 8,5 x 4,5 cm, đầu tù, gân-phụ 7-8 cặp; pháthoa là chùm-tụ tán hẹp; hoa thành tụ tán ngắn, vành cao 2 cm, tai xoan, như nhau.

Sàigòn, Sôngbé; II.

- Limb elliptic; corolla 2 cm long, lobes ovate.

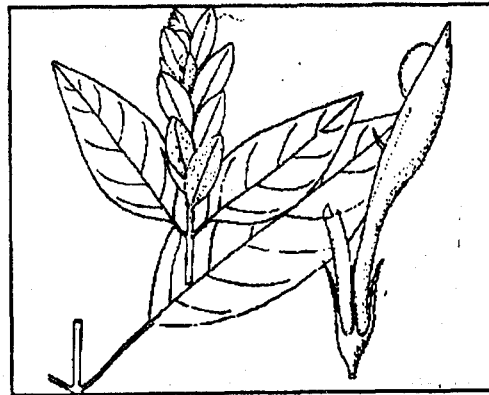

7969 - *Pseuderanthemum acuminatissimum* Miq. Xuânhoa nhọn.

Tiểu mộc; nhánh non vuông, không lông. Lá có phiến thon nhọn, to đến 25 x 9 cm, dầy từu hẹp trên cuống, mỏng, bìa nguyên, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 4-5 cm. Pháthoa dài đến 30 cm, không nhánh, như có râu vì vòi nhụy dài còn lại; hoa như chum ở mỗi mắt; lá dài 3,5 mm, không lông; vành 2,5-3,7 cm, có lông ở mặt ngoài, thùy 1 cm; tiểunhụy thu 2. Nang dài 3,5 cm, không lông.

Tr và hoang ở Bảolộc, Sàigòn.

- Shrub; limb membranous; inflorescence 30 cm long; corolla to 3.7 cm high; capsules 3.5 cm long (*Eranthemum acuminatissimum* Miq.).

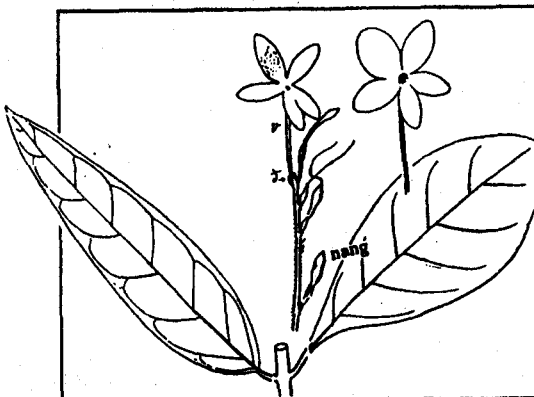

7970 - *Pseuderanthemum bracteatum* Imlay. Xuânhoa lá-hoa.

Cỏ cao 50-60 cm, ít nhánh; thân vàng đỏ, có 4 cạnh, có lông mịn lúc non. Lá có phiến thon, to 5-9 x 3-5 cm, có lông mịn hai mặt, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 2-3 cm. Pháthoa cao 8-10 cm; láhoa như lá, to 2 x 0,7 cm, có lông mịn; vành nhỏ, cao 1,5 cm, thùy cao 6-7 mm; tiểunhụy 2. Nang cao 2 cm, có lông mịn.

Núi Dinh.

- Herb 60 cm high; bracts finely pubescent; corolla 1,5 cm high.

7971 - *Pseuderanthemum crenulatum* (Lindl.) R. Ben.

Cỏ cao 40 cm. Lá mọc đối; phiến thon đến hình muỗng, không lông, mặt dưới dợt. Nhiều gié có nhánh, dài vào 10 cm; hoa to, đẹp; đài xanh; vành có ống dài 2,5 cm, tai tím hay trắng, tai trên có bột trắng và đốm đỏ; tiểunhụy thụ 2, lép 2. Nang có phần dưới lép hẹp.

TN; I-III, 1-3.

- Herb 40 cm high; flowers white or light violet with red dots and white blotch (*Eranthemum crenulatum* Lindl.).

7972 - *Pseuderanthemum eberhardtii* R. Ben..

Tiểu mộc cao 1 m; nhánh non vuông vắn, có lông mịn. Lá có phiến xoan bầu dục, có thể thon dài, to 10-12 x 3-4 cm, không lông mặt trên, có lông mịn mặt dưới; cuống dài 1-1,5 cm. Gié ở ngọn, dài 10-15 cm; lá hoa, tiêndiệp nhỏ, không lông; lá dài 5 mm, không lông; vành tím, cao vào 1,5 cm, môi trên 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy thụ 2, lép 2; noãn sào không lông.

Bách thái.

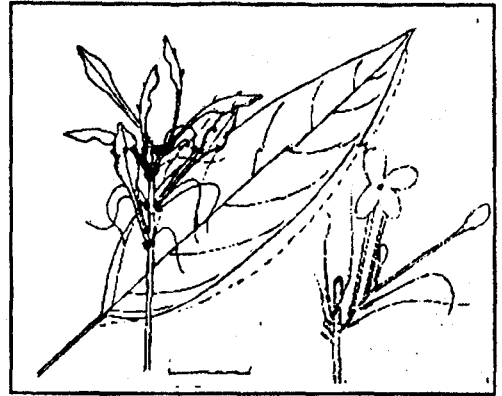
- Shrub 1 m high; limb pubescent beneath; flowers 1.5 cm high, violet.

7973 - *Pseuderanthemum palatiferum* Radlk.

Tiểu mộc cao 1-2 m. Lá có phiến thon, to đến 20 x 4,5 cm, đáy tù hay nhọn, mặt dưới có đốm đen, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 5,5 cm. Pháthoa không chia nhánh, cao 30 cm; lá dài như kim, dài 5-6 mm; vành có ống dài 2-4 cm, tai tím xanh hay trắng, môi trên lõm, môi dưới 3 thùy to; tiểunhụy thụ 2. Nang có lông mịn, cao 3,5 cm, phần lép 2,2 cm; hạt 4.

Rừng bình nguyên.

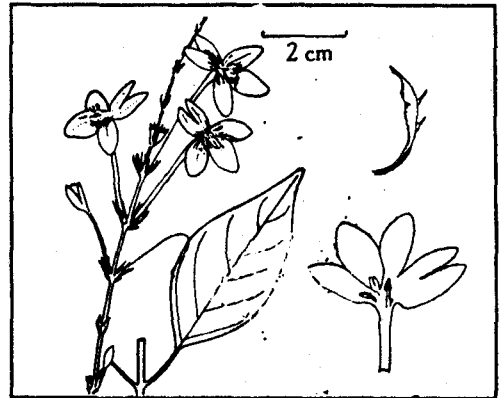
- Shrub to 2 m high; flowers white or blue violet; capsules 3.5 cm long.

7974 - *Pseuderanthemum poilanei* R. Ben..

Tiểu mộc; nhánh có 2 rãnh đối diện, lúc non có lông mịn. Lá có phiến xoan thon hay thon, dài 5-7 cm, rộng 1,5-3,5 cm, gân như không lông; cuống 1-1,5 cm. Gié ở ngọn, thường có nhánh; dài do lá dài rời, cao 4,5 mm; vành có ống cao 2,5 cm, môi trên do 2 thùy hẹp, môi dưới do 3 thùy rộng; tiểunhụy thụ 2. Nang có lông mịn, lép ở gần 1/2 dưới.

Nhatrang (hình theo Benoist).

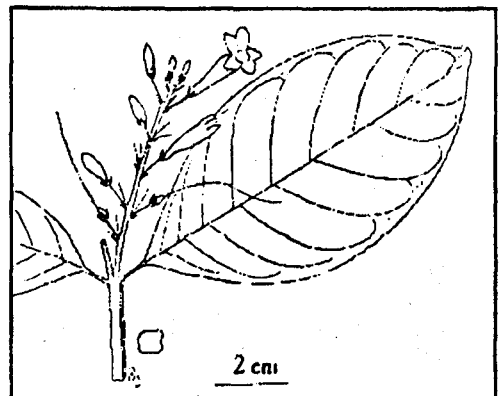
- Shrub; ramified spikes; corolla tube 2.5 cm, inferior lip 3-lobate; capsule pubescent.

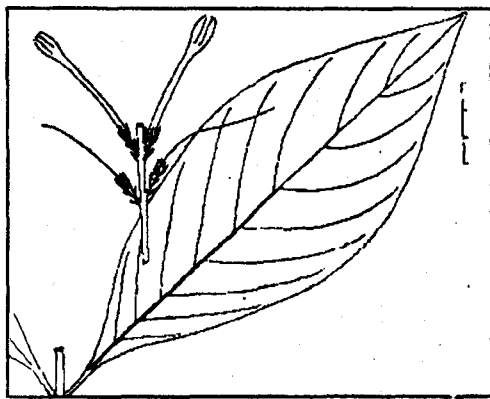
7975 - *Pseuderanthemum reticulatum* Radlk.

Tiểu mộc cao đến 2,5 m; nhánh già tròn, vỏ mốc, tróc thành mảy. Lá có phiến bầu dục, to vào 11 x 5,5 cm, dày, nâu đỏ lúc khô, gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm-tútán ở ngọn, lá hoa thon; cộng hoa dài 3-5 mm; lá dài 2 mm; vành đỏ, thơm, ống dài 1,2 cm, môi trên 2 tai, môi dưới 3, gần như bằng nhau; tiểunhụy 2.

Bà nà, Tr; VII.

- Shrub 2.5 m high; pedicel 5 mm long; flowers red, fragrant.

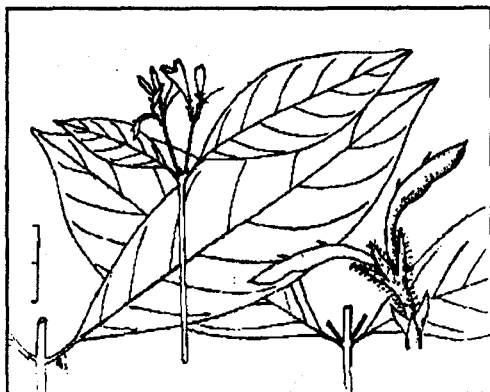

7976 - *Pseuderanthemum tonkinense* R. Ben.

Tiểu mộc cao đến 1 m; nhánh có 4 rãnh. Lá có phiến thon, to đến 22 x 9 cm, đầu nhọn, đáy tù hẹp trên cuống, không lông, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm đơn ở ngọn, cao đến 30 cm; bông hoa 4-7 mm, có 2 tiềnđiệp ở giữa; lá đài không lông; vành tím đậm, ống cao 2,7 cm, có lông tiết mặt ngoài, thùy dài 1,3 cm; tiểunhụy thụ 2, lép 2; noãn sào không lông.

B.

- Shrub 1 m high; leaves glabrous; corolla dark violet.

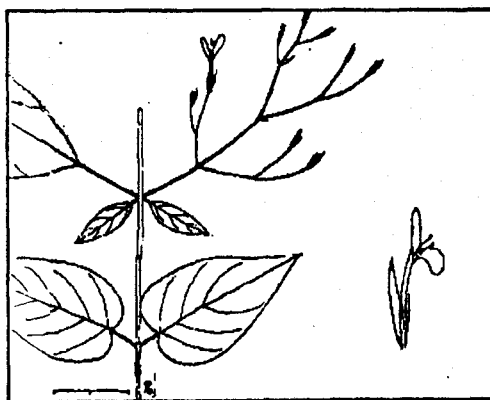

7977 - *Ptyssoglottis vulgaris* C.B. Clarke. Thuộc-dầu

Cỏ cao hơn 40 cm; thân tròn, không lông, lúc khô nâu đen. Lá có phiến xoan ngược đến thon, to 10 x 4 cm, không lông, dày, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Pháthoa ở ngọn, hay nách lá, ngắn, thường 2 hoa; lá hoa và tiềnđiệp không lông; lá đài nhọn, cao 5 mm, có lông tiết; vành cao 1 cm, hai môi; tiểunhụy thụ 2; noãn sào có buồng 2-noãn. Nang cao 15 mm.

Kiến kê; XII, 12.

- Herb 40 cm high; limb glabrous; calyx glandulous hairy; capsules 15 mm long (*Justicia paupercula* R. Ben.).

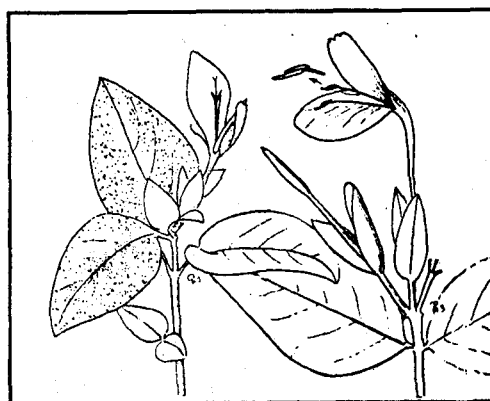

7978 - *Peristrophe paniculata* (Forssk.) Brumit.

Cỏ. Lá có phiến hình tim, to vào 3-4 x 2-3 cm, chót tẻ nhọn, gân-phụ 3-4 cặp, mỏng, không lông; cuống dài 1 cm. Chùm-tụ tán rộng ở ngọn nhánh, có nhánh bậc chót đơnphân; mỗi hoa ở nách một lá hoa dạng đài; vành cao 15 mm, có ống mảnh, hai môi; tiểunhụy thụ 2.

Có ở Đông dương.

- Herb; limb cordate, membranous, glabrous; corolla bilabiate 15 mm long (*Dianthera paniculata* Forssk., *P. bicaliculata* (Retz.) Nees.)

7979 - *Peristrophe bivalvis* (L.) Merr.. Cẩm.

Cỏ daniên, cao 30-40 cm, không lông, nhánh có cạnh. Lá có phiến xoan, không lông, có một bớt trắng. Pháthoa nhỏ ở ngọn, có lá hoa xoan mang hoa tím, ít khi hương hay trắng, dài 5 cm; lá đài ngắn, bang nhau; vành có 2 môi to, môi dưới có 2 thùy cựa; tiểunhụy thờ, 2. Nang dài 1,5 cm.

Tr vì lá cho màu tím khi chín, dùng nhuộm bánh.

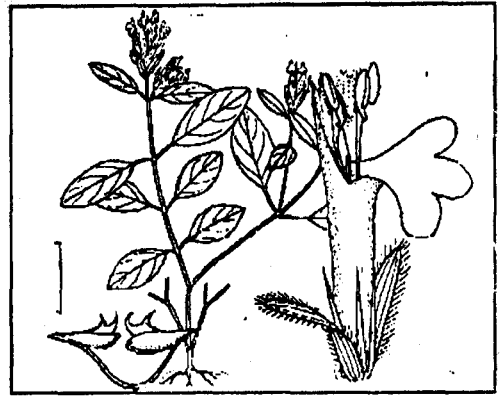
- Cultivated as food dye (*P. tinctoria* (Roxb.) Nees, *Justicia roxburghiana* Schult.).

7980 - *Rungia evrardii* R. Ben.. Rung Evrard.

Cỏ; thân vuôngvuông, có 2 hàng lông đối diện. Lá có phiến bầu dục, dài 1-3 cm, không lông; cuống 2-5 mm. Gié dày ở ngọn nhánh; láhoa và tiêndiệp bầu dục; ládài hẹp, cao 3 mm; vành *lam dợt* hay *trắng*, cao 1 cm, mỗi trên đúng có 2 răng, mỗi dưới bài ra, 3 thùy; tiểunhụy thụ 2, có hàng lông thể tiểunhụy lép. Nang không lông, dài 5 mm.

Dàlat; XII-III, 3.

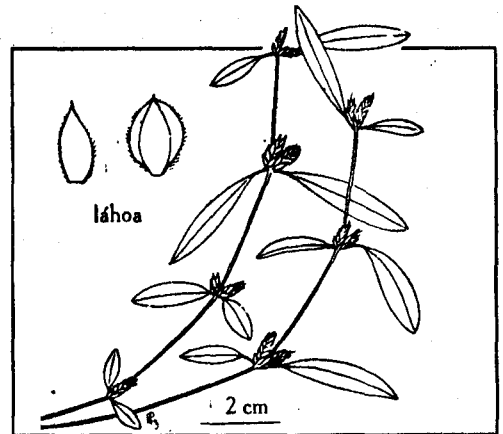
- Leaves glabrous; flowers white or pale violet; capsules 5 mm long.

7981 - *Rungia parviflora* Nees in Wall.. Rung hoa-nhỏ.

Cỏ nằm, có lông dài, có lông rời không lông. Lá có phiến xoan hay thon, đến vào 3 x 0,7 cm, có lông ở gân; cuống dài 3-6 mm. Gié 1-2 ở nách lá và ngọn, dày, dài 1-2 cm; 4 hàng láhoa, láhoa thụ xoan, có *bìa mỏng trong* rìa lông, cao vào 4 mm; hoa *lam*, hay *trắng*, cao 6 mm, 2 môi; tiểunhụy 2. Nang.

Ruộng, dựa suối, dựa lộ: BTN; 12-3

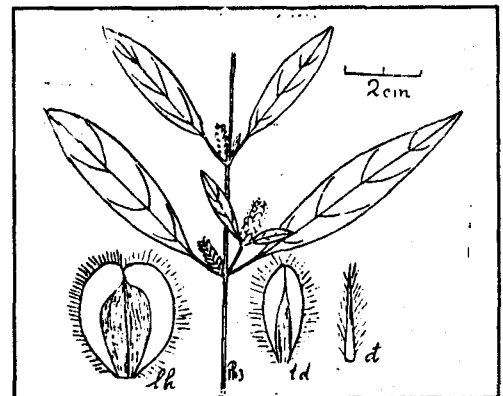
- Prostrate; leaves pubescent on nerves; flowers white or blue, 6 mm high.

7982 - *Rungia pectinata* Nees. Rung rìa.

Cỏ cao 40 cm; thân có rãnh, có lông nằm. Lá có phiến thon hẹp, đến vào 8 x 1,7 cm, có lông ở gân và nhiều bàothạch dài, gân-phụ 5 cặp, nhu đối diện, đáy tùtù hẹp trên cuống; cuống 1,3 cm. Pháthoa cao hơn lá, láhoa 4 hàng, cao 5 mm, *xoan tròn*, *bìa mỏng và rìa lông*; tiêndiệp 2, hẹp hơn; ládài nhọn.

Sathây (Côngtum); XI. Làm khoẻ mạnh, không thấy mệt; trị xáo trộn gan.

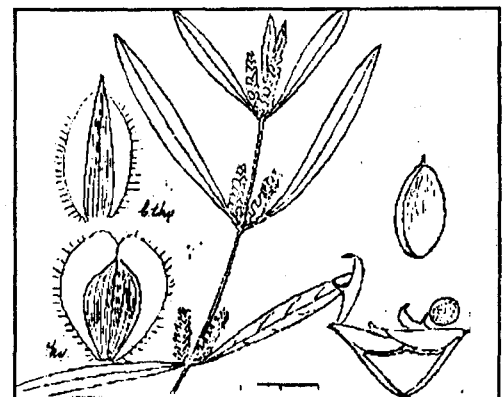
- Herb 40 cm high; limb lanceolate, pubescent, with cystolithes.

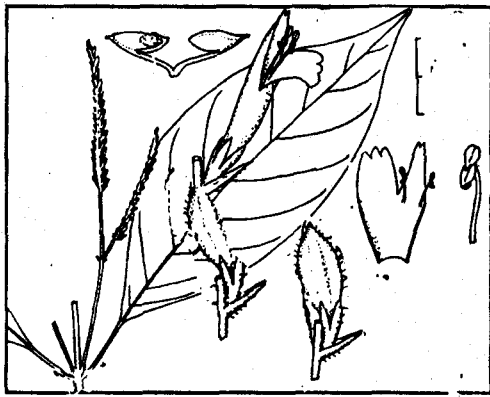
7983 - *Rungia pectinata* var. *angustifolia*. Rung lá-hẹp.

Cỏ có thân mảnh, có lông trắng mềm. Lá có phiến *thon rất hẹp*, to 5-6 x 0,4-0,6 cm, gân-phụ 5 cặp, mặt trên có lông thưa, nhiều ở gân, mặt dưới có lông nằm thưa, đáy tùtù hẹp thành cuống có cánh. Gié với 4 hàng láhoa có *bìa trong*, rìa lông, tiêndiệp cao 4 mm; ládài 3 mm. Nang nở thành 2 mảnh, mảnh xé theo gân lưng; hột 4.

Côngtum; 4.

- Leaves narrow lanceolate, 5-6 x 0.4-0.6 cm.

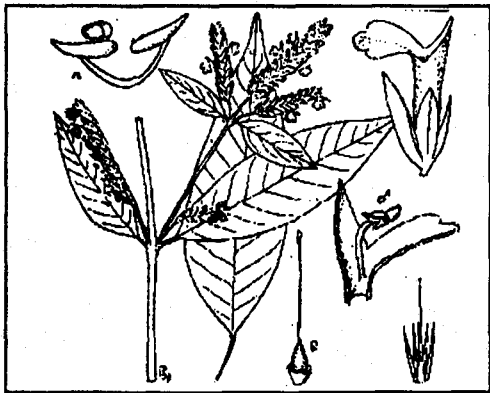

7984 - *Rungia pierreii* R. Ben..Rung Pierre.

Cỏ cao hơn 40 cm, không lông. Lá có phiến thon, to 12 x 4,5-5 cm, hai đầu nhọn, không lông, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 2 cm. Pháthoa ở nách lá và ngọn, như *gié đuôi chồn*, dày, *hoa tạt một bên*; láhoa có lông; dài cao 3 mm, không lông; vành cao 1cm, môi trên đứng, 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2. Nang cao 6 mm, vách mỏng, có lông, mảnh rách theo gân lưng.

Núi Điện-Bà, Tâyninh; IV, 4.

- Herb glabrous; inflorescence secund; corolla 1 cm long.

7985 - *Rungia salaccensis* Koord. & Val.. Rung Salác.

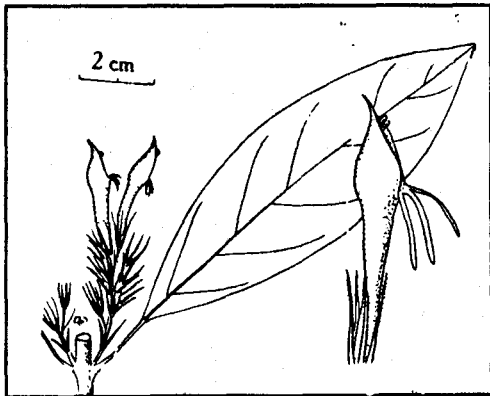
Thân có lông dài 10-11 cm, tròn. Lá có phiến thon, đến 9 x 3 cm, mỏng, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 1,5 cm. Gié dài 2,5-3,5 cm, rộng 1 cm, có *láhoa kếp 2 hàng*, cao 7 mm, có mũi; tiêndiệp có mũi; ládài 5, cao 4,5 mm; vành cao 1 cm, có lông mặt trong, môi trên đứng, nhọn, môi dưới trái, 3 thùy; tiểunhụy 2; noãn sào không lông, buồng 2-noãn.

Côngtum.

- Leaves membranous, glabrous; bracts imbricate, 7 mm long; corolla 1 cm long.

7986 - *Rungia tonkinensis* R. Ben..Rung Bắcbộ.

Cỏ; thân có dây nằm, có lông dày lúc non. Lá có phiến to 1-4 x 0,5-2 cm, đáy nhọn, chót tà-tròn, có lông rải rác. Gié ở chót thân, vuông, cao 1-6 cm; láhoa 8-10 x 5-6 mm; ládài hẹp, nhọn, dài 5 mm; vành *hường hay trắng*, cao 6 mm, môi dưới 3 thùy. Nang có lông mịn, to 5 mm. Kiệnkhê, T.

7987 - *Cyclacanthus coccineus* S. Moore. Luân rô đỏ.

Tiểumộc cao 1-3 m; cành non có lông mịn. Lá có phiến thon, to đến 12 x 4 cm, không lông trừ ở gân; cuống 2 cm. Chùm ở nách lá hay trên thân già, có *lông sét*; láhoa hẹp, dài 6-8 mm; ládài nhọn, dài 15 mm; *vành đỏ chói*, môi trên nhọn, huốt, môi dưới xụ, chẻ ba; tiểunhụy 2, baophấn vàng. Nang 4 hạt.

Lùm bụi, ven rừng, rừng còi: Nhatrang đến Biênhòa; IV-IX.

- Shrub 1-3 m; flowers bright red.

7988 - *Cyclacanthus poilanei* R. Ben.. Luân rô Poilane.

Tiểumộc cao 2-4 m; cành non có *lông xám xám*. Lá có phiến xoan thon, to vào 7 x 3 cm, đáy tròn hay hình tim, không lông, gân-phụ 2-4 cặp; cuống dài 6-8 mm. Pháthoa ở nách lá ít hoa, có lông; ládài hẹp, dài 5 mm; *vành đỏ chói*, ống dài, mang môi có *thùy hẹp như râu*; tiểunhụy 2. Nang dài 17 mm.

Lùm bụi, rừng còi: Nhatrang, Sài Gòn.

- Shrub 2-4 m; flowers bright red, corolla lobes filiform.

7989 - Clinacanthus nutans (Burm. f.) Lindau. Mảnhcong.

Tiểumộc hơi trườn; lông tròn. Lá có phiến thon, to 7-9 x 2-2,5 cm, láng, bìa giùn, đầu thon nhọn. Gié dày, xụ, ở ngọn nhánh; láhoa hẹp; *hoa đỏ*, cao 3-5 cm; đài cao 1 cm, có lông trín; vành dài 5 cm, có 2 *môi đứng*, môi dưới 3 răng; tiểunhụy 2, bao phấn *vàng xanh*. Nang dài 1,5 cm.

Hàng rào, rừng thav-lá, bìnhnguyên: BTN; II-III. Chóng viêm, giảmhiệt, trị lở miệng, thủybào chấn.

- Erect or sarmentous; flowers red; capsules 1.5 cm long (*Justicia nutans* Burm.f.).

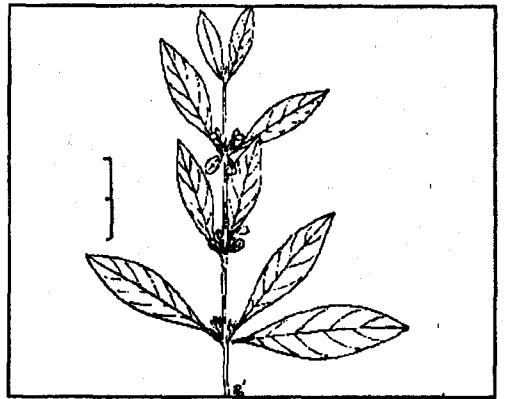
7990 - Clinacanthus burmannii var. *robinsonii* R. Ben.Luânró Burman.

To ở tất cả phần (robuste, in omnibus partibus major); vành dài 6 cm. Nhatrang.

7991 - Dicliptera bupleuroides Nees in Wall. Luốngthiệt.

Cổ cứng cao hơn 30 cm; thân vuông, thường *đen* khi khô, cổ khi nâu đậm, không lông, cành to 1 mm, lông dài 3-4 cm. Lá mọc đối; phiến xoan, to 3-4 x 1-1,5 cm, không lông, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, gân-phụ 4 cặp, xéo, đáy tùtù hẹp trên cuống dài 1 cm. Chùm ít hoa, ở nách lá; đài cao 6-8 mm; vành cao 1,5 cm, hai môi. Nang.

- Herb 30 cm; stem black; limb glabrous; corolla 1.5 cm; stamens 2 (*Justicia chinensis* auct. non L., R. Ben.).

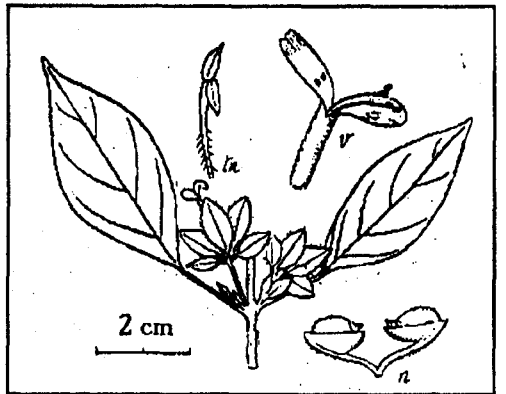

7992 - Dicliptera javanica Nees in DC.. Lá-diến, Cừucăn.

Cổ có thân non có 4 cạnh, có lông mịn. Lá có phiến bầuduc thon, có lông mịn; cuống dài 2 cm. Tután từ nách lá trên cọng ngắn hơn cuống, có *láhoa xoan*, to đến 8-11 mm; tiêndiệp hẹp; láđài dài 5 mm; *vành đỏ*, hai *môi bẹt*, môi trên nguyên; tiểunhụy 2, chỉ có lông. Nang cao 8 mm, mảnh xé theo gân lưng; hột có ít lông.

Huế, Sài Gòn; XII-V.

- Herb pubescent; flowers red; stamens 2; capsules 6 mm (*D. chinensis* Nees).

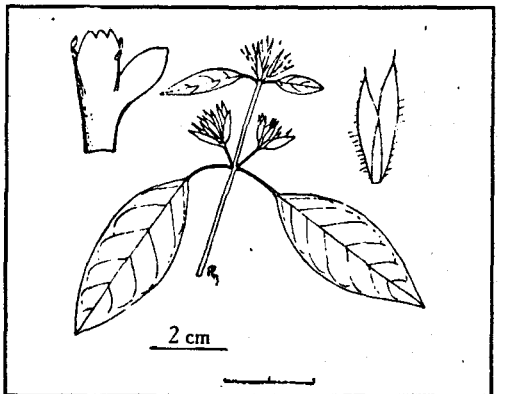

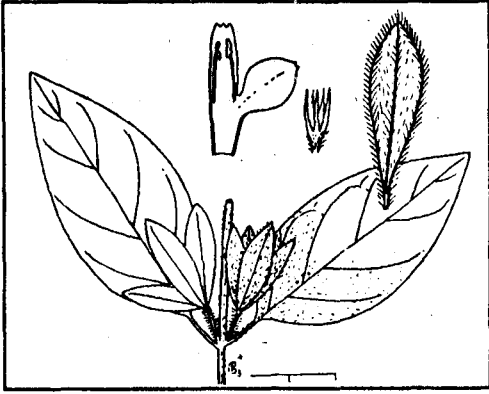
7993 - Dicliptera leonotis Dalz. ex C. B. Clarke. Luốngthiệt.

Cổ nằm rồi đứng; thân tròn, có lông lúc non. Lá có phiến thon, to 5-6 x 2 cm, nhọn hai đầu, mỏng, dài 2-10 cm; cuống mảnh, dài. Tután ngắn như chum; láhoa và tiêndiệp có lông trắng ở bìa và chót có mũi nhọn; láđài cao 2 mm; vành cao 7 mm, *môi trên xoan nhọn*, môi dưới 3 răng; tiểunhụy 2, buồngphấn chêngh. Nang có lông, cao 5 mm, mảnh xé theo gân lưng; hột tròn, đẹp.

Vùng Sài Gòn.

- Prostrate herb; corolla 7 mm long, upper lip acute; capsules pubescent, 5 mm long.

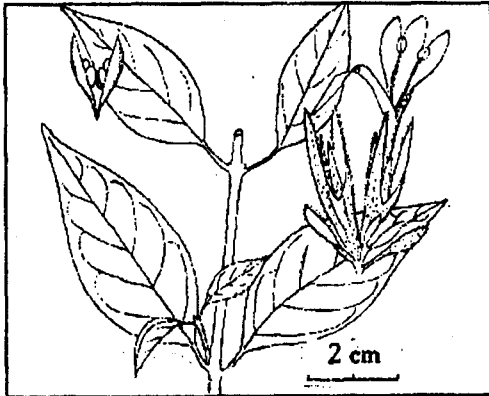

7994 - *Dicliptera vestita* R. Ben.. Hạ-mái phủ.

Cỏ có thân mảnh, lông dài 4-7 cm. Lá có phiến bầu dục xoan, to 6-7 x 3 cm, có lông sát, mịn, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 1 cm, có lông. Pháthhoa ở nách lá, có tổngbao do láhoa thon, cao 2 cm, đầy lông; ládài như kim, dài 6-7 mm; vành có ống dài bằng môi, môi trên xoan rộng, 2 răng, to hơn môi dưới (3 răng); tiểuhụy 2. Nang nhỏ, cao 6-7 mm, có lông.

N.

- Herb pubescent; corolla with upper lip ovate, larger than the inferior lip; capsules 6-7 mm long.

7995 - *Hypoestes malaccensis* Wight. Hạ-mái Malacca.

Cỏ có thân có 4 cạnh, lúc non có lông mịn. Lá có phiến xoan thon, to vào 7 x 3 cm, có lông mịn rồi không lông, trừ ở gân; cuống dài vào 1 cm. Hoa 1-4, có tổngbao do 4 láhoa đối diện có lông; ládài bằng nhau, dính nhau đến 1/2; vành hai môi, môi trên hẹp; tiểuhụy 2. Nang không lông, dài 1 cm; hạt 4.

Vùng Sài Gòn (hình theo Wight).

- Herb; young parts pubescent; limb pubescent on nerves; sepals connate on halph.

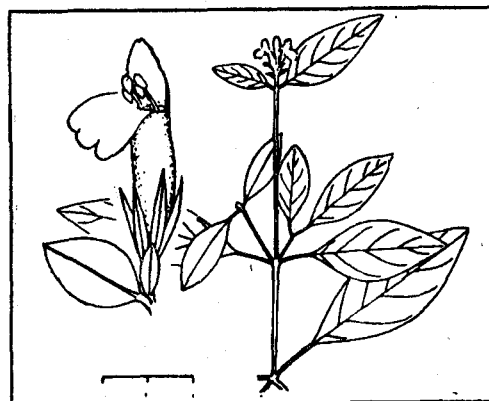

7996 - *Hypoestes poilanei* R. Ben.. Hạ-mái Poilane.

Cỏ cao 1,5 m; thân có lông và lông tiết. Lá có phiến xoan rộng, to 5,5 x 4 cm, đầu tù, đáy tù hay cắt ngang, gân-phụ 5 cặp, mặt trên không lông, có baothạch, mặt dưới có lông; cuống dài 2,5 cm, Pháthhoa ở nách lá, mang chùm dài; ládài hẹp, cao 1 cm, có lông; vành hương đẹp, rất thơm, ống 2 cm, môi trên hẹp, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 2, chỉ có lông.

Vùng nhiều đá: Cà ná.

- Herb to 1.5 m high, with secretory hairs; flowers purple, odoriferous; stamens 2.

7997 - *Cephanoides alboviridis* (R. Ben.) Wu & Lo. Lưc đầu.

Tiểumộc cao 0,4 m; thân non có 2 hàng lông đối diện, nâu sậm đen. Lá không bằng nhau mỗi cặp, có phiến xoan bánhình tròn, to 4,5 x 2 cm, không lông, lục, mặt dưới dợt, gân-phụ 3-4 cặp; cuống dài 1 cm. Pháthhoa ở ngọn, ít hoa; ládài nhọn, 3 mm, có ít lông tiết; vành xanhxanh, không lông, dài 9 mm, môi trên thon, 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 2, buồngphấn chênh; noãn sào không lông.

Làng Hẹ.

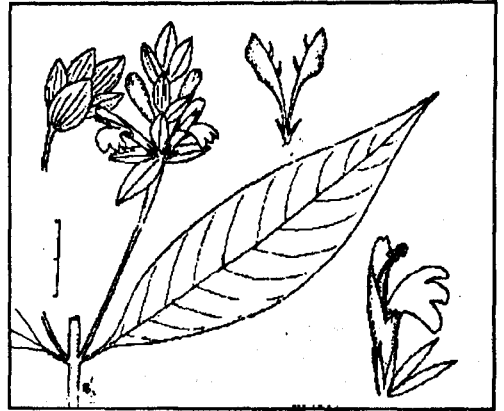
- Small shrub; flowers greenish, 9 mm long; stamens 2 (*Justicia alboviridis* R. Ben.).

7998 - *Justicia adhatoda* L.. Xuântiết.

Tiểu mộc to, cao 2-7 m; cành tròn, không lông. Lá có phiến thon, to 11 x 3 cm, không lông mặt trên, có lông sát mặt dưới, nhọn hai đầu, gân-phụ 10-13 cặp; cuống dài 1 cm. *Gié dày*, dài 4-8 cm; láhoa 4 hàng, xoan, to; tiêndiệp cao 1,2 cm; đài cao 1 cm; vành cao 2,5 cm, môi trên đứng, 2 răng, môi dưới bẻ ra, 3 thùy; tiểunhụy 2. Nang có phần hẹp bấtthụ.

Tr: Quảngtrị. Rể chứa vasicol làm tim đập chậm lại song mạnh hơn; trị ho tốt, trị đau cuống-phổi.. Nhiều loài *Justicia* chứa biciclooctan lignans, có lẽ vì vậy mà có tính chống mệt và phấnkhích. Lá non, hoa ăn được.

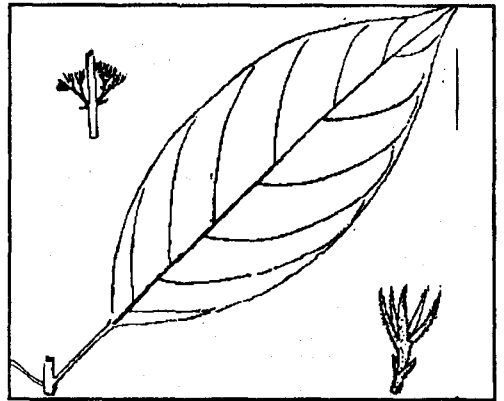
- Cultivated as medicinal (*Adhatoda vasica* Nees).

7999 - *Justicia aequalis* R. Ben.. Xuântiết bằng.

Cây cao 1,5 m; cành non vuôngvuông, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 15 x 6 cm, mỏng, không lông, gân-phụ 7 cặp; cuống 2 cm. Phathoa có lông mịn, mang vào 3 hoa nhỏ; tiêndiệp có lông mịn; đài có ống 0,3 mm, tai 2,5 mm, nhọn, có lông mịn; vành *nâu đỏ*, dài 8-9 mm, môi dưới có thùy giữa to hơn thùy cạnh; tiểunhụy 2; noãn sào không lông.

Tuyên quang.

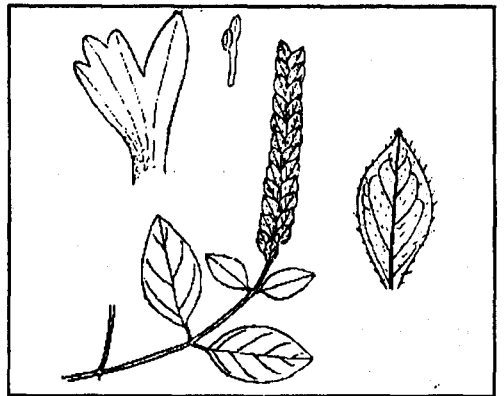
- Plant to 1.5 m; limb glabrous; corolla red brown, 8-9 mm.

8000 - *Justicia balansae* Lind.. Xuântiết Balansa.

Cỏ bò có rễ ở mắt, rồi đứng; cành vuôngvuông. Lá có phiến xoan, to 2-3 x 1,5 cm, tà hai đầu, không lông, có bàothạch, gân-phụ 4 cặp; cuống 3-6 mm. Phathoa ở chót thân, cao 4-8 cm, có láhoa theo 2 hàng đối diện, 1 thụ, 1 bấtthụ, xoan, có lông, dài 7 mm; hoa cao 8 mm; vành 2 môi, *trắng*, có sọc *hường*, môi trên thon, 2 răng nhỏ; môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2, buồngphấn chên.

Rừng ẩm: Thủpháp, Bìnhtrị thiên, QuảngnamĐà Nẵng; II,2.

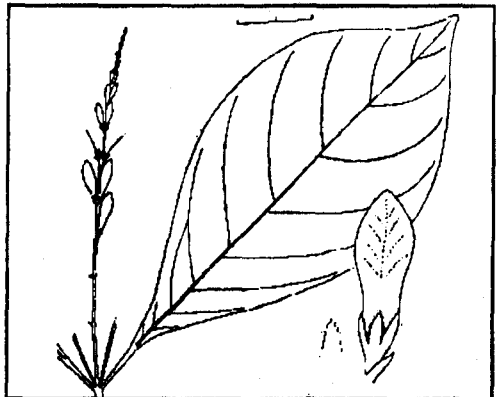
- Ascending herb; flowers 8 mm high, white with pink veins; stamens 2.

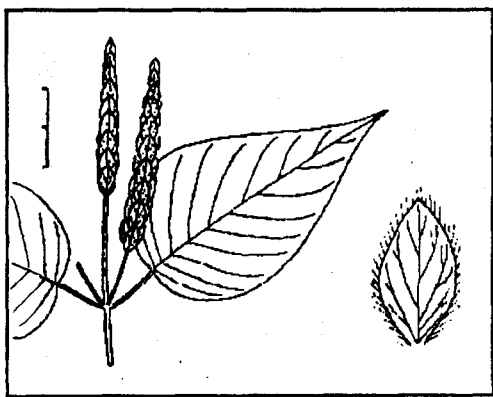
8001 - *Justicia candida* R. Ben.. Xuântiết trắng.

Tiểu mộc cao 1-1,5 m; cành non có lông mịn, dày, *vàngvàng*. Lá có phiến xoan rộng, đến 15 x 7,5 cm, đầu có mũi, đáy từ từ hẹp, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 2 cm. Chùm đứng ở chót nhánh, dài đến 10-13 cm, *hoa từng cặp*; láhoa nhỏ, dài 2-3 mm, không lông; đài 2,5 mm, rìa lông; vành *trắng*, cao 1,2 cm, không lông, môi trên 2 thùy, môi dưới 3; tiểunhụy 2; noãn sào không lông.

Bắcthái.

- Shrub 1.5 m high; flowers white, 1.2 cm high.

8002- *Justicia cochinchinensis* R. Ben.. Xuântiết Nambộ.

Tiểu mộc nhỏ; cành non vuông, với một hàng lông mỗi mặt, nhánh già tròn. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan thon, đáy rộng, tù có khi hình tim, mỏng, gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài 1,5-2 cm. Gié dày, cao 3-4 cm, có láhoa kèlợp 4 hàng, bìa rìa lông; hoa cao 13 mm, môi trên tamgiác, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 2. Nang có lông.

Núi Dinh, núi Dày (Châuđốc); XI

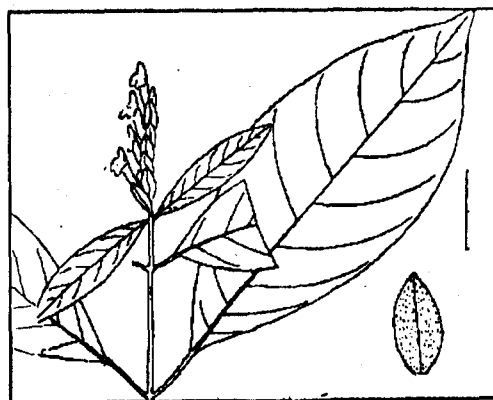
- Small shrub; flowers 13 mm high; stamens 2; capsules pubescent.

8003 - *Justicia curviflora* Wall.. Xuântiết hoa-cong.

Lá có phiến thon, to 11 x 3,5 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm ở ngọn, dài 8-10 cm; láhoa như lá; cộng dài 3-4 mm; dài dài 4-5 mm, không lông; vành có ống cong, dài 15-20 mm, môi trên 2 thùy hơi nhọn, môi dưới 3; tiểuhụy 2.

- Racemes terminal; corolla tub incurved, to 2 cm long.

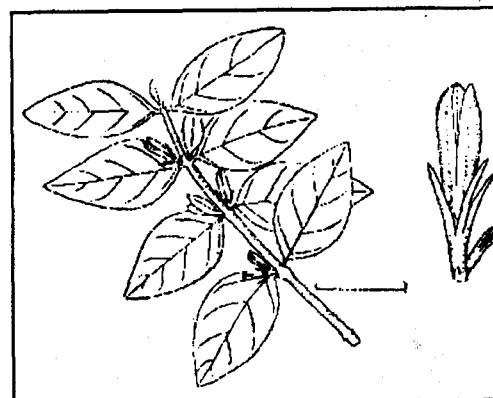

8004 - *Justicia eberhardtii* R. Ben.. Xuântiết Eberhardt.

Cỏ cao 0,8 m; thân non có lông theo 2 hàng dọc. Lá có phiến bầu dục, to 18 x 7,5 cm, chót có mũi, đáy nhọn, không lông, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 3-4 cm. Pháthoa ở ngọn và nách lá, cao 3-9 cm, hoa tạt một bên; láhoa theo 4 hàng (2 hàng thụ), xoan, dày lông mịn, cao 10 mm; ládài cao 8 mm, không lông; vành hương, cao 2,8 mm, môi trên nguyên, môi dưới 3 thùy.

Bắc hái.

- Herb 80 cm high; bracts densely pubescent; flowers pink.

8005 - *Justicia evrardii* R. Ben.. Xuântiết Evrard.

Cỏ cao 0,5 m; cành không lông, nhám, lông ngắn, phủ ở mặt. Lá có phiến xoan bánhình, vào 1-3 x 0,5-1,8 cm, gân-phụ 3 cặp, bìa uốn xuống; cuống dài 2-3 mm. Hoa ở nách lá; ládài rời nhau, dài 4-5 mm; vành hương đẹp ở mặt trong, lam hay trắng có sọc nâu ở mặt ngoài; tiểuhụy 2; noãn sào không lông. Nang nhỏ, cao 5-8 mm, không lông.

Cà ná vào 600 m.

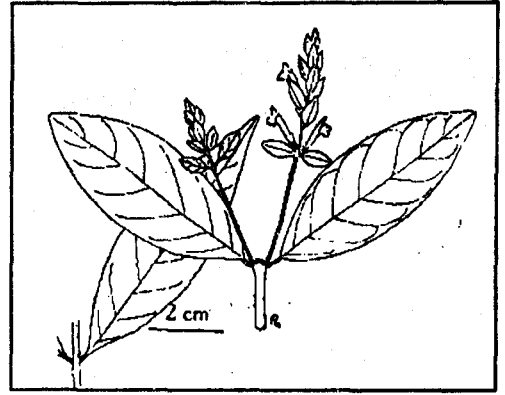
- Herb to 0.5 m; flowers pink inner part, white brown striped outer; capsules 5 mm long.

8006 - *Justicia fragilis* Wall.. Xuântiết dòn.

Tiểu mộc; cành non vuông có 4 hàng lông. Lá có phiến bầu dục, to vào 5-7 x 2,5 cm, dày dầy, *không lông*, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm-tútán ở chót nhánh, có lá hoa tròn dài, cao đến 1 cm; hoa gần thành nhóm 2-3; lá đài 3 mm; *vành trắng*, dài 1,5 cm, môi trên thon, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2.

Hà Nội, Hải Phòng, Quảng Trị, Tây Ninh.

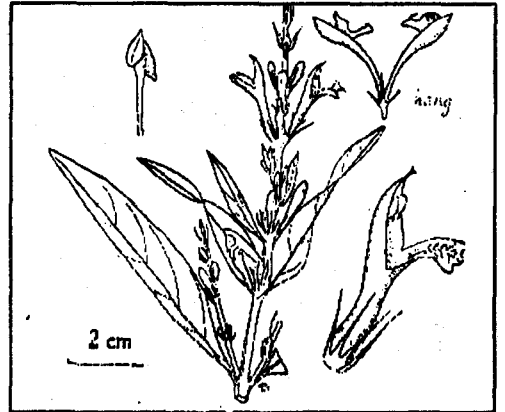
- Shrub; leaves glabrous; flowers white, 1.5 cm high.

8007 - *Justicia gendarussa* Burm. f.. Thuốc trặc, Thanh táo, Tân cầu.

Bụi cao 1-1,5 m; cành non *màu tím đậm*. Lá có phiến thon hẹp, dài, *không lông*, *gân chánh tím*. Gié ở ngọn nhánh, có lá hoa xanh kết lợp, dài cao 3-5 mm; *vành tái hay hương có đốm tím*, môi trên đứng, môi dưới ngựa, có lông; tiểunhụy 2, buồng phấn có cửa nhỏ. Nang dài 12 mm, thụ ở phần trên.

Thường Tr: BTN; I-XII. Lá hanhiệt, lợi sữa, chống có kinh, trị suyễn, trị đau bụng, trị tê thấp; rễ đắng, lợi tiểu, xổ, trị vàng da, tê thấp.

- Bush; stem, leaves with midrib violet; flowers pink violet dotted (*Gendarussa vulgaris* Nees).

8008 - *Justicia glomerulata* R. Ben.. Xuântiết chùm.

Tiểu mộc cao 1,2 m, cành tròn, có rãnh, mảnh. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan, đến 14 x 7 cm, đầu nhọn, đáy tròn, mỏng, mặt trên *không lông*, *dây bào thạch nhỏ nên nhám*, mặt dưới có lông thưa mịn; cuống 2 cm. Pháthoa rộng, cao 30-50 cm, nhánh dài 15 cm; hoa gần một bên; đài dính, tai nhọn, 3 mm, có lông; *vành trắng*, cao 7-10 mm, có lông mịn, môi trên 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2, buồng phấn chênh, một có móng. Nang cao 15 mm, có lông mịn; hạt 4, trắng có unân mịn.

Bình Trị Thiên, Qn Đà Nẵng, Công tum; III.

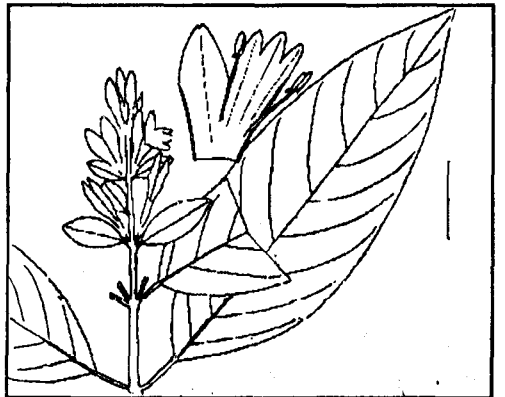
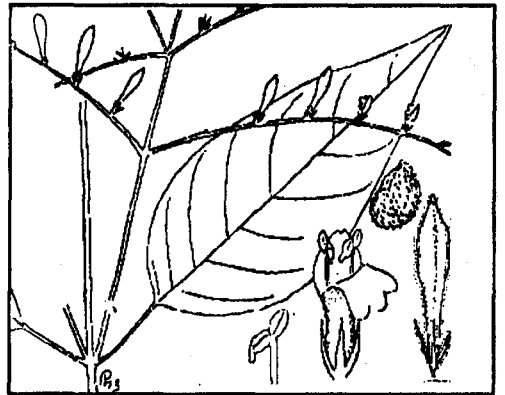
- Shrub 1.2 m high; flowers white; capsules 15 mm long, puberulent.

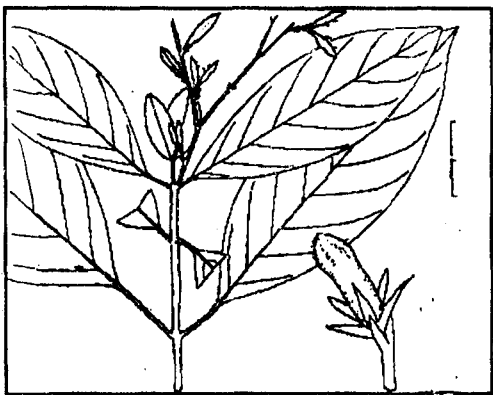
8009 - *Justicia grossa* C.B. Clarke. Xuântiết mập.

Tiểu mộc; cành *không lông*. Lá có phiến thon, to đến 19 x 10 cm, mỏng, *không lông*, gân-phụ đến 11 cặp; cuống dài hơn 1 cm. Pháthoa ở ngọn, cao 6-10 cm; *vành vàng xanh*, môi trên thon, 2 răng nhỏ, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2, buồng phấn có móc nhỏ. Nang cao 2 cm.

Núi Mầu Sơn (Lang Sơn)

- Limb glabrous; flowers greenish yellow; capsules 20 mm long (*J. addita*, *J. canaliculata*, *J. thyrsoides*...).

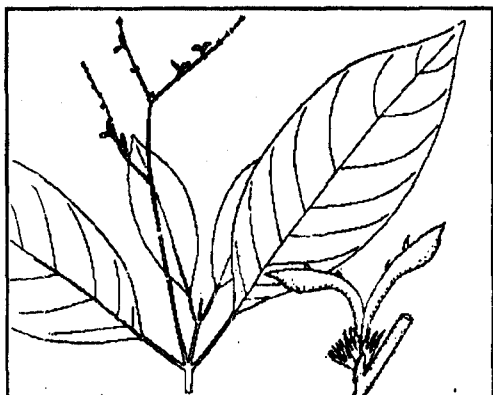

8010 - Justicia ingrata R. Br.. Xuântiết lép.

Tiểu mộc cao 1 m; cành non có 6 rãnh dọc, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 8-12 x 4,5-6 cm, không lông, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 1,5-3 cm. Pháthoả chẻ 2 lần, nhỏ hay dài 10 cm ở trái; hoa nhỏ; láhoa và tiềndiệp không lông; ládài như ròi, không lông, cao 4 mm; vành vàng xanhxanh, cao 6 mm, môi 2; tiểunhụy 2. Nang cao 12 mm, có cọng; hạt dẹp, to 2 mm.

Nhatrang: Đồng-trắng; 7.

- Shrub 1 m high; leaves glabrous; flowers greenish yellow; capsules 12 mm long.

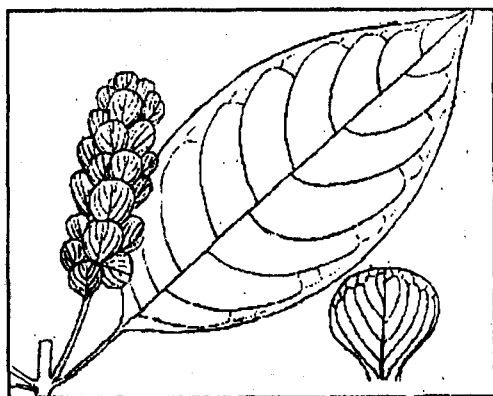

8011 - Justicia longula R. Ben.. Xuântiết dài.

Cỏ cao 0,6 m; cành tròn, có 2 hàng lông dọc. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 19 x 8 cm, chót tẻ hay có mũi, không lông, mặt trên xám lúc khô, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 3 cm. Pháthoả ở ngọn, có cọng dài 17 cm, nhánh dài 15 cm, có lông mịn; hoa chụm 2-3; ládài nhọn, cao 2 mm, có lông mịn; vành trắng tím tím, cao 8 mm, ống dài bằng tai; tiểunhụy 2. Nang dài 15 mm, không lông.

Muờngthon, Hoà bình.

- Herb to 0.6 m high; corolla white, violet tint; capsules 15 mm long.

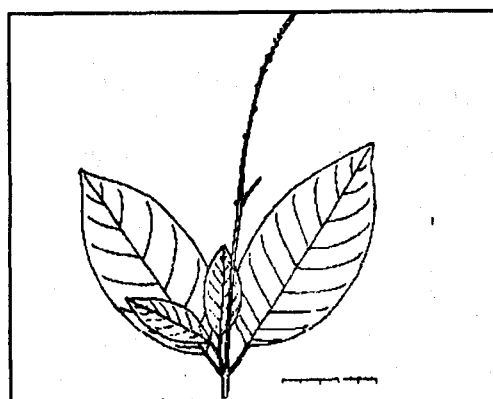

8012 - Justicia monetaria R. Ben.. Xuântiết tiền.

Cỏ không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 12 x 6 cm, gân-phụ 9-10 cặp, lúc khô màu dợt; cuống dài 2 cm. Pháthoả có láhoa kết lợp, hình muông tròn đặc sắc, cao vào 1 cm; tiểunhụy 2; noãn sào 2 buồng 2-noãn.

Caodộ 600 m: Sontây.

- Inflorescence with imbricate spathulate orbicular bracts.

8013 - Justicia myuros R. Ben.. Xuântiết đuôi-chuột.

Tiểu mộc cao 1-2 m; cành non có lông. Lá có phiến bầu dục, to 13 x 6 cm, đầu tẻ, đáy tròn tròn, mỏng, không lông, daidai, gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài 4 cm. Pháthoả cao 20 cm, dạng như gié hẹp, có nhánh ở phần dưới; ládài ròi, cao 2 mm; vành xanhxanh, cao 9 mm, ống hẹp ở 2/3 dưới, môi trên tamgiác, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2; noãn sào không lông.

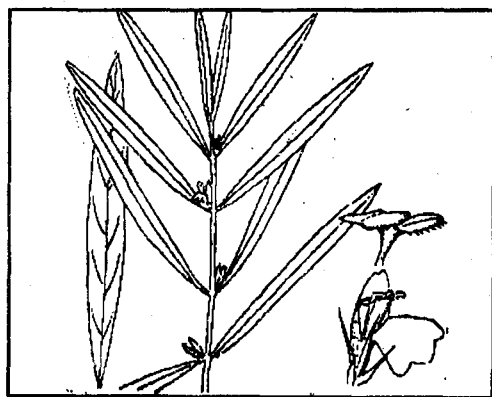
Trên đá đỏ, vùng vôi: Quảng ninh.

- Shrub 1-2 m; flowers blueish white, 9 mm long.

8014 - *Justicia neesiana* (Nees) T. Anders. Xuântiết Nees.

Cỏ cao 0,5 m; thân có rãnh, có lông nằm mịn. Lá có phiến *thon hẹp*, dài 4-6, rộng 0,5-0,6 cm, mặt trên đen, mặt dưới *màu chàm*, gân -phụ 6-7 cặp; cuống 2-3 mm. Chùm 2-3 hoa; láhoa nhỏ; lá đài 5, rời, không lông. dài 4 mm, *đen* lúc khô; vành 6 mm, 2 môi, mặt ngoài có lông mịn; tiểunhụy 2, buồngphấn chênh, một có móng ngắn. Nang *trắng*, khônglông, cao 6-7 mm.

Đăklông, Côngtum; III, 3.

- Herb 0,5 m high; flowers 6 mm long; capsules white, 6-7 mm long (*Adhatoda neesiana* Nees.).

8015 - *Justicia nigricans* Lour.

Tiểumộc cao 2 m. Nhánh, lá có *lân đen*. Lá mọc đối, *gần như không cuống*, có phiến *thon hẹp*, tà, bìa nguyên, dày. Hoa ở chót nhánh, theo hai hàng (epidistic) *trắng* có *lân đỏ*; vành có môi trên *thon*, nguyên. Nang 2 buồng.

T,

8016 - *Justicia obscura* Lour.

Tiểumộc cao 1,5 m. Lá mọc đối, phiến to, chót có mũi; bìa nguyên, không lông. Chùm ở nách lá; đài *đỏ*; vành *đỏ*, môi trên *tà*, nguyên, môi dưới có 3 thùy. Nang hẹp, 2 mảnh; hạt 4.

T.

8017 - *Justicia oreophila* C.B. Clarke. Xuântiết hao-âm.

Cỏ cao 0,6 m; cành có lông dày, trắng, có cạnh. Lá có phiến *thon ngược*, to đến 25 x 8,5 cm, đáy *từ từ hẹp* trên cuống, gân-phụ 15 cặp; cuống dài 1-2 cm. Pháthoa cao 12-13 cm; hoa gần một bên; láhoa kếtlợp, xoan, cao 1 cm, có lông mịn; vành hai môi, *màu dợt chuối*; tiểunhụy 2. Nang cao 18 mm.

Vào 700 m: Bàrá; IV, 4

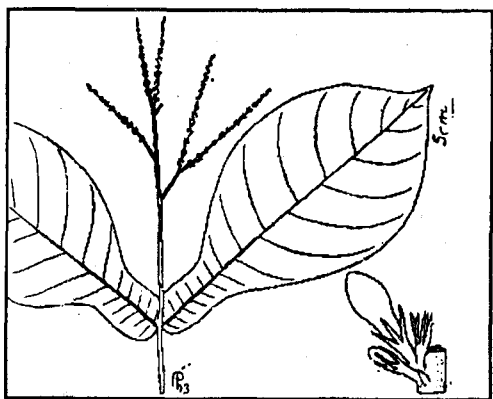
- Herb up to 0.6 m high; limb oblanceolate; flowers bright green; capsules 1.8 cm long (*J. ventricosa* var. *major*. R. Ben.).

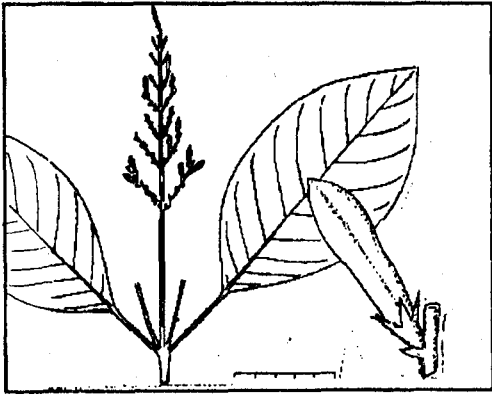
8018 - *Justicia panduriformis* R. Ben.. Xuântiết hình-đòn.

Tiểumộc cao 1,5-2 m; cành non vuôngvuông. Lá có phiến hình đòn, đến 25 x 15 cm, đầu tròn, có mũi, 1/4 dưới hẹp, tròn, gân-phụ ở đáy nhiều, ở phần rộng 6-7 cặp; cuống vắng. Pháthoa cao đến 40 cm, có lông dày, mang gié hẹp, dài 12 cm; hoa chùm; lá đài 3 mm, không lông; *vành trắng*, cao 8 mm, ống dài bằng hai môi, môi trên chót tròn, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2.

Bácthái.

- Shrub 2 m high; limb with winged petiole; corolla white, 8 mm long.

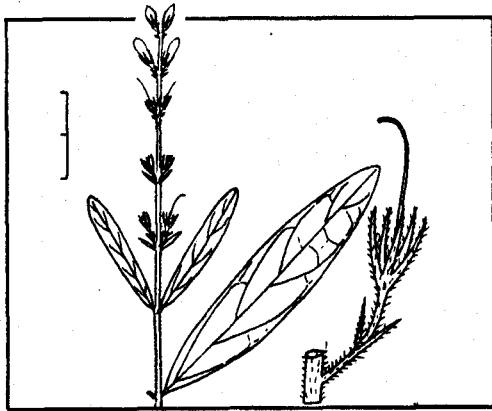

8019 - Justicia poilanei R. Ben.. Dùi-gà.

Tiểu mộc cao đến 3 m; cành có rãnh dọc, không lông. Lá có phiến bầu dục xoan, to đến 12 x 7 cm, tà hai đầu, gân-phụ 9-16 cặp; cuống dài 3-4 cm. Pháthoa ở ngọn, cao 15 cm; nhánh dài 2-2,5 cm, có lông mịn; hoa *xanhxanh hay vàng rơm*, có *dốm đỏ ở môi dưới*; lá đài 2 mm; vành cao 2 cm; tiểunhụy 2; noãn sào không lông. Nang cao 1 cm.

Lào cai.

- Shrub 3 m high; flowers yellowish or greenish, red dotted on inferior lip.

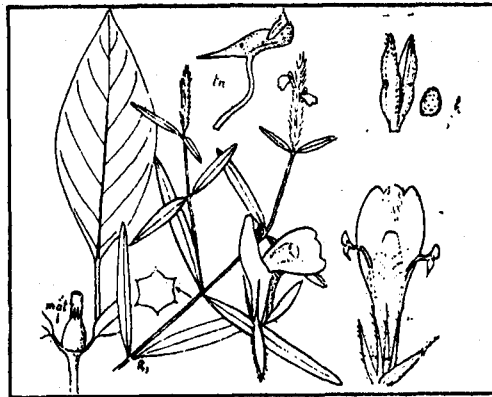

8020 - Justicia prominens R. Ben.. Xuântiết lồi.

Bụi nhiều thân ở gốc, cao 20-35 cm. Lá có phiến thon tròn dài, to đến 7 x 1,8 cm, đầu tà tròn, đáy hẹp, gân rất lồi 2 mặt, 4-5 cặp, không lông; cuống rất ngắn. Pháthoa ở ngọn, dài 6-8 cm; hoa có cong dài 5-6 mm, có lông và 2 tiền diệp dài, nhọn; dài có ống 1 mm, lá đài 6 mm, có lông trắng; vành dài 1 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3; tiểunhụy 2. Nang cao 17-18 mm, không lông.

Núi Cấm, Châu Đốc; III.

- Bush; nervation prominent; flowers 1 cm long; stamens 2; capsules 18 mm long.

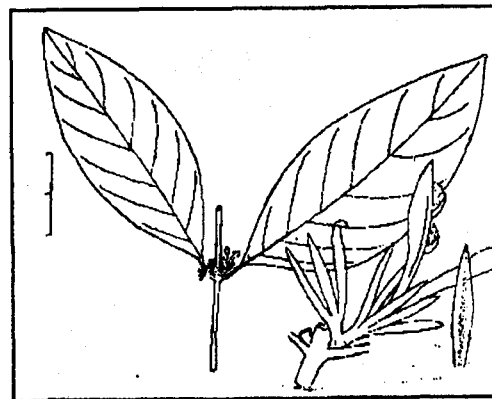

8021 - Justicia procumbens L.. Xuântiết bò, Tuốc săng.

Cỏ nằm rồi đứng hay không, *dadang*; thân vuông, lông dài, có lông. Lá có phiến thon hay tròn dài hẹp, có lông hay không, dài 1,5-5 cm; cuống ngắn hay dài. Gié ở ngọn, dài 2-5 cm, hoa ở nách một lá hoa như kim dài 5 mm; lá đài 4 mm, vành cao 8 mm, *đỏ*, hai môi, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2. Nang cao 5 mm.

Dưa nước, từ B đến Đà Lạt; I-XII. Lá đắng, giải khát, giúp ho, trị suyễn, vàng-da, tiêu-viêm.

- Prostrate bitter polymorphic herb; flowers red; capsules 5 mm long.

8022 - Justicia quadrifaria (Nees) T. Anders.. Xuântiết chẻ-bốn.

Cỏ cao đến 0,8 m (có thể thấp hơn 10 cm với lá rất nhỏ, dưới 1 cm). Lá có phiến thường bầu dục thon, to 8 x 3-3,5 cm, không lông hay có lông mịn, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 8-10 mm. Chùm 2-4 hoa ở nách lá; đài có lông ngắn, tai xanh, 5 mm, rộng ở phần giữa, bìa mỏng, có lông nằm mịn; vành trắng, *hường ở tâm*, môi trên 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2. Nang 2 mảnh; hạt 4.

Phước Khánh, Đồng Nai.

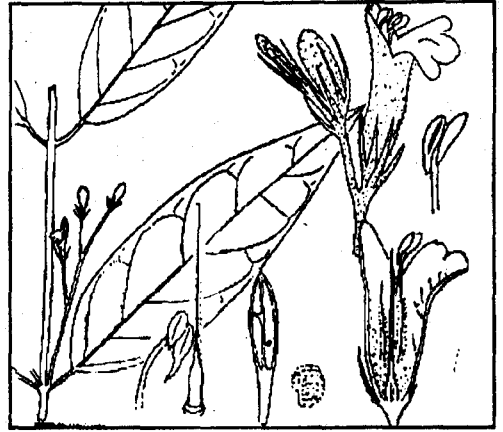
- Herb 0.8 m high; limb glabrous or pubescent; flowers white, pink at centre (*Adhatoda quadrifaria* Nees.).

8023 - *Raphidospora vagabunda* (R. Ben.) C.Y. Wu. Xuântiết ngaodu.

Tiểu mộc leo dài đến 10 m; cành non có ít lông; lông dài 10 cm, Lá có phiến thon, to 9-12 x 3-4,5 cm, chót thon, đáy tròn, thường bất xứng, mặt dưới có lông ở gân chánh, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 4-8 mm. Pháthoa ngắn ở nách lá; láhoa và tiêndiệp hẹp dài, có lông mịn; ládài 3 mm, có lông mịn; vành trắng, cao 11 mm, ống dài bằng môi, môi trên đứng, 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2. Nang 13 mm, có lông; hạt to 3 mm, có mặt mịn.

Báchthái, Hàsonbình, đèo Mangiang.

- Climbing 10 m; limb pubescent beneath; corolla white; capsules 13 mm long (*Justicia vagabunda* R. Ben.).

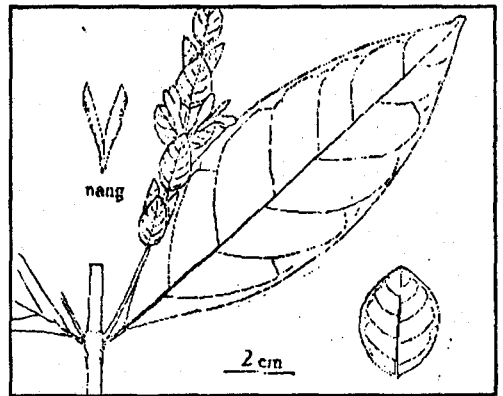

8024 - *Justicia ventricosa* Wall.. Xuântiết bụng.

Tiểu mộc cao 1-1,5 m; cành non vuông, phù rộng ở mắt. Lá có phiến thon, nhọn hai đầu, to 13 x 4,5 cm, đáy tùtù hẹp trên cuống, không lông, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 6-8 mm. Gié ở nách lá hay ngọn nhánh, dài 10-15 cm, có lá hoa xoan, to, dài 10-15 mm, đỏđỏ; hoa 1-2 ở nách; vành trắng rồi vàng-lục, cao 1,5 cm, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2. Nang cao 17 mm.

Rừng: Lạngson, Hànamninh, Quảngtri, Đồngxoài.

- Shrub 1.5 m high; limb glabrous; bracts reddish; corolla 1.5 cm long, white.

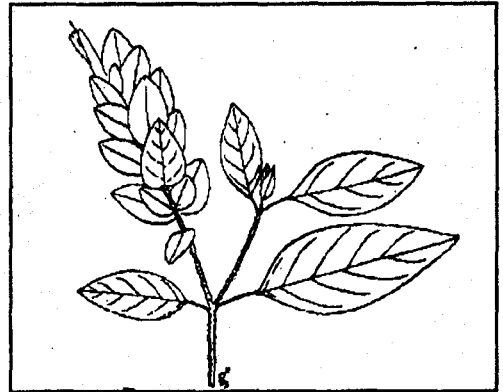

8025 - *Justicia brandegeana* Wassh. & L.B. Sm.. Xuântiết kiểng; Shrimp Plant.

Tiểu mộc cao 2-3 m, không lông. Lá có phiến mỏng, xoan, bìa nguyên, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 1 cm. Pháthoa ở ngọn, có láhoa xoan rộng, đỏ, hay vàng, đẹp; hoa có 2 tiêndiệp xanhxanh; đài 5 răng nhỏ; vành cao 3 cm, trắng có đốm đỏ nâu, 2 môi; tiểunhụy 2, buồngphấn chênh. n = 15

Tr làm kiểng ở Sài Gòn, gốc Mexico; I-XII.

- Ornamental (*Beloperone guttata*, J.S. Brandege, *Callispida guttata* (Brand.) Brem.).

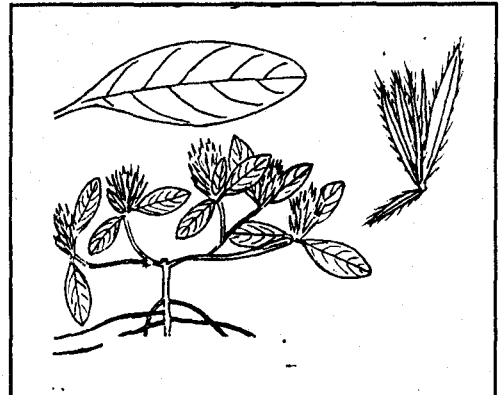

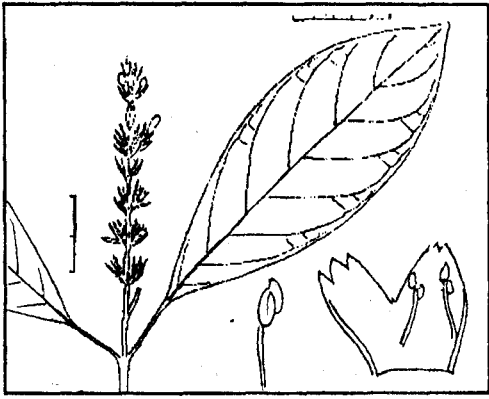
8026 - *Rostellularia diffusa* Willd.. Giáo tràn.

Cỏ có gốc ở đất mang nhiều thân nằm trên đất, có lông mịn, nằm. Lá có phiến nhỏ, xoan bầu dục, vào 1,2-1,7 x 0,6-0,8 cm, đầu tà, đáy tùtù hẹp trên cuống, gân-phụ 5 cặp; cuống 2-3 mm. Pháthoa ngắn, dày ở chót nhánh; ládài có lông dài, 1 to, 2 vùavù, 2 hẹp; vành có ống cao 5 mm.

Phúquốc.

- Prostrate herb; leaves appressed pubescent; sepals inequal; corolla tube 5 mm.

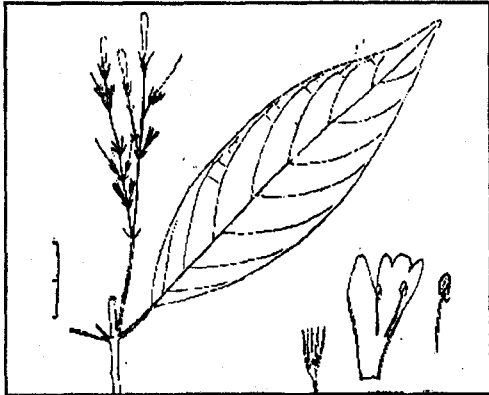

8027 - Isoglossa clemensorum (R. Ben.) B. Hans.
Đẳngthiết Clemens.

Tiểu mộc; cành tròn tròn, to 5-6 mm, xám vàng vàng. Lá có phiến xoan bầu dục đến thon ngược, to 18 x 8,5 cm, mỏng, có lông thưa, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 2 cm. Chùm-tútán hình trụ, to 6-8 x 3 cm; lá đài hẹp, dài 5,5 mm, không lông; vành trắng, có đốm đỏ, cao 13 mm, môi trên 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểu nhụy 2; buồng phần chên.

Bà nà.

- Shrub; limb pubescent; panicle narrow; corolla 13 mm long, white, red dotted; stamens 2 (*Justicia clemensorum* R. Ben.).

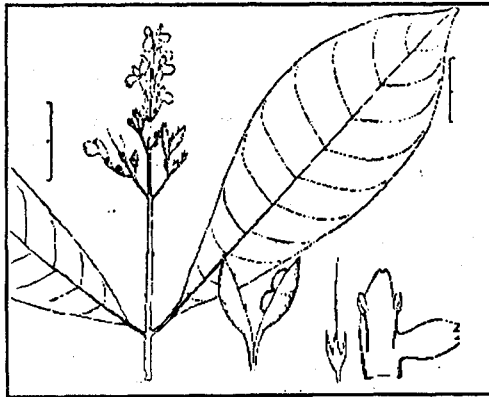

8028 - Isoglossa fastidiosa (R. Ben.) B. Hans.
Đẳngthiết khó.

Nhánh non vuông vuông, có 2 hàng lông đối diện. Lá có phiến thon, to 6-15 x 2,5-6 cm, mỏng, có lông mịn, bia rìa lông, gân-phụ 7-8 cặp; cuống đến 2 cm, có lông mịn. Pháth hoa ở nách và ngọn nhánh; trục mảnh; lá đài như rời nhau, có lông mịn; vành dài 16 mm, có môi trên 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểu nhụy 2, buồng phần chên.

Phú Khánh.

- Leaves membranous, pubescent; calyx pubescent; corolla 16 mm long (*Justicia fastidiosa* R. Ben.).

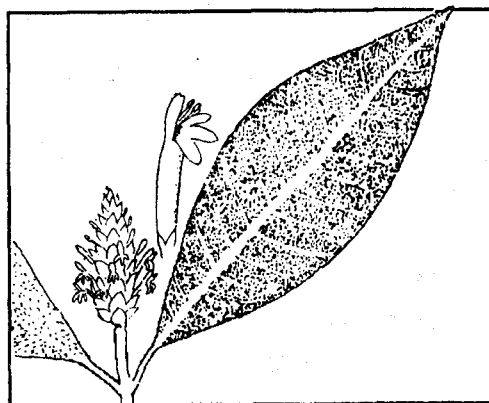

8029 - Isoglossa inermis (R. Ben.) B. Hans.
Đẳngthiết không-gai.

Tiểu mộc cao 3-5 m; cành non gần như tròn, không lông. Lá có phiến thon ngược, to 10-20 x 4,5-7 cm, đầu tã, đáy thon nhọn, không lông, gân-phụ 10-12 cặp, ngang; cuống dài 1-1,3 cm. Chùm-tútán dài 6-7 cm, nhánh dài 2 cm; lá hoa 2 mm; lá đài 5 mm, không lông; vành cao 13 mm, trắng, môi trên đúng, 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểu nhụy 2. Nang cao 15 mm, có cọng; hạt 4.

Bình Trị Thiên.

- Shrub to 5 m high; limb glabrous; flowers white, 13 mm high; capsules 15 mm long (*Justicia inermis* R. Ben.).

8030 - Aphelandra squarrosa Zebra Plant.

Cỏ daniên đứng, cao đến 1 m. Lá có phiến to, dài đến 30 cm xoan dài, nhọn 2 đầu, không lông, láng, màu lục đậm, với gân trắng đặc sắc. Pháth hoa ở chót nhánh, là gié dày, cao 15 cm; lá hoa vàng, sắp theo 4 hàng; hoa không lông, vành là ống có 2 môi, môi trên tròn, môi dưới 3 thùy; tiểu nhụy 4, gần gần đáy. Nang có 4 cạnh.

Tr. làm kiếng, gốc Mỹ nhiệt đới.

- Cultivated.

PEDALIACEAE : họ Mè

8031 - *Sesamum orientale* L. Mè, Vừng; Sesamum; Sésame.

Cỏ nhất niên, cao vào 1-1,5 m, có lông hơi trín. Lá mọc đối hay xen, lá trên đơn, bìa có răng thưa. Hoa to, cõ độc ở nách lá; cọng ngắn; dài nhỏ, do 5 lá đài rời; vành vàng lợt, ống to, dài, có lông, môi dưới dài, uốn; tiểu nhụy 4, không thò. Nang có cạnh tròn, cho ra nhiều hạt vàng vàng hay đen, đẹp, lóng.

Hột cho dầu ăn quý, làm thơm bánh; có tính bổ, lợi kinh, làm tăng sự tiết sữa, lợi tiểu; có nơi dùng rễ và lá làm đen và mọc tóc. Dầu làm tăng tác động của piretrin trong sự diệt côn trùng. Tr gốc Ấn Độ.

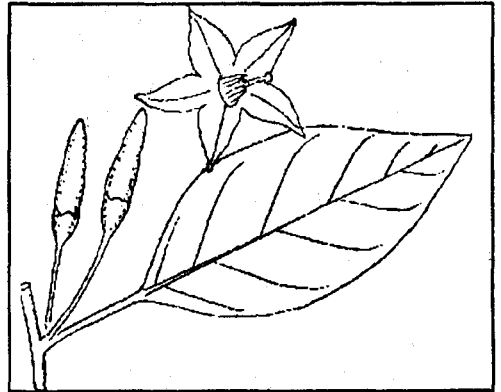
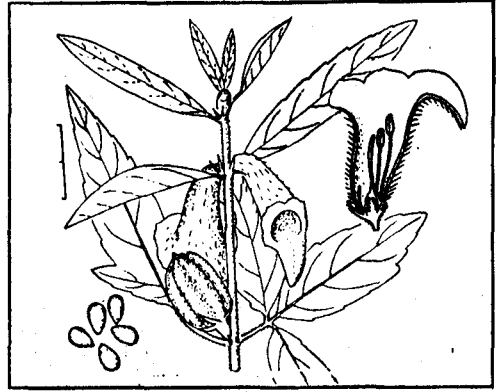
- Cultivated.

8032 - *Pedaliium murex* L.

Cỏ nhất niên, cao 15-60 cm, không lông. Lá mọc xen hay đối; phiến dài 5-10 cm, bìa có ít răng không đều hay thùy cạn; cuống dài 1,2-3 cm. Cọng ở nách lá, có 1-2 tuyến dày ở đáy; dài nhỏ, 5 tai; vành vàng, hình quạt rộng 2-2,5 cm; tiểu nhụy 4, nhị trưởng. Nang không tự khai, cao 1,8 cm, đáy có 4 gai nhỏ; hột treo, 2-1, đen lóng.

Phích châu nóng, Ấn Độ: tìm thử ở ta.

- To search in Vietnam.

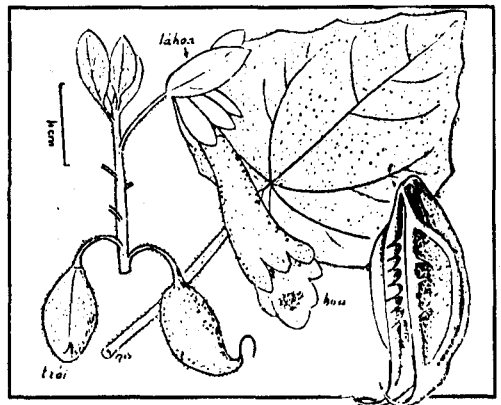

8033 - *Proboscidea louisianica* (Mill.) Thell. Móc-voi; Devil's Claw.

Cỏ nhất niên, cao 1,5 m, đầy lông trín; thân to bông. Lá có phiến hình tim rộng, bìa dợn, màu lục tươi, đáy hình tim, gân 5-7; cuống dài 10-25 cm. Chùm ở nách lá; dài xanh với lá đài cao 1,5-2 cm; vành hương có đốm đỏ; tiểu nhụy thu 2, lép 3; noãn sào không lông. Quả nang cứng mở cho ra nhân đen, cũng có 2 mỏ nhọn cong; buồng 4. $2n = 32$.

Đất hoang; Vũng Tàu; VI-VIII. Cỏ dại nguy hiểm vì nhân nhọn, gốc Mexico. Trị kinh phong; nhựa trị bệnh hầu. Có khi làm họ Martyniaceae.

- Flowers light pink, red dotted; pyrene hard, with 2 hawks (*Martynia louisianica* Mill., *M. annua* (Houston) L.).

BIGNONIACEAE : họ Quao

1a - trái như quả với ngoaiquả bì cứng; đại mộc nhỏ, Tr

2a - lá đơn hay kép chân-vịt

2b - lá kép lông chim; trái bầu dục hình lạp xường

1b - nang

2a - dây trườn hay leo

3a - dây trườn; Tr

3b - dây leo, có chót lá thành vôi; Tr

4a - dây có mùi tỏi; hoa rộng, mỏng

4b - dây không có mùi tỏi; hoa hẹp, dày

2b - đại mộc

3a - lá kép chân-vịt; Tr

3b - lá kép lông chim

4a - lá một lần kép

5a - trái dài như chiếc đĩa, rộng không đến 8 mm

6a - hột dày, có cạnh cao; tai vành ria

6b - hột mỏng; tai vành nguyên

5b - trái rộng hơn 1 cm

6a - dài có 2-5 thùy, có khi chẻ không đến 1/2:

Crescentia
Kigelia

Campsis

Pachyptera
Pyrostegia

Tabebuia

Stereospermum
Radermachera

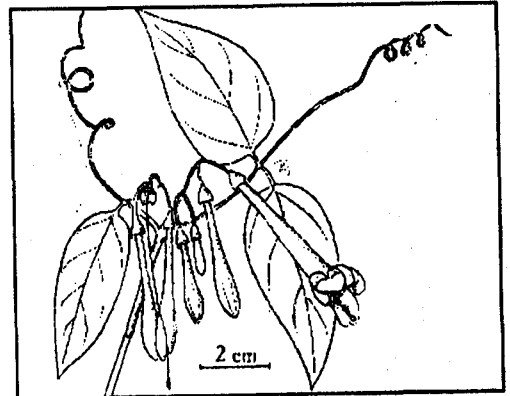
- 7a - trái tròn dài, dẹp, ngắn chữ-thập (có ngắn giả) *Heterophragma*
to
7b - trái dài hay có 4 cánh; ngắn dẹp, to *Fernandoa*
6b - đài hình tàu vì chẻ đến đáy
7a - tròng vì hoa đỏ, đẹp *Spathodea*
7b - hoang
8a - vành dày, vàng hay nâu đỏ; trái có lông dày hay không lông *Markhamia*
8b - vành mỏng, trắng; nang không lông *Dolichandrone*
4a - lá 2-3(4) lần kép
5a - lá-phụ nhỏ, nhiều; hoa lam tím; trái dẹp, ngắn; Tr *Jacaranda*
5b - lá-phụ trung hay to; trái dài
6a - tiểunhụy 5; nang cắt vách; chùm to ở ngọn; vách dày *Oroxylon*
6b - tiểunhụy 4
7a - tiểumọc Tr; tamdiệp có răng *Tecoma*
7b - đạimọc
8a - nang cắt vách; mặt dưới lá có domatie *Millingtonia*
8b - nang cắtngăn
9a - sóng lá không cánh; hạt có cánh *Radermachera*
9b - sóng lá có cánh; hạt không cánh *Pauldopia*

8034 - *Pyrostegia venusta* (Ker-Gawl.) Miers. Dây Rạng đông; Orange Trumpet, Flame Flowers; Liane-aurore.

Dây leo. Lá mọc đối; lá-phụ có phiến xoan thon, dài 3-8cm, không lông; chót lá là vôi chẻ ba. Chùm-tútán ở ngọn nhánh; đài cao 5-8 mm, 5 răng nhỏ; vành màu gạch tôm, cao 5-7 cm, tai quần. Nang dài 25-30 cm; hạt có cánh.

Tr từ 500 m sắp lên vì hoa đẹp, gốc Nam-Mỹ.

- Ornamental (*Bignonia venusta* Ker-Gawler, *B. ignea* Vell.).

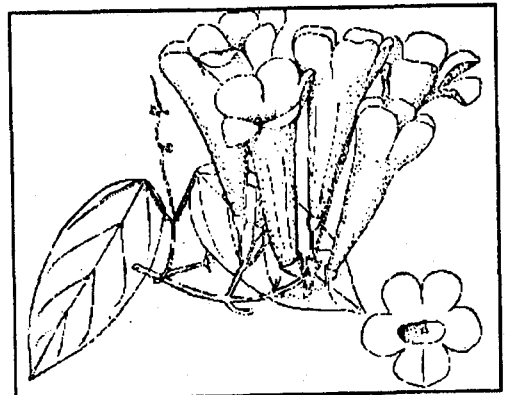

8035 - *Pachyptera hymenaea* (DC.) Gentry. Ánh hồng, Hồng trinh; Garlic Vine.

Dây không lông, rất hôi mùi tỏi. Lá do 2 lá-phụ không lông, chót có vôi chẻ ba. Chùm-tútán to, rất đẹp, mang tután 3-hoa; rộng 1 cm; dài 5-6 mm, xang; vành trắng hay tím dợt, môi trên 2 tai, môi dưới 3, gần như bằng nhau; tiểunhụy 4, dài bằng 1/2 ống vành.

Tr vì hoa rất đẹp, gốc từ Mexico đến Brasil; từ IX.

- Ornamental (*Bignonia hymenaea* DC., *B. floribunda* Hort.).

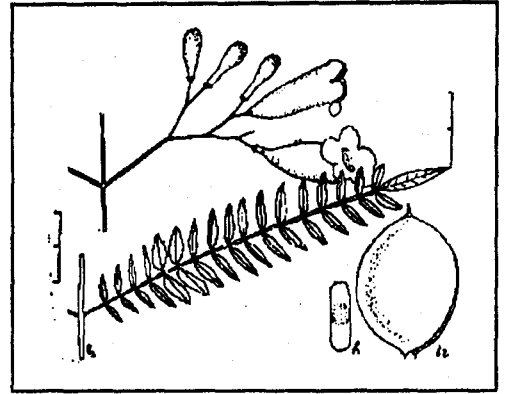

8036 - *Jacaranda obtusifolia* H.B K. subsp. *rhombifolia* (Mey) A. Gentry. *Jacaranda*.

Đại mộc nhỏ có lá rụng theo mùa. Phiến 2 lần kép; thudiệp có sóng có cánh; tamdiệp hình bánhồ trônđài, bấtxung, chót nhọn. Pháthoa là chùm-tután dài 5-9 cm, trên một chồi không lá, có lông mịn; đài nhỏ; vành màu lam đẹp, cao 3-5 cm, không lông. Nang xoan, đẹp, to 4 x 3 cm; hạt đẹp, có cánh mỏng.

Tr ở Thảo cầmviên Sài gòn, gốc N.-Mỹ.

- Cultivated.

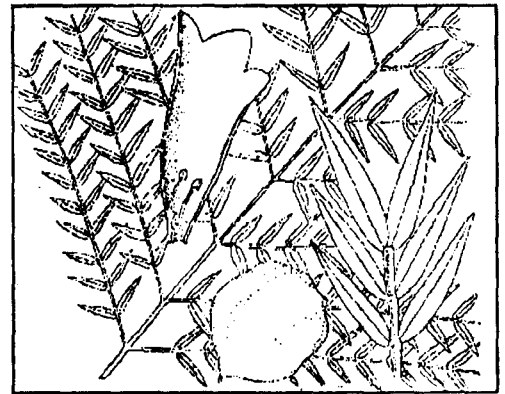

8037 - *Jacaranda mimosifolia* D. Don. *Phượng lam*; *Fern tree*, *Green Ebony*; *Flamboyant Blue*.

Đại mộc nhỏ. Lá rụng theo mùa, 2 lần kép, trông dạng như Lim-sét; tamdiệp nhiều, mặt dưới có lông, chót có mũi nhọn. Chùm-tután ở chót nhánh; hoa lam đẹp; vành có ống cao 3-5 cm, có lông mặt ngoài, 5 tai gần bằng nhau; tiểunhụy 4, gần ở phần dưới của ống. Nang đẹp, xoan, to vào 4 x 3 cm; hạt có cánh mỏng.

Tr ở Đà lạt, gốc Argentina, Bolivia; XII-II. Nhiều loài *Jacaranda* là Rose-wood, gỗ quý.

- Cultivated in altitude.

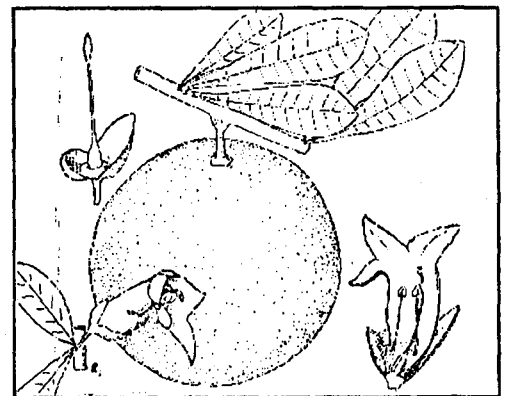

8038 - *Crescentia cujete* L.. *Đào-tiên*; *Calabash tree*; *Calebassier*.

Đại mộc nhỏ, không lông. Lá mọc khít nhau (nhánh ngắn), có phiến thon ngược, hình muỗng, dày, cứng, không lông, xanh đậm, láng. Hoa côđộc, thông; đài xanh, có 2 môi; vành xanhxanh, đáy hơi đỏ có mụn nhỏ, tai nhọn; tiểunhụy 4; nuốm đẹp. Quả to 13-20 cm, láng, quabì dày, cứng; hạt nhiều, không cánh.

Tr ở bìnhnguyên, Hà nội, Cầntho.. gốc T.-Mỹ; I-XII. Trái có nạc chuachua kiệnvị, trị ho, sốt, lợi tiểu; ăn lúc thiếu lương thực, hay với đường. Hạt ăn nấu.

- Cultivated.

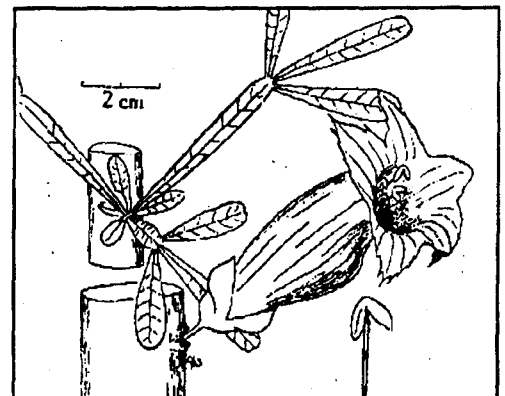

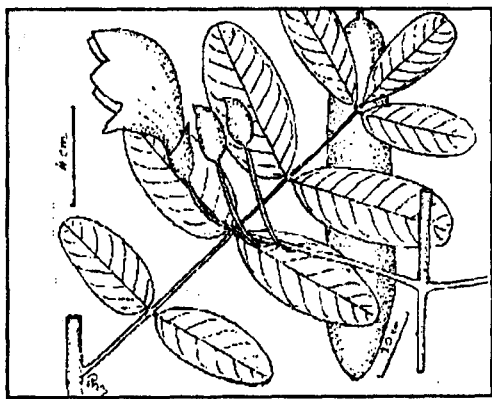
8039 - *Crescentia alata* H.B.K.. *Đào-tiên cánh*.

Đại mộc cao 7-10 m; nhánh xéo, mang nhánh ngắn thành ra lá như mọc chum; lá-phụ 3 (ít khi 2-1, hay 4-5), phiến hẹp, không lông, xanh đậm; cuống có cánh. Hoa chum ở thân già; đài cao 2-2,5 cm; vành màu đỏ nâu, có gân; tiểunhụy thụ 4, 1 lép dài 1,5 cm. Trái (ít gặp), tròn, to 5-10 cm, quabì dày cứng.

Tr ở Cầntho, gốc T.-Mỹ; I-XII. Rể cầnmáu

- Cultivated.

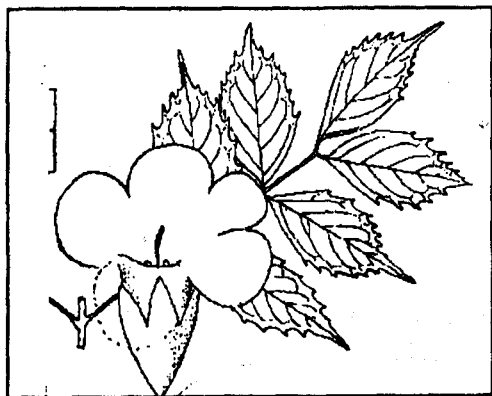

8040 - *Kigelia africana* (Lam.) Benth. Cây Dồi; Sausage tree; Saucissonier.

Đại mộc cao đến 15 m; chồi có lông. Lá kép lẻ; lá-phụ 7-9, mọc đối, bầu dục, 2 đầu tròn hay lõm ở chót, dài 2-11 cm, có ít lông. Chùm-tútán dài, thông; dài hình tàu, dài 2 cm; vành nâu có sọc lục mặt ngoài, nâu mặt trong, cao 7-9 cm, tai 5, bằng nhau; tiểu nhụy 4, nhị trưởng. Trái hình dùi dài đến 80 cm, rộng 8 cm; hạt đẹp.

Tr ở Hà Nội, gốc Phích châu nóng. Nạc trái làm cho vú nở, trị ung-nhọt, đau bao tử, trị tê thấp. Hạt ăn xào lúc thiếu lương thực.

- Cultivated (*B. africana* Lam., *Kigelia pinnata* (Jacq.) DC.)

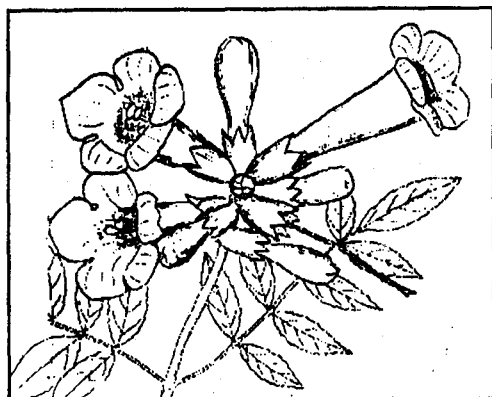

8041 - *Campsis grandiflora* (Thunb.) Schum. Đangtiêu hoa-to; Chinese Trumpet flowers.

Tiểu mộc hơi trườn; cành không lông. Lá mang lá-phụ bầu dục thon, không lông, bìa có răng cao, gân-phụ 4-5 cặp. Chùm-tútán ở chót nhánh; bông có 2 tuyến to; đài có 5 răng dài bằng ống; vành đỏ đậm, ống rộng, tai 5, bằng nhau, trái ra; tiểu nhụy 4, không thò. Nang dài vào 20 cm; hạt có cánh.

Tr vì hoa, gốc Trung quốc.

- Cultivated (*Bignonia grandiflora* Thunb.).

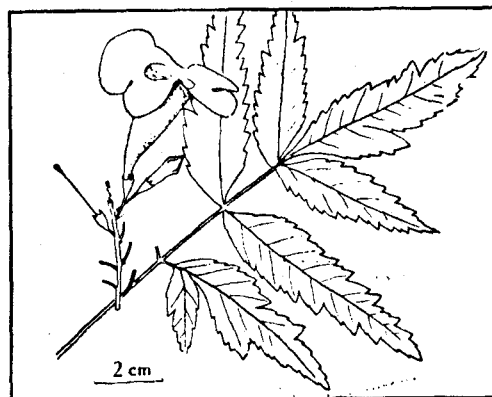

8042 - *Campsis radicans* (L.) Seem. (*Bignonia radicans* L.). Đangtiêu; American Trumpet-Creeper.

Tiểu mộc trườn, có rễ ở mắt; cành không lông. Lá kép lẻ; lá-phụ 5-11, có răng, có lông mặt dưới. Chùm-tútán hay chùm ở ngọn; hoa to, đỏ cam; đài hình chuông; vành hình kèn dài, 5 tai bằng nhau; tiểu nhụy 4, nhị trưởng. Nang nở làm 2 mảnh; hạt có 2 cánh mỏng.

Tr ở Bảo lộc, Đà Lạt, gốc B.-Mỹ; V-VIII. Rễ phá thối, làm lành vết thương.

- Cultivated.

8043 - *Tecoma stans* (L.) Kunth (*Bignonia stans* L., *Stenolobium stans* (L.) Seemann). Huỳnh liên; Yellow Elder, Yellow Bell; Bignone jaune.

Tiểu mộc cao 2-4 m. Lá hai lần kép; tamdiệp có răng, không lông. Chùm đứng, đơn hay kép; hoa to, vàng rất tươi, đẹp; đài có 5 lá dài bằng nhau; vành có ống dài 3 cm, hai môi với 5 tai bằng nhau; tiểu nhụy 4, không thò. Nang dài 5 cm, dẹp dẹp; hạt tròn dài, có 2 cánh mỏng.

Tr vì hoa đẹp, gốc T.-Mỹ; I-XII.

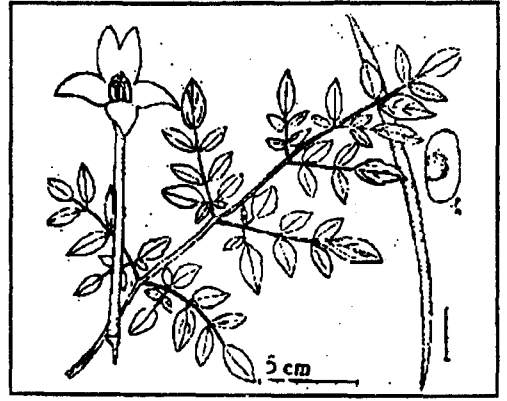
Rễ lợi tiểu, bổ; hoa trị đau bụng, có lẽ trị đại-đường; trị nọc bò cạp, rắn.

8044 - *Millingtonia hortensis* L. f. Dạtphước.

Đại mộc to. Lá rụng vào mùa khô, 2-3 lần kép; phiến không lông, láng. Hoa trở vào VI, màu trắng, rất thơm; đài nhỏ, cao 3 mm; vành có ống dài (4-7 cm), tai 5 thành hai môi; tiểu nhụy 4, thò. Nang to 20-38 x 2 cm, dẹp; hạt dẹp, có một cánh.

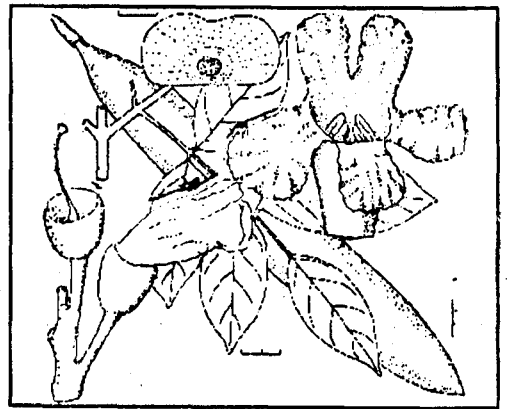
Rừng hỗn hợp: Thuận Hải, Bảo Lộc, Thất Sơn (Châu Đốc). Kiêng trong nhà phổ biến ở vùng ôn đới; hoa ăn luộc. Hoa chứa hispidulin làm nỏ cuồng-phối ở Chuột; lá chứa b-caroten.

- Tree deciduous; leaves 2-3-pinnate; flowers white, fragrant.

8045 - *Oroxylon indicum* (L.) Veht.. Núc nác.

Đại mộc có thể rất to (cao 25 m), không lông, lúc trẻ ít khi có nhánh. Lá rất to, 3 lần kép, dài đến 1,7 m; túi diệp xoan bầu dục. Chùm ở ngọn nhánh, to; đài hình chén dày; vành đỏ bầm và tím, ống dài đến 9 cm, tai 5, đứng; tiểu nhụy 4. Nang to, dẹp như guom, dài 50-80 cm; hạt dẹp, có cánh to, mỏng.

Rừng cao độ thấp; I-XII. Chứa oroxilin, baicalin, 6-metil-baicalin, risin. Gỗ sắc uống trị dị ứng; vỏ rễ bổ, phát hãn, trị kiết, tê thấp; lá trị ăn không ngon, đau bao tử, ho lâu hết; hoa, trái, hạt non thường được ăn như rau hay xào, hay trị bệnh gan, đau bao tử, đấp ung nhọt.

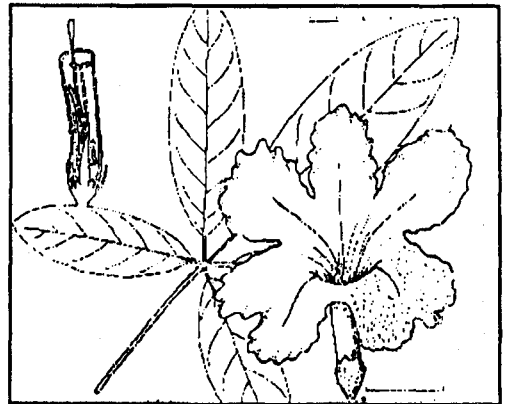
- Tree; leaves 1.7 m long; big capsules flat, 50-80 cm long.

8046 - *Tabebuia rosea* (Bertol.) DC.. Kèn tím; New World Trumpet

Đại mộc cao 7-10 m. Lá mang 5 lá-phụ tròn dài thon, bìa nguyên. Hoa to, đẹp, màu rung; đài xanh có đốm đen, có 3-5 răng ngắn; vành to, rộng 6-7 cm, tím tím, có ống vàng, miệng có sọc; tiểu nhụy 4 thu, 1 lép, gần 5 mm trên đáy ống vành, bao phấn rời nhau; nuốm dẹp, xanh. Nang dài 15-25 cm,

Tr ở Thảo cầm viên Sài Gòn, gốc Trung và Nam-Mỹ; IV

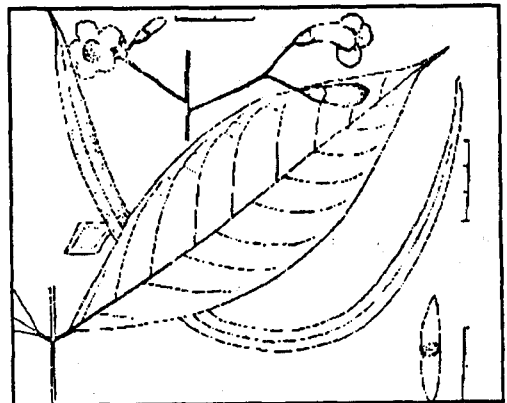
- Cultivated.

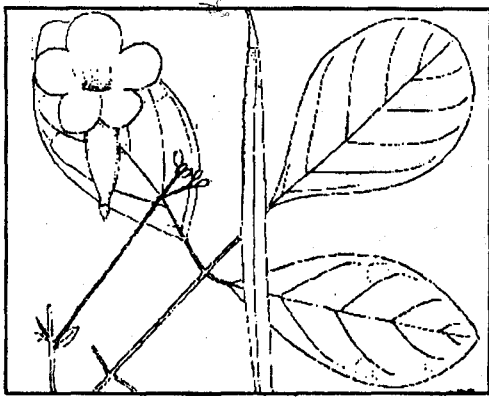

8047 - *Stereospermum colais* (Dillw.) Mabb. (*Bignonia colais* Buch.-Ham. ex Dillw., *S. chelonoides* auct. non L., Dop). Quao núi. *Đại mộc cao đến 35 m; thân to đến 80 cm; cành gần như không lông. Lá dài 25-50 cm; thùy diệp 3-6 cặp, bầu dục tròn dài, dày nhọn, gân-phụ 10 cặp, không lông, cuống-phụ 5-15 mm. Chùm-tụ tán 20-40 cm; hoa nở ban ngày, thơm; đài cao 5-7 mm; vành vàng vàng, ống cao 1,5-2,2 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3; tiểu nhụy 2. Nang dài 14-70 cm, to 9-36 mm; hạt có cánh, dài 2-2,6 cm.*

Rừng thay lá, 0-1.000 m: từ Vĩnh Phú đến Châu Đốc. Rễ trị đau vú; vỏ bổ, lợi tiểu, trị đau bao tử, đau gan, suyễn, sốt-rét; hoa, rễ, lá hạn hiet.

- Deciduous tree, 35 m high; flowers white, fragrant

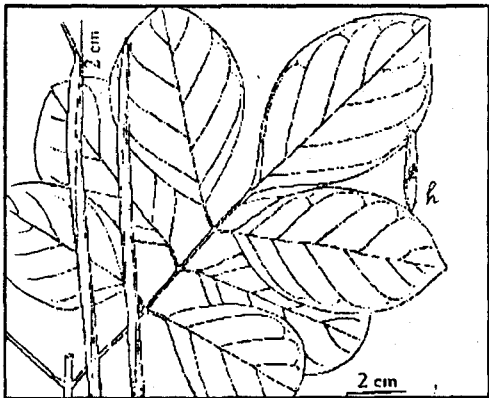

8048 - Stereospermum annamense A. Chev. ex Dop. Quao núi Trung bộ.

Đại mộc cao đến 30 m; cành non đầy lông xám xám. Lá rụng mùa khô, dài 12-15 cm, thùy 2-3 cặp, xoan ngược đến tròn tròn, to 3,5-7 x 3-4,6 cm, đáy có khi bất xứng, mặt trên có lông mịn, mặt dưới có lông trắng trắng, gân-phụ 3-4 cặp. Chùm-tútán dài 10-17 cm; hoa trắng, to, nở ban đêm; đài 8-10 mm; vành dài 4-5,5 cm, tai gần bằng nhau; tiểu nhụy 2, chỉ có lông. Nang dài 35-60 cm, to 5-7 mm; hạt có cánh mỏng, to 20 x 2-3 mm.

Gỗ trắng song lâu mục: Phú Khánh; VI-IX, 6-9.

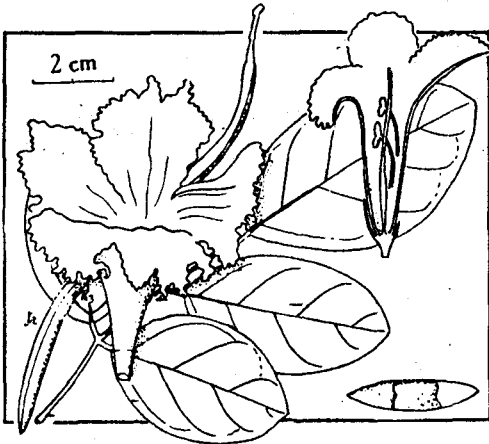
- Tree 30 m, deciduous; flowers white, opening by night; seeds winged.

8049 - Stereospermum cylindricum Pierre ex Dop. Quao vàng, Khê trụ. Đại mộc đến 25 m; cành non có lông. Lá rụng mùa khô, có sóng dài 10-15 cm, mang 7-9 lá-phụ xoan bầu dục, đầu tròn hay có mũi, có lông nằm thưa mặt trên, có lông mịn dày xám hay vàng vàng mặt dưới, cuống-phụ 1 cm, có lông. Chùm-tútán ở nách và ngọn; hoa trắng, cao 7 cm, nở về đêm; đài dài 2 cm, có 10-12 sọc; vành có thùy có răng; tiểu nhụy 4. Nang có cánh, rộng 6 mm, dài 50-60 cm; hạt dài 1,3 cm kể cả hai cánh.

Rừng thay-lá, rừng thưa, đến 800 m: Gialai Công tum, Đăk Lăc, Phanrang, Châu Đức; VII-VIII, 9-12. Gỗ mềm.

- Tree 25 m high, deciduous; flowers nocturnal, white.

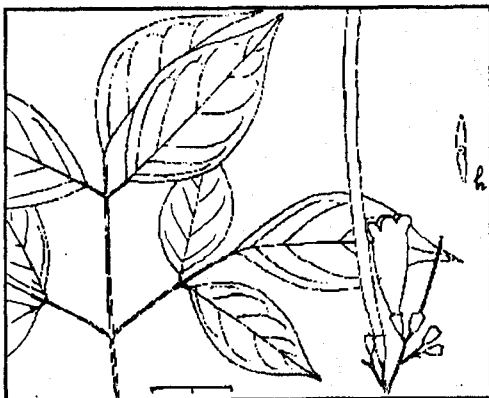

8050 - Stereospermum neuranthum Kurz. Quao núi, Khê núi.

Đại mộc cao 10-25 m. Lá rụng lâu mùa khô; lá-phụ xoan, dài 11-18 cm, mặt dưới có lông dày, xám hay vàng lúc non. Chùm-tútán; hoa nở ban ngày, trắng, thơm; đài cao 1 cm, không có sọc; vành có lông mặt ngoài; tiểu nhụy 4, đáy chỉ có lông. Nang có 4 cánh, dài 35-50 cm, to 6-9 mm; hạt có hai cánh, dài 3 cm.

Rừng thay-lá, đến 1.200 m: Bình Trị Thiên, Nha Trang; IV-VI, 7-2.

- Tree deciduous, 25 m high; flowers diurnal, white.

8051 - Radermachera boniana Dop. Rà đét Bon.

Đại mộc 8-20 m; cành không lông; vỏ trắng trắng. Lá mọc đối, 2 lần kép, dài đến 30 cm; sóng có đốt ở mắt; lá-phụ không lông, xoan, to 5-8 x 2,5-4 cm, gân-phụ 10 cặp, mảnh, cuống-phụ 6-7 mm. Chùm-tútán ở ngọn, có lông mịn, không lá hoa; hoa dài 4 cm, nở ban ngày; đài có răng nhỏ; vành hình chuông, mặt ngoài không lông, tai tròn; tiểu nhụy 4. Nang dài 30-35 cm, ngắn hình trụ; hạt 10 x 2 mm, cánh mỏng.

Nghệ Tĩnh.

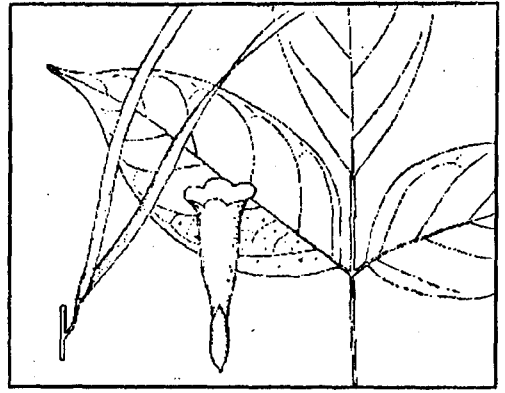
- Tree; flowers diurnal, 4 cm long; capsules 30 cm long.

8052 - *Radermachera eberhardtii* Dop.. Ràdet Eberhardt.

Đại mộc cao 6-10 m; cành không lông, nhanh già có vỏ xám, có bích hầu. Lá 1 lần kép, dài đến 30 cm; lá-phụ xoan hay bầu dục, gân-phụ mảnh, tuyến rài rạc mặt dưới; sống có đốt ở mắt. Chùm ở ngọn, mang nhánh 2-3 hoa; cọng ngắn; hoa dài 5 cm, nở ban ngày; đài có 2-3 thùy; vành màu vàng tươi, tai tròn; tiểu nhụy 4, không thò. Nang dài 30-35 cm; ngắn đẹp; hạt dài 7 mm, kể luôn cánh mỏng.

Rừng 300-600 m: Bình Trị Thiên, Quảng Nam Đà Nẵng; VIII, 8.

- Tree 10 m; limb glandulous dotted beneath; flowers yellow; seeds 7 x 1 mm.

8053 - *Radermachera hainanensis* Merr.. Ràdet Hải Nam, Xê-xô.

Đại mộc cao 8-20 m. Lá không rụng theo mùa, 2-3 lần kép, dài 24-40 cm; tamdiệp 2-5 cặp, bầu dục xoan, 5-12 x 1,8-4,5 cm, không lông, có khi có tuyến nhỏ, nhất là mặt dưới, cuống-phụ 4-17 mm. Chùm-tụ tán ở ngọn, ngắn, cao 1-5 cm; hoa nở ban ngày, thơm; đài nâu đỏ, cao 8-17 mm; vành vàng hay cam, ống cao 5 cm, tai không bằng nhau; tiểu nhụy 4, nhị trường. Nang dài 30-60 cm, to 5-7 mm; hạt có cánh, dài 11 mm.

Rừng đến 1.500 m: từ Quảng Nam Đà Nẵng đến Vọng Phu, Cà Ná.

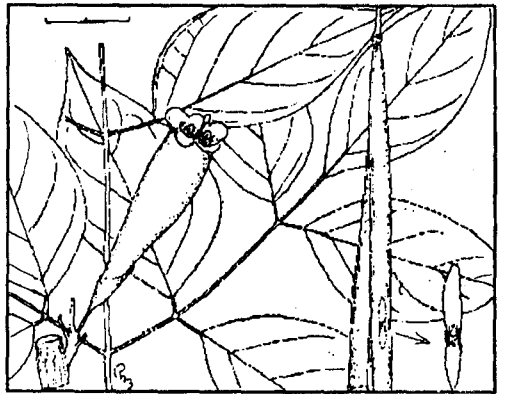
- Tree 8-20 m high; flowers diurnal, fragrant; capsules 30-60 cm long.

8054 - *Radermachera ignea* (Kurz) Steen. Ràdet lửa.

Đại mộc 6-20 m; cành non có lông mịn. Lá 2 lần kép ở đáy; thúdiệp đáy mang 5 lá-phụ, 7-10 x 3,5-5,5 cm, đáy nhọn, mỏng, không lông, gân-phụ mảnh, cuống-phụ 5-6 mm. Chùm trên nhánh to hay thân, ngắn, có lông mịn, 3-5 hoa đỏ chói, dài 6-7 cm; đài hình bầu; tiểu nhụy 4; đĩa mật. Nang dài 35-90 cm, gần như 4 buồng; hạt có cánh mỏng, dài 8 mm. Rừng luôn luôn xanh dưới 1.000 m: Bắc Hải, Thanh Hóa, Nghệ Tĩnh, Bảo Lộc. Hoa ăn nấu canh.

- Tree 6-20 m, rami or cauliflorous; flowers orange red; capsules 35-90 cm long (*Spathodea ignea* Kurz, *Mayodendron igneum* (Kurz) Kurz).

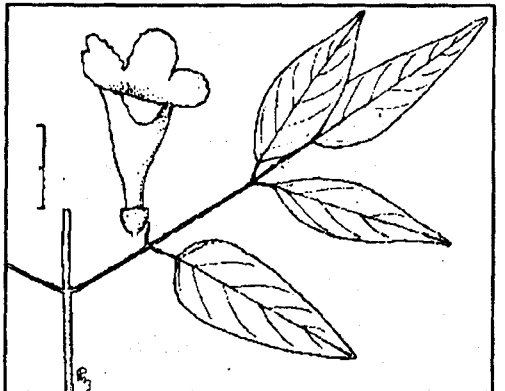

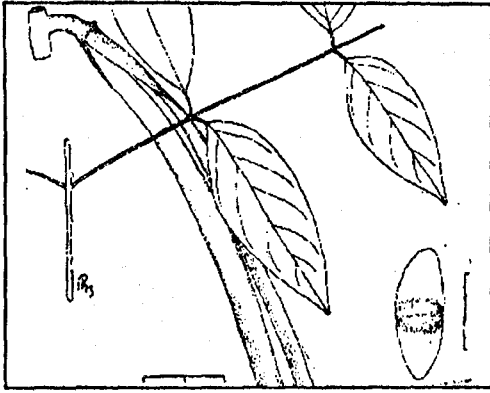
8055 - *Radermachera inflata* Steen.. Ràdet phù.

Đại mộc. Lá dài đến 35 cm, 2 lần kép; tamdiệp 2-5 cặp, thon, to 4-5,5 x 1,5-2,5 cm, chót thon, hay có đuôi, gân-phụ 5 cặp, cuống-phụ 5-7 mm. Chùm-tụ tán ở ngọn, dài hơn 10 cm; đài hình cầu ở nụ; vành trắng, có ống phù ở 1/2 trên, dài 6 cm, tai giun; tiểu nhụy 4, nhị trường, chỉ có lông tiết ở đáy.

Rừng còi trên cát: Quảng Ninh; VI-VII.

- Tree; limb puberulent on nerves; corolla white, tube 6 cm long.

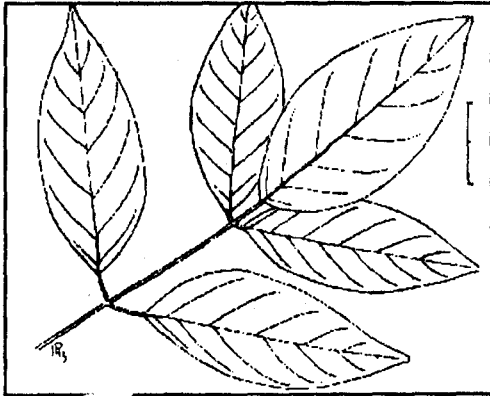

8056 - *Radermachera sinica* (Hance) Hemsl. Rọc-rach, Ràdet Trung quốc.

Daimộc trung. Lá rụng theo mùa, 2(3) lần kép, dài 40-50 cm; tamdiệp 2-5 cặp, to 4-8 x 1,4-2,5 cm, mặt trên không lông trừ ở gân, mặt dưới có lông mịn, gân-phụ 5 cặp, cuống-phụ 2-8 mm. Chùm-tútán ở chót nhánh, cao 12-30 cm; hoa trắng rồi vàng tái, nở vào đêm, rất thơm; đài hình chuông; vành có ống dài 7-12 cm, tai không bằng nhau, đứng; tiểunhụy 4. Nang dài đến 80 cm; mảnh dày, cứng; hạt có cánh, dài 1-2 cm.

Rừng 400-1.500 m: Hànamninh, Hàsonbình đến Bìnhtrịhiên; VI-IX, 9-1.

- Tree deciduous; flowers white then yellowish; capsules to 80 cm long (*Stereospermum sinicum* Hance).

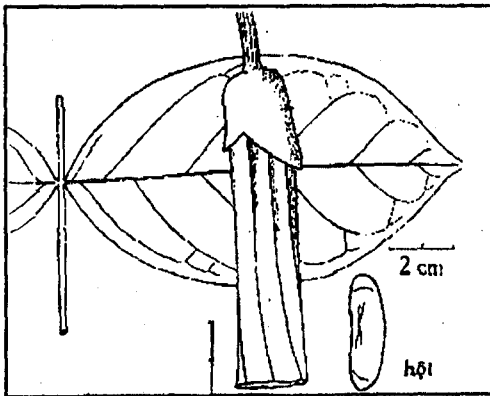

8057 - *Radermachera stellata* Steen. Ràdet sao.

Daimộc to; cành non có lông, có sơn nhầy phủ. Lá 2 lần kép, tụ ở chót nhánh, dài 30-50 cm; tamdiệp 2-5 cặp, xoan tròn dài, to 7-13 x 3-6,5 cm, chót nhọn, không lông, có nhóm tuyến ở gần đáy; cuống-phụ 1-1,6 cm. Chùm-tútán ở ngọn, cao 25 cm; hoa nở ban ngày; đài hình bôngvũ; vành vàng có ống 4-5 cm, thủy nguyên; tiểunhụy 4, nhịtrưởng, không thò; noãn sào không lông.

Caolang.

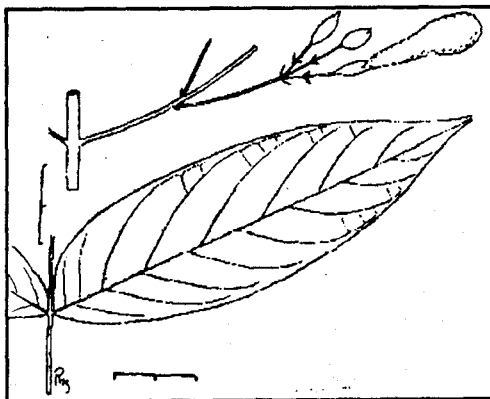
- Big tree; flowers yellow, diurnal, corolla tube 4-5 cm long.

8058 - *Fernandoa adenophyllum* (G. Don) Steen. Ngọt nai, Dinh lá-tuyến.

Daimộc cao 20 m; cành non đầy lông màu sét như nhung. Lá dài đến 50 cm; lá-phụ có lông màu sét mặt dưới; cặp dưới nhỏ, có dạng lá bé. Chùm-tútán đầy lông, rộng 30 cm; hoa màu vàng nâu, cao 6-7 cm; vành hình chuông, rộng 6 cm; tiểunhụy 4, nhịtrưởng. Nang to, vắn, dài 30-70 cm, đầy lông sét; ngắn mỏng; hạt có cánh, dài 3 cm. Rừng thay-lá, rừng Tre, đến 850 m: Quảngtrị, Càná, Châuốc.

- Tree 20 m; pseudostipules; corolla yellow brown or green; capsules to 70 cm long (*Bignonia adenophylla* Wall. ex G. Don, *Haplophragma adenophyllum* (G. Don) Dop, *Heterophragma adenophylla* (G. Don) Benth.).

8059 - *Fernandoa bracteata* (Dop) Steen. Dinh vàng, Dinh láhoa.

Daimộc; cành không lông. Lá dài 22-40 cm, thúdiệp 3-5 cặp, xoan thon đến bầuduc, to 12-17 x 4-6,2 cm, không lông, mặt dưới có vài tuyến lông, và domatie; cuống-phụ 1-2 mm. Chùm-tútán cao 15-28 cm, có lông mịn, có láhoa và tiêndiệp; bông hoa 6-15 mm; đài 2-3 răng; vành có ống 4-5 cm, tai 5; tiểunhụy 4, không thò. Nang non hình trụ, có sóng; mảnh mỏng.

Hàsonbình.

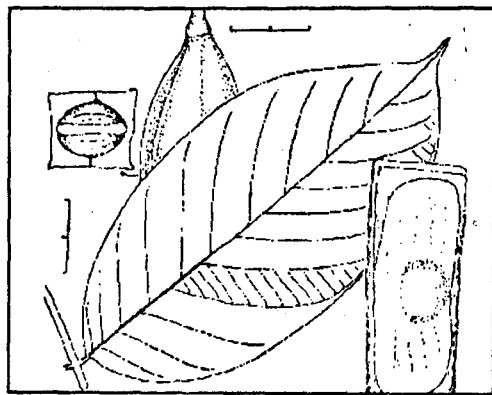
- Tree; limb glabrous; corolla tube 4-5 cm long (*Radermachera bracteata* Dop).

8060 - *Fernandoa brilletii* (Dop) Steen..Đinh thoi.

Đại mộc; cành non có lông mịn, cành già xám. Lá dài đến 45 cm; lá-phụ gần như không cuống-phụ, bầu dục hay xoan bầu dục, dài 12-13 cm, đáy tròn, gân-phụ 10-13 cặp. Nang vàng lợt, thiết diện vuông, dài đến 40 cm, rộng 4 cm; mảnh 2, có 3 sọc; ngăn dày; hạt luôn cánh mỏng, to 65 x 20 mm.

Hoà bình.

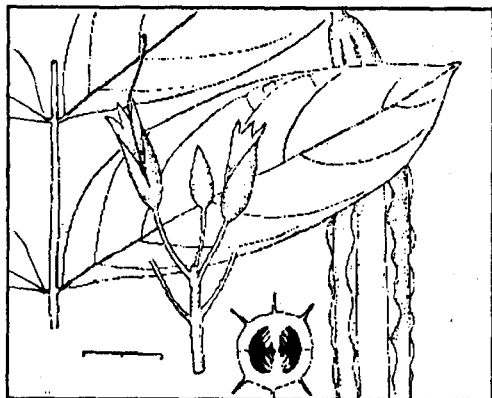
- Tree; capsules 40 x 4 cm; winged seeds 65 x 22 mm (*Hexaneurocarpon brilletii* Dop).

8061 - *Fernandoa collignonii* (Dop) Steen..Đinh Collignon. Đại mộc; nhánh không lông. Lá có sọc có đốt ở mắt; thùy đập xoan bầu dục, hay bầu dục, mỏng, không lông, to 12-16 x 5-6,5 cm, gân-phụ 8-10 cặp. Chùm ở ngọn, cao 13-15 cm, không lá hoa, không tiền điệp; cọng dài 3-4 cm; đài hình bầu 3 răng, có tuyến ở mặt ngoài; vành hình quạt, hẹp ở 1 cm dưới, rộng 2-3 cm trên, 5 tai; tiểu nhụy 4, không thò; đĩa mật. Nang hình trụ, dài 30-37 cm, có cánh giun, cao 5-6 mm; hạt có cánh mỏng, dài 4-6 cm.

Rừng bán-thay-lá, vào 400-500 m: Hà Sơn Bình.

- Tree 25 m; limb glabrous; capsules 45 cm long; seeds 4-6 cm large (*Spathodeopsis collignonii* Dop).

8062 - *Fernandoa serrata* (Dop) Steen..Đinh vàng, Ken.

Đại mộc cao 25 m; thân to đến 1 m; cành không lông. Thùy đập 7-13, xoan xoan bầu dục, to 7-16 x 4-7 cm, bìa có răng, không lông, mặt dưới có vài tuyến lông, ở đáy, và domatie; cuống-phụ 1-4 mm. Chùm-tútán đơn phân, cao 9-14 cm; cọng hoa mảnh, dài 1 cm; đài 22-27 mm; vành vàng hay cam đỏ, dài 7-10 cm; tiểu nhụy không thò. Nang dài 50-80 cm; mảnh mỏng có 3-5 sọc; hạt có cánh, rộng 3-4 cm.

Rừng hậu lập, đến 600-800 m: Hà Sơn Bình, Phú Khánh, Thuận Hải; VI-VII, 9-12.

- Tree; flowers yellow or orange red; capsules

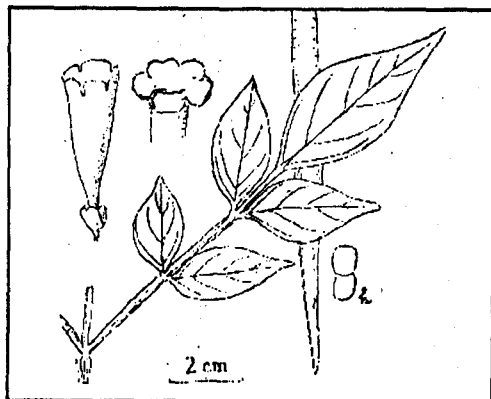
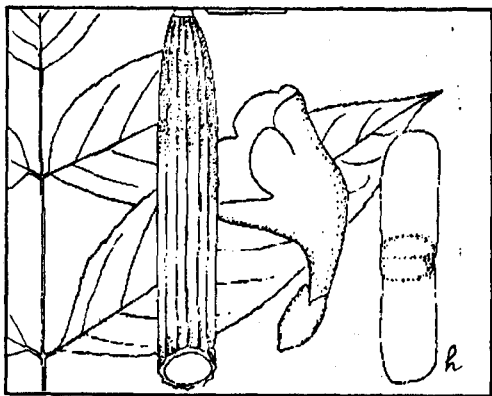
ribbed, 50-80 cm long (*Haplophragma serratum* Dop).

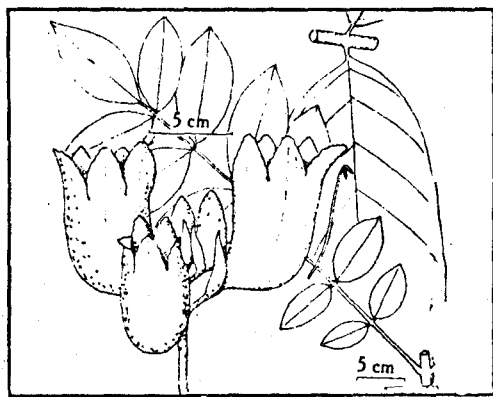
8063 - *Pauldopia ghorta* (G. Don) Steen..Đinh vàng, Đinh cánh.

Đại mộc 4-7 m. Lá 2 lần kép, dài 20-45 cm; tam điệp không cuống, dài 3-11 cm, có lông mịn, mặt dưới có tuyến. Chùm-tútán ở ngọn, đứng; hoa đỏ bầm; đài hình chén; vành cao 5-6,5 cm; tiểu nhụy 4, nhị trướng, không thò; noãn sào không lông. Nang hơi eo giữa hạt, dài 22-34 cm, to 5-8 mm; ngăn mỏng; hạt không cánh, to 6-8 x 5-8 mm.

Rừng bán-thay-lá và hậu lập đến 1.600 m: Hà Sơn Bình; III-V (hình một phần theo Dop).

- Tree 4-7 m; flowers red brown on lobes; capsules 34 cm long; seeds not winged (*Bignonia ghorta* Buch.-Ham. ex G. Don, *Radermachera alata* Dop).

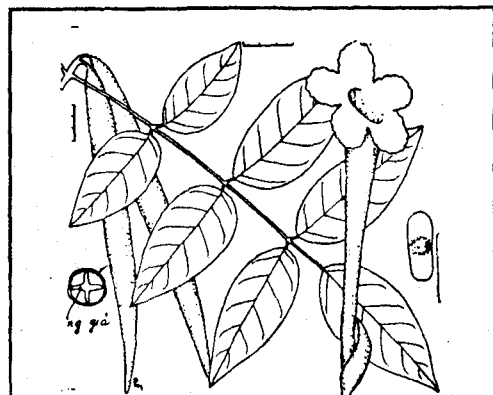

8064 - *Spathodea campanulata* P. Beauv.. Hồng kỳ; African Tulip tree; Faux Tulipier.

Đại mộc to. Lá mọc đối, 1 lần kép, to, dài 15-45 cm; cuống có lông. Tán phòng ở chót nhánh; hoa hướng lên, to, màu *đỏ cam*; đài hình tàu; vành có ống to, tai 5 bìa hơi dẹt; tiểu nhụy 4; đĩa mật to. Nang *đứng*, đẹp, dài 20 cm, rộng 3-5 cm; hạt có cánh.

Gốc T.-Phi, Tr ở Sài Gòn; VI-VII. Vỏ đắp hay sắc uống trị lở loét, đái đường, sung đường tiểu, sốt-rét; *in vitro*, chống siêu khuẩn R.D.

- Cultivated.

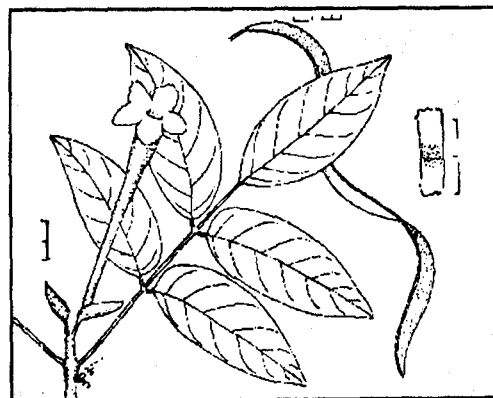

8065 - *Dolichandrone spathacea* (L. f.) K. Schum.. Quao nước.

Đại mộc cao đến 15 m. Lá mang thú diệp không lông, *đen lúc khô*. Chùm ngắn; hoa *trắng thơm*, to, gần như đều; đài hình tàu, dài 3-4 cm; vành có ống dài 10-12 cm, tai 5, *đứng*, đẹp; tiểu nhụy 4, nhị trường, không thò. Nang thông, cong cong, nhọn; hạt đẹp, có cánh sube, rộng 1,5-2,2 cm.

Trên *bùn dầy rạch có triều* và rừng sác; IV-VI. Hoa, trái non ăn được; gỗ, vỏ trị dị ứng.

- Limnophyte; flowers white; capsules 25-60 cm long (*Bignonia spathacea* L. f.).

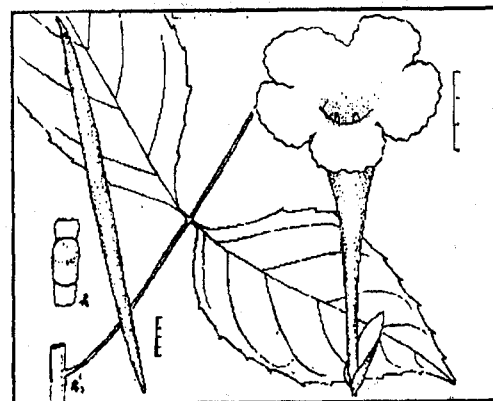

8066 - *Dolichandrone columnaris* Santis.. Quao cột.

Đại mộc cao 15-20 m, không lông. Lá dài 10-24 cm, mang 5-7 lá-phụ xoắn bầu dục, bất xứng, cong cong, mặt dưới có ít tuyến, cuống-phụ dài 3-22 mm. Chùm ở chót nhánh; hoa có đài hình mo dài 4-5 cm; vành cao 10-17 cm, tai 5, *đứng*; tiểu nhụy 4, không thò. Nang *đẹp*, dài 30-60 cm, *quắn*; ngăn già to; hạt 2,5-3 x 0,6-0,8 cm, kể cả móng.

Rừng thưa, trảng; Thuận Hải. Sông Bé.

- Tree 25 m; capsules flattened 30-60 cm long.

8067 - *Dolichandrone serrulata* (DC.) Seem.. Quao răng.

Đại mộc 7-20 m. Lá *rụng mùa khô*, không lông, dài 12-35 cm; lá-phụ 7-11, bầu dục, to 5-10 x 3-5 cm, mỏng, chót nhọn, đáy bất xứng, *bìa có răng thưa* hay gần nguyên; cuống-phụ 5-13 mm. Chùm 2-3 cm, mang 3-7 hoa; đài 3-5 cm; vành cao 11-19 cm, *trắng*, tai 5, *đứng*; tiểu nhụy 4, không thò. Nang dài *đến* 85 cm, to *đến* 1,8 cm; hạt có cánh, to *đến* 20 x 8 mm.

Rừng hỗn hợp bình nguyên: Phan Thiết, Long Thành; I-IV. Hoa ăn lược.

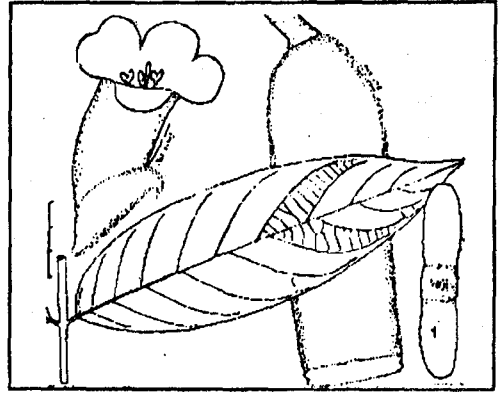
- Tree 7-20 m; flowers white; capsules to 85 cm long (*Stereospermum serrulatum* DC.).

8068 - *Markhamia stipulata* (Wall.) Seem. ex Schum..
Thiết định lábe.

Đại mộc; cành non **đầy lông vàng hay nâu**. Lá dài 20-30 cm; thùy 7-11, lúc lớn không lông, gân-phụ 12 cặp. Chùm đứng ở ngọn; hoa to, **vàng**; đài hình bầu cao 5 cm; vành hình quần, cao 9 cm, thùy quần; tiểu nhụy 4; đĩa mật. Nang đẹp, **đầy lông, mảnh phẳng**; hạt kể cả cánh dài 5 cm.

Hàsonbình, Quảng trị, Nhatrang. Var. **kerrii** Spargue (*M. caudafelina* (Hance) Spr. = Đinh giốc, Đại mang, Đốt mèo: khác thú trên ở nhánh, phả hoa và trái có lông dày, tồn tại lâu: Hoànglienson đến Bìnhtrịthiên.

- Tree 20 m; pubescence yellow; flowers yellow; capsules flat (*Spathodea stipulata* Wall.).

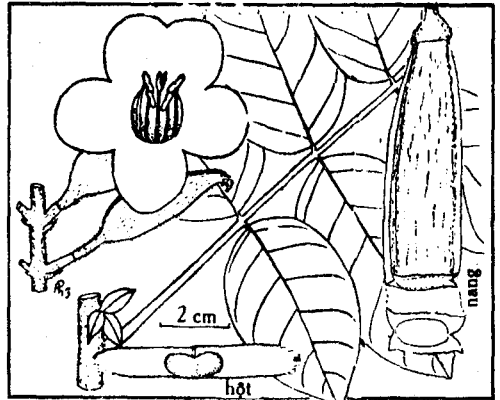

8069 - *Markhamia stipulata* var. *pierrei* (Dop) Sant..
Thiết định lábe. Lo-đỏ, Tho-đỏ.

Đại mộc; cành non **đầy lông xám vàng**. Lá dài đến 30 cm; lá-phụ không lông. Chùm đứng to ở ngọn nhánh; hoa **đỏ vàngvàng hay sẫm**; đài hình mô, có lông **vàng mau rung**; vành có ống dài 5-6 cm, tai 4, đứng; tiểu nhụy 4. Nang đẹp, dài, có tuyến như mứt, khít; hạt có cánh mỏng, rộng 5 cm.

Rừng hậu lập, rừng bán-thay-lá 5-1.500 m: Đăclắc qua Đalat đến Tâyninh..; IX-V, 2-11. Gỗ trắng, không bị mối.

- Tree 7-30 m; flowers yellow red; calyx soon glabrous; capsules 20-47 cm long (*M. pierrei* Dop).

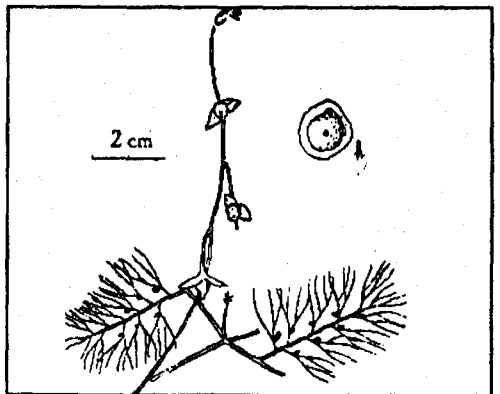
UTRICULARIACEAE : họ Nhĩcản

8070 - *Utricularia aurea* Lour.. Nhĩcản vàng.

Thủy sinh **chìm**. Lá mọc **chùm 4**, dài 4-5 cm, xẻ thành đoạn nhỏ hẹp như kim, mang nhiều **túi cỡ 1 mm** (bắt sinh vật nhỏ). Chùm **đứng khúsinh**, cao 15-25 cm; hoa gần ở đáy một lá hoa 2 mm; lá đài **tròn dài**; vành **vàng**, to, môi dưới dài 1,2 cm, **đậy kín** miệng hoa. Nang xù, tròn, to 5 mm; **lột đẹp**, có cánh.

Đầm, hồ, ruộng, BTN. Var. **gracilis** Oliver: có nhỏ hơn; chùm ngắn, nhỏ, thường có phao phù hình thoi.

- Immersed hydrophyte; flowers yellow (*U. flexuosa* Vahl).

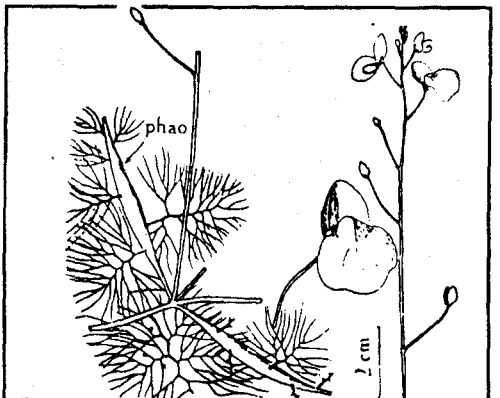

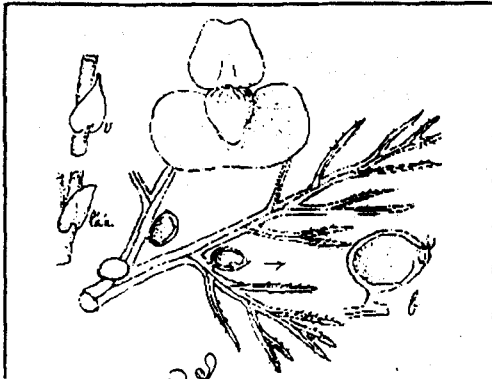
8071 - *Utricularia punctata* Wall.. Nhĩcản tím.

Thủy sinh **chìm**; thân phù **đầy đỏ thành phao**. Lá có **phiến dài 2-4 cm**, xẻ thành đoạn hẹp, như kim, có **túi nhỏ, vào 1 mm**. Chùm **khúsinh**; lá hoa rất nhỏ; lá đài 2; vành **lam tím**, môi dưới có 3 thùy cạn, **đậy kín** miệng hoa. Nang đứng, cao 4-5 mm.

Ao, ruộng: Sài gòn, Hậunghiã; I-III.

- Immersed hydrophyte; flowers blue violet.

8071b - *Utricularia australis* R. Br. (*U. sacciformis* Benj., *U. japonica* Mak.)

Thùysinh; căntrạng dài 1-2 cm; thân dài đến 50 cm, chia nhánh. Lá nhiều, dài 1,5-4 cm, chia hai rồi chia nhánh lông chim, bìa có ít lông. Túi 1-2 mm, có cộng ngắn, miệng có tơ. Pháthoa đứng, dài đến 40 cm; láhoa 3-5 mm; cộng 1,5-2,5 cm; vành vàng, dài 1,5 cm. Trái...

Vùng nóng Cựulụcđịa đến Ucchâu; 1300-2500 m.

8072 - *Utricularia stellaris* L.f.. Nhicán phao.

Thùysinh *chùm*. Lá mọc *chùm*; phiến dài 3-5 cm, xẻ thành đoạn hẹp như kim, có túi to vào 1 mm. Chùm khisinh đứng, cao 5-20 cm, mang ở đáy *một luânsinh phao hương*; hoa vàng, 5-10; láhoa cao 1-2 mm; lấđài 2, xoan tròn; vành có móng gấn, miệng kín. Nang đứng, to 4-5 mm.

Ao, ruộng: Đồngtháp.; X.

- Immersed hydrophyte; inflorescence on a whorl of buoyancies; flowers yellow.

8073 - *Utricularia coerulea* L.. Nhicán lam.

Cỏ mảnh, *không lá*, cao 15-30 cm, thân to 0,5 mm. Chùm mang hoa gần nhau ở ngọn; cộng hoa ngắn; láhoa thon nhọn, *gấn ở giữa*; hoa dài 7 mm, trắng, *hương hay lam tím*; môi trên 3,5 mm, môi dưới có 3 sọc trắng. Nang tròn.

Hoaisinh trên đất cát lầy.

- On damp sand; flowers white, pink or blue violet (*U. filicaulis* Wall. ex DC., *U. racemosa* Wall. ex DC., *U. rosea* Edgew...).

8074 - *Utricularia delphinoides* Thor. in Pell.. Nhicán to.

Cỏ đứng, cao 20-50 cm, không lá; thân to 1 mm, có vảy nhỏ. Chùm ở ngọn, mang 6-12 hoa gần nhau, *trắng hay tím*, to; lấđài 2, to 7 mm; vành dài 1,2 cm, móng dài 8 mm; tiểunhụy 2. Nang đứng, hơi dẹp, cao 4 mm; hột nhỏ.

Trên đất lầy ẩm, 10-1.000 m: Biênhòa, Sài Gòn.

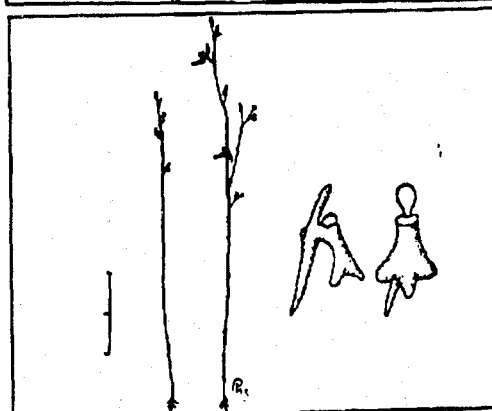
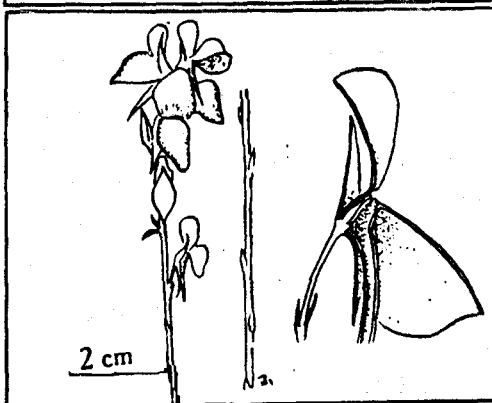
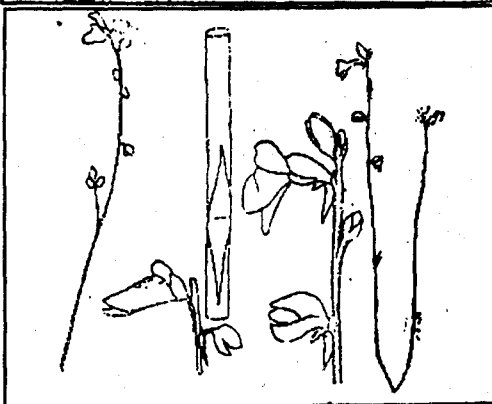
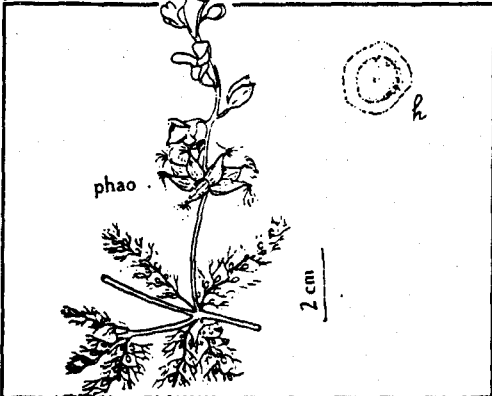
- On wet soil; aphyllous to 50 cm high; flowers white or violet; capsules 4 mm high.

8075 - *Utricularia evrardii* Pell.. Nhicán Evrard.

Cỏ hoaisinh nhỏ; *thân như chỉ*, không lông, không lá, cao đến 10-15 cm. Chùm thưa ở ngọn; hoa ở nách 1 vảy nhỏ (1 mm); tiêndiệp nhỏ (1 mm); dài có thủy xoan, to đến 3 mm ở trái; vành *lam dợt*, móng dài 5 mm, môi trên xoan, môi dưới 3 thủy, miệng kín. Nang trong 2 lấđài không bằng nhau, dài 2 mm; hột rất nhỏ.

Thác Camly (Đàlạt).

- Aphyllous saprophyte, 10-15 cm high, on wet area; flowers light blue; capsules 2 mm long.

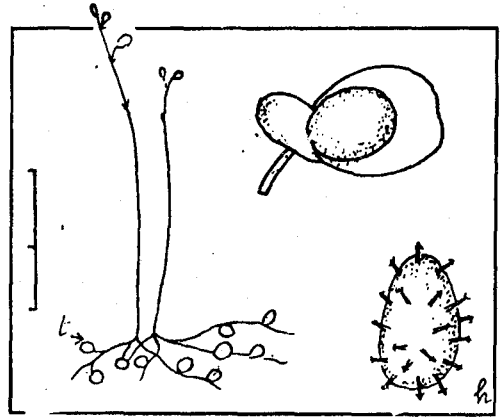

8076 - *Utricularia furcellata* Oliv.. Nhĩcán chẻ.

Cỏ nhỏ, có rễ mang túi nhỏ bắt sinh vật, tròntròn; thân như chỉ, không nhánh, không lá, cao 4-5 cm mà thôi. Chùm ít hoa ở ngọn; hoa nhỏ ở nách một lá hoa nhỏ, trắng hay tím; lá đài 2; vành có ống dài 4-5 mm, cong, môi dưới hẹp, 4 thùy, đều có đốm hay trắng. Nang trong lá đài tròntròn, một to, một nhỏ; hạt nhỏ, có lông móc.

Đất ẩm lầy: Đà Lạt, Nam bộ.

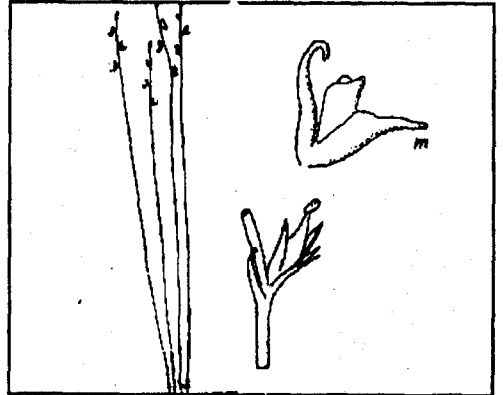
- Aphyllous 4-5 cm high; roots with utricles; flowers white or violet, inferior lip red or white.

8077 - *Utricularia geoffrayi* Pell.. Nhĩcán Geoffray.

Cỏ mảnh, cao đến 15 cm, không nhánh, không lá. Chùm ít khi có nhánh; hoa 4-6, ở nách một lá hoa hình vảy nhỏ, thon nhọn; cộng hoa rất ngắn; đài 2 thùy; vành tím đến trắng, môi trên hình mũi cong, môi dưới vuôngđài, nguyên, móng 5 mm. Nang đứng, to 2 x 1 mm, trong 2 lá đài bằng nhau; hạt nhiều, rất nhỏ.

Cát ẩm, đất ẩm: N.

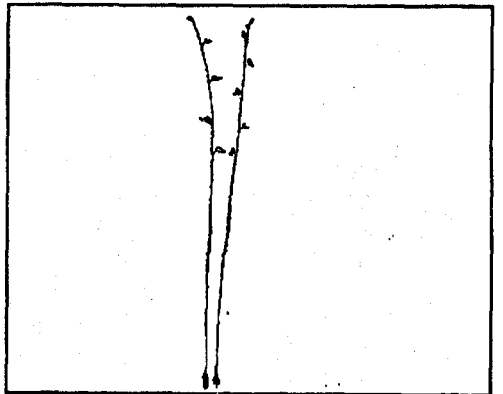
- Aphyllous saprophyte, up to 15 cm high; flowers violet to white, upper lip spur like; capsules 2 x 1 mm.

8078 - *Utricularia hirta* Klein ex Link.. Nhĩcán lông.

Cỏ hoại sinh không lá, mảnh, cao đến 10 cm mà thôi. Pháthoa đơn, có lông mịn, nâu, nâu hay sét; hoa 6-1, nhỏ; lá hoa 3, thon nhọn, cao 1 mm; lá đài 2, xoan, cao 2 mm; vành lam, môi trên nguyên, môi dưới 3 thùy, móng dài bằng 2 môi dưới; tiểuhụy 2. Nang tròntròn, trong 2 lá đài như nhau; hạt rất nhỏ, có mạng.

Trên cát ẩm: Thanh hóa (Mật sơn), Phú quốc

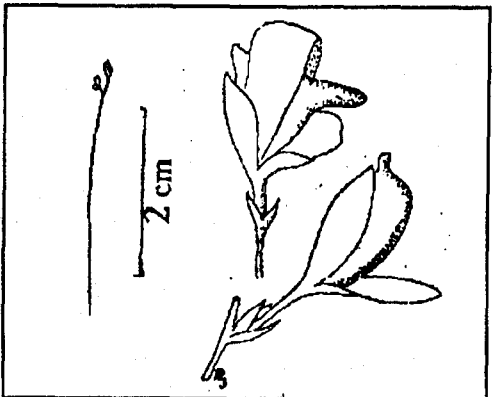
- On damp soil; inflorescence brown or ferruginous pubescent; flowers blue.

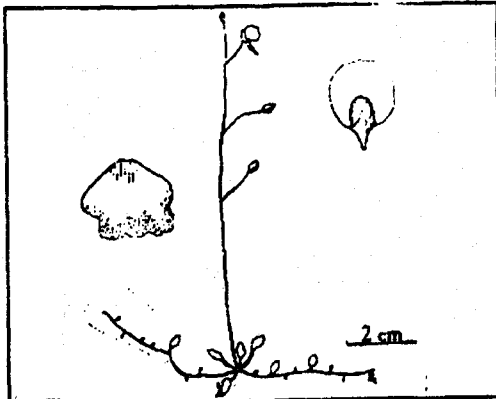
8079 - *Utricularia minutissima* Vahl. Nhĩcán rất-nhỏ.

Cỏ hoại sinh đứng, không lá, thân mảnh như chỉ cao 1-5 cm, không lông. Hoa 1-3 ở ngọn, nhỏ; đài 2 thùy, không bằng nhau; vành hương hay tím, môi dưới hình nón ngắn, có móng ngắn; tiểuhụy 2. Nang xoan, cao bằng đài; hạt nhỏ, nhiều.

Đất ẩm: Đà Nẵng, Đồng nai, Phú quốc.

- Saprophytic, 1-5 cm high; flowers pink or violet (*U. lilliput* Pell., *U. brevilabris* Lace).

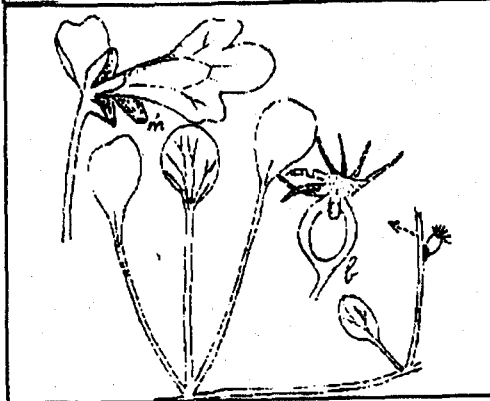

8080 - *Utricularia striatula* J. E. Smith. Nhicán sọc.
Cỏ mảnh, cao 5-10 cm, rễ dài, mang lá hình muỗng, nhỏ (2-4 mm) lục, và túi nhỏ. Chùm; lá hoa gần trên đáy; cọng hoa dài 2-4 mm; lá dài trên to hơn lá dài dưới rất nhiều; vành trắng hay tím, vàng ở miệng kín; tiểunhụy 2. Nang tròn, to 2 mm.

Trên đá ẩm, khắp cao độ: đèo Bàolộc..

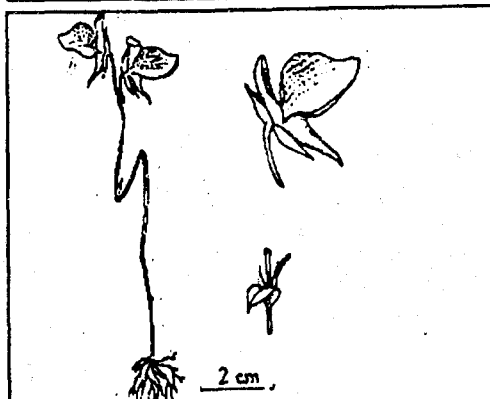
- Leaves reduced; flowers white or violet, centre yellow.

8080b - *Utricularia salwinensis* Hand.-Mazz.

Cỏ nhỏ vùng đất ẩm; căn hành có nhánh, dài đến 5 cm; căn trạng ít. Lá chụm, hình quạt đến hình tim, to 1,5-3,5 mm. Túi ít, to 0,8 mm, miệng có phụ bộ hình quạt với 8 lông tuyến. Phất hoa đứng, cao đến 8 cm; hoa 1-3; vành trắng, dài 4-6 mm, có bớt vàng hay nâu, hay hường, môi trên hình muỗng, môi dưới 3 thùy, có móng ngắn. Hạt to 0,5 mm, có gai nhỏ.

Từ Trung quốc đến Mã lai á. (hình theo Taylor)

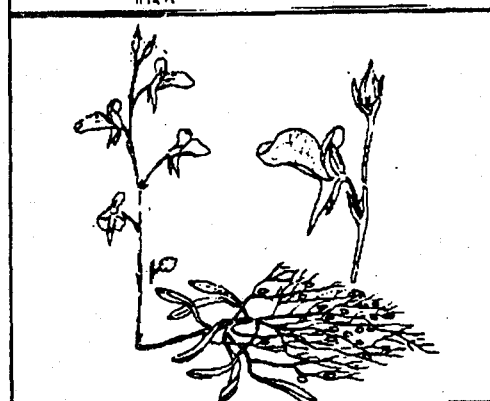

8081 - *Utricularia reticulata* Smith. Nhicán mạng.

Cỏ nhỏ, leo quấn, rễ thường không túi, không lá lúc trở bông. Hoa 3-1; lá hoa gần nơi đáy, dài 4 mm; dài 2 tai; vành trắng hay lam, to, môi dưới hấy cao, và có móng dài. Nang xu, dài 6 mm, trong dài đồng trường; hạt nhỏ, có mạng.

Đất ẩm, đồng cát: Vũngtau.: VIII-X (hình theo Wight).

- Small climbing, aphyllous; flowers white or blue.

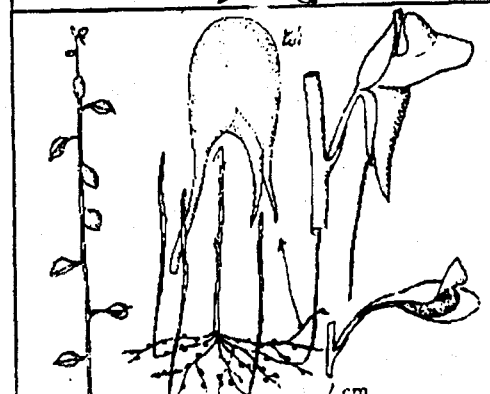

8082 - *Utricularia uliginosa* Wall. Nhicán lầy.

Cỏ nhỏ, cao 10-30 cm. Lá hình muỗng dài và lá xẻ thành đoạn hẹp như chỉ, có túi bắt sinh vật. Chùm mang 3-10 hoa nhỏ, lam; lá hoa ngắn, gần nơi đáy; cọng dài, có cánh; lá dài 4 mm; vành có môi dưới hấy, móng dài. Nang dài 4-5 mm.

- Đất lầy, dựa suối rạch, 10-1.500 m.

- On mud, herb 10-30 cm high; flowers blue (*U. wallichiana* Wight).

8083 - *Utricularia bifida* L. Nhicán chẻ-hai.

Cỏ nhỏ, chìm; thân mảnh như chỉ, cao 5-25 cm, không lá, mang rễ vài túi nhỏ và tản cùng bằng phiến đứng xanh dạng lá. Chùm thưa, ít khi 2-3 hoa; hoa rộng 5 mm; đài nâu, lá dài 2, không bằng nhau ở trái; vành vàng, môi dưới có u cao, móng to. Nang tròn tròn, to 3-4 mm; hạt nhỏ.

Đất ẩm lầy, 10-1.500 m: Đà Lạt. Trị đau đường tiểu. - Limnophyte; leaves with narrow erected

8083b - *Utricularia baouleensis* A. Chev. (*U. tenerrima* Merr.) Cỏ trên vùng đất ẩm lầy, ruộng; cành hành it, dài 5 cm; căn trắng có nhánh ngắn. Lá hẹp như chỉ, to 30 x 0,1-1 mm. Túi ít, trên cành hành hay lá, to 0,8-1,2 mm, miệng có hai phụ bộ chia nhánh. Phất hoa leo quần, cao đến 20 cm; dài 2 mm; vành lam dẹt, bìa tím tím, dài 3-4 mm; môi trên tròn dài, chót cắt ngang, môi dưới to hơn, tròn; móng hình chùy, dài hơn môi dưới. Nang xoan; hạt nhiều, to 0,3 mm, có mạng.

Phíchâu, Trung quốc đến Philippin, Ucchâu (hình theo Taylor)!

8084 - *Utricularia gibba* L. subsp. *exoleta* (R. Br.) P. Tayl. Nhicán túi.

Cỏ nhỏ, chìm trong nước hay sống tên bùn. Lá nhỏ, cỡ 5 mm, xẻ thành đoạn như kim, mang túi to 1 mm. Chùm khisinh, mảnh, cao 5-10 cm, mang 2(1-3) hoa; lá hoa 1 mm; hoa vàng, cao 4-5 mm; móng 3 mm. Nang đứng, tròn, to 1-3 mm.

1-1.500 m: Càná, Sài Gòn, Càntho.

- Immersed or limnophyte; flowers yellow (*U. exoleta* R. Br.).

8085 - *Utricularia limosa* R. Br. Nhicán bùn.

Hoạisinh mảnh, cao 20 cm, không lá, thân có vảy thon nhọn 2 đầu, gần ở giữa. Chùm thường chia nhánh, cứng; cộng hoa dài; vành nhỏ, rộng 3-4 mm, vàng hay tím tím với miệng vàng. Nang tròn, to 3-4 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Đất cát ẩm.

- Saprophyte; flowers yellow or violaceous (*U. verticillata* Benj., *U. biloba* auct. non L.. Wight).

8086 - *Utricularia scandens* Benj. Nhicán leo.

Cỏ nhỏ, đứng hay leo quần (var. *scandens*), cao 10-20 cm, không lá. Chùm 3-5 hoa thưa; lá hoa 2 mm; lá dài 2, xoan, cao 3 mm; vành vàng, môi dưới hấy và có móng to. Nang đứng, tròn, trong dài; hạt nhỏ.

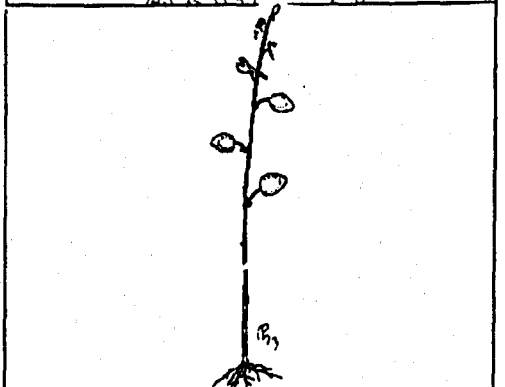
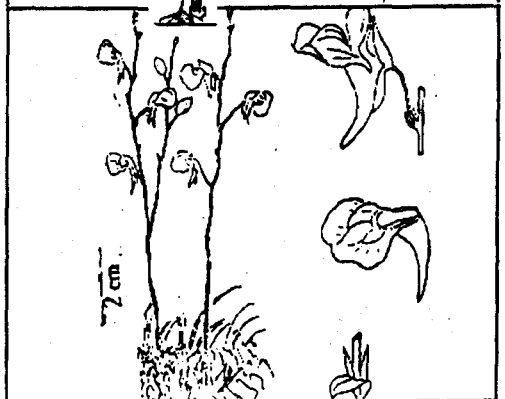
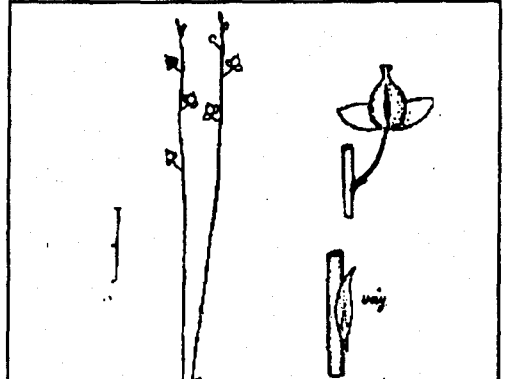
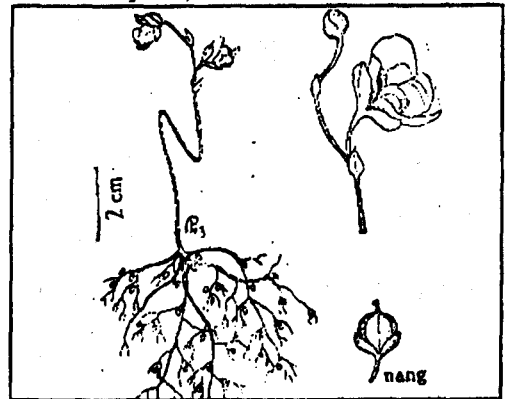
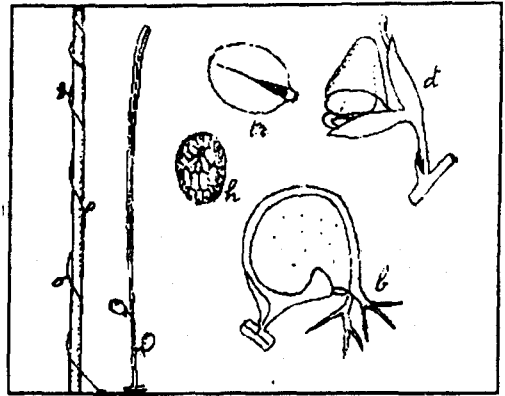
Nơi lầy, vùng núi cao (hình theo Wight).

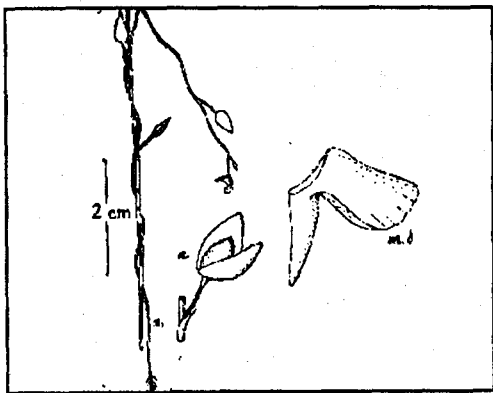
- On damp area, erect or volubile; flowers yellow.

8087 - *Utricularia odorata* Pell. Nhicán thơm.

Cỏ hoạisinh, không lá, cao đến 20-30 cm, không lông, cứng. Chùm ở ngọn, nhiều hoa; lá hoa và tiêndiệp như vảy; cộng hoa dài bằng móng; lá dài 2, xoan, dài 4-5 mm; vành khá to, vàng, thơm, không lông, môi trên tròn dài, dài 8-9 mm, môi dưới tròn, to 8 x 7-8 mm, móng 7 mm. Nang xoan, cao 3-4 mm, trên cộng đứng; hạt rất nhỏ, có mạng.

Đất ẩm: Cambốt.

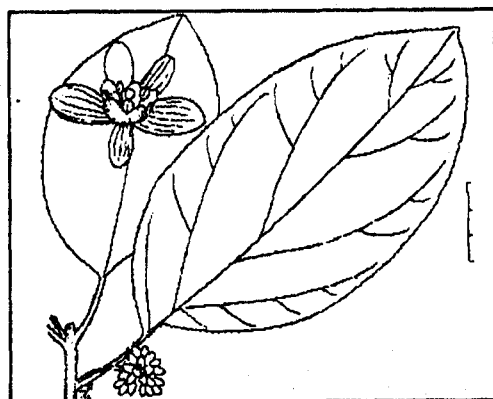
8088 - Utricularia pierrei Pell.. Nhấcán Pierre.

Cỏ nhỏ, leo quấn, cao 10-15 cm, không lá. Chùm 3-4 hoa; láhoa nhỏ; ládài 2, bằng nhau, một nhọn ở đầu; vành vàng, môi dưới hầy, móng dài 7 mm. Nang hình thấu kính, to 3-4 mm, trong dài cao 1 cm.

Thác Prenn (Đà Lạt).

- Saprophyte on wet area; flowers yellow.

PENTAPHRAGMACEAE : họ Ngũ cách.

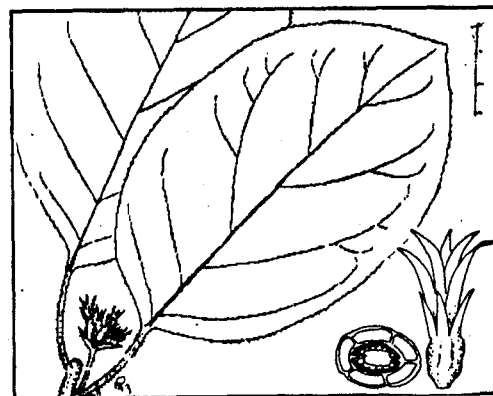

8089 - Pentaphragma gamopetalum Gagn.. Ngũ cách cánh-dính.

Cỏ cao 15 cm; thân to 1 cm. Lá không lông mặt trên, lúc non có lông mặt dưới, bìa có răng mịn; cuống có lông. Pháthoa 2-4 cm, có láhoa cao 2 cm; hoa có vành nhỏ hơn dài; tiểunhụy 5, gần ở đáy vành; noãn sào hạ, 2 buồng.

Rừng vào 700-1.200 m: Nhatrang, Bảo lộc, Đà Lạt; XI-II. Lá và trái ăn được.

- Herb 15 cm; corolla shorter than calyx; ovary inferior.

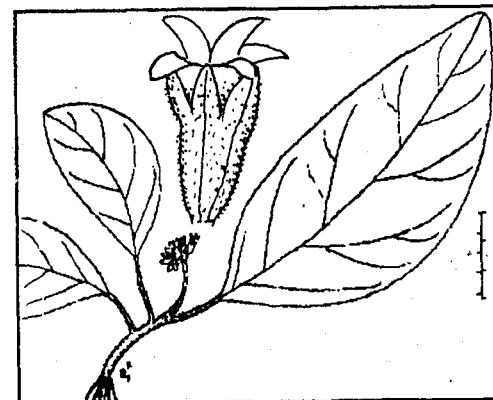

8090 - Pentaphragma honbaense (Gagn.) Gagn.. Môngtoi núi, Ngũ cách Hòn Bà.

Cỏ bò, thân dài 8 cm, có lông chia nhánh. Lá có phiến ít bất xứng, to 17-25 x 9-12 cm, mập, bìa có răng, mặt dưới có lông phún, gân-phụ 3-4 cặp, cong; cuống dài. Pháthoa lá tụtán bó-cặp, dài 10 cm; hoa cao 2 cm, trắng, không thơm; láhoa nhỏ; ládài 5, có lông; cánhhoa 5, thon nhọn; tiểunhụy 5; noãn sào hạ, 2 buồng, thành có 5 bông dọc.

Núi cao, trên 1.000 m: Vọngphủ, Dran. Lá dùng nấu canh.

- Prostrate; flowers white; ovary inferior, with 5 longitudinal lacunes (*Francfleuria honbaense* Gagn.).

8091 - Pentaphragma sinense Hemsl. & Wils.. Rau Bánh-lái.

Cỏ cao 5-10 cm, to 1 cm, có lông ở nhánh non. Lá có phiến dày bất xứng, gân cong, mặt trên không lông, mặt dưới đầy lông dày ở gân; cuống dài 4-10 cm. Pháthoa hơi cong, có láhoa cao 1,5-2 cm; hoa trắng hay đỏ, thơm; vành có ống 3 mm, mập, tai 13 mm; tiểunhụy 5; noãn sào hạ, 2 buồng.

Núi cao 500-1.000 m: Tam đảo, Quảng trị, Quỳnhơn, Côngtư; VI-XII, 6-12. Lá dùng nấu canh.

- Herb 5-10 cm; limb tomentose beneath; flowers white or red; ovary inferior (*P. poilanei* Gagn.).

CAMPANULACEAE : họ Hoa-chuông

Các giống:

1a - hoa đều:

2a - nang nở bên cạnh:

(Sphaenocleae):

3a - hoa cô độc (Campanulae):

4a - đĩa hình ống

4b - đĩa dẹp hay vắng

2b - nang nở từ đỉnh, đáy hay phiquả

3a - cò đứng:

3a - nang nở từ đáy

3b - nang nở từ đỉnh

4a - tiểunhụy gắn trên ống vành

4b - tiểunhụy gắn ở đáy vành; cò đứng

3b - dây leo

2d - phiquả

1b - hoa lưỡngtrắc (Lobeliae):

2a - phiquả

2b - nang

*Sphaenoclea**Adenophora**Perocarpa**Campanula**Platycodon**Wahlenbergia**Codonopsis**Campanumaea**Pratia**Lobelia*

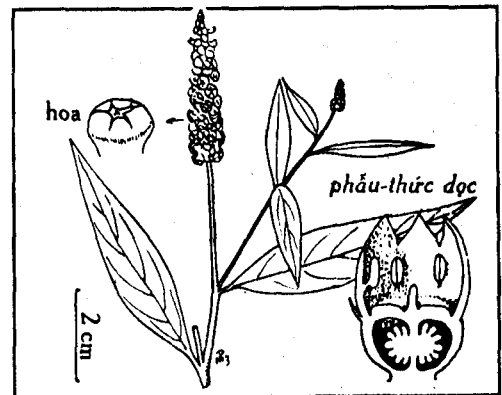
Sphaenocleae:

8092 - *Sphaenoclea zeylanicum* Gaertn.. Xàbông.

Nêthực vật cao 1-1,5 m; thân mềm xanh, bông. Lá có phiến thon, không lông, lục tươi. Gié ở ngọn, đứng trên cọng dài; hoa nhỏ; vành trắng, hình lục lạc, cao 3-4 mm; tiểunhụy 5, gắn trên ống vành; noãn sào hạ. Nang to 4-5 mm; hạt nhiều, nâu. $2n = 24$

Bờ rạch, ruộng ẩm, 0-300 m; I-XII. Đọt vò cho nhiều bột; đọt được ăn ở Java, hơi đắng.

- Limnophyte; corolla bell-shaped, white; ovary inferior (*Rapina herbacea* Lour.).

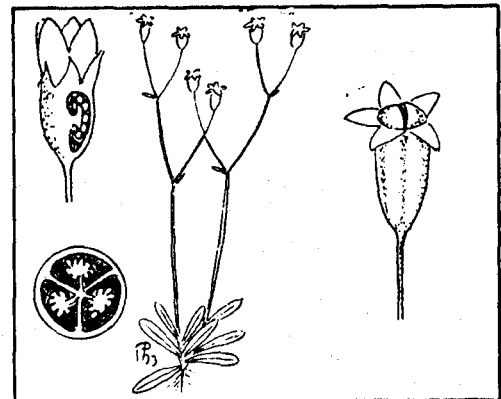
Campanuleae:

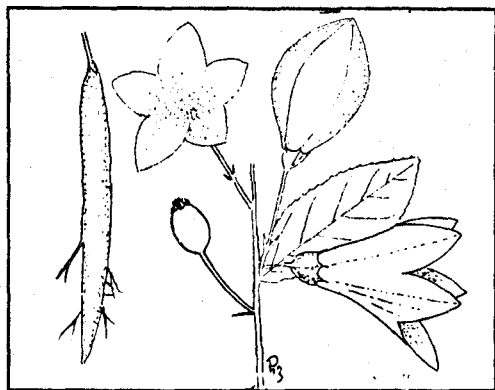
8093 - *Wahlenbergia marginata* (Thunb.) A. DC.. Hoa-liên, Sâm ruộng, Diệp sấm..

Cỏ daniên, cao 50-60 cm. Lá mọc đối, gần nhau ở đáy thân, phiến hẹp, dài 2-3 cm, rộng 4-5 mm, không lông. Tụ tán ít hoa; hoa trắng, lam hay tím tím, cao 1-1,5 cm; lá đài nhỏ; vành hình chuông, ống 1-5 mm; tiểunhụy gắn ở đáy vành; noãn sào hạ, 3 buồng. Nang nhỏ, vàng vàng, nở từ đỉnh.

Dựa sông, đồi cát vào 300 m: Sơn La, Hà Sơn Bình, Hà Nam Ninh, Thanh Hóa, Quảng Nam, Thừa Thiên. Trị bệnh ngoài da, ho, sốt.

- Perennial; flowers white, blue or violaceous; capsules (*Campanula marginata* Thunb.).

8094 - *Platycodon grandiflorum* (Jacq.) A. DC. Cát cánh; Balloon Flowers, Kikia root.

Cỏ nhỏ, *daniên*, có rễ *phù* to; thân cao đến 90 cm, không lông. Lá không cuống, lá dưới mọc vòng hay đối, lá trên mọc xen; phiến xoan, to 3-7 x 1,5-3 cm, bìa có răng, gân-phụ 5-6 cặp. Hoa *lam tím* hay trắng; đài cao 1 cm, 5 răng nhỏ; vành hình chuông cao 4-6 cm; tiểunhụy 5, gắn trên ống; noãn sào hạ. Nang xoan.

Tr ở B; V-VIII, 7-9. Chứa *platicodin*, thuốc tê, chống histamin, chống sung, hạ huyết áp; betulin chống bướu; làm cho ra mồ; *rễ long đôm*, trị ho, ăn khó tiêu, trị ối nhon; phá huyết.

- Cultivated (*Campanula grandiflora* Jacq.).

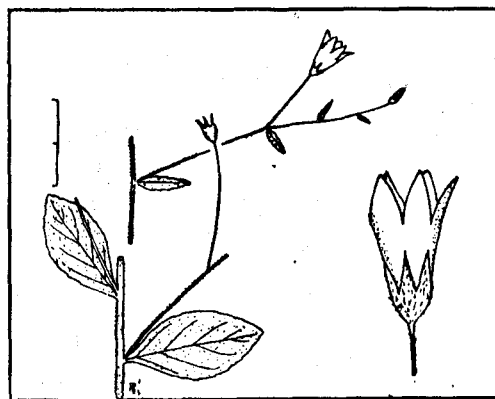

8095 - *Campanula canescens* Wall. ex DC. Hoa chuông bạc; Bell Flower.

Cỏ *nhất niên* cao 20-60 cm, có nhánh. Lá mọc xen; phiến xoan thon, to 2-7 x 1-2 cm, bìa có răng thưa, có lông; lá trên teo thành như lá hoa. Chùm-tút; cọng mảnh, dài 1-2 cm; đài hình cầu, tai 4-5, có lông; vành có lông, hình chuông, tai 4-5, ngắn hơn ống; tiểunhụy 5, không thò; noãn sào hạ, 3 buồng. Nang tròn, bì mỏng, *nở từ đáy*.

Dưa đường, đường nước: từ Sapa, Hà Nội.. đến Thanh hóa.

- Annual herb; corolla white, lobes shorter than tube; capsules.

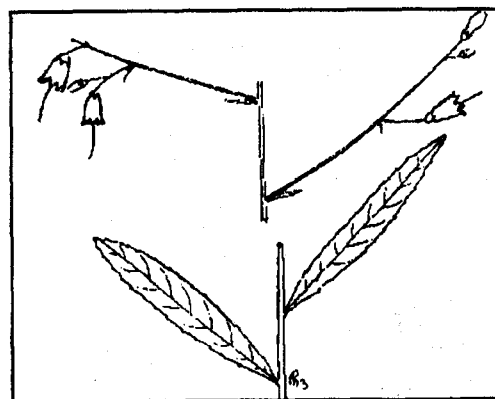

8096 - *Campanula colorata* Wall. ex Roxb. Hoa chuông màu.

Cỏ *daniên* cao 70 cm; thân, lá có lông. Lá mọc xen; phiến xoan thon, to đến 3 x 2,5 cm, lá trên nhỏ đi, gân-phụ 4 cặp. Pháthoa ở ngọn và nách lá; hoa *tím*, cao 13 mm; lá đài nhọn; vành chẻ không đến 1/2; tiểunhụy 5, không thò; noãn sào 3 buồng. Nang hình chùy lật ngược, có lá đài còn lại, *nở từ đáy thành 3 mảnh*.

Trên 200 m: Tây nguyên.

- Perennial to 70 cm high; limb pubescent; corolla violet, tube longer than lobes.

8097 - *Adenophora tetraphylla* (Thunb.) Fisch. Tuyến đại luân sinh, Nam Sasam.

Cỏ *daniên* (rễ *phù*), cao đến 1 m; thân mảnh, không lông. Lá có phiến thon hẹp, dài 3-6 cm, rộng vào 1 cm, không lông, bìa có răng nằm, to, gân-phụ 7-9 cặp. Chùm; hoa có cọng dài 1 cm; noãn sào hạ; dài 5 răng nhọn; vành *lam*, hình chuông 5 tai; tiểunhụy 5, gắn trên vành; vòi nhụy thò dài. Nang *nở từ đáy thành 3 mảnh*.

Hà Nam Ninh; VI. Rễ *hạnh nhiệt*, *long đôm*, trị ho, ho ra máu, trị sốt, khô miệng.

- Perennial herb; flowers blue; disc around base of style; capsules (*Campanula tetraphylla* Thunb., *A. verticillata* Fish.).

8098 - *Codonopsis celebica* (Bl.) Thuần. Ngãđăng đứng, Dãngsâm.

Cỏ *daniên* nhờ rễ phũ, cao 0,4-1 m, có nhánh, không lông. Lá có phiến xoan nhọn, bìa có răng, chót có đuôi, không lông; cuống dài 1 cm. Hoa côđộc hay trên tután, *cọng dài*; noãn sào hạ; *lá dài* có 4 *răng*; *vành trắng hay tím*, cao 1,5 cm; tiểu nhụy gần ở đáy vành. *Phi quả* to 2 cm, tím tím; hạt nhiều, to 0,5 mm.

Ven rừng: Bạch mã, Côngtum; 3.

- Perennial herb to 1 m. high; flowers white or violaceous; berries (*Campanumoea celebica* Bl.).

8099 - *Codonopsis javanica* (Bl.) Hook. Ngãđăng Java, Dãngsâm.

Dây leo quán, *daniên*, có *rễ-củ* dài, trong trong. Lá có phiến hình tim, có hay không lông; cuống dài 1,5-3 cm. Hoa côđộc ở nách lá; *dài* xanh; *vành lục*, có *gân đỏ* mặt ngoài, *đỏ* mặt trong; tiểu nhụy 5, gần ở đáy vành; noãn sào hạ, 3 buồng. *Phi quả* *đodô*, có 5 cạnh tẻ; hạt nhỏ, vàng vàng.

Rừng thưa, ven rừng, 900-2.200 m: Sapa, Bavi, Côngtum, Đalat; VII-XI, 9-11. Rễ bổ, trị thiếu máu, trị ho, đau baotũ...; trái ăn được.

- Perennial voluble herb; flowers greenish, red veined; berries reddish (*Campanumoea javanica* Bl.) Lobeliaceae:

8100 - *Lobelia alsinoides* Lam.. Lỗ bình

Cỏ đứng, có nhánh hay không, cao 30-40 cm; thân vuông, có 4 cánh thấp. Lá có phiến xoan, to 0,5-2x 0,5-1,5 cm, không lông, bìa có răng, lá dưới hình tim ở đáy. Hoa ở nách lá; *cọng dài* 1-3 cm; *dài* bán cầu, *răng tam giác*, không lông; *vành tím*, *ché dọc đến đáy*, tai 5; tiểu nhụy 5, chỉ dính ở phần trên, 2 chỉ trước to cả, bao phấn có lông làm thành một *tràng quanh nuốm*; noãn sào 2 buồng. Nang; hạt vàng, có 3 cạnh, lạng.

Lâm đồng: Dilinh, Dran.

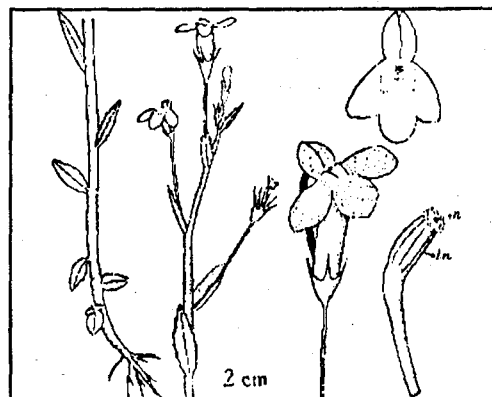
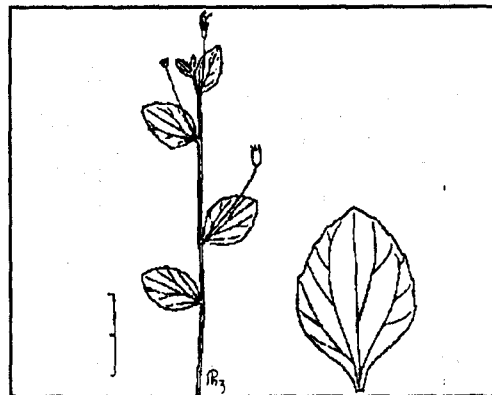
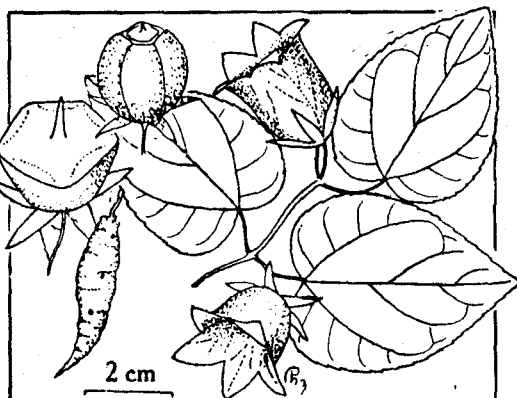
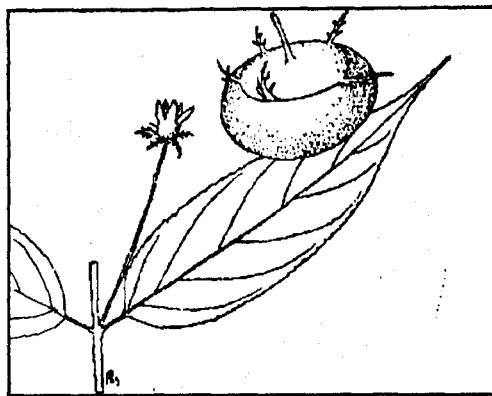
- Erect herb, stem winged; corolla violet, tube fissured to base; capsules; seeds yellow.

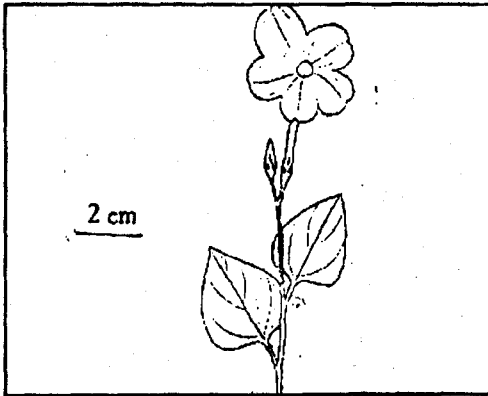
8102 - *Lobelia chinensis* Lour.. Lỗ bình Trung quốc, Bán biên liên; Chinese Lobelia.

Cỏ *nhất niên*, cao 10-20 cm, mềm, không lông; thân nằm hay đứng, tròn ở gốc, có cánh ở trên. Lá có phiến nhỏ, xoan ở lá dưới, hẹp ở các lá trên, bìa có răng. Hoa côđộc; *cọng dài* *đodô*; *dài* là răng nhọn, nhỏ; *vành trắng*, *lam* hay *tím* có *bột trắng* ở tâm, hai cánh hoa trên nhỏ, ống *ché đến đáy*; tiểu nhụy có lông ở đáy, làm thành một *tràng quanh nuốm*. Nang cao 3 mm, có *dài* còn lại;

Dưa rượu: Hà Bắc, Đông triều, Huế; III. Rễ trị tê thấp, lọc máu, lợi tiểu; cây trị suyễn, vàng da, sores, sốt rét (ague), làm hạ huyết áp, trị bệnh nấm ở da; trị rắn cắn.

- Annual herb up to 20 cm high; flowers white, blue or violet; capsules 3 mm long.

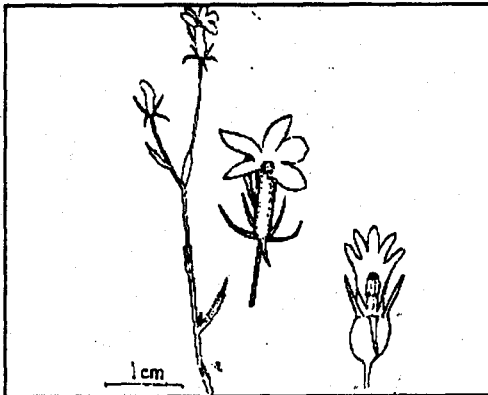

8103 - Lobelia erinus L.. Lỗnh kiếng.

Cỏ *nhất niên*, đứng; thân có 3 cạnh, có lông mịn. Lá có phiến xoan tamgiác, bìa nguyên hay có răng nhỏ, có lông thưa; cuống dài 5-8 mm. Hoa tím hay lam đậm, có cọng dài; đài cao 4-6 mm; vành có ống chẻ đến đáy, cao 1,5 mm; tai gần như bằng nhau, có bột vàng găm miệng. Nang.

Tr ở Đà Lạt vì hoa đẹp, gốc Nam-Phi; I-XII.

- Ornamental.

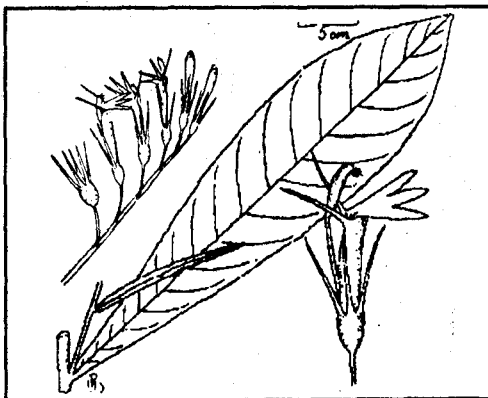

8104 - Lobelia griffithii Hook. f. & Thomps.. Lỗnh hẹp.

Cỏ *nhất niên* có mù trắng; thân cao 20-30 cm, ít nhánh. Lá có phiến nhỏ, bìa có răng, không lông. Hoa có cọng dài; lá đài như kim; vành có ống chẻ, tai lam hay tím, gần như bằng nhau; bao phấn ôm quanh núm; noãn sào 2 buồng. Nang cao 3-4 mm, nở làm 2 mảnh; hạt nhiều.

Đất ẩm lầy, ruộng: Quảng ninh, Nha trang, Langbian, Phước long, Côn sơn

- Annual 30 cm; limb lanceolate; corolla blue or violet.

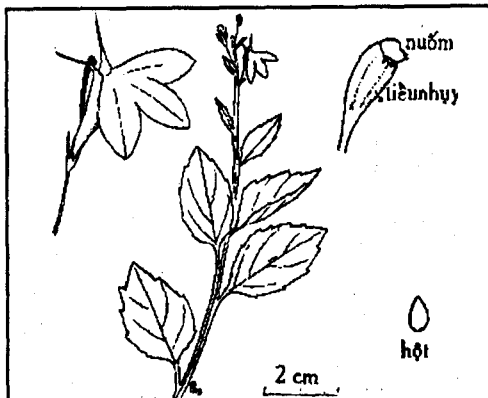

8105 - Lobelia nicotianifolia Heyne ex Roth.. Lỗnh lá-thuốc-lá, Đinh cu.

Cỏ đứng, có thể cao đến 4 m; thân hình trụ ở đáy, 4 cạnh ở trên, bông. Phiến lá tròn dài thon ngược, to 5-50 x 1-8 cm, bìa có răng mịn, có lông hai mặt, gân-phụ 10 cặp. Chùm-tút dài 45 cm; cọng hoa 1-2 cm; đài do tai hẹp, có lông hay không, dài 2 cm; vành chẻ đến đáy, có lông mịn mặt trong, môi dưới 3 thùy hẹp; tiểu nhụy 5, bao phấn bao vòi nhụy, và có tơ ở chốt; noãn sào 2 buồng. Nang; hạt hình thấu kính.

Núi cao: Lai châu, Lào cai. Chứa lobelin; long đờm, trị suyễn, viêm phế quản; rễ trị đau bao tử.

- Herb 4 m; leaves pubescent; flowers 3 cm long (*L. pyramidalis* Wall.).

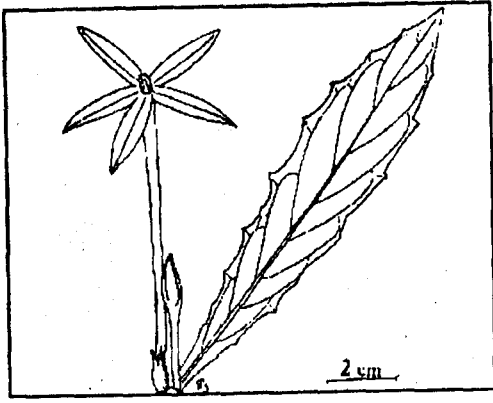

8106 - Lobelia zeylanica L.. Lỗnh Tích lan.

Cỏ nhỏ, cao 5-30 cm; thân có 3 khía cao. Lá có phiến xoan, không lông, bìa có răng; cuống dài 2-20 mm. Hoa lam, ở nách lá hoa hẹp ở chốt thân; cọng dài 1 cm; đài cao 3-4 mm; vành xẻ đến đáy, môi dưới có 3 thùy bằng nhau; tiểu nhụy 5, có lông. Nang cao 2-6 mm; hạt nhỏ, vàng

Đồng cỏ ẩm, 0-1.500 m: từ Tam đảo, qua Huế, Bach mã đến Nha trang, Đà Lạt; I-XII, 1-12..

- Herb 30 cm; limb ovate, petiole 2-20 mm; flowers blue.

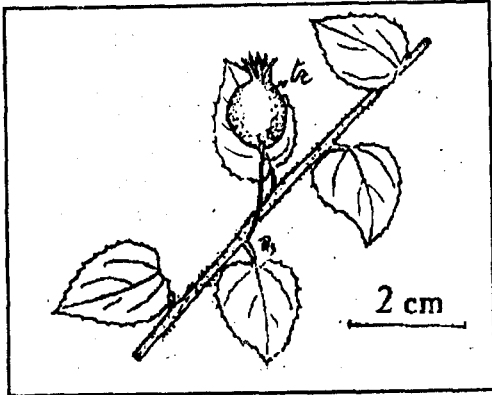

8107 - *Hippobroma longiflora* (L.) G. Don. Lởdanh; Star of Beethlehem.

Cỏ daniên, cao 60 cm; mù rất *đắng*. Lá có phiến thon hẹp, dài 10-17 cm, bìa có răng to, có lông mịn; Hoa *trắng* cô độc ở nách lá; dài có ống cao 1 cm, tai cao 1 cm; vành có ống 8-11 cm, tai thon nhọn, dài 2 cm; tiểunhụy 5, gắn ở giữa ống vành. Nang dài 1,5-2 cm; hạt nhiều nhỏ.

Tr làm kiếng, gốc T.-Mỹ; I-XII. Chứa alcaloid isotonin; trị suyễn song độc ("*Hippobromin*" có nghĩa là độc cho ngựa).

- Ornamental (*Lobelia longiflora* L., *Laurentia longiflora* (L.) Petermann).

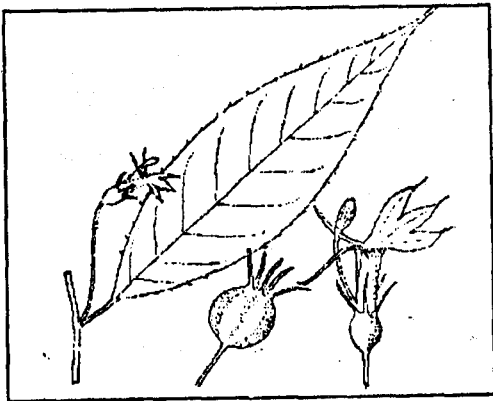

8108 - *Pratia nummularia* (Lam.) A. Br. & Aschers. Nhảhoa; Creeping Pratia.

Cỏ bò dài, có rễ ở mắt; thân có lông. Lá có phiến xoan hay tròn, bìa có răng; cuống dài 5-10 mm. Hoa cô độc ở nách lá; cọng dài 1,5 cm; lá dài 5, hẹp nhọn; *vành trắng*, chẻ ở trước; chỉ tiểunhụy rời nhau, bao phấn dính; noãn sào hạ, 2-buồng. *Phiquả tím đen*, cao 1-1,5 cm.

Vùng núi 700-2.000 m: Sapa, Tam Đảo, Hà Sơn Bình, Vinh, Quảng Nam, Công Tum, Đà Lạt; IV-XI, 1-11. Trị dải đường và dải máu (cầm máu); trị sprues.

- Prostrate herb; flowers white; berries (*Lobelia nummularia* Lam., *Pratia begoniifolia* Lindl.).

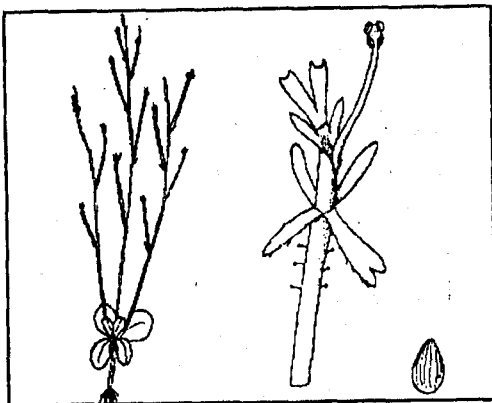
8109 - *Pratia montana* Hassk. Nhảhoa núi.

Cỏ *nhất niên đứng*. Lá có phiến bầu dục thon, to đến 7-12 x 2,5-3,5 cm, đầu nhọn, có đuôi dài, bìa có răng nhỏ, nhọn; cuống 1-1,5 cm. Hoa cô độc ở nách lá; cọng dài 3-3,5 cm; noãn sào không lông; đài có 5 răng hẹp, cao 4-5 mm; vành cao có ống chẻ đến đáy, mỗi dưới 3 thùy nhọn, có mũi, mỗi trên do 2 thùy rẩy hẹp. *Phiquả* tròn, to đến 15 mm.

Vùng núi cao: Lào cai, Tr làm kiếng.

- Erect, annual; flowers with anterior lobes narrow.

STYLIDIACEAE : họ Tilip

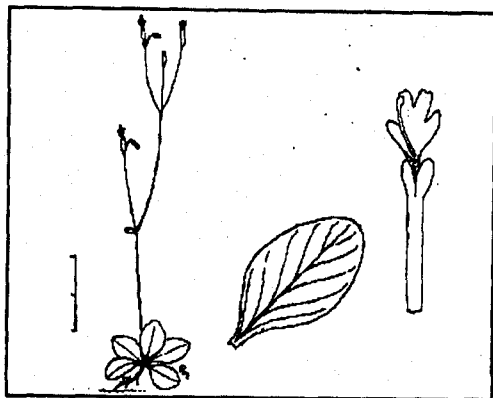
8110 - *Stylidium kunthii* Wall. Tilip Kunth.

Cỏ *nhất niên*, cao 10-20 cm. Lá thưa nhỏ một vài, rời gần thành chum; phiến hình muôn rộng, dài đến 1-1,5 cm, gần như không lông, gân-phụ không rõ. Tụ tán đơn phân thưa, như chum; *hoa hường*; đài lưỡng trục với 2 lá dài dính nhau; vành có ống chẻ, lưỡng trục; trục hợp nhụy dài, *tiểu nhụy* 2, gần bên nuốm. Nang dài 2 cm; mảnh 2; hạt nhỏ, nâu có sọc đậm.

Đất lầy: Thuốc; II, 2.

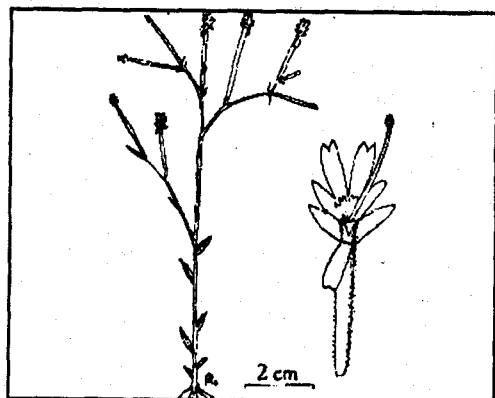
- Annual; rosette; flowers pink; stamens 2, lateral; capsules.

8111 - *Stylidium hainanense* Merr.

- 8112 - *Stylidium uliginosum* Sw. ex Willd.** Tilip lông.
Cỏ nhátmiên, nhỏ, cao 10-17 cm, ít nhánh. Lá chum ở đáy thân; phiến xoan. nhỏ, dài 8-10 mm, không lông, đầu tròn; ở thân lá nhỏ, dạng lá hoa. Hoa đơn thành tútán ít hoa, không hay có cọng dài 1-1,5 cm; dài 2 mm, 2 môi; vành dài 4-5 mm, 2 môi, môi trên nhỏ, 0,5 mm, môi dưới 4 thùy, hai thùy trước lớn; hùngthudài 4-7 mm; noãn sào 2 buồng. Nang 2 mảnh; hạt nhiều.
 BT.

- Annual; rosette of petiolate leaves; flowers white; capsules.

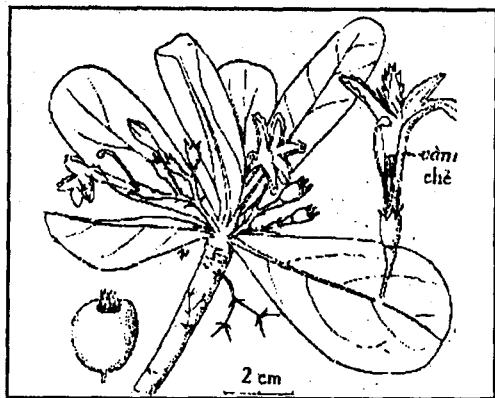

- 8113 - *Stylidium tenellum* Sw. ex Kunth.** Tilip mảnh.
Cỏ nhátmiên, nhỏ, cao 5-10 cm. Lá có phiến hẹp nhọn, dài 5-10 mm, không lông. Tútán bờcap mang hoa không cọng; noãn sào hạ; dài hai môi, cao 2-3 mm; vành *hườnghường*, có ống dài 2 cm, lưỡngtrắc, với tai sau lớn; tiểu nhụy 2, dính vào với nhụy (trực hợp nhụy); noãn sào hạ 2 buồng. Nang; hạt nhiều, có phôi nhũ.

Đất ẩm, ruộng.

Annual; leaves not in rosette; flowers pink; stamens 2; capsules.

GOODENIACEAE : họ Hép

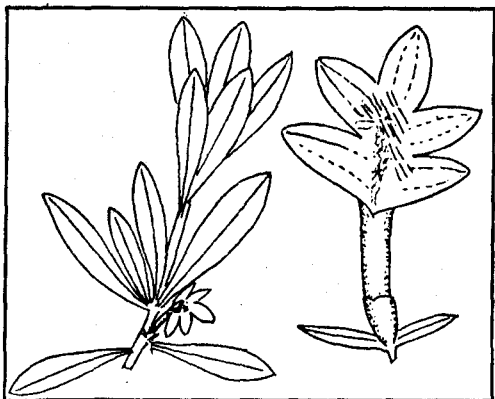

- 8114 - *Scaevola taccada* (Gaertn.) Roxb.** Hép; Sea Lettuce.

Tiểu mộc cao 2-4 m; nhánh to, lúc non có lông mịn dày. Lá chum ở chót nhánh; phiến xoan ngược, đầu tròn, dày nhọn, màu lục tươi, không lông hay có ít lông. Tútán ở nách lá; *hoa trắng*; ống vành chẻ, tai giun; tiểu nhụy 5; noãn sào hạ, 2-buồng 1-noãn. *Quả nhẵn cứng trắng*; hạt 2.

Dưa sắt biển, BTN; I-XII. Vỏ đắng (glucosid), chứa alcaloid; trái dùng làm cho mắt tổ hơn; rễ trị kiết, không đau, đắp trị bướu

- Shrub; flowers white, zygomorphic; drupes (*Lobelia taccada* Gaertn., *S. sericea* Vahl).

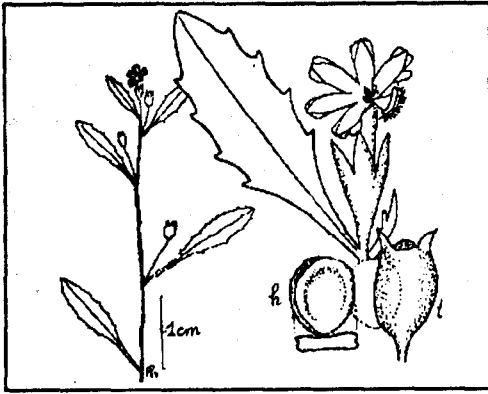

- 8115 - *Scaevola hainanense* Hance.** Hép Hải Nam.

Bụi hơi trườn; nhánh tròn. Lá mọc xen; phiến hình trứng, to đến 4 x 1 cm, dày, mập, không lông. Hoa ở nách lá, *trắng*; cọng ngắn, tiền diệp 2, mập; noãn sào hạ; dài không lông, răng 5, rất thấp; vành có ống dài 1 cm, môi 5 thùy, không lông mặt ngoài, có lông đứng mặt trên. Nang.

Cửa sông ở Quảng Ninh; IV-VII.

- Bush; flowers white, zygomorphic; drupes.

8116 - *Goodenia koningsbergii* (Back.) Back. ex Bold..
Gũdê.

Cỏ bò, có nhánh. Lá có phiến hình muống
hep, to 2-4 x 0,8-1 cm, bìa có ít răng, mỏng, không
lông, gân-phụ không rõ. Hoa ở nách lá; cọng mảnh,
dài 1,5-2 cm; đài có 4 răng nhỏ; vành lưỡngtrắc, ống
trắng, *tai tím, chót vàng*; tiểuhụy 2 to, bao phấn có
lông, 3 nhỏ; noãn sào không lông. Nang to 5-7 mm,
nở thành 2 mảnh; hạt 2(5), *đẹp, màu ngà*, to 4 mm.

Ruộng ráo, trắng: Phú quốc.

- Creeping herb; flowers zygomorphic,
yellowish-white with violet margin; capsules (*Calogyne*
cambodiana P. Dang.).

Họ Nam-bán cầu: đến 280 loài ở Úc châu, trên số 400.

RUBIACEAE : họ Cà phê

1a - buồng chứa nhiều noãn	Cinchonoideae:
2a - hoa gần thành hoadầu dày, tròn	<i>Naucleae</i>
3a - buồng n hạt	<i>Cephanlantheae</i>
3b - buồng 1 hạt	
2b - hoa không gần thành hoadầu tròn	
3a - trái khô	<i>Cinchoneae</i>
4a - hạt có cánh	
4b - hạt không có cánh	<i>Rondeletieae</i>
5a - vành tiềnkhai vẫn	<i>Hedyotideae</i>
5b - vành tiềnkhai liềnmảnh	
3b - trái mập	<i>Mussaendeae</i>
4a - vành tiềnkhai liềnmảnh	<i>Hamelieae</i>
4b - vành tiềnkhai kếtlọp	
4c - vành tiềnkhai vẫn	<i>Gardenieae</i>
5a - noãn nhiều, ít khi 2	<i>Retiniphyllaeae</i>
5b - noãn 2, một treo, một đứng	Coffeoidaeae:
1b - buồng 1-noãn	
2a - rễ mầm nằm trên	<i>Guettardeae</i>
3a - vành tiềnkhai kếtlọp	
3b - vành tiềnkhai liềnmảnh	<i>Knoxieae</i>
4a - trái khô nứt làm hai	<i>Vanguerieae</i>
4b - quảnhân cứng	
2b - rễ mầm nằm dưới	
3a - vành tiềnkhai vẫn	<i>Ixoreae</i>
4a - chùm-tụtán	<i>Coffeae</i>
4b - như chum hay hoa còđộc	
3b - vành tiềnkhai liềnmảnh	
4a - noãn gần ở đáy buồng	<i>Psychotrieae</i>
5a - quảnhân cứng	<i>Paederieae</i>
5b - trái khô	
4b - noãn gần giữa buồng	<i>Morindeae</i>
5a - trái mập	<i>Galieae</i>
5b - trái khô không tự khai	<i>Spermacoceae</i>
5c - trái tự khai	Oldenlandieae: Hedyotideae:
1a - nang hình trái ấu nhỏ (rộng hơn cao); tụtán bò-cạp	<i>Ophiorrhiza</i>
- nang có 4 sừng	<i>Carlemannia</i>
1b - trái tròn hay xoan	
2a - nang nhỏ, không tự khai, hay tự khai với quảnhì mỏng	<i>Paedicalyx</i>
3a - láđài hình muống	
3b - láđài không hình muống	<i>Hedyotis</i>
4a - hạt nhiều, có cánh	<i>Neanotis</i>
4b - hạt ít mỗi buồng, không cánh	
2b - hạpquả	<i>Mouretia</i>
3a - chùm không cọng	<i>Leptomischus</i>
3b - chùm có cọng dài	

2c - trái không như trên

3a - lá dài không bằng nhau; Tr

3b - lá dài y nhau

4a - hoa cô độc ở nơi chẻ hai của nhánh

4b - hoa trên pháthoả

5a - vành hình chuông; tiểunhụy gần gần đáy vành *Argostemma*

5b - vành hình thúng hay có ống

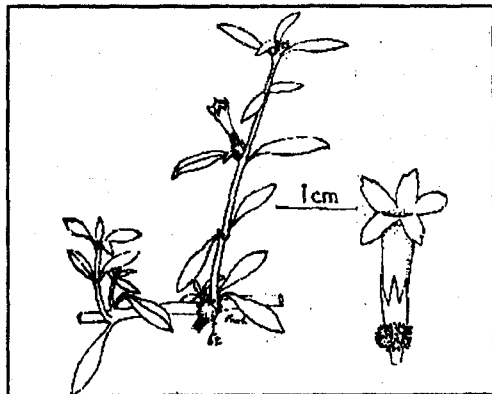
6a - tután bờ-cạp

7a - cánhhoa không sóng

7b - cánhhoa có sóng; hạt có cánh *Spiradiclis*

6b - không có tután bờ-cạp

Notodontia
Xanthophytum

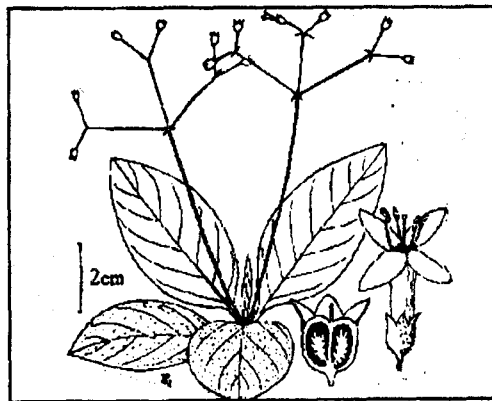
8117 - *Dentella repens* (L.) J.R. & G. Forst. Ren.

Cỏ nhỏ, bò ở sân, bờ lộ, ruộng ráo; lông có khi rất ngắn. Lá mọc đối; phiến thon hẹp, mập, không lông; lá bé nhỏ. Hoa cô độc ở nách lá, trắng, thường có sọc hướng; noãn sào hạ có lông dày; lá dài 5, đỉnh thành ống có 5 tai dài bằng ống; vành có 5 tai; tiểunhụy 5, không thò. Trái khô, không tự khai; buồng 2; hạt nhiều.

Bình Nguyên, BTN; I-XII. Var. *grandis* Pierre ex Pit.: vành cao 8 mm.

- Creeping herb; flowers white; fruit indehiscent.

Thân ngắn:

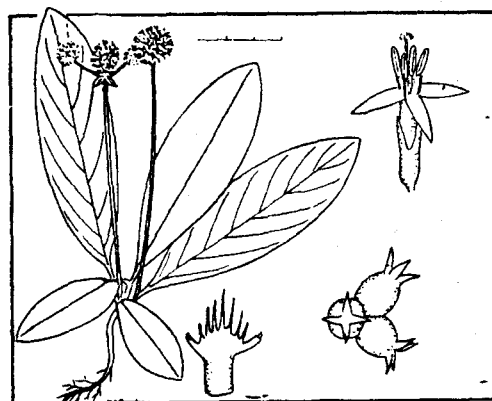

8118 - *Hedyotis ovatifolia* Cav. Andien lá-xoan.

Cỏ mảnh, yếu, cao đến 20 cm. Lá 2-3 cặp; phiến bầu dục, đầu tù hay tròn, dài 1-7 cm, có lông; lá bé cao 1-2 mm, có 3 mũi. Tután ở chót thân, dài 5-12 cm; rộng vào 1 cm, mảnh; hoa trắng; vành có ống 0,3 mm, tai cao 1 mm; tiểunhụy 4, thò. Nang hình bán cầu, rộng 2-3 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Ngọc Linh, Đồng Nai, Hà Tiên, Côn Sơn; V-IX.

- Stem short; leaves pubescent; flowers white (*Oldenlandia nudicaulis* Roth.).

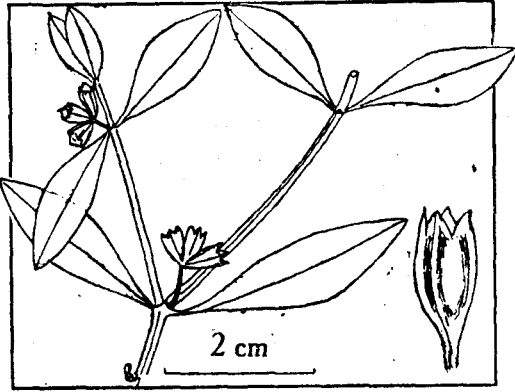

8119 - *Hedyotis oligocephala* (Pit.) Phamhoang.

Cỏ thấp (25 cm); thân ngắn, mang lá chụm ở gốc. Phiến bầu dục tròn dài, to 7-10 x 2-3 cm, gân phụ 6-7 cặp; cuống dài 5-7 mm, lá bé là 7-9 răng dài, đứng. Chùm 1-3, trên rộng dài gần bằng lá; vành có ống 2,5 mm, tai thon, cao 2,5 mm; tiểunhụy 4, chỉ mảnh. Nang tròn, trong dài; hạt vào 20/buồng, rất nhỏ, đen.

Đồng Nai, núi Dinh, Titinh; VIII-I, 8-1.

- Stem short; capitules; flowers white (*Oldenlandia oligocephala* Pierre ex Pit.).

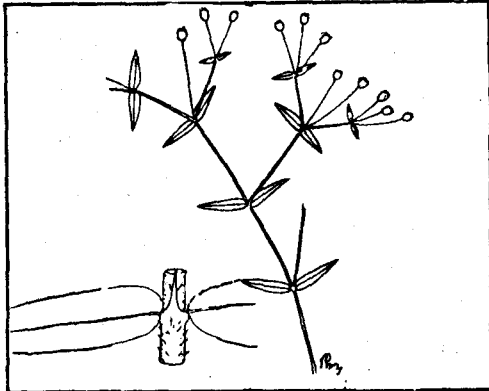
8120 - *Hedyotis pterita* Bl. Bờngôi cánh, Andiên cánh

Cỏ cao 5-20 cm, không lông. Lá mỏng, một gân chánh, dài 2-6 cm, nhọn 2 đầu; cuống ngắn, lábe tamgiác thấp. Tụ tán 1-4 hoa trên một cọng dài 5-15 mm; hoa trắng; vành có ống cao 1 mm, tai 4, cao 1 mm. Trái cao 5-8 mm, hình chùy, có 4 cánh mỏng; hạt nhiều, nhỏ, đen.

B, Sài Gòn đến dựa sông Cùulong; II-VII.

- Annual herb up to 20 cm high; limb glabrous; flowers white; capsules 4-winged; seeds black.

Cọng dài, cô độc:

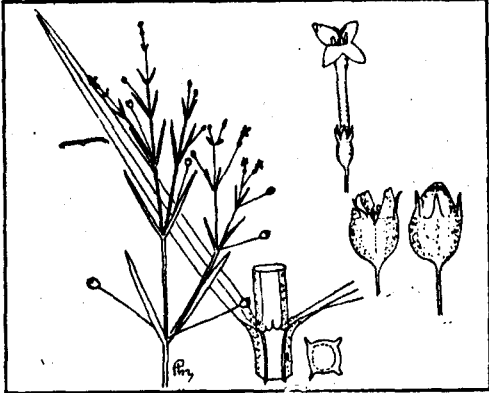

8121 - *Hedyotis arguta* R. Br. in Wall. Andiên tinh.

Cỏ nhỏ, cao 20-30 cm; thân có lông thưa, nhám. Lá không cuống; phiến dài 12-15 mm, đáy hình tim, ôm thân, gân-phụ không rõ; lábe thon, cao. Hoa 2-5 từ nách lá hay ở ngọn; cọng dài 1-2 cm; đài có 4 răng; vành có ống 1,3 mm, không lông, tai 1 mm; tiểuhụy 4. Nang to 2-2,5 mm; hạt nhiều, nhỏ, đen.

Lào.

- Herb 30 cm; leave sessile; pedicels filiform 1-2 cm long.

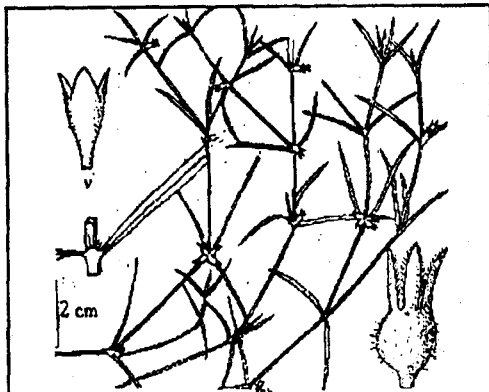

8122 - *Hedyotis brachiata* Wight & Arn. Andiên nhánh.

Cỏ cứng cao hơn 30 cm, có nhiều nhánh; thân có 4 cánh nhọn. Phiến thon hẹp, dài hơn lông, đến 3,5 cm, rộng 2,2-3 mm, bìa uốn xuống, gân-phụ không rõ; lábe là một phiến thấp 3 răng. Hoa cô độc ở nách lá, trắng, trên cọng dài 1,5-1,8 cm ở trái; noãn sào không lông; ống vành cao 2 mm, tai 4, cao 1 mm. Nang cao 3 mm, hai-hòn; hạt nhỏ, nhiều.

Hànamninh, Côngtum; IV-XI, 4-11.

- Stem 4-winged; flowers white, on long pedicel.

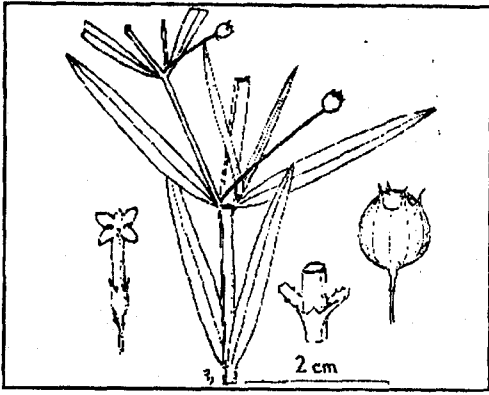

8123 - *Hedyotis diffusa* Willd. Andiên lan.

Cỏ nhỏ, bò, không lông; thân vuông, mảnh, tròn ở cạnh. Lá rất hẹp, to 1,5-3,5 x 0,1-0,2 cm, một gân giữa, bìa uốn ra sau; lábe là 3-5 lông gai. Hoa cô độc hay thành tụ tán nhỏ 1-2 hoa; cọng rất ngắn; hoa huỳnh hay trắng; lá đài cao 1-1,5 mm có rìa lông; vành có tai ngắn hơn ống; nuốm to. Nang tròn trong dài, hơi hai-hòn.

Đất hoang, bình đến cao nguyên: BTN; I-XII. Chứa acid ursolic, b-sitosterol, stigmasterol chống ung thư; trị lậu, máu xấu, sốt, thiếu mật, baotử bị ung-nhọt và bệnh, trị bệnh gan, hạch, ung thư...

- Spreading herb; flowers white.

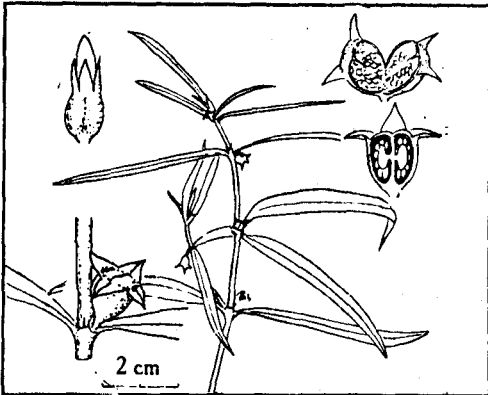

8124 - *Hedyotis herbacea* L. Andien cỏ; Sea-shore Hedyotis.

Cỏ mảnh, cao 50 cm; thân không lông, có 4 cạnh. Lá có phiến hẹp dài, mỏng, không lông, dài 4-6 cm, rộng 4-5 mm, gân-phụ không rõ; lá chẻ hai, cao 2-3 mm. Hoa cô độc ở nách lá, trên *cọng dài 1,5 sau này đến 2,5 cm*. Nang tròn, cao 3-4 mm, nở làm hai mảnh; hạt nhỏ, nhiều.

Vườn, nơi cát, nhất là gần biển; I-XII, 1-12. Ở *H. brachiata* Wight, nang hai-hòn. Trị suyễn, sốt, têthấp; trị nọc rắn.

- Limb glabrous; pedicels long to 2.5 cm; capsules globulous.

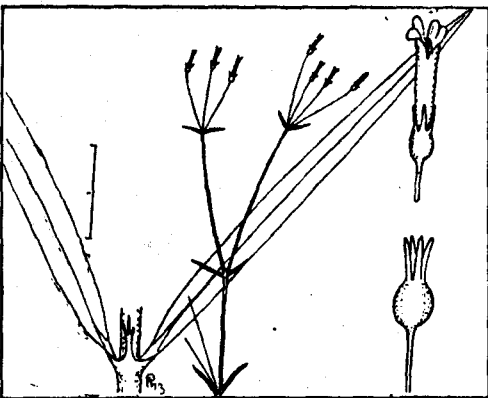

8125 - *Hedyotis heynii* R. Br. Andien Heyn, Lũđồng.

Cỏ *nhất niên*, cao 15-40 cm. mảnh, không lông; thân có 4 cạnh tròn. Lá có phiến hẹp dài, dài 4-6 cm, đầu nhọn, mỏng, gân-phụ không rõ; lá chẻ 2-3 mũi, cao 1-1,5 mm. Hoa cô độc hay từng cặp, *trắng*; dài 4 răng; vành có ống cao 1,2 mm. Nang cao 1,5-2 mm, trên *cọng* có thể dài 1 cm; hạt nhiều.

Sân, vườn, bìnhnguyên; I-XII.

- Annual 40 cm; flowers axillary 1(2), white.

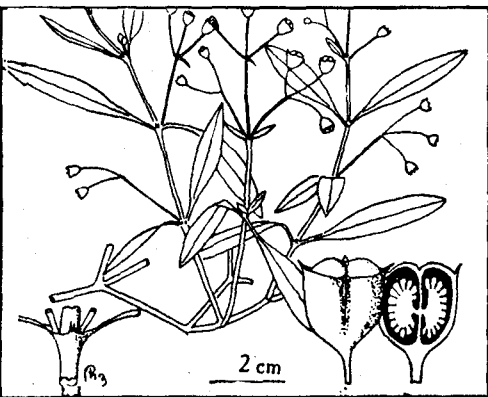

8126 - *Hedyotis labialis* Pierre ex Pit. Andien môi

Cỏ nhỏ, mảnh, không lông. Lá có phiến *hẹp*, dài 1-1,5 cm, gân-phụ không rõ; cuống ngắn, lá chẻ 3 răng dài. Hoa *trên cọng như chỉ*, dài 1,5-2 cm; dài có ống ngắn hơn tai hẹp dài; vành cao 7 mm,, 2 môi; tiểunhụy 4. Nang tròn, trong dài; hạt 11-13/buồng, đen.

Sàigòn.

- Leaves 1.5 cm long; flowers on filiform pedicel; corolla bilabiate.

cọng dài, pháthoa:

8127 - *Hedyotis biflora* (L.) Lam. Andien hai-hoa.

Cỏ *bò*, không lông, có rễ *sáiv*; thân hơi mập. Lá có phiến thon hẹp, dài 2-4 cm, gân-phụ không rõ; cuống như có cánh; lá chẻ có 2 răng. Tán ở nách và ngọn nhánh, 2-4 *hoa trắng*. Nang *láng*, to 4 mm, trong dài có 4 gân; hạt nhỏ, nhiều.

Sân, vườn, bìnhnguyên: BTN; I-XII. Hạnghiệt, bổ thầnkinh, trị suy nhược thầnkinh, trị ngưng áy baotử.

- Prostrate, glabrous; flowers white, on long pedicels (*Oldenlandia paniculata* L.).

8128 - *Hedyotis chereevensis* (Pit.) Fukuoka. Andien Cheo-reo.

Cỏ đứng, cao đến 70 cm, có nhánh; cành vuôn, mắt nhám. Lá có phiến mỏng, nhỏ đầu nhọn, đáy tròn, có lông, gân-phụ mảnh, 5-7 cặp; lábe tamgiác nhọn. Tụ tán lưỡngphân; hoa trắng, tím ở bìa; đài cao 1,3 mm; vành cao 1,7 mm; tiểunhụy 4. Nang cao 2,5 mm; buồng 2; hạt vào 10/buồng.

Núi 10-1.000 m: Hòn Bà, Côn Sơn; III-IX, 3-9 (hình theo Pierre).

- Herb 70 cm; leaves pubescent; flowers white, violaceous on edges (*Oldenlandia chereevensis* Pierre ex Pit.).

8129 - *Hedyotis contracta* (Pit.) Phamhoang . Andien ngắn.

Cỏ trườn, có thể dài đến 10 m; nhánh giả tròn. Lá có phiến không lông, xoan thon, đầu nhọn, gân-phụ 4-5 cặp, rất xéo; lábe có 4-5 lông-gai dài 4-5 mm. Tụ tán mang tán dày ở ngọn; bông hoa 3-4 mm; hoa trắng hay lam lam; ống vành ngắn (1 mm). Nang 2,2 mm, nở cắt vách và ngắn; hạt 15-20.

Huế; VI-IX, 4-6.

- Sarmentous herb up to 10 m long; flowers white or blueish; capsules 2.2 mm large; seeds 15-20 (*Oldenlandia contracta* Pierre ex Pit.).

8130 - *Hedyotis corymbosa* (L.) Lam.. Cóc mần.

Cỏ sà, dài đến 40 cm, mảnh không lông; thân tròn ở đáy. Lá có phiến hẹp, dài đến 5 cm, gân-phụ không rõ; lábe có rìa cao 1,5 mm. Tụ tán 2-4 hoa trắng hay hơi tím; ống vành có lông ở miệng. Nang hơi lõm ở đầu; hạt nhỏ, nhiều, nâu.

Khắp cùng ở sân, vườn, đất nghèo, bình nguyên đến 300 m; I-XII. Hạnhiệt, kiệnvị, bổ thần kinh (trị xáo trộn thần kinh), phẩu dương, trị nhức xương, trị lã; rễ cho màu đỏ máu tươi, trị sốt ở bao tử, trị đau lá-lách và sưng gan, vàng da; lá trị sốt.

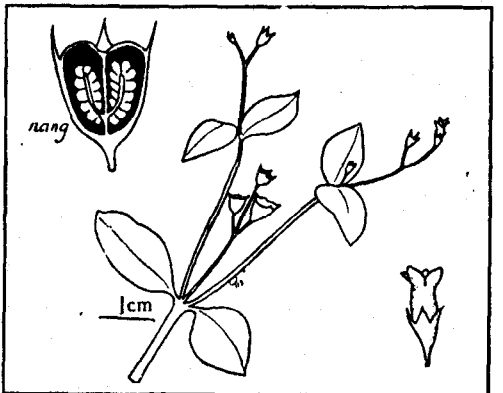
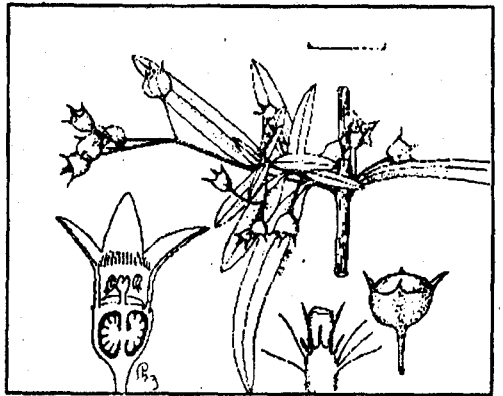
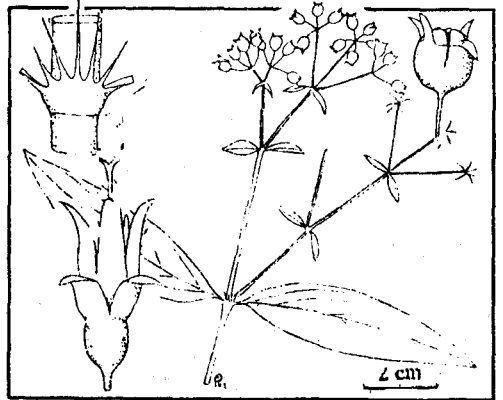
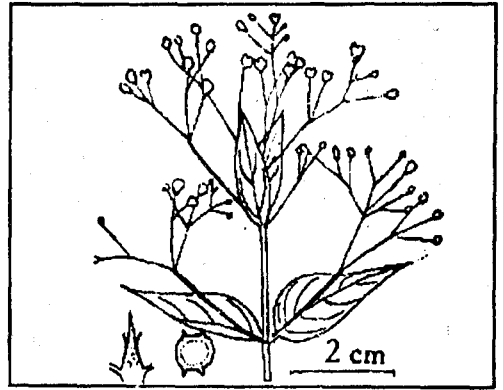
- Prostrate herb up to 40 cm long; flowers white or violaceous (*Oldenlandia corymbosa* L.).

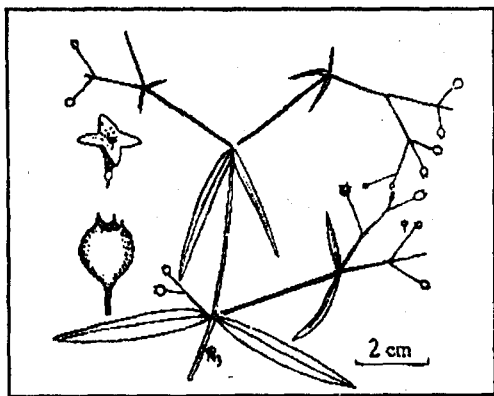
8131 - *Hedyotis crassifolia* A. DC.. Andien lá-dày.

Cỏ đứng hay nằm, mảnh, không lông. Lá có phiến xoan, dài 1-2, 5 cm, đầu tù, đáy tròn, gân-phụ 3-4 cặp; cuống ngắn, lábe nhỏ. Tụ tán thưa ở nách hay ngọn nhánh, mảnh; hoa nhỏ, hường, nhóm 3; vành có ống 2 mm, tai 1 mm. Nang bán cầu, hơi hai-hòn, rộng 2 mm; hạt nhiều.

Thường gặp ở sân ẩm: BTN; I-XII.

- Erect or prostrate glabrous herb; flowers pink (*Oldenlandia biflora* non Lam., Phamhoang).

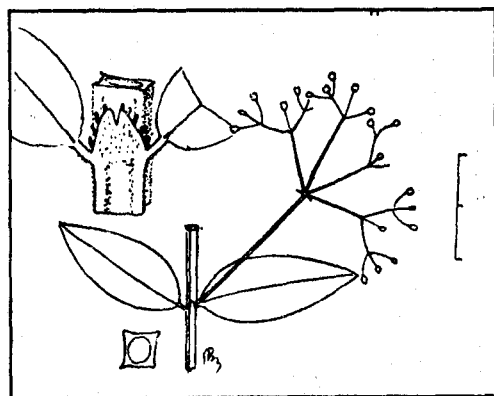

8132 - *Hedyotis dichotoma* Koen. ex Roth. Andien lưỡng phân.

Cỏ nhất niên, cao đến 30 cm, có nhánh dài. Lá không lông, có phiến hẹp, dài 3-5 cm, rộng 3-5 mm, gân-phụ không rõ; lá bé nhỏ, có 2 răng. Tután lưỡng phân đều, thưa ở ngọn nhánh; hoa nhỏ, màu lam hay tím tím, tứ phân. Nang tròn tròn, to 3 mm; hạt nhiều, nhỏ.

Trên cát, vườn, nhất là dựa biển: Phú quốc

- Annual, glabrous herb, to 30 cm high; inflorescence dichotomous; flowers blue or violaceous.

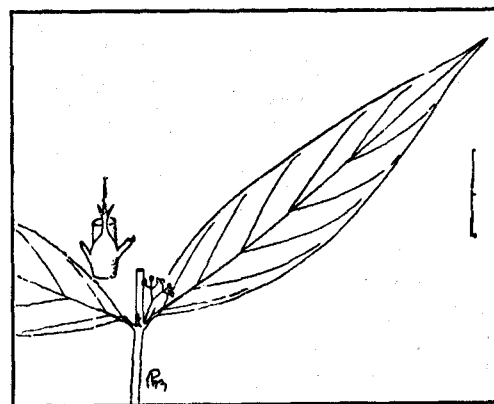

8133 - *Hedyotis justiciformis* (Pit.) Phamhoang (*Oldenlandia justiciformis* Pierre ex Pit.). Andien xuân tiết.

Cỏ dài 50-70 cm, nhiều nhánh; thân vuông, hơi nhám. Lá có phiến xoan, nhỏ, 1-2,5 x 0,8-1 cm, lúc khô nâu vàng, không lông, gân-phụ khó nhận; cuống 2 mm, lá bé ngắn, chẻ hai, có lông mịn và bìa cỏ răng tưa. Tután lưỡng phân ở nách lá, dài 4-5 cm; cọng hoa dài 4-6 mm; hoa 4-phân; ống vành 0,3 mm, tai 1 mm. Nang to 1,5-2 mm; hạt không nhiều, dài 0,25 mm, dẹt.

Đồng nai; 3.

- Herb 70 cm; leaves glabrous; flowers 4-merous.

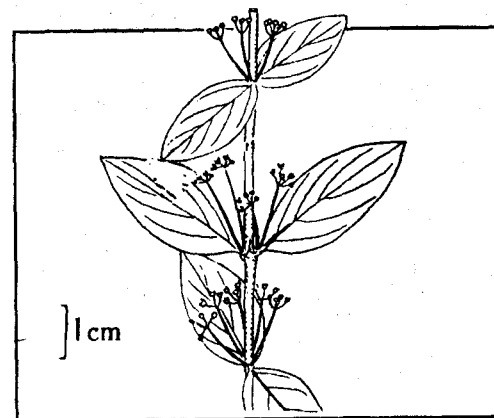

8134 - *Hedyotis glabra* R. Br. Andien không-lông.

Cỏ không lông; thân mảnh, nằm hay đứng, dài đến 75 cm, tròn tròn. Lá có phiến thon, to 6-7 x 1-3 cm, chót nhọn, đáy tù, gân-phụ 5 cặp, xéo; cuống ngắn, 5 mm, lá bé có 3 mũi. Tután dài 1 cm ở nách lá, ít hoa; cọng như chỉ; lá dài 4, cao 0,5 mm; vành có ống 1 mm, tai 1,5 mm, thon nhọn; tiểu nhụy 4. nang, tròn, to 1 mm, ít khai; hạt 2-5/buồng, dẹt.

Cambốt.

- Glabrous herb; stem cylindrical; corolla tube 1 mm, lobes 1.5 mm; capsules 1 mm.

8135 - *Hedyotis lineata* Roxb. Andien lằn.

Cỏ lưỡng niên; nhánh dài, có lông lúc non. Lá có phiến không hay có lông mặt dưới, gân-phụ 3-4 cặp; lá bé 3-4 mm. Tután nhỏ có cọng dài; hoa như không cọng, 4-phân; vành có ống dài 0,5 mm. Nang nhỏ, tròn tròn, to 1,5 mm, buồng 2, mỗi buồng 1-4 hạt.

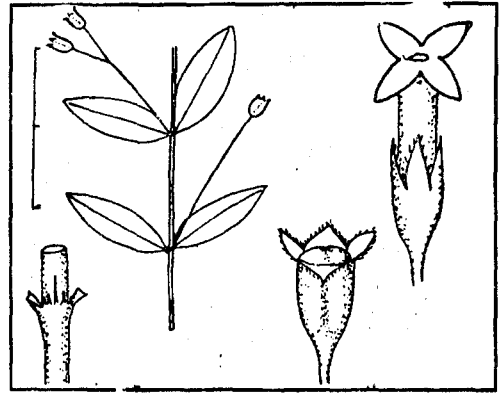
Biên hòa, Sài Gòn, Phú quốc; V-XII.

- Biennial herb; limb glabrous or pubescent beneath; capsules 1.5 mm large; seeds 1-4 by lodge.

8136 - *Hedyotis pierrei* Pit.. Andien Pierre.

Cỏ cao 10 cm; thân có lông. Lá có phiến bầu dục thon, *nhỏ*, to 10 x 3 mm, gân-phụ không rõ; cuống ngắn, 2 mm, lábe có 5 răng, 1 cao, 4 thấp. Hoa 1-2 ở nách lá; *cộng mảnh, dài*; răng dài 1 mm, nhọn, có ria lông; ống vảnh 1 mm, không lông, tai 0,7 mm; noãn sào 1 mm. Nang to 1,5-2 mm; hạt nhiều, to 0,3 mm, đen.

Titinh (Đồng nai); XII, 12.

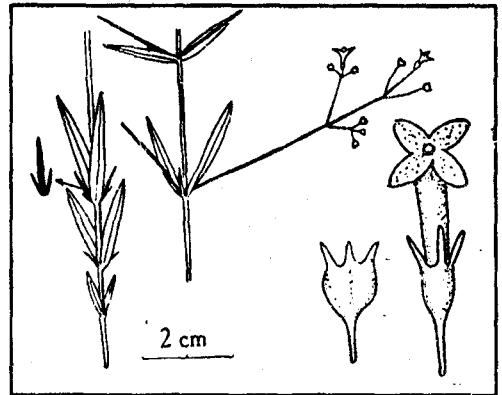

- Herb 10 cm high; flowers on filiform pedicels; capsules 1.5-2 mm large; seeds blackish.

8137 - *Hedyotis precox* (Pit.) Phamhoang. Andien sớm.

Cỏ *đứng* cao đến 40 cm; thân không nhánh từ nửa thân. Lá có phiến hẹp, dài đến 2,5 cm, bìa uốn xuống, gân-phụ khó nhận; lábe 5 mm, có 3 mũi nhọn. Tután *dài*, lưỡng phân; *cộng* hoa mảnh; *hoa* *huỳnh*; ống vảnh 2 mm, tai có lông. Nang 1,5-2 mm; hạt nhiều.

Bình dương, Biên hòa, Bình dương, Bà Rịa; VII-I.

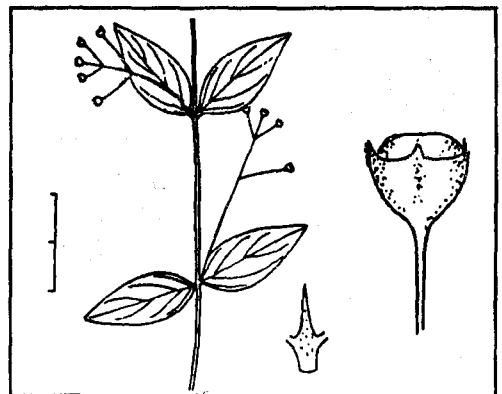
- Erect, 40 cm; panicle terminal, ample; corolla light pink (*Oldenlandia precox* Pierre ex Pit.).

8138 - *Hedyotis racemosa* Lam.. Andien chùm.

Bụi có nhiều thân mảnh, cao 20 cm; lông dài, không lông. Lá có phiến xoan to vào 25 x 12 mm, gân-phụ 3 cặp; cuống ngắn, lábe thon nhọn, có ít lông. *Chùm ít* hoa, cao 3-4 cm; *cộng như chỉ* dài 1 cm; đài không lông, có 4 răng tam giác. Trái tròn tròn ở đầu, cao bằng đài.

Trên vùng vôi: vịnh Hạ Long.

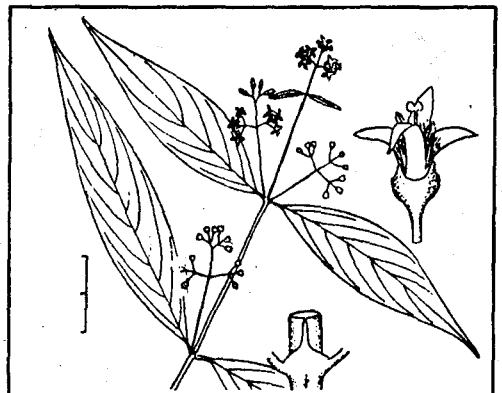
- Bush; leaves glabrous; racemes; pedicels filiform.

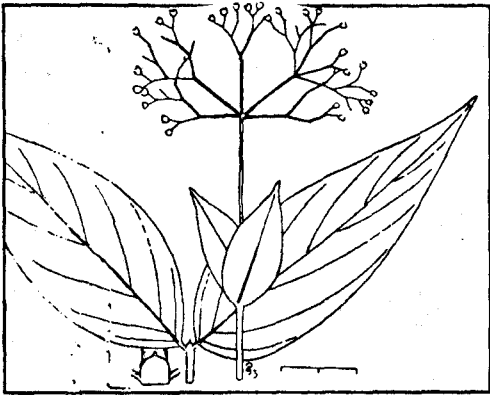
8139 - *Hedyotis scandens* Roxb.. Andien leo.

Tiểu mộc *nhỏ, không* lông. Lá có phiến thon nhọn, to 7-9 x 1,5-2 cm, gân-phụ 5-7 cặp; cuống 4-5 mm, lábe có mũi cao. Chùm-tután ở ngọn và nách lá, thưa; *cộng* hoa 2-4 mm; ống dài 1 mm, tai 1 mm; vảnh có ống ngắn, tai 3-4 mm, có lông ở 1/2 dưới.

Trắng, 1.500 m; VII. Trị đau mắt; rễ trị kiết, vàng da.

- Shrub glabrous; corolla hairy upper surface.

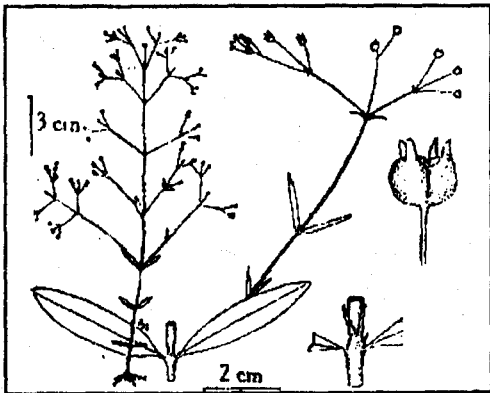

8140 - *Hedyotis elegans* Wall. ex Kurz. Andien thanh.

Cỏ không lông; cành tròn. Lá có phiến dày, gân rất mịn, lúc khô nâu lợt mặt trên, ôliu mặt dưới, bìa uốn xuống, đo 10 x 3,5 cm; cuống 1-2 mm, lábe cao 2 mm. *Chùm-tútán rộng ở ngọn nhánh; nhánh lưỡngphân*; hoa có ládài 3 mm, vành có ống 1 mm. Nang cao 2 mm, gần như tròn.

T.

- Herb glabrous; ample terminal panicle with dichotomous branches.

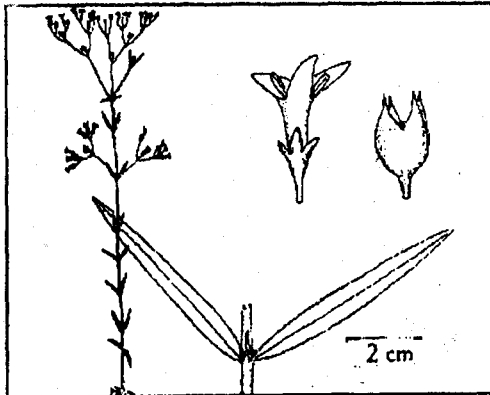

8141 - *Hedyotis scoparia* (Pit.) Phamhoang. Andien chồi.

Cỏ mảnh, đứng cao 30-45 cm, thân và lá có lông. Lá ở gốc thường tím tím; phiến mỏng, thon, dài 2-4 cm, rộng 5-10 mm, gân-phụ khó nhận; cuống vắng, lábe có 5-8 mm, thường chẻ hai ở đầu. *Chùm-tútán to ở ngọn và tután ở nách lá, nhánh mảnh và dài; hoa lam lam, 4-phân*; vành có ống dài 2-2,5 mm. Nang hai-hòn, 2 mm, trong dài có lông; hạt nhỏ, đen.

Trảng trổng; Đồngnai, Sài Gòn; VII.

- Erect herb; ample terminal panicle; flowers bluish (*Oldenlandia scoparia* Pierre ex Pit.).

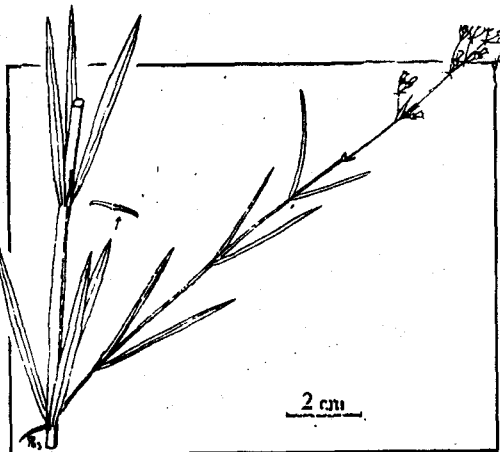

8142 - *Hedyotis simplicissima* (Lour.) Merr. Andien đông giàn.

Cỏ nhấttiên cao 50-80 cm, thân ít nhánh, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 2-4 cm, rộng 4-7 mm, bìa uốn xuống, gân-phụ khó thấy; lábe nguyên hay chẻ ba. Tútán ở ngọn, lưỡngphân; cọng 5 mm; hoa trắng, cao 3-4 mm, 4-phân; vành có ống cao 2 mm, có lông ở trong. Nang cao 1,5-2 mm, trong dài với ládài đứng nhọn; hạt nhỏ, đen.

Đồi cát dựa biển: từ Quảngninh vào N.

- Annual to 80 cm high; ample terminal panicles; flowers white (*Petesia simplicissima* Lour., *H. subdivaricata* Drake).

8143 - *Hedyotis ternata* (Pit.) Phamhoang. Andien chùm-ba.

Cỏ đaniên cứng, cao 30-80 cm, không lông. Lá mọc đối hay chùm 3; phiến hẹp dài 3,5 cm, bìa uốn xuống; lábe hẹp, nguyên. Tútán lưỡngphân ở ngọn, cao 3-6 cm; hoa trắng, trên cọng tương đối ngắn; vành cao 2-3 mm. Nang to 2-3 mm, 2 buồng; hạt 4-8/buồng.

Biên hòa; VI-XI.

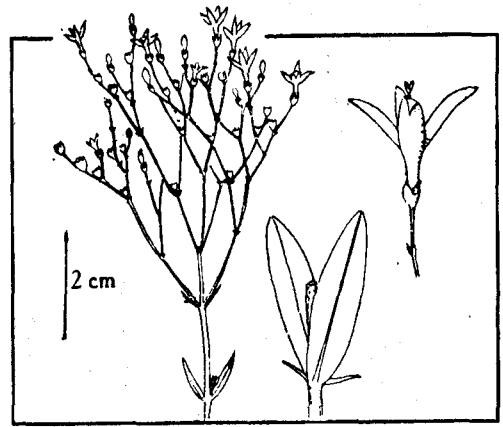
- Leaves ternate; flowers white, 2-3 mm high (*Oldenlandia ternata* Pierre ex Pit.).

8144 - *Hedyotis tetragonalis* (Korth.) Walp.. Andien bốn-cạnh.

Cỏ cao 20-30 cm; thân vuông, không lông. Lá có phiến nhỏ, xoan thon, nhọn, dài 10-15 mm, gân-phụ không rõ; cuống vàng, lábe thon nhọn. Tután lưỡngphân như tảnphong ở ngọn nhánh; đài không lông, răng tamgiác; cánhhoa có lông mặt trong. Nang trong dài, to 3-4 mm.

Phúcuyên, Huế; 10.

- Stem 4-angular; cyme terminal; flowers white (*Oldenlandia tetragonalis* Korth.; *H. subdivaricata* auct.).

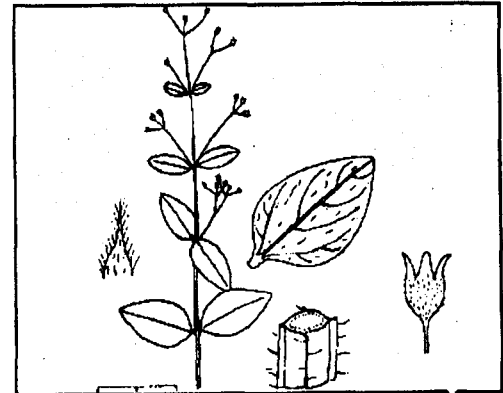

8146 - *Hedyotis wallichii* Kurz.. Andien Wallich.

Cỏ nhỏ, cao 10-30 cm; thân không nhánh, có 4 cánh thấp. Lá có phiến xoan, nhỏ, vào 2 x 1,3 cm, chót tà, đáy tròn, có lông thưa dài, gân-phụ 3-4 cặp; cuống rất ngắn, lábe cao 3 mm, thon nhọn, có lông trắng, dài. Tután ít hoa ở nách lá và ở ngọn; cộng mảnh; đài có lông, ống 1 mm, tai 4, cao 1 mm; vành có ống cao 1,2 mm, tai 0,7 mm; tiểuhụy có chỉ ngắn. Nang trong dài, to 3 mm; hạt vào 6/buồng, denden.

Đồngnai; XI.

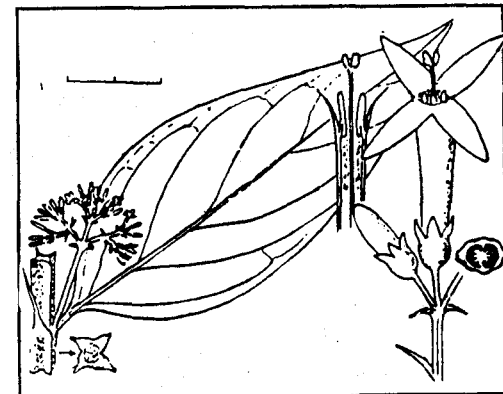
- Herb 10-30 cm; stem 4-winged; calyx pubescent.

8147 - *Hedyotis acutangula* Champ. ex Benth.. Andien cạnh-nhọn. Cỏ to hay tiểumộc nhỏ; lông dài 10-20 cm, không lông, có 4 rãnh, 4 cạnh nhọn cao. Lá có phiến xoan thon, to 10-13 x 4 cm, không lông, lúc khô lục dợt, gân-phụ 4-6, xéo; lábe như kim, cao 1,5 cm. Chùm-tután dài 3 cm, hoa không lông; đài 1 mm, tai 4, cao 1,5 mm; vành có ống cao 3,5 mm, có lông, tai 4, cao 2,5 mm; tiểuhụy 4; noãn sào 2 buồng. Nang cao 2 mm, trong dài; hạt 6-8/buồng, nâu.

Hànamninh, đèo An Khê (Cổngum); XII.

- Herb or small shrub; limb glabrous; corolla tube 3.5 mm long.

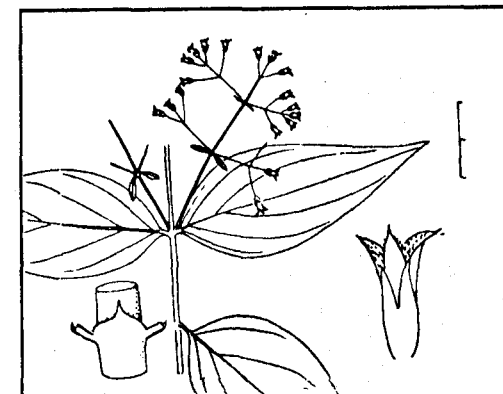

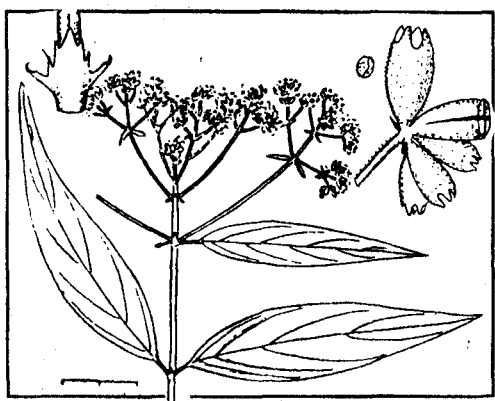
8148 - *Hedyotis effusa* Hance. Andien trần.

Cỏ nhất niên, lúc khô vàngvàng. Lá có phiến thon, to 6-8 x 3 cm, chót nhọn, đáy tà, gân-phụ 3-4 cặp; cuống 3 - 5 mm, lábe thấp, có ít lông ở bìa. Chùm-tután ở nách lá và ngọn; hoa cao 3,5 mm; đài có tai nhọn, cao 2 mm; vành trắng, có ống cao 4 mm, tai nhọn, cao 3 mm, đầy lông mặt trên. Nang cao 2,5 mm.

B.

- Annual herb, yellowish on the dry; flowers white.

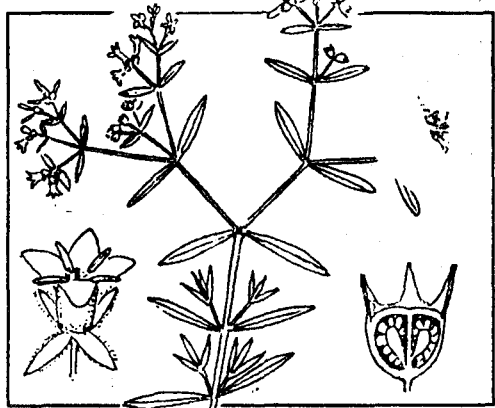

Hoạt đầu có cọng:
8149 - Hedyotis ampliflora Hance. Andien hoa-rộng.

Cỏ cao 4-5 m; cành non không lông. Lá thon, to 5-9 x 1-2 cm, dày, mặt dưới vàng, gân-phụ rõ ở mặt trên; cuống dài 5 mm, lá bắc cao 3 mm, có 5 răng. Tánphồng mang chụm tròn. Nang xanh, cao 3 mm, trong dài có lông, nở làm 2 rồi 4 mảnh; hạt đen, nhiều, to 0,5 mm.

Côngtum; XI.

- Herb to 5 m long, glabrous; capsules green, 4-valved.

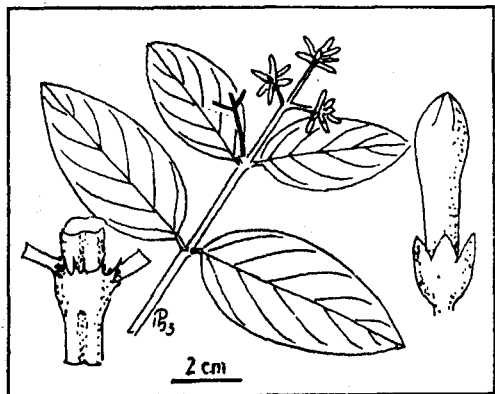

8150 - Hedyotis umbellata Lamk.. Andien tán.

Cỏ nhứnhiên, bờ dài 30-50 cm, không lông; rễ sâu. Lá mọc đối có khi như chụm, phiến dài 10-20 mm, rộng 1-2 mm; lá bắc nhỏ, chẻ 2-3 sợi. Pháthoa ở ngọn nhánh, dày; tán 3-6 hoa; lá đài rìa lông; vành có ống 1,5 mm, 4 tai cao 1,5 mm. Nang cao 1-1,5 mm, trong lá đài đứng; hạt nhiều nhỏ (0,3 mm).

Cambốt; VII, 7.

- Annual; umbels 3-6 flowers; capsules into erected sepals.

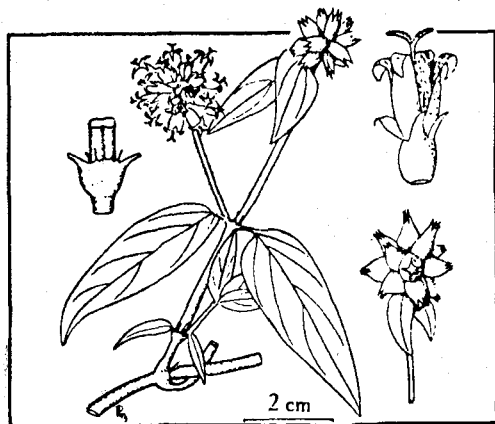

8151 - Hedyotis capitellata Wall. ex G. Don. Andien đầu, Dacám.

Dây leo quấn; thân vuông, không lông. Lá có phiến xoan hay gần như bánhình, không lông, gân-phụ 3 cặp; lá bắc hình kim dài 5-7 mm. Hoat đầu ở ngọn nhánh, to 2 cm; hoa trắng, cao 8mm; đài có lông mịn, đỏ; vành có ống dài 2 mm, tai có lông dài mặt trên. Nang.

Rừng còi: Quảngtrị; III. Trị lở miệng, lở baotử, đổ mồ hôi nhiều.

- Voluble; flowers white; calyx with red hairs.

8152 - Hedyotis capitellata var. *mollis* Pierre ex Pit.. Dạ-cám, Andien mềm.

Cỏ leo; cành vuông rồi tròn, có lông đứng. Lá có phiến xoan thon, đầu nhọn, đáy hơi tròn, gân-phụ 4-5 cặp, có lông mềm mặt dưới; cuống 3-5 mm, lá bắc có lông và 3-5 gai. Chùm-tútán ở ngọn và nách lá, mang tán tròn, 6-12 hoa trắng; nụ cao 5 mm; đài có lông; cánhhoa có lông mặt trên. Nang 1,5 x 2 mm.

Langson, Côngtum, Phúkhánh, Bảolộc, Đồngnai

- Limb ovate lanceolate, pubescent beneath; flowers white.

8153 - *Hedyotis chevalierii* (Pit.) Phamhoang. Andrien Chevalier.

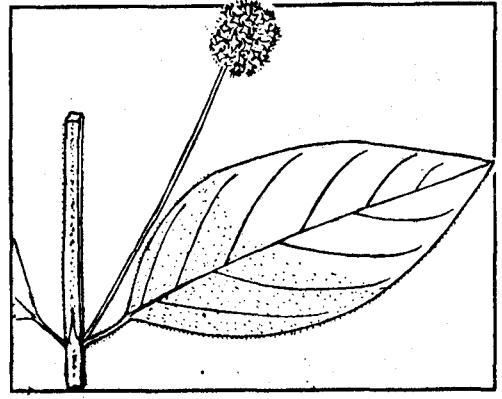
Cỏ cao, có lông hơi nhám; thân có 4 mặt lõm. Lá có phiến xoan, dài 8-10 cm, rộng 3-4 cm, có lông mịn, gân-phụ 6 cặp; cuống 1 cm, có lông, lábe nhọn, cao 1 cm. Chùm tròn ở nách lá, to 1 cm, trên cong dài 1,5-5 cm; hoa không cong; lá đài 4; ống vành cao 2,2 mm, tai cao 1 mm; tiểu nhụy 5; noãn sào 2 buồng. Nang cao 2 mm; hạt vào 15/buồng, denden.

Nghệ Tĩnh; III, 3.

- Leaves 3-4 cm long; glomerules; capsules 2 mm high.

8154 - *Hedyotis pachycarpa* Ridl.

Thân đơn, đứng, cao 15-25 cm, có 4 cạnh tà. Lá có phiến thon, chót nhọn, to 15 x 3,5 cm, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 0,3 cm, lábe là 3-4 tờ. Hoạch đầu dày; hoa trắng. Nang tròn; hạt 3 hay hơn, đen. Đồng dương. (*Hedyotis valida* (Pit.) Ph3)

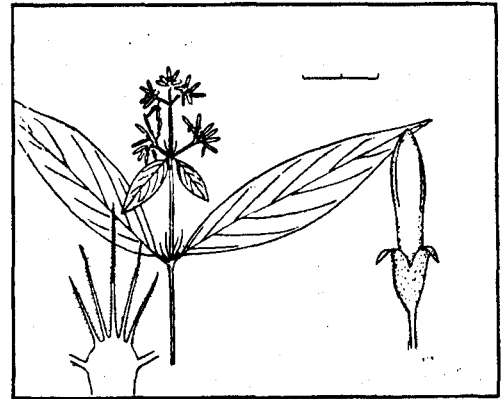

8155 - *Hedyotis hedyotideia* (DC.) Hand.-Mazz.

Lá có phiến thon, to 8 x 2 cm; nhọn 2 đầu, mặt trên không lông, ôliu lúc khô, mặt dưới có lông mịn trắng, gân-phụ 5 cặp; cuống 4-5 mm, lábe là rìa cao đến 15-18 mm, có lông mịn. Chùm-tútán ở ngọn, mang tután như chùm tròn; đài có ống 1 mm, tai nhọn, cao 2 mm, có lông mịn; vành cao 5 mm, không lông.

Quảng Ninh.

- Stipules seta 15-18 mm long; corolla 5 mm long.

8156 - *Hedyotis krewanhensis* (Pit.) Phamhoang. Andrien Krewanh.

Cỏ nhát nhiên cao 20 cm; thân, lá có lông xám, hơi quăn, nhám nhám. Lá có phiến bầu dục, to 4,5-6 x 2-2,5 cm, đáy tù hẹp trên cuống, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 2-2,5 cm, lábe có 3-5 rìa, có lông. Phách hoa ở ngọn, mang hạch đầu tròn; hoa 4-5-phân; vành có ống 0,5 mm, tai 1,5 mm, có lông. Nang to 2,5 mm, trong đài có lông sát, 5 răng; hạt nhiều, to 0,5 mm, denden.

Sông Bé, núi Dày (Châu Đốc); XII-VII, 12-7.

- Annual; limb rough pubescent; corolla 3 mm long (*Oldenlandia krewanhensis* Pierre ex Pit.).

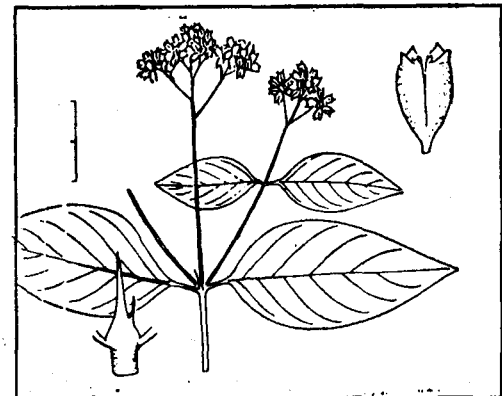

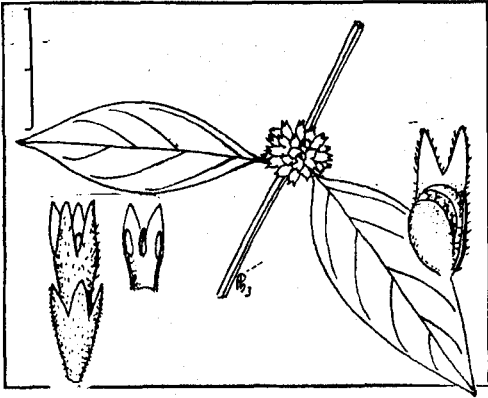
8157 - *Hedyotis lecomtei* (Pit.) Phamhoang. Andrien Lecomte.

Cỏ cao 40 cm, thân tròn, có lông sát. Lá có phiến xoan thon, to 6 x 3 cm, đầu nhọn, đáy tà, mặt trên nâu, mặt dưới nâu vàng, gân-phụ 4-6 cặp; cuống dài 5-6 mm, lábe cao 1 cm, thường nguyên. Chùm-tútán có cong dài mang hạch đầu; hoa 5-phân; noãn sào 2 buồng, n-noãn. Nang cao 3-5 mm, nở thành 2 mảnh, bì mỏng; hạt nhiều, nâu.

Vịnh Hạ Long; XI, 11.

- Herb 40 cm; panicles on long peduncle; capsules 3-5 mm long (*Oldenlandia lecomtei* Pit.).

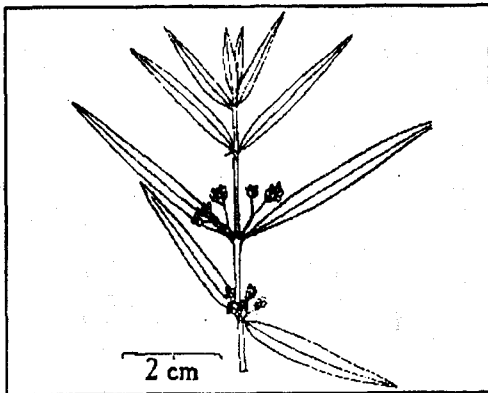

8158 - *Hedyotis petelotii* Merr.. Andien Pételot.

Cỏ có thân có *cạnh cao*, không lông. Lá có phiến xoan thon, dài 3-5 cm, rộng 2-2,5 cm, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 5-8 mm. *Chùm* ở nách lá, to 1,5 cm; *hoa có lông*; đài có ống cao 1,5 mm, tai 1,2 mm; vành cao 2,5 mm; baophấn 4, dài 1 mm. Nang 2 mảnh; hạt nhiều, đen.

Trảng: Sontây; IX, 9.

- Stem 4-angular; glomerules; flowers pubescent.

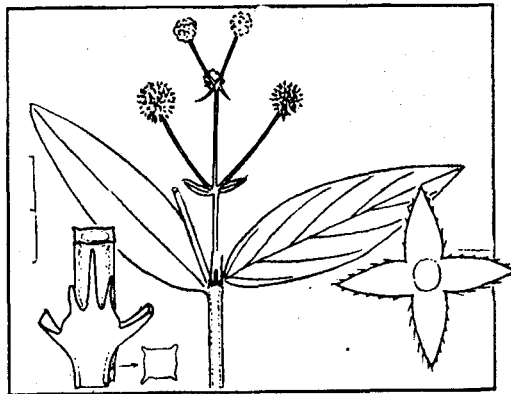

8159 - *Hedyotis rudis* Pierre ex Pit.. Andien nhám.

Cỏ cao đến 0,8 m; cành non có 4 cạnh, không lông. Lá có *phiến hẹp* hay tròn dài, dài 4-5 cm, có lông nhám mặt trên, bìa uốn xuống; lábe cao 6 mm, chẻ ở đầu. Tútán dài 1-2 cm; hoa gần như không cọng, 4-phân; vành có ống 0,75 mm, tai 1,5 mm. Nang tròn có 8 cạnh; buồng 2, chứa 1-3 hạt mỗi buồng.

Langbian; V. Var. *mollis* Pit.: lá không lông.

- Herb 0.8 m high; limb narrow, rough pubescent or glabrous; flowers 5-merous.

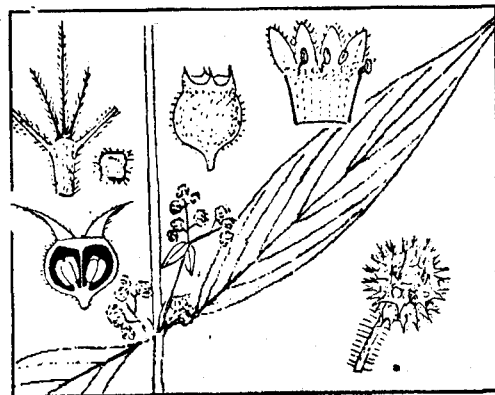

8160 - *Hedyotis valerianelloides* (Pit.) Phamhoang.

Cỏ đứng cao 40-60 cm, có ít nhánh trừ ở phần chót; lông vuông, có *cạnh cao*. Phiến thon, vào 5,5 x 1,7 cm, bìa uốn xuống, không lông, nâu vàng lúc khô; cuống ngắn, lábe là 3 gai mềm. Hoạđầu ở ngọn và nách lá, to 1 cm; đài có ống ngắn, tai dài, ở trái cao 2 mm, có rìa lông; vành có ống 2 mm, không lông, tai 1 mm; tiểuhụy không chỉ. Nang 2 mm, trong dài; hạt nhiều, to 0,4 mm, đen.

Tây ninh (Cây cồng).

- Stem 4-angular, 60 cm long; limb glabrous; capitulum 1 cm large (*Oldenlandia valerianoides* Pit.).

8161 - *Hedyotis vestita* R. Br. ex G. Don. Andien áo.

Cỏ bò; cành, cuống, pháthoa có áo do *lông đứng dày*. Phiến thon hay thon nhọn, vào 8 x 2,5 cm, gân-phụ 5 cặp, mỏng, có lông mặt dưới; lábe có 3 mũi, có tơ dài 8-12 mm. Tútán dài 1-2 cm, lưỡngphân mang *hoạđầu nhỏ*; *hoa trắng hay tím*, không cọng, cao 3 mm; vành và láđài có lông. Nang không tự-khai, nhỏ (1,5 mm); hạt 3-6/buồng, to 0,3 mm, đen.

Dựa lộ, ven rừng, 5-1.000 m: BTN đến Cônson; I-XII, 1-12.

- Prostrate hirsute herb; flowers white or violaceous (*H. costata* Roxb.).

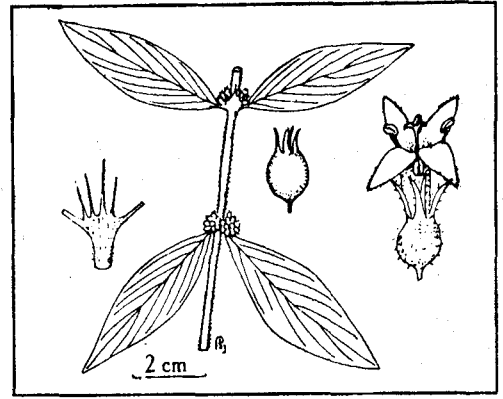
Hoạt đầu không cộng:

8162 - *Hedyotis auricularia* L.. Andien tai.

Cỏ cao 50 cm hay hơn; thân có lông mịn. Lá có phiến thon hình thoi, nhọn 2 đầu, *mặt dưới có lông mịn*, gân-phụ 5-6 cặp, rất xéo; cuống ngắn, lábe có lông, chẻ làm 5-7 mũi. *Chùm tròn*; hoa trắng, 4-phân; ládài cao 1-1,3 mm; vành có ống cao 1,5 mm, có lông ở cổ. Nang khô, không tự khai, to 1,2-1,5 mm.

Biên hòa; VII-X. Var. *macrophylla* Pit.: lá dài đến 15 cm; Bavi. Chứa auricularin (alcaloid); trị kết, hoạt nhuận.

- Stem, limb beneath finely pubescent; flowers white; fruit indehiscent.

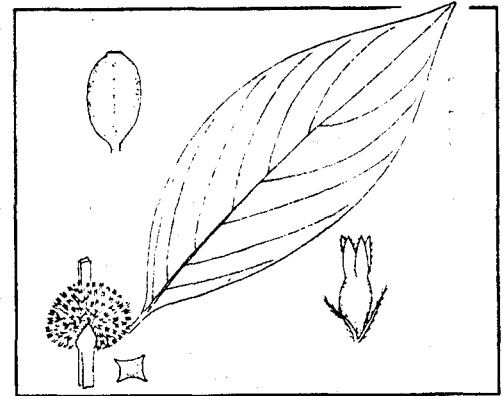

8163 - *Hedyotis fraterna* (Pit.) Phạm hoàng n. comb. (*Oldenlandia fraterna* Pierre ex Pitard, Fl. Gén. Indoch., III: 128, 1922). Andien huynh.

Cỏ có thân dài đến 1 m, hơi dẹp, có 4 cạnh bén, không lông. Phiến bầu dục, to 13-25 x 5-9 cm, gân-phụ 6-8 cặp, xéo; cuống dài đến 2 cm, lábe 1 cm, xoan, bìa rìa lông dày. *Chùm ở nách lá*, nhiều hoa; láhoa và tiêndiệp hẹp, rìa lông; đài có tai thon, rìa lông; ống vành 1,2 mm, tai 1,2 mm, không lông, rìa lông. Nang bầu dục, cao 2,5 mm; hạt vào 12/buồng, denden.

Đồng nai, Sôngbé, Lựctinh; XI-VI, 11-6.

- Herb to 1 m high; glomerules; capsules; seeds 12 by loge.

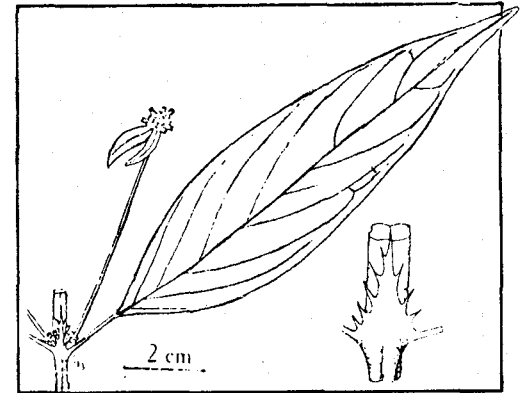

8164 - *Hedyotis grandis* (Pit.) Phạm hoàng, n. comb. (*Oldenlandia grandis* Pit., Fl. Gén. Indoch., III: 128, 1922). Andien to.

Cỏ cao 2-2?, không lông; nhánh có 4 cạnh tròn. Lá có phiến to, tròn dài đến thon, mỏng, gân-phụ 5-7 cặp; lábe hình tamgiác cao, có 4-6 rìa, đặc sắc. Chùm ở ngọn và nách lá gần ngọn, có cong hay không; *hoa lam lam*; vành có ống 1 mm, đầy lông trắng mặt trong, tai 1,5 mm. Nang 2 x 1,5 mm, mang ládài, nổ cắtvách; hạt đen, nhỏ, nhiều.

Quảng trị, Huế, Côngtum; II-IV, 11. Trị nhức đầu, đau baotủ, kết.

- Glabrous herb; flowers blueish, in capitules.

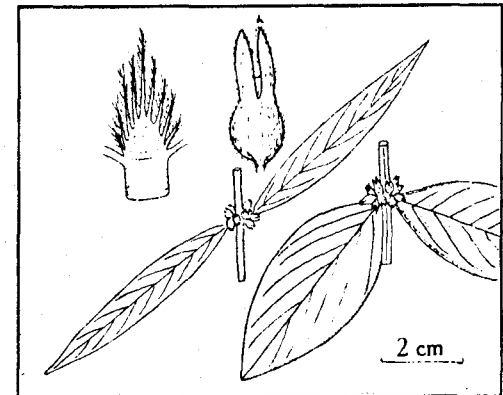

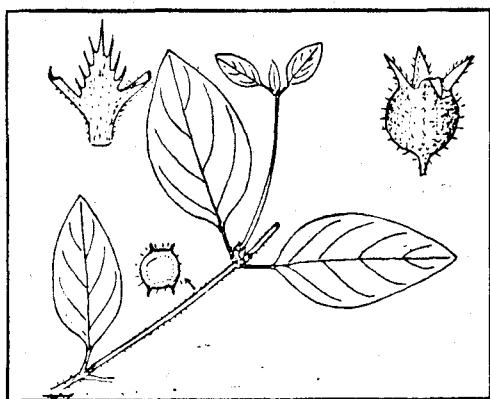
8165 - *Hedyotis hispida* Retz. Andien phún.

Cỏ *dadạng*; nhánh vuông, *nhám* vì có lông ngắn, cứng *mọc xu*. Lá có phiến thon, to 5-6 x 1,3-1,5 cm, bìa uốn xuống, gân-phụ 3-4 cặp, cứng; lábe là 5-7 răng cao, cứng, dài. Chùm ở nách lá; đài có lông, răng cao 2 mm, nhọn; vành cao 2,5 mm, không lông, tai 2 mm. Nang cao 2,5 mm, trong đài có lông; hạt nhiều, nâu đen.

BTN đến núi Cẩm (Châu đốc); V-XII, 5-12. Chứa alcaloid; kháng sinh.

- Stem rough, with retrorse hairs; corolla glabrous (*Oldenlandia hispida* Benth., *H. verticillata* (L.) Lam., *Borriera verticillata* (L.) Mey.).

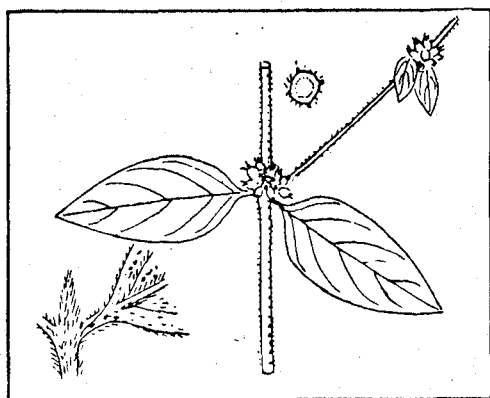

8166 - *Hedyotis havilandii* King. Andien Haviland.

Cỏ trườn, dài 40 cm; lông dài có lông phún, mịn, có 4 cánh thấp. Lá có phiến xoan, to 4,5 x 2,5 cm, có lông nhiều ở mặt dưới, gân-phụ 5 cặp; cuống dài 6-8 mm, lábe có 9-10 rìa cao, có lông. Chùm ở nách lá; đài có lông, tai hẹp; vành có ống 2 mm, có lông thưa, tai 1,2 mm, có lông mặt ngoài. Nang tròn, to 2 mm, tròn trong đài; hạt nhiều, đen.

Quảng ninh.

- Sarmentous; limb tomentose beneath; fruits globulous, 2 mm.

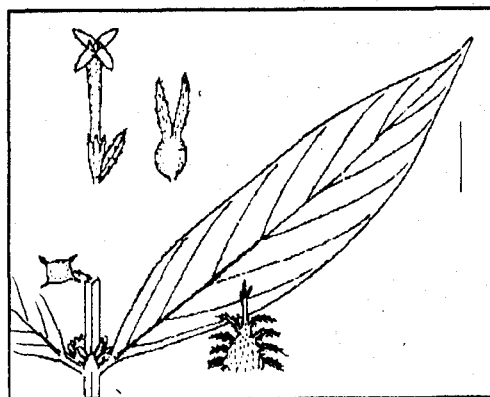

8167 - *Hedyotis hirsutula* (L. f.) Spreng. Andien phún

Cỏ bò, đầy lông phún ở phần non; thân tròn hay có 4 cạnh tà. Lá có phiến xoan thon, to 2,5-4 x 2 cm, có lông phún hai mặt; cuống 4 mm, lábe tamgiác, đầy lông. Chùm to 1-1,5 cm; hoa trắng, dài, không lông, cao 2,5 mm. Nang tròn, to 2 x 3 mm, mảnh 2; hạt đen, to 0,6 mm.

Công tum; 12.

- Prostrate, hirsute herb; flowers white.

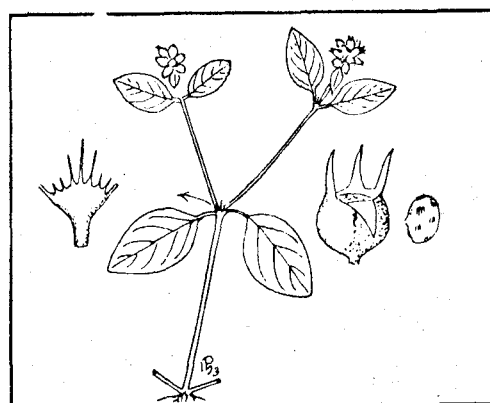

8168 - *Hedyotis leptoneura* (Pit.) Phamhoàng. Andien gân-mảnh.

Cỏ có thân to, có 4 cánh thấp và rãnh dọc, không lông. Lá có phiến tròn dài thon, to 10-13 x 3,5 cm, không lông, gân-phụ 6-7 cặp, mảnh; cuống đẹp, dài 5 mm, lábe cao 1 cm, có tua và rìa lông. Chùm; đài 3 mm, tai cao 1,5 mm; vành có ống 5 mm, tai 1,5 mm; tiểuhụy 4, gắn ở cổ vành, chỉ 1 mm. Nang tròn to 2 mm; hạt 6-8/buồng, đen.

Hòn bà, 1.000-1.500 m; VIII, 8

- Stem 4-winged; leaves glabrous, stipules lacinate ciliated (*Oldenlandia leptoneura* Pit.).

8169 - *Hedyotis lindleyana* Hook. ex H. & Arn.. Andien Lindley.

Cỏ cao 30-40 cm, cứng. Lá có phiến xoan, nhỏ, to vào 2 x 1,6 cm, đen mặt trên, nâu mặt dưới, có lông ở gân (4 cặp) 2 mặt; cuống 5-7 mm, lábe có 5-7 răng to, cao 4 mm. Chùm ở ngọn nhánh. Nang 2 mảnh, bì mỏng; hạt 2, to, đen.

Dựa suối; Công tum; 11.

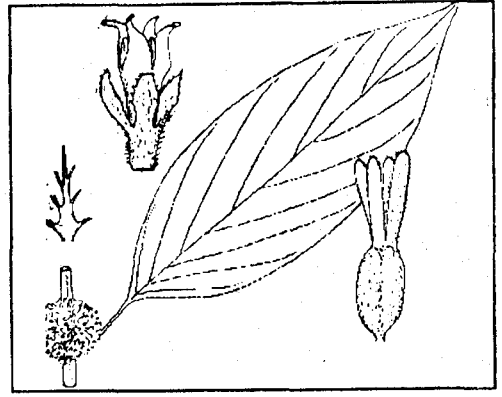
- Herb 40 cm; leaves 2 x 1.6 cm, black on dry; terminal glomerules; capsules 2-seeded.

8170 - *Hedyotis macrosepala* (Pit.) Phamhoang.

Cỏ không lông; thân có 4 cạnh tròn hay cánh thấp. Lá có phiến xoan hay tròn dài, dài 8-15 cm, dày, gân rất mạnh; cuống dài, lá bẹ tamgiác, cao 1 cm, có 3-4 răng hẹp. Chùm to ở nách, dày; hoa 4-phân; đài có lông; vành có ống dài 1,5 mm. Trái 2 x 1,5 mm, trong đài có lá dài đứng cao 2 mm, có rìa lông trắng; hạt nhỏ, nhiều.

Đà Lạt, Định Quán; 4-8.

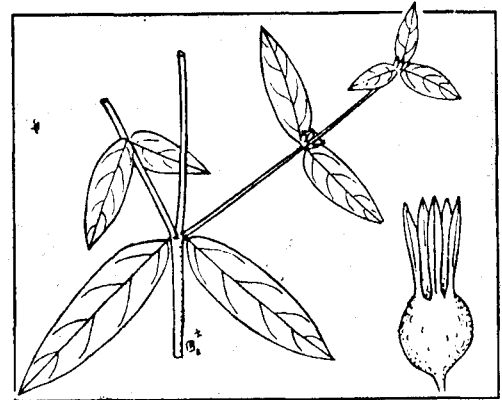
- Herb glabrous; glomerules; fruit with sepals 2 mm long (*Oldenlandia macrosepala* Pit.).

8171 - *Hedyotis nigrescens* Merr.. Andien đen.

Thân cứng, tròn hay có 4 cạnh tròn, có lông dày mịn. Lá có phiến tròn dài thon, to 3-4 x 1 cm, không lông, đen mặt trên, nâu đen mặt dưới, gân-phụ 4 cặp; cuống ngắn, 2-3 mm, lá bẹ 3-4 mm, rìa. Chùm ở nách lá, cọng gần; lá dài 4-5, cao 3 mm, thon hẹp; vành có ống 2,5 mm, tai 2 x 0, mm. Nang hình cầu, to 2 mm, không lông, lá dài còn lại cao 3 mm; hạt nhiều.

Trắng có tiểu mộc: Caolăng; V.

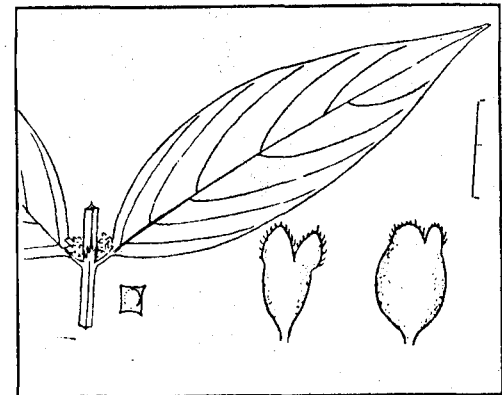
- Stem cylindrical; leaves black on dry; fruit with persistent sepals 3 mm long.

8172 - *Hedyotis philippinensis* (Spr.) Merr. ex C.B. Rob.. Andien Philippin.

Cỏ có thân có 4 cạnh bẹt. Lá có phiến bầu dục thon, to 8-10 x 3 cm, chót nhọn, đáy tù, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 5-7 mm, lá bẹ cao, rìa và có lông. Chùm; đài có tai tròn rìa lông. Nang trong đài, xoan, cao 3-4 mm.

Phước Quốc.

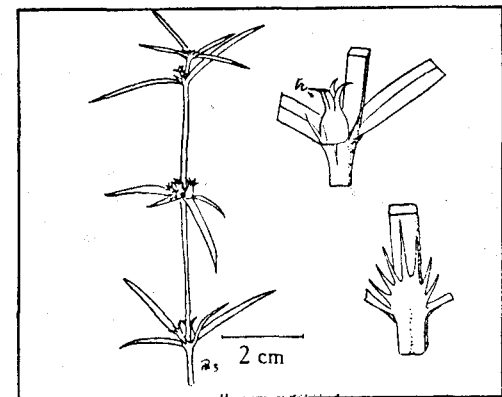
- Stem 4-angular; glomerules; capsules ovoid 3-4 mm high (*Oldenlandia harmandiana* Pierre, *O. congesta* D. Don).

8173 - *Hedyotis pinifolia* Wall. ex G. Don. Andien lá thông.

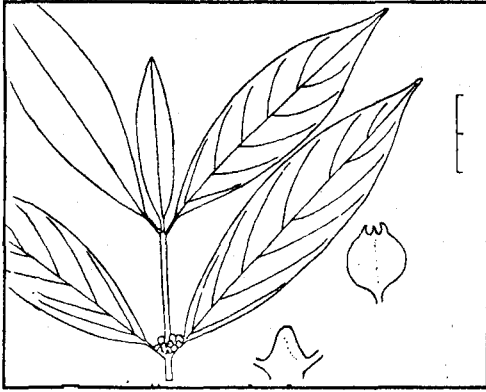
Cỏ đứng cao đến 25 cm, đứng lúc khô; cành vuông, có lông ở cạnh. Lá có phiến hẹp dài 2-4,5 cm, cứng, gân-phụ không rõ; lá bẹ chẻ làm thùy nhọn. Chùm 1-10 hoa trắng; lá dài có lông; tai vành cao 1,5 mm. Nang tự khai, to 3 x 2 mm, trong đài; hạt nhiều.

Đồi cát dứa biển: từ Huế vào N; I-XII.

- Erect to 25 cm; limb narrow; flowers white.

8174 - *Oldenlandia subtilior* Wernh.

Cỏ thanh mảnh, cao 20-30 cm; thân mảnh, có lông dài, có lông mịn màu bạc, có rãnh. Lá dài 2 cm, không lông; lá bẹ hẹp, cao 3 mm. Hoa ở nách lá, 4-phân, trên cọng mảnh, dài 1-1,8 cm; đài không lông, có răng tamgiác nhọn, cao 2 mm; vành hường, hình chuông hẹp, cao 3-4 mm; noãn sào cao 1 mm. Liên khảm.

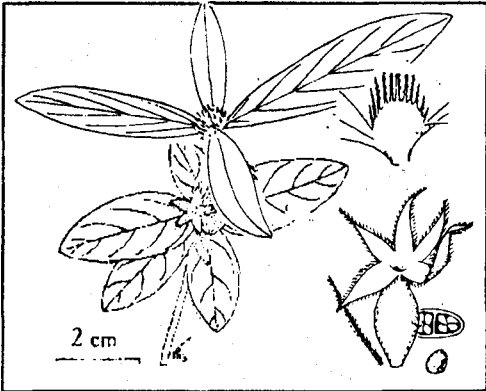

8175 - *Hedyotis quocensis* Pierre ex Pit.. Andien Phú quốc.

Cỏ bò có thân dài hơn 40 cm, không lông. Lá có phiến thon dài, to 8-11 x 3-4,5 cm, dày, gân-phụ 5-6 cặp, nâu lợt lúc khô; cuống dài 6-8 mm, đen, lábe tamgiác tầ. Chùm ở nách lá; hoa có cọng ngắn; đài có tai xoan, cao 1 mm; vành có ống cao 1,5 mm, có lông ở trong, tai 0,7 mm; tiểuhụy có chỉ dài 0,5 mm. Nang hình cầu, to 1,5 mm, trong đài còn lại với 4 răng; hạt 6-10/buồng, đen.

Phú quốc.

- Prostrate herb; contracted cymes; fruit globulous.

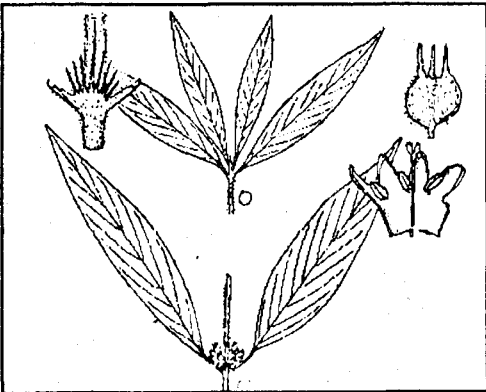

8176 - *Hedyotis merguensis* Hook. f.. Rầm núi.

Cỏ bò, có rễ ở mắt; thân có lông sát dày, tròn lúc lớn. Lá có phiến tròn dài hay bầu dục, dài 2-7 cm, có lông mặt dưới, gân-phụ 5-7 cặp, khó nhận; lábe đăcsắc ở do vào 10 lônggai dài đến 1 cm. Chùm ở chót thân; hoa to, cao 10-13 mm, trắng, 4-5-phân. Nang 3 mm, không tự khai; hạt vào 20.

Vườn: Quảng trị, núi Dinh, Hunglộc; x

- Prostrate; leaves pubescent beneath; flowers white; capsules indehiscent (*H. coronaria* Craib, *H. connata* Wall. ex Hook. f., *O. coronata* Williams).

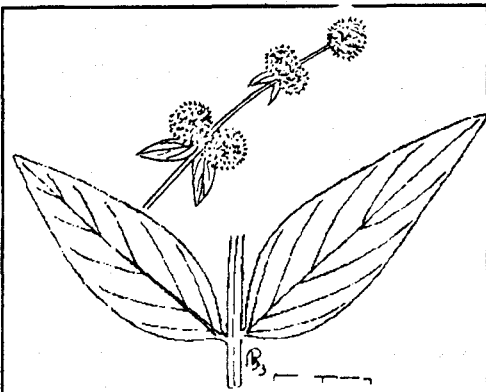

8177 - *Hedyotis microcephala* Pierre ex Pit.. Andien đầu-nhỏ.

Cỏ khá to, cao 50-70 cm; cành non vuông, nhánh già tròn, có lông mịn. Lá có phiến thon hẹp, to 5-8 x 1-1,5 cm, gân xéo, 8 cặp; lábe là 7-9 tơ cao 4 mm, có lông. Chụm dày; vành không lông 2 mặt, ống 1 mm, tai 1 mm, bia cong vào trong; tiểuhụy 4. Nang to 1,5 mm, có lông, lắ dài hẹp, có 1 mm; hạt 3-4, đen.

Côngtum, Phú quốc; X, 11.

- Herb 70 cm; limb lanceolate; glomerules; capsules 1.5 mm large.

8178 - *Hedyotis mouretii* Pit.. Andien Mouret.

Cỏ to; thân có 4 cạnh tròn và rãnh. Lá có phiến thon, to 7 x 2,2 cm, màu vàng nghệ lúc khô, gân lõm mặt trên, mặt dưới nâu, gân-phụ 4-6 cặp; cuống đẹp, ngắn, lábe 3-4 mm, có 2-3 thùy nhọn. Chùm tròn ở chót nhánh tutừ không lá. Trái tròn, trong dài, to 3 mm, có lông; hạt 1 mỗi buồng, dài 0,7 mm, đen.

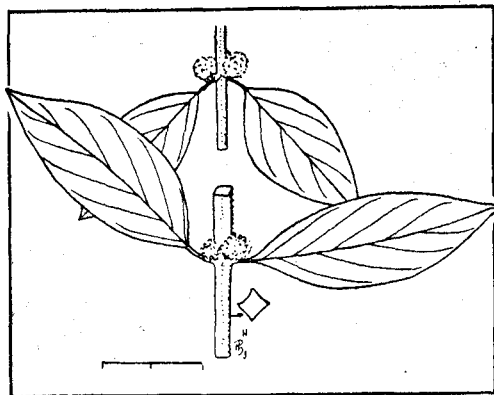
Limb dark yellow on dry; glomerules; capsules 3 mm large; seeds 2.

8179 - *Hedyotis multiglomerulata* (Pit.) Phamhoang. Andien nhiều-chùm.

Cỏ cứng, cao đến 0,8 m; cành có 4 cạnh nhọn như cánh. Lá có phiến thon, to 2,7-7 x 1-2,5 cm, từ từ nhỏ lên trên, gân-phụ 4-5 cặp, bìa uốn xuống, mặt trên có lông thưa nằm, mặt dưới không lông; cuống 3 mm, lábe là 5 lônggai cao 5 mm. Chùm to 1 cm; hoa trắng, nhỏ; vành có ống 1,5 mm, tai 1,5 mm; tiểunhụy có chỉ dài 1 mm. Nang 1 mm; hạt 6-10/buồng, đen.

Đất hoang: Hànamninh, Dran, Bảolộc

- Herb to 0.8 m; limb glabrous beneath; flowers white; capsules 1 mm large (*Oldenlandia multiglomerulata* Pit., *H. uncinella* Drake).

8180 - *Hedyotis ovata* Thunb. ex Hook. f. Andien trứng.

Cỏ có thân to 4 mm, không lông. Lá có phiến thon, chót nhọn, đáy tù, mặt trên nâu lục, mặt dưới đỏ; cuống 1,5-2 cm, lábe nhọn, có rìa dài 2 bên. Chùm tròn, to 2 cm, trên cộng 2-6 cm, có 2-4 láhoa nhỏ; lá dài dài hơn ống vành; vành có ống có lông, tai 4, dài 1,5 mm; baophấn trắng, dài 1,5 mm. Nang không lông, nở làm 2, rồi 4 mảnh; mỗi buồng 5 hạt đen, to 0,8 mm.

Núi Ngọc-Pan.

- Glomerules 2 cm large; sepals long; corolla lobes pubescent.

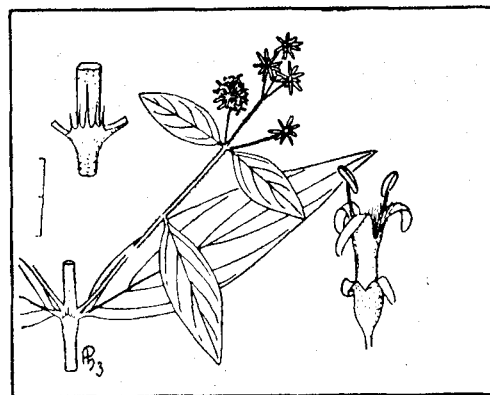

8181 - *Hedyotis pilulifera* Pit.. Andien nón.

Cỏ leo; cành to 4 mm, tròn, lúc non có lông mịn. Lá có phiến thon, to 2-4 x 1-1,5 cm, nhọn, đáy tù, có lông mịn, gân-phụ 3-4 cặp; cuống ngắn, lábe do 5-6 lônggai. Hoadầu trên cộng, ở chót nhánh; đài có tai tròn dài, có lông mịn; vành có ống dài, có lông dày dài ở cổ; tiểunhụy có chỉ dài 1,5 mm. Nang 2 x 1,5 mm; hạt nhiều mỗi buồng, đen.

Bắcthái, Nghệtinh, Lâmđồng; V, 5.

- Climbing herb; limb pubescent; corolla long hairy inside.

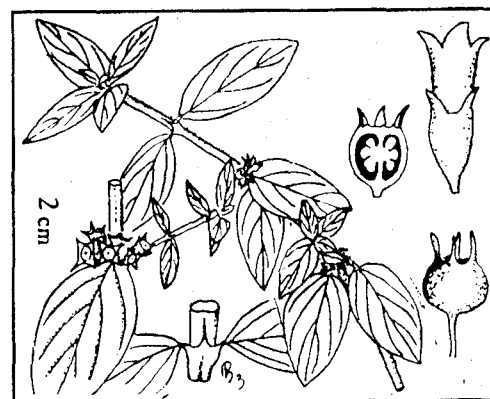

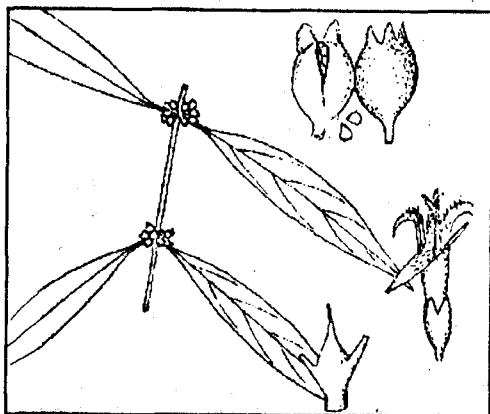
8182 - *Hedyotis pressa* Pierre ex Pit.. Andien sát.

Cỏ daniên bò, có ít rễ ở mặt; thân có 4 cạnh tròn, có lông theo 2 hàng. Lá có phiến xoan, nhọnhay tù hai đầu, gân-phụ 3 cặp rời ở mặt dưới; cuống ngắn hay vắng; lábe nhọn. Chùm dày ở nách; hoa trắng 4-phân; vành 4 tai nhọn, ống có lông ở cổ. Bểquả tròn, to 1,5 mm.

B đến Huế; V.

- Perennial prostrate herb; flowers white; fruits indehiscent.

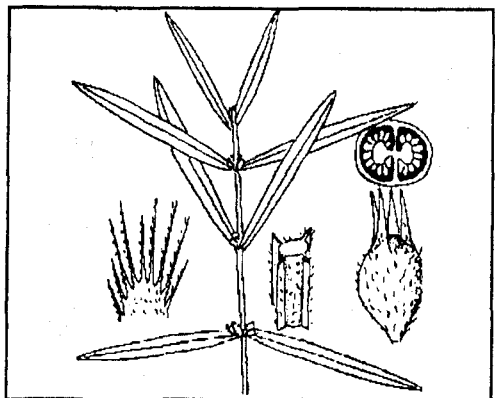

8183 - *Hedyotis symplociformis* (Pit.) Phamhoang. Andien dung.

Bụi đứng cao 0,6 m; thân xanhxanh lúc khô, có rãnh. Lá có phiến thon dài 8-10 cm, không lông, gân-phụ 4 cặp, rất mảnh; cuống dài 3-5 mm, lábe nhọn, cao 8 mm. Chùm ở nách lá; ládài tamgiác, cao 1 mm, có rìa lông; vành có ống 2-2,5 mm, tai 4, có lông ở 1/2 dưới trong; tiểunhụy 4, baophấn 1 mm. Nang có 6 cạnh, có ládài còn lại chụm ở trên; vách mỏng, xanh; hạt đen.

Dàlat, Đồngnai.

- Bush 60 cm high; limb glabrous, lanceolate, 8-10 cm long; glomerules; corolla hairy inside (*Oldenlandia symplociformis* Pierre ex Pit.).

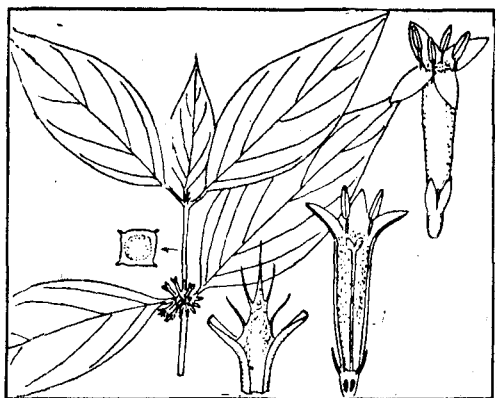

8184 - *Hedyotis tenelliflora* Bl. Andien hoa-nhỏ.

Cỏ bờ rời đứng, cao 20-30 cm; cành non có 4 cánh, có lông trắng. Lá có phiến hẹp dài, to 4-5 x 0,8 cm, có lông trắng, nhám, gân-phụ không rõ, bia uốn xuống; lábe có 7-8 rìa có lông. Hoa chùm 1-3 ở nách lá, không cọng; ládài 4, cao 2 mm; vành có ống cao 1,4 mm, tai cao 1,5 mm; tiểunhụy 4. Nang to 3 mm, có đài còn lại, cao 2 mm; hạt nhỏ, nhiều, đen.

Chợbò, Bìnhtrịthiên, Hàtiên.

- Stem 4-winged; stipules laciniate; flowers axillary, 1-3.

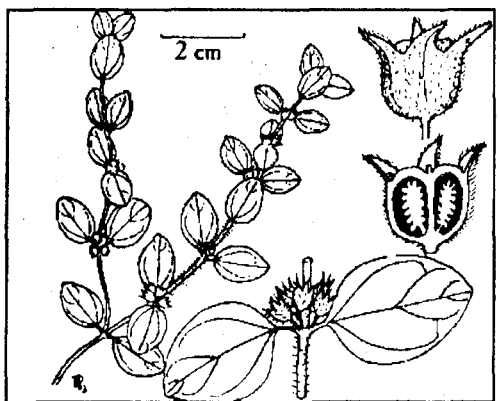

8185 - *Hedyotis tonkinensis* (Pit.) Phamhoang Andien Bắcbộ.

Cỏ có lông dài 1,5-2 cm, có 4 cánh cao tròn. Lá có phiến thon, to, lúc khô ửng lam, mặt trên không lông, mặt dưới có lông mịn, gân-phụ 5 cặp, xéo, mặt dưới có lông mịn; cuống 1 cm, lábe cao 6 mm, có 5 rìa dài. Chùm; hoa cao 6 mm; nõansào cao 1 mm, ládài 1 mm; vành có ống cao 5 mm, có lông mặt trong, tai 1 mm; chỉ tiểunhụy 0,5 mm. Nang; hạt nhiều/buồng, đen.

B.

- Limb blue tint on dry; glomerules; corolla 6 mm long; capsules (*Oldenlandia tonkinensis* Pit.).

8186 - *Hedyotis trinervia* (Retz.) Roem. & Schult. Andien ba-gân.

Cỏ nằm; nhánh nhiều, mảnh, dài 10-25 cm; phần non, hoa và trái có lông trắng dài. Lá có phiến xoan tròn, dài 5-10 mm, gân-phụ 1-2 cặp; lábe 1 mm, chẻ hai ở đầu. Hoa côđộc; cọng 1 mm; đài có 4 răng cao 0,5 mm; vành có ống ngắn, cao 0,5 mm; nõansào có đỉnhphôi lồi cao. Nang cao 1,5 mm; hạt nhiều, nhỏ, đen.

Dựa lộ: BTN.

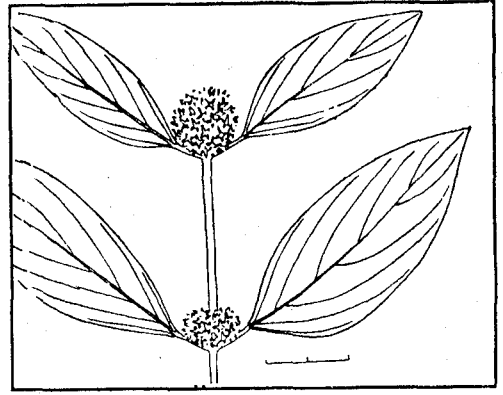
- Prostrate herb, long up 25 cm, white hirsute; capsules 1.5 mm.

8187 - *Hedyotis uncinella* Hook. f. & Arn.. var. *mekongensis* Pierre ex Pit.. Andien Cùulong.

Cỏ đaniên nhờ rễ to, thân cứng, cao đến 0,7 m, có 4 cạnh. Lá có phiến bầu dục, to 3-7 x 1,3 cm, gân-phụ xéo, 4-6 cặp; cuống đến 1,5 cm, labe 2-4 mm, có lông. Chùm tròn, to 1-2 cm; láhoa dày lông; ládài 2 mm; *vành trắng*, ống 1 mm, tai 1,5 mm; tiểunhụy không chỉ. Nang cao 2,5 mm; hạt 7-12/buồng, đen.

Hảiphong, Hànamninh, Huế, Sài Gòn; IV-IX, 4-11. Trị bệnh da.

- Perennial herb with developed root; flowers white; capsules 2.5 mm.

8188 - *Hedyotis bracteata* Hook.

8189 - *Hedyotis equisetiformis* Wernh.

Cỏ mảnh, nhỏ, cao 20-30 cm; thân không lông, có rãnh dọc. Lá không cuống, thon rất hẹp, đo 5-6 x 0,5-0,8 cm, không lông; labe thành như chén. Hoa nhỏ, đóm thành tután tamphân mang tán ít hoa; hoa không đến 2 mm, cọng mảnh; đài với thùy thon, tã; vành 5 tai, *trắng tím*.

8190 - *Hedyotis pruinosa* W. & Arn.

Tiểumộc. Lá có phiến xoan thon hay thon nhọn, vàng lúc khô, gân-phụ ít, không lông; cuống 6-12 mm, labe rìa. Tután chài, pruinose; đài có răng ngắn; miệng vành có lông. Nang xoan ngược đến tròn; hạt nhiều.

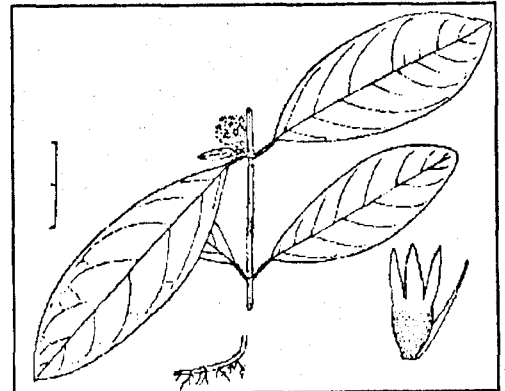
(*H. corymbosa* Wall., Cat. 6202)

8191 - *Mouretia tonkinensis* Pit.. Mua-rê Bắc bộ.

Cỏ nằm có rễ ở mặt, rồi đứng cao 20-30 cm; thân có lông dày, hung nâu như cuống. Lá có phiến hơi không bằng nhau mỗi cặp, bầu dục, to 8 x 3 cm, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 6-7 mm, labe cao 3,5 mm. Hoadầu có cọng ngắn; hoa không cọng, láhoa dài 1,5 mm, tiêndiệp nhỏ; đài có ống 1 mm, tai 2,5 mm, bìa có răng; *vành trắng*, ống ngắn, tai 5, cao; tiểunhụy 5. *Hapquả* tròn tím, to 1 mm; hạt nhỏ, nhiều.

B.

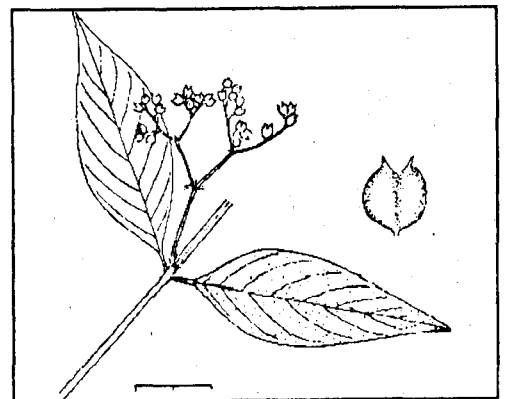
- Ascending herb; capitules almost sessile; pyxis.

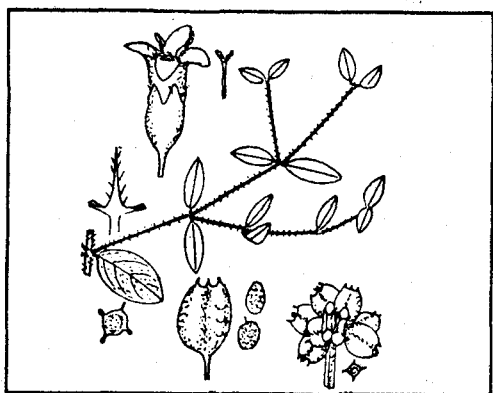

8192 - *Neanotis ingrata* (Hook. f.) W. H. Lewis. Thượngnhĩ lép.

Cỏ; thân có lông dài đến 15 cm, có rãnh. Lá có phiến thon, to 7 x 2,5 cm, chót nhọn, đáy tùu hẹp trên cuống, có lông thưa, gân-phụ 6 cặp; cuống 3-5 mm, labe có tơ dài đến 1 cm, có lông. Tután lưỡngphân ở nách lá; đài có 4 răng nhỏ; vành có 4 tai; tiểunhụy gắn ở cổ vành; noãn sào 2 buồng ít noãn. Nang hai-hòn, trong dài; hạt ít.

- Internodes 15 cm long; flowers 4-merous; capsules few-seeded (*Anotis ingrata* (Wall. ex Hook. f.).

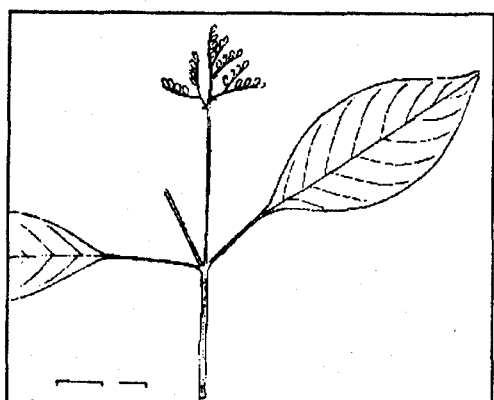

8193 - *Neanotis wightiana* (Hook. f.) W.H. Lewis. Thuởngnhĩ Wight.

Cỏ nhỏ, bò rồi đứng cao 10-20 cm, có rễ sáivi; thân có cánh thấp, có lông thưa, quăn. Lá có phiến xoan, dài 1-2 cm, có lông, gân-phụ 4 cặp; cuống ngắn, lábe 1-3 mm. Chùm; dài 3-4 tai dài 1 mm; vành có ống 1 mm; tiểuhụy có chỉ ngắn; noãn sào 2-4 buồng, noãn 1-2, treo ở mỗi buồng. Nang dẹp, có lổ dài, nở làm 2 phần 2 hạt đen, rổ, to 1 mm.

Dựa đường: Côngtum. Dilinh, Đàlat; XI, 11.

- Prostrate pubescent herb; valves 2-seeded (*Anotis wightiana* Wall. ex Hook.f.)

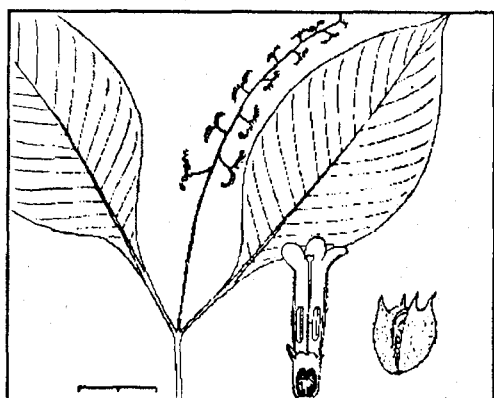

8194 - *Spiradiclis caespitosa* Bl. Luốngluân bụi.

Cỏ cao đến 30 cm, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 6 x 2,5 cm, nhọn 2 đầu, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 2 cm, lábe nhỏ. Pháthoa mang *tútán* *bò-cap*, trên cộng dài 5 cm; hoa nhỏ; cánh hoa không có sọc.

Trên vùng vôi: vịnh Hạlong; XI.

- Herb to 30 cm high; panicle bearing scorpioid cymes.

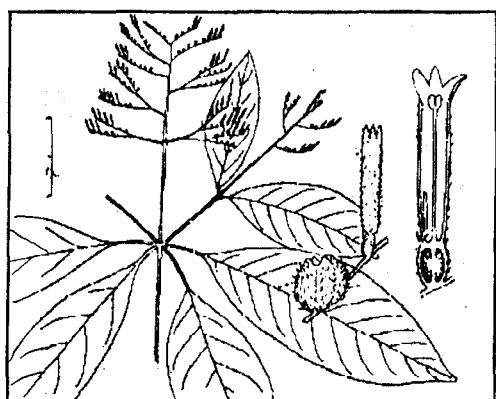

8195 - *Spiradiclis leptobotrya* (Drake) Pit. Luốngluân đuôi-hep.

Cỏ daniên, cao 40 cm; thân mảnh, không hay có lông mịn. Lá có phiến bầu dục, to 8-10 x 3-4,5 cm, đáy tù hẹp trên cuống, gân-phụ 10-15 cặp, mỏng, không lông; cuống 2 cm, lábe nhọn, cao 4-5 mm. Chùm ở ngọn, với nhánh nhỏ, mang 2 *tútán* *bò-cap* nhỏ; dài có răng nhỏ; vành có lông, tai 5; tiểuhụy 5, gắn ở gần đáy ống; noãn sào 1 buồng 1-noãn. Nang nở thành 2 mảnh.

Trên vùng vôi: Sapa, Hànamninh (Chợbò); VIII, 8.

- Perennial 40 cm high herb; limb glabrous; scorpioid cymes by 2 (*Ophiorrhiza leptobotrya* Drake).

8196 - *Spiradiclis leptobotrya* var. *longiflora* Merr. Luốngluân hoa-dài.

Cỏ cao 25 cm; thân không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 8 x 3 cm, mỏng, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân-phụ (7-10 cặp); cuống 1-1,5 cm. Pháthoa ở ngọn, với nhánh mang 2 *tútán* *bò-cap* dài 3-4 cm, ngang; hoa nhỏ; dài và noãn sào có lông mịn; vành dài 6-7 mm có ống có lông; tiểuhụy gắn gần đáy vành; noãn sào 2 buồng n-noãn. Nang hình cầu.

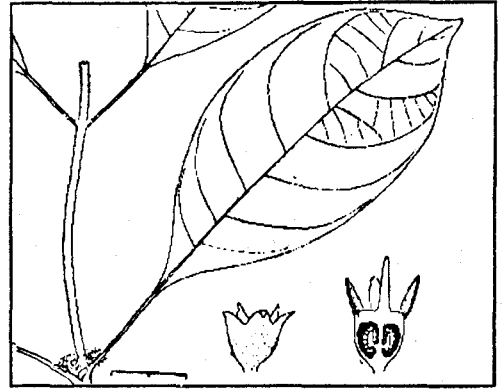
Rừng thưa: Hasonbinh (Mườngthon); VIII.

- Herb 25 cm high; scorpioid cymes 1 cm long; corolla tube 6 mm long; globulous capsules.

8197 - *Notodontia balansae* Pit.. Ngũnha Balansa.

Cỏ bò có rễ bất định, rời đứng, không nhánh; lông dài, có lông mịn. Lá có phiến bầu dục, to 9-15 x 3-7 cm, đáy tù từ hẹp trên cuống, mỏng, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 1-2 cm, lábe cao 4-6 mm. Tụ tán bò-cáp ngắn ở nách lá, trên công 0-5-10 mm; hoa nhỏ; đài có ống 1,5 mm, tai 5, dài 1,5 mm; vành có ống dài 4 mm, tai 1,2 mm, có sóng ở phần trên; tiểu nhụy 5, gắn vào giữa ống vành, chỉ dài bằng ba phần. Trái không tự khai, 2 buồng; hạt nhiều, có cánh.

Bavi 700 m, Lăng Cốc.

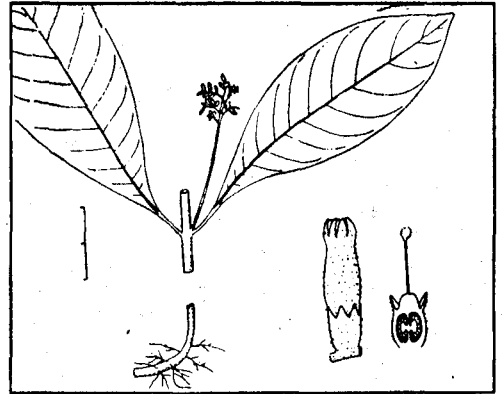

- Ascending unramified herb; limb membranous; contracted scorpioid cymes; seeds winged.

8198 - *Notodontia micrantha* (Drake) Pit.. Ngũnha hoa-nhỏ.

Cỏ bò rời đứng, cao đến 35 cm; thân có lông mịn. Lá có phiến bầu dục, to 5-11 x 1,5-3,5 cm, chót tẻ, đáy nhọn, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 1-3,5 cm, lábe ngắn. Chùm ở nách và ngọn, mang tụ tán bò-cáp dài vào 1 cm; hoa nhỏ, trắng; vành có ống dài 2,5 mm, tai 0,7 mm; tiểu nhụy 5, gắn giữa ống vành, không chỉ. Trái hơi mập, to 1,5 mm; buồng 2, chứa hơn 20 hạt nhỏ, có cánh.

Bavi.

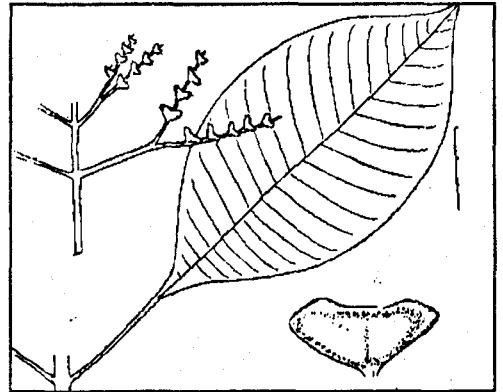

- Ascending herb; cymes 1 cm long; corolla 2.5 mm; fruits 1.5 mm; seeds winged (*Ophiorrhiza micrantha* Drake).

8199 - *Ophiorrhiza amplifolia* Drake. Xắcăn lá-rộng.

Bụi đứng. Lá có phiến bầu dục, to 20-24 x 6-9 cm, đáy tù từ hẹp trên cuống, gân-phụ 16-18 cặp, không lông; cuống có lông, dài 3-5 cm. Tụ tán có lông; lá hoa và tiêndiệp hẹp, không rụng; dài có răng hẹp, nhọn; vành hình quạt, tai nhọn. Nang có lông, rộng 8 mm, cao 2,5 mm, cộng ngắn; hạt to 0,5 mm, nâu đỏ.

Vùng có voi: Yên Lãng; I, 1.

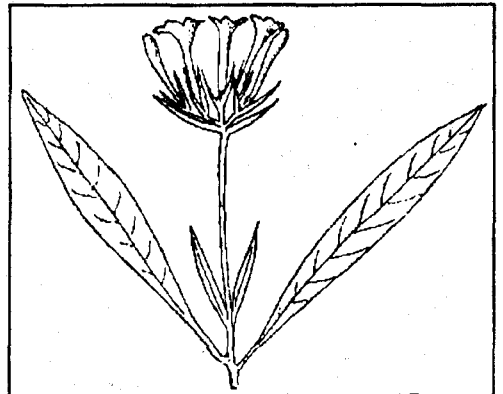

- Bush; limb glabrous to 24 cm long; capsules 8 mm wide; seeds brown red.

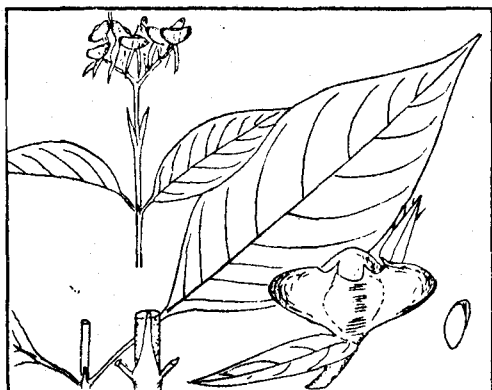
8200 - *Ophiorrhiza annamica* Pit.. Xắcăn Trung bộ.

Cỏ cao 20-40 cm; thân thường không nhánh, đáy cứng, theo lá lồi, khít. Lá có phiến thon hẹp, dài 5-12 cm; lábe tam giác, cao 1 mm. Tụ tán dày, ngắn; lá hoa và tiêndiệp 6-8 mm; hoa trắng; vành có ống 13 mm, tai 4 mm; tiểu nhụy 5. Nang rộng hơn cao.

Thùathien (Lăng Cốc) (hình theo Pitard).

- Herb 20-40 cm; limb narrow lanceolate; corolla white, tube 13 mm, lobes 4 mm.

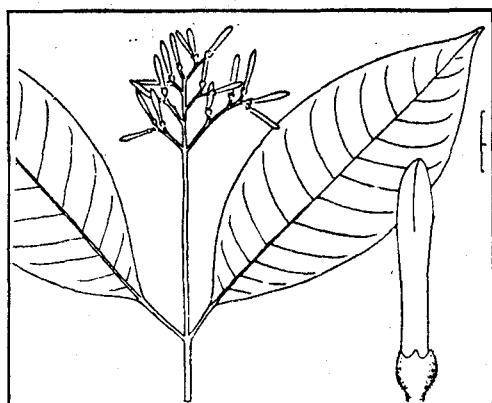

8201 - Ophiorrhiza baviensis Drake. Xàcăn Bavi.

Cỏ. Lá có phiến bầu dục, to 10-11 x 4-4,5 cm, đầu thon, đáy nhọn, *mỏng*, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân; cuống 2-3 cm, lá bắc cao 3 mm. Tután dày ở ngọn; hoa có *láhoa phát triển*, cao 6 mm. Nang rộng 7 mm, không lông; hạt nâu tươi, đagiac, to 0,6 mm.

Tamđảo, Bavi, Côngtum; 3.

- Limb pubescent on nerves beneath; bracts 6 mm long; capsules 7 mm wide.

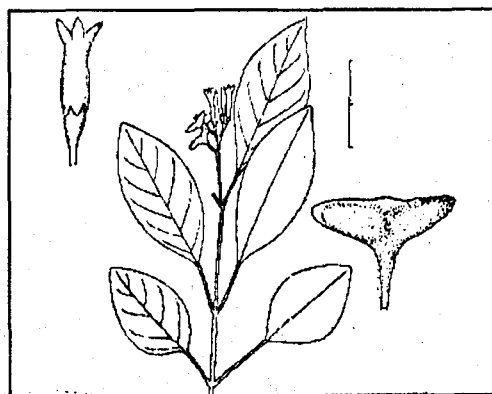

8202 - Ophiorrhiza cantoniensis Hance. Xàcăn Thượnghải.

Cỏ. Lá có phiến bầu dục, to vào 15 x 5 cm, đầu nhọnnhon, đáy tùtù hẹp trên cuống, *mỏng*, nâu lạng mặt trên, nâu mặt dưới, gân-phụ 12 cặp; cuống dài 3 cm. Pháthoa trên cọng dài 6-8 cm, ở ngọn nhánh, phần thu 5 cm, mang tután bò-cạp thưa; hoa *cao 12 mm*; đài có lông mịn; vành *trắng*, không lông.

B.

- Limb membranous; flowers white, 12 mm high.

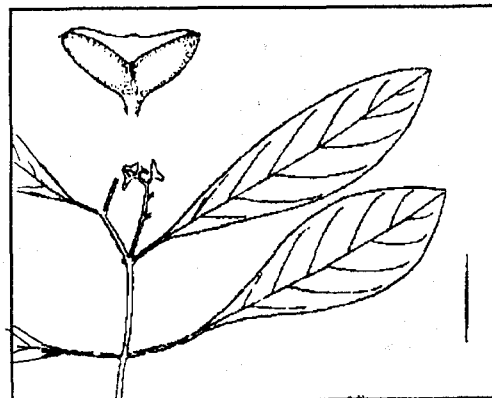

8203 - Ophiorrhiza harrisiana Heyne . Xàcăn Harris.

Cỏ cao vào 15 cm; *thân bò* có rễ sáivi, *rời đứng*, có lông quắn. Lá có phiến xoan bầu dục, to 4 x 1,5 cm, đáy tùtù hẹp trên cuống, mặt trên nâu đen, có lông rảirác, mặt dưới *trắngtrắng*, có lông, nhât là ở gân; cuống dài 13-17 mm. Tután bò-cạp ở nách lá chót hay ở ngọn; *hoa trắng, thơm*; đài 1 mm, có lông mịn; vành có ống 5-7 mm, tai 1 mm, lúc khô màu cam. Nang rộng hơn cao, lõm ở đầu, trong đài có lông mịn.

Hàcôi, Quảngninh; VI-VIII.

- Ascending herb; flowers white; corolla tube 5-7 mm long, lobes 1 mm.

8204 - Ophiorrhiza harrisiana var. *condorensis* Pit.. Xàcăn Cônson.

Cỏ cao hơn 20 cm; thân tròn, to 2 mm. Lá có *phiến xoan hay thon ngược*, to 7 x 2,5 cm, đáy tùtù hẹp, gân-phụ 5 cặp; cuống dài . Pháthoa ở nách lá chót, cao 2 cm. Trái rộng 6-7 mm, lõm khá sâu ở đầu.

Cônson.

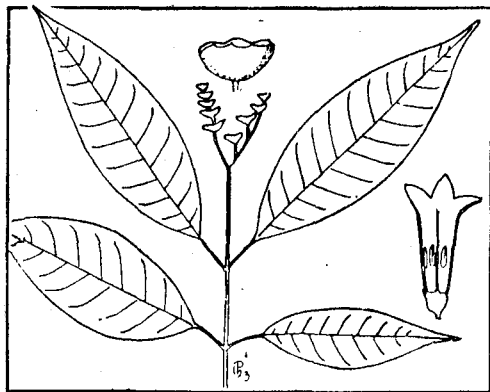
- Leaves oblanceolate.

8205 - *Ophiorrhiza japonica* Bl.. Xắcăn Nhật.

Bụi cao 40 cm, *không lông*. Lá có phiến thon, dài 4-10 cm, rộng 1,5-2,5 cm, chót nhọn dài, mỏng, gân-phụ 10-12 cặp, hơi xéo; cuống dài 1,2 cm, lábe nhỏ, mau rưng. Chùm mang ít tután bò-cạp dài 1-2 cm; láhoa cao 2-3 mm, có lông; hoa cao 1,5 cm; vành có ống dài 12 mm. Nang dẹp, rộng 8 mm, hơn cao (3-4 mm); hạt nhỏ, có cánh.

Langsơn, Bạch mã. Mặt dưới của lá có khi hồng. Dùng như pulmonary oilment.

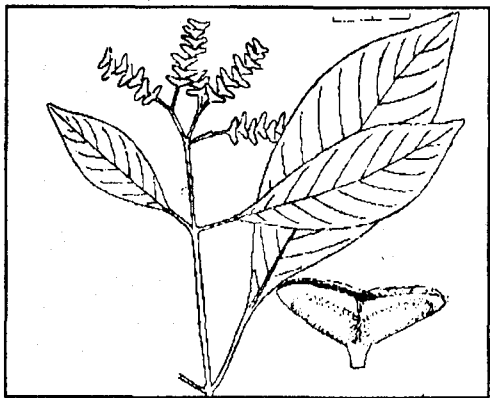
- Herb 40 cm, glabrous; limb lanceolate, acute; cymes 2,1-2 cm long.

8206 - *Ophiorrhiza mungos* L.. Xắcăn đậu; Mongoose Plant.

Cỏ mảnh, cao 10-50 cm, thân có *lông sát, quăn*. Lá không bằng nhau từng cặp; phiến bầu dục thon, to 5-13 x 2-6 cm, đáy tù từ hẹp trên cuống, gân-phụ 10-15 cặp, mỏng, không lông; cuống 1-3 cm, lábe 4-5 mm. Pháthoa mang 3-5 tután bò-cạp; *hoa trắng*; đài cao 2,5 mm; vành cao 7-8 mm, không lông; tiểuhụy gần ở phần dưới của ống vành. Nang rộng 8 mm, cao 2-3 mm, nở dọc theo bia trên; hạt nhiều, to 0,3 mm.

Rừng vào 400 m: Đồngnai. Đắng, bổ, trị rắn cắn; chứa b-sitosterol chống ungthư.

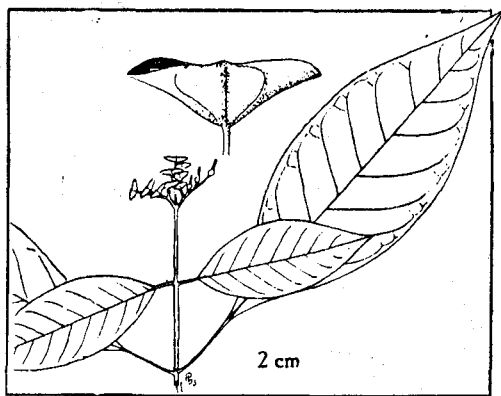
- Stem appressed pubescent; flowers white, 7-8 mm long; fruits 8 mm large.

8207 - *Ophiorrhiza sanguinea* Bl.. Xắcăn máu.

Tiểumộc cao 20-40 cm; cành non dẹp. Lá có phiến mỏng, *hồng hồng mặt dưới*, gân-phụ 8-9 cặp, đầu nhọn, đáy tù từ hẹp trên cuống; cuống mảnh, dài 1-2,5 cm, lábe có 2 mũi. Pháthoa ở ngọn, trên cọng 1-3 cm, mang hoa theo tután bò-cạp; hoa cao 8 mm. Trái hình trái Ấu, rộng 8 mm, màu *ứng đỏ*, nở bằng hai lần ở đầu.

Thùathien, Biênhòa, đến 600 m; VIII, 8.

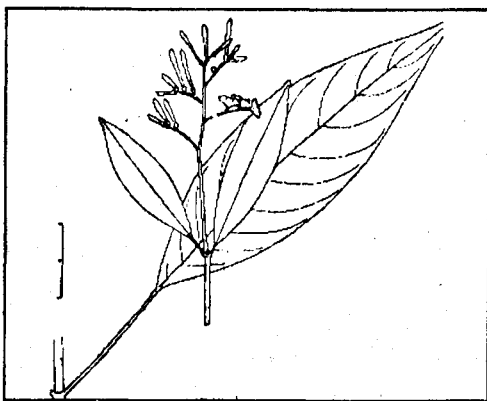
- Plant 40 cm; leaves pink beneath; flowers 8 mm long; capsules 8 mm wide.

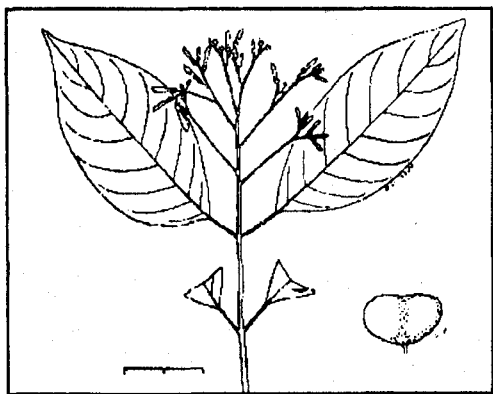
8208 - *Ophiorrhiza subrubescens* Drake. Xắcăn hoe.

Nhánh, mặt dưới lá, trục pháthoa có *lông hoe*. Lá có phiến thon, to 9-14 x 3-5 cm, đáy tù từ hẹp trên cuống, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 1-3 cm, lábe như kim, mau rưng. Pháthoa ở ngọn, mang tután 3-5 hoa; láhoa không rụng, cao 1-2 mm; vành có ống dài 5-6 mm, tai 2 mm; tiểuhụy 5-6, gần giữa ống vành. Nang rộng 5-6 mm.

Bavi; XII, 12.

- Rufous pubescence; corolla tube 5-6 mm; capsules 5-6 mm wide.

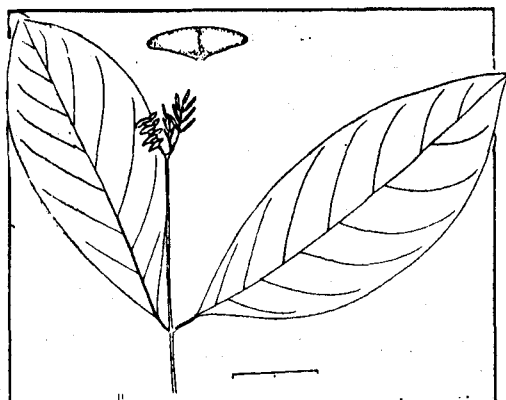

8209 - Ophiorrhiza tonkinensis Pit.. Xàcăn Bắc bộ.

Cỏ. Lá có phiến bầu dục, to 7 x 3 cm, gân-phụ 8 cặp; cuống 10-13 cm, lá bắc mau rụng. Phất hoa thưa, mang tután đuôi-mèo dài 2,5-3 cm; dài có 4 răng; vành có ống dài 5-8 mm, tai 2,5 -3 mm; tiểu nhụy 4, gắn trong ống. Nang bầu dục ngang, rộng 8,5 mm, cao 3-4 mm, dẹp dẹp; hạt nhiều, to 0,5 mm, nâu lợt.

B.

- Herb; limb elliptic; corolla tube 5-8 mm long; capsules 8.5 mm wide.

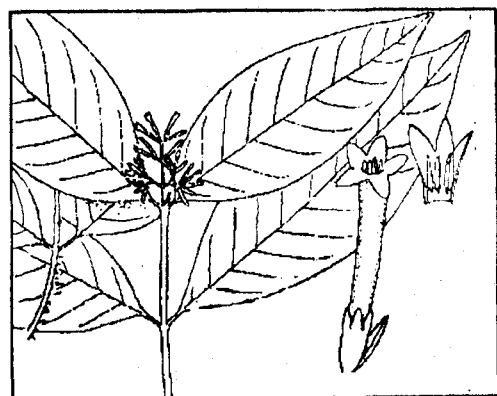

8210 - Ophiorrhiza trichocarpa Bl.. Xàcăn trái-có-lông.

Cỏ nhỏ, bò dài 30-40 cm; thân cứng có lông mịn, cành non dẹp dẹp. Lá có phiến xoan đến bầu dục, to 4-11 x 2-4,5 cm, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 1,5 cm. Phất hoa mang tután bò-cạp, không lá hoa và tiêndiệp; vành có ống cao 3-8 mm, tai 0,7 mm, có lông mịn; tiểu nhụy 5, gắn ở đáy ống. Nang có lông mịn dày, hình thoi, rộng 6-7 mm, cao 2; hạt nhỏ, nhiều, to 0,5 mm.

Núi Dinh, 400 m, Côn Sơn.

- Prostrate; bracts and prefeuilles absent; corolla 3-8 mm long; capsules 6-7 mm wide.

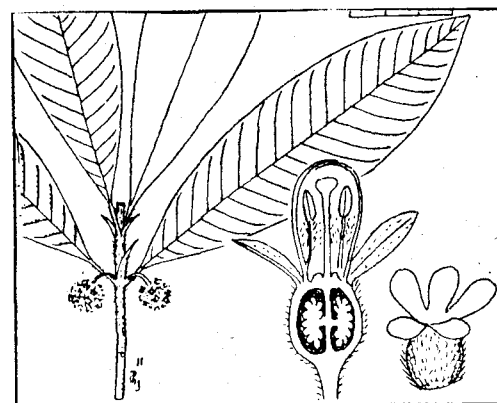

8211 - Ophiorrhiza tristis Drake. Xàcăn sậm.

Cỏ nằm rồi đứng, không lông, có rễ sai vị. Lá có phiến xoan thon, dài 8-12 cm, mỏng, không lông, gân-phụ 10-11 cặp; cuống dài 4-6 mm, lá bắc mau rụng. Chùm-tután nhỏ ở ngọn, cao 2-3 cm; hoa không lông, cao 1 cm; noãn sào cao 2 mm; lá đài cao 1 mm; bao phấn thò, gắn ở miệng vành.

Caolạng, Bavi, vào 400 m.

- Ascending; limb membranous, glabrous; flowers 1 cm high; stamens inserted on throat.

8212 - Xanthophyllum attopeuensis (Pit.) Lo Hsien-Shui. Hoàng cảnh Atôpo

Tiểu mộc nhỏ, nằm?, có lông nâu ở các cơ quan; cành non có 4 cạnh. Phiến thon ngược đến tròn dài, to 11-20 x 3-5 cm, mặt dưới có lông nâu, gân-phụ 20-24 cặp, có lông dài ở mặt dưới; cuống 2-3 cm, lá bắc cao 1,5 cm, có lông vàng. Hoá đầu to 1 cm; hoa nhỏ; dài có tai hình muỗng, dài 2,5 mm; vành có ống 2 mm, có lông ở cổ, tai 5, cao 1 mm; tiểu nhụy gần gần đáy ống vành. Trái cứng, dài, cao 2 mm; hạt nhiều, nhỏ, 0,3 mm, có phôi nhũ.

Nhatrang; II.

- Small shrub; brown pubescence; capitules 1 cm large (*Paedicalyx attopeuensis* Pierre ex Pit.).

8213 - *Xanthophytum kwangtungense* (Chun & Ho) H.-S. Lo. Hoàngcảnh Quảngđông.

Tiểu mộc cao 1 m; cành non có lông dày nâu vàng. Lá có phiến xoan trònđài, to 5-20 x 2,5-7 cm, đáy tù hay chót buồm, gân-phụ 9-16 cặp; lábe tamgiác, cao 1,2 cm. *Hoạđầu* to 1,5-2 cm; láđài hình muỗng, cao 2-4 mm; vành có ống 2,2 mm, có lông ở cổ, tai dài 1,3 mm; tiểunhụy 5, chỉ gắn trên ống vành. Trái có đài còn lại; hạt nhỏ, nhiều.

Làocai, Quảngninh.

- Shrub 1 m high; brown yellow pubescence; capitules 1,5-2 cm large (*Paedicalyx kwangtungense* Chun & How).

8214 - *Xanthophytum johannis-winkleri* Merr. Hoàngcảnh Joannis Winkler.

Cỏ thấp; chồi và lá non có lông rảirất màu sét. Phiến bầuđục đến trònđài, to 8-19 x 3,5-7 cm, gân-phụ 15-19 cặp; cuống dài 5,5 cm. Chùm-tútán nhỏ, dài hơn cuống, *thụ*; hoa nhỏ; đài và noãn sào có lông; cánhhoa có ít lông; vòi không thò ở hoa vòi ngắn. Trái không tự khai.

Nhatrang, có lẽ có ở B.

- Small herb; panicles short; fruits not dehiscent.

8215 - *Xanthophytum balansae* (Pit.) H.S. Lô. Hoàngcảnh Balansa.

Cỏ cao 30-50 cm, *đáy cứng*; thân, cuống, trục phách có lông tơ hung, dày. Lá có phiến hình muỗng, to 12-18 x 3,5-5 cm, đáy tùtù hẹp trên cuống, gân-phụ nhiều, mặt trên *xám đen*, mặt dưới *xám lợt*, gân nâu; cuống dài 1 cm, lábe nhọn, cao 1,5 cm. Chùm-tútán; hoa nhỏ. Trái to 2 mm, tròn trònđài, trong đài có 5 láđài dài 1 mm; hạt nhiều, rất nhỏ.

Quảngninh; 11.

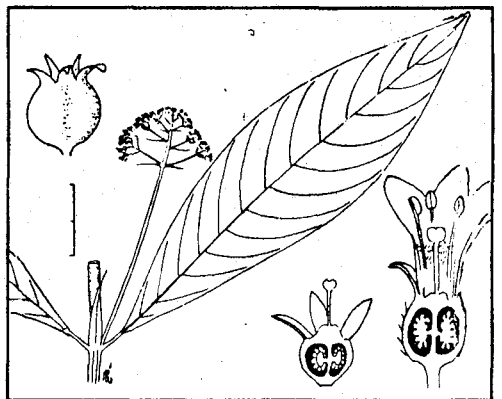
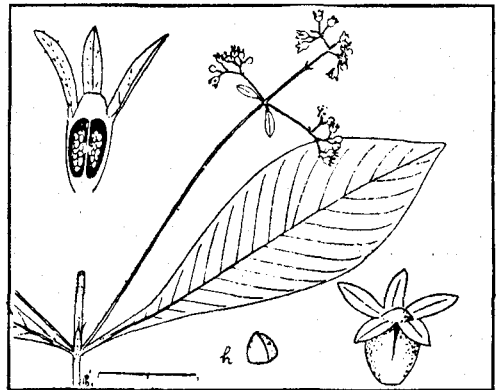
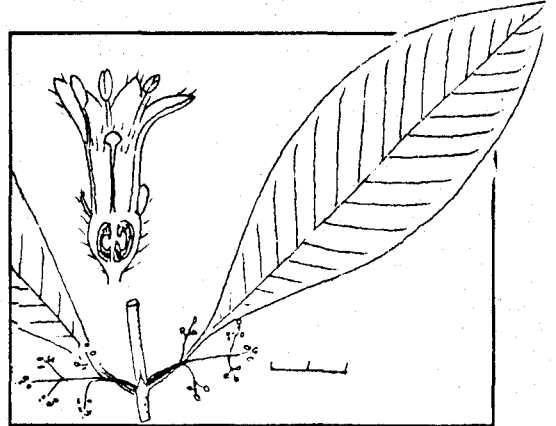
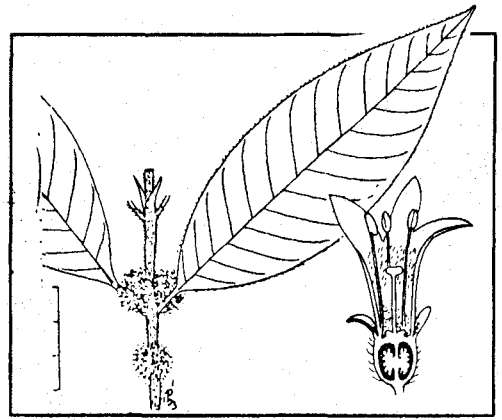
- Herb 0,5 m; silky rufous pubescence; panicles; fruits 2 mm (*Xanthophytopsis balansae* Pit.).

8216 - *Xanthophytum polyanthum* Pit. Hoàngcảnh nhiều-hoa.

Lá có phiến thon, to 20 x 5 cm, *mỏng*, *không lông*, gân-phụ 12 cặp, mặt trên nâu đậm xám, mặt dưới có gân nâu vàng; lábe nhọn, cao 2 cm. Phách ở nách lá, dài 10 cm, nhánh dài 2 cm, có lông mịn nâu; láhoa đến 1,5 cm; hoa nhỏ; láđài cao 2 mm; vành có ống cao 2 mm, tai 1,2 mm; tiểunhụy 5. Trái cao 1,5 mm, rộng 2, hai-hòn, trong đài có láđài xoan; hạt nhiều, nhỏ, denden.

Hàsonbình, Bìnhtrịthiên.

- Axillary panicles brown pubescent; fruits 1.5 x 2 mm.

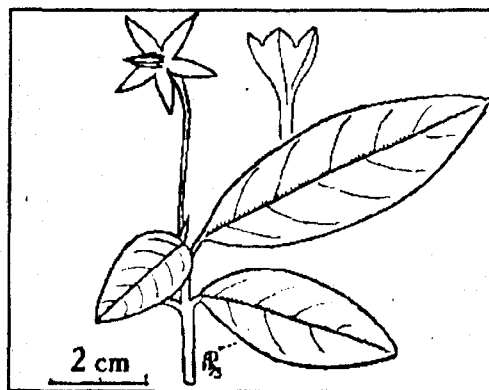

8222 - *Argostemma uniflorum* Bl. ex DC.?
Nhuộcchùng một-hoa.

Cỏ nằm rồi đứng; thân có lông mịn. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến bầu dục thon, mặt trên có lông ở gân chính, mặt dưới trắng trẻo. Hoa trắng, cô độc trên cọng có lông; vành có ống dài, tai nhọn; tiểu nhụy trắng, nở do lỗ, thò. Trái hơi mập.

Rừng ẩm: Đà Lạt.

- Ascending herb; flowers white, terminal; stamens white, exserted.

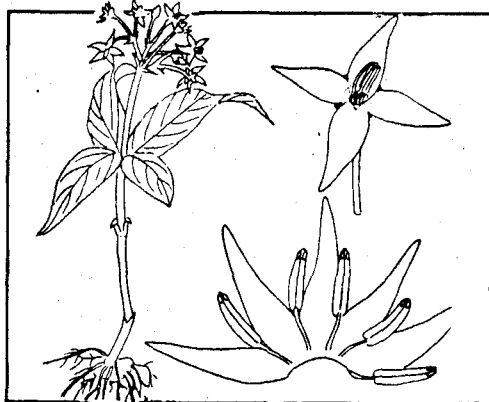

8223 - *Argostemma verticillata* Wall. in Roxb.
Nhuộcchùng luânsinh.

Cỏ mảnh, cao 5-13 cm, không lông. Lá thường gần nhau chụm 4; phiến dài 3-12 cm, rộng 5-15 mm, mặt dưới lợt, gân-phụ 5-6 cặp, mảnh; lá bé thon. Tán 3-6 hoa; dài 2 mm; vành có ống ngắn, tai 5 mm, trắng; bao phấn thò, nở do lỗ, chỉ gần gần đáy vành; noãn sào 2 buồng. Nang gần như tròn, rộng 3 mm; hạt nhỏ, nhiều.

N (hình theo Wallich).

- Herb 5-13 cm herb; flowers white; anthers exserted; capsules globulous.

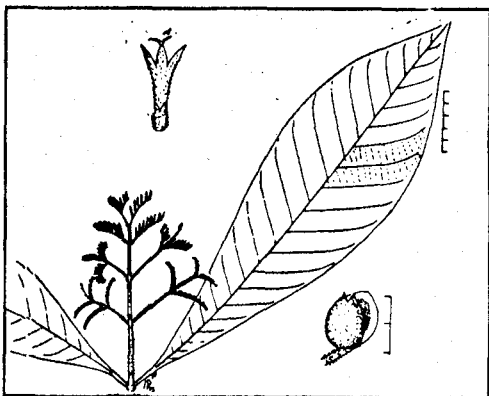
Rondeletiaceae:

8224 - *Greenia corymbosa* (Jack) Schum. Cho,
Trường Sơn, Duông Sơn.

Đại mộc 2,5-7 m; nhánh dày, có lông, có theo và lá bé nhiều. Lá có phiến thon ngược, to 20-40 x 3-15 cm, mặt dưới có lông mịn, gân-phụ 20-30 cặp; lá bé cao 10-17 mm, thon nhọn. Chùm mang nhánh mang tán bờ-cặp dài 1-7 cm; hoa trắng, có lông; dài có ống 1 mm, tai 1,5 mm; vành cao 6 mm, tai 3 mm, tiền khai vặn; tiểu nhụy 5, gần ở giữa ống; noãn sào 2 buồng. Nang 2-3 mm, hình cầu có dài còn lại, huyễn; hạt nhiều, nhỏ, nâu vàng.

Bình trị thiên; XI-XII, 11-1. Hạn hiệt.

- Tree to 7 m; flowers white; petals contorted; capsules septifrag (Rondeletia corymbosa Jack., G. jackii W. & A.).

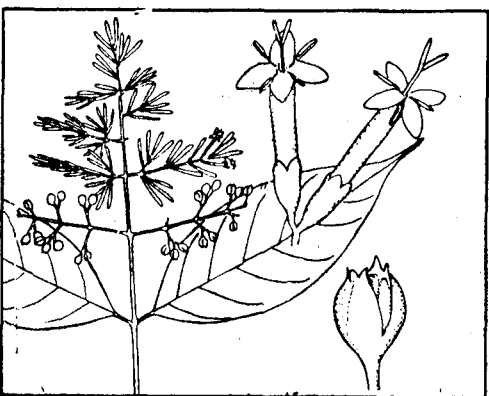

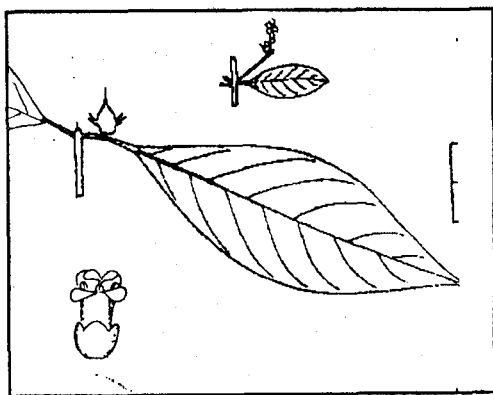
8225 - *Wendlandia acuminata* Cowan. Huânlang nhọn.

Tiểu mộc. Lá có phiến bầu dục, dài vào 10 cm, chót có đuôi dài, không lông, gân-phụ 6-8; cuống dài 1 cm, lá bé mau rụng. Chùm-tán ở ngọn nhánh, cao 20 cm, rộng 20 cm, không lông; dài cao bằng 1/3 ống vành; vành tiền khai vặn, có tai bầu dục; tiểu nhụy 4, gần ở miệng vành. Nang cao 3 mm.

Fan-si-Pan, 1.300 m; VIII, 8.

- Shrub; leaves glabrous; flowers glabrous; capsules 3 mm.

8226 - *Wendlandia ferruginea* Pierre ex Pit. Huânlang sét.

Tiểu mộc có nhánh có lông mịn, sét, màu không lông. Lá có phiến tròn dài bầu dục, to 3-10 x 1,5-3,5 cm, chót tẻ hay nhọn, mặt trên xám nâu, có lông sét, mặt dưới nâu đỏ, có lông ở gân, gân-phụ 5-7 cặp; lá bắc đứng, 3 mm, có mũi nhọn. Chùm-tútán 3-5 cm, trục có lông mịn; ống và tai dài 1 mm; vành có ống 5 mm, dài hơn 5 tai; tiểu nhụy không chỉ; noãn sào 2 buồng. Nang cao 1,5 mm, không lông; hạt nhiều, nhỏ, nâu.

Bavi, Chaoxan (Đồng Nai); VI, 7-10.

- Branches ferruginous pubescent; capsules glabrous.

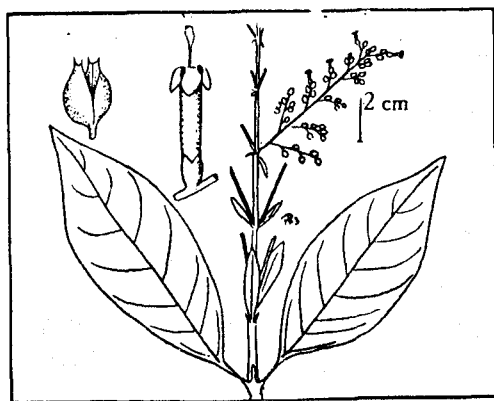

8227 - *Wendlandia formosa* Cowan. Huânlang đẹp.

Tiểu mộc. Lá có phiến xoan, dài 8-13 cm, chót có mũi ngắn, không lông, mặt trên nâu đỏ, mặt dưới nâu, gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài 1-2 cm, lá bắc thấp, có mũi. Chùm-tútán rộng 20 cm, cao 15 cm, thưa; đài không lông, răng 5, nhỏ; vành có ống cao 4 mm, có lông ở trong đến cổ, tai 3 mm; tiểu nhụy 5. Nang.

Rừng vào 400 m: Bavi.

- Leaves glabrous; calyx glabrous; corolla hairy inside.

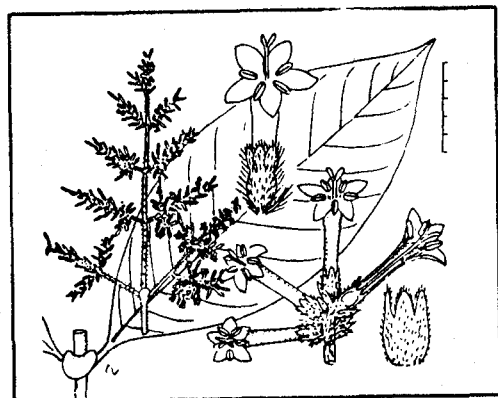

8228 - *Wendlandia glabrata* DC. Huânlang nhẵn, Gạc hưu.

Tiểu mộc cao 4-7 m, không lông; cành vuông. Lá lúc non đỏ; phiến thon, dài 10-18 cm, dài, gân-phụ 6-8 cặp; lá bắc có mũi, cao 4 mm. Chùm-tútán cao ở ngọn nhánh; đài không lông; vành trắng có ống hẹp, cao 3 mm, tai 1 mm, đầu tẻ; tiểu nhụy 5, gắn ở miệng vành. Nang tròn tròn, cao 1,5 mm; hạt nhiều, rất nhỏ, đẹp.

Rừng thưa: Bắc Thái, Hà Sơn Bình, Dì Linh, Langhạnh, Đà Lạt; II-IV, 2-4.

- Tree 4-7 m, glabrous; flowers glabrous; capsules 1,5 mm long.

8229 - *Wendlandia laotica* Pit. Huânlang Lào.

Tiểu mộc. Lá có phiến xoan, dài 15-20 cm, có lông mịn hai mặt, nâu, gân-phụ 10-11 cặp; cuống dài 1 cm, có lông mịn, lá bắc hình thận rộng. Chùm-tútán cao đến 40 cm, dày, có lông mịn dày; đài dày lông, răng tam giác tẻ; vành có ống 5 mm, có lông phún trắng ở 1/2 trong, trên, tai tam giác; tiểu nhụy 5. Nang nhỏ.

Sapa, Bắc Thái, Công Tum; III-IV, 3-5. Giống *W. paniculata*.

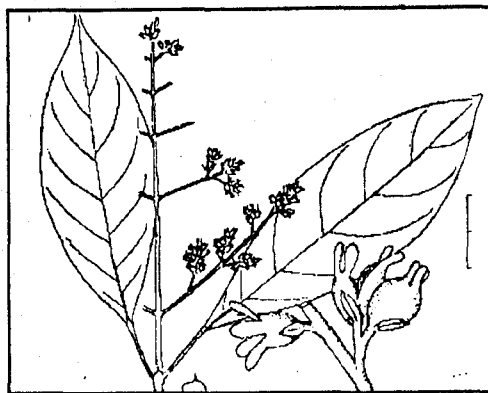
- Leaves pubescent, stipules kidney-shaped; panicles tomentose.

8230 - *Wendlandia paedicalyx* Pit.. Huânlang dài-chân.

Tiểumộc 6 m; thân to 10 cm, nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục thon ngược, to 7-12 x 3-4 cm, đáy tù hẹp trên cuống, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu ửng đỏ, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 1,5 cm, lábe thấp có mũi. Chùm-tútán ở ngọn; nhánh đến 5 cm; 2 *tiendiệp* xoan ở đáy dài; dài không lông, tai cao 1,5 mm, *hình ngón chân*; ống vành 2,5 mm, không lông, tai tròn, to 0,75 mm. Nang tròn, to 2,5 mm, không lông.

Hònba, 1.000-1.500 m; XI-XII, 11-12.

- Shrub 6 m; limb oblanceolate; calyx with lobes spathulate; capsules 2.5 mm.

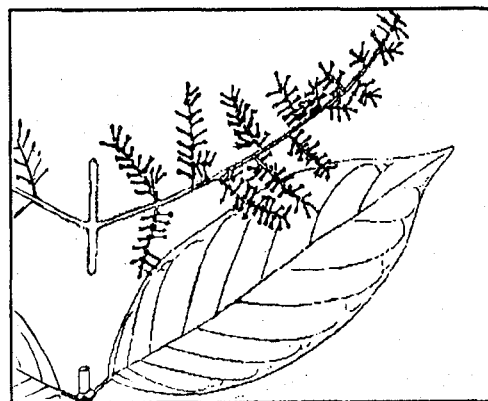

8231 - *Wendlandia paniculata* (Roxb.) DC.. Huânlang chùm-tútán, Hoắcquang.

Đạimộc 1-10 m; cành có lông dày nâu. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to vào 12 x 4,5 cm, có lông ở mặt dưới, gân-phụ 7-9 cặp; cuống 1 cm, lábe tròn, cao 5 mm, Chùm-tútán dày, cao 20 cm, rộng 10-15 cm, trục có lông dày; *hoa trắng gần thành gié*; dài có lông; vành có ống dài 3-4 mm. Nang to 1 mm, nhiều hạt.

Rừng thưa: BTN; XI-IV, 7.

- Tree 1-10 m; leaves pubescent beneath; panicles of spikes; flowers white (*Rondeletia paniculata* Roxb.)..

8232 - *Wendlandia salicifolia* Franchet. Huânlang lá-liều.

Bụi; thân không lông. Lá có *phiến thon hẹp*, dài 5-8 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 2-4 mm, lábe 2 mm, có mũi. Chùm-tútán ở ngọn, cao 10 cm; láhoa và *tiendiệp* hẹp, có lông thưa; hoa cao 2,5 mm; dài có lông, răng 4, cao 0,5 mm; *vành trắng*, không lông, tai 4. Nang nhỏ.

Dựa bờ nước, có đá: Chợbò; XI, 11-1.

- Shrub; limb lanceolate; flowers white.

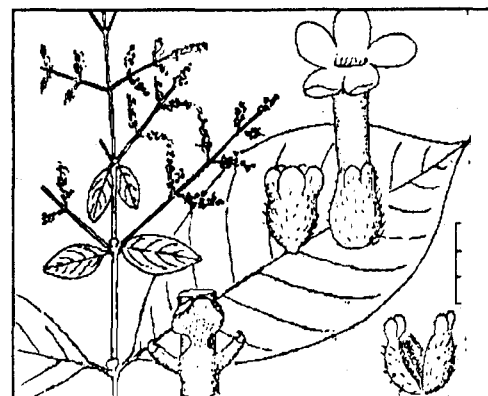

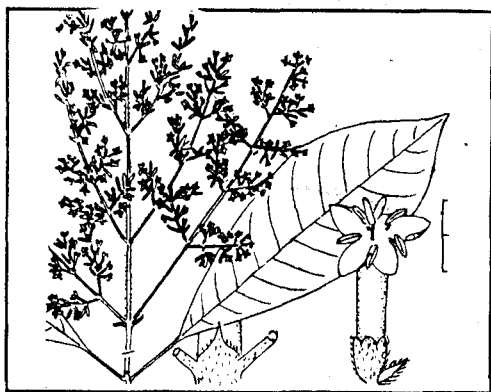
8233 - *Wendlandia thorelii* Pit.. Huânlang Thorel.

Nhánh có *lông nằm sét*. Lá có phiến xoan ngược, to 3-10 x 1,5-3,5 cm, đáy tù, có khi tròn tròn, gân-phụ 9-10 cặp, mặt trên nâu có gân lồi, có ít lông, mặt dưới nâu lợt, có ít lông ở gân; cuống 1,2 cm, lábe có eo rồi rộng. Chùm-tútán cao 20 cm, nhánh dài 8 cm; dài có tai tròn; vành có ống 2,7 mm, đầy lông ở cổ, tai 1,3 mm; noãn sào 0,7 mm. Nang 1,7 mm, nâu; hạt nhiều, nâu.

Côngtum; VIII, 8.

- Branches ferruginous pubescent; leaves sparsely pubescent.

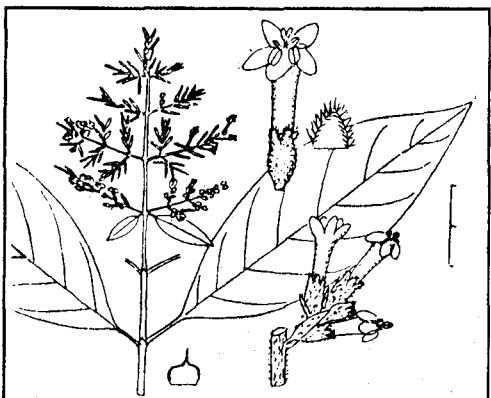

8234 - *Wendlandia tinctoria* (Roxb.) DC. Huânlang nhuộm.

Đại mộc nhỏ; cành có lông mịn, có sọc dọc. Lá có phiến thon ngược, to 9-18 x 3-10 cm, nâu lúc khô, có lông thưa nhất là ở gân, gân-phụ 10-12 cặp, đáy tù hẹp; cuống dài 18 mm, có lông nằm, lá bé thấp nhọn. Chùm-tútán cao 15 cm, nhánh dài 9 cm, có lông mịn; đài có lông mịn, cao 0,7 mm; vành có ống cao 3 mm, tai cao 1,5 mm; tiểunhụy có chỉ không lông; noãn 2, tròn dài. Nang 1 mm.

B. Trị đau baotử, cramp in cholera.

- Small tree; ample panicles; calyx pubescent (*Rondeletia tinctoria* Roxb.).

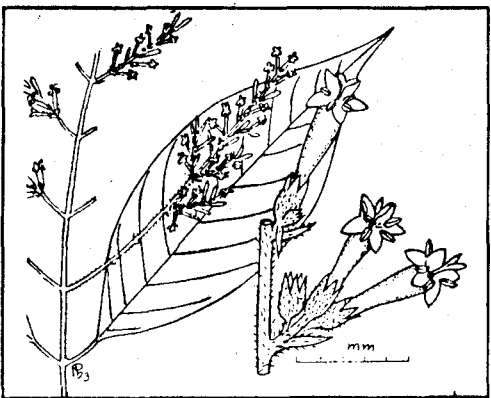

8235 - *Wendlandia tinctoria* subsp. *barbata* Cowan. Huânlang râu.

Nhánh không lông, có rãnh. Lá có phiến xoan, không lông, mặt trên nâu, mặt dưới nâu dợt, gân-phụ 7-8 cặp, mảnh; cuống dài 1-1,5 cm, lá bé có mũi nhọn. Chùm-tútán cao 5-7 cm; nhánh 3-4 cm, có lông mịn; đài có lông mịn, *tai có râu dài trắng*; vành có ống và tai như trên.

Bách thái; II.

- Sepals white long ciliated.

8236 - *Wendlandia tonkiniana* Pit. Huânlang Bắc bộ.

Tiểu mộc cao 3 m; cành có cạnh, có ít lông. Lá có phiến bầu dục, to 6-11 x 2,5-4 cm, *chót nhọn dài*, đáy tù nhọn, mặt dưới màu *nâu gỗ*, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 1 cm, lá bé 2-4 mm, tròn tròn. Chùm-tútán có lông mịn; hoa dày, cao 6 mm; đài có lông, tai nhọn; vành có ống 2,5 mm, không lông mặt ngoài, có lông ở cổ, tai 5, tam giác; tiểunhụy 5. Nang nhỏ.

Rừng thưa: Lào cai, Hà Tuyên, Hà Sơn bình; IV-VII, 8-9.

- Shrub 3 m high; limb acute; corolla tube 2.5 mm; capsules.

Cinchoneae:

1a - bụi bụi sinh

1b - không bụi sinh

2a - vành tiên khai vặn

2b - vành tiên khai không vặn

3a - lá hoa dạng lá

3b - lá hoa không dạng lá; Tr

Hymenopogon

Coptosapelta

Hymenodictyon

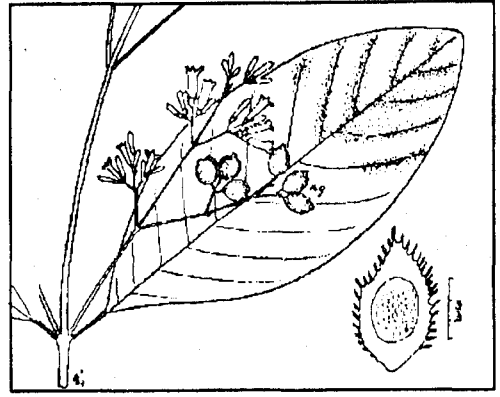
Cinchona

8237 - *Cinchona calisaya* Wedd. Kíninh Peru; Peruvian or Calisaya Bark Cinchona.

Đại mộc nhỏ. Lá có phiến xoan ngược, to 8-15 x 3-6 cm, đầu tù, mặt dưới có domatie, xếp theo gân-phụ nên trông giống như lá Cà phê *robusta*; cuống 1 cm, lábe dài hơn cuống. Hoa rất thơm, màu ngà tươi; ống vành 9 mm, tai có rìa lông dài, đỏ ở mặt trên. Nang tròn dài 10-16 mm, đỏ đỏ; hạt đẹp, có cánh rìa, dài 4 mm.

Gốc N.-Mỹ, Tr ở Langhanh, Lâm đồng. Có tác giả xem như cùng loài với *C. officinalis*.

- Cultivated.

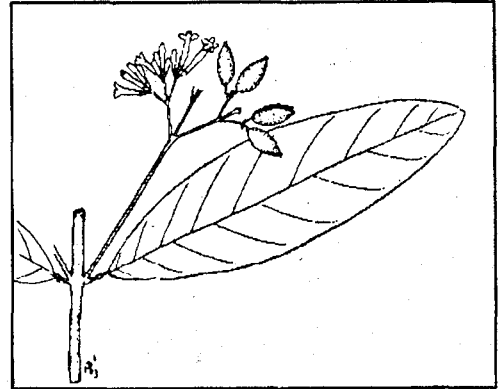

8238 - *Cinchona officinalis* L. Kíninh thuốc; Crown Bark, Loxa Bark.

Đại mộc; cành tròn, không lông. Lá có phiến xoan thon hay thon, to 7-15 x 2,5-7 cm, gân chính đỏ, gân-phụ 8-9 cặp, có domatie ở mặt dưới; lábe dài bằng cuống. Chùm-tútán cao 18 cm, trục có lông; hoa cao 12-17 mm; vành có ống dài 10-12 mm, tai xoan; tiểu nhụy 5. Nang xoan dài, không lông, nâu đỏ; hạt đẹp, tròn dài, có cánh có răng, dài 4-6 mm.

Tr ở Langhanh (Lâm đồng). Kíninh là thuốc lúc trước trị rét; hạn hiệt tốt, đáng bổ, trị công.

- Cultivated.

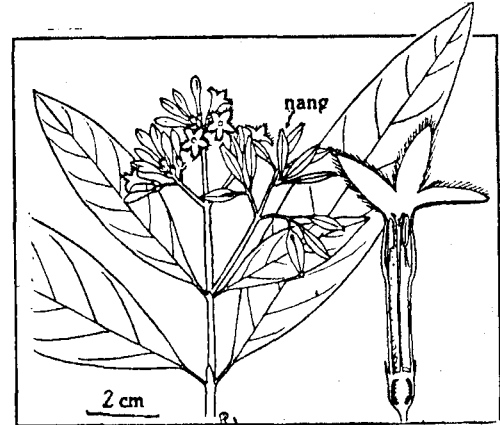

8239 - *Cinchona ledgeriana* (How.) Moens ex Trimens. Kíninh thon; Ledger bark Cinchona.

Đại mộc cao 5-10 m; vỏ đắng; cành vuông, có ít lông. Lá có phiến bầu dục thon, tù nhọn hai đầu, mặt dưới đỏ đỏ và có domatie; lábe xoan. Chùm-tútán cao 10-15 cm; đài cao 3-4 mm, có lông; vành trắng thơm, cao 8 mm, tai 3-4 mm, rìa lông dài; tiểu nhụy 5. Nang cao 1-1,2 cm, mảnh 2; hạt đẹp có cánh mỏng.

Tr ở Đà Lạt và Langhanh. Vỏ đắng bổ và trị rét; *in vitro*, chống siêu khuẩn trái-rạ.

- Cultivated.

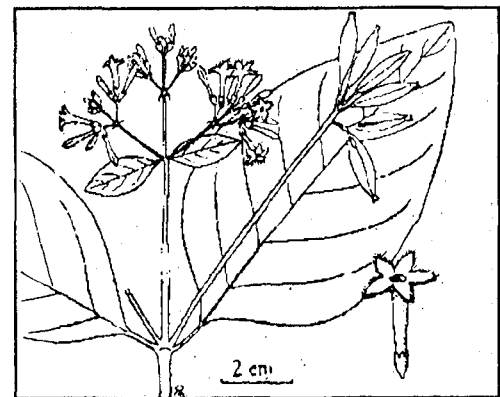

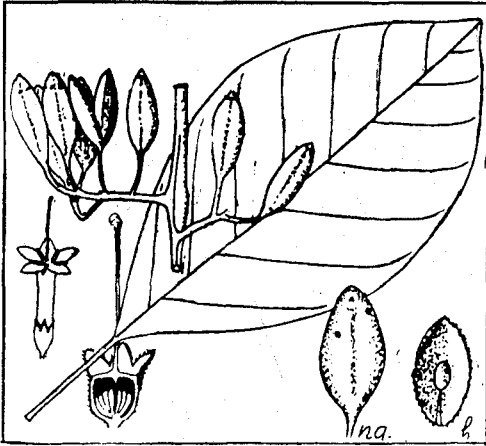
8240 - *Cinchona pubescens* Vahl. Kíninh đỏ; Red-bark Cinchona.

Đại mộc to hơn loài trên, đến 17 m; vỏ đỏ, đắng; cành vuông, có lông. Lá có phiến xoan, dài 20-25 cm, đầu tròn hay tù, mặt dưới có lông, đỏ đỏ, không domatie; cuống 1 cm, lábe mau rung. Chùm-tútán; đài có răng; vành trắng có đốm đỏ, thơm; tiểu nhụy 5. Nang màu đỏ sét, cao 2,5-3,5 cm; hạt nhiều, có cánh.

Tr ở vùng Đà Lạt. Công dụng như trên; *in vitro*, chống nhiều siêu khuẩn.

- Cultivated (*C. succirubra* Pav. ex Klotzsch.).

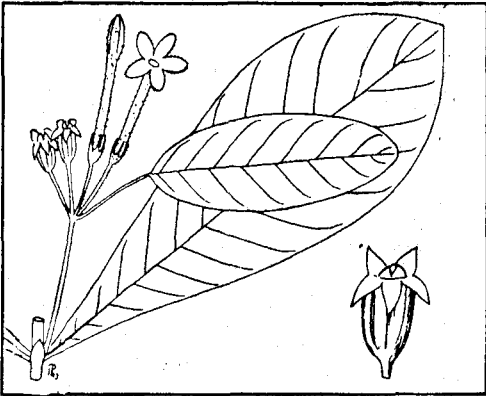

8241 - Hymenodictyon orixense (Roxb.) Mabb..
Mắc vông.

Đài mọc cao 15 m; cành non đẹp đẹp. Lá có phiến xoan ngược hay hình muống, tròn ở đầu, nhọn ở đáy, gân-phụ 6-8 cặp, hơi dày; lábe cao 6 mm. Chùm-tútán ở chót nhánh, dài đến 40 cm, thông khi mang trái; lá dài 5-6; vành có ống cao 2,5 mm. Nang dài 2 cm; mảnh 2; hạt nhiều, đẹp với 1 cánh mỏng bìa có răng nhỏ, nâu.

Rừng hậu lập, dựa rạch, thường duyên hải: Đồng Nai, Vũng Tàu, Sài Gòn; IV-VII, 2. Rừng lá vào IV. Chứa alkaloid: himenoxelsin, mesuletin; vỏ đắng dùng như Kinin, hạ nhiệt, làm mất kinh; gỗ trị lác.

- Tree 15 m; panicles 40 cm long; capsules 2 cm long; seeds winged (*Cinchona orixense* Roxb., *H. excelsum* (Roxb.) Wall.).

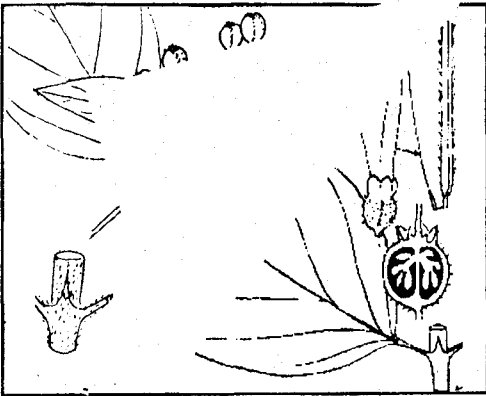

8242 - Hymenopogon parasiticus Wall.. Văn mac.

Bụi phusinh; cành non có lông. Lá tụ ở chót nhánh; phiến hình muống, dày từ hẹp, có lông mịn, mỏng, gân-phụ nhiều; lábe cao 7-9 mm. Tán phòng ở ngọn, có lá hoa trắng dạng lá có cuống; lá dài hẹp; vành có ống cao 3 cm, có lông, tai 4-5; tiểu nhụy không thò; noãn sào 2 buồng. Nang hai mảnh; hạt nhiều, hẹp có cánh.

Rừng luôn luôn xanh: Đà Lạt

- Epiphytic; limb membranous, puberulent; capsules; seeds winged.

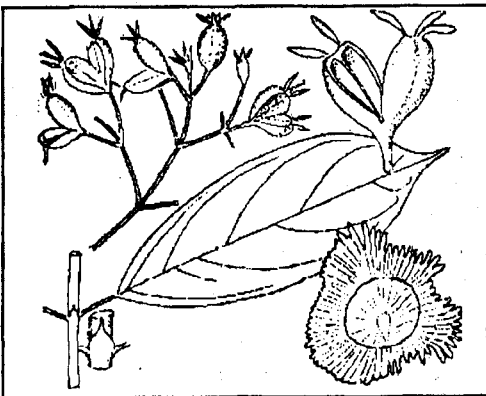

8243 - Coptosapelta tomentosa (Bl.) Vahl ex Heyne
var. *dongnaiense* (Pit.) Phamhoang (*C. flavescens* var. *dongnaiense* Pierre ex Pit.). Khai.

Dây leo; cành tròn, có lông sát. Lá có phiến bầu dục, đầu tù, dày, láng, không lông, gân-phụ 4-5 cặp; lábe nhọn, cao 4 mm. Tútán ở chót nhánh, tam phân, cao 6-8 cm, có lông dày; lá dài cao 1-5 mm; vành có ống ngắn, có lông; noãn sào 2 buồng. Nang tròn, to 7-8 mm; hạt nhiều đẹp có cánh tròn, nâu, rất rìa.

Quảng Trị, Bảo Lộc, Biên Hòa, Phú Quốc; IX. Dùng làm lành vết thương.

- Climber; limb glabrous; corolla with short tube.

8244 - Coptosapelta laotica Pit. ?

Dây leo; cành tròn. Lá có phiến bầu dục tròn dài, chót có mũi, dày tù, gân-phụ 4-5 cặp. Nang có đài còn lại với lá dài cao 6 mm; hạt có cánh rất rìa.

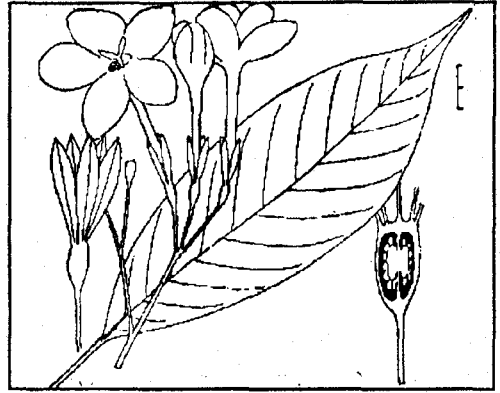
Đăk Long, Công Tum; 3

8245 - *Luculia pinceana* Hook. f. Lucu, Hùng-dê-mù.

Đại mộc nhỏ, không lông. Lá có phiến thon nhọn, dài 20-25 cm, không lông, gân-phụ 11-13 cặp; cuống 3-4 cm, lábe cao 8-10 mm. *Hoa to, hương, đẹp, thơm, đơm thành tụtán như tảnphòng; ládài thon, cao 1,2 cm; vành có ống cao 3-3,5 cm, tai xoan, dài 1,5 cm; tiểuhụy 5, không thò; noãn sào 2 buồng n-noãn; nuốm dài.* Nang dài 8-25 mm; hột nhiều.

Tr vì hoa ở Sapa, 1.500 m; IX. Giúp dễ khó.

Ornamental.

Naucleae:

1a - dây leo; hoadầu trên một móc cong; vành kếtlợp; đài ngắn; hột có cánh *Uncaria*
1b - đạimộc

2a - vành liênmạnh; đài cắt ngang; nuốm hình mũ; trái nút từ đầu, dính ở đáy; rừng lầy *Mitragyna*

2b - vành kếtlợp; đài có tai; nuốm và trái không như trên

3a - phì quả kép hình cầu *Nauclea*

3b - nang khít nhau thành đầu, nhưng rời nhau

4a - buồng 1-noãn; lábe nhọn *Cephalanthus*

4b - buồng nhiều noãn

5a - lábe nhọn *Neolamarckia*

5b - lábe xoan hay tròn dài

6a - không láhoa giữa các hoa *Neonauclea*

6b - có láhoa giữa hoa

7a - nang có ládài còn lại

8a - lábe chẻ hai; noãn dưới 4 *Adina*

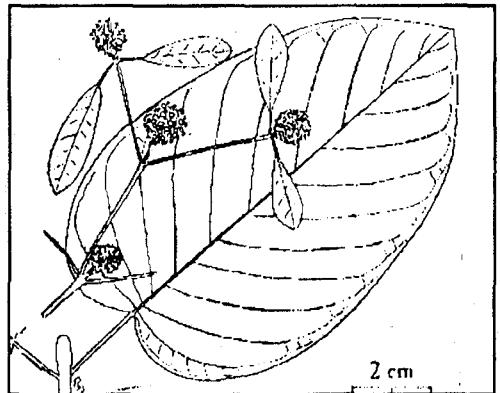
8b - lábe không chẻ; noãn 4-12 *Metadina*

7b - nang không có ládài còn lại *Haldina*

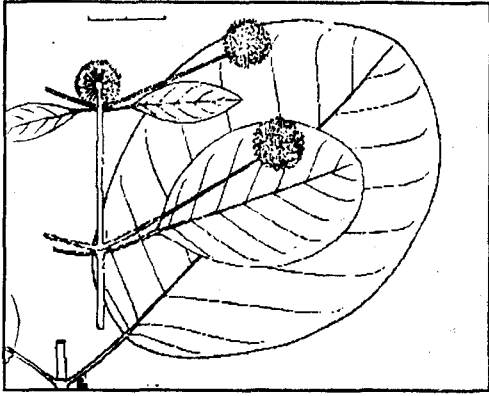
8246 - *Mitragyna diversifolia* (G. Don) Havil. Giam, Cà-giâm, Mạothu.

Đạimộc cao đến 30 m, thường có phécăn; cành non vuông. Lá có phiến tròn dài, đáy hình tim, có khi tròn, dài 20-25 cm, dai, không lông; lábe bầu dục cao 1-1,5 cm. Hoadầu thành tụtán, có láhoa hình muỗng; vành có ống (3 mm) ngắn hơn tai. Nang cao 4 mm; hột nhỏ, nhiều, đẹp.

Dựa nước: Côngtum, Tâyninh, Đồngtháp; I-VIII, 1-8. Gỗ nâu đỏ, mịn; lá (alcaloid: mitraginin) có tính như á-phiện và gây ảo giác

- Tree to 30 m high; bracts developed; capsules 4 mm high (*Nauclea diversifolia* Wall. ex G. Don).

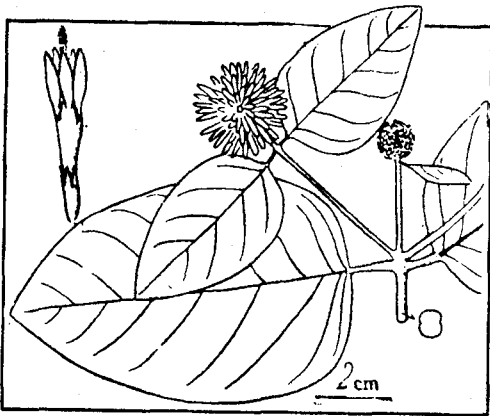

8247 - *Mitragyna rotundifolia* (Roxb.) O. Ktze. Giam lá-tròn.

Đại mộc cao 30 cm. Lá có phiến *xoan đến tròntròn*, to 14-25 x 10-20 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông, gân-phụ 6-10 cặp; lábe cao 1-4 mm. Hoadầu to 1,5 cm; đài cao 2-3 mm, răng dài, thường không rõ ở hoadầu non; vòi nhụy 4-6 mm, thò dài rõ ngoài hoadầu. Trái thành đầu to 10-16 mm, nang cao 3-5 mm.

Lào. Gỗ vàng nâu.

- Tree 30 m; leaves ovate orbicular; capitulum 1,5 cm (*Nauclea rotundifolia* Roxb.).

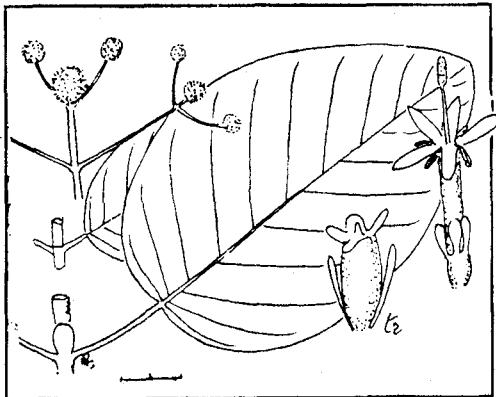

8248 - *Mitragyne speciosa* (Korth.) Havil. Giam đẹp.

Đại mộc cao 20 m; cành non vuông. Lá có phiến *xoan*, chót tà, đáy tròn, *không lông*, gân-phụ 6-8 cặp; lábe đầu tròn, dài 6-8 mm, mau rưng. Tután nhịphân mang *hoadầu tròn*, to 1-2,5 cm, có láhoa thon, dài 1-4 cm, mau rưng; hoa ngũphân; vành có ống (5 mm) dài hơn tai (3 mm). Nang cao 5 mm, nở thành 2 mảnh; hạt nhỏ, nhiều, có cánh.

Rừng bìnhnguyên: rừng-lá Phanthiết, Châuốc; IV. Gỗ vàng; lá làm ngủ; vỏ đắp đau cổ, trị sốt, đau bụng.

- Tree 20 m; limb ovate, glabrous; capitulum 1-2,5 cm (*Nauclea ? speciosa* Korth.; *Stephegyne parvifolia* Korth.).

8249 - *Mitragyne hirsuta* Havil. Do-giam.

Thân mộc cao 5-10 m; vỏ xám. Lá *rụng theo mùa*; phiến thon, bầu dục hay tròn, to 11-20 x 9-20 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông, gân-phụ 6-10 cặp; cuống 1-2,5 cm, lábe cao 10-12 mm. Hoadầu to 10-12 mm; láhoa-phụ hẹp, dài 2,5-3,5 mm; hạhoa 1,2-2 mm; đài có thùy *hình muỗng hẹp*, dài hơn 1,5 mm; vành vàng, không lông mặt ngoài, ống 5-6 mm, thùy 2-2,5 mm; nuốm dài, cao 1-2 mm. Nang thành đầu tròn to 15-20 mm; nang cao 5-8 mm, nở từ ngọn; hạt đẹp, có cánh, dài 2-2,5 mm..

Rừng Dầu: N.

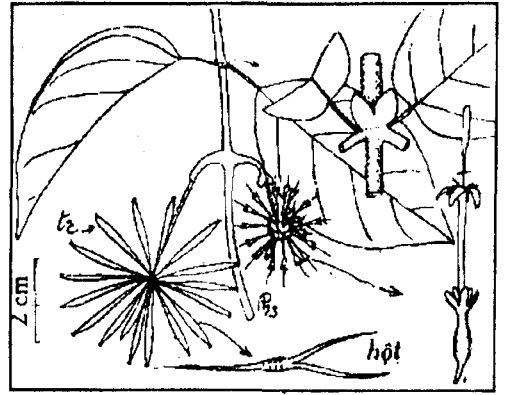
- Tree 5-10 m high: leaves deciduous; capitulum 10-12 mm wide; corolla yellow

8250 - *Uncaria acida* (Hunt.) Roxb. Vuốt chua, Cẩu đàng.

Dây leo cao 4-5 m; cành non vuông. Lá có phiến xoắn, thường xếp dọc, không lông, gân-phụ 3-5 cặp; cuống 1 cm, lábe to, chẻ hai. Hoadầu cô độc trên một *mẫu cong*, dẹp dẹp có 2 láhoa; hoa *thơm*, *trắng*, cao 2 cm (kể cả vòi); vành có ống dài, cao 6-8 mm. Nang hình thoi, dài 1-1,5 cm; hạt nhiều, có *cánh mỏng*, dài.

Dựa sông sông, từ hâu-rừng sác Biênhòa đến Càmau; 3. Vô ăn với trâu; thuliêm, trị bệnh ngoài da.

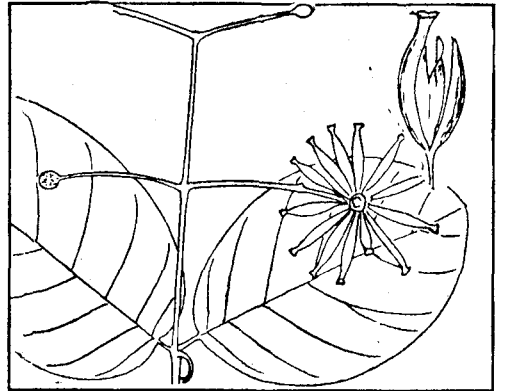
- Hooked climber; flowers white, fragrant; seeds winged (*Nauclea acida* Hunt.).

8251 - *Uncaria cordata* (Lour.) Merr. Vuốt tim.

Dây leo, có *mẫu cong*. Lá có phiến xoắn tròn, to 6-8 x 3-5 cm, đáy tròn, hay hơi lõm, mặt trên láng, có ít lông vàng, nhất là ở gân chánh, mặt dưới có lông vàng, dày ở gân, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 1 cm, có lông vàng. Hoadầu trên *cong* dài 4-6 cm. Nang cao 2 cm, cổ dài còn lại ở đầu: mảnh 2, ngăn giữa chẻ hai còn lại; hạt có cánh. Ở Borneo, nước rút từ thân trị đau ngực.

Dựa xuôi: Cây Trương, Sôngbé; 12.

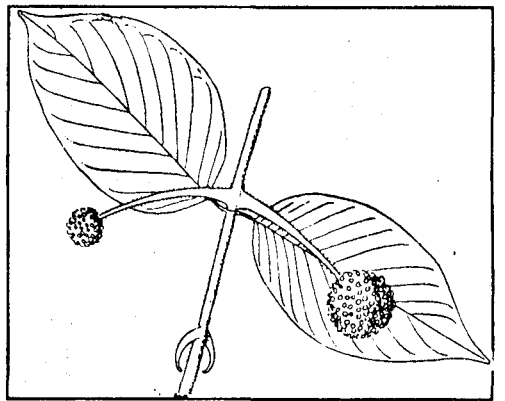
- Hooked climber; yellow dense pubescence; capsules 2 cm long (*Restiaria cordata* Lour., *U. pedicellata* Roxb.).

8252 - *Uncaria homomalla* Miq. Vuốt đồng, Quáu, Cẩu đàng Bắc; Gambir Plant.

Dây leo to có *mẫu*; cành non có 4 cạnh và *nhiều lông*. Lá có phiến bầu dục, chót có mũi, có ít lông mặt dưới; cuống dài 3-6 mm, lábe dài 5 mm, chẻ hai, mau rụng. Hoadầu cô độc, tròn, trên *mẫu* đẹp, hơi *cong*, to, dài; hoa không *cong*, *xanh xanh*, ngùphân; noãn sào 2 buồng. Nang dài 4 mm; hạt nhiều, có *cánh mỏng*, dài.

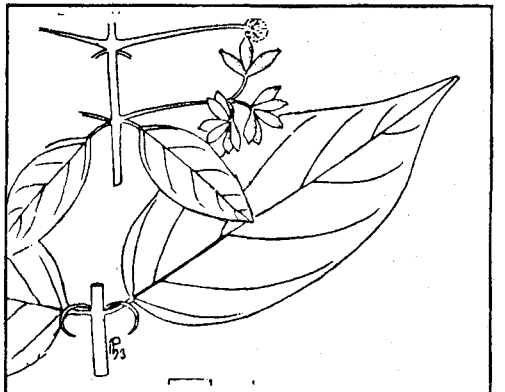
Từ Đồngđăng qua Thủathiên đến Langà; X-III, 1-3. Vô dùng ăn với Trâu; hanhiệt. Alkaloid là angustin, angustolin, angustidin (*Lloydia* 1978).

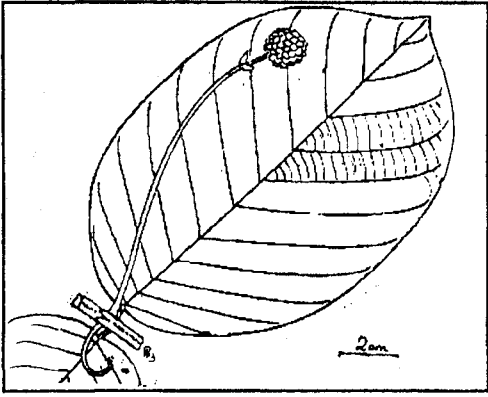
- Big hooked climber; capitulum greenish; capsules 4 mm long (*U. tonkinensis* Havil.).

8253 - *Uncaria laevigata* Wall. ex G. Don. Vuốt trái.

Dây leo dài đến 12 m; cành vuôngvuông, không lông, có gai móc cong, nhỏ ở nách lá. Lá có phiến trôn dài, chót thon nhọn, đáy tròn, to 9 x 3,3 cm, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 7-9 mm, lábe chẻ hai sâu. Hoadầu trên *cong* dài 3 cm; lấ dài 5; vành không lông. Nang hình thoi ngược, *cao 1 cm*, có *lông mịn*; hạt có cánh, dài 4,5 mm.

- Long hooked climber; corolla glabrous; capsules 1 cm long.

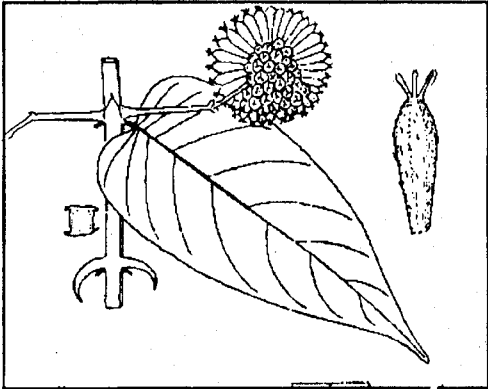

8254 - *Uncaria lanosa* Wall. f. *ferrea* (Bl.) Ridsd. Vuốt len.

Dây leo; cành vuông có lông sét, mang móc cong có lông sét. Lá có phiến bầu dục rộng, to 15 x 10 cm, gân-phụ 10 cặp, mặt trên nâu đường thê, có lông rải rác, mặt dưới có lông vàng khá dày; cuống 5 mm, lábe chẻ hai. *Hoadầu trên cọng dài 8 cm*, có lông vàng; cọng có 2 láhoa dài 1 cm; hoadầu to 1 cm.

Phúquốc; XII. Trị mệt mỏi

- Hooked climber; capitulum on 8 cm long peduncle (*Nauclea ferrea* Bl.).

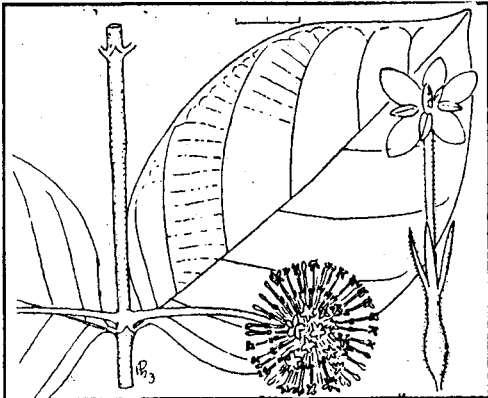

8255 - *Uncaria lancifolia* Hutch. Vuốt mũi-giáo.

Tiểu mộc leo; cành vuông, có 4 cánh thấp, không lông, mang móc cong, nhọn. Lá có phiến xoan mũi-giáo, to 11 x 4,5 cm, đáy lõm, gân-phụ 7 cặp, không lông, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu; cuống 6-8 mm, lábe nhọn. *Hoadầu to 3 cm*, trên cọng dài 3,5 cm, có 2 láhoa xoan nhỏ. Nang hình thoi ngược, có lông và răng dài còn lại ở chót; hột có cánh.

Rừng thưa, 1.400 m: Sapa.

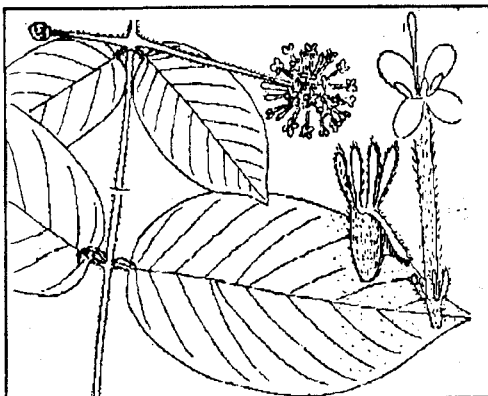
- Hooked climber; stem winged; capitulum 3 cm large.

8256 - *Uncaria macrophylla* Wall. in Roxb. Vuốt lá-to.

Tiểu mộc leo; cành không lông, lông dài 10 cm. Lá có phiến xoan rộng, to, dài đến 10-15 cm, không lông, mặt trên láng, mặt dưới có gân lồi; cuống 6-8 mm, lábe tamgiác thấp. *Hoadầu trên cọng ngay*, có lông, to 35 mm, lúc hoa trở; hoa có lông mịn, cao 16 mm; dài 8 mm; cánhhoa 3 mm, mặt trên không lông; baophần trắng, cao 1,5 mm,

- Climber; leaves glabrous; capitulum 35 mm large; flowers pubescent.

8257 - *Uncaria scandens* (Smith) Hutch. Vuốt leo, Móc-ó.

Tiểu mộc leo; cành có lông hoe đỏ, dày, sát. Lá có phiến bầu dục to vào 9 x 5 cm, đáy tròn hay hơi lõm, mặt trên có lông thưa, ngắn, nâu, mặt dưới có lông thưa dài, gân-phụ 9 cặp; cuống 6 mm. *Hoadầu to 2,5 cm*, trên cọng dài 4 cm; đài có ống dài 1,5 mm, có lông; vành có ống 1 cm, tai 4-5, cao 2 mm; tiểuhụy gắn ở miệng vành.

Dắcley (Cổngum), Phúquốc; III. Trị nhức-mỏi.

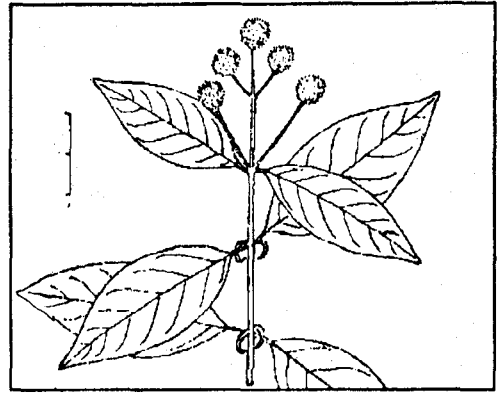
- Hooked climber; red rufous dense pubescence; flowers pubescent (*Nauclea scandens* Smith, *U. pilosa* Roxb.).

8258 - *Uncaria rhynchophylla* (Miq.) Miq. ex Havil.
Cầu đằng, Vuốt lá-mỏ.

Tiểu mộc leo có mấu. Lá có phiến xoan thon, to vào 6 x 2,5 cm, mặt trên láng, mặt dưới mốc, gân-phụ 4-6 cặp, lồi 2 mặt; cuống 5-6 mm. Hoạch đầu ở ngọn nhánh, to 8-10 mm; hoa vàng hay trắng; lá đài 5; cánh hoa 5, ống vành ngắn; tiểu nhụy 5; noãn sào 2 buồng. Nang nhiều hạt.

Rừng hậu lập, dựa đường, vùng núi cao: Lào cai, Lạng sơn. Máu (alkaloids) hạ huyết áp, hưng phấn, an thần, trị loạn nhịp tim...

- Hooked climber; limb glaucous beneath; flowers white or yellow (*Nauclea rhynchophylla* Miq.).

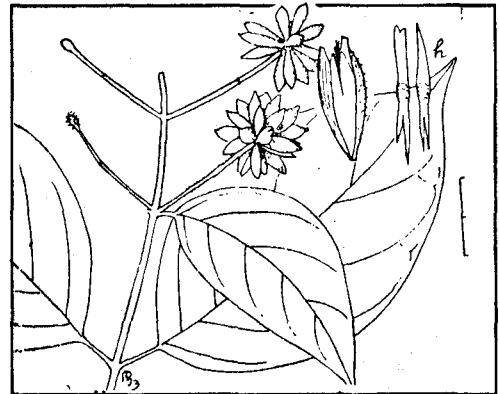

8259 - *Uncaria sessilifructus* Roxb. Vuốt trái-không-cọng.

Tiểu mộc leo dài 5-7 m; cành non vuông, có lông mịn. Lá có phiến xoan hay xoan rộng, to 11 x 6,5 cm, chót có mũi dài, đáy hơi bất-xúng, mặt trên nâu, mặt dưới nâu mốc, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 1-1,5 cm, lá bé mau rụng. Hoạch đầu trên cọng dài 3-4 cm, có lông mịn. Nang hình thoi, dài 13-15 mm, có lông; hạt nhỏ (0,5 mm) cánh dài 2 mm.

Rừng: Bắc Thái, Tây Ninh; 11.

- Climber; limb brown glaucous beneath; capsules 13-15 mm.

8260 - *Uncaria sinensis* (Oliv.) Havil. Vuốt Trung quốc.

Tiểu mộc leo; cành vuông, không lông. Lá có phiến xoan bầu dục, to 14 x 7,5 cm, chót có mũi nhọn, đáy tròn, không lông, gân-phụ 8-9 cặp, mặt trên nâu sẫm, mặt dưới nâu tươi; cuống dài 1 cm. Hoạch đầu trên cọng dài 4-5 cm, mang nang hình thoi cao 1 cm, có mỏ; hạt nhỏ, nhiều, có cánh.

Sapa. Chứa alkaloid: hirsutin làm nở hĩnh limb, nở mạch máu ở óc, tim.

- Climber; limb glabrous; capitulum on long peduncle; capsules 1 cm, beaked (*Nauclea sinensis* Oliv.).

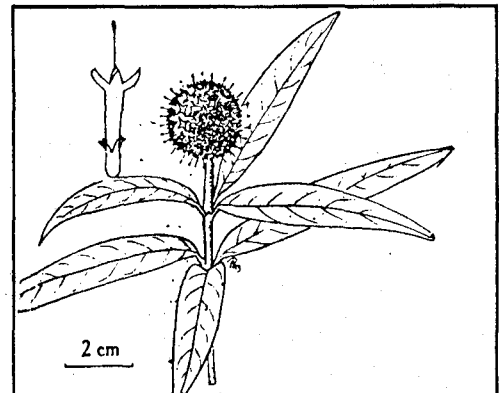
Cephalanthaceae:

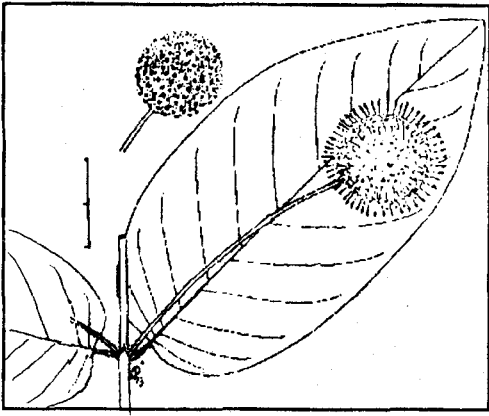
8261 - *Cephalanthus angustifolius* Lour. Vây lá-hẹp, Rì rì lớn-lá; Button Bush.

Tiểu mộc cao 3 m; cành tròn, có bích hầu trắng. Lá chụm ba hay mọc đối; phiến thon hẹp, dài 7-10 cm; lá bé cao 6 mm. Hoạch đầu trắng thơm, ở chót nhánh, to 1,5-2 cm; đài 4-phần; vành có ống dài 5 mm, tai thon; tiểu nhụy 4; noãn sào 2 buồng. Nang cao 4 mm, có đài còn lại; buồng 1 hạt có phôi nhũ.

Dựa rạch: Thủ thiêm, Nha Trang.

- Shrub 3 m high; leaves by 3; capitulum white, fragrant; capsules 4 mm (*C. stellatus* Lour.).

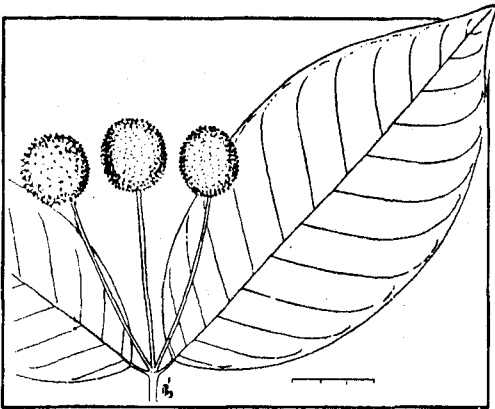
8262 - *Cephalanthus tetrandra* (Roxb.) Ridsd. Vây nước, Gáo nước.

Tiểu mộc cao 2-4 m; cành có lông mịn. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to vào 12 x 5,5 cm, chót tẻ, đáy tròn, cắt ngang hay hơi lõm, gân-phụ 10-12 cặp, dày, mặt trên có lông hay không, mặt dưới có lông mịn; cuống 5-6 mm, lábe tamgiác, cao 3-4 mm. Hoadầu to vào 3 cm, trên cộng dài 6 cm, có lông; lá đài 4; vành trắng, tai 4, cao 1,5 mm; tiểu nhụy 4; noãn sào 2 buồng. Nang to 4 x 2 mm; hạt 1/buồng.

Dựa nước, vùng đầm lầy.

- Shrub 2-4 m; limb pubescent beneath; capitulum 3 cm across; capsules 4 x 2 mm, 2-seeded (*Nauclea tetrandra* Roxb., *C. naucleoides* DC.).

Naucleae:

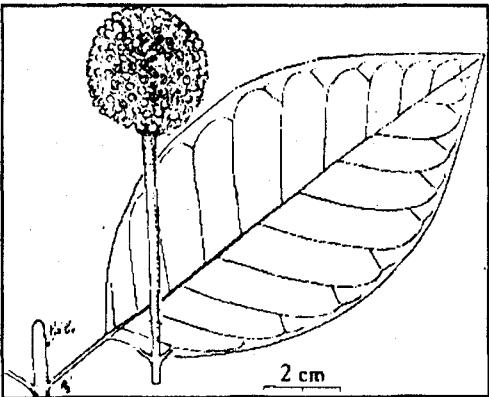

8263 - *Neonauclea calycina* (DC.) Merr. Kiềng.

Daimộc cao đến 25 m; thân to đến 35 cm, có chang ở gốc; vỏ trắng. Lá có phiến bầu dục, to 12-20 x 4-9 cm, không lông, gân-phụ 6-12 cặp; cuống dài 3 cm, lábe dài 8-20 mm, màu rung. Hoadầu ở chót nhánh, thường 3, trên cộng dài, to 15-20 mm; vành cao 6-8 mm; vòi nhụy lộ dài 6-12 mm. Trái kép to 23-35 mm.

Gỗ vàng.

- Tree 25 m high; limb glabrous; capitulum 15-20 mm across, on fruits, 35 mm across (*Nauclea calycina* Bartl. ex DC.).

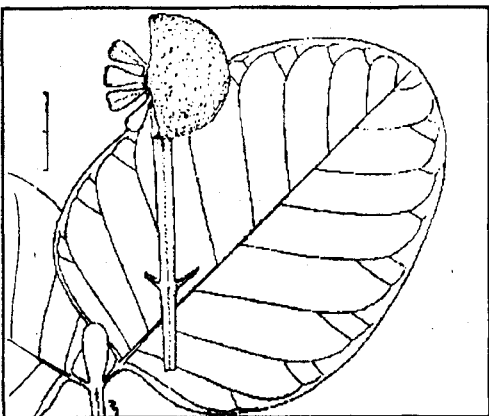

8264 - *Neonauclea purpurea* (Roxb.) Merr. Vàng kiềng, Gáo đỏ.

Daimộc không lông. Lá có phiến bầu dục hay thon, to, dài đến 25 cm, gân-phụ 8-11 cặp; cuống dài đến 2 cm, lábe tròn dài, cao đến 3 cm. Hoadầu cô độc trắng, to 3 cm, trên cộng dài; hoa có cánh hoa không lông trên ống vành cao 7-8 mm; vòi nhụy dài 13 mm. Nang rời nhau, cao 5-6 mm; hạt có cánh.

Quảng trị, Đà Nẵng, Nha Trang; IV-VII. Gỗ vàng, dùng làm bàn ghế, xây cất.

- Tree glabrous; stipules to 3 cm long; capitulum 3 cm across; capsules 5-6 mm long (*Nauclea purpurea* Roxb.).

8265 - *Neonauclea sessilifolia* (Hook. f.) Merr. Gáo vàng, Gáo không-cuống.

Daimộc cao đến 30 m; cành vuông, nứt dọc. Lá có phiến xoan rộng, to, có khi dài đến 25 cm, đáy hình tim, đầu tròn, dày như da, lúc khô màu bạc; lábe tròn dài, màu rung, cao 1 cm. Hoadầu cô độc, to 1,5-3 cm; lá đài 5,5 mm; ống vành 6-7 mm. Nang cao 8-10 mm, khít nhau; hạt rất đẹp.

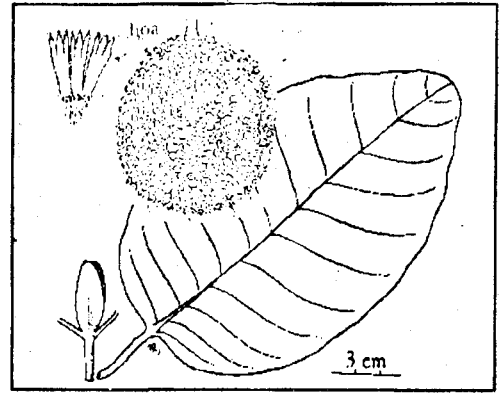
Rừng luôn luôn xanh: Langhạnh, Biênhòa, Tây Ninh, Châu Đốc; XII. Huột, lọc máu, bổ sau khi sanh; vỏ trị viêm phế quản, cảm, ho ra máu.

- Tree to 30 m high; leaves glabrous coriaceous; capitulum 1.5-3 cm across; capsules 8-10 mm long (*Adina sessilifolia* Hook. f.).

8266 - *Nauclea orientalis* (L.) L.. Gáo vàng, Cốc độ.
 Daimộc cao 20 m; nhánh ngang; vỏ nâu; gỗ vàng. Lá có phiến xoan rộng, to, dài 15-30 cm, đầu tròn, đáy tròn hay hơi hình tim; cuống 1-3 cm, lábe xoan to, cao 2,5-3 cm. Hoadầu trên cọng dài 2-5 cm, to 4 cm; dài dính nhau; vành ngà, cao 7 mm; vòi nhụy thò, dài 7 mm. *Phiquả kép*, tròn, to 2-3 cm.

Trảng, rừng hâu lạp, bình nguyên, từ nơi nước lợ. Chứa alcaloid chống ung thư và chống nhiều vi khuẩn.

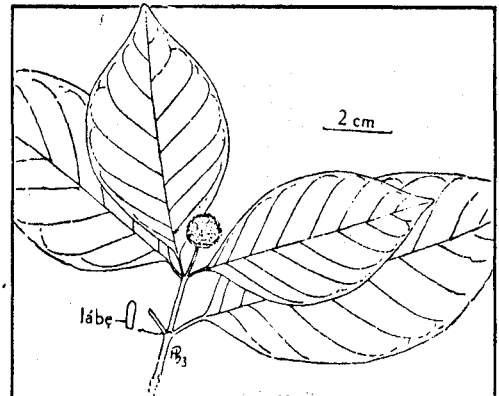
- Tree 20 m; branches diageotropic; syncarps globulous 2-3 cm across (*Cephalanthus orientalis* L., *Sarcocephalus coadunata* (Sm.) Druce, *S. annamensis* Dub. & Eberh.).

8267 - *Nauclea officinalis* (Pit.) Merr.. Huỳnh bá.
 Daimộc cao 15-20 m; cành non vuông. Lá có phiến xoan thon, dài 8-16 cm, tà hai đầu, không lông, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài, lábe đầu tròn, cao 6-8 mm. Hoadầu ở chót nhánh, to 1-1,5 cm; hoa có ống cao 5-6 mm. *Phiquả kép* hình cầu tròn, to 1-1,5 cm; hạt dài 1-1,5 cm, có tử-y cam.

Núi Dinh, Trảngbom; IV, 5. Chứa alcaloids: angustin, harmin, naucleficin.. Gỗ cam, rất đắng, chống vi khuẩn, chống viêm.

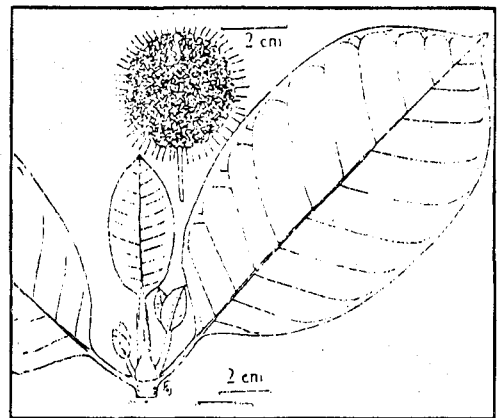
- Tree 20 m high; limb glabrous; capitulum 1-1.5 cm across (*Sarcocephalus officinalis* Pierre ex Pit.).

8268 - *Neolamarckia cadamba* (Roxb.) Bosser. Gáo trắng, Cà-tôm, Càdam.
 Daimộc đến 30 m; nhánh ngang, vỏ xám, gỗ trắng, lõi cam. Lá có phiến bầu dục, dài 15-50 cm, đầu có mũi, đáy tù hay tròn, mặt dưới có lông; cuống dài, lábe thon nhọn, cao 1,5-2 cm. Hoadầu ở chót nhánh, to 3-5 cm, trên cọng dài 2,5-4 cm; dài 5-8 mm; vành 8 mm; vòi nhụy thò cao. Trái to 2-4,5 cm, vàng cam, do nang ít dính nhau.

Rừng lầy, thường bị ngập, bình nguyên: Hasonbình vào N; VII-IX. Vỏ chứa nhiều alcaloid; chống thụ.

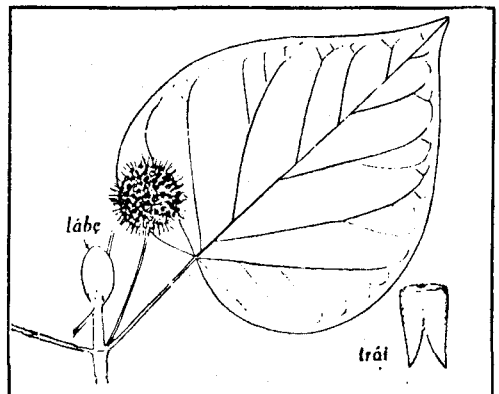
- Tree 30 m high; limb pubescent beneath; capitulum 3-5 cm across (*Nauclea cadamba* Roxb., *Anthocephalus indicus* A. Rich.).

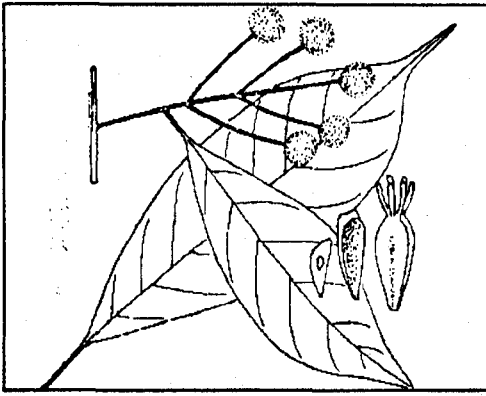

8369 - *Haldina cordifolia* (Roxb.) Ridsd.. Gáo tròn.
 Daimộc to; nhánh ngang, vỏ trắng, gỗ vàng. Lá có phiến hình tim tròn, to 11 x 9 cm, mặt dưới có lông mịn, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 5-9 cm, lábe bầu dục, dài 2 cm, có lông. Hoadầu ở nách lá, 1(3), to 2,5 cm, vàng; hoa ngũ phân; vành có ống cao 8 mm, vòi nhụy thò dài. Nang rời nhau, cao 3-4 mm, nở từ đáy thành 2 mảnh; hạt 6-8, có cánh.

Rừng thưa: Thanh hóa, Phanrang, Bà Rịa, Biên hòa, Châu đốc; VI. Trị đau về mặt, thuliêm (trị ỉa, kiết), trị nhức đầu; lá trị quáng-gà; vỏ trị nhọt.

- Tree; capitulum axillary, yellow; capsules 2-valved (*Nauclea cordifolia* Roxb.).

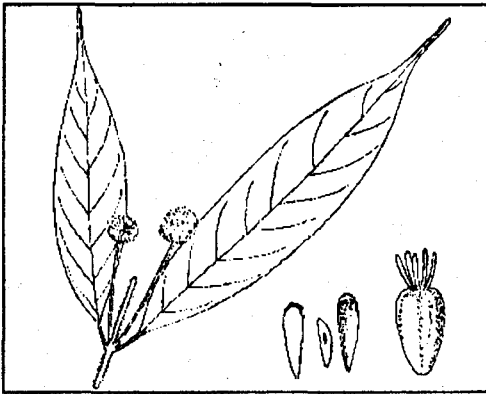

8270 - *Adina petelotii* Merr.. Thủ Petelot.

Tiểu mộc; vỏ xám nâu. Lá có phiến thon ngược, to 14 x 3,5 cm, chót có đuôi dài 1,5-2 cm, đáy tù hẹp, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 1,5-2 cm, lábe chẻ hai sâu, mau rụng. Hoadầu to 1 cm, gần thành chùm có cọng dài. Nang cao 2,5 mm, nở thành 2 mảnh, chót có lá dài còn lại cứng, cao; hạt đẹp, có cánh, cao 1 cm.

Sapa, 1.500 m; 8.

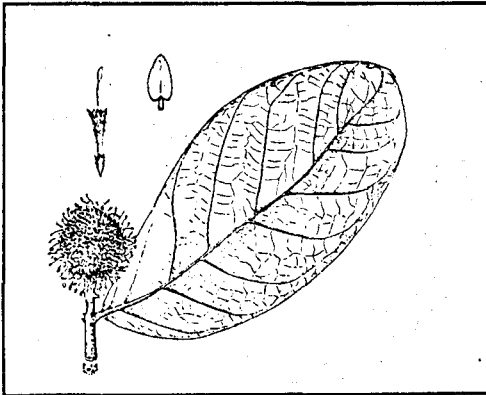
- Shrub; leaves long caudate; capitulum 1 cm; capsules 2.5 mm; seeds winged.

8271 - *Adina pilulifera* (Lam.) Franch. & Drake. Thủ viên; Adina. Tiểu mộc cao 4 m; nhánh mảnh, lúc non có lông mịn vàng. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon dài đến 12 cm, chót có đuôi ngắn hay đến 2 cm, mặt dưới dợt, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 1 cm, lábe cao 5-7 mm, chẻ hai sâu. Hoadầu cô độc, to 1-1,5 cm, trên một cọng có lá hoa ở giữa; hoa 4-5-phân; vành có ống 3,5 mm; vòi nhụy thô dài. Nang có lá dài còn lại, cao 3-4 mm, nở từ đáy làm 2 mảnh; hạt xám, có cánh, dài 2 mm.

Rừng hậu lập: Sapa đến Thùathien; V-VIII, 7-9. Rể, cây trị ung thu (acid betulinic).

- Shrub 4 m high; limb lanceolate, caudate; capitulum 1-1.5 cm; capsules; seeds winged (*Cephalanthus pilulifera* Lour., *A. pubicostata* Merr., *A. globifera* var. *tonkinensis* Pit.).

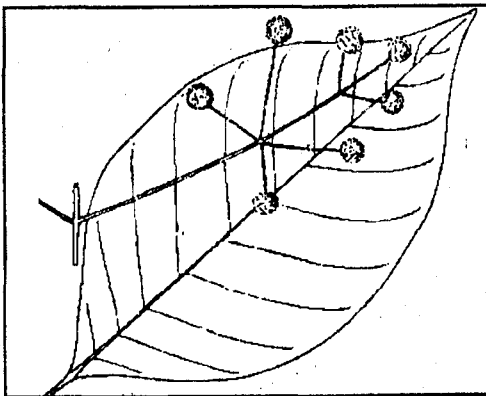

8272 - *Adina thanhoaensis* Trần.. Thủ Thanh hóa.

Đại mộc; cành không lông. Lá có phiến tròn dài xoan, to 7-21 x 4-15 cm, đáy chót buồm, đầu tà tròn, dài, không lông, gân-phụ 7-10 cặp; cuống 2-5 mm, lábe mau rụng. Hoadầu cô độc ở chót nhánh, to 2-3,5 cm, trên cọng ngắn; lá hoa 1-4; dài có ống 3-5 mm, có lông, răng 5, dài 2 mm; vành cao 8-10 mm, có lông; tiểu nhụy 5, vòi nhụy thô dài, dài 12-18 mm.

Trảng ở Yên Cát (Thanh hóa); X (hình theo T.n. Ninh)..

- Tree; capitulum 2-3.5 cm across; corolla 8-10 mm long.

8273 - *Metadina trichotoma* (Zoll. & Mor.) Bakh. f. Vàng vé.

Đại mộc; cành non đẹp đẹp, nhánh lớn màu xám trắng. Lá có phiến bầu dục, đến 14 x 8 cm, chót nhọn, đáy tù nhọn, gân-phụ 8-12 cặp, không lông; cuống 1,5 cm; lábe không chẻ. Chùm tụt tán mang nhiều hoadầu to 6-9 mm, cọng có lông; hoa không lông. Nang cao 2,5 mm, chót có dài còn lại, có lông; hạt nhỏ, có cánh.

B qua Huế, Đồng nai, Tây ninh, đến Phú quốc; XII-IV, 4. Gỗ vàng tươi, tốt, dẻo (làm đòn-gánh).

- Tree; capitulum 6-9 mm; capsules 2.5 mm; seeds winged (*Nauclea trichotoma* Zoll. & Moore, *Adina polycephala* Benth.).

Mussaendeae

1a - phách hoa ở ngọn

2a - chùm-tútán hay tản phòng

3a - tiểu mộc hay leo, thường có 1 lá đài to

3b - đại mộc lá rụng theo mùa

2b - hoa đầu có tổng bao

1b - phách hoa ở nách lá

2a - đài có thùy hẹp nhọn dài; noãn sào 2 buồng

2b - đài có thùy rộng, ngắn; noãn sào 3-5 buồng

3a - tután gắn ở ngọn, dài; noãn sào 3-5 buồng

3b - chùm hay tután ở nách lá; noãn sào 5 buồng

1c - hoa cô độc ở nách lá

Mussaenda
Emmenopterys
Keenania

Myrioneuron

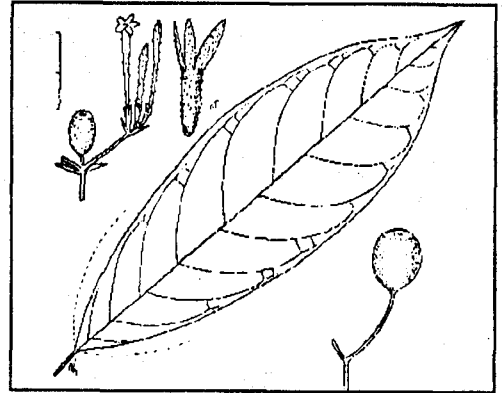
Mycetia
Urophyllum
Aphenandra

8274 - *Mussaenda aptera* Pit.. Bướm bạc không-cánh.

Dây leo cao; cành non đẹp đẹp, có lông. Lá có phiến thon, to 15 x 5 cm, không lông, nâu xám mặt trên, xám mặt dưới lúc khô; lá bắc cao 1 cm. Chùm-tútán ở ngọn, dài 10-12 cm; hoa không có lá đài to dạng cánh hoa; lá đài cao 5 mm; vành có ống cao 2,5 cm, tai 3 mm. Trái to 1 cm, dẹt.

Thủ thiển.

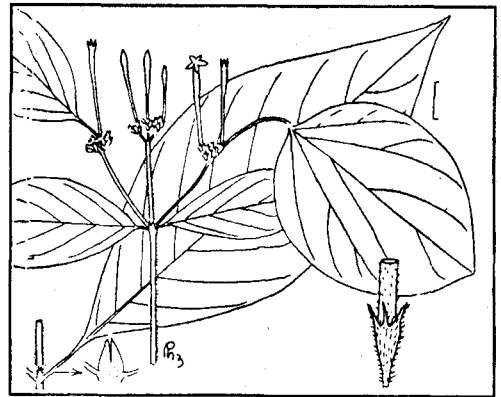
- Climbing; limb glabrous; calyx without developed sepal.

8275 - *Mussaenda baviensis* in Herbar. Bướm bạc Bavi.

Tiểu mộc; cành non có lông nâu. Lá có phiến to đến 13,5 x 6 cm, hai đầu nhọn, mỏng, mặt trên nâu đen, mặt dưới có lông nâu; dây tután hẹp trên cuống, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 1,5-2,5 cm, lá bắc chẻ hai, cao 3 mm, có lông. Phách hoa ở ngọn, mang tután dài như chùm, hoa có lông; đài cao 3 mm, lá đài dạng cánh có phiến to, xoan, trắng trắng; vành có ống cao 2,3 cm, tai vàng vàng.

Bavi, 700 m; VII.

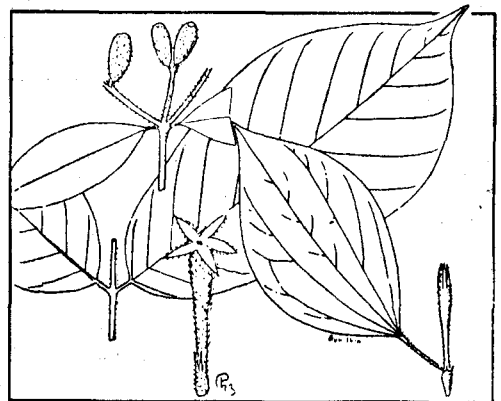
- Shrub; limb brown pubescent beneath; petaloid sepal whitish; corolla yellowish.

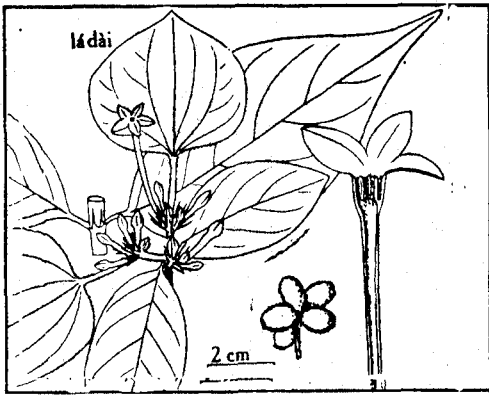
8276 - *Mussaenda bonii* Pit.. Bướm bạc Bon.

Dây leo cao 3-7 m; cành vuông, có lông phún nâu. Lá có phiến bầu dục xoan ngược, to 10-16 x 5-6 cm, dây tròn hay nhọn, gân-phụ 6-10 cặp, mỏng, dai; cuống 5-6 mm, có lông, lá bắc cao 7 mm, chẻ sâu. Phách hoa ở chót nhánh; đài có lông, lá đài dạng cánh trắng, xoan, to 7 x 3,7 cm, chót nhọn; vành có lông, ống cao 2 cm, tai xoan thon, dài 6-7 mm. Trái cao 12-15 mm, có cánh, đen; hạt nhiều.

Hà Sơn Bình, Thanh Hóa, Nghệ Tĩnh; V-VI, 9-2. Bồ, trị ho, suyễn.

- Sarmentous; limb membranous; petaloid sepal white.

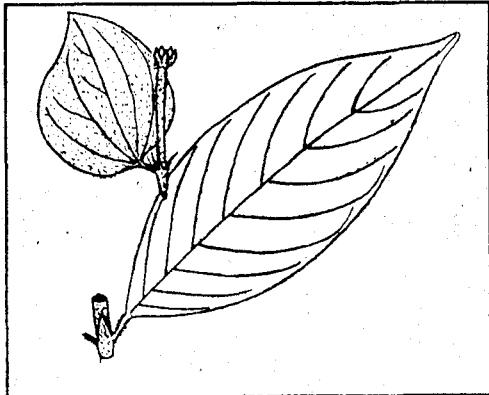

8277 - *Mussaenda cambodiana* Pierre. Buồm bac Cambốt. Dây trườn; cành non và phảthoa có lông mịn. Lá có phiến xoan thon, có mũi dài, mặt trên nâu đen, có lông mịn, mặt dưới xám vàng; cuống 6-8 mm, lábe chẻ hai. Phảthoa ở ngọn nhánh, dày; ládài có lông, ládài nhu cánh xoan rộng, trắng, có lông mịn; vành vàng nghệ. Trái mập, tròntròn hay xoan, to 6-8 mm, có lông; hạt nhiều, đen.

Từ Bavi qua Thuathien đến Phúquốc; II-XI, 2-11. Lá làm trà, lợi tiểu, trị sốt; lá non được ăn. Var. *annamensis* Pit.: dây 4 m, lá có lông ở gân mặt dưới; ládài cao 5 mm; Binhtrithien.

- Sarmentous; leaves finely pubescent; petaloid sepal white; corolla dark yellow.

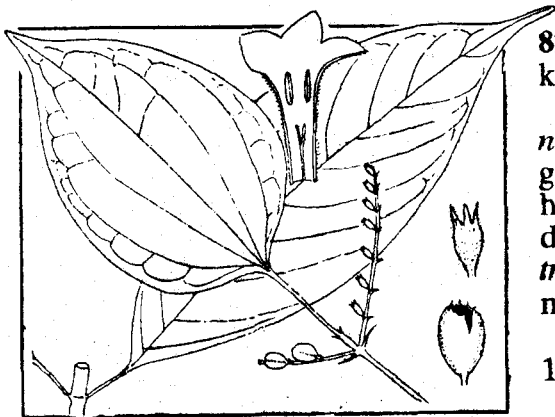

8278 - *Mussaenda chevalieri* Pit.. Buồm bac Chevalier.

Tiểu mộc; cành, mặt dưới lá, dài đầy lông phún. Lá có phiến bầu dục thon, dài 10 cm, mặt trên có lông ngắn, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 1 cm, lábe cao 5-7 mm, chẻ hai. Tután ở ngọn nhánh, rộng 8-10 cm; ládài cao 5 mm, ládài dạng cánh xoan rộng, trắng, rộng 3,5 cm; vành cam đỏ, ống dài 1,8 cm, tai cao 3,5 mm.

Vùng đèo Ngoanmục, Dran (Lâmđồng); IV.

- Shrub; branches, calyx.. hirsute; petaloid sepals white; corolla red yellow.

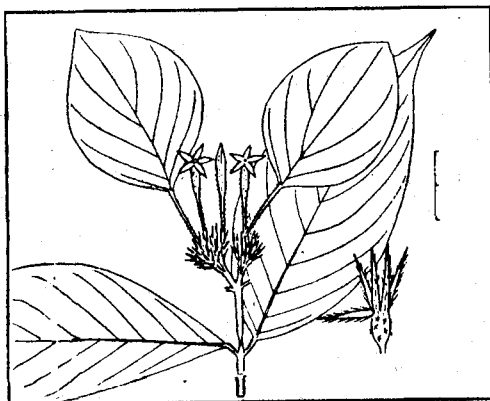

8279 - *Mussaenda dehiscens* Craib.. Buồm bac tự khai.

Tiểu mộc 4-8 m; cành non tròn, có lông vàng nằm. Lá có phiến bầu dục thon to, đầu có mũi dài, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 1-2 cm, lábe 5-9 mm, chẻ hai. Chùm-tután gồm nhiều tután đơnphân; ládài dạng cánh trắng, to; vành có lông mịn, vàng hay trắngtrắng. Nang cắtvách, to 6-7 mm; mảnh 2; hạt nhiều.

Lạngson, núi Dinh, dựa sông Đồngnai; VI-X, 7-11.

- Shrub 4-8 m; branches yellow appressed pubescent; petaloid sepal white; capsules 2-valved.

8280 - *Mussaenda densiflora* Li. Buồm bac hoa-dày.

Tiểu mộc leo, cao 2 m; cành đầy lông phún nâu đỏ. Lá có phiến bầu dục thon, to 10,5 x 5,5 cm, chót có mũi, mặt trên nâu đen, có lông thưa, mặt dưới xám nâu, có lông nằm xám; cuống 5 mm, lábe chẻ hai. Phảthoa dày; dài có lông, răng hẹp nhọn, cao đến 7 mm, nâu đậm, ládài dạng cánh xoan, to 5 x 3,5 cm; vành thơm, vàng, tâm tươi, ống cao 2,8 cm, có lông ngắn, tai không lông mặt trên.

Quảngninh.

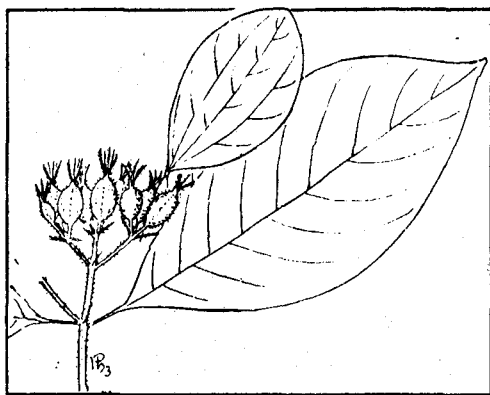
- Climbing; branches red brown hirsute; corolla fragrant, yellow.

8281 - Mussaenda dinhensis Pierre ex Pit.. Bướmbạc núi-Dinh.

Tiểu mộc; cành non vuông, có lông. Lá có phiến xoan, to 8-13 x 5,5 cm, chót có đuôi nhọn, có lông mặt dưới, gân-phụ 7-9 cặp; cuống 1,3 cm, lábe hẹp nhọn, cao 5-6 mm, có lông. Pháthoa *như tảnphồng* dày, ít hoa, có lông; ládài hẹp, ládài dạng *cánh bầuduc*, to 4-5 x 3 cm, trắng, trên cong 1,5 cm; vành.. Phi quả đầy lông, cao 13 mm, có đài còn lại cao 1 cm.

Bà Rịa; VII.

- Shrub; limb pubescent beneath; petaloid sepal white; fruits with 1 cm long sepals.

8282 - Mussaenda dranensis Wernh.

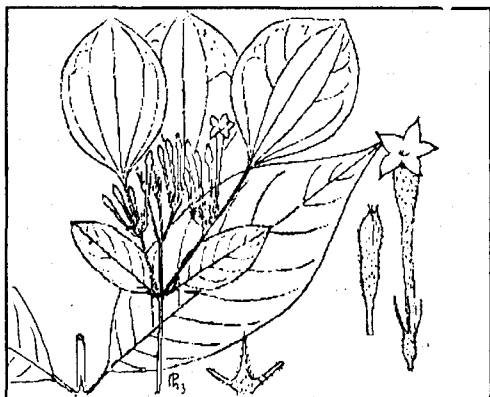
Bụi; nhánh không lông. Lá có phiến bầuduc, to 8-10 x 3-4 cm, đáy nhọn, chót có mũi, có mũi, không lông; cuống không dài hơn 2 cm; lábe màu rụng. Tután như tảnphồng; đài có răng tamgiác nhọn, cao 1 mm, ládài dạng cánhhoa to 5 x 3,5 cm, trắng vàngvàng; vành cam, thùy tamgiác. Dran, 900-1200 m.

8283 - Mussaenda erosa Champ. ex Benth.. Bướmbạc mòn.

Tiểu mộc; cành có lông nằm. Lá có phiến bầuduc, dài 8-12 cm, đầu nhọn, mặt dưới có lông nằm, mặt trên có lông ở gân, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 1 cm, có lông nằm, lábe nhọn, có lông. Tután có cong 1-3 cm; noãn sào cao 1,5 mm; răng dài 4, cao 5 mm, có lông, ládài dạng cánh, trắng, to 5 x 3,5 cm, cong 2 cm, có lông nằm; vành có ống cao 2,5 cm, tai 4 mm, có lông mặt ngoài.

Côngtum; XI.

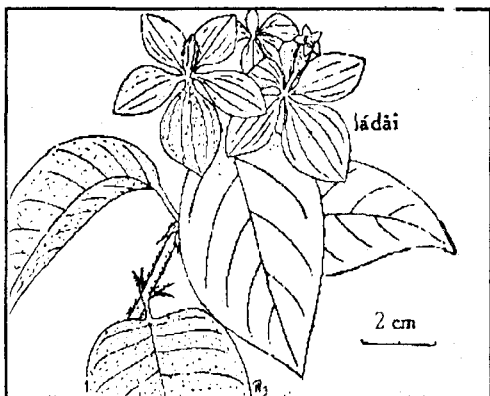
- Shrub with appressed pubescence; petaloid sepal white.

8284 - Mussaenda erythrophylla Schum. & Thonn. Bướm hồng.

Tiểu mộc 2-3 m; thân, lá, hoa có lông. Lá có phiến bầuduc, dài 15-17 cm, gân-phụ 10 cặp; cuống 1-1,5 cm, lábe chẻ hai. Pháthoa ở chót nhánh; ládài to, đỏ, thường có một trọi; vành có ống có lông, đỏ đậm, vàng ở trong, cao 2,5-3 cm. Trái mập, cỡ 1 cm.

Tr thường với thứ 5 ládài đều, to, đẹp. Gốc Tây-Phi.

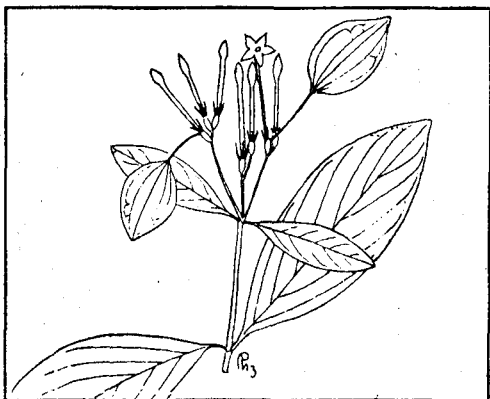
- Ornamental.

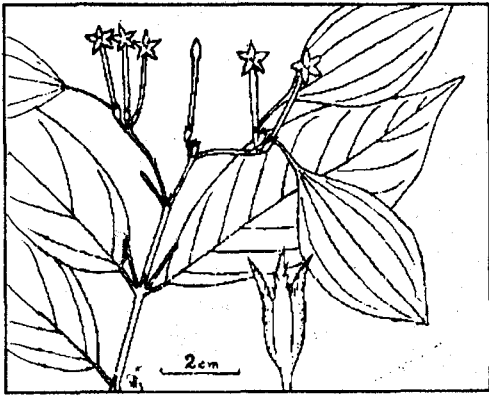
8285 - Mussaenda flava (Verdc.) Bakh. f.. Bướm vàng.

Tiểu mộc nhỏ; cành có lông mịn. Lá có phiến thon, to vào 8 x 3 cm, gân-phụ 5-6 cặp, xéo; cuống 5-7 mm, lábe nhọn, cao 2-4 mm. Pháthoa ở ngọn; ládài như kim, cao 3-4 mm, ládài dạng cánh xoan vàng to 2-3 cm; vành có ống cao 3 cm, tai nhọn có mũi.

Tr vì hoa, gốc Phichâu.

- Ornamental (*Pseudomussaenda flava* Verdc., *M. luteola* Delile).

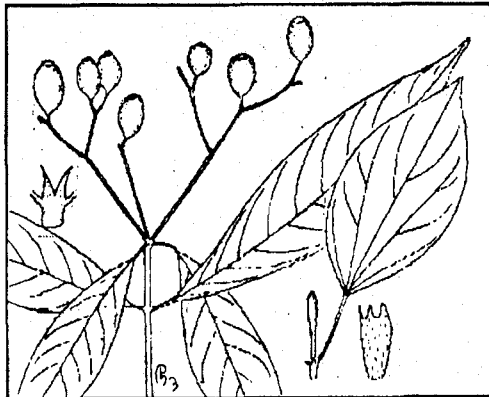

8286 - Mussaenda frondosa L.. Bướmbạc lá.

Tiểu mộc cao 1-7 m; cành non có lông hoe. Lá có phiến thon dài, to 15-18 x 3-5 cm, có khi có lông ở mặt dưới, gân-phụ 7-9 cặp; cuống vào 1 cm, lábe chẻ hai, cao 5-6 mm. Tután ở ngọn nhánh, cao 4-8 cm; đài có tai nhỏ, một lá đài dạng cánh to, trắng, dài 6-8 cm; vành vàng đậm, ống dài 2,5 cm, tai 4 mm; tiểu nhụy 5. Quả 1 cm; hạt nhiều.

Nhatrang, Đàlat, Cônson; VII-XI, 8-11. Hoa giúp ho, trị suyễn, lợi tiểu.

- Shrub 1-7 m; branches rufous pubescent; petaloid sepal white; corolla dark yellow.

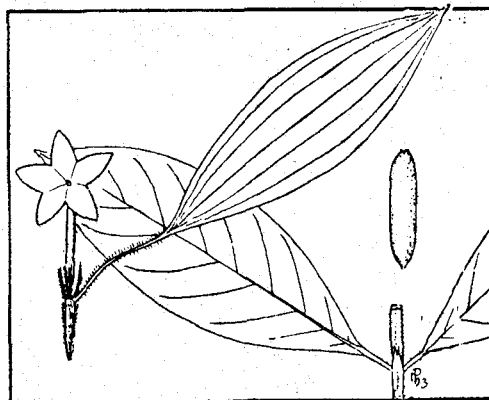

8287 - Mussaenda glabra Vahl. Bướmbạc nhẵn.

Tiểu mộc trườn hay đứng; cành tròn có lông dài. Lá có phiến thon, to vào 10 x 2,7 cm, chót có đuôi 1-2 cm, không lông, gân-phụ vào 10 cặp; cuống 1 cm, lábe cao 5-7 mm, chẻ hai. Pháth hoa thưa; lá đài 1-2,5 mm, lá đài dạng cánh xoan, rộng 1-3,5 cm, trắng; vành có ống 2,5-3 cm, tai 6 mm. Quả xoan, đen, cao 10-13 mm.

B đến Nhatrang; II-XI, 11-12. Lá ăn vớ trâu ở Ấn; rễ trị ho; hoa trị suyễn, sốt, lợi tiểu.

- Sarmentous or erect shrub; limb glabrous; petaloid sepal white; berries black, 10-13 mm long.

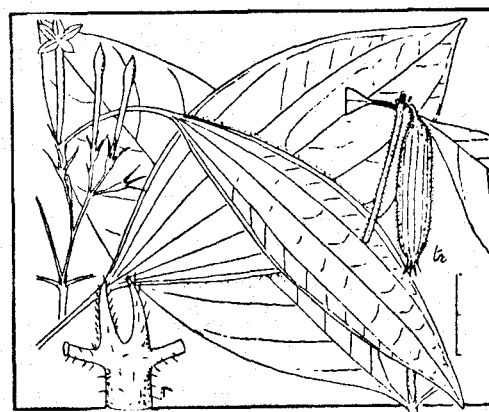

8288 - Mussaenda hilaris Pierre ex Pit. Bướmbạc vui.

Tiểu mộc cao 1 m; cành mảnh có lông phún dày, ngắn, trắng trắng. Lá có phiến thon, dài 5-10 cm, dày tã hay tròn, đầu tã có mũi, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 5 mm, lábe 5-7 mm, chót chẻ hai. Tután dày ở ngọn, có lông; lá đài 2 mm, lá đài dạng cánh, trắng, thon, dài 4-5,5 cm; vành có ống 2,5 cm, tai cam, dài 3 mm. Quả cao 1,8 cm, rộng 8 mm.

Phủ quốc; XI-III, 7.

- Shrub 1 m; branches whitish hirsute; petaloid sepal lanceolate, white, corolla orange.

8289 - Mussaenda hoaensis Pierre ex Pit.. Bướmbạc Biên hòa.

Tiểu mộc đầy lông phún xám nâu; cành non vuông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, dài 6-20 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 7-9 cặp, có ít lông mặt dưới; cuống 1 cm, lábe cao 5 mm, chẻ hai. Tután hẹp ở ngọn nhánh, đầy lông phún; lá đài cao 5-8 mm; lá đài như cánh thon hay bánbò, to đến 14 x 7 cm, trắng, không lông; vành cam, có ống cao 2 cm, tai 7 mm, nhọn. Quả dài 3,5 cm; hạt nhỏ, nhiều.

Đồng nai: Định quán, Biên hòa; VII, 8.

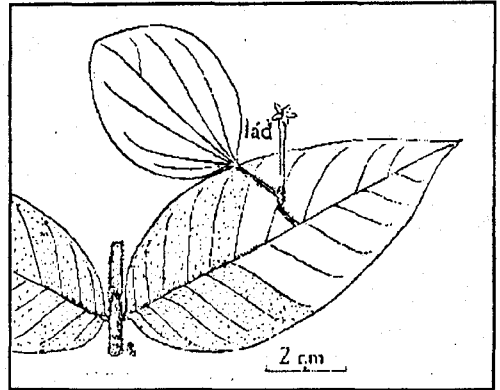
- Grey brown hirsute shrub; petaloid sepal white, 14 x 7 cm; berries 3.5 cm long.

8290 - *Mussaenda hossei* Craib. Bướmbac Hosseus.

Tiểu mộc cao 1 m; cành non có lông dày ngắn. Lá có phiến bầu dục thon, dài 5-10 cm, có lông, gân-phụ vào 10 cặp; cuống ngắn, lábe 5-7 mm chẻ hai. Tụ tán rộng 5 cm, có lông; noãn sào 2,5 mm, dài 2 mm, lá đài dạng cánh xoan, trắng, có lông; vành có ống 2,5 cm, tai xoan dài 3 mm. Quả cao 1,8 cm, rộng 8 mm.

Vùng núi: T; XI-III.

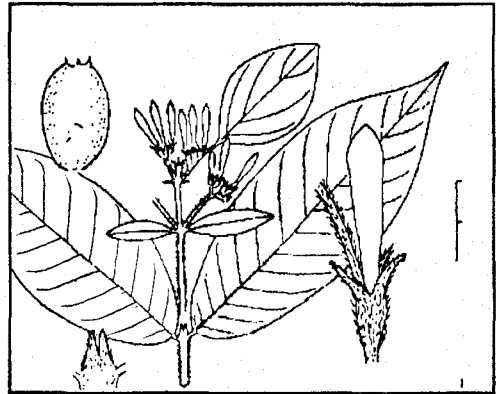
- Shrub 1 m high; branches tomentose; petaloid sepal white; cymes 5 cm wide.

8291 - *Mussaenda laosensis* Bướmbac Lào.

Tiểu mộc; cành non đầy lông hung. Lá có phiến bầu dục hơi thon ngược, to 10 x 3,5 cm, chót nhọn, đáy tù tròn, mặt trên nâu đen, có lông thưa, mặt dưới có lông hung như nhung, gân-phụ 8 cặp; cuống ngắn, lábe chẻ hai. Pháth hoa ở ngọn, hơi dày, trục có lông; đài đầy lông hung, lá đài dạng cánh xoan, to 3,5 x 2 cm, trắng, có nhiều lông. Quả xoan, cao 12 mm.

Caolạng.

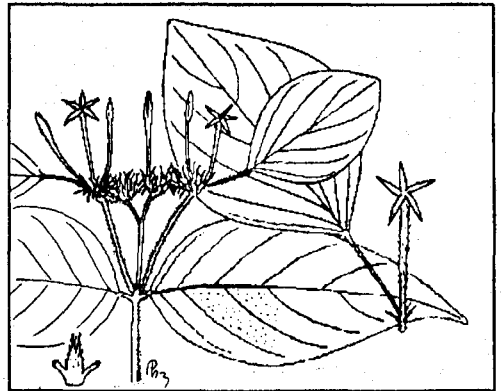
- Branches rufous tomentose; limb velvety beneath; petaloid sepal white, pubescent.

8292 - *Mussaenda longipetala* Li. Bướmbac cánh hoa dài.

Tiểu mộc; cành đầy lông phún nâu. Lá có phiến xoan thon, đến 13 x 6,5 cm, có lông trắng 2 mặt, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 1 cm, lábe chẻ hai. Pháth hoa có lông phún trắng; cọng dài 4-5 cm mang tụ tán như chụm; đài cao 5-7 mm, lá đài dạng cánh hoa to 7,5 x 4,5 cm; vành có ống 2,5 cm, tai thon nhọn.

Quảng ninh.

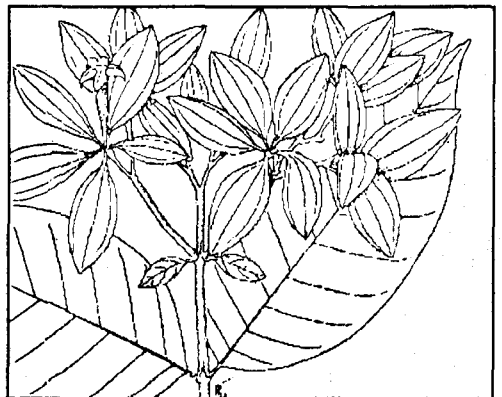
- Branches brown hirsute; inflorescence white hirsute; corolla lobes long, acute.

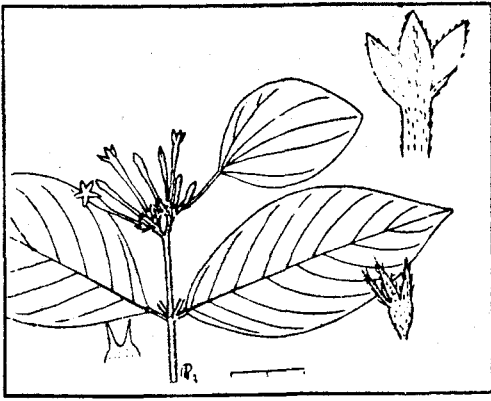
8293 - *Mussaenda philippica* A.C. Rich. var. *aurorae* Hort. Bướmbac Philippin; Flag bush, Dona aurora.

Tiểu mộc cao 1-5 m; cành non có lông. Lá có phiến to, dài 10-15 cm, có lông, xanh đậm; lábe nhọn. Pháth hoa to, có lông; lá đài dạng cánh 5, to, trắng, đẹp; vành vàng, cao 2,5 cm, hẹp ở đáy, tai nhọn.

Tr vì pháth hoa đẹp; I-XII.

- Ornamental.

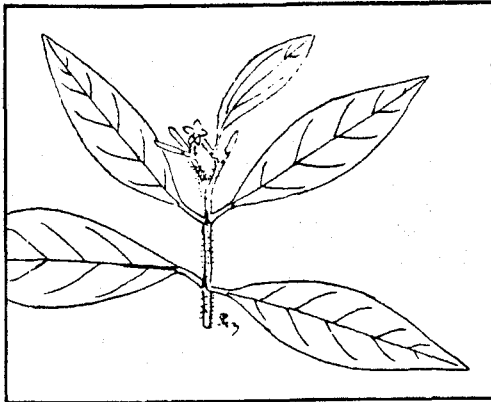

8294 - *Mussaenda pilosissima* Val.. Bướmbạc nhiều lông.

Tiểu mộc leo; cành tròn, lúc non *đầy lông trắng*. Lá có phiến bầu dục, to đến 8 x 3,5 cm, chót nhọn, đáy tằm, mặt dưới có *lông dày như nhung trắng*, mặt trên có lông ngắn thưa; cuống dài 8-10 mm, lá chẻ hai. Pháth hoa ở ngọn, cộng chung 2-3 cm; lá đài 4 mm, lá đài dạng cánh xoan, *trắng*, to 4 x 3 cm; vành có lông vàng mặt ngoài, ống dài 2,2 cm, tai 5 mm.

Hà Sơn Bình.

- Climbing shrub; limb white velvety beneath; petaloid sepal white.

8295 - *Mussaenda pubescens* Ait. f.

Tiểu mộc 1-3 m; nhánh trườn, tròn, có lông phún thưa. Lá có phiến thon, chót nhọn, đáy chót bướm, gân-phụ 5-6 cặp; lá chẻ nhọn, cao 5 mm. Pháth hoa ở chót nhánh, có lông; hoa nhỏ, *trắng*, với lá đài dạng cánh hoa nhỏ, thon, *hay vắng*. Trái 6-9 x 6-7 mm, đen; hạt nhiều, đen. ; VI-VIII.

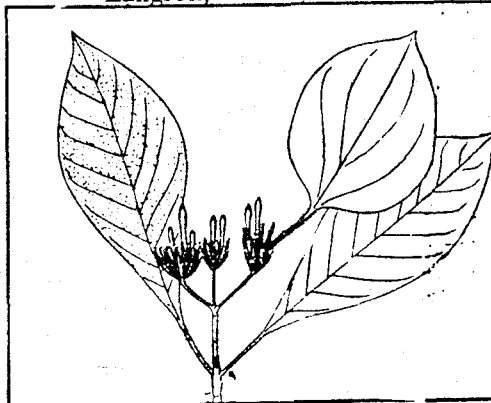
Đà Lạt: Liên Khang. Trái, lá trị cảm, viêm, ỉa chảy.

- Shrub; branches hirsute; petaloid sepals relatively small; corolla white.

8296 - *Mussaenda rehderiana* Hutch. Tang Bua.

Tiểu mộc leo; nhánh non tròn tròn, có lông dày nâu nâu cũng như cuống, lá chẻ, trục pháth hoa, dài. Lá có phiến to 8-12 x 3-4,5 cm, tròn dài, chót nhọn, đáy tròn, lúc đen đen ở mặt trên, như da, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 3-6 mm, lá chẻ nhọn, cao 6-6 mm. Tụ tán như tán phòng cao 7 cm; trục 2-3 lần lưỡng phân; hoa *vàng*; dài cao 2,5-3 mm. Lá đài 1,5-2 mm, lá đài dạng cánh hoa to 4,5-6 x 2,5-3 cm; vành có ống 18-22 mm, tai 2 mm xoan-tròn. Trái mập, to 10-15 x 8-10 mm; hạt nhiều, nhiều.

Lang Sơn; VI-XII, 12-2. Lá đắp trị sốt, uống trị kiết.

8297 - *Mussaenda saigonensis* Pierre ex Pit.. Bướmbạc Sài Gòn.

Tiểu mộc cao 1-2 m; nhánh thông, đầy lông xám, nhánh già *đen*. Lá có phiến thon ngược, dài 10-17 cm, chót nhọn, *đáy từ hẹp* trên cuống, có lông hai mặt, như nhung mặt dưới, gân-phụ 10 cặp; cuống dài 2 cm, lá chẻ hai. Tụ tán có nhánh, cao 1-6 cm; lá đài *cao 13 mm*, có lông, lá đài dạng cánh xoan, *trắng*, rộng 3-4 cm; vành có ống dài 2,5 cm, tai 5-6 mm.

Núi Lấp Vò (Tây Ninh); VI-VII.

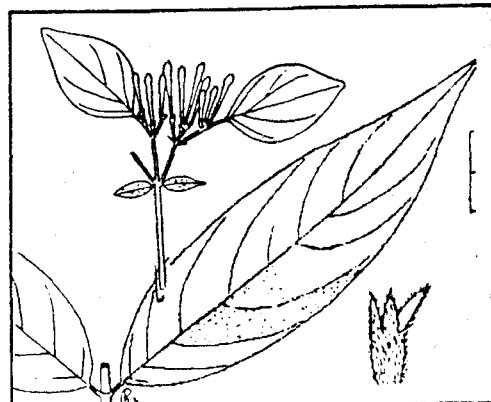
- Shrub 2 m; limb grey brown velvety beneath; sepals 13 mm long, petaloid sepal white.

8298 - *Mussaenda sanderiana* Ridl.. Bướmbạc Sander.

Tiểu mộc thường bò nằm, dài 3-4 m; cánh có *lông tơ hung*. Lá có phiến tròn dài thon, to 12 x 3,5 cm có *lông dày* hai mặt, gân-phụ 6-7 cặp; cuống ngắn, lá chẻ hai. Pháth hoa ở ngọn, có lông phún dày; lá đài có lông, thon ngắn, lá đài dạng cánh *vàng*, to 12 x 5 cm, có lông; vành *vàng*, ống 3,5 cm, có lông *trắng*.

Núi cao 1.000-2.000 m: T.

- Prostrate shrub; petaloid sepal yellow.

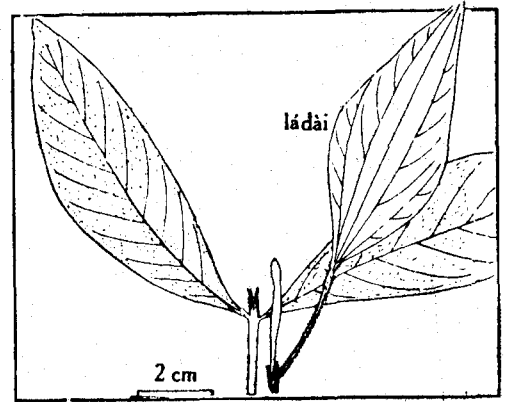

8299 - *Mussaenda squiresii* Merr.. Bướmbạc Squire.

Tiểu mộc; cành non tròn, không lông. Lá có phiến thon, dài 10 cm, đáy chót buồm, đầu tù, có lông nằm, gân-phủ 7-9 cặp; cuống ngắn, lábe 7 mm, chẻ hai, có lông. Tután ở ngọn; đài dài bằng noãn sào, lá đài dạng cánh trắng, thon, dài 7-8 cm; vành cam, có ống 3 cm, có lông, tai 5,5 mm.

Trảng trên đá lồi, vùng Đà Lạt; IV.

- Limb appressed pubescent; petaloid sepal white; corolla bright orange.

8300 - *Mussaenda theifera* Pierre ex Pit.. Bướmbạc trà; Slat Ror.

Tiểu mộc đứng hay nằm; cành có lông dài, có lông. Lá có phiến nhỏ, mặt dưới lợt, mặt trên có lông. Chùm-tután dày, ở ngọn; hoa đầy lông vàng dày; lá đài cao 8 mm, ít khi có lá đài dạng cánh; vành có ống 2-3 cm, có ống trắng, tai 6-7 mm. Quả 8-15 x 5-7 mm.

Phanthiết, Biên hoà, Bà Rịa, Tây Ninh; IV-VII. Var. *suffruticosa* Pit.; leo quấn, lá dài đến 10 cm, hoa nhóm 3-7; núi Dinh, VI, 6. Cambốt dùng lá như trà, hạnhiệt.

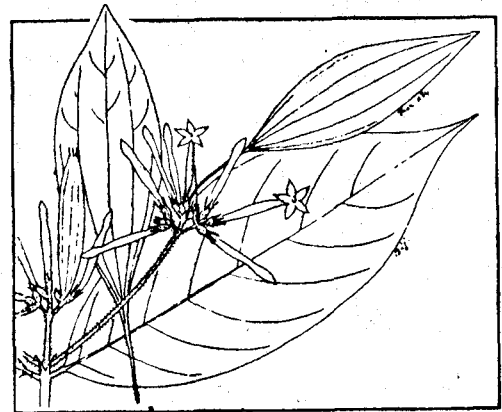
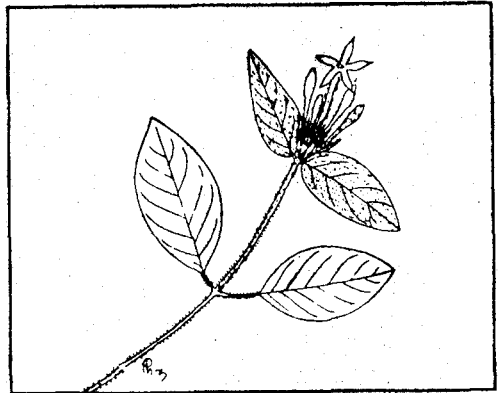
- Erect or prostrate hirsute shrub; petaloid sepal absent.

8301 - *Mussaenda thorelii* Pit.. Bướmbạc Thorel.

Tiểu mộc; cành, phá hoa, đài, trái có lông phún. Lá có phiến thon, dài 8-15 cm, chót nhọn dài, gân-hụ 7-9 cặp, mỏng, không lông; cuống 2-5 mm, lábe chẻ thành hai thùy nhọn. Phá hoa có trục dài 3-8 cm, mang hoa hơi khít nhau; lá đài 3 mm, lá đài dạng cánh thon, dài 8-12 cm, không lông trừ ở gân; vành có ống 2 cm, có lông mịn, tai 3 mm, có mũi dài; tiểu nhụy gắn ở phần phủ của ống. Quả dài 2,5-3 cm, đen, có lông phún; hạt nhiều, to 0,5 mm.

Đồng Nai.

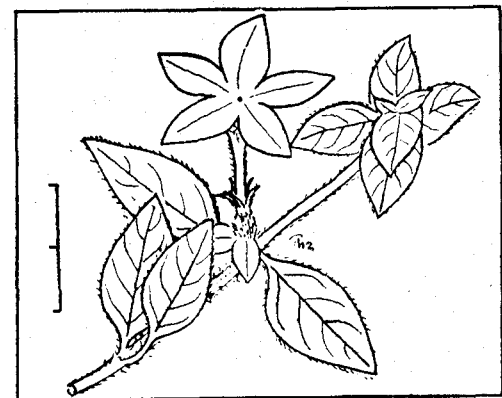
- Shrub hirsute; petaloid sepal lanceolate; berries 2.5-3 cm long.

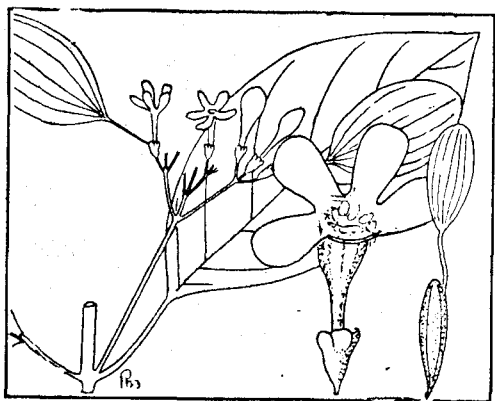
8302 - *Aphenandra uniflora* (G. Don) Brem.. Bướmbạc một-hoa

Cỏ bò rồi đứng thấp, cao 10-20 cm; thân có lông. Lá có phiến xoan, dài 2-4 cm, có lông thưa; cuống ngắn. Hoa cô độc ở nách lá; lá đài có lông; vành có ống cao 2-2,5 cm, tai trắng rộng, dài 1,7 cm; tiểu nhụy không thò. Quả bầu dục, có lông, có đài còn lại.

Langhanh, Trảng Bom; I-XII.

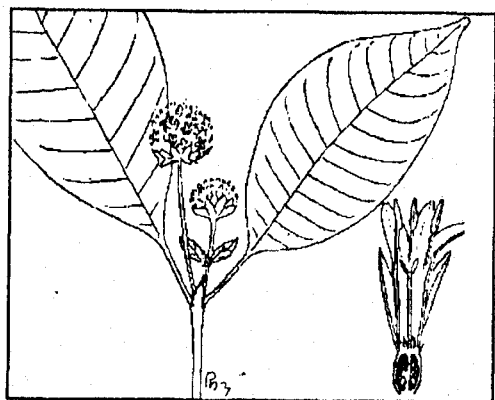
- Creeping herb; flowers white; berries (*Mussaenda uniflora* Wall. ex G. Don).

- 8303 - *Emmenopterys henryi* Oliv..** Hành dục
 Đại mộc 10-20 m, thân to 1 m; cành không lông. Lá rụng theo mùa; phiến xoan, to 8-16 x 8 cm, không lông, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu dợt, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 3-4 cm, lábe mau rung. Pháthoả ở nách lá và ngọn; hoa to, trắng, đẹp; lá đài 4, tròn, một có dạng cánh hoa to, trắng rồi hương, dài 5 cm; vành phù ở 1/2 trên, tai cao 2 cm; tiểu nhụy gần giữa ống, chỉ có lông; noãn sào 2 đính phôi lồi. Nang; hạt nhỏ, có cánh.
 Rừng thưa, 1.500 m: Sapa; VIII, 8.

- Deciduous tree; limb glabrous; petaloid sepal white then pink; corolla white.

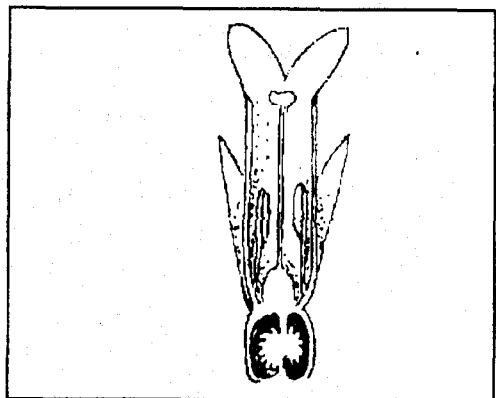
- 8304 - *Keenania ophiorrhizoides* Drake.**
 Cỏ bờ rồi đứng, giống Móc-tai, cao 30 cm. Lá có phiến dài 8-13 cm, trắng trắng, có lông mặt dưới, mặt trên không lông, gân-phụ 8-12 cặp; cuống 1-4 cm, lábe 8-10 mm. Pháthoả là chùm dày như hoả đầu rộng 3 cm, có tổng bao; hoa không cọng, trắng; lá hoa dài 6-11 mm; lá đài 5, cao 4 mm; vành có ống 4 mm, tai 5, dài 2,5 mm; tiểu nhụy 5, thò; noãn sào 2 buồng, n-noãn.

Trên đá, dựa suối: Bavi; IV.

- Ascending herb; limb pubescent beneath; capitulum with involucre; flowers white.

8305 - *Keenania microcephala* Pit.

Thân có rễ sáivi, hơi cứng, chót đứng cao 15 cm. Lá có phiến tròn dài rộng, to 15-17 x 5-8 cm, không lông, gân-phụ 10-12 cặp; cuống dài 4-6 cm, lábe 7-10 mm, có mũi dài. Tután ở chót nhánh; hoa không cọng; lá đài 4-5; cánh hoa 4-5; noãn sào 2 buồng. Kiện khế.

8306 - *Keenania tonkinensis* Drake

Thân đanien, có rễ sáivi, cho chồi cao 10-12 cm, có lông ngắn. Lá có phiến tròn dài, nhọn, có mũi ở chót, tutú hẹp ở đáy, to 7-12 x 3-5 cm, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 1,5-4 cm, lábe cao 8 mm, tam giác có mũi dài. Tután ở chót nhánh, hình đầu, có tổng bao; hoa không cọng, trắng; lá đài 5, cao 4-5 mm, ống 1 mm; cánh hoa 5, cao 1 mm, ống 6 mm; tiểu nhụy gần ở đáy vành; noãn sào 2 buồng, vòi nhụy có dây phù, noãn nhiều.

Lăng cộc, Bavi, Hoà bình.

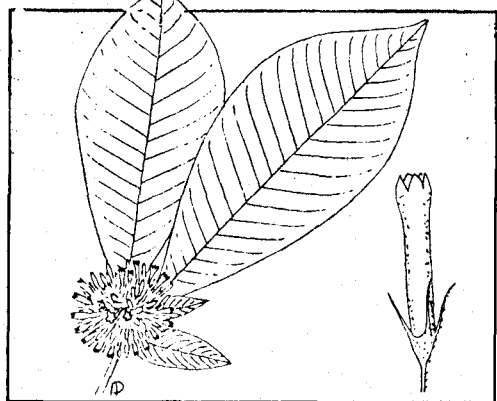
- Perennial; leaves oblong; terminal inflorescence with involucre; flowers white.

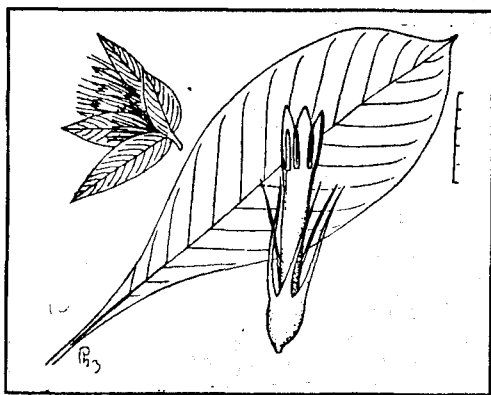
8307 - *Myrioneuron effusum* (Pit.) Merr.. Vạn kinh tràn.

Lá hơi không bằng nhau mỗi cặp, có phiến to, thon ngược, dài 30 cm, gân-phụ nhiều, hơn 20 cặp; cuống dài 4 cm. Chùm to 4 cm ở nách lá; dài có lông, cao 4 mm, tai hẹp nhọn, cao 6 mm; vành có ống 15 mm, có lông mặt trong, tai ngắn, tam giác; tiểu nhụy gần ở đáy ống vành.

Rừng vào 400-500 m: Bavi; IV.

- Glomerules axillary; sepals 6 mm; stamens inserted on corolla base (*M. nutans* Drake var. *effusum* Pit.).

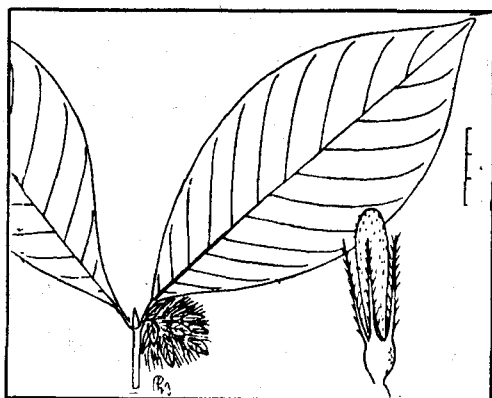

8308 - Myrioneuron faberii Vankinh khéo.

Tiểu mộc. Lá có phiến hình muỗng, dài đến 25 cm, dày từ từ hẹp. lúc khô màu lục, gân-phụ nhiều vào 14 cặp; cuống dài 4-5 cm. Pháthoá có láhoa to như lá; hoa cao 1,5 cm, noãn sào cao 3 mm, 2 buồng n-noãn; lá đài hẹp dài bằng ống vành; tiểu nhụy 5, gắn ở cổ ống vành.

Rừng 1.500 m: Sapa; VII.

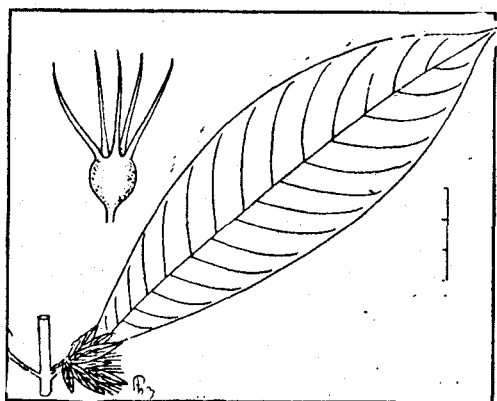
- Shrub; limb to 25 cm long; inflorescence with foliaceous bracts; corolla 1.5 cm long.

8309 - Myrioneuron pubifolium Pit.. Vankinh lá-lông.

Tiểu mộc cao đến 2 m; cành, mặt dưới lá có lông nhiều, nâu đen. Lá có phiến thon ngược đến thon dài, to 10-19 x 4,5-9 cm, gân-phụ 11-13 cặp, mặt trên lục ôliu, mỏng, không lông, mặt dưới dẹt, có lông nhất là ở gân; cuống 8-10 mm, lábe cao 12-15 mm, có lông. Pháthoá là tụtán dày, to 2-3 cm; láhoa như lá; lá đài dài 10 mm, có lông; vành vàng, ống 9 mm, tai 1,5 mm; tiểu nhụy 5, gắn gần đáy vành; noãn sào 2 buồng n-noãn.

Vĩnhphú.

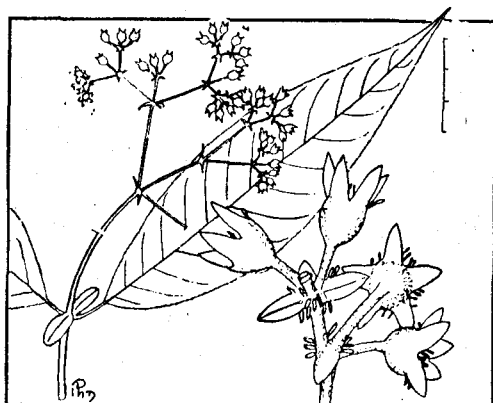
- Shrub 2 m high; limb membranous, pubescent beneath; sepals 10 mm long; corolla yellow.

8310 - Myrioneuron tonkinensis Pit.. Vankinh Bắc bộ.

Tiểu mộc cao 1 m, không lông; cành vuông, xám xám. Lá có phiến tròn dài, to 17-28 x 6-9 cm, gân-phụ 15-17 cặp, mỏng; cuống dài 1,5-3 cm, lábe cao 2-2,5 cm, chẻ hai. Tụtán dày, to 1-2 cm, có láhoa cao 1,5 cm; lá đài dài 12-14 mm; vành cao 15 mm; bao phấn không thờ; noãn sào 2 buồng, n-noãn. Quả cao 2,5-3 mm; hạt đen, nhỏ.

Trên đá: Hàsonbình.

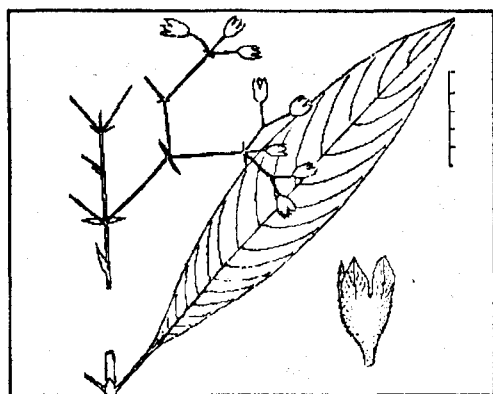
Shrub 1 m; leaves glabrous; sepals 12-14 mm long; berries 2.5-3 mm long.

8311 - Mycetia balansae Drake. Khuẩn quả Balansa.

Bụi nhỏ; cành có vỏ láng, lúc khô vàng rơm. Lá có phiến không lông, thon nhọn, dài 10-16 cm, bìa có răng mịn, lúc khô nâu đen, gân-phụ 13-14 cặp; cuống 1 cm, lábe dạng lá, bầu dục, cao 1-1,5 cm. Pháthoá lưỡng phân đều ở ngọn; cọng 3-4 mm, hoa rộng 5-7 mm; vành tiên khai liên mảnh.

Thường ven suối, vào 1.000 m: Hàsonbình, Vĩnhphú, Langhanh; X.

Bush; stipules foliaceous; cymes trichotomous.

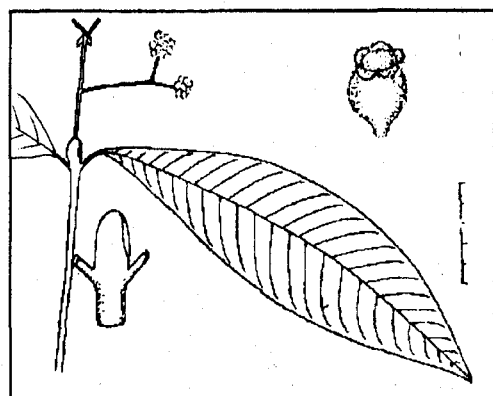

8312 - *Mycetia longifolia* (Wall.) O. Ktze. Khuẩn quả lá-dài.

Tiểu mộc; cành non nâu, có lông mịn. Lá có phiến thon dài, to 10-25 x 2-6 cm, đáy tù hẹp trên cuống, gân-phụ 13-20 cặp, có lông 2 mặt; cuống 1-6 cm, lábe cao 8 mm, Tụ tán ở nách lá và ngọn, nhánh rẽ; đài có ládài tamgiác, cao 2,5 mm, có lông và đồngtrướng; vành vàng, ống 12 mm, tai 1,5 mm; tiểunhụy 5, gắn ở đáy ống vành; noãn sào 2 buồng. Quả trắng, to 4-5 mm; hạt nhiều, nhỏ, đen.

Hà Sơn Bình.

- Leaves narrow lanceolate; corolla yellow; berries white (*Adenosacme longifolia* Wall.).

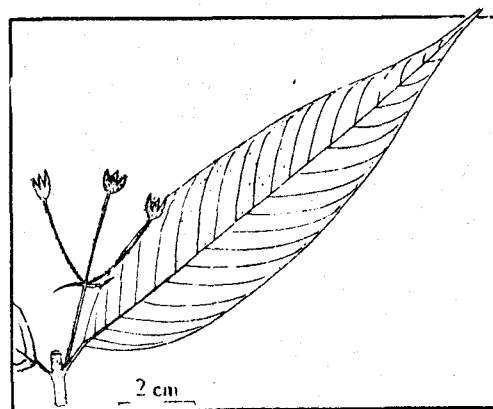

8313 - *Mycetia squamulopilosa* Pierre ex Pit. Khuẩn quả vảy-lông.

Tiểu mộc đến 1 m; cành non có 4 cạnh, có lông mịn. Lá có phiến thon dài, to 18-24 x 6-8 cm, có lông (daté bào) ở hai mặt, gân-phụ 20-25 cặp; cuống 12-15 mm, lábe 8 mm, xoan. Tụ tán có lông, mang hoa gán gán như thành hoadầu (cộng hoa 2 mm); ládài thấp, cao không đến 2 mm; tiểunhụy 5, gắn giữa ống vành; noãn sào có lông, 3-5 buồng.

Rừng luôn luôn xanh, cao độ 200-400 m: Cambốt.

- Shrub 1 m; limb with articulated hairs; flowers in small glomerules; corolla 2 mm long.

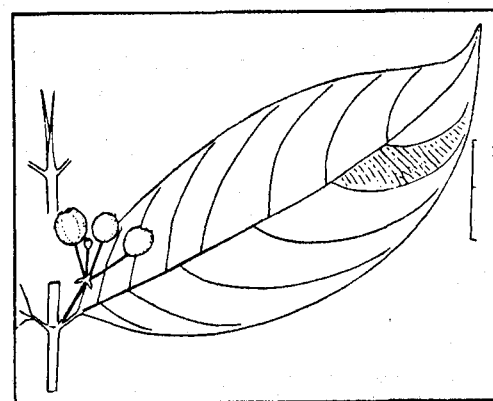

8314 - *Urophyllum argenteum* Pit. Vidiệp bạc.

Tiểu mộc cao 4 m; cành tròn, có lông dài. Lá có phiến thon, chót nhọn có đuôi dài, dài 15 cm, xanh mặt trên, dày lông trắng mặt dưới, gân-phụ rất nhiều; lábe 1-2 cm, mau rụng. Tán có cộng dài và tổng bao, mang 3-5 hoa; đài có ống dài; vành vàng; ống cao 4-5 mm; noãn sào 5-buồng.

Rừng 400-1.700 m: Phú Khánh, Bà Rịa; V-VI.

- Shrub 4 m; limb long caudate, tomentose beneath; ovary 5-locular.

8315 - *Urophyllum chinense* Merr. & Chun. Vidiệp Trung quốc.

Tiểu mộc cao 1,5 m; cành mảnh, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 8-11 x 3,5-4,5 cm, chót có mũi, đáy tù, gân-phụ 6 cặp, gân tam cấp hình thang; cuống 6 mm, lábe dài, chẻ hai sâu. Tụ tán ít hoa ở nách lá, có tổng bao, trên cộng dài 1 cm; cộng trái dài 1 cm; noãn sào 5 buồng n-noãn. Trái tròn, to 5-7 mm, đen; hạt nhiều, nhỏ.

Quảng Ninh.

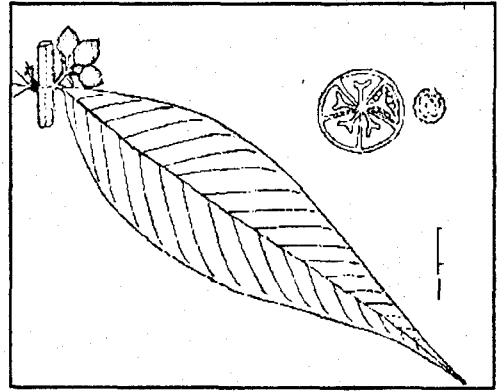
- Shrub 1.5 m; limb 8-11 cm long; cyme; fruits black, 5-locular.

8316 - *Urophyllum lecomtei* Pit.. Vidiệp Lecomte.

Tiểu mộc có nhánh cứng, có lông xám, nằm ở cành non, cuống, mặt dưới lá và phách hoa. Lá có phiến thon, nhọn, to 11-16 x 3,5-5 cm chót có đuôi nhọn, gân-phụ 11-14 cặp; cuống dài 6-8 mm, lá bé cao 15 mm. Tután 5-8 hoa; cộng dài 3-5 mm. Trái đen, tròn tròn, cao 4-5 mm, có 5 lá đài còn lại; buồng 5; hạt nhiều, to 0,3 mm, nâu lợt.

Phủ-đoãn.

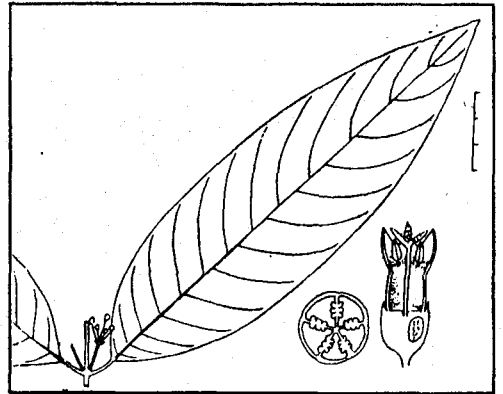
- Shrub; appressed grey pubescence; fruits black, 5-locular.

8317 - *Urophyllum longifolium* Hook. f. var. *annamensis*, Pierre ex Pit.. Ba-chốt, Vidiệp Trung bộ.

Tiểu mộc cao 4,5 m; cành non vuông, có lông nâu. Lá có phiến thon dài, to 14-22 x 4-7,5 cm, chót nhọn dài, đáy tù tròn, daidai, xám nâu, mặt trên không lông, mặt dưới có lông mịn, gân-phụ 8-13 cặp; cuống 7-13 mm, lá bé cao 15 mm. Tután như tán; cộng hoa 4-5 mm; hoa nhỏ; răng dài rất nhỏ; vành có ống 1 mm, có lông ở cổ; noãn sào có đính phôi giữa vách. Quả 2-3 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Vĩnhphú, Phúkhánh.

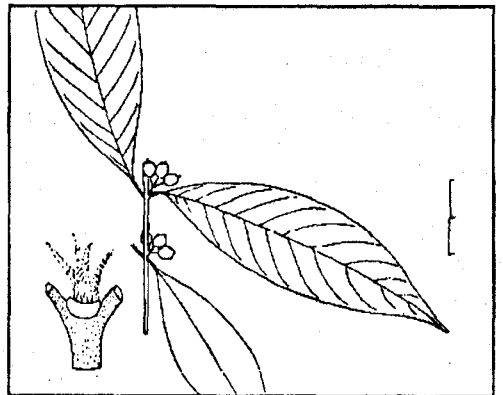
- Shrub 4,5 m; limb puberulent beneath; ovules on cloison; berries 2-3 mm.

8318 - *Urophyllum streptopodium* Wall.. Vidiệp chân-mảnh.

Tiểu mộc; cành non, cuống, gân mặt dưới lá, lá bé, cộng hoa có lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 8-11 x 2-3 cm, lục ôliu mặt trên, daidai, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 3-5 mm, lá bé 6 mm. Phách hoa ở nách lá; cộng hoa 3-5 mm; hoa nhỏ; lá đài 5, nhỏ; vành có ống dài 2 lần hơn dài, tai 5. Quả đen, to 4 x 3,5 mm, 5 buồng; hạt nhiều, to 0,5 mm, dẹp dẹp, nâu lợt.

Langbian; 2.

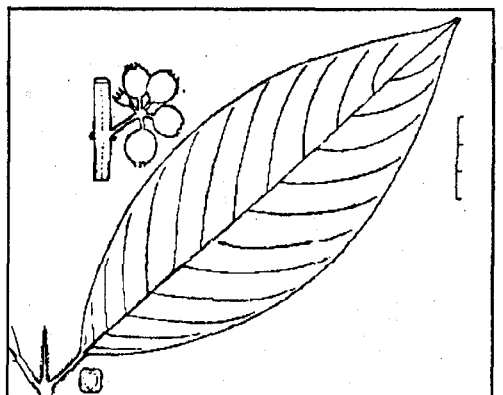
- Shrub; limb glabrous, subcoriaceous; berries black, 4 x 3.5 mm, 5-locular.

8319 - *Urophyllum villosum* Jack ex Wall.. Vidiệp lông.

Tiểu mộc đến 3,5 m; cành non, cuống, lá bé, mặt dưới lá, phách hoa, trái đầy lông mềm dài; cành non vuông vuông. Lá có phiến bầu dục thon, to 16-30 x 5-10 cm, dai, gân-phụ 10-13 cặp; cuống 1-2 cm, lá bé dài 2,6 cm. Tután tròn; cộng hoa đến 1 cm; lá đài 5, ống dài 6 mm; vành có ống có lông ở miệng, tai 5; tiểu nhụy 5. Trái to 6-8 mm, có dài còn lại; hạt nhiều, nhỏ, nâu lợt.

Hàsonbình, Bìnhtrịthiên.

- Shrub 3.5 m, softy tomentose; fruits 6-8 mm across.

Gardenieae

- 1a - nuốm đơn, hình thoi
2a - đỉnhphôi trắcmô

- 2b - đỉnhphôi trungtrục
3a - pháthoa ở ngọn
3b - pháthoa ở nách lá

- 1b - nuốm đôi
2a - noãn nhiều, trên hai đỉnhphôi lồi
3a - tután đốidiện với lá; noãn 3 hàng
3b - hoadầu; noãn 2 hàng

- 2b - noãn 2-10
3a - đỉnhphôi giữa vách
4a - ống vành mảnh, phù ở cổ
4b - ống vành to, thắt ở cổ
3b - đỉnhphôi ở nóc vách
4a - baophần có lông; noãn 6-10; chụm
4b - baophần không lông; gié hay tután
5a - gié; noãn 2-8
5b - tután hoặc chụm; noãn 2-6
6a - dài thành đầu; noãn 6
6b - lắdlài rồ
7a - noãn 3-4
7b - noãn 2

Gardenia
Dioecrescis
Kailarsenia

Tarenna
Randia
Oxyceros
Aidia
Fagerlindia

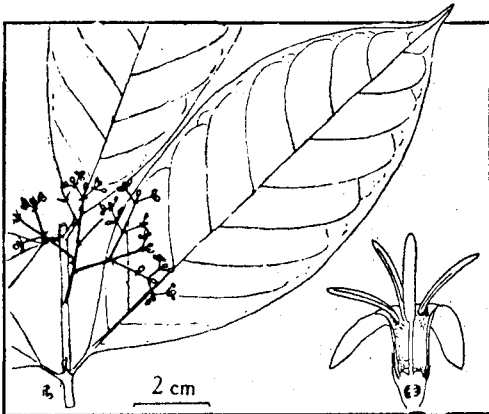
Brachytome
Morindopsis

Diplospora
Alleizetta

Hyptianthera
Hypobathrum

Hypobathrum

Xantonnea
Xantonneopsis

8320 - *Aidia cochinchinensis* Lour. Tà-hay, Găng Nambô.

Tiểumộc hay đaimộc đến 18 m; nhánh không lông. Lá có phiến thon, dài 10-18 cm, đen lúc khô; cuống dài 1,5 cm, lábe nhọn. Tután trên mặt không lá, hay ở phần già; hoa ngà; dài không lông; vành có ống cao 5 mm, tai dài 7 mm; tiểunhụy gần ở miệng vành; noãn sào 2 buồng n-noãn. Quả to đến 1 cm, tròn, đen; hạt nhiều.

Phuộc long, Biênhòa, Cônson; IV-XII, 10. Gỗ vàng; vỏ đắng, trị rét.

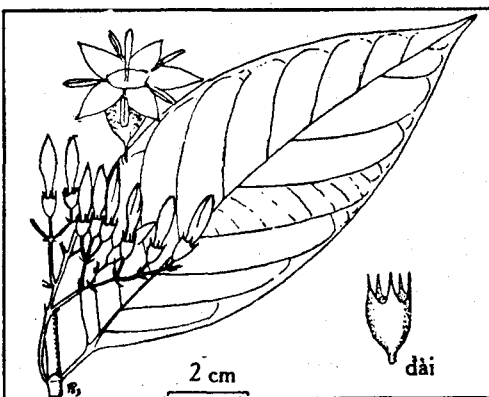
- Shrub or tree to 18 m; limb glabrous; flowers cream; berries black, 1 cm (*Randia cochinchinensis* (Lour.) Merr.).

8321 - *Aidia oxyodonta* (Drake) Yamazaki. Đài khoai, Găng rãng-nhơn.

Đaimộc cao 5-7 m, không lông; cành non vuông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, chót có mũi, nâu đỏ lúc khô, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 1 cm, lábe tamgiác, cao 5 mm. Tután đốidiện với lá; ống dài 5 mm, răng 2 mm, nhọn; vành vàng lợt, ống 5 mm, tai 5 mm; noãn sào 2 buồng. Quả tròn, to 7-8 mm, đen; hạt nhiều, nâu.

Rừng đến 500 m: B đến Thùathiên; IV-XII, 11-12. Gỗ dẻo, làm cán cuốc.

- Tree; panicles oppositifoliate; flowers light yellow; berries 7-8 mm, black (*Randia oxyodonta* Drake in Morot).

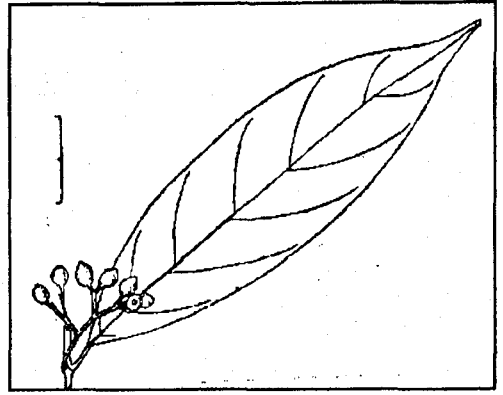

8322 - *Aidia oxyodonta* var *microdonta* (Pit.) Phamhoang.

Tiểu mộc 4-6 m; cành non nâu đen, không lông. Lá có phiến thon tròn dài, vào 12 x 3,2 cm, không lông, chót nhọn, gân-phụ 6 cặp, lúc khô ôliu; cuống dài 1 cm, lá bé nhọn, cao 3-4 mm. Tután dài 2-3 cm, lưỡng phân; cọng hoa 3-5 mm; đài có răng nhỏ. Trái tròn, to 4-5 mm.

Vào 500 m, đèo Hải Vân.

- Shrub; leaves oblong lanceolate; calyx with small teeth; berries 4-5 mm across (*Randia oxyodonta* var. *microdonta* Pit.).

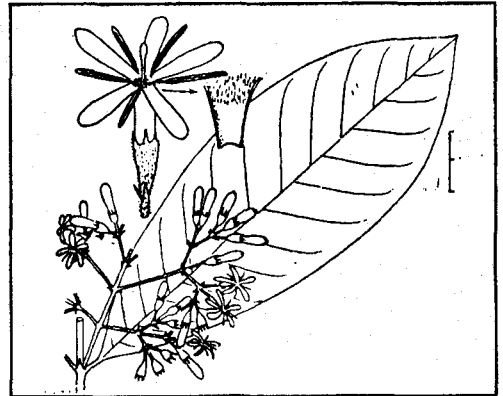

8323 - *Aidia pycnantha* (Drake) Tirv.. Găng.

Đại mộc cao 6-8 m; cành non vuông, có lông sét. Lá có phiến tròn dài, to 15-20 x 5-7 cm, gân-phụ 11 cặp; cuống 1 cm, lá bé nhọn, dài 1 cm. Chùm-tután ở nách lá, dài 4-5 cm; đài có lông mịn, răng cao 1,2 mm; vành có ống có lông ở trong và trên, tai 8 mm; tiểu nhụy dài gần bằng tai vành. Phì quả to 5 mm, đen; hạt nhiều, dẹt.

Vĩnh Phú, Hà Sơn Bình, Nghệ Tĩnh; IV-IX, 6-12.

- Tree 6-8 m; flowers 1.6 cm wide; berries black, 5 mm across (*Randia pycnantha* Drake).

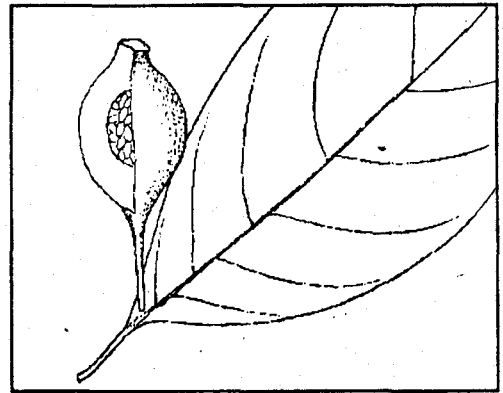

8324 - *Randia cambodiana* Pit.. Găng Cambốt.

Tiểu mộc cao 4 m; thân to đến 9 cm, Lá có phiến bầu dục tròn dài, to đến 20 x 7 cm, lúc khô trắng trắng; cuống dài 1 cm. Trái mập, bầu dục, to 4 x 3 cm; quả dày, cứng; hạt nhiều, dài 3-4 mm, có phôi nhũ.

Giàray (Đồng Nai)

- Shrub 4 m high; leaves whitish on dry; fruits 4 x 3 cm.

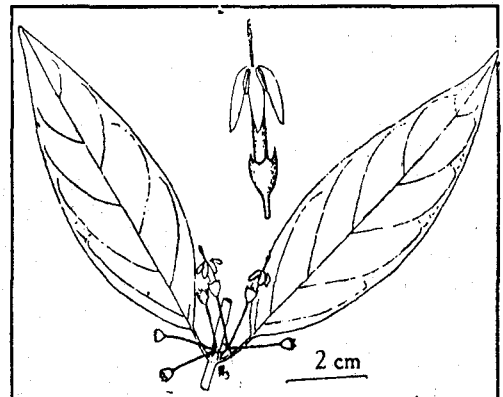

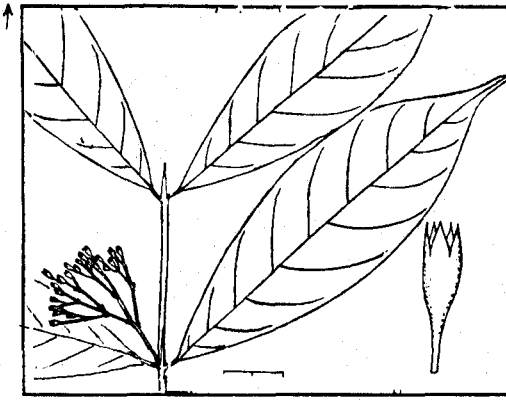
8325 - *Randia canthioides* Champ. var. *macrophylla* Pit. Găng cang, Mỏ-quạ, Chimchích.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ, không lông, không gai. Lá có phiến thon, dài 9-20 cm, chót nhọn, đáy tà, gân-phụ 4 cặp, mặt trên nâu lúc khô; cuống 1 cm, lá bé 2-3 mm. Tután ở nách lá; lá hoa 1 mm; đài có ống 3-4 mm, răng 5; vành trắng hay vàng vàng, ống dài 1 cm, tai 5 mm; tiểu nhụy gắn ở miệng hoa. Phì quả 6-8 mm; hạt 6-7, đen.

B đen Thủ Thiêm; IV, 5-6.

- Shrub or small inerm tree; flowers white or cream; seeds black.

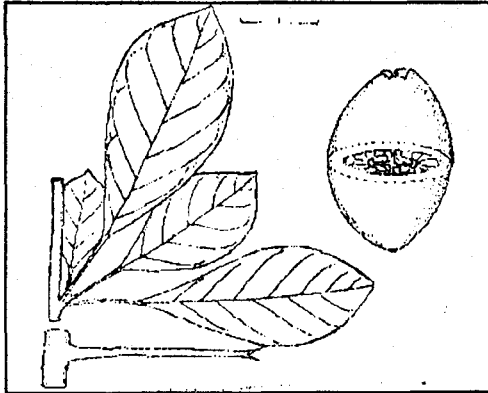

8326 - *Aidia henryi* (Pritz.) Yamazaki. Găng Henry.
Tiểu mộc cao 4-5 m, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 9-13 x 2,5-4,5 cm, chót có đuôi dài, nhọn, láng, gân-phụ 8 cặp; cuống 4-5 mm, lábe hẹp, nhọn, dài 1 cm. Chùm-tútán ngắn, nhỏ; cộng hoa 3-8 mm; hoa nhỏ, trắng; dài không lông, tai 4, cao 0,5 mm; vành có ống 3 mm, tai 6 mm; noãn sào 2 buồng. Quả tròn, to 6-7 mm; hạt 7-9, to 4 mm, đen.

Vùng núi cao độ vào 1.300 m: FansiPan, Bavi;

IX.

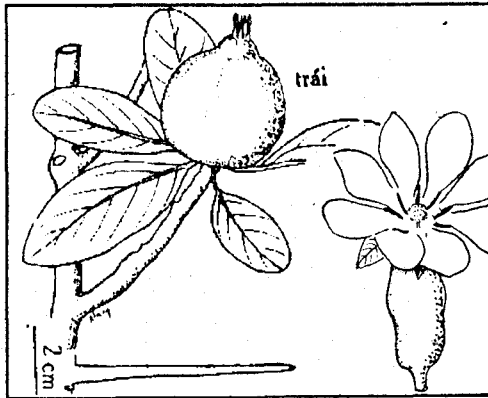
- Shrub to 5 m high; flowers white; berries 6-7 mm wide (*Randia henryi* Pritzel, *R. nipponensis* Mak., *R. acutidens* Hemsl. & Wils.).

8327 - *Randia uliginosa* (Retz) DC.. Tô, Găng nước.
Đại mộc 4-10 m, không lông; gai ngay, to chót thường chẻ hai. Lá trên nhánh ngắn; phiến hình muống, dày, cứng, vàng lúc khô; cuống dài 2 cm. Hoa có đực ở ngọn nhánh, có cộng và không cộng; dài cao 1 cm, răng 2 mm; vành trắng, dài và rộng 15 mm. Quả vàng, to 6 x 5,5 cm, quai dày 3-4 mm, ăn được; hạt đen, dài 5 mm.

Dưa nước: Trian, Xuân lộc; III-VI, 3-9. Rễ mát, trị bệnh baotử yếu, thiếu mật; trái trị kiết (tốt cho đàn bà có thai).

- Tree 4-10 m high, spinous; flowers white, 1.5 cm wide; berries yellow 6 cm large (*Gardenia uliginosa* Retz.).

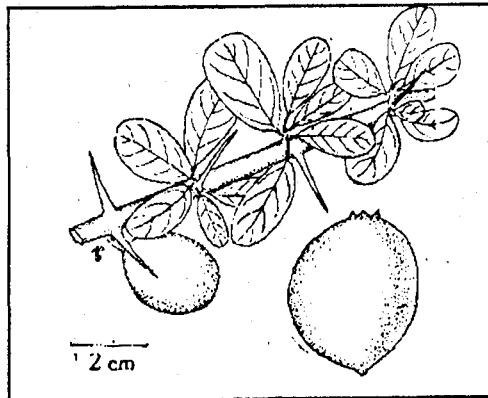

8328 - *Randia dasycarpa* (Kurz) Bakh. f.. Găng nhung, Găng trắng.

Cây 4-10 m; nhánh ngang và thông; gai 1-5 cm. Lá có phiến xoan ngược hay hình muống, dày, mặt dưới dày lông vàng. Hoa có đực ở ngọn, to; dài có ống 8 mm, dày lông, răng 4 mm; cánh hoa 6-8, vàng ngà; tiểu nhụy 6-8, bao phấn nhỏ. Quả to 3-4 cm, cứng, dày lông vàng; hạt nhiều.

Rừng còi, thưa, trên đất nghèo xấu, rừng Tràm: Nha Trang vào đến Biên Hòa; II-VII. Gỗ làm trục xe bò; trái cho bột dùng gội đầu.

- Tree 4-10 m high; limb yellow tomentose beneath; flowers cream; berries 3-4 cm large (*Gardenia dasycarpa* Kurz, *R. tomentosa* Bl. in DC.).

8329 - *Randia spinosa* (L.f.) Poiret. Găng tu-hú, Găng gai, Găng trâu. Cây cao 2-10 m; nhánh ngang; gai to, cao 1-2 cm. Lá có phiến đầu tròn hay tà, có lông mềm 2 mặt, dài 3-7 cm; lábe 4 mm. Hoa có đực ở nách lá, trắng hay ngà; lá dài 6 mm; vành có ống 5 mm, tai xoan, dài 1 cm, có lông mặt ngoài; noãn sào 2 buồng. Quả có lông hay không, to 3-5 cm; hạt nhiều, to 4 mm, đen.

Phước, Thủ thiển, Đà Nẵng, Biên Hòa; III-XI, 3-11. Lá làm sương sâm; trị lã, kiết.

- Tree 2-10 m high; branches diageotropic; leaves pubescent; flowers cream; berries 3-5 cm across (*R. dumetorum* Lam.).

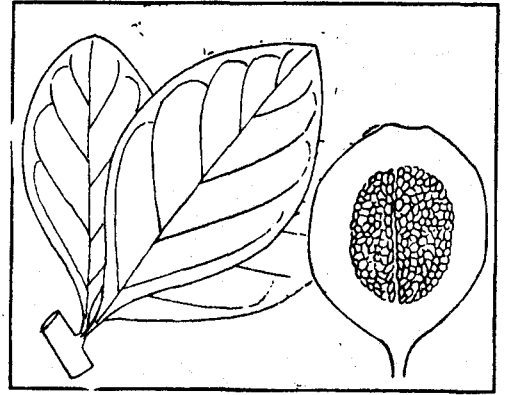
Stenantha:

8330 - *Randia turgida* Roxb.. Găng trương.

Đại mộc 7 m; cành to, có gai ngay hay không gai. Phiến xoan, to 6,5 x 3,5 cm, đầu tù, đáy tùu hẹp trên cuống ngắn, gân-phụ 4-5 cặp; lábe tamgiác, mau rụng. Hoa đonphái; hoa đực chum, hoa cái côđộc, trắng thơm; đài có răng nhỏ ở hoa đực, tai to như lá (cao 8-20 mm) ở hoa cái; vành có ống đến 12 mm, tai đến 25 mm. Trái to như trái Xabôchê, không mở, xoan; nôi quả cứng; đínhphôi 5-6; hạt nhiều, to 3 mm.

TN; 7. Trái đắp làm lành vết thương cho Trâu-bò.

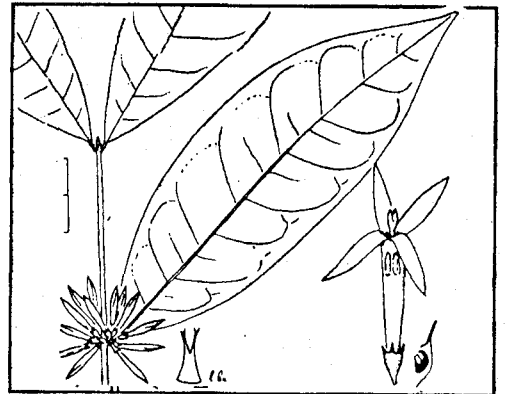
- Tree 7 m tall, spinous or not; flowers unisexual; berries ovoid; seeds 3 mm long.

8331 - *Randia fasciculata* (Roxb.) DC. var. *multiflora* Pit..

Tiểu mộc; nhánh có cạnh, có vỏ có sube trắng. Lá có phiến to đến 20 x 7 cm, ôliu nâu, lúc non gân đen, lúc già gân trắng, 9-11 cặp; cuống dài 8 mm, lábe chẻ hai 2 lần. Hoa chum, nhiều, lúc khô đen, cao 2,7 cm; đài 2 mm; vành không lông, có ống cao 1,5 cm, tai 7 mm; tiểuhụy 4, gân ở 1/2 trên của ống; noãn sào 2 buồng 2-noãn treo.

Côngtum; V.

- Shrub; flowers numerous in glomerule; corolla tube 1.5 cm high.

8332 - *Randia fasciculata* var. *indica* Pit.. Găng ấn.

Tiểu mộc nhỏ; nhánh non có lông nâu; gai nhỏ. Lá có phiến thon, dài 8-10 cm, chót thon, đáy tròn, gân-phụ 8-9 cặp, có lông mặt dưới, lục đậm; cuống ngắn, lábe cao 4-6 mm. Chum ở chót nhánh, ít hoa, trắng, thơm; đài cao 1,2 cm, có lông; vành có ống cao 2,5-3 cm, có ít lông. Trái..

Trảngbom; IV.

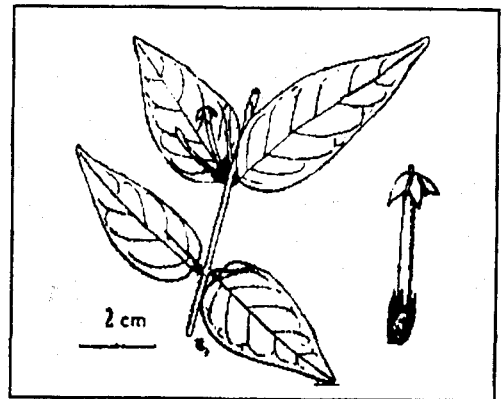
- Small shrub; flowers white; tube of corolla 2.5-3 cm long.

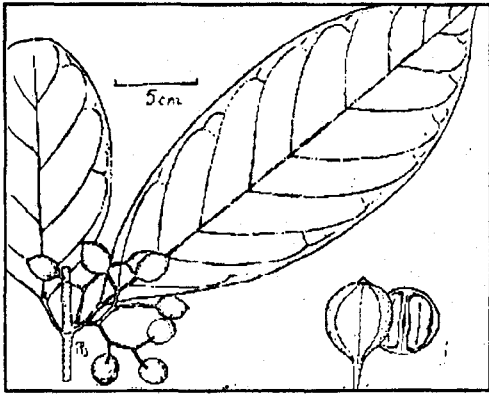
8333 - *Randia fasciculata* var. *velutina* Pierre. Găng lông.

Tiểu mộc cao 1-6 m; cánh non dày lông nâu; gai ngay, cao 1-1,5 cm. Lá có phiến thon, dài đến 12 cm, đáy tròn hay tù, chót thon nhọn, gân-phụ 5-6 cặp, mặt dưới dày lông; cuống dài 3-6 mm, lábe 4-5 mm. Chum 2-3 hoa; đài dày lông hoe; vành trắng, thơm, ống dài 1,7 cm, tai thon nhọn. Phiquả to 5-7 mm, 2 buồng, mỗi buồng 2-4 hạt.

Khánh hòa, Biên hòa, Tây ninh, Côn sơn; III-XII.

- Shrub 1-6 m; branches, leaves beneath densely pubescent; flowers white, fragrant.

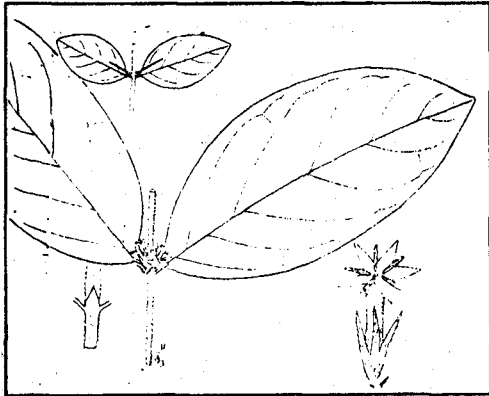

8334 - *Randia wallichii* Hook. f. Găng Wallich.
Đại mộc nhỏ; cành không lông, to, dẹp dẹp, đỏ đỏ, nhám nhám. Lá có phiến tròn dài bầu dục, to 9-23 x 3,5-6,5 cm, chót tẻ, có đuôi, đáy nhọn nhọn, gân-phụ 9-11 cặp, dài, nâu lợt mặt trên; cuống dài 6-16 mm, lábe thon, mau rụng. Tután rể; lá đài 5, cao 0,5 mm; vành có ống dài 2 cm, tai 2,5 mm; tiểu nhụy 5, thò; noãn sào 2 buồng. Trái 8-16 mm, đen đen; hạt nhiều.

Đồng nai; V.

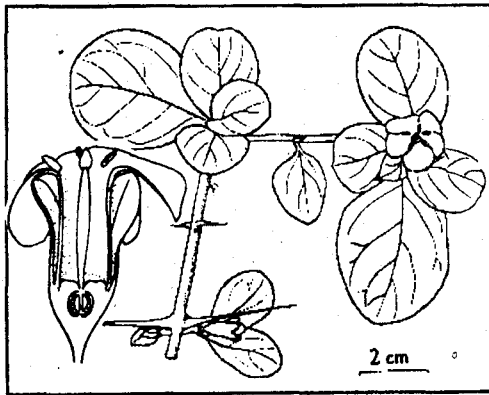
- Tree; limb coriaceous; corolla tube 2 cm, lobes 2.5 mm; fruits blakish, 8-16 mm across (*Tarenna incerta* Koord. & Valet.).

8335 - *Randia esculenta* (Lour.) Merr. Găng cơm.
Tiểu mộc cao đến 2 m; cành non có lông xám; gai đứng, ngắn, nhọn, hay không gai. Lá có phiến to đến 3-8 x 2-4 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân; cuống 5 mm, có lông xám; lábe cao 4 mm. Chum ở nách lá và ngọn nhánh; hoa trắng hay xanh xanh, cao 1 cm; đài có ống cao 3 mm, lá đài cao 6 mm, có lông trắng; vành có ống cao hơn đài, tai 6 mm; tiểu nhụy gần ở cổ ống vành.

Rừng luôn luôn xanh: Nam Cát Tiên. Trái ăn được.

- Spinous shrub to 2 m high; glomerules; corolla white, lobes 0.6 cm (*Genipa esculenta* Lour.).

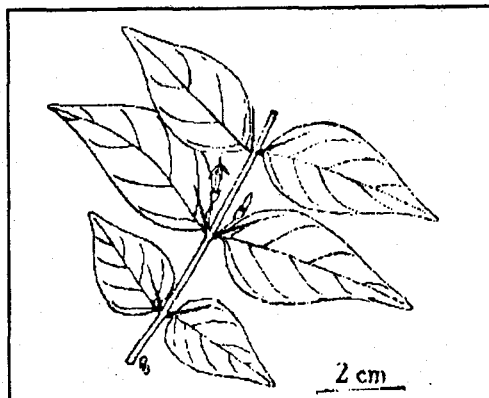

8336 - *Randia* sp. Găng Nhatrang.

Tiểu mộc cao 1-2 m; nhánh không lông; gai ngay, nhọn, dài 2-3 cm. Lá có phiến không lông, xoan rộng, đầu tròn, đáy chót buồm, gân-phụ 3-4 cặp; cuống vắng. Hoa cô độc ở chót nhánh ngắn, vàng vàng; vành có tai 5-6, rộng, cao 1-1,5 cm. Trái..

Rừng còi Nhatrang; X-XII.

- Spinous shrub 1-2 m high; leaves glabrous, sessile; flowers yellowish, solitary, terminal, corolla lobes 1-1.5 cm long (*Randia similis* non Craib, Phamhoang).

8337 - *Fagerlindia depauperata* (Drake) Tirv. Găng nghèo, Chimchích, Ac-họ..

Tiểu mộc cao 1,5 m, nhiều nhánh mảnh; gai ngay, nhọn, dài 1-2 cm. Lá có phiến xoan thon, to 3-6 x 2-2,5 cm, chót thon nhọn, đáy tẻ tròn, gân-phụ 4-5 cặp; cuống ngắn, lábe mau rụng. Hoa 1(2) ở nách lá; cọng dài, mảnh; vành có ống dài 7-8 mm, tai trắng, nhọn, dài 5-7 mm. Quả tròn tròn, to 6 mm.

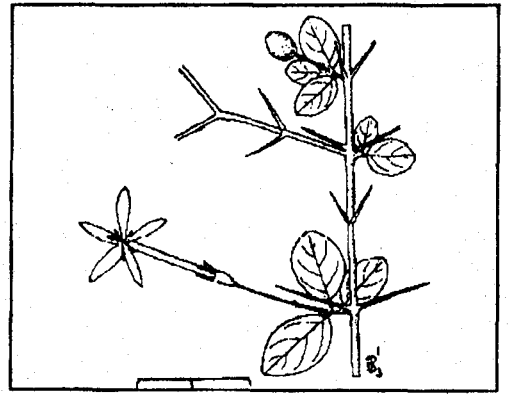
B đến Thừa thiên; IV-V, 11-1.

- Shrub 1.5 m; flowers white; corolla lobes 5-7 mm long; berries 6 mm across (*Randia depauperata* Drake).

8338 - *Fagerlindia scandens* (Thunb.) Tirv.

Bụi có nhiều nhánh; nhánh lưỡng phân, có gai ngay, dài 6-15 mm; nhánh ngang. Lá có phiến xoan, vào 1-2 x 0,8-1,5 cm, mỏng, không lông; cuống 2-3 mm, lábe nhọn, 2 mm. Hoa côđộc ở nách lá; cọng dài; đài có ống 4-5 mm, răng nhọn, dài; vành có ống 1,5-2,5 cm, tai 1,2 cm; tiểunhụy 5, gắn ở miệng vành; noãn sào 2 buồng n-noãn. Quả tròn, cao 5-7 mm, đenden; hạt to 2 mm.

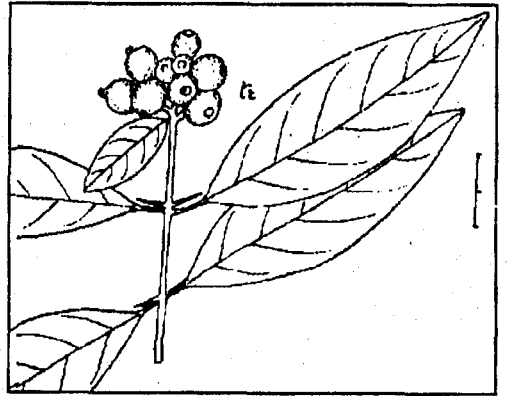
Trảng trên vùng vôi: Mảuson, Hàsonbình; 8-9.

- Spines 1-1.5 cm; leaves glabrous; flowers solitary; berries blackish (*Gardenia scandens* Thunb.; *Randia accedens* Hance).

8339 - *Fagerlindia sinensis* (Lour.) Tirv.. Găng Trungquốc.

Vỏ xám; gai ngay, ngang, không lông, dài 1 cm. Lá có phiến bầu dục thon, to 5-7 x 2-3 cm, không lông, lúc khô nâu, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 1 cm, lábe mau rụng. Chùm-tútán ngắn ở ngọn. Trái tròn, có đài còn lại như một ống ngắn, to đến 1 cm.

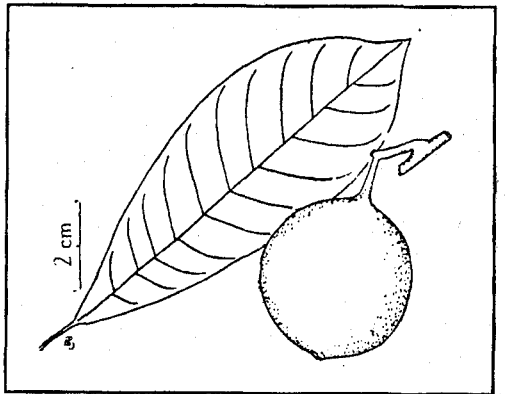

Vùng đá vôi: Chogành (Hànamninh), Phúquốc.

- Spines 1 cm; limb glabrous; panicles terminal; fruits 1 cm, black (*Oxyceros sinensis* Lour.).

8340 - *Rothmannia eucodon* (K. Schum.) Brem.. Găng cao. Đại mộc có thể cao đến 35 m; thân to 30 cm, không gai. Lá có phiến thon ngược, đầu tù, có mũi, dày, không lông; cuống dài 1,5 cm, lábe cao 4 mm, Tútán ở nách lá, có lông sét; ống dài 5 mm, có lông trắng; vành trắng, ống dài 6 mm, tai dài 2,5 cm; baophần dài 1,5 cm. Quả đen, tròntròn, to 5 cm, không hay có 10 cạnh thấp; buồng 2; hạt dài 8 mm.

Rừng luôn luôn xanh, 10-1.000 m: Hòn bà, Xuân lộc, Biênhòa; II-V, 3-8.

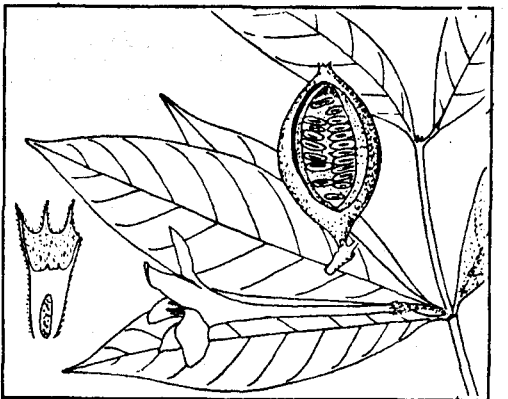
- Tree to 35 m high; leaves glabrous; corolla white, lobes 2.5 cm long; berries black; seeds 8 mm long (*Randia eucodon* K. Schum.).

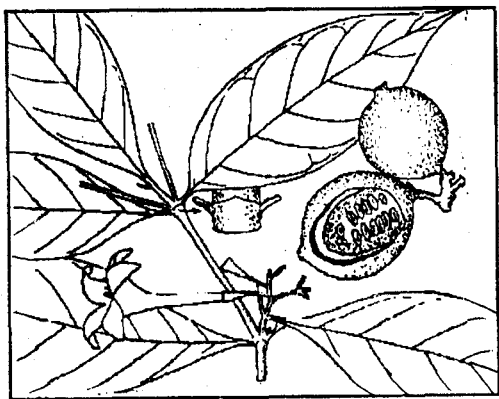
8341 - *Rothmannia kampuchiana* Tirv.. Găng Cambốt.

Đại mộc cao 6-10 m; cành có 4 cạnh, không gai. Lá có phiến thon, to 12,5 x 3,5-6 cm, dài, không lông mặt trên, có lông mịn mặt dưới, gân-phụ 7-9 cặp, có domatie; cuống 6-8 mm; lábe thấp. Hoa côđộc, gần như không cọng; đài 4 mm, có lông; vành cao 6-8 cm, tai 2,5 x 1,5 cm; tiểunhụy 1,5 mm; noãn sào 2 thaitoà. Trái to 5-6 x 3,5-4 cm; trungquảbì cứng, dày; hạt nhiều.

Núi Kampot, Cambốt; VN ?

- Tree 6-10 m; limb with domaties; corolla 6-8 cm long; fruits 5-6 cm long.

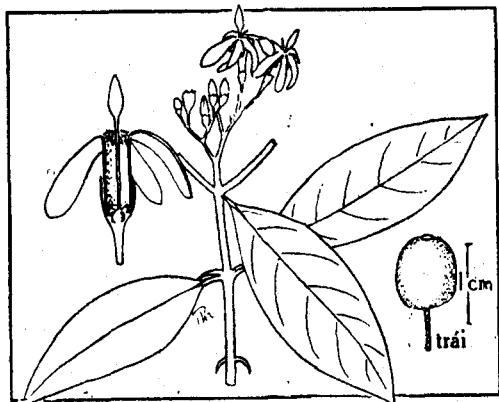

8342 - Rothmannia vietnamensis Tirv. Găng Việt Nam.

Cây; cành tròn, không lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, đến 12 x 4,5 cm, đầu nhọn, đáy tù, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 6-7 mm, lábe tamgiác thấp. Pháthoa ngắn ở nhánh cạnh; cộng 7-8 mm; đài dài 1 cm, gần như không răng; ống vảnh 3 cm, tai dài 1 cm; tiểuhụy không thò; đỉnhphôi 2. Trái tròntròn, có đài còn lại; quảbì cứng dày; hạt nhiều, xoan, dài 4 mm.

T.

- Branches glabrous; corolla tube 3 cm long; placentas 2; seeds 4 mm long.

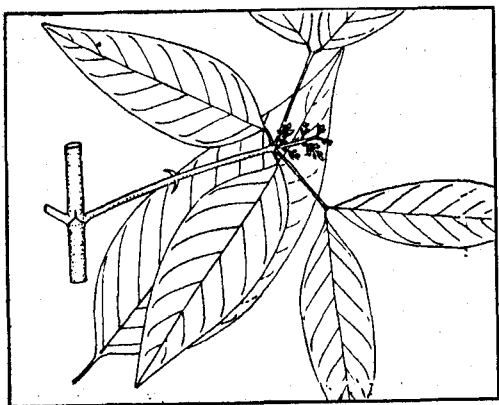

8343 - Oxyceros horridus Lour.. Găng gai-cong.

Tiểumộc trườn, có gai cong. Lá có domatie ở mặt dưới. Pháthoa ở chót nhánh hay đối diện với lá; hoa trắng, thơm; vảnh có ống 5 mm, tai 1 cm; nuốm thò, to. Phiquả 1 cm; hạt nhiều. Rừng, dựa ruộng, rạch.

Var. *horrida*: gai nhiều, lá dài 6-13 cm, rộng 2,5, trái tròn; var. *ovoidea* Pierre: nhánh thông, lá nhỏ (dài 5-8 cm, rộng 2-3,5), trái tròn dài, BTN; var. *harmandiana* Pierre: gai ít, đài có lông xám, dày, vảnh có ít lông.

- Sarmentous; incurved spines; flowers white, fragrant; fruits 1 cm (*Randia horrida* (Lour.) Schult.).

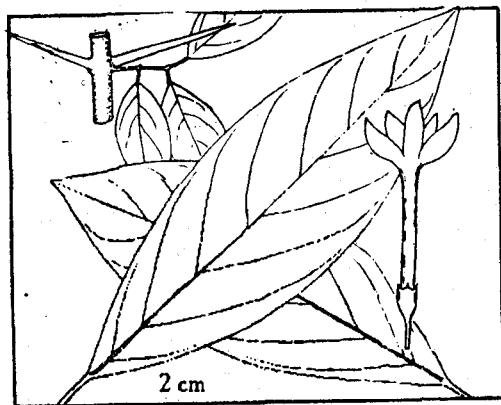

8344 - Oxyceros bispinosus (Griff.) Tirv.. Găng hai-gai, Nút, Mo tró.

Tiểumộc; nhánh mang gai ngắn, congcong; lông dài rồi pháthoa ngắn. Lá có phiến thon, to 7-11 x 2-4,2 cm, chót thon nhọn, đáy tùtù hẹp trên cuống, gân-phụ 8-9 cặp, xám xám lúc khô; lábe có mũi nhọn, cao 4-5 mm. Chùm-tútán ở ngọn, cao 2-3 cm; hoa 5-phân; đài có lông mịn màu tro; vảnh có lông; tiểuhụy gắn ở cổ; noãn sào 2 buồng n-noãn.

Vĩnhphú, Nghệthinh, Biênhòa.

- Shrub; incurved spines; flowers 5-merous; ovary 2-loculare (*Randia longiflora* Lamk.).

8345 - Oxyceros hoaensis (Pit.) Tirv.. Găng biênhòa.

Tiểumộc trườn; cành không lông, vỏ mốc trắng; gai ngay, dài 1,5-2 cm. Lá dài 7-14 cm, nhọn hai đầu, dày, nâu lúc khô; cuống 1-1,5 cm. Tútán dài 4-5 cm; hoa trắng; đài có ống 6 mm, răng nhọn, thấp; vảnh có ống 2 cm, tai 1 cm. Phiquả to 10-12 mm, denden, có đài còn lại ở trên; hạt 5-6 mỗi buồng.

Sàigòn, Biênhòa; V, 9.

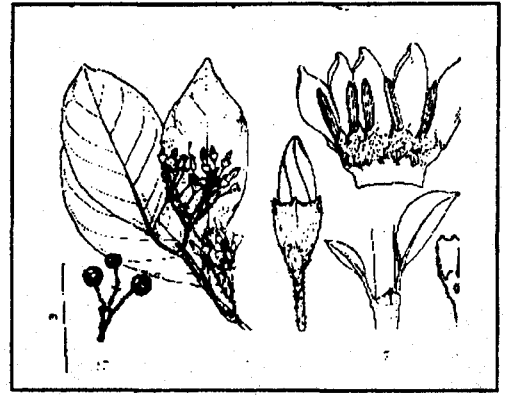
- Sarmentous; flowers white, 3 cm long; berries blackish, 12 mm across (*Randia hoaensis* Pierre ex Pit.).

8346 - *Oxyceros vidalii* Tirv.. Găng Vidal.

Tiểu mộc to, leo dài đến 25 m, thân to 13 cm ở gốc; nhánh ngang; lông dài, không gai. Lá có phiến xoan, daidai, to 8-14 x 4-6,5 cm, gân-phụ 6 cặp, có domatie; lábe 3 mm. Tután trên cộng 1 cm; dài có 5 răng 0,5 mm; ống vành 5 mm, tai 9 mm; tiểuhụy thờ; noãn sào 2 buồng. Trái hình cầu to 1 cm; hạt nhiều.

Rừng 500-800 m: Quảng trị đến Phanrang (hình theo Tirvengadam).

- Climber inerm, to 25 m long; petal's lobes 9 mm; placentations 2; fruits 1 cm.

8347 - *Gardenia angusta* (L.) Merr.. Dànhdành; Jasmina, Dwarf Gardenia.

Tiểu mộc nhỏ, cao 1-3 m. Lá có phiến thon, không lông, có khi trổ. Hoa ở chót nhánh, to, có cộng; dài có 5-6 tai, kéo dài xuống ống thành sóng cao; vành đơn có khi đôi, trắng rồi vàng ngà, rất thơm; tiểuhụy 5, nhỏ, gần trên miệng vành; vòi nhụy hình dùi. Quả có nac đỏ.

Tr và dứa rạch BTN, phổ biến ở các châu thổ; I-XII, 8-11. Chứa gardenosid, schanghizid.. Trái có nac cam (α-crocin) dùng nhuộm thức ăn, hạnhiệt, bổ, trị vàng da, đái máu, trị sạn; trấn luyênsúc, trị mất ngủ; chống có kinh, ngừa thai; làm sanh sớm; làm giảm mật trong máu; kháng sinh; rễ trị ungthụ.

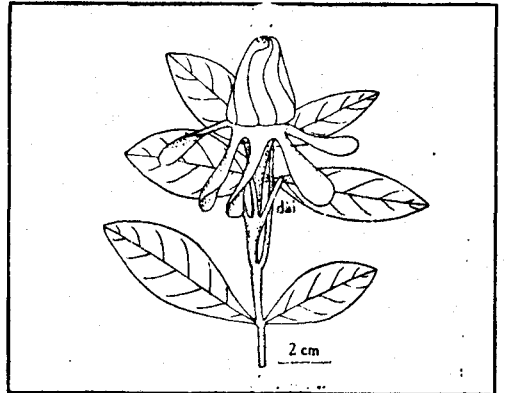
- Flowers white or cream; calyx ribbed (*Varneria angustifolia* L.; *G. jasminoides* Ellis).

8348 - *Gardenia lucida* Roxb.. Mẫudon.

Tiểu mộc đứng nhỏ, không có mù. Lá có phiến thon ngược tròn dài, láng, không lông. Hoa cô độc ở chót nhánh, trắng rồi vàng lợt, rất thơm; dài không có sóng, có 5-6 tai cao, dài hơn ống; vành thường đôi. Quả, quabì dày; đínhphôi trắcmô.

Tr vì hoa, cũng phổ biến ở Châu thổ; I-XII. Cho "combe resin" xalanh ruồi.

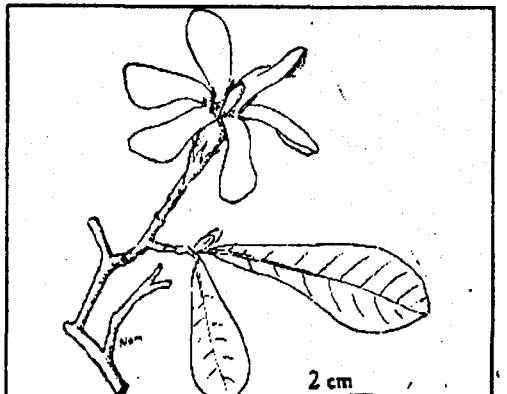
- Cultivated.

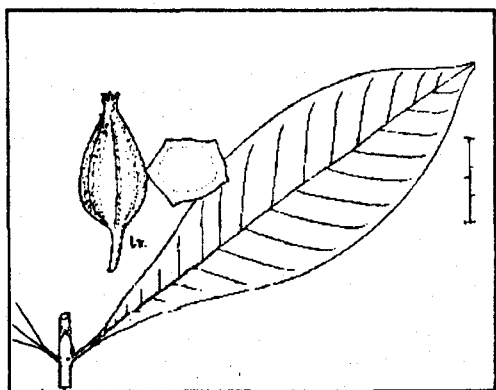
8349 - *Gardenia angkorensis* Pit.. Dànhdành Angkor.

Bụi cao 1,5-3 m; nhánh ngắn, thẳng góc vào nhánh cái, nhọn, vỏ xanh trắngtrắng. Lá có phiến xoan ngược hình muỗng, dày, không lông, gân-phụ mảnh, 9-12 cặp. Hoa cô độc ở ngọn; lá dài 6, đứng, cao bằng ống, 4 mm; vành trắng ngà, tai 6, dài 1,5-2 cm. Trái cao 1,5-2 cm.

Hòn-Tre, Nhatrang.

- Bush, 1,5-3 m; flowers terminal, cream; fruits 1.5-2 cm long (*G. spathulaefolia* ? Phamhoang).

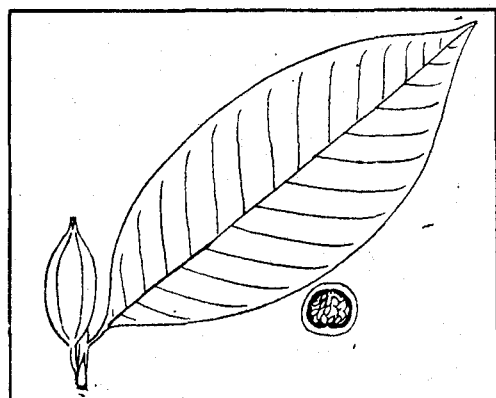

8350 - *Gardenia annamensis* Pit.. Dành dành Trung bộ.

Tiểu mộc không lông. Lá có phiến bầu dục, dài đến 18 cm, đáy nhọn, dài, lúc khô nâu đen trên mặt trên, gân-phụ 12-14 cặp; cuống 6-10 mm, lábe 8-14 mm. Hoa cô độc ở nách lá trên; cọng 2-4 mm; dài cao 1,5 cm, cắt ngang hay có răng nhỏ; vành có ống cao 3 cm, tai 5, cao 22 mm; tiểu nhụy 5; đính phôi trắcmô 2, n-noãn. Quả xoan, có 5 sóng cao dọc, dài 1,5-4 cm, rộng 1-2,5 cm, có đài còn lại; hạt nhiều, dẹp dẹp.

Nhà trảng; 1.

- Glabrous shrub; corolla tube 3 cm, lobes 2.2 cm; berries 5-ribbed.

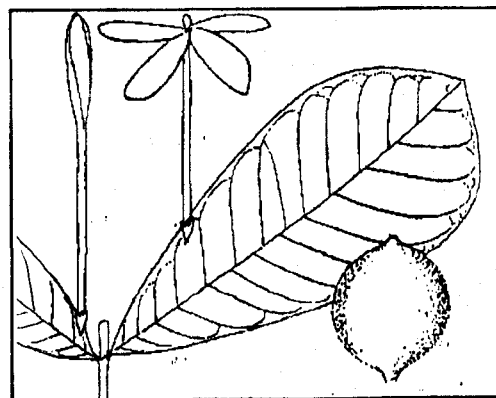

8351 - *Gardenia chevalieri* Pit.. Dành dành Chevalier.

Tiểu mộc không lông; cành già xám lục. Lá có phiến tròn dài thon, to 10-16 x 5-7 cm, chót tằm, có đuôi ngắn, đáy nhọn, gân-phụ vào 12 cặp; cuống 9-12 mm, lábe 7-10 mm. Hoa cô độc ở nách lá; cọng 5 mm; lá dài 5, cao 1 cm, có sóng; vành có ống 3 cm, tai 18 x 15-18 mm, xoan thon; tiểu nhụy thờ; noãn sào 1 buồng nhiều noãn. Trái bầu dục, cao 3-5, rộng 1,5-2 cm, có 5 sóng và lá đài còn lại; hạt nhiều.

Vùng núi, 500-1.000 m: Công tum, Đà Lạt.

- Glabrous shrub; corolla tube 3 cm, lobes 1.8 cm long; berries angular.

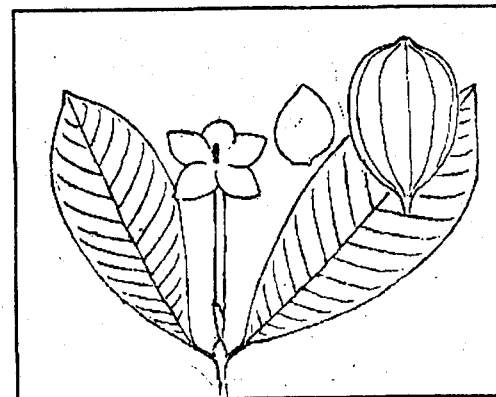

8352 - *Gardenia obtusifolia* Roxb. ex Hook. f.. Dành dành lá-tà.

Tiểu mộc cao 2-6 m; cành dày. Lá có phiến thon ngược, to 12 x 5,5 cm, chót tròn, đáy tù hẹp trên cuống, không lông, lúc khô như có dầu, gân-phụ 12-15 cặp; cuống như vẩy, lábe mỏng, cao 4-5 mm. Hoa ở ngọn, 1-3; lá dài cao 3-4 mm, nhọn; vành có ống dài 4-5 cm, tai dài 2,5 cm, đầu tằm; tiểu nhụy 5; đính phôi trắcmô 5. Trái tròn tròn, to bằng trứng gà nhỏ, không sóng; hạt nhiều, dài 5-6 mm.

Quảng trị, Cheoreo, Phan thiết, Đồng nai; II-IX, 2-9.

- Shrub 2-6 m high; limb glabrous; corolla tube 4-5 cm long; placentas 5; fruits 2.3 cm wide.

8353 - *Gardenia philastreii* Pierre ex Pit.. Dành dành lảng, Nanh-heo.

Cây cao 3-12 m. Lá có phiến bầu dục thon ngược, lảng như có resin mặt trên lúc khô, dài đến 30 cm, gân-phụ nhiều; cuống 1 cm, lábe 8-10 mm, xoan. Hoa vàng ngà; cọng và noãn sào dài; vành có ống dài 5,5-8 cm, tai to, dài 2,5-3,5 cm; tiểu nhụy không thờ. Trái tròn hay xoan, cao 2-4 cm, có sóng dọc; thái toà 2; hạt nhiều, dẹp dẹp.

Ngọc linh, Phan rang, Bà Rịa, núi Dài (Châu đốc); I-IV, 4.

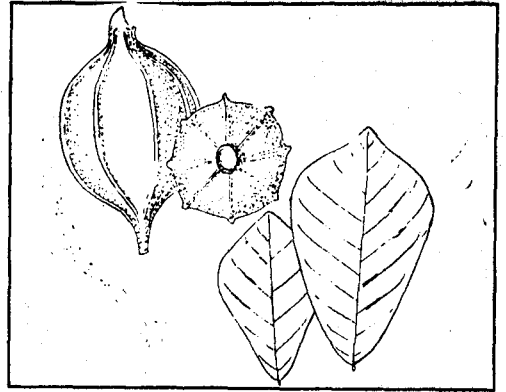
- Tree 3-12 m; flowers large, cream; fruits 2-4 cm across.

8354 - *Gardenia panduriformis* Pierre ex Pit. Dànhdành hình-dòn.

Tiểumộc 2-3 m; nhánh mọc đối, ngang. Lá có phiến xoan bànhbò, to vào 6 x 3,5 cm, chót tà hơn đáy, láng và nâu đậm mặt trên, nâu mặt dưới, gân-phụ 6-10 cặp; cuống ngắn, 2-3 mm, lábe xoan. Hoa ở ngọn, to, trắng, thơm; đài có 6 cạnh, tai 4, dài 6 mm; vành có ống 3 cm, tai 8, dài 2,5 cm; tiểuhụy 8; đỉnhphôi trắcmô 4. Trái tròntròn, to 2 cm, có 8 sóng dọc, cao, có lông vàng.

Nhatrang.

- Shrub 2-3 m; flowers white, fragrant; corolla tube 3 cm, lobes 2.5 cm; fruits yellow pubescent.

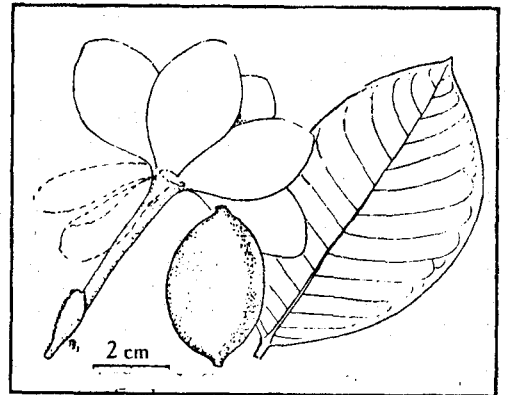

8355 - *Gardenia sootepensis* Hutch. Dànhdành Tháilan

Đạimộc nhỏ; cành non có lông, lông vào 1 cm. Lá có phiến xoan rộng, đầu có mũi ngắn, mặt dưới đầy lông như nhung; cuống dài vào 1 cm, lábe 1 cm. Hoa ở chót nhánh, to, vàng, thơm; đài dày như mo, có lông trìn; vành có ống dài 5-6 cm, tai xoan rộng, dài đến 4 cm. Trái xoan, to, dài 4 cm; hạt nhiều.

Đàlat, Langhanh; II.

- Tree; leaves velvety beneath; flowers yellow, fragrant; fruits 4 cm long.

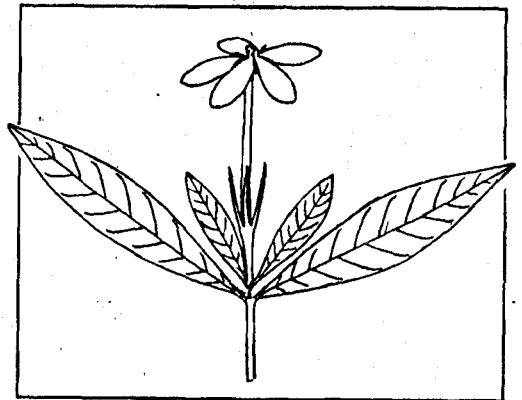

8356 - *Gardenia stenophylla* Dànhdành lá-hẹp.

Nhánh non to 3-4 mm; lông ngắn. Lá có phiến thon hẹp, to 5 x 1,5 cm, nhọn hai đầu, mặt trên đen láng, mặt dưới đen, gân-phụ 12-13 cặp; cuống 2-3 mm, lábe nhỏ, cao 1,5 mm. Hoa ở ngọn; cộng 5-10 mm; đài cao 2 cm, láđài nhọn, không lông; vành có ống dài 3,5 cm, tai bầuđục, dài 2 cm; tiểuhụy có baophấn dài 1 cm.

Rừng vào 800 m: Tamđảo; V.

- Limb narrow, black on dry; corolla tube 3,5 cm long.

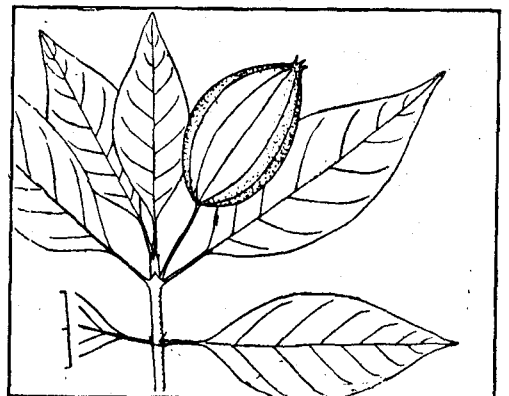

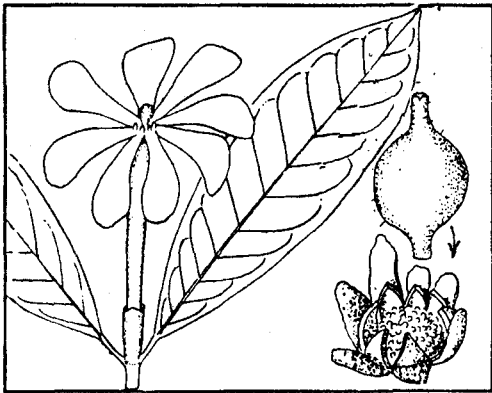
8357 - *Gardenia tonkinensis* Pit. Dànhdành Bắcbộ.

Tiểumộc cao đến 4 m, không lông; cành non đẹpđẹp. Lá có phiến xoan, dài 8-11 cm, chót nhọn, gân-phụ 5-6 cặp, lúc khô mặt trên denden, mặt dưới nâu đỏ; cuống 1,5 cm, lábe tamgiác, cao 2-4 cm. Hoa côđộc hay trên tánpnòng cao 4-5 cm ở nách lá; cộng hoa 5-10 cm, láhoa 1-2 mm; đài 6-8 mm, láđài 5, cao 2 mm; vành có ống 7 mm, tai cao 1 cm, trắng; tiểuhụy 5; noãnào 2 đỉnhphôi. Trái xoan, cao 4, rộng 3 cm, có 10 sóng bên, nhỏ.

Hàsonbình, Hànamninh.

- Shrub 4 m high; flowers white; fruit 4 cm long.

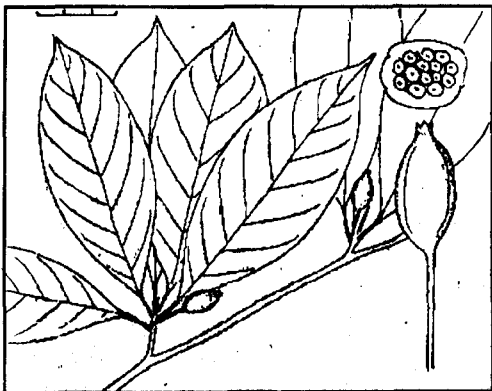

8358 - *Gardenia tubifera* Wall.. Dànhdành ống.

Tiểu mộc cao, không lông; cành xám vàng. Lá có phiến thon hẹp, to 7,5-15 x 3,5-5 cm, mặt trên nâu lục, mặt dưới nâu lợt, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 5-10 mm, lábe cao 4-6 mm. Hoa cô độc ở ngọn, to; đài cao 15 mm, nhu cắt ngang ở đầu; vành có ống 4,5-6 cm, tai 6-9, dài 2,5 cm, ngà; tiểu nhụy 6-9, hơi thò. Trái to 3,5 cm, có mỏ dài, tụ-khai; nội quả dày 5 mm, rất cứng; hạt to 4 x 5 mm.

Phước; 1.

- Shrub; flowers cream, corolla tube 4.5-6 cm long; fruits 3.5 cm long, dehiscent.

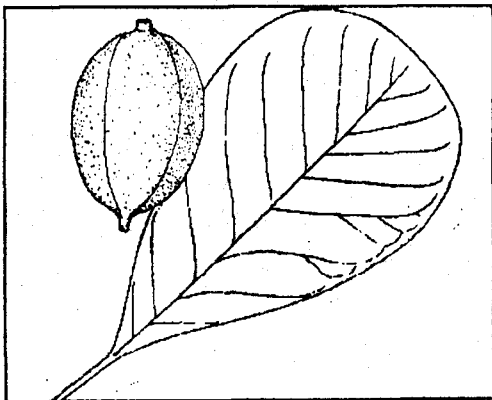

8359 - *Gardenia* sp.

Tiểu mộc; nhánh cộng trụ; lông dài 10-12 cm, tản cùng bằng nhóm lá. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 9 x 3 cm, nhọn hai đầu, mỏng, dài, không lông, gân-phụ mảnh, 10 cặp; cuống 1,5 cm, lábe có lông, cao 6-7 mm. Trái ở nách lá, cao 1,3 cm, rộng 1 cm, trên cộng 1,3 cm, chót có đài nhỏ con lại, có rãnh cạn; hạt nhiều, nhỏ.

Ngọc linh; 4.

- Shrub; branches sympodic; leaves membranous, glabrous; fruits ovoid, 1.3 cm long

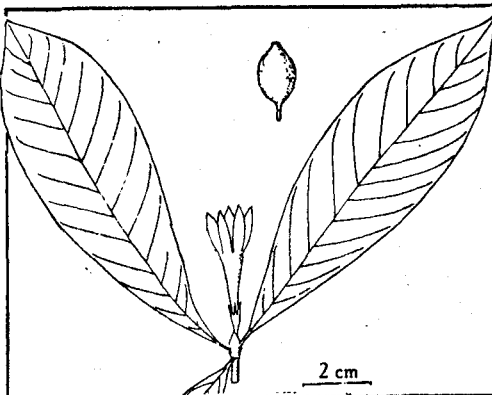

8360 - *Dioecrescis erythroclada* (Kurz) Tirv.. Dànhdành lông-dỏ, Nanh-heo, Da-hu.

Đại mộc cao 4-8 m, có gai; vỏ có lông màu sôcôla đỏ. Lá có phiến xoan ngược, có lông nhất là mặt dưới; cuống dài, lábe cao 9 mm, Hoa 2-4 trên một trục ngắn, đơn phái, hoa cái không cộng; lá dài 5, dài 6 mm, ở hoa đực, 10 mm ở hoa cái; vành xanh, có lông dày. Trái 2 dạng, một to có cạnh, một nhỏ tròn; buồng 1, đỉnh phôi 3; hạt đen, dẹp.

Rừng thưa: Đăk Lắc, Tây Ninh; V, 12. Mù nhuộm đen. Gỗ vàng.

- Tree 4-8 m; flowers unisexual, dimorphous; fruits dimorphous (*Gardenia erythroclada* Kurz).

8361 - *Kailarsenia godefroyana* (Kurze) Tirv.. Dànhdành Godefroy.

Tiểu mộc cao 1,5 m; cành non có lông hoe. Lá có phiến thon nhọn hai đầu, mỏng, không lông, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 5-8 mm, lábe có lông, cao 5-6 mm. Hoa ở chót nhánh, trắng; lá dài nhọn, dài 5-6 mm; vành có ống dài 2,5 cm, tai nhọn. Trái 15 x 10 mm; hạt dẹp, đen.

Rừng: B đến Đồng Nai, Tây Ninh, Châu Đốc; II-III, 5-12.

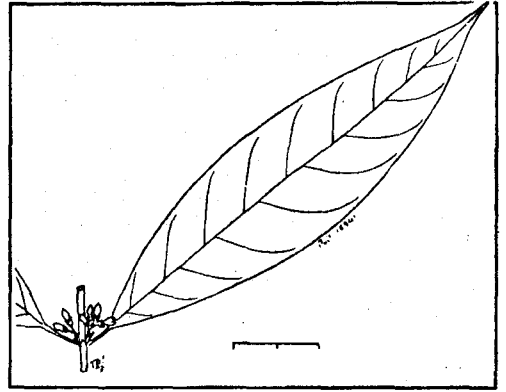
- Shrub 1.5 m; branches rufous pubescent; flowers white; fruits 15 x 10 mm (*Gardenia godefroyana* Kurz).

8362 - *Brachytome hirtella* H.H. Hu. Doãnha lông.

Tiểu mộc nhỏ hay bụi; cành non có lông mịn, lông dài 6-12 cm. Lá có phiến thon, to 12 x 3 cm, nhọn hai đầu, mỏng, gân-phụ 6-8 cặp, mặt trên đen, mặt dưới nâu xám; cuống 6-8 mm, lábe tamgiác, cao 5 mm. Pháthoa ở nách lá, cao 1 cm; dài không lông, có 5 răng nhỏ, nhọn; vành có ống cao 2 mm, tai dài 1.5 mm.

Lào cai, 800 m; I.

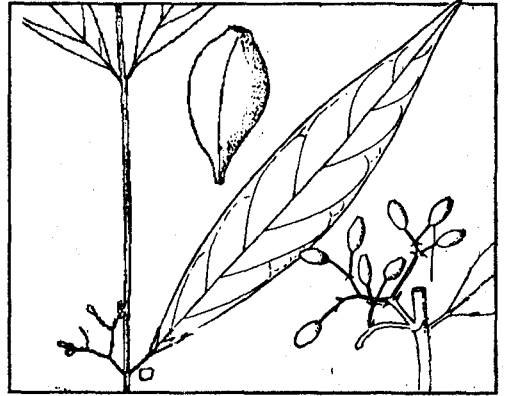
- Shrub or bush; corolla tube 2 mm, lobes 1.5 mm.

8363 - *Brachytome wallichii* Hook. f. Doãnha Wallich.

Bụi không lông, đen lúc khô; cành mảnh, rẽ. Lá dài 6-12 cm, đen mặt trên, nâu mặt dưới lúc khô; lábe nhọn, cao 5-7 mm. Pháthoa đối diện với lá; lá dài rất nhỏ; vành có ống ngắn; noãn sào 2 buồng. Quả xoan thon, dài 6-8 mm; hạt nhiều, dài 1,5 mm.

Quảng trị, Công tùm; IV-VIII, 4-8 (hình trái theo Pitard).

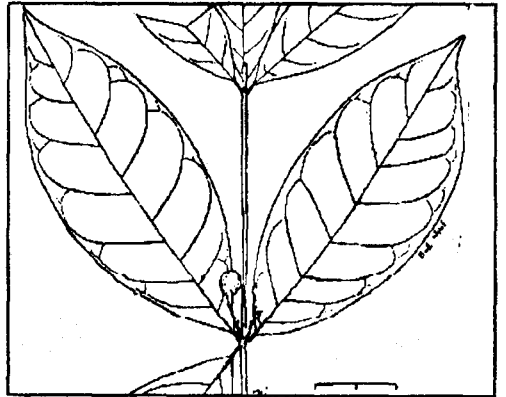
- Bush, glabrous; inflorescence oppositifoliated; ovary 2-locular; berries 6-8 mm long.

8365 - *Brachytome petelotii* Tirv.

Tiểu mộc cao 1,5 m; cành có lông mảnh, dài 6-8 cm. Lá chụm 3; phiến bầu dục tròn dài, to 8-15 x 2,5-4 cm, tù nhọn hai đầu, gân-phụ 7-9 cặp, mặt trên xám đen, mặt dưới nâu xám, nhám; cuống 7-10 mm, lábe 2 mm. Pháthoa ngắn, cao 1,5 cm, ở nách lá. Trái tròn tròn, to 7-10 x 6-8 mm.

Bavi (Balansa 2745); 7.

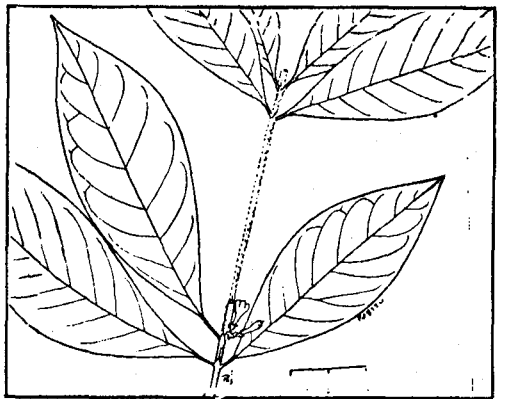
- Shrub 1.5 m; leaves verticillate, rough beneath; fruits 7-8 mm long.

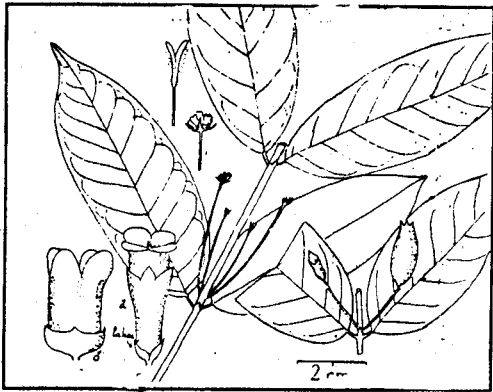
8364 - *Brachytome* sp. 1. Doãnha.

Tiểu mộc cao 1 m; cành mảnh, có lông mịn; lông dài xen với lông ngắn. Lá có phiến xoan thon, to 12 x 3,5 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 1-1,3 cm, lábe có mũi, cao 3-4 mm. Pháthoa ngắn, hơi ngoài nách lá, ít hoa, có lông; dài 2 mm, răng nhỏ, cao 1,5 mm; vành trắng, ống cao 6-7 mm, tai 2,5 mm.

Rừng vào 1.400 m: Sapa (Pételot 7270); IV.

- Shrub 1 m high; branches pubescent; flowers white.

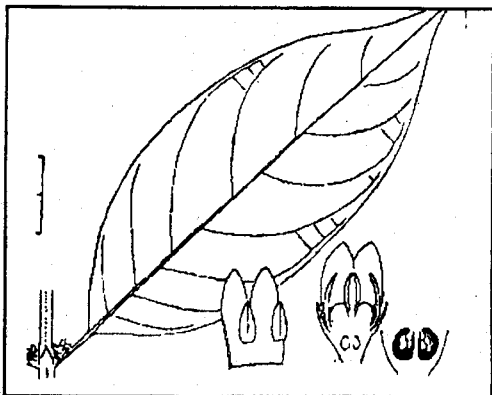

8366 - Morindopsis capillaris Kurz. Songnhào.

Bụi cao 1-4 m, không lông. Lá *dadạng*; phiến bầu dục đến thon, không lông, gân-phụ 9-13 cặp; lá bé cao 5-6 mm. Phát hoa ở nách lá hay *trên nách lá*, mang 5-10 *hoa đơnphái, trắng hay hồng*; đài có 5 răng nhỏ, nhọn. Quả to 2,5 x 0,8 cm, có đài còn lại; hạt nhiều, dẹp, dài 2,5 mm.

Trịan, Tâyninh, Hàtiên; V, 5-6.

- Bush 1-4 m; inflorescence extra-axillary; flowers white, unisexual; berries,

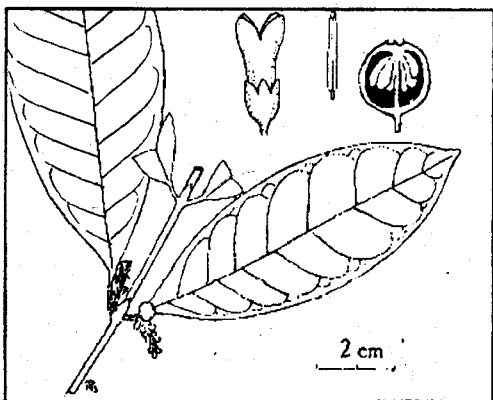

8367 - Hypobathrum hoaensis Pierre ex Pit.. Hạch.

Đại mộc cao đến 12 m, không lông, dạng cây Càphê; cành non *depdep*, vỏ xám *lột*. Lá có phiến bầu dục *tròn dài*, to 9-16 x 4-6 cm, *chót có mũi*, đáy *tà*, gân-phụ 6-9 cặp, mặt *trên nâu*, mặt *dưới nâu* *lột*; cuống 8-13 mm, lá bé 7 mm. Chùm 3-10 *hoa nhỏ*; vành có ống ngắn, tai 4-5; tiểunhụy 5; đĩa *mật* to; noãn *sào 2 buồng*, mỗi buồng *n-noãn*. Quả.

Đồngnai.

- Tree 12 m; flowers small; ovary 2-locular, n-ovulated; berries.

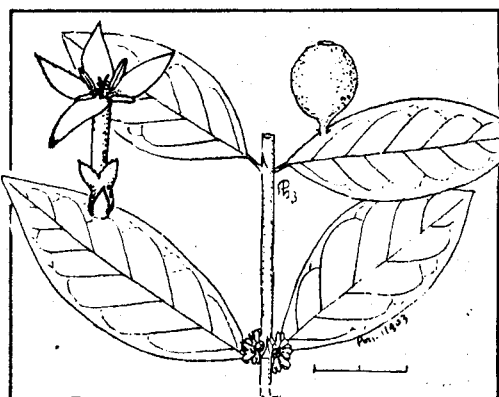

8368 - Hypobathrum racemosum (Roxb.) Kurz. Súa.

Tiểu mộc cao 1-6 m, không lông; cành non *vuông*. Lá có phiến *tròn dài*, to 8-12 x 3,5-4 cm, *dày*, *cứng*; lá bé *xoan* *thon*, cao 6-8 mm, *màu rụng*. Gié dài 2-5 cm; *hoa gần từng nhóm, trắng*; đài 1 mm, tai cao 1 mm; vành có tai cao 1 mm; noãn *sào 2 buồng*, noãn *treo*. Quả cao 5-7 mm, *vàng cam*; hạt 8-12, dài 4 mm.

Dựa rạch: Sài Gòn, Cánhơ, Hàtiên, Cônson; I-XII, 3-9.

- Shrub 1-6 m; flowers white; berries orange (*Petunga roxburghii* DC.).

8369 - Xantonnea coffeoides Pierre ex Pit.. Xuântôn dạng-Càphê

Tiểu mộc cao 0,6-4 m; cành non *depdep* rồi *tròn*, *trắng*. Lá có phiến *bầu dục*, to 5-8 x 3 cm, *dày* *cứng*, không lông; cuống 2-4 mm, lá bé *nhon*, cao 5-7 mm. Tútán ở *nách lá dạng chùm*; *hoa trắng* hay *vàng vàng, thơm*; vành có ống dài 2,5 mm, tai 3,5 mm. Quả *hình cầu* *tròn* to 6 mm, *đỏ*; hạt 3-4/buồng.

Vùng núi cao độ thấp: Bìnhduong, Bà Rịa; XI-III.

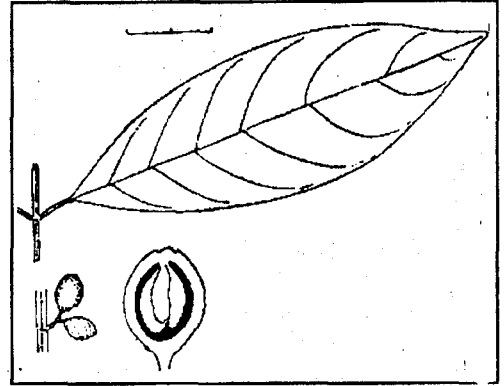
- Shrub 0,6-4 m; leave glabrous; flowers white; drupes red.

8370 - *Xantonnea quocensis* Pierre ex Pit.. Xuântôn Phúquốc.

Đại mộc cao 6-25 m, không lông; cành có cạnh, vỏ xám xám trắng. Lá có phiến bầu dục hay tròn dài, to 8-15 x 3-4 cm, gân-phụ 6-7 cặp, mặt trên nâu sậm, láng, mặt dưới nâu lợt; cuống 5-10 mm, lábe xoan, có mũi, cao 4 mm. Tután ít hoa; hoa không cọng; dài 4 răng; cánh hoa 4; tiểu nhụy và đĩa mật; noãn sào 2 buồng, mỗi buồng 3 noãn *treo*. Quả nhũn cứng to 10 mm, đen; trung quả bì mập, nội quả bì láng; hạt 3, dài 6,5 mm.

Châu đốc, Phúquốc.

- Tree 6-25 m, glabrous; cymes few-flowered; drupes black.

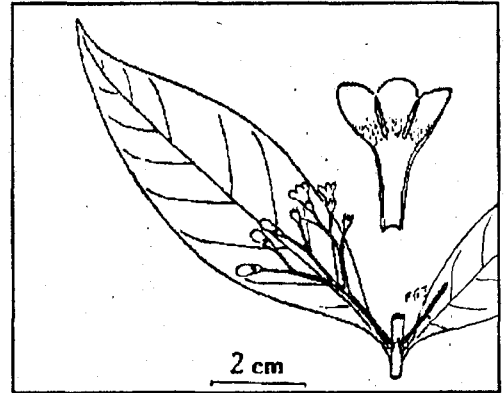

8371 - *Xantonneopsis robinsonii* Pit.. Xuântôn Robinson.

Tiểu mộc cao 4 m, không lông; cành non mảnh, có 4 rãnh. Lá dài 7-11 cm, gân-phụ 5-6 cặp; lábe 4-5 mm, có mũi. Tután gần trên nách lá; hoa trắng; dài có răng cao 0,5 mm; vành có ống cao 3 mm, có lông ở trên cổ, tai 1,3 mm; noãn sào 2 buồng 2-noãn *treo*.

Nhatrang (hình theo Pitard).

- Shrub 4 m; flowers white; ovules pendent 2 by loge.

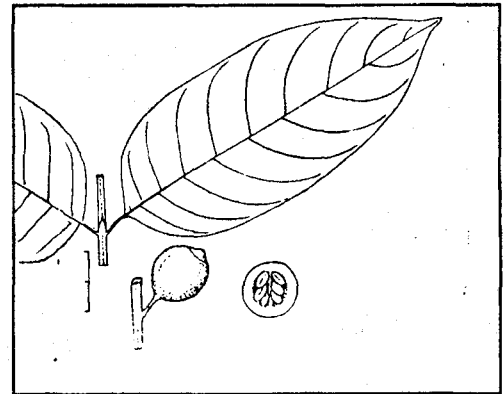

8372 - *Diplospora singularis* Korth.. Ta, Songtù dị biệt.

Đại mộc cao 18 m; cành non vuông, có rãnh, to 2 mm, không lông. Lá có phiến tròn dài, to 12-18 x 4-6,5 cm, chót tà, đáy gần tròn, mặt trên ôliu, mặt dưới dợt, dai, không lông, gân-phụ 6-9 cặp; cuống dài 10-15 mm, lábe nhọn, cao 6-8 mm. Phá hoa ở nách, ngắn. Trái to 2 cm, chót có một đĩa hình chùy; quả bì dày 5 mm; buồng 2; hạt 7-8, to 6 x 5 mm, rất đẹp, hung.

Giáray (Đồng nai).

- Tree 18 m; limb glabrous; fruits 2 cm across; seeds flat.

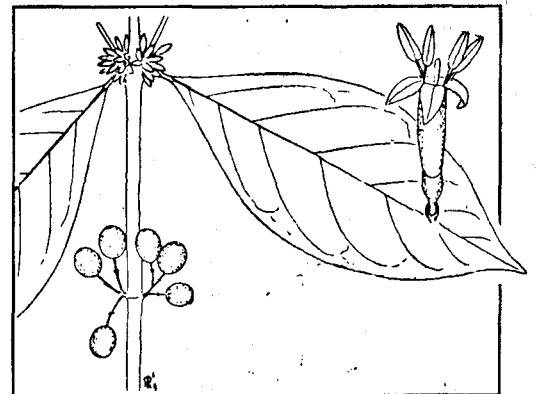

8373 - *Diplospora viridiflora* DC.. Songtù hoa-xanh.

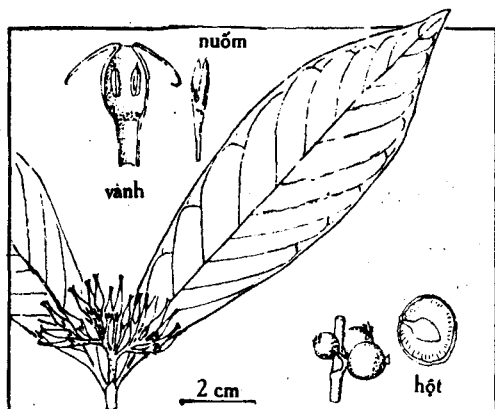
Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ, không lông; cành non có cạnh tà. Lá có phiến bầu dục hay tròn dài, to 6-13 x 3-6 cm, mặt trên nâu đậm, láng, mặt dưới nâu lợt, dai, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 6-12 mm, lábe cao 3-5 mm. Chùm ở nách lá; cọng dài đến 12 mm; lá dài là 4 răng nhọn; vành có ống 2,5 mm, tai dài 1,5 mm; noãn sào 2 buồng, 2-noãn/buồng. Quả to 5-7 x 5-7 mm, đen; hạt 2/buồng.

Bavi, 1.200 m.

- Shrub or tree, glabrous; glomerules; berries blackish.

8373a - *Tricalysia parvifolia* (O. Ktze) Merr. (*Diplospora parvifolia* O. Ktze). Đà Nẵng

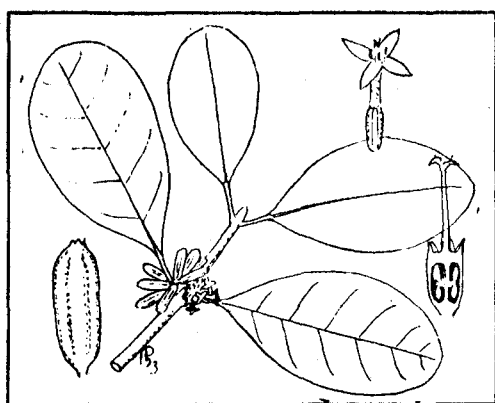
8374 - Alleizettella rubra Pit.. Ailoi.

Tiểu mộc cao 2 m; cành non có lông nằm như mặt dưới lá, phát hoa. Lá có phiến thon, dài 10-18 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 8-11 cặp, đen mặt trên, nâu mặt dưới. Tután ở ngọn nhánh, sau này đối diện với lá; dài 2 mm; vành có ống hẹp, phù ở trên, nơi mang ba phần, rồi thắt lại ở miệng; tiểu nhụy 5. Quả đỏ, tròn tròn, cao 8-12 mm; hạt 2/buồng.

Langbian; II, 2 (hình theo Pitard).

- Shrub 2 m; limb appressed pubescent beneath; berries red.

Retinophylleae:

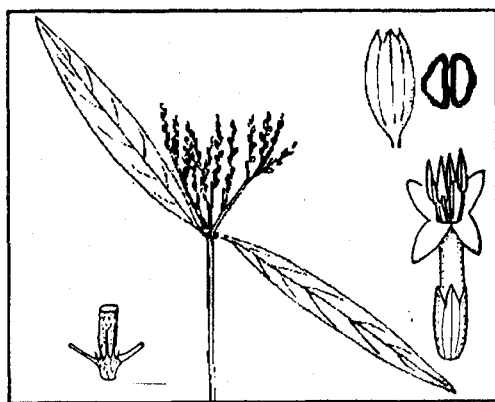
8375 - Scyphiphora hydrophyllacea Gaertn. f.. Côi.

Tiểu mộc cao 2 m, không lông; cành non vuông, đỏ. Lá có phiến xoan, đầu tù tròn, gân-phụ mảnh, 5-6 cặp; lá bé cao 2-3 mm, màu rụng. Tután ở nách lá; hoa trắng; dài hình ống; vành tiền khai văn, có ống cao 4-5 mm, tai nhọn; noãn sào 2 buồng, mỗi buồng với 1 noãn đứng, một treo. Quả hạch cứng cao 1 cm; hạt 2.

Rừng sác từ B đến Vũng Tàu, Côn Sơn, Phú Quốc; I-XII, 8-12. Lá trị đau bao tử.

- Shrub 2 m high, glabrous; flowers white; drupes 1 cm long, 2-seeded.

Knoxieae:

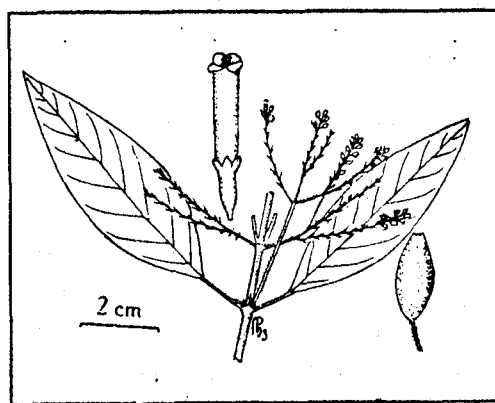

8376 - Knoxia mollis Wight & Arn.. Trạch côn mềm.

Cỏ cao đến 1 m, có lông thưa hay dày; thân tròn hay vuông. Lá có phiến có lông, thon hẹp, to 6-8 x 1 cm, gân-phụ 5 cặp, mặt dưới có lông dài ở gân; cuống 6-8 mm, lá bé có 5 mũi nhọn. Tután ở ngọn, cao 1-3 cm; hoa lam ít khi trắng; đài là ống có 4 răng; vành có 4 tai; tiểu nhụy có chỉ dài, ba phần đứng, thon; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Trái cao 2 mm, gồm hai phần quả có rãnh.

B đến Biên Hòa.

- Herb to 1 m high; leaves pubescent, narrow lanceolate; flowers blue or white; fruits 2 mm.

8377 - Knoxia sumatrensis (Retz) DC.. Trạch côn Sumatra.

Cỏ cao 0,25-1 m, có lông; thân có lông dài. Lá có phiến thon, nhọn hai đầu, to 5-7 x 2-2,5 cm; cuống dài 1 cm, lá bé là 3 kim cao 7-12 mm. Tután kép hình tán phòng; hoa trắng hay hồng; vành có ống dài, tai nhỏ; tiểu nhụy không thò. Trái không tự khai, dài 1,5 mm.

Công Tum, Phan Rang, Biên Hòa, Châu Đốc; XI, 12.

- Herb to 1 m high; limb pubescent on nerves beneath; flowers white or pink; fruit not dehiscent (*Spermacoce sumatrensis* Retz, *K. corymbosa* Willd.).

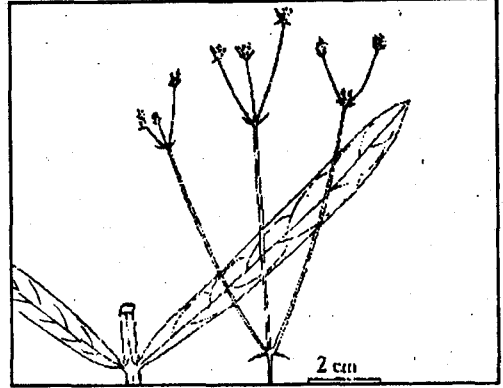
8378 - *Knoxia valerianoides* Thor. ex Pit.. Trạch Côn.

Cỏ daniên cao cỡ 1 m; thân không chia nhánh, lông có 4 rãnh. Lá có phiến tròn dài hẹp, dài đến 10 cm, rộng 1,2 cm, có lông mặt dưới; cuống ngắn, lá mỏng, cao 8-10 mm. *Tụ tán dày*; hoa nhỏ; vành có ống dài 3 mm, tai cao 0,5 mm; tiểu nhụy 4; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Trái..

Nhatrang, Đồng nai. Trị sưng, mùa, ỉa; thêm vào để chưng cất tốt rượu.

- Perennial herb to 1 m high; corymb dense; flowers small.

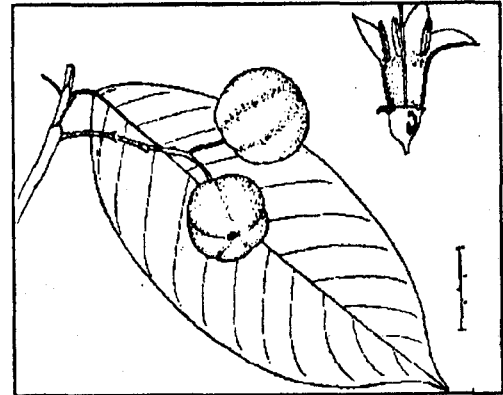
Coffeoidae:

8379 - *Vangueria madagascariensis* J.F. Gmel.. Văn Madagascar.

Dại mộc cao 12 m, không lông, không gai; cành non vuông. Lá có phiến to, dài đến 23 cm, rộng 9, mỏng, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 7-12 mm, lá có mũi dài đến 1 cm. *Tụ tán* 2-3 cm, lưỡng phân, trên nhánh ngắn; *hoa trắng*; vành có ống 3 mm, có lông ở cổ, tai 2 mm; tiểu nhụy 5; *noãn sào* 5 buồng. *Quả nhẵn cứng* to đến 4 cm, có đài còn lại ở trên; nhân 5, cứng, hạt 1, treo.

Trái có trung quả bì ăn được ngọt ngọt chua; lúc xưa có Tr ở Sài Gòn, từ 1870.

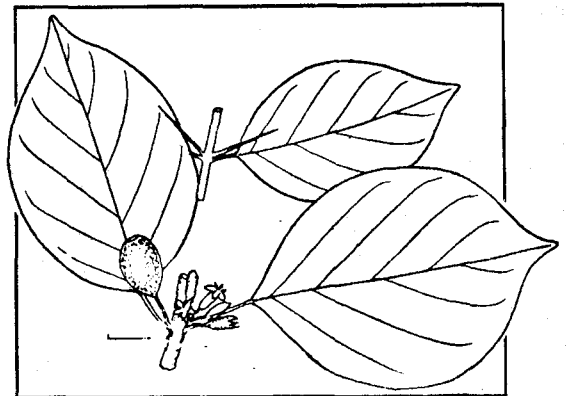
- Cultivated tree; drupes edible (*Vangueria edulis* Vahl).

8380 - *Meyna spinosa* Roxb. ex Link..

Bụi hay đại mộc; nhánh non dẹp dẹp, vỏ xám; *gai* ngay, dài 8-30 mm. Lá có phiến xoan tròn dài, to 5-10 x 3,5-6 cm, gân-phụ 5-6 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có ít lông hay không lông; cuống dài 5-15 mm, lá 3-5 mm. *Tụ tán* ở nách lá; cọng dài vào 3-5 mm; *hoa trắng xanh*; đài có răng dài 1-1,2 mm; vành có ống 6-8 mm, tai 2-2,5 mm; tiểu nhụy gần ở cổ; *noãn sào* 4-5 buồng 1-noãn. *Quả nhẵn cứng* to đến 18 mm; buồng 4-5 1-hạt.

Đồng nai; V-VII. Trái ngọt, ăn được.

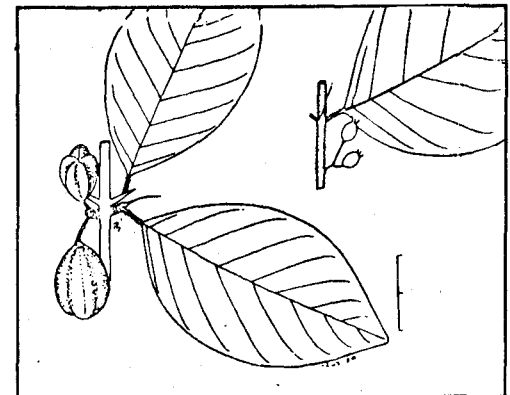
- Bush or tree; limb glabrous; flowers greenish; ovary 4-5-locular; drupes.

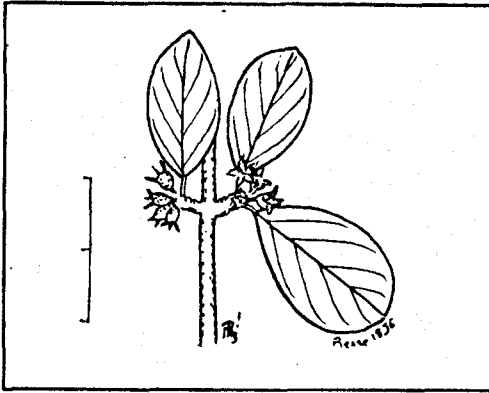
8381 - *Meyna pierrei* Robyns.

Tiểu mộc cao 2,5 m; cành non có rãnh, có lông sét; *gai* trên nách, ngay, dài 1-3 cm. Lá có phiến xoan bầu dục, to 5-9 x 3-6,5 cm, gân-phụ 5-7 cặp, mặt dưới có lông; cuống 1 cm, có lông, lá 2 mm, có mũi dài. *Chùm*; *hoa* 4-phân; cọng 1,5 mm; *hoa* có lông vàng; đài có răng cao 2 mm; *noãn sào* 4-5 buồng. *Quả nhẵn cứng* to, cao 15-18 mm, trên cọng dài; nhân 4-5.

Tây ninh; IV, 5-6.

- Shrub 2.5 m; limb pubescent beneath; drupes 15-18 mm long, pyrens 4-5.

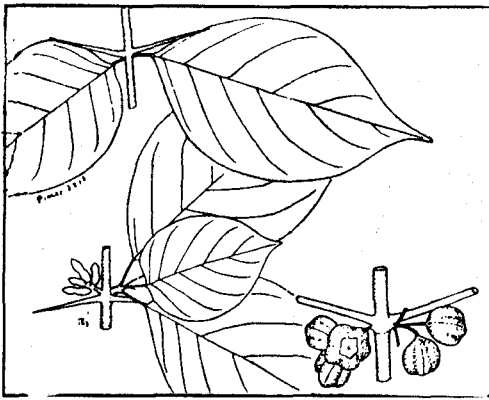

8382 - Meyna parvifolia Robyns.

Tiểu mộc đứng; nhánh không lông. Nhánh ngang mang lá có phiến nhỏ, xoan bầu dục, to 1,6-2 x 0,6-1,2 cm, gân-phụ 3-4 cặp, mỏng, dài, không lông; cuống ngắn, 2,5 mm, lábe có mũi. Chùm; hoa nhỏ, cộng dài 3 mm; dài không lông, răng dài 1 mm; vành có ống có lông vàng, cao 2 mm, tai dài 2 mm; baophấn thô; noãn sào 4-5 buồng.

Đồng nai (Bàochánh); V-VII, 5-7.

- Shrub; branches diageotropic; leaves membranous, glabrous; corolla 4 mm long; ovary 4-5-locular.

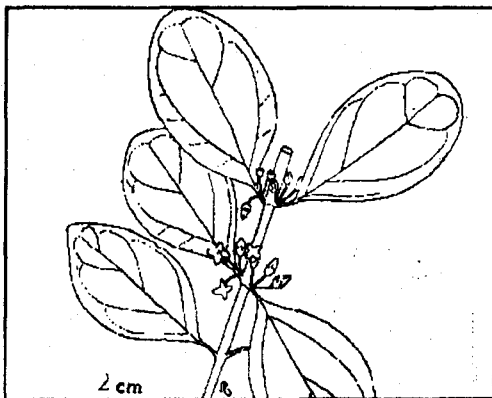

8383 - Meyna pubescens (Kurz) Robyns.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ; cành non có lông; gai ngay, dài 2-3 mm; lông dài 3-5 cm. Lá có phiến xoan, to 3-13 x 1,5-8 cm, mặt trên đen, có lông mịn hay dày ở hai mặt, mặt dưới nâu vàng, gân-phụ 4-7 cặp, có domatie có lông; cuống có lông mịn, lábe không lông, có mũi, dài 3 mm. Hoa nhỏ; cộng 4-6 mm, có lông; dài có lông. Quả hạch cứng to 1 cm, có 4-5 khía, dạng Chùm-ruột.

Biên hòa; V-VIII, 5-9.

- Shrub or small tree; leaves with domaties; drupes 1 cm (*Vangueria pubescens* Kurz, *V. spinosa* Roxb. var. *mollis*).

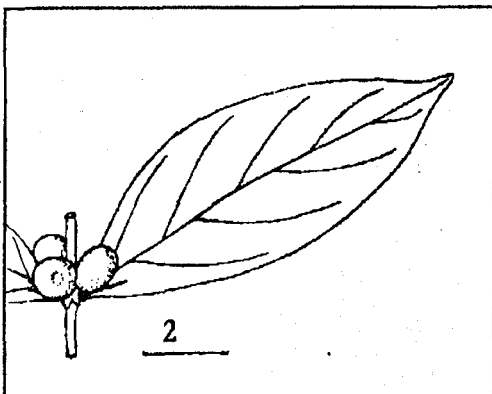

8384 - Canthium cochinchinensis Pierre ex Pit.. Càng Nambô

Tiểu mộc; nhánh xám trắng. Lá có phiến xoan hay bầu dục, to vào 5-6 x 2,5-3 cm, đầu tròn, đáy hẹp, dày, không lông, gân-phụ 2-3 cặp, lúc khô nâu đen mặt trên; cuống 5-7 mm, lábe cao 5 mm. Chùm 2-4 hoa ở nách lá; cộng 5 mm, có 2 tiêndiệp ở chót; dài có 5 lá đài nhọn; vành có ống 1,5 mm, tai nhọn; noãn sào 2 buồng 1-noãn treo. Quả hạch cứng to 5 x 7 mm, đen; hạt 2.

Côn Sơn; XI, 11. Var. *longifolium* Pierre ex Pit.: lá dài 8-10 cm.

- Shrub; drupes 5 x 7 mm, black.

8385 - Canthium coffeoides Pierre ex Pit.. Càng dạng Cà phê.

Tiểu mộc đến 6 m; cành non có lông; gai cao 1,5 cm. Lá có phiến thon, dài 3-9 cm, gân-phụ 3-4 cặp; cuống dài 3-4 mm, lábe 3 mm. Chùm; hoa 2-5; noãn sào 2 mm, răng dài 0,5 mm; vành có ống 2,5 mm, có lông ở trong, tai nhọn, dài 2,5 mm. Quả hạch cứng cao 1,5 cm; buồng thụ 1, hạt 1.

Thủ thiển, Biên hòa; III-V, 3-6.

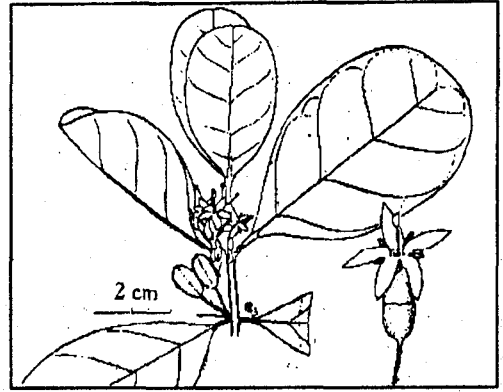
- Shrub to 6 m high merules; corolla tube 2.5 mm, lobes 2.5 mm; drupes 1-seeded.

8386 - *Canthium dicoccum* (Gaertn.) Tinn. & Binn. Cành hai-hột.

Bụi cao 1-4 m; cành không lông. Lá có phiến xoan, to vào 7 x 4,5 cm, đầu tròn cắt ngang, đáy tù nhọn, gân-phụ 4 cặp, không lông, láng, dòn; cuống 7-10 mm, lábe mau rụng. Tután như đầu tròn; hoa có cọng dài 5-7 mm; đài có tai thấp; vành trắng, ống dài 5 mm, có lông ở miệng, tai nhọn, dài 5 mm. Quả nhũcứng rộng 8 mm; hột 2.

Bãi cát dựa biển: Đà Nẵng, Camranh, Côn Sơn; IX. Vô hạnhiệt.

- Bush 1-4 m high; leaves glabrous; flowers white; pyrens 2, 1-seeded (*Psydas dicoccos* Gaertn.).

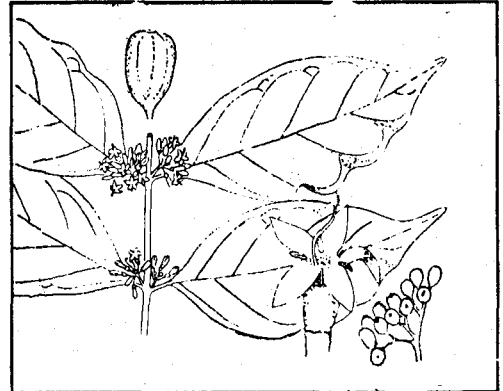

8387 - *Canthium dicoccum* Gaertn. var. *rostratum* Thw. ex Pit.. Xương cá.

Đại mộc cao 5-15 m; nhánh ngang, dạng giống *Cananga odorata*. Lá bầu dục thon, to vào 8-9 x 4 cm, đầu có đuôi, gân-phụ 3-4 cặp, không lông, láng, bìa thường giun. Tután ở nách lá; hoa trắng; đài có tai nhọn, nhỏ; vành có ống có lông ở cổ; tiểu nhụy 5. Quả nhũcứng có cạnh tròn; nhân 2, 1-hột.

Dựa rạch: từ Hà Sơn Bình qua Ngọc Linh, đến Sài Gòn, Tây Ninh; II. Thân không to song cho gỗ tốt.

- Tree 5-15 m high; branches diageotropic; limb caudate; flowers white; pyrens 2 (*C. didymum* Roxb.).

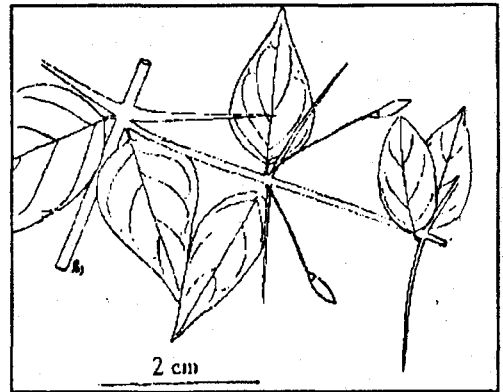

8388 - *Canthium filipendulum* Pierre ex Pit.. Cành thông.

Tiểu mộc cao 1-4 m; cành mảnh, đen; lúc lớn gai dài đến 2 cm, hơi cong. Lá có phiến xoan thon, thường nhỏ (dài đến 5 cm), chót thon nhọn, đáy rộng tù tròn, có lông mịn; lábe cao 2-3 mm. Hoa 1-vài ở nách lá; cọng mảnh, dài; đài hình đĩa có 4 răng; vành có ống dài 6 mm, tai 7 mm, nhọn. Quả nhũcứng to 9 x 7 mm; hột 2.

Phước Thọ, Nghệ Tĩnh, Biên Hòa; IV-V, 9.

- Shrub to 4 m high; flowers on long peduncle; drupes 9 mm long.

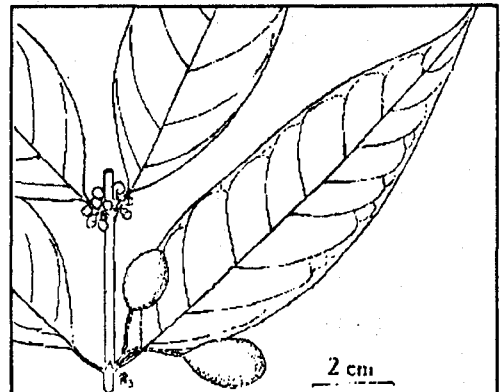

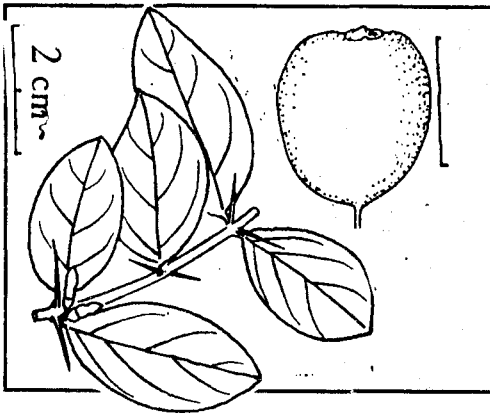
8389 - *Canthium glabrum* Bl.. Cành không lông.

Đại mộc cao 4-10 m; nhánh ngang. Lá có phiến thon, to đến 18 x 4 cm, đầu nhọn, đáy tù hơi bất xứng, mỏng, không lông, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 1 cm, lábe cao 3-5 mm. Tután lưỡng phân ngắn; hoa xanh xanh; đài hình chén, 4 răng thấp; cánh hoa nhọn, dài 3 mm; Quả nhũcứng xoan, dài đến 2,5 cm; nhân 2.

Rừng thường bị ngập, bình nguyên: BTN; XI.

- Tree 4-18 m high; limb lanceolate, to 18 cm long; flowers greenish; drupes 2.5 cm long.

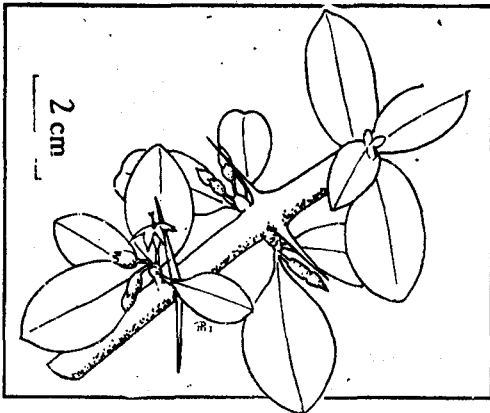

8390 - *Canthium horridum* Bl.. Căng gai.

Tiểu mộc cao 3-4 m; cành mảnh, có lông; gai nhỏ (ngoài nách lá), nhọn, cao đến 1 cm. Lá có phiến bầu dục nhỏ, dài 3-6 cm, đáy tù, gân-phụ 3 cặp; lábe 3 mm, có lông. Chùm; hoa 2-4; cọng 2-3 mm; noãn sào 2 mm; lá đài ngắn; vành có ống 2 mm, tai 4, dài 3 mm. Quả hạch cứng đỏ, tròn hay hai-hòn, cao 1,5-2,5 cm; buồng thụ 1-2, mỗi 1 hạt.

B T; VI, 8. Lá lợikh. Trái làm mứt.

- Shrub 3-4 m high; glomerules; corolla tube 2 mm, lobes 3 mm; drupes red.

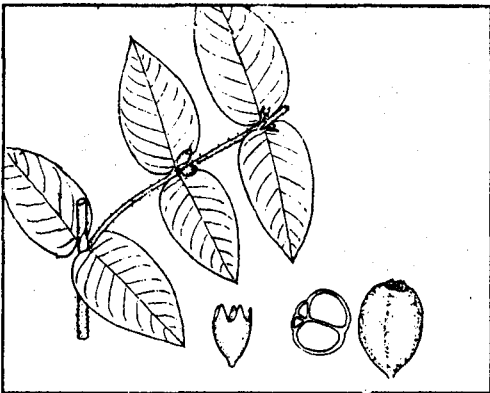

8391 - *Canthium parvifolium* Roxb.. Căng (Băng) cơm (cườm), Căng lá-nhỏ, Cầm xà lặc.

Tiểu mộc cao 2-4 m; cành non có lông mịn; gai ngay, cứng, dài 2-5 cm. Lá nhỏ, bầu dục, mặt dưới có ít lông, gân-phụ không rõ. Hoa gần thành chùm 2-8, vàng dợt; đài hình chén; vành có ống cao 2,5 mm. Quả hạch cứng đen, to vào 1 cm; hạt 2, treo.

Ven rừng, bãi hoang, thường dựa biển: Quảng ninh, Thừa thiên, Nha trang, Biên hòa, Vũng tàu. Trái ăn được, và dùng để giặt; vỏ đắng trị kiết; ở Philippin, lá và vỏ lợikh; rễ trị sán lải; gỗ đỏ, làm cán cuốc, đóng xe.

- Shrub 2-4 m; flowers light yellow; drupes black.

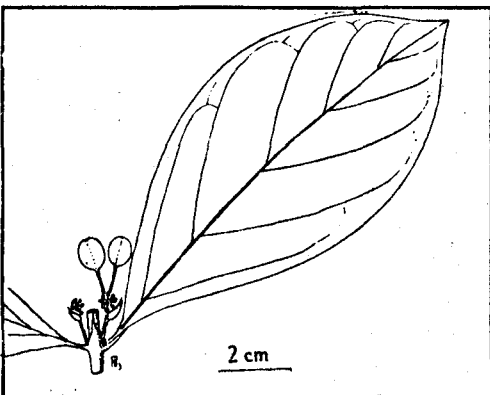

8392 - *Canthium rheedi* DC.. Căng rây.

Tiểu mộc cao 0,7 m; cành ngang, có lông đứng thưa, nâu đen lúc khô. Lá không cuống; phiến xoan, to 4-4,5 x 2,2 cm, chót có mũi, đáy hơi hình tim, gân-phụ 8-9 cặp, hai mặt gần như một màu, nâu đen; lábe có mũi. Chùm ít hoa ở nách lá; đài 1,5 mm, răng 5; noãn sào 4 buồng. Trái xoan, cao 5 mm có đài còn lại, đen; buồng thụ 2, lép 2; hạt 2.

Định quán, Bà rá; VIII, 8.

- Shrub 0.7 m; limb glabrous, blackish brown; fruits with 2 fertile locus.

8393 - *Canthium umbellatum* Wight. Căng tán.

Đại mộc cao 10-15 m, không lông; cành xanh, tròn trù lúc non hơi dẹp. Lá có phiến thon ngược hay bầu dục, dài 8-9 cm, rộng 4 cm, chót tù, có mũi ngắn, bìa nguyên, giun, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1 cm, lábe thon nhọn. Tán ở nách lá; cọng 3-4 mm; hoa cao 3 mm; đài 1,3 mm, không răng; vành có tai cao 2 mm, xanh xanh; vòi nhụy thô cao. Quả hạch cứng cao 5-8 mm; nhân 2.

Rừng Quảng trị, núi Dinh, vùng Sài Gòn; V. Gỗ cứng.

- Tree 10-15 m, glabrous; flowers greenish; pyrens 2.

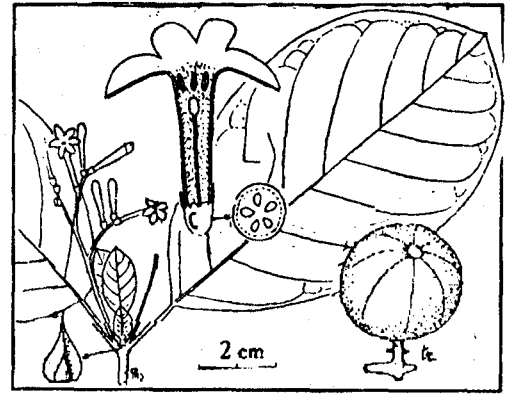
Guettardeae:

8394 - Guettarda speciosa L.. Lâmbông.

Đại mộc nhỏ; cành non có lông ngắn. Lá có phiến màu *lục tươi*, xoan rộng, to, dài 10-25 cm, mỏng, không lông; cuống dài 2 cm, lábe nhọn, cao 1 cm. Tụ tán ở nách lá; *hoa trắng, rất thơm*; vành có ống cao 1,5 cm, tai xoan; noãn sào 4-9 buồng 1-noãn. *Quả hạch cứng hình cầu* to 2-4 cm, *trắng*; hạt 1/buồng.

Dựa biển: Nhatrang, Côn Sơn, Phú Quốc; VII-II, 7-3. Vỏ trị kiết.

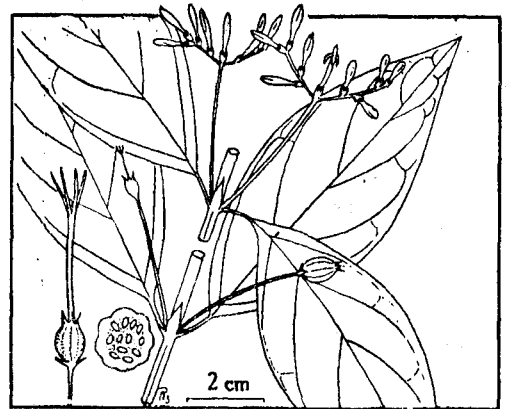
- Littoral small tree; flowers white, fragrant; drupes 2-4 cm wide.

8395 - Timonius jambosella Thw.. Den.

Tiểu mộc cao 5 m; cành non, mặt dưới lá, lábe có lông mịn. Lá có phiến thon, to cỡ 10 x 4 cm, gân-phụ 5-7 cặp; cuống 1-1,5 cm, lábe nguyên, cao 1 cm. Hoa cô độc hay trên phát hoa nhỏ; vành có ống 1 cm; noãn sào vào 15 buồng. *Quả hạch cứng* cao 18 mm, *đen*; nhân 1-hột.

Quảng trị, Đà Nẵng, Công tum; III, 3-6. Gỗ rất cứng, tốt.

- Shrub 5 m; limb puberulent beneath; ovary 15-locular; drupes black.

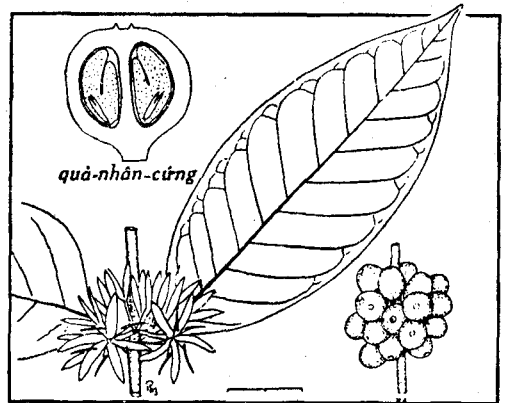
Coffeae:

8396 - Coffea canephora Pierre ex Froehner var. **robusta** (Lind. ex Willd.) Chev.. Cà phê robusta; Café robusta.

Đại mộc khá to, đến 8-12 m. Lá có phiến to, dài 10-30 cm, đứng theo gân-phụ 8-13 cặp, láng, không lông. Chùm dày nhiều hoa ở nách lá; *hoa trắng, thơm*; vành có 5-7 cánh hoa dài 15 mm, và rộng 8-12 mm; tiểu nhụy có bao phấn dài. *Quả hạch cứng đỏ*, cao 8-16 mm (hơi nhỏ hơn arabica), thành chùm dày đến 30-60 trái; hạt một mặt phẳng.

Thường Tr nhất; I-XII.

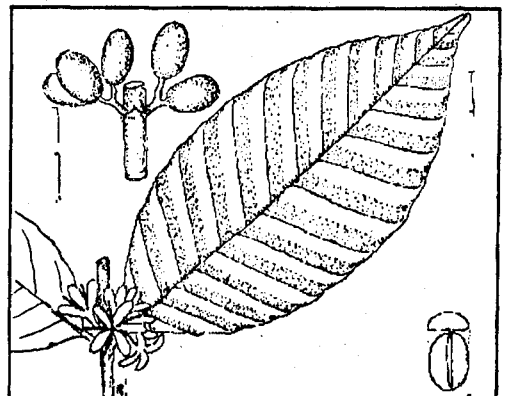
- Cultivated (*Coffea robusta* Linden ex Willd.).

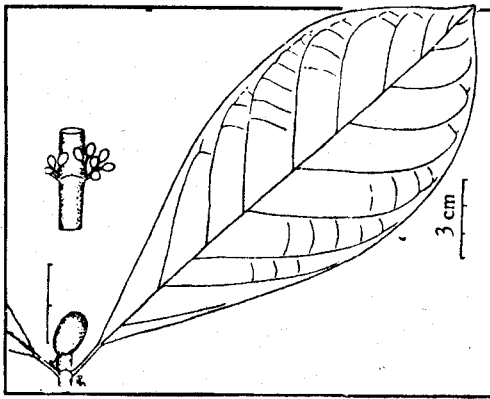
8397 - Coffea arabica L.. Cà phê arabica; Commun or Arabian Coffee; Café arabica.

Tiểu mộc nhỏ (4-5 m); nhánh ngang và thông. Lá có phiến dài, không lông, *xếp theo gân-phụ* (9-12 cặp); lábe tamgiác thấp. Phát hoa như chùm 8-15 hoa ở nách lá; *hoa trắng, thơm Lài*; đài ngắn (2 mm); vành có 5 tai ít khi 4; tiểu nhụy 5. *Quả hạch cứng* xoan, cao 16-18 mm, *đỏ*; hạt 2, một mặt phẳng, thường 10 x 6-7 mm.

Tr song ít, hương vị ngon nhất song dễ bị nấm *Hemileia* hơn loài trên; I-XII. Var. *mokka* Cram.: trái nhỏ, cho cà phê rất thơm. Gốc Abyssini (B-Phi).

- Cultivated.

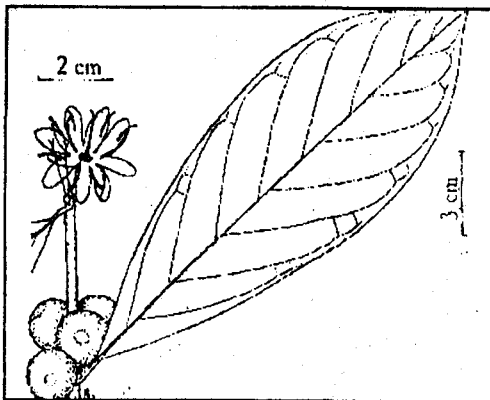

8398 - *Coffea dewewrei* Wild. & Dur. var. *excelsa* Chev.. Cà phê excelsa, Cà phê sari, Cà phê mít.

Đại mộc cao đến 15-20 m; vỏ vàng nâu. Lá có phiến thon ngược, to dài 20-40 cm, rộng 9-12 cm, dày, dai, gân-phụ 6-9 cặp; cuống 1 cm, lábe thấp. Tụ tán ở nách lá; vành có ống 1 cm, tai 5(6), dài 1-1,2 cm, rộng 6 mm. Quả hạch cao 17-18 mm, rộng 15 mm; hạt cùng cỡ với loài trên hay nhỏ hơn.

Tr nhiều ở B, từ 1912, thảo cầm viên Sài Gòn; I-XII.

- Cultivated.

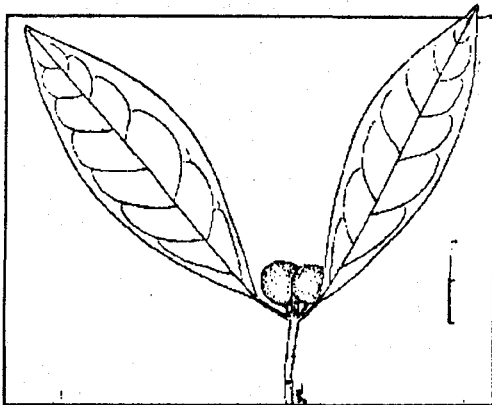

8399 - *Coffea liberica* Bull. ex Hiern. emm. Chev.. Cà phê Libéri; Liberian Coffee.

Đại mộc cao đến 15 m. Lá có phiến to (dài đến 20-35 cm) trông giống lá Giầu, không giun, dày; cuống to. Tụ tán 2-3 ở nách lá, mỗi tụ tán mang 3-6 hoa; vành có 6-11 cánh hoa, trắng, thơm. Chùm vào 10-12 trái, tròn, to 20-30 mm, rộng 2-2,5 cm, dày có theo to.

Bây giờ ít trồng; hạt to không quý.

- Cultivated.

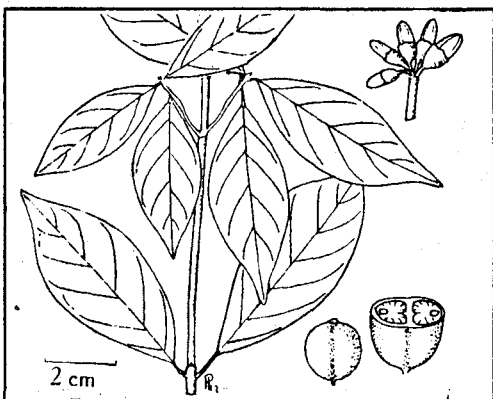

8400 - *Coffea tetrandra* P. Chev. in Herbar. Cà phê tứ-hùng.

Tiểu mộc; cành non có 4 cạnh nhọn; nhánh già có sube láng, nâu nâu. Lá có phiến thon, to 7-9 x 2,3-2,8 cm, không lông, mỏng, dai, đáy nhọn, gân-phụ 7-8 cặp, cong cách bia khá xa; cuống 1-1,5 cm; lábe mau rụng. Trái tròn, to 6-9 mm, trên rộng 4-6 mm.

Núi 1.500 m: Hòn Bà (Phước Khánh) (Chevalier 38.704, 20/9/1918)

- Shrub; limb glabrous; drupes globulous.

8401 - *Paracoffea dongnaiense* (Pierre ex Pit.) Leroy. Cà phê Đồng nai.

Tiểu mộc cao 1-2 m; cành non vuông. Lá thon, to vào 5-8 x 2-2,5 cm, đáy nhọn, hơi mỏng, không lông, lúc khô xám dợt, gân-phụ 4 cặp; lábe cao 3-4 mm. Chùm; đài có 4 răng rất thấp. Cọng trái 2-7 mm; trái cao 6-10 mm, không lông; hạt 2, phôi nhũ hơi nhẵn, mầm nhỏ.

Long Khánh; VII-VIII.

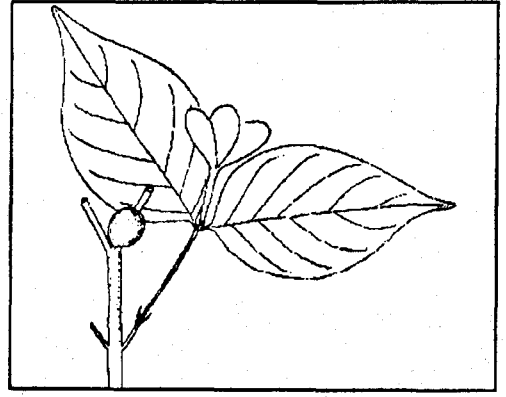
- Shrub to 2 m; calyx 4-5-toothed; fruits globulous (*Coffea dongnaiense* Pierre ex Pit.).

8402 - *Psilanthus bengalensis* (J. D. Schultes) Leroy.

Tiểu mộc mảnh, không lông. Lá có phiến xoan to vào 6 x 3 cm, chót thon, đáy tù tròn, gân-phụ 4-6 cặp, lúc khô ôliu mặt trên; cuống 3-4 mm, lábe như tờ nhọn, cao 8 mm. Hoa 1-3 ở nách lá và chót nhánh; đài 1 mm, răng nhỏ, nhọn; vành có ống 1,5 cm, tai to 18 x 3,5 mm. Trái to 1-1,2 cm, đen, không lông; hạt 2.

Tháilan; VN?

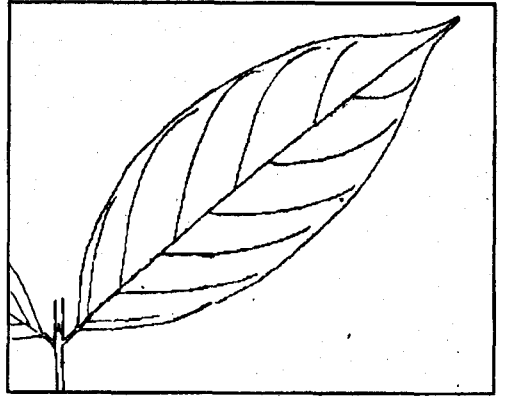
- To search in Vietnam (*Coffea bengalensis* Heyne ex J.D. Schultes).

8403 - *Psilanthus merguensis* (Ridl.) Leroy.

Tiểu mộc; cành non không lông, xám. Lá có phiến bầu dục, to vào 11 x 4,3 cm, không lông, ôliu xám mặt trên, ôliu lu mặt dưới, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 6-8 mm, lábe xoan nhọn, cao 3-4 mm. Hoa có đài ngắn; tiểu nhụy gần gần miệng ống vành; noãn sào hạ 2 buồng. Trái có 2 nhân.

Tháilan; VN ?

- To search in Vietnam (*Coffea merguensis* Ridl.).

8404 - *Psilanthus cochinchinensis* (Pit.) Leroy**8405 - *Psilanthus longiflora* Lamk.****8406 - *Psilanthus stenantha* Dr. in Mor.****8407 - *Hymenocarpum odoratum* Pierre ex Pit..**

Tiểu mộc cao 4-5 m, không lông; cành non vuông, có lông mịn. Lá có phiến thon, dài 7-16 cm, mỏng, gân-phụ 5-7 cặp; cuống 1 cm, lábe nhọn, cao 7 mm. Tụ tán như chum; hoa có 2 tiền diệp; đài có 4 răng tròn xen với thùy nhọn; vành có ống 4 mm, có lông ở cổ, tai 4, dài 3 mm; tiểu nhụy 4; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Quả đỏ; hạt 2, cao 6-7 mm.

Châu đốc; V-VI, 5-6.

- Shrub 4-5 m; limb lanceolate; calyx with 4 lobes alternate with 4 teeth; berries red (*Coffea pierrei* A. Chev.).

Ixoreae:

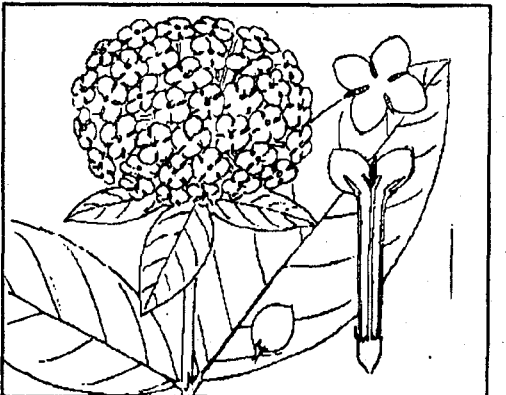
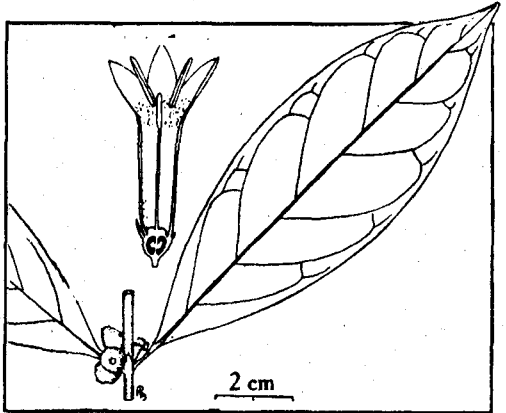
Trồng:

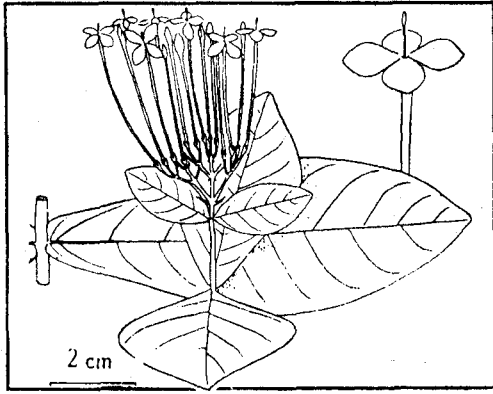
8408 - *Ixora chinensis* Lam. Trang đỏ.

Tiểu mộc cao 2 m, không lông. Lá có phiến thon hay bầu dục thon, dài đến 12,5 cm, lúc khô mặt trên màu lục, mặt dưới nâu, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 1-3 mm, lábe 5 mm, có mũi nhọn. Tụ tán ở ngọn, dày; hoa đỏ hay hồng, ít khi trắng hay vàng; vành có ống cao 2-3 cm, các tai xoan rộng hơi hình thoi; tiểu nhụy 4; noãn 1/buồng. Trái hai-hòn, to bằng đầu dứa, đen; hạt 2.

Khắp cùng, đồng bằng; I-XII, 1-12. Giảm đau, giảm sưng, trị ung, tê thấp, tốt cho tủy đang mang thai.

- Shrub 2 m high; leaves with short petiole; flowers red or pink.

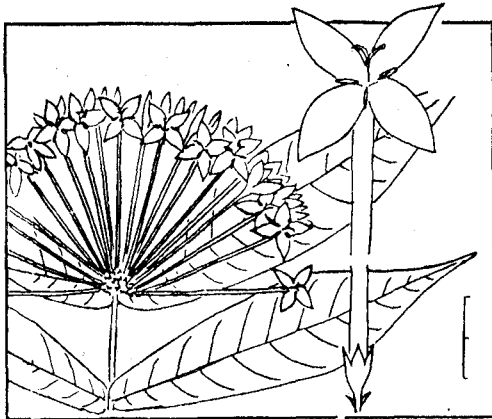

8409 - *Ixora coccinea* L. Trang son, Mả đơn; *Ixora*, Flame-of-the-wood.

Tiểu mộc 1-2 m, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, đầu tù, gân-phụ 6-7 cặp, không lông; cuống vắng. Tán hình tán phòng dày, to, đẹp; đài nhỏ, 4 răng; vành đỏ, đẹp, ống cao, mang 4 tai xoắn thon. Quả hạch cứng to bằng đầu dứa, đen; nhân 2.

Tr và rừng; VI-IX, 11. Lá non, hoa dùng nấu canh; vỏ rễ làm tiết mật, khai vị, trị kiết, ung-nhọt, giúp đái trong, trị bạch huyết.

- Shrub 1-2 m; limb sessile, glabrous; flowers red; drupes black.

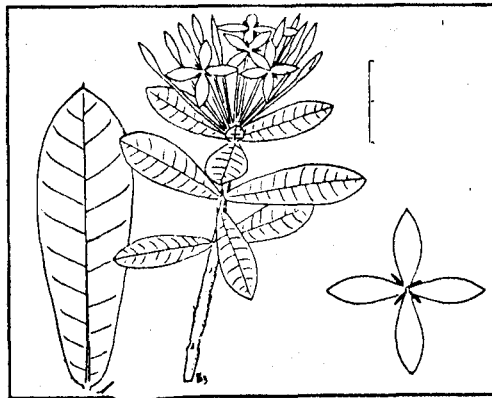

8410 - *Ixora coccinea* var. *caudata* Pierre ex Pit.

Tiểu mộc không lông. Lá không cuống, có phiến thon, dài đến 20 cm, rộng 5 cm, chót thon nhọn, có đuôi dài, đáy hình tim, gân-phụ lồi ở mặt dưới, 11-13 cặp. Pháthoa dày ở ngọn nhánh; đài có tai nhỏ, 1 mm; vành màu cam, có ống dài đến 4 cm, tai xoắn nhọn, to 9 x 4,5 mm.

Công tum; V. Rễ lợi tiểu, trị đái đục, sốt; hoa trị kiết.

- Limb caudate; flowers orange red.

8411 - *Ixora coccinea* var.. Trang lùn.

Tiểu mộc nhỏ, cao 20-40 cm; vỏ xám, mặt hơi phủ với lá bẹ còn lại. Lá không cuống, phiến nhỏ, dài 2-3,5 cm, chót tù, có gai-mũi nhỏ, gân-phụ 10 cặp; lá bẹ hình kim. Tán phòng ở chót thân; vành đỏ tươi, có ống cao 2,3 cm, tai thon; tiểu nhụy vàng.

Một cultivar lùn của loài; thường Tr làm rào nhỏ quanh sân cỏ.

- Cultivated, very small shrub.

8412 - *Ixora duffii*. Trang đỏ, Trang to.

Bụi cao 2-4 m. Lá có phiến thon ngược, to, dài hơn 15 cm, không lông, đáy hình chót buồm; cuống 1 cm, lá bẹ nhọn, cao 5-7 mm., Pháthoa to, rộng đến 20 cm; hoa đỏ; vành có ống dài 3-3,5 cm, tai 4, thon nhọn; tiểu nhụy 4. Quả hạch cứng đen.

Tr rất phổ biến vì pháthoa nhiều, to, thường để cúng; I-XII

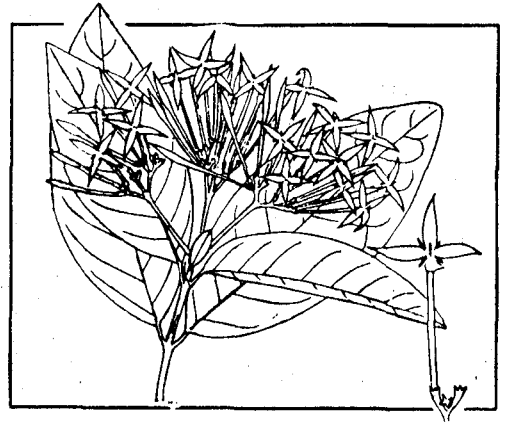
- Cultivated; flowers red (*I. macrothyrsa* (Teijsm. & Binn.) F. Moore).

8413 - *Ixora rosea* Wall.. Trang hường.

Bụi cao 1-2 m. Lá có phiến bầu dục hẹp hay tròn dài, to vào 10 x 4 cm, *tà hai đầu, không lông*, gân-phụ 8-10 cặp; cuống tròn, dài 4-7 mm, lá bé hẹp, có mũi, cao 5-6 mm. Pháthoả ở ngọn, cọng dodò, nụ nhọn; đài có rìa lông, răng tamgiác; vành có ống cao 2,5-3 cm, tai 1 cm, nhọn, màu *hường thắm của son*.

Tr vì hoa; I-XII.

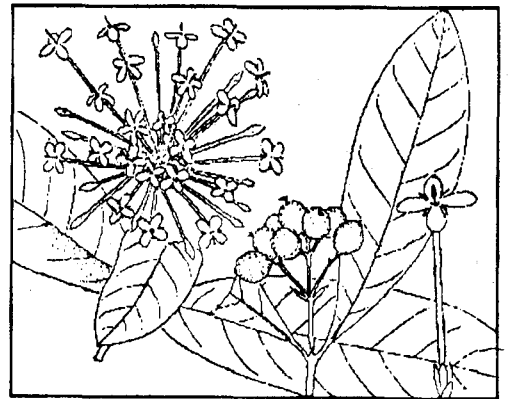
- Ornamental.

8414 - *Ixora finlaysoniana* Wall.. Trang trắng.

Tiểumộc cao 5-6 m, *không lông*. Lá có phiến thon ngược, dày, xanh đậm, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 7-9 mm, lá bé nhọn, cao 4-5 mm, Pháthoả ở chót nhánh, dày-đặc; *hoa trắng, thơm Dànhdành*; tiêndiệp và lá đài cao 2-3 mm; vành có ống cao 2,5 cm, tai xoan ngược; nuốm hương. Quảnhân cứng to 6-8 mm, *đen*.

Tr, BTN; I-XII.

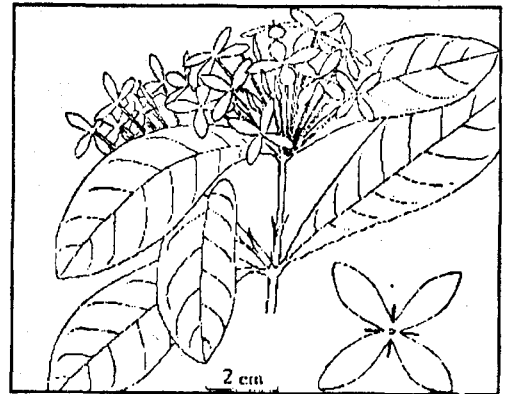
- Cultivated; flowers white.

8415 - *Ixora stricta* Roxb.. Trang vàng.

Tiểumộc nhỏ, *không lông*. Lá có phiến thon, dài 6-9 cm, đầu *tà*, đáy *từ từ* hẹp, gân-phụ 7-8 cặp; cuống ngắn, lá bé nhọn, cao 6-7 mm. Chùm-tútán ngắn, như tảnphòng ở chót nhánh; đài nhỏ, *vành đỏ, hương hay vàng*, có ống cao 3,5 cm, tai 4, thon, dài 1,2 cm; tiêunhụy 4. Quảnhân cứng 2, *đen*.

Tr; I-XII.

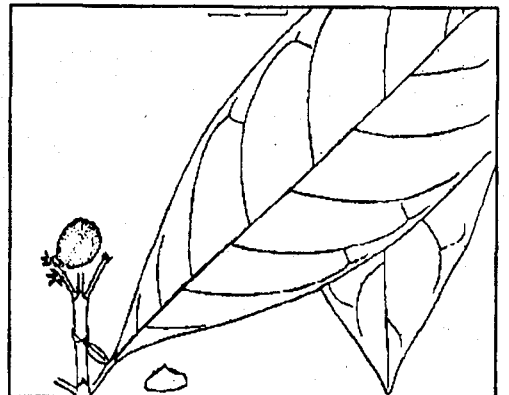
- Cultivated; flowers red, pink to yellow (*I. coccinea* var. *lutea* (Hutch.) Corner).

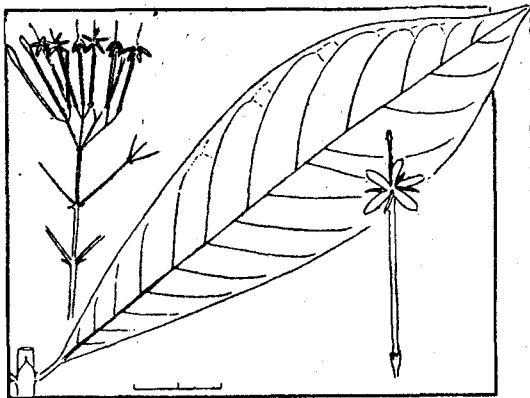
8416 - *Ixora balansae* Pit.. Trang Balansa.

Tiểumộc *không lông*; cành vuông, *depdep*. Lá có phiến bầu dục thon, to 20-30 x 4-8,5 cm, gân-phụ 12 cặp, mặt trên *lục tươi*; cuống dài 1-1,5 cm, lá bé cao 0,8 cm. Tútán như tảnphòng ở ngọn, trục dài 2-4 cm; hoa không cọng; lá đài 4, cao 4 mm. Trái xoan cao 9-12 mm, *đen*, 2 buồng 1-hột; hột cao 9-10 mm.

Rừng luôn luôn xanh: Caolạng, Hàsonbình, Bavi..

- Glabrous shrub; leaves to 30 cm long; fruits black, 9-12 mm high.

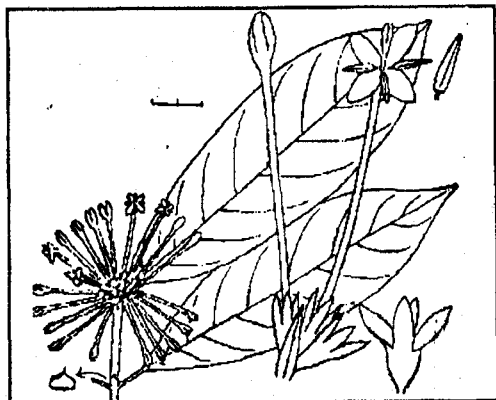

8417 - *Ixora cambodiana* Pit.. Trang Cambốt.

Tiểu mộc không lông; cành non vuông. Lá có phiến thon ngược, to 10-15 x 4-6,5 cm, đáy tù hẹp, chót có khi tròn, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 5-15 mm, lábe 3-5 mm. Pháthoa cao 3-6 cm, tam-phân; đài cao 1,5 mm, răng 1 mm; vành có ống cao 10-20 mm, tai 4-5, tròn dài, cao 5 mm; baophấn 4 mm; noãn sào 2 buồng, vòi nhụy thò dài. Quả nhũ cứng to 2 x 9 mm, hơi hai-hòn, nâu đen; hạt 6 x 5 mm.

Giữa Hànội và Bắcgiang.

- Glabrous shrub; flowers white; corolla tube 2 cm, lobes 5 mm.

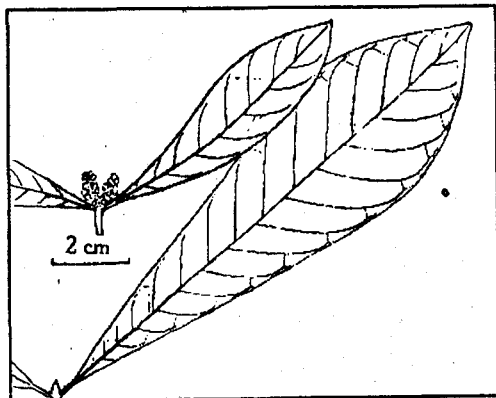

8418 - *Ixora cephalophora* Merr. Trang mang-dầu.

Tiểu mộc; cành non không lông, to 3 mm, nhánh già có vỏ màu rơm; lông dài 5-7 cm. Lá có phiến không lông, dày dầy, thon, dài 20-25 cm, nâu vàng lúc khô, gân-phụ 10-15 cặp; cuống 1-2 cm, lábe cao 5 mm, có mũi nhọn. Hoadầu dày không cộng, rộng 6-8 cm; hoa không lông; vành có ống dài 2-3,5 cm, tai 4, xoan; baophấn cao bằng tai vành, chỉ ngắn.

Trảng có đại mộc: Caolang; IV.

- Shrub; leaves glabrous; capitulum sessile; corolla tube 2-3.5 cm long.

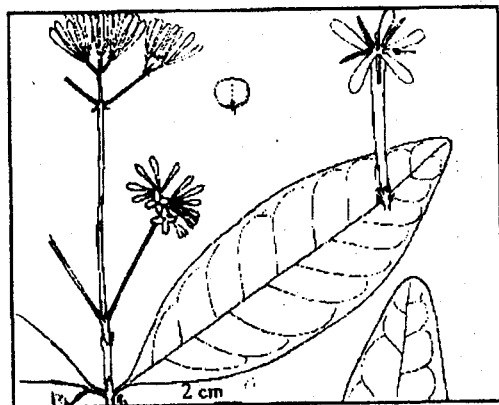

8419 - *Ixora polyantha* Wight var. *champeauxiana* Pit.. Trang nhiều-hoa.

Tiểu mộc; cành non vuông, không lông. Lá có phiến thon ngược to 8-40 x 2-10 cm, chót tù, đáy tù hẹp, gân-phụ 15-20 cặp, không lông, nâu đen lúc khô; cuống ngắn, lábe cao 6-7 mm. Pháthoa ngắn, nhỏ, dày, không cộng ở ngọn; hoa..

Đồngnai; II.

- Shrub; limb oblanceolate, to 40 cm long; inflorescence dense, short.

8420 - *Ixora cuneifolia* Roxb. var. *varians* Pit.. Tiên-cổ, Trang chót-buồm.

Tiểu mộc cao 4-6 m, không lông. Lá có phiến bầu dục dài, dài đến 25 cm, dày, đầu tù, chót tròn, đáy nhọn, gân-phụ rất mạnh; cuống 5-6 mm, lábe 4-7 mm. Chùm-tútán đứng, cao 10-15 cm, trắng hường hay tím tím; ống vàng dài 10-15 mm. Quả nhũ cứng to 6-8 mm.

Nhatrang, Phúoctuy, Sài Gòn; XII.

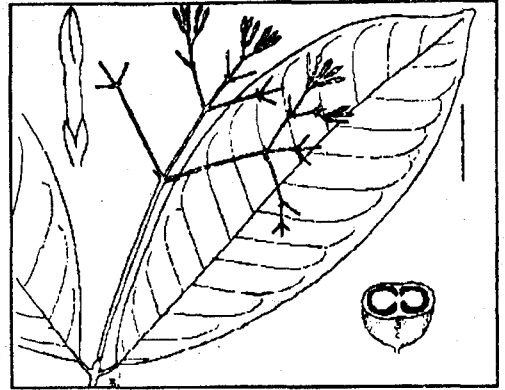
- Shrub 4-6 m; flowers white, pink or violaceous; drupes 5-7 mm.

8421 - *Ixora delpyana* Pierre ex Pit.. Trang Delpy.

Đại mộc cao 5-10 m, không lông; cành non vuông, nâu. Lá có phiến xoan thon ngược, đáy tù tròn, to 6-17 x 3,5-6,5 cm, gân-phụ 13-15 cặp, lúc khô nâu đỏ; cuống 8-12 mm, láe cao 6 mm. Pháthoa to, ở ngọn, nhánh dài 3-4 cm; hoa nhiều; đài cao 3,5 mm; vành có ống cao 13 mm, tai 4, dài 5 mm; tiểuhụy ở cổ vành; noãn sào 2 buồng. Quả hạch cứng cao 5-7,5 mm; hạt 2, dài 4-6 mm.

Núi Điện Bà (Tây Ninh).

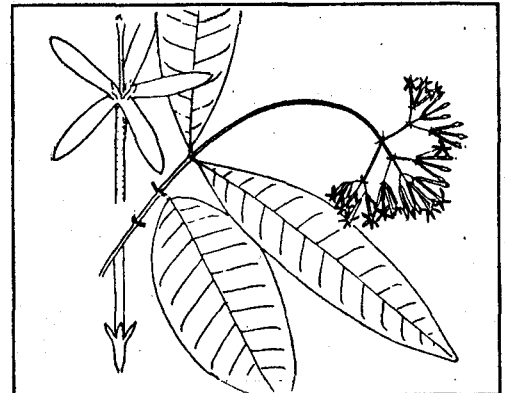
- Tree 5-10 m, glabrous; terminal panicles; corolla tube 13 mm, lobes 5 mm; drupes 5-7.5 mm high.

8422 - *Ixora diversifolia* Wall. var. *flexilis* Pit.. Trang Dịu.

Tiểu mộc không hay có lông mịn ở pháthoa; cành non đẹp đẽ, nâu, lúc già vỏ xám. Lá có phiến tù xoan đến thon hẹp, to 12-17 x 4,5-9,5 cm, đáy nhọn hay tròn, mỏng, gân-phụ 12-18 cặp; cuống 5-15 mm, láe 3-6 mm. Pháthoa thông trên cùng dài 6-15 cm; hoa đỏ (hay trắng ?); vành có ống dài 1-1,8 cm, có lông ở cổ, tai 4, dài 5 mm; tiểuhụy 4. Quả hạch cứng to 1 cm, hơi hai-hòn, đen; hạt 2.

Bà Rịa, Đồng Nai.

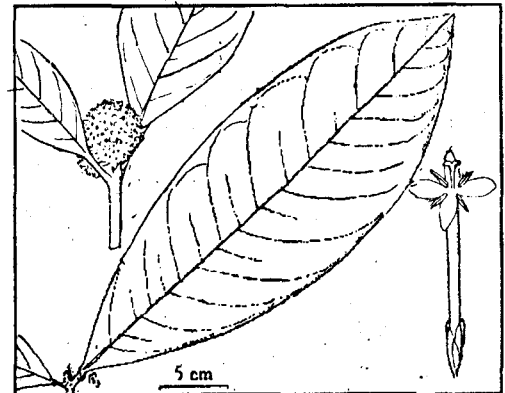
- Shrub glabrous or pubescent on pendent panicle; flowers red; drupes black.

8423 - *Ixora dongnaiense* Pierre ex Pit.. Trang Đồng Nai.

Tiểu mộc cao 0,5-2 m, có nhiều lông; cành kịch cỡm. Lá có phiến bầu dục dài, to, dài đến 45 cm, đáy tù, đáy nhọn, láng mặt trên, đầy lông mặt dưới; cuống có lông, láe nhọn, cao 1 cm. Pháthoa dày như hoa dầu; hoa trắng; lá đài 6 mm, có lông; ống vành 2,6-3 cm, tai bầu dục; bao phấn thon nhọn. Trái...

Phía ngọn sông Đồng Nai, Chaoxan; III.

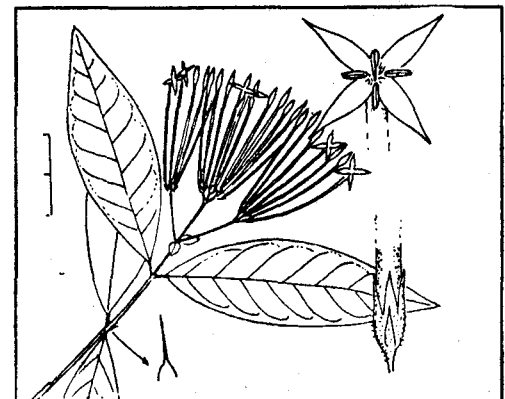
- Shrub 2 m, densely pubescent; flowers white; corolla tube 2.6-3 cm long.

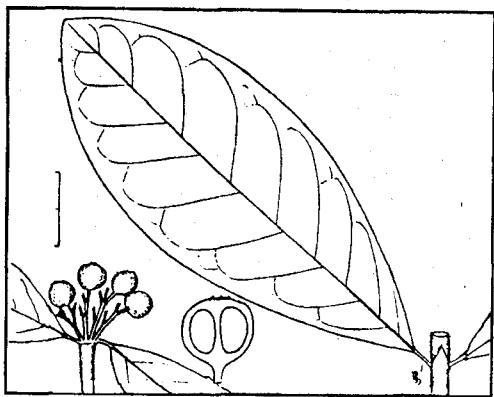
8424 - *Ixora eugenoides* Pierre ex Pit.. Trang Trâm.

Đại mộc 1-8 m; cành mảnh, đẹp đẽ, không lông. Lá có phiến xoan đến thon, to 1,5-7,5 x 1-2,5 cm, gân-phụ 7-9 cặp, dài, mặt trên nâu láng; cuống 2-3 mm, láe có mũi dài, cao 5 mm, có lông. Tután ở ngọn; hoa hương hay đỏ; đài có lông, tai nhọn, cao; vành có ống dài 2,5-3 cm, tai thon nhọn, 4,5-5 mm. Quả hạch cứng cao 4 mm; hạt 2.

Nhà Trạng, Biên Hòa; V.

- Tree 1-8 m; flowers pink to red; drupes 4 mm.

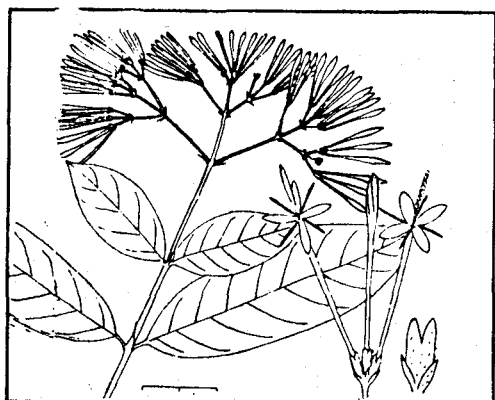

8425 - Ixora flavescens Pierre ex Pit.. Trang vàngvàng.

Tiểu mộc cao 2-3 m; cành non dẹt dẹt. Lá có phiến xoan ngược thon, to 14-17 x 5-7 cm, đầu tù, đáy chót bướm, gân-phụ 10-12 cặp, nâu vàng, mặt trên không lông, mặt dưới có lông, dai, dày; cuống dài 5-7 mm, lábe có 7-10 mm. Tútán như tảnphòng dày, ở chót nhánh; đài có ống cao 1,5 mm, có lông, răng cao 1,5 mm. Trái to 7 X 10 mm, đen; hạt 2, dài 5 mm.

Hàtiên: Bãi-ốc; 7.

- Shrub 2-3 m, pubescent; drupes 7 x 10 mm, black.

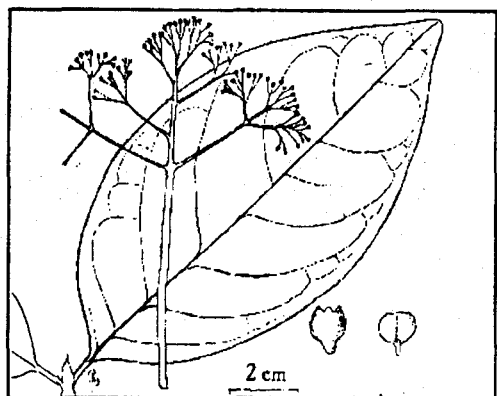

8426 - Ixora flexilis Pierre. Trang dụ.

Tiểu mộc. Lá có phiến xoan đến tròn dài, dài 8-10 cm, mỏng, gân-phụ 10-12 cặp; cuống dài 1,5 cm, lábe nhọn, cao 1 cm. Pháthoa rộng hơn cao, có 2 láhoa nhỏ ở cọng; hoa gấn thành tután 3 hoa không cọng; đài có lông thưa; vành có ống dài 1,5 cm, tai 4, thon, cao 5 mm; baophấn hẹp, dài bằng tai vành; vòi nhụy cao 6 mm.

Rừng thưa, ẩm: Bắcthái; VII.

- Shrub; limb membranous; panicles ample; corolla tube 1.5 cm long.

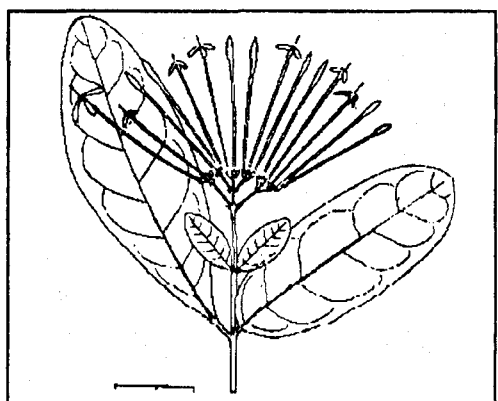

8427 - Ixora grandifolia Zoll. & Mor.. Trang lớn-lá.

Tiểu mộc hay đạimộc nhỏ, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 10-35 x 5-13 cm, đầu nhọn, mũi có khi lõm, gân-phụ 8-12 cặp, dai, nâu hai mặt lúc khô; cuống dài 1,5-2 cm, lábe cao 8-10 mm, Tútán dài 6-10 cm; hoa có cọng ngắn, hương hay trắng; vành có ống dài 1-3,5 cm, tai 4, dài 3,5 mm. Quả nhẵn cứng đen, rộng 1 cm; hạt 2.

Đồngnai, Phúquốc; XII-III, 1-6.

- Shrub or tree, glabrous; flowers pink or white; corolla tube 1-3.5 mm; drupes black.

8428 - Ixora hainanensis Merr.. Trang Hainàm.

Bụi; cành non tròn, xanh nâu, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 6-9 x 2,5-3 cm, tròn hai đầu, gân-phụ 6-7 cặp, cong cách bìa 3-4 mm, nâu xám 2 mặt; cuống 2 mm, lábe cao 2-3 mm. Chùm-tútán như tảnphòng ở ngọn; láhoa 3 mm; hoa có cọng 1-2 mm; đài nhỏ, răng ngắn hơn ống; vành trắng, dài 2,5-3,5 cm, tai dài 6-8 x 2-3 mm.

Rừng vùng có đá lồi: Đàlạt; X.

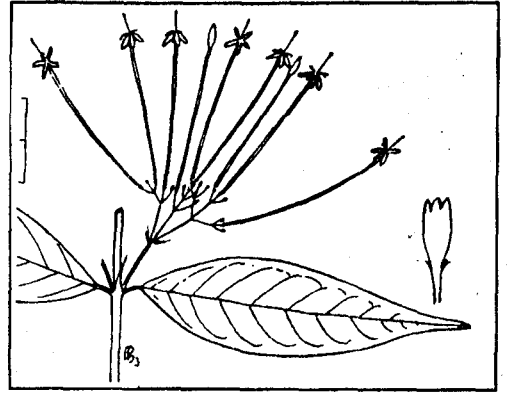
- Bush; limb elliptic, obtuse at apex; corolla white, tube 2.5-3.5 cm.

8429 - *Ixora henryi* Lévl.. Trang Henry.

Bụi không lông; cành non đẹp đẽ. Lá có phiến bầu dục đến thon, to 6-12 x 2-4,5 cm, chót thon nhọn, gân-phụ 11 cặp, nâu lợt mặt trên; cuống dài 3-7 mm, lábe 7-15 mm, có mũi dài. Pháthoa ở ngọn, cao 2-5 cm; hoa trắng hay hồng; đài cao 2 mm; vành có ống dài 25-40 mm, tai 5 mm. Quả hạch cứng đen, to 8 x 7 mm; hột 2, cao 5-6 mm.

Rừng luôn luôn xanh: Vĩnhphú, Hàsonbình, đến Tâynguyên; II-IV, 9.

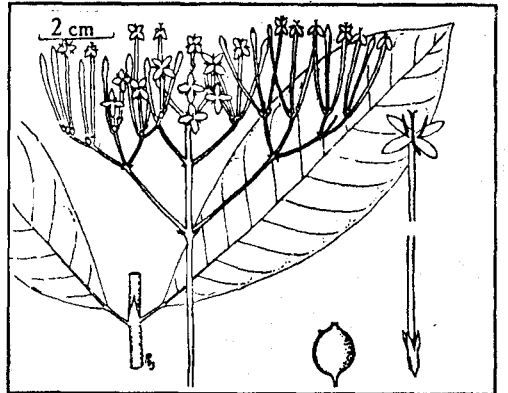
- Bush, glabrous; limb lanceolate; flowers white or pink; corolla tube to 4 cm long; drupes black.

8430 - *Ixora krewanhensis* Pierre ex Pit. var. *polita* Pierre ex Pit.. Trang thanh.

Tiểumộc cao đến 4 m, không lông; cành non vuông. Lá có phiến thon, to, dài đến 25 cm, đầu tù, đáy nhọn, gân-phụ 12 cặp; cuống 1 cm, lábe nhọn, cao 8-20 mm. Tụ tán dày, rộng; đài có răng nhọn, cao 1 mm; vành có ống cao 2-2,5 cm, tai dài 6 mm. Quả hạch cứng tròn, đen.

Thùathiên; V-VII, 11.

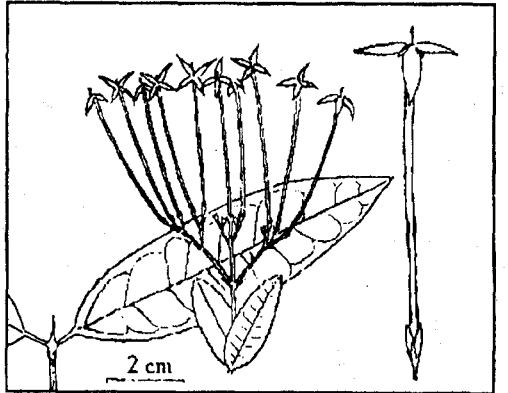
- Shrub 4 m; limb to 25 cm; corolla tube to 2.5 cm long; drupes black.

8431 - *Ixora laotica* Pit.. Trang Lào.

Tiểumộc cao 1 m; cành đẹp đẽ, không lông, hay có lông mịn. Lá có phiến thon hay tròn dài, đến vào 10 x 3 cm, chót nhọn, đáy tù hay chót bướm, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 3-6 mm, lábe nhọn, cao 3-6 mm, Pháthoa dày, đỏ; đài có tai dài bằng ống; vành có ống dài 4-5 cm, miệng có lông, tai nhọn; tiểunhụy 4, bao phấn ngắn. Quả hạch cứng.

Địnhquán; V.

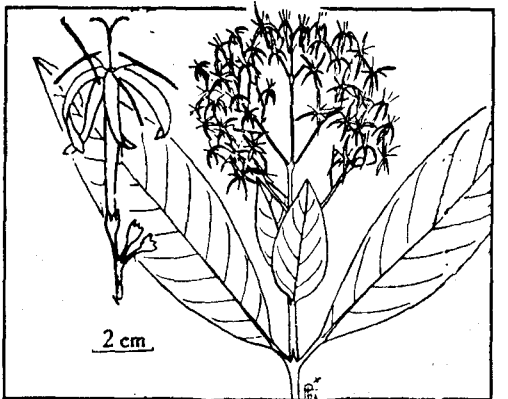
- Shrub 1 m; limb to 10 cm long; flowers red; corolla tube 4-5 cm long.

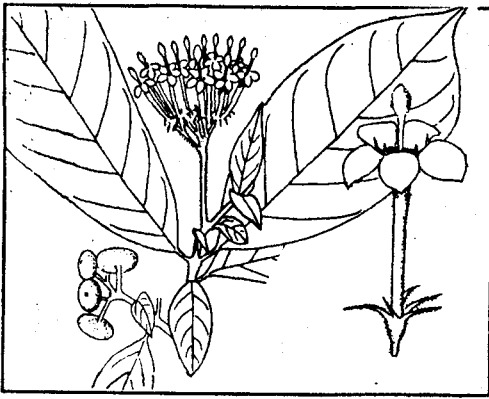
8432 - *Ixora nigricans* R. Br. & W. & Arn.. Trang trở-đen.

Tiểumộc cao 1-3 m; cành tròn có 4 rãnh cạn. Lá có phiến thon, dài 15-20 cm, chót nhọn, đáy tù, lúc khô đen, gân-phụ 10 cặp, mảnh; cuống 5-7 mm, lábe nhọn, cao 8 mm. Chùm tụ tán thưa, nhánh và nụ đỏ; hoa trắng ứng hồng, đen đi khi khô; đài đỏ; vành có ống cao 1 cm, tai 5 mm; nuốm đỏ. Quả hạch cứng to 8 x 6 mm, đen.

Bụi, nơi rập, dĩa rạch, ruộng, từ Quảngtrị vào, qua Chửachan, Sài Gòn, đến Phúquốc, hòn Thốchâu; III-V. Rễ thuốc-tê, lợi tiểu, trị kiết.

- Shrub 2 m; leaves, inflorescence.. blackenig on dry; flowers white, pink tint.

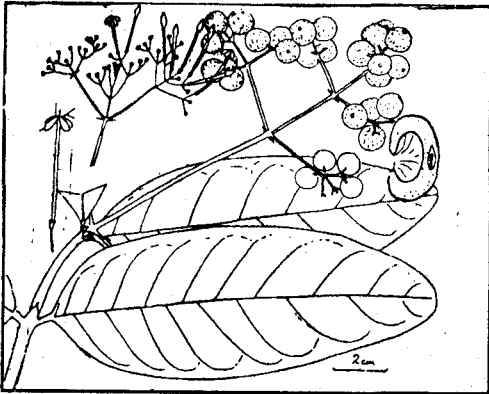

8433 - *Ixora pavettaefolia* Craib. Trang dọt-sành.

Tiểu mộc cao 1-6 m; cành non vuông, có lông mịn. Lá có phiến bầu dục, to vào 10 x 5 cm, chót có mũi, đáy tù, không lông, lục đậm, gân-phụ 7-10 cặp; cuống dài 5-7 mm, lábe nhọn, cao 8-10 mm. Pháthoá đối diện với lá, có lông; láhoa hẹp; hoa trắng; dài cao 5 mm; vành có ống 1.5 cm, tai xoan; nuốm xoan. Quả hân cứng cao 7, rộng 1 cm; nội quả bì mỏng; hạt 2, cao 6 mm.

Dựa rạch: B đến Thủathiên; IV-VIII, 9-12. Dạng rất giống Dọt-sành.

- Shrub 1-6 m; inflorescence oppositifoliated; flowers white; drupes 1 cm wide (*Duperrea pavettaefolia* Pit.).

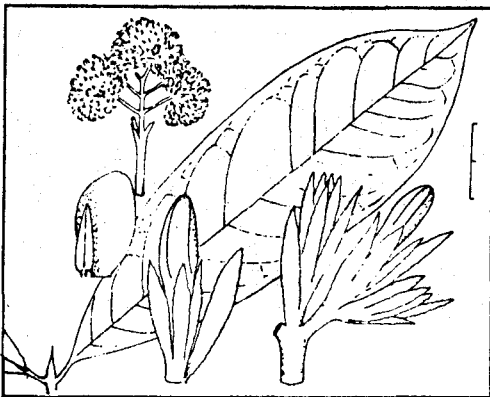

8434 - *Ixora pierrei* Merr.. Bonét trắng, Trang Pierre.

Tiểu mộc cao 1 m, ít nhánh, không lông; cành non mảnh, depdep. Lá có phiến bầu dục hẹp đến tròn dài, to 8-18 x 2-4,5 cm, gân-phụ 10-15 cặp; cuống dài 8-10 mm, lábe cao 4-6 mm. Pháthoá dài 6-12 cm; nhánh tamphân; hoa trắng, cong ngắn; dài cao 1,5 mm, răng nhỏ; vành có ống dài 18 mm, tai cao 3 mm; tiểu hụy 4; noãn sào 2 buồng. Quả hân cứng 6 x 7-8 mm, hai-hòn, đen; hạt 2.

Quảng trị, Đồng nai.

- Shrub 1 m high, glabrous; flowers white; corolla tube 18 mm, lobes 3 mm; dupes 6 x 7-8 mm, black (*I. gracilipes* Pierre ex Pit.).

8435 - *Ixora umbellata* Vahl var. *multibracteata* Corner. Trang nhiều-láhoa.

Tiểu mộc to, không lông; vỏ xám xám. Lá có phiến thon ngược, to, dài 12-23 cm, rộng đến 8 cm, không lông, gân-phụ 11-16 cặp; cuống 8-15 mm, lábe nhọn, cao 1 cm. Pháthoá như hoadầu dày, nhỏ, chứa nhiều láhoa và tiêndiệp thon, cao 1 cm, bìa dợn; lá dài 4, cao 6 mm; vành có ống cao 3 cm, tai xoan, cao 12 mm; tiểu hụy có ba phần thon.

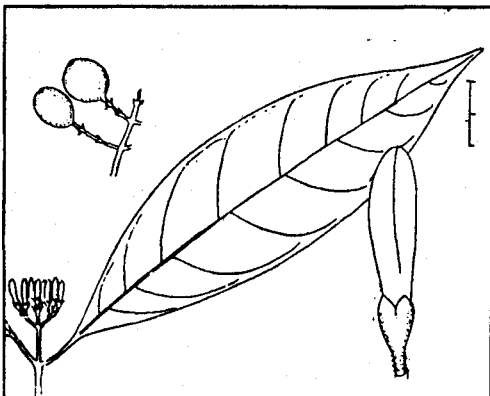
Hoà binh.

- Shrub; leaves glabrous; bracts and bracteoles to 1 cm long; corolla tube 3 cm long.

8436 - *Ixora dolichophylla* K. Schum.

Tiểu mộc; nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến thon rộng, to 26 x cm, chót từ từ có mũi, đáy nhọn, không lông, gân-phụ 11 cặp; cuống dài 1 cm. Tután dạng tánphong rộng 4 cm; dài có ống hình cầu, tai 4; ống vành 15 mm, tai 4, dài 5 mm; noãn sào 2 buồng. Trãi to 6 mm, haihòn, không lông.

Tr: Ktum, Diling.

8437 - *Tarenna annamensis* Pit.. Trên Trung bộ.

Tiểu mộc cao 5 m, không lông trừ trục pháthoá. Lá có phiến thon nhọn hai đầu, to 16-22 x 4-6 cm, gân-phụ 8-9 cặp, denden hai mặt lúc khô; cuống dài 1-2 cm, lábe cao 3 mm, Pháthoá như tánphong, cao 3 cm mà thôi; hoa trắng; dài cao 2,5 mm, vành có ống dài 1,5 mm, tai 5, dài 6 mm; tiểu hụy 5, gần gần dây cánhhoa; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Phi quả tròn tròn, cao 9-12 mm; hạt 1/buồng, to 6 mm.

Bình trị thiên.

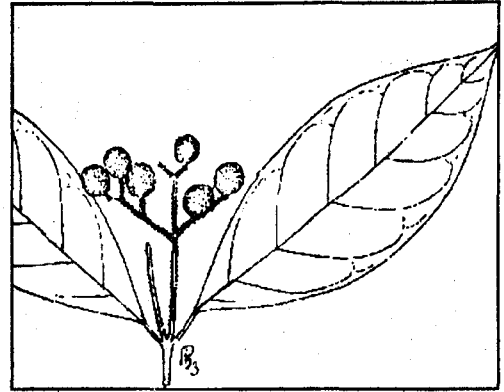
- Shrub 6 m high; leaves glabrous; flowers white; berries 2-seeded.

8438 - *Tarenna asiatica* (L.) O. Ktze. Trên Achau.

Tiểu mộc cao 1-3 m, không lông, trừ ở phàthoa; cành non có cánh. Lá có phiến bầu dục thon, to 7,5-20 x 2-7,5 cm, nhọn hai đầu, nâu đen mặt trên, mặt dưới có khi mốcmốc, gân-phụ 6-12 cặp; cuống 12-16 mm, lábe cao 5-6 mm. Tụ tán như tản phòng cao đến 6 cm; hoa trắng hay xanhxanh; đài cao 3 mm; vành có ống cao 1-2 mm, tai 5, dài 5-6 mm; tiểu nhụy gắn ở cổ vành; noãn sào 2 buồng 3-noãn. Quả to 4-6 mm, đen; hạt 2, cao 3 mm.

B đến núi Dinh. Trị bình ngoài da.

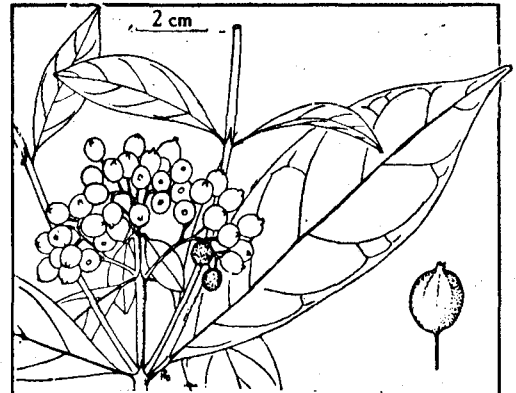
- Shrub 1-3 m high, glabrous except inflorescence; flowers white or greenish; berries black (*Rondeletia asiatica* L.).

8439 - *Tarenna attenuata* (Hook. f.) Hutch.. Trên thon.

Tiểu mộc cao 3-4 m; nhánh có lông ngắn. Lá có phiến thon, to đến 13 x 4 cm, dày, không lông, gân-phụ 6-7 cặp, nâu đen lúc khô; cuống đến 1 cm, lábe cao 5-6 mm. Chùm-tụ tán ở ngọn; hoa màu ngà, thơm; đài 5 răng cao 1,5 mm; vành có ống 1-2 mm, mang tai dài 5-6 mm; vòi nhụy dài 13 mm. Quả tròn, to 6-7 mm; hạt 2.

Rừng cao độ 300-1.500 m; II-VII.

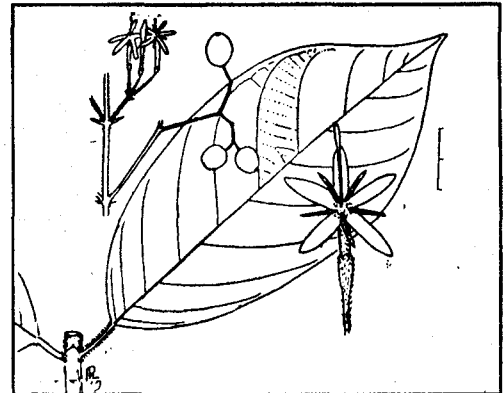
- Shrub 3-4 m high; leaves black brown on dry; flowers cream, fragrant; corolla lobes 5-6 mm; berries black (*Webera attenuata* Roxb.).

8440 - *Tarenna baviensis* Pit.. Trên Bavi.

Tiểu mộc; cành, cuống, mặt dưới lá có lông nhung nâu đen; cành non có cánh, có rãnh. Lá có phiến bầu dục, to đến 20 x 12 cm, mặt trên có gân lõm, mặt dưới gân nổi (7-9 cặp); cuống 1 cm, lábe cao 5-6 mm. Chùm-tụ tán rộng ở chót nhánh, nhiều hoa; đài có ống 2 mm, răng 1 mm; vành có ống 5,5 mm, tai dài 8 mm; noãn sào 2 buồng 6-noãn; vòi nhụy thô dài. Quả tròn, to vào 1 cm, đen; buồng 2, chứa 3-4 hạt; hạt to 3 mm.

Bavi.

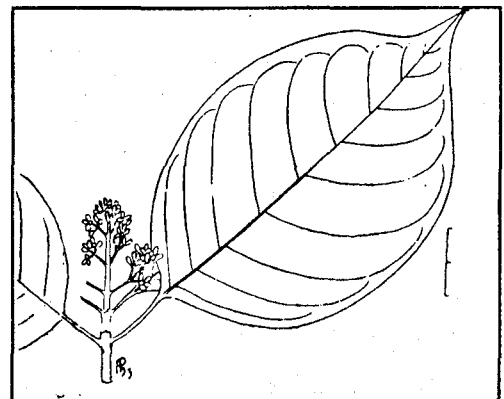
- Shrub blackish brown velvety; corolla lobes 8 mm long; berries 2-seeded, black.

8441 - *Tarenna bonii* Pit.. Trên Bon.

Tiểu mộc không lông; cành non đẹp đẽ, già có vỏ xám trắng. Lá có phiến bầu dục rộng, to 10-14 x 4,5-8 cm, đầu có đuôi, gân-phụ 6-7 cặp, dẹt, mặt trên nâu sẫm hay đen lạng, mặt dưới tái; cuống dài 12-18 mm, lábe 6 mm. Phàthoa ở ngọn, hoa trắng; đài có lông mịn, có ống 1,5 mm, răng cao 1 mm; vành có ống cao 3 mm, có lông ở cổ, tai dài 6 mm; tiểu nhụy gắn ở cổ; noãn sào 2 buồng 4-noãn.

Hà Sơn Bình.

- Shrub glabrous except calyx; flowers white.

8442 - *Tarennia capitata* Pierre ex Pit.. Trên đầu, Trang trắng.

Tiểu mộc cao 1-2 m; cành non có lông mịn, già có vỏ nâu. Lá có phiến thon ngược, to 19 x 5,5 cm, chót có mũi, đáy nhọn, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 1 cm. Pháthoả ở ngọn, không cọng; hoa cao 2 cm, trắng, 5-phân; vành có tai dài 6-7 mm; noãn sào 2 buồng. Trái xoan, cao 7-9 mm, rộng 7 mm, đen; hạt 1/buồng.

- Shrub; limb oblanceolate caudate; flowers white; berries black.

8443 - *Tarennia chevalieri* Pit.. Trên Chevalier.

Tiểu mộc cao 2 m; cành có lông mịn, nâu đậm. Lá có phiến thon ngược, to đến 20 x 6,5 cm, mỏng, mặt trên có lông thưa, mặt dưới có lông, nhiều ở gân (9-11 cặp); cuống 1,5 cm, có lông, lábe cao 5 mm. Chùm-tútán ở ngọn, trục có lông mịn lại; đài có lông dày, ống 2 mm, răng 1 mm; vành có ống 8 mm, có lông, tai trắng, dài 6 mm, có lông dày đáy; noãn sào 2 buồng 4-noãn, vòi nhụy dài, phân thò 8 mm.

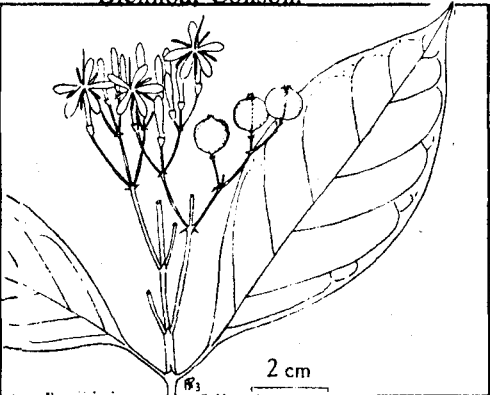
Phútho, Nghệ Tĩnh.

- Shrub 2 m; brown fine pubescence; limb to 20 cm long; flowers white.

8444 - *Tarennia citrina* Pierre ex Pit.

Đại mộc cao 6-20 m, gỗ cứng, vàng; nhánh vuông. Lá có phiến tròn dài, to 11-28 x 4-8 cm, đáy hơn từ hẹp trên cuống, gân phụ 7-8 cặp; cuống dài 9-20 mm. Lábe 8-10 mm. Tútán ở chót nhánh; lá dài 5; cánh hoa cao 3 mm, ống 2-3 mm, cổ có lông. Quả 9-11 mm; hạt dài 6-7 mm.

Biên Hòa, Côn Sơn.

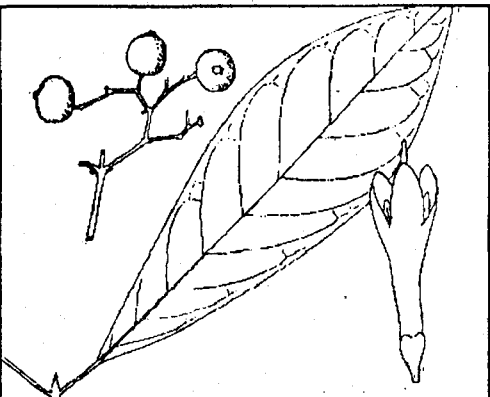

8445 - *Tarennia collinsae* Craib. Trên Collins.

Đại mộc nhỏ; cành không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 11 x 4,5 cm, nhọn hai đầu, dày, không lông, đen lúc khô; cuống 1 cm, lábe 5-6 mm. Chùm-tútán ở ngọn, cao 5-7 cm; hoa rộng 1,5-2 cm; lá đài cao 1-5 mm; cánh hoa dài 7-8 mm; tiểu nhụy trắng với vòi nhụy thò, đứng dài. Quả đen, to 7-8 mm, đài còn lại ở trên; hạt 2.

Rừng đến 1.500 m: Thanh Hóa.

- Small tree; limb glabrous; flowers 2 cm wide; berries 7-8 mm, black.

8446 - *Tarennia disperma* (Hook. f.) Pit.. Trên hai-hạt.

Đại mộc đến 15 m; nhánh ngang, cành không lông. Lá có phiến thon ngược, to vào 13 x 4 cm, dày, láng, không lông, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 1,5 cm, lábe nhọn, cao 7 mm. Chùm-tútán ở ngọn; đài 2 mm, không lông, có tai tam giác thấp; vành có ống 7 mm, mang tai dài 3-6 mm; tiểu nhụy có ba phần ngắn. Quả tròn, đen, to 5 mm; hạt 2/buồng.

Xuân Lộc; 7.

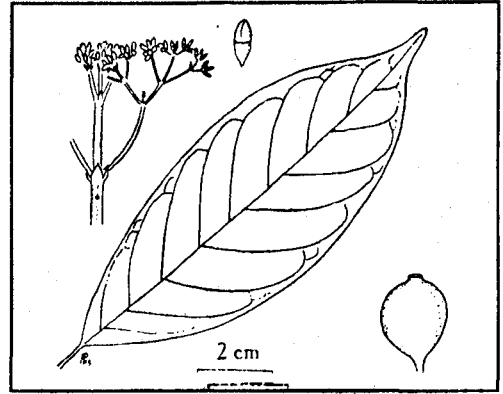
- Tree 15 m; branches diageotropic; leaves glabrous; berries black, 2 seeded (*Weberia disperma* Hook. f.).

8447 - *Tarenna hoaensis* Pierre ex Pit.. Trên Biềnhòa, Trà vò.

Đaimộc 8 m; cành non vuông, già xám trắng. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 13 x 4,5 cm, chót có đuôi, đáy tà, dày, không lông, gân-phụ 10 cặp, mảnh, lúc khô *đen* ở mặt trên, nâu đỏ mặt dưới; cuống 1 cm, lábe cao 5-6 mm. Tután 3-phân cao 10, rộng 15 cm; dài cao 2,5 mm; vành có ống ngắn. Quả to 9-11 mm, *đen*; hạt 1, cao 6-7 mm.

Rừng luôn luôn xanh: Địnhquán, núi Dinh, Hàtiên, Phúquốc; III, 8. Lá dùng như trà

- Tree 8 m; leaves glabrous; berries black.

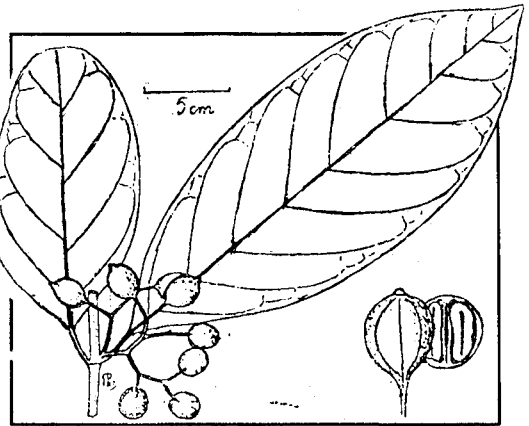

8448 - *Tarenna incerta* Koord. & Val.

Tiểu mộc cao 1-3 m; nhánh *không lông*. Lá có phiến to, bầu dục thon, không lông, đo 15-29 x 14 cm, mặt dưới lục tươi, gân-phụ vào 10 cặp; cuống dài 3 cm, lábe cao 13 mm, mau rụng. Chùm-tután rộng 3-4 cm ở nách lá. Trái tròntròn, cao 12 mm; buồng 2, mỗi buồng 1 hạt.

Rừng dày: Bàu cạn, Sôngbé.

- Shrub 1-3 m high; leaves to 29 cm long; fruits 12 mm high; seeds 2.

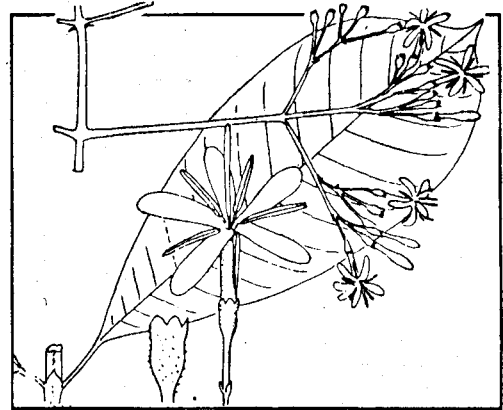

8449 - *Tarenna latifolia* Pit.. Trên lá-rộng.

Tiểu mộc không lông; thân non có 4 cạnh tròn. Lá có phiến thon ngược, to 12-25 x 5-8 cm, chót tròn, có mũi ngắn, đáy chót buồm, lúc khô *đen* gân-phụ 13 cặp; cuống 1-1,5 cm, lábe tamgiác cao 5-7 mm. Chùm-tután rộng 20 cm, cao 15, thưa; dài có ít lông; vành có ống dài 1 cm, tai tròn dài, cao 1 cm; bao phần dài gần bằng tai vành; nuốm thô dài. Quả to 1 cm, *đen*, 1-2 buồng 1-hạt.

Dựa rạch: Hoà bình; V.

- Glabrous shrub; panicle ample; flowers 2 cm wide; berries black.

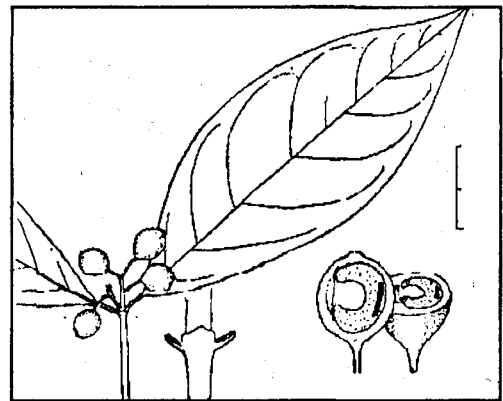

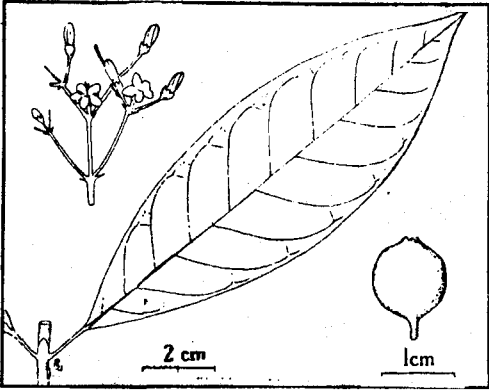
8450 - *Tarenna membranacea* Pierre ex Pit.. Trên màng.

Tiểu mộc; nhánh già có vỏ trắng. Lá có phiến bầu dục thon, to 11 x 4,5 cm, nhọn hai đầu, mỏng, mặt trên nâu đen, hơi láng, mặt dưới nâu, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 8-14 mm, lábe thấp. Pháthoa là chùm-tután cao 1-2 cm. Trái xoan, tròn, cao 8 mm, có đài còn lại; hạt 1.

Đồngnai; 9.

- Shrub; limb membranous; berries 8 mm across, 1-seeded, on short inflorescence.

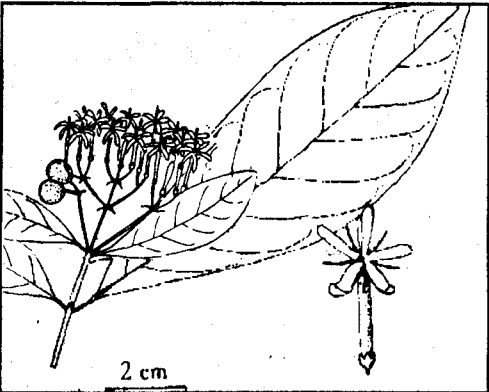

8451 - Tarennia quocense Pierre ex Pit.. Trên Phú quốc.

Tiểu mộc cao 1-4 m; cành non không lông, vuông. Lá có phiến thon, to 14 x 4,5 cm, dày, dài, bìa uốn xuống, đen lúc khô, gân-phụ 10 cặp; cuống dài 1,5 cm, lábe cao 3-4 mm. *Tútán rẽ*, cao 3-4 cm; hoa có cọng ngắn; đài cao 1 mm, có lông; vành có ống cao 3-4 mm, tai 5, dài 4-5 mm. Quả cao 1 cm, 2 buồng; hạt 2, to 6 mm.

Phú quốc; V-XII.

- Shrub 1-4 m; leaves coriaceous; corolla lobes 4-5 mm long; berries 1 cm, 2 seeded.

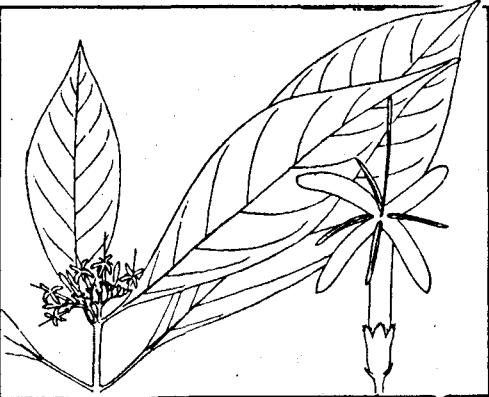

8452 - Tarennia thorelii Pit.. Trên Thorel.

Tiểu mộc cao 1 m; cành non vuông, nhánh già tròn, xám trắng. Lá có phiến thon ngược, to đến 12 x 4 cm, đen lúc khô, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 1 cm, lábe cao 3-6 mm. Chùm-tútán dạng tản phòng dày; lá hoa nhọn; lá đài 0,7 mm, nhọn; vành có ống 1 cm, tai 6-7 mm, *xanh xanh*. Quả tròn, to 4-5 mm; hạt 6-8.

B đến Phước thành (Đồng Nai); V-VI, 12.

- Shrub 1 m; limb black on dry; flowers greenish; berries 4-5 mm across.

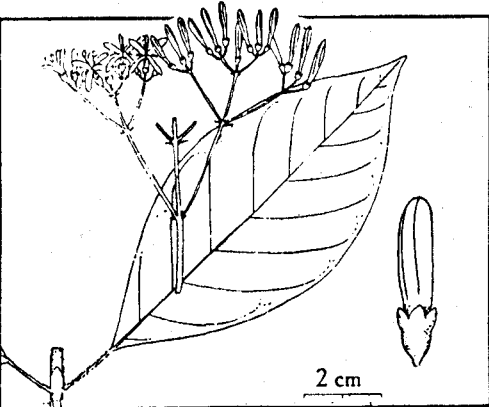

8453 - Tarennia tonkinensis Pit.. Trên Bắc bộ.

Bụi; nhánh già có vỏ trắng. Lá có phiến thon ngược, đến 18 x 6 cm, mỏng, không lông, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu đậm, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài đến 2,5 cm, lábe nhọn, mau rụng. Phấn hoa là *chùm -tútán thấp*, cao 2-3 cm mà thôi, *lúc khô đen*; đài có ống 3 mm, tai 5, cao 1 mm, xoan, rìa lông; vành trắng, ống dài 8 mm, tai 6 mm, tròn dài; tiểu nhụy 5, bao phấn 6 mm.

Bavi, 400 m.

- Bush; panicle 2-3 cm high, black on dry; corolla white.

8454 - Tarennia vanpruckii Craib. Trên Vanpruck.

Đại mộc cao 7 m, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 11 x 4,5 cm, dày, không lông, *đen* lúc khô, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 1,5 cm, lábe xoan, cao 8-10 mm. Chùm-tútán ở ngọn; lá đài nhọn, cao 8,5 mm, có lông; vành có ống cao 1,5 mm, tai trắng dài 8 mm; noãn sào 3 buồng 1-noãn, vòi nhụy thô dài.

Giaray, Xuân lộc; IV-V.

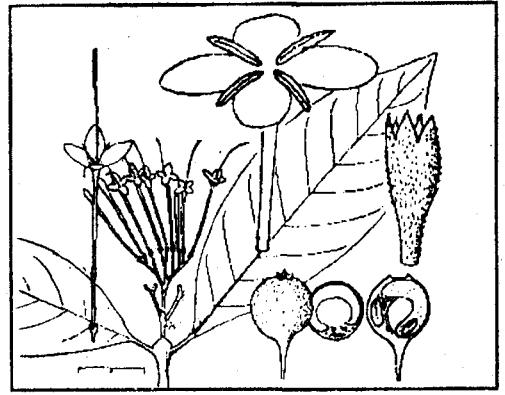
- Tree 7 m, glabrous; limb black on dry; flowers white; corolla lobes 8 mm long.

8455 - Pavetta indica L. Dotsành, Giỏi, Thanhlao; Bois de Pintade.

Tiểumộc cao 1-3 m. Lá có phiến thon, to vào 12 x 3,5 cm, không lông, gân-phụ vào 10 cặp; cuống dài 1 cm, lábe tamgiác rộng, cao 5-7 mm. Chùm-tútán dạng tảnphòng ở nách lá và ngọn; hoa trắng, 4-phần, cao 2 cm; vành có tai tròn dài; baophân trắng; vòi nhụy có phần thò đứng, dài 3-4 cm. Quả nhũcứng to 5-7 mm; hạt 2.

Lùm bụi, ven rừng: BTN. Vỏ, hạt, rễ đắng, khai vị, bổ gan, trị bít ruộc, trị trương nước; lá trị đau do trĩ; gỗ hạnhiệt, dùng như trà.

- Shrub 1-3 m high; flowers white; style lengthly exsert; drupes.

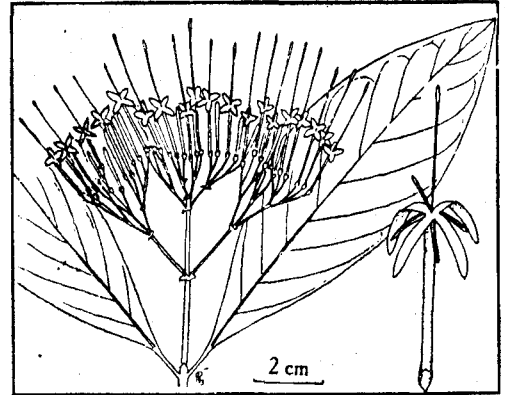

8456 - Pavetta indica var. nigrescens Pierre ex Pit. Dotsành đen.

Tiểumộc cao 2-3 m; cành không lông; thân, lá, hoa đen đi lúc khô. Lá có phiến thon, to 10-17 x 2,5-3,5 cm, đáy từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 1 cm, lábe xoan. Pháthoa như tảnphòng ở ngọn nhánh, có lông sát; đài nhỏ; vành cao 2 cm, tai 4, dài; vòi nhụy thò dài. Quả nhũcứng.

Núi Dinh, Đồngxoài, Cônson; VIII.

- Shrub 2-3 m high, black on dry.

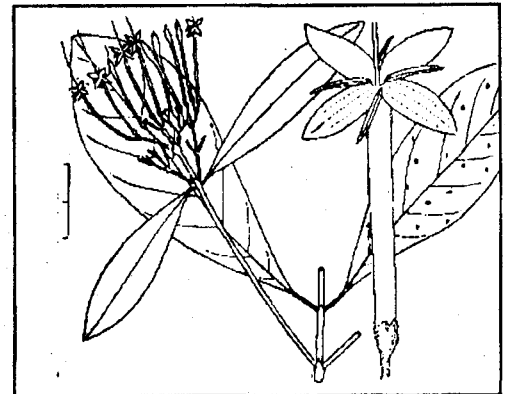

8457 - Pavetta bauchei Brem. Dotsành Bauche.

Tiểumộc cao 2-3 m. Lá có phiến hình muỗng, to 9-10 x 3,5 cm, mỏng, mặt trên không lông trừ ở gân, mặt dưới có lông mịn thưa và nhiều tuyến tròn (do vikhuẩn), to vào 1 mm, gân-phụ 7-8 cặp; cuống như không lông, lábe có lông. Pháthoa ở chót nhánh; đài cao 2 mm, có lông; vành có ống 18 mm, tai xoan, to 6 x 2,5 mm, không lông; vòi nhụy thò dài 2 cm.

Huyện Hươngà, Huế; IV.

- Shrub 2-3 m; limb glandulous dotted beneath; corolla tube 18 mm long, lobes 6 mm long.

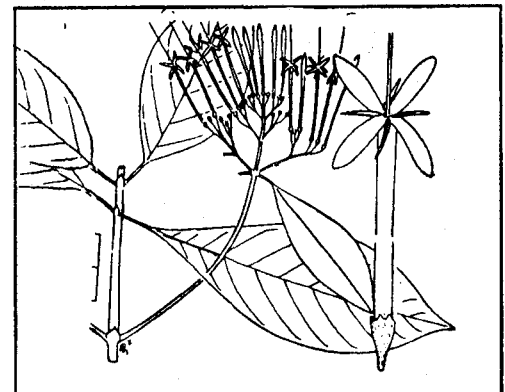

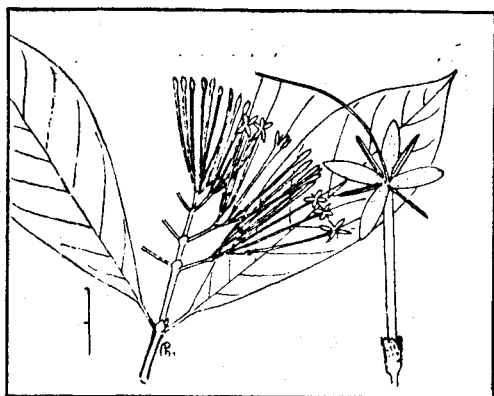
8458 - Pavetta cambodiensis Brem. Dotsành Cambốt.

Nhánh như không lông, có 4 cạnh tròn. Lá có phiến xoan ngược, to 10 x 3,5 cm, chót có mũi, đáy từ từ hẹp trên cuống, không lông, nâu 2 mặt; cuống dài đến 1,5 cm, lábe cao 4 mm. Pháthoa dày, cao 7 (kể cả vòi nhụy), rộng 10 cm, có lông mịn; cọng 4-5 mm, có lông; đài cao 1,5 mm, răng rất thấp; vành có ống 16 mm, không lông, tai hẹp, to 5 x 1,5 mm.

Rạchgiá.

- Leaves glabrous; calyx pubescent, 1.5 mm; corolla tube 15 mm, lobes 5 mm.

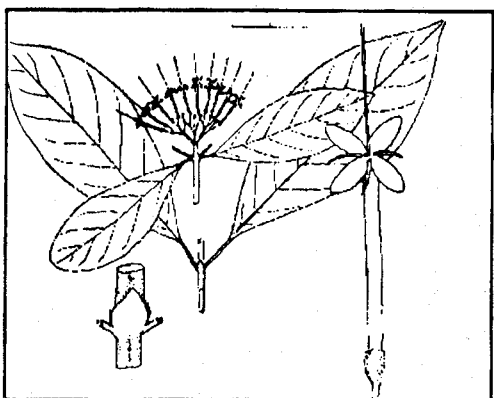

8459 - Payetta chevalieri Pit.. Dọt sần Chevalier.

Tiểu mộc; cành không lông. Phiến thon ngược, dài 8-12 cm, đáy tù hẹp, mỏng, không lông, nâu đậm lúc khô, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 1-1,3 cm, lábe tamgiác cao 4 mm. Chùm-tụ tán như tản phòng ở ngọn, rộng 10 cm, cao 6; đài và noãn sào cao 2,5 mm, có lông; vành trắng có ống cao 1,5 cm, tai 4, dài 6,5 mm, có lông ở phần trên; bao phấn thon nhọn; vòi nhụy thò dài hơn ống 1,5 cm.

Rừng; Phú yên.

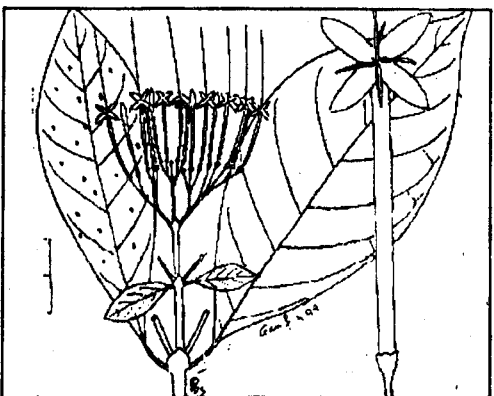
- Shrub; limb glabrous; calyx glabrescent; corolla white, 1.5 cm long.

8460 - Payetta condorensis Brem.. Dọt sần Côn Sơn.

Tiểu mộc; cành nâu nâu. Lá có phiến bầu dục, to 8 x 3,3 cm, nhọn hai đầu, mỏng, không lông, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, gân-phụ 10 cặp; cuống mảnh, dài vào 1 cm, lábe xoan rộng, bìa rìa lông. Pháth hoa ở ngọn, nhỏ; hoa nhỏ; đài cao 1 mm, có lông mịn; vành có ống dài 8 mm, tai cao 2,5 mm; vòi nhụy có phần thò dài 1 cm.

Côn Sơn; VII.

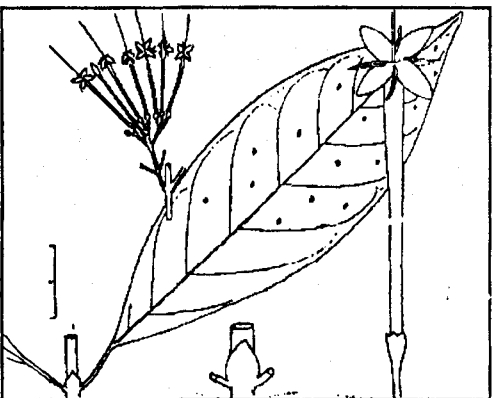
- Shrub; limb glabrous; calyx 1 mm, puberulent; corolla tube 8 mm, lobes 2.5 mm.

8461 - Pavetta geoffrayi Brem.. Dọt sần Geoffray.

Tiểu mộc cao 2-3 m. Lá có phiến xoan ngược hay xoan, to 8-12 x 3-5 cm, đầu tù hay có mũi, đáy tù hẹp trên cuống, lúc khô đen 2 mặt, láng, gân-phụ 7-9 cặp, mặt dưới có tuyến to 1-1,5 mm, lồi; cuống 1-1,5 cm, lábe mỏng, không lông, cao 6-7 mm. Pháth hoa ở chót nhánh, đen khi khô; đài nhỏ, cao 1,5 mm, không lông, gần như không răng; vành có ống cao 18 mm, tai 6 x 2 mm; vòi phần thò dài 2,5 cm.

Chùa Hạc, Võ xá (Hà tây).

- Shrub 2-3 m; limb glandulous dotted beneath; inflorescence black on dry.

8462 - Pavetta graciliflora Wall.. Dọt sần hoa mảnh mai.

Tiểu mộc. Lá có phiến bầu dục thon, to 14 x 3,5 cm, chót nhọn, đáy tù hẹp trên cuống, mỏng, mặt trên nâu, không lông, có tuyến tròn rãnh, mặt dưới có lông thưa, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 2 cm, lábe to, cao 7 mm, không lông. Pháth hoa dày ở ngọn; cọng hoa 7 mm; đài cao 1,5 mm, răng thấp; vành có ống dài 13-17 mm, tai xoan, to 4 x 2 mm; vòi nhụy có phần thò dài 2 cm.

Vùng Tây-Bắc B.

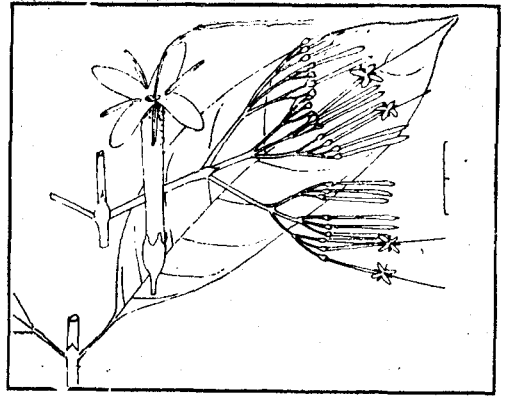
- Shrub; limb glandulous dotted; corolla tube 13-17 mm long, lobes 4 x 2 mm.

8463 - Pavetta hongkongensis Brem.. Dotsành Hồngkông.

Tiểu mộc; cành có vỏ đen. Lá có phiến tròn dài, to 12-15 x 4-4,5 cm, đầu nhọn, gân-phụ 6-8 cặp, lúc khô *ừng đen*; cuống dài 1,5 cm, lábe xoan nhọn. Chùm-tụ tán to, rộng 20, cao 15 cm, có lá hoa to; cọng hoa 6-10 mm; đài không lông, cao 3 mm; vành có ống dài 1,5 cm, có lông ở 1/3 trên, tai 4, cao 5 mm; vòi nhụy có phần thò dài 2 cm.

Giữa Hoà bình và Vủ bản; V.

- Shrub; limb 12-15 cm; panicles ample; corolla tube 1.5 cm, lobes 5 mm long.

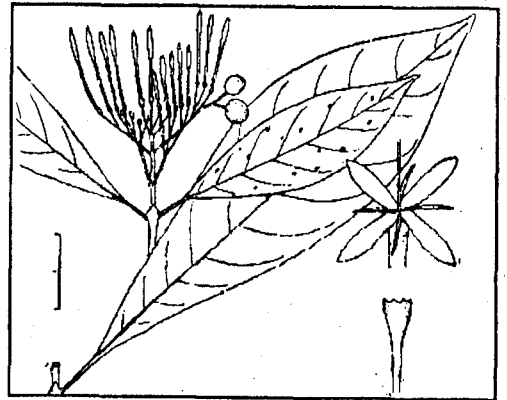

8464 - Pavetta nervosa Craib. Dotsành gân.

Tiểu mộc; cành nâu đen. Lá có phiến thon ngược, đến 13 x 4 cm, đầu nhọn, đáy tù hẹp trên cuống, gân-phụ 10 cặp, mặt trên nâu đen, có *tuyến rãnh*; cuống dài 10-13 mm, lábe cao 5-7 mm. Pháth hoa ở ngọn, cao 4 mm, rộng 5-7 cm; đài 1,3 mm, không lông, có răng nhỏ; vành có ống dài 2 cm, tai 5 x 1,5 mm, dày; vòi nhụy thò dài. Trái to 8 x 6 mm, đen.

Nam bộ.

- Shrub; limb glandulous dotted; corolla tube 2 cm long; fruits black.

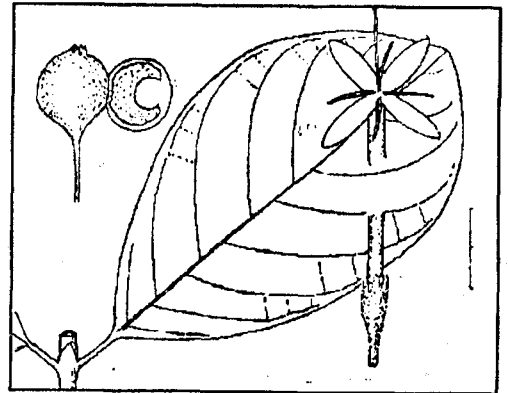

8465 - Pavetta pitardii Brem. Dotsành Pitard.

Tiểu mộc. Lá có phiến xoan rộng, to 11 x 7 cm, đầu tù tròn, đáy tù, gân-phụ 6-7 cặp, mặt trên có lông thưa, gân chánh có lông dày, mặt dưới có *lông nhung vàng vàng*, gân các cặp làm thành *mạng lổ*; cuống 1 cm, có lông nhung. Pháth hoa.; cọng, dài có lông nhung trắng; đài 3 mm; vành có ống dài 9 mm, tai 7 x 2 mm. Trái tròn tròn; hột 1.

Núi Langbian.

- Shrub; limb velvety with nervation prominent reticulated beneath.

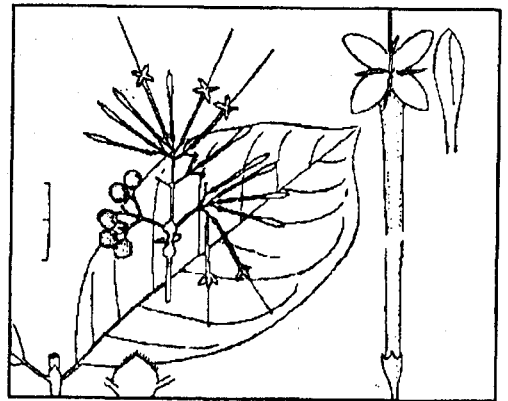

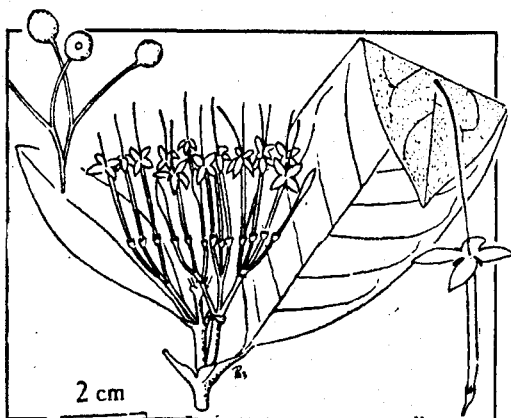
8466 - Pavetta siamica Brem.. Dotsành Xiêm.

Tiểu mộc. Lá có phiến bầu dục, to 10 x 5,5 cm, chót tù, có mũi, đáy tù, gân-phụ 7 cặp, màu ôliu hai mặt, *mỏng*, mặt trên có ít lông, mặt dưới có lông; cuống 5-7 mm, lábe có rìa lông. Pháth hoa có lá hoa to, rìa lông; vành có ống dài 14 mm, tai 4 x 2,5 mm, mặt trên có ít lông; vòi nhụy có phần thò dài 1,5 cm. Trái tròn tròn, to 5-6 mm.

Vùng Sài gòn.

- Shrub; limb membranous; corolla tube 14 mm long, lobes 4 mm long.

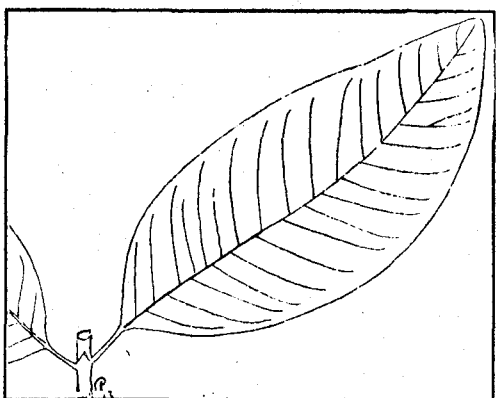

8467 - Pavetta tomentosa Roxb. ex Sw.. Dọt sần lông.

Tiểu mộc cao 1 m. Lá có phiến bầu dục, to vào 12 x 4,5 cm, mặt trên có lông, mặt dưới dày lông nhung trắng, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 1,5 cm, lá bẹ trắng trắng. Pháth hoa to, trắng; đài có lông, răng nhỏ; vành có ống dài 2 cm, tai thon; vòi nhụy thò đúng dài. Quả hân cứng tròn, to 6-7 mm, trên cọng dài.

Rừng thưa: Bàolộc, Langhanh; X-II.

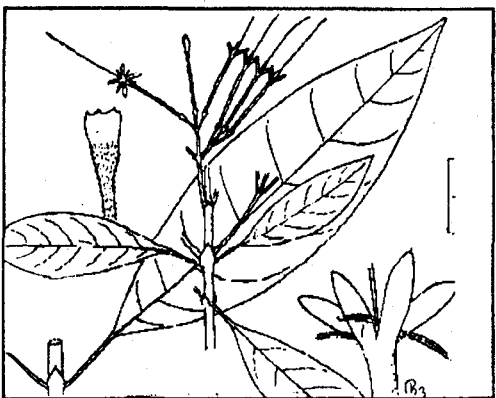
Shrub 1 m; limb white tomentose beneath; flowers white; drupes 6-7 mm large, on long pedicel.

8468 - Pavetta tomentosa Roxb. var. *roxburghii*.

Phiến lá không lông, bầu dục, dài 15 cm, đầu tằm, gân-phụ 15-17 cặp; cuống dài 1-1,5 cm.

- Limb glabrous, to 15 cm long.

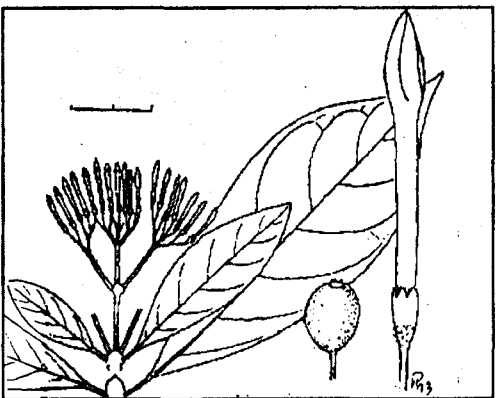

8469 - Pavetta tonkinensis Brem.. Dọt sần Bắc bộ.

Tiểu mộc trườn. Lá có phiến bầu dục thon, to 12 x 4 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông mịn, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 2 cm, lá bẹ cao 6-7 mm. Pháth hoa ở ngọn, dày; noãn sào và cọng hoa có lông; đài không lông; vành có ống dài 17 mm, tai 6 mm; vòi nhụy có phần thò dài đến 3 cm.

Hàson bình (Thủ pháp).

- Sarmentous shrub; limb pubescent beneath; pedicel and ovary pubescent; corolla tube 17 mm long.

8470 - Pavetta trachyphylla Brem.. Dọt sần Nha Trang.

Tiểu mộc; cành có lông trắng mịn. Lá có phiến xoan thon, to vào 12 x 4 cm, chót tằm tròn, đáy tằm nhọn, có lông 2 mặt, thưa ở mặt trên (nâu đậm), dày ở mặt dưới (xám), gân-phụ 12-13 cặp; cuống dẹp, có lông mịn, dài 1,5 cm, lá bẹ thấp. Pháth hoa ở ngọn, hình chùy; cọng hoa dài 1 cm; đài có lông phún hướng xuống, răng 5, thấp. Trái tròn, đen, to 6 mm, có lông thưa.

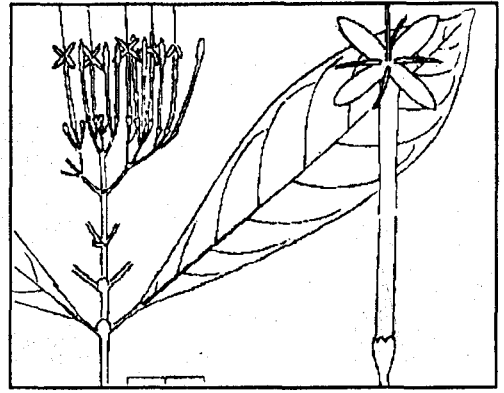
Nha Trang.

- Shrub; limb pubescent; calyx hirsute; drupes black, 6 mm large.

8471 - Pavetta translucens Brem.. Dọt sần suốt.

Tiểu mộc; cành non đen, già trắng ứng đen. Lá có phiến thon ngược, đến 17 x 4,5 cm, đáy tù từ hẹp trên cuống, *mỏng, trong trong*, nâu đen, gân-phụ 9-10 cặp; cuống vào 1 cm, lábe dày, dạng sube. Pháth hoa to 12 x 10 cm, nhiều hoa; cọng hoa kích cộm; đài không lông, cao 2 mm; vành có ống dài 18 mm, tai to 6 x 1,7 mm; vòi nhụy có phần thô dài 2,5-3 cm.

Rừng thưa: Lạng Sơn; VI.

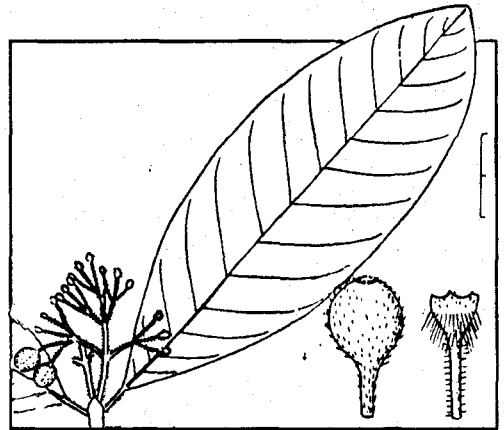

- Shrub; limb membranous, translucent; corolla tube 18 mm long.

8472 - Pavetta wallichiana Steud. var. *glabrescens* Brem.. Dọt sần Wallich.

Tiểu mộc; cành không lông, hơi có 4 cạnh. Lá có phiến thon ngược, to 11 x 4 cm, đầu có mũi, đáy tù từ hẹp trên cuống, gân-phụ 7-8 cặp, *mỏng, không lông*; cuống 1-1,5 cm, có *tuyến* rải rác, lábe cao 4-6 mm. Pháth hoa ở ngọn nhánh, ở trái dài 5-7 cm; đài cao 2 mm, có ít lông ở đáy, răng nhỏ; vành có ống dài hơn 14 mm, tai 4 mm. Trái xoan tròn, to đến 6 mm, *đen*, có đài còn lại.

Dànăng.

- Shrub; limb glabrous; petiole glandulous; corolla tube 14 mm; drupes blackish.

Psychotrieae

1a - chùm-tútán hay tután ở ngọn

2a - vành cong, dày

2b - vành ngay, ngắn

3a - trái có đài ở trên

3b - trái trên đài

1b - chùm, hoả đầu hay hoa cô độc

2a - phusinh, thân phù thành củ

3a - củ có gai

3b - củ không gai

2b - củ bò, lá hình tim

2c - thân cứng

3a - hoả đầu có tổng bao

3b - không là hoả đầu; lá thường thúi

4a - noãn sào 2-buồng

4b - noãn sào 3-9-buồng

Chasalia

Psychotria
Gartnera

Myrmecodia
Hydnophytum
Geophila

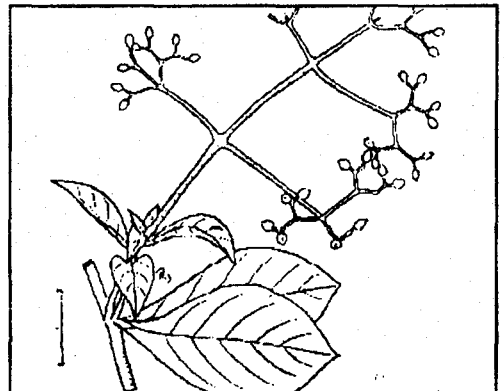
Cephaelis

Saprosma
Lasianthus

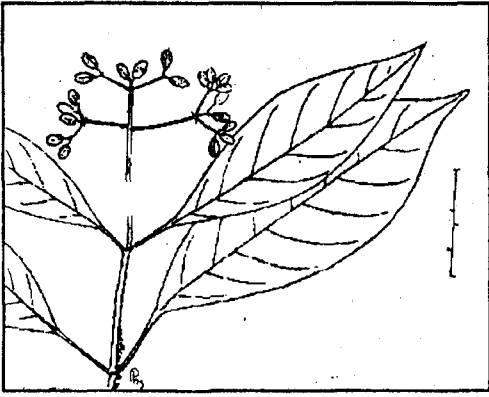
8473 - Psychotria sarmentosa Bl.. Dế, Lấu leo.

Dây leo, có nhiều rễ sái vịn mấu. Lá có phiến hình muỗng, to vào 6 x 3 cm, xanh dợt, không lông; lábe không lông, mau rụng. Chùm-tútán to; *hoa trắng*, ngũ phân; đài cao 1 mm; vành có lông ở cổ. Quả hạch cứng *trắng*, cao 6 mm; nhân 2, 1-hột, phôi nhũ nhẵn.

BTN; I-XII.

- Creeping; flowers white; corolla pubescent on throat; drupes; pyrens 2.

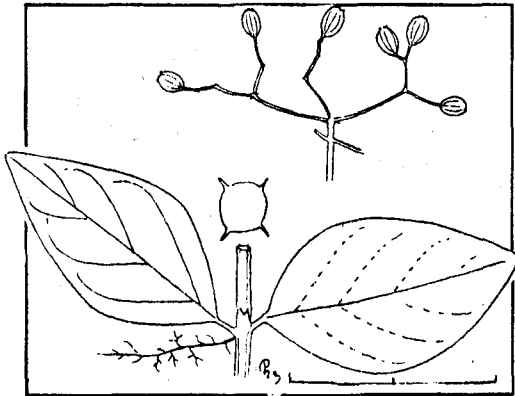

8474 - *Psychotria sarmentosa* var. *membranacea* (Pit.) Phamhoang.

Dây leo có rễ sái. Lá có phiến mỏng, thon dài, nhọn hai đầu; cuống dài 1,5-2 cm, lábe nhọn. Pháthoa ngắn (1-3 cm); hoa như trên. Quả nhũn cứng cao 5 mm, có 8 cạnh.

Tây ninh, Bà Rịa, Côn Sơn, Phú Quốc; IV-XI, 4-12.

- Limb membranous, on long petiole; inflorescence 1-3 cm long (*P. serpens* var. *membranacea* Pierre ex Pit.).

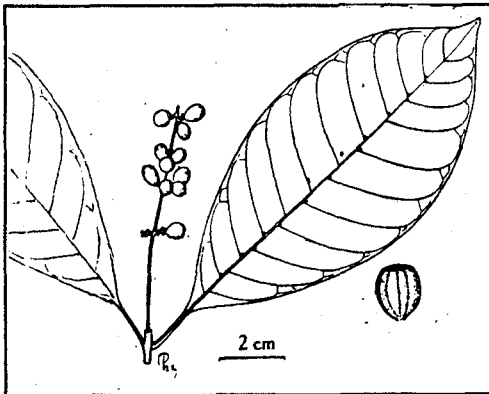

8475 - *Psychotria serpens* L.. Lầu bò.

Dây bò sát vào thân cây hay trên đá; thân có 4 cánh nhỏ, có rễ sái dọc theo phần bò. Lá da hình, thường nhỏ, to 14-30 x 7-18 mm, gân-phụ 4-5 cặp, xám hay nâu lúc khô, mặt trên có tuyến nhỏ hay không, mặt dưới không lông; cuống dài 4-8 mm, lábe đầu chẻ. Chùm-tútán ở ngọn, nhỏ, nhánh dài 2-3 cm. Trái xoan, cao 4-7 mm, trắng; nhân 2, một mặt phẳng, một mặt tròn.

BTN. Nhỏ hơn loài trên và bò sát hơn. Ngâm trong rượu, giúp tốt cho sự tuần hoàn, trị tê thấp, thấp-khớp.

- Creeping; limb 1.4-3 cm long; drupes white, 4-7 mm long.

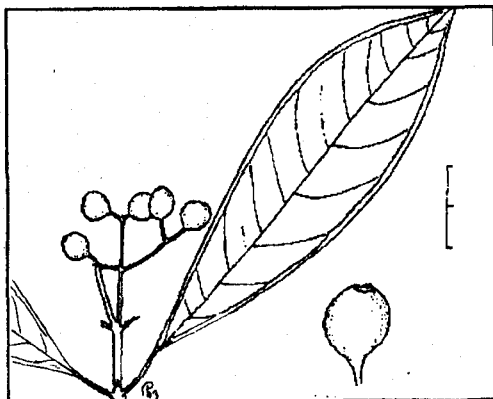

8476 - *Psychotria adenophylla* Wall. Lầu tuyến.

Tiểu mộc cao 2 m; cành non đẹp đẹp. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 13 x 5 cm, không lông, gân-phụ 12-13 cặp, có tuyến ở đáy, mặt dưới; cuống dài 1,5-2 cm. Chùm-tútán hẹp, cao; hoa trắng; đài 1 mm; tiểu hụy 5. Quả nhũn cứng cao 7-9 mm; nhân 2, 1-hột.

Rừng luôn luôn xanh bình nguyên: Đăclắc, đến Phú Quốc. Trị đau ngực.

- Shrub 2 m high; limb with domaties; panicles narrow; drupes 7-9 mm long.

8477 - *Psychotria bonii* Pit.. Lầu Bon.

Tiểu mộc hay đại mộc; cành xanh xanh lúc khô. Lá có phiến thon, to 12 x 3,5 cm, chót có mũi, đáy nhọn, 2 mặt một màu lục hơi nâu, gân-phụ 6-9 cặp, lõi hai mặt, gân bìa rõ, cách bìa 2 mm; cuống dài 1-2 cm, lábe 3-4 mm, có mũi. Chùm-tútán ở ngọn nhánh; hoa có tuyến vàng xanh; đài có ống 1,5 mm, răng rất nhỏ; vành có ống 3 mm, tai 0,7 mm; noãn sào 2 buồng. Quả nhũn cứng tròn tròn, to 7 mm, đỏ; nhân đen.

Bavi, Kiên Khê; V, 12-4.

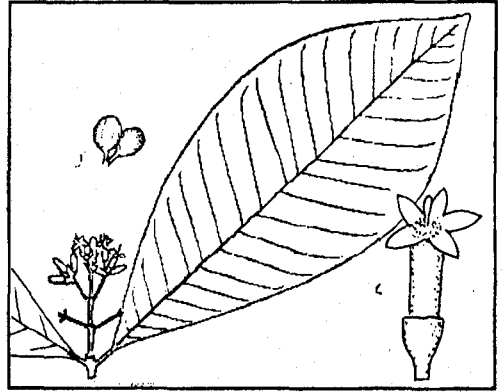
- Shrub or tree; flowers with yellowish glands; drupes red, 7 mm long.

8478 - Psychotria condorensis Pierre ex Pit.. Lầu Cónson.

Nhánh dẹp dẹp, mau tròn. Lá có phiến xoan ngược, to 25 x 9 cm, chót tằm, đáy nhọn tù từ hẹp trên cuống, thường *ửng đỏ, không lông*, gân-phụ nhiều, 18-20 cặp; cuống 12-15 mm, lábe mau rưng. Pháthoa ngắn ở ngọn; dài không lông, răng rất thấp; *vành có ống cao 8 mm*, có lông dày ở cổ. Trái tròn tròn, to 9 x 7 mm, buồng 2, nhân 2.

Cónson; IX, 9.

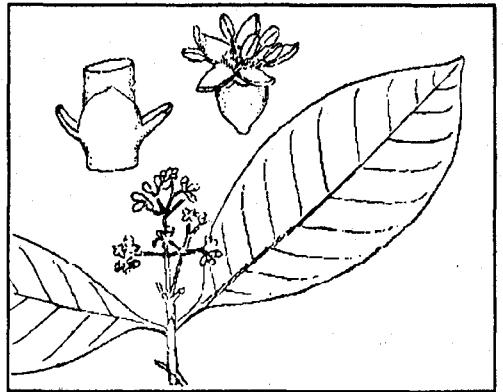
- Limb to 25 cm long, glabrous; corolla tube 8 mm long; drupes 9 x 7 mm.

8479 - Psychotria cephalophora Merr.. Lầu mang-đầu.

Lá có phiến bầu dục, to 9 x 4,5 cm, chót tằm, có mũi ngắn, đáy tù từ hẹp trên cuống, gân-phụ 8 cặp, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu đỏ, *không lông*; cuống 7 mm, lábe cao. Chùm-tútán cao 3, rộng 3 cm; láhoa nhỏ; cọng hoa 1,5 mm; hoa cao 2-3 mm, lúc khô màu nâu sậm đen; dài có 5 răng, không lông; *vành có lông ở miệng, tai trắng*, dài 1,5 mm; noãn sào 2 buồng.

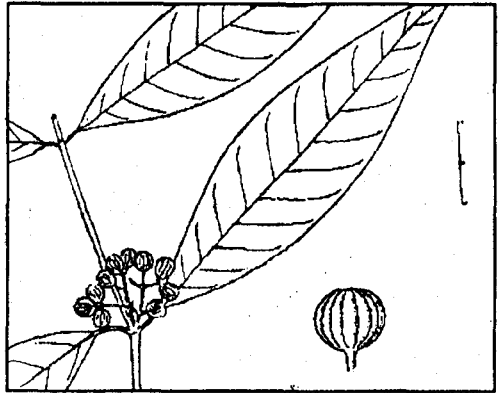
Côngtum.

- Limb elliptic glabrous; flowers white, 3 mm wide.

8480 - Psychotria elliptica Ker.-Gawl. Lầu bầu dục.

Bụi cao 1 m; cành không lông, lông dài, mảnh. Lá có phiến bầu dục thon hẹp, đến 12 x 3 cm, nhọn hai đầu, mỏng, không lông, mặt trên nâu, mặt dưới nâu vàng, gân-phụ 12 cặp; cuống 5-10 mm, lábe mau rách. Pháthoa ở ngọn, ngắn, sau có dạng ở nách lá, hay nơi rẽ hai của nhánh. Trái *cam đỏ*, hơi rộng hơn cao, to 4 x 5 mm, có 10 rãnh.

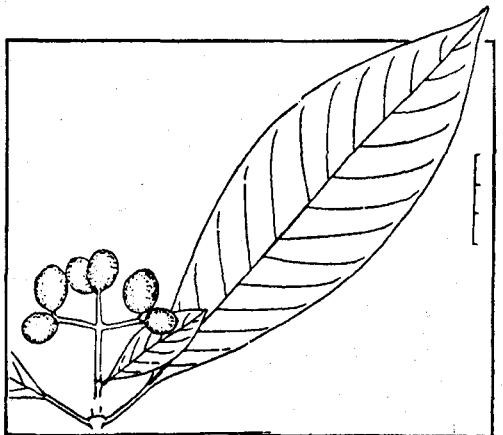
- Bush 1 m high; limb membranous, glabrous; drupes orange red, 4 x 5 mm.

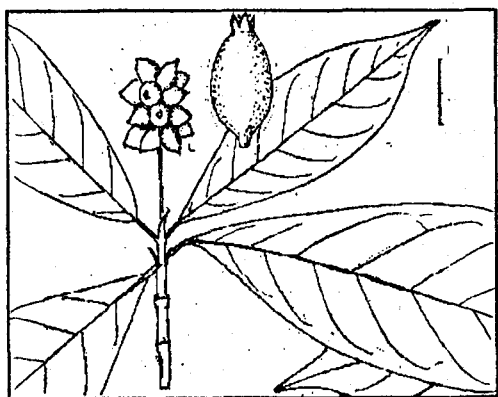
8481 - Psychotria fleuryi Pit.. Lầu Fleury.

Tiểu mộc không lông; cành non dẹp dẹp, nâu đỏ. Lá có phiến thon, đến 18 x 6,5 cm, chót nhọn, đáy tù từ hẹp trên cuống, mỏng, mặt trên nâu denden, mặt dưới nâu xám, gân-phụ 14-16 cặp; cuống dài 2-2,5 cm, lábe mỏng, chẻ hai, mau rách. Pháthoa 4-5 cm, ở ngọn, như 3 chùm; cọng hoa 0,5-1 mm; dài có ống 1,5 mm; vành có ống 2 mm, có lông giữa tiểu nhụy, tai 4, dài 1 mm; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Trái xoan, to vào 1 cm,

Vĩnhphú, Hàsonbình; IV, 8.

- Shrub; limb oblanceolate, glabrous; drupes 1 cm long.

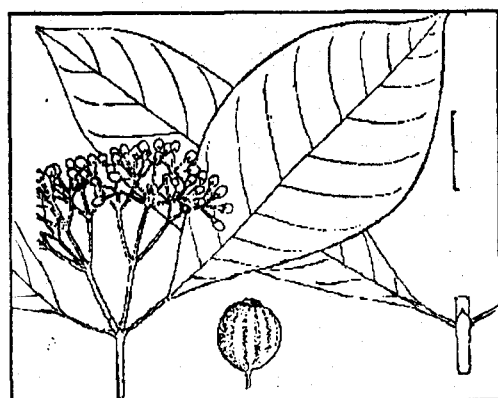

8482 - *Psychotria mekongensis* Pit.. Lầu Cừulong.

Tiểu mộc không lông. Lá có phiến thon ngược, to 8-12 x 4-5 cm, chót nhọn, đáy chót buồm, lúc khô nâu, gân-phụ 9-10 cặp, mảnh, dẹt; cuống dài 1 cm, lábe 1 cm, đầu chẻ hai. *Hoà đầu dài dài ở ngọn*; lá hoa nhỏ; lá đài 5, nhọn, cao 1,5 mm; vành có ống cao 3 mm, tai 2 mm; tiểu nhụy 5; noãn sào 2 buồng. Trái cao 8 mm, có đài còn lại ở chót; nhân 2, nội quả bì mỏng.

Ngọc Lĩnh; II-III, 3.

- Shrub glabrous; capitulum long; flowers 5 mm high; fruits 8 mm long, pyrens 2.

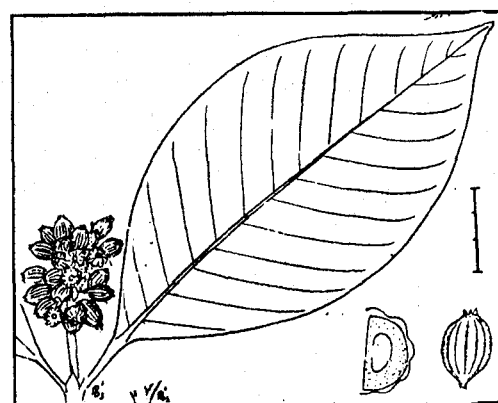

8483 - *Psychotria montana* Bl.. Lầu núi.

Tiểu mộc không lông; cành non dẹp dẹp. Lá có phiến xoan thon ngược, to 10-13 x 4-5,5 cm, đầu có khi có đuôi, đáy nhọn, mỏng, nâu đỏ khi khô; cuống 1-1,5 cm, lábe 5 mm. Pháth hoa như tản phồng; đài 2 mm; vành có ống 2 mm, tai 5, cao 2 mm; tiểu nhụy 5. Quả nhẵn cứng *dền dền*, cao 1 cm; hạt 2.

Rừng vùng núi vào 700 m: Bavi, Quảng Trị; V. Ngâm trị đau chân, đau tay, đau bụng.

- Shrub; limb oblanceolate, membranous; drupes blackish, 1 cm across.

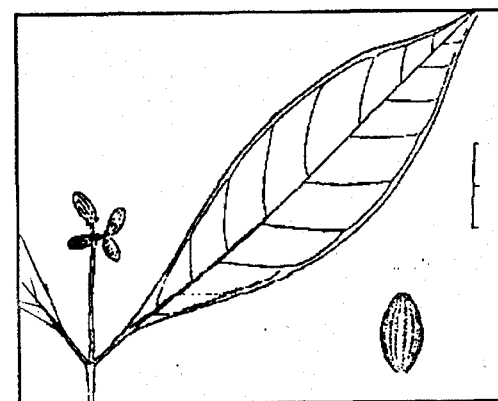

8484 - *Psychotria morindoides* Hutch.. Lầu nhàu.

Tiểu mộc có nhánh đầy lông đỏ nâu; cành non dẹp dẹp. Lá có phiến xoan bầu dục, to 11-21 x 4-10 cm, chót có đuôi, đáy nhọn, mặt trên nâu sẫm, không lông, mặt dưới có lông nâu đỏ, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 1-3,5 cm, có lông, lábe 1 cm. Tután 3-6 cm, dày; cọng vằng. Trái tròn, to 7 x 6 cm, có đài ở đầu, có 10 sóng; nhân 2, có 5 sóng ở lưng; hạt to 4-5 mm.

Tây Nguyên. Có vị thuốc.

- Shrub; branches, leave beneath rufous tomentose; inflorescence dense; drupes 7 x 6 mm.

8485 - *Psychotria oligoneura* Pierre ex Pit.. Lầu ít gân.

Tiểu mộc cao 2 m, không lông; cành non dẹp dẹp. Lá có phiến thon, to 13 x 4 cm, chót nhọn, đáy tù hẹp trên cuống, gân-phụ 8 cặp, xám ôliu có khi có bột nâu đỏ; cuống dài 1 cm, lábe mau rưng. Pháth hoa ở ngọn, trên cọng dài 5-6 cm, ít hoa; cọng hoa 1 mm. Trái xoan, có 10 sóng dọc, to 10 x 6 mm; buồng 2, mỗi buồng 1 hạt, to 8-9 x 4-5 mm.

Đồng Nai.

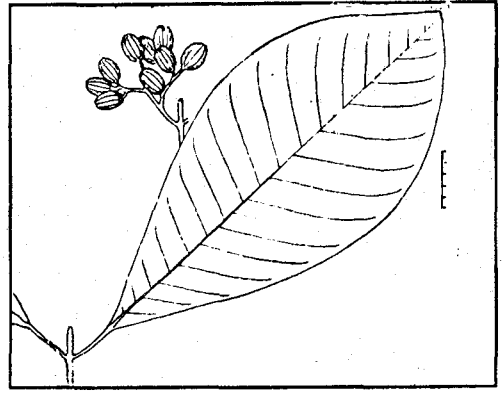
- Shrub 2 m; limb lanceolate; drupes ellipsoid, 1 cm long.

8486 - *Psychotria poilanei* Pit.. Lầu Poilane.

Tiểu mộc cao 4 m, không lông; nhánh to. Lá có phiến bầu dục thon ngược, dài 25-35 cm, mặt trên nâu đậm lúc khô, gân-phụ 17-20; cuống dài 3 cm, lábe 1 cm. Pháthoả cao 2 cm sau dài 5 cm; hoa trắng; dài 3 mm; vành có ống 2,5 mm, tai 1,5 mm; tiểu nhụy 5. Quả nhũn cứng cao 1 cm, rộng 7-8 mm, có 10 sòng; hạt 2, cao 6-7 mm.

Thủ thiển, Bà nà, vào 800 m; II, 6.

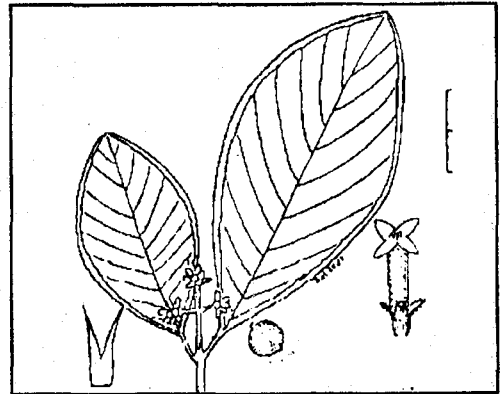
- Shrub 4 m, glabrous; flowers white; drupes 1 cm high, pyrens 2.

8487 - *Psychotria baviensis* (Drake) Pit.. Lầu Bavi.

Bụi cao 20-30 cm; cành non dẹp dẹp, có lông dày. Lá có phiến xoan, to 7-17 x 3,5-8 cm, chót tằm, đáy nhọn nhọn, mỏng, mặt trên không lông, nâu đen, mặt dưới mốc, có lông nâu ở gân, gân-phụ và gân cách bìa (cách bìa 3-4 mm) lõm; cuống có lông, lábe cao 15 mm, chẻ hai. Pháthoả ở chót nhánh, mang ít hoa đầu; hoa các 5 mm; lá đài thon, có lông; cánh hoa cao 1,5 mm, có lông ở mặt trên. Trái tròn tròn, to 1 cm, đỏ; nhân 2.

Bavi; V, 1-3.

- Bush 20-30 cm; limb glaucous beneath; capitulum; drupes 1 cm, red (*Uragoga baviensis* Drake).

8488 - *Psychotria bodenii* Wernh.

Tiểu mộc; nhánh mảnh. Lá bầu dục thon hẹp, to 5-10 x 1,5-2,8 cm, như giấy, không lông; cuống thanh; lábe dính nhau 2-3 mm, 2 thùy thon 5-6 mm. Tụ tán ít hoa, tam phần cao 4 cm; lá hoa nhỏ; hoa nhỏ, cao 3 mm; dài 1 mm; vành trắng, có ống ngắn, 2-2,5 mm, tai 5, cao 1 mm; tiểu nhụy 5, thò.

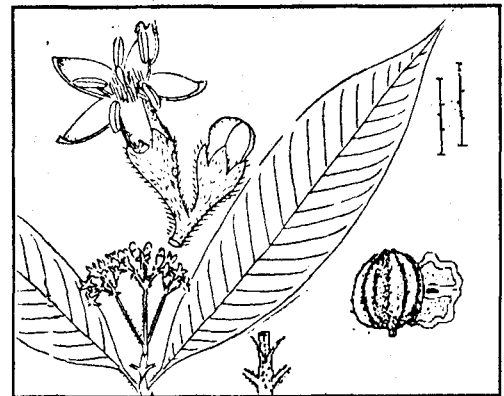
Đà lạt.

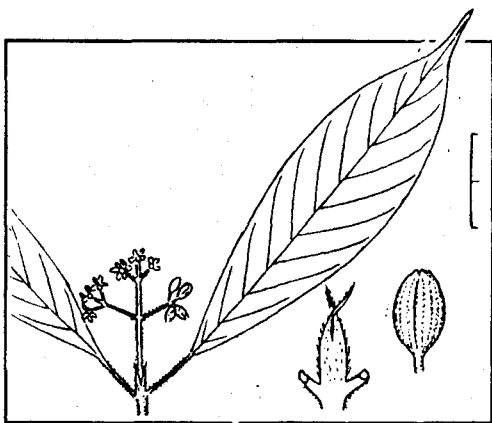
8489 - *Psychotria chasalaefolia* Pit.**8490 - *Psychotria cambodiana* Pierre ex Pit.. Lầu Cambốt.**

Tiểu mộc cao đến 4 m, có lông đỏ; cành non dẹp dẹp. Lá có phiến bầu dục hẹp hay thon ngược, đến 10 x 4 cm, mỏng, không hay có lông, nâu, gân-phụ 20-28 cặp; cuống dài 1 cm, lábe cao 4 mm. Tụ tán tam phần cao 2-3 cm; hoa trắng, gần thành nhóm nhỏ; dài cao 2,5 mm, có lông mịn; vành có ống cao 3,5 mm; tiểu nhụy 5. Quả nhũn cứng có 5 cạnh, cao 3-4 mm.

Rừng; Châu đốc; III-IV.

- Shrub 4 m; reddish pubescence; flowers white, 3,5 mm high; drupes 3-4 mm long.

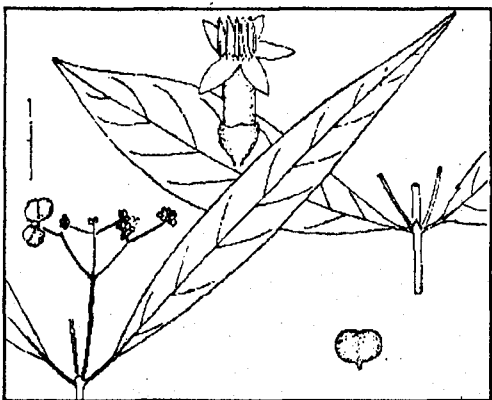

8491 - *Psychotria langbianensis* Wernham. Lầu Langbian.

Bụi; cành mảnh, có lông vàng. Lá có phiến mỏng, cứng, bầu dục hẹp, to 5-9 x 1,3-2,5 cm, chót có đuôi, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân; cuống dài 15-18 mm, có lông, lábe thành bao dài 3 mm, chót chẻ hai. Tụ tán tamphân ở ngọn, nhánh có lông; hoa trắng; đài có lông vàng, cao 1,5 mm; vành có ống 2 mm; baophần 6 mm. Trái xoan, cao 4 mm, đen, có rãnh dọc.

Vùng Đà Lạt, đến 2.000 m.

- Bush; limb caudate, pubescent on nerves beneath; flowers white; drupes ovoid, black.

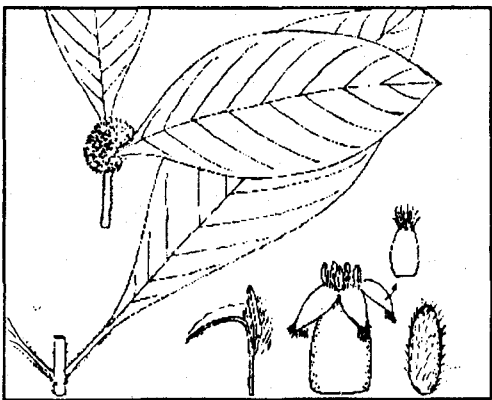

8492 - *Psychotria pseudo-ixora* Pit.. Lầu trang.

Tiểu mộc không lông; cành non đẹp đẽ. Lá có phiến thon hay thon hẹp, to 10-13 x 1,7-3 cm, gân-phụ 6-8 cặp, denden lúc khô; cuống dài 1,2 cm, lábe 3,5-5 mm. Chùm tụ tán cao 3-5 mm, mang vào 3 nhánh; đài 1 mm; vành 3 mm; tiểu nhụy 5. Quả hạch cứng hai-hòn, cao 6 mm, rộng 8 mm, có đài còn lại ở trên; hạt 2, cao 4 mm.

Long thành; IV, 4.

- Shrub glabrous; leave narrow lanceolate; corolla 3 mm high; drupes didymous.

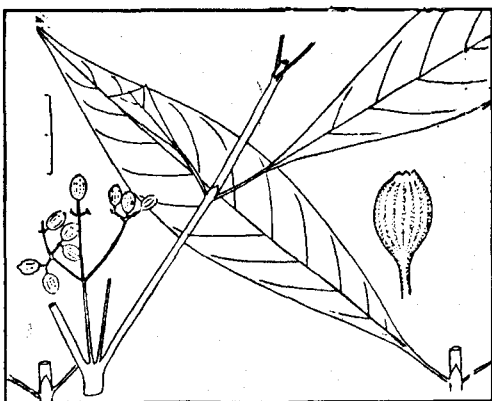

7841 - *Psychotria siamica* (Craib) Hutch.. Lầu Xiêm.

Tiểu mộc cao 1 m; cành có lông dày hoe hay đen. Lá có phiến xoan bầu dục, to 10 x 5,5 cm, đáy từ từ hẹp trên cuống, không lông, gân-phụ 10 cặp, mặt trên nâu lu, mặt dưới có lông dày hung ở gân chính và phụ; cuống 1-2 cm, có lông dày. Chùm to 1,5 cm; hoa trắng; lá đài có lông; vành có ống cao 5 mm, nhỏ ở phía trên, có lông ở cổ, tai vành có lông ở đầu; baophần bầu dục, đứng ở miệng hoa.

Caolăng; VII.

- Shrub 1 m; branches rufous tomentose; flowers white; corolla tube 5 mm high.

8493 - *Psychotria silvestris* Pit.. Lầu rừng.

Tiểu mộc. Lá có phiến thon, to 15 x 3,7 cm, chót nhọn, có đuôi, đáy nhọn, 2 mặt nâu đỏ, mặt dưới có lông ở gân, gân-phụ 10 cặp; cuống dài 10-13 mm, có lông đỏ mịn, lábe 6 mm, có lông mịn. Pháthoa ở ngọn trở thành giữa nơi chẻ hai của nhánh, cao 3-4 cm. Trái xoan, to 6 x 4 mm, có lông mịn.

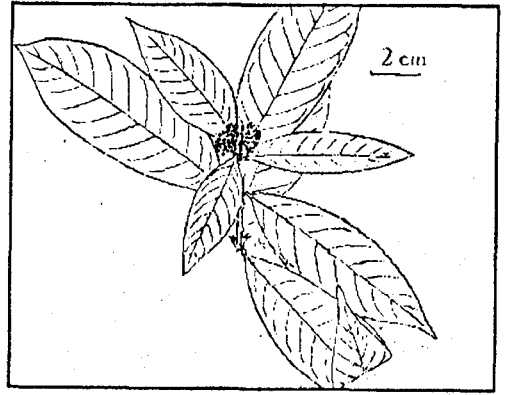
- Shrub; limb lanceolate 15 cm long, pubescent on nerves beneath; drupes ovoid 6 x 4 mm.

8494 - Psychotria thorelii Pit.. Lầu Thorel.

Tiểu mộc nhỏ, cao 1-2 m; phần non, cuống, mặt dưới lá, cọng hoa có lông nâu sét. Lá có phiến bầu dục, to 8-11 x 3,5-4,5 cm, gân-phụ 9-10 cặp, chót có đuôi ngắn, đáy nhọn; cuống 12 mm, lá chẻ hai. Tután dày ở ngọn, rộng 15 mm; hoa không cọng; ống vành cao 1 mm, tai 2 mm; tiểu nhụy 5, gắn ở cổ vành; noãn sào 2 buồng 1-noãn.

Tam Đảo, Bảo Lộc.

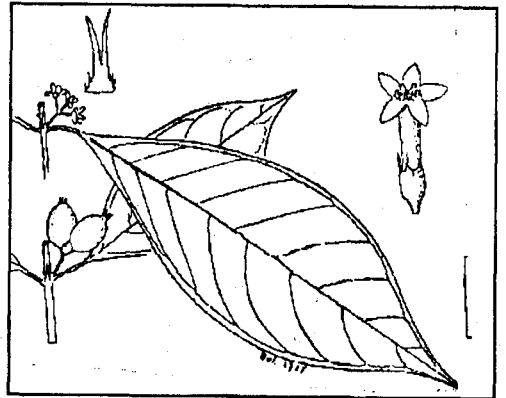
- Shrub 1-2 m high; ferruginous pubescence; terminal dense inflorescence.

8495 - Psychotria tonkinensis Pit.. Lầu Bắc Bộ.

Tiểu mộc. Lá có phiến xoan thon ngược, to 6-10 x 3-4,5 cm, chót có đuôi, đáy nhọn, xám nâu 2 mặt, gân-phụ 10 cặp, gân cách bìa 2 mm; cuống 1-2,4 cm, lá chẻ hai sâu. Pháth hoa ở nách lá, ngắn; lá đài nhọn, không lông; vành có ống có lông ở miệng, tai 1 mm; noãn sào 2 buồng. Trái xoan, to 8 x 6 mm, có lá đài nhọn còn lại, cao 2-3 mm.

B.

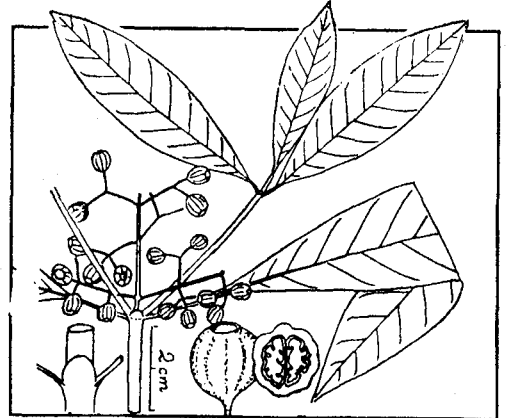
- Shrub; limb lanceolate; drupes 8 x 6 mm.

8496 - Psychotria rubra (Lour.) Poit.. Lầu đỏ; Wild Coffee, Red Psychotria.

Tiểu mộc cao 1-9 m, không lông; cành non vuông. Lá có phiến thon, dài 10-20 cm, đáy từ hẹp, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 5-7 mm, lá tròn, cao 5-8 mm. Chùm-tután ở ngọn, cao 5-6 cm; hoa trắng; lá đài nhỏ; vành có ống 1,5 mm, tai nhọn, cao 2 mm. Quả hạch cao 7 mm, rộng 5-6 mm, đỏ; nhân 2, 1-hột.

Rừng còi, bình và trung nguyên: BTN; I-XII. Rễ, lá trị rét, kiết, đái máu, đắp nơi dập, sưng, hạ viêm, sinh giải, phấn khích.

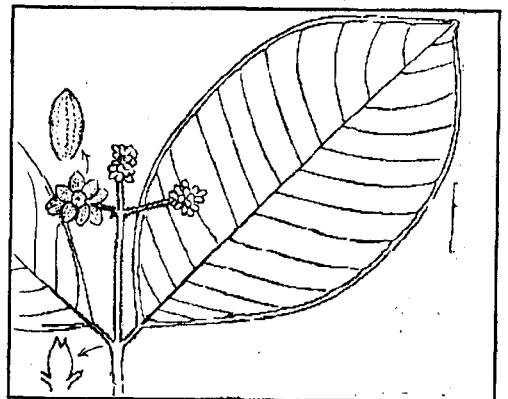
- Shrub 1-9 m, glabrous; flowers white; corolla lobes 2 mm; drupes red, 7 mm long (*Antherura rubra* Lour., *P. reevesii* Wall.).

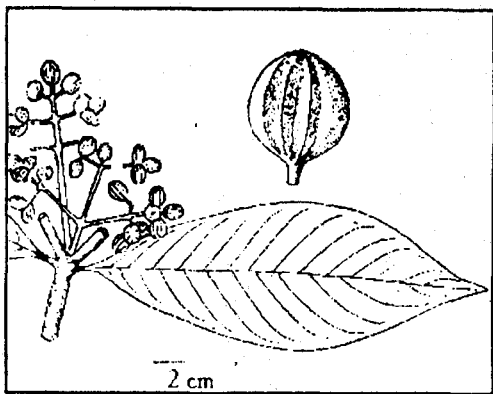
8497 - Psychotria balansae Pit.. Lầu Balansa.

Tiểu mộc cao đến 4 m; cành non, mặt dưới lá, pháth hoa có lông ngắn nâu đỏ. Lá có phiến bầu dục, to, dài 15-29 cm, mặt dưới có lông dày ở gân; cuống dài 1,3 cm, lá chẻ hai, đầu chẻ hai. Chùm-tután 3-4 cm, sau này 9 cm; hoa khít nhau; đài có 5 răng; vành có ống 4 mm, tai 1,5 mm. Quả hạch cao, không lông, xoan, có 10 cạnh; nhân 2, 1-hột; (mẫu vật Balansa 2693)

Rừng cao nguyên: B đến Côngtum; VI, 9-11.

- Shrub 4 m; limb red brown pubescent beneath; corolla lobes 1.5 mm drupes red.

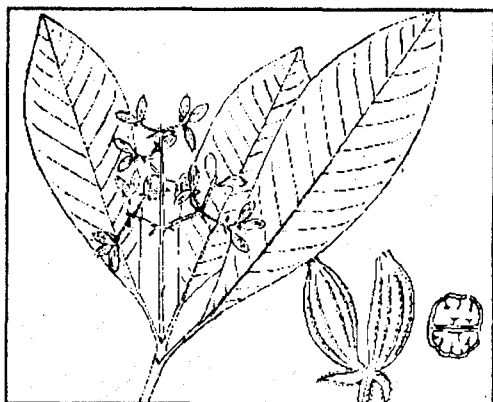

8498 - *Psychotria* cf. *balansae* Pit.

Hình vẽ này dựa vào mẫu vật Petelot 8.886, cũng ghi là cùng loài trên. Giống ở phách hoa, lá có nhiều gân. Song khác ở lá thon ngược, và trái gần như tròn. Có lẽ là một thứ khác của loài hay là loài gần.

- Differt from precedent by its oblanceolate leaves and globulous fruits.

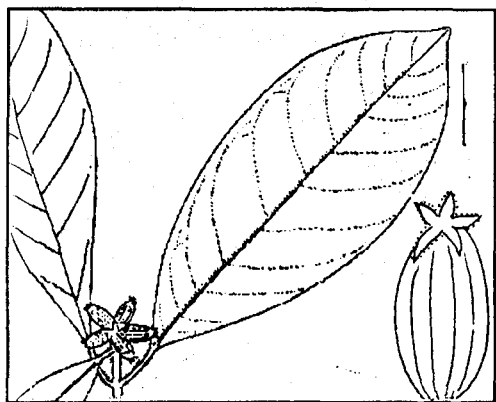

8499 - *Psychotria* cf. *yunnanensis* Hutch. Lầu Vân nam.

Lá có phiến to đến 27 x 6,5 cm, thon ngược, gân-phụ 14-15 cặp, có lông mịn ở gân mặt dưới, nâu đen mặt trên, nâu ứng đỏ mặt dưới lúc khô; cuống dài 3 cm. Chùm-tụ tán cao 12-15 cm, nhánh dài 3-5 cm, có lông sét. Trái thon cao 12 rộng 7 mm, có rãnh dọc, chót có đài còn lại; hạt 2, đứng; phôi như sừng, nhẵn.

T.

- Leaves oblanceolate, to 27 x 6,5 cm; drupes 12 x 7 mm.

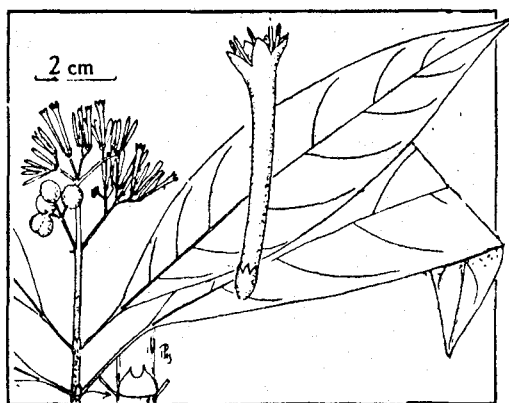

8500 - *Psychotria* *rhodotricha* Pit.. Lầu lông-đỏ.

Tiểu mộc; cành, mặt dưới lá đầy lông nâu đỏ. Lá có phiến bầu dục đến thon hơi hẹp, to đến 11 x 4-5 cm, chót tằm, có mũi ngắn, đáy nhọn, gân-phụ mảnh, 10 cặp, mặt trên xám đậm; cuống dài 1-1,5 cm, lá bắc dài đến 1 cm, có mũi dài. Phách hoa ở chót nhánh, như chum. Quả nhẵn cứng đỏ, bầu dục, cao 1 cm, có 8 rãnh, có lá đài còn lại cao 2-3 mm, có lông; hạt 2, dẹt.

Sonla; IX-X, 9-10.

- Shrub; red brown dense pubescence; glomerule; drupes red.

8501 - *Psychotria* *curviflora* Wall.. Lầu hoa-cong, Xương sơn, Mất trắng, Đổng tướng quân, Giảng sơn.

Tiểu mộc đến 4,5 m; cành không lông. Phiến thon, dài 8-25 cm, mỏng, nhọn hai đầu; cuống dài 2 cm, lá bắc hai mũi, cao 5-8 mm, không rụng. Chùm-tụ tán cao 2-12 cm, hoa cao 1-2 cm, trắng, hương hay tím, miệng vàng; ống vành dài, hơi cong ở đáy, có lông trắng ở trong, tai 5; noãn sào 2 buồng 1-noãn treo. Quả nhẵn cứng đen, to 6-8 mm, hạt dẹt.

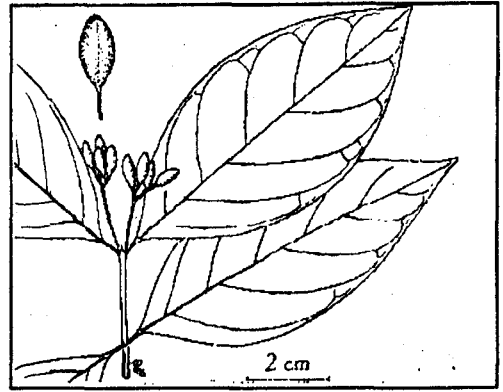
Rừng khắp cao độ và Tr làm hàng rào: B đến Đatanla, Phú quốc; XII-V, 5-12. Rễ trị sốt, ho, kinh phong, nhức đầu.

- Shrub 4.5 m; flowers white, pink or violet; corolla incurved (*Chasallia curviflora* (Wall.) Thw.).

8502 - *Psychotria ovoidea* (Pierre ex Pit.) Phamhoang.
Tiểu mộc cao vào 1 m; cành trắngtrắng, không lông. Phiến xoan rộng, dài 4-8 cm, lúc khô lục vàngvàng; cuống dài 5-7 mm, lábe cao 3-4 mm, nhọn, mau rụng. Tụ tán ở ngọn; dài có răng 1 mm; vành có ống dài 2 mm, tai 2 mm; tiểunhụy gần ở miệng vành; noãn sào 2 buồng 1-noãn treo. Quả nhũn cứng đỏ, to 8 mm, hạt dài 1 mm, cao 5,5 mm.

Bình và trung nguyên: Bạch mã, Sài Gòn, Tây ninh; IV, 6.

- Shrub 1 m; flowers small; drupes red 5.5 mm high (*Chasallia ovoidea* Pierre ex Pit.).

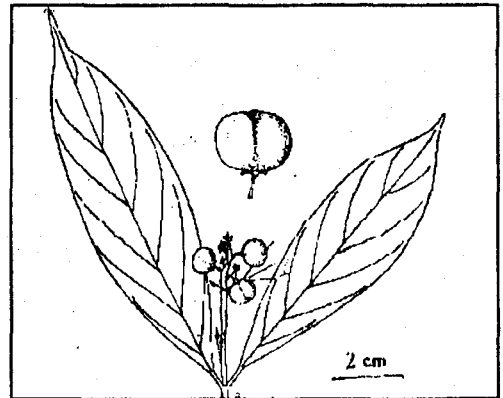

8503 - *Gartnera vaginans* (DC.) Merr.. subsp. *junghuhniana* (Miq.) van Beusekom. Gạt bao.

Tiểu mộc cao đến 6 m, hay đại mộc nhỏ, không lông; cành dẹt. Lá có phiến thon, thon ngược, to 6-12 x 3 cm, chót có đuôi, đáy nhọn, gân-phụ 6-7 cặp, mặt trên đốm đốm lúc khô; cuống dài 5-7 mm, lábe thon hẹp cao đến 2,4 cm, bao thân. Tụ tán dày, cao 1-2 cm; hoa 5-phân; noãn sào chưa hạt. Quả nhũn cứng hai-hòn hay tròn, dài còn lại ở đáy; nhân 1-2, cao 4 mm.

Biên hòa, Bà Rịa; IV, 5-8.

- Shrub or tree, glabrous; stipules 2.4 cm long; drupes on persistent calyx (*G. sralensis* Pierre ex Pit.).

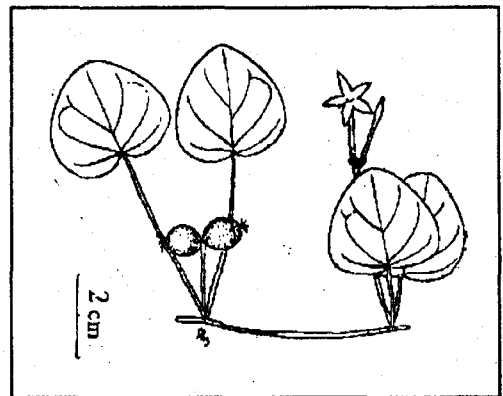

8504 - *Geophila repens* (L.) Johnst. Địa hào bò.

Cỏ daniên bò, có chồi dài. Lá có phiến hình tim, mặt dưới dốt màu; cuống đứng dài, lábe hình bán nguyệt cao 1-7 mm. Hoa 1-3, trắng; lá dài 4-7, cao 4-6 mm; vành có ống dài, tai 5, thon nhọn; tiểunhụy 4-7, không thò. Quả nhũn cứng đen; nhân 2, 1-hột, rộng 3 mm.

Rừng luôn luôn xanh dưới 1.000 m: BTN, đến Côn Sơn; III-XII. Theo Kurz, tác động như *Ipeca*.

- Perennial, stoloniferous; flowers white; drupes black (*Rondeletia repens* L., *G. reniformis* D. Don, *G. herbacea* (Jacq.) O. Ktze).

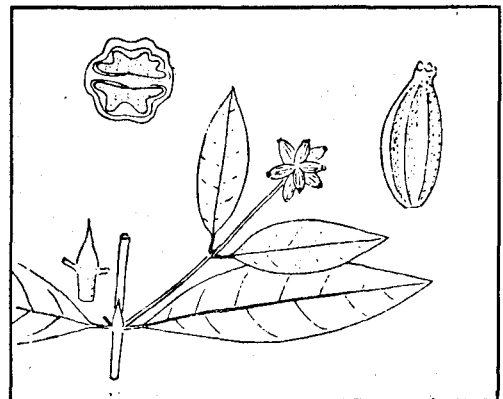

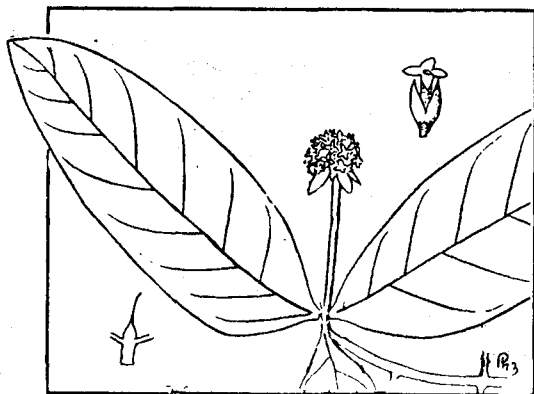
8505 - *Cephaelis laui* (Merr. & Mets.) Chun & How. Tròn tròn Lầu.

Tiểu mộc; cành không lông, vỏ nâu. Lá có phiến không lông, thon, to 6-9 x 1,5-2,5 cm, lục nâu mặt trên, nâu đỏ mặt dưới, gân-phụ 7 cặp; cuống vào 1 cm, lábe thon nhọn. Hoa đầu ở chót nhánh; vành tiền khai liên mảnh; noãn sào 1 buồng 2-noãn. Trái hình thoi, cao 8 mm, có rãnh cạn; hạt 2, có phôi nhũ.

Công tum; 11.

- Shrub; leaves glabrous; capitulum; drupes fusiform 8 mm long (*Psychotria laui* Merr. & Metc.).

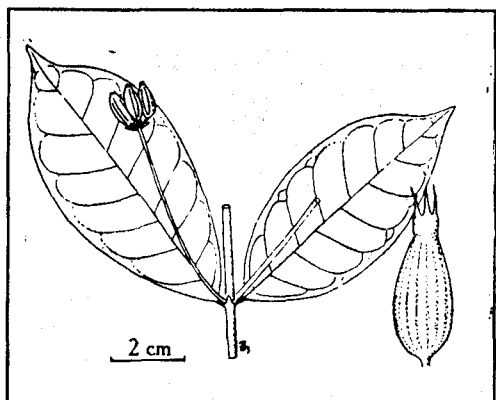

8506 - *Cephaelis harmandiana* Pierre ex Pit.. Trờntrờn Harmand.

Cỏ thắp; thân non, cuống, trục pháthoa có lông nhung dày. Lá mọc đối hay chụm 3; phiến tròn dài, to 11 x 3,7 cm, không lông, gân-phụ 8 cặp, mỏng; cuống ngắn, lábe có mùi dài 4-5 mm. Hoadầu trên cộng 4-6 cm, to 1 cm, có láhoa tổngbao; ládài 4, thon nhọn; vành có ống cao bằng dài, tai 4; tiểunhụy 4, không thờ; noãn sào 2 buồng 1-noãn.

Lâm đồng.

- Herb; stem, petiole.. velvety; involucre; flowers 4-merous.

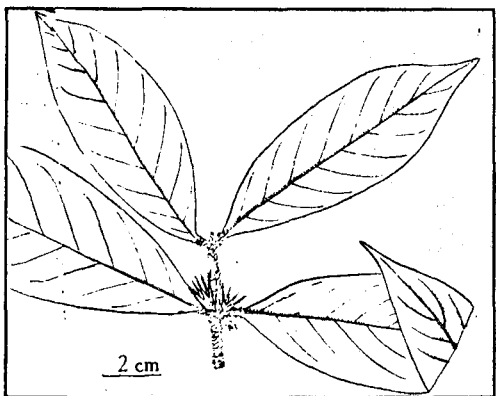

8507 - *Cephaelis lecomtei* Pit.. Trờntrờn.

Tiểumộc cao 1-5 m; vỏ xám đen. Lá có phiến bầu dục xoan ngược, to vào 8 x 4 cm, dày, không lông, gân-phụ 8 cặp; cuống 2-3 mm, lábe tả. Hoadầu có cộng dài và tổngbao; hoa không cộng, 5-phân; ládài 1 mm; cánhhoa trắng. Trái cao 1,2 cm, có 8 sóng; hạt 1.

Rừng đến 800 m: Quảng trị, Càná; VIII, 11-3.

- Shrub 1-5 m; limb glabrous; capitulum with involucre; fruit 1.2 cm long.

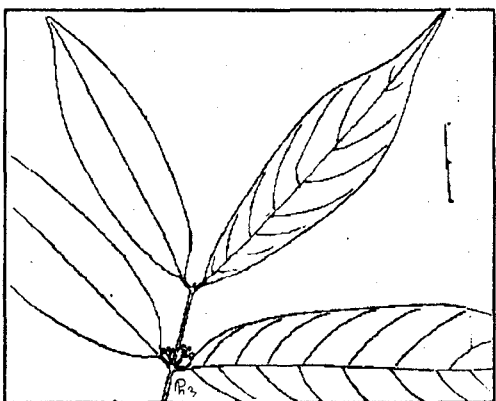

8508 - *Lasianthus annamicus* Pit.. Xứ hương Trung bộ.

Tiểumộc cao 1-2 m; cành tròn, có lông dày nâu sét. Lá có phiến thon, chót nhọn, đáy tả hơi bất xứng, có lông phún; cuống 4-6 mm. Chụm ở nách lá; hoa trắng; ống vành 7 mm. Quả nhũn cứng tròn, to 4 mm, không lông; nhân 5.

Rừng luôn luôn xanh vùng núi cao: Đàlat, Langbian. Lá các loài *Lasiathus* khi vò có mùi thúi.

- Shrub 1-2 m, brown ferruginous hirsute; drupes, pyrens 5.

8509 - *Lasianthus balansae* (Drake) Pit.. Xứ hương Balansa.

Bụi; cành non mảnh, vuôngvuông, không lông, trừ ở mặt dưới lá có lông phún. Phiến thon, to 6-12 x 2-4,5 cm, chót có đuôi dài, đáy tả hay nhọn, gân-phụ 7 cặp, mảnh, lồi ở mặt dưới, nhámnhám, màu ôliu dợt lúc khô; cuống 4-6 mm, lábe tamgiác, cao 4-5 mm. Tán nhỏ ít hoa ở nách lá, 1-2 lần tamphân; hoa nhỏ, trắng, 5-phân; vành có ống 4 mm, có lông ở cổ, tai 1,5 mm; noãn sào 5 buồng 1-noãn. Quả nhũn cứng đen, không lông, to 2-3 mm.

Hason bình, Vinhphú; VII, 7

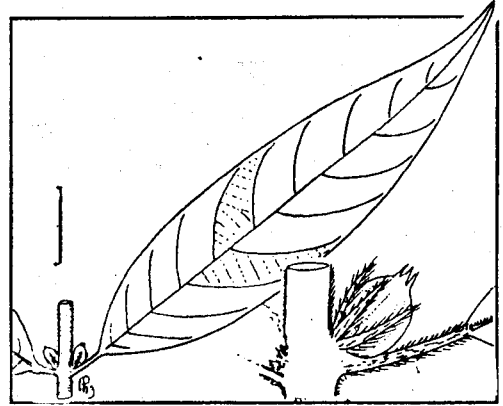
- Bush; limb hirsute beneath; cymes; flowers white; drupes black, 2-3 mm wide (*Mephitida balansae* Drake).

8510 - *Lasianthus baviensis* Drake. Xúhương Bavi.

Tiểu mộc; thân có lông nâu vàng cũng như cuống lá. Lá có phiến thon, to 12 x 3 cm, chót nhọn, đáy tù, mặt trên xám ôliu, mặt dưới có gân các cấp lồi (gân-phụ 10 cặp) và có lông trắng. Hoa ở nách lá; lá hoa và tiêndiệp dày lông vàng; lá đài cao 2 mm, có lông. Trái cao 5 mm, không lông, đầu có đài còn lại; nhân 5-6, dài 4,5 mm.

Hà Sơn bình; VII, 7.

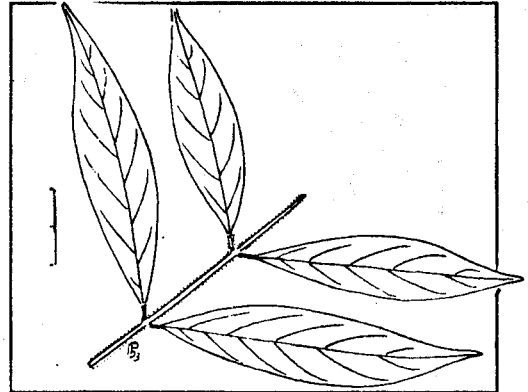
- Shrub; brown yellow pubescence; axillary flowers; drupes glabrous.

8511 - *Lasianthus coeruleus* Pit.. Xúhương lam.

Tiểu mộc cao 1,5-3 m, nhiều nhánh, cành non có lông sát nhung vàng lục, cành già có lông đen. Lá có phiến thon, nhỏ, 5,5-6,6 x 1,5 cm hai mặt nâu, láng, mỏng, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 4-5 mm, có lông. Hoa ở nách lá, nhỏ; đài có ống 1 mm, răng 5; noãn sào 4-5 buồng 1-noãn. Quả hạch cứng lam đậm, to 4 mm; nhân 4.

Sapa.

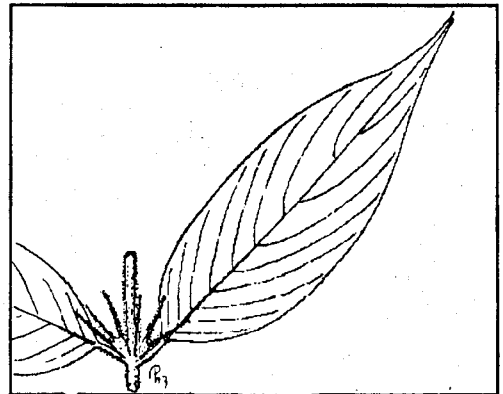
- Shrub 1.5-3 m; branches yellow green velvety, then black pubescent; drupes blues; pyrens 4.

8512 - *Lasianthus chevalierii* Pit.. Xúhương Chevalier.

Tiểu mộc; thân, cuống, mặt dưới lá dày lông vàng. Lá có phiến tròn dài thon, to 11,5 x 3,5 cm, chót thon nhọn có đuôi dài, đáy tròn, mặt trên nâu đen, không lông trừ ở đáy gân chính, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 6-7 mm, lá bé 8 mm, dày lông. Hoa ở nách lá; lá đài hẹp cao 13 mm, dày lông vàng. Trái cao 7 mm (không kể lá đài); nhân 7, to 4 x 2 mm.

Langbian; 2.

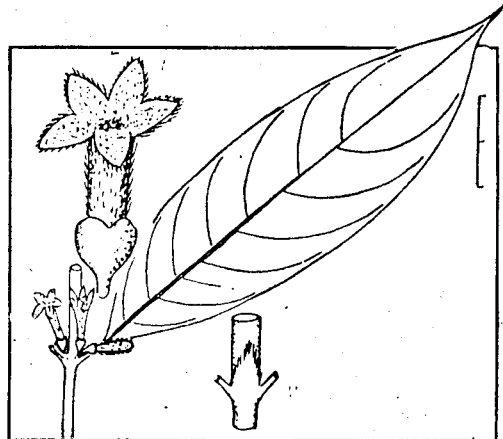
- Shrub; yellow dense pubescence; sepals 13 mm long; drupes 7 mm.

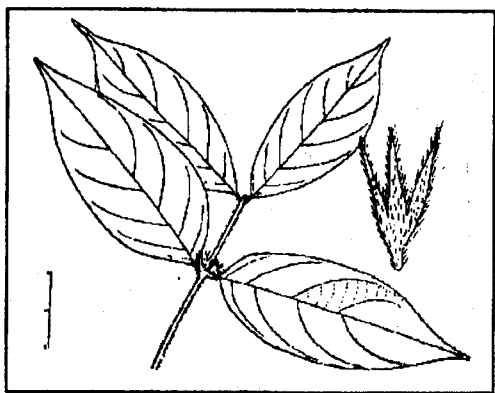
8513 - *Lasianthus chinensis* Benth.. Xúhương Trung quốc.

Bụi cao 2-4 m; cành, cuống, gân mặt dưới lá có lông mịn nám. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 12 x 3,5 cm, chót có mũi nhọn, đáy tù, không lông, đen mặt trên, gân-phụ 7 cặp; cuống 1 cm, lá bé tam giác rìa, chót nhọn. Chùm có lá hoa nhỏ; đài không lông, ống cao 4 mm; vành trắng, có lông tơ mặt ngoài, dày lông trắng ở trong, ống cao 1 cm, tai 5; noãn sào 4-5 buồng 1-noãn. Quả hạch cứng tròn, to 4,5 mm; nhân 4-5.

Lạng Sơn, Công tước; XII.

- Bush 2-4 m; appressed pubescence; flowers white; drupes 4.5 mm.

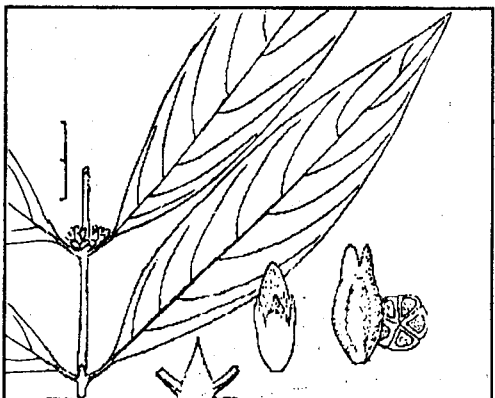

8514 - *Lasianthus condorensis* Pierre ex Pit. Xúhuong Cônson.

Tiểu mộc cao 1 m; cành, cuống, gân mặt dưới lá, dài lông phún nâu vàng. Lá có phiến xoan đến tròn dài, to 7 x 3 cm, chót có mũi dài, mỏng, đáy tù tròn, mặt trên không lông, gân-phụ 4 cặp; cuống 2-6 mm, lábe có lông dày, cao 6 mm. Chùm ở nách lá; dài có lông; ống dài 2 mm, lá dài 5,5 mm; vành vàngvàng; tiểunhụy 5-6; noãn sào 5-6 buồng. Quả hạch cứng cao 6 mm; nhân 5-6, dài 3 mm.

Bavi, Bìnhtrị thiên, Cônson; IX, 9.

- Shrub 1 m, brownish yellow tomentose; corolla yellowish; drupes 6 mm.

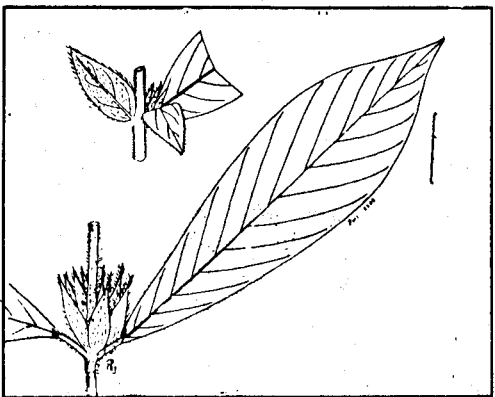

8515 - *Lasianthus cupreus* Pierre. Xúhuong ten-đồng.

Tiểu mộc; cành nhẵn, lúc non đẹp, có lông ở mặt. Lá có phiến thon, to 16 x 4 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 6-7 cặp, mặt trên không lông, óliu úng đen, mặt dưới có lông mịn ở gân, óliu đậm; cuống 1 cm, lábe 8-9 mm, có rìa lông. Chùm ở nách lá; dài không lông, tai tamgiác; vành có lông mặt ngoài, tai 4; tiểunhụy 4; noãn sào 4 buồng 1-noãn. Trái cao 5-7 mm (không kể đài), đen; nhân 4-5.

Châu đốc, Cônson; VI-IX, 6-9.

- Shrub; leaves green, black tint on dry; drupes 5-7 mm high.

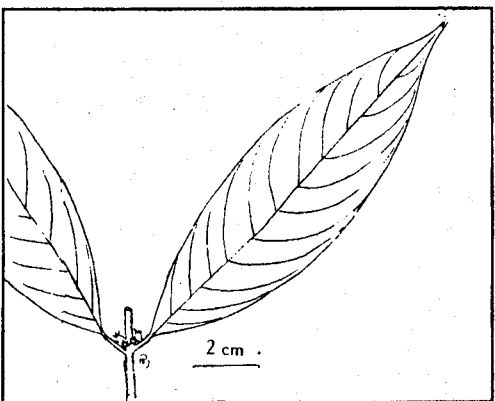

8516 - *Lasianthus cyanocarpus* Jack var. *asperulatus* Pierre ex Pit. Xúhuong trái-lam.

Tiểu mộc cao 2-6 m; nhánh, lábe, cuống, gân chánh lá dài lông dài, đen. Lá có phiến thon ngược, to, dài đến 20 cm, mặt trên nâu đen và có lông; cuống 1,2 cm, lábe cao 1 cm. Chùm có lá hoa to (2-3,5 cm) và tiêndiệp (1-1,5 cm); lá dài 1,5 cm, có lông; vành có ống 1,5 cm, tai 3. Quả hạch cứng tím, to 5-6 mm; nhân 1-hột 5, cao 6 mm.

Rừng: Quảngninh, Ninhbinh, Thủathien, Đannang, Biênhòa; VIII-XII, 8-12.

- Shrub 2-6 m; blackish hairs; bracts and bracteoles developed; drupes violet.

8517 - *Lasianthus dinhensis* Pierre. Xúhuong núi-Dinh.

Tiểu mộc cao 1-3 m. Lá có phiến thon, to vào 14 x 4 cm, hai đầu nhọn, gân-phụ 11-13 cặp, có lông ở mặt dưới; cuống dài 1 cm, có lông mịn, lábe màu rưng. Chùm ở nách lá, 3-6 hoa không cọng; lá dài 4-5, cong ra ngoài, có lông; vành có tai dài bằng ống. Quả hạch cứng cao 7 mm, đen, có 5 cạnh; buồng 4-5.

Biênhòa, núi Dinh; IV-V. Var. *glabrescens* Pit.: lá không lông.

- Shrub 1-3 m; limb pubescent beneath; glomerules; drupes 7 mm, black.

8519 - Lasianthus dalatensis Wernh.

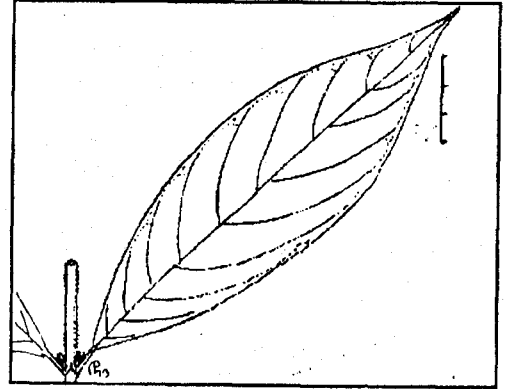
Bụi hay đại mộc nhỏ; nhánh tròn tròn, nhám. Lá có phiến bầu dục thon, to 9-16 x 2,5-4,5 cm, chót thon dài, đáy nhọn, gân-phụ 7-9, không lông; cuống 1 cm, lábe daidai, thon, cao 5 mm. Tután không cọng, rộng 1,5 cm; hoa nhỏ; dài 1 mm; vành crimson rồi trắng, không lông, có ống hình trụ cao 4 mm, thùy 1,5 mm chót có lông dài. Đất.

8520 - Lasianthus dinhensis var. tonkinensis Pit.
Xúhuong Bắc bộ.

Đại mộc nhỏ; thân có lông sét. Lá có phiến thon nhọn hai đầu, dài 12-15 cm, chót nhọn, gân-phụ 8-10 cặp, mặt trên nâu, mặt dưới có lông vàng ở phía gần cuống; cuống dài 1 cm, lábe nhọn, cao 3-4 mm. Hoa màu trắng.

B.

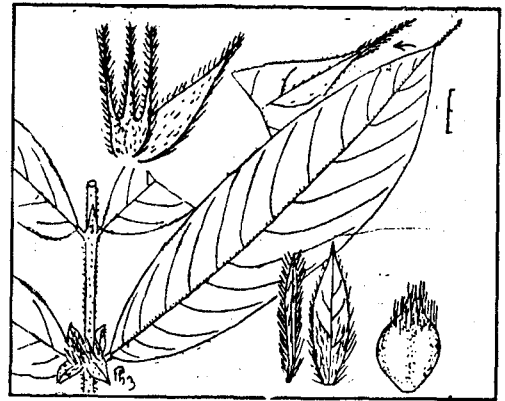
- Tree; branches ferruginous pubescent; flowers white.

8521 - Lasianthus eberhardtii Pit. Xúhuong Eberhardt.

Tiểu mộc cao 3-5 m; thân cũng như cuống, mặt dưới lá, lá hoa và đài dày lông *phần hơi hướng rồi vàng*. Lá có phiến thon, to 12-16 x 3-5,5 cm, chót nhọn, có mũi dài đến 1,5 cm, đáy tròn, mặt trên không lông, gân-phụ 10 cặp, lõm, bìa có rìa lông vàng; cuống 5-7 mm. Chùm ở nách lá, ít hoa; lá hoa dài 15 mm, hoa cao 14 mm; đài có 6 răng nhọn; noãn sào 6 buồng 1-noãn. Trái cao 4 mm; nhân 6.

Bắc Thái; IX.

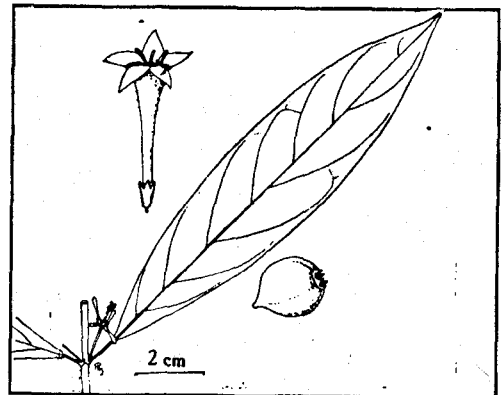
- Shrub 3-5 m high; branches yellow hirsute; bracts 15 mm long; drupes 4 mm; pyrens 6.

8522 - Lasianthus foetidissimus Chev. ex Pit.
Xúhuong rất-thúi.

Tiểu mộc cao 3-4 m; cành và lá không lông. Lá có phiến thon, to, dài 11-14 cm, đen lúc khô, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 2,2 cm, lábe cao 1-2 mm, tam giác nhọn. Tután có cọng; lá đài 5, có lông; vành có ống 6 mm, có lông ở cổ, tai 5, dài 1 mm, có lông. Quả nhũ cứng cao 2,5 mm; nhân 2.

Hòn-bà (Phú Khánh); VIII-IX, 8-9.

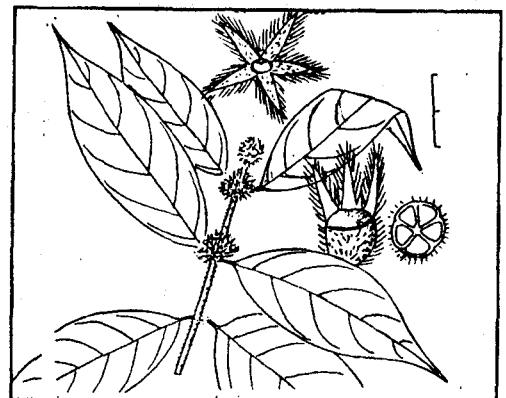
- Shrub 3-4 m high; limb glabrous, black on dry; corolla tube 6 mm, lobes 1 mm; drupes 2.5 mm.

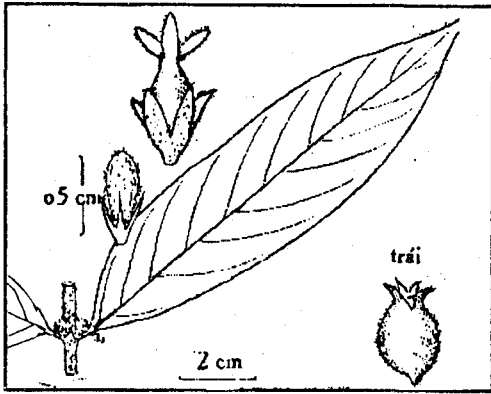
8523 - Lasianthus hispidulus Drake. Xúhuong phún.

Tiểu mộc cao 1,2 m; nhánh, mặt dưới lá, lábe, đài dày lông *phần*. Lá có phiến bầu dục, to 5-8 x 2-4 cm, chót có đuôi dài, nhọn, đáy tù, gân-phụ 4-5 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có gân lồi, 5 cặp; cuống dài 6-7 mm, dày lông. Chùm ở nách lá, tròn, to 1,4 cm; lá đài 3 mm, dày lông, kể cả mặt trong; noãn sào 5 buồng 1-noãn. Trái tròn, to 5-6 x 5 mm, đen; nhân 5, dài 2,5 mm.

Thái Nguyên, Công tước; XI, 11.

- Shrub 1.2 m high, hirsute; glomerules; drupes black, pyrens 5.

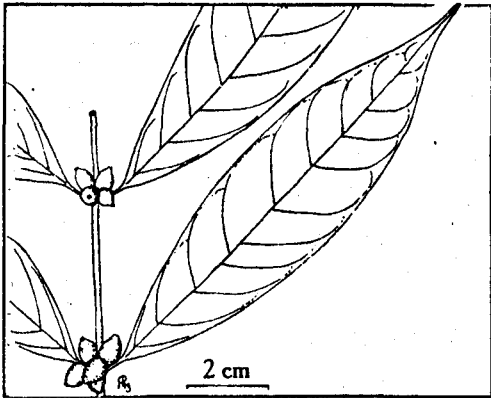

8524 - Lasianthus hoensis Pierre. Xúhương Biênhòa.

Tiểu mộc cao 1-2,5 m, có mùi thối; thân, đài hoa có lông màu sét. Lá có phiến tròn dài thon, to vào 13 x 3,5 cm, không lông, gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài 5-7 mm, lábe nhọn, cao 6-8 mm. Chùm ở nách lá; dài có 5 tai cao 1,5-2 mm; vành có ống phù, cao 3 mm, tai có rìa lông. Quả nhũ cứng to vào 4-5 mm, trắng; nhân 5-6.

Rừng luôn luôn xanh: Đà Lạt, Biênhòa; III-V.

- Shrub 1-2.5 m high, ferruginous pubescent; limb glabrous; corolla tube inflated, 3 mm high; drupes white.

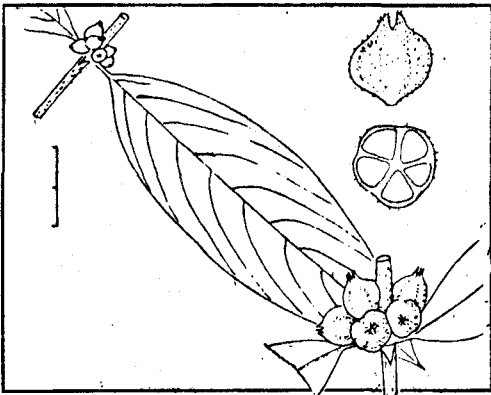

8525 - Lasianthus japonicus Miq.. Xúhương Nhật.

Tiểu mộc cao đến 5 m; cành mảnh. Lá có phiến thon, dày, không lông, chót có mũi, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu; cuống ngắn, lábe nhọn. Chùm ít hoa. Trái tròn tròn, cao 8-10 mm, đen, có đài còn lại ở đầu.

Rừng vào 500-900 m: Bạch mã, Phanrang; IV-IX.

- Shrub to 5 m high; leaves coriaceous, glabrous; drupes black.

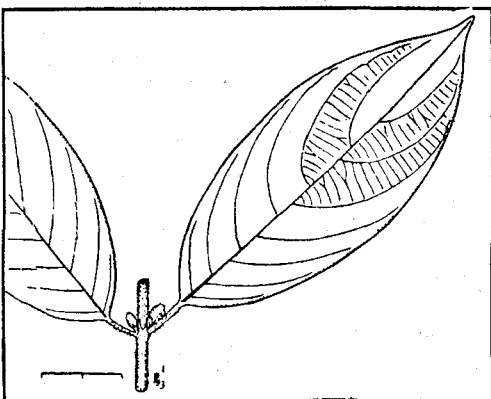

8526 - Lasianthus kamputensis Pierre ex Pit.. Lưỡi-vành. Xúhương Cambốt.

Tiểu mộc cao 3-4 m; cành non vuông. Phiến bầu dục thon, to vào 12 x 3,5 cm, chót nhọn, đáy tù, mỏng, không lông mặt trên, có lông mặt dưới, gân-phụ 8 cặp, gân tam cấp rất rõ mặt dưới; cuống 5-7 mm, lábe tam giác, cao 2,5 mm. Chùm; lá hoa nhỏ; hoa xanh; lá đài cao 2 mm; vành có ống 4 mm, tai 2 mm. Quả nhũ cứng tròn, có đài còn lại, to 4-5 mm; nhân 5, cao 3,5 mm.

Rừng luôn luôn xanh: Sapa, Bắc Thái, Quảng trị, Langbian, Định quán, Tây ninh; VI-XI.

- Shrub; limb membranous, pubescent beneath; flowers green; drupes 4-5 mm large.

8527 - Lasianthus kerrii Craib. Xúhương Kerr.

Tiểu mộc cao 1,2 m; cành, cuống, gân mặt dưới lá có lông dày như nhung xám đỏ. Lá có phiến tròn dài bầu dục thon, to 5-10 x 2-4 cm, mặt trên xám lu, gân lồi, mặt dưới nâu láng láng, gân-phụ và tam cấp lồi mịn, bìa uốn xuống; cuống dài 12 mm, lábe 4 mm, chẻ hai, có lông. Hoa 1-2 ở nách lá, trắng; lá đài 4; vành có ống cao 6-7 mm, tai 4; tiểu nhụy gần dưới 1/2 ống; noãn sào 4 buồng. Trái cao 6 mm.

Bảo lộc.

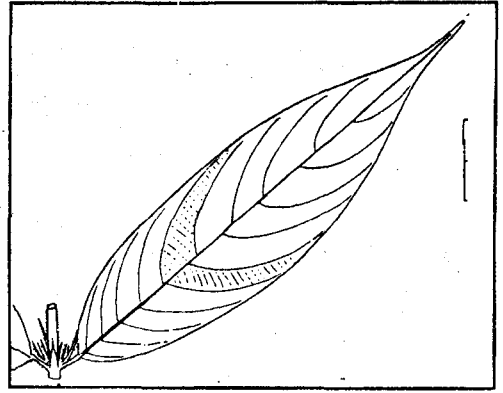
- Shrub 1.2 m high; limb grey red velvety beneath; flowers white; drupes 6 mm high.

8528 - *Lasianthus langkokensis* Pit.. Xúhương Lãngcốc.

Bụi; nhánh tròn; cành, gân mặt dưới lá, lábe, láhoa *đầy lông vàng*. Lá có phiến tròn dài thon, to 20 x 5,8 cm, chót nhọn, có *đuôi dài*, đáy tròn, mặt trên ôliu láng, mặt dưới có *lông phún nâu*, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 1,3 cm, *lábe cao 1,5 cm*. Hoa 2-3 ở nách lá; láhoa và tiêndiệp thon dài 7-18 mm; đài có *lưỡi dài* đầy lông vàng; *vành trắng*, có ống 9 mm, không lông, tai 1 mm. *Trái tím*, tròn, to 6 mm; nhân 5-6.

Vùng núi cao: Bavi.

- Bush yellow tomentose; flowers white; bracts and prefeuilles to 18 mm long.

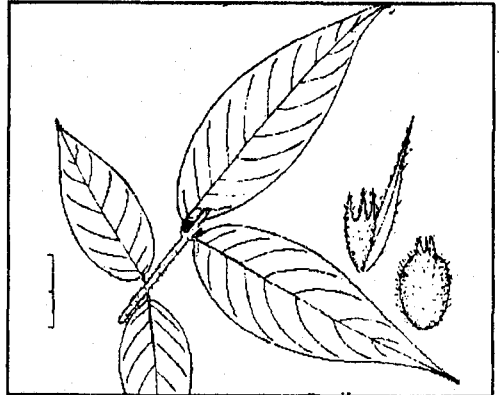

8529 - *Lasianthus lecomtei* Pit.. Xúhương Lecomte.

Tiểu mộc; nhánh *đầy lông phún vàng hay đen*. Lá có phiến thon, to 8 x 2,8 cm, chót nhọn, có *đuôi dài có lông*, đáy tròn, mặt trên không lông trừ ở gân chính, mặt dưới có lông nhất là ở gân, gân-phụ 6-9 cặp; cuống 2 mm, lábe cao 2-3 mm. Hoa 1-2 ở nách lá; láhoa dài 8-10 mm; đài có ống dài 2 mm, tai 4, nhọn, có lông; vành có ống 5 mm, tai 1,5 mm, mặt ngoài có lông mịn. Trái xoan, có lông thưa, to 5 x 4 mm, có *lưỡi* còn lại cao 1,5 mm; nhân 4.

Dànăng (Phùlưu).

- Shrub; branches yellow or blackish hispid; bracts 1 cm; drupes 5 x 4 mm; pyrens 4.

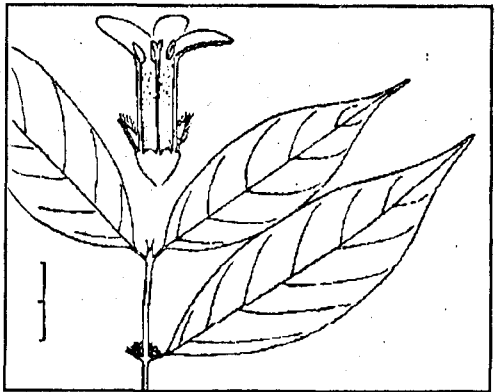

8530 - *Lasianthus lucidus* Bl.. Xúhương suýt.

Tiểu mộc cao 1,2 m; cành non vuông; nhánh, cuống, gân mặt dưới lá, lábe có *lông phún ngắn*. Lá có phiến thon rộng, to 8-19 x 3 cm, chót có *đuôi*, mặt trên không lông, *láng*, mặt dưới có lông phún, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 8 mm, lábe nhỏ, cao 6-7 mm, chẻ hai. Hoa ở nách lá; *lưỡi* dài 8 mm; vành có ống có lông mặt trong. Quả nhẵn cứng to 3-3,5 mm, *lam*, có lông; nhân 5.

Hànamninh; VI-VIII, 8-12.

- Shrub 1.2 m, tomentose; limb caudate, tomentose beneath; drupes blue; pyrens 5.

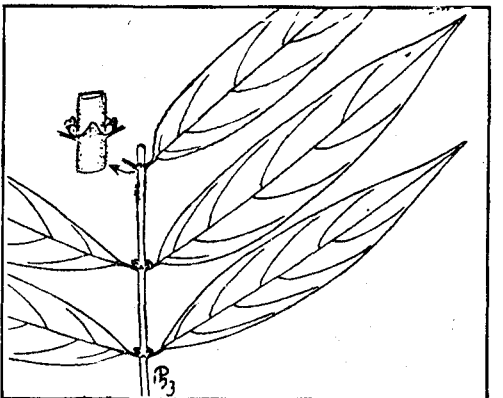

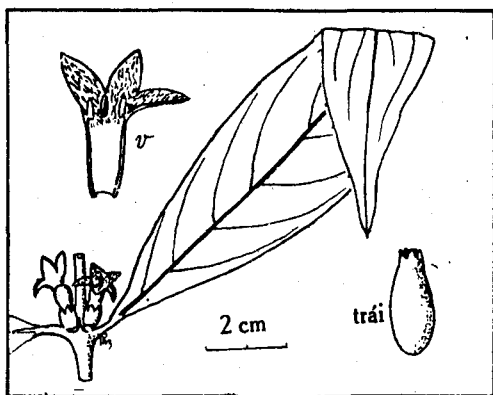
8531 - *Lasianthus pierrei* Pit.. Xúhương Pierre.

Tiểu mộc; cành non có lông rời lông sát, *lúc khô nâu vàng*. Lá có phiến thon hẹp, to 9 x 1,5 cm, mặt trên *xám trắng*, mặt dưới *ứng vàng*, gân-phụ 4 cặp, vàngvàng; cuống 4-5 mm, lábe thấp, có lông mịn. Hoa ở nách lá; nu nhỏ, có lông, không cong; hoa 5-phân; đài có ống dài bằng tai; vành có lông mặt ngoài; tiểunhụy 5; noãn sào 5 buồng 1-noãn.

Cônson.

- Shrub; branches yellow brown pubescent; sessile buttons small, pubescent; ovary 5-locular.

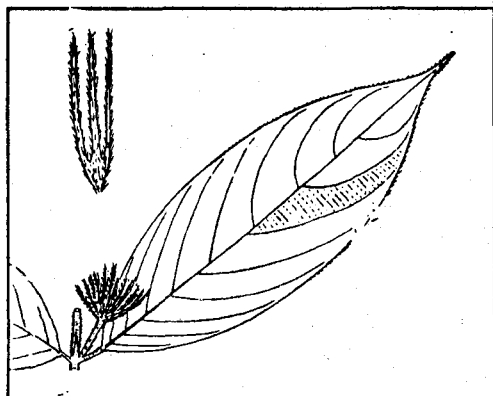

8532 - *Lasianthus poilanei* Pit.. Xúhương Poilane.

Tiểu mộc cao 2 m; cành non hơi đẹp. Lá thưa; phiến thon dài, to 17 x 3 cm, cứng, dòn, không lông, màu lục dợt; cuống dài 1 cm, lábe nhọn. Hoa chụm 1-3 ở nách lá; láhoa 2 mm; đài hồng hồng, cao 3 mm, tai 2,5 mm; vành có ống hương, tai 7 mm, có lông ở mặt trên. Quả hạch cứng lam, cao 1,5 cm.

Đàlat; VII, 7.

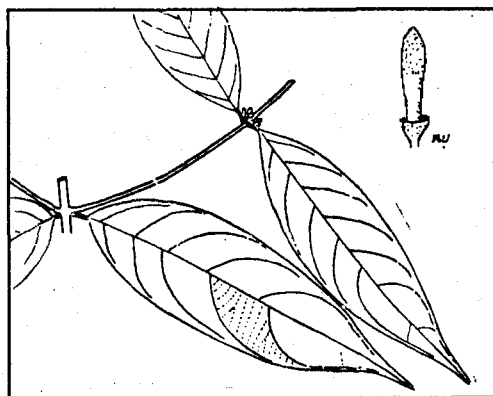
- Shrub 2 m; flowers pink; corolla lobes hairy, 7 mm long; drupes blue.

8533 - *Lasianthus rhinocerotis* Bl.. var. *pedunculata* Pit.. Xúhương cò-cong.

Bụi; cành có lông phún, nâu đen. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 17-22 x 5,5- 7,5 cm, chót có đuôi, đáy tù, mặt trên nâu dà, mặt dưới có lông vàng, bì rìa lông từ 1/2 trên, gân-phụ 9 cặp, lồi ở mặt dưới cũng như gân tam cấp; cuống 1 cm, có lông dày. Hoadầu trên con ngắn, có láhoa hẹp dài 15-20 mm; đài có ống 3 mm, tai 17 mm; noãn sào 6-7 buồng 1-noãn gắn từ đáy. Trái mập tím.

Đồng đẳng (Langson).

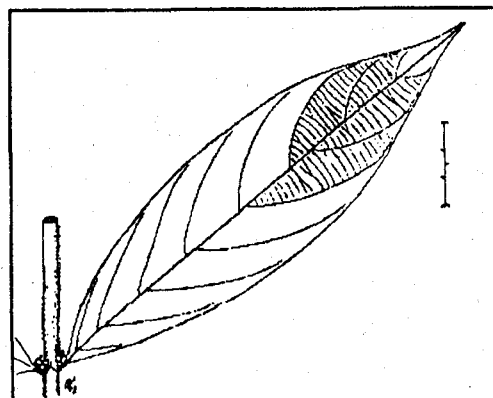
- Bush; limb yellow pubescent beneath; sepals 17 mm; drupes violet.

8534 - *Lasianthus saprosmoides* Pit.. Xúhương nhai.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ; cành có lông đen, màu không lông. Lá có phiến thon dài, to 8-14 x 4-5 cm, chót nhọn, có đuôi, đáy tù, gân-phụ 5 cặp, mặt trên nâu vàng vàng láng như có resin, mặt dưới nâu láng; cuống 6-8 mm, đen, lábe tam giác cao 1 mm. Chụm 4-8 hoa ở nách lá; láhoa nhỏ; đài hình chén, cao 2 mm, không răng; vành cao 6 mm, ống 2,5 mm, tai 3 mm; tiểu nhụy 3 mm; noãn sào 3 buồng 1-noãn.

Langbian; IV.

- Shrub or tree; limb caudate, shining upper surface; corolla lobes 3, stamens 3.

8535 - *Lasianthus tamirensis* Pierre ex Pit.. Xúhương Tami.

Tiểu mộc; cành tròn, có lông mịn, cũng như cuống, lábe, mặt dưới lá và vành. Phiến thon, to 20 x 5-7 cm, có khi 18 x 3,5 cm, mặt trên nâu đen, láng, gân-phụ (7-9 cặp) và tam cấp lồi, mặt dưới nâu, gân lồi; cuống 9-12 mm, lábe thấp, nhọn. Chụm ở nách lá, 3-6 hoa không con; lá đài 5; vành có ống dài 6 mm, tai 5 mm; tiểu nhụy gắn giữa ống; noãn sào 5 buồng.

Vùng Đàlat.

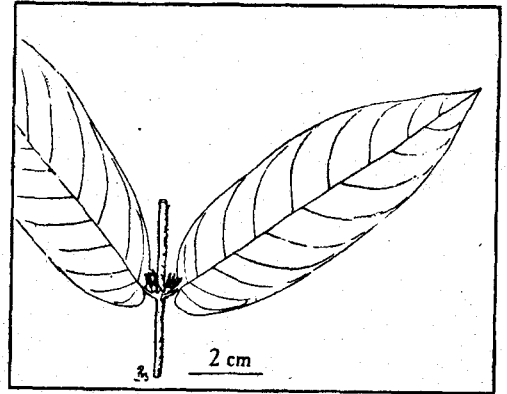
- Shrub finely pubescent; limb with venation reticulated; corolla tube 6 mm, lobes 5 mm; ovary 5-locula.

8536 - *Lasianthus tonkinensis* (Drake) Pit.. Xúhương Bắc bộ.

Tiểu mộc cao vào 1 m; cành non hơi đẹp, có lông dày nâu. Lá có phiến tròn dài, đầu nhọn, đáy bất xứng, mặt trên nâu đậm, mặt dưới vàng và có lông vàng, nhất là ở gân; cuống 5 mm, lá dài 3 mm. Hoa cô độc; đài có 5 tai có lông dài; vành có ống 7 mm, tai 3 mm. Quả hạch cứng tròn, to 5 mm, tím; nhân 5.

Rừng, vào 900 m: Bavi, Quảng trị; VII-XII.

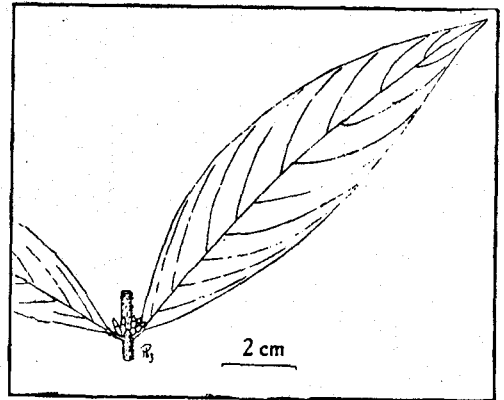
- Shrub 1 m; branches brown tomentose; base of leaves asymmetrical; corolla tube 7 mm; drupes violet (*Mephitida tonkinensis* Drake).

8537 - *Lasianthus verticillatus* (Lour.) Merr.. Xúhương luân sinh.

Tiểu mộc cao 1-3 m; cành có lông dày, vàng cũng như cuống lá. Phiến thon, to 13 x 3,5 cm, đầu nhọn, dài, không lông, nâu đen mặt trên; cuống 5 mm, lá dài 4 mm. Chùm; đài không răng; vành có ống cao 1 cm, tai 5, dài 4-5 mm. Quả hạch cứng to 4 mm; nhân 5, cao 5 mm.

Thùathien, Nhatrang, Đồng nai, Hàtiên; III-VI, 8-9.

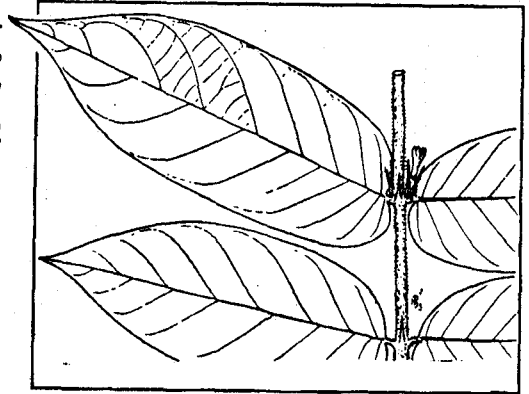
- Shrub 1-3 m; branches yellow tomentose; corolla tube 1 cm, lobes 4-5 mm; drupes 4 mm (*Dasus verticillatus* Lour., *L. andamanicus* Hook. f.).

8538 - *Lasianthus wallichii* Wight. Xúhương Wallich.

Tiểu mộc cao 1-2 m; cành, mặt dưới lá, lá hoa, lá đài có lông phún sét. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 6-15 x 2,5-4 cm, chót có mũi dài, đáy rất bất xứng, gân-phụ 7-9 cặp, đi đến sát bìa; cuống ngắn, 1-2 mm, lá dài hình kim dài 6 mm. Hoa 1-vài ở nách lá; lá hoa dài đến 15 mm; đài có răng 1 mm; vành có ống 7 mm, tai 5; tiểu nhụy 5; noãn sào 5 buồng. Quả hạch cứng cao 7 x 4 mm; nhân 5.

Cúc phương, Côngtum, Đồng nai, Côn sơn.

- Shrub 1-2 m; limb asymmetrical on base; corolla 1 cm long; drupes 4 mm long; pyrens 5.

8539 - *Lasianthus wrayi* K. & G.

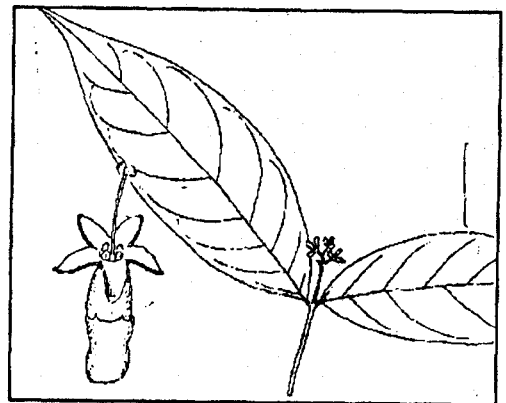
Đại mộc nhỏ. Hoa trắng. Đalat,

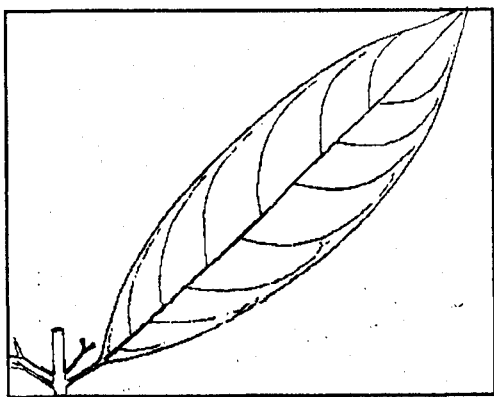
8540 - *Saprosma annamense* Pierre. Hoại hương Trung bộ.

Tiểu mộc mảnh; cành không lông, có cạnh. Lá có phiến bầu dục thon, to 11 x 3,5 cm, đầu nhọn, đáy tù, không lông, lục ôliu 2 mặt, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 2-3 mm, lá dài mỏng, cao 2 mm. Phấn hoa là tuấn kép ở chót nhánh, ít hoa; hoa không cọng; đài có ống 1 mm, răng 5; vành cao 4-5 mm; tiểu nhụy 5; noãn sào 2 buồng 1-noãn, vòi thò dài, nuốm 2, tròn. Trái non xoan.

Bìnhtrị thiên; IX.

- Shrub; limb glabrous, greenish on dry; corolla 4.5 mm long.

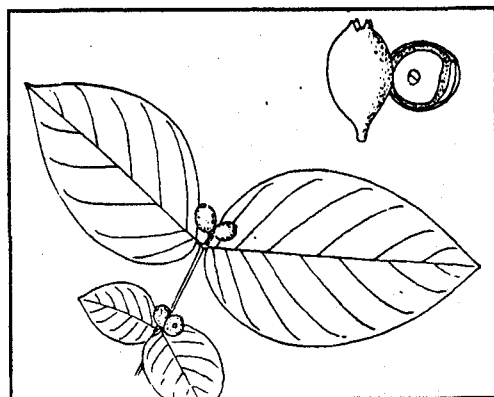

8541 - Saprosmia chevalierii Pit.. Hoaihuong Chevalier.

Nhánh cứng, không lông, *đen* lúc khô. Lá có phiến thon dài, to 15-24 x 5-6,5 cm, đầu nhọn, đáy tù, mặt trên nâu, không lông, mặt dưới nâu, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài đến 2 cm, lábe 1 mm. Tután 2-6 hoa gần *trên* nách lá; dài có ống dài 1 mm, răng nhỏ (0,5 mm) có vài lông; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Trái non 1 x 0,6 cm, 2 buồng; hạt 2.

Hòn-Bà; 8.

- Branches glabrous, black on dry; limb glabrous; cyme supra-axillary.

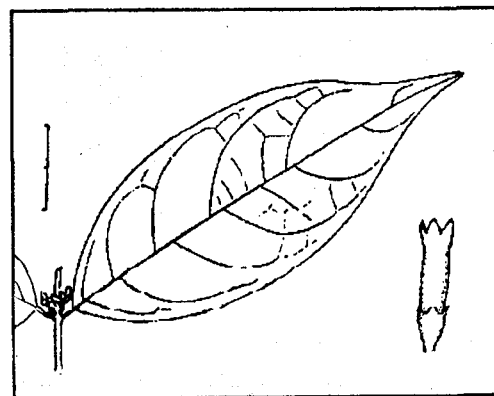

8542 - Saprosmia cochinchinensis Pierre ex Pit.. Hoaihuong Nambô.

Tiểu mộc cao 1-2 m; cành láng láng, cành già nâu nâu ngà, nhiều bikkhau. Lá có phiến *xoan xoan rộng*, to 3-7 x 1-3 cm, xám, có lông thưa mặt trên *denden*, mặt dưới có lông ở gân, gân-phụ 3-4 cặp; cuống 2 mm, lábe 2 mm, không lông. Pháth hoa ở nách lá và ngọn, 2-3 hoa; hoa không cọng, 4-phân; lá dài 1 mm; vành có ống 3 mm, tai 1 mm; tiểu nhụy 4; noãn sào 2 buồng 1-noãn. *Trái lam*, to 7 x 5 mm; hạt 1.

Đồng Nai (núi Chúachan), Sông Bé.

- Shrub 1-2 m; limb ovate shortly petiolated; corolla 4 mm long; fruits blue 7 x 5 mm.

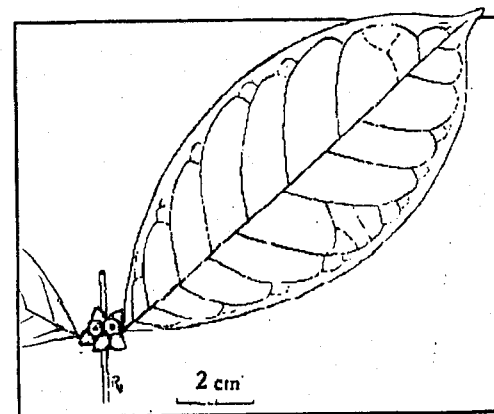

8543 - Saprosmia gracile Pit.. Hoaihuong mãnh.

Cây cứng; cành không lông, *đen*. Lá có phiến bầu dục, đến 11 x 4,5 cm, chót thon nhọn, đáy tù tròn, mặt trên nâu đen, không lông, mặt dưới nâu, mỏng, gân-phụ 6-7 cặp, mãnh; cuống 6-8 mm, lábe cao 1 mm. Pháth hoa nhỏ, *trên* nách lá, mang 2-6 hoa; cọng 4-6 mm; hoa nhỏ, không lông; dài có ống 2 mm, 3-4 răng; vành có ống 4-5 mm, tai 4, liên mãnh; tiểu nhụy 4; noãn sào 2 buồng 1-noãn gần từ đáy.

Dran (Lâm Đồng), 1.000-1.2000 m.

- Shrub; leaves glabrous; cyme supra-axillary; corolla tube 4.5 mm.

8544 - Saprosmia inaequilongum Pierre ex Pit.. Hoaihuong dài-không-đều.

Tiểu mộc cao 1-4 m, rất thúi, *không* lông. Lá *không bằng nhau mỗi cặp*; phiến bầu dục hay thon, to vào 13 x 6 cm, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 6-8 mm, lábe 8 mm. *Chùm* ở gần ngọn hay ở ngọn, 4-6 hoa không cọng; dài 4 răng nhọn, cao 1 mm; vành.. Quả *hình* cứng *đen*, to 4 x 5 mm; hạt 2, cao 3 mm.

Sông Lu (Biên Hòa, 3-400 m; II.

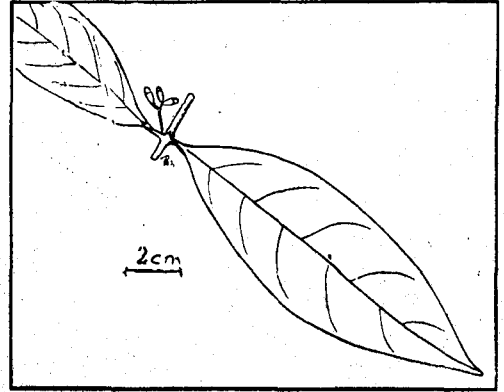
- Shrub; leaves inequal by 2; drupes black; pyrens 2.

8545 - *Saprosma longifolium* Pit.. Hoaihuong lá-dài.

Tiểu mộc không lông. Lá có phiến *thon*, to 11-22 x 3-6 cm, mặt trên láng, mặt dưới nâu, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 7-10 mm, lábe nhọn, cao 1-2 mm. Tụ tán gần *hơi trên nách lá*, mang 5-8 hoa; đài có răng thấp. Quả *hình* cũng xoan, cao 8 mm, *đen*; buồng 1-2, hạt cao 3 mm.

Hòn-bà (Phướckhánh), 1.000-1.500 m.

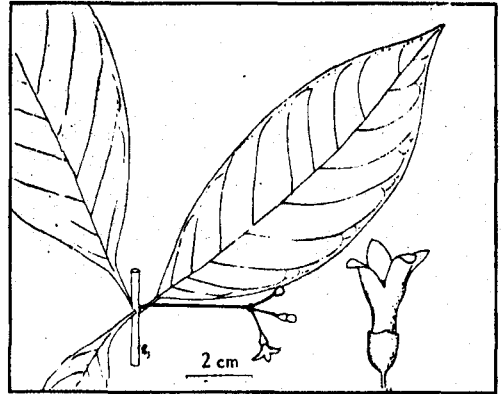
- Shrub glabrous; limb to 22 cm long; cyme supra-axillary; drupes black, 8 mm long.

8546 - *Saprosma ternatum* Hook. f. var. *glabrum* Pierre ex Pit.. Hoaihuong ba-lá.

Tiểu mộc không lông. Lá *chùm 3*; phiến *thon*, cứng, nhọn hai đầu, có mũi; cuống dài 1-1,5 cm, lábe cao 1-2 mm. Tụ tán có *cộng dài*, mang 3-4 hoa; đài 5 mm, có răng thấp; vành có ống có lông ở cổ; tiểunhụy không thò. Quả *hình* cũng tròn, to 6 x 6 mm; nhân 2.

Bavi, Côn Sơn; IX-IV.

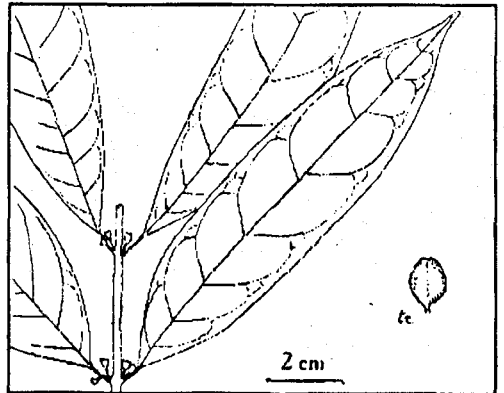
- Glabrous shrub; cymes on long peduncle; drupes.

8547 - *Saprosma verrucosum* Pit.. Hoaihuong mụt.

Tiểu mộc cao 5 m, không lông; cành *mảnh*. Lá có phiến *tròn dài* hay *thon*, vào 13 x 3 cm, đáy *tà*, có khi nhọn, gân-phụ 8 cặp; cuống 8-10 mm, lábe nhọn, cao 1,5 mm. Hoa 2-5 ở *nách lá*, có *cộng dài* 2-3 mm; đài có ống có răng rất nhỏ. Quả *hình* cũng to 7 x 6 mm, *đen*; buồng 2, hạt 2, cao 4,5 mm.

Quảng Nam, vào 300 m; VI, 6.

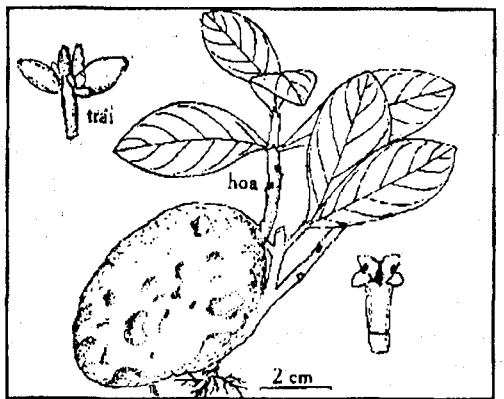
- Shrub 5 m, glabrous; flowers axillary 2-5; drupes black, 7 x 6 mm.

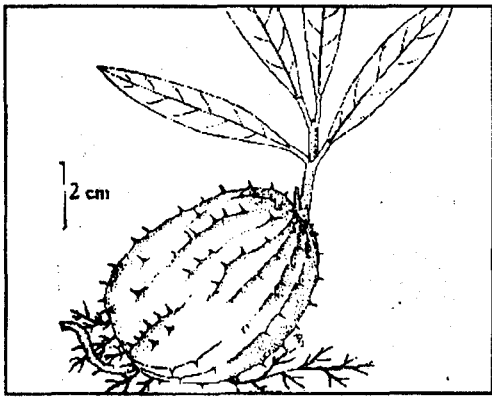
8548 - *Hydnophytum formicarum* Jack. Kỳ nam kiến, Trái-bí kỳ-nam.

Củ tròn, xám vàng vàng, có lỗ hang cho kiến ở; thân 2-4, tròn, không lông. Lá có phiến *xoan ngược*, dày, không lông, gân-phụ *mảnh* 8-10 cặp; cuống ngắn, lábe thấp nhọn. Hoa *không cộng*, *trắng*; vành có ống dài 3 mm; tiểunhụy 4. Quả *hình* cũng *cam*, ngọt ngọt, cao 5-7 mm; nhân 2, cao 5 mm.

Phụ sinh ở rừng thưa, bình và trung nguyên, đến Phú Quốc. Trị bệnh gan và đau-bụng.

- Epiphytic; tuber inerm; flowers white; drupes orange.

8549 - Myrmecodia tuberosa Jack. "armata" DC.. Ổ kiến, Kỳ-nam gai.

Củ đến 40 x 15 cm, có gai, xám vàngvàng, có lỗ hang cho kiến ở; thân 1, cao đến 30 cm, tròn, không lông. Lá có phiến thon, dày, gân-phụ mảnh, 8-10 cặp; cuống 3-6 cm, lábe nhọn. Hoa không cọng, trắng rồi đỏ, cao 1 cm; tiểunhụy 4. Quả nhũ cứng vàng hay cam, cao 2,5 cm; nhân 4-5; hạt cao 4 mm.

Phụ sinh ở rừng thưa, bình và trung nguyên; I-II, 1-2. Công dụng như trên.

- Epiphytic spinous tuber; flowers white then red; drupes orange (*M. armata* DC).

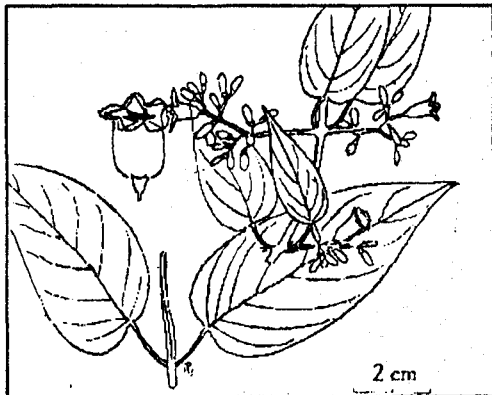
Paederieae:

8550 - Paederia scandens (Lour.) Merr.. Mồ leo; Chicken-dung creeper.

Dây leo, có mùi thúi; thân không lông. Lá có phiến dày tròn hay tà, mặt dưới không hay có lông dày; cuống dài 1-2 cm. Chùm-tútán ở nách lá và chót nhánh; hoa có đài nhỏ; vành có ống tím, rộng, tai giúm, vàng ngà, miệng hoa đỏ, có lông mịn; tiểunhụy 5, không thò. Quả nhũ cứng tròn; nhân 2, một mặt lõm, một lồi, dẹt.

Lùm bụi, bình nguyên, BTN: Công tum, Sài Gòn.; VII-1, 12. Chứa alcaloid: pederin a,b; chống viêm, trị kiết do trực tràng, sỏi thận, tê thấp. làm lợi súc.

- Fetid climbing; flowers violet and cream; drupes; pyrens 2 (*Gentiana scandens* Lour., *P. tomentosa* Bl.).

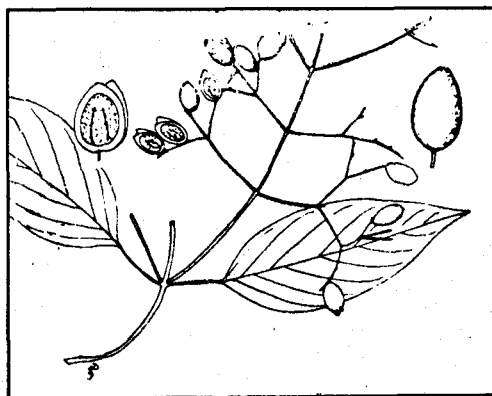

8551 - Paederia foetida L.. Thúi-dịt, Mồ tròn, Nũ thanh.

Dây leo, rất thúi (vì tiết metil-mercaptan); cành non hơi đẹp. Lá có phiến thon, dày tròn, có khi hình tim, đầu nhọn, không lông; cuống mảnh, lábe 2-3 mm. Chùm-tútán dài đến 35 cm; hoa không cọng, tím; vành có ống 10-12 mm, tai 2-3 mm. Trái vàng, đẹp, quả mỏng; nhân 2, đẹp, có cánh vàng và phần giữa màu muối-tiêu.

B đến Càná, 6-700 m; IX. Chứa 2 alcaloid: pederin. Lá ăn trong canh (thơm); trị sạn, chống viêm, trị tê thấp, kiết do trực tràng, làm lợi súc.

- Fetid climbing; flowers violet; pyrens 2, winged.

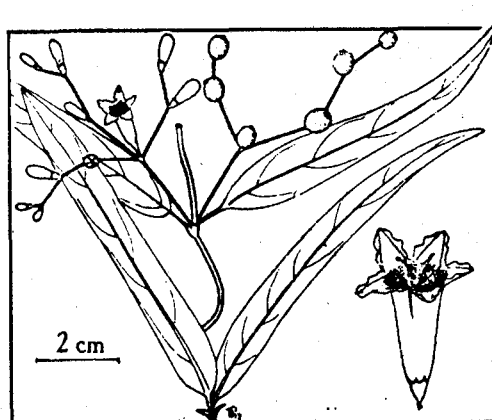

8552 - Paederia consimilis Pierre ex Pit.. Thúi-dịt.

Dây leo quấn, thúi, không lông. Lá có phiến thon hẹp, gân-phụ 4-6 cặp; cuống 4-6 mm, lábe nhọn. Chùm-tútán dài 12 cm; hoa không cọng; đài có 5 răng nhỏ; vành có ống cao 1,3 cm, có lông ở trong, trắng, cổ đỏ; tiểunhụy không thò. Quả nhũ cứng hơi đẹp, rộng 6 mm, vàng, láng; nhân 2, đẹp.

Lùm bụi; Biên hòa, Lục tỉnh; III. Trị đái đường.

- Fetid, glabrous climbing; flowers white, centre red; pyrens 2, flat.

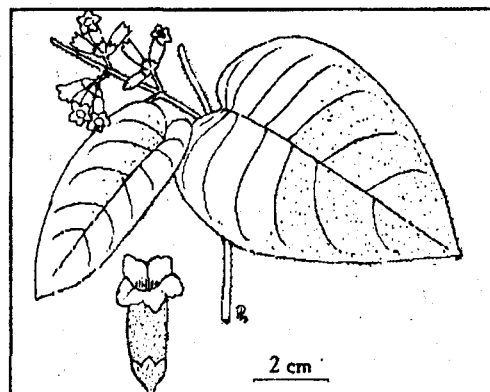

8553 - *Paederia lanuginosa* Wall.. Mỡ lông.

Dây leo mạnh; mùi thúi; nhánh tròn, có lông. Lá có phiến xoan tim, có lông mịn dày, mặt dưới ứng đỏ, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 3-6 cm, lábe tamgiác. Chùm-tútán có nhánh ngắn; hoa có vành trắng có miệng tím, có lông, tai có 2-3 răng; tiểunhụy 5.

Tr làm giavị, bình đến caonguyên; I-XII. Khi nấu chín, trở nên thơm.

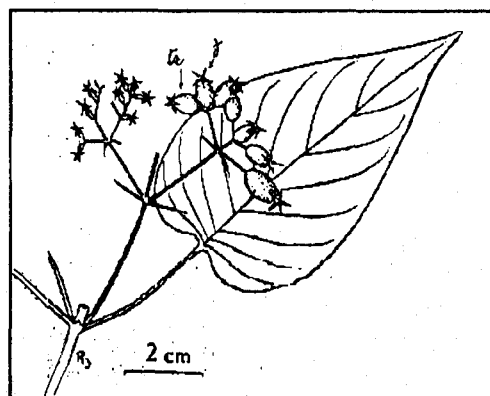
- Cultivated condiment.

8554 - *Paederia microcephala* Pierre ex Pit.. Mỡ đầu nhỏ.

Dây leo cao 2-6 m. Lá rất thúi; phiến có lông thưa hay dày, đáy hình tim, chót nhọn; cuống dài 3-4 cm, lábe chẻ hai ở chót. Chùm-tútán dài đến 10 cm; hoa huỳnh; đài cao 2 mm; vành có ống 7-10 mm. Quả nhũn vàng, láng, cao 1 cm; nhân 2, dẹp có cánh quanh.

Biên hòa, Bình dương; VIII-XII, 8-12.

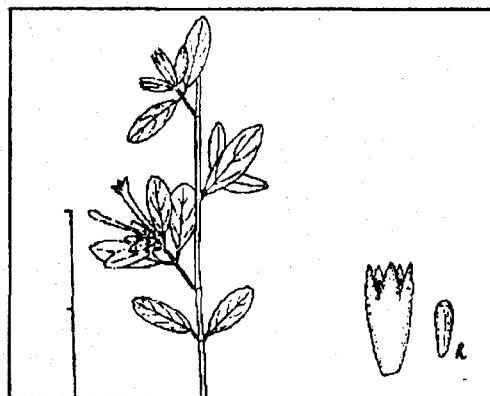
- Fetid climbing; limb pubescent or glabrous; flowers pink; pyrens 2, winged.

8555 - *Leptodermis lecomtei* Pit.. Mặ bì Lecomte.

Tiểu mộc thúi; nhánh nhiều, mảnh, không lông, vỏ xám trắng. Lá có phiến tròn dài, nhỏ, 1,5-2,7 x 6-8 mm, gân-phụ 3-4 cặp, hai mặt láng, nâu ứng đen; cuống 1-2 mm, lábe 1,5 mm. Chùm ở chót nhánh, 2-4 hoa trắng, lưỡng tính; đài có ống 1,5 mm, răng 5, cao 0,5 mm; vành có ống cao 5 mm, tai 3 mm; tiểunhụy 5; noãn sào 5 buồng, 5 noãn. Nang cao 4-5 mm, nở làm 5 mảnh, nâu lợt; hạt 1/buồng, to 3 x 1 mm.

Vùng vôi: Quảng ninh, vịnh Hạ long; VIII, 8.

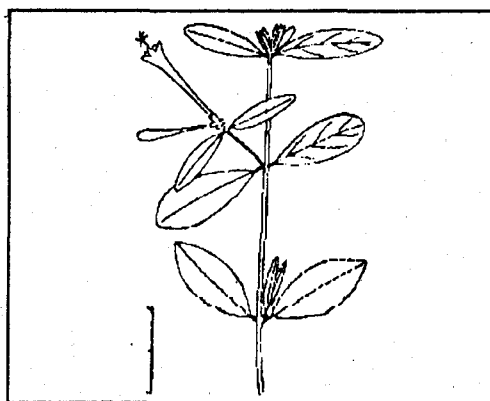
- Fetid undershrub; flowers white; ovary 5-locular; capsules 4-5 mm long.

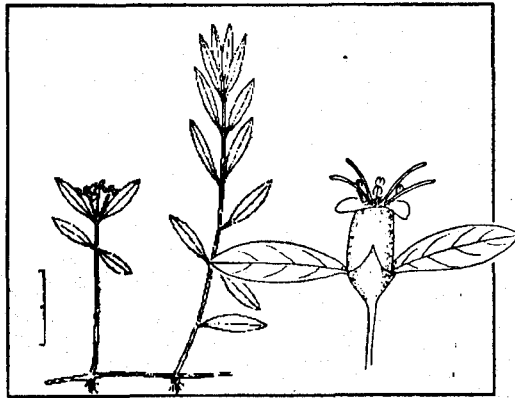
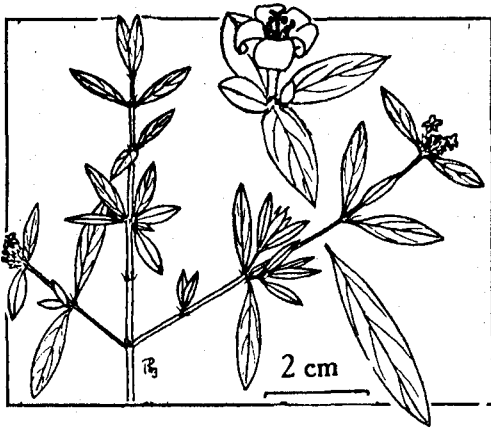
8556 - *Leptodermis oblonga* Bunge. Mặ bì tròn dài.

Bụi; thân có nhiều nhánh, thúi; cành có lông mịn trắng. Lá có phiến bầu dục, đến 2-3 x 0,5-1 cm, đầu tù hay tròn, gân-phụ 2-3 cặp, bìa uốn xuống; cuống 2-3 mm, lábe 1-2 mm. Phách hoa ở nách lá và ngọn; hoa 2-10; đài có 5 răng; vành có ống dài 7-15 mm, tai 2,5-3 mm; tiểunhụy 5, gắn ở phần trên của ống; noãn 5. Nang cao 6 mm; mảnh 5; hạt 1/mảnh, đứng, hẹp.

B.

- Bush fetid; flowers white; ovary 5-locular; capsules 6 mm high.

1a - hợp quả

1b - trái đơn

2a - tiểu mộc có gai

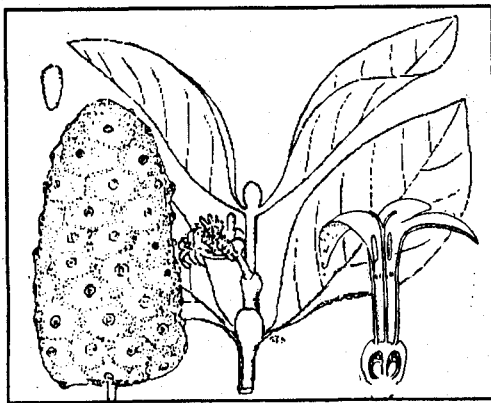
2b - cây không gai

3a - quả 1-2-hột

3b - trái 2-4-nhân

4a - tán mang hoa lưỡng phái

4b - tán mang hoa đơn phái

8557 - *Serissa japonica* (Thunb.) Thunb. Nẻ, Bồng-nẻ, Măngthiênhuơng Bạchđinhhoa, Hươngđinhmộc; Japanese *Serissa*.

Tiểu mộc nhỏ, cao 20-30 cm, xinh; mùi hôi; cành non vuông, có ít lông. Lá nhỏ; phiến dài 1-2 cm, nhọn hai đầu, dai, cứng; cuống ngắn, lá ôm thân và có 5-6 tơ cứng, cao 2-3 mm. Chùm ở chót nhánh; tiêndiệp bao hoa và có 2 tơ nhọn; dài 5 răng; vành trắng, có ống cao 5 mm; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Quả 2 hột.

Tr làm kiếng: Đàlat, Càntho; XII-I. Rễ đắng, trị sán; cành trần luyến súc, trị nhọt, ung thư.

- Fetid undershrub; flowers white; berries 2-seeded (*S. foetida* (L.f.) Lamk., *Lycium japonicum* Thunb.).

8558 - *Nerteria sinensis* Hemsl.

Cỏ bò có rễ sáivi, rồi đứng cao 5-10 cm; thân dẹt, không lông. Lá có phiến thon, to 10-13 x 4-6 mm, gân-phụ không rõ, nâu dẹt; cuống dài 2 mm. Hoa ở ngọn nhánh, cô độc, không cọng, giữa hai lá chót; vành có ống mang 4 tai; tiểu nhụy 4; vòi nhụy 2, chẻ hai thành 4 nuốm dài.

Trên đá, trên suối: Sapa.

- Ascending undershrub; terminal flowers; long stigmata 4.

Morindeae:

Morinda

Damnacanthus

Prismatomeris

Coelospermum

Gynochtodes

8559 - *Morinda citrifolia* L. var. *bracteata* Hook. f. Nhàu; Indian Mulberry.

Đại mộc cao 7-10 m, không lông. Lá to; phiến xoan hay bàu dục, xanh đậm, láng; lá xoan, cao 1-1,5 cm, xanh lợt. Hoạch đầu cô độc mọc ngoài nách lá; hoa trắng; vành có ống có lông ở miệng; tiểu nhụy gần ở cổ. Quả hạch cứng kép, to bằng cườm tay, vàng vàng; nhân 4 mỗi trái, nâu đậm, cao 6-8 mm, 2 buồng song 1 hột.

Ven rừng luôn luôn xanh, thường dựa nước, BTN; I-XII. Rễ nhuộm đỏ (morindin) vải, lụa; trái trị cúm, hen, huyết áp cao, phong thấp, làm giảm nghị túc, lợi kinh, thông cổ; trị bệnh hầu, bạch huyết. Trái lạt, ăn lúc thiếu lương thực ở Tahiti.

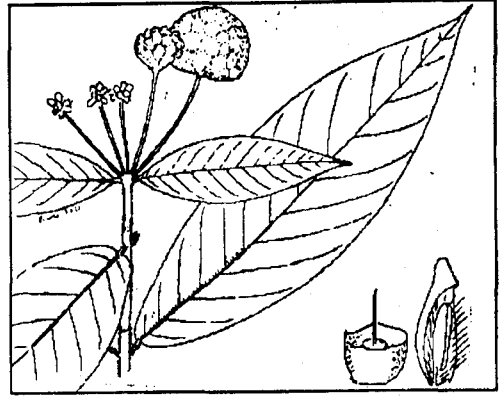
- Tree 7-10 m high; leaves glabrous; flowers white; syncarp yellowish.

8560 - *Morinda cochinchinensis* DC.. Nhàu Nambô.

Tiểu mộc; thân có lông vàng dày, năm. Lá có phiến thon, chót có đuôi dài 5-10 mm, đen lúc khô, hai mặt có lông vàng, dày ở gân chánh, gân-phụ 10-12 cặp; cuống dài 4-10 mm, lábe mỏng, nhọn, có lông. Tán 5-8, mỗi tán mang 30-40 hoa, cọng 3-3 cm; hoa không cọng, lúc khô đen; đài cao 1,5 mm; vành có ống cao 2,2 mm, trắng. Hợp quả to vào 2 cm, vàng khi chín.

N.

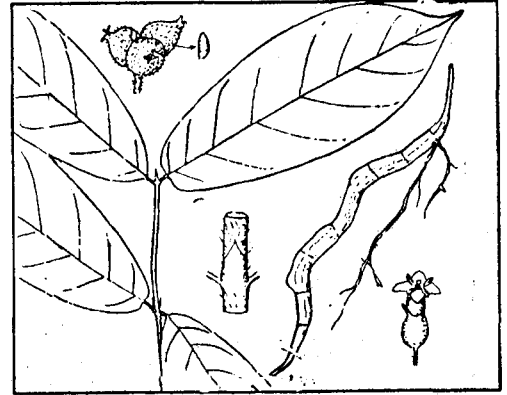
- Shrub; yellow dense pubescence; flowers white; syncarps yellow.

8561 - *Morinda officinalis* How. Nhàu thuốc, ruột-gà, Bakichthien.

Daniên với cǎnhành phù; thân leo, mảnh, có lông mịn, lông dài 5-10 cm. Lá có phiến bầu dục thon ngược, to vào 10 x 3,5 cm, chót có mũi ngắn, đáy tròn hay hình tim, lúc khô nâu đen, gân-phụ 8-9 cặp, có lông, lồi ở mặt dưới; cuống 5-7 mm. Tán ít ở chót nhánh. Trái kép to 1-1,5 cm, đỏ, có lông.

Lùm bụi, ven rừng: Quảng ninh, Hà bắc. Phấn dương, trị phong thấp, hạ huyết áp.

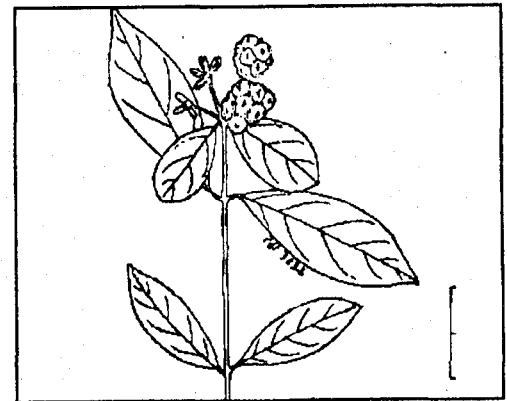
- Perennial climbing with developed rhizome; fruits red.

8562 - *Morinda parvifolia* Bartl. Nhàu lá-nhỏ.

Thân leo từ một cǎnhành rộng 6-8 mm; cành non có lông mịn vàng vàng. Lá có phiến xoan ngược, nhỏ, to 2-4 x 1-1,5 cm, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 4-5 mm, lábe mỏng. Hoadầu trên cọng dài 1-1,5 cm; nụ cao 3 mm; hoa 4-phân; vành có ống có lông ở trong. Hợp quả xám rồi vàng cam, to 1-1,5 cm.

buổi, trị ung thu bạch huyết.

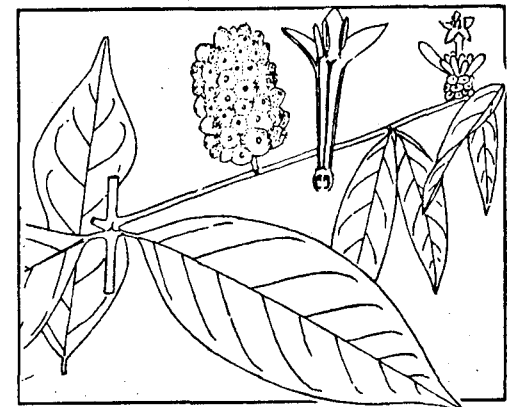
- Climbing from a rhizome; flowers 4-merous; syncarp orange red.

8563 - *Morinda persicaefolia* Buch.-Ham. var. *oblongifolia* Pit.. Nhàu nước.

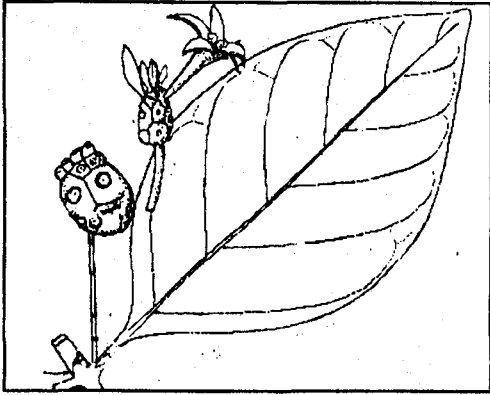
Bụi cao vào 0,5-1 m; vỏ nâu đỏ. Lá có khi chụm ba; phiến thon, không lông, mặt dưới dẹt; cuống 7-8 mm, lábe nhọn. Hoadầu đối diện với lá, không cọng hay cọng 1-2 mm, to bằng đầu viết chì; hoa trắng; đài không răng; vành có ống dài 1,5 cm, có lông nơi gần của tiểu nhụy.

Ruộng mùa khô: Lũc tỉnh; 1-5. Var. *pandurifolia* Pit.; lá hình đòn (hình pa)

- Bush; leaves opposed or by 3, glabrous; flowers white.

8564 - *Morinda polyneura* var. *aspera* Wernh. Dran

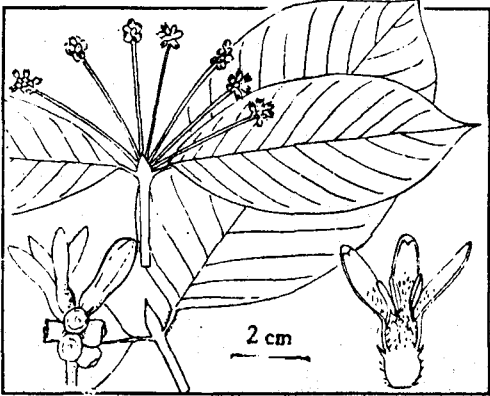
Lá thon hẹp đến bầu dục thon, chót có mũi, nhám; lábe có 2 thùy dài, xù. Cọng đối diện với lá; vành có lông.

8565 - *Morinda tomentosa* Heyn. Nhàu nhuộm.
Đại mộc nhỏ, có lông hay không. Lá to; phiến dài 10-20 cm, nhọn hai đầu, lục lù, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 1 cm, lábe cao 6-8 mm, đầu nhọn hay tù. Hoادầu ở nách lá; *hoa trắng*; vành có ống dài 1,5 cm, không lông, tai 4-6, dài 6-7 mm; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Quả hạch kép, rộng 2,5 cm; nhân 6 x 4 mm, 1 hạt mỗi buồng.

Rừng thưa, rừng còi, bình nguyên: T đến Tây ninh; XI-IV, 4-9. Trái xanh được ăn xào hay trong cari. Vỏ cho tanin để nhuộm.

- Tree; capitulum axillary; flowers white (*M. tinctoria* Roxb.),

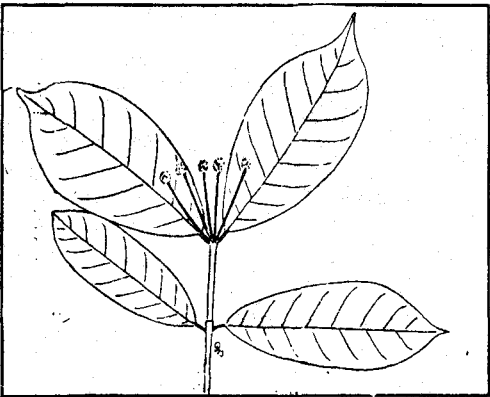

8566 - *Morinda trichophylla* Merr. Nhàu lá-có-lông.

Nhánh non có lông mịn. Lá có phiến bầu dục, dài cỡ 10 cm, có lông ở gân, nâu đen lúc khô, gân-phụ 11 cặp; cuống dài 1 cm, mảnh, lábe cao 1 cm, mỏng. Tán 9-10, nhỏ, trên cọng dài 3-4 cm; noãn sào có ít lông, 2 buồng 1-noãn; vành có ống có lông ở trong, dài 5 mm.

Ninh bình (Chợ ghè)

- Branches finely pubescent; limb pubescent on nerves; capitulum 9-10.

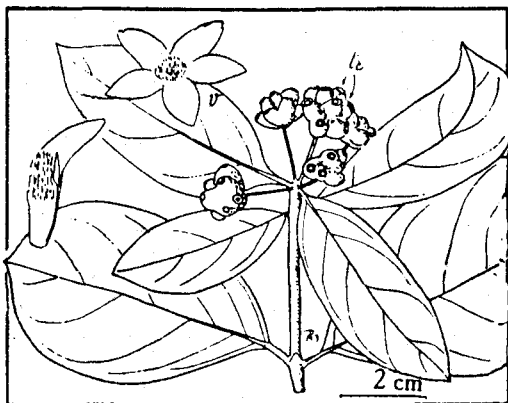

8567 - *Morinda villosa* Hook. f. Nhàu lông.

Nhánh non *dầy lông mịn vàng*. Lá có phiến bầu dục hay xoan ngược, to vào 7 x 3 cm, chót có mũi hay đuôi, có lông nâu vàng ở mặt dưới, mặt trên không lông, *đen* lúc khô, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 6-8 mm, lábe là ống. Hoادầu nhỏ 3-5 ở ngọn nhánh, trên cọng dài 3 cm.

Hà Sơn bình; VI.

- Branches yellow villous; limb black upper surface on dry; capitulum 3-5 on long peduncles.

8568 - *Morinda umbellata* L. Nhàu tán, Mặt-quí; Common Indian Mulberry.

Tiểu mộc trườn, có thể dài 10 m. Lá có phiến bầu dục hay tròn dài, không lông hay có lông ở mặt dưới, gân-phụ 4-6 cặp; cuống dài 1 cm, lábe tam giác, cao 2-5 mm. Hoادầu *gắn thành tán* ở chót nhánh; *hoa trắng*; vành có ống có lông ở vùng cổ, tai 4, thon. tiểu nhụy gắn ở cổ. Quả hạch kép to 1 cm; nhân cao 4 mm, 2 hạt.

Ven rừng bình nguyên: BTN. Rễ (antraglucosid) xổ mạnh; nhuộm vàng (đỏ nếu thêm Nghệ vào). Trái chín ăn chơi, trái xanh ăn trong cari.

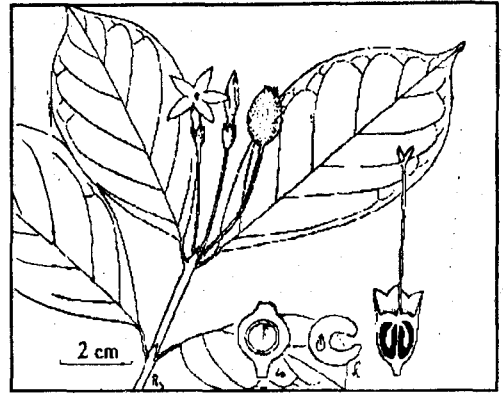
- Sarmentous to 10 m long; umbel of capitulum; flowers white.

8569 - *Prismatomeris tetrandra* (Roxb.) K. Schum. Lãngtràng.

Đại mộc cao 2-8 m, không lông; nhánh nhiều. Lá có phiến xoan ngược, dài 8-14 cm, dai, xám dợt hay nâu vàng lúc khô; cuống 5-7 mm, lábe 2-3 mm. Hoa có *cọng dài, trắng, thơm*; đài 2 mm; vành có ống cao 10-15 mm; noãn sào 2 buồng. *Phì quả* cao 9-15 mm, dẹt; hạt 2, cao 5 mm.

Quảng ninh, Biênhòa, Tây ninh, Châu đốc; I-VI, 8-11. Gỗ bổ và lọc máu.

- Tree 2-8 m, glabrous; flowers white on long pedicel; berries blackish (*Coffea tetrandra* Roxb., *P. javanica* (Bl.) Ridl., *P. albidiflora* Auct. non Thw.).

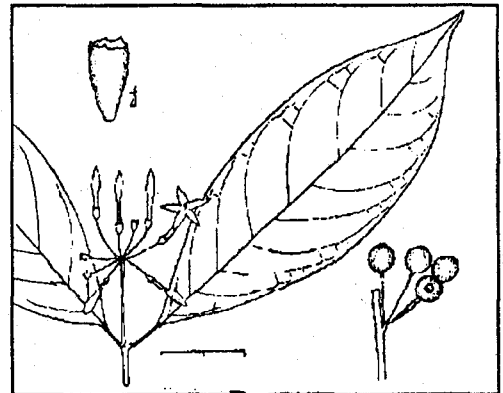

8570 - *Prismatomeris tetrandra* subsp. *malayana* (Ridl.) J.J. Johanss. Lãngtràng Mălai.

Tiểu mộc; cành non vuông vuông. Lá có phiến bầu dục thon, vào 10,5 x 3,8 cm, chót có mũi, đáy nhọn, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 1 cm, lábe nhọn, dài 1-2 mm. Tán ở ngọn nhánh, *cọng hoa mảnh như chỉ*, dài 1 cm; đài hình chén, 5 răng; vành có ống cao 11-21 mm, tai trắng, dài 7-14 mm; noãn sào 2 buồng 1-noãn. *Phì quả* tròn tròn, to 7 mm; hạt 1-2.

Nhatrang.

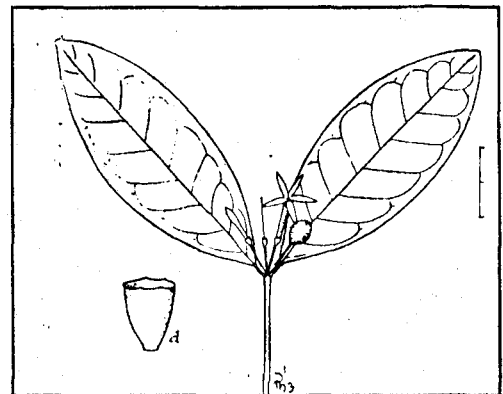
- Shrub; limb lanceolate; umbel; flowers white; berries 7 mm, 1-2-seeded.

8571 - *Prismatomeris filamentosa* Craib. Lãngtràng sợi.

Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 8,5 x 3,5 cm, tà ở hai đầu, gân-phụ 10-11 cặp, lồi ở hai mặt, *vàng vàng*; cuống dài 6-8 mm, lábe cao 1-2 mm. Hoa ở chót nhánh (*tán không cọng*), không lông; *cọng hoa* 1 cm; đài hình chén, 5 răng thấp; vành có ống dài 13 mm, tai 5-7 mm; noãn sào 2 buồng 1-noãn, vòi nhụy thò. *Phì quả* xoan, cao 8 mm.

- Limb yellowish on dry; corolla tube 13 mm, lobes 5-7 mm; berries 8 mm long.

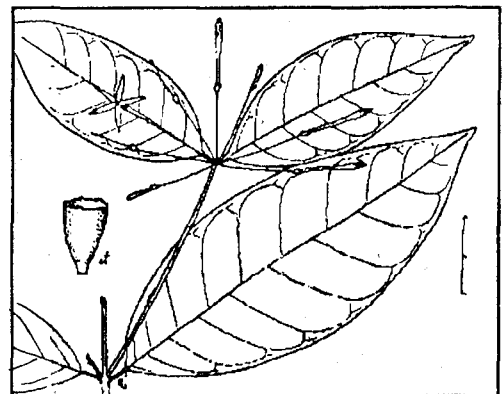

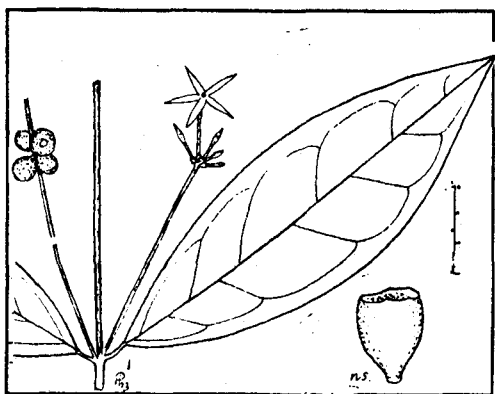
8572 - *Prismatomeris memecyloides* Craib. Lãngtràng dạng-sâm.

Nhánh có vỏ nâu trắng, nhánh già nâu sậm. Lá có phiến bầu dục to 9-12 x 3,5-4,5 cm, chót nhọn, đáy tà, *không lông*, gân-phụ 10 cặp, di đến sát bìa, mặt trên ôliu hay đen, mặt dưới nâu; cuống dài 6 mm, lábe mau rưng. Chùm ở chót nhánh; *cọng hoa như chỉ, dài 2 cm*; đài hình ly cao 1,5 mm, răng rất thấp; vành cao đến 2 cm, ống mảnh, không lông, tai 5, mỏng.

N.

- Limb glabrous; pedicel filiform, 2 cm long; corolla 2 cm long.

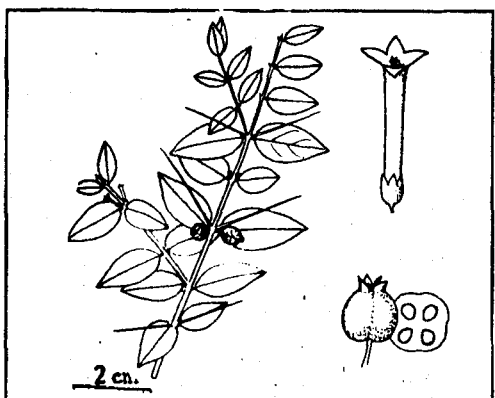

8573 - *Prismatomeris sessiliflora* Pit.. Lãngtràng hoa không-cong.

Nhánh nâu vàng, lóng. Lá có phiến bầu dục dài, to 15-20 x 3-5 cm, *không lông*, bìa nguyên, gân-phụ 7-10 cặp, lúc khô vàngvàng; cuống ngắn, lábe có 2 mũi. Tán *trên cọng dài ở nách lá*; cọng hoa ngắn, không đến 3 mm; đài hình chén, răng nhỏ; vành có ống dài 2 cm, tai thon nhọn, dài 6-7 mm. Phiquả to vào 5 mm.

Đồngnai; VIII.

- Leaves glabrous; umbel on long peduncle; flowers sessile; fruits 5 mm across..

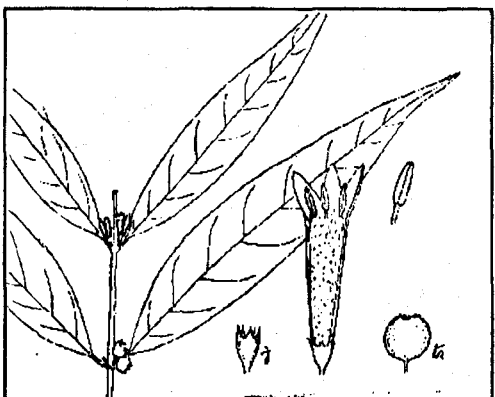

8574 - *Damnacanthus indicus* Gaertn.. Hungrô An.

Tiểumộc có nhiều nhánh; *gai nhọn, dài*, ngay; cành non có lông sất. Lá nhỏ; phiến xoan thon, dài 1,5-3 cm, gân-phụ 3-4 cặp, dài, *không lông*; cuống ngắn, lábe nhỏ, có 3 mũi. Hoa 1-2 ở nách lá, nhỏ, *trắng*; đài cao 2 mm, tai 1 mm; vành có ống cao 8 mm, tai dài 1,5 mm; noãn sào 2-4 buồng. Quả hancứng *đỏ*, to 5-6 mm; hạt cao 3-4 mm.

Rừng: Biênhòa. Kiểng ở Trungquốc. Trị trĩ máu, nhức đầu, têthấp.

- Shrub; spines long; limb glabrous; axillary flowers 1-2, white; drupes red, 5-6 mm large.

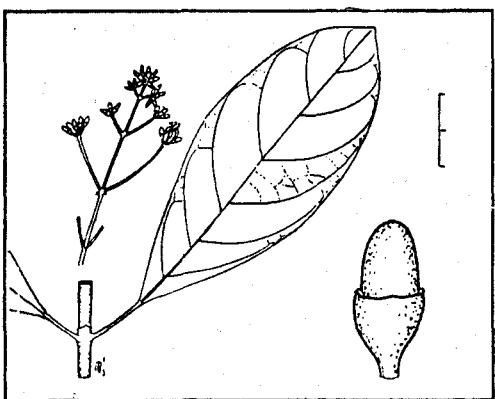

8575 - *Damnacanthus labordei* (Lévl.) Lo. Hungrô Laborde.

Lá có phiến *thon hẹp*, to 10-12 x 2-3,5 cm, chót thon nhọn, đáy tã, *không lông*, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 8 mm, lábe nhỏ. Tán *ít hoa ở nách lá*, cọng chung rất ngắn; đài *không lông*, tai 5, nhỏ, nhọn; vành *trắng*, có ống cao 11 mm, có lông ở trong, tai 5, *không lông*; tiểuhụy gắn ở miệng vành. Trái to 6-7 mm, tròn, có răng dài còn lại ở đầu.

Núi cao vào 1.900 m: Santavan, Sapa; VIII, 8.

- Limb glabrous; cyme glomerule-like; corolla tube 11 mm long; fruits 6-7 mm across (*Prismatomeris labordei* (Lévl.) Merr.).

8576 - *Caelospermum truncatum* (Wall.) Baill. ex K. Schum.. Khắt từ cắt-ngang.

Dây leo dài đến 15 m. Lá mọc *đôi có khi chum 3*; phiến bầu dục thon ngược, to 5-18 x 2-9 cm, như giấy hay dai, lúc tươi mặt dưới và *có domatie*, chót có mũi, có thể dài đến 15 mm, gân-phụ 5-9; cuống gần 2 cm, lábe đến 4 mm. Chùm-tútán ở ngọn nhánh; hoa thành tán, *thơm, trắng*; đài 2 mm, răng 4, thấp; vành dài 5-9 mm; bao phấn dài 4-6 mm. Quả hancứng to 20-27 mm, *tím đậm*.

Rừng từ bìnhnguyên đến 1.900 m; I-XII.

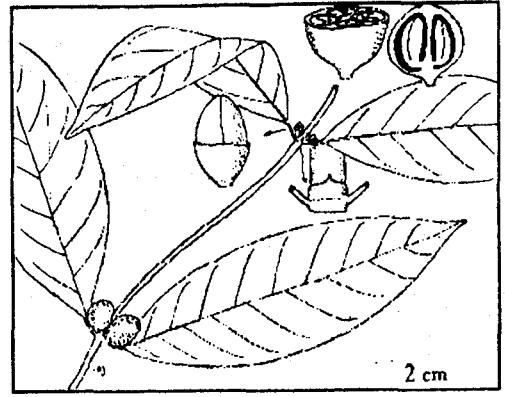
- Climber; leaves with domaties beneath; flowers white, fragrant; drupes violet, 20-27 mm large (*C. morindiforme* Pierre ex Pit.).

8577 - *Gynochthodes proboscidea* Pierre ex Pit.

Dây leo quấn cao 3 m, không lông. Lá có phiến thon, dài 7-17 cm, bìa nguyên, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 5-15 mm, lábe cao 2-3 mm. Tután ngắn, cao 2 mm; hoa đônphái; hoa đực 4-phân, có ống vành ngắn; hoa cái 4-5-phân, noãn sào 4 buồng 1-noãn. Quả hạch cứng cao 5-7 mm, có 4 rãnh cạn, màu lam kim khí; hạt 4.

Biên Hòa, Tây Ninh, Rạch Giá, U Minh; 2.

- Voluble shrub; limb black on dry; flowers unisexual; drupe metallic blue; seeds 4.

Spermacoceae:

1a - trái cho ra 2 cocci (1 mặt phẳng, 1 tròn); hoa có cọng

1b - trái là nang cát ngăn cho 2 phần:

2a - tiểu huyệt gắn ở đáy vành

2b - tiểu huyệt gắn ở miệng vành

Diodia

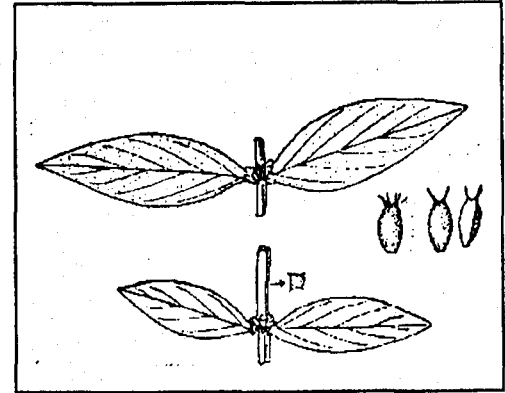
Spermacoce
Borreria

8578 - *Diodia sarmentosa* Sw. Songnhĩ trườn.

Cỏ bò và trườn; thân có cánh như cánh thấp, thân già cứng, tròn, có vỏ tróc thành mây mỏng. Lá có phiến tròn dài xoan, đến 3-6 x 1,5-2 cm, mặt trên nhám, gân-phụ 3-5 cặp, lõm; cuống ngắn, lábe là 5-7 răng dài. Chùm ở nách lá. Trái xoan, cao 4 mm, nứt làm 2 phần quả 1-hạt, không tụ-khai, mang 2 tai dài còn lại.

Ven rừng, vườn Trà, Cà phê, 90-900 m, gốc T.-Mỹ.

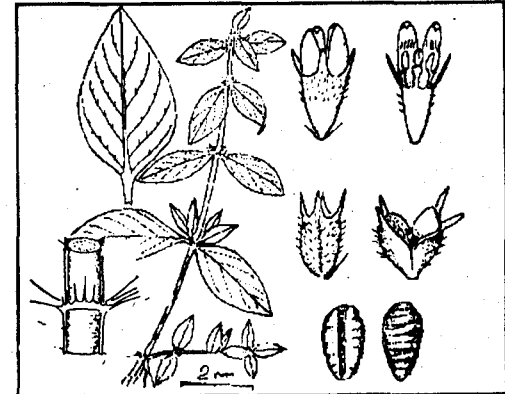
- Creeping and sarmentous herb; limb rough upper surface; valves indehiscent 2.

8579 - *Dioda ocymifolia* (R. & S.) Bremek.

Cỏ cao 0,5-1,5 m; thân vuông như có cánh, với lông hướng ngược. Lá tròn dài-thon, gân-phụ 5-8 cặp, dài 3-7 cm; lábe không lông. Chùm; ống vành 2-3 mm, tai 2-3 mm. Trái 3-4 mm, có cọng; hạt có ngắn ngang rõ.

Gốc T.-Mỹ, cỏ dại ở vườn, ven rừng, đồng đến 700 m.

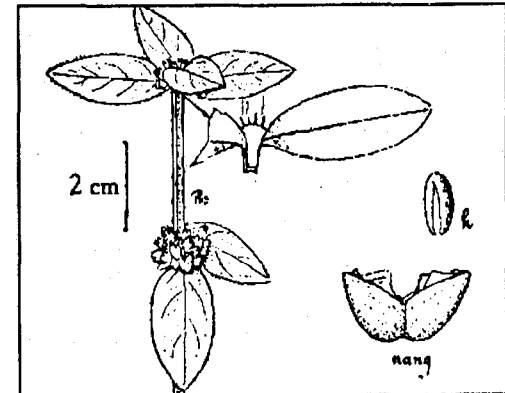
- Herb up to 1.5 m high; stem quadrangular, angles with retrorse hairs.; seeds distinctly transversely striped (*Spermacoce ocymifolia* Willd. ex R. & S.).

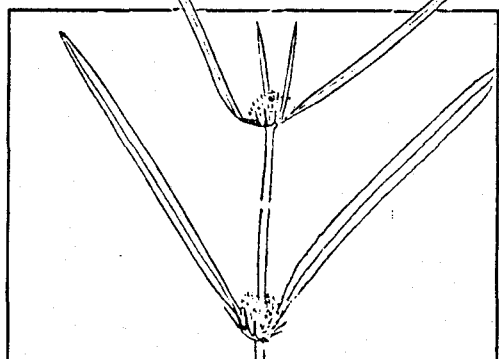
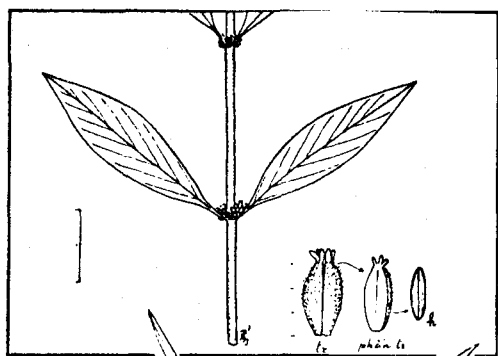
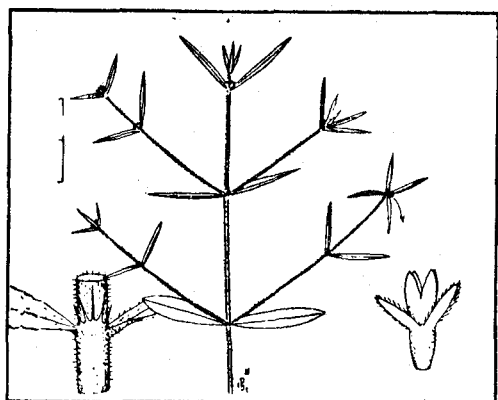
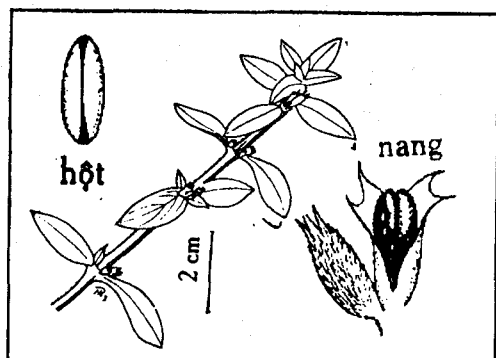
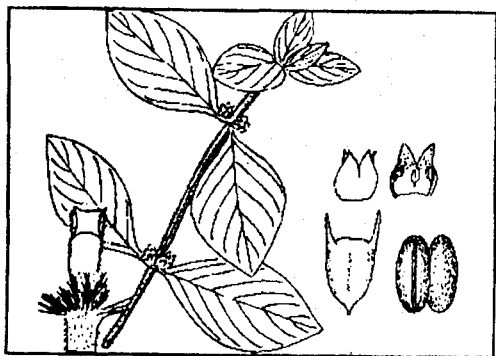
8580 - *Borreria setidens* (Miq.) Bold. Songnhĩ răng-tô.

Cỏ bò rồi đứng, nhất niên, cao vài tấc; thân vuông, có lông ở cạnh; lông dài. Lá thường gần nhau ở chót nhánh; phiến giống Húng-cây, thon, to 4-6 x 1-2,5 cm, gân-phụ xéo, 3-5 cặp; lábe có 4 răng. Chùm 1-8 hoa; dài 2,5 mm, răng 5-6; vành trắng, có ống không lông mặt ngoài, có ít lông ở trong. Trái cao 3 mm, nứt dài; mảnh dài 2 mm, dính nhau ở đáy; hạt đen, dài 2 mm, không có nhãn ngang.

Dựa lộ, đồng, vùng đá 90-900 m.

- Herb 1-2 dm long; glomerules; flowers white; valves 2 (*Spermacoce setidens* Miq.).

8581 - Borreria alata (Aubl.) DC..

Cỏ mềm mềm, bò rồi đứng cao đến 60 cm; thân có 4 cạnh như cánh có rìa lông mịn. Lá có phiến xoan ngược hay bầu dục, to 2-7 x 1,5-2,5 cm, lục dợt, có lông thưa hai mặt, gân-phụ 6 cặp; lábe có tơ dài 5-7 mm, có lông. Chùm; hoa trắng hay ửng hồng; vành cao 3-6 mm, tiểunhụy 4, thò. Nang cao 2,5-3 mm, có 2 tai dài dài, buồng 2, 1-hột; hột đen, có nhân ngang, cao 2,7 mm.

Cỏ dại, gốc T-Mỹ, bình và trung nguyên; I-XII.

- Limb sparsely pubescent; flowers white; capsules, valves 1-seeded (*Spermacoce alata* Aubl., *B. latifolia* K. Schum.).

8582 - Borreria articularis (L. f.) F.N. Will.. Ruột-gà.

Cỏ nằm cao 20-60 cm; thân vuông, cạnh nhám. Lá có phiến xoan ngược hay tròn dài-thon, dài 1-3 cm, cứng, nhám ở mặt trên, gân-phụ 3 cặp; lábe có tơ nhọn. Chùm 2-6 hoa ửng hay trắng; hoa 4-phân; vành có ống 4 mm, tai dài 1 mm; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Nang cao 4-5 mm, có lông; buồng 1 hột, đen.

Dưa lỏ, đất khô, đất cát, nhất là duyên hải; BTN; I-XII. Rễ giải khát, trị sốt, chống thụ; cành trị đau mắt.

- Prostrate herb to 30 cm high; limb coriaceous; flowers pink or white; capsules with valves 1-seeded (*Spermacoce articularis* L.f.).

8583 - Borreria hispida Spruce ex K.Sch.. Ruột gà phún.

Cỏ nhỏ, đứng cao 7-10 cm, thành bụi có lông phún, đứng ở nhánh, nằm ở lá; cành tròn, mảnh. Lá có phiến thon hẹp, rộng 2-3 mm, ở thân có thể to 2,5 x 0,7-0,8 cm; lábe là 5 tơ dài, có lông. Chùm ở nách lá; lá hoa và lá dài có rìa lông; vành nhỏ, có ống dài bằng tai; tiểunhụy 2. Nang; mảnh 1 hột to. Bó, trị mặt nhiều, trị tê thấp.

Trảng, đất hoang dưa lỏ, nhất là nơi ráo khô.

- Erect hispid herb, 10 cm high; corolla tube equal to lobes; capsules, valves 1-seeded.

8584 - Borreria laevis (Lam.) Griseb.. Ruột gà vụng.

Cỏ nhỏ, đứng cao 15-50 cm; thân mảnh, có ít lông ngắn ở cạnh. Lá có phiến thon hẹp, to 5,5 x 1 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 5-6 cặp, gân chính có lông ở mặt dưới; cuống 2-3 mm, lábe cao 2 mm, răng lábe ngắn. Chùm ít hoa ở nách lá. Trái cao 2-3 mm; hột hẹp, có sọc ngang.

Dưa lỏ, đất nghèo, 1-1.000 m; gốc T-Mỹ.

- Stem with short hairs at angles; limb lanceolate; fruits 2-3 mm high (*Spermacoce laevis* Lam.).

8584a- Borreria pusilla (Wall.) DC.. Ruột gà nhỏ, Rau chiền.

Cỏ cứng; thân không hay có lông, có 4 cạnh nhọn. Lá có phiến hẹp, dài 3-6 cm, rộng 2-4 mm, nhám, mặt dưới có lông ở gân giữa; lábe là 7-9 tơ nhọn, cạo. Chùm ở nách lá; đài có răng không lông; vành trắng hay ửng hồng, dài 2,5 mm, tiểunhụy và vòi nhụy thò. Nang cao 2,5 mm, có lông thưa; mảnh 1 hột; hột không có nhân ngang, cao 1,5 mm.

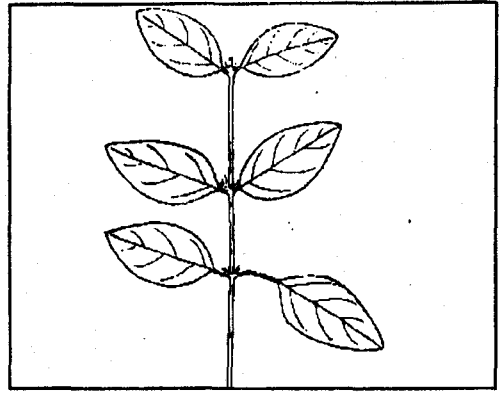
Duyên hải: Nha Trang.

- Herb; stem 4-angular; limb rough; flowers white; capsules 2.5 mm; valves 1-seeded (*Spermacoce pusilla* Wall. in Roxb., *S. stricta* L.F.).

8585 - *Borriera repens* DC.. Ruột gà bò.

Cỏ bò rồi đứng, hay *đứng*, cao 5-20 cm; thân có 4 cánh thấp, có lông mịn. Lá có phiến xoan hay thon, to 0,8-1,5 x 1-1,3 cm, không lông, mỏng; cuống dài 3-4(10) mm, lábe có tơ dài. *Chùm* ở nách lá; *hoa trắng*; vành có ống rất ngắn, cao 2-3 mm. Nang nở làm hai mảnh, hột 2.

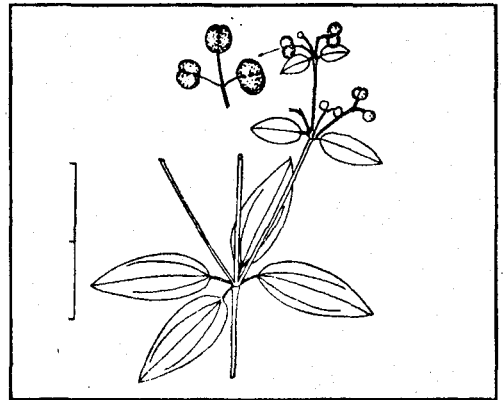
- Ascending or erect herb; limb glabrous; flowers white; capsules; valves 1-seeded (*B. setidens* Miq.) Bold).

Galieae:**8586 - *Rubia cordifolia* L.. Ruột gà tim, Thiềncăn; Indian Madder; Garance.**

Cỏ daniên, leo. Lá *chùm 4* (thật ra 2 lá mọc đối và 2 lábe y như lá); phiến xoan thon, chót tẻ, đáy tròn, gân từ đáy 3; cuống dài 4-8 mm. Pháthoa ngắn ở nách và chót nhánh; *hoa nhỏ, trắng*, 4-phần. Trái hai-hòn, to 4 x 5 mm, tím đen lúc chín; hột 2(1). $2n = 22$ (44,66).

Núi trắng, vùng núi cao, 2.900 m: Sapa, Laichâu; VI-XI. Rễ cho màu đỏ (alizarin), bổ, giúp ăn ngon, trị kiết, xổtrộn đường tiểu, trị sung, điềukinh, thôngco; cây trị sánlái, trị ung-nhọt.

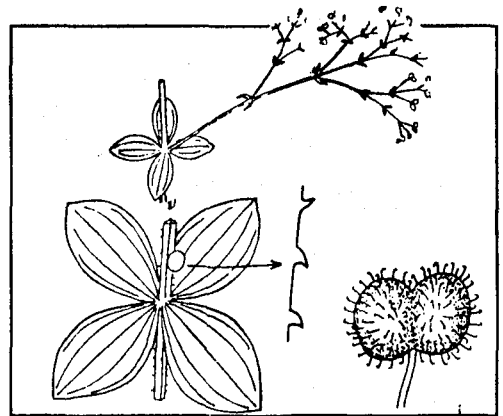
- Perennial, climbing; leaves verticillate by 4; flowers white; fruits black, didymous.

8587 - *Galium aparine* L. Gratteron. Vầnvương.

Cỏ nhắtien bò ở đất; thân có gai nhỏ, cong, mấu. Lá *chùm 4* (thật ra lá mọc đối với 2 lábe y như lá), xoan, dài 3 cm, rộng 2 cm, từ từ nhỏ đến ngọn, lục dợt, gân từ đáy 5; cuống vắng. Tután cao 3-4 cm ở nách lá; cọng rỗ; *hoa trắng*; dài cắt ngang; vành có 4 tai, ống ngắn; tiểunhụy 4; noãn sào 2 buồng 2-noãn. Trái haihòn, to 2-3 mm, có lông móc đáy phù, đen; hột 1,5-2,5 mm, có phôi nhũ.

Rừng thưa: Prenn; XI, 11. Dọt on ăn như rau hay trong canh, hay luộc ăn với bơ. Lợi tiểu, hạ huyếtáp, huột, lọc máu, trị đau gan, trị ungthú, ungthú máu, gan.

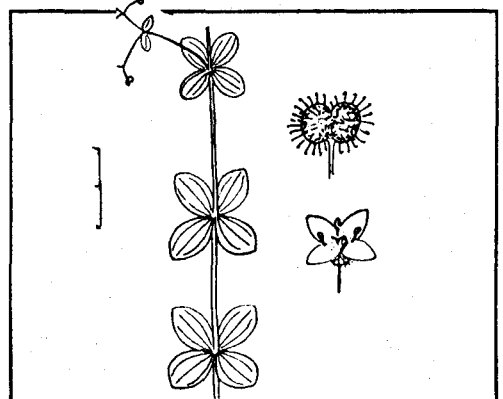
- Prostrate annual herb; hooked small pricks; flowers white; fruits didymous.

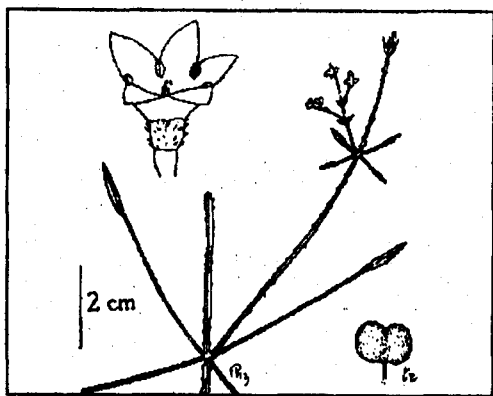
8588 - *Galium rotundifolium* L.. Vầnvương lá-tròn.

Cỏ bò daniên; thân vuông có lông mịn trắng; lông dài 3-5 cm, Lá *chùm 4* (=2 lá và 2 lábe), xoan tròn, gân từ đáy 3, có lông mịn, trắng; cuống ngắn. Pháthoa ở nách lá ngọn và ngọn, tamphân; *hoa trắng, nhỏ*; cánhhoa 4; tiểunhụy 4; vòi nhụy 2. Trái hai-hòn.

Ngọclinh; 3. Trị đau hầu, đau ngực.

- Perennial prostrate; stem finely white pubescent; flowers white; fruits didymous.

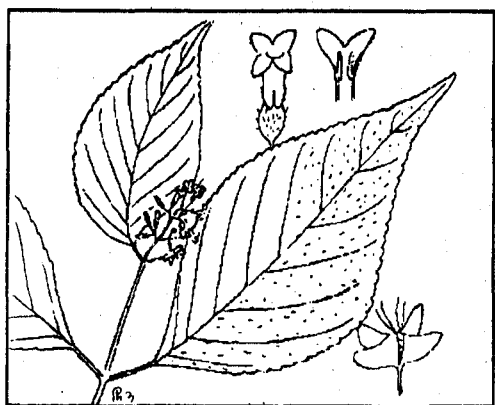
8589 - Galium sp. Vánvương Đà Lạt.

Cỏ leo cao 2-3 m; thân có 4 cạnh, có gai nhỏ, uốn ngược, mấu. Lá chum 4; phiến thon hẹp, nhỏ, dài 1-2 cm, rộng 2-3 mm; cuống dài 4-6 cm, Pháthoa ngắn; hoa vàng, rộng 3 mm; noãn sào có lông; tiểu nhụy 5. Trái đen, hai-hòn, rộng 3-5 mm; hạt 2.

Vùng Đà Lạt; II, 2.

- Climbing herb with hooked seta; limb narrow on long petiole; flowers yellow; fruits didymous.

CARLEMANNIACEAE : họ Cậtman

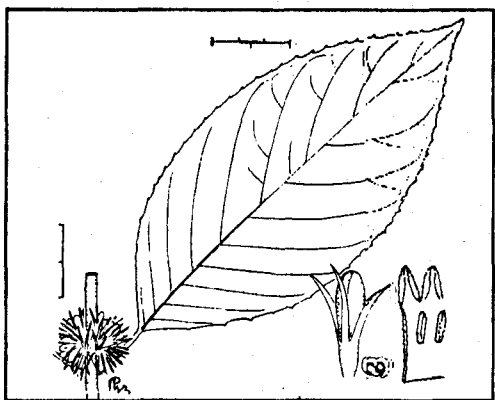

8590 - Carlemannia tetragonia Hook. f. Cậtman bốn cạnh.

Cỏ có nhánh mảnh. Lá có phiến có lông thưa nằm, bất xứng, to 6-10 x 3-5 cm, chót thon nhọn, đáy tà, bìa có răng tròn, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 1-1,5 cm, lách nhỏ. Chùm-tụ tán ở ngọn, nhỏ; lá đài 4, cao 3 mm; vành có ống 6 m, có lông ở cổ, tai 4, liền mảnh, dài 1,5 mm; tiểu nhụy 2, gần gần cổ. Nang hình sao, với 4 sừng, cao 2,5, rộng 7-8 mm.

Dựa suối, ẩm, 1.300 m: Sapa.

- Herb; limb asymmetrical; stamens 2; stellate capsules.

8591 - Silvianthus tonkinensis (Gagn.) Ridsd. Nganhhoa Bắc bộ.

Lá có phiến bầu dục, to 9-12 x 4,5-5,5 cm, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 9 cặp; cuống 1,5 cm. Chùm ở nách lá to đến 2 cm; hoa không lông; đài có tai dài, hẹp, nhọn; vành có ống mang 5 tai xoan, tiểu nhụy 5, gần giữa ống vành, chỉ như vắng; noãn sào 2 buồng 1-noãn.

B.

- Limb dentate; glomerules; sepals narrow; stamens inserted on middle of corolla tube; ovary 2-locular (*Quiducia tonkinensis* Gagn.).

CAPRIFOLIACEAE : họ Kim ngân

Các giống:

1a - lá kép lẻ; tiểu mộc đứng

Sambucus

1b - lá đơn:

2a - hoa to, lưỡng tính; dây leo

Lonicera

2b - hoa nhỏ; tiểu mộc đứng

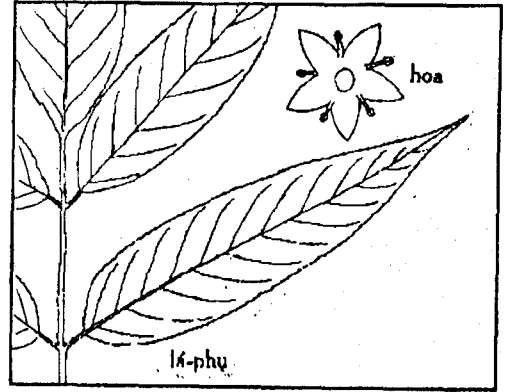
Viburnum

8592 - *Sambucus simpsonii* Rehder. Cơm-cháy tròn; Elder; Sureau.

Tiểu mộc cao 3-4 m; nhánh tròn, xanh, không lông. Lá kép lẻ, lá-phụ dài 5-9 cm, bìa có răng, không lông. Tánphồng kép, rộng 15-25 cm; hoa trắng; đài có 5 răng; vành có tai tròn; tiểunhụy gắn trên ống; noãn sào hạ, 3 buồng 1-noãn. Quả tím đen, tròn, to 3-5 mm.

Huế, Đà Lạt; I-XII. Nhiều công dụng dược tính.

- Shrub 3-4 m high; corymb 15-25 cm wide; flowers white; berries black violet, 3-5 mm across (*S. eberhardtii* Dang.).

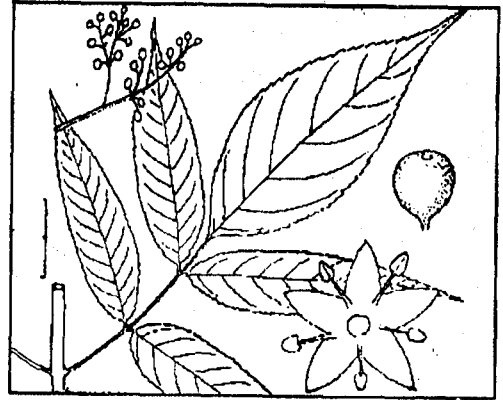

8593 - *Sambucus hookeri* Rehder. Cơm-cháy Hooker; Javanese Elder berry.

Tiểu mộc cao đến 7 m; nhánh tròn, xanh. Lá kép lẻ, lá-phụ dài 10-17 cm, bìa có răng có ít lông hay không lông; lábe nhỏ. Tánphồng kép, rộng đến 30 cm; hoa trắng; đài có 5 răng; vành rộng 3 mm, có 5 tai nhọn; noãn sào hạ, 3 buồng 1-noãn. Quả tròn đen, to 2-3 mm; hạt 2-3. $2n = 36$.

B đến Huế. Lá trị têthấp, đập dập; hoa, trái lọc máu, xổ và lợi tiểu, trị bình da; cây lợi tiểu, trấn lỵ uế súc.

- Shrub to 7 m high; flowers white; berries black, 2-3 mm across (*S. javanica* Reinw. ex Bl.).

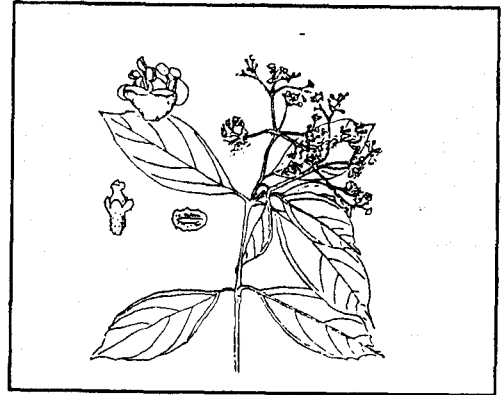

8594 - *Viburnum annamensis* Fukuoka. Vót Trung bộ.

Tiểu mộc cao 1,5 m; nhánh có lông dày và tiết, lúc non vuông. Lá mọc đối, phiến thon đến tròn dài, 5-8 x 2-3 cm, gân-phụ 3-5 cặp, lồi ở mặt dưới, mặt trên có tuyến đốm, mặt dưới có lông đơn hay chẻ và lông tiết; cuống 5-10 mm. Tánphồng to 4,5-5,5 cm; rộng 1,8-2,8 cm; hoa 5-phân, rộng 1 mm; đài 5 răng; vành có ống 1,5 mm, tai xoan, tròn, cao 1-1,3 mm; tiểunhụy 5.

Núi cao 1.200 m: Phú Khánh (h. theo Fukuoka).

- Shrub 1.5 m high, pubescent and glandulous; corolla tube 1.5 mm, lobes 1-1.3 mm.

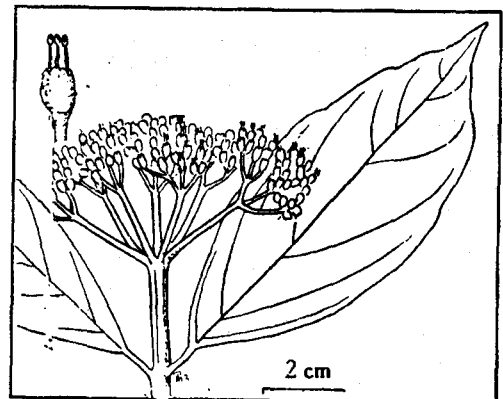

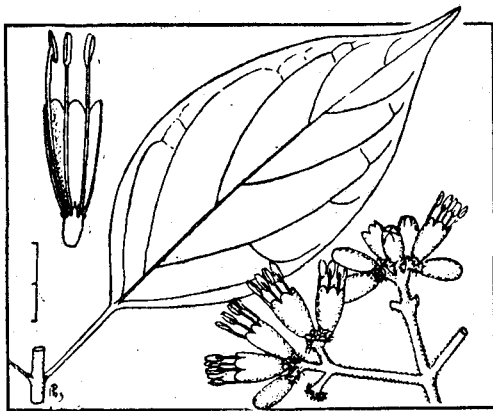
8595 - *Viburnum coriaceum* Bl. Vót dai.

Đại mộc 2-15 m; nhánh có chút lông lúc non. Lá có phiến bầu dục thon, dày, cứng, không lông, bìa dợn, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 1 cm. Tán kép, to; đài có 5 răng; vành trắng là ống phù, có 5 răng tà, ngắn; tiểunhụy 5 thò tím tím. Quả nhẵn cứng tròn, đen; nhân 1, 1-hột. $2n = 18$

Vùng núi cao: Sapa, Đà Lạt; IV-VI, 4-5.

- Tree 2-15 m; limb coriaceous, glabrous; corolla white; stamens violet; drupes black.

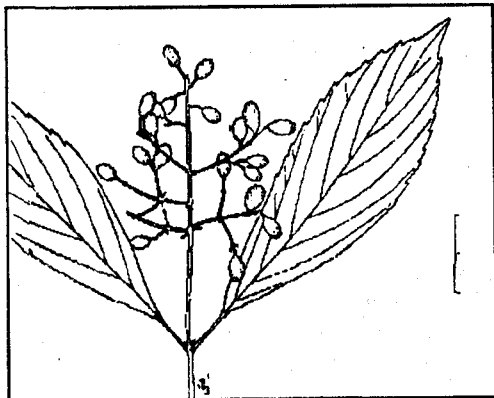

8596 - *Viburnum cylindricum* Buch.-Ham.. Vết hình-trụ.

Tiểu mộc; nhánh to, không lông. Lá có phiến bầu dục, to, dài 20 cm, rộng đến 12 cm, chót có đuôi 1-2 cm, không lông, gân-phụ 4-5 cặp, xéo; cuống dài 2-3 cm. Pháthoa không lông, tròn, rộng đến 20 cm; cọng hoa có lông dày; noãn sào và dài có lông; vành hình trụ, cao 5 mm, tai dài 0,6 mm; tiểu nhụy thò; vòi nhụy ngắn, có lông.

Sapa, 1.500 m; VII.

- Shrub; leaves glabrous, caudate; corolla cylindrical, 5 mm long.

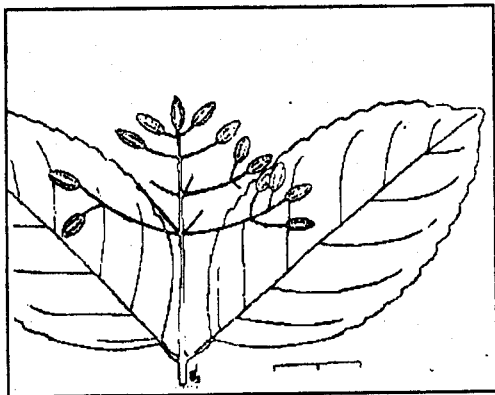

8597 - *Viburnum erubescens* Wall. ex DC.. Vết đỏ.

Tiểu mộc; cành mảnh, không lông. Lá có phiến thon ngược, to 8-10 x 2,5-3 cm, bìa có răng nhọn, nằm, gân-phụ 6 cặp, xéo; cuống dài 1,2 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh. Trái xoan, to 6-7 x 3-4 mm. $2n = 32$.

Trung quốc; B?

- To be search in Northern part.

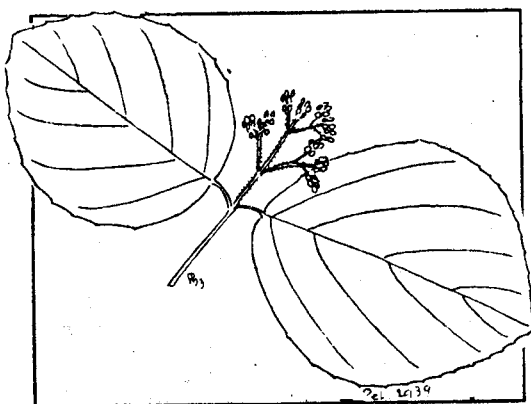

8598 - *Viburnum lutescens* Bl..

Tiểu mộc cao 4 m. Lá có phiến bầu dục, dài 8-10 cm, có lông, mặt dưới nâu vàng, gân-phụ 5 cặp, bìa có răng to, gân và cuống lá có lông hình sao; cuống dài 1-1,3 cm, lá bé 2 mm, có lông, mau rụng. Trái 1 hột, đen, cao 9-10 mm.

Công tum; 12.

- Shrub 4 m; leaves stellate pubescent; fruits black, 1-seeded (*V. colebrookeanum* non C.B. Cl., Dang.).

8599 - *Viburnum luzonicum* Rolfe. Vết Luzon.

Bụi; nhánh non có lông hoe hình sao. Lá có phiến xoan rộng, to 4,5-9 x 3-5 cm, chót tù, đáy tròn, bìa có răng thưa thấp, gân-phụ 4-6 cặp, có lông hình sao, mỏng, mặt trên không lông; cuống 5-10 mm. Chùm-tụ tán ở ngọn, to 5-10 cm, có lông mịn; lá hoa mau rụng; hoa không hay có cọng; dài có lông, 5 răng; vành có lông mặt ngoài, hình trứng, thùy 1 mm; tiểu nhụy 5, không thò; noãn sào có lông. Quả nhũn cứng đỏ, to 7 mm.

Caolạng; V.

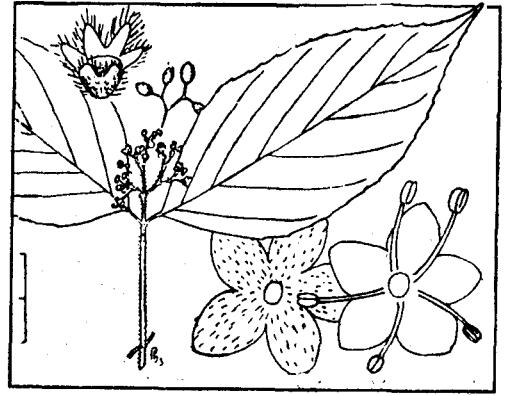
- Bush; branches rufous stellate pubescent; corolla egg-shaped; drupes red.

8600 - *Viburnum mullaha* Buch.-Ham. ex D. Don.
Vót

Tiểu mộc cao 2-7 m; nhánh có lông mịn hoe. Lá có phiến bầu dục, to 7-9 x 3-3,5 cm, chót có mũi nhọn, đáy tà, gân-phụ 5 cặp, ngay, gần xéo; cuống 4-5 mm. Chùm-tútán ở ngọn, ngắn, có lông mịn; đài có lông dài, tai xoan, dài bằng ống; vành có lông dài mặt ngoài, tai xoan; tiểunhụy 5 thò. Trái xoan, to 4-5 mm. $2n = 14$.

Rừng thưa: Lạngson; VII, 7.

- Tree 2-7 m; branches rufous puberulent; corolla hairy outer; drupes 4-5 mm.

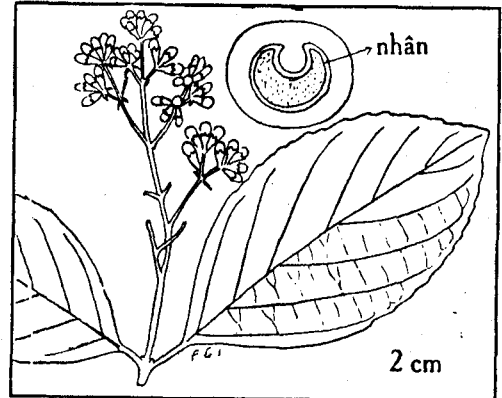

8601 - *Viburnum odoratissimum* Ker.-Gawl. Vót thơm.

Tiểu mộc nhỏ; nhánh tròn, không lông. Lá có phiến dai, không lông, dài 12-15 cm, bìa có răng và uốn xuống, mặt dưới có ít lông hình sao cạnh gân; cuống dài 1-2 cm. Chùm-tútán; hoa trắng, thường nhóm 3; đài có 5 răng ngắn; vành hình chuông, ống 1,5 mm, tai cao 2,5 mm; noãn sào hạ, không lông. Quả hạch cứng cao 6-7 mm; nhân 1-hột.

Thanh hóa, Đà Lạt.

- Shrub; limb stellate pubescent on nerves beneath; flowers white.

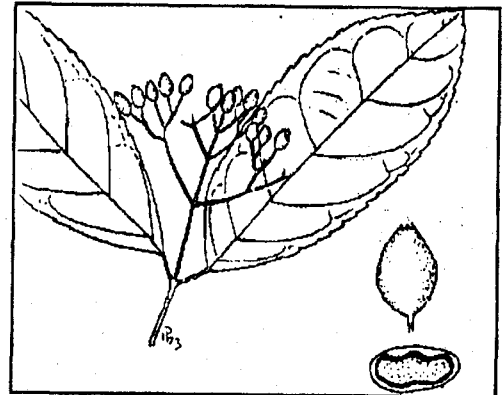

8602 - *Viburnum oldhamii* Vót Oldham.

Tiểu mộc; nhánh mảnh. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to vào 8,8 x 3,5 cm, bìa có răng nằm, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm-tútán dạng tán phồng ở chót nhánh, rộng hơn cao. Quả hạch cứng xoan, to 5 x 3 mm, có đài là răng còn lại ở chót.

B.

- Shrub; drupes 5 x 3 mm.

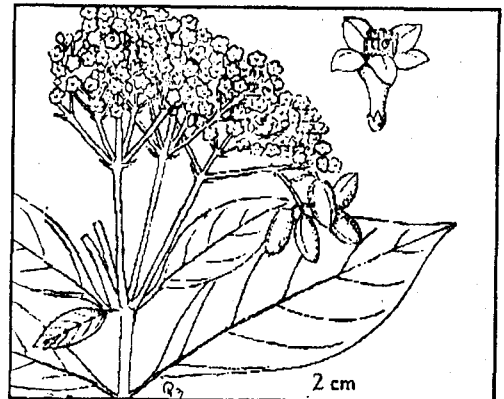

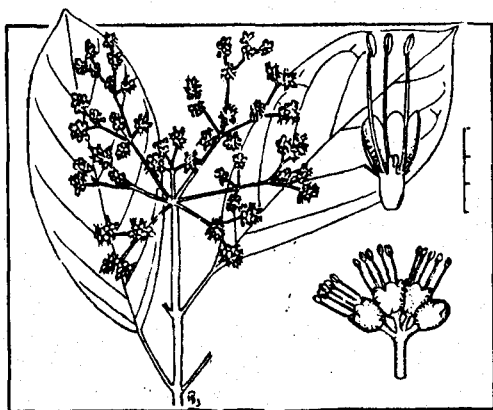
8603 - *Viburnum punctatum* Buch.-Ham. ex D. Don.
Vót dóm.

Tiểu mộc nhỏ; nhánh non đầy lông hoe hoe hình sao. Lá có phiến thon, dài 5-7 cm, gần như không lông trừ ở gân mặt dưới, gân-phụ 5 cặp; cuống 1 cm. Tán kép như tán phồng, có lông phún; hoa trắng; đài có 5 răng nhỏ; vành có tai 2 mm, ống 1 mm; noãn sào có lông. Quả hạch cứng dẹp, cao 1 cm; nhân 1, hột 1.

Bình tri thiên, Đà Lạt.

- Shrub; branches rufous stellate tomentose; flowers white; drupes 1 cm long.

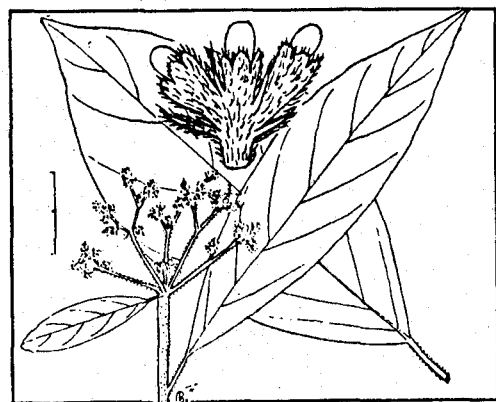

8604 - *Viburnum sambucinum* Reinw. ex Bl. Vót.

Tiểu mộc; nhánh nâu đen. Lá có phiến xoan thon hay xoan ngược, to, dài đến 15 cm, gân-phụ 6 cặp, nâu đen trên mặt trên; cuống dài 3 cm. Pháthoa ở ngọn, tròn, to 15 cm, do nhiều tután mang *chùm tròn*; đài và noãn sào không lông; lá đài nhỏ, nhọn; vành có ống cao bằng 2 lần tai; tiểu nhụy 5, cao bằng hai lần tai vành.

Sapa; VIII.

- Shrub; limb 15 cm long; panicles with numerous glomerules.

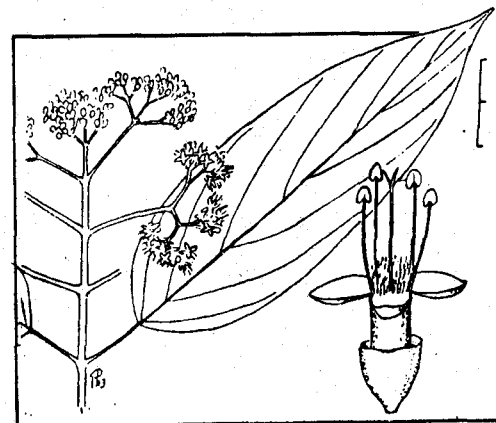

8605 - *Viburnum sambucinum* var. *tomentosum* Vót.

Đại mộc cao 7-8 m; nhánh non *dày lông vàng*, cũng như pháthoa. Lá có phiến thon rộng, to đến 15 x 8-10 cm, bìa dợn, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 1-1,5 cm, có lông mịn. Pháthoa *dày*, rộng 10 cm, mang nhiều nhánh lưỡng phân, mang *chùm tròn*; đài và noãn sào *dày lông*; lá đài xoan tròn.

Bavi; VI.

- Tree; branches, inflorescence yellow tomentose.

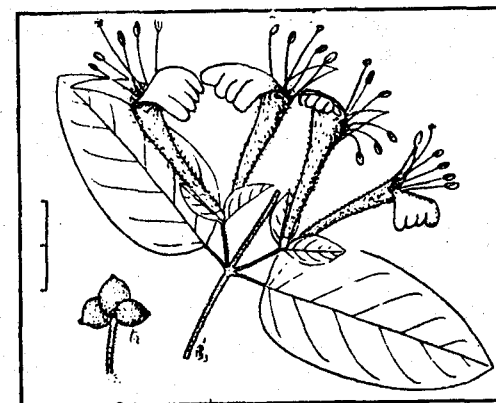

8606 - *Viburnum* sp. Vót Đà Lạt.

Tiểu mộc cao 2-3 m; cành non có lông mịn. Lá có phiến tròn dài thon, to 8-10 x 2,5-3 cm, có lông mịn ở gân mặt trên, có *lông mặt dưới*, gân-phụ 5(6) cặp, xéo; cuống mảnh, dài 1,5-3,5 cm, có lông mịn. Chùm-tután ở ngọn, nhánh mọc đối, có lông mịn; đài cao 1 mm, không răng; vành có ống dài 2 mm, có *lông dày trắng* ở trong, tai 1-1,5 mm; vòi nhụy dài 4,5 mm; noãn sào 4 buồng.

Hoà xuân, Đà Lạt; II.

- Shrub 2-3 m; leaves pubescent beneath; corolla white tomentose inside; stamens and style lengthily exsert.

8607 - *Lonicera japonica* Thunb.. Kim ngân, Nhãn đồng; Common Honey Suckle.

Dây leo quấn; cành non có lông thường và *lông tiết*. Lá có phiến xoan bầu dục, *dây tròn hay cắt ngang*, không lông trừ ở gân mặt dưới. Tután 2 hoa ở nách lá; *hoa trắng rồi vàng, thơm, to*; đài có lông mịn, 5 răng; vành có ống dài 2 cm, môi hai, dài vào 2 cm, môi dưới 4 thùy, môi trên 1; tiểu nhụy 5. Quả dài 5 mm, nhiều hạt.

Hoang ở B. 1-1.500 m, và Tr BTN; IV-VIII. Hoa hanhiết, giải độc, lợi tiểu, lọc máu, chống nấm, chống bướu; chứa kháng sinh: trị mụn, lở, kiết...

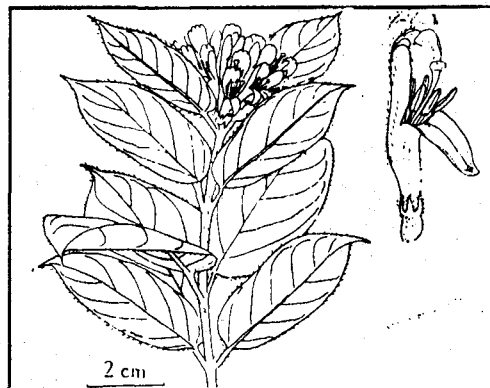
- Climbing; flowers fragrant, yellow.

8608 - *Lonicera acuminata* Wall.. Kimngân nhọn.

Dây leo; thân và lá có lông nâu. Lá có phiến bầu dục, đáy tròn hay hình tim, chót có mũi, gân lồi ở mặt dưới; cuống 5-7 mm. Pháthoa ngắn ở chót nhánh; hoa vàng có sọc đỏ hay cam; vành có ống có 5 tai đứng, thon, mặt ngoài có lông, dài 2,5 cm; tiểunhụy 5. Quả.

T ? (hình theo Hooker).

- Climbing; flowers yellow red striated or orange red.

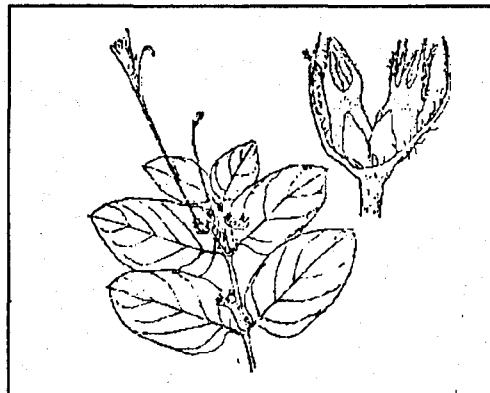

8609 - *Lonicera annamensis* Fukuoka. Kimngân Trung bộ.

Tiểu mộc leo cao 5-6 m. Lá mọc đối; phiến xoan tròn dài đến tròn dài, to 4-8 x 2-4 cm, đáy cắt ngang hay hơi lõm, chót có mũi, gân-phụ 3-5 cặp, không lông; cuống 5-7 mm. Pháthoa ở nách lá; cộng 4-17 mm, không lông, tím tím; lá hoa có lông; dài có 5 tai cao 2 mm có lông; vành dài 7-7,5 cm, không lông ở mặt ngoài, môi dài 2 cm; noãn sào không lông, 3 buồng, cao 2-2,5 mm.

T. (hình theo Fukuoka).

- Climber 5-6 m; limb glabrous; sepals hairy; corolla 7.5 cm long; ovary 3-locular.

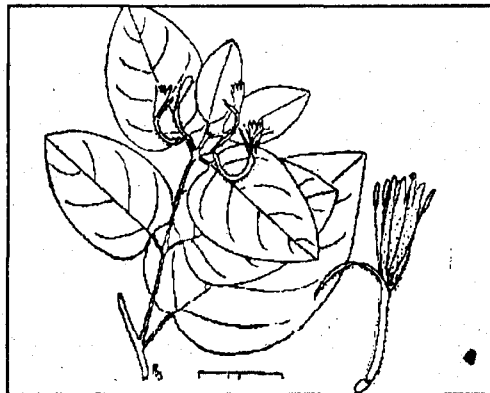

8610 - *Lonicera dasystyla* Rehder. Kimngân ta, Kimngân vôi-nhám.

Dây leo quấn. Lá có phiến xoan hình tim, dài 3-6 cm, đầu tù, mặt trên nâu, không lông, mặt dưới đầy lông trắng, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 1 cm. Hoa trắng, từng cặp ở phía ngọn, trên cộng dài 3-4 mm; lá đài nhỏ; vành có lông mịn trắng mặt ngoài, ống cao 1,2 cm, môi dài 17 mm, môi dưới hẹp.

Bắc hái, Công tum; V. Công dụng dược tính như *L. japonica*.

- Voluble; limb white pubescent beneath; flowers white, pubescent.

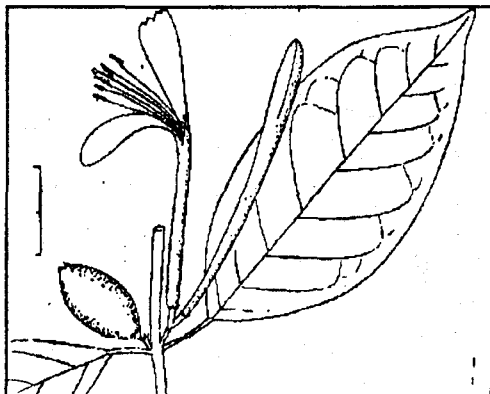

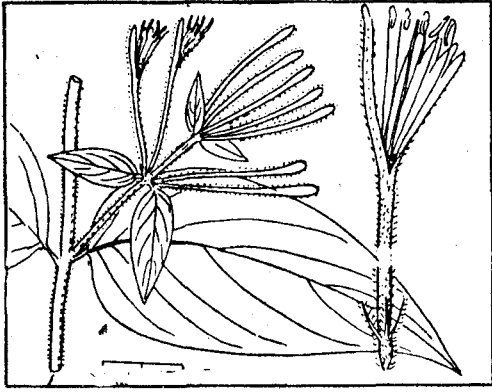
8611 - *Linocera hildebrandia* Coll. & Hemsl.. Kimngân Hildebrand.

Dây leo, to; nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục, to vào 10 x 4 cm, tù hai đầu, dày, không lông, gân-phụ 6-7 cặp, nâu vàng lợt, đến đen lúc khô; cuống 2 cm. Pháthoa 2 hoa; cộng chung 6-8 mm, noãn sào 3 mm, không lông; lá đài nhỏ; vành to, có ống dài 3,5-4 cm, môi 2,5-3 cm, môi dưới to gần bằng môi trên; tiểunhụy 5, ngắn hơn vành. Trái xoan, cao 2,5 cm.

Trên vùng vôi, 1.500 m: Sapa; VI.

- Big climber; limb glabrous; flowers 7 cm long; fruits 2.5 cm long.

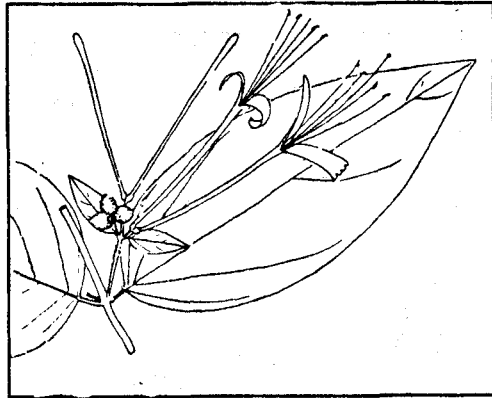

8612 - *Lonicera hypoglauca* Miq. Kimngân mặt-duối-mốc.

Dây leo khá mạnh; thân non, cuống, mặt dưới lá có lông mịn dày vàng. Lá có phiến xoan, dài 6-7 cm, đáy tròn hay hơi lõm, chót tẻ, mặt dưới màu mốc, có lông mịn, gân ở đáy 3-4; cuống 1 cm. Pháthoa 2 hoa; noãn sào và lá đài có lông mịn; vành có lông dài ở mặt ngoài, ống 2,5 cm, môi dài 1,5 cm, môi dưới hẹp.

Trắng; Phú-yên; V.

- Climber; limb yellow densely pubescent beneath; flowers 4 cm long.

8613 - *Lonicera macrantha* (D. Don) Sprengel. Kimngân hoa-to.

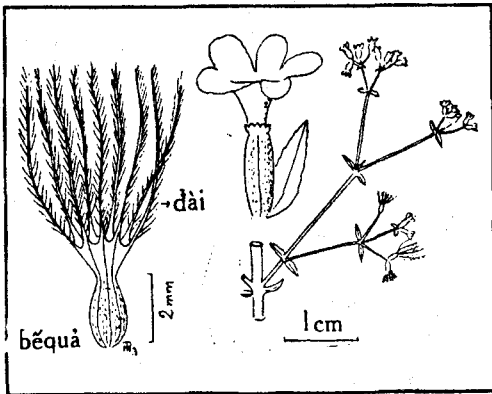
Dây leo quấn to; nhánh có lông cứng vàngvàng. Lá có phiến bầu dục, to vào 5-12 x 3-4,5 cm, mặt trên nâu lợt, mặt dưới có lông tiết, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 1 cm, có lông. Chùm từ nách lá, có cọng, mang 2-3 hoa; hoa to, vàng; đài có 5 răng nhỏ; vành cao 5-6 cm, môi trên 4 thùy môi dưới 1; noãn sào 3 buồng. Phiquả to 7-8 mm.

Ven rừng; Bắcthải, Huế, Côngtum, Langbian;

III.

- Voluble; limb glandulous pubescent beneath; flowers yellow, 5-6 cm long (*Caprifolium macranthum* D. Don.).

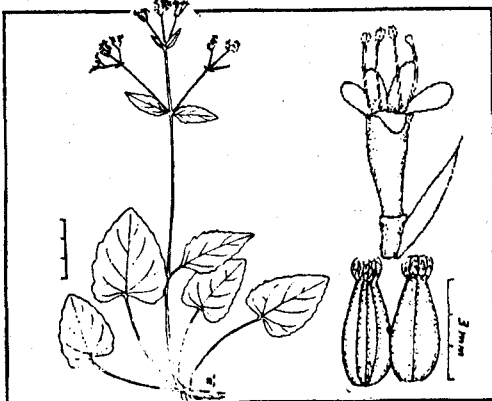
VALERIANACEAE : họ Nủlang

8614 - *Valeriana hardwickii* Wall. Nủlang, Cẩutich; Valériane. Cỏ cao đến 1,5 m; thân xanh, có lông ở mắt. Lá ở gốc và thân xẻ sâu; thúdiệp không lông, bìa nguyên hay có răng. Tután kép to ở ngọn; hoa trắng, nhỏ, cao 2 mm, gân như đều; tiêunhụy 1-3; noãn sào hạ, 1 buồng thụ, 1-noãn. Bểquả có lôngmào do 10 tơ dài, ria lông. $2n = 14$.

Đá dứa suối, vùng núi cao: Lào cai, Sapa, Đàlat; XII-III. Rể to, trị kinhphong, sản, bình thầnkinh, trị "mệt của chiến sĩ", trầnluyện-sức, phẩnkích tốt, phẩndương, lổikin; cây đắp trị nọc bôcạp, côntrùng chích, trị bệnh da.

- Herb 1.5 m; leaflets glabrous; flowers white; achenes with hairy pappus.

8615 - *Valeriana jatamansi* Jones. Nủlang Jatamans, Liênhuông, Sito.. Cỏ daniên; thân bò dài 2-5 cm, to 4-6 mm. Lá gần như chùm ở đất; phiến hình tim, to 3-6 x 2,5-4 cm, mỏng, có lông, bìa có răng không đều; cuống 3-7 cm, có lông. Trục đứng cao 20-40 cm, mang 1-3 nhánh; hoa thành tután đơnphân; láhoa hẹp dài; noãn sào hạ, cao 1 mm; vành có ống 2,5 mm, tai 4, cao 1 mm; tiêunhụy 3. Bểquả đẹp, cao 3 mm, 1 bên có sóng, 1 bên có 3 sóng, chót có lôngmào dài.

Dựa vực, suối, 1.500-1.600 m: Sapa; I-VII, 1-7. Rể trị kinhphong, sản, thầnkinh bấtôn (nervous unrest), đái đục.

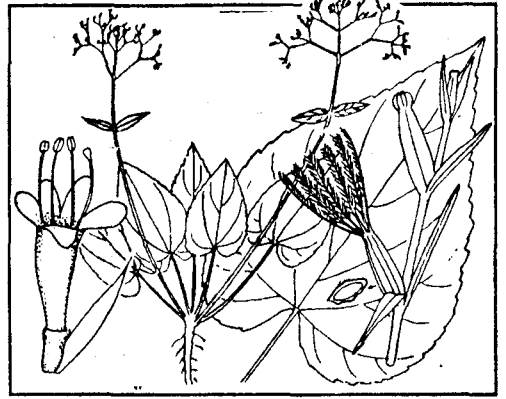
- Prostrate stem; leaves membranous, pubescent; achenes with pappus.

8616 - *Valeriana jatamansi* var. *glabra* Merr. Nủlang không-lông.

Cỏ daniên; thân dài đến 4-5 cm, to đến 8 mm, Lá *không lông*, chụm ở đáy thân; cuống dài đến 16 cm; phiến hình tim, to 10 x 6 cm, mỏng, bìa có răng to, tà, gân tử đáy 5, gân-phụ 2-3 cặp. Pháthoa cao 40 cm, dạng tảnphòng, nhánh mọc đối; láhoa hẹp dài; vành cao 4 mm, tai 5; tiểunhụy 3; noãn sào hạ, không lông. *Bé quả đẹp*, cao 3 mm, 1 bên có 1 sòng, một bên 3; *lông mào* dài 3 mm, mau rụng.

Sapa, 1.700 m, dựa thác; IV, 4

- Perennial, glabrous herb.

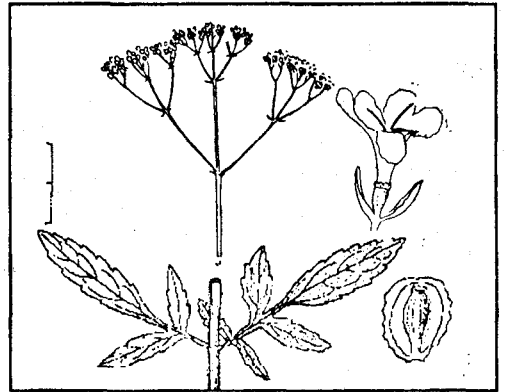

8617 - *Patrinia hispida* Bunge.

Cỏ cao đến 2 m; thân có *lông phún*, nhám. Lá ở thân có phiến xoan, có cuống; lá trên thân kép lông chim; lá-phụ bầu dục đến hẹp, bìa có răng, 2 mặt có lông; sòng có cánh. Chùm-tútán như tảnphòng; hoa nhỏ; đài có ống có răng; vành có ống dài bằng tai, tai 5, gần bằng nhau; tiểunhụy 5, gần trên ống vành, chỉ 2,5 mm; noãn sào 3 buồng. *Trái dính trên láhoa* xoan, bìa có răng tà; hạt 1.

Caolạng.

- Herb hispid, 2 m; corolla 2 mm; stamens 5; fruit adherent to bract.

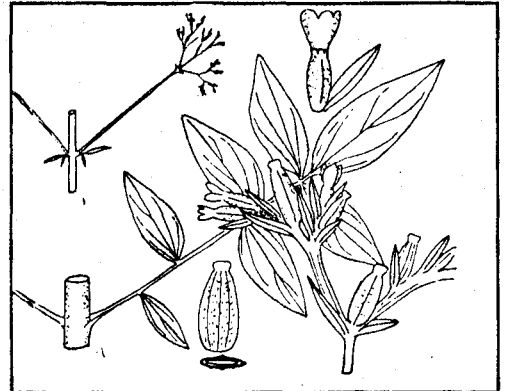

8618 - *Patrinia scabiosaefolia* Fisch. ex Link. Baitượng.

Cỏ nhất niên to; thân tròn to đến 1,3 cm, bông, không lông. Lá có phiến kép; lá-phụ *không lông*, bìa có răng thấp, không đều; bẹ ôm thân. Trục pháthoa cao; hoa nhỏ, ở nách một láhoa thon, nguyên; noãn sào cao 3,5 mm; đài có răng tà; vành hình chuông, 5 tai. *Trái đẹp, có lông*, 1 mặt có 1 sòng, một có 3.

Trảng, vào 1.500 m: Sapa. Tránthống, an thần.

- Annual high herb; leaflets glabrous; flowers small.

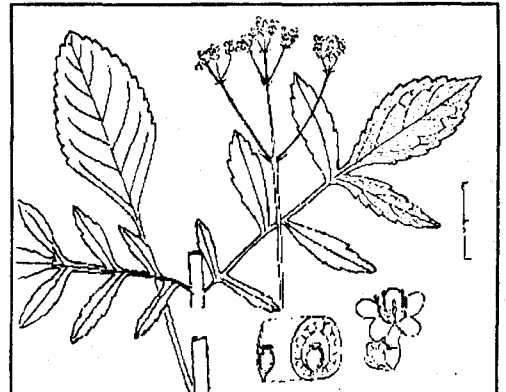

8619 - *Patrinia villosa* (Thunb.) Juss.

Cỏ cao đến 1 m; thân có lông. Lá dưới thân kép lông chim; lá-phụ xoan đến hẹp, bìa có răng, 2 mặt có lông; lá trên đơn, có cuống dài. Chùm-tútán dạng tảnphòng ở ngọn; hoa nhỏ; đài là ống có răng nhỏ; vành có ống dài mang 5 tai gần bằng nhau; tiểunhụy 5, gần trên ống vành; noãn sào 3 buồng. *Trái khô dính vào láhoa* mỏng, xoan tròn, bìa nguyên, chót có 3 thùy; hạt 1.

Trảng cỏ: Caolạng.

- Herb 1 m; leaves pinnate and entire; corolla white; achenes connate to bract.

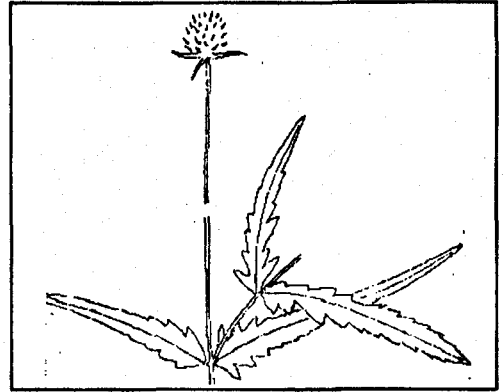
DIPSACEAE : họ Tụcđạo

8620 - *Dipsacus asper* Wall.. Tụcđạo nhọn; Szechuan Teasel.

Cỏ daniên nhờ có rễ trụ, thân cao đến 2 m, có gai nhỏ. Lá có phiến thon hẹp, dài 7-10 cm, rộng 1 cm, gân-phụ không rõ, bìa có răng và gai; cuống vắng. Hoadầu trên cộng dài 30-40 cm, to 2 cm, tổngbao do láhoa 1-3 cm, giữa là láhoa hẹp như vẩy nhọn; ládài 4; vành có ống có 4 tai 4 (2 to); tiểuhụy 4, rời, thò; noãn sào 1 mm. Béquả dài 4-5 mm.

Trắng, vào 1.500 m: Sapa; XII, 12. Trị đau thận, ỉa, lợi kinh, tê thấp, trĩ; rễ trăn thối, cầm máu, bổ, làm êm dịu tử cung, chống sưng, trị ung thư vú.

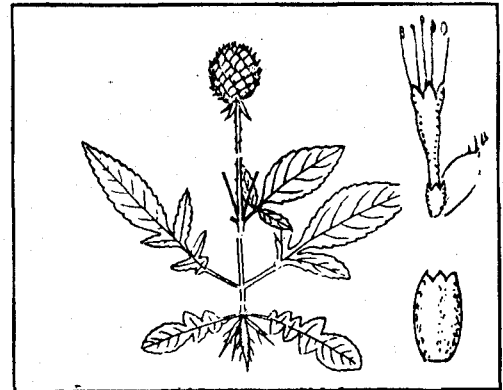
- Perennial herb; capitulum; flowers 4-merous; achenes 4-5 mm.

8621 - *Dipsacus japonicus* Miq.. Rôđầu Nhật, Tụcđạo; Japanese Teasel.

Cỏ cao đến 2 m; thân có gai nhỏ, thành hàng. Lá có phiến xẻ sâu thành 3-7 thùy bầu dục, hay kép, bìa có răng; cuống có gai. Hoadầu hình cầu ở chót thân và nách lá ngọn, đỏ hay lam dợt, trên cộng dài; tổngbao do láhoa xoan, có mũi nhọn, giữa hoa là láhoa như vẩy nhọn, cứng; ládài 4; vành có ống mang 4 tai; tiểuhụy rời nhau, 4, gần trên vành. Béquả.

Núi ở B. Bồ thần kinh, trị sưng mắt, động thai, lợi tiểu, lợi sữa, trĩ tê thấp; rễ làm lạc thai, trị ung thư vú

- Herb to 2 m high; capitulum red or blueish.

ASTERACEAE : COMPOSITAE : họ Cúc

- 1a - hoadầu gồm toàn hoa hình môi
1b - hoadầu gồm toàn hoa ống
1c - hoadầu gồm hoa ngoài hình môi, hoa giữa hình ống

A
C
B

A - Hoa toàn hình môi

1a - hoa có màu ở trong, trắng ở ngoài; lá mọc chụm ở gốc; béquả có mỏ dài	<i>Gerbera</i>
1b - không tính trên	
2a - cỏ có lông cứng, nhám, láhoa ngoài rất ngắn	<i>Picris</i>
2b - không tính trên	
3a - hoadầu to màu lam	<i>Cichorus</i>
3b - hoadầu không màu lam	
4a - trái có mỏ dài mang lôngmào	
5a - lá dọc theo thân	
6a - trái đẹp; láhoa ngoài từ từ to	<i>Lactuca</i>
6b - trái không đẹp; láhoa 2 cỡ riêng biệt	<i>Crepis</i>
5b - lá chụm ở đất	
6a - lá có lông nhám	<i>Hypochoeris</i>
6b - lá không lông nhám; hoadầu cô độc	<i>Taraxacum</i>
4b - trái không mỏ hay chỉ hơi hẹp ở đầu	
5a - cây 4-5 m; lá nguyên, to	<i>Gochnatia</i>
5b - cỏ	
6a - láhoa từ từ dài đến trong	<i>Ainsliaea</i>

6b - láhoa 2 cỡ riêng biệt

7a - bế quả đẹp; lá mềm, có răng nhọn như gai
Sonchus

7a - bế quả không đẹp

8a - cỏ bờ; dựa biển
*Launaea*8b - cỏ có thân đứng
*Ixeris***B - Hoa bìa hình môi****1 - Hoa bìa trắng, lam hay hồng**

1a - dây leo

1b - tiểu mộc hay đại mộc Tr

1c - cỏ đứng

*Microglossa**Montanoa*

2a - lá mọc đối

3a - đầu bế quả trụi; hoă đầu có 5 láhoa dài

Siegesbeckia

3b - đầu bế quả có vảy hay lôngmào

4a - đầu trái có 20 lông dài

Tridax

4b - đầu trái trụi

Eclipta

4c - đầu trái có 2-3 lônggai

Bidens

2b - lá mọc xen

3a - đầu trái trụi

4b - lá kép do rất nhiều đoạn nhỏ hẹp; hoă đầu nhỏ, nhiều
*Achillea*4b - lá có thùy sâu; hoă đầu to hơn 1 cm
*Chrysanthemum**Myriactis*

3b - đầu trái có 2 vảy

4a - hoă đầu to, hoa bìa trắng

Chrysanthemum

4b - hoă đầu nhỏ; bế quả có 2 vảy dính thành một môi

5a

5a - lá chụm ở gốc

Lagenophora

5b - lá dọc theo thân

Kalimeris

3c - đầu trái có lônggai

4a - lônggai 2, có lông mọc ngược

Glossogyne

4b - lônggai 5; bế quả có phao

Calotis

3d - trái có lôngmào

4a - hoa hình môi một vòng

Aster

4b - hoa hình môi nhiều luânsinh:

Tr

Hoang

*Callistephus**Heteropappus**Thespis***2 - hoa bìa vàng**

1a- lá mọc đối

2a - trái trụi ở đầu

3a - cỏ hoang

Colobogyne

3b - cỏ trồng

Cosmos

2b - trái có 2 lônggai

3a - lônggai trên một mỏ dài

Melampodium, Cosmos

3b - không có mỏ dài

4a - lônggai 2-3, có lông mọc ngược

Bidens

4b - lônggai không lông mọc ngược

5a - bế quả ở giữa hoă đầu trụi, bế quả bìa có 2 lônggai

Synedrella

5b - bế quả giống nhau, có 2 lônggai

Spilanthes

1b - lá mọc xen

2a - trái trụi

3a - cỏ Tr; hoadầu to

Chrysanthemum

3b - cỏ hoang; hoadầu nhỏ; đế có vảy; hoa hình môi ít

Wedelia

2b - trái có lôngmào

3a - đầu trái có lông cứng

4a - hoadầu to 5-10 cm

Tithonia

4b - hoadầu nhỏ hơn 5 cm

5a - lông có răng hướng lên

Anisopappus

5b - lông có răng hướng xuống

Glosogyne

3b - đầu trái có 5 vảy cao; Tr

Gaillardia

3c - đầu trái có vảy ở ngoài, lông ở trong

Pulicaria

3d - đầu trái có lông dài

4a - lông bằng nhau; trái sưng

Inula

4b - trái có cạnh

5a - baophấn có tai ở đáy; Tr

Solidago

5b - baophấn không tai ở đáy

Senecio

4c - trái nhỏ, dẹp; hoa vàngvàng

5a - baophấn đáy cắt ngang

Conyza

5b - baophấn đáy có tai

Erigeron

C - Toàn hoa ống

1a - thân có cánh

2a - hoadầu kép tròn

3a - bểquả có phao do vành còn lại

Sphaeranthus

3b - bểquả không phao

Athroisma

2b - không hoadầu kép

3a - không lôngmào

Sphaeromorpha

3b - có lôngmào

4a - chùm-tụtán ở ngọn; baophấn không tai ở đáy

Laggera

4b - gié; baophấn có tai ở đáy

Pterocaulon

1b - thân không cánh

2a - cỏ trồng vì hoa

3a - tổngbao không héo, nhiều màu đẹp

Helichrysum

3b - hoa màu lam đẹp

Centratherum

2b - cỏ trồng vì lá thơm, có vị thuốc

Artemisia

2c - cỏ trồng làm thuốc và ăn; lá to, nhiều lần kép; hoadầu to hơn 5-10 cm

Cynara

2d - không như trên

3a - đầu trái không có phụbộ gì cả

4a - "trái" (tổngbao) có gai móc

Xanthium

4b - "trái" không gai móc

5a - hoadầu kép (do hoadầu nhỏ hợp lại)

Aethocephalus

5b - hoadầu đơn

- 6a - láhoa 1 hàng; cỏ thủy sinh *Enhydra*
 6b - láhoa 2 hàng *Centipeda*
Cotula
- 6c - láhoa nhiều hàng
 7a - hoadầu cóđộc
 8a - vành có tuyến; tiểunhụy 4; láhoa xoan *Epaltes*
 8b - vành không tuyến; tiểunhụy 5 *Carpesium*
 7b - hoadầu thành tánphòng hay chùm-tụtán
 8a - cỏ thơm *Artemisia*
 8b - cỏ không thơm
 9a - lá gân lông-chim, rất rìa *Cyathocline*
 9b - lá nguyên hay có răng
 10a - bếquả đầu cắt ngang *Ethulia*
 10b - bếquả đầu tròn *Camchaya*
- 3b - đầu trái có vảy thành vòng *Struchium*
- 3b - đầu trái có vảy thành vòng, hay lôngmào
 4a - dây leo
 5a - một hàng láhoa *Mikania*
 5b - nhiều hàng láhoa
 6a - hoa huồng hay tím *Vernonia*
 6b - hoa vàng *Blumea*
 4b - cỏ nằm *Soliva*
 4b - cỏ đứng
 5a - một tổngbao chung cho nhiều hoadầu nhỏ *Elephantopus*
 5b - không như trên
 6a - lôngmào do tơ dài ngắn khác nhau *Pseudelephantopus*
 6b - tơ một thứ
 7a - láhoa một hàng *Emilia*
 7b - láhoa 2 hàng, hàng trong dính
 8a - bếquả có lôngmào mịn
 9a - hoa bia cái, hoa trong lưỡngphái *Erechtites*
 9b - hoa lưỡngphái cả *Gynura*
 8b - bếquả có lônggai
 9a - bếquả có 1 vòng vảy dính *Grangea*

9b - vảy rời

10a - vảy rộng ở trên; láhoa dính nhau

Adenostemma

10b - vảy đáy rộng; láhoa rời

Ageratum

6c

7c - láhoa nhiều hàng

6c - láhoa nhiều hàng

7a - đầu trái có vài gai to hay vảy

8a - đầu trái có vảy dính nhau thành vòng

Grangea

8b - đầu trái có 5 vảy

Ageratum

7b - đầu trái không có gai

8a - hoadầu côđộc

Tricholepia

8b - chùm

Blumea

8c - chùm-tụ tán

9a - hoadầu hình cầu, hay bán cầu

Dichrocephala

9b - hoadầu không hình cầu

10a - baophấn không tai ở đáy

Blumeopsis

10b - baophấn có tai ở đáy

11a - hoa hương hay đỏ có khi tia hay trắng, tất cả đều
luốngphái

Vernonia

11b - hoa vàng, có lông trăn; hoa ngoài cái, hoa trong
luốngphái

Blumea

8d - tảnphòng

9a- cỏ có lông dày trắng

10a - láhoa trắng

Anaphalis

10b - láhoa vàng

Gnaphalium

9b - cỏ không lông dày

10a - lá mọc đối

Ageratum

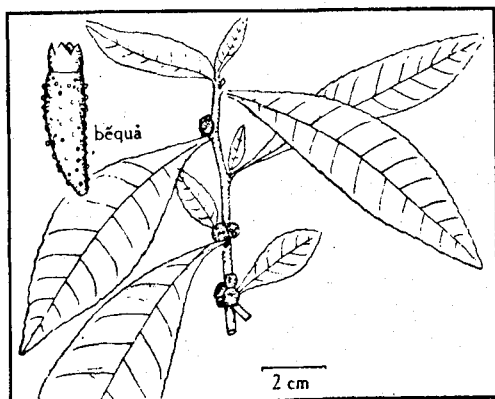
10b - lá mọc xen

11a - cây cứng, đứng; láhoa tròn dài; hoa hương

Pluchea

11b - cỏ; láhoa hẹp; hoa vàng

Blumea

8622 - *Struchium sparganophorum* (L.) O. Ktze. Cốc-
đồng; Cup-wort

Cỏ *nhất niên* cao 10-30 cm. Lá mọc xen, phiến
thon, bìa có răng. Hoadầu *côđộc* ở nách lá, rộng 6-
8 mm; tổngbao xanh; hoa *trắng*, toàn hoa ống, *vòi*
nhụy đỏ. Bểquả trắng, mang 5 vảy dính nhau thành
chén ở đầu.

Vườn, ruộng: Lục tỉnh; IV-XII.

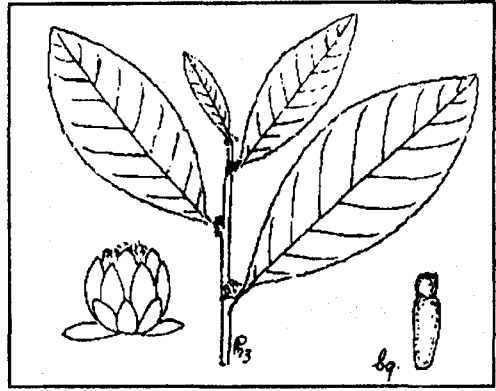
- Annual 30 cm high herb; capitulum white;
achenes with scales connate in a cup (*Ethulia sparga-*
nophora L., *Sparganophora vaillantii* Crantz).

8623 - *Carpesium abrotanoides* L. Cẩnhithái.

Cỏ cao vào 1 m; rễ hình thoi; thân chẻ hai. Lá có phiến bầu dục rộng, to 20-28 x 8-15 cm, mặt dưới trắng trắng, có tuyến, bìa có răng không đều, có mùi; cuống ngắn có cánh ở phần trên. Hoadầu cô độc ở nách lá, không cọng; tổng bao do 3 hàng lá hoa; không hoa hình môi. Bề quả cao 3,5 mm, chót có tuyến, mô 0,7 mm, không lông mào.

Lạngson, Sapa. Trĩ ho, xỏ. Ở Ẩn độ dùng nhuộm tở. Lá non ăn theo rau luộc.

- Herb 1 m high; achenes glandulous.

8624 - *Carpesium nepalense* Less. (*C. cernuum* L., sensus Hooker).

Cỏ đứng, cao 90 cm, có nhánh, có lông. Lá có phiến bầu dục-thon, bìa có răng, có dõm tuyến. Hoadầu ở chót nhánh và nách lá, có cọng hay không, vàng hình bán cầu hay tròn; lá hoa dạng lá, chót nhọn, lá hoa ngoài trải ra. Bề quả có tuyến trĩnh, dính vào quần-áo. Himálapson, Trung quốc, Đảilỏn; núi B ?

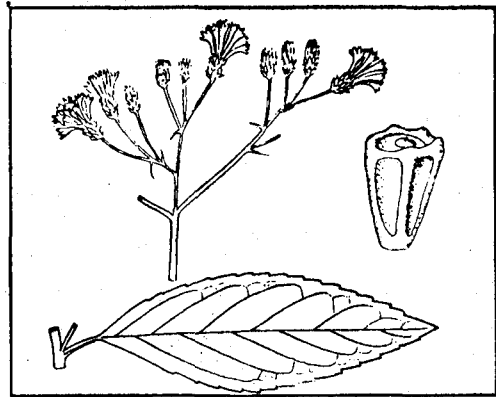
ở *C. cernuum* L., lá hoa chót tầ.

8625 - *Ethulia conyzoides* L. Sỏcủc.

Cỏ nhấtniên cao 50-70 cm, có ít lông; thân có sỏc dỏc. Lá có phiến thon, bìa có răng nhọn, có lông có tuyến ở hai mặt. Tầnhỏng ở nách lá có cọng dài; hoadầu gầnh như tròn, rộng 3-4 mm; lá hoa nhỏ, cao 2,5 mm; hoa tím tím. Bề quả trĩu, có 5 cạnh lõi, cao 2 mm.

Bĩnhnguyên: Hầsonbĩnh, Nambộ (hình theo Wight).

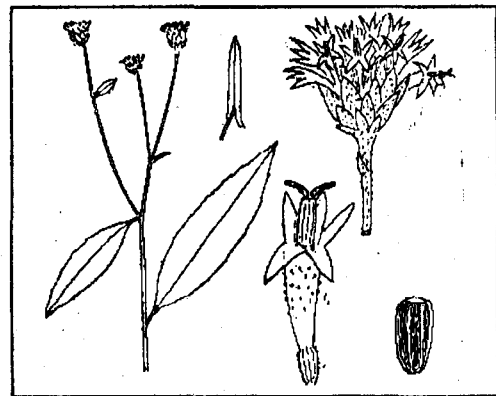
- Annual to 70 cm herb; limb glandulous hairy; capitulum violaceous; achenes without appendix.

8626 - *Camchaya eberhardtii* (Gagn.) Kitam.. Camcháy Eberhardt.

Cỏ leo quần, dài 5-7 m; cành có lông ngắn. Lá có phiến thon, dài 3-5 cm, bìa có răng thưa, gầnh-phụ khó nhận; cuống ngắn. Hoadầu trẽn cọng dài; toàn hoa ống, màu lam, không vảy giữa hoa; vành có tuyến ở ống. Bề quả không lông mào, có 6 cạnh, có tuyến.

Côngtum, Đảlạt; XI-I, 1 (hình theo Gagnepain)

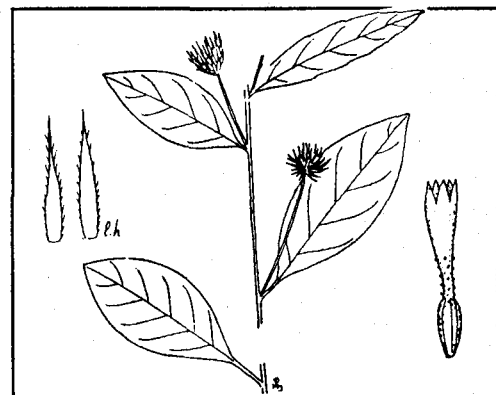
- Volubile; leaves shortly pubescent; capitulum blue; achenes 6-gonal (*Iodocephalus eberhardtii* Gagn.).

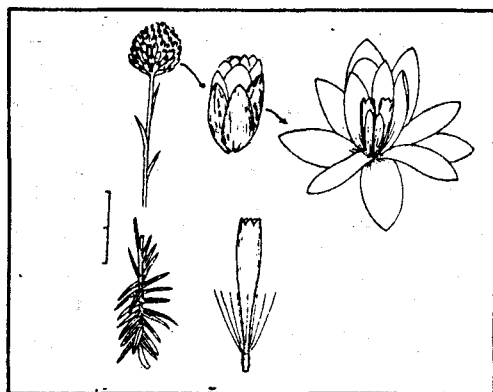
8629 - *Camchaya loloana* (Gagn.) Dunn exKerr. Camcháy lỏlỏ, Thanhduyền

Cỏ nhấtniên, cao 20-40 cm, có nhánh; nhánh nhám. Lá có phiến thon, dài 2-6 cm, nhọn hai đầu, bìa nguyên hay dợn, gầnh-phụ 5-6 cặp, mảnh; cuống 5-8 mm. Hoadầu ở ngọn và đốidiện với lá, trẽn cọng dài; lá hoa nhọn, dài, rĩa lông; toàn hoa ống, dài, có tuyến. Bề quả nâu, không lông mào, có 10 cạnh tròn.

Sỏngbẻ (hình theo Gagnepain).

- Annual 40 cm; branches rough; capitulum on long pedicel; achenes without pappus (*Thorelia loloana* Gagn., *T. montana* Gagn.).

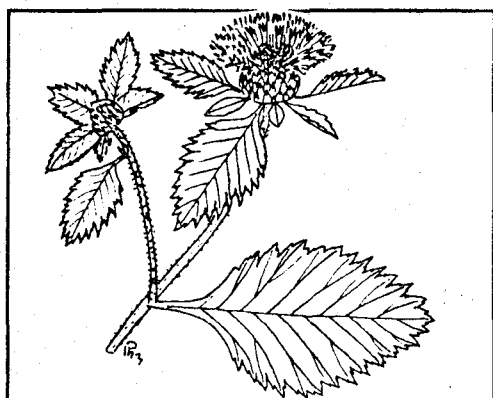

8630 - *Ananeton arborescens* Pierre in herbar (P!).
Nhánh cao 20 cm, to 1-3 mm, có lông dài như gòn trắng sất sất. Lá có phiến hẹp, 20 x 1,5 cm, một gân giữa lõm, bìa uốn xuống, mặt dưới có lông như gòn. Hoạch đầu kép, 1,5-2 cm, mang hoạch đầu đơn nhỏ, dạng hoa; tổng bao nhiều vảy ngoài màu gạch, trong trắng, mỏng, trong trong; hoa 5-6, cao 3 mm; vành không lông. Lông mào dài 1,5 mm.

Nam: "C.B.1", Pierre s.n., Lég. Harvey (P!).
Thụ tập ở Việt Nam?

- Branches, leaves beneath white woolly; capitulum bearing 5-6 flowered capitulum; pappus 1.5 mm.

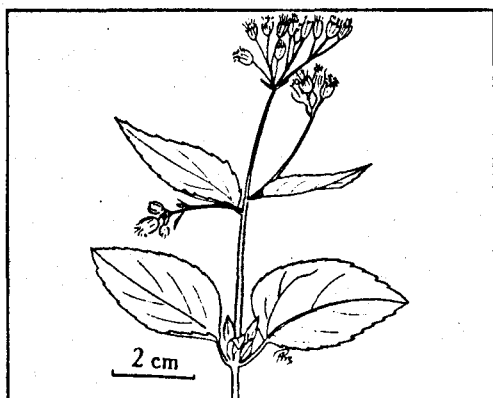

8631 - *Centratherum intermedium* Less. (có lẽ muticum hơn). Tầm nhầy.

Cỏ daniên; thân nằm rồi đứng, xanh xanh, có lông trắng đứng. Lá có phiến xoan, dài 4-7 cm, đáy tù hẹp trên cuống, bìa có răng kép, nhọn, không đều, gân-phụ 7 cặp. Hoạch đầu ở ngọn nhánh, không cọng; tổng bao to 1-1,5 cm do lá hoa xanh, đầu nhọn, đen; hoa hình ống dài, lam tím đẹp; bao phấn trắng.

Tr làm kiếng ở Sài Gòn; IX. Gố Mỹ châu nhiệt đới.

- Ornamental.

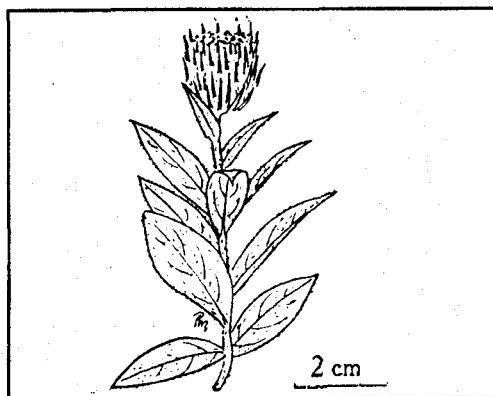

8632 - *Vernonia cinerea* (L.) Less.. Bạch đầu ông, Bạch đầu tro; Common Ironweed.

Cỏ nhất niên cao 8-40 cm, có lông. Lá có phiến bìa nguyên hay có răng, gân-phụ 3-4 cặp; cuống dài 1 cm. Phách hoa là hoạch đầu hương hay đỏ; lá hoa có lông nằm tiết; hoa toàn hình ống. Bể quả có lông mào trắng, lông vòng ngoài ngắn, lông trong dài cỡ 5 mm. n = 9.

Cỏ dại thông thường, đất hoang, bờ lộ; I-XII.
Ta ăn lá non; phách, trị ho, trị đau bụng; hoa trị đau mắt; in vitro, chống siêu khuẩn R.D.

- Common weed; capitulum pink; pappus 5 mm long (*Conyza cinerea* L.).

8633 - *Vernonia annamica* (Gagn.) Merr.. Bạch đầu Trung bộ.

Cỏ daniên nhờ bộ rễ to sâu; thân cao 20-30 cm. Lá không cuống, có phiến thon hẹp, dài 3-7 cm, có lông ở hai mặt. Thường hoạch đầu có độc ở ngọn nhánh, to, rộng 3-4 cm, lá hoa có lông dài; hoa đỏ điều. Bể quả cao 4 mm, có lông mịn, 5 cạnh; lông mào vàng đỏ, dài 12 mm, cứng.

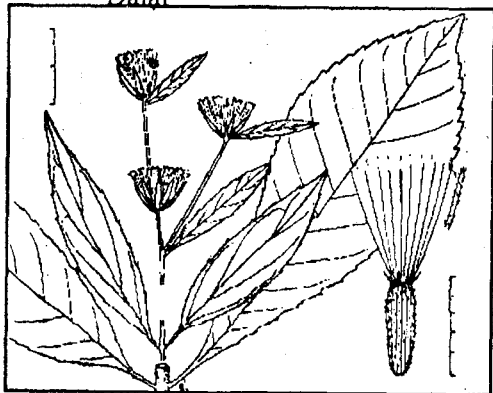
Langbian; V.

- Perennial, 30 cm; limb pubescent; capitulum purple; pappus rufous, 12 mm (*Pulicaria annamica* Gagn., *V. pulicarioides* Gagn.).

8634 - *Vernonia annamensis* S. Moore

Cỏ nhỏ; thân có lông xám, to 2 mm. Lá không cuống, thon ngược đến lineaire, bìa có răng thưa hay nguyên, daidai, mặt trên nhám. Tánphòngmang 4-6 hoadầu; tổngbao 12-12 mm, láhoa 6 hàng, bìa ria lông; vành có ống dài 6,5 mm. Béquả 1,5 mm, hình trụ, có 10 sừng; lôngmào 6 mm, 1-2 cỡ, có râu.

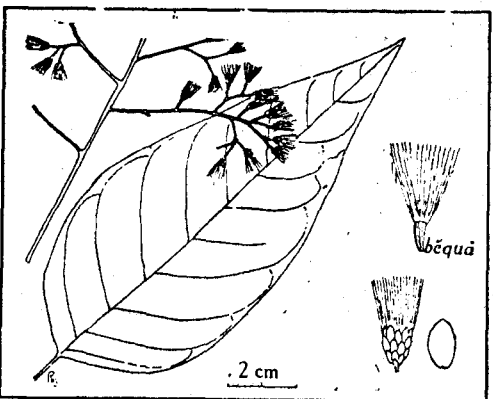
Đàlat

8635 - *Vernonia anthelminthica* (L.) Willd.. Trachlan.

Cỏ to, nhấtniên; thân có rãnh, có lông quăn. Lá mọc đối; phiến thon, to 6-15 x 1,4-3 cm, bìa có răng thưa có mũi, gân-phụ 13-15 cặp, mỏng, có lông ngắn; cuống 5-10 mm. Tánphòng thưa ở ngọn; hoadầu to 15-20 mm, bán cầu; láhoa xanh, dài 12 mm; hoa ống thu cả; baophấn 1,5 mm; noãn sào có lông. Béquả dài 4 mm, nâu, có lông; lôngmào 8 mm, ngoài ngắn, trong dài.

Trị lã, bệnh ngoài da tốt.

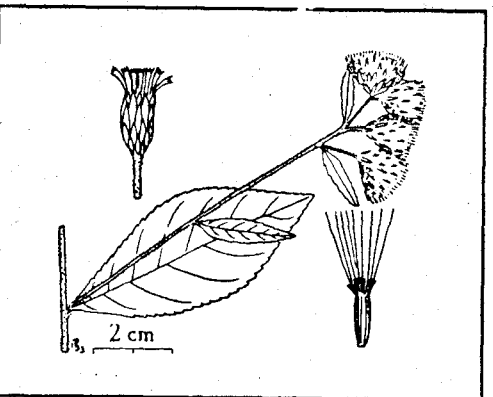
- Annual; capitulum 15-20 mm wide; pappus 8 mm (*Conyza anthelmintica* L.).

8636 - *Vernonia arborea* Buch.-Ham. var. *javanica* (El.) C.B. Cl.. Bôngbạc, Bạch đầu đại mộc; Tree Ironweed.

Đạimộc cao đến 30 m; nhánh to, không lông. Lá có phiến thon, dài 10-15 cm, không lông, gân-phụ 8-11 cặp; cuống 2 cm. Chùm-tútán ở ngọn và nách lá, có lông; láhoa 4 hàng; hoa 4, trắng. Béquả 5 cạnh, đầu cắt ngang; lôngmào trắngtrắng, dài 5 mm.

Rừng Tre, rừng hậu lập (sau rẫy), 300-800 m: Hànaminh, Nghêtin, Bảo lộc; V-VI, 9-10. Lá giúp tiêu hóa, phản kích, trị sốt. Gỗ trắng, nhẹ; làm viêm quết.

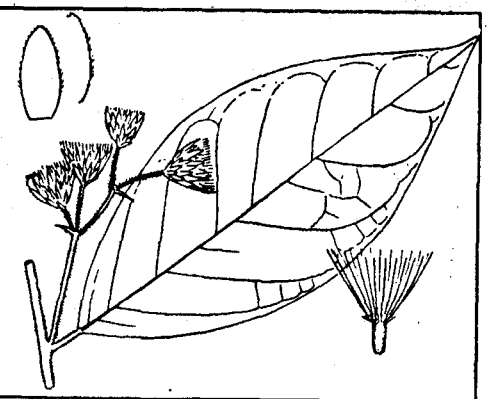
- Tree 30 m; capitulum white; pappus whitish, 5 mm long (*V. javanica* DC.).

8637 - *Vernonia aspera* (Roxb.) Buch.-Ham.. Bạch đầu nhám.

Cỏ daniên, cao 2 m; thân có cạnh, có lông mịn. Lá có phiến thon, tà hay nhọn hai đầu, bìa có răng đều, mặt dưới nâu lúc khô, có lông nhám, gân-phụ 7-10 cặp. Chùm-tútán mang hoadầu cao đến 13 mm; láhoa cứng, nhám; hoa tím. Béquả 10 cạnh, cao 4 mm; lôngmào dài 8-9 mm, lông vòng ngoài ngắn.

Hà Nội, Đàlat, Cônson; XII.

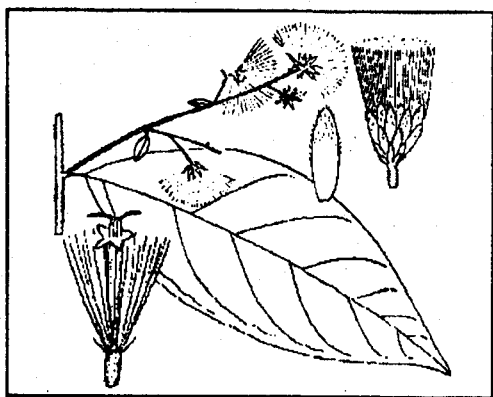
- Long-lived. 2 m high; limb rough pubescent; flowers violaceous; pappus 8-9 mm long (*Eupatorium asperum* Roxb., *V. roxburghii* Less.).

8638 - *Vernonia balansae* Gagn.. Bạch đầu Balansa.

Cỏ trườn, nhấtniên; nhánh, cuống, pháthoa có lông hung. Lá có phiến bầu dục, to 12 x 5,5 cm, chót nhọn, dày tà, mặt dưới có lông, gân-phụ 8 cặp; cuống dài đến 1 cm. Hoadầu to, cao 1,5 cm; láhoa tròn dài, có lông hung. Béquả có lôngmào hung, lông vòng ngoài rất ngắn, lông trong dài.

B: Yênlang; XII.

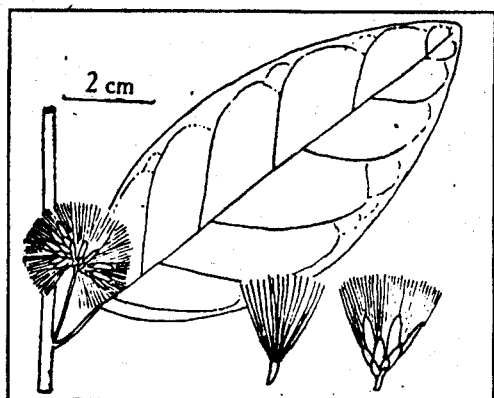
- Sarmentous, annual; rufous pubescence; capitulum 1.5 cm high.

8639 - Vernonia bonapartei Gagn.. Bạch đầu Bò bặt.

Cây trườn; nhánh non mảnh, có lông mịn. Lá có phiến bầu dục, to 11 x 4,5 cm, chót nhọn, đáy tà, lúc khô nâu đậm mặt trên, nâu lục mặt dưới, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 6-8 mm. Phất hoa ở chót nhánh; chùm-tútán 3-5 hoadầu; tổng bao cao 5 mm; lá hoa có lông ở lưng và rìa lông; vành có ống cao 2-5 mm. Béquả có 5 cạnh tà; lôngmào hung, dài 1 cm.

Lạng sơn; XI, 11

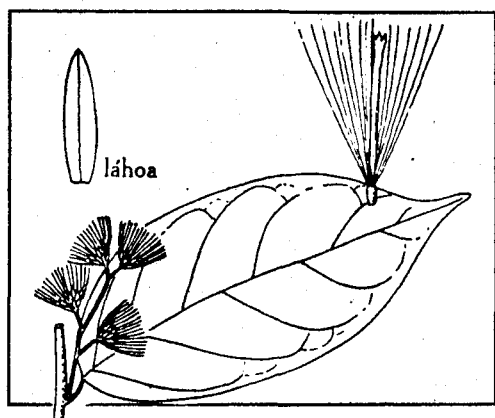
- Sarmentous; branches finely pubescent; pappus rufous, 1 cm long.

8640 - Vernonia chevalierii Gagn.. Bạch đầu Chevalier.

Tiểu mộc leo cao 5-10 m; cành nhỏ, có lông ngắn và tuyến. Lá có phiến không lông, có tuyến ở mặt dưới, gân-phụ 6-7 cặp, bìa nguyên; cuống dài 1 cm. Chùm, chùm tután dài 1-2 cm ở nách lá, mang 5-10 hoadầu; hoadầu cao 7-8 mm, mang 6-8 hoa. Béquả có 9-10 sọc; lôngmào hoe-đỏ, dài 7 mm.

Rừng từ 600 đến 1.500 m; X-XI.

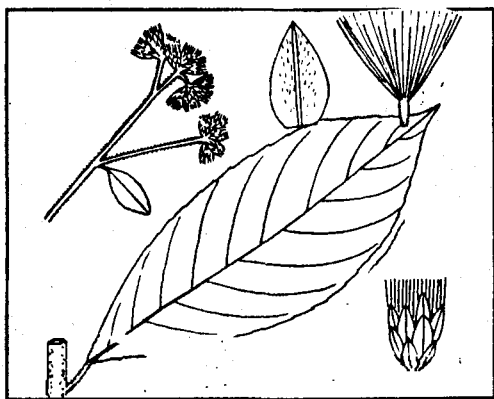
- Sarmentous 10 m long; pappus rufous red, 7 mm long.

8641 - Vernonia cumingiana Benth. Cò-sống.

Tiểu mộc leo cao 7-10 m; cành nhỏ, có lông dày vàng. Lá có phiến bầu dục, chót có đuôi, không lông mặt trên và đen lúc khô, có lông vàng mặt dưới, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 1 cm. Chùm 1-3 cm ở nách lá, mang 2-7 hoadầu to 12-15 mm. Béquả có 10 sọc; lôngmào hoe, dài 1 cm.

1-1.300 m: Tam đảo, Bavi, Quảng trị, Nha trang; X-III. Rễ và thân độc.

- Sarmentous 10 m long; limb yellow pubescent beneath; pappus 1 cm, rufous (*V. andersonii* Auct. non C.B. Cl.).

8642 - Vernonia divergens (DC.) Edgew.. Bạch đầu rẽ.

Cỏ cao 1-2 m; thân có sọc, có lông mịn. Lá có phiến bầu dục thon ngược, to 11 x 4,5 cm, chót có mũi, đáy nhọn, bìa có răng thấp, thưa, gân-phụ 9 cặp, mặt dưới có phần nâu; cuống 5-7 mm. Chùm-tútán tròn tròn, tổng bao rộng 6 mm, lá hoa 2-3 hàng, có lông thưa, có gân giữa to, chót có mũi. Béquả có 10 cạnh; lôngmào 3-4 mm, hơi hoe.

Hà nam ninh, Hà sơn bình; XII.

- Herb 1-2 m; limb brown pruinose beneath; pappus 3-4 mm, rufous (*Decaneuron divergens* DC.).

8643 - Vernonia dranensis S. Moore.

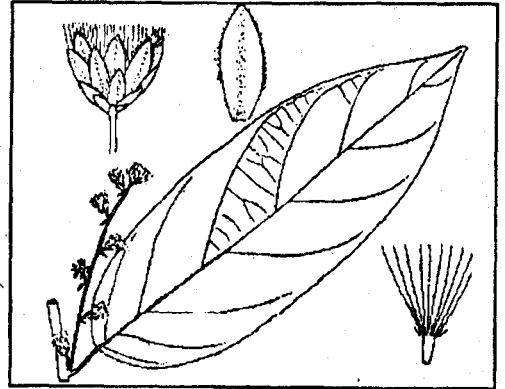
Nhánh dài. Lá cách nhau, gần như không cuống (2 mm), phiến thon ngược đến thon, 9-13 x 1,5-2,8 cm, chót nhọn hay hơi tù, đáy tù, bìa nguyên hay có răng cách nhau, như giấy. Chùm-tútán ở nách, to 10-20 x 4-5 cm; hoadầu trên cộng có lông; tổngbao 8 x 7 mm, láhoa 6 hàng, có lông. Béquả thon ngược hình bông-vụ, có 10 sóng; lôngmào 7,5 mm, 1-2 cỡ, có râu.

Dran.

8644 - Vernonia eberhardtii Gagn.. Bạch đầu Eberhardt.

Tiểu mộc leo cao 8-10 m; thân có cạnh dọc mịn, có ít lông nâu. Lá có phiến tròn dài, to 6-12 x 3-4,5 cm, chót có mũi, đáy tròn, bìa nguyên, gân-phụ 6 cặp, không lông; cuống dài 8-10 mm, không lông. Chùm-tútán như gié ở nách lá và ngọn; hoadầu cao 6-8 mm, láhoa xoan, bìa rìa lông; hoa 5-6. Béquả không lông; lôngmào có lông, hơi nâu, lông ngoài ngắn.

Hà Sơn Bình.

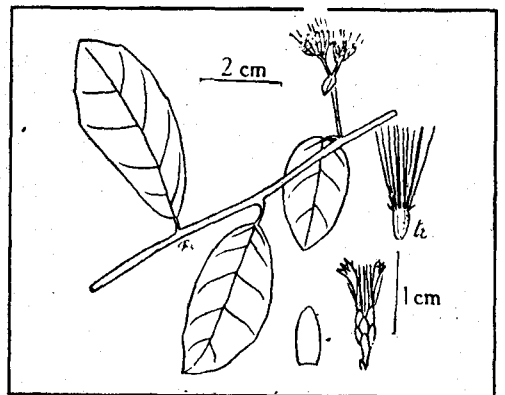

- Sarmentous 10 m; limb glabrous; pappus brownish.

8645 - Vernonia elliptica DC.. Bạch đầu bầu dục; Climbing Ironweed.

Tiểu mộc trườn, có lông sát mịn, mốcmốc. Lá có phiến tròn dài hay hình muống, bìa nguyên hay có răng thưa, mặt dưới có lông bạc. Pháthoá ở nách các lá ở chót nhánh; hoadầu cao 5 mm; láhoa đầu tròn, không lông; hoa 3-5, trắng hay hồng. Béquả cao 2 mm; lôngmào trắng trắng, dài 5,5 mm, lông ngoài ngắn.

Dựa bờ nước: N; II-IV. Thường được Tr.

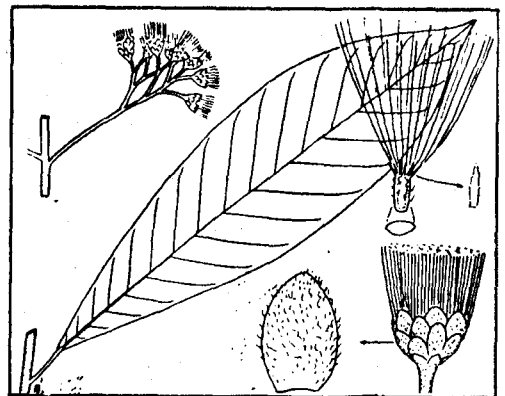
- Sarmentous; limb white pubescent beneath; flowers white or pink; pappus whitish (*V. eleaegnifolia* DC.).

8646 - Vernonia esculenta Hemsl.. Bạch đầu rau.

Bụi to; thân cuống, phiến lá có lông dày trắng. Lá có phiến thon ngược, to 12 x 3,6 cm, chót có mũi, đáy nhọn, gân-phụ nhiều; cuống dài 10-13 mm. Pháthoá ở chót thân, dày, mang nhiều hoadầu; tổngbao 4-5 mm, láhoa xoan, có lông quăn quăn, trắng. Béquả có ít lông; lôngmào trắng do 1 vòng vảy nhỏ ở ngoài và tơ trong dài 5 mm, có lông.

Việt Nam, có lẽ có ở B.

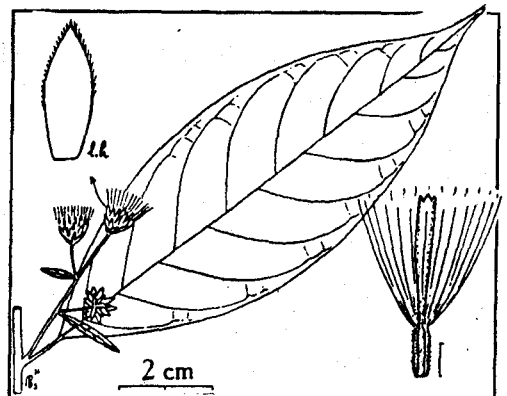
- To be search in North part.

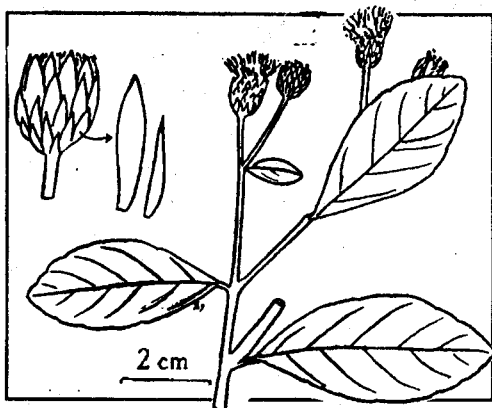
8647 - Vernonia macrachaenia Gagn.. Bạch đầu to.

Dây leo; nhánh có lông. Lá có phiến gần như không lông, dài 10-14 cm, chót có đuôi, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 1 cm, có lông hoe. Pháthoá ở nách lá; hoadầu 3, cao 1 cm; tổngbao có lông vàng; hoa lam lam. Béquả cao 1,5 mm, đen, có lông vàng, 10 cạnh; lôngmào hoe, dài 8 mm.

Quảng Trị.

- Climbing; limb glabrous; flowers blueish; pappus rufous, 8 mm long.

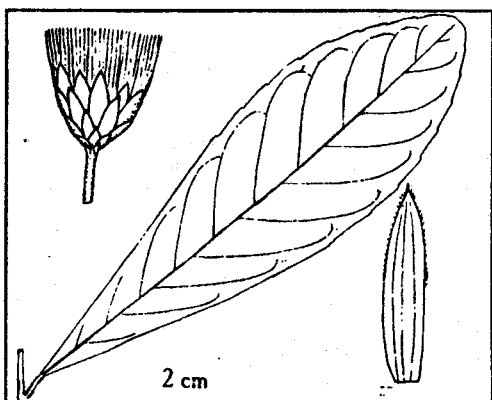

8648 - Vernonia patula (Dryand.) Merr.. Bạch đầu nhỏ

Cỏ nhúm iên cao 50-70 cm, nhiều nhánh. Lá có phiến thon hơi bánhồ, mặt trên ít lông, mặt dưới đầy lông trắng. Hoạch đầu tía dợt, to 6-8 mm; tống bao có lông. Bế quả 4-5 cạnh; lôngmào trắng, dài 4-5 mm, mau rưng.

Bờ ruộng, bìnhnguyên; I-XII. Bỏ và hạnhiệt, trị kiết; lá được ăn ở Java.

- Annual 70 cm; limb white pubescent beneath; flowers purplish; pappus white, 4-5 mm long (*Conyza patula* Dryand., *V. chinensis* Less.).

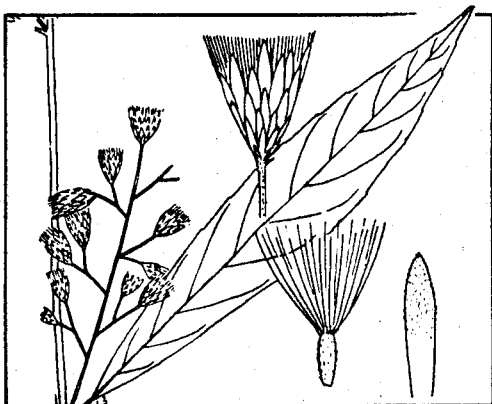

8649 - Vernonia pierreii Gagn.. Bạch đầu Pierre.

Cỏ daniên cao hơn 60 cm; phần dưới của thân không lá. Phiến hình muỗng, dài vào 15 cm, đầu tròntròn, đáy tùtù hẹp, không lông, gân-phụ vào 10 cặp, bia có răng thưa; cuống 6-8 mm. Chùm-tútán; hoạch đầu rộng 1-1,5 cm; láhoa rìa lông. Bế quả có lông, 8-10 cạnh; lôngmào trắng, dài 7-8 mm.

Phanrang, Biênhòa.

- Perennial; leaves glabrous; capitulum 1-1,5 cm large; pappus white.

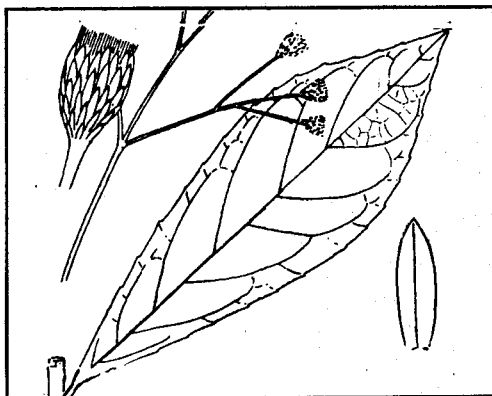

8650 - Vernonia principis Gagn.. Bạch đầu chánh.

Lóng dài 7-8 cm. Lá có phiến thon hẹp, ở thân to 20 x 6 cm, hai đầu nhọn, bià có răng thưa, nhám, gân-phụ 9 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm-tútán hẹp ở nách lá, ngắn hơn lá; hoạch đầu cao 1 cm; láhoa có lông mịn. Bế quả có lông mịn; lôngmào trắng, vòng ngoài tơ ngắn.

Đôngduong; VN?

- Limb rough; capitulum 1 cm high; pappus white.

8651 - Vernonia saigonensis Gagn.. Bạch đầu Sài Gòn.

Cỏ cứng cao 80 cm; thân to 8 mm, có 8-10 cạnh mảnh, có lông mịn. Lá có phiến thon ngược, to 14-16 x 4-5 cm, chót tà, đáy tùtù nhọn, bia có răng thưa, cứng, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 5 mm. Phách hoa rộng hơn 10 cm, ở ngọn; hoạch đầu có rộng dài, cao 1 cm; láhoa 5-6 hàng, thon, dài 2-8 mm, lưng đầy lông và rìa lông. Bế quả không sọc; lôngmào trắng, có tơ bằng nhau.

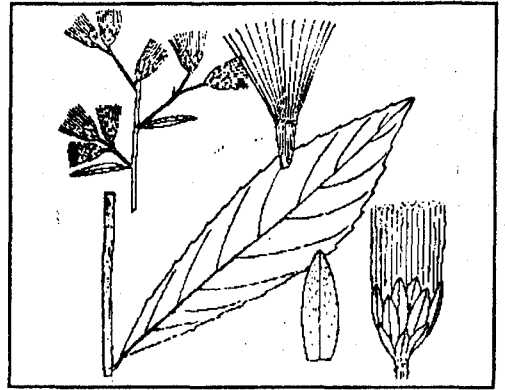
Thủ đức.

- Herb 0.8 m; capitulum 1 cm high; pappus white, seta equal.

8652 - Vernonia saligna Wall. ex DC.. Bạch đầu liễu.

Cỏ cứng; thân có nhánh, có rãnh dọc và lông sát; lông dài. Lá có phiến thon, to 7-15 x 3-6 cm, nhọn hai đầu, bìa có răng thưa nhọn, gân-phụ 7-8 cặp, hai mặt có lông sát; cuống dài 5-6 mm. Pháthoa ở ngọn và nách lá, mang 2-3 hoadầu cao vào 7 mm (không kể lôngmào); láhoa có ít lông ở lưng, *dodô*; hoa ít (6-12) hình ống. Béquả không lông, có 10 sóng; lôngmào *trắng*, tơ cao 7-8 mm, có răng mịn.

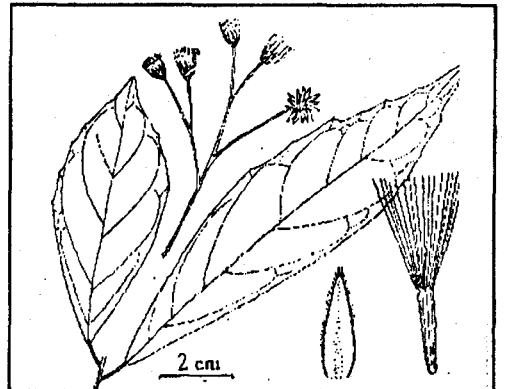
- Herb; stem pubescent; capitulum 7 mm high; pappus white, 7-8 mm long.

8653 - Vernonia scandens DC.. Bạch đầu leo.

Dây leo; nhánh có lông *dày, vàng*. Lá có phiến xoan ton hay thon, dài 8-15 cm, mỏng, có lông *như phấn* ở mặt trên, bìa nguyên hay có răng thưa, có khi to, gân-phụ 5-9 cặp. Chùm-tútán dài 4-5 cm, cọng dài 1-3 cm; hoadầu rộng vào 1 cm; láhoa rìa lông; *hoa trắng*. Béquả dài 5 mm, có lông, 6-8 cạnh; lôngmào *trắng-hoe*, dài 1 cm.

Rừng 100-1.500 m: Phúkhánh, Phúóctuy; I-II.

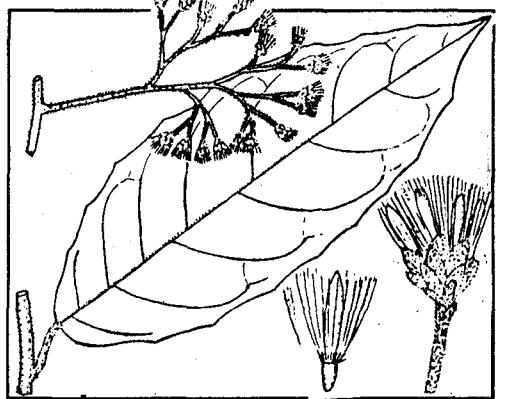
- Sarmentous; limb white pruinose; flowers white; pappus rufous, 1 cm long

8654 - Vernonia solanifolia Benth.. Bạch đầu lá-cà.

Tiểumộc sà; nhánh *trườn, dài 8-12 m*; thân, lá, pháthoa có lông *như nhung, mịn hoe*. Phiến xoan thon, to 7-12 x 3,5-7 cm, bìa có răng thưa không đều, gân chánh có lông mặt trên, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 1 cm. Pháthoa là tảnphòng, *thơm*; tổngbao có lông, cao 6-8 mm, láhoa có lông *dày*. Béquả cao 2 mm, có cạnh, không lông; lôngmào *vàng hoe*, vòng ngoài do tơ ngắn, ở trong tơ dài 5 mm

Rừng thưa, 300 m: Bavi, Bắcthái; 3.

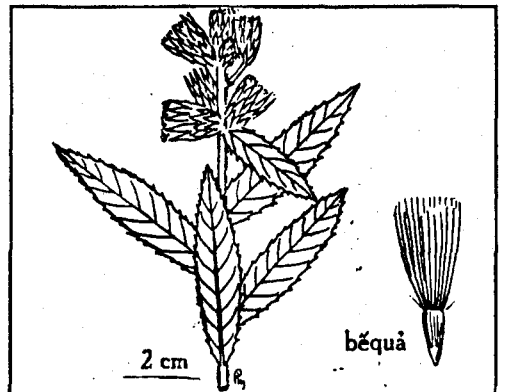
- Sarmentous to 12 m; leaves, inflorescence.. velvety; achenes 2 mm, pappus rufous, 5 mm long.

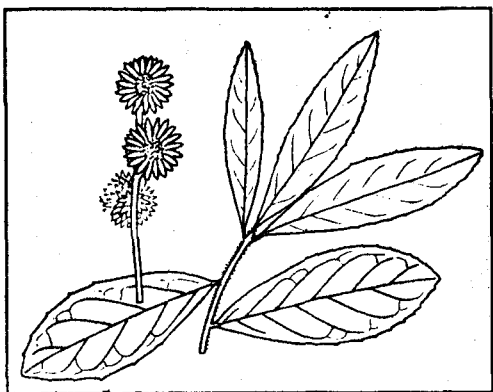
8655 - Vernonia spirei Gandoger. Bạch đầu Spire.

Cỏ cứng; nhánh có nhiều lông *cứng*. Lá không cuống; phiến thon, *dày, đầu nhọn*, bìa có răng nhọn, có khi ít răng, *mặt trên nhám, mặt dưới có lông vàng*. Hoadầu ở ngọn, cao 1 cm, rộng 5-7 mm; láhoa thon, nhọn. Béquả cao 2,5 mm, có 10 sóng; lôngmào *vàngvàng*, dài 6-7 mm, vòng ngoài tơ ngắn.

Ven rừng, cao nguyên.

- Herb; limb yellow pubescent beneath; pappus yellowish, 6-7 mm long.

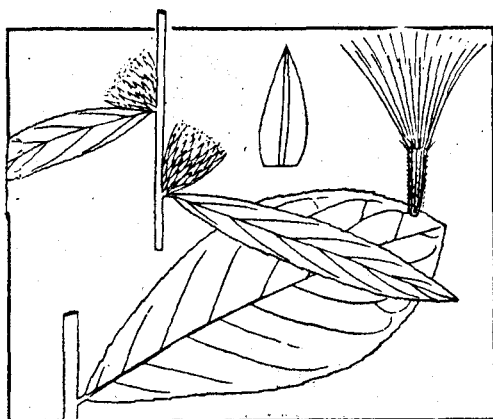

8656 - Vernonia squarrosa (D. Don) Less.. Bạch đầu vảy.

Cỏ cứng cao 50-70 cm; thân có lông mịn. Lá có phiến bầu dục thon ngược, đầu tù, đáy nhọnnhon, mặt trên nhám, mặt dưới có lông dày, gân các cấp lồi, gân-phụ 5 cặp, mỏng, cứng, bìa có răng nhỏ thưa; cuống 1-2 mm. Gié mang hoadầu không cộng; tổngbao cao 7-8 mm, 6 mục láhoa nhọn, có lông và lông tiết ở lưng; toàn hoa ống. Béquả có lông mịn, có 4 cạnh; lôngmào trắng dơ, dài 8 mm.

An lộc.

- Herb to 0.7 m; limb densely pubescent beneath; bracts pubescent glandulous; pappus whitish, 8 mm long (*Acilepis squarrosa* D. Don).

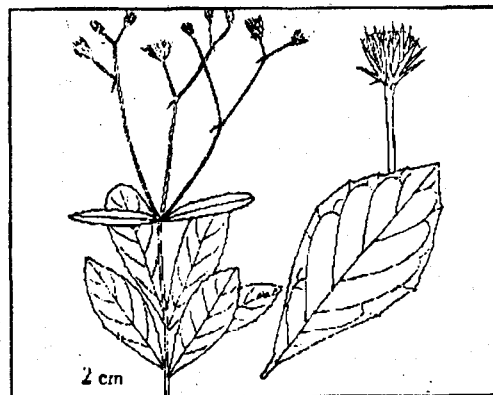

8657 - Vernonia squarrosa (D. Don) Less. var. orientalis Kitam.. Bạch đầu đông.

Cỏ cao 1 m, thường không nhánh. Lá có phiến mỏng, cứng, nhám mặt trên, có lông ngắn và gân các cấp lồi mặt dưới, bìa có răng nhọn. Chùm-tútán ở chót nhánh; hoadầu cao 1,4-1,7 cm; láhoa hẹp, nhọn; hoa hương, đẹp. Béquả cao 3 mm, có lông, có 10 cạnh; lôngmào vàng, dài 7 mm, với vòng ngoài do tơ ngắn.

Rừng thưa: Đàlạt; XI.

- Herb to 1 m; leaves membranous, rough on upper surface; capitulum 1.7 cm high; flowers pink; pappus yellow, 7 mm long.

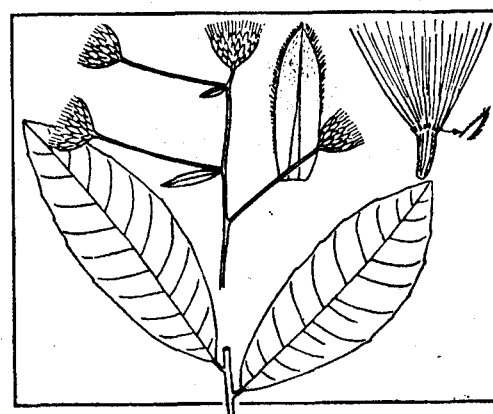

8658 - Vernonia subacaulis Gagn.. Bạch đầu gần-không-thân.

Cỏ daniên; thân cao 4-6 cm, có lông quăn. Lá chum ở đáy thân; phiến xoan, xoan ngược, to đến 16 x 8 cm, bìa có răng to, thưa, gân-phụ 5 cặp, mặt trên không lông, trừ ở gân giữa, mặt dưới có lông ở gân; cuống 5-7 mm. Pháthoa cao 20-30 cm, nhánh dài 6-8 cm; hoadầu cao vào 1 cm; láhoa hẹp nhọn, có lông, có mũi. Béquả dài 2 mm, có lông, có 10 cạnh; lôngmào xám ửng hương.

Sôngbé.

- Perennial, subacaule herb; capitulum 1 cm high; pappus grey, pink tint.

8659 - Vernonia tonkinense Gagn.. Bạch đầu Bắcbộ.

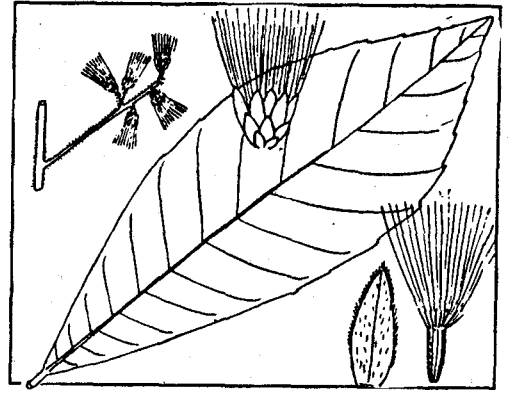
Cỏ daniên cao 40 cm; thân mảnh, có lông nằm hoe. Lá có phiến bầu dục trònđài, to 6-8 x 2,5-3 cm, đầu tù, đáy tù tròn, bìa có răng thưa, dài, không lông, gân-phụ 7-9 cặp, gân các cấp lồi ở mặt dưới; cuống 3-4 mm. Tánphong ở ngọn, mang 3-4 hoadầu cao 1 cm, có cộng dài đến 3 cm; láhoa đầy lông ở lưng; hoa hương. Béquả 3 mm, có lông và sóng mịn dọc, đầu mang vảy nhỏ rìa lông, và lôngmào trắng, dài 6 mm.

Sông Đà, Chồbờ.

- Perennial 40 cm; limb coriaceous, glabrous; capitulum pink; pappus with scales and white seta.

8660 - *Vernonia volkameriaefolia* Wall. ex DC..
Bạch đầu

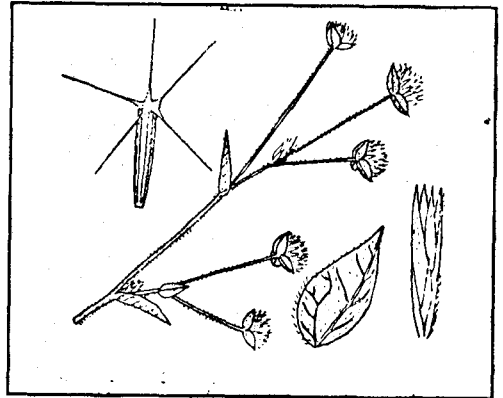
Tiểu mộc cao 2-6 m; nhánh kích cộm, có lông dày, mịn. Lá có phiến xoan thon ngược, to đến 35 x 15 cm, bìa có răng thưa, gân-phụ 12-17 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có lông mịn ở gân; cuống 12-18 mm. Pháthoả ở ngọn, dày, nhánh có lông dày sát; tổngbao cao 5 mm, láhoa thon, có lông dày ở lưng; hoa hương. Béquả 3 mm, có 10 sóng, không lông, mang lông ngắn và lôngmào dài 10 mm, trắng.

- Shrub 2-6 m; leaves densely pubescent on nerves beneath; capitulum pink; pappus white, 1 cm long.

8661 - *Elephantopus mollis* HBK. Chânvôi mềm.

Cỏ đứng cao hơn 1 m. Lá mọc dài theo thân, không cuống; phiến thon, dài 10-15 cm, đáy ôm thân, có lông mềm. Pháthoả dài theo thân, nhánh mang nhiều hoadầu kép trong một tổngbao chung; hoadầu-phụ cao 8 mm, mang 4-5 hoa trắng. Béquả cao 3 mm, có rãnh; lôngmào do 5 tơ phủ ở đáy.

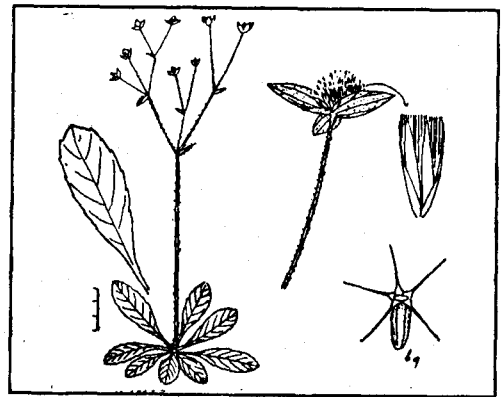

Rừng thưa, rừng Thông, dưa lỏ, thông thường; I-XII. Lá non được ăn. Chứa chất đetenen ungthư, ungthư bạch huyết; chống siêu khuẩn, trị bệnh phổi.
- Herb more than 1 m high; compound capitulum; capitulum 8 mm high (*E. bodinieri* Gagn., *E. tomentosus* Koster non L.).

8662 - *Elephantopus scaber* L.. Chânvôi nhám;
Rough Elephant's foot; Pied Eléphant, Herbe de la jouissance.

Cỏ đứng cao 20-40 cm. Lá chụm ở đáy thân; phiến hình muỗng, có lông trắng dày; ở thân có vài lá nhỏ. Pháthoả có nhánh dài; hoadầu kép có tổngbao to, rộng 2-3,5 cm; hoadầu-phụ cao 8 mm, mang 4 hoa tím tím. Béquả có rãnh, có lôngmào 5 tơ phủ ở đáy.

Dưa lỏ, rừng thưa, rừng Thông, đến 2.000 m; I-XII. Chứa elephantopin, độc tế bào, chống bướu; rễ và lá lợi tiểu, hạ nhiệt, trị bệnh bao tử, trị đái đục, kiết do amíp, bạch đái, làm lạch thai.

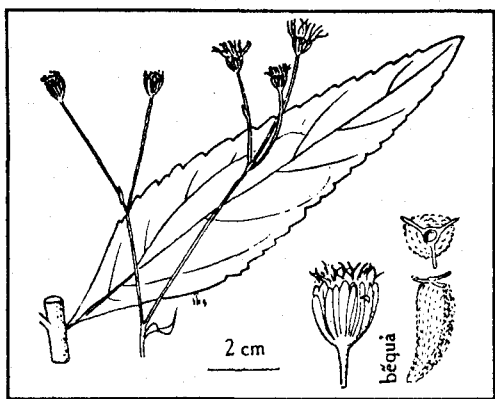
- Leaves rosulate; compound capitulum 2-3.5 cm wide.

8663 - *Pseudelephantopus spicatus* (Aublet) Rohr.
Chânvôi gié.

Cỏ cao 20-30 cm. Lá không nhiều, ở đáy thân, không cuống; phiến xoan ngược hay thon, đáy có tai ôm thân, bìa có răng nằm, gân-phụ 5-8 cặp. Gié kép; láhoa trắng trắng; hoadầu nhỏ, mang 3 hoa tím tím; noãn sào có lông trắng, theo 10 hàng. Lôngmào với 2 tơ to cong chữ S, 2 trung, và 3 ngắn; vành hình ống cao. Hà Nội, Huế. Góc Mỹ châu nhiệt đới. Có thể dùng trị ungthư.

- Leaves on base of stem; capitulum 3 flowered; pappus with heteromorphous seta (*Elephantopus spicatus* Aublet).

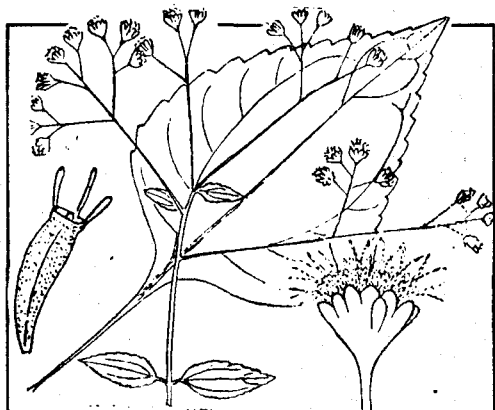

8664 - Adenostemma lavenia (L.) O. Ktze.
Tuyểnhung

Cỏ nhát-niên cao 0,5-1 m; thân tròn không lông. Lá mọc đối; phiến gần như không cuống, thon, đến 14 x 3,5 cm, bìa có răng thưa to, không lông, gân-phụ 4-5 cặp. Pháthoả to ở ngọn; tổngbao gần như 1 hàng, do láhoa hình muống; toàn hoa ống, dài bằng tổngbao; nuốm dài. Bểquả không lông, có nhiều mựt, chót có 3 gai trải ra.

Lùm, bờ nước: N. Ở Indonesia, lá dùng cho mọc tóc, trị sung, phù.

- Annual; leaves glabrous; achenes papillous (*Verbesina lavenia* L., *A. viscosum* Forst.).

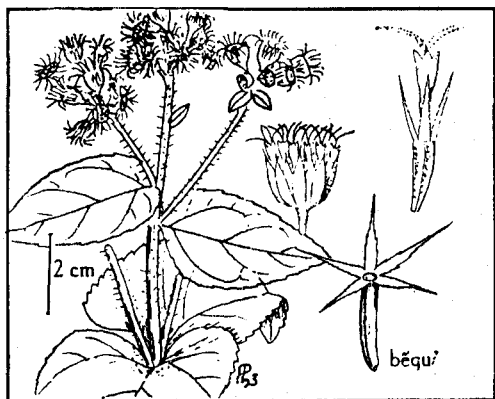

8665 - Adenostemma macrophyllum (Bl.) DC..
Tuyểnhung lá-to; Club wort.

Cỏ cao 0,5-1 m; thân, lá không lông; thân tròn, có lẫn xanh. Lá mọc đối; phiến xoan rộng, chót nhọn, đáy tà hay cắt ngang, gân-phụ 3-4 cặp. Pháthoả ở chót thân; hoadầu có tổngbao do 2 hàng láhoa xanh, đầu tròn, 1 gân; hoa toàn hình ống có nuốm dài, trắng. Bểquả láng, đen, có 3 gai phủ ở đầu.

Lùm, bờ nước, trung đến cao nguyên; II-III, 2-3

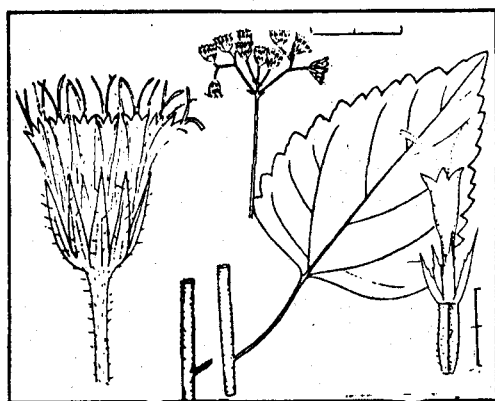
- Annual; leaves ovate; achenes not torulose (*Lavenia macrophylla* Bl.).

8666 - Ageratum conyzoides L.. Cỏ Cút-heo; White weed, Goat weed; Ageratum. Cỏ nhát-niên cao 20-50 cm, có nhiều lông mềm. Lá mọc đối; phiến mềm như nhung, đáy tà hay tròn, bìa có răng. Pháthoả ở chót thân; hoadầu tím tím hay trắng; tổngbao do láhoa tròn dài; toàn hoa ống cao; nuốm 2, rất dài. Bểquả không lông, mang ở đầu 5 vảy thon nhọn, có răng.

Cỏ dai thông thường, khắp cùng, đặc biệt nhiều vào 900-1.200 m, gốc T.-Mỹ; I-XII. Chứa alkaloid: pirolizidin. Lá đắp trị ghẻ khuyết (tĩnh dầu chống vi khuẩn ngoài), sắc trị lậu, phong đòn-gánh, làm lành vết-thương, giúp ăn mau tiêu, trị xổ-trộn ở bụng, trị nọc rắn; rễ bổ.

- Common weed; capitulum violaceous or white.

8667 - Ageratum houstonianum Mill.. Tamduyên.

Cỏ cao 20-50 cm; thân có lông thưa. Lá có phiến đáy tà, tròn hay hình tim, 2 mặt có lông mịn, dày. Pháthoả nhiều hoadầu, ở chót thân; hoadầu lam tím dợt, cao 5,5-7 mm; tổngbao ít láhoa, có lông; hoa đến 70-100, có vòi nhụy thò rất dài ra. Bểquả có lông thưa, cao 1,5 mm, nâu đậm, có 4 cạnh; lôngmào là vảy nhọn.

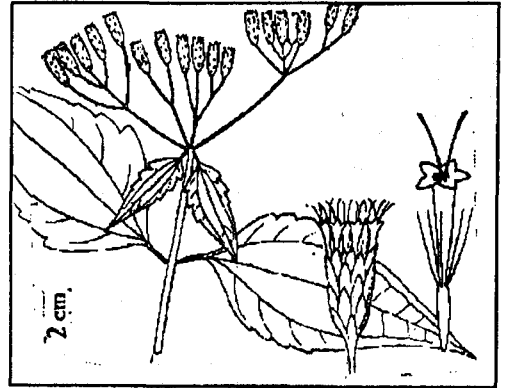
Tr làm kiểng ở trung và cao nguyên.

- Ornamental.

8668 - *Eupatorium odoratum* L. Yênbach; Jack-in-the-bush, Siam Weed; Langue-de-chat.

Cỏ cao 1-2 m, có ít lông. Lá có phiến xoan xoan thon, có lông thưa và răng to, gân chánh 3; cuống vào 1 cm. Pháthoa hình tánphòng, màu *trắng-trơ*, thơmthơm; hoadầu dài 1-1,5 cm; tổngbao do nhiều hàng láhoa không lông; hoa toàn hình ống, lưỡngphái. Béquả hình thoi, có 5 cạnh; *lôngmào trắngtrắng*.

Rất thôngthường, đất hoang khắp caodộ, gốc T.-Mỹ; vào miền Nam vào 1947 (Hasonbinh từ 1935), có lẽ để làm phân xanh; XII-II. Lá phánkhích, kiệnvị, trấnluyếnsúc, trợ thầnkinh.

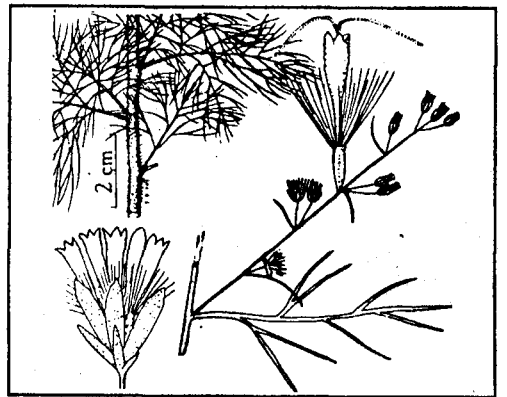

- Common weed; inflorescence greyish; pappus whitish. (*Chromolaena odorata* (L.)

R.M. King & H. Bob.)

8669 - *Eupatorium capillifolium* (Lam.) Small. Yênbach lá-kim.

Cỏ nhấtniên cao đến 1-1,5 m; *thân xanh, không lông*. Lá có phiến xẻ thành đoạn hẹp, dài 1-3 cm, rộng 1 mm, không lông. Hoadầu nhiều trên nhánh dài 2-4 cm, *trắngtrắng*, cao 4-6 mm; tổngbao xanh, do 7-8 láhoa; hoa toàn hình ống 5, trắng, lưỡngphái. Béquả có lôngmào 20-30 tơ.

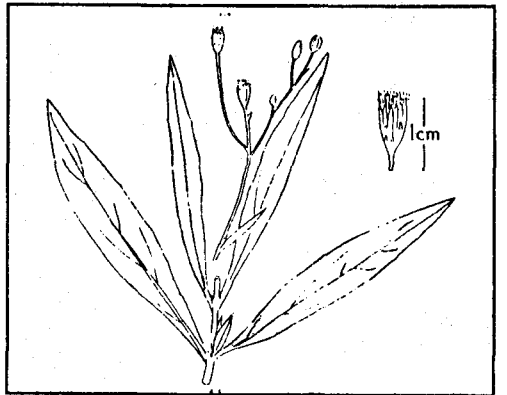

Tr làm kiếng; I-III.

- Ornamental (*Artemisia capillaris* non Thunb., Phamhoang; *E. foeniculaceum* Willd.).

8670 - *Eupatorium triplinerve* Vahl. Badót, Cầdót.

Bụi dày cao 1-2 m; *thân và gân chánh của lá đỏ*. Lá có phiến không lông, thon hẹp, gân-phụ ít; cuống ngắn. Pháthoa thưa; hoadầu *huồng*; tổngbao do 2-3 hàng láhoa; hoa 15-20, toàn hoa ống, lưỡngphái. Béquả có 5 khía, cao 2 mm; lôngmào *trắng*, dễ rụng.

Tr: lá khô thơm cumarin, *dùng như trà*, đắng, bổ, cầm-máu và nhuậntrường.

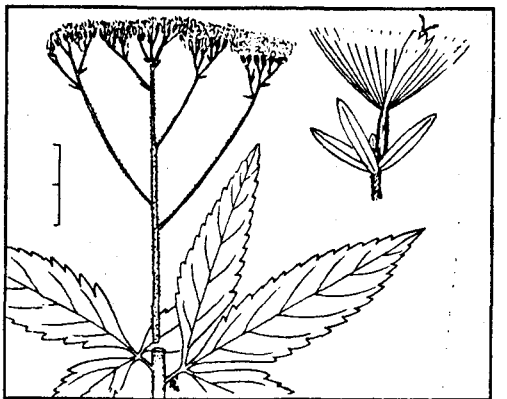
- Cultivated (*E. aya-pana* Vent. ex Mill.).

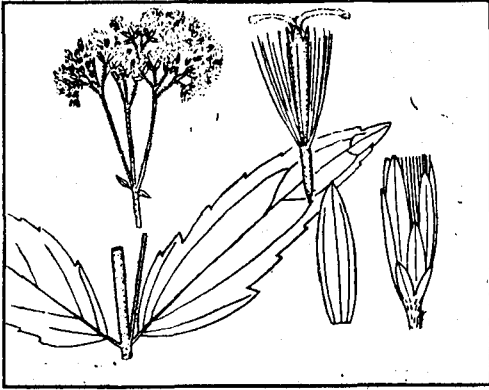
8671 - *Eupatorium cannabinum* L. Yênbach gai, Thạchlam, Bạchsơn.

Cỏ cao 40-70 cm; thân non có lông mịn, dày. Lá đadạng, lá dưới thân có 3 *lá-phụ*, lá-phụ cạnh có thể nhỏ; lá trên thân *đơn*, phiến trònđài, mặt trên không lông, gân lõm, mặt dưới có *lông mịn*; không cuống. Tánphòng ở ngọn, to 15 x 10 cm, trục có lông dày; tổngbao do láhoa 4,5 mm; hoa lưỡngphái, có ống vành dài 4,5 mm. Béquả *đen*, có 5 cạnh bén, cao 3 mm; lôngmào 4-5 mm.

B. Xổ, lợiitiểu, lợikinh, trị vàng da, chống bướu.

- Herb to 0.7 m; leaves 1-3-foliolated; achenes black, pappus 4-5 mm long (*E. heterophyllum* DC.).

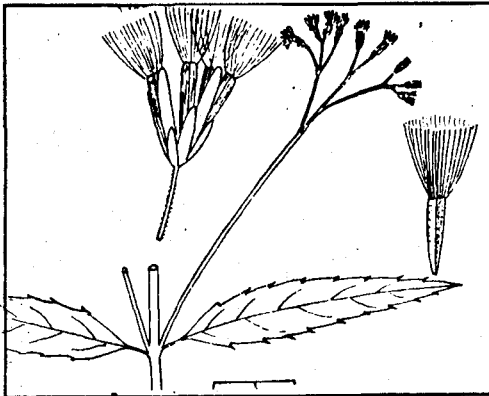

8672 - *Eupatorium chinense* L.. Yên bạch Trung quốc.

Cỏ; thân có lông quăn, có rãnh mịn. Lá có phiến tròn dài, to 8-9 x 3,5 cm, đầu nhọn, đáy tù tròn, có lông quăn rải rác, gân-phụ 4 cặp, bìa có răng thưa; cuống 5 mm. Pháthoa dày ở ngọn nhánh; tổngbao với lá hoa thon, không lông, mỏng; hoa lưỡngphái cả. Béquả dài 3 mm, có cạnh, không lông; lôngmào dài 5 mm, trắng.

Trị suy nhược, cảm.

- Herb; stem with undulated hairs; involucre glabrous; pappus white, 5 mm long.

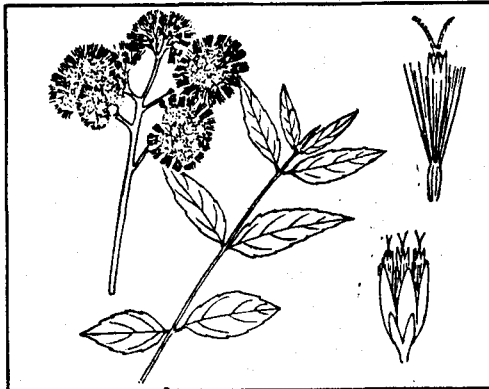

8673 - *Eupatorium fortunei* Turcz. Mầntuối, Hương thảo; Aya-pana du Tonkin.

Cỏ cao 0,35-1 m, thơm; nhánh không lông. Lá có phiến thường tiatia, thon nhọn, to 6-8 x 1-1,5 cm, bìa có răng thưa, nhọn, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1 cm. Tánphong dày; hoadầu cao 7 mm; tổngbao do lá hoa trắng ở trên, xanh ở dưới; hoa 5, hình ống trắng, hay hơi tím lưỡngphái. Béquả dẹt, 5 khía, cao 5 mm; lôngmào 3,5 mm.

Caolang và Tr ; IV-V. Trừ rận, bọ; lợi tiểu, điều kinh, hànhiệt; dọt non ăn như rau thơm.

- Herb 35 cm; capitulum 5 flowered, white; achenes black, 4 mm long (*E. staechadosmum* Hance).

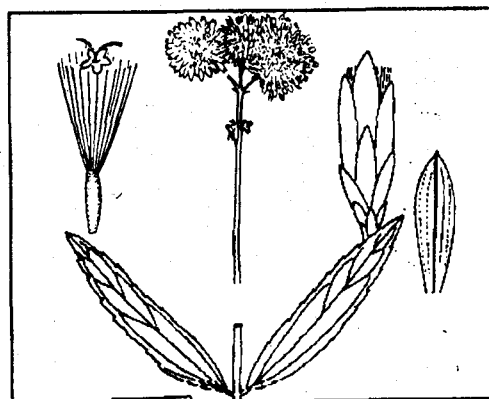

8674 - *Eupatorium japonicum* Thw.. Yên bạch Nhật.

Cỏ; nhánh láng. Lá có phiến xoan thon, dài 2-4 cm, bìa có răng nhọn, lúc khô dẹt mặt trên; cuống dài 2-4 mm. Hoadầu cao vào 5 mm, gần thành chum tròn ở chót nhánh pháthoa; tổngbao do 2 hàng vảy vàng rơm, không lông, bìa mỏng; hoa 5, hình ống cao 4 mm, lưỡngphái cả. Béquả có 5 cạnh, không lông; lôngmào do vào 30 tơ có lông.

Lào (Plaine des Jarres). Rể trị xáo trộn lúc có thai, bổ cho phụ nữ mới sanh, trăn thối.

- Herb; capitulum 5 mm; flowers 5.

8676 - *Eupatorium lindleyanum* DC.. Yên bạch Lindley.

Cỏ cao đến 70 cm; thân đơn hay có nhánh, có lông dày. Lá có phiến thon hẹp, vào 6,5 x 1,3 cm, có lông và lông tiết, bìa có răng thưa, gân-phụ 4 cặp; cuống 3-4 mm. Pháthoa ở ngọn, mang ít hoadầu to, mang hoadầu nhỏ; lá hoa không lông, mỏng, chót có mũi. Béquả cao 2 mm, không lông, không cạnh; lôngmào 3,5 mm, xám ửng vàng.

Lùm bụi: Hà nam ninh.

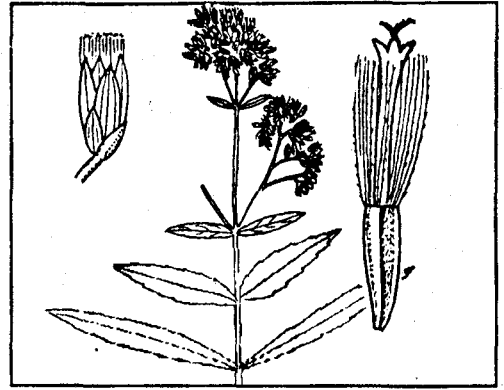
- Herb often unbranched; limb with glandulous hairs; pappus grey, yellow tint.

8677 - *Eupatorium nodiflorum* Wall.. Yênbạch hoa-nốt.

Cỏ cao đến 0,8 m; *thân thường đơn*, có rãnh, có lông ngắn, *tiết*. Lá có phiến hẹp, dài 4-7 cm, rộng 8-10 mm, không lông, gân-phụ mảnh, nâu lục lúc khô; cuống vắn. Pháthoa ở phần ngọn; hoadầu cao 6 mm; tổngbao do láhoa trong có mũi; *hoa 5-6*, toàn hình ống, lưỡngphái, cao 4 mm. Béquả cao 2 mm, có 5 cạnh; lôngmào *trắng* hay hơi hướng, cao 4 mm, tơ có lông.

Lùm bụi: Hànamninh, Nhatrang.

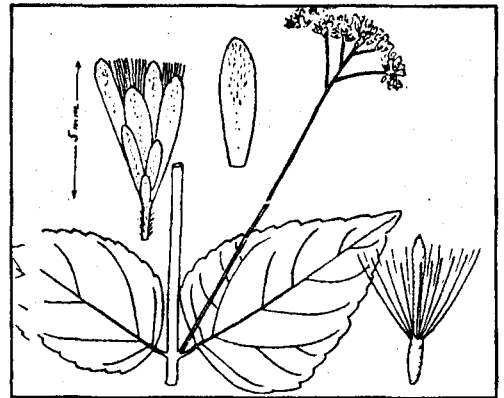
- Unbranched herb; leaves glabrous; flowers 5-6; pappus 4 mm.

8678 - *Eupatorium reevesii* Wall..

Cỏ cứng, cao đến 1 m; *thân có lông mịn lúc non*; lông dài. Lá có phiến xoan rộng, to đến 6,5 x 5 cm, chót nhọn, đáy cắt ngang, *có lông ở hai mặt*, bìa có răng to, tròntròn, gân-phụ 5 cặp; cuống ngắn. Pháthoa ở ngọn và nách lá, *cong có lông*; hoadầu cao 5 mm; láhoa ít, dài, đầu tròn, lưng có lông mịn. Béquả cao 1 mm, không lông; lôngmào *xámxám*, dài 3,5 mm,

Lùm bụi, rừng hậulập: Caolạng, Hà Nội, Hànamninh; IX.

- Herb 1 m high; leaves pubescent; capitulum 5 mm; achenes 1 mm, pappus 3.5 mm.

8679 - *Eupatorium heterophyllum* DC. 1836

Gần *E. cannabinum* L.: FRPS còn để riêng.

8681 - *Eupatorium quaternum* DC. Bachson. (*E. purpureum* non L.)

Thân gần như cứng, không nhánh, đứng cao đến 1 m. Lá gần từng *nhóm 4*, xoan thon, bìa có răng, nhám. Tánphòng; hoa đỏ, lưỡngphái, Đế gần như trần. Lôngmào có lông. T ?

8681 - *Mikania cordata* (Burm. f.) Robinson. Mỹđăng.

Tiểumộc leo quán; nhánh mảnh, có lông hay không lông. Lá có phiến *hình tim*, dài 4-7 cm, hơn ngang, gân từ đáy 3, bìa nguyên; cuống dài 2-3 cm. Pháthoa ở nách lá; hoadầu có tổngbao do 1 hàng ít láhoa thon dài, không lông; vành hình ống cao 3-4 mm. Béquả đen, cao 3 mm, có 5 cạnh; *lôngmào hoehoe*, dài 5 mm.

Sông Lu, Đồngnai: XII-IV. 4. Rễ chống viêm. trị sốt, chống ảulo, lở baotử, nổi khùng..

- Voluble shrub; achenes black, 3 mm, pappus rufous, 5 mm long (*Eupatorium cordatum* Burm. f.; *M. scandens* Hook. f. non Willd.).

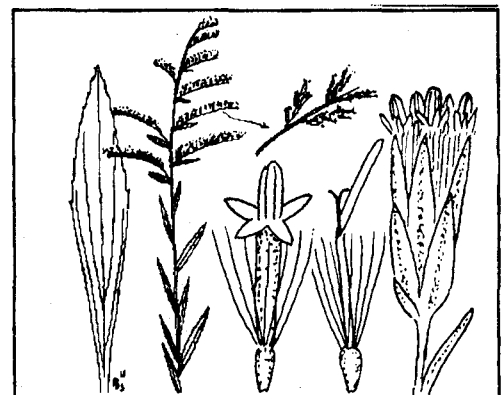
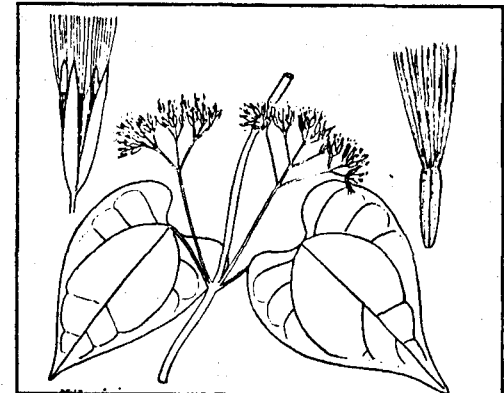
Asteriaceae:

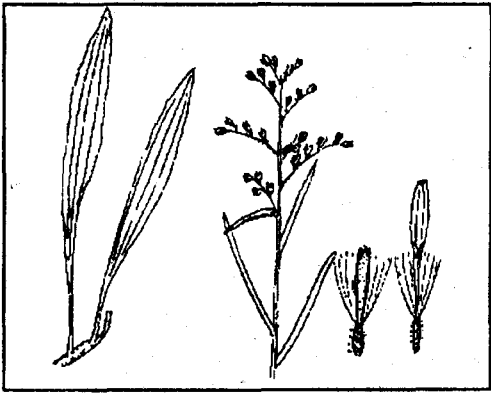
8682 - *Solidago virga-aurea* L.. Hoàngcầmphượng; Golden rods, Aaron's rods; Verge d'or.

Cỏ nhấtnhiên cao đến 1 m. Lá có phiến thon, bìa có răng. Pháthoa đẹp ở ngọn thân, với nhánh mang hoadầu một bên; hoadầu nhỏ, với tổngbao nhiều hàng láhoa hẹp; hoa hình môi 7-8, *vàng*, nuốm 2, đẹp, dài; hoa hình ống ở trong, cao 3 mm, baophần có tai ở đáy. Béquả hình trụ có lông trắng; lôngmào *trắng*, cao 3 mm.

Langson, Pia-ouac, Tr ở Đalat vì pháthoa *vàng đẹp*; hoa phấnkhích, kiệnvi, lợitiểu, trị san bong dài, làm lành vết thương; *in vitro*, chống nhiều siêukhẩn.

- Cultivated.

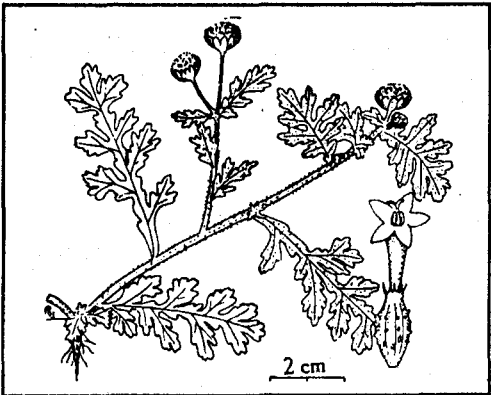

8683 - *Solidago missouriensis* Nutt. Missouri Golden rod.

Cỏ có cành nhẵn nm; thân đứng cao 20-50(90) cm, không lông trừ ở phách hoa có ít lông. Lá có phiến thon hẹp, to 5-20 x 0,5-2 cm, lá trên hẹp dài. Chùm-tútán tròn dài hay rộng ở giữa; nhánh mang hoadầu sắp một bên; tổng bao 2-3 mm; lá hoa tròn dài đến thon; hoa hình môi 8(13). Bề quả có lông phún.

Gốc B.-Mỹ: Tây nguyên ?

- Herb up to 90 cm high; ray florets 8(13); achenes hispidous.

8684 - *Grangea maderaspatana* (L.) Poir. Càidồng, Rau-cóc.

Cỏ nhất niên nằm, có nhiều lông trắng. Lá có phiến tròn dài, có nhiều thùy sâu, có lông, lục tươi. Hoadầu cò độc ở chót nhánh, vàng tươi; tổng bao do 2-3 hàng lá hoa có lông; hoa cái và hoa lưỡng phái. Bề quả có 3 cạnh; lông mào do cắm dính nhau ở đáy.

Ruộng, vườn ươm, BTN, qua Đà Nẵng, Nha Trang đến Đồng Tháp, Châu Đốc; III-V, 5. Chứa steroids. Kiện vị tốt, trị ho, trấn lỵ, sưng, lợi kinh (trị bệnh kinh)..

- Annual prostrate; capitulum yellow; flowers bisexual and female (*Artemisia maderaspatana* L.).

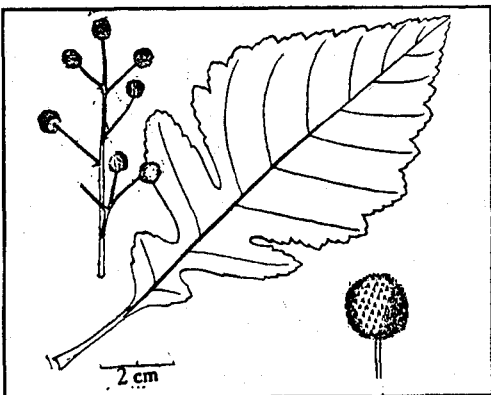

8685 - *Dichrocephala benthamii* C.B. Cl. Luồng sắc Bentham.

Cỏ nhất niên, gốc to mang nhiều thân dài 30-40 cm, có lông mềm. Lá không cuống; phiến hình dòn, dài 3-6 cm, rộng 2-3, đáy có tai ôm thân, gân phụ 3-4 cặp. Chùm-tútán ở ngọn, mang 9-12 hoadầu; hoadầu bán cầu; tổng bao trái ra; hoa rất nhỏ, vành có răng, vòng ngoài hoa cái, hoa trong lưỡng phái. Bề quả dẹp, không lông mào, cao 1 mm.

Sapa.

- Annual; flowers small, female and bisexual; achenes without pappus.

8686 - *Dichrocephala integrifolia* (L. f.) O. Ktze. Luồng sắc lá-nguyên; Rau-chuối.

Cỏ cao 0,5-1 m, nhất niên có lông ngắn. Lá có phiến xoan bầu dục thon, mỏng, có vài thùy sâu, bìa có răng; cuống 2-3 cm. Chùm-tútán đứng, mang hoadầu hình cầu, trắng trắng, to 4-5 mm; lá hoa nhiều; hoa cái ngoài, hoa giữa lưỡng phái. Bề quả cao 3 mm, không lông mào, có 2 u ở bìa.

Ven rừng, từ B qua Huế đến Đà Lạt. Lá phách, lợi tiểu.

- Annual, 1 m high; leaves membranous; capitulum globulous; achenes without pappus (*Hippia integrifolia* L.f., *D. bicolor* (Roth.) Schl.).

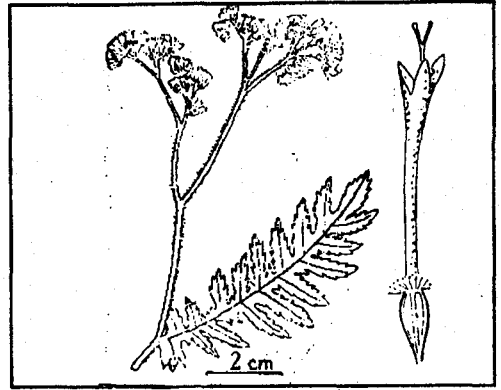
8697 - *Dicrocephala auriculata* (Thunb.) Druce (*Ethulia auriculata* Thunb.).

8688 - *Cyathocline purpurea* (D. Don) O. Ktze.
Huyếtkhuyết tia.

Cỏ nhất niên cao 50 cm. Lá có phiến xẻ sâu thành thùy nhọn, bìa có răng, có lông. Tán phòng kép, rộng; hoadầu khít nhau; tổng bao cao 5 mm, để hoa hình quần; hoa tím tím, hoa ngoài cái, hoa trong đực. Bể quả hình thoi, không lông mào mà có vòng lông đầu phù.

N. Hoadầu lợi tiểu, phá thán.

- Annual; leaves pubescent; flowers violaceous (*Tanacetum purpureum* D. Don, *C. lyrata* Cass.).

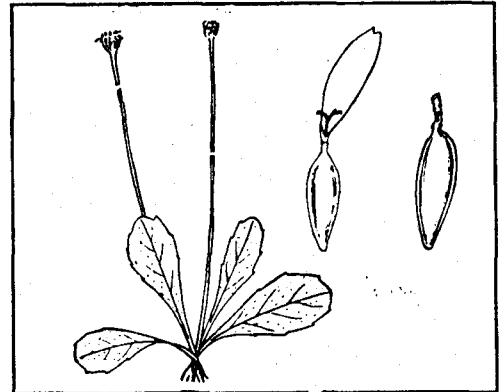

8689 - *Lagenophora gracilis* Steetz. Bầudài mảnh.

Cỏ daniên nhờ căn hành. Lá mọc chụm ở đất; phiến hình muỗng, dài 2-5 cm, đầu tròn. Bìa có răng thưa, có lông hay không. Cọng dài 10-20 cm, mang hoadầu cô độc; tổng bao cao 3 mm; hoa bìa 2-3 hàng, cái, có ống vành có tuyến, môi tía hay trắng; hoa giữa ít, hình ống, đực. Bể quả cao 2-3 mm, có mỏ ngắn có tuyến.

Dàlat, Langbian.

- Perennial; leaves glabrous or pubescent; ligulate flowers 2-3; achenes beaked (*L. billardieri* Cass.).

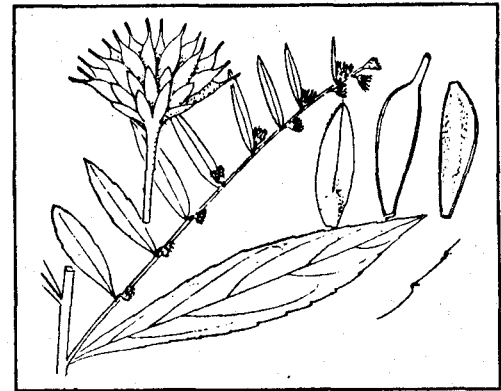

8690 - *Rhynchospermum verticillatum* Reinw. ex Bl.
Thiêngia Nepal, Môtử.

Cỏ cao vào 1 m, daniên; nhánh ngắn, gấn theo luânsinh. Lá có phiến thon nhọn, đáy từ từ hẹp thành cuống, bìa có răng nằm, gân-phụ 5 cặp, rất xéo, mặt trên nhám nhám, có lông ngắn. Nhánh mang hoadầu dài 20-25 cm, có lá đứng một bên; hoadầu nhỏ; lá hoa hẹp, dày dầy, rìa lông ở chót; hoa vàng. Bể quả ở bìa đẹp, cao 4 mm, có mỏ; bể quả ở giữa không mỏ, có 4 cạnh.

Rừng thưa, vào 1.500 m.

- Perennial 1 m high; limb rough upper surface; flowers yellow.

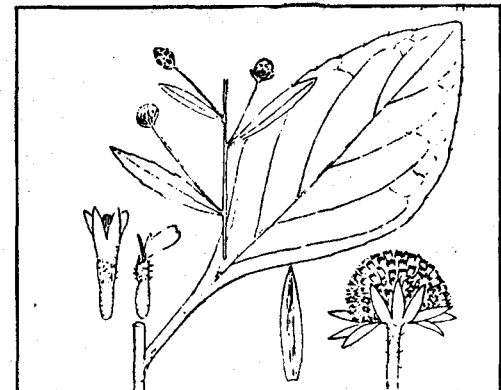

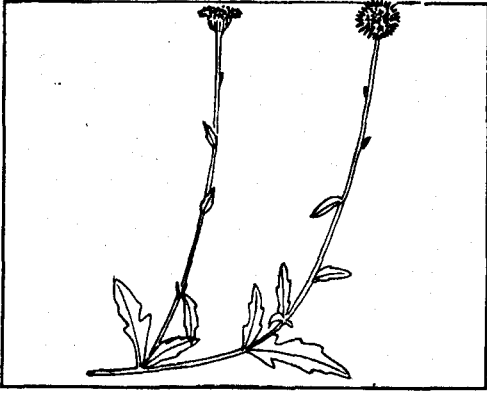
8691 - *Myriactis nepalense* Less. Thiêngia Nepal.

Cỏ đứng nhất niên, gấn như không lông. Lá ở đáy thân có thùy hình dòn, lá trên thân từ từ hẹp lại, xoan, chót tã, bìa có răng nằm thưa, gân-phụ 4 cặp. Hoadầu to 7 mm, trên cọng dài 2-4 cm; lá hoa 1 hàng, thon nhọn; hoa bìa cái, hình môi, hoa trong lưỡng phái hình ống, tiểu nhụy 4. Bể quả đẹp, có điểm tiết, dài 2 mm.

Vào 1.500 m: Sapa.

- Annual, glabrous herb; inferior leaves lobate; ligulate flowers female, tubulous flowers bisexual.

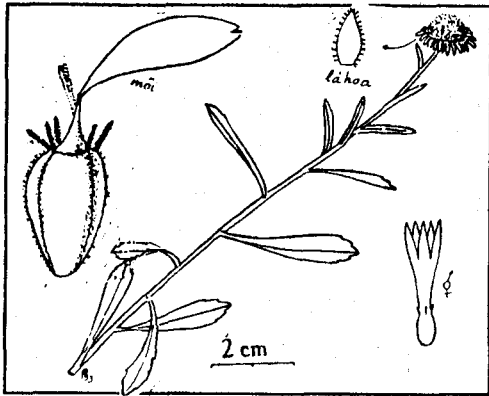

8692 - *Myriactis wightii* DC.. Thiëntia Wight; Jungle Daisy.

Cỏ nhất niên, cao 40-60 cm; thân, lá, phách hoa có lông nhám. Lá không cuống; phiến xanh đậm, hình đơn, to vào 3 x 1 cm. Hoạch đầu trên cộng dài ở chót nhánh; hoa bìa cái, hình môi, *đỏ tím tím*, hoa giữa *vàng xanh*, hình ống, *lưỡng phái*. Bể quả không lông mào, nhưng có *chất dính* giúp sự phát tán.

Nơi rập, dựa đường mòn, 1.500 m; I-XII.

- Annual to 60 cm; rough pubescence, ligulate flowers purple, tubulose flowers yellowish.

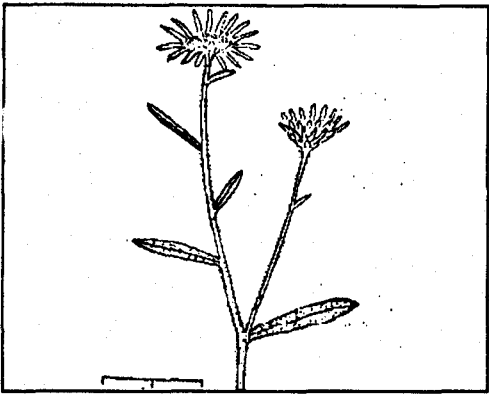

8693 - *Calotis annamitica* (O. Ktze) Chang. Cúc gai.

Cỏ *daniên*; thân cứng mọc sà ở đất, có lông nằm. Lá có phiến hình muỗng hẹp, bìa có ít răng ở đầu, màu mốc mốc, *không lông*. Hoạch đầu trên cộng dài ở chót nhánh; lá hoa 2-3 hàng; đế hoa không có vảy giữa hoa; hoa hình môi *trắng*, *cái*, hoa hình ống ở trong. Bể quả tròn, có cánh *như phao*.

Đất khô, ven biển: Quảng nam, Phú Khánh.

- Perennial prostrate herb; flowers ligulate white; achenes with floating wings (*Tolbonia annamitica* O. Ktze, *C. gaudichaudii* Gagn.).

8694 - *Heteropappus hispidus* (Thunb.) Less. Dị mào phún.

Thân có *lông đứng*. Lá mọc xen, không cuống; phiến thon hẹp, to 1-3 x 0,5 cm, có lông. Hoạch đầu ở chót nhánh, *rộng 2 cm*; tổng bao do nhiều hàng lá hoa; *hoa bìa hình môi vàng*, dài; hoa trong hình ống. Bể quả có lông mào.

Phân non ăn như rau. luộc.

- Herb hispid; capitulum 2 cm wide; ligulate flowers yellow (*Aster hispidus* Thunb.).

8695 - *Callistephus chinensis* (L.) Nees. (*Aster chinensis* L.). Cúc tím, Kiêu trảng; China Aster; Reine-Marguerite.

Cỏ *nhất niên đứng*, nhiều nhánh, có lá cho đến ngọn. Lá chẻ sâu, ở đáy thân, có cuống, phiến hình muỗng, ở thân, phiến xoan; cuống có cánh, lá trên không cuống. Tổng bao do lá hoa hình muỗng; *hoạch đầu to 4-8 cm*; hoa hình môi *hường*, *trắng hay tím xanh*; hoa giữa *vàng*. Bể quả lông mào có vòng ngoài do tơ ngắn.

Tr ở Đà Lạt, gốc Trung quốc; I-XII. Có rất nhiều var. *In vitro*, chống siêu khuẩn cúm.

- Ornamental.

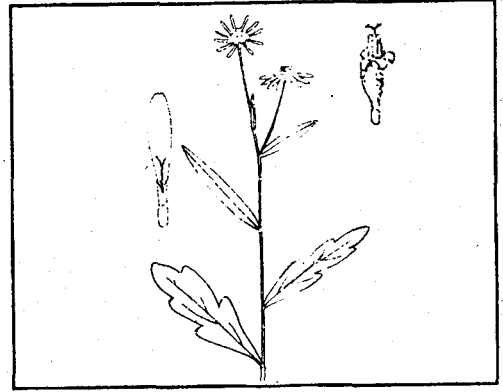
8696 - *Doellingeria marchandii* (Lévl.) Ling (*Aster marchandii* Lévl.).

8697 - *Kalimeris indica* (L.) Schultz.-Bip. (*Aster indica* L., *Boltonia indica* (L.) Benth., *Asteromoea indica* Bl.). Tâm cúc, Cúc-tím ăn, Hainhi cúc.

Lá dưới có thủy, lá trên thân có phiến nguyên, thon hẹp, dài 3-5 cm, gân-phụ 3-4 cặp; cuống ngắn, vắng ở lá trên. Hoạch ở chót nhánh hay nách lá, trên cộng dài; tổng bao do 1 hàng lá hoa; hoa bia hình môi; hoa giữa hình ống.

B. Bồ, kiện vĩ, hạn hiệt.

- Leaves lobate or not; involucre with 1 whorl of bracts; flowers ligulate & tubulous (*Aster indica* L., *Boltonia indica* (L.) Benth.).

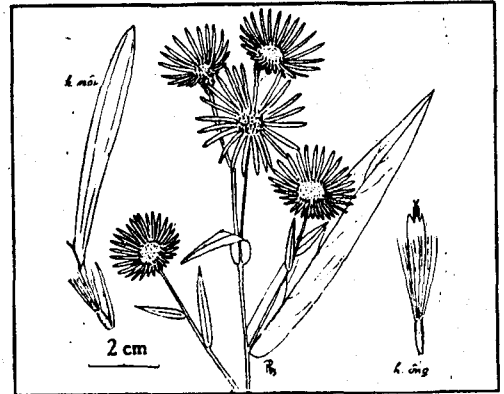
8698 - *Kalimeris shimadai* (Kit.) Kit. (*Aster shimadai*, *Boltonia shimadai*, *Asteromoea shimadai* ?)

8699 - *Aster amellus* L.. Cúc cánh mồi; Starwort; Aster.

Cỏ daniên nhờ cảnh hành, cao 30-50 cm, thân non có cạnh. Lá không cuống; phiến thon dài, không lông, đáy tròn, gân-phụ mảnh, không đều. Hoạch ở chót nhánh; tổng bao do nhiều hàng lá hoa xanh; hoa bia hình môi lam tím, dài 1 cm; hoa giữa hình ống cao 1 cm. Bể quả có lông mào mịn, vàng đỏ.

Tr, gốc Y (sông Mella, đã được Virgil kể); I-XII.

- Ornamental.

8700 - *Aster ageratoides* Turcz. (*A. trinervius* auct. non D. Don). Tú-uyển.

Cỏ. Lá có phiến thon nhọn, to 8 x 1,7 cm, đáy từ từ hẹp trên cuống ngắn, bia có răng thưa, gân-phụ 5 cặp. Phách ở ngọn và nách lá; hoạch có cộng 5-8 mm, lá hoa có bia mỏng, và rìa lông; noãn sào cao 1,5 mm, có lông; hoa bia có môi dài 8 mm; hoa ống có ống cao 5 mm. Bể quả có lông mào dài 5 mm, ứng hoe.

Caolạng, Sapa, Hà Nội. Rể kiện vĩ, trị rét, đau phổi.

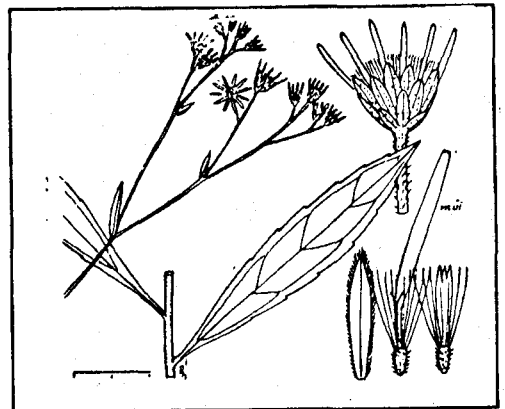
- Herb; leaves lanceolate; flowers ligulate 8 mm long; pappus rufous, 5 mm long (*A. trinervius* auct. non D. Don)

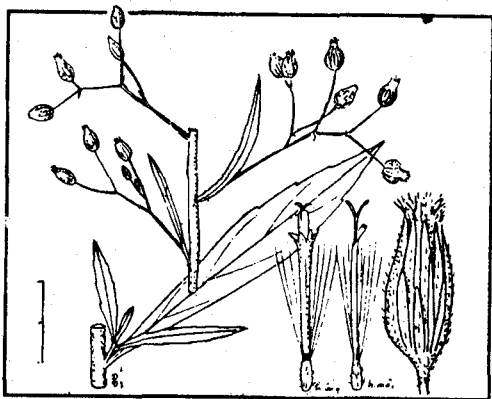
8701 - *Aster trinervius* D. Don. Mălan.

Cỏ cao đến 1 m, nhám nhám, có khi có lông phún hay không lông. Lá không cuống, phiến to 2,5-10 cm, nhám 2 mặt, đáy nhọn hay tròn. Hoạch rộng 8-12 mm; hoa hình môi 10-12, trắng. Bể quả có lông, cao 2,5 mm; lông mào 3 mm, đỏ.

Nepal, Sikkim, Trung quốc. Trị ra máu, rét.

- Leaves sessile; ligulate flowers 10-12; pappus 3 mm long.

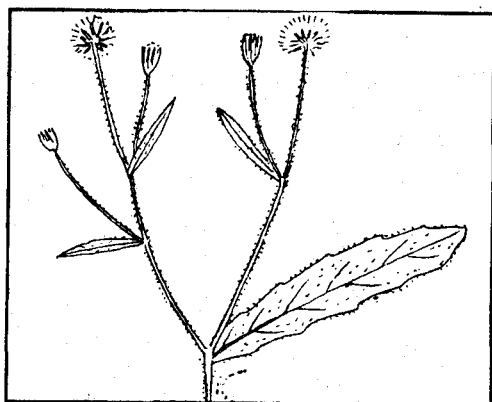

8702 - *Conyza canadense* (L.) Cronq. Thuởnglào, Tai-hùm; Fleabane; Erigeron.

Cỏ nhất niên cao đến 2 m; thân suông, có ít nhánh ở phần trên, có lông thưa. Lá không cuống; phiến thon đẹp, dài 7-14 cm, lục tái, có lông xám. Chùm-tútán có lá; hoadầu rộng 5-6 mm, có 3 hàng láhoa xanh, có lông mịn; hoa bìa cái, hình môi trên ống nhỏ, dài; hoa hình ống lưỡngphái. Béquả có lôngmào trắngtrắng.

Đất hoang, rào, dựa lộ, rừng Thông, khắp cao độ, BTN; gốc B.-Mỹ. Chống viêm; bổ, lợi tiểu, chống phù nước.

- Common weed (*Erigeron canadense* L.).

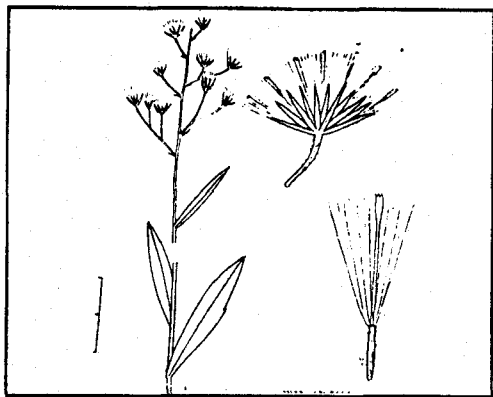

8703 - *Conyza aegyptiaca* (L.) Ait. (*Erigeron aegyptiacum* L., *E. hispidum* DC., *C. hirsuta*, *C. asteroides* DC.)

Cỏ nhất niên cao 60 cm, có nhánh có lông dày. Lá có phiến xoan hình muỗng, không cuống, ôm thân, chót tã, bìa có răng, to 3-6 x 0,8-2 cm, gân-phụ không rõ. Tànphòng thưa; hoadầu 1-6, rộng 1 cm; láhoa một hàng; hoa ngoài hình môi. Béquả có lôngmào trắng dơ hay hoe.

Hanoi, Thủ Đức; từ Aicập qua Ấn độ, Trung quốc đến Nhật bản.

- Annual herb up to 60 cm high; pappus white or reddish.

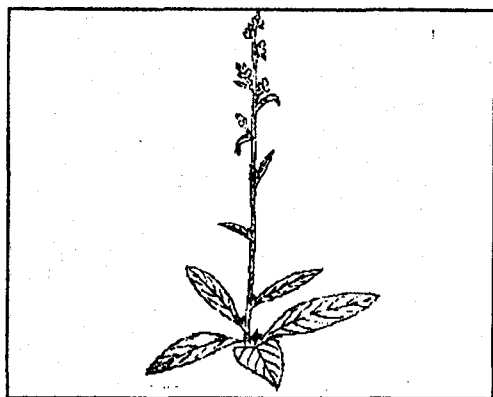

8704 - *Conyza albida* Willd. ex Spreng.

Cỏ nhỏ, cao đến 50 cm, thân có rãnh dọc, hẹp, ít nhánh. Lá có phiến thon hẹp nhọn, dài đến 3-5 cm, lá trên nguyên hay có ít răng. Hoadầu cao 4-6 mm, láhoa hẹp có lông; noãn vào 1 mm; hoa ống dài 4 mm. Lôngmào dài 3,5-4 mm, xám trắng.

Sapa, Dran.

- Herb to 0.5 m high; capitulum 5-6 mm long; pappus greyish, 3.5-4 mm long (*Erigeron sumatrensis* Auct. non).

8705 - *Conyza japonica* (Thunb.) Less.

Cỏ daniên cao đến 60 cm, có lông phún. Lá gần nhau ở đáy thân; phiến thon, to đến 10 x 3 cm, lá trên thân mau nhỏ đi, bìa có răng, có lông trắng, gân-phụ 4-5 cặp. Pháthoa ở nách lá ngọn; hoadầu như không cộng, cao vào 8 mm, láhoa 3-4 hàng, hoehoe, có lông mặt ngoài; hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả 1 mm, dẹp dẹp, có lông; lôngmào hung.

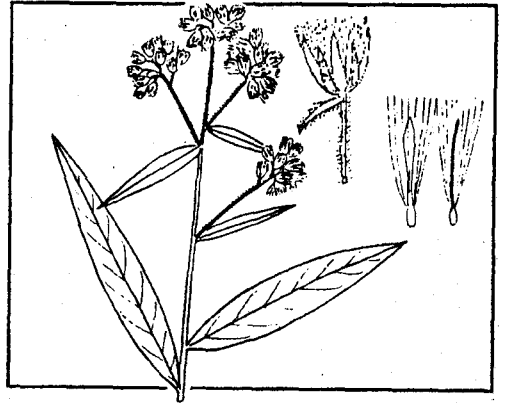
Hanoi, Bavi; II.

- Perennial herb; leaves white pubescent beneath; achenes 1 mm. pappus rufous.

8706 - *Conyza leucantha* (D. Don) Ludlow & Raven.

Cỏ cao 1,2 m; thân nâu có lông mịn. Lá có phiến thon hẹp, dài 6-8 cm, rộng 1 cm, bìa nguyên, gân-phụ 9 cặp, mặt trên có lông mịn, mặt dưới dẹt. Pháthoả ở ngọn, dày; hoadầu cao 5 mm; láhoa ngoài có lông; hoa cái nhiều, vành hình môi hẹp, dài 2 mm, vàngvàng; hoa lưỡngphái ít, cao 3 mm. Bếquả 1 mm, không lông; lôngmào cao 4 mm, dễ rụng, hoehoe.

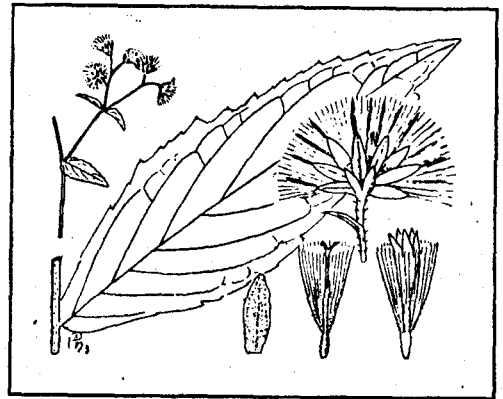
B.

- Herb 1.2 m high; limb finely pubescent; female flowers numerous, yellowish; pappus 4 mm, rufous (*Erigeron leucantha* D. Don, *C. viscidula* DC.).

8707 - *Conyza principis* Gagn..

Cỏ cao đến 50 cm, có nhánh; thân có lông ngắn. Lá không cuống; phiến thon, ở đáy thân, to đến 13 x 5 cm, có đáy ôm thân, chót nhọn, bìa có răng không đều, thưa, hai mặt có lông mềm, gân-phụ 6-8 cặp. Tânphong rộng; láhoa mỏng, nâu nâu, bìa trong; hoa lưỡngphái có vành to, hoa cái có ống hẹp, vòi nhụy dài. Bếquả có lông, cao 1 mm; lôngmào dài 2,5 mm.

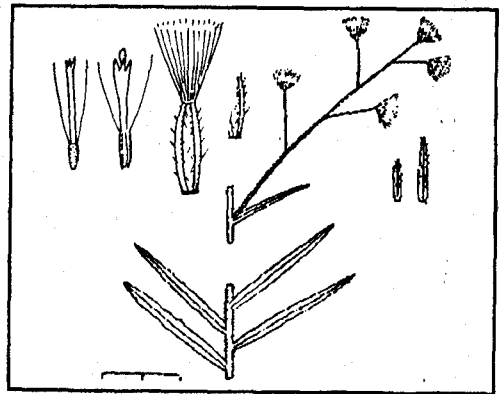
- Herb 50 cm high; leaves softly pubescent; flowers bisexual with larger corolla than female flowers.

8708 - *Erigeron crispus* Pourr. Thuởnglão nhãn.

Cỏ cao 30-50 cm; thân vuông có lông mịn. Lá không cuống; phiến hẹp dài, lá dưới thân dài đến 5 cm, rộng 4-10 mm, bìa có 1-2 răng to, có lông nhám hai mặt, lá trên mảnh, ngắn. Pháthoả ở nách lá, trục mảnh, có lông nhám; hoadầu có 2-3 hàng láhoa có lông thưa; hoa hình ống cái, nhiều, hoa lưỡngphái ở giữa ít. Bếquả dẹp, có rãnh; lôngmào 5-7 mm.

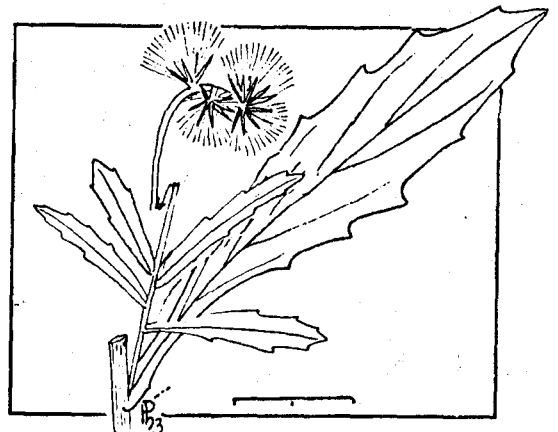
Võxá (Hàtây), Tâynguyên.

- Herb 50 cm high; limb rough pubescent; flowers female and bisexual; pappus 5-7 mm (*E. linifolium* Willd.).

8709 - *Erigeron sublyratus* DC.. Thuởnglão đồn.

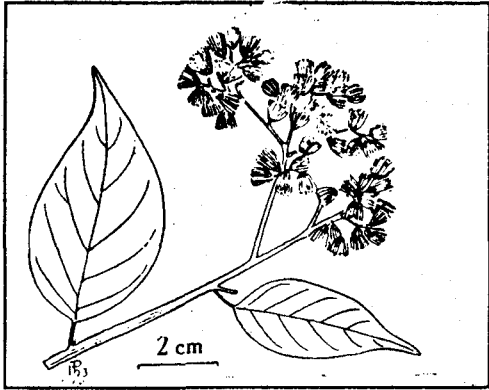
Cỏ có thân có rãnh hẹp, có lông mịn. Lá trên không cuống, phiến thon hẹp, to 7-9 x 2-3 cm, đáy có tai ôm thân, có lông mịn, gân-phụ 4 cặp. Hoadầu trên cộng dài; láhoa cao 6 mm. Bếquả có lôngmào hơi hoe, dài 4-5 mm.

- Herb finely pubescent; achenes with rufous pappus 4-5 mm long.

8710 - *Thespis erecta* DC.

Cỏ nhất niên, đứng, cao 20 cm, Lá mọc xen, phiến xoan ngược, to 4 x 2 cm, bìa có răng. Tután mang hoadầu khít nhau; láhoa 1-2 hàng; hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả cao 0,7 mm; lôngmào 10 tơ.

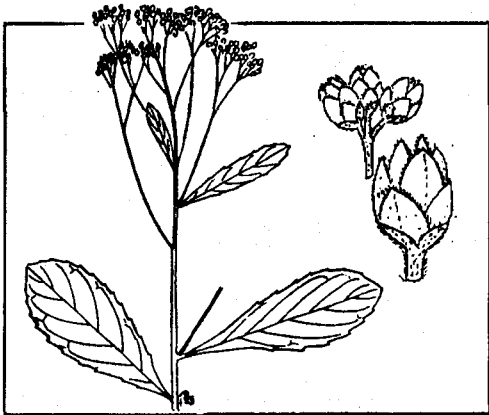

8711 - *Microglossa pyrifolia* (Lam.) O. Ktze. Vithiệt, Đồngdon.

Cỏ leo cao; nhánh có sọc. Lá dưới thân có thùy, lá trên thân, có phiến xoan thon, có lông ngắn, bìa có răng tã; cuống mảnh. Chùm-tután dạng tánphòng ở ngọn, dày; láhoa 4-5 hàng; hoa ngoài hình môi, nhiều; hoa hình ống ít. Béquả cao 1 mm, lôngmào hoehoe, dài 4-5 mm, không rụng.

Quảngtrị, Huế, Nhatrang, Đàlat.

- Voluble high herb; leaves shortly pubescent; flowers ligulate numerous; pappus rufous, 4-5 mm long (*Conyza pyrifolia* Lam., *M. volubilis* DC.).

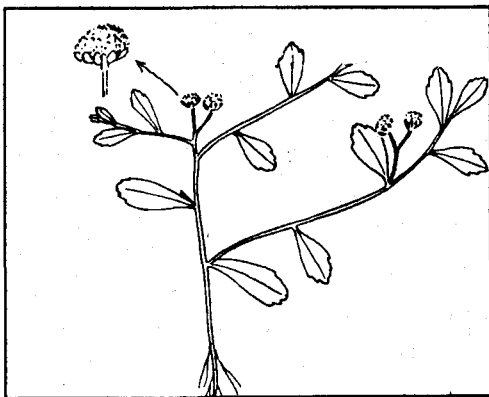

8712 - *Thespis divaricata* DC..Vikim.

Cỏ nhất niên chia nhánh từ gốc; cành có lông. Lá có phiến xoan thon ngược, to 5-7 x 2 cm, đầu tã, đáy tùtù hẹp, có lông, bìa có răng. Tánphòng ở chót thân, trục có lông; hoadầu cao 2 mm; tổngbao do láhoa có lông quấn và rìa lông, cứng; hoa bìa cái, hoa phía trong đực. Béquả dài 1 mm; lôngmào vào 13 tơ.

Uminh.

- Annual; leaves pubescent; capitulum with peripheric flowers female, interior flowers male.

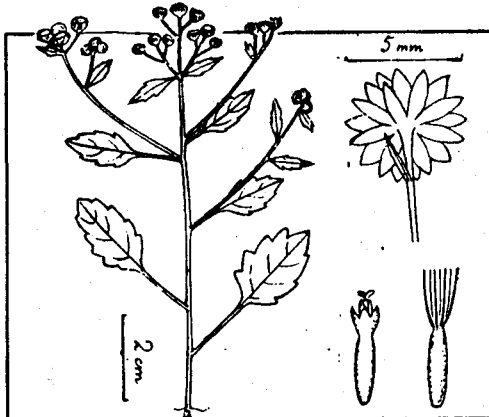

8714 - *Thespis integrifolia* Gagn.. Vikim lá-nguyên.

Cỏ nhất niên nhỏ, cao 7-10 cm, thân không lông. Lá mọc xen, không cuống; phiến hình muỗng, dài đến 1,5 cm, bìa có vài răng, gân-phụ 1-2 cặp. Tután mang hoadầu không lông; tổngbao cao 3-4 mm, do 1-2 hàng láhoa. Béquả cao 1 mm, lôngmào do 6 tơ.

Nơi ẩmlầy: Đồngtháp.

- Annual, glabrous; achenes 1 mm, pappus with 6 seta.

8715 - *Thespis tonkinensis* Gagn.. Ngãndầu.

Cỏ nhỏ, cao 10-15 cm; thân không lông. Lá mọc xen; phiến nhỏ, bầuduc, dài 1,5-2 cm, bìa có răng to, gân-phụ 3 cặp; cuống dài gần bằng phiến. Pháthoa rộng ở ngọn nhánh; hoadầu rộng 5 mm; láhoa gần như 1 hàng, không lông; ống hoa rộng, ngắn. Béquả cao 1 mm, lôngmào 7-10 tơ.

Bácthái; III, 3.

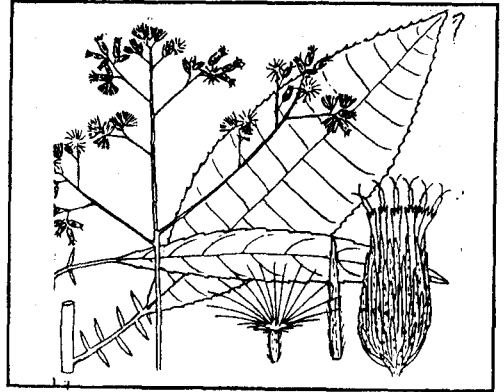
- Herb 15 cm, glabrous; petiole also long as limb; pappus 7-10 seta.

8716 - *Blumea balsamifera* (L.) DC. Tủi xanh, Đạibì, Bàngphiến; Ngai Camphor-plant; Camphrée.

Cỏ to cao đến 2,5 m; thân có nhánh ở phần trên. Lá thơm bàngphiến, có phiến to dài đến 30 cm, có ít lông mặt trên, dày và trắng mặt dưới; cuống thường có nhiều tai. Chùm-tútán dày; hoadầu cao 6-8 mm, vàng; tổngbao do láhoa hẹp, dài 2-6 mm, hoa bìa cái. Lôngmào *hoehoe*, trên bẻquả 1 mm.

Nơi trắng 1-2.000 m và Tr; II-VI. Lá rất thơm (bàngphiến, borneol), trị cảm cúm, sốt, tránluyên-súc, kiệnvị, lợiđâm, trị bạchhuyết.

- Herb fragrant to 2.5 m high; capitulum yellow (*Conyza balsamifera* L.).

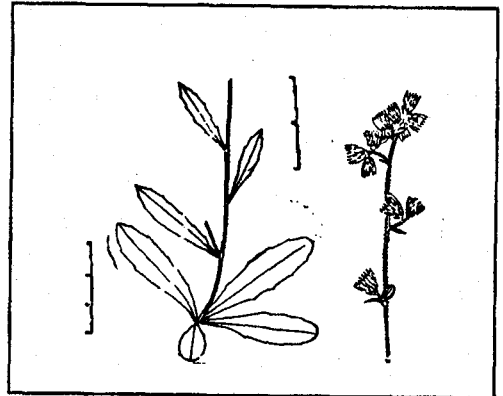

8717 - *Blumea adenophora* Franch. Kimhoàng.

Cỏ đaniên, cao 40 cm; thân có nhánh từ đáy, có lông trắng với tuyến có cọng. Lá không cuống; phiến dài 2-5 cm, có lông 2 mặt, bìa có răng to thưa; lá ở thân ít và từ từ nhỏ lại. Pháthoa dày; hoadầu to 4-6 mm; láhoa có lông và lông tiết ở lưng; hoa vàng, ống có lông, hoa ngoài cái, hoa giữa lưỡngphái. Bẻquả 10 cạnh, có lông; lôngmào trắng, 3-4 mm mau rụng.

Hàbắc, Langbian.

- Perennial glandulous and pubescent; flowers yellow; pappus caducous.

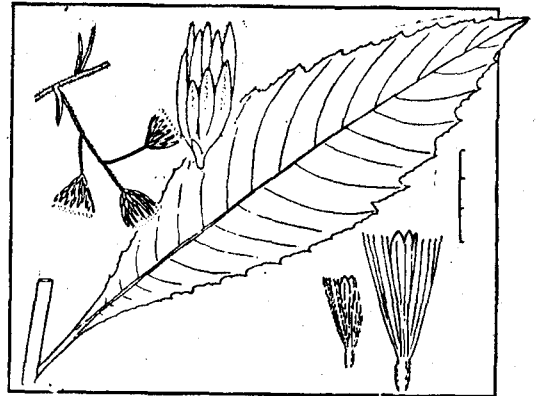

8718 - *Blumea aromatica* DC.

Cỏ cao đến 3 m; thân to đến 1 cm, có lông dày trăn, có nhánh. Lá có phiến thon, dài đến 35 cm, có lông 2 mặt, đen và có lông nhám ở mặt trên, xám nâu và lông mềm mặt dưới, bìa có răng to. Chùm-tútán to ở chót; hoadầu to 10-15 mm; cọng 1,5 cm, trăn; láhoa dài 1-10 mm; hoa vàng, cái và lưỡngphái. Bẻquả nâu lợt, có sọc dọc, có lông; lôngmào hung, dài 6 mm.

Đất trồng: Tamđảo, Bavi; IV.

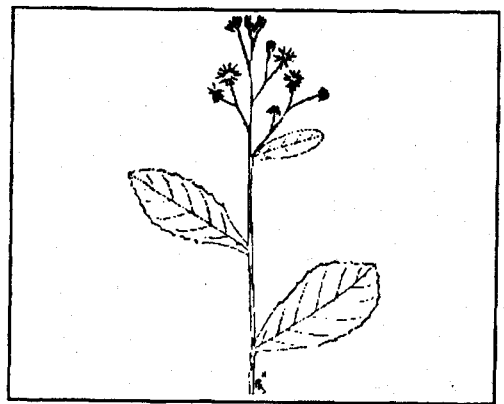
- Herb to 3 m, glandulous pubescent; flowers yellow; pappus rufous, 6 mm long.

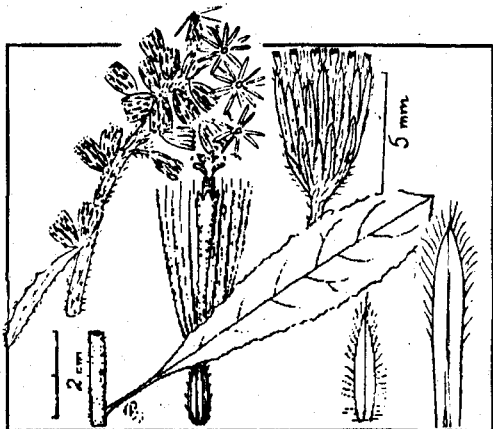

8719 - *Blumea barbata* DC.

Cỏ cao đến 50 cm; thân thường đơn, đodò, có lông nhámnhám. Lá gần như không cuống; phiến dài 2-11 cm, mặt trên nhám, mặt dưới có lông dày như tơ trắng, đáy từ từ hẹp. Chùm-tútán nhỏ ở ngọn và nách lá; hoadầu 4-6 mm; láhoa 1-6 mm, có lông ở lưng; hoa vàng. Bẻquả nâu, có cạnh; lôngmào dài 4 mm.

- Herb to 50 cm; limb white silky pubescent beneath; flowers yellow; pappus 4 mm.

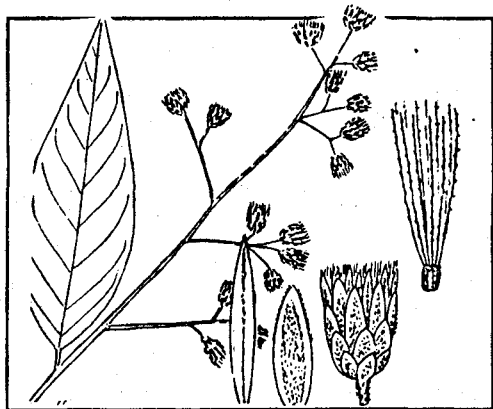

8720 - *Blumea barbata* DC. var. *sericans* (Hook. f.) Kurz.

Cỏ cao 60-70 cm; thân, phách hoa có lông mịn trắng dày. Phiến hình muỗng, bìa có răng thưa; cuống dài đến 10 cm. Phách hoa có lông trắng dày; lá hoa dài, cái nhỏ có lông dày ở lưng, cái lớn rìa lông; noãn sào có 6 sóng, có lông thưa; vành vàng, cao 6 mm. Bề quả cao 1 mm, có lông mào trắng, dài 6 mm, màu rụng.

Trảng: Hoà bình; IV

- Herb to 70 cm; panicle white tomentose; flowers yellow; pappus 6 mm long (*B. sericans* Hook.)

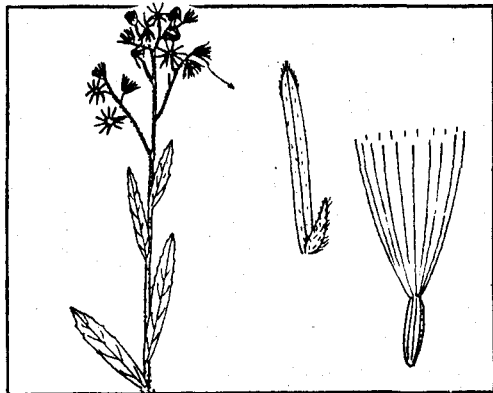

8721 - *Blumea bullata* Koster.

Cỏ hay tiểu mộc; thân chia nhánh, gần như không lông. Lá có phiến thon, dài 8-26 cm, mỏng, mặt dưới có lông, bìa như không răng, gần-phụ 7-10 cặp; cuống vắng ở các lá trên. Hoạch đầu gần thành chùm-tútán ở nách và ngọn, rộng 10-14 mm, cọng dài đến 2 cm; lá hoa dài đến 1 cm, lưng và bìa có lông dày; hoa vàng. Bề quả nâu tái, có sọc và lông mịn; lông mào vào 20 tơ, vàng vàng hay hường hường, dài 5-6 mm.

Vùng núi cao: Ngoc linh; III, 3.

- Herb or shrub; leaves pubescent beneath; flowers yellow; pappus pinkish or yellowish (*B. chinensis* DC.)

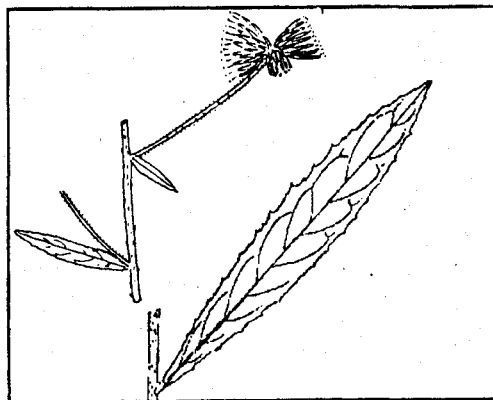

8722 - *Blumea chevalierii* Gagn. Kim đầu Chevalier.

Cỏ cao 50 cm; thân cứng, có lông ngắn. Lá không cuống, từ nhỏ đến ngọn; phiến thon hẹp, có răng ở bìa, có lông nhám mặt trên. Phách hoa cao 12 cm ở ngọn; hạch đầu cao 6-9 mm, tia tia; lá hoa 4-5 hàng, cao 4-6 mm; hoa ngoài cái, nhiều. Bề quả nâu, có lông, dài 1 mm, có sọc dọc; lông mào trắng, dài 4 mm, màu rụng.

Vùng Đalat, Dran (hình theo Gagnepain).

- Herb 0.5 m high; leaves rough pubescent upper surface; flowers purplish; pappus 4 mm.

8723 - *Blumea clarkei* Hook. f. Kim đầu Hooker.

Cỏ daniên cao đến 2 m; thân không hay có nhánh, bò hay đứng, có lông nhưng lúc non. Lá gần như không cuống; phiến thon, dài 5-16 cm, bìa có răng, mặt trên thường không lông, mặt dưới như nhung. Chùm-tútán mang nhánh ngắn và hạch đầu không cọng, to 8-12 mm; lá hoa dài 1 cm, có lông ở lưng; hoa vàng, lưỡng phái và cái. Bề quả nâu lợt, có lông thưa; lông mào trắng, dài 5-6 mm.

Đalat; IX-V.

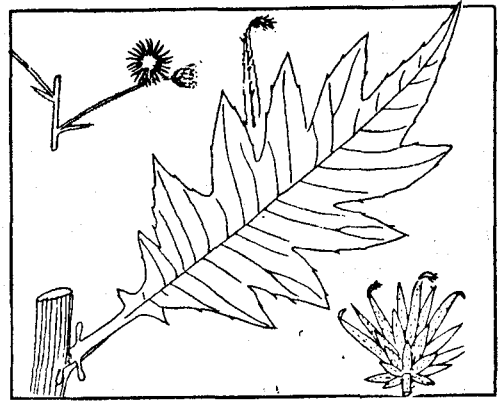
- Perennial; leaves velvety beneath; flowers yellow; pappus 5-6 mm.

8725 - *Blumea densiflora* (L.) DC.. Kimđầu hoa-dày.

Cỏ cao đến 2 m; thân có nhánh, có lông dày như gòn. Lá có phiến có thùy sâu, nhọn, dài đến 32 cm, có lông nhất là mặt dưới, dày; cuống rộng, dài hay rất ngắn, có tai dạng lábe. Chùm tụt tán to; hoadầu 5-7 mm, trên cộng 5 mm; láhoa dài hơn hoa, có lông sát; hoa vàng, cái và lưỡngphái. Bể quả có lông mịn, có sọc; lôngmào đỏđỏ, dài 4 mm.

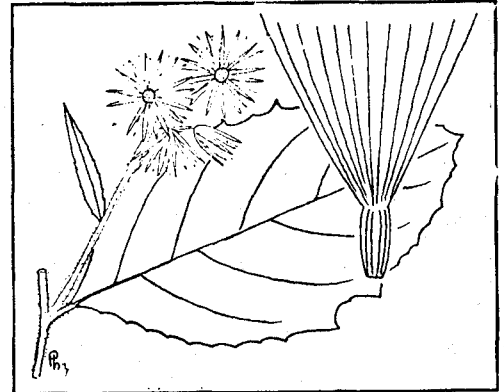
Langbian; XII.

- Herb 2 m tall, stem woolly; flowers yellow; pappus rufous, 4 mm long (*Conyza densiflora* L., *B. excisa* DC.).

8726 - *Blumea eberhardtii* Gagn.. Kimđầu Eberhardt.

Cỏ đứng cao 60 cm, không nhánh; thân tròn, có lông trắng mịn. Lá có phiến xoan, to vào 8 x 4,5 cm, đáy từ từ hẹp trên cuống, bìa có răng không đều, gần như trắng vì lông mịn dày, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 1-1,5 cm. Hoadầu thành chùm dài ở chót nhánh, to 5 mm; láhoa dài 6-8 mm, có lông dày, dài. Bể quả cao 1,5 mm, có 10 sọc; lôngmào trắng, dài 5 mm.

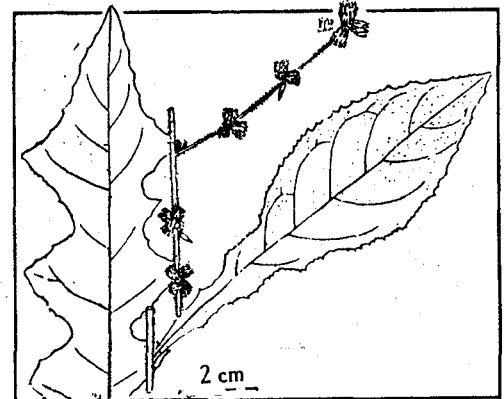
- Unbranched herb 60 cm high; limb white densely pubescent; pappus 5 mm long.

8727 - *Blumea fistulosa* (Roxb.) Kurz. Kimđầu bông

Cỏ cao đến 1,5 m. Lá mọc chụm ở gốc có phiến to, có cuống có cánh; lá ở thân nhỏ hơn nhiều. Chùm 2-5 hoadầu không cộng làm thành gié, phần trên có khi có nhánh; hoadầu cao 6 mm; láhoa úm úm, có lông, dài 2-5 mm; hoa vàng. Bể quả cao 1 mm, lôngmào trắng, dễ rụng.

Trảng, đất hoang, 5-1.500 m: Quảngtrị, Langbian, Biênhòa; XII-III.

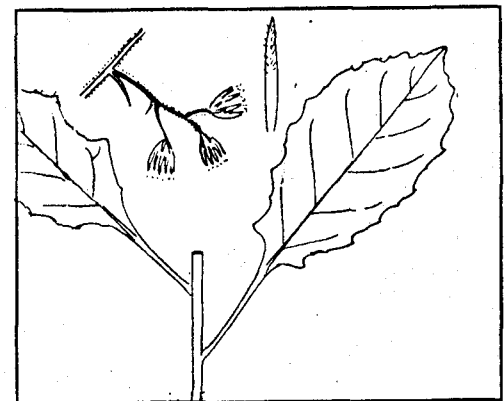
- Herb to 1.5 m; leaves rosulate and on stem; flowers yellow; pappus caducous (*Conyza fistulosa* Roxb., *B. glomerata* DC.).

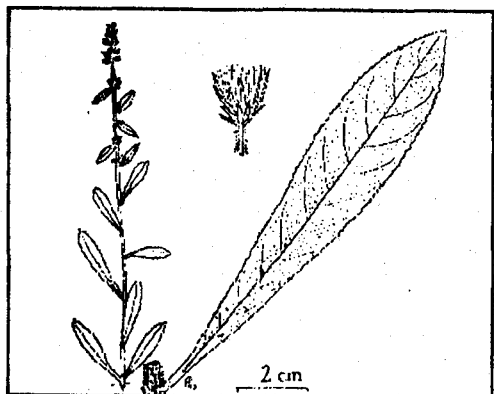
8728 - *Blumea gardneri* (Hook. f.) Gagn.. Kimđầu Gardner.

Cỏ cao đến 80 cm, không nhánh. Lá mọc xen; phiến xoan ngược, to 12 x 5 cm, đầu tròn, đáy từ từ hẹp trên cuống, bìa có răng không đều, lá trên mau nhỏ, gân-phụ 5 cặp; cuống có cánh ở trên, dài 2-3 cm. Chùm-tụt tán thưa; cộng mảnh có lông; hoadầu có láhoa theo 5 hàng, hẹp, nhọn, có lông; hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bể quả có 10 cánh; lôngmào trắng như tơ.

Langson, Hanoi, Hàsonbình.

- Unramified, 0.8 m high herb; pappus silky white (*B. membranacea* var. *gardneri* Hook. f.).

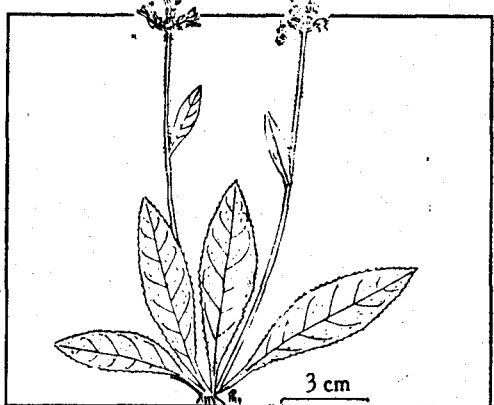

8729 - *Blumea hieracifolia* (D. Don) DC.. Kimđầu hiết.

Cỏ cao đến 1 m, *thường không nhánh*; thân *dày lông vàngvàng*. Lá có phiến hình muống, mặt dưới có lông dày, dài như tơ. Gié ở ngọn, dày; hoadầu cao vào 1 cm; láhoa 5-6 hàng, hẹp, cao 2-3,5 mm; hoa *vàngvàng*. Béquả có 5 cạnh, có lông mịn; lôngmào trắng dễ rụng.

Đồngđăng, Quảngtrị; III. Lá non ăn như rau.

- Unramified, 1 m high herb; yellow tomentose; flowers yellow; pappus caducous (*Erigeron hieracifolium* D. Don).

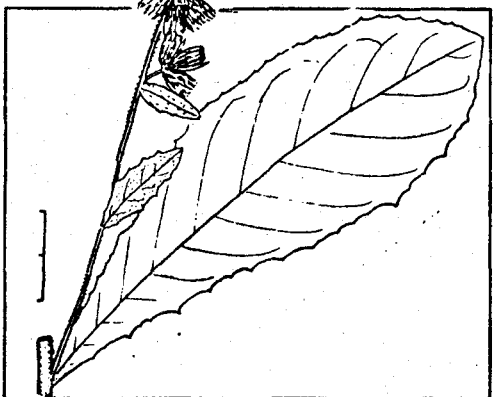

8730 - *Blumea hieracifolia* var. *hamiltonii* (DC.) Clarke. Kimđầu Hamilton.

Cỏ cao 30-40 cm, không nhánh, *đầy lông dày ở phần ngọn*. Lá *chụm ở gốc*; phiến dài 5-8 cm, mặt dưới *đầy lông*, gân-phụ 6-7 cặp; lá ở thân 1-3, nhỏ. Chụm ở ngọn; tổngbao cao 3-6 mm, do 3-4 hàng láhoa; *hoa vàng*, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả có lôngmào trắng.

Vùng Đălạt; III-VI.

- Unramified 0.4 m tall herb; leaves rosulate; flowers yellow; pappus white (*Blumea hamiltonii* DC., *B. cavaleriei* Lévl. & Van.).

8731 - *Blumea hieracifolia* var. *macrostachya* (DC.) Hook. f.. Kimđầu chùm-to.

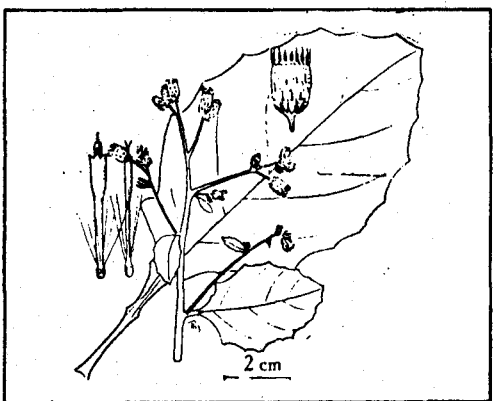
Cỏ to, cao đến 1,5 m, *thường có nhánh ở phần ngọn*; thân có lông dày như tơ. Lá ở thân *thôn ngược, chót tà, to*. Chùm-tútán mang hoadầu *chụm dài ở chót nhánh* của pháthoa; láhoa có đốm đỏ.

B T; I-XII.

- Herb to 1.5 m; bracts red dotted.

8732 - *Blumea klossii* S. Moore.

Thân hình trụ. Lá có phiến 6-8 x 3-4 cm, xẻ lông-chim với thùy 1,5-2 cm, mặt trên có lông, mặt dưới tomento-cinerea, segments trònđai nhọn, bìa có răng. Chùm-tútán to 7-8 x 6-7 cm; tổngbao hẹp, có lông; đế có lông; cọng 5 mm; hoadầu 6 x 6 mm; vành 4 mm. T.

8733 - *Blumea lacera* (Burm. f.) DC.. Kimđầu te.

Cỏ *nhấtmiên* cao 0,4-1 m, có *lông dày, hơi trăn, thơm*. Lá có phiến xoắn bầuđục, dài 8-10 cm, có lông dày sát hay như nhung, xám, các lá trên nhỏ đi, không cuống. Hoadầu gần thành chùm dài; tổngbao mang 3-4 hàng láhoa dài 2-7 mm; hoa *vàng hay hơi đỏ*. Béquả cao 1 mm, có 10 cạnh, có lông; lôngmào trắng, dễ rụng, dài 4 mm. n = 11.

Phổbiến dựa lộ, đất hoang: Huế.. Nhatrang, Sài Gòn, Lựtinh. Lá thơm, ăn được, *phánkhích, hanhiệt, trị ho, lợi tiểu, thông cơ, trị sánlái, làm xalánh côn trùng*.

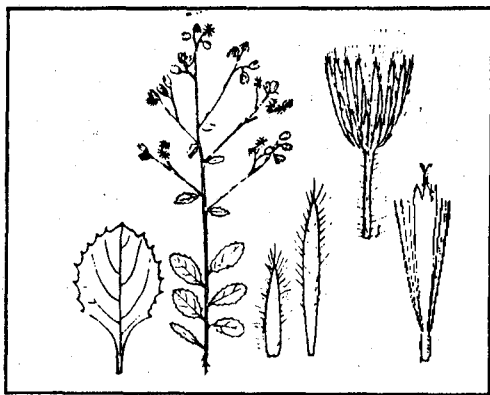
- Annual, glandulous; flowers yeellow or reddish; pappus white, caducous (*Conyza lacera* Burm.f., *B. glandulosa* DC.).

8734 - *Blumea laevis* (Dand.) Merr.. Kimđầu tái.

Cỏ cao 40 cm; thân không nhánh tậncùng bưng pháthoa to. Lá có phiến có lông trắng, xoan hay xoan tròn, to vào 3-4 cm, đáy tùtù hẹp trên cuống, bìa có răng không đều, gân-phụ 4 cặp. Hoadầu cao 5 mm, tổngbao do 4 hàng láhoa hẹp, có lông dày, dài; noãn sào 1 mm, không lông; hoa hình ống có vành cao 5 mm. Lôngmào trắng, dễ rụng.

Bưng, dựa lộ; Phú-yên; V.

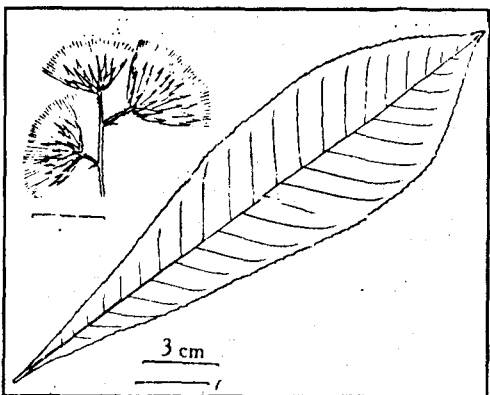
- Herb 40 cm; limb white pubescent; pappus white, caducous (*Placus laevis* Dand.).

8735 - *Blumea lanceolaria* (Roxb.) Druce. Xương sông, Kimđầu thon.

Cỏ lưỡng niên, cao đến 2 m, thân to hơn 1 cm ở đáy. Lá to; phiến thon ngược, dài 30-40 cm, đáy tùtù hẹp, không lông, bìa có răng; cuống ngắn. Chùm-tútán to, mang rất nhiều hoadầu rộng 1 cm, vàngvàng; láhoa hẹp nhọn. Béquả cao 1 mm, có 5 cạnh; lôngmào trắng dơ rồi dỏdỏ, dài 5-6 mm.

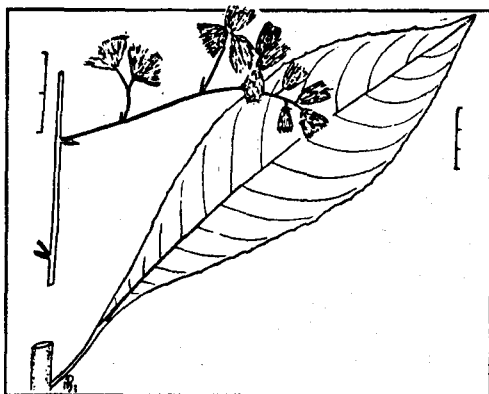
Bắc hái, Hà Nội qua Huế, Dìlinh, đến An lộc, Sài Gòn; II. Lá ăn như rau (với cá), pháthần, trị cảm, ho, suyễn.

- Biennial 2 m high; limb glabrous; flowers yellow; pappus white then reddish (*Conyza lanceolaria* Roxb., *Bl. myriocephala* DC.).

8736 - *Blumea lanceolaria* var. *spectabilis* (DC.) Rand.. Xương sông đẹp.

Phiến lá thon ngược; to, dài đến 35 cm, đầu tà, đáy nhọn, tùtù hẹp trên cuống, bìa có răng thưa, gân-phụ nhiều, chạy đến sát bìa; cuống dài 5-6 cm. Chùm-tútán, to, nhánh đến 6 cm, hoadầu cao 1 cm. Béquả mang lôngmào hoehoe.

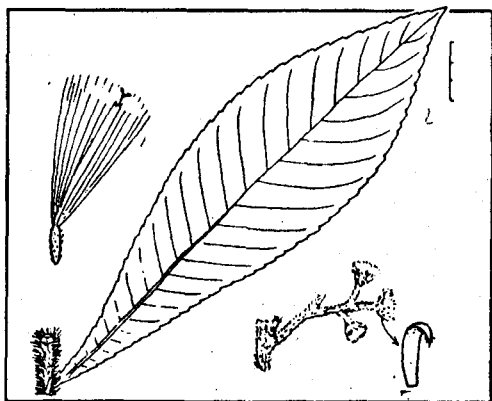
- Leaves lengthly petiolated; pappus light rufous (*Blumea spectabilis* DC.).

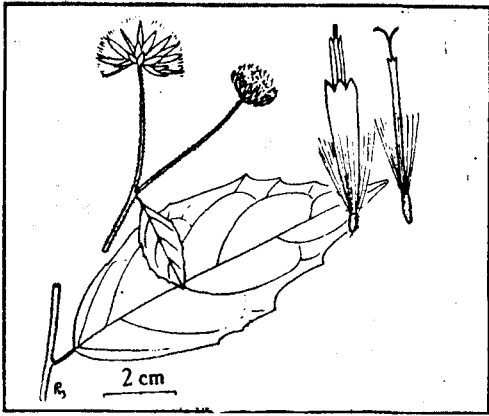
8737 - *Blumea martiniana* Vaniot. Kimđầu Martini.

Tiểu mộc cao 2,5 m; thân có nhánh có lông dày như gòn trắng. Lá không cuống; phiến dài đến 40 cm, có lông dày hai mặt, nhất là mặt dưới, bìa có răng to. Hoadầu thành chùm-tútán, rộng 14-17 mm; tổngbao dài hơn hoa, láhoa 3-12 mm, có lông dày; hoa vàng dỏdỏ, cái và lưỡngphái. Béquả nâu có 4 cạnh, có lôngmào vàngvàng, dài 5-7 mm.

Lào cai, Hà Nội, Quảng ninh.

- Shrub 2.5 m; stem white woolly; flowers yellow; pappus yellowish, 5-7 mm long (*B. tonkinensis* Gagn.).

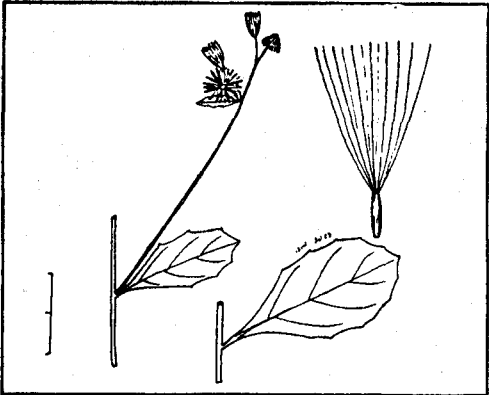

8738 - *Blumea megacephala* (Rand.) Chang & Tseng. Kimdầu đầu-to.

Dây leo thành bụi; nhánh tròn, có sọc dọc mịn, nhiều. Lá có phiến dày, láng, không lông, mặt trên lúc khô đen như có dầu-hắc, mặt dưới nâu, bìa có răng thưa đứng. Hoadầu ít, to 1,5-2 cm, vàng; láhoa thon, có lông; vành có ria lông ở tai. Béquả cao 1,5 mm, có lông; lôngmào mịn, trắng, dài 5-7 mm.

B đến Quảngtri, 600-700 m.

- Bush; limb black shining upper surface; capitulum 1.5-2 cm large, yellow; pappus 5-7 mm long (*B. riparia* var. *megacephala* Rad., *B. chinensis* Auct non DC., Gagn.).

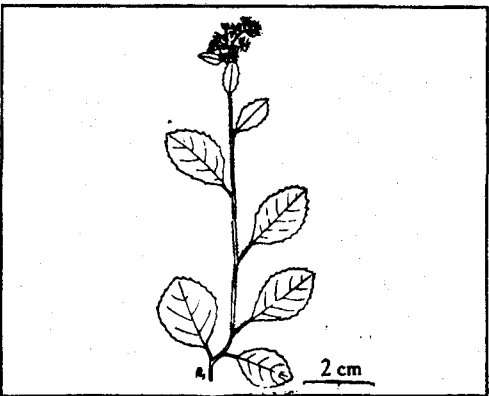

8739 - *Blumea membranacea* Wall. ex DC. var. *membranacea*. Kimdầu màng.

Cỏ cao 10-150 cm, thân không nhánh, lúc non và pháthoa có lông và tuyến. Lá dưới thân có cuống, lá trên không cuống, phiến dài 4-18 cm, lá dưới có thùy, hai mặt có lông thưa hay không lông. Hoadầu trên pháthoa ở nách lá và chùm-tútán ở ngọn; hoadầu to 5-8 mm; láhoa có lông sát; hoa vàng. Béquả cao 1,5 mm, nâu, có lông sát; lôngmào trắng, dài 5 mm.

B T; VII-V.

- Unramified herb to 1.5 m; limb glabrescent; flowers yellow (*B. balansae* Gagn.).

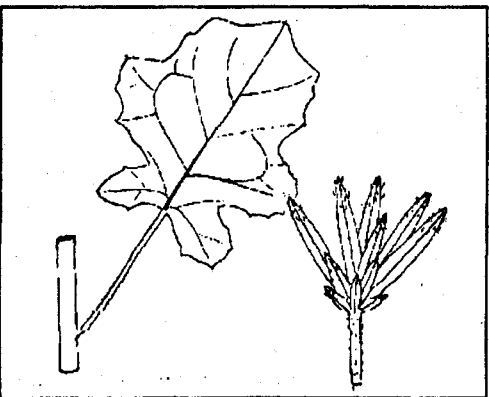

8740 - *Blumea mollis* (D. Don) Merr.. Kimdầu mềm.

Cỏ nhỏ, cao 15-60 cm, có rễ chánh to, thân không nhánh hay ít nhánh, có lông tiết và lông đứng. Lá có phiến xoắn, dài 2-9 cm, đầu tròn, bìa có răng, có lông mềm, gân-phụ 5 cặp, khó nhận. Pháthoa như gié; hoadầu cao 4-6 mm; láhoa hẹp và có lông dài; hoa vàng. Béquả cao 1 mm, có 5 cạnh; lôngmào trắng, mau rụng, dài 2-4 mm.

Huế, Nhatrang; II.

- Unramified herb; limb softy pubescent; pappus white, 2-4 mm (*Erigeron mollis* D. Don).

8741 - *Blumea napifolia* DC.. Kimdầu lá-củ-cái

Cỏ cao đến 70 cm, thân chia nhánh, gần như không lông ở đáy, có lông mịn dày ở trên. Lá dưới có cuống dài, phiến có thùy sâu; lá trên không cuống và nhỏ, có lông hai mặt. Chùm hoadầu ở chót nhánh và chùm-tútán ở ngọn; hoadầu to 3-5mm; láhoa dài hơn hoa (2-5 mm); hoa vàng. Béquả nâu, có ít lông, có 5 cạnh; lôngmào trắng, dài 3 mm.

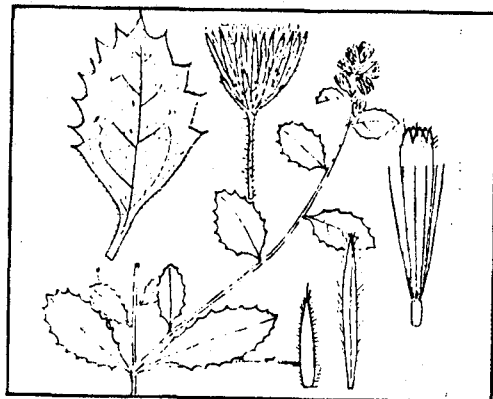
Huế vào N; I-III.

- Herb to 0.7 m; bracts 2-5 mm; flowers yellow; pappus white, 3 mm long.

8742 - *Blumea oxyodonta* DC. Kimđầu răng-nhọn.

Cỏ có rễ chánh to; thân từ rễ nhiều, nằm hay đứng, dài 5-40 cm, đơn hay có nhánh, có lông dài như tơ. Lá chụm ở đáy thân và dọc theo thân, có răng to nhọn, có lông trắng và lông tiết. Lá dưới dài 4-7 cm. Pháthoa ở chót nhánh mang ít hoadầu; cọng đến 3 mm; tổngbao do láhoa 1-6 mm, có lông dày ở lưng, bìa trong, xù khi già; hoa vàng, cái và lưỡngphái. Béquả nâu, có lông mịn; lôngmào trắng, dài 3-4 mm, dễ rụng.

Bồ đề, ruộng; Phú yên; III, 3.

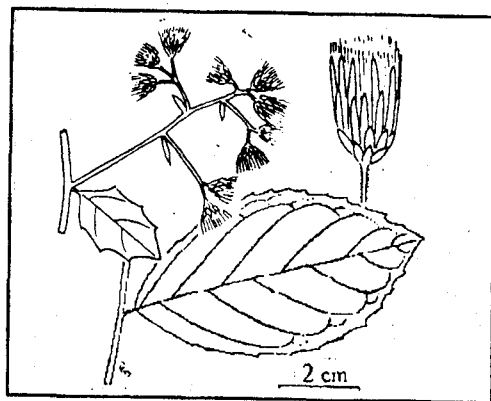
- Root developed; limb with white and glandulous hairs; flowers yellow; pappus 3-4 mm.

8743 - *Blumea procera* (Wall.) DC.. Kimđầu quí.

Dây leo, dài đến 15 m. Lá có phiến tròn hay hình tim ở đáy hay thon dài, mặt trên không lông, nâu đen lúc khô, mặt dưới có lông dày. Chùm-tútán hình chùy có lông mịn; hoadầu cao 8 mm; láhoa 4 hàng, láhoa ngoài xoan, có lông dày, kịchcơm. Béquả có 10 cạnh; lôngmào trắng, dài 6 mm.

Quảng trị, Nhatrang,

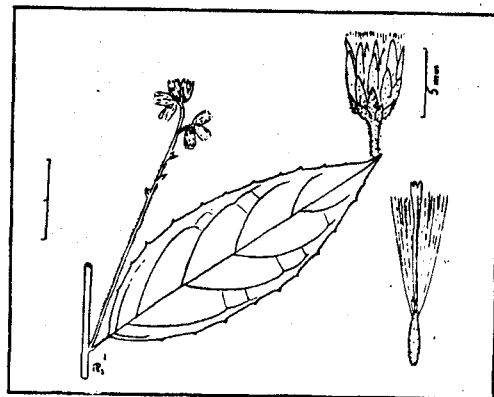
- Climbing to 15 m long; limb woolly beneath; pappus white, 6 mm long (*Conyza procera* Wall., *B. repanda* (Roxb.) Hand.-Maz.).

8744 - *Blumea riparia* (Bl.) DC.. Kimđầu suối.

Dây leo; thân có rãnh mảnh, lúc non có lông mịn. Lá có phiến bầu dục thon, mặt trên đen đậm hay như dầu-hắc, mặt dưới nâu, răng ở bìa thưa, đứng. Hoadầu nhiều trên nhánh ở nách lá, nhỏ, cao vào 7 mm; láhoa có lông dày rồi ít lông; vành không rìa lông ở tai. Béquả cao 1,5 mm, có lông mịn; lôngmào trắng, dài 4 mm.

B; I-XII.

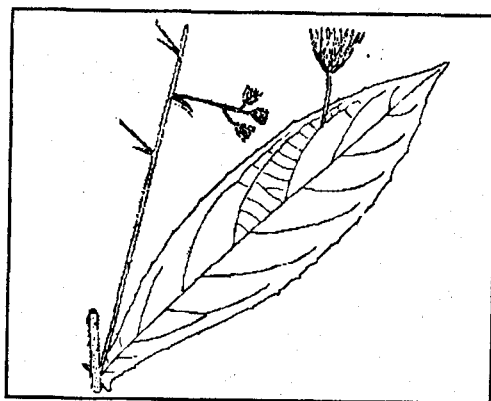
- Climbing; limb black upper surface; capitulum 7 mm high; pappus 4 mm long (*Conyza riparia* Bl.).

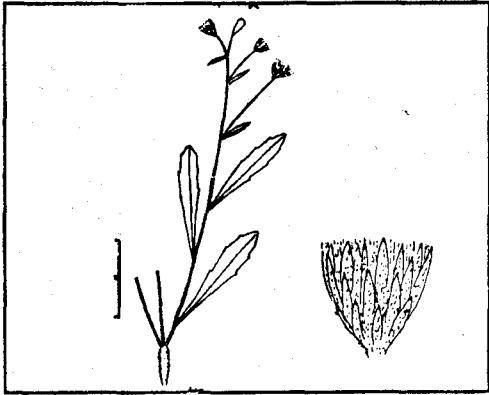
8745 - *Blumea sagittata* Gagn.. Kimđầu thon.

Cỏ cao đến 1,4 m; thân thường không nhánh, dày lông nâu dợt. Lá như không cuống (dài cao lắm là 5 mm); phiến dài đến 20 cm, mặt trên nhám, bìa có răng thưa, đáy có 2 tai, gân-phụ 8-12 cặp. Pháthoa thưa ở nách lá; hoadầu khít nhau, to 7-10 mm; tổngbao 9 mm, láhoa rất hẹp, có lông; hoa vàng, cái và lưỡngphái. Béquả nâu đậm, không cạnh, có lông; lôngmào vàngvàng, dài 5-6 mm.

B; VII-XI.

- Herb 1.4 m; leaves sessile, base auriculated; pappus yellowish, 5-6 mm long.

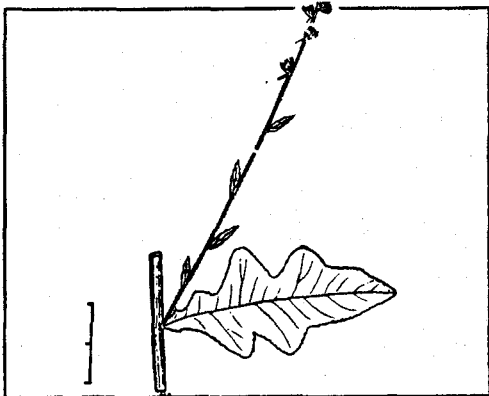

8746 - *Blumea saxatilis* Zoll. & Mor.. Kimđầu trên-đá.

Cỏ cao 10-40 cm, có rễ chánh to; thân đơn hay có nhánh, không hay ít lông. Lá không cuống, chum ở gốc và dài theo thân; phiến dài 3-11 cm, có lông hai mặt, bìa có răng. Chùm-tútán mang chum ít hoadầu, cộng 1-1,5 cm; láhoa dài đến 7,5 mm, dài hơn hoa; hoa vàng. Béquả nâu, có sóng dọc, có lông mịn; lôngmào trắng, cao 3-4 mm.

T.

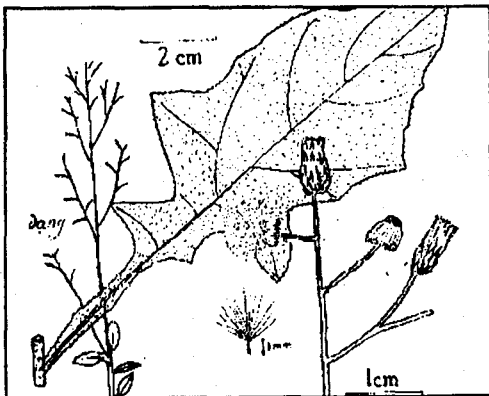
- Tuberified root; leaves pubescent; flowers yellow; pappus 3-4 mm long (*B. thorelii* Gagn.).

8747 - *Blumea sessiliflora* DC.. Kimđầu hoa-không-cộng.

Cỏ cao đến 1 m; thân có nhánh hay không, có rãnh dọc, không lông ở gốc, có lông dài ở phần trên. Lá không cuống; phiến dài 5-6 cm, lá dưới có thùy như đôn, hai mặt có lông dày. Hoadầu chum 3-5 trên phách hoa như gié, dài 5-6 mm, cộng có khi đến 1 cm, láhoa 2-6,5 mm, lưng nhiều lông; hoa vàng, cái và lưỡngphái. Béquả nâu, có sóng; lôngmào 3-4 mm.

- Herb to 1 m; leaves lobate; flowers yellow; pappus 3-4 mm long.

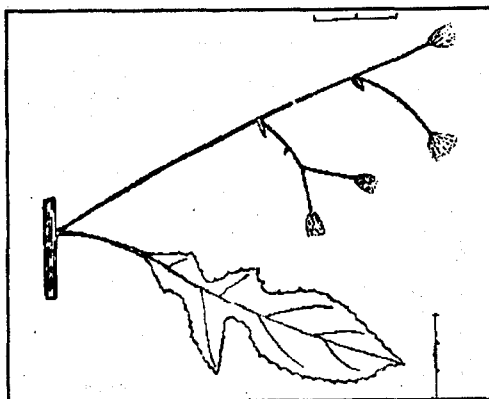

8748 - *Blumea sinuata* (Lour.) Merr.. Kimđầu dợn.

Cỏ cao đến 1 m; thân có nhánh ở phần trên, có lông ngắn. Lá dưới có thùy sâu, có lông xám, bìa có răng, cuống có cánh; lá trên từ từ nguyên. Phách hoa từ giữa thân thành chùm-tútán to; hoadầu cao 1 cm; láhoa cao 5-7 mm, có lông ngắn. Béquả 1 mm có 10 sóng; lôngmào trắng, dài 3-4 mm.

Trảng, bình đến cao nguyên: Huế, Nhatrang vào N.

- Herb to 1 m; leaves lobate or entire; pubescent; inflorescence ample; pappus 3-4 mm long (*Gnaphalium sinuatum* Lour.).

8749 - *Blumea virens* Wall. ex DC.. Kimđầu xanh.

Cỏ cao 80 cm hay hơn, thân to đến bằng chiếc đũa ở đáy, lông có rãnh. Lá ở đáy thân có thùy sâu, lá trên nhỏ, dạng láhoa, mỏng, không lông. Phách hoa trên nhánh mảnh; hoadầu thưa, trên cộng mảnh, dài đến 1 cm; láhoa hẹp, cao 1-7 mm; hoa vàng. Béquả cao 1 mm, lôngmào trắng, không rụng, dài 4,5 mm.

Camranh, Dran, núi Chúachan; II-VI.

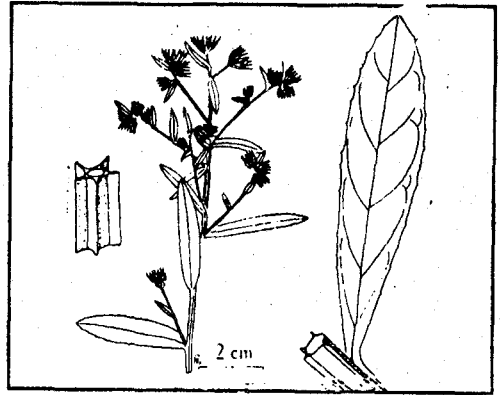
- Herb to 60 cm; leaves membranous, glabrous; flowers yellow; pappus 4.5 mm long (*B. hymenophylla* DC.).

8750 - *Laggera alata* (D. Don) Schultz-Bip ex Oliv. Dựcảnh cánh.

Cỏ nhất niên cao 1 m; thân có 4-6 cánh cao 1-5 mm, không răng. Lá không cuống; phiến thon, dài đến 8 cm, đầu tù, bìa có răng nhỏ, có lông mịn sát và tuyến tiết. Chùm-tụ tán ở ngọn; hoadầu cao 6-7 mm; láhoa nhiều hàng, nhọn. Bể quả cao 1 mm, lôngmào trắng, dài 4-5 mm. $n = 10$.

Rừng Thông, rừng thưa: Càná, Đàlạt; XI-II.

- Herb 1 m; stem winged; leaves glandulous; achenes 1 mm, pappus 4-5 mm (*Blumea alata* DC.).

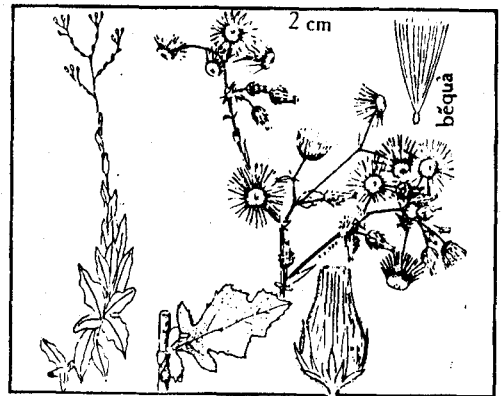

8751 - *Laggera aurita* L.f. Dựcảnh có-tai.

Cỏ cao 0,3-0,7 m. Lá không cuống; phiến có lông xám mịn, có thùy và có 2 tai ở đáy, càng lên cao càng nhỏ đến ngọn. Pháthoa trắng ở ngọn; hoadầu vàng dợt, cao 1-1,5 cm; tổngbao do 6 hàng láhoa có lông dày; toànhoa ống, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bể quả ngắn, lôngmào trắng, mau rụng. $n = 10$.

Dựa lộ: Sài Gòn, vào mùa khô; 4. Đọt non ăn như rau.

- Herb 0.7 m; flowers light yellow; pappus white, caducous (*B. aurita* (L. f.) DC.).

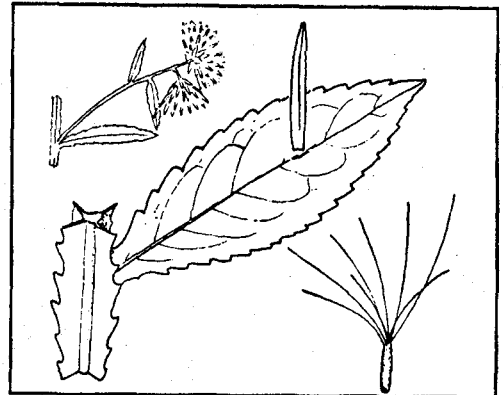

8752 - *Laggera intermedia* C.B. Cl. Dựcảnh trunggian.

Cỏ cao đến 1 m; thân có cánh cao 6-8 mm, có răng. Lá không cuống; phiến bầu dục, to 2-8 x 2,5-7 cm, bìa có răng, có lông tiết dày 2 mặt, gân-phụ 8-10 cặp. Pháthoa to, mang nhiều hoadầu; hoadầu có tổngbao cao 6-7 mm, láhoa nhiều hàng, hẹp, không lông; hoa ngoài cái, hoa giữa (vào 12) lưỡngphái. Bể quả cao 0,6 mm, hình trụ; lôngmào 6-10 tơ, mảnh, cao 5 mm.

Hàbắc.

- Stem with dentate wings; capitulum 6-7 mm high; pappus 5 mm long.

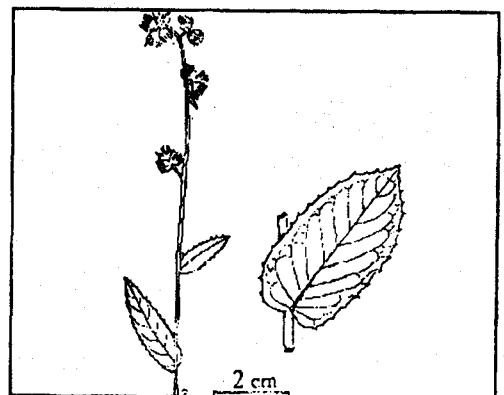

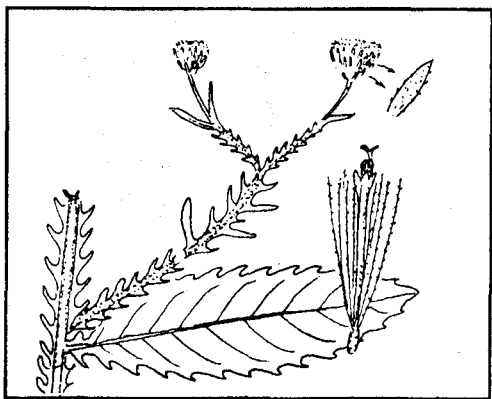
8753 - *Laggera falcata* (D. Don) O. Ktze. Dựcảnh phẳng.

Cỏ cao 30-80 cm, thường không chia nhánh. Lá không cuống; phiến bầu dục tròn dãi, hình tim ở đáy, bìa có răng nhọn, gân-phụ 8-10 cặp. Hoadầu gần thành chùm-tụ tán vàngvàng; láhoa 4 hàng; toàn hoa ống. Bể quả có lôngmào rất mịn, trắng, dễ rụng.

Sinhcảnh hồ, 5-1.000 m: Bắcthái, Langbian; XI.

- Unramified herb; capitulum yellowish; pappus white, caducous (*Erigeron falcatum* D. Don, *Blumeopsis flava* Gagn.).

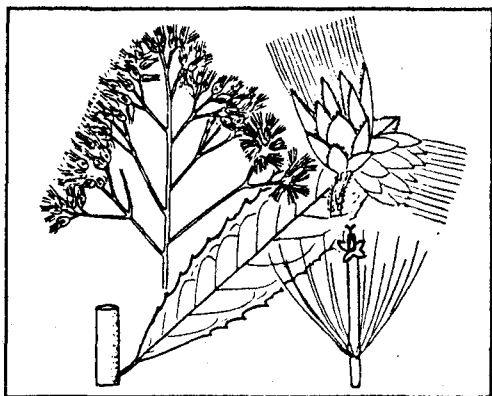

8754 - *Laggera pterodonta* (DC.) Benth.

Cỏ gần như không lông; thân có *cánh có răng to*, nhọn. Lá mọc xen, có phiến bầu dục tròn dài, chót nhọn, bìa có răng nhọn. Hoạch đầu trên cộng mảnh ở chót nhánh; lá hoa thon, có lông nằm dài; đến trần; hoa cái hẹp như sợi, hoa lưỡngphái hình ống, 5 tai. Bể quả hẹp. màu sậm, có lông; lôngmào dài, 1 hàng, mau rụng.

900-1500 m.

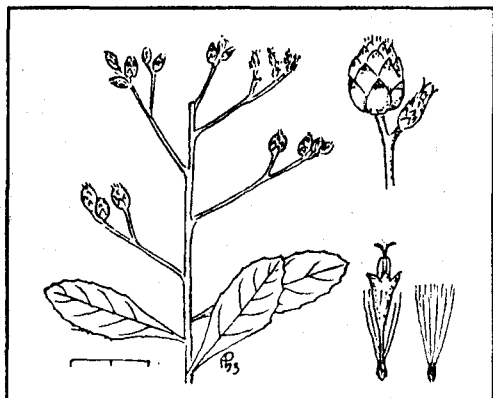
- Herb glabrous; stem with dentate wings (*Blumea pterodonta* DC)

8755 - *Pluchea eupatoroides* Kurz.

Cỏ. Lá có phiến thon, to vào 8 x 2 cm, bìa có răng to, bén, gân-phụ 12-13 cặp; cuống dài 6-8 mm. Chùm tụt hình tháp; hoạch đầu rộng 4-5 mm; lá hoa có rìa lông; *hoa trong lép*, hoa ngoài cái, hoa giữa *lưỡngphái*, cao 4 mm. Bể quả cao 1 mm, có 5 cạnh; lôngmào vào 15, dài 4 mm, không rụng, trắngtrắng.

- Leaves dentate; flowers female, bisexual and unfertile; pappus 4 mm long.

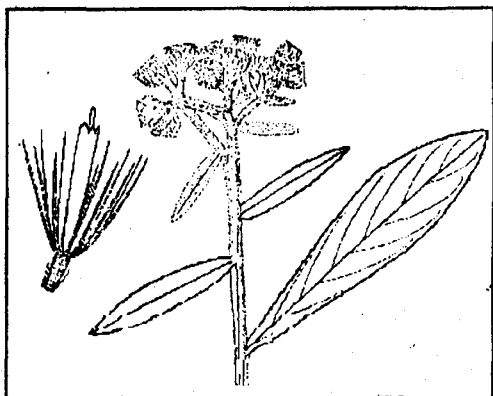

8756 - *Pluchea indica* (L.) Lees. Lálúc, Lúc Ân, Cúc-tân.

Tiểumộc cao 2-5 m. Lá có phiến lục đều hai mặt, láng mặt trên, thơm, hơi mập, dòn, bìa có răng. Tánphòng ở ngọn, hoạch đầu *hơi tím*; lá hoa 4-5 hàng; hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bể quả có lông, có 10 sọc; lôngmào trắngtrắng, không rụng.

Mọc nơi có nước lợ, và Tr làm rào; I-XII. Hạchhiệt, trị đau lưng; rễ chống buồm, chống viêm, trị têthấp, hahoaet thầnkinh trungkhu, trị khó tiêu.

- Shrub 2-5 m high; leaves glabrous; capitulum violaceous; pappus whitish, persistent (*Baccharis indica* L.).

8757 - *Pluchea pteropoda* Hemsl.. Sài hồ Việt.

Cỏ daniên; thân có 4-5 cạnh cao như cánh, có lông mịn như nhung. Lá không cuống; phiến thon ngược hay hình muỗng, to 3-4 x 1-2 cm, tà tròn ở đầu, đáy tù hẹp và ôm thân, gân-phụ 3-6 cặp, rất mảnh. Phách hoa dày hay thưa ở chót nhánh, cộng có cánh; hoạch đầu cao vào 1 cm; lá hoa nhiều hàng, có *lông nhung đỏđỏ*; hoa ngoài cái, hoa giữa (vào 10) lưỡngphái. Bể quả có 10 cạnh; lôngmào trắng dơ.

Quảngninh, Hànamninh. Rễ hạchhiệt, pháthần.

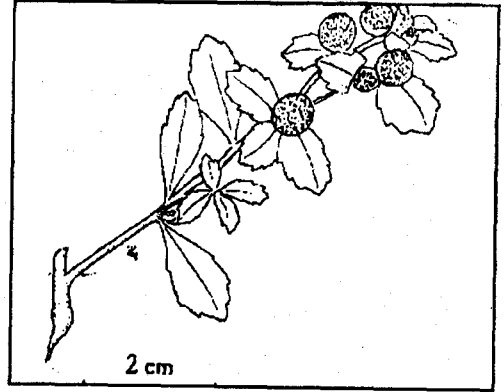
- Perennial; stem ribed; capitulum 1 cm high; pappus whitish.

8758 - *Sphaeromorpha australis* (Less.) Kitam. Lúc bò.

Cỏ bò ở đất, daniên; rễ trực to. Lá có phiến hình muông, có lông ở mặt dưới, bìa có vài răng to; cuống ngắn hay vắng, Hoadầu trắng, tròn, rộng 5-6 mm; láhoa 4 hàng; toàn hoa ống; hoa bìa cái, hoa trong lưỡngphái. Bểquả trụi.

Sân vườn, ruộng, đất nghèo, bìnhnguyên; XII-II.

- Creeping perennial herb; leaves pubescent beneath; capitulum white; achenes without pappus (*Epaltes australis* Less., *S. russeliana* DC.).

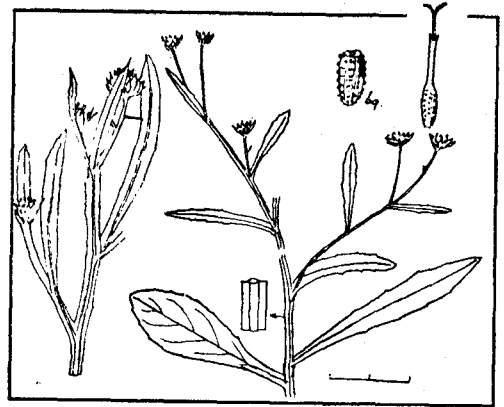

8759 - *Sphaeromorpha divaricata* (L.) Cass.. Lúc chẻ.

Cỏ nhátmiên cao 10-20 cm; thân có cánh. Lá có phiến thon hẹp (rộng 2-3,5 mm), đáy phiến chạy thành cánh trên thân, không lông, hay có lông dày trắng. Hoadầu ở ngọn nhánh, va nách lá, to 7-8 mm, láhoa hườnghương, 4-5 hàng, đầu có mũi; hoa giữa lép. Bểquả có tuyến, cao 1 mm, không lôngmào.

Ninhhoa, Nhatrang, Càná.

- Annual 10-20 cm; stem winged; leaves glabrous; capitulum pinkish; achenes without pappus (*Ethulia divaricata* L., *Poilonia laggeroides* Gagn.).

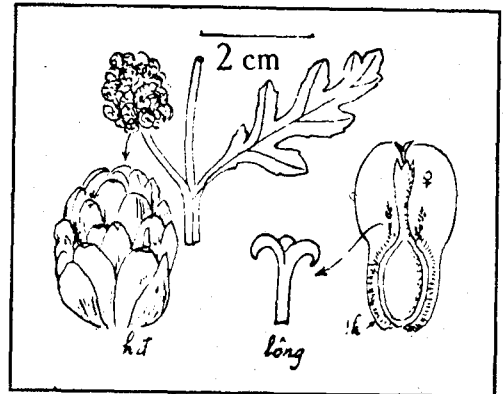

8760 - *Athroisma laciniatum* DC.. Quảđầu rĩa.

Cỏ nhátmiên; thân không nhánh, cao 20-30 cm, không lông. Lá có phiến có 7-8 thùy sâu, không lông, dài 4-8 cm; cuống đẹp. Hoadầu kép, xoan, cao 1,5 cm, mang 20-30 hoadầu đơn, cao 6 mm; láhoa 20-40; hoa cái 1-2 hàng, hoa lưỡngphái nhiều. Bểquả đẹpđẹp, denden; lôngmào là 4 gai có lông hình móc.

Phúquốc (hình theo Gagnepain).

- Annual, unramified herb; leaves glabrous; compound capitulum of 20-30 capitulums; achenes with 4 hooked spines (*Aethocephalus thorelii* Gagn.).

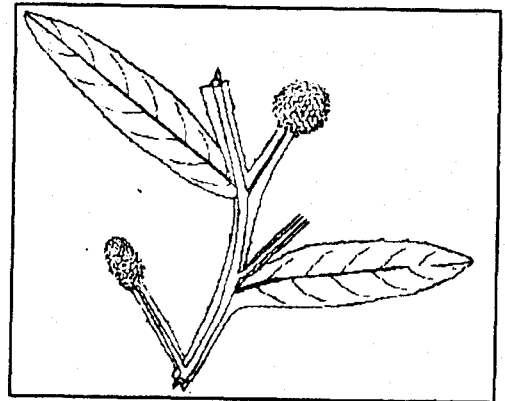

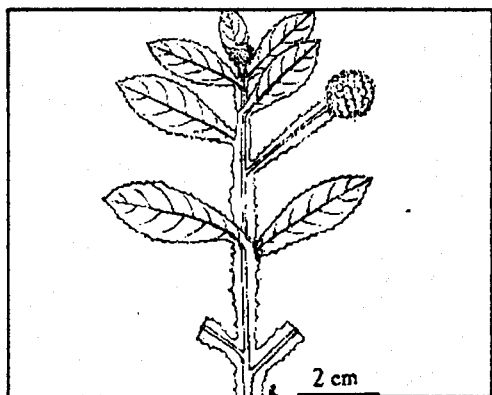
8761 - *Sphaeranthus africanus* L.. Chânvịt Phichâu.

Cỏ nhátmiên, cao 40-50 cm; thân có cánh không răng. Lá không cuống, có phiến lục tươi, bìa có răng thấp. Hoadầu kép lúc non xoan, lúc già tròn, mang hoadầu đơn vàngvàng; hoadầu có 1 láhoa nhọn, và 2 hàng láhoa; hoa bìa cái, hoa trong lưỡngphái, ít. Bểquả có vành còn lại thành phao.

Nhiều ở ruộng mùa khô, bìnhnguyên; XI-III. Bồ baotử và ruột, lợiitiểu; có lẽ trị lã.

- Annual; wing entire on edge; compound capitulum; achenes with floating appendix.

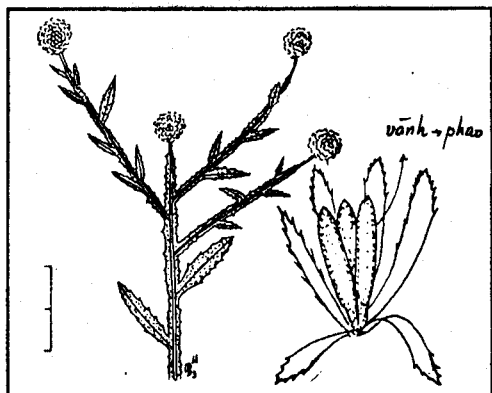

8762 - Sphaeranthus indicus L.. Chunvít An.

Cỏ nhứt niên, có lông; thân có cánh có răng. Lá không cuống; phiến thon ngược, dài 2-5 cm, có lông xám xám, bìa có răng nhỏ. Hoạch đầu kép, xoan lúc non, tròn lúc già, to vào 1 cm; hoạch đầu đơn, đỏ, cao 3-4 mm, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bế quả 2 thứ, có dây vành còn lại thành phao.

Ruộng, nơi ẩm: B đến Đồngtháp, Càntho. Lá thơm và đắng, bổ baotử, lợi tiểu, trị bệnh gan, vàng da, rị sốt.

- Annual; wing dentate; compound capitulum globulous; achenes with floating appendix.

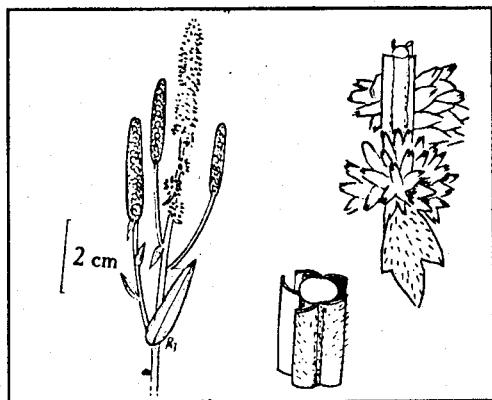

8763 - Sphaeranthus senegalensis DC.. Chânvít Senegal.

Cỏ cao 40-50 cm, thân to 1-3 mm, cuống, lá có lông khá dày nhótnhớt; cánh hẹp, có răng nhỏ. Lá không cuống; phiến thon hẹp nhọn, to 2,5-4 x 0,5-1 cm, bìa có răng nhọn. Hoạch đầu kép to đến 1 cm, màu tím; hoạch đầu đơn nhỏ, có láhoa có răng, trongtrong, dài 3 mm, chứa vài hoa ống. Bế quả mang vành còn lại dày, kín thành phao.

Dây đó, đất hoang, ruộng. Đặc sắc ở lông dàydày.

- Wing dentate; dense pubescence; capitulum compound purplish; achenes with floating appendix.

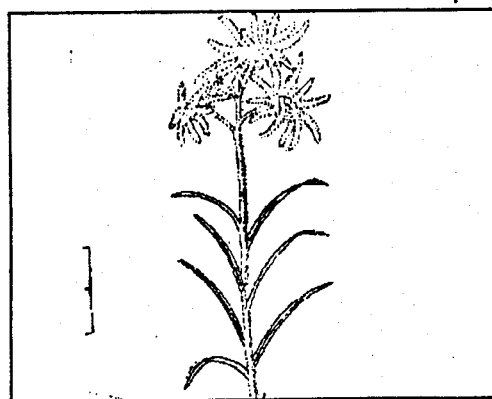

8764 - Pterocaulon redolens (Forst. f.) F. Villar. Dựccán.

Cỏ nhứt niên cao 40-80 cm; thân có cánh bìa nguyên. Lá không cuống; phiến dày lông như nhung trắng, gân-phụ khó nhận. Hoạch đầu gần thành gié giánhở ở chót nhánh; láhoa ngoài dày lông; hoa ngoài cái, vài hoa giữa lưỡngphái. Bế quả cao 0,5 mm; lôngmào dài, do nhiều tơ.

Nơi ẩmlầy, ruộng: Quảngtrị, Huế, Nhatrang vào N.

- Annual white velvety; wings entire on edge; achenes 0.5 mm, pappus long (*Monoteles redolens* Forst. f., *Anaphalium subulatum* Franch.).

8765 - Leontopodium subulatum (Franch.) Beauverd. Súcước.

Bụi daniên, cao 75 cm; thân, pháthoa dày lông như nhung dày, trắng đặc sắc. Lá không cuống; phiến hẹp dài nhọn, dài 2-3 cm. Hoạch đầu ít ở chót nhánh, có tổngbao với láhoa dài, như nhung (chân sutừ) đẹp; hoa ống cả, tươngđối ít, gần như biệtchu, hoa ngoài cái, hoa giữa lưỡngphái lép. Bế quả cao 0,8 mm, lôngmào trắng có tơ dính nhiều ở đáy.

Núi cao ở B, từ 1.000 m trở lên.

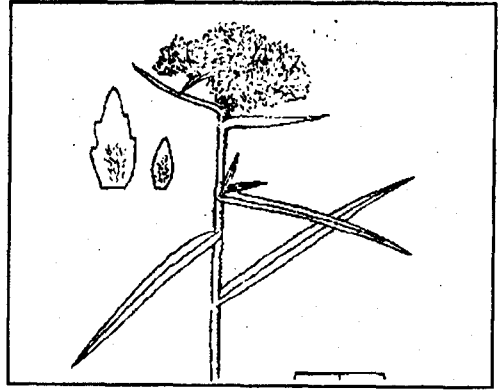
- Perennial velvety; inflorescence with long velvety bracts (*Gnaphalium subulatum* Franch.).

8767 - *Anaphalis cinnamomea* (DC.) C.B. Cl.
Bạchnhung quế.

Cỏ daniên, có lông dày màu nâu quế. Lá không cuống; phiến thon hẹp nhọn, dài 3-6 cm, mặt trên xám đen, mặt dưới nâu, gân chính 3. Phất hoa dày ở chót thân, trắng; hoadầu có láhoa thon, 8-9 hàng, bìa nguyên hay có răng to, lưng có lông. Bể quả cao 0,5 mm, có tuyến nhỏ, có lôngmào.

Núi cao: Sapa.

- Perennial brown velvety; dense terminal inflorescence; achenes 0.5 mm, pappus caducous (*Antennaria cinnamomea* DC.).

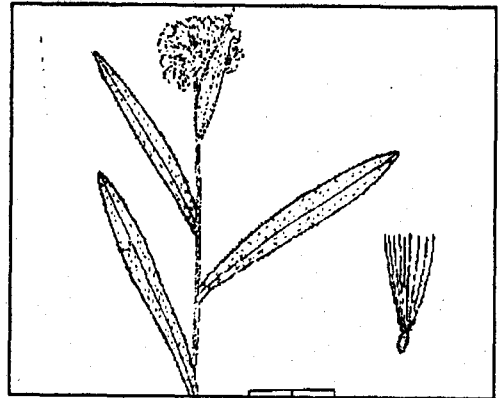

8768 - *Anaphalis lactea* Maxim. Bạchnhung sữa.

Cỏ có lông nằm trắng; ít nhánh. Lá không cuống; phiến thon hẹp, to 4-7 x 0,6-0,8 cm, đầu tù, bìa rìa lông. Phất hoa như đầu ở chót nhánh; hoa đầu nhỏ, cao 4-5 mm; láhoa trắng. Bể quả có lông; lôngmào cao với tơ có lông ở đáy.

Vùng núi cao: Đà Lạt.

- Herb white appressed hairy; capitulum white; achenes with pappus.

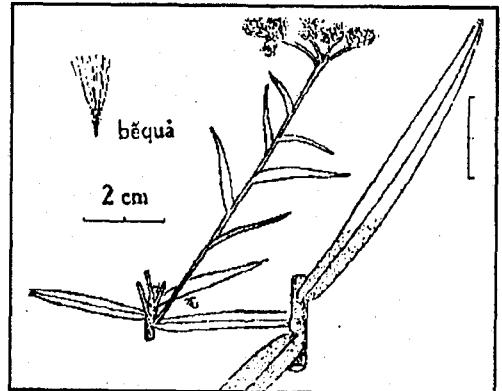

8769 - *Anaphalis margaritacea* (L.) Benth. & Hook.f.
Bạchnhung ngọc.

Cỏ nhất niên cao đến 1 m; thân thường không nhánh. Lá không cuống; phiến hẹp (5-10 mm) gân phụ không rõ, đầy lông trắng ở mặt dưới. Tân phòng kép, mang hoadầu trắng, tròn, to 5-7 mm; láhoa đầy lông. Bể quả cao 1 mm; lôngmào trắng, mảnh,

Dựa lộ, sinh cảnh hở, vùng núi cao: Đà Lạt; X-II.

- Unramified, annual herb; leaves white tomentose beneath; capitulum white (*Gnaphalium margaritaceum* L.).

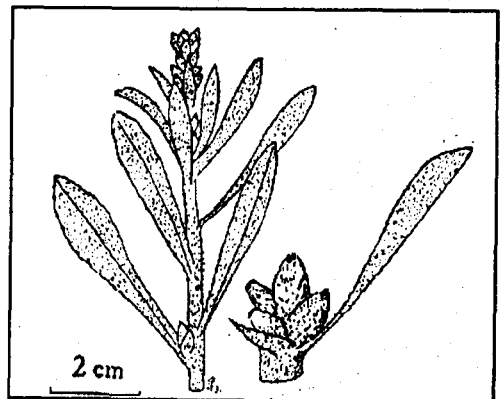
8770 - *Anaphalis gracilis* Hand.-Mazz. 1936.

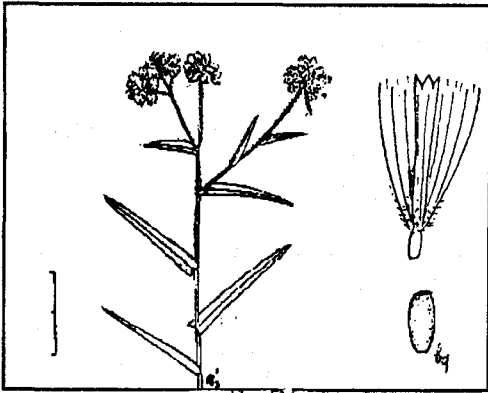
8771 - *Gnaphalium polycaulon* Pers. Rau Khúc, Hoàngnhung nhiều-thân.

Cỏ nhất niên; thân có nhánh, đứng cao 20-40 cm, Lá không cuống; phiến hẹp, đầy lông trắng, gân phụ không rõ. Gié ở ngọn; hoa ngoài cái, nhiều, màu vàng. Bể quả nhỏ, 0,5 mm; lôngmào trắng, mau rụng.

Rượu: Huế, N. Lá non dùng làm bánh-khúc; trị ho, viêm phế quản.

- Annual herb 40 cm high; leaves white tomentose; capitulum yellow; pappus white, caducous (*G. indicum* auct. non L.).

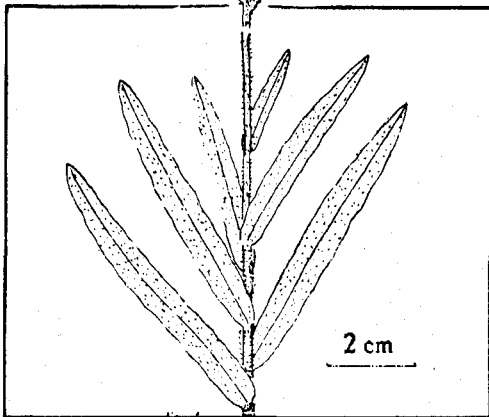

8772 - *Gnaphalium hypoleucum* DC.. Hoànnhung dưới-trắng.

Cỏ nhất niên 50 cm; thân không nhánh, có lông sát, hay lông trắng dày. Lá không cuống; phiến hẹp dài, đáy có tai ôm thân, mặt trên không lông, mặt dưới như gòn trắng, gân-phụ không rõ. Pháthoa là chum tròn ở chót nhánh, vàng nghệ; hoadầu to 3 mm, láhoa đầy lông ở lưng. Béquả 0,4 mm; lôngmào vàng dơ.

Sapa; XI, 11. Đắp sung hạch.

- Annual, appressed pubescent or velvety; limb woolly beneath; capitulum golden yellow.

8773 - *Gnaphalium luteo-album* L.. Khúc vàng, Khúc tẻ.

Cỏ nhất niên; thân thường đơn, cao 30-70 cm. Lá không cuống; phiến hẹp (4-6 mm) dài, đầy lông trắng hai mặt, gân-phụ không rõ. Tánphòng ở ngọn, vàng tươi, đẹp; hoadầu 2-3 mm; láhoa đầy lông trắng; hoa ngoài cái, nhiều. Béquả nhỏ (0,5 mm) có tuyến; lôngmào trắng, mau rụng.

Sinhcảnh hồ vùng núi: Quảngtrị, Quảngnam, Đàlat. Lá cũng dùng làm bánh-khúc; trị ho, viêm phếquản.

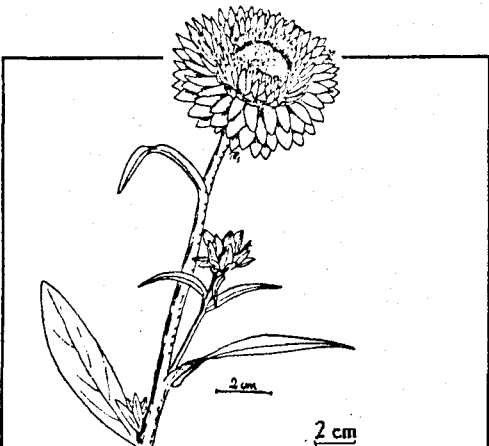
- Annual white tomentose; inflorescence bright yellow (*Pseudo-gnaphalium luteo-album* (L.) Hilliard & Burt.).

8774 - *Gnaphalium affine* D. Don.. Hoànnhung gần.

Cỏ nhỏ; thân nằm rồi đứng, có lông như nhung. Lá mọc xen, không cuống, có phiến hẹp dài, to 2,5-4,5 x 0,2-0,4 cm. Pháthoa ở chót nhánh, dày, màu vàng tươi, to vào 2 cm; hoadầu to 2-3 mm.

Núi cao từ Himālapsom đến Tháilan. Rất gần loài trên; VN ?.

- To be search in Vietnam.

8775 - *Helichrysum bracteatum* (Vent.) Andr. Cúc bắttuyệt; Strawflowers, Everlasting; Immortelle.

Cỏ cao 0,5-1 m. Lá không cuống, không lông khi trưởngthành. Hoadầu to, rộng 3-6 cm, có rất nhiều láhoa như vậy, lúc khô không héo, có màu đẹp, bền; toàn hoa ống, vàng dợt hay gạch tôm. Béquả không lông; lôngmào dài 4-10 mm. n = 14.

Trồng ở Đàlat, gốc Tân-Guinea và Ucchâu; XII-I.

- Ornamental.

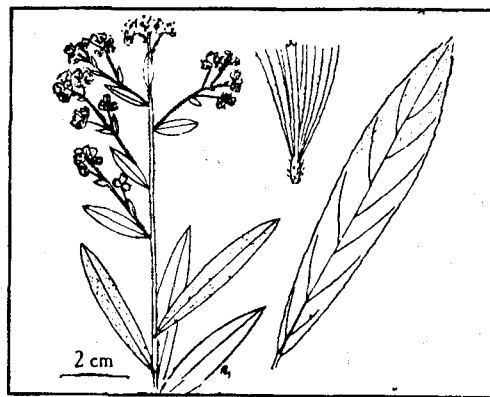
8776- *Helichrysum cochinchinensis* Spreng.

8777 - *Inula cappa* (Ham.) DC.. I-nu Cáp; Goat ear; Elecampane.

Cỏ cao 1-2 m; thân có lông vàng dợt. Lá có cuống dài 4-5 mm; phiến thon, có lông dài trắng ở mặt dưới, lông sát *như nhung* mặt trên, bìa có răng thưa. Chùm-tútán ở ngọn; hoadầu gần khít, có láhoa hẹp; *hoa bìa hình môi*, nhỏ. Béquả có lông; lôngmào trắngtrắng.

Trắng; Langbian; IV. Kienvi, làm lành vết thương, làm tan máu (decoagulant), giúp ho, trị suyễn, chống sung, trị bạchhuyết.

- Herb 1-2 m high; leaves velvety beneath; flowers ligulate and tubulose (*Conyza cappa* Ham. in D. Don).

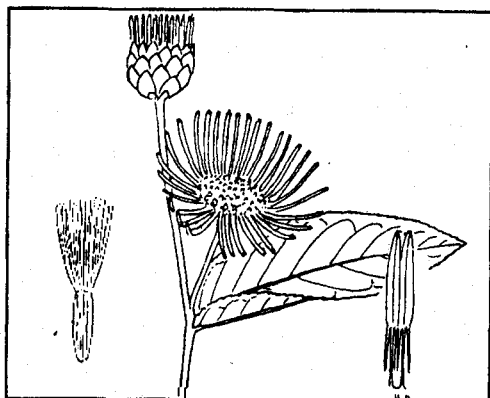

8778 - *Inula racemosa* Hook.. Thổmộchương, I-nu to.

Cỏ cao 50-150 cm, không lông. Lá không cuống; phiến bầu dục, đầu tù, đáy tròn, bìa có răng nhỏ, *không lông*, gân-phụ vào 10 cặp. Hoadầu côđộc, to, ở nách lá và ngọn; tổngbao nhiều hàng láhoa; *hoa hình môi vàng*, dài 2 cm, *baophần có tai dài xụ*, ở dưới. Béquả có cạnh; lôngmào nhiều tơ.

Núi cao 1.500-2.000 m. Rể (helenin) trị cảm, ho, *lợidâm*, trị suyễn, trị sánlái.

- Herb glabrous to 1.5 m high; flowers yellow; anthers appendiculate (*I. helenium* auct. non L.).

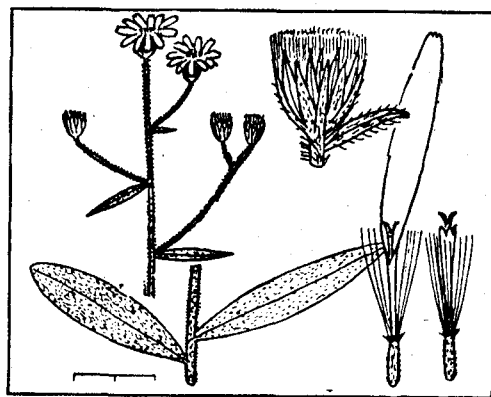

8779 - *Inula nervosa* Wall.. I-nu gân.

Cỏ cao 50-70 cm, có *lông vàngvàng đứng*. Lá không cuống; phiến thon nhọn hai đầu, có lông nằm, gân-phụ không rõ. Hoadầu rộng 1-2 cm, *trắng*; láhoa thon nhọn, láhoa ngoài có nhiều lông dài; *hoa bìa cái*, hình môi cao 12-14 mm, chót có 2-3 răng; *hoa giữa lưỡngphái hình ống*. Béquả có lông; lôngmào ngoài ngắn, lôngmào trong cao 5 mm, trắng.

Rừng Thông, Langbian.

- Herb 70 cm; stem yellow tomentose; flowers white; pappus 5 mm long.

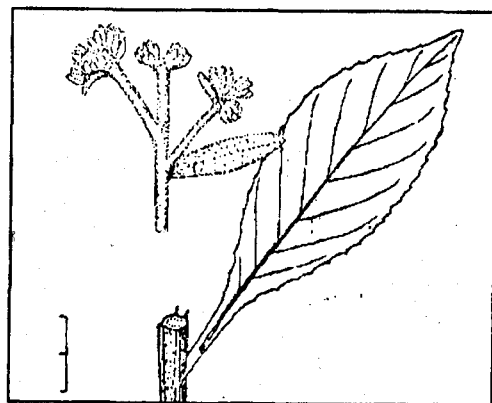

8780 - *Inula polygonata* DC.. I-nu nhiều-cạnh.

Cây cao 1 m; thân có *cánh thấp*, *đầy lông trắng*. Lá không cuống; phiến thon ngược hay hình muống, *mặt dưới đầy lông trắng*, mặt trên không lông, đen lúc khô, gân-phụ khó thấy. Tản-phòng ở ngọn, to, *đầy lông trắng như chân thỏ*; hoadầu to 1 cm, láhoa 4 hàng; *hoa ngoài cái*, *hoa trong lưỡngphái*. Béquả có lông, cao 2 mm; lôngmào trắngtrắng, dài 5 mm.

Buônmethuôt. Phanrang, N; 2.

- Herb to 1 m; stem winged; leaves white tomentose beneath; inflorescence white tomentose.

8781 - *Inula eupatorioides* DC.

Bụi cao 1,2-2 m; nhánhnon *đầy ống phún*. Lá có phiến trònđài, to 10-18 x 4-6 cm, gân-phụ 12-15 cặp, có *mặt nhám* và lông mềm mặt dưới; cuống ngắn. Tảnphòng ở chót; láhoa 6 hàng; *hoa cái vào 10*; *hoa lưỡngphái thì nhiều*. Béquả cao 2 mm; lôngmào vàngvàng.

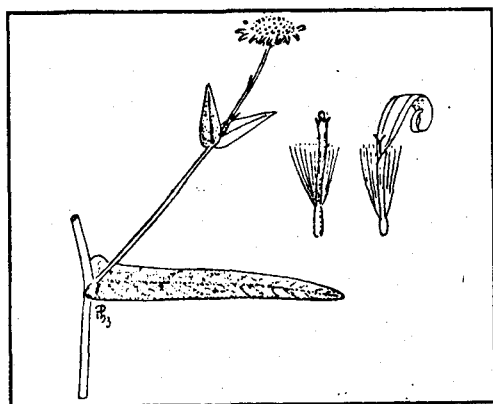

8782 - *Pulicaria adenensis* Schweinf.

Tiểu mộc, nhánh mảnh, trắng trắng. Lá mọc xen; phiến hẹp, to 1,5 x 0,3 cm, đầu nhọn, đáy tù từ hẹp trên cuống, *trắng trắng*. Hoạch đầu ít ở ngọn nhánh, rộng 2-3 cm; tổng bao cao 7 mm, lá hoa hẹp, nhiều hàng; hoa ngoài cái, hình môi, hoa trong lưỡng phái hình ống. Bể quả 1,7 mm; lông mào 2 thứ: ngoài là phiến có răng, trong là tơ dài 4 mm.

N.

- Shrub; leaves whitish; pappus with scales and seta.

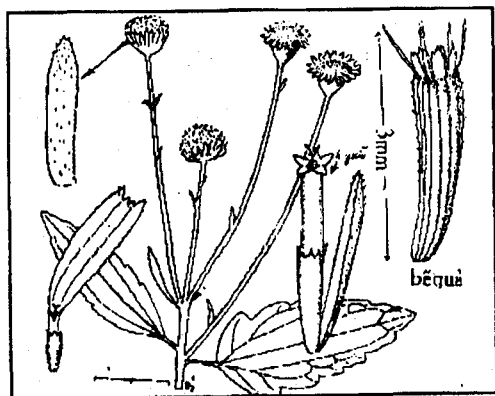

8783 - *Pentanema indicum* (L.) Ling. Ngũ-tô An.

Cỏ lưỡng niên hay daniên, mảnh, cao đến 1 m; thân có lông mịn. Lá không cuống; phiến hẹp nhọn, đáy có tai ôm thân, *mặt trên bánh phồng, nhám*, gân-phụ 12-15 cặp, mặt dưới đầy lông, bìa có răng thưa. Hoạch đầu thành tán phồng 3-8 hoa, *rộng 12-15 mm*; lá hoa 3 hàng, hẹp; hoa ngoài cái, với môi dài 4 mm, hoa trong lưỡng phái, *vàng*, ống 5 tai. Bể quả cao 0,8 mm, có lông dài và lông mào là tơ mịn.

Langson.

- Biennial or perennial; capitulum 12-15 mm wide; flowers tubulose bisexual, yellow (*Vicoa auriculata* Cass. var. *indica* DC.).

8784 - *Anisopappus chinensis* (L.) Hook. & Arn. Dị-mào.

Cỏ nhất niên cứng; thân lá có lông *nhám nhám, ngắn, quăn*. Lá mọc xen; phiến bầu dục, dài 3-6 cm, gân chính 3, bìa có răng to, thưa; cuống 5-8 mm. Hoạch đầu bán cầu; tổng bao do nhiều hàng lá hoa có lông quăn; giữa hoa có vảy; hoa bìa hình môi có 4 răng, *vàng*, cái; hoa hình ống cao 5 mm, lưỡng phái. Bể quả có lông tơ xen với 5 vảy.

Sinh cảnh hồ: Langson, Bavi, Đà Lạt; XI

- Annual herb; flowers ligulate yellow; achenes with 5 scales and seta (*Verbesina chinensis* L.).

8785 - *Melampodium divaricatum* (Pers.) DC.. Cúc gót.

Cỏ daniên; thân có lông trắng. Lá có phiến bầu dục thon, *nhánh nhám*, lục tươi, dài 8-12 cm, hơi bất xứng. Hoạch đầu *vàng*, rộng 1,5-2 cm, trên rộng dài 3-6 cm; tổng bao 5 lá hoa dính nhau; hoa bìa hình môi dài 8 mm, chót có 3 răng; hoa giữa hình ống. Bể quả trụi, *hình gót chân*, đầu cắt ngang.

Tr làm kiếng; I-XII. Góc Mexico-T-Mỹ. Nhiều *Melampodium* chứa melampodin trị lymphocytis leukemia.

- Ornamental (*Dysodium divaricatum* Rich. ex Pers., *M. paludosum* HBK.).

8786 - *Parthenium hysterophorus* L. Cúc liênchi đại, Trúng-ếch; Herbe à pain.

Cỏ cao 50-90 cm, thân có rãnh, lúc non có lông. Lá có phiến đến 20-30 cm, 1-2 lần kép, do đoạn hẹp dài, mặt dưới có lông mịn xám. Hoadầu nhỏ, trắng, rộng 5-7 mm; cọng mảnh, cao 1 cm; hoa hình môi nhỏ, trắng; vảy giữa hoa; hoa hình ống trắng trắng, đục. Bể quả cao 2 mm, có 2 tơ cao 2 mm. $n = 17$.

Cỏ dại vùng Hà Nội, gốc T.-Mỹ. Chứa partenin gây phản ứng dị ứng, trị bệnh ngoài da, chống bướu, chống amíp; ở T.-Mỹ dùng như hạnhiệt, thuốc tê, trị ung-nhọt.

- Common weed in Hà Nội area.

8787 - *Xanthium inaequilaterum* DC. Ké đầu-ngựa; Cocklebur; Lambourde. Cỏ nhất niên cao 1,2 m; thân có rãnh, có lông cứng. Lá có phiến da giác, có thùy và răng, có lông ngắn hai mặt, gân từ đáy 3. Hoadầu đơnphái, hoadầu đực nhỏ ở chót nhánh, to 5-6 mm; hoadầu cái to 11 mm, có móc cong, mang 2 hoa trong 2 buồng, trần, không lôngmào. Bể quả thường 2, dài 1,5 cm. $n = 18$.

Bìnhnguyên BTN: B qua Huế, Nhatrang, đến Tâyninh, Chậudốc; I-XII. Chứa iod; làm mềm nhọt, dùng cho sỏi, giangmai; *in vitro*, chống siêu khuẩn herpes simplex.

- Capitulum hooked, male and female separate; achenes 2 (*X. strumarium* Auct. non L.).

8788 - *Zinnia elegans* Jacq. Dìnhha; Bạchnhật; Youth-and-Old Age; Zinnia.

Cỏ nhất niên cao vào 1 m. Lá mọc đối, không cuống; phiến xoan bầu dục thon, lục tươi, có lông sát. Hoadầu ở ngọn nhánh, to nhiều màu đẹp; hoa bìa có vành hình môi to, lâu tàn; hoa hình ống nhiều, lưỡngphái. Bể quả đẹp, có 2 răng ở đầu.

Tr vì hoa đẹp, bền, đủ màu, gốc Mexico; I-XII.

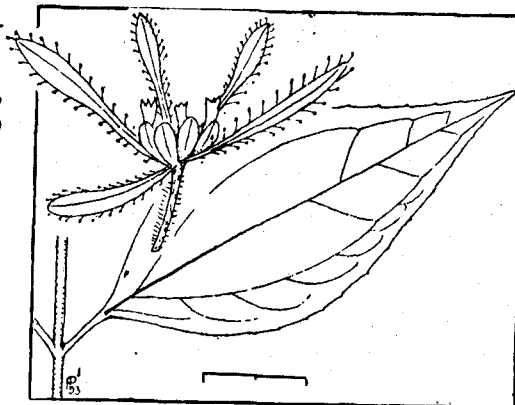
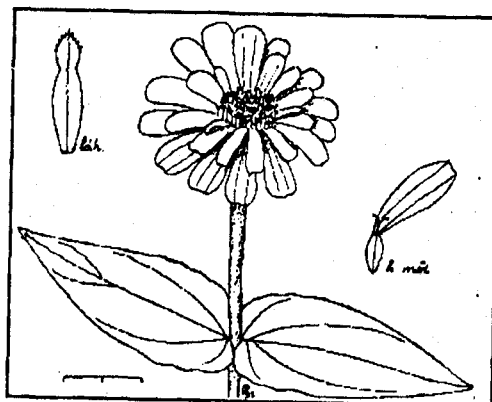
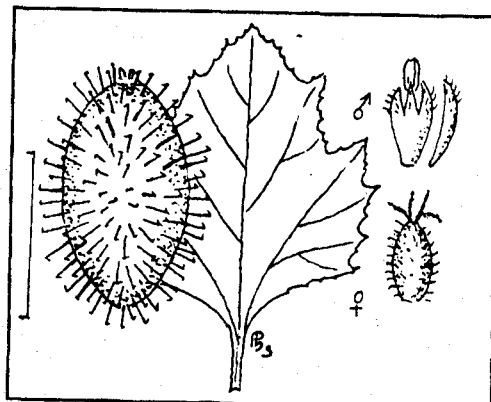
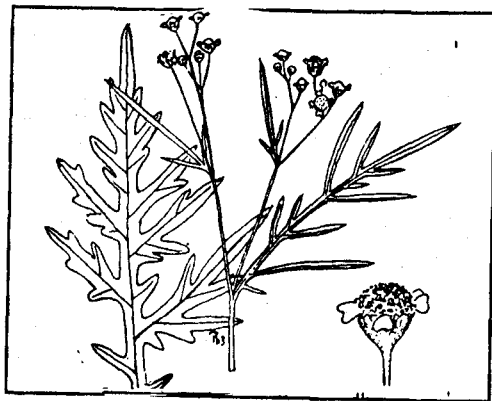
- Ornamental.

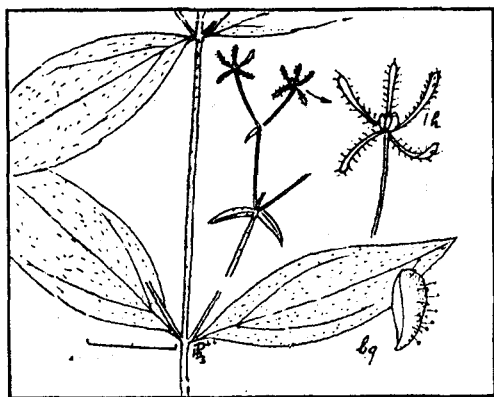
8789 - *Sigesbeckia integrifolia* Gagn. Hythiêm lá-nguyên.

Cỏ nhất niên. Lá mọc đối; phiến xoan thon, dài đến 15 cm, bìa có răng nhỏ thưa, gân-phụ ở đáy dài, và 3 cặp gân-phụ nhỏ; cuống dài 1-1,5 cm. Hoadầu vàng, có 5 láhoa to, hình muỗng hẹp, có lông tiết, và láhoa khác là vảy giữa hoa; hoa vàng, 5 ngoài cái, hoa giữa lưỡngphái. Bể quả trong tổngbao cứng, quấn lại bao.

Đàlạt.

- Annual herb; capitulum yellow, with 5 developed glandulous bracts.

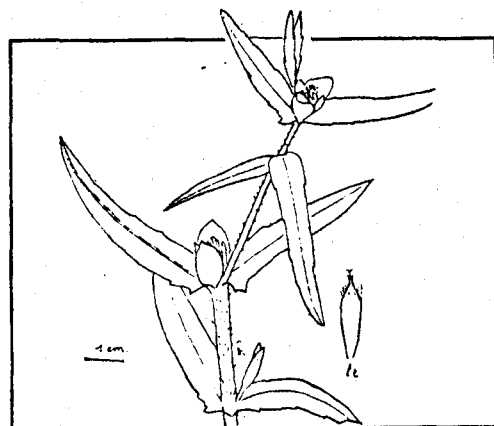

8790 - Sigesbeckia orientalis L. Hythiêm; Holy herb.

Cỏ *nhất niên* cao 1 m, có lông tiết. Lá có phiến có 3 gân chính, có lông thưa; cuống 5-8 mm, Pháthoa có lá thưa, lưỡngphân; hoadầu 6-7 mm, vàng, có 5 láhoa hình muống to dài 1 cm, xanh, có lông tiết; láhoa khác là vảy giữa hoa. Bểquả đen, cao 3 mm, có 5 cánh, không lôngmào, *trong tổngbao quán lại và có lông trín.*

Bụi, nơi ẩm, BTN: V-XI, 6-11. Chứa alcaloid, saponin. Lá đắng (darutin) pháthần, phánkhích, kiênvị, hạ huyếtáp, hạ đường/máu, trị đau nhức, phongthấp; đắp ung; chống côntrùng.

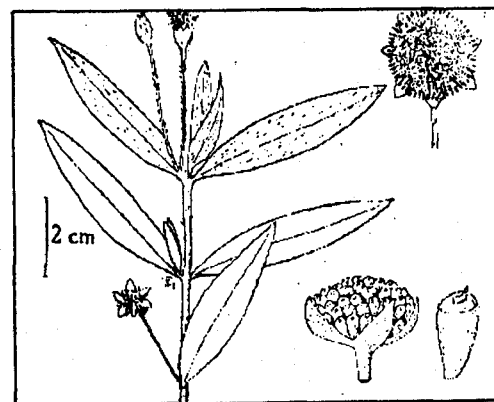
- Annual 1 m high; capitules yellow, with spathulate glandulous bracts.

8791 - Enydra fluctuans Lour. Rau Ngổ.

Nêthựcvật; thân tròn, *bông*, rất *thơm*, không lông. Lá không cuống, mọc đối; phiến hẹp nhọn, bìa có răng thưa. Hoadầu không cọng, ở nách lá hay ngọn, xanh; láhoa 4; toàn hoa ống, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bểquả *không lôngmào.*

Ruộng và Tr ở bìnhnguyên để làm rau. Chứa enhidrin, bổ thầnkinh, trị bệnh vì xáo trộn ở mật, trị băng huyết, thổ huyết, xổ, trị ăn khó tiêu, làm tốt da.

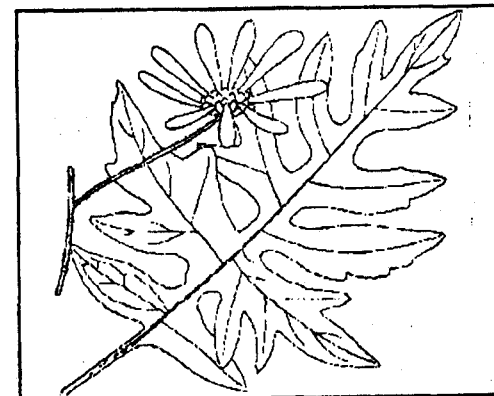
- Limnophyte; flowers white.

8792 - Eclipta prostrata (L.) L. Cỏ mực.

Cỏ *nhất niên* cao 0,1-0,8 m, có lông trắng, cứng thưa; *mủ trong rồi đen khi ra khôngkhí.* Lá mọc đối; phiến nguyên, gân phụ không rõ; cuống ngắn. *Hoadầu có cọng dài*; 1 vòng láhoa; hoa hình môi *trắng*, cái; hoa hình ống lưỡngphái. Bểquả 3 mm, có 2-5 vảy nhỏ ở đầu, hay trụi. $n = 11$.

Nơi ẩm-ướt; I-XII. Dùng nhuộm đen tóc; trị *bệnh gan* (cousmetans), bổ thầnkinh, làm lành vết thương, cầm máu; in vitro, chống siêu khuẩn R.D., thủybào chẩn.

- Annual; suc blackening on air; flowers ligulate white; achenes without pappus (*Verbesina prostrata* L., *E. alba* Hassk.).

8793 - Montanoa bipinnatifida (Kunth) C. Koch. Ngansơn.

Tiểu mộc. Lá có phiến to, dài đến 40 cm, một lần kép, với thùy sâu, và thudiệp ở dưới thường xẻ lông chim; cuống dài. Pháthoa mang hoadầu trên cọng dài; hoa hình môi ở vòng ngoài *to, trắng*, dài 2-2,5 cm; hoa hình ống ở giữa, *vàng.*

Tr ở Đalat; gốc T.N.-Mỹ.

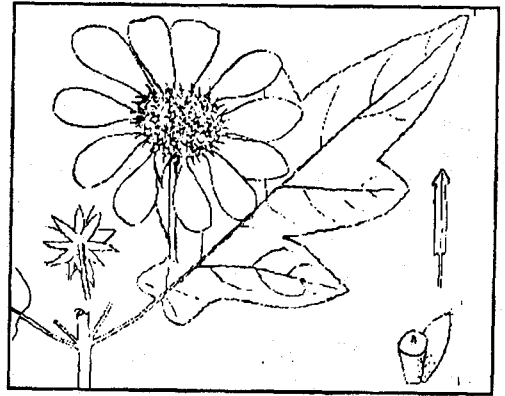
- Ornamental

8794 - *Montanoa mollissima* Brongn.. Kiềuqui.

Đại mộc nhỏ; nhánh non có lông. Lá có phiến có thuỳ, có lông; cuống dài 2-4 cm. Hoạch đầu to, đẹp, gần thành chùm-tútán; hoa hình môi ở bìa trắng to, đẹp; hoa hình ống vàng, giữa lá hoa hình vảy. Bể quả đầu cắt ngang, không lôngmào.

Tr. vì hoa đẹp ở Bàolộc, gốc T-N-Mỹ; I-XII.

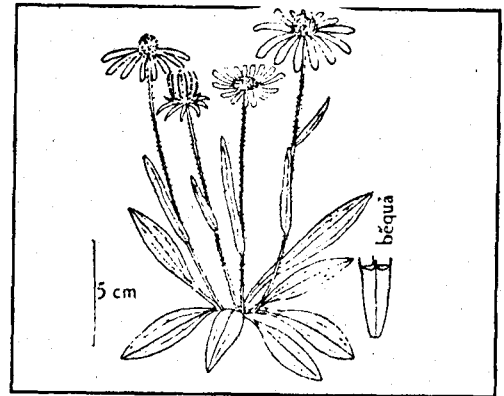
- Ornamental (*M. grandiflora* ?).

8795 - *Rebeckia fulgida* Ait.. Chuỳcúc sáng; Coneflowers.

Cỏ muốngniên hay nhấtniên, cao 30-50 cm, Lá mọc xen; phiến hình trứng, có lông nằm. Hoạch đầu trên cùng dài, có ống trắng; lá hoa gần theo 2-4 hàng, lá ngoài to; đế hoa lõi cao; hoa bìa hình mô 10-12, vàng đậm; hoa giữa hình ống, làm thành chùy cao, đầu sậm. Bể quả có 4 cạnh, có 4 răng.

Tr. vì hoa, gốc B.-Mỹ; I-XII.

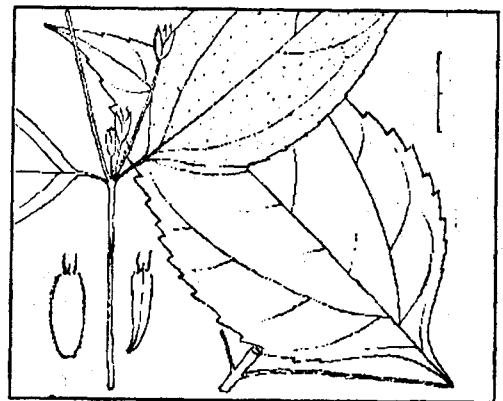
- Ornamenta.

8796 - *Blavillea acmella* (L.) Philipps.. Núc vàng.

Cỏ nhấtniên rụng. Lá mọc đối; phiến có lông thưa, to, xan, đầu nhọn, dài 10-15 cm, bìa có răng to, gân-phần 1 cặp to, 2-3 nhỏ; cuống dài 5-7 cm. Hoạch đầu ở nách lá, rộng 1-4 cm; tổng bao do 2 hàng lá hoa có lông mặt ngoài; hoa ngoài, 1 hàng hình môi, hoa trong hình ống, nhiều. Bể quả có lông mịn, đẹp, cao 4-5 mm, chót có 3 gai mà 2 dài, 1 nhỏ.

Rừng ẩm, vào 1.500 m: Sapa, Santavan.

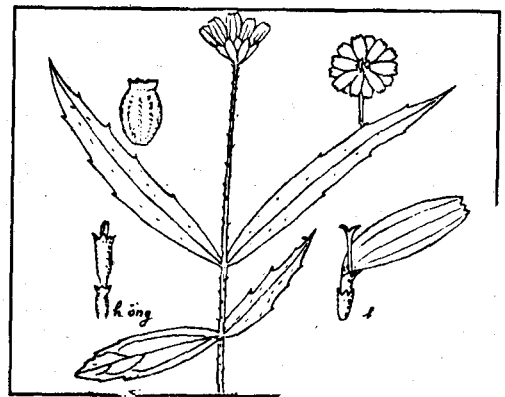
- Annual; limb sparsely pubescent; achenes with 3 teeth (*Verbesina acmella* L.).

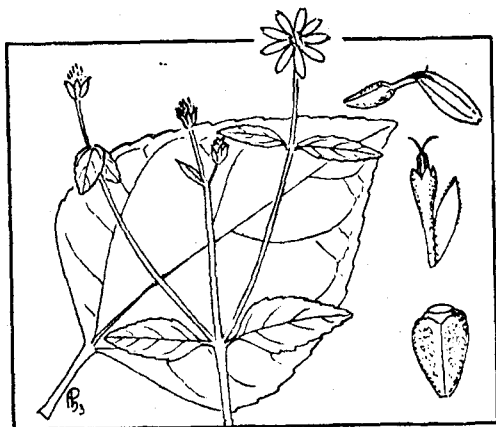

8797 - *Wedelia chinensis* (Osborne) Merr.. Sài đất, Húng trâm, Ngổ núi. Cỏ có lông nhám, daniên, dây thân bò. Lá có phiến hẹp dài, dài 5-8 cm, rộng 1 cm, có lông, bìa có răng nhọn, thưa; cuống vàng ở lá trên. Hoạch đầu cô độc trên cùng dài ở chót nhánh, rộng 1,5 cm, vàng; hoa bìa hình môi, với 3 răng; hoa trong hình ống, lưỡngphái. Bể quả có một đĩa mỏng, có răng thể lôngmào, n = 50.

Vùng Huế; III. Rau; bổ, hạ nhiệt, kháng sinh, trị nhức đầu, alopecia, trị bệnh gan (cousmetans), trị phù bưng, trị sưng, chống viêm, trị ra máu tử cung, trị ho, trị bệnh da, tê thấp; ở Trung quốc, có nơi dùng trị ung thư.

- Creeping perennial rough herb; flowers ligulate yellow (*Schizanthus chinensis* Osb.; *W. calendulacea* (L.) Less. non Pers.).

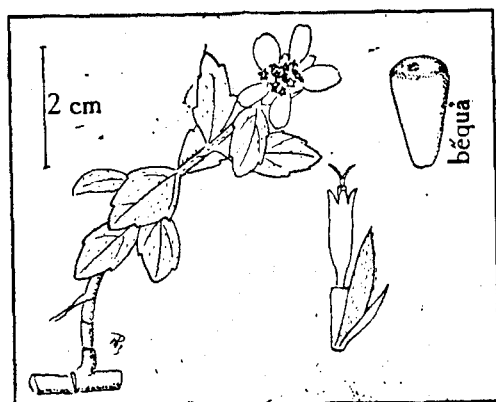

8798 - Wedelia biflora (L.) DC.. Sónéc hai-hoa.

Bụi cao 1-2 m; thân có lông cứng, thưa. Lá có phiến xoan xoan tamgiác, có ít lông nhámnhám. Hoadầu côđộc hay từng cặp, trên *cọng dài*; hoa hình môi vàng, cái, 5-10; giữa hoa có láhoa là vảy. Béquả không lôngmào, cao 4 mm. n = 15

Nơi ẩm rập, 0-1.500 m; I-XII. Lá ăn được, lợitiểu, trị đau baotử, ung-nhọt; hoa xỏ mạnh.

- Bush 1-2 m; capitulum yellow, on long peduncle; achenes without pappus (*Verbesina biflora* L., *Wollastonia biflora* (L.) DC.).

8799 - Wedelia prostrata (H. & A.) Hemsl.. Lổđiácúc.

Cỏ *daniên bò ở đất*; thân có lông phún. Lá có lông nhám thưa; phiến dài 1-2 cm, bìa có ít răng. Hoadầu côđộc; hoa hình môi vàng, cái; vảy giữa các hoa; hoa hình ống lưỡngphái. Béquả cao 1 mm, đầu có lông mịn, không lôngmào.

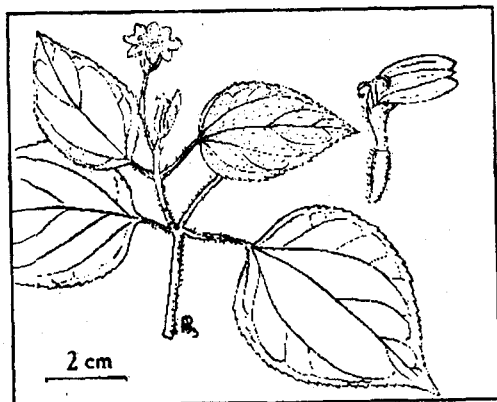
Đồi cát dựa biển: Huế, Quinhơn, Nha Trang, Vũngtau. Làm mọc tóc, trị nhức đầu, bổ; *in vitro*, chống siêukhuan R.D. và herpes simplex.

- Prostrate herb; capitulum yellow; achenes without pappus (*Wollastonia prostrata* (H. & A.).

8800 - Wedelia albicaulis S. Moore.

Cànhanh; thân mảnh, rộng 8 mm. Lá có phiến thon hay rất hẹp thon, chót có mũi, đáy tròn, 3 gân, bìa có răng; cuống ngắn, 2 mm, có lông phún. Hoadầu ở chót; cọng 3-15 mm, có lông nhám; tổngbao 2 hàng; đế có palea linéire, ria lông; hoa hình môi 5, dài 6,5 mm, 2-3 răng; hoa giữa 14, lép. Béquả 4-5 mm, dẹpdep trònđài; lôngmào cyathiform, 0,35 mm. Da-ban.

8801 - Wedelia albiflora (L.) DC. (*Wollastonia* -- L.)

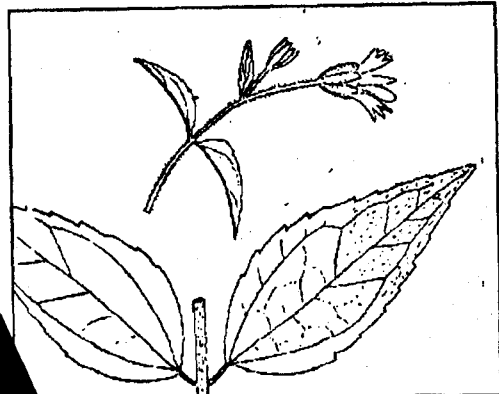

8802 - Wedelia urticaefolia (Bl.) DC.. Sónéc nhám.

Cỏ *daniên, đứng*; thân có lông nằm, nhám.. Lá có phiến xoan, xoan nhọn, dài 6-12 cm, có lông nhám; cuống dài 1-2 cm. Hoadầu không hay có cọng; đế có vảy giữa hoa; hoa bìa hình môi vàng, cái; hoa giữa hình ống, lưỡngphái. Béquả dẹp, cao 1 mm, không lôngmào.

Đi với Tranh: Dran, Đàlạt (hình theo Wight).

- Erect perennial herb; limb rough pubescent; flowers ligulate yellow; achenes without pappus.

8803 - Wedelia montana (Bl.) Boerl. var. wallichii Less.. Sónéc núi.

Cỏ *đứng*; thân, lá nhám hay có lông phún. Lá mọc đối; phiến xoan thon, dài vào 7 cm, gân ở đáy 3, gân-phụ khác 3-4 cặp, bìa có răng to, thưa; cuống 6-8 mm. Hoadầu cao 1 cm, láhoa tròn dài, có lông; hoa ngoài 1 hàng, cái, vàng; hoa khác lưỡngphái. Béquả xoanxoan, dẹp hay có 3 cạnh, không lôngmào.

Ven rừng, đồnđiền càphê.

- Erect scabrous herb; ligulate flowers yellow; achenes without pappus.

8804 - *Tithonia diversifolia* (Hemsl.) A. Gray. Sơn quỳ biểndiệp.

Bụi cao 1-2(5) m; thân có lông sát. Lá thơm; phiến có thuỳ, bìa có răng nằm. Hoadầu ở ngọn trên cọng dài, có *mùi thơm* đẹp; lá hoa 2 hàng, cao đến 2 cm; hoa bìa hình môi *vàng tươi*, lép; hoa giữa hình ống; giữa hoa có vảy cao 1 cm. Béquả có *lôngmào là 2 răng*. $n = 17$.

Tr và hoang khắp cao độ, nhất là trung và cao nguyên; I-XII. Gốc Mexico-W. Indies.

- Tuft to 2 m high; ligulate flowers yellow (*Mirassolia diversifolia* Hemsl.).

8805 - *Tithonia tagetiflora* Desv.. Sơn quỳ lá-tròn.

Bụi *đanien* cao 2 m; thân có lông xám trắng. Lá có phiến thon, hay có 3 thuỳ, đáy tà hay hình tim; cuống dài. Hoadầu trên *cọng dài* có lông mịn; lá hoa 2 hàng; hoa bìa màu *cam đậm, đẹp*; vảy giữa hoa cao hơn noãn sào. Béquả có 2 răng to.

Tr dây đỏ; I-XII. Hai loài *Tithonia* này chứa tagetinin độc tế bào, chống bướu.

- Ornamental.

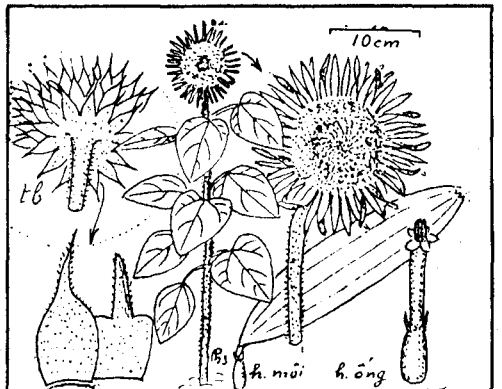

8806 - *Helianthus annuus* L.. Quỳ, Hướng dương; Common Sunflower; Grand Soleil.

Cỏ *nhất niên*, cao 1,5-2,5 m; thân có lông. Lá to nhám nhám, lục tươi, dài 20-30 cm. Hoadầu *rất to*, rộng 20-25 cm; lá hoa 2-3 hàng; hoa bìa hình môi *vàng, lép*, dài 7-9 cm, noãn sào có 3 vảy cao; hoa ống rất nhiều, cao 2 cm, tiểu hụy đen. Béquả denden, không lôngmào.

Tr vì phách hoa to và vì béquả cho dầu ăn tốt; gốc Mỹ châu. Làm hạ đường/máu.

- Cultivated.

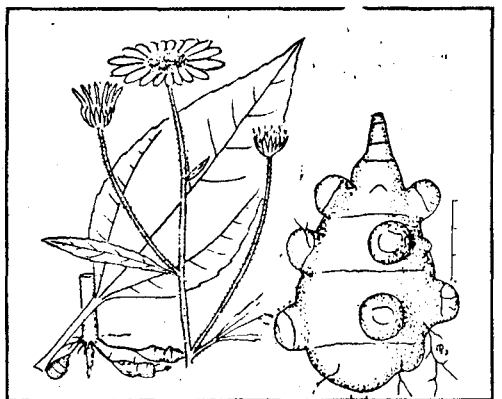

8807 - *Helianthus tuberosus* L.. Củ Quỳ; Girtasole, Jerusalem Artichoke; Topinambour.

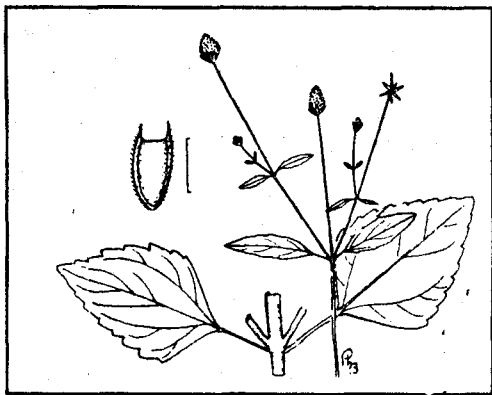
Cỏ *đanien*, cao 2-3 m, có *củ to*, vàngvàng; thân có lông. Lá mọc xen; phiến 10-25 x 4-12 cm, có *lông nhám*, dày ở mặt dưới; cuống có cánh. Phách hoa là hoadầu nhỏ hơn loài trên; đĩa rộng 1,5-2,5 cm, hoa bìa 10-20, *vàng, lép*, dài 2-4 cm.

Tr lấy củ (lá cho giasúc), gốc Mỹ châu, nơi đây người Da-đỏ đã trồng từ rất lâu.

- Cultivated.

8808 - *Heliopsis leavis* Pers.

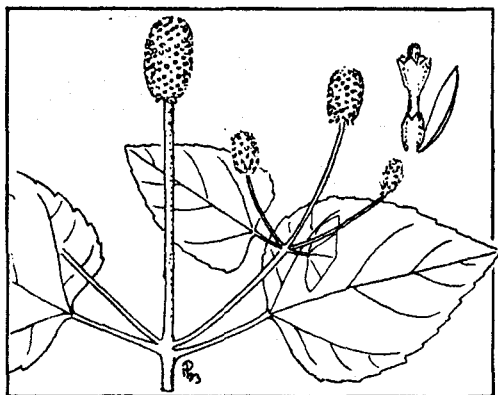

8809 - *Spilanthes iabadacensis* A.H. Moore. Núc-áo, Kimhoa; Para Cress; Cresson de Para.

Cỏ cao đến 80 cm. Lá có phiến bầu dục, chót tẻ hay nhọnnhon, bìa nhuyền hay có răng. Hoadầu nhiều, đom như chùm-tútán, trên *cọng dài đến 12 cm*; láhoa 5-7, một cỡ; *đéhoa sau dài đến 4-5 mm*. Béquả rìa lông, cao 1,5 mm.

Nơi ẩm, 400-1.200 m: I. Lá cay (spilantol) ăn như rau, làm tiết nướcmiếng, phấkhích, lợiitiểu, trị nhức-dầu; trị lãnquần.

- Herb to 80 cm high; pedicel to 12 cm long; receptacle conical (*S. acmella* auct., non (L.) Murr.).

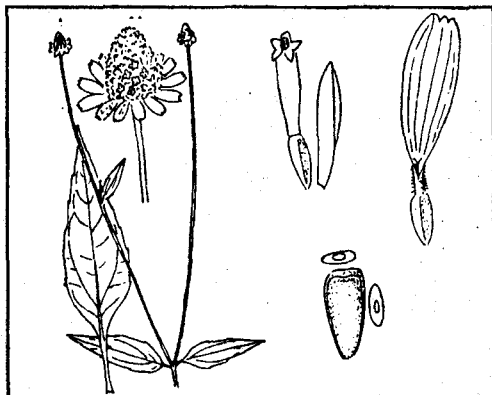

8810 - *Spilanthes acmella* (L.) Merr.

Cỏ cao. Lá mọc đối, có phiến xoan tamgiác, bìa có răng nằm, gân từ đáy 3; cuống dài. Hoadầu ở chót nhánh, xoan, trên *cọng dài*; tổngbao nhỏ; hoa bìa hình môi nhỏ, hoa hình ống vàng; dài là răng nhỏ. Béquả dẹp, có 2 răng nhỏ.

Gần *S. iabadacensis* A.H. Moore,

- High herb; ligulate flowers small, tubulous flowers yellow.

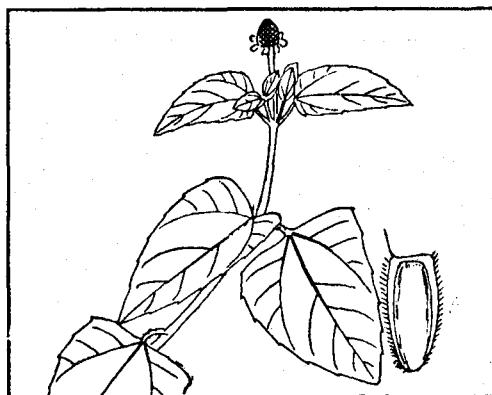

8811 - *Spilanthes grandiflora* Turcz. Núc-áo hoa-to.

Cỏ cao đến 1 m. Lá có phiến thon, đáy tẻ tròn từtù hẹp trên cuống, chót nhọn, bìa có răng nằm, gân-phụ 5 cặp, mà 1 cặp to; cuống dài. Hoadầu thành cặp tậncùng nhánh, trên *cọng dài 5-10 cm*; tổngbao với 3 hàng láhoa cao 2,5-3 mm, không lông hay có lông; hoa bìa hình môi dài 5-13 mm. Béquả dẹpdẹp, trụi, không lông

Côngtum.

- Herb 1 m high; leaves lanceolate; involucre 3-seriate; achenes glabrous.

8812 - *Spilanthes oleracea* L.. Núc-áo rau.

Cỏ nằm rồi đứng cao 20-50 cm; thân tía. Lá có phiến tamgiác, gân từ đáy 3, gân-phụ 5 cặp; cuống 1-1,5 cm. Hoadầu cóđộc ở chót nhánh, thường ở nơi chẻ hai của nhánh, *cọng tươngđôi ngắn, 1,5-2 cm*; tổngbao có 2 hàng láhoa có rìa lông; hoadầu rộng 8 mm (không kể hoa). Béquả 2 mm, đen, không lông, trừ 2 bìa rìa lông dài; một răng cao.

Đâyđó, khắp caođộ. Hoa trị bại lưỡi, đau hầu, nhức-dầu, làm tiết nước-miếng.

- Prostrate herb; leaves deltoid ovate; capitulum on 1,5-2 cm pedicel; achenes 1-toothed, ciliated.

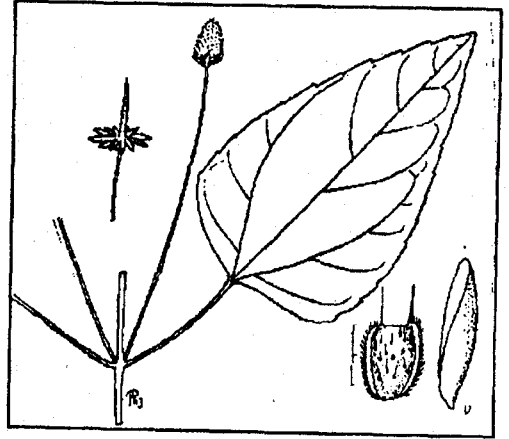
8813 - *Spilanthes calva* DC. (trong Hooker: *Sp. acmella* var. *calva* Clarke)

Cọng hoa thường cóđộc; béquả trụi hơn (smoother) ở *acmella*; lôngmào thôso.

8814 - *Spilanthes paniculata* Wall. ex DC. Núc-áo chùm-tután. Cỏ daniên, bò hay đứng, có rễ bất định; thân tròn, lúc non có lông mịn. Lá có phiến thường *xoan tamgiác bánhình*, đáy tù tròn hay cắt ngang, to 8 x 5 cm, gân từ đáy 3, gân-phụ khác 3 cặp, không lông; cuống dài. Hoadầu *có độc to*, rộng đến 1 cm, trên *cọng dài đến 12 cm*; tổng bao 8-15 lá hoa theo 1-2 hàng; đế hoa cao đến 1 cm; hoa môi 3-5, hoa ống nhiều. Bể quả đẹp, bìa mỏng, ria lông, có lông dày, chót có 2 răng gai cao.

Nơi khô, giữa đá, đất hoang ráo hơn *S. acmella*, đến 1.700 m; XI-IV. Gây chảy nước miếng, trị nhức-dầu, phản kích..

- Limb ovate; capitule solitary, on pedicel to 16 cm long; receptacle 1 cm long.

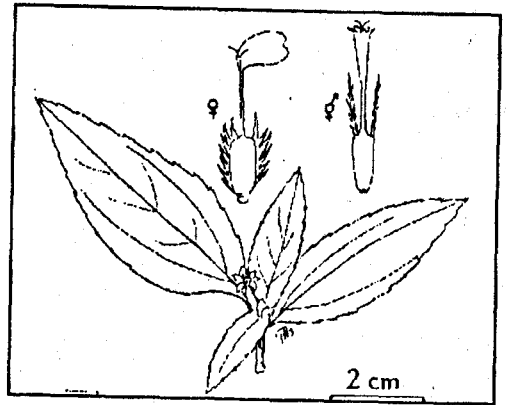

8815 - *Synedrella nodiflora* (L.) Gaertn. Bọxít; Herbe-à-feu.

Cỏ *nhất niên*, cao 0,1-1 m; thân không lông, lưỡng phân. Lá mọc đối; phiến thon, có lông nằm 2 mặt, bìa có răng, gân chánh 3; cuống ngắn. Hoadầu ở nách lá, trên *cọng ngắn*; hoa hình môi 5, vàng, cái; hoa hình ống lưỡng phái. Bể quả đẹp, không cánh. n = 16, 20, 40.

Rừng, hàng rào, đến 1.000 m, BTN; I-XII. Lá được ăn ở Mã lai á.

- Annual to 1 m; leaves appressed pubescent; ray flowers 5, yellow (*Verbesina nodiflora* L.).

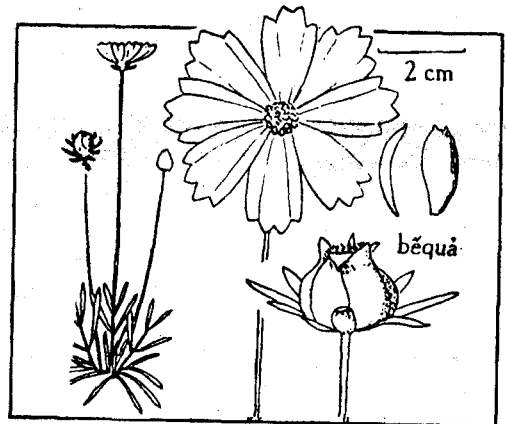

8816 - *Coreopsis lanceolata* L. var. *villosa* Michx. Duyệt cúc; Lance Coreopsis.

Bụi *daniên*; thân nằm rồi đứng, cao 20-60 cm. Lá mọc đối; phiến thon hẹp, dài 10-15 cm, có lông dài, thưa. Hoa đầu trên *cọng dài 20-25 cm ở chót nhánh*; tổng bao do 2 luân sinh 8-9 lá hoa xanh; hoa hình môi *lép*, 8-9, vàng, có 4 răng; hoa ống thụ, vàng. Bể quả cao vào 4 mm, đẹp, bìa mỏng, có 2 răng ở đầu.

Tr làm kiếng ở Đà Lạt, gốc B.-Mỹ; IV.

- Ornamental.

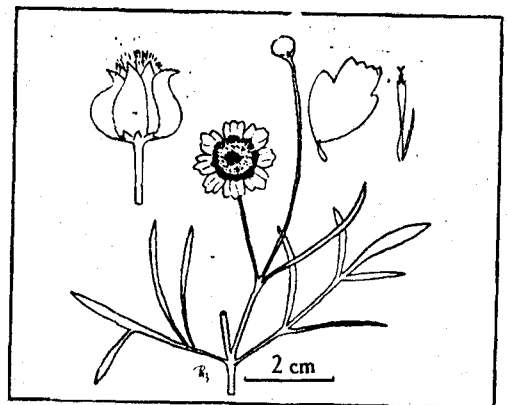

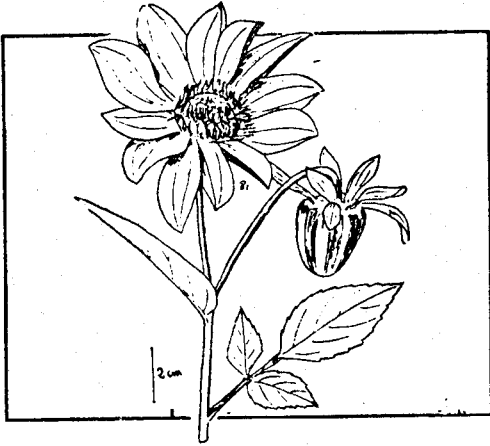
8817 - *Coreopsis tinctoria* Nutt. Duyệt cúc nhuộm; Tickseed; Calliopsis.

Cỏ *nhất niên* cao 0,3-1 m. Lá ở đáy thân có cuống dài; phiến 2 lần kép ở lá dưới, lá trên đơn, thon hẹp, không lông. Hoadầu rộng 1,5-5 cm, trên *cọng dài*; lá hoa luân sinh ngoài ngắn; hoa hình môi 7-8, vàng, có *đốm đậm ở đáy*; hoa hình ống vàng. Bể quả đẹp, dài, không có mỏ.

Tr làm kiếng. Gốc Mỹ châu.

- Ornamental (*C. bicolor* Reichb.).

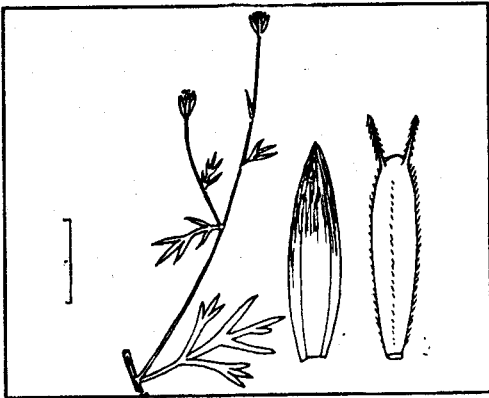

8818 - *Dahlia pinnata* Cav.. Thuộcduộc; Garden Dahlia; Dahlia.

Cỏ daniên nhờ *rễ-củ*; thân đứng cao 20-200 cm, có nhánh. Lá mọc đối; phiến kép, to, không lông. Hoadầu *rất to, đẹp*; tổngbao do 2 hàng láhoa; hoa *hình môi lép hay cái, rất to, có 3-5 răng*; hoa hình ống vàng. Béquả trònđai, đầu trụi, hay có 2 răng nhỏ.

Tr có rất nhiều thú, đủ màu, gốc Mexixô và T.-Mỹ; I-V.

- Ornamental.

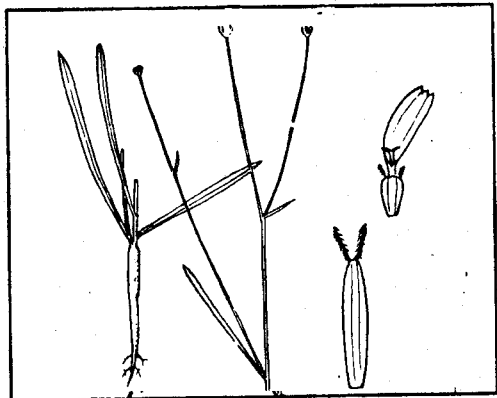

8819 - *Glossogyne condorensis* Gagn.. Thiệttu Cônson.

Cỏ nhấtniên *mọc sà* dài 20-30 cm, *không lông*. Lá có phiến xẻ thành đoạn hẹp như kim, các lá trên đơn, mặt dưới trắng. Tánphong ít hoadầu; hoadầu trên *cọng dài*, to 3-4 mm; láhoa theo 2 hàng; hoa giữa các vảy; không có hoa hình môi. Béquả dài 6 mm, *đen, đầu có 2 gai có móc ngược*.

Dựa lộ, đồi trọc: Cônson, Phúquốc; XI-XII, 11-12

- Prostrate glabrous herb; receptacle with scales; no ray flowers; achenes with 2 pointes

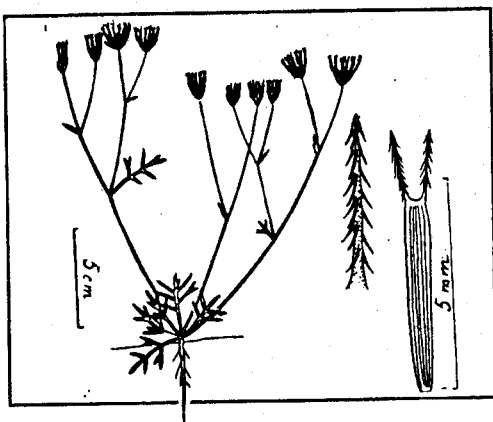

8820 - *Glossogyne integrifolia* Gagn.. Thiệttu lá-nghuyên.

Cỏ daniên, có *rễ phù to*, cao 30-40 cm, không lông. Lá có *phiến hẹp*, dài 4-7 cm, rộng 3-4 mm, không lông; không cuống. Hoadầu trên *cọng dài* 5-10 cm, nhỏ; láhoa 2-3 hàng, bìa mỏng; giữa hoa có vảy; hoa bìa hình môi, *cái*; hoa trong lưỡngphái, hình ống. Béquả 6 mm, có 2 gai với móc ngược.

Lào.

- To be search in Vietnam.

8821 - *Glossogyne tenuifolia* Cass.. Thiệttu lá-nhỏ.

Cỏ daniên, cao đến 40 cm. Lá mọc *chùm ở đáy thân*; phiến xẻ thành đoạn hẹp. Hoadầu trên *cọng mảnh*, dài 4-8 cm; láhoa 3-4 mm; có vảy giữa các hoa; hoa ngoài hình môi, *cái*; hoa trong hình ống, lưỡngphái. Béquả *đen*, cao 5 mm, có 2 gai có móc ngược.

Đồi cát ven biển: Thanhhoa, Quảngngãi; VII. Trị sốt; ở Ân, trị liệtduương, trị kiệt.

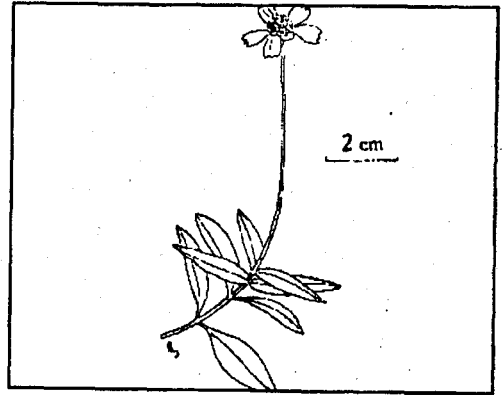
- Perennial; leaves rosulate; achenes 5 mm long, black.

8822 - *Colobogyne langbianense* Gagn.. Riu.

Cỏ bò rồi đứng; nhánh có lông. Lá mọc đối; phiến nhỏ, thon, bìa có vài răng, mặt dưới có lông; cuống ngắn. Hoadầu trên cộng dài; láhoa 2-3 hàng; vảy giữa các hoa; hoa ngoài hình môi vàng, cái; hoa hình ống lưỡngphái. Béquả cao 2 mm, không lôngmào.

Đồng cỏ: Đàlạt, Langbian.

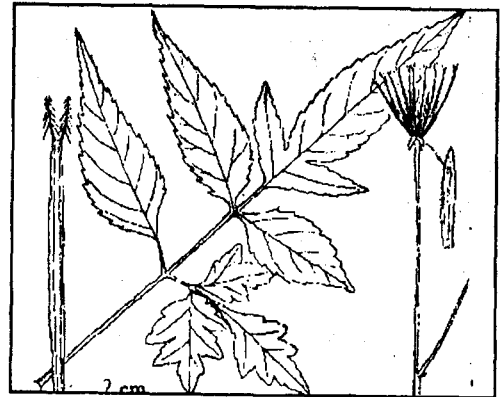
- Prostrate herb; ray flowers yellow; achenes 2 mm long.

8823 - *Bidens bipinnata* L.. Manhtràng, Songnha hai-lân-kép; Spanish Needle, Beggartick.

Cỏ nhất niên, cao đến 1 m; thân xanh, có cạnh. Lá mọc đối, mang 5 lá-phụ, lá-phụ dưới có khi kép. Hoadầu trên cộng dài; láhoa rìa lông; hoa hình môi trắng hay vàng, lép; hoa hình ống lưỡngphái; giữa hoa có vảy. Béquả có 13 mm, chót có 2 gai móc nhỏ.

Đất hoang ẩm: Lạngson, Buônmethuột, Đàlạt, Vũngtau; IX. Rễ, trái lợikinh, khángsinh, trị đau cuống-phổi, hầu, trị ỉa; ở Curacao, xem như là kíchdục cho phụ nữ.

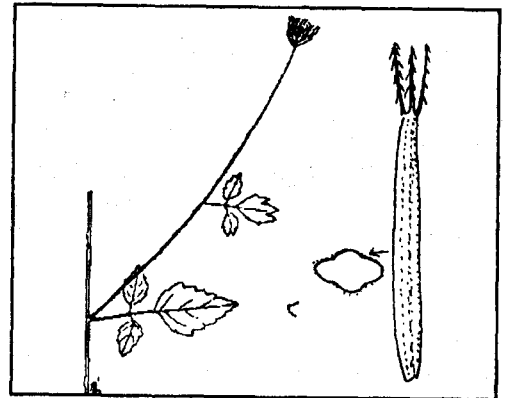
- Annual; leaves pinnate; ray flowers white or yellow.

8824 - *Bidens leucorhiza* DC. Phươngphụng.

Cỏ có thân tròn, lúc non có 4 cạnh, thân già to đến 8 mm, tuy to; nhánh dài đến 40 cm, có lông mịn. Lá mang 3 lá-phụ không lông. PHáthoa ít hoadầu; hoadầu trên cộng dài 4-6 cm; láhoa cao 8 mm; hoa hình môi 6. Béquả có 3 cạnh tròn, dài 8 mm, xanhxanh, chót có 3 gai cao 3 mm, có móc.

Phúquốc.

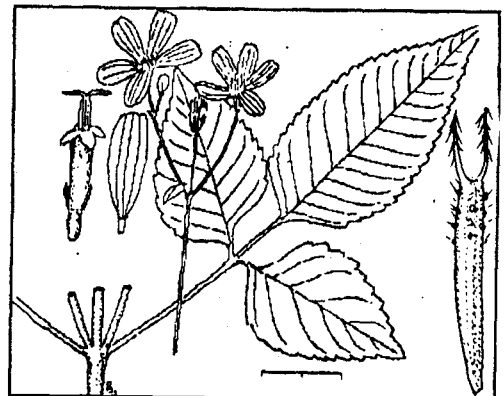
- Herb; ray flowers 6; achenes greenish, 8 mm long, apex with 3 teeth.

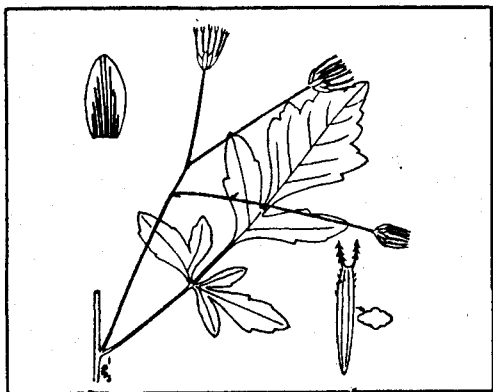
8825 - *Bidens pilosa* L.. Songnha lông, Quỳchâm, Đon buốt; Spanish Needle, Bur Marigold.

Cỏ nhất niên cao 0,5-1 m. Lá mọc đối; phiến mang 3 thùyđệp bầuđục, bìa có răng, không lông hay có lông ngắn. Hoadầu trên cộng dài, vàng với 5 hoa hình môi trắng, bấtthụ; hoa hình ống lưỡngphái, giữa các vảy. Béquả cao 0,5-1,3 cm, chót có 2 răng móc. n = 12.

Đất hoang dựa lộ: Huế, Bàolộc, Đàlạt; IV-VII. Lợiitiểu, lợisữa, trị đáiđường, phongthấp, trị đau răng, chống sung, trị têthấp, thuliếm, trị sung mắt; lá non ăn được, trong canh.

- Annual; leaflets 3; capitulum yellow with ray flowers white; achenes to 1.3 cm.

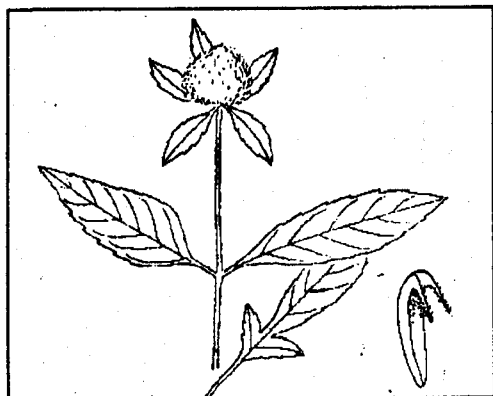

8826 - *Bidens biternata* (Lour.) Merr. & Sherff. Song nha song tam.

Cỏ có thân to đến 1 cm. Lá 2 lần kép; lá phụ chót xoan rộng, 3 thùy sâu, bìa có răng không đều, mỏng, không lông, mặt dưới mốc; thúdiệp cạnh 3 thùy. Pháthoa trên cọng dài, từ nách lá; hoadầu cao 1 cm; láhoa bầu dục, bìa mỏng, trắng; *hoa vàng*. Béquả cao 8,5-10 mm, dẹp dẹp, có 8 cạnh, đầu có 2 gai móc, dài 2 mm.

Đất hoang; hiếm (?): B; IX. Lá ăn được, dùng như trà ở Ấn; trái kiện vị.

- Herb; leaves biternate; flowers yellow; achenes 8.5-10 mm long (*Coreopsis biternata* Lour., *B. chinensis*).

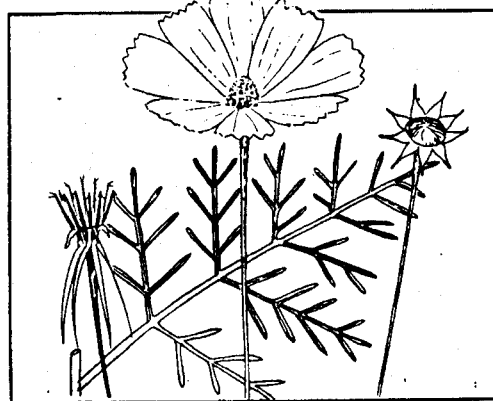

8827 - *Bidens tripartita* L. Song nha chẻ ba; Bur Marigold.

Cỏ cao đến 1 m, đáy có nhiều rễ. Lá có phiến đơn, bìa có răng, *hay có 3 thùy*. Hoadầu to 2 cm, trên cọng dài, ở chót nhánh; tổngbao do 5 láhoa to như lá. Béquả lùn, cao 6-7 mm, đầu cắt ngang, mang 2 gai móc, *cong xuống*.

Nơi ẩm lầy, vùng núi: B. Nếu lá không thùy và thon hẹp cả thì là *B. cernua* L., cũng nơi ẩm lầy. Trị kiết kinh niên, đau ở tim, phong gỏi, pháthấn, lợi tiểu

- Herb to 1 m high; leaves simple or trilobate; bracts developed.

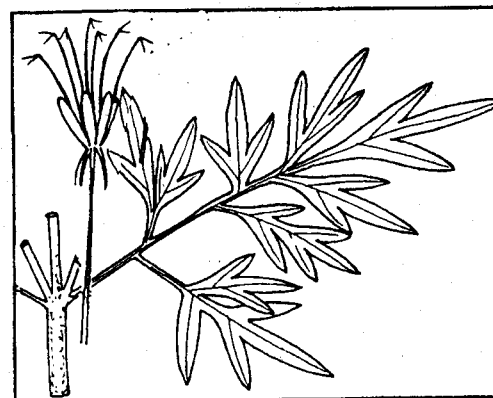

8828 - *Cosmos bipinnatus* Cav. Sao nhái; White or Pink Cosmos.

Cỏ *nhất niên*, không hay có lông, cao 1-2 m. Lá mọc đối; phiến hai lần kép do đoạn hẹp dài, bìa nguyên. Hoadầu *trắng hương hay tím tím*, với tiểunhụy vàng; láhoa nhọn; *hoa hình môi 8, to, đẹp*; hoa giữa hình ống. Béquả có mỏ ngắn hơn thân, có 2 răng nhỏ ở chót.

Tr khắp cùng, hoang ở núi Sam, gốc T.-Mỹ; I-XII.

- Ornamental.

8829 - *Cosmos caudatus* HBK. Saonhái hương.

Cỏ *nhất niên*. Lá có phiến 2 lần kép, xoan tamgiác, to vào 8 x 7 cm; thúdiệp không lông, xẻ sâu, có khi như 3 lần kép, đoạn rộng hơn loài trên. Hoadầu trên cọng dài; láhoa hẹp nhọn; *hoa hình môi hương đến đỏ, 8*; hoa giữa hình ống. Béquả có mũi dài có 2 răng nhọn, nhỏ.

Kiến, gốc T.-Mỹ.

- Ornamental.

8830 - *Cosmos diversifolius* Otto. Saonhái đỏ; Black Cosmos.

Bụi nhấtniên, thấp, cao 30-40 cm, có củ. Lá kép với 5-7 lá-phụ, láphụ chót to nhất. Hoadầu trên cộng dài; hoa hình môi vàng, hương hay tía; hoa hình ống vàng. Béquả cao 2 cm, có mỏ dài, chót cúp xuống.

Tr ở Đà Lạt, gốc T.-Mỹ; I-XII.

- Ornamental.

8831 - *Cosmos sulphureus* Cav.. Chuồnchuồn; Yellow Cosmos; Cosmos.

Cỏ nhấtniên, có lông, cao 1-1,5 m. Lá mọc đối, 2-3 lần chẻ thành đoạn thon, có lông, bìa có ít răng hay không. Hoadầu vàng tươi, trên cộng rất dài; hoa hình môi 8, to; hoa giữa hình ống, baophấn đen. Béquả có mỏ dài, chót có 2 răng có móc nhỏ.

Tr vì hoa; I-XII. Ở Dominique, lá sắc trị tim đập mau.

- Ornamental.

8832 - *Galingsoga parviflora* Cav.. Vicúc.

Cỏ nhỏ, nhấtniên, cao 10-40 cm; thân có lông. Lá mọc đối; phiến xoan hay bầuduc thon, có lông thưa, màu lục tươi. Tután mang hoadầu nhỏ (5-8 mm); tổngbao không lông; hoa hình môi 5, trắng, phiến có 3 răng, cho béquả không vảy; hoa hình ống vàng, thành khối có khi u cao. Béquả đen, có lông; lôngmào do vảy hẹp rìa. $n = 8$.

Dựa lộ, Đà Lạt; gốc Bắc-Mỹ; I-XII

- Annual small herb; ray flowers white, achenes without scales.

8832b - *Galinsoga quadriradiata* Ruiz. & Pav.

Cỏ nhấtniên, cao 20-70 cm, có lông nhámnhám. Lá có phiến to 2,5-7 x 1,2-5 cm; cuống dài 3-7 mm. Hoadầu có tổngbao với láhoa có vảy tuyến có cộng, láhoa trong nguyên hay chẻ 3 ở chót, mang 5 hoa hình môi có vảy bìa rìa, môi 0,5 cm, ống 0,8-0,9 cm. Béquả đen, cao 1,3-1,8 mm, trên là 10-20 vảy, béquả trong chót mũi hay chẻ.

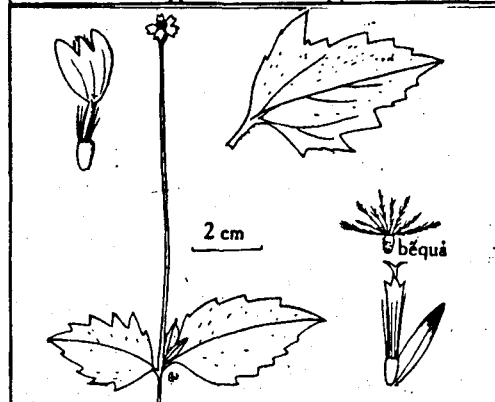
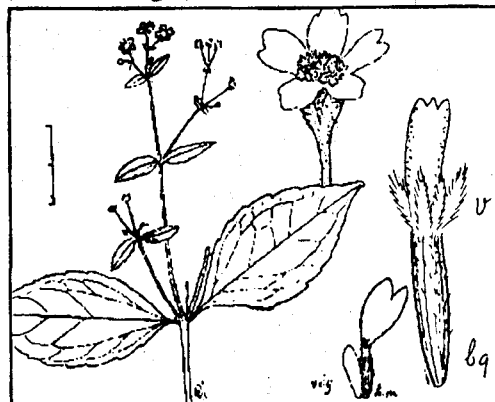
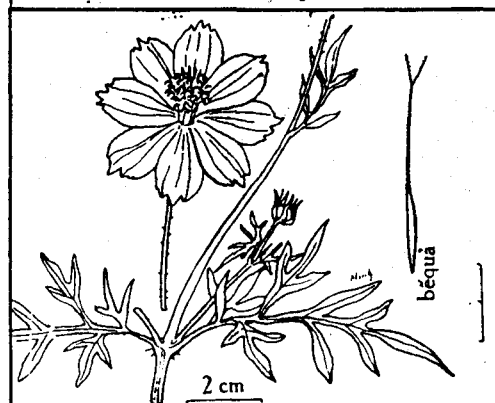
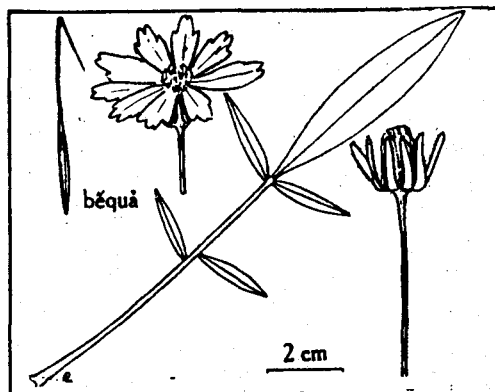
Cỏ dại nay tuxú; tìm lại ở Vietnam.

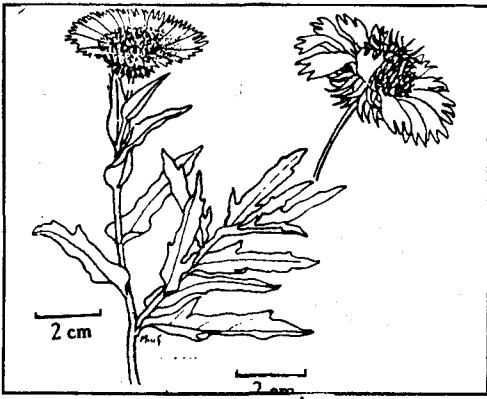
- Bracts with pedunculate glandes; ray flowers with fimbriate pappus scales.

8833 - *Tridax procumbens* L.. Cúcmai, Thuthào.

Cỏ daniên, bò, có lông. Lá mọc đối, có lông thưa ở hai mặt, bìa có răng thưa. Hoadầu trên một cộng dài; hoa hình môi 5, trắng, cái; hoa hình ống vàng, lưỡngphái. Béquả có lông; lôngmào do tơ 10 dài, 10 ngắn, rìa lông mịn. $n = 18$.

Dựa lộ, đất hoang ráo, bìnhnguyên, từ Hànội đến Phúquốc; I-XII. Gốc Mexicô, T.-Mỹ. Lá sát-côntrùng và nhuthế; trị sạn bong đá, đau mắt, kiết, viêm phếquản.

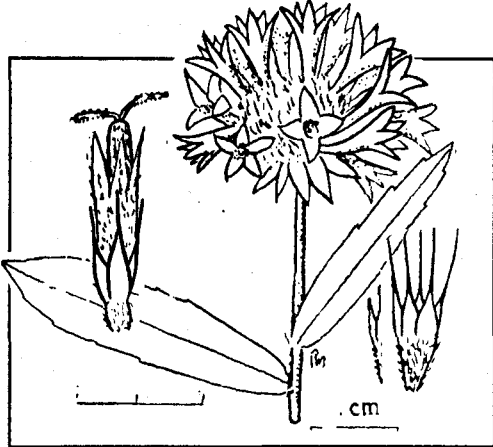

8834 - *Gaillardia pulchella* Foug. Lắcúc; Blanket flowers.

Cỏ nhất niên cao 15-45 cm; thân có lông. Lá có phiến nguyên hay có thùy, lục dợt, có lông mịn. Hoadầu to vào 7 cm; hoa bìa hình môi, 10-20, cái, vàng ở ngoài, trong đỏ, hay vàng cả; hoa trong vàng. Béquả dài 3 mm, có lông dày, có 4-5 vảy ở đầu, vảy cao 4 mm.

Kiếng.

- Ornamental.

8835 - *Gaillardia pulchella* Foug. var. *lorenziana* Hort. Lắcúc.

Cỏ nhất niên; thân có lông mềm. Lá không cuống; phiến tròn dài thon hay hình muỗng, bìa nguyên hay có vài răng, các lá dưới có thể có thùy sâu. Hoadầu to 4-6 cm, hoa bìa hình kèn vàng hay cam; hoa giữa vàng, hình ống.

Kiếng.

- Ornamental.

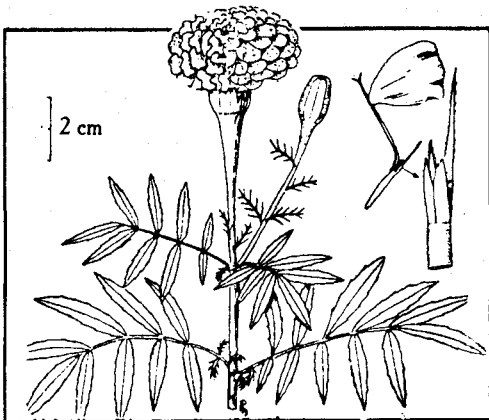

8836 - *Gaillardia aristata* Pursh. Lắcúc mũi; Blanket Flowers.

Cỏ đứng cao đến vào 60 cm, daniên; lông nhám nhám. Lá có phiến hẹp, dài đến 12 cm, bìa nguyên, dợt hay xẻ. Hoadầu ở chót nhánh, rộng 8-10 cm; hoa bìa hình môi màu vàng, hoa trong màu cam đỏ. Béquả dài.

Tr, I-XII. Gốc B.-Mỹ (Minesota).

- Ornamental.

8837 - *Tagetes erecta* L. Vạnho; African Marigold; Oeillet d'Inde.

Cỏ nhất niên cao đến 1 m. Lá kép, thom, không lông, bìa có tuyến to. Hoadầu to, trên cộng bộ, vàng hay vàng dợt; hoa bìa hình môi có vành giún hay phẳng; hoa giữa hình ống, có 2 gai nhỏ trên noãn sào. Béquả có 1-2 vảy ngắn. $2n = 24, 48$.

Tr vì hoa nhất là cho Tết, gốc Mexico. Rễ xố, lợi tiểu; lá, hoa kiện vị, lọc máu, trị ung-nhọt; chứa a-terthienil, diệt tuyến trùng nematod.

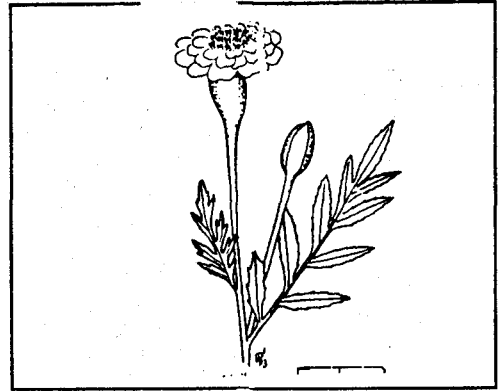
- Ornamental.

8838 - *Tagetes patula* L. Vántho nhỏ; French Marigold.

Cỏ nhất niên, có thể *rất thấp* ở các thứ trồng bọc sân cỏ (cao 10 cm), nhiều nhánh. Lá cũng thơm (có tuyến to), không lông. Hoadầu trên cộng dài hay ngắn, *nhỏ hơn loài trên*; hoa hình môi vàng, nhỏ hơn, cũng nhiều, song ít hơn loài trên, đẹp. $n = 24$.

Tr thường để viền sân cỏ; I-XII. Hoa diệt vi khuẩn.

- Ornamental.

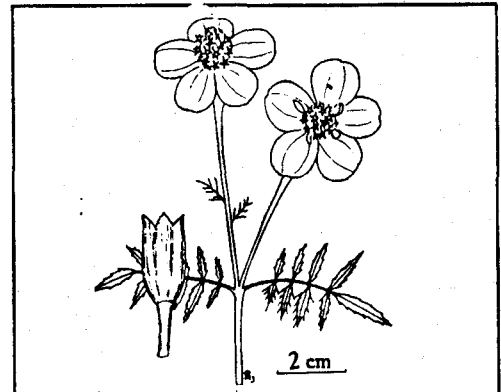

8839 - *Tagetes tenuifolia* Cav. Vántho lá-nhỏ

Cỏ nhất niên, thấp, cao 30 cm, nhiều nhánh. Lá lục đậm, có tuyến to, thơm, không lông. Hoadầu *nhỏ hơn các loài trên*, trên cộng dài, bông; *hoa hình môi 5*, to 2-3 cm, màu đỏ nâu hay vàng, thường có bột ở đáy.

Tr ở Đà Lạt, thường cũng để viền sân cỏ; I-XIII.

- Ornamental (*T. signata* Bartl.).

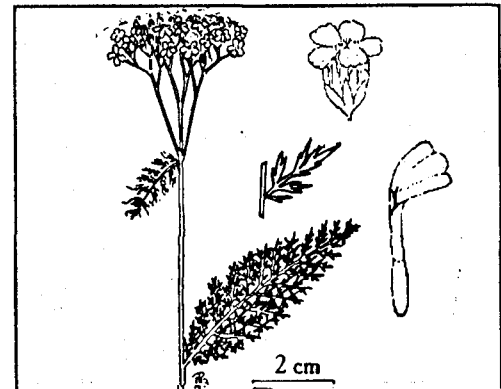

8840 - *Achillea millifolium* L. Vándiệp, Dươngky; Common Yarrow, Milfoil; Millefeuille.

Cỏ *daniên*, cao 50-80 cm; thân và lá có lông trắng. Lá mềm, hẹp, 2-3 lần *xẻ thành đoạn hẹp như kim* nhọn. Hoadầu *trắng*, sắp thành tảnphòng dày ở ngọn; tổngbao do láo có bìa sậm; đế hoa có vảy; hoa hình môi 4-6. Bế quả đẹp.

Dưa lộ, đất hoang, vùng núi cao: Sapa, Đà Lạt. Boổ, phản kích, trấn luyến súc, trị ho, cầm máu cho trĩ, kinh nguyệt quá nhiều; chống *Plasmodium falciparum* (a-peroxiachifolid).

- Perennial; capitulum white.

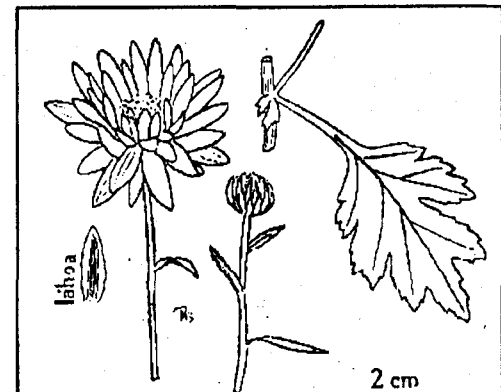

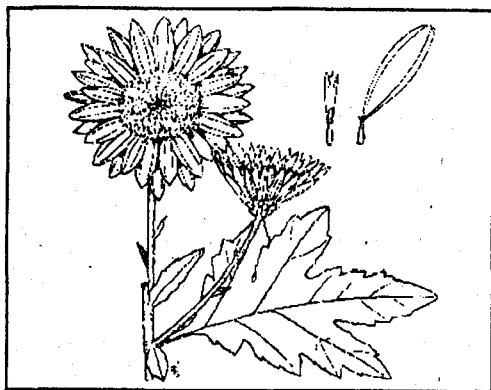
8841 - *Chrysanthemum indicum* L. Cúc, Cúc vàng; Wild Chrysanthemum flower; Chrysanthème.

Cỏ cao 1 m, *nhất niên*. Lá thơm, có thùy sâu, không lông; 1-2 lá *bề có thùy*. Hoadầu to trên cộng dài; láhoa nhiều hàng, mỏng, *trừ gân giữa xanh*; *hoa bìa vàng tươi*; hoa hình ống lưỡngphái. Bế quả trụi. $n = 8$.

Tr vì hoa đẹp, nhất là *cho Tết*, gốc Trung quốc; hoadầu thường nhỏ; I-III. Hoadầu trấn an, kiện vị, bổ baotử; trị lậu (gonorrhea).

- Ornamental.

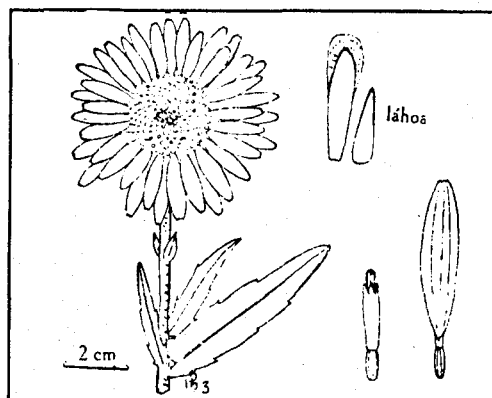

8842 - Chrysanthemum morifolium Ramatuelle. Bạch cúc, Đa cúc, Cúc trắng, Cúc tím; Autumn (or Florist Chrysanthemum).

Cỏ daniên hay nhất niên; thân không lông. Lá có phiến chân-vít, có 3-5 thùy, bìa có răng ít, đáy tù tã đến lõm, mặt dưới có lông trắng trắng; lábe rõ. Hoạch đầu nhỏ, rộng 2-5 cm; lá hoa hẹp, lá hoa ngoài có lông trắng; hoa bìa hình môi, 1-2 hàng, trắng, tím, tím..., mỗi dài 8-12 mm; hoa giữa hình ống vàng. Bề quả trụi.

Có nhiều thứ hoạch đầu rất to; gốc Trung quốc. Nhiều thứ trồng là do sự lai với loài trên. Trăn an, kiện vĩ; trị lao, trị ung thư vú.

- Ornamental (*C. sinense* Sabine).

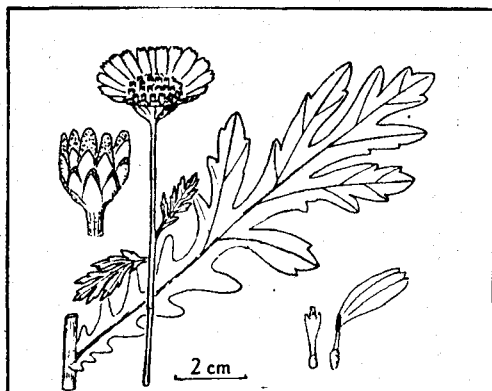

8843 - Chrysanthemum maximum Ramood. Cúc trắng; Max Daisy; Grande Marguerite.

Cỏ daniên, cao đến 0,7 m, không lông. Lá mọc xen; phiến màu lục đậm, bìa có răng thưa, gân-phụ 3-4 cặp, rất mảnh. Hoạch đầu to 6-8 cm; tổng bao cao 1 cm, do lá hoa có bìa đen và cánh mỏng; hoa bìa trắng, dài 3 cm; noãn sào 1 mm; hoa hình ống cao 5-6 mm, vàng. Bề quả trụi.

Tr ở Đà Lạt vì phá hoa đẹp, gốc Âu châu; I-XII. Trị suyễn, trăn luyến súc.

- Ornamental.

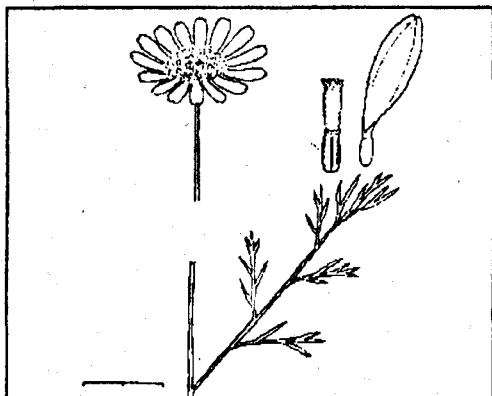

8844 - Chrysanthemum coronarium L.. Cúc Tần-ô, Cải-cúc; Crown Daisy, Chopsuy Green; Chrysanthème des Jardins.

Cỏ cao 0,3-0,6 m, nhất niên. Lá không cuống; phiến to, không lông, màu lục tươi, xẻ thành đoạn hẹp. Hoạch đầu vàng tươi đến đỏ đỏ, to 3-5 cm; hoa hình môi với phiến có 3 răng; hoa hình ống vàng. Bề quả cao 2-3 mm, trụi.

Tr vì hoa và nhất là vì thân non dùng làm rau, gốc Trung quốc; I-II. Kiện vĩ, trăn-an, giúp tiêu hóa, trị ho trẻ-em, trị lậu.

- Cultivated for its flowers and as salad.

8845 - Tanacetum cinerariifolium (Trev.) Sch.-Bip.. Cúc sát-côn trùng; Pyrethrum.

Cỏ daniên cao đến 1 m; thân không nhánh, có rãnh dọc mịn. Lá có phiến dài 4-12 cm; thùy hẹp xẻ thành đoạn hẹp, có lông bạc nằm mịn, và có tuyến; lá trên không cuống, nhỏ đi. Hoạch đầu cô độc trên cộng dài, trắng, to 2,5-4 cm; lá hoa có lông bạc, cao 5-6 mm; hoa hình môi dài 10-15 mm; hoa hình ống ở giữa. Bề quả có khía dọc, mang lông mào hình đĩa thấp.

Lúc trước có Tr ở Đà Lạt vì hoa và để làm thuốc sát-côn trùng tốt. Gốc Âu châu.

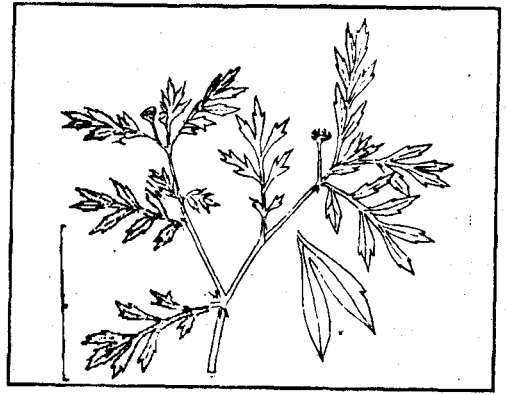
- Cultivated (*Pyrethrum cinerariifolium* Trév., *Chrysanthemum cinerariifolium* (Trév.) Vis.).

8846 - *Cotula anthemoides* Lour.. Cốtụ.

Cỏ nhât nhiên, nhỏ, nằm ở đất, thân dài 10-15 cm. Lá kép, dài 3-5 cm, do lá-phụ có thuỳ nhọn, không lông. Hoạđầu vàngvàng, cõđộc trên một cọng dài hay ngắn; láhoa 2 hàng; *hoa cái không vành*; hoa lưỡngphái ở trong. Béquả không lôngmào.

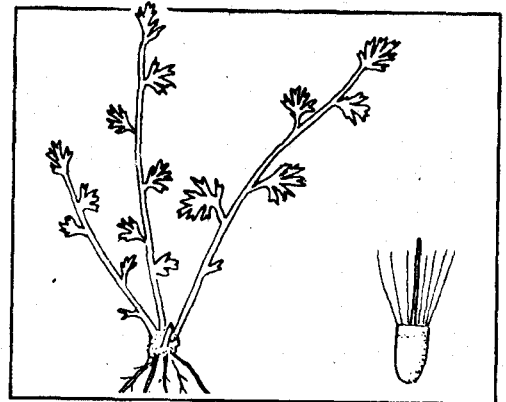
Ruộng ăm; XII. Nước sắc dùng rửa mắt; đắp trị têthấp.

- Annual prostrate herb; capitula yellow; female flowers apetalous.

8847 - *Soliva anthemaeifolia* (Juss.) R. Br. ex Less.

Cỏ nhỏ daniên, táisinh từ gốc; thân nhỏ, cao không đến 10 cm, Lá mọc xen, nhỏ, xẻ thành đoạn hẹp 3 răng hay chẻ hai, *không lông*. Béquả trònđài, đầu cắt ngang, mang lôngmào dài hơn một chút.

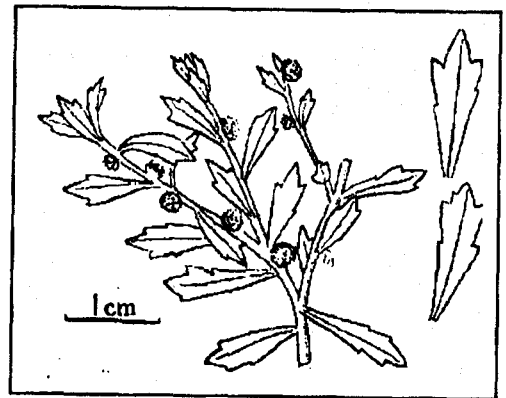
- Perennial; leaves glabrous; achenes with short pappus (*Gymnostylis anthemaeifolia* Juss.).

8848 - *Centipeda minima* (L.) A. Br. & Aschers..

Cócỏm, Báchhài, Cỏ the; Centipeda. Cỏ nhât nhiên, bò, có nhiều nhánh, không lông. Lá nhỏ, có 3-5 răng. Hoạđầu cõđộc, mọc đõidiện với lá, *vàng dợt*; láhoa rất nhỏ; hoa ngoài cái, hoa giữa lưỡngphái. Béquả không lôngmào.

Sân, đất hoang rảo, khắp caođỏ; XII-III. Phấnkhích thầnkinh và các cơ, tăng huyếtáp, trị kinhphong, phonglở, ho, viêm cuống-phổi, giảm sung, trị đau mắt có mù, trĩ; *in vitro*, chống siêukhuẩn thủybàochn. Vị đắng là do mirioginin.

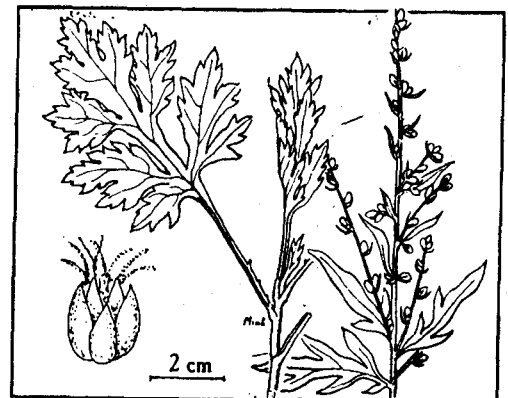
- Annual creeping, glabrous; capitulum light yellow (*Artemisia minima* L., *C. orbicularis* Lour.)

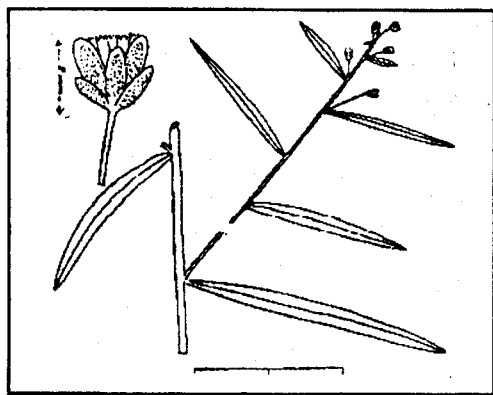
8849 - *Artemisia vulgaris* L.. Thuốc-cứu, Ngải-cứu; Mugwort; Armoise.

Cỏ daniên, cao 0,5-2 m, có mùi *thơm đặc sắc*. Lá có lông trắng nằm mặt dưới, có thuỳ và khía sâu; cuống có cánh. Chùm-tụ tán như gié, dài 2-10 cm, đứng ở nách, mang hoạđầu 1-3, *nhỏ, trắng xanh*, to 3-4 mm; toàn hoa ống. Béquả không lôngmào.

Tr phổ biến làm thuốc; II. Điều kinh, dưỡng thai, chống kinhluyến, bỏ.

- Medicinal.

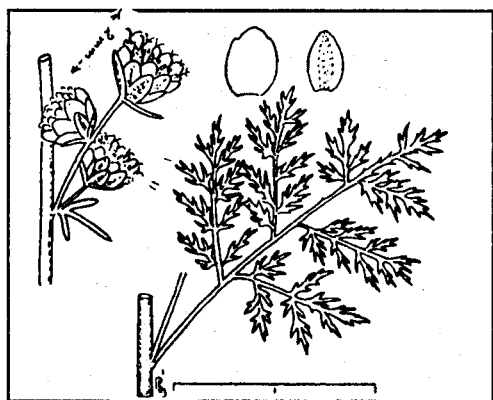

8850 - *Artemisia dracunculus* L. Thanhcao rồng; Tarragon, Dragon sagewort; Estragon.

Cỏ thơm; thân xanh, không lông. Lá không cuống, hẹp dài, to 2-8 x 0,8 cm, nhọn hai đầu, không lông. Hoạch đầu ở nách lá, rộng dài đến 1,5 cm, mảnh; tổng bao cao 2 mm; lá hoa dày, bìa trong; hoa hình ống cả, cao bằng tổng bao, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả trụi.

Tr làm giavi.

- Condiment.

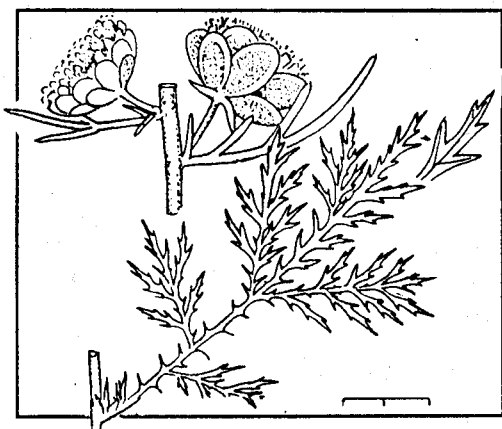

8851 - *Artemisia annua* L. Thanhcao, Thảocao, Chè-nội.

Cỏ nhất niên, thơm, cao đến 1 m; thân có rãnh, gần như không lông. Lá có phiến xoan, 2-3 lần kép thành đoạn hẹp nhọn, không lông. Chùm-tútán cao ở ngọn, mang chùm dài, hẹp; hoạch đầu cao 1,8-2 mm; lá hoa ngoài hẹp, có lông xanh, lá hoa giữa trong, xoan rộng; hoa toàn hình ống, vào 15, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả lách, cao 0,5 mm, không lôngmào.

Caolạng, Quảng ninh. Trị rét tốt, do artemisin:

- Annual odoriferous herb; leaves glabrous; capitulum 2 mm high.

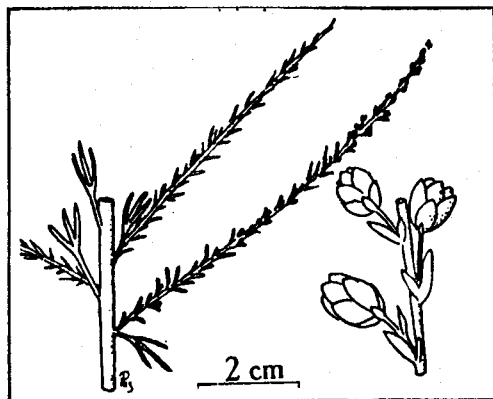

8852 - *Artemisia apiacea* Hance. Thanhcao ngò, Hươngcao.

Cỏ nhất niên; thân không lông. Lá thơm, có phiến bầu dục, dài đến 7-9 cm, 2-3 lần kép, thành đoạn hẹp nhọn, không lông. Phách hoa ở ngọn và nách lá, nhánh dài 5-7 cm; hoạch đầu cao 3 mm; lá hoa xoan, có bìa trong trong, gần như không lông; hoa nhiều, 30-50, toàn hình ống, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái.

Dưa lợ: Hànam ninh. Trị rét tốt như loài trên; trị bệnh do nấm ở da, kém ăn, mồ hôi trộm, trị ung thư máu, thịt-dư ở mũi, trị sánlái.

- Annual herb; leaves glabrous; flowers 30-50 by capitulum (*A. carvifolia* Wall.).

8853 - *Artemisia campestris* L. var. *maritima*. Ngãicứu đồng, Thanhcao biển.

Cỏ daniên, cao 30-80 cm, *thơm*, cứng, không lông, có nhiều nhánh. Lá ở thân một lần xẻ, lá ở nhánh là đoạn hẹp dài, không lông. Chùm có lá dài; rộng ngắn; hoạch đầu xoan, có lá hoa lách, không lông, *vàngvàng*; hoa toàn hoa ống, hoa ngoài cái, trong lưỡngphái. Béquả trụi.

Dưa biển: Bìnhtrị thiên, Quảng namĐànăng.

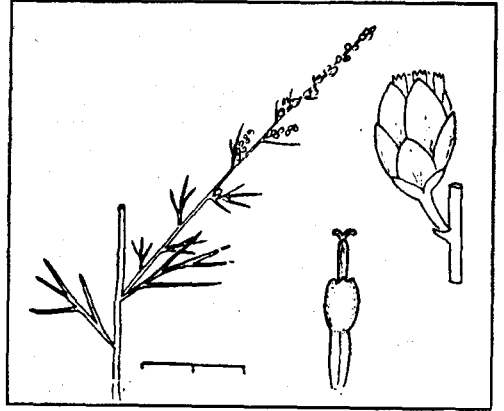
- Perennial, glabrous, odoriferous herb; capitulum yellowish.

8854 - *Artemisia capillaris* Thunb.. Thanhcao chỉ, Nhân trần cao, Ngải lá-kim.

Cỏ cao 0,5-1 m; nhánh không lông. Lá ở thân xẻ 1 lần, dài 10-25 cm, đoạn hẹp nhọn, *không lông*; lá ở nhánh nhỏ hơn, lần lần chỉ còn lá một đoạn hẹp. Hoadầu thành chùm ngắn ở nách lá và ngọn nhánh; hoadầu cao 1,5-2 mm; láhoa không lông, nâu ở gân giữa; hoa toàn hình ống, cao bằng tổng bao, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bế quả trụi.

Chứa capelin chống vi khuẩn, chống nấm; đắp trị rết; trị vàng da, trị kinh nguyệt đau, sốt, lỵ tiểu. Lá, thân ăn như rau hay bỏ vào cơm cho thơm.

- Herb 80 cm high; leaves glabrous; capitulum 1.5-2 mm across.

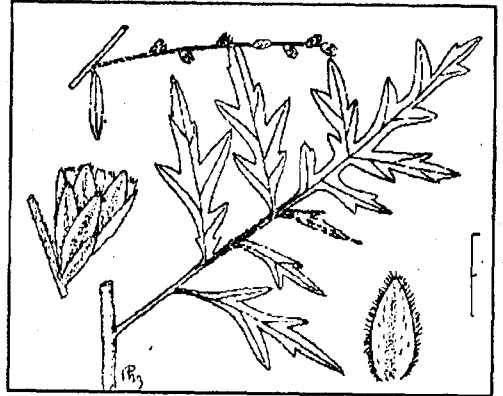

8855 - *Artemisia dubia* Wall. var. *longeracemosa* Pamp. f. *tonkinensis* Pamp. Thanhcao Bắc bộ.

Cỏ thơm, thân có lông mịn. Lá có phiến xoan tamgiác, to 10 x 9 cm, thúdiệp thon, xẻ thành đoạn nhọn, có lông mịn, mặt trên nâu sẫm, mặt dưới nâu. Chùm-tútán; nhánh cao 5-7 cm, có lông mịn; hoadầu không cọng, cao 4-6 mm; láhoa có lưng đậm đen, bìa trong và rìa lông; hoa ống cả, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bế quả trụi.

Dựa lợ: Hàsonbinh; XII.

- Herb odoriferous; leaves finely pubescent; bracts blackish in middle.

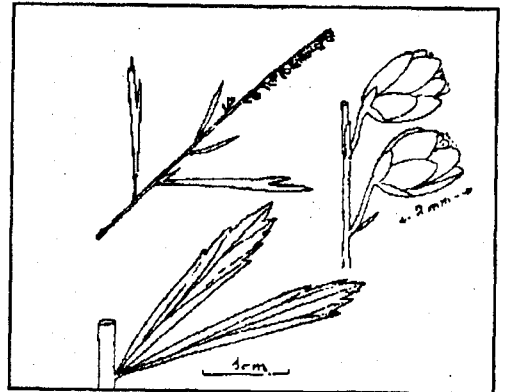

8856 - *Artemisia japonica* Thunb.. Ngải-cứu rừng.

Cỏ thơm, daniên, đứng. Lá không cuống; phiến thon ngược, nhỏ, dài 2-4 cm, từ từ hẹp lên ngọn và nhánh, *không lông*. Chùm-tútán mang chùm dài, hẹp, nhánh mang nhiều hoadầu gần một bên; hoadầu có cọng, cao 2 mm, láhoa có bìa trong, không lông; hoa ống cả, hoa ngoài cái, trong lưỡngphái. Bế quả trụi, cao 0,5 mm.

Kiếnkhê, Hàsonbinh, Hànamninh. Lá ăn chiên trong dầu.

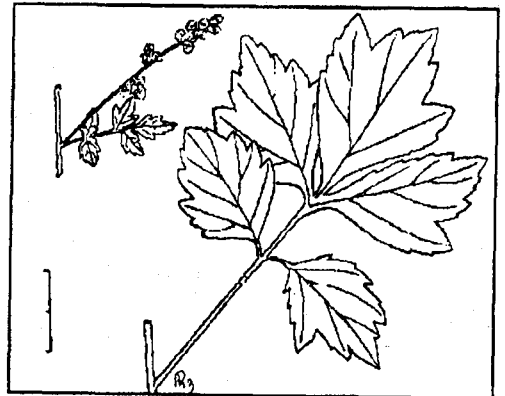
- Perennial odoriferous herb; leaves glabrous; capitulum 2 mm; achenes 0.5 mm.

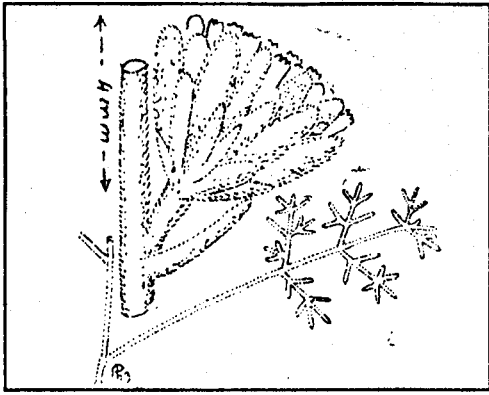

8857 - *Artemisia lactiflora* Wall. ex Bess..

Cỏ thơm, cao. Lá có phiến 1 lần kép; thúdiệp xoan, to đến 5 x 3,5 cm, lúc khô đen, *không lông*, gân-phụ 2-3 cặp, bìa có răng to, thưa. Nhánh không dài, mang hoadầu nhóm thành chùm, không cọng, *trắng trắng*, cao 4-6 mm; hoa hình ống cả, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bế quả trụi.

- Herb odoriferous; leaves glabrous; capitulum sessile, 4-6 mm across, whitish.

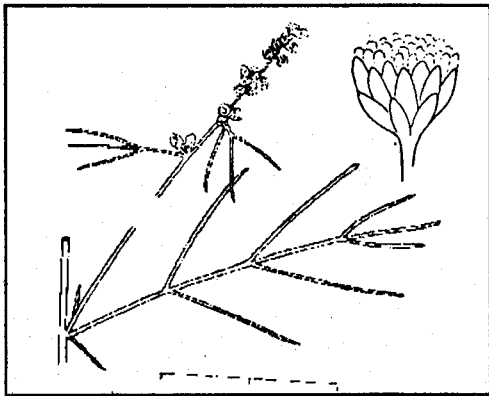

8858 - *Artemisia maritima* L. Thanhcao biển

Cỏ thơm; nhánh, lá, láhoa đầy lông nhung trắng. Lá có phiến tròn dài, 2 lần xẻ thành đoạn hẹp đều; cuống dài. Hoạch đầu cao 4 mm; láhoa nhiều hàng, tròn dài, có bì mỏngmỏng; toàn hoa ống, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bế quả nhỏ, không lôngmào.

Trị sốt; hoa trị lã, phãkhích, trị sốt.

- Herb odoriferous, white velvety; capitulum 4 mm.

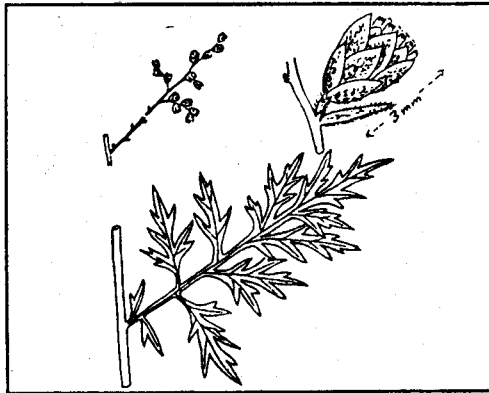

8859 - *Artemisia palustris* L. Thanhcao ảmlầy.

Cỏ thơm. Lá dài 4-5 cm, một lần kép, xẻ thành đoạn hẹp dài đến 2 cm, không lông; lá trên lẫn lãn ít thúdiệp. Hoạch đầu chũm trên nhánh, không cọng, cao 3-4 mm; láhoa nhiều, trong trong; toàn hoa ống, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bế quả trụi.

Giống *A. capillaris*, khác ở láhoa nhiều hơn và ít hoa hơn.

- To be search in Northern part.

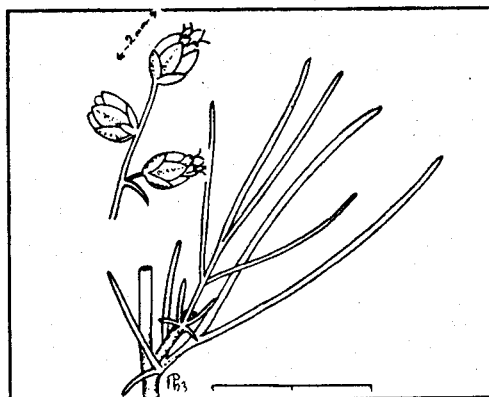

8860 - *Artemisia roxburghiana* Bess. Thanhcao Roxburgh.

Cỏ thơm. Lá có phiến xoan tamgiác, dài 6-9 cm, thúdiệp xẻ thành đoạn hẹp (2-3 mm) nhọn. Chũm-tútãn ở ngọn nhánh dài 4-6 cm, trũc ít lông; cọng hoạch đầu ngắn; hoạch đầu cao 3 mm; láhoa dài, lũng có vãn dày, trắng, bì mỏng, nâu lợt; toàn hoa ống, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bế quả trụi.

B

- To be search in Northern parts.

8861 - *Artemisia scoparia* Waldst. & Kil. Ngãicứu chổi.

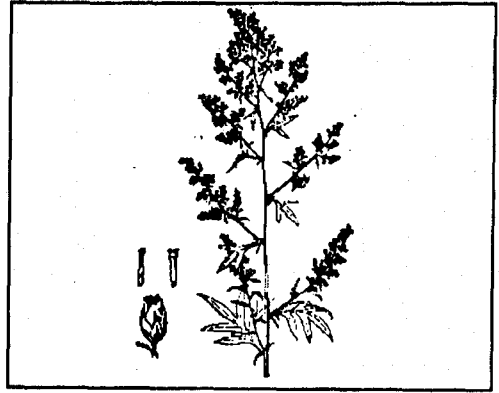
Cỏ thơm, nhánh không lông. Lá xẻ thành đoạn hẹp dài đến 3 cm, rộng 0,3-0,5 mm, không lông. Hoạch đầu cao 2 mm; láhoa không lông, bì trong trong; hoa toàn hình ống, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bế quả nâu, bầu dũc, cao 1 mm, không lôngmào.

- To be search in Northern part.

8862 - *Artemisia subdigitata* Mattf. Thanhcao tay.

Cỏ. Lá có phiến có thùy hình lông chim sâu; cuống có tai dạng lábe cao. Chùm-tútán ở ngọn nhanh; hoadầu nhỏ; láhoa không lông, theo 3-4 hàng; toàn hoa hình ống, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả trụi.

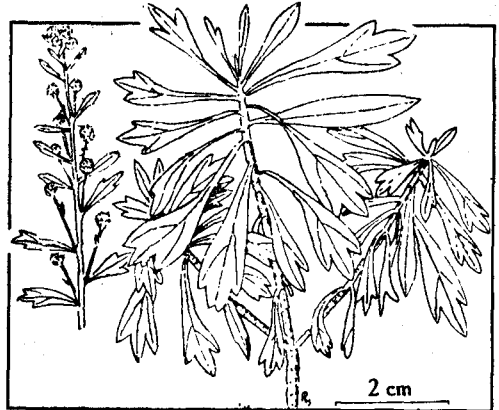
(hình theo Ic. Corm. Sin.)

8863 - *Crossostephium chinense* (L.) Mak.. Cúc mộc, Ngọcphù dung, Nguyệt bạch.

Cỏ daniên nhỏ; *thân cứng*; nhánh đầy lông trắng. Lá dưới có 3 thùy, lá trên nguyên, có *lông trắng dày mịn* ở hai mặt. Gié dày; hoadầu cô độc, to 4-5 mm, láhoa nhiều hàng; toàn hoa ống, hoa cái quanh hoa lưỡngphái nhiều. Béquả cao 1 mm, *đầu có vòng vảy dính nhau*.

Tr làm kiếng; I, 1. Dùng như trà; bổ, kiện vị, trị cảm mạo, ho, huột và lợi kinh; đắp nơi sưng.

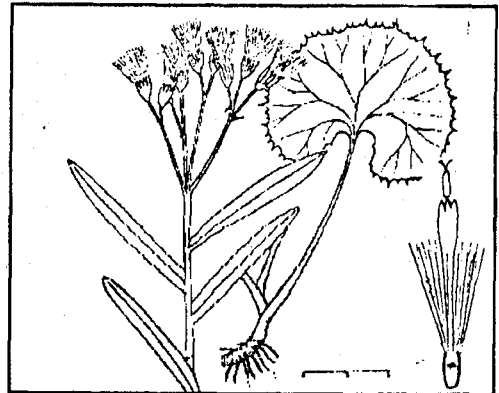
- Ornamental (*Artemisia chinense* L., *C. artemisioides* Less.).

Senecioneae:**8864 - *Petasites japonicus* (Sieb. & Zucc.) Maxim. Kimtâm.**

Cỏ cao, có *thân nằm ngắn rồi đứng*. Lá ở gốc có phiến *bán nguyệt*, to, đáy hình tim, gân chân-vít, bìa có răng nhọn; lá ở trên thân hẹp dài, bìa nguyên. Tânphong ở chót thân; cong hoadầu dài 1 cm; hoadầu cao 6-8 mm; láhoa 1 hàng; toàn *hoa ống*. Béquả có lôngmào mịn, hơi hoe, dài 1,5 cm

Dưa rạch, rừng ẩm, B. Giúp ho; hoa đắng trị cảm, ho, sưng, khó thở.

- Prostrate stem short; capitulum 8 mm long; pappus 1.5 cm (*Nardosmia japonica* Sieb. & Zucc.).

8865 - *Petasites petelotii* (Merr.) Kit.

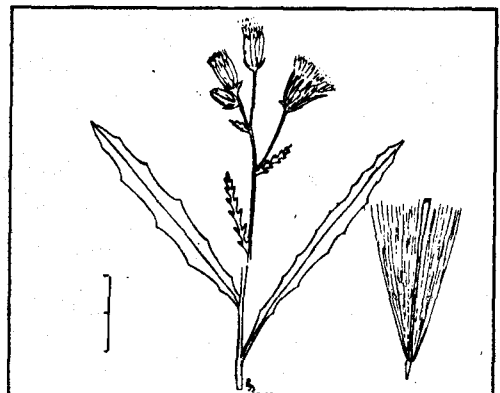
Lá ở gốc hình thân rồi hình tim, hay đầu tên, to 15-30 x 10-15 cm, răng cao 1-4 mm, gân từ đáy 9; cuống 15 cm; lá trên teo lại đến thon rất hẹp, to 4-5 cm. Chùm-thútán ở ngọn, có lông, cao 15 cm; nhánh dưới dài 8 cm; hoadầu vào 20; tổngbao đỏ nhiều láhoa cao 12 mm. Béquả không lông, to 5-5,5 mm, lôngmào trắng dài 12 mm. Rừng hồ: Sapa, 1900 m. (*Ligularia petelotii* Merr.)

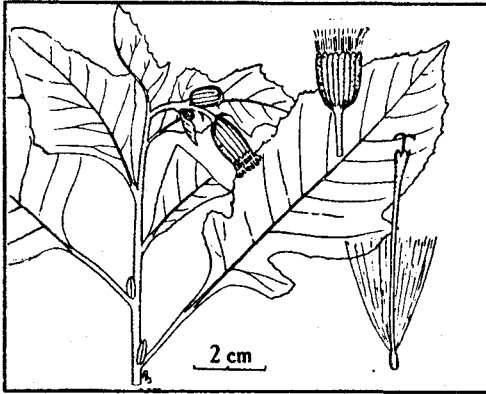
8866 - *Erechtites hieracifolia* (L.) Rafin. Hoàng thất lá-hẹp.

Cỏ *nhất niên*, cao 60-70 cm, thân không nhánh. Lá có phiến hẹp, dài 6-8 cm, rộng hơn 1 cm, bìa dợn thành răng thưa, gân-phụ không rõ; các lá trên có thùy thành hình lông chim. Hoadầu *vàng cam*, ở phía ngọn, cao 1 cm. Béquả nhỏ, không lông; lôngmào đỏ nhiều tơ rất mịn, *trắng*, cao 12 mm. $2n = 40$.

Cỏ dại, gốc T.-Mỹ. Lá ăn nấu canh.

- Unramified herb 0.7 m; capitulum orange red; pappus white (*Senecio hieracifolia* L.).

8867 - *Erechites valerianifolia* (Wolf) DC.. Hoàngthất; Groundsel.

Cỏ *nhất niên*, cao 60-70 cm, có lông thưa; thân có cạnh tròn. Lá có cuống có cánh; phiến không lông, đáy có 2 thùy, thùy chót có răng, gân-phụ 7-8 cặp. Pháthoa ở ngọn, mang 2-3 *hoadầu* *nghiên*, *vàng đậm*; láhoa 2 hàng, 1 rất ngắn và hẹp, vào 4 mm, một dài 8-9 mm; hoa cao dài hơn láhoa, vành 4 tai, núm đỏ. Béquả có lôngmào do tơ rất mịn, trắng, nhiều.

Cỏ dại: đất hoang, gốc T.-Mỹ: Buônmethuot, Đàlat, Sài Gòn.; I-XII. Đốt ăn trong canh.

- Herb to 0.7 m; capitulum dark yellow; pappus white (*Senecio valerianifolia* Wolf, *Gynura annamensis* S. Moore).

8868 - *Synotis cappa* (D. Don) C. Jeffrey & Y.L. Chen (*Senecio cappa* Buch.-Ham. ex D. Don).

Cỏ hay tiếmộc có cànhhình, cao 1,5 m. Lá có phiến thon hay trònđài-thon hay trònđài-bầuduc, to 10-28 x 4-8 cm, chót nhọn, có mũi, đáy từ hẹp, như giấy, mặt dưới có lông dày tròn cả hay ở gân, gân-phụ 12-18; cuống 10 cm, có lông dày. Pháthoa có lông trắng; hoadầu 10-20, trên cộng 5-10 mm; tổngbao cao 5-7 mm; hoa hình môi 8, vàng; ống hoa 2,5 mm. Béquả hình trụ, cao 2 mm, lôngmào trắng, dài 5 mm.

Ven rừng, dựa suối, 1500-2500 m: vùng biên giới với Trung quốc; IX-I.

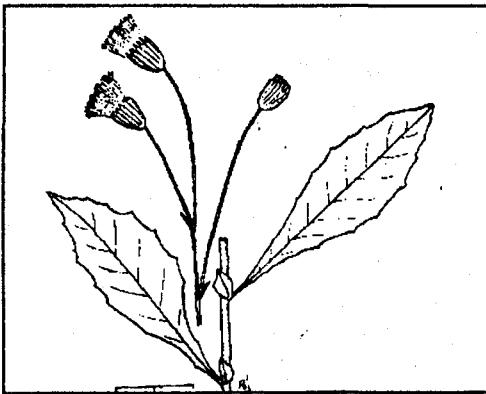
8869 - *Synotis ionodasys* (Hand.-Mazz.) C. Jeffrey & Y.L. Chen (*Senecio ionodasys* Hand.-Mazz.).

Cỏ hay tiếmộc có cànhhình; thân đứng cao 1 m, lúc non *đầy lông sét*, phần già gần như không lông. Lá có cuống; phiến trònđài, xoan thon đến bầuduc, to 8-23 x 2,5-8 cm, chót nhọn ngắn, đáy chót bướm hay từ hẹp, mặt dưới có lông nâu dày, gân-phụ 14-22; cuống 3-3,5 cm. Pháthoa mang nhiều hoadầu; cộng 5-15 mm; tổngbao cao 7-8 mm, có lông sét; hoa hình môi 14-20, vàng; hoa hình ống cao 3,5 mm. Béquả cao 1,5 mm.

Vùng biên giới với Trung quốc.

8870 - *Cissampelopsis corifolia* Jeffrey & Chen.

8871 - *Cissampelopsis speleicola* (Van.) Jeffrey & Chen.

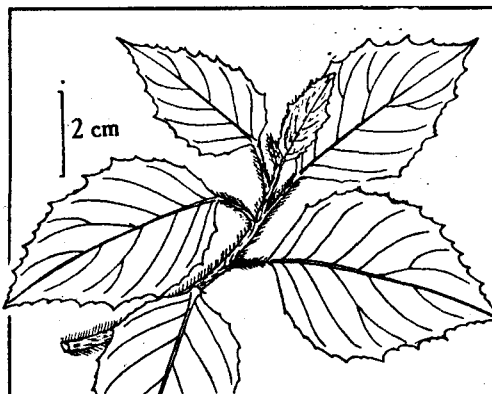

8872 - *Gynura auriculata* Cass.. Kimthất tai.

Cỏ *nhất niên* có thân cao 50 cm, không nhánh. Lá có phiến thon ngược, đầu tà, đáy từ hẹp, mỏng, gân-phụ 5-7 cặp, gân tam cấp mảnh, bìa có răng thưa; đáy cuống có *tai* cao 5 mm, *dạng lábẹ*. Pháthoa ở ngọn, dài 20 cm, ít hoadầu; cộng dài; tổngbao cao 1,2-1,5 cm, láhoa 1 hàng; hoa ống cả, màu cam. Béquả có lôngmào do tơ mịn, trắng.

Vịnh Hạlong.

- Annual to 50 cm high; petiole with stipule-like auricles; flowers orange red.

8873 - *Gynura aurantiaca* (Bl.) DC.. Kimthất nhung; Velvet Plant.

Cỏ bò ròi đứng; thân và lá *đầy lông đứng đỏ tím*, Lá có phiến mậpmập, bìa có răng thưa và thùy cạn; cuống ngắn, Hoadầu trên tután ở ngọn; toàn hoa ống cả, màu cam hay vàng. Béquả có lôngmào do tơ nhiều, mịn, trắng.

Tr làm kiếng. Ở *G. bicolor* DC., lá có mặt dưới đỏ. *G. sarmentosa*, rất giống, leo.

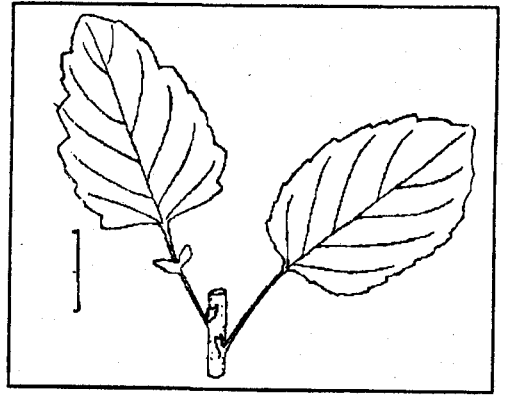
- Herb purple velvety; flowers orange or yellow; pappus white (*Cacalia aurantiaca* BL.).

8874 - *Gynura barbaraefolia* Gagn.. Kimthất cải.

Cỏ cao 80 cm, có lông; thân non có cạnh. Lá dọc theo thân, có lông, có thuỳ sâu, một thuỳ ở đáy cuống *dạng lá bẹ*; gân-phụ 4 cặp. Tánphồng kép; hoadầu *vàng*, cao 1,5 cm, 3 ở mỗi nhánh; láhoa hẹp, cao 4-9 mm. Béquả cao 1,7 mm, nhám; lôngmào do nhiều tơ, trắng, mịn.

Hànamninh, Quảngtrị, Thừathiên

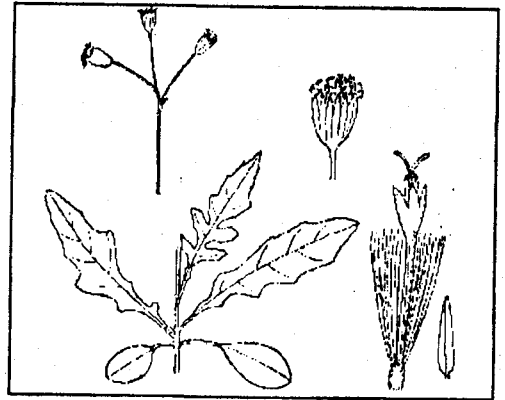
- Herb to 0.8 m; leaves pubescent; flowers light yellow; pappus white.

8875 - *Gynura bodinieri* Lév.. Kimthất Bodinier.

Địathựcvật có củ to 1 cm. Lá chụm ở đất, lá dưới có phiến nguyên, lá trên có phiến hình tròn, to 4-6 x 1,5-3 cm. Hoadầu 2-3, trên thân cao 50-60 cm, cao 1-1,3 cm, rộng 1 cm; láhoa 1 hàng, không lông; hoa có ống cao 12 mm, phần phủ cao 4 mm; baophấn thon.

Trảng cỏ, Hàsonbình.

- Root to 1 cm large; leaves rosulate; flowers yellow; corolla 12 mm long.

8876 - *Gynura annamensis* S. Moore

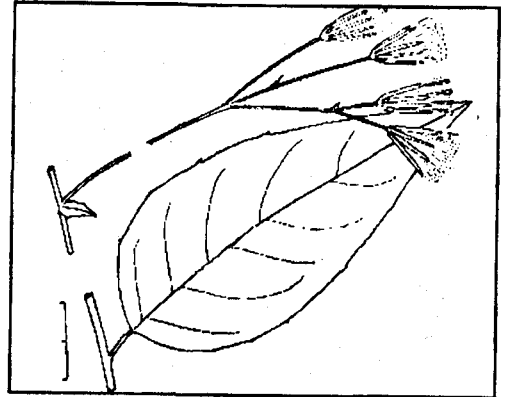
Thân nằm rồi đứng, có 4 cạnh. Lá ở gốc trònđài-rất hẹp hay thon, bìa dúng, lá trên *linéaire* dài 2 cm. Hoadầu homogame; tổngbao hình chuông cao 8 mm; hoa *vàng*, ống 8 mm, thò ít; vòi thò. Béquả trònđài hình bôngvũ, cao 1,5 mm, không lông; lôngmào 8 mm, tơ trắng. Dran.

8877 - *Gynura colaniae* Merr.. Kimthất Colani.

Cỏ leo, không lông. Lá có phiến xoắn thon, to 11 x 5 cm, chót nhọn, đáy tà tròn, bìa có *răng rất thưa*, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1 cm. Pháthoa ở ngọn, nhánh dài; cọng dài mang hoadầu có tổngbao cao 1,5 cm, láhoa 1 hàng; *hoa vàng*. Béquả có lôngmào mịn, trắng, dài 1,5 cm.

Hàbắc; III.

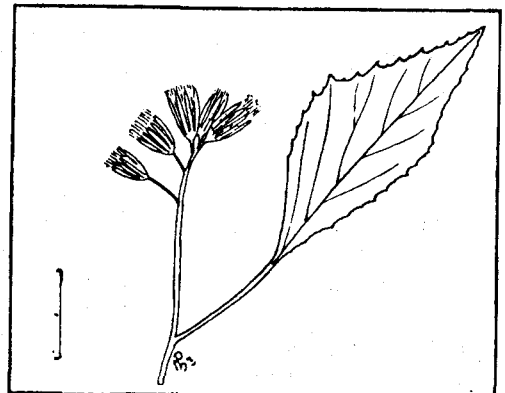
- Erect herb; limb to 11 x 5 cm; involucre 1.5 cm; flowers yellow; pappus 1.5 cm.

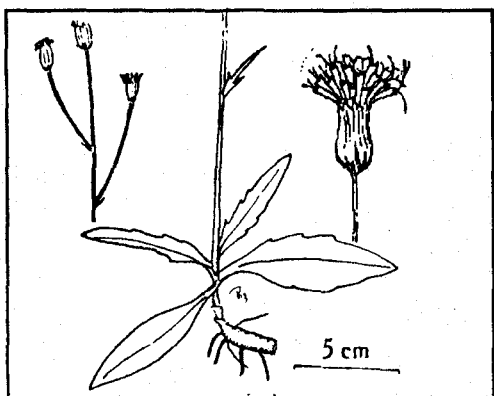
8878 - *Gynura crepidoides* Benth.. Kimthất

Cỏ. Lá có phiến *thon*, to 7 x 3 cm, *bấtxứng* hay *không*, nhọn hai đầu, bìa có răng không đều, gân-phụ 6-7 cặp, mặt trên lục đậm, mặt dưới *lợt*; cuống dài 2 cm. Pháthoa ít hoadầu, ở chót nhánh; cọng dài bằng hay ngắn hơn hoadầu; láhoa 1 hàng, dài 6-8 mm; hoa hình ống, *màu cam nâu*. Béquả có lôngmào trắng, mịn.

Cỏ dại.

- Leaves lanceolate, base often asymmetrical; flowers dark orange red; pappus 5-7 mm.

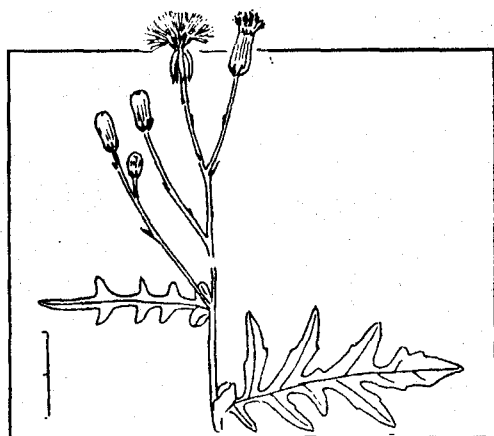

8879 - *Gynura divaricata* (L.) DC. Bàu-đất, Tamthất già, rau Tàu-bay

Cỏ daniên có rễ-củ. Lá chụm ở gốc; phiến thon, nguyên hay có thùy khá sâu, bìa có vài răng thưa, có ít lông hay không lông, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 1 cm. Chùm 3-5 hoadầu cao 1-1,5 cm, vàng tươi; tổngbao do láhoa trong cao 1 cm. Bề quả cao 2,5 mm, có lông mịn; lôngmào do tơ mịn, trắng, nhiều.

Vùng núi: Quảngtrị, Đàlat, Diên-Bà. Củ giả sâm, bổ; cho phụnữ mỗi sanh, điều kinh (theo Poilane, làm giảm thụ-thai), trị sốt.

- Perennial herb; limb lobate or not; flowers yellow; pappus white (*Senecio divaricata* L., *S. pseudo china* L., *Gynura ovalis* DC.)

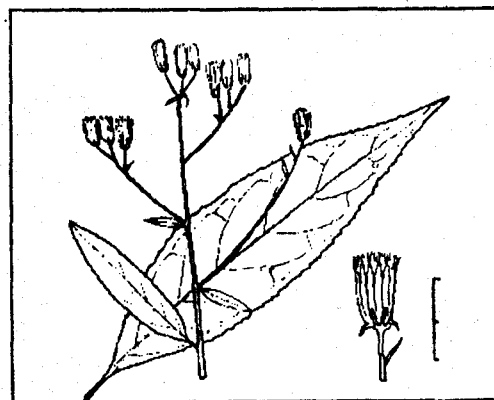

8880 - *Gynura lycopersicifolia* DC. Kimthất lá-tômách.

Cỏ mập, daniên; thân có 5 cạnh, cao đến 1,5 m ở nơi rập. Lá có phiến hình dòn, xẻ thành đoạn hẹp, bìa có vài răng, có lông, thường đỏ; cuống có tai nhai lábẹ to. Pháthoa trên cọng dài; hoadầu trên cọng dài; tổngbao 1 hàng láhoa nhỏ ngoài, hàng trong do láhoa dài đầu xu khi mang trái; hoa cam đậm. Bề quả nâu; lôngmào do tơ mịn, trắng, dài 5 mm.

Đất hoang, ven rừng.

- Leaves pinnatifide pubescent, reddish; flowers dark orange red; pappus white.

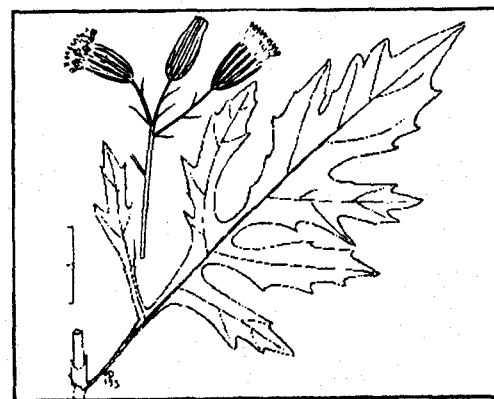

8881 - *Gynura nitida* DC. Kimthất lảng.

Cỏ. Lá có phiến thon, dài 10-13 cm, rộng 2-2,5 cm, đầu nhọn, bìa có răng thấp nhọn, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 1 cm. Hoadầu vàng, cao 1,5 cm; láhoa 2 hàng, hàng ngoài ngắn, hàng trong dài đều 1,5 cm, không lông. Bề quả có lôngmào trắng, mịn, dài 1,5 cm.

N.

- Leaves lanceolate; capitulum yellow; pappus white, 1.5 cm long.

8882 - *Gynura japonica* (Thunb.) Juel. Kimthất Nhật.

Cỏ. Lá có phiến xoan, to 12 x 8-9 cm, một lần kép, bìa có răng to, thưa, mỏng, không lông; cuống dài 2-4 cm, có tai nhai lábẹ hình bướm rộng. Hoadầu có cọng dài, có láhoa nhỏ; tổngbao cao 1,5 cm, với vài láhoa ngoài nhỏ. Bề quả có lôngmào mịn, trắng.

Cỏ lể có ở B. Củ giả sâm. Chứa alcaloid. Cầm máu ra máu nội tạng; chống sốt-rét. Lá được ăn.

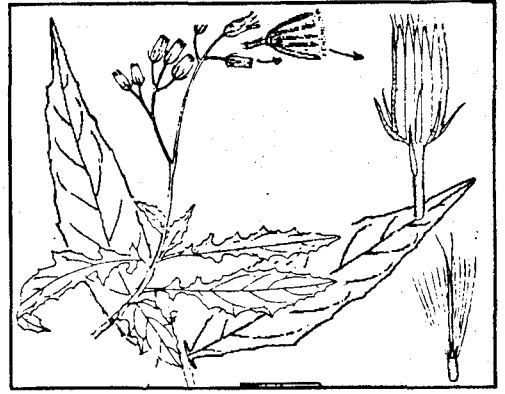
- To be search in Northern part (*Senecio japonica* Thunb., *G. pinnatifida* Lour., *G. segetum* Lour.).

8883 - *Gynura procumbens* (Lour.) Merr.. Kimthất, Bàu-dất; Scrambling *Gynura*.

Cỏ bò và hơi leo, cao đến 1 m; thân có nhiều cạnh. Lá có phiến dày, dòn, thon, xanh dợt mặt dưới, hơi tía mặt trên và xanh ở gân. Pháthoa ở chót nhánh; hoadầu cao 2 cm; láhoa ngoài ngắn, chót tía, láhoa trong thon nhọn; hoa vàng, toàn hoa ống. Béquả có lôngmào do tơ mịn, trắng, dài.

Hoang và Tr: lá nẫu canh: Bavi, Sài Gòn; III. Bồ thận, điều kinh, cho pháthchẩnhiệt.

- Sarmentous herb; limb flesh; capitulum 2 cm high; flowers yellow; pappus white (*Cacalia procumbens* Lour., *G. sarmentosa* DC.).

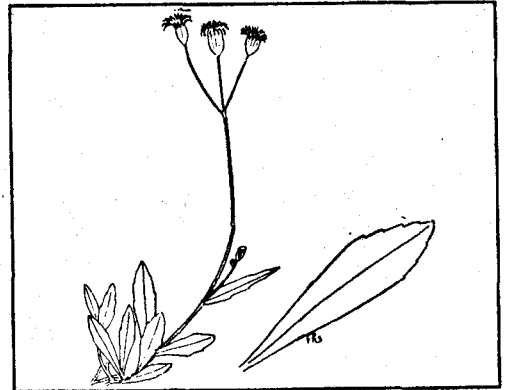

8884 - *Emilia gaudichaudii* Gagn.. Chua-lè, rau Bọ-xít.

Cỏ nhất hay đaniên, cao 40 cm. Lá thường gấn gấn gốc; phiến thon ngược, hình muỗng, đáy tùtù hẹp trên cuống, màu lục tươi, có lông dài congqueo. Pháthoa 1-3 hoadầu màu hường; tổngbao cao 8 mm; toàn hoa hình ống, noãn sào có lông. Béquả dài 2 mm; lôngmào do tơ trắng mịn.

Dựa lộ, nơi ẩm: Huế, Nhatrang, Đàlạt.

- Annual or biennial; leaves light green; flowers pink; pappus white.

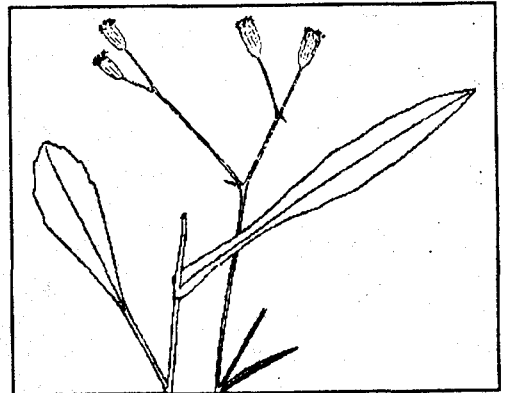

8885 - *Emilia prenanthoidea* DC.. Chua-lè núi.

Cỏ nhất hay lưỡngniên, đứng, cao 30-60 cm. Lá có phiến hình muỗng rộng hay thon, đáy tùtù hẹp trên cuống; lá ở trên không cuống, và đáy có tai ôm thân. Hoadầu 3-5 ở trên pháthhoa thưa, trên cong dài; tổngbao cao 1 cm; hoa ống cả, dài đến 9-10 mm, lưỡngphái. Béquả cao 3 mm, có 5 cạnh, không lông; lôngmào trắng, dài.

Dựa lộ, đất hoang.

- Annual or biennial herb; flowers pink 9-10 mm long; pappus white.

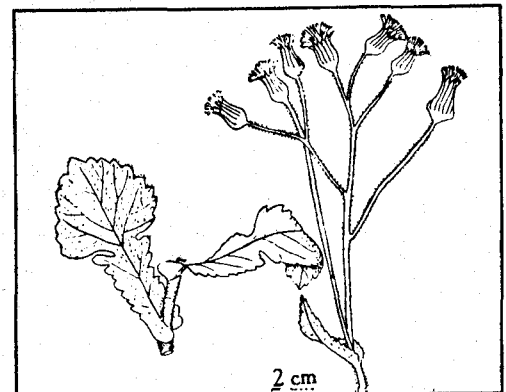

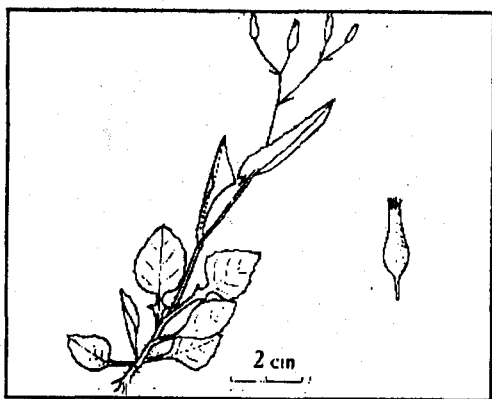
8886 - *Emilia scabra* DC.. Chua-lè nhám.

Cỏ nhấtniên hay đaniên, cao 50 cm. Lá có lông dài, cong queo, đáy ôm thân, thường có 3 cặp thùy, thùy chót to. Pháthhoa ít hoadầu, hường; tổngbao cao 7 mm; toàn hoa ống. Béquả cao 2,5 mm; lôngmào trắng, mịn,

Vùng núi: Langbian (hình theo Wight).

- Annual or perennial herb; leaves hairy; flowers pink; achenes 3.5 mm, pappus white.

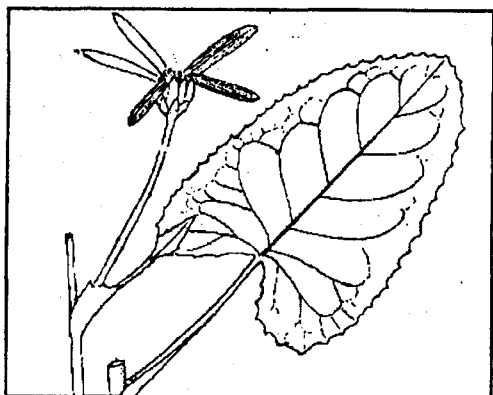

8887 - Emilia sonchifolia (L.) DC. Cỏ Chua-lè, Mặt-trời; Cupid's Shaving Brush; Salade à lapin.

Cỏ *nhất niên* cao vào 30 cm, ít khi có nhánh. Lá có phiến dài hình, *xanh lợt*, thường có tai trên cuống, bìa có răng hay thùy cạn, không lông. Pháth hoa ít hoadầu, màu *hường tươi*; tổng bao do 1 vòng lá hoa xanh tươi, không lông; toàn hoa ống; noãn sào có lông. Bề quả dài 3,5 mm, có lông mào áo tơ trắng, mịn. $2n = 10$.

Vườn, đồng cỏ, 1-2.000 m: BTN; I-X. Chứa alkaloid pirolizidin. Lá chua, ăn như rau, hạ nhiệt, trị suyễn, sốt, lợi tiểu, phá thai, trị đau mắt, trị ỉa, trị mô ung; *in vitro*, chống siêu khuẩn thủy bào chân.

- Leaves glabrous, light green; flowers pink; pappus white (*Cacalia sonchifolia* L.).

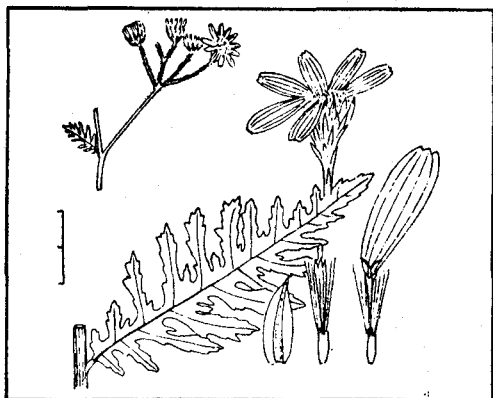

8888 - Senecio calthaefolius Hook. f. Vi hoàng.

Cỏ *đaniên*, không lông; thân tròn, có *mủ trắng*. Lá ở gốc có phiến hơi mũi mác, đầu tròn, đáy có tai tròn, bìa có răng đều đều, thưa, gân phụ 7 cặp; lá ở thân thon, lần lần hẹp đi; cuống ngắn hơn phiến. Hoadầu trên cọng dài; tổng bao 2 hàng lá hoa; *hoa hình môi 5*, vàng, dài 2 cm; hoa ống ở giữa. Bề quả 7 mm; lông mào hung.

Sapa.

- White latex; ray flowers yellow, 2 cm long; pappus rufous.

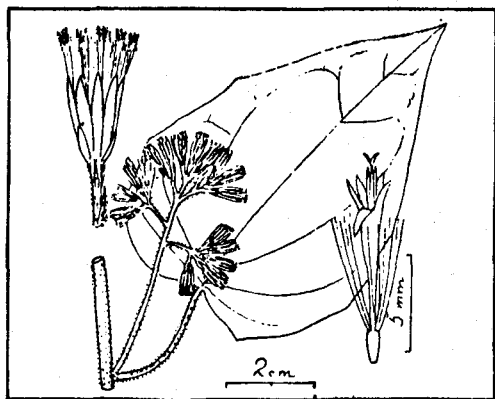

8889 - Senecio chrysanthemoides DC. Vi hoàng Cúc.

Cỏ. Lá có phiến thon, dài 9-10 cm, *xẻ lông chim* thành thùy sâu, có răng; cuống ngắn. Hoadầu có nhiều hàng lá hoa nhọn, có lưng xanh; hoa ngoài có *môi vàng*, to 6 x 2,5 mm, có 4(5) gân, chót có 3 răng; hoa ống cao 4,5 mm. Bề quả có lông mào dài 4-5 mm.

B.

- Leaves pinnatifide; ray flowers yellow 6 mm long; pappus 4-5 mm long.

8890 - Senecio corymbosus Wall. ex DC. Vi hoàng tán phồng.

Dây leo to; nhánh có *váng trắng*. Lá có dạng như lá Cát đằng, đáy hình tim, gân từ đáy 7, gân phụ 2 cặp, bìa dợn, *mặt dưới như nhung*; cuống dài 3-4 cm, có lông. Pháth hoa ở nách lá; hoadầu cao 1,2 cm; lá hoa 2 hàng, thon nhọn; *toàn hoa ống*, vàng; noãn sào không lông.

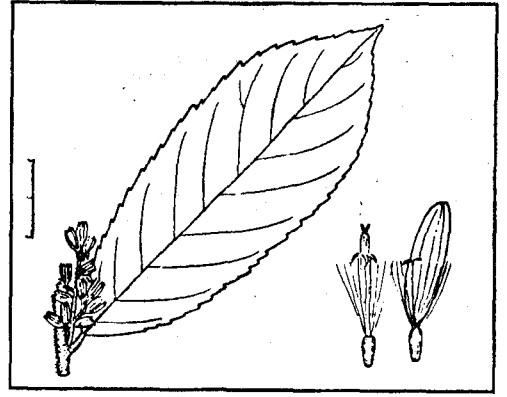
Rừng 1.500 m: Sapa; XII.

- Long climber; flowers yellow, all tubulous.

8891 - *Senecio densiflorus* Wall. ex DC.. Vihoàng hoa-dày.

Thân tròn, có lông mịn. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 12 x 4-5 cm, chót tằm, có mũi, đáy tằm, bìa có răng, gân-phụ 8 cặp; cuống 5 mm, có lông. Pháthoa ở nách lá; hoadầu cao 5 mm; hoa bìa có môi vàng, có 3 gân; hoa hình ống ở trong. Béquả có lôngmào mịn.

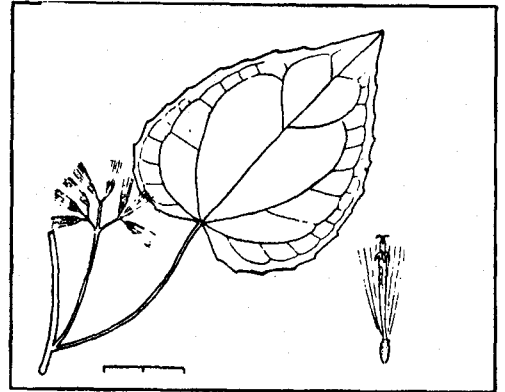
- Limb to 12 cm long; axillary inflorescence; ray flowers yellow.

8892 - *Senecio hoi* Dunn. Vihoàng.

Lá có phiến *xoan tim*, to 8 x 5,5 cm, chót tằm, đáy hình tim, bìa có răng thưa, gân từ đáy 5, gân-phụ khác 2 cặp; cuống dài bằng phiến. Pháthoa ở nách lá; hoadầu có cọng; tổngbao cao 4 mm. Béquả không lông, có lôngmào mịn dài 7-8 mm.

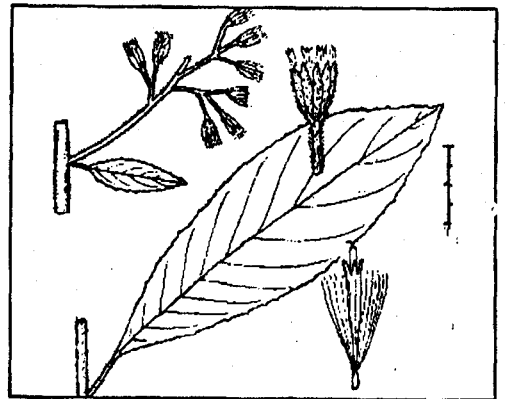
- Limb cordate; involucre 4 mm long; pappus 7-8 mm.

8893 - *Senecio nagensium* C.B. Cl.. Vihoàng.

Cỏ *đaniên*, đứng cao 2 m, như cây chổi vì có *nhánh ngắn*; thân có rãnh; nhánh, mặt dưới lá, cuống có *lông dày xám*. Lá có phiến thon, dài đến 17 cm, gân-phụ 10-12 cặp, bìa có răng; cuống thường có 1 tai nhỏ ở đáy nhai lá. Chùm-tútán rộng; láhoa một hàng nhỏ, hàng trong đầy lông dày ở lưng, bìa mỏng; ống hoa cao 8 mm, hẹp ở 1/2 dưới. Béquả cao 1,7 mm, có 5 cạnh; lôngmào mịn.

- Perennial, 2 m high; limb grey tomentose beneath; flowers 8 mm long.

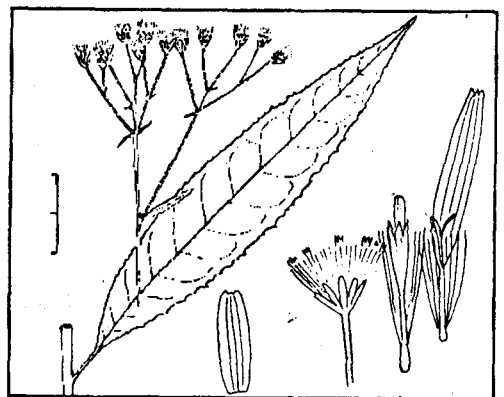

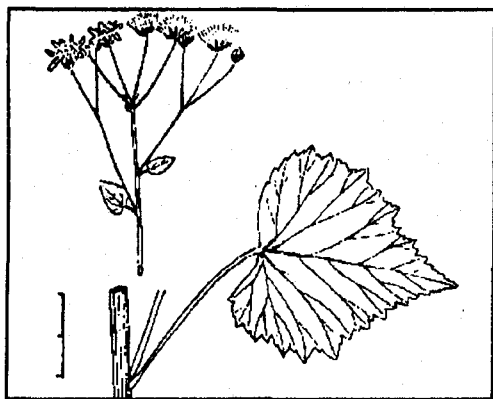
8894 - *Senecio nemorensis* L.. Vihoàng Nemor.

Cỏ có thân tròn, không lông. Lá có phiến *thon*, dài 12 cm, rộng 2,5 cm, nhọn 2 đầu, bìa có răng nhọn không đều, gân-phụ 13-15 cặp; cuống dài 1 cm. *Tảnphòng to*; hoadầu trên cọng dài; láhoa có lưng dày có 3 gân; *hoa hình môi dài 12 mm*, 4 gân; hoa ống có ống hẹp ở 1/2 dưới. Béquả có lôngmào dài 8 mm,

B.

Limb lanceolate; corymb; ray flowers 12 mm long; pappus 8 mm.

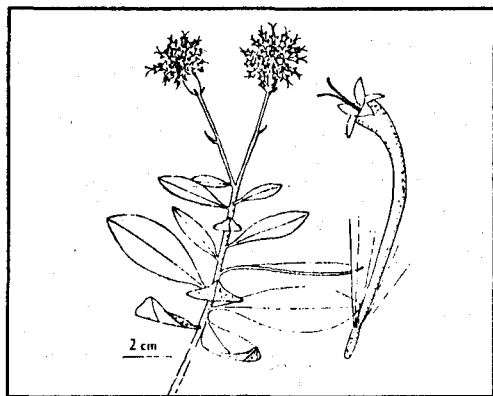

8895 - *Senecio oldhamianus* Maxim.. Vihoàng Oldham.

Cỏ *nhất niên*, thân cao đến 60 cm, tròn, có rãnh, không lông. Lá có phiến xoan tamgiác, to vào 5 cm, chót nhọn, đáy lõm, bìa có răng và thủy can, gân từ đáy 5, gân-phụ khác 5-6 cặp, mặt trên nâu, mặt dưới dày *vàng trắngtrắng*; cuống dài bằng hay hơn phiến. Tánphồng ở ngọn; bông hoadầu dài; láhoa 1 hàng; *hoa hình mỗi cái*, vào 10; hoa ống lưỡngphái, nhiều. Béquả 1 mm, có 5 cạnh; lôngmào trắng.

Sapa, Hàtuyên.

- Annual; limb araneous beneath; ray flowers 10; pappus white.

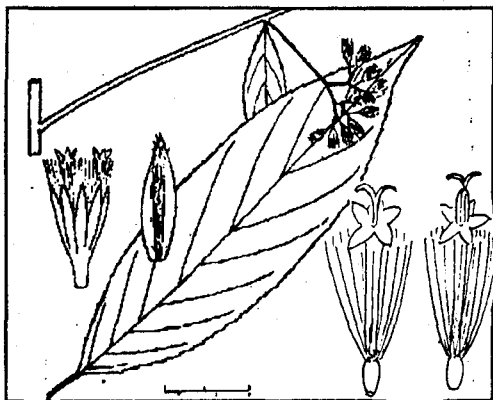

8896 - *Senecio jacobsenii*. Xuyênliên; Groundsel.

Cỏ *nằm rồi đứng* cao 40-50 cm. Lá mọc xen; phiến *dày, mập*, không lông, màu *lục dợt*, gân-phụ khó thấy, bìa nguyên hay hơi giún. Hoadầu trên bông dài; láhoa ngoài nhỏ, láhoa trong dính nhau, cao 1,3 cm; toàn hoa ống, màu *lục hay cam*, cao 1-2,5 cm; vòi nhụy lục. Béquả có lôngmào mịn, trắng.

Tr làm kiểng; V.

- Ornamental (*S. petraeus* Muschler).

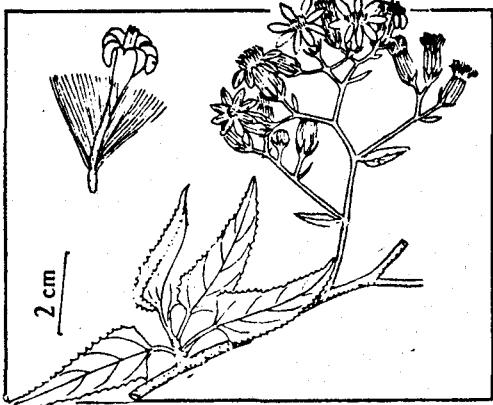

8897 - *Senecio saluensis* Diels ex Gagn. Vihoàng Salu.

Cỏ *daniên* đứng, hay leo cao 1-3 m. Lá có phiến bầuduc trònđai, to 11-15 x 3,5-cm, chót có mũi, đáy tà nhọn, bìa có răng nhỏ, mặt trên *nâu đen*, mặt dưới *dà*, có *gân tamcấp lồi*; cuống 1-1,3 cm. Chùm-tútán *rộng*; hoadầu cao 3-5 mm; láhoa một cỡ, cao 3,5 mm, có bìa trong, rộng, lưng nâu đậm; hoa 7-8, *toàn hoa ống như nhau*, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái, có lông mào trắng.

Lào cai.

- Perennial erect or sarmentous; all flowers tubulous; pappus white.

8898 - *Senecio scandens* Buch.-Ham ex D. Don. Vihoàng leo, Cũulýmính; German Ivy, Ragwort.

Cỏ leo cao đến 5 m; nhánh chữ-chi, có ít lông. Lá có phiến thon tamgiác, chót nhọn, đáy tà, có *lông như bột*, bìa có răng; cuống 5-7mm. Chùm-tútán; hoadầu cao 1 cm; hoa hình mỗi cái, hoa hình ống lưỡngphái. Béquả cao 3 mm, lôngmào trắng, mềm, mịn. $n = 10$.

Langson, Hà Nội, Càná; chịu vùng có vôi; XI (hình theo Wight). Lá trị đau mắt; thân, lá trị đau mắt, bệnh da, trĩ, ung thư, khángsinh chống vi khuẩn đường phổi.

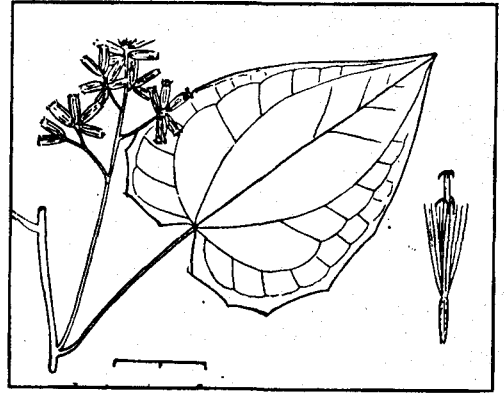
- Scandent; leaves pulverulent; capitulum 1 cm long; achenes 3 mm (*S. wightianus* DC.).

8899 - *Senecio spelaeicolus* (Vaniot) Gagn.. Vihoàng ở-dộng.

Cỏ. Lá có phiến *xoan tim*, chót nhọn, đáy có tai tròn, bìa có vài cạnh, chót nguyên, gân-phụ ở đáy 2 cặp. Chùm-tútán ngắn hơn lá; hoadầu không cọng; tổngbao cao 7 mm, láhoa một hàng, không lông. Béquả không lông; lôngmào trắng.

Dạng lá rất giống *S. hoi*.

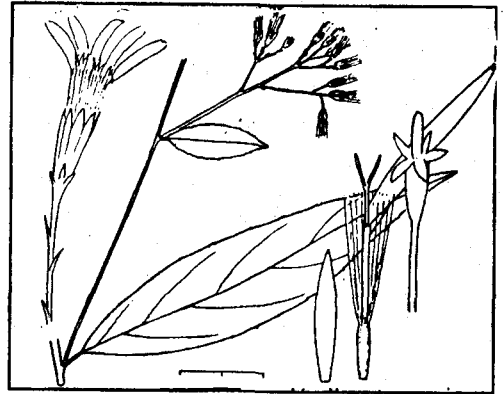
- Herb; limb cordate; capitulum sessile, 7 mm high (*Vernonia spelaeicola* Vaniot).

8900 - *Senecio vagans* Wall. ex DC. Vihoàng ngaodu.

Cỏ. Lá có phiến thon, đến 10 x 2,5 cm, đầu nhọn, bìa có vài răng, gân-phụ 4-5 cặp, mỏng, màu dà; cuống dài 6 mm. Pháthoa ở nách lá, dài; cọng hoadầu dài 3-5 mm, có vài láhoa; tổngbao 3-4 mm; láhoa 2 hàng; hoa *hình môi vàng*, *môi dài 7 mm*, có 3 gân, giữa là hoa hình ống lưỡngphái cao 8 mm. Béquả cao 4 mm, không lông, có lôngmào mịn.

- Limb membranous; ray flowers with limb 7mm long; achenes 4 mm.

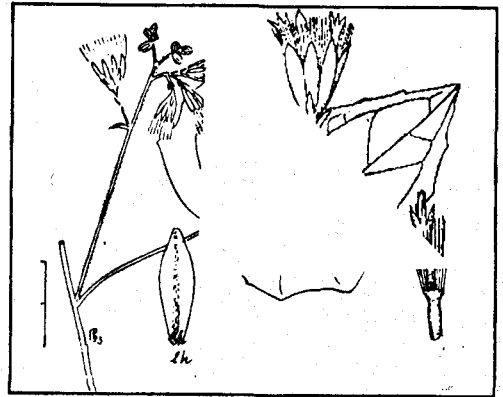

8901 - *Senecio walkeri* Arn.. Vihoàng Walker.

Dây leo dài 10-15 m; nhánh có vầng. Lá có phiến xoan tamgiác, to 8 x 7 cm, đáy như cắt ngang, hơi lõm, bìa có ít thùy rất cạn, gân ở đáy 1-2 cặp, mặt trên không lông, *mặt dưới dày vàng trắngtắng*; cuống ngắn hơn phiến. Chùm-tútán ngắn; hoadầu cao vào 1 cm; láhoa 2 hàng, có lông ngắn quăn, nâu ở đáy lưng; *hoa vào 12*, cái ở ngoài, lưỡngphái ở trong. Béquả cao 1,5 mm; lôngmào dài 7 mm.

Tam Đảo.

- Climber to 15 m long; limb araneous beneath; flowers about 12; pappus 7 mm.

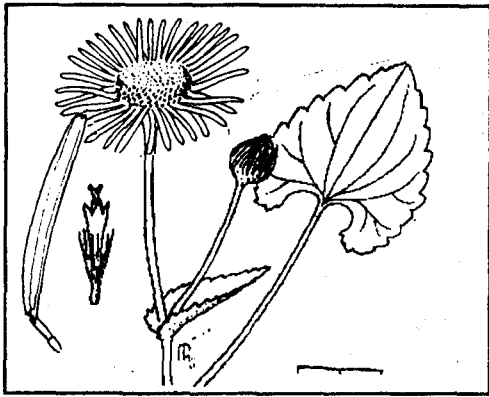
8902 - *Nannoglottis latisquamma* Ling & Chen.

Cỏ có lá thon, bìa có răng nhỏ, có lông mịn. Hoadầu có cọng; hoa bìa hình môi, hoa trong hình ống. Béquả có lôngmào.

B (hình theo Ic. Corm. Sin.).

- Herb; limb dentate; capitulum pedunculate.

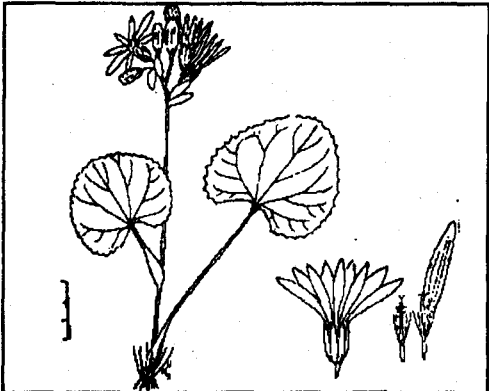

8903 - *Doronicum cordatum* C. Koch. Cúc cánh-vàng.

Cỏ daniên, không lông, cao 35-40 cm. Lá mọc xen ở đáy thân, có phiến hình tim tròn, bìa có răng, gân từ đáy 5-7, cong; cuống dài; lá trên thân không cuống, đáy ôm thân. Hoạch đầu trên cộng dài; lá hoa xanh, 1 hàng, không lông; hoa hình môi vàng, nhiều, noãn sào không lông; hoa hình ống có lông mào mịn.

Tr ở B. Gốc Âu châu.

- Ornamental (*D. caucasicum* Bieb.).

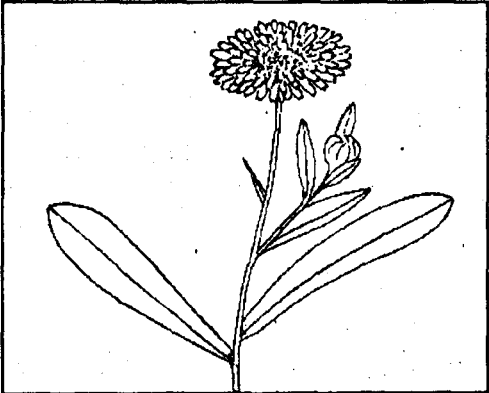

8904 - *Ligularia hodgsonii* Hook. f. Rang.

Cỏ cao 50-80 cm; thân tròn, không nhánh, đáy có xơ do bẹ lá còn lại. Lá dưới thân có cuống dài đến 25-30 cm, có bẹ ôm thân, phiến hình quạt, to 10-20 cm, bìa có răng tam giác hay nhọn, gân hình quạt 5-7. Phách hoa ở chót, mang hoạch đầu trên cộng, to, có lá hoa xoan ở đáy cộng; tổng bao cao 13 mm; hoa hình môi 8, môi dài đến 3 cm, vàng, nhọn; hoa hình ống ở giữa. Bướm có lông mào cao 6 mm, màu hung lợt.

B. Cẩm ho, lợt tiểu.

- Herb to 0.8 m high; limb 10-20 cm large; ray flowers yellow, 3 cm long.

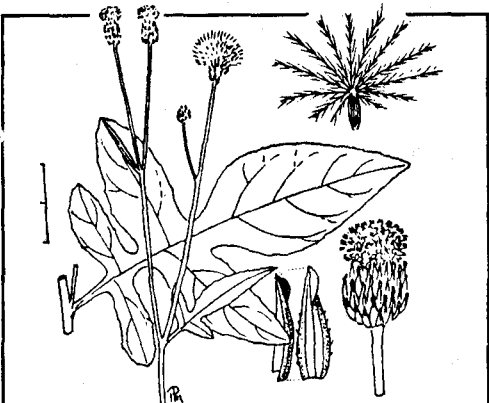

8905 - *Calendula officinalis* L. Tâm tước, Kim trăn; Pot Marigold; Soucis.

Cỏ cao vào 50 cm. Lá không cuống; phiến hình muỗng thon, không lông, bìa nguyên, gân phụ không rõ. Hoạch đầu to, rộng 3-5 cm, vàng tươi hay cam, đẹp, lâu tàn.

Tr ở Đalat, gốc Nam Âu châu. Chống viêm (dùng trong mỹ phẩm); lá phách; hoa trấn lỵ, sát khuẩn, kháng khuẩn; in vitro, chống siêu khuẩn thủy bào nhân, cúm.

- Ornamental.

8906 - *Hemistepta lyrata* Bunge. Bán, Lẻn.

Cỏ cao 50-80 cm; thân xanh, có rãnh. Lá có phiến xẻ lông chim, to vào 9 x 8 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông, bìa có răng tà, nằm; cuống ngắn. Tán phòng có cộng dài 7-10 cm; hoạch đầu cao 8 mm; lá hoa có sóng đứng ở chót; hoa đỏ tím tím. Bướm hình thoi; lông mào cam, do tơ dài 7 mm, có lông dài.

Hà tuyền, Hà Nội; IV.

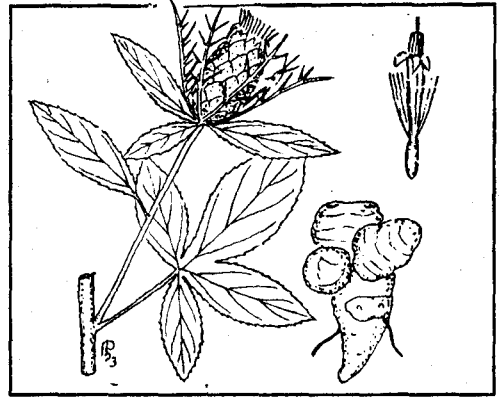
- Herb 0.8 m high; limb white pubescent beneath; flowers purple; pappus orange.

8907 - *Atractylodes macrocephala* Koidz. Bạch truật.

Cỏ daniên nhờ *căn hành to*; thân cao 40-60 cm, cứng ở đáy. Lá dưới có 3 thuỳ, lá trên không thuỳ, bầu dục thon, bìa có răng. Hoạch đầu ở chót thân, tròn hay xoan; tổng bao do lá hoa xẻ lông-chim hẹp; hoa ống cả, tím. Béquả tròn tròn, hơi dẹp, có lôngmào.

Tr: căn hành thơm, bảo vệ gan, làm tiết mật, trị sưng-thũng, trị bệnh baotử, đái-đường.

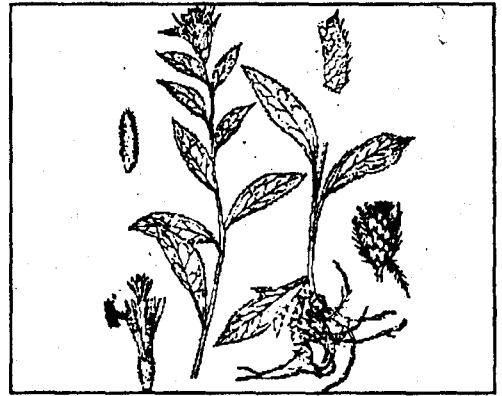
- Cultivated as medicinal.

8908 - *Atractylodes lancea* (Thunb.) DC.. Xích truật, Thương truật.

Cỏ daniên nhờ *căn hành to*; thân cao. Lá dưới có thuỳ nhọn, lá trên xoan thon, bìa có răng nhọn như gai. Hoạch đầu ở chót thân, có lá hoa to, xẻ lông chim hẹp; hoa hình ống cả. Béquả dài; lôngmào có răng.

Tr làm thuốc, song ít hơn loài trên (hình theo Ic. Corm. Sin.).

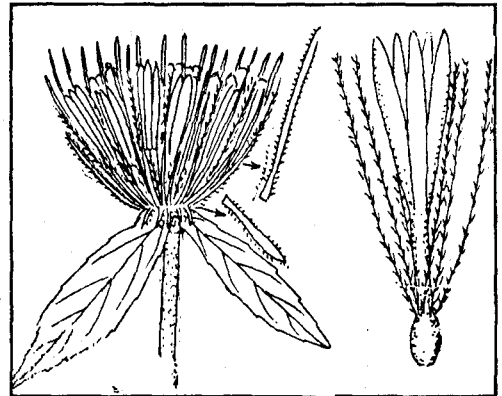
- Cultivated as medicinal (*Atractylis lancea* Thunb.).

8909 - *Tricholepis karensium* Kurz.

Cỏ cứng, cao, không nhánh; thân có lông mịn. Lá ở thân hẹp, phiến hẹp to 8 x 2 cm, cuống ngắn, có lông ngắn 2 mặt, gân-phụ 7-8 cặp. Hoạch đầu 1-3, to, rộng 4 cm; lá hoa hẹp, có lông ở phần trên, dài 0,3-2,5 cm; hoa ống cả, vàng, vành cao 2 cm mà ống 8 mm. Béquả có tơ có lông, tơ ngoài dài 2-5 mm tơ trong dài 2 cm.

Xiêng mai; B ?

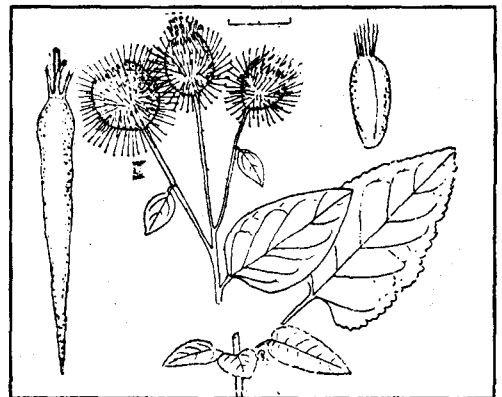
- To be search in Vietnam.

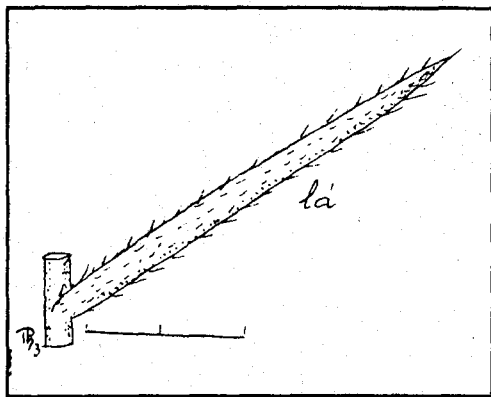
8910 - *Arctium lappa* DC.. Nguubàng, Gôbô; Great or Edible Burdock.

Cỏ; thân có rãnh, không lông; rễ có thể to, dài 1,2 m, rộng 2,5 cm, trắng. Lá có phiến bầu dục, to 10 x 7 cm, đầu tù tròn, đáy cắt ngang hay tròn, bìa có răng to, thưa, mỏng, mặt dưới trắng, gân-phụ 6 cặp; cuống 3-4 cm. Hoạch đầu 1-3 trên chót nhánh cành, có cọng dài; tổng bao có màu; hoa tia tia. Béquả xoan; lôngmào ngắn.

B. Rễ, củ ăn phở thông ở Nhật, Tr. Trị ho, phong thấp, bệnh da, ung nhọt; in viro, chống siêu khuẩn liệt kháng.

- Root developed; limb membranous, white beneath; involucre hooked.

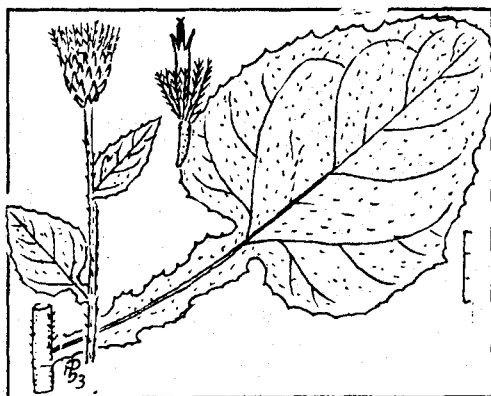

8911 - Cnicus leduci Fr.

Rất gần *Cn. chinensis*, khác ở lá ở gốc có phiến tròn dài tẻ. Thân đứng, mảnh, có nhánh, có lông nhện trắng. Lá không lông, mà mặt trên có lông gai mảnh, ngắn, nhiều, mặt dưới trắng. Hoa đầu; baophấn có tai nhọn.

Có lẽ có ở B.

- To be find in Northern part.

8912 - Aucklandia lappa DC.. Átlan, Vânmộc chương.

Cỏ daniên, cao; rễ to rộng đến 5 cm. Lá có phiến xoan mũi giáo, to đến 30 x 20 cm, đầu tẻ, đáy hình tim, bìa có răng không đều, gân-phụ 5 cặp; cuống có cánh có răng. Phách hoa ở chót nhánh; hoadầu to đến 4 x 4 cm, lam-tím; lá hoa nhiều hàng. Bể quả có lông mào mịn có lông.

B. Rễ (alc. saussurin, inulin) nồng, đắng đắng; trị yếu lá-lách, baotử, ruột, bông-đái.

- Herb; petiole with dentate wings; capitulum 4 x 4 cm (*Saussurea lappa* Clark.)

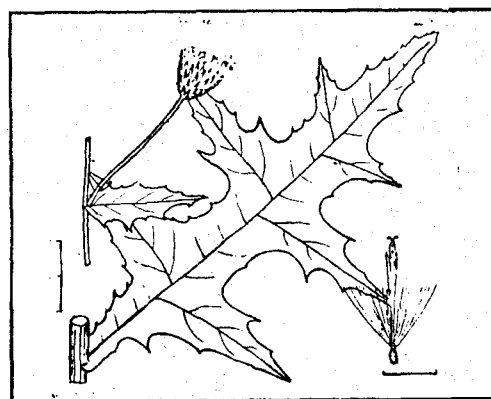

8913 - Cirsium involucratum DC.. Gaithảo bao.

Cỏ có thân to 1 cm. Lá không cuống; phiến thon nhọn, dài đến 20 cm, bìa có thùy hẹp hay răng nhọn như gai, mặt trên nâu lúc khô, có lông, mặt dưới trắng, gân-phụ rất mảnh, 3-4 cặp. Hoadầu to, rộng 4-5 cm, với tổng bao với lá hoa dạng lá, có lông, có gai; toàn hoa ống.

Trảng, 1.500 m: Sapa; VII.

- Leaves with acute teeth; capitulum with large involucre (*Cnicus involucratum* Wall. ex DC.).

8914 - Cirsium japonicum (Maxim.) DC. Đại ké, Sónngư.

Cỏ có rễ-trụ; thân cao. Lá không cuống; phiến bầu dục, có 4-5 thùy sâu, bìa có răng to, không đều, nhọn; đáy hẹp có tai nhỏ ôm thân. Hoadầu to 1,5 cm; lá hoa nhiều hàng; hoa toàn hình môi. Bể quả xoan, cao 2-3 mm; lông mào dài 1,5 cm.

BT; V-VII, 5-9. Hoadầu trị máu cam, đái ra máu.

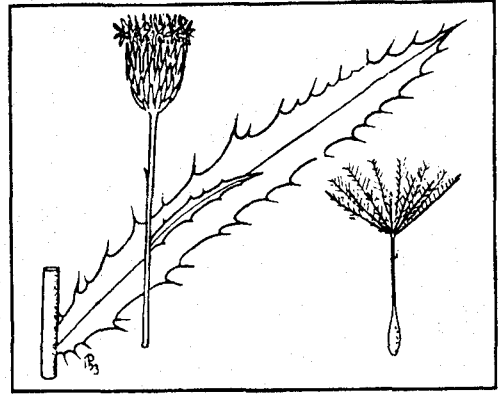
- Herb with tuberous root; limb with acute dentate lobes; capitulum 1,5 cm large (*Cnicus japonicum* Maxim.).

8915 - *Cirsium lineare* (Thunb.) Schult.-Bip.. Gaithảo hẹp.

Cỏ *đaniên nhờ rễ-trụ*, cao đến 1,5 m. Lá không cuống; phiến *thon hẹp*, dài 8-10 cm, bìa có *răng nhọn*, mặt dưới *trắng*, gân-phụ không rõ. Hoadầu trên *cọng dài*; láhoa nhiều hàng, không gai; hoa toàn hoa ống, *tím*, tai vành cao 4-5 mm. Bể quả cao 4 mm, *đẹp đẹp*, có *mỏ dài mang lôngmào* 4 mm, *do tơ mịn*, có *lông*.

Vùng Đalat.

- Perennial herb; limb linear, acute dentate; capitulum with violet flowers; pappus on long beak (*Carduus lineare* Thunb.).

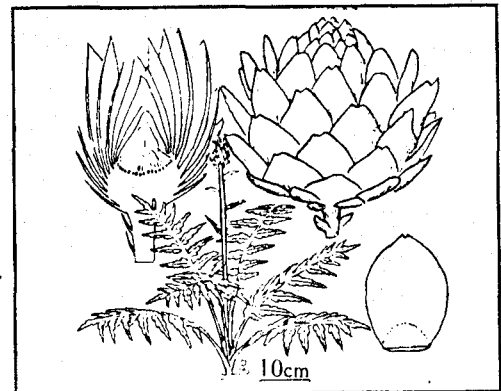

8916 - *Cynara scolymus* L.. Atisô; Artichoke; Artichaut.

Cỏ *luốngniên*, to. Lá rất to, xẻ thành đoạn hẹp, không lông, có gai ở bìa, có lông trắng dày, và *vị rất đắng*. Hoadầu ở chót nhánh, to, rộng hơn 10 cm; láhoa nhiều, mập ở đáy (phần ăn được với đế hoadầu); toàn hoa ống, *đỏ tím*. Bể quả có *lôngmào*.

Tr ở Đalat để lấy hoadầu ăn như rau, và lấy lá *bổ gan*; gốc *Điatrunghải*.

- Cultivated.

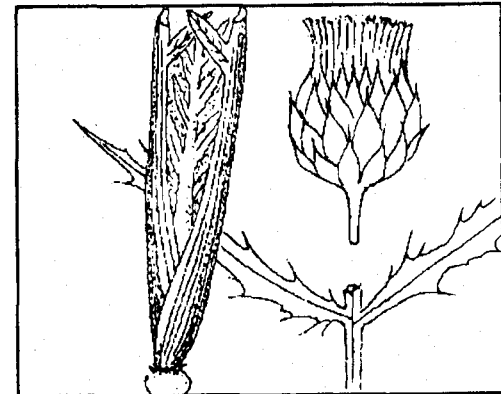

8917 - *Cynara cardunculus* L. Bẹ-cải; Cardon.

Cỏ cao đến 2 m, có củ tròntròn. Lá lục xám xám mặt trên, trắng mặt dưới, xẻ lông-chim thành đoạn bìa có *răng gai cao*. Hoadầu có *tổgbao do láhoa chót nhọn*; hoa lam tím. Rất gần atisô.

Nhập vào ta cuối Thékỷ vừa qua: B. Ta ăn cuống lá mềm.

- Cultivated.

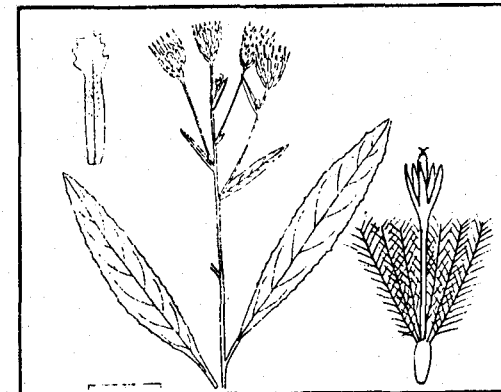

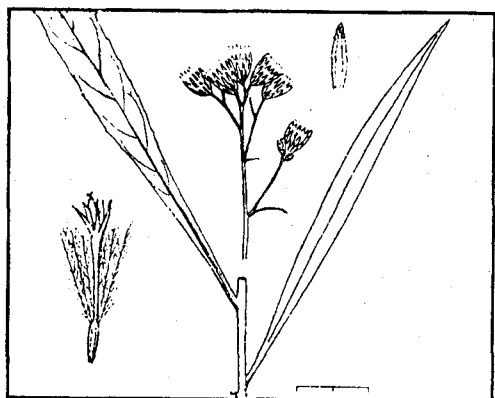
8918 - *Saussurea amara* (L.) DC.. Sùhoa đắng.

Cỏ có thân mảnh, không lông. Lá có phiến thon, vào 7,5 x 1,5 cm, đầu nhọn, đáy tùtù hẹp trên cuống, gân-phụ 7-8 cặp, bìa có *răng*; cuống dài vào 1 cm. Tánphòng ở ngọn mang ít hoadầu; *tổgbao* cao 8-10 mm với láhoa có chót rộng, mỏng, có *răng*; để có vảy; hoa *toàn hoa ống và lưỡngphái*. Bể quả có *lôngmào do tơ rìa lông dài*.

B.

- Herb glabre; capitulum with tubulous bisexual flowers.

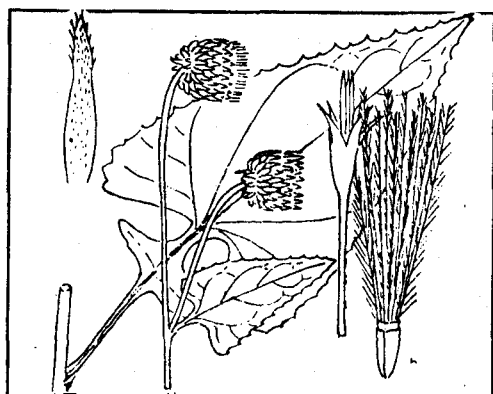

8919 - Saussurea amurense Turcz.. Sùhoa Amur.

Cỏ. Lá có phiến *thôn hẹp*, dài 10-15 cm, bìa nguyên hay có răng, mặt dưới *trắng*. Pháthoa ở chót thân, mang ít hoadầu có cọng; tổngbao cao vào 1 cm, láhoa có ít lông ở lưng phía chót; đế có vảy; hoa toàn hoa ống và lưỡngphái. Béquả hình thoi; lôngmào do tơ rìa lông dài.

B.

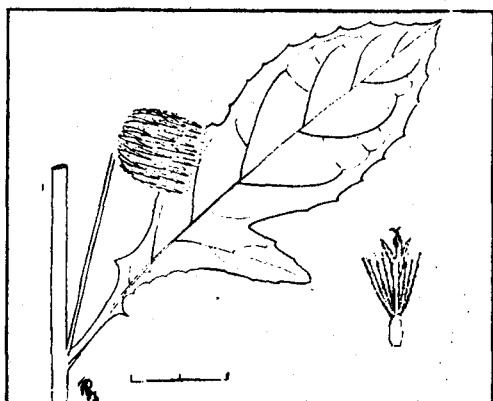
- Herb; limb narrow lanceolate, white beneath; all flowers bisexual.

8921 - Saussurea deltoidea (DC.) C.B. Cl., var. nivea C.B. Cl. Cỏ cao 1-2 m; nhánh có *vàng trắng*. Lá có phiến với *thùy chót tamgiác* hay *đầu tên*, mặt trên màu *đậm*, mặt dưới *trắng* lúc khô, gân ở đáy 5, gân-phụ 2-3 cặp, bìa có răng *nhỏ*, *không* đều; cuống dài đến 20 cm. Pháthoa to; *hoadầu to*, rộng đến 2 cm; láhoa dạng lá, nhiều hàng, lưng có lông, bìa có răng *gai*; toàn hoa ống và lưỡngphái, *trắngtrắng*, giữa vảy của đế. Béquả *đen*, 4 cạnh; lôngmào do 24 tơ có rìa lông dài.

Sapa, Ngọclinh; III, 3.

- Limb with terminal lobe deltoid; capitulum 2 cm large; achenes black (*Aploxaxis deltoidea* DC.).

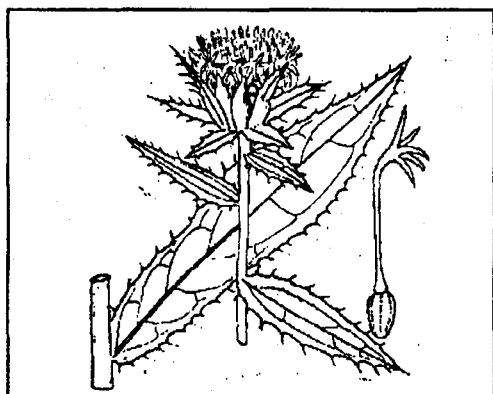

8922 - Saussurea radiata Franch.

Cỏ cao đến 1,5 m; thân có *vàng trắng*. Lá có phiến to 9 x 7 cm, lá dưới có *thùy sâu*, lá trên có 1-2 cặp *thùy* ở đáy, lá trên nửa *không* cuống, bìa có răng *thưa*, gân-phụ 8-10 cặp, đáy *từ từ* hẹp trên cuống, mặt trên *không* lông, mặt dưới *trắng*. Hoadầu *côđộc*, *không* cọng, *to*, *nguyên*; láhoa ngoài 1-3, như lá, láhoa khác *hẹp* hơn, dài 1-1,5 cm; hoa giữa vảy *nhỏ*, cao 8 mm, *vàng* *lợt*, *lưỡngphái* *cả*. Béquả *đen*; lôngmào do 20 tơ có rìa lông dài.

Sapa, Bắcthái.

- Herb 1.5 m; stem araneous; capitulum 2 cm wide; flowers light, yellow.

8923 - Carthamus tinctorius L.. Rum, Hồnghoa; Seaflowers; Safran batard.

Cỏ *nhấtniên*, *không* lông, cao đến 1 m; lông có *sọc* *đọc*. Lá *không* cuống; phiến *thôn*, bìa có *răng to như* *gai*, gân-phụ 6-7 cặp. Tánphong 2-3 hoadầu; hoadầu có láhoa ngoài có *răng-gai*, láhoa trong chỉ có *gai* ở chót; hoa hình ống *màu* *đỏ cam* *đẹp*, ống dài 3 cm, tai 1 cm. Béquả có 4 cạnh, cao 6-7 mm, *không* *lôngmào*.

Tr: béquả *xổ*, *bổ*, *lợi*kinh, cho *dầu* *ăn* *tốt*; gốc *Aicập*. Trị *xáo*trộn *đường* *sinh*dục, *bất*thụ, *lọc* *máu*.

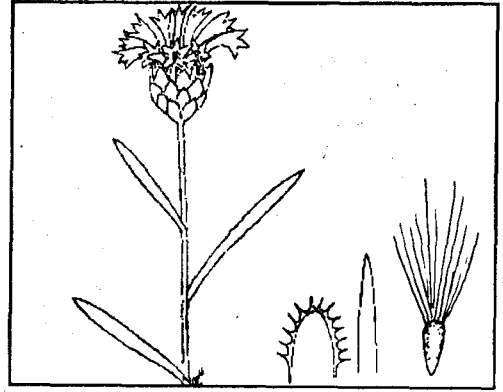
- Cultivated.

8924 - *Centaurea cyanus* L. Thanhcúc; Bachelor's Button

Cỏ cao vào 50 cm; thân có lông mịn trắng, lúc già không lông. Lá hẹp dài, có lông mịn trắng. Hoạch đầu to trên cộng dài; láhoa nhiều hàng, bìa có răng to, nhọn, làm thành *rìa trắng hay đen*, láhoa trong có bìa nguyên; *hoa ống to, màu lam đẹp*, 5 thùy. Béquả cao 6-8 mm, lôngmào 1 cm.

Tr vì hoạch đầu đẹp. Phánkhích, bổ, lợi kinh, trị đau mắt.

- Ornamental.

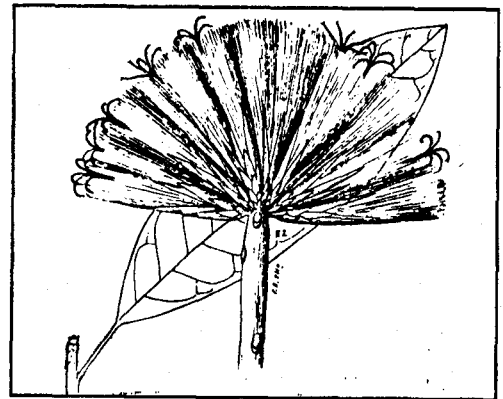

8925 - *Gochnatia decora* (Kurz) Cabrera Vancúc.

Đại mộc nhỏ (cao 4-5 m); lá *rụng mùa khô*; nhánh non *dày lông trắng*. Lá có phiến dài 10-15 cm, bầu dục, không lông mặt trên, *mặt dưới như nhung vàng*; cuống dài 1-2,5 cm. Hoạch đầu gần thành đầu to; tổng bao cao 1,5 cm; *hoa trắng, thơm*, cao 2,5 cm. Béquả cao 1,2 cm, có lông năm; lôngmào *hoehoe*, dài 15 mm.

Rừng, vùng Đà Lạt.

- Deciduous small tree; flowers white; pappus 15 mm, rufous (*Leucomeris decora* Kurz).

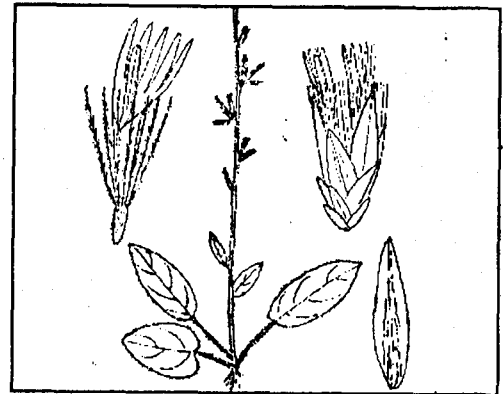

8926 - *Ainsliaea chapaensis* Merr. Anh lệ Sapa.

Cỏ *daniên*, cao 40-50 cm. Lá chụm ở gốc và lá nhỏ theo thân mang hoa; cuống dài 2-10 cm; phiến xoan, đáy tròn hay hình tim, dài 3-10 cm, có *lông dày mặt dưới*, gân-phụ 3 cặp. Gié có nhánh ngắn mang hoạch đầu cao 1,2 cm; láhoa có bìa trong, không lông; *hoa 2*, noãn sào dài 2,5 mm, ống dài 6 mm. Béquả có lôngmào do 20-25 tơ.

Rừng thưa vào 1.500 m: Sapa; IV.

- Perennial herb; capitulum 2-flowered; pappus with hairy seta.

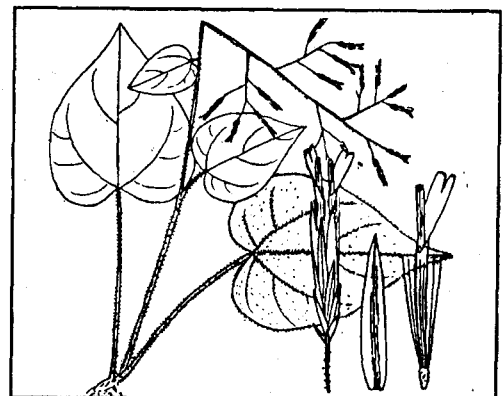

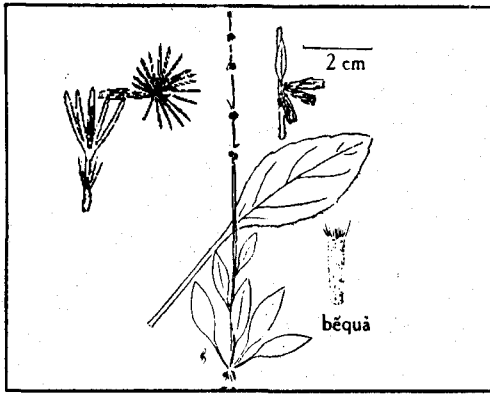
8927 - *Ainsliaea elegans* Hemsl.

Cỏ *daniên*; thân ngắn. Lá chụm ở đáy thân và lá nhỏ trên thân; cuống dài 20-30 cm, có *lông phún*; phiến hình tim, có lông nằm, gân từ đáy 3, gân-phụ 1 cặp. Pháthoa thưa; cộng mảnh; hoạch đầu cao 1,5 cm; láhoa có bìa trong; *hoa 2, hình môi* chẻ ở giữa. Béquả có lôngmào dài 2 cm, trắng.

Rừng thưa, cao độ 1.400-1.600 m: Sapa; XII.

- Perennial; limb cordate, appressed pubescent; capitulum with 2 ray flowers.

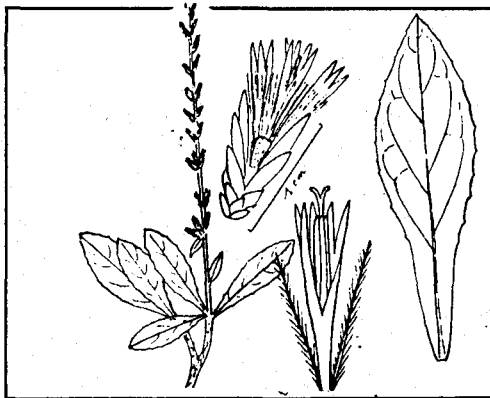

8928 - *Ainsliaea latifolia* (D. Don) Sch.-Bip.. Anh lệ lá-rộng.

Cỏ cao 50 cm, *daniên*. Lá chụm ở gốc, có lông; cuống dài; phiến xoan thon. Gié mang hoadầu mọc từng 1-3 mỗi điểm; hoadầu 3 hoa thường ngậm (*béphối*: không nở mà thành trái); láhoa nhiều hàng. Béquả đầy lông phún, 5 cạnh; lông mào vàngvàng.

Ven rừng, dựa lộ, hoangnguyên: Langbian; I-III.

- Perennial herb; capitulum by 1-3, with 3 cleisto-gamous flowers; pappus yellowish (*A. pteropoda* DC.).

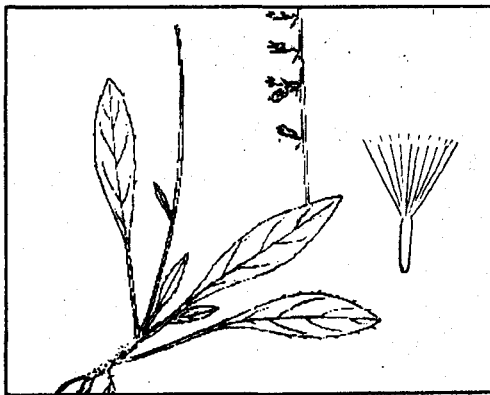

8929 - *Ainsliaea petelotii* Merr. Anh lệ Pételot

Cỏ; thân ngắn có nhánh, to 5-8 mm. Lá hình muỗng, bì có răng nhỏ, mặt *duối trắng*, mặt trên nâu đen lúc khô, đáy từ từ hẹp thành cuống có cánh. Gié cao đến 40 cm; hoadầu có láhoa nhiều hàng; *hoa* 3, noãn sào nâu nâu, có lông; vành có ống *chê sâu trước*, tai dài.

Trên đá ngoài trắng, 1.600 m: Sapa.

- Limb spatulate; inflorescence to 40 cm long; flowers 3 by capitulum.

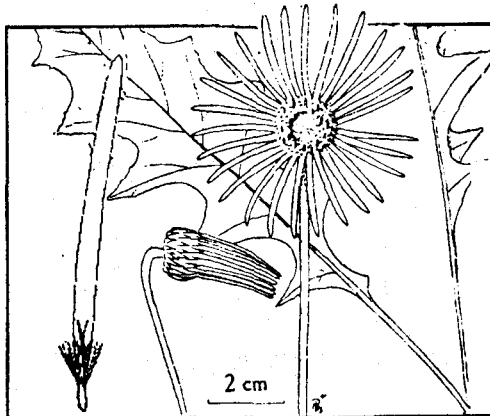

8930 - *Ainsliaea tonkinensis* Merr. Anh lệ Bắc bộ.

Cỏ *daniên*; thân già có lông *dây phù*. Lá có phiến thon ngược, to vào 4 x 1 cm, đầu tù, đáy từ từ hẹp trên cuống dài, bì có ít răng nhọn, gân-phụ 3-5 cặp. Gié cao ở ngọn; hoadầu cao 1 cm; láhoa thon dài 2-2,5 mm; *hoa* 2-3, hình ống, lưỡngphái, vàng. Béquả cao 4 mm; lôngmào cao 5-6 mm.

Vùng núi cao: Sapa; IV.

- Perennial; limb lanceolate; flowers 2-3, yellow; pappus 5-6 mm.

8931 - *Gerbera jamesonii* Bolus ex Hook. f.. Cúc đồng tiền; Baberton Daisy, Transvaal Daisy.

Cỏ *daniên*. Lá mọc chụm ở đất; phiến nhám, có thủy to; cuống có cánh. Hoadầu trên cọng tròn, cao 20-40 cm; láhoa nhiều hàng; *hoa* bì đỏ, trắng mặt ngoài, dài 3-3,5 cm; *hoa* giữa hình ống, cao 1 cm. Béquả hẹp dài; lôngmào trắng.

Tr khắp cao độ; I-XII. Góc Phichâu, Madagascar, Áchâu.

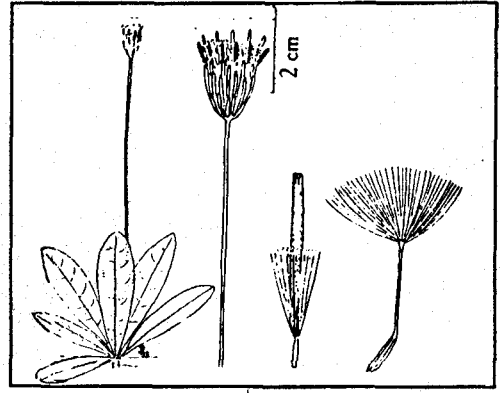
- Ornamental.

8932 - *Piloselloides hirsuta* (Forssk.) C. Jeffrey.

Cỏ daniên nhỏ thân ngầm. Lá mọc chum ở đất; phiến hình muống, đầu tròn, bìa nguyên, mặt trên có lông thưa, mặt dưới có lông dày trắng. Hoadầu cao 25-30 mm, trên một cọng dài 30-40 cm; láhoa nhiều hàng; hoa bìa hình môi, mặt trong trắng, mặt ngoài tím; hoa giữa hình ống cao 18 mm. Béquả cao 5 mm, có mỏ dài mang lôngmào.

Rừng thưa: Gougah; IV-V. Giúp ho; trị côn trùng; ở Phíchau, xem như là cỏ, trị cảm, ho.

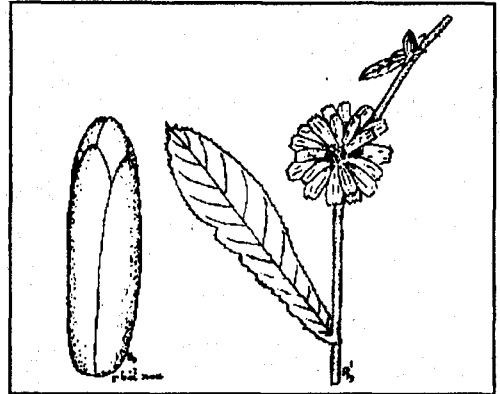
- Perennial with rhizome; limb white tomentose beneath; ray flowers white inter, violet outer (*Gerbera piloselloides* (L.) Cass.).

Ligulifloreae:**8933 - *Cichorium endivia* L..** Ắngđiu, Khổthảo; Endive.

Cỏ nhấtniên; chồi non có thể to (thú trồng), mềm, do lá non mập, trắng, đắngđắng. Lá chum ở gốc; lá ở thân có bìa có răng ít hay nhiều (tùy thú trồng). Pháthoa chia nhánh; hoadầu không cọng; toàn hoa hình môi, màu lam, đẹp. Béquả.

Tr, nhưng hiếm, ở núi cao. Chồi non ăn như rau quí, đắng vừa. Gốc Âu châu.

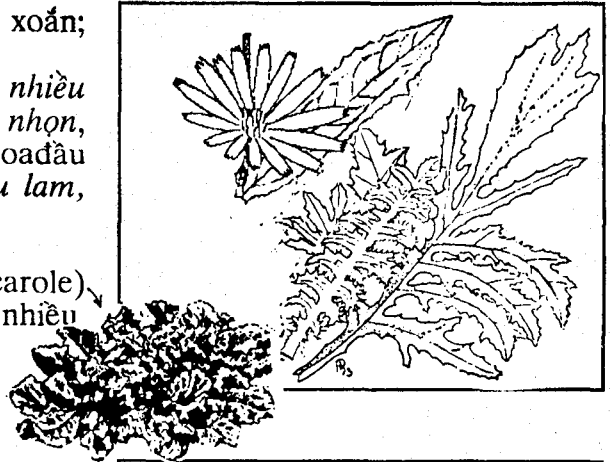
- Cultivated.

8934 - *Cichorium intybus* L.. Cải Ô rô, Diếp xoắn; Cichory, Escarole; Chicorée frisée.

Cỏ nhấtniên. Lá chum ở gốc; phiến có nhiều thùy sâu, xoắn, đối diện, bìa thùy có răng nhọn, không lông. Pháthoa chia nhánh, mang hoadầu không cọng; tổngbao; toàn hoa hình môi màu lam, đẹp. Béquả.

Tr làm rau vùng núi. Cải Cô rô (scarole) thường trồng ở Đàlat, có lá nguyên, to, dùng nhiều dạng salách song đắng hơn. Gốc Âu châu.

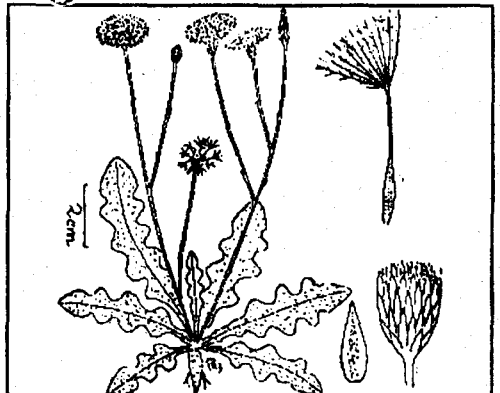
- Cultivated.

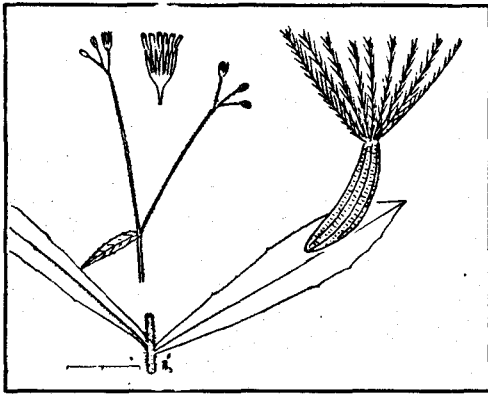
8935 - *Hypochoeris radicata* L.. Miêu nhĩ; Cat's ear.

Cỏ có thân củ to 3 x 1 cm, mù trắng. Lá chum ở gốc; phiến dài 6-8 cm, có lông nhám, trắng, bìa có thùy tròn. Pháthoa cao 20-50 cm, mang 2(3) hoadầu trên cọng dài đến 10 cm; hoadầu cao 12 mm, vàng; láhoa nhiều hàng, thon, chót đen. Béquả 2 mm, có hạt mịn, từ từ hẹp thành mỏ dài, mang lôngmào cam, to có lông.

Đàlat; II, 2.

- Perennial; limb rough white pubescent; capitulum yellow; pappus orange red on long beak.

8936 - *Picris hieracoides* L. subsp. *japonica* (Thunb.) Kryslov. Camhoàng, Mật-dất, Maoliênthái.

Cỏ cao đến 80 cm; thân có sọc, có lông đứng nhám. Lá gần nhau ở đáy thân, nhỏ lần dọc theo thân, bìa có răng thưa, gân-phụ khó nhận, mặt dưới có lông đứng dày ở gân. Chùm-tútán thưa, có cọng dài; tổngbao cao 1 cm; toàn hoa hình môi, vàng, 5 răng. Béquả cao 4 mm, nâu, có sọc dọc và ngang; lôngmào 5 mm, do tơ rìa lông, trắng ứng vàng.

Núi cao: Sapa. Rau có vị đắng; trị sốt.

- Herb to 80 cm, rough; ray flowers yellow.

8937 - *Taraxacum officinalis* Weber. Sunha, Diadin; Dendelion; Pissenlit.

Cỏ daniên nhỏ rễ phù to; nhũdịch trắng. Lá mọc cụm ở đất; phiến không lông, có thùy hai bên đều, nhọnnhon. Hoadầu vàng trên cọng cao 10-30 cm; láhoa hàng ngoài cong xuống; toàn hoa hình môi vàng tươi. Béquả có mô dài mang lôngmào trắng.

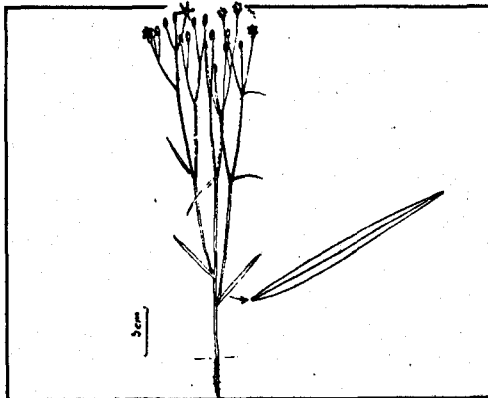
Sân, đất hoang, dựa lộ: Đàlat; I-VXII. Lá non ăn như rau, hơi đắng; rễ đắng, bổ, bổ gan, hậnhiệt, xổ, lợitiểu.

- Weed in highland.

8938 - *Taraxacum indicum* H-M.

P:T, không tốt, không chắc.

8939 - *Taraxacum ohwianum* Kitam.(*Acta Phyt. Grob.*, 1965:65, 1968)

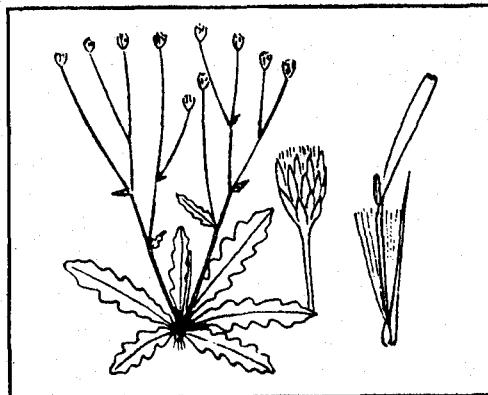

8940 - *Crepis lignea* (Van.) Babcock. Hoàngnuơng hẹp.

Cỏ daniên nhỏ, có rễ-củ; thân không lông, xanh. Lá ít, phiến hẹp, nhỏ, không lông. Hoadầu trên cọng dài; láhoa 2-3 hàng, nhọn, không lông; hoa hình môi 7-8, vàng, phiến có răng; hoa hình ống ở giữa. Béquả hình dùi, cao 4 mm; lôngmào trắng, dài 4 mm.

Núi cao: Đàlat; II, 2.

- Perennial; limb narrow lanceolate, glabrous; capitulum yellow; pappus white, 4 mm (*Lactuca lignea* Vaniot).

8941 - *Crepis multicaulis* Ledel.. Hoàngnuơng nhiều-thân.

Cỏ nhỏ, daniên, thường thành bụi nhiều thân; thân ngắn, mang cụm lá ở mặt đất. Phiến nhỏ hình muỗng, đầu tù tròn, đáy có răng to nhọn; cuống dài. Pháthoa là chùm-tútán đứng, cao 4-15(25) cm; hoadầu cao 8 mm; láhoa hàng ngoài ít, ngắn; toàn hoa hình môi vàng. Béquả mang lôngmào mịn, trắng.

Vùng núi cao: B, Đàlat.

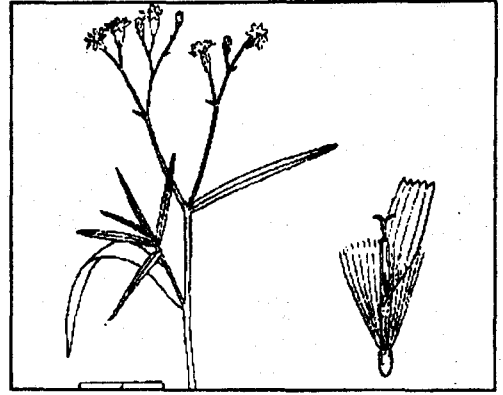
- Bush perennial; capitulum yellow; pappus white.

8942 - *Crepis nigrescens* Diels. Hoàngnung cứng.

Cỏ; nhánh mảnh, không lông; *mủ trắng*. Lá có phiến hẹp, dài nhọn, bìa nguyên, không lông. Pháthoa ở chót thân, dạng tảnphòng; *hoadầu vàng*; tổngbao cao 4-6 mm; láhoa không lông; toàn hoa hình môi, môi có 5 răng. Béquả có sóng mịn; lôngmào mịn như tơ.

Tâynguyên.

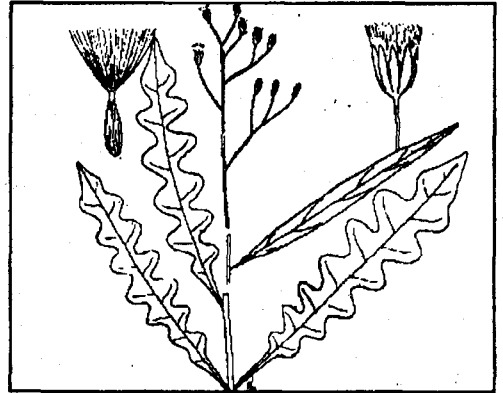
- Herb with white latex; capitulum yellow; pappus white.

8943 - *Crepis cineripappa* Roxb. Hoàngnung mào-tro.

Cỏ *nhấtniên* có thân cao đến 1 m, tròn, không lông, không nhánh. Lá chum ở đất và dọc theo thân; phiến dài đến 30 cm, rộng 4-5cm, mỏng, có thùy tròn, lá trên thon, nguyên. Pháthoa ở chót thân, dài 20-30 cm, nhánh mảnh, không lông; *hoadầu* cao 8 mm. Béquả dài 4,5 mm; lôngmào 4-6 mm, trắng.

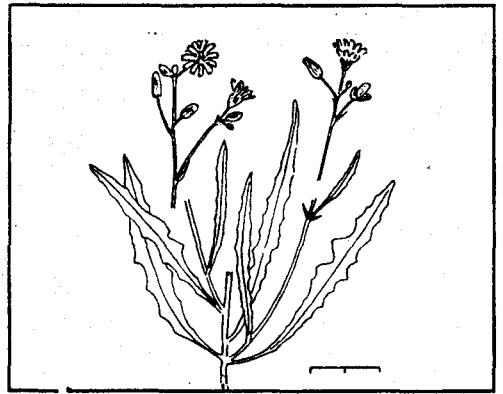
Dựa đường, 1.500-2.000 m: Sapa; IV, 4.

- Annual, unramified, 1 m high herb; capitules 8 mm high; pappus 4-6 mm, white.

8944 - *Youngia fuscipappa* Thw. Hoàngđương mào-hoe; Hawk's beard.

Cỏ *nhấtniên*, gần như không lông; *mủ trắng*; thân cao đến 90 cm, không nhánh hay ít nhánh. Lá ở gốc xoan ngược, bìa có thùy cạn hay xẻ, ở thân hẹp hơn hay thon. *Hoadầu* ít, thành tảnphòng; láhoa hẹp, xanh; toàn hoa hình môi, lưỡngphái, *vàng*, môi có 5 răng. Béquả hình thoi, nâu đỏ; lôngmào dài bằng, *xám khói đèn*, có khi trắng.

- Annual, glabrous herb, ramified or not; flowers yellow; pappus grey.

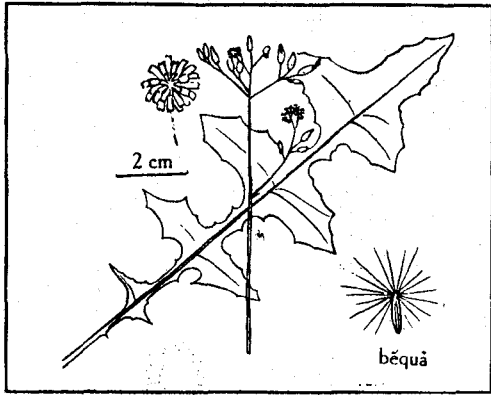
8945 - *Youngia erythrocarpa* (Van.) Bab. & Stebb. Hoàngđương trái-đỏ.

Cỏ *nhấtniên*; thân tròn, không nhánh, không lông, có *mủ trắng*. Lá hình đôn, có thùy sâu ở đáy, từ từ nhỏ đến trên. Pháthoa là chùm-tútán ở nách và ngọn, dài; *hoadầu vàng* với toàn hoa hình môi lưỡngphái, môi có 5 răng. Béquả có lôngmào mịn như tơ.

B (hình theo Icon. Corm. Sin.).

- Annual herb; white latex; capitulum yellow; pappus white (*Lactuca erythrocarpa* Van.).

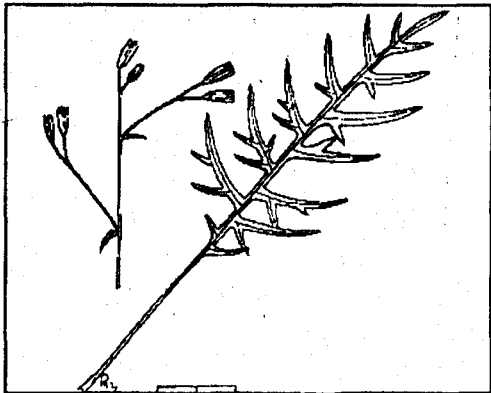

8946 - *Youngia japonica* (L.) DC.. Hoàng dương Nhật.

Cỏ nhất niên cao 0,2-0,7 m; thân có cạnh, *mủ trắng*. Lá thường mọc chum ở gốc, có thủy sâu. Chùm-tútán ở ngọn; hoadầu rộng 2 mm ở tổngbao; *toàn hoa hình môi, vàng*. Bế quả cao 1,5 mm; lôngmào trắng.

Dưa lộ, sần, chân tường: Huế; II. Trị ho, sốt, nhọt; trị nọc rắn. Lá ăn như rau luộc.

- Annual small herb; white latex; flowers yellow (*Crepis japonica* L.).

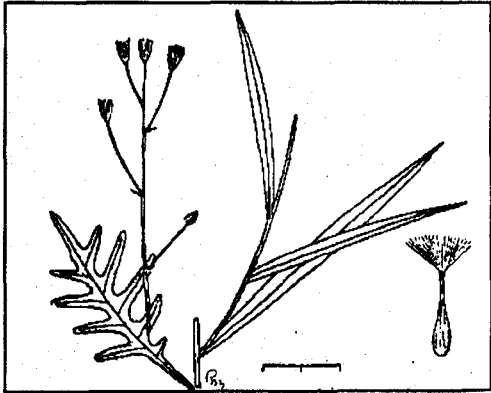

8947 - *Youngia tenuifolia* (Willd.) Bab. & Stebb.. Hoàng dương lá-nhỏ.

Cỏ có *mủ trắng*. Lá có phiến tròn dãi, một lần kép, thùy hẹp nhọn, *không lông*; cuống dài. Pháthoa ở ngọn; hoadầu có tổngbao cao 1 cm; láhoa 1 hàng; *toàn hoa hình môi, có 5 răng, vàng*. Bế quả có lôngmào do tơ mịn.

B.

- Herb with white latex; leaves pinnatisect, glabrous; capitulum yellow (*Crepis tenuifolia* Willd.).

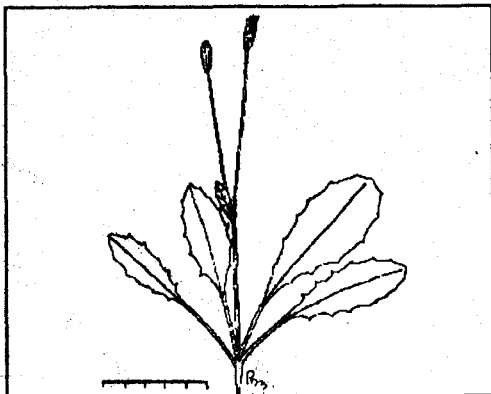

8948 - *Ixeris chinensis* (Thunb.) Nak.. Kim anh Trung quốc.

Cỏ có *mủ trắng*. Lá ở thân xẻ lông chim, trên cuống có cánh; lá trên thon hẹp dài, không lông, không cuống. Pháthoa ở ngọn nhánh; hoadầu trên cong dài; tổngbao 6-7 mm, láhoa 1 hàng; *toàn hoa hình môi vàng*. Bế quả có *mỏ dài kích cộm*, mang lôngmào mịn.

B. Mát, huột; *in vitro*, chống siêu khuẩn thủy bào chẩn, R.D.

- Herb with white latex; capitulum yellow; pappus on robust beak (*Lactuca chinensis* Thunb.).

8949 - *Ixeris debilis* A. Gray. Kim anh yếu.

Cỏ daniên có thân-củ nhỏ; nhũ dịch trắng. Lá chum ở gốc; phiến xoan ngược, hình muỗng, dài 8-10 cm, bìa có răng thưa, to; *cuống dài* đến bằng phiến. Pháthoa mang 2-3 hoadầu trên cong dài; tổngbao một hàng láhoa không lông; *toàn hoa hình môi vàng*. Bế quả có lôngmào.

B. Lợi tiểu, trị sốt, kiềnvị.

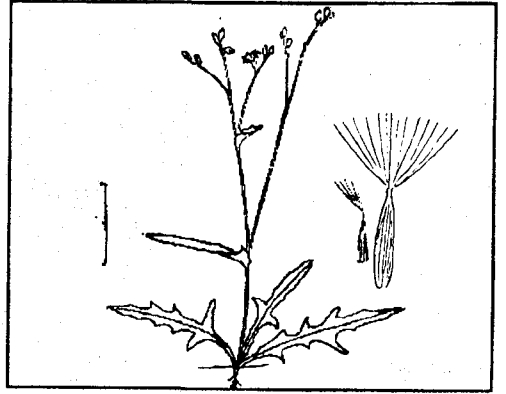
- Perennial herb; white latex; capitulum yellow; achenes with pappus.

8950 - *Ixeris dentata* (Thunb.) Nakai. Kimanh răng.

Cỏ nhỏ có *mủ trắng*. Lá chụm ở gốc; phiến thon, có thuỳ cao, đáy từ hẹp thành cuống dài có cánh; lá trên thân có răng thưa, đáy có tai ôm thân, cuống vắng. Pháthoa ở chót thân; chùnm-tútán nhỏ; hoadầu nhỏ; láhoa hàng ngoài ít; *toàn hoa hình môi, vàng*. Bếquả hình thoi, có *mỏ ngắn*, mang lôngmào mịn, trắng.

Langbian; II.

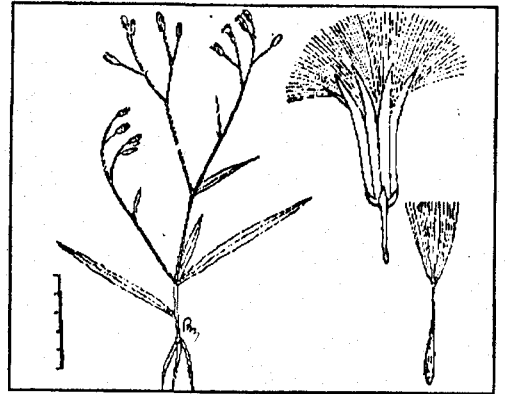
- Small herb; white latex; capitulum yellow; white pappus on short beak (*Lactuca dentata* Thunb.).

8951 - *Ixeris gracilis* (DC.) Stebbins. Kimanh mảnh.

Cỏ có thân ngắn, cứng, cao 20-50 cm; *nhũdịch trắng*. Lá có phiến thon hẹp, dài 7-13 cm, rộng 5-6 mm, chót nhọn, đáy ôm thân; lá trên nhỏ đi. Tảnphòng kép; hoadầu nhỏ; láhoa 2 hàng, một rất ngắn, một dài 7 mm, nhọn, láng; hoa 8-9, hình môi, *vàng*. Bếquả cao 2,5 mm, có *mỏ dài*, mang lôngmào trắng, mịn.

Trảng trên đất sét, vào 1.600 m: Hoàngliênsơn, Hasonbình, Côngtum.

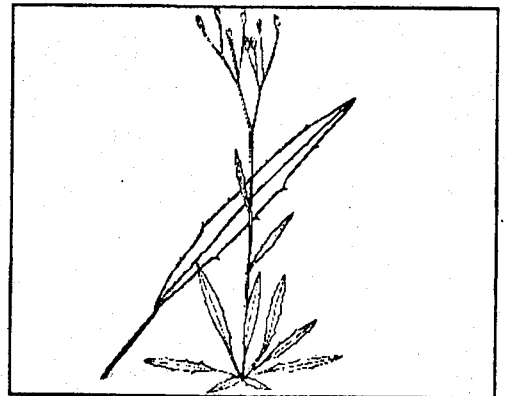
- Herb 50 cm; white latex; capitulum yellow; pappus on long beak (*Lactuca gracilis* DC.).

8952 - *Ixeris laevigata* (Bl.) Schult.-Bip.. Kimanh tái.

Cỏ cao 40-50 cm; *nhũdịch trắng*. Lá chụm ở gốc, có *cuống dài*, phiến thon dài 6-10 cm, bìa có ít răng nhỏ, nhọn; lá trên thân mau nhỏ lại và không cuống. Pháthoa ở ngọn; tután kép; hoadầu nhỏ; láhoa 2 hàng; hoa vào 10, *toàn hình môi, vàng*. Bếquả cao 5 mm, có 10-12 sóng; lôngmào vàngvàng.

Nhatrang, Langbian; II.

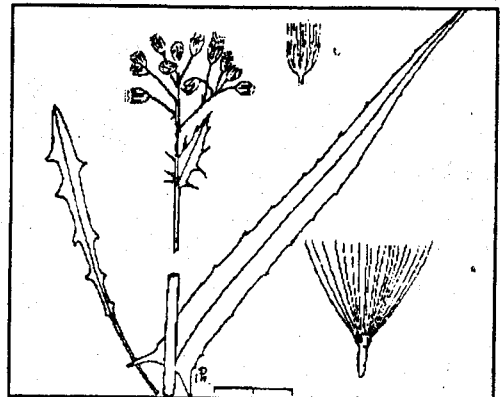
- White latex; leaves rosulate, petiolated; on stem, leaves sessile; flowers yellow (*Prenanthes laevigata* Bl.).

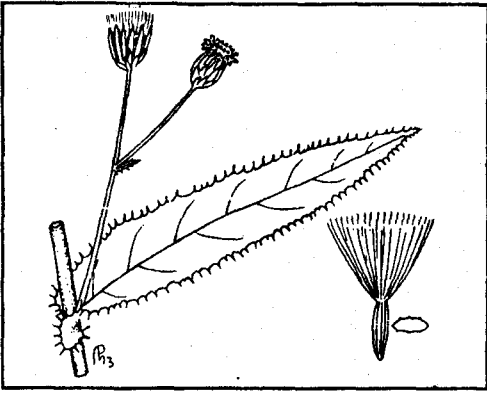
8953 - *Ixeris polycephala* Cass.. Kimanh nhiều-đầu.

Cỏ nhấtiên, có *nhũdịch trắng*. Lá ở đáy thân có cuống dài, lá trên thân không cuống; phiến hẹp thon ngược hay thon nhọn, dài đến 13, rộng 1cm, đáy thường có *tai nhọn*, bìa có răng nhỏ hay to, hướng xuống. Pháthoa ở ngọn, chùnm-tútán nhỏ; hoadầu có tổngbao cao 3-4 mm, láhoa 1 hàng, không lông; *toàn hoa hình môi vàng*. Bếquả cao 0,7 mm, có lôngmào mảnh, dài 4 mm.

Côngtum; XI.

- Annual herb; white latex; capitulum yellow; pappus 4 mm (*Crepis bonii* Gagn., *Crepis coronopus* Gagn.).

8954 - *Ixeris makinoana* Kit.

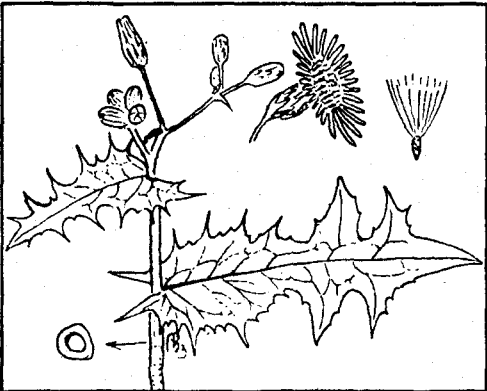

8955 - Sonchus asper Vill. Rongcuc nhon.

Cỏ nhứtien, có nhũ dịch trắng. Lá có phiến không lông, mỏng, bìa có răng-gai nhọn, đáy có tai to, tròn, ôm thân. Pháthoa ở ngọn và nách lá trên; cọng dài mang hoadầu to, có tổngbao cao 1,5 cm do nhiều hàng láhoa; toàn hoa hình môi, vàng. Bể quả dẹp dẹp, cao 3 mm, lôngmào do nhiều tơ mịn, trắng, dài 5 mm. $2n = 18$.

Dựa lộ, đất hoang, vùng núi cao: B đến Đàlạt. Hoatnhuận.

- Annual herb; white latex; limb auriculated at base; flowers yellow.

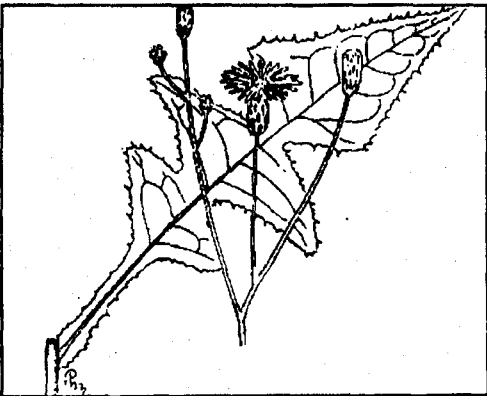

8956 - Sonchus oleraceus L. Tục đoạn rau; Common Sow Thistles; Laiteron potager.

Cỏ nhứtien có nhũ dịch trắng; thân bông, cao 1 m. Lá có phiến có khía, có răng nhọn, đáy thành tai cao nhọn. Tánphong; hoadầu có 6-7 hàng láhoa; toàn hoa hình môi vàng. Bể quả dẹp, dài 2,5 mm, có lôngmào do tơ mịn, trắng. $2n = 32$.

Đất hoang, trung và cao nguyên: B đến Hảivân, Đàlạt.; XII-IV. Lá non ăn như rau, bổ, bổ thầnkinh, giúp tiêuhóa mau, trị sốt, lợi tiểu, loại nước, xổ; rễ trị lã, bổ, trãnthống, trị đái máu, vàng da; ở Ucchâu, trị ungthư.

- Annual herb ; white latex; limb with acute lobes at base; flowers yellow.

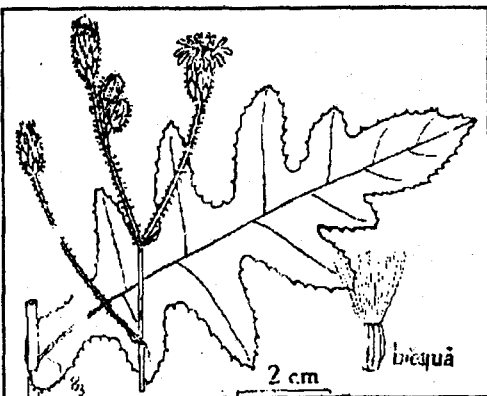

8957 - Sonchus arvensis L. Rongcuc đồng; Laiteron des champs.

Cỏ đaniên, có cãnhành, thân bông (somphos=bông) có nhũ dịch trắng, cao 2,5-3 m. Lá có phiến không lông, có 5-7 thùy to, sâu, đáy có tai nhỏ, tròn, ôm thân, bìa có răng nhọn. Pháthoa thưa ở chót thân; tổngbao có lông; hoadầu rộng 3 cm; láhoa nhiều hàng; hoa hình môi vàng. Bể quả có lôngmào là tơ mịn trắng.

Tìm lại ở đất hoang B; giống *S. wightianus*.

- To find in Vietnam.

8958 - Sonchus wightianus DC. Rongcuc đồng; Corn Sow Thistles; Laiteron des champs.

Cỏ đaniên, cao vào 80 cm; thân có 5 cãnh, có nhũ dịch trắng. Lá có phiến có thùy sâu, bìa có răng nhọn, đáy có tai nhỏ, tròn, ôm thân. Hoadầu vàng tươi, rộng 2-5 cm; láhoa nhiều hàng, thon, có lông iết; toàn hoa hình môi. Bể quả có lôngmào do tơ mịn, trắng.

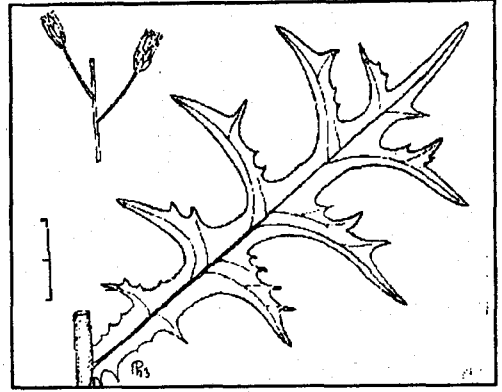
Đất hoang, dựa lộ: Hà Nội. Đàlạt; I-XII. Rễ trị ho, ỉa, kiết..

- Perennial, 1.5 m high; white latex; capitulum 2-5 cm large, yellow (*S. arvensis* auct. non L.).

8959 - *Lactuca brevirostris* Champ. ex Benth.
Rồng cút mũi ngắn

Cỏ khá to, có *nhũ dịch trắng*. Lá có phiến dài đến 20 cm, xẻ sâu thành 4-6 cặp thùy nhọn, cong cong, thường *nguyên một bên*, một bên có răng to, đáy ôm thân. Hoạch đầu cao 1 cm; lá hoa nhiều hàng; hoa hình môi cả, *vàng*. Bề quả có lông mào do tơ mịn.

- Herb with white latex; leaves with asymmetrical lobes; capitulum yellow, 1 cm long.

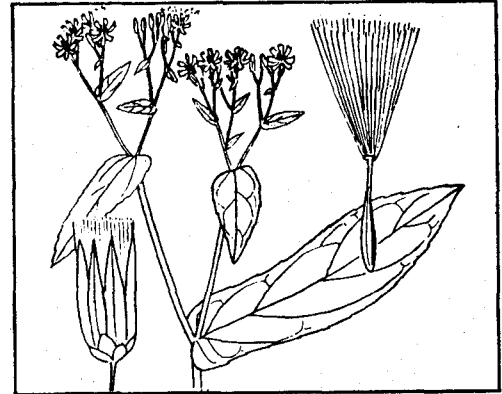

8960 - *Lactuca denticulata* Maxim.. Rồng cút răng nhỏ

Cỏ *daniên* cao 30-60 cm; thân có nhiều nhánh, có *mủ trắng*. Lá không cuống; phiến xoan thon, đáy *ôm thân*, dài đến 6-8 cm, mỏng, không lông, bìa có *răng to như thùy*. Tán phòng có lá; lá hoa 2 hàng, không lông; *hoa 6-8, toàn hình môi, vàng*. Bề quả hình thoi, cao 3,5 mm, có 10 sọc, mủ ngắn, mang lông mào do tơ mịn, trắng.

Caolạng, Hànội.

- Perennial herb; white latex; limb with long teeth, membranous, glabrous; flowers yellow.

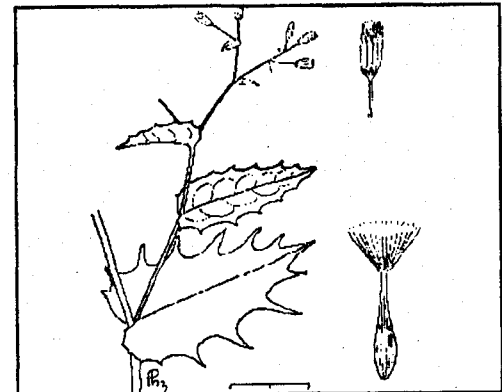

8961 - *Lactuca denticulata* Maxim. var. *sonchifolia* Maxim. Nhũ điệp răng.

Cỏ có thân yếu, cao 30-60 cm, khúc khuỷu, có nhánh; *nhũ dịch trắng*. Lá không cuống; phiến lá dưới xoan ngược, bìa nguyên hay có *răng nhỏ*, có tai tròn ở đáy; lá trên hẹp dần. Tán phòng có lá, ít hoa; hoạch đầu rộng 3 mm; lá hoa ngoài 5-6, trong 7-8; hoa hình môi 6-8, *vàng*. Bề quả hình thoi, cao 3,5 mm, có *mỏ* mang lông mào trắng.

Caolạng.

- Herb 60 cm; white latex; flowers yellow; pappus white, on long beak.

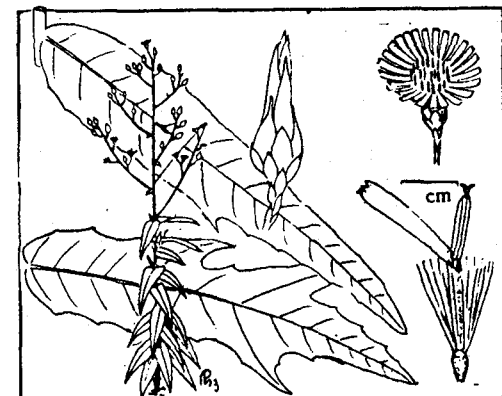

8962 - *Lactuca indica* L.. Bờ cốc, Bờ công anh; Indian Lettuce.

Cỏ nhất hay *luống niên*; thân cao 1-2 m, ít nhánh, có *mủ trắng*. Lá không cuống; phiến thon, đầu nhọn, từ hẹp từ gốc trở lên, mỏng, không lông, lục tươi. Chùm-tútán to; hoạch đầu cao 5-6 mm; tổng bao nhiều hàng lá hoa không lông; hoa toàn hình môi 8-10, *vàng tươi*. Bề quả đen, cao 4 mm, có 2 cạnh; lông mào do tơ mịn, trắng.

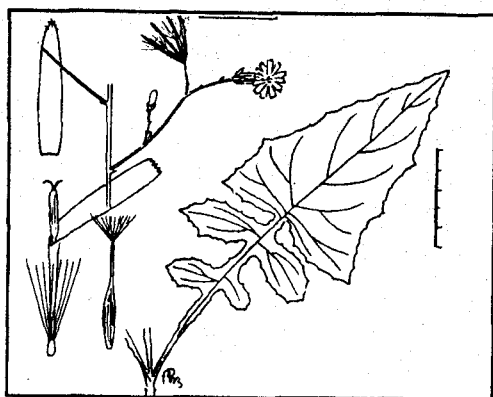
Trẻ *đây* dó dễ ăn lá, hơi đắng, bổ, lọc máu, giúp tiêu hóa; đắp làm dịu đau khi sưng vú; *nhũ dịch* có tính hơi giống thuốc phiện.

- Cultivated.

8963 - *Lactuca klossi* S. Moore

Cỏ không lông; thân to 2 mm, nằm rồi đứng; nhánh 1 mm, *vuông*. Lá thưa; phiến hẹp, dài vào 1 cm, ít khi 2 cm, chót tẻ. Chùm-tútán thưa; hoạch đầu có cọng dài 1-2 mm; tổng bao hình trụ, 7,5 x 4 mm; lá hoa hẹp; hoa hình môi 7 mm. Bề quả đẹp, lineaire 1,5 cm kể luôn mủ dài màu rơm; lông mào 5 mm, trắng scabre. Dran, Đà Lạt.

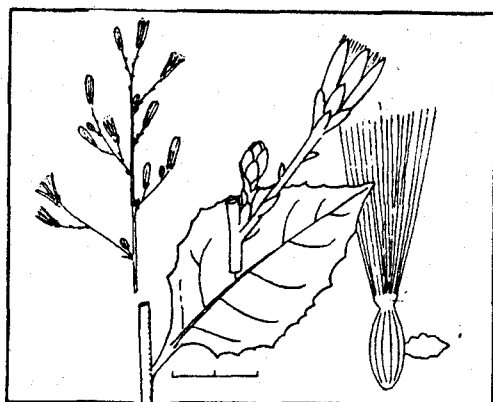

8964 - *Lactuca parishii* Craib. Nhũdiệp Parish.

Cỏ cao 1,2 m, to, không lông. Lá có phiến thon, dài đến 30 cm, mang ở phần dưới vài cặp thùy sâu, chót hình mũi mác nhọn, bìa có răng không đều, mỏng; cuống có cánh, dài 7-12 cm. Chùm-tútán ở ngọn, thưa; hoadầu có cong dài; láhoa ngắn và dài, không lông; hoa vào 12, hình môi cả, vàng, môi dài 6 mm. Béquả có mỏ dài, mang lôngmào do tơ mịn, trắng.

Dựa sông Đà,

- Herb 1,2 m; white latex; limb membranous, glabrous; flowers yellow.

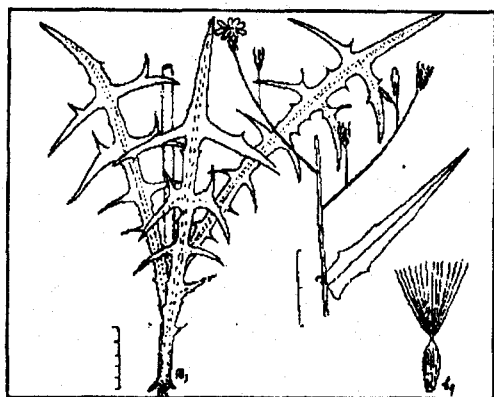

8965 - *Lactuca raddiana* Maxim..

Cỏ mảnh; phần dưới thân có lông rải rác, phía trên không lông. Lá ở gốc xẻ lông chim, lá trên hình bánbò, trên nửa teo như láhoa, mặt dưới có lông đáy phù, gân-phụ 6 cặp. Chùm-tútán hẹp, dài 30-40 cm, nhánh 2-3 cm; cọng dài bằng hoadầu; hoadầu to 1 x 0,5 cm; láhoa nhiều hàng; hoa hình môi cả, vàng. Béquả đenđen, hình thoi dẹpdẹp, lôngmào không dài hơn láhoa.

Pia-ouac (Caobằng).

- Herb 1 m high; limb pubescent beneath; achenes black, flattened; pappus white.

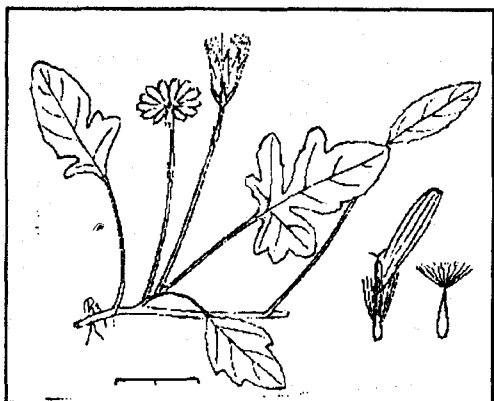

8966 - *Lactuca raborowski* Maxim..

Cỏ cao 40-50 cm; thân không nhánh, có mủ trắng. Lá có phiến xoan ngược, dài đến 30-40 cm, xẻ thành nhiều cặp thùy thon nhọn, rộng 2 cm, bìa có vài răng to, không lông, màu lục tươi. Hoadầu có tổngbao cao 6 mm; hoa toàn hình môi, 8-10, vàng. Béquả hình bấp. có mỏ ngắn, mang lôngmào trắng.

Hà Nội; IV.

- Herb 50 cm high; white latex; limb glabrous; capitulum with 8-10 rays flowers yellow.

8967 - *Lactuca repens* (L.) Benth. ex Maxim.

Cỏ có thân bò có rễ sáivi, to đến 1 mm, có mủ trắng. Lá có phiến xoan tamgiác, có thùy cạn hay gần như không thùy; cuống dài 5-7 cm, Hoadầu 1-2 trên cọng cao 4-6 cm, có 1 láhoa ở phần giữa; tổngbao với hai hàng láhoa nhọn, cao 1 cm. Béquả có mỏ ngắn, mang lôngmào.

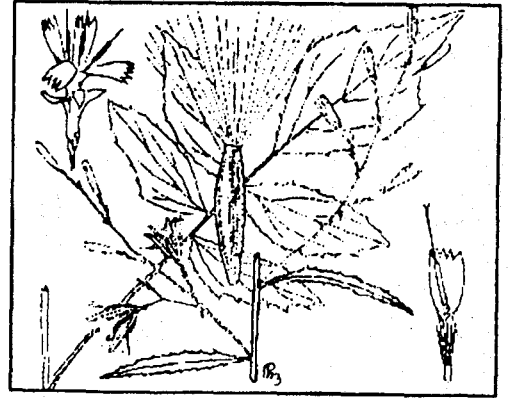
Đồi cát dựa biển: Quảng Bình.

- Creeping herb; white latex; flowers yellow; achenes with short beak bearing pappus (*Prenanthes repens* L.).

8968 - *Lactuca rostrata* Benth. & Hook.f. Diếp mũi.

Cỏ cao đến 1 m; thân tròn, xanh, có sọc dọc, nhũ dịch trắng. Lá một lần kép, lá-phụ cạnh bất xứng, mỏng, không lông, bìa có răng không đều, có mũi nhọn; cuống chung dài 10-15 cm, đáy là bẹ ôm thân. Hoạch đầu thành chùm; lá hoa nhỏ, nhiều hàng; hoa 4-5, toàn hình môi tím tím. Bề quả có cánh, cao 5 mm, đầu cắt ngang, mang lông mào trắng mịn, cao 7 mm.

Caolạng.

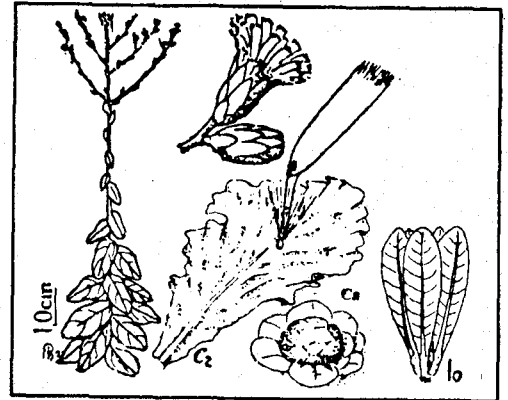
- Herb 1 m high; leaves pinnate; capitulum with purplish ligulate flowers (*L. graciliflora* DC.).

8969 - *Lactuca sativa* L. Cải-bèo, Xà lách; Lettuce; Laitue.

Cỏ nhất niên, có thể cao đến 1 m; thân có mù trắng. Lá có phiến lục tươi, hay vàng vàng, mỏng, không lông, nguyên hay có khía... Hoạch đầu toàn hoa hình môi vàng. Bề quả dài 3,5 mm, có lông mào trắng.

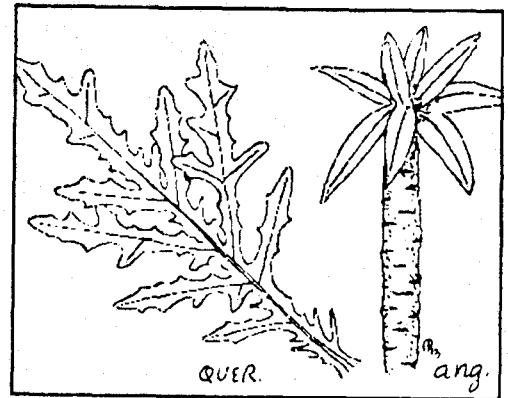
Tr, có nhiều thứ: var. *longifolia* Lam. (Laitue romaine): lá tròn dài, đứng, ôm thành đầu cao; var. *capitata* L.: lá giun, ôm nhau thành một bắp tròn tựa như Cải-bắp (Iceberg, Xà lách Đợt); var. *crispa* L.: lá rìa và rất nhăn, trông tựa Ô rô. Gốc, có lẽ từ *L. serriola*.

Cultivated.

8970 - *Lactuca sativa* var.

var. *angutana* Allioni (v. *asparagina*): (*Asparagus-Lettuce*, *Celtua*; *Asperge du Pamir*). Thân cao đến 50 cm, to 5-7 cm, rất mềm; lá thon dài, chụm ở chót thân. Thân ăn như Măng-tây.

"Feuilles de Chêne" (*L. quercina* L.). Thân cao 15-50 cm, mang lá lục tươi, xẻ sâu thành thùy hẹp, mỏng, mềm. Rau ngon, mềm, hơi đắng. Xem như là trong thùy tổ của Xà lách thường.

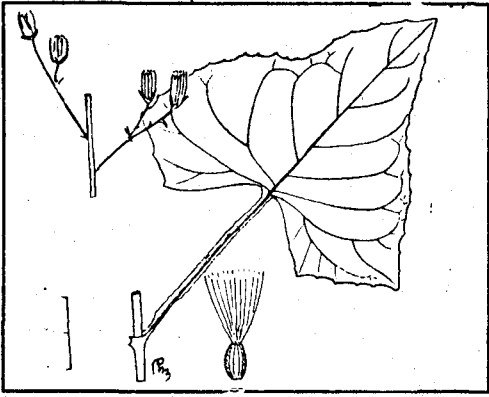
8971 - *Lactuca serriola* L. Nhũ diệp đầu-tên; Prickly Lettuce.

Cỏ daniên; thân cao 1,5-2 m, bông, có nhũ dịch trắng. Lá có phiến xoan ngược, lá trên có 3 thùy, gân-phụ nhiều; cuống dài 7-9 cm. Chùm-tút ở ngọn, dài; cộng có 2 tiền diệp hẹp; hoạch đầu rộng 2 mm; lá hoa thường tím, ngoài 6, nhỏ, trong 5-6; vành toàn hình môi, dài 7 mm. Bề quả hình thoi, dài 5 mm, mang lông mào do tơ mịn, vàng vàng.

Tam đảo, Sapa. Giúp ho, lọc máu, giúp tiêu hóa, trấn thống, trấn lỵễn súc.

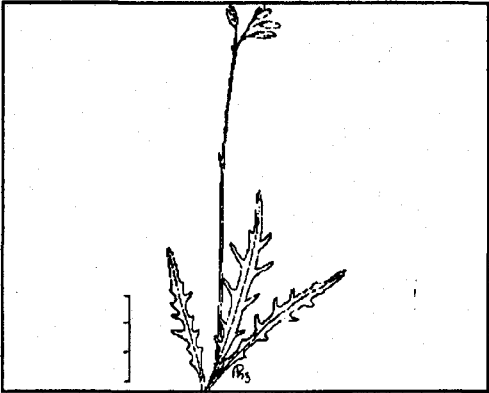
- Perennial herb; limb with terminal lobe developed; pappus yellowish (*L. scariola* Miq, *L. virosa* L.)

8972 - *Lactuca triangulata* Maxim.

Cỏ có *nhũ dịch trắng*. Lá có phiến hình *mũi giáo tam giác rộng*, to 9 x 9 cm, bìa có răng thưa thấp, đáy lõm, gân-phụ 5-6 cặp, mỏng; cuống dài, có cánh, đáy có tai thấp ôm thân. Chùm-tútán; hoadầu cao 1 cm; láhoa nhỏ, một vài, rồi 1 hàng láhoa cao; hoa toàn hình môi, *vàng*. Béquả xoan hẹp, không mở, mang lôngmào do tơ mịn.

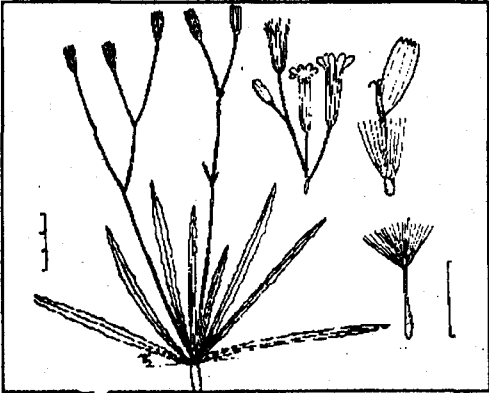
- Limb triangular, membranous; capitulum 1 cm; flowers yellow.

8973 - *Lactuca versicolor* Sch.-Bip. ex Herder.

Cỏ có *nhũ dịch trắng*. Lá chum ở gốc; phiến hẹp, dài 6-8 cm, xẻ thành nhiều cặp thùy, mỏng, không lông. Pháthoa ít hoadầu; cọng dài đến 1 cm; hoadầu cao 1 cm; láhoa 1 vài, ngắn ở đáy rồi một hàng cao, không lông; hoa toàn hình môi, *vàng*. Béquả có 10-12 sổng, mở dài bằng thân, mang lôngmào do tơ mịn, trắng.

- Herb with white latex; flowers yellow; achenes with beak bearing pappus.

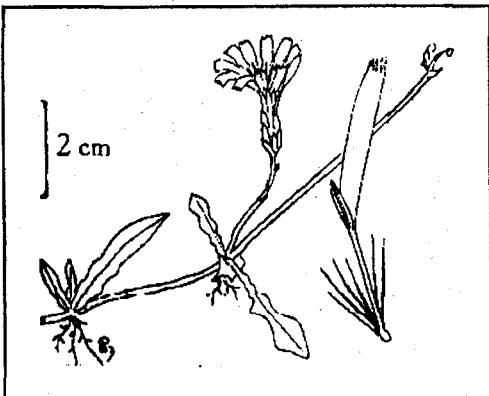

8974 - *Launea acaulis* (Roxb.) Babc. ex Kern. Hảicúc không-thân.

Cỏ *daniên*, có *rễ-trụ* to 6-8 mm; *nhũ dịch trắng*. Lá chum ở đất; phiến thon hẹp, dài 6-12 cm, rộng 4-12 mm, bìa có răng thưa, không lông. Pháthoa có cọng dài hay hơi ngắn; hoadầu cao 1,5 cm, do 5-6 láhoa thon nhọn, không lông; hoa toàn hình môi, *vàng*, môi 5 răng. Béquả có *mở dài*, mang lôngmào trắng hay hơi hung.

B.

- Perennial herb; leaves rosulate, lanceolate, glabrous; flowers ligulate yellow (*Crepis acaulis* Hook. f., *C. tonkinensis* Gagn.).

8975 - *Launea sarmentosa* (Willd.) Sch.-Bip. ex O. Ktze. Hảicúc trườn, Sasâm Việt; Pissenlit maritime, Salade des dunes.

Cỏ *daniên* có *chồi bò dài*; *nhũ dịch trắng*. Lá mọc chum ở đáy thân hay nhánh, có thùy sâu, không lông, lục dợt. Hoadầu *vàng*, to 1-2 cm, mang 7-8 hoa toàn hình môi, thụ. Béquả cao 4 mm, mang lôngmào trắng, mau rụng.

Trên cát dứa biển; I-XII. Lá ăn như rau; rễ mát, lợisữa.

Perennial stoloniferous; white latex; flowers yellow (*Prenanthes sarmentosa* Willd., *L. pinnatifida* Cass.).

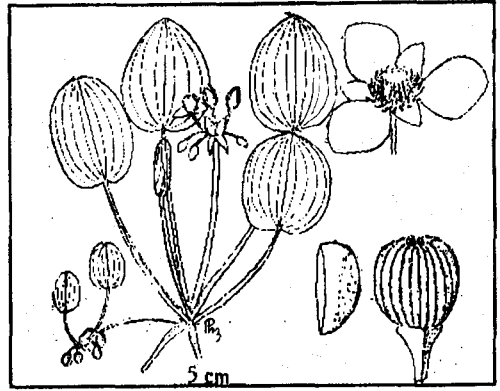
D O N T Ử D I Ệ P

LIMNOCHARITACEAE : họ Nêthảo

8976 - *Limnocharis flava* (L.) Buch. Kèonèo, Nêthảo, Taituông.

Nêthựcvật *daniên*, cao đến 80 cm. Lá có phiến xoan tròn, lục tươi, gân chánh cong; cuống có 3 khía. Tán; hoa có cọng dài 2-4 cm; ládài xanh, cánhhoa vàng tươi, cao 1,5 cm; *tiểunhụy* 15-20, *tiểunhụy lép vàngvàng*, dài 1,2 cm; *tâm bì nhiều*, một luânsinh, đínhpồi *tàn lác*. Manhnang; hột nhiều, nâu, to 1 mm. n = 10

Ruộng, bìnhnguyên; III. Ngó, lá non, hoa *ăn như rau*. Gốc Mỹ châu, vào Tháilan năm 1929.

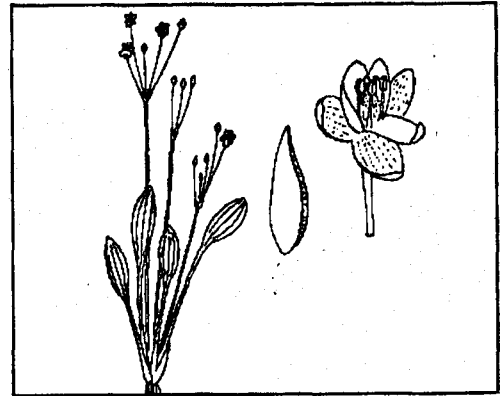

- Limnophyte; petals yellow; stamens and staminodes numerous (*Alisma flava* L.).

8977 - *Tenagocharis latifolia* (D. Don) Buch. Hânhtảo lá-rộng.

Nêthựcvật nhỏ, cao vào 10 cm. Lá nổi, có cuống dài, có bẹ ôm thân; phiến tròn dài thon, dài 2-3 cm, rộng 5-7 mm, gân chánh 3. Pháthoa có cọng dài 3 cm; tán có 3 láhoa nhỏ, mỏng, mang 2-7 hoa lưỡngphái; ládài 3, cánhhoa 3, mau rưng; *tiểunhụy* 5; *tâm bì rời*, 3-4, noãn nhiều, gấn *tàn lác*.

Ruộng, dựa rạch. Lá, pháthoa *ăn như rau* ở Indonesia. (hình phỏng theo v. Steenis).

- Limnophyte; limb lanceolate; carpels free 2-3 (*Butomopsis latifolia* D. Don, *Elattosis apetala* Gagn.).

ALISMATACEAE : họ Túcô

1a - *tâm bì trên một đế nhỏ*

2a - lá xoan hay bầu dục; hoa lưỡngphái; bẻquả không có túi khôngkhí

Caldesia

2b - lá rộng, thon; hoa đực và lưỡngphái; bẻquả có túi khôngkhí

Limnophyton

1b - *tâm bì trên đế hoa tròn hay cao*

2a - *tâm bì theo 1 luânsinh*

Alisma

2b - *tâm bì không gấn theo luânsinh*

3a - láhoa 2; hoa lưỡngphái; đế tròn hay bầu dục; bẻquả đẹp

Echinodorus

3b - láhoa 3; hoa đơnpái; đế hoa hình cầu; bẻquả đẹp

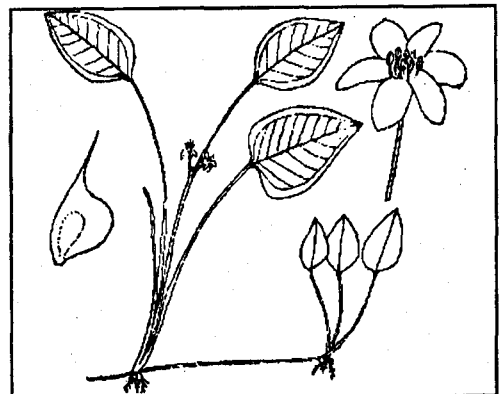
Sagittaria

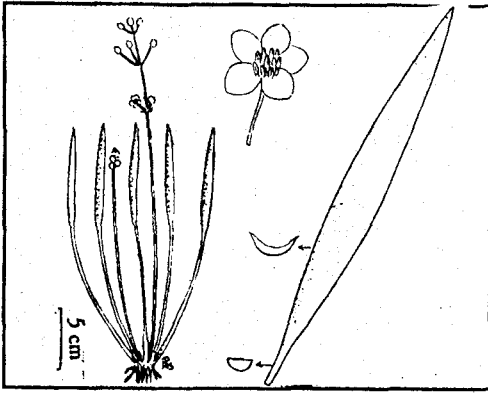
8978 - *Echinodorus ridleyi* Steen. Mũi-vàng.

Nêthựcvật có chồi mảnh. Lá có phiến xoan, đáy tà tròn hay hình tim, gân ở đáy 3, gân-phụ 5-6 cặp, tạo 1 gân bìa rõ; cuống dài 6-8 cm, có rãnh. Pháthoa 1-2 hoa; hoa nhỏ, rộng 1 cm, lưỡngphái; ládài 3, cánhhoa 3; *tiểunhụy* 9; *tâm bì nhiều trên một đế lõn tròn*, vòi nhụy nhọn, noãn 1. Bẻquả đẹp, có mũi nhọn.

Huế.

- Limnophyte; flowers with numerous carpels on prominent receptacle (*E. rostratus* Gagn.).

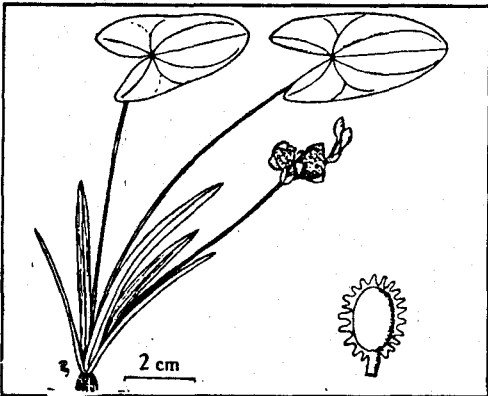

8979 - *Sagittaria graminea* Michx. Tùcò hẹp.

Nêthựcvật daniên; cãnhành ngắn. Lá đứng, có phiến dàydày, thon hẹp, cao 20-40 cm, rộng 2-5 cm; cuống dài bằng phiến. Pháthhoa *đồngchú*; hoa có 3 láđài, 3 cánhhoa *trắng*, như láđài; hoa đực có vào 18 *tiểunhụy*; hoa cái có nhiều *tâm*bi ròi, trên *đế* hoa *lồi* tròn. Bếquả đẹp.

Ao hồ: Đàlạt; VIII.

Perennial limnophyte; limb narrow lanceolate; petals 3, white.

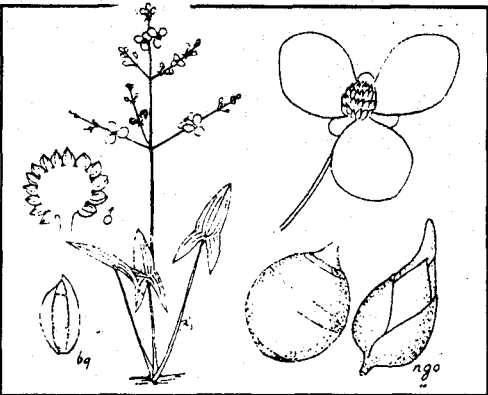

8980 - *Sagittaria guyanensis* HBK. subsp. *lappula* (D. Don) Bogin. Tùcò tròn.

Nêthựcvật; cãnhành ngắn. Lá nổi có phiến xoan tròn, dày hình tim, dài 2-6 cm, cuống dài 10-30 cm; lá *chìm* thon dài hẹp, không cuống. Chùm mang vài *luân*sinh hoa *trắng*, *tấpphái*; cánhhoa to 12-15 mm; *tiểunhụy* 6-12; *tâm*bi rất nhiều, đến 300-400, trên một *đế* *lồi* hình cầu. Bếquả có cánh có răng; hột 1.

Ruộng 5-1.000 m: BTN; I-XII.

- Limnophyte; immersed leaves linear; carpels to 400; achenes with dentate wing (*Sagittaria lappula* D. Don).

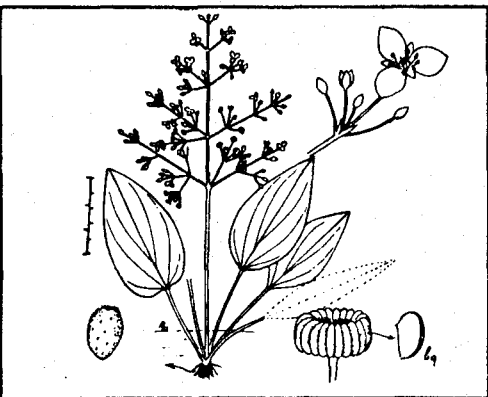

8981 - *Sagittaria sagittaeifolia* L. subsp. *leucopetala* (Miq.) Hartoz. Tùcò; Arrow-head, Old-World Arrow-head; Flechière, Sagittaire.

Nêthựcvật; thân củ to, có ngó. Lá có phiến hình *dầu* tên, trên một cuống dài. Chùm-tútán; hoa *trắng*, đực và cái riêng (*biệtphái*); láđài 3, xanh; cánhhoa 3, mỏng, *trắng*, *đế* rung; *tiểunhụy* vào 15; *tâm*bi rất nhiều, trên một *đế* *lồi* hình cầu. Bếquả xoan đẹp, bia mỏng, một hột.

Bờ rạch, ruộng; I-XII. Lá non và củ ăn được. Làm sanh sớm, làm dứt sữa, lợi tiểu, trị sạn bọng-đái; rễ tống nhau mau ra.

- Limnophyte; petals white; carpels numerous on globulous receptacle (*S. sagittaeifolia* var. *leucocephala* Miq.).

8982 - *Alisma plantago-aquatica* L. Thủyđề, Trạch tả; Water Plantain.

Nêthựcvật. Lá có phiến từ hẹp dài, thon hẹp đến xoan, dày ngang đến nhọn, to 15-20 x 3-7 cm, gân từ đáy 5-7; cuống dài bằng phiến. Chùm-tútán to, cao 30-120 cm, nhánh dài, mang chùm hoa *luồngphái*; láđài 3, cánhhoa 3; *tiểunhụy* 6; *tâm*bi 20-30, gần theo 1 *luân*sinh. Bếquả đẹp.

Ruộng, dựa rạch, vùng núi cao: Lào cai, Sapa, và Tr. Phấn dương, bổ bộ phận sinh dục đàn bà, giúp có con; hạ cholesterol/máu, hạ ure/máu, lợi tiểu, trị viêm thận; rễ lợi tiểu, pháthần, trị đái máu.

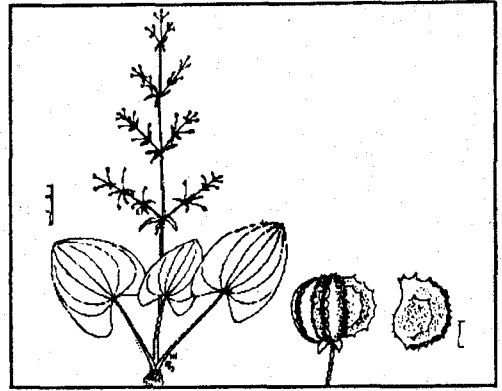
- Limnophyte; stamens 6; carpels on 1 whorl.

8983 - *Caldesia oligococca* (F. Muell.) Buchen.

Nêthực vật daniên. Lá có phiến xoan, to 6-15 x 4-7 cm, đáy có tai dài, gân chánh 7-9, mỏng, có đốm trong (cũng như lá hoa); cuống dài 30-90 cm. Chùm-tútán mang nhánh chùm 3; hoa nhỏ, trên một cọng dài 2-2,5 cm, lưỡngphái; lá đài 3, xụ ở trái, cánhhoa 3, trắng, nhọn; tiểunhụy 6; tâm bì 6-9. Bể quả cao 2-3 mm, sóng có gai; hạt có gai nhỏ.

B: Muồngôi.

- Limnophyte; limb with translucent dots; stamens 6, carpels 6-9 (*Alisma oligococca* F. Muell.).

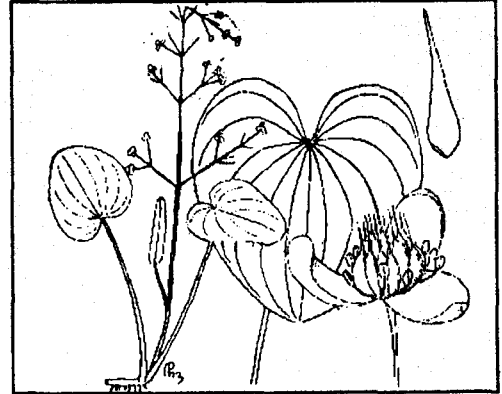

8984 - *Caldesia parnassifolia* (L.) Parl.

Nêthực vật cao 20-40 cm. Lá có bẹ dài 5-6 cm, cuống tròn, có ngăn cách nhau 1 cm; phiến mỏng, hình tim tròn, gân-phụ cong, 6-7 cặp từ đáy phiến. Trục phách hoa cao 60-80 cm; nhánh 2-3 mỗi mắt; hoa tamphần, lưỡngphái; lá đài dùm; cánhhoa trắng, mau rưng; tiểunhụy 6-9; tâm bì 12-15 có vòi dài.

Ao hồ: Đà Lạt.

- Limnophyte; limb cordate; petals white; carpels 12-15 (*Alisma parnassifolia* Bassi ex L., *Alisma reniformis* D. Don).

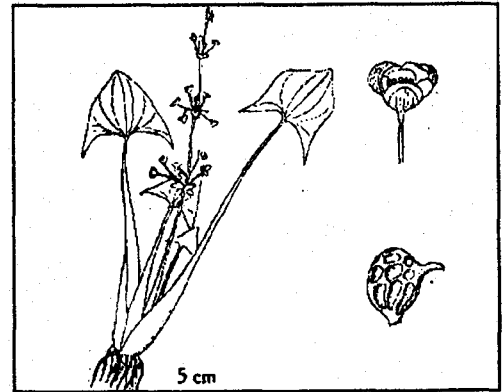

8985 - *Limnophyton obtusifolium* (L.) Miq.. Hồ thảo.

Nêthực vật daniên. Lá nổi, trong trong, phiến hình đầu tên, dài đến 20 cm; cuống dài đến 80 cm. Chùm-tútán mang luânsinh hoa tạpphái; lá đài 3, xanh; cánhhoa 3, trắng; tiểunhụy 6; tâm bì 15-20. Bể quả tròn tròn, có mạng và mũi dài; hạt 1, to 4 mm.

Ruộng ở bình nguyên (hình theo den Hartog).

- Limnophyte; flowers male and bisexual; achenes reticulated (*Sagittaria obtusifolia* L.).

HYDROCHARITACEAE : họ Thủy thảo.

1a - thủy sinh chìm ở biển

2a - phiến xoan, trên cuống dài

Halophila

2b - lá dài, như giấy-nit

3a - lá dài 30-50 cm; mo nhiều hoa đực; cọng hoa cái xoắn sau khi thụ-phấn *Enhalus*

3b - lá dài 10-15 cm; mo 1 hoa đực; cọng hoa cái không xoắn *Thalassia*

1b - thủy sinh nước ngọt hay lợ

2a - thân dài

3a - lá mọc vòng

Hydrilla

3b - lá mọc xen

4a - cánhhoa 3; lá hẹp dài

Blyxa

4b - không cánhhoa; lá hẹp nhọn dài

Nechamandra

2b - thân ngắn, lá mọc chùm ở gốc

3a - lá có cuống

4a - tiểunhụy 3-9

Ottelia

4b - tiểunhụy 12-15

Boottia

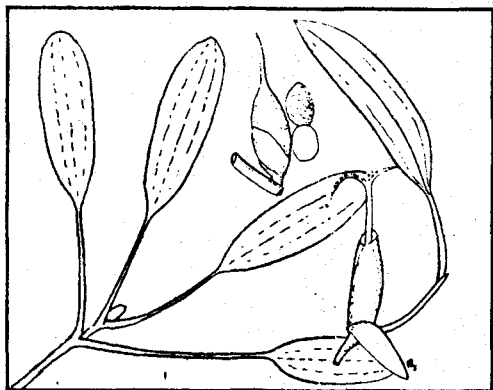
3b - lá không cuống

4a - cọng hoa cái xoắn

Vallisneria

4b - cọng hoa cái ngay

Blyxa

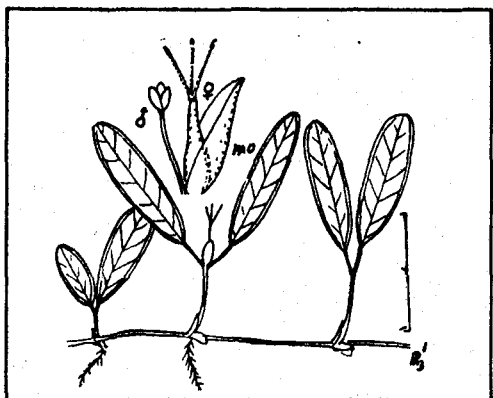

8986 - *Halophila beccari* Aschers.. Áidiêm Beccari.

Cỏ *đaniên chìm ở biển*; cănhảnh dài, trong cát, lông dài và ngắn. Lá có phiến bầu dục tròn dài, nhỏ, vào 6 x 2 mm, gân chánh 3, không có gân ngang, mỏng, hơi trong; cuống 2-3 mm. Hoa đônphái; mo do 2 láhoa cao 2,5 mm; hoa đực có 3 láchai, 3 tiểunhụy; hoa cái có 3 láchai, noãn sào hạ, vòi nhụy 2. Trái xoan; hạt 1-4, to 0,5-1 mm.

Hạduyênhải.

- Infralittoral grass; limb 3-nerved.

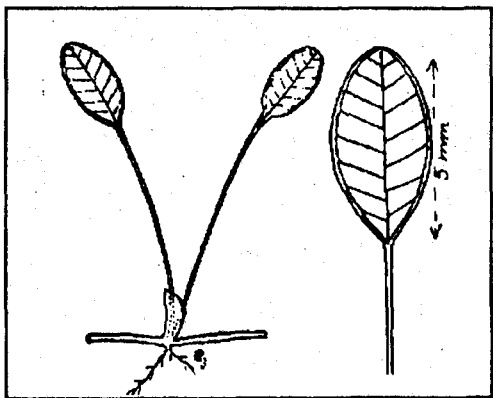

8987 - *Halophila decipiens* Ostenf.. Áidiêm dễ-lầm

Thủy sinh chìm ở biển; cănhảnh mảnh, trong cát, lông dài 1-4,5 cm; vảy ở mặt trong, cao 3-7 mm. Phiến lá tròn dài, dài 10-23 mm, gân chánh 3, gân-phụ ngang 6-9 cặp; cuống dài 3-15 mm, có 3 cạnh. Mo trong, cao 3-4 mm, mang 1 hoa đực và 1 hoa cái. Trái to 2,5 x 1,5 mm, có mũi dài đến 2 mm; hạt đến 30.

Sống ở hạduyênhải, nơi sâu hơn các loài Áidiêm khác, đến -10 m.

- Infralittoral grass; limb oblong to 23 mm long.

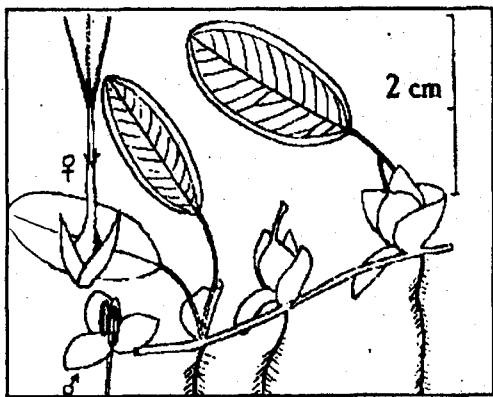

8988 - *Halophila minor* (Zoll.) Hartog. Áidiêm nhỏ.

Thủy sinh chìm ở biển; thân mảnh, có 1 rễ ở mỗi mắt, và 2 vảy trong; lông dài 1-3 cm. Lá có phiến bầu dục tròn dài, nhỏ, to vào 7-14 x 3-5 mm, lục trong trong, 3-8 gân ngang; cuống dài hơn phiến, 1-2 cm. Mo trong dài 2,5-3 mm; nhụy cái có 3 vòi dài 4-11 mm, trái bầu dục, cao 2-4 mm; hạt vào 20.

Thông thường ở hạduyênhải, trên cát.

- Infralittoral grass; limb 7-14 mm long (*Lemnopsis minor* Zoll.).

8989 - *Halophila ovalis* (R. Br.) Hook. f.. Áidiêm xoan.

Thủy sinh chìm ở biển; cănhảnh mảnh, trong cát, lông dài. Lá mọc đối ở nách hai vảy cao đến 1 cm, trong; phiến bầu dục, dài 1-1,5 cm, gân-phụ lông-chìm; cuống dài vào 1 cm. Hoa đônphái; hoa đực có cộng 1 cm, láchai 3, tiểunhụy 3; hoa cái trong một mo 2 láhoa, láchai 3, noãn sào hạ. Trái tròn, to 5-7 mm; hạt to 1 mm. $2n = 18$.

Hạduyênhải, phổ biến trên cát: BTN.

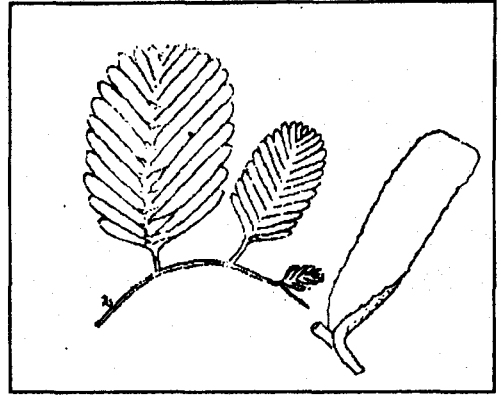
- Infralittoral grass; limb with pinnate veinlets (*Caulinia ovalis* R. Br.).

8990 - *Halophila spinulosa* (R. Br.) Aschers. Àidiêm gai.

Thùysinh chìm ở biển; thân bò, có lông dài 1-1,5 cm, mang chồi đứng; bẹ mỏng. Lá *songdính* hẹp dài, bìa có răng; gân-phụ mảnh khó nhận, tạo một gân bìa mảnh. *Biệtchu*; hoa đực có cọng ngắn; baophấn 1,5 mm, 4-buồng. Hoa cái có 3-5 vòi dài 10-12 mm. Trái 4-6 mm, hạt 20-30, to 0.5 mm.

Có từ Mãlaiá, Philippin đến Úc châu; tìm lại ở Việt Nam ở bãi cát.

- To be search in Vietnam.

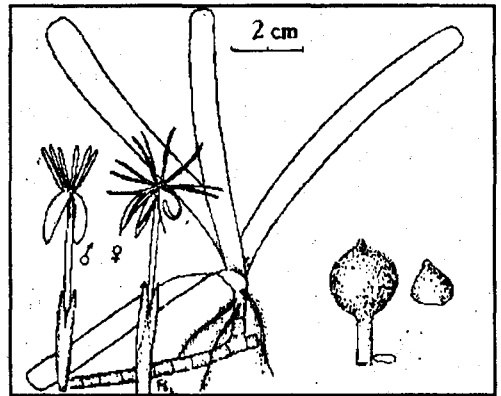

8991 - *Thalassia hemprichii* (Ehr. ex Solms.) Aschers. Hảiduongthảo; Turtle grass.

Cỏ daniên chìm ở biển; cành to 5-7 mm. Lá có phiến dài 10-15 cm, rộng 5-10 mm, đầu tròn. *Biệtchu*; 1-2 pháthoa có cong; lá dài 3; hoa đực với 3-12 tiểuhụy; hoa cái trên cọng ngay, với noãn sào dài 1 cm, nuốm nhiều, dài. *Nang* tròn tròn, cao 2-3 cm, nở thành nhiều mảnh.

Hạduyênhải, trên cát.

- Infralittoral grass; leaves 10-15 x 0.5-1 cm; dioecious.

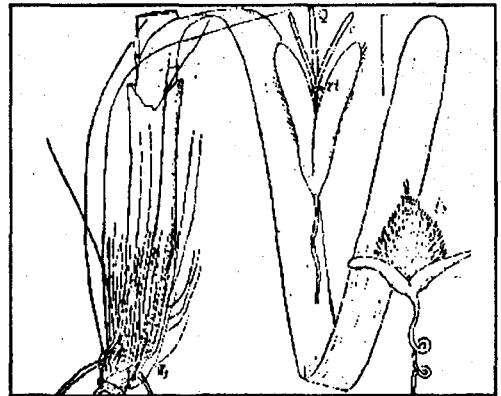

8992 - *Enhalus acoroides* (L. f.) L.E. Rich. ex Chatin. Chândiêm.

Cỏ daniên chìm ở biển; cành to 1 cm, mang nhiều sợi cứng (gân lá còn lại). Lá 2-3, dài 50-90 cm, rộng 1,5 cm, bìa dày, đầu tròn. *Biệtchu*; mo với nhiều hoa đực nhỏ, trắng; hoa cái to hơn, với lá dài nhỏ hơn cánh hoa. Trái có lông, trên cọng xoắn.

Hạduyênhải, trên cát: Nha Trang, Cam Ranh.

- Infralittoral grass; leaves to 90 cm long (*Stratiotes acoroides* L.f.).

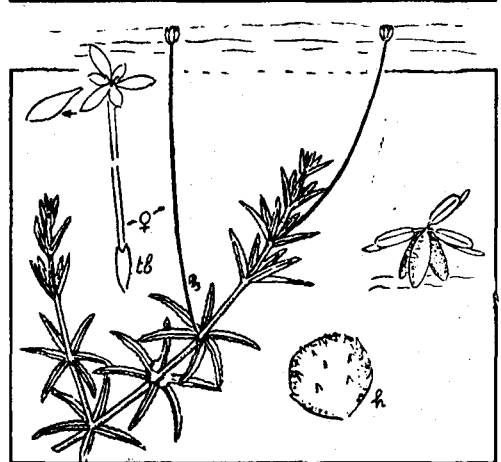

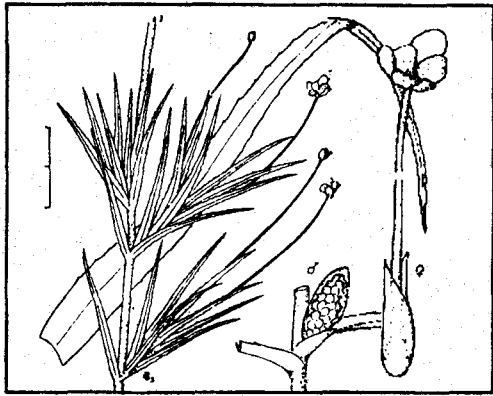
8993 - *Hydrilla verticillata* (L. f.) Royle. Thủythảo.

Thùysinh chìm ở nước ngọt hay lợ. Lá chum 4, bìa có răng, màu lục dợt, dài vào 2 cm, *Đồng* hay *biệtchu*; *hoa đực vôcánh*, nhỏ, trong một mo và *mau rụng*, 2 tiểuhụy; hoa cái trên một cọng dài và nổi trên mặt nước, hoa có 3 cánh hoa, noãn sào hạ, nuốm 3. Bế quả nhỏ. $2n = 24$.

Ruộng, nương; V-X. Hoa đực lênhđên mang phần-hoa đến hoa cái ở mặt nước.

- Hydrophyte in fresh or brackish water (*Serpicula verticillata* L.f.).

8994 - *Nechamandra alternifolia* (Wight) Thw. Luuhùng.

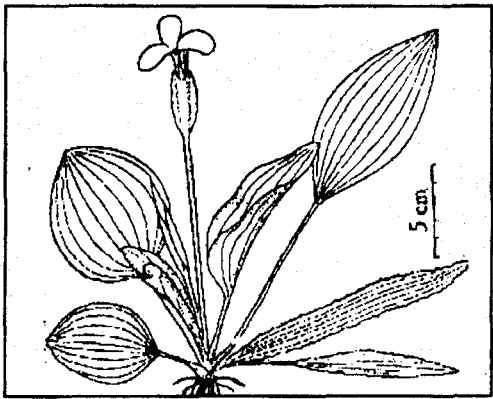
Thủy sinh chìm ở nước ngọt, có nhánh. Lá mọc khít nhau, phiến hẹp, nhọn, dài 2,5-3 cm, rộng 1,5 mm, bìa có răng. Chùm hoa đực, trong 1 mô trong, 3 cánh hoa, 2 tiểu nhụy; hoa cái cõ độc trên một cọng dài đưa hoa nổi ở mặt nước để thụ phấn, lá đài trắng, không cánh hoa, *nuốm* 3, *rộng dạng cánh hoa*. $2n = 16$ đến 101.

Ruộng: Sài Gòn, Đồng Tháp, Châu Đốc..

- Immersed hydrophyte, in fresh water; limb to 3 cm long (*Valisneria alternifolia* Roxb. ex Wight, *Lagarosiphon roxburghii* (Pl.) Benth.).

8995 - *Ottelia alata* (Gagn.) Phamhoang n.comb. (*Boottia alata* Gagn., Fl. Gen. Ind. VI:). Rau-bát.

Cỏ cao 60 cm; rễ màu vàng. Lá 8-10, có phiến xoan hình bánh bò, chót nhọn, có khi tù, to 8-12 x 6-10 cm, gân chánh 7; cuống dài, thường hơn phiến. Trục phát hoa dài 20-60 cm; mô đực có 6 cánh đực; hoa 6-8, dài 6-8 cm, lá đài xoan đến rất hẹp, cánh hoa dài và to hơn lá đài, vòi nhụy lép 3. Mô cái to 4 x 1,5 cm có 6 cánh thấp; hoa cái cõ độc. Ninh Bình, Cambodge.

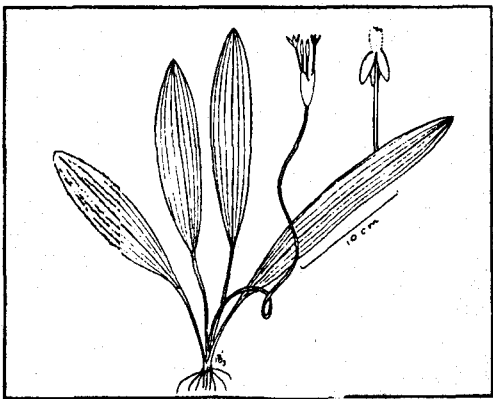

8996 - *Ottelia alismoides* (L.) Pers. Attien.

Thủy sinh chìm có thân ngắn. Lá 5-10; phiến xoan tròn, thon đến thon hẹp (tùy điều kiện nước chảy) to 6-12 cm, mỏng, màu lục dợt hay nâu nâu, dứng; cuống dài hay rất dài. Mô có 2 sóng to và 5-7 sóng thấp; *hoa lưỡng phái*, trắng ít khi hương; tiểu nhụy 6, vòi nhụy 6; noãn sào hạ, dài 2,5 cm. Bé quả nhiều hạt.

Thông thường ở ruộng, xẻo nhỏ, BTN; X-XI. Lá ăn như rau; trái non được ăn.

- Immersed hydrophyte; flowers white (*Stratoides alismoides* L., *O. javanica* Miq., *O. japonica* Miq., *O. condorensis* Gagn.).

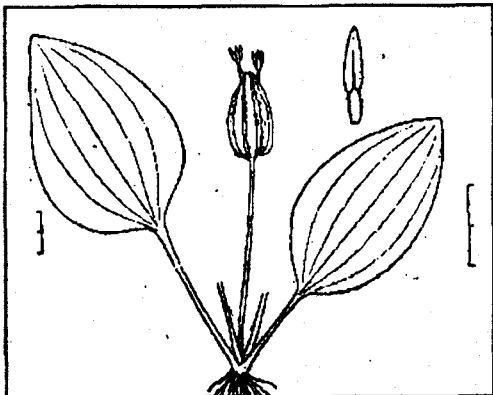

8997 - *Ottelia balansae* (Gagn) Dandy.

Thủy sinh chìm. Lá có phiến bầu dục thon, đến 20 x 3-4,5 cm, mỏng, gân dọc 7-9; cuống dài đến 10 cm, đáy phù thành be. Hoa 5-10 trong *một mô không cánh*, trên cọng dài, lưỡng phái; lá đài 3, cánh hoa 3, trắng; tiểu nhụy 3, vòi nhụy 3, chẻ hai; noãn sào có đỉnh phôi trắcmô, mang nhiều noãn.

Mộc-hà (Sonla)

- Immersed hydrophyte; leaves lanceolate; involucre not winged (*Oligolobos balansae* Gagn.).

8998 - *Ottelia lanceolata* (Gagn.) Dandy. Rau Bát.

Cỏ *thủy sinh chìm, nhất niên*. Lá có phiến xoan, có khi hẹp, dài đến 10-12 cm, mỏng, giun, gân mỗi bên 2-3; cuống dài 5-30 cm. *Biệt chu*; cọng phát hoa dài 10-50 cm; tổng bao đực 3 x 2,5 cm, cánh 5-6, cao 5 mm, hoa 4-5, cánh hoa 2 cm, dài hơn lá đài, tiểu nhụy 9; tổng bao cái hình trụ, hoa cõ độc, lá đài 13 mm, cánh hoa dài 3 cm, vòi 3, chẻ hai. $2n =$ ca 44.

Ruộng ở B; V-XII.

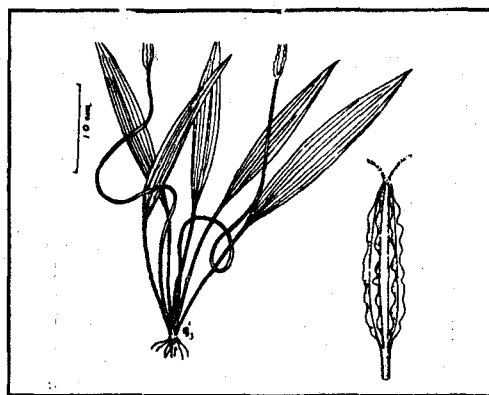
- Immersed dioecious hydrophyte; petals 2-3 cm long.

8999 - *Ottelia thorelii* (Gagn.) Phamhoang (*Boottia thorelii* Gagn.). Bát Thorel.

Bụi thủy sinh chìm. Lá to; phiến thon nhọn, to 30-50 x 6-15 cm, bìa giun, gân 5; cuống dài đến 1,2 m. Tổng bao đực dài 5 cm, có hàng mụn nhỏ, mang 15-20 hoa, lá dài hẹp, dài 2 cm, cánh hoa dài đến 3 cm, trắng, tiểu nhụy 12-15, nhụy cái lép; tổng bao cái có 6 cánh giun, hoa 1-2, to hơn hoa đực đến 2 lần, tiểu nhụy lép, noãn sào có 9-12 vách không tròn.

Tây Ninh; 8-3.

- Immersed hydrophyte; female flowers bigger than male flowers, white.

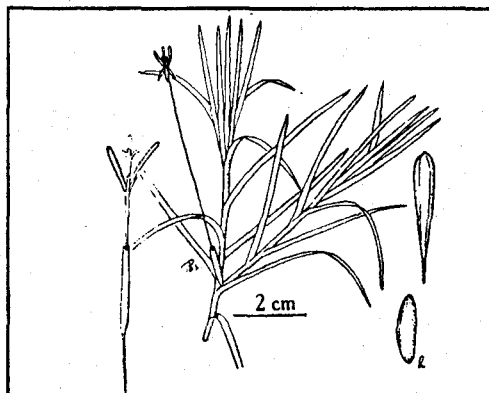

9000 - *Blyxa japonica* (Miq.) Maxim. ex Aschers & Gurke. Chân thủy

Thủy sinh chìm; thân dài 30-60 cm, to 2 mm, có nhánh. Lá không cuống; phiến hẹp dài 2-5 cm, rộng 1-3,5 mm, mềm, bìa có răng nhỏ. Hoa nhỏ, lưỡng phái trên cùng dài; cánh hoa hẹp trắng, dài 6-10 mm, tiểu nhụy 3, núm 3. Nang dài 1,5-2 cm; hạt nhiều, tròn. $2n = 42$.

Ruộng, ao; XI.

- Immersed hydrophyte; leaves linear; flowers white, bisexual; capsules 1.5-2 cm (*Hydrilla japonica* Miq., *Enhydris angustifolia* Ridl.).

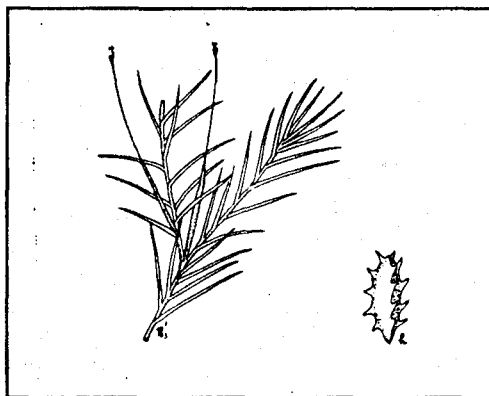

9001 - *Blyxa alternifolia* (Miq.) den Hartog. Chân thủy lá-xen.

Cỏ thủy sinh chìm. Thân dài, đến 50 cm, chia nhánh, to 1-2 mm. Lá nhỏ hơn loài trên, dài 2-4 cm, rộng 1-2. Bẹ bao hoa dài hơn. Hạt khác ở chỗ có 3 hàng mụn hay gai.

Có vẻ hiếm hơn *B. japonica*.

- Immersed hydrophyte; seeds with 3 rows of teeth.

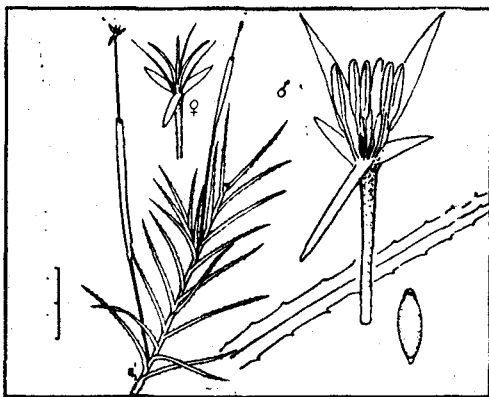

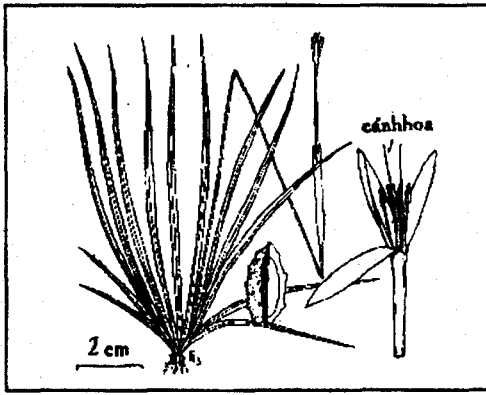
9002 - *Blyxa vietii* Cook. & Luond. Chân thủy Việt.

Cỏ thủy sinh chìm; thân chia nhánh, dài 20-40 cm, to 1-1,5 mm, không quá mềm. Lá khô nâu đen, bìa có răng, dài 2-4 cm, rộng 1-2 mm. Cọng ở nách lá, dài 15-18 cm, mang bẹ bao hoa dài 3-4 cm; hoa trên cọng dài 5-7 cm, đơn phái, hoa đực có 3-9 tiểu nhụy và 3 tâm bì lép; hoa cái có 3 tâm bì với vòi nhụy dài. Nang với hạt tròn.

Buôn mê thuật.

- Immersed hydrophyte; seeds not verrucose.

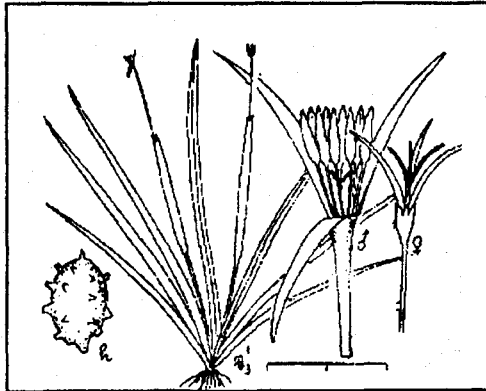

9003 - Blyxa aubertii Rich. Lá-he.

Cỏ daniên chìm; thân ngắn. Lá chụm; phiến hẹp nhọn dài, dài 12(50) cm, rộng 7-9 mm, bìa có răng mịn, gân chánh 3, mỏng, lục tươi. Cọng phách hoa dài hơn lá; hoa dài 9 cm, trong mo 5 cm, cánh hoa như sợi, tiểu nhụy 3, noãn sào hạ, 3 đính phôi trắcmô. Nang dài 3 cm, hạt có mụn. $n = 8$.

Từ Dilinh, qua vùng Sài Gòn, Biên Hòa, Tây Ninh đến Lỵtinh; II-VII. Lá ăn như rau.

- Immersed hydrophyte; flowers 9 cm long; capsules 3 cm; seeds verrucose (*B. oryzetorum* Hook. f.).

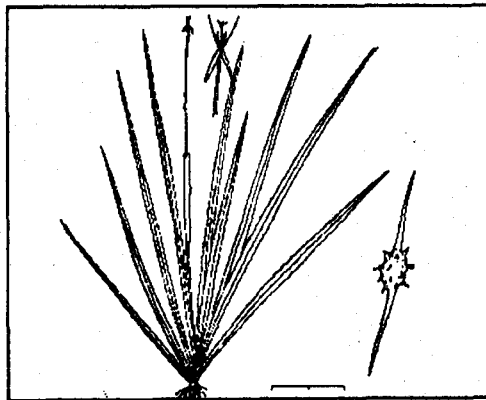

9004 - Blyxa octandra (Roxb.) Planch. ex Thw. Láhe 9-tiểu nhụy.

Thủy sinh chìm; thân ngắn. Lá chụm, phiến hẹp dài, to 15-40 x 0,3-0,8 cm, bìa có vào 20 răng mỗi bên. Phách hoa trên cọng dài đến 50 cm; hoa đôn phách; hoa đực có 9 tiểu nhụy; hoa cái có núm dài. Nang có hạt xoan, không đuôi, dài 1,3-2 mm, có mụn như gai. $2n = 16, 32$.

Ruộng: Quảng Ninh.

- Immersed hydrophyte; flowers unisexual; stamens 9; seeds verrucose (*Vallisneria octandra* Roxb.).

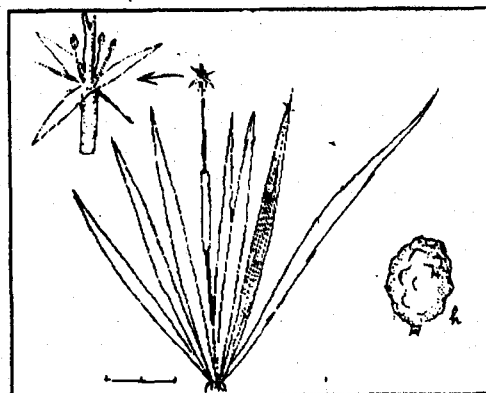

9005 - Blyxa echinosperma (C.B. Cl.) Hook. f. Lá-he trái-có-gai

Thủy sinh chìm; thân ngắn. Lá chụm; phiến thon nhọn hẹp, dài 15-40 cm, rộng 5-9 mm, đáy rộng bằng phần giữa, gân dọc 5, bìa có răng rất nhỏ. Phách hoa dài bằng lá; mo mang 1 hoa, có 2 răng; hoa lưỡng phách; lá đài 3, cánh hoa 2 dài; tiểu nhụy 3; noãn sào hẹp, dài, vòi nhụy 3. Nang không nở; hạt có gai, dài 8-10 mm, kể cả hai đuôi dài. $2n = 42$.

Ruộng lúa: N; VII-IX.

- Immersed hydrophyte; flowers 1, bisexual; seeds with 2 long tails (*Hydrotrophus echinosperma* C.B. Cl, *H. octandrus* Roxb.).

9006 - Blyxa lancifolia Hook.f.

Bụi thủy sinh chìm; rễ màu hoe. Lá chụm; phiến thon hẹp dài, rộng 6-9 mm, đáy hẹp, gân chánh 5, bìa có răng mịn. Phách hoa dài 2-16 cm; mo hình ống dài 4-6 cm, chót có răng tã; hoa cô độc không cọng, dài 9-11 cm; lá đài 3, hẹp, cánh hoa 3, hẹp; tiểu nhụy 3; noãn sào 1 buồng, mang 3 đính phôi trắcmô. Nang; hạt có unân, không có đuôi.

Biên Hòa.

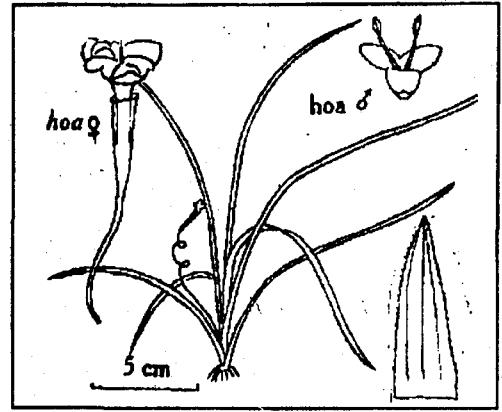
- Leaves narrowed at basis; seeds without appendice (*Boottia lancifolia* (Hook.f.) Gagn.)

9007 - *Vallisneria natans* (Lour.) Hara. Mái-chèo to; Eel Grass.

Cỏ thủy sinh chìm, không thân, có chồi dài. Lá hình dây-nịt dài 10-40 cm, rộng 5-8 mm. Biệt chu; hoa đực gần thành hoadầu và rụng nổi ở mặt nước, cánh hoa vàng, tiểu nhụy 2-4; hoa cái trên một cộng xoắn, nõ và húng phần-hoa ở hoa đực nổi ở mặt nước, rồi chìm xuống. Bề quả. $2n = 40$.

Thông thường ở rạch, ao có triều, dọc theo duyên hải. Cảnh hành trị bạch đái hà, bồ baotử, mát.

- Immersed hydrophyte; leaves 10-40 cm long; dioecious; female flowers on spiral long pedicel (*Physium natans* Lour., *V. gigantea* Graebn., *V. spiralis* auct., non L.).

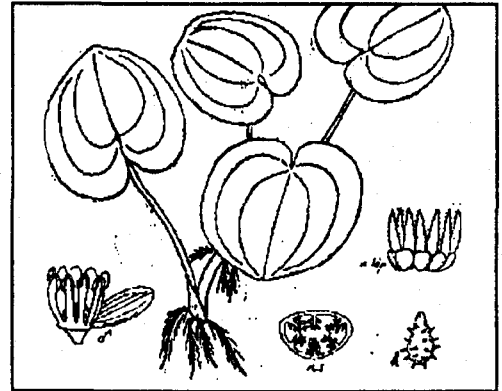

9008 - *Hydrocharis dubia* (Bl.) Bak. Lá-sắn

Cỏ nổi mang rễ trong nước. Lá có phiến hình thận tròn, sóp; cuống dài 5-12 cm. Biệt chu; hoa đực 3-4, trắng; tiểu nhụy 9, bao phấn tròn, chỉ to; hoa cái cô độc, tâm bì 6-10, hỏ, vòi nhụy rời nhau, noãn gần khắp vách của tâm bì. Bề quả nhiều hạt, trong một chất nhầy.

Trong nước ngọt: Hà Nam Ninh; IX.

- Floating dioecious hydrophyte; petals white; stamens 9; seeds echinulate (*Pontederia dubia* Bl., *H. asiatica* Miq.).

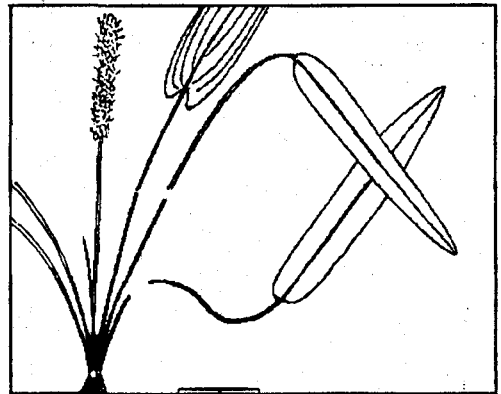
APONOGETONACEAE : họ Choi.

9009 - *Aponogeton natans* (L.) Engler. Choi nổi.

Thủy sinh chìm, có cảnh hành như củ, to đến 2,5 cm. Lá có phiến nổi và chìm, tròn dài, đầu tù, đáy tròn tròn hay hình tim, cuống dài 15-30 cm. Cộng phá hoa có thể rất dài (tùy nơi sâu hay cạn); gié 2,5-4,5 cm; hoa lưỡng phái; bao hoa do 2-3 phiến; tiểu nhụy 6, tâm bì 3-4, rời nhau, mang 2-4 noãn. Trái tròn tròn, chứa 4-8 hạt.

Củ ăn được.

- Leaves floating and immersed; flowers bisexual; carpels free 3-4 (*Saururus natans* L.)

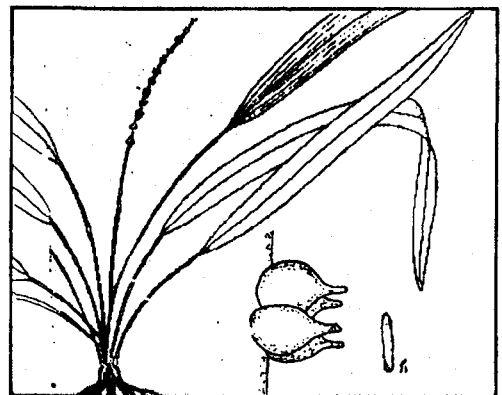

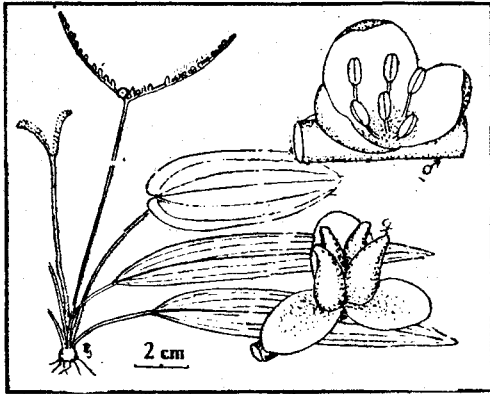
9010 - *Aponogeton lakhonensis* A. Cam. Choi Lào.

Cỏ thủy sinh chìm, có cảnh hành như củ, to 8-15 mm, có sợi như chỉ dài (rể còn lại). Lá có phiến hẹp, dài 7-8 cm, rộng 8-14 mm, gân dọc vào 6; cuống dẹp, dài đến 10 cm. Gié dài 4-6,5 cm, trên cộng dài 20-30 cm; hoa lưỡng phái; phiến hoa 3, nhỏ, không đều, cao 1,5-1,8 mm; bao phấn vàng; tâm bì rời, thường 4, mang vào 4 noãn.

Lào.

- Immersed hydrophyte; carpels free 4, 4-ovulated.

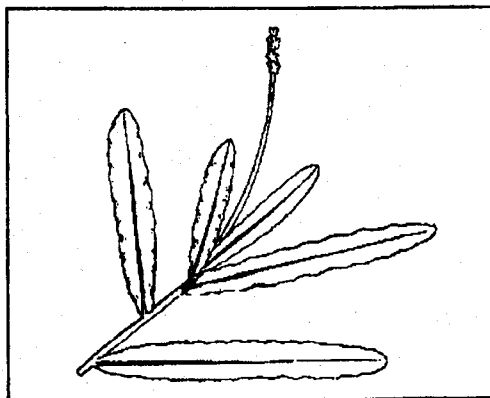
9011 - Aponogeton robinsonii Cam. Choi Robinson.

Cỏ thủy sinh đaniel; củ tròn, nhỏ. Lá có cuống dài 10-20 cm; phiến nổi ở mặt nước, láng, đáy hình tim, dài vào 3 cm, gân từ đáy 5; lá chìm hẹp dài, đáy tẻ nhọn. Gié đôi, dài 3-15 cm, trắng, trên một cọng chung dài; phiến hoa cao 1,5 mm; hoa đực có 6 tiểunhụy; ổ hoa cái, có 3-4 tâm bì rời.

Ao, ruộng: Bìnhtrịthiên, Nhatrang; III-V. Củ ăn luộc.

- Leaves floating and immersed; spikes 2 on long peduncle (*A. eberhardtii* Cam.).

POTAMOGETONACEAE: họ Giangthảo

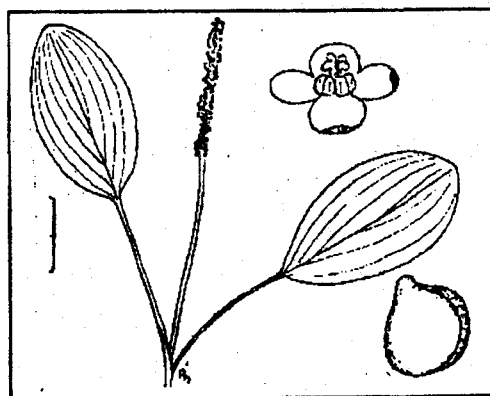

9012 - Potamogeton crispus L..Giangthảo nhẵn.

Thủy sinh chìm, đaniel; thân dài, có nhánh. Lá chìm; phiến mỏng, bìa có răng, thường đứng, dài 4-7 cm, gân giữa rõ; cuống có lá bắc cao 1 cm, mau rụng. Gié dài 1 cm ở chót nhánh, trên cọng dài; hoa nhỏ, lưỡngphái; lá hoa 4; tiểunhụy 4; tâm bì 4, cho ra trái nhỏ, cao 4 mm, có mỏ, một hạt.

Nước ngọt hay lợ: từ Hàsonbình, Hà Nội đến Bìnhtrịthiên. Lá được ăn.

- Perennial hydrophyte; flowers bisexual, stamens 4, carpels 4; achenes 1-seeded.

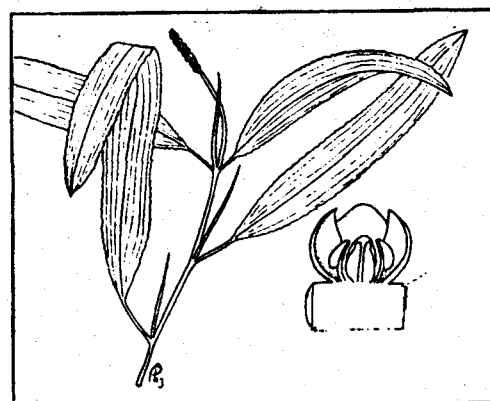

9013 - Potamogeton distinctus A. Bennett. Giangthảo riêng biệt.

Thủy sinh có thân bò, dài đến 1 m. Lá nổi dài đến 12 cm, rộng 2-5 cm, gân-phụ 8-13, cuống dài 6-10 cm; lá chìm có phiến hẹp hơn. Gié ở chót nhánh, dài 4 cm; hoa lưỡngphái; phiến hoa 4, tâm bì cho ra trái cao 3-3,5 mm, với 2 phù ở đáy.

Hà Nội, Bìnhtrịthiên, GialaiCổngum. Thân và lá được ăn.

- Hydrophyte to 1 m long; fruits with 2 swellings.

9014 - Potamogeton gaudichaudii Cham, & Schlecht. Giangthảo Gaudichaud.

Cỏ thủy sinh chìm; thân dài nhiều dm. Lá có phiến dài 10-15 cm, rộng 1-1,5 cm, bìa đứng, có răng nhiều, nhỏ, đầu tẻ nhọn; cuống dài 3-6 cm. Gié nổi, dài 2-4,5 cm, trên một cọng dài; hoa có 4 lá đài, 4 tiểunhụy, 4 tâm bì 1-noãn.

Sông Hương.

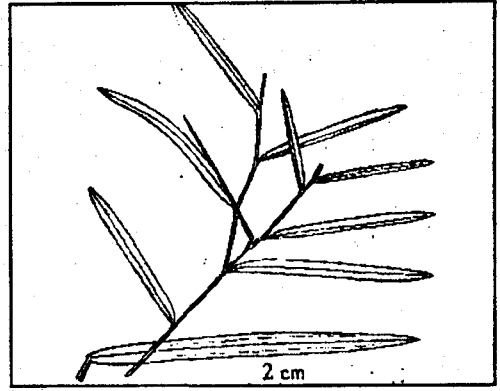
- Immersed hydrophyte; leaves oblong lanceolate, 1-1.5 cm wide; flowers 4-merous (*P. malainus* Miq.).

9015 - *Potamogeton mackianus* A. Ben.?. Giangthảo nhỏ.

Cỏ *thuýsinh chìm*, dài nhiều dm, lông tròn, mảnh, dài 1-2,5 cm. Lá có phiến tròn dài hẹp, dài 4-6 cm, rộng 4-5 mm, bìa nguyên; cuống rất ngắn, bẹ dài vào 1 cm,

Sông Hương.

- Immersed hydrophyte; leaves entire on edge.

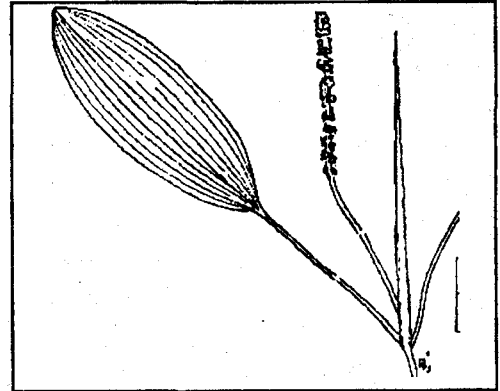

9016 - *Potamogeton nodosus* Poiret. Giangthảo nốt.

Cỏ *thuýsinh daniên chìm*; thân dài, lông dài 10-15 cm, to 2 mm. Lá có phiến bầu dục dài, to vào 8 x 2,7 cm, gân 6-7/bên; cuống dài 5-8 cm. Gié dài 4-6 cm, trên cộng dài 8-10 cm; hoa lưỡngphái; tiểuhụy 4, tâm bì 4, cho ra 4 bé quả cứng, 1-hột hình thận.

Nơi nước đọng: Quảng bình.

- Immersed hydrophyte; limb 8 x 2,7 cm; flowers naked, 4-merous.

9017 - *Potamogeton octandrus* Poir.. Giangthảo bát-hùng.

Cỏ *thuýsinh chìm*; thân mảnh, dài 40-50 cm; căn hành có rễ. Lá *chìm hẹp như kim*, dài 8-10 cm, rộng 2-3 mm; ở chót nhánh ta có lá *nổi, phiến rộng*, xoan thon, dài 2-3,5 cm, cuống ngắn. Gié dài 1-1,5 cm, trên cộng 1-2 cm; hoa với 4 lá hoa mỏng, 8 *tiểuhụy*, 4 tâm bì cho ra trái to 2 mm, có 3 sóng có răng tà.

B đến Huế.

- Immersed leaves filiform, floating leave ovate lanceolate; stamens 8.

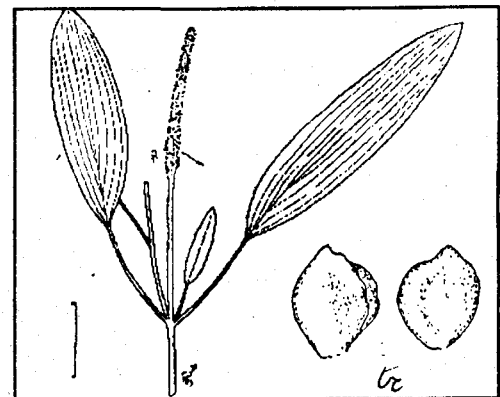

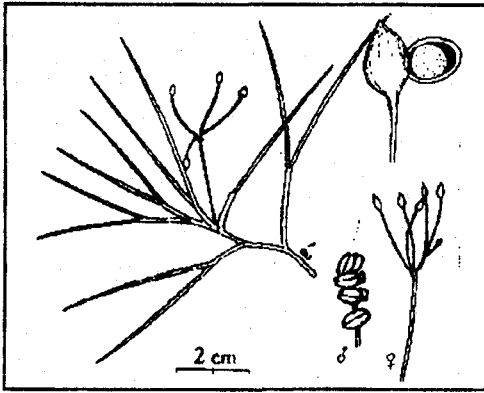
9018 - *Potamogeton tonkinensis* A. Cam.. Giangthảo Bắc bộ.

Thuýsinh chìm; thân đơn hay chia nhánh, to 1-1,5 mm. Lá *chìm* có phiến bầu dục, dài 5-7, rộng 1,5-2 cm, mỏng, trong trong; cuống ngắn, 2-3 cm; lá *nổi* dài hơn, cuống dài hơn lá bẹ 1-2,5 cm. Cộng đứng dài 3,5-4 cm; gié dài 2,5-3 cm; hoa nhỏ; tiểuhụy 4, tâm bì rời, cho ra bé quả cao 3 mm, có mỏ ở cạnh, và 2 u ở đáy.

Hànam ninh.

- Immersed hydrophyte; immersed leaves smaller; fruits 3 mm high.

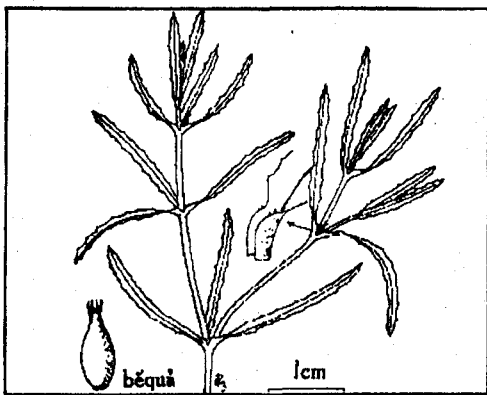
9019 - Ruppia maritima L. var. maritima. Hải kim.

Thủy thực vật chìm ở biển; thân chia nhiều nhánh. Lá có *phiến hẹp như kim*, mọc xen, dài 4-8 cm; bẹ khá dài. *Gié 2 hoa*; *hoa trần*; hoa đực có 2 tiểu nhụy; hoa cái có 4 tâm bì. Mỗi hoa cho ra tán 1-4 trái cổ mỏ, trên cộng dài, nâu rồi đen.

Đầm nước lợ hay mặn: Đà Nẵng, Phan Thiết; 1-3.

- Immersed hydrophyte; leaves acicular; flowers naked; fruits 1-4 pedicellate.

NAIADACEAE : họ Thủy kiêu

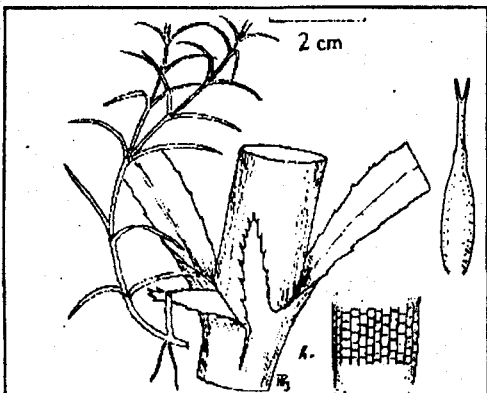

9020 - Naias marina L. var. marina. Thủy kiêu biển.

Thủy sinh chìm, dài 30 cm; lông tròn, dài 3-5 cm, to 1,5-2 mm. Lá dài 2-3 cm, rộng 1-2,5 mm, đầu tằm, bìa có răng; bẹ có 0-2 răng. Hoa đực trong một mào cao 2 mm; hoa cái cao 3 mm, nuốm 2-3. Bể quả; hạt dài 4-4,5 mm.

Nơi cạn, hạ duyên hải: Quỳnh Sơn. Thân non ăn như rau.

- Infralittoral; leave to 2.5 mm wide; seeds 4-4.5 mm long (*N. major* All.).

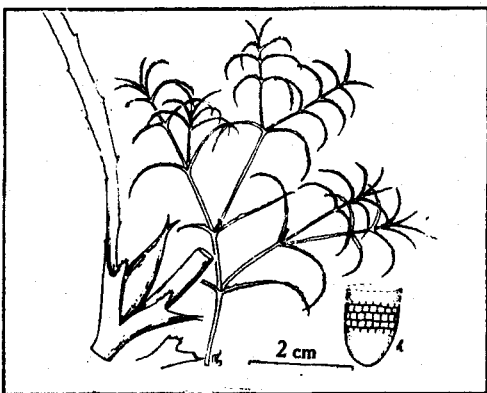

9021 - Naias graminea Delile var. graminea. Thủy kiêu hoả bản.

Thủy sinh chìm, mảnh, mềm; lông dài 2-4,5 cm, đến 10 cm ở đáy thân. Lá thường cong ra ngoài, dài 1,5-5 cm, rộng 0,7-1 mm, bìa có 18-20 răng/bên; bẹ 2,5-3,2 mm, có tai cao 1-1,8 mm, có 5-10 răng/bên. Hoa đực riêng cái, trần, cô độc hay 2-4 ở nách lá. Bể quả hình thoi; hạt dài 1,5-2 mm, bì có ổ thành hàng dọc.

Ruộng, ao: Côn Sơn.

- Leaves with long dentate auricles.

9022 - Naias malesiana de Wilde. Thủy kiêu Má lai.

Thủy sinh chìm cao 15 cm; lông tròn, dài 1-3 cm. Lá dài 2 cm, rộng 0,4-0,7 mm, đầu nhọn, bìa có răng; bẹ có tai có 4-14 răng. Hoa trong một mào; hoa đực có ba phần 1 buồng; hoa cái cao 2 mm. Bể quả; hạt dài 1-1,5 mm, bì có ổ vuông hay 6 cạnh, thành hàng ngang.

Ruộng, ao, bình nguyên.

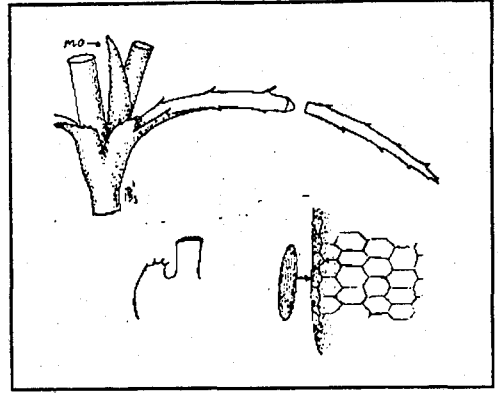
- Hydrophyte; leaves 0.4-0.7 mm wide; auricles with 4-14 teeth; seeds 1-1.5 mm long (*N. graminea* auct. non Del., Cam.).

9023 - *Naias indica* (Willd.) Cham.. Thủykiều Ân.

Thủysinh chìm, làm thành *dề chẵnchặt*; thân chia nhiều nhánh, lông 2-10 cm. Lá mọc đối, *cứng, dòn*, hẹp (rộng 1 mm), *bìa có răng thưa*; *đáy lá có 2 tai rộng hơn cao, phía trong không gai*. Hoa đồngchu; hoa đực trong mo, với 1 tiểunhụy; hoa cái không mo, với 1 tâm bì. Bế quả; hạt dài, bì có ổ lụcgiác, thành hàng dọc.

Ruộng, ao, khắp cùng, đến núi cao.

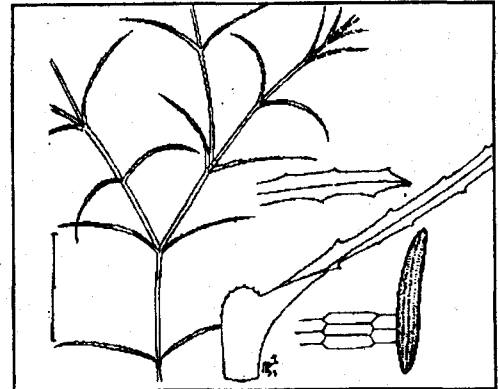
- Leaves with far apart teeth; auricles with 3-4 teeth (*Caulinia indica* Willd., *N. kingii* Rendle, *N. foveolata* R. Br. ex Rendle).

9024 - *Naias minor* All.. Thủykiều nhỏ.

Thủysinh chìm, dài đến 30 cm; thân có lông dài 3-5 cm. Lá dài 1-3 cm, congcong, *bìa có răng*; *bẹ có tai tròntròn, có răng tà, datế bào*. Hoa đực và cái trần (*không mo*); hoa đực có 1 baophấn; hoa cái do noãn sào 1 buồng 1-noãn. Hạt dài 1,1-3 mm, bì có ổ *rộng hơn cao*, thành hàng dọc.

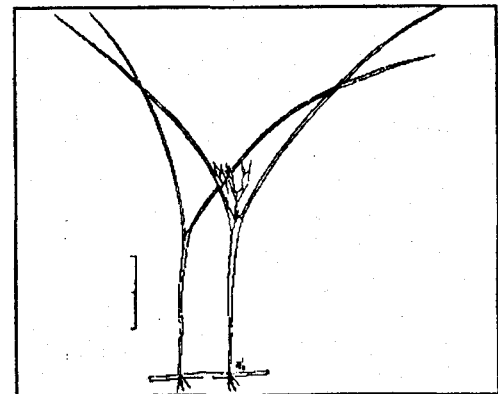
B.

- Hydrophyte; auricles round; flowers without spathe.

CYMODOCEACEAE : họ Hảikiều**9025 - *Cymodocea isoetifolia* Aschers.. Hảikiều thủyphi**

Thủysinh chìm ở biển hay cửa sông, trên đáy cát; *cành hành bò*, cho ra thân cao 1-3 cm, ít lông. Lá có bẹ dài 2-3 cm; phiến hình kim dài 7-10 cm, rộng vào 1 mm. Pháthoa ở ngọn thân, giữa lá; *tụ tán lưỡngphân nhỏ; hoa trần, đơnphái*. Bế quả.

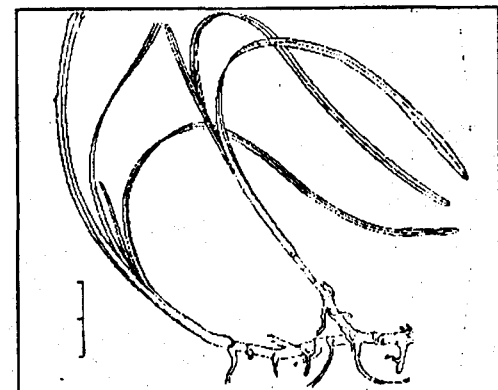
Có lẽ có ở bờ biển T.

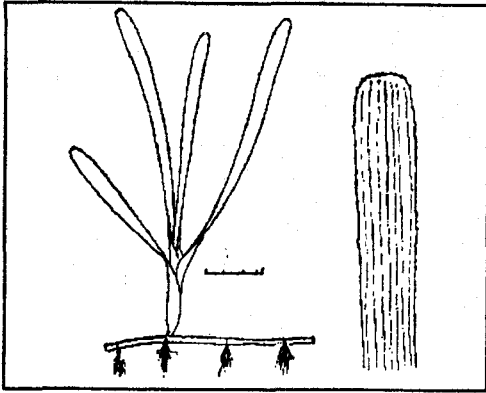
9026 - *Cymodocea rotundata* Aschers. & Schwenf.. Hảikiều tròn.

Thủysinh chìm, daniên; *cành hành rộng* 2-3 mm, *rể dài*. Lá dài 10-15 cm, rộng 2-4 mm, *dầu tròn*, gân dọc 7-13; bẹ cao 2,5-5 cm. Hoa *côđộc, trần*; hoa đực với 2 tiểunhụy, 2 buồngphấn; hoa cái với 2 tâm bì 1-noãn treo. Bế quả.

Cửa sông, trên đáy cát: *Nhatrang*.

- Hydrophyte; leaves with round apex; flowers naked, stamens 2, carpels 2.

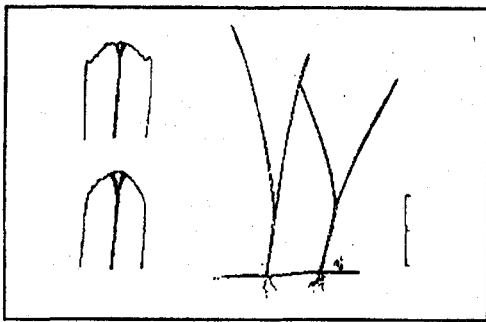

9027 - *Cymodocea serrulata* Aschers. & Magn. Hảikiều răng-nhỏ.

Thủy sinh chìm ở biển, dạng giống Thalassia hemprichi, với căn hành bò dài có rễ ở mặt, mang thân đứng ngắn, mang 4-6 lá với phiến rộng vào 1 cm, đầu cắt ngang, khác với trên ở bìa có răng nhỏ. Hoa trần; baophấn 2, tâm bì 1 (1-noãn).

Trên cát hạn duyên hải: T.

- Infralittoral grass; leaves serrulated; flowers naked.

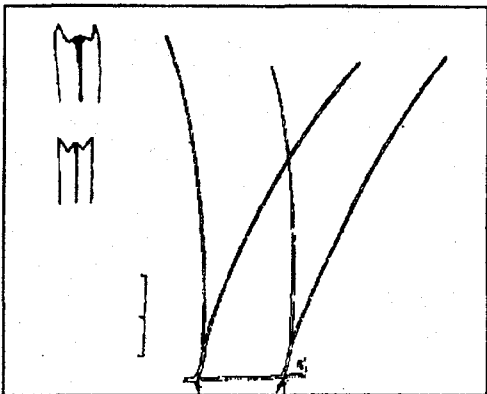

9028 - *Halodule pinifolia* (Miki) Hartog. Hảikim lá-thông.

Thủy sinh biển; căn hành bò, có lông dài 1-3 cm, mang 2-3 rễ ở mỗi mặt. Bẹ cao 1-4 cm; phiến dài 5-20 cm, rộng 0,6-1 mm, chót tù tròn, có răng thấp nhỏ. Hoa đực có cọng 1 cm, baophấn dài 2,5-3 mm; hoa cái không cọng, vòi nhụy 13 mm, ở hông. Trái xoan, 2-2,5 mm, có mỏ.

Hạduyên hải: Nhatrang.

- Infralittoral grass; leaves with round apex.

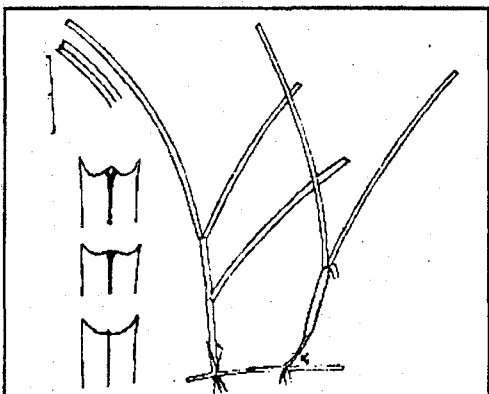

9029 - *Halodule tridentata* (Steinh.) F.v. Muell. Hảikim ba-răng.

Thủy sinh biển; căn hành bò, mảnh; lông dài 1-3 cm, rễ ở mặt 2; thân đứng ngắn. Bẹ dài 1-1,5 cm; phiến dài 6-8 cm, rộng 0,3-0,5 mm mà thôi, chót có 3 răng nhọn. Hoa đực có cọng dài 6-7 mm, baophấn 2-3 mm.

Có lẽ có ở hạduyên hải Việt Nam.

- Infralittoral grass; leaves 2-3-dentate at apex (*Diplanthera tridentata* Steinh., *D. uninervis* non Aschers., Back.).

9030 - *Diplanthera uninervis* (Forssk.) Aschers.. Hẹ biển.

Thủy sinh biển; căn hành trong cát, mảnh, lông dài 5-40 mm, to 2,5-3 mm, có 1-6 rễ ở mặt. Lá có bẹ dài; phiến dài 10-15 cm, rộng 1,2-3,2 mm, gân chánh 3, đầu có 2 răng cạnh nhọn, 1 răng giữa hay không. Hoa trần, cò độc; hoa đực có cọng, baophấn 2, chên; noãn sào 2 tâm bì. Trái tròn tròn, hơi dẹp, cao 2,5 mm.

Đáy cát có bùn, hạduyên hải.

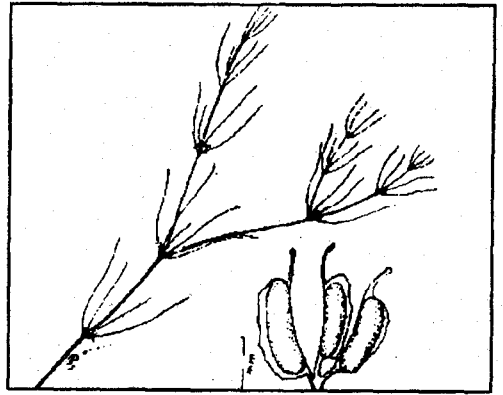
- Infralittoral grass; leaves 2-3-dentate at apex (*Zostera uninervis* Forssk.).

9031 - *Zannichellia palustris* L.. Cỏ Đani; Horn Pond-weed.

Cỏ thủy sinh *chìm*; thân mảnh, dễ gãy. Lá *mọc đối*, nhu kim, dài 3-10 cm, rộng 0,5 mm, một gân. Hoa đơnphái đồngchu, có bao mỏng, *trần*; hoa đực chỉ gồm có 1 baophấn trên chỉ dài; hoa cái có cọng ngắn, mang 1-5 tâmbì, 1-noãn *trựcsinh* treo. Bế quả có *sóng cao*, có khi có hạt.

Nước ngọt và lợ: tụtú.

- Hydrophyte; achenes sessile or sptipitate, keeled on corner & outer face, occasionally muricate.

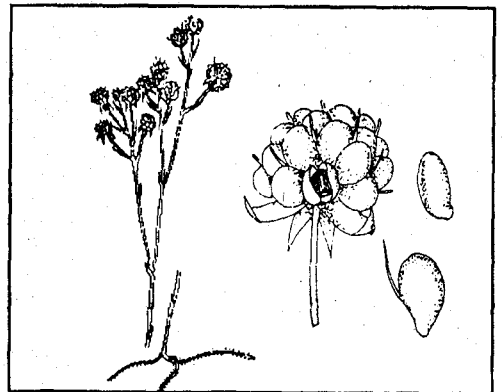
TRIURIDACEAE : họ Háorập

9032 - *Sciaphila clemensiae* Hemsl.. Háorập.

Cỏ *hoạisinh* cao 4-6 cm, không diệplục; thân có nhánh đứng hay không nhánh, *màu đỏ nâu*, mang vảy nhỏ tượng trưng cho lá. Chùm 1 cm, mang 3-5 hoa cái, láhoa dài, cọng hoa 3-4 mm, dài hơn hoa; bao hoa 5-8 phần; *tâmbì* 20-30. Trái là *manh nang* không hạt, cao 0,7 mm, có cọng, vòi nhụy còn lại dài.

Nơi rập có nhiều mùn: Đà Lạt; 5.

- Saprophytic; styles lateral; follicles.

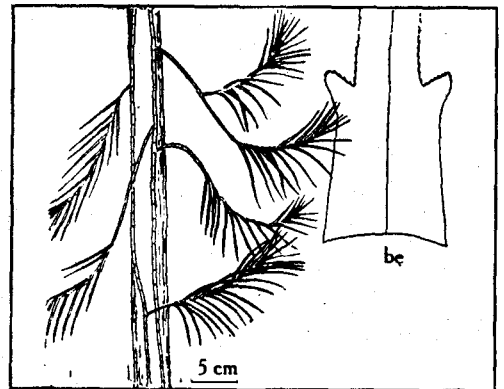
PANDANACEAE : họ Dứa-gai

9033 - *Freycinetia sumatrana* Hemsl.. Longđăng Sumatra, Soki.

Tiểu mộc leo cao, rất chắc; thân to đến 2 cm. Lá dài 50-110 cm, rộng 1-3 cm, bìa có răng bén; bẹ có *tai tròn tròn*, có *răng*. Pháthoa ở ngọn nhánh, với *láhoa to màu sữa hay trắng*; buồng đực màu ngà, dài 6-7,5 cm; hoadầu cái 15-4 cm. *Phi quả đỏ*, cao 2 cm, hạt nhỏ hình thoi, dài 1,5 mm.

Đèo Bàolộc.

- Climber; involucre cream or white; berries red.

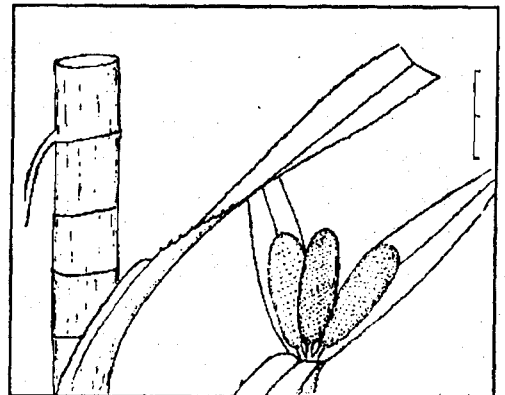

9034 - *Freycinetia webbiana* Gaud. Longđăng Webb.

Tiểu mộc leo cao trên cây, *đá*, có rễ khísinh bám; thân to 1-2 cm, *đodò*. Lá dài 40-60 cm, rộng 2,5 cm, bìa có răng thấp, gân giữa có gai ở mặt dưới; bẹ không răng, mỏng, *không tai*, chót trên có gai. Buồng cái 4, có cọng 2 cm; *láhoa ngà*, dài 7-11 cm, noãn sào có 3-4 nướm đen, *tâmbì* nhiều noãn. Phi quả nhiều hạt.

Hòn Vọngphu, vào 1.300 m.

- Climber; sheath without auricles.

Pandanus Stick.

1a - trồng

1b - hoang

2a - tâm bì rời cho ra trái 1 vôi, một buồng

3a - nuốm ở phía dưới của vôi nhụy

3b - nuốm ở phía trên của vôi nhụy

4a - nuốm nguyên hay gần như nguyên

5a - vôi mảnh, nhọn, cao 3mm

5b - vôi thon

4b - nuốm chẻ hai

2b - tâm bì dính nhau thành nhóm cho ra phần quả nhiều buồng (bàn)

3a - bàn 2 buồng

3b - bàn nhiều buồng

phân khu. *Acrostigma*

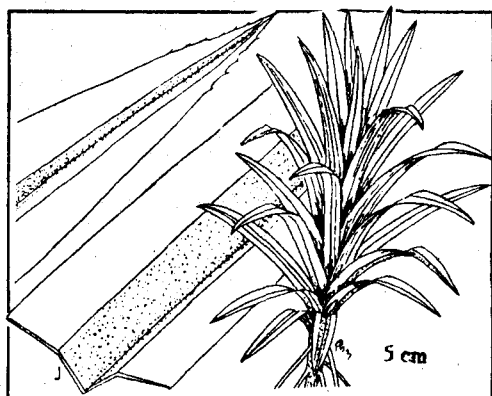
pk. *Solmsia*

pk. *Lonchostigma*

pk. *Rykia*

pk. *Kaida*

pk. *Pandanus*

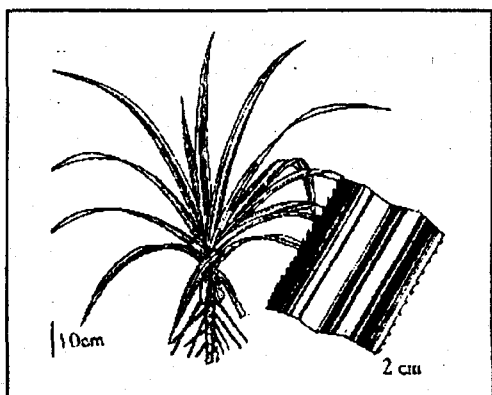

9035 - *Pandanus amaryllifolius* Roxb. Dứa thơm; Fragrant Screw-pine.

Bụi cao đến 1 m; thân rộng 1-3cm, chia nhánh. Lá rất thơm mùi dứa, không lông, lục đậm, dài 40-50 cm, rộng 3-4 cm, hình máng xối, bìa ở chót có vài gai. Pháthoá chưa thấy baogiò.

Tr để lấy lá cho mùi thơm cho thực phẩm. Không gặp hoa.

- Cultivated (*P. odoratus* Ridl.).

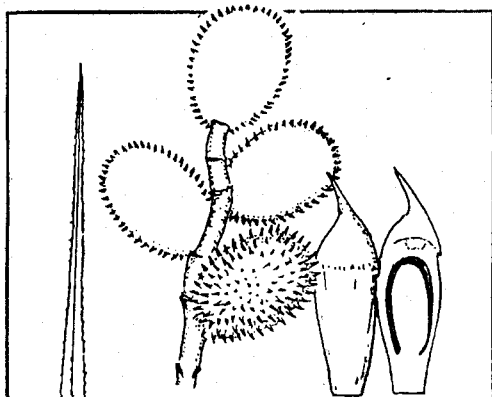

9036 - *Pandanus tectorius* Park. ex Z. cultivar. *weitchii* Hort. Dứa trổ.

Bụi cao 3-5 m; thân to đến 10 cm, có nhiều rễ chống. Lá dài 1-2m, rộng đến 10 cm, hay hơn, bìa có gai, trổ với nhiều sọc trắng và lục đậm.

Ở var. *sanderi* Hort.: lá trổ với sọc vàng; ở var. *laevis* Hort. bìa lá không gai.

- Ornamental.

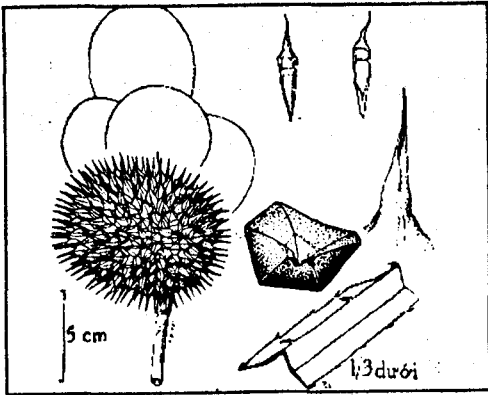

9037 - *Pandanus affinis* Kurz. Dứa cam.

Tiểu mộc có nhiều nhánh, cao 3-5 m, thân to 5-7,5 cm. Lá xanh mốc, dài 1-2 m, rộng 4,2 cm, bìa và sóng có răng bén, đầu có đuôi dài. Pháthoá dài 40 cm, mang 5-9 hoadầu cam đỏ, dài 6-7 cm, rộng 5,5 cm. Quả hân cứng vào 160, cao 2,2 cm, rộng 5,5 mm, vôi nhụy nhọn.

T (hình theo St-John).

- Fructifications red, drupes 1-seeded (*P. aurantiacus* Ridl.).

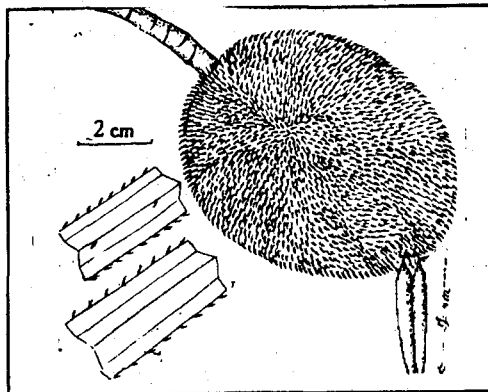
9038 - Pandanus humilis Lour.. Dứa nhỏ.

Tiểumộc nhỏ; thân cao đến 1,5 m. Lá dài 1,5-1,7 m, rộng vào 1,5-3 cm, hình máng xối, bìa hơi xếp, có gai nhọn. *Chùm mang 2-5 hoadầu.* Hộpquả to vào 3-4 cm, mang nhiều quảnhâncứng cao 2 cm, rộng 3-4 mm, một vòi nhụy, một nhân.

Rừng ven suối 5-1.500 m.

- Shrub 1.5 m; fruits head 3-4 cm large; drupes 2 cm high (*P. leucocephalus* Gagn., *P. pierreii* Martelli).

Solmsia:

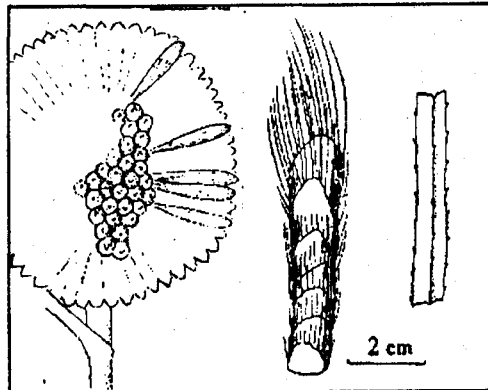
9039 - Pandanus capusii Mart.. Dứa nhiễm.

Tiểumộc cao 4-5 m; thân to 2,5 cm, có gai nhỏ. Lá tụ ở ngọn nhánh, dài 40-60 cm, rộng 1,5 cm, đầu có *đuôi dài*, bìa có gai đen, sóng có gai cong, thưa, từ 1/2 trên. Pháthoa đục thưa, dài 50 cm, có mo dài. *Hộpquả to 8 x 11 cm*; quảnhâncứng cao 1,5 cm kể cả nuốm cứng, rộng 3 mm.

Biên hòa, Tâyninh; 5.

- Fruit head 8 x 11 cm; drupes 1.5 cm high.

Lonchostigma:

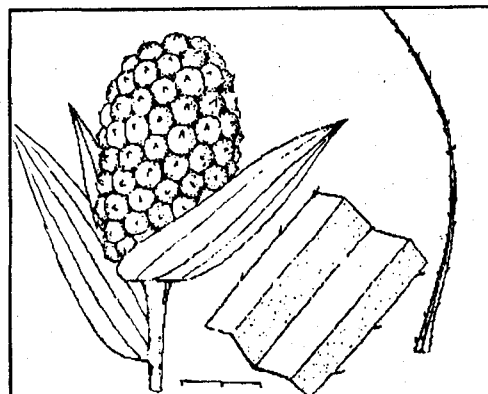

9040 - Pandanus fibrosus Gagn.. Chết, Dứa sợi

Tiểumộc cao 2 m; thân to 1-1,5 cm, *dây lá còn lại thành dây xơ*. Lá nhỏ, dài 60 cm, rộng vào 1 cm, bìa và sóng có gai, chót có đuôi dài. Hộpquả xoan, rộng 4-6 cm, dài 6-7 cm; quảnhâncứng cao 2 cm, rộng 5 mm, đầu có mỏ cao.

Nhatrang, Cà ná. Tủy của thân ăn được (hình một phần theo Martelli).

- Fruit head 4-6 x 6-7 cm; drupes 2 cm long.

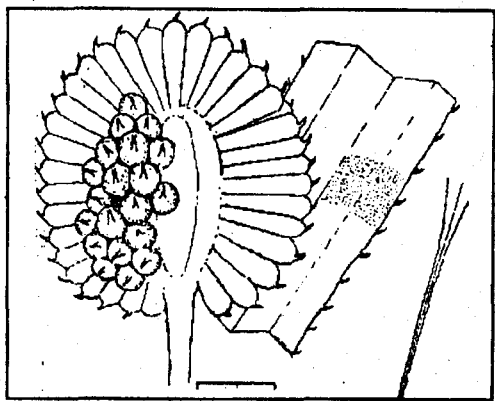

9041 - Pandanus tonkinensis Mart. ex Stone. Dứa bắc bộ.

Bụi cao 1-2 m. Lá dài đến 80 cm, rộng 4 cm, đầu có *đuôi dài 8cm*, hình máng-xối, bìa có gai thưa. Pháthoa có láhoa như lá mà ngắn hơn (25 cm ở ngoài, 7 cm ở trong). Trái do vào 80 quảnhâncứng có vòi nhụy cong còn lại.

Rừng luôn luôn xanh 0-400 m: Hàsonbìh, Quảngtrị, Đà Nẵng đến Nhatrang.

- Bush 2 m; fruit head formed by to 80 drupes.

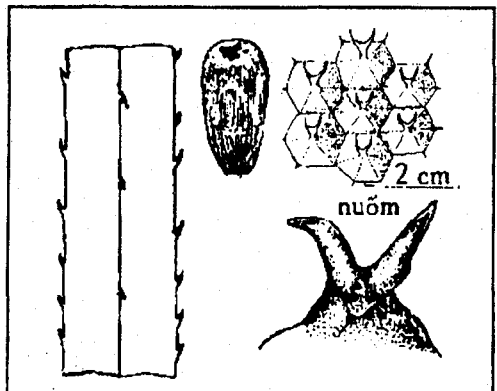

Rykia:

9042 - Pandanus bipollicaris St-John. Dứa chót-chẻ.
Bụi cao vào 1 m, không thân khế sinh. Lá dài 2-3 m, rộng 4-5 cm, chót có đuôi dài. lúc khô nhăn mịn ngang. Hoadầu cái ở ngọn; cọng dài 20 cm. Hợp quả tròn tròn, to 8-11 x 6-7,5 cm; phần quả cao 2,5 cm, rộng 6-8 mm, có một núm nhọn, láng, đẹp, chẻ 2(3) ở chót; hạt dài 7-8 mm.

Dưa suối, 1.200-1.400 m: Bạch mã. Lá dùng làm thuốc.

- Acaule, leaves 2-3 m long; mericarp with 2-dentate stigma.

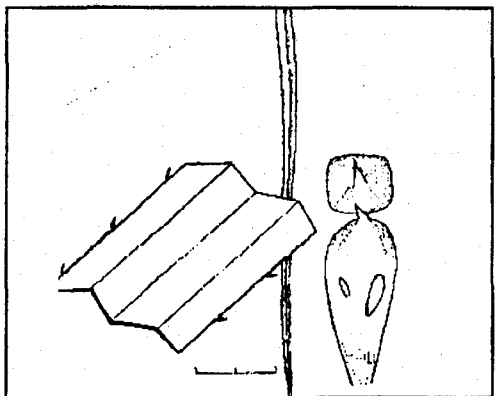

9042 - Pandanus cornifer St-John. Dứa sừng.

Dại mộc cao 5-8 m, thân to 15 cm, rễ chổng nhiều, to. Lá dài 1,9 m, rộng 2,7 cm, hình máng-xối, bìa có gai bên cũng như gân giữa. Hợp quả hình cầu tròn, to 20 cm, đỏ; quả hạch cứng cao 35 mm, vôi nhụy như sừng chẻ.

Rừng còi với Randia, Hòn-tre (Nhatrang), 20-300 m; 2 (hình theo St-John).

- Tree 5-8 m; syncarp globulous, 20 cm large, red; stigma bifid.

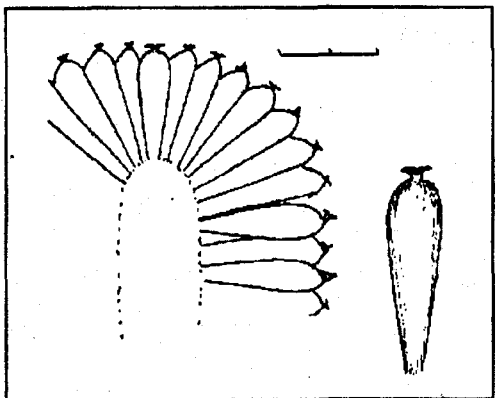

9044 - Pandanus ceratostigma Mart.. Dứa thugiac.

Dại mộc 8 m, thân to đến 13 cm, rễ chổng to vào 1 cm, Lá dài đến 2 m, rộng 4-6 cm, bìa có răng nhọn, gân giữa có gai ở mặt dưới, chót tù tù hẹp thành đuôi dài đặc sắc. Pháthoa cái trên cọng dài 50 cm, 3 cạnh, có lá hoa dài cả mét. Hợp quả có lẽ xoan bầu dục, to 18 x 12-15 cm, đến dài 13 cm; phần quả cao 4,5 cm, núm đẹp, có gai nhỏ, láng nâu.

Nhatrang.

- Tree to 8 m high; leaves long caudate; drupes 4,5 cm high, stigma dentate.

9045 - Pandanus horizontalis St-John. Dứa núm ngang.

Bụi; thân cao 1,5 m, to 7,5 cm, có rễ cằn khêu đến cao. Lá dài đến 3 m, rộng 4-6 cm, xếp hia hai lần, bìa và gân giữa có gai. Pháthoa cái ở ngọn, cọng dài 45 cm, có lá hoa; hoadầu trưởng thành tròn dài to 10-15 x 7-8 cm, phần quả cao 2,7 cm, rộng 6-8mm, chót có núm chẻ hai nằm ngang

Rừng cạnh biển: Dương đông, Phú quốc.

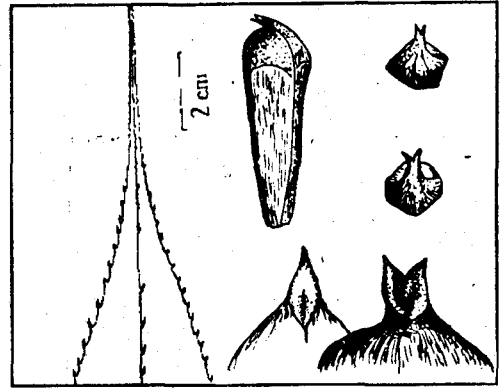
- Bush to 1.5 m high; leaves to 3 m long; syncarp 10-15 x 7-8 cm; drupes with bifid stigma.

9046 - Pandanus multidrupaceus St-John. Dứa nhiều-nhân.

Tiểumộc cao đến 5 m; thân to 8 cm. Lá dài 1,6-3 m, rộng 6,7 cm, đầu có đuôi dài, bìa có gai nhọn. Hợpquả trên cộng dài 15 cm, có láhoa dài 11-60 cm, rộng 12 cm, dài 22 cm, đỏ; phầnquả cao 4-4,5 cm, nuốm hình tai chẻ hai.

Dựa suối vùng Đălạt; 2.

- Shrub 5 m high; leaves long caudate; syncarp 12 x 22 cm; phalanges with 2 dentate stigma.

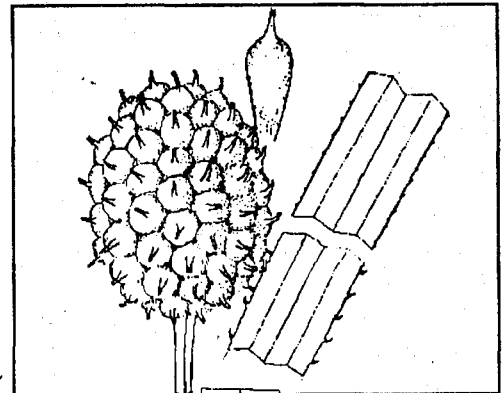

9047 - Pandanus nanofrutex Stones. Dứa bụi-nhỏ.

Bụi nhỏ, cao đến 1 m. Lá nhỏ, dài đến 95 cm, rộng 3 cm, có gai ở bìa và gân giữa mặt dưới gần đáy. Hoadầu cái ở ngọn, cộng dài 14 cm, láhoa dài 12 cm; hợpquả xoan, nhỏ, to 6,5-8 x 4,5-5 cm; phầnquả cao 1 cm, có mũi nhọn, lằng, đơn hay chẻ hai.

Rừng vào 1.000 m: Hàsonbình.

- Bush 1 m high; syncarp to 8 x 5 cm; phalanges 1 cm long.

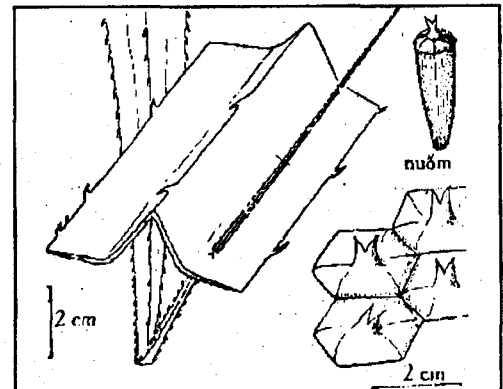

9048 - Pandanus urophyllus Hance. Dứa đuôi.

Bụi cao 1-2 m; thân ngắn. Lá dài đến 2 m, rộng 4-5 cm, đầu có đuôi rất dài; bìa có gai thưa, nhọn. Hợpquả to, do quảnhâncứng lụcgiác, có vòi nhụy còn lại to, đầu chẻ hai, nộiquảbì dài 15 mm, ở phần dưới của quảnhâncứng.

Phước tuy.

- Bush 1-2 m; leaves long caudate; phalanges with robust bifid stigma (*P. furcatellus* Mart.).

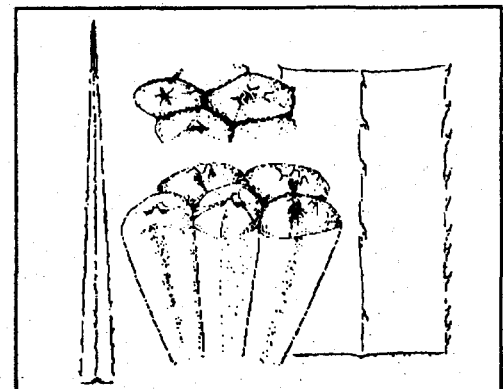
Kaida:

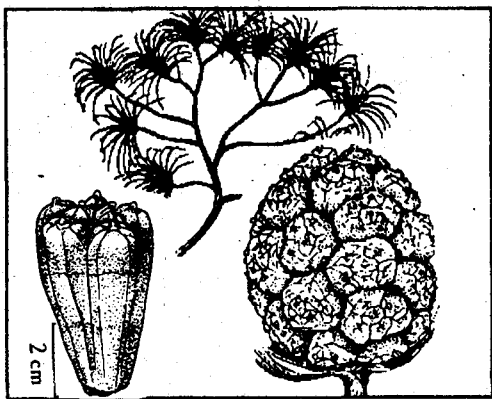
9049 - Pandanus kaida Kurz. Dứa cai-đa.

Tiểumộc cao 3-5 m, thân nằm to 12 cm, có nhánh chẻ. Lá dài 1 m, rộng 6,5 cm, bìa và sóng có gai bén. Hợpquả trên cộng dài 40 cm, rộng 13-16 cm, dài 18-25 cm; phầnquả nhiều, cao 3,6-5 cm, rộng 1,2-2,7 cm, cam đỏ, 5 cạnh; tâm bì thường 2 (hai nuốm xa nhau), ít khi 3(4); hột cao 7-10 mm.

Dựa rạch, bờ mầu, có khi trồng, nhất là ở Cambốt.

- Shrub 3-5 m; syncarp 13-16 x 18-25 cm; phalanges red, 3,6-5 cm high, stigmas separate

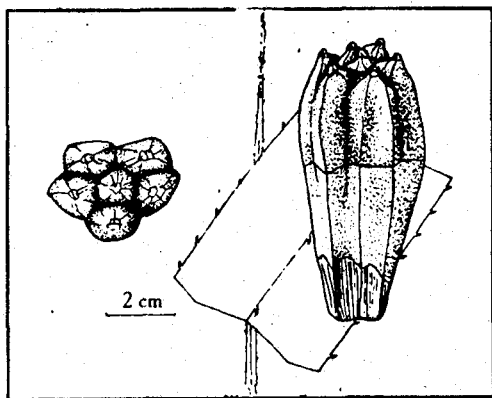

Pandanus:
9050 - Pandanus odoratissimus L. f. var. vietnamensis (St-John) Stones. Dứa Việt.

Tiểu mộc cao 3-5 m, thân to 15 cm, không rễ cangkêu. Lá dài 1-1,5 m, rộng 5-6 cm, mặt dưới hơi mốc, chót có đuôi dài, 3 cạnh, có gai, bìa và sóng có gai nhọn. *Hợp quả* rộng 19 cm dài 27 cm, đỏ, mang vào 100 *phần quả* cao 6 cm, rộng 3-4 cm, do 5-6 tâm bì; nuốm đen, xoan hay tròn.

Mũi Né (Phanthiết), Vũngtau..(hình theo St-John).

- Shrub 3-5 m; syncarp to 19 x 27 cm, phalanges red, 6 cm high (*P. tectorius* sensu Mart., *P. phamhoangii* St-John, *P. reversispiralis* St-John..).

9051 - Pandanus odoratissimus var. hueensis (St-John) Stones. Dứa Huế.

Đại mộc cao 7 m, thân to 15 cm, có nhiều rễ cangkêu. Lá dài 1,5 m, rộng vào 5,5 cm, bìa và sóng có gai bén, đầu nhọn dài. *Hợp quả* xoan, to 20 x 28 cm, *cam đỏ*, với vào 140 *bàn* cao 7-8 cm, chứa 4-7 tâm bì, nuốm tròn hay hình thận.

Dựa biển, vùng Huế (hình theo St-John).

- Tree 7 m high; syncarps 20 x 28 cm; phalanges orange red, 7-8 cm long.

ARACEAE : họ Môn

- 1a - cỏ nổi, lá mọc chum
- 1b - nêthực vật, lá hẹp, rất thơm
- 1c - không tính trên

Pistia
Acorus

2a - buồng đều chứa hoa lưỡng phái cả

3a - dây bò hay leo không gai

4a - hoa có đài hay vành, mo không rụng

5a - hoa có 6 tai (đài và vành); 6 tiểu nhụy, noãn sào 3 buồng
1-noãn *Pothos*

5b - đài và vành không tai rõ rệt; tiểu nhụy 4; noãn sào 1 buồng, 1-noãn *Anadendron*

4b - hoa trần; mo mau rụng

5a - noãn sào nhiều noãn, đính phôi trắcmô

Raphidiphora

5b - noãn sào 1 buồng, noãn gắn từ đáy

6a - 1 noãn

Scindapsus

6b - 2-4 noãn

Epipremnum

3b - thân khisinh ngắn

4a - có có gai; lá thon nguyên hay chẻ

5a - đài do 2 lá đài; noãn sào 1-noãn

5b - đài do 4-6 lá đài; noãn sào 2-noãn

Lasia
Cyrtosperma

4b - có không gai; lá gân chân-vịt, có khía; hoa trần

Pycnospatha

2b - buồng không đều, mang hoa đực ở trên, hoa cái ở dưới; hoa luôn luôn trần

3a - gân hai bên song song, thường đơn; không có gân bìa

4a - mo còn lại nguyên; noãn sào 2-4 buồng, nhiều noãn; tiểu nhụy rời *Homalomena*

4b - mo rụng đi một phần hay trọn

5a - dây leo

Philodendron

5b - cỏ không leo

- 6a - mo rụng cả; tiểuhụy thành liênhùng *Aglaonema*
 6b - đáy mo còn lại
 7a - mo to, trắng, đẹp; Tr *Zantedeschia*
 7b - mo xanh, phần trên mau rụng *Schismatoglottis*
- 3b - gân cạnh thông vào nhau thành một gân bìa
 4a - tiểuhụy rời hau
 5a - nêthựcvật *Cryptocoryne*
 5b - địathựcvật
 6a - lá đơn; noãn trưcsinh *Typhonium*
 6b - lá do 3-7 lá-phụ *Arisoema*
 6c - lá do 3 lá-phụ rìa hay kếp; noãnsào nhiều buồng;
 noãn đảosinh **7a**
 7a - phụbộ của buồng có hoa lép; hoa đực rời
 nhau *Pseudodracontium*
 7b - phụbộ trần hay có hoa lép rất nhỏ; hoa đực
 khít *Amorphophallus*
 7c - buồng thụ đến chót *Alesmonium*
- 4b - tiểuhụy dính thành liênhùng; lá hình tim hay đầu tên, gân-phụ
 hình mạng
 5a - noãn gắn ở đáy
 6a - lá bìa nguyên *Alocasia*
 6b - lá có thùy *Schizocasia*
 5b - đínghphôi trắcmô
 6a - một đínghphôi, 1-noãn *Hapaline*
 6b - đínghphôi 2-4, nhiều noãn
 7a - buồng đứng có phụbộ trần; cỡ to *Colocasia*
 7b - buồng đầu ngã, không có phụbộ lép ở chót
 8a - có tiểuhụy lép giữa noãnsào *Remusatia*
 8b - không tiểuhụy lép giữa noãnsào *Staudnera*

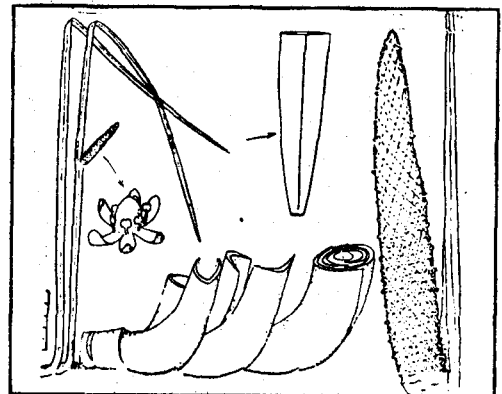
Acoreae:

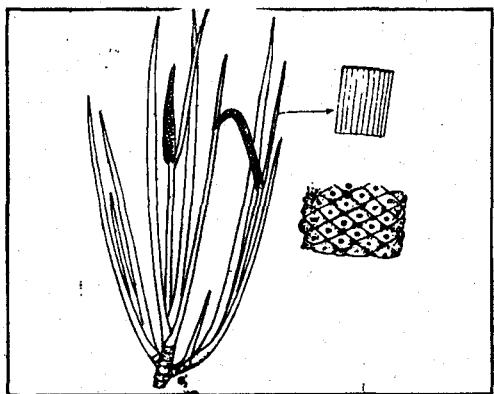
9052 - Acorus verus Houtt.. Thạchxươngbồ, Bờbồ;
 Sweet flag.

Nêthựcvật; cãnhành to 8-12 mm, và lá *rất*
thơm. Lá hình gươm hẹp, *đứng* cao đến 1 m hay
 hơn, rộng 1,5-3cm, một gân giữa. Pháthoa trên một
 thân có một mo tiếptục như lá; gié dài 5-7,5 cm;
hoa lưỡngphái; phiến hoa 6; tiểuhụy 6; noãnsào 2-3
 buồng. Phiquả *đỏ* (ít gặp). $2n = 36, 44$.

Tr ở bờ rạch, ao để làm thuốc: xông, bổ
 thầnkinh. Chứa alcaloid và glucosid.

- Cultivated as medicinal (*A. calamus* L.)

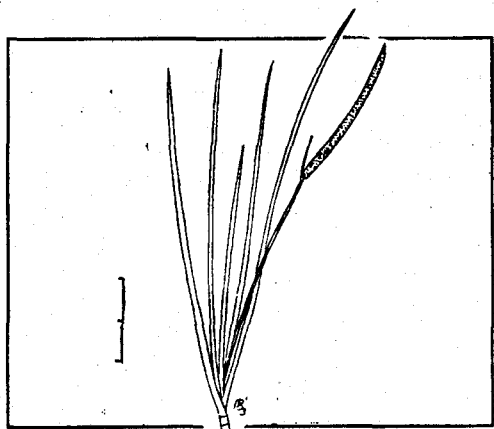

9053 - Acorus tatarinowii Schott. Bòbò núi.

Nêthựcvật; căn hành to 5-8 mm. Lá đứng hình gươm cao 20-50 cm, rộng 2-6(10) mm, gân gần như đều nhau, mảnh. Buồng dài 6-10 cm, vàng, trên một trục cao 15-20 cm, với một mo như lá tiếp tục thân; hoa nhỏ, lưỡngphái, tiểuhụy 6. Quả xoan.

Nơi ẩm lầy dựa rạch, vùng núi: B đến Phú Khánh.

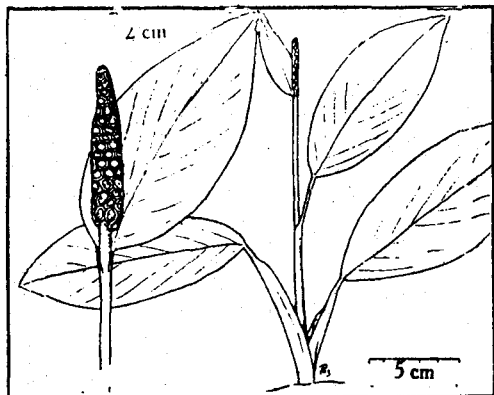
- Limnophyte; limb 2-6 mm wide; spadix yellow 6-10 cm long.

9054 - Acorus gramineus Soland. Bòbò nhỏ, Thạch xương bồ nhỏ.

Nêthựcvật nhỏ; căn hành to 1,5-2 mm. Lá đứng, dài 6-10 cm, rộng 1-2 mm, gân dọc 3. Buồng trên một trục mảnh, có mo kéo dài trục dạng lá; hoa nhỏ, lưỡngphái; tiểuhụy 6; noãn sào 2-3 buồng, noãn trực sinh. Quả xoan.

Thường Tr ở hòn-non, gốc Trung quốc. Được dụng như *A. verus*; trấn lỵến súc, làm giảm đau, bổ, kiện vị. - Limnophyte 10 cm high, cultivated as ornamental (*A. pusillus* Sieb.).

9055 - Spathiophyllum patinii N.E. Br.. Bạch phiến.

Bụi cao 0,4-0,6 m, thân cao 10 cm, to 2-3 cm. Lá có phiến không lông, gân-phụ cách nhau 1 cm, mặt dưới màu lợt; cuống 3 cm, tròn, bẹ dài vào 20 cm có một phần trên tròn. Mo phẳng, trắng tươi, xanh mặt ngoài; buồng dài 5-8 cm, màu ngà; hoa lưỡngphái, có dài 6-phân.

Trồng; I-XII.

- Ornamental.

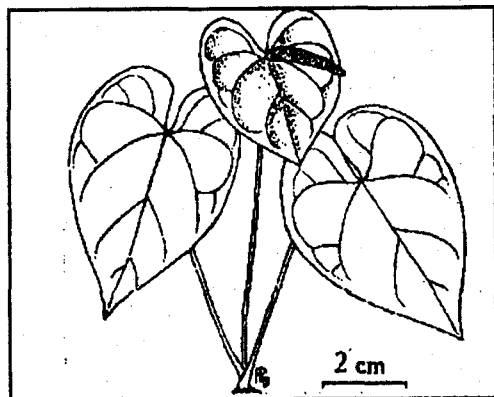
Anthurieae:

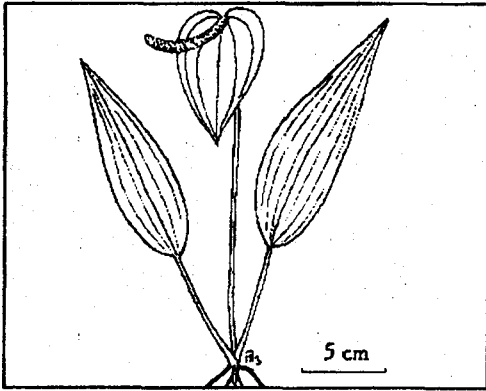
9056 - Anthurium andreanum Lindl.. Vĩ hoa tròn.

Bụi daniên. Lá có phiến xanh hình tim hay đầu tên; cuống dài. Buồng trên rộng dài; mo là phiến nở rộng, hình tim; buồng vàng, đứng trên mo ngửa đỏ thắm; hoa lưỡngphái cả. Quả.

Tr làm kiếng, gốc Columbia.

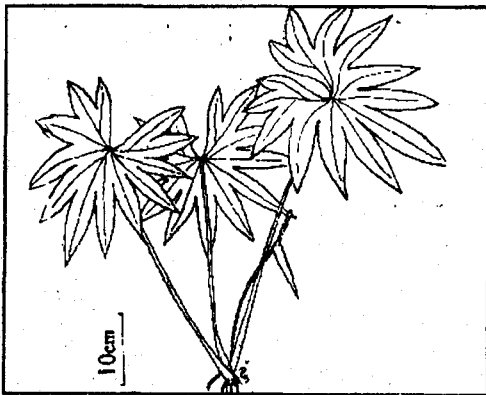
- Ornamental.

- 9057 - *Anthurium scherzeanum* Schott.** Vĩhoa thon.
Cỏ daniên có thân ngắn. Lá có phiến đứng, thon, không lông. Cọng pháchhoa cao bằng lá; *mo hình tim, ngửa rộng ra*; buồng dựng trên *mo đỏ thắm*; hoa lưỡngphái. Phiquả.
Tr làm kiếng vì buồng và mo đẹp.

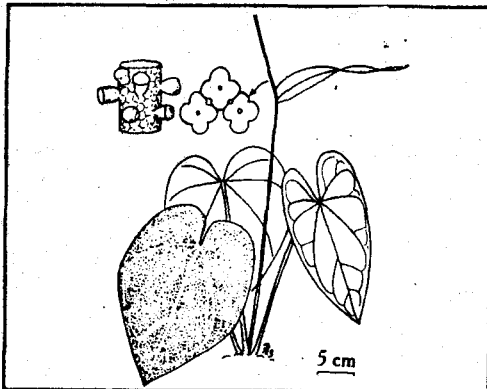
- Ornamental.

- 9058 - *Anthurium dentatum* Hort..** Vĩhoa răng.
Bụi; thân ngắn. Lá có cuống dài 60-80 cm; phiến *hình quạt với 13-15 thuỳ*, to 40 cm. Buồng trên cọng dài 30-40 cm, mo thon hẹp, ngửa, dài 20 cm; buồng tím, dài 10 cm.

Tr vì lá đẹp; IX.

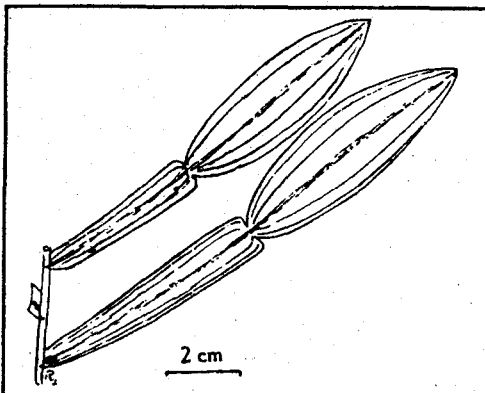
- Ornamental.

- 9059 - *Anthurium magnificum* Lindl..** Vĩhoa đẹp.
Cỏ có thân ngắn. Lá có phiến to, dài 40 cm, mỏng, *màu ve-chai với gân màu lợt*; cuống có 4 cạnh, dài 50-60 cm. Cọng pháchhoa cao 1 m; mo xanh ngang, quăn, dài 20 cm; buồng đứng, cao 25 cm, xanh; hoa lưỡngphái. Phiquả.
Tr vì lá đẹp; gốc Columbia.

- Ornamental.

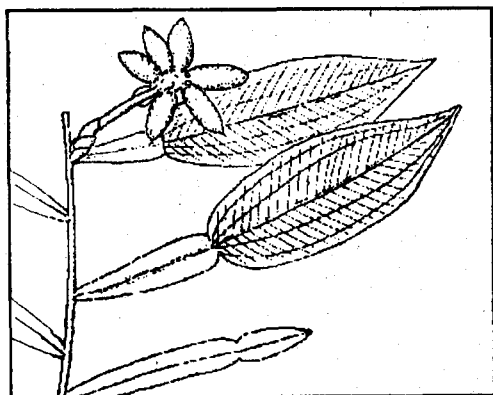
Pothoeae:

- 9060 - *Pothos angustifolius* Presl.**
Dây leo; thân rộng 2 mm, lông dài 1-2 cm. Lá có phiến mốcmốc, thon hẹp, to 5-8 x 0,7-2,7 cm, gân 1-2/bên; *cuống đẹp dài bằng phiến*. Pháchhoa rất ngắn; mo 4-5 mm; buồng niễn, xoan, dài 4 mm; hoa có 6 phiến, 6 tiểunhụy.

Rừng T.

- Climber; limb narrow lanceolate; spadix 4-5 mm long.

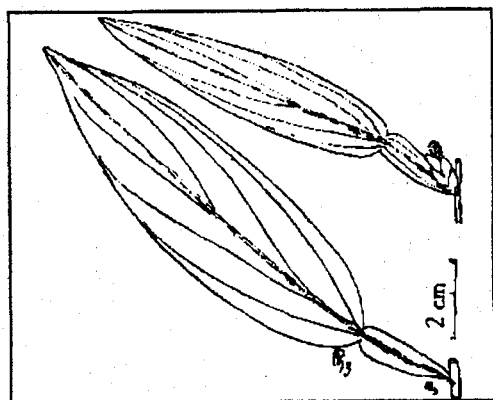

9061 - Pothos balansae Engler.

Cỏ leo; nhánh to 3 mm, lông dài 1-3 cm. Lá có phiến dài 8-12 cm, rộng 3-4 cm, tròn dài hay thon; cuống dài 7-8 cm, có cánh rộng. Pháthoá dài 4-5 cm, vảy 5-18 mm; mo xoan nhọn, to 2,5 cm; buồng tròn dài 2 x 1 cm.

Núi cao: Côngtum; 4

- Climber; spadix 2 cm long.

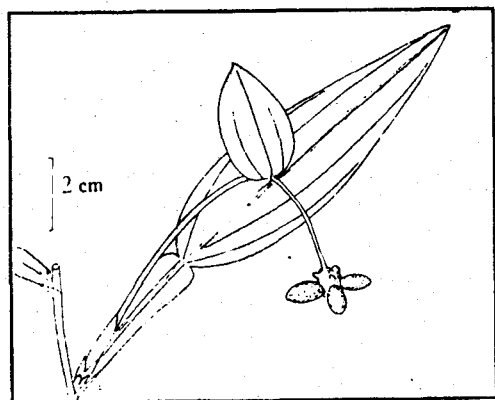

9062 - Pothos cachcartii Scott..

Cỏ leo, dài 5 m; nhánh mảnh, lông 1-2 cm. Lá có phiến thon dài hay tròn dài, dài 8-12 cm; cuống có cánh, ngắn. Pháthoá ngắn có vảy kết lợp; mo xoan nhọn, vào 8 mm; buồng tròn dài, dài 0,5-1 cm. Hoa lưỡng phái có 6 phiến hoa, 6 tiểu nhụy.

Rừng luôn luôn xanh 100-1.500 m. Đắp trị đau mình. Lá ăn chiêm ở Himālapson.

- Climber; petioles short; spadix 5-10 mm, on short peduncle.

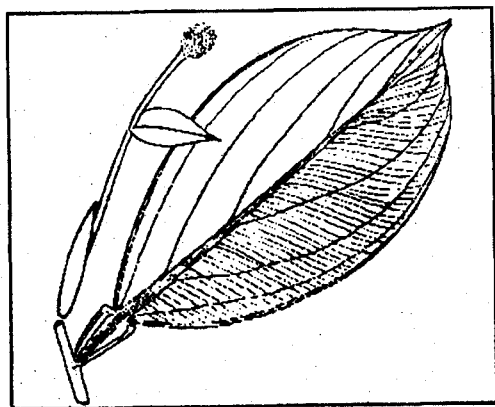

9063 - Pothos gigantipes Buchet. Ráy thân-to.

Cỏ leo rất cao lên cây khác; nhánh vuông vắn, to 3-4 mm. Lá có phiến thon, đầu nhọn; cuống có cánh, dài bằng 1/2 phiến. Pháthoá ở nách lá, dài gần bằng lá; mo xoan, tái; buồng hình cầu. Quả tròn, đỏ, to 1 cm.

Quảng trị, Khánh hoà.

- Long climber; spadix globulous; berries red, 1 cm across.

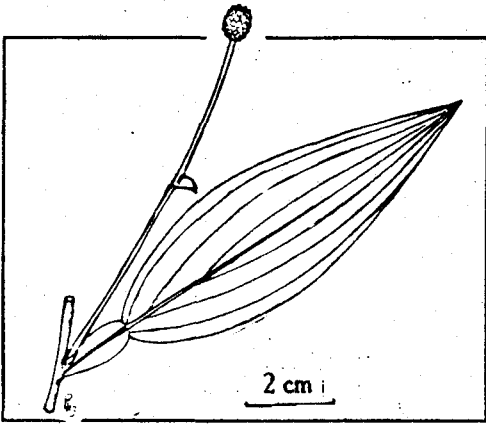

9064 - Pothos grandis Buch. Ráy to.

Cỏ leo cao; thân to 3-4 mm, lông dài 3-4 cm. Lá có phiến xanh đậm, xoan bầu dục, dài đến 20 cm; cuống ngắn, có cánh. Pháthoá ở nách lá, vảy dài 4-30 mm, rộng dài 4-7 cm; mo xoan thon, đỏ bầm; buồng xoan, dài đến 2 cm; hoa lưỡng phái; tiểu nhụy 6. Quả vàng rồi đỏ.

Hànội, Hànamninh đến T (hình theo Gagnepain)

- Climber; limb large, petiole short; spathe dark red; berries yellow then red.

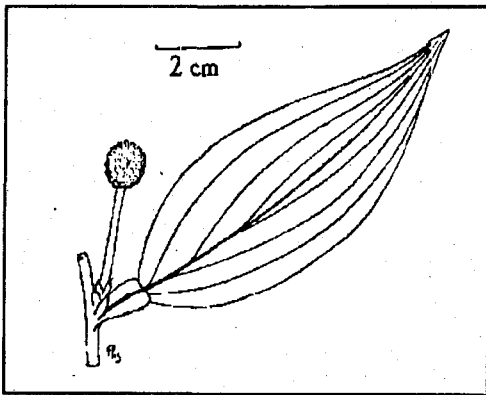

9065 - Pothos kerrii Buch.. Ráy Kerr.

Cỏ leo lên thân cây khác; nhánh to 2 mm, lông dài 1,5-3 cm. Lá có phiến rộng và dài hơn cuống nhiều, lá dưới có khi chỉ còn là cuống. Pháthoả ở nách lá, dài gần bằng lá; mo đỏ, nhỏ; buồng hình cầu to 4 mm; hoa lưỡngphái, phiến hoa 6, tiểuhụy 6.

T.

- Climber; petioles short; spadix globulous on long pedicel; spathe red.

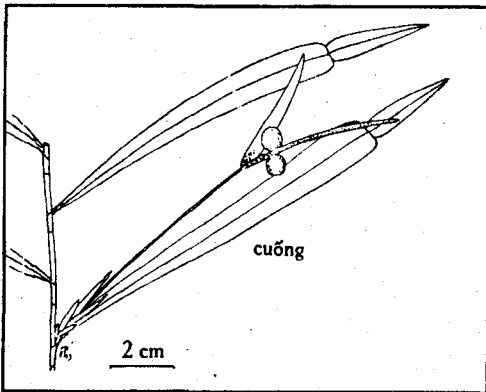

9066 - Pothos pilulifer Buch. Ráy lộn.

Cỏ bò trên đá, dài 2-3 m; nhánh có 4 cạnh, lông dài 2-3 cm. Lá có phiến to và rộng hơn cuống rất nhiều. Pháthoả ngắn hơn 1/2 lá; mo xoan, xụ xuống, dài 5 mm; buồng hình cầu; hoa lưỡngphái, phiến hoa 6, tiểuhụy 6.

Rừng: Lạngson, Làocai.

- Lithophytic; petioles short; inflorescence short; spadix globulous.

9067 - Pothos repens (Lour.) Druce. Ráy bò, Cómnh.

Dây leo rất cao; nhánh to vào 2-3 mm, lông dài 6-20 cm. Lá có phiến thon dài hẹp, ngắn hơn cuống, lá dưới chỉ do cuống mà thôi. Pháthoả thường từng cặp, dài 15-20 cm; vây 4-5, hẹp; mo hẹp dài 4-7 cm; buồng hình trụ, dài 4-7 cm. Phiquả đỏ, dài 7-8 mm.

Quảngtrị; II-VI, 6.

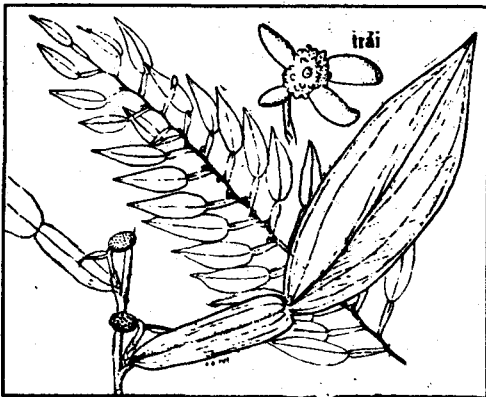
- Climber; petioles long; spadix 4-7 cm long; berries red (*Flagellaria repens* Lour.).

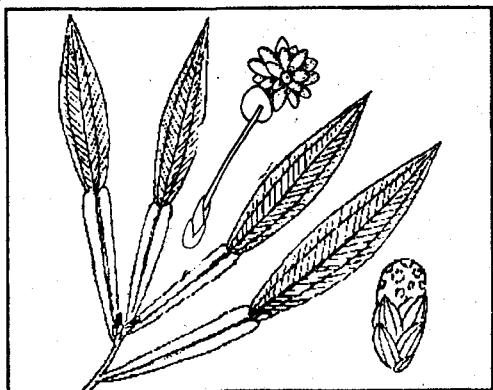
9068 - Pothos scandens L.. Ráy leo.

Dây leo cao 2-4 m; nhánh to 1,5-2 mm. Lá có phiến thon hay tròn dài thon, rộng 2-1 cm, gân chánh 3; cuống dẹp, rộng 7-12 mm. Pháthoả ngắn; mo dài 3-5 mm, vàng; buồng xoan. Phiquả đỏ lúc chín.

Rừng luôn luôn xanh khô, đến 200 m. Đắp trị làm mù, tê thấp; hút trị suyễn. Được liệt kê vào cây ăn được.

- Climber 2-4 m; inflorescence short; berries red.

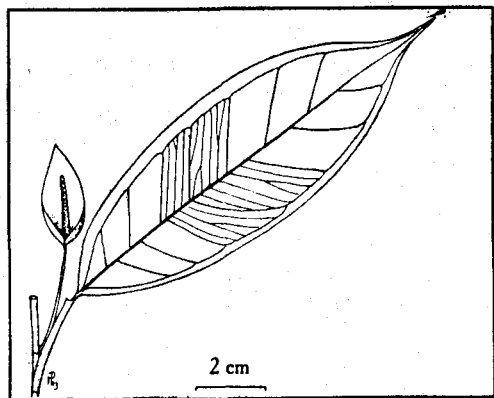

9069 - Pothos yunnanensis Engler. Ráy Vânnam.

Cỏ leo dài đến 15 m; nhánh vuông, lông dài 2-3 cm. Lá có phiến thon, mỏng, dài 9-14 cm; cuống dài 3-6 cm. Pháthoa ở nách lá, trên rất ngắn; vảy 5-6; buồng hình cầu to vào 1 cm, sau dài đến 1,6 cm; mo xoan nhọn. Phiquả tròn dài, to 1 cm.

Quảng trị, Côngtum, Nhatrang; IV

- Climbing to 15 m; inflorescence short; spadix globulous 1 cm long; berries 1 cm.

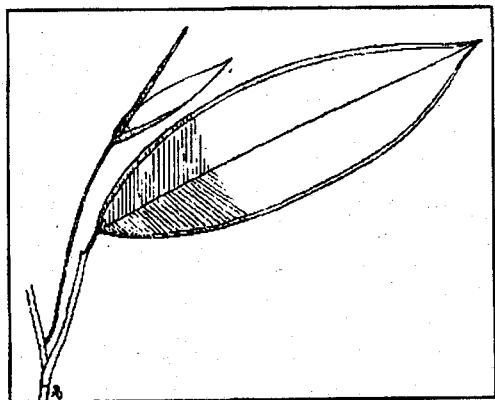

9070 - Pothos penicilliger Gagn. Ráy cọ.

Dây leo dài vào 3 m; nhánh mảnh, to 2-3 mm, lông dài 1-3,5 cm. Phiến lá bầu dục thon ngược, dài 13-19 cm, chót có đuôi, gân-phụ songhàng khít nhau; cuống nhỏ, dài 3-4 cm, xếp thành bẹ dài. Mo có màu, xoan nhọn, dài 3 cm, trên rộng dài 3 cm; buồng hình trụ cao 2,5 cm; hoa có 6 tiểuhụy.

Đèo Hải vân; IX.

- Climbing; limb elliptic lanceolate; spadix 2,5 cm.

9071 - Pothos touranensis Gagn. Ráy Đà Nẵng.

Dây leo dài 5-7 m; nhánh to 3-4 mm, lông dài 0,2-3 cm. Lá có phiến tròn dài thon, dài 13-18 cm, gân-phụ songhàng, khít nhau, một gân bìa; cuống dài 8-13 cm, xếp thành bẹ dài. Mo mau rụng; rộng dài 10 cm; buồng hình trụ cao 4-5 cm; hoa có 6 tiểuhụy. Phiquả đỏ, cao 3 cm.

Đà Nẵng; II-VI, 6.

- Climbing; limb oblong; spadix 4-5 cm long; berries red, 3 cm long.

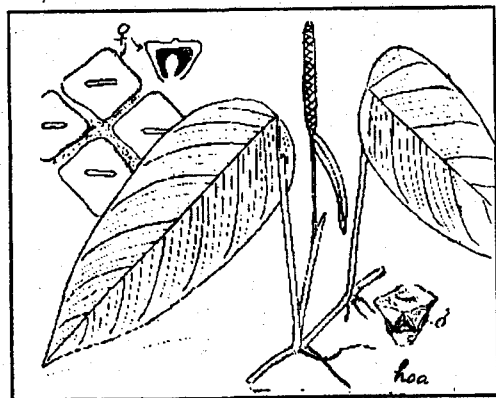
Monstereae:

9072 - Anadendrum latifolium Hook. f.. Thăng mộc lá rộng

Dây leo cao 2-3 m; nhánh to 4-5 mm, lông dài 1,5-3 cm. Lá có phiến xoan tròn dài, hơi bất xứng, gân-phụ 9-12 cặp, nâu lúc khô; cuống dài 11-17 cm, đẹp, xếp thành bẹ dài. Pháthoa trên rộng dài; mo thon nhọn, dài 5-6 cm; buồng dài 3-5 cm; hoa lưỡngphái, hình bánhình, bao hoa hình chén, tiểuhụy 4, noãn 1, gần từ đáy. Phiquả cao 1 cm, 1 hạt.

Bachmã, Côngtum, Phúkhánh; III.

- Climbing; spadix 3-5 cm; stamens 4; berries 1-seeded.

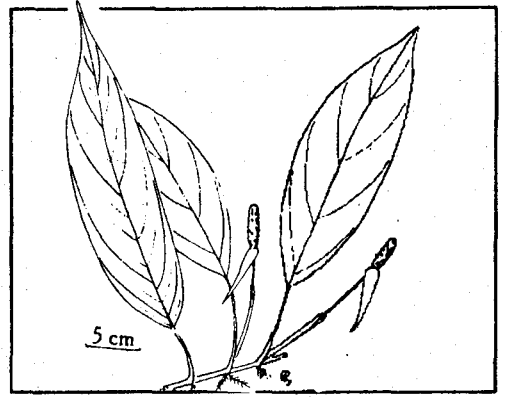

9073 - Anadendrum montanum Schott. Thăngmộc núi.

Thân leo cao 2-4 m, rộng 4-5 mm. Lá có phiến thon dài 12-20 cm, *đen lúc khô*, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 7-10 cm, thành be ở 1/2 dưới. Pháthoá ở ngọn hay nách lá; mo dài 4 cm, màu rung; buồng dài 2-4 cm; hoa lưỡngphái, lụcgiác; tiểunhụy 4; noãn 1, gần từ đáy. Phi quả cao 8 mm, 1 hột.

Hàsonbình, Hànamninh đến Bạchmã, Bànà, Nha trang.

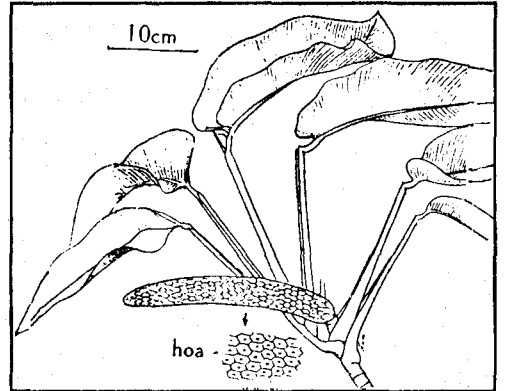
- Climbing 2-4 m; limb black on dry; spadix 2-4 cm; berries 1-seeded, 8 mm long.

9074 - Epipremnum giganteum Schott. Thượngcán to.

Dây leo cao, dài đến 30 m; thân to 5-7 cm. Lá có phiến rất to, dai, dài 30-65 cm, gân-phụ nhiều, song hành *khít nhau*; cuống 30-60 cm. Buồng dài 15-30 cm, xanh rồi vàng; hoa lưỡngphái, 5 x 3 mm. Phi quả dính nhau, cao 7-8 mm.

Rừng luôn luôn xanh, 5-1.500 m.

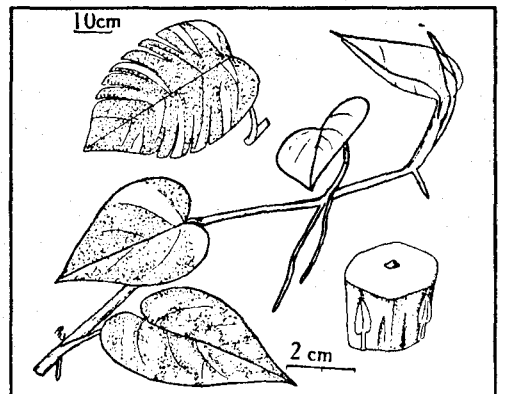
- Big climber; limb to 60 cm long; spadix 15-30 cm long; berries adherent.

9075 - Epipremnum pinnatum (L.) Engler cv. *aureum* Nichols.. Trầu-bà vàng.

Dây leo, *nhỏ khi trồng* không nơi dựa, *rất to* khi trồng ở đất và cho bò lên cây. Lá hình tim, to 6 đến 40 cm, lục dợt, *trở* màu vàng rất đẹp hay màu bạc (cv. *marble queen*). Buồng mang hoa lưỡngphái.

Trồng vì lá đẹp, gốc đảo Salomon.

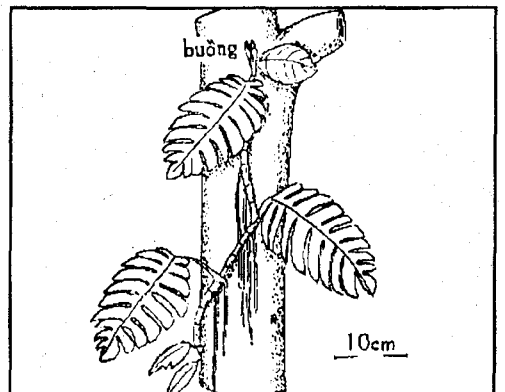
- Ornamental (*Pothos aureus* Lind. & André, *Scindapsus aureus* (Lind. & André) Engl...).

9076 - Epipremnum pinnatum (L.) Schott. Ráy-ngót

Dây leo rất to. Lá ở thân non có phiến nguyên, ở thân trưởng thành có phiến rất to, *xẻ sâu*, không *trở*; bẹ có nhiều sợi tetua, xanh. Buồng trên cộng ngắn, to 10 x 2-3 cm ở ngọn, có mo xanh ở mặt ngoài, vàng mặt trong; hoa lưỡngphái, trần; tiểunhụy 4; noãn sào 1 buồng, 1-3-noãn. Phi quả nhỏ.

Tr làm kiếng; I-XII. Buồng mang trái *khi chín có dạng trái bắp đỏ*, ăn được (Trương Dấu).

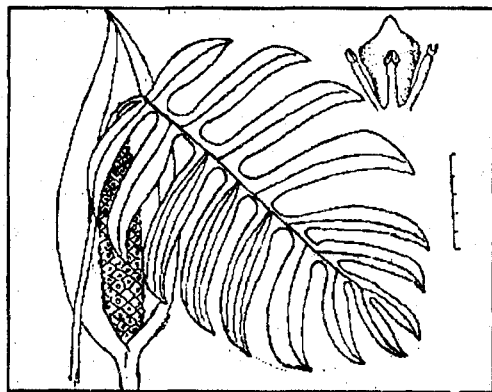
- Ornamental (*Pothos pinnatum* L.).

9077 - *Raphidophora decursiva* (Roxb.) Schott. Trâmđài; Đuôi-phượng.

Dây to, leo cao đến 40 m; thân to 2,5-5 cm. Lá có phiến xoan bầu dục, to 40-70 x 30-50 cm, xẻ sâu lông-chim gần đến gân giữa, thành 15-17 thùy; cuống dài 40-70 cm. Mo vàng, dài 17,5 cm; buồng không cộng, dài 12-20 cm; hoa trần, lưỡngphái, lụcgiác; tiểunhụy 4; noãn sào có núm lõi cao, vàng.

Vùng núi: B đến Phan Thiết. Khángsinh; đắp trị vết thương, trị tê thấp.

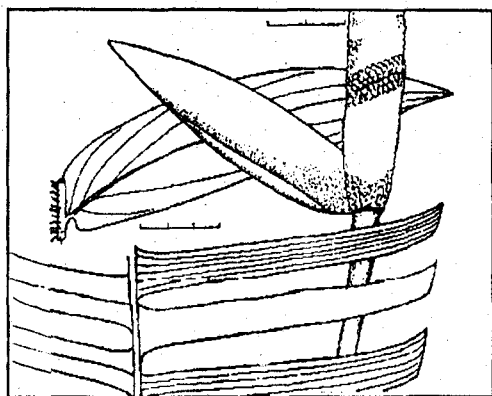
- Big climber to 40 m; spathe yellow; spadix 12-20 cm long (*Pothos decursiva* Roxb.).

9078 - *Raphidophora korthalsii* Schott. Trâmđài Korthals.

Dây bò; lông có nhiều rễ sảivi theo một hàng dọc. Lá ở thân bò nhỏ, trònđài, hơi cong, cuống ngắn; lá ở thân già to, dài đến 60 cm, rộng 40 cm, xẻ sâu lông-chim thành thùy rộng 2-3 cm, 5-7 gân; cuống dài 30 cm. Mo dài 15 cm, dày; buồng dài hơn 10 cm, rộng 1,5 cm; hoa lưỡngphái, trần, lụcgiác.

QuảngnamĐà Nẵng; VIII.

- Creeping; leaves on creeping stem almost sessile; spadix 10 cm long.

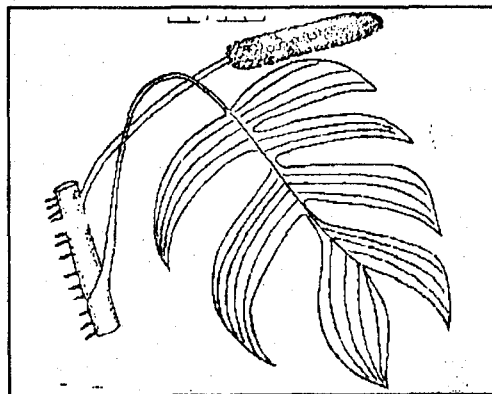

9079 - *Raphidophora laichauensis* Gagn. Trâmđài Laichâu.

Dây bò cao 3 m; thân to đến 2 cm, cỏ rễ sảivi theo 1 hàng dọc. Lá có phiến xoan, to 35 x 25-30 cm, xẻ thành 3-4 cặp thùy cong, nhọn; cuống dài 20-30 cm, chót có đốt dài 1,5 cm. Pháthoa trên cong 15 cm; mo mau rụng; buồng dài 11 cm, rộng đến 3 cm; hoa trần, rộng 4 mm. Trái có hạt hình thoi, dài 2 mm, có đốm trắng mịn.

Núi cao: Laichâu.

- Creeping 3 m long; spadix 11 cm, on long peduncle.

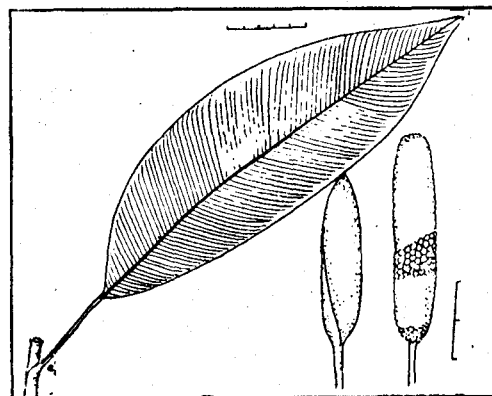

9080 - *Raphidophora bonii* Engler. Trâmđài Bon.

Dây leo; thân to 12-16 mm, lông dài 1,5-3 cm. Lá có phiến trònđài thon, to 22-30 x 8-10 cm, bầu xúng, gân-phu khít nhau (cách nhau 7-10 mm); cuống dài 6-10 cm. Mo dài 7 cm; buồng hình dùi, dài 7 cm; hoa trần, lụcgiác, lưỡngphái, 4 tiểunhụy, noãn nhiều.

B.

- Climbing; limb asymmetrical; spadix 7 cm long.

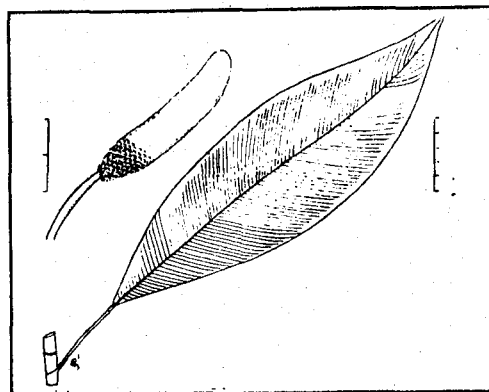

9081 - *Raphidophora chevalieri* Gagn.. Trâmđài Chevalier.

Thân leo cao 30-30 m; lông không đều, dài 1-4 cm. Lá có phiến nguyên, bầu dục thon, to 13-30 x 3-10 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ khít nhau (cách nhau 2 mm), mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu; cuống dài 5-10 cm. Buồng hình dùi, to 6 x 1,5-2 cm, trên có dài 2-3 cm, mo mau rụng; hoa trần, lụcgiác, tiểunhụy 4.

Rừng luôn luôn xanh: Lào cai, Nghệ tỉnh, Bình trị thiên, Quảng nam Đà nẵng.

- Climber up to 30 m high; spadix 6 x 1.5-2 cm.

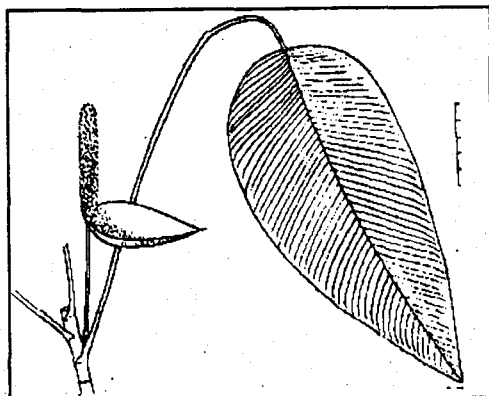

9082 - *Raphidophora hookeri* Schott. Trâmđài Hooker.

Dây leo trên đá; thân to 2 cm, lông rất ngắn. Lá có phiến tròn dài, to 27-45 x 10-18 cm, gân-phụ nhiều, cách nhau 8-10 mm, đáy tròn hay hình tim, bất xứng; cuống dài 15-20 cm, chót là phần lông dài 10-12 mm. Mo dài 5-6 cm. Mập, vàng mặt trong, xanh mặt ngoài; buồng tròn dài, to 5,5 x 1,7 cm; hoa trần, lưỡngphái, lụcgiác, rộng 4,5 mm; noãn sào có nuốm nhỏ.

T. Phấn dương.

- Climber on rock; limb 27-44 cm long; spadix 5,5 x 1.7 cm, on yellow spathe.

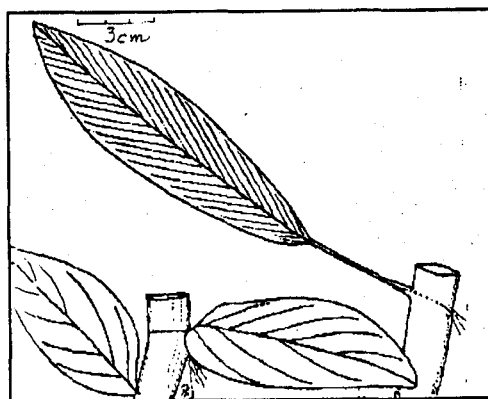

9083 - *Raphidophora media* Schott. Trâmđài trung.

Dây bò cao; thân dẹp, có rãnh dọc, một hàng rễ sát vj. Lá ở dưới thân như không cuống, phiến bất xứng, mặt dưới trắng, gân-phụ thưa; lá trên có cuống dài, phiến thon, to 15 x 3,5 cm, gân-phụ khít nhau.

Phú quốc.

- Creeping; stem flattened; leaves dimorphous, sessile or on long petiole.

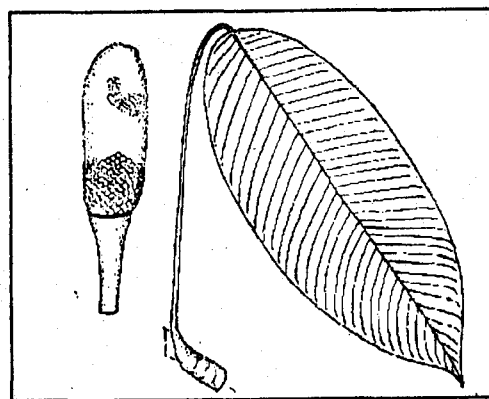

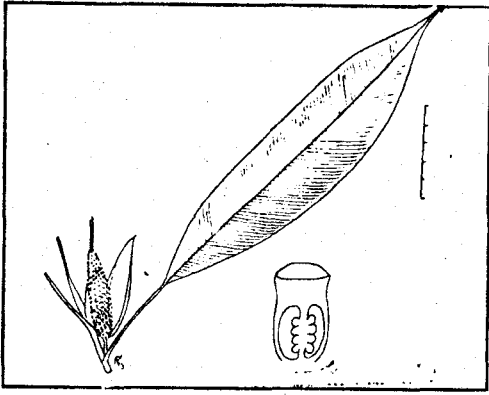
9084 - *Raphidophora peepla* Schott. Trâmđài

Dây leo; nhánh to 5-7 mm, lông dài 1-2 m. Phiến xoan nhọn, to 20-30 x 7-12 cm, đáy tròn, lúc khô nâu hay đen, gân-phụ 5-6 cặp, giữa là gân tam cấp mịn, cách nhau 2-3 mm; cuống dài 20 cm, chót có đốt dài 15 mm. Pháth hoa có cọng dài đến 10 cm; mo tròn dài, nhọn, dài 8 cm; buồng dài 6-8 cm, rộng 1 cm; hoa trần, lụcgiác, rộng 2 mm, tiểunhụy có bao phấn cao 1 mm.

Kiến kê, Lâm đồng, Đồng nai.

- Climbing; limb lanceolate; spathe 8 cm long; spadix 6-8 cm long.

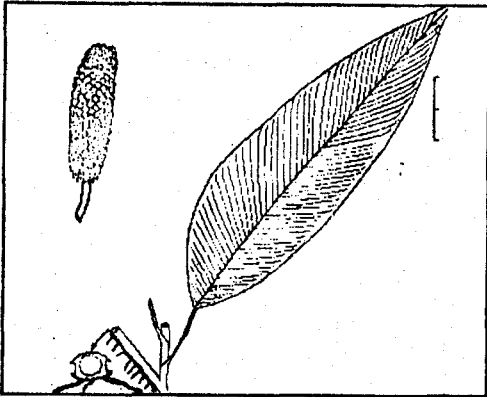

9085 - *Raphidophora schottii* Hook. f.. Trâmđài Schott.

Thân leo dài 8 m; thân bò mảnh, có rễ sáivi, theo 1 hàng dọc. Lá có cuống dài 10 cm; phiến trònđài, to 25 x 8 cm, gân-phụ khít nhau. Pháthoa trên cọng ngắn; mo dài 5-6 cm; buồng to 8 x 1 cm; hoa trần, lưỡngphái, lụcgiác; noãn sào có nuốm tà, buồng nhiều noãn.

N.

- Creeping 8 m long; spadix shortly pedunculate, 8 cm long.

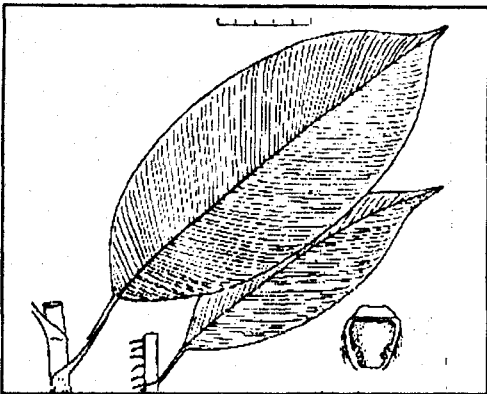

9086 - *Raphidophora sulcata* Gagn.. Trâmđài sông.

Dây leo cao 4 m; thân bò dẹp, có 4 cánh thấp, lông dài 5-50 mm, có rễ sáivi theo 1 hàng dọc. Lá có cuống nhỏ, dài 5 cm; phiến thon, to 15 x 3,5-5 cm, hơi bấtxung, gân-phụ cách nhau 1,5 mm. Pháthoa có cọng 1,5 cm; mo mau rung; buồng to 4,5 x 1,5 cm; hoa trần, lưỡngphái, lụcgiác, rộng 2,5-3 mm, nuốm nhỏ, trơn, không lồi.

Rừng luôn luôn xanh: đèo Hải vân, 500 m; 8.

- Creeping; limb asymmetrical; spadix 4.5 cm long.

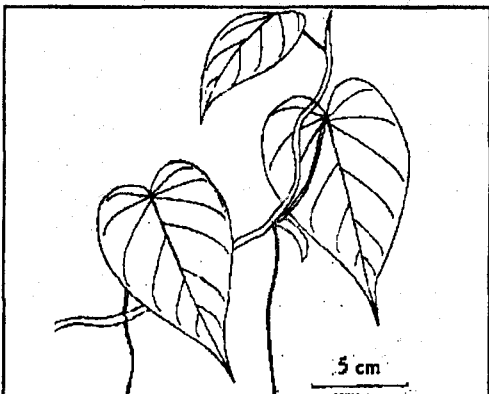

9087 - *Raphidophora tonkinensis* Engler.

Cỏ bò; thân to 1 cm, lông dài 1-6 cm, có rễ sáivi theo 1 hàng dọc. Lá ở thân bò bấtxung, cuống ngắn; phiến bầu dục trònđài to 15-24 x 6-13 cm, gân-phụ cách nhau 2-3 mm; cuống dài 2-5 cm, hình mángxối. Pháthoa có mo tròn, dài 5 cm, có mũi 1 cm; buồng hình trụ to 5-6 x 1,5 cm; hoa lụcgiác, tiểunhụy 4; noãn sào với 2 đínhphôi trắcmô.

Leo trên đá vôi: Nànamninh.

- Creeping on rock; spathe 5 cm long; spadix 5-cm long.

9088 - *Philodendron scandens* Koch & Sello ex Koch & Bouché.

Dây leo, có nhiều rễ sáivi dài. Lá có phiến xoan tim, chót nhọn, mặt trên như nhung, mặt dưới thường ứng đỏ; bẹ 1-2 cm. Buồng với hoa trần; hoa cái với noãn sào nhiều buồng và tiểunhụy lép; hoa đực với 2-6 tiểunhụy dính thành liênhùng. Phiquả.

Tr vì lá đẹp, gốc Costa-Rica.

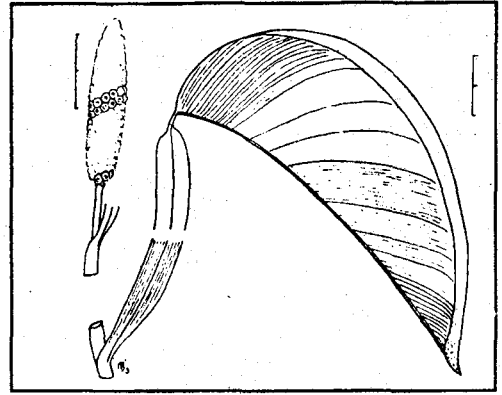
- Ornamental (*P. discolor* Hort.).

9089 - *Scindapsus annamicus* Gagn.

Dây leo dài đến 10 m; nhánh to 6-10 mm. Lá có phiến xoan, to 12-15 x 9-11 cm, gân-phụ nhiều, khít nhau, 5-6 giữa gân to hơn; cuống dẹp, có cánh, 9-10 x 1 cm, chót là đốt dài 5-7 mm. Buồng dài 3-5 cm; mo mau rụng; hoa lục giác, tiểuhụy 4, noãn sào 2 đính phôi trắc mô.

Hoà-cát, Phú Khánh.

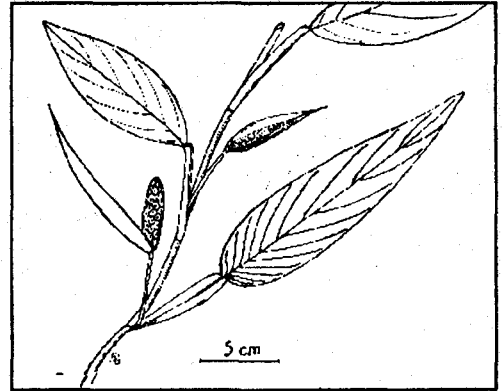
- Climber to 10 m; petiole winged; placentations parietal 2.

9090 - *Scindapsus hederaceus* Schott.

Dây leo cao 8-12 m; nhánh to 4-5 mm, lông dài 4,5 cm. Lá có cuống rộng 7-8 mm, dài 5-8 cm; phiến dài 13-17 cm, rộng 5-8 cm, lục lúc khô. Mo xanh, thon, dài 5 cm; buồng cao 4-5 cm, khi mang trái dài đến 10 cm; hoa trần, tiểuhụy 4. Phi quả.

Rừng luôn luôn xanh khô, bình nguyên.

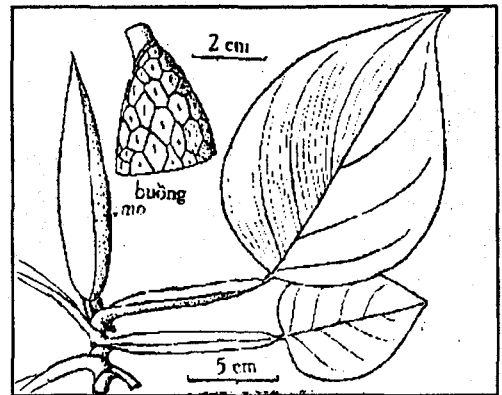
- Climber; limb lanceolate; spadix 5 then 10 cm long.

9091 - *Scindapsus officinalis* (Roxb.) Schott.

Dây leo cao; thân to 1-1,5 cm, lông ngắn. Lá có phiến mỏng, dài đến 20 cm, gân-phụ 6-8 cặp, giữa là gân tam cấp mảnh; cuống dẹp, có đốt ngắn ở chót. Mo dài 10-15 cm, mau rụng; buồng cao 10-15 cm; hoa lưỡng phái. Phi quả cao 1 cm, dính nhau.

Rừng bình nguyên: Sài Gòn, Châu Đốc; VI-VII. Trị gầy xương ở Ân; trái phách hân, kiện vị, phấn khích, trị ho, ỉa, lã.

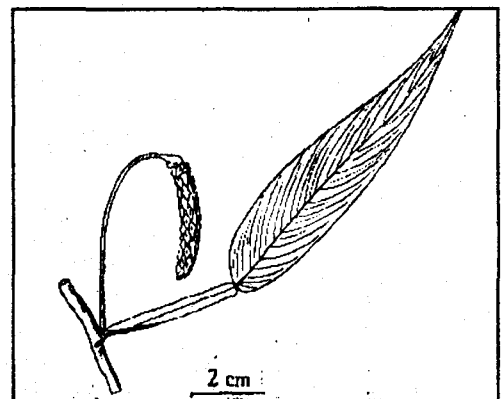
- Climbing; internodes short; spadix 10-15 cm long; syncarps (*Pothos officinalis* Roxb.).

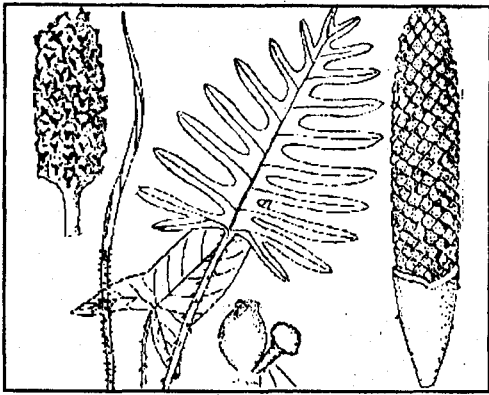
9092 - *Scindapsus poilanei* Gagn.

Dây leo cao vào 4 m; cành to 5 mm, lông dài 3 cm. Lá có cuống dài 9-10 cm, rộng đến 1 cm; phiến dài 12-20 cm, rộng 3,5-4,5 cm, vàng lúc khô. Buồng trên cộng cao, xụ, dài 5 cm, rộng 8-10 mm; hoa trần, tiểuhụy 4. Phi quả 1 hạt, dính nhau.

Công tum, Bảolộc, Biên Hòa; XI (hình theo Gagnepain).

- Climbing 4 m; spadix 5 cm long; syncarps.

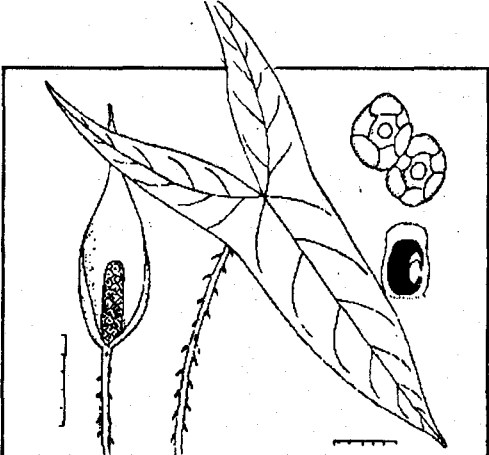
9093 - *Lasia spinosa* (L.) Thw.. Chóc gai, Móp.

Lasieae:

Nêthựcvật cao đến 2 m; thân và lá có gai. Phiến xẻ như kép lông-chim, dài đến 60 cm. Pháthoa có mo hẹp, dài đến 40 cm; buồng dài 2-3 cm; hoa lưỡngphái, bao hoa 4-6-phần; tiểunhụy 4-6; noãn sào 1 noãn. Phiquả có nhiều hạt ở đầu; hạt 1, không phôi nhũ. $2n = 26$.

Dưa rạch, đất ẩm, rập, 5-1.000 m; III. Lá non và dọt ăn được. Trị tê thấp, đau cổ; cầm máu khi đứt; trị lã.

- Limnophyte; spathe to 40 cm long; berries (*Dracontium spinosum* L., *L. aculeata* Lour.).

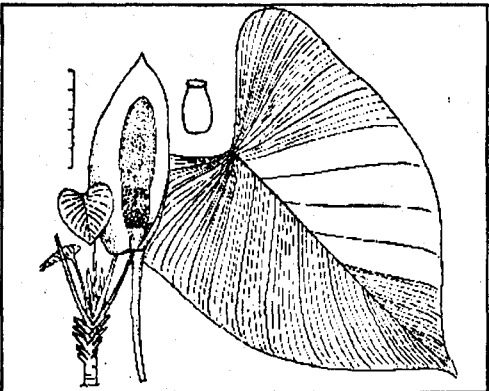

9094 - *Cyrtosperma merkusii* (Hassk.) Schott.

Cỏ có thể rất to, cao đến 4 m, có củ có thể nặng đến 70 kg. Lá nhiều; cuống dài 40-300 cm, có gai; phiến dài 30-130 cm, hình đầu tên, gân ở đáy 3-5. Buồng trên rộng có gai; mo dài đến 30 cm, đủ màu, nở rộng ra; hoa có 4-6 phiến hoa; tiểunhụy thô khô dài; noãn sào 2-noãn. Phiquả màu cam; hạt 1, dẹp.

Nơi ẩm lầy, có khi Tr lấy củ.

- Limnophyte to 4 m high; spathe 30 cm long; berries orange red, 1-seeded (*Lasia merkusii* Hassk., *C. lasioides* Griff.).

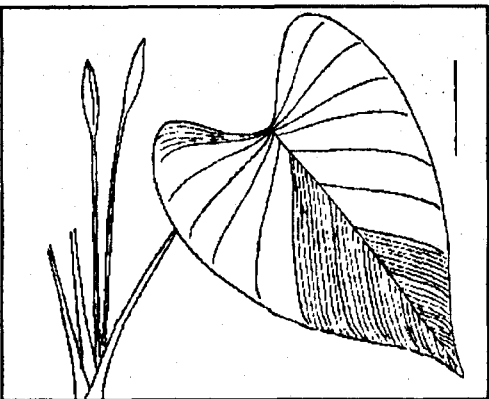
Richardieae:

9095 - *Homalomena cochinchinensis* Engler.

Cỏ daniên; thân to 1,5 cm. Lá có cuống dài 20-30 cm; phiến hình tim, dài đến 20 cm, tai ở đáy ngắn, gân-phụ ở đáy 5, ở trên 4-5 cặp, giữa lá gân tam cấp mảnh. Pháthoa ở nách lá, trên rộng dài; mo cao 4-5 cm; buồng dài 3,5 cm, phần cái dài 7-8 mm, noãn sào có 3 đỉnh phôi trung tâm; tiểunhụy nhóm 4.

Thất sơn (Châu đốc).

- Perennial; stem 1.5 cm; spathe 4-5 cm; female part 7-8 mm long.

9096 - *Homalomena gigantea* Engler.

Cỏ to, cao đến 1 m; thân to 3 cm. Lá có cuống dài 40 cm; phiến hình tim, to 50 x 35 cm. Pháthoa 1-2 ở nách lá, trên rộng dài 20 cm; mo tròn dài có mũi, dài 12 cm; buồng 6-12 cm, phần cái cao 2,5-3 cm, noãn sào có nhiều noãn theo đỉnh phôi trung trực; phần đục dài 8 cm, tiểunhụy nhóm 4, tiểunhụy lép thành đầu tròn, dài bằng noãn sào.

Dilinh.

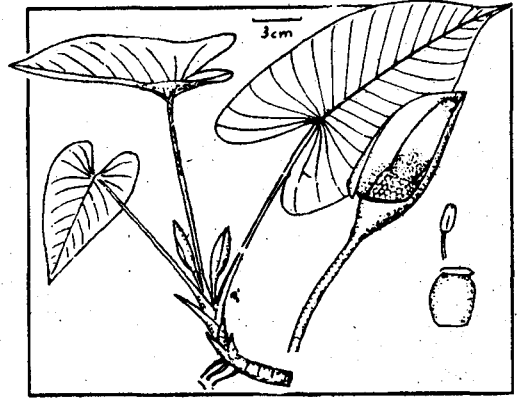
- Herb 1 m high; limb to 50 cm long; spadix 6-12 cm long.

9097 - Homalomena occulta (Lour.) Schott.
Thiên nhiên.

Cỏ *daniên nhờ củ bò*, thơm. Phiến lá láng, dài đến 30 cm, 3 cặp gân ở đáy, gân-phụ khác 7-9 cặp. Buồng nhiều, liên tiếp; mo xanh, dài 4-6 cm, không rụng; buồng dài 3-4 cm, ngắn hơn mo; noãn sào nhiều buồng, nhiều noãn. Quả.

Rừng luôn luôn xanh, 200-800 m: Ngọc Linh, Bảo Lộc, Côn Sơn. Bồ gân-cốt, trị tê thấp, bệnh già.

- Perennial; spathe green; spadix 3-4 cm long; berries (*Calla occulta* Lour., *H. aromatica* auct. non Schott, Gagn.)

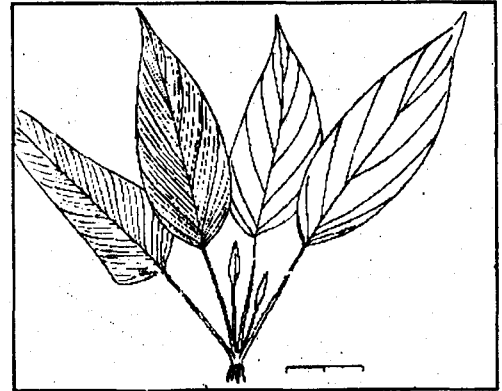

9098 - Homalomena pierreana Engler.

Cỏ *thấp*; thân ngắn, to vào 1 cm, Lá có cuống dài 5-10 cm, be dài bằng 1/2; phiến xoan bánbò, đầu nhọn, dài 10-12 cm, gân ở gần đáy 4 mỗi bên, gân-phụ khác 3-4 cặp. Pháthoá ở nách lá, trên cọng cao 5 cm; mo tròn dài, to 3 x 1 cm; buồng dài 45 mm; phần đục dài bằng 3 lần phần cái; hoa cái có tiểu nhụy lép ngắn hơn noãn sào.

Dựa suối ở rừng: N.

- Stem short; limb lanceolate; spathe 3 x 1 cm; spadix 4.5 cm.

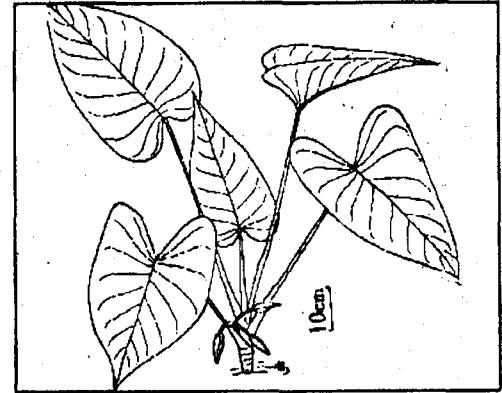

9099 - Homalomena pendula (Bl.) Hook. f.

Cỏ *daniên*; thân ngắn, to 2-3 cm. Lá có cuống tía, dài 30-35 cm; phiến xoan tim, xanh ở mặt trên, *tía ở mặt dưới*, tai tròn. Buồng 2-3 ở nách lá, trên cọng dài 15 cm; mo dài 10 cm, *dỏ đậm*; buồng dài 3 cm.

Tr làm kiếng; IX.

- Ornamental (*H. rubra* Hassk.).

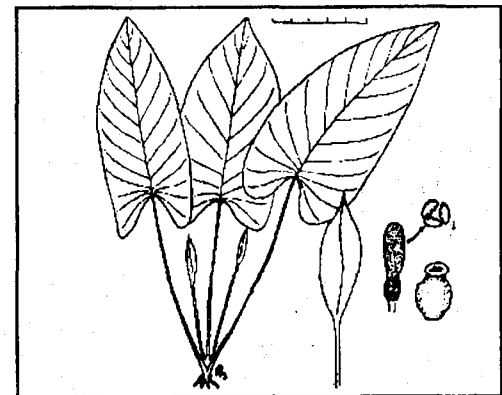

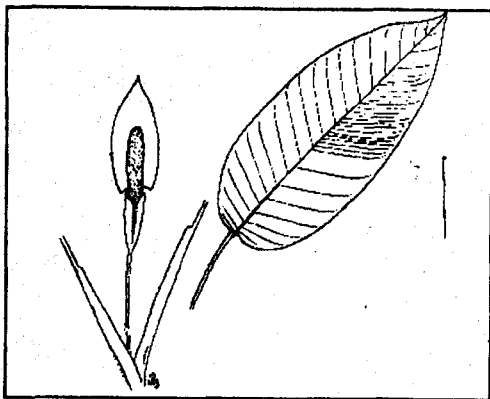
9100 - Homalomena tonkinensis Engler.

Cỏ *to*; thân đứng, to đến 2 cm. Lá có cuống dài đến 30 cm; phiến hình tim tròn dài, to 15-23 x 7-14 cm. Pháthoá ở nách lá, trên cọng dài đến 10 cm; mo tròn dài, nhọn 2 đầu, to 4,5 x 1 cm; buồng ngắn hơn mo, dài 3 cm; phần cái cao 8 mm, có hoa đục lép dài hơn noãn sào; hoa đục có 3-4 tiểu nhụy.

Hà Sơn Bình, Hà Nam Ninh.

- Stem 2 cm wide; spathe on 10 cm long peduncle; spadix 3 cm long.

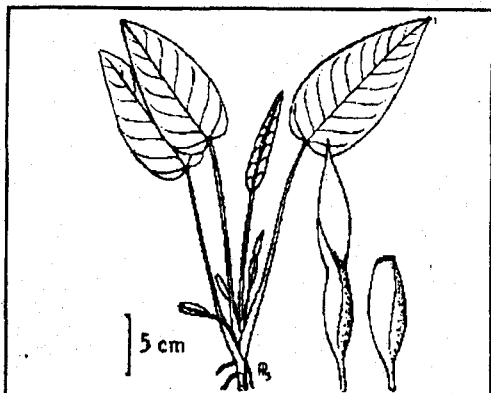

9101 - Schismatoglottis cadieri Buchet. Doan-thiết Cadier.

Cành đứng to 15 mm, có sợi (còn lại từ lá đã rụng). Phiến lá xoan tròn dài, đáy tròn hay lõm, hơi bất xứng, to 15-22 x 5-10 cm, gân-phụ 9-12/bên, giữa là 5-7 gân tam cấp mảnh; cuống dài 12-27 cm. Pháthoa trên cong dài 7-10 cm; *mo vàng rơm*, cao 8,5 cm, màu *rung ở phần trên*; buồng dài 6 cm, *dính vào mo ở cm dưới*; phần cái dài 22 mm; phần đực 23 mm, thiết diện tiểunhụy hình số 8; phần bất thụ 17 mm.

Quảng nam Đà nẵng.

- Rhizome tuberous; spathe with upper part caducous.

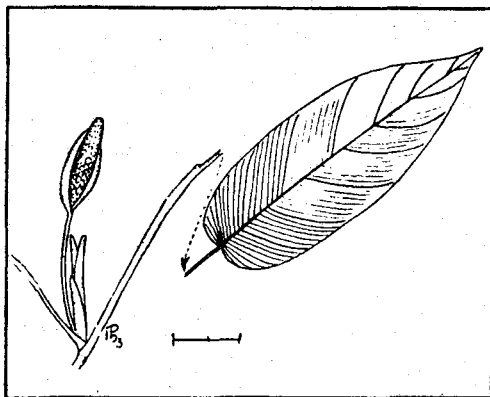

9102 - Schismatoglottis calyptrata (Roxb.) Zoll. & Mor.. Doan-thiết nắp.

Nét thực vật: cành đứng to 1-1,5 cm. Lá có phiến bầu dục thon, đáy hình tim, đầu có mũi; cuống dài 25-35 cm, có bẹ dài bằng 1/4-1/5. Mo dài 8-11 cm, gồm một ống và *phần trên vàng tái màu rung*; buồng với phần cái 3-3,5 mm, phần đực thụ dài 1 cm và phần không thụ ở chót. Phi quả *đỏ*.

Sông-cái (Nhatrang). Cành đứng và lá non ăn được.

- Limnophyte; spathe with upper part yellow caducous; berries red.

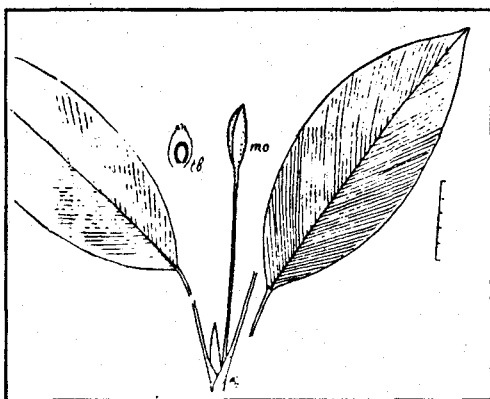

9103 - Aglaonema brevispathum (Engler) Engler var. obtusatum Engler. Mìnhty mo-ngắn.

Thân bò, to 3-5 cm, lông ngắn. Lá có phiến tròn dài, to 10-17 x 4,5-7,5 cm, gân-phụ 7-8/bên, giữa là gân tam cấp mảnh hơn; cuống dài 20 cm, dài bằng hai phiến. Pháthoa ở nách lá, trên cong 5-7 cm; buồng dài hơn mo, phần cái ngắn, 6 hoa, giữa noãn sào có tiểunhụy lép; phần đực dài 16 mm.

Vùng Ba-biêng giới. forma *hospitum* (Will.) Nicols.: phiến có đốm rải rác.

- Creeping; limb oblong 10-17 cm long; spadix longer than spathe.

9104 - Aglaonema cochinchinensis Engler.

Cỏ đứng; thân to 1,5 cm, lông ngắn. Lá có phiến to 20-25 x 8-10 cm, bầu dục, hai đầu tù, gân-phụ nhiều, khít nhau (cách nhau 1 mm), mặt dưới nâu vàng; cuống dài 12-20 cm.. Pháthoa trên cong 15 cm; mo dài 4 cm, rộng 2,5 cm; buồng dài bằng mo; phần cái ở dưới ngắn; phần đực cao 20-25 mm. Phi quả tròn dài.

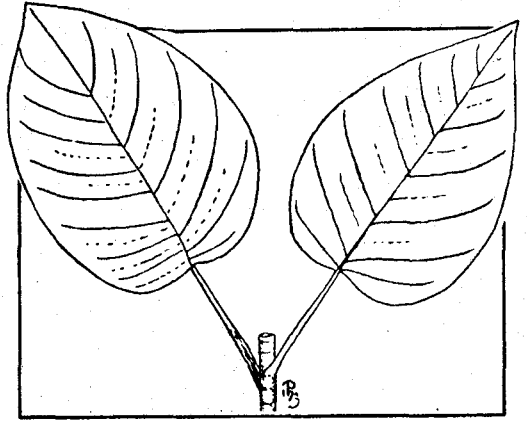
N.

- Stem 1.5 cm; limb lanceolate; spathe 4 cm; berries oblong (*A. cambodianum* Gagn.).

9105 - *Aglaonema cordifolium* Engler. Minh ty tím.

Cỏ có thân đứng to, lông dài bằng ngang. Lá có phiến xoan, đầu tù, đáy hơi hình tim; cuống dài bằng 1/2 phiến.

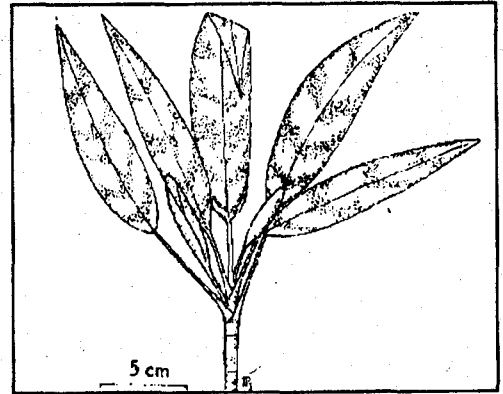
- Erect stem bearing cordate leaves.

9106 - *Aglaonema commutatum* Schott cv. *pseudobracteatum* Hort. Minh ty trắng.

Bụi cao 20-50 cm; thân trắng to vào 1 cm. Lá có cuống đứng, dài; phiến thon nhọn, lục đậm, có *bốt to vàng hay trắng*. Mo trắng lụclục; buồng ngắn, vàngvàng; hoa đực ở trên, cái ở dưới.

Tr làm kiếng vì lá đẹp.

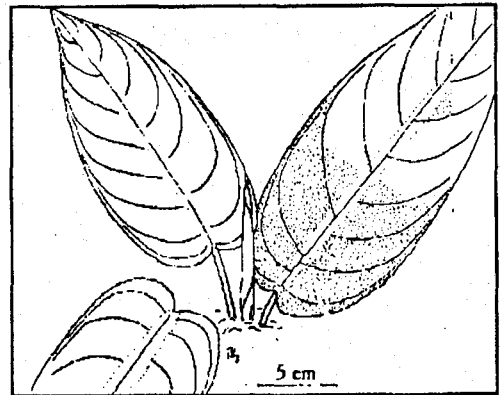
- Ornamental.

9107 - *Aglaonema costatum* N.E. Brown. Minh ty sổng.

Bụi daniên, không thân. Lá *trời đứng từ đất*; phiến dài 15-20 cm, đáy hình tim, gân-phụ chạy dài xa theo bìa, mặt trên xanh đậm, vùng *gân giữa trắng*, mặt dưới dợt.

Tr làm kiếng vì lá đẹp.

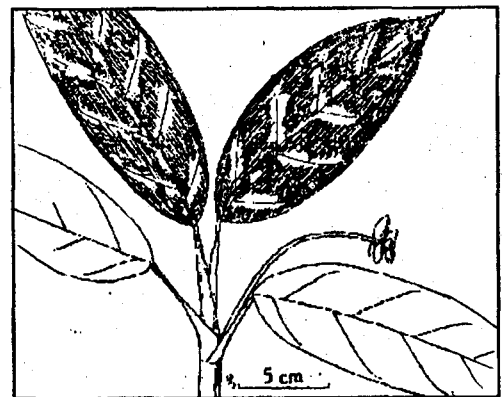
- Ornamental.

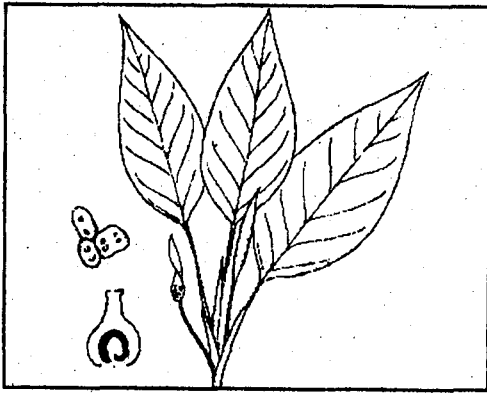
9108 - *Aglaonema marantifolium* Bl. Minh ty rần.

Bụi daniên; thân cao 20-40 cm. Lá có cuống dài 5-7 cm; phiến bầu dục dài 10-20 cm, lục đậm có *bốt trắng dọc theo gân-phụ*. Pháthoa trên *cọng dài*; buồng ngắn. Phi quả xoan, *đỏ*, cao 1-1,5 cm.

Tr làm kiếng, gốc đào Molucca.

Ornamental.

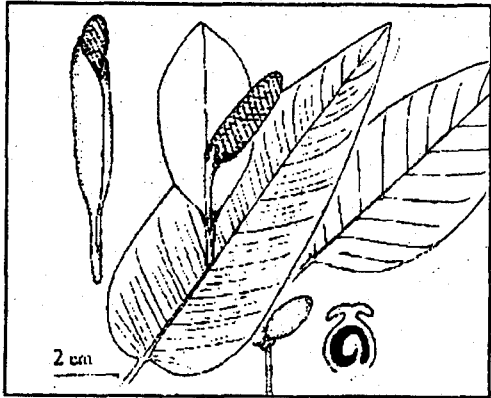

9109 - *Aglaonema modestum* Schott.ex Engler. Minhty khiêm.

Cỏ có thân cao 40-50 cm, to 5-6 mm, lông dài 1-2 cm. Lá có phiến tròn dài hay bầu dục, đến 25 x 13 cm, xám xám, gân-phụ rõ, 7 cặp; cuống dài 20 cm. Bông ở ngọn, trên bông dài 10-13 cm; mo dài 6-7 cm, nhọn hai đầu; buồng 5,5 cm, trên bông 1 cm; phần cái 7,5 mm, noãn sào 1 noãn; phần đực 3 cm, tiểu hụy như vuông. Quả.

Bình trị thiên, Công tưng; XI-11. Trị đau cổ họng, đắp nhọt.

- Stem 40-50 cm high; limb 25 x 13 cm; spathe 6-7 cm long; spadix 5.5 cm long.

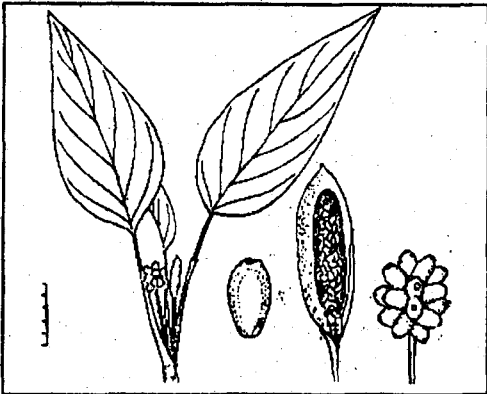
9110 - *Aglaonema ovatum* Engler f. *ovatum*. Minhty hình-trứng

Cỏ cao đến 40 cm, Lá có phiến bầu dục thon, đáy tròn hay hơi lõm, xanh, gân-phụ 7-8 cặp, với gân tam cấp xen, mảnh; cuống dài 15-19 cm. Phấn hoa dài 6 cm, mo dài 6 cm, từ từ hẹp trên bông; buồng dài 4-6 cm; phần cái do 12 hoa trên, noãn sào 1-noãn; phần đực dài, dày.

Huế (hình theo Gagnepain)

- Stem 40 cm; limb elliptic to lanceolate; spathe 6 cm; spadix 4-6 cm long (*A. decurrens*).

9111 - *Aglaonema siamensis* theo Ng. văn Dương: xỏ, đắp nhọt.

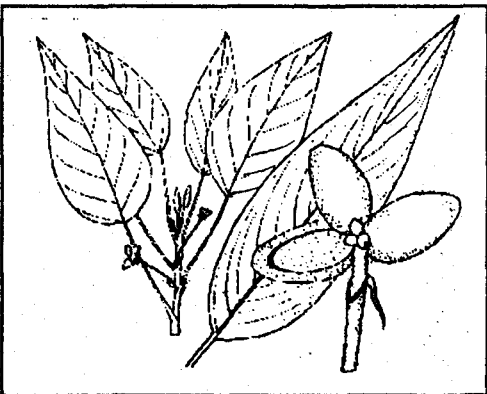

9112 - *Aglaonema simplex* Bl. Minhty đơn.

Cỏ có thân cao 40-50 cm, to bằng ngón tay. Lá có phiến xanh đậm, láng, xoan thon, dài 12-18 cm, đáy một bên nhọn, một bên tù, gân-phụ 4-6 cặp, giữa lá gân tam cấp mảnh; cuống dài 10 cm. Phấn hoa ở nách lá; mo vàng vàng, dài 3 cm, ngắn hơn buồng; phần cái ngắn; phần đực dài, dày. Quả đỏ, cao 1-1,5 cm, hột 1.

Rừng luôn luôn xanh: Nha Trang, Bảo Lộc, Long Khánh; VIII, 8

- Stem 40-50 cm high; limb 12-18 cm long; spathe yellowish, shorter than spadix; berries red,

9113 - *Aglaonema tenuipes* Engler. Minhty chân-mảnh

Cỏ daniên cao đến 1 m; thân to 1-1,5 cm. Lá có phiến xoan thon, đáy tròn, chót nhọn, thường bất xứng, xanh đậm, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài bằng 1/2 phiến. Bông ở nách lá; mo cao 2 cm, ngắn hơn buồng, vàng vàng; phần cái cao 4 mm, phần đực dài 18 mm. Quả tròn dài, cao 15 mm.

Bảo Lộc, Tây Ninh. Hà Tiên; 12

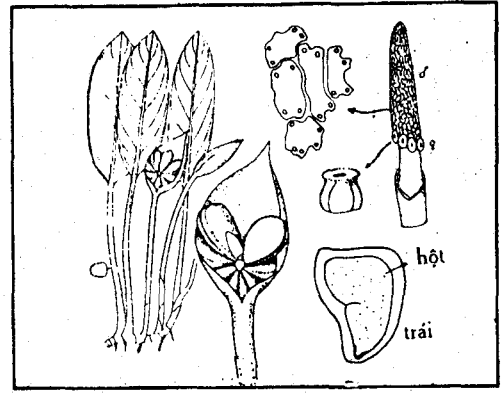
- Herb 1 m; spadix axillary; berries 15 mm long.

9114 - *Aglaodorum griffithii* (Schott) Schott. Máidâm.

Nêthưcvật có thân ngầm trong bùn. Lá đứng; *phiến hình dâm*, to 30-40 x 8-10 cm, dàydày, dài, đầu tẻ, gân-phụ nhiều; cuống tròn, dài 30-50 cm, Pháthoả đứng; mo xoan thon, dài 5 cm; buồng mang hoa đục ở trên, tiểunhụy 2-4; noãn sào ít, 2 buồng, nuốm hình chén. Phi quả 1,5-2 cm; hạt không phôi nhũ.

*Phổ biến ở cửa sông có thủy triều, dạng giống *Cryptocoryne ciliata*.*

- Limnophyte; limb thích; spathe 5 cm long; berries 2 cm long (*Aglaonema griffithii* Shott).

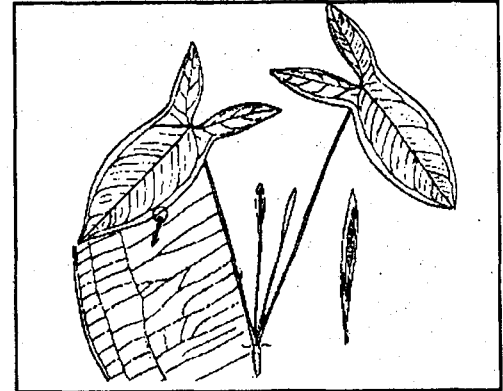

9115 - *Hapaline colaniae* Gagn.

Cỏ daniên; củ đứng, dài 2-3 cm. Lá 1-2; cuống dài đến 37 cm, mảnh; phiến mũi giáo, dài 20 cm, tai ở đáy to, gân-phụ tạo 2-3 gân bìa mảnh. Pháthoả có cọng dài 13-16 cm; mo cao 5-6 cm (ống cao 2 cm); buồng dài bằng mo, phần cái dài 18 mm, 7 noãn sào, noãn 1, gần từ đáy; phần đục cách phần cái 9 mm, cao 2 cm, liênhùng dài 7 mm,

Hà Bắc.

- Tuber 2-3 cm; spadix on long pedicel; ovary 7, 1-ovulated.

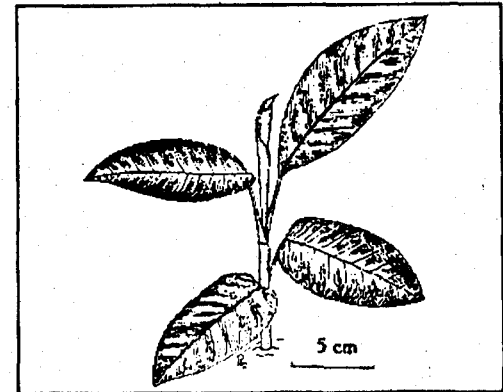
Dieffenbachiaeeae:

9116 - *Dieffenbachia amoena* Hort. Dumbane.

Bụi daniên, thân cao 0.5-1 m, to 2-3 cm. Lá có phiến mỏng, lục đậm, có bột trắng dọc theo gân-phụ; cuống có rãnh. Pháthoả ở nách lá, mo xanh.

Tr vì lá đẹp, gốc Columbia.

Các *Dieffenbachia* có thể gây ngứa nhiều (kết tinh oxalat và protein làm tan protein).

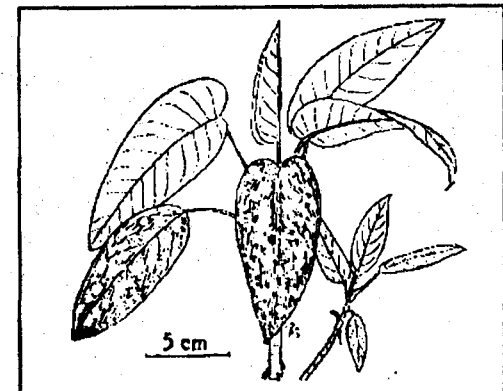
- Ornamental.

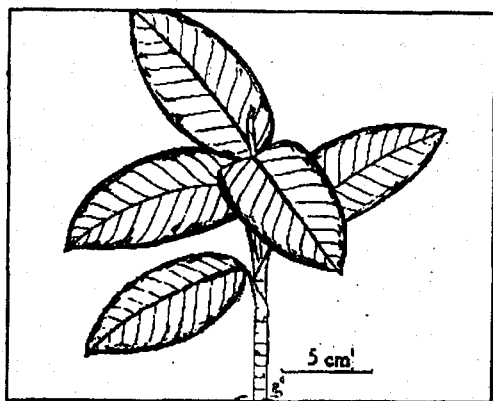
9117 - *Dieffenbachia seguinae* (Jacq.) Schott. Môn trường sanh; Dumcane of the W.-Indies.

Bụi daniên; thân cao 0,5-1 m, tròn, sưng. Lá có phiến to, mỏng, gân lông chim, *đầy đốm và bột trắng*; cuống có rãnh. Pháthoả ở nách lá, ngắn hơn lá; buồng dính vào mo ở phần cái, giữa hoa cái có tiểunhụy lép.

Var. baussei Engler: phiến lá trắng trờ trờ ở bìa xanh. Tr vì lá đẹp, gốc Brasil; III-V.

- Ornamental (*Arum seguinae* Jacq.).

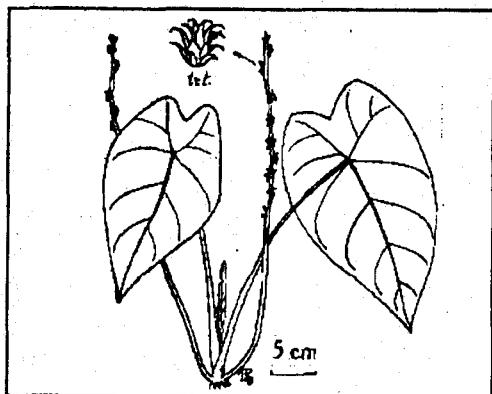
9118 - Dieffenbachia picta (Lodd.) Schott var. rudolph-roehr Hort.

Daniên có vỏc vác y như trên song có lá mỏng, phiến màu vàng hơi xanh trư ở bìà xanh đậm, và gân chánh cũng xanh. Rất đẹp.

Ta còn gặp Tr var. *memoria* Hort.: lá có vè dày với bột bạc kimkhí, xen với bột trắng.

Ornamental.

Colocasieae:

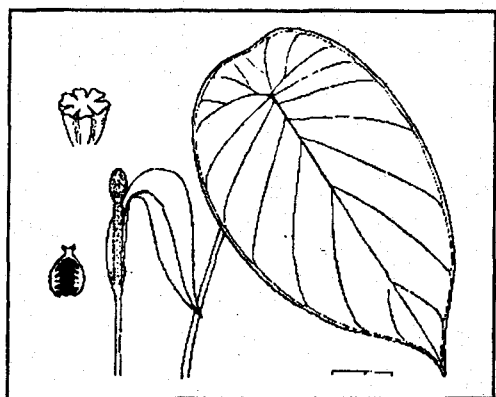

9119 - Remusatia vivipara (Roxb.) Schott. Ráy-mô.

Củ to 3 cm, mang ngó dài 15-25 cm, mang nhiều truyên thể. Cuống dài 40-50 cm; phiến xanh, hình tim rộng, dài 30-40 cm. Mo dài 12-14 cm, có phiến vàng, hình bánbò dài 8-9 cm; giữa buồng là phần không thụ. Phiquả tròn, 1 hột.

Dưa suối, 700-1.200 m. Trị cảm, têthấp; ointment trị ngứa; lá, củ lược kỹ ăn ở Ấn độ.

- Stolon bearing propagules (*Arum viviparum* Roxb.).

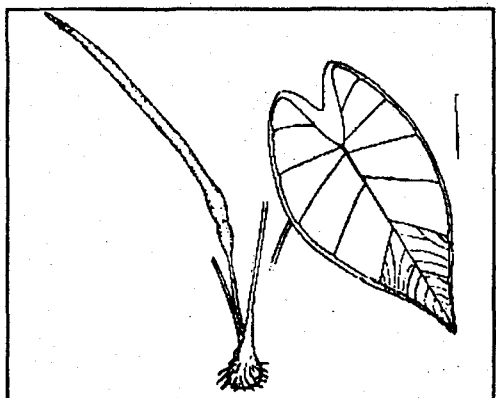

9120 - Steudnera henriana Engler.

Cỏ daniên; thân cao 10-15 cm, có sợi (bẹ lá còn lại) bao. Lá có phiến hình lọng, bầu dục, to 14-30 x 8-18 cm, gân-phụ tạo một gân cách bìà; cuống 30-45 cm. Pháthoa có cọng dài 8-15 cm; mo vàng lợt mặt ngoài, đỏđỏ mặt trong, to 5-8 x 4 cm; buồng dài bằng 1/2 mo, phần cái dính vào mo, cao 15 mm, noãn sào có đínhphôi trắcmô; phần đực hình chùy, liênhùng 6-7 buồng, hình ngôi sao.

Thủpháp.

- Stem 15 cm; limb peltate; spadix adherent to spathe at base.

9121 - Gonatanthus pumilus (D. Don) Engl. & Krause.

Cỏ daniên nhờ củ to 2 cm. Lá có phiến hình lọng, xoan, to 10 x 6 cm, đầu nhọn, đáy hình tim, gân-phụ tạo một gân dọc theo bìà; cuống 20 cm. Pháthoa có cọng 5-6 cm; mo xanhxanh, dài 16-22 cm, ống cao 15 mm; buồng dài 3 cm, phần cái 1 cm, noãn sào 1 buồng, đínhphôi trắcmô; liênhùng 2-3 tiểnhuy nở do lỗ. Phiquả nhiều hột.

Kẻ đá với cỏ mùn, 1.900 m: Hoàngliênson; VII.

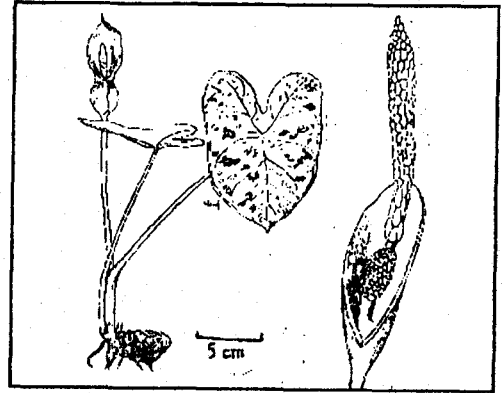
- Limb peltate; spathe to 22 cm long; spadix 3 cm; stamens poricidal.

9122 - *Caladium bicolor* (Ait.) Vent. Môn dóm, Môn lũngsắc; Elephant's ear, Angel wings.

Điathực vật nhỏ; củ gần như tròn. Lá có phiến gân hình lông, thường trở nhiều màu đẹp. Pháthoa trên cọng đứng; mo thất; buồng ngắn hơn mo; phần cái ngắn hơn phần đực, noãn sào 2-3 buồng. Quả.

Kiểu thông thường. Var *wightii* Engler: phiến xanh có đốm trắng và đỏ; var. *splendens* Engler: phiến có tông đỏ, bìa xanh; var. *albomaculatum* Engler: phiến xanh dợt có đốm dợt và trắng. Gốc Brazil. Đáp trị bại mặt ở Ấn.

- Ornamental (*Arum bicolor* W. Ait.).

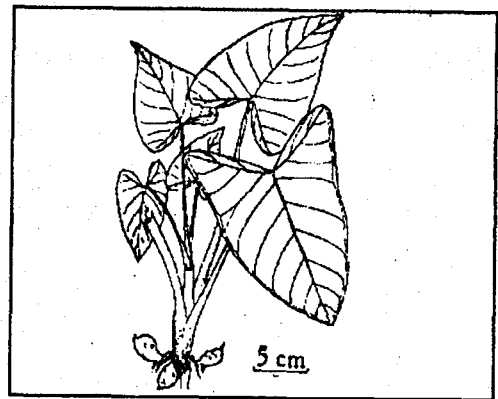

9123 - *Xanthosoma nigra* (Vell.) Stellfeld. Khoai sấp, Hoàng thụ; Violet Stemmed Taro, Indian Arrow-root; Chou Caraibe.

Điathực vật có nhiều củ to; thân ở cây gia có thể cao. Lá có phiến thường tim tím, hình tim đầu-tên, dài 20-50 cm, có một gân bìa rõ; cuống cao 40-60 cm. Buồng với hoa trần; tiểu hụy dính thành liên hụy; noãn sào 2-4 buồng.

Tr để lấy củ, nạc vàng vàng, dẻo. Gốc T.-Mỹ.

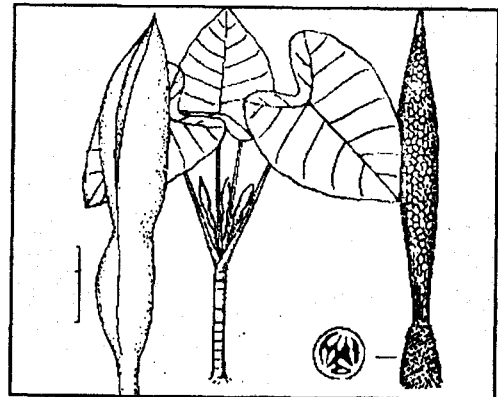
- Cultivated (*Arum nigrum* Vell.).

9124 - *Colocasia gigantea* (Bl.) Hook. f. Môn to
Thân to và cao. Lá có phiến gân hình lông, to 30-50 x 25-40 cm, tai ở đáy dính nhau đến 1/2, gân-phụ 6-10 cặp; cuống dài 6-10 mm. Mo có ống 4-5 x 2,5 cm, phiến to 8-10 x 4 cm, trên cọng cao 30-40 cm; buồng hơi ngắn hơn mo; phần cái 2-3,5 cm, đính phôi trắcmô; phần đực 7-8 cm, phụ bộ cao 1 cm. Quả to vào 1 cm.

Với Tranh, vùng Định quán,

- Stem high; limb 30-50 cm long; spathe with limb 8-10 cm long; berries 1 cm (*Leucocasia gigantea* Bl., *C. indica* Hassk.).

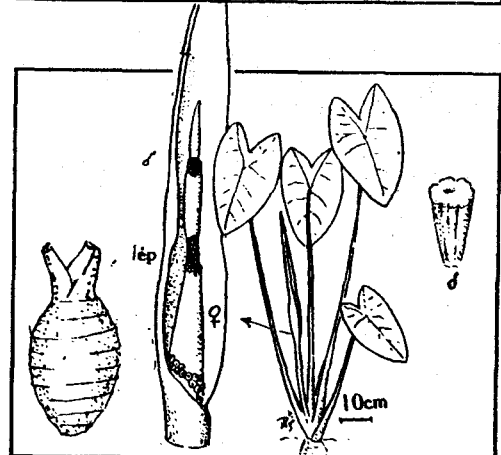

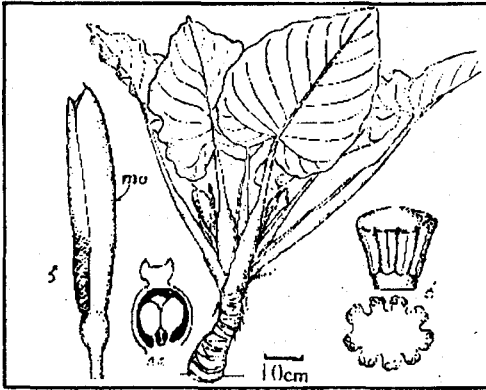
9125 - *Colocasia esculenta* (L.) Schott. Môn nước; Edge Coco. Elephant's ears.

Điathực vật trồng hay hoang, có cảnh hành (ngó) và củ. Lá có cuống đứng cao đến 0,8 m; phiến không thấm nước vì lông mịn như nhung, gân hình lông. Mo vàng, xanh ở ống; buồng thơm mùi Đu đủ; noãn sào có đính phôi trắcmô, mang nhiều noãn. Quả vàng khi chín, to 3-4 mm. $2n = 28$.

Dưa bờ nước, 0-250 m, với Chiếc. Môn ngọt, Tr, có lá lục đậm, với 1 đóm đậm nơi gần của cuống. Ta ăn củ, cuống và lá non (dợt Mùn). Cầm máu khi dợt.

- Cultivated and on *Barringtonia* formation (*Arum esculentum* L., *C. antiquorum* Schott).

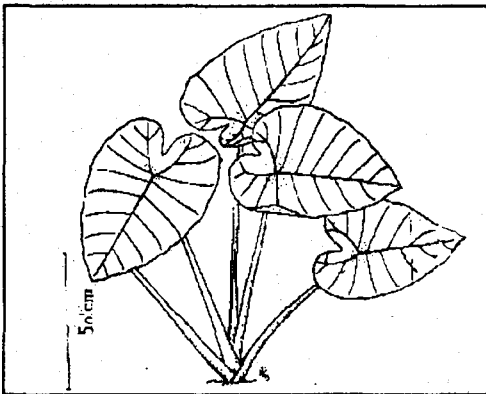

9126 - Alocasia macrorrhiza (L.) G. Don. Ráy.
Thân rộng 5-10 cm, chứa bột, cao 50-70(150) cm. Cuống dài đến 1 m, phần ôm thân dài 1/2; phiến rất to, xanh đậm, gân không hình lông, 8-9 cặp gân-phụ. Buồng 1-3 ở nách lá, trên rộng dài 25-30 cm; mô màu vàng xanh dợt, gồm phần cổ cao 2 cm, và phiến dài; buồng dài bằng mô, phần cái cao 2 cm, noãn sào 1 buồng, nuốm vàng; phần đục trắng, cao 5-6 cm, và trên là phôi bất thụ 10-12 cm, ngà. Quả cao 1 cm, hạt. $2n = 25, 28$

Tr làm kiếng, bình nguyên; I-XII. Thân phải luộc thật lâu mới ăn.

- Cultivated (*Arum macrorrhizum* L.).

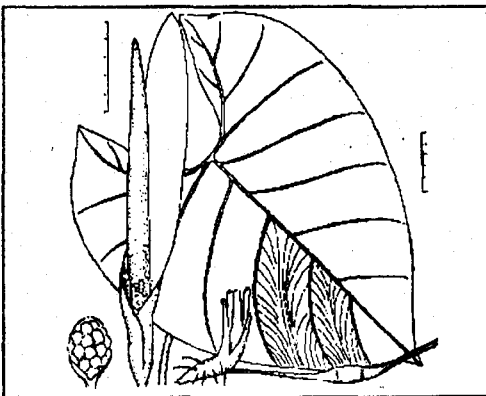

9127 - Alocasia odora C. Koch. Bạch hà.

Cỏ cao 0,5-1 m, thân to 2-5 cm, cao 5-10 cm, Lá có phiến màu lục dợt, to, gân hình lông, tai tròn, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 30-60 cm, có phần ôm thân dài bằng 1/2, có phần trắng trắng. Phất hoa rất thơm, ít gập.

Tr để lấy lá và cuống dùng trong bếp núc. Cành đập trị nhọt.

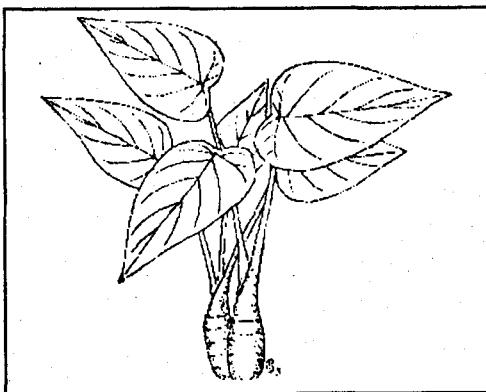
- Cultivated as legum.

9128 - Alocasia indica (Lour.) Kunth. Ráy, Ráy Ấn.
Diathực vật không thân, có củ nằm, rộng đến 6-7 cm. Lá có phiến xoan, dài 20-40 cm, tai đầu tù hay tròn, gân-phụ 6-10 cặp; cuống cao 60-100 cm, gần sát bìa vào phiến. Buồng ở nách lá; mô có ống cao 4-5 cm, phiến 8-10 cm; buồng dài gần bằng mô; phần cái dài 2,5-3,5 cm, đỉnh phôi trác mô 3; phần đục dài 3-4,5 cm, liên huyệt nhiều góc. Quả xoan, cao 1 cm; hạt nhiều.

Hà Nội.. Định Quán, Chưáchan, thường Tr; có khi xem như lá cùng loài với *A. macrorrhiza* (*Arum indicum* Lour.).

- Tubercules 6-7 cm wide; spadix equal to spathe; berries 1 cm high.

9129 - Alocasia cucullata (Lour.) G. Don. Chim mừi; Chinese Taro.

Cỏ daniên có thân khinh cao đến 70 cm; rễ to, đơn. Phiến lá dài hơn 30 cm, lục đậm, hình tim thon nhọn, tai đáy thấp, dính nhau cạn, gân lồi, bìa dúng; cuống dài, tròn. Phất hoa dúng, ở nách lá; mô ngắn; noãn sào có đỉnh phôi trác mô. Quả 4 hạt

Miền Điện, N Trung Quốc Tr. Lá đập trị dập, thương và ung nhọt; cây trị tê thấp.

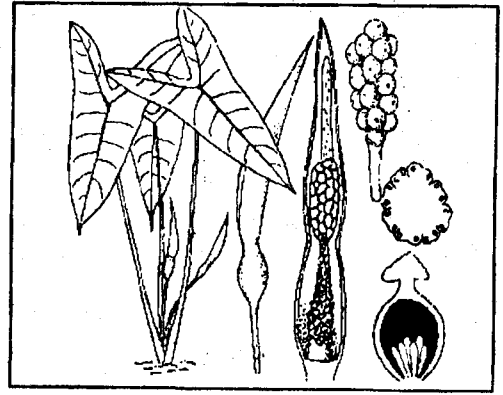
- Limb peltate, deep green, cordate, arrow shaped (*Arum cucullatum* Lour.).

9130 - *Alocasia cuspidata* Engler. Ráy mũi.

Diathực vật có củ. Lá có phiến mũi giáo tamgiác, dài 30 cm, chót nhọn, tai tà nhọn, xanh đậm, gân-phụ 4-5 cặp; cuống gần cách bìa 1-2 cm, mảnh, dài 30 cm. Buồng cao 8-10 cm, mo xanh, chót nhọn; phần cái có noãn sào dính phôi ở đáy, mang 6-10 noãn; hoa lép màu da người; phần đực mang liênhùng rộng 3-5 mm, do 6-8 tiểu nhụy; phụ bộ bất thụ trắng. Quả tròn, to 6-8 mm.

Rừng luôn luôn xanh, bình nguyên.

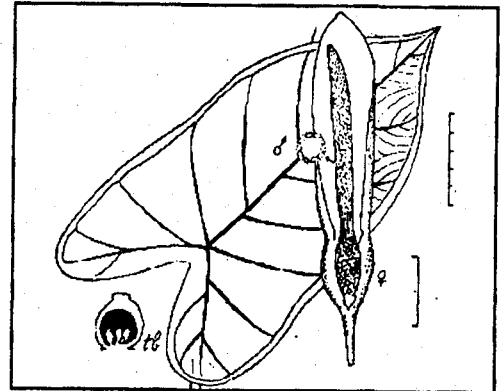
- Limb sagittate, 30 cm long; spathe green; berries 6-8 mm (*A. montana* auct. non Roxb.).

9131 - *Alocasia decumbens* Buchet. Ráy nằm.

Thân to 6 cm. Phiến xoan tròn dài hình tim, to 30 x 22-25 cm, cuống dài đến 40 cm, có bẹ ôm thân. Pháthoa trên cọng dài 40 cm; mo lục tuyền, dài 4 cm, rộng 2,5 cm; khi trở mo, và cuống cong về mặt đất, trái phiến lên đất, làm thành một thảm tròn. Buồng dài 13,5 cm; phần cái dài 12 mm, noãn sào 3-4, dính phôi ở đáy, mang vào 12 noãn. Quả.

Lạngson, Bình trị thiên (Cửa Tùng).

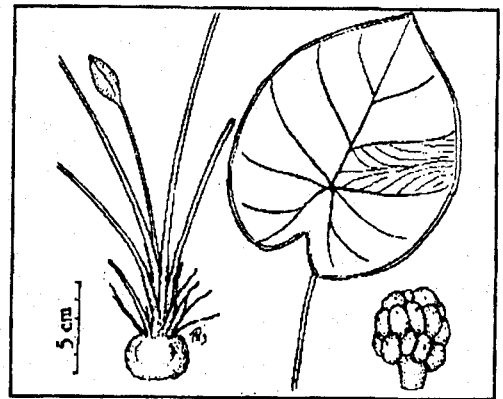
- Leaves and spathe (green) spreading on ground at floraison.

9132 - *Alocasia evrardii* Gagn. Ráy Evrard.

Củ tròn, to 3 x 3 cm, thấp. Lá có phiến xoan gần như tròn, dài 15-25 cm, gân hình lông, có một gân bìa. Mo dài 8-12 cm, ống xanh, phiến vàng ở ngoài, đỏ ở trong; buồng dài 6 cm, phần cái 2 cm; phần đực vàng, cao 2,5 cm, liênhùng 12-14 buồng; phụ bộ bất thụ 2 cm, Quả cam.

Rừng, trên cây mục, rác: Đà Lạt, Bảo lộc.

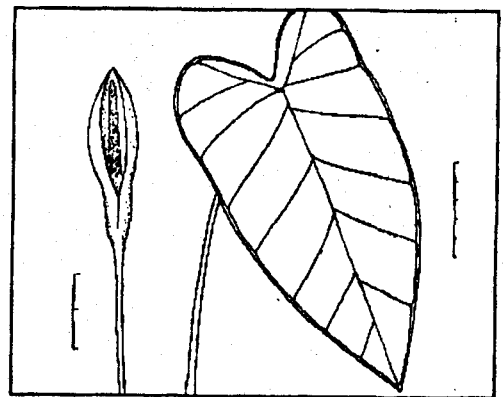
- Tuber 3 cm large; limb peltate; spathe 8-12 cm; spadix 6 cm; berries orange red.

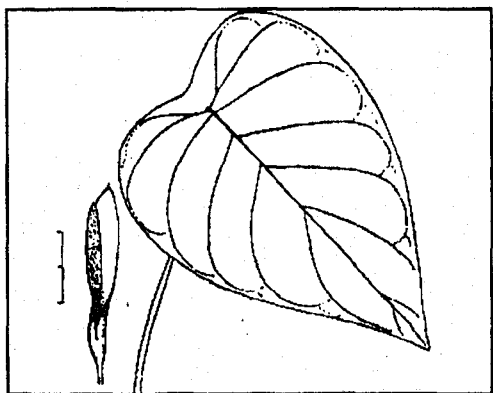
9133 - *Alocasia cadierii* in Guill.**9134 - *Alocasia hainanica* N. E. Rr.. Ráy Hainam.**

Diathực vật daniên; thân ngắn. Lá có phiến hình lông, xoan tamgiác, to đến 30 x 15 cm, gân-phụ 4-5 mỗi bên, tạo một gân dọc theo bìa; cuống 25-45 cm, có bẹ ôm thân. Pháthoa trên cọng dài đến 18 cm; mo 5-7 cm (ống 1,5 cm); buồng dài bằng mo, phần cái 12 mm, noãn sào có hơn 4 noãn dính; phần đực 2 cm, liênhùng gần như vuông; phụ bộ bất thụ dài bằng phần đực.

Dựa suối: Bavi.

- Stem short; leaves ovate deltoid; spadix 5-7 cm (*A. hainanica* Krause).

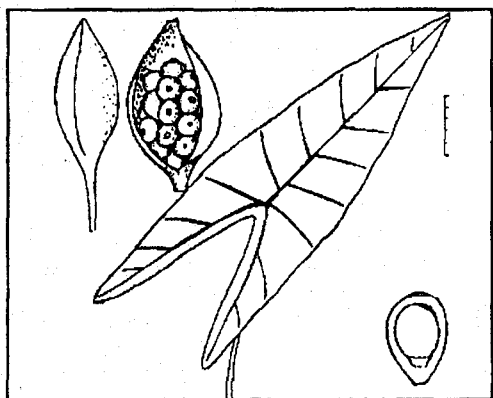

9135 - Alocasia lecomtei Engler.

Điathực vật daniên *nhỏ*. Lá có phiến hình lòng, xoan to 15 x 10 cm, đầu nhọnnhon, đáy tròn, hơi lõm, dàydày; cuống dài 30 cm, có bẹ từ giữa. Pháthoa trên cọng dài 15 cm; mo dài 4,5 cm (ống 1,5 cm); *buồng* dài 5 cm, phần cái 7-8 mm, phần đực 2,5 cm, phần bắtthụ 1 cm.

B.

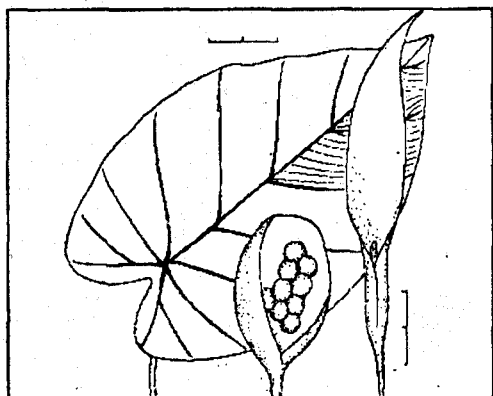
- Limb peltate, 15 x 10 cm; spadix 5 cm long.

9136 - Alocasia longiloba Miq. Ráy lá-dài.

Điathực vật daniên; thân cao đến 1,4 m, to 2-3 cm. Lá có phiến *mũi giáo*, thùy đáy hướng về sau, to 20-26 x 10-14 cm; cuống dài 25-30 cm. Pháthoa trên cọng dài 18-25 cm; *mo xanhxanh*, dài 6-8 cm, rộng 2-3 cm, ống dài 2-3,5 cm; *buồng* dài 7-8 cm, phần cái 12 mm, noãn ở đáy buồng, phần đực 2 cm, liênhùng 3 thùy. *Phi quả màu lục*, tròntròn, to 6-8 mm; hạt 2-4 mm.

QuảngnamĐànăng, Dilinh, Phúquốc; 12.

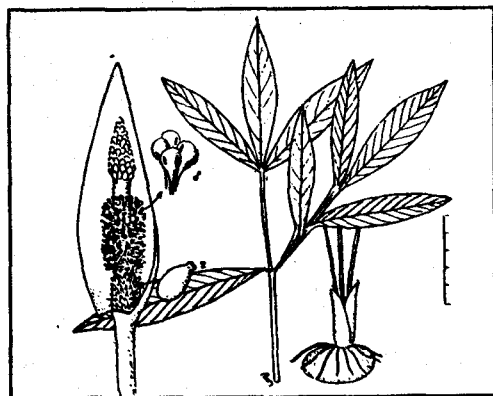
- Limb sagittate, 20-26 cm long; spathe and berries green; spadix 7-8 cm long.

9137 - Alocasia tonkinensis Engler. Ráy Bắc bộ.

Điathực vật daniên *nhỏ*. Lá có phiến hình lòng, xoan, chót nhọnnhon, to 15 x 10 cm, gân ở đáy 5, gân-phụ khác vào 4 cặp; cuống vào 20 cm, bẹ giun. Pháthoa trên cọng dài đến 20 cm; *mo tím tím*, dài 10 cm (ống 2 cm), phiến 8 x 2-3 cm; *buồng* có phần cái 1 cm, phần đực dài 2,5 cm, liênhùng 3 tiểunhụy, phần không thụ dài 2 cm. *Phi quả* hình cầu, to 3 mm.

Ninhbình.

- Limb peltate 15 x 10 cm; spathe violaceous, 10 cm long; berries 3 mm across.

9138 - Pseudodracuntium anomalum N.E. Br.. Nua bắtthường.

Điathực vật có *củ tròn bẹp*, có *thùy* hay không. Lá do 3 lá-phụ, thudiệp đơn hay kép với 2-5 tamdiệp thon dài 4-9 cm; cuống đứng, cao 30-50 cm, *lục đậm có dốm tái*. *Buồng xuất hiện trước lá*; cọng có vài bẹ bao; *mo vàng* dài 7 cm; *buồng* dài 5 cm, phần cái có noãn sào tròn bẹp; *tiểu nhụy hương, chụm 3-5*; phần bắtthụ trắng.

Phướclong, Hòn Thốchâu; V

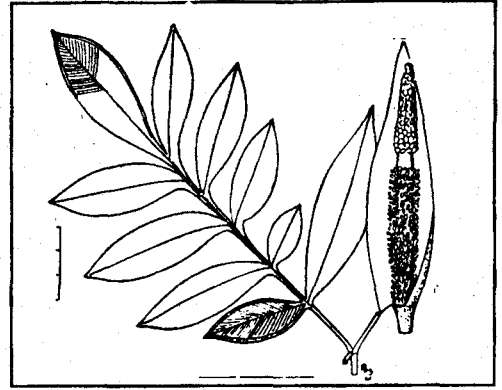
- Leaflets 3, simple and pinnate; spathe yellow.

9139 - *Pseudodracuntium harmandii* Engler. Nua Harmand.

Dịathực vật có củ tròn. Lá đứng mang 3 thùy, *thùy dài*, mang tamdiệp xoắn thon, to 3-8 x 2-3 cm, gân-phụ nhiều, khít, tạo một gân sát bìa, sóng có cánh. *Phát hoa một lượt với lá*, trên cọng đứng cao; buồng cao bằng mo, phần cái dài 15 mm, noãn sào 1 buồng, 1 noãn đứng; phần đực dài 4 cm, tiểu nhụy gần từng nhóm. Quả.

Tây ninh ?

- Leaflets 3, pinnate; spadix also long as spathe, male part 4 cm long.

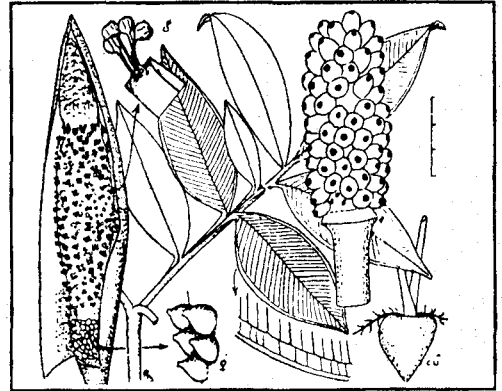

9140 - *Pseudodracuntium lacourii* N.E. Br. Nua Lacour.

Dịathực vật có củ tròn đáy nhọn. Lá đứng, có cuống cao 30-40 cm, có rãnh mịn và *dốm lục đậm* và hương; thùy 3, dài mang 3-8 tamdiệp không cuống, gân-phụ khít, có 1 gân bìa, *Phát hoa một lượt với lá*; mo *vàng vàng*; buồng có phần cái ngắn; phần đực với tiểu nhụy *có chỉ dài*, gần theo từng nhóm; phần không thụ trắng. *Quả đỏ*.

Dưa lợ, trắng, đất hoang: Sài Gòn, Bà Rịa, Phú Quốc.

- Spathe yellowish; berries red.

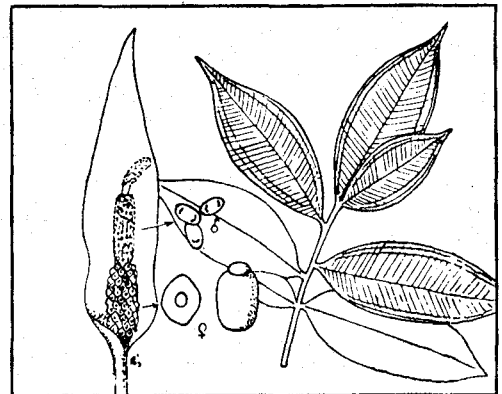

9141 - *Pseudodracuntium laoticum* Gagn. Nua Lào.

Dịathực vật có củ tròn bẹp. Lá đứng, có cuống dài 50 cm; thùy 3, mang 10-13 tamdiệp bầu dục, có *cuống ngắn*, gân-phụ khít, có 2 gân bìa. *Phát hoa đứng* trên cọng dài; mo dài; buồng dài 6,5 cm, phần cái 2 cm, phần đực 2,5 cm, tiểu nhụy nhóm 3-6, *không chỉ*, bao phấn tròn dài; phần không thụ nhỏ.

Pongour (Đà Lạt) (hình theo Gagnepain).

- Leaflets with short petiolule; stamens by 3-6, sessile.

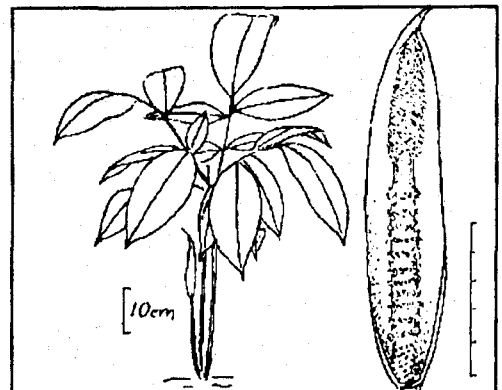

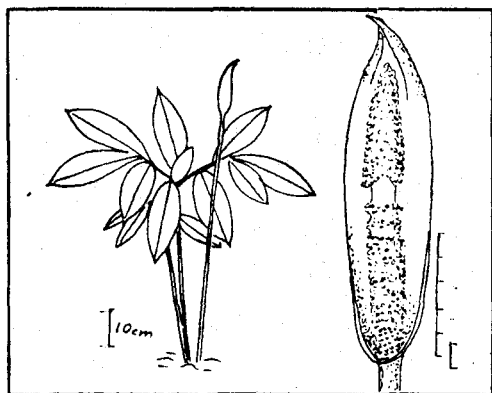
9142 - *Pseudodracuntium latifolium* Serebr. Nua lá-rộng.

Củ to 5-6 cm, dài 8,5-10 cm, chia nhánh. Lá *thường* 2; cuống dài đến 55 cm; thùy giữa dài đến 60 cm, 1-5 lá-phụ; thùy cạnh dài 65 cm; lá-phụ to, dài 34-39 cm, chót có *mũi dài* 3-4,5 mm. *Phát hoa thấp*; mo 18 x 5 cm, có mũi dài, màu lục tươi mặt ngoài; buồng có *phụ bộ có cong*, ngà; hoa đực 3-4 tiểu nhụy, chỉ dính nhau ở đáy; noãn sào 1,5-2 mm, ngà, *vòi nhụy* 0,8 mm, nuốm 1 mm.

Thái Lan, 100 m. (hình theo ảnh của Serebryani)

- Tuber elongate; leaflets very broad, to 39 x 14 cm; spathe outside pale green; stigma on style pronounced.

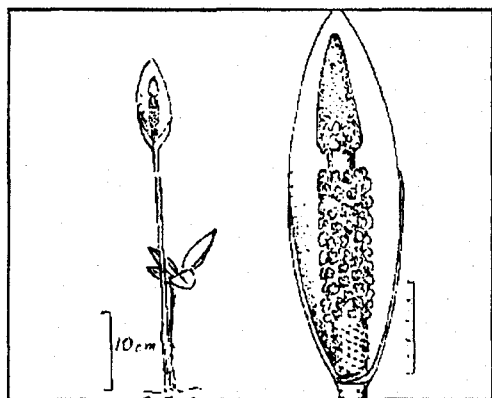

9143 - Pseudodracuntium fallax Serebr. Nua

Củ dài 15 cm. Lá *thường* 2; cuống đến 45 cm; thúdiệp giữa nguyên, to 20-24 x 6-7 cm, thúdiệp cạnh mang 4-7 lá-phụ. Pháthoa *thường* 2; mo huốt, màu lụcmặt ngoài; buồng 9-11 cm; phướn có cong, ngà; hoa đực mang 4-7 tiểunhụy, chỉ ngắn, dính nhau; noãn sào bẹp, vòi nhụy *vằng* hay cao 0,2-0,5 mm. Phiquả đỏ đậm, vuôngvuông, cao 3 mm; hạt trắng, dẹpdẹp, 4 x 2,5 mm.

Vũngtau (hình theo ảnh của Serebryani).

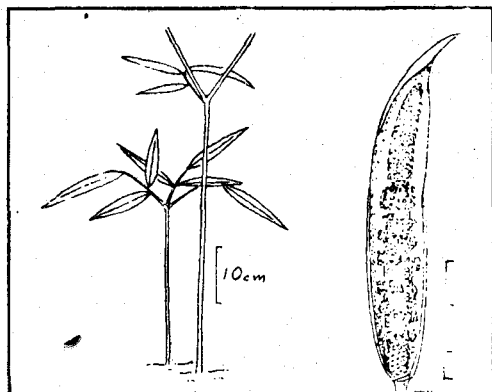
- Tuber elongate; leaves or inflorescence 2-1; stigmas subsessile.

9144 - Pseudodracuntium macrophyllum Gagn. ex Serebr. Nua lá-to.

Củ bẹp, to 7 x 10 cm, nâu lợt vàng; trầmdiệp (cataphylls) 4-6. Cuống lá cao 8,5-16 cm, to 1 cm ở đáy; thúdiệp giữa dài, đơn; thúdiệp cạnh mang 3 lá-phụ to 18-25 x 10 cm. Pháthoa *trước lá*; mo 8,8-13 cm, màu lục-vàng lợt mặt ngoài; buồng mang phướn có cong; hoa đực, 6 mỗi vòng, mang 3-6 tiểunhụy; noãn sào to 2-3 mm, không vòi; nuốm rộng. Phiquả 6 x 4 mm, đỏ lợt; hạt trắng, to 4 x 2 mm.

N: Xuânmộc (Đồngnai) (hình theo ảnh của Serebryani)

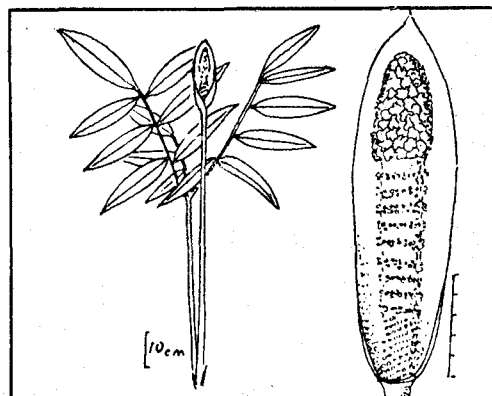
- Tuber depressed globose; cataphylls; stigma large, sessile.

9145 - Pseudodracuntium lanceolatum Serebr. Nua thon.

Củ dài. Lá có cuống dài 46 cm; thúdiệp giữa 35 cm, chẻ ba; thúdiệp cạnh hơi dài hơn, mang lá-phụ *thon-hep*, to 24,5 x 3-5 cm. Cong buồng, dài hơn cuống; mo huốt, dài 12 cm, mặt ngoài lục ở đáy, tái ở trên; buồng có phướn không cong, lục vàng; hoa đực *cách nhau*, mang 4-6 tiểunhụy, chỉ dính ở đáy hay rời nhau; noãn sào bẹp, có vòi nhụy (0,5 mm), nuốm bán cầu, rộng 1 mm.

Đồngnai: Xuânmộc (hình theo ảnh của Serebryani).

- Tuber elongate; leaflets narrowly lanceolate, up to 24,5 x 3-5 cm; spathe outside green at base.

9146 - Pseudodracuntium kuznetsovii Serebr. Nua Keznetsov.

Cỏ to; củ dài 11-13, rộng 4-6 cm. Lá có cuống chung cao 70 cm; thúdiệp giữa dài 24-43 cm, mang 1-6 lá-phụ; thúdiệp cạnh dài 55 cm, mang 4-9 lá-phụ, lá-phụ *bầu dục thon nhọn*, dài đến 20 cm. Pháthoa có trục cao đến 85 cm; mo dài 13-19 cm, mặt ngoài màu lục; buồng 13-18,5 cm, phướn và phần đực *hơi dẹp theo bụng-lưng*; phướn ngà; hoa đực mang 4-6 tiểunhụy, chỉ rời; noãn sào to 2-2,5 mm, có vòi nhụy (0,5 mm), nuốm rộng 1 mm.

Đồngnai: Xuânmộc (hình theo ảnh của Serebryani).

- Robust plant; leaflets elliptic to lanceolate, 20 x 6.5 cm; spathe green; spadix 20 cm long; male flowers distant together.

9147 - Alesmonium coudercii Bogner.

Giống này dạng giống *Pseudodracuntium* hay *Amorphophallus* song buồng thụ tròn đến chót; giữa phần đực và phần cái không có phần không thụ; noãn sào 2-3 buồng 1-noãn.

A. coudercii gặp ở Cambốt, có lẽ có ở miền Nam; củ tròn ít bẹ; buồng trên cộng đúng cao 10-70 cm.

Pythonieae:

9148 - Amorphophallus konjac K. Koch.. Nua trồng.

Địa thực vật có củ tròn hơi bẹp, to 10-25 cm. Lá đứng cao, xuấ thiện sau buồng, có bẹ bao; cuống tròn có bột; lá-phụ 3, lưỡng phần, lá-phụ bậc chót dài 3-8 cm, đáy chạy dài trên sống thành cánh, gân bìa rõ. Buồng đứng trên cộng cao; mo dài 20-30 cm, đỏ ở trong, lục ở ngoài, ngắn hơn buồng; buồng đứng cao, phần cái dài 6 cm, phần đực dài 8 cm, phần không thụ 20-25 cm.

Tr ở B đến núi cao; IV, lá VII. Cuống và củ ăn được sau khi luộc để loại vị đắng và ngứa.

- Tuber 10-25 cm large; spathe green; spadix high, with appendix 20-25 cm long (*A. rivieri* Durieu).

9149 - Amorphophallus paeoniifolius (Dent) Nicols. var. *campanulatus* (Roxb.) Sivad.. Nua chuông; Stanley's Wash-Tub; Gouniah d'Annam.

Củ to, tròn bẹp, rộng đến 20 cm. Lá sau pháthoa, thường duy nhất, đứng; cuống tròn, xanh có đốm dợt; lá-phụ 3, 3 lần xẻ thành thùy nhiều gân-phụ, có một gân bìa. Mo dài 20 cm, xanh có đốm trắng; buồng gồm phần cái nâu đỏ, phần đực và một phlobê hình đầu nâu; noãn sào nhỏ với vòi nhụy dài 1 cm.

Tr: Hànamninh, đến Quảngtri, Huế; rụi cuối X. Ta ăn cuống và củ (bột) như trên.

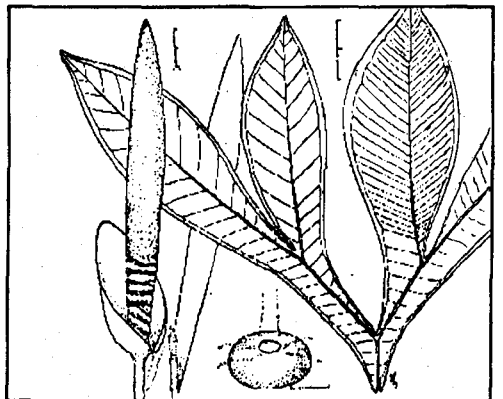
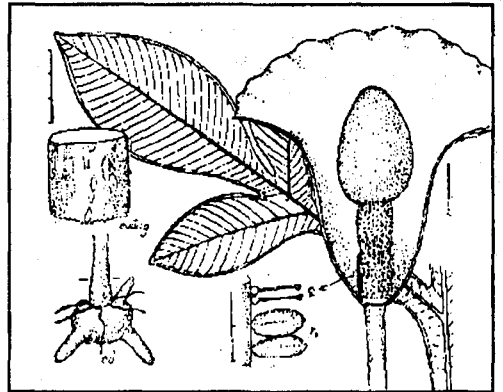
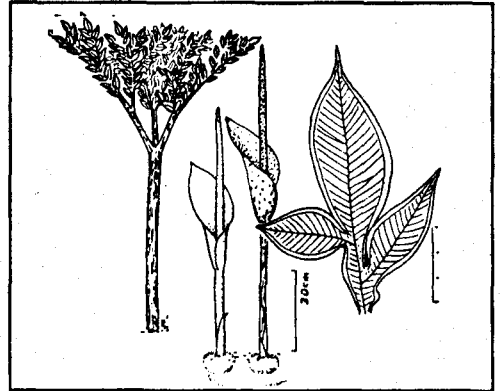
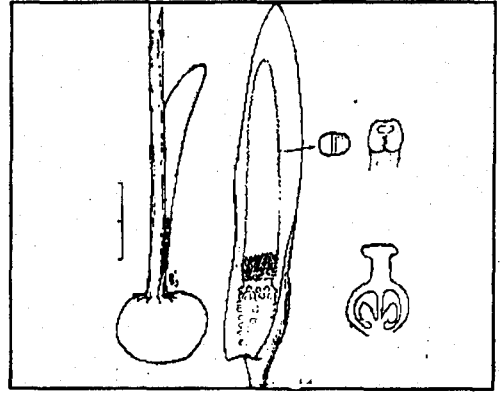
- Inflorescence before leaf; spadix with inflated appendix brown (*A. campanulatus* Roxb., *A. rex* Prain).

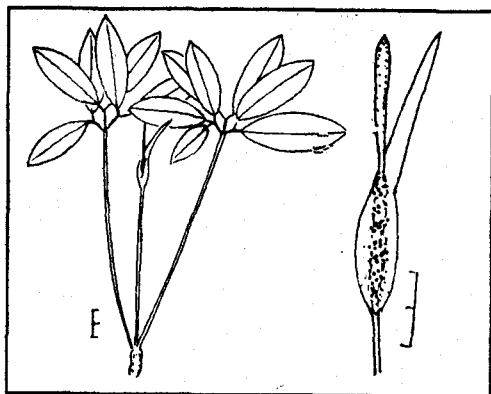
9150 - Amorphophallus interruptus Engler & Gehrm. Nua giã đoan.

Củ tròn bẹp, to đến 15 cm. Lá đứng, duy nhất; cuống cao 30-40 cm; lá-phụ 3, dài đến 40 cm, mang tamdiệp xoan thon, dài 10-20 cm, có mũi, gân-phụ cách nhau 3-4 mm, gân cách bìa 2-3 mm. Pháthoa đứng trên cộng 15-35 cm; mo dài 10 cm; buồng cao 20 cm, phần cái 2 cm, noãn sào với buồng 1-noãn; phần đực 4-5 cm, vòi hoa thành hàng ngang hay xéo xéo, cách nhau đặc sắc.

Hàsonbình, Hànamninh; IV.

- Spadix longer than spathe; male part with flowers in distant verticils.

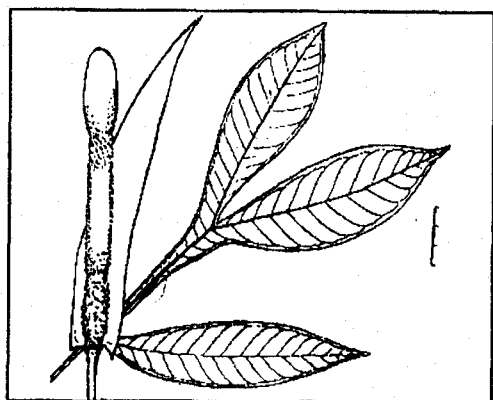

9151 - Amorphophallus verticillatus Hett. Nua luânsinh.

Củ dạng củ hành dài 3-4 cm. Lá 2; phiến rộng 30 cm, sống không có cánh; lá-phụ bầu dục-tròn dài đến thon, to 7-14 x 2,5-5,5 cm. Cọng dài 18-19 cm; mo cao 8-9,5 cm, chót nhọn, đáy có müt hay không. Buồng không cong, ngắn hơn mo; phần cái cao 5-10 mm, noãn sào bẹ, 1-buồng, vòi ngắn; phần đực cao 2,5-3,5 cm, hoa gần theo luân sinh xoắn, cách nhau, tiểu nhụy 4; phụ bộ dài 4-4,5 cm.

Hòa Bình, Cúc Phương; V.

- Rachis non winged; male flowers in oblique separated verticils.

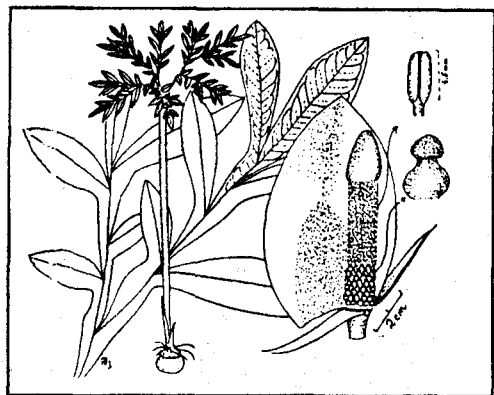

9152 - Amorphophallus mekongensis Engler & Gehrm. Nua Cùulông.

Điathực vật có củ to đến 25 cm. Lá đứng; thúiệp 3 mang tamdiệp dài đến 6-15 cm, rộng 3-3,5 cm, gân cách bia 5 mm; cuống chung cao 35 cm, Pháthoa trên cọng dài 25-40 cm; mo thon dài, cao 13-15 cm, rộng 4-5 cm; buồng dài bằng mo, phần cái cao 17 mm, phần đực cao 6 cm, phần bắt thụ hình dùi dài 6 cm.

Bình Trĩ thiên, giữa Huế và sông Cùulông.

- Tuber to 25 cm large; spadix also long as spathe; appendix 6 cm long.

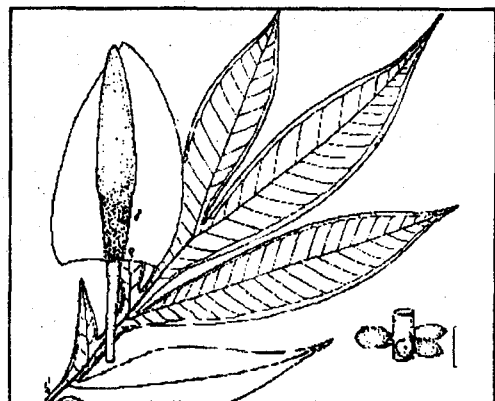

9153 - Amorphophallus panomensis Gagn. Nua Thái.

Điathực vật có củ tròn bẹ, to 5-8 cm. Lá đứng; cuống dài 20 cm; lá-phụ 3 dài 12-15 cm, tamdiệp dài 2-3 cm, có cánh dọc theo sống. Pháthoa đứng trên cọng cao 11 cm; mo dài đến 18 cm, rộng 3 cm, mặt trong đỏ đậm; buồng dài gần bằng mo, phần cái 3-4 cm, phần đực đến 5 cm, phụ bộ bắt thụ ngắn hơn các phần kia.

Phanrang.

- Tuber 5-8 cm; spathe dark red; spadix also long as spathe, appendix short.

9154 - Amorphophallus tonkinensis Engler & Gehrm. Nua Bắc bộ.

Điathực vật có củ. Lá đứng cao 0,5-1,5 m; phiến do 3 thúiệp dài 35 cm, mang tamdiệp thon, tamdiệp chót to 10-20 x 2-5 cm; cuống chung 30-60 cm, màu lục lam có đốm. Pháthoa đứng trên cọng cao 12-20 cm; mo màu ngà, to 18-19 x 15 cm; buồng dài bằng mo, phần cái 20-25 mm, phần đực 2,5-3 cm; phần không thụ dài 10-12 cm, rộng 3-4 cm. Quả tròn dài, to 12 x 5 mm, hạt 1.

Laichâu, Hà Nội, Hà Nam Ninh.

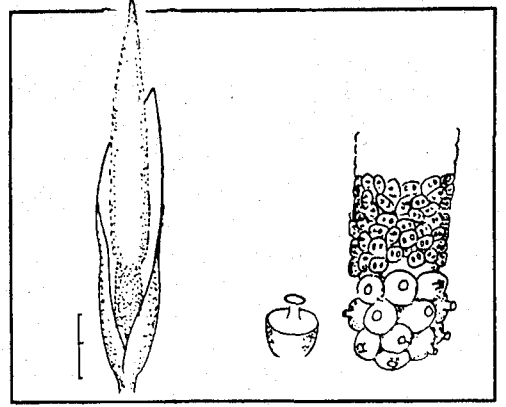
- Leaf to 1,5 m high; spadix with sterile part larger; berries 12 x 5 mm, 1-seeded.

9155 - *Amorphophallus arnautovii* Hett. Nua Arnautov.

Củ? Lá? Pháthoa trên cọng dài. Mo tamgiác, cao 7,5-9 cm, mặt ngoài có gân dọc; buồng không cọng; phần cái cao 1-1,5 cm, hoa khít nhau, noãn sào bẹp, rộng 3-3,5 mm, 2-buồng, vòi nhụy cao 1-1,5 mm, nuốm tròn, rộng 1,5 mm; phần đực cao 2,3-3,5 cm, hoa khít, tiểu nhụy 4-5; phlobộ to, thon, dài 7,5-11,5 cm.

Gialai Công tum.

- Inflorescence long pedunculated; ovary 2-loculare; stigma large.

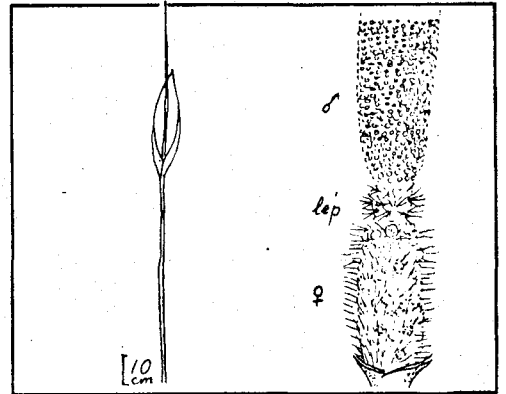

9156 - *Amorphophallus pilosus* Hett. Nua lông.

Củ? Lá? Pháthoa trên cọng cao 90 cm, to 2 cm, có nốt dẹt và lục sậm, láng; mo to 28 x 15 cm, mặt ngoài trắng có nốt ở dưới, tia ở trên; buồng không cọng, cao 44 cm; phần cái cao 2,5 cm, hoa cách nhau, giữa là tiểu nhụy lép nhóm 3-4, như râu, sợi dài đến 1,5 cm, noãn sào 2-buồng; vùng bắt thụ cao 0,5 cm, có tiểu nhụy lép hình sợi; phần đực cao 3 cm, hoa cách nhau, có tiểu nhụy lép hình sợi, nhóm 5-6; phlobộ cao 38 cm.

Rừng thưa: Nhatrang; III.

- Spadix 44 cm long, with long hair-like staminodes.

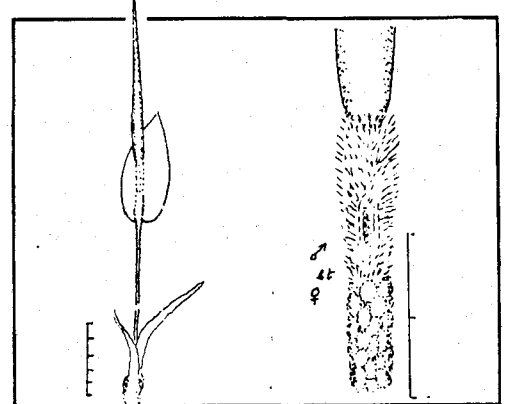

9157 - *Amorphophallus lanuginosus* Hett. Nua len.

Củ dài, to 3 cm. Lá? Pháthoa trên cọng đứng, cao 55 cm; mo đứng, to 13 x 5 cm, có mặt ngoài, phía dưới; buồng dài hơn mo; phần cái cao 1,8-2,8 cm, hoa khít nhau, noãn sào rộng 3 mm, 2-buồng, nuốm hình thận; phần bắt thụ cao 2,5-3 cm, với hoa lép có sợi dài, dày; phần đực cao 2,5-3 cm, hoa cách nhau, giữa hoa lép với tiểu nhụy là sợi dài dày; phlobộ cao 20-27 cm.

Hòn-tre, Nhatrang; VI.

- Tuber elongate; spathe verrucous outside; male & sterile zone with hairy appendages.

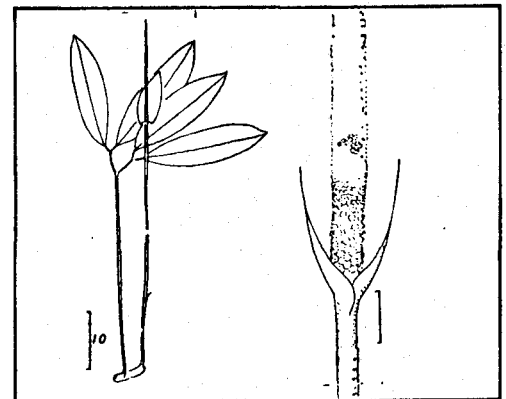

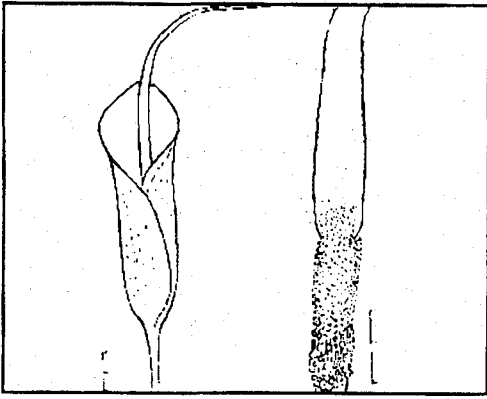
9158 - *Amorphophallus rhizomatosus* Hett. Nua cãnhành.

Cãnhành ngang, to 1,5 cm; cuống cao 29-57 cm; phiến dài 42-48 cm, mang 4-6 lá-phụ bầu dục hay bầu dục-thon, to 14-20 x 4-8 cm. Pháthoa đồng thời với lá; cọng cao 40-53 cm, láng; mo xoan, to 4-7 x 5 cm, mặt ngoài lục dẹt; buồng không cọng; phần cái cao 1-1,5 cm, hoa cách nhau, noãn sào hình cầu, vòi cao 1 mm, 1-buồng; phần đực cao 2-3 cm, hoa gần nhau, mỗi hoa mang (2)3 tiểu nhụy; phlobộ hình đuôi chuột, dài 12-13 cm.

Thùathiên.

- Rhizome 20 cm long, 1.5 cm thick; spadix 16-17 cm long.

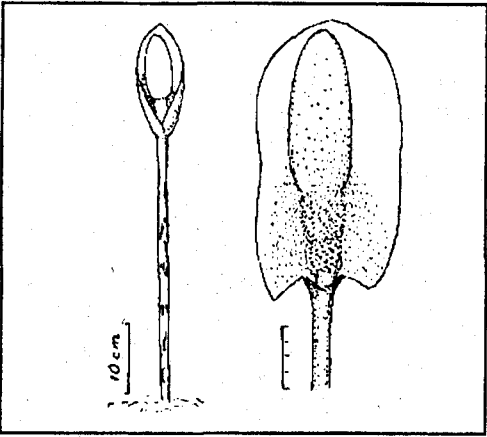

9159 - Amorphophallus hayi Hett.. Nua Hay.

Căn hành ngang, có khi chia nhánh, dài 25 cm, to 5 cm. Lá 1-2; cuống cao 40-60 cm, có bột đỏ; phiến dài 50-70 cm; sống không cánh trừ ở phía chót; lá-phụ thon, to 8-32 x 2,5-7 cm. Pháthoa trên cọng cao 50 cm, có bột đỏ nâu; mo cao 20 cm; buồng có cọng ngắn; phần cái cao 1,8-2,2 cm, hoa khít nhau, noãn sào 1-buồng, không vòi, nuốm mỏng; phần đực cao 2,4-3 cm, hoa mang 4 tiểu nhụy.

Lào cai, 1.500 m.

- Rhizome horizontal; peduncle 50 cm high; ovary 1-locular; appendix creamish.

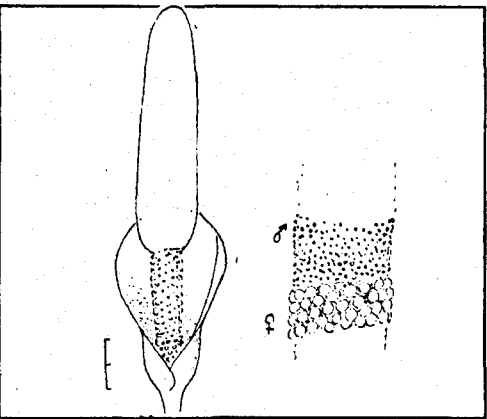

9160 - Amorphophallus odoratus Hett.

Củ tròn, hay hơi bẹp, to đến 12 cm, mang truyền thể hình thoi. Lá 1; cuống cao 30-60 cm, lúc với bột lục nâu; phiến cao đến 1 m; sống có cánh; lá-phụ thon đến bầu đực thon, to 3-20 x 2-6 cm. Pháthoa thơm mùi cà rốt; cọng cao 20-60 cm; mo cao 8,5-24 cm, mặt ngoài lục dợt có đốm trắng, mặt trong có bột to tia; buồng có cọng; phần cái cao 0,5-2,5 cm, hoa khít nhau, noãn sào bẹp, 2-3-buồng; phần đực cao 1,8-3 cm, hoa khít nhau, mỗi hoa mang 4-5 tiểu nhụy.

Nam Trung quốc, gần *A. tonkinensis*, và có thể có ở B.

- Tuber 12 cm wide; lamina 1 m large; inflorescence with a scent of fresh carrot.

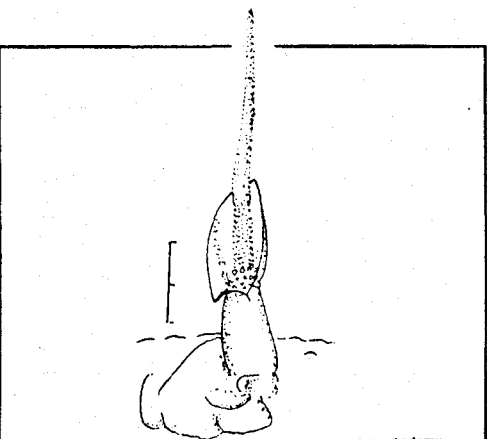

9161 - Amorphophallus glossophyllus Hett.

Củ không đều đặn, to 13 x 7 cm, đáy chia nhánh, nhánh từ từ thành củ mới. Lá 1; cuống cao 45 cm; phiến dài 70 cm; sống có cánh trừ ở phần đáy; lá-phụ bầu đực thon đến thon, to 9-22 x 4,5-6 cm, đáy từ từ hẹp, mặt trên glossy lục tái. Cọng cao 60 cm; mo xoắn to 10 x 10 cm, chót tã, mặt ngoài lục dợt, có sọc sẫm; buồng không cọng; phần cái cao 2,5 cm, hoa khít nhau, noãn sào bẹp, rộng 4 mm, 1-buồng, nuốm rộng; phần đực cao 5 cm, hoa khít, ba phần 4-5, cao 2 mm; phụ bộ cao 13,5 cm.

Gialai Công tum.

- Tuber irregularly napiform; leaf glossy pale green; ovary 1-locular.

9162 - Amorphophallus pusillus Hett. & Serebr.

Củ nhỏ; củ hình củ-cái không đều, to 3,5 x 2 cm, có truyền thể tròn, nhỏ. Lá 1; cuống dài 8 cm, to 3 mm; phiến dài 30 cm; thú diệp 5, bầu đực, chót nhọn, to 11 x 5 cm. Pháthoa chôn 1/2 trong đất; cọng 2-17 mm; mo tam giác, cao 2-2,8 cm, rộng 2,5-3,2 cm, hương có bột đen, gân nâu, đáy dính nhau; buồng dài 4,4-5,7 cm; phần cái cao 3-4 mm; phần đực cao 10-12 mm, hoa cách nhau, tiểu nhụy 1-2(3); phụ bộ cao 2,5-4,5 cm, trắng hay lục lục.

Rừng Dầu: Xuân lộc; I.

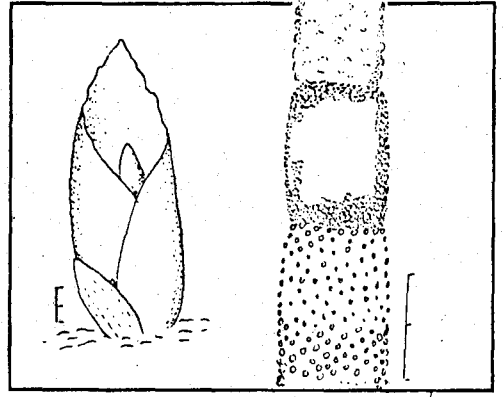
- Petiole 8 cm, limb 30 cm long; inflorescence half subterranean; spadix 4,4-5,7 cm high.

9163 - *Amorphophallus opertus* Hett. Nua che.

Củ bẹp, rộng 10 cm, cao 6 cm; căn hành với truyền thể dài cả 7 cm. Lá 1; cuống dài hơn 100 cm, sù xì, màu sẫm đen với đốm ôliu lục hay trắng; phiến dài 110 cm, lá-phụ bầu dục đến thon, *sóng có cánh hẹp* hay không cánh. Pháthoả trên cộng ngắn, dài 8 cm, ở đất; mô tương, to 17 x 21 cm; buồng cao 10 cm, không cong; phần cái cao 3 cm, hoa khít nhau, noãn sào đỏ tía, rộng 3 mm, 1-buồng, vòi cao 2 mm, *nuốm tròn*, rộng 1,5 mm; phần đực cao 2,7 cm, hoa khít nhau, mỗi hoa 2-4 tiểu nhụy.

Rừng hỏ: Nam-Cát-tiên.

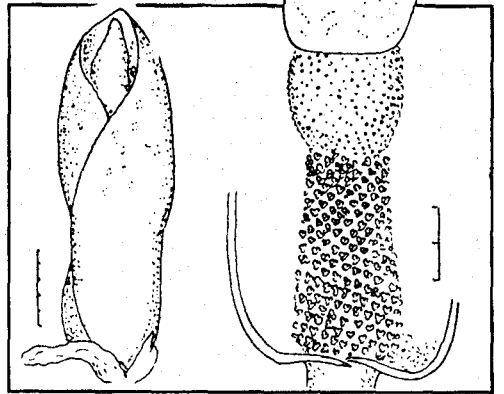
- Tuber 10 cm wide; lamina 1.1 m wide; spathe turgid; ovary 1-locular.

9164 - *Amorphophallus scaber* Screbr. & Hett.. Nua nhám.

Củ tròn hay bẹp tròn, rộng đến 20 cm, cao 15 cm, nặng đến 3,5 kg, có vảy vòng do rễ (annular root scars). Lá 1(2); cuống cao đến 1,8 m, rộng 6 cm, nâu có đốm trắng, có mực sù xì, mặt dài thường dính nhau; thúdiệp 3, nhiều lần xẻ, dài 1,8 m; thúdiệp chót bầu dục-tròn dài đến thon, bất xứng, dài 6-22 cm. Pháthoả trên cộng ngắn hay vắng; mô dài 16-30 cm, chót nhọn; buồng dài 9-25 cm; phần cái cao 2-8 cm, noãn sào 2-3-buồng; phần đực cao 3,5 cm, tiểu nhụy 3-4; phụ bộ xoan.

Vùngtau; V.

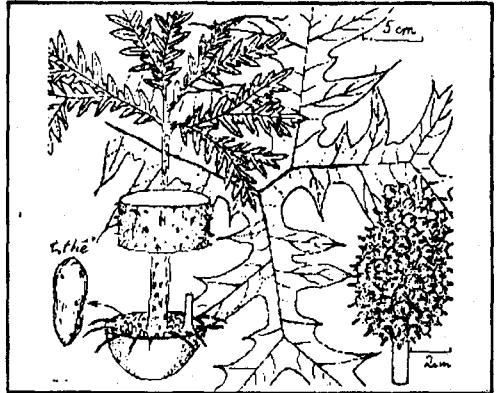
- Tuber 20 cm wide; petiole 1.8 m high; peduncle short or absent; spadix 9-25 cm high.

9165 - *Amorphophallus* sp. Nua khổng lồ.

Điathực vật to; củ tròn bẹp rộng 17 cm, hình *mũm dừa* với bìa dày gần 1 cm, mặt trên có *nhiều truyền thể*. Lá đứng đờ sộ; cuống lá cao đến 2,5 m, to 5-6 cm, có gai nhỏ và bột sẫm; thúdiệp 3, xẻ thành thùy nhọn, có mũi dài cả cm, gân-phụ không đều.. Buồng đứng, cho ra quả khít nhau, chót có mũi dài.

Phú quốc: rừng Kỳ-đà.

- Tuber hemispherical, bearing propagules; petiole to 2.5 m high.

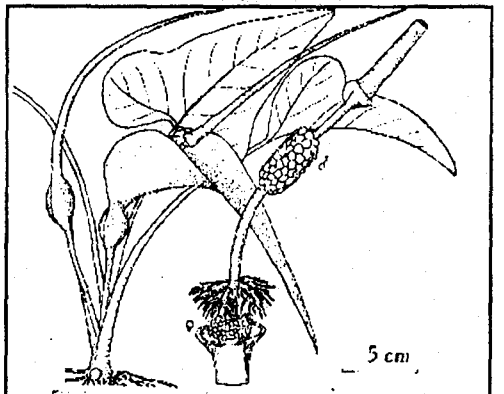
Areae:

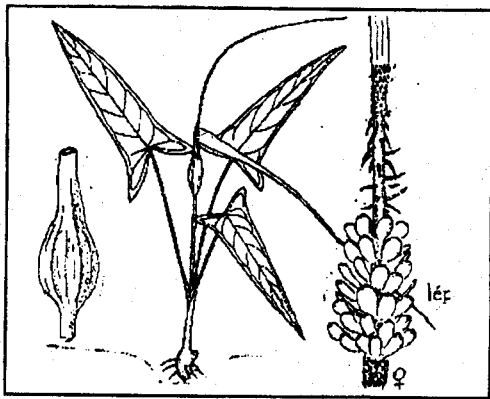
9166 - *Typhonium blumei* Nich. & Sivad.. Bả hạ rẻ.

Bụi cao 30-40 cm; củ tròn, to 1-2 cm, cho nhiều con. Lá có phiến hình *đầu tên* hay có 3 thùy cùn, không lông. Pháthoả có *mùi hôi*, cao bằng cuống lá; mô nở to, *đỏ đậm và như nhung mặt trên*; buồng dài; phần cái ngắn, hoa lép vàng tươi cao 4 mm; phần đực cao 1 cm tiểu nhụy 3-4; phụ bộ lép hình roi dài. Quả dài 6 mm.

Dựa lộ, đất hoang; VI-XII. Củ ăn được, cho bột làm bánh. Trị ho, suyễn, mùa.

- Spathe dark red and velvety; spadix with long sterile part (*T. divaricatum* non (L.) Dcne, Gagn.).

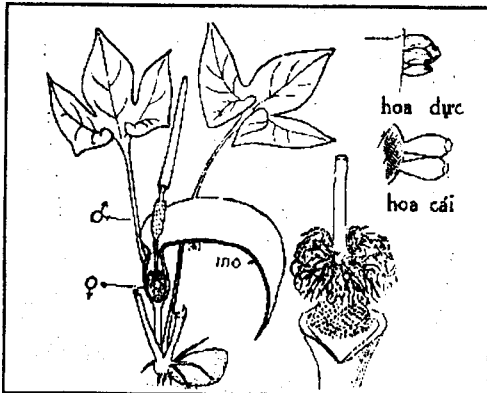

9167 - Typhonium flagelliforme (Lodd.) Bl.. Bành rai.

Củ tròn tròn, to 1-2 cm. Cuống dài 15-30 cm; phiến hình đầu tên, hình tim hay như có 3 thùy. Mo có ống xanh, *phiến trắng*, dài 13-30 cm, kể cả đuôi; buồng dài, hoa lép dưới hình dùi, trên hình sợi; phần bắt thụ dài như roi.

Vườn, dựa lộ: Sài Gòn, Lũtinh; VI-XII.

- Spathe (green and white) and spadix long caudate (*Arum flagelliforme* Lodd.).

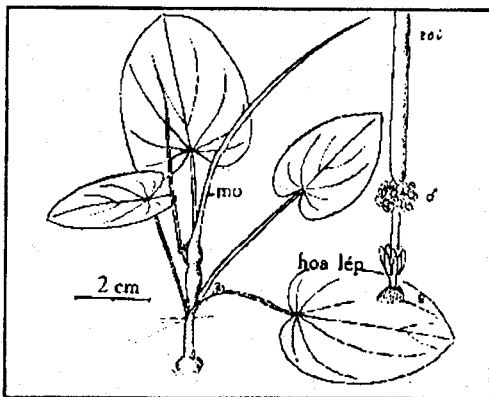

9168 - Typhonium trilobatum (L.) Schott. Bành ba thùy, Chóc.

Củ tròn, to đến 4 cm, Cuống dài 25-30 cm; *phiến gần như chẻ ba*, thùy cạnh có tai nhọn. Pháth hoa *mùi phân ngựa*; mo có ống dài 2,5 cm, *phiến đỏ bầm mặt trên*, rộng 5-6 cm; buồng có hoa lép hình chỉ dài, trắng; phlob bắt thụ dài, *đỏ điều*. Phiquả.

Vườn, dựa lộ, đất hoang: Sài Gòn, Biênhòa. Củ nhiều bột dùng được. Trị ho, suyễn, mùa; rễ trị nọc rắn, phản kích.

- Leaves 3-lobate; spathe dark red (*Arum trilobatum* L.).

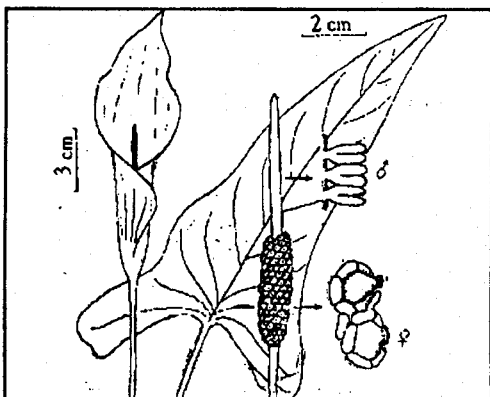

9169 - Typhonium violaefolium Gagn.. Bành lá-hoa tím.

Củ tròn, nhỏ. Lá chụm ở gốc; cuống dài 4-6 cm; *phiến xoan, đáy hình tim*, dài 4-8 cm, gân ở đáy 5-7. Mo màu *đỏ*, dài 8-10 cm; buồng dài 6-8 cm, hoa lép hình dùi; phlob bắt thụ (roi) xanh, dài. Phiquả.

Dựa lộ, sân cỏ: Sài Gòn.

- Leaves ovate; spathe red; spadix 6-8 cm long.

9170 - Zantedeschia aethiopica (L.) Spreng: Vântôn; Common Arum; Calla.

Điathực vật có củ. Lá có phiến thon nhọn, đầu tên, xanh đậm; cuống đứng dài. Buồng trên cọng đứng cao; *mo trắng tinh, đẹp*; buồng ngắn, phần cái khá dài, phần đực ở trên. Phiquả.

Trồng vì *mo đẹp*: Đà Lạt. Có nhiều thứ. Ở *Z. rehnanii*, pháth hoa màu ngà. Gốc N.-Phi.

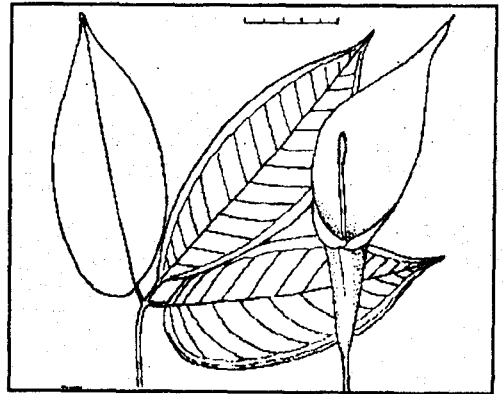
- Ornamental (*Calla aethiopica* L.).

9171 - *Arisoema balansae* Engler.

Diathực vật có củ tròn bẹ, to 6 cm hay hơn. Lá có cuống đứng cao 30 cm, mang 3 thùy đơn, bầu dục, đến 20 x 10 cm, gân-phụ 14 cặp, cách nhau 1,5-2 cm, tạo một gân bìa, cuống-phụ 1-4 cm. Pháthoa trên cọng cao 30 cm, *xanhxanh*; mo có ống dài 10-12 cm, rộng 2 cm, phiến dài 10-15 cm; *buồng đực* có phần đực dài 4 cm, roi dài đến 10 cm.

Núi cao: Laichau, Bavi, Hà Bắc.

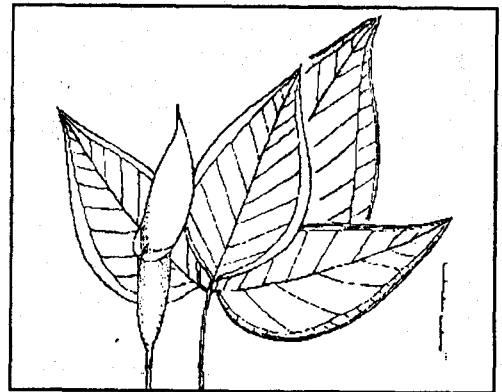
- Tuber 6 cm large; spathe greenish, 20-27 cm long; male spadix 14 cm long.

9172 - *Arisoema harmandii* Engler.

Diathực vật có củ to 1,5 cm, mang 1-2 lá. Lá có cuống cao 20-25 cm; phiến 3 xoan, to 15 x 6 cm, có mũi 4-5 mm, gân-phụ 5-7 cặp, gân cách bìa 2-5 mm. Pháthoa có cọng ngắn hơn cuống lá; mo có ống mọc, tái, cao 4-5 cm, phiến dài hơn ống, rộng 1-1,5 cm; *buồng đực* có phần đực cao 2 cm, phần bắt thụ dài 2 cm. *Buồng cái* dài cùng cỡ; noãn sào nhiều. Quả to 6-7 mm, đơn thành gié dài 4-5 cm.

Phú Khánh, Điện-Bà, Lục tỉnh.

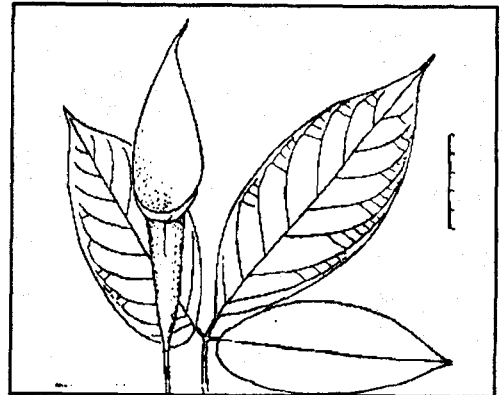
- Tuber 1.5 cm wide; spathe glaucous; male spadix 4 cm long.

9173 - *Arisoema petelotii* Krause.

Diathực vật có củ tròn dài hay xoan, to 3-5 cm. Lá có cuống dài 4-10 cm; lá-phụ xon bầu dục, to 10-22 x 13 cm, chót có mũi, đáy tù hay tròn, bất xứng ở lá-phụ cạnh, gân-phụ 8-11/bên, một gân cách bìa 5-7 mm. Pháthoa trên cọng dài 7-11 cm; mo to có ống *lục, đỏ ở chót*, dài 5-8 cm, phiến xoan, có 2 tai ở đáy; *buồng đực* có phần thụ 3 cm, phần bắt thụ dài 6 cm. *Buồng lưỡng phái* có phần cái 4,5 cm, phần đực 12 mm, rời phần bắt thụ.

Tam Đảo.

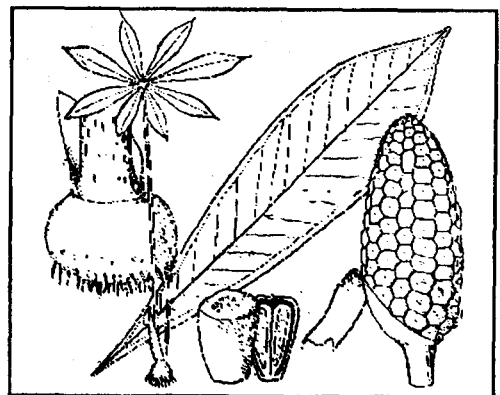
- Spathe green, red at apex; spadix male and bisexual 1,9 cm long.

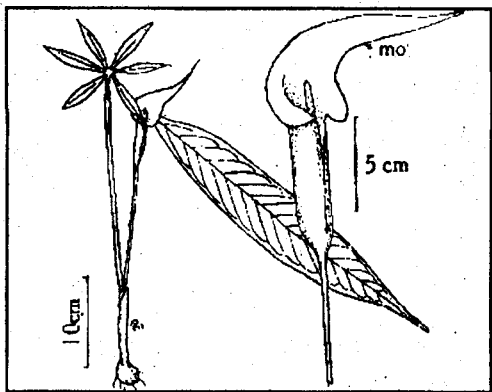
9174 - *Arisoema hypoglaucum* Craib.

Củ to 5 cm, cao 3 cm, mang 2-3 lá, mà 1-2 teo thành bẹ. Lá có cuống cao đến 80 cm (bẹ 30 cm), có bột nâu dọc; thùy 8-9, gân bằng nhau, thon ngược, dài đến 25 cm, gân-phụ 15-18 cặp, một gân cách bìa, mũi dài 1-2 cm, *mặt dưới mốc trắng*. Pháthoa trên cọng dài 40 cm; mo cao 15 cm, *trắng*. Trái *vàng*, cao vào 1 cm, đơn như trái Bắp; hạt 2-3, dài 6 mm, trắng.

Dran: 8.

- Leaflets 25 cm long, glaucous beneath; spathe white, 15 cm long; berries yellow.

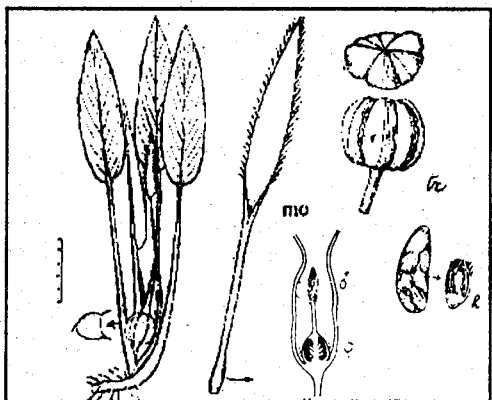

9175 - Arisoema petiolulatum Gagn.

Củ tròn tròn, to 1-2 cm. Lá duy nhất; cuống đứng dài 20-30 cm; thu hẹp 6-7 thon hẹp, chót có đuôi, mặt dưới mốc trắng; cuống-phụ rõ. Pháthoa đứng trên cọng cao; mô màu lục, có mũi dài; buồng đơnphái, có phụ bộ bắt thụ hình dùi, phần đục dài 3 cm. Quả.

Đà Lạt, Langbian; I.

- Tuber 1-2 cm wide; leaflets 6-7; spathe green.

9176 - Cryptocoryne ciliata Wydler. Mái-dầm.

Nêthực vật có thân ngầm trong bùn, to 15 mm. Lá đứng; phiến tròn dài thon cao đến 30 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ xéo, không dày lắm; cuống dài đến 20 cm. Pháthoa giữa lá; mô thon dẹt bìa có rìa dài, ống dài 15-17 cm, phù ở đáy (nơi thụ); buồng nhỏ, có phần đục cách phần cái; noãn sào 6-7 noãn. Nang có cạnh tròn, to 3-4 cm; hạt dài 8 mm.

Cửa sông, rừng sác, hiếm hơn *Aglaodora griffithii*.

- Limnophyte; spathe with long tube, limb ciliated; capsules 3-4 cm wide.

9177 - Cryptocoryne crispata Engler.

Cỏ thủy sinh chìm; căn hành ngang, mảnh. Lá chum; phiến hẹp dài, đến 20 x 0,2-0,8 cm, bìa giun hay nguyên; cuống dài 4-6 cm. Pháthoa dài hơn lá; mô dài hơn 30 cm, xoắn, phần ngang hoa 15 mm, phù; buồng dài 15 mm, noãn sào 5-7, phần đục cao 3 mm, tiểu nhụy 2. Trái tròn, đầu cắt ngang, to vào 1 cm.

Sông Đà.

- Immersed hydrophyte; spathe coiled; spadix 15 mm long; fruit 1 cm across (*C. tonkinensis* Gagn., *C. balansae* Gagn., *C. retrospiralis* Kunth.)

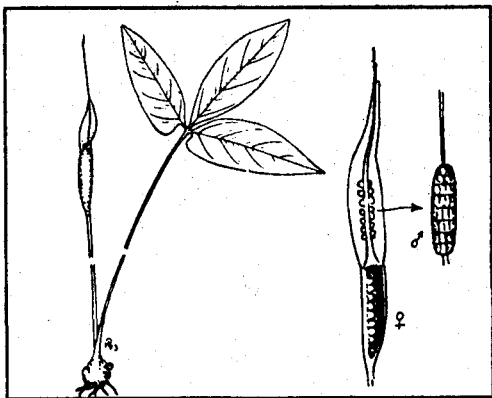
9178 - Cryptocoryne longispatha Merr.

9179 - Pinellia ternata (Thunb.) Breitner. Bán hạ chẻ-ba.

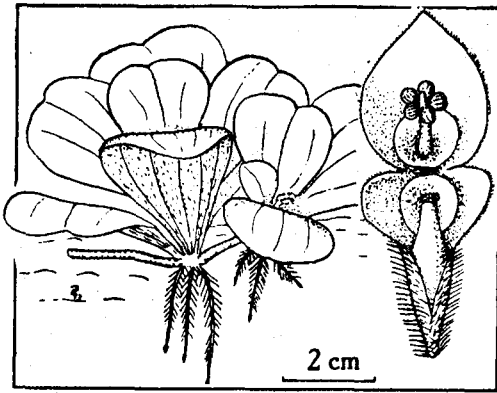
Củ to 1 cm, có truyền thể (cũng như trên cuống). Lá-phụ 3, không cuống-phụ, xoắn bầu dục, to 3-12 x 1-5 cm, không lông. Pháthoa cô độc, cao 20-40 cm; mô màu lục, cao 5-7 cm, đầu tròn, không lông mặt ngoài; noãn sào dính vào mô, mang noãn trực sinh. Quả nhỏ, màu lục.

Lào cay. Củ ăn được.

- Tuber & petiole with propagules; ovary adnate to spathe; ovules orthotropous.

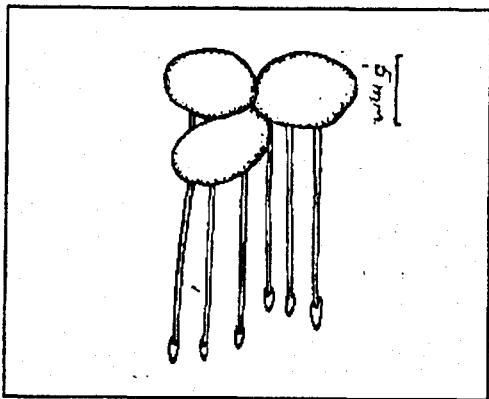
Pistieae:

9180 - Pistia stratiotes L.. Bèo cái; Water Lettuce.

Thủy sinh nổi, có chồi dài. Lá không cuống, có phiến hình muỗng, có nhiều lông như nhung và không thấm nước, màu lục dợt. Phấn hoa nhỏ ở đáy thân; mo dài 1 cm, trắng như nhung; buồng gồm 1 hoa cái, 2-8 hoa đực, mỗi hoa do 2 tiểu nhụy. Quả nhỏ.

Đã ghi nhận năm -77 ở Egypt; Linné mô tả từ Srilanka. Khắp cùng, bình nguyên; IV. An lúc thiếu lương thực. Lợi tiểu (trị mất dái), thông kinh nguyệt, đắp trị phong ghe; rễ xỏ, hoạt nhuận. Tro thể muối.

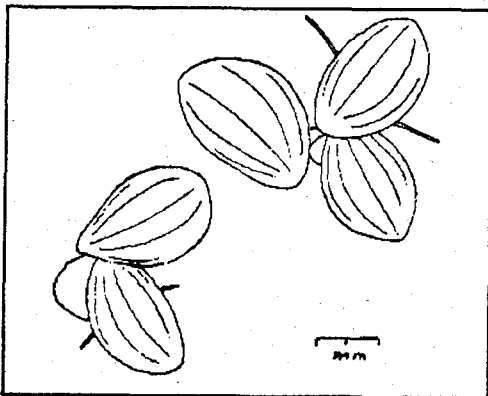
- Floating hydrophyte; spathe 1 cm long (*Zala asiatica* Lour.).

LEMNACEAE: họ Bèo-cám**9181 - Spirodela polyrrhiza (L.) Schleid.. Bèo đánh trống; Giant Duckweed.**

Tần xoan hay tròn, rộng 6-8 mm, dài hơn ngang 1-1,5 lần, gân 7-16, khó nhận, mặt dưới đỏ; rễ đến 7-21 mỗi tần. Mo có 2 môi; buồng mang 2 tiểu nhụy; noãn 1-2, đứng trong tâm bì. $2n = 30$

Trà trộn với các bèo khác. Phấn thân, kiện vi, lợi tiểu, trị ngứa, đau thận.

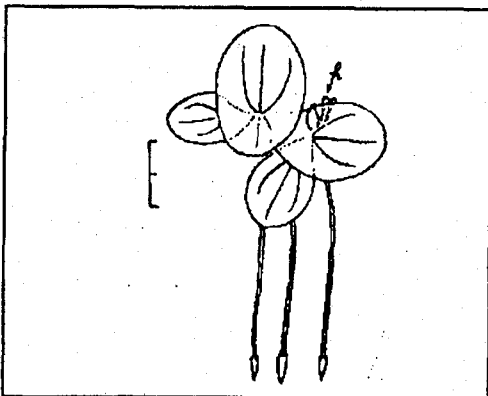
- Thallus with numerous root (*Lemna polyrrhiza* L.).

9182 - Spirodela punctata (G.F.W. Mey) Thomps. Béo dóm

Tần nổi trên mặt nước, mang 2-7 rễ mỗi mắt, xoan đáy hơi thon, dài 5-6 mm, hơn hai lần ngang; gân dọc 5-7(3). $2n = 40$.

Trung quốc, Thái lan, có lẽ có ở Việt nam (hình theo Landolt)

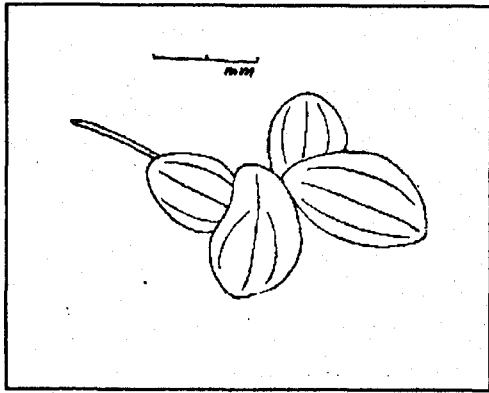
- To be search in Việt nam (*Lemna punctata* G.F.W. Mey).

9183 - Lemna aequinoxialis Welwitsch.

Thủy thực vật nổi. Tần bầu dục, to 1-6,5 x 0,8-4,5 mm. dài hơn ngang vào 3 lần; 1 rễ mỗi tần, chóp có cánh, 0,5-2 lần dài hơn ngang. Trái nhỏ, dài 0,5-0,8 mm.

Ruộng lúa, vùng ôn đới và bán nhiệt đới (hình theo Landolt).

- Thallus 3 time longer than wide (*L. paucicostata* Heg.).

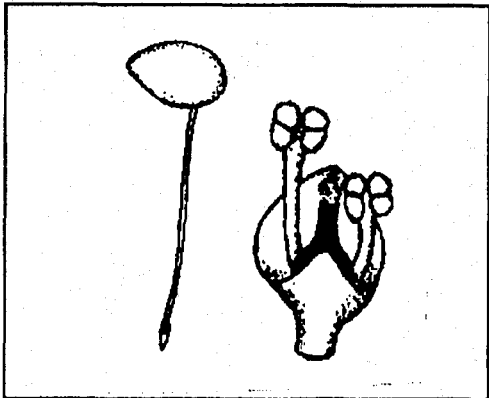

9184 - Lemna japonica Landolt. Bèo-cám Nhật.

Thủythực vật nổi ở mặt nước, nhỏ. Tàn *xoan*, ít khi có bầu, to 1-6 x 0,6-0,4 mm, có *túi không khí nhỏ* 0,3 mm; gân dọc 3(4-5), mặt trên lục tươi, mặt dưới đỏ từ nơi chia nhánh. Mo nhỏ; noãn sào 1 noãn. $2n = 40$

B (hình theo Landolt).

Thallus ovate, 3 nerved.

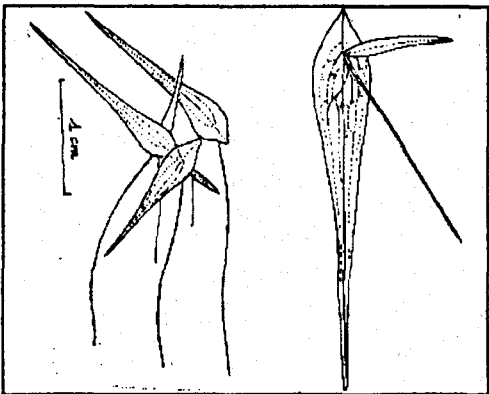

9185 - Lemna minor L.. Bèo-cám nhỏ; Duck Weed, Duck Meat; Lentille d'eau.

Thủythực vật nổi. Tàn thường cặp 2, hình thấu kính lồi dài 4-5 mm, *đối xứng*. mặt dưới ít khi đỏ; rễ 1 mỗi tàn. Phá hoa mang buồng 2 hoa đực là 2 tiểu nhụy và một bầu noãn.

Theo Landolt (1986), có đến Trung quốc và Ấn độ, nhưng không đến Đông-nam Achâu. Làm tăng sự tuần hoàn, lọc máu, lợi tiểu, trị sưng chân, phát hãn.

- Thallus 4-5 mm long; root 1.

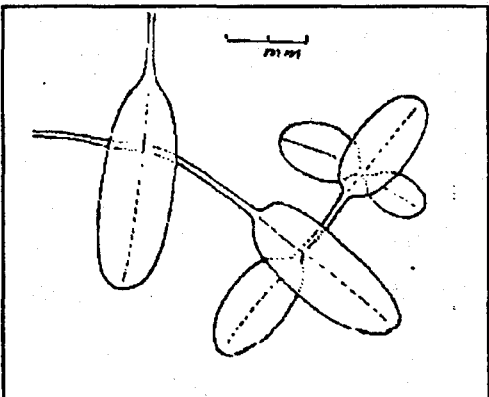

9186 - Lemna tenera Kurz. Bèo nhọn.

Thủythực vật *chìm*, có tàn thon nhọn với mũi dài một đầu, tà ở đáy, dài đến 2 cm. rộng 2-4 mm, mang 1 rễ, dính 1-3 với nhau.

Vùng Triện.

- Thallus immersed, lanceolate, to 2 cm long.

9187 - Lemna trisulca L.. Bèo-cám 3-sóng.

Thủy sinh *chìm*. Tàn tròn dài, dài đến 4-5 mm, bầu dục, chót có răng nhỏ, *đáy có cọng*, mang 1 rễ mỗi tàn; đâm nhánh ở giữa gân chánh cho ra *tàn con sắp theo chữ thập*. Noãn sào có vòi ngắn, 1-noãn. $2n = 20$.

Có từ Trung quốc đến Indonêsia, tìm lại ở Việt Nam (hình theo Landolt).

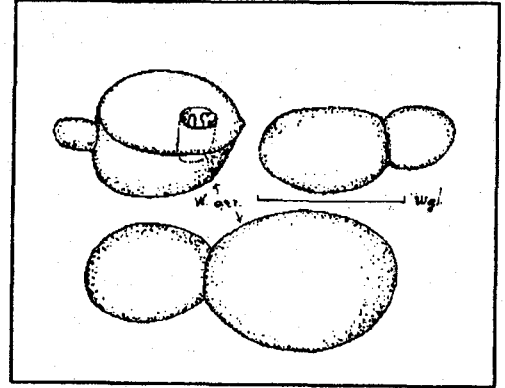
- Thallus immersed, oblong, pedunculate, 4-5 mm long.

9188 - 9 - Wolffia. Bèo-phấn

Thủythực vật nổi nhỏ nhất giữa các Hiênhoa. Tàn rất nhỏ hình hạt xoan đến bầu dục, dài dưới 2 mm, *không có rễ*. Pháthoa hiện ở trên phiến, *không mo*, mang một hoa đực (1 tiểu nhụy) và một hoa cái (một bầu-nhụy). Trái 1 hạt.

Thường mọc chung với *Lemna*. Tàn xoan tròn, lục đậm ($2n=30$) ở *W. arrhiza* (L.) Horkel ex Wimm. (*Lemna arrhiza* L.); tròn dài, lục trong ($2n=16$) ở *W. globosa* (Roxb.) den Hartog & v. der Plas (*W. schleidenii* Miq.). *W.a.* được trồng để ăn ở nhiều quốc gia.

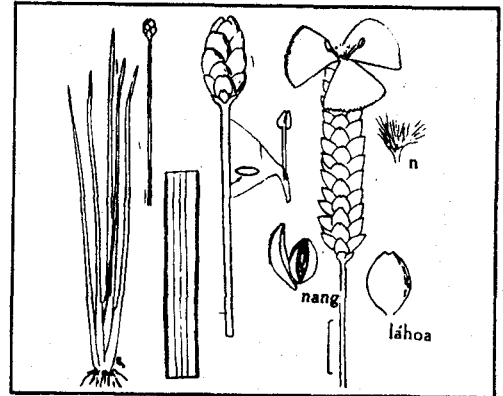
- Smallest phanerogames.

XYRIDACEAE : họ Hoàng đầu, Dùi-còn.**9190 - Xyris complanata R. Br. Hoàng đầu đẹp.**

Cỏ *daniên*. Lá cứng, láng, dài 20 cm, rộng 3 mm, bìa dày như sụn. và nhám; bẹ dài bằng 1/4 phiến. Trục pháthoa cao 40-60 cm, đẹp; pháthoa dài đến hơn 1,5 cm, rộng 7 mm; vảy (láhoa) nâu láng; lá đài cạnh có sóng có lông; *vành vàng*. Nang 5 mm, đẹp, nâu đỏ, láng; hạt nhỏ.

Đồng cát dứa biển, không bị lửa thiêu mất; lá biến thiên. Trị ngựa, mề đai nấm.

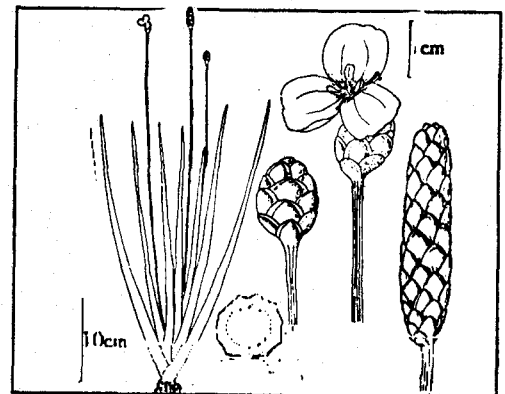
- Leaves 3 mm wide; inflorescence more 2 cm high; petals yellow.

9191 - Xyris indica L.. Hoàng đầu An.

Bụi cao 50-70 cm. Lá có phiến rộng đến 15 mm ở đáy, *từ từ nhọn* đến chót, lá ngoài có phiến xếp hai; bẹ bằng 2/3 phiến. Cọng pháthoa to 3 mm, có 10-13 khía; hoadầu cao 2-3 cm, rộng 10-12 mm; láhoa màu sét phần giữa, và lúc non màu ve-chai (ôliu); lá đài hẹp, trong, sóng không lông; *vành vàng*. Nang có bì mỏng, cao 4 mm, rộng 9 mm; hạt nhiều, nhỏ.

Ruộng, nhiều nhất ở vùng phèn: Bìnhhiền, Đồngtháp; XII-II. Trị ngựa, mề đai nấm.

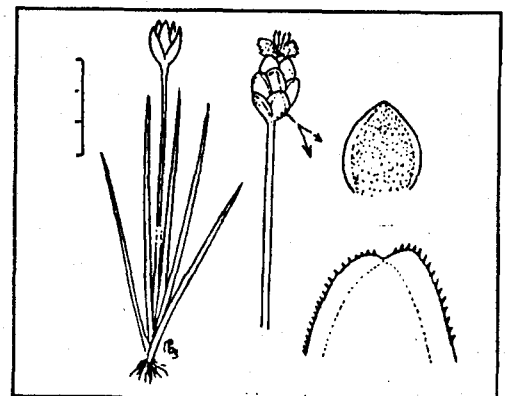
- Leaves narrow acute; capitulum 2-3 cm high; flowers yellow.

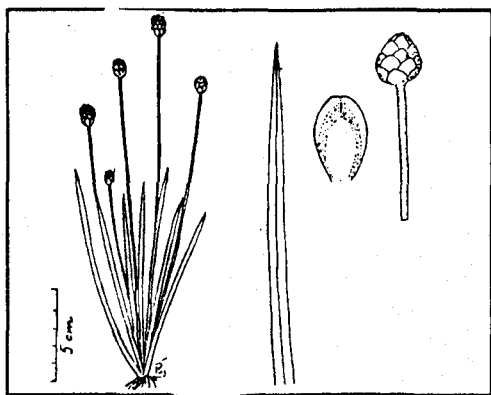
9192 - Xyris bancana Miq.. Hoàng đầu sưng.

Cỏ *daniên*. Lá cao 5-8 cm, rộng 1 mm, bẹ dài bằng 1/4 phiến. Trục cao 10-20 cm, không cạnh; *gié ít hoa*, rộng 3-4 mm; láhoa màu nâu-sét; lá đài cạnh có sóng không rìa lông; *vành vàng*, cao 2,5 mm. Nang; hạt ít, dài 0,4 mm,

Đất cát ẩm: Thùathiên.

- Scape 10-20 cm tall, pauciflore; flowers yellow (*X. subcomplanata* Malm., *X. chinensis*).

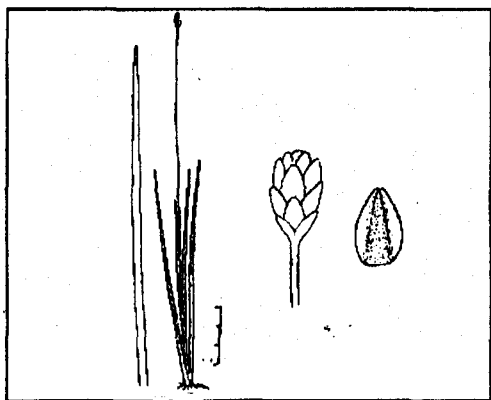

9193 - *Xyris intersita* Malme. Hoàng đầu xen.

Bụi nhứt niên. Lá dài nhọn, dài 10-15 cm, rộng 4-6 mm, không lông. Trục phách hoa cao 15-25 cm, không cạnh; hoadầu tròn hay hình trụ, rộng 8-10 mm, ít hoa; lá hoa bìa mỏng, nguyên, vàng vàng hay màu sét, lưng màu tro lục; lá đài cạnh mỏng, cao 0,5-0,7 mm; vành vàng. Nang.

N.

- Annual; leaves 10-15 cm long; capitulum few flowered; flowers yellow.

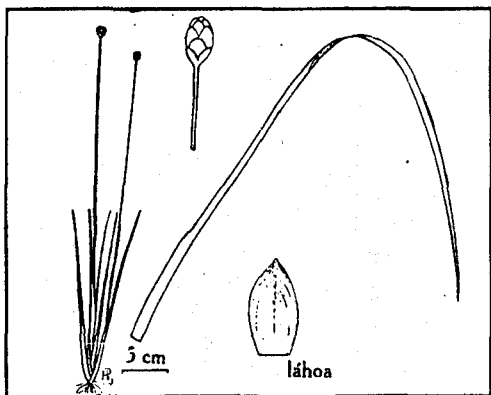

9194 - *Xyris lobbii* Rendle. Hoàng đầu Lobb.

Bụi. Lá dài đến 40 cm, rộng 5 mm, dẹp, chột tà hay nhọn. Cọng phách hoa cao 40-60 cm, tròn; hoadầu tròn, to 0,8-1,5 x 0,6-1,2 cm; lá hoa nâu, chột lõm, vùng lưng tam giác xám, 2 x 1,2 mm; lá đài cạnh nâu, sóng nguyên, có răng; vành vàng.

Nơi trảng, vùng núi cao: Vọng phụ.

- Tuft; inflorescence peduncle up to 60 cm long; flowers yellow.

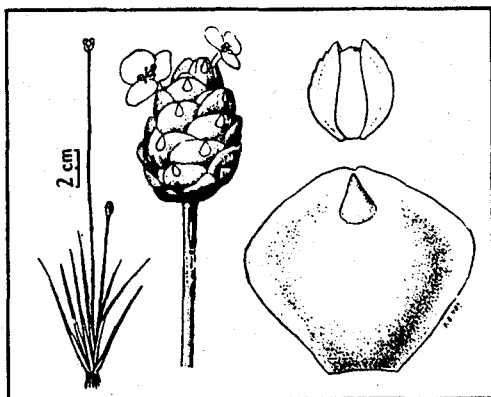

9195 - *Xyris capensis* Thunb. var. *schoenoides* (Marl.) Nilsson Hoàng đầu mũi.

Bụi daniên. Lá cao 20 cm, rộng 1,5-3 mm, đầu nhọn, bìa bén; bẹ dài bằng 1/3-1/2 lá. Phách hoa cao 30-50 cm, gié cao 6-8 mm; lá hoa nâu lóng đều; lá đài rộng 5-6 mm; vành vàng. Nang; hạt nhỏ, dài 0,5 mm.

Đất ẩm lầy với *Juncus*: Nhatrang, Đà Lạt.

- Perennial; inflorescence peduncle to 50 cm high; bracts brown (*X. schoenoides* Marl.)

9196 - *Xyris pauciflora* Willd.. Hằng đầu ít-hoa.

Bụi cao 15-30 cm. Lá cao 10-20 cm, rộng 1-2 mm, cứng, bìa nhám. Trục phách hoa cao 10-20 cm; hoadầu nhỏ, cao lắm là 1 cm, ít hoa; lá hoa nâu có vùng lưng lục; lá đài có sóng có răng; vành vàng, tai to 3 mm. Nang; hạt nhiều, dài 0,5 mm

Đất ẩm lầy, bình nguyên, thường gặp ở cát duna biển; X-XI.

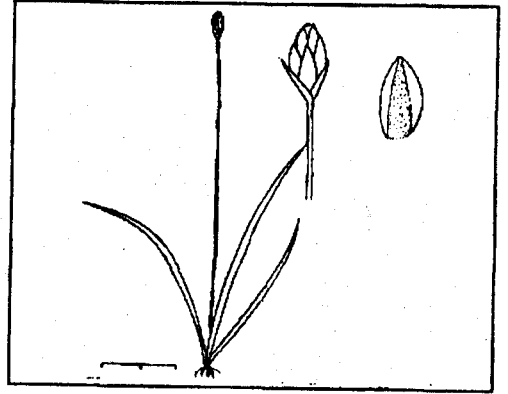
- Capitulum small; corolla yellow (*X. maritima* Koy.).

9197 - *Xyris wallichii* Kunth. Hoàng đầu Wallich.

Lá dài 5-30 cm, hẹp, rộng 2-5 mm, bìa không dày, chót nhọn, bề rìa lông. Cọng phách hoa cao 5-40 cm, tròn; *hoàng đầu* đến 1,1 x 0,6 cm; lá hoa trung, nâu tươi hay nâu, bìa nguyên, *vùng lưng nâu xanh*, cao 2-3, rộng 0,3-1,2 mm; lá đài cạnh nâu tươi, sóng hẹp, nâu, nguyên; vành vàng.

Đá ẩm có rêu, vào 2.000 m: Sapa; VIII-XI.

- On humid rocks; capitulum to 1,1 cm high; bracts green brown on back.

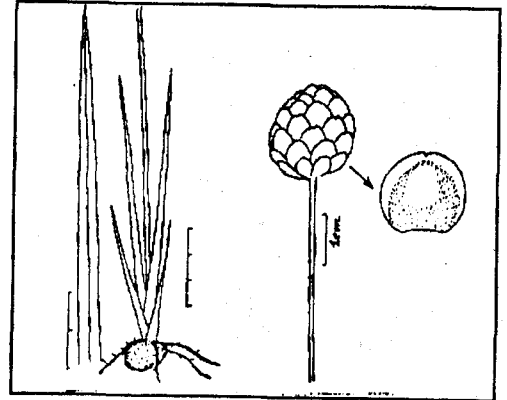

9198 - *Xyris tuberosa* Ridl. Hoàng đầu củ.

Củ có củ to 1-2 cm, có bột. Lá dài 5-40 cm, hẹp, rộng 1,4-4,5 mm, bìa dày. Cọng phách hoa cao 15-40 cm, tròn; *hoàng đầu* tròn hay bầu dục, cao 1-1,8 cm; lá hoa trung bìa nguyên, nâu hay nâu sẫm, *vùng lưng tam giác*, xám có đốm dợt; lá đài cạnh mỏng, trong, sóng có răng thô thưa; vành vàng.

Đất cát ẩm, từ dứa biển đến 1.400 m; có lẽ có ở Phú quốc.

- Tuber 1-2 cm; capitulum 1-1.8 cm long; bracts brown with back grey light dotted.

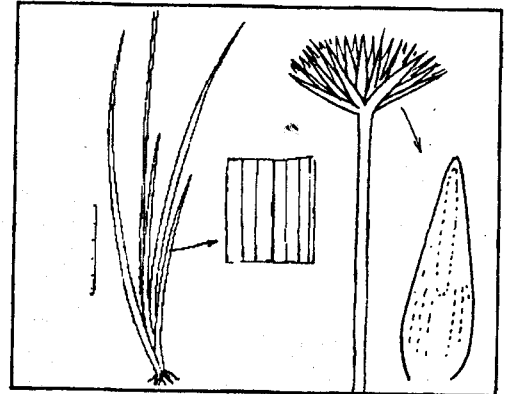

9199 - *Xyris grandis* Ridl. Hoàng đầu to.

Bụi. Lá cao 30-50 cm, hẹp, rộng đến 2 cm, bìa dày, đầu tã đến nhọn. Cọng phách hoa cao 15-40 cm, có khía; *hoàng đầu* to, rộng đến 2,5 cm, lá hoa trung *tam giác*, nâu tươi, có một vùng hẹp *màu lục* ở sóng; lá đài cạnh nâu, sóng xanhxanh; vành vàng.

Đất cát ẩm, vùng núi cao, 1.600 m: Bạch mã, Phú Khánh.

- Leaves to 2 cm wide; capitulum 2.5 cm large.

COMMELINACEAE : họ Rau-trai

1a - Tr làm kiếng; lá thường tía; tiểuhụy thụ 6

1b - hoang

2a - phách hoa dày, xoi lá để trở

2b - không tinh trên

3a - tiểuhụy thụ 3-2

4a - phách hoa trong một mo

4b - không mo

5a - noãn sào 3 buồng 1-3-noãn

5b - noãn sào 2-3-buồng; nang đến 25 hạt

4c - noãn sào 2 buồng; quả

3b - tiểuhụy thụ 6

4a - tiểuhụy nở do lỗ

5a - phiến thon nhọn; có đứng

5b - phiến hình tim; có leo quần

4b - tiểuhụy nở dọc

5a - noãn sào 3 buồng

5b - noãn sào 2 buồng

Tradescantia

Forrestia

Commelina

Aneilema

Pollia

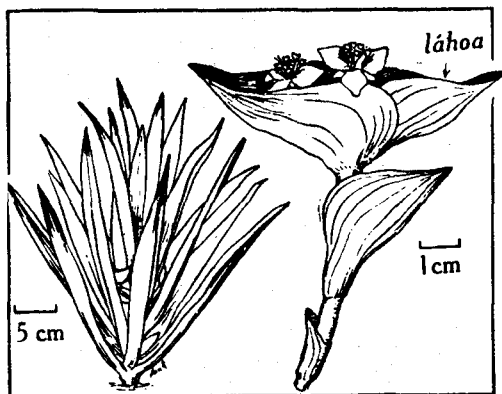
Campelia

Spatholirion

Streptolirion

Cyanotis

Floscopa

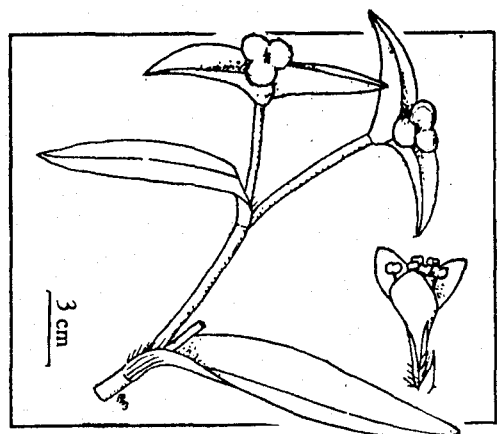

9200 - Tradescantia discolor L'Hérit. Lào ban, Lẻ ban, Bạng hoa, Sờ-huyết; Oyster Plant, Purple-leaved Spiderwort..

Cỏ to, daniên; thân to 3-5 cm. Lá to, có màu tía mặt dưới. Tán trong một tổng bao hình vòm, rộng 3-4 cm; hoa trắng trắng; tiểu nhụy 6, bằng nhau. Nang cao 3-4 mm, 3 buồng, nở thành 3 mảnh; hạt 1.

Tr làm kiếng và thuốc; hoang ở nhiều núi vôi; gốc Nicaragua. Phá hoa trị các chứng chảy máu, ho ra máu, kiết máu, lỵ tiểu.

- Ornamental and subsponaneous (*Rhaeo spathacea* (J. Sm.) Stearn., *R. discolor* (L'Hér.) Hance).

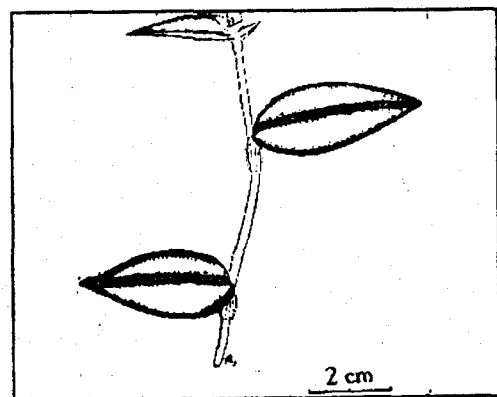

9201 - Tradescantia pallida Trai đỏ.

Cỏ nằm; thân tía, có sọc xanh. Lá có phiến dày, đỏ ở mặt dưới, tía tươi ở mặt trên, bia có lông dài, gân rõ ở mặt dưới. Phá hoa ở chót thân, có 2 lá hoa to; hoa đỏ thắm, nở sớm mai đến trưa, rộng 2 cm; cánh hoa vào 1 cm; tiểu nhụy 6, có chỉ có nhiều lông trắng.

Tr làm kiếng; I-XII.

- Ornamental (*Setcreasea purpurea* Boon).

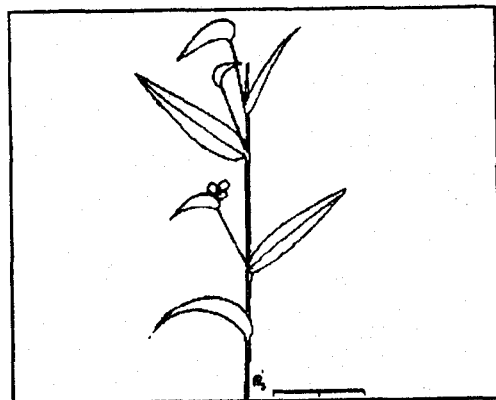

9202 - Tradescantia zebrina Bosse. Hồng trai; Wandering Jew, Zebrina; Misère.

Cỏ nhỏ, mập, bờ thông dài, có rễ sai v. Lá có phiến bầu dục thon, trắng, có bì, rần giữa và mặt dưới đỏ; bẹ có lông. Hoa nhỏ, tía hay đỏ, 1-2 ở chót nhánh, có 2 lá bẹ; cánh hoa dính nhau; tiểu nhụy 6, bằng nhau. Nang nhỏ; hạt nhiều, có từ-y.

Tr làm kiếng vì lá đẹp; I-XII. Đáp trị sung.

- Ornamental (*Zebrina pendula* Schnizl.).

9203 - Commelina appendiculata C.B. Cl. Trai phụng.

Cỏ cao 20-40 cm; thân mảnh, có vài lông nằm, lông dài 1-13 cm. Lá có phiến hẹp, dài đến 14 cm, rộng 1 cm, gần như không lông. Chùm ở nách và ngọn, có một mo xếp hai hình phẳng, chùm ở nách 3 hoa, chùm ở ngọn 4; cánh hoa 3, trắng, không đều, 1 nhỏ, 2 có cọng; tiểu nhụy thụ 2, chỉ không lông. Nang dài 4-5 mm, 2-3 buồng; hạt 1 mỗi buồng, dài 3,5 mm, có phụng ở đầu.

N.

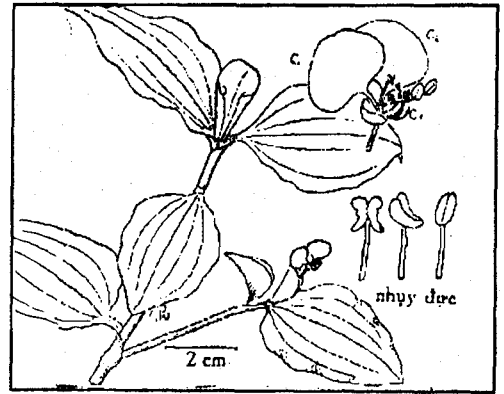
- Herb almost glabrous; involucre spathe like; flowers white; stamens 2.

9204 - *Commelina bengalensis* L. Dầu-riều, Trai Ấn.

Cỏ cao 20-40 cm; thân nằm rồi đứng. *Phiến xoan hay tròn*, rộng 2-4 cm, có lông thưa hay không lông; bẹ có rìa lông. Trên nhánh ở đất, *hoa ngậm*, vàngvàng; ở nhánh đứng, *phát hoa* có vài chùm ít hoa; *hoa lam* có 3 tiểuhụy thụ. Nang cao 6 mm, 2 buồng 4-hột, 1 buồng 1-hột. $2n = 22, 28, 44, 56$.

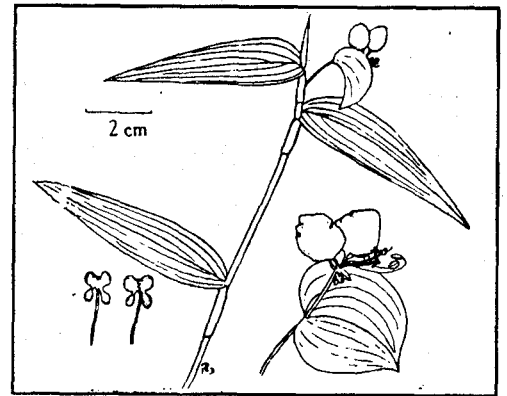
Sân, dựa lộ, rừng thưa.. Xổ, bảo vệ màng nhầy, hoạt nhuận, mát.

- Limb ovate; flowers cleistogamous, and blue flowers.

9205 - *Commelina communis* L. Trai thường, Thàilài trắng; Day-Flowers.

Cỏ gần như không lông, cao 50 cm; thân có rễ ở mắt. Bẹ cao 1-2 cm, có rìa lông ở miệng; phiến thon hẹp, dài 3-5 cm. Mo xếp hai, thường có lông dài, thường mang 2 chùm ngắn, ít hoa; *hoa lam*, cánhhoa dài 2-3,5 mm, tiểuhụy 6, một có hình thể thường, 5 vàngvàng và có buồng phần hình đầu riều. Nang 4 hột; hột có bì không màng.

Bãi, ruộng, núi cao: B. Mát, hoạt nhuận, lợi tiểu, trị phù thũng vì tim yếu), đắp nơi sưng, rỉ huyết áp cao; hạ hoạt thần kinh trung khu; trụi sinh, trị ỉa, sốt, đau mắt, lậu.

- Involucre spathaceous; flowers blue; fertile stamens 1.

9206. - *Commelina diffusa* Burm. f. Rau-trai, Thàilài trắng; Day-Flowers.

Cỏ bò, có rễ ở mắt, gần như không lông. Lá thon hay xoan thon, đầu nhọn, bẹ có rìa lông. Mo rộng ở đáy, ít khi có lông sát, có cọng; vài hoa trên mỗi tán; *hoa lam*, rộng vào 1 cm. Nang 3 buồng, hột 5, bì có màng.

Có thú lá hương; I-XII. Khác *C. communis* ở thân bò hơn, nhiều rễ sai vi, hoa nhỏ, hột có màng. Toàn cây dùng như trà trị bạch đái hạ, đái nóng, lậu, ung. Ở Dominique, lá sắc uống hạ huyết áp.

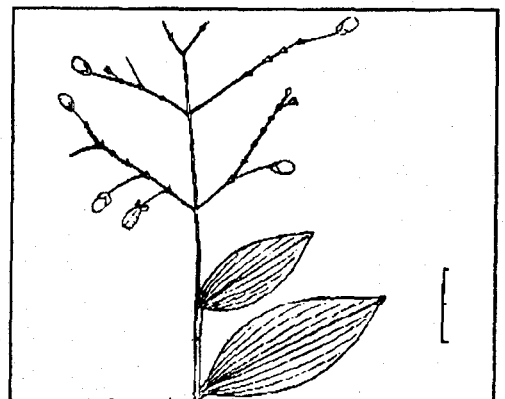
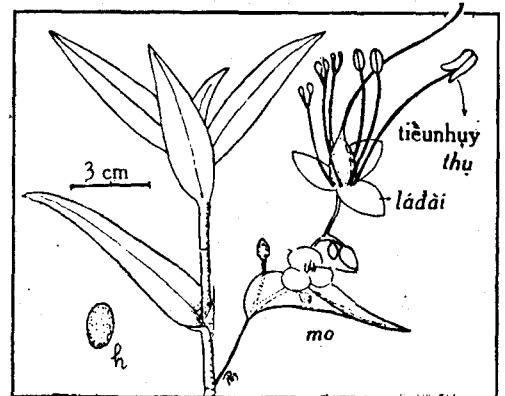
- Spathe acute lanceolate; flowers blue 1 cm large; seeds reticulated (*C. nudiflora* auct. non L.).

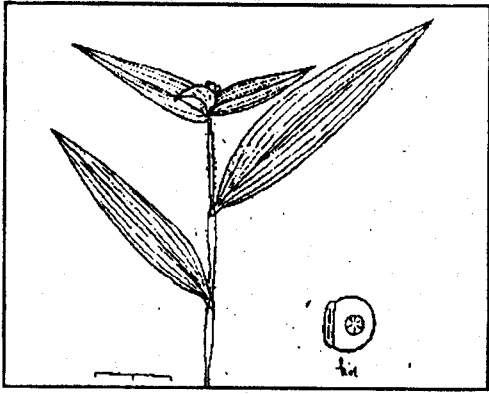
9207 - *Commelina forskalii* Vahl. Trai Forskal.

Cỏ sà; thân dài đến 40 cm, không lông; lông dài không đều. Lá không cuống; *phiến xoan* dài đến 6 cm, có lông ngắn 2 mặt; bẹ có bia trong trong. Chùm kép ở ngọn; cánhhoa *lam*, dài 4-7 mm, 1 to, 2 nhỏ; tiểuhụy 6, 3 có ba phần ngoài vàng, 3 có ba phần trong vàng đậm, nhỏ hơn, trên chỉ ngắn hơn. Nang cao 6 mm, mảnh 3; hột 1-2 mỗi buồng.

Nam.

- Limb ovate; flowers blue; capsules; seeds 1-2 by cell

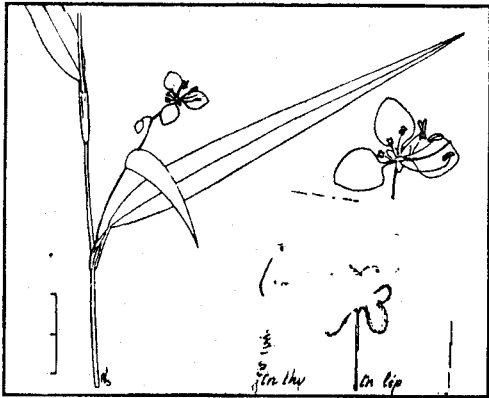

9208 - *Commelina kurzii* C.B. Cl.. Trai Kurz.

Cỏ to; thân dài đến 40 cm, có lông ít, có rễ ở mắt. Lá có phiến thon hẹp nhọn, to 1,5-9 x 2,5-3,8 cm, mặt trên có lông phún, mặt dưới có lông, bìa thường đỏ; bẹ 1-2,5 cm, thường vàng có bột đỏ. Pháthoả trong một mo; hoa cao 5 mm, cánhhoa 4 mm, không lông, lam hay trắng; tiểunhụy 3, to nhỏ khác nhau. Nang 3-4 mm, không lông.

Nam.

- Herb pubescent; flowers white or blue; stamens 3.

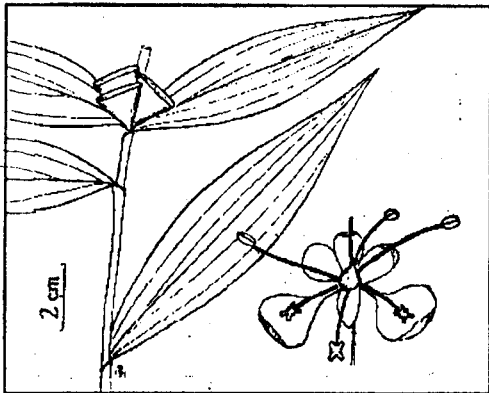

9209 - *Commelina longifolia* Lam.. Trai lá-dài.

Cỏ mập, cao 40-50 cm; thân to 2-3 mm. Lá có phiến thon dài, dài 5-20 cm, rộng 1-1,5 cm, gân -phụ 5-7 cặp; bẹ không lông, trừ ở cổ. Pháthoả ở nách lá, có cọng dài hơn bẹ 1-2 cm; mo dài 1-2,5 cm; hoa lam giữa vàng; tiểunhụy thụ 1-3, lép 2-3.

Vùng Sài Gòn, núi Chàuthời, Phú quốc; IX. Trĩ kiết.

- Herb to 50 cm high; flowers blue; fertile stamens 1-3 (*C. salicifolia* Roxb.)

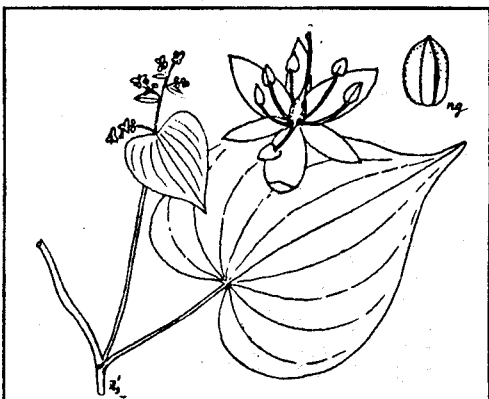

9210 - *Commelina paludosa* Bl.. Trai nước.

Cỏ khá to, cao đến 45 cm, thân to 3-6 mm, lông dài 6-8 cm. Lá có ống bẹ dài 15-40 mm, miệng có rìa lông; phiến dài 10-20 cm, rộng 3-4 cm, có mũi. Mo 2-10, to, miệng rộng 2,5 cm; hoa tím, to 8 mm, gắn trên tután 3-6 hoa; tiểunhụy thụ 3, lép 3-0. Nang cao 3 mm, mỗi buồng 1 hột.

Nơi ẩm lầy, dựa bờ mầu.

- Limb lanceolate 10-20 cm long; flowers violet; fertile stamens 3; capsules 3 mm (*C. obliqua* non Vahl, Ham. ex Don, *C. maculata* Edgew.).

9211 - *Streptolirion volubile* Edgew.

Cỏ leo quấn, cao 2 m; lông có lông, hơi phủ ở mắt, có rễ sáivị. Lá có cuống dài đến 9 cm; phiến hình tim, to 9-10 x 1,5-15 cm, chót có mũi nhọn dài, gân cong, vàngvàng. Chùm-tután có lông, nhánh ít, có láhoa to, bầuduc hẹp; hoa có cọng; ládài 3, dài 3-7 mm, cánhhoa 3, hẹp hơn ládài; tiểunhụy 6(5). Nang cao 11 mm, buồng 3, 2-hột có unân.

Rừng vào 1.000 m: Sapa, Hàsonbình.

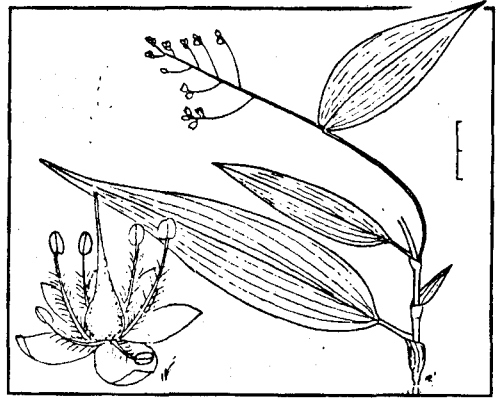
- Volubile, 2 m high; limb cordate, on long petiole; stamens 6; capsules 11 mm high.

9212 - *Spatholirion longifolium* (Gagn.) Dunn.

Cỏ cao đến 50 cm; thân có ít lông nằm. Lá có cuống; phiến thon dài nhọn, to 15 x 5 cm, mặt trên nhámnhám, bìa rìa lông; bẹ dài 1 cm. Pháthoa ở ngọn, thưa, mang tután bôcạp; hoa *tapphái*; ládài như cánhhoa, *trắng lam hay hường đỏ*, có lông; cánhhoa dài 2,5 mm, có lông; tiểuhụy 6, rời cả hay có 3 hơi dính nhau, chỉ có lông. Nang 3 mm, buồng 4 hạt.

Sapa.

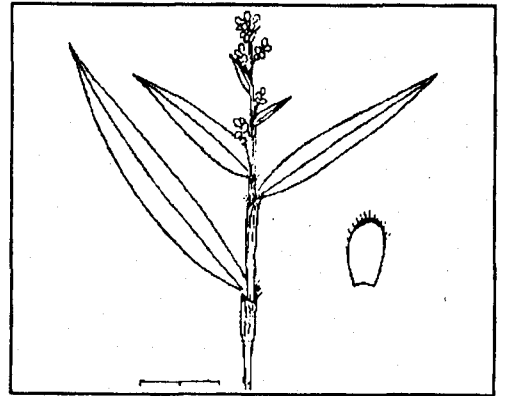
- Herb 50 cm; limb petiolated; stamens 6; capsules 3 mm (*Streptolirion longifolium* Gagn., *S. elegans* Cherbels).

9213 - *Floscopa glabratus* Hassk.. Dầu-riều không-lông.

Cỏ bò rồi đứng; thân ít nhánh, bông, có rễ sáivi; lông dài 2,5-7 cm, bị bẹ bao lại một phần. Lá có phiến dài 10 cm, rộng 1-2 cm, nhámnhám; bẹ 1,5-2,5 cm, miệng rìa lông; lá trên nhỏ thành láhoa. Chùm-tután có lông mịn; nhánh ngắn; hoa cao 3 mm, cánhhoa 3, y nhau, *trắng*; tiểuhụy 3 to, 3 ngắn, *chỉ có lông*. Nang *trong dài mập*, buồng 2; hạt hình chùy,

Chợgành, Bìnhtrịthiên, Đàlạt.

- Ascending herb; limb rough; flowers white; capsules into fleshy calyx.

9214 - *Floscopa glomeratus* Hassk.. Dầu-riều chùm.

Cỏ bò rồi đứng, cao đến 40 cm; thân có lông ở một bên. Lá có phiến không cuống, có lông nhám thưa; bẹ có rìa lông. Chùm-tután nhiều lông; hoa hường; cánhhoa như nhau, cao 1,5 mm; tiểuhụy 3 to, 3 nhỏ, *chỉ không lông*. Nang cao 2 mm; hạt 1 x 2 mm.

Rừng luônluôn xanh: Phanrang, Đàlạt, Bàrja, Uminh. Ở Magalasi, cho bò ăn lợisữa.

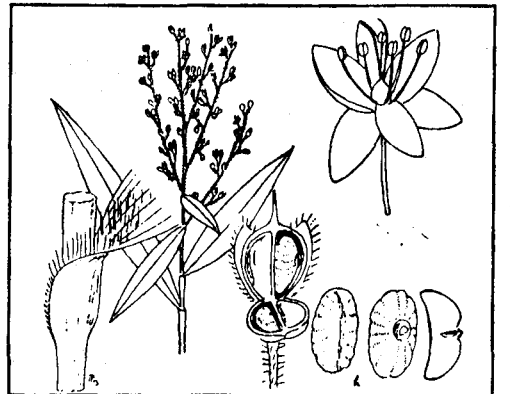
- Ascending herb; leaves pubescent; flowers pink.

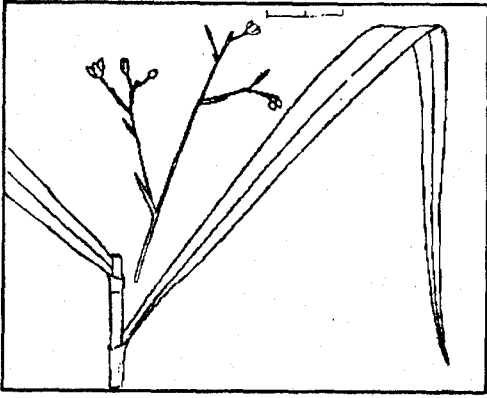
9215 - *Floscopa scandens* Lour.. Dầu-riều leo.

Cỏ cao 20-40 cm, nhất hay daniên; thân có lông phún. Lá có phiến dài 10-25 cm, dày lông ở 2 mặt; bẹ rìa lông. Chùm-tután có lông có đốt; hoa lam hay trắng; ládài cao 2-5 mm; cánhhoa cao 2-3 mm, một nhỏ; tiểuhụy 6, bằng nhau, chỉ không lông. Nang cao 2,5-3 mm; buồng 2; hạt 2-3 mm, nắp noãnkhẩu lồi cao.

Rừng: Quảngtrị, Thùathiên, Đàlạt, núi Dinh, Biênhòa; I. Mù trị đau mắt.

- Annual or biennial; stem hirsute; flowers white or blue.

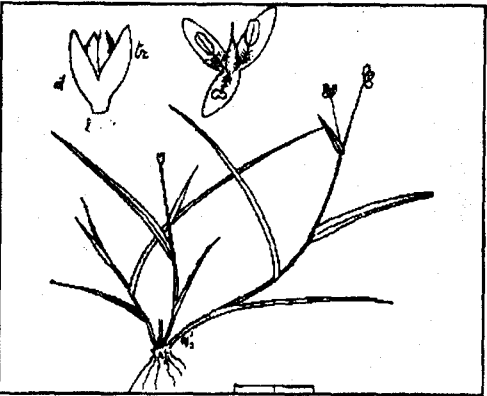

9216 - Aneilema dregeana Kunth.

Cỏ nằm hay đứng, thân dài 40 cm. Lá có phiến thon hẹp dài, to 4-22 x 0,6-1,7 cm, gân-phụ 3-4/bên, dễ nhận; bẹ dài 1,5-2,8 cm, vàng nâu lúc khô. Chùm-tútán; cọng hoa 5-15 mm; ládài 4-5 mm; cánhhoa cùng cỡ; tiểuhụy thụ 2(3), tiểuhụy lép 2-3. Trái tròn dài, to 6-9 x 5-7 mm; mảnh 3; hạt 2,5-1,8 mm, nhiều cạnh.

Rễ thơm: Sơnla, Sapa đến T. Theo Faden, loài đứng của Phíchâu

- Prostrate or erect herb; stamens 2(3), staminodes 2-3; capsules 6-9 mm high.

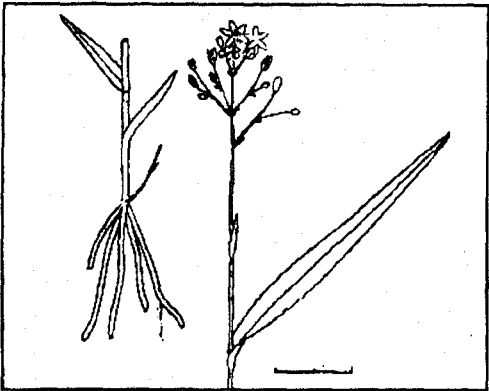

9217 - Aneilema gramineum R.Br.

Cỏ nhỏ yếu, cao 18 cm, có rễ chum và rễ phù thành củ; thân to 1-1,5 mm, có lông trắng mịn, hay không lông. Lá hẹp dài nhọn, to 4-6 x 0,3-0,6 cm, có lông mịn. Chùm-tútán ở chót thân, mang 2-5 hoa; cọng ngắn; cánhhoa cao 2-3 mm, trắng trắng; tiểuhụy thụ 1-3, chỉ có lông dài, tiểuhụy lép 1-2. Trái bầu dục, trong dài đồng trường; hạt 3-5/buồng, nâu nâu.

Langbian. Theo Faden, loài đứng ở Ucchâu,

- Root tuberous; limb finely pubescent or glabrous; flowers whitish; capsules into accrescent calyx.

9218 - Murdannia divergens (C.B. Cl.) Bruckn. Trái rế

Cỏ có rễ dài phù mập; thân dài 30-50 cm. Lá có lông dày, thon hẹp, dài 2-6 cm, lá trên từ nhỏ đi; bẹ 1,5-3,5 cm, miệng có ria lông dài. Chùm-tútán 3-n hoa; hoa rộng 5-7,5 mm, tím hay tím dợt; cánhhoa như nhau, dài 2-4 mm; tiểuhụy thụ 3, chỉ có lông, tiểuhụy lép 3-1. Nang cao 4-8 mm, có 3 cạnh, láng, nâu hay hườnghường; hạt dài 1,5 mm.

Lâm đồng vào N.

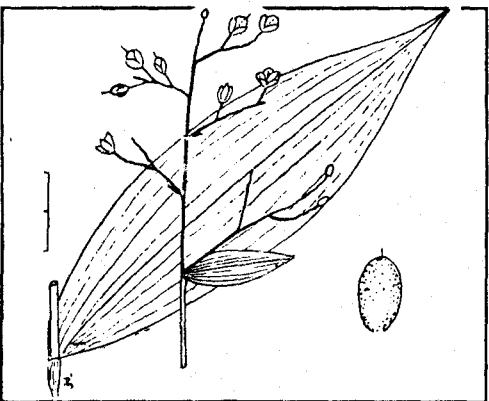
- Limb densely pubescent; flowers violet; stamens 3, staminodes 3-1 (*Aneilema divergens* C.B. Cl.).

9219 - Murdannia japonica (Thunb.) Faden. Trái Nhật.

Cỏ khá to, cao đến 70 cm; rễ bó và phù thành củ. Lá có phiến bầu dục, lá trên to 3-14 x 2-4 cm, đáy tròn tròn. lá dưới 3,5-7 x 2-3 cm, không cuống, dài, đáy hẹp hơn. Chùm-tútán; cọng hoa 1-4 mm; cánhhoa trắng, dài 3-5 mm; tiểuhụy thụ 3(2); noãn sào không lông. Nang bầu dục hơi có 3 cạnh tròn, to 5-9 x 4,5-8 mm, có ládài còn lại; hạt 3-5/buồng.

Hànamninh, Đồng nai.

- Limb lanceolate, 3-14 x 2-4 cm; flowers white; fertile stamens 3; capsules 5-9 mm long (*Commelina japonica* Thunb., *Aneilema hederacea* (Roxb.) Wall. ex Kunth).

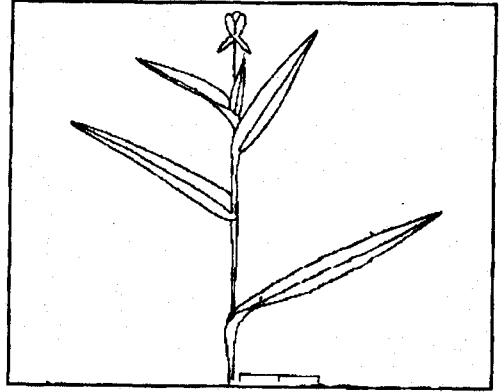

9220 - *Murdannia keisak* (Hassk.) Hand.-Maz. Trai sắc.

Cỏ cao 80 cm; rễ mảnh; thân như không lông. Lá có phiến ôm thân, dài đến 10 cm, rộng 2-7 mm; bẹ dài 3-6 cm, có lông ở bìa. Pháthoa 1-3 hoa; cọng hoa 1-3 mm; ládài 3-6 mm; cánhhoa hình muống, trắngtrắng, cao 1,5-4 mm; tiểuhụy 6, không bằng nhau. Nang to 3,8 x 2,5-4,5 mm, 2 buồng thụ; hạt 3/buồng, to 2-2,5 mm. $2n = 32, 40$

Hoàngliênsơn, Phúkhánh.

- Herb to 80 cm; limb ciliated; flowers whitish; stamens 6, unequal; capsules 3.8 mm long (*Aneilema keisak* Hassk.).

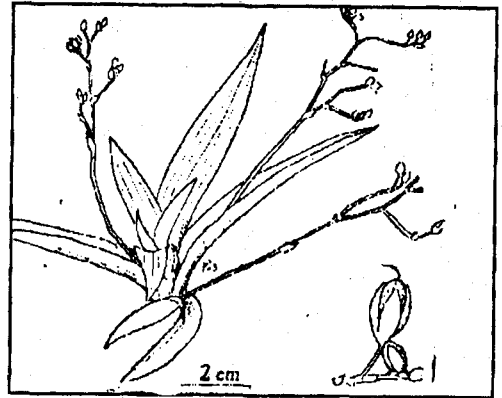

9221 - *Murdannia medica* (Lour.) Hong. Trai thuốc.

Cỏ *đaniên nhờ củ tròn*dài. Lá chum ở đất, không hay có ít lông, rộng 2-3 cm, chót nhọn. Pháthoa ở nách lá, mang 4-5 nhánh; hoa lamlam, cánhhoa 3-4 mm; tiểuhụy thụ 2-3, tiểuhụy lép có chỉ có lông. Nang cao 4-6 mm, có dài còn lại.

Trảngbom. Faden nghi là không có ở Việt-nam.

- Root tuberous; leaves 2-3 cm wide; flowers blueish; fertile stamens 2-3; capsules 4-6 mm.

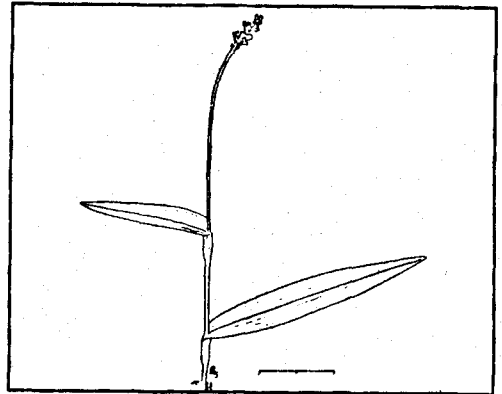

9222 - *Murdannia bracteata* (C.B. Cl.) O. Ktze. Trai láhoa.

Cỏ có thân, lá *không lông*. Lá có phiến thon hẹp, dài 3-7 cm, rộng 6-10 mm, chót nhọn, đáy ôm thân; bẹ cao vào 1 cm, Pháthoa ở chót nhánh; cánhhoa 3; tiểuhụy . Nang.

Hànoì, Đànẵng.

- Herb glabrous (*Aneilema nudiflora* var. *bracteata* C.B. Cl.)

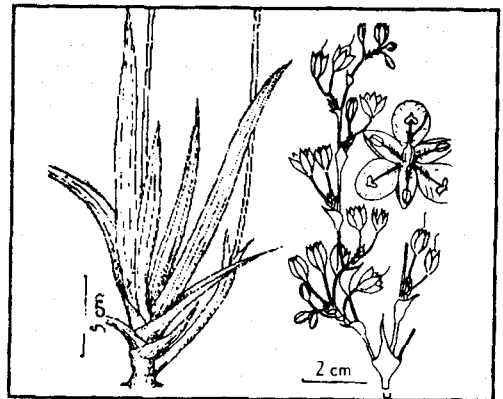

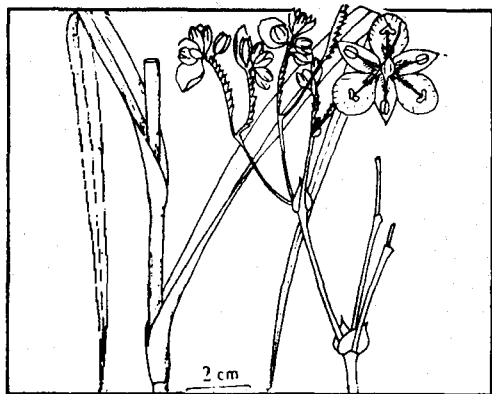
9223 - *Murdannia edulis* (Stokes) Faden. Lỗa-trai ngọt.

Cỏ *đaniên có rễ củ tròn*dài. Lá chum ở đất, dài 10-20 cm, rộng 1,5-2,5 cm, đầu nhọn, có lông nhámnhám. Pháthoa ở ngọn hay nách lá, có láhoa khá to; cánhhoa cao 3-4 mm; tiểuhụy thụ 3, vàng, tiểuhụy lép 3. Nang cao 4-7 mm; hạt dài 2 mm.

Phanrang, Càná, Phướclong (hình theo Wight). Rễ bổ, phẩndương, trị đitinh, kinhphong, suyễn..

- Perennial with tuberous root; petals 3-4 mm; fertile stamens 3; capsules 4-7 mm long (*Commelina edulis* Stokes, *C. tuberosa* Lour., *Aneilema scapiflorum* (Roxb.) Kost.).

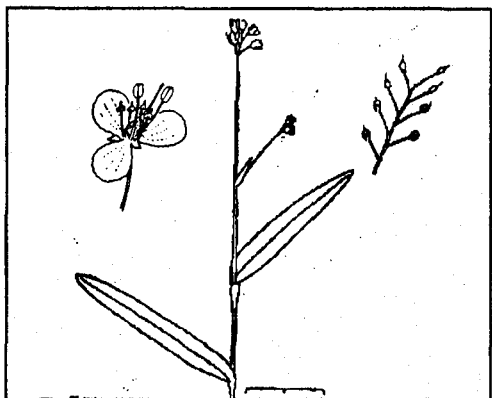

9224 - *Murdannia gigantea* (Vahl) Bruckner.

Cỏ không lông, cao đến 1 m; thân đơn hay có nhánh. Lá dài 20-35 cm, rộng 2-5 mm; bẹ có lông hay không. Chùm mang tụt đuôi-mèo dài; hoa trắng, hườnghường hay tím tím; cánhhoa dài 3-6 mm; tiểunhụy thụ 3-2-1. Nang trong bao hoa phủ; buồng 2-4 hạt.

Hoangnguyên 1-1.500 m (hình theo Wight).

- Herb to 1 m high; inflorescence bearing long cymes; fertile stamens 3-2-1; capsules into perianth (*Aneilema gigantea* (Vahl).

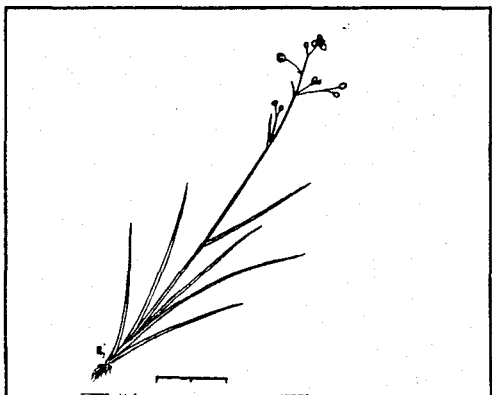

9225 - *Murdannia nudiflora* (L.) Brenan. Trai hoa trần.

Cỏ bò rồi đứng, cao đến 50 cm; thân có ít lông, hay không lông, thường đỏ. Lá tròn dài, ít lông, dài đến 13 cm, bẹ có lông trắng. Chùm-tụt mang 1-10 hoa; hoa lam hay tím; cánhhoa cao 1,5-2 cm; tiểunhụy thụ 2. Nang dài 2,5-5 mm, buồng 2 hạt.

Dựa lộ sân cỏ, bìnhnguyên. Đắp trị ngứa, phỏng; trị sốt.

- Limb oblong to 13 cm long; flowers blue or violaceous; fertile stamens 2 (*Commelina nudiflora* L., *Aneilema malabaricum* (L.) Merr.).

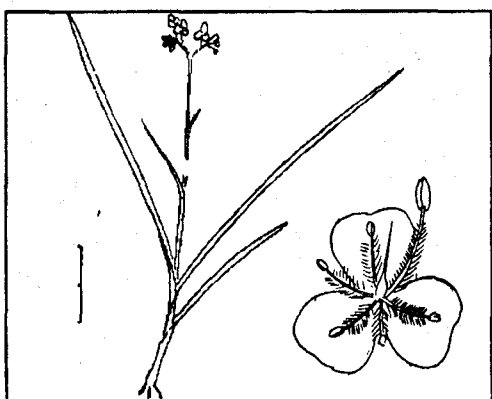

9226 - *Murdannia semiteres* (Dalz) Santapau. Trai suôn.

Cỏ có rễ thành củ; thân có lông trắng hay không lông, nhánh nằm, Lá dài 1-2 cm, bẹ có ít lông. Chùm-tụt lưỡngphân; cánhhoa cao 2 mm; tiểunhụy thụ 2, lép 3. Nang vàngvàng; buồng 3 hạt.

Phanrang. Theo Faden, không có ở Việt Nam.

- Tuberos root; petals 2 mm; fertile stamens 2, sterile 3 (*Aneilemia semiteres* Dalz).

9227 - *Murdannia simplex* (Vahl) Brenan.

Cỏ có thân cao 10-30 cm, có ít lông (đáy hơi phủ). Lá có phiến hẹp, dài đến 10-40 cm, rộng 5-8 mm, chót nhọn; bẹ dài. Phách hoa là 2 tụt bở-cạp; hoa lưỡngphái hay đơnphái, tím hay lam, rộng 13-16 mm; cánhhoa cao 8 mm; tiểunhụy 5 ngắn, lép, có ba phần vàng, chỉ có lông tím dài, 1 tiểunhụy thụ to, dài hơn; noãn sào không lông. Nang tròn tròn, cao 5 mm, láng, màu gạch đỏ, trong bao hoa; hạt dài 3,5-5 mm.

Phú Khánh, Thuận Hải, Lâm Đồng, N.

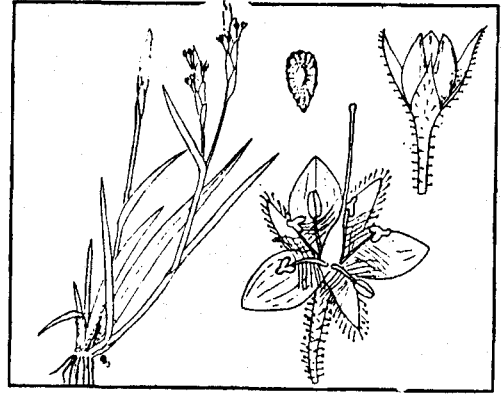
- Herb 30 cm high; flowers bi or unisexual, blue or violet; fertile stamen 1 (*Commelina simplex* Vahl, *Aneilema sinicum* Ker-Gawl.).

9228 - *Murdannia spectabilis* (Kurz) Faden. Trai lônglầy.

Cỏ cao 20-30 cm; rễ chum ở đáy thân. Lá chum ở gốc, mập, nhót, dài 20-30 cm, to 1,5 cm, bề mặt tía. Chùm-tútân như gié; lá hoa cao 2 mm; hoa có cong dài 3 mm, có tiêndiệp ở giữa, có lông trăn; cánhhoa đỏ tím, cao 3-4 mm; tiênhụy thụ 2, chỉ có lông; noãn sào không lông. Nang cao 4-6 mm; hạt trắng.

Từ Huế đến Đà Lạt, Đồng nai, 1-1.500 m; 8. Rễ có vị thuốc.

- Leaves 20-30 x 1.5 cm; petals purple, 3-4 mm long; fertile stamens 2 (*Aneilema spectabilis* Kurz, *A. loureiri* Hance).

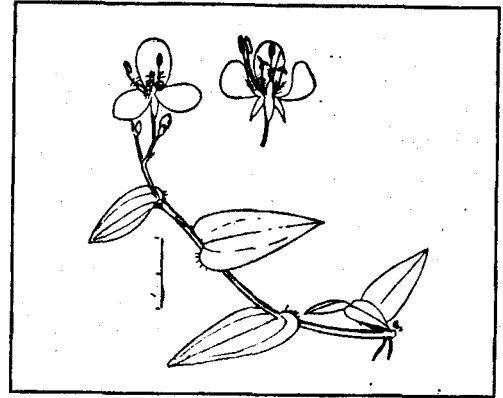

9229 - *Murdannia spirata* (L.) Bruckner. Lỗ-trai xoắn.

Cỏ cao đến 45 cm; thân ít nhánh. Lá có phiến dài 1-4,5 cm, thường không lông, ở gốc lá mọc gần nhau, bề mặt có rìa lõng. Pháthoa ở ngọn; cánhhoa trắng, dài 2-3 mm; tiênhụy thụ 3, tiênhụy lép 3. Nang cao 4-5 mm; buồng 2-3 hạt dài 1,8 mm.

Quảng nam Thừa thiên.

- Fertile stamens 3, sterile 3 (*Commelina spirata* L.)

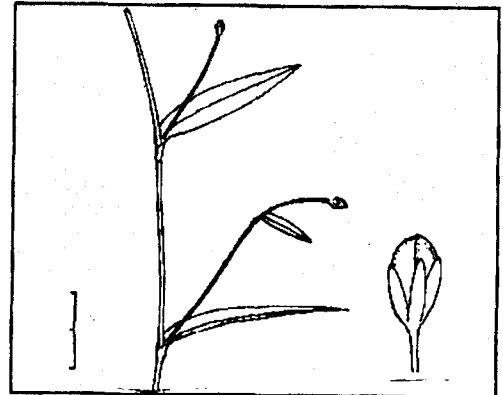

9230 - *Murdannia triquetrum* (Wall.) Bruchner.

Cỏ có thân dài đến 50 cm, lông dài, có lông trắng, dày. Lá có phiến ôm thân, thon, to 4-6 x 0,8-1 cm, có lông mịn; bề mặt 4-6 mm. Pháthoa 1-hoa ở nách lá, hay ngọn; lá dài 4-7 mm; cánhhoa 4-5, 5 mm; tiênhụy thụ 3, tiênhụy lép 3. Nang bầu dục, to 8 x 5 mm, nâu có đốm đỏ, cổ dài còn lại; mảnh 3; hạt 9 tất cả, có 3 cạnh, dài đến 2,5 mm, đỏ đỏ.

Rừng sác Vũngtau.

- Herb white pubescent; inflorescence 1-flowered; fertile stamens 3 (*Aneilema triquetra* Wall.).

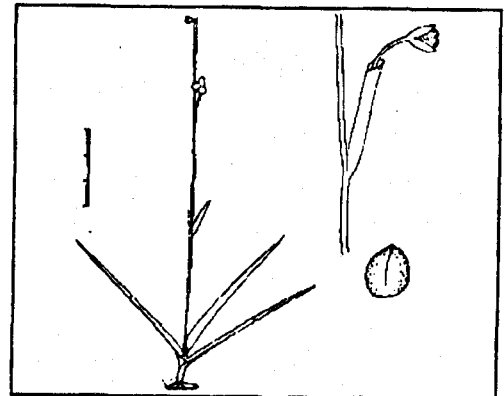

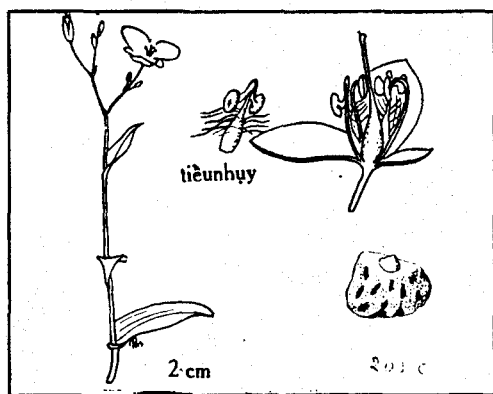
9231 - *Murdannia vaginata* (L.) Bruckner. Lỗ-trai dao.

Cỏ nhỏ, cao 5-30 cm, không nhánh. Lá hẹp, 3-4 mm, dài 1-6 cm, bề mặt có ít lông. Chùm 1-5 hoa; hoa ở nách một bề mặt hình ống; cánhhoa không bằng nhau, cao 3-4 mm; tiênhụy thụ 2. Nang dài 2-4 mm; buồng 1 hạt.

Thảo nguyên trên vùng cát: Huế, Đà Nẵng, Nha Trang, Bình Hòa, Vũngtau, Phú quốc; XI.8-9.

- Small herb; flowers on tubulous sheath; fertile stamens 2 (*Aneilema vaginata* L.).

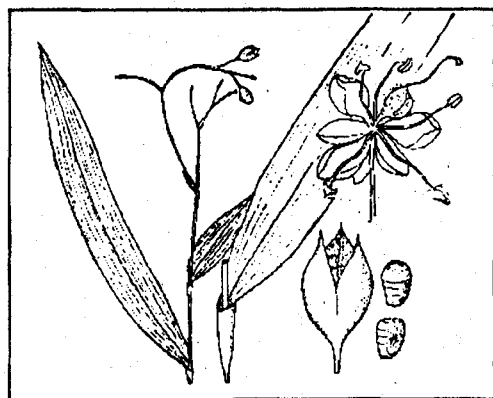

9232 - Murdannia versicolor (Dalz) Bruckner. Lỗ-trai đối-màu.

Cỏ bò ròi đứng. Lá tròn dài hay thon dài 1-3 cm, rộng 3-7 mm, không lông, các lá trên lẫn lộn như lá hoa. Tụ tán kép 4-8 hoa, có khi chỉ còn 1 hoa; cánh hoa vàng lợt, *hương hay tím*, đầu hơi lõm; tiểu nhụy thụ 3, chỉ có lông. Nang cao 3 mm; buồng 3-7 hạt.

Ruộng, dựa lộ, bình nguyên.

- Ascending herb; flowers light yellow, pink or purple; fertile stamens 3 (*Aneilema versicolor* Dalz).

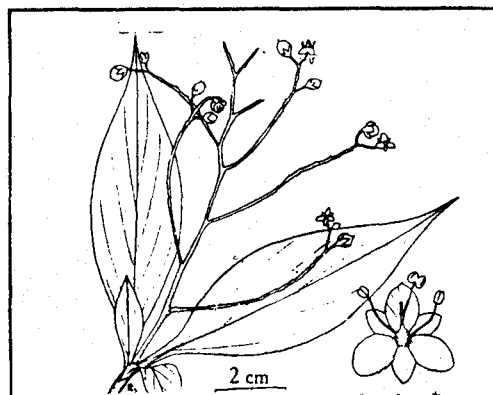

9233 - Rhopalephora scaberrima (Bl.) Faden. Lỗ-trai nhám

Cỏ cao đến 75 cm; thân có lông trắng. Lá có phiến tròn dài thon, rộng 1,5-3 cm, có đốm đỏ, có lông hay không; bẹ là ống ôm thân, có đốm đỏ, miếng có khi có lông ngắn. Chùm tụ tán to; *hoa trắng*; tiểu nhụy thụ 3. Nang gần như tròn, cao 5 mm, 3-1 hạt cao 2 mm, trắng trắng.

Bàrá (hoa theo C.B. Clarke).

- Herb to 70 cm; limb glabrous or pubescent; flowers white; fertile stamens 3 (*Aneilema scaberrima* Bl.).

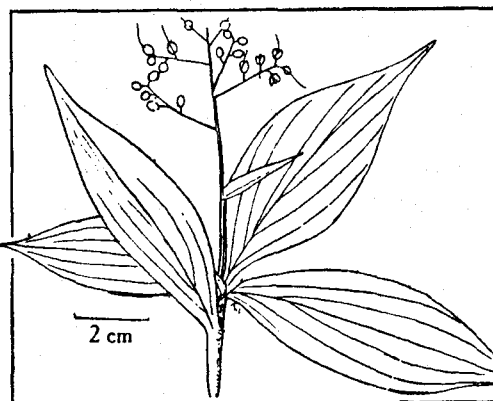

9234 - Dictyospermum montanum Wight. Lỗ-trai núi.

Cỏ bò ròi đứng, cao đến 50 cm. Lá thon rộng, dài đến 13 cm, *đầu rất nhọn*, có 5-6 gân-phụ; bẹ có lông. Chùm-tụ tán thưa; cánh hoa cao 2 mm; tiểu nhụy thụ 3, tiểu nhụy lép 3. Nang cao 4 mm; buồng 2 hạt; hạt dài 3,5 mm.

Quảng trị, Dilinh, Đà Lạt (hình theo Wight).

- Ascending herb; limb lanceolate acute; petals 2 mm long; fertile stamens 3.

9235 - Dictyospermum ovalifolium Wight. Lỗ-trai lá-xoan.

Cỏ cao 10-15 cm, có lông. Lá có phiến thon rộng, dài 6-8, ngang 1,5-4 cm; bẹ có lông nhám. Chùm-tụ tán ở ngọn, ngắn hơn lá; cánh hoa dài; tiểu nhụy thụ 2. Nang có cạnh tròn tà, cao 3-5 mm, 3 hạt.

Quảng trị, Tây ninh.

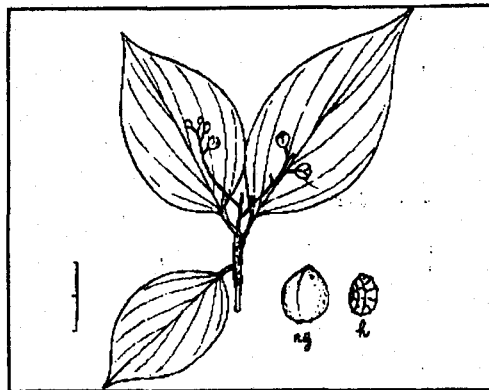
- Stem 10-15 cm; limb 6-8 cm long, pubescent; fertile stamens 2; capsules 3-5 mm high (*Aneilema ovalifolium* Wight).

9236 - *Dictyospermum ovatum* Hassk.. Lỗ trai xoan.

Bụi cao vào 20-30 cm; rễ thành củ đứng hay xéo; thân to 1,5-5,5 mm. Lá có phiến hình trứng, to 3-8 x 1,5-4 cm, chót nhọn, 2 mặt nhám, bìa có lông mịn; bẹ có lông. Chùm-tútán dài 2-6 cm, không lông; nhánh rẽ; lá đài hình trứng; cánh hoa trắng hình trứng; tiểu nhụy thụ 3. Nang tròn, to 2,5-4 mm, trong lá đài phủ mập, 3 buồng; hạt tròn dài.

Đồng nai.

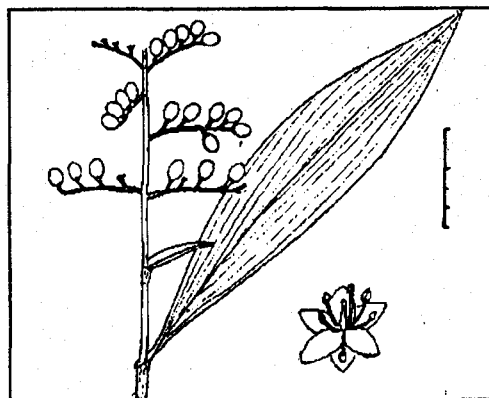
- Bush 30 cm; limb rough, ciliated; petals white; fertile stamens 3.

9237 - *Pollia hasskarlii* R. Rao. Bôn Hasskarl.

Cỏ cao đến 1 m, có lông mịn. Lá có phiến thon nhọn 2 đầu, to 14 x 5 cm, nhám nhám, gân chánh có lông 2 mặt; bẹ dài đến 4,5 cm, có lông ở bìa. Chùm-tútán cao 20 cm, trục có lông mịn, mang tután bờ-cạp dài đến 2,5-3 cm; cọng hoa 4-6 mm; hoa dài 1 cm; lá đài mau rụng; cánh hoa cao 4 mm, không bằng nhau; tiểu nhụy thụ 4, và 2 không trổ. Trái tròn tròn, cao 8 mm, đen, láng; hạt 18-24, nâu láng.

Bavi, Thanh hóa, Bình trị thiên đến N.,

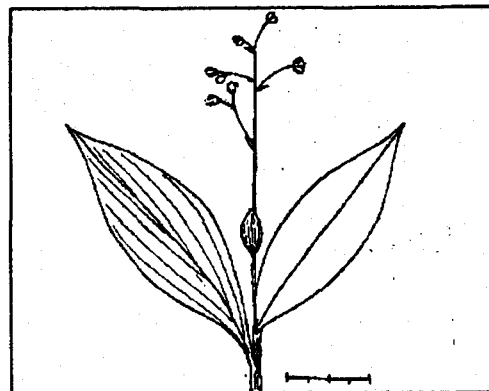
- Herb to 1 m; limb rough pubescent; capsules black, 8 mm across.

9238 - *Pollia japonica* Thunb.. Bôn Nhật.

Cỏ có lông mịn, cao đến 70 cm; lông ngắn. Lá có phiến bầu dục thon, to 7-15 x 2,5-6 cm, chót nhọn, đáy tù hẹp, có lá nhám nhám, có lá không; bẹ dài 2 cm, có lông. Chùm-tútán ở ngọn, nhánh ít hoa; hoa có cọng; lá đài 3 mm, có lông mịn; cánh hoa trắng hay lam, kích thước khác nhau; tiểu nhụy thụ 3(2), tiểu nhụy lép 3; noãn sào không lông. Nang tròn, to 5-7 x 3-7 mm; buồng 5-8 hạt.

Sapa, Hà Bắc, Chưachan. Kiệnvị, phấn khích, tránthống, trị ho, cảm, chóng-mặt.

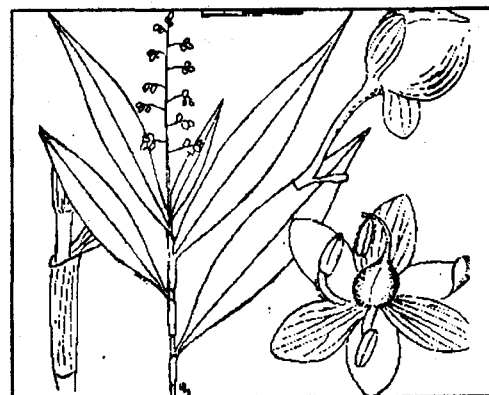
- Pubescent herb; panicle pauciflorous; capsules globulous, 5-7 mm long.

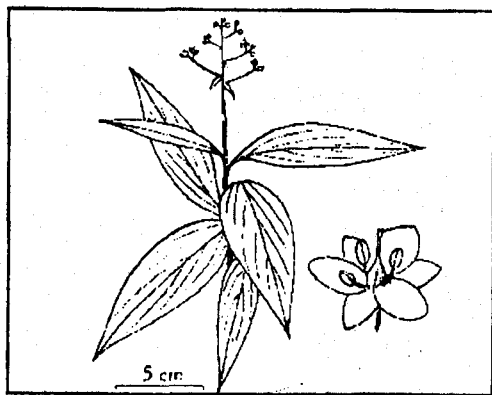
9239 - *Pollia macrophylla* Benth. Bôn lá-to.

Cỏ có ít lông; thân to 3 mm, lông dài 5 cm, lông trên ngắn hơn, có bột trắng. Lá có phiến thon nhọn, 17-25 x 4-7 cm, không lông, gân-phụ cách nhau 3 mm; bẹ dài 5 cm, có ít lông. Chùm cao 10 cm, mang tután bờ-cạp dài 1,5 cm; có lông phún, mang 4-9 hoa; lá đài 2-5 mm; cánh hoa dài 4-5 mm, cánh hoa ngoài to cả; tiểu nhụy thụ 3, lép 3-1; noãn sào không lông. Nang tròn, to 5 mm, cao 3 mm; mảnh 3; hạt 1/buồng, trắng, cao 3 mm, mầm ở ngoài.

Sapa, Côngtum, Lục tỉnh; III.

- Limb lanceolate acute; panicle narrow; capsules 5 mm across.

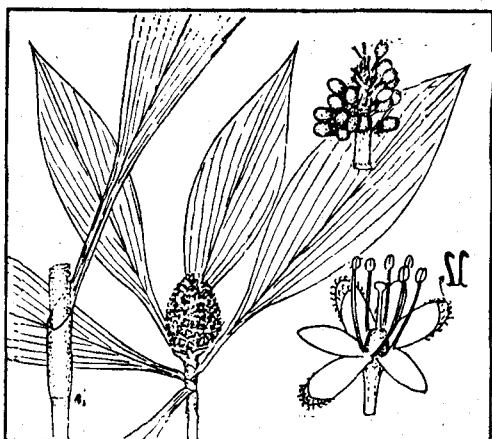

9240 - Pollia secundiflora (Bl.) Bakh. f. Bôn tạt.

Cỏ mọc thành đám; thân có lông hay không. Lá có phiến tròn dài, thon, có lông nằm; bẹ dài 2-6 cm, cuống dài 0,5-2,7 cm. Chùm-tụ tán đứng cao; hoa trắng; cánhhoa như nhau hay khác nhau, có đốm đỏ hay không; tiểuhụy thụ 3; noãn sào có 1 buồng lép. Nang cao 6-7 mm, lam tím; hạt nhiều.

Rừng ở thung lũng, từ Đà Nẵng đến Hà Tiên.

- Herb forming population; flowers white; capsules blue violet (*Commelina secundiflora* Bl.).

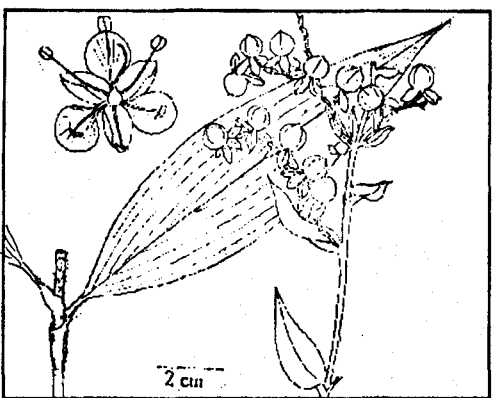

9241 - Pollia thyrsiflora (Bl.) Endl. & Hassk. Bôn dày.

Cỏ to, có rễ ở mắt, cao đến 1,1 m. Lá có phiến xoan thon, dài đến 25 cm, chót nhọn, đáy từ từ hẹp thành cuống dài, mặt trên nâu sẫm, mặt dưới nâu; bẹ dài 3-4 cm, bìa không lông. Pháthoá như hoả đầu, cao 2 cm, có lá hoa to; cọng hoa 3 mm; lá đài 6 mm, có lông mầu; cánhhoa 3; tiểuhụy 6, thụ cả; noãn sào không lông. Nang bầu dục, cao 7 mm, màu lam kim khí; hạt đến 25, nâu đỏ.

B đến núi Cẩm (Châu đốc); IX, 9.

- Herb to 1.1 m high; capitulum; calyx with hooked hairs; capsules metallic blue (*Tradescentia thyrsiflora* Bl.).

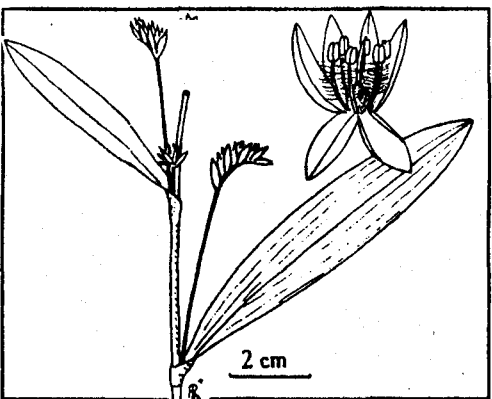

9242 - Pollia secundiflora var. indica Thw. Bôn Ấn.

Cỏ khác với mẫu trên ở lá thon, hẹp ở đáy, cuống ngắn, mặt dưới lá có lông mịn. Chùm-tụ tán có nhánh dưới không dài ra, nhánh có lông. Nang màu lam đều.

N (hình theo Wight).

- Limb on short petiole; inferior cyme not longer; capsules blue.

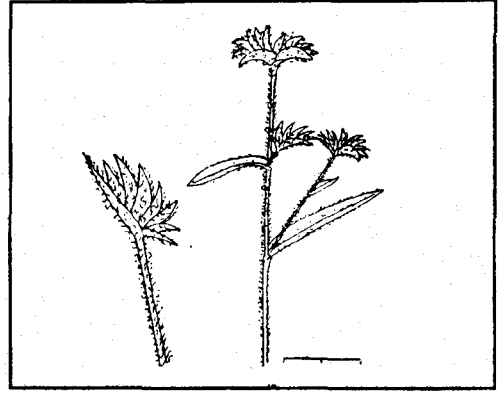
9243 - Belosynapsis ciliata (Bl.) Rao. Bêtrai lông.

Cỏ bò trên đá; thân mảnh, chia nhánh, không hay có lông một phía. Phiến bầu dục, đến 8 x 2,5 cm, mặt dưới có lông thưa; bẹ đến 1,5 cm, miếng có ria lông. Pháthoá ở nách và ngọn, mang hoa ở một bên, có lá hoa không xếp hai; lá đài 4-5 mm; cánhhoa lam hay trắng; tiểuhụy thụ 6, chỉ có lông; noãn sào tròn. Nang 6 x 2,5 mm, mảnh nở chừa thaitoà lại, có lông hay không; hạt dài 1,5 mm, không có mạng.

Kiến Khê, Biền Hòa, Côn Sơn.

- Creeping on rock; flowers white or blue; fertile stamens 6; capsules 6 x 2.5 mm (*Cyanotis ciliata* Bl., *C. capitata* C.B. Cl.).

- 9244 - *Cyanotis arachnoidea* C.B. Cl.** Bích trai nhện
Cỏ có thể cao đến 1,5 m, *đầy lông mạng nhện*, trắng, dày ít nhiều; thân to 5 mm ở đáy, đứng cao 50 cm. Lá ủng đỏ, to 3-7 x 0,1-0,7 cm, lá ở đáy hẹp; bẹ cao 1 cm. Pháth hoa dày, mang gié ngắn, cao 9-20 mm, có vào 1-5 hoa; lá hoa ngắn; lá đài cao 4-6 mm; *cánh hoa lam dợt*, hình thê khác nhau; tiểu nhụy thụ 6. Nang tròn dài 2,5 mm; mảnh 3; hạt 2-3/buồng, to 3 x 1 mm.
Đà lạt.

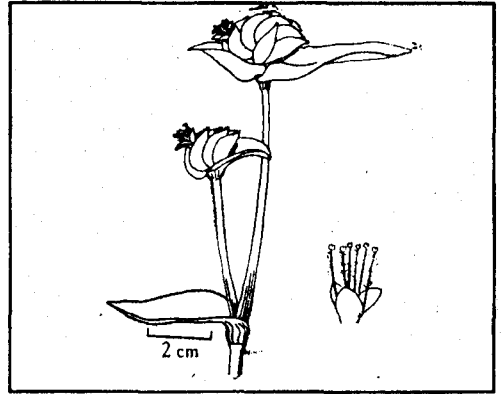
- Herb white woolly; flowers light blue; fertile stamens 6; capsules 2.5 mm.

- 9245 - *Cyanotis burmanniana* Wight.** Bích trai Burmann.

Cỏ bò rồi đứng, nhỏ. Lá có phiến có lông hai mặt, dài 1-5 cm; bẹ ngắn. Pháth hoa có một lá hoa to và nhiều lá hoa nhỏ kết lợp; hoa lam-tím; cánh hoa rộng 2 mm; tiểu nhụy thụ 6, có chỉ có lông lam-tím, baophấn cam. Nang dài 1-5 mm; hạt có mạng.

Rừng thưa, dựa lộ, ruộng ráo, 1-1.500 m; I-XII.

- Ascending herb; limb pubescent; inflorescence with imbricate bracts; flowers blue violet.

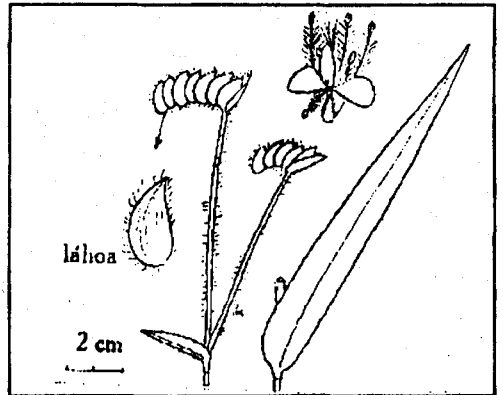

- 9246 - *Cyanotis cristata* (L.) D. Don.** Bích trai mồng.

Cỏ bò rồi đứng, mập, có nhánh, thân có lông cứng, đứng. Lá có lông phún mặt trên, không lông mặt dưới; bẹ dài 5-6 mm. Pháth hoa trên cọng dài, nằm ngang, 8-10 hoa có lá hoa kết lợp; hoa lam hay đỏ; lá đài 3 mm; tiểu nhụy thụ 6, màu cam. Nang dài 8 mm; hạt nâu đen.

Bình nguyên, trên cát, đất ráo; I-XII.

- Ascending herb, hirsute; flowers red or blue; stamens 6 (*Commelina cristata* L.).

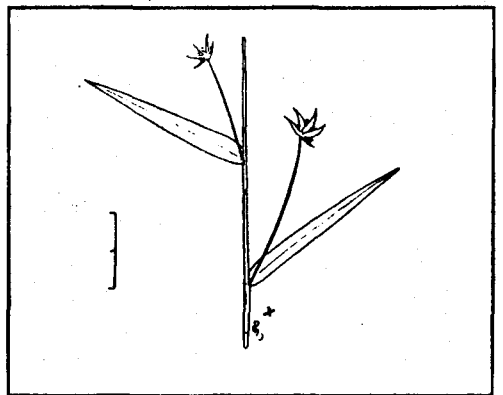

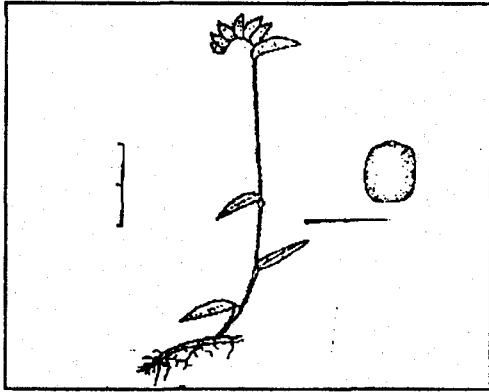
- 9247 - *Cyanotis loureiriana* (Sch. & Sch. f.) Merr.** Bích trai Loureiro.

Cỏ có thân mảnh, không lông. Lá có phiến thon hẹp, to 5-7 x 0,7 cm; bẹ dài 15 mm, không lông. Pháth hoa ở nách lá, trên cọng dài, hoadầu với 4-5 lá hoa thon nhọn, sắp như mồng gà; lá đài 3; cánh hoa 3, rời; tiểu nhụy thụ 6; noãn sào 3 buồng. Nang.

B.

- Herb glabrous; inflorescence axillary, on long peduncle.

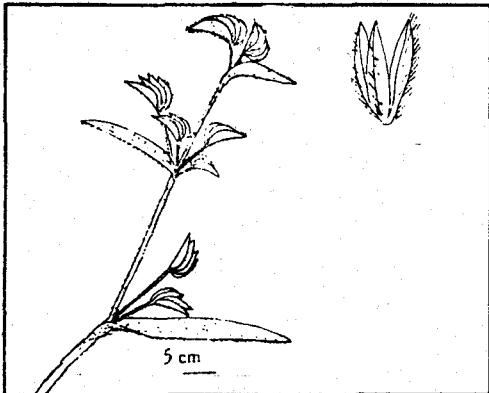

9248 - *Cyanotis papilionacea* (L.) Roem. & Schultes. Bích trai bướm.

Cỏ nhỏ, bò, mang thân đứng cao 8-10 cm, có lông phủ to, thường nhiều ở một bên. Lá có phiến nhỏ, thon, dài 10-15 mm, rộng 3-5 mm. Pháthoả là tután cong, mang 7-8 láhoa luồn-liềm, có lông; láhoa phụ cùng dạng; cánhhoa lam, cao 3-4 mm; tiểuhụy thụ 6, chỉ có lông. Nang nhỏ, dài 5 mm; hạt tròn, hơi vuông, láng, có mạng.

B qua QuảngnamĐà Nẵng, đến Đồngnai.

- Small ascending hirsute herb; flowers blue; fertile stamens 6.

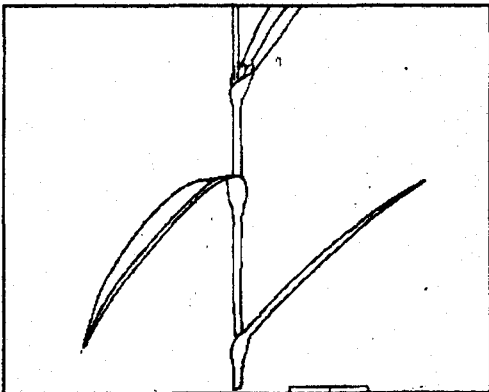

9249 - *Cyanotis vaga* (Lour.) Sch. & Sch. f. Bích trai hoang.

Cỏ có thân mảnh có nhánh, có lông dài. Lá có lông trắng như tơ dài 1 mm ở mặt trên; bẹ cao 0,8-2 cm. Tután 2-3 ở nách lá, trên cộng dài 3-6 cm; láhoa kếtlợp; cánhhoa rời, không bằng nhau; tiểuhụy thụ 4-6. Nang trong đài phù ra, cao 2,5 mm,

Dựa lộ, sân cỏ, 1-1.500 m.

- Herb long silky hairy; inflorescence axillary, with imbricate bracts (*C. barbata* D. Don).

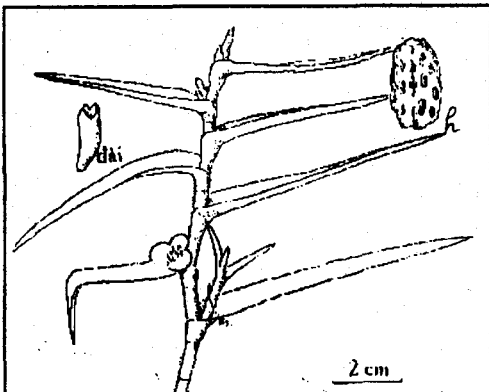

9250 - *Cyanotis cucullata* Kunth. Bích trai chớp.

Cỏ có thân dài 20 cm, có rễ ở mắt, chia nhánh, lông dài 6 cm. Lá mọc xen hay như đối, không cuống; phiến hẹp, dài 4-9 cm; bẹ cao 9-13 mm, miệng có lông. Pháthoả trong bẹ; hoa 2-3; cánhhoa dài 6-7 mm; tiểuhụy thụ có chỉ không lông. Nang 3 sừng, to 5-6 mm; mảnh 3; hạt không có mạng.

Hàtiền, Phúquốc.

- Limb narrow; flowers axillary; capsules three-horned.

9251 - *Cyanotis axillaris* L.. Bích trai nách.

Cỏ cao 15-50 cm; thân to 4-6 mm, có ít lông. Lá không cuống; phiến ngang, hẹp nhọn, 4-7 x 0,9 cm; bẹ ngắn, có ít lông. Tután ngắn, 2-3 hoa ở nách lá; hoa lam, lam đợt hay đòđỏ; ládài 3, cao 2 mm; cánhhoa cao 8-9 mm; tiểuhụy thụ 6, chỉ có lông tím. Nang 3-6 mm.

Hào, dựa suối, ruộng, khắpcùng; XI.

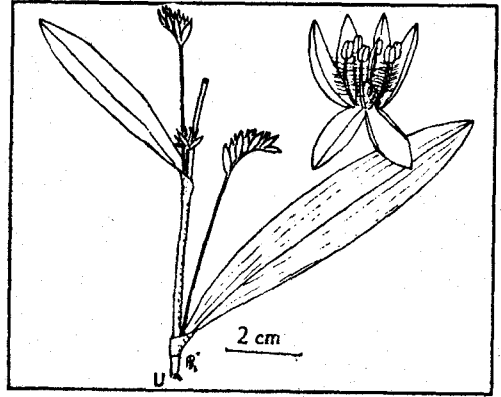
- Leaves linear acute; cymes axillary; flowers blue or reddish (*Amischophacelus axillaris* (L.) Rao).

9252 - *Cyanotis ciliata* (Bl.) Bakh. f. Bíchtrai lông.

Cỏ có nhánh yếu; lông có lông hay không. Lá có cuống ngắn hay không cuống; phiến dài 3-8 cm, rộng 1-2 cm, mặt dưới không hay có lông; bẹ cao 1,5 cm, miệng rìa lông. Tụ tán cong, có lá hoa khít; hoa hình chuông, lam hay trắng; lá đài cao 4-5 mm; tiểunhụy 6, chỉ có lông dài. Nang cao 6 mm; hạt dài 1,5 mm.

Cônson.

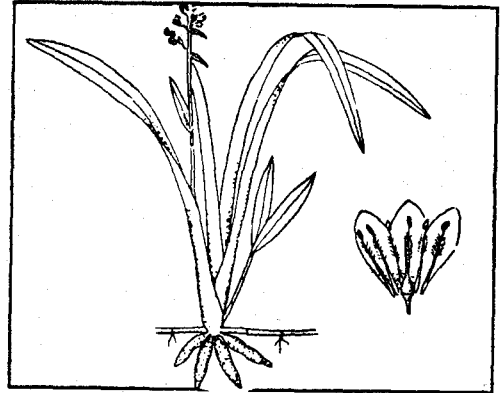
- Limb pubescent or glabrous; flowers blue or white; stamens 6, filaments long hairy (*C. capitata* C.B. Cl., *Baylosynapsis ciliata* (L.) R. Rao).

9253 - *Cyanotis tuberosa* Roem. & Schult. Bíchtrai có củ.

Cỏ daniên mập, có chum củ hình trụ dài; thân dài 10-45 cm có lông ở một hàng. Lá ở thân hẹp dài, to 5,5-7 x 0,6-1,2 cm, có lông dày. Pháthoa từ nách lá, mang tụ tán ngắn nhóm 2-3; lá đài vàngvàng, cao 5 mm; cánhhoa ngắn hơn; tiểunhụy 6, chỉ có lông. Nang tròn dài, to 4 x 3 mm; hạt to 2 x 1,7 mm.

N.

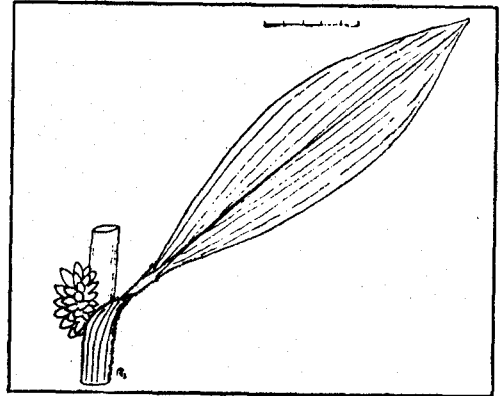
- Herb with tubers; cymes of small flowers; capsules 4 x 3 mm.

9254 - *Amischolotype hispida* (Less. & Rich.) Hong. Lâmtrai phún.

Cỏ cao đến 3-4 m; thân to 1-2,5 cm, có rễ sáivi nhiều. Lá có phiến thon, to 25-35 x 2-6 cm, mặt trên dày lông cũng như bìa; bẹ và cuống dày lông vàng. Hoادầu 3 x 3 cm, mang gié (1-2 cm) có lông vàng; lá đài dày lông, cao 13 mm; cánhhoa hơi ngắn hơn; tiểunhụy 6, mau rụng, baophần bằng nhau, chỉ rộng; noãn sào 3 buồng. Nang to 7 x 1,5 mm; hạt 1,5 x 3 mm.

Hàsonbình.

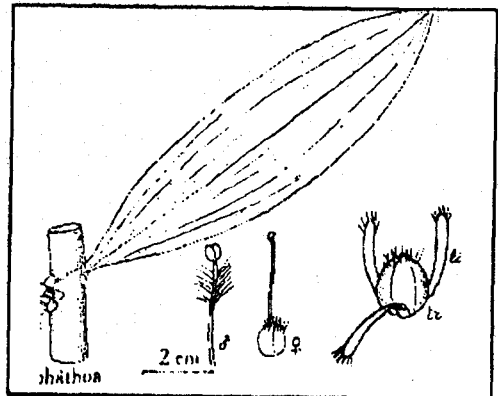
- Herb to 4 m long; limb tomentose; glomerule-like inflorescence; capsules 9 mm long (*Forrestia hispida* Lesson & Rich.).

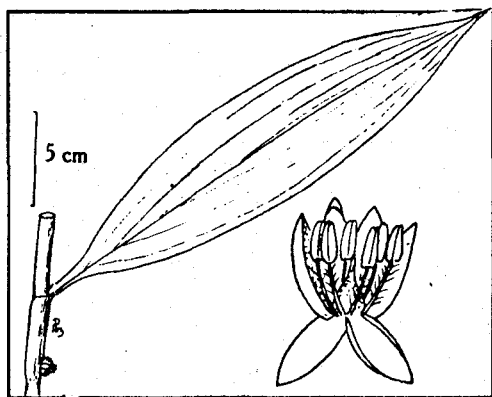
9255 - *Amischolotype mollissima* (Bl.) Hassk. forma glabrata. Lâmtrai không-lông.

Cỏ cao đến 1-4 m; thân to 1-2 cm, lông đỏ, dài 5-8 cm. Lá có phiến dài 13-25 cm, không lông; bẹ cao 3-4 cm, bìa có rìa vài lông. Chum đến 25 hóa, xoi bẹ lá mà ra, tím tím; lá đài không bằng nhau, có sóng; tiểunhụy thụ 6, baophần tim, chỉ có lông trắng. Nang trong dài đồngtrướng; hạt 1-3.

Rừng ẩm lầy: Đàlat vào N.

- Herb 1-4 m high; limb glabrous; glomerule-like inflorescence violaceous.

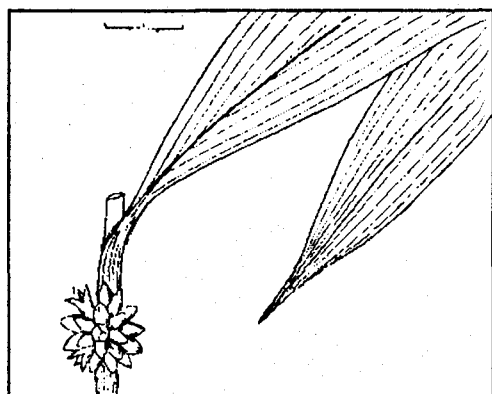

9256 - *Amischolotype mollissima* forma *marginata*. Thái-lai rừng, Lâm-trai bia.

Cỏ cao 0,6 m, có rễ ở mắt. Lá có phiến dài 10-25 cm, có lông vàng và lông trắng dài ở bìa; bẹ còn lại ở thân, dài 3-5 cm, miệng rìa lông. Pháthoả ở lá còn nguyên, rộng 2,5 cm; láhwa *dodô*; ládài có lông ở lưng, không bằng nhau; tiểunhụy thụ 6, baophần nở ở chót. Nang 5-10 mm, có lông; hột 2 mỗi buồng.

Xuân-lộc. Lá non ăn được.

- Limb ciliated on margin; inflorescence 2,5 cm wide.

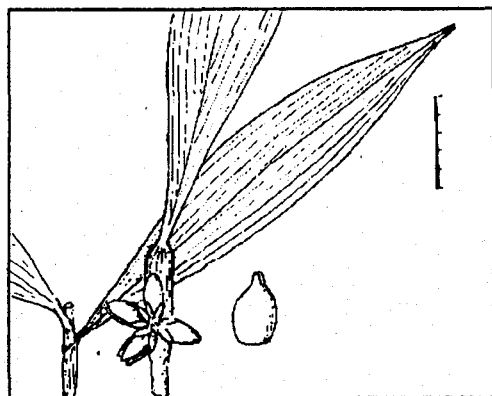

9257 - *Amischolotype mollissima* (Bl.) Hassk. var. *mollis* (Hassk.). Lâm-trai mềm.

Cỏ bò, dài 4-6 m, thân không lông, o, to 4-9 mm. Lá có phiến thon ngược, to 20 x 3-7 cm, mềm, mặt trên có lông trắng, mặt dưới đầy lông vàng; bẹ ôm thân, dài 4-6,5 cm, bìa rìa lông, lông tiết lúc non. Hoadầu 6-12 hoa; ládài có ít lông; cánhhoa nhỏ hơn, trongtrọng; tiểunhụy 6, còn lại ở trái. Nang 8-10 x 6-7 mm, 3 cạnh, *huởng*; hột 4 x 2,5 mm, nhám, có ô.

Đèo Bảo-lộc.

- Prostrate herb to 6 m long; limb pubescent; glomerules 6-12 flowered; capsules pink (*Forrestia mollissima* Bl.).

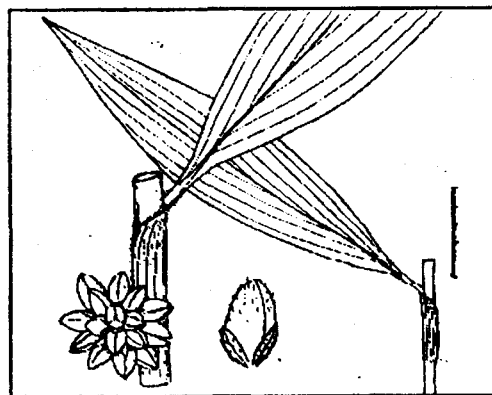

9258 - *Amischolotype mollissima* var. *monosperma* (C.B. Cl.). Cỏ Dầu-nai, Lâm-trai một-hột.

Cỏ to; thân cao 30-80 cm, đứng, *dodô*, có rễ sáivi. Lá có phiến 16-24 x 2,5-5 cm, không lông; bẹ 2,5-4 cm, có lông thưa, bìa rìa lông, gân denden. Hoadầu ở đáy lông; hoa 8-20, cao 9-10 mm; ládài dài 6 mm; cánhhoa nhỏ, *trắngtrắng*; tiểunhụy thụ 6-5. Nang 12 x 9 mm, trong dài đồngtrường mập; hột 1, trònđai, 3 cạnh, hay 2, dẹpdẹp.

Bình-trị-thiên, Đồng-nai.

- Herb to 0,8 m; limb glabrous; petals whitish; capsules 1(2) seeded.

9259 - *Amischolotype hookeri* (Hassk.) Hara. Lâm-trai Hooker.

Cỏ cao 1-2 m, có lông ngắn dày, thưa hay vắng. Lá có phiến to 12-33 x 3-8 cm, mặt dưới đầy lông, bìa rìa lông; bẹ dài 2,5 cm, có lông dày, nhiều lông ở bìa. Hoadầu 10-25 hoa xoi bẹ lá; ládài bằng nhau; cánhhoa *ừg huởng*, cao 9-12 mm; tiểunhụy thụ 6. Nang to 8-22 x 5-15 mm; hột 3-2/buồng, hình thận.

Công-tum, Phú-khánh, Điện-Bà.

- Herb to 2 m high, glabrous to woolly; petals pink tint; capsules 8-22 x 5-15 mm (*Forrestia hookeri* Hassk.).

ERIOCAULACEAE : họ Dùi-trống

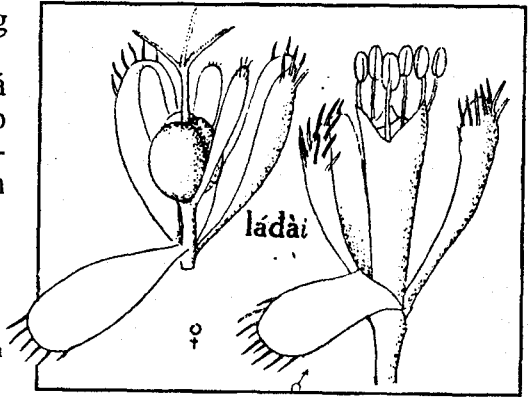
Thủy sinh chìm:

9260 - Eriocaulon eberhardtii Hec.. Dùi-trống Eberhardt.

Cỏ thủy sinh chìm; thân dài 10-200 cm. Lá nhiều, 1 gân, dài 5-10 cm. Nhiều cọng ở ngọn, cao 10-20 cm, 6 cạnh, đáy có bao dài 4 cm; hoadầu to 6-7 mm; lá hoa và lá đài có lông; lá đài ở hoa đực dính nhau ít.

Đà Lạt, Long Xuyên; X-XII (hình Bảng 1).

- Immersed hyrophyte to 2 m long; capitulum 6-7 mm large.

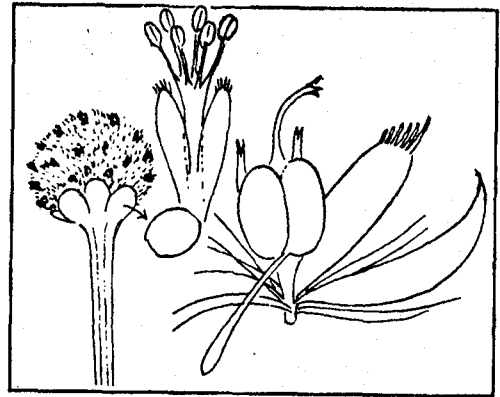

9261 - Eriocaulon setaceum L.. Dùi-trống tó.

Thủy sinh chìm, thân trắng, xốp, dài 10-40 cm, mang nhiều lá dài 3 cm, như kim, một gân. Trục cao 5 cm, rất mảnh, có 6 cạnh, trong bao cao 2 cm; hoadầu rộng 2,5-4 mm, ít vảy, vàng nâu, xám-tro lúc già; hoa đực có đài hình mo; vành có tuyến vàng; lá đài rời ở hoa cái. Nang ngà.

Vũng, ao: Phước Tuy, Hậu Nghĩa, Tây Ninh; IX-XII (hình Bảng 1).

- Immersed hydrophyte; capitulum 2,5-4 mm long 5 cm long peduncle.

9262 - Eriocaulon intermedium Koern. Dùi-trống trung gian.

Thủy sinh chìm; thân trắng trắng, dài 10-15 cm. Lá như kim dài 4-8 cm. Trục rất mảnh, cao 20-30 cm, có 6 cạnh, đáy có bao cao 2-3 cm; hoadầu to 3 mm, xám đen, không lông; hoa có lá đài dính nhau; cánh hoa trắng.

Phước Quốc (hình Bảng 1).

- Submersed hydrophyte; leaves 4-8 cm long; capitulum grey black, 3 mm large, on 20-30 cm long peduncle.

9263 - Eriocaulon fluviatile Trim. Dùi-trống sông.

Thân ngắn cao đến 5 cm, hơi dày (2 mm), Lá như tóc, dài 10-40 cm. Cọng 2-6, đẹp, dài 18-30 cm, trong bẹ cao 10-14 cm; hoadầu hình cầu, có lông trắng, hoadầu già thường đâm chồi; tổng bao lục đen; hoadực có 3 lá đài hình tàu, vành hình ống hẹp, có 3 thùy không đều, bao phấn màu tươi; hoa cái có 3 lá đài, 3 cánh hoa tròn dài.

Uông Bí, Đà Lạt (hình Bảng 2).

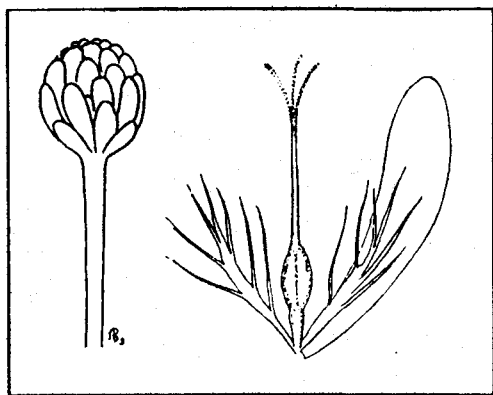
- Immersed hydrophyte; leaves capillary on short stem; capitulum often viviparous (*E. tonkinensis* Ruhl).

9264 - Eriocaulon annamense H. Lec. Dùi-trống Trung Bộ.

Thân ngắn. Lá hẹp nhọn, dài 8-10 cm, có 5-7 gân dọc. Cọng phách hoa có 5-6 cạnh, bẹ bao ngắn; hoadầu có lông trắng trắng, to 5-7 mm; hoa đực có 3 lá đài, vành có ống có 3 thùy, có lông ở đầu, bao phấn 3, đen. Hoa cái có 3 lá đài, 3 cánh hoa hẹp. Đà Lạt (hình Bảng 2).

- Immersed hydrophyte; leaves 8-10 cm long; capitulum 5-7 mm large, whitish.

Cỏ không chìm:

9265 - Eriocaulon achiton Koern.. Dùi-trống nhỏ.

Bụi nhỏ; thân ngắn, rễ mảnh. Lá cao 2-2,5 cm, nhỏ như kim. Trục phách hoa mảnh, cao 5-8 cm, rộng 0,5 mm; hoadầu ít, rộng 1-2 mm mà thôi.

Đất ẩm lầy: Thủ Đức; III, 3 (hình Bảng 1).

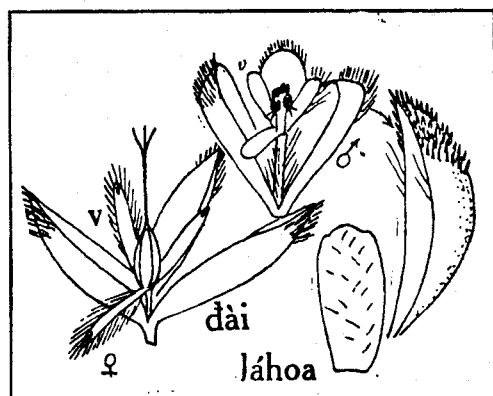
- Small limnophyte; leaves 2-3 cm long; capitulum 1-2 mm wide.

9266 - Eriocaulon alatum H. Lec.. Dùi-trống cánh.

Bụi. Lá dài 3-4 cm, rộng 3 mm ở đáy. trục cao 12-18 cm, có 5 cạnh, bẹ cao 2-3 cm; hoadầu tròn, vàngvàng, to 3-5 mm; láhoa xoan, không lông; hoa đực tamphân, baophần đen; hoa cái có 2 ládài có sóng cao như cánh.

N (hình Bảng 3).

- Capitulum yellowish; female sepals with carena winged on back.

9267 - Eriocaulon australe R. Br.. Dùi-trống nam.

Bụi giống bụi Hoà bản. Lá hẹp, dài 30-50 cm, rộng 2-5 mm, phẳng, có lông ở phần dưới. Trục cao bằng lá, có 7 cạnh, có lông; hoadầu hình bán cầu, đầu lõm, cứng, to 7-8 mm, tổngbao có lông, sau láng; láhoa che hoa; ládài dính hình tàu; cánhhoa hẹp, có tuyến đen ở ngọn.

Đà Lạt; IV (hình Bảng 4).

- Leaves 30-50 cm long; scape long; petals black glandulous im upper part.

9268 - Eriocaulon bassacense Mold.. Dùi-trống Hậu giang.

Bụi nhỏ. Lá gần như chum ở đất, hẹp dài nhọn, dài đến 4 cm, rộng 2-3 mm. Trục phách hoa cao 14-17 cm; hoadầu tròn, to 4-6 mm; hoa đơnphái; hoa đực có 6 tiểunhụy.

Lục tỉnh (hình Bảng 2).

- Tuft 4 cm high; scapes 14-17 cm; capitulum globulous 4-6 mm across.

9269 - Eriocaulon bonii Lec.. Dùi-trống Bon.

Bụi nhỏ. Lá chum ở đất, hẹp nhọn, dài 1-1,5 cm, rộng 1 mm, Cọng 1-2, cao 1,5-4 cm, không lông, tròn; hoadầu tròntròn, to 2 mm, đen lúc khô; láhoa tròn dài, nhỏ; hoa đực có 2 ládài rời, vành là ống có 3 thùy nhỏ, tiểunhụy 6, baophần màu tươi; hoa cái có 2 ládài rời, cánhhoa nhỏ.

Hànamninh (hình Bảng 2).

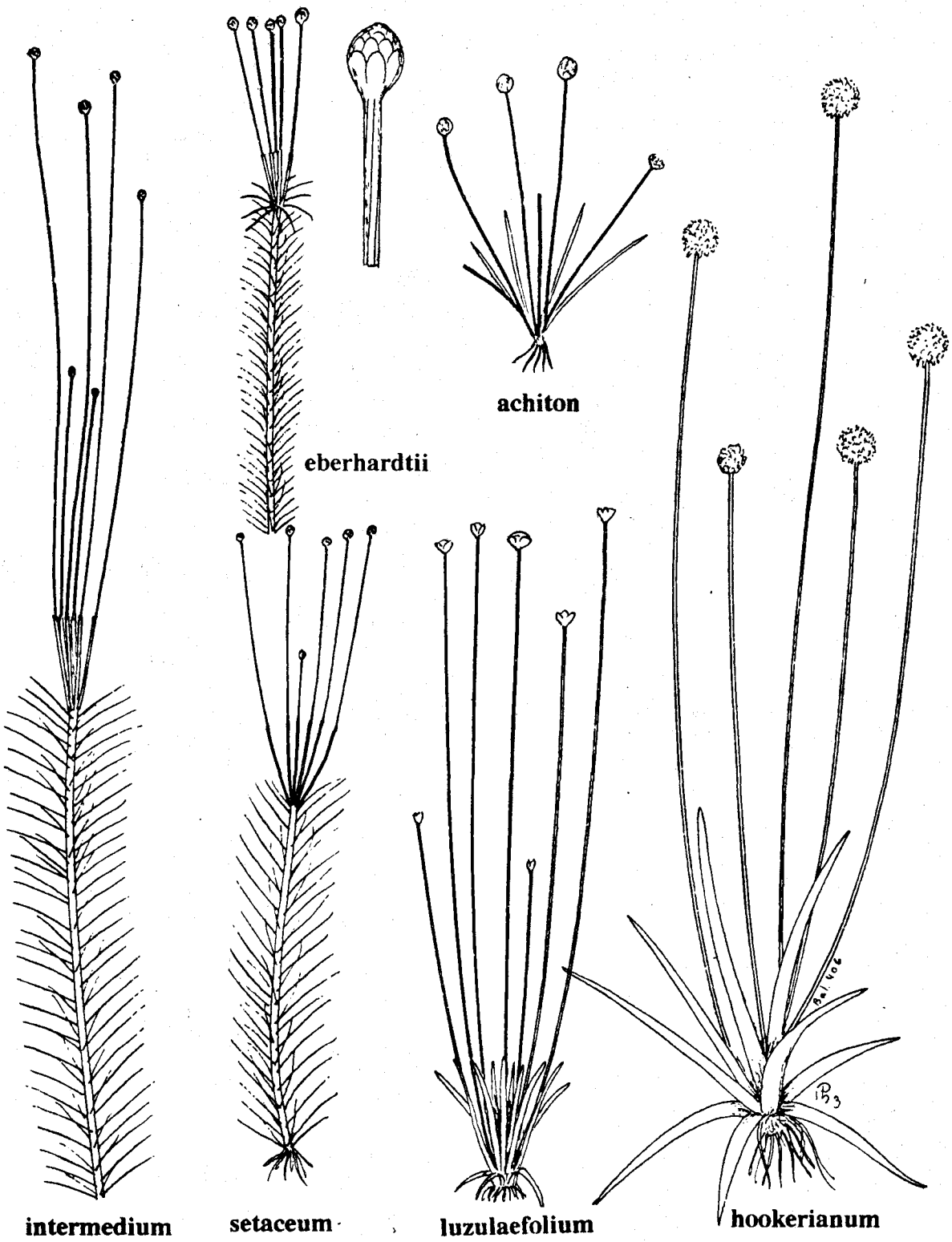
- Small tuft; scapes 1.5-4 cm high; capitulum 2 mm large, blackish on dry.

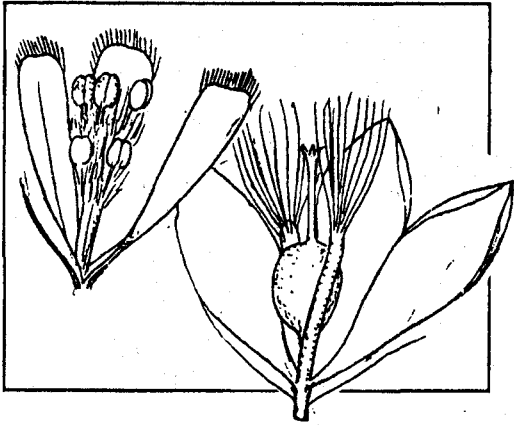
9270 - Eriocaulon bromeloideum Lec.. Dùi-trống dứa.

Bụi mang lá nhiều, cong, cứng, to 2-4 x 0,2-0,3 cm, gân ở đáy 6. Cọng cao 20-40 cm, có 7 cạnh, đáy có bao dài 3-6 cm; hoadầu tròntròn, trắngtrắng, to 6-8 mm; tổngbao vàngvàng; hoa đực có 3 ládài thon, có lông ở chót, đáy hình tàu, vành hình ống có thùy như nhau, baophần đen; hoa cái có 2 ládài, 3 cánhhoa hình muỗng.

Vùng Langbian. Var. longifolium Lec.: lá dài 8-10 cm: Đà Lạt (hình Bảng 2).

- Tuft 2-4 cm high; scapes 20-40 cm long; capitulum white, 6-8 mm across.

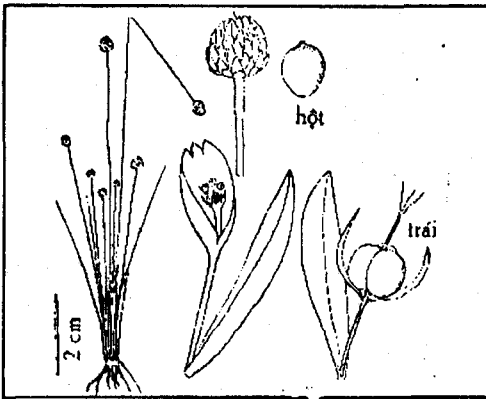

9271 - Eriocaulon brownianum Mart.. Dùi-trống Brown.

Bụi to cao đến 1 m; thân ngắn. Lá có phiến dài 30-40 cm, rộng 3-5 mm, dẹp, nhọn; bề có lông. Cọng cao đến 1,2 m, có 5-7 cánh, bề cao 25 cm; hoadầu bán cầu rộng 6-9mm, xám trắng; hoa đực có 3 lá đài có lông ở đầu, 3 cánh hoa nhỏ, bao phấn đen; hoa cái có lá đài rời, 2 có sừng, 1 phẳng, cánh hoa hẹp.

Ruộng, đất ẩm lầy: N (hình Bảng 3).

- Tuft to 40 cm high; scapes to 1.2 m; capitulum white grey, 6-9 mm across.

9272 - Eriocaulon cinereum R. Br.. Dùi-trống tro.

Bụi nhỏ. Lá hẹp (1mm), dài 3-4 cm. Trục pháthoa mảnh, cao 10-20 cm, có 5 cánh; hoadầu hơi tròn, rộng 3-4 mm, vàng rơm, trắng tro lúc khô; lá hoa rộng che các hoa; hoa đực có dài hình mo, có 3 khía, cánh hoa 3, có tuyến đỏ; hoa cái có 3 lá đài hẹp, không cánh; hạt vàng.

Đất cầm thủy, 20-800 m: Đồng nai; I-XII.

Var. *sieboldianum* (S. & Z.) Koy.

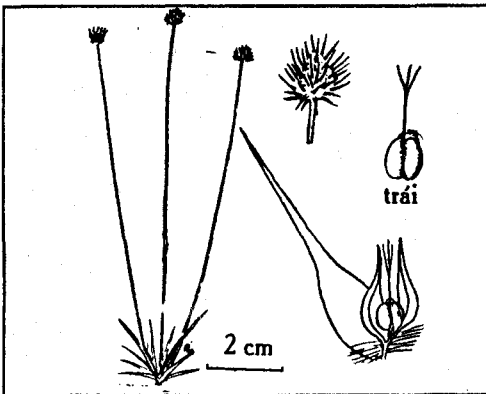
- Tuft 3-4 cm high; scapes 10-20 cm; capitulum yellowish, grey on dry, 3-4 mm large.

9273 - Eriocaulon duthiei Hook. f.. Dùi-trống Duthie.

Bụi nhỏ. Lá hẹp, không lông, cao 1,5-3 cm, rộng 1,5 mm. Cọng pháthoa nhiều, có 4 cánh, cao 4-13 cm, trên một bao dài 2 cm; hoadầu hình bán cầu, không lông, to 2-3 mm; tổng bao xám vàng vàng; hoa đực có 2 lá đài hẹp dài, to, vành có thủy rất nhỏ; hoa cái có 1 lá đài hẹp dài, 3 cánh hoa.

Ninh bình (hình Bảng 2).

- Tuft 1,5-3 cm high; scapes 4-13 cm; capitulum hemispherical 2-3 mm large.

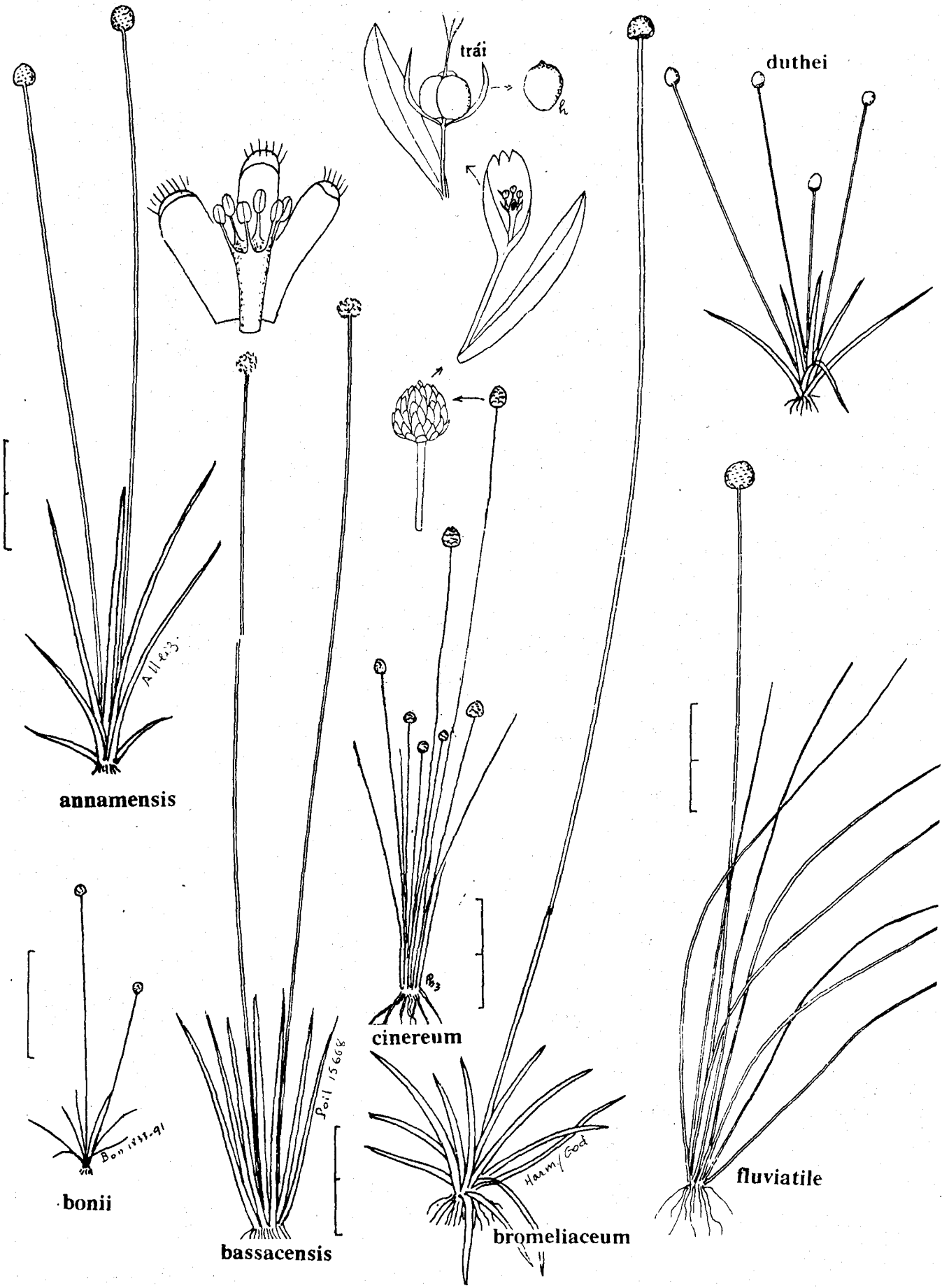

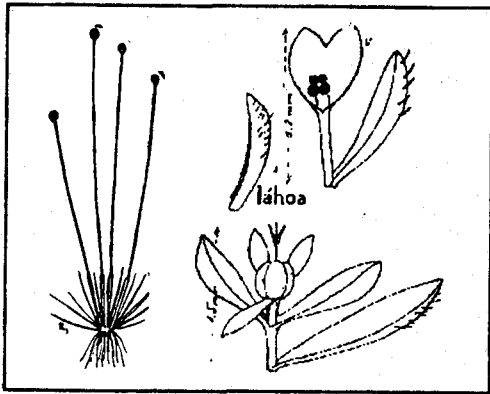
9274 - Eriocaulon echinulatum Mart.in Wall.. Dùi-trống nhiễm.

Bụi nhỏ. Lá cao 1-2,5 cm, rộng vào 1 mm. Cọng pháthoa nhiều, cao 3-12 cm, có 4 cánh, vắn; hoadầu tròn có lá hoa đầu nhọn như gai, màu vàng rơm; hoa 2-phân, hoa cái có 2 lá đài, không cánh hoa; tiểu nhụy có bao phấn đen. Trái có 3 cánh tròn.

Đất hoang, trên mùn, rừng Tràm: Thủ Đức; XII-II.

- Tuft 1-2,5 cm high; scapes 3-12 cm long; bracts prickly like, yellowish.

9275 - Eriocaulon gracile Mart. in Wall.. Dùi-trống mảnh.

Bụi với lá dài 3-5 cm, hình kim, đáy rộng đến 2 mm, từ hẹp và nhọn, 5-7 gân. Trục mảnh, có 5-6 cạnh; hoadầu rộng vào 4-5 mm, trắng; láhoa có lông, vàngvàng; ládài thành mo ở hoa đực, rời ở hoa cái; baophấn đen. Nang.

Thông thường ở ruộng, dựa rạch, 1-400 m: N

- Tuft 3-5 cm high; capitulum white, 4-5 mm large.

9276 - Eriocaulon hayatanum Koyama. Dùi-trống Hayata.

Bụi *nhất niên*; thân to 3 mm, ngắn. Lá chụm, dài 1,6-3,5 cm, rộng 3 mm ở đáy. Trục phách hoa 1-4, cao 15-30 cm, to 0,6-1,3 mm, trên một bao cao 2,5-5 cm; hoadầu rộng 6-10 mm, trắng, nhiều lông; tổng bao 9-12 láhoa; láhoa cao 2,5 mm, đầu móc móc; hoa đực và cái lẫn lộn; ládài rời ở hoa đực; ládài ở hoa cái đầu lõm.

Đà Lạt; VII (hình Bảng 3).

- Leaves to 3,5 cm long; scapes 15-30 cm long; capitulum 6-10 mm large, white.

9277 - Eriocaulon henryanum Ruhl. Dùi-trống Henry.

Bụi với lá ngắn, dài 3-7 cm, rộng 3-4 mm, ngay hay cong cong. Trục nhiều, to, vắn, cao 20-30 cm; hoadầu rộng 6-9 mm; nhiều vảy vàng, mỏng, đầu có mũi nhọn; khối hoa trắng tro; ládài denden, cánh hoa có rìa lông; baophấn đen.

Đất ẩm lầy, 450-2.000 m; VIII (hình Bảng 4).

- Tuft with leaves 5-7 cm long; scapes long; capitulum 6-9 mm large, with bracts yellow.

9278 - Eriocaulon homopetalum Koyama. Dùi-trống dăng-cánh.

Bụi *nhất niên*; thân rất ngắn. Lá dài 1-4,5 cm, rộng 1,5-2 mm, trướng. Trục 1-6, cao 5-11 cm, to 1/3 mm, trên bao dài 2-3,5 cm; hoadầu hình bông vụ rộng 2,5-4,5 mm, cao 1,6-2 mm, vàng dợt; hoa đực và cái lẫn lộn, phiến hoa như nhau; baophấn dợt. Hạt dài 0,4 mm.

Đất ẩm lầy: T (hình Bảng 3).

- Tuft annual; scapes 5-11 cm; capitulum obconical, light yellow.

9279 - Eriocaulon hookerianum Koern. Dùi-trống Hooker.

Bụi do lá dài 5-9 cm, rộng 4-5 mm ở đáy; thân ngắn, rể nhiều. Trục mảnh, cao 15-20 cm, đáy có bao ngắn hơn lá; hoadầu hình cầu, rộng 5-6 mm, cứng và có vẻ dày đặc, màu xám tro, denden; ládài thành tàu ở hoa đực, cánh hoa có rìa lông, baophấn đen.

Đất ẩm lầy 400-500 m; I-XII (hình Bảng 1).

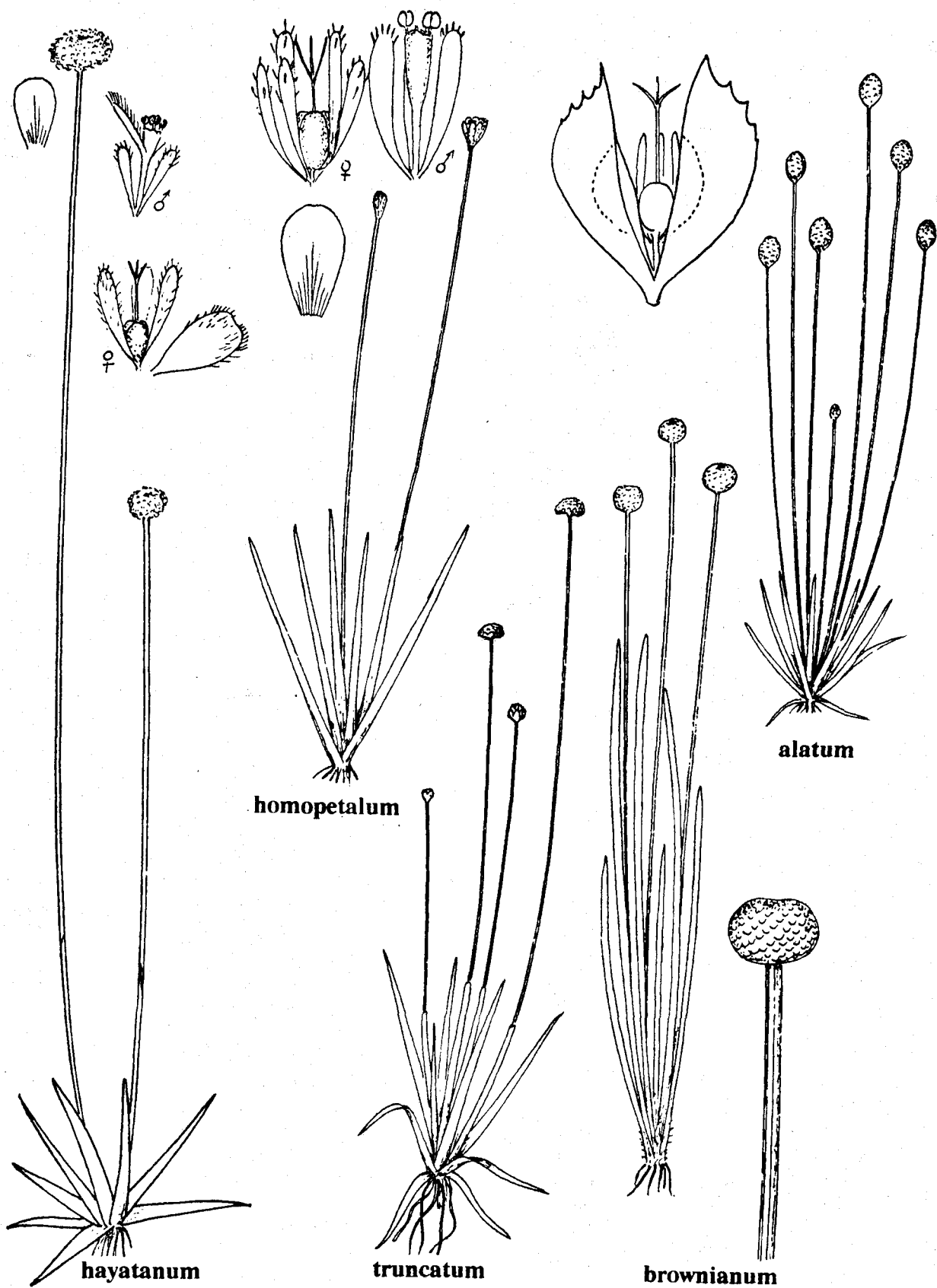
- Tuft 5-9 cm high; scapes 15-20 cm long; capitulum globulous blackish grey.

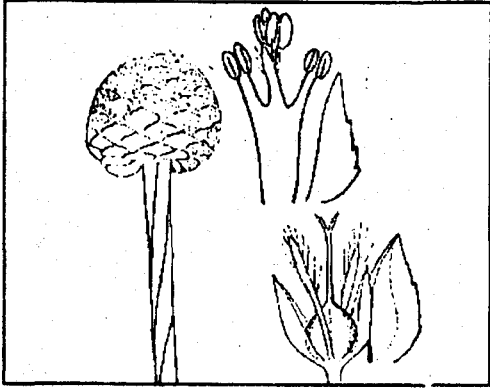
9280 - Eriocaulon lanigerum Lec.. Dùi-trống len.

Bụi nhỏ; thân ngắn. Lá hẹp dài, cao 1,3-4 cm, gân 6. Cọng nhiều, có 4 cạnh, có lông; hoadầu nhỏ, rộng 3 mm, hình cầu, có lông trắng hay vàngvàng; láhoa có lông dày ở lưng; hoa đực có 3 ládài hơi dính nhau thành tàu, vành có 3 thùy bằng nhau, baophấn đen; hoa cái có ládài rời, cánh hoa rời. Hạt vàngvàng.

Đà Lạt, N (hình Bảng 5).

- Tuft 1,3-4 cm high; scapes 5-8 cm; capitulum globulous, white or yellowish pubescent.

9281 - Eriocaulon longifolium Nees. Dùi-trống lá-dài.

Bụi to, cao 30-35 cm. Lá dài bằng 1/2 trục, có khi ngắn hơn, rộng 2,5 mm, đầu nhọn. Trục mảnh có cạnh, *quấn xoắn dễ nhận*; hoadầu có *vảy vàng đỏ sẫm kết lợp, cứng*, rộng 6-7 mm, hơi cao hơn rộng; hoa 2-phân. Nang.

Đất ẩm lầy: N; III (hình Bảng 4).

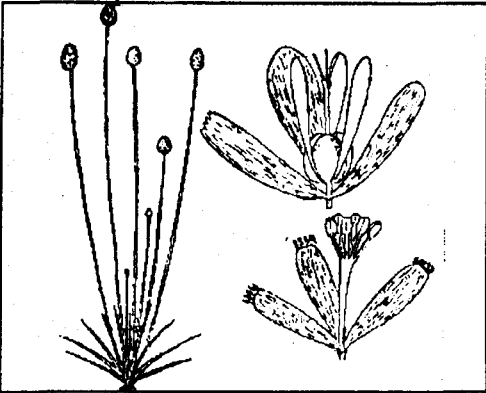
- Tuft; leaves long, 4 mm wide at base; scapes high; capitulum globulous 6-7 mm across, bracts yellow red.

9282 - Eriocaulon luzulaefolium Mart.. Dùi-trống lá-hến.

Bụi trung, cao 20 cm. Lá cao bằng 1/4-1/3 trục phách hoa, hình guom, rộng ở đáy vào 4 mm. Trục có cạnh; hoadầu rộng 4-6 mm; một lớp *vảy mỏng, vàng* ở ngoài khối hoa *xám tro*.

Đất ẩm lầy, 450 m (hình Bảng 1).

- Tuft 2-3 cm high; scapes 10-13 cm long; capitulum with yellow bracts, and white flowers part.

9283 - Eriocaulon merrilli Ruhl.. Dùi-trống Merrill.

Bụi nhỏ. Lá không lông, nhọn, cao 2-8 cm, rộng đến 1 mm. Cọng phách hoa cao 15 cm; hoadầu *xoan*, cao hơn rộng, to 5-6 mm, *màu tro*; lá đài *denden*, cao 2,5 mm; tiểu nhụy 6, đen, chỉ dài; hoa cái có cánh hoa nhỏ hơn lá đài. Nang; hạt vàng, 2 đầu sậm.

Ruộng ẩm: Bắc Thái (hình Bảng 5).

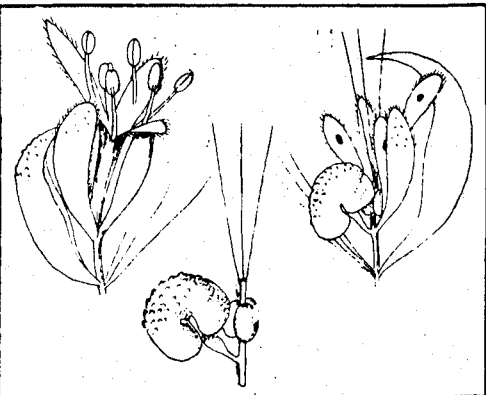
- Small tuft; scapes 15 cm long; capitulum ovoid, blackish.

9284 - Eriocaulon miserum Koern. Dùi-trống nghèo.

Cỏ có thân ngắn. Lá hẹp, như kim, đứng hay cong queo, không lông, dài 4-8 cm. Cọng 1, mảnh, có 5 cạnh, dài 15-25 cm, trên một bẹ dài 2,5-4 cm; hoadầu hình cầu *nhỏ*, 2-3 mm, ít hoa; lá hoa *xám tro*; hoa đực có lá đài hình tàu, bao phấn vàng; hoa cái.

B đến Đà Lạt (hình Bảng 5).

- Tuft 4-8 cm; scapes 15-25 cm; capitulum pauciflorous.

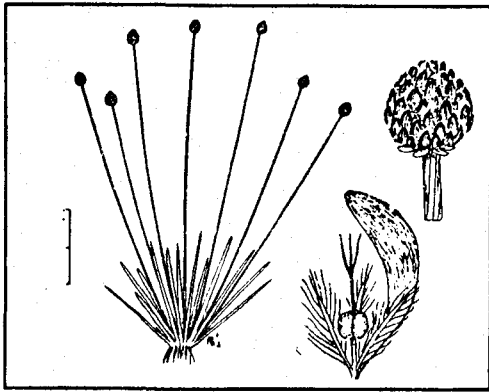
9285 - Eriocaulon nautiliforme Lec. in Morot. Dùi-trống ốc.

Cỏ có thân ngắn. Lá dài 10-20 cm, rộng 5 mm ở đáy, có 8-10 gân. Cọng phách hoa nhiều, *cao đến 50 cm*, có 5 cạnh; hoadầu bán cầu, *to 1 cm, trắng*; lá hoa có mũi dài cong; hoa tam-phân; đài thường hình tàu hay mo, *một lá đài có hình vỏ ốc*; vành có tai dài; bao phấn đen; hoa cái có vòi nhụy dài. (bản)

Châu đốc (hình hoa theo Lecomte; hình Bảng 5).

- Leaves 10-20 cm long; scapes to 50 cm; capitulum white, 1 cm large; 1 sepals shell-like.

9286 - Eriocaulon nigrum Lec.. Dùi-trống đen.

Bụi nhỏ, dày. Lá dài 3-4 cm, rộng 1-2 mm, không lông, gân dọc đến 7. *Trục mảnh*, cao 6-10 cm, có cạnh dọc, không lông; hoadầu xoan hay hình cầu, to vào 3-4 mm, đen; láhoa xám đen; hoa đực có ládài thành một mo dày, có lông; hoa cái có 2 ládài, 3 cánhhoa có rìa lông dài. Trái xoan, to vào 0,4 mm, vàng ngà.

Quảngninh, Hànamninh.

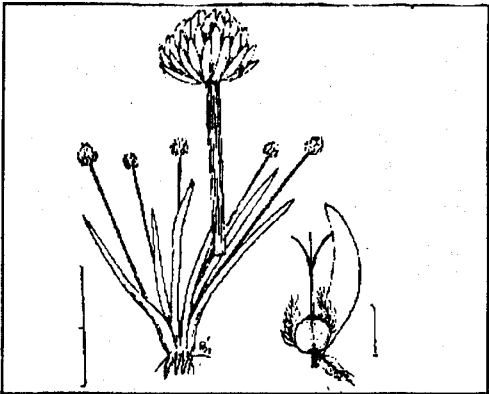
- Scapes 6-10 cm; capitulum 3-4 mm, black.

9287 - Eriocaulon oryzetorum Mart.. Dùi-trống lúa.

Bụi nhỏ; thân ngắn. Lá dài 5-10 cm, rộng 3-4 mm, chót hơi nhọn. *Cọng pháthoa* cao 20-40 cm, có 5-6 cạnh; bẹ cao 7-8 cm; hoadầu nhỏ, vàng rơm; láhoa ngoài của tổngbao ngắn, không lông, láhoa trên nhọn, có lông; đế có lông; cánhhoa không tuyến, baophần đen.

Đàlat (hình Bảng 4).

Leaves 5-10 cm; scapes 20-40 cm; capitulum yellowish.

9288 - Eriocaulon poilanei Mold.. Dùi-trống Poilane.

Bụi nhỏ, cao 4-5 cm. Lá dài bằng trục pháthoa, rộng 3 mm, dày. Trục mảnh, có rãnh dọc mịn, vằn; hoadầu to 6-7 mm, có vảy láng chói, vàng hay hơi xám, dài 3-4 mm; hoa có 3 ládài có rìa lông dài. Trái to vào 0,6 mm; vòi nhụy dài, mang 3 núm dài.

Cà ná, trên cát; III.

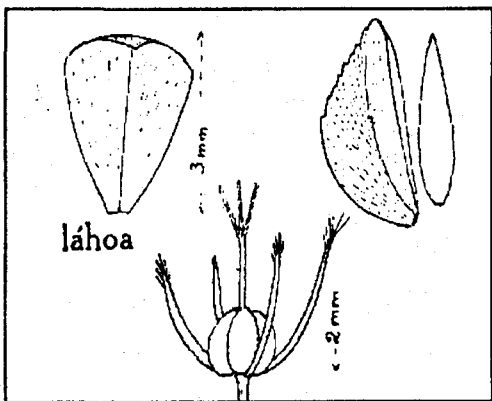
- Small tuft; capitulum with long bracts yellow or greyish.

9289 - Eriocaulon quinquangulare L.. Dùi-trống 5-cạnh.

Thân ngắn, mang lá dài 3-10 cm, rộng 2-3,5 mm, dẹp, mỏng, gân-phụ 5-11. Cong nhiều, cao 7-10 cm, 5 cạnh, trên bẹ cao 2,5-5 cm; hoadầu hình cầu, trắng, không lông, to 3-5 mm; láhoa vàng rơm; hoa đực có 3 ládài trắng, vành hình ống có 3 thùy nhỏ, baophần vàng đen; hoa cái có 3 ládài rời, 3 cánhhoa rất hẹp, hình muống.

Hơi đădang; nơi ẩm lầy: N (hình Bảng 5).

- Leaves 3-10 cm; scapes to 10 cm; capitulum white, involucre yellow.

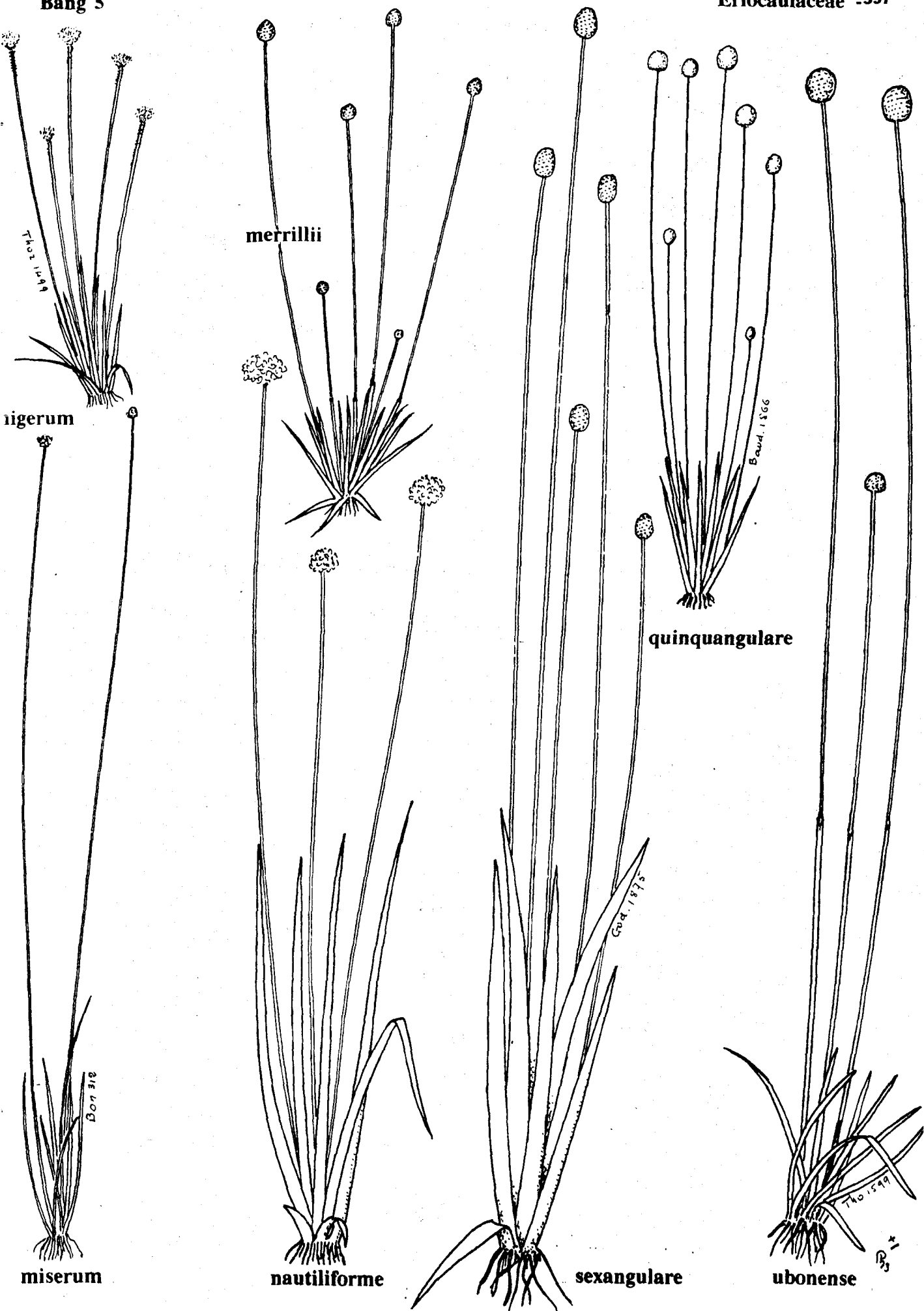

9290 - Eriocaulon sexangulare L.. Dùi-trống sáu-cạnh, Cốc tinh thảo.

Bụi to. Lá cao 15-40 cm, rộng 6-8 mm, mỏng. Trục pháthoa cao đến 50 cm, có 6 cạnh dọc; hoadầu xoan, cứng, cao 1 cm, có láhoa kếtlớp dày, láhoa ngoài vàng, láhoa trên xám xám; hoa tamphân, trừ hoa đực có 2 ládài; baophần đen.

Ruộng, đất cầmthủy, rừng Tràm đến 800 m; I-XII. Hoadầu trị đau mắt, nhức đầu, chảy máu cam; với Sứquântừ, trị lãikim (hình Bảng 5).

- Scapes to 50 cm high; capitulum greyish, 1 cm long.

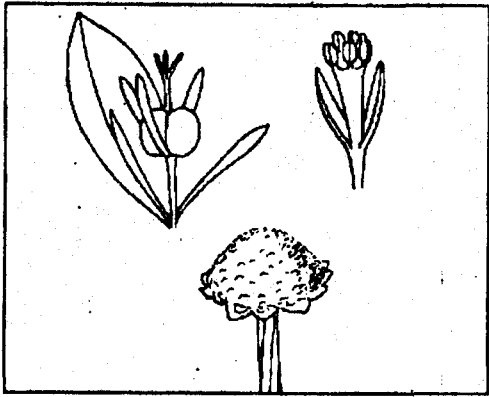

9291 - Eriocaulon soucheri Mold.. Dùi-trống Souchère.

Bụi nhỏ. Lá nhiều, đứng cao 4-5 cm, rộng 2 mm, chót nhọn, không lông. Trục phách hoa mảnh, cao 15-20 cm; hoadầu nhỏ; lá hoa vàng rơm, mỏng, rộng và có mũi đặc sắc.

Đất ẩm lầy: Buônmethuot; XI (hình Bảng 4).

- Small tuft; scape 15-20 cm long; capitules yellow.

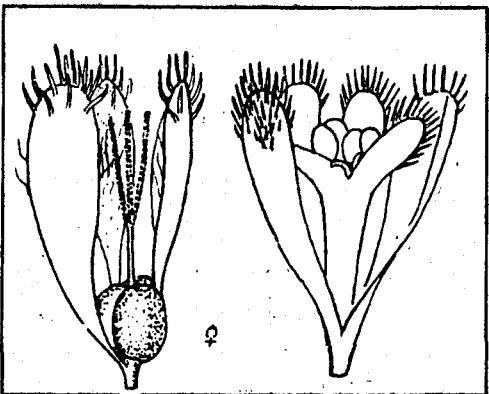

9292 - Eriocaulon truncatum Hamilt.. Dùi-trống cát ngang.

Bụi nhỏ. Lá dài 3 cm, rộng 5 mm ở đáy, chót thon nhọn. Trục phách hoa mảnh, cao đến 13 cm, có 5 cạnh; hoadầu bẹp, rộng 3-3,5 mm; tổng bao như một mâm, rộng hơn hoadầu (dạng Cỏ-mục) với lá hoa một cỡ, mỏng, vàng rơm, đầu tằm; phần chứa hoa màu xám-tro; hoa tam-phân trừ đài, cánh hoa có tuyến.

Đất cầm thủy, bình đến trung nguyên: Tân uyên, Hà Tiên (hình Bảng 3).

- Capitules light yellow, on to 13 cm long scapes.

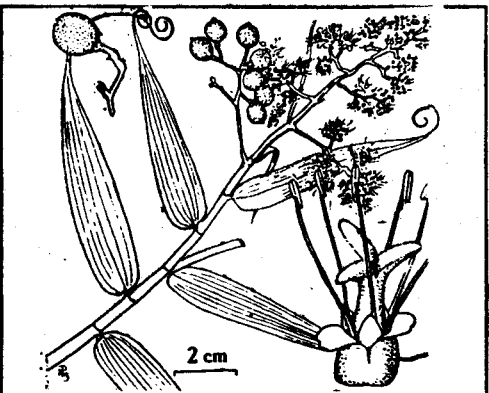
9293 - Eriocaulon ubonensis Lec. in Morot. Dùi-trống Ubon.

Bụi thấp; thân ngắn, rễ to. Lá cao 6-10 cm, rộng 3-4 mm, dày, chót tằm. Trục phách hoa 1-4, cao đến 60 cm, có 9 cạnh, trên bề bao cao 10 cm; hoadầu tròn hay hơi hình trụ rộng đến 1 cm; lá hoa xám đen với hoa trắng; lá đài rời, cánh hoa nhỏ, có lông dài và tuyến, bao phấn đen.

Nơi ẩm lầy: T (hình hoa theo Koyama; hình Bảng 5).

- Scapes to 60 cm high; bracts black grey; sepals long hairy and glandulous.

FLAGELLARIACEAE : họ Mây-nước.

9294 - Flagellaria indica L. Mây-nước.

Dây leo rất dài; thân hình sợi đều (mây), to 3-8 mm, dẻo. Lá có bẹ; phiến thon, chót biến thành vòi quăn. Chùm-tụ tán dày, trắng, ở ngọn; hoa nhỏ, trắng; 6 tiền hụy. Quả nhũn cứng to 7 mm, đỏ; nhân 1.

Dựa bờ rạch, bình nguyên; III-VI. Var. *minor* Hook.: thân to 1-3 mm, lá dài 5-13 cm; hậu-rừng sác, Vũngtau. Mây không tốt. Lá làm lành vết thương, thuliêm.

- Tendrilled climber; flowers white; drupes red.

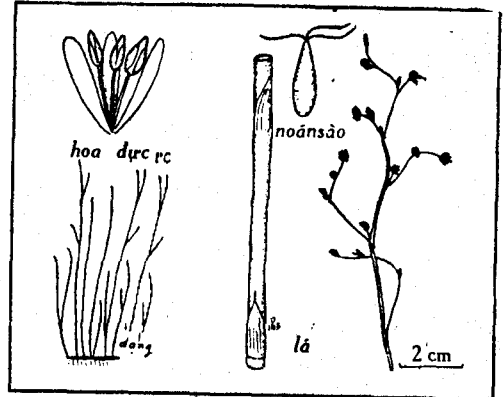
RESTIONACEAE : họ Chanhluống.

9295 - *Leptocarpus disjunctus* Mast. Chanhluống.

Cỏ daniên, không lá (teo thành vảy nhỏ); thân xanh tròn, cao 40-60 cm, to 1-2 mm. Biệt chu; pháthoá dài 10-14 cm; chụm cách nhau; hoa nhỏ, 6 lá đài và cánh hoa không màu, như vảy; tiểu nhụy 3; noãn sào có 1-2 nuốm. Bề quả nhỏ, cứng.

Đất cát ẩm dựa biển.

Perennial; leaves reduced to scales; dioecious; achenes (*Cladium vaginale* non Benth., A.Cam.).

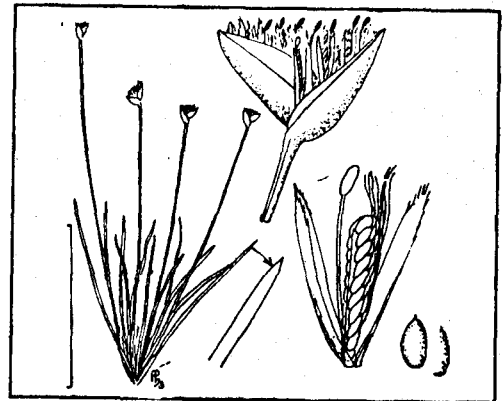
CENTROLEPIDACEAE : họ Trunglân

9296 - *Centrolepis banksii* (R. Br.) Roem. & Sch. Trunglân á.

Cỏ nhỏ, cao 3-4 cm. Chùm lá không lông, cao 1,5-2,5 cm, chót tẻ nhọn. Hoạch đầu trên cộng cao 3-4 cm; tổng bao do 2 lá hoa; hoa trần giữa 2 tiền diệp trong, cao 2-7 mm; tiểu nhụy 1; tâm bì 15-17, song đính trên một đế dài. Bề quả nâu, cao 0,5 mm.

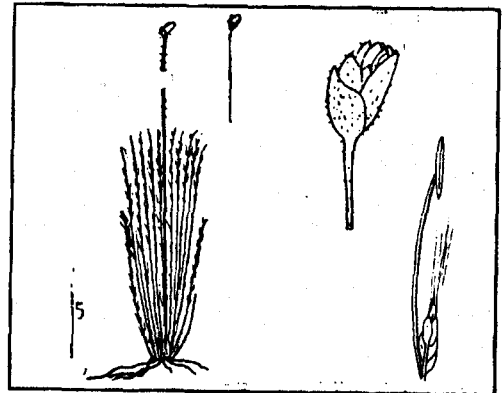
Ruộng mùa khô: B qua Đà Nẵng, đến Vũng Tàu.

- Tuft 3-4 cm high; flowers naked; carpels 15-17 (*Devauxia banksii* R. Br.; *C. miroboloides* Gagn., *C. asiatica* Merr. ex Gagn.).

9297 - *Centrolepis cambodiana* Hance. Trunglân Cambốt.

Cỏ cao vào 10 cm. Chùm lá hẹp như kim, cao 6-10 cm, có lông trắng. Hoạch đầu trên cộng dài đến 20 cm; tổng bao do 2 lá hoa; hoa trần giữa 2 tiền diệp trong, dài 6-7 mm; tiểu nhụy 1; tâm bì 5-7, song đính trên một đế ngắn. Bề quả nhỏ. $2n = ca\ 40$.

Cambodia. Có lẽ cũng gặp ở Việt Nam.

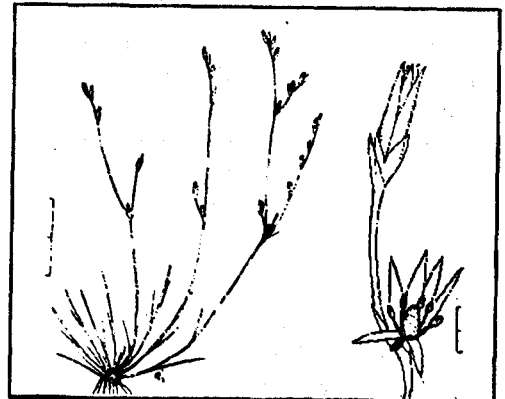
JUNCACEAE : họ Hến

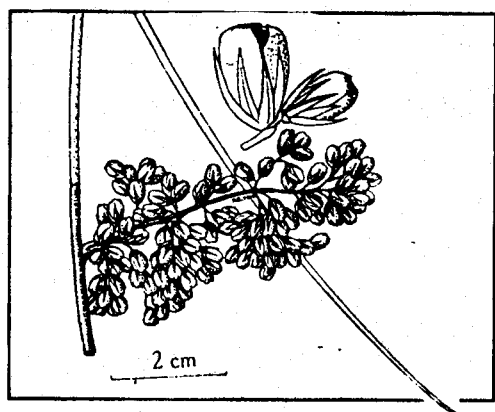
9298 - *Juncus bufonius* L.. Hến cóc.

Bụi nhỏ; thân nhiều, thường ít khi cao hơn 20 cm, mảnh. Lá 1-3; phiến hình kim, be dài. Chùm ít hoa, có lá hoa hẹp, càng cao càng ngắn và trong ra; hoa có cộng; bao hoa 6 phiến, phiến ngoài hơi dài hơn (4,5 mm); tiểu nhụy 6, ở các hoa trên 3; noãn sào có nuốm to, vắn. Nang nhỏ; hạt nhiều, to vào 4 mm.

Thung lũng sông Hồng. Tỉnh Thanh Hóa gặp Tr làm kiếng ở Cánh.

- Leaves acicular; tepals 4.5 mm; capsules.

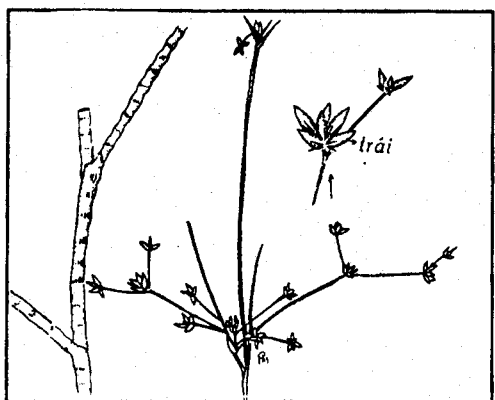

9300 - Juncus effusus L. Hén cao, Bắc đèn, Đangtâm; Common Rush, Soft Rush, Japanese Mat Rush.

Cỏ *daniên*, thành bụi cao đến 1,2 m; thân xanh. Lá teo thành bẹ hoe hoe hay nâu. Pháthoa như ở cạnh thân (ở nách lá hoa đứng dài), nhánh nhiều, mảnh; hoa nhỏ, *xanhxanh*; phiến hoa 6, hẹp nhọn; tiểunhụy 3; noãn sào 3 nuốm. Nang tròn, hơi dài hơn bao hoa; hạt nhỏ.

Vùng ẩm lầy: Đà Lạt. Tuy (tâm Bắc) lợi tiểu, chứa phù, mất ngủ, mệt nhọc, trị sạn; dùng dẹt chiếu ở Nhật.

- Perennial; tepals greenish; stamens 3; capsules.

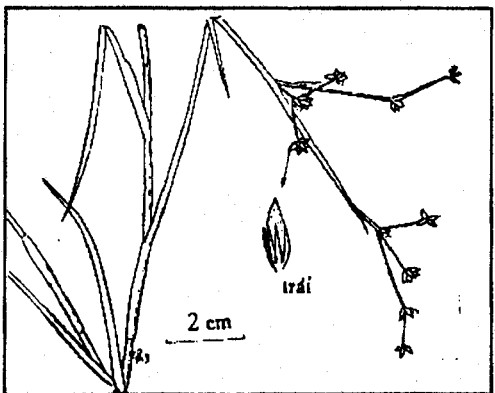

9301 - Juncus articulatus L. Hén ngắn.

Cỏ *daniên* nhờ căn hành, cao 20-80 cm, không lông; thân tròn. Lá bông, có *ngấn ngang rờ rệt*, chót thon nhọn. Pháthoa mang *chùm*; hoa nhỏ có 1 lá hoa, 6 phiến hoa nâu, 6 tiểunhụy. Nang 3 cạnh, đỏ, cao hơn phiến hoa 2 lần.

Nơi ẩm lầy: Đà Lạt; VII-VIII.

- Perennial; leaves torulose; tepals brown; capsules red (*J. lamprocarpus* Ehrh. ex Hoffm.).

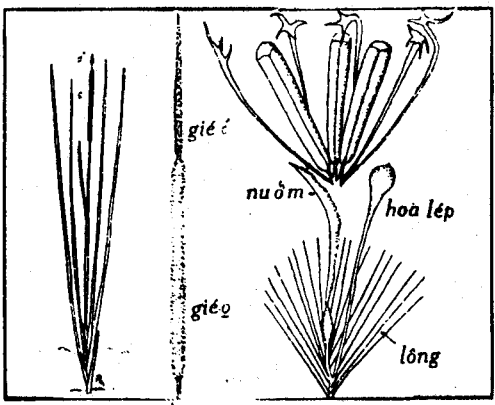
9302 - Juncus prismatocarpus R. Br. Hén tròn.

Cỏ *daniên* nhờ căn hành, cao 20-50 cm; thân tròn. Lá hẹp dài, và to bằng thân, *không ngấn ngang*, chót thon nhọn. Chùm tròn 3-10 hoa *xanhxanh*; lá hoa 1; phiến hoa 6; tiểunhụy 3; noãn sào 3 nuốm dài. Nang 3 cạnh.

Đất ẩm lầy, ruộng: Huế, Đà Lạt. Có nhiều thứ.

- Perennial; leaves not torulose; flowers greenish; stamens 3.

TYPHACEAE : họ Bồnbồn, Thủy hương

9303 - Typha angustifolia L. Thủy hương, Bồnbồn, Bờhoàng; Cattail; Massette.

Nêthuc vật daniên, có căn hành bò; thân đứng. Lá *đứng*, *đẹp dài*, cứng, đáy có bẹ ôm thân. Gié đực trên gié cái *hình cây nhân*; hoa trần; hoa cái có *lông mảnh* trên thuài dài, có hoa lép; hoa đực có phiến hoa như sợi, thường có 3 tiểunhụy. Bề quả nhỏ, dài.

Ruộng, dựa rạch; III-VII. Pháthoa trang trí; ngó với lá non làm dưa ngon; lông trái cầm máu, dùng dòn gối; căn hành lợi tiểu, trị đại ít, lọc máu, lợi kinh, trị lồi tim, thuliếm, trị dai máu.

- Limnophyte; inflorescence monocious, the male in upper part.

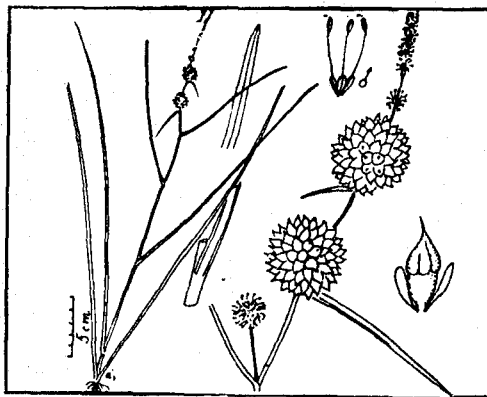
SPARGANIACEAE : họ Thủyđầu

9304 - Sparganium stenophyllum, Maxim.. Thủyđầu.

Thủysinh, thân chìm và nổi, dài 50-80 cm. Lá hẹp dài đến 80 cm, rộng vào 3-5 mm, đầu tù tròn. Pháthoa là hoadầu lưỡngphái, có cong; hoa có 3(4) phiến hoa; hoa đực có 3 tiểunhụy; hoa cái có 1 noãn sào 1 noãn treo, nuốm to. Quả nhũn cứng cao 5-6 mm, đơm thành đầu tròn, to vào 1,2 cm.

GialaiCổngum, Lâm đồng. Dùng trị vại thứ ungthư; căn hành lợisữa, lợikinh, làm lạc thai.

- Hydrophyte; leaves 80 cm long; capitulum bisexual; drupes 5-6 mm long.

PALMAE = ARECACEAE = họ Dừa

1a - lá hình quạt; phiến phụ hình máng xối

2a - thường đồngchu; pháthoa nhiều nhánh; tâm bì thường rời; trái không nộiquả bì cứng (*Corypha*, *Livistona*)

Coryphoideae

2b - biệtchu; pháthoa ít nhánh; tâm bì dính; hạt 1-3, có vách dày

Borassoideae

1b- lá lông-chim

2a - lá-phụ hình máng-xối; tâm bì rời hay noãn sào 2-3 buồng

3a - biệtchu; tâm bì rời; lá-phụ nhọn

Phoenicoideae

3b - đồngchu; tâm bì dính; lá-phụ đuôi cá

Caryotoideae

2b - lá-phụ hình mái nhà; tâm bì 3, dính thành noãn sào 1 buồng

3a - pháthoa cái hình đầu; quả nhũn cứng

Nypoideae

3b - pháthoa dài

4a - quả nhũn cứng, nhân có 3 lỗ (*Cocos*, *Elaeis*)

Cocoideae

4b - không là quả nhũn cứng; nộiquả bì như giấy

5a - trái có vảy; lá có gai (*Salacca*, *Metroxylon*, *Korthalsia*, *Daemonorops*, *Plectocomia*, *Myrialepis*, *Metroxylon*)

Lepidocaryoideae

5b - trái láng; lá không gai (*Areca*, *Oncosperma*, *Cyrtostachys*.

Chrysalidocarpus, *Pinanga*, *Dictyosperma*, *Dypsis*,

Roystonea..)

Arecoideae

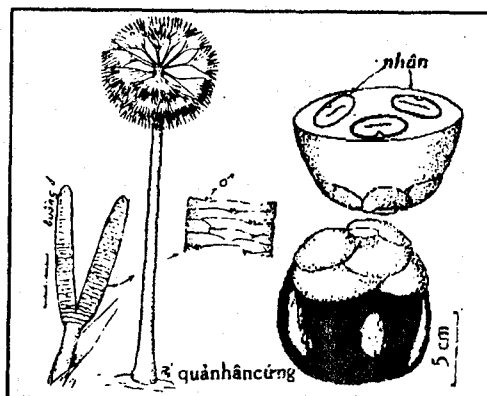
Borassoideae:

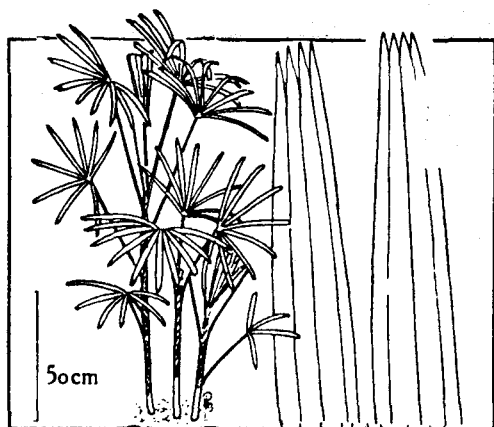
9305 - Borassus flabellifer L.. Thốt lốt; Palmyra; Palmier à sucre; Rônier.

Đại mộc to, cao 20-25 m. Lá có phiến hình quạt, dày, cứng, tua chẻ hai ở đầu; cuống to, có gai. Biệtchu; buồng đực chia nhánh 2-3 lần, chứa rất nhiều hoa nhỏ, tiểunhụy 6 quanh nhụy cái lép; buồng cái ít hoa, hoa to hơn, có 6-9 tiểunhụy lép. Quả nhũn cứng tròn tròn, nâu đậm, to 10-20 cm; nhân 3, với nộiquả bì mềm; phôi nhũ (nạc) trong trong, mềm rời cứng.

Pháthoa non, cắt cho ra nhựa non chứa nhiều đường (làm đường, rượu ngon, chứa nhiều vitamin B 12); quả bì cho bột ngon. Ít Tr ở ta (Sàigòn). Lõi trị làm kinh; hoa đực trị tê thấp, ung nhọt; nhựa lợitiểu.

- Cultivated.

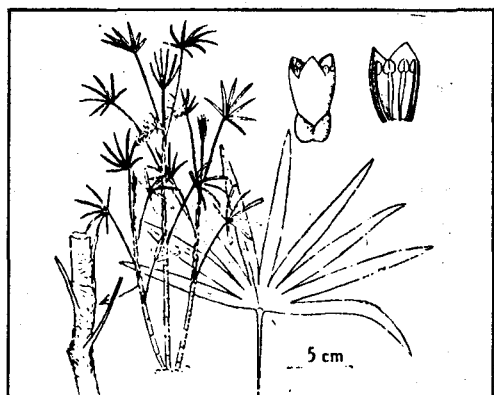
Coryphoideae:

9306 - *Rhaps excelsa* (Thunb.) Henry ex Rehd.. Lụi, Mậtcật; Bamboo palm, Slender Lady palm, Ground Rattan Cane.

Bụi cao 1-2 m; thân dầm chồi ở gốc, to 1,5-2,5 cm. Lá kép chân-vịt với 5-8 tia dài 40-60 cm, có 4 gân songhàng, đầu *hẹp có 3-4 răng cao*. Pháthoa đứng, cao 0,5-0,7 m, biệrchu. Phiquả 1 hột.

Tr làm kiếng, gốc Trungquốc, Nhậtbản.

- Ornamental (*Chamaerops excelsa* Thunb., *R. flabelliformis* L'Hérit. ex W. Ait.)

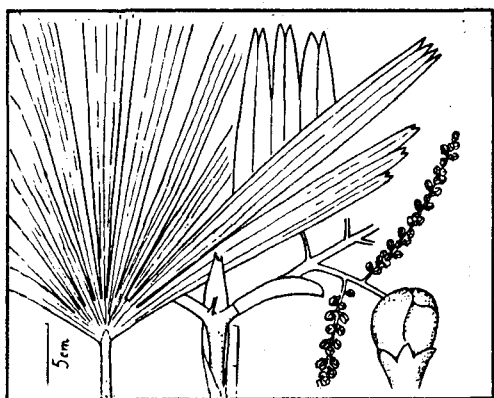

9307 - *Rhaps humilis* Bl.. Mậtcật nhỏ, Lụi nhỏ.

Bụi cao vào 1,5 m; thân dầm chồi ở gốc; lông to 1,5 cm, dài 2-3 cm. Lá có cuống dài; phiến do tia dài 20 cm, gân 2-3, đầu *nhọn, có 1-2 răng nhỏ*; yếm do sợi có thụtự. Buồng cao 20 cm, dây lông sét, biệrchu; tiểunhụy 6, tâmbì rời 3. Phiquả 1 hột.

Tr làm kiếng như trên.

- Ornamental.

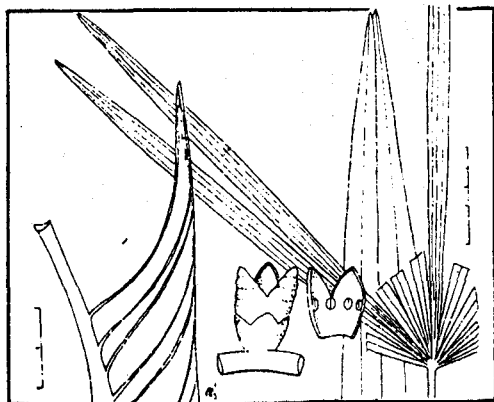

9308 - *Rhaps divaricata* Gagn. Mậtcật rẻ.

Tiểumộc thành bụi. Lá có phiến do 11 tia *dính nhau ở 2-3 cm đáy*, dài 30-35 cm, có 3-5 gân, chót có thùy cao 5-15 mm, bìa nhám. Pháthoa rẻ, dài 20 cm, có 2 *chùm-tụtán* (2 mo); hoa gần nhau; hoa cái rộng 3 mm, có 3 lấđai dính nhau 2/3, cánhhoa dính nhau 3/4, tiểunhụy lép 6, tâmbì 3, cao bằng rộng.

Sontây.

- Bush; leaflets connate at 2-3 cm; spadix 2.

9309 - *Rhaps grossefibrosa* Gagn.. Mậtcật sợi-to.

Tiểumộc cao 0,8 m; thân to 2 cm, có sợi to (1-1,5 mm) do *bẹ lá còn lại* bao lấy. Lá có phiến do 3-11 tia rời nhau, dài 25-30 cm, rộng 1,5 cm; cuống dài 40 cm. Chùm-tụtán dài 40 cm; mo hình ống dài 9-17 cm; *gié 5-8 ở mỗi chùm*; hoa thưa; hoa cái có đài hình chén cao 1,3 mm, cánhhoa nhau dính đến 1/2; tiểunhụy lép dính trên vành. Trái trònđài, to 8 x 3-4 cm.

Vinh.

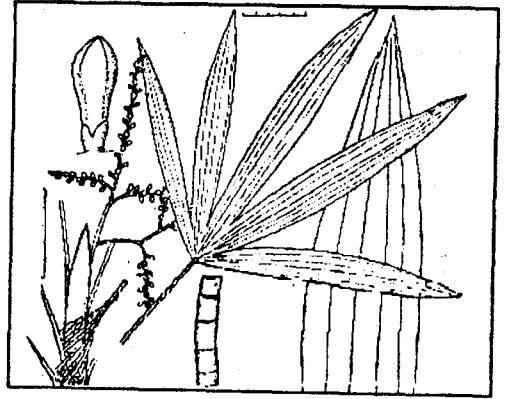
- Stem 0.8 m; leaflets free; inflorescence 40 cm; fruits 8 x 3-4 mm.

9310 - *Rhapis laosensis* Becc. Mậtcật Lào.

Tiểumộc mảnh; thân to 8-20 mm, trong bẹ bao dày 10-15 mm; lông dài 6-25 mm. Lá có 3-9 tia dính nhau ở 1-3 cm đáy, bẹ do sợi cách đều, mềm. Chùm-tútán có nhánh rẽ; gié dài 3-6 cm, mo thon, ria lông; dài cao 3 mm; vành có ống 4 mm, tiểuhụy 2 hàng, chỉ dính vào vành, có tiểuhụy lép; hoa cái cao 4 mm, vành dài hơn dài 2 lần.

Laichâu, Hàsonbình đến Côngtum. Lá và thân được khai thác.

- Stem 8-20 mm large; leaflets 3-9; spikes 3-6 cm long.

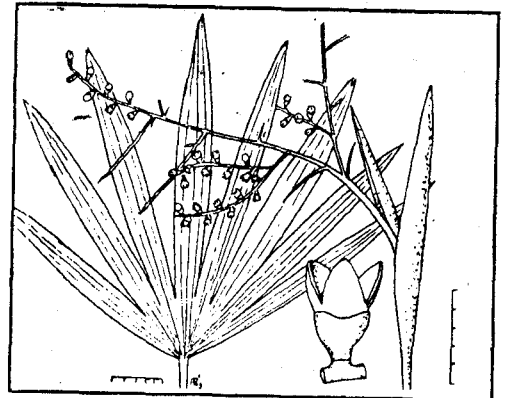

9311 - *Rhapis macrantha* Gagn. Mậtcật hoa-to.

Cây cao đến 2 m; thân có bẹ bao, do sợi mịn như tóc, mềm. Lá có phiến do 8-9 tia dính nhau 2-6 cm ở đáy, dài 20-40 cm, gân chánh 3; cuống rộng 3,5 mm ở chót. Chùm-tútán có 2 mo dài đến 12 cm; gié 7-10 cm; hoa tương đối to (rộng 4-5 mm), không lông; dài dính 2/3, vành dính 3/4; tiểuhụy lép 6, chỉ gắn trên vành. Nhụy cái 3 tâm bì, 1-noãn.

Nghệ tỉnh.

- Stem 2 m; leaflets 20-40 cm long; flowers 4-5 mm wide.

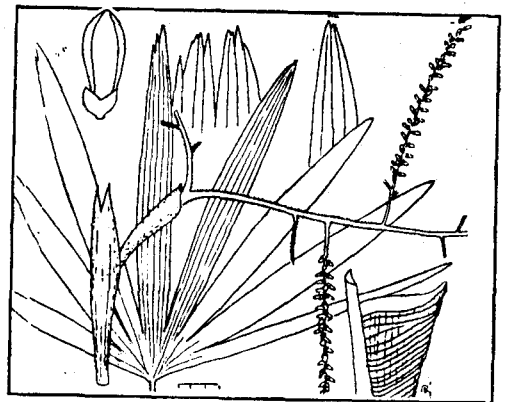

9312 - *Rhapis micrantha* Becc. Mậtcật hoa-nhỏ.

Tiểumộc 2 m; thân trần to 7-8 mm, có bẹ bao to 2 cm, mang sợi ngoài to hơn sợi trong. Lá có phiến do 5-10 tia gần như rời nhau, dài 20-25 cm, chót nhọn hay có 2-3 răng nhỏ; cuống dài 20-30 cm. Pháthoa dài 20 cm, mang 2(3) chùm-tútán; mo có lát, dài 5-7 cm; gié dài 4-8 cm; hoa nhỏ, gần nhau; hoa đực dài 3,5 mm, tiểuhụy 6; hoa cái dài 2,5 mm, vành dính 2/3, tiểuhụy lép 6, tâm bì 3, 1-noãn. Trái tròn, to 8-9 mm.

Kiên Khê, Hànamninh.

- Stem 7-8 mm; leaflets 5-10, 20-25 cm long; flowers small, numerous; fruits 8-9 mm across.

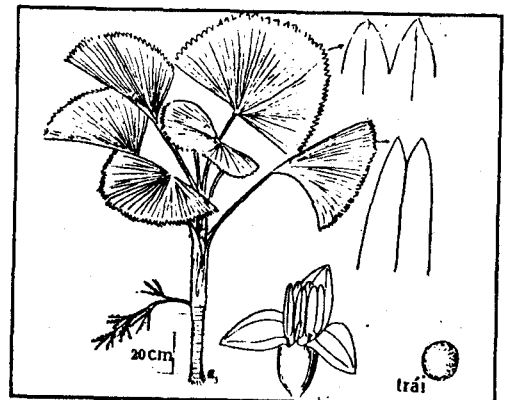

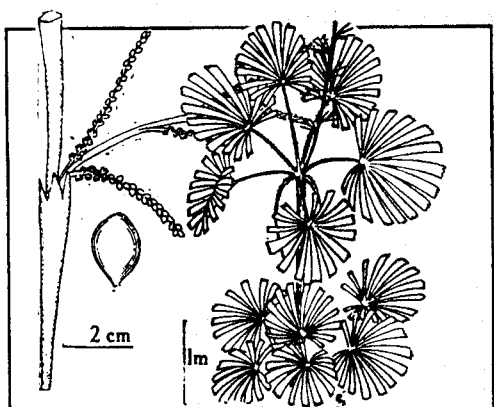
9313 - *Licuala grandis* Wendl. Mậtcật to.

Tiểumộc cao 1-2 m, thân to 3-6 cm. Lá có phiến hình quạt tròn, bán kính vào 50-70 cm, hơi bùm, bìa có thùy chẻ hai, sâu vào 1 cm. Buồng ở đáy, nơi lá vừa rụng, mang 8-10 nhánh dài vào 20 cm; vành cao bằng 2 dài. Trái tròn, to 1 cm.

Tr làm kiếng.

- Ornamental.

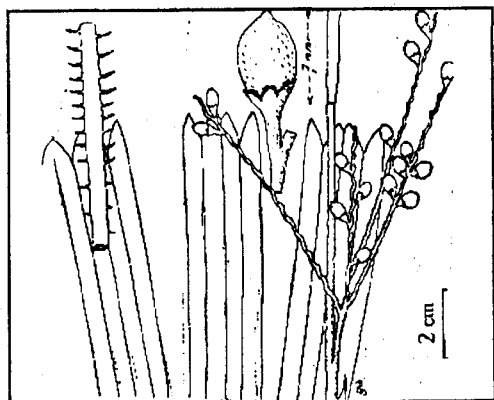

9314 - Licuala spinosa Wurm. Mậtcật gai, Ra gai.

Bụi thưa; thân to 4-7 cm, cao đến 3 m. Lá có cuống có gai cong; phiến do tia đầu cắt ngang, có răng. Buồng dài 1-2 m, mang nhiều tầng buồng-phụ, mỗi ở nách một mo; nhánh có lông màu sét; hoa có cánhhoa dính nhau đến 1/2; tiểunhụy dính nhau, bao phấn tròn; tâm bì gần như rời. Trái xoan, 10 x 8 mm, hạt tròn, vào 5 mm.

Phổ biến ở rừng luôn luôn xanh ẩm, dựa nước, đến 500 m. Tr làm kiếng.

- Bush 3 m; stem 4-7 cm large; spadix 2 m, brown pubescent.

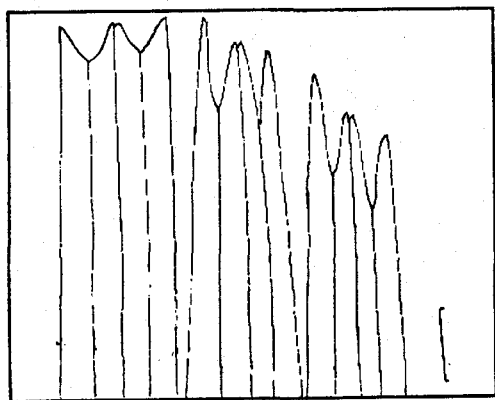

9315 - Licuala bracteata Gagn. Tỏi

Bụi cao 2,5-4 m; thân to 4-5 cm. Lá to; phiến do lá-phụ vào 40, dài 40 cm, đầu chẻ hai; cuống có gai, dài ở phần dưới. Pháthoa cao 1 m, mang 7 tầng nhánh mang 4-7 gié đầy lông, có láhoa 1-3 mm; hoa trắngtrắng cao 6 mm; cánhhoa dính đến 1/2; tiểunhụy 6. Trái xoan dài 8 mm; hạt 1, tròn.

Rừng 200-900 m: Phúkhánh, Bảolộc. Lá dùng làm áo đi mưa ("áo tỏi"); thân làm cán.

- Bush 2.5-4 m; leaflets 40; spadix with 7 branches.

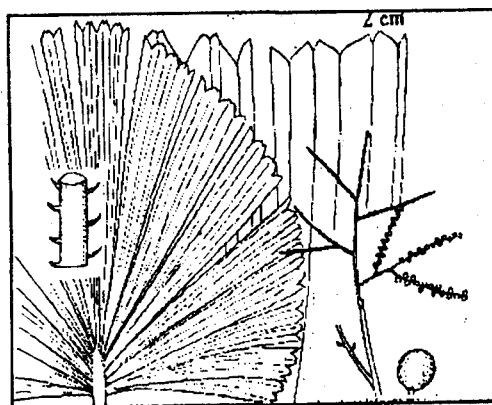

9316 - Licuala elegans Magalon. Trụi thanh.

Tiểumộc. Lá có phiến tròn, đường kính 50 cm, xẻ thành thùydiệp rộng 2-3 cm, tận cùng bằng thùy nhọnnhon, sâu 1-2 cm, lúc khô ôliu dợt; cuống.

Rừng dưới 500 m, từ Quảngtrị, Bana đến Đờngnai.

- Limb 50 cm diameter; leaflets whitish acute lobes 1-2 cm long.

9317 - Licuala fatua Becc. Trụi.

Thân cao 4-5 m, to 2,5 cm, Lá có cuống dài 40-50 cm, có gai to; tia vào 16, dài 20-30 cm, rộng 2-4 cm, 3 gân. Pháthoa 1-4 tầng, mang 4-5 gié mọc xen, dài 5-7 cm, có lông như phấn; hoa khít nhau, cao 3,5 mm; tiểunhụy 6. Trái tròn, to 7 mm.

Ninhbình, Phúkhánh, vào 1.400 m. Thân đứng dùng làm cán.

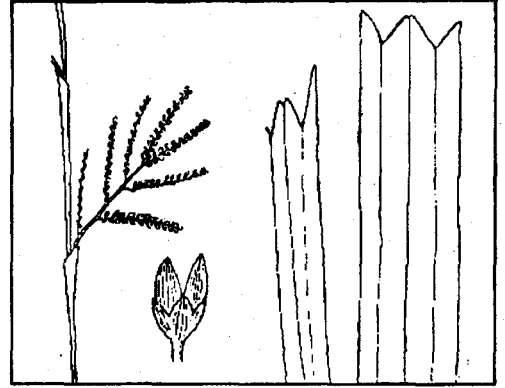
- Stem 2,5 cm wide, 4-5 m high; spadix with 1-4 panicles; fruits globulous 7 mm across.

9318 - *Licuala glaberrima* Gagn.. Ra nhẵn.

Lá to; phiến vôi vào 20 tia dài 50 cm, đầu rộng 2,5 cm, có thùy sâu 8-20 mm; cuống dài 1 m, có gai cong, cách nhau vào 8 mm. Buồng dài 1 m, mang 5 tầng buồng-phụ; mo dài 5-20 cm; nhánh 5 ở mỗi tầng, dài 12-4 cm; hoa dài, không lông; tiểunhụy 6.

Khánh hòa, 1.000-1.500 m

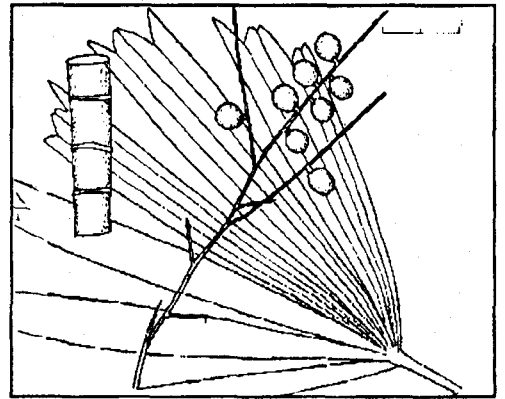
- Limb with 20 leaflets 50 cm long; spadix with 5 panicles; flowers glabrous.

9319 - *Licuala hexasepala* Gagn.. Ra sáu-lá dài.

Bụi cao 1,5 m; thân to 1 cm, lông dài 2-1 cm. Lá có phiến nhỏ, do tia dài 15-30 cm, rộng 1-2 cm; cuống 30-60 cm, có gai ở phần dưới. Buồng dài 40 cm; gié vào 10; hoa cách nhau 1 cm; lá dài 6; tiểunhụy 6. Trái to 6-8 mm; hạt tròn.

Vọng phu, Đà Nẵng, Hòn-bà.

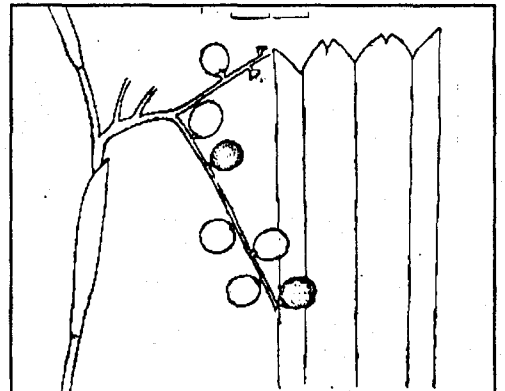
- Bush 1,5 m high; leaflets 15-30 cm long; fruits 6-8 mm long.

9320 - *Licuala paludosa* Griff.. Ra lầy.

Tiểu mộc cao 5-6 m; thân to bằng cánh tay. Lá có phiến đường kính vào 40-65 cm, xếp thành tia rộng 4-5 cm, gân 2-3, chót là thùy tròn đầu chẻ; cuống to, phấu thục tam giác, có gai ở đáy, to, cong, dài 2-8 mm. Phát hoa dài 1 m, mang 6-7 tầng; bề hình ống, có phiến tróc thành mây màu hung; chùm-tụ tán 3-10 nhánh; hoa gần xen, cô độc; đài cao 2,5 mm, đỉnh 2/3; vành đỉnh 1/2; tiểunhụy 6. Trái tròn, to 8 mm.

Nha Trang, Đồng Nai, Phú Quốc.

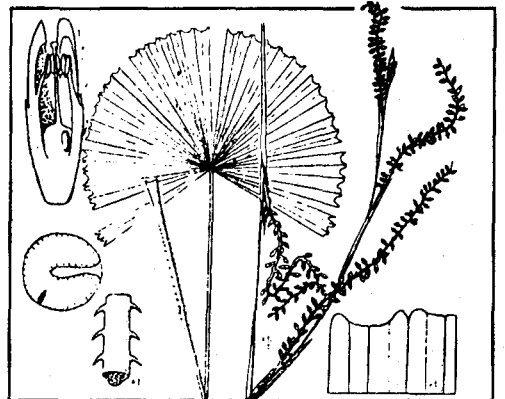
- Treelet 5-6 m, stem 5-7 cm large; spadix 1 m long.

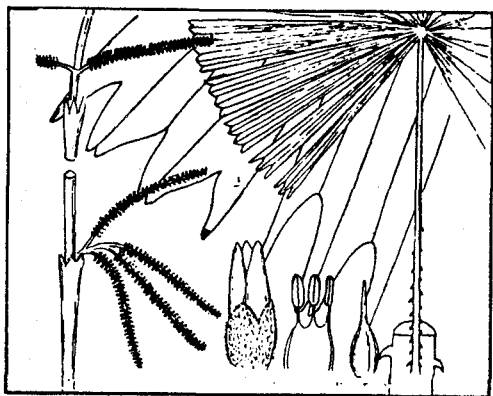
9321 - *Licuala radula* Gagn. Ra bàn-ào.

Thân cao 0,7 m, to 2,5 cm. Cuống có gai, dài 60-80 cm; phiến có tia dài 45 cm, rộng 1,2 cm, đầu lõm sâu 4-5 mm. Phát hoa do 2-3 gié dài đến 25 cm; trục dây lông; đài có lông; vành cao 6 mm, đỉnh; tiểunhụy 6, chỉ dính nhau. Trái to vào 1 cm.

Đèo Hải Vân.

- Stem 0.7 m high; leaflets 45 cm long; spadix with 2-3 spikes; fruits 1 cm across.

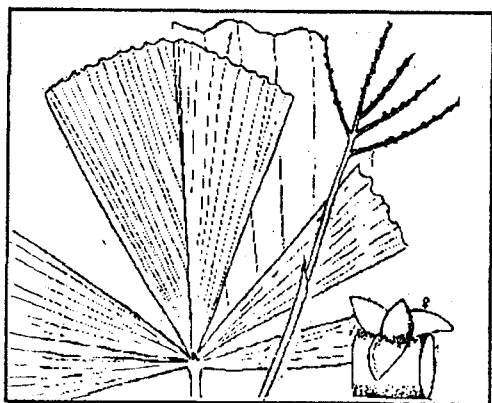

9322 - *Licuala robinsoniana* Becc.. Ra Robinson.

Bụi cao đến 5 m; thân to 3-5 cm. Lá có phiến do vào 15 tia dài 40 cm, rộng 3-4 cm; cuống dài 1 m, có gai thưa ở 1/2 dưới. Buồng cao 50 cm; mo 5; 4 từng, mỗi từng 4-1 gié dài 10-5 cm, đầy lông hoe; vành dài bằng hai dài; tiểunhụy 6, baophấn bầu dục; tâmbì 3.

Côngtum, Nhatrang; IV.

- Bush to 5 m high; spadix with 4 panicles, rufous tomentose.

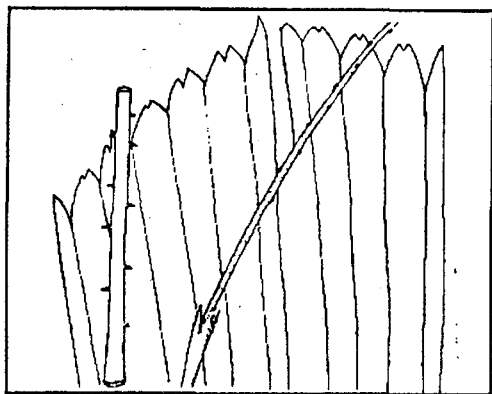

9323 - *Licuala ternata* Griff.. Ra cặp-ba.

Bụi nhỏ; thân cao vào 30 cm, to 7-8 mm, có chồi bò. Lá có phiến 4-5 tia nhỏ, dài 25-30 cm; cuống có gai ở phần đáy. Buồng đứng, mang 2-5 gié ở chót; hoa gần thưa, theo đường xoắn ốc; cánhhoa 3 mm; tiểunhụy 6; tâmbì 3.

Sông Đà, Bạchmã, Bana, 1.000-1.200 m.

- Stoloniferous bush; stem 7-8 mm large, 30 cm high; spadix with 2-5 ramifications.

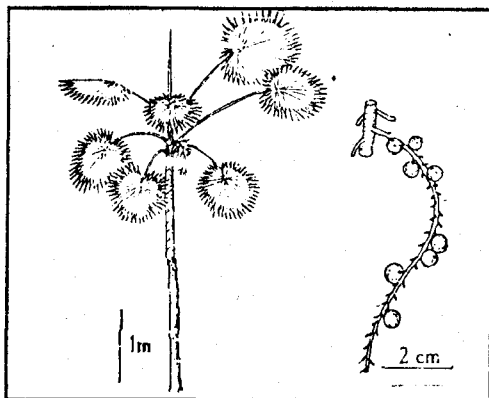

9324 - *Licuala tonkinensis* Becc.. Ra Bắcbộ.

Tiểumộc; thân mảnh. Lá có phiến mang 6-8 tia dài đến 35 cm (tia cạnh ngắn), rộng đến 20 cm ở trên; cuống dài đến 40 cm, có gai ngay ở 1/3 dưới. Pháthoa cao 70-80 cm; bẹ hình ống dài 20-25 cm, có mây hung; gié có đốt, phần thụ dài 20 cm, có bột hung; hoa cô độc, cao 1 cm; đài hình chuông; vành cao 2 lần hơn.

Vùng Tâybắc, và Hànội.

- Limb with 6-8 leaflets; spadix 80 cm long; flowers 1 cm high.

9325 - *Thrinax parviflora* Swartz. Kè quạt; Thatch Palm.

Đạimộc nhỏ, cao đến 9 m, thân to 10-13 cm. Lá có phiến hình quạt tròn, to 0,9-1,2 m, do tia dính nhau đến hơn 1/2; cuống dài 1 m, không gai. Buồng nhiều nhánh, dài 1 m; hoa nhỏ, có cọng ngắn, lưỡngphái; tiểunhụy 6. Quả nhũn cứng to 5-7 mm; hạt tròn, 1.

Tr làm kiềng ở Sài Gòn.

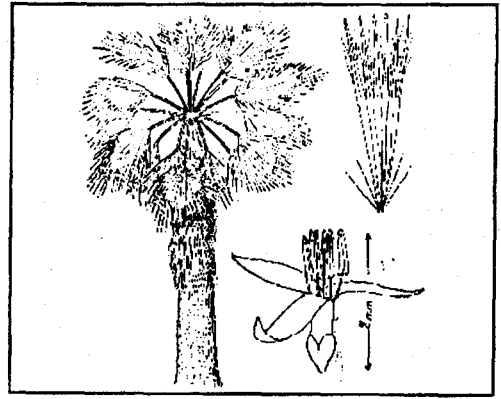
- Ornamental.

9326 - *Washingtonia filifera* Wendl. Canon Palm, Desert Palm.

Đaimộc; thân to 20-30 cm, mang lá khô còn lại. Lá có phiến hình quạt tròn, rộng 1-1,5 m, xẻ đến vào 1/2 thành rìa có nhiều sợi thông dài; cuống dài 0,7-1,5 m, bìa có gai, đầu cuống thò trên phiến thành mũi nhọn. Chùm-tútán nhiều nhánh không lông; hoa trắng, vành dính thành ống cao; tiểunhụy 6. Quả hạch cứng.

Kiểu, gốc B.-Mỹ. Ăn củ; trái ăn tươi hay trong thực phẩm; hạt cũng được ăn.

- Ornamental.

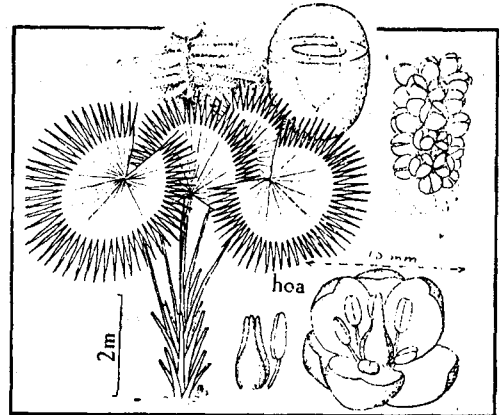

9327 - *Corypha lecomtei* Becc. Lá-buôn; Latanier.

Đaimộc cao đến 15 m; thân to 40-60 cm, có theo lá tròn vòng. Phiến lá hình quạt to, rộng đến 4-5 m; cuống cao 1-5 m, có răng to, đen. *Đơn kỳ quả*; chùm-tútán *đỗ* ở ngọn, cao 2-3 m, nhánh ngang; hoa nhiều, lưỡng phái, 6 tiểunhụy. Trái xoan, dài 4-5 cm, 1 hạt.

Rừng bình nguyên từ Đailảnh đến Biênhòa; VIII-IX. Ra hoa vào 60-70 tuổi rồi chết. Lá non, màu ngà đẹp, dùng để đan nhiều đồ đẹp. Nền khai thác nhựa ngọt khi trở bông.

- Monocarpic tree 15 m high; flowers bisexual.

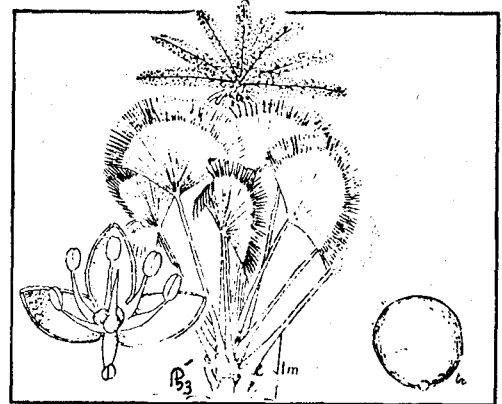

9328 - *Corypha elata* Roxb. Lá-buôn cao; Talipot Palm, Gebang Palm; Talipot de Ceylan. Lá-ổi

Đaimộc to và cao hơn loài trên, cao đến 20 m, thân to 30-40 cm; theo lá theo đường xoắn ốc. Lá to hơn trên, *đỗ*; phiến rộng 3-6 m, trên cuống to, cao 2-4 m, có gai từng cặp, đáy có 2 tai. *Đơn kỳ quả*; buồng không lồ, ở cây là tàn lá, cao 5-6 m, ở ngọn, mang nhiều nhánh. Quả hạch cứng, chín năm sau, to đến 3,5 cm (1-2 tấn/cây).

Tr ở Sài Gòn, và đây ở Lựtinh. Hạt rất cứng, như ngà, làm chuỗi, núc áo; thân cho nhiều bột (Reddish sago) nâu nâu, ngon, đến 100 kg/cây, trước khi ra bông (vào 50-70 tuổi).

- Cultivated.

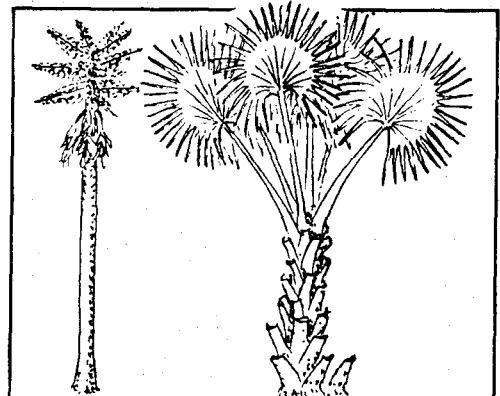
9329 - *Corypha umbraculifera* L. Talipot.

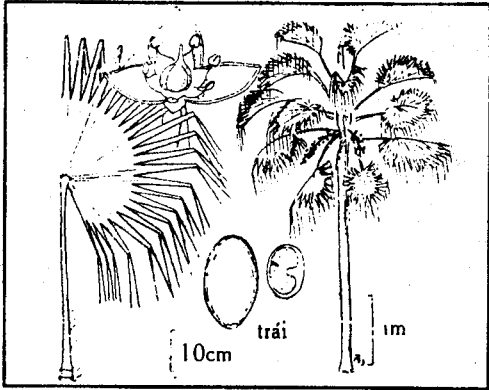
Thân cao đến 30 m, rộng ở gốc đến 90 cm, lúc non có bẹ lá còn lại. Cuống dài đến 3 m, có gai; phiến lục tươi, to 3-4 m. *Đơn kỳ hoa*, ra bông vào 25-80 tuổi rồi chết; phách hoa to ở ngọn, hoa trắng ngà. Trái to 2-3 cm; hạt màu ngà, cứng.

Tr ?

Ăn củ; thân cho bột,,; hạt như ngà, làm núc áo, chuỗi...

- Cultivated ?

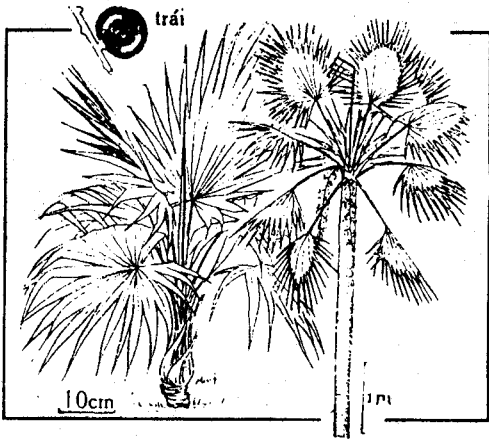

9330 - *Livistona chinensis* (Jacq.) R. Br. ex Mart.. Kè Tàu; Chinese Fan Palm.

Đại mộc cao đến 25 m; thân to 20-30 cm. Lá có phiến lục tươi, có nhiều tia chót dài 50-80 cm, xụ; cuống có gai dài 1-3 cm. Pháth hoa là chùm-tụ tán; hoa lưỡngphái, với 6 tiểuhụy, noãn sào 3 buồng. Trái tròn dài, to 11-13 mm, màu lam đậm lúc chín.

Tr làm kiếng; I-XII. Củ hủ được ăn; hột làm mát máu, kiểm sự chảy máu, làm tăng tế bào lá-lách; vại thứ ung thư.

- Ornamental (*Latania chinensis* Jacquin).

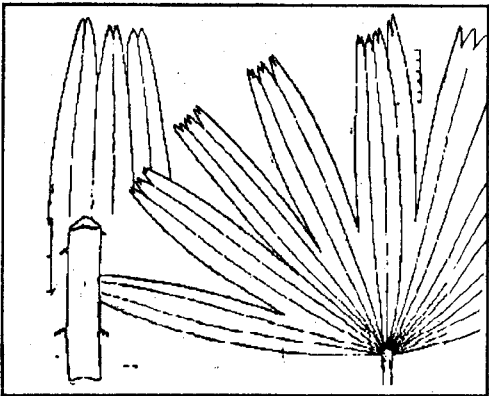

9331 - *Livistona saribus* (Lour.) Merr. ex Chev.. Kè Nam, Kè đỏ.

Đại mộc cao bằng trên; thân to 20-30 cm. Lá có phiến lục tươi, các chót tia ngắn, không xụ; cuống có gai thưa và ngắn. Pháth hoa là chùm-tụ tán dài vào 1 m; hoa lưỡngphái với 6 tiểuhụy, noãn sào 3 buồng. Trái tròn, màu đỏ (từ tháng IV).

Đặc sắc của rừng ven suối, đất ẩm, vùng núi 1-1.500 m. Tr làm kiếng, và dựa ruộng ở Thanh hóa. Củ hủ được ăn; hạt non ăn, ngâm giấm.

- Tree to 25 m; leaves light green; fruits globulous, red (*Corypha saribus* Lour., *L. cochinchinensis* Mart.).

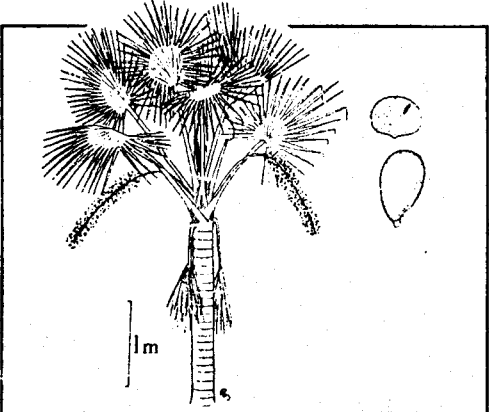

9332 - *Livistona tonkinensis* Magalon. Kè Bắc bộ.

Đại mộc cao 25-30 m; thân to 25 cm. Lá có phiến đường kính đến 35 cm, tia dính nhau ở 1/3 dưới, rộng 3-7 cm, gân 3 (7); cuống dài bằng phiến, thiết diện tamgiác, bìa có gai dài đến 2 cm, dẹp; bề thành sợi. Pháth hoa dài 60-70 cm. Trái màu ôliu, to 2 x 1 cm, có cộng 3 mm trên bao hoa.

Sông Chảy.

- Tree 30 m high; limb 35 cm diameter; spadix 70 cm long; fruits green, 2 x 1 cm.

9333 - *Blackburmana princeps* Hort.. Hắc kiết.

Đại mộc có thân cao 5-15 m, to vào 18 cm. Lá có phiến hình quạt xòe, to, rộng 1 m; cuống dài 1,5 m, không gai. Chùm-tụ tán dài bằng lá; hoa nhiều, nhỏ. Trái cao 1,2 cm, màu ve-chai đen, bì mỏng, vôi nhụy ở đáy.

Trồng ở Giadịnh.

- Ornamental.

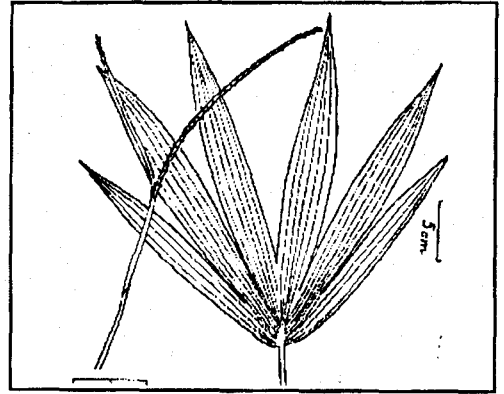
Phoenicoideae:

9334 - Chuniophoenix nana Burret. Chuchà.

Tiểu mộc cao đến 1 m. Lá có phiến do 3-6 tia thon hẹp, 25 x 2-4 cm, gân 5, chót nhọn, đáy dính nhau 2-3 cm; cuống dài 30-40 cm, *bẹ không có bao do sợi*. Pháthoa có cọng chung 25 cm; gié 3, dài 15 cm, có lông sét.

Dạng giống *Rhapis laosensis*. Quảng ninh, Vinh yên.

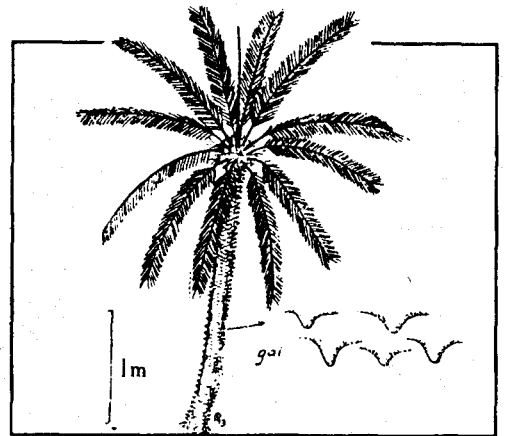
- Stem 1 m high; spadix with 3 ramifications.

9335 - Phoenix loureiri (Becc.) Kunth. Chà là nam; Pygmy Phoenix palm.

Tiểu mộc; thân cao 3-4 m, to 15 cm, *đầy gai* mọc có hàng (do đáy lá còn lại). Lá dài 1-1,5 m; thúdiệp mọc xen, dài 20 cm, rộng 1 cm. Buồng ngắn, dài 20 cm; mo dài 20 cm. Phiquả.

Tr làm kiếng; I-XII.

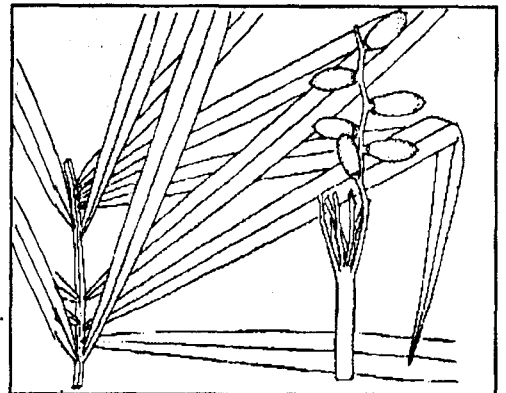
- Ornamental (*P. roebelenii* O'Brien).

9336 - Phoenix hanceana Naud. Chà là Hance.

Tiểu mộc có thân ngắn. Lá có sóng cong cong, mang lá-phụ hướng trong nhiều phẳng, màu xanh mốt mốt đặc sắc, to vào 20 x 1,5 cm. Pháthoa biệt chu; buồng có 1 cọng chung mang 7-9 nhánh. Trái xoan, to vào 17 x 7 mm.

Tr làm kiếng.

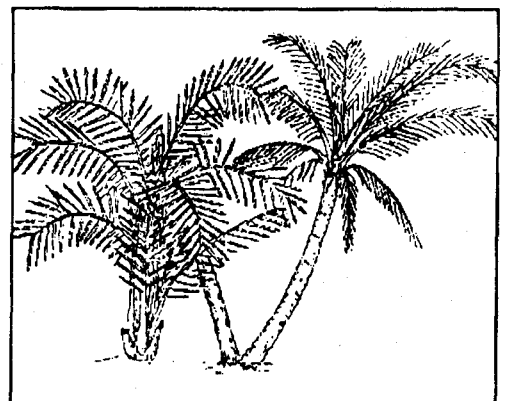
Ornamental.

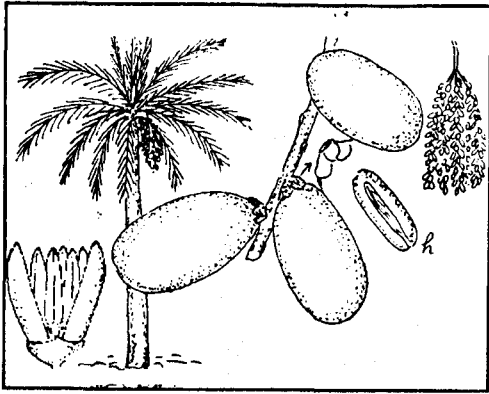
9337 - Phoenix reclinata Jacq. Chà là nghiêng; Senegal Datepalm

Đại mộc cao đến 10 m; thân nhiều từ một gốc, thường hơi *nghiên*. Lá cong dẹt dài với *chót xu*, *đẹp*; thúdiệp nhiều, hẹp dài, to 30 x 2,5 cm, chót thon nhọn; lá dưới có gai.

Thường Tr làm kiếng quý ở chỗ mọc chậm. Gốc Đông-nam Phíchâu.

- Cultivated.

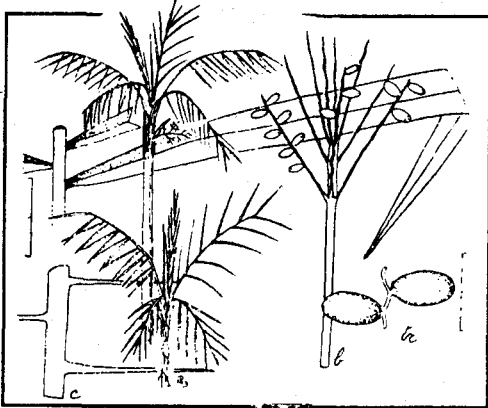

9338 - Phoenix dactylifera L. Chà là.

Đại mộc. Thân mang theo lá và đáy phiến còn lại. Buồng là gié kép to, trên cọng dài. Trái tròn dài, vàng vàng; nạc ngọt; hạt dài dài, cứng.

Lúc trước có trồng tốt ở Sadéc. Lúc Tết, ta dùng nhiều hạt Chà là phơi khô, nhập từ Trung Đông.

- It fructified at Sadec.

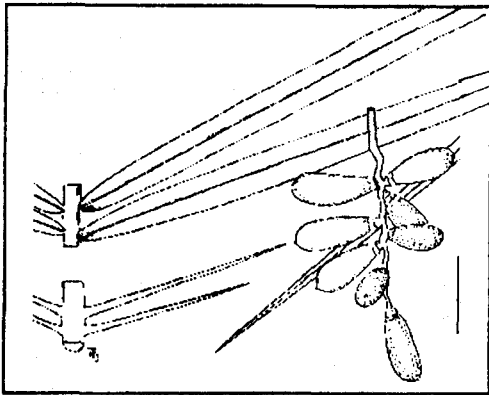

9339 - Phoenix paludosa Roxb.. Chà là biển.

Bụi dày mịn; thân cao 1-8 m, to 7-10 cm. Lá mọc mọc, dài vào 1-2 m; *thúdiệp dưới nhọn như gai cứng*. Buồng có 1 mo, mang nhánh cái dài hơn nhánh đực; hoa đực có 6 tiểu hụy; hoa cái có 6 tâm bì hơi dính nhau ở đáy. Quả dài vào 1 cm, đen.

Đất thấp, dựa biển, trong hay sau rừng sác; I-XII. Nạc trái ngọt; củn ngon.

- Stem 1-8 m high, 7-10 cm wide; berries black, 1 cm long.

9340 - Phoenix humilis Royle. Chà là nhỏ.

Bụi thấp; thân nhỏ, ngắn (10-15 cm). Lá có *thúdiệp gần đều khoảng thúdiệp dưới là gai dài*, thúdiệp trên dài 20-30 cm, rộng 1-1,5 cm, mọc mọc, thiết diện hình mái nhà. Mo dài 20 cm, có lông ở bìa; nhánh đực dài 4-5 cm, nhánh cái đến 15 cm; hoa đực cao 8 mm, tiểu hụy 6; hoa cái tròn tròn, noãn sào 3 tâm bì. *Quả vàng rồi đỏ*, to 22 x 9 mm; hạt cứng, to 10 x 4 mm.

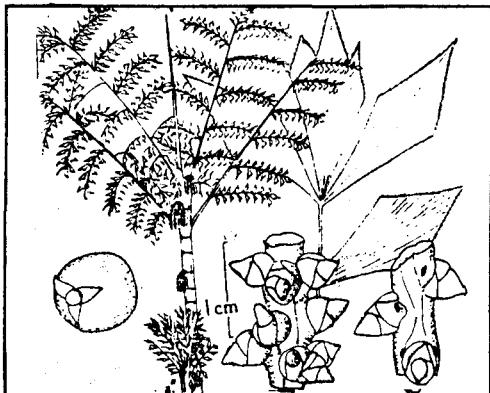
Nơi trảng, ẩm lầy, vùng núi: BTN.

- Stem 10-15 cm high; berries yellow then red, 22 x 9 mm.

9341 - Phoenix farinifera Roxb. Pl. coromand. 155

Thân ngắn; tủy chứa nhiều bột. Lá mang lá-phụ mọc đối, cứng, pungens. Buồng có trái dài 20-30 cm. Trái nhỏ, đen, to bằng French bean. Hạt cho dầu

Ân Độ. B, theo Tanaka; Huế, theo Crévost & Lemarié.

9342 - Caryota mitis Lour.. Dùng đình; Fishtail Palm.

Đại mộc thành bụi vì đâm chồi từ gốc, cao 5-7 m. Lá hai lần kép, mang phiến hình thoi hay tam giác, bìa phần trên có răng nhỏ, không đều. Buồng dài 50-70 cm, dọc theo thân, *buồng trên già hơn buồng dưới*, mang nhiều nhánh thông; hoa tím tím, một hoa cái giữa hai hoa đực. Quả hân cứng to 1 cm, đen.

Tr; I-XII. Lá dùng trang trí. Trái gây ngứa; hạt độc ?

Cultivated.

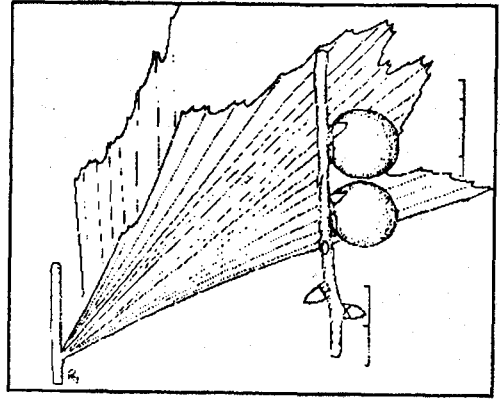
Caryotoideae:

9343 - *Caryota bacsonensis* Magalon. Đưngđinh Bắcsơn.

Đại mộc cao 15-18 m, thân to đến 50 cm. Lá to, dài đến 15 m; thúdiệp gần thẳng góc vào sóng, thiết diện vuông; lá-phụ bậc chót to, dài đến 25 cm. Pháthoa thông, dài đến 2-3 m; hoa đực khít nhau, hoa cái thưa; hoa nhóm 3, một cái giữa 2 đực hay 3 hoa cái. Trái to đến 2 cm, trên nhánh dài hơn mét; không có lông ngứa; hạt 1-2.

Vùng núi với: BT.

- Tree to 18 m high; leaves to 15 m long; inflorescence 2-3 m long; fruits 2 cm across.

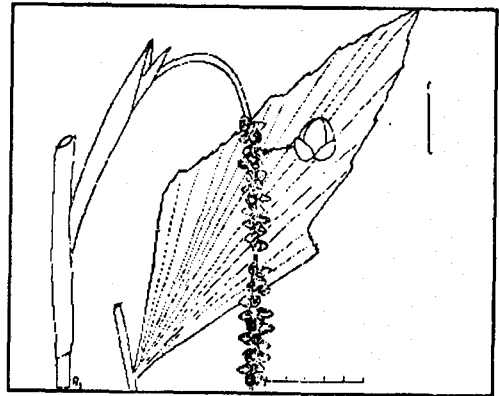

9344 - *Caryota monostachya* Becc. Đưngđinh một-buồng.

Tiểu mộc cao 1-3 m, thân to 2,5-3 cm. Lá to, 2 lần kép; sóng dài 1 m, to 1-2 cm; lá-phụ chót dài 12-18 cm, bất xứng; bẹ ôm thân màu rạ. Buồng 1(2), thông dài 30-60 cm; hoa đực có phiến liên mảnh, cao 7 mm, tiểuhụy nhiều hơn 100; hoa cái tròn hơn, to 4 mm, có 2-3 tiểuhụy lép. Trái tròn, to 3 cm; hạt 2.

Rừng: Caolạng đến Thanhhóa.

- Stem 1-3 m high; spadix 1(2); fruits 3 cm across.

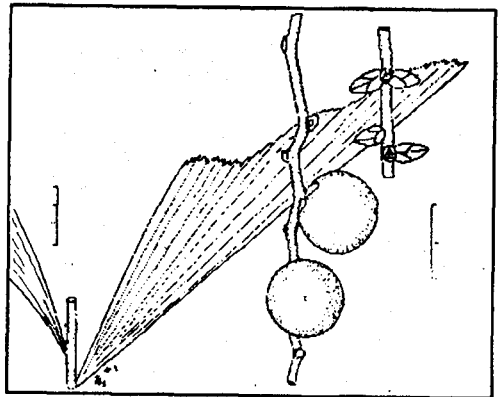

9345 - *Caryota rumphiana* Bl. Cây Móc-muờng.

Đại mộc cao 10-15 m, thân lằng. Lá to, hai lần kép; sóng dài 2 m; lá-phụ bậc chót dài 20-40 cm; cuống gần như vằng. Buồng dài đến 5 m ở trái, mang chùm dài hơn 2 m; hoa cái có 2 tiềndiệp, giữa 2 hoa đực; hoa đực cao 6-7 mm, tiểuhụy vào 60. Trái tròn, to 2 cm, hương, rất ngứa; hạt 2.

Thanhhoa, Yênlạng. Trái dùng ăn với trâu.

- Tree 10-15 m; spadix 5 m long on fruits; drupes pink, 2 cm across.

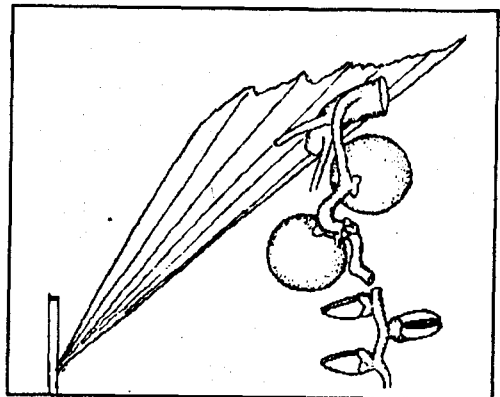

9346 - *Caryota sympetala* Gagn. Đưngđinh cánh-dinh.

Thân cao 1 m, to 2-2,5 cm. Lá dài 4-5 m, 2 lần kép; lá-phụ mọc xen hay đối, mỏng, dài 15-20 cm; bẹ có lông dày như gòn. Pháthoa với 4-5 m, buồng dài 30 cm, mang vào 20 nhánh; hoa cái giữa 2 hoa đực; cánhhoa đực dài 1 cm, tiểuhụy vào 90; cánhhoa cái dính nhau đến 1/2. Trái tròn, to 1,2 cm.

Rừng luôn luôn xanh, 500 m: Đà Nẵng, Quinhơn.

- Stem 1.2 m; leaves 4-5 m long; female flowers with connate petals; drupes 1.2 cm.

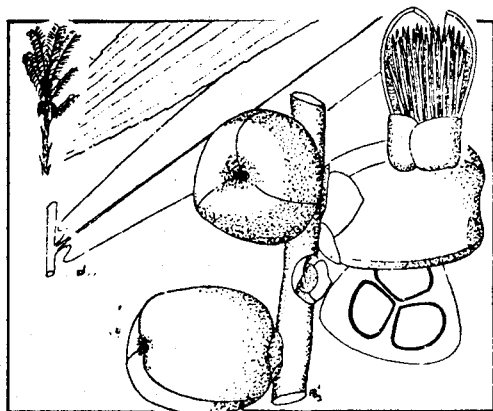

9347 - *Caryota urens* L. Dùng đình ngựa, Móc Toddy Palm, Wine Palm.

Thân cô độc cao 15-20 m, to 30 cm, láng. Lá rất to, dài 4-6 m, 2 lần kép; lá-phụ dài 10-20 cm; cuống và bẹ màu sét. Buồng thông dài 2-4 m; một hoa cái giữa hai hoa đực; tiểu nhụy vào 40. Quả hạch cứng tròn, to 12-15 mm; nhân 1-2.

Rừng: Thủ thiêm, Ninh Hoà, Đà Lạt. Thân cho bột; sợi là "crin végétal = Kittol", tốt. Trái đắp trị nhức đầu.

- Tree 20 m high; leaves 4 m long; inflorescence 3-4 m long; drupes 15 mm across.

9348 - *Arenga pinnata* (Wurmb) Merr. Đoát, Bung-bang, Quanglang; Sugar Palm. Đại mộc cao, sống thường thành bụi; thân to 30-50 cm. Lá dài 6-12 m, thú diệp màu xanh trắng mặt dưới, dây có tai bắt xúng. Buồng thông dài 80-200 cm; hoa đực cao 18 mm, tiểu nhụy nhiều. Quả hạch cứng rộng 4 cm; nhân 3, cứng; hạt dẹp, to 2 cm. Rừng trỉn: Caolăng, Dải lãnh; Tr ở Sài Gòn. Trái rất ngứa, mù gây sưng, và dùng vào da gây ngứa dữ (eau infernale của đảo Molucca), phôi nhũ non, trong trong, ăn ngon như Thốt lốt; sợi từ thân, denden, là crin végétal, dệt dôi; củ hồ quichuộng (sagou; 75-100 kg/cây); ở nhiều nước, buồng non cắt cho ra nhiều nhựa chứa nhiều đường. Trị bón, kiết, viêm phế quản, kiện vị. Nhựa các Palmae thường lợi sữa.

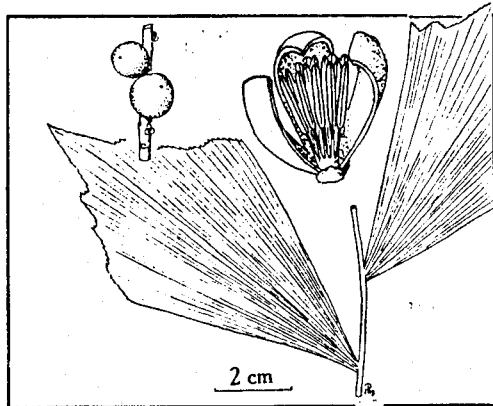
- Tree; leaves whitish beneath; drupes 4 cm wide (*Saguerus pinnatus* Wurmb, *A. saccharifera* Labill.)..

9349 - *Didymosperma caudatum* Wendl. & Drude. Song châu đuôi, Duôi-chuột.

Bụi cao 1-2 m; thân to 5-7 mm. Lá một lần kép; thú diệp hình bán nguyệt, bìa trên có răng không đều, mặt dưới trắng, có lông. Biệt chu; buồng đơn, dài 20-40 cm; hoa đực nhiều tiểu nhụy. Trái tròn, to 12-15 mm, hạt 3.

Rừng vào 800 m, từ Quảng Trị đến Biên Hòa.

- Bush 1-2 m high; leaflets whitish beneath; spadix 20-40 cm long; fruits 12-15 mm across.

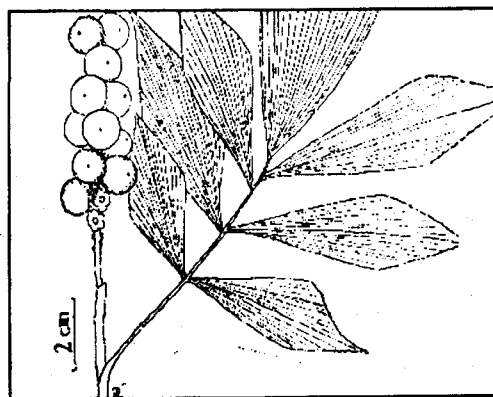

9350 - *Didymosperma caudatum* var. *tonkinense* Becc. Song châu Bắc bộ.

Bụi thấp; thân mảnh hơn trên. Lá một lần kép, dài 20-40 cm; thú diệp hình bán nguyệt, dài 10 cm, chót có đuôi ngắn. Buồng đứng, đơn, biệt chu, dài 10-15 cm. Trái tròn, to 1 cm.

Rừng luôn luôn xanh vùng Quảng Trị, Bảo Lộc, Định Quán.

- Smaller bush; spadix 10-15 cm; fruits 1 cm.

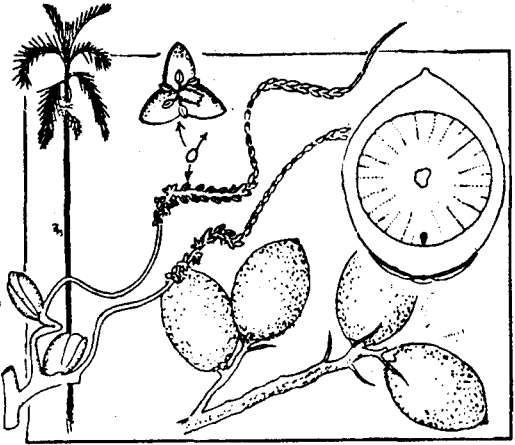
Arecoideae:

9351 - *Areca catechu* L. Cau; Betel-Nut; Aréquier.

Thân-cột to vào 15-18 cm, lóng dài 4-10 cm. Lá có bẹ (mo) dày như da; phiến dài 1-1,5 m, mang thuiệp thường dính thành cặp (2 gân to). Buồng ở phần lá vừa rụng, mang gié đầu nhọn như roi; hoa đực trắng, nhỏ, ở trên, 6 tiểuhụy; hoa cái ở dưới, to hơn, ít hơn, xanh. Trái khô, *đỏ* (*cau tằmdung*) có hạt tròn, phôi nhũ sừng rất cứng, nhẵn; mầm nhỏ.

Tr ở bìnhnguyên; I-XII. Trái non (alcaloid, tanin) làm tiết nước miếng, kíchthích các nơron, làm tăng chuộng, trị đau bụng, trị 'lãi (arecolin); đenén lác enzym dính ở màng tế bào, do đó chống bướu; vỏ thông tiểu.

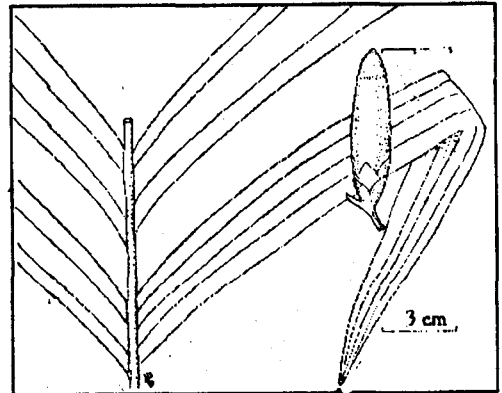
- Commonly cultivated in lowland.

9352 - *Areca laosensis* Becc. Cau Lào, Cau núi.

Thân-cột cao 2-6 m, to 3 cm, lóng dài 8-10 cm. Lá có phiến dài 1 m, láphụ rộng 3-5 cm, 3-8 gân; cuống 10 cm. Buồng dài 20 cm; hoa đực nhỏ, nhiều, cao 3 mm, 6 tiểuhụy quanh nhụy cái lép; hoa cái to hơn, ở đáy, có tiểuhụy lép hay không có. Trái tròn dài, dài 3,5 cm, khô, *đỏ*, trên bao hoa còn lại.

Rừng: Khánh hòa, Bảo lộc.

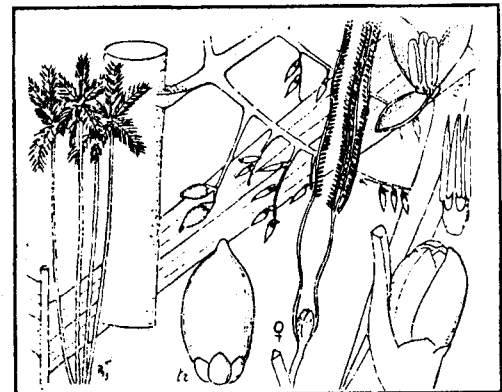
- Stem 2-6 m high, 3 cm wide; fruits red, 3.5 cm long.

9353 - *Areca triandra* Roxb. Cau rừng, Cautam-hùng.

Thân-cột cao 2-8 m; thân ít khi có độc, *thường chum*, có con ở gốc; lóng to 2,5 cm. Lá có phiến dài 1-2 m, lá-phụ dài 50-90 cm, rộng 3 cm, 3 gân. Buồng dài 35 cm; hoa đực trắng, nhỏ, cao 1,2-2,5 mm, nhiều, với 3 tiểuhụy; hoa cái to hơn, cao 1 cm, trắng. Trái hình bắp, cao 3,5 cm, khô, *đỏ*, có bao hoa còn lại.

Rừng luôn luôn xanh: Côngtum, Phanhiết, Địnhquán, Biênhòa, Bàrja, Phúquốc; III-VIII, 3-8. Thân làm cán tốt. Trái dùng như Cau trên; trị kiết, ia.

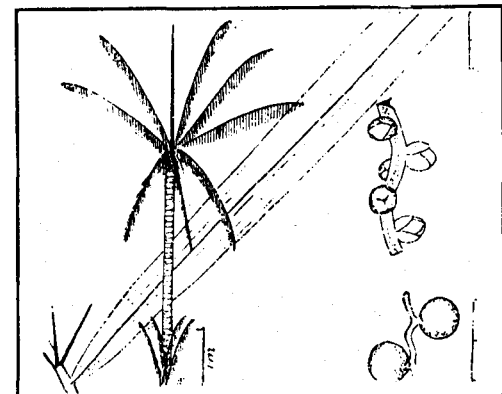
- Stem 2-8 m high, 2.5 cm wide; stamens 3; fruits red.

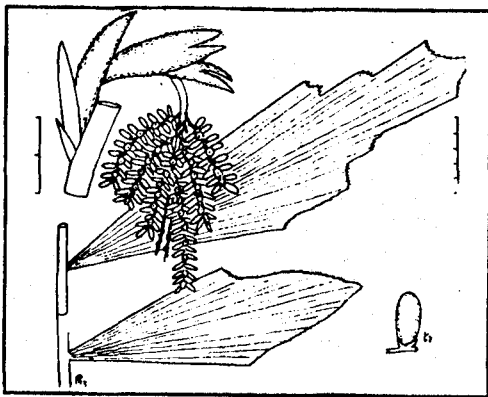
9354 - *Oncosperma tigillaria* (Jack) Ridl. Nhum.

Bụi; *dại mộc* cao 10-20 m, thân to 20 cm, có gai đen bén, sắp thành hàng ngang. Lá có phiến to, có lá-phụ thông, rộng 3-4 cm, dài 40-50 cm, 3-4 gân cạnh gân chánh; bẹ to, đầy gai đen, cũng như sóng lá. Buồng nhiều nhánh dài 40-50 cm; hoa to 4 mm, 6 tiểuhụy. Trái tròn, to 1 cm, đen; hạt 1.

Dựa rạch vùng còn nước lợ, đến 100 m (Đại học Thủ Đức), đến Phúquốc, Cônson; I-XII. Gỗ rất cứng, tốt để xây cất.

- Tree 10-20 m high; spines black on stem and leaves; leaflets pendent; fruits black, 1 cm across (*Areca tigillaria* Jack.).

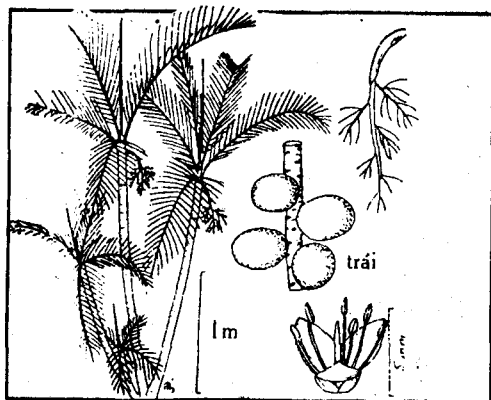

9355 - Wallichia gracilis Becc. Cau Hoà lý.

Bụi; cây không thân. Lá ở cây thụ cao 1,5 m, mảnh; lá-phụ bậc chót dài 15-25 cm, hình bánhình tròn. Mo nhiều (8), có lông và mây sét, dài 20 cm; buồng cái dài hơn buồng đực, nhánh khít nhau, dài 8-10 cm; lá dài dính đến 1/2; cánh hoa có sọc, cao 2,5 mm. Trái non xoan, dài 1,3 cm.

Rừng luôn luôn xanh, thường ven suối: Lạng Sơn, Hà Sơn Bình.

- Acaule; leaves 1.5 m high; young fruits 1.3 cm long.

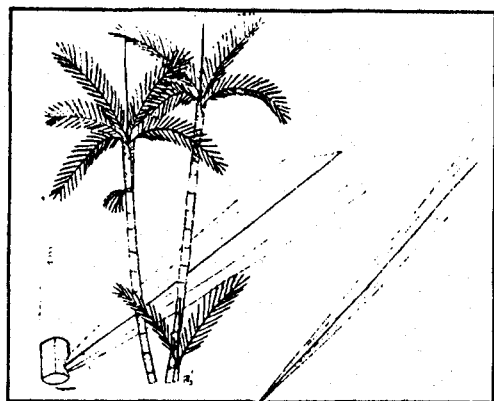
9356 - Chrysalidocarpus lutescens Wendl. Cau-kiểng vàng; Yellow Areca Palm, Yellow Butterfly Palm.

Bụi vì thân đâm chồi từ gốc; thân trồng ở đất có thể cao 5-7 m, to 8-15 cm. Lá có bẹ không xơ, cuống tròn; phiến kép, thường vàng vàng, đẹp. Biệt chu; buồng ở cây to, dài 30-40 cm. Trái xoan, vàng, cao 1 cm,

Kiểu phổ biến. Gốc đảo Mauritius.

Thụ phấn, trị lá, kết ở chồi.

- Ornamental.

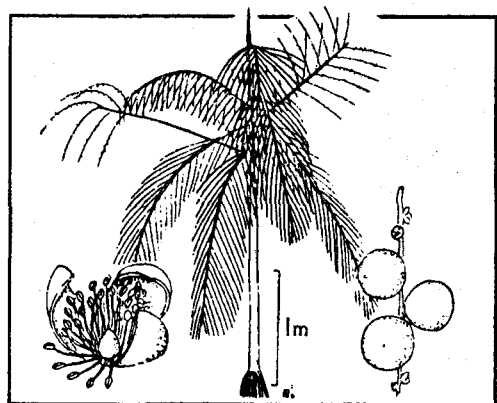

9357 Cyrtostachys lakka Becc. Cau-kiểng đỏ; Sealing Wax-Palm.

Bụi có thể cao đến 10 m khi trồng ở đất; thân to 5-8 cm. Lá có phiến dài đến 1,5 m, lá-phụ đến 50 x 3 cm, mặt dưới mốc mốc; bẹ đỏ chói đẹp, cuống cũng đỏ. Buồng thông, xanh sau đỏ; hoa đực có 10-11 tiểu nhụy quanh nhụy cái lép; hoa cái to hơn. Quả hạch cứng cao 1 cm, đen, đáy đỏ; phôi nhũ không nhân.

Kiểu quý, gốc Indonesia.

- Ornamental.

9358 - Nephrosperma van-houtteana Balf. Thận từ.

Tiểu mộc cao 4-7 m; thân to 10 cm. Lá dài 1-1,5 m; thùy nhiều, hẹp. Buồng dài, đứng, mang nhánh dài; hoa lưỡng phái, cao 6 mm; tiểu nhụy nhiều; noãn sào không lông, 1 buồng. Trái tròn, to 1,3 cm, vàng; phôi nhũ nhân.

Tr làm kiểng ở Sài Gòn; I-XII. Gốc đảo Seychelles

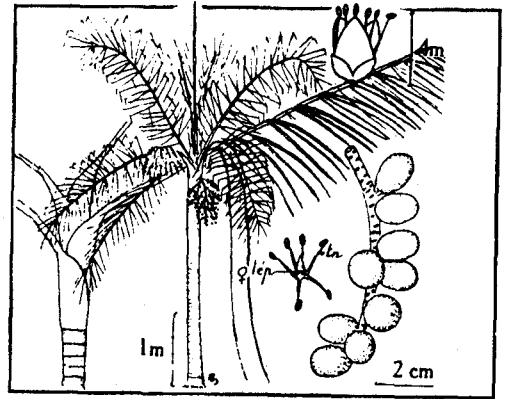
- Ornamental.

9359 - *Dypsis pinnatifrons* Mart.. Cau tua.

Đaimộc cao 5-7 m; thân to 10-15 cm. Bẹ lá không ôm tròn thân; phiến dài 2-3 m, thùy xếp từng nhóm, đáy có sợi dài thông. Buồng hình chùm-tụtán; mo dài 20 cm; hoa vàngvàng; hoa đực với 6 tiểuhụy quanh nhụy cái lép. Trái xoan, to bằng ngón tay.

Tr làm kiếng, gốc Madagascar; II-VI.

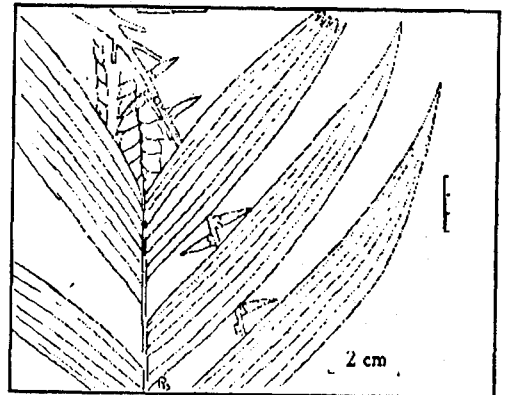
- Ornamental,

9360 - *Pinanga annamensis* Magalon. Cau-chuột Trungbộ.

Thân *côđộc* cao 3-4 m, to 3-3,5 cm. Lá dài 1-1,3 m; bẹ 40 cm, cuống dài 20-40 cm; phiến do 4-6 cặp thùy xếp, thùy xếp chót đầu cắt ngang với 5-8 răng đơn hay chẻ hai, gân 4-7. Buồng 2-5 nhánh, dài 13-15 cm; hoa cái giữa 2 hoa đực songđỉnh; cánhhoa rời, cao 1 cm; tiểuhụy 18-24; hoa cái nhỏ hơn, không tiểuhụy lép. Trái xoan, cao 15-18 mm, rộng 10-12 mm.

Rừng luôn luôn xanh: Bàna.

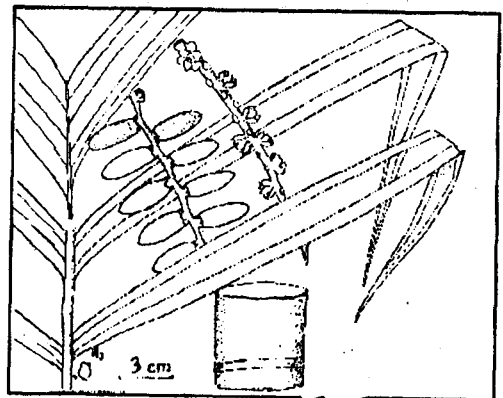
- Stem 3-3.5 cm large, 3-4 m high; spadix with distichous imbricate bracts.

9361 - *Pinanga banaensis* Magalon. Cau-chuột Bàna.

Thân *côđộc* cao 2-6 m, to 2,5-3,5 cm. Lá dài 0,8-1,5 m; sóng có rãnh ở trên; thùy xếp dài 40 cm, rộng 2,5 cm, gân dọc to, thùy xếp chót rộng 4-5 cm, 3-4 gân dọc to. Buồng dài 10-13 cm, 6 nhánh; hoa cái trắng giữa 2 hoa đực; lá dài và cánhhoa rời; tiểuhụy 6. Trái hình trụ, cao 1,4 cm, rộng 6 mm,

Rừng dày: Bàna, Đàlạt.

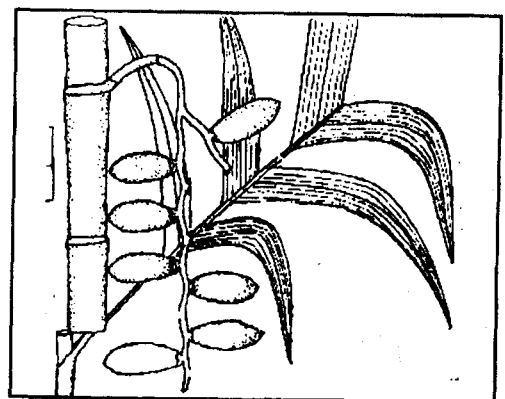
- Shrub to 6 m; leaflets lanceolate, acute; spadix with 6 branches; fruits 1.4 cm long.

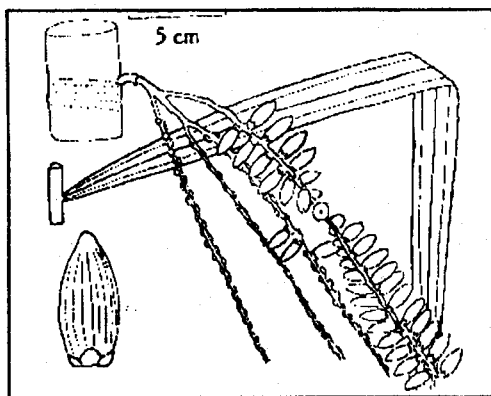
9362 - *Pinanga baviensis* Becc.. Cau-chuột Bavi,

Thân cao 3 m, to 2-3 cm, có đốm đỏ. Lá dài 80 cm, mang 3-4 cặp thùy xếp, thùy xếp trên to nhất, dài đến 40 cm, rộng 3-5 cm, có 8 gân. Pháthoa đơn hay chẻ hai, dài 13-17 cm; hoa đực cao 5-6 mm, tiểuhụy 6; hoa cái tròn, gần xen. Trái dài 2 cm, rộng 8 cm; phôi nhũ nhẵn.

Bavi.

- Shrub 3 m high; leaflets to 40 cm long; fruits 2 cm long.

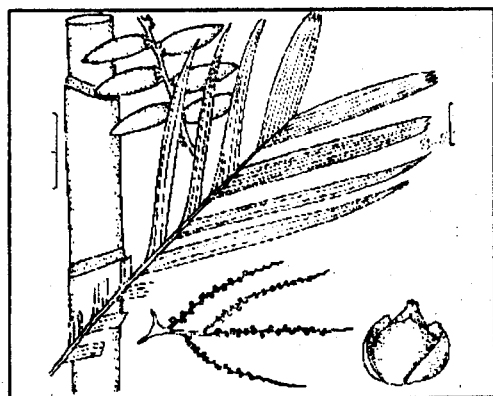

9363 - *Pinanga cochinchinensis* Bl. Cau-chuột Nambộ.

Cây cao 4-5 m; thân to vào 3 cm. Lá có thùy rộng 1 cm, dài 50 cm, 2 gân, đầu nhọn. Buồng 5-8 nhánh, dài 35 cm; hoa đực 1 cm, tiểu nhụy vào 30; hoa cái cao 3,5 mm. Trái xoan, cao 13 mm, rộng 5 mm.

Rừng luôn luôn xanh, bình nguyên: Bảo chánh, Phú quốc.

- Shrub 4-5 m high; leaflets 50 cm long; fruits 13 mm long.

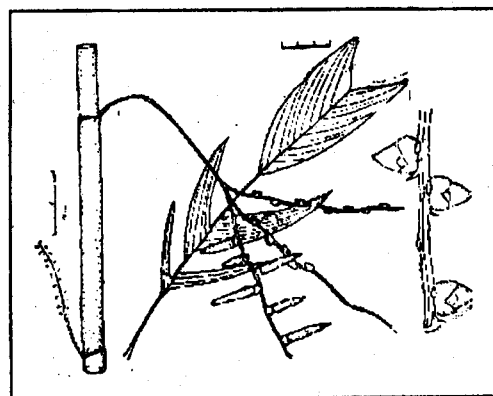

9364 - *Pinanga duperreana* Pierre ex Gagn. Cau-chuột Duperré.

Bụi cao 2-6 m; thân to 1,5-2 cm, lông dài 4-7 cm. Lá dài 1 m; thùy vào 28, dài 50 cm, rộng 3 cm, nhọn, gân-phụ 2. Buồng dài 20-30 cm, nhánh 4-8; hoa đực cao 8 mm, tiểu nhụy 30; hoa cái to 3-4 mm. Trái xoan, cao 17 mm, rộng 7 mm.

Rừng: Quảng trị, Ninh hòa, Dran. Củ hủ được ăn. Trái ăn với trâu.

- Bush 2-6 m; leaflets 50 cm long; spadix 4-8 branches; fruits 17 mm long.

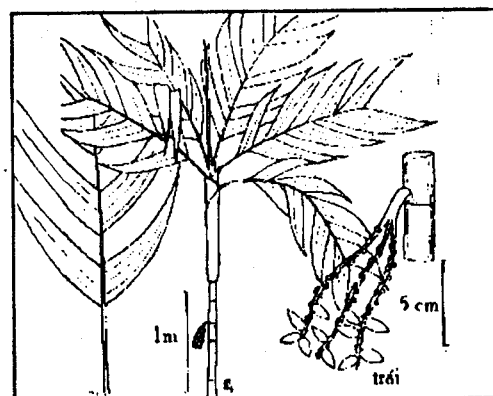

9365 - *Pinanga paradoxa* Scheff. Cau-chuột ngược.

Bụi; thân mảnh, cao 1-2 m, to 5-7 mm, lông dài 4-6 cm. Lá 2-5, nhỏ, dài 30-60 cm, gồm 2-4 cặp thùy, cặp chót to, dính nhau. Buồng 1-3 nhánh dài 5-7 cm; hoa song đính; hoa đực cao 5 mm; hoa cái có bao hoa dính. Trái dài 12 mm, rộng 4 mm, đỏ.

Rừng luôn luôn xanh: Bànà, Công tum; XI.

- Bush 1-2 m high; spadix 1-3 branches; fruits 12 mm long, red.

9366 - *Pinanga quadrijuga* Gagn. Cau-chuột bốn nhánh.

Cây nhỏ, cao 3-4 m, to 1-2 cm. Lá dài đến 80 cm, lúc nhỏ rọc đều thành thùy thon nhọn. Buồng ở thân già, có 3-4 nhánh bằng nhau, dài 10 cm; hoa cái có lá đài và cánh hoa có rìa lông ở đầu. Trái xoan, dài 15 mm; hạt có phôi nhũ nhãn.

Rừng ẩm lầy: Bảo lộc, Trảng bom.

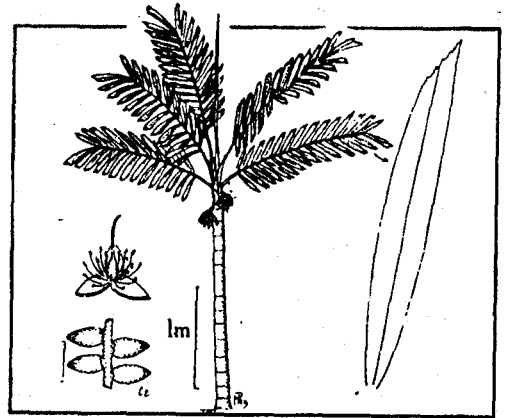
- Shrub 3-4 m; spadix 3-4 branches; fruits 15 mm long.

9367 - *Ptychosperma maccarthuri* Wendl.

Bụi cao 3-7 m; thân to 3-7 cm, lông dài bằng hai ngang. Lá dài đến 1,5 m; thùy dài 20-40 cm, đầu cắt xéo, có răng. Buồng ở nách lá đã rụng, đồngchu, ít nhánh; tiểunhụy 20-30. Trái chín đỏ, dài 1 cm; phôi nhũ nhẵn.

Tr vì dạng lá đẹp. Gốc Oceany nóng.

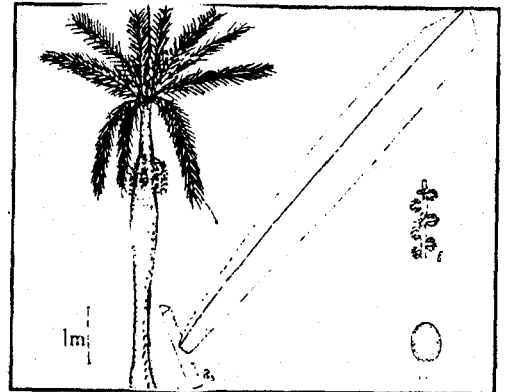
- Ornamental.

9368 - *Roystonea regia* O.F. Cook. Cau búng; Royal Palm; Palmier royal.

Đại mộc to, đẹp; thân to, phù rộng ở phần trên cao. Bẹ xanh, lá dài 3-4 m. Buồng mang hoa cái và hoa đực có nhụy cái lép; hoa cái với nuốm không vôi. Trái to vào 1 cm.

Tr ở bình nguyên làm kiếng; I-XII. Gốc Cuba.

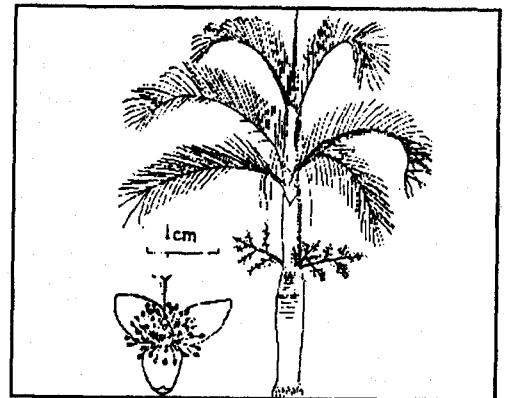
- Ornamental (*Oreodoxia regia* HBK).

9369 - *Veitchia merrilli* Wendl. Cau-trắng.

Đại mộc nhỏ song có thể cao đến 9 m; thân mập, to 10-20 cm, lông ngắn. Lá xanh đậm, dài 1,5 m, lá-phụ hẹp nhọn, rộng 3 cm, dài 40-50 cm; cuống màu lục rất đẹp. Buồng ở nách lá đã rụng, đồngchu; hoa trắng. Quả hạch cứng xoan, cao 2-3,5 cm, đỏ tươi.

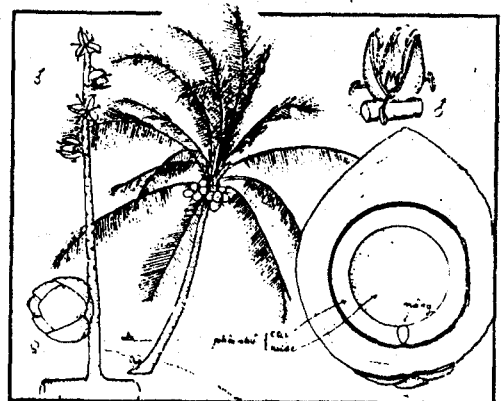
Tr làm kiếng, gốc Philippin.

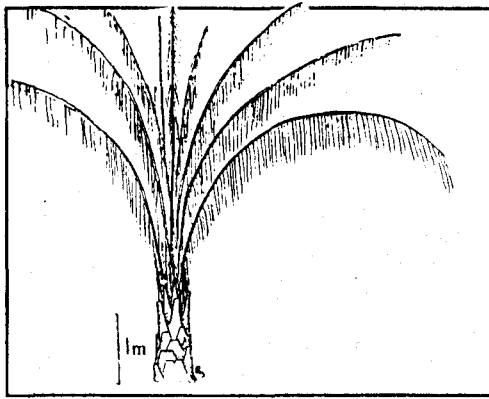
- Ornamental.

Cocoideae:**9370 - *Cocos nucifera* L.** Dừa; Coconut; Cocotier.

Đại mộc; thân cô độc, rộng vào 20-30 cm. Lá dài đến 5 m, có bẹ, yếm và nhiều lá-phụ lằng, có 1 gân chánh to. Buồng đồngchu, nhánh mang hoa đực ở trên, cái ở đáy; hoa đực có nhụy cái lép. Quả hạch cứng to, với phôi nhũ (cái dừa và nước) to, mầm ("mộng") nhỏ.

Tr ở đồng bằng cho đến 900 m: cây quan trọng. Rễ trị xáo trộn tủy, viêm cuống-phổi, đau gan, kiết; nước dừa trị sốt, đau đường tiểu, cho hết mùa.

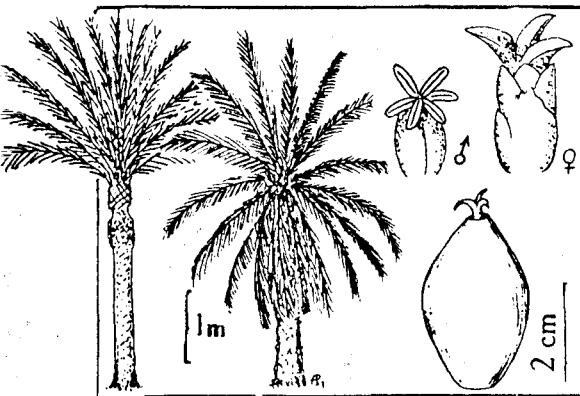

9371 - Attalea macrocarpa Linden. Dừa xu.

Dạimộc đẹp, cao 4-10 m; thân to 40-60 cm, mang bẹ lá còn lại và lá. Lá to, dài 8-10 m, mang nhiều lá-phụ hẹp, dài, *rũ*. Không thấy phách hoa ở Vườn Bách thảo Sài Gòn.

Tr ở Sài Gòn. Trái to 6-8 cm, cho nhiều dầu.

- Cultivated (*Cocco flexuosa* Mart.)

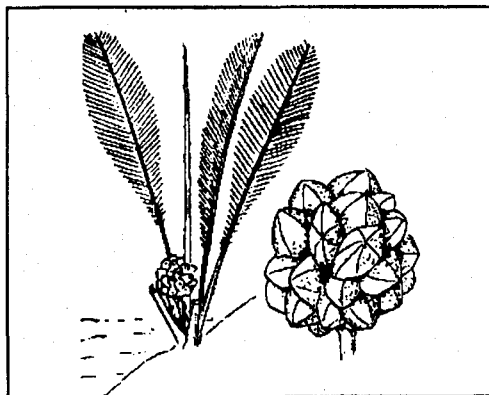
9372 - Elaeis guineensis Jacq. Cọ dầu, Dừa dầu; Palmier à huile.

Dạimộc cao đến 15 m; thân có bẹ còn lại, to 20-30 cm. Lá cao 3-4 m; cuống có gai; thúdiệp dài 0,5-1 m, rộng 5 cm. Buồng đực riêng với buồng cái, cùng một cây (đồngchu) trên conng ngắn; nhánh đực hình trụ, to bằng ngón tay, xám xám, hoa có 6 tiểunhụy, chỉ dính nhau; hoa cái to, có 3 vòi nhụy. Quả nhẵn cứng to 2-3 cm, nâu đen hay đỏ.

Tr: *trái cho rất nhiều dầu* (đến 5 tấn/ha); gốc Phíchâu.

- Cultivated.

Nypoideae:

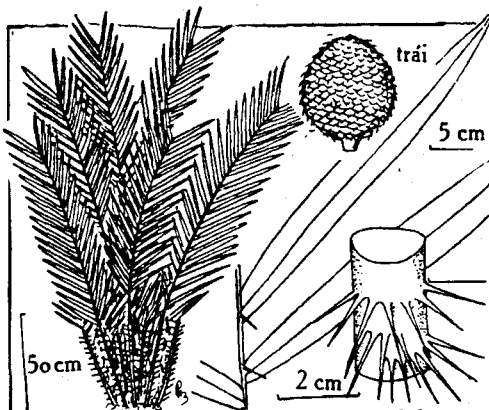
9373 - Nypa fruticans Wurmb.. Dừa lá.

Thân *ngầm, trong bùn*, to 25-40 cm. Lá rất to, *đứng từ bùn*, cao 5-9 m, giống như lá Dừa. Phách hoa đồngchu, cao đến 2 m, có tiêndiệp hẹp; tiểunhụy 3. Trái đơn thành *buồng hình cầu to*, nâu sậm; hột 1, to, phôi nhũ lúc non mềm, trong trong, ăn được, sau cứng và màu ngà.

Rừng sác và dựa rạch còn *chút nước lợ*, thường được Tr. Lá dùng *lợp nhà*; phách hoa non cắt ngang cho *nhựa nguyên ngọt*, được khai thác lấy đường ở nhiều nước.

- Big limnophytic on brackish water.

Lepidocaryoideae:

9374 - Salacca wallichiana Mart.. Salác.

Bụi dày, không thân khí sinh. Lá cao 2-5 m; cuống và sọng có gai đẹp; lá-phụ dài 40-70 cm, mặt dưới mốc mốc. Phách hoa đônphái; đực dài 80 cm, hoa từng cặp ở nách lá hoa đực lông, tiểunhụy 6; phách hoa cái do nhánh nằm ở đất, đực lông. Trái tròn hay xoan nhọn, cao 7-8 cm, vảy nhỏ, có mũi; hột 3.

Rừng dày, từ vùng duyên hải đến 580 m: Cam ranh, Vũng Tàu. Hột ăn được, rim với đường.

- Acaule; leaves 2-5 m high; spadix unisexual; pericarp with acuminate scales (*S. edulis* Reinw.),

9375 - *Zalaccaella harmandii* Becc.

Thân thấp; bẹ có gai nhỏ thành hàng ngang, cao 2-3 cm; phiến to, kép lông chim, lá-phụ cánh nhau 2-2,5 cm, to 10-40 x 1-1,5 cm. Pháthoa cái gồm nhiều gié. Trái to 1 cm; vảy theo 18 hàng. Lào.

9376 - *Korthalsia scaphigera* Becc. (Males. II, 67: t. 5; Griff. Palm of British Ind.: t. 184A) (*K. rostrata* Bl.)

Cao 18 m, thân có đường kính to 1,2 cm. Lá dài 90 cm; roi mảnh; lá-phụ 12, đáy chót bướm, mặt dưới trắng, dài 15-18 cm. Bường dài 30 cm; gié 20 cm; hoa cam. Trái tròn dài, dài 1,2 cm.

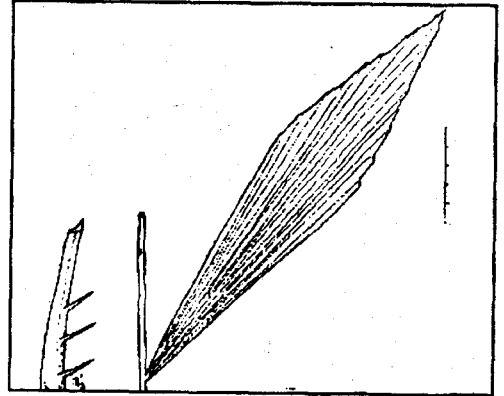
Dransfield 1981: phổ biến ở Đ-N.Áchâu: Singapore, Mã laiá.

9377 - *Korthalsia farinosa* Becc.. Mây bột.

Tiểu mộc leo. Lá có gai đẹp, hướng lên, có bột nâu phủ; thúdiệp bậc chót hình thoi hẹp, to đến 20 x 5 cm, nhọn hai đầu, mặt dưới trắng. Pháthoa lưỡngphái; hoa nhỏ, tiểunhụy 6, chỉ dính nhau ở đáy; noãn sào 3 buồng. Trái có vảy nhỏ bao; hột 1.

Cây đơn kỳ quả (trở bông rồi chết); Đồng nai.

- Monocarpic spinous climber; leaflets glaucous beneath; inflorescence bisexual; seeds 1.

9378 - *Korthalsia laciniosa* Mart.. Mây tầmvông.

Tiểu mộc leo cao; thân có nhá to bằng cây tầmvông, có sợi hay gai. Lá một lần kép, dài hơn 1,5 m, có roi ở đầu và ocrea dài 10-15 cm; lá-phụ hình thoi, mốcmốc, dài đến 30 cm. Bường kép, mang nhiều gié dài 8-10 cm; hoa 1-2 hàng, cao vào 6 mm; tiểunhụy 6; noãn sào 3 buồng. Trái tròn tròn, to 16-17 mm, có vảy bao; hột 1.

Rừng luôn luôn xanh: Biên hòa. Mây tốt.

- Big climber; stem 3-5 cm wide; leaves with terminal flagelle; fruits 16-17 mm long.

Calamus:

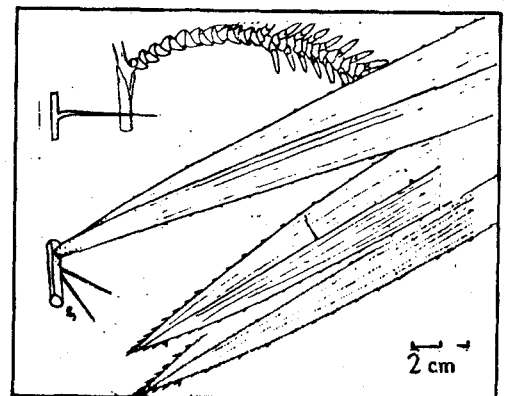
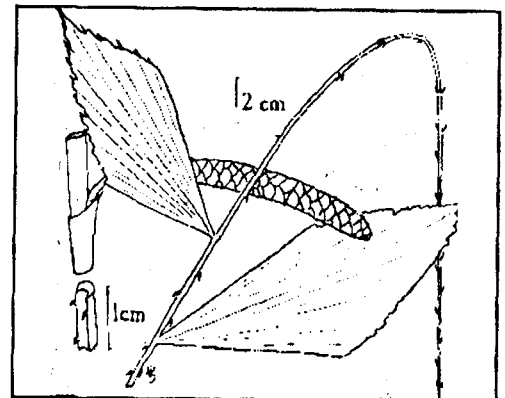
Không có roi

9379 - *Calamus dongnaiensis* Pierre in Conrad. Mây Đồng nai.

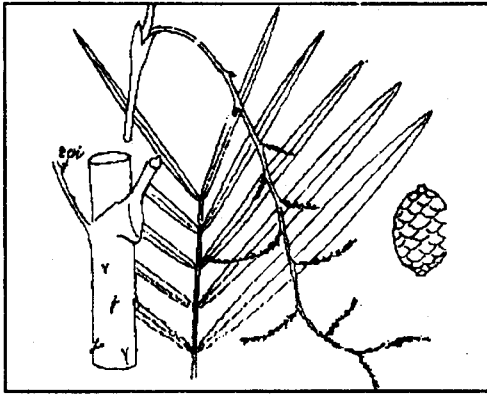
Bụi đứng cao 3-4 m. Lá dài; sống có 3 cạnh, gai đẹp, đen; lá-phụ cách khoảng không đều nhau, dài đến 55 cm; không có roi. Bường đực có gai dài 1,5-2 cm, mang 5-6 chùm-tútán dài 20-40 cm; hoa đực 7-10 mm, dài cao 5 mm. Pháthoa cái...

Rừng, từ bình nguyên đến 1.500 m: Đồng nai, Đà Lạt (Datanla).

- Bush 3-4 m high; flagelles absent; leaflets to 50 cm long; male flowers 7-10 mm high.

9380 - *Calamus scipionum* Lour.

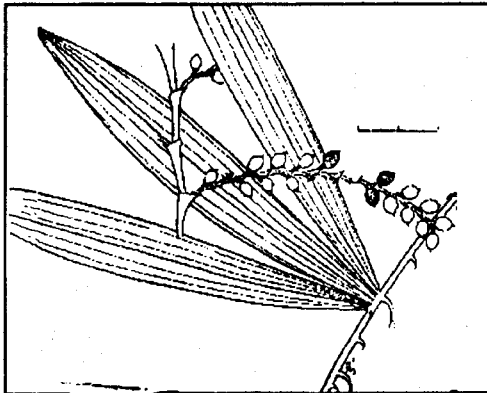
Thân leo cao đến 50 m hay hơn; bẹ ở thân to 2,5-3,5 cm; lông dài đến hơn 1 m. Lá dài 2 m, cuống 30 cm; lá-phụ vào 25 cặp, to 40 x 3-6 cm. Pháthoa dài đến 6 m; nhánh thụ vào 7. Trái to 14 x 9 mm, vảy 14-15 hàng. Hột xoan, to 10 x 5 cm.

9381 - Calamus scipionum Lour.

Thân leo cao đến 50 m hay hơn; bẹ ở thân to 2,5-3,5 cm; lông dài đến hơn 1 m. Lá dài 2 m, cuống 30 cm; lá-phụ vào 25 cặp, to 40 x 3-6 cm. Phách hoa dài đến 6 m; nhánh thụ vào 7. Trái to 14 x 9 mm, vảy 14-15 hàng. Hạt xoan, to 10 x 5 cm.

- Climber up to 50 m long; fruit 14 x 9 mm.

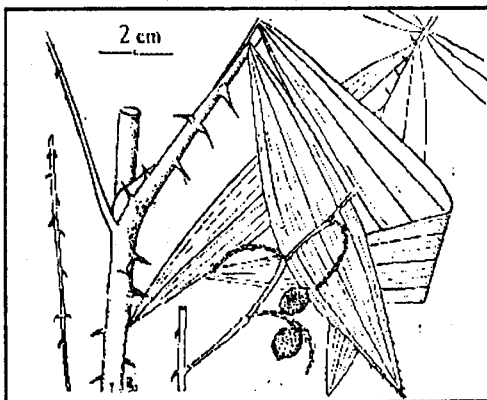

Lá-phụ từng nhóm:
9382 - Calamus bonianus Becc.. Mây Bón.

Dây leo. Lá-phụ nhóm khít nhau 2-3, thon hẹp, dài 12 cm, rộng gần đến 2 cm, gân-phụ 2-3 cạnh gân giữa, sóng có gai móc cong cong. Phách hoa là chùm-tútán nhiều nhánh (hơn 20) song đĩnh, dài 25 cm. Trái 20-25 mỗi nhánh, nhỏ, xoan, cao 6 mm.

B.

- Climber; leaflets by 2-3, 12 cm long; spadix with more than 20 distichous branches; fruits 6 mm large.

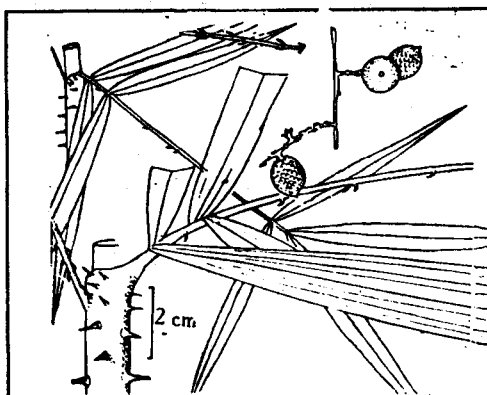

9383 - Calamus cambodiensis Becc.. Mây Cambốt.

Dây leo dài 3-4 m, thân to 7-9 mm. Lá mang ít lá-phụ, thường 12-14, có khi chỉ có 2, thường gần chụm nhau; bẹ có roi. Buồng cái có roi, dài đến 1 m, do 3-5 chùm-tútán. Trái tròn, to 6-8 mm, vảy 12-14 hàng; hạt đen.

Rừng luôn luôn xanh: Định quán.

- Climber 3-4 m long; leaflets 12-14, grouped; fruits 6-8 mm.

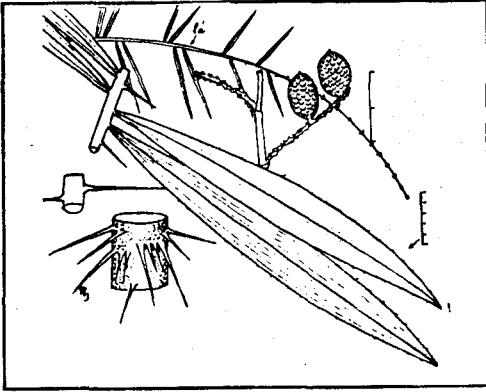

9384 - Calamus dioicus Lour.. Mây tắt, Mây cát, Mây mật, Mây sấp.

Thân dài 10-12 m, to 1(3) cm. Lá-phụ 8-10, phân phát không đều trên sóng, bìa dày có gai nhỏ; bẹ có roi 1 m, mang gai thưa, ngắn. Buồng như roi dài 1,5 m ở buồng đực, 35 cm ở buồng cái, chùm-tútán 6-7; hoa to 3-4 mm. Trái tròn, to 9-10 mm, 16-18 hàng vảy nâu xanh, bìa vàng.

Rừng: Vọng phu, Đồng nai.

- Stem 10-12 m long, 1-3 cm wide; leaflets 8-10; fruits 9-10 mm across.

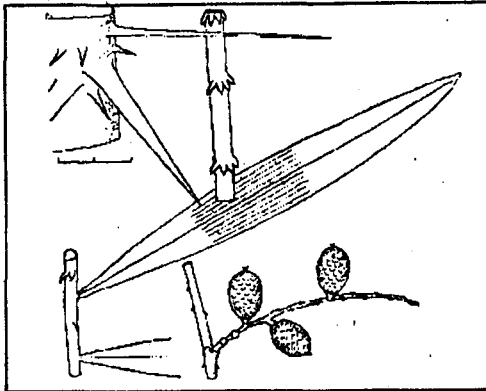

9385 - *Calamus palustris* Griff. var. *cochinchinensis* Becc.. Mây tàu.

Dây leo dài đến hơn 20 m; thân to 1-2 cm, xanh xanh. Lá có thùy mọc nhóm 2-3, dài 12-35 cm; sóng tận cùng bằng roi; bẹ có gai rải rác, dài 2-3 cm. Bؤòng cái ngắn hơn lá, có phụ bộ ở chót dài 10-20 cm có gai; chùm-tụ tán 6. Trái trắng trắng, tròn hay xoan, to 15 x 10 mm, 16 hàng vảy vàng bìa đen.

Rừng đến 1.000 m: Định Quán, Bà Rịa; XI, 12.
Nạc chuachua, hơi chất.

- Stem to 20 m long, 1-2 cm wide; spadix with 6 panicles; fruits 15 x 10 mm.

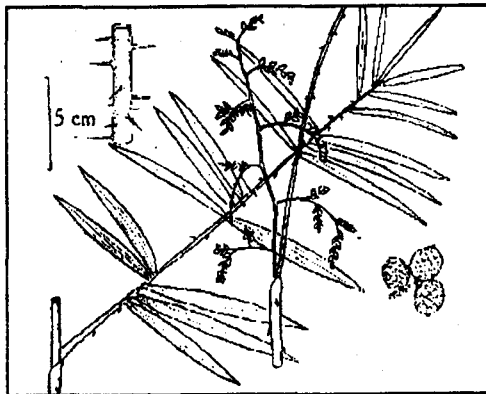

9386 - *Calamus platyacanthus* Warb. ex Becc.. Mây gai-dẹp.

Thân dài đến 25 m, to. Lá mang nhiều nhóm lá-phụ thon nhọn, to 35-45 x 5-8 cm, gân-phụ 5/bên, có gai đứng nhỏ; bẹ có gai dẹp, to, hướng xuống, dãn hời, dài 6-8,5 cm, đáy lõm, rộng 1,5 cm; roi ở chót sóng. Phấn hoa cái là bؤòng dài 60 cm; gié dài 6-9 cm. Trái xoan, to 15-22 x 9-14 mm, vảy vàng lu.

Hà Sơn Bình.

- Stem 25 m long; leaflets 35-45 cm long; flagelles terminal; fruits 15-22 mm long.

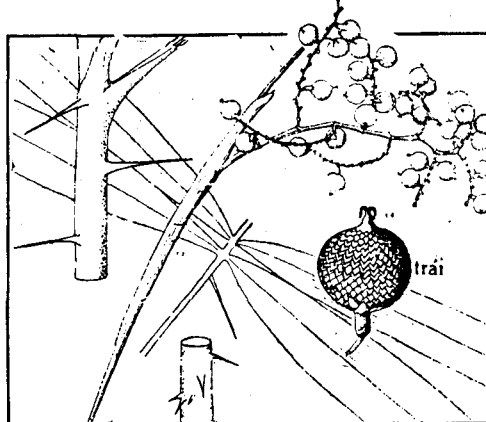

9387 - *Calamus salicifolius* Becc. Mây tắt, Mây sắt, Mây lá-liếu.

Bụi, có thân cao 1-2 m, mảnh, to 5-8 mm. Lá-phụ mọc nhóm 2-3, thon hẹp; sóng mang gai nhỏ, đen; bẹ có gai rải rác và một roi ngắn (1 m). Bؤòng không roi, dài 15-30 cm; chùm-tụ tán 5; hoa cao 3-4 mm. Trái tròn, to 8-9 mm, vảy 14-16 hàng, vàng rơm, bìa trắng.

Rừng thưa, bình nguyên, thường ở duyên hải. Trái được ăn.

- Bush 1-2 m high; stem 5-8 mm wide; spadix with 5 panicles.

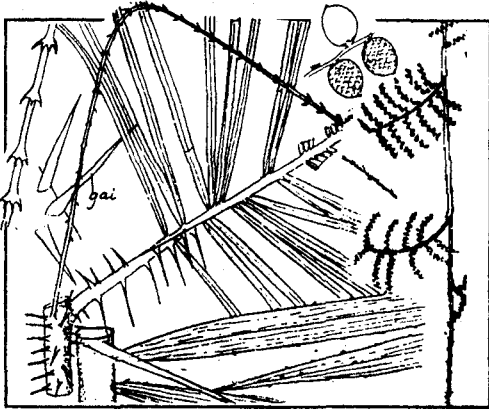

9388 - *Calamus tetradactylus* Hance. Mây mật, Mây bốn-ngón.

Thân trườn dài 1-6 m, to 6-8 mm. Lá-phụ 14-27 ở mỗi bên, gần thành nhóm 2-4, 2 lá-phụ chót dính nhau; bẹ có roi dài. Bؤòng dài đến 1,5 m, có roi; chùm-tụ tán 3-8; hoa 2,6-3 mm. Trái tròn, to 8 mm, vảy vàng rơm, có đốm nâu ở chót, bìa trắng.

Rừng, 10-1.000 m: Hà Tuyên, châu thổ B, đến Định Quán; III.

- Stem 1-6 m long, 6-8 mm wide; leaflets by 2-4; panicles 3-8; fruits 8 mm across.

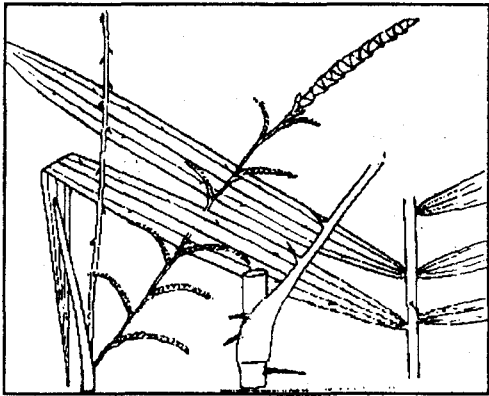

- 9389 - Calamus viminalis Willd.** Mây dèo, Mây cát.
Thân dài đến 15 m, to vào 1 cm. Lá-phụ 40-50/bên, gần thành nhóm 2-5; bẹ có gai đứng dài 2 cm, và roi dài 4-5 m. Buồng dài 1-2,5 m; chùm-tútán 3-6; hoa nhỏ, cao 2-3 mm. Trái tròn, to 1 cm, vảy vàng chói, đỉnh nâu.

Rừng bìnhnguyên: Sài Gòn, Bà Rịa, Phú Quốc;

4

- Stem to 15 m long, 1 cm wide; flagelle 4-5 m long; spadix to 2.5 m long.

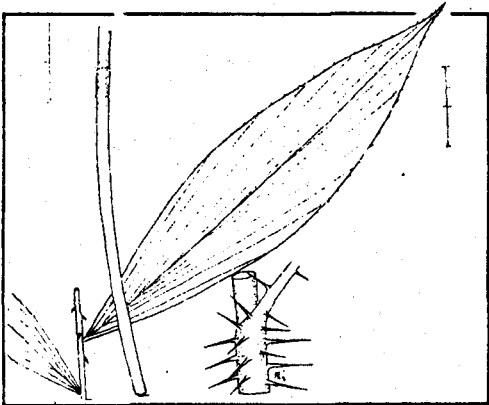
Lá-phụ cách nhau đều

- 9390 - Calamus balanseanus Becc.** Mây Balansa.

Dây leo hay thân đứng cao 1,5 m, thân to bằng chiếc đũa. Lá mang 20-25 lá-phụ hẹp dài, vào 15 x 1 cm, mọc như đối hay xen, hơi nhóm 4-5, bìa có gai nhỏ, mặt dưới có gai nhỏ ở gân; bẹ gần như không gai. Pháthoa đực là buồng dài 2 m, có roi ở chót, mo 20-25 cm; chùm-tútán 5-6, tậncùng bằng một gié đẹp.

Châu thổ B.

- Erect or sarmentous; spadix 2 m long, with flagelle.

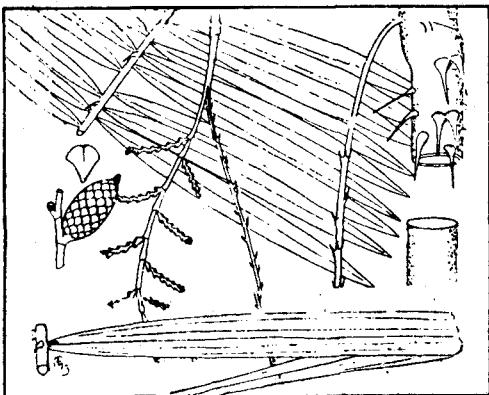

- 9391 - Calamus bousingonii Pierre.** Mây lá-rộng.

Thân leo dài đến 20 m, to (3)6-10 mm. Thúiệp 5-7/bên, thon rộng hình bánhò (rộng 3-9 cm), thúiệp chót tудо; gai hình kim; một roi ngắn, mảnh. Buồng cái dài như roi; chùm-tútán dài vào 10 cm; hoa cao 3,5 mm. Trái tròn, to 18 x 14-18 mm; hạt đen.

Đà Lạt, Bà Rịa.

- Stem to 20 m long, 3-10 mm large; leaflets 3-9 cm wide; fruits 18 x 14-18 mm.

- 9392 - Calamus ceratophorus Conr.** Mây roi.

Thân đứng và trườn, dài đến 30 m. Lá có phiến dài 1,5 m, mang 25-30 thúiệp/bên, hơi nhóm nhau, dài 35-45 cm; bẹ ủng đen, mang 2-3 luânsinh gai đẹp, vàng, cao 2 cm, dày dầy. Buồng cái có roi dài 4 m; chùm-tútán 4, cao 20-30 cm. Trái bầuđục to 19 x 8 mm, vảy vàngvàng, bìa đen.

Rừng thưa, 1.000-1.200 m; XI.

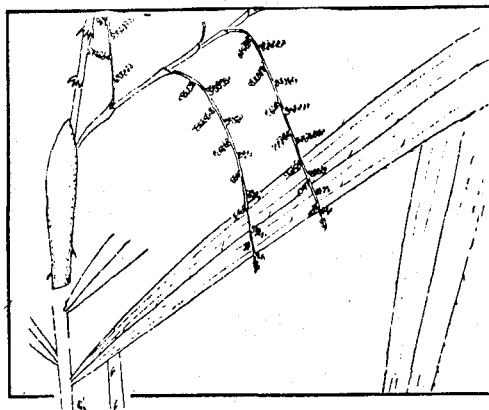
- Stem to 30 m long; female spadix with 4 m long flagelle; panicles 4.

9393 - Calamus faberi Becc.. Mây thú công.

Dây leo dài đến 30 m; thân to đến 1 cm. Lá có phiến mang thú diệp đến 30 x 2-2,5 cm, gần như đối diện, gân cạnh 4, gân và bìa có gai nhỏ. Chùm-tútán 20-30 cm, màu sét; phách hoa đực có mô hình ống có gai, nhánh mang 16-20 gié nhỏ, hoa cao 1,5 mm, nâu vàng. Hoa cái cao 1,5 mm. Trái non xoan, vảy vàng rơm, bìa nâu đỏ.

Vùng Huế.

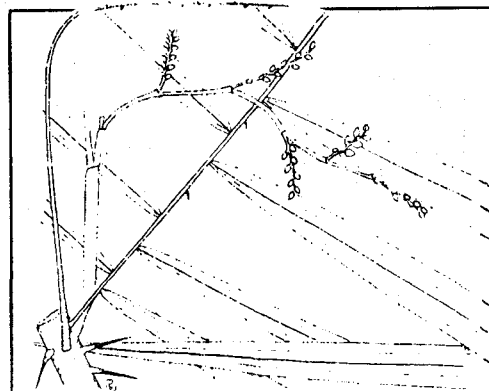
- Climber to 30 m long; leaflets 30 cm long; panicles 20-30 cm long.

9394 - Calamus godefroyi Becc.. Mây Godefroy.

Thân leo dài đến 30 m, to 1 cm. Lá có thú diệp 18-20/bên, mọc xen đều, dài 35-45 cm, rộng 1,5-2,5 cm, gân có gai nhỏ, sóng có gai cong; bẹ có gai đẹp, đen, dài đến 2 cm, mang roi dài. Phách hoa cái dài 1,2 m; chùm-tútán 5, nhánh 3-9, dài đến 5 cm, hoa 9-17, song đỉnh, cao 2,5 mm. Trái tròn tròn, to 12 x 16 mm, vảy nâu vàng lu, bìa nâu đỏ hay dợt; hột 7 x 10 mm.

Cambốt; VN ?

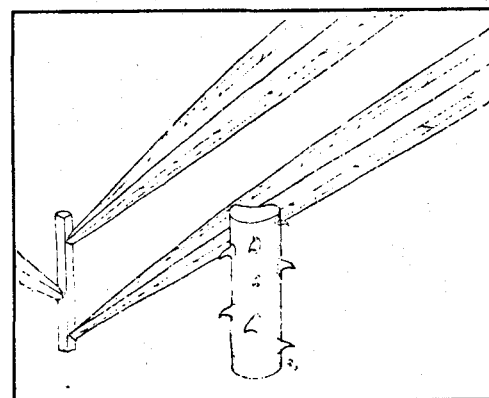
- Stem up to 30 x 0.01 m; leaflets 35-45 cm long; spadix with 5 panicles; fruits 12 x 16 mm.

9395 - Calamus petreus Lour.. Mây đá.

Thân leo dài. Lá có sóng một mặt tròn, có gai giữa và hai bên to, cao 6-7 mm, mặt trên có sóng cao; thú diệp cách nhau đều, to 35 x 2 cm, gân hai bên có gai nhỏ, mặt dưới có gai nhỏ.

Hàtuyên.

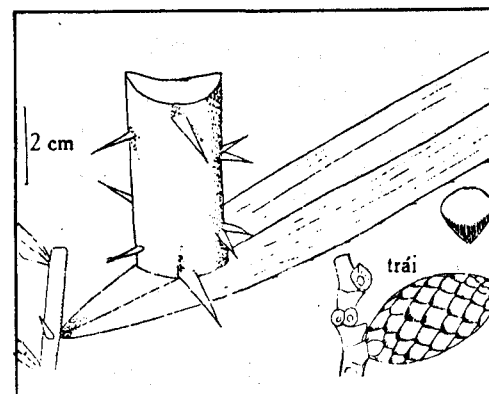
- Long climber; leaflets 35 x 2 cm.

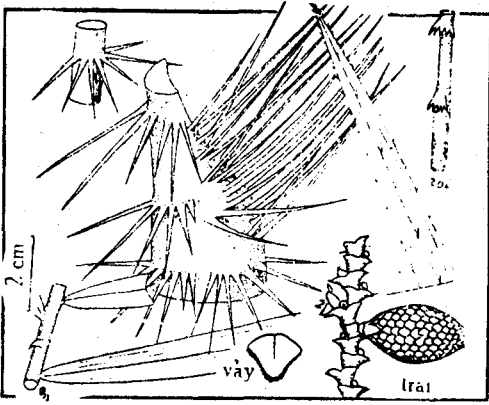
9396 - Calamus poilanei Conr.. Mây Poilane.

Thân leo dài đến 25 m. Lá mang 40-50/bên lá-phụ dài, rộng 2,5 cm, bìa có gai nhỏ thưa; gai ở bẹ đẹp, vàng nâu, cao 2,5-3 cm, gai ở sóng dày. Buồng cái có roi trục to 1-1,5 cm; chùm-tútán cách nhau vào 50-60 cm, dài 35 cm. Trái rộng 11 mm, cao 22-24 mm, vảy vàng có đốm đen ở trên, bìa có răng; hột có mọt đen.

Rừng luôn luôn xanh, 500-1.000 m: Vọngphủ, Bảo lộc.

- Climber to 25 m long; female spadix with flagelle; fruits 11 x 24 mm.

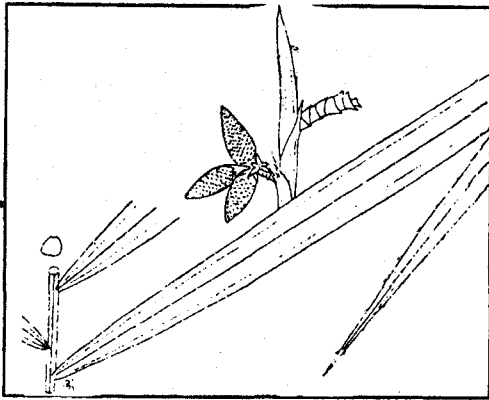

9397 - *Calamus pseudoscutellaris* Conr.. Mây thuận, Song.

Thân dài đến 15 m, to 2-3 cm, lông dài 20-25 cm. Thúiệp cách nhau vào 3 cm; gai đẹp, dài, đen, gần thành hàng hay luânsinh, gai ở bìa dài đến 9 cm; bẹ mang roi dài đến 6 m. Buồng cái dài đến 1 m, có roi; gai đen; chùm-tútán 4-5, dài 8-35 cm, mang đến 20 nhánh; hoa to 2,5-3 mm. Trái 12 x 6 mm; vảy có rìa lông màu sét. Bảo lộc, Trạimát, Cơnson; 11. Var. *cylindrocarpus* Cowe: lá ngắn, nhỏ hơn, trái tròn dài (14 x 7 mm).

Nhatrang; XI, 11-12.

- Stem 15 m long, 2-3 cm wide; spines to 9 cm long; female spadix 1 m, with flagelle, panicles 4-5.

9398 - *Calamus radulosus* Becc. Mây nạo.

Thân leo. Lá có phiến với lá-phụ cách đều, mặt trên hơi láng, dày, to 25 x 1,5 cm, bìa có gai; cuống có gai đẹp. Pháthoa ngắn; chùm-tútán dài vào 10 cm, nhánh ngắn, kịchcơm; láhoa dài bằng 2 lông. Trái to bằng đầu dứa, dài 2 cm; vảy láng, nhỏ, nâu đỏ.

Huế, Bànà.

- Climber; leaflets 25 x 1 cm; panicles 10 cm long, branches short; fruits 2 cm long.

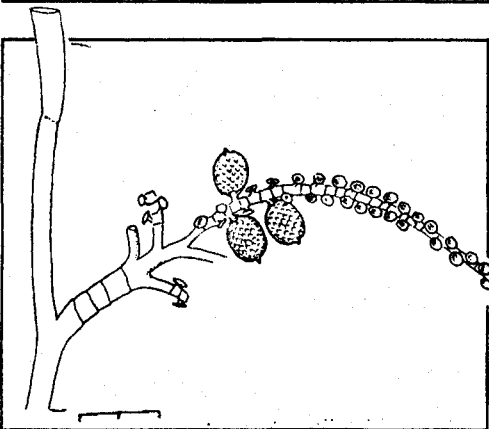

9399 - *Calamus rudentum* Lour.. Mây song, Mây đà.

Dây rất dài, hơn 30 m, to 2-4 cm. Lá có phiến dài, mang thúiệp dài 60-70 cm; bẹ có gai đẹp, đen, gần theo luânsinh hay hàng, không cao. Buồng dài 4-5 m, có roi; gai đen; chùm-tútán dài 50 (đực) 120 (cái) cm; hoa đực songđỉnh, cao 5-6 mm. Trái to 16 x 13 mm; hột đen.

Rừng luôn luôn xanh ẩm: Đồngnai.

- Long climber;; leaflets to 70 cm long; spadix flagellate.

9400 - *Calamus scutellaris* Becc.. Mây khiên.

Mây to. Lá.. Buồng tròn; mo không có gai; chùm-tútán nhiều trục kịchcơm gần nhau, trục dày; gié 5-6, dài đến 10 cm; đế hoa hình khiên. Trái xoan, to 10 x 8 mm; vảy nâu đồng, bìa màu sét, gần theo 18 hàng.

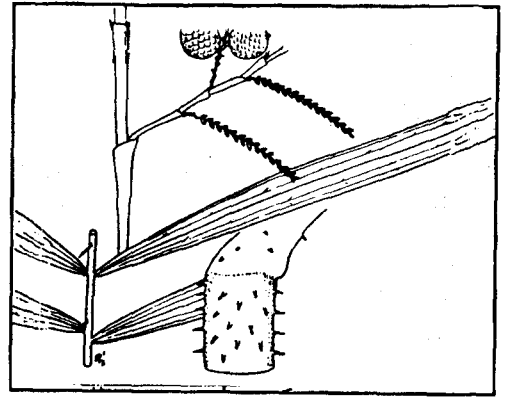
Thanhhoá.

- Big climber; spathe inermous; spadix dense; fruits 10 x 8 mm.

9401 - *Calamus tenuis* Roxb.. Mây đan, Mây manh.

Dây leo dài 20 m, thân mảnh. Lá mang lá-phụ mọc đối, cách đều, 2 lá-phụ chót rời nhau, to 20-25 x 0,8-1,4 cm; sống có gai nhọn, ngay; bẹ có gai ngắn, nhiều, mang roi dài. Biệtchu; buồng dài, có roi; chùm-tútán 4-6, nhánh dài 2-3 cm; hoa đực có đài dính hình chuông; hoa cái cao 2,5 mm. Trái tròn, to vào 10-13 mm; vảy to, vàng lợt; hạt đen, to 8 x 6,5 mm.

Hàininh đến N. Trái, củnũ được ăn. Trái trị bạchđáiha.

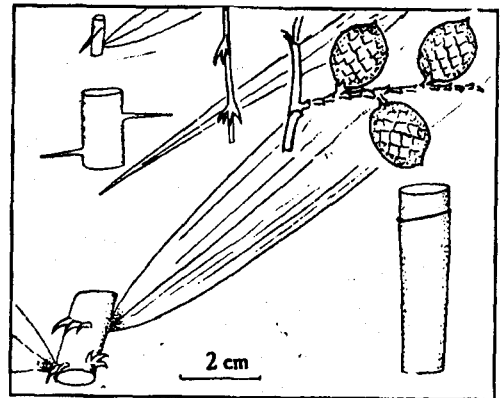
- Stem to 20 m long; flagelles on sheath and spadix; fruits 10-13 mm long.

9402 - *Calamus tonkinensis* Becc.. Mây Bắcbộ, Mâyđang.

Thân dài 1-10 m, to 1-1,5 cm. Lá có phiến mang thúdiệp nhiều, dài 20-25 cm, rộng vào 2,5 cm, mọc xen hay đối, cách khoảng đều; sống có gai đen, cao; bẹ có gai cong và roi. Buồng dài và có roi; chùm-tútán 5-7, dài 15-35 cm, nhánh ngắn. Trái xoan, to 9-11 x 7-8 mm, vảy vàng lợt, bìa nâu đen.

Rừng bìnhnguyên: từ Quảngninh qua Huế đến Bàrịa.

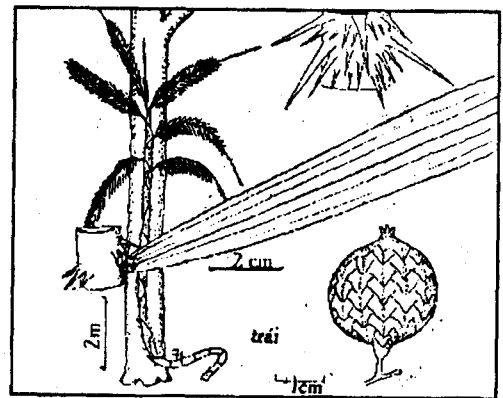
- Stem to 10 m long; leaflets 25 x 2,5 cm; flagelles on sheath and spadix; fruits 9-11 mm high.

9403 - *Daemonorops geniculatus* Martius. Mây thơm, Mâyđang.

Thân leo cao 3-5 m, to 2-2,5 cm. Lá có phiến dài 2-3 m, có roi ở chót; lá-phụ cách nhau không đều, dài 40-60 cm, láng; bẹ có gai mỏng, vàngvàng, cao 2-4 cm. Buồng dài 60 cm, rộng vào 15 cm; hoa cái cao 8 mm. Trái cao 33 mm, rộng 24 mm; vảy có bìa nâu; phôi nhũ nhân.

Nhatrang.

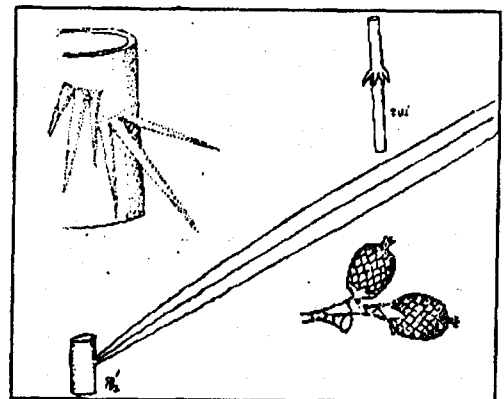
- Climber 3-5 m high limb with terminal flagelle; spadix 60 cm long.

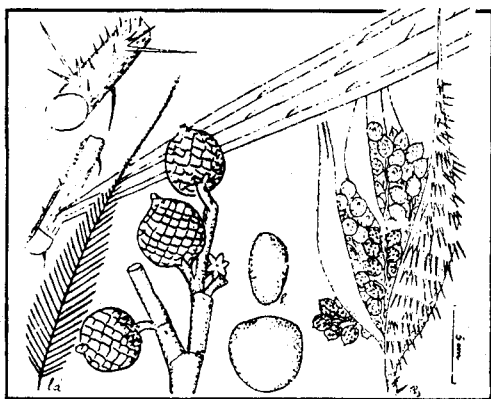
9404 - *Daemonorops longispathus* Becc. var. *mollispinus* Becc. Mây hèo.

Thân leo dài hơn 8 m. Lá có phiến có roi dài ở chót; thúdiệp đến 60, cách nhau 3-4 cm, to 35-45 x 2 cm, bìa có gai nhỏ; cuống 2 mặt lồi, dài hơn 50 cm; bẹ có gai dày lông nâu nâu. Pháthoa cái đầy lông trắng; mo dài 20 cm; chùm-tútán có nhánh dài 6-8 cm. Trái to 2 x 1,2 cm; vảy 15 hàng, vàng nâu lợt, bìa nâu đỏ.

Núi Hòn-hèo, Nhatrang.

- Climber 8 m high; spines brownish tomentose; spathe 20 cm long.

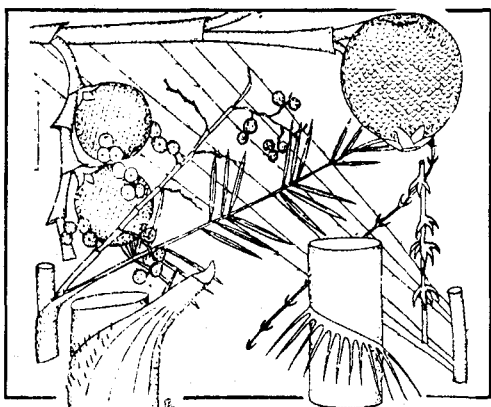

9405 - *Daemonorops pierreanus* Becc. Mây rút.

Dây leo to, dài hơn 20 m; thân to 2,5 cm. Lá có phiến dài 2 m (dạng Cau-kiềng vàng), có roi dài ở chót; thùy dài 20-40 cm, rộng 1-2 cm; bề có gai đen, đẹp, dài 3-4 cm. Bông dài 30-35 cm, mo 2, hình thoi; tiểunhụy 6. Trái tròn, vàng nâu; vảy hình bánhbò; hạt 1, tròn nâu đen; phôi nhũ nhẵn.

Rừng luôn luôn xanh, 1-2.000 m, BTN đến Phú quốc; 4.

- Climber to 20 m; spadix 30-35 cm long.

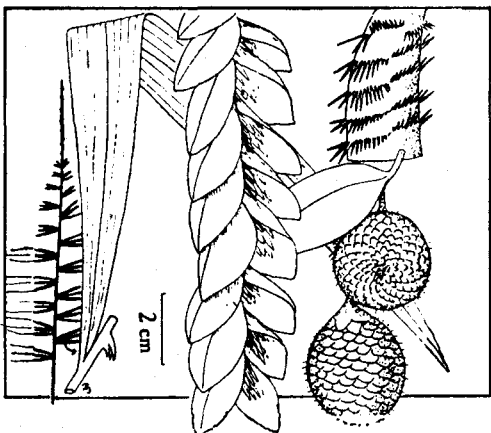

9406 - *Myrialepis paradoxa* (Kurz) J. Dransf. Mây rúp.

Bụi leo; thân to vào 1,5 cm; gai ngay, dài 1,2 cm. Lá có phiến dài 1 m, có roi ở chót; lá-phụ vào 30, mọc nhóm lại, 3 gân dọc, dài 20-40 cm, rộng 2,5-3 cm, mặt dưới có vảy. Bông biệt chu, chia nhánh; gié đực cong đuôi-mèo, hoa cao 2-3 mm, tiểunhụy 6, chỉ dính nhau ở đáy, quanh nhụy cái lép; hoa cái có noãn sào 3 buồng. Trái tròn, có nhiều vảy nhỏ; hạt 1.

Rừng Phan Thiết, núi Dinh.

- Climbing; limb with terminal flagelle; dioecious; fruits with numerous small scales (*Calamus paradoxus* Kurz, *M. floribundus* (Becc.) Gagn.).

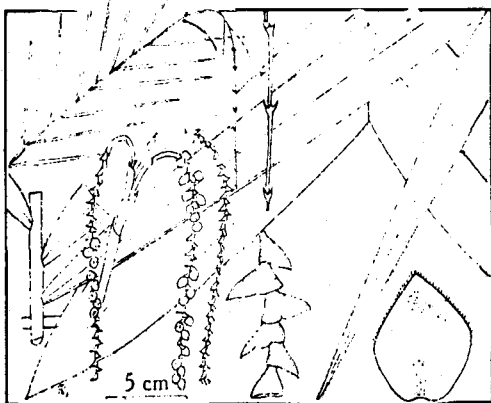

9407 - *Plectocomia elongata* Mart. Bl.

Thân leo cao 30 m hay hơn, kể cả bề to 6-8 cm; bề có gai mọc thành hàng ngang. Lá rất to; cuống rộng 5 cm ở đáy; lá-phụ từng nhóm 2-4, to 50-65 x 3-4 cm, có gân dọc theo bìa to. Pháthoa biệt chu ở ngọn; gié dài 75-110 cm, có lá hoa to kết lợp; tiểunhụy 6. Trái tròn, to 2,5-2,8 cm; vảy nhiều có rìa lông ở ngọn.

Dà Nẵng.

- Climber more 30 m long; spadix with distichous imbricate bracts; fruits with hairy scales.

9408 - *Plectocomia khasyana* Griff.

Dây leo cao 25 m, thân to 5-8 cm. Lá to; cuống gần như tròn, có gai nhỏ, dài 40-50 cm; sóng mang 8-9 cặp lá-phụ to 42 x 1,5-2 cm, mặt dưới trắng, hai gân bìa to; bề có 1-2 gai cao 1 cm. Gié biệt chu, dài 45-60 cm; hoa 2-3 ở nách một lá hoa nhỏ. Trái có mũi, tròn, to 18-25 mm; vảy nhỏ, nhiều, theo 18-25 hàng, bìa trên có rìa lông.

Bình Thuận, Côn Sơn.

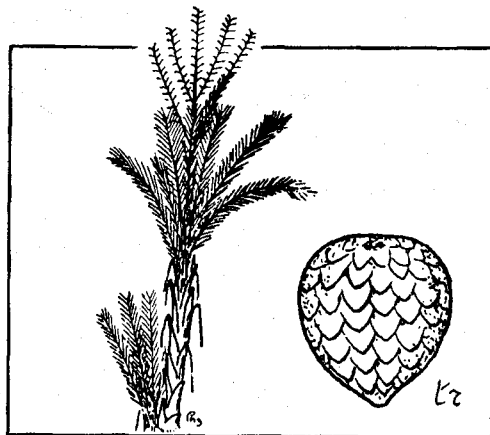
- Climber, to 25 m long, 5-8 cm wide; spadix with branches with small bracts.

9409 - *Metroxylon sagu* Roetboell. Sagu.

Bụi do nhiều thân cao đến 20 m to 15-60 cm. Lá như lá Dừa, dài 7-12 m, có gai thành hàng ngang hay không gai. Phát hoa (khi cây vào 15 tuổi) ở ngọn, to, nhánh dài, xéo; hoa tapphái; tiểunhụy 6. Trái tròn hay hình xấp xỉ, rộng 2-4,5 cm có vảy thành hàng dọc, vàng; hạt to 1,2 cm. $2n = 26$.

Tr ở N vào 1980; thân cho bột, một cây có thể cho 200-300 kg bột, cổ cây đến 600. Trái làm củngát, máu lỏng ra.

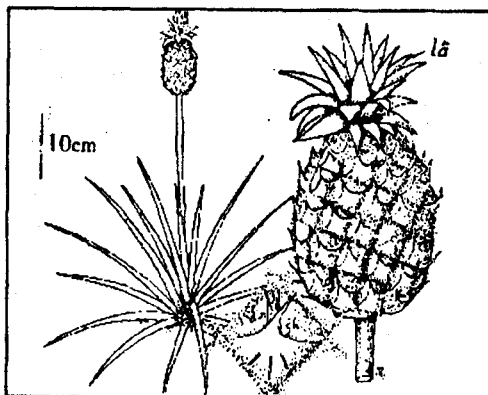
- Recently introduced.

BROMELIACEAE : họ Khóm.**9410 - *Ananas comosus* (L.) Merr.. Thơm, Khóm, Tho; Pine-apple; Ananas.**

Thân ngắn. Lá hình máng xối tròn, bìa có răng gai nhọn (Khóm), có khi rất ít (Thơm). Phát hoa là hoadầu trên một trục (cùi) dài, trên có chụm láhoa tia; hoa dính nhau; láhoa dài bằng dài; cánhhoa rời cao 2 cm, tím rồi đỏ; tiểunhụy 6, không dính vào cánhhoa; noãn sào hạ, dính nhau, 3 buồng. Quả kép vàng hay gạch tôm, dài 20-30 cm; nạc vàng chua-ngọt.

Tr vì trái, gốc T.-Mỹ (Columbus thấy Thơm lần đầu tiên ở Guadelupa, năm 1493; vào đầu thế kỷ XVI, người Portuguese qua Ấn Độ và Cambodge, có lẽ đã mang theo. Chứa bromelin, làm tan protein; trái non có thể làm lạc thai.

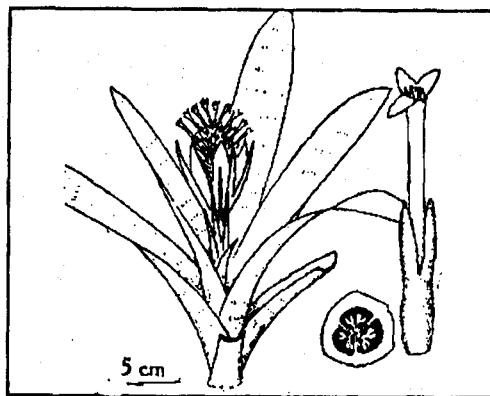
- Cultivated (*Bromelia comosa* L.).

9411 - *Bilbergia pyramidalis* (Sims.) Lindl.. Khóm rần; Bilbergia.

Cỏ daniên; thân ngắn, đứng. Lá hình máng xối tròn, lục sậm có rãnh rì màu dợt, bìa không gai. Phát hoa đứng, dày; láhoa to, đỏ; vành dài 4 cm, tai 1 cm, hương rồi tím, lúc khô quần lại; tiểunhụy 6. Quả.

Tr vì lá và hoa đẹp, gốc N.-Mỹ; IX-XI. Chống siêu khuẩn bại liệt.

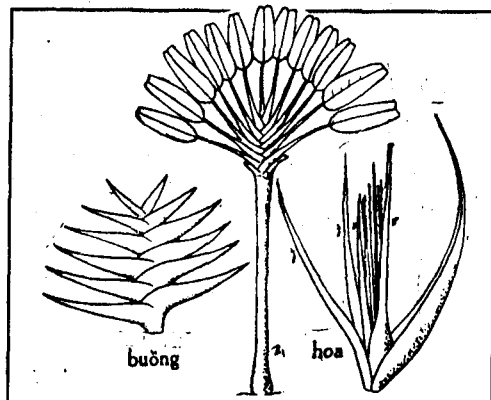
- Ornamental.

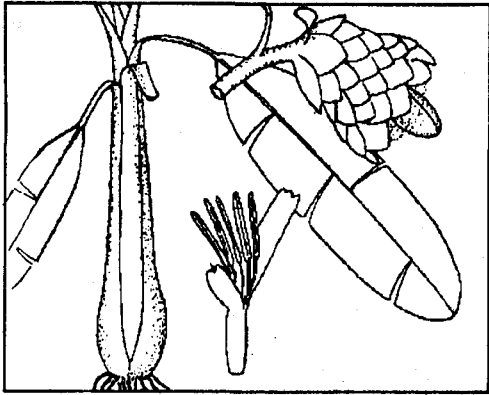
MUSACEAE : họ Chuối.**9412 - *Ravenala madagascariensis* Sonn.. Chuối rê-quat; Traveller's Tree; Arbre du voyageur.**

Đại mộc có nhiều con; thân cột to 15-25 cm, cứng, cao đến 8 m. Lá songdinh, có cuống dài hơn phiến; phiến như lá Chuối. Buồng mang hoa songdinh; mo hình ghe, nhọn; hoa có 3 lá đài, 3 cánhhoa hẹp; tiểunhụy như chỉ. Không gặp trái (nang) ở Việt Nam.

Tr vì dạng lạ, gốc Madagascar; II-VII.

- Ornamental.

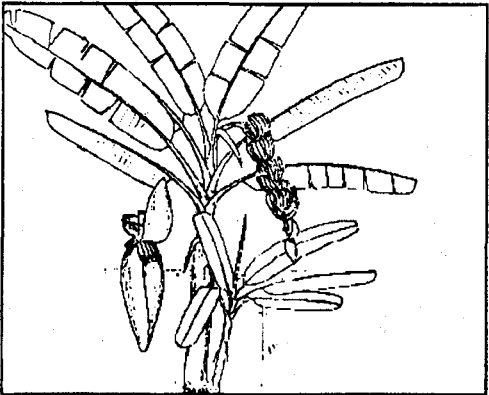

9413 - *Ensete glaucum* (Roxb.) Chesm.. Chuối cô đơn.
Thân giả *cô độc*, đơn kỳ quả, *phụ ở đáy*, cao 3-4 m. Lá có phiến to như các Chuối khác, dài đến 1,5 m, tái, mốc. Buồng *nguyên*, có mo (lá hoa) xanh xanh *không rụng*; nải 2 hàng hoa, nải đầu lưỡng phái hay cái, nải sau đực. *Trái khô*, to 10-12 x 3,5 cm; hạt ít, to hơn 1 cm, *denden*, rón lôm sâu. $n=7$.

Hà Sơn bình. Ở núi ở Tây Ninh, có *Musa martinii* R. de Noter có lẽ cũng là một *Ensete*, cao 3 m, to ở gốc đến 40 cm, mo hương đẹp; hạt to vào 4 mm.

- Stem solitary; bracts persistent (*Musa glauca* Roxb.).

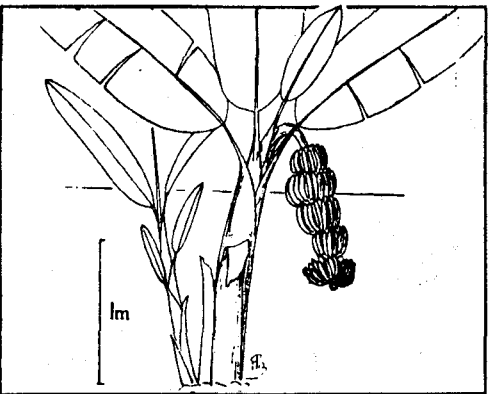

9414 - *Musa x paradisiaca* L.. Chuối; Banana; Bananier.

Chuối thường trồng nhất. *Thân-giả* (bẹ lá hợp lại) cao 2-6 m, thường ứng tia hay nâu. Lá có phiến to, dài 1,5-2m; cuống hình máng xối. Buồng xù hay thông; mỗi nải có một mo tia nâu, các nải chót lép. *Trình quả sinh*. *Phi quả* vàng, cam, tia sậm, xanh.. tùy thứ: Chuối xiêm, Chuối lá, Chuối-cao, Chuối-cao lửa...

Tr phổ biến khắp cùng. Chuối (không nấu chín) chống tạo ung-nhọt cổ lẽ vì làm tăng sức kháng của màng nhầy.

- Cultivated with numerous cultivars.

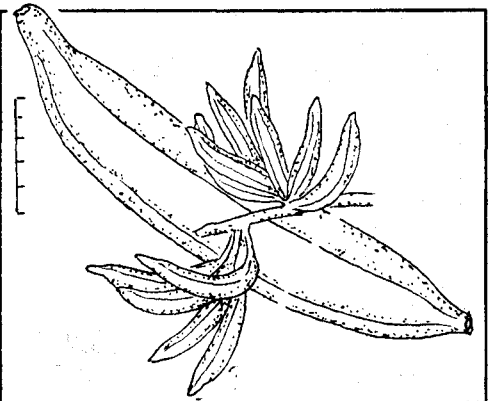

9415 - *Musa nana* Lour.. Chuối-già lùn (Chuối dui).

Chuối lùn, cao 1-2 m mà thôi; lá và trái y như Chuối-già. Buồng thông, cọng có lông, mo nâu đỏ. *Phi quả* xanh hay vàngvàng, nạc ngà.

Trái có hương vị y như Chuối-già. *M. cavendishii* Lamb., cũng rất lùn, thường được nhập vào đây; buồng 200-250 trái; nay trồng khắp vùng nóng.

- Stem 1-2 m high.

9416 - *Musa corniculata* Lour. Chuối bơi.

Trái dài 30 cm, to 6 cm. Có lẽ chỉ là plantain; *buồng không tậncùng với hoa đực*.. Có lẽ là Chuối tan-hóa của ta ?

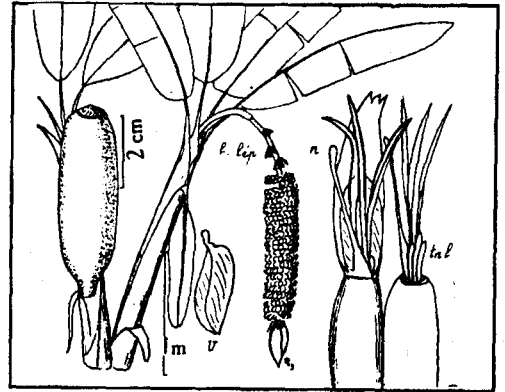
Cf. Desveaux 1814, Baker 1894. t.239, 244.

9417 - *Musa chiliocarpa* Back. Chuối trăm-nải.

Thân-giả cao 3 m, xanh. Lá có phiến dài 2,5 m, rộng 0,5-0,6 m, đáy tròn. Buồng *thòng rất dài*; bắp đỏ nâu; 2-3 nải đầu lép; nõn sào xanh, phiến vàng 3 răng, một phiến mỏng, ngắn; tiểu nhụy 3 lép, cao 1 cm, 3 thụ; đáy vòi đẹp. Quả *vàng*, dài 6-7 cm, không hạt; nạc ngọt.

Đặc sắc ở số nải rất cao, *buồng thòng đến đất*; I-XII.

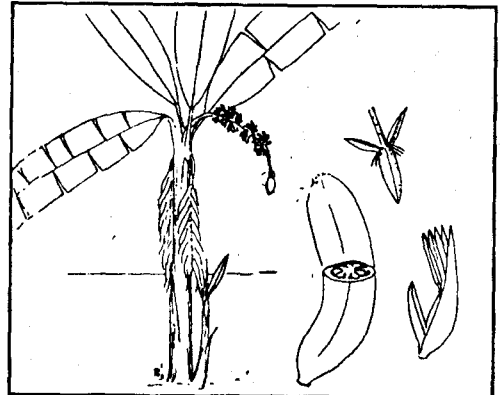
- Cultivated.

9418 - *Musa textilis* Née. Chuối sợi; Abaca; Chanvre de Manille.

Bụi, thân cao 4-6 m, có chồi. Lá có phiến to 1,5-2 x 0,4-0,5 m, *dày, cứng* hơn Chuối thường; cuống dài 30-50 cm. Buồng có mo đỏ, không có phần trắng; nải hơn 6; hoa đực mau rưng; phiến hoa 4 cm. Trái dài 5-7,5 cm, rộng 2 cm, có 3 cạnh, cong cong, *dầy hạt*; hạt đen, to 2-3 x 3-4 mm, láng. n = 11.

Tr ở bình nguyên để lấy thân-giả lấy sợi.

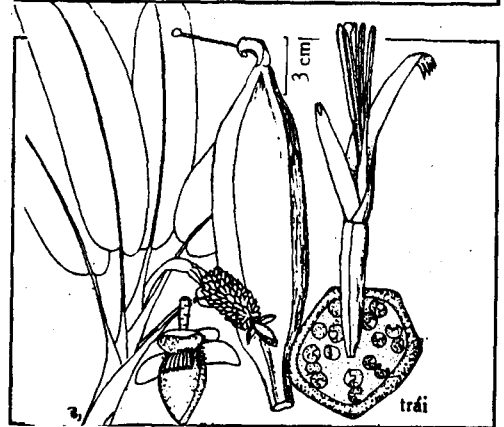
- Cultivated for its fibers.

9419 - *Musa balbisiana* Colla. Chuối-hột.

Thân-giả cao 2-4 m, to, xanh. Lá có-phiến to, xanh hơi mốcmốc; cuống và bẹ xanh. Buồng *ngang*; mo đỏ nâu, dành chỗ *không quấn lên*; phiến rời cao bằng 1/2 phiến có răng. Trái có cạnh, gần *thẳng góc* vào trục, *dầy hạt*; hạt hình cầu, to 4-5 mm. n = 10.

Hoang và Tr để lấy lá gói, thân và bắp làm gói ngon, trái non (chuối chát) ăn.

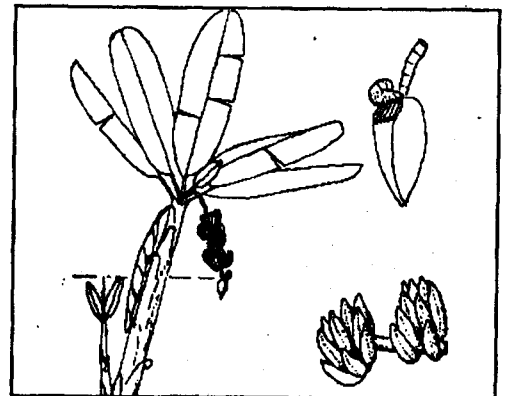
- Inflorescence horizontal; bracts non rolled (*M. seminfera* Lour., *M. brachycarpa* Back.).

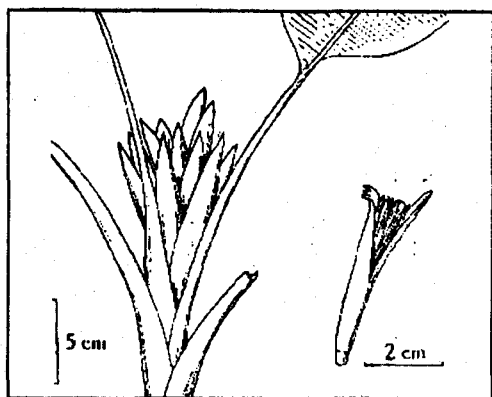
9420 - *Musa acuminata* Colla. Chuối hoang nhon.

Bụi; thân-giả cao 3-4, nhỏ hơn chuối trồng. Lá có phiến dài 2-2,5 m, mặt dưới có thể tia cá; cuống xanh có sọc đỏ. Phá hoa ngang hay thòng; nải dưới 10; *mo quấn lên*; nải hai hàng hoa. Trái có xu hướng *dành lên trời*, to 8-13 x 1,5-3 cm, chín thì tròn; quẻi vàng, nạc trắng hay vàngvàng; hạt nếu có, đen, *tròn bẹp bẹp*, 6-7 x 3 mm. n = 10.

Thường hoang. Chuối trồng do sự lai giữa loài này và loài trên.

- Inflorescence horizontal or pendent, bracts revolute.

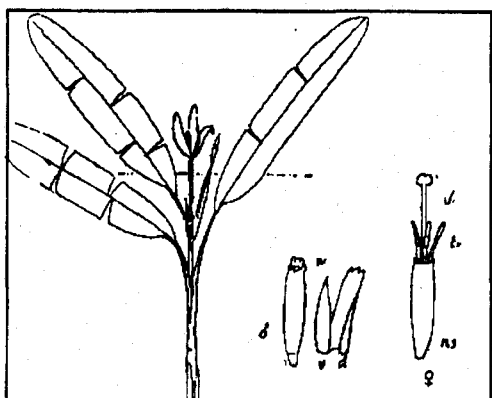

9421 - Musa coccinea Andr.. Chuối sen.

Thân-giả cao vào 1 m, to 5-7 cm. Lá có phiến dài 1-1,2 m; bẹ có bìa đỏ. Buồng đung, cao 50-70 cm, rộng ngắn; bắp cao 10-15 cm; *mo đỏ cam*, chót vàng, đẹp; nải với hoa vàng, phiến 5 dính, 1 rời; tiểunhụy 5. Trái to bằng ngón tay út.

Kiếng; I-XII

- Ornamental (*M. uranoscopus* Lour., non Rumph).

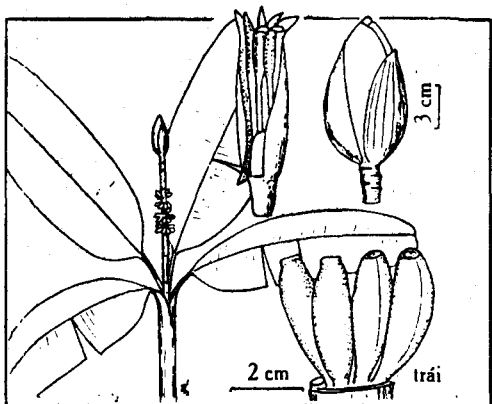

9422 - Musa rosacea Jacq.. Chuối kiếng, Chuối hương.

Thân-giả cao 1-1,5 m, to đến 10 cm, có bẹ còn lại rõ. Lá có phiến to, đáy bất xứng, một bên cao, một bên thấp. *Buồng đung* hay thông; *mo* bầu dục, đầu tằm, màu tia cánh-sen hay lam dợt; nải ít hoa; hoa có phiến vàng, noãn sào lục; hoa đực mau rựng, tiểunhụy 6. Trái dài 5-7 cm, dày hột to 4 mm, đen, có mọt.

Kiếng; gốc Ấn Độ.

- Ornamental.

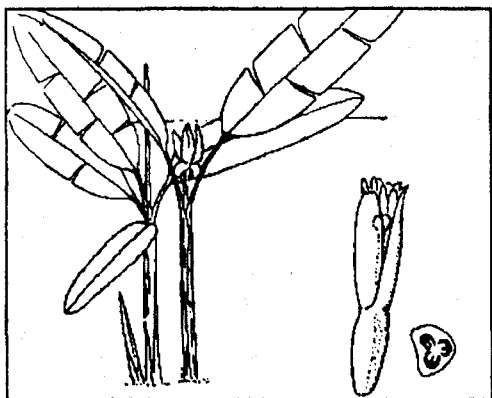

9423 - Musa ornata Roxb.. Chuối-kiếng đỏ.

Thân-giả cao 1-1,5 m, to 5-7 cm. Lá có phiến dài 1,2 m; bẹ có bìa đỏ. Buồng đung, rộng dài 50-70 cm; bắp cao 10-15 cm, *mo đỏ tươi hay đỏ cam*, đẹp; nải nhiều hoa vàng; phiến 5 dính, 1 rời ngắn; tiểunhụy 5. Trái to bằng ngón tay út.

Kiếng. Ở *M. rosea* *mo* đỏ lợt, nải 2-3 hoa.

- Ornamental (*M. rubra* Wall.).

9424 - Musa sanguinea Hook. f.. Chuối kiếng đỏ.

Bụi nhỏ, có chồi ngầm; thân -giả mảnh, cao đến 1,5 m. Lá có phiến to. *Buồng đung*; *mo* màu đỏ bầm; nải ít hoa, hoa gần theo một hàng; đài màu vàng tươi; phiến tựa dài bằng phiến có răng; tiểunhụy 6; noãn sào không lông, có cạnh tằm. Trái dài 5 cm, có 3 cạnh, vàng có sọc đỏ, không lông; hột nhỏ, đen, có mọt.

Kiếng.

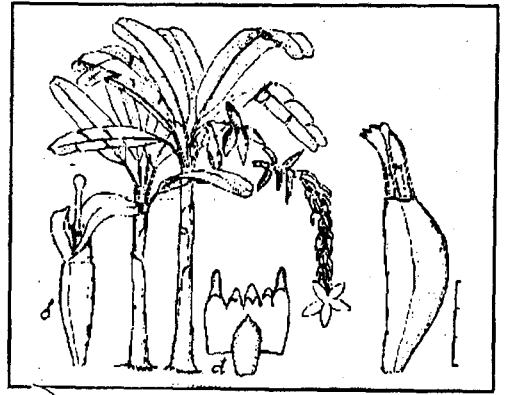
- Ornamental.

9425 - *Musa bakeri* Hook. f.

Bụi thưa; thân-giã cao đến 3 m, to ở gốc đến 25 cm. Lá có phiến to đến 2 x 0,5 m, đáy tròn hay tà, hơi bất xứng; cuống đến 50 cm. Bông thông; mo thụ dài 12-13 cm, nâu đỏ mốc mặt ngoài, đỏ tươi mặt trong; hoa đực 12-15 mỗi nải; bao hoa dài 3-3,5 cm, phiến ngoài có móng cao; tiểunhụy 6. Trái có 3 cạnh, dài 4-5 cm.

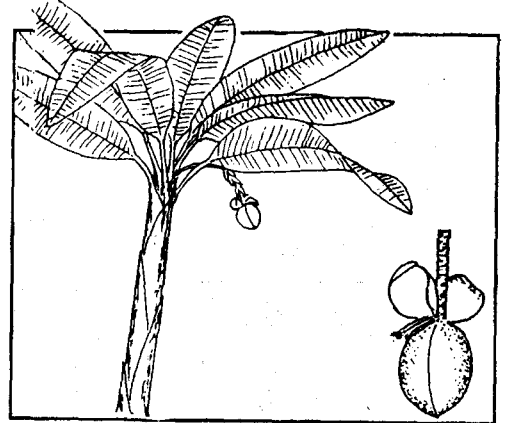
Tr ở Cánh ?

- Cultivated.

9426 - *Musa basjoo* Sieb. & Zucc. Chuối batiêu.

Chuối có chồi; thân cao đến 2 m, to 15-20 cm. Lá tròn dài, to 1,8-2,7 x 0,5-0,75 m, đáy tam giác, màu lục tươi; cuống dài 30 cm. Bắp xoan tròn; lá hoa tròn dài, nâu; nải cái 3-4, 13-15 hoa; phần đực 8-12 nải, với lá hoa không rụng. Trái tròn dài, có 3 cạnh, dài 7,5 cm, đầu có lõm do bao hoa, đáy không cộng, màu vàng lục; nạc trắng, hạt vắng.

Tr lấy sợi ở Nhật, Trung quốc; VN ?

9427 - *Musa angcorensis* Gagn.

Cây cao 1-1,5 m; thân cao 50-60 cm. Lá có phiến to 40-60 x 20 cm; cuống 20-30 cm. Gié 20-30 cm. Bắp 20 x 4 cm (?), dài 11 cm; vòi nhụy dài 4 cm, noãn sào 1 cm. Cambốt. Gần *M. rubra*, khác ở: lá không cắt ngang ở đáy, mà từ từ hẹp trên cuống; lá hoa đỏ tái chỗ không đỏ đậm.

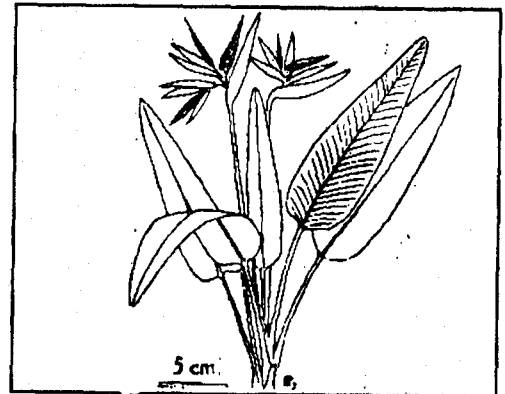
9428 - *Musa minor* Nakai 1948, Bull. Tok. Sc. Mus. Chuối cao?

STRELITZIACEAE : họ Thiêndiêu**9429 - *Strelitzia reginae* Banks.. Thiêndiêu; Bird-of-Paradise.**

Bụi daniên, cao đến 1,5 m; cành hành ở đất. Lá song đỉnh, có cuống dài; phiến dạng lá Chuối, bầu dục thon. Bông có 2 mo to, xéo, trên một cộng dài; hoa 8-10, lá hoa dài, màu vàng cam, hoa cái có một phiến lam đậm, rất đẹp. Hạt đen, tròn, to 5-6 mm.

Tr ở Đalat vì hoa đẹp, lâu tàn. Gốc Nam-Phi.

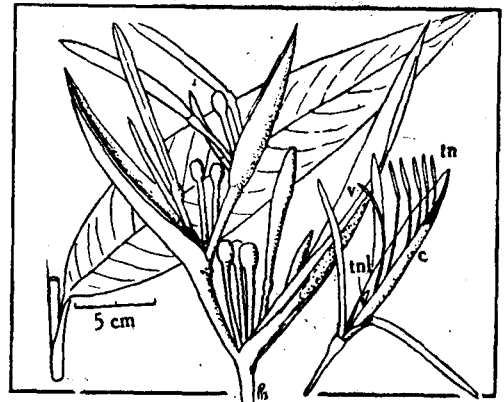
- Ornamental.

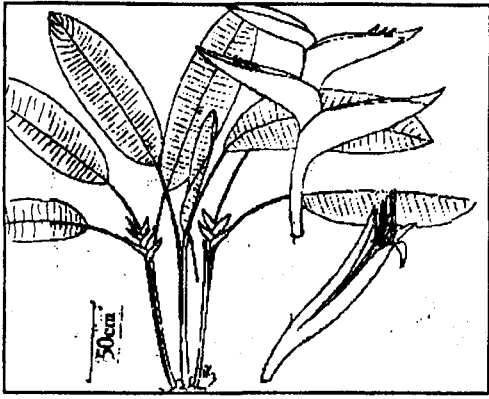
HELICONIACEAE : họ Mỏ-két.**9430 - *Heliconia psittacorum* Sesse & Moc.. Mỏ-két.**

Cỏ daniên, có cành hành; thân cao. Lá có phiến thon, đáy tròn, có cấu dạng lá Chuối. Pháth hoa ở chót thân; mo song đỉnh, hẹp, láng, vàng, nhọn; hoa to, 3 lá dài rời, có sóng; 6 phiến hoa mà 3 trong lam; tiểunhụy 5; noãn sào hạ, 3-buồng. Phi quả.

Tr phổ biến vì pháth hoa; I-XII.

- Ornamental.

9431 - *Heliconia bihai* (L.) L. Mỏ-phượng; Lobster Claw, Wild Plantain; Balisier.

Bụi thưa, cao đến 2 m, có cành ngắn và thân khisinh mảnh, cao 1 m. Lá có *cuống* dài 30-50 cm; phiến dạng lá Chuối, dài 50-80 cm. Bông ở ngọn, giữa lá; *mo songdinh*, to, dài 10-15 cm, *đỏ chói ửng cam, bìa lam rất đẹp*; hoa 4-8, cao 6 cm, có một phiến lục, 5 tiểuhụy.

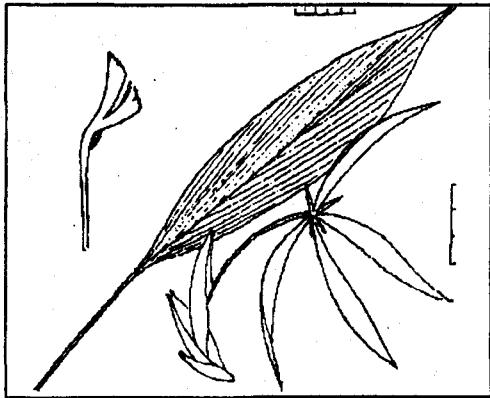
Tr ở Sài Gòn vì phathoa rất đẹp. Thân non được ăn; lá và thân đập nơi bị phỏng đỏ và sưng.

- Ornamental.

9432 - *Heliconia platystachys* Bak.

Lá to, dài 1,2 m, rộng 30 cm. Phathoa *thông*; cộng chữ Z; láhoa ít, cách nhau, xếp 2, có lông gần đáy, dài đến 15 cm, láhoa chót ngắn hơn láhoa dưới, *màu đỏ thắm, bìa lục hay vàng*.
Tr. Gốc Guatamala-Colombia.

LOWIACEAE : họ Hùnglan

9427 - *Orchidantha vietnamensis* K. Larsen. Hùnglan Việt.

Bụi. Lá có phiến thon nhọn, to 30-40 x 6-7 cm, tái trắng khi khô, gân-phụ nhiều, mảnh, *gân ngang rõ*; cuống dài 20-25 cm. Phathoa ngắn, có láhoa mỏng, dài đến 5 cm; noãn sào hạ và cộng dài 7 cm; phiếnhoa dài 7 cm, 2 phiến trong nhỏ, cao 12 mm; tiểuhụy 5; môi dài 7 cm; nuốm 3, đẹp, ria.

Lâm đồng: Đahoi.

- Tuft; limb to 40 cm long; tepals 4 long, 2 short; stamens 5.

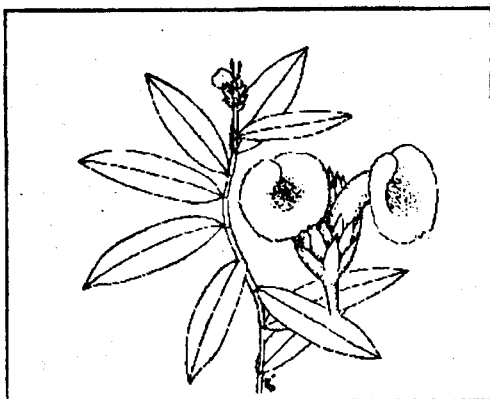
ZINGIBERACEAE : họ Gừng.

- 1a - lá mọc theo xoắn-ốc, không thơm; bẹ không chẻ
- 1b - lá songdinh, lá thơm; bẹ chẻ
 - 2a - tiểuhụy cạnh nhỏ hay lép (ít khi còn quan trọng)
 - 2b - tiểuhụy cạnh to như cánhhoa
 - 3a - noãn sào 3 buồng, đínhphôi trungtrục
 - 3b - noãn sào 1 buồng, đínhphôi trắcmô

h.p. Costoideae
h.p. Zingiberoideae
Zingibereae

Hedychieae
Globbeae

Costoideae:

9433 - *Costus speciosus* (Koenig) Smith. Chóc, Cátlòi, Mía dờ; Crepe Ginger. Địathực vật cao đến 3 m, có lông hay không; *thân xoắn-ốc*. Lá không thơm, gấn theo xoắn-ốc; phiến thon, mép thành ống không chẻ. Phathoa ở chót thân; hoa to, đẹp; dài là ống 3 răng; vành là ống dài, tai hẹp; *tiểuhụy lép là môi to, trắng hay vàngvàng, đẹp*; tiểuhụy thụ to, đẹp. Nang; hột đen, nhiều.

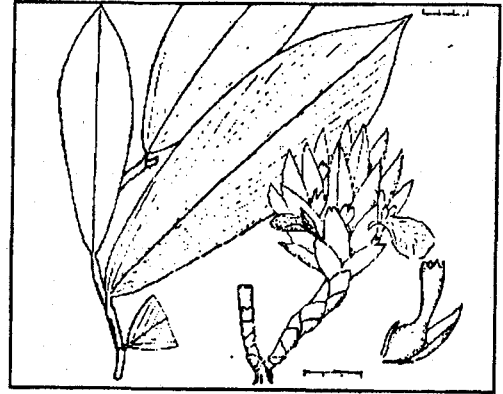
Đất cầmthủy đến 1.100 m; I-XII.

Củ ăn được, dùng làm thuốc thanhhuong, bổ, phẫnduong, lọc máu, trấnluyếnsúc, trị suyễn, lợi tiểu, trị san, chống viêm, trị têthấp; chống nấm; hahoaet thanhkinh trungkh; chứa steroid chống thụ; *in vitro*, chống siêukhuan trái-a, R.D..

- Leaves not odoriferous, spirally inserted; labellum developed, white (*Banksia speciosa* Koenig).

9434 - *Costus tonkinensis* Gagn.. Chóc Bắc bộ, Cát lồi Bắc bộ.

Diathực vật thành bụi cao; thân *vặn xoắn-ốc*. Lá không thơm, gấn xoắn-ốc; phiến xoan ngược, to 16 x 5,5 cm, không lông, có rất nhiều chấm trắng; bẹ không lông. *Pháthoa ở đất*, cao 9 cm; lá hoa dài 10-15 mm, thon, có lông mịn, có mũi cứng; hoa ở nách một lá hoa 4-6 mm; đài là ống 3 răng; vành là ống dài, tai hẹp; tiểu nhụy thụ ngắn hơn cánh hoa; tiểu nhụy lép là *môi xoan ngược*, rộng, dài 6 cm; noãn sào không lông. Trái là nang cao 1 cm; hạt đen. Bavi.

- Inflorescence separated from stem.

Tổng Zingiberaceae:

1a - baophấn hình ống bao lấy vòi nhụy

Zingiber

1b - baophấn không bao lấy vòi nhụy

2a - pháthoa ở ngọn thân có lá

3a - tiền điệp hình chén

4a - hoa gấn thành nhóm 3-n trên trục

Alpinia

4b - hoa cô độc trên trục

Cenolophon

3b - tiền điệp

4a - to bao lấy nụ; môi to

Catimbium

4b - nhỏ; lá hoa còn; môi nhỏ

Languas

2b - pháthoa riêng với thân

3a - pháthoa dày, có tổng bao riêng, to, có màu

4a - pháthoa ngay mặt đất

Achasma

4b - pháthoa có cọng đưa lên khỏi đất

Nicolaia

3b - pháthoa không có tổng bao riêng với lá hoa to

4a - chùm nằm ở đất

5a - lá hoa hình ống

Elettaria

5b - lá hoa không hình ống; hoa cô độc

Elettariopsis

4b - pháthoa đứng

5a - chùm

Geostachys

5b - pháthoa như chùy

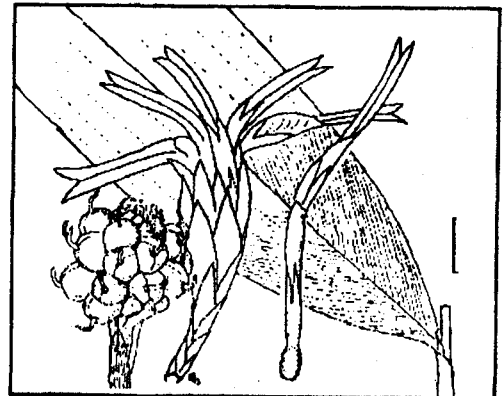
Amomum

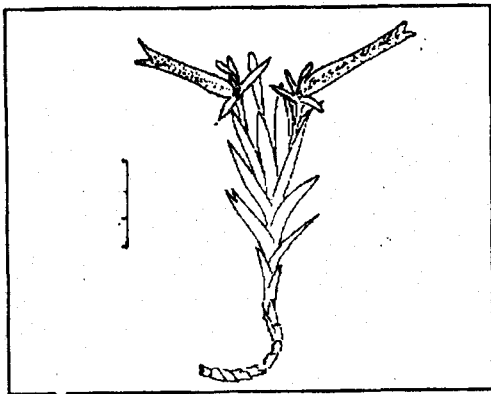
9435 - *Achasma macrocheilos* Baker.

Diathực vật; thân cao 3-4 m. Lá có phiến to 80-100 x 15 cm. Pháthoa trên cọng ngắn, 5 cm, to 7 x 2,3 cm, lá hoa ngoài tròn dài nhọn, rộng, không lông, nâu nâu, dài 5-7 cm. Hoa *đỏ đỏ*; đài hình mo, dài bằng vành, 2,5 cm; cánh hoa trên rộng hơn; *môi dài 5 cm* hai bìa song song, chẻ dọc sâu; baophấn chẻ sâu. Nang tròn.

Rừng luôn luôn xanh: Tây ninh.

- Herb up to 4 m high; flowers reddish; labellum 5 cm long.

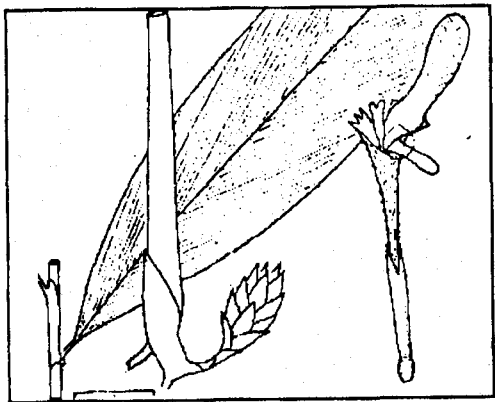

9436 - *Ahasma harmandii* (Gagn.) Loes.

Diathực vật to, cao có lẽ hơn 2 m; thân, lá..
Phát hoa ở đất, riêng với thân có lá, cao đến 17 cm; lá hoa hẹp dài; hoa dài đến 12 cm từ noãn sào; đài là tàu; vành có 3 tai dài 1,5 cm; tiểu nhụy thụ dài 2 cm, tiểu nhụy lép dính vào môi; môi dài 3,5 cm, rộng 1,5 cm, chót chẻ hai; noãn sào có lông.

Châu đực; V-VI.

- Labellum 3.5 cm long (*Amomum harmandii* Gagn.).

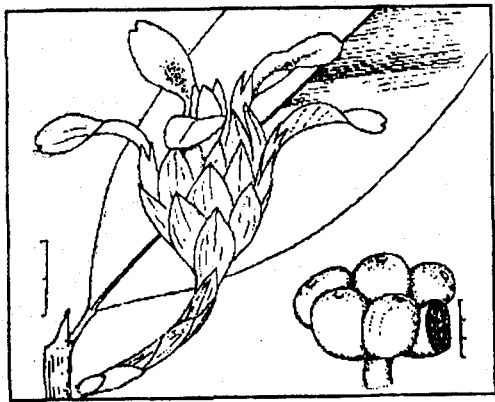

9437 - *Ahasma pavieanum* (Gagn.) Loes.

Diathực vật có cành nhỏ; thân cao đến 2,5 m. Lá có phiến thon, dài 30-45 cm; mép cao 1 cm. Phát hoa ở đất, riêng với thân; lá hoa kết lợp, xoan thon; đài là ống dài 4 cm; vành có lông, ống bằng hai dài; môi hình tròn, dài 3,5 cm, chót nguyên; noãn sào có lông.

Dà lạt.

- Labellum entire, 3.5 cm long (*Amomum pavieanum* Pierre ex Gagn.).

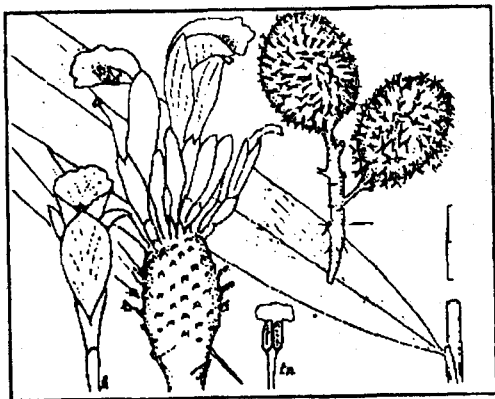

9438 - *Etlingera littoralis* (Konig) Gisèle

Diathực vật cao 1,5-5 m. Lá có phiến tròn dài, to 60-80 x 10-12 cm, chót nhọn, dày dầy; mép cao 6-20 mm. Phát hoa ở đất, riêng với thân, hình chùy có lá hoa trắng; hoa 6-7, đỏ hay vàng; lá đài cao 5-6 cm; ống vành 6 cm, môi xoan, đầu lõm, dài 5-6 cm, đỏ, bìa cam hay vàng; ba phần dài 8 mm. Trái tròn, to vào 2,5 cm.

Phước Long; V.

- Bracts whitish; flowers red or yellow; label red (*Ahasma megacheilos* (Bak.) Griff.)

9439 - *Amomum aculeatum* Roxb.

Bụi; thân cao đến 3-4 m, o 1,5 cm. Lá có phiến tròn dài thon, dài 15-60 cm, rộng 2-9 cm, không lông; mép cao 3 mm, có 2 thùy. Phát hoa ở đất, xoan tròn, dài 5-7 cm; cọng ngắn; lá hoa xoan; hoa thò dài ra, dài 3-4 cm; ống vành đến 3 cm, cánh hoa 1,5 cm; môi dài hơn rộng, 3 thùy đứng; ba phần có mòng 3 thùy. Nang hình trứng to 3 x 2,5 cm, đỏ đậm, có lông mịn và gai chẻ hai, nhọn.

Rừng bình nguyên và Tr.

- Herb to 4 m high; capsules dark red (*A. ciliatum*).

9435 - Aframomum compactum Soland. ex Maton. Đậukhầu

Diathực vật; cành hành chia nhánh, thơm; thân to 1,7 cm, cao đến 1,7 m. Lá có phiến thon, to 30-50 x 4-9 cm; cuống vắng; mép cao 5-7 mm. Pháthoà ở đất, to 3-6 x 2-2,5 cm; tiêndiệp nhọn, dài 2,5 cm, láhọa-phụ 3 răng; hoa không cọng; dài 1,2 cm; vành trắng hay vàngvàng, cánhhoa 8 mm, môi bầuduc dài 15-18 mm, vàng giữa đỏ hay ngà, giữa vàng. Nang tròn, có lông, có rãnh dọc, cao 1,5 cm, trên dài còn lại; hạt 4 mm, có tú-y trắng.

Tr. Dùng giúp tiêuhóa, bổ phổi. *A. cardamomum* L. là *Elatteria cardamomum* (L.) Maton).

- Cultivated (*A. cardamomum* Lour.).

9436-7 - Amomum elephantorum Pierre ex Gagn..

Loài ở Cambodge.

Trái xoan tròn, to 22 x 17 mm, có gai nhọn, đẹp, ít khi chót chẻ hai (hình El.).

Amomum kravanh Pierre ex Gagn. Bạchđậukhầu (hình Kr.).

Loài ở Cambodge.

Trái hình cầu đầu lõm, có 3 răng cạo.

Rễ lọc máu; cành hành trị bệnh da, bổ máu; trái giúp ăn ngon, long đờm, lợi kinh.

9438 - Amomum laetum Ridl.

Lá không lông, hẹp dài, to 24 x 0,5 cm, bẹ hẹp, mép cắt ngang, ngắn. Hoạđầu cao 2 cm, trên cong 11 cm, láhọa dưới xoan, láhọa trên tròn dài, cao 2 cm, có mũi, sóng có lông; láhọa của hoạđầu tròn dài, chót cắt ngang, bìa có lông; dài 2 cm, 3 răng, bìa và răng có lông; vành có ống 2 cm, thùy tròn dài, rộng 5 mm; môi nguyên, dài 7 mm, rộng 6 mm; baophấn tròn dài, sóng 2 thùy.

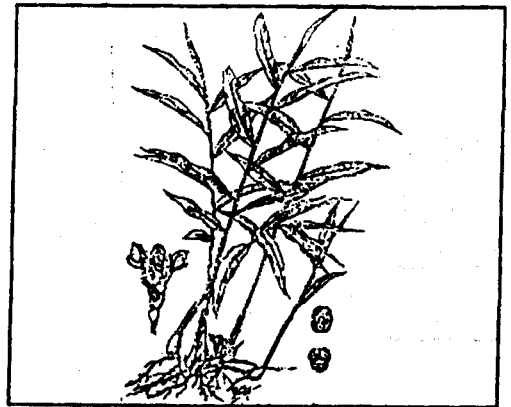
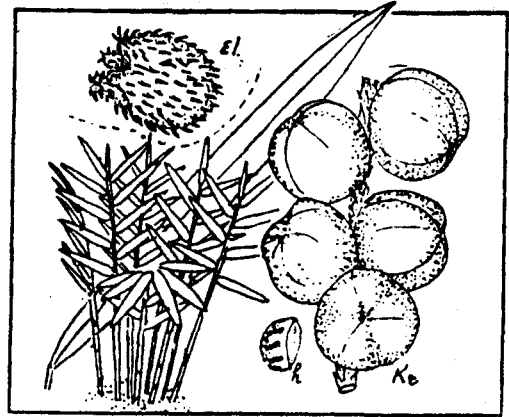
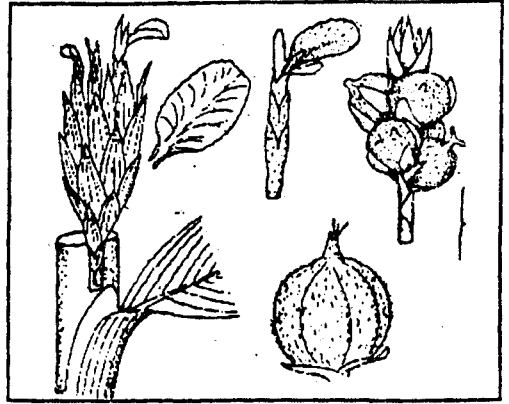
Dran. Láhọa đỏđỏ, hoa trắng vàngvàng.

9439 - Amomum longiligulare T.L. Wu. Mè-tré bà, Sanhân

Bụi cao 1-2 m; cành hành mảnh, dài. Lá có phiến thon, không lông; mép cao. Pháthoà từ cành hành, thấp ở đất; hoa ít, vàng nâu nâu. Nang xoan, tím, có gai nhỏ, cong cong; hạt tròn hay xoan, hơi đẹp.

Nơi ẩm, rừng; 8-9 (hình theo T.L. Wu). Hạt pháchkhích, giúp tiêuhóa, trị ỉa mùa, đau răng.

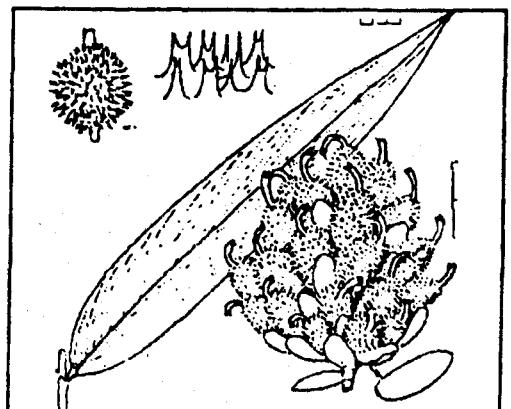
- Capsules ovoid, violaceus,

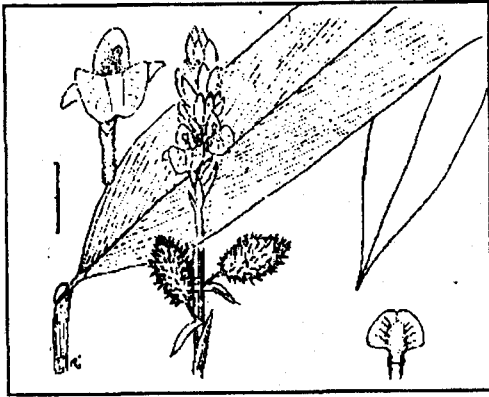
9440 - Amomum ovoideum Pierre ex Gagn..

Diathực vật cao 2-3 m. có chồi dài. Lá có phiến xoan thon, dài 30-35 cm; mép nguyên, cao 3-4 mm; bẹ có sọc. Pháthoà ở đất 2, có lông, cao 6-15 cm; láhọa cao 18 mm; dài có 3 răng; vành có ống cao hơn dài, tai trắng hẹp; môi 11 x 9 mm; noãn sào đầy lông. Nang hình cầu, to 1,5 cm, có vảy cao, đơn và chẻ hai.

Đinhquán, Phúquốc; III. 8.

- Stem to 3 m high; capsules globulous 1.5 cm across.

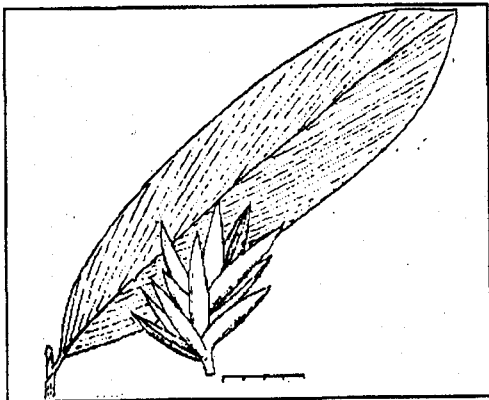

9441 - Amomum thyrsoideum Gagn.. Riêng ẩm.

Bụi có rễ phù thành củ. Lá có phiến thon, to 25 x 6 cm, đáy tù tròn, không lông; bẹ không lông; mép thấp. Pháthoa ở đất, cao 8-13 cm, thưa; láhoa xoan thon, cao 25 mm; ống dài 11 mm, răng 3; vành có ống mảnh, có lông mặt ngoài; chỉ tiểunhụy dài bằng baophần; noãn sào có lông phún. Nang có cọng, xoan cao, 25 x 12-15 mm, có gai mảnh, đơn; hạt có cạnh, to 3-4 mm.

Hà Nam Ninh.

- Inflorescence on ground; capsules pedicellate.

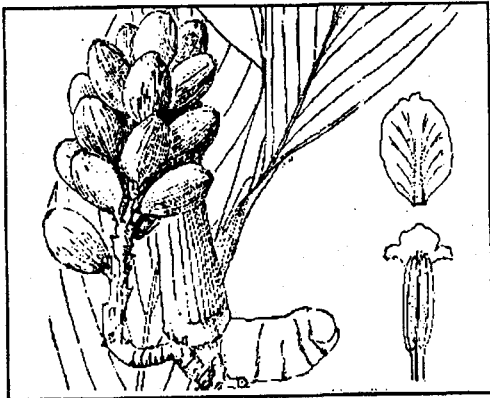

9442 - Amomum truncatum Gagn. Mètré cắt-ngang.

Lá có phiến tròn dài, to 90 x 8-9 cm, chót tù có mũi; mép cao 1 cm, dày; bẹ không lông. Pháthoa cao 8 cm rộng 6-7 cm; láhoa thon nhọn.

Bà Vì.

- Inflorescence 8 x 6-7 cm; bracts lanceolate.

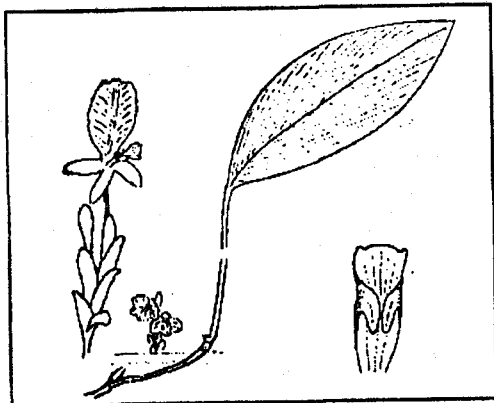

9443 - Amomum tsao-ko Crév. & Lem.. Đòhò, Sanhân cóc.

Cỏ to; căn hành ngang, to 3-4 cm, trong trắng, ngoài hương, thơm. Pháthoa ở đất, có cọng 5-7 cm, hương; phần mang hoa có láhoa mau rung; hoa có môi bầu dục. Nang bầu dục, láng, không gai, không lông, đỏ nâu, to 1,5-2 cm, 3 buồng; hạt có tú-y thơm.

Lào cai, 1.000-1.500 m hình theo F.R.P.S.).
Trị hôi miệng, mất ăn, đại tiểu tiện nhiều.

- Rhizome pinkish; capsules 1.5-5 cm long.

9444 - Amomum unifolium Gagn. Mètré một-lá.

Cỏ cao 40 cm; căn hành mảnh, to 2-3 mm, mang lá cách nhau vào 10 cm. Lá có cuống dài 9-10 cm; phiến bầu dục, to 22 x 7-9 cm, cứng, không lông. Pháthoa ở đất, riêng với chồi lá, nhỏ; láhoa hương hay trắng; hoa vào 5, đáy màu ngà, trên hương; đài hình mo, dài 3 cm, vành hình ống 4 cm có 3 thùy dài 18 mm; môi dài 25 mm, vàng lưng cam đỏ, bia đỏ, có lông mịn mặt trên; tiểunhụy có màng dài bằng baophần; noãn sào 3 buồng.

Việt Nam.

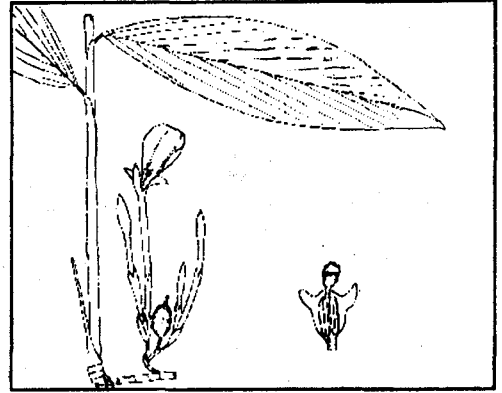
- Leaves from rhizome; flowers cream and pink.

9445 - *Anomum biflorum* Jack.

Bụi cao, cành nhỏ, thơm, hơi vàng, to 4 mm. Lá có phiến mỏng, có đuôi nhọn dài, mặt dưới có lông mềm; cuống 6-10 mm; bề không lông. Pháthoa mang ít hoa; hoa đỏ, cao 11 cm; đài cao 3-4 cm; tai vành cao 1,5 cm; môi đỏ có sọc giữa vàng; baophần có 2 tai, nuốm hình chén. Nang to 1 cm, không lông.

Mã Đà; VII, 7.

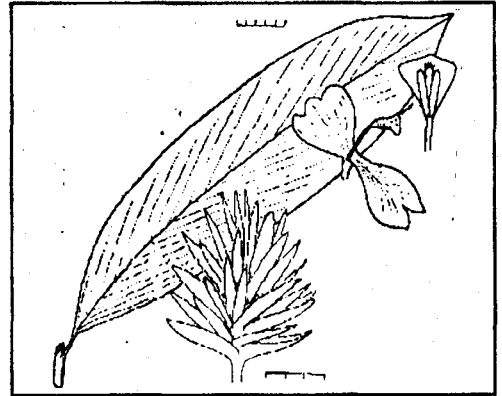
- Rhizome cream, flowers red; capsules glabrous, 1 cm wide (*A. schmidtii* Gagn.).

9446 - *Amomum vespertilio* Gagn.

Bụi to, cao cả m. Lá có phiến tròn dài bầu dục, to 60 x 14-16 cm, không lông, cứng, bìa dày, có lông; cuống dài 2 cm; bề đỏ; mép dài, cao 12 mm. Pháthoa ở đất, trên cộng 10 cm; lá hoa thon, cao 25-30 mm; ống dài 3 mm, có lông; ống vành 1 cm, trên là một phiến 3 thùy; baophần có sóng tamgiác; môi lõm, dài 2 cm, đáy có 2 răng (tiểuhụy lép); noãn sào có lông.

Bavi; VIII.

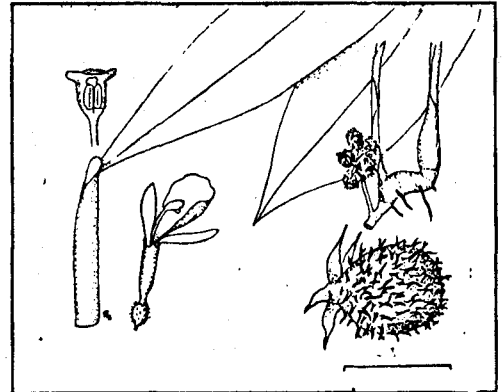
- Limb to 60 cm long; corolla 3-lobate; labellum 2-lobate.

9447 - *Amomum villosum* Lour.. Mè-tré bà, Dương xuân sa.

Cỏ to, cao 2-2,5 m; cành nhỏ, ngang. Lá có phiến xoắn thon, to, dài đến 40 cm, rộng 8 cm, hai mặt không lông; bề không lông; mép cao 9-10 mm, lõm ở đầu. Pháthoa ở đất, cao 6-8 cm; lá hoa mỏng, thon; hoa thưa, 6-10, vàngvàng; đài 17 mm, 3 răng; vành có cánh hoa dài 13 mm; tiểuhụy có chỉ dài bằng baophần; môi tròn, đầu lõm, có 2 phụ ở đáy (tiểuhụy lép). Trái xoắn, cao 1,5 cm, có vảy cao đầu chẻ hai.

Từ Bavi, qua Thanh hóa, Phú yên, đến Định quán; 8. Giavị kích thích, giúp tiêu hóa.

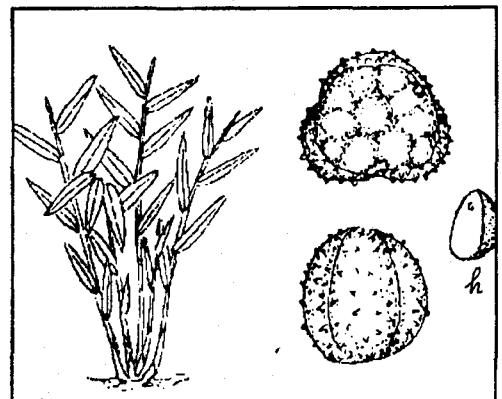
- Stem to 2.5 m; flowers yellowish (*A. echinosphaeria* K. Schum.).

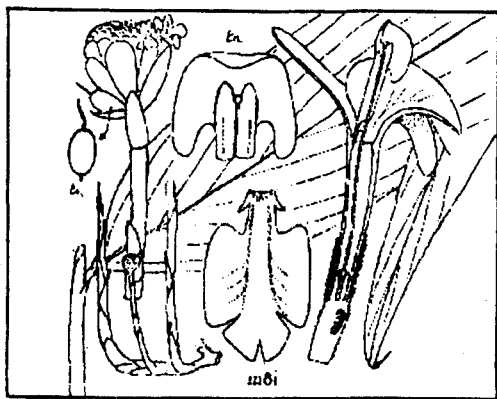
9448 - *Amomum villosum* var. *xanthoides* (Wall.) Hu & Chen. Sanhân.

Bụi cao 2-3 m, không có cành nhỏ to. Lá có phiến không lông, dài 15-35 cm, rộng 4-7 cm. Pháthoa ở sát mặt đất; hoa màu trắng có đốm tia. Nang có 3 rãnh, to 1-1,5 cm, có gai nhỏ, đều; hạt to vào 3 mm.

BT; III-IV, 7-8. Sanhân là giavị, kích thích, giúp tiêu hóa, trị kiết, đau bụng có cơn, ỉa, đại đau.

- Cultivated as condiment (*Amomum xanthoides* Wall. ex Bak.).

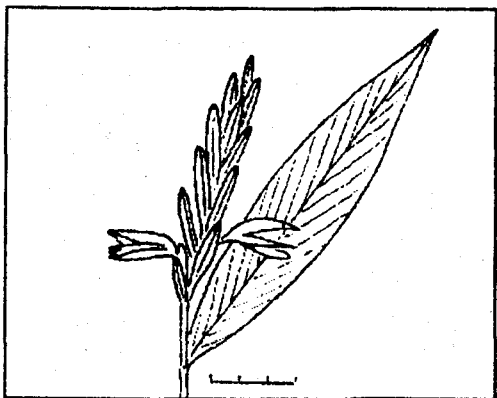

9449 - *Phaeomeria* sp. (*maingayi* ?).

Bụi cao 1,5 m; cành hành lưỡng phân, trắng, thơm. Lá có phiến to, dài 40 cm, rộng 8 cm, mặt dưới mốc mốc; cuống dài 1 cm; mép cao 1 cm, có lông. Pháthoả ở đất, cao 10 cm; lá hoa đỏ đỏ, có lông nằm mịn; hoa vàng vàng; môi có 3 thùy, vàng có sọc đỏ; đầu tiểu nhụy có sọc cao; noãn sào hồng. Nang bầu dục, to 2 cm, không lông.

Rừng: Buônmethuot; IV, 5.

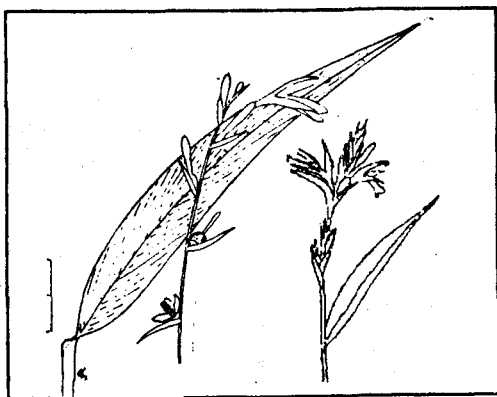
- Tuft to 1.5 m high; bracts reddish; flowers yellowish; capsules 2 cm long.

9450 - *Cautleya spirata* (Sm.) Baker.

Dị thực vật. Lá rộng 5-8 cm, dài 30-60 cm.

Gié ở chót thân; lá hoa đỏ, dài bằng dài; hoa vàng; vành dài bằng dài. Nang xám sáp (waxy grey); hạt đen, có tủy.

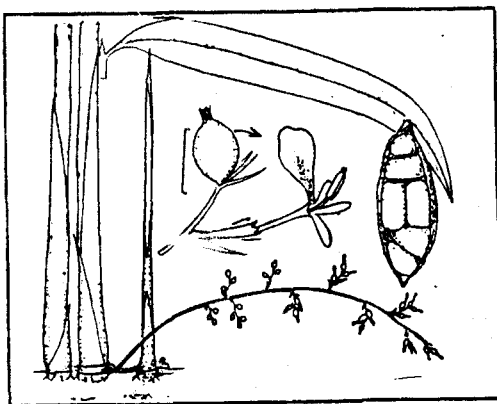

9451 - *Cautleya gracilis* (Sm.) Dandy. Cẩu ly.

Cỏ phụ sinh trên thân cây to, dạng Globba, cao 40-60 cm. Lá có phiến thon nhọn, chót có mũi dài, to vào 13 x 1,8 cm; mép mỏng, không lông. Pháthoả ở chót thân; lá hoa hẹp dài; hoa vàng đậm hay cam; cánh hoa không rộng hơn lá dài. Nang tròn, đỏ, to 1 cm; mảnh 3; hạt đen, có tủy bao 1/2 dưới.

Núi cao: Sapa.

- Epiphytic; flowers dark yellow; capsules red (*Roscoea gracilis* Sm., *Kaempferia petelotii* Gagn.).

9452 - *Elettaria cardamomum* (L.) Maton. Tiểu đầu khấu.

Cỏ cao 2-3 m; cành hành to 1 cm. Lá có phiến hẹp, dài 55 cm, rộng 5-6 cm, mặt dưới có lông thưa; mép ngắn. Pháthoả ở gốc thân, bờ dài đến 40 cm; nhánh 3-5 hoa; hoa trắng, tím tím; vành 2 lần dài hơn dài; môi có 3 thùy, dài 2 cm, bìa vàng có sọc tím; noãn sào không lông. Nang xoan, dài 1 cm; hạt to 2-4 mm. $2n = 48, 52$.

Tr. (hình theo Watanabe); IV-V, 9-12. Trái dùng như Đậu khấu. Trị viêm phế quản, suyễn; hạt giúp tiêu hóa, trị sinh bụng.

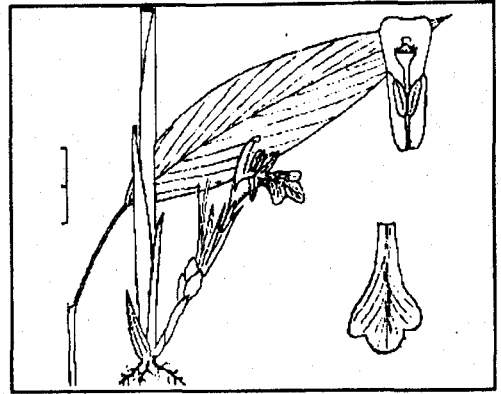
- Inflorescence creeping; flowers white violaceous; capsules 1 cm (*Amomum cardamomum* L.).

9453 - *Elettariopsis triloba* (Gagn.) Loesen. (*Amomum trilobum* Gagn.). Tiểuđậukhẩu ba-thùy.

Cỏ cao 80 cm; cănhành mảnh. Lá 4-6; phiến không lông, dài 8-15 cm, rộng 3-4 cm, đáy nhọn, bấtxung. Pháthoa ở đất; láhoa dài 1,5-2 cm; hoa không nhiều; dài 4,5 cm; cánhhoa 22 x 7 mm; môi có 3 thùy; noãnào có hàng lông dọc.

Đà Nẵng, Phướcthành, Sài Gòn (hình theo Gagnepain)

- Herb 80 cm high; calyx 4,5 cm long; labellum 3-lobate (*Amomum trilobum* Gagn.).

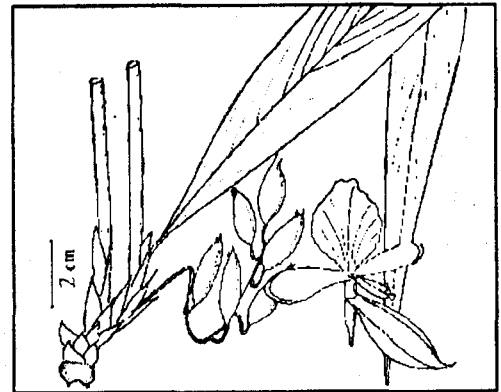

9454 - *Geostachys pierreanum* Gagn.. Địasa Pierre.

Địathựcvật cao đến 1 m; cănhành có vảy. Lá có phiến thon hẹp, to 30 x 4-5 cm, không lông; mép cao 3 mm. Pháthoa ở đất, đứng rồi nằm; tiềndiệp to, hình thoi; môi có 3 thùy; noãnào không lông, có 2 vôi nhụy lép. Nang dài 1 cm, đỏ.

N (hình theo Gagnepain).

- Herb up to 1 m high; long racemes; bracts developed; capsules 1 cm large, red.

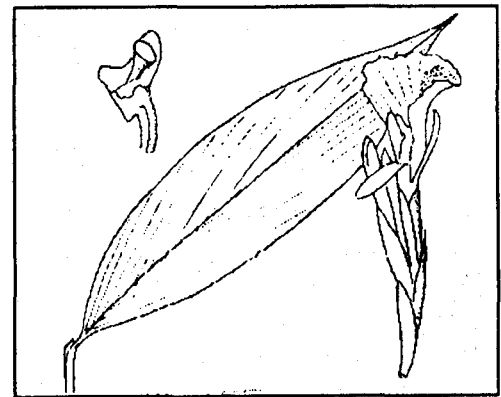

9455 - *Geostachys annamensis* Ridl.. Địasa Trungbộ.2

Cănhanh mập, cứng, có bao dai. Lá hơn 6, tròn dài hẹp, chót có mũi dài, to 30 x 4 cm, mặt dưới có lông; mép không lông. Pháthoa ở đất, dài 14 cm; chùm-tútán cao 7 cm; hoa trắng ứng đỏ và có đốm tía; láhoa tròn dài, cao 3 cm; hoa nhóm 3; cộng 5 mm; đài có ống dài 2 cm, thùy thon; môi 3 thùy, rộng 3 cm; baophần 7 mm.

Đà Lạt; VI.

- Rhizome developed; raceme lateral; flowers white red tint and crimson dotted.

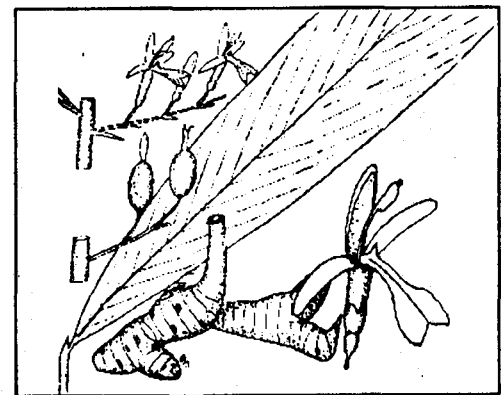

9456 - *Languas galanga* (L.) Stuntz. Riêng nếp, Sơn nài, Hồngđậukhẩu; Greater or Java Galanga.

Bụi cao 1-2 m; thân to 5-7 mm; cănhành ngà to 2-3 cm, rất thơm. Phiến lá thon dài 30-40 cm, rộng 8-10 cm, không lông; mép cao 6-10 mm. Chùm-tútán rộng, dài đến 30 cm, có lông như nhung; láhoa dài 2-8 mm; tiểunhụy đến 1 cm; hoa trắng; cánhhoa 1-1,5 cm, môi có sọc hướng, đầu chẻ sâu; tiểunhụy lép như guơm; noãnào có lông nhung. Quả đỏ nâu, tròn, to 1 cm; hạt 3-5.

Tr; 9-10. Giavị; phẩndương, giúp tiêuhóa, trị sốt, thổ khó, viêm phếquản, đau baotử, tiêu chảy, têthấp; hạt độctế bào, chống nấm (do diterpens) 9-10.

- Cultivated (*Alpinia galanga* (L.) Sw.).

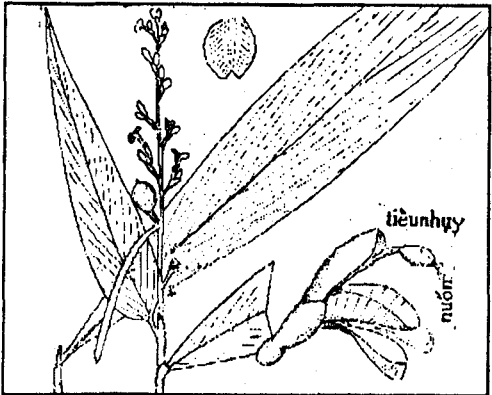

9457 - *Languas officinarum* (Hance) Phamhoang. Riêng thuốc, Lươngkhương, Caolươngkhương; *Officinal Galanga*; *Galanga officinal*.

Bụi cao vào 1 m; cành hành ngà, thơm, rộng 1,5-2 cm, có vảy có sợi. Lá có phiến thon, dài 20-40 cm, không lông; mép lá cao 2-3 cm. Chùm-tútán có lông dày; hoa dày; lá hoa xanh mặt ngoài, trắng mặt trong; vành có lông, cánh hoa 1,5-2 cm; tiểu nhụy lép như gươm; môi trắng. Quả không cộng, khô, tròn.

Tr ở Lục tỉnh; công dụng như trên; V-VI.

- Cultivated (*Alpinia officinarum* Hance).

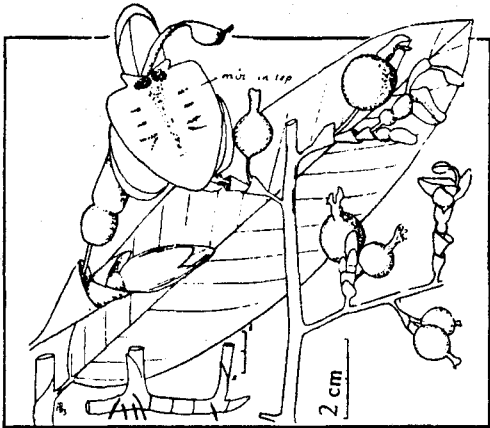

9458 - *Alpinia chinensis* (Retz.) Roscoe. Lươngkhương.

Điathực vật thành bụi cao 1 m; cành hành vàng vàng, thơm. Lá có phiến thon hẹp, dài 25-30 cm, không lông; cuống ngắn; mép cao 4 mm. Chùm-tútán không lông, dài 20-25 cm; lá hoa mau rưng; hoa trắng, dài 1,5-2,5 cm, môi lõm ở đầu, dài vào 0,7 cm; noãn sào không lông. Trái xoan vào 6-8 mm; hạt 4.

Bạch mã, Công tùm, Đà Lạt; cành hành dùng giúp sự tuần hoàn, kiện vị.

- Geophyte up to 1 m high; panicles glabrous; flowers white.

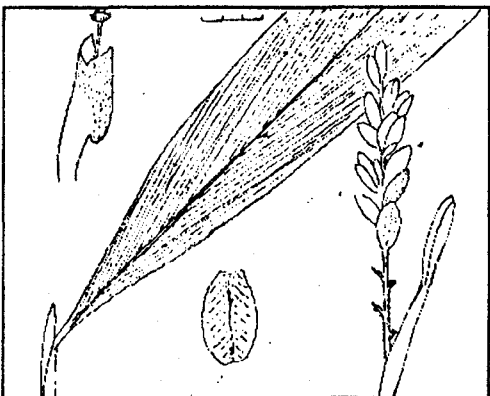

9459 - *Alpinia conchigera* Griff. Riêng rừng.

Điathực vật cao đến 80 cm. Lá có phiến bầu dục dài, có lông ở mặt dưới, rộng 3 cm; mép cao 4-6 mm. Chùm-tútán đứng; tiểu nhụy hình ống cao 5-7 mm; hoa trắng dài 1 cm; môi 3 thùy; noãn sào không lông. Quả to 1 x 0,8 cm, khô, đỏ; hạt 2-6, nâu, to 4 mm.

Dưa suối, rừng, ruộng: Biên Hòa, vùng Sài Gòn. Cành hành phấn kích, trị ho; III-V.

- Geophyte up to 80 cm high; berries globulous, red.

9460 - *Alpinia gagnepainii* K. Schum.. Riêng Gagnepain.

Cỏ to. Lá có phiến thon hẹp, to 40 x 5-6 cm, không lông; bẹ có lông, mép cao 1-2 cm. Phách hoa đứng cao 20 cm, dày; trục có lông vàng, cứng; lá hoa xoan dài 12 mm; hoa ngắn; dài 10-13 mm, răng nhỏ; vành có lông, cánh hoa dài 15-18 mm; môi bầu dục, có sọc đỏ, to 22-27 x 17 mm; bao phấn lõm ở đầu; không có tiểu nhụy lép; noãn sào tròn, có lông phún.

Hà Nam Ninh.

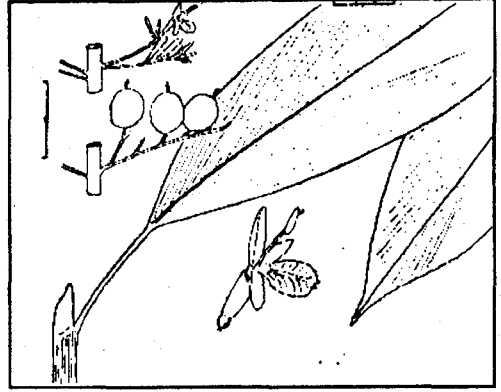
- Panicles narrow; bracts large; lip with red stripes.

9461 - *Alpinia globosa* (Lour.) Horaninov. Sẻ, Mẻ-trẻ.

Cỏ cao 1,2 m. Lá có phiến tròn dài thon, to 50 x 15-16 cm, không lông, bìa nhám; cuống dài đến 10 cm; mép cao 2 cm; bẻ có sọc, không lông. Chùm-tútán hình trụ, cao 30-35 cm, tiẻndiệp rất rõ; hoa to, dài 3,5 cm; dài 8 mm, 3 răng; cánhhoa 8-9 mm; môi bầuđực, dài 12 mm, trắng có sọc đẻđẻ; tiẻnnhụy có chỉ dài 15 mm; noẻnsẻo có lông. Phẻquẻ trẻn, to 1 cm; hẻt 5-7, 3 cẻnh, đẻpđẻp.

Caolẻng, Lẻichẻu, Vẻnhphẻ.

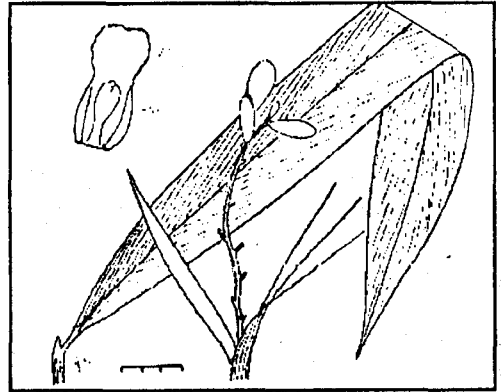
- Herb to 1.2 m; labellum white red striated; capsules 1 cm across (*Amomum globosum* Lour.).

9462 - *Alpinia henryi* K. Schum., Riẻng Henry.

Cỏ cao 1-2 m. Lá có phiến thon hẻp, to 35-50 x 3,5-4,5 cm, không lông; cuống dài 5-7 mm; bẻ không lông; mép cao 5-8 mm. Chùm-tútẻn đứng, cao 16 cm, có lông nẻm cẻng, nhẻnh 3-4 mm, mang 1 hoa; tiẻndiệp lẻm thẻnh bẻo trẻn ở nẻu, dài 2,5-3 cm; dài cao 18 mm, chẻ đẻn giẻu; ống vẻnh 12 mm, cánhhoa 15 mm; bẻophẻn dài 12 mm; môi vẻng có sọc đỏ, dài 35-40 mm, bẻi có răng nhỏ; tiẻnnhụy lẻp là 2 răng; noẻnsẻo có lông.

Hẻnẻmnhẻ.

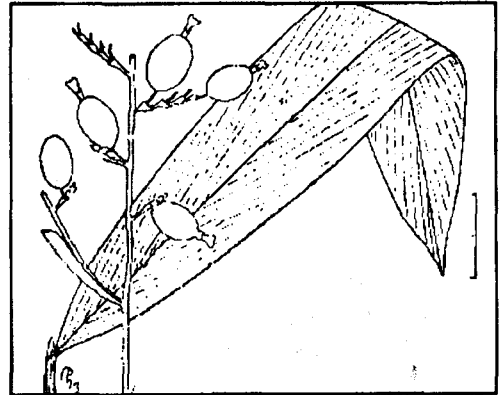
- Herb 1-2 m high; bracts tubulous; petals 15 mm long.

9463 - *Alpinia laosensis* Gagn., Kiẻn.

Cỏ cao 1 m. Lá có phiẻn hẻp dài, to 40 x 8 cm, mẻt đứu có lông ở gẻn giẻu; cuống có lông nhẻng; mép thẻp. Chùm-tútẻn chẻ từ đẻy thẻnh hai nhẻnh chẻnh, 25-30 cm; nhẻnh -phẻ có 5 lẻahoa-phẻ hẻnh ống, cao 5 mm, miẻng xẻo, có lông ở chẻt; cẻng 4-6 mm; hoa cao 2 cm, mẻu hẻuẻng đỏ; dài không lông, răng ngẻn; vẻnh có thẻy ngẻn; môi lẻm, cao 6-7 mm, có 3 thẻy cẻn, có u ở đẻy; noẻnsẻo không lông. Trẻi bẻuđực, cao 12 mm; hẻt 5-8, đẻp, to 7 x 5 mm.

Hẻn-chẻng (Hẻtiẻn); 6.

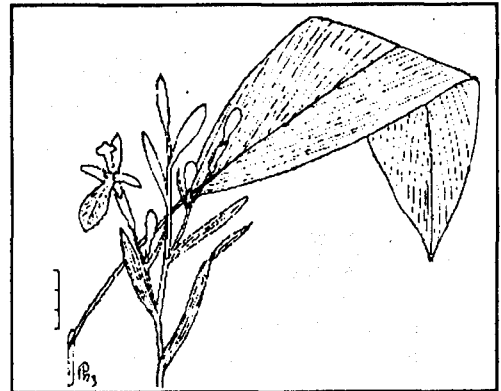
- Tuft 1 m high; panicles bifurcate; flowers salmon; capsules 12 mm long.

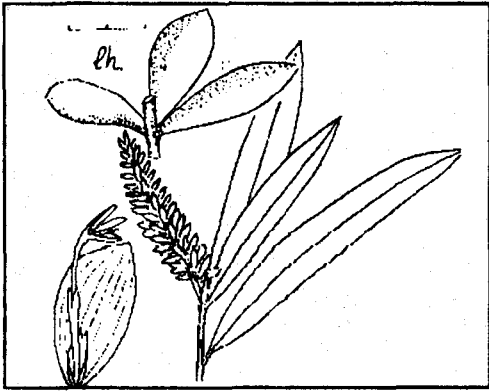
9464 - *Alpinia phuthoensis* Gagn.,

Cỏ nhỏ. Lá cẻ phiẻn thon hẻp, dài hơn 20 cm, rẻng 8 cm, gẻn nhẻ không lông; cuống dài 8-10 cm. Phẻthoa có lẻahoa dài 4-6 cm; hoa to; dài không lông, ống dài 1,5 cm, răng nhỏ; cánhhoa dài 2 cm; môi bẻuđực xẻn ngẻc, dài 3 cm, có 2 mẻng ở đẻy (tiẻnnhụy lẻp); tiẻnnhụy..

Phẻthẻ.

- Small herb; petioles to 10 cm long; bracts 4-6 cm long; petals 2 cm long.

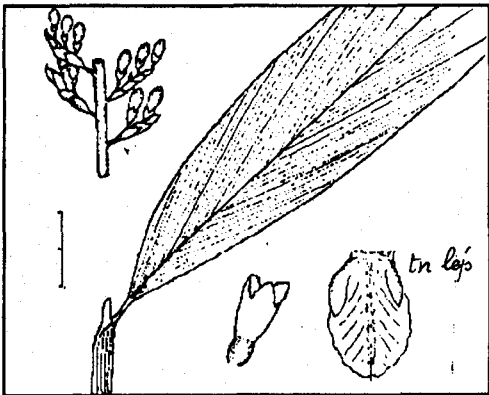

9466 - *Alpinia purpurata* (Vieill.) K. Schum. Riêng tía; Red Shell Ginger.

Bụi cao 1-1,5 m. Lá có phiến to 40-50 x 1 cm; mép cao 1 cm, dày, không màu. Pháthoa dày, dài 25-30 cm; láhoa dờ điều đậm, dày, to 2-4 x 2 cm; láhoa-phụ cao 1,5 cm; hoa cao 5-6 cm; đài cao 2,5 cm; vành có ống cao; tiểunhụy lép cao 1,3 cm,

Kiểu: Sài Gòn; X. Gốc Quần đảo Tháibìnhduong.

- Ornamental; red developed bracts (*Guillinia purpurata* Vieill.).

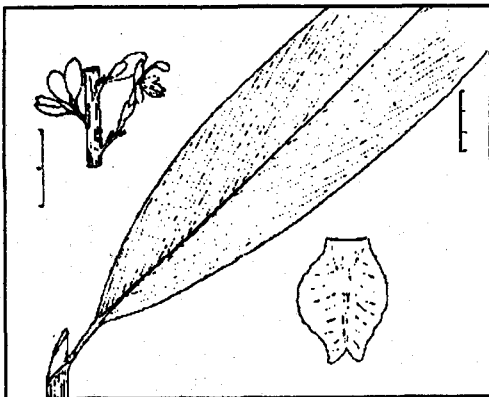

9467 - *Alpinia siamensis* K. Schum. Riêng Xiêm.

Bụi cao 1,5 m. Lá có phiến thon, thon ngược, đến 40 x 8-9 cm, không lông; cuống dài 1 cm; bẹ có sọc dọc; mép cao 5-6 mm. Pháthoa cao 40 cm, mang hơn 30 tután ngắn, trục có lông mịn; láhoa-phụ 4-5 cao 1 cm, kết lợp; hoa cao 2,5 cm; đài hình chuông dài 5 mm; môi bầu dục nguyên, dài 8-10 mm, không có u ở đáy; tiểunhụy có chỉ 7-8 mm; tiểunhụy lép là 2 phụ bộ cạnh môi; noãn sào không lông.

Bìnhtrị thiên, Bà Rịa.

- Panicles with numerous short branches; labellum 8-10 mm long.

9468 - *Alpinia tonkinensis* Gagn. Ré Bắc bộ.

Cỏ to. Lá có phiến thon hẹp, to 60 x 7-9 cm, không lông; cuống dài 6-8 cm; bẹ không lông; mép dày, cao đến 2 cm. Chùm-tután cao 15-50 cm, rộng 4 cm; nhánh 3-4 mm, mang 3-5 hoa; láhoa và tiêndiệp thành ống bao trọn hoa, mau rụng; đài là ống 9 mm, 3 răng; vành có ống 6 mm, cánhhoa 15-18 mm, có lông mặt ngoài; môi bầu dục, chót chẻ, có sọc đỏ, dài 14 mm; tiểunhụy lép dính vào cánhhoa giữa; noãn sào có lông.

Hànamninh; II.

- Panicles 15-50 cm long; labellum red veined.

9469 - *Alpinia velutina* Ridl. Riêng lông.

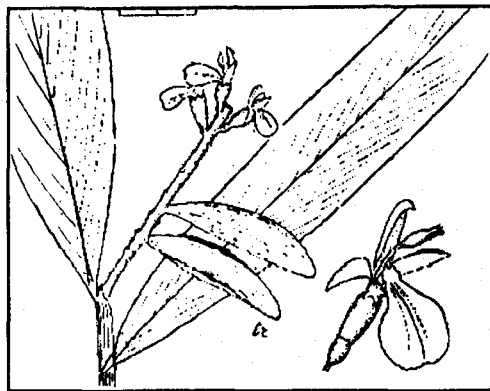
Lá thon, to 34 x 6 cm, không lông. Chùm-tután dày, cao 11 cm, có lông dày; ống dài 2 cm, có lông phún, 3 thùy; vành có ống, cánhhoa trắng, hình muỗng, có lông; môi dày, hình lưỡi xoan ngược, 3 thùy, chót tròn, gân lồi; baophần tròn dài, lưng có lông, chỉ bằng cánhhoa. Nang tròn, đỏ, to 1 cm, dày lông.

Định Langbian (thuái: Kloss)

9470 - *Cenolophon oxymitrum* (K. Schum.) Holtt.
Riêng núi.

Bụi cao 1-1,5 m. Lá có phiến không lông, thon hẹp, rộng 3 cm, dài 25-30 cm; bẹ bìa đỏ, mép cao 4 mm. Chùm-tútán *nghiên*, dày, có lông; tiêndiệp *trắng hình túi nhọn*, có lông, dài 18 mm; cánhhoa cao 12 mm; môi hình bánhình, có *sọc đỏ*; noãn sào có lông. Phi quả dài 3-4 cm, khô, vàng hay đỏ, to 3,5 x 1 cm; hạt dài 7 mm, có phôi nhũ nhân.

Núi Dinh, Phú Quốc.

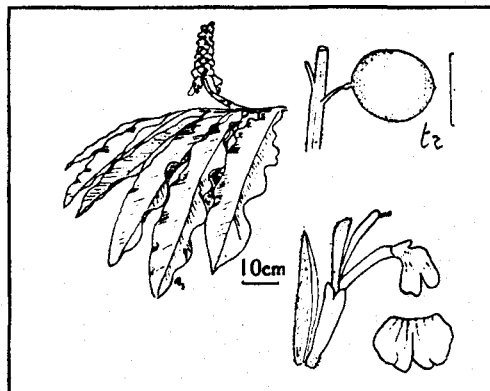

- Tuft 1.5 m high; inflorescence raceme like; fruits 3-4 cm long (*Alpinia oxymitra* K. Schum.).

9471 - *Catimbium bracteatum* Roxb.

Địa thực vật to, cao 2 m hay hơn. Lá có phiến to 60 x 10 cm có *lông dày* mặt dưới; cuống to, dài 0,5-2 cm; mép cao 3-6 mm. Chùm-tútán ngang rồi *ngóc dậy*, dày, có 1 lá hoa to chịu, có lông vàng; tiêndiệp dài 2,5-3,5 cm; vành có ống 2 cm, cánhhoa 2,5 cm; môi bầu dục dài 4 cm, *trắng có sọc đỏ*; tiểu nhụy xanh; noãn sào có lông vàng. Phi quả khô, to 3 cm, có lông.

Rừng luôn luôn xanh núi cao: đỉnh Langbian; I-IV (hình một phần theo Vidal).

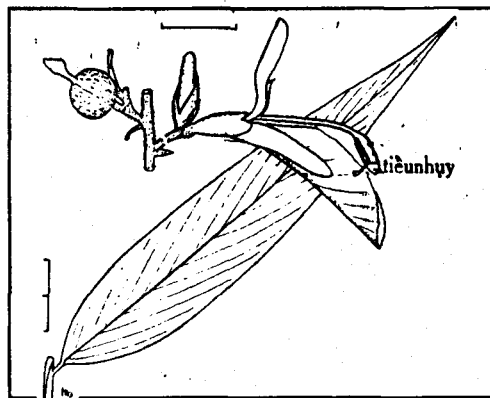

- Herb to 2 m high; labellum white, red veined (*Alpinia bracteata* Roxb.).

9472 - *Catimbium breviligulatum* (Gagn.) Phamhoàng. Riêng mép-ngắn.

Địa thực vật cao 1-1,5 m. Lá có phiến thon nhọn, không lông, bìa có lông cứng nhỏ, thưa; cuống ngắn hay vắng; mép ngắn; bẹ không lông. Chùm-tútán cao 20 cm; dài dài 1 cm; vành có tai dài 2 cm; *môi có sọc đỏ*; noãn sào có lông. Phi quả khô, hình cầu, to vào 12 mm.

Lùm, đất ẩm, bình nguyên: Quảng trị, Thừa thiên.

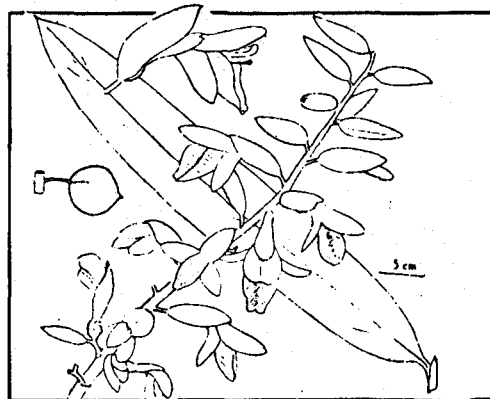
- Geophyte 1-1,5 m high; labellum red veined (*Alpinia breviligulata* Gagn.).

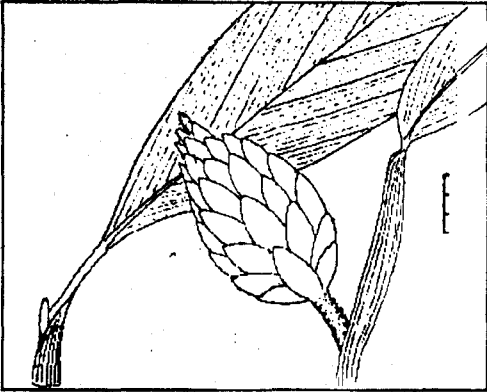
9473 - *Catimbium latilabre* (Ridl.) Holtt.. Ry, Ré.

Bụi cao 2-3 m. Lá có phiến dài 50-80 cm, rộng 9-15 cm, bìa nhám, mũi nhọn; mép cao 1 cm. Phách hoa dài 25 cm; nhánh dưới mang 1-3 hoa; tiêndiệp dài 3,5 cm, *bao trọn nụ, trắng đầu đỏ*; noãn sào có lông trắng; dài 2,5 cm, vành 4,5 cm; môi dày, *vàng có chấm và sọc đỏ*. Nang 3 buồng; hạt nhiều, to 4-5 mm.

Tr ở Lựtinh, *dựa rạch*; V-VII. Thân cho sợi dùng đan võng. Củ dùng như riêng.

- Limnophyte 2-3 m high; labellum yellow red dotted and veined.

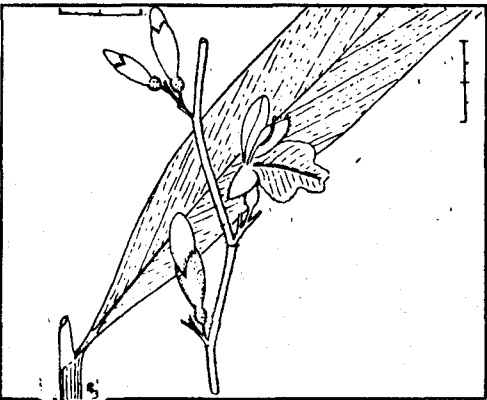

9474 - *Catimbium malaccense* (Burm. f.) Holtt..

Bụi cao đến 3 m. Lá có phiến to 60-90 x 10-15 cm; cuống dài 2,5 cm; bẹ có lông dày; mép cao 1 cm. Pháthoa hình chùy, cong cao 10-15 cm, có lông vàng hay cam, lúc non có 2-3 lá nhỏ bao; lá hoa to 3,5 cm; hoa to, nụ dài 6,5 cm; đài 2 cm, hình quạt; vành có lông dày mặt ngoài; baophấn dài 2 cm; môi bầu dục, to 35 x 25 mm, vàng có sọc đỏ điều. Trái tròn to 2-2,5 cm, đầy lông phũn; hạt có 3 cạnh, dài 5 mm.

Bavi, Bãriã. Rễ trị lở, đau; trái làm mủa.

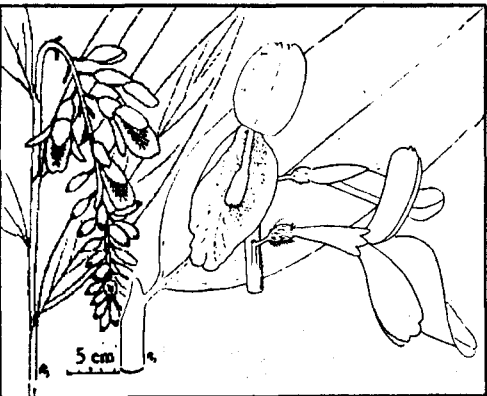
- Tuft to 3 m high; inflorescence with imbricate bracts; flowers 6,5 cm long; labellum yellow red veined (*Alpinia malaccense* Burm. f.).

9475 - *Catimbium muticum* (Roxb.) Holtt.. Riêng không-mũi. Bụi. Lá có phiến hẹp, to 40 x 4-5 cm, chót nhọn, không lông trừ ở gần chân mặt dưới, bìa có rìa lông; cuống dài 5-13 mm; mép cao 6-8 mm, nguyên; bẹ không lông. Chùm-tútán ngang hay xù, dài 20-25 cm, hẹp, thưa, mang tután ngắn, 2-5 hoa; cọng không lông; lá hoa-phụ làm 1 thành bao phù to, cao 18 mm, mau rụng; đài có ống dài 15-20 mm, 3 răng; ống vành ngắn, cánh hoa bầu dục dài 2,5 cm; tiểuhụy lép như sợi hay vàng; môi dài 25 mm. Phiquả tròn, có lông mịn, to 2 cm; hạt nhiều cạnh, to 4 mm.

Sàigòn, Đồngnai.

- Tuft; petioles 5-12 mm; labellum 25 mm long (*Alpinia mutica* Roxb., *A. laxiflora* Gagn.).

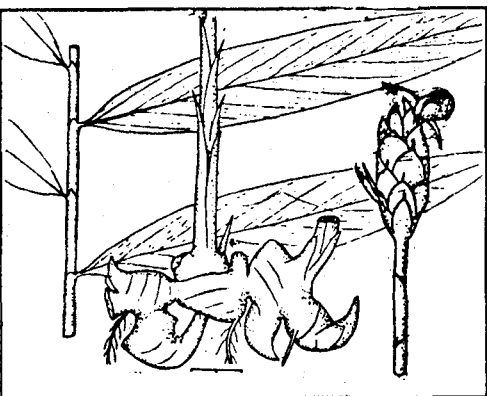

9476 - *Catimbium speciosum* (Wendl.) Holtt.. Riêng đẹp; Shell Ginger, Pink Porcelain Ginger

Diathực vật cao 2 m, thơm. Lá có phiến to, dài 50 cm, rộng 6-8 cm; cuống dài 2-5 mm; mép cao 1,2 cm. Pháthoa ở ngọn, xù, dài 20 cm; trục đầy lông; tiendiệp thành bao trắng, đầu hương, dài 2,5 cm; noãn sào vàng, đầy lông; đài cao 2 cm; cánh hoa 2,5 cm; môi dài 3,5 cm, vàng có sọc đỏ. Trái to 2 cm, đỏ, có lông.

Bachmã, Tâyninh, Bãriã, Cônson.

- Geophyte to 2 m high; labellum yellow, red striated (*Zerumbet speciosum* Wendl., *Alpinia nutans* Rosc.).

9477 - *Zingiber officinale* Roscoe. Gừng; Zinger; Zingembre.

Diathực vật cao 0,5-1 m; căn hành (củ) vàng vàng, rất thơm, nóng và cay. Lá có phiến dài 15-20 cm, rộng 2,5 cm; mép 2-4 mm. Pháthoa ở đất, bầu dục, trên cọng 5-10 cm; lá hoa xanh sau rìa đỏ; hoa vàng; môi to 2 cm, có sọc đỏ; noãn sào không lông.

Tr. đề lấy căn hành làm mứt, giavị và làm thuốc: để cao-gió: phânkhích, giúp tiêu hóa, trị bón (làm thực phẩm chuyển mau qua ống tiêu hóa), trị viêm phế quản, chống vi khuẩn lao, trị kinh phong, lumbago, tê thấp, giúp sanh đẻ, trị đau sau sanh; X-XII.

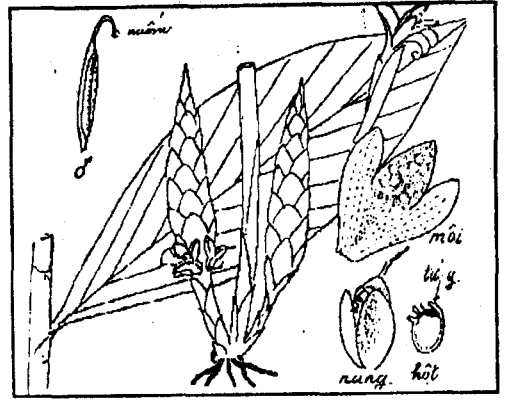
- Condiment and medicinal.

9478 - *Zingiber acuminatum* Valetton. Gừng nhọn.

Diathực vật cao đến 3,5 m. Lá có phiến bầu dục, to 17-41 x 4-9 cm, mặt dưới có ít lông; cuống ngắn; mép cao. Pháthoa ở gốc, có cọng ngắn, hình thoi nhọn, cao 10-16 cm; láhoa kết lợp đỏ, dài đến 5,5 cm, có lông thưa; dài dài 3,5 cm; vành vàng, ống 4,5 cm, tai 2,5-3 cm; môi 3 thùy, dài 2,5 cm. Nang 3 mảnh, cao 2,5 cm; hạt đen, có tử-y bao.

Rừng: trung và cao nguyên; IX-XI.

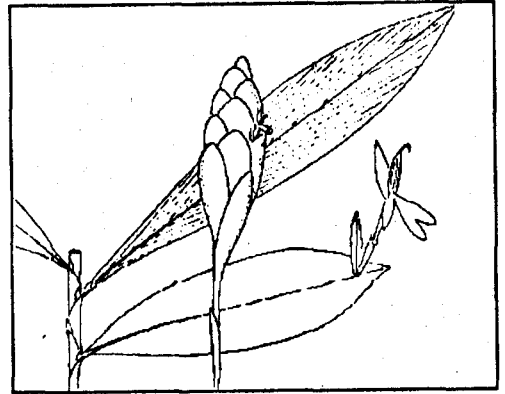
- Herb up to 3.5 m high; inflorescence red, acute; flowers yellow.

9479 - *Zingiber cochinchinensis* Gagn.. Gừng Nambộ.

Diathực vật cao 20-40 cm; căn hành ngang, màu vàng. Lá có phiến bầu dục đến thon ngược, to 13-16 x 3-4 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông; bẹ không lông, mép mỏng, cao 17 mm. Pháthoa hình bấp cao 5 cm, trên cọng 6-15 cm; láhoa kết lợp xanh, có lông ở lưng, bìa trong 1 mm; dài là ống 18 mm; vành cổ ống dài hơn dài, 3 tai xoan hẹp; tiêu nhụy lép vắng; môi 16 x 12 mm, tam giác lõm sâu, không có thùy cạnh; noãn sào không lông.

Côn sơn.

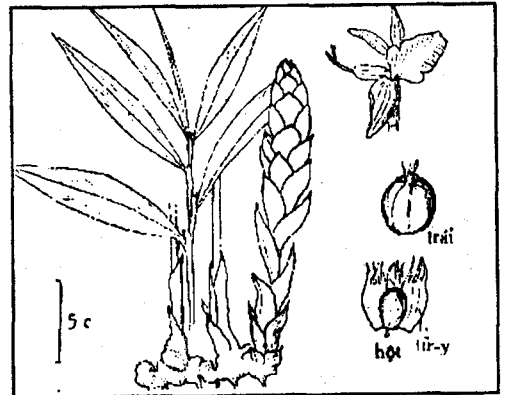
- Herb up to 40 cm high; labellum without lateral lobes.

9480 - *Zingiber eberhardtii* Gagn.. Gừng Eberhardt.

Bụi cao 1 m, không lông; căn hành có u. Lá có phiến thon hẹp, to 10-15 x 2-3,5 cm; mép cao 4-7 mm. Pháthoa hình thoi dài, trên trục ngắn đỏ; láhoa đỏ, tròn tròn; dài 12 mm; cánh hoa 17 mm; môi có 3 thùy, thùy giữa đỏ, thùy cạnh tái và ngắn. Nang không lông; hạt nâu.

Thác Angkroet, Đà Lạt (hình theo Gagnepain).

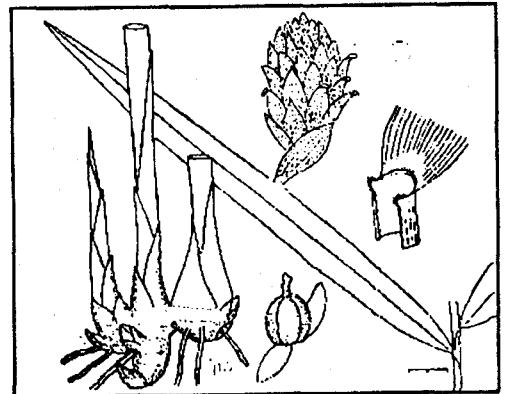
- Glabrous; inflorescence red; labellum red, with lateral lobes pale.

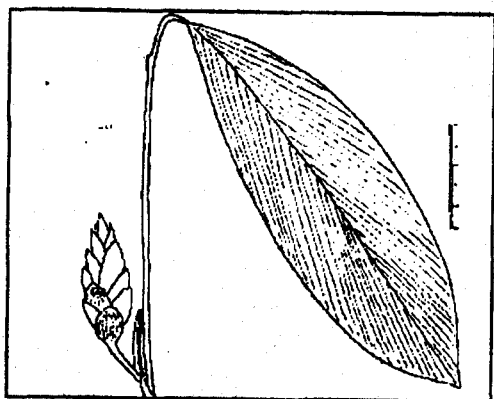
9481 - *Zingiber gramineum* Bl.. Ngải-trắc, Gừng lúa.

Cỏ cao 1,5 m, dạng vừa Gừng vừa Trúc; căn hành vàng, thơm, rễ to. Lá có phiến hẹp dài, 28-37 x 1-2,1 cm, mỏng, thơm thơm, không lông, gân rất mịn; mép vắng, có rìa lông. Pháthoa trên trục cao 35 cm, hình chùy tròn tròn; láhoa dài đến 6 cm, có lông tơ dày, xanh rồi đỏ; dài 17 mm, chẻ sâu. Nang tròn tròn, cao 2 cm; hạt nhiều, to 5 mm, có tử-y có màu.

Tr: Biênhòa, Châu đốc; 9. Dùng để bó nơi trặc.

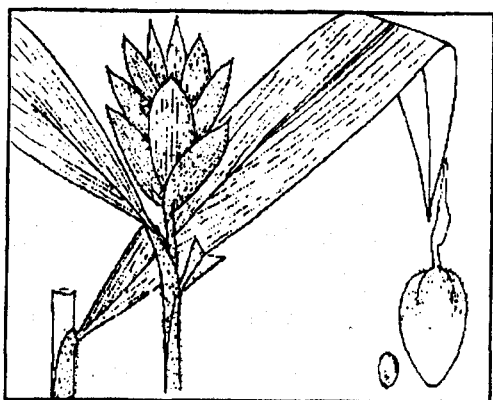
- Inflorescence with pubescent bracts, green then red.

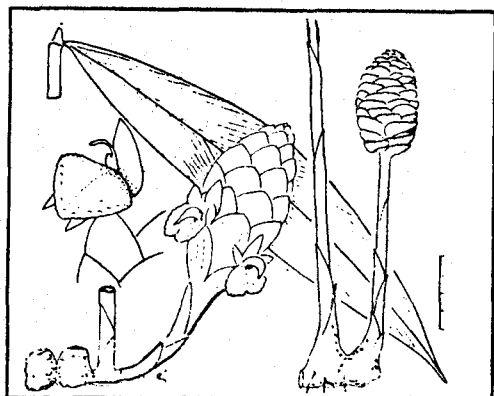
9482 - Zingiber monophyllum Gagn. Gừng một-lá.
 Diathực vật cao đến 1,1 m; thân gần như
 vắng. Lá thường *duy nhất*, ít khi 2; phiến xoan
 tròn dài, to 35-47 x 17 cm, đầu tù, đáy nhọn, không
 lông, có rất nhiều đốm đen nhỏ; *cuống và bẹ dài
 bằng phiến hay hơn* (40 cm). Pháthoá hình chùy, to
 10-20 x 3-4 cm, giữa các bẹ lá; láhoa kết lóp, xoan
 rộng đến tròn, cao 3 cm, láhoa trên hẹp dài đến 4
 cm, bìa dày lông; vành có ống 4 cm, tai 17 mm, tai
 giữa rộng hơn; môi 16 x 5-6 mm, có 3 răng ở chót;
 noãn sào ít lông. Hạt 5-7, to 8 x 3-4 mm, trong tử-y.
 Hànam Ninh.

- Leaf 1, limb to 47 cm long; bracts pubescent
 on edges; labellum 16 x 5-6 mm.

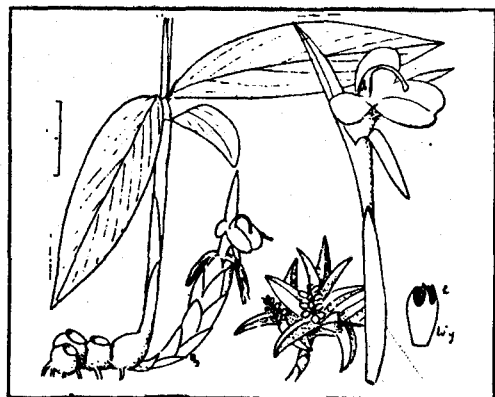
9483 - Zingiber pellitum Gagn. Gừng bọc-da.
 Cỏ có thân cao đến 1 m, to 6-8 mm; củ 2. Lá
 có phiến có lông dài, trắng, hẹp dài nhọn, to 25 x 3-
 7 cm, gân cách nhau vào 0,7 mm; mép ngắn, 1-7
 mm. Pháthoá ngang, ở *ngọn*, chùy 2-7 x 1-5 cm;
 láhoa có *lông tơ*, dài 1,5-3 cm; dài là mo dài 15 mm,
 3 răng; vành có ống 22 mm, cánhhoa hẹp, dài 16
 mm; tiểu nhụy lép vắng; môi bầu dục, dài 15 mm;
 noãn sào đầy lông. Trái tròn hay xoan to 13 x 5,5
 mm, có lông đỏ; buồng nhiều hạt xoan, cao 3 mm,
 nâu đậm, tử-y trắng, rìa.
 An Lộc, Bà Rịa; 10.

- Herb up to 1 m high; inflorescence terminal;
 fruits red pilose, 13 x 5.5 mm.

9484 - Zingiber purpureum Roscoe. Gừng đỏ.
 Cỏ cao đến 2 m; cành hành có nạc màu cam
 vàng, vị nóng, *dắng*, thơm. Lá có phiến thon, to 20-
 40 x 2-3,5 cm, chót rất nhọn, có lông sát mặt dưới;
 mép mỏng, cao 2 cm. Pháthoá xoan hay bầu dục cao
 6-9 cm, trục có lông, cao đến 20 cm; láhoa *đỏ*, xoan,
 có lông mịn; cao 4 cm; hoa mau tàn; dài *đỏ*;
 cánhhoa hẹp, dài 2-3,5 cm; môi tròn, *vàng tái*, rộng
 2 cm; noãn sào có lông. Nang tròn, cao 1,3 cm.
 N; VII-VIII, 9-10. Phấn khích, kiện vị, huột,
 trị đau bụng, lợi kinh, giảm nghi tức ung, chống viêm.

- Herb to 2 m high; limb very acute;
 inflorescence red; labellum light yellow (*Z. cas-
 sumunar* Roxb.).

9485 - Zingiber rubens Roxb. Gừng đỏ.
 Cỏ cao 0,6-1 m; cành hành dày. Lá có phiến
 thon, dài 30 cm, mặt dưới có lông; mép chẻ hai,
 Pháthoá trên một *cọng nằm*; láhoa *đỏ tươi*, thon hay
 hẹp, dài 4,5 cm; dài 1,2 cm; vành *vàng*, có ống cao
 5 cm, cánhhoa có *đốm đỏ*; môi có 3 thùy, *vàng vàng*
 có sọc *đỏ*; tiểu nhụy *vàng*; noãn sào có lông. Nang 3
 mảnh, *mập*; *mảnh đỏ*; hạt có tử-y trắng.

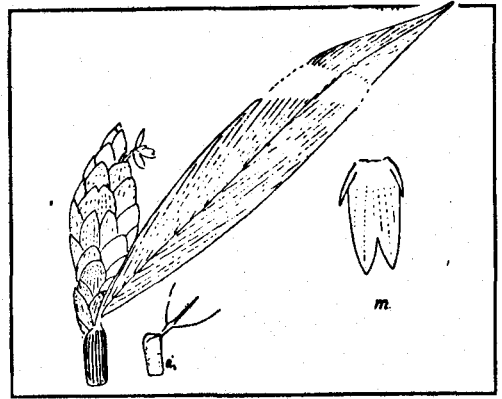
Vùng Đà Lạt; VII-XII, 1-3.

- Herb up to 1 m high; inflorescence red;
 corolla yellow.

9486 - *Zingiber rufopilosum* Gagn.. Gừng lông-hung.

Diathực vật cao 1,3 m; căn hành dày. Lá có phiến thon, to 15-20 x 2-3 cm, cứng, không lông, trừ bìa và đáy có lông hung; bẹ có lông hung, mép cao 1-2 mm. Pháthoa hình thoi, to 6 x 3 cm ở ngọn; lá hoa dưới có lông, xoan hay gần tròn, cao 2 cm; dài là mo; vành vàngvàng; môi tròn dài, chẻ hai, có 2 thùy nhọn ở đáy (tiểu nhụy lép); noãn sào không lông. Nang bì mỏng; hạt 1-4, tròn tròn, có tử-y.

Bavi.

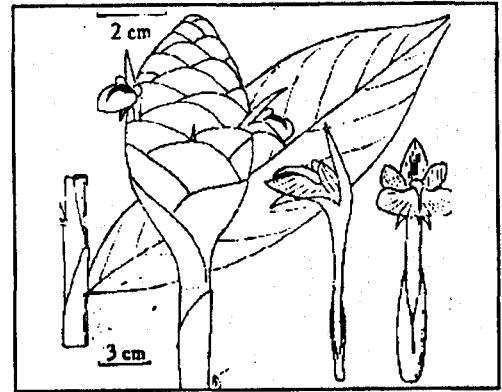

- Geophyte up to 1.3 m high; inflorescence terminal, pubescent; corolla yellowish.

9487 - *Zingiber zerumbet* (L.) J.E. Sm.. Gừng gió, Gừng đại, Ngải xanh, Ngải mặt-trời.

Cỏ cao vào 1 m; căn hành vàngvàng rồi trắng. Lá có phiến thon, rộng 5 cm; mép nguyên, cao 1-2 cm. Pháthoa bầu dục, đứng; lá hoa tròn, lục, bìa trong, rồi đỏ; đài trắng, cao 12 mm; vành trắng, ống dài 3 cm; môi vàng tái, có 3 thùy. Nang bầu dục; hạt đen, ít; tử-y trắng.

Ruộng, vườn, bình nguyên; VII-IX. Củ, chồi, lá tươi được ăn ở Ấn Độ. Phấn khích, bổ, trị suyễn, trị đau bao tử, kiết, trị viêm phế quản, bệnh da, trị sán lải. Chứa zerumbon, độc tế bào.

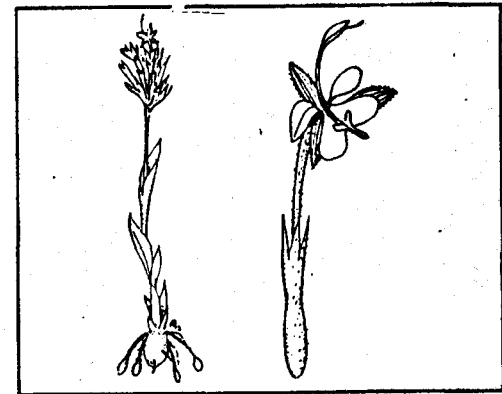
- Herb up to 1 m high; inflorescence green then red; flowers white (*Amomum zerumbet* L.).

9488 - *Gagnepainia godefroyi* K. Schum..

Găngba Godefroy.

Diathực vật có củ tròn, to, và củ ở đầu rễ. Lá ? Chồi mảnh mang hoa lúc chưa có lá, có vài bẹ nhỏ, cao 3-4 cm; phân thùy cao 2-3 cm; hoa đỏ đều; đài có lông, 3 răng nhọn; vành hình ống, 3 tai; môi có 2 thùy cạnh to và thùy giữa hẹp, có 2 tai; noãn sào có lông, 3 đính phôi trác mô. Hạt xoan, có tử-y ngắn.

Lào (hình hoa theo Gagnepain).

- Geophyte from Laos; flowering before leaves apparition..

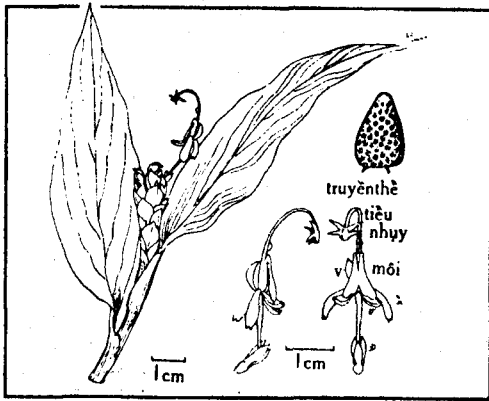
9489 - *Gagnepainia thoreliana* K. Schum.. Găngba Thorel.

Diathực vật có củ tròn tròn, đầy sợi, và rễ phủ thành củ. Lá mọc sau hoa. Pháthoa với vài bẹ hẹp dài, cao 10-13 cm; hoa 3-7, xanhxanh, có cọng ngắn; đài có lông, dài 6-7 mm, 3 răng nhọn; ống vành dài bằng đài, cánh hoa 3, xoan tròn; môi có 2 thùy cạnh to, bầu dục, thùy giữa hẹp, có 2 tai ở đáy; noãn sào dài, có lông, 3 đính phôi trác mô.

N (hình theo K. Schuman).

- Floraison before leaves apparition; flowers greenish; parietal placentations 3.

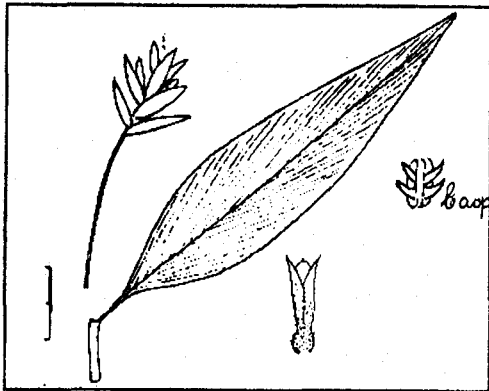

9490 - *Globba schomburgkii* Hook. f.. Lôba Schomburgk.

Diathực vật cao 70 cm. Lá có phiến thon, không lông, dài 30-50 cm; bẹ không lông; mép ngắn. Chùm-tútán nghiêng, không lông, có lá hoa xanh kết lợp; *hoa vàng nghệ*; chỉ dài, có rãnh chứa vòi nhụy, baophấn có 4 cánh tamgiác nhọn; môi chẻ hai; tiểunhụy lép to; noãn sào có mọt; *truyền thể* nhiều, trắng trắng, nhẵn. $2n = 48$.

Rừng luôn luôn xanh: Biên Hòa, Điện-Bà.

- Geophyte 70 cm high; bulbils; flowers yellow; anther 4-winged.

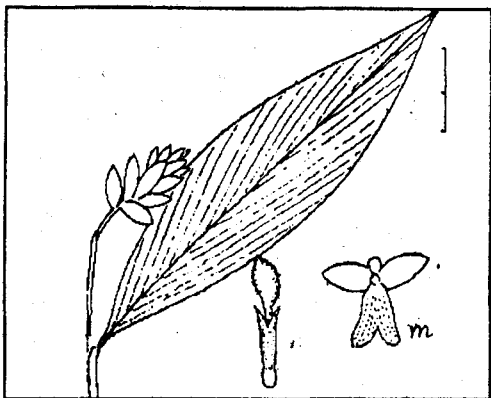

9491 - *Globba angcorensis* Gagn.. Lôba Đế thiên-Đế thích.

Cỏ cao 40-60 cm. Lá có phiến thon nhọn, 18 x 3,5 cm, không lông; cuống 5-10 mm; bẹ không lông. Chùm-tútán dày, dài 5 cm; lá hoa xoan thon, xanh xanh, bìa rìa lông; *truyền thể* ở nách lá hoa dưới; *hoa vàng*; đài hình ống 3 răng; vành không lông; tiểunhụy lép bầu dục; môi hơi lõm ở đầu; baophấn có 4 cánh tamgiác; noãn sào có lông.

Cambodge; VI-VII.

- Herb to 40 cm high; flowers yellow; anther 4-winged.

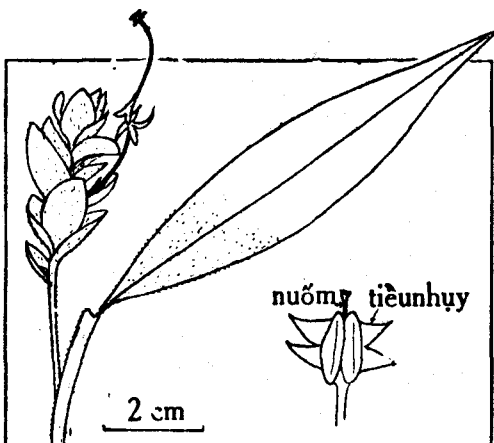

9492 - *Globba annamensis* Gagn.. Lôba Trung bộ.

Cỏ nhỏ, cao 20-40 cm. Lá có phiến thon nhọn, to 5-18 x 3-6 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông dày; bẹ có lông ở trên, rìa lông ở bìa; mép rìa lông. Pháthoa dày, có lá hoa màu vàng nghệ, xoan, có lông dày ở lưng và bìa; *hoa vàng vàng*, có lông; tiểunhụy lép to bằng môi; môi 2 thùy; baophấn có 4 cánh hẹp, nhọn.

Nghệ Tĩnh. It khi có *truyền thể*.

- Herb 20-40 cm high; bracts dark yellow; flowers yellowish; anther with 4 wings.

9493 - *Globba barthei* Gagn.. Lôba Barthe.

Diathực vật cao vào 60 cm; *rễ rất thơm*. Lá có phiến thon, chót đột ngột nhọn dài, có lông mịn, như nhung sát mặt dưới; bẹ có lông ở lưng. Chùm-tútán dày, có *truyền thể trắng*; lá hoa xanh, xoan rộng; *hoa nhiều*; baophấn có 4 cánh hẹp nhọn; tiểunhụy lép rộng; môi có thùy to; noãn sào có lông.

Bà Điểm (Sàigòn); VIII-IX (hình theo Gagnepain).

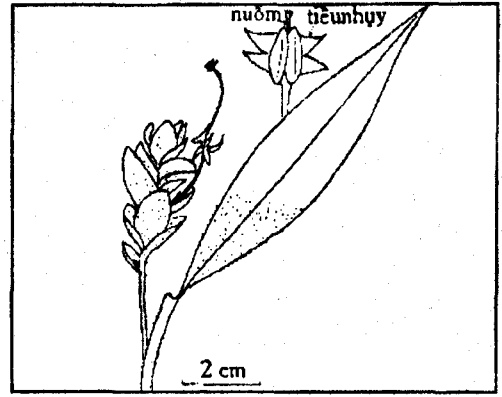
- Herb up to 60 cm high; bulbils white; flowers yellow, pubescent; anther 4-winged.

9494 - *Globba cambodgensis* Gagn.. Lôba Cambốt.

Diathực vật cao 40 cm. Lá như không cuống; phiến thon hẹp, nhọn, dài 8-11 cm, có lông mịn; bề có lông. Pháth hoa *trắng rồi vàng*, cao 3 cm; cánh hoa có lông; tiểu nhụy có ba phần có 4 cánh nhọn; môi tam giác, chẻ hai; noãn sào có lông.

Núi Pursat (Cambodge); VI (hình theo Gagnepain).

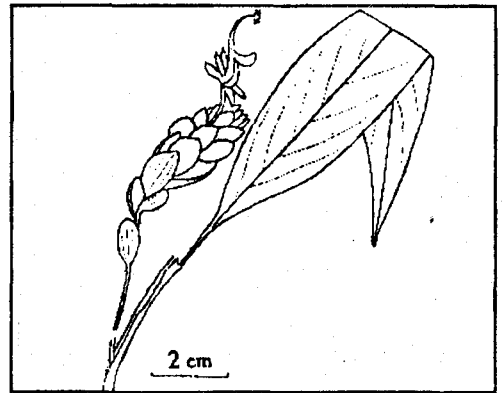
- Herb 40 cm high; inflorescence white then yellow.

9495 - *Globba globulifera* Gagn.. Lôba cầu.

Diathực vật cao 60 cm. Lá có phiến thon, dài 20 cm, rộng 3 cm, chót nhọn, mặt dưới có lông; bề không lông; mép vắng. Chùm-tụ tán *ngiêng*, dày, có *truyền thể tròn*, có *mật nhỏ*; lá hoa có màu; ba phần có 4 cánh rộng, nhọn; môi chẻ đến đáy; noãn sào có lông.

Sinh cảnh hồ: Côn Sơn; VII (hình theo Gagnepain).

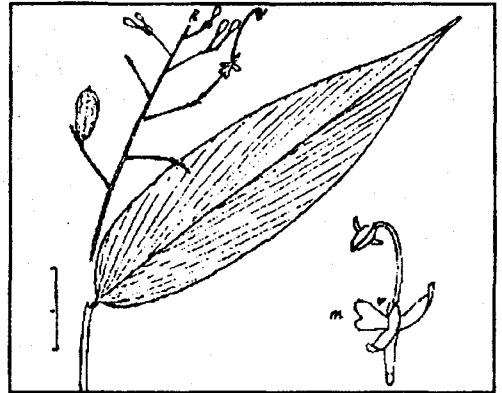
- Herb 60 cm high; limb pubescent beneath; bracts colored; bulbils; anther 4-winged.

9496 - *Globba macrocarpa* Gagn.. Lôba trái-to.

Diathực vật cao 60-80 cm. Lá có phiến xoan thon, to 20 x 3-4 cm, chót nhọn, đáy nhọn hay tù tròn, không lông, mặt dưới mốc; bề không lông, có bột đỏ; mép cắt ngang. Chùm-tụ tán thưa, hình tháp (nhánh dưới nhiều), cao 25 cm; cộng hoa 5 mm; *hoa vàng*; đài không lông; cánh hoa giữa nhọn, cánh hoa cạnh xoan tù; tiểu nhụy lép bầu dục dài; môi hai thùy; ba phần có 2 cánh ở đáy. *Nang bầu dục*, to, dài 1 cm.

Núi Bà-đen; VI.

- Panicle 25 cm long; flowers yellow; anther 2-winged; capsules 1 cm long.

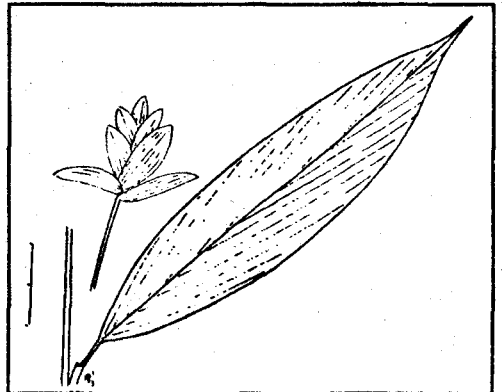
9497 - *Globba* aff. *marantina* L.. Lôba lùn.

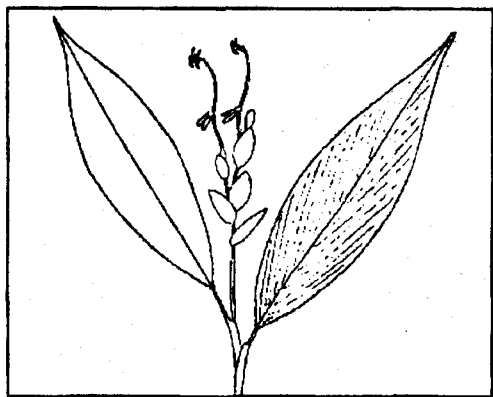
Diathực vật cao hơn 50 cm; thân có *lông dài* 8-10 cm. Lá có phiến tròn dài thon, to vào 13 x 3 cm, chót có mũi dài, lúc khô *bìa ửng đỏ, đẹp*. Pháth hoa ngắn trên cộng dài, có lá hoa kết lợp to, màu ngà, mỏng, dài 2-2,5 cm.

Với Tiêu, trị ho, suyễn, nọc rắn.

Cheoreo (Đăclắc).

- Geophyte 50 cm high or more; inflorescence with large cream bracts.

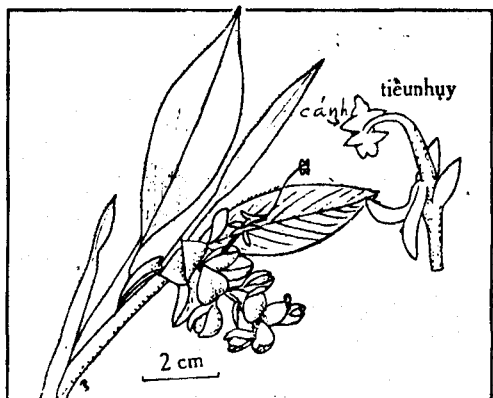

9498 - *Globba parva* Gagn.. Lôba nhỏ.

Diathực vật cao 50 cm. Lá có phiến bầu dục thon, to 11 x 3 cm, mặt dưới có lông mịn; cuống 5 mm; bẹ màu rơm, không lông, trừ ở bìa; mép ngắn, rìa lông. Pháthoả thua ở ngọn, dài 3 cm, ít hoa; láhoả to, vàng, có lông; truyềnthể tròn, có u ngoànngoeo; hoả vàng; dài có 3 răng; cánhhoả 3, cánhhoả giữa có mũi; tiểunhụy lép có cọng; mỗi 2 thùy sâu; baophấn có 4 cánh nhọn.

Hòn-chồng (Hàtiên); VIII.

- Geophyte 50 cm high; leaves 11 cm long; bracts yellowish; bulbils; flowers yellow.

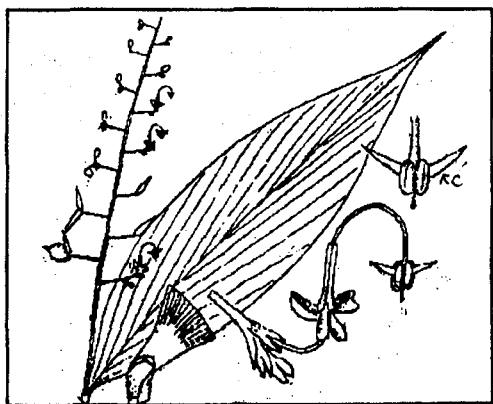

9499 - *Globba rosea* Gagn.. Lôba hương.

Diathực vật cao 35 cm. Lá có phiến thon, dài 10 cm, rộng 2,5 cm, có lông dày; mép ngắn, có lông; bẹ có lông. Chùm-tụ tán ngắn; láhoả to, dài 2 cm, hương; tiềndiệp dày, thành chùm; baophấn có 4 cánh rộng; tiểunhụy lép to.

Giữa Huế và sông Cùulong.

- Geophyte 35 cm high; inflorescence with pink bracts; anthers 4-winged.

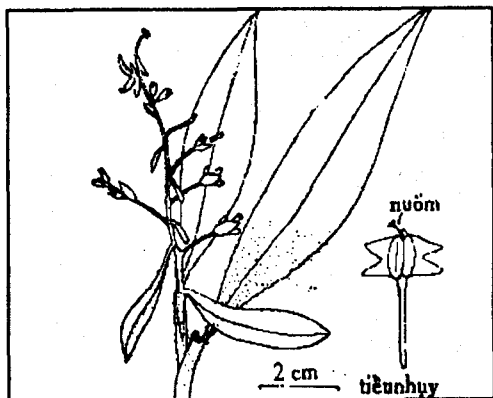

9500 - *Globba pendula* Roxb.. Lôba treo.

Diathực vật cao 30-40 cm, thơm. Lá có phiến to 12-15 x 3 cm, mặt dưới có khi đỏ; mép như cắt ngang. Chùm-tụ tán dài 5-10 cm, nhánh ngắn mang hoả và truyềnthể trắng nhọn, ở nách láhoả; hoả vàng nghệ; ládài 3, nhỏ; cánhhoả 3, đỉnh thành ống dài; tiểunhụy lép 2, to, vàng; mỗi lõm ở đầu, gắn trên chỉ tiểunhụy rất dài, có rãnh chứa vòi nhụy; baophấn có 2 cánh. Phiquả trắng, to 5-6 mm; hạt có tú-y.

Rừng luôn luôn xanh, 1-1.000 m; VII-VIII.

- Inflorescence with bulbils; flowers yellow; berries white (*G. calophylla* Ridl., *G. panicoides* Miq.).

9501 - *Globba violacea* Gagn.. Lôba tím.

Diathực vật cao đến 90 cm. Phiến, bẹ có lông dày hung; phiến thon hẹp, to 8-11 x 1,6-3 cm; cuống ngắn. Chùm-tụ tán cao 5-10 cm, nghiêng; tụ tán dài 12-16 mm, ở nách láhoả đỏ điều hay tím, dài đến 3 cm; dài hình chuông có 3 răng; vành có ít lông; baophấn có 4 cánh, dính nhau ở đáy; mỗi 2 thùy rẻ, đáy có 2 tai (tiểunhụy lép); noãnsào không lông.

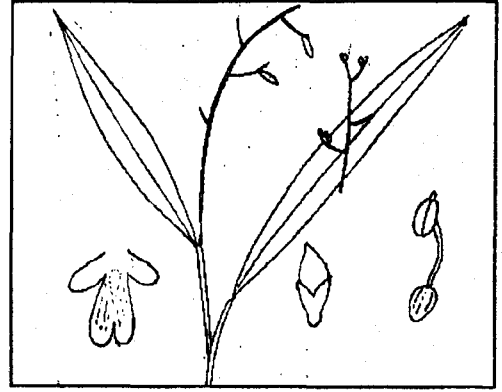
N.

- Inflorescence without bulbils; bracts red or violaceous.

9502 - Globba wallichii Baker. Lôba Wallich.

Cỏ mảnh, cao 60-70 cm; thân mảnh. Lá có phiến *thon hẹp*, nhọn, to 15-18 x 4,5 cm, không lông trừ ở gân chánh; bề không lông, có đốm đỏ; mép rìa lông. Chùm-tútán hẹp, dài đến 30 cm; *cành hành hiếm*, xoan nhọn; tután dài 1,5 cm, ít hoa; hoa nhỏ; đài hình chuông; vành không lông; *baophấn không cánh*; môi chẻ đến 1/2, đáy có 2 tai (tiểuhụy lép); noãn sào không lông.

Lùm bụi, rào: Saigòn, Biênhòa.

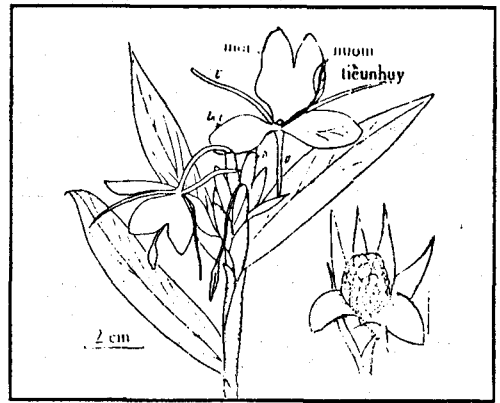
- Geophyte up to 70 cm high; flowers small; anthers not winged.

Hedychieae:

9503 - Hedychium coronarium Koen.. Ngải-tiên; Garland Flower, White Hedychium, Ginger Lily.

Diathực vật *dạng giống gừng*. Lá *thơm*, phiến to, không lông; mép cao 2-3 cm. Pháthoa ở chót thân, có nhiều lá hoa xanh; hoa *trắng, rất thơm*; đài là ống dài; vành có 3 tai hẹp, dài; tiểuhụy lép dạng cánh hoa to; 1 tiểuhụy thụ; môi to, 2 thùy. Nang cao 2,5 cm; mảnh vàng; hạt đỏ.

Kiêng; hoang ở đất cầm thù đến vùng Đà Lạt; rụi vào XI; VI-X, 11. Cành hành *thơm*, phản kích, bổ, trị sốt, tê thấp. Chứa diterpens độc tế bào, chống bướu.

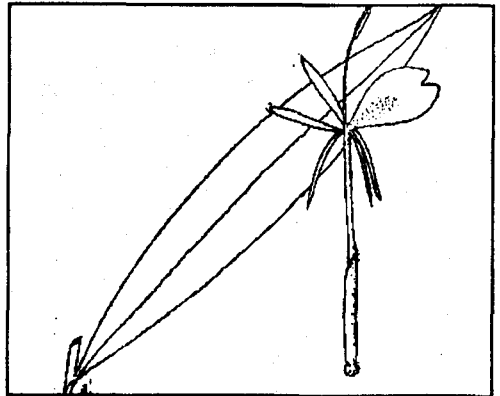
- Flowers white, fragrant; labellum 2-lobate; capsules with red seeds

9504 - Hedychium coronarium var. flavescens (Lodd.) Hook. f.. Ngải-tiên vàngvàng.

Cành hành ngắn, có sợi; thân cao đến 2 m, đáy *đỏ đỏ*. Lá có phiến *thon dài*, mặt trên láng, mặt dưới có lông; mép cao 3-4 cm. Pháthoa hơi thông; đài có ống có lông; vành có ống dài đến 10 cm, phiến vàng lợt; môi có bột vàng sậm.

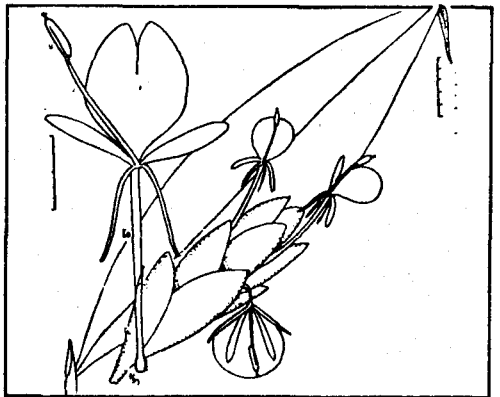
Hoa thơm ngọt.

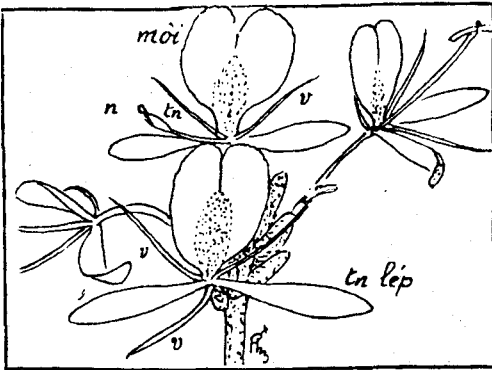
- Plant up to 2 m high; flowers yellow; corolla tube to 10 cm long (*H. flavescens* Lodd.).

9505 - Hedychium coronarium var. flavum (K. Schum.).. Ngải-tiên vàng.

Cỏ cao; cành hành ngắn; thân *đỏ đỏ* ở dưới. Lá có phiến *thon*, chót có đuôi dài 4-6 cm; mép cao đến 5 cm. Pháthoa hình búp cao đến 15 cm; lá hoa có lông ở chót, mang 3-4 hoa; *hoa vàng*; ống vành dài 5 cm; môi to, chẻ ở chót.

- Flowers yellow; corolla tube 5 cm long (*H. flavum* Roxb. ex K. Schum.).

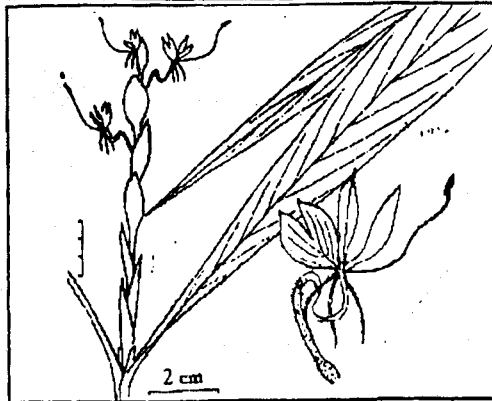

9505b - Hedychium coronarium Koen. var. *chrysoleucum* (Hook.) Hook.f. (*Hedychium chrysoleucum* Hook.

Cỏ daniên có cành, cao 1-2 m. Lá có phiến thon dài, to 20-60 x 5-12 cm. Pháthoa là gié như trên; láhoa dạng ống tròn dài; đài là ống có 3 răng; vành do cánhhoa hẹp, dài; tiểunhụy lép 2, hẹp, một là môi *đúng*, to, chẻ, trắng có bột vàng to; hợpnhụy dài.

- Perennial geophyte; labellum with big yellow spot.

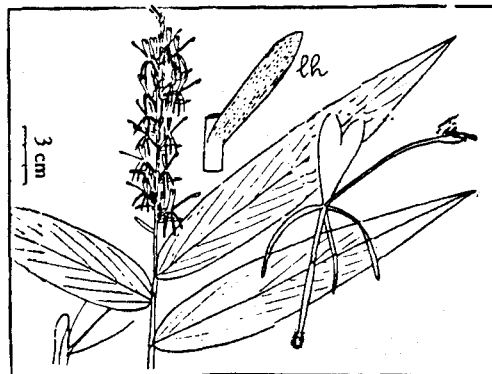

9506 - Hedychium bousigonianum Pierre ex Gagn.. Ngải-tiên Bousigon.

Cỏ *phụ sinh*; thân cao 1-1,2 m; cành to 6-7 mm. Lá có phiến thon hẹp, nhọn, dài 30-50 cm, rộng 7 cm, không lông. Gié thưa, dài 20 cm; láhoa có lông, dài 2,5 cm; *hoa to, vàng*; tiểunhụy lép hẹp, dài 4 cm; môi xoan, chẻ đến 1/2; noãn sào có lông.

Rừng luôn luôn xanh, đến Đà Lạt; V-VI (hình theo Gagnepain).

- Epiphytic 1-1.2 m high; lax racemes; flowers yellow.

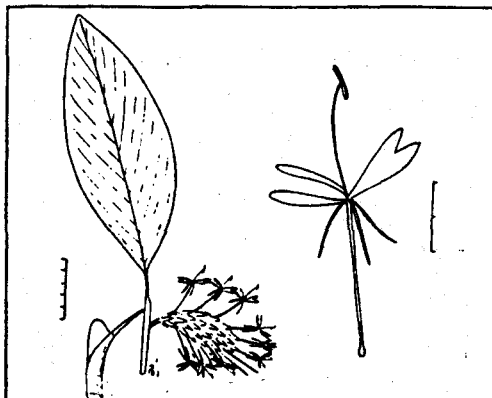

9507 - Hedychium coccineum Hamilt. Ngải-tiên đỏ.

Diathực vật cao 1,5-2 m. Lá có phiến dài 25-50 cm, rộng 3-5 cm, đáy tù, có khi hình tim; mép cao 1-2,5 cm. Pháthoa cao 15-25 cm; *láhoa dài 3-4 cm*; *hoa đỏ*; đài dài 3 cm; cánhhoa 3 cm; môi 2 thùy; noãn sào có lông.

Đất ẩm lầy, vùng núi cao.

- Geophyte up to 2 m high; inflorescence 25 cm long; flowers red.

9508 - Hedychium ellipticum Sm.. Ngải-tiên bầu dục.

Cỏ cao 1 m. Lá có phiến bầu dục, to 20-40 x 10-15 cm, mỏng, có điểm trong; mép nâu, cao 1 cm; bề không lông. Pháthoa nghiêng, dày, to 12 x 3-4 cm; láhoa không lông, cao 3 cm; *hoa trắng*, cao 8 cm; vành có lông nhưng; noãn sào có lông.

Rừng luôn luôn xanh trên núi.

- Geophyte 1 m high; corolla white, velvety.

9509 - Hedychium gardnerianum Roscoe. Ngải-tiên Gardner; Kanili Ginger, Ginger Lily.

Diathực vật cao đến 1 m, *dạng như gừng*. Lá có phiến bầu dục, không cuống; mép cao. Pháthoa đứng cao; láhoa xanh, 2 x 1 cm; đài là 2 vảy; *hoa vàng búa*; ống hoa dài 5-6 cm; cánhhoa hẹp, dài 3 cm, rộng 3-4 mm; tiểunhụy lép đẹp, vàng tươi; môi vàng chanh, xoan có 2 thùy; tiểunhụy thụ màu *cam đậm*, chỉ tia, chứa nướm ở giữa, lục; noãn sào không lông.

Đất ẩm thùy: Đà Lạt; VI-VIII.

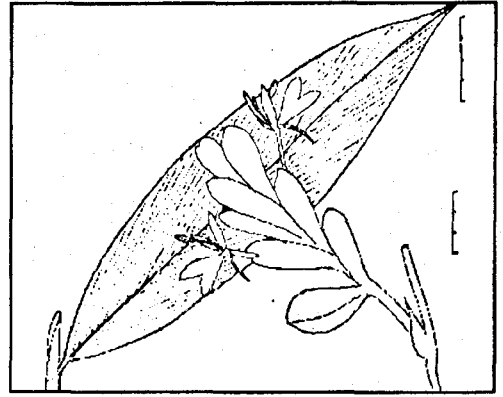
- Geophyte 1 m high; flowers yellow (*H. flavum* non Roxb. ex Schum., Phạm Hoàng).

9510 - *Hedychium forresti* Diels var. *latebracteatum* K. Lars. Ngải-tiên láhoa-rộng.

Diathực vật cao 1,2 m, thơm. Lá có phiến thon nhọn, to 40 x 10 cm; mép cao 2,5-3 cm; bề không lông. Pháthoa cao 15 cm; láhoa dài 3-4 cm; hoa vàng tươi; môi tamgiác, có 2 thùy xoắn thon.

Vào 1.500 m: Sapa.

- Geophyte 1.2 m high; bracts 3-4 cm long; flowers light yellow.

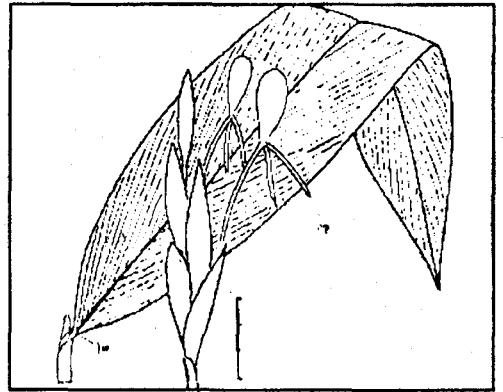

9511 - *Hedychium poilanei* K. Lars. Ngải-tiên Poilane

Cỏ cao 1,3 m. Lá có phiến thon hẹp nhọn, to 40 x 12 cm; mép cao 1-1,5 cm, rìa, nâu. Pháthoa dài 12 cm; láhoa to 4-5 x 2-3 cm; hoa to, thanh, thơm dịu; ống vành dài đến 10 cm; cánhhoa trắng hay ngà.

Trên thân cây, rừng luôn luôn xanh: Bảo Lộc (km 168).

- Flowers fragrant; bracts 4-5 cm long; corolla tube to 10 cm long.

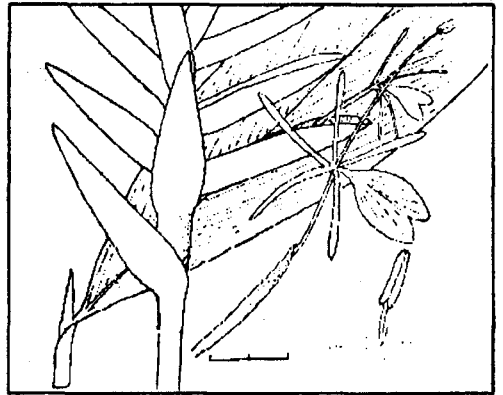

9512 - *Hedychium stenopetalum* Lodd. Ngải-tiên cánhhoa-hẹp.

Diathực vật cao hơn 1 m. Lá có phiến to, đến 60 x 10 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông dài, nằm; mép mỏng, cao 1-2 cm. Pháthoa chót thân, to, dài đến 35 cm, có láhoa to, gần thẳng góc vào trục; hoa trắng, thơm ngàongạt; cánhhoa hẹp; baophần dài 7 mm; môi bầu dục, có 2 thùy; noãn sào có lông phún.

Quảng trị vào 300 m; VI.

- Geophyte 1.2 m high or more; inflorescence 35 cm long; flowers white, fragrant.

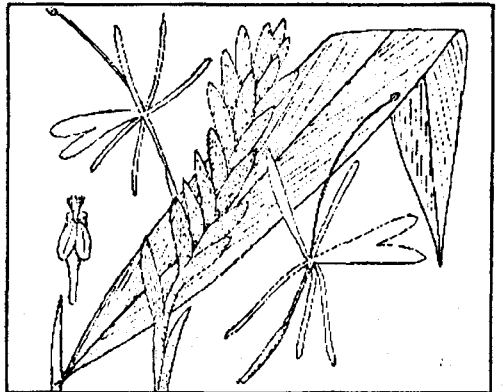

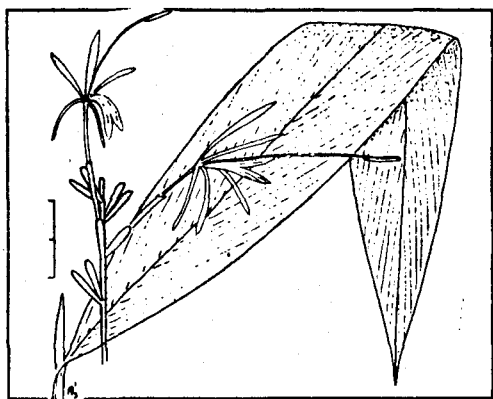
9513 - *Hedychium villosum* Wall. Ngải-tiên lông.

Diathực vật cao 1,5 m. Lá có phiến tròn dài thon hẹp; mép cao 2-3 cm. Pháthoa dài 10-15 cm, dày; láhoa có lông nhung, nâu hoe, dài 2-2,5 cm, rộng 1 cm; láhoa-phụ ngắn hơn; hoa trắng; ống dài 2 cm; ống vành dài 4 cm; cánhhoa và tiểunhụy lép dài 3 cm; môi hẹp, dài 2,5 cm, 2 thùy sâu; tiểunhụy cao 4,5 cm, baophần không dài.

Đèo Brian.

- Geophyte 1.5 m high; bracts velvety; flowers white.

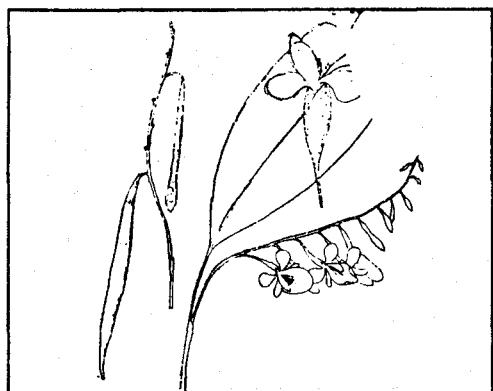

9514 - Hedychium yunnanensis Gagn.. Ngải-tiên Vân-nam.

Diathực vật. Lá có phiến thon, to 30 x 8-13 cm; mép mỏng, cao 3-6 cm, nâu. Pháthoa dài 20 cm, thưa; láhwa nhỏ, huỳnhhuờng, không lông; *hoa trắng hay vàng*, thơm; ống dài không lông; ống vành 2 cm, cánhhoa và tiểunhụy lép hẹp, dài 2 cm; chỉ tiểunhụy dài 5,5 cm, baophân cam; môi hình tamgiác hẹp, chẻ hai.

Đàlạt.

- Bracts pinkish; flowers white or yellow; filament long.

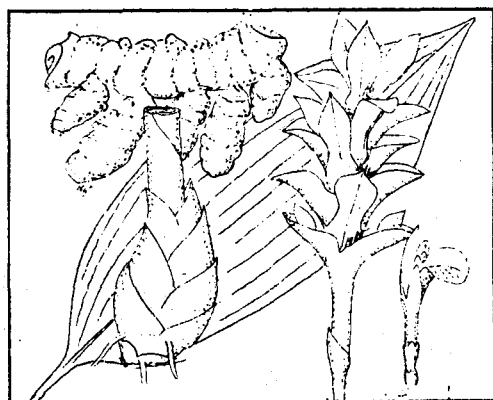

9515 - Siliquamomum tonkinense H. Baill..

Cỏ cao hơn 60 cm; cǎnhành ngắn, to 1 cm. Lá 3; phiến dài 20-33 cm, không lông; mép không lông. Chùm dài; dài cao 15 mm; vành không lông, môi xoan; tiểunhụy ngắn; noãn sào 1-buồng. Nang dạng silic, dài 12-15 cm.

Bavì; XI, 11.

- Herb 60 cm high; raceme; ovary 1-locular; capsules long to 15 cm.

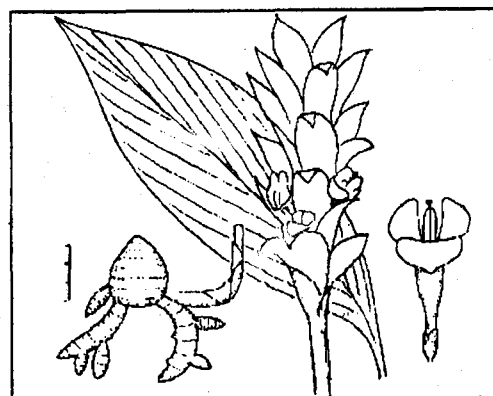

9516 - Curcuma domestica Val.. Nghệ, Uấtkim, Khuờnghoàng; Turmeric; Safran des Indes.

Diathực vật cao 0,6-1 m, có củ và cǎnhành cứng, *màu cam đậm, thơm*. Lá có phiến không lông, dài đến 45 cm; mép nhỏ; bẹ có rìa lông. Pháthoa giữa các thân có lá, cao 15 cm; láhwa gần như rời nhau, vàng dợt, *tím hay trắng ở các láhwa chót*; hoa dài 3 cm, cánhhoa *trắng*; tiểunhụy lép và môi vàng nghệ, baophân có 2 tai nhọn. $2n = 32, 64$.

Tr: giavì; VIII-X. Làm lợi súc, trị lạnh mình; thông mật, làm các vết thương lành tốt, không nám, trị đau vú, cầm máu, trị bệnh mắt, đau mình, têthấp, ho; chống nhiều vi khuẩn và nấm.

- Cultivated as condiment (*C. longa* L.).

9517 - Curcuma aromatica Salisb.. Nghệ trắng, Nghệ rừng; Willd turmeric, Yellow Zedoaria.

Diathực vật cao 1 m; củ và cǎnhành vàng, rất thơm. Lá có phiến dài 30-60 cm, rộng 15 cm; cuống ngắn. Pháthoa ở đất, cao 20 cm, rộng 7 cm; *láhwa trên huỳnh*; cánhhoa huỳnh, dài 1 cm; môi tròn; noãn sào có lông.

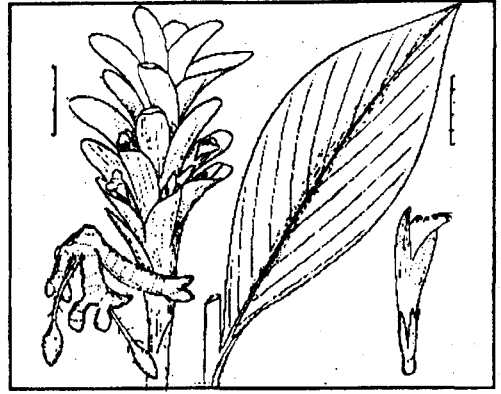
Tr: củ dùng làm thuốc, bổ, kiệnvì, trị têthấp, làm lành tốt các vết thương như trên, lợikinh; trị noc rần; *in vitro*, chống siêu khuẩn thủy bào nhân (hình phỏng theo Roscoe).

- Cultivated for the rhizome medicinal.

9518 - *Curcuma aeruginosa* Roxb.. Nghệ ten-dồng.

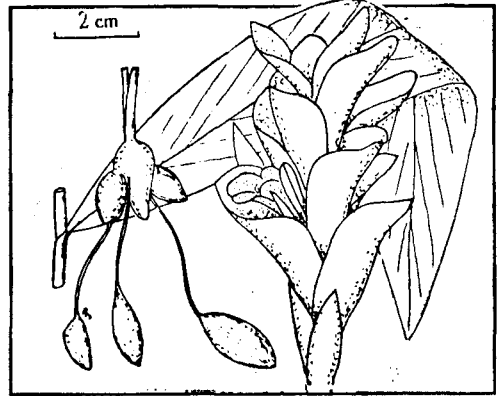
Diathực vật cao 1-2 m; củ tròn, hình chùy, rộng 2-3 cm, *nạc màu xanh ten-dồng*. Lá to, xoan thon, 30-70 c x 9-12 cm, gân chánh tia hay nâu; cuống lục. Pháthoa ở đất, có láhoa *lục tươi, chóp đỏ đậm*; hoa có ládài ngà; *vành đỏ* ở tai, cam ở ống; dài dài 1 cm, 3 răng; baophần xoan; tiểunhụy lép nhỏ, dài 1 cm, vàng, dính vào chỉ tiểunhụy thụ; noãn sào có lông.

- Bracts light green; corolla red and orange; ovary pubescent.

9519 - *Curcuma zedoaria* (Berg.) Christm.. Tamnại, Nga-truật, Bông-truật, Ngải tím, Nghệ đen; Round Zedoary.

Diathực vật cao đến 1,5 m; củ có *nạc vàng tái*, củ non trắng. Lá có phiến có bột điều ở gân chánh, thon, dài 30-60 cm, rộng 7-8 cm. Pháthoa ở đất, thường *trước khi có lá*; láhoa xanh dợt, *bia đỏ, chóp vàng và đỏ*; hoa *vàng*, môi lõm ở đầu; noãn sào có lông mịn.

Tr và hoang ở nơi trống, bìnhnguyên. Khích dục, bổ, trị bụng linhbinh, tẩm trị vàng da, trị bệnh ngoài da. Chứa nhiều chất độc tế bào (curzeronon) dùng trị bướu.

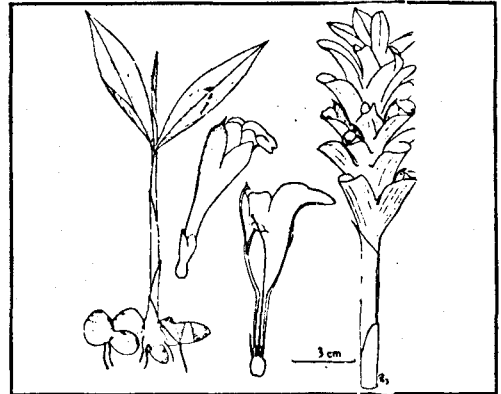
- Involucre top red; flowers yellow (*Amomum zedoaria* Bergius).

9520 - *Curcuma xanthorrhiza* Roxb.. Nghệ rế-vàng.

Diathực vật; cãnhành *cam đậm*. Lá có phiến thường có bột tia. Pháthoa cao 40 cm, có 2 bẹ; láhoa xanh, *chóp tía*, láhoa dính nhau vào 1/2 dưới, cao 5 cm; ládài trong; cánhhoa *đỏ*, cánhhoa trên có mũi; tiểunhụy lép vàng; *môi vàng nghệ*, chẻ hai; baophần trắng; noãn sào có lông; 2 vòi nhụy lép.

Tr vùng Càntho. Phánkhích, kiệnvị, trị kiết.

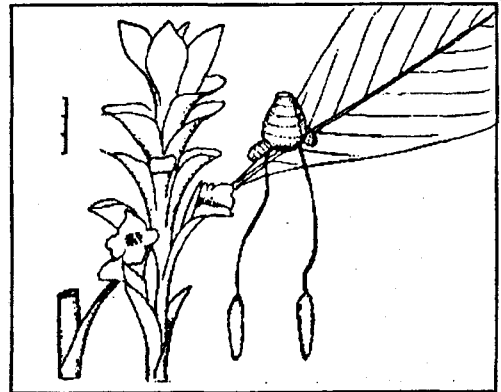
- Rhizome dark orange; inflorescence top purple; labellum dark yellow.

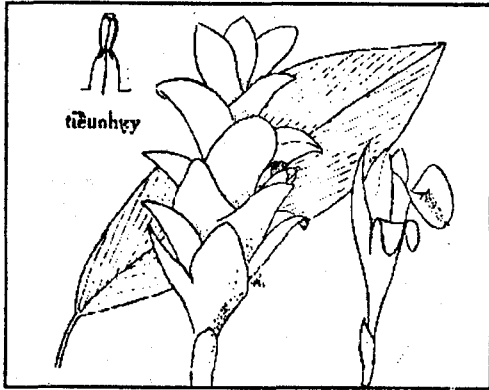
9521 - *Curcuma rubens* Ngải tía.

Diathực vật cao 1,5 m; củ to đến 8 cm, thơm, *đắng, nạc ngà* giữa hơi sậm; rế to 3-4 mm. Lá *tía*; phiến thon, *to* đến 60 x 17 cm; cuống dài. Pháthoa ở đất cao 15 cm, *láhoa tía*, mang 3-4 hoa; dài hương, cánhhoa *đỏ* hay *tía*; môi vàng.

Ở trũng ẩm: Thấtson (Châuđốc).

- Geophyte 1.5 m high; all plant purple; petals red or purple, labellum yellow.

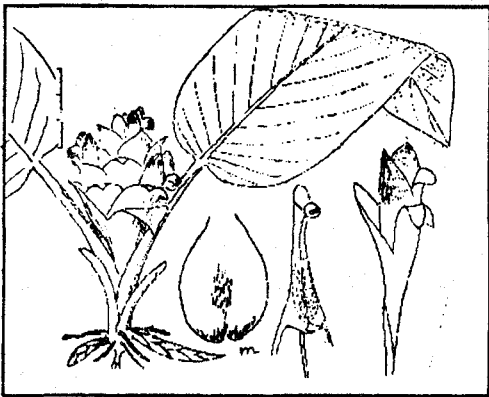

9525 - Curcuma thorelii Gagn.. Nghệ Thorel.

Diathực vật nhỏ, cao 50 cm; cành hành vàng vàng. Lá thường chỉ có 3; phiến tia ở bìa, dài 20-30 cm. Pháth hoa xuấthiện một lượt với lá, cao 10-12 cm; cọng cao 25 cm; lá hoa xanh, dính nhau thành túi, chóp trắng; hoa màu cánh sen, cánh hoa dài vào 1,5 cm.

Vùng Sài Gòn (Châuthới), Rừng-lá; VII-VIII.

- Geophyte 50 cm high; inflorescence top white; petals 1.5 cm long, pinkish.

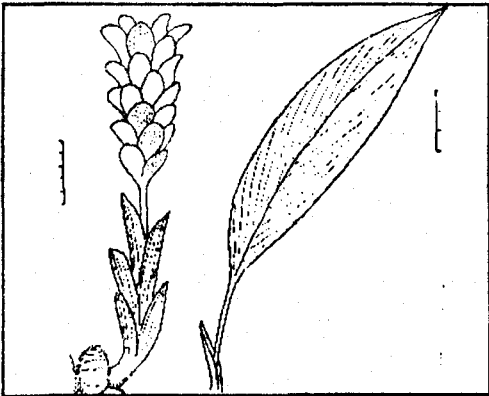

9526 - Curcuma pierreana Gagn.. Nghệ Pierre

Diathực vật cao 20 cm; cành hành to 1 cm, trắng. Lá 4-5, phiến rộng 6-8 cm, dài 15-20 cm, mặt trên có bột đỏ ở gân. Pháth hoa giữa lá trên cọng ngắn; lá hoa hoe hoe, chót có đốm đỏ; ống vành rộng ở trên, cánh hoa trắng; tiểu hụy lép trắng ở dưới, hường ở trên; môi bầu dục, trắng với lẫn vàng ở giữa.

Từ Huế vào N. Tr vì củ cho bột.

- Inflorescence terminal, rufous; flowers white.

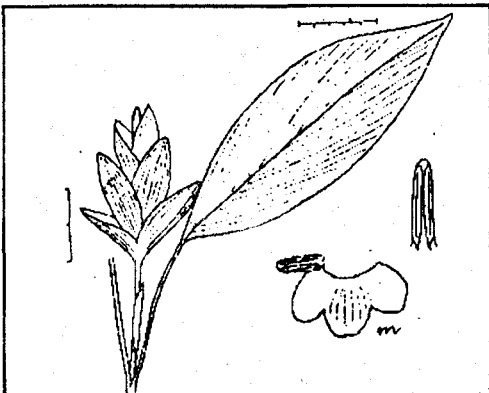

9527 - Curcuma elata Roxb.. Mítinh rừng.

Diathực vật cao hơn 1 m; củ vàng, ở trong vàng đậm. Lá có phiến bầu dục thon, có thể rất to, đến 100 x 30 cm, mặt dưới hơi như nhung. Pháth hoa ở đất, hiện trước lá, cao 20 cm; lá hoa xanh, bầu dục rộng, dài 5-6 cm, chóp trắng chót lá hoa tím tím; dài trắng, 3 răng; vành có ống dài bằng 2 dài, cánh hoa trắng hay hường, dài 2,5 cm; baophần dây có cửa dài; tiểu hụy lép dài 2 cm, dính vào chỉ; môi dài 2 cm, vàng, đầu lõm sâu.

Dran; IV.

- Geophyte 1 m high; leaves 1 m long; inflorescence top white; labellum yellow.

9528 - Curcuma cochinchinensis Gagn.. Nghệ Nambô.

Diathực vật cao 40-60 cm. Lá 2-3; phiến to 12-25 x 5-10 cm, mặt dưới có lông như nhung mịn; cuống dài 30 cm, từ từ rộng thành bẹ; mép ngắn. Pháth hoa nhỏ, vào 3-4 x 3 cm, lá hoa ít, xoan thon, to 3 x 1,5 cm, hường bìa đỏ; dài 1,5 cm, răng ngắn; cánh hoa tròn dài; baophần có cửa nhỏ ở đáy; môi như vuông dài, hai bên là tiểu hụy lép to gần bằng.

Bà Rịa.

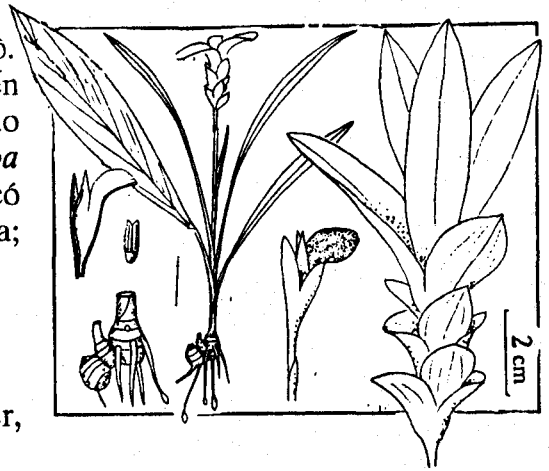
- Geophyte 40-60 cm high; limb velvety beneath; bracts pink, red on edge.

9529 - *Curcuma alismataefolia* Gagn.. Nghệ lá-túc.

Địa thực vật cao 50 cm. Lá thường 3, có phiến hẹp dài, to 20 x 2,5 cm; mép vắng. Pháthoa cao bằng lá, xuấthiện sau lá; phần thụ cao 10 cm, láhoa trên to hơn, huỳnh hay màu cánh sen; hoa tím có sọc trắng, nhỏ; môi dài 17 mm, có cạnh ở giữa; noãn sào có lông.

Tây ninh, Châu đốc; VI-IX.

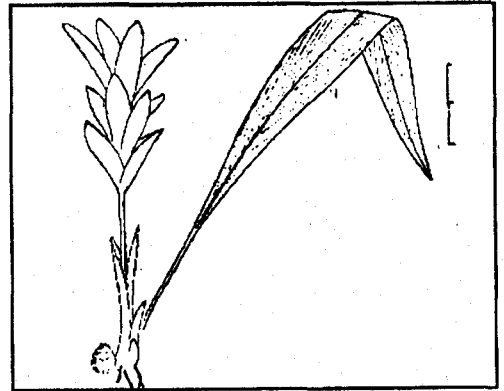
- Geophyte 50 cm high; superior bracts bigger, pink or purple.

9530 - *Curcuma angustifolia* Roxb.. Nghệ lá-hẹp; Wild Arrow-root, Narrow-leaved Turmeric..

Địa thực vật có củ hình bông vụ to 1 cm, nạc trắng, bìa vàng, mùi Nghệ; rễ to, rộng 1,5 mm, mang nhiều củ ở chót. Lá có phiến thon hẹp, to 15 x 5-7 cm, cuống dài đến 15 cm. Pháthoa hiện trước lá, cao 15 cm, trên cong 5-15 cm; láhoa tròn dài, dài đến 2,5 cm, láhoa dưới lục, chóp đỏ hay tím tím; dài 1 cm, có lông; vành có ống có lông, cánh hoa 1,5 cm; ba phần có 2 móng nhỏ; tiểu nhụy lép dài 2 mm; môi bầu dục, dài 11 mm, chẻ 1/4.

Tây ninh. Củ trị lạnh (subnormal temperatures), gãy xương, ỉa, vàng da, sưng thận, sạn.

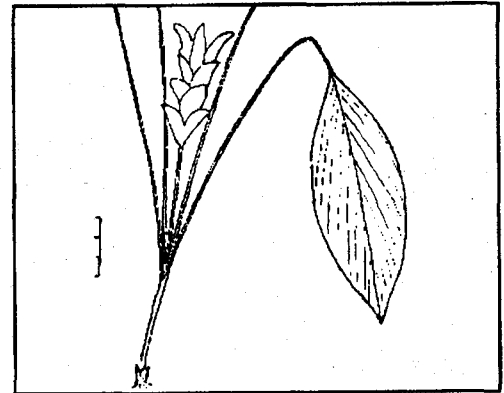
- Inflorescence top red or violaceous.

9531 - *Curcuma parviflora* Wall.. Nghệ hoa-nhỏ.

Địa thực vật cao 40 cm, có củ vào 1 cm, có vảy. Lá 3-5; phiến bầu dục, to 15-23 x 6-8 cm, không lông hai mặt; cuống dài 10-20 cm; mép ngắn. Pháthoa giữa lá, cao 4-6 cm; láhoa 3 x 1-1,2 cm, láhoa trên hơi khác màu; dài 8 mm, 3 răng; vành có ống 2 lần dài hơn, cánh hoa 7 mm; ba phần không móng; tiểu nhụy lép trắng, thon, dài hơn cánh hoa; môi dài bằng ngang, tím tím có sọc trắng.

N.

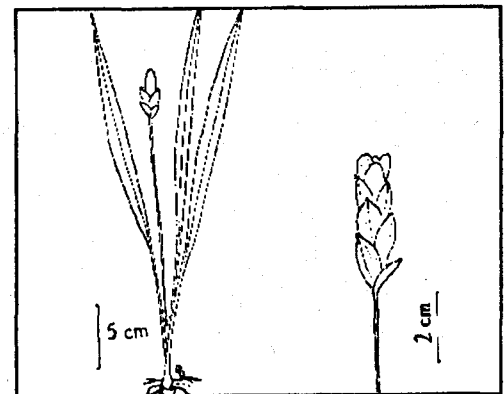
- Geophyte 40 cm high; inflorescence terminal; flowers small; labellum violaceous, white veined.

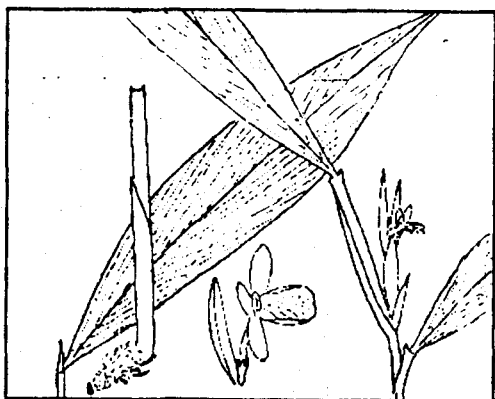
9532 - *Curcuma gracillima* Gagn.. Nghệ mảnh.

Địa thực vật nhỏ, cao 30 cm; củ thơm, nhỏ. Lá đứng; phiến thon hẹp, cao 20 cm, rộng 1-3 cm. Pháthoa trên cùng dài giữa lá, phần thụ dài 3-5 cm, láhoa đỏ chói, cao 1 cm; hoa trắng, thơm; cánh hoa dài 5 mm; môi tròn, chẻ đến giữa; noãn sào không lông.

T đến Tây ninh.

- Small geophyte; leaves narrow; inflorescence narrow. red; flowers fragrant, white.

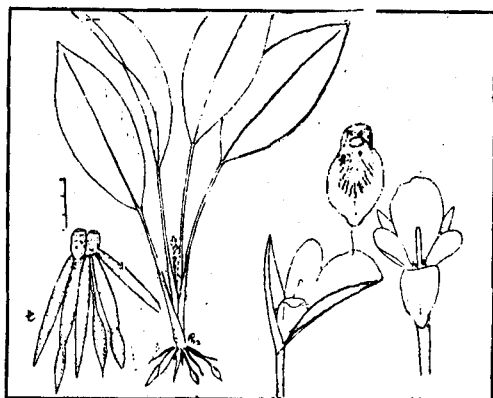

9533 - *Gastrochilus thorelii* Gagn.

Địa thực vật cao đến 50 cm, có củ dài dài. Lá có phiến thon nhọn, to 16 x 3,5 cm, mỏng, lúc khô dễ uốn, không lông; bẹ có bìa rìa; mép cao hơn 13 mm, chẻ hai. Pháthoá ở chót thân, dài 7 cm, mang 5-7 hoa; lá hoa dài đến 5 cm; dài 5 mm, không lông; cánh hoa tròn dài, dài 15 mm; chỉ tiểu nhụy ngắn; tiểu nhụy lép tròn tròn, dài cỡ với tiểu nhụy; môi bầu dục, to 17 x 10 mm; noãn sào không lông.

- Geophyte 50 cm high; leaves glabrous; flowers 5-7; ovary glabrous.

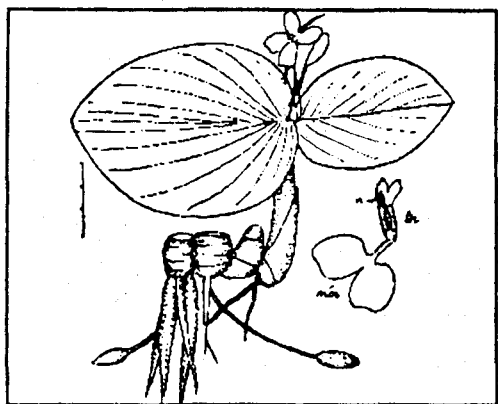

9534 - *Boesenbergia pandurata* (Roxb.) Schlecht.

Địa thực vật; củ dài, màu cam. Thân ngắn, mang 3-4 lá; phiến bầu dục, to đến 28 x 10 cm, hơi bất xứng; cuống 5-12 cm. Pháthoá giữa lá, ít hoa; lá hoa 4-2 cm; ống vành 1,5 cm, tai 1,5 cm, hồng; môi 2,5 cm; ba phần 5 mm; noãn sào không lông.

Củ dùng trị đau bụng (hình phỏng theo Ochse)

- Inflorescence 1-2-flowered; corolla pink, labellum red veined (*Kaempferia pandurata* Roxb.)

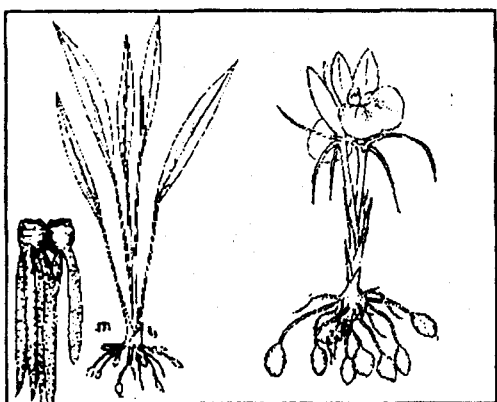

9535 - *Kaempferia galanga* L.. Thiên liên, Địa liên; Galanga.

Địa thực vật có củ cạnh nhau, và rễ phù thành củ. Lá 2-3; phiến gần như tròn, to 6-7 x 8-10 cm, xanh đậm, láng, nằm trên đất, bìa mỏng; cuống dài 1-2 cm. Gié không cong, mang hoa trắng có bờ tím, xuấ thiên một lượt với lá; dài 3 răng; vành thành ống dài 2,5 cm, phiến hẹp dài; môi chẻ hai; một tiểu nhụy thụ không chỉ, 2 tiểu nhụy lép; noãn sào 3 buồng. Hạt có tú-y.

Hoang: Tây ninh, và Tr; củ thơm giúp sự tuần hoàn, lợi tiểu, trị nhức đầu, giúp ho; làm sanh mau; gây ảo giác. *K. marginata*, giống loài này; lá có bìa viền đỏ, và hoa tím; củ cũng thơm.

- Geophyte often cultivated; flowers white with violet dots.

9536 - *Boesenbergia rotunda* (L.) Mansf.. Cam dĩa.

Địa thực vật có củ và nhiều củ phù từ chót rễ, to bằng ngón tay. Lá có phiến thon hẹp, to 30-40 x 5-6 cm, nhọn hai đầu; cuống dài bằng phiến. Pháthoá hiện trước lá, dây có vảy trắng trắng; hoa vào 10, tím đậm, thơm; đài dài 3,5-4 cm, 3 răng; vành có cánh hoa hẹp, dài 2,5-4 cm; tiểu nhụy lép rộng hơn; tiểu nhụy thụ có chỉ rất ngắn; môi gần như tròn, lõm sâu; noãn sào không lông.

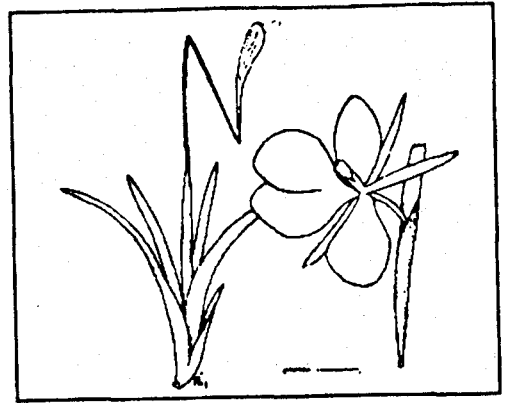
Tr, BTN. Củ thơm, cây, làm lành vết thương, trị đau bụng, trị đau mắt, ngăn mắt cuộm (cataract).

- Cultivated (*Kaempferia rotunda* L.).

9537 - *Kaempferia fallax* Gagn.. Camđia đối.

Diathực vật; thân lúc đầu mang bẹ dài 5-8 cm, bẹ trong hẹp. Lá hẹp, không lông. Pháthoa có cọng dài 2-5 cm; *hoa to*, dài 12-14 cm; đài dài 6-7 cm; cánhhoa hẹp, dài 3 cm; tiểuhụy lép xoan; môi chẻ 2/3, thùy rộng 18 mm; vòi nhụy dài; noãn sào không lông.

Tà-nặng sông Cùulong, từ Lào đến Huế.

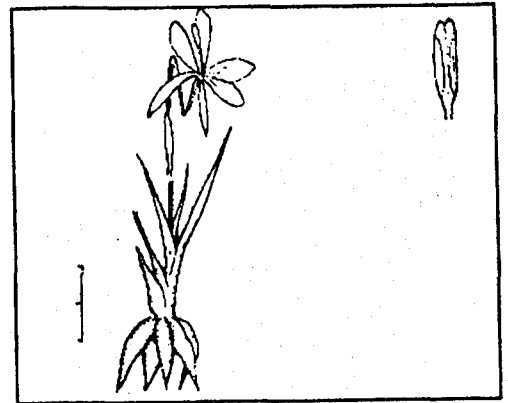

- Leaves narrow; flowers large, petals 3 cm long.

9538 - *Kaempferia fissa* Gagn.. Camđia chẻ.

Diathực vật nhỏ, có rễ phù thành củ như củ cải nhỏ. Lá.. Pháthoa 1-3 hoa, có vảy dài (2-3 cm), hẹp, trắngtrắng; đài dài 4 cm, có 3 răng; vành có ống dài 2-4 cm; cánhhoa hẹp, dài 2,2 cm; tiểuhụy lép hơi rộng hơn; baophấn dài, chungđôi có 1 sóng vuông, lõm ở đầu; môi có 2 thùy, dạng và kích thước như tiểuhụy lép; noãn sào không lông.

Lào (hình theo ?).

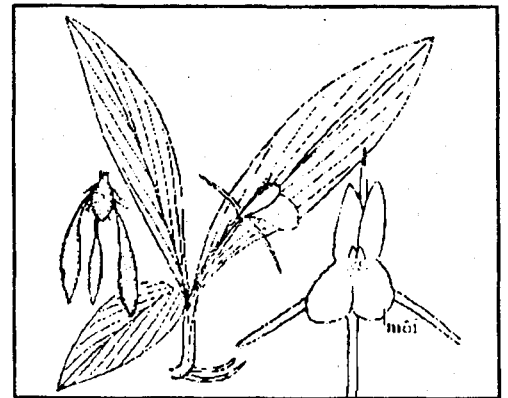

- Inflorescence 2-3 flowers; labellum 2 lobate; ovary glabrous.

9539 - *Kaempferia angustifolia* Rosc.. Thiên liên lá hẹp.

Diathực vật có nhiều củ tròn, to bằng ngón tay; rễ thơm. Lá 2-6, phiến thon hay hẹp, có đốm trắng nhỏ, dài đến 13 cm; cuống ngắn. Gié không cọng; *hoa đẹp, trắng với môi tím*; ống vành dài 4,5 cm; tiểuhụy lép trắng, dài 2 cm. Trái...

Sân cò, đến 1.200 m: Đăclắc, Sài Gòn, Thủ Đức...; V-VII. Củ trị ho.

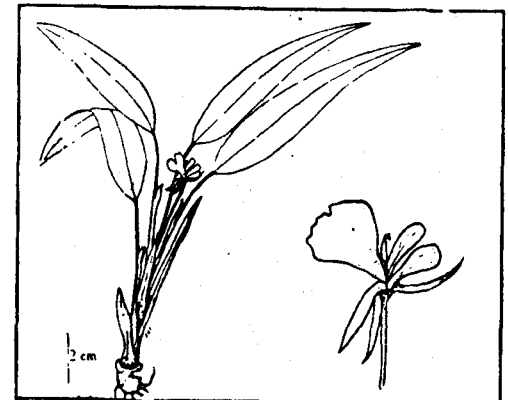
- Leaves to 13 cm long; flowers white with violet labellum.

9540 - *Kaempferia cochinchinensis* Gagn.. Thiên liên Nambộ.

Diathực vật có củ hành, không củ ở rễ. Lá 3-7; phiến *thon hẹp*, dài 10-16 cm, rộng 3-4,5 cm, không lông; mép cao 4 mm. Pháthoa trong bẹ lá ngọn, vào 5 hoa; vành có ống dài 6,5 cm, cánhhoa 1,5 cm; tiểuhụy lép dài 13 mm; môi dài 2 cm, đầu lõm.

Bình dương (hình theo Gagnepain).

- Leaves glabrous; corolla tube 6.5 cm long; labellum 2 cm long.

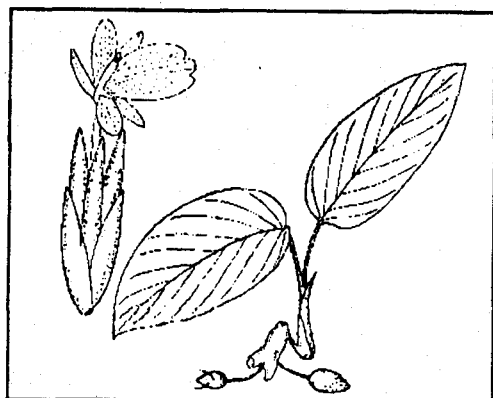

9541 - Kaempferia elegans Wall.. Ngải-chúa

Địa thực vật có củ. Lá thường 2; phiến bầu dục, to 10-20 x 4-15 cm, đầu tù, đáy tròn hay hình tim; cuống dài đến 10 cm. Pháthoá có 2 láhóa bao lại, trên cộng dài 3-4 cm; hoa trắng cả; ống dài 15 mm; môi có bột tím, to đến 15 x 12 mm.

Sôngbé, Châuđốc; Tr ở Sài Gòn; VIII.

- Limb glabrous; bracts 2; flowers white; labellum violet dotted.

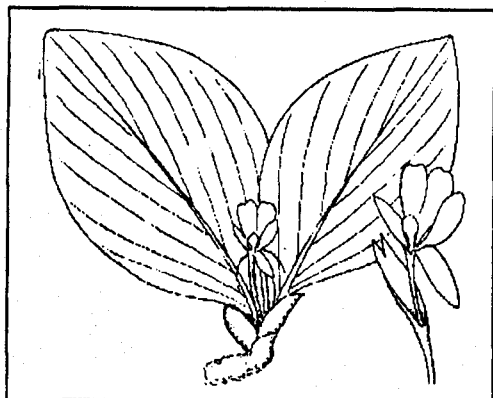

9542 - Kaempferia candida Wall.. Thiên liên trắng.

Địa thực vật; cànhhình dày, mập; rễ phù thành củ xoan. Lá xuấthiện sau hoa, có phiến xoan, không lông; cuống rõ. Pháthoá ở gốc, không cộng, có bẹ trắng ngoài, các bẹ trong hường; dài hình ống dài 2,5 cm; cánhhoa dài 2,5 cm, tiểunhụy lép xoan dài, trắng, đáy vàng; môi trắng có bột vàng; noãn sào không lông.

Thọđục; IV

- Leaves after floraison, glabrous; flowers white, labellum with yellow dot.

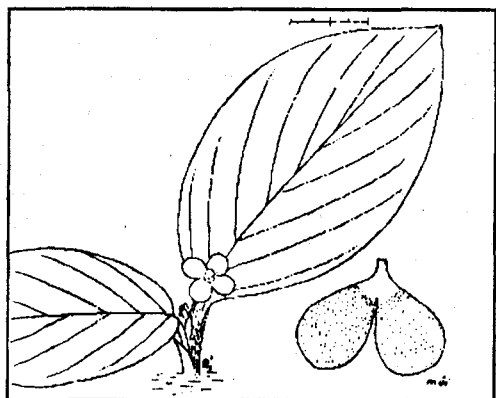

9543 - Kaempferia harmandiana Gagn.. Thiên liên Harmand.

Địa thực vật mọc sà ở đất; cànhhình to bằng ngón tay, có rễ phù thành củ. Lá 2, có phiến có thể to đến 10 x 5 cm, xoan đến hẹp, mặt dưới có lông, bìa viền tía; cuống 2-4 cm. Gié có nhiều láhóa có mũi dài; hoa nhiều; dài có ống dài 2 cm; cánhhoa 12-15 x 3 mm; tiểunhụy lép xoan; môi tròntròn, xẻ đến 2/3 thành 2 thùy bầu dục; noãn sào không lông.

Lào và Cambodge; có lẽ có ở Việt Nam.

- To search in Vietnam.

9544 - Kaempferia pulchra Ridl.. Thiên liên đẹp.

Địa thực vật mang 2-3 lá to trải trên mặt đất, không lông hai mặt, lục đen như tơ với gân trắngtrắng, và 4-5 vân lục dợt mặt trên. Pháthoá là chùy; láhóa màu lục, láhóa trong trắngtrắng; hoa tím tâm trắng; tiểunhụy lép dài 25 mm; môi to, chẻ thành 2 thùy xoan dạng y như tiểunhụy lép.

Cỏ rất đẹp; Tr ở N.

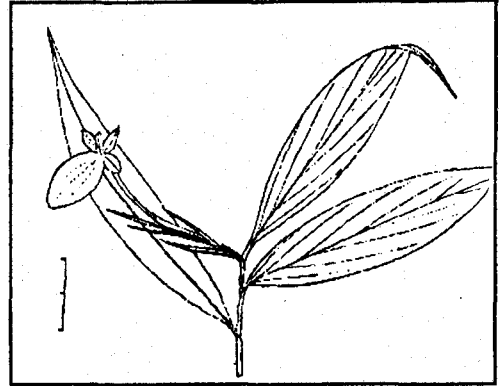
- Cultivated.

9545 - Caulokaempferia petelotii K. Larsen.
Trực thiên liên

Địa thực vật có củ; thân khú sinh cao 20-40 cm, nên có dạng một Globba. Lá có phiến thon nhọn, chót có đuôi dài, mỏng, cuống rõ, 2-4 mm; bề không lông. Pháth hoa ở ngọn có lá hoa hẹp dài; hoa có ống dài 4 cm; đài là ống 3 răng; tiểu nhụy lép xoan, nhỏ, bao phấn đặc biệt có *mòng to, nguyên*; mỗi to, 2 x 1,2 cm, xoan, nguyên.

Sapa.

- Tubers; stem 20-40 cm high; limb caudate; labellum 2 x 1.2 cm.

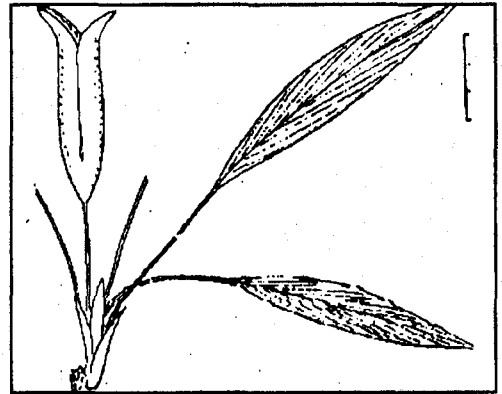

9546 - Stahlianthus campanulatus O. Ktze.. Tà liên chuông.

Địa thực vật có căn hành ngắn và củ to bằng tay cái; vây dài 1-4 cm. Lá ở đất, vào 5; phiến thon nhọn, dài 5-13 cm, rộng 2,5 cm, nhọn hai đầu, cuống dài 6 cm (đến 22 cm ở lá trên). Pháth hoa *một lượt với lá*, có 1 lá hoa thành một ống chẻ sâu, cao 3-4 cm; hoa 15-20, không cong, ở đáy ống và ngắn hơn ống; dài dài 2 cm; cánh hoa 1 cm; tiểu nhụy có chùng đối có một phiến mỏng; tiểu nhụy lép dạng cánh hoa; mỗi dài 12-15 mm.

Đồng nai.

- Rhizome short, tuber; inflorescence with leaves; involucre bell-shaped, 3-4 cm high.

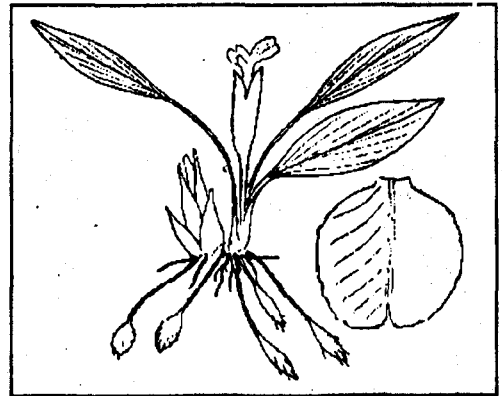

9547 - Stahlianthus thorelii Gagn.. Tà liên Thorel.

Địa thực vật có củ và rễ phù thành củ. Lá xuất hiện sau pháth hoa, có phiến thon, nhỏ, có cuống dài. Pháth hoa cạnh lá, có lá hoa thành tổng bao cao 3,5 cm, hình chuông đứng chẻ thành 2 môi, trên cong cao 6-8 cm; hoa 4-5 không cong, không lông; tiểu nhụy lép hẹp; môi rộng bằng hai tiểu nhụy lép, tròn tròn, chót lõm; noãn sào không lông.

Lào. Khác loài trên ở hoa sau lá (hình theo Vidal).

- To search in Vietnam.

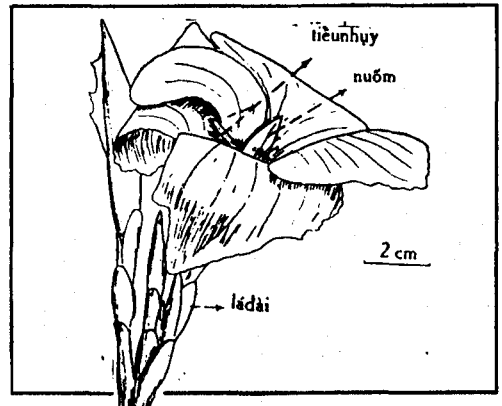
CANNACEAE : họ Ngải-hoa

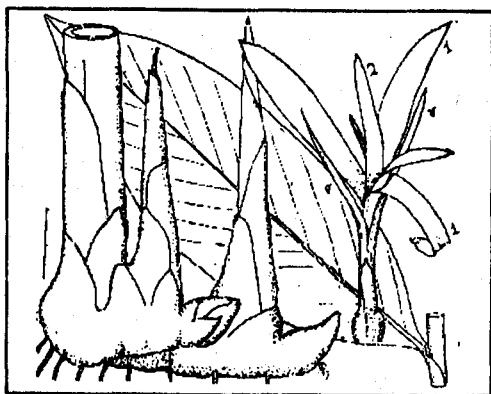
9548 - Canna generalis Bail.. Ngải-hoa; Indian Shot; Balisier.

Địa thực vật thành bụi; căn hành to; thân cao 1-1,5 m. Lá có phiến to, lục hay tía, có khi trổ. Pháth hoa ở chót thân; hoa to, 3 lá dài nhỏ; 3 cánh hoa nhỏ; 3 tiểu nhụy lép to, đẹp, dạng cánh hoa; 1 tiểu nhụy thụ chỉ có 1 buồng phần; noãn sào hạ, 3 buồng. Nang cất gân, có gai nhỏ; hạt đen, tròn, đều, rất cứng. $2n = 18, 27$

Do sự lai. Kiêng thường Tr. Có trên 1.000 thứ. Hạt vi cứng và to đều, lúc xưa làm đơn vị cân vàng. Rễ phấn kích, trị đau gan, lọc máu, sốt, lợi tiểu, lợi kinh, phá thai.

- Ornamental.

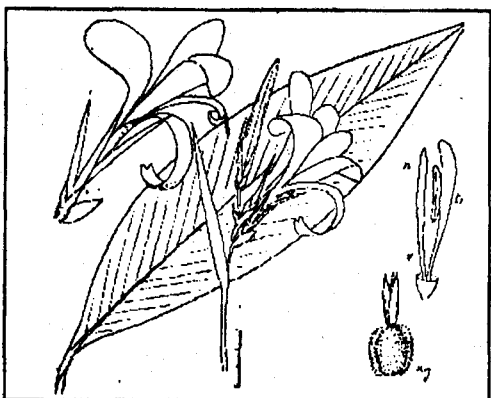

9549 - Canna edulis Ker. Chuối-củ; Edible Canna; Tous-les-mois, Arrow-root du Queensland.

Điathực vật cao 2 m; căn hành to, chứa nhiều bột. Lá có phiến thường tia; bẹ tia. Pháthoả ở chót thân; cánh hoa vàng vàng; *tiểu nhụy lép đỏ son*, rộng 1 cm; tiểu nhụy vàng; môi vàng. Nang. $2n = 18, 27$.

Gốc Mỹ châu. Củ ăn luộc ngon, cho bột, làm bún tàu tốt; I-XII. Người Da-đỏ cho con mới sanh nằm lá Chuối-củ này. Dược tính như loài trên.

- Cultivated for its eatable rhizome.

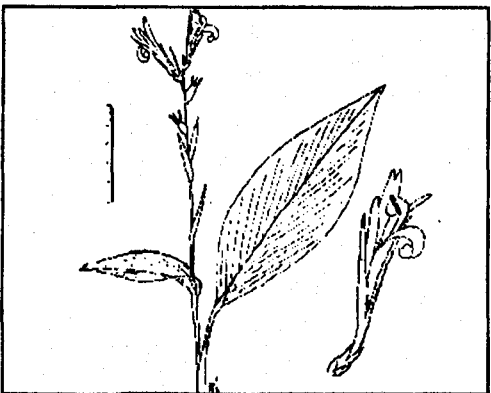

9550 - Canna glauca Rosc.

Điathực vật thành bụi; căn hành to, có nhiều bột. Lá có phiến to, 60 x 15 cm, màu *lục mốc mốc*. Pháthoả ở ngọn; *hoa vàng*; tiểu nhụy lép rộng vào 1 cm; tiểu nhụy thụ chỉ có 1 buồng phần đeo bên phiến dẹp. Nang có gai nhỏ; hạt đen, đều, cứng.

Hoang dựa bờ nước: N. Củ cũng ăn được.

- Leaves glaucous; flowers yellow.

9551 - Canna silvestris Roscoe. Ngải hoa đỏ.

Điathực vật có căn hành, cao 1,8 m. Lá có phiến to 40 x 15 cm, gân xéo, khít; bẹ dài. Pháthoả ở ngọn, có lá nhỏ, dài 20-30 cm, ít hoa; đài đỏ tái, cao 1,3 cm; cánh hoa thon, dài 3-4 cm, *đỏ*; tiểu nhụy lép hai môi, mà một *chẻ hai*; noãn sào cao 6-8 mm.

Lào cai.

- Plant to 1.8 m high; flowers red.

MARANTACEAE : họ Huynh tinh

1a - noãn sào 1 buồng

1b - noãn sào 3 buồng

2a - pháthoả 2-3 lần lưỡng phân; có thân cao

3a - trái tròn, không tự-khai; pháthoả có nhánh dài

3b - trái có cạnh, tự-khai; pháthoả ít nhánh

2b - gié giữa lá

3a - cọng trên có cánh; lá dài không bằng nhau

3b - cọng trên không cánh; lá dài bằng nhau

2c - hoadầu

3a - hoadầu như gắn trên cuống

3b - hoadầu trên cọng riêng

Maranta

Donax
Schumannianthus

Halopegia
Stachyphrynium

Phrynium
Calathea

9552 - *Maranta arundinacea* L. Huynhtinh; Bermuda or West Indian Arrow-root; Arrow-root des Antilles.

Bụi cao 0,5-0,7 m; *củ thon dài*, nhọn, có vảy mỏng bao, nạc trắng, chứa nhiều bột. Lá có phiến thon dài, gân songhánh, mặt dưới có ít lông; cuống dài đến 7 cm, có phần vàng ở trên; bẹ dài. Chùm ở chót; hoa nhỏ, *trắng*; noãn sào hạ; lá đài 3, nhọn; cánh hoa dính thành ống; tiểu nhụy 2 lép, to như cánh hoa. *Nang 1 hạt*; hạt có tử-y vàng đỏ.

Tr để lấy củ; VIII-X. Gốc Mexico, T.-Mỹ. Làm đỏ (rubefacient), trị kiết; bột bảo vệ màng nhầy (demulcent).

- Cultivated.

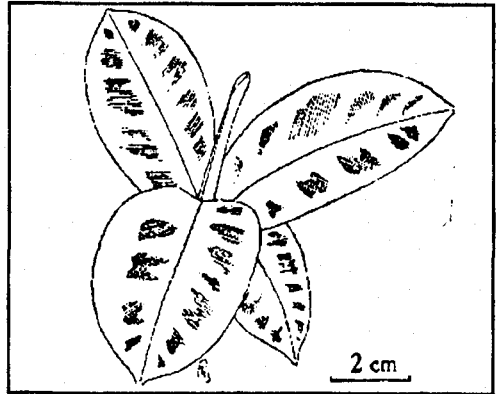

9553 - *Maranta leuconeura* var. *kerchoviana*. Huynhtinh; Rabbit's foot.

Bụi cao 15-30 cm, có củ. Lá chụm ở đất; phiến xoan tròn dài, dài 10-15 cm, đáy tròn hay hình tim, mặt trên lục tươi có *bột nâu*, mặt dưới đỏ. Hoa nhỏ, trắng, có sọc đỏ.

Kiểm, gốc Brasil. Var. *erythroneura*: lá rất đẹp, có hàng bột ở gân chánh và gân-phụ đỏ.

- Ornamental.

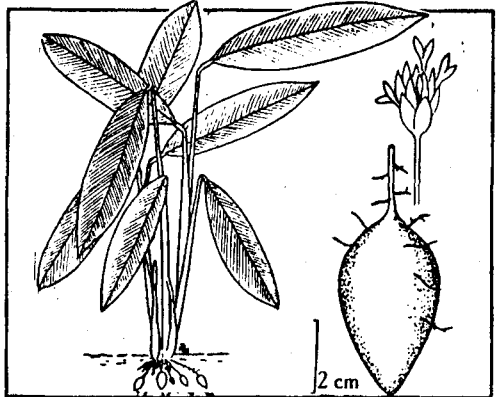

9554 - *Calathea alloveria* Lindl. Củ lùn, Năng Tàu; Topinambour blanc.

Bụi cao đến 1 m; thân khisinh ngắn. Lá có bẹ và cuống đứng cao 40-45 cm; phiến dài 20-30 cm, bất xứng, mỏng, gân-phụ cách nhau 1-2 mm; cuống có phần trên vàngvàng, khác. *Hoà đầu* nhỏ, trắng. Trái 3 hạt (ở *Maranta*, trái 1 hạt)

Tr lấy củ trắng, chứa bột, ruột thường bọng.

- Cultivated.

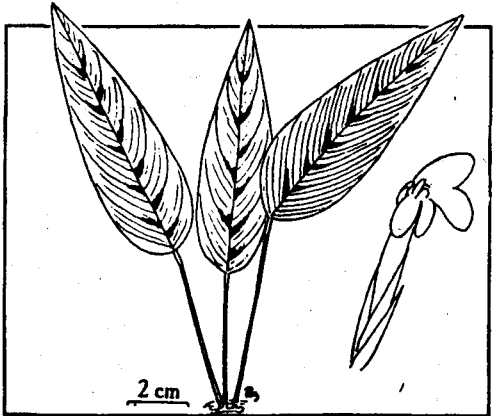

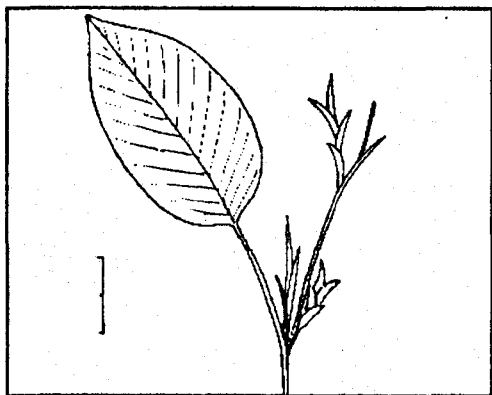
9555 - *Calathea* cf. *clossoni* Hort. Huynhtinh rần.

Bụi daniên. Lá đứng, có phiến dài 15 cm, rộng 4-6 cm, gân-phụ cách nhau 1-2 mm, có lông mịn mặt dưới, có 5-6 *bột sậm* mỗi bên. Pháthoa 1-2 hoa trên mặt đất; *hoa trắng* nhỏ.

Rừng luôn luôn xanh: Trảngbom, Đồng xoài; X.

- Limb maculated; flowers white, 1-2.

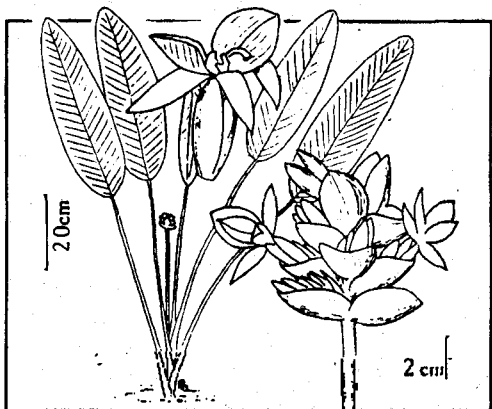

9556 - *Calathea lietzei* Morren.

Cỏ cao đến 60 cm. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 7-20 x 3-4 cm, mặt trên lục đậm *như nhung*, với sọc lục dợt theo gân-phụ, *mặt dưới đỏ*; cuống dài trên bề dài. Pháthoa dài; gié nhỏ, hình trụ, có 1 lá ở đáy.

Tr gốc Brasil.

- Ornamental.

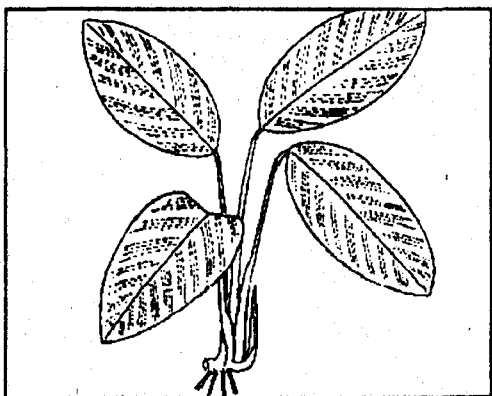

9557 - *Calathea ornata* (Linden) Koern.. Huýnhnh tinh kiếng.

Cỏ đaniên, kíchthước nhỏ hay to (*cao đến 1,5 m*), tùy điềukiện trồng. Lá 3-4, có cuống đứng cao 20-120 cm kể luôn bề; phiến đáy tròn, dài 20-90 cm, mặt trên *xanh có sọc trắng hay hường*, *từng cặp*, không đi đến bìa và gân giữa; mặt dưới lục tươi. Pháthoa như chùy; phiếnhoa *lục vàng*; tiểunhụy *đỏ bầm*, một to. Nang 2 hột.

Kiếng.

- Ornamental.

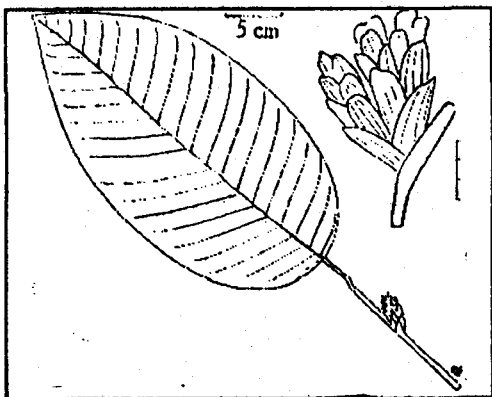

9558 - *Calathea ornata* var. *albopicta* Hort.

Lá trở lợt hay trắng dọc theo gân phụ.

Tr.

Ornamental.

9559 - *Phrynium dispernum* Gagn.. Dong nếp.

Cỏ cao đến 2 m. Lá có phiến bầu dục, *to*, dài đến 60 cm, rộng 30 cm, gân-phụ cách nhau 1 mm; cuống 40 cm. Pháthoa xoan, gồm 4-6 nhóm hoa; láhoa dài 3,5 cm. Nang 2 hột, cao 15 mm, rộng 9 mm; hột dài 11 mm, có tử-y.

Quảngtrĩ; IV. Lá dùng để gói bánh.

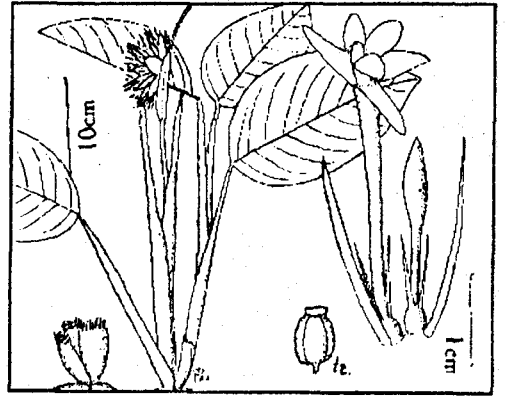
- Plant to 2 m high; limb to 60 x 30 cm; capsules 2-seeded (*P. oliganthum* Merr.).

9560 - *Phrynium pubinerve* Bl. Dong gân-lông.

Diathực vật cao 0,5-1 m, có củ. Lá 3-6, có cuống dài đến 60 cm; phiến tròn dài, to đến 50 x 25 cm, không lông. Hoạ đầu to 4-5 cm, có chất nhớt; hoa vàng, đỏ hoặc tím, cao 2,5 cm; môi hương; noãn sào có lông vàng. Trái dài 1 cm, nâu; hạt 3.

Tr ở Bình Trị Thiên để lấy lá gói bánh; nơi ẩm lá rất to; VII.

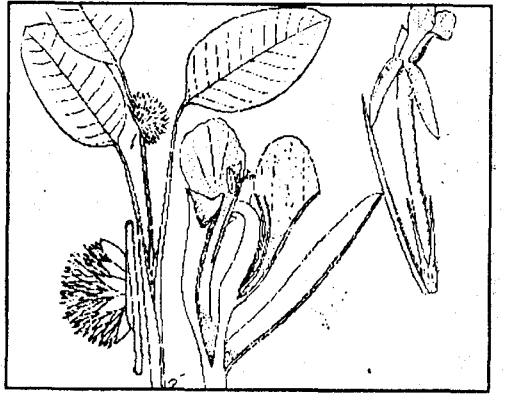
- Limb to 60 cm long; capitules dense; flowers red or violaceous (*P. capitatum* auct. non Bl.).

9561 - *Phrynium placentarium* (Lour.) Merr.. Dong bánh.

Cỏ daniên cao đến 1 m. Lá có phiến láng dài 20-60 cm, xếp theo gân-phụ; bẹ và cuống cao 40-50 cm, chót cuống vàng. Hoạ đầu bán cầu, rộng đến 5-7 cm, có cọng dài 1-4 cm; lá hoa nguyên; hoa cao 2,5 cm; noãn sào có lông; lá đài 5-7 mm; phiến hoa vàng vàng. Nang có 1 hạt.

Tr 1-800 m, lá dùng gói bánh; VI-VIII. Giải độc rượu; trị nọc rắn.

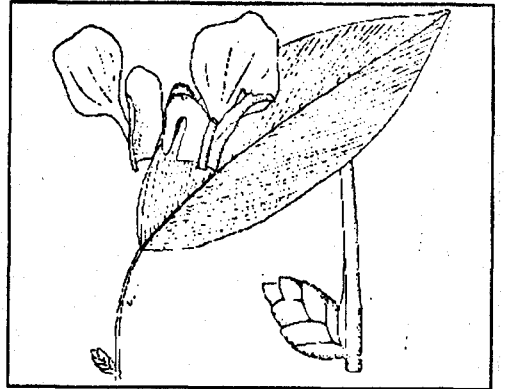
- Perennial 1 m high; capitules pedunculate; flowers yellow (*P. parviflorum* Roxb., *P. capitatum* Willd.).

9562 - *Phrynium thorelii* Gagn.. Dong Thorel.

Cỏ cao đến 2 m; cành phân nhánh, có sợi. Lá 3-4, các lá dưới song đỉnh; phiến 40-70 x 15-25 cm, mọc mọc, màu không lông; cuống dài 40-120 cm, có lông nằm màu rụng. Phấn hoa nhỏ, 7 x 4-5 cm; lá hoa xoan, có lông to, dài 3,5-5 cm; hoa đỏ; lá đài 14 mm; ống vành 1 cm; môi 2, đầu cắt ngang, dài 8-9 mm; tiểu nhụy lép nhỏ, một hình nón; noãn sào có lông. Nang đỏ điều, hạt 3.

Đồng nai.

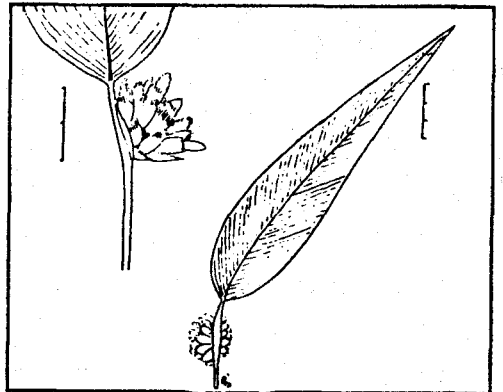
- Plant to 2 m high; limb to 70 cm long; flowers reddish; capsules 3-seeded, purple.

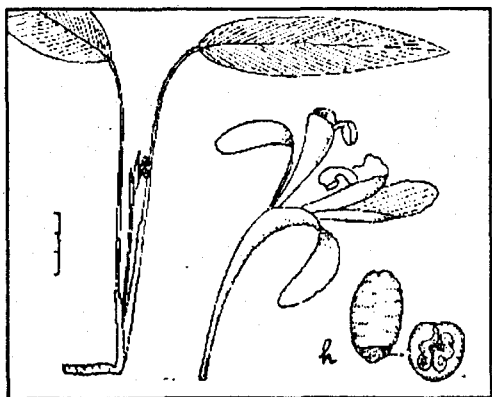
9563 - *Phrynium tonkinense* Gagn.. Dong Bắc bộ.

Cỏ daniên, cao đến 1 m; cành ngang; thân đứng có 2-5 bẹ có sợi, dài đến 27 cm. Lá 4; phiến thon nhọn, to 37 x 7-8 cm, cứng, có lông ở gân chẵn mặt dưới; cuống dài 3-25 cm. Hoạ đầu với 4-5 gié; lá hoa nhỏ, có lông ở chót; lá đài trong hẹp, dài 7 mm; cánh hoa dài bằng tiểu nhụy lép. Nang 3 cạnh, lõm ở đầu, to 12 x 6-7 mm; hạt 3, vàng tro, láng; tử-y nhỏ.

Hà Sơn Bình.

- Plant up to 1 m high; capitules; bracts hairy; capsules 3 seeded; arill small.

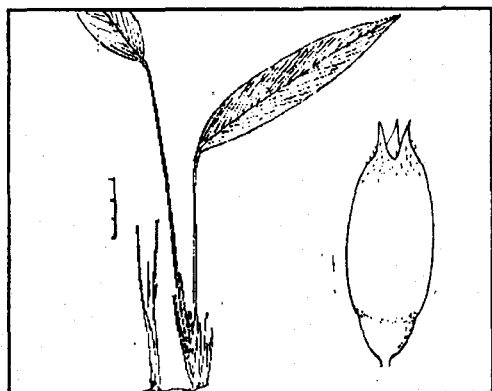

9564 - *Stachyphrynium thorelii* Gagn.. Dong-gié Thorel.

Cỏ cao 50 cm; căn hành ngang, trắng hay ngà. Lá 2; phiến thon, to 15 x 3-3,5 cm, mặt trên láng, có lông mịn mặt dưới; cuống 6-20 cm, không lông. Pháthoa giữa lá; *gié* 5 x 0,5 cm; láhóa 4, dài đến 2,5 cm; hoa 2 mỗi láhóa; ládài 3 mm; ống vành 2,2 cm, cánhhoa 6 mm; môi 2, hẹp; một tiểunhụy lép có phiến tamgiác; noãn sào có lông. Nang xoan; hạt 1, dài 12 mm, từ-y 2 thùy hẹp, ngoằn ngoèo.

Lào; có lẽ có ở Việt Nam.

- To be search in Vietnam.

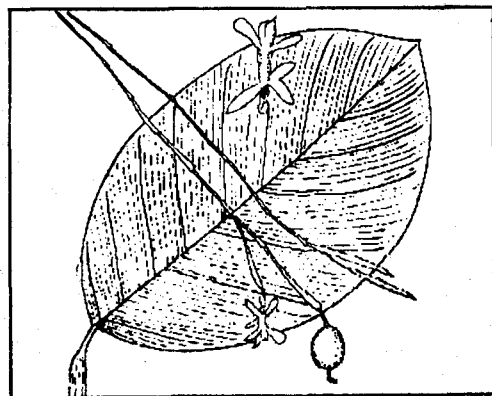

9565 - *Stachyphrynium minus* K. Schum.. Dong-gié nhỏ.

Cỏ cao đến 40 cm; căn hành to 3-5 mm. Chùm cách nhau 3 cm, mang 1-2 lá có phiến thon hẹp, to 11-15 x 2,5-3,2 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông nhất là ở gân chánh; cuống dài, có lông nằm. Pháthoa nhỏ giữa vảy đáy cuống; láhóa 6, songđỉnh, 3 láhóa dưới lép; hoa 2 mỗi láhóa; ládài 4 mm; vành *vàng lợt*, ống 17 mm, cánhhoa 6 mm; noãn sào có lông. Nang dài 8 mm; hạt 1/buồng, dài 3 mm, có từ-y 2 thùy như chỉ.

N.

- Plant to 40 cm high; limb pubescent beneath; flowers light yellow; capsules 3-seeded.

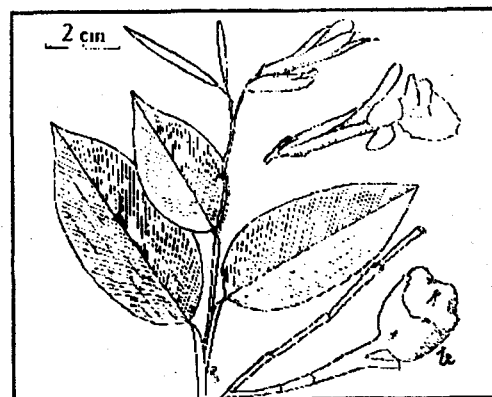

9566 - *Donax cannaeformis* (G. Forst.) K. Schum. Lùn dòng.

Cỏ cao 2-5 m; thân tròn, xanh đậm, giao lông, lưỡngphân. Lá có phiến bầu dục, dài 15-30 cm, có lông nằm ở gân mặt dưới. Pháthoa 2-3 lần lưỡngphân; láhóa mau rung; hoa trắng có cánhhoa và tiểunhụy lép rộng 1-1,5 cm. Trái tròn, to 1-1,5 cm; hạt 1-2.

Dựa nơi ẩm, rừng và Tr để lấy thân làm sợi tốt (pháo lùn rất tốt); I-XII.

- Stem dichotomous, green; flowers white; capsules globulous (*Thalia cannaeformis* G. Forst., *D. arundastrum* Lour., *D. grandis* (Miq.) Ridl.).

9567 - *Schumannianthus dichotomus* (Benth. & Hook.) Gagn.. Lùn nước.

Bụi, cao 1-1,5 m; nhánh lưỡngphân, vỏ xanh đậm. Lá có phiến bầu dục dài 7-15 cm, không lông; cuống ngắn, mép 1-2 mm. Pháthoa ở chót nhánh, dài 12 cm; láhóa songđỉnh 6-7; hoa *trắng*, dài 3 cm; môi to 1 x 1,3 cm; một tiểunhụy lép hình chóp; noãn sào có lông. Trái to 1 cm, *như cái ngang ở đầu* và có 3 cạnh tròntròn; hạt 3.

Dựa rạch. Var. *filiformis* Gagn.: pháthoa dài đến 35 cm, có láhóa đến 22. Cho dây không chắc bằng loài trên.

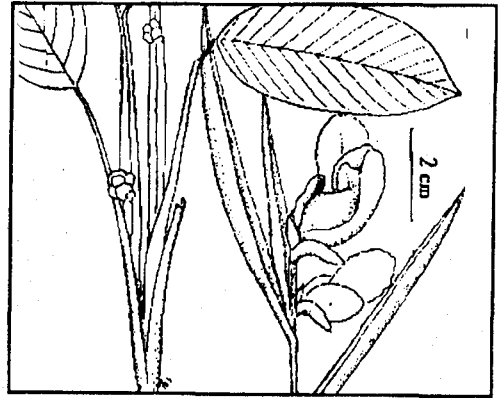
- Stem dichotomous, green; flowers white; capsules angular (*Clinogyne dichotomus* Benth. & Hook.).

9568 - *Halopegia blumei* (Koern.) K. Schum. Dong nam.

Bụi cao 0,5-0,7 m, màu lục tươi. Lá 4-5; phiến bầu dục chót có mũi; cuống cao 15 cm, Pháthoa thường kết trong bẹ lá, do 2-3 nhánh songđỉnh, có láhoa dài; *hoa trắng*, cọng có cạnh; láđài 3, không bằng nhau; cánhhoa 6-8 mm; môi to; noãn sào 3 buồng. Nang; hạt có từ-y.

Phanrang, Biênhoà, vùng Saigon, nơi ẩm rập; X.

- Flowers white; sepals unequal; capsules 1-seeded (*Clinogyne blumei* Koern.).

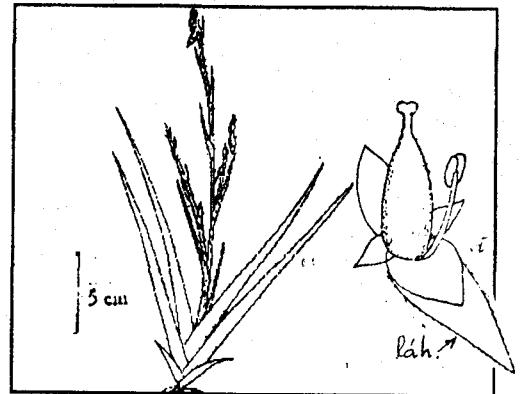
PHYLIDRACEAE : họ Đuôi-lươn

9569 - *Phylidrum lanuginosum* Banks & Sol. ex Gaertn. Đũa-bếp, Đuôi-lươn; Waterwort.

Nêthực vật đứng, cao đến 1 m; thân và lá *đầy lông trắng như tơ*. Lá songđỉnh, hình gươm, dài đến 70 cm, rộng ở đáy 1 cm. Gié ở ngọn, có láhoa; *hoa vàng tươi*; láđài 2; cánhhoa 2, nhỏ; tiểuhụy 1; noãn sào 3 buồng. Nang 3 mảnh; hạt nhỏ, có phôi nhũ.

Ruộng, đất lầy từ Quảngtrị vào đến Lựctinh. Chịu đất phèn; III. Sặc cho phụ nữ đang mang thai, rửa trị vẩy-nén.

- Limnophyte; flowers yellow; petals 2, stamen 1.

PONTEDERIACEAE : họ Lục bình

9570 - *Eichhornia crassipes* (Maret) Solms. Lục bình; Water Hyacinth.

Thủy thực vật nổi; cǎnhành dài. Lá có *cuống phũ*; phiến xoan tròn hay hình tim, dày, mềm. Chùm đứng, có lông trỉn; *hoa tím dợt*; ống dài bằng cánhhoa, cánhhoa giữa có *bớt vàng* quanh tím; tiểuhụy 3, chỉ có lông mịn; noãn sào 6 mm. Nang 3 buồng, vách mỏng; hạt nhiều sắp nằm ngang.

Thông thường ở ruộng sâu, rạch, nhất là ở bìnhnguyên. Gốc Brazil, vào Mỹ vào 1884, vào Việt nam vào 1902. Làm cản trở lưu thông. Pháthoa ăn lượ.

- Common aquatic weed (*Pontederia crassipes* Maret).

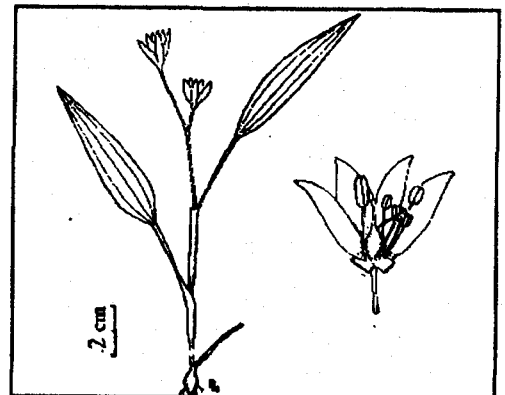

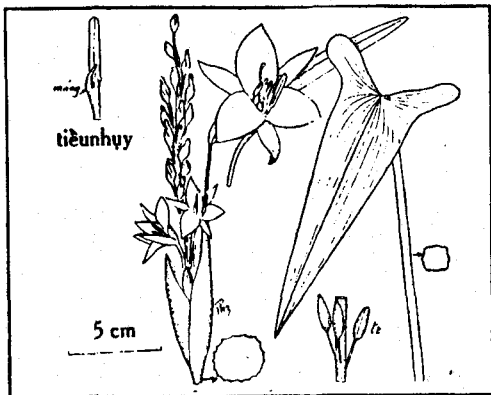
9571 - *Monochoria cyanea* F. Muell. Rau-mác lam.

Nêthực vật có cǎnhành trong bùn. Lá có cuống dài; phiến từ xoan đến *thôn dài* có khi hơi hình đầu tên. Chùm *ít hoa xanh tím tím*; cánhhoa lớn hơn láđài; tiểuhụy 6 mà 1 hơi trội. Nang có 3 cạnh; hạt nhiều, bì mỏng.

Ruộng, bìnhnguyên; I-XII.

- Limnophyte; limb lanceolate; flowers blue violaceous.

9572 - Monochoria elata Ridl. Rau-mác cao.

Nêthựcvật cao đến 1,5 m. Lá có cuống đứng cao, có *nhiều cánh*; phiến hình *dầu tên*, với tai tròn, dài 8-15 cm. Chùm cao 15 cm; hoa *xanh tím*; phiếnhoa 6, dài đến 2 cm; tiểunhụy 5 ngắn, 1 dài, chỉ có móng. Nang.

Đây đó ở ruộng ẩm: Lũtinh; I-XII.

- Limnophyte; limb sagittate; flowers blue violaceous.

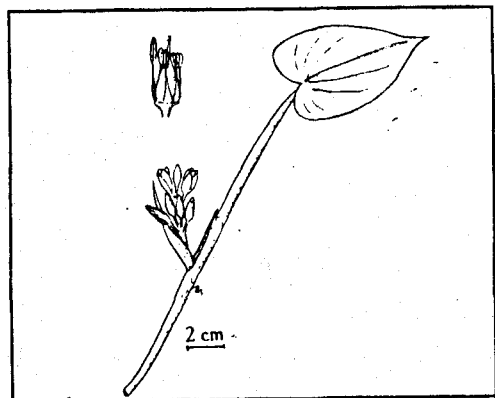

9573 - Monochoria hastata (L.) Solms.. Rau-mác thon.

Nêthựcvật có củ; thân đứng ngắn, mang lá có cuống cao; phiến hình *dầu tên* *nhọn*. Pháthoa là *chùm ngắn*, *dày* và như ở trên cuống lá (trục pháthoa); hoa lam, rộng 1,5 cm, lấđài 3; cánhhoa 3, rời, giống như lấđài; tiểunhụy 5 vàng, 1 to tím; noãn sào 3 buồng. Nang nhiều hạt.

Thông thường ở ao, ruộng sâu, bờ rạch, khắp cao độ: BTN; I-XII. Phần non ăn luộc, mát, bỏ, lợisữa.

- Limb sagittate; inflorescence short (*Pontederia hastata* L., *M. hastaefolia* Presl.)

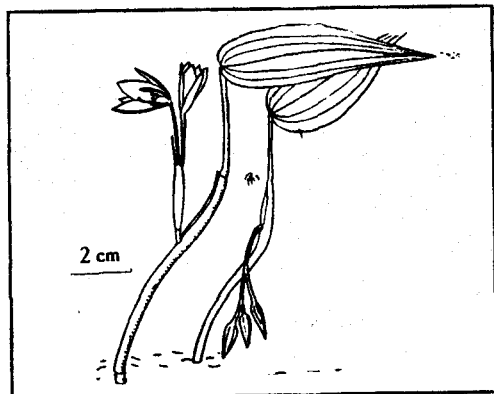

9574 - Monochoria ovata Kunth. Rau-mác bầu.

Nêthựcvật nhỏ. Lá có cuống dài 20-30 cm; phiến hình *tím*, dài 5-7 cm. Pháthoa thành *chùm* đứng; hoa lam; lấđài 3, cánhhoa 3, như lấđài; tiểunhụy 6, trong đó một to, 5 nhỏ. Nang trong baohoa còn lại *quần*.

Ao, ruộng: Đàlạt.

- Limnophyte; limb ovate cordate; flowers blue.

9575 - Monochoria vaginalis (Burm. f.) Presl. Rau-mác bao; Duck's tongue Monochoria.

Nêthựcvật cao 20-30 cm; cãnhành ngắn, trong bùn. Lá có phiến *xoan thon*, *dây* tròn hay hình *tím*; cuống dài. Chùm có vẻ *gắn* trên cuống, *ít* *hoa*; hoa lam; lấđài hẹp hơn cánhhoa; tiểunhụy thường 5; noãn sào không *cộng*. Nang dài 5-9 mm, trong baohoa còn lại; hạt *nâu dợt*.

Dựa rạch, ruộng sâu, 1-1.500 m. Var. *plantaginea* Solms.: lá hẹp, cánhhoa hẹp hơn lấđài; var. *korsakowi* Clarke, cao đến 70 cm. Củ, lá non ăn được; hoa ăn mát. Nhai trị nhức răng; trị suyễn, đau baotử.

- Limnophyte; limb lanceolate; inflorescence few-flowered; flowers blue (*Pontederia vaginalis*

Burm.f.).

HEMODORACEAE: họ Xàthảo

1a - chỉ tiểunhụy rời

2a - chỉ ngắn hơn baophấn

2b - chỉ dài hơn baophấn

*Ophiopogon**Liriope*

1b - chỉ tiểunhụy dính nhau thành tràng

2a - nuốm hình tháp

Peliosanthes

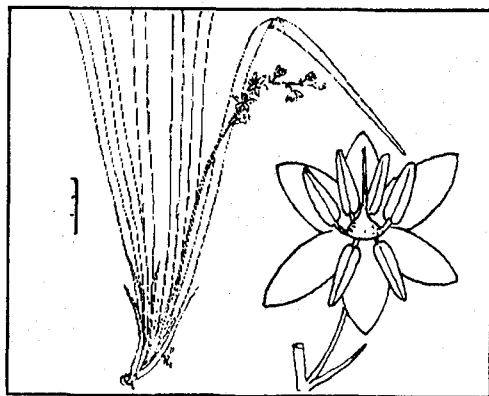
2b - nuốm hình trụ cong dưới tràng

*(Neolourya)***9576- *Ophiopogon intermedius* D. Don.** Mạch môn kiểng.

Bụi daniên, lá có phiến dài rộng vào 8 mm, gân-phụ 7-9. Chùm dài bằng vào 1/2 lá; láhoa nhỏ; cọng dài hơn láhoa; phiếnhoa *trắng hay lam dợt*, gần như bằng nhau, cao 5 mm; tiểunhụy 6, chỉ ngắn; noãn sào hạ, không lông, một vòi nhụy. Trái xoan, to 6 mm, chín màu *lam dợt đến tím*. $2n = 36$

Kiểng.

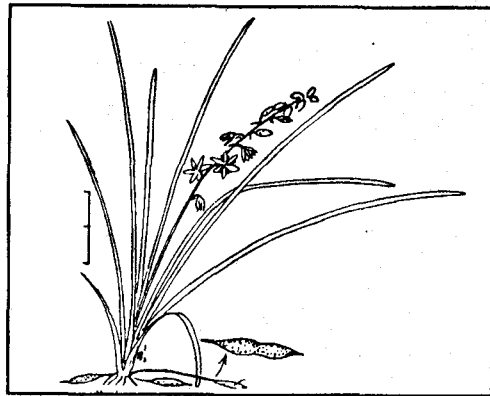
- Ornamental.

9577 - *Ophiopogon japonicus* Ker.-Gawl. Xàthảo Nhật; Longphát; Dwarf Lilyturf.

Bụi; rễ phù thành củ thon. Lá có phiến dài 15-30 cm, rộng 2-4 mm, gân 5-7; bẹ có phần mỏng trắng (tùng nguyên "*Ophiopogon*" có nghĩa là da rắn). Pháthoa cao 10 cm; hoa chùm 1-3, cọng 3-4 mm, ở nách láhoa trắngtrắng; phiếnhoa cao 5 mm; tiểunhụy 6. Quả *lam đến tím*, to 6 mm, hạt 1-2. $2n = 72$.

Rừng luôn luôn xanh: Langbian; 1. Kiểng. Rễ củ bổ, phẩndương, trị mất sức, trị tắc sữa, trị bón, hoạtnhuận, trị ho; chống ungthư (β -sitosterol, stigmastrol..).

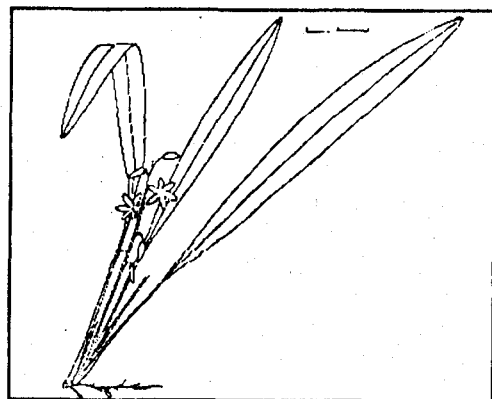
- Leaves 2-4 mm wide; tepals 5 mm; berries violaceous.

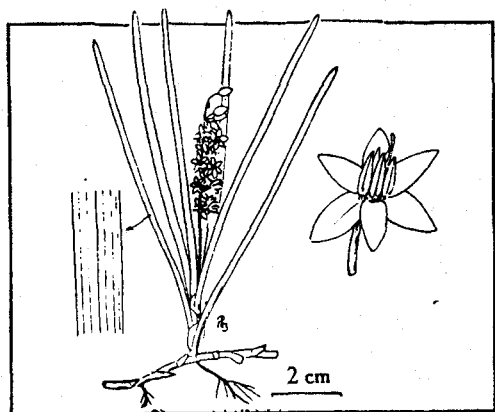
9578 - *Ophiopogon backianus* Diels. Xàthảo Bắccan.

Bụi daniên có chồi bò dài; rễ to 1 mm, dài. Lá chùm ở gốc có *cuống* 4-6 cm, có cánh hay dẹp ở trên; phiến 20 x 2,2 cm, gân-phụ nhiều, khít nhau 1/3-1/2 mm. Pháthoa dài 10 cm; *hoa huỳnhhuờng*, rộng 1,5-2 cm, trên cọng dài đến 1 cm; tiểunhụy 6, chỉ ngắn.

Rừng, trên mùn trên vùng vôi: Sơnla; V.

- Limb 2,5 cm wide on 4-6 cm long petiole; flowers pinkish.

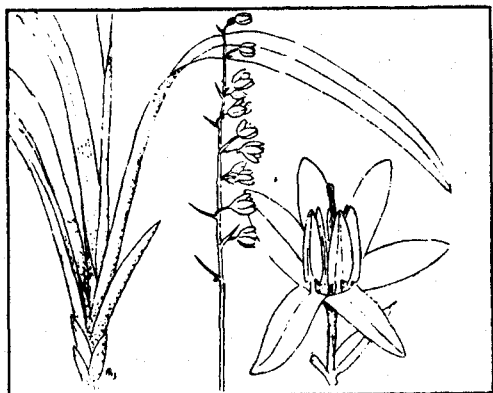

9579 - *Ophiopogon humilis* Rodriguez. Xàthảo nhỏ.

Bụi daniên có cành to 2-3 mm; thân đứng ngắn. Lá có phiến hẹp dài, dài đến 15 cm, rộng 3-4 mm, gân 5-7; bẹ có bìa mỏng trong. Chùm cao 8-10 cm, dày; hoa trắng, nhóm 2-4; cọng dài 4-6 mm; phiến cao 4-6 mm; tiểuhụy 6.

Bàna; VII.

- Limb 3-4 mm wide; inflorescence dense, 8-10 cm high; tepals white, 4-6 mm long.

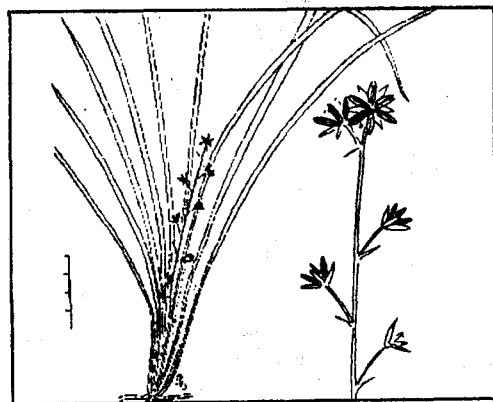

9580 - *Ophiopogon latifolius* Rodr.. Xàthảo lá-rộng.

Cỏ daniên; thân rất ngắn. Lá nhiều, chụm ở gốc, hẹp dài, to 30-50 x 1-2 cm, gân-phụ nhiều, khít nhau, đáy tù, hẹp thành bẹ có bìa mỏng, trắng. Pháthoa dài 25 cm; hoa nhóm 2-4 ở nách lá; lá hoa dài 1,2-1,5 cm; cọng 1 cm; phiến hoa 5-6 mm; tiểuhụy 6, chỉ rộng và ngắn; noãn sào hạ, 3 buồng, 2-noãn.

Bavi, Vinh, Đà Lạt.

- Limb 1-2 cm wide; tepals 5-6 mm long.

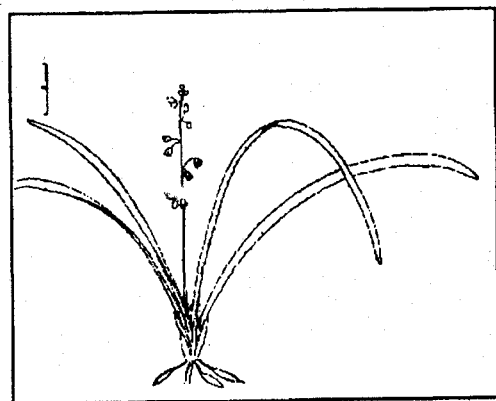

9581 - *Ophiopogon reptans* Hook. f.. Xàthảo bò, Cao-cảng.

Cỏ daniên có thân bò dài đến 90 cm, cứng; thân đứng ngắn. Lá nhiều, hẹp dài, dài 12-15 cm, rộng 3-4(6) mm, gân 5; bẹ có bìa mỏng, trắng. Chùm dài 6-8 cm; cọng 1-2, dài đến 1 cm, ở nách lá nhỏ, nhọn; phiến hoa 6; tiểuhụy 6; noãn sào 3 buồng, 2-noãn. Quả; hạt 1, tròn, to 3-4 mm. $2n = 36$

Vùng núi, BTN: Bavi, Bàna, Chúachan

- Long creeping stolon; limb 3-4 mm wide; seed 3-4 mm long.

9582 - *Ophiopogon subverticillatus* Gagn. ex Rodr.. Xàthảo luânsinh.

Cỏ daniên, có rễ phù thành củ hình thoi; thân ngắn. Lá chụm ở gốc; phiến hẹp dài, to 15-20 x 0,5-0,7 cm, không cuống, có bẹ mỏng trong. Pháthoa 13-20 cm; hoa 1 ở trên, 2-4 (như theo luânsinh) ở nách lá dưới; lá hoa 2-4 mm; cọng dài 6-8 mm; phiến hoa 5 mm, tiểuhụy 6, chỉ ngắn; noãn sào 3 buồng, 2-noãn.

B.

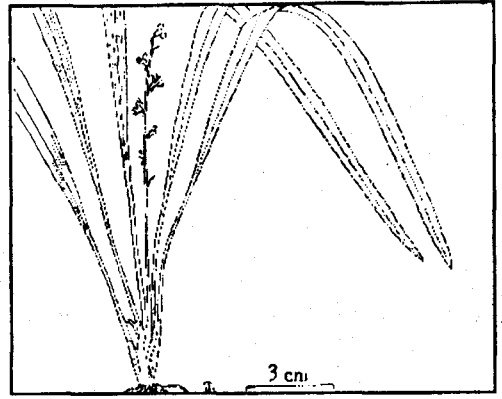
- Perennial; limb 15-20 x 0,5-0,7 cm; flowers by 2-4 on each bract.

9583 - *Ophiopogon longifolius* Dcne.. Xàthảo lá-dài.

Cỏ đaniên; cănhãnh ngắn; rễ phù thành củ dài. Lá dài 40-70 cm, rộng 7-8 mm, gân-phụ 10-16, tutù hẹp ở đáy và có bẹ bìa mỏng. Chùm yếu cao 20 cm; *hoa nhỏ, trắngtrắng*, cọng 3-4 mm; tiểunhụy 6; noãn sào dính vào bao hoa, 3 buồng 2-noãn. Mỗi hoa cho 1-3 trái 2 hạt, tròn, to 6 mm.

Huế, Nam

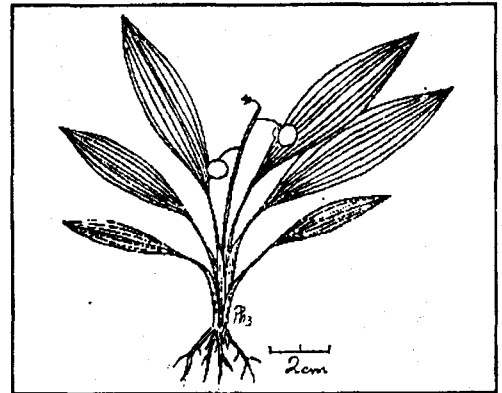
- Perennial; limb to 70 cm long; flowers small, whitish.

9584 - *Ophiopogon peliosanthoides* W. & Arn.. Bixa

Bụi đaniên; thân khishinh ngắn. Lá chum; phiến thon, dài 6-8 cm, gân-phụ 4/bên, mặt dưới tươ; cuống dài bằng hay ngắn hơn phiến, bẹ có phần mỏng trắng. Pháthoa dài 4-5 cm; hoa nhóm 2-3 ở nách lá hoa không rụng; phiếnhoa dài 4 mm; tiểunhụy 6, chỉ ngắn; noãn sào hạ, 3 buồng 2-noãn. Cọng trái dài 1 cm; phiquả to 8-10 mm

Ngọclinh: 3.

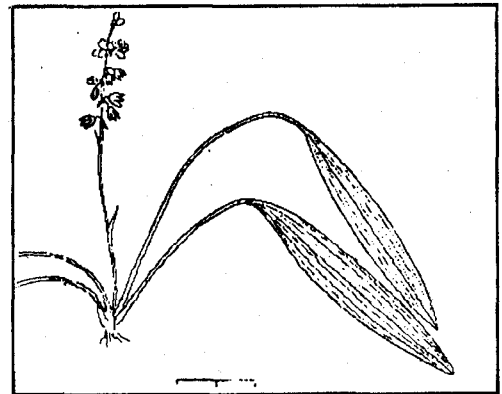
- Perennial; limb lanceolate 6-8 cm long, on long petiole; racemes 4-5 cm long; fruits 8-10 mm large.

9585 - *Ophiopogon regnierii* Bois. Bixa Regnier.

Bụi đaniên; thân rất ngắn. Lá đứng hay trái; phiến thon, đốixúng, to 10-15 x 1-2,5 cm, gân 3-4/bên; cuống dài bằng phiến; bẹ có bìa mỏng trong. Pháthoa *đứng* cao 10-20 cm; *hoa màu ngà*, 1-3 ở nách lá hoa mỏng, xoan thon; cọng 8 mm; phiếnhoa 8-9 mm; tiểunhụy 6, rời nhau; noãn sào 3 buồng 2-noãn.

Nambộ.

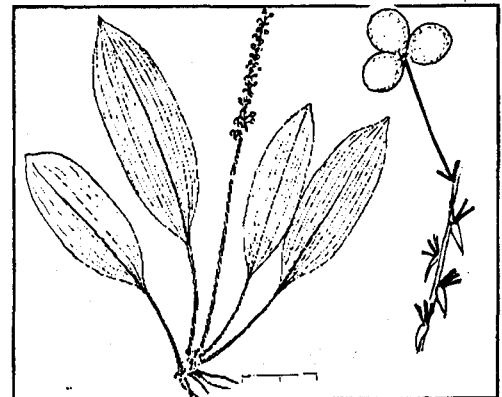
- Perennial; limb 10-15 cm long; inflorescence erect; tepals 8-9 mm long.

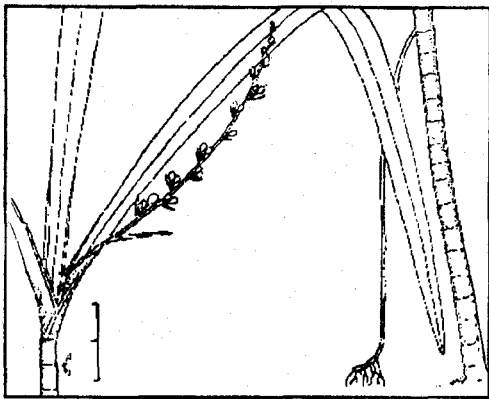
9586 - *Ophiopogon tonkinensis* Rodr.. Xàbì Bắc bộ.

Cỏ đaniên có cănhãnh. Lá có phiến *bầu dục*, dài đến 20 cm, rộng đến 4 cm. dày, *đáy bất xứng*, gân-phụ nhiều 2 bên (20-30), có gân ngang; cuống dài 15-20 cm. Pháthoa dài 20 cm, sau óó đến 40 cm; hoa nhóm 2-4 ở nách lá hoa có lông, cao 8 mm; cọng 1 cm; phiếnhoa cao 3-4 mm, tiểunhụy 6. Trái *chum* 3, tròn to 6 mm.

Lạngson, Quảngninh.

- Perennial; limb elliptic, asymmetrical; tepals 3-4 mm long; berries 6 mm wide.

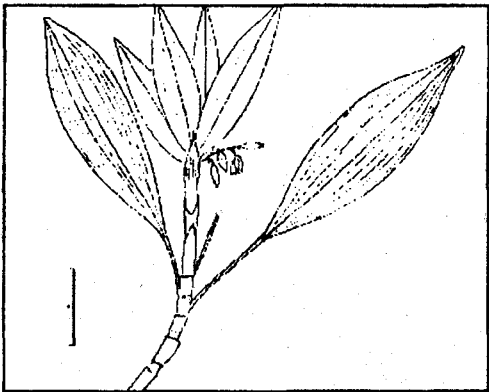

9587 - *Ophiopogon coalescens* (Bl.) Back.. Xà bì đứng
Tiểu mộc có thân đứng cao đến 40-60 cm, to 5 mm, có rễ khính to, dài, lông dài 5-10 mm, nên có dạng *Dracaena angustifolia*. Lá có phiến dài 20-25 cm, rộng 1-1,3 cm, mỏng, gân-phụ mảnh, song song; bẹ có bìa mỏng trong. Pháthoá ở nách lá ngọn, dài 7-10 cm; láhoa dài 6-10 mm, hoa 1-3 mỗi láhoa, nụ tròn.

Sapa; VIII.

- Erect stem to 60 cm high; leaves 20-25 x 1-1.3 cm.

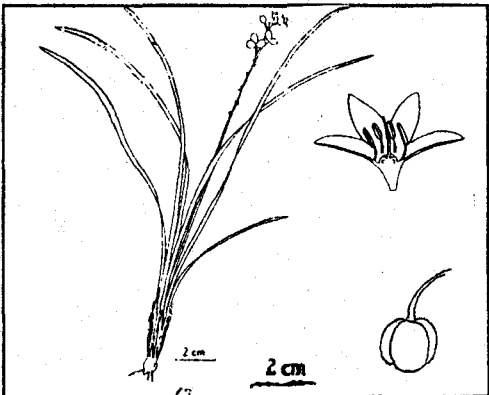

9588 - *Mondapsis petelotii* Krause.

Cỏ có thân nằm có rễ sáivì rồi đứng, dài hơn 30 cm, to 4-5 mm, có bẹ bao còn lại rách, mỏng, trắngtrắng. Lá chụm ở chót thân, cuống dài 4-6 cm; phiến bầu dục thon, dài 6-8 cm, gân 5-6/bên. Pháthoá ngắn, dài 3-4 cm; cộng hoa 5 mm; phiếnhoa 6, dài 1 cm; tiểuhụy 6.

Sapa; VII.

- Ascending stem to 4 -5 mm large; sheaths whitish; tepals 1 cm long.

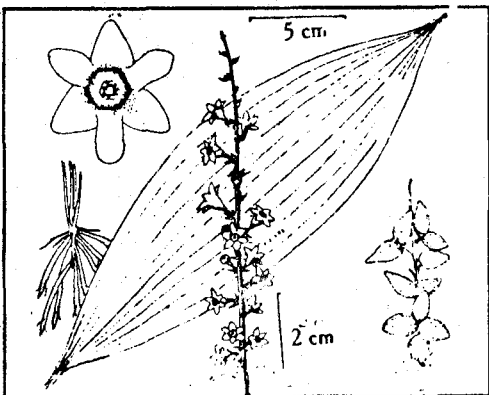

9.589 - *Liriope spicata* Lour.. Creeping Lilyturf.

Bụi daniên có cãnhành da2i 4-5 cm. Lá có phiến hẹp, dài 40-60 cm, rộng 5-7 mm, 2 mặt xanh, gân 8-12. Chùm mang hoa tím dợt hay tím; phiếnhoa 6; tiểuhụy 6, chỉ dài bằng baophần; noãn sào không lông, 3 buồng 2-noãn. Phiquả tròn, 1-3, to 4-5 mm; hạt tím, có phôi nhũ.

Huế, Hải vân. Lá sắc trị rụng tóc; cãnhành cầm máu, trị kiết, làm dịu ho, lợi sữa.

- Perennial; limb green; flowers violet; berries 1-3, 4-5 mm across.

9.590 - *Peliosanthes teta* André. subsp. teta.

Cỏ daniên có cãnhành có nhiều rễ-củ dài. Lá có phiến to, bầu dục thon, dài 25-35 cm, chót có mũi dài, gân dọc nhiều; cuống dài. Pháthoá cao 40-45 cm; hoa chụm 3-5; phiếnhoa lam bìa tím; tiểuhụy 6, chỉ dính nhau thành tràng; noãn sào hạ, 3 buồng 2-noãn. Phiquả 1-3, hạt lam.

Rừng luôn luôn xanh: B, Cà ná, Định quán.

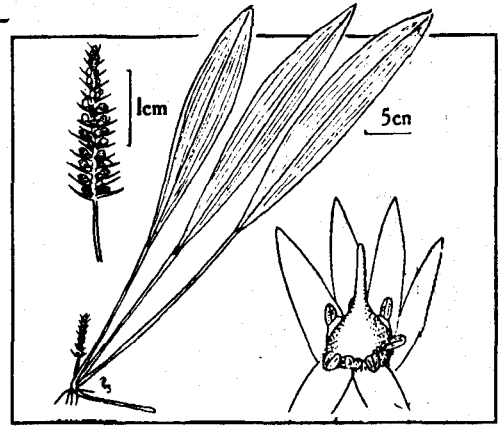
- Perennial; flowers blue, violet on edge or tepals; filament forming couronne (*P. tonkinensis* Rodr.).

9.591 - *Peliosanthes teta* subsp. *humilis* (Andr.) Jess.

Cỏ daniên, có cànhhình trắngtrắng, to 2-3 mm. Lá cao 30 cm; phiến thon hẹp, mỏng, đến 20 x 3 cm, bìa nguyên hay có răng rất mịn, gân-phụ 4-11/bên; cuống dài bằng phiến. Chùm đứng, phân thụ cao 2-6 cm; láhóa mỏng, trắng, cao 1 cm; hoa có cọng 1-3 mm; tiểuhụy 6, *chỉ dính nhau*; vòi nhụy hình trụ; noãn sào 3 buồng 2-noãn. Quả hơi khô; hạt 6, tím.

Rừng luôn luôn xanh: Càná, Dahòa, Phú quốc, hòn Thỏchâu; II.

- Perennial; filaments connate; seeds 6, violet (*P. humilis* Andrews, *P. serrulata* Rodr., *P. labroyana* Pierre ex Rodr., *P. dasystachys* Diels. ex Rodr., *Neolourya pierrei* Rodr., *N. weberi* Rodr.).

LILIACEAE : họ Bạchhuệ**1a - thân leo**

2a - leo quấn; lá teo; nhánh nhỏ biến thành như lá

Asparagus

2b - chót phiến biến thành vòi quấn

Gloriosa

1b - cỏ không leo

2a - không lá

Petrosavia

2b - cỏ có lá

3a - có hành; nang

4a - cỏ trồng; hoa to; vòi nhụy 1

Lilium, Tulipa

4b - cỏ hoang; hoa nhỏ; vòi nhụy 3

Iphigenia

2b - cỏ không có hành

3a - nang

4a - lá mập, dày, có gai

Aloe

4b - lá mỏng

5a - lá dài và cánhhoa rời nhau; hoa nhỏ; cànhhình to

Chlorophytum

5b - lá dài và cánhhoa dính nhau; hoa to

Hemerocallis

3b - trái mập

4a - lá dài và cánhhoa rời

5a - lá rộng

6a - pháthoả ở chót thân

Dianella

5b - pháthoả ở nách lá

Disporum

5b - lá teo thành vảy; nhánh hẹp dạng của lá (tiếtthể)

Asparagus

4b - lá dài và cánhhoa dính

5a - pháthoả trên một thân riêng

Evrardiella

5b - pháthoả trên cây có lá

6a - hoa ở nách lá

Polygonatum

6b - pháthoả ở ngọn

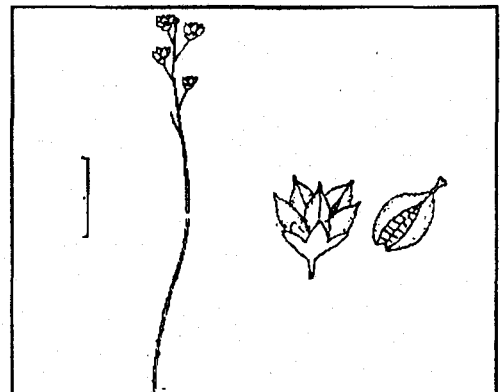
Oligobotrya

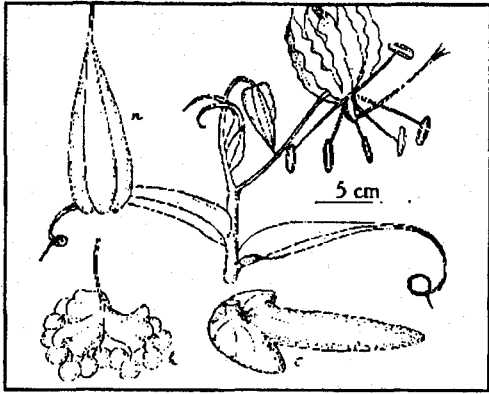
Melanthioideae:**9.592 - *Petrosavia sinii* (Krause) Gagn..**

Cỏ mảnh, *không lá*, cao 25 cm; cànhhình mảnh; thân đứng to 1 mm, không lông, mang vảy nhỏ, dài 5 mm, nhọn. Chùm ở chót thân, dài 4-5 cm; cọng hoa dài 5-10 mm, có 2 tiêndiệp nhỏ; phiếnhoa rộng 5 mm; tiểuhụy 6, ngắn hơn cánhhoa. Nang mà chót tằmbi rời, nở bằng mảnh *tách ở gần*; hạt nhiều, nhỏ, hình trụ, to 0,3-0,4 mm; mầm nhỏ.

Sapa.

- Aphyllous; capsules 3, dehiscent into 2 valves.

9.593 - *Gloriosa superba* L. Ngôtngoèo; Glory Lily, Climbing Lily.

Diathực vật có thân leo cao đến 5-6 m; củ lằng, trắng hay vàng. Lá có chót phiến thành vòi dài quán. Hoa rất to, đẹp, gần cạnh các lá ngọn; dài và vành như nhau, vàng ở đáy đỏ ở đầu lúc mới nở, rồi đỏ đậm, bìu giun; tiểu nhụy to, chỏ đỏ; vòi nhụy ngang. Nang dài 4-5 cm, mảnh quắn mang hạt tròn. Vùng duyên hải, Đồng tháp; Tr vì hoa; V-XI, 2. Củ độc, và hạt chứa colcicin; trị sán lải, bệnh ở da, ung nhọt, chống thụ, làm lạc thai, trị nọc rắn.

- Leaves voluble by the apex; flowers red; capsules.

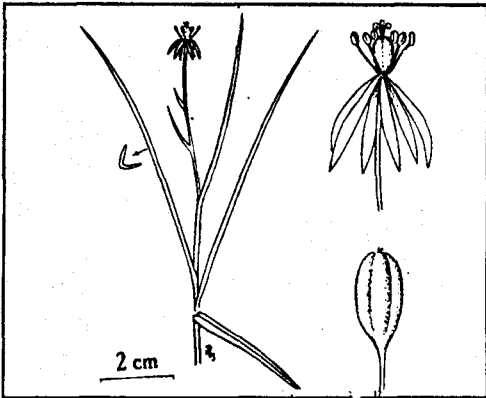
Wurmbacoidae:

9.594 - *Iphigenia indica* (L.) A. Gray ex Kunth. Yến phi.

Diathực vật có củ nhỏ; thân cao 10-30 cm. Lá có phiến hẹp nhọn, dài 10-20 cm, rộng 5-12 mm. Hoa cô độc ở chót thân; cong dài 2-3 cm; phiến hoa đỏ bầm, cao 1 cm, xụ; tiểu nhụy chỉ đỏ sậm; noãn sào với 3 vòi nhụy cong ra ngoài, đen. Nang cao 1-2 cm; hạt nhiều. $2n = 44$.

Trảng thấp: Cà dú (Phanrang). Củ chứa colcicin; nhai trị ho; chống nhiều bướu.

- Tuber small; flowers terminal, dark red, styles black; capsules 1-2 cm high (*Melanthum indicum* L., *Lloydia melanantha* Lévl.).

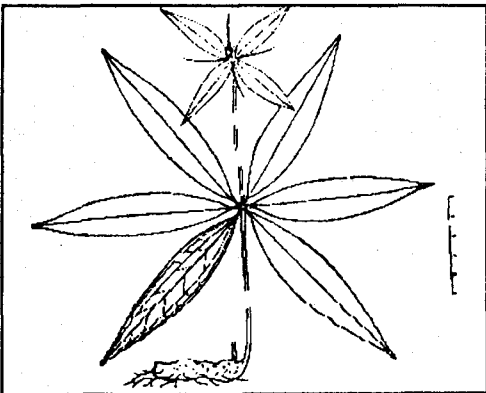
Trillieae:

9595 - *Paris delavayi* Franch. Huutúc Delavay.

Diathực vật có cành nằm, cao vào 40-50 cm. Lá chum 6 có phiến thon hẹp, to đến 20 x 2,5 cm, gân dọc 5, mỏng, không lông; cuống dài 1 cm. Hoa đứng ở chót thân, có 4 lá dài thon dài 3-6 cm, rộng 1-1,3 cm, 4 cánh hoa hẹp như chỉ, dài bằng 1/2 lá dài; tiểu nhụy 6, chỉ ngắn.

Sapa, Cúc phương.

- Leaves lanceolate, to 20 cm long; tepals by 4; stamens 6.

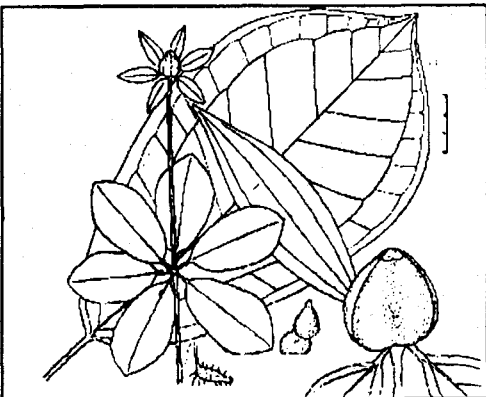

9596 - *Paris polyphylla* Sm. subsp. *polyphylla*. Huutúc nhiều-lá, Tào huu; Himalayan Love Apple.

Diathực vật có củ to 3 cm; thân cao đến 1 m, có cành. Lá chum 6-9; cuống dài 5-6 cm; phiến xoan ngược, dài 20-25 cm, rộng 12-14 cm, đáy tròn, mỏng, không lông, chót có mũi 1-1,5 cm. Trục phát hoa cao 70-80 cm; lá dài có cong; cánh hoa dài bằng lá dài. Trái cao 3 cm, rộng 2,5 cm; vách mỏng; đỉnh phôi trâm mang hạt nâu đỏ, to 5-6 mm. $2n = 20$, $n = 10 + 2B$.

Công tum; 11. Cành trần luyến súc, trị nhức đầu, sốt.

- Herb to 1 m high; fruit 3 cm; seeds red brown.

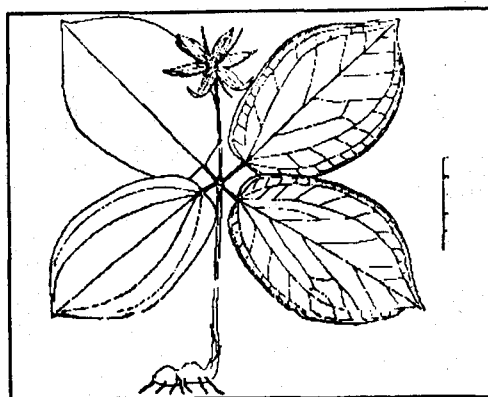

9597 - *Paris polyphylla* Sm. subsp. *fargesii* (Fr.) Hara.
Huutúc nhiều-lá.

Địa thực vật có căn hành. Lá chum 4-6; phiến xoan ngược, to 15-25 x 6-10 cm, đáy *lõm*, gân dọc 5-7, dày dầy, không lông; cuống dài 3-4 cm. Hoa ở chót thân, *to*, có 6 lá đài thon; 6 cánh hoa hẹp, dài bằng lá đài; tiểu nhụy chỉ ngắn, bao phấn ngắn.

Sapa. Rễ đắng, trị ho, sung, nóng lạnh.

- Leaflets base cordate (*Paris fargesii* Fr.).

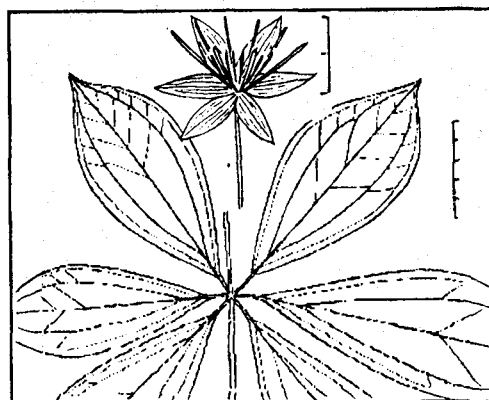

9598 - *Paris polyphylla* subsp. *yunnanensis* (Fr.) H.-M.
Huutúc Vânnam.

Địa thực vật có căn hành. Lá chum 6; phiến xoan thon ngược, to 14 x 6 cm, chót tẻ, đáy thon, không lông; cuống dài 1,5-2 cm. Hoa to 3-4 cm; phiến hoa xoan thon, dài 1,5 cm; tiểu nhụy ngắn.

Sapa.

- Limb obovate oblanceolate; flowers 4 cm wide (*Paris yunnanensis* Fr.).

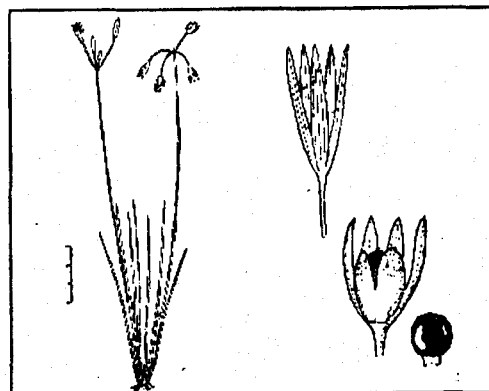
9599 - *Paris hainanensis* var. *vietnamica*

9600 - *Thysanotus chinensis* Benth. Hảlong.

Bụi đứng, cao 20 cm. Lá đứng; phiến hẹp, dài 10-20 cm, rộng 1 mm. Tán trên trục cao 20-25 cm; lá hoa dài 3 mm; cọng hoa 1,5-2 cm; hoa *tía*, cao 8 mm; phiến hoa thon hẹp, như nhau, không lông. Nang không lông, cao 4 mm; quả bì mỏng; hạt tròn, đen, to 1 mm

Vịnh Hảlong

- Tuft 20 cm high; umbels; flowers purple, 8 mm long; capsules. (*Halongia purpurea* Jeanplong)

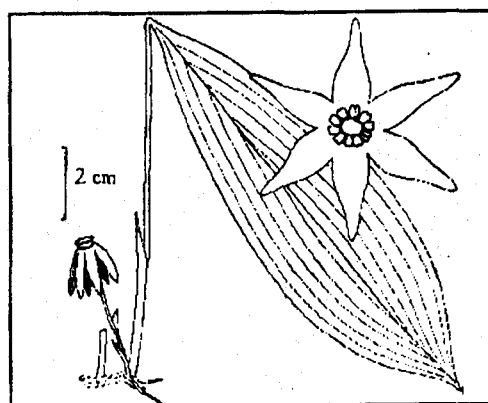

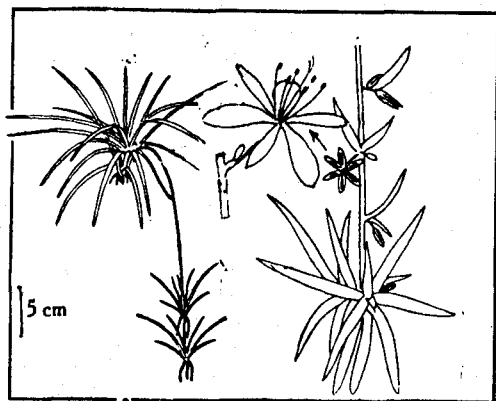
9601 - *Evrardiella dodecandra* Gagn.. Ê-hoạt 12-tiểu nhụy.

Cỏ daniên có căn hành. Lá mọc ở đáy thân có một bao hoe dài 15-18 cm; phiến dài 30-45 cm; cuống dài 15-35 cm. Hoa cô độc trên cọng cao 10 cm; bao hoa hình chuông, tai trải ra; *tiểu nhụy* 12, bao quanh noãn sào; nhụy cái có muống hình quạt, không vôi.

Dựa suối: Nhatrang (hình theo Gagnepain)

- Perennial; limb 30-45 cm long; stamens 12.

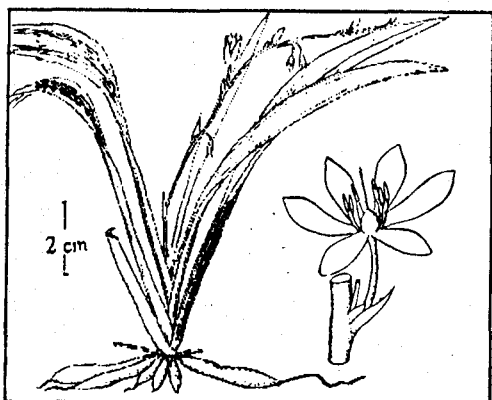

9602 - Chlorophytum elatum R. Br. Lựcthảo trổ; Spider plant.

Bụi daniên có cành. Lá có phiến hẹp dài, dài 30 cm, rộng 1 cm, không lông, có sọc dọc trắng hay vàngvàng. Pháthoa dài, thông, cứng, có nhánh; hoa trắng, nhỏ, phiếnhoa cao 8 mm; tiểunhụy 6, bao phấn vàng; noãn sào xanh. Nang 3 cạnh; hạt nhiều, hình đĩa.

Kiểm khắp cùng. Thường có *truyệnthể đẹp ở pháthoa*. Var. *variegatum* Hort., lá có sọc dọc trắng,

- Ornamental.

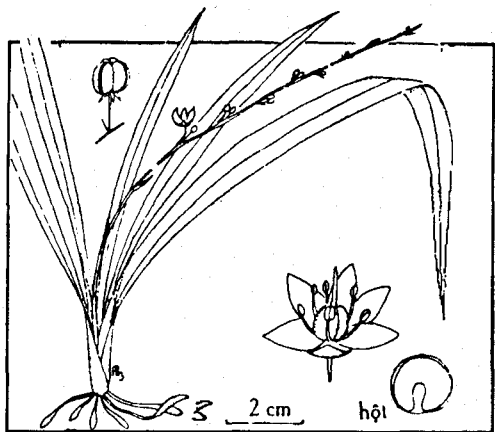

9603 - Chlorophytum bichetii Back. Lựcthảo Bichet.

Bụi daniên; củ dài 1,5-2,5 cm. Lá có phiến hẹp dài, dài 10-30 cm, hơi rộng ở giữa, chót nhọn, đáy hẹp, xếp hai thành bẹ, *bìa trở trắng*, phần giữa xanh đậm hay có sọc trắng. Chùm dài 10-15 cm, trục mảnh; hoa trắng; cọng 4-6 mm; phiếnhoa cao 8-10 mm, noãn sào thượng, 3-buồng.

Kiểm.

- Leaves variegated with white; flowers white.

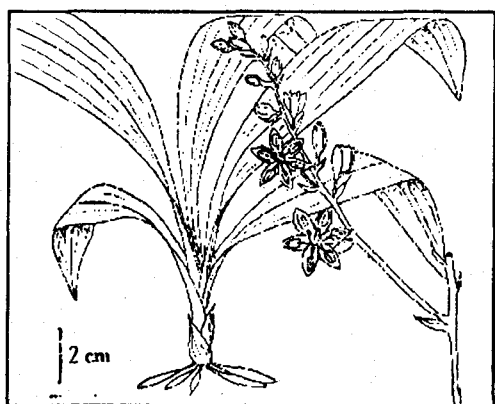

9604 - Chlorophytum laxum R.Br. Lựcthảo thưa.

Bụi cao 20-30 cm. Lá songđỉnh, có phiến hẹp dài, rộng 5-10 mm, dài 10-30 cm. Chùm *thưa*, dài đến 60 cm, không hay chia nhánh; hoa nhỏ. *lamlam*, cao 3-5 mm; tiểunhụy 6; noãn sào thượng. Nang tròn, có 3 cạnh, to 5-7 mm; hạt 1-4.

Chợgành, Ninhbinh đến T

- Racemes to 60 cm long; flowers blueish; capsules 5-7 mm wide.

9605 - Chlorophytum orchidastrum Lindl. Lựcthảo lan.

Cỏ daniên, cao đến 80 cm. Lá có phiến dài 10-20 cm, gân-phụ cách nhau vào 1 mm. Chùm kép, dài hơn lá; *hoa trắngtrắng*; bao hoa cao 1 cm; tiểunhụy 6; noãn sào 3 cạnh, vòi nhụy cao 8 mm. Nang rộng 8 mm; hạt duy nhất, dẹt.

Phanthiết, Dilinh (hình theo Wight).

- Perennial up to 80 cm high; racemes longer than leaves; flowers whitish.

9606 - *Dianella nemorosa* Lam. ex Schiller f.
Xươngquạt, Lâmnữ, Hươngglâu.

Cỏ đaniên, cao 0,5-1 m. Lá có phiến hẹp dài 30-70 cm, rộng 2-3 cm. Chùm kép, chùm mang hoa gần nhau; cọng dài 4-10 mm; *hoa trắng, vàng hay tím tím*; đài và vành như nhau; tiểunhụy 6; noãn sào 3 buồng. Quả *lam hay đỏ tím*, láng, to vào 1 cm; mỗi buồng 1-3 hạt tròn.

Rừng luôn luôn xanh, bình đến cao nguyên; I-XII. Đắp nhọt; rễ thơm dùng làm nhai; trái *độc*, dùng thuốc chuột.

- Flowers white, yellow or violaceous; berries blue or purple (*D. ensifolia* (L.) DC.).

9607 - *Hemerocallis fulva* (L.) L. Kimchâm; Yellow Day-Lily, Fulvus Day-lily..

Bụi đaniên, cao đến 1 m; rễ-củ. Lá song đĩnh, lục tươi, dài 40-50 cm, rộng 2 cm. Hoa to, 3 lá đài giống như 3 cánh hoa, *màu cam sậm, có sọc ngang*, dài 8-10 cm, không thơm; tiểunhụy 6. Có thú hoa đôi.

Kiểu: Đalat. Hoa ăn được. Lá cầm máu, tương liệt tử cung.

- Ornamental; flowers simple or double (*Hemerocallis lilio-asphodelus. fulva* L.).

9608 - *Hemerocallis lilio-asphodelus* L.. Kimchâm; Limon Day-lily, Tall Yellow Day-lily

Bụi hơi nhỏ hơn trên, cao 60 cm (phát hoa); lá song đĩnh, rộng 10-13 mm, đứng hơn. Hoa to, màu *vàng thanh đến vàng*, thơm mùi dứa; phiến hoa dài 6-8 cm; tiểunhụy 6, bao phấn nâu đen.

Tr như loài trên.

- A little smaller than the precedent; flowers 6-8 cm long; light yellow.

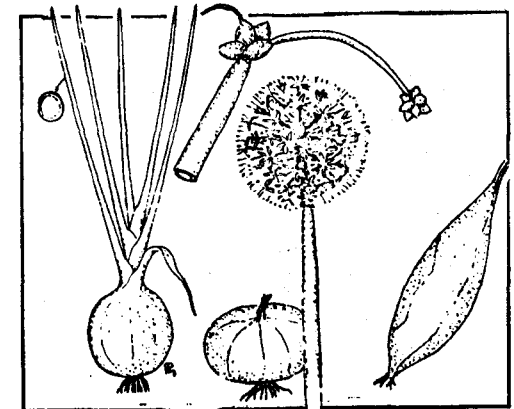
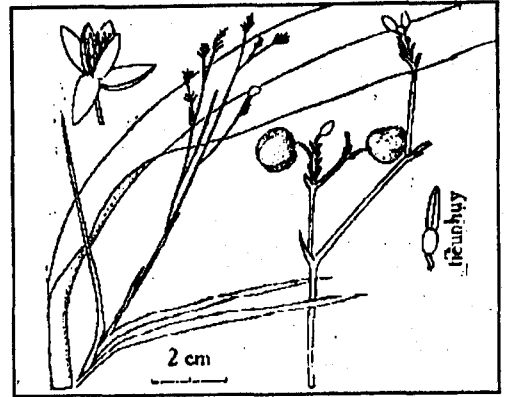
Allioideae:

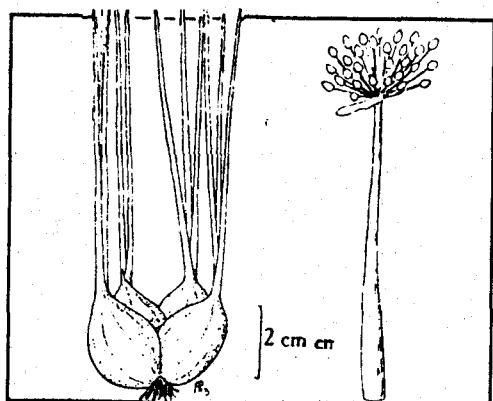
9609 - *Allium cepa* L.. Hành, Hành-củ, Hành tây; Common Onion; Oignon.

Thực vật cao 20-30 cm; hành tròn to 3-10 cm, thường bao ngoài đỏ. Lá bông, hình trụ tròn, nhọn, màu lục mốcmốc. Trục phát hoa cao 30-80 cm; tán hình cầu; cọng hoa ngắn; bao hoa 6 phiến như nhau, nở chài ra *xanh xanh, có sọc tím*; chỉ tiểunhụy trong có 1 răng. Nang.

Tr, thường thú ngày ngắn: Phanrang, Đalat. Quán quân 3 kg. Kháng sinh mạnh.

- Cultivated.

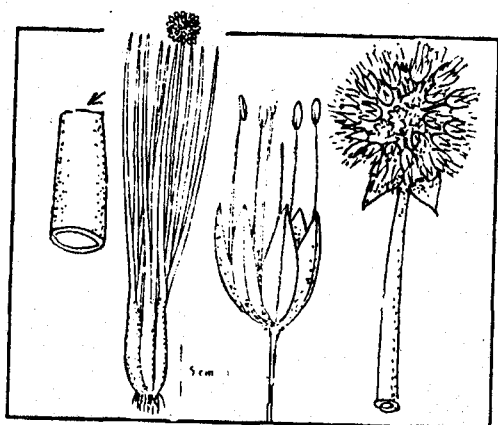

9610 - Allium ascalonicum L. Hành ta; Shallot; Echalotte.

Cỏ cao 15-50 cm; hành to đến 2-3 cm, có cạnh, vảy mỏng như giấy, thường đỏ hay trắng. Lá hình trụ nhọn, bông, xanh mướt. Trục phát hoa dài 20-50 cm, bông; tán hình cầu, thường mang cầu hành; tổng bao hình bẹ, trắng; hoa có 6 phiến rời, trắng, hương hay tím tím; cọng hoa 1-1,5 cm.

Thường trồng ở rẫy bình nguyên; củ nhỏ. Loài nay không gặp hoang nữa.

- Cultivated.

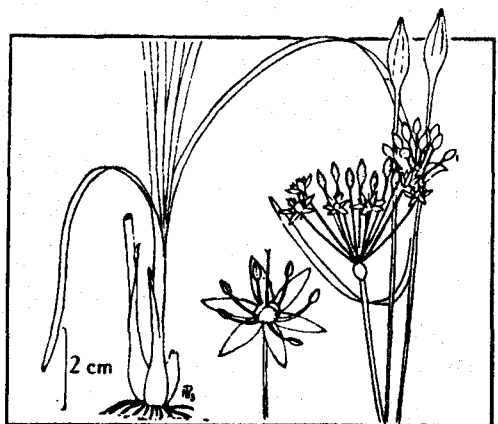

9611 - Allium fistulosum L. Hành hương, Thông bạch; Welsh Onion, Chibal, Cibai; Ciboule, Cive.

Di thực vật cao 0,5 m; tép trắng hay nâu đỏ, không phù lăm, to 7-15 mm. Lá xanh mướt, bông, 3 cạnh ở dưới, hình trụ ở trên; bẹ dài bằng 1/4 phiến. Trục phát hoa cao bằng lá; tán hình cầu to vào 3 cm; tổng bao 1-2 lá hoa trắng, mỏng; hoa trắng, phiến hoa cao 5 mm, trắng có sọc xanh, có mùi; noãn sào xanh dợt. Nang.

Tr để ăn lá; III-IV. Gốc Siberia. Trị cảm mạo.

- Cultivated for its leaves.

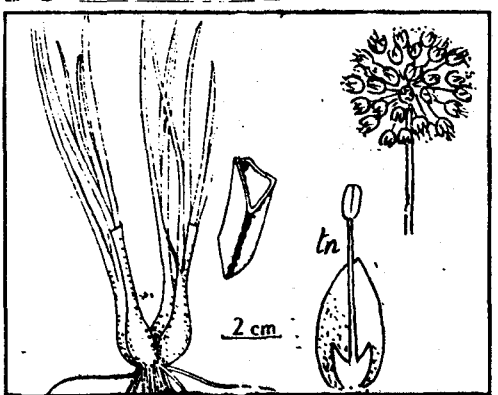

9612 - Allium tuberosum Rottl. & Spreng. Hẹ; Fragrant Flowered Garlic.

Bụi cao 20-40 cm hành nhỏ, trắng, ngoài nâu nâu. Lá song đính; phiến đẹp, đầu tròn, to 15-30 x 0,3-0,6 cm. Phát hoa trong năm đầu; trục đẹp dài 25-45 cm; tán hình cầu; tổng bao trắng; hoa trắng, trên cọng dài 1,3 cm. Nang có hạt đen, 2-3/buồng, to 4 x 4 mm, đẹp.

Tr vì phát hoa (Hẹ bông) và vì lá. Kháng sinh khá, trị ho trẻ-em, kiết ra máu; trị ditinh, tiểu máu.

- Cultivated for its inflorescence and leaves (*A. odorum* auct. non L., *A. uliginosum* G. Don).

9613 - Allium chinense G. Don. Kiệu; Rakkyo, Scallion, Shallot

Di thực vật cao 15-50 cm; hành trắng tròn dài, rộng 5-15 mm. Lá hẹp, có 4 cạnh, trù ở đáy, bông, xanh đậm, đáy hơi đỏ. Ít khi có hoa: hoa đầu tròn; chỉ tiểu hụy có 2 răng. $4n = 32$.

Tr để lấy 'củ' thon, trắng, ăn xào hay làm dưa. Làm cho máu chậm đông đặc lại; có lẽ do adenosin và guanosin (xem Tỏi); trị nhức đầu, đau bao tử và ruột.

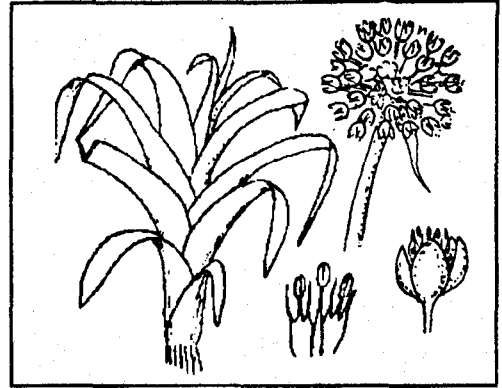
- Cultivated (*A. bakeri* Regel).

9614 - Allium porrum L. Tỏi tây; Leek; Poireau.

Điathực vật to, cao 40-140 cm; hành hình trụ, đứng, dài, trắng, to 1-2 cm. Lá song đính, rộng 15-35 mm, xanh mốc. Tán hình cầu; mo 1; hoa hình chuông, trên cộng dài, xanh xanh hay tím tím; tiểu nhụy trong có chỉ có 2 răng-mũi rất dài.

Tr ở Đà Lạt vì hành và lá. Lợi tiểu; dược tính như Hành; lá giúp ho.

- Cultivated.

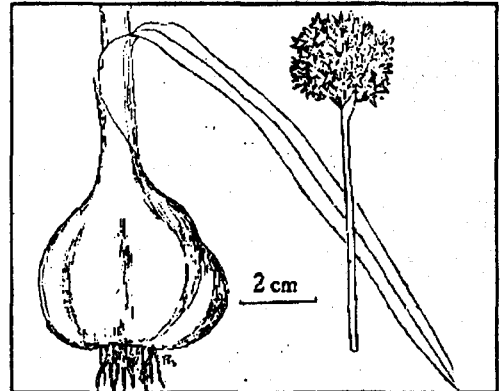
9615 - Allium sativum L. Tỏi; Garlic; Ail.

Điathực vật cao 30-60 cm; hành tròn, to 2-4 cm, do nhiều củ hành có bao trắng. Lá đẹp, dài 40-60 cm, rộng 1,2 cm. Tán ở chót trục dài, hình cầu, thường có củ hành ở nách lá hoa; hoa xanh xanh có đốm đỏ; tiểu nhụy không thò.

Tr nhiều ở Phanrang; gốc Trung tâm Achau.

Nước của Tỏi dù pha loãng 125.000 lần, denén (alicin) nhiều vi khuẩn, Nấm gây bệnh như *Candida*; tỏi làm cho máu lâu đông đặc lại, hạ đường/máu; chống ung thư...

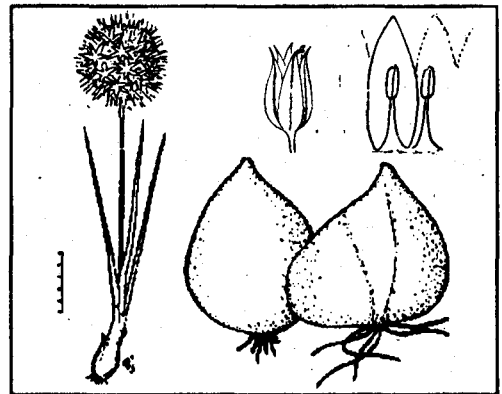
- Cultivated.

9616 - Allium schoenoprasum L. Nén; Chives; Ciboulette, Civette.

Điathực vật cao 20-30 cm; hành trắng to 2-4 cm. Lá tròn nhọn, bông. Phá hoa là tán hình cầu tròn; hoa hương tím tím; phiến hoa tỏa hình sao, tiểu nhụy có chỉ tròn.

Tr ở Đà Lạt; ăn lá và củ. Gốc vùng lạnh Bắc-Bán cầu. Dược tính như Hành, Tỏi. Chứa nhiều SiO₂; anti-putrid, giúp tiêu hóa, giúp tiêu hóa, trị sinh bực; chống ung thư.

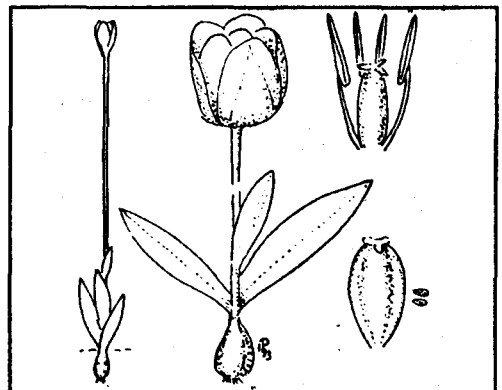
- Cultivated.

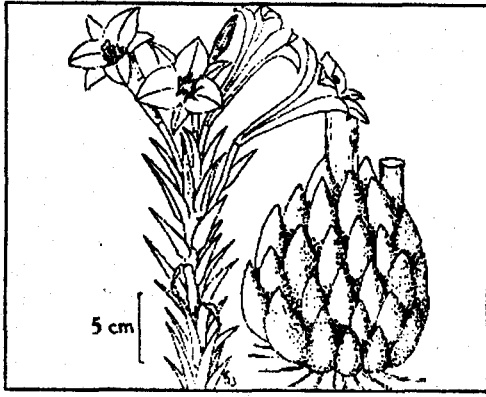
9617 - Tulipa sp. Tulip; Tulip; Tulipe.

Điathực vật có củ tròn tròn; lá 2-3. Trục phá hoa cao đến 50 cm; hoa duy nhất, đứng, to; phiến hoa 6; tiểu nhụy 6; noãn sào thượng, 3 buồng; noãn nhiều.

Mới phát triển Tr. ở ta: củ phải thọ-hàn năm sau mới trở bông được. Trở vào xuân.

- Recently introduced.

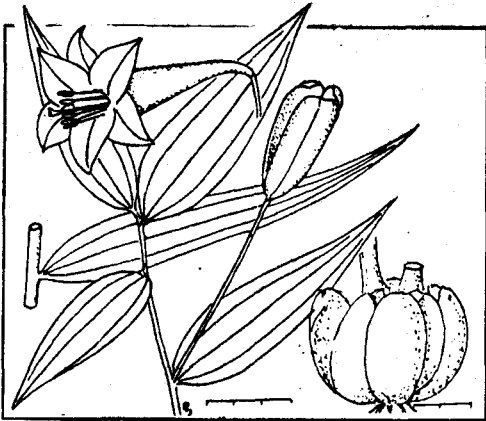

9618 - *Lilium longiflorum* Thunb.. Bạch huệ; Lys.

Cỏ đaniên nhờ *hành có vảy*. to. Lá có phiến hẹp, ở đáy thân, dài 10-15 cm, rộng 1,5-2 cm. Chùm đứng trên thân phách hoa cao; *hoa to, trắng*; tiền diệp xéo; cánh hoa hơi rộng hơn lá đài; tiểu nhụy có bao phấn vàng, to, dài; bầu nhụy xanh, dài 3-4 cm. Nang; hạt không phôi nhũ.

Tr ở Đà Lạt vì *hoa to, đẹp*; XI-V.

- Ornamental.

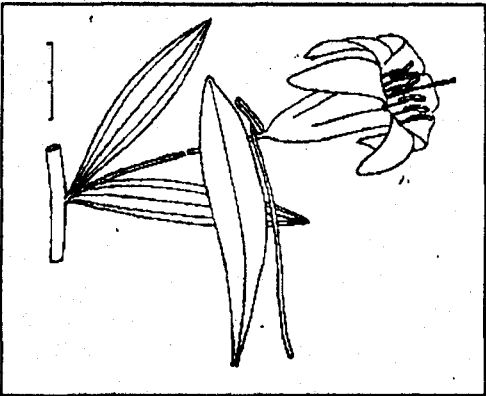

9619 - *Lilium brownii* F.E. Br. ex Mieliez var. *colchesteri* Wils.. Bạch huệ núi.

Hành có vảy, màu ngà hay hương; thân đứng, cứng. Lá có phiến mỏng không lông, thon, đầu nhọn, đáy tà, dài 10-20 cm, rộng 1,5-2,5 cm, gân chẵn 3, cách đều. Phách hoa 2-6 hoa ở ngọn; *hoa to, trắng ửng lam hay hương*; phiến hoa dài 14-16 cm; tiểu nhụy 6, bao phấn dài 2 cm; noãn sào 3-3,5 cm. Nang cao 3-6 cm; màng 3; hạt nhiều.

Đôi: Caolang, Ngọc Linh; 3. Củ ăn được, trị ho, viêm phế quản, đau ngực, bổ, kiện vị; hoa trị phong gỏi, vesicular eruption ở trẻ-em.

- Flowers white blue or pink tint.

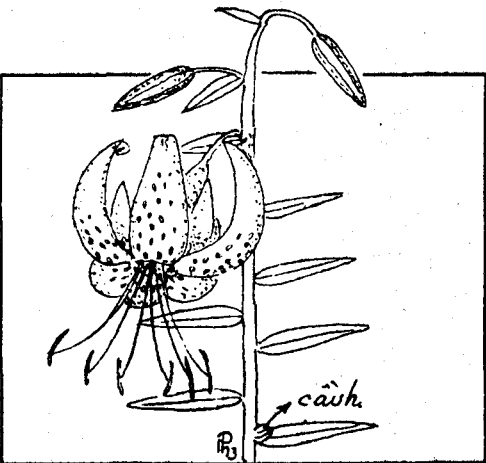

9620 - *Lilium poilanei* Gagn.. Bạch huệ Poilane.

Địa thực vật có hành, cao 1,5 m, lúc khô màu hung; thân đơn. Lá có phiến dài 10, rộng 1-1,5 cm, gân 3-5. Chùm ở ngọn, cao 20 cm; hoa 5-6, *đẹp, ngà có lẫn đỏ ở giữa*, phiến dài 9-10 cm; tiểu nhụy 6, ngắn hơn phiến hoa, bao phấn 12 mm; noãn sào cao 15 mm; nuốm 3 thùy.

Sapa; IV.

- Geophyte to 1,5 m high; flowers cream, red veined.

9621 - *Lilium lancifolium* (L. *tigrinum* Ker.)

Địa thực vật có củ tròn hơi bẹp. Lá có phiến *thon dài hẹp*, dài 6,5-9 cm, lá trên thường có *cành hành* tròn tròn ở nách. Phách hoa cao 60-150 cm, mang nhiều hoa (5-10) *to, vàng* (var. *flaviflorum*) hồng đến cam-đỏ (var. *splendens*); phiến hoa dài đến 7-10 cm, *có đốm tía*.

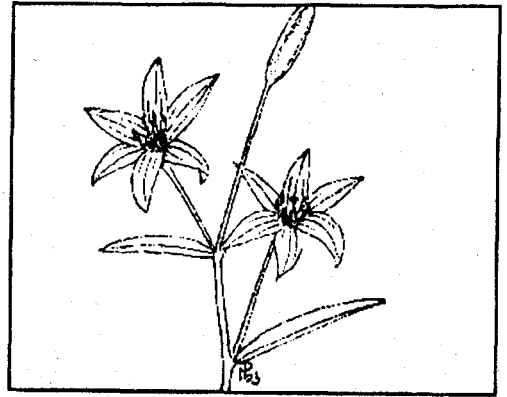
Tr.

- Cultivated.

9622 - *Lilium concolor* Salisb.

Điathực vật có hành nhỏ, có vảy. Pháthoa với hoa đứng; bao hoa dài 2,2-3,5 cm; vòi nhụy ngắn hơn noãn sào.

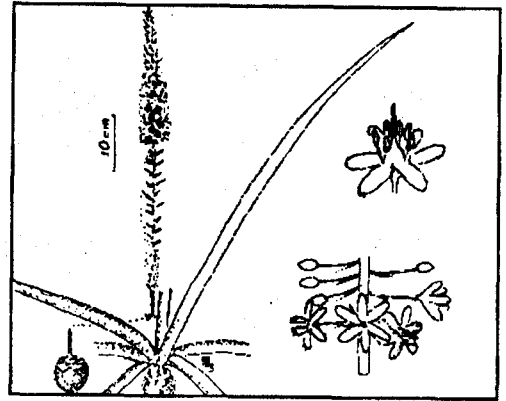
- Cultivated.

Scilloideae:**9623 - *Urginea maritima* (L.) Bak..** Hải hành; Sea side Squill, Sea Onion.

Điathực vật có hành có bao to 10-15 cm, nâu đỏ, kết lợp. Lá hiện vào xuân, hẹp, dài 30-90(200) cm, không lông. Pháthoa khi lá rụng, vào hè, cao 30-150 (200), có lá hoa dài 1,2-1,5 cm, mỏng, lục mốcmốc; noãn sào và cọng dài 1,5 cm; phiến hoa cao 1 cm trắng trắng; tiểu nhụy có bao phấn lục.

Tr làm thuốc, gốc Điatrunghải. Củ (scilaren, scilaridin..) thông tiểu, lợi đờm, thuốc chuột.

- Cultivated (*Scilla maritima* L.).

9624 - *Urginea indica* Kunth. Hải hành Ấn

Điathực vật cao đến 70 cm, có hành có bao, to đến 5 cm. Lá vắng khi trở bông, phiến hẹp dài, rộng 3-4 cm. Pháthoa cao 5-20 cm, mang tương đối ít hoa; hoa ngang rồi hơi xụ, cao 1 cm; bao hoa dính nhau không đến phân nửa; tiểu nhụy 6, chỉ gắn trên phiến hoa. Nang có 3 cạnh; hạt nhỏ, nhiều, đen.

Cambodge.

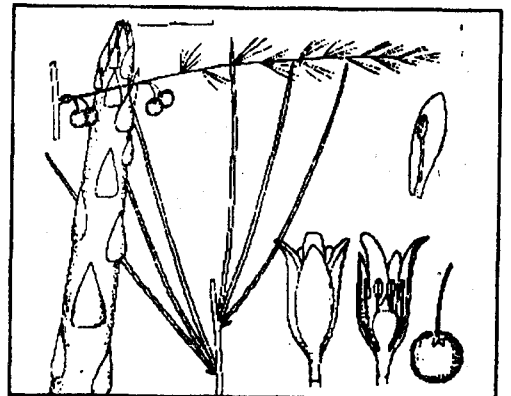
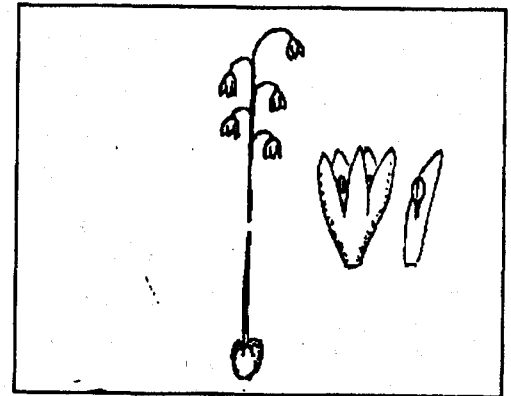
- Geophyte; inflorescence to 20 cm high; flowers 1 cm high; capsules trigonal; seeds black.

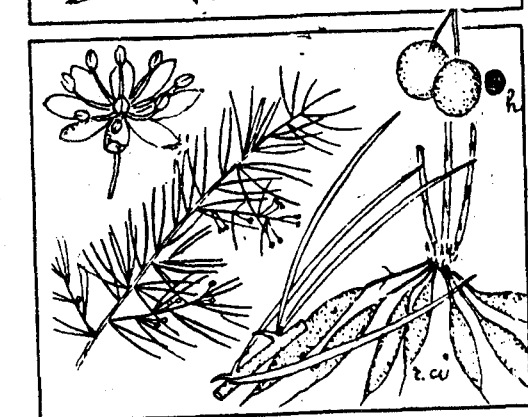
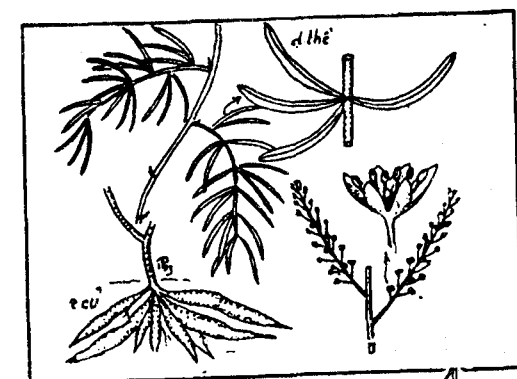
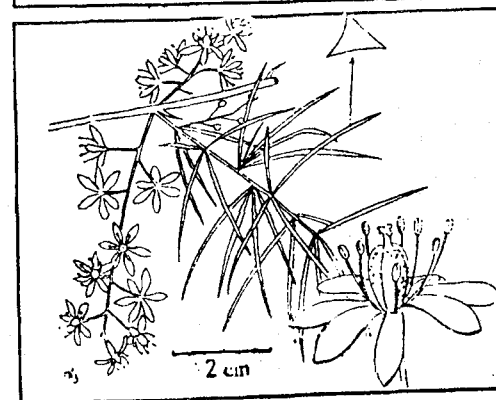
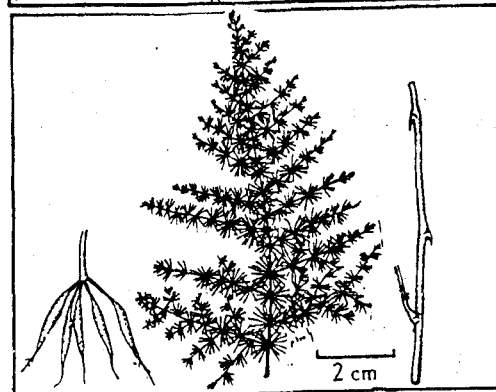
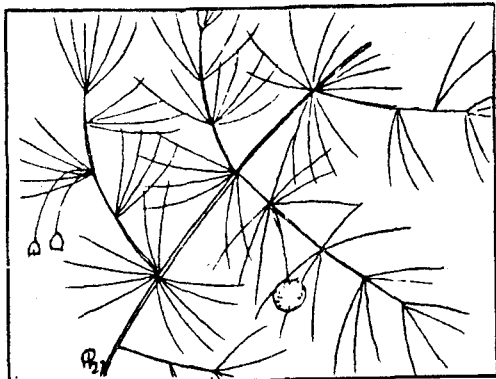
Asparagoideae:**9625 - *Asparagus officinalis* L..** Măng tây; Asparagus; Asperge.

Măng trắng hay xanh, to bằng ngón tay; thân đứng, cao 1-2 m; nhánh ngang, mang tiết thể mọc chum 3-8, như kim đẹp, dài đến 2 cm. Biệthchu; hoa 1-4 ở nách tiết thể, vàng xanh; hoa cái có tiểu nhụy lép. Quả đỏ, chứa 1-9 hạt

Tr lấy măng (quán quân: rộng 3 cm) ăn, và lá để trang trí; XI. Gốc Điatrunghải. Bỏ, kích dục; lợi tiểu, bổ gan, phục sức cho tim; rễ huột, trị tê thấp, ung thư.

Cultivated.

9626 - Asparagus tenuifolius Lam. Tútthiên lá-mảnh.

Cỏ có thân đứng cao đến 1 m, dạn, dạng của *A. officinalis* mà mảnh hơn; tiết thể chụm đến 40, to 10-25 x 0,1-0,2 mm. Nốt mang 1-2 hoatrên cong mảnh, dài. Phi quả to 10-16 mm, đỏ.

Tr, gốc Nam-Â châu.

9627 - Asparagus plumosus Bak. Thủy tùng; Fern Asparagus.

Bụi dạn; thân xanh, leo có thể cao 2-5 m, có gai; nhánh và tiết thể trong một phẳng. Tiết thể nhiều, chụm 8-20, hình kim, mảnh, nhỏ, dài 5-8 mm. Hoa lưỡngphái 1-4, trắng. Phi quả tròn, to 4 mm, đỏ rồi đen; hạt 3, đen.

Có nhiều thú, rất đẹp và được yêu chuộng. Gốc N.-Phichâu. Củ dùng như *A. cochinchinensis*.

- Ornamental.

9628 - Asparagus acerosus Roxb. Dây Tútthiên nhọn.

Dây bò hay leo dài 3 m; thân tròn, xanh, có gai ngay, dài đến 1 cm. Tiết thể như kim có 3 cạnh nhọn, dài 2-3 cm, gần thành chụm 2-6. Chùm dài 4-5 cm, 1-2 ở nách nhánh; hoa trắng, nhiều, thon ngàngạc, lưỡngphái, rộng 7-8 mm; noãn sào hình ché. Phi quả một hạt, to 8 mm.

Tr và hoang: Đà Nẵng, Nha Trang, Phan Thiết, Phước Tuy; VIII.

- Phyllodes 2-3 cm long; flowers white, fragrant; berries 8 mm.

9629 - Asparagus racemosus Willd. Thiên môn chùm.

Dây leo, thân có gai nhọn. Diệp thể chụm 2-3, cong cong, có 3 cạnh, to 10-40 x 0,5-1 mm. Hoa lưỡngphái, trắng, thường đơm thành chùm; lá dài và cánh hoa 6; tiểu nhụy 6; vòi nhụy ngắn, chẻ 3. Phi quả đỏ hay tím, chứa 1-3 hạt.

Rừng khô, trảng, lùm bụi, 1-1150 m. Trị loét pyloré. (Sivarajan)

- Phyllode 1-4 cm long; long raceme; berry red or violaceous.

9629B - Asparagus cochinchinensis (Lour.) Merr. Bách bộ, Tútthiên nam, Thiên môn đông; Chinese Asparagus.

Dây leo dài hơn 2,5 m; củ dài; thân xanh mang gai cong, to. Tiết thể đẹp, dài 1,5-2,5 cm, cong cong, chụm 2, có sóng giữa. Hoa 1-2 ở nách, tapphái; cong 3 mm, phiến hoa 6, dài 3,5 mm; tiểu nhụy 6; nhụy cái lép ở hoa đực. Phi quả trắng, to 7 mm; hạt 1.

Bình Nguyên, nhất là dựa biển; V-VII, 8-10. Củ to, trị ho máu, bón, bổ, trị suy nhược thần kinh, liệt dương, lợi tiểu... toàn cây trị ung thư.

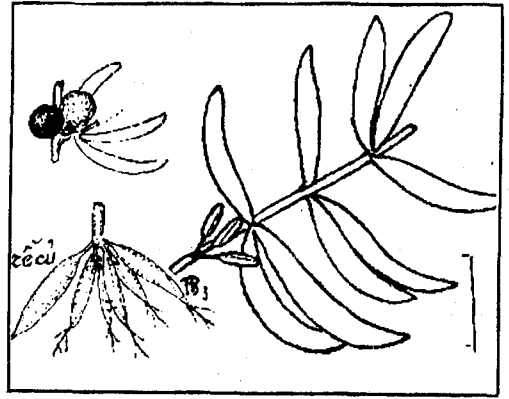
- Phyllodes 1.5-2.5 cm long; flowers axillary 2; berries white (*Melanthus cochinchinensis* Lour.).

9630 - *Asparagus filicinus* Ham.. Thiên môn răng.

Cỏ leo cao 1-1,5 m; thân *không gai*. Tiếtthể chụm 4-6, *hẹp (rộng 2 mm)*, *cong*, dài 5-10 mm. Hoa cô độc, hay chụm 3, *tạpphái*; *cộng* 12-15 mm; *phiếnhoa* 6, *xoan*, *nhỏ*; *hoa đực* có 6 *tiểnhụy*, có *nhụy cái lép*. *Phiquả* tròn, *đen*, to 5-6 mm; *hột* 1. $2n = 20$.

Vùng Đà Lạt. Rễ thuliếm, *bổ*.

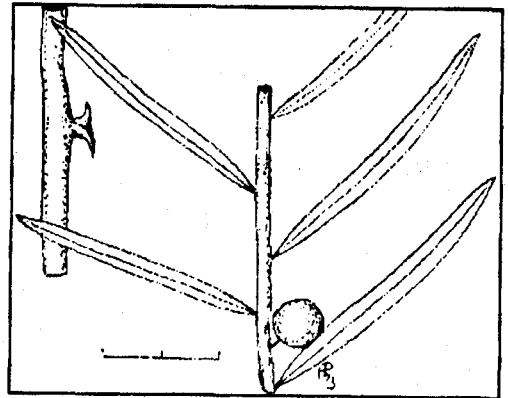
- Phyllodes flat; berries black.

9631 - *Asparagus gaudichaudianus* Kunth. Thiên môn Gaudichaud.

Dây leo *đanien*; thân có *gai cong*, to. Tiếtthể *đẹp*, dài đến 4,5 cm, *cong*, chụm 1-6, có *sóng giữa*. Chụm hay *tán ngắn*; *cộng* 3-5 mm; *hoa trắng*, *đơnphái*; *phiếnhoa* cao 3 mm; *tiểnhụy* 6; *nhụy cái lép*. *Phiquả* tròn, to 7-8 mm; *hột* 2.

Dànăng.

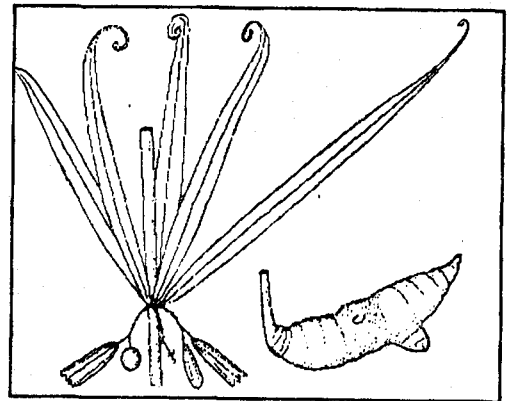
- Phyllodes 4.5 cm long; flowers unisexual.

9632 - *Polygonatum kingianum* Coll. & Hemsl.. Cỏ nẹp. Cỏ *kịchcơm*, cao 1,2 m, *không lông*; thân to 1 cm, *bọng*; củ to. Lá chụm 5-10, dài đến 12 cm, *chót quắn*, *gân chánh* 3. *Tútán* ở *nách lá*, mang 8-12 *hoa hương hay đỏ*, dài đến 2 cm; *baohoa* có ống dài 15 mm; *tiểnhụy* 6, *chỉ hẹp*, dài bằng *baophần* (4 mm); *noãnào* 12 mm, *vòi* 6 mm. *Phiquả lam tím*..

Nơi *ấm mát*, vùng núi cao: Sapa. Củ *ăn được* (cho bột) *bổ*, *bổ baotử*, *trị suy nhược*, *trị lao*...

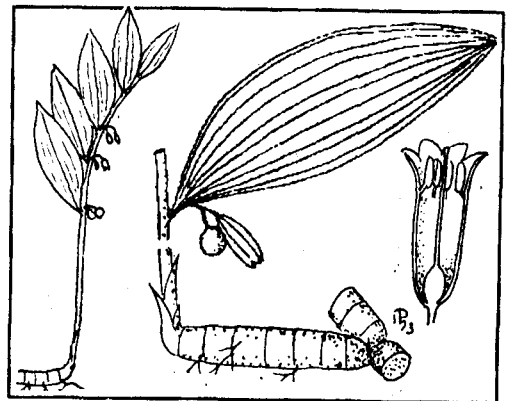
- Limb with apex twining; flowers pink or red; berries blue violet.

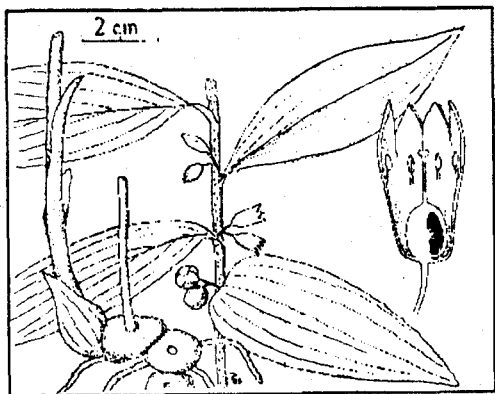
9633 - *Polygonatum odoratum* (Mill.) Druce.

Điathực vật có *cành to*; thân *đứng không nhánh*. Lá *bầu dục* *thôn*, *mỏng*. to vào 8-10 x 3 cm, *gân* 6-8/bên. *Tútán* ở *nách lá*, *ít hoa*; *hoa* có *ống dài 1,5 cm*, *răng* 6, *nhỏ*; *tiểnhụy* 6, *không thò*. *Phiquả* *tròn*; *hột nhiều*.

B. *Cành to vàng vàng*. *bổ*. *trị suy nhược*, *đổ mồ hôi nhiều*, *đi tiểu thường*, *dị tinh*.

- Flowers 1.5 cm long; stamens not exsert (*Convallaria odorata* Mill., *P. officinale* All.).

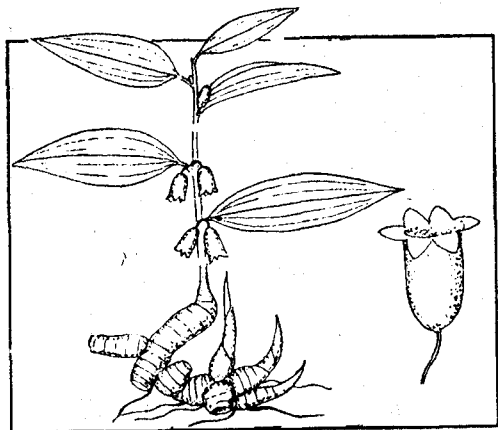

9634 - *Polygonatum punctatum* Royle. Đầu dằm.

Cỏ *phusinh* hay ở đất; cành hành cộng trụ xanh, do đơn vị tròn, to bằng đầu ngón tay; rễ to; thân khisinh 1-2, cao 30-40 cm, xanh có đốm đỏ. Lá mọc xen, như có đốt ở đáy, gân vào 11. Tụ tán 2 hoa ở nách lá; *hoa trắng*, đầu xanh; lá đài và cánh hoa ngắn, bằng 1/3 ống; tiểu nhụy 6, gần giữa ống. Phỉ quả *đỏ*, to 6 mm; hạt 6.

Rừng luôn luôn xanh: Đà Lạt; III, 3.

- Epiphytic or terrestrial; flowers white; berries red.

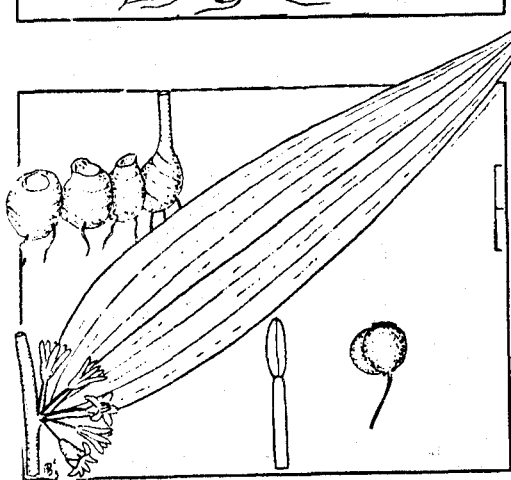

9635 - *Disporopsis aspera* (Hua) Engl. ex Krause. Songsongbào nhọn, Ngoc trúc hoàng tinh.

Địa thực vật daniên, cao 20-50 cm; cành hành ngang, vàng lợt, có lông ngắn. Lá mọc xen, cuống ngắn, phiến xoan thon, lục đậm mặt trên, tươi mặt dưới, không lông. Hoa 2 ở nách lá, *trắng*; phiến hoa 6, *dính thành ống*; tiểu nhụy 6. Phỉ quả tròn, *tím đen*.

Núi cao, nơi ẩm: B. Cành hành bổ, trị suy nhược, ditinh, ho khan.

- Geophyte; flowers 2; tepals forming tube; berries black violet.

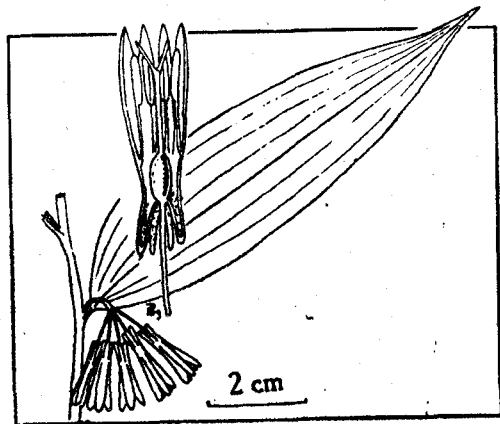

9636 - *Disporopsis longifolia* Craib. Songsongbào.

Địa thực vật có củ thành hàng; thân đứng, chữ-chi. Lá có phiến thon, to đến 20 x 4 cm, mỏng, gân 3-4/bên; cuống 3-5 mm. Hoa ở nách lá, 3-5; cộng hoa 1 cm; phiến hoa 6, như nhau dài 9 mm, *ống* 3-4 mm; tiểu nhụy 6, chỉ đẹp, ba phần không tại ở đáy. Phỉ quả tròn, hơi 3 cạnh; hạt 6, to 5 mm. $2n = 40$

Tuyên quang, Bavi. Thân, rễ bổ, chứa mật, kém ăn, trị thấp khớp, khô cổ.

- Geophyte; limb to 20 cm long; tepals forming tube 9 mm long; berries globulous.

9637 - *Disporum calcaratum* D. Don. Songbào móng.

Cỏ cao vào 60 cm. Lá có phiến mỏng, bầu dục thon, to 5-9 x 3-2 cm, chót có mũi nhọn, gân chánh 5-7. Hoa *xanh*, dài 10-12 mm; lá đài và cánh hoa rời, *có móng dài 6-8 mm*; tiểu nhụy 6; noãn sào tròn, một vòi nhụy. Phỉ quả tròn. $2n = 18$.

Sapa. Var. *rubriflorum* Gagn.: lá 10 x 3-4 cm, hoa *đỏ* bầm. Rừng luôn luôn xanh, 900-1.500 m; V.

- Herb 80 cm high; flowers green, tepals 6-8 mm, spurred.

9638 - *Disporum cantonense* (Lour.) Merr.. Songbào Thuợnghải.

Cỏ có thân có nhiều nhánh. Lá có phiến thon hẹp, chót nhọn, gân chánh 3; cuống ngắn. Tán từ chót nhánh, có cọng dài 7-15 mm; hoa *xanh hường*; phiến hoa dài 1,5-1,7 cm, đầu tròn, *móng rất ngắn*; tiểunhụy 5, thò. Phiquả tròn.

Rừng ven suối: Côngtum, Đàlat; III.

- Flowers greenish; tepals short spurred; berries globulous (*Fritillaria cantonense* Lour., *D. chinense* (Ker.-Gawl., *D. pullum* Salisb.).

9639 - *Disporum trabeculatum* Gagn.. Songbào dà.

Cỏ không nhánh, không lá ở 1/3 dưới. Lá có phiến bầuduc dài, rộng 3-5 cm, mỏng, không lông, 3-5 gân chánh. Tán ở chót thân, *không cọng*; hoa *trắng*; phiếnhoa dài 1,5 cm, móng 3 mm; tiểunhụy 6. Phiquả *đen*, to 1,2 cm.

Núi cao: Sapa, Quảngtrị, Bànà.

- Flowers white; tepals with 3 mm spur.

9640 - *Oligobotrya henryi* Bak.. Bầnphượng.

Cỏ nhỏ, daniên nhờ cănhánh cộngtrụ; thân cao 30-55 cm, to 2-3 mm. Lá mọc xen, có lông ngắn ở 2 mặt, gân chánh 5. *Chùm kép ở chót*, dài 5-20 cm; hoa *xanhxanh hay đỏđỏ*; baohoa hình ống; tiểunhụy 6, không thò; noãn sào tròntròn. Phiquả to bằng đầu dũa.

Quảngtrị (hình theo Gagnepain).

- Perennial; flowers greenish or reddish; berries 6 mm across.

9641 - *Aspidistra typica* Baill.

Điathucvật có cănhánh bò, chia nhánh, rễ to. Lá đứng từ đất; phiến bầuduc thon hay dày hình tim, dài 20 cm, gân 5/bên, giữa là gân tam cấp mảnh, 2-3; cuống dài 10-30 cm. *Hoa ở đất đỏ nâu*; ống hoa hình chuông, rộng 15 mm, 5 răng; tiểunhụy 6, gắn trên ống; noãn sào 3 buồng 2-noãn. Phiquả tròn, 1 hột

Uônbi, Quảngninh; II..

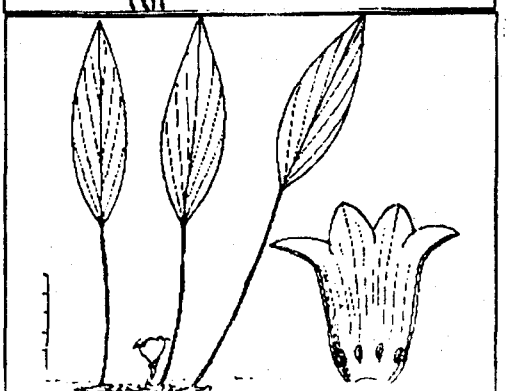
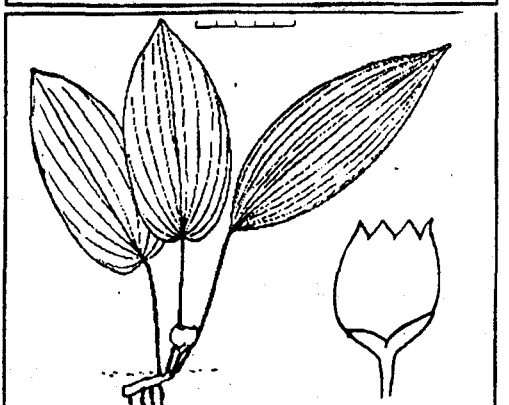
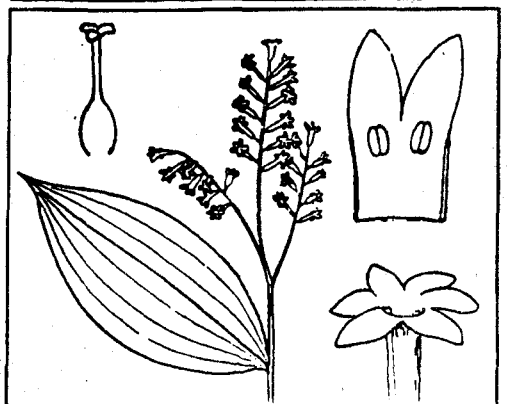
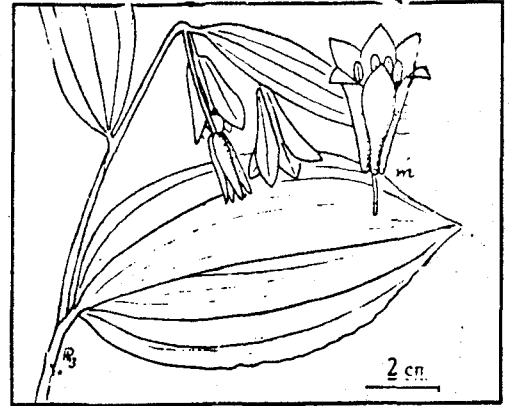
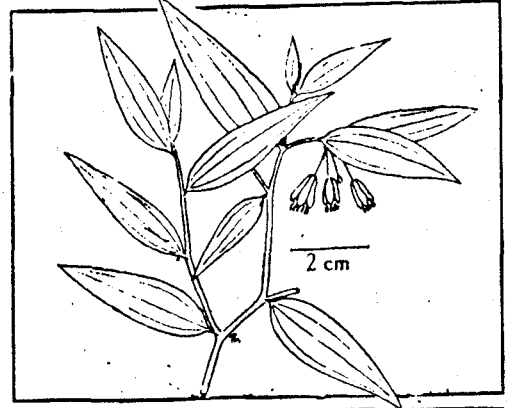
- Flowers on the ground; perianth campanulate; berries 1-seeded.

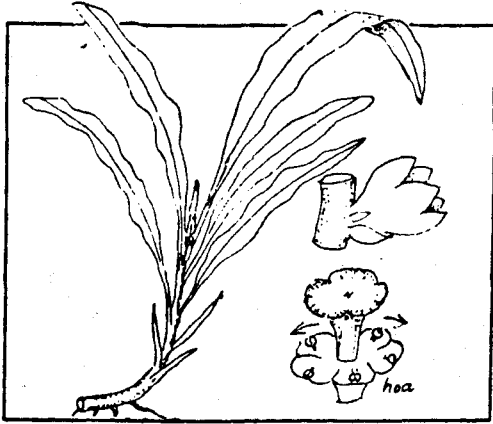
9642 - *Colania tonkinensis* Gagn.. Còlan

Thân *bò dài* có vảy bao, to 4-6mm, chia nhánh. Lá đứng, cách nhau 2-4 cm; phiến thon, dài 15-18 cm, dai, gân-phụ 3-4/bên; cuống cao 20-25 cm. Hoa ở đất, cọng 4-5 cm; baohoa hình chuông ngựa, ống cao 2 cm, tai 6, dài 12-15 mm; tiểunhụy gắn cách đáy ống 5 mm; noãn sào 2 mm, 3 cạnh, 3 buồng 1-noãn.

Lạngson.

- Limb to 18 cm long; flowers on the ground; corolla tube 2 cm long ovary Lovulated

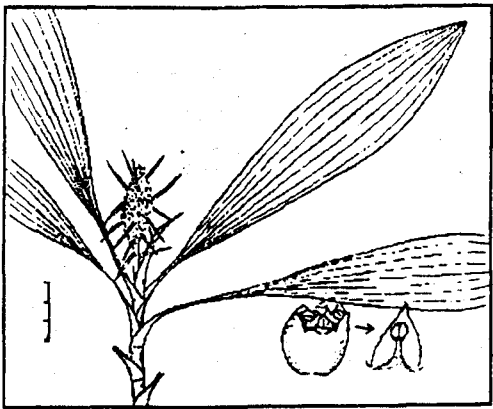

9643 - *Tupistra albiflora* K. Lars.

Cỏ không lông; căn hành rộng 2,5-3 mm, mang nhiều rễ. Lá chum ở chót thân; phiến thon ngược, to 60-100 x 10-15 cm, đáy tù từ hẹp thành cuống (dài 20-40 cm). Pháthoa cao 30-40 cm, mang hoa ở 2/3 trên; hoa nở rộng 1,7-2 cm, *trắng*; phiến dinh 2/3 dưới; tiểunhụy 6, gắn trên phiếnhoa; noãn sào 3 buồng 2-noãn. Quả 1,7-2 cm.

B; Tam Đảo, Ninh Bình, Cúc Phương; X-XII, 6-7 (hình theo Khôi).

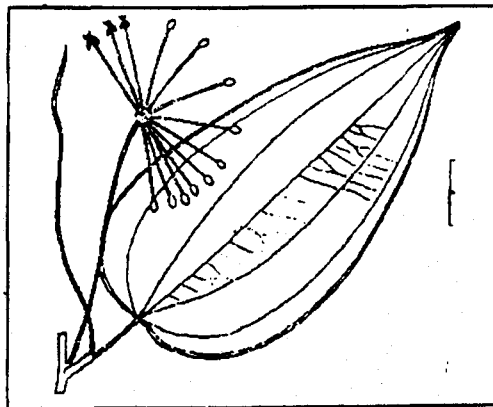
9643b - *Tupistra tonkinensis* Bal.

Căn hành bò, rễ mảnh, nhiều; thân đứng cao 20-30 cm. Lá nhiều, song đính; phiến to 15-20 x 3-5 cm, gân cách nhau 1 mm, cuống dài, bẹ ôm thân. Gié có lá hoa dài, hẹp; hoa nhiều rộng 7 mm; ống hoa có 6 tai cao 3 mm, tam giác; tiểunhụy 6. Quả.

Bavi.

- Dense inflorescence with long bracts; flowers campanulate, 7 mm wide; berries.

SMILACAEAE : họ Kimcang

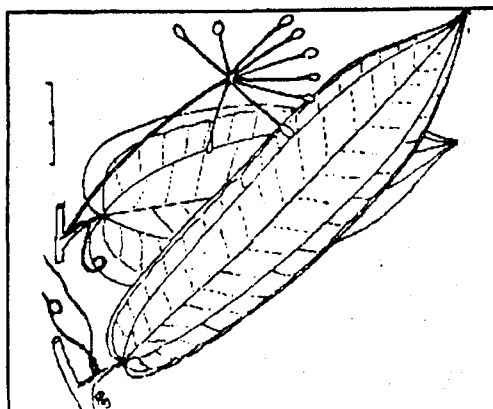
Coprosmanthus:

9644 - *Smilax pottingeri* Prain. Kimcang Pottinger.

Dây có lẽ trườn; khi khô đen đi; lông dài 4-11 cm, cứng. Lá có phiến xoan rộng, dài 8-14 cm, gân ở đáy 5-7, đáy cắt ngang hay tròn, chót có mũi, mặt dưới mốc, có phần trắng; vôi dài 10 cm; cuống không có đốt. Tán đơn, nhiều hoa, cọng 3-6 cm; cọng hoa 1-2 cm; nụ dài; hoa đực có phiến lặn, tiểunhụy 6. Trái tròn.

Đà Lạt; V.

- Limb glaucous beneath; male flowers with 6 stamens.

9645 - *Smilax riparia* A. & C. DC.. Kimcang bò.

Dây leo. Lá có phiến bầu dục thon đến tròn dài, đáy hình tim, gân 5, rất lồi mặt dưới, mỏng, lúc khô nâu tươi; cuống 1,5 cm, mang ở giữa, 2 vôi đơn. Tán trên cọng dài 5-8 cm; cọng hoa 2 cm; nụ xoan; tiểunhụy 6, có chỉ.

Quảng Trị; V.

- Climbing; stamens 6, with filament.

China:

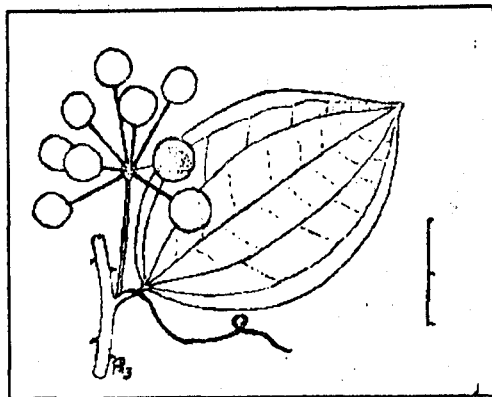
9646 - *Smilax china* L. Khúc khắc, Kimcang Trung quốc; Greenbrier, Radix Chinae, China Root.

Dây leo, dầm nhều củ dài 15 cm; thân có gai ngắn. Lá đadạng, xoan đến bầu dục tròn dãi, đầu có mũi, gân 3-5 ở đáy; vôi ngắn, có khi teo thành mọt. Tán cõđộc ở nách lá; hoa vào 10, nụ dài 5 mm; phiếnhoa dài 5 mm; tiểunhụy 6(9), chỉ dài 3,5 mm. Quả tròn, to 8-10 mm, đỏ; hột 3-4.

1a - nhánh non chữ chỉ; lá dột mặt dưới:

2a - đầu lá lỏm, đáy tròn: var. *china*. 2b - đầu lá lỏm nhọn; có đung: var. *Kuro Koy*. 1b - nhánh non ngay: var. *recticaulis* Koy. NHậ vào Trung quốc năm 1535

Rừng bình nguyên. Lá ăn được; củ (smilacisaponin, parilin..) lọc máu, pháthần, bổ, trị yếu ớt, phátkhích, có lẽ khichdục; trị bịnh da.

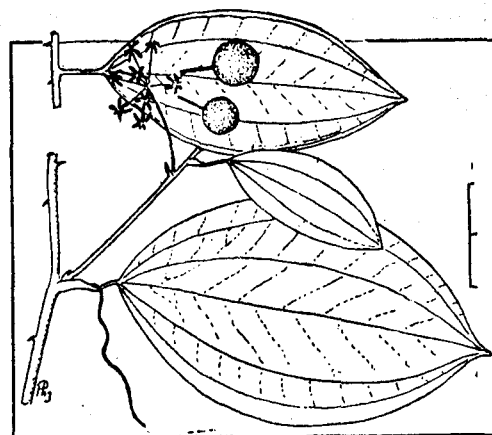
- Rhizome developed; berries red, 8-10 mm across.

9647 - *Smilax davidiana* A. C. DC. Kimcang David.

Dây leo. Lá có phiến xoan bầu dục, to vào 8 x 4,5 cm, ở nhánh lá nhỏ hơn, lúc khô màu nâu gỗ. Tán cõđộc. Quả tròn, to 1 cm.

B; 12.

- Climbing; leaves 8 x 4.5 cm; solitary umbels; berries 1 cm across.

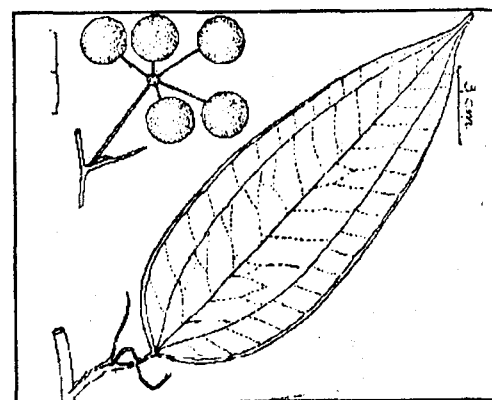

9648 - *Smilax petelotii* Koy. Kimcang Pételot.

Dây leo; thân không gai, tròn, xanh, có lông dài 2-8 cm. Lá có phiến thon, to 10-18 x 2,5-6,5 cm, gân ở đáy 5, mỏng, mặt trên láng; cuống 2-4 cm, có vôi ngắn, phần dưới có cánh. Tán ở nách lá, đơn, cõng dài 1,5-3 cm; hoa 7-10, trên cõng 8-15 mm; phiếnhoa 7-8 mm; tiểunhụy hơi dài hơn. Quả tròn, to 9-12 mm.

Núi cao, 1.300-1.900 m: Hoàngliênsơn.

- Limb elliptic lanceolate; tepals 7-8 mm; berries 9-12 mm across.

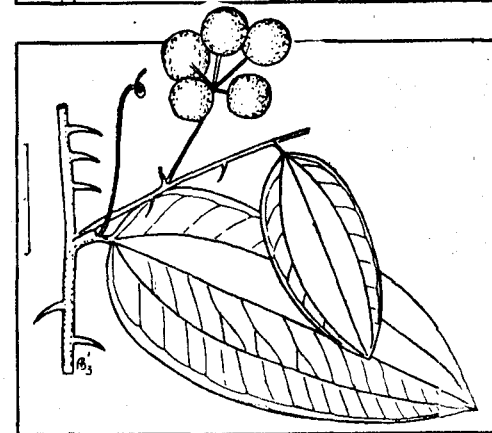

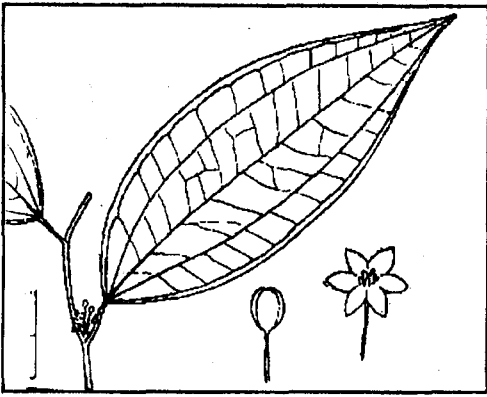
9649 - *Smilax ferox* Wall. ex Kunth. Kimcang hiênngang.

Dây leo có gai cao; thân to đến 4 mm, có lông ngắn. Lá có phiến biếnthiên, bầu dục đến xoan tròn, dài 2,5-7 x 1-3 cm, mặt dưới mốt; cuống ngắn, có vôi trừ ở nhánh có hoa. Tán đơn, đõnphái; tán cái nhiều hoa hơn tán đực; phiếnhoa dài 4 mm; tiểunhụy 6. Quả 6-8 mm, đỏ đậm, 1-3 hột.

Núi trên 1.200 m: B

- Limb elliptic to oblong; umbell unisexual; berries dark red, then black.

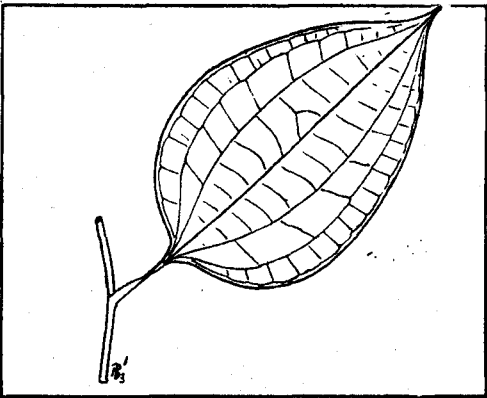

9650 - *Smilax aberrans* Gagn. subsp. *aberrans*. Kimcang lạc.

Bụi đứng, có khi trườn, cao 1 m, không lông, không gai; lông 3-5 cm. Lá có phiến bầu dục, to 7-15 x 4-8 cm, gân chánh 5(7), một cặp dựa bì, mặt dưới có lông; cuống 10-15 mm, *không vôi*. Tán 1, rộng dài 1-4 cm; hoa 10-20, rộng 1 cm; phiếnhoa dài 2,5-3 mm; hoa đực có 6 tiểuhụy; hoa cái có tiểuhụy lép. Quả tròn, to vào 1 cm.

Rừng 1.400-1.600 m: Sapa.

- Bush; petiole without tendrils.

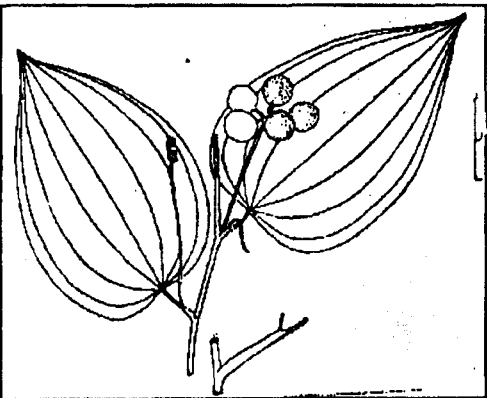

9651 - *Smilax aberrans* subsp. *retroflexa* (Wang & Tang) Koy.. Kimcang đội.

Thân có gai, leo. Lá có phiến bầu dục dài, mặt dưới có lông nằm, gân chánh 5, nâu lúc khô; cuống dài 1,5 cm, *vòi thường vắng*. Tán tròn, trên rộng 1 cm; hoa có rộng như chỉ dài 12 mm; hoa đực có lá đài dài 4 mm, tiểuhụy có chỉ cao 4 mm; hoa cái...

Trảng có tiểumộc: Sapa; I.

- Spinous, tendrils absent (*S.aberrans* subsp. *retroflexa* W. & T.).

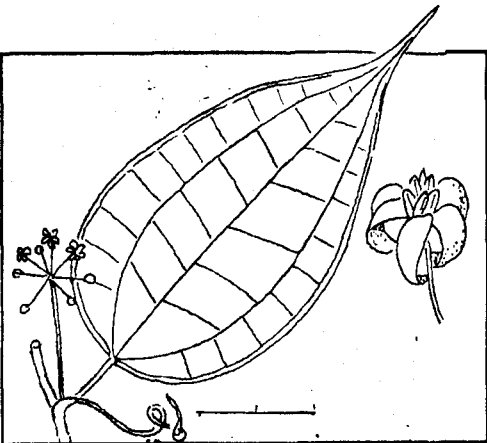

9652 - *Smilax menispermoides* A.DC.. Kimcang lá-mối.

Dây leo; thân to đến 4 mm, *không gai*; lông 2-6 cm. Lá có phiến xoan, đáy cắt ngang hay hơi lõm, gân từ đáy 7-9 (1 gân sát bìa mảnh), gân tam cấp thành *mạng* rõ, mỏng nhưng dài, mặt dưới hơi mốc; cuống ngắn, vòi dài bằng 1/3-1/2 lá. Tán cô độc trên rộng 2-3 cm; hoa 3-8, rộng 3-7 mm; phiếnhoa dài 2,5-3,5 mm, *nâu đỏ*, xù ở hoa đực, rụng ở hoa cái; tiểuhụy 6. Quả to 6-8 mm, đỏ điều; hạt 1-2, tròn, to 4 mm, đỏ nâu lọt.

Núi vào 1.000 m: Lâm đồng.

- Inerm climbing; flowers unisexual, red brown; berries dark red.

9653 - *Smilax poilanei* Gagn.. Kimcang Poilane.

Dây leo dài 2 m; nhánh *không gai*. Lá có phiến bầu dục, đầu có đuôi dài 1-2 cm, đáy tròn, gân 5, dày, bì dày với một gân rất sát, nâu ôliu lúc khô; cuống dài 1-1,5 cm, có 2 vòi ngắn. Tán cô độc trên rộng dài 2,5 cm; hoa vào 12, trên rộng 1 cm; nụ xoan; lá đài và cánhhoa dài 5 mm; tiểuhụy *không chỉ*.

Nhatrang.

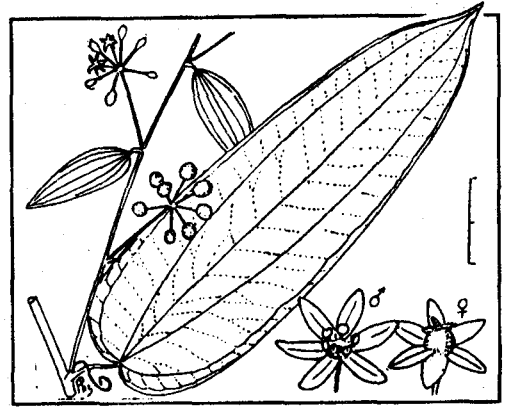
- Inerm climbing; lim long caudate; stamens sessile.

9654 - *Smilax biumbellata* Koy.. Kimcang hai-tán.

Dây leo đến 3 m; thân tròn, cứng, láng, có lông dài 4-15 cm. Lá có phiến thon tròn dài hay hơi tamgiác, to 3-15 x 1-5 cm; đáy tròn hay hơi lõm, gân từ đáy 7 (2 gân bìa mảnh), hơi dài, mặt dưới mốc, lúc khô nâu đen; cuống dài 1-2,5 cm, vôi dài đến bằng lá. Tán cô độc ở 2 mắt của nhánh năm đầu, rộng 2-5 cm; hoa 8-22, trên rộng 8-15 mm; phiếnhoa trái, dài 2,5-3 mm; tiểuhụy 6, tiểuhụy lép ở hoa cái. Quả to 5-7 mm, đỏ đều; hạt 1-2.

Rừng 1.000-3.000 m: Caolăng, Hoàngliênson.

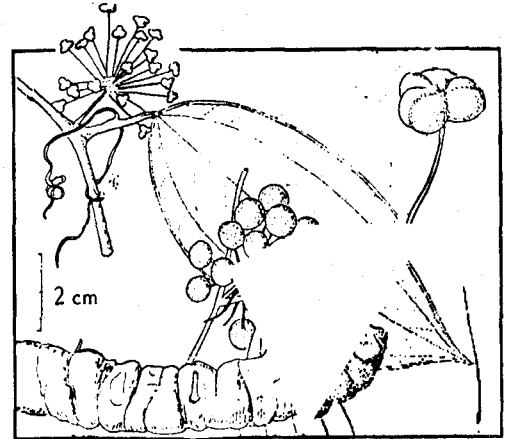
- Umbels 2 on recent branches; berries dark red.

9655 - *Smilax glabra* Roxb.. Thỏphụclinh, Kimcang không-lông; Smoth Greenbrier.

Dây leo cao 4-5 m, nhánh không gai; cànhhình cộngtrụ to, cứng. Lá có phiến bầu dục, đáy tròn, chót có mũi dài, lúc khô màu hoe hay nâu; cuống dài, vôi có khi chỉ còn là một mũi. Tán cô độc trên rộng ngắn; hoa 20-30, trên rộng mảnh, dài; nu có 3 cánh; ládài to 3-4 mm; hoa đực có 6 tiểuhụy không chỉ. Quả tròn, to 6-7 mm; hạt 3.

BTN: Côngtum, Nhatrang, Đàlat.; VII, 12. Cànhhình gỗ, pháthân, làm khoe gân-cốt; chứa b-sitosterol, stigmasterol chống bướu.

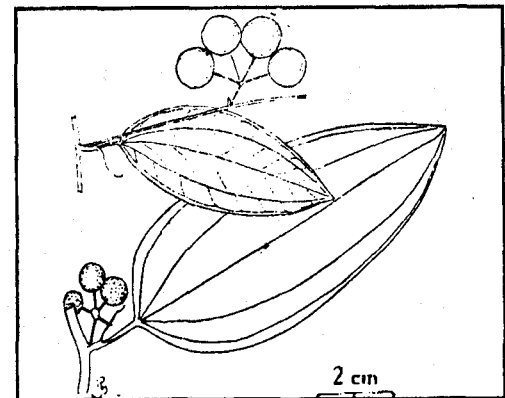
- Rhizome developed; umbel solitary on short peduncle.

9656 - *Smilax corbularia* Kunth. subsp. *corbularia*. Kimcang thúng-nhỏ.

Dây leo cao 4-8 m; nhánh không gai. Lá thon, đáy tròn, đầu tà, mặt trên láng, mặt dưới màu trắng, gân 3-5, một cặp sát bìa; vôi là müt hay vắng, ít khi dài dài. Tán cô độc trên rộng dài 1 cm; hoa 15-30; nu tròn, to 2 mm; ládài cao 2,5 mm; hoa đực có 6 tiểuhụy không chỉ.

BTN: Tamđảo, Hà Nội, QuảngnamĐà Nẵng, Côngtum, Nhatrang, Biênhòa. Lá non dùng như rau, lá già làm trà; 11.

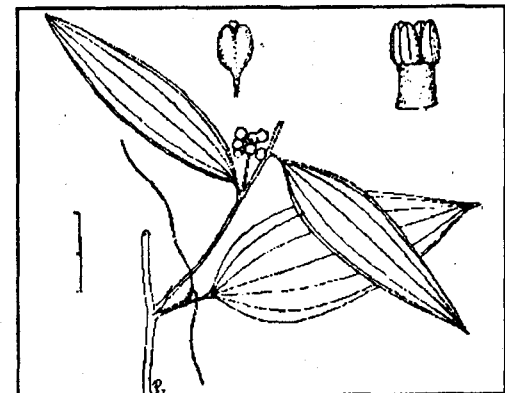
- Inerm; tendrils short; berries 1 cm wide.

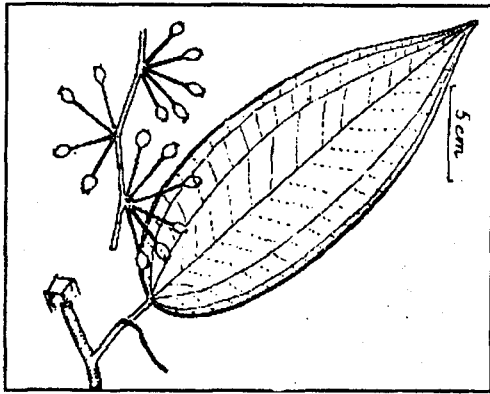
9657 - *Smilax corbularia* subsp. *synandra* (Gagn.) Koy.. Kimcang liênhùng.

Dây leo; thân mảnh. Lá có phiến thon hay bầu dục thon, mặt dưới mốc, chót nhọn, đáy tà nhọn, mỏng, gân từ đáy 5; cuống dài 1 cm, có vôi ngắn hay vắng. Hoadầu trên rộng dài 1 cm; hoa nhiều; hoa đực có tiểuhụy chỉ dính nhau thành một ống; cánhhoa thon, dính vào ống tiểuhụy, cao 1 mm.

Chợgành, Nghệtĩnh, Đàlat, Bùđăng.

- Filaments connate (*S. synandra* Gagn.).

9658 - *Smilax elegantissima* Gagn.. Kimcang rất thanh lịch.

Dây leo; thân vuông, có 4 cánh thấp, có lông dài 7-12 cm, phần non, trức pháthoa, cọng đỏ điều. Lá xoan bầu dục, to 10-32 x 3-17 cm, đáy tròn hay hơi lõm, gân từ đáy 5-7 (1 gân sát bìa), dai; cuống 4-10 cm, có cánh; vòi dài 15-30 cm. Gié kép, mang tán, dài 20-40 cm; tán không cọng, 25-40 hoa; nụ tròn tròn; phiến cong, dài 3,5-4 mm; tiểuhụy có chỉ rất ngắn; hoa cái có tiểuhụy lép, noãn sào có lông.

Rừng dày, 1.000-1.500 m: Hoàngliênsơn, Hòn-bà.

- Stem winged; umbels on ramified spike.

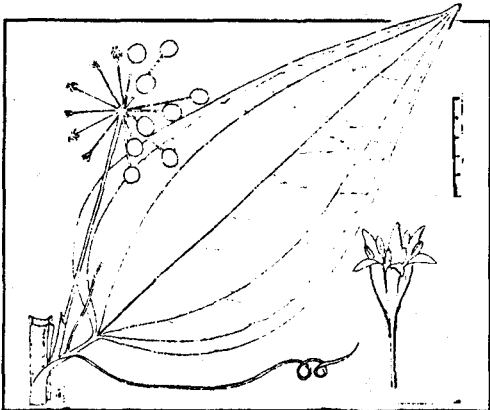
Macrantheae:

9659 - *Smilax gagnepainii* Koy.. Kimcang Gagnepain.

Dây leo to, nhánh vuông hay có 4 cánh, không hay có ít gai. Lá có phiến to, dài 20-27 cm, đáy tròn hay cắt ngang, gân 5; cuống có vòi dài. Tán cô độc trên cọng bandầu dài 2, sau 4-5 cm; nụ to 4 mm; phiếnhoa cao 4 mm; tiểuhụy 6, chỉ cao bằng 1/2 baophần. Phiquả to 1 cm, gần như tròn.

Quảngtrị, Bànà.

- Stem 4-angular or winged; umbel on long peduncule; berries 1 cm across (*S. tetraptera* non Schleiter, Gagn.).

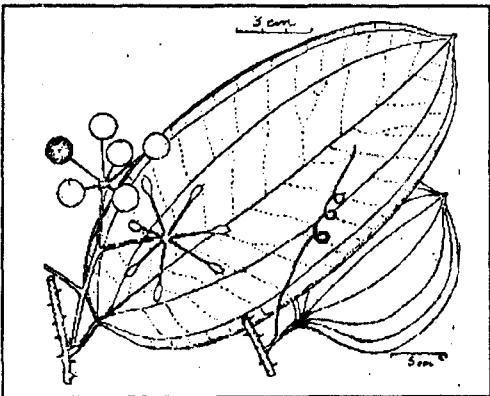

9660 - *Smilax ovalifolia* Roxb.. Kimcang lá-xoan.

Dây leo cao 1-2 m; nhánh to 2 mm, có nhiều gai to, đứng. Lá có phiến to, bầu dục hay xoan, rộng đến 20 cm, gân từ đáy 3-7; cuống có vòi dài. Chùm dài mang 3-4 tán; hoa nhiều, trên cọng dài; nụ xoan, cao 5,5 mm; ládài cao 7,5 mm; hoa cái có tiểuhụy lép.

Ven rừng: Thùđức, Phúoctuy; 8. Cànhành lọc máu, trị têthấp, đau đường tiểu, trị kiết; lá trị ung-nhọt, bệnh da.

- Spinous climber; leaves large; racemes bearing 3-4 umbels.

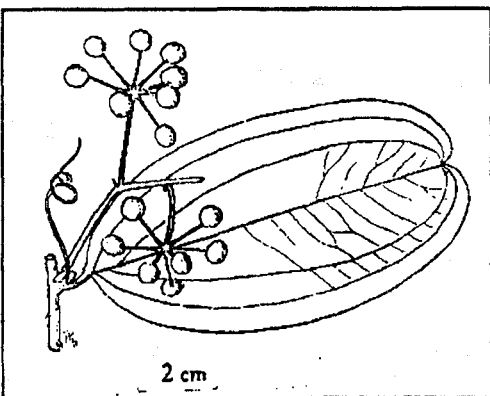

9661 - *Smilax bracteata* Presl. Kimcang lá-hoa; Falsa China-oot, Falsa Greenbrier.

Dây leo cao 3-7 m; nhánh có gai. Lá có phiến bầu dục, chót lõm, có mũi cứng, gân chánh 5; cuống có vòi dài 5-7 cm. Chùm biệthchu, dài 5-8 cm; tán 3-5, có láhoa rộng; nụ dài, cao 5 mm; cánhhoa dài 5 mm, hẹp hơn ládài; hoa đực có chỉ tiểuhụy dài 2,3 mm; hoa cái có tiểuhụy lép. Phiquả tròn, to 6 mm.

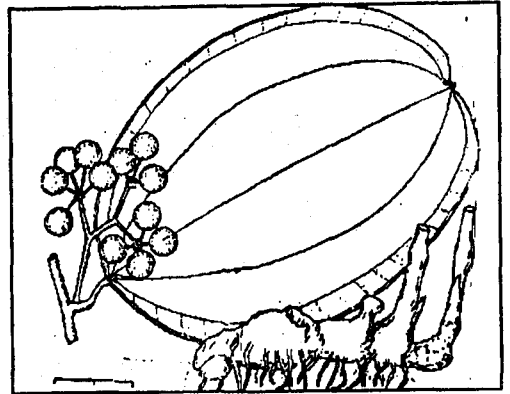
Nhatrang, Lựctinh; dâm chồi vào II.

- Spinous climber; racemes bearing bracteated umbels (*S. phyllantha* Gagn.; *S. stenopetala* A. Gray).

9662 - *Smilax luzonensis* Presl. Kimcang Luzon.

Dây leo cao 3- 7 m; cành hành to; thân có ít gai. Lá có phiến xoan hay bầu dục rộng, to đến vào 10 x 8 cm, chót lõm có mũi cứng ngắn, đáy tròn, gân 7, khi khô nâu đỏ; cuống dài 1,5-2 cm, vôi ngắn hay dài. Chùm 2-4 tán; hoa 20-30, biệt chu; đài và vành rời; hoa cái có tiểu nhụy lép. Quả tròn, to 6 mm.

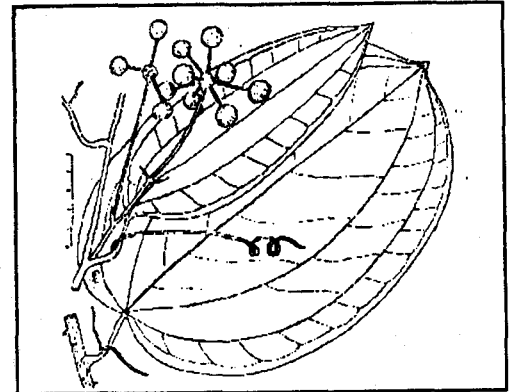

Rừng hồ, bình nguyên: Nhatrang, Biênhòa, Cônson; đâm chồi vào II.

- Limb ovate, hard cuspidate; umbels 2-4 (*S. timorensis* non Bl., Gagn.)

9663 - *Smilax megacarpa* A. & C. DC.. Kimcang gai-to.

Dây leo cao 5-6 m; nhánh thụ không gai. Lá có phiến to 8-12 x 5-6 cm, xoan tròn dài, đáy hình tim hay tròn, đầu tròn hay tù; vôi ngắn hay dài. Chùm mang 1-2 tán trên cộng dài; hoa đục trắng, dài 6 mm; lá đài hẹp; hoa cái có 3 tiểu nhụy lép. Quả to 2 cm, vàng hay đỏ; hạt 2-3.

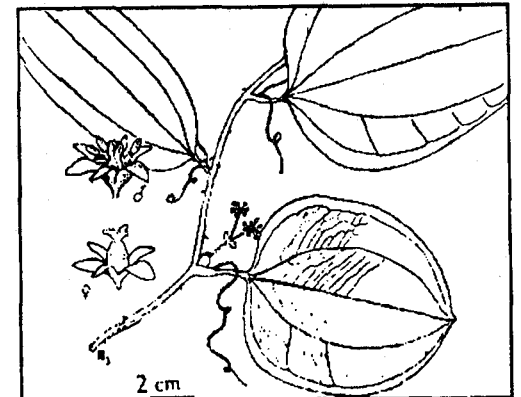

Bình nguyên đến 1.000 m: Huế, Nhatrang.

- Limb cordate; umbels 2, long pedunculate; berries 2 cm large.

9664 - *Smilax bauhinioides* Kunth. Kimcang móngbò.

Dây leo dài 2-4 m; nhánh chữ-chi, có gai ngắn. Lá gần như tròn, dai, dài 5-7 cm; cuống có vôi dài. Tán từng cặp, mang vào 20 hoa; nụ xoan, cao 2,5 mm; phiến hoa cao 2,5 mm; tiểu nhụy dài 3 mm. Quả tròn, to 6 mm, màu tái, lằng.

Quảng trị, Quảng nam.

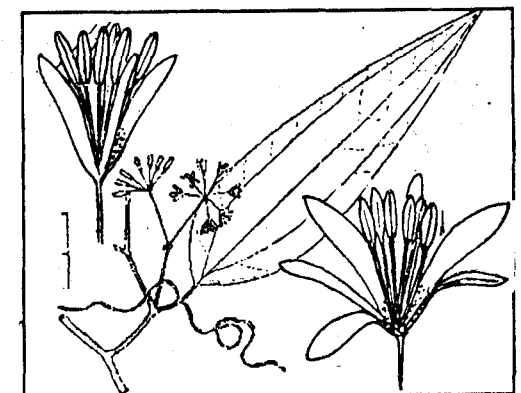
- Umbels by 2; tepals 2.5 mm; berries 6 mm large.

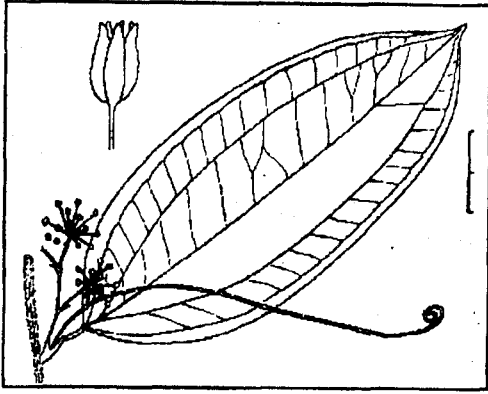
9665 - *Smilax inversa* Koy.. Kimcang đảo.

Dây leo; thân có gai thưa, to 2,5 mm; nhánh chữ-chi, lông dài đến 10 cm. Lá có phiến thon, ở thân to, rộng đến 4,5 cm, ở nhánh lá nhỏ hơn, 11 x 3 cm, gân 3 (không kể gân bìa mảnh), màu tươi lúc khô; cuống 2 cm có vôi ở giữa, dài. Tán 2, trên cộng mảnh; hoa có nụ cao 6 mm, tên cộng 5-7 mm; lá đài 6 mm; tiểu nhụy 6, ba phần trắng.

Côngtum.

- Spinous; limb lanceolate; sepals 6 mm long.

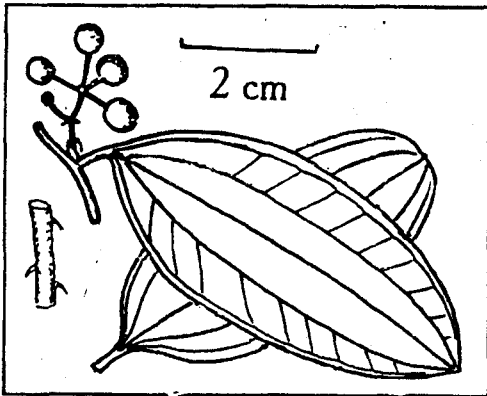

9666 - *Smilax aspericaulis* Wall. ex A.DC.. Kimcang thân-dầy-mụt.

Dây leo đến 25 m; thân dầy *mục nhỏ và có gai*; lông có rãnh, dài 2-7 cm. Lá có phiến *bầu dục* tròn dài, to 7-20 x 2-7 cm, mỏng, có khi daidai, gân từ đáy 5-7; cuống 5-15 mm, có cánh, vôi dài. Tán (1)2-3; hoa 10-30, trên cộng 5-7 mm; phiến hoa dài 3-3,5 mm; tiểu nhụy 6, chỉ dài. Quả to 1,2 cm, nâu đỏ.

Vùng núi đến 2.000 m: Tam Đảo, Bình Trĩ Thiên, Lâm Đồng.

- Stem with asperities and spines; umbels 1-3.

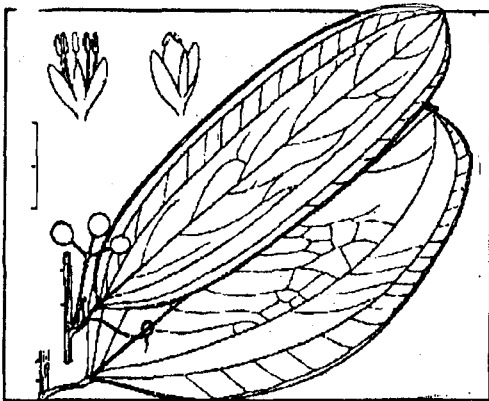

9667 - *Smilax cambodiana* Gagn.. Kimcang Cambốt.

Dây leo; nhánh chữ-chi, có u nhỏ hay không, gai cong thưa; lông dài 2-6 cm. Lá có phiến *bầu dục*, dài 4-12 cm, chót tằm tròn, có mũi; cuống có vôi ngắn hay vắng. Tán 1, ít khi 2; hoa nhiều, nụ dài 5 mm; lá đài dài 5 mm; hoa đực có chỉ tiểu nhụy dài 2,5 mm. Quả to 4-7 mm; hạt 1-2.

Phước Khánh, Thuận Hải vào N.

- Spinous climber; limb elliptic; buttons 6 mm long.

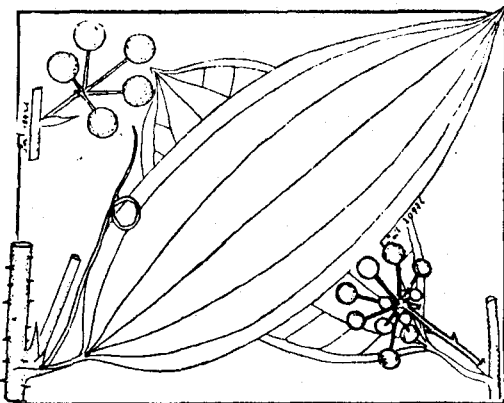

9668 - *Smilax verticalis* Gagn.. Kimcang đứng.

Thân đứng, cao 20-40 cm, *gai mạnh*. Lá có phiến *tròn dài*, dài 10-13 cm, rộng 3-7 cm, chót tằm tròn hay hơi lõm, có mũi, đáy có 7 gân, một cặp gân sát bìa; cuống 1,5 cm, vôi gần gần đáy, *ngắn hay vắng* ở phía thân. Tán *cô độc* trên cộng dài 1,2 cm, có lá hoa ở trên giữa; cánh hoa dài 4,5 mm, hẹp hơn lá đài; tiểu nhụy có chỉ cao 3 mm; hoa cái có noãn sào không lông, cao.

Tây Nguyên; VIII.

- Erect, spinous; umbel 1; tepals 4.5 mm long.

9669 - *Smilax lanceifolia* Roxb.. Kimcang thon; Taiwan Greenbrier.

Dây leo cao 4-10 m; nhánh chữ-chi, *không hay có gai*. Lá có phiến *xoan rộng* đến hơi thon, dài 5-15 cm, gân từ đáy 5; cuống có vôi mau rụng. Tán *cô độc*; hoa nhiều; nụ đực dài, cao 4 mm; lá đài cao 4 mm; hoa đực có chỉ tiểu nhụy cao 2,5 mm. Quả tròn, to 5-7 mm.

Quảng Trị, Quảng Nam, Lâm Đồng. Trị Tê Thấp.

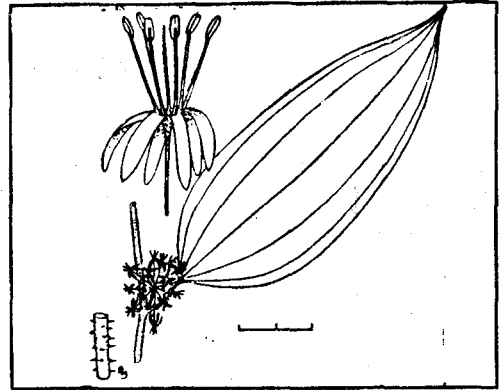
- Climber spinous or inerm; limb elliptic; umbel 1; berries 5-7 mm across.

9670 - *Smilax lanceifolia* Roxb. subsp. *reflexa* (Norton) Koy.. Kimcang xư.

Đặc sắc là thân, nhánh cũng như đáy cuống *đầy mụn nhỏ và có gai*. Hoa có *phiến hầy*.

Trảng có tiểumộc, 600-2.000 m: Sapa.

- Stem with asperities and spinous (*S. chapaensis* Gagn.).

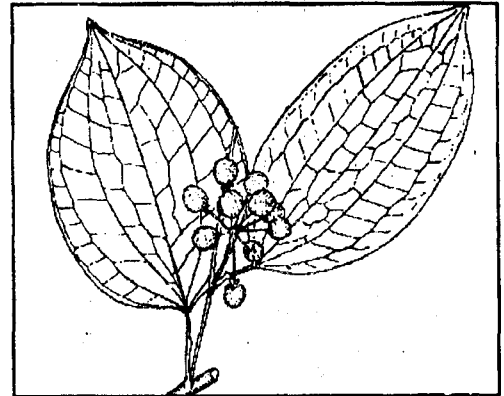

9671 - *Smilax cuculoides* Warb..

Dây leo; thân to 5 mm, không gai. Lá có phiến xoan bầu dục, to 8 x 4,5-5 cm. mặt trên láng, nâu tươi, gân rất mảnh, mặt dưới mốc vàng hay như có phấn trắng; cuống dài 2 cm, vôi là u nhỏ. Tán trên rộng cao 2 cm; hoa trên rộng 12 mm. Trái to 6 mm.

Côngtum; 11

- Stem inerm, 5 mm large; limb elliptic, glaucous beneath; berries 6 mm across.

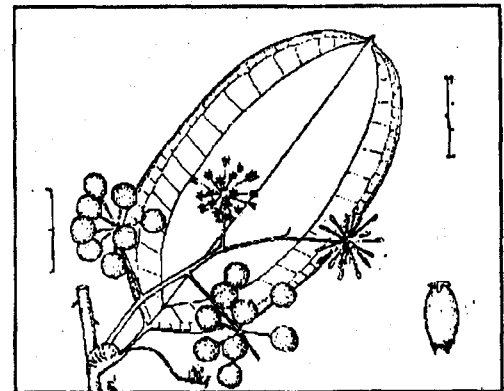

9672 - *Smilax prolifera* Roxb. ex Kunth.. Kimcang sanhsôi.

Dây leo to, thân to đến 1,5 cm, có gai thưa; lông 3-10 cm. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 6-20 x 3-12 cm, daidai, gân từ đáy 5; cuống dài đến 3 cm, *đáy có cánh tròn*, vôi dài. Chùm-tán 5-25 tán; tán 18-40 hoa có rộng dài 6-8 mm; phiếnhoa 3-5 mm; tiểunhụy 6, chỉ dài 4,5 mm; hoa cái có 3 tiểunhụy lép. Quả tròn, to 6-7 mm.

N.

- Stem climbing, to 1.5 cm wide; petiole with round wing at base.

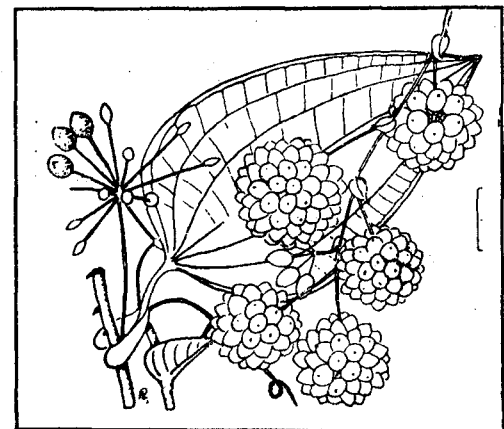

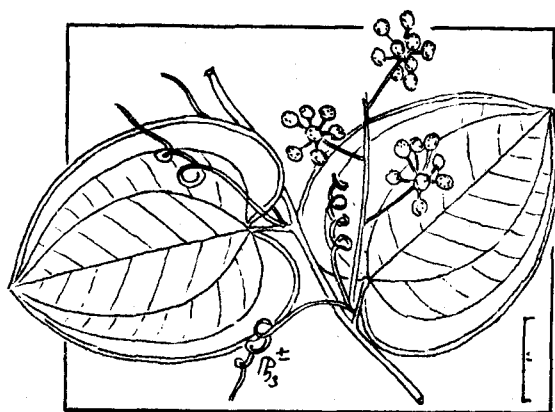
9673 - *Smilax perfoliata* Lour.. Cômlang; Auricle Greenbrier.

Dây leo cao 3-4 m, to, có nhiều gai. Lá có phiến xoan, to, dài 15-20 cm, đáy tròn hay hình tim, gân 7; *cuống có cánh cao ôm thân*, mang vôi dài. Tán cô độc, trên rộng dài; hoa nhiều, rộng mảnh; phiếnhoa cao 7 mm. Quả cao 7 mm, tròn tròn.

Ven rừng, lùm bụi: Bắc Thái, Ninh Bình, Quảng Trị, Nha Trang, Phan Rang, Langbian; X, 11-2. Rễ-củ trị tê thấp, dái đục hay ra máu; thân nhai cho trẻ-em hết dái dầm; hoa cho phụ nữ sau sanh lọc máu

- Petioles with large auriculate wings.

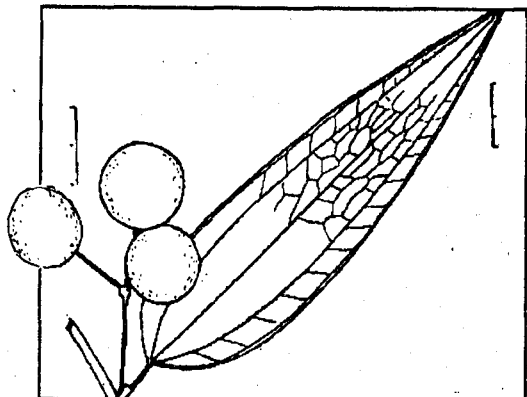

9674 - *Smilax zeylanica* L.. Kimcang Tichlan

Dây leo, thân chữ-chi, không lông. Lá có phiến hình tim gần như tròn, chót có mũi, gân từ đáy 5, không lông, nâu tươi lúc khô; cuống ngắn, dài 1-1,5 cm, vôi đơn. Chùm mang 1-5 tán trên cộng dài; cộng hoa dài 6-9 mm. Trái đen, to 8-10 mm,

Rừng hậu lập: T. Rể tri san, mất đá, bình phong, lồ lồi, kiết máu, đau mình.

- Climber glabrous; limb cordiform, glabrous; racemes bearing 1-5 pedicellate umbels; fruits black, 8-10 mm high.

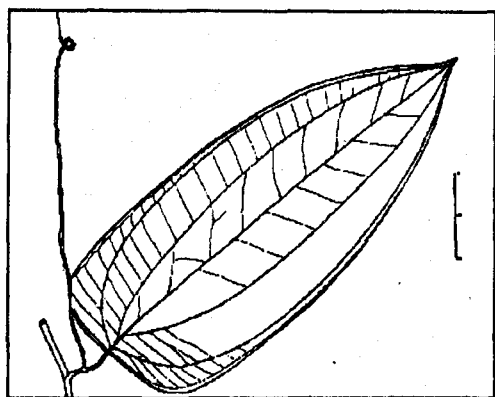

9675 - *Smilax megalanthera* Wright subsp. *megalantha*. Kimcang baophần-to.

Dây leo; thân không gai, to 3-4 mm. Lá có phiến thon to 13 x 3,5 cm, chót nhọn, đáy tù tròn, gân 5, rất lồi mặt dưới, một cặp gân sát bìa; cuống 1,5 cm, không vôi hay vôi rất ngắn. Tán trên cộng dài 2,5 cm. Trái vàng cam, láng, tròn, to 1,5-2,3 cm, trên cộng dài bằng.

Hàtây, Côngtum.

- Inerm climber; berries orange red, to 2.2 cm across.

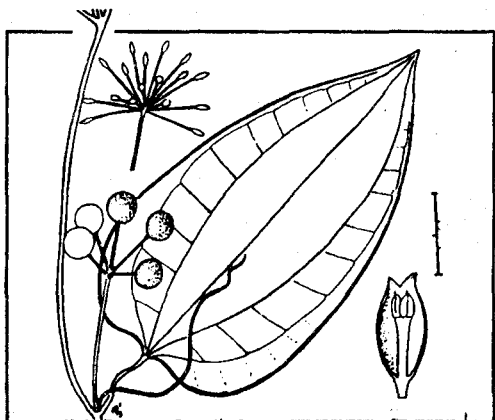

9676 - *Smilax syphilitica* L.

Dây leo; thân chữ-chi, không lông, có ít gai cong. Lá có phiến to 15-17 x 5-8 cm, mỏng song dai, không lông, màu nâu lúc khô, chót nhọn, đáy cắt ngang, gân từ đáy 7, cách đáy 4-15 mm; cuống có vôi cứng, dài.

Vườn Bách thảo Hà Nội.

- Limb chartaceous, coriaceous, truncate at base.

9677 - *Heterosmilax borneensis* A.C. DC.. Dị kim Borneo.

Dây leo; thân láng, lông dài 8-12 cm. to 3-4 mm. Lá có phiến xoan, xoan bầu dục, đáy tròn hay hơi lõm, gân từ đáy 7-9, một cặp sát bìa; cuống dài 1,5-2,5 cm, vôi dài đến 20 cm. Tán kép trên cộng dài 3-5 cm; hoa 15-50 cm, cộng 1,5-2 cm; nụ hình thoi; phiến hoa dính thành ống, dài đến 6 mm ở hoa đực, 2,5 mm ở hoa cái; tiêu thụ 3. Quả tròn, to 7-10 mm.

Phú quốc; XII, 12.

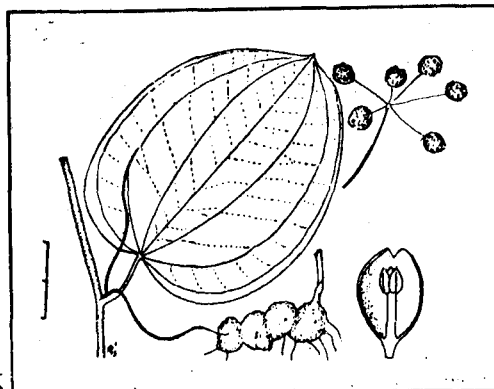
- Inerm climber; stamens 3, filaments connate; berries 7-10 mm across (*H. dalatensis* Gagn.).

9678 - *Heterosmilax gaudichaudiana* (Kunth) Maxim. Dị kim Gaudichaud. Dây leo; thân to đến 7 mm; lông dài hơn 25 cm. Lá có phiến xoan rộng, đáy lõm, gân từ đáy 7, mỏng, mặt dưới mốc; cuống 1-4 cm, đáy có cánh, vôi dài 5-15 cm. Tán 1, trên cộng 1-5 cm; hoa 5-25, trên cộng như chỉ, dài 5-20 mm; phiếnhoa dính thành ống hình lục lạc, cao 4-4,5 mm; tiểuhụy 3, chỉ dính nhau; hoa cái có 5-6 tiểuhụy lép. Quả tròn, to 8-10 mm, đen tím; hạt 1-2.

Rừng bình nguyên đến 1.000 m: B đến Caná.

Rễ chống đứng, viêm, mụn nhọt, lở ngứa, thấp khớp, đau lưng.

- Limb ovate; filaments connate; berries black violet (*Smilax gaudichaudiana* Kunth., *H. erythrantha* Baill. ex Gagn.).

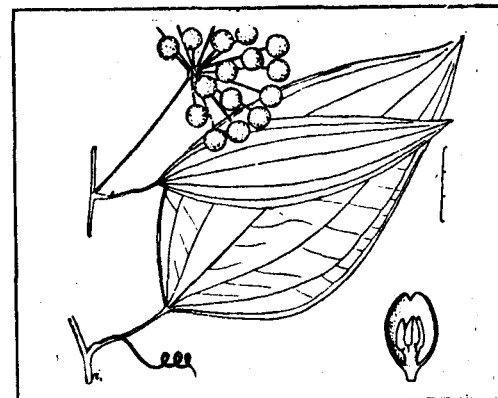

9679 - *Heterosmilax paniculata* Gagn. Dị kim chùm-tútán.

Dây leo cao 5 m; thân mảnh, không lông, lông dài 5-10 m. Lá ở thân có phiến xoan đến bầu dục thon, to 5-13 x 1,5-8 cm, đáy tròn hay chót buồm, gân từ đáy 7; cuống 1,5-3 cm, đáy có cánh, vôi dài 7-13 cm. Tán có cộng dài 2-4 cm; hoa nhiều, trên cộng 1-1,5 cm; phiếnhoa dính thành ống hình chuông có 6 răng; tiểuhụy 3, chỉ dính nhau. Quả to 7-10 mm, lam đen.

Vùng núi 500-1.200 m: Vĩnhphú, Bìnhtrịhiên, Côngtum.

- Climber 5 m long; perianth campanulate; filaments connate; berries black blue.

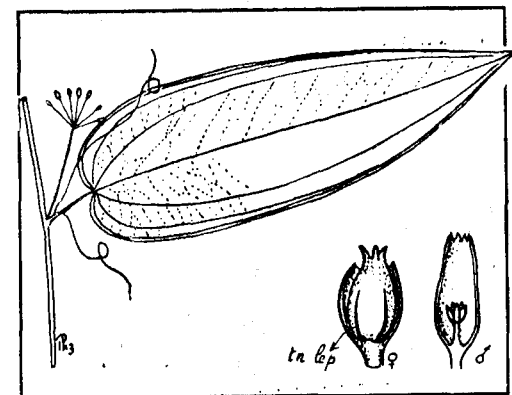

9680 - *Heterosmilax polyandra* Gagn. Dị kim dahùng

Dây leo cao 3-5 m; lông mảnh, dài 3-10 cm. Lá có phiến thon to 5-13 x 1,5-6 cm, đáy hình tim hay tròn, gân từ đáy 5-7; cuống dài đến 25 mm, vôi mảnh dài đến 15 cm. Tán có độc, trên cộng 2-10 cm; hoa 10-22, trên cộng dài 1 cm; phiếnhoa dính thành ống 6 răng, dài 6 (đực) 3 (cái) mm; tiểuhụy 9-12, dính nhau ở chỉ; hoa cái có 3 tiểuhụy lép.

Lào.

- Stamens 9-12, filaments connate.

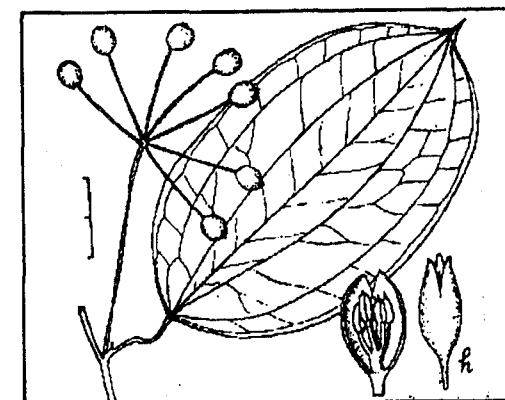

9681 - *Heterosmilax septemnervia* Wang & Tang. Dị kim bảy-gân.

Dây leo dài 2-5 m; lông dài 5-15 cm. Lá có phiến xoan xoan-tròn, dài 5-16 cm, đáy tròn hay hình tim, gân từ đáy 7-9, chót có mũi nhọn, dày, mốc mặt dưới; cuống 1-3 cm, vôi dài đến 5 cm. Tán có độc, trên cộng dài; cộng hoa 10-18 mm; phiếnhoa 6, dính thành ống bầu; hoa đực có 9 tiểuhụy, chỉ dính nhau một phần thành cột; hoa cái có 3-6 tiểuhụy lép. Quả to 6-9 mm, đen; hạt 1-4.

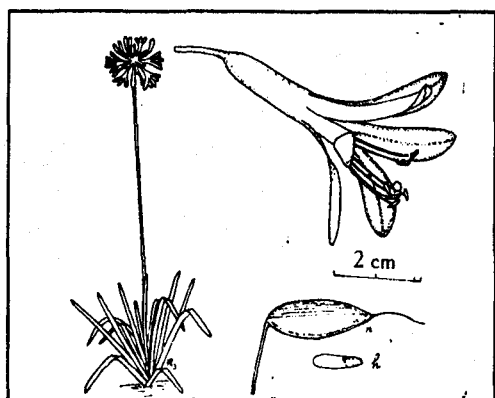
Dưa rạch, 700-2.400 m: Bảolộc; V.

- Limb 5-16 cm long; stamens 9, filaments connate in inferior parts.

AMARYLLIDACEAE : họ Lan-huệ

- 1a - pháthoả là tán dày nhu hoadầu
 2a - lá xếp dọc (giống lá Dừa con)
 2b - lá không xếp dọc
 3a - hoa không tràng
 4a - cộng pháthoả bông; lá dài và hẹp
 5a - hoa to, hình kèn, ống hoa ngắn; chỉ gần giữa cánhhoa; Tr
 6a - phiếnhoa có vảy ở cổ; hạt đen *Hippeastrum*
 6b - phiếnhoa không vảy ở cổ; hạt xanh *Amaryllis*
 5b - hoa hình chuông, không ống hoa; chỉ gần ở đáy; Tr *Leucojum*
 4b - cộng pháthoả đặc; Tr
 5a - pháthoả hình cầu to; cánhhoa hẹp; có có cuống; phiếnhoa *Haemanthus*
 5b - pháthoả ít hoa; lá dài và hẹp, không cuống
 6a - hoa thơm, ống hoa dài *Crinum*
 6b - hoa không mùi, ống hoa ngắn
 7a - lá mọc lúc pháthoả hay sau, ít *Lycoris*
 7b - lá không rụng sớm; phiếnhoa *Clivia*
 3b - hoa có tràng (trong vành), thường thơm; Tr
 4a - tràng ngoài tiểuhụy *Narcissus*
 4b - tràng do đáy tiểuhụy làm ra; hoa trắng
 5a - lá rộng, có cuống
 6a - cánhhoa đứng; hoa không thơm *Eurycles*
 6b - phiếnhoa trải ra; hoa thơm *Eucharis*
 5b - lá hình gươm
 6a - noãn gần ngang nhau. 2-6 *Hymenocallis*
 6b - noãn gần trên dưới, nhiều *Pancratium*
 1b - pháthoả không là tán tròn, hoa cô độc (xem *Leucojum*), cộng pháthoả bông
 2a - hoa khá to, trắng hay đỏ, có một cộng cao; Tr *Zephyranthes*
 2b - hoa nhỏ, vàng mọc sát mặt đất *Hypoxis*

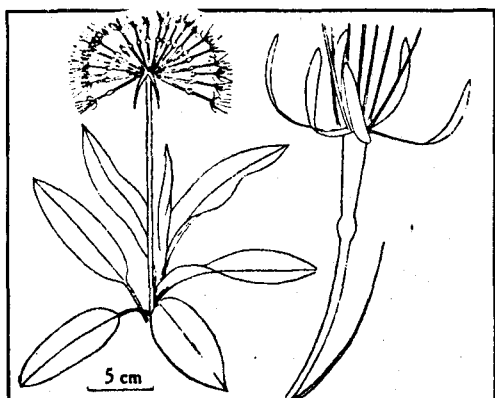

9682 - *Agapanthus africanus* (L.) Hoffm. Thanh-anh; African Lily, Lily-of-the-Nile; Agapanthe.

Diathực vật. Lá hình dây-nịt, dài 50-70 cm, đầu tròn nhọn. Trục pháthoả cao 0,8-1 m; tổng bao mỏng, bao lấy các nụ; tán gần như tròn mang 10-30 hoa có cộng dài 2-4 cm, xanh có sọc dợt (var. *weillighii* Hort.) ít khi trắng (var. *albidus* Hort.); 6 tiểuhụy tím; noãn sào 1 cm, xanh dợt.

Rất nhiều thú Tr vì hoa; I-XII.

- Ornamental (*Crinum africanum* L., *A. umbellatus* L'Hérit.).

9683 - *Haemanthus multiflorus* (Tratt.) Martyn. Huyếthoả; Blood Lily, See Egg, Powder Puff.

Diathực vật; thân có đốm đỏ nâu. Lá mềm, có phiến láng; cuống có đốm nâu; các lá trên có cuống ngắn. Pháthoả trên trục cao 30 cm, tán tròn đẹp; tổng bao trắng, do nhiều láhoa; hoa có cộng dài 3-4 cm; noãn sào xanh; hoa đỏ tất cả; baophần nhỏ, vàng. Trái đỏ cam, to 8 mm; hạt 1.

Tr; VII. Đềnén bướu, làm tăng bạch huyết cầu.

- Ornamental.

9684 - Clivia miniata Regel.

Điathực vật có củ tròn. Lá song đĩnh, hình dây-nịt, to 40 x 4-5 cm, lục đậm. gân-phụ song hành, nhiều. Tán trên rộng dài, đẹp; tổng bao do lá hoa mỏng, trong trong; rộng hoa 4-8 cm; hoa 15-20; phiến hoa cao 6-8 cm, màu *cam tươi*, *đáy vàng*, đẹp; tiểu nhụy 6, chỉ vàng, bao phấn 5 mm; vòi nhụy vàng; noãn sào 8 mm. Quả tròn, to 1,7-2,5 cm; hạt 1, trắng, tròn, to 1,3 cm

Tr: Dà lạt. Alkaloid là licorin, chống siêu khuẩn và độc tế bào.

- Ornamental.

9685 - Clivia sp.

Điathực vật có cành hành có bao. Lá song đĩnh, thon hẹp, to 35-60 x 3-7,5 cm. Tán có rộng dài 15-30 cm; rộng hoa 4-6 cm; hoa đứng, mỗi hoa ở nách một lá hoa mỏng, dài; hoa dài 6-8 cm; phiến chót cam. giữa có sọc vàng, đáy xanh; tiểu nhụy 6, chỉ vàng, gắn ở đáy phiến; noãn sào 3 buồng, 6-7 noãn/buồng. Quả dài 2,5 cm.

Tr.

Ornamental.

9686 - Amaryllis belladonna L. (*A. punicea* Lamk.).
Belladonna Lily.

Củ dẹt có củ cứng, to 5-10 cm. Lá có phiến hẹp dài 30-70 cm. Trục phát hoa cao 30-60 cm; hoa to, đỏ, thơm, dài 8 cm, dạng như hoa Bạch Huệ; phiến hoa dẹt, dính ở đáy thành ống ngắn; tiểu nhụy 6. Nang tròn tròn; hạt tròn tròn.

Có Tr ở Việt Nam? Củ độc, chống bướu. Giống *Amaryllis*, N-Phi, chỉ có 1 loài, còn *Hippeastrum*, Mỹ châu, đến 75 loài. Ở *Hippeastrum*, củ không cứng, to không tới 5 cm, trục phát hoa không cứng; hoa hình kèn; cũng lá sau hoa.

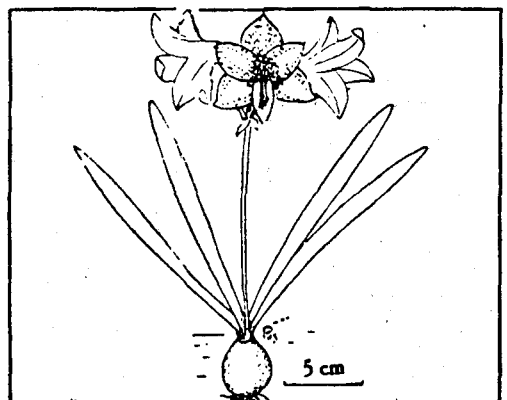
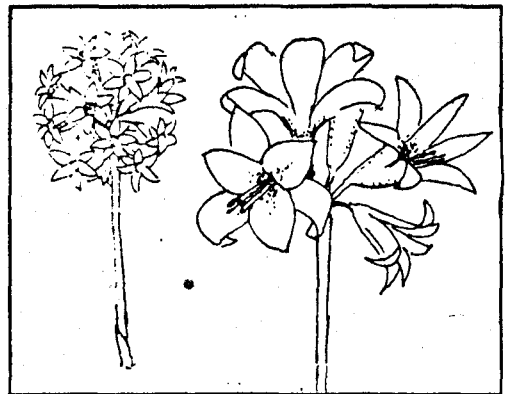
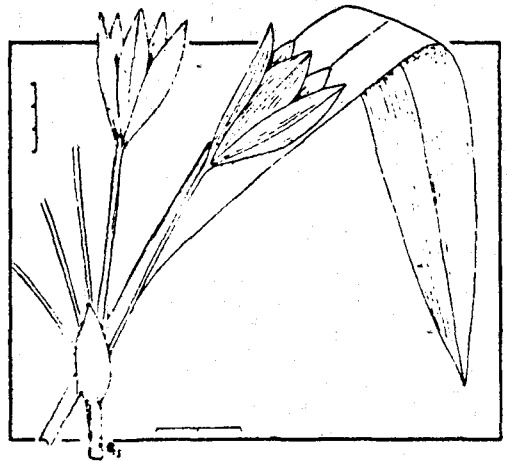
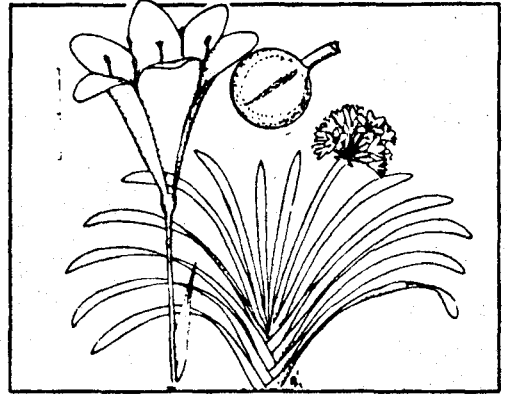
- Cultivated.

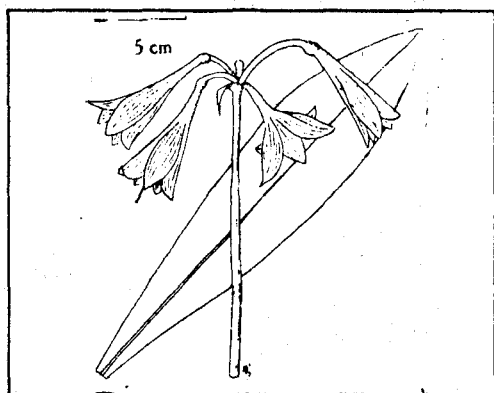
9687 - Hippeastrum equestre Herb. Lan-huệ; Belladonna Lily; Amaryllis.

Điathực vật có hành to. Lá song đĩnh, hình dây-nịt, rộng 2-3 cm. Tán vào đầu mùa mưa, trên một trục cao 30-40 cm; tổng bao 2 lá hoa; rộng hoa ngắn; hoa to; phiến hoa đỏ, dính ở đáy thành ống ngắn có vảy ở cổ; tiểu nhụy 6, bao phấn vàng; noãn sào 3, xanh. Nang tròn.

Tr phổ biến, gốc N.-Mỹ: III-V. Chứa alkaloids; trị ung thư; giảm đau song độc.

- Ornamental.

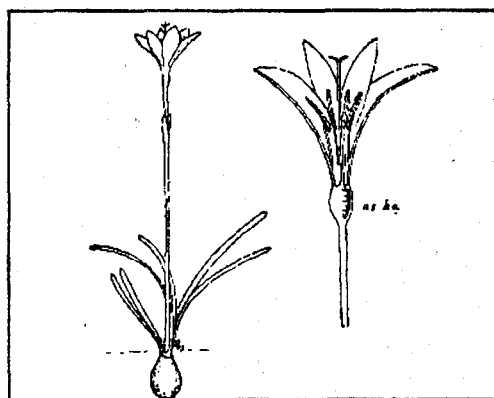

9588 - *Hippeastrum reticulatum* Herb. Lan-huệ mạng.

Diathực vật có hành gần như tròn. Lá hình muỗng, dày, gân chánh to, rộng 3-5 cm. Tán trên cộng đứng; tổng bao nhỏ, mỏng; hoa 4-6, *rất to*, trên cộng dài; phiến hoa to, dính ở đáy thành ống cao 2 cm, *hường có sọc đỏ dọc*; tiểu nhụy không thò; nuốm hình đầu.

Var. *striatifolia* Herb.: lá có gân giữa trắng. Tr ở Đà Lạt.

- Ornamental.

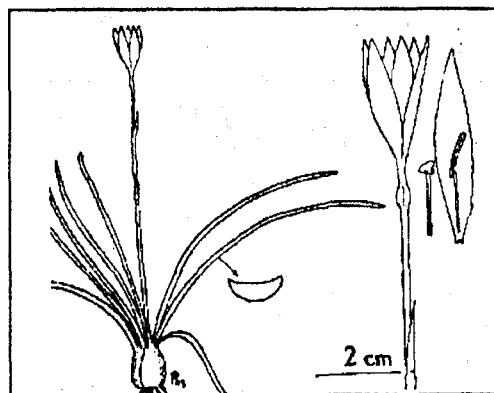

9689 - *Zephyranthes rosea* (Spreng.) Lindl. Phonghuệ, Huệ đỏ; Zephyr flower, Fairy Lily, Rain Lily.

Diathực vật có hành có bao, nac trắng. Lá hẹp dài, dài 15-20 cm. Trục phát hoa xuấ thiên ở nách lá, dài 15-20 cm, mang *một hoa đứng, rất thơm* giữa 2 lá hoa; noãn sào hạ, xanh, dài 3-4 mm; phiến hoa *đỏ tươi*, ống ngắn; nuốm 3, trắng. Nang cắt vách.

Tr: I-XII, song nhiều vào mùa mưa. Gốc Cuba. Rễ dùng như trà trị cảm, ho, ho lao.

- Ornamental.

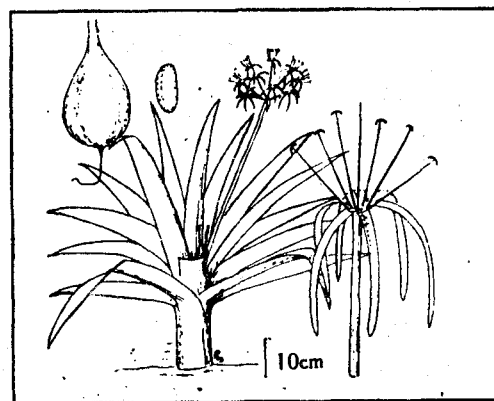

9690 - *Zephyranthes ajax* Hort. Phonghuệ vàng.

Diathực vật có hành to vào 1 cm. Lá có phiến dài 30 cm, rộng 4-5 mm, hình máng xối. Trục phát hoa cao 20 cm, mang *một hoa đứng*; tổng bao trong trong; cộng hoa 5 cm; noãn sào hạ, xanh, lóng; phiến hoa *vàng dợt*, cao 2 cm; tiểu nhụy gắn ở cổ ống bao hoa, chỉ cao bằng 1/2 phiến hoa.

Tr.

- Ornamental.

9691 - *Crinum asiaticum* L. Tỏi-lời, Nàng, Chuối nước, Đại tướng quân; Crinum, St John Lily, Poison Bulb.

Nêthực vật, có củ to 5-10 cm; be hợp thành thân giả cao 20-60 cm, trắng, rộng 10-20 cm. Phiến lá hẹp, dài hơn 1 m, rộng 6-10 cm. Trục phát hoa từ nách lá, cao đến 0,7 m; tán; *hoa trắng rất thơm*; phiến hoa hẹp dài; tiểu nhụy 6, chỉ đỏ, ba phần vàng; bầu nhụy 3 buồng 1-noãn. Nang to, dạng củ tỏi; hạt 3, to 3 cm, bep.

Hoang *dưa rạch* và kiếng thường gặp BTN; I-XII. Xào trị trặc, tê-thấp; lá đắp trị nhức đầu, sưng, trị ung thư. Alcaloids: baconin, licorin, hipadin.

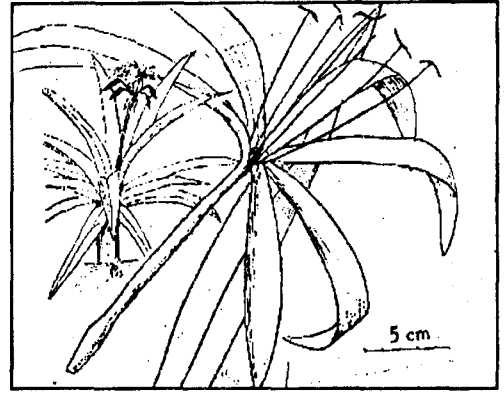
- Flowers white, filaments red (*C. giganteum* Blco non Andr.).

9692 - *Crinum amabile* Donn. Tỏi-lời tía; Sumatra Crinum, Giant Lily.

Điathực vật to và dạng như loài trên; thân-giã cao 20-50 cm, rộng 10-20 cm. Lá có phiến dày, dài hơn 1 m, rộng hơn 10 cm. Trục phát hoa hơi dẹp; tán; hoa rất thơm; phiến hoa dài 10-12 cm, rộng 1,5-2 cm, *đỏ hay tía* ở giữa; chỉ tiểu nhụy *tía*.

Kiếng.

- Ornamental.

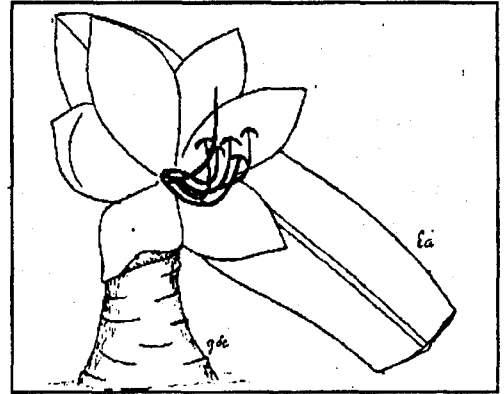

9693 - *Crinum giganteum* Andr. Nàng to.

Điathực vật to, thân giả cao đến 90 cm; củ to bằng đầu trẻ. Lá có phiến dài đến 1,2 m, rộng trên giữa đến 13 cm. Tán trên rộng dài đến 75 cm; hoa 2-12, như không rộng; bao hoa đứng, *trắng tinh*, có khi có sọc giữa xanh; phiến dài 7-11 cm, rộng đến 4-5 cm; ống 12-19 cm; chỉ trắng, bao phấn xanh đậm hay nâu.

Tr gốc T.-Phi.

- Ornamental.

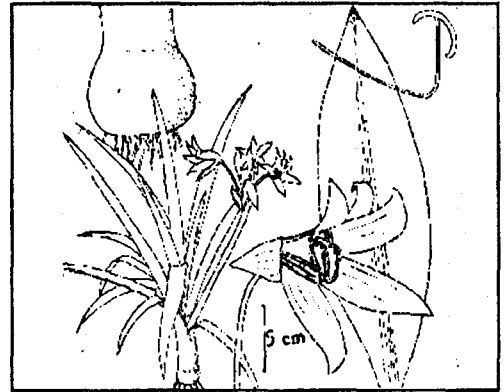

9694 - *Crinum moorei* Hook. f. Nàng Moore; Long-neck Crinum.

Điathực vật có củ; thân-giã nhỏ dài, rộng 3-4 cm. Lá có phiến rộng 6-8 cm, dài vào 1 m, bìa hơi dợn. Tán trên rộng lục; noãn sào hạ dài 2 cm; ống hoa dài 15 cm, *tai bầu dục*, cao 10 cm; tiểu nhụy có chỉ dài 6 cm.

Kiếng.

- Ornamental.

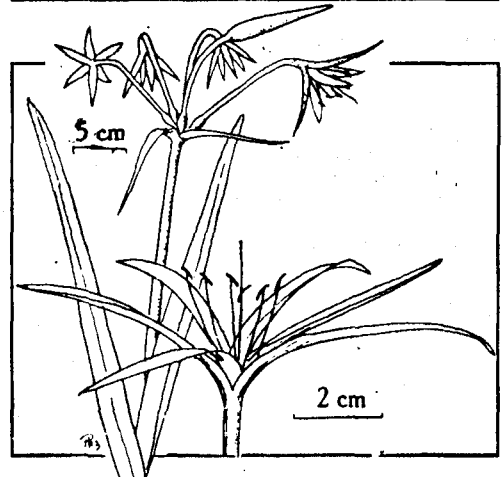

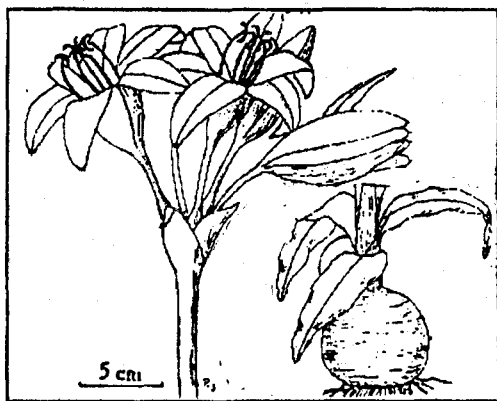
9695 - *Crinum ensifolium* Roxb. Nàng, Hoa-nàng lá-guom, Nàng hoa-đỏ.

Hành tròn, to 5-6 cm; thân-giã cao. Lá có phiến dài 60 cm, rộng 2-3 cm *mà thôi*. Trục phát hoa mảnh; mo xanh xanh; hoa 5-6, *trắng*, ngoài ủng hường, hay tím; phiến hoa dài 5-6 cm; tiểu nhụy dài, chỉ đỏ.

Bàna, Nhatrang, Biênhòa. Trị tề thấp.

- Bulb 5-6 cm wide; flowers 5-6, white, pink tint outer.

9696 - *Crinum latifolium* L.. Tỏi-loi lá-rộng,

Điathực vật có củ hình cầu. to vào 10-20 cm: thân-giã ngắn nhỏ. Lá có phiến rộng 6-11 cm. dài 60-90 cm; bìa hơi nhám. Trục mang tán cao 60 cm: hoa 10-20, *trắng*, hơi cong, dài 7-10 cm; *phiến* hoa dài bằng ống, tròn dài, rộng đến 2,5 cm.

Biên hòa, Bà Rịa. Hoạt nhuận, đắp nhọt, trị tê thấp.

- Perianth tube large, lobes oblong, 2.5 cm wide.

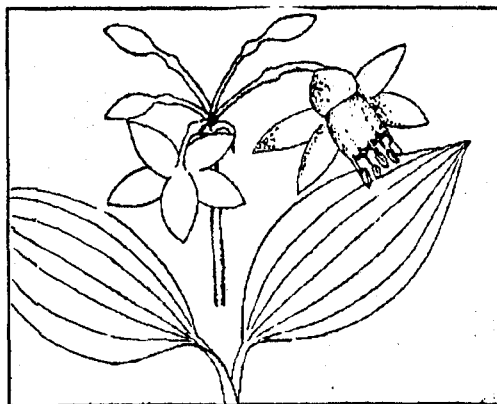

9697 - *Crinum zeylanicum* (L.) L. Chuối-nước Tichlan; Ceylan Lily; Lis Indien.

Củ to, thân cao 0,5-0,8 m. Lá dài 0,5-1 m. rộng 5-7 cm. Trục phách hoa cao 40-60 cm; tán 6-13 hoa, *thơm*, thường *nghiên* hay *thòng*; ống 10-14 cm. tai 5-13,5 cm, *trắng* với *sọc* giữa *hường*; tiểu nhụy 6.

Tr đến 1.100 m, gốc từ Phíchâu, Tichlan đến Đ.-N.A. Củ dùng đắp nhọt; hoa trị ho; chống sốt-rét.

- Ornamental.

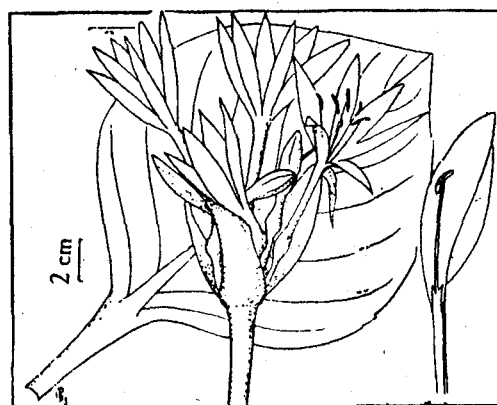

9698 - *Eucharis grandiflora* Planch. & Linden. Ngoc trâm; Amazone Lily.

Điathực vật có củ. Lá ở đất, có cuống dài: phiến xoan, dài 20-30 cm, đáy tù nhọn, gân 7. Tán trên cọng dài, 2-5 hoa lưỡng phái, *trắng*, *thơm*; phiến hoa xoan dài; ống hoa cao; tiểu nhụy 6, chỉ dính thành tràng cao, hơi xanh; noãn sào 3 buồng. Nang 3 cạnh; hạt to.

Tr, gốc Columbia; IV.

- Ornamental.

9699 - *Eurycles amboinensis* (L.) Loudl.. Ngải-hùm: Brisbane Lily.

Điathực vật cao 0,7-1 m. Lá có phiến tròn, lục tươi, gân cong; cuống hình máng. Tán vào mùa mưa, trên một trục cao 50-60 cm, từ nách lá; *hoa trắng*, to, không *thơm*, có cọng; phiến hoa 6, như nhau, dính nhau ở đáy; tiểu nhụy 6, gắn trên ống: noãn sào hạ. Nang tròn, thường 1 hạt.

Kiểm, gốc Ucchâu; VI-VII. Chứa licorin (alc.) độc.

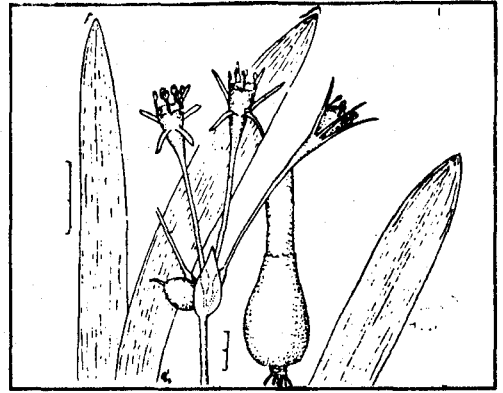
- Ornamental (*E. silvestris* Salisb.).

9700 - *Pancratium maritimum* L.. Sea Daffodil.

Điathực vật có củ không mờ. Lá song đỉnh hẹp dài, to 50-70 x 1,5 cm, xanh đậm. Tán trên cộng dài, mang 2-10 hoa; cộng hoa ngắn; ống hoa dài 6-10 cm, phiến hẹp; tiểu nhụy 6, chỉ dính nhau thành tràng trắng, phần rời dài 1 cm; noãn sào có trên 10 noãn.

Kiểu, gốc Điatrunghải; I-XII. Có khi gặp *P. zeylanicum* mà ống hoa 2,5-3,5 cm, lá rộng 0,8-3 cm.

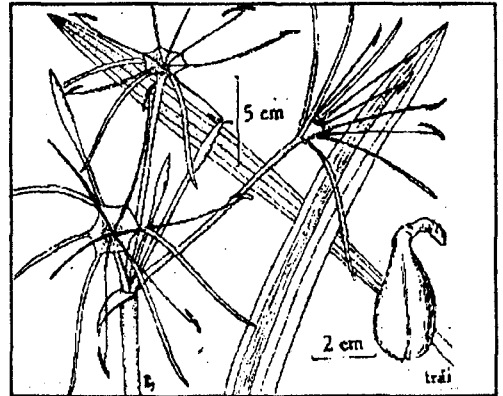
- Ornamental.

9701 - *Hymenocallis littoralis* (Jacq.) Salisb.

Daniên có củ. Lá thon ngược hẹp, dài đến 1 m, rộng 6 cm. Pháthoa cao 60-70 cm, cộng hơi dẹp; hoa không cộng, dài 20-23 cm; phiến tràng, ống dài 9-16 cm; tiểu nhụy chỉ xanh, dây dính thành tràng dài 2,5-3 cm; vòi nhụy xanh; noãn ít, gắn ở phần dưới của thài tòa. Trái rộng 13 mm, hạt 1/buồng.

Kiểu; XI-XII. Ở *H. speciosa* hoa có cộng, lá có cuống; ở *H. caribbea*, hoa không cộng, lá rộng 5-8 cm. Lá chống nhiều siêu khuẩn.

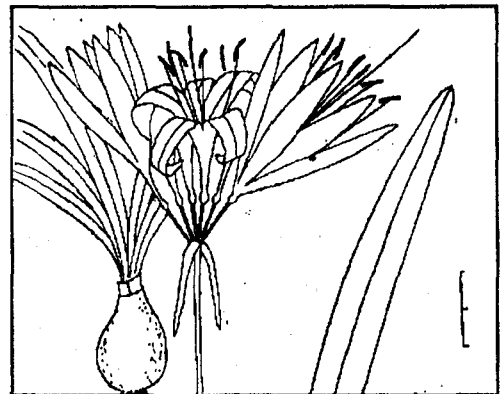
- Ornamental (*Pancratium littoralis* Jacq.).

9702 - *Lycoris aurea* (L'Her.) Herb. in Curtis.
Thoát bào; Golden Spiderlily.

Điathực vật có củ tròn, nâu vàng. Lá có phiến dài 35-40 cm, rộng 1,2-2 cm. Tán trên cộng cao 30-60 cm; tổng bao 2 lá hoa; hoa vàng tươi, dài 6-8 cm; tiểu nhụy vàng lợt; noãn sào tròn dài; vòi nhụy dài.

Kiểu. Chứa: tazetin, licorin., phổ biến ở họ, độc tế bào. Đáp trị ung-nhọt.

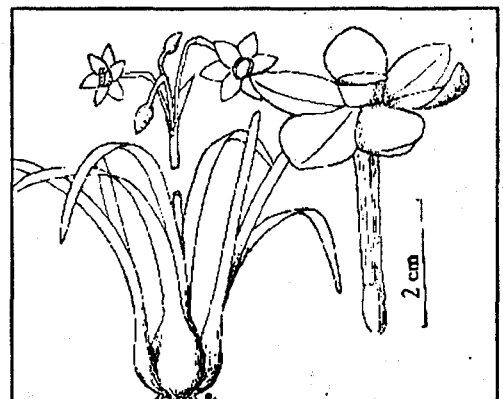
- Ornamental (*Amaryllis aurea* L'Her.).

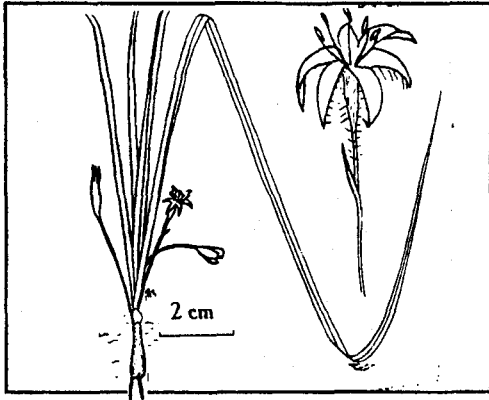
9703 - *Narcissus tazetta* L. var. *orientalis* Hort..
Thủy tiên; Chinese Sacred Lily, Polyanthus Narcissus.

Hành có bao đen. Lá có phiến dài 30-40 cm, rộng 2,5 cm, xanh mốcmốc. Trục ở nách lá, cao 10-15 cm; mo mỏng; hoa vàng tươi; ống dài 2-2,5 cm, tai xoan; trong là tràng bìa giùn, vàng sậm; noãn sào hạ xanh, n-noãn.

Ta nhập để vào Tết cắt làm sao cho trở bông lúc giao thừa; II-III. Củ độc (licorin, tazetin, narcetin, pseudolicorin). Làm mửa, trị nhức đầu; rễ đắp cho sung hãm, giảm đau; hạt tốt cho tóc, cho phụ nữ bị sốt.

- Ornamental.

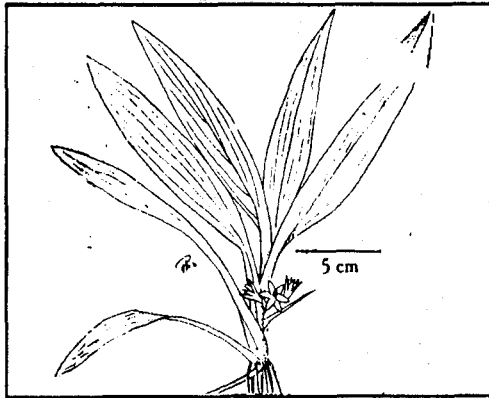

9704 - *Hypoxis aurea* Lour.. Hặtrâm, Tiênmao; Golden Stargrass.

Củ tròn to vào 5-6 mm. Lá có phiến hẹp, dài 20-30 cm, rộng 3-4 mm, xếp hình măng-xối, mềm. Hoa *côđộc*, nhỏ, cọng có lông, láhọa hẹp nhỏ; hoa *vàng*, nhỏ; láđài 3, có lông mặt ngoài; cánhhoa 3; noãn sào 3, có lông. Nang có cọng, dài 12 mm (không kể láđài còn lại), hột dợn ra, nỏ cất-ngăn từ trên; hột đen.

Rừng ẩm, rừng Thông, cao nguyên; VI-VII. Củ và rễ được xem như là bổ, kích dục như Sâm, làm trẻ, lợi sức, trị mệt, trị cachexie; lá chống nhiều siêu khuẩn.

- Flowers solitary, yellow.

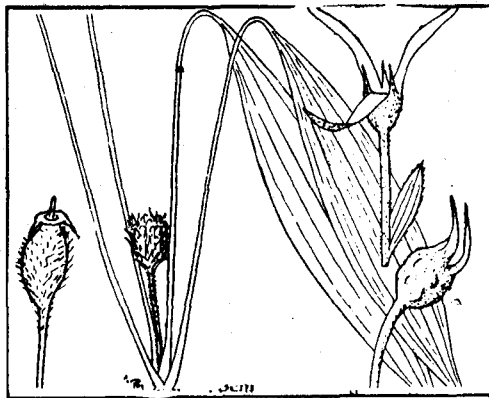

9705 - *Curculigo annamitica* Gagn..

Cỏ cao đến 50 cm, Lá có phiến thon, to 25-35 x 4-5 cm, xếp dọc, mặt dưới dợn; cuống dài 10-15 cm, bẹ làm thành một thân-giả. Pháthoá có cọng có lông, ít hoa; *hoa vàng* giữa láhọa 1 cm, có sọc lông bìa và giữa; láđài và cánhhoa dài 13 mm; tiểu nhụy 6; noãn sào đầy lông.

Vùng núi: Thừa thiên, Đà lạt.

- Inflorescence few-flowered; bracts pubescent; flowers yellow.

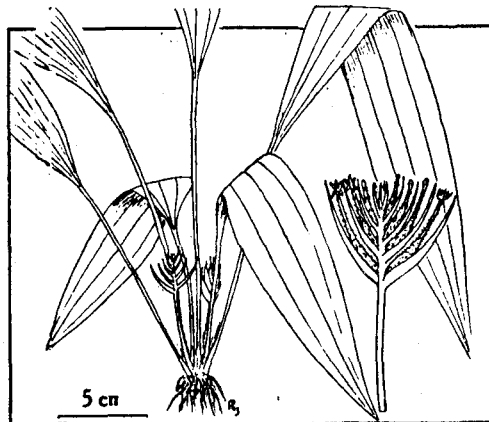

9706 - *Curculigo capitulata* (Lour.) O.Ktze.

Địa thực vật daniên; cãnhành to, rễ nhiều. Lá có bẹ và cuống dài đến 60-90 cm, có lông; phiến tròn dài thon, to 50-80 x 8-15 cm, xếp theo gân dọc, không lông. Pháthoá có trục nhiều lông; *hoá đầu cao*; hoa khít; láhọa nhiều, có lông; hoa có lông dày; phiếnhoa 10-12 mm, *vàng*, mặt trong không lông; tiểu nhụy 6; vòi nhụy dài, không lông. Quả xoan, to 5 mm, có lông.

Rừng luôn luôn xanh: Lạng sơn, Hà nội, Hà sơn bình, .. Đồng nai.

- Capitules of pubescent yellow flowers (*C. recurvata* Dryand.).

9707 - *Curculigo disticha* Gagn.. Cồn ốc song đĩnh.

Cỏ cao 80 cm; thân ngắn. Lá có cuống dài 20 cm; phiến thon, dài 30-40 cm, rộng 4-6 cm, gân-phụ cách nhau 3-4 mm. Pháthoá có cọng cao 3-4 cm; *hoa song đĩnh*; láhọa dài 2-4 cm; phiếnhoa dài 3,5 mm; tiểu nhụy 6; noãn sào có lông, dài 26 mm kể cả mỏ. Trái hình thoi, dài 2 cm.

Quảng trị, Chửachan.

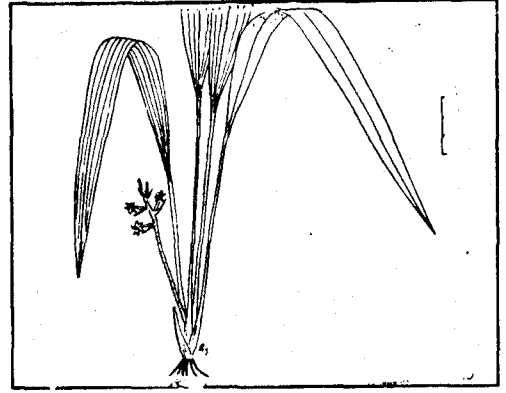
- Flowers distichous; tepals 3.5 mm long; fruits 2 cm long.

9708 - *Curculigo gracilis* Wall. Cồnóc mảnh, Lòng-thuyền.

Cỏ cao đến 1 m; thân cao vào 6-7 cm, to 1-2 cm. Lá cao; cuống 30-50 cm; phiến thon hẹp, dài 50-60 cm, rộng 2-8 cm, gân nhiều. *Phát hoa trên cộng dài 20 cm*, dày lông; chùm cao 6-7 cm; hoa có cộng; phiến hoa cao 1 cm; tiểu nhụy 6; noãn sào dày lông. Trái có cộng.

Lào cai, Thủ pháp, Quảng trị; VII.

- Herb up to 1 m high; inflorescence on 20 cm long peduncle.

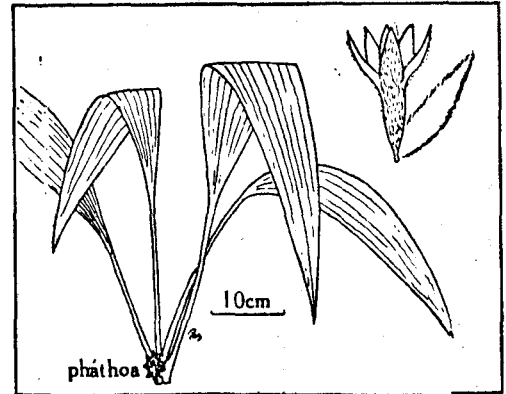

9709 - *Curculigo latifolia* Dryand. ex Ait. Cồnóc lá rộng.

Địa thực vật to; thân ngằm ngắn. Lá dài đến 1 m, phiến thon, rộng đến 10 cm, dày và xếp dọc như lá Dừa non; cuống dài. Hoa nhiều, ghép thành chùm to ở mặt đất, *vàng*, có lông xám ở ống và lá đài, cánh hoa; nuốm hình cầu. Trái có hạt đen.

Tr và hoang: Công tum; III-VII.

- Leaves large, up to 1 m long; dense inflorescence shortly pedunculate.

9710 - *Curculigo orchoides* Gaertn. Cồnóc lan, Sâm-cau, Ngải cau; Black Musli. Địa thực vật có *căn hành hình trụ cao*. Lá có phiến thon hẹp, dài đến 40 cm, rộng 2-3,5 cm, xếp dọc (như lá Cau); cuống dài 10 cm. *Phát hoa ở mặt đất*, mang 3-5 hoa *vàng*, giữa lá hoa kết lợp dài 3,5 cm; lá đài có lông mặt ngoài; tiểu nhụy 6; noãn sào dài 1 cm. Nang dài 1,5 cm; hạt 1-4.

Hoang ở B và thường Tr; I-XII. Căn hành ăn ở vài nơi. Chứa curculigosid, curculigin.. củ, rễ bổ, bổ thận, kích dục, trị liệt dương, trị già sớm, giúp bất kinh dễ, chống viêm, trăn thối; trị máu cam, bổ thận, lợi tiểu, trị không đại, cho nước đại trong, trị tê thấp, trị bạch huyết...

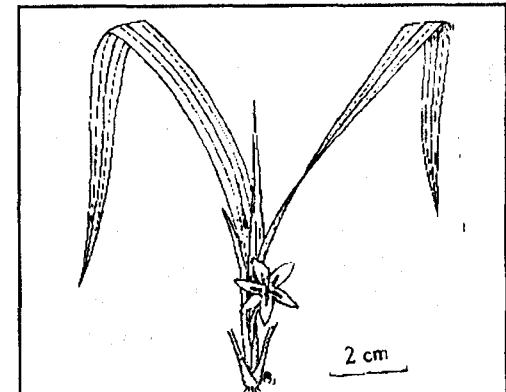
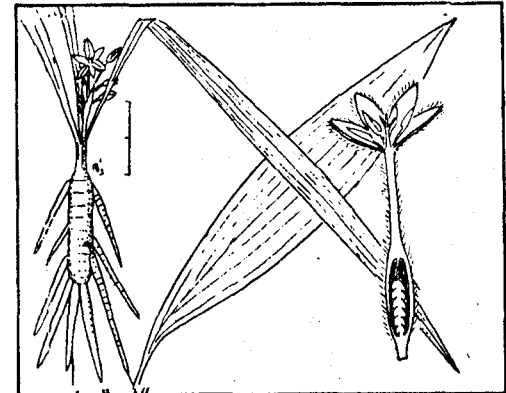
- Erect rhizome; inflorescence with 3-5 yellow flowers.

9711 - *Curculigo tonkinensis* Gagn. Cồnóc Bắc bộ.

Cỏ cao 20 cm; thân rất ngắn. Lá cao 20-30 cm, rộng 0,5-1,2 cm, xếp dọc; cuống không phân biệt với phiến. *Phát hoa giữa đáy lá*, không cộng, có lá hoa không lông, dài 2-4 cm; hoa ít, *vàng*; noãn sào có lông; tiểu nhụy 6; nuốm hình cầu.

Rừng dày: B, Đà Lạt.

- Leaves narrow; inflorescence few-flowered; flowers yellow.

IRIDACEAE : họ Lưỡi-đồng

1a - hoa hơi bất xứng vì ống hoa cong hay vị trí của tiểu nhụy

2a - hoa to, ống cong

2b - hoa trung, ống ngay

1b - hoa đối xứng quanh trục

2a - lá như gươm, hẹp trong một phẳng

3a - pháthoá nhiều hoa

4a - hoa lam hay tím; nêthựcvật

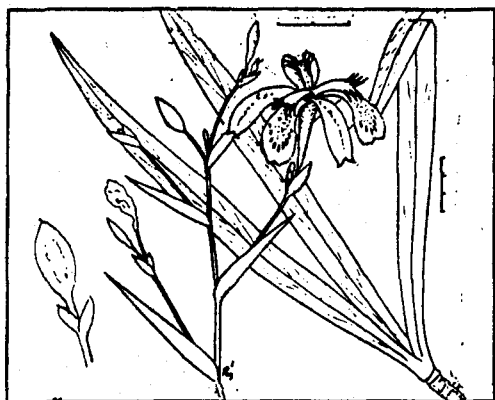
4b - hoa vàng

3b - pháthoá 1-2 hoa

2b - lá hẹp dài

Gladiolus
Tritonia

Iris
Belamcanda
Trimezia
Eleutherine

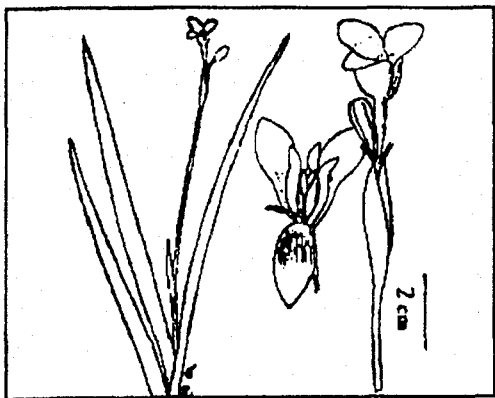

9712 - *Iris japonica* Thunb.. Lưỡi-đồng; Japanese Iris.

Nêthựcvật daniên; cãnhành bờ dài. Lá songđỉnh, như gươm dài, dài 30-40 cm, rộng 2-3,5 cm, chót nhọn. Pháthoá ở chót thân, mang chùm 3-4 hoa trong một láhoa bao; *hoa tím tím cổ đốm tím sậm và bột vàng*; cãnhhoa đứng, hơi nhỏ hơn láđài xu, bìa *ria* lông; tiểunhụy dạng như cãnhhoa; nuốm dài 2 cm, xẻ, hấy. Nang.

Trên suối vùng núi cao: Tamđảo, Sapa. Cây sắc trị viêm phếquán, đau ruột, gan, trị têthấp, sung.

- Helophyte; flowers violet with dark dots and yellow patch (*I. fimbriata* Vent., *I. chinensis* Curt.)

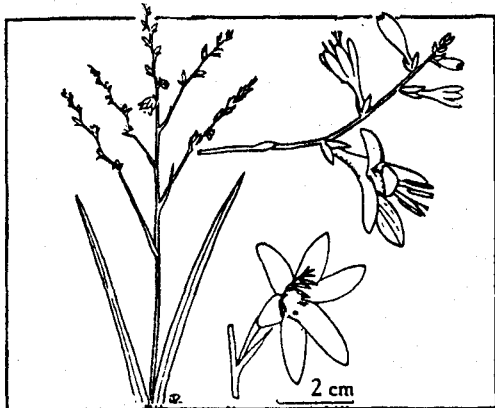

9713 - *Trimeza martinicensis* (L.) Herb. Envers Jaune.

Điathựcvật có củ. Lá dẹpdẹp, dài đến 1 m, rộng vào 1,2 cm, lục tươi. Pháthoá cao 10-25 cm, mang 3-6 hoa; láhoa cao 2,5 cm; cọng 2-3 cm; láđài xanh, mặt trong vàng, *đáy nâu*; cãnhhoa nhỏ; tiểunhụy 3; vòi nhụy 3. Nang cao 13-20 mm.

Tr vì hoa ở Sài Gòn, gốc Mexico; I-XII. Củ trị đái ít, lợikinh; rễ xỏ, lợikinh, làm mùa..

- Ornamental.

9714 - *Tritonia crocosmaeflora* (Lem.) Nich.. Nghệhuương.

Hành nhỏ. Lá songđỉnh, hình gươm hẹp, nhọn, cao 20-40 cm. Pháthoá trong một phẳng, cao vào 30 cm; hoa màu *cam đậm*, hình kèn hẹp; ống dài bằng tai; tiểunhụy 6; noãn sào hạ.

Tr ở Đà Lạt, Bachmã. Có thể gặp *T. pottsii*, mà ống hoa dài bằng hai lần tai. Chống bướu.

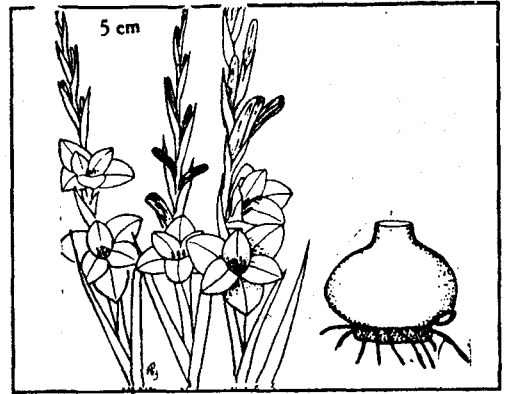
- Ornamental (*Crocsmia crocosmaeflora* Lem.).

9715 - *Gladiolus hybridus* Hort. Lai-on; Gladiolus; Glaieul.

Điathực vật có củ tròn, bẹp, cứng. Lá songđỉnh hình gươm nhọn, màu xanh mốc. Tután ở chót thân, chữ-chì; *hoa to, trắng, cam hay đỏ thẫm*, rất đẹp; phiếnhoa to, dính thành ống ngắn; tiểuhụy 3; noãn sào hạ, vòi nhụy dài, nuốm. Nang.

Tr ở Đà Lạt, có khi ở Sài Gòn; I-XII. Gốc N.-Phi. Có rất nhiều thứ.

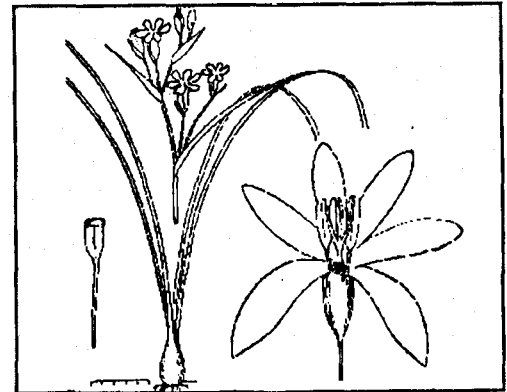
- Ornamental.

9716 - *Eleutherine bulbosa* (Mill.) Urban. Sâm Đại hành, Phong nhạn, Tỏi đỏ.

Điathực vật có hành đỏ, có bao, cao 2-4 cm. Lá hiện lúc trở bông, songđỉnh, hẹp dài, dài 20-70 cm, rộng 3-4 mm, cứng. Pháthoa với 3 tầng nhóm; nhóm 3-5 hoa, trong một láhoa dài; phiếnhoa hướng, giống nhau; tiểuhụy 3, gắn ở đáy cánhhoa; noãn sào hạ, 3 buồng. Nang 3 mảnh. Ở *E. palmifolia* (L.) Merr.: lá rộng hơn.

Trảng bình nguyên, từ Quảng trị vào và Tr (Cầntho..). Củ bổ máu, trị choáng-váng; chứa eleterin kháng sinh.

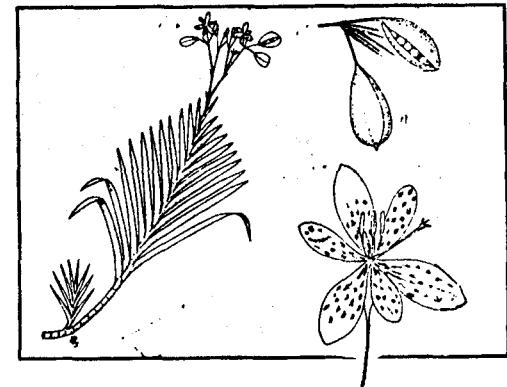
- Bulb red; flowers pink; capsules (*Sisyrinchium bulbosum* Miller, *E. longifolia* Gagn., *E. subaphylla* Gagn.).

9717 - *Belamcanda chinensis* (L.) DC. Rẻ-quạt, Xàcan, Luối đồng; Blackberry Lily, Leopard Lily.

Cỏ daniên có căn hành. Lá songđỉnh, đẹp như gươm, dài 30 cm, to 1,5-2 cm, Pháthoa thưa, trong một phẳng; *hoa vàng có đốm đỏ*; cánhhoa hơi to hơn ládài; tiểuhụy 3. Nang dài 2,5 cm, có sọc ngang, nở làm 3 mảnh; hạt lam đen, lóng. $2n = 32, 64$.

Kiểu thường gặp ở bình nguyên: Huế, Sài Gòn, Cầntho.: I-XII. Căn hành đắng, cay cay, chống nấm, chống siêu khuẩn, trị bệnh hầu, no hơi, kinh nguyệt không đều và ít, sưng vú (belamcandin, tectoridin, iridin..), trị ung thư.

- Ornamental (*Ixia chinensis* L.).

CYPERACEAE: họ Lác

1a - hoa lưỡngphái; giéhoa thường nhiều hoa

2a - vảy thường songđỉnh

3a - giéhoa nhiều hoa

3b - giéhoa với một hoa trên lưỡngphái thụ, vảy dưới không thụ

Cyperus
Remirea

2b - vảy thường xoắn-óc

3a - hoa có phiến (chở lộn với tiểuhụy)

4a - phiến nhiều, mỗi ở sau một tiểuhụy; có không lá

4b - phiến 6-3

4c - phiến 2

Lepironia
Fuirena
Lipocarpus

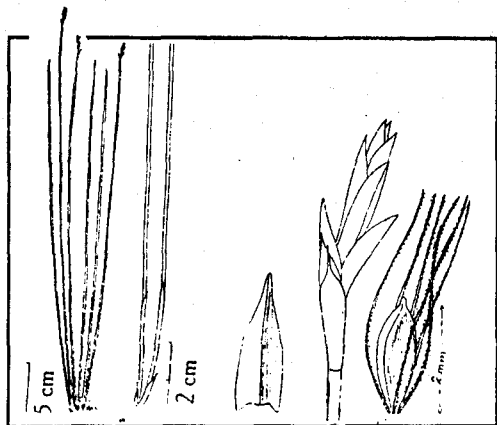
3b - hoa có tia (lông to, có gai nhỏ)

4a - tia rất nhiều; trái to 1-1,5 cm

4b - tia dưới 6; trái to dưới 1 cm:

Scirpodendron

- 5a - giéhoa 1, ở chót thân
 6a - đáy vòi có đốt trên bẻquả; lá teo thành bẹ
 6b - đáy vòi không đốt trên bẻquả
 5b - giéhoa thành pháthhoa; đáy vòi nhụy không có đốt
 6a - vảy không cánh
 7a - tơ hạt đơn
 7b - tơ hạt chia nhánh thành như gòn
 6b - vảy có sóng như cánh
 2c - hoa trần (không phiến, không tơ)
 3a - vòi nhụy có đốt ở đáy
 3b - vòi nhụy không đốt ở đáy
 4a - vòi nhụy rụng để lại một nút trên bẻquả
 4b - vòi nhụy không như trên
 1b - hoa đơnphái, hay lưỡngphái và đực
 2a - hoa cái trong bầu cao; gié đơnphái
 2b - không bầu
 3a - hoa có 2-6 vảy
 3b - hoa không vảy
 4a - giéhoa đơnphái, trong pháthhoa lưỡngphái
 4b - hoa trên lưỡngphái, hoa dưới đực, hay ngược lại
 5a - nuốm 2
 5b - nuốm 3
 6a - vảy songđỉnh
 6b - vảy 3 hàng
 7a - hoa có phiến; bẻquả láng
 7b - hoa có tơ; bẻquả có lông
 7c - hoa trần
 8a - vảy dưới ngắn hơn vảy trên
 9a - lá songđỉnh
 9b - lá tamđỉnh
 8b - vảy dưới dài hơn vảy trên
- Eleocharis*
Scirpus
Scirpus
Eriophorum
Courtoisia
Fimbristylis
Bulbostylis
Scirpus
Carex
Mapania
Scleria
Rhynchospora
Schoenus
Lepidosperma
Tricostularia
Machaerina
Cladium
Gahnia

9719 - *Scirpus subcapitatus* Thwaites var. *subcapitatus*. Robiu, Hoà thảo năng.

Bụi dày, cao đến 50-60 cm; thân khít nhau, suông, cứng, to 1-1,5 mm. Bẹ 1-3, cao 1-4 cm. Gié ở chót thân, gồm ít vảy; vảy cao 4 mm, nâu lột. Bẻquả vàng nâu, bầu dục, cao 2 mm; tơ dài bằng hai trái.

Lòng cuồnlưu, 1.200-1.600 m: Quảng trị, Phúkhánh; V. Var. *kalanu* Raym.: (Thượng: Ka-la-nu) thân cứng, cao đến 3-4 m, to 3,5 mm; cuồnlưu, 1.700 m, Phúkhánh.

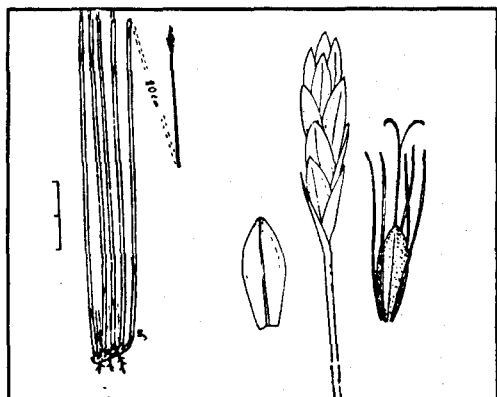
- Stem 60 cm high; spikelets terminal.

9720 - *Scirpus subcapitatus* Thw. var. *morrisonensis* (Hay.) Ohwi

Bụi dày, cao đến 1 m, có cành hành xéo. Bẹ 2-3, cao đến 10 cm; thân to 1,4 mm ở dưới, 1 mm ở trên, suông hay có rãnh mịn. Gié ở chót thân, cao 8-12 mm, ở nách một lá hoa nhỏ; vảy cao 4-5 mm, chót tà, mỏng, trong trong, gân chánh xanh; hoa có 6 tơ cao bằng hai noãn sào; vòi mang 2 nuốm. Bẻquả cao 2 mm, nâu có 3 cạnh tà.

Núi cao 1.800 m: Phúkhánh; V.

- Tuft 1 m high; spikelets terminal, 1.2 cm high; scales with green nerv; achenes 2 mm long.

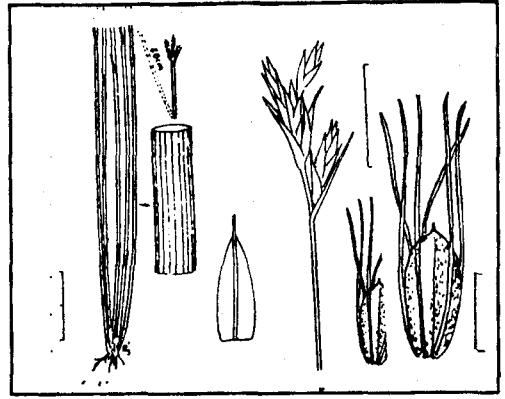

9721 - *Scirpus massfeldianus* Kuk.. Hoàngthảo Massfeld.

Bụi dày; cành ngắn; thân suông, to 1-1,2 mm, có rãnh mịn dọc, cao 80-90 cm. Bẹ 2-3 ở đáy thân, bẹ trên có phiến dài 1-2 cm. Gié hoa 3-4 ở chót thân, dài 6-8 mm, nâu lợt; vảy có mũi, dài 3,5 mm. Bể quả bầu dục, có 3 cạnh, nâu đậm, cao 1,5 mm.

Vào 1600 m, trên đất nhiều đá: Quảng trị; V, 5.

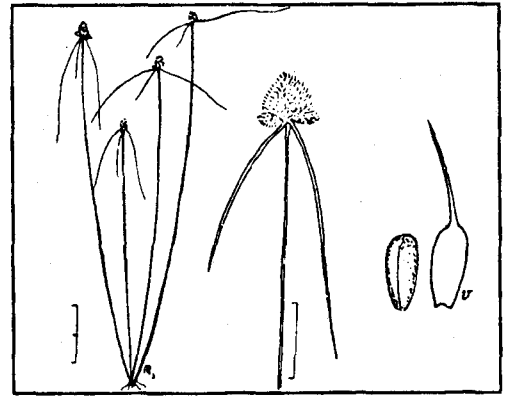
- Tuft to 90 cm high; stem 1-1.2 mm large; spikelets brown, 6-8 mm long; achenes 1.5 mm long.

9722 - *Scirpus siamensis* (C.B. Clarck) Kern. Hoàngthảo Xiêm.

Cỏ nhỏ thành bụi cao 20-30 cm, gồm nhiều thân mảnh, có cạnh mịn. Bẹ cao 2-4 cm; phiến dài 2-7 cm, rộng 2 mm. Hoạch đầu kép, có thể to 1,5 x 1,2 cm, hoe dẹt; lá hoa dài 10-15 cm; vảy có mũi nhọn dài. Bể quả tròn dài.

Dựa suối, trùng dựa lộ, đất ẩm, chua: BTN

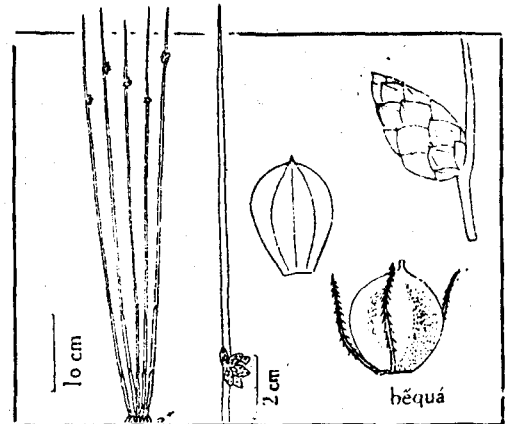
- Grass to 30 cm high; bracts up to 15 cm long; head light roux (*S. squarrosus* var. *siamensis* C.B.Cl., *Lipocarpha tenuis* auct., FGI).

9723 - *Scirpus juncooides* Roxb.. Hoàngthảo hén.

Bụi cao 30-40 (120) cm; thân hình trụ, rộng 1-3 mm. Lá cón là bẹ cao 2-17 cm. Hoạch đầu do 1-2(6-8) gié hoa nâu nâu, cao 7-10 mm; vảy cao 4 mm, có mũi nhỏ. Bể quả màu ngà, cao 2 mm, một mặt lồi, một phẳng; tờ dài gần bằng bể quả.

Ruộng, suối, nước ngọt đến 1.500 m, BTN.

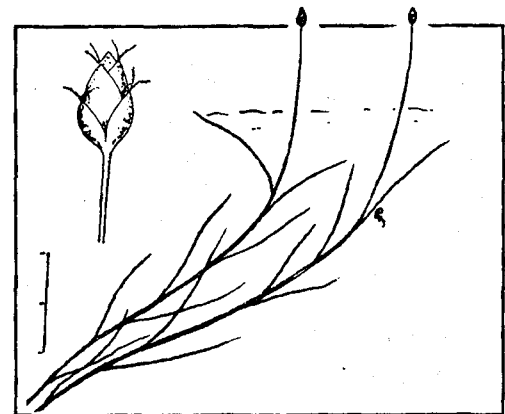
- Tuft 40 cm high; lateral capitulum 1-2(6-8) spikelets (*Schoenoplectus juncooides* (Roxb.) Palla).

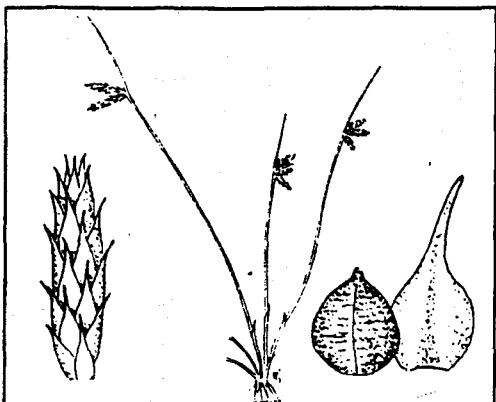
9724 - *Scirpus fluitans* (L.) Reichb. Hoàngthảo nổi; Eleogeton.

Cỏ thủy sinh chìm, thành bè; thân dài hơn 40 cm, mảnh, to vào 1 mm. Lá như kim, dài 2-3 cm. Phách hoa trong không khí, trên trục dài 3-8 cm; hoạch đầu cô độc, cao 5-7 mm, nâu lợt; vảy ít; tiểu nhụy 3. Bể quả 3 cạnh, vòi nhụy 2, tờ rất ngắn hay vắng.

Vùng núi cao: B; XI.

- Mats on shallow stream.

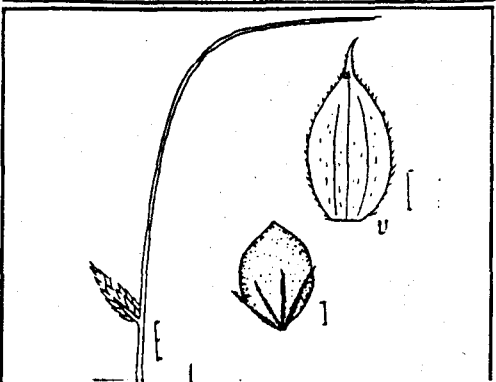

9725 - *Scirpus annamiticus* Raymond. Hoàng thảo Trung bộ.

Bụi; cành ngắn; thân dài 2-12 cm, có 3 cạnh tẻ. Lá thành bẹ bao ngắn. Phá hoa là 2-3 gié; lá hoa như tiếp tục thân, dài 1-2,5 cm; gié cao 6-12 mm; vảy mỏng, cao 3 mm; bé quả tròn, to 1,5 x 2,25 mm, có cọng ngắn, không tơ.

Trên đồi cát: Đà Nẵng.

- Small tufts; stem trigonal; anther with 2-3 spikes; achenes 1.5 x 1.25 mm

9725a - *Scirpus kimsonensis* Khôi

Thân cao 1 m, có 3 cạnh; cành sâu trong đất, có củ nhỏ dạng củ Cỏ-củ, ăn được. Lá 3-4, dài bằng hay hơn thân, hình lá Lúa. Gié hoa 2-2,5 x 0,8 cm, vảy cao 8 mm, bầu dục, chót có đuôi dài, vàng lợt; tiểu nhụy 3. Trái 4,5-4,7 x 3,3-3,5 mm, nâu đen; tơ 3-5 có gai hướng ngược.

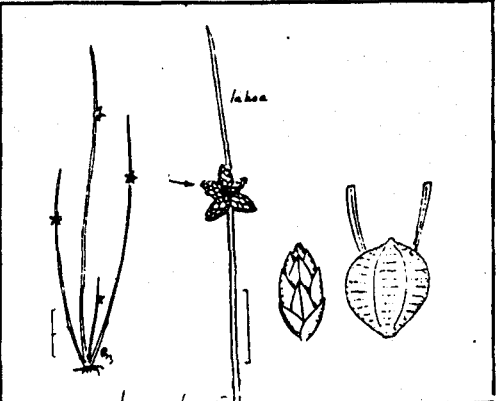
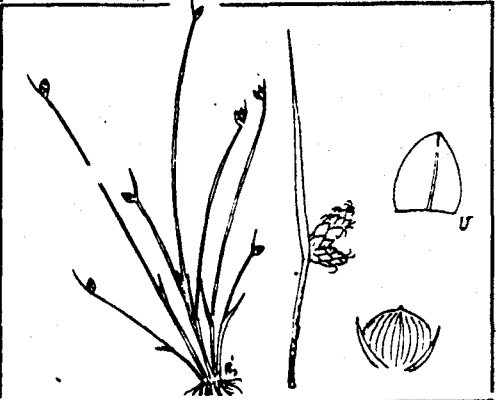
Thái bình, Ninh bình (hình theo Khôi).

9726 - *Scirpus setaceus* L. Hoàng thảo tơ.

Bụi nhỏ, cao vào 5-8 cm. Lá như bẹ cao 1-2 cm, với phiến như kim cao 1 cm. Gié 1-2 ở chót thân với lá hoa kéo dài, cao 2-3 mm; vảy xoan, 1 gân; noãn sào 2 vòi nhụy. Bé quả rộng hơn cao.

Huế.

- Tuft 5-8 cm high; spikelets 1-2, 2-3 mm high.

9727 - *Scirpus lateriflorus* Gmel.. Hoàng thảo ngựa.

Bụi cao 5-35 cm. Lá thành bẹ cao bằng 1/4 thân; thân có 3-4 cạnh tẻ, rộng vào 1,5 mm. Phá hoa ở nách một lá hoa cao, nên như ở vào 3/4 thân, to 1 x 2 mm; gié hoa 2-12, nâu nâu, dài 4-5 mm, vàng xanh; vảy có mũi, có sóng lục, bìa nâu. Bé quả cao 1,2 mm, có sọc ngang, đen đậm, tơ ngắn hay vắng.

Ruộng, nơi ẩm: Bắc càn, Vĩnh yên, Sài gòn, Càn thố; VII-XII.

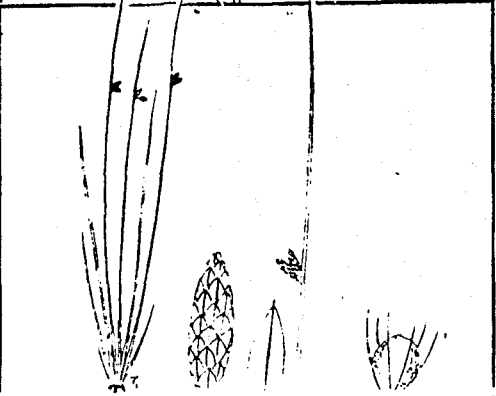
- Tuft 5-35 cm; stem 1.5 mm wide; spikelets 4-5 mm long; achenes black (*Schoenoplectus supinus* (L.) Palla; *S. lateralis* Gmel.).

9728 - *Scirpus wallichii* Nees. Hoàng thảo Wallich.

Bụi cao 20-30 cm; thân mảnh như chỉ, rộng không đến 1 mm. Lá teo thành 1-2 bẹ ôm thân, cao 3-5 cm. Phá hoa mang 1-2 gié hoa, ở nách một lá hoa cao 4-7 cm nổi dài thân; gié hoa cao vào 1 cm; vảy vàng vàng lục, có mũi, một gân chánh. Bé quả xoan, có 6 tơ dài.

Đất lầy: Quảng ninh, Hà sơn bình, Thừa thiên.

- Tuft 30 cm high; stem filiform: spikelets 1-2.

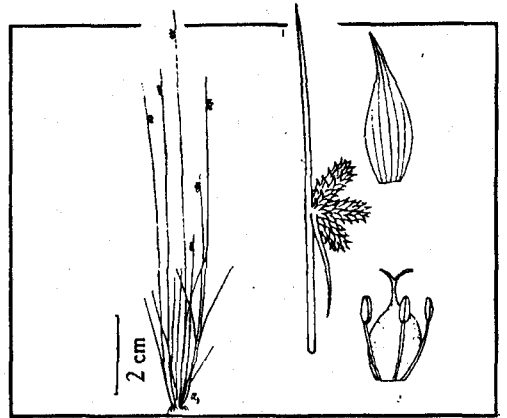

9729 - *Scirpus squarrosus* L.. Hoàngthảo móc.

Bụi cao 10 cm; thân mảnh như chỉ. Lá mảnh như chỉ, cao bằng 1/3-1/2 thân. Chùm như gấn ngang thân; lá hoa 2, một đứng cao; gié hoa cao 3 mm; vảy có mũi dài, thường hơi huýt ra ngoài; tiểu nhụy 3. Béquả cao 1,5 mm, vòi nhụy chẻ hai.

Trùng, suối, rừng thưa, 400-500 m: từ Caolăng đến Dânlăng, vào N.

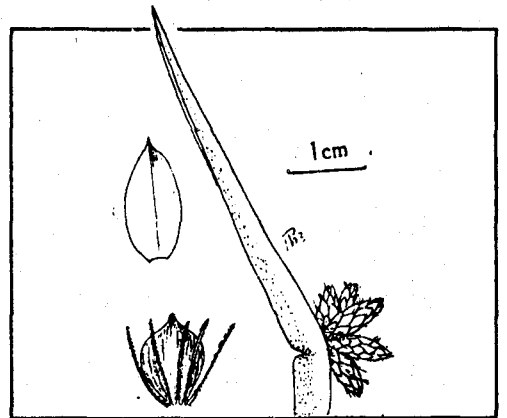
- Tuft 10 cm high; leaves filiform; spikelets 3 mm long; scales acuminate (*Rickiella squarrosa* (L.) Rayn.).

9731 - *Scirpus mucronatus* L.. Hoàngthảo mũi.

Cỏ daniên cao vào 0,7 m; thân có 3 cạnh bén, mặt lõm. Lá teo thành bẹ. Pháthoá do 10-20 gié hoa như mọc ngang hông thân (lá hoa kéo dài thân); gié hoa cao 8-15 mm, nâu hoe; vảy hơi uốn ra. Béquả tròntròn, có 3 cạnh.

Ruộng, đầm, 0-1.500 m: Quảngninh, Hàsonbình, Langbian. *S. triangulatus* Roxb., dạng giống, song thân có cạnh không bén, và mặt không lõm, gặp ở Tháilan. Var. *planoconvexus* T. Koy. Sapa.

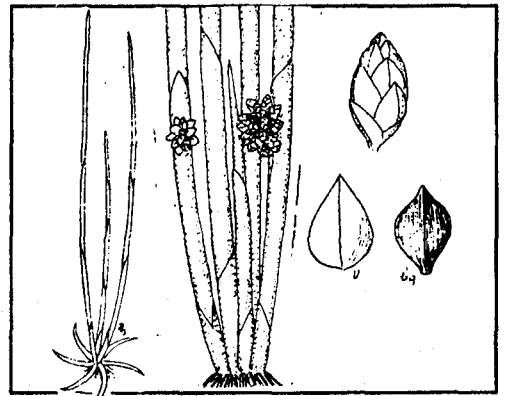
- Stem acute angular, faces concave.

9732 - *Scirpus articulatus* L.. Hoàngthảo đốt.

Bụi tròn, cao 10-50 cm; thân hình trụ, to 2-6 mm, có ngấn ngang dễ thấy lúc khô. Lúc non, lá tỏa như ngôi sao xoắn ở mặt đất. Pháthoá thấp, có một lá hoa nhọn, to tiếp tục cao như thân; chụm tròn; gié hoa cao 8-12 mm, nâu nâu hay đỏđỏ; vảy cao 4 mm, đầu tầ; tiểu nhụy 3. Béquả đen có 3 mặt hơi lõm, cao 1,7 mm.

Nêthucvật, từ bùn (cỏ to) dựa rạch đến ruộng, bìnhnguyên: Hànamninh, Nhatrang, N. Trị ịa, mùa.

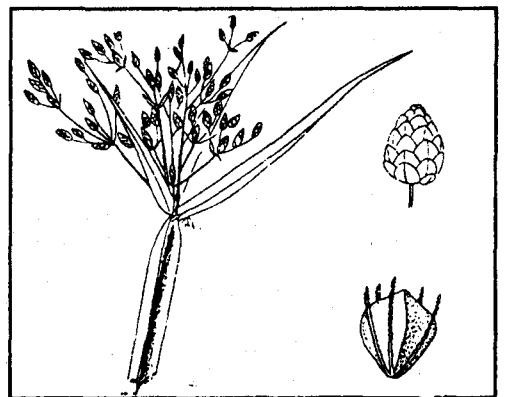
- Limnophyte with cylindrical stem (*Schoenoplectus articulatus* (L.) Palla).

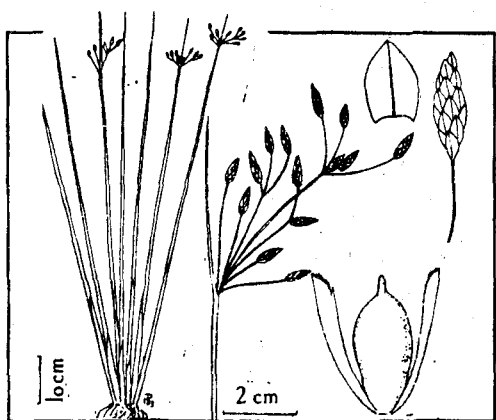
9733 - *Scirpus grossus* L.f.. Lác hén; Bulrush.

Cỏ daniên, cao đến 2 m; thân có 3 cạnh nhọn, mặt lõm. Lá dài bằng 1/3 thân, thon nhọn. Pháthoá có lá hoa rất dài; gié hoa xoan cao 6-7 mm, màu nâu đen; vảy đầu tầ; hoa có 6 tơ, 3 tiểu nhụy. Béquả đenđen, có 3 cạnh.

Nêthucvật thôngthường ở bùn, nơi còn ảnh hưởng của thủytriều: Hàtuyên vào N. Lác không tốt, Ở Philippin, rễ được ăn như rau. Mát, lợi tiểu, thuliếm, trị ịa, trị mùa.

- Limnophyte, stem 3-angular, 2 m high (*Schoenoplectus grossus* (L.f.) Palla).

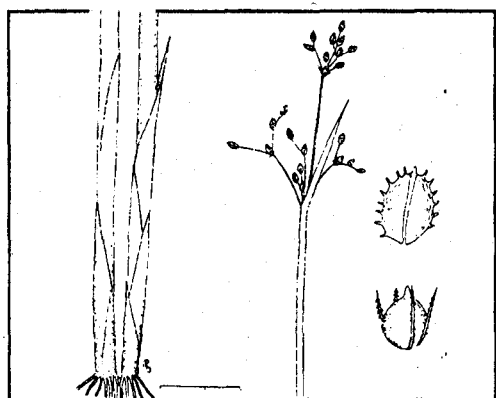

9734 - *Scirpus littoralis* Schrab.. Hén biển.

Bụi cao đến 1 m; thân hình trụ tròn. Lá thành 1-2 bẹ cao bằng 1/3 thân, đến 10-30 cm, màu rơm khi khô. Pháthoa rộng 3-4 cm; giéhoa cao 6-8 mm, màu sôcôla; vảy nâu tái, gân đỏ, có đốm mịn. Béquả cao 2 mm

Dựa biển: N.

- Tuft to 1 m high; anthel 3-4 cm wide; spikelets brown (*Schoenoplectus littoralis* (Schränk.) Palla).

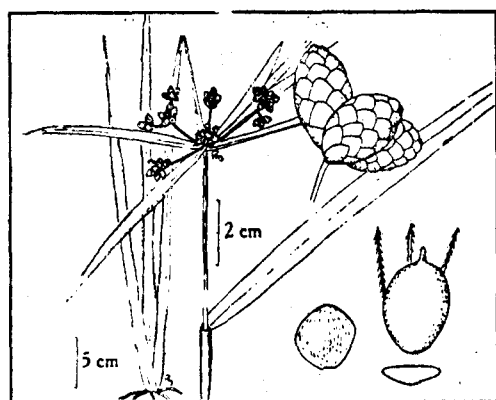

9735 - *Scirpus tabernaemontani* Gmel.

Bụi đứng cao; thân tròn. Lá teo thành 3-4 bẹ bao thân, chót nhọn. Pháthoa chia nhánh, ở chót thân, có 1 láhoa nhọn dài 2-4 cm; giéhoa nâu, xoan, cao 3-4 mm. Béquả có tơ cao bằng.

Nơi ẩm lầy: Sapa.

- High tuft; leaves reduced; spikelets 3-4 mm high.

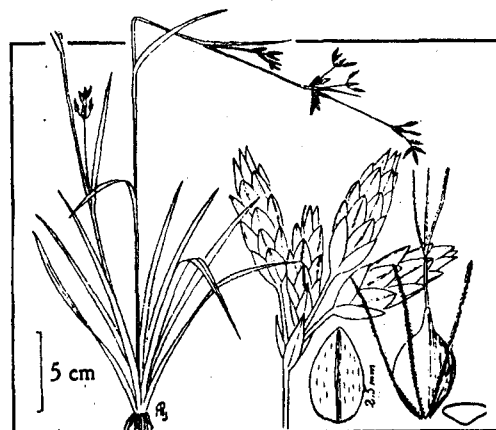

9736 - *Scirpus ternatanus* Reinw. ex Miq.. Hoàng thảo bộ-ba.

Cỏ daniên, cao 1-1,4 m; rễ to 1-2 mm; thân có 3 cạnh tròn. Lá chụm ở đáy thân, rộng 1 cm, dài 60-80 cm. Pháthoa trên thân cao, denden, có lá; tổng bao dài 10-15 cm, tia 1-3 cm; giéhoa chụm 4-10, xoan, dày, cứng, cao 3-6 mm; vảy cao 1,5 mm, bìa mỏng, có tế bào nâu. Béquả màu rơm, lằng, cao 1 mm; vòi nhụy 2.

Đất lầy: Hoàngliênson, Sapa, Đàlat.

- Perennial to 1.4 m; leaves 80 cm long; spikelets ovoid, blackish.

9737 - *Scirpus petelotii* R. Gross. Hoàng thảo Pételot.

Bụi cao 60-80 cm. Lá hẹp nhọn, dài 30 cm kể cả bẹ, rộng 5-7 mm. Pháthoa ở ngọn thân, dài 1-2 cm, ở nách một láhoa dài; giéhoa ít, cao 4-5 mm, nâu nâu; vảy dài 2,5 mm, có gân chánh nâu đỏ. Béquả màu rơm, có mũi cao, một mặt phẳng, một có sóng cao; tia 3; vòi nhụy 3.

Nơi ẩm, 1.500 m: Tam Đảo, Bàna; VII.

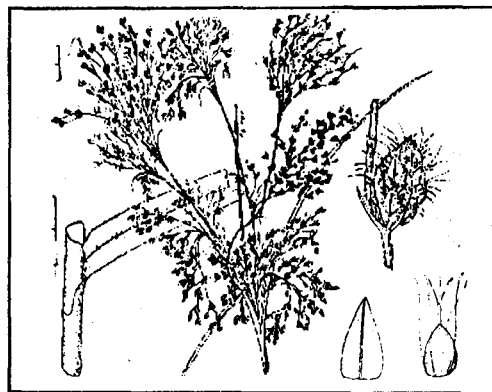
- Tuft 60-80 cm high; achenes yellowish, mucronate.

9738 - *Scirpus wichurai* Boeck.. Hoàng thảo núi.

Cỏ to, cao 1-1,5 m; thân có 3 cạnh tròn. Lá có phiến dài 30-50 cm, rộng 1-2 cm, bìa bền; bẹ là ống cao. Pháthoa to, rộng, mang nhiều giéhoa; giéhoa xoan, to 3 x 2 mm, nâu; vảy có mũi, có sóng xanh. Bế quả 3-cạnh, ba vòi nhụy, tia dài.

Quanh hồ, dựa suối: Đà Lạt. Var. *donaicus* Raym. (Hoàng thảo Đồng nai): cao 2,5 m, đáy thân phủ như cù; pháthoa rộng, vòi tia dài 20 cm.

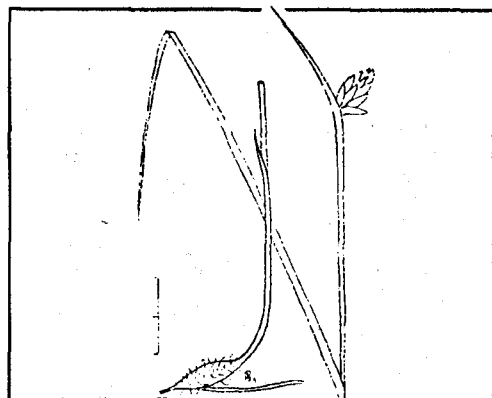
- Annual to 1.5 high; anther ample, scabrous; spikelets brown.

9739 - *Scirpus affinis* Roth.

Cành dài; củ to 1 x 0,8 cm, có nhiều rễ nhỏ. Lá hẹp, dài 13-20 cm, rộng 6-8 mm, láng. Trục pháthoa cao 50 cm; lá hoa 1-3, dài đến 2-3 cm; vảy mỏng, màu vàng rơm. Bế quả hình thấu kính, to 3 x 2 mm.

Ruộng, giữa sông Dày và Hànội, Bavi.

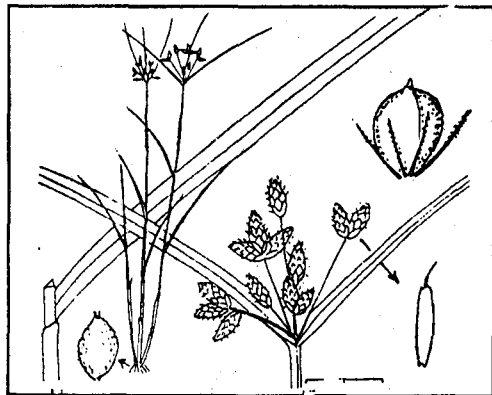
- Sedge to 50 cm high; achenes lenticular, 3 x 2 mm (*S. strobilinus* Roxb.).

9740 - *Scirpus fluviatilis* (Torr) Gray.(= *maritimus* cf. I.K.). River Bulrush.

Cỏ đaniên, cao 1,5-2 m; thân có 3 cạnh. Lá rộng vào 1 cm, dài hơn 50 cm, bìa không bền. Pháthoa dạng tán; tia mang 1-vài giéhoa; lá hoa 3-5 dạng lá, lá hoa ngoài dài đến 25 cm; giéhoa to, vào 1,5-2,5 x 0,8 cm, nâu; vảy 3-4 mm, có mũi dài. Bế quả ba cạnh, xoan ngược, to 4 x 2,5 mm; tơ ngắn hay dài hơn trái, vòi chẻ 3.

Bờ hồ to; V-VII. Cành lợisữa, chống thụ.

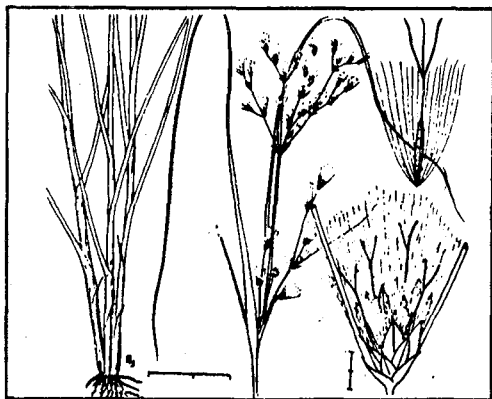
- Sedge to 1 m high; inflorescence umbelliform; achenes trigonal, 4 mm high.

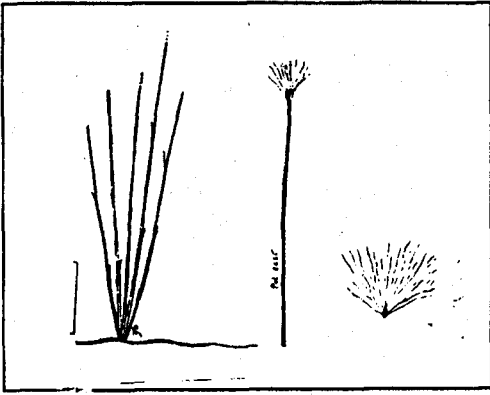
9741 - *Eriophorum comosum* Wall.. Lendài chổi.

Bụi cao 40-60 cm. Lá hẹp (1,5 mm), dài hơn 50 cm, láng; bẹ dài. Pháthoa có lá hoa dài; giéhoa rất nhiều, cao 5-8 mm, nâu; vảy không lông, bìa mỏng, mũi ngay hay huốt ra; vòi nhụy 3, dài. Bế quả đen, cao 2,5 mm, 3 cạnh; cọng có tơ chia thành tơ phụ rất mịn, dài 6-7 mm.

Vùng vôi, dựa sông Đà, Chợbờ.

- Tuft 40-60 cm; achenes with fine long hairs.

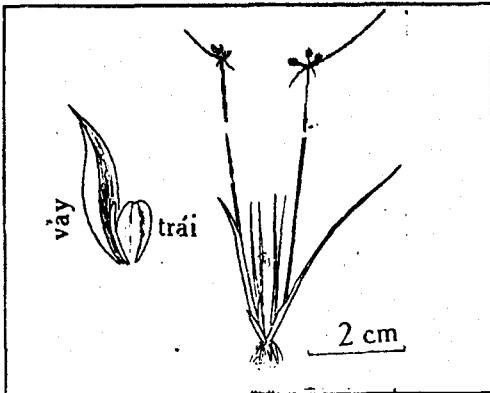

9742 - *Eriophorum scabriculum* (Beetle) Raym. Lendài thân-nhám.

Bụi nhỏ, có rễ cứng bò dài; thân cao 20-30 cm. Lá dưới như bẹ ôm thân; lá trên có phiến nhỏ, nhọn. Pháthoa trên cọng mảnh; gié ngắn, màu hung. Béquả 2 mm, có cạnh, màu sậm, có tơ chia nhánh thành tơ-phụ rất mịn màu hung, dài 1-1,5 cm.

Kẻ đá vôi, nơi nắng: Sapa, Lô-quí-Hồ, vào 2.200 m; IV.

- Small tuft, up to 30 cm high; achenes with long rufous fine hairs (*Scirpus scabriculum* Beetle).

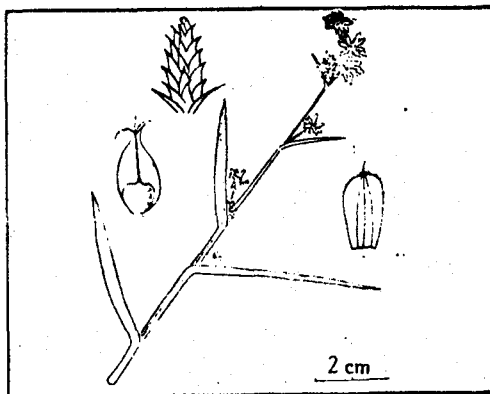

9743 - *Fuirena ciliaris* (L.) Roxb. Cỏ đấng lông.

Cỏ *nhấtniên*, có lông mịn, thành bụi nhỏ, cao 10-40 cm. Lá hẹp, có lông, bìa có rìa lông. Pháthoa do 3-10 giéhoa *xanh*; vảy có mũi có lông. Béquả cao 1 mm, có 3 cạnh tà, láng, vàng; quanh là 3 phiến to, rộng, cao bằng trái, và 3 sợi dài hơn.

Ruộng, dựa rạch, đến 800 m; V.

- Annual, pubescent; spikelets green (*Scirpus ciliaris* L.).

9744 - *Fuirena umbellata* Roth. Cỏ đấng tán.

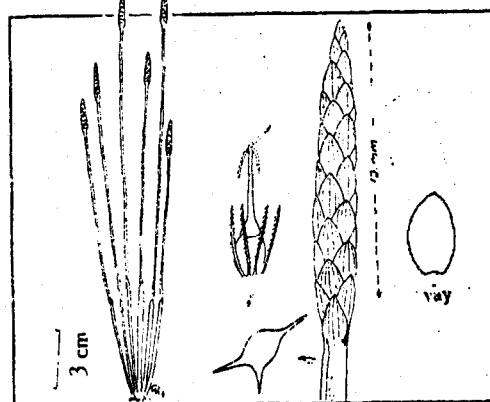
Cỏ *nhấtniên*, cao 30-60 cm, có lông ở dưới pháthoa, chồi và cãnhành; thân có 3 cạnh. Lá hẹp, thường không lông, bẹ dài. Chùm-tután *xanh*, dày ở *nách lá*; giéhoa thành chùm 8-12; vảy nhỏ nhiều, có rìa lông; hoa *không có phiến*. Béquả cao 1,2 mm, tròntròn, nâu, có vôi và nuốm còn lại.

Ruộng, đất ẩm, khắp nhiệtđới: BTN.

-Annual; inflorescences axillary; spikelets green.

Eleocharis R. Br.

Aciculares:

9745 - *Eleocharis acutangula* (Roxb.) Schult. Năng cạnh-nhọn.

Thân cao 30-100 cm, to 4 mm, có 3-5 cánh ở *phần trên*. Giéhoa hơi rộng hơn thân; vảy vàng rơm hay *đỏđỏ*, xoan, nhiều gân; tia 6. Béquả 2 mặt lồi; đáy vôi nhụy hình chùy; tia cao hơn hay bằng trái.

Ruộng, đất ẩmlầy, 0-1.000 m.

-Stem to 1 m high, 5-angular; scales yellow or reddish; achenes with 6 seta (*Scirpus acutangulus* Roxb., *E. fistulosa* Schultes).

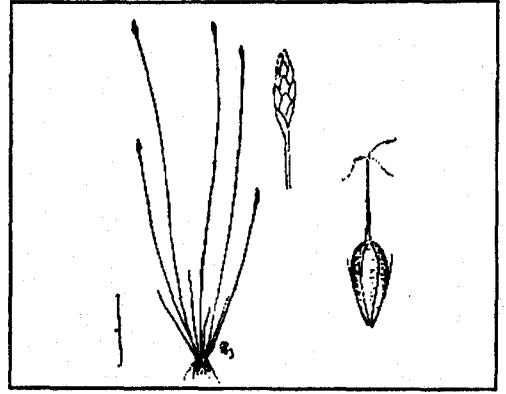
9746 - *Eleocharis acicularis* (L.) Roem. & Sch. Năng nhọn.

Bụi dày. Thân không cạnh, mảnh như chỉ, cao 5-15 cm, to 0,15-0,25 mm, không xốp. Gié hoa xoắn đến thon, dài 2-3 mm; vảy có bìa mỏng. Bể quả xám, thiết diện tròn, cao 0,7 mm, có vài sọc dọc và nhiều sọc ngang; đáy vôi nhụy phủ; to dài gần bằng trái.

Vùng núi: Nhatrang

- Tuft to 15 cm high; spikelets 2 mm high; achenes 0.7 mm high (*Scirpus acicularis* L.).

Tenuissimae:

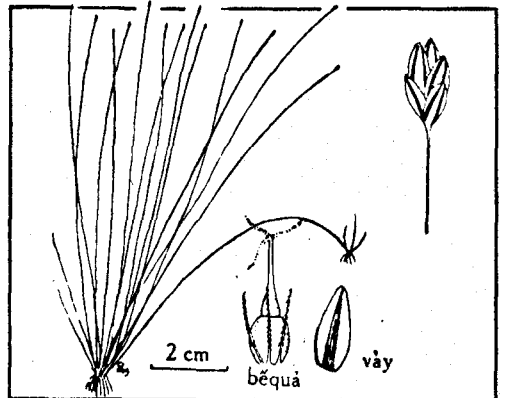

9747 - *Eleocharis retroflexa* (Poir.) Urb. Năng chồi.

Cỏ *nhất niên* cao 5-20 cm; thân *mảnh như chỉ* (rộng 0,2-0,3 mm). Gié ở chót thân, xoắn tà, cao 2-5 mm, rộng 1,5-2 mm; vảy 2,2-3,2 mm, gân giữa xanh, hai bên đỏ, bìa mỏng; tia 6, dài hơn bể quả; tiểu nhụy 3. Bể quả cao 1 mm.

Ở nơi nước chảy; gié thường mọc thành cây con.

- Annual proliferous sedge; stem filiform (*Scirpus retroflexa* Poir.).

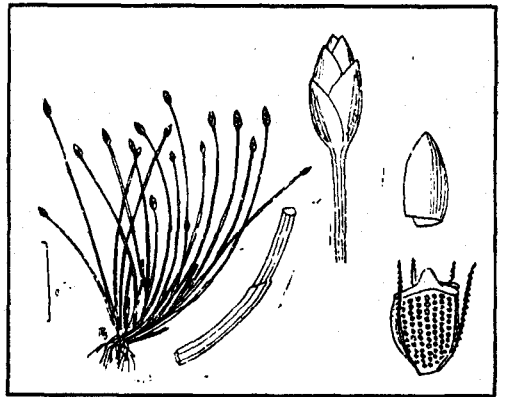

9748 - *Eleocharis retroflexa* (Poir.) Urb. subsp. *chaetaria* (R. & S.) Koy.

Bụi thấp mọc thành đám *như thảm cỏ*; thân mảnh, cong cong, dài 3-4 cm, có 5 cạnh. Lá là bẹ cao bằng 1/3 thân. Gié hoa ở chót thân, nhỏ, hơi dẹp, ít hoa; vảy cao 2 mm, nâu ở lưng, có sọc lục. Bể quả trắng, có vai và có 7 hàng ổ.

Đồng tháp: Láng biển; III, 3.

- Stems 3-4 cm high; achenes white (*E. chaetaria* Roem. & Sch.).

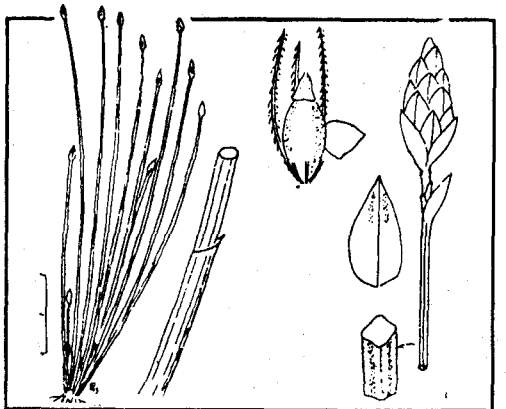
Leiocarpae:

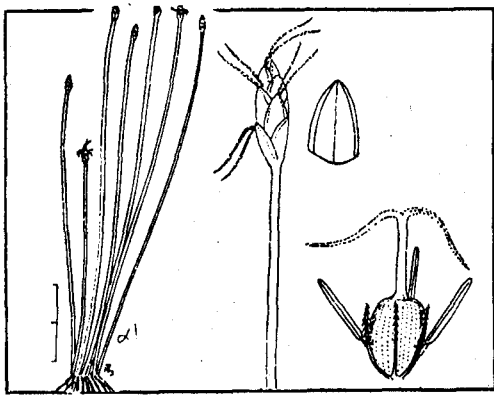
9749 - *Eleocharis tetraquetra* Nees. var. *tetraquetra* Năng bốn-cạnh.

Bụi *đaniên*, cao 10-20 cm; thân như chỉ, có 4(5) cạnh tà, lúc khô màu lục lục; bẹ là ống có mũi. Gié hoa cao 5 mm, phần vảy rụng cũng vào 5 mm; vảy trắng có sọc nâu, mỏng, 1 gân, cao 2 mm. Bể quả nâu lóng, 3 cạnh tròn, cao 1 mm, đáy vôi rộng ra; tia 6, nâu.

Ruộng ở B, vùng Huế; I, 1. Var. *annamense* Koy.:

- Perennial 10-20 cm high; stem 4(5)-angular; scales whitish.

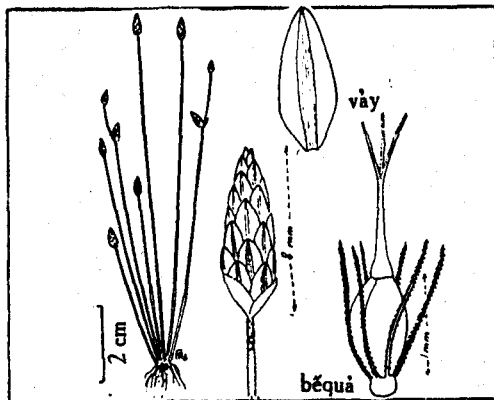

Maculosae:
9750 - *Eleocharis atropurpurea* (Retz) Kunth. Năng đỏ-đen.

Bụi nhát nhiên, cao 15-20 cm; thân mảnh, to 0,7 mm. Lá teo thành bẹ rất ngắn. Gié rộng 2 mm; vảy có sóng, bìa mỏng, trong, xanhxanh; tiểunhụy 3, bao phấn 1,3 mm. Béquả 1,3 mm, màu ngà, lõi hai mặt, có hạt mịn thành hàng, tia dài bằng béquả.

Quảngninh, Hànamninh, Hà Nội.

- Annual to 20 cm high; achenes cream, as long as bristles (*Scirpus atropurpureus* Retz).

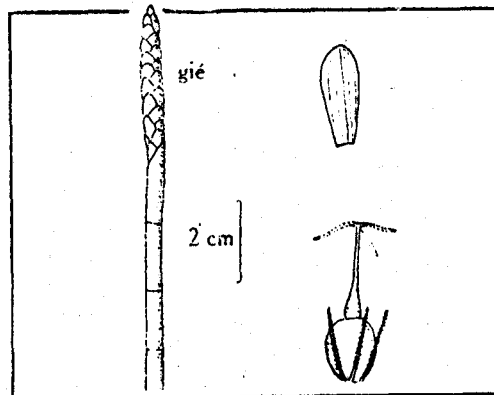

Multicaulis:
9751 - *Eleocharis congesta* D. Don. Năng phù.

Bụi nhát nhiên hay đaniên (caonguyên), cao đến 40 cm, không chồi; thân có cạnh tròn, to đến 1 mm. Lá teo thành bẹ cao bằng 1/4 thân. Gié có khi 2, màu sét, có đốm đỏ, cao đến 1,5-2,5 cm; vảy cao 2 mm, có sóng rộng. Béquả xanhxanh; tia 6, hơi dài hơn (hai lần dài hơn ở var. *dolichochaeta* Koy.).

Ruộng, đất lầy, khắp cao độ: B; I-XII.

- Annual or biennial, stem 40 cm; spikelets ferruginous.

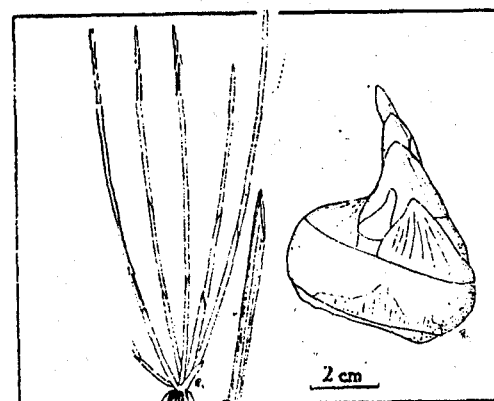

9752 - *Eleocharis dulcis* (Burm. f.) Hensch. Năng ngọt; Spikerush.

Nêthựcvật đaniên nhờ củ nhỏ; thân hình trụ cao 30-40 cm, có ngắn ngang. Lá teo thành bẹ ngắn ở đáy. Giéhoa ở chót thân, bằng hay hơi rộng hơn thân; vảy có một gân giữa và bìa sậm. Béquả láng, hơi tròn, vòi nhụy chẻ 3.

Đặc sắc của đất phèn: BTN; ở Đồngtháp mùa nước nổi, thân dài nhiều mét.

- Perennial; stem with apparent cloisons; spikelets brown (*Andropogon dulcis* Burm.f., *E. plantaginea* R. Br.).

9753 - *Eleocharis dulcis* var. *tuberosa* (Roxb.) Koy.. Năng củ, Măthây; Chinese Water Chesnut; Chataigne d'eau.

Nêthựcvật Tr ở biên giới với Trunghoa và ở Tùngthiã, đặc sắc ở củ to, đen, nạc trắng ngọt. Thân cũng như trên, cao đến 1,2 m, to đến 8 mm. Giéhoa dài 2-5 cm, rộng bằng thân; tiểunhụy 2-3. Béquả có 5-7 tia, cao hơn.

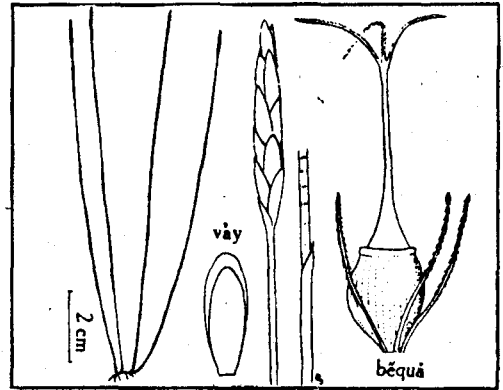
Củ mát, trị tiêukhát, bệnh gan, táo bón; chống vi khuẩn *Staphylococcus*, *E. coli*. Nay có Tr ở Mỹ. - Cultivated.

9754 - *Eleocharis ochrostachys* Steud. Năn nĩ.

Bụi thưa, cao 20-50 cm; *thân mảnh*, to 1 mm, lúc khô có ngắn ngang rõ. Bẹ cao 2-3 cm. Gié ở ngọn, rộng hơn thân, cao 1 cm, rộng 2 mm; vảy xanhxanh; tia 6. Bểquả nâu, có lần dọc mịn; vòi chẻ 3.

Nhiều ở Đồngtháp. Thân xốp, dùng đồn nệm;
XI.

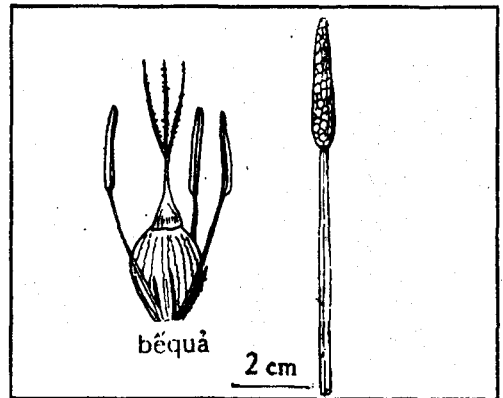
- Stem filiform 50 cm long; scales greenish.

9755 - *Eleocharis spiralis* (Rottb.) R. & S. Năn xoắn.

Thân to, cao đến 70 cm, hình trụ suông, *không ngắn ngang* lúc nhỏ. Gié dài đến 2,5 cm, rộng 4-6 mm; tia 4-6, ngắn hay dài hơn trái, có răng. Bểquả hơi có 3 cạnh, mặt có nhiều sọc dọc, đáy vòi nhụy nhỏ, cao.

Vùng còn nước lợ, thường đi với *Scirpus littoralis*: Sài Gòn, Bà Rịa, Gò Công (hình theo Camus). Thân dùng làm chiếu nhỏ tốt ở Indonêsiã.

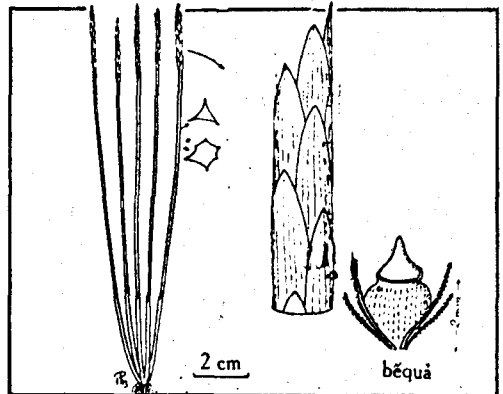
- Stem wide, to 70 cm high, without apparent cloisons; spikes 2.5 cm long (*Scirpus spiralis* Rottb.).

9756 - *Eleocharis philippinensis* Svens. Năn Phi.

Cỏ daniên cao 10-40 cm; thân to 2 mm, có 4-5 *cạnh nhọn*; bẹ cao 3-5 cm. Gié ở chót thân, cao 2-6 cm, rộng 2-3 mm; vảy dài, thành 4 hàng; tiểunhụy 3, tia nâu, cao bằng 1/2 bểquả. Bểquả vàng, có đáy vòi còn lại cao.

Đất lầy: Biênhòa.

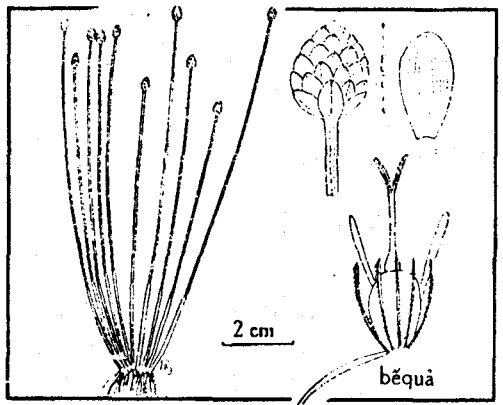
- Perennial, 40 cm high; stem 4-5-angular; spikelets with 2 rows of scales; achenes yellow.

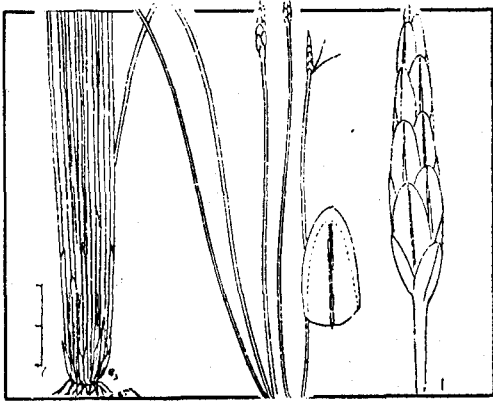
9757 - *Eleocharis geniculata* (L.) R. & S. Năn gối; Spikerush.

Cỏ *nhất niên* cao 40 cm; thân cứngcứng, hình trụ, to 1 mm; bẹ 2-3 cm. Gié dày 3,5 mm, *xoan*; vảy cao 1,7-2 mm, *màu sét, sọc lục*; tia 6-8, nâu nâu sét, dài hơn bểquả; tiểunhụy 2-3. Bểquả 0,7-1 mm, vàng.

Nơi ẩm lầy, ruộng khô: Quảng ninh, Hà Nội, Hànam ninh, Nha trang; I-XII.

- Annual 40 cm high; spikelets ovoid; scales ferruginous, with green middle; achenes yellow (*Scirpus geniculata* L., *E. capitata* R.Br.).

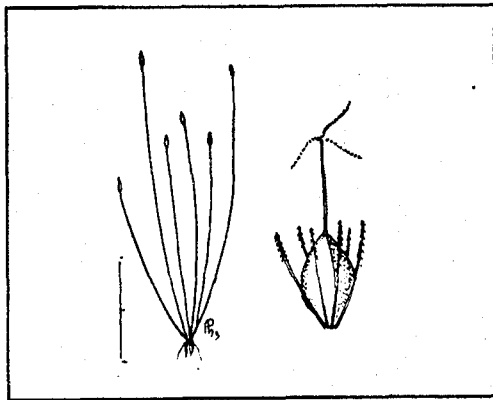

9758 - *Eleocharis attenuata* (Fr. & Sav.) Palla. Năn nhọn.

Bụi dày, cao 40-50 cm; thân tròn, có sọc dọc, không ngắn ngang, rộng 1 mm, cứng; bẹ nâu đỏ. Giéhoa thon nhọn, cao 1 cm, nâu; vảy cao 3,5 mm, lưng nâu, bì mỏng, đầu tròn; tiểu nhụy 2-3; tia không dài hơn đáy vòi nhụy, Bể quả 3 cạnh, ôliu nâu, cao 1,5 mm.

Hồ Thanhở, Đàlat; III, 3.

- Tuft dense, 50 cm high; spikelets lanceolate; scales obtuse; achenes 1.5 mm high.

9759 - *Eleocharis parvula* (R. & Sch.) Link ex Pl. Năn nhỏ; Low Spike-rush; Eleocharis nain.

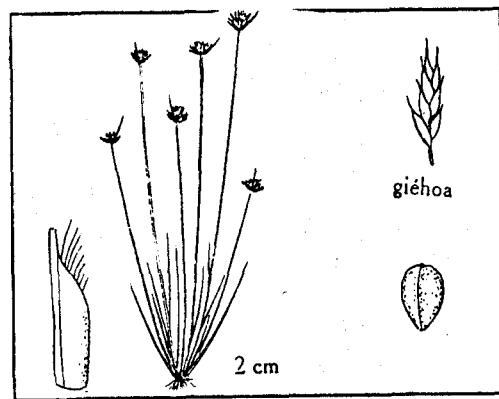
Cỏ thành bụi nhỏ cao 2-7 cm; cãnhành có củ nhỏ; chồi nhiều; thân như chỉ. Pháthoa cao 2-4 mm, màu rơm, dẹp; vảy hơi songđỉnh; hoa 3-9; vòi nhụy 3. Bể quả màu rơm láng chói, 3 cạnh.

Trên đất mặn, dựa biển.

- Tuft to 7 cm high; glumes subdistichous; achenes shining stramineous (*Scirpus parvulus* R. & Sch.).

9760 - *Eleocharis variegata* (Poir.) Presl.

Cỏ cao 20-40 cm, thân không to ở mắt; bẹ tậncùng bằng một porule cạnh. Giéhoa cao 5-25 mm; vảy cao 5 mm; tơ hạt 7. Bể quả có mạng, 30-40 sọc dọc, có viền nâu đỏ. B.

9761 - *Bulbostylis barbata* (Rottb.) C.B. Cl. Chát, Bờm râu.

Bụi nhấtniên, do nhiều thân mảnh, cao 5-25 cm, không lông. Lá dài bằng 1/2 thân, mảnh như chỉ; bẹ có lông trắng ở cổ. Pháthoa có láhoa ngắn, hình đầu tròn; giéhoa 3-20, nâu hoe, ít hoa; vảy có mũi và sóng; vòi nhụy 3 nuốm dài. Bể quả tròntròn, có 3 cạnh cao 0,7 mm, màu vàng rơm, đầu có đáy vòi nhụy còn lại

Đất hoang phèn, đất mới trồng, bìnhnguyên.

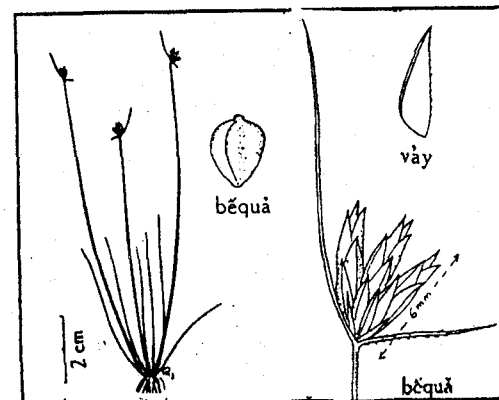
- Leaves equal 1/2 of stem; capitulum brown rufous; achenes 0.7 mm (*Scirpus barbata* Rottb.).

9762 - *Bulbostylis barbata* var. *pulchella* C.B. Cl. Bờm đẹp.

Bụi nhỏ, cao 10-17 cm; thân không lông. Lá như chỉ, cao bằng 1/2 thân; bẹ có lông ở miệng. Pháthoa có tổngbao dài 1-1,3 cm; giéhoa ít 3-6, cao 6 mm, nâu đỏ; vảy không mũi, có sóng xanh, bì có lông. Bể quả trắng, có 3 sóng.

Lụcnh, Cônson.

- Capitulum with fewer spikelets.

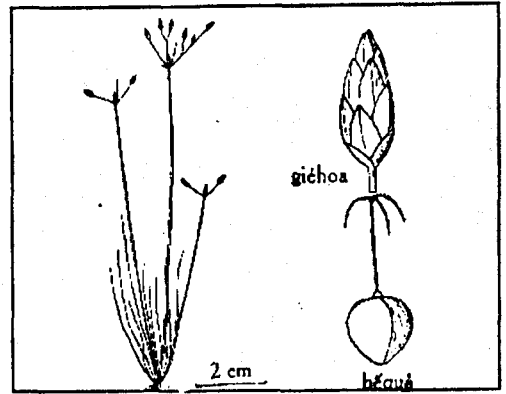

9763 - *Bulbostylis densa* (Wall.) Hand.-Mazz.. Bòm dày.

Bụi nhất niên. Lá mảnh như chỉ, cao 3-7 cm. Trục phát hoa cao 10-12 cm, tia 1-2; gié hoa dài 3-6 mm, rộng 2 mm, nâu đậm; vảy không mũi, nâu hay vàng; tiểu nhụy 2. Bể quả có 3 cạnh, đầu có u cao do đáy vòi nhụy còn lại.

Trảng ẩm, vùng núi.

- Annual; spikelets 3-6 mm long; achenes trigonal (*Scirpus densa* Wall.).

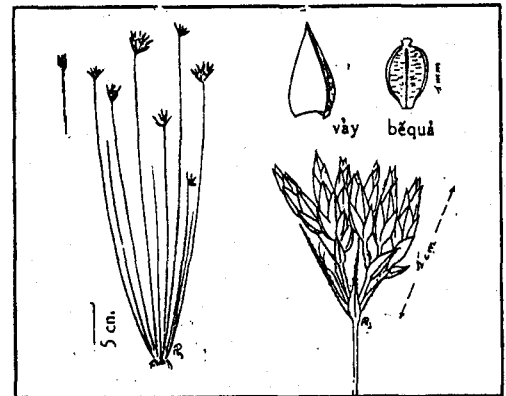

9764 - *Bulbostylis puberula* (Poir.) C.B. Cl.. Bòm lông.

Bụi nhất niên cao 20-40 cm; thân như chỉ, có lông. Lá có lông, ngắn hơn thân. Phát hoa dạng hoả cầu cao 1 cm; tia 1-5, ngắn; gié hoa nâu dợt; vảy có sóng, có mũi ngắn, có lông. Bể quả vàng dợt, có sọc ngang, đầu có u do đáy vòi còn lại; vòi chẻ 3.

Sài Gòn, Lỵ tỉnh.

- Stem pubescent; spikelets light brown (*Scirpus puberulus* Poir.).

9765 - *Bulbostylis subsphaerocephala* G. Cam.

Thân có lông thưa, cao 15-25 cm. Lá.. Lá hoa 3-4, như chỉ; gié hoa nhiều, chụm thành đầu tròn to 12-18 mm. Bể quả vàng tái, có 3 cạnh. N.

Fimbristylis Vahl

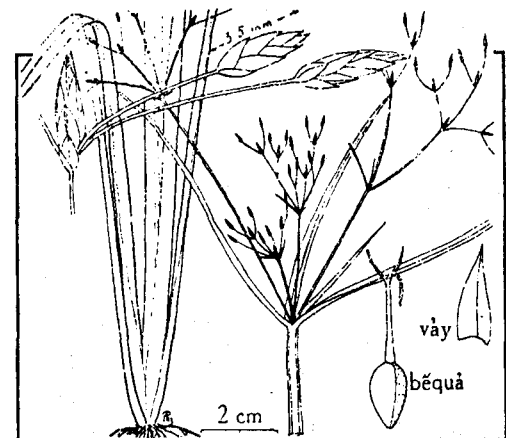
Trichelostylis

9766 - *Fimbristylis complanata* (Retz) Link. Maothu đẹp.

Daniên; cãnhành bờ; thân cao đến 1 m; to 2-4 mm, dẹp dẹp có 2 cạnh, có rãnh sâu. Lá có phiến rộng 4-6 mm, dài 40-60 cm, mặt dưới trắng, bìa bên. Phát hoa 2 lần kép, rộng 10-15 cm; gié hoa nhiều, hơi nhỏ, nâu; vảy ít, vảy dưới như song đĩnh, nâu đậm. Bể quả 3 cạnh.

Nơi ẩm, từ bờ biển đến 1.000 m.

- Tuft to 1 m high; achenes finely verrucose (*Scirpus complanata* Retz).

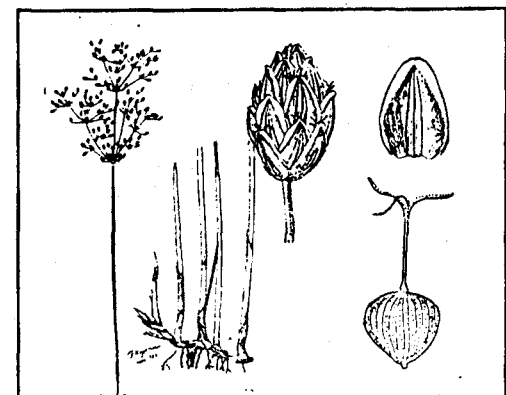

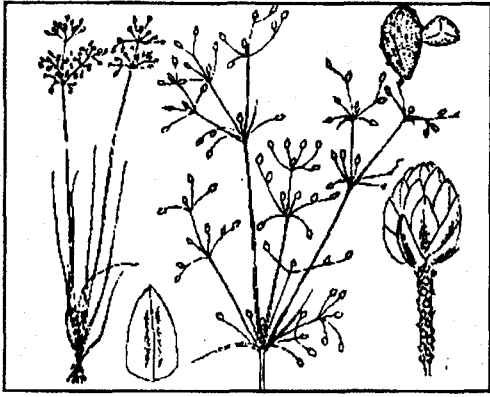
9767 - *Fimbristylis haspaniformis* Koy.. Maothu dạng-Cú.

Cỏ daniên có cãnhành bờ dài, to 5-7 mm; thân cộc, cao 0,7-1,3 m, có 4- cạnh. Lá teo thành bẹ. Chùm-tútán; lá hoa 3-5, dài 1,5 cm; tia 4-10 mỗi luân sinh; gié hoa cao 3,5-5 mm, mang nhiều hoa; vảy nâu, bìa trong trong, nguyên. Bể quả 3 cạnh tròn, cao 0,5 mm.

Đà Lạt (hình theo Koyama).

- Rhizome 5-7 mm large; spikelets 3.5-5 mm high; scales fuscous, hyaline at margin; nux 0.5 mm high.

9768 - *Fimbristylis microcarya* F.v. Muell. Maothu trái-nhỏ.

Cỏ *đaniên* cao 80 cm, mảnh; thân 2(3). Lá hẹp dài, mảnh, rộng 1.5 mm, cao bằng 1/2 thân; mép có lông. Pháthoa cao 10, rộng 7-8 cm, 3-4 nhánh chánh mang hoa thưa; láhoa ngắn, nhọn; giéhoa rộng 1,8 mm; vảy mỏng, bìa trong, lưng có 2 sọc nâu. Bếquả có 5-6 hàng sọc ngang, mịn và *mặt rải rác*.

Xalộ Sài-gòn-Biên-hòa; VI.

- Perennial; spikelets 1.8 mm wide; achenes verrucose.

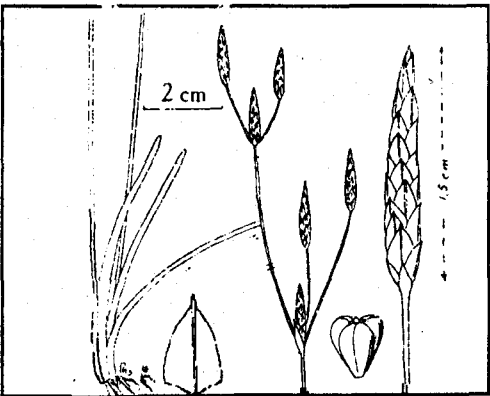
9769 - *Fimbristylis thomsonii* Boeck. Maothu Thomson.

Bụi cao *đến 1 m*, ít thân; thân có 3-5 cạnh. Lá có phiến dài 40-50 cm, bẹ cao 30-40 cm, mép có lông dài. Láhoa 3, dài *đến 10 cm*; cấn 3-4, 1 dài kép; giéhoa 6-7 mm; vảy *nâu*, bìa trong, vảy dưới có mũi cao, gân 7-9. Bếquả màu *ngà*, cao 2 mm, 3 cạnh, có *mặt nhỏ*, đáy vôi phũ, nuốm 3.

Huế; I.

- Tuft to 1 m high; achenes finely verrucose.

Cymosae:

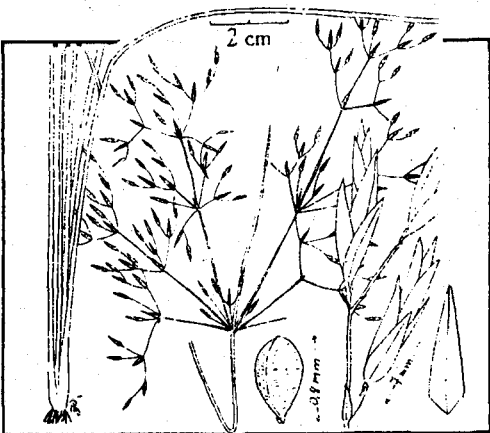

9770 - *Fimbristylis insignis* Thw.. Maothu có-dấu.

Cỏ cao 60 cm; thân mảnh, có 3 cạnh tròntròn. Lá có phiến ngắn, cứng, to 2-3 mm, đầu tròn; bẹ ngắn. Pháthoa ít giéhoa; láhoa nhỏ; *giéhoa to, nâu*, cao 1,5-2 cm, rộng; 2 vảy dưới lép, các vảy khác có mũi; tiểunhụy 3. Bếquả 3 cạnh, *vàngvàng*.

N; IX-X.

- Tuft to 60 cm high; achenes trigonal.

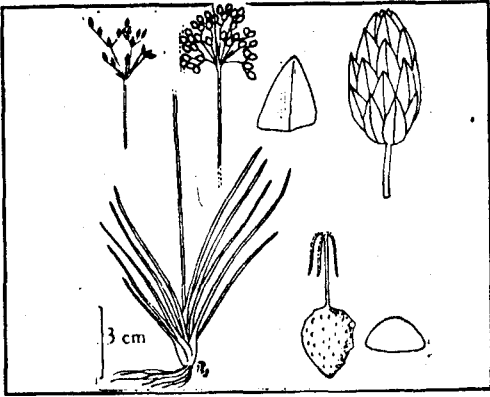

9771 - *Fimbristylis falcata* (Vahl) Kunth. Maothu cong.

Bụi cao 20-40 cm; *cànhành to*. Lá có phiến cao 20-40 cm, rộng 2-2,5 mm, đầu *tà*. Pháthoa rộng 10 cm; láhoa 2-5, dài 2-5 cm; giéhoa cao 5-7 mm; vảy cao 4 mm. Bếquả cao 0,8 mm, có *sọc ngang mịn*.

Tâynguyên. Cànhành trị mềđai nấm và bệnh da.

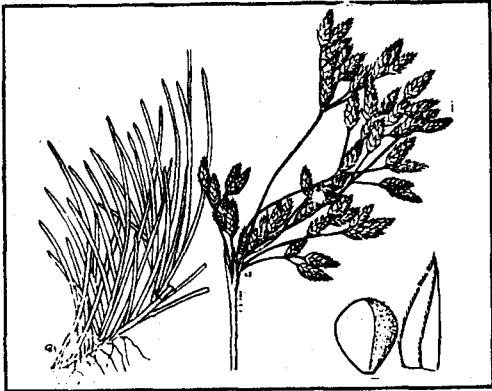
- Tuft 20-40 cm high; achenes transversely striated (*Scirpus falcatus* Vahl, *F. junciformis*).

9772 - Fimbristylis cymosa R. Br.. Maothu tụtán.

Cành ngắn; thân mạnh, cao 10-40 cm, có 3 cạnh tà. Lá nhiều; phiến ngắn, cong cong, hẹp, cứng, nhám. Pháthoa thưa hay dày; nhánh ngắn; láhoa ngắn; giéhoa 2-5 mm, bầu dục, nâu dợt; 1 vảy dưới to, không rụng, các vảy khác xoan, nâu, bìa trong. Béquả cao 0,7 mm, nâu đậm, xoan, đẹp đẹp, có mọt.

Bãi cát dựa biển: Phúquốc.

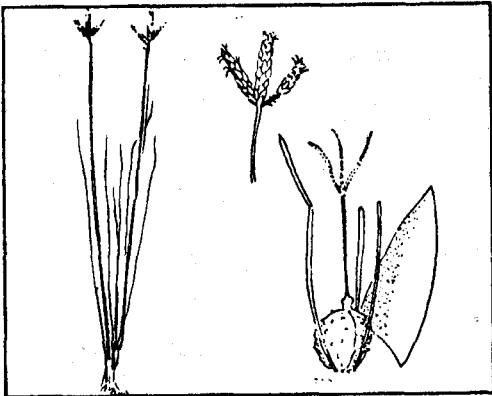
- Stem 40 cm high; achenes 0.7 mm high, verrucose (*F. spathacea* Roth).

9773 - Fimbristylis lasiophylla Kern. Maothu lảng.

Thân đầy lá. Lá có phiến cong cong và tạt về một bên, dài 8-12 cm, rộng 2-2,5 mm ở đáy, từ từ nhỏ đến chót tà, có lằn sọc mịn. Pháthoa cao bằng 3 lần lá, rộng vào 4 cm; giéhoa màu sôcôla; vảy có bìa trong và rìa lông, cao 1,5 mm; hoa có 3 tiểunhụy, vòi nhụy 3 núm. Béquả trắng, có 3 cạnh, cao 0,7 mm.

Dựa biển.

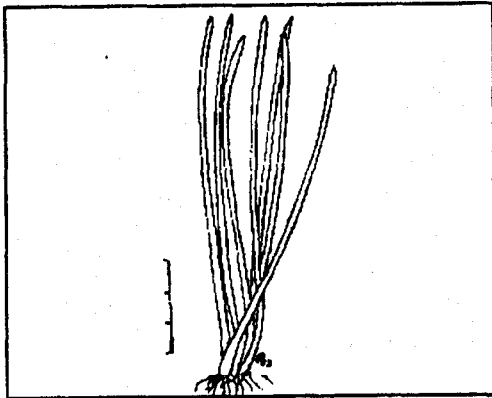
- Littoral; achenes white, 0.7 mm high.

9774 - Fimbristylis raymondii Koy. Maothu Raymond.

Bụi daniên; cành ngắn, đứng cứng; thân khisinh cao 15-20 cm, to 0,5 mm, có 3 cạnh tà. Lá rất hẹp, cứng, không lông, cao bằng 1/2-2/3 thân. Pháthoa mang 2-4 giéhoa; giéhoa cao 7-10 mm, rộng 2 mm; vảy cao 3 mm; tiểunhụy 3; vòi nhụy đáy phù, núm 3. Béquả cao 0,8 mm, rộng 0,6 mm, nâu đen, có mọt mịn thưa.

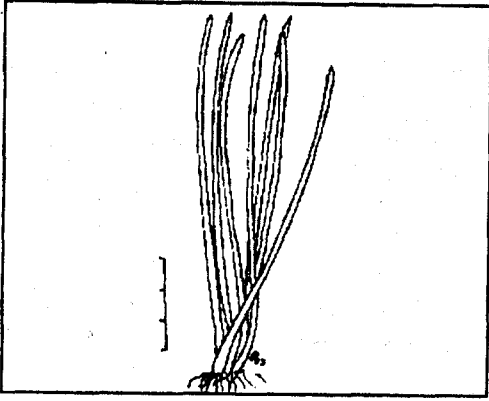
Sapa (hình trái theo Koyama).

- Perennial sedge; spikelets 2-4; achenes, 0.8 x 0.6 mm, dark brown, verrucose.

9775 - Fimbristylis scaberrima Nees. Maothu rất nhám.

Bụi dày, cao 25-35 cm; thân nhiều, tròn, có rãnh dọc. Lá có phiến như hẹp dài, rộng 2-3,5 mm, rất nhám. Pháthoa có 1-2 láhoa, một dài hơn pháthoa, hai lần chia, có lông mịn; giéhoa cao 6,5 mm; vảy 3 mm, màu rơm, mỏng. Béquả màu sữa, đẹp đẹp, bìa có viền, cao 1 mm; vòi chẻ hai.

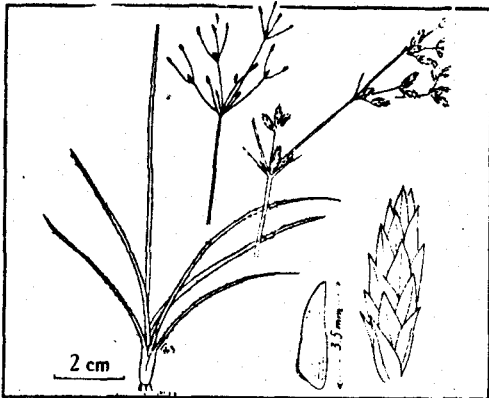
- Leaves very rough.

9775 - *Fimbristylis scaberrima* Nees. Maothu rất nhám.

Bụi dày, cao 25-35 cm; thân nhiều, tròn, có rãnh dọc. Lá có phiến như hẹp dài, rộng 2-3,5 mm, *rất nhám*. Pháthoả có 1-2 láhoa, một dài hơn pháthoả, hai lần chia, có lông mịn; giéhoa cao 6,5 mm; vảy 3 mm, màu rơm, mỏng. Bếquả màu sữa, dẹp dẹp, bìa có viền, cao 1 mm; với chẻ hai.

- Leaves very rough.

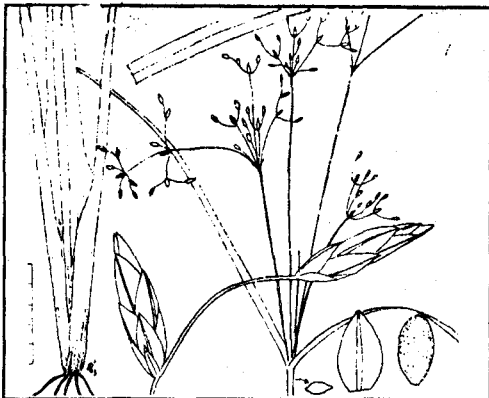

9776 - *Fimbristylis sericea* (Poir.) R. Br.. Maothu tơ.

Bụi daniên, có *cánhành bờ*, cứng, thơm trà Cúc. Lá có phiến hẹp nhọn, congcong, rộng 2-4 mm, có lông trắng mặt dưới. Pháthoả với 3-6 tia; giéhoa nâu; vảy có mũi nhỏ, có sóng, bìa trong; tiểunhụy 3(2). Bếquả cao 1,5 mm, màu ngà.

Đồi cát dụn biển; I-XII.

- Leaves white pubescent beneath; achenes 1.5 mm high.

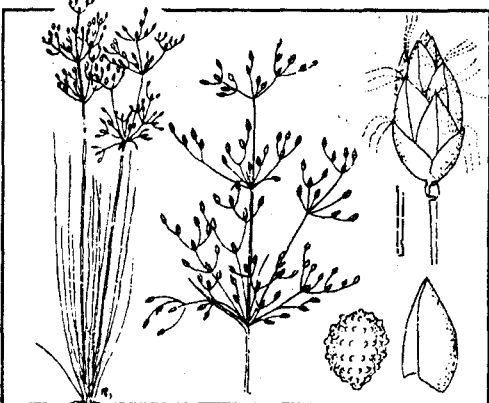

9777 - *Fimbristylis dura* (Zoll. & Mor.) Merr.. Maothu cứng.

Bụi cao hơn 50 cm. Lá có phiến cao bằng thân, rộng 8 mm, cứng, *xám trắng*; bẹ đỏ. Pháthoả cao 15 cm, dày, mang nhiều giéhoa; giéhoa cao 4-5 mm; vảy 2 mm, gân giữa xanh, nâu hai bên. Bếquả trắng, xoan, hơi 3 cạnh, cao 1 mm.

N. Cho phụ nữ sau sanh.

- Tuft 50 cm high or more; anthele 15 cm high; achenes white, 1 cm long.

9778 - *Fimbristylis subdura* Ohwi. Maothu nhu-cứng.

Bụi dày, *nhấtniên*, cao 70-80 cm. Lá có phiến hẹp, to 2,5 mm, cứng, cao bằng 1/2 thân. Pháthoả ở chót thân, cao 6-10 cm, mang nhiều tầng nhánh, có láhoa nhỏ, nhọn; giéhoa xoan, dài 3 mm; vảy mỏng, nhọnnhon, lưng nâu đỏ, bìa trong; với nhụy 3. Bếquả xoan, màu ngà, cao 0,7 mm, có *mặt*.

Bờ biển: Gò công; XI. Dạng giống *F. miliacea*.

- Tuft; leaves filiform; achenes verrucose.

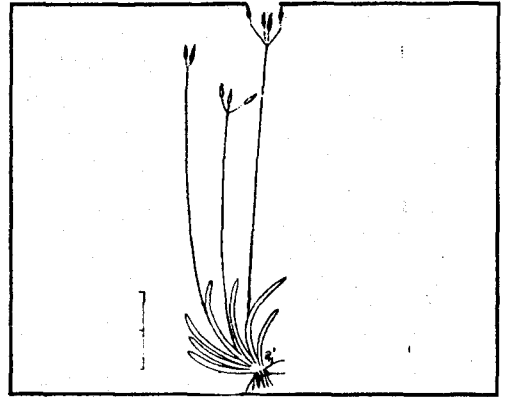
Tenerae:

9779 - *Fimbristylis obtusata* (C.B. Cl.) Ridl. Maothu tà.

Bụi nhỏ. Lá *chùm ở thân ngắn*, cứng, lằng, cong, rộng 2-3 mm, đầu tà, gân dọc mịn rõ, *xám trắng lúc khô*. Cọng phách hoa 2-3, cao 8-12 cm; gié hoa tương đối ít; hoa 12-20; vòi nhụy 3. Bể quả có *mật*.

N.

- Small sedge; achenes verrucose.

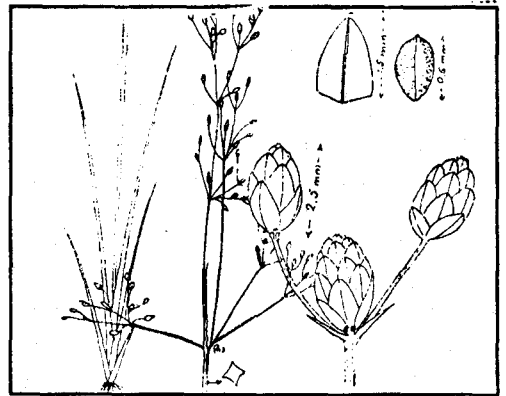
Miliacea:

9780 - *Fimbristylis miliacea* (L.) Vahl. Cỏ Chác, cỏ Tò-te.

Cỏ *nhất niên, không lông*; thân cao 20-60 cm, có 4 cạnh tà hay bẹt, xen với rãnh. Lá dẹp theo hông, nhọn. Phách hoa 2-3 lần kép, cặm nhiều, đứng; gié hoa nhiều nhỏ, cao 2,5-3 mm xoắn; vảy có 1 gân. Bể quả cao 0,6 mm, có lằn ngang, nâu dợt. $n = 5$.

Đất ẩm, ruộng, 1-1.000 m; III-XII. *F. littoralis* Gaus, rất gần, có lá dẹp theo bụng-lưng, cũng gặp ở ruộng Cù trị nọc rắn, tình trạng sốt, sốt.

- Annual, to 60 cm high; stem angular; spikelets 2.5 mm.

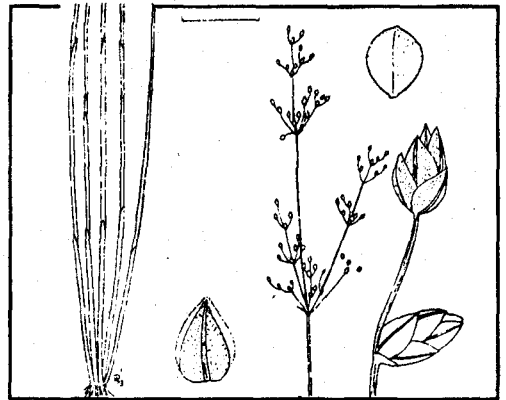

9781 - *Fimbristylis anisoclada* Ohwi. Maothu lông không-đều.

Bụi cao 60 cm; thân to 1,5 mm, tròn, có 1-2 bẹ bao, dài 5-8 cm. Phách hoa cao 8 cm, mang nhiều tầng phách hoa phụ; gié hoa cao 2,5 mm; vảy cao 1,5 mm, *nâu, gân xanh, bìa mỏng, trong*; nuốm 3, dài. Bể quả ngà, cao 0,7-0,8 mm, hơi có 3 cạnh, mặt lồi, đáy hơi có chân

Vùng Sài Gòn.

- Limbs reduced; spikelets 2.5 mm high; scales brown, green at midrib.

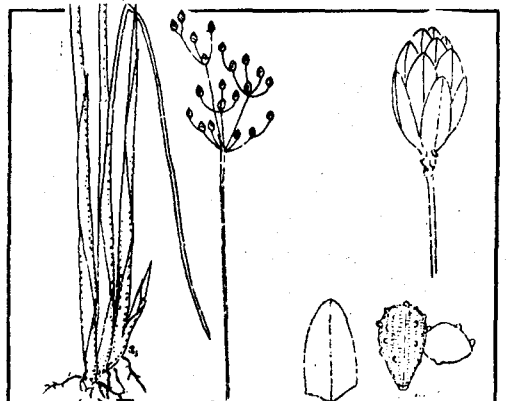

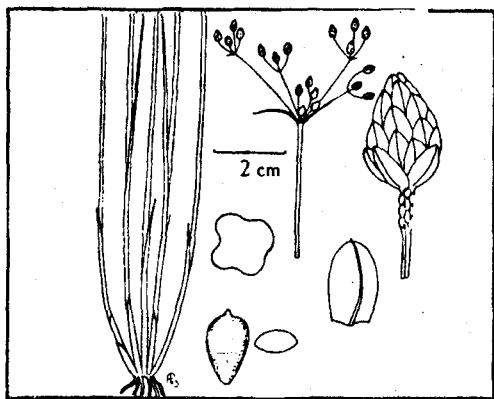
9782 - *Fimbristylis aphylla* Steud. Maothu không-lá.

Bụi *daniên*; cành ngắn, xéo; thân cao đến 70 cm, có 4-5 cạnh. Lá ở thân không hoa dài đến 30 cm, rộng 1-3(4) mm; bẹ 2-5, cao đến 10 cm. Phách hoa cao 3-3,5 cm, cặm mang 1 nhiều gié hoa; gié hoa hình cầu, *nâu đỏ*; vảy cứng, không mũi. Bể quả 3 cạnh lồi, có *mật và sọc ngang* (tế bào dài).

500-1.500 m: Đà Lạt.

- Perennial; leaves 30 cm long; spikelets globulous red brown.

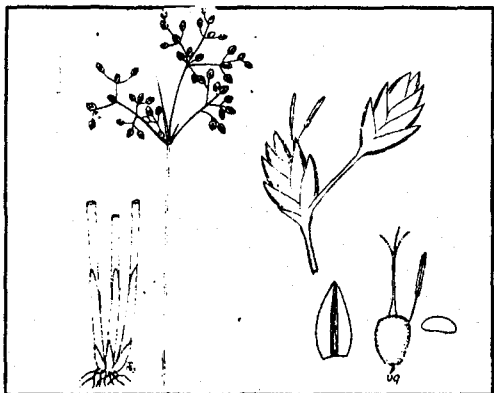

9783 - *Fimbristylis quinquangularis* (Vahl) Kunth. Maothu năm-cạnh.

Cỏ *nhất niên*, không lông; thân cao 15-65 cm, mảnh, có 4-5 cạnh tròn và rãnh. Lá dài bằng thân, hẹp nhọn, lá ở đáy thân thành bẹ. Pháthoả do nhiều cầm mang pháthoả; giéhoa gần như hình cầu, to 3-6 mm; vảy có mũi. Béquả nâu nâu, 2 mặt lồi; vòi nhụy chẻ 3.

Ruộng, đất ẩm, bìnhnguyên.

- Annual, glabrous; stem 4-5-angular; spikelets 3-6 mm long.

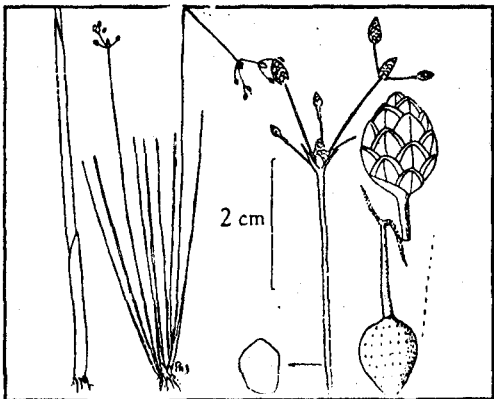

9784 - *Fimbristylis salbudia* (Nees) Kunth.. Maothu

Bụi cao 60 cm; đáy thân có 2-4 bẹ dài đến 8 cm, không lông; thân có cạnh. Pháthoả cao 5-6, rộng 5-6 cm, có 2-4 láhoa nhọn, dài 1-2 cm; giéhoa dài 6 mm; vảy gần xoắn ốc, cao 2 mm, lưng đậm, bìa trong trong, không lông. Béquả trắng, một mặt lồi, một phẳng hay hơi lõm; vòi nhụy chẻ 3.

Vùng núi cao.

- Tuft 60 cm, aphyllous; spikelets 6 mm long; achenes white.

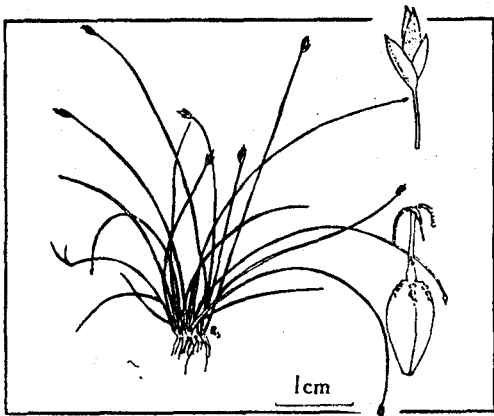
9785 - *Fimbristylis umbellaris* (Lam.) Vahl.. Maothu tán.

Bụi *daniên*; thân cao 40-60 cm, hơi dẹp, có 5-6 cạnh tà. Lá có phiến hẹp dài; ở thân thụ, lá thành bẹ ôm thân. Pháthoả với 2-3 láhoa dài 1 cm, vài tia dài 1,5-2 cm và 1 giéhoa không cọng; giéhoa xoắn rộng; vảy màu rơm, cao 2,5 mm, bìa mỏng; vòi nhụy 2 nuốm. Béquả có đốm thành hàng dọc, cao 1 mm

Ruộng, đất ẩm, đến 400 m.

- Perennial; spikelets globulous; achenes 1 mm long (*F. globulosa* (Retz) Kuhn).

Heleocharoides:

9786 - *Fimbristylis pauciflora* R. Br.. Cỏ Lông-bò.

Bụi *nhỏ*; thân cao 1-6 cm, như chỉ, không cạnh. Lá ít, mảnh như chỉ. Giéhoa ở chót thân, cao 2-3 mm; vảy ít, trong hay trắng có sọc đỏ; tiểunhụy 2. Béquả trắng, có 3 cạnh tà, vai có mụt.

Rừng thay-lá: Đồngnai, Phúquốc.

- Small sedge; achenes white, verrucose in upper part.

Leptocladae:

9787 - *Fimbristylis leptoclada* Benth. Maothu lông-mảnh.

Bụi mảnh, *nhấtniên*; thân mảnh, cao 25-40 cm. Lá như chỉ, rộng 1-2 mm, dài bằng 1/2 thân. Pháthoa rộng 2,5 cm, ở nách một láhoa nhỏ tiếp tục thân; giéhoa 3-8, *gắn thành đầu*; vảy một gân, *bìa có ria lông*; tiểunhụy 1. Béquả trắng, 3 cạnh, có *mọt*; nuốm 3.

Đất ẩm: Sài Gòn, Càntho.

- Annual, 40 cm high; scales fimbriate; achenes white, verrucose.

Abilgardia:

9788 - *Fimbristylis ovata* (Burm. f.) Kern. Cỏ Dầu-ruồi; Barbe à nègre.

Thân cao 5-30 cm, mảnh như chỉ, có cạnh. Lá như chỉ, ngắn, ở đáy thân. Giéhoa *côđộc*, ít khi 2, ở chót thân, có 1 láhoa như tiếp tục thân, *đẹp*, màu *vàng rơm*, cao 5-12 mm; béquả hình xấp, vàng rơm, có *mọt to*.

Đànăng, Nhatrang.

- Leaves filiform; spikelets yellow; achenes verrucose (*F. monostachyos* (L.) Hassk.).

9789 - *Fimbristylis disticha* Boeck.

Cỏ *nhấtniên*, cao 10-35 cm, có 5 cạnh. Lá dài 18 cm hay hơn, không lông. Láhoa nhỏ; gié thành đầu dày; vảy dưới songđỉnh. Béquả có *mọt*.

Fuscae:

9790 - *Fimbristylis eragrostis* (Nees & Meyen) Hance. Maothu tìnhthảo.

Bụi có thân ngắn, mang lá *songđỉnh* (ở thân non, sắp theo chữ v) hẹp, to 4-5 x 0,2-0,3 mm, cứng, *láng chói*, 5-7 gân dọc. Trục pháthoa cao 30-40 cm; láhoa ngắn, vào 5 mm; giéhoa *nâu đậm*; vảy dài 3-4 mm, màu rơm có bột nâu; tiểunhụy 3-4, vòi nhụy chế 3. Béquả *trắng*, 3 cạnh, có u nhỏ.

Đồng cát dựa biển, rừng thưa, bìnhnguyên: Phanrang; XI.

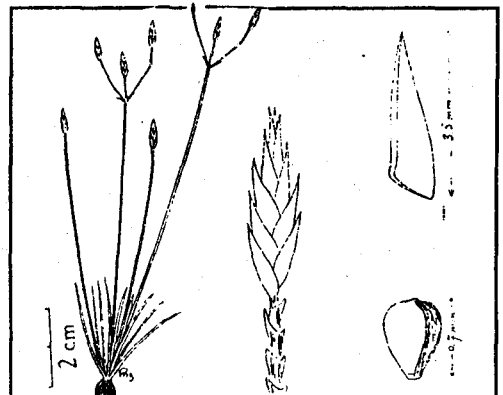
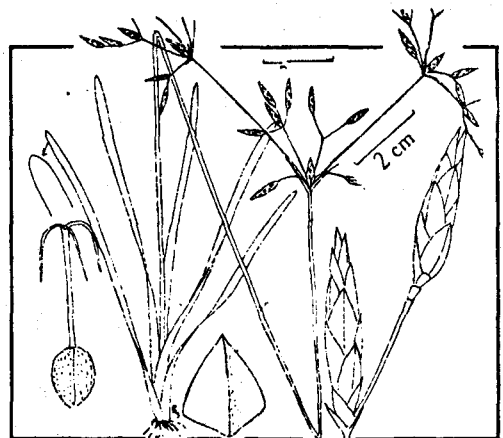
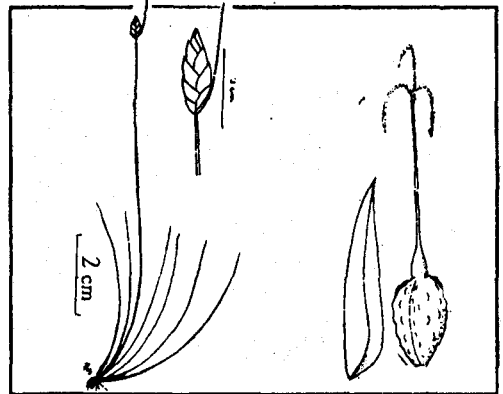
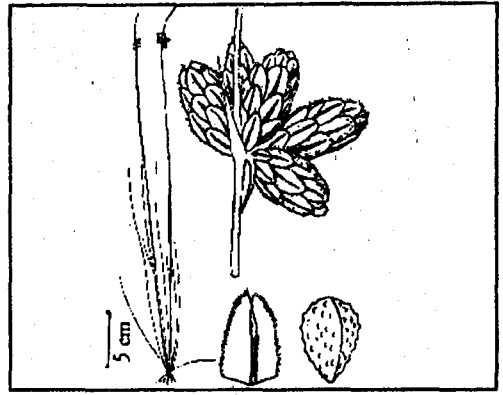
- Leaves distichous, shining upper surface; achenes verrucose (*E. nigrobrunnea* Thw.).

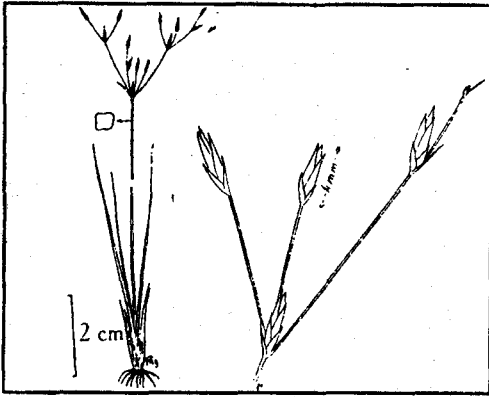
9791 - *Fimbristylis fusca* (Nees) C.B. Cl. Maothu sậm.

Bụi có thân cao 30 cm, có cạnh. Lá rộng 2-5 mm, cao bằng 1/4 thân, có lông mịn hay không lông. Pháthoa rộng 3-7 cm, mang 1-20 giéhoa *đẹp*, *vàng dợt*, cao 6-12 mm; vảy cao 3,5 mm, có sóng nhọn. Béquả xoan; vòi nhụy chế 3.

Rừng Dầu hay Thông.

- Leaves pubescent or glabrous; spikelets 1-20, light yellow.

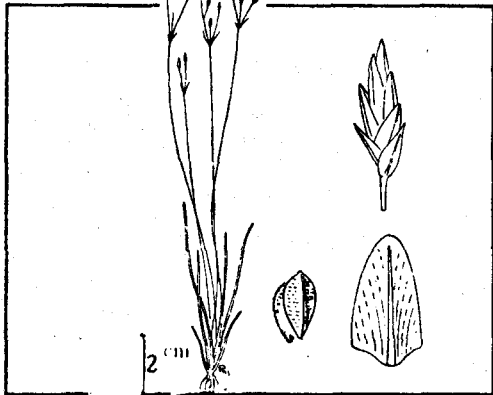

9792 - *Fimbrisylis fuscoides* C.B. Cl. Maothu dạng sậm.

Bụi có thân mảnh như chỉ, cao 10-25 cm, có 4 cạnh tròn. Lá như chỉ, ngắn hơn thân. Pháthoa có láhoa ngắn, cãm ít, thưa; giéhoa nhỏ, dài 4 mm, nâu hay hoe, 4-6 hoa; vảy có mũi. Bểquả.

Đồi cát: N.

- Tuft 10-25 cm high; spikelets brown or rufous, 4-5-flowered.

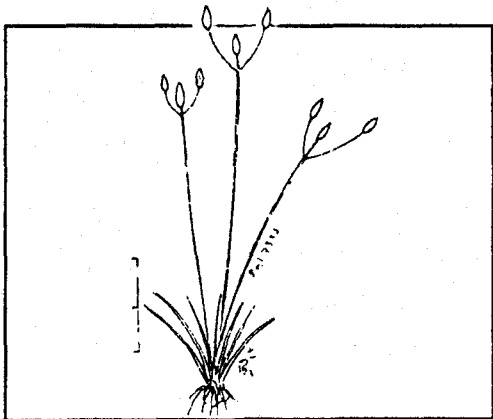

9793 - *Fimbristylis adenolepis* Kern. Maothu vảy-có-tuyến.

Cỏ nhấtniên không lông; thân như chỉ, có cạnh, cao 5-12 cm, to 0,2-0,3 mm. Lá 2-3, dài 6 cm, rộng 0,5 mm. Pháthoa thưa, cãm mảnh, dài 1,2 cm; giéhoa thon, ít hoa, cao 3-5 mm, rộng 1 mm; vảy mỏng, có sóng, màu sét, có nhiều tuyến, cao 1,5-2 mm; tiểuhụy 1. Bểquả có hạt, cao 0,7 mm.

Dựa biển, từ Nhatrang vào N (hình theo Kern).

- Annual, glabrous; scales ferruginous, glandulous.

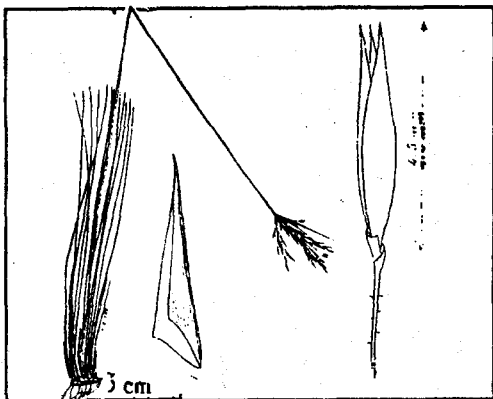

9794 - *Fimbristylis onchnidiocarpa* Kern. Maothu trái-lê.

Bụi nhỏ, cao đến 10 cm. Lá có phiến hẹp, rộng 1 mm, dài 4-5 cm. Pháthoa mang 2-3 giéhoa cao 8 mm, nâu. Bểquả hình xấp.

Đất hoang, trên cát: Phúyên.

- Small sedge; antheles 2-3 spikelets; achenes pear-shaped.

9795 - *Fimbristylis subtriceps* Koy. Maothu ba đầu.

Bụi có thân nằm ngắn, mang thân đứng khít nhau. Lá có phiến rất hẹp, cao 12-20 cm, rộng 0,6-0,8 mm, phẫuthức tamgiác gần như đều, dài bằng vào 1/2 trục pháthoa. Pháthoa có 2-3 láhoa dài 3-4 cm; giéhoa nhỏ, 0,4 mm(nhỏ)-0,6 mm, ít vảy; vảy 3 mm, nhọn, có đốm vàng; nuốm 3.

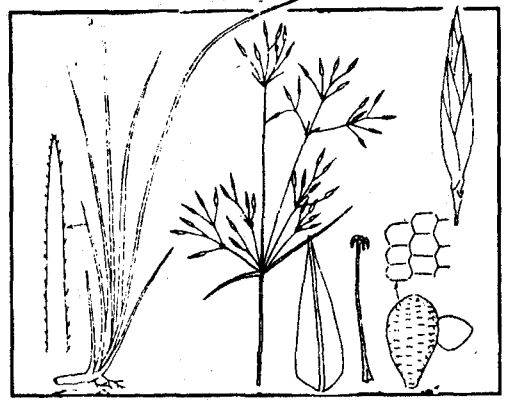
Rừng Dầu, đồi cát: Camranh; IX.

- Creeping stem short; spikelets few-flowered (*F. cinnamometorum* (Vahl) Kunth).

9796 - *Fimbristylis malayana* Ohwi. Maothu Málai.

Bụi; cănhàng ngắn. Lá có phiến hẹp, dẹp, bìa ngọn rìa lông cứng; bẹ mỏng, nâu. Trục mang phách hoa cao 60 cm, dẹp dẹp; phách hoa là tán cao 4-6 cm, với cầm dài và ngắn không đều; gié hoa thon, dài; vảy cao 3 mm, thon nhọn, cổ đốm nâu, gân lưng to trắng. Bể quả cao 1 mm, nâu, hai mặt lõm, tế bào dài theo chiều ngang, thành hàng rõ.

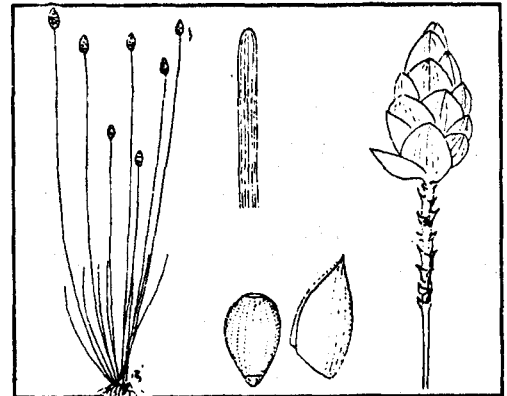
- Limb with scabrous hairs on margin; achenes 1 mm long.

9797 - *Fimbristylis caesia* Miq.. Maothu sát

Bụi cao 20 cm, dày; thân to 0,3-0,5 mm. Lá có phiến như kim, dẹp, to 0,5 mm, đầu tù tròn, cao bằng 1/4-1/3 thân, gân 5. Gié hoa cô độc ở chót thân, cao 7, rộng 2-2,5 mm, phần vảy đã rụng dài 8-10 mm; vảy màu rơm dợt, mỏng, cao 3 mm, 3 gân mỗi bên. Bể quả cao 1,5 mm, màu rơm dợt, tế bào thành hàng dọc.

Trên cát gần biển: Chiling (Vũng Tàu); VIII.

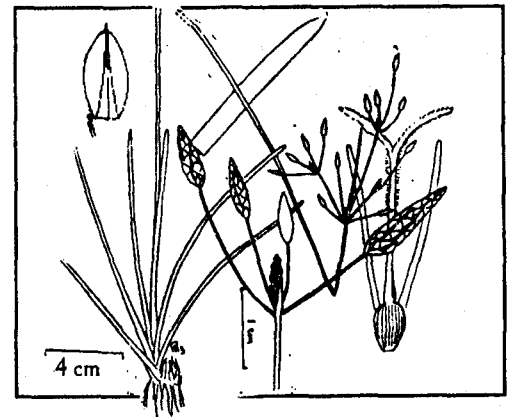
- Leaves flat; spikelets terminal; achenes 1.5 mm.

9798 - *Fimbristylis ferruginea* (L.) Vahl. Maothu sét.

Cỏ daniên có cănhàng; thân đứng to, cao đến 80 cm, rộng 2-3 mm, có 3 cạnh tù. Lá có phiến dài 10-20 cm, rộng 2-3 mm, không lông. Phách hoa 5-10 cầm ngắn; lá hoa dài 1-2 cm; gié hoa trắng trắng rồi nâu dợt, dài 1,5 cm; vảy thưa, mỏng, xoan, dài 4 mm; tiểu hụy 2-3. Bể quả xoan ngược, hai mặt lõm, vàng, láng, có sọc dọc.

Quanh nhà, đất ẩm, dựa lộ, nơi trắng: Đà Lạt.

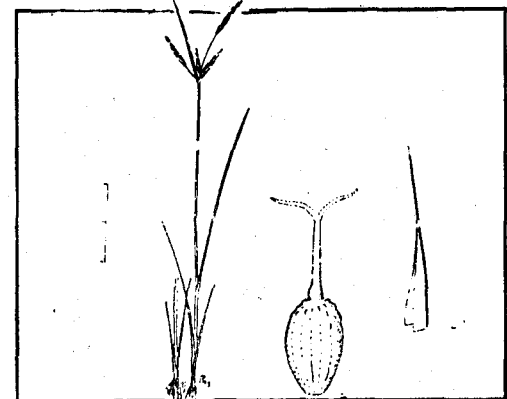
- Perennial; leaves glabrous; spikelets 1.5 cm long, brownish; achenes yellow.

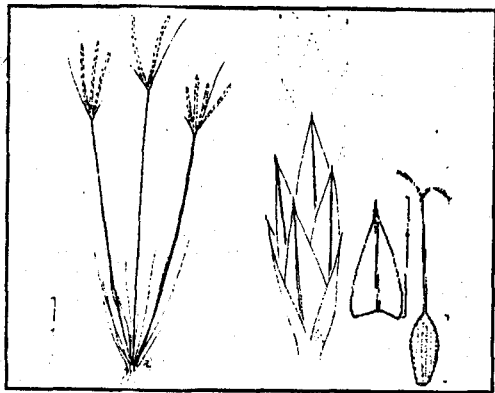
9799 - *Fimbristylis hookeriana* Boeck.. Maothu Hooker.

Cỏ nhất niên, không lông, thành bụi nhỏ. Lá có phiến như kim, ngắn hay dài bằng thân. Phách hoa có lá hoa như lá, dài bằng; gié hoa dạng *Cyperus* vì dài 3-15(20) mm, mang 6-8 hoa; vảy mỏng, có mũi dài đến 4 mm, nâu, trong trong, một gân. Bể quả vàng nâu, xoan, có 12-15 nhãn dọc, vai có mụn nhỏ.

Đồng nai.

- Annual sedge; spikelets to 2 cm long; scales with long acumen.

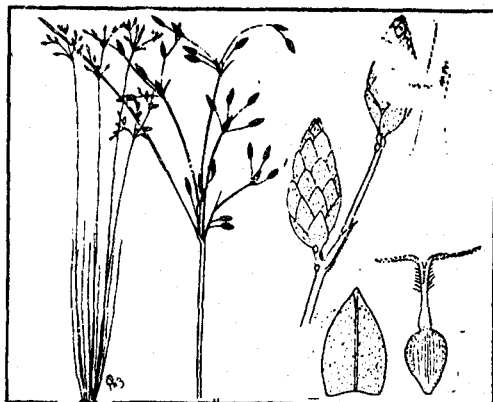

9800 - *Fimbristylis jucunda* (C.B. Cl.) Kern. Maothu duyên.

Bụi nhỏ. Lá như kim, dài bằng 1/2 thân hay bằng thân. Pháthoa dạng *Cyperus*, ít gié hoa; gié hoa đứng cao dài, mang 12-25 hoa; vảy cao 3 mm, nâu, không lông, đầu có mũi dài hay ngắn; vòi nhụy 2. Béquả 1 mm, nâu, có hàng sọc ngang mịn.

Trên bãi cát: Hànội.

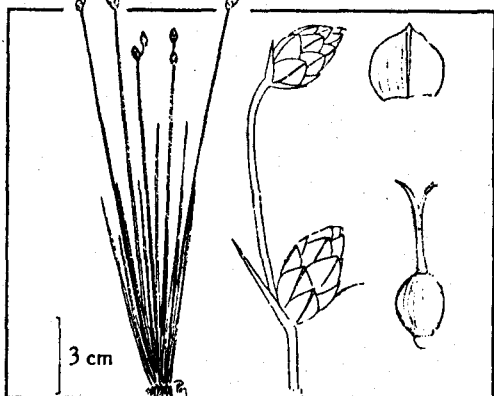
- Small tuft; spikelets long; achenes brownish.

9801 - *Fimbristylis pubisquama* Kern. Maothu vảy có-lông.

Bụi khá dày, cao 40-50 cm; thân mảnh. Lá có phiến dài bằng 1/2 thân, rộng 1-1,5 mm. Pháthoa có một láhoa dài hơn; gié hoa xoan, cao 5 mm; vảy nâu đỏ, có lông mịn như nhung và đốm nâu mịn; vòi nhụy phù ở đáy, có lông ở trên, nuốm 2. Béquả dẹp, xoan ngược, có sọc dọc mịn, trắngtrắng, cao 1 mm.

- Tuft 50 cm high; scales red brown, vilous; achenes whitish.

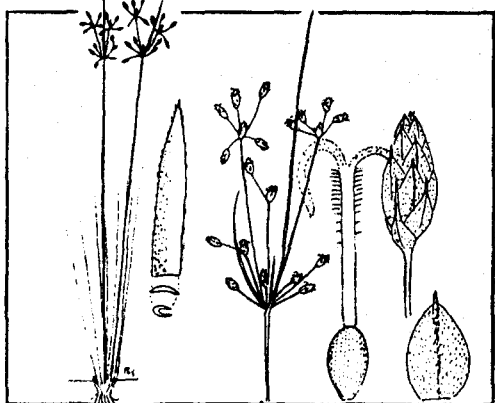

9802 - *Fimbristylis schoenoides* (Retz) Vahl. Maothu nghiêng.

Cành rất ngắn; bụi cao 20-40 cm. thân khít nhau, có 3 cạnh. Lá đứng hẹp như thân, dài bằng hay hơn. Pháthoa thường 2 gié hoa vàng rơm, xoan, cao 8-10 mm, rộng 3-4 mm; vảy rộng, cao 2-3 mm, 5-7 gân; tiểunhụy 2-3; vòi chẻ hai. Béquả trắng. 2 mặt lồi, trên một cọng nhỏ.

Ruộng, trên đất cát: Nhatrang, Sài Gòn; IX.

- Rhizome short; spikelets 2, yellowish; achenes white.

9803 - *Fimbristylis sieberiana* Kunth. Maothu Sieber.

Bụi cao 40-80 cm; rễ cứng. Thân tròn, có sọc dọc. Lá có phiến hẹp, rộng 1-2 mm, cao bằng 1/2 thân, có rìa lông; mép rõ, có lông cao vào 1 mm; bề không bia mỏng. Pháthoa, rộng 3-4 cm, có láhoa dài hơn, một dài đến 10 cm; cảm dài mang 4-5 gié hoa nâu đỏ, cao 5,5 mm, phần hoa rụng dài hơn; vảy mỏng, có lông, dày ở bia trên; tiểunhụy 3. Béquả vàng nâu, cao 1,2 mm, hình bầu dẹp, hai mặt lồi; vòi chẻ hai.

Trên đất rất phèn: Đồngtháp, Mộchoá; III-V.

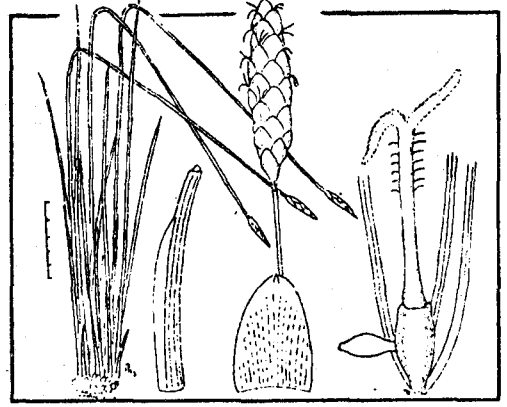
- Tuft to 80 cm high; spikelets brownish; scales pubescent.

9804 - *Fimbristylis alata* A. Cam.. Maothu cánh.

Bụi; thân cao đến 50 cm; cǎnhàng ngắn, to 3-3,5 mm, nâu sậm. Lá hẹp, cao 20-25 cm, như kim, bìa mỏng, nâu; mép ngắn. Gié duy nhất ở chót thân, cao 2-3 cm, rộng 4 mm, dày, *nâu sậm*; vảy gần xoắn, bìa mỏng, cao 5 mm, trên nâu, dưới ngà. *Bé quả có cánh dày, thấp, trên thuđài; vòi nhụy chẻ hai.*

Núi Thỉnhvải, Bà Rịa.

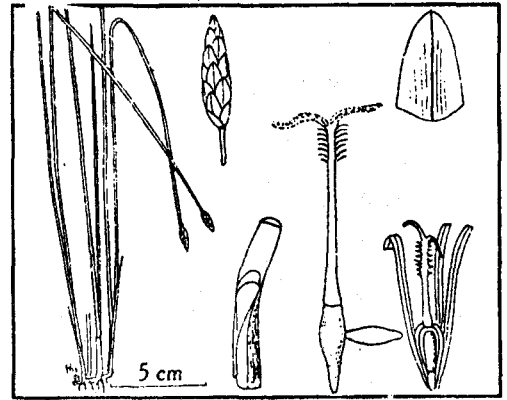
- Perennial 50 cm high; spikelets to 3 cm long; achenes winged.

9805 - *Fimbristylis subalata* Kern. Maothu cánh.

Cỏ đaniên, có cǎnhàng mang thân đứng cao 50-65 cm, to 1 mm. Lá ít; phiến rộng 0,5-0,7 mm; bẹ cao 2-4 cm, có bìa mỏng. Gié hoa *côđộc*, cao 1,5-3,5 cm, rộng 4-5 mm; vảy cao 6-7 mm; tiểunhụy 3. Bé quả cao 2 mm, 2 mặt lồi, *có cánh ở phần trên, đáy hẹp, có thuđài.*

Phước thành, Đồng Nai, Đà Lạt (hình một phần theo Kern).

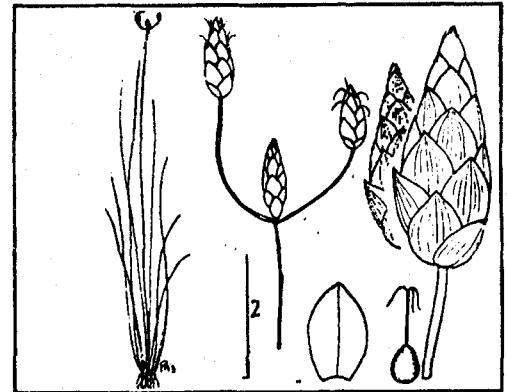
- Perennial to 65 cm high; achenes winged.

9806 - *Fimbristylis tristachya* R. Br.. Maothu tam vĩ.

Bụi cao 12-20(60) cm. Lá đứng xanh dợt, dài đến 40 cm, to 1 mm. Trục phát hoa đẹp, mang 3(5) gié hoa; gié hoa màu *vàng rất dợt*, cao 5-10 mm, rộng 5-6 mm; vảy cao 4-6 mm. Bé quả tròn tròn, hai mặt lồi, cao 1,5 mm, *nâu sậm*; vòi nhụy chẻ 3.

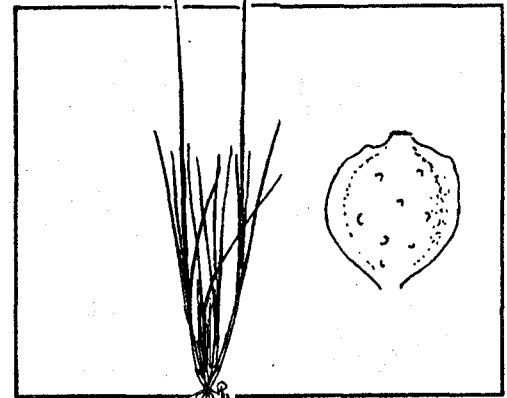
10-1.100 m: Thủ Đức.; XI-XII.

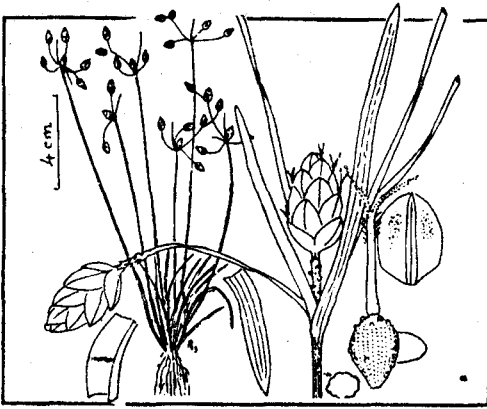
- Tuft 20 cm high; spikelets 3, 1 cm long, dark brown (*F. annamica* Cam., *F. alleizettii* Cam.).

9807 - *Fimbristylis tristachya* var. *pacifica*

Bụi cùng cỡ như thú mẫu *tristachya* trên, đặc sắc ở gié hoa duy nhất.

- Spikelets solitary.

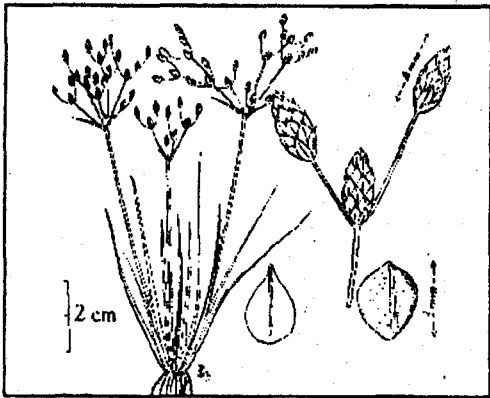

9808' - *Fimbristylis albobiridis* C.B. Cl. Maothu trắng-xanh.

Bụi nhỏ, rễ nhiều; thân dẹp dẹp, cao 10-16 cm, trắng trắng, cứng như lá. Lá hẹp, cao 3-6 cm, rộng không đến 1 mm. Gié hoa cao 1 cm, kể cả phần đả rụng vảy; cọng dẹp; vảy mỏng, màu ngà có 2 bớt nâu, một gân, mũi ngắn. Bế quả ung nâu, cao 1,5 mm, vào 12-13 hàng tế bào và có u rấ rác; vôi chẻ 3.

Đất lầy Sài Gòn; 10.

- Stem and leaves whitish; spikelets 1 cm long; achenes brown tint.

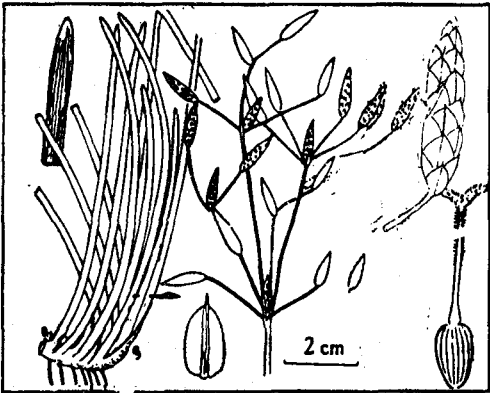

9809 - *Fimbristylis bisumbellata* (Forssk.) Urb. Maothu hai-tán.

Bụi nhất niên, cao 8-20 cm; thân có 3 cạnh tà. Lá rộng 1-2 mm, mặt dưới có lông hay không, thường ngắn hơn thân. Pháth hoa có lá hoa dài bằng hay ngắn hơn; gié hoa nhọn, rộng 1-1,5 mm; vảy cao 1,5 mm, có mũi. Bế quả dài 1 mm, có 5-9 sọc dọc mỗi mặt.

Đất cát dựa rạch, đến 300 m.

- Annual; limb pubescent or glabrous beneath; spikelets 3 mm long (*F. dichotoma* non Vahl, Cam.).

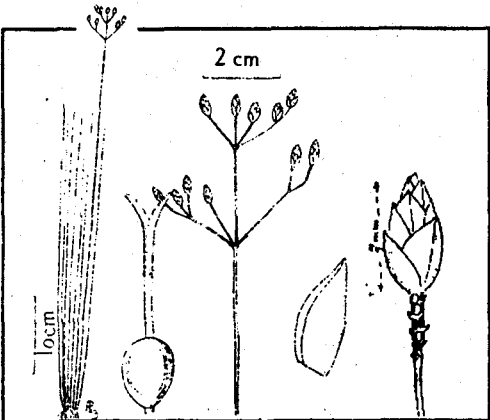

9810 - *Fimbristylis dichotoma* (L.) Vahl. Maothu lưỡng phân.

Cỏ nhất hay daniên, cao 10-70 cm; thân có cạnh, dẹp dẹp dưới pháth hoa. Lá dẹp, cong cong, rộng 1,5-5 mm, đầu tà, xanh hay mốc mốc. Pháth hoa thưa hay dày, có lá hoa dài hay ngắn; gié hoa nhiều hay ít, xoan, cao 5-10(20) mm, vảy cao 2-3 mm, có mũi, có sọc. Bế quả vàng vàng, cao 1 mm.

Dahinh. Dựa lộ, đất hoang, từ bờ biển, rừng sác đến 1.500 m.

Annual or perennial; limb glaucous; spikelets 1-2 cm long.

9811 - *Fimbristylis dichotoma* var. *podocarpa* (Nees & Mey.) Koy.

Bụi daniên dày, cao 40-60 cm; thân khít nhau, đứng. Lá cứng, hẹp như chỉ, cao bằng 3/4 thân. Pháth hoa thưa; lá hoa ngắn; gié hoa ít, xoan; vảy nâu, láng, bìa trong; tiểu nhụy 1-2. Bế quả vàng, 2 mặt lõm, có cọng ngắn; vôi nhụy chẻ hai.

Dựa lộ, nơi trắng vào 400 m: Nhatrang.

- Perennial; inflorescence with fewer spikelets; achenes on short gynophore (*F. podocarpa* Nees & Mey.).

9812 - *Fimbristylis dichotomoides* Tang & Wang

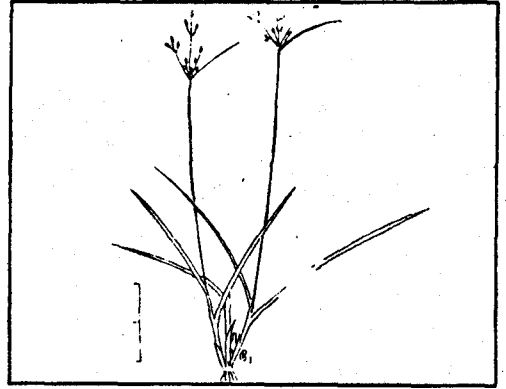
Bụi cao 0,2-1 m, có lông. Lá có phiến cao bằng 2/3 thân, rộng 2 mm, chót nhọn. Láhoa 2-3 có lông ngắn; giéhoa còđộc, xoan-trònđài, 7-12 x 2,5-3 mm; vảy dưới 1-3, cao 3 mm, 3-7 gân; tiểunhụy 3; vòi nhụy 2. Béquả 2 mặt lồi, cao 1 mm, có 7-9 gân,
Hoangnguyên ở Kwangsi. N.

9813 - *Fimbristylis merrillii* Kern. Maothu Merrill.

Bụi cao 10-30 cm; thân mảnh. Lá dài 2-6 cm, rộng 2-3 mm, bìa nhám. Pháthhoa cao 4 cm; giéhoa cao 2-3 mm, nâu; tiểunhụy 1-3, baophần rất nhỏ (1/3 mm).

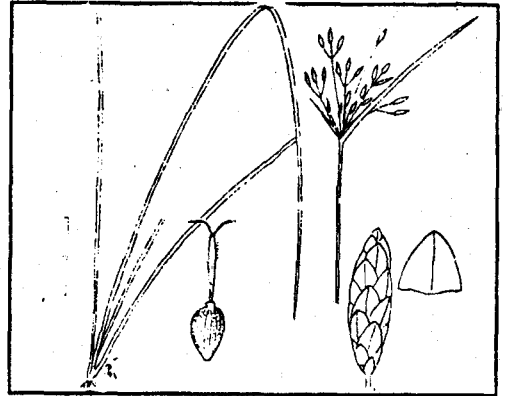
Dạng; to dựa suối, rất thấp ở vùng khô, rừng thưa: Langbian; VIII.

- Polymorphic sedge; spikelets 2.5 mm high; stamens 1-2.

9814 - *Fimbristylis oblonga* Koy.. Maothu trònđài.

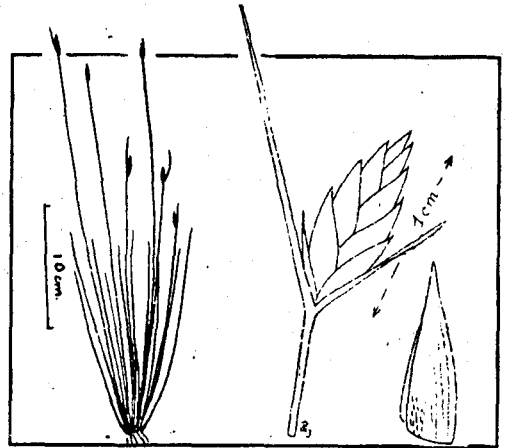
Bụi dày; cànhhàng vểng; thân cao đến 70-90 cm. Lá dài, rộng 2-3,5 mm, daidai. Pháthhoa rộng; láhoa 2-3; giéhoa trònđài đến bầuđục, cao 5-10 mm; vảy xoan, cao 3 mm; vòi nhụy rìa lông, vòi 2. Béquả cao 0,8-1 mm, có sọc dọc.

- Sedge to 90 cm high; spikelets 5-10 mm long; achenes 0.8-1 mm high.

9815 - *Fimbristylis subspicata* Nees & Mey.. Maothu gié.

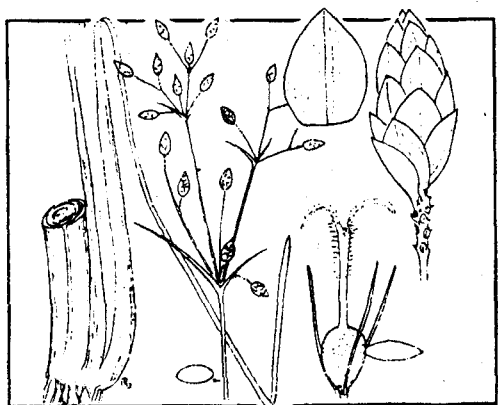
Bụi nhỏ; thân như chỉ, cao 20-30 cm. Lá như chỉ dài 10-15 cm. Giéhoa duy nhất, ở nách một láhoa như tiếptục thân; cao 1 cm, vảy nhọnnhọn, không lông, bìa có dốm.

- Tuft 20-30 cm; leaves filiform; spikelet solitary 1,1 cm long.

9816 *Fimbristylis stolonifera* Cl.

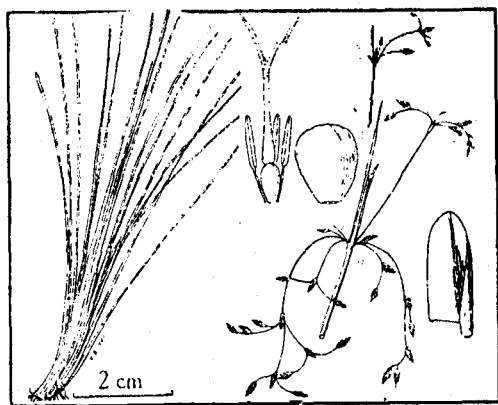
Cỏ to; chồi có vảy nâu; thân cao 30-60 cm. Lá có phiến ngắn hơn thân Pháthhoa mang ít tia; láhoa ngắn. Giéhoa nâu đenden, cao 3-10 mm; vảy có mũi ngắn. Béquả vàng tái, gần như tròn.

B: ruộng. Covi-nak

Rigidulae:**9817 - Fimbristylis rigidula** Nees. Maothu cứng.

Bụi to, cao đến 2 m; thân và lá ở gốc thành ống rộng đến 1-1,5 cm. Lá nhiều, phiến dài 50-60 cm, cứng, từ từ hẹp ở đầu; mép là một hàng lông. Trục phách to; phách to; gié hoa to, cao 1 cm, rộng 5 mm, màu rom dợt; vảy cao 4 mm, cứng; tiểu nhụy 3; vòi nhụy chẻ 2. Bể quả cao 1,5 mm, nâu, hình thấu kính, bìa trắng trắng.

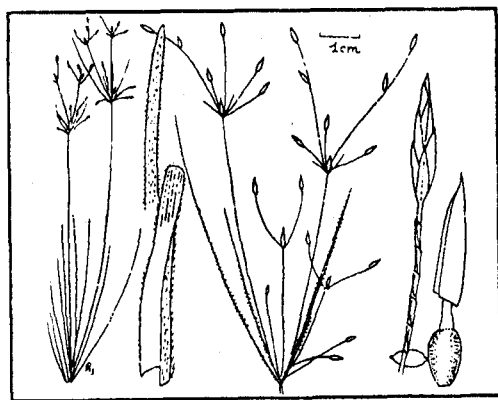
- Tuft to 2 m high; spikelets 1 x 0.5 cm; achenes 1.5 mm long.

9818 - Fimbristylis semarangensis Ohwi. Maothu Semarang

Nhất niên; thân ngắn. Lá song đĩnh, dẹp, hẹp, to 13-25 x 0,2 cm, bì nhám Bén. Trục phách mảnh, hai lần dài hơn lá, có nhiều cạnh; lá hoa 2-3 dài 2-4 cm; gié hoa nhiều, nhỏ, 4,5 x 1,2 mm; vảy 10-12, tà, có sóng, không mũi, cao 2 mm. Trái xoan, hơi dẹp, cao 0,8 mm, vàng; vòi nhụy chẻ 2.

Rừng còi gần biển: Camranh; VI.

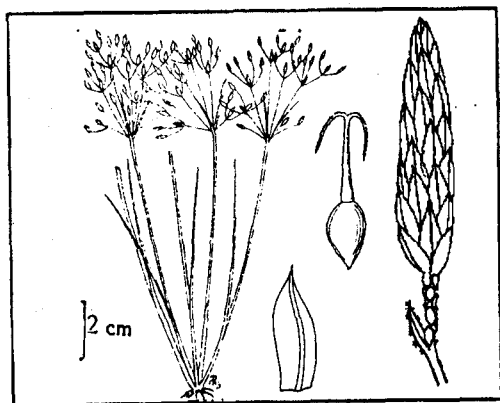
Annual; leaves distichous, 13-25 cm long; spikelets 4.5 mm long; achenes yellow, 0.8 mm long.

9819 - Fimbristylis trichophylla Ridl. Maothu lá-có-lông.

Bụi cao 40-50 cm; thân mảnh. Lá có lông; phiến hẹp như kim (1 mm), dài đến 20 cm. Phách to có lá hoa dài 6-10 cm, có lông; nhánh dài 5-10 cm; gié hoa thưa, thon; vảy cao 2,5 mm, màu rom ửng nâu. Bể quả nâu, cao 1 mm.

Núi Cấm (Châu Đốc); IX, 9.

- Tuft to 50 cm high, pubescent; scales yellowish, brown tint; achenes 1 mm, brown.

Pogostylis:**9820 - Fimbristylis aestivalis** (Retz) Vahl. Maothu thu.

Bụi cao 5-25 cm. có lông; thân mảnh. Lá to 1 mm, cao bằng 1/3-1/2 thân. Phách dày, 2 lần gấp, có lá hoa dài hơn; gié hoa 3-6 mm, tròn dài, có đực ở nách hay đầu nhánh; vảy nâu nâu đỏ, có sóng xanh, có mũi; tiểu nhụy 1-2; vòi chẻ 2. Bể quả vàng, có mạng.

Bình và trung nguyên: Đồng Tháp.

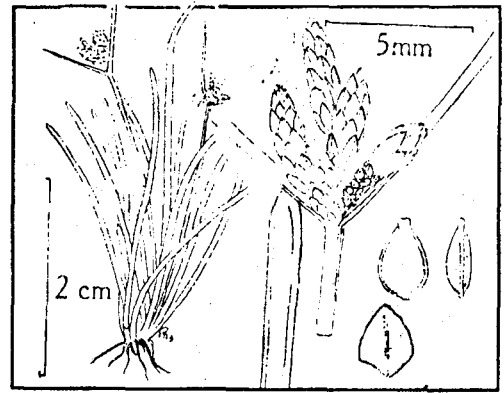
- Tuft 5-25 cm, pubescent; scales red brown; achenes yellow.

9821 - *Fimbristylis argentea* (Rottb.) Vahl. Maothu bạc.

Bụi *nhất niên nhỏ*; thân cao 3-15 cm, có 3 cạnh tà. Lá ngắn hơn thân, dày, cứng, đầu tà nhọn, *mốcmốc xanh* hay lục nâu nâu, *lúc khô trắng trắng*. Giéhoa 3-10 ở chót thân, có láhoa dài đến 10 cm; vảy mỏng, có *sóng đỏ*, *hai bên đỏ nâu*; tiểunhụy 1. Bểquả dẹp, vàng nâu, bìa vàng.

Đất cát ẩm, thảo nguyên: Phanrang, Camranh; V. Cánhành đắp vú cho lợn sữa.

- Annual; leaves whitish on dry; scales with red midrib, side red brown; achenes flattened.

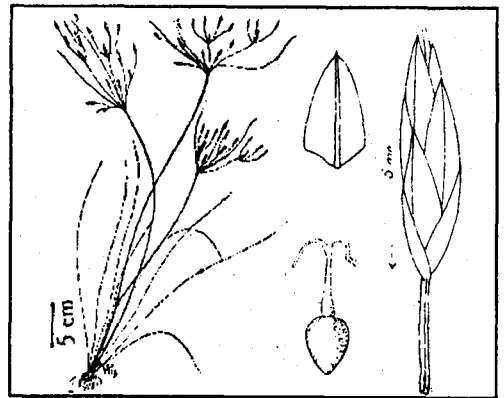

9822 - *Fimbristylis gracilentia* Hance. Maothu mảnh.

Bụi mảnh, cao 15-20 cm. Lá *như chỉ*, to 0,5 mm, cao bằng 1/2 thân. Trục phách hoa cao 20-30 cm; láhoa *như chỉ*, dài 10-12 cm, nhánh 5-8 cm; giéhoa thưa, xoan, chứa 7-15 hoa; vảy *vàng có sọc đỏ*; tiểunhụy 2; vòi nhụy chẻ 2. Bểquả *trắng hay hoe*, láng, một mặt lõm, có sọc ngang và dọc.

Bình nguyên và rừng Thông.

- Leaves and involucre filiforme; spikelets yellowish; achenes white or rufous.

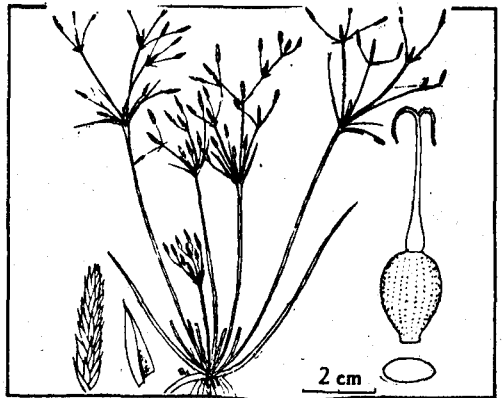

9823 - *Fimbristylis griffithii* Boeck. Maothu Griffith.

Cỏ *nhất niên* cao 10-20 cm, không lông; thân có 4-5 cạnh, với 1-2 bẹ hình ống ở đáy. Lá ở đáy thân, hẹp nhọn, rộng 1-2 mm. Phách hoa dày; giéhoa có cạnh, cao 3-7 mm, rộng 1-1,5 mm; vảy thon cao 1,2-1,5 mm, chót nhọn; tiểunhụy 1(2); vòi nhụy không lông, nuốm 2. Bểquả *vàng*, láng, cao 0,6-0,8 mm.

Ruộng, rẫy ẩm, rẫy mía; I-XII,

- Annual, glabrous; spikelets angular; achenes yellow.

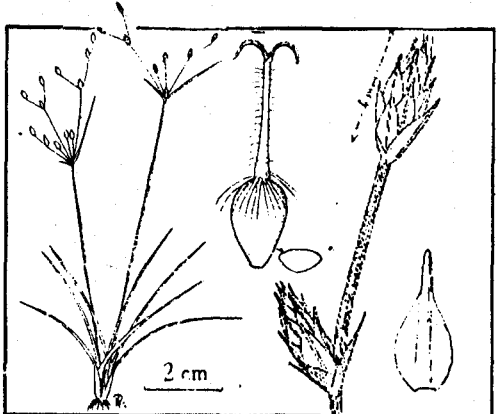

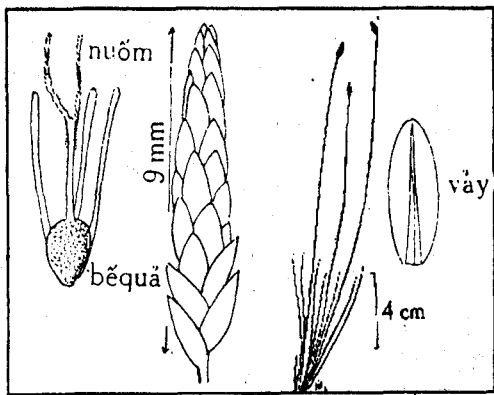
9824 - *Fimbristylis squarrosa* Vahl. Maothu ké.

Nhất niên, có cỏ hay không lông; thân cao 5-20 cm, rất mảnh, có 3 cạnh. Lá hẹp, dài bằng hay hơn thân. Phách hoa thưa, rộng 5-10 cm; láhoa 1-2, dài bằng hay hơn phách hoa; giéhoa cao 3-6 mm; vảy *nâu*, có *mũi to* dài uốn ra ngoài; tiểunhụy 2; vòi chẻ 2, đáy có lông dài. Bểquả cao 0,7 mm, *vàng rơm*, láng, không sọc.

Vùng núi: Hàtuyên.

Annual; scales long mucronated; achenes yellowish.

Neodichelostylis:
9825 - Fimbristylis polytrichoides Retz) Vahl. Maothư nhiều-râu.

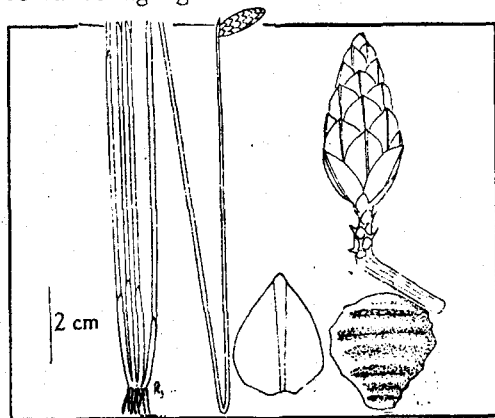
Bụi *đaniên*, cao 5-30 cm; thân như sợi, có 3 cạnh, có rãnh. Lá ngắn hơn thân, nhọn. Giéhoa đứng, *thường côđộc*, có khi 2-3, cao 5-10 mm; vảy *xanhxanh*, hai lần cao hơn rộng. Bếquả tròn, 2 mặt lồi, có mạng, màu xám hay tái; vòi nhụy chẻ hai.

Trên cát nhất là dứa biển, dứa rùngsác; VIII.

- Perennial 5-30 cm high; spikelets 1(2-3), 1 cm long; achenes grey.

9826 - Fimbristylis tenuicula Boeck. var. *litigiosa* Cam.

Thân mảnh như chỉ, cao 10-15 cm. Pháthoa có vảy nâu, có mũi hay không. Bếquả tái, có sọc dọc rõ và lằn ngang. N.

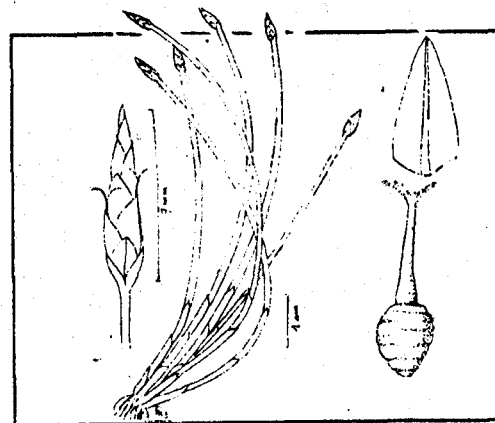

Nutantes:
9827 - Fimbristylis nutans Vahl. Maothư nghiêng.

Cỏ có *chồi*; thân cao đến 60 cm, có cạnh và 3 rãnh; đáy có bẹ cao. Lá ngắn, hay vắng. Giéhoa *côđộc hơi nghiêng*, dài 4-8 mm, nhiều hoa; vảy dày, xoan, lâu rụng, nâu. Bếquả cao 2-3 mm, xoan rộng, có rãnh ngang.

N.

- Stolonerous; spikelets oblique; achenes with transversal grooves.

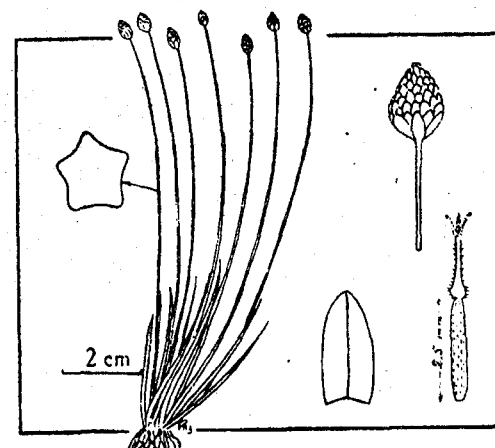

9828 - Fimbristylis acuminata Vahl. Maothư mũi.

Bụi *đaniên*; thân có 4 cạnh, cao 25-30 cm, congcong. Lá teo thành 2-3 bẹ bao đáy thân. Giéhoa ở chót thân, dài 12-20 mm; vảy xoan; tiểunhụy 2-3. Bếquả vàng rơm, cao 1,3 mm, 2 mặt lồi, có 4-7 sọc ngang; vòi nhụy chẻ hai.

Ruộng, đất ẩm, bãi cát bìnhnguyên.

- Perennial; spikelets 12-20 mm long; achenes transversally ribbed.

Mischospora:
9829 - Fimbristylis tetragona R. Br.. Maothư bốn-cạnh.

Bụi *đaniên*, cao 10-50 cm; thân có 4-5 cạnh. Lá hẹp, cao 1/3-1/2 thân, hay thành bẹ ngắn. Giéhoa *côđộc*, hình úp sen, dài đến 1 cm; vảy mỏng, màu vàng rơm, có sóng; tiểunhụy 2. Bếquả dài; vòi nhụy có lông như gai; nuốm 3.

Ruộng, đất ẩm, trên cát, đến 400 m: Nhatrang, Thủđức, Bàriá; VI.

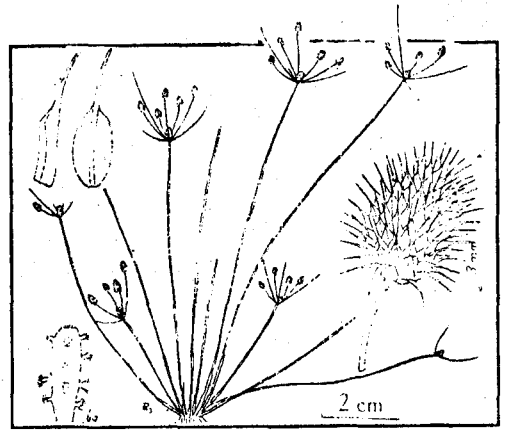
- Perennial; spikelets 1 cm high; achenes 2.5 mm long.

Dipsaceae:

9830 - *Fimbristylis dipsacea* (Rottb.) C.B. Cl. Maothu nhím.

Cỏ *nhất niên* thành bụi tròn; thân mọc sà, như chỉ, có cạnh. Lá như chỉ, không lông. Pháthoa với 1-4 giéhoa tròn hay tròn dài, cao 3-6 mm, *xanh xanh*; vảy có *mũi cong ra ngoài*; tiểu nhụy 1; noãn 2. Bể quả có 2 hàng tuyến trên cọng.

Đất cát mới lấp, bờ rạch, bình nguyên; I-XII.

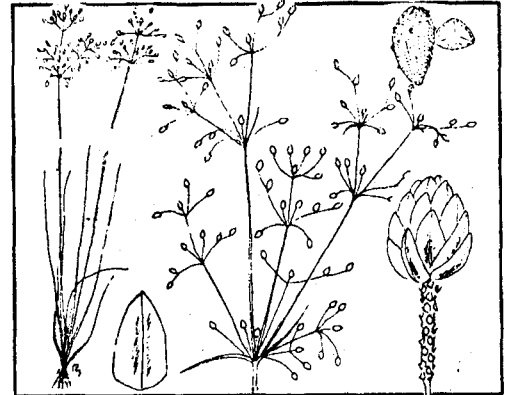
- Annual; spikelets greenish; scales long mucronated.

?:

9831 - *Fimbristylis microcarya* F.v. Mueller. Maothu trái-nhỏ.

Cỏ *đaniên* cao 80 cm, mảnh; thân 2(3). Lá hẹp dài, mảnh, rộng 1.5 mm, cao bằng 1/2 thân; mép có lông. Pháthoa cao 10, rộng 7-8 cm, 3-4 nhánh chánh mang hoa thưa; lá hoa ngắn, nhọn; giéhoa rộng 1,8 mm; vảy mỏng, bìa trong, lưng có 2 sọc nâu. Bể quả có 5-6 hàng sọc ngang, mịn và *mặt rảnh*.

Xalô Sài Gòn-Biên Hòa; VI.

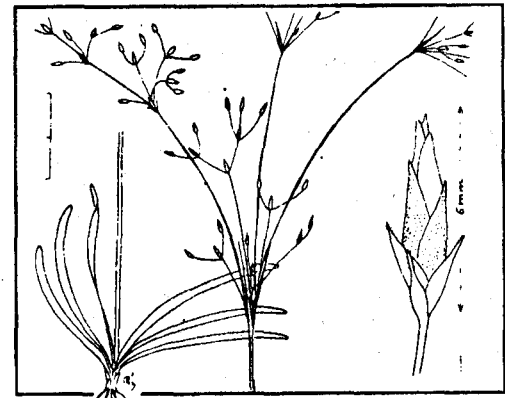

- Perennial, 80 cm high; spikelets 1.8 mm wide; achenes verrucose.

9832 - *Fimbristylis subfusca* E.G. Camus. Maothu nhu-hung.

Bụi; cǎnhành ngắn, cứng. Lá chụm ở gốc, *song đính* rõ, không lông, *cứng, cong*, dài 3-5 cm, rộng 3-6 mm, đầu tròn. Trục pháthoa cao 40 cm, mang nhiều nhánh và nhiều giéhoa; giéhoa cao 6-8 mm, *nâu nâu*; vảy có vảy rất nhỏ ở lưng nên có vẻ *suôi*, gân 1, có mũi ngắn. Bể quả.

N.

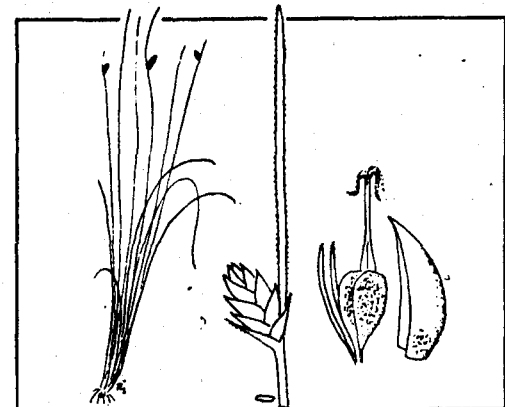
- Perennial; leaves distichous; scales finely scarious.

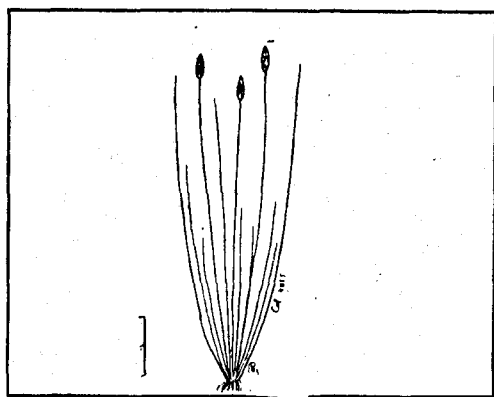
9833 - *Fimbristylis fenestrata* Kuk. Maothu cửa.

Bụi cao 20 cm. Lá quăn tròn, như chỉ, bìa có răng mịn; bẹ cao 2-3 cm. Giéhoa cao 7 mm, *đẹp*, với 3 lá hoa mà một dài tiếp tục thân, cao 2,5 cm, bìa có răng; vảy cao 4 mm, *vàng rơm*, cứng, bìa mỏng. Bể quả cao 2 mm, *trắng*, 3 mặt lõm, có *unân*, vai ngang, đáy hẹp trên cọng ngắn; vòi có lông, chẻ 3.

Đất phèn: Thủ Đức; VI.

- Tuft 20 cm high; spikelets flattened, 7 mm long; achenes white.

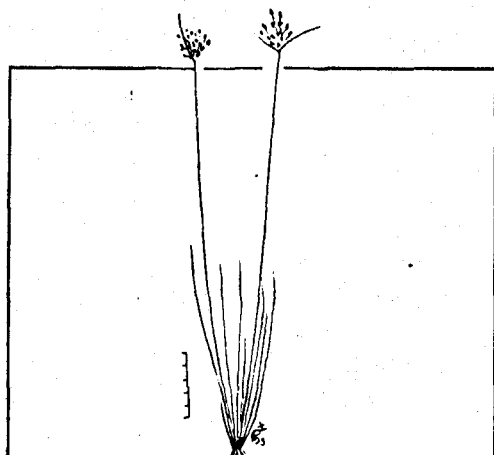

9834 - *Fimbristylis nelmesii* Kern. Maothư Nelmes.

Bụi dày cao 20 cm. Lá như chỉ, dài 5-8 cm đến cao bằng pháthoa. Pháthoa với giéhoa côđộc, cao 1 cm; vảy nâu, có sọc lưng đậm.

Hàsonbình, dựa sông Đà.

- Tuft 20 cm high; spikelet 1 cm long, brown (*Tylocarya cylindrostachya* Nelmes).

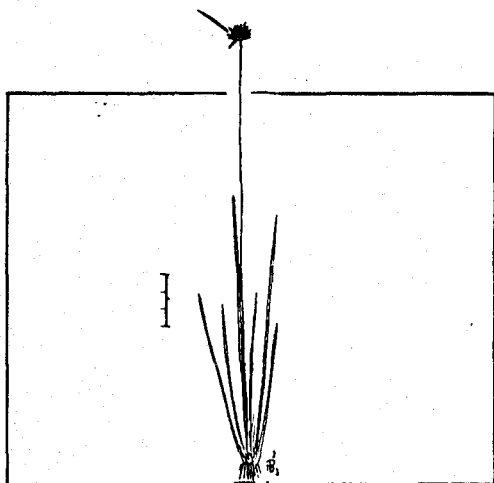

9835 - *Fimbristylis* cf. *pierotii* Aliq. Maothư Pierot.

Bụi cao 50 cm. Lá có phiến hẹp 1 mm, dài bằng vào 2/3 thân. Pháthoa có 2-3 láhoa dài bằng hay hơn tia; giéhoa tròndài, cao 8 mm, nâu đậm.

Phanrang, vào 1.200 m; IX. Khác mẫu ở giéhoa nhỏ hơn, láhoa dài hơn.

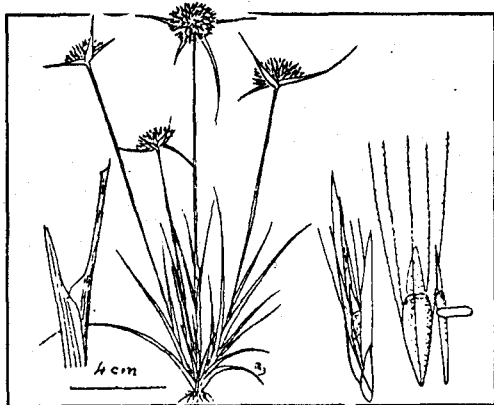
- Sedge 50 cm high; spikelets 8 mm long, dark brown.

9836 - *Rhynchospora barbatum*. Chuyếtừ râu.

Cỏ nhấtniên; thân mảnh, cao vào 30 cm. Lá hẹp như kim, dài bằng 2/3 thân, đến 20 x 0,0-0,2 cm, không lông, màu đỏ. Giéhoa đơm thành hoadầu to vào 1 cm, có tổngbao với 1 láhoa dài; giéhoa nâu ửng đỏ.

- To be search in Vietnam.

9837 - *Rhynchospora heterochaeta* S.T. Clarke. Chuyếtừ dị-mao.

Bụi không dày lắm, gồm 3-5 thân cao đến 30 cm, tròn, to 1,5 mm. Lá hẹp nhọn, cao bằng 1/2 thân, có bẹ trắngtrắng. Hoadầu nâuđỏ, tròn hay bánđầu, rộng 2,5-3,5 cm, với láhoa dài 3-7 cm, rộng 4-6,5 mm ở đáy, bìa rìa lông trắng; giéhoa thon, cao 1,2 cm, nâu đơt; vảy mỏng. Bểquả dẹp theo bung-lưng, cao 3 mm, nâu đậm, đầu có lông trắng, chuyếtừ cao 2 mm, to 5 dài 1 ngắn.

Đường đi Hảmân (Bà Rịa); XII.

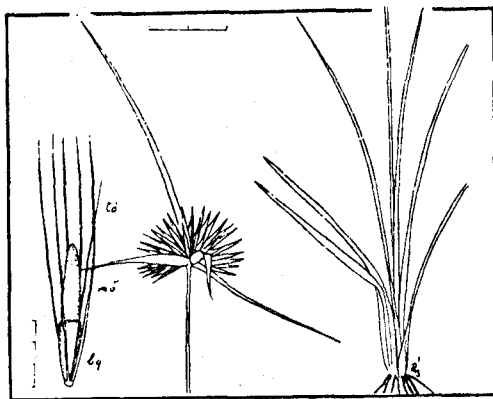
- Scapes to 30 cm long; capitulum to 3.5 cm large; seta 5 long, 1 short.

9838 - *Rhynchospora longisetis* R. Br.. Chuýtừ to-dài.

Bụi gồm 1-3 thân. Lá có phiến dài đến 10 cm, rộng 2-3 mm, chót nhọn, *cứng*, không lông; bẹ ngắn, ôm thân. Trục phát hoa cao 10-40 cm; lá hoa dài đến 10 cm; *hoadầu to 3 cm*; gié hoa dài 1,5-1,7 cm. Bế quả cao 3 mm, dẹp dẹp, đầu có lông; *mỏ cao 3 mm*; *tơ 6*, có răng mịn, *dài 11 mm*.

TN.

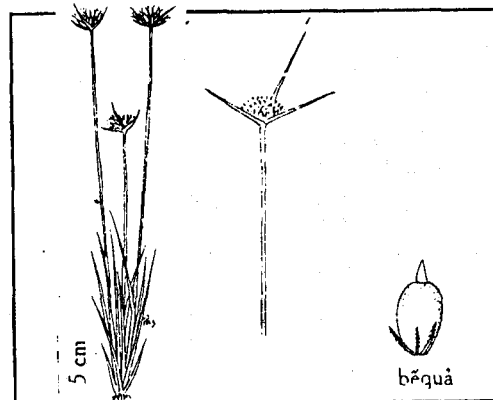
- Leaves rigid; scape to 40 cm; capitulum 3.5 cm wide; achenes with long beak and long seta.

9839 - *Rhynchospora rubra* (Lour.) Makino. Chuýtừ đỏ.

Cỏ *daniên*, cao đến 70 cm; thân thành bụi. Lá có phiến hẹp nhọn, rộng 2-3 mm, *cứng*, không lông. Hoadầu rộng 1-2 cm, *nâu đỏ*; lá hoa rìa lông; gié hoa cao 5-8 mm, mang (2)3(4) hoa, hoa dưới cái, hoa trên đực; tiểunhụy (2)3. Bế quả hai mặt lồi, *vàng*, dài 1,2-1,7 mm. *mỏ ngắn*, *tơ 6*, ngắn.

Đất hoang, trảng, dừa lộ; XII-IV.

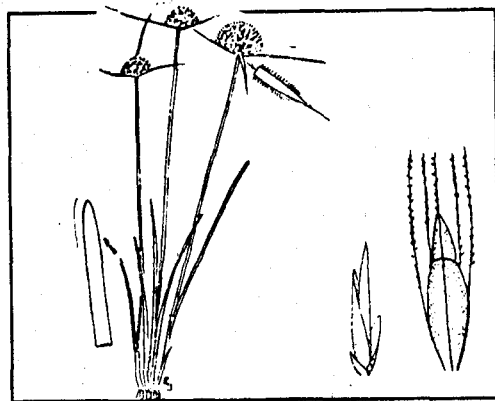
- Leaves hard; scapes to 70 cm long; achenes yellow, seta short (*R. wallichiana* Kunth).

9840 - *Rhynchospora submarginata* Kuk.. Chuýtừ bìa.

Cỏ *nhất niên* cao 10-50 cm. Lá có phiến hẹp nhọn, rộng 1-2,5 mm. Hoadầu *nâu hoe*; lá hoa dài 2-5 cm, rìa lông; gié hoa dài 6-8 mm; vảy 5-7, gần vòng; hoa 2, hoa dưới cái. Bế quả cao 2-2,7 mm, *đen*, có mọt, *bìa có lẫn trắng*; *mỏ cao*; *tơ hạt* 5-6 mm.

Đất hoang, ruộng khô, bình nguyên.

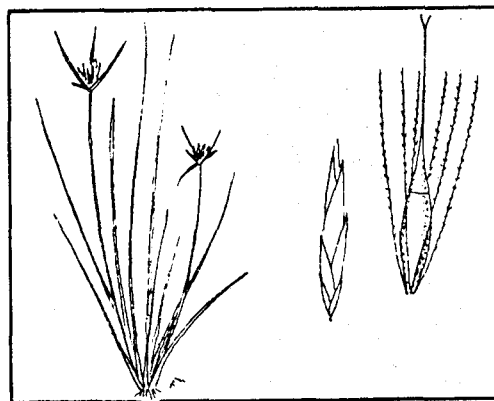
- Annual; scapes to 50 cm long; capitulum rufous brown; spikelets 2 flowered.

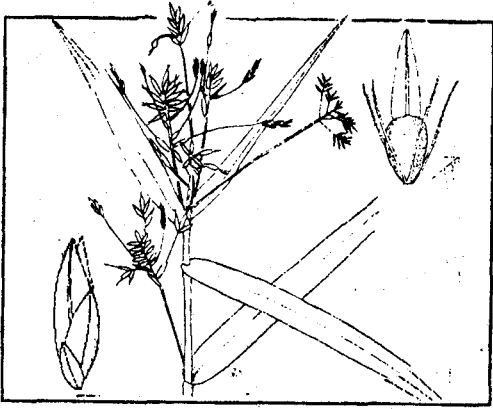
9841 - *Rhynchospora wightiana* Kunth. Chuýtừ Wight.

Bụi cao 10-60 cm. Lá như kim dài, rộng 2-2,5 mm, *cứng*, *nhám*. Phát hoa là hoadầu *nâu hoe*, có tổng bao do lá hoa dài; *gié hoa ít*, 6-7; vảy 6-7; *tơ hạt* 6, *nâu*; tiểunhụy 2. Bế quả bằng 2/3 vảy; vôi chẻ thành 2 phần ngắn.

Halong, Thủ pháp, Sài Gòn, Biên Hòa.

- Tuft 10-60 cm high; spikelets 6-7; achenes equaling 2/3 of scales.

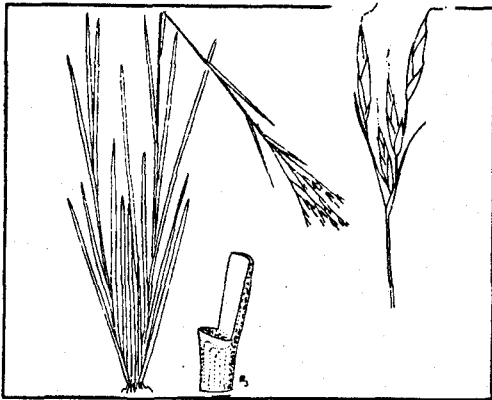

9842 - *Rhynchospora corymbosa* (L.) Britton. Chùy tử tán phòng.

Bụi to, cao 0,5-1 m; thân có 3 cạnh, mặt phẳng. Lá có *phiến dài*, rộng 1-2,5 cm; bẹ dài. Pháthoà ở nách và ngọn, *nâu đỏ*; giéhoa dài 8 mm, hình bắp, gần khít ở đầu cãm; nhiều vảy không hoa; *một vòi nhụy*. Béquả 1 ở mỗi giéhoa; *mỏ* cao hơn béquả; *tơ hạt* dài.

Đất ẩm, đến 1.000 m.

- Tuft to 1 m high; spikelets with 1 fertile flower; achenes with long beak (*R. aurea* Vahl.).

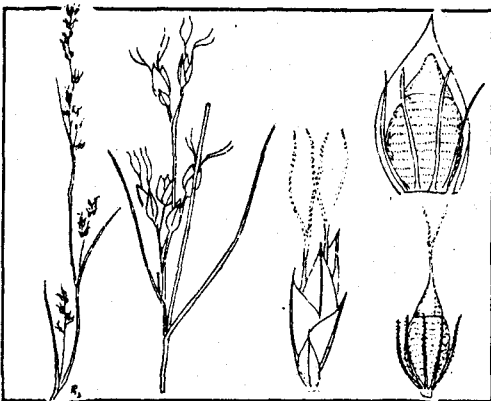

9843 - *Rhynchospora hookeri* Boeck. Chùy tử Hooker.

Bụi *đaniên*, cao đến 0,9 m; thân có 3 cạnh. Lá có *phiến đứng, phẳng*, rộng 7-9 mm, chót tã, dài đến 30 cm, bìa đứng, không lông. Chùm-tútán đứng ở chót thân; giéhoa *nâu*, không lông, mang 1 hoa lưỡngphái trên và 1-2 hoa đực ở dưới. Béquả xoan đến tròntròn, *nâu*, cao 3,5-5 mm, có *mỏ*.

Dương-minh-châu; VI.

- Perennial to 0.9 m; limb 7-9 mm wide; spikelets brown, with 1 bisexual, 2 male flowers.

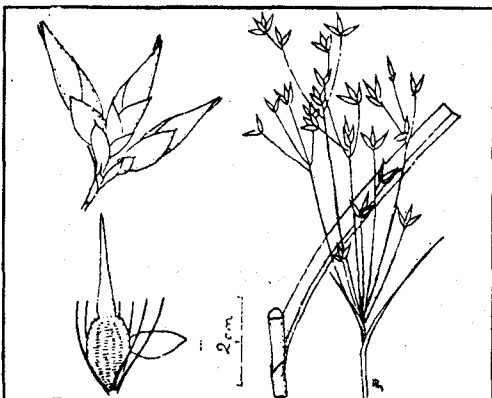

9844 - *Rhynchospora rugosa* (Vahl) Gale. Chùy tử nhám.

Cỏ *đaniên*, cao đến 80 cm; thân mảnh, mang lá dài theo thân. Lá có *phiến rộng* 2-3 mm, cứng. Chùm-tútán với nhánh dài 2 cm; giéhoa dài 4-5 mm, có vảy *nâu đỏ*, trongtrọng, mang 2-4 hoa lưỡngphái; tiểunhụy thường 2. Béquả cao 2 mm, có sọc ngang, màu gạch; *mỏ* cao, màu ngà; *tơ* 5-6, dài bằng trái.

Dưa rạch, đất hoang ẩmlầy, caonguyên: Đàlat; VIII-XI.

- Perennial to 80 cm high; spikelets with 2-4 bisexual flowers (*R. glauca* Vahl., *R. chinensis* Nees.).

9845 - *Rhynchospora triflora* Vahl. Chùy tử ba-hoa.

Cỏ cao 0,8-1,2 m, có cãnhành; thân có 3 cạnh tã. Lá dưới thành bẹ; lá trên có *phiến dài* 25 cm, rộng 5 mm, dày, cứng, đầu thon nhọn, trên bẹ cao đến 20 cm. Pháthoà nhiều tầng tánphòng; nhánh mảnh, tậncùng bằng 3(4) giéhoa *nâu*, thon nhọn, cao 8, rộng 2,5 mm. Béquả màu đường-thẻ, một mặt lồi, một mặt phẳng, có sọc mịn ngang, cao 3,5-4 mm; *mỏ* và *tơ hạt* dài hơn trái.

Nơi ẩm, trung và caonguyên.

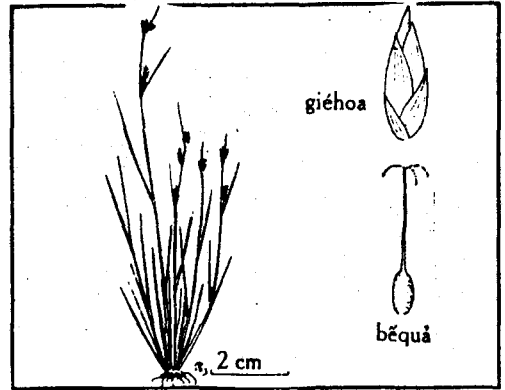
- Perennial; leaves long; achenes with long narrow beak.

9846 - *Schoenus apogon* Roem. & Schult.. Són nhỏ.

Cỏ *nhất niên*, cao 5-20 cm thành bụi dày. Lá có phiến hẹp nhọn. Pháthoa dài 1,5-10 cm, nhánh mang chụm giéhoa *nâu đỏ*; giéhoa không cọng, cao 4-6 mm, mang *vảy songdính*, 1-3 hoa. Bểquả trắng, cao 1 mm, có hạt mịn; tơ 6, dài hơn bểquả; vòi nhụy chẻ 3.

Nơi ẩm trắng: Đà Lạt.

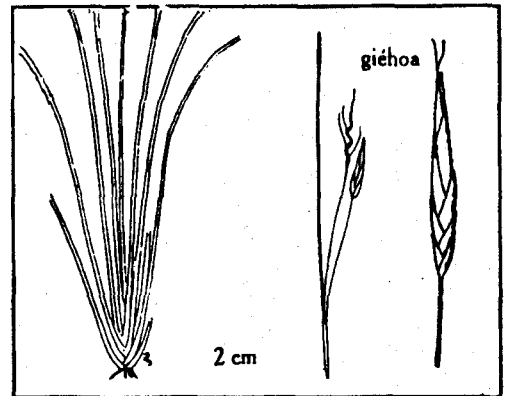
- Tuft annual; spikelets with distichous scale; achenes white.

9847 - *Schoenus calostachyus* (R. Br.) Poiret. Són to.

Bụi cao 30-80 cm; cành ngắn. Lá có phiến *hẹp dài*, rộng 2-3 mm, 1/2 dưới xếp như máng-xối, 1/2 trên xếp ra sau lưng, bìa có răng mịn hướng xuống, cứng. Giéhoa 1-2, ở chót 1 cọng mảnh, *dài 2,5 cm*; *vảy songdính*.

Vùng cát: Camranh; IX.

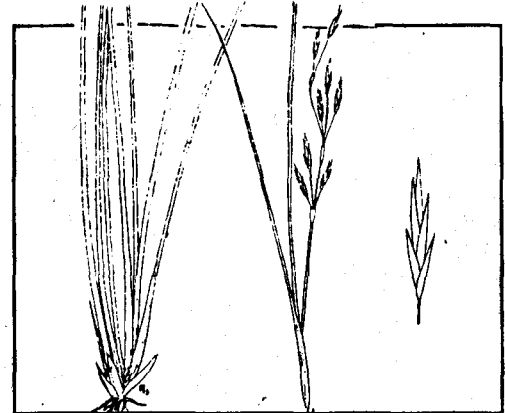
- Tuft to 80 cm high; spikelets to 2.5 cm long.

9848 - *Schoenus falcatus* R. Br.. Són cong.

Bụi. Lá hẹp dài. Chùm-tụtán mang giéhoa cao 1 cm; *vảy songdính*.

B.

- Spikelets 1 cm long; scales distichous.

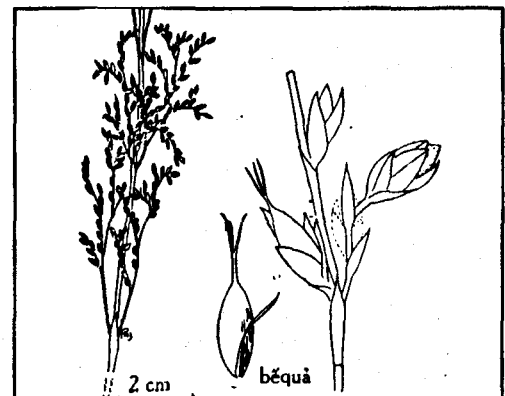
9849 - *Gahnia baniensis* Benl.. Gành Bani.

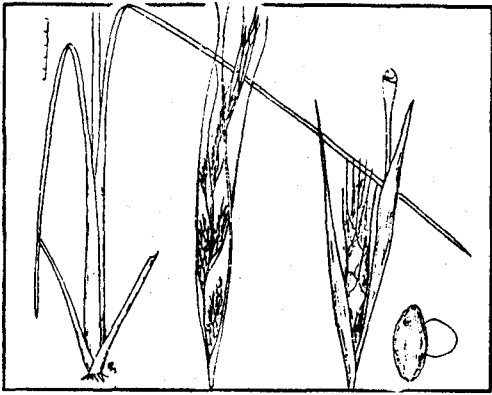
Cỏ *cao đến 2,5 m*; thân to đến 1 cm. Lá có phiến dài đến 1 m, rộng 1-2 cm ở đáy, *từu nhọn* và ngắn đến trên. Chùm-tụtán cao 40-70 cm, nhiều nhánh dài 10-20 cm, nhánh phụ *cong*; giéhoa *đen* lúc khô; *vảy xoan*, đầu nhọn, sắp theo 3 hàng. Bểquả cao 3,5 mm, màu vàng rơm; vòi nhụy chẻ 3.

Nhatrang, 1.500 m, trên rừng còi đất rất chua;

V.

- Sedge to 2.5 m high; inflorescence 70 cm long; scales tristichous; achenes yellowish.

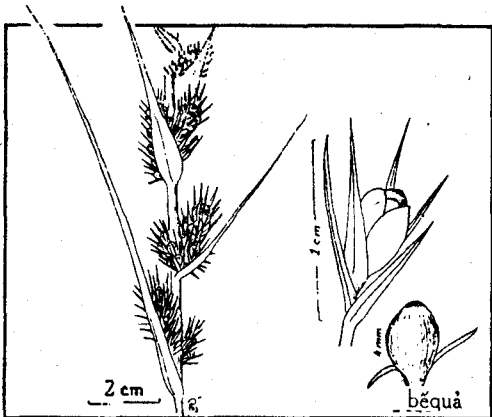

9850 - *Gahnia javanica* Zoll. & Mor.. Gành Java.

Cỏ cao 1-1,3 m, *đanien*. Lá có phiến cao bằng thân; phiến cả mét, rộng 1 cm ở đáy, dễ quăn khi héo. Pháthoa thụ cao 20-25 cm, có láhoa có tơ rất dài; nhánh nhiều, dài 4-5 cm, nâu sậm; láhoa của giéhoa mỏng, có mũi dài; 1 giéhoa to, dài 5-7 mm, mang 5-6 vảy tamđỉnh có mũi dài; tiểunhụy 3-4. Béquả màu ngà, cao 5 mm, hơi 3 cạnh.

- Perennial sedge, 1.3 m high; inflorescence with long caudex.

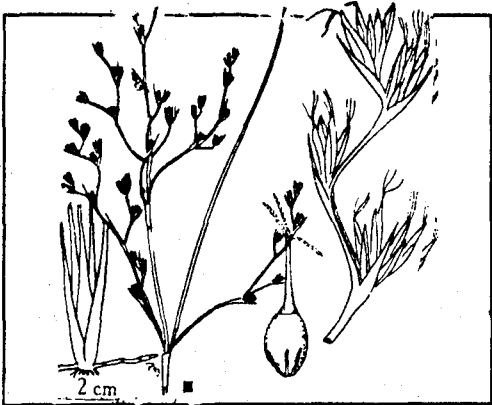

9851 - *Gahnia tristis* Nees.. Gành buồn.

Cỏ cao hơn 1 m, *đanien*; thân côđộc, tròn, to 1 cm ở gốc. Lá mọc khít nhau, dài 40-80 cm, rộng ở đáy đến 2 cm, từ từ hẹp đến chót, *bìa nhám*, láng, không lông. Chùm-tụ tán hẹp, cao 20 cm, rộng 1-3 cm, có láhoa có mũi dài; gié dài 1-4 cm; giéhoa có tổngbao dài; vảy 4-5, *nâu đen*, đầu tròn. Béquả màu sét hay trắng.

Rừng trên đất rất chua, 1.500 m: Phúkhánh; VII.

- Perennial 1 m high sedge; spikelets black brown, in spikes with long acuminate bracts.

9852 - *Tricostularia undulata* (Thw.) Kern. Tamkinh.

Bụi cao 40-60 cm, có chồi; thân hẹp, ngắn. Lá nhiều, ngắn. Chùm-tụ tán ở ngọn, *nhánh uốn-éo*, mang giéhoa tụ 2-3, màu *nâu quế*; vảy thon, tamđỉnh; 6 tơ cứng quanh noãn sào; vòi nhụy mang 3 nuốm. Béquả nâu, có mỏ nhỏ.

Đồi cát: Camranh.

- Tuft 60 cm; spikelets brown; achenes with 6 short seta.

9853 - *Machaerina falcata* (Nees) Koy.. Kiếmdiệp cong.

Bụi; *cánhành ngắn*; thân *depdep*, cao đến 1,5 m. Lá songđỉnh 2-4, *hình gươm*, rộng 10-20 mm. Pháthoa ở chót thân; láhoa nâu; giéhoa xoan, *nâu đỏ*, dài 6-10 mm; hoa 2-4; vảy 6-7, *bìa không lông* hay có lông dài; tiểunhụy 3; noãn sào trên thuđài ngắn, đầu như nhung, có 3 cạnh thấp; vòi nhụy chẻ 3, đáy không lông. Béquả cao 3-4 mm, trên *cộng* 0,5-1 mm.

Dựa hồ, Đàlạt, rừng Tràm Uminh; VII.

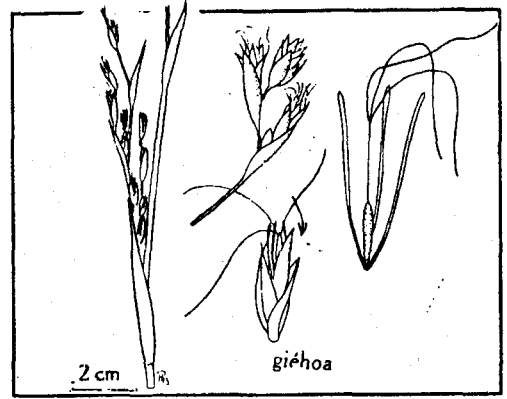
- Perennial 1.5 m high; spikelets red brown; achenes 3-4 mm long.

9854 - *Machaerina rubiginosa* (Sprengel) Koy. subsp. *crassa* (Thw.) Koy.. Kiếmdiệp lông.

Cỏ daniên cao đến 1,8 m, có cành ngắn, ngó dài; thân *dẹp*, tùy sấp. Lá có phiến rộng 5-6 mm, 2 mặt lồi, chót nhọn; bẹ dài. Chùm-tútán dài đến 50 cm; nhánh nhóm 3-6; giéhoa màu quế, cao 4-7 mm, mang 2-3 hoa; vảy 5; tiểunhụy 3; noãn sào không thuđai, vòi với 3 nuốm dài. Bể quả 3 cạnh, nâu, cao 4,5 mm, không to.

Nơi ẩm lầy, vùng Đălạt.

- Perennial; leaves narrow; spikelets brown; achenes 4.5 mm long (*Cladium crassum* (Thw.) Kuk.).

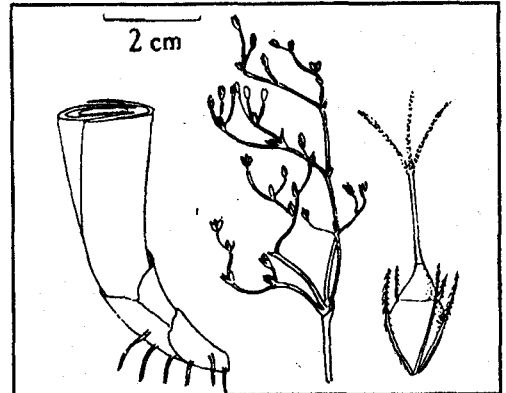

9855 - *Machaerina maingayi* (Clarke) Koy.. Kiếmdiệp lá-rộng.

Cỏ daniên; thân to cao 1-1,5 m, rộng 7 mm. Lá ở đáy thân có phiến rộng 15-20 mm. Chùm-tútán dài 25-50 cm, nhánh ngắn, uốn-éo, gần chụm; giéhoa cao 4-5 mm; vảy 5, bìa rìa lông, lưng có lông; tia 6-3, dài hơn bể quả. Bể quả đỏđỏ, cao 3 mm; đáy vòi là chùy cao.

Khánh hòa, vào 1.800 m (hình theo Raymond).

- Perennial 1.5 m high; spikelets 4-5 mm long; achenes reddish, 3 mm long.

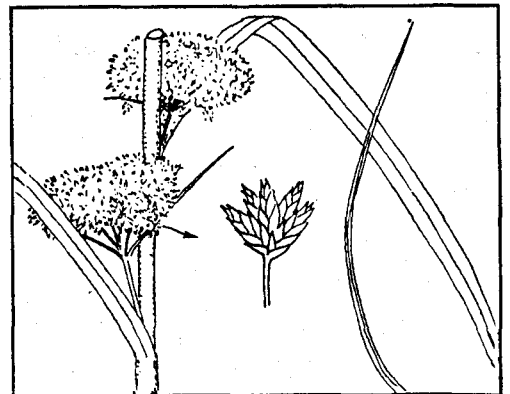

9856 - *Cladium chinense* Nees.

Thân suông, cao 1-3 m, có cạnh tà. Lá có phiến dẹp, dài 60-90 cm, rộng 3-10 mm, cứng, bìa uốn xuống, nhám bên, chót có đuôi 3 cạnh; bẹ cao 3-7 cm. Pháthoa mang 5-7 nhánh, rộng 4-8 cm, dày; giéhoa tròn dài, cao 3 mm, thành chụm; vảy dưới vào 7 bất thụ, 2-3 trên lưỡngphái; nuốm 3. Bể quả 3 cạnh, đáy tròn chót có mũi.

Nơi ẩm gần biển.

- Sedge 1-3 m high; leaves 60-90 cm long; inflorescence with 5-7 ramifications (*Cl. japonicum* Steud.)

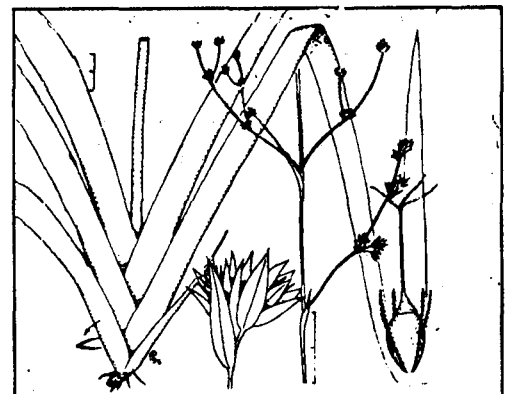

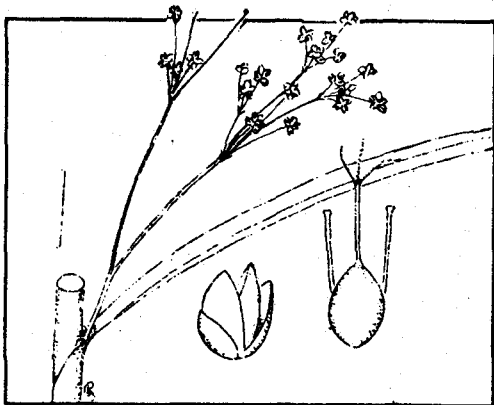
9857 - *Cladium maingayi* C.B Cl. Chô.

Cỏ to. Lá songđỉnh, có phiến như gươm, dài cả mét; bẹ xếp hai. Pháthoa ở chót thân, cao 40 cm, thưa; nhánh mang giéhoa nâu đậm đen. Bể quả cao 2,5 mm; vòi nhụy đáy phù rộng, cao, nuốm 3; to hậthư dài hơn trái, có răng.

Trên đất nghèo, cao độ 1.800 m: Phú Khánh; V,5.

- Sedge robust; leaves to 1 m long; spikelets dark brown; nuts 2.5 mm high.

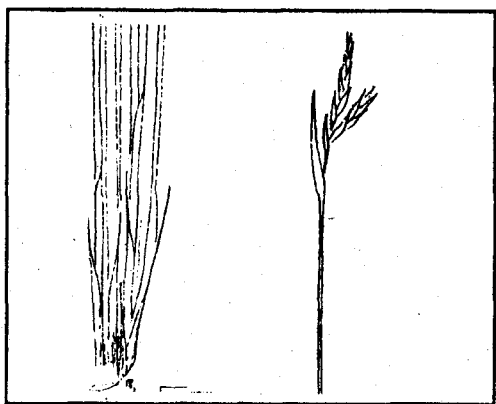

9858 - *Cladium mariscus* P. Br.. Chô Udu.

Cỏ to, có chồi; thân hình trụ tròn, cao 1-2,5 m. Lá ở thân, theo 3 hàng, rộng 0,8-1 cm, chót nhọn, bìa có răng bén. Pháthoa cao 60 cm, mang nhiều nhánh mảnh; giéhoa nhiều, tròntròn, nâu; vảy 6-7, mỏng; hoa 2, hoa dưới thụ, tiểunhụy 2. Béquả xoan, nâu, cao 1,8-2 mm; không có tơ hạt.

Túxú.

- Robust sedge; spikelets brown, flowers 2, the inferior flower fertile; achenes 1.8-2 mm high (*C. jamaicensis* Crantz).

9859 - *Lepidosperma chinense* Nees.. Vâyquả Trung quốc.

Cành nằm, có xơ do bẹ lá còn lại; thân nhiều, thành bụi cao 60-80 cm. Lá có phiến dài 60-80 cm, nhọn, dai. Pháthoa gồm ít giéhoa ở chót; láhoa nhỏ, ngắn; vảy gần theo 3 hàng; hoa có phiến. Béquả lạng; vòi nhụy chẻ 3.

B.

- Leaves to 80 cm long; scales in 3 rows; styles 3.

9860 - *Remirea maritima* Aubl.. Lác thông.

Cỏ đaniên, có cành bò to; thân cao 10-15 cm. Lá rất dày và cứng, nhọn. Pháthoa có 2-6 láhoa dài; chụm gié, dài 10-15 mm, mang giéhoa nhỏ (4 mm), gồm 4 vảy và chỉ có 1 hoa lưỡngphái có 3 tiểunhụy. Béquả nâu, có nứt mịn; vòi nhụy chẻ 3.

Trên bãi cát dựa biển.

- Perennial; leaves coriaceous, acute; spikelets 4 mm, fertile flower 1 (*Cyperus pedunculatus* (R. Br.)

***Cyperus* L.**

Giống-phụ *Cyperus*:

Choristachys:

Proceri

Iriae
Compressi

Esculenti
Tunicati

1a - giéhoa gần trên gié dài

2a - trục giéhoa không cánh; vòi nhụy tương đối ngắn

3a - ngó dài; gié dài; vảy không mũi

3b - không ngó

4a - vảy tròn; béquả cao bằng vảy

4b - vảy xoan, dài hơn béquả

2b - trục giéhoa có cánh; vòi nhụy dài

3a - vảy có gân nhiều và lồi

4a - chồi có củ

4b - chồi có hành

Kern).

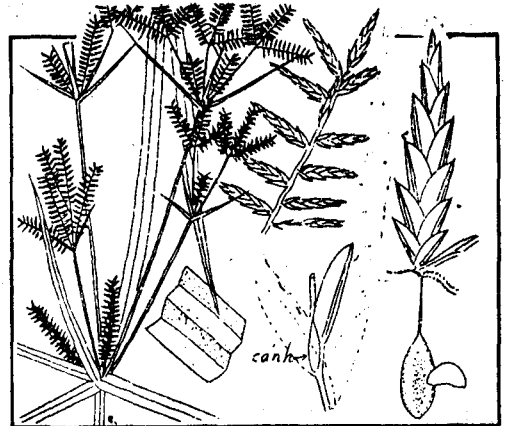
- 3b - vảy có ít gân và gân không rời
 4a - giéhoa có vảy thưa
 4b - giéhoa vảy khít
 5a - vảy có mũi
 6a - trục có cánh rộng
 6b - trục có cánh hẹp
 5b - vảy không mũi
 6a - gié ngắn, ít giéhoa; ngó dài; thân ít, thưa
 6b - gié dài; thân không lá
 6c - gié dài, giéhoa nhiều; cành to, ngắn; thân nhiều, khít nhau
- 1b - giéhoa đơn thành chùm hay hoadầu
 2a - pháthoa rộng
 3a - nhấtniên ít khi đaniên; thân yếu, ít lá; vảy có sóng xanh
 4a - lá có rãnh; giéhoa như kim; vảy có mũi
 4b - lá phẳng; giéhoa tròn dài hay thon; vảy mỏng, lõm ở đầu
 5a - nhấtniên; tiểuhụy 1-2
 5b - đaniên; tiểuhụy 3(2-1)
 3b - đaniên; thân cứng
 4a - vảy cong
 4b - vảy ngay
 5a - giéhoa phù
 5b - giéhoa đẹp; thân không lá
 2b - pháthoa như hoadầu
 3a - giéhoa phù
 3b - giéhoa đẹp
 4a - thân cao
 5a - đáy thân phù to; vòi nhụy dài
 6a - thân yếu
 6b - thân cứng
 5b - đáy thân không phù
 4b - thân nhỏ; láhoa dài
- Distante*
Fastigiati
Exaltati
Rotundi
Brevifolii
Papyri
Pycnostachys
Amabilis
Fusci
Halpani
Incurvi
Diffusi
Vaginati
Bobartia
Leucocephali
Platystachyi
Anosporum
Dichostylis

Fastigiati:**9861- *Cyperus grandis* C.B Cl. Udu to**

Cỏ to; thân rộng 8 mm, có 3 cạnh. Lá dài, rộng 1,2-3 cm; bẹ đỏ, ngắn. Pháthoa có 4-8 láhoa dài; cùm 6-12, mang pháthoa phụ; gié 2-5 cm, rộng 2 cm, mang giéhoa gần thẳng góc, không đẹp lắm, dài 6-12 mm; hoa vào 20; vảy 2 mm, có mũi ngắn; trục có cánh rộng nối tiếp vảy. Bề quả cao 1 mm, một mặt lõm.

Cành to.

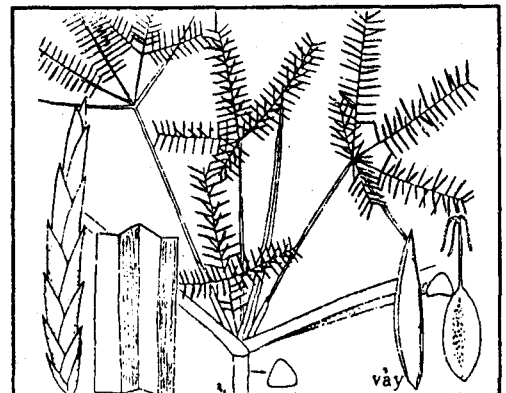
- Spikelet with winged rachis; achenes 1 mm.

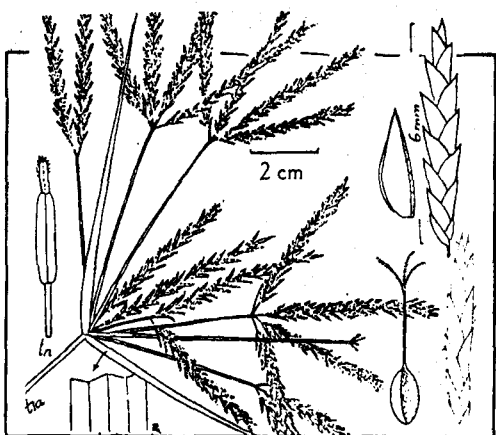
9862 - *Cyperus digitatus* Roxb.. Udu tia, Lác tia.

Cỏ cao đến 1,3 m; thân cô độc có 3 cạnh ở ngọn. Lá to, dài bằng thân, bìa bên. Pháthoa to, rộng 10-60 cm, 1-2 lần kép, với láhoa rất dài; gié rộng 1-2 cm, mang giéhoa gần thẳng góc, nâu vàng, hẹp, vảy vàng, sóng xanh, có mũi. Bề quả trắng hay nâu.

Ruộng, dựa suối, bình nguyên như Đồng Tháp đến Đà Lạt.

- Sedge up to 1.3 m; spikelets brown; achenes brownish.

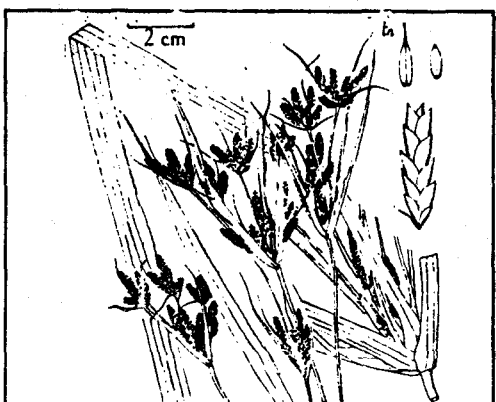

9863 - *Cyperus elatus* L.. Udu.

Thân *côđộc* cao đến 1 m, có 3 cạnh tròn, nhọn ở phần trên. Lá màu lợt ở mặt dưới, rộng 5-10 mm, *bìa bén*; bẹ nâu đỏ. Pháthoa to, rộng 30 cm; cầm chánh dài đến 20 cm; gié dài 5-7 cm, mang *giéhoa khít nhau, gần xéo*, hình trụ hẹp, dài 3-6 mm, mang 6-15 vảy dài 1,2-1,7 mm, nâu, có sóng xanh. Béquả cao 1 mm, có 3 cạnh.

Ruộng, đê, dựa rạch, bìnhnguyên; I-XII.

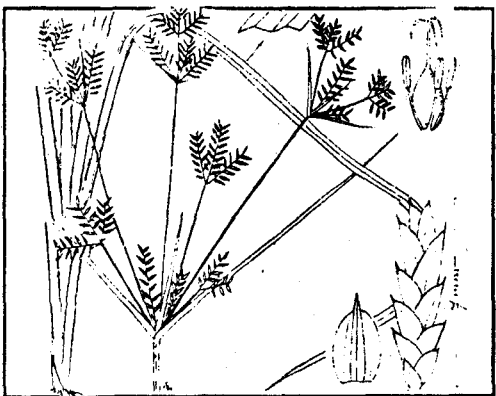
- Sedge to 1 m; spikelets densely inserted on rachis; scales brown, midrib green.

9864 - *Cyperus ohwii* Kuk.. Udu Ohwi.

Cỏ *daniên* cao 1- 1,5 m; cãnhành rất ngắn; thân thành bụi. Lá có phiến to, rộng đến 18 mm, dẹp; bẹ nâu. Pháthoa to; gié rộng 8 mm, mang *giéhoa* rộng 1,5 mm; vảy xoan hay bầudục cao 1,7-2 mm; tiểunhụy 3, đầu có lông mịn trắng. Béquả cao 1-1,2 mm.

Nơi ẩmlầy: Phúkhánh; to hơn *C. elatus* (hình theo Kern).

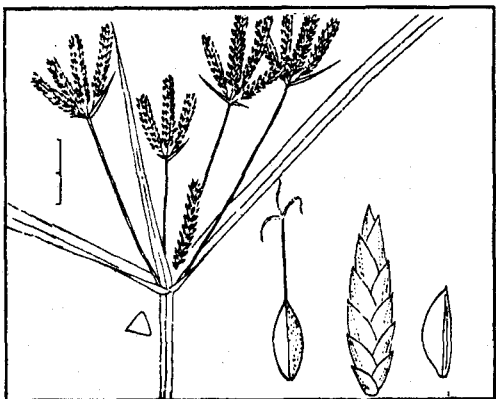
- Perennial sedge to 1.5 m high; spikes 8 mm wide; achenes 1-1.2 mm (*C. elatus* var. *macronux* in FGI).

Exaltati:**9865 - *Cyperus exaltatus* Retz. Udu cao.**

Cỏ to; thân *côđộc*, cao đến 1 m. có 3 cạnh tròn. Lá rộng đến 2 cm, có 3 gân chánh, *bìa rất bén*. Pháthoa to; nhánh dài đến 25 cm; gié mang đến hơn 30 *giéhoa*; *giéhoa nâu*, dài 8-12 mm, gần thẳng góc hay xéo; trục có cánh hẹp, mang vảy cao 2 mm, có mũi. Béquả *đen*.

Vùng có triều.

- Sedge to 1 m high; leaves 2 cm large; anthele with ray to 25 cm long; spikelets 8-12 mm long, brownish; achenes black.

9866 - *Cyperus dives* Delile. Udu giàu.

Cãnhành cứng, dày; thân cao đến 1 m, to 5-7 mm, có 3 cạnh tròn. Lá có phiến dài đến 30 cm. Pháthoa rộng 15-20 cm, có 5-8 *láhoa* dài đến 80 cm; cầm 8-10, dài đến 25 cm; gié có cọng ngắn; *giéhoa* dẹp, dài 5-8 mm; sóng có cánh trắng, thấp, mang vảy cao 2 mm, *màu sét*, gân 3-5, có mũi ngắn. Béquả xoan, cao 1.3 mm, trắng, có 3 cạnh; vòi có 3 núm.

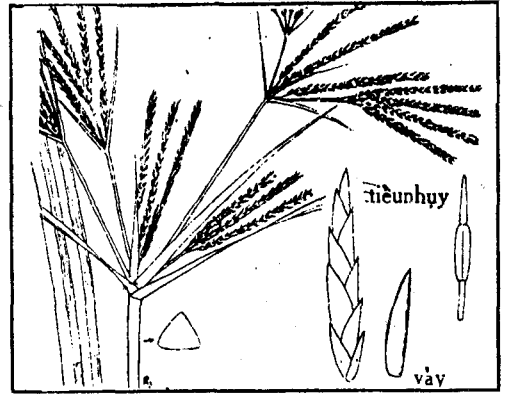
- Sedge to 1 m high; spikelets 5-8 mm long; achenes white (*C. exaltatus* var. *dives*).

9867 - *Cyperus imbricatus* Retz. Udu kết lợp.

Thân cò độc cao đến 1 m, có 3 cạnh tà ở ngọn. Lá dài bằng thân, rộng 4-8 mm, bìa hơi bẻn. Pháthoa to, đơn hay kép; láhoa dài 50-60 cm, mặt dưới trắng; cãm 6-8, dài 10-15 cm, mang gié không cọng dày; giéhoa dài 5-8 mm; vảy xoan rộng, có mũi ngắn. Béquả vàng rồi nâu, bầu dục.

Đất ẩm, 1-900 m: Sài Gòn, Cánh...; IV.

- Sedge 1 m high; achenes brown.

9868 - *Cyperus alopecuroides* Rottb. Udu cát.

Cỏ có căn hành ngắn, cứng; thân cao đến 1,2 m. Lá có phiến rộng 6-12 mm; bẹ cao, nâu. Láhoa 4-7, dài; cãm dài 8-18 cm; gié hình trụ dày; giéhoa dài 4-8 mm, rộng 2-3 mm; vảy màu sét vàng, có sóng có cạnh; tiền nhụy 2; vòi nhụy 2 núm. Béquả bầu dục, cao bằng 1/2 vảy.

Đại Ngãi (Hậu Giang).

- Herb 1.2 m; spikes dense; spikelets yellow ferruginous.

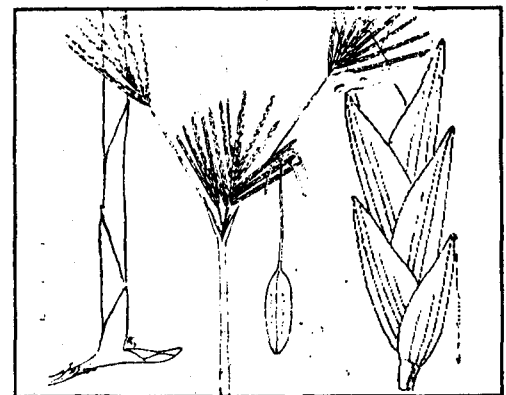
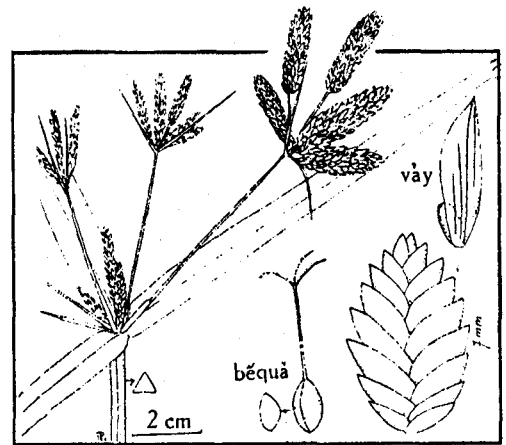
Brevifoliat:

9869 - *Cyperus articulatus* L.. Udu có đốt.

Cỏ không lông có chồi to; thân có 3 cạnh tròn, có ngắn cách nhau 1-2 cm. Lá teo thành bẹ. Pháthoa do 4-12 cãm dài 3-12 cm; láhoa ngắn; giéhoa dài, mang 12-50 hoa, trục có cánh, mang vảy vàng rơm, có 3 gân/bên, trắng, bìa mỏng. Béquả cao 1,5 mm, có 3 cạnh, nâu vàng đến đen; vòi nhụy chẻ 3.

Khấp nhiệt đới. Củ phẫn kích, bổ.

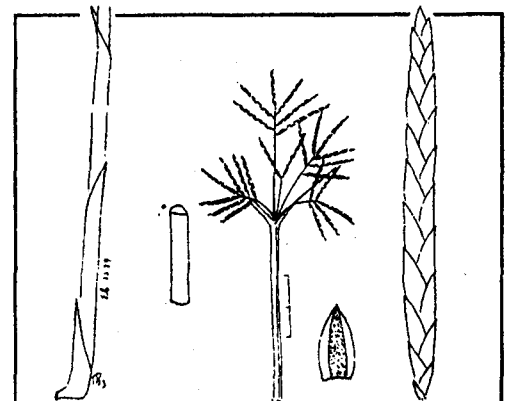
- Aphyllous, stem triquetre; spikelets with 15-50 flowers; achenes 1.5 mm.

9870 - *Cyperus corymbosus* Rottb. Lác tân phòng.

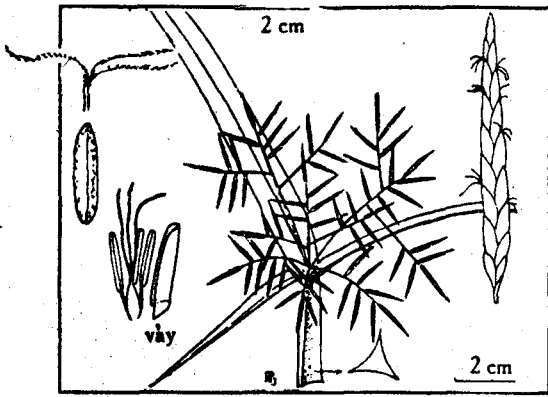
Lác cao 1,3-1,5 m, có căn hành to, xám đen; thân có 3 cạnh tà tròn. Lá dưới teo thành bẹ, lá trên có phiến nhỏ. Pháthoa cao 10 cm; giéhoa dài 1,5-2 cm mà thôi, hẹp, vàng xanh hay nâu nâu; vảy có bìa mỏng.

Loài khác với loài trên ở thân không có ngắn ngang rõ. Thân làm chiếu, đan thúng. B đến Huế.

- Stem vaguely trigonal; spikelets 1.5-2 cm long (*C. longus* auct. non L., Camus).

Proceri:

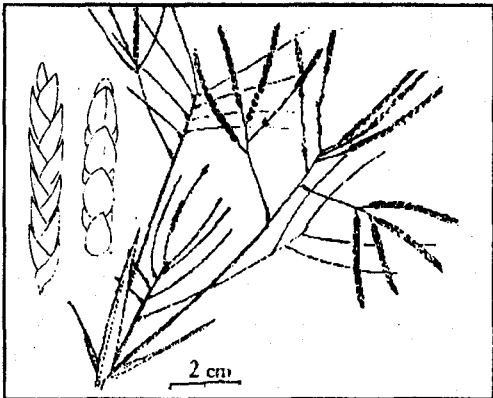

9871 - *Cyperus malaccensis* Lam.. Lác nước, Cói.

Nêthực vật daniên, có nhiều chồi và cành, cao đến 1,2 m; thân xanh, có 3 cạnh bên, 3 mặt lõm. Lá dài bằng 1/2 thân; bẹ dài. Pháthoá có láhoa rộng, dài hơn pháthoá, có 3-10 cãm dài 3-8 cm, mang 4-10 giéhoa; giéhoa dài 15-22 mm, mang 20-40 hoa. Béquả nâu đen, có vôi chẻ 3.

Dựa rạch bìnhnguyên, BTN; I-XII. Cành lồi, trĩ phùthùng.

- Perennial limnophyte; anthele with long bracts; achenes black.

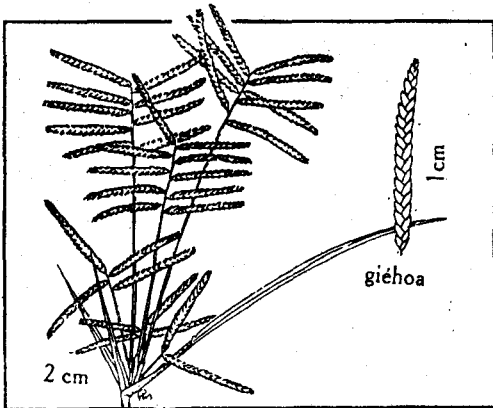

9872 - *Cyperus tegetiformis* Roxb.. Lác chiếu, Lác gon; Chinese Mat Grass.

Nêthực vật; chồi to có vảy nâu; thân cao đến 1,8 m, có 3 cạnh tà, mặt lồi, có vách ngăn ngang để thấy khi khô. Lá teo thành bẹ cao 2-8 cm. Pháthoá to 10-35 cm, có láhoa ngắn (dài bằng 1/2 các cãm), mang 10-16 cãm kép; giéhoa dài, mang nhiều vảy. Béquả đen.

Dựa rạch, cồn, thường Tr làm dây, dệt chiếu tốt.

- Limnophyte 1.8 m high; antheles with short bracts (*C. corymbosus* var. *longispiculatus* (O.K.) Kuk.).

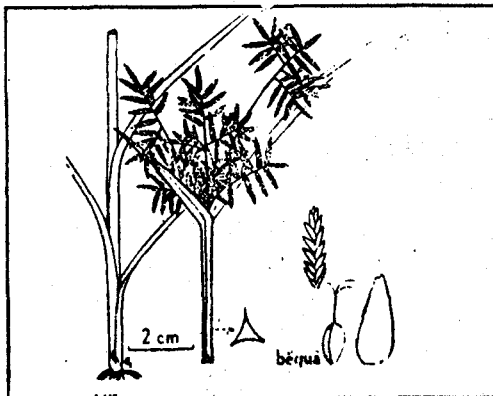

9873 - *Cyperus procerus* Rottb.. Lác qui.

Nêthực vật cao vào 1 m, daniên nhờ cành và chồi dài; thân có 3 cạnh nhọn. Lá có phiến dài bằng 2/3 thân, rộng 3-10 mm. Pháthoá có láhoa ngắn, do 3-7 cãm dài 2-15 cm, mang songđỉnh 15-30 giéhoa; giéhoa dài 20-25 mm, hoe hay vàng nâu; hoa vào 20-46, trục không cánh, mang vảy khít. Béquả đen, vôi nhụy chẻ 3.

Dựa ruộng, rạch, vùng có nước lợ: Hànamninh đến Sài Gòn, Lựtinh.

- Limnophyte 1 m high; anthele with spikelets 2 cm long; achenes black.

9874 - *Cyperus pilosus* Vahl. Lác lông.

Thân cao đến 80 cm, có 3 cạnh; ngó mảnh, dài. Lá có phiến dài bằng 2/3 thân, rộng 5-7 mm. Pháthoá kép, có tổngbao dài; cãm dài 1-10 cm, mang giéhoa đỏđỏ hay vàng nâu; vảy không mũi; tiểunhụy 3. Béquả đen, có 3 cạnh.

Dựa rạch, đến 700 m: từ Hoàngliênsơn qua Hué, Buônmethuot đến Sài Gòn.

- Sedge up to 0.8 m high, stoloniferous; spikelets reddish or yellow brown; achenes black.

9875 - *Cyperus babakans* Steud.. Lác dày.

Bụi cao 1-1,4 m; thân có 3 cạnh; chồi có vảy nâu đỏ. Lá có phiến dài bằng 2/3 thân; bẹ cao. Pháthoa có tổngbao có 1 láhoa dài 30-50 cm; cầm nhiều dài 2-9 cm, mỗi cầm mang nhiều giéhoa dài vào 2 cm, *gắn gần thẳng góc vào trục*; vảy có bìa mỏng, cao 5 mm. Béquả cao 2 mm, 3 cạnh, denden.

Ruộng, nơi ẩm lầy, bình và trung nguyên

- Tuft to 1.4 m; anthele with spikelets 2 cm long; achenes 2 mm, blackish.

Rotundi:

9876 - *Cyperus rotundus* L.. Cỏ Cú, Hươngphụ; Nut-grass. Cỏ daniên cao 10-60 cm; thân có 3 cạnh ở ngọn, đáy phù to; chồi dài, có vảy và có nhiều củ đen, nạc trắng. Lá cao bằng thân, rộng 2-6 mm, mặt dưới dột. Pháthoa có 3-5 láhoa dài 10-30 cm; cầm mang giéhoa có bẹ dài 1 cm; giéhoa dài 5-20 mm; vảy 10-30, *nâu đỏ*, dài 3-4 mm. Béquả có 3 cạnh, nâu đen; vòi nhụy chẻ 3.

Dưa lỏ, sân trắng, cỏ dại khó trừ, khắp thế giới; I-XII. Củ bổ, phấnkhích, giảinhiệt, chống viêm (do β -sitosterol), trị xơtrộn tiêuhóa, lợi tiểu, trị mùa, đau vú, điều kinh, chống thụ.

- Rhizome with tubers; spikelets red brown.

9877 - *Cyperus tuberosus* Rottb. = *C. rotundus* Benth. Củ củ.

Kích thước to hơn *C. rotundus* L., cao 30-60 cm; láhoa 2-3 lần dài hơn tia pháthoa hoa gié hoa hẹp hơn (rộng 2-2,5 mm); đỉnh ở trái không kếtlợp khít.

9878 - *Cyperus stoloniferus* Vahl. Cú biển, Cú chồi.

Cỏ daniên có *cành* mảnh, có vảy, và phù ở đáy thành củ denden; thân cao 15-30 cm, có 3 cạnh. Lá rộng 2-3 mm. Pháthoa có 2-3 láhoa dài; cầm ngắn; giéhoa *nâu*, dài 6-12 mm; vảy dài 2-2,5 mm, không mũi. Béquả đen, xoan.

Bãi cát *dựa biển*. Củ có tinh dầu thơm, phấnkhích, kiện vị, bổ, trợ tim.

- Perennial; stolon with tubers; anthele with short rays.

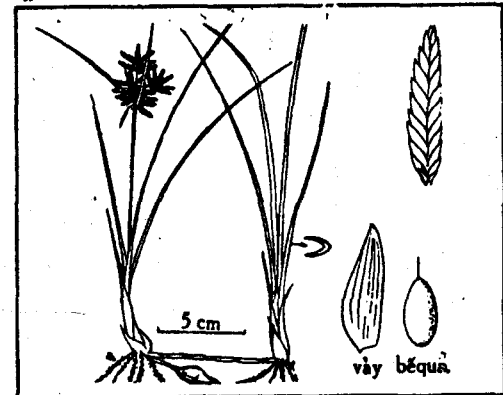
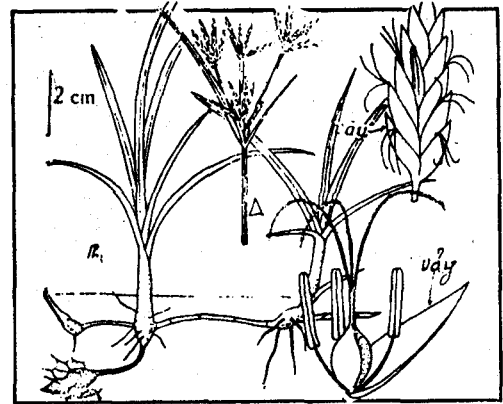
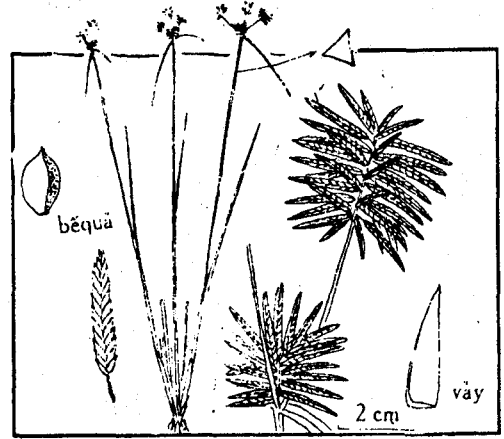
Esculenti:

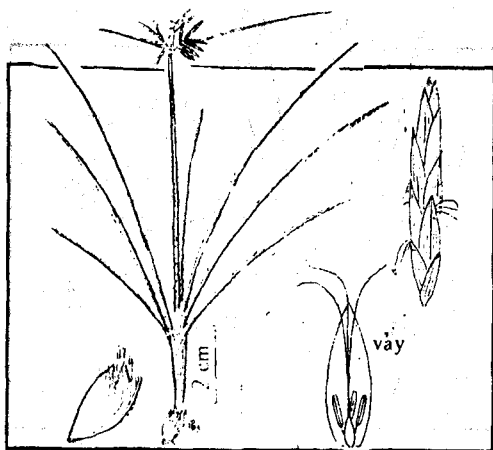
9879 - *Cyperus esculentus* L.. Củ Gấu; Yellow Nutgrass, Earth Almond.

Cỏ có *cành* màu gạch, có vảy; thân cao đến 50 cm, đáy phù thành củ to 1,2 cm. Lá có phiến dài, nhọn, rộng 3-6 mm, bìa nhám; bẹ cao. Pháthoa có 1 láhoa dài hơn; cầm dài đến 5-12 cm, có khi ngắn hơn; giéhoa *vàng nâu*; vảy 3-5 gân, xoan tã; tiểunhụy 3; vòi nhụy 3 nuốm dài. Béquả *thon*, có 3 cạnh, cao 1 mm.

Tr miền trung nguyên đến 1.500 m: B. Củ ăn được; dùng như phẩndương, phấnkhích ở Andô. Góc T.-Mỹ.

- Cultivated.

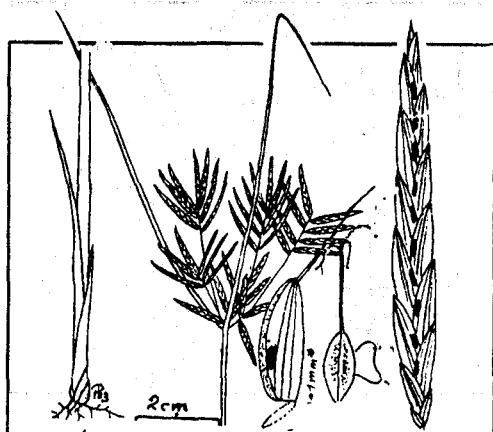
Tunicati:

9880 - *Cyperus bulbosus* Vahl. Cú cù; Nut Grass.

Cỏ đaniên nhờ *cánh* như *chỉ* và *củ* hình thoi, dài 1-1.5 cm, có vảy bao đen; thân có 3 cạnh, cao 10-20 cm, rộng vào 1 mm. Lá rộng 1-2 mm. Pháthoa ít giéhoa, có 2-3 láhoa dài đến 10 cm; giéhoa dài 1-2 cm; hoa 8-28; vảy có 9-11 gân, *lưng lục, bìa đỏ*; tiểunhụy 3. Béquả đen.

Cát dứa biển: Phanrang. Gốc T.-Mỹ.

- Stolons filiform; scales red, midrib green.

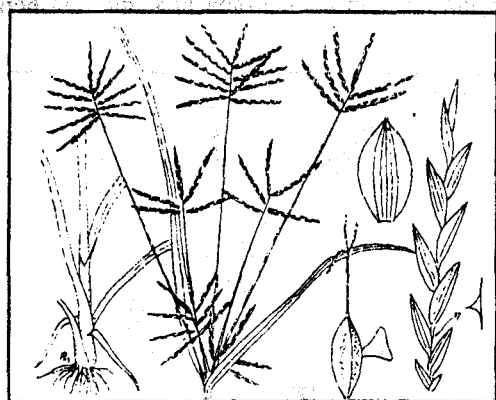
Subquadrangularis:

9881 - *Cyperus sphacelatus* Rottb.. Udu phù.

Cỏ *nhấtniên*; thân có 3 cạnh, cao 30(60) cm, đáy hơi phù, nâu đỏ. Lá có phiến dài vào 20 cm, rộng 2-4 mm. Pháthoa với 3-5 láhoa dài đến 20 cm; *cầm* 3-5, dài đến 10 cm; giéhoa *tái*, thiết diện *như vuông*; trục có cánh mỏng, trong, mang vảy 10-20, mỏng, gân 7-9, có 1 bột đỏ gần bìa; tiểunhụy 3. Béquả 3 cạnh, mặt lõm, cao 1,5 mm, nâu; nuốm 3.

Rầy hoang, trên cát: Phúquốc; 3.

- Annual sedge up to 60 cm high; achenes trigonal.

9882 - *Cyperus rubroviridis* H. Chermezon. Udu xanh-đỏ.

Cỏ *nhấtniên*; thân *côđộc*, cao đến 40 cm, đáy hơi phù, mang bẹ nâu sậm. Lá ngắn; phiến cao 20 cm, rộng 2,5-3 mm, nhọn. Pháthoa có 3 láhoa, một dài 15-20 cm, hẹp; *cầm* dài 5-15 cm; giéhoa *màu rơm*, nhọn, trục có cánh mỏng; vảy thưa, dài 3,5 mm, bìa mỏng, *lưng màu lục*, gân 2/bên. Béquả màu sữa, cao 1,8 mm.

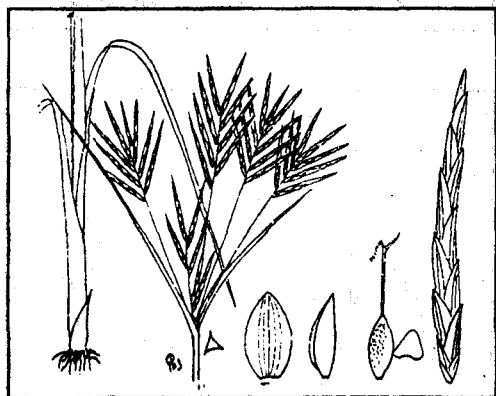
Vũngtau.

- Annual sedge up to 40 cm high; anthele with long rays; spikelets yellowish.

9883 - *Cyperus ramosi* Kuk.. Udu Ramos.

Cỏ *nhấtniên*; thân *côđộc*, cao 40-50 cm; rễ mảnh; đáy thân mang vài bẹ bao nâu. Lá có phiến nhọn, dài 20-30 cm, rộng 2-2,5 mm. Pháthoa có 3 láhoa dài đến 20 cm, rộng 4-6 mm; *cầm* 3-10; giéhoa *vàng rơm*, nhọn, gần xéo vào *cầm*; trục có cánh rộng mỏng, trong, mang vảy cao 4 mm, mỏng, trong ở phần cánh, gân rất mịn. Béquả màu rơm tươi.

Annual sedge, 40-50 cm high; spikelets lanceolate, yellowish

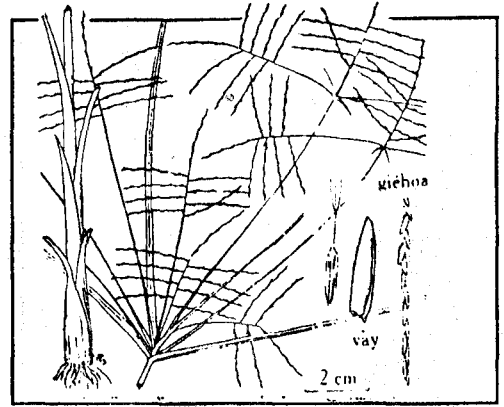

Distantes:**9884 - *Cyperus distans* L.. Udu thưa.**

Cỏ không chồi; thân cao 30-80 cm, có 3 cạnh ở ngọn, đáy trong bẹ cao. Lá dài bằng thân; phiến rộng 4-7 mm, bìa bên. Pháthoá do nhiều tia dài 8-10 cm; láhoa dài 20-40 cm; tia mang giéhoa gần đứng (C. *utan*, gần xéo), rất mảnh, dài, mang 10-20 hoa; vảy dầu tã, thưa, không chồng lên nhau. Béquả nâu đen; nuốm 3, dài.

Từ bìnhnguyên đến 1.000 m.

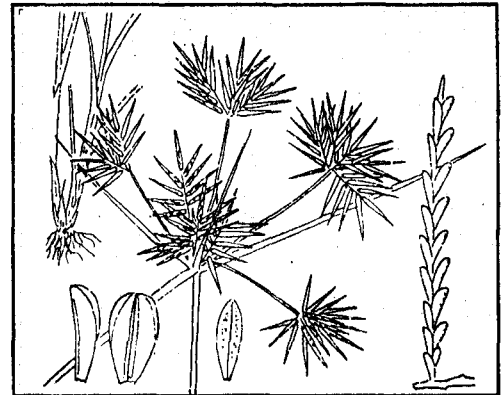
- Annual sedge, 30-80 cm high; anthele with narrow spikelets; scales distant.

9885 - *Cyperus nutans* Vahl. Udu nghiêng.

Thân còđộc, cao 30-60 cm, có 3 cạnh. Lá ngắn hơn thân, rộng 3-4 mm; bẹ ủng đỏ. Pháthoá với láhoa dài đến 30 cm, mang nhiều tia dài 3-4 cm; giéhoa gần xéo, nhọn, dài 1,4-1,6 cm; vảy 9-10 mỗi bên, không chồng lên nhau, lưng nâu đỏ đến trắng, bìa trong mỏng. Béquả cao 1,5 mm, màu ngà.

Sàigòn. Dạng C. *distans*, song pháthoá dày hơn và giéhoa gần xéo.

- Annual sedge, 30-60 cm high; anthele with lanceolate, oblique spikelets; achenes 1.5 mm long.

9886 - *Cyperus nutans* subsp. *eleusinoides* (Kunth) Koy. Udu mầntrầu.

Cỏ nhấtniên, không cầnhành; thân còđộc, có 3 cạnh không bên. Pháthoá có 3-4 láhoa dài đến 30 cm, rộng 6-7 mm; cắmdài đến 15 cm; giéhoa dài 5 mm, rộng 1 mm; sóng có cánh mỏng, trong, mang vảy có bìa mỏng trong, đầu lôm, có mũi; nuốm 3. Béquả có 3 cạnh tròn, nâu đậm, cao 1,5 mm.

Khác thứ *nutans* trên ở giéhoa nhỏ hơn, đơm dày hơn, và vảy có mũi.

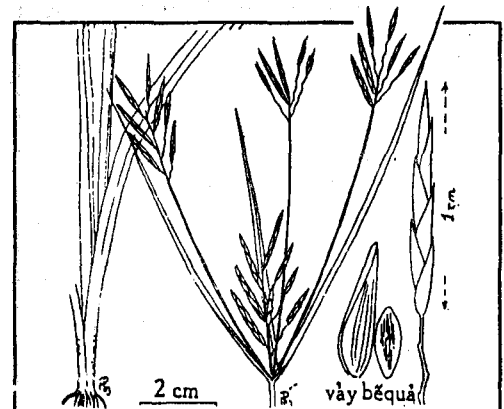
- Annual sedge; spikelets smaller, scales mucronated; achenes 1.5 mm long (C. *eleusinoides* Kunth).

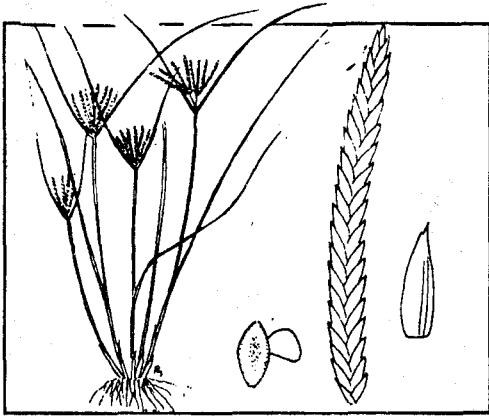
9887 - *Cyperus tonkinense* C.B. Clarke. Udu Bắcbộ.

Cầnhành ngắn; thân có 3 cạnh, cao 30-80 cm. Lá có phiến cao bằng 1/2 thân, rộng 4-5 mm, đầu có mũi dài. Pháthoá có láhoa đứng, dài; cắmit, cao 6-12 cm; giéhoa đứng xéo, cao 1-2 cm; vảy kếtlợp, cao 2 mm, đầu tã; tiếunhụy 3; vòinụy 3 nuốm. Béquả nâu, 3 cạnh.

B đến Buônmethuột; VIII.

- Annual sedge to 0.8 m high; antheles with erected bracts; spikelets 1-2 cm long; achenes trigonal.

9888 - *Cyperus brevicaulis* Cl. Udu thân-ngắn.

Bụi nhấtniên; rễ nhiều; thân cứng, cao 10 cm, có 3 cạnh. Lá có phiến hẹp, dài đến 30 cm, rộng 1-1,5 mm. Pháthoa với tổngbao có 2 láhoa dài đến 14 cm đặc sắc; cãm vào 3, rất ngắn, mảnh, mang giéhoa hẹp dài, đứng, màu rơm, cao 12-16 mm; vảy 2 mm. mỏng, có mũi, gân 5. Béquả 1 mm, màu càphê, có 3 cạnh.

Thác ở Nam CátTiên; VI.

- Annual sedge 10 cm high; anthele with long bracts; rays short bearing spikelets 12-16 mm long.

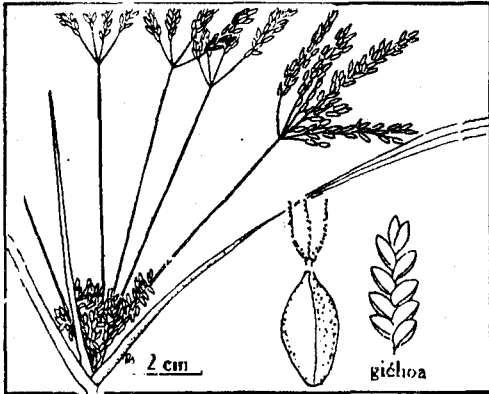
Iriac:

9889 - *Cyperus iria* L. Cú rận.

Cỏ nhấtniên; thân cao 15-50 cm, có 3 cạnh. Lá có phiến ngắn hơn thân, rộng 2-4 mm. Pháthoa dày, nhỏ (5 cm) hay to (đến 20 cm); láhoa dài; cãm mang tán; giéhoa nhỏ, vàng tươi, nhiều, dài 1 cm, rộng 2 mm; vảy 6-20, xoan. Béquả đen, dễ rụng; vòi nhụy 3 nuốm dài.

Dưa đường nước, ruộng, bìnhnguyên BTN; II-VII. Cây bồ, phánkhích, kiệnvị.

- Annual, 15-50 cm high; spikelets 1 cm; scales ovate; achenes black (*C. microira* Steud.).

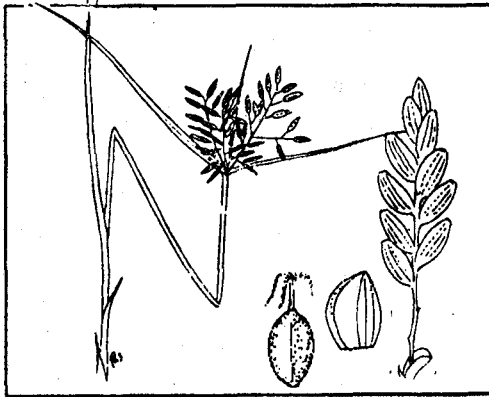

9890 - *Cyperus truncatus* Turcz. Cú cắt-ngang.

Thân đứng cao 15-25 cm, dầy hơi phù, có bẹ bao nâu. Lá 1-2, ngắn hơn thân, phiến mỏng, rộng 3-4 mm. Pháthoa có láhoa rộng, dài 6-10 mm; cãm 4-5, dài 1-3 cm, mang giéhoa dài cỡ 5 mm, rộng 1,5 mm, nâu đậm; vảy cao 1,7 mm, xoan rộng, đầu cắt ngang, bìa đỏđỏ, lưng lục, 3 gân mỗi bên. Béquả 3 cạnh, nâu; vòi 3 nuốm.

Đàlat; I.

- Annual 25 cm high; leaves 1-2; spiklets 5 mm long; scales truncate.

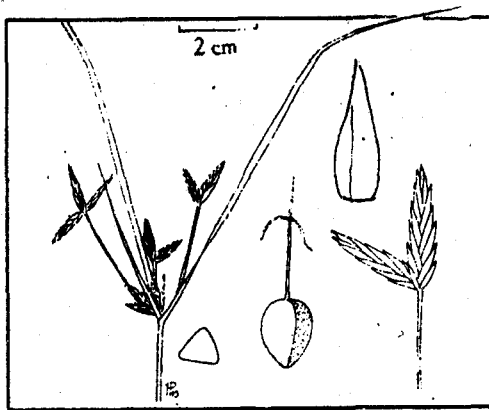
Compressi:

9891 - *Cyperus compressus* L.. Cú dẹp.

Bụi cao 6-30 cm. Lá dài 10-15 cm, rộng 2-3mm; bẹ nâu ở đáy. Trục pháthoa có cạnh tà; láhoa dài 6-8 cm; cãm ngắn, 1-3 cm, mang ít giéhoa ở chót; giéhoa dày, dài 1-1,8 cm, có mũi, màu rơm, lưng lục; tiểunhụy 3; vòi 3 nuốm. Béquả xoan rộng, có 3 cạnh

Sân, vườn, 0-1.000 m; I-IV.

- Tuft 6-30 cm high; scales yellowish green on the back.

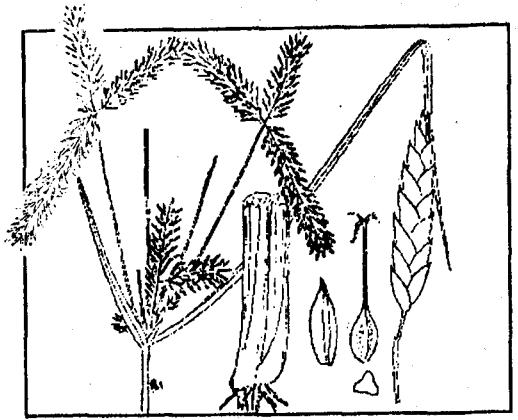

9892 - *Cyperus brunescens* Boeck. Cú nâu nâu.

Cành ngắn; thân 1-2, cao 50-70 cm, có 3 cạnh không bén. Lá cao bằng 1/2 thân, rộng 4-5 mm. Pháthoa dày, có láhoa dài 20-30 mm; cấn chánh 4-5, dài đến 10 cm; giéhoa hơi khít nhau, nâu, dài 8 mm; vảy cao 1,7 mm, nâu, 3 gân/bên, bìa mỏng. Bể quả màu ngà nâu, cao 0,7 mm, 3 mặt lõm; vòi 3 núm.

Huế.

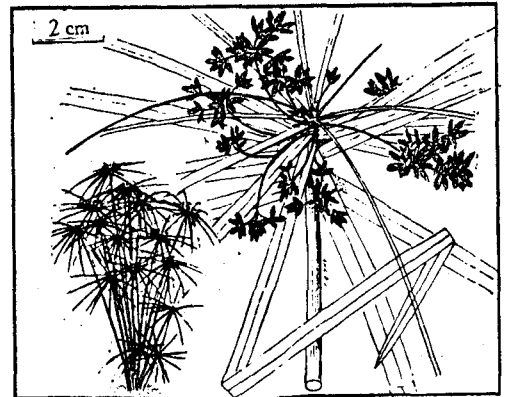
- Rhizome short; tige 50-70 cm high; spikelets 8 mm long, brown; achenes 0.7 mm.
Vaginali:

9893 - *Cyperus involucratu*s Poiret. Lác dù, Thủy trúc; Umbrella Plant.

Nêthực vật daniên thành bụi cao 1-2 m; thân gần như tròn; lá teo thành bẹ. Pháthoa với láhoa vào 20, dài 20-30 cm, gần như thành luânsinh; cấn dài 5-10 cm; giéhoa nhỏ, trắngtrắng rồi nâu dợt. Truyền thể ở nách láhoa, trắng, mọc thành cây khi gặp đất. n = 16.

Kiêng, gốc Madagascar; I-III.

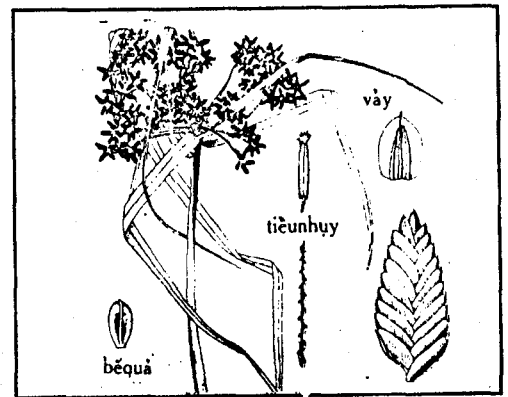
- Ornamental (*C. flabelliformis* Rottb.).

9894 - *Cyperus platystylis* R. Br.. Lác vòi-dep.

Cỏ daniên, có thân cứng, có 3 cạnh. Lá ? có phiến lục tươi hay mốcmốc, dài, rộng 8-12 mm, bìa bén. Pháthoa có láhoa dài, hình bán cầu, rộng đến 25 cm; giéhoa chụm 3-8, đẹp, dài 6-20 mm, rộng 2-3 mm, nhiều hoa; vảy có mũi, có 3 gân; tiểunhụy 3. Bể quả cao 1,8-2 mm, nâu.

Đất ẩm lầy, ruộng (hình theo Kern).

- Perennial; spikelets ovate; achenes brown, 2 mm long.
Diffusi:

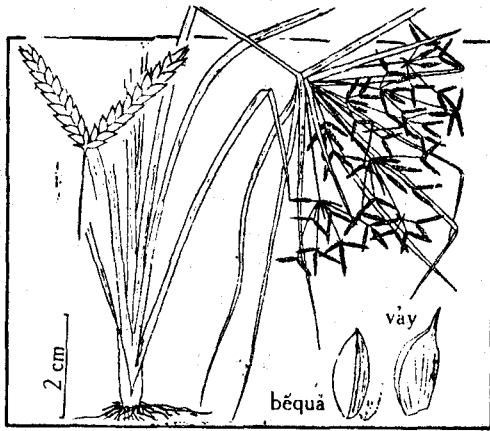
9895 - *Cyperus diffusus* Vahl. Lác tràn.

Bụi cao 20-70 cm, nhất nhiên. Lá dài gần bằng thân, rộng 8-16 mm. Pháthoa 2 lần kép, rộng; láhoa dài; giéhoa thường gần chụm 2-3, dài 5-7 mm; vảy có mũi. Bể quả nâu sậm, có 3 cạnh.

Rừng dày hay khô, cho đến 900 m.

- Tuft up to 70 cm high; spikelets 5-20 mm long; achenes dark brown (*C. pubisquama* Steud.).

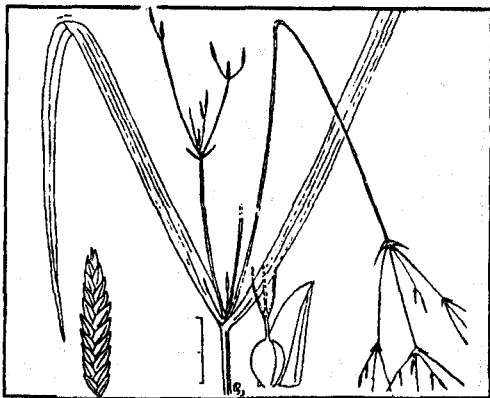

9896 - *Cyperus diffusus* Vahl. var. *macrostachyus* Boeck. Lác tràn gié-lớn.

Thân cô độc; giéhoa rất nhiều, dài đến 2 cm, đến 40 hoa. Phú quốc.

- Stem solitary; spikelets up to 2 cm long, flowers up to 40.

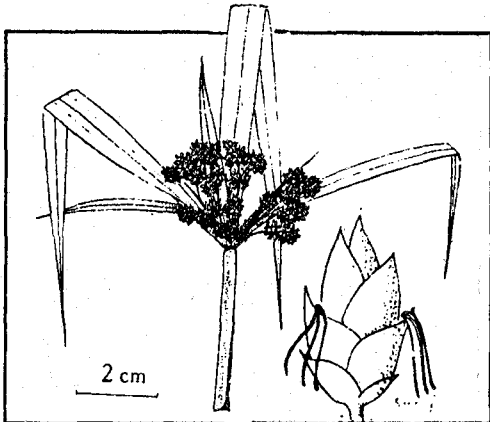

9897 - *Cyperus multispicatus* Boeck. Cú nhiều-gié.

Cỏ nhất niên; thân cô độc, cao đến 60 cm. Lá cao bằng 1/2 thân, rộng 4 mm, nhọn. Trục phách hoa có 3 cánh, rộng 1,5 mm; phách hoa với 1 lá hoa dài 20 cm, rộng 2-3 mm, 2 ngắn; giéhoa rất nhiều, thành nhiều tầng; giéhoa 5 mm, rộng 1 mm, màu rụng ở phần già; vảy màu rụng, cao 1 mm, màu rơm, nâu ở lưng, bìa trong. Bể quả cao 0,5 mm, nâu, có 3 cánh.

TN.

- Annual sedge up to 60 cm high; involucre long; spikelets yellowish, 5 mm long.

9898 - *Cyperus trialatus* (Boeck) Kern. Lác ba-cánh.

Thân cao 20-40 cm, có 3 cánh bên. Lá dài hơn 1/2 thân. Phách hoa có lá hoa rộng, dài; cậm ngắn, mang giéhoa dày như đầu tròn, xanh mướt, dài 3-7 mm, ít hoa; vảy có chót nhọn; nuốm 3. Bể quả nâu dợt.

Ven rừng khô: BTN.

- Herb to 40 cm; stem 3-alate; spikelets 3-4 mm, greenish.

9899 - *Cyperus radians* Nees & Mey. ex Nees. Cú xạ.

Cỏ nhất niên, cao 10-40 cm; thân 2-3, cứng có 2-3 cánh tà. Lá ở đất, rộng 2-3 mm, cao 1/2 thân. Phách hoa có 5-7 lá hoa, 1 dài bằng cậm; hoadầu dày, gồm 4-8 giéhoa đẹp, đỏ; vảy 10-12, có gân lồi, đầu có mũi. Bể quả đen, có 3 cánh; vôi chẻ ba.

Đồi cát dựa biển đến 900 m, BTN.

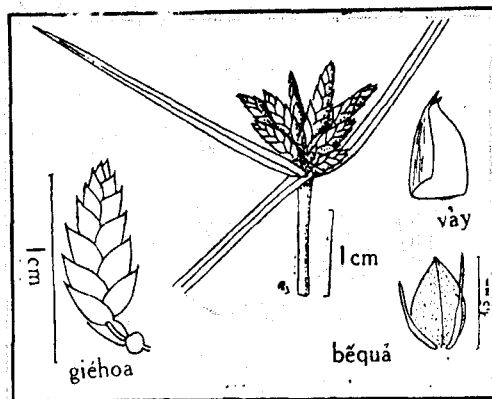
- Annual, 10-40 cm high; spikelets in heads, reddish; achenes blackish.

9900 - *Cyperus radians* var. *griffithii* (Steud.) Kuk..
Cú Griffith.

Bụi nhất niên; thân cao 20-30 cm, có bẹ đỏ. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 5-6 mm. Pháthoa là hoadầu dày; vảy cứng, nâu đỏ, có mũi, đơn hay chẻ hai. Bể quả nâu, có 3 cạnh, cao 1,5 mm

Dựa biển.

- Annual up to 30 cm high; bracts developed; spikelets red brown.

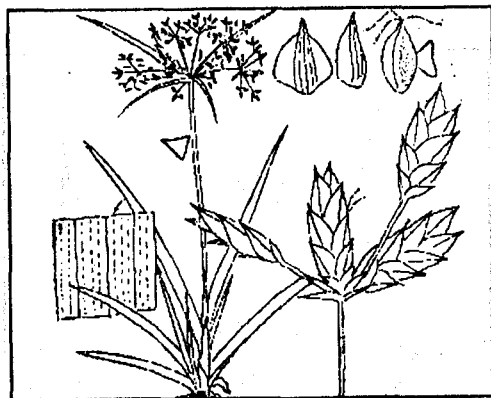

9901 - *Cyperus andreanus* Maury. Udu André.

Cỏ cao 30-70 cm; thân có 3 cạnh. Lá dài đến 25 cm, rộng 13-15 cm, đầu nhọn; bẹ đỏ. Pháthoa có 3 láhoa dài hơn cặm; cặm 10-15, dài 4-6 cm; giéhoa nâu, tròn dài, to 5 x 2 mm, dày 1 mm (thiết diện tamgiác); vảy 8-10, dài 3 mm, lưng xanh, bìa mỏng, nâu, mũi rõ. Bể quả cao 1,5 mm, nâu, láng, 3 mặt lõm; nuốm 3 rời từ đáy.

Sathầy (Côngtum)

- Herb to 70 cm; antheles ample; spikelets brown; achenes brown, 1.5 mm long.

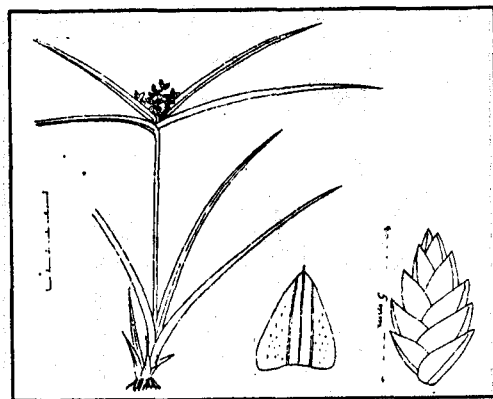
9902 - *Cyperus thorelii* E.G. Cam.. Cú Thorel.

Cánhành, to, denden; rễ to; thân cao 10-20 cm, có 3 cạnh. Lá như lá Hoànbán. Pháthoa dày, nhỏ cao 2-4 cm; láhoa dài đến 20 cm, to 0,8 mm; giéhoa chụm 5-9, tái, đẹp, mang 5-n hoa; vảy màu ngà, 3 gân.

N.

- Sedge 10-20 cm high; stem triquetre; spikelets

ivory.
Fusci:

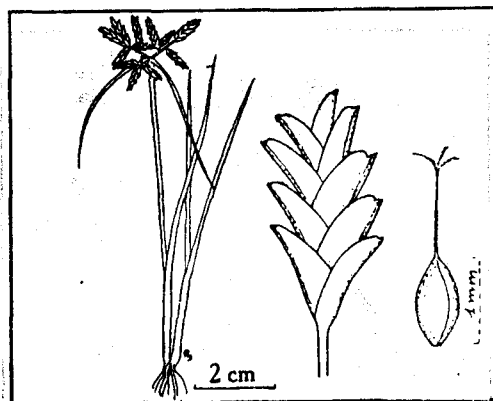

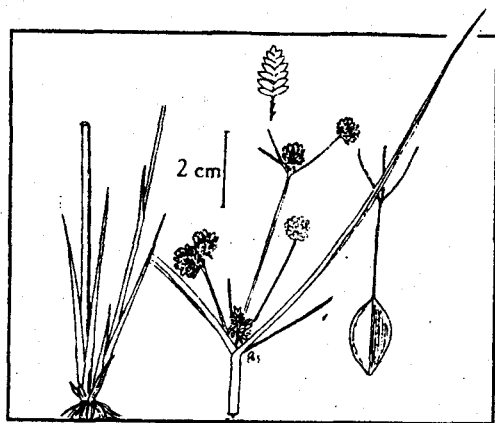
9903 - *Cyperus fuscus* L.. Cú sậm.

Rễ như chì, đỏ; thân thành bụi cao 5-20 cm, có 3 cạnh. Lá rộng 2-4 mm, nhọn, bẹ nâu đỏ. Láhoa 3, dài, xụ; pháthoa nhỏ, 3-8 cặm ngắn; giéhoa dài 4-6 mm; vảy đầu tã; tiểunhụy 2. Bể quả nhỏ, xoan bầu dục; vòi nhụy chẻ 3.
n = 18, 72.

Hànamninh đến T.

- Root red; stem 5-20 cm; anthele with few spikelets, 4-6 mm long.

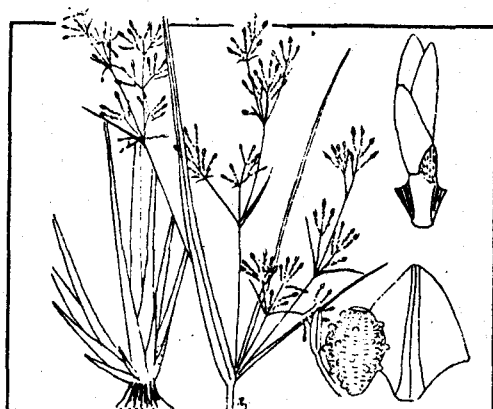

9904 - *Cyperus difformis* L.. Cỏ Tòty, cỏ Chao.

Cỏ nhất niên; thân cõ độc hay thành bụi thưa, 3 cạnh nhọn, cao 10-50 cm. Lá mềm, ngắn hơn thân, rộng 3-5 mm. Pháthoa có cãm mang cãm phụ; giéhoa rất nhỏ, gần khít thành chũm tròn; một tiểnhụy. Bế quả nâu lợt; vòi nhụy chẻ 3. $2n = 34$.

Nơi ẩm, bìnhnguyên đến 900 m, BTN. Có nốt với Vikhuẩn.

- Annual; spikelets small, inserted in globulous heads.

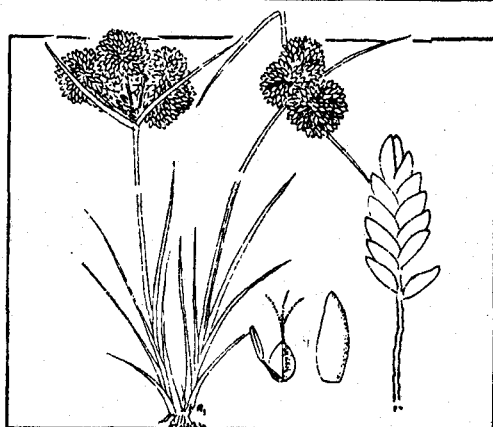

9905 - *Cyperus haematocephalus* Boeck. Udu đầu-đỏ.

Bụi cao đến 1,2 m; thân có 3 cạnh nhọn. Lá cao đến 0,8 m, phiến rộng 5-6 mm, xám xám lúc khô. Pháthoa cao 20 cm; tổng bao do 3 lá hoa mà một dài hơn cãm; tia chánh 4-7; cọng như chỉ, dài 2-3 mm, mang giéhoa vào 1 cm, trục chữ chỉ khi vảy rụng, có cánh dài đỏ đậm; vảy cao 1,8, vàng rơm, gân 3. Bế quả cao 0,5-0,8 mm, có 3 cạnh tà, màu rơm sậm, có mọt

Trên đất sét: Phú quốc.

- Tuft up to 1.2 m high; spikelets with red winged rachis.

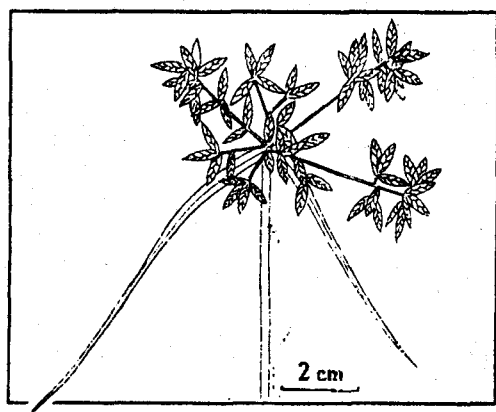

9906 - *Cyperus pulcherrimus* Willd. ex Kunth. Lác đẹp.

Cỏ nhất niên, cao 10-40 cm; thân có 3 cạnh. Lá dài 20-30 cm, rộng 2-4 mm. Pháthoa rộng 5-10 cm, dày, hay thưa, tia đến 20, lá hoa dài 5-15 cm; giéhoa nhỏ, dài 3-7 mm, gần 5-20 trên gié; vảy 1 mm, xoan tròn, đầu cong vào trong hay không; tiểnhụy 1. Bế quả 3 cạnh, cao 0,5 mm.

Ruộng, đất ẩm lầy: Phú Khánh đến Cánh; I-XII.

- Annual 10-40 cm high; spikelets 3-7 mm; scales 1 mm, achenes 0.5 mm (*C. sillettensis* Thw.)

9907 - *Cyperus sillettensis* Nees in Wight. Lác Sillett.

Bụi cao 20-30 cm, thân mảnh. Lá rộng 2 mm; bẹ nâu. Pháthoa với 3-5 lá hoa dài; tia dài 1-3,5 cm; giéhoa vàng vàng, dài 3-5 mm; hoa 10-14; tiểnhụy 1. Bế quả bầu dục, cao bằng 1/2 vảy.

T.

- Tuft 20-30 cm high; spikelets yellowish; stamen 1.

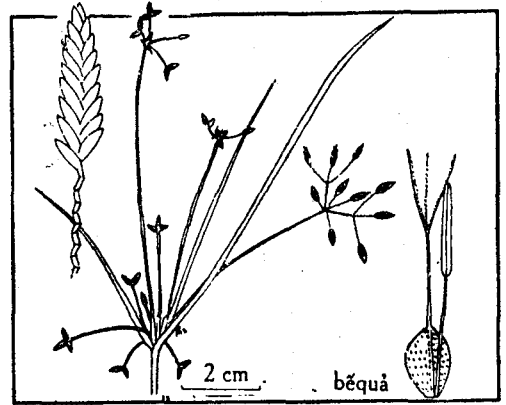
9908 - *Cyperus degeanus* Kunth.

9909 - *Cyperus halpan* L. Cú côm, Udu côm.

Bụi *daniên* có cãnhành, hay *nhấtniên*, cao 10-60 cm; *dây thân và rễ đỏ*; thân có 3 cạnh ở phần trên, dài hơn lá. Lá rộng 2-3 mm. Pháthoa hoặc do giéhoa nhỏ gần khít hoặc thưa, trên tia dài; láhoa dài bằng pháthoa; giéhoa 10-40 hoa. Bếquả nâu tái, cao 0,5 mm, có *mặt mịn thành hàng*.

Nơi ẩm, bìnhnguyên đến 1.000 m, BTN.

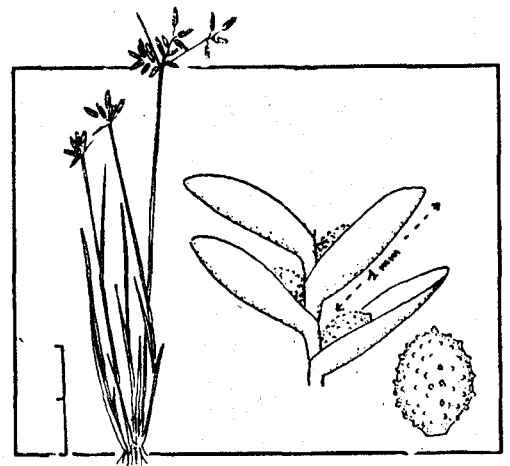
- Annual or biennial, up to 60 cm high; achenes finely verrucose.

9910 - *Cyperus tenuispica* Steud. Cú gié-nhỏ.

Cỏ *nhấtniên*, cao 5-15 cm; thân có 3 cạnh, trở nên *đen* khi khô; *rễ mảnh*. Lá có phiến rộng 2-3 mm, *ngắn, đứng*. Pháthoa có 2-3 láhoa dài; *cầm ít, ngắn*; giéhoa *vàng sét*; vảy cao 0,75-1 mm, đầu cắt ngang, lưng trong, *bìa đỏ*; tiểuhụy 1-2. Bếquả cao 0,3 mm, trắng, có *mặt mịn*.

Ruộng, bìnhnguyên đến 800 m.

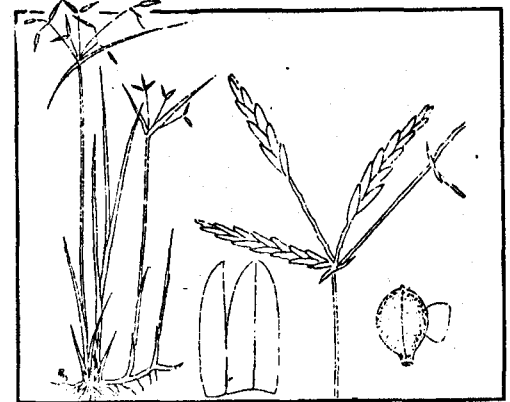
- Annual 15 cm high; spikelets yellow ferruginous; achenes 0.3 mm (*C. flavidus* non Retz., Cam.).

9911 - *Cyperus phaeorhizus* K. Schum. Cú rễ-nâu

Cỏ yếu, cao 30-40 cm; *rễ nâu đỏ, cũng như dây thân và bẹ*; cãnhành *bò dài*. Lá dài 15-25 cm, rộng 3 mm. Pháthoa có 2(3) láhoa dài hơn *cầm*; *cầm ít, dài đến 6-7 mm*; giéhoa *1,2-2 cm, rộng 1,5 mm, dẹp, mềm*; vảy mỏng, cao 2 mm, *bìa uốn vào, màu rơm, mũi ngắn*. Bếquả nhỏ (0,6-0,7 mm), màu *ngà, có mặt mịn như phấn*.

Côngtum.

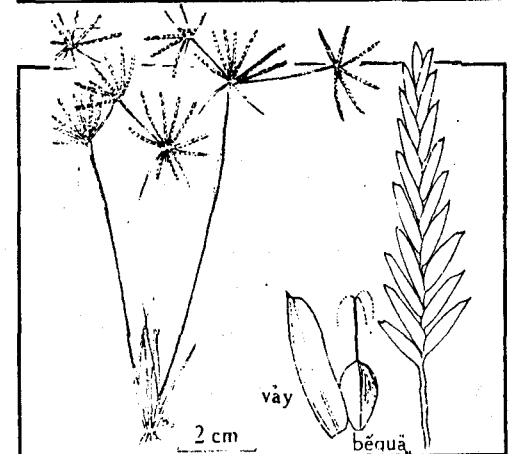
- Perennial, 30-40 cm high; root, base of stem red brown; spikelets 2 cm long; achenes cream.

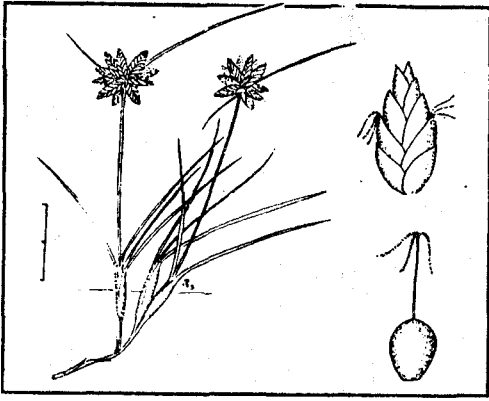
Amabilis:**9912 - *Cyperus amabilis* Vahl.** Cú dễ-thương.

Cỏ *nhấtniên*; bụi cao 5-15 cm, *mảnh*; thân có 3 cạnh. Lá có phiến hẹp, *ngắn*. Pháthoa có láhoa ngắn, 3-6, *mảnh*; *cầm 1-8*; giéhoa dài 8-18 mm, rộng 1 mm; *vảy màu cam hay sét, có sóng và gân xanh, có mũi*; tiểuhụy 1. Bếquả có 3 cạnh.

Sân cát, bình và trungnguyên, BTN.

- Annual, 5-15 cm high; spikelets ferruginous or orange red.

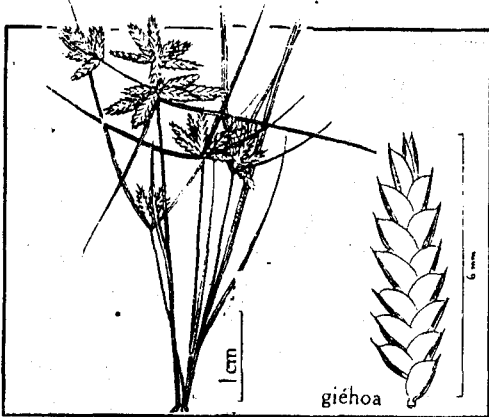

9913 - *Cyperus arenarius* Retz. Udu cát.

Cỏ *daniên*; căn hành bò dài, to 1-2 mm, có vảy trong trong; thân đứng cao 6-15 cm, mang 4-8 lá hẹp, cong cong, dài 5-20 cm, rộng 1-3 mm, nhọn, lục mẫm mẫm; bẹ cao 2-7 cm. Hoạ đầu to 1,5-2,5 cm, mang 5-30 gié hoa; lá hoa 1-3, một dài nhất đến 3-10 cm; gié hoa dài 6-13 mm; vảy màu rơm lợt, bì mỏng; tiểu nhụy 3. Bể quả xoan ngược rộng, cao 1,5-1,8 mm, một mặt lõm, một lồi.

Dựa biển, thường thành đám.

- Littoral, perennial sedge; spikelets light yellow.

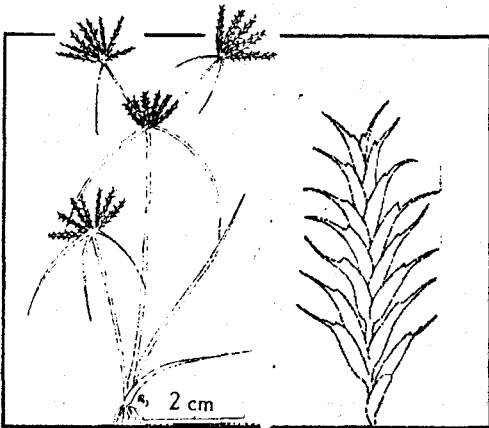

9914 - *Cyperus castaneus* Willd.. Củ rơm.

Cỏ nhất niên thành bụi cao 3-8 cm mà thôi; thân có cạnh. Lá dài bằng thân, rộng 3-5 mm. Phá hoa không tia, có khi chỉ còn 1 gié hoa; lá hoa dài; gié hoa vàng rồi nâu, dài 8-15 mm, mang 15-70 hoa; vảy đầu cắt ngang, có mũi nhọn. Bể quả nâu; vòi nhụy chẻ 3.

Sân cát, đất nghèo; XII.

- Annual small tuft; spikelets yellow then brown.

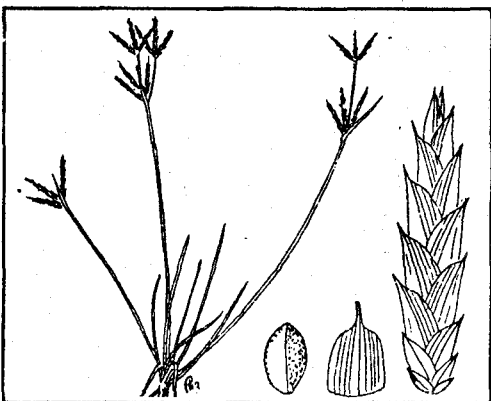

9915 - *Cyperus cuspidatus* H.B.K.. Udu mũi.

Bụi nhất niên cao 5-15 cm; thân có 3 cạnh. Lá thường dài hơn thân. Phá hoa nhỏ, có lá hoa dài hơn; nhánh ít; gié hoa rộng 0,9 mm; vảy thưa, 3-5 gân, có mũi dài bằng 1/3 thân và cong ra ngoài. Bể quả nâu đen.

Bình nguyên đến 900 m (gié hoa theo Kukenthal).

- Annual; scales with long acumen.

9916 - *Cyperus uncinatus* Poir.. Udu móc.

Cỏ nhất niên cao 10-15 cm. Lá rộng 1 mm, ngắn hơn thân, cứng. Phá hoa với lá hoa ngắn, cứng; cầm 1-3, dài 1-2 cm, mang ít gié hoa; gié hoa vàng rơm, rộng 2 mm; vảy có mũi to, 3 gân đến mũi, nhiều gân cạnh. Bể quả nâu đen, cao 1,5 mm, có 3 cạnh.

Đồi cát duyên hải.

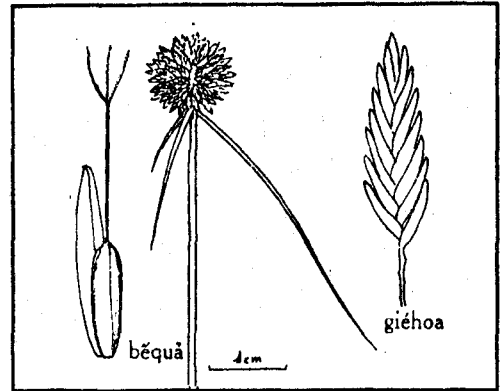
- Annual; spikelets light yellow; scales with hooked acumens.

Leucocephali:**9917 - *Cyperus leucocephalus* Retz. Cú đầu-bạc.**

Cỏ daniên có căn hành ngắn; thân cao 15-25 cm, mảnh, có 3 cạnh. Lá dài bằng thân, rộng 1,5 mm; bẹ nâu. Hoạch đầu tròn, to 5-8 mm, có 3-4 lá hoa dài; gié hoa cao 3-6 mm, mang 10-18 hoa; vảy 3 gân, vàng vàng hay nâu; tiểu nhụy 1. Bể quả tròn dài; vòi nhụy chẻ 3.

Sàigòn, Hà Tiên.

- Perennial; capitulum globulous; spikelet light yellow or brown.

Platystachyi:**9918 - *Cyperus niveus* Retz. Cú tuyết.**

Thân cao 10-30 cm, to ở phần đáy, có xơ do bẹ lá còn lại. Lá rộng 2 mm, dài bằng 1/2 thân. Phách hoa nhỏ, trắng hay tái; gié hoa ít, thường 3-4, thon đẹp, mang vào 6-8 hoa; vảy tã, thưa; tiểu nhụy 1. Bể quả đen, có 3 cạnh; vòi nhụy chẻ 3.

Sinh cảnh hồ, rừng thưa: Biên Hòa, Sàigòn. *In viro*, chống siêu khuẩn R.D.

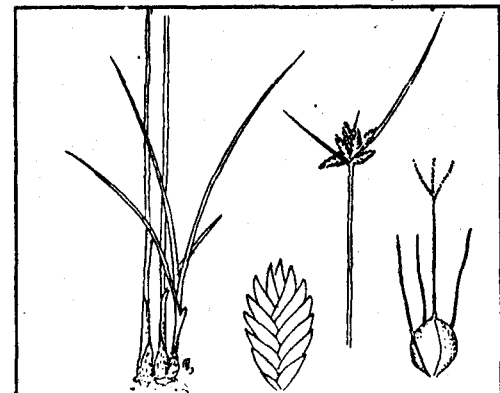
- Herb 10-30 cm; spikelets whitish or pale.

9919 - *Cyperus fulvo-albescens* Koy.. Cú vàng-trắng.

Cỏ daniên; căn hành bò cứng, có vảy nâu đen; thân thành chuỗi, cao 40-80 cm, 3 cạnh, rộng 1,5 mm, đáy phù to 8 mm, có vảy vàng hay tia đen; lá có phiến rộng 3 mm. Phách hoa có lá hoa dài, như hoạch đầu rộng 2-3 cm; gié hoa dài 1-2,2 cm; vảy 6 mm vàng trắng, gân 5-7; bể quả cao 1,3 mm, đen, có đốm nhỏ dày.

Krongpha.

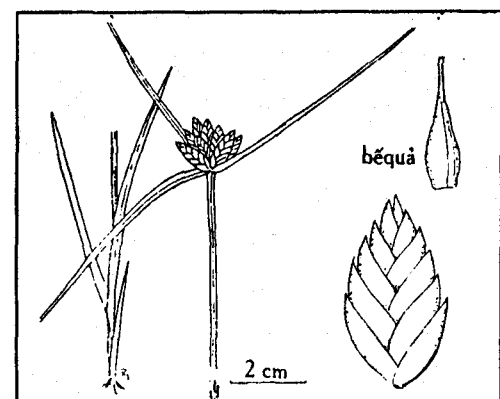
- Perennial; culm base enlarged; spikelets whitish-tawny.

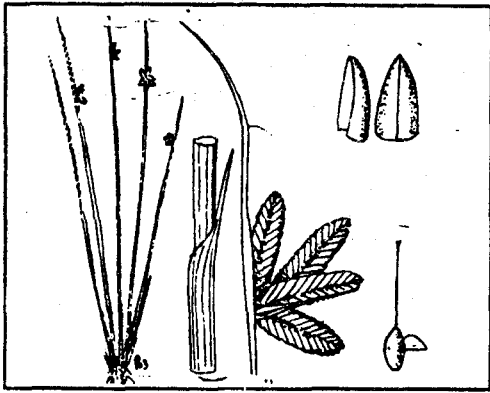
Anomosporum:**9920 - *Cyperus cephalotes* Vahl. Cú đầu.**

Cỏ daniên, nổi ở nước; có căn hành mảnh; thân dài 18-35 cm, có 3 cạnh. Lá 2-8, dài bằng thân. Hoạch đầu rộng 1-2 cm, có 3-5 lá hoa dài 10-20 cm; gié hoa nhiều, đẹp, dài 6-12 mm; vảy xoan rộng, nhọn, lưng lục. Bể quả thon, có 3 cạnh không đều.

Đầm nước ngọt, Hason bình, Hà Nam Ninh đến Nam.

- Hydrophyte, perennial; capitulum 1-2 cm wide.

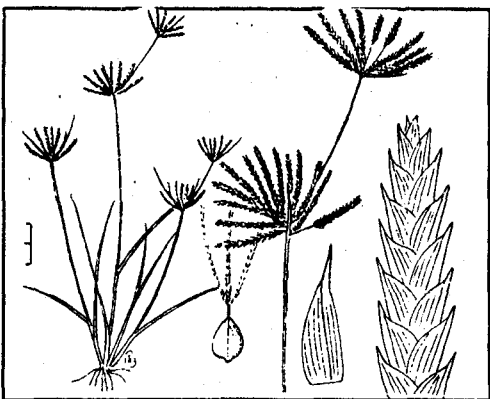

9921 - *Cyperus colymbetes* Kotschy & Rupr. Cú hồng.

Bụi cao 30-40 cm, mang 10-15 thân có 3 cạnh. Lá thành 1-3 bẹ ở đáy thân, phiến ngắn, 1-2 cm. Pháthoa là chụm có 1 láhoa như tiếp tục thân; giéhoa dày 1,2 mm, dài 6-10 mm, rộng 3 mm, màu ngà; vảy cứng, có đốm đỏ ở lưng, cao 2,5 mm. Béquả cao 1,8 mm, màu cà phê sữa, một mặt phẳng, một mặt lồi; vòi nhụy với hai núm.

- Tuft 40 cm; spikelets 1.2 mm thick, 6-10 mm long; achenes brownish.

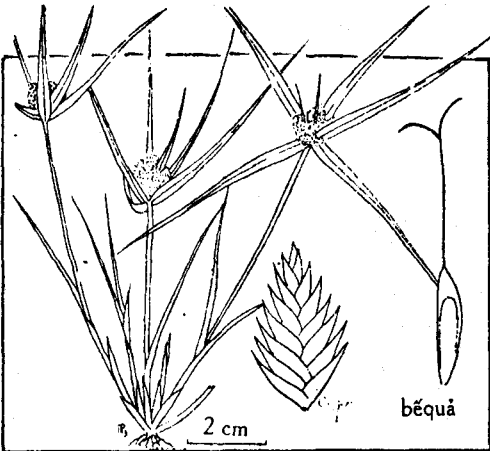
9922 - *Cyperus rupestris* Kuk.. Cú đá.

Bụi mang 2-3 thân tròn, cao 15-18 cm. Lá có bẹ 4-5 cm, phiến dài 10 cm, hẹp như kim. Pháthoa đơn hay có nhánh; tổngbao do 3 láhoa dài 3-4 cm; giéhoa dài 2 cm, rộng 4, dày 1,5, màu nâu đỏ hay sét; vảy cao 2,5 mm, cứng, nâu đỏ, nhiều gân, có mũi; vòi ngắn, núm dài. Béquả ngà, trong trong, cao không đến 1 mm, 3 cạnh, có thuđài ngắn.

Cùmy; I.

- Tuft 18 cm high; spikelets 2 cm long, red brown or ferruginous.

Dichostylis:

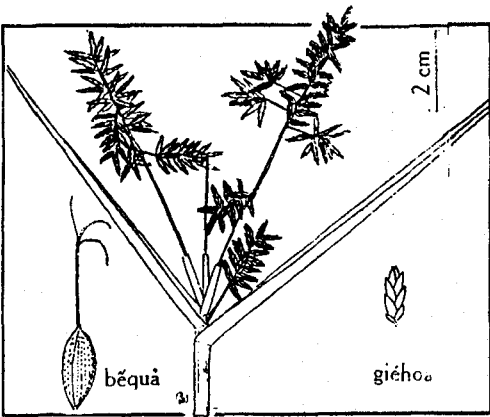
9923 - *Cyperus pygmaeus* Rottb.. Cú lùn.

Cỏ nhất niên thành bụi cao 25 cm; thân có 3 cạnh. Lá rộng 1-2 mm; bẹ đỏđỏ. Pháthoa thành hoadầu dày xanh, rộng 1-1,5 cm, láhoa dài 3-15 cm; giéhoa dẹp, dài 3,5, rộng 1,5-2 mm; vảy 10-20, lưng lục, bìa trong; tiểunhụy 1-2; vòi 3 núm. Béquả bầu dục, vàngvàng hay nâu tái, cao 1 mm. $n = c 53$.

Bồ nước, ruộng; bìnhnguyên: B.

- Annual tuft up to 25 cm high; capitulum greenish, on long bracts; achenes 1 mm high, yellowish or pale brown.

Serotini:

9924 - *Cyperus javanicus* Houtt.. Lác Java.

Bụi daniên, cao đến 70 cm; thân có 3 mặt lồi, cạnh có thể bẹt hay tròn. Lá cứng, xanh dợt hay mốcmố, bìa bên, rộng 5-10 mm. Pháthoa rộng 15 cm, láhoa dài đến 75 cm; giéhoa dài 5-9 mm; hoa 6-14; trục có cánh, mang vảy cao 2,5-3,5 mm, tái rồi nâu, lưng lục. Béquả cao 1,5 mm, có 3 cạnh; vòi nhụy chẻ 2.

Dựa nơi nước lợ; I-XII.

- Perennial up to 70 cm high; leaves glaucous; scales 2.5-3.5 mm (*Mariscus javanicus* (Houtt.) Merr. & Metc.).

9925 - *Cyperus serotinus* Rottb.. Lát muộn.

Cành dài; thân cao 30-120 cm, có 3 cạnh. Lá có phiến rộng 7-10 mm, cứng; bẹ nâu. Lá hoa 3-5, 2 ngoài dài; cầm 5-7, dài đến 12 cm; gié hoa dày, nhọn, cao 6-15 mm; hoa 10-30, trục có 4 cạnh, mang vảy nâu sẫm hay nâu sậm, có bìa trong; tiểu nhụy 3; vòi nhụy chẻ hai. Bề quả cao bằng 3/4 vảy, một mặt lõm.

Dựa rạch, ruộng (hình theo Kükenthal).

- Stoloniferous, to 1.2 m high; spikelets acute, 6-15 mm long, brownish (*Juncellus serotinus* (Rottb.) C.B. Cl.).

Laevigati:

9926 - *Cyperus laevigatus* L.. Lác lằng.

Cành bò, cứng; thân cao 10-50 cm, có 3 cạnh tẻ. Lá có phiến ngắn, nhọn; bẹ dài, màu vàng sệt. Phá hoa có 1 lá hoa dài, đứng như tiếp tục thân, một nhỏ như vảy; gié hoa 3-4, cao 4-10 mm, rộng 2 mm; hoa 12-24; vảy vàng đỏ hay sệt; vòi chẻ 2. Bề quả cao bằng 1/2-1/3 vảy, xoan, có đốm. $n = 43$.

Sân cát.

- Tuft 10-50 cm high; spikelets reddish yellow; achenes equal 1/3 the length of squale.

Giống-phụ *Pycnus*:

Lancei:

9927 - *Cyperus unioloides* R. Br.. Lát hột-dưa.

Cỏ daniên, mạnh; thân cao 0,4-1 m. Lá dài bằng 2/3 thân, rộng 5 mm. Lá hoa 3-5, dài 20-30 cm; phá hoa với 3-8 cầm đơn, dài 5-10 cm, mang gié hoa vàng hay nâu sẫm; vảy 10-12, xoan, nhọn, sóng xanh. Bề quả đen, xoan tròn, hình thấu kính.

N.(hình theo Kern).

- Perennial sedge up to 1 m high; spikelets yellow or brownish; achenes black (*Pycnus unioloides* (R.Br.) Urb.).

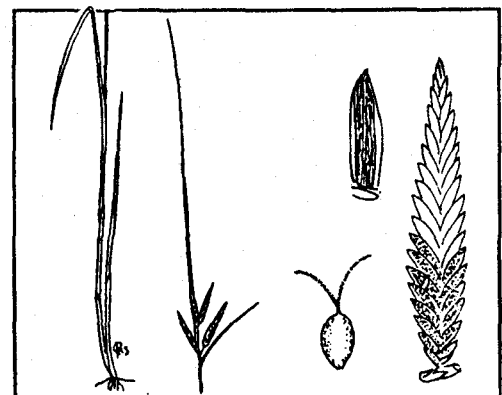
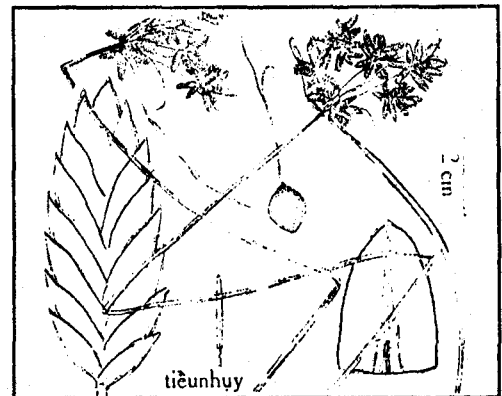
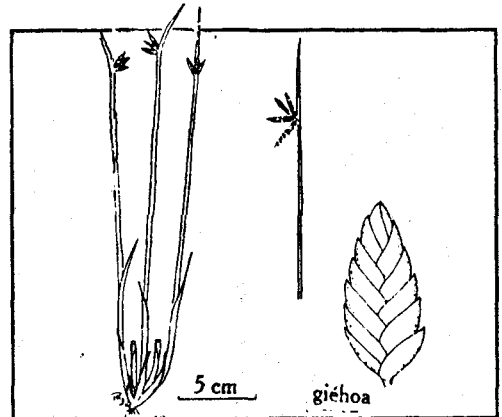
Propinqui:

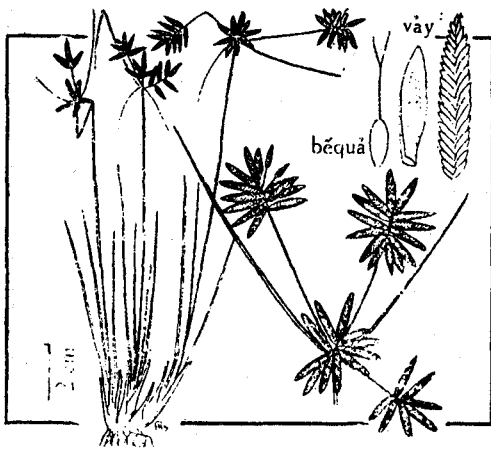
9928 - *Cyperus aschenbornianus* Boeck. Cú Aschenborn.

Chồi ngắn, mang 1-2 thân cao 20-30 cm, mảnh, dây thân không phù, có bẹ nâu bao. Lá 1-2, có phiến hẹp như chỉ, dài 10-12 cm. Phá hoa có 1 lá hoa rất dài (6-10 cm) và hẹp như chỉ; cầm 1-2, ngắn, mang 4-5 gié hoa đẹp, thon nhọn, nâu tím; vảy có sóng xanh, hai bên tím đậm đặc sắc. Bề quả xoan, không cạnh, màu ngà, cao 2-3 mm.

Trùng lầy; Đà Lạt; I.

- Sedge up to 30 cm high; limb acicular; spikelets 4-5, brown violet.

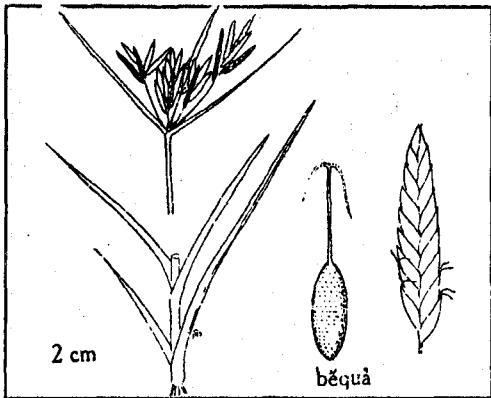

Globosi:
9929 - *Cyperus flavidus* Retz. Cú tái; Yellow Cyperus.

Bụi nhất hay *daniên*; thân cao 10-30 cm, mảnh, có 3 cạnh. Lá bằng hay dài hơn thân, rộng 1-3 mm. Pháthoa đơn hay ngắn *thành đầu*, trên láhoa dài; giéhoa nhiều, hẹp; váy 10-40, đầu tà, *nâu* hai bên. Bẻ quả rất đẹp, hai mặt lồi, vàng đậm, cao 0,8-1,2 mm.

Nơi ẩm, trảng, đụn rạch, trungnguyên; I-XII.

- Annual or perennial; spikelets brown; achenes flattened, 0.8-1.2 mm (*C. globosus* All.).

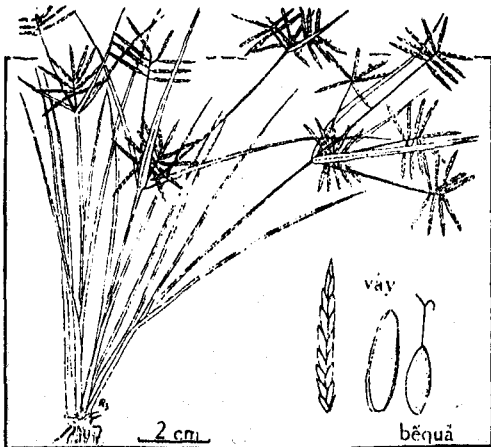

Polystachyi:
9930 - *Cyperus polystachyos* Rottb. Cú ma.

Cỏ *nhấtniên* cao đến 60 cm; thân có 3 cạnh tròn. Lá rộng 2-4 mm, hơi cứng; bẹ nâu nâu. Pháthoa có láhoa dài, cằm 1-4 cm; giéhoa hẹp, dài 1-2,5 cm, rộng 1,5-2 mm; trục có cánh nhỏ, mang 8-40 váy đầu tà, *bìa nâu sét*. Bẻ quả xoan tròn dài, *đen* đen.

Nơi ẩm trảng, ruộng, đụn bờ nước, bờ biển, 0-1.500 m: BTN; I-XII.

- Annual to 60 cm high; spikelets 1.5-2.5 cm long; achenes blackish (*Pycnus polystachyos* (Rottb.) P. Beauv.)

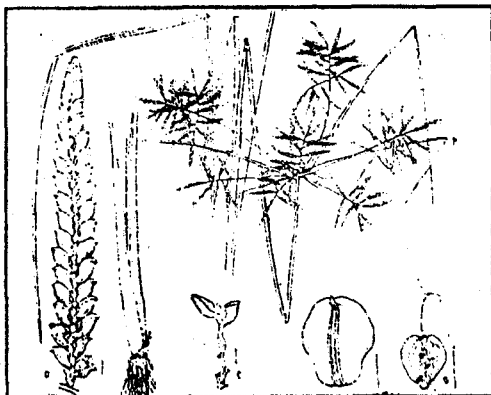

9931 - *Cyperus sulcinus* C.B. Cl. Cú trái-có-rãnh.

Cỏ *nhấtniên* cao đến 60 cm; thân có 3 cạnh. Lá có phiến cứng, rộng 0,5-2 mm; bẹ *đỏ* đỏ. Pháthoa có 3-4 láhoa dài đến 15 cm; giéhoa thon hay hẹp, dài 1-3 cm, mang 10-70 váy, trục có cánh, mang váy mỏng, dài 1,5-2 mm; tiểunhụy 1. Bẻ quả 1,2-1,5 mm, có rãnh dọc.

Đất khô, nơi trảng, bìnhnguyên đến 500 m: BTN.

- Annual 60 cm high; spikelets narrow lanceolate; achenes 1.5 mm long (*Pycnus sulcinus* (CL.) Cl., *P. substellatus* Cam.).

9932 - *Cyperus puncticulatus* Vahl. Cú có-dốm.

Cỏ *nhấtniên*, to; thân cao 50-70 cm. Lá rộng đến 1,2 cm, dài bằng thân. Pháthoa có láhoa dài; giéhoa *đỏ* đỏ; váy *bầu dục* rộng, chót cắt ngang, huốt *bầu dục* rộng; vòi nhụy *ché* 2. Bẻ quả *đẹp* đẹp, chót lõm.

TN (hình theo Koyama).

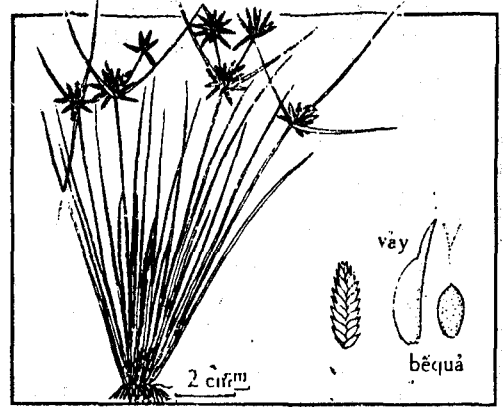
- Annual to 70 cm high; spikelets red; scales truncate (*Pycnus puncticulatus* (Vahl) Nees.).

Pumili:**9933 - *Cyperus pumilus* L.. Cú nhỏ.**

Bụi nhấtniên; thân cao 5-30 cm, có 3 cạnh ở trên. Lá 2-4; phiến rộng 1-5 mm, mềm. Pháthoa hẹp, thường *như hoadầu*; láhoa 3-5 rộng, dài; giéhoa rất đẹp, *vàng hay đỏ*, rộng 1-2 mm; vảy có mũi dài và cong ra ngoài. Béquả nâu đen, xoan rộng.

Bờ, bãi cát, đến 1.800 m: BTN.

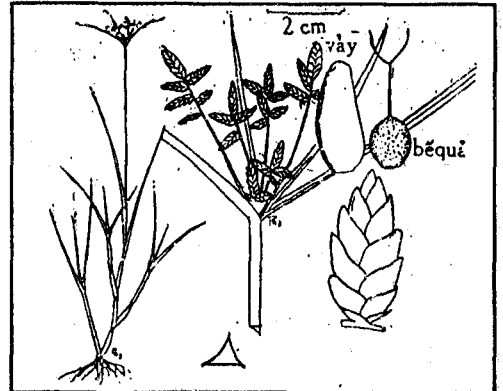
- Annual tuft, 5-30 cm high; spikelets yellow or reddish; achenes blackish brown (*C. nitens* Retz.).

Sulcati:**9934 - *Cyperus sanguinolentus* Vahl. Cú màu-huyết.**

Cỏ nhấtniên nhỏ (cao 10 cm) hay đến 50 cm; thân như chì, nằm ở đáy, lóng, có 3 cạnh ở ngọn. Lá có phiến ngắn, rộng 2-3 mm; bẹ nâu. Láhoa 3-4, dài bằng hay ngắn hơn lá; pháthoa với ít cặm dài 5-6 cm; giéhoa mọc chụm, đẹp, hẹp, *màu sét đỏ*, mang 6-24 hoa. Béquả 2 mặt lồi, nâu đen; nuốm 2.

Nơi trảng, ruộng, sân cỏ: Caolăng, Hoàngliênson, Đàlạt.

- Annual 10-50 cm high; spikelets red ferruginous; achenes blackish brown (*Pycneus rubromarginatus* E.G.Cam.).

Latespicati:**9935 - *Cyperus latespicatus* Boeck. Cú gié-rộng.**

Cỏ nhấtniên; thân cao 10-30 cm, có 3 cạnh tà. Lá ít; phiến cứng, rộng 2,5 mm. Pháthoa với 1-3 cặm, *mang hoadầu*; giéhoa dài 1-2 cm, rộng 4 mm; hoa 20-30; vảy *vàng nâu*, lưng lục; tiểuhụy 2; vòi chẻ 2.

Đàlạt. Var. *diaphanus* (Schrad.) Kuk.: giéhoa ngắn, vảy có bìa trắng.

- Annual sedge to 10 cm high; capitulum; scales yellow brown.

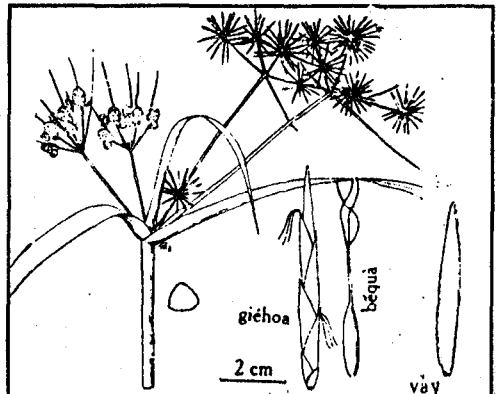
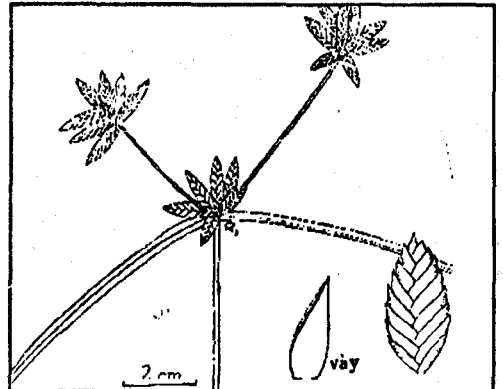
Giống-phụ **Mariscus**

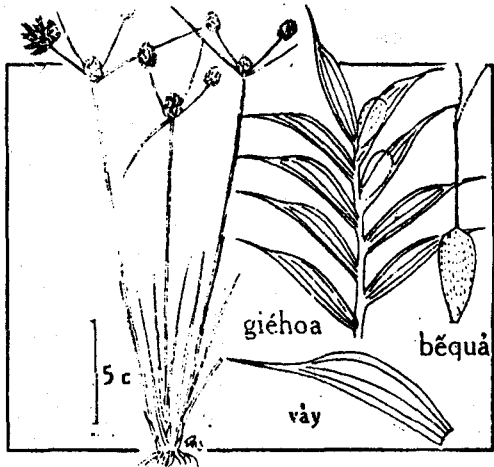
Subulati:**9936 - *Cyperus compactus* Retz. Lác ba-đào.**

Bụi daniên; thân có 3 cạnh bén hay tròn, to đến 6 mm. Lá có phiến cứng, *mócmốc*, rộng 5-12 mm. Pháthoa to, ủng đỏ lúc khô; láhoa dài đến 1 m; cặm dài, mang giéhoa *gắn thành đầu tròn*, dài 5-15 mm, 4-8 hoa; vảy cao 3-4,5 mm, 3 gân. Béquả nâu, cao 1,5-2 mm; vòi nhụy chẻ 3.

Bờ đê, ruộng khô, bìnhnguyên; I-XII.

- Perennial sedge; leaves glaucous; spikelets in globulous heads.

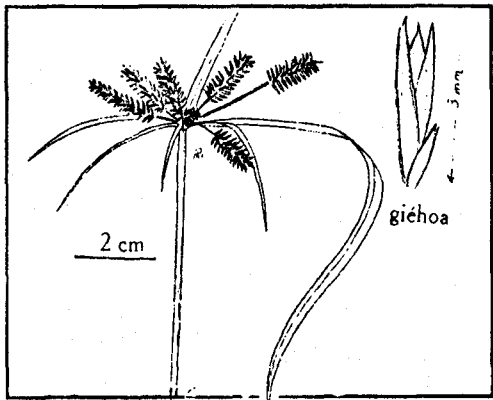

9937 - *Cyperus squarrosus* L.. Cú móc.

Bụi *nhất niên*, cao 3-15 cm; thân có 3 cạnh nhọn. Lá có phiến hẹp, mềm, ngắn hơn thân. Pháthoá với nhánh mang hoadầu; láhoa dài cỡ pháthoá; giéhoa *nâu*; vảy có mũi cong ra, gân 5; tiểunhụy 1. Bểquả *nâu* hoe, dài đến 1 mm,

Ruộng, rầy.

- Annual tuft to 15 cm; capitulum with spikelets brown (*C. aristatus*).

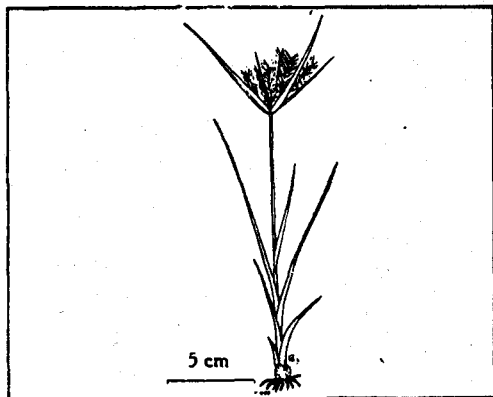

9938 - *Cyperus paniceus* (Rottb.) Boeck. var. *roxburghianus* (C.B. Cl.) Kuk.. Udu kê.

Cỏ *daniên* cao 60 cm, cǎnhành có *ngó* với vảy *nâu đỏ*; thân có 3 cạnh. Lá có phiến rộng 2-3 mm. Pháthoá với 5-7 láhoa dài đến 25 cm; tia 5-7 *tậncùng bằng gié dày, hình trụ*, dài 8-15 mm; giéhoa cao 2,5-3 mm; vảy mỏng, lưng *xanh*, bìa *nâu đỏ*. Bểquả cao 1-2,5 mm; vòi nhụy ngắn, chẻ 2.

Dựa lộ, đất hoang khô, bìnhnguyên; I-XII.

- Anthele with spikes cylindrical; spikelets 2.5-3 mm long (*Schaenoides paniceus* Rottb., *C. roxburghianus* C.B.Cl., *Mariscus paniceus* Vahl).

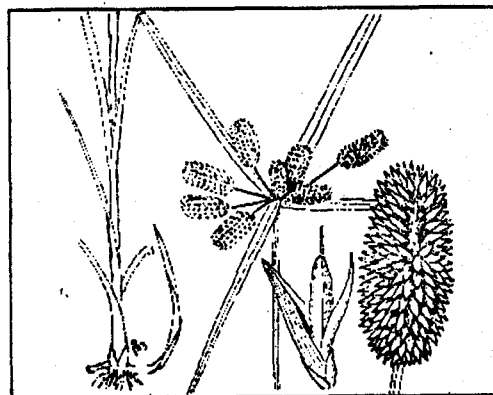

9939 - *Cyperus cyperoides* (L.) O. Ktze. Lác đuôi-chồn.

Bụi cao đến 0,75 m, *daniên không cǎnhành*. Lá có phiến rộng 9-2 mm, cao bằng thân. Láhoa dài đến 40 cm; *gié hình trụ* dài 2-4 cm, rộng 6-10 mm, mang 40-200 giéhoa; giéhoa gần thẳng góc, cao 3-4 mm. Bểquả dài, cao 1,5-2,2 mm, vàng hay *nâu*; vòi dài.

Nơi hơi rập, ẩm, đất trồng, đến 1.800 m.

- Perennial without stolon; spikelets 3-4 mm long (*Scirpus cyperoides* L.).

9940 - *Cyperus clarkei* T. Cooke. Lát Clark.

Cỏ có *chồi ngắn*; thân *côđộc*, cao 50-70 cm, có 3 cạnh. Lá có phiến hẹp, mềm, dài 20-30 cm, rộng 2-3 mm. Pháthoá có 6-8 láhoa rộng 5-7 mm, dài 20-25 cm; *cǎm mang gié như con nhím*, cao 12-15 mm, rộng 7 mm; giéhoa 4 vảy, 2 ngoài ngắn, rồi 1 to, *xanhxanh*, một nhỏ bao lấy bểquả. Bểquả *nâu đỏ*, cao 2 mm, hơi cong.

Rừng Lá, Phanthiết; VII.

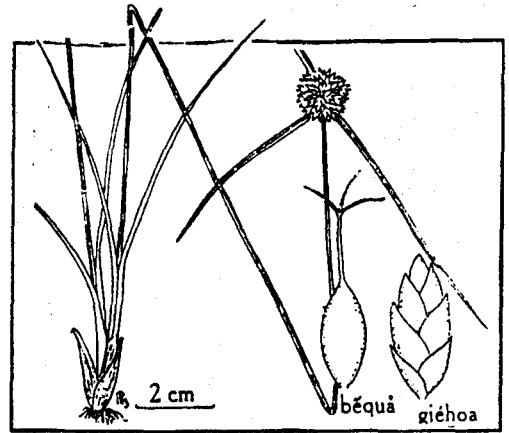
- Stoloniferous; spikes dense; spikelets with 4 scales; achenes red brown.

Kyllingiformes:**9941 - *Cyperus dubius* Rottb..** Bạc đầu ngò.

Bụi cao 15-30 cm; thân có 3 cạnh. Lá có phiến rộng 2-4 mm, dài gần bằng thân. Hoạch đầu tròn, to 8-16 mm, có 3-5 lá hoa dài; gié hoa trướng, dài 4-6 mm, rộng 2,5 mm, mang 3-6 hoa; vảy nhiều gân; tiểu nhụy 3. Bể quả vàng.

Đất trồng, đất cát dựa biển: XI.

- Tuft 15-30 cm; capitulum 8-16 mm across; spikelets 4-6 mm long; achenes yellow (*Mariscus dubius* (Rottb. Kuk. ex Fisch.).

9942 - *Cyperus limnosus*. Lát bùn.

Bụi; thân có 2 cạnh. Lá có phiến hẹp, mảnh, nhọn, dài bằng phá hoa, đến 40 cm, rộng 1,5 mm, mặt trên có gân không rõ, mặt dưới 1 gân giữa và 3-4 gân cạnh mảnh, bìa nhám, lúc khô xám xám. Phá hoa với 3-4 lá hoa dài đến 20 cm; gié hoa cao 3 mm; vảy cao 1,8 mm, hơi có lông mịn, gân giữa xám, nâu và hơi trong hai bên. Bể quả có vòi nhụy chẻ 2.

Kiên giang; IV.

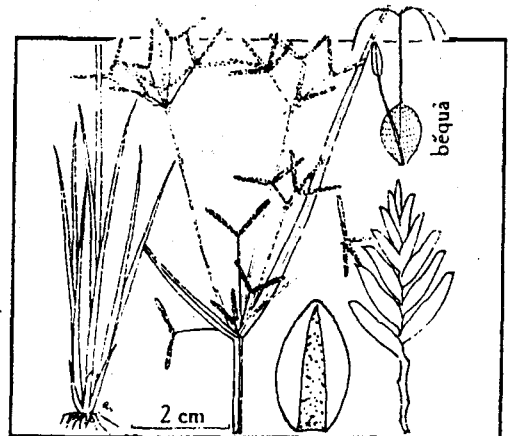
- Tuft to 40 cm high; spikelets 3 mm, red brown.

9943 - *Cyperus zollingeri* Steud.. Cú thân-mảnh,

Thân có 3 cạnh nhọn. Lá đứng; phiến hẹp nhọn, cao. Phá hoa có tổng bao do lá hoa dài; cấn dài, mang nhánh; gié hoa cao 1,5 cm; vảy đầu tã. Bể quả xoan, 3 cạnh, có mặt mịn, theo hàng ngang; vòi chẻ 3

Dran.

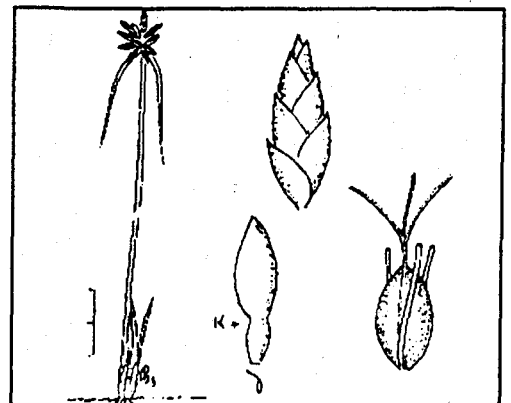
- Stem triquetrous; spikelets 1.5 cm long; achenes finely verrucose (*C. tenuiculmis* Boeck.).

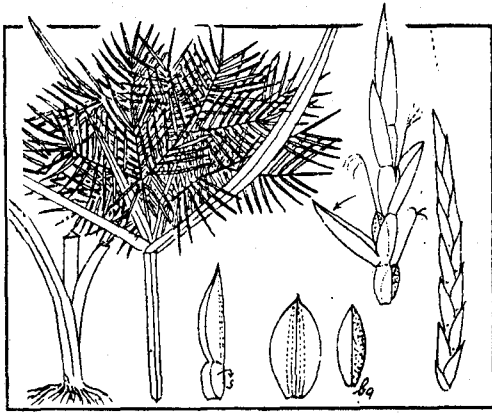
9944 - *Mariscus dregeanus* Kunth.

Cỏ không có chồi; thân cao 10-40 cm, phần trên có 3 cạnh; bẹ bao màu sét hay đỏ. Tán tròn; lá hoa 3-5, xu, dài 3-5 cm; gié hoa 4-8 mm; đỉnh có khớp; tiểu nhụy 2-3; noãn sào 3 vòi nhụy. Bể quả 2-6, có 3 cạnh, đen, cao bằng 2/3-3/4 đỉnh.

Phíchâu, Áchâu, Úcchâu.

- To be found in Vietnam.

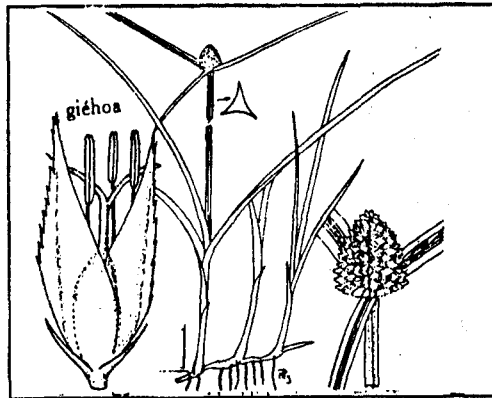

9945 - *Torulinum odoratum* (L.) S. Hooper. Cú thơm.

Cỏ nhất niên; thân đứng, có 3 cạnh nhọn. Lá dài, hẹp, xếp dọc. Phá hoa có lá hoa tổng bao dài; tia mang nhánh mang *nhiều* gié hoa rẻ; gié hoa dài 2 cm, rộng 1,2 mm; vảy bầu dục, dễ rụng ở phần dưới; bể quả thon, cao 1,5 mm, có 3 cạnh, nâu vàng.

TN. *Torulinum* khác *Cyperus* ở sóng gié hoa có đốt ở đáy và giữa các hoa.

- Annual; stem triquetrous; spikelets 2 cm long; achenes brown yellow, 1.5 mm high (*Cyperus odoratus* Forst. f.)

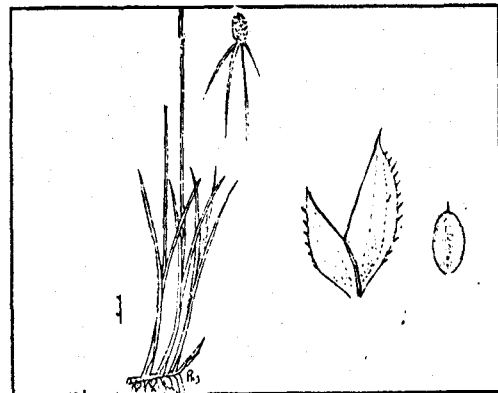

9946 - *Kyllinga nemoralis* (J.R. & G. Forst.) Dandy ex Hutch. & Dalz. Bạc đầu; Poverty grass.

Cỏ không lông, có căn hành; thân đứng cao 10-30 cm, có 3 cạnh nhọn. Lá ngắn hơn thân. Hoá đầu trắng, cao 8-12 mm, có 3 lá hoa rất dài; gié hoa *một* hoa, cao 3 mm; vảy có *sóng* cao, có răng thường tới đỉnh. Bể quả có đốm nhỏ, vàng nâu.

Thông thường dựa lộ, sân, vườn, đến 500 m; I-XII. Công dụng như Cỏ-củ: rễ phá thán, lợi tiểu, trị đái-đường, bảo vệ màng nhầy, mát, bổ, trị ỉa, đắp trị bệnh da và ung-nhọt.

- Stolonerous; capitulum white; achenes yellow brown (*Thryocephalon nemoralis* J.R. & G. Forst., *Kyllinga monocephala* Rottb., *Cyperus kyllinga* Endl.).

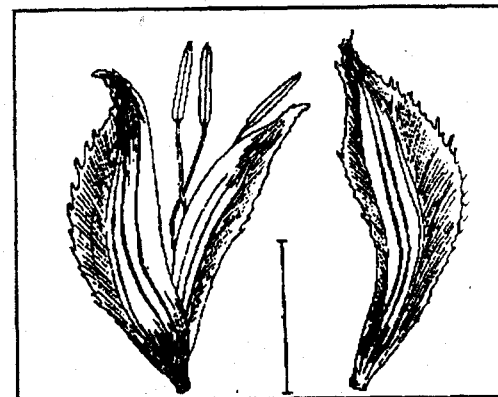

9947 - *Kyllinga alata* Nees. Bạc đầu cánh.

Cỏ có căn hành ngắn, mảnh; thân cao đến 30 cm, không lông. Phiến lá rộng 3 mm, dài 6-9 cm. Phá hoa xoan, to 8 x 12 mm, lúc khô *màu rơm*, có 3-4 lá hoa dài, xù; gié hoa cao 4 mm, *màu rơm* có sọc đỏ nâu, sóng có lông ngắn to, trong. Bể quả *màu ngà*, đẹp, xoan, cao bằng 1/2 vảy.

Buônmethuột.

- Capitulum ovoid, yellowish; spikelets 4 mm; achenes cream.

9948 - *Kyllinga curvispiculosus* (Koy.) Phạm hoàng,

Bụi nhỏ, dày; căn hành ngắn có xơ vàng đỏ; thân cao 4-10 cm. Lá hẹp, rộng 2-3 mm, xếp dọc, chót thon nhọn. Phá hoa là hoá đầu to 4-6 mm; lá hoa (3)4, dài đến 6 cm; gié hoa xoan tròn dài đến thon, cao 2-2,3 mm; vảy tái, có cánh có gai đẹp; tiểu hụy 3.

Dran (hình theo Koyama)

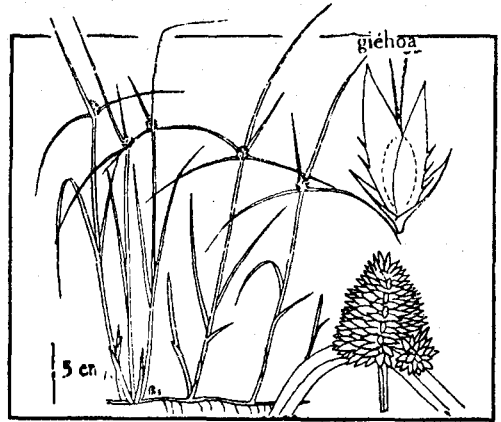
- Small sedge; scales distinctly winged (*Cyperus curvispiculosus* Koy.

9949 - *Kyllinga brevifolia* Rottb. Bạcđầu lá-ngắn; Short-leaved Kyllinga.

Cỏ nhỏ, không lông, có cãnhành và thân ngắn, cao 10-20 cm, đáy thân hơi phù. Lá dài bằng hay ngắn hơn thân. Hoadầu xanh, to 4-8 mm, có 3-6 láhoa dài; giéhoa 1 hoa, cao 2-5 mm; vảy có lông ở sóng lưng; tiểunhụy 3-2. $2n = 120$.

Sàigòn; I-XII. Rể trị ia.

- Stoloniferous; capitulum green; spikelets 1-flowered, 2-5 mm long.

9950 - *Kyllinga bulbosa* Koen. (*Mariscus bulbosus* C.B. Cl.)

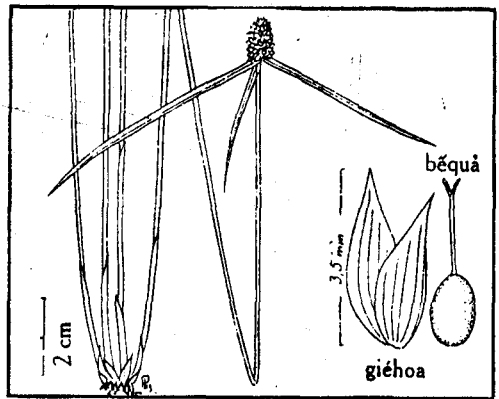
Chồi mảnh; thân cao 7-20 cm. Lá dài bằng thân. Tán đơn, tia ngắn hay như hìnhđầu. Gié hình trụ; giéhoa trônđài rộng. Béquả 1 mỗi giéhoa, có 3 cạnh; hạt 1.

9951 - *Kyllinga odorata* Vahl. subsp. *cylindrica* (Wight) Koy. Bạcđầu thơm.

Cỏ nhấtniên hay đaniên không có cãnhành; thân cao 20(100) cm, to 5 mm, có 3 cạnh nhọn. Lá dài 20-30 cm, rộng 6-12 mm, phẳng. Pháthoa dày; láhoa dài 20(50) cm; cãnh 5-10, dài 3-4(20) cm, mang nhánh 2 cm; giéhoa hẹp, dài 1,6-2 cm, rộng 1,2 mm, màu rơm; vảy cao 3 mm, có 7 gân mảnh dỏđỏ, sóng hình vảy ôm lấy béquả và rụng theo nó. Béquả nâu vàng, cao 1,5 mm.

Kiênluong (Hàtiên), nơi ngập nước dưới chân đá vôi; V,5.

- Annual or biennial; anthele ample; scales with developed caducous carene (*K. cylindrica* Nees ex Wight).

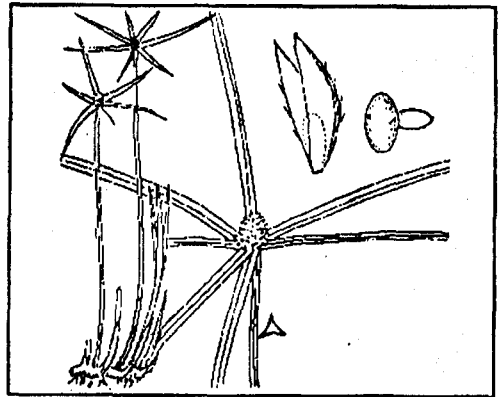

9952 - *Kyllinga polycephala* Willd. ex Kunth. Bạcđầu nhiều-đầu.

Cãnhành bò, nâu đen, to đến 1 cm; thân đứng cạnh nhau, cao 50-60 cm, mang 2-3 bẹ cao đến 20 cm, không lá. Pháthoa với (5)7(8) láhoa dài đến 15 cm; giéhoa với 2 vảy cao 4 mm, sóng lưng xanh có vài lông, bìa trắng. Một béquả nâu đỏ, láng, dẹp theo hông, cao 1,5 mm.

Sàigòn.

- Stoloniferous, 50-60 cm high; capitulum greenish; achenes red brown (*K. aromatica* Ridl.).

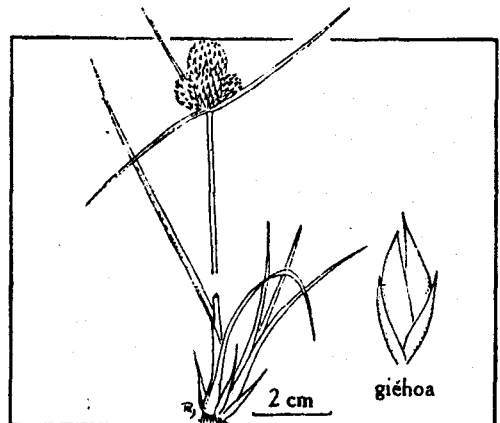

9953 - *Kyllinga sesquiflora* Torr. Bạcđầu hoa-một-ruồi.

Bụi cao 20-40 cm; thân mảnh, có 3 cạnh, mặt lõm. Lá ít; phiến dài 3-0 cm, rộng 3 mm. Pháthoa dày với 1-5 hoadầu, có tổngbao dài; giéhoa dài 2-3,5 mm, mang 1(2) hoa; vảy có sóng không lông, chót nhọn; tiểunhụy 2, vòi nhụy chẻ 2. Béquả đenđen, có chấm mịn.

Rừng thưa, 600-2.000 m; cãnhành thơm.

- Tuft to 40 cm high; heads 1-5; spikelets 2-3.5 mm, 1-2-flowered.

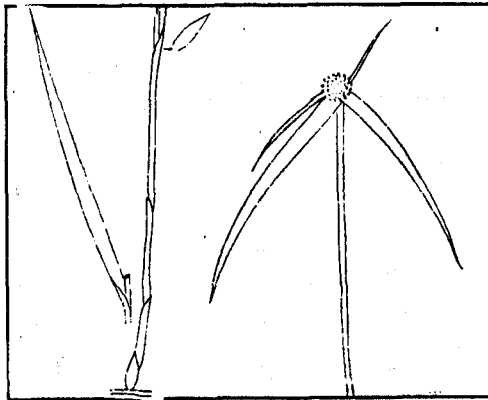

9984 - *Kyllinga hyalina* (Vahl) T. Koy.. Bạc đầu thấu quang.

Bụi. Pháthoá với tổngbao do láhoa dài; cắm dài đến; giéhoa cao 5-7 mm; *hoa nhiều*; vảy có mũi, có nhiều gân lồi. Bếquá *đẹp theo hông*; vôi nhụy chẻ 2.

Đồngduong. Đặcbiệt ở *Kyllinga* mà giéhoa mang nhiều hoa thụ.

- Tuft; antheles with long rays; spikelets n-flowered; achenes flattened (*Cyperus hyalinus* Vahl).

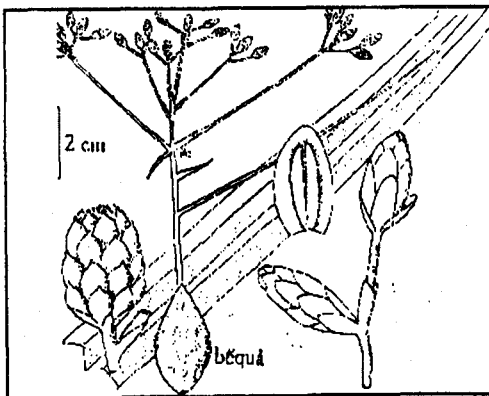

9955 - *Kyllinga melanosperma* Nees. Bạc đầu trái-đen.

Cỏ cao đến 1 m. Lá ở thân teo thành bẹ, lá trên có phiến hẹp, ngắn, to đến vào 10 x 0,5 cm. Hoạđầu to 1 mm, nâu; láhoa 3-4, dài đến 10 cm.

Vùng Dran.

- Sedge to 1 m high; capitulum 1 cm large, brown.

9956 - *Hypolytrum nemorum* (Vahl) Spreng. Hại rừng.

Cỏ *daniên*; cắnhành ngắn; thân cao đến 90 cm, có 3 cắnh ở ngọn. Lá có phiến dài 20-40 cm, *rộng đến 2,5 cm*, *bìa bén*. Pháthoá rộng 20 cm; giéhoa cao 5-7 mm, rộng 2-2,5 mm; vảy dày, *nâu*, 2 láhoa phụ có lông ở sóng. Bếquá vàng rơm, cao 4-5 mm, roughly wrinkled, có mỏ dài; *nuốm 2*.

Báchmã, Nhatrang, Bảolộc; XII.

- Perennial sedge; spikelets ovoid; bracteoles with carene ciliated (*H. latifolium* L.C. Rich., *H. turgidum* L.C. Rich.).

9957 - *Hypolytrum ohwianum* Koy.. Hại Ohwi.

Bụi *daniên*, có cắnhành; thân có 3 cắnh tà. Lá dài, lục mốcmốc, *bìa bén*, có răng thấp. Chùm-tútán; giéhoa mang vảy tròn-xoan, *dầu tròn*, cao 2-2,5 mm; hai láhoa-phụ có lông ở sóng; *tiểunhụy 2*. Bếquá *cao 2 mm* (nhỏ hơn loài trên), mặt màu sậm đen.

Làocai, Tamđảo (hình vẽ theo Koyama).

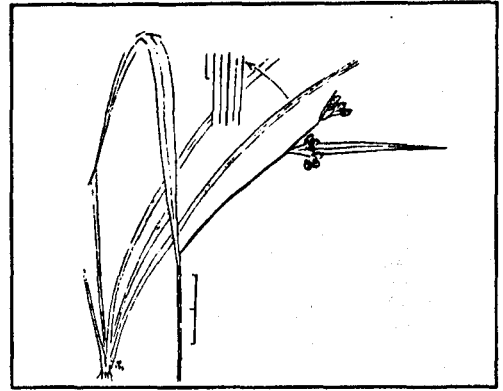
- Scales orbicular-ovate; achenes 2 mm high, surface opaque.

9958 - *Hypolytrum proliferum* Boeck.. Hại chồi.

Bụi cao 20-30 cm. Lá có đáy bẹ nâu đỏ; phiến rộng 6-8 mm, bìa bên, dai, dài 40-50 cm. Pháthoa có 1 lá to, ít giéhoa; giéhoa tròntròn, to 8 x 3,5 mm, trắng.

Nơi ẩm lầy, nước ngọt; IX.

- Sedge to 30 cm high; spikelets white.

9959 - *Hypolytrum longirostre* Thw.

Cành ngang; chồi có vảy. Thân cao 30-50 cm, tamgiác, láng. Lá có phiến dài ..12 cm. Chùm-tútán rộng 18-35 mm, 12-20 giéhoa; giéhoa cao 6 mm, bầuđục. Béquả nhỏ, cao 2,5 mm, tròntròn, màu ôliu, có mỏ. Địa giữa đồi cát: B, Cônson.

9960 - *Hypolytrum trinervum* Kunth.

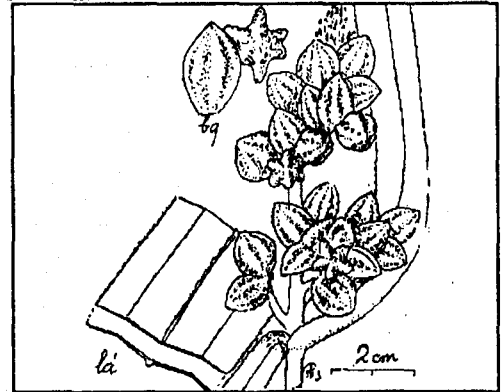
Thân mảnh, cao 40 cm. Lá ở thân 1-2; phiến rộng 6-9 mm. Chùm-tútán cao 25-40 cm; giéhoa.. Béquả rất nhỏ, đen-nâu với mỏ vàng, dài bằng béquả. Ninhbinh, Cônson.

9961 - *Scirpodendron ghaeri* (Gaertn.) Merr.

Bụi to, dạng một bụi Dứa nhỏ; thân có 3 cạnh, to 1 cm. Lá có phiến dài đến 1-3,5 m, rộng 3 cm, bìa có răng-gai, gân giữa có răng nhỏ. Pháthoa cao 10 cm có 2 láhoa rất dài; giéhoa cao 1 cm; vảy to 4 x 3 mm; tiểunhụy 1. Béquả tròntròn, to 1,5 cm, có 6-7 cạnh cao

Nơi trũng ngập lúc mưa, dựa biển: Phúquốc.

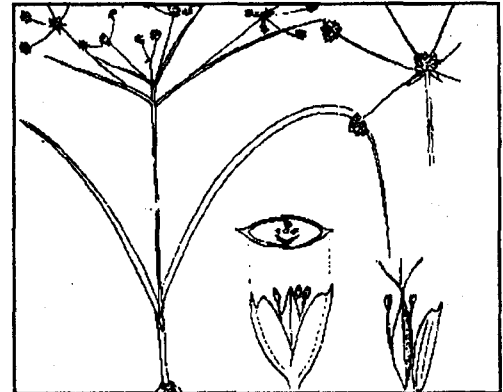
- Bush; stem 1 cm wide; leaves to 3.5 m long; fruits 1.5 cm across.

9962 - *Courtoisia cyperoides* Nees.

Cỏ nhấtniên, thành bụi không lông, cao 8-40 cm. Lá dài bằng thân, phiến rộng 5-6 mm. Pháthoa kép, mang 3-10 tia; láhoa 3-7, dài; giéhoa nhỏ, vàng nâu, thành chùm to 6-12 mm; vảy 2, có mũi, có sóng cao như cánh; tiểunhụy 3; noãn sào thon, vòi nhụy không có đốt ở đáy, chót chẻ 3. Béquả có 3 cạnh, nhọn 2 đầu, vòi nhụy 3.

Hànamninh (hình một phần phóng theo Hooker).

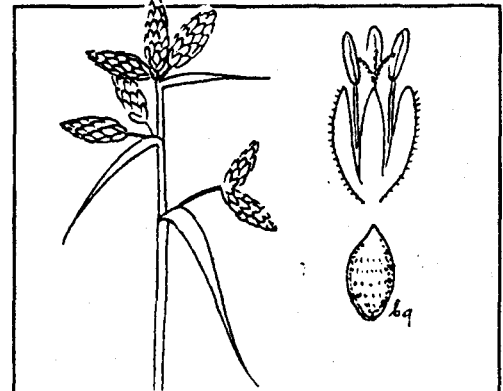
- Annual; spikelets small, flattened; achenes trigonal.

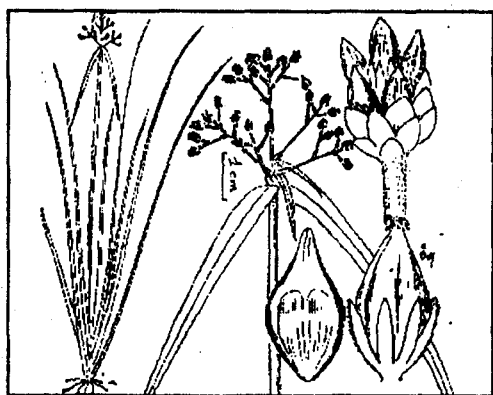
9963 - *Thoracostachyum balansae* E. Cam.

Cỏ cứng; thân cao 40 cm, Lá có phiến to, rộng 2,5-3 cm, chót có mũi dài; cuống dài; bẹ ôm thân. Giéhoa cao 1,5 cm; hoa lưỡngphái; tiểunhụy 3. Béquả nâu đậm, nhẵn, cao 1 mm.

Bavi.

- Sedge to 40 cm high; spikelets 1.5 cm long; achenes 1 mm long.

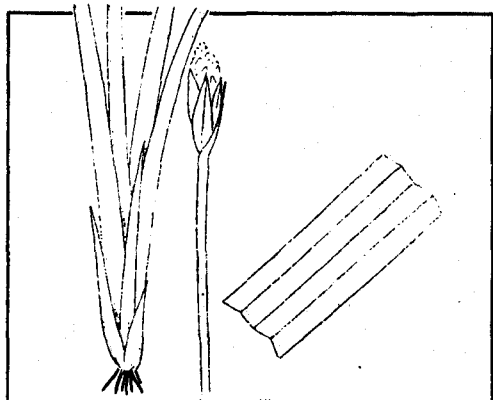

9964 - Mapania bancana (Kurz) Koy..

Bụi cao đến 1-1,2 m. Lá song đĩnh, phiến dài hơn 1 m, rộng 1,5 cm, bìa không bển lắm, chót nhám, xám lục lúc khô. Trục mang phách hoa to 4 mm; lá hoa 2 dài 40 cn, thông; cầm 4-5, cao 4 cm, mang nhánh thẳng góc, mang gié hoa xoan, cao 3 mm; *tơ hạt* 6, *như vảy*, *nâu đậm*, 2 *tơ cạnh* có sóng. Béquả nâu lằng, cao 2 mm.

Quảng ninh, Vĩnhphú, Hànamninh.

- Tuft to 1.2 m high; hypogynous setas 6; achenes brown, 2 mm high (*Lepironia bancana* Kurz. *Thoracostachyum bancanum* (Miq.) Kurz.

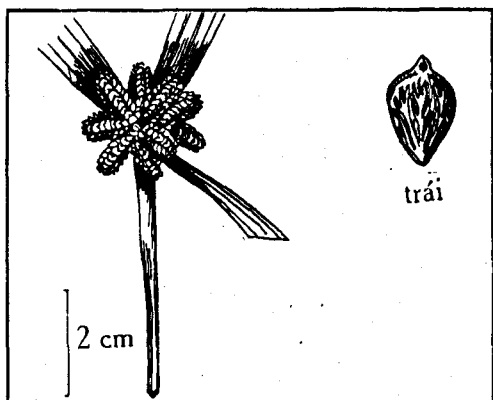

9965 - Mapania dolichopoda Tang & Wang. Lác dứa cộng ngắn.

Bụi. Lá có phiến dài hơn 60 cm, rộng 2 cm, xếp 2 mái, bìa nhám. Trục mang phách hoa cao 60-80 cm, co bẹ cao 10 cm; phách hoa to 2,5 x 1,5 cm, nâu, có tổng bao ôm.

Trên cát, dựa cuống lưu: Quảng ninh.

- Leaves 60 cm long; inflorescence 2.5 x 1.5 cm, brown.

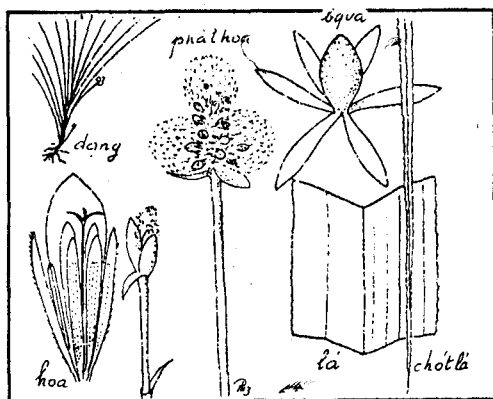

9966 - Mapania elegans E.G. Cam.. Lác dứa thanh.

Cỏ daniên; *cánhành to*, cứng. Lá có phiến dài cứng, bìa bển, xếp hai mái với 3 gân chánh to. Phách hoa có lá hoa dài như lá; gié hoa 7-12, tròn dài, dài 1-1,3 cm. Phiquả hơi dẹp, có mũi, nhẵn khi khô.

N (hình theo Camus).

- Perennial sedge; spikelets 1-1.3 cm long; berries.

9967 - Mapania kurzii C.B. Cl.. Lác dứa Kurz.

Cỏ có thân nằm rồi đứng ngắn, to 1-1,3 cm. Lá có phiến dài 1,5-2 m, rộng 4 cm, xếp hai mái, chót có *đuôi dài*, bìa có răng nhỏ. Phách hoa ở nách lá, ngắn hơn lá (cộng 20 cm, sau đến 40 cm); tổng bao nhỏ; hoadầu 3; hoa cao 9 mm, có hai tiêndiệp sóng có lông, *tơ hạt* như vảy dẹp. Béquả hình bôngvụ cao 5 mm, không lông.

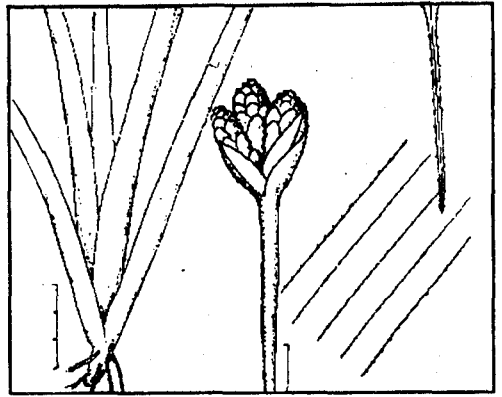
- Stem ascending; leaves 4 cm wide, lengthly caudate.

9968 - *Mapania palustris* (Boeckl.) F. Vill.. Lát dứa ẩm lầy.

Bụi to; thân ngắn. Lá song đính, có phiến xếp hai mái, bìa có gai nhỏ thưa, chót có đuôi; bẹ cao. Pháthoá trên trục cao; tổng bao do lá hoa xoan; gié hoa 2-4, to 1,5 x 1 cm.

Quảng trị, vào 900 m.

- Large sedge; spikelets 2-4, 1.5 x 1 cm (*Lepironia palustris* Boeckl.).

9969 - *Mapania holtumii* Kern. var. *tonkinensis* Raym. Lát dứa Holtum.

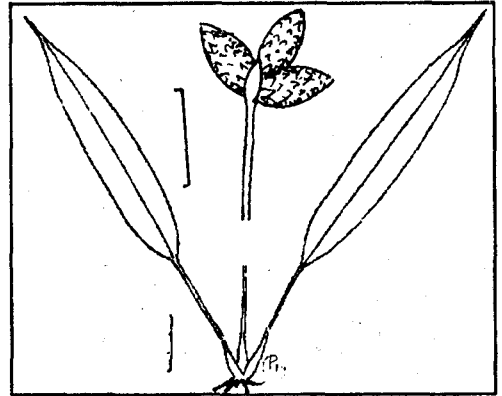
Bụi; thân ngắn; bẹ cao 4-5 cm. Lá có cuống rõ dài 6-8 cm; phiến bầu dục tròn dài, đến 20 x 3 cm, gân 6 mỗi bên, chót có đuôi dài. Pháthoá cao 40 cm, hơn lá; gié hoa to 1,5 x 1 cm, nâu; hoa có 2 vảy.

Vĩnh yên, 1.200 m.

- Petiole long, limb to 20 x 3 cm; spikelets 1.5 x 1 cm.

9970 - *Mapania thoreliana* E.G. Cam.

Thân đứng, có 3 cạnh. Lá to, gân nhiều, 3 to, lá ở thân dài hơn thân. Pháthoá mang nhiều gié tròn dài, gần nhau thành đầu; lá hoa đến 30 cm; tổ hạt hình vảy. Béquả xoan xoan-tròn dài, vôi 3. Lào.

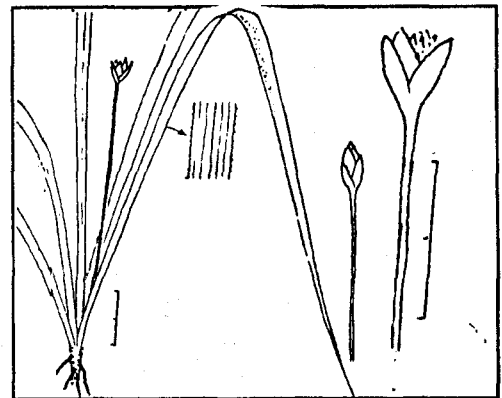

9971 - *Mapania tenuiscapa* C. B. Clarck. Lát dứa gié-mảnh.

Bụi dày trên thân ngắn, to 8 mm; rễ to. Lá nhiều, phiến dài 60-70 cm, rộng 8-10 mm, bìa bén, từ từ hẹp đến chót nhọn. Pháthoá cao 8-15 cm; gié hoa màu lục, lúc mang trái to 1,2 cm, trên cọng tía; hoa có vài tổ hạt. Béquả xoan tròn tròn, cao 2-2,5 mm.

Ven suối: II-IV. Tìm lại ở Việt Nam.

- To search in Vietnam.

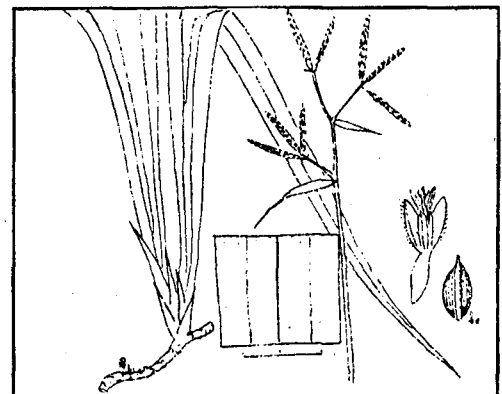

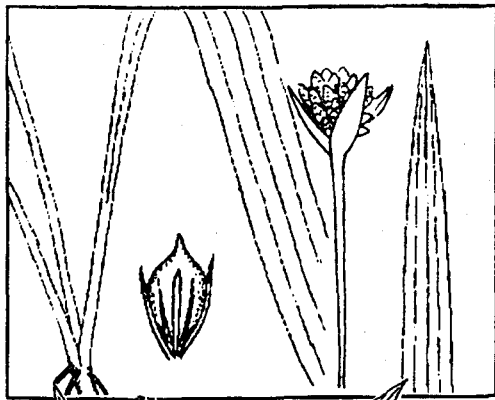
9972 - *Mapania tonkinensis* (E.G. Cam.) Wittn. Lát dứa Bắc bộ.

Cỏ cao đến 1 m; cành to 6-8 mm, có vảy xơ. Lá to, dài đến 1 m, rộng 2,5-3,5 cm, bìa không bén. Chùm-tút ít nhánh; gié hoa ít, dẹp dẹp, dài 1,5 cm, nâu đỏ. Béquả nâu hoe, tròn dài, có 3 cạnh.

Rừng dày, 1.500-1.800 m: Uôn bí, Quảng Nam.

- Sedge to 1 m high; leaves to 1 m long; spikelets 1.5 cm long, red brown (*Diplasia tonkinensis* E.G. Cam., *Thorachostachyum tonkinensis* E.G. Cam.).

9973 - *Mapania nudispica* Koy.. Lác dứa gié-trần.

Bụi daniên; cãnhành xéo, cứng, to 1 cm. Lá to, phiến dài 10-35 cm, rộng 1,5 cm, bìa nhám. Hoadầu; láhoa thon; giéhoa nhiều, nâu lợt, cao 8 mm; vảy đầu tròn; hoa có 2 tiêndiệp và 4 vảy hẹp, tiêunhụy 3. Béquả có cọng, cao 4,5-6 mm, chót có mũi.

Tamđảo, Quảngnam (Gò Ôi), rừng vào 500 m, trên granit; II, 2.

- Perennial sedge; contracted spike; scales round at apex; nux 4.5-6 mm high.

9969a - *Mapania tamdaoensis* Khôi.

Cỏ daniên, cao vào 30 cm; thân to 1 mm, cãnhành ngắn. Lá có phiến to, thon hẹp, dài 25-43 cm, gân chánh 3, dài, chót nhọn; cuống 10-15 cm. Pháthhoa rộng 1,5 cm, mang 3-4 nhóm giéhoa; giéhoa 10 x 5-6 mm; vảy xoan-trònđài, dài 3-4 mm. Trái bầuđục-hình xấp, cao 3,8 mm.

Tamđảo (hình theo Khôi).

9974 - *Lepironia articulata* (Retz.) Domin. Bàng.

Cãnhành cứng, nằm trong bùn, to 8-10 mm; thân đứng cao đến 1 m, có ngắn ngang, đáy có 3-4 bẹ bao cao 15-20 cm. Giéhoa ở chót thân cao 1,5-2 cm, rộng đến 1 cm; hoa có 9-12 tiêunhụy, mỗi ở trước một vảy. Béquả cao 3-4 mm; vòi nhụy chẻ 2.

Thôngthường ở trũng phèn, Đồngtháp, Hàtiên; I-XII. Dùng dệt bao, đệm.

- Limnophyte on very acid damp; stem to 1 m high (*Restio articulatum* Retz., *L. mucronata* Rich.).

9975 - *Lipocarpa chinensis* (Osb.) Kern. Nhândiệp Trungquốc.

Thân cao 10-60 cm. lóng, hơi có 3 cạnh. Lá có phiến không lông, dài bằng thân hay ngắn hơn, rộng 2-3 mm. Láhoa dài hơn pháthhoa; giéhoa 1-8, tái hay dodò, rộng 5-8 mm; vảy không 1 mũi; phiến 2, dài hơn béquả. Béquả trònđài.

N (hình theo Camus).

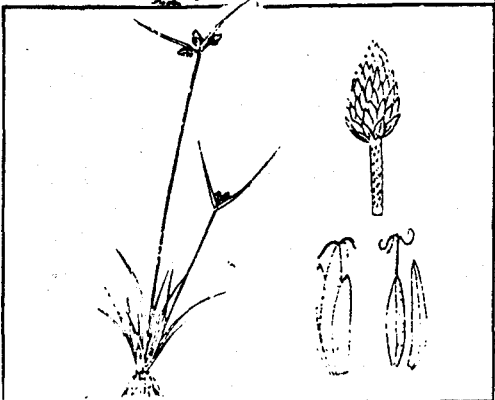
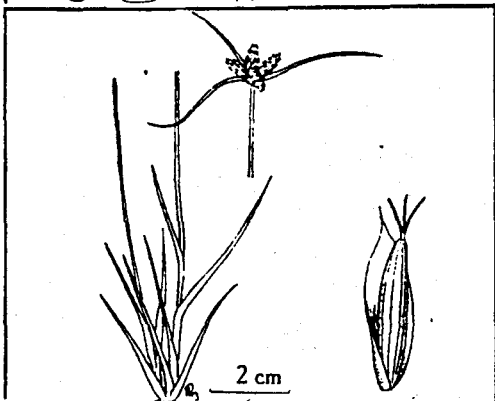
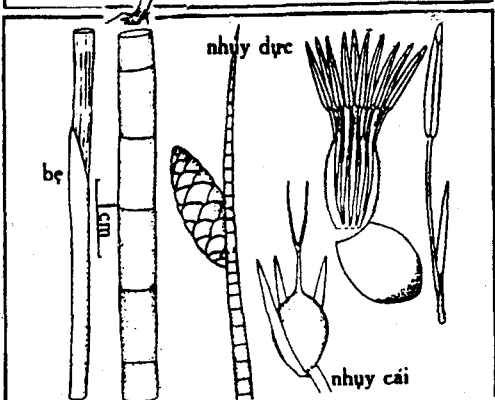
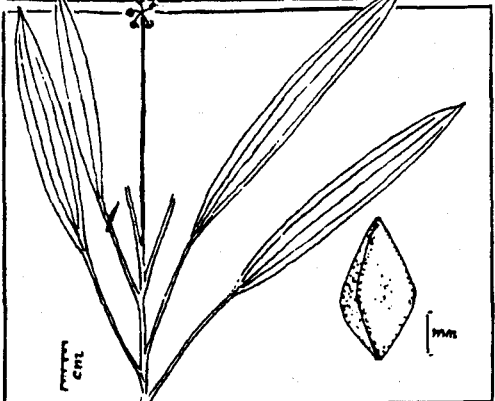
- Tuft 10-60 cm; spikelets 1-8, pale or reddish (*Scirpus chinensis* Osb.).

9976 - *Lipocarpa microcephala* (R. Br.) Kunth. Nhândiệp đầu-nhỏ.

Cỏ không lông, thành bụi nhấmiên cao 5-15 cm; rễ nhiều, mảnh. Lá cứng, ngắn, dài bằng 1/3 thân. Pháthhoa với láhoa dài 2-3 cm; giéhoa nhỏ, 1-4, xanhxanh; vảy xoan, đầu huốt ra ngoài; phiến dài hơn trái. Béquả trònđài; vòi nhụy chẻ 3. 2n = 16

Dựa lộ, ruộng; Biênhòa, Vũngtau, Phúquốc; XII..

- Annual, glabrous, 5-15 cm high; spikelets greenish; achenes cream, 1.3 mm long (*Hypaelyptum microcephalum* R.Br.).

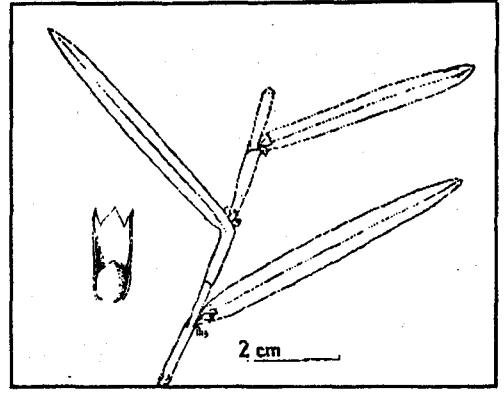
9977 - *Scleria caricina* (R. Br.) Benth.. Cương chum.

Cỏ *nhấtniên*, mảnh, không lông, cao 10-30 cm. Lá có phiến thon, đầu tù; bẹ không cánh. Chùm ở nách lá, ít giéhoa; giéhoa đônphái, đực ở giữa và ngọn, chum, cái ở đáy và cạnh. *Bé quả trắng*, to 1,5 mm.

Đất lầy: Nhatrang, Sôngbé, Sài Gòn, Phú quốc..;

XI.

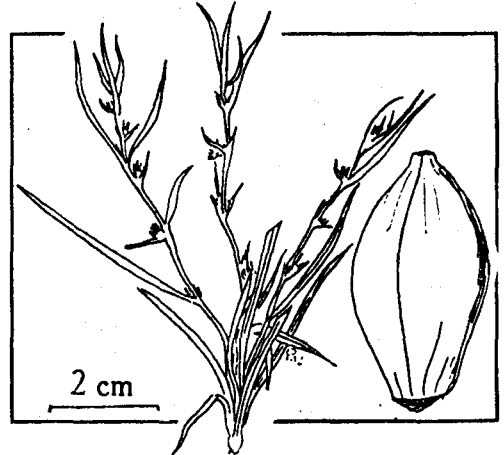
- Annual, glabrous; spikelets axillary; achenes white (*Diplachrum caricinum* R. Br.).

9978 - *Scleria exigua* Kern. Cương nhỏ.

Cỏ *nhỏ nhấtniên*; rễ đỏ; thân có 3 cạnh, cao 3,5 cm, rộng 0,5 mm. Lá có phiến dài 1,5-3 cm, rộng 1,5 mm, phẳng, nhọn, gân 7; bẹ đỏ không cánh. Pháthoa ở nách lá; giéhoa đực ít hoa, cao 1 mm, tiểuhuy 1; giéhoa cái 1 hoa. *Bé quả 3 cạnh, nhỏ, cao 0.5 mm, láng, nâu sét*.

Đà Lạt (hình theo Kern).

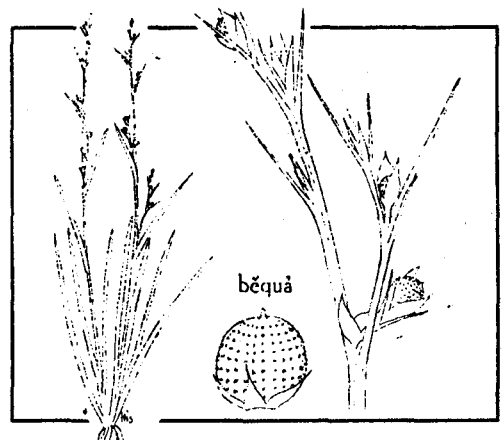
- Annual small sedge; stem trigonal; achenes shining brown ferruginous (*Diplachrum exiguum* (Kern) Koy.).

9979 - *Scleria biflora* Roxb.. Cương hai-hoa

Bụi dày, cao 40 cm; thân mang 4-8 lá. Lá có phiến dài 10-20 cm, rộng 5-7 mm, có ít lông. Chùm-tụ tán thưa, nhánh ít, dài 1-3 mm; giéhoa *màu sét*, có lông hay không lông; đônphái. *Bé quả trắng tròn, có lông mịn hoa, có mạng*.

Nhatrang.

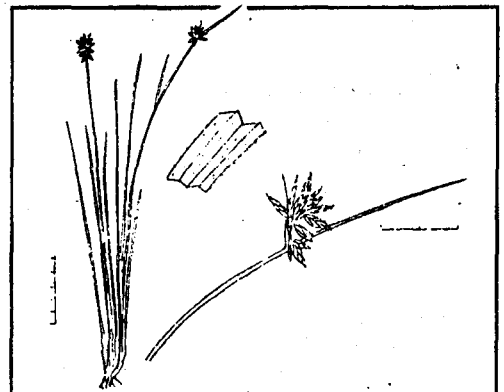
- Stem to 40 cm; achenes puberulent, white.

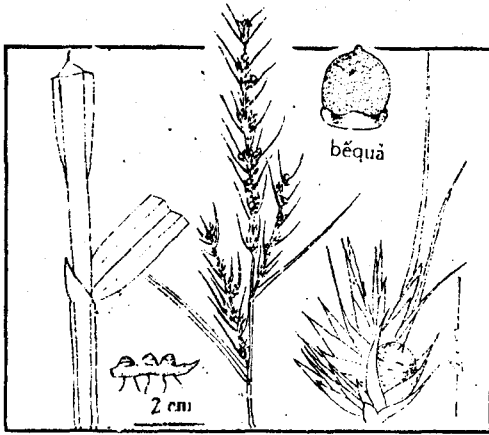
9980 - *Scleria carphiformis* Ridl.. Cương rơm.

Bụi cao 30-40 cm; đáy thân có *bẹ đỏ*. Lá có phiến có lông, rộng 3-4 mm, xếp hai mái, chót nhọn. Pháthoa cao hơn lá, dạng hoadầu, có 1 lá hoa nổi dài thân; giéhoa cao 1,3 mm.

Rừng Tràm.

- Tuft to 40 cm; spikelets 1.3 cm.

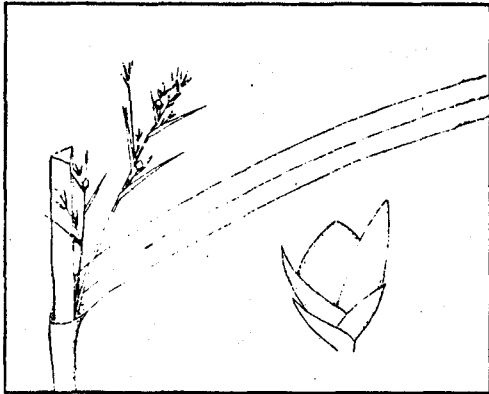

9981 - *Scleria ciliaris* Nees . Cương rìa.

Cỏ to, cao 0,6-1,2 m, gần như không lông; thân có 3 cạnh tròn. Lá to có bẹ dài, các lá trên mọc đối; bẹ thường có cánh nhỏ. Chùm-tụ tán ở phía ngọn, dày, có lá hoa dài đặc sắc; gié hoa vàng hay vàng sậm. Bể quả tròn, trắng hay vàng rơm, có lông mịn, rời lóng.

Ven rừng, rừng luôn luôn xanh: Đồng xoài.

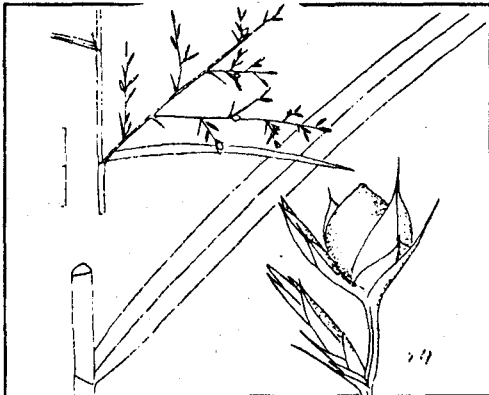
- Stem to 1.2 m high; inflorescence with long bracts; achenes white or yellowish (*S. bancana* Miq.).

9982 - *Scleria corymbifera* Hook. & Thoms.. Cương tán phòng.

Cỏ to; thân to 5-8 mm, có 3 mặt hơi lõm. Lá rộng đến 1,5 cm; bẹ là ống dài. Phá hoa ở nách lá và ngọn; lá hoa nhọn, vàng nâu. Bể quả cao 3 mm, màu sữa, láng.

- Stem trigonal; achene cream, shining.

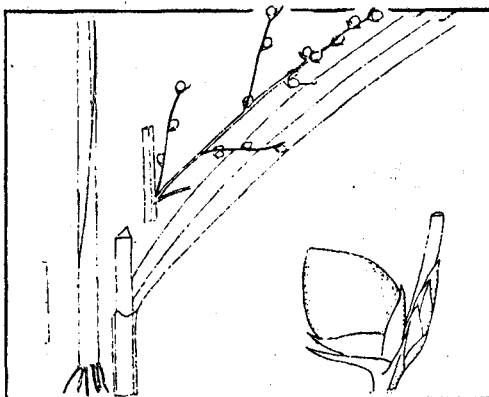

9983 - *Scleria harlandii* Hance.

Cỏ cao; thân có 3 cạnh tròn tròn; lông dài hơn 30 cm. Lá có nơi khít nhau; bẹ không lông, chót cắt ngang; phiến lá 30 x 1 cm, bìa bén. Phá hoa ở ngọn, cao 30-40 cm, nhánh xéo; gié hoa nâu. Bể quả cao 3,5 mm, màu sữa hay hơi xám, láng.

Từ B đến Sông Cái, Nha Trang, Bảo Lộc.

- High sedge; achenes cream, 3.5 mm (*S. elata*, *S. multifoliata*, *S. scrobiculata*).

9984 - *Scleria junghuhniana* Boeck. Cương Junghuhn.

Cỏ cao hơn 60 cm; thân có 3 cạnh nhám nhám. Lá có phiến dài, rộng 1 cm; bẹ có 3 cánh cao 1-2 mm, nhám bén. Phá hoa thưa; nhánh dài 10-15 cm. Phá trái đẹp vì bể quả to (5 mm), xoan tròn, trắng.

Vùng Định Quán; 10.

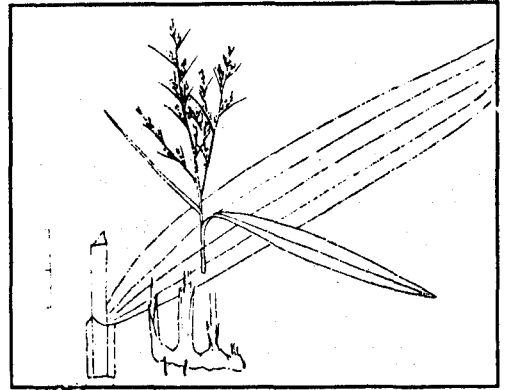
- Sedge to more 60 cm high; sheath 3-winged; achenes white, 4.5-5 mm long.

9985 - *Scleria kerrii* Turrill. Cương Kerr.

Cỏ cao; cǎnhành cộngtrụ; thân có 3 cạnh nhọn. Lá có phiến dài 30 cm, rộng 2 cm; bẹ có 3 cánh cao không bén.

Rừng Thông: Dìlinh.

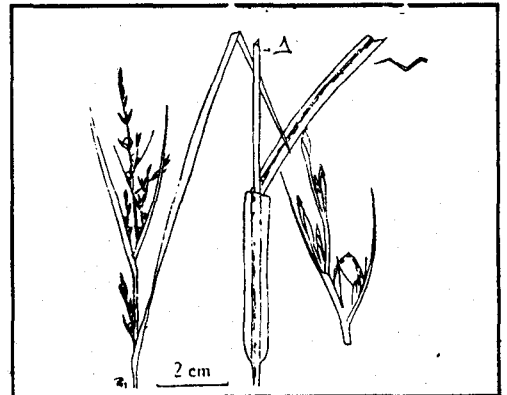
- Sympodic rhizome; stem trigonal; limb to 2 cm wide.

9986 - *Scleria levis* Retzius. Cương lǎng.

Bụi không dày, cao đến 0,8--1 m; thân mảnh, có 3 cạnh nhọn, bén. Lá có phiến dài 30-40 cm, rộng 5 mm; bẹ có cánh cao 2 mm. Pháthhoa dài 5-6 cm, thưa. Bếquả trắng, hơi có 3 cạnh, rộng 2,5 mm.

Ven rừng. Cỏ bén cắt dữ !

- Sheath with sharp wings; achenes white (*S. hebecarpa* Nees).

9987 - *Scleria lithosperma* (L.) Sw.. Cương trái-dá.

Bụi cao hơn 60 cm; thân mảnh. Lá có phiến dẹp dài; bẹ tròn, không lông. Pháthhoa ở ngọn, hẹp. Trái là bếquả màu sữa, nhỏ (2,2 mm, lǎng).

Dựa biển. Sǎc cho phụ nữ uống sau khi sanh.

- Tuft to 60 cm high; achenes cream, shining (*Scirpus lithospermus* L.).

9988 - *Scleria nangkiangensis* Tang & Wang.

Thân cao 30-50 cm, có 3 cạnh, không lông. Lá ở thân hẹp dài, rộng 2,5-3,5 mm, bìa nhám. Chùm-tútán cao 1-2 cm; giéhoa thon, cao 5 mm; vảy 11-12, xoan thon; hoa cái 1, đực 7-8; tiểunhụy 2(3); nướm 2. Bếquả xoan ngược, đáy cắt ngang, chót tròn, to 2-2,5 mm, trắng.

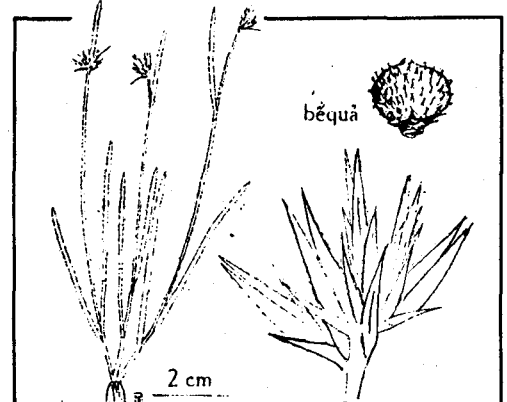
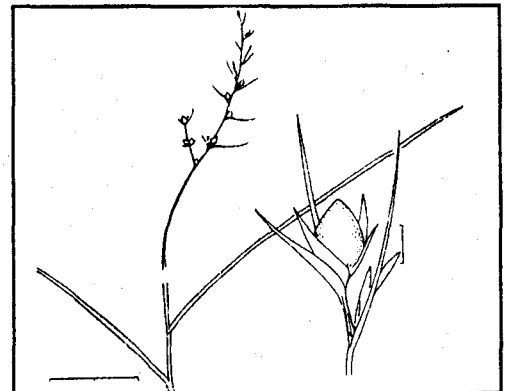
Nanking. B ?

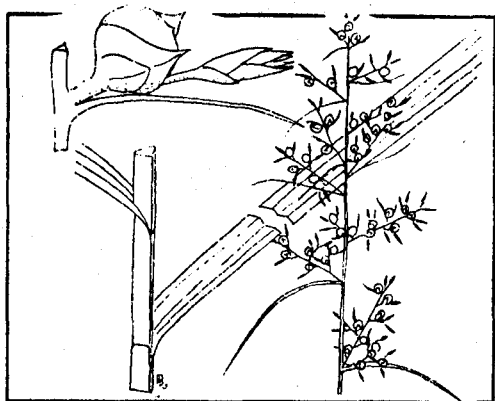
9989 - *Scleria neesii* Kunth. Cương Nees.

Cỏ cao 20 cm; rễ nâu đỏ; thân có lông. Lá có phiến mềm, thon, dầu tà. Chùm-tútán như hoadầu, mang 5-15 géhoa đonphái, màu sét, dài 6-8 mm; vảy thon nhọn, có lông. Bếquả trắng, có lông mịn, mứt có lông; nướm 3.

Bàrija.

- Sedge 20 cm high, pubescent; achenes white.

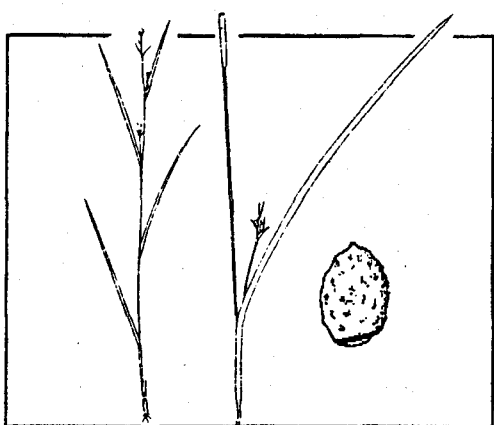

9990 - *Scleria oblata* S.T. Bl. Cương rộng, Cỏ mây.

Thân có 3 cạnh; lông cái dài cái ngắn. Lá có phiến rộng 9 mm, dài 40 cm, bìa, gân giữa *bén*; bẹ dài 5-7 cm. Pháthoa có 10-13 cm, rộng 4 cm; nhánh 3 cm, gần xéoxéo, trục ngắn; giéhoa xanh; vảy màu sét, gân lưng xanh; vảy trên mỏngmỏng; tiểunhụy 3. Béquả tròntròn, to 2,7 mm, tron.

Tântạo.

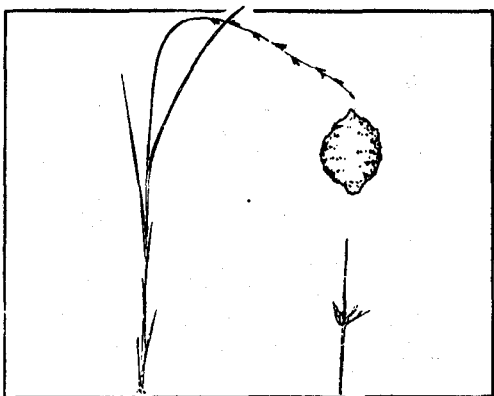
- Sedge to 1 m high; achenes globulous, shining, 2.7 mm large.

9991 - *Scleria parvula* Steud. Cương nhỏ.

Cỏ *nhỏ*, *mảnh*, cao vào 20 cm, không lông. Lá có phiến rộng 2 mm, dài vào 10 cm; bẹ cao 2 mm. Pháthoa ở nách lá, ít giéhoa. Béquả xoan, có unân, to 2 mm, màu ngà.

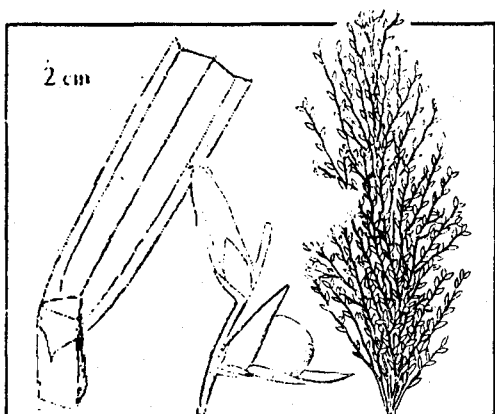
- Sedge 20 cm high; inflorescence with few spikelets; achenes 2 mm, cream.

9992 - *Scleria pergracilis* (Nees) Kunth. Cương rất thanh.

Cỏ mảnh, cao 40-50 cm, thân mang ít lá. Lá dưới ngắn, lá trên có phiến dài 8-15 cm, dẹp vào 1,5 mm. Pháthoa *như gié* ở ngọn, láhoa ngắn; giéhoa 1-2 ở mỗi mắt, cao 5-8 mm. Béquả xoan, có unân ngang, đầu thấp.

- Sedge to 50 cm high; achenes ovoid, verrucous (*Hypoporum pergracilis* Nees).

9993 - *Scleria poaeformis* Retz. Dưng.

Nêthựcvật to, cao 0,6-2 m; cǎnhành có vảy nâu; thân có 3 cạnh. Lá có phiến dài đến 1,2 m, rộng đến 2,5 cm, xếp 2 máng, *bìa bén*, mũi nhọn. Chùm-tután trònđài, *to*, dài đến 30 cm, nhánh đứng; láhoa dài. Giéhoa đơnpái; giéhoa cái dài 5 mm. Béquả *vàng hay nâu*, tròn hơi có 3 cạnh, lúc đầu có lông, sau không lông.

Ruộng, trùng, nhất là Đồngtháp. *Dùng lợp nhà*.

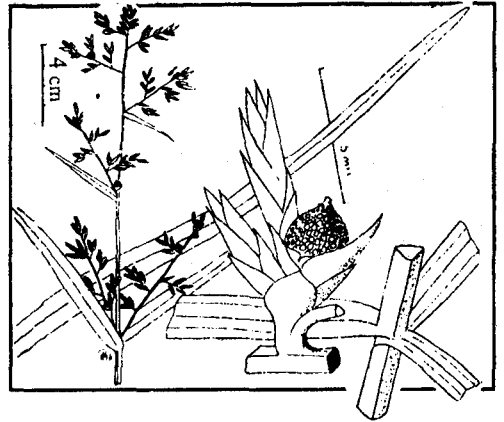
- Limnophyte to 2 m high; leaves to 1.2 m; inflorescence 30 cm; achenes yellow or brown (*S. hebecarpa*, *S. oryzoides* Presl.).

9994 - *Scleria purpurascens* Steud.. Cương tía.

Cỏ to, cao đến 1,2 m, có lông hay không lông; thân có 3 cạnh. Lá ở thân *nhóm 3-4*, như mọc chụm, đầu có mũi, *bìa bén*; bẹ có 3 cạnh, không cánh. *Chùm-tútán đỏ đỏ*; gié hoa tròn tròn. Béquả to 2,5 mm, *đỏ đỏ*, có mạng.

Dựa biển.

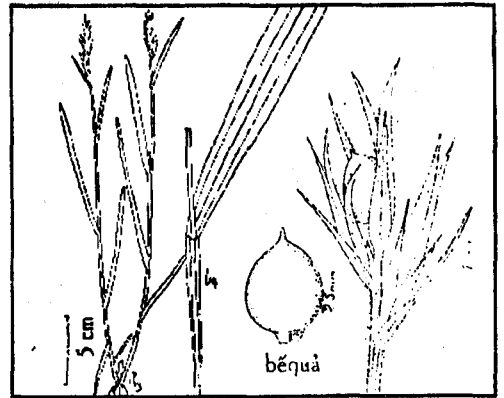
- Sedge to 1.2 m high; inflorescence reddish; achenes 2,5 mm (*S. multifoliata* Boeck.).

9995 - *Scleria radula* Hance. Cương nạo.

Cỏ cao 50-80 cm; thân có 3 cạnh. Lá có bẹ có 3 cạnh, mép có lông; phiến mỏng, nhám, rộng 12-18 mm, dài 20 cm. Chùm-tútán cao 3-6 cm, có lông; lá hoa hẹp, dài; gié hoa đực ở chót, gié hoa cái ngắn hơn. Béquả *trắng*, láng; nuốm, 3.

Phướclong, Cônson.

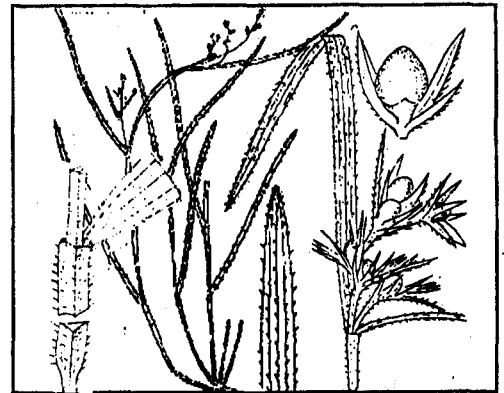
- Sedge 50-80 cm high; sheath winged; achenes white.

9996 - *Scleria rugosa* R. Br. Cương nhám.

Bụi nhát niên, dày, do nhiều thân mềm, cao đến 40 cm, to 1 mm, có 3 cạnh. Lá có bẹ có 3 cạnh; phiến dài 10-15 cm, rộng 3-4 mm, có *lông trắng*, mềm. Chùm-tútán dài 2-3 cm ở nách lá và ngọn; gié hoa đơnphái; vảy có lông cao; hoa đực 1 tiểuhụy; ở hoa cái, vảy cao 3 mm. Béquả xoan tròn, *trắng*, to 1 mm, láng, có đầu có tuyến nâu nhỏ.

Ruộng, nơi ẩm. 0-500 m: Vũngtau; I

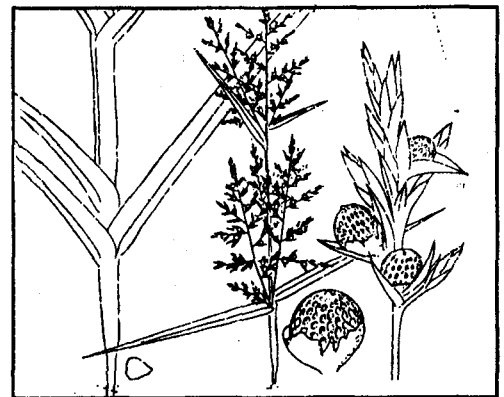
- Annual to 40 cm high, white pubescent; achenes white, 1 mm across.

9997 - *Scleria sumatrensis* Retz.. Cương Sumatra.

Cỏ có thể cao đến 4 nếu có nơi tựa; thân có 3 cạnh, to 6-8 mm. Lá nhóm *gần nhau* như theo luânsinh; phiến rộng 12 mm, dài 30-35 cm, bìa bén, chót nhọn; bẹ không cánh. Gié hoa đơnphái trên chùm-tútán cao 12-15 cm, rộng 5-6 cm, có vẻ virescent vì các gié hoa đực; gié hoa cái mang béquả tròn, *nâu*, to 2 mm, trên đầu có răng và dày, cao đến 1/2 trái, vàng rồi đỏ.

Rừng Tràm, Uminh; VII, 7.

- Sedge to 4 m high; panicles 12-15 cm long; achenes brown, on red cupule.

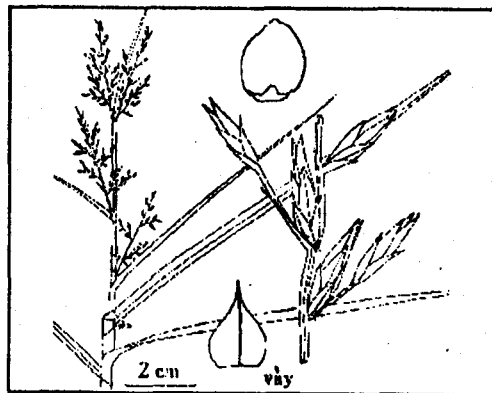

9998 - *Scleria terrestris* (L.) Fassett. Cương đất.

Cỏ cao 1 m; thân có 3 cạnh tròn, không nhánh, có ít lông, *dạng giống Lau-sậy*. Lá có phiến dài 30-60 cm, rộng 1 cm, từ từ hẹp đến chót, mốcmố khi khô; bẹ cao 1-2 cm, *có cánh hay không*, mép có lông. Chùm-tụ tán cao 10-15 cm; gié hoa nhỏ. Béquả *vàng rơm*, xoan, có 3 cạnh, lúc non có lông mịn.

Ven rừng đến 1.500 m.

- Sedge to 1 m high; sheath winged or not; achenes yellowish (*S. cochinchinensis* (Lour.) Druce).

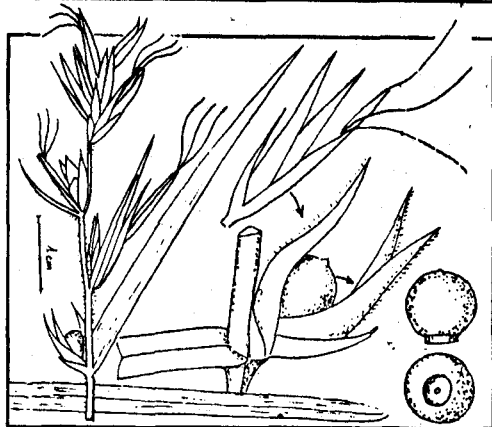

9999 - *Scleria tonkinensis* C.B. Cl.. Cương Bắc bộ.

Cỏ có đay thân phù thành củ nhỏ; rễ to, màu nâu sậm. Lá phần lớn mọc ở đáy thân; phiến 13-17 x 0,6-0,8 cm, *bìa nhám bén*; bẹ dài 5-6 cm, nâu dợt, có sọc. Trục pháth hoa cao 30-40 cm, mang pháth hoa có lông trắng nhỏ, thưa; gié hoa 9-11 mm, 4-6 vảy. Béquả trắng, láng, tròn.

B đến Camranh, Bécát, Tâyninh, Cônson.

- Tuberous stem; leaves almost basilar; achenes white.

Carex L.: Kiết

Carex có nghĩa là "tôi cắt". Có hơn 2.000 loài trên thế giới. Bắc-Mỹ phía Đông chứa rất nhiều: riêng cho Québec, hơn 200 loài. It công dụng:

Ở Việt Nam, hiện biết hơn 100 loài Kiết:

Các giống-phụ:

1a - gié 1

Psyllophora

1b - gié nhiều hơn một

2a - gié lưỡngphái không cộng...

Vignea

2b - gié lưỡngphái hay đơnphái có cộng

3a - gié lưỡngphái

Indocarex

3b - gié đơnphái

Eucarex

Các nhóm chánh:

1a - vòi chẻ 2; béquả hình thấu kính; gié hoa như nhau cả, lưỡngphái, không ở nách lá hoa hình túi

2a - gié hoa thượnghùng (đực ở trên)

Divisae

3a - canhánh bờ dài, gié hoa 4-7

3b - canhánh ngắn hay thành bụi; gié hoa nhiều

4a - túi dài, bìa tròn; lá hoa không rõ

Paniculatae

4b - túi mỏng, bìa nhọn; lá hoa dưới dạng lá

Multiflorae

2b - gié hoa thượngthụ (cái ở trên); túi mỏng

3a - túi xéo; gié hoa có lá hoa

Elongatae

3b - túi đứng hay xéo; gié hoa không lá hoa rõ

Stellulatae

1b - vòi nhụy chẻ 3 (trái 3 cạnh) hay 2 (trái hình thấu kính); gié cạnh ở nách một lá hoa hình túi hay bao:

2b - vòi chẻ hai; béquả hình thấu kính

3a - lá hoa thành bẹ; cụm gié hoa; túi đầy lông phún; vòi rất dài

Graciles

3b - lá hoa không thành bẹ (hay bẹ rất ngắn)

4a - gié hoa cạnh không cộng; bẹ cộng rất ngắn; vảy không mũi

Carex

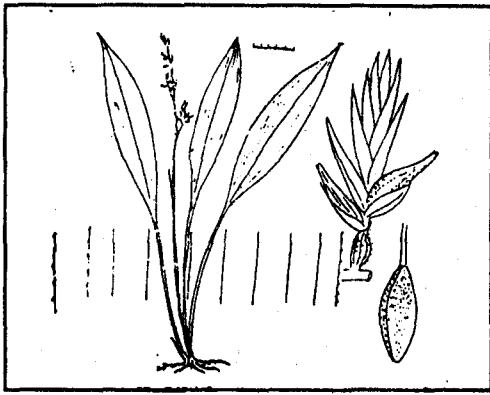
4b - gié hoa có cộng; vảy có mũi

5a - gié hoa 3-8, hình trụ

Praelongae

- 5b - giéhoa 6-50, 1-2 ở mỗi mắt *Longispicae*
- 2a - vôi chẻ 3, trái 3 cạnh:
- 3a - giéhoa côđộc ở chót thân
- 4a - bìa túi có lông, túi dài 4-10 mm, nhiều gân *Radicales*
- 4b - túi không lông, dài 1,5-4 mm *Capitellatae*
Rhizopodae
- 3b - pháthhoa gồm hơn một giéhoa
- 4a - thân scapiform, đáy có lá teo thành bẹ; lá to, xếp dọc; túi có mỏ dài *Mapaniifoliae*
- 4b - thân dạng khác
- 5a - giéhoa có cọng; túi có mỏ dài *Oligostachyae*
- 5b - giéhoa có hay không có cọng
- 6a - giéhoa dạng khác nhau, đơnphái, thường giéhoa chót đực **A1**
- 6b - giéhoa dạng như nhau, thụonghùng (đực ở phần trên)
- 7a - láhoa dưới là bao ngắn hay không bao
- 8a - chót bẻquả không cắt ngang; vôi nhụy ở một lôm ở chót trái *Lageniformes*
- 8b - chót bẻquả cắt ngang; đáy vôi nhụy hình kimtựtháp *Radicales*
- 7b - láhoa dưới là bao dài
- 8a - pháthhoa ngắn ở nách lá; cạnh bẻquả có lông *Cryptostachys*
- 8b - pháthhoa từ giữa các lá: **Ba**
- Ba** - giéhoa nhỏ, dài không đến 15 mm
- 10a - thân giữa lá; giéhoa nhiều, thành chùm-tụ tán *Vigneastrae*
- 10b - thân ở cạnh; giéhoa ít *Surculosae*
- Bb** - giéhoa dài hơn
- 10a - túi nhiều gân; giéhoa 1-8(14)
- 11a - túi bầuđục, mỏ ngắn, đáy phũ; giéhoa 1-3(4) *Radicales*
- 11b - túi bầuđục hẹp, mỏ dài; giéhoa 2-8(14) *Oligostachyae*
- 10b - túi ít gân; bẹ lá đodỏ, tetua thành sợi; giéhoa 6-n *Polystachyae*
- A1** - lá không thành rosette, mà dọc theo thân
- 8a - chùm-tụ tán 5-8 nhánh; giéhoa nhỏ, 4-8 mm; túi không lông, mỏ ngắn *Hypolytroides*
- 8b - chùm 4-9 giéhoa; túi có lông phún *Occlusae*
- Ab** - lá chụm ở gốc, một vài trên thân mà thôi
- 8a - bẻquả lôm ở giữa, chót có cổ cao *Rhomboidales*
- 8b - bẻquả không có mỏ hastiform
- 9a - chót cắt ngang, vôi ở chót của bẻquả *Lageniformes*
- 9b - chót bẻquả không cắt ngang
- 10a - bẻquả mitrate (chót thắt và có cổ) *Mitratae*
- 10b - bẻquả không mitrate
- 11a - giéhoa cái xoan hay bầuđục; cãnhành ngắn *Folliculatae*
- 11b - giéhoa cái không như trên; túi nhỏ
- 12a - giéhoa lineaire hay hình trụ; hoa thưa; túi không gân
- 13a - túi có lông phún, nâuâu *Ferruginae*
- 13b - túi không lông, lục dợt *Sylvaticae*
- 12b - giéhoa trònđài hay hình trụ, túi n gân
- 13a - giéhoa hình trụ ngắn, ít hoa *Rhomboidales*
- 13b - giéhoa hình trụ nhiều hoa
- 14a - túi cứng, mỏ ngắn; chồi dài; giéhoa đứng *Paludosae*
- 14b - túi mỏng, mỏ dài
- 15a - giéhoa đứng, cãnhành bờ *Anomalae*
- 15b - giéhoa dưới nghiêng, cãnhành thành bụi *Pseudocyperae*

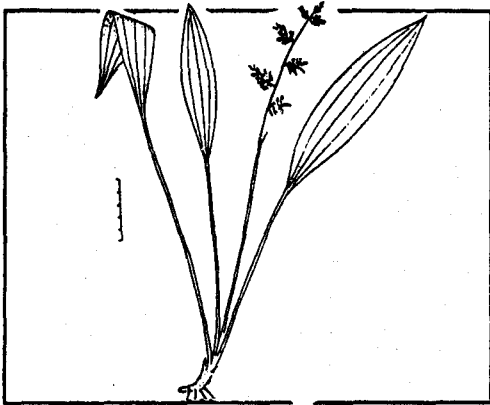
Ta còn ghi: *Alliiformis*, *Bornensis*, *Careyanae*, *Dispalatae*, *Euprepes*, *Filicinae*, *Hirtae*, *Hemiscaposae*, *Molliculae*..

10.000 - Carex adrienii E.G. Camus. Kiệt Adrien.

Cỏ có căn hành ngắn, cứng, to 7-8 cm. Lá to; phiến thon, *dạng lá Tre*, dài 40, rộng 4-8 cm, gân dọc 8-9, bìa bên; *cuống dài* 30-40 cm. Trục phách hoa cao bằng lá; *gié lưỡngphái*, dài 7-13 mm, phần cái có vảy màu rơm có đốm đỏ, nên *dạng chung màu cam*; bầu cao 5 mm, từ từ hẹp thành mỏ. Bề quả màu ngà, có 3 cánh, cao 2,5 mm; phần đục có vảy mỏng, có gân đỏ.

Vào 700-900 m: Tam Đảo, Bavi.

- Limb large, to 40 cm long; spikelets bisexual, orange red; achenes cream.

10.001 - Carex scaposa C.B. Clarke. Kiệt trúc.

Bụi; căn hành ngắn; thân và trục phách hoa cao 10-60 cm, to 1-3 mm, có lông ở phía ngọn. Lá và lá hoa 3-5, đứng hay cong; phiến bầu dục, to 15-65 x 2-5,5 cm, đáy từ từ hẹp trên cuống, không lông; *cuống dài*. Phách hoa cao 5-18 cm, do 3-5 chùm-tútán; gié nhiều, dài 6-12 mm, ít hoa, phần đục dài bằng phần cái hay ngắn hơn; đỉnh cái 2-2,5 mm; bầu bầu dục cao 3-3,7 mm, không lông. Bề quả xoan, tái rồi *nâu đậm*, vào 2 mm; đáy vôi hơi phù.

Vùng núi vào 1.000-1.500 m: Sapa, Tam Đảo, Bavi, Côngtum.

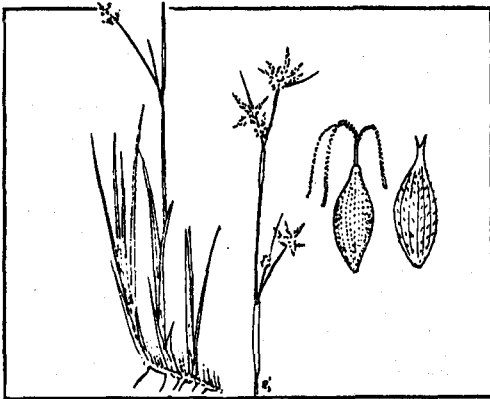
- Limb to 60 cm long; spikelets short; utricles 3-3.7 mm long (*C. pandanophylla* non Cl., Cam.).

Surculosae:**10.002 - Carex oligostachya** Nees ex Hook.. Kiệt nghèo-gié.

Bụi; căn hành nằm, to, có xơ đứng; thân đứng hay hơi đứng, cao 20-90 cm, rộng 1-2 mm, không lông. Lá ít, ngắn hơn phách hoa, phiến rộng 2-5 mm, bìa có khi uốn xuống. Chùm-tútán *đơn*, dài 9-47 cm; gié xoan đến hình trụ, dài 4-10 mm, phần đục và cái dài bằng nhau; đỉnh cái 1-3 mm; bầu hơi ba cạnh, dài 2,5-4 mm, mỏ vào 1 mm. Bề quả mặt hơi lõm, cao 2-2,5 mm, nâu.

Hànội, Bavi.

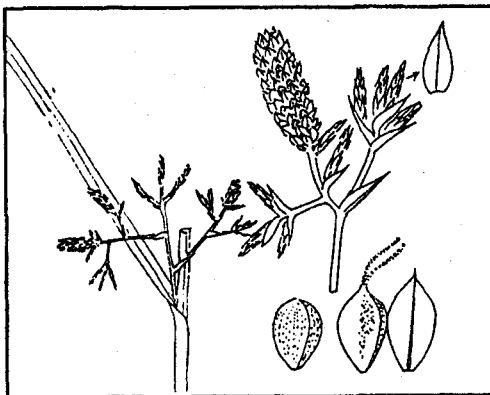
- Limb 2-5 mm wide; panicles to 47 cm high; achenes brown (*C. rhizomatosa* Steud.).

Hypolytroides:**10.003 - Carex hypolytroides** Ridl.. Kiệt hạp.

Thân cộc độc hay bụi thưa, cứng, cao 0,6-0,8 m, có 3 cánh. Lá dọc theo thân, phiến dài 30-40 cm, rộng 8 mm; bề không lông, màu đỏ ở dưới. Phách hoa ở nách lá, *dạng Hạp*, mang nhiều *gié cái to* và vài *gié đục mảnh*; vảy cái xoan, có mũi; bầu nâu đậm đen, cao 2-3 mm, có 3 cánh, mỏ 2 răng; vảy đục mỏng, trong trong, nâu. Bề quả xoan hay tròn tròn, có 3 cánh, cao 1 mm, nâu.

Kẻ đá, vùng núi vào 1.500-2.200 m: Sapa, Côngtum; IV.

- Tuft 60-80 cm high; spikelets unisexual; achenes brown.

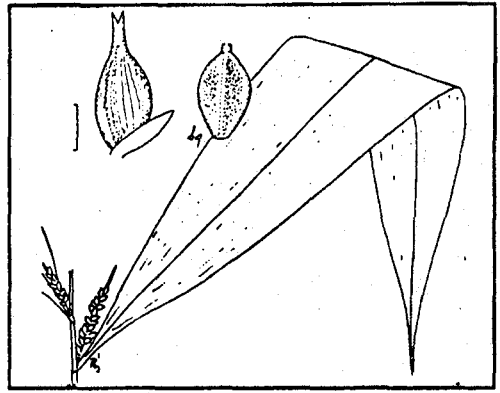

Euprepes:**10.004 - *Carex euprepes* Nelmes. Kiệt**

Cỏ cao 50-60 cm. Lá có phiến dạng lá Tre, rộng đến 4 cm, dài đến 25 cm, gân nhiều, cách nhau 1 mm; cuống ngắn; bẹ là ống dài 2 cm. Pháthoa ở nách lá và ngọn (nơi đây chùm dài 10 cm); phần chót gié đực; bầu dài 2 mm, mỏ 2 mm, có 3 cạnh, có lông, màu vàng rơm. Bể quả màu rơm, 3 cạnh, cao 2,5 mm.

Vào 1.500 m: Hoànglienson.

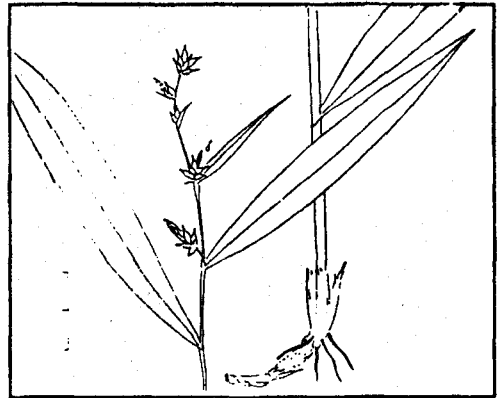
- Herb to 60 cm; limb 4 cm large; utricles yellowish; achenes 2.5 mm long.

10.005 - *Carex trichophylla* Nelmes. Kiệt lá-lông.

Bụi thưa; căn hành ngắn; thân đứng cao 45-70 cm, không lông, cạnh tà, mặt lõm. Lá 6 hay hơn; phiến thon, to 12-18 x 1-2 cm, có lông mặt dưới, bìa có lông; bẹ có lông thưa. Pháthoa dài vào 15 cm; sóng có lông; gié 7-10 mm, phần đực dài hơn cái; đỉnh cái 3-4 mm, bầu dài 6-6,5 mm, có lông ở phần trên, mỏ 3-4 mm. Bể quả xoan ngược, mặt phẳng hay lõm, dài 2,5 mm, màu lục cạnh nâu; đáy vòi nhụy dài.

Sapa, vào 1.500 m.

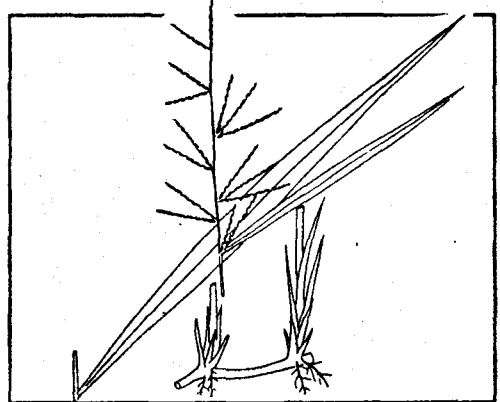
- Herb to 65 cm high; limb pubescent; utricles 6.5 mm long; achenes 2.5 mm.

10.006 - *Carex atrivaginata* Nelmes ex Raym. Kiệt bao-đen.

Căn hành bờ dài, có vảy hung; thân đứng cao 65 cm, dày 3 mm, 3 cạnh, cứng. Lá vào 7, đứng hay bẻ ra; phiến thon hẹp, to 13-16 x 1-1,3 cm, láng. Pháthoa cao 8-10 cm, đứng, mang ít chùm-tútán; gié màu rơm, hẹp, cao 10-25 mm, phần đực dài hơn phần cái; vảy cái cao 2,5-3 mm, có hay không lông; bầu có lông phún.

Laichâu, Sapa, 1.500-2.600 m; VI.

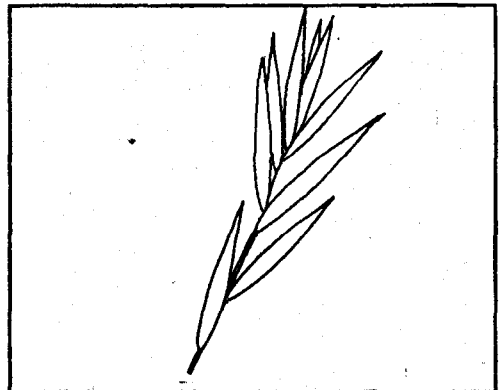
- Herb to 65 cm high; spikelets 10-25 mm long; utricles hispid.

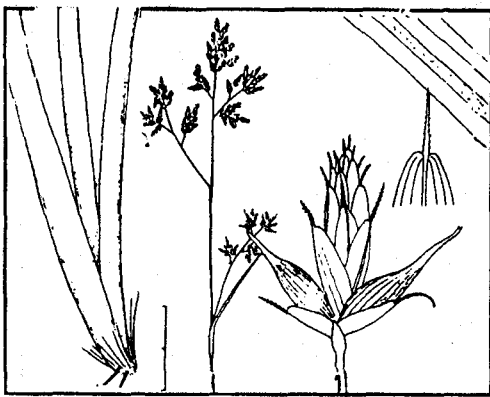
10.007 - *Carex zizaniaefolia* Raym. Kiệt lá-niêng.

Căn hành cứng, to 3-4 mm; thân cao 70 cm, to vào 2 mm, có 3 cạnh. Lá bầu đực thon, dài 15-17 cm, rộng 1,5-2 cm, không lông. Chùm-tútán mảnh, dài 5-6 cm mà thôi; gié hoa thượng hùng, dài 5-6 mm, rộng 1-1,5 mm; vảy 2 mm, có lông; bầu cao 3 mm, có lông phún dày, mỏ có 2 răng.

Vannam, có lẽ có ở B

- To be search in Northern part.

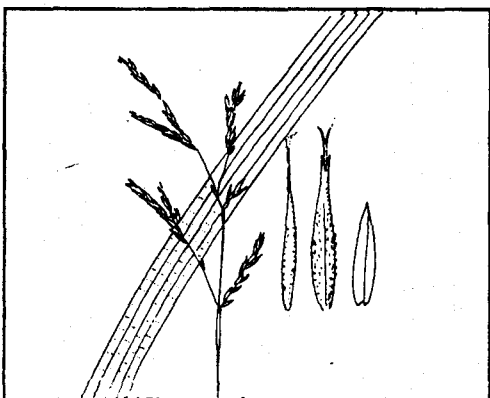
Indicae:

10.008 - Carex spatiosa Boott.. Kiệt rộng.

Bụi; thân đứng cao 60-80 cm, to 1,5-2 mm, 3 cạnh, láng. Lá nhiều, phiến hẹp dài, to 37-90 x 1,2-2 cm; bẹ dài ôm nhau. Pháthoa là chùm-tụ tán liên tục, dài 15-33 cm, nhánh thường 3, có lông trắng; giéhoa dài 5-10 mm, phần đực dài hơn cái; đỉnh cái 2 mm, có mũi dài; bầu cao 5-6 mm, có lông, mỏ 2-3 mm. Bể quả cao 2,5-2,8 mm, mặt lõm, nâu, đáy vòi nhụy phù.

Chợ-bò, dựa sông Đà, Bìnhtrịhiên, Đà Nẵng.

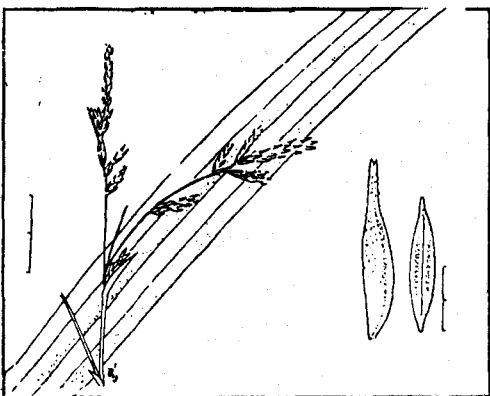
- Tuft to 90 cm high; glume lengthly acuminate; utricles 5-6 mm long.

10.009 - Carex leucostachys Ridl.. Kiệt gié-trắng.

Bụi thưa; cãnhanh ngắn; thân đứng cao 40-85 cm, to 2-2,5 mm, cạnh rõ, có lông ở phần trên. Lá ở đáy và gần đáy thân, có phiến dài, rộng 6-12 mm. Pháthoa liên tục, mang 3-5 chùm-tụ tán dài 3-6 cm; giéhoa dài 7-17 mm, phần đực ngắn hơn phần cái; đỉnh cái dài 4-4,5 mm; bầu có cạnh, cao 6-8 mm, có lông trắng, mỏ 3 mm. Bể quả dài 3-4 mm, màu rơm hay denden, đáy vòi nhụy phù.

Sapa, vào 1.500 m; VI.

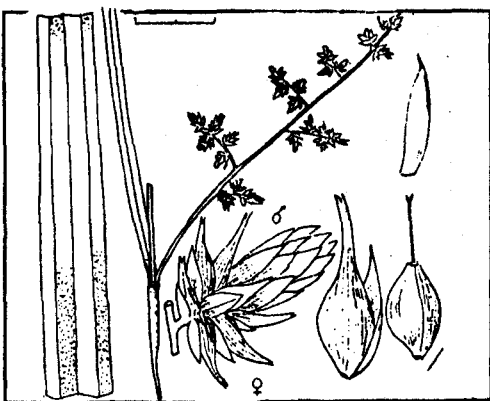
- Herb to 85 cm; limb 6-12 mm wide; spikelets 7-17 mm long; achenes 5,5 x 1 mm.

10.010 - Carex plagiotoma Nelm.**10.011 - Carex setulifolia Nelm. Kiệt cần.**

Bụi, cãnhanh ngắn; thân đứng cao vào 1 m, to 4-5 mm, láng. Lá dài hơn thân, có phiến rộng 1,5-2,5 cm, dài đến 60 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có hàng lông-gai ở gân giữa; bẹ dài, ôm. Pháthoa liên tục, mang vào 12 chùm-tụ tán dài 5-8 cm; giéhoa dài 7-15 mm, phần đực ngắn hơn phần cái (ở gié chót), hay dài hơn (ở gié cạnh); đỉnh cái 3,8 x 5,5 mm; bầu cao 5,5-6 mm, có lông, mỏ 1,5-2 mm. Bể quả có cạnh, cao 3-3,5 mm, nâu đậm.

Sapa.

- Tuft to 1 m high; limb to 60 cm long; utricles pubescent, 5,5-6 mm long; achenes dark brown.

10.012 - Carex balansae Franchet. Kiệt Balansa.

Bụi thưa, cao 1-1,2 m; thân to; rễ to. Lá dài bằng thân, có phiến mỏng, rộng 1,5-2,5 cm, xếp hai mái, có 3 gân dọc; bẹ nâu đậm. Trục pháthoa cao, mang nhánh dài vào 20 cm; giéhoa có phần đực dài hơn phần cái; vảy thon nhọn, nâu đỏ; bầu màu rơm lợt, cao 4-5 mm, mỏ 1,5-2 mm. Bể quả mặt ít lõm, cao 2 mm.

Rừng thưa, 200-700 m: Lạngson, Bavi, Cúcphương; V.

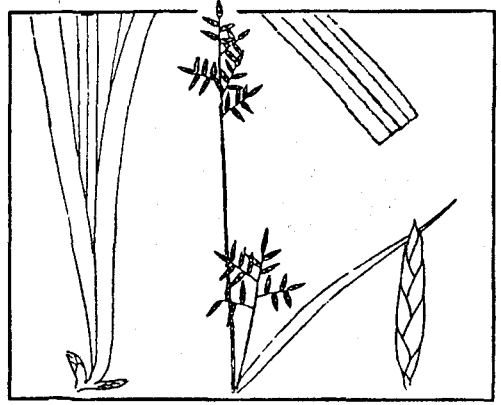
- Sedge to 1.2 m high; limb 1.5-2.5 cm wide; utricles light yellow.

10.013 - *Carex stramentitia* Boott. & Boeck. Kiết lạp.

Bụi cao đến 1 m; cành ngắn, có vảy; thân có 3 cạnh cao. Lá có phiến dài, rộng 5-14 mm, xếp hai mái, màu lục tái; bẹ nâu. Chùm-tútán cao, mang 3-7 nhánh, cọng nhám; gié hoa dài 10-22 mm, có phần đực bằng hay ngắn hơn phần cái; đỉnh trắng trắng; bầu dài 2,5 mm, xám xám. Bể quả nâu, xoan, có 3 cạnh, cao 1,7 mm.

Vào 200-900 m: Tam đảo, Bavi, Cúc phương, Huế, Công tum, Lâm đồng.

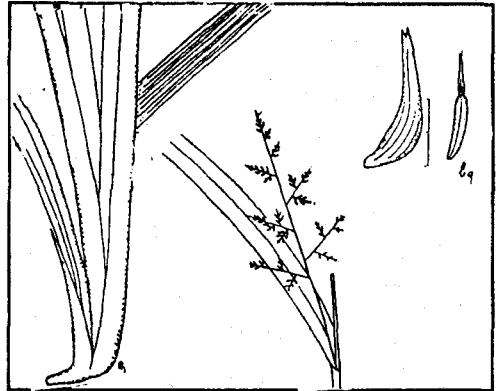
- Tuft to 1 m high; limb 1-2 cm wide; achenes 1.7 mm long.

10.014 - *Carex horsfieldii* Boott var. *annamica* Raym.. Kiết Trung bộ.

Bụi có cành ngắn. Lá tụ ở gốc; phiến dài 60 cm, rộng 1 cm, gân song hành nhiều, khít. Phá hoa ở nách và ngọn, nhánh thẳng góc, dài 1-2 cm; bầu nâu, có gân lợt, cao 4 mm, mỡ dài. Bể quả non cao 1,5 mm, có 3 cạnh.

Phú Khánh, vào 1.700 m.

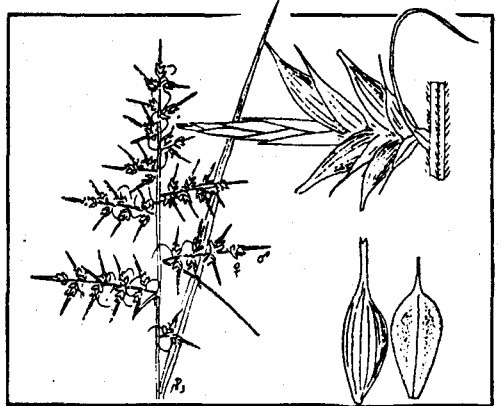
Rhizome short; limb to 60 cm long; utricles 4 mm.

10.015 - *Carex indica* L.. Kiết An.

Bụi cao 0,6-1 m; thân to 2-3 mm, có 3 cạnh tẻ. Lá có phiến dài 40-60 cm, rộng 7-20 mm, bìa bển. Chùm-tútán dài 20-30 cm, mang 2-4 nhánh nhỏ chứa gié hoa dài 5-15 mm, đực ở trên thường vàng lợt, dài hơn phần cái; hoa cái có bầu dài 3 mm, mỡ dài; nuốm 3. Bể quả xoan đến hình xấp xỉ, có 3 cạnh, cao 2,5-3 mm.

Ven rừng, 200-900 m: từ Quảng Ninh đến Đồng Nai, Tây Ninh; V-VI.

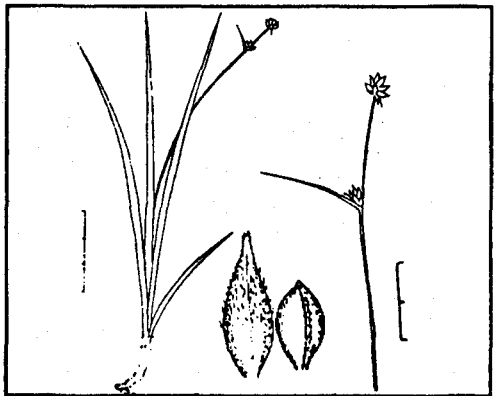
- Tuft to 1 m high; limb 6-20 mm wide; achenes to 3 mm long.

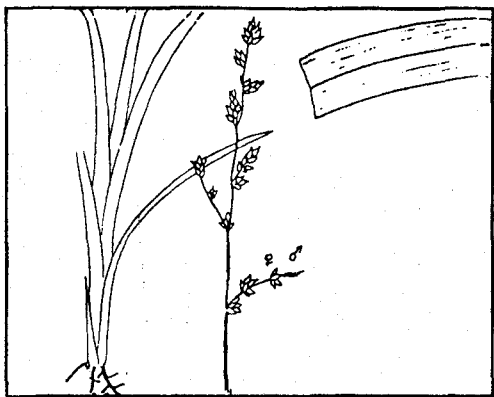
10.016 - *Carex tricephala* Boeck. Kiết ba đầu.

Cành mảnh, ngắn, có vảy nâu; bụi nhỏ, cao đến 50 cm. Lá 1-2; phiến hẹp dài, đến 60 x 0,8-1,1 cm, bìa nhám. Phá hoa gồm 2-3 gié hoa ngắn, phần đực dài bằng hay ngắn hơn phần cái như hoa đầu nhỏ; vảy 2,5-4 mm; bầu cao 4-6 mm, có lông phún, mỡ 1-2 mm. Bể quả vào 3 mm, mặt phẳng hay lõm.

Vùng Krongpha.

- Tuft to 50 cm high; utricles 4-6 mm hirsute; achenes 3 mm (*Carex thorelii* Cam.).

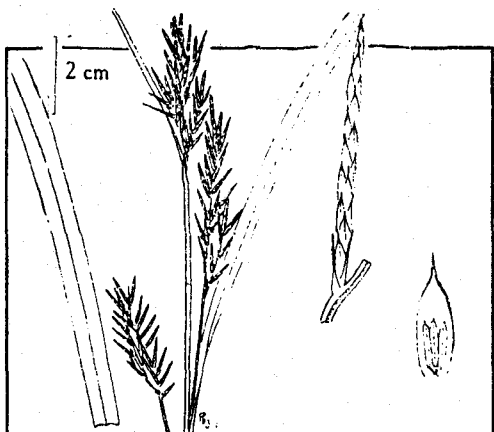

10.017 - Carex jeanpertii E.G. Cam. Kiệt Jeanpert.

Cành ngắn; thân đứng cao 70 cm, rộng 2 mm, láng. Lá có phiến dẹp, rộng 15-17 mm; bề mặt nâu. Phá hoa đứng hay gần như đứng, hình trụ do 3 chùm-tútán dài 8-9 cm; gié cao 4-7 mm, phần đục mau rưng, nhiều hoa, phần cái ít hoa; đỉnh cái 3 mm, nâu, gần không lông; bầu cao 4 mm, mở 1-1,5 mm, không lông. Bề quả 2,2-2,8 mm, đen.

Vào 500-1.500 m: Sapa, Ninh Bình, Nghệ Tĩnh.

Sedge to 70 cm; spikelets brown; utricles 4 mm long; achenes blackish.

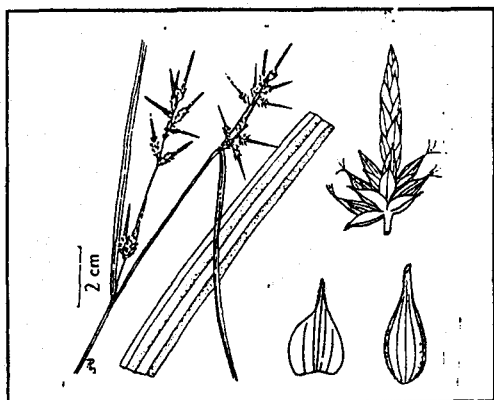

10.018 - Carex dietricheae Boeck. Kiệt Dietrich.

Bụi thưa, cao 0,4-2,2 m; cành ngắn. Lá dài bằng thân; phiến rộng 0,8-1 cm, cứng, bề mặt nhám, uốn xuống; bề mặt nâu. Chùm-tútán cao 20-40 cm, nhánh 3-8; gié hoa hình trụ, cao 1-1,5 cm, màu rơm, có lá hoa có mũi dài; vảy cái có mũi; bầu cao 3,5-5 mm, phù, có 3 cạnh, có vào 20-30 gân, mở dài. Bề quả có 3 cạnh; vòi nhụy chẻ 3.

Rừng vùng núi cao: Khánh Hòa; V.

- Sedge to 2.2 m; bracts long acuminate; spikelets yellowish, 1-1,5 cm long.

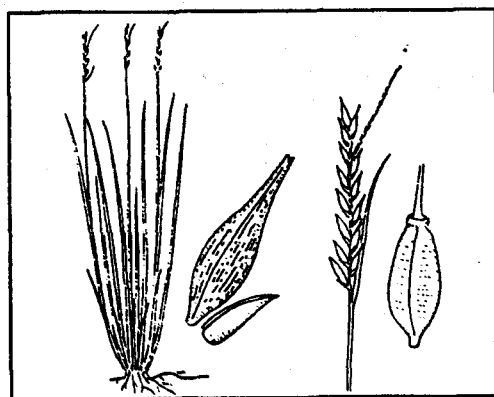

10.019 - Carex cruciata Wahl. Kiệt bạc.

Bụi thưa, cao 1-1,3 m; cành ngắn, xéo; thân có 3 cạnh. Lá có phiến dài 50-60 cm, rộng 6-14 mm, chót nhọn, bề mặt bên; bề mặt không cánh, nâu đỏ. Phá hoa cao 5-50 cm, hẹp; gié hoa dài 1,5-2 cm, màu rơm; vảy ngắn hơn bầu, có mũi rìa lông; bầu xoan, trắng trắng, không lông. Bề quả bầu dục, cao 1,5-2 mm, lục nâu; vòi nhụy chẻ 3, đáy phù.

Rừng cao độ vào 1.500 m: Lai Châu, Hoàng Liên Sơn..qua Phú Khánh đến Đatanla (Đà Lạt).

- Tuft to 1.3 m; limb to 60 cm; spikelets yellowish; achenes greenish brown.

10.020 - Carex neonelmesii M, Raym. Kiệt tân-Nelmes.

Bụi dày, cao 30-40 cm, rễ dài. Lá có phiến nhám, dài gần bằng thân, rộng 4 mm, nhọn. Gié hoa trên cọng mảnh, phần cái dài 3-4 cm, phần đục gần xéo trên phần cái, dài 2 cm; vảy nhỏ, cao 2 mm; bầu cao 5,5 mm, xanh xanh, có sọc. Bề quả cao 2,5 mm, bầu dục láng, có sọc ngang, chót có cổ cắt ngang như mâm tròn.

Trong cùaglưu, 1.500 m: Sapa; IV.

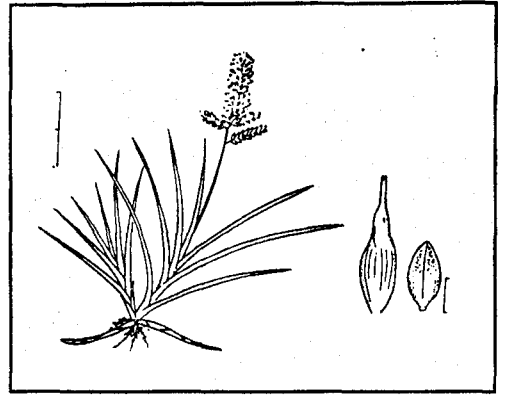
- Rheophyte, to 40 cm high; spikelets unisexual.

Pacificae:**10.021 - *Carex satsumensis* Franch. & Sav..** Kiệt Satsume.

Bụi nhỏ, dạng cỏ Cú, có cành hành có vảy bao; thân 1-3. Lá mọc ở đáy thân; phiến hẹp nhọn, rộng 6-8 mm, dài 6-10 cm; bẹ dài. Pháthoá có nhánh ngắn ở đáy, gần thẳng góc; bầu không lông, dài 3,5 mm, thẳng, có cổ dài rồi nhỏ. Bể quả 2 mm, nâu đậm, có 3 cạnh, đáy có thuài ngắn.

Hoànglienson, 1.500 m.

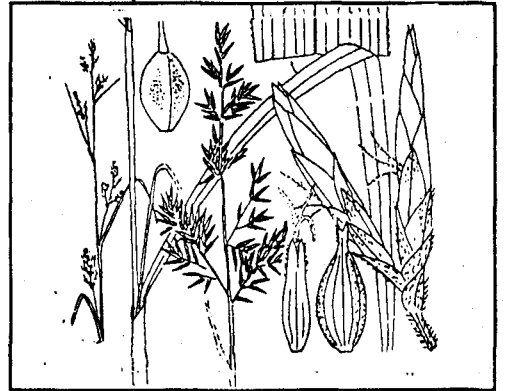
- Small tuft; utricles 3.5 mm; achenes black brown, 2 mm long.

Cruciatae:**10.022 - *Carex lindleyana* Nees.** Kiệt Lindley.

Cành hành mập, cứng; thân cao 75 cm, mảnh. Lá có phiến 50 x 0,9 cm, đầu nhọn, gân 5-6/bên, bìa bên; bẹ cao 3-4 cm. Pháthoá 3-6 nhánh dài 5-8 cm; sóng dây lông phún; giéhoa nâu, dài 7 mm; phân đực dài bằng phần cái; vảy có lông; tiểu nhụy 3; bầu dẹp dẹp, mở chẻ hai sâu, có lông. Bể quả cao 1,7 mm, màu bạc bạc,

Datanla (Đà Lạt); I. 1.

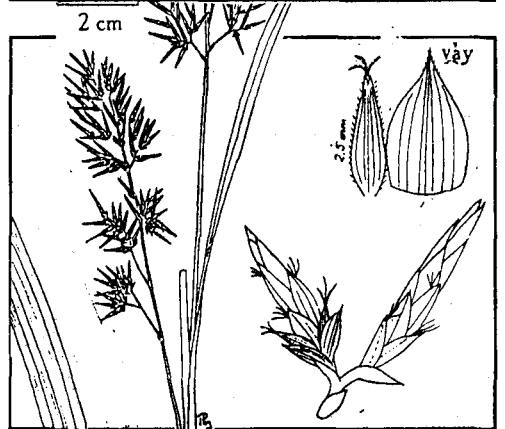
- Sedge to 75 cm high; spikelets brown; achenes 1.7 mm, silver white.

10.023 - *Carex condensata* Nees. Kiệt dày.

Cỏ có cành hành; thân cao 0,8-1,5 m, có 3 cạnh. Lá có phiến dài 50-70 cm, rộng 8-12 mm, bìa bên. Pháthoá dày, màu nâu lúc khô, cao đến 35 cm; nhánh đứng; giéhoa dài 1 cm, đực ở phần trên, cái ở phần dưới; vảy có mũi; bầu cao 2,5 mm, không lông; bể quả 3 cạnh, vôi nhụy chẻ 3.

Nhatrang vào 500 m, trên đất chua; VII-VIII.

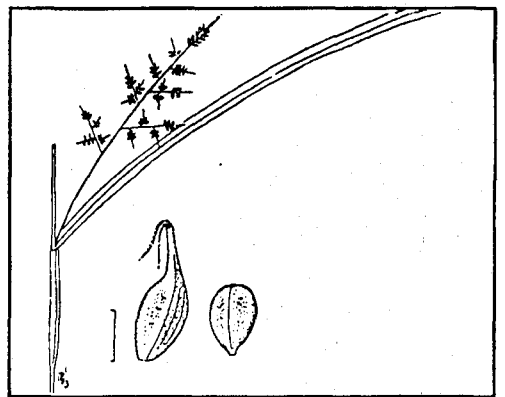
- Sedge to 1.5 m high; inflorescence to 35 cm high; achenes trigonal.

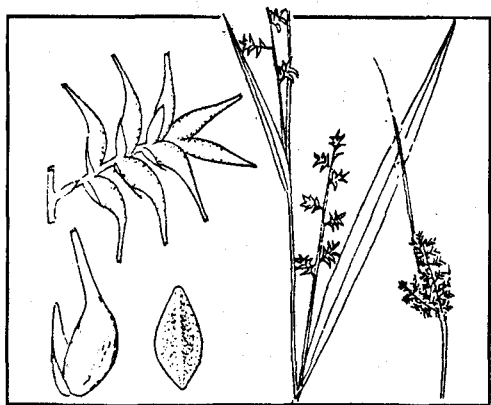
Filicinae:**10.024 - *Carex filicina* Nees.** Kiệt rắng.

Cỏ không lông; cành hành ngắn, to 6-8 mm; thân cao đến 1 m, có 3 cạnh tẻ. Lá có phiến dài 50-70 cm, rộng đến 20 mm, mỏng; bẹ là ống không lông, có 3 cạnh. Pháthoá ở ngọn và nách lá, mang giéhoa gần gần thẳng góc; bầu huột, dài 3 mm (mở dài bằng bụng), xanh, có gân trắng, không lông. Bể quả đầu tròn hay cắt-ngang, màu cà phê sữa, cao 1,3 mm; vôi chẻ hai.

Vào 1.000-1.500 m: Laichâu, Chợbò.. đến Langbian, Dilinh.

- Herb to 1 m high; limb to 2 cm wide; utricles glabrous, 3 mm long.

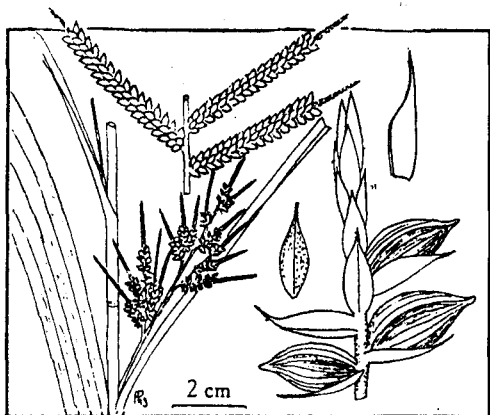
10.025 - Carex continua C.B. Cl. Kiết liên tục.

Cành to 8 mm; thân cao đến 80 cm, có 3 cạnh, đáy có bẹ nâu đen. Lá có phiến dài 30 cm, rộng (2)8-10 mm, bìa bên. Chùm-tútán 20-40 m, hẹp, mang ở mỗi mắt 2 nhánh xéo; trục có lông; vảy màu sét hay nâu; bầu huốt, dài 3,5-5 mm, phía trên phún lông. Béquả cao 1,3-2 mm, màu ngà, 4 cạnh.

Fansipan đến GialaiCổngtum.

- Sedge to 80 cm high; spikelets brown or ferruginous; achenes 1.3-2 mm high.

Polystachyae:

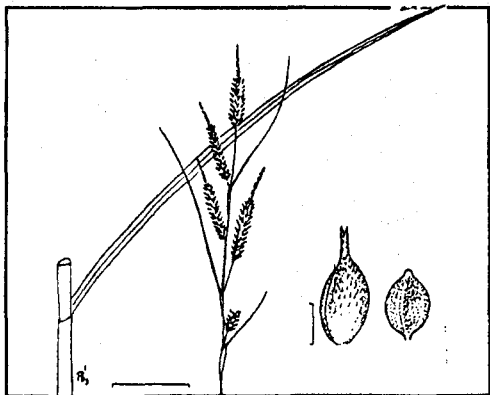

10.026 - Carex baccans Nees. Kiết phi.

Cỏ có cành to, ngắn; thân cao đến 1 m, không lông. Lá dài bằng thân; phiến rộng 1-1,2 cm, chót có mũi dài; bẹ đỏ. Pháthoa dài 30-50 cm, láhoa trên ngắn; giéhoa dài 1-3,5 cm, đục ở trên, ngắn, cái ở dưới dài; bầu mập, có 3 cạnh, cao 3 mm, đỏ, mỏ ngắn. Béquả cao 2 mm, có 3 cạnh, nâu, cạnh vàng; vòi nhụy chẻ 3.

Vào 400-2.500 m: Hoàngliênson..Đànăng, Phanrang, Đàlạt; X-XII.

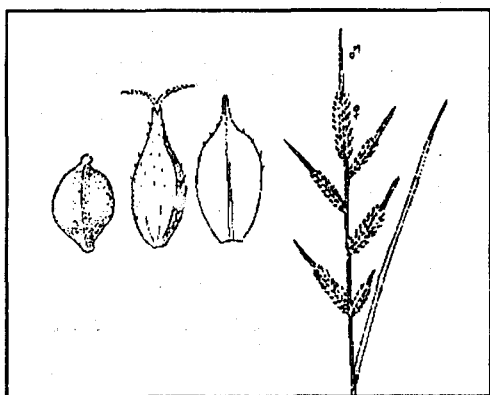
- Sedge to 1 m high; spikelets with long female part.

10.027 - Carex composita Kiết kếp.

Thân có 3 cạnh tà, cao cả mét. Lá có phiến dài 20-60 cm, rộng 4 mm, không lông; bẹ là ống dài. Pháthoa đứng ở ngọn và nách lá; giéhoa có cọng mảnh, đục như đuôi ở chót; bầu 3 mm, lục tươi, có lông to, mỏ ngắn. Béquả 3 cạnh, màu lợt, mặt có chấm mịn, nâu, chót có mỏ ngắn.

- Stem trigonous, to 1 m high; spikelets bisexual; achenes brown.

10.028 - Carex myosurus Nees. Kiết đuôi-chuột.

Bụi cao 0,7-1(2) m, thưa; thân to 2-4 mm, có 3 cạnh tà. Lá dọc theo thân; phiến dài 15-20 cm, rộng 5-10 mm, dẹp hay bìa uốn xuống. Pháthoa lá gié dài 15-20 cm, mang gié, đục như đuôi ở phần trên; vảy tròntròn, chót nâu, bìa có ít lông; bầu hơi phù, có 2 gân to, có lông, dài 3,3-4,7 mm, mỏ 1 mm, có 2 răng. Béquả cao 2 mm, màu nâu đường thề, có 3 cạnh.

Trảng vào 1.500 m: Lô-qui-Hồ, Sapa; VIII.

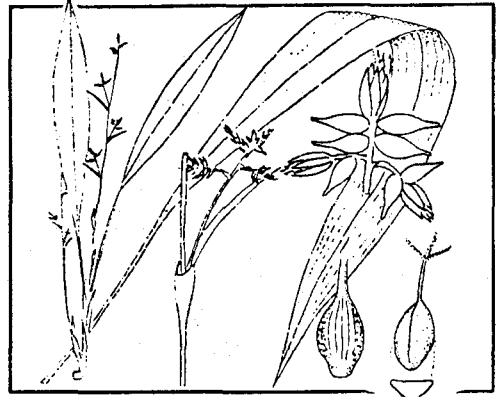
- Stem to 2 m high; spikelets bisexual; achenes beaked, brown.

Mapaniaefoliae:**10.030 - *Carex mapaniifolia* Ridl..** Kiệt lá-rộng.

Bụi; cành ngắn, bò; thân cao 30-60 cm, có 3 cạnh tẻ. Lá ở thân teo; lá trên có cuống dài 50-98 cm, phiến rộng 4-6.5 cm. Pháthoa cao 14-40 cm, mang 4-6 nhánh; gié hoa đực ở phần trên; vảy có bìa rìa lông, cao 2 mm; túi cao 5 mm; bẻ quả có 3 cạnh, 1 mặt phẳng; nuốm 3

Bavi (hình phỏng theo Hooker).

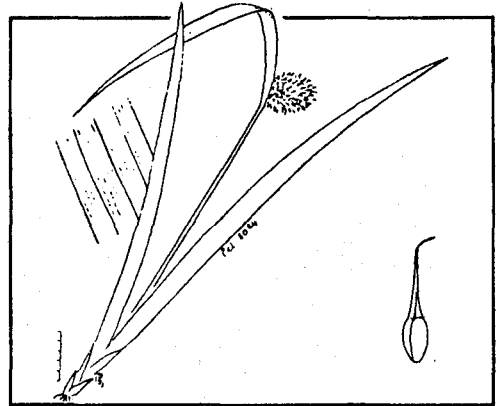
- Tuft with large leaves; spikelets androgynous; utricles 5 mm long; achenes trigonal.

10.031 - *Carex bavicola* Raym.. Kiệt Bavi.

Bụi; thân ngắn. Lá có phiến to dài đến 80 cm, rộng 2 cm, bìa bên. Trục pháthoa cao 40 cm, mang một lá to, và hoadầu; hoadầu to 4 cm; túi cao 1 cm; bẻ quả có 3 cạnh.

Rừng, cao độ 1.000-1.100 m Bavi; VI.

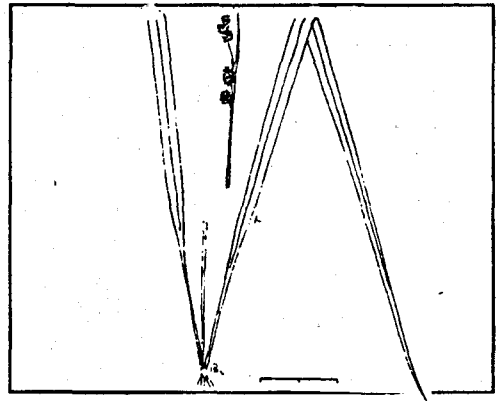
- Sedge in tuft to 40 cm high; inflorescence forming 4 cm large head; achenes trigonal.

10.032 - *Carex cochinchinensis* M. Raymond. Kiệt Nambộ.

Thân cao 30-35 cm, to 2-3 mm, có 3 cạnh. Lá có phiến thon hẹp, to 35-70 x 0,8-1,5 cm, không lông. Pháthoa là chùm-tụ tán hẹp, mang 3-4 nhánh; lá hoa dài 15-25 cm; gié hoa xoan tròn; túi cao 5 mm; bẻ quả cao 3-5 mm, có 3 cạnh, xoan rộng, đen.

Núi Chúachan, 200-800 m

- Sedge 35 cm high, culm trigonal; utricles 5 mm; achenes trigonal, black.

10.033 - *Carex vietnamica* Raym.

(T=P)

Thân thưa, có lông phùng từ dưới pháthoa. Lá rộng 3-8 mm. Pháthoa dài 1,5 rộng 1,25 cm; lá hoa dạng lá; spicules nhiều; túi cao 5 mm, hình thoi, chẻ hai sâu ở miệng. Bẻ quả tròn dài rộng, nâu.

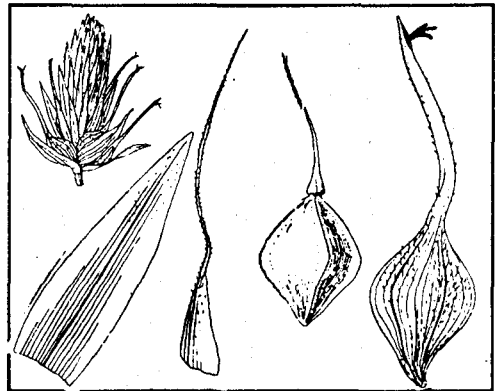
N.

10.034 - *Carex hypolytrifolia* Koy.. Kiệt lá-hạ.

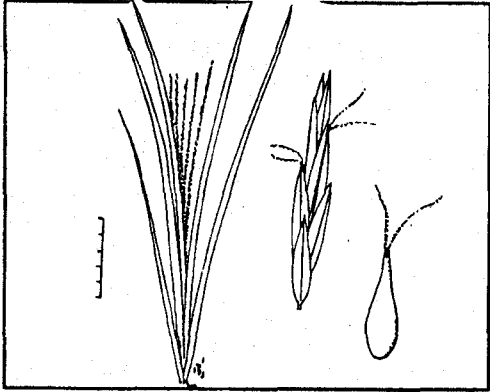
Bụi daniên; cành cứng, có vảy nâu. Lá to 28-52 x 1,5-2 cm, bìa có răng nhỏ nên nhám bên. Pháthoa là chùm-tụ tán 15 x 4 cm, mang 3-5 gié; lá hoa dài 8 cm; gié hoa mang hoa đực và cái (hùng thu), 8-10 x 5-7 mm, phần cái mang 3-6 hoa, vảy cao 3,8-4,5 mm, vảy ôm nhụy cái có đuôi dài. Bẻ quả hình bánh-bò, có 3 cạnh, cao 2,2 mm, vôi nhụy to ở đáy.

T: Mùm-mo, 800 m (hình theo Koyama).

- Perennial tufts; panicles 15 x 4 cm; spikelets androgynous; achenes rhomboidal, 2,2 mm high.

Giống-phụ *Carex*:
Forficulae:

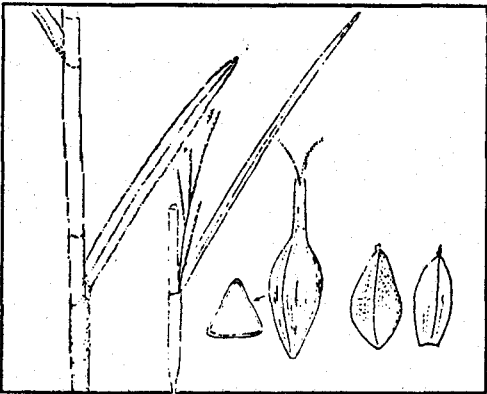

10.035 - *Carex rubro-brunnea* C.B. Clarke. Kiết đỏ-nâu.

Bụi; thân ngắn. Lá có phiến hẹp dài, to đến 40 x 0,5 cm. Pháthoa ngắn hơn lá, mang 6-7 giéhoa dài đến 10 cm, rộng 2-2,5 mm, nâu đậm; vảy cao 5 mm, thon, nâu, lưng xanhxanh; bầu đẹp, có mỏ, có lông mịn; vòi nhụy chẻ hai.

Sapa, vào 1.500 m.

- Stem short; spikelets to 10 cm long.

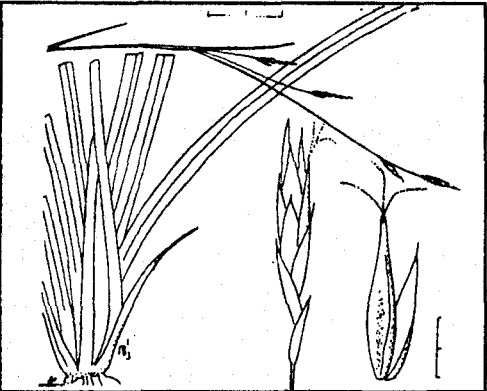
Decorae:

10.036 - *Carex insignis* Boot. Kiết riêngbiệt.

Cỏ đứng cao đến 1 m; thân có 3 mặt phẳng, cạnh tròn. Lá có phiến dài 8-12 cm, rộng 6-8 mm, bẹ dài bằng 1/3 lông, đỏ chói. Pháthoa ở nách lá, mảnh; giéhoa dài 2 cm; vảy cao 2,5 mm, có mũi, có sọc đỏ; bầu không lông, có 3 cạnh, mỏ 1,5 mm. Béquả màu càphê, cao 2 mm, có 3 cạnh.

Rừng trên đất sét, 1.200-2.000 m: Caolăng, Fansipan, Hàsonbinh; I,1.

- Sedge to 1 m high; utricles trigonal; achenes brownish, 2 mm long.

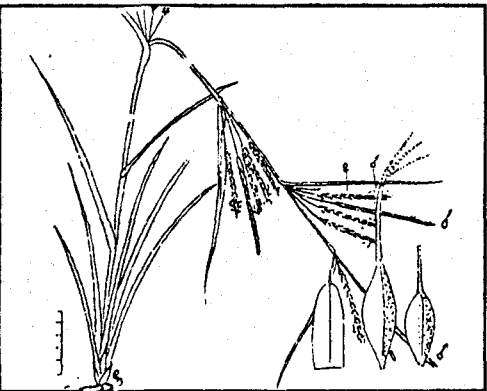
10.037 - *Carex arridens* C.B. Clarke. Kiết vui.

Bụi dày, thấp; rễ mảnh, cứng; thân nhiều. Lá nhiều, phiến hẹp dài, to 40 x 0,6-0,9 cm, không lông, mỏng, dễ gãy bể. Pháthoa dài; giéhoa trên cọng dài mảnh, dài 1,5-2 cm, nâu lợt; vảy mỏng, màu rơm, cao 1,5 mm, có mũi; bầu dài 6 mm, có 3 cạnh, màu rơm. Béquả có vòi nhụy chẻ 3.

Vào 900-1.400 m: Tamđảo, Côngtum; I.

- Dense tuft; limb to 40 x 0.9 cm; spikelets 1.5-2 cm long; utricles 6 mm long (*C. poilanei* Nelmes).

10.038 - *Carex decora* Boott *losirensis* Kukenthal (*C. phacelostachys* Nelmes var. *losirensis* (Kuk.) Nelmes

10.039 - *Carex verticillata* Zoll. & Moor.. Kiết vòng.

Cành cứng; thân cao 30-45 cm; cạnh tẻ. Lá rộng 3-4 mm, dài. Pháthoa với 1-3 mắt mang vài giéhoa thượnghùng (phần đục ở trên, ngắn) và một giéhoa đục (dài đến 4 cm) ở nách một lá dài; vảy có mũi cao; bầu có mỏ dài, không lông. Béquả có 3 cạnh; vòi nhụy 3, dài.

Rừng thưa, vào 1.500 m: Sapa.

- Inflorescence with 1-3 fascicles of androgynous and male spikelets

10.040 - *Carex perakensis* C.B. Clarke. Kiệt Perak.

Bụi; căn hành có vảy nâu; thân đứng cao 50-175 cm, to 3-4 mm, láng. Lá có phiến rộng 5-16 mm, dẹp, lục xám lúc khô. Pháthoá dài 30-100 cm, mang 6-20 chùm-tútán ở 5-7 mắt, dài 5-9,5 cm; giéhoa 1-4 cm, phần đục dài bằng hay rất ngắn hơn phần cái; đỉnh cái 3-4 mm; bầu 3.5-5,5 mm, có lông phún, mỏ dài 1,5 mm. Béquả xoan ngược bầu dục, cao 2,5-3 mm, vàng rơm rồi nâu đen.

Vùng cao độ 900-1.800 m: Bavi, Quảngnam, Bachmã, Côngtum, Đalat.

- Sedge to 1.75 m; inflorescence 30-100 cm long; utricles 3.5-5.5 mm long; achenes 2.5-3 mm (*C. tonkinensis* Fr.).

Borneensis:

10.041 - *Carex kinabaluensis* Stapf. Kiệt Kinabalu.

Bụi thưa; căn hành ngắn; thân hơi đứng hay đứng, cao 40-140 cm, to vào 1 mm, láng. Lá ở đáy thân, phiến rộng 3-9 mm, dài hơn 60 cm. Pháthoá là 2-6 giéhoa; giéhoa đứng hay gần đứng, màu rơm dài 2-5,5 cm, phần đục dài hơn phần cái; đỉnh thưa, đỉnh cái 2,5-4 mm; bầu dài 7-8 mm, có lông phún, mỏ 2-3 mm. Béquả cao 4 mm, nâu đỏ đậm; đáy vòi không phù.

Núi NgọcPan (Côngtum) trên 2.000 m; III.

- Leaves more than 60 cm long; spikelets 2-6, long to 5.5 cm; utricles hispid.

Gracilis:

10.042 - *Carex teinogyna* Boott.. Kiệt trường thu.

Bụi; căn hành ngắn; thân hơi đứng hay đứng cao 20-60 cm, to đến 1 mm, láng. Lá có phiến dài 20-40 cm, rộng 1,5-4 mm. Pháthoá hơi liên tục hay gián đoạn, mang 3-6 chùm, mỗi chùm 1-3 giéhoa; giéhoa dài 5-25 mm, phần cái ngắn; đỉnh thưa, đỉnh cái cao 5 mm, không lông; bầu cao 3,5-5 mm, có lông nhám ngắn, mỏ 1,3-2 mm. Béquả 1,8-2,5 mm, nai mặt lồi, nâu đậm; nuốm dài đến 1 cm.

Vào 1.200-1.800 m: Sapa, Vĩnhphú, Phúkhánh; IX.

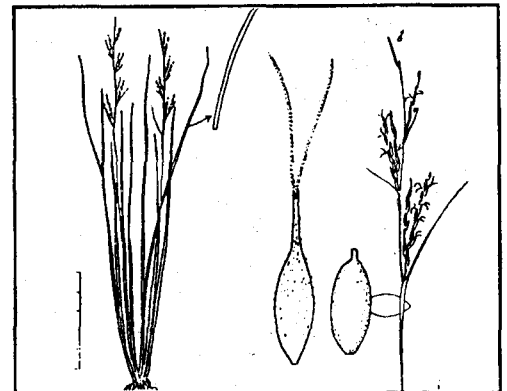
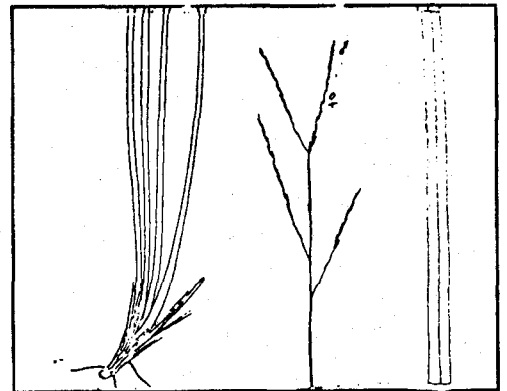
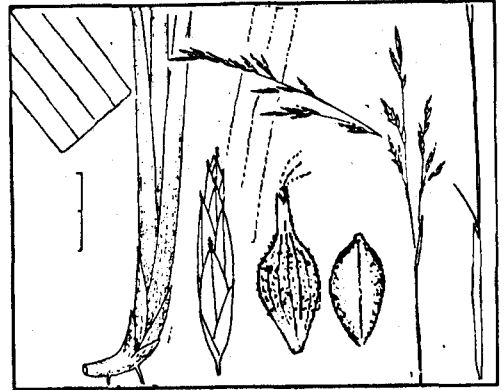
- Spikelets to 2.5 cm long; achenes 2.5 mm long.

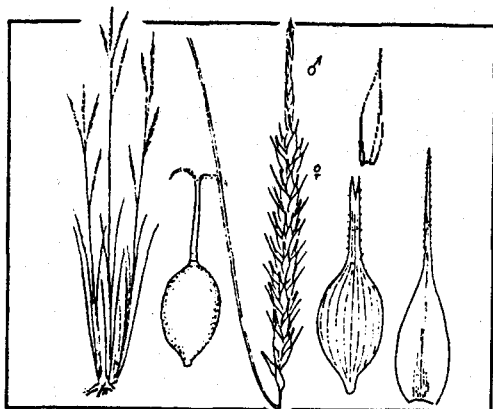
10.043 - *Carex lenta* D. Don. Kiệt chậm.

Bụi cao 40-80 cm. Lá có phiến dài, rộng vào 5 mm. Chùm dài 20-25 cm, mang giéhoa cao 2 cm, nâu đỏ, phần đục ngắn; vảy cao bằng 1/2 bầu; bầu cao 2 mm, có lông có sọc dọc, mỏ ngắn. Béquả màu rơm vàng, cao 2,2 mm.

Rừng đến 1.500 m: Sapa, Hà Nội, Hàtuyen, Hànamninh; IV.

- Tuft to 0.8 m high; spikelets 2 cm long; achenes yellowish, 2.2 mm high (*C. brunnea* Thunb. sens. Clarke).

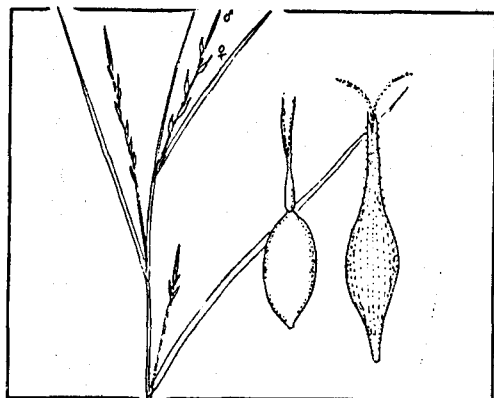
Rhomboidales:

10.044 - *Carex longipes* D. Don. subsp. *longipes*. Kiết cộng-dài.

Bụi dày đặc; cành rất ngắn; thân có 3 cạnh tẻ, to 1-1,5 mm. Lá cao 20-25 cm, rộng 4-6 mm, gần nâu lúc khô; bề mỏng. Pháthoa cao bằng hai lá, mang 1-7 gié hoa dài 3-4 cm, màu rơm, phần đục ngắn ở chót; vảy dài bằng bầu, có mũi dài; bầu dài 6 mm, hình đồn tibà, có mỏ dài bằng thân, có lông. Béquả đẹp, một mặt phẳng, một lồi, màu ngà sậm, cao 2 mm.

Trảng 1.900 m: Sapa.

- Tuft; spikelets 3-4, 3-4 cm long.

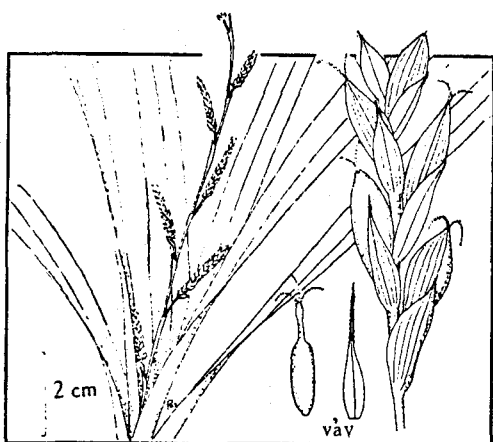

10.045 - *Carex longipes* var. *dissitiflora* C.B. CLarke.. Kiết vảy-thưa.

Bụi với 1-2 thân cao 40-50 cm, mảnh. Lá hẹp dài, rộng 4-5 mm. Gié hoa từ nách lá trên, mảnh, dài 6-8 cm, mang vảy cái thưa; bầu cao 8 mm, ôliu phần trên, nâu ở phần dưới, mỏ dài bằng thân, có lông; phần đục dài 1 cm. Béquả tròn dài, hai mặt lồi, cao 3 mm, màu cà phê sữa; đáy vòi nhụy phù, trắng.

Rừng thưa, 1.500 m: Sapa; IV.

- Spikelets with distant scales.

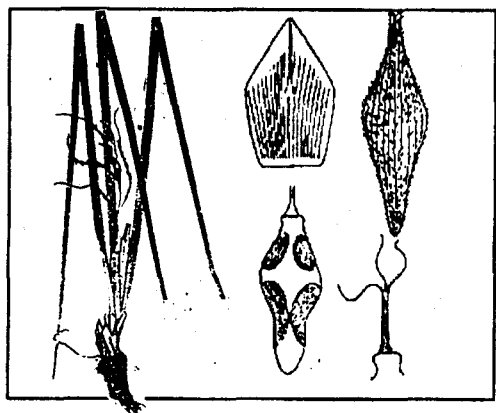
Cryptostachyae:

10.046 - *Carex cryptostachys* Brongn. in Duper.. Kiết dẫu-gié.

Bụi cao 20-40 cm, dày; cành ngang. Lá nhiều, đứng cao hơn pháthoa, rộng 6-8 mm, từ từ hẹp đến chót. Pháthoa ngắn hơn lá; gié hoa 8-20, phần dưới cái, phần giữa mang hoa đục và hoa cái, phần chót đục; vảy có mũi dài; bầu có 3 cạnh, cao 5 mm, nâu dợt. Béquả tròn dài; vòi nhụy chẻ 3.

Từ Caolang, qua Tamđảo, đến Bạch mã, Khánh hoà, 200-1.300 m; II-V.

- Tuft 20-40 cm high; spikelets with male and female flowers in middle part; achenes oblong.

10.047 - *Carex hanamninensis* K. Khôi. Kiết Hànammnh.

Bụi đaniên, cao 20 cm; cành dài. Lá có phiến thon rất hẹp, dài 60-70 x 0,6-0,8 cm. Pháthoa mang 5 gié dài 7-8 cm, lưỡngphái, với phần đục dài 2,5-3 cm; hoa nhiều; vảy thon, cao 3,4-3,6 mm; bầu có nhiều lông, hình bánhbò, cao 5-5,3 mm, có 3 cạnh. Béquả cao 3,5-3,7 mm, màu rơm, 1/2 dưới eo, trên thuôn; nướm 3.

Hànammnh (hình theo Ng.k. Khôi).

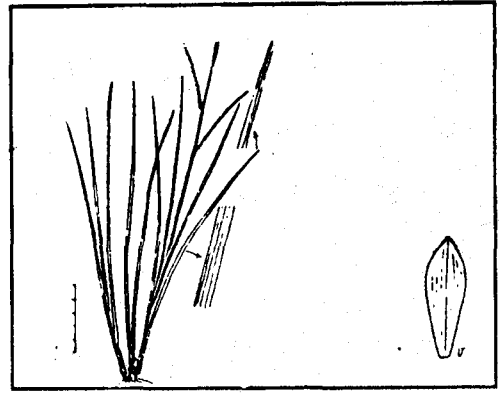
- Perennial sedge, to 20 cm high; leaves narrow lanceolate; spikes androgynous 7-8 cm long; achenes 3.7 mm high.

10.048 - *Carex ligata* Boott. Kiệt bó.

Cỏ có căn hành dài, cứng; bụi cao vào 20-100 cm. Lá hẹp, dài 60-80 cm. Gié hoa đực và cái; vảy chót tẻ tròn; tiểunhụy cao 3-4 mm. Bể quả có 3 cạnh, mặt hơi lõm, cao 4-5 mm, mang vòi nhụy phủ ở đáy, nuốm 3.

Đỉnh núi, đất sét nghèo đến rừng dày: Bạch mã, 1.500 m.

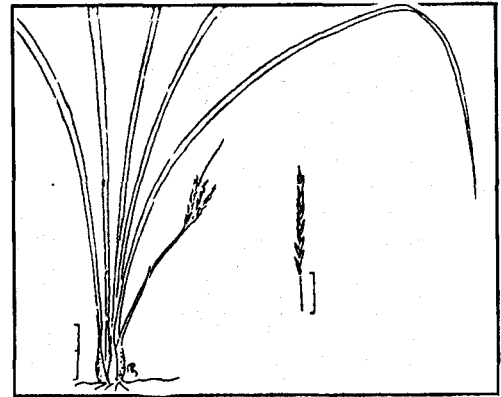
- Leaves to 80 cm long; spikelets androgynous; nut 3-4 mm high

Lageniformes:**10.049 - *Carex lageniformis* Nelmes. Kiệt bầu.**

Bụi nhỏ; thân ngắn. Lá có phiến hẹp dài, dài 20-30 cm, rộng 3 mm, bìa bên. Trục phát hoa cao 10 cm, phát hoa mang ít gié hoa cái, một gié hoa đực; gié hoa cái màu lục, dài 3-5 cm, mang vảy không khít lắm.

Rừng luôn luôn xanh, cao nguyên: Dalat.

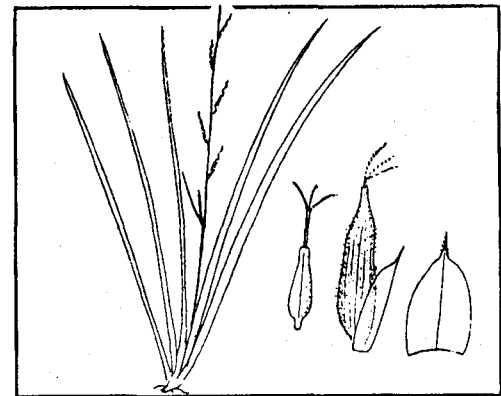
- Tufted sedge common in evergreen forest; spikelets green, 3-5 cm long.

10.050 - *Carex gracilispica* Hay.. Kiệt trực-mảnh.

Bụi dày; căn hành xéo, ngắn; thân có 3 cạnh. Lá có phiến hẹp, nhọn, rộng 6-15 mm. Phát hoa cao bằng hay hơn lá; gié 4-8, ngắn; gié hoa đực ở chót gié, dài 1-3 cm; tiểunhụy 3. Gié hoa cái có túi dài hơn đỉnh, màu lục dợt, có lông. Bể quả có 3 cạnh, di 3-4 mm.

Sapa, đường rừng.

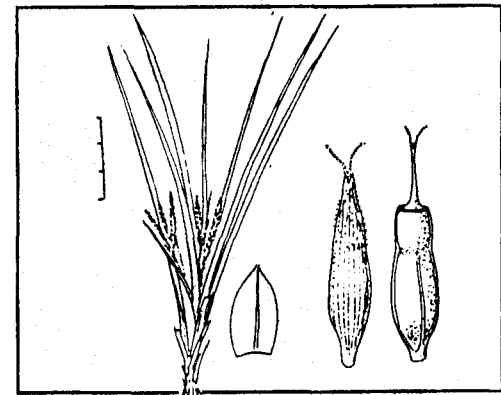
- Inflorescence with 4-8 spikes; achenes stipitate, triquetrous, 3-4 mm high.

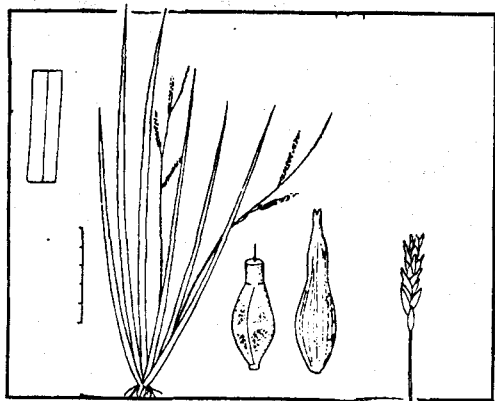
10.051 - *Carex pleurocaulos* Nelmes. Kiệt cạnh-thân.

Bụi; căn hành có bẹ và bẹ thành xơ. Lá đứng, có phiến hẹp dài, dài 40-60 cm, rộng 1 cm; bìa nhám. Phát hoa ngắn, dài 10 cm, mang ít gié hoa; vảy màu rơm, có mũi ngắn; bầu cao 6 mm, có ít lông, có sọc khít. Bể quả cao 3,5 mm, hình bầu có một eo, chót cắt ngang, màu gỗ lạng, có 3 cạnh lợt.

Rừng vào 1.500 m; IV.

- Scapes axillary short; achenes brownish, 3.5 mm long (*C. ligula* var. *indochinensis* Gross).

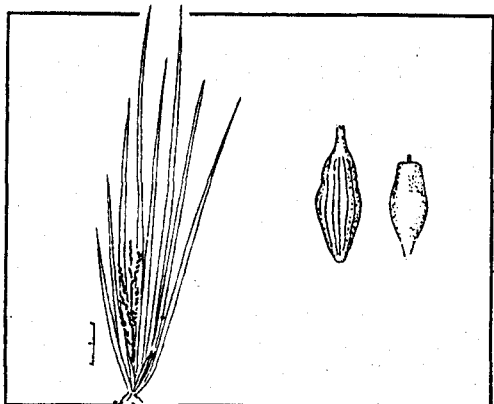

10.052 - *Carex rhynchachaenium* C.B. Clarke.. Kiệt mỏ.

Bụi dày; cành ngắn; thân cao 4-30 cm, mảnh (0,5 mm). Lá ở gốc, phiến dài 30 cm, rộng 3-5 mm; bề có lông. Gié hoa 3-5; phần dục 8-10 mm, hẹp dài; đỉnh cái cao 2-3 mm, không lông; bầu 5-6 mm, có lông sát, có cổ rỗng nhỏ 1 mm. Bể quả có 1 mỏ hình trụ, mặt lõm ở trên, lõm ở dưới, dài 4 mm.

1-000-1.500 m: Caolăng, Bànà.

- Tuft; achenes stipitate, and beaked, 4 mm high.

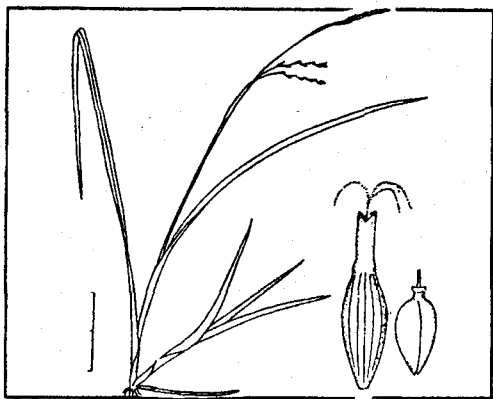
10.053 - *Carex breviscapa* C.B. Clarke. Kiệt cọng ngắn.

Bụi; thân cao 4-16 mm, to 1 mm, láng. Lá ở đáy thân, nhiều, dài hơn thân, 30-50 cm, rộng 3-6,5 mm; bề nâu. Pháth hoa rất ngắn dài 10 cm, mang 5-7(20) gié hoa, 1 ở mỗi mắt, đứng, dài 1-2,3 cm, gié cạnh cái hay mang 2 thú hoa, phần dục ngắn; đỉnh cái 2-3 mm bầu dục hay xoan bầu dục; bầu 3-5 mm, rộng ở 1/2 dưới, có cạnh, nhỏ 0,5-1 mm, có 2 răng. Bể quả hơi hình bánbò, cao 2,2-3 mm.

Trăng cỏ, dựa suối: Đălạt; XII.

- Scapes axillary short; achenes rhomboidal, 2,2-3 mm long.

Mittrae:

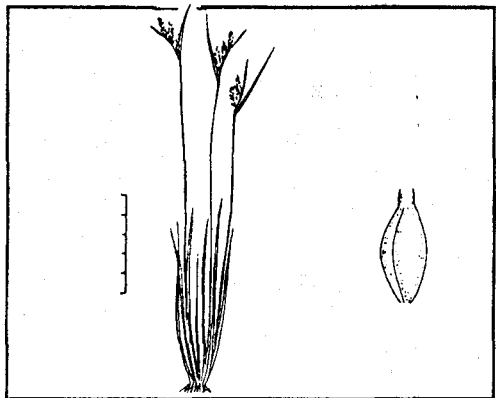

10.054 - *Carex sikokiana* Franch. & Sav.. Kiệt Sikoki.

Bụi có cành; thân đứng 1-3. Lá có phiến hẹp dài 8-13 cm, rộng 2,5 mm, không lông. Pháth hoa cao, mang vài gié hoa có cọng mảnh; gié hoa cái thưa; bầu không lông, có cổ hình trụ, có 2 răng, nuốm 3, dài. Bể quả xoan ngược, có 3 cạnh tròn, có 1 cổ thấp.

T.

- Tuft 1-3 stem; utricles glabrous; achenes beaked.

10.055 - *Carex leucochlora* Bunge. Kiệt bạch-lam.

Bụi; cành ngắn; trục pháth hoa cao 10-40 2 cm, to 0,5 mm. Lá ở đáy thân, rộng 0,9-3 mm. Gié hoa 3-5, dài 4-15 mm, thường 3 gié cạnh cái, một dục ở chốt; đỉnh cái cao 2-2,5 mm, trắng; bầu xanh, 2-2,7 mm, có lông, nhỏ 1 mm. Bể quả bầu dục, cạnh tà, cao 1,5 mm, nâu đậm.

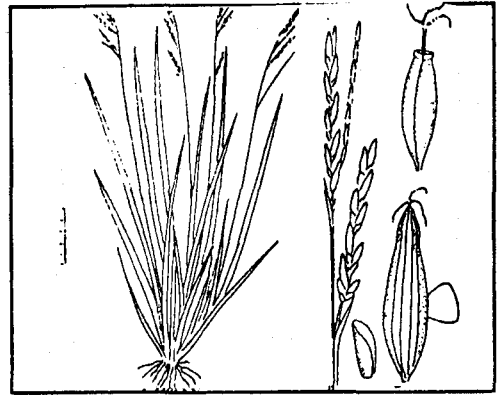
200-700 m: Hànội, Hàsonbình.

- Female spikelets 3; utricles green; achenes 1.5 mm high (*C. royleana* Nees).

10.056 - *Carex mitrata* Franch.. Kiệt chụp.

Bụi cao 20-30 cm. Lá có phiến đứng, hẹp dài. Pháthoa dài hơn lá, mang giéhoa cái dài 1,5 cm, rộng 2 mm; vảy hơi thưa; bầu cao 2,5 mm, miệng túm, màu rơm, có lông mịn. Béquả ngà, 3 mặt lôm, đầu có cổ ngắn cắt ngang,

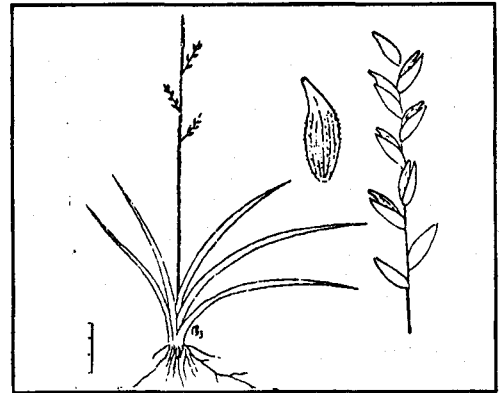
- Tuft to 30 cm; utricles yellowish, puberulent; achenes cream.

10.057 - *Carex daibuensis* Hay.. Kit Đại-bù.

Bụi thấp; cǎnhành đứng, ngắn, mang rễ nhiều. Lá có phiến dài 15-17 cm, rộng 3-4,5 mm, bìa bén. Pháthoa đứng cao 20 cm; giéhoa cái 2-4, dài 2 cm, màu vàng nâu; giéhoa đực dài 2,5 cm; túi có gân mịn, có lông; béquả có 3 cạnh, dài 2 mm.

Bạchmã.

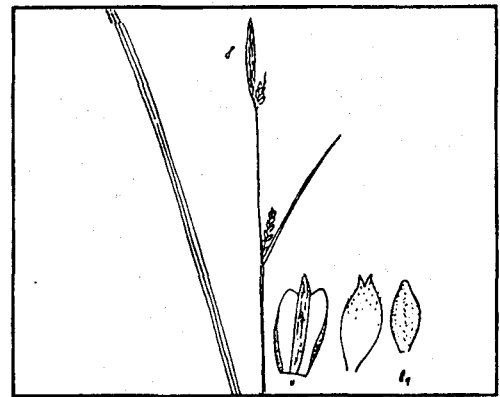
- Spikes 3-4; utricles 2.5-3.5 mm long, finely veined; achenes trigonal, 2 mm long.

10.058 - *Carex pisiformis* Lévl. & Van. Kiệt hình-dậu.

Bụi dày, gồm nhiều thân. Lá nhiều; phiến dài đến 50-60 x 0,35 cm, bìa nhám. Pháthoa ít giéhoa ở ngọn; 1 gié đực to ở chót; gié cái dài 1,5-2 cm; vảy mỏng, màu rơm, có mũi to giữa 2 thùy; bầu cao 3 mm, có mỏ rất ngắn, có lông. Béquả hình bắp, dẹp dẹp, cao 1,8 mm, nâu.

Hànamninh.

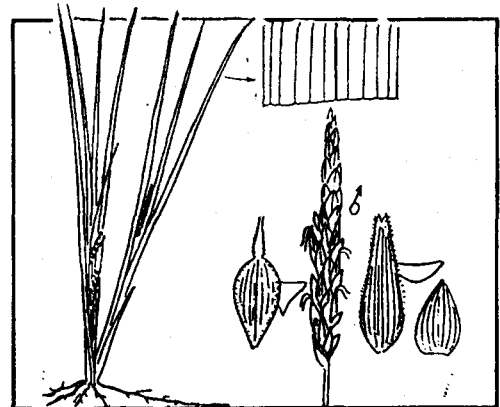
- Dense tuft; bracts acuminate; achenes fusiform (*C. polychaena* Lévl. & Van).
Radicales:

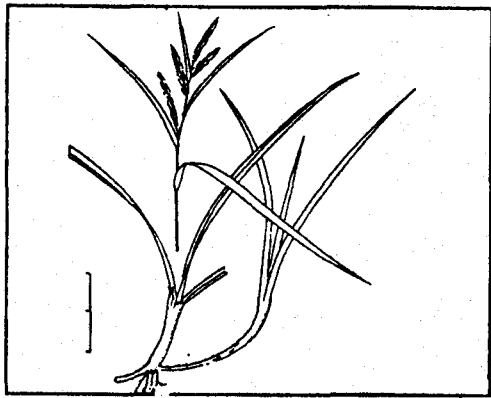
10.059 - *Carex speciosa* Kunth. Kiệt thanh.

Bụi; cǎnhành ngắn. Lá có phiến cao 20-60 cm, rộng 6-7 mm, thon nhọn, gân 3-5/bên, bìa vá gân chảnh nhám bén, màu lục lúc khô. Pháthoa ngắn hơn lá, mang 1(3) giéhoa dài 1,5-2cm; cọng có 2 hàng lông; vảy xoan; bầu cao 4-6 mm, trắng, có lông nằm. Béquả cao 3-3,5 mm, màu ngà, không lông, nâu đen, có 3 cạnh; vòi nhụy chẻ 3, đáy phủ thành chùy trên trái.

Rừng thưa, rừng Dầu: Hoàngliênsơn, Hànamninh, Côngtum, Nhatrang; V.

- Spikelets 1,5-2 cm long; utricles white; achenes blackish brown (*C. courtallensis* Nees ex Boott).

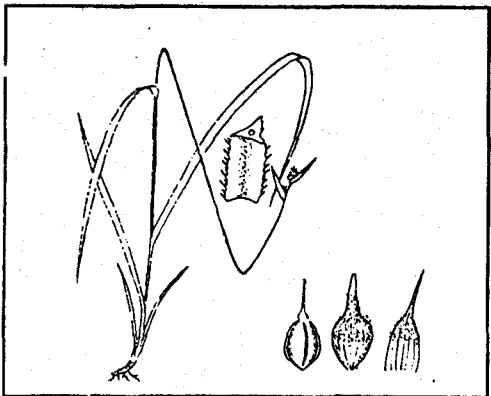

10.067 - *Carex cylindrostachys* Franch.. Kiệt gié-hình-trụ.

Cỏ *dạng cỏ Cú*, có cãnhành bò, có vảy bao nâu; thân ngắn. Lá có bẹ ôm thân thành xơ nâu khi rụng; phiến to 15 x 0,3-0,4 cm. Pháthoa ở chót thân; *giéhoa nâu vàng tươi*, hình trụ; bầu có mũi ngắn.

Spikelets light brown; utricles short beaked.

10.068 - *Carex hispidangula* T. Koy.. Kiệt cạnh-ria.

Cãnhành bò, cứng, có xơ; thân cao 30-50 cm, cạnh bên, có răng phún cao, mặt lõm. Lá rộng 4-10 mm. Pháthoa với 1, ít khi 2 *giéhoa lưỡngphái*, hình cầu to 6-8 mm, *không cọng*; vảy cái cao 4,5 mm, có mũi dài; bầu có lông, cao 5-6 mm; béquả 3 cạnh, cao 3 mm; vòi đáy phù, 3 nuốm.

Krongpha (hình theo Koyama).

- Rhizome with fibers; stem acute triquetrous; spikelets sessile.

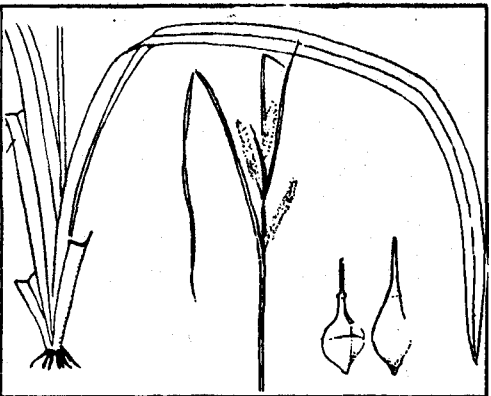
Rhomboidales:

10.069 - *Carex anomocarya* Nelmes. Kiệt trái-không-tên.

Bụi dày; cãnhành ngắn. Lá đứng cao 40-50 cm, rộng 1,2-2,2 cm. Pháthoa ngắn hơn lá nhiều, trên trục ngắn, mang gié cái và đực riêng; *gié cái dài 8 cm, rộng 1,3 cm, kíchcộm*; vảy màu rơm, bìa trong, có mũi dài, có lông; bầu cao 7 mm, có mỏ dài. Béquả màu càphê, có ngắn ở giữa, cao 3,5 mm.; gié đực óm, dài 3 cm.

Vùng núi đến 2.500 m: Caolang..Sapa, Chọbờ, Bínhtrịthiên, Côngtum, Langbian; IV.

- Scapes short; female spikelets to 8 cm long; chenes trigonal.

10.070 - *Carex khoi* Eger. & Aver..Kiệt Khôi.

Bụi; cãnhành bò; thân cao 21-46 cm, có 3 cạnh tà; đáy có xơ do bẹ còn lại. Lá có phiến dài đến 85 cm, rộng 15-17 mm. Pháthoa dài 12 cm; gié đực 1, dài 3 cm, rộng 3 mm; gié cái 3; bầu cao 7,5 mm, xanh, có lông, chót có 2 răng; béquả cao 3 mm, có 3 cạnh, thắt ở giữa; đáy vòi bẹp rộng.

Quảngninh (hình theo Egorova & Averyanov).

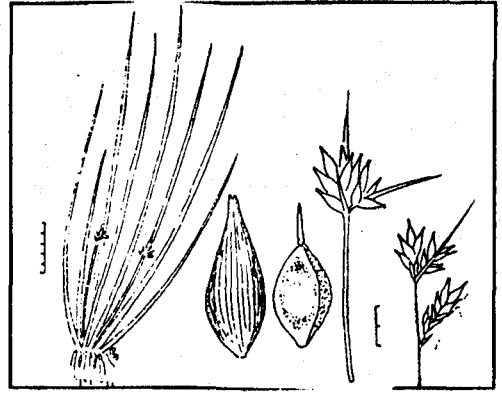
- Tuft; stem to 46 cm high; utricles pubescent, 7.5 mm long; achenes 3 mm long.

10.071 - *Carex blinii* Lev. & Van.. Kiệt Blin.

Bụi dày, cao 30-40(60) cm. Lá có phiến hẹp dài, cong cong, rộng 3-7 mm, từ từ hẹp đến ngọn, *bìa bén*. Pháthoa cao 5-7 cm, núp giữa lá, nhỏ, có vài láhoa ngắn; bầu cao 5 mm, mỏ ngắn, màu rơm, có sọc dọc, 3 cạnh. Béquả 3 cạnh, cao 3 mm, màu rơm sậm.

Đất nhiều đá, dựa cuồnghu, 800-1.000 m: Lào cai, Sapa.

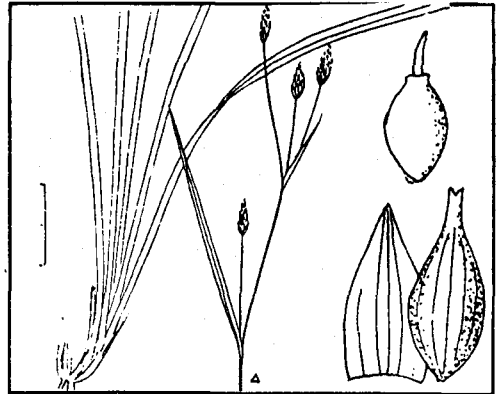
- Tuft to 60 cm; scapes short; spikelet 1; achenes dark yellow.

10.072 - *Carex hoozaensis* Hay.. Kiệt Hoozan.

Bụi dày; cãnhành ngắn. Lá dài, rộng 3-8mm. Pháthoa cao 8-30 cm, trục to 0,5 mm; giéhoa đực ở chót, giéhoa dưới cái, dài 1-1,5 cm có cọng mảnh dài 2-3,5 cm; đỉnh cao 5-5,5 mm, tái; bầu bầuduc hẹp, dài 9,5 mm, mỏ 3 mm. Béquả bầuduc, cao 5,3 mm; vòi chẻ 3.

Trên vùng vôi, 400-900 m: Tamđảo, Vinh; VII-XII.

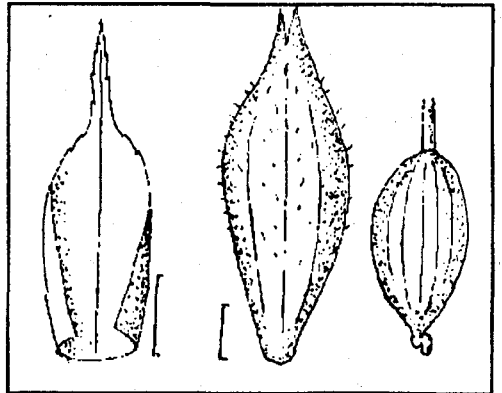
- Dense tuft; utricles 9.5 mm long; achenes ellipsoid, 5.3 mm long.

10.073 - *Carex tatsutakensis* Hay.

Bụi dày; cãnhành bờ ngắn; thân dạng từng cặp, cao 4-10 cm. Lá có bẹ cao 16 cm; phiến 10-13 c 0,15 cm. Pháthoa mang gié chót đực, gié cạnh cái, trên cọng dài 3-5 mm; láhoa 4 mm; túi 5,5-6 mm. Béquả xoan, có 3 cạnh, trên cọng rõ,

B: Diênbiệnpủ ? (hình theo Hayata)

- Dense tuft; utricles 5.5-6 mm long; achenes trigonal, on pedicel.

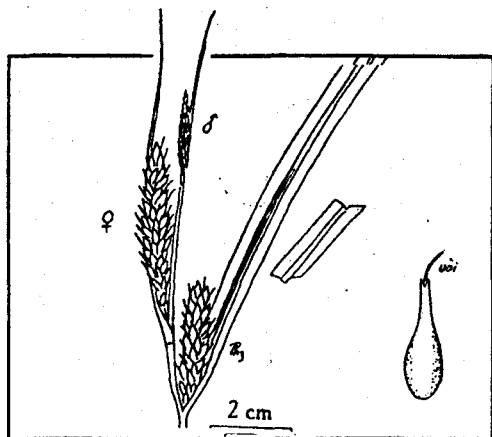
10.074 - *Carex tibetica* Franchet. Kiệt Tây tạng.

Bụi dày, nhiều lá; cãnhành ngắn; thân ngắn. Lá có phiến dài 40-50 cm, rộng vào 1-1,8 cm. Pháthoa khỏi lá, cao 50-70 cm, trục có 3 cạnh tà, mang 2-4 giéhoa cái, 1 đực; giéhoa cái *xanh*, dài 6-7 cm, có đỉnh cao bằng bầu hay hơn, thon nhọn, *bìa trong*; bầu cao 8 mm, mỏ dài 4 mm, có lông mịn ở trên. Béquả có một mặt phẳng, một mặt lồi, cạnh có 1 lõm; vòi nhụy có đáy phù.

Langbian.

- Dense tuft; female spikelets green; achenes trigonal.

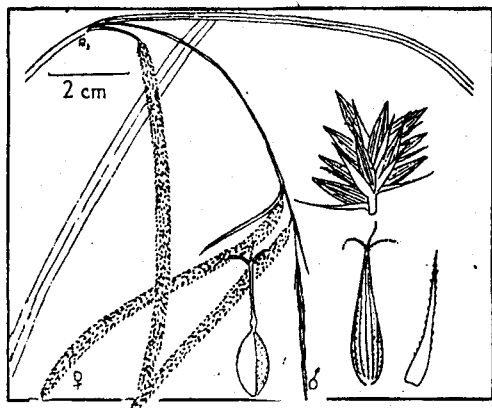

10.075 - Carex nemostachys Steud. Kiết rừng.

Cỏ có thân ngắn, mang nhiều lá có phiến hình máng xối, dài 30-40 cm, rộng 1 cm, nhám. Pháthoa mang 1 giéhoa đực nâu sậm ở chót; 2 giéhoa cái ở dưới, xanh, dài 4-5 cm; bầu xanh. Bể quả tròn dài, xanh,

Rừng ven suối: Đà Lạt; VII.

- Stem short; female spikelets 2, green, 4-5 cm long.

10.076 - Carex oedorhampha Nelmes. Kiết mỏ-phù.

Cỏ cao 1-1,2 m, dầy bụi có bẹ nhọn, cao 5-15 cm. Lá có phiến dài bằng pháthoa, rộng 4-6 mm, bìa bén. Pháthoa mang 5-7 giéhoa hình trụ dài vào 10-15 cm, gié chót đực nhỏ; vảy thon, dài bằng bầu; bầu thon, có gân. Bể quả có 3 cạnh, cao 1,7 mm, vòi nhụy chẻ 3.

Nơi ẩm, rừng Thông, 1.000-1.500 m: Caolăng, Sapa, Bắc Thái, Hà Sơn Bình, Đà Lạt; III.

- Female spikelets 10-15 cm long; achenes 1.7 mm long.

Digitatae:

10.077 - Carex tapintsensis Fr. B.

Hirtae:

10.078 - Carex sacerdotis Nelmes. Kiết tu.

Bụi; căn hành có vảy; thân ngắn. Lá ngắn, rộng 2,5-5,5 mm; bẹ nâu. Trục pháthoa cao 30-50 cm, to 1-1,5 mm; giéhoa 6-7, gần đứng hay đứng, 3-4 đực ở trên, dài 2,5-3,5 cm, giéhoa cái 2-4, dài 1-5 cm; đỉnh cái 2,2-3 mm, không lông; bầu cao 1,7-2 mm, nâu, có lông, mỏ cao 1,5-2 mm. Bể quả cao 3 mm.

BT.

- Utricles pubescent, shortly beaked; achenes 3 mm long.

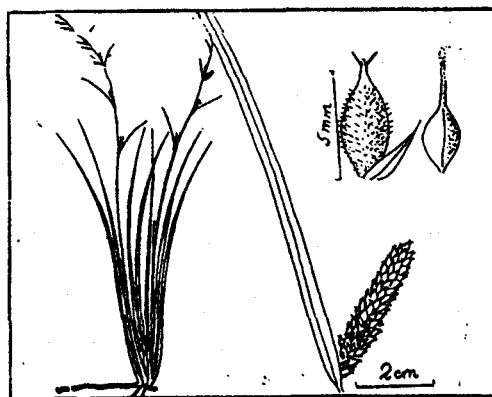
Sclericulmis:

10.079 - Carex hebecarpa C.A. Mey. Kiết trái-tà.

Căn hành dài; bụi cao 80 cm. Lá có phiến dài, rộng 6-7 mm. Pháthoa mang giéhoa ở nách lá hoa mỏng, giéhoa đực ở ngọn, 1-3, dài 1,5-2,5 cm; giéhoa cái dài 3-4 cm; bầu có lông, cao 5 mm, đáy phù. Bể quả có 3 cạnh, không lông, cao 2 mm; đáy vòi nhụy cứng.

Nam Cát-tiên.

- Stolon long; leaves to 80 cm long; utricles pubescent; achenes trigonal, 2 mm long.

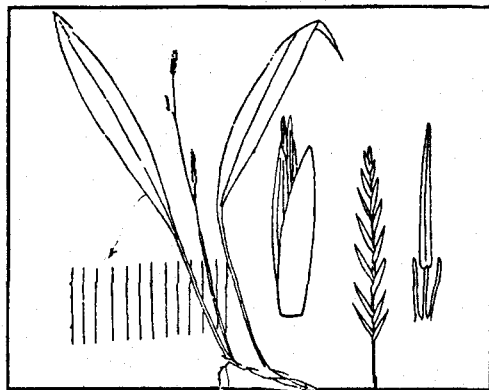

Careyanae:**10.080 - *Carex kucyniakii* M. Raym.. Kiệt Kuciniak.**

Cành cứng, to 3 mm, có bẹ bao. Lá *dạng như lá Curculigo*; cuống dài 20 cm; phiến thon, dài 40 cm, rộng 5-6 cm, xếp dọc, gân dọc 11, bìa nhám. Pháthoá cao 40 cm, mang 3 giéhoa; giéhoa cái dài 3 cm, vảy cao 5 mm, mỏng; gié đực có vảy có gân to, tiểunhụy 3, baophần dài 3 mm, *tơ xen với tiểunhụy*.

Rừng thưa ẩm, cao độ 1.800 m: Sapa; VI.

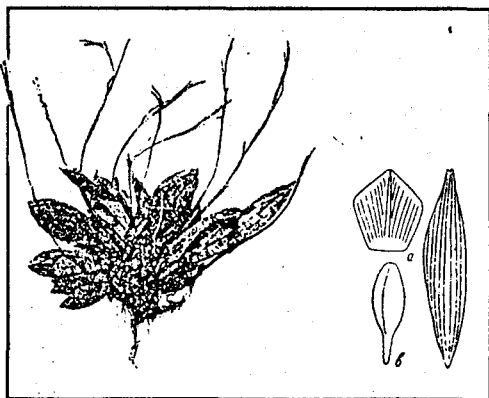
- Female spikelets 3 cm long; seta alternate with stamens.

10.081 - *Carex hatuyenensis* K. Khôi.. Kiệt Hàtuyên.

Cỏ daniên cao 12-15 cm; cành ngắn. Lá 4-5, ở đáy thân; phiến 3-7 x 1-1,8 cm, không lông, dài, gân 5-7; cuống dài 0,5-1 cm. Chùm-tútán cao 3-8 cm; gié đực trên, 2-3, dài 1,5-2 cm; gié cái 1-2, dài 1,5-2 cm, nhiều hoa; vảy thon, cao 2-2,2 mm; bầu 5,5-5,6 mm, có 3 cạnh, *màu rơm*, không lông. Bể quả 3 cạnh, cao 2,8-3 mm, *màu rơm*; nuốm 3.

Hàtuyên (hình theo N. k. Khôi).

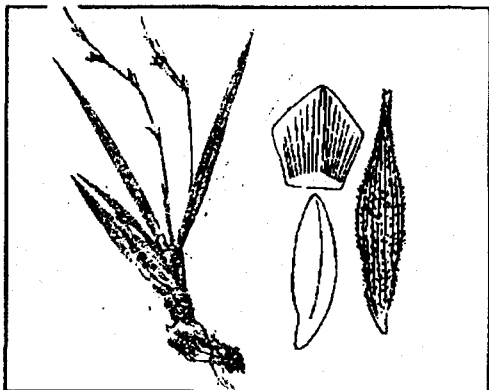
- Perennial, to 15 cm high; female spikelet 1.5-2 cm long; utricles 5.6 mm, glabrous; achenes 3 mm, yellowish.

Griseae:**10.082 - *Carex phankei* K. Khôi. Kiệt Phanké.**

Cỏ nhỏ, daniên, cao 13 cm; cành ngắn. Lá 4-5 ở đáy thân, thon hẹp, to 5,5-9,5 x 0,25-0,4 cm, gân 5; bẹ bao thân hung đỏ. Chùm đứng to 8 x 1 cm; gié 8-10, đực ở trên; giéhoa cái 4-5, dài 4-5 mm, 4-5 hoa; vảy 2,5 mm, hung đỏ; bầu cao 5,5 mm, có 3 cạnh, *không lông, màu rơm*. Bể quả 3 cạnh, cao 3,4-3,6 mm, có nhú dài.

Hànamninh (hình theo N.k. Khôi)

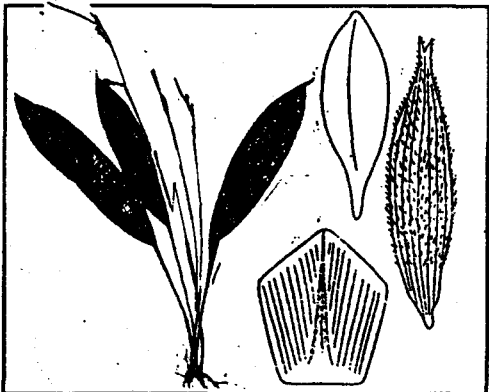
- Small perennial sedge; spikelets 4-5 mm long; achenes 3.6 mm long.

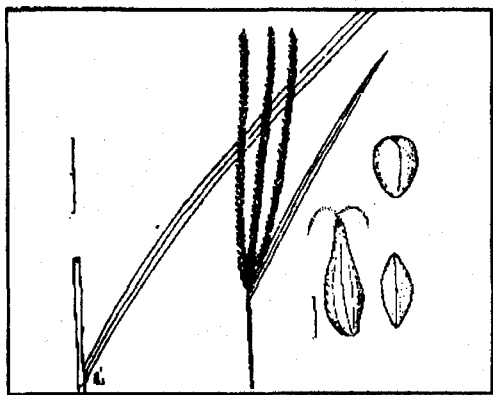
10.083 - *Carex trongii* K. Khôi. Kiệt Trọng.

Cỏ daniên, cao 22-32 cm; cành ngắn. Lá 3-4 ở đáy thân; phiến bầu dục thon, 17-30 x 2,5-3,5 cm, không lông, dài, gân 5-7; cuống 8-10 cm, đáy hung. Chùm-tútán như gié cao 8-16 cm; giéhoa trên đực, 1-2 dài 2-5 cm, vàng; giéhoa cái 3-4, dài 1,7-2,1 cm, mang 7-8 hoa; vảy 2,8-3 mm, nhiều gân; bầu cao 5,5-5,7 mm có 3 cạnh, *màu rơm, đầy lông phún*. Bể quả có 3 cạnh, cao 3,5-3,8 mm, trên thuôn, màu vàng rơm.

Rừng với Kim giao: Cúc phương (hình theo N.k. Khôi).

- Perennial tuft to 32 cm high; male spikelets to 5 cm long; utricles hispid; achenes 3.8 mm high.

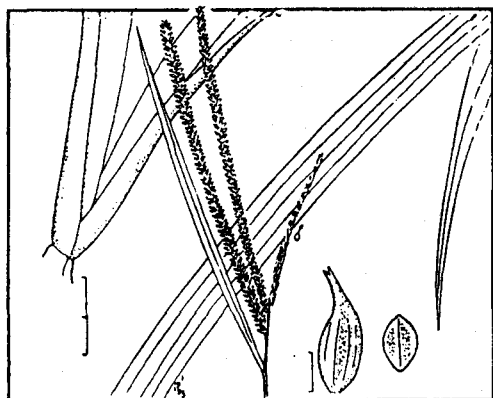

10.084 - *Carex alopecuroides* D. Don. var. *alopecuroides*. Kiệt đuôi-chồn.

Bụi cao 40 cm; rễ to, nhiều rễ con. Thân có 3 cạnh tà. Lá có phiến dài 40-60 cm, rộng 4-6 mm, bìa nhám. Pháthoa ít giéhoa, giéhoa *đứng*, cao 8-10 cm, nâu; bầu lục xám, dài 3 mm, không lông, có sóng thấp. Bể quả hình bắp, 3 cạnh, nâu lợt, không lông.

Tuft 40 cm high; spikelets erected, 8-10 cm long; achenes fusiform, light brown.

10.085 - *Carex alopecuroides* var. *chlorostachys* (Don) Kunth. Kiệt Nhật.

Bụi, ít khi thân cộc, cao đến 1 m; cành to. Lá có phiến dài 60-70 cm, rộng 10-12 mm, dẹp, không lông. Trục pháthoa dài đến 1,6 m, to 2,5 mm, mặt lõm, có cánh ở phần trên; giéhoa 2-4, dài 4-12 cm, nâu đậm; gié đực ở chót, gié cái hay mang hai thú hoa; vảy 1,5 mm, trắng trắng; bầu dài 3,5 mm, phần bụng có sóng thấp. Bể quả cao 1,5-1,8 mm, cạpê sữa, không lông, có 3 cạnh; nuốm 3, dài.

Dựa đầm lầy: Sapa, Bavi; IV-VI.

- Leaves to 70 cm long; spikelets 9-12 cm long; achenes brown, trigonal, 1.5 mm long (*C. chlorostachys* D. Don, *C. baviensis* Fr.).

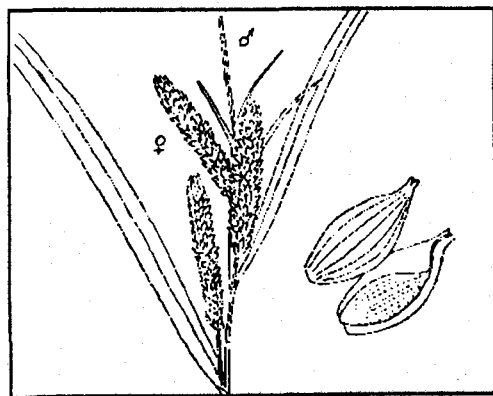
Alliiformis:

10.086 - *Carex neo-petelotii* Raym.. Kiệt Pételot.

Cỏ đứng cao 40 cm. Lá hẹp, dài đến 40 cm, rộng 1,3 cm, gân tia. Pháthoa ở ngọn, mang 3 giéhoa cái, 1 giéhoa đực; giéhoa cái dài 4 cm, bầu cao 4 mm, có *mở ngắn*, màu vàng rơm lấm chấm nâu. Bể quả màu rơm ứng nâu đậm.

Rừng thưa, dựa suối: Lạng Sơn.

- Sedge to 40 cm high; utricles yellowish, shortly beaked.

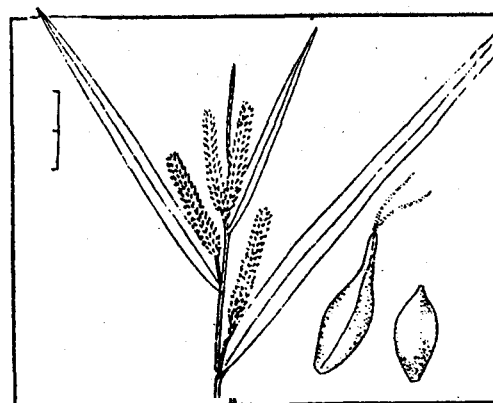

10.087 - *Carex alliiformis* C.B. Clarke. Kiệt dạng hành.

Sợi nhỏ, cao 50 cm, Lá hẹp nhọn, dài 15-20 cm, rộng 1 cm. Pháthoa ở ngọn và nách lá; giéhoa đực 1; giéhoa cái dài 3,5 cm, bầu vàng xanhxanh, dài 4 cm. Bể quả màu rơm, cao 2,5-3 mm.

Dựa đường mòn ở rừng, 1.500 m: Caolăng, Sapa, Hànamninh; IV.

Tuft to 50 cm; female spikelets 3,5 cm long; achenes yellowish, 2,5-3 mm long.

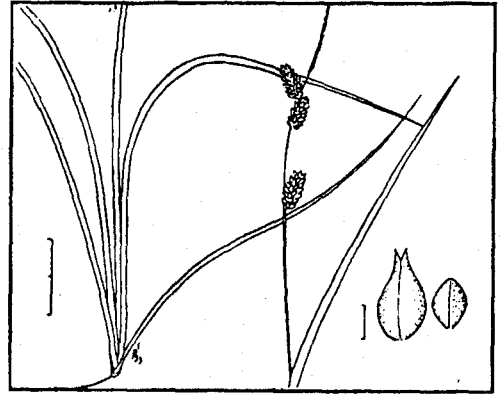

10.088 - *Carex aphanolepis* Franch. & Sav. Kiệt không-vây.

Cỏ có căn hành mảnh; bụi cao 40-60 cm. Lá có phiến hẹp, dài hơn pháthoa (40-60 cm), rộng 4 mm, không lông. Pháthoa với giéhoa đực 1, ở chót; *giéhoa cái bầu dục* dài vào 1 cm; bầu láng, *màu rơm*, rộng, cao 3 mm kể cả mỏ ngắn, chẻ hai. Bể quả 3 cạnh, cao 1,7 mm, màu rơm láng.

Vào 1.200 m: Hàtuyên.

- Tuft 40-60 cm; female spikelets short; utricles short beaked.

Occlusae:

10.089 - *Carex maubertiana* Boott. Kiệt Maubert.

Bụi thưa; thân 38-60 cm, to 2-3 mm. Lá dài hơn thân, rộng 3-7 mm; bẹ có lông, mép mỏng, màu sét. Gié đứng dài 1,5-4 cm, chia như bàn tay; 1 giéhoa đực giữa giéhoa cái hay lưỡngphái; đỉnh cái 1,3-2 mm; bầu có cạnh tà, mặt phẳng, co 3-3,8 mm, *có lông như nhung*, mỏ 1-1,2 mm. Bể quả bầu dục, có cạnh tà.

Vào 600-1.500 m: Sơnla, Sapa, Hànamnh, Bạchmã, Đà Nẵng, Đà Lạt.

8

- Tuft to 60 cm high; spikelets fastigiate; utricles velvety.

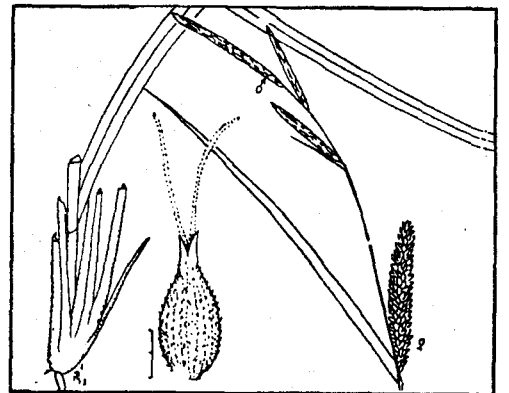
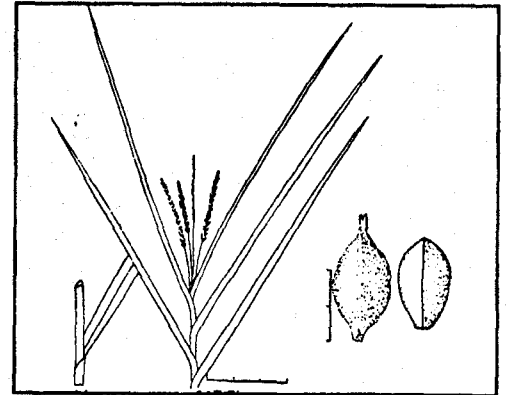
Carex:

10.090 - *Carex fedia* Nees ex Wight.

Bụi đứng cao 40-80 cm; thân chánh cao 3-5 cm. Lá có phiến hẹp dài đến 40 x 0,7 cm, bìa nhám. Trục pháthoa mang 2-3 giéhoa chót đực, và 2-3 giéhoa cái ở nách lá, to đến 6-8 x 0,8 cm; bầu đầy lông, dài 5 mm, mỏ ngắn; vòi nhụy mang 2 noãn dài.

Dựa kinh, rạch: Hànamnh.

- Tuft to 80 cm; utricles hirsute; styles long (*C. wallichiana* Presc. ex Nees).

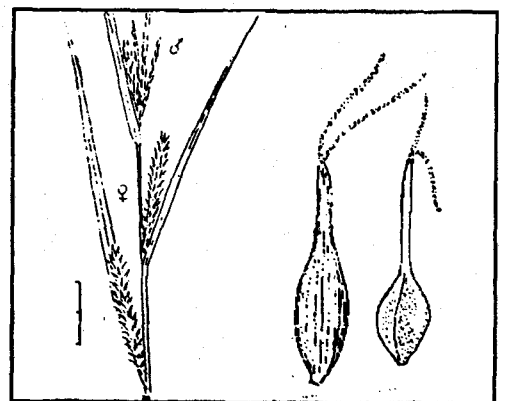

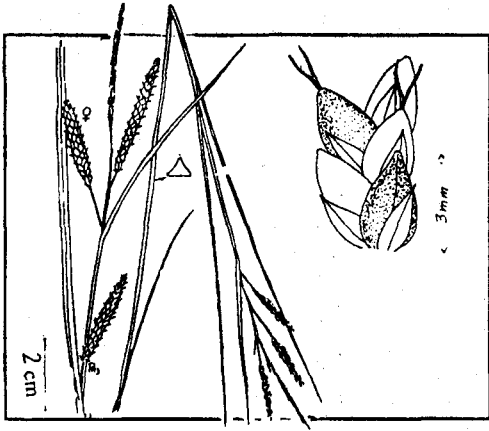
10.091 - *Carex drymophila* Turcz. Kiệt rừng.

Bụi dày, cao đến 1 m. Lá có phiến hẹp dài, rộng 1 cm. Pháthoa với 3-4 giéhoa cái ở nách lá và 2-3 giéhoa đực dài 4-6 cm ở chót; giéhoa cái dài 4-5 cm; bầu dài 8mm, *màu rơm sậm*, không lông, mỏ dài. Bể quả màu cà phê sữa, có 3 cạnh, mặt lõm, cao 3 mm, có mỏ dài; noãn dài.

Rừng thưa ẩm: Hàbắc.

- Tuft to 1 m high; utricles 8 mm long, yellowish; achenes 3 mm trigonal, long beaked.

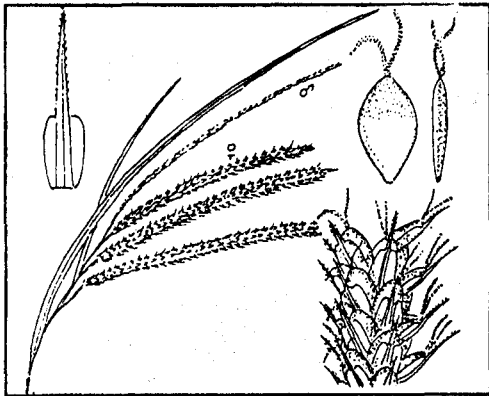
Praelongae:

10.092 - *Carex dimorpholepis* Steud.. Kiệt hai dạng-vảy.

Cỏ có cănhàng; thân cao 40-50 cm, đáy có 3 cạnh. Lá cao bằng thân, rộng 3-5 mm. Pháthoa với 4-8 giéhoa, giéhoa đực thường ở chót, các giéhoa kia có khi có phần đực ở chót; vảy có mũi ngắn; bầu đẹp, có *tuyền mịn như bột*; nuốm 2.

Bung: Hà Bắc, Hà Sơn bình, Đà Lạt; V.

- Herb to 50 cm; stem triquetrous; utricles purerulous (*C. cernua* Boot)

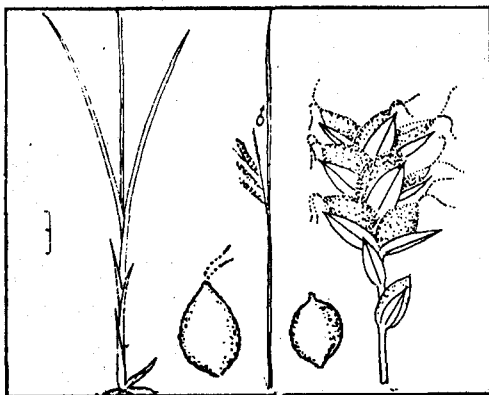
10.093 - *Carex phacota* Spreng.. Kiệt

Cỏ có cănhàng, cao 50-75 cm; thân có 3 cạnh nhọn. Lá cao bằng pháthoa, rộng 3-8 mm; bẹ nâu nâu, hay nâu đỏ. Pháthoa với 3(6) giéhoa trong đó 1 đực nâu ở chót, thường 3 cái xanh; vảy có lưng với 3 gân xanh, *mũi rất dài có gai*, bìa mỏng, trong hay có sọc nâu đỏ; bầu đẹp, xanh, có bột trắng hay nâu, *mở rất ngắn*. Béquả *dep* hình xali hay tròn tròn.

Hà Bắc, Hà Sơn bình, Hà Nam ninh, Đà Lạt; I.

- Sedge to 75 cm; scales with long mucron; utricles pruinous; achenes flat.

Giống-phụ *Vignea: Muehlenbergiana*:

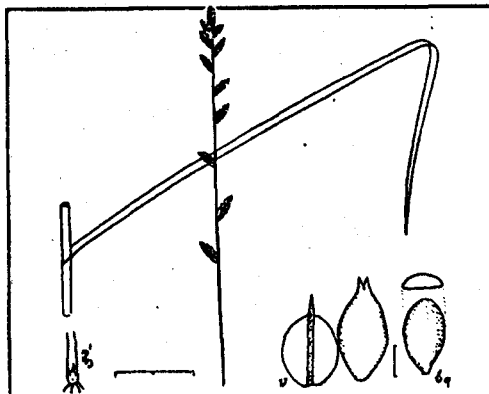

10.094 - *Carex pruinosa* Boott. Kiệt phần.

Thân 1-2, trên cănhàng ngắn, cao đến 40 cm, mảnh, đáy có 1-2 bẹ nâu. Lá 2-4; phiến hẹp (3 mm), dài đến 30 cm, nhọn. Pháthoa nhỏ, với 3 giéhoa cái 1 đực; giéhoa đực mảnh; giéhoa cái 17 x 5 mm, nâu nâu; vảy nâu, mỏng, không lông; bầu *depdep*, có *phấn trắng*; nuốm 2. Béquả xoan.

Trùng lầy: Đà Lạt; I.

- Utricles white pruinose; achenes ovoid.

10.095 - *Carex alta* Boott. Kiệt cao.

Thân hơi phù ở đáy, có 3 cạnh tà, rộng 2-3 mm, không lông. Lá có phiến dài đến 20 cm, rộng 3 mm; bẹ là ống ôm thân. Pháthoa đứng mang gié ngắn (1,3-2 cm) *depdep*, *lục vàng*; vảy mỏng, vàng, có mũi dài; bầu nâu vàng, dài 3 mm, *mở ngắn*. Béquả hình thấu kính hay 1 mặt lõm, nâu nâu.

Hàtuyên, vào 1.000 m.

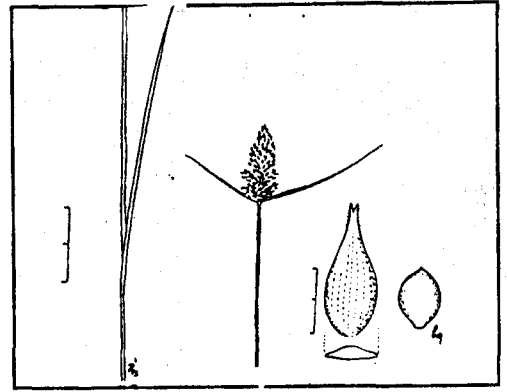
- Spikelets 1.5-2 cm long; scales mucronated; achenes brownish.

10.096 - *Carex nubigena* D. Don. Kiệt má-ấn.

Cỏ cao 40 cm, *dạng Năng*; thân mảnh, to 1-2 mm, không lông. Lá như kim, ở đáy thân dài 10-15 cm, rộng 1 mm. Pháthoa có lá dài 6-7 cm; giéhoa dày; bầu dài 4 mm, *màu rơm*, một mặt lồi, một phẳng, có mỏ 2 răng. Béquả hình thấu kính, nhỏ, cao 1,5 mm, màu rơm, láng.

Hàtuyên, vào 1.000 m.

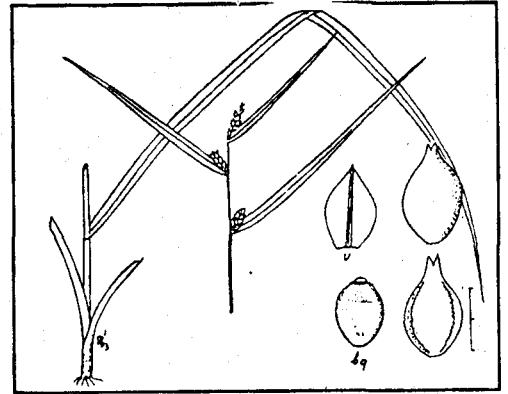
- Sedge up to 40 cm high; utricles flattened; achenes 1.5 mm, yellowish.

10.097 - *Carex gibba* Wahl. Kiệt bầu.

Bụi ít thân, cao đến 80 cm; thân có 3 cạnh, rộng 1,5 mm. Lá có phiến dài, đến 30 x 0,6 cm. Pháthoa ngắn, ở nách lá, màu rơm; đỉnh 2 mm, màu rơm, lưng dày; bầu cao 3 mm, *đẹp đẹp, có cánh*, mỏ ngắn. Béquả cao 2 mm, nâu, có mặt mịn, đẹp, có cổ.

Caolạng, vào 1.000 m.

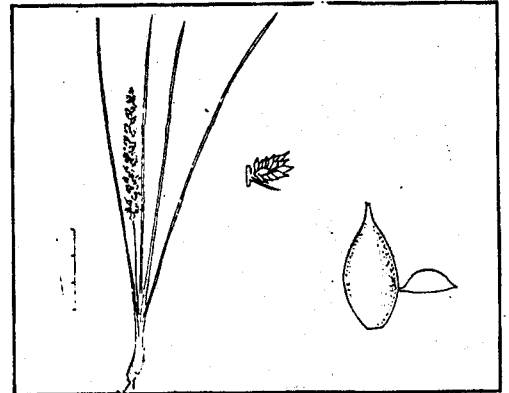
- Tuft to 0.8 m; spikelets axillary; utricles winged; achenes brown, 2 mm long.

10.098 - *Carex thomsonii* Boott. Kiệt Thomson.

Bụi cao 40 cm; cãnhành ngắn, có vảy đen hay sợi. Lá có phiến hẹp, rộng 2-4,5 mm, dài 20-30 cm, xếp dọc. Pháthoa *như gié*, trên trục cao 10-33 cm, to 1,5-2,5 mm; giéhoa nhỏ; đỉnh cái 1,2-1,5 mm; bầu 2,2-2,7 mm, không lông, một mặt phẳng, một mặt lồi, mỏ ngắn. Béquả 1,3-1,7 mm, nâu tươi hay tái.

Vào 300-1.200 m: Caolạng, Sông Đà, Hàtuyên, Hàsonbình.

- Tuft 40 cm high; inflorescence spiciform; utricles glabrous; achenes 1.3-1.7 mm long.

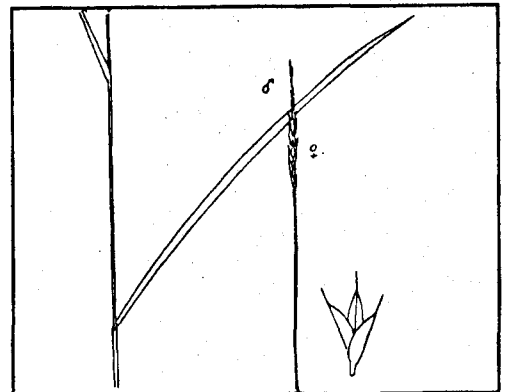
Giống-phụ Psyllophora:

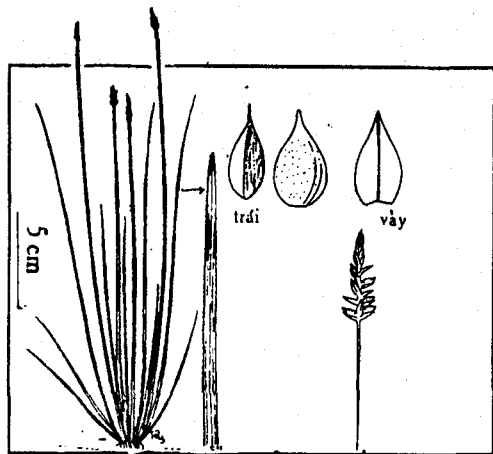
10.099 - *Carex petelotii* R. Gross. Kiệt Pételot.

Bụi dày; cãnhành rất ngắn; thân cao 25-65 cm, to đến 1 mm. Lá có phiến dài vào 10 cm, rộng 2-4 cm. Gié ở ngọn, dài 1,5-3 cm, phần đực dài bằng phần cái; đỉnh cái dài 3 mm, *có mũi dài 1-2 mm*; bầu cao 5 mm, mỏ ngắn, 0,8 mm. Béquả mặt lõm, cao 2,5 mm, rộng 1,3 mm.

Sapa, 1.500 m; IV.

- Tuft to 65 cm high; stem 1 mm wide; spikelets 3 cm; scales long acuminate; achenes 2.5 mm long.

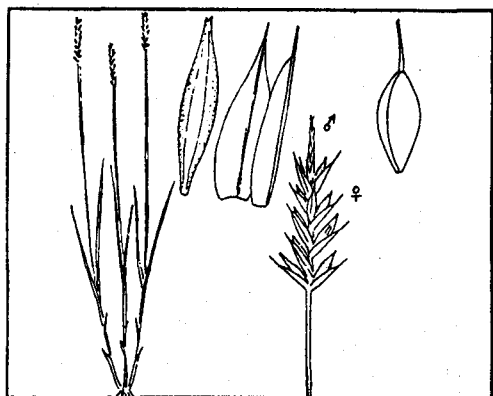

10.100 - Carex capillacea Boott. Kiệt tóc.

Cỏ nhỏ, thân thành *bụi mảnh*, cao 20-30 cm. Lá đứng, như chỉ, cao bằng hay hơn thân. *Gié ở chót thân*, hình trụ, cao 1-1,5 cm, phần đục ngắn; *vảy màu vàng rơm*, mỏng, cao 2 mm; bầu vàng có đốm đỏ. Bể quả 3 cạnh, màu vàng rơm, cao 1,7 mm.

Đất ẩm lầy, 1.000-1.500 m: Hà Tuyên, Đà Lạt; V.

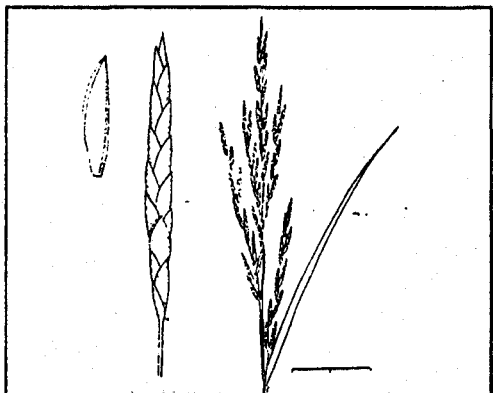
- Tuft 20-30 cm high; spikelets terminal, yellowish; achenes 1.7 mm long.

10.101 - Carex indosinica M. Raym.. Kiệt Đông dương.

Bụi nhỏ, *đầy thân đỏ*, cao 40 cm, mảnh. Lá dưới không phát triển; lá trên có phiến dài 1-5 cm, rộng 2 mm, bẹ dài. *Gié hoa ở chót thân*, không dày, dài 2-3 cm, phần đục ngắn; vảy nhọn, mỏng, nâu tươi; bầu thon nhọn. Bể quả nâu lợt, 3 mặt phẳng, có 3 mm.

Nơi ẩm lầy, vào 1.500 m: Sapa; IV.

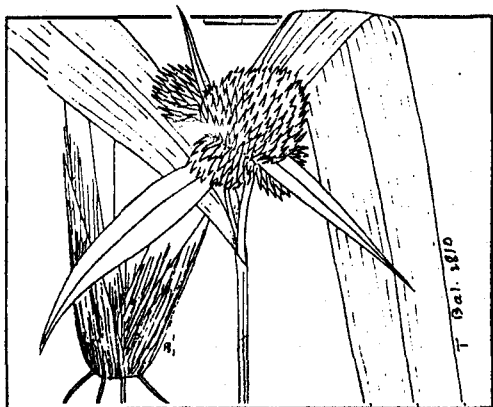
- Tuft to 40 cm high; leaves short; spikelets terminal; achenes light brown, 3 mm long.

10.102 - Carex hapalopoda Nelmes. Kiệt đầu.

Bụi nhỏ, *cao 40 cm*. Lá có phiến dài hơn phát hoa, rộng 6 mm, nhọn, bìa bén. Phát hoa mang *nhiều gié hoa* nâu; gié đục dài 2-2,3 mm, có vảy cao 6 mm, 1 gân chánh, bìa trong; ba phần 3, dài 3 mm.

Rừng thưa; I.

- Tuft to 40 cm high; inflorescence with numerous spikelets to 2 cm long.

10.103 - Carex rufohispidula M. Raym.. Kiệt lông-hung.

Thân to, có 3 cạnh, có lông, *đáy thân có nhiều xơ* (do bẹ còn lại). Lá có *phiến dài đến 1 m*, rộng 3 cm, không lông, bìa nhám, gân chánh 3. Trục phát hoa cao 40 cm; lá hoa của tổng bao to; *hoà đầu to 5-6 cm*, gié hoa nhóm 6-10, gié hoa bìa đục. Bể quả 3 cạnh, vôi chẻ 3.

Rừng 800 m: Bavi.

- Limb to 1 m long, 3 cm wide; spikelets forming 6 cm large head (*Mapania macrocephala* Cam.).

POACEAE = GRAMINEAE : họ Hòa bản

1a - thân mộc; mắt mang nhiều nhánh; hoa thường có 6 tiểunhụy

họ-phụ **Bambusoideae**

1b - thân thảo

2a - giéhoa rụng *trên* đỉnh còn lại, hay nếu rụng tròn thì nhiều hoa, thường *đẹp theo hông*, hay do 2 hoa, với trấu và đỉnh mỏng và đỉnhquả tròn

họ-phụ **Pooideae**

3a - giéhoa không cọng, hay trên cọng ngắn, một bên của nhánh pháthoa hình bàn tay hay còđộc **Chlorideae**

3b - giéhoa đơm thành chùm-tụ tán có khi rút thành gié

4a - giéhoa thường 2-n hoa thụ, hay với 1 hoa thụ trên nhiều hoa lép

5a - trấu hay lông của giéhoa có lông-tơ dài, không lônggai; pháthoa to như đuôi phượng **Arundineae**

5b - trấu hay sóng không lông tơ dài, hay nếu có, có lônggai gầy

6a - đỉnh dài bằng hay hơn trấu **Danthonieae**

6b - đỉnh thường ngắn hơn trấu dưới, hoặc dài hơn thì bìa dày

7a - trấu 3 gân

8a - chùm-tụ tán **Eragrosteae**

8b - gié thành tán; giéhoa một bên **Chlorideae**

7b - trấu 5 gân, có lônggai hay không; lônggai không gầy

8a - lá rộng **Centothecaeae**

8b - lá hẹp **Festuceae**

4b - giéhoa với 1 hoa thụ, có hoa đực lép ở dưới hay không

5a - đỉnh rất nhỏ; trấu và tiểuđỉnh như nhau, đẹp; tiểunhụy thường 6 **Oryzeae**

5b - đỉnh to; trấu và tiểuđỉnh thụ khác nhau

6a - giéhoa 3 hoa **Phalarideae**

6b - giéhoa 2 hoa, hoa dưới đực hay lép

7a - trấu dưới lép; không tiểuđỉnh; trấu dài bằng 1/2 giéhoa **Thysanolaeneae**

7b - trấu dưới có tiểuđỉnh, lép hay đực, trấu trên dài bằng giéhoa

8a - đỉnh bằng nhau; trấu trên không lônggai **Isachneae**

8b - đỉnh không bằng nhau; trấu trên có lônggai **Arundinelleae**

4c - giéhoa với một hoa lưỡngphái

5a - giéhoa hình trụ **Garnotieae**

5b - giéhoa hình trụ, thon hay đẹp theo hông, sóng gầy, đỉnh còn lại

6a - giéhoa rụng tròn, còđộc hay theo từng đoạn pháthoa

7a - giéhoa không lônggai **Zoysieae**

7b - giéhoa có lônggai **Perotideae**

6b - giéhoa ít khi rụng tròn

7a - trấu mỏng; hột rời quâbì **Sporoboleae**

7b - trấu cứng **Aristideae**

2a - thân thảo; giéhoa 2 hoa, rụng *dưới* đỉnh, thường *dẹp theo bụng-lưng*

họ-phụ **Panicoideae**

3a - phathoa đực (cò) riêng với pháthoa cái

Maydeae

3b - hoặc giéhoa lưỡngphái, hoặc giéhoa lưỡngphái, hoặc đơnpái với trấu của hoa thụ cứng

4a - giéhoa từng cặp, một có cọng, một không cọng và cócấu thường khác nhau, ít khi còđộc và nhu nhau; đỉnh dài bằng giéhoa; trấu mỏng, trấu trên thường có lônggai

Andropogoneae

4b - giéhoa còđộc hay từng cặp, thường nhu nhau; đỉnh dưới thường nhỏ; trấu dưới giống đỉnh trên, trấu trên thường cứng, không lônggai

Paniceae

Bambuseae:

1a - noãnào có phụbộ ở chót

2a - phụbộ hình chùy mập

3a - pháthoa đơn hay kép ở chót nhánh; vòi nhụy 3; lông lôm ở mắt

Phyllostachys

3b - pháthoa với 1-n giéhoa mỗi mắt

4a - quảbì mỏng; hột phần lớn do phôi nhũ

5a - hoa cách nhau

6a - trấu không chẻ

Bambusa

6b - trấu khác nhau, trấu dưới chẻ

Thyrsostachys

5b - hoa cùng một mắt của trục giéhoa, và rụng cùng nhau

6a - trấu 2 sóng

Gigantochloa

6b - trấu lưng tròn

Dendrocalamus

4b - quảbì mập, dày

5a - giéhoa 2 hoa

Melocalamus

5b - giéhoa 1-hoa

Dinorchloa

2b - phụbộ nhọn, dài

3a - phiquả

4a - tiểunhụy 6

Mecopus

4b - tiểunhụy 15-120

(**Ochlandia**)

3b - đĩnhquả

4a - giéhoa rơi trên đỉnh

Schizostachyum

4b - giéhoa rơi với 1-4 đỉnh

Oxytenanthera

1b - noãnào không phụbộ ở đầu

2a - cãnhành cộngtrụ

Sinarundinaria

2b - cãnhành đơntrụ

3a - nhánh bótúc 1, bằng lông

4a - tiểunhụy 6

Sasa

4b - tiểunhụy 3

Pseudosasa

3b - nhánh bótúc 3-7, nhỏ hơn lông

4a - tiểunhụy 6

5a - chùm-tútán ít nhánh hay chùm

Acidosasa

5b - pháthoa kép

Indosasa

4b - tiểunhụy 3

5a - pháthoa đơn

Arundinaria

5b - pháthoa kép

6a - lông tròn

Sinobambusa

6b - lông vuông

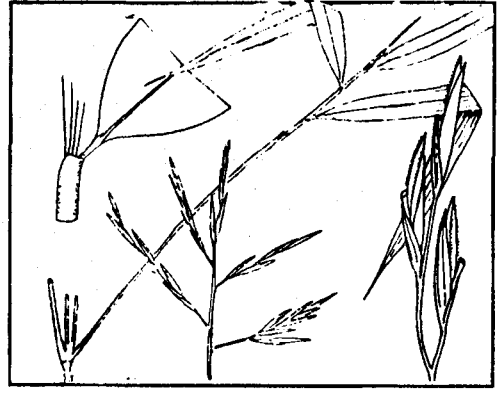
Tetragonocalamus

Bambusoideae:**10.104 - *Arundinaria baviensis* Bal.. Sắt Bavi.**

Trúc cao 4-5,5 m; lông có côm mỏng; nhánh nhiều ở mỗi mắt, như nhau. Lá có phiến nhỏ, nhọn, dài 10-12 cm, rộng 11 mm; bẹ có tai rìa *lông dài cao 1 cm*. Pháthoa ở ngọn; giéhoa dài 12 mm; đỉnh ôm sóng-phụ (rachéole), *vàng rơm*; trấu có rìa lông ở bìa; sóng-phụ dài; tiểunhỵ 3.

Bavi, vào 1.000-1.200 m; VI/42.

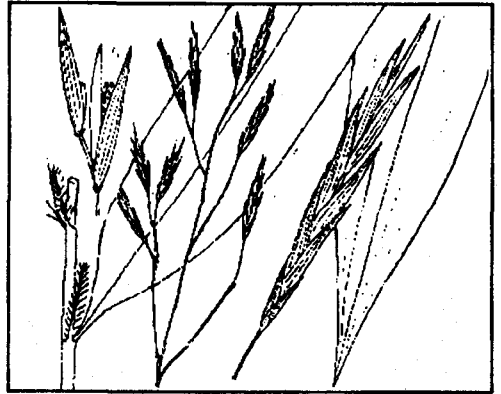
- Bamboo to 5.5 m high; spikelets yellowish; stamens 3.

10.105 - *Arundinaria petelotii* A. Cam.. Sắt Pételot.

Bụi cao 2-5 m; thân nhỏ. Lá có phiến to, dài đến 30 cm, rộng 3,5 cm, đáy chót buồm, chót thon nhọn; bẹ đặc sắc lá có tai cao 1,5-2 cm, rìa *lông*. Pháthoa ở ngọn, dài đến 20 cm, chùm-tụ tán có nhánh mảnh; giéhoa cao 2,5 cm, sóng dài; đỉnh xoan tròn, có gân; trấu dài bằng đỉnh, nơi gần có lông; tiểunhỵ 3.

Fansipan, 1.600 m; I/44.

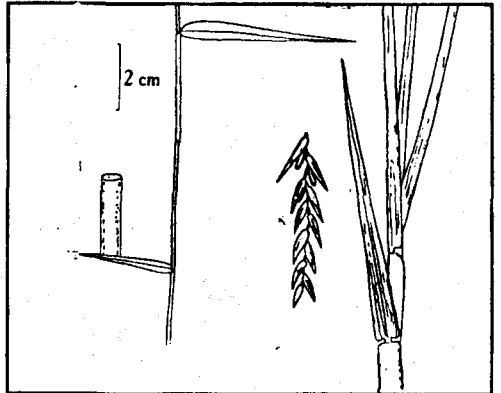
- Tuft 2-5 m high; sheath with long auricles.

10.106 - *Arundinaria pusilla* A. Chev. & Cam.. Sắt nhỏ.

Thân nhỏ, cao 0,5-1 m, có chồi; lông to 3-8 mm; thân mang lá *riêng thân mang giéhoa*. Lá có phiến đầy tròn, dài 8-14 cm, rộng đến 1 cm, gân 3-4 mỗi bên. Giéhoa nhòm 1-5 ở nách một láhoa, *đỏ đỏ*, dài 3-4 cm, hoa 7-9, hoa thụ 3-5; trấu cao 12-14 mm, không lông; tiểunhỵ 6 (nên có thể là Bambusa)

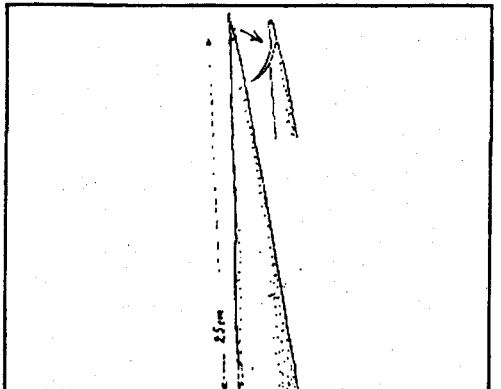
Langhanh, Đà Lạt, rừng thưa (hình một phần theo Camus).

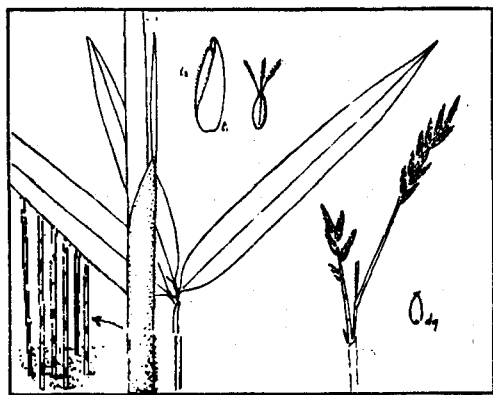
- Small bamboo, to 1 m high; spikelets reddish.

10.107 - *Arundinaria roveli* Houzeau de LeHaie

Mẫu vật chỉ do một bẹ ở măng, dài 25 cm, rộng ở đáy 2,5 cm; mép cao 8-10 mm, rìa *lông*; phiến hẹp, nhọn, cao đến 3 cm.

- Sheath to 25 cm long; ligule 8-10 mm high.

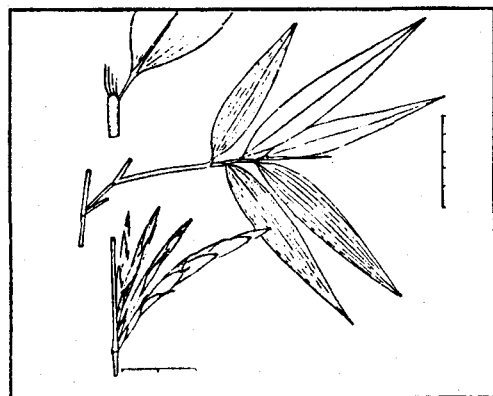

10.109 - Arundinaria amabilis MacClure. Trúc Bắc; Tonkin Cane.

Cành bò, mang thân cách nhau. cao đến 12 m, rất suông, cứng song dẻo; lóng to 5 cm; bẹ ở thân có lông dày, xù. Lá có phiến tròn dài thon, mốcmốcm mặt dưới.

Nam Trung quốc có lẽ có ở B (vì có tên Anh như vậy. Thân bán làm cần câu và vật dụng đan rất tốt (hình phỏng theo MacClure)

- Probably in northern part.

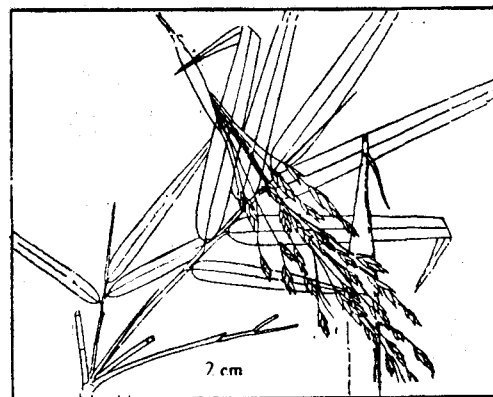

10.108 - Sinarundinaria sat (Bal.) Chao & Renv. . Sặt.

Bụi nhỏ. Lá nhỏ; phiến thon nhọn, to 10-12 x 2,5 cm, chót nhọn, đáy tù; bẹ không lông, chót có tơ dài 4-5 mm. Pháthoa có giéhoa to, dài 5-6 cm, rộng 6-8 mm; đỉnh dài 1 cm; trấu trên dài 1,5-1,8 cm.

Trảng có đạimộc, vào 1.000 m: Tam đảo; XII/1930.

- Small tufted bamboo; spikelets to 6 cm long (*Arundinaria sat* Bal.).

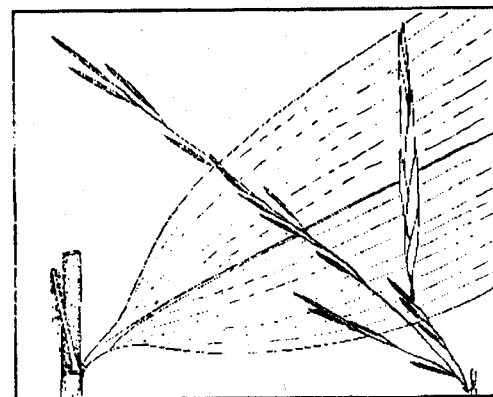

10.110 - Sinarundinaria falcata (Nees) Chao & Renv. Sặt phăng.

Bụi cao 1-3 m; thân có lông dài nhất ở giữa thân, mắt có ngắn mỏng; bẹ ở măng mỏng, dài bằng lóng, đến 30 cm, có phiến dài 1,2-5 cm. Lá có phiến nhỏ, dài 5-15 cm; mép dài. Hoa rải rác rồi pháthoa rõ, hình phăng, gần vòng ở mắt; giéhoa 6-10 mm, mang 2-4 hoa, 2 thụ lông ngắn; đỉnh dưới 5 mm, trấu dưới dài 8-10 mm; tiểuhụy 3. Đỉnh quả 12 mm.

Núi Chúa chan (hình theo Camus).

- Tuft to 3 m high; spikelets 6-10 mm long; caryopsis 12 mm long (*Arundinaria falcata* Nees).

10.111 - Sinarundinaria floribunda (Thw.) Chao & Renv.. Sặt bông.

Lá có phiến to, đến 28 x 7 cm, gân-phụ 10-12 cặp/bên; cuống dài 1 cm; bẹ láng, có tai cao 1,6 cm, rìa lông trắng dài cả 1 cm. Nhánh dài 18 cm, mang giéhoa trên rộng mảnh, dài 1-1,5 cm, giéhoa dài 2 cm, hẹp, vảy 7-10; trấu có gân mịn ngang rõ.

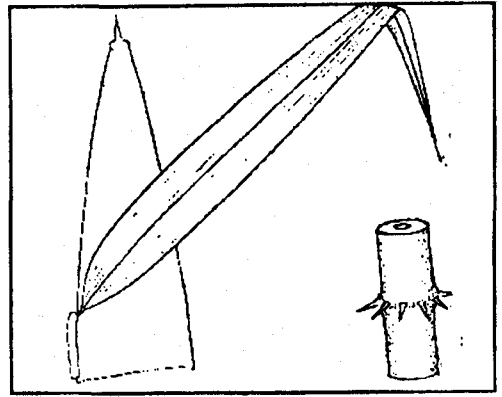
- Limb to 28 x 7 cm; spikelets 2 cm long (*Arundinaria floribunda* Thw.).

10.112 - *Sinarundinaria griffithiana* (Munro) Chao & Renv. Sặt Griffith.

Bụi cao hơn 3 m; thân to vào 1,5 cm, *dày cơm*, có *vòng gai đơn*, cao vào 1 cm ở mắt gần gốc; bẹ ở măng cao hơn 20 cm, có phiến nhỏ, dài vào 2 cm. Lá có phiến thon hẹp, dài 12-15, rộng 1,5 cm, chót có đuôi hẹp dài; mép có lông.

B.

- Tuft to 3 m high; nodes spinous (*Arundinaria griffithiana* Munro).

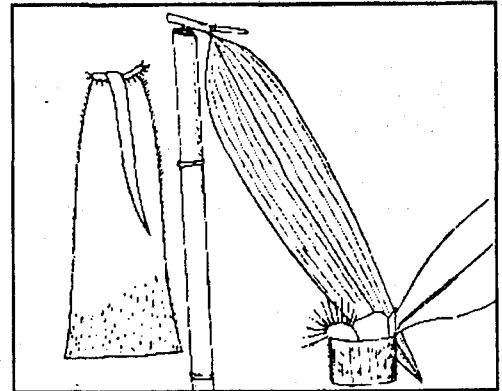

10.113 - *Sinarundinaria rolloana* Gamble. Sặt Rollo.

Bụi có cành dài, có vảy láng nhẵn, kết lợp; thân cách nhau, cao 2,5 m, to 1 cm, xanh rồi vàng, lông dài 20-30 cm, *cơm dày 2,5 mm*; bẹ ở măng dài 10-15 cm, bìa có rìa lông, phiến dài 4-5 cm. Lá có phiến dài 10-15 cm, rộng 2,5-3,7 cm, gân 8-10 cặp; mép chẻ sâu, *tai tròn có rìa lông dài*.

Crévost & Lemarié cho là Tre mai ở Hòa Bình; nhưng tre này to dạng *Dendrocalamus strictus* (h. 10.193), rất cứng, chắc có lẽ không phải là loài này.

- Stem 1 cm wide; auricles ciliated (*Arundinaria rolloana* Gamble).

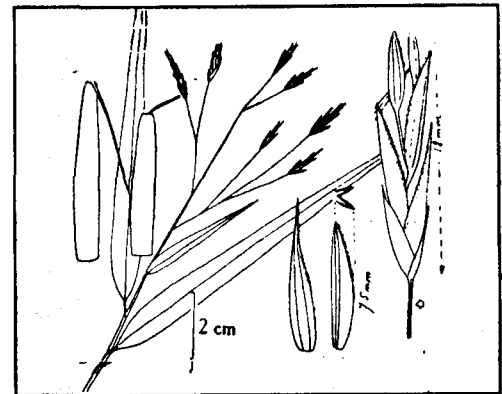

10.114 - *Sinarundinaria schmidiana* (A. Cam.) Chao & Renv. Sặt Schmid.

Trúc cao 1,5-2 m; bẹ ở măng có *phiến hẹp dài*. Lá cách nhau 1,5 cm, phiến nhỏ, dài 8-12 cm, rộng 1 cm, đáy tù, cuống 2-3 mm. Chùm-tútán ở ngọn dài 10 cm; gié hoa *màu tím đen*, cao 2 cm, trấu dưới có lông ở bìa, trấu trên có 2 sóng có rìa lông.

Đỉnh Langbian; IV/52.

- Bamboo to 2 m high; spikelets black violet (*Arundinaria schmidiana* A. Cam.).

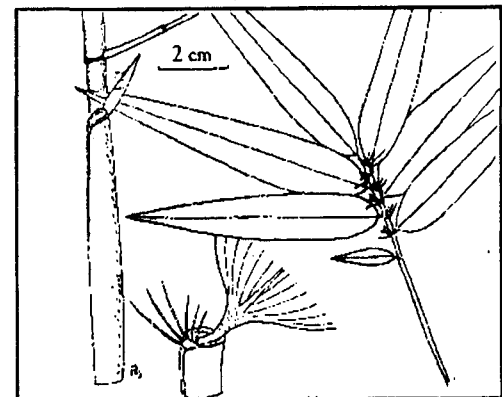
10.114a - *Sinarundinaria vicina* (Keng) Keng. (*Arundinaria vicina* Keng).?

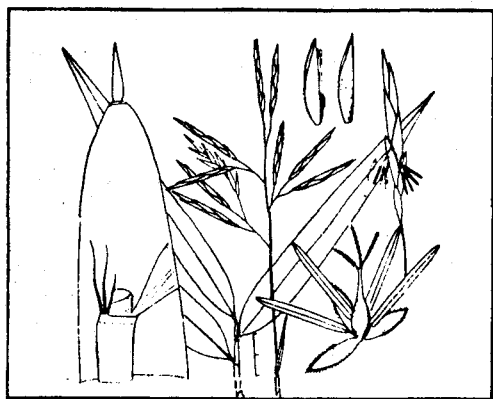
10.115 - *Sasa humilis* (Mif.) Cam. Trúc lùn.

Bụi dày, có *chồi dài*; thân *cao đến 1 m*, to 4-5 mm, xanh; lông dài 5-12 cm; bẹ ở măng dài, mép rìa lông mịn, phiến rất hẹp, nhỏ. Lá có phiến thon, dài 10 cm, rộng 1,5-2 cm; mép ngắn, *tai có 5-7 lông to*.

Tr làm kiếng.

- Ornamental.

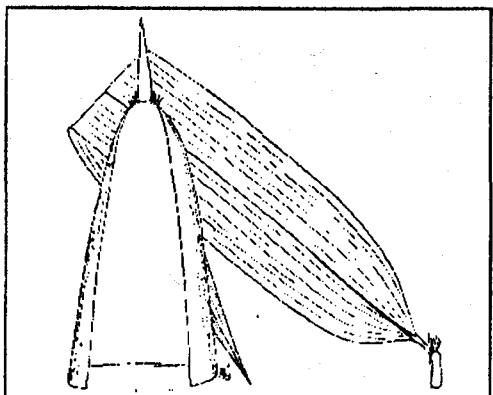

10.116 - *Sasa japonica* Mak.. Trúc Nhật.

Bụi cao 1-5 m, có cành dài; thân to đến 4-5 cm; mỗi mắt mang một nhánh mà thôi; ở măng bẹ mỏng có lông mịn: nằm, thưa, mép thấp, không có lông, phiến nhỏ. Lá có phiến thon, dài 8-24 cm, rộng 1-3 cm, gân mỗi bên 6-10; bẹ có 2-3 to cao ở vùng mép. Chùm-tútán thưa; gié hoa dài 3-5 cm, mang 10-20 hoa; trấu nâu, trấu 2, rìa lông; tiểuhụy 3-4.

Kiếng.

- Ornamental.

10.117 - *Indosasa crassifolia* McClure. Trúc lá-mập.

Cành đơn trụ; thân cao 3,5 m; bẹ ở măng cao 15-25 cm, chót có rìa lông cao, xám; phiến nhỏ, thon hẹp. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 18 x 3 cm; miệng bẹ có lông to đứng. Pháthoa nhiều nhánh; hoa có 6 tiểuhụy.

Quảng ninh.

- Bamboo 3.5 m high; sheath long ciliated (*I. gibbosa* (McClure) McClure).

10.118 - *Indosasa angustata* McClure. Khố trúc.

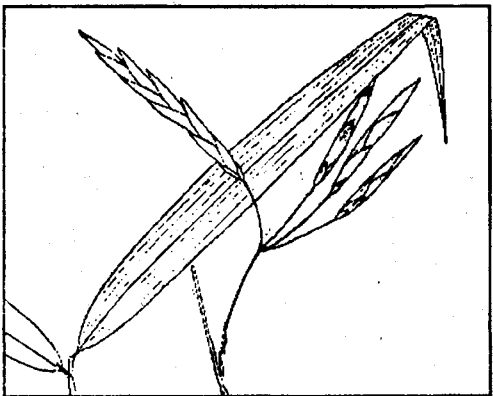
(T: Tsang 30050, A.A.)

Tre cao 8 m, to 4,2 cm, không lông. Bẹ ở thân có to ở tai dài 3-4 mm, mép cao 5 mm. Nhánh 2, dài 35 cm. Lá có phiến thon đến tròn dài thon, to đến 21,5 x 3,4 cm, mặt dưới có lông phún, bìa cứng; cuống dài 5-10 cm

10.119 - *Indosasa solearis* McClure

(T: Pet. 4287, US.N.H; P:0)

Bụi cao 2-3 m, không lông; thân bông; nhánh có độc. Pháthoa như gié; lemma rộng, cao 12 mm, palea dạng chiếc giày sandal đặc sắc; noãn sào không lông, vòi ngắn nướm 3. Tam đảo vào 1.000 m.

10.120 - *Acidosasa brilletii* (A. Cam.) Tre Arung, Tre tiêu.

Tre nhỏ. Lá có phiến hẹp, to 18-20 x 1,2-1,5 cm, chót nhọn, gân 3-4 cặp/bên. Pháthoa có ít gié hoa, có cọng chung dài 2,5 cm, có lá hoa kết lợp hẹp, dài 8-12 mm ở đáy; gié hoa gắn ở một nơi, cọng mảnh, dài 2-6 cm, tròn, vàng rơm; trấu 4(6)-8(10) không lông; tiểuhụy 6.

Yên lập; VI/1924.

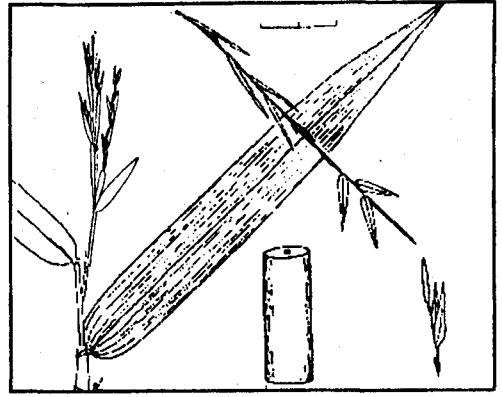
- Small bamboo; spikelets 2-6 cm long, yellowish (*Arundinaria brilletii* A. Cam.).

10.123 - *Bonia tonkinensis* (Bon) . Le Bắc bộ.

Tre có khi cao đến 20 m; thân thường to 12 cm, *rất dày cơm*, lông dài. Lá có cuống ngắn, 2-4 mm; phiến thon hẹp, to 15-25 x 1,2 cm, đáy cắt ngang; bẹ không lông; mép không lông. Chùm-tútán ở ngọn nhánh; nhánh dài, tầng cùng bằng lá nhỏ; gié hoa 3-4, ở nách 1 lá hoa có phiến, 3-4 hoa, sóng dài đến 1 cm; noãn sào không lông. Dính quả hình trụ, không lông.

Võxá.

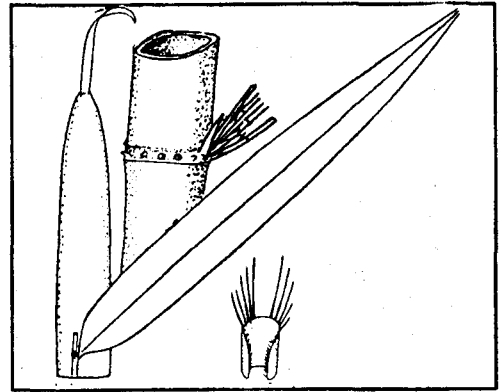
- Bamboo to 20 m long; caryopsis cylindrical (*Bambusa tonkinensis* (Bal.) Baill.).

10.124 - *Tetragonocalamus quadrangularis* (Fenzi) Nak.. Trúc vuông, Square Bamboo.

Tre nhỏ; *thân đặc biệt là có thiết diện vuông*, to 2-3 cm, ít phù ở mắt, xanh đen hay xanh đậm, láng, có vòng gai nhỏ ở mắt; bẹ ở măng to 16 x 3-4 cm, có mép rất thấp, và phiến hẹp nhỏ, 5-7 x 0,4-0,5 cm. Nhánh 3-5 ở mắt. Lá có phiến thon, nhỏ, 14 x 1 cm, chót nhọn, đáy tà; bẹ có tai có tơ đứng cao 4-7 mm.

Kiểm. Ở Trung quốc, nhánh dùng làm viết cho các nhà-sư.

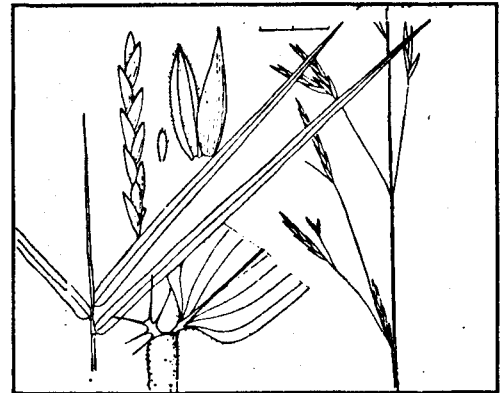
- Ornamental (*Bambusa quadrangularis* Fenzi; *Chinomobambusa quadrangularis* (Fenzi) Mak.).

10.125 - *Vietnamosasa ciliata* (A. Cam.) N. t. Quyền.

Bụi; thân không leo, mang nhánh mọc chum. Lá có bẹ có lông mịn, tai cao có lông to; phiến hẹp dài, to 8-14 x 0,4 cm, gân 3-5/bên, đáy rìa lông, mặt dưới có lông mịn. Chùm-tútán thưa, nhánh dài 10 cm; gié hoa lục dợt, dài 2-3 cm, trên cộng mảnh, dài, mang 6-9 hoa; trấu trên có 2 sóng, có lông; tiểu nhụy 6, chỉ ngắn, nuốm 3, dài 3 mm.

Rừng thưa: Đấclắc.

- Tuft; spikelets 2-3 cm long; stamens 6 (*Arundinaria ciliata* A. Cam., *Racemobambos ciliata* (A. Cam.) Chao & Renv.).

10.126 - *Vietnamosasa darlacensis* N.t. Quyền

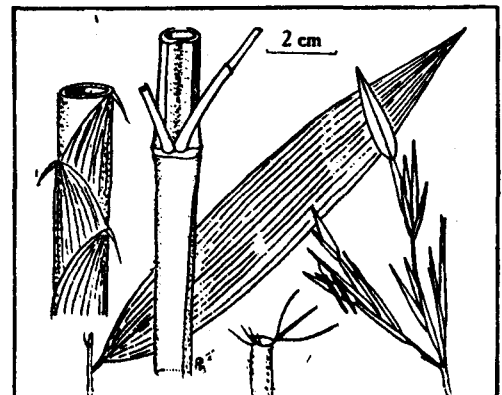
Thân cao 1,5 m, to 1 cm. Bẹ 22-25 cm, chót tròn, có tai có tơ dài (1-1,2 cm). Phiến 9-15 x 0,4-0,5 cm. Gié hoa 2-4 cm, hoa 5-7; dính 1-2 mm; lemma 8-9 mm, không lông; lodicule mỏng, chót buồm, có lông; bao phấn 4 mm. Đấclắc, 600-1500 m

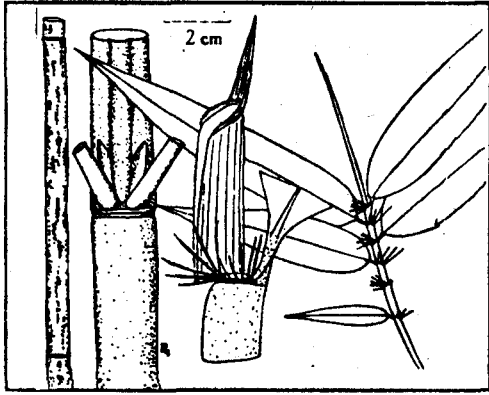
10.127 - *Phyllostachys aurea* Munro. Trúc vàng; Golden Bamboo, Fish Pole Bamboo.

Tre *nhỏ*, cao 2-4 m; thân to 1-2,5 cm, *vàng, láng*, có một rãnh trước mắt, các lông ở đáy thân đặc. Lá có phiến dài 10-12 cm, mặt dưới mốcmốc, rộng 2-3 cm; cuống 5-6 mm. *Pháthoa có lá nhỏ*; gié hoa cao 2-3 cm, hoa có 3 tiểu nhụy.

Tr làm *kiếng*; chỏ lộn với Tre trở. Thụ *albovariegata*, lá trở trắng, đập.

- Ornamental.

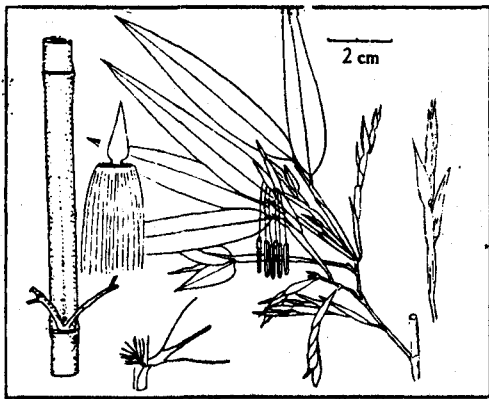

10.128 - *Phyllostachys nigra* Munro. Trúc đen; Black Bamboo; Bamboo noir, Partridge Cane.

Bụi nhỏ, cao 2-8 m; thân to 1-2 cm, lông có 1 rãnh dọc trước mắt, màu tím đen láng, rất đẹp; lá ở măng có mép rìa lông còn phôi thì rất nhỏ. Lá có phiến dài 10 cm, rộng 8-10 mm, tai của bẹ có 15-16 lông to, dài 4-8 mm.

Tr làm kiếng BTN, khắp cao độ. Măng được ăn; thân trị sốt, trị ho, trănthống, trị viêm phế quản. Var. *boryana* trở đen đẹp.

- Ornamental.

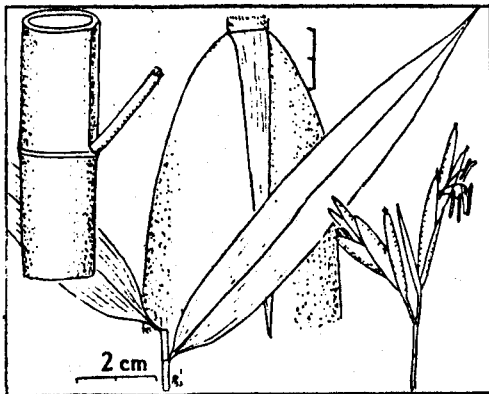

10.129 - *Phyllostachys bambusoides* Sieb. & Zucc. Tre diệp vĩ; Giant Timber Bamboo.

Tre đẹp, to, cao 10-15 m; lông rộng đến 20 cm, ngắn; lá ở măng có bẹ cắt ngang, có lông đen, mép ngắn, phiến nhỏ. Lá có phiến dài 8-12 cm, rộng 12-16 mm, mỗm mỗm mặt dưới, gân mỗi bên 6-7. Pháthoa có lá; giéhoa cao 2,5 cm, mang 3-5 hoa lưỡngphái; tiểunhụy 3.

Tr ở miền Nam: Đàlat. Var. *tanakae* Mak. & Tsuboi: thân khô thường trở đốm nâu đẹp (hình theo Gamble). Măng trị đái máu.

- Bamboo to 15 m high; culm to 20 cm wide.

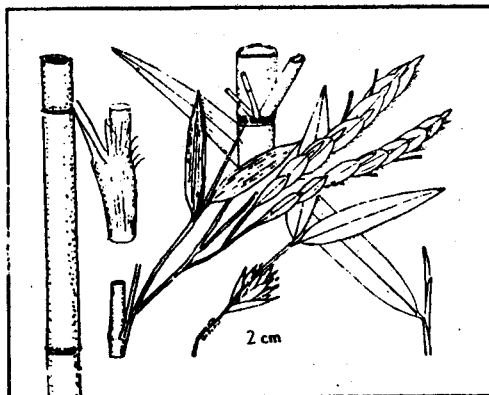

10.130 - *Phyllostachys mitis* Rivière. Diệp vĩ diu.

Thân cao 8-12 m, thành bụi; cành dài; măng xanh, có đốm tím, có lá có mép ngắn, phiến rất hẹp, xù; thân mỗm trắng khi lá rút; lông rộng 5-7 cm, có rãnh dọc trước mắt. Lá có phiến thon hẹp, dài 8-10 cm, rộng 2 cm, láng, mặt dưới mỗm.

N (hình bẹ theo Gamble).

- Bamboo 8-12 m high, culm 5-7 cm wide.

10.131 - *Phyllostachys pubescens* Houz. de Lehaie. Tre xiêm, Tre nua, Diệp vĩ lông; Moso Bamboo.

Tàng có dạng như lông Đàdiều; cành dài, to 2-4 cm; thân cao 10-35 m, cách nhau; lông dài 35-50 cm, có rãnh dọc trước mắt; mắt không phủ; măng hoe, có bẹ dày lông hoe dài, phiến xù. Lá có phiến thon hẹp, dài 8-10 cm, rộng 1 cm, gân mỗi bên 7-9. Chùm-tútán to; gié dài 5-7 cm, giéhoa cao 2,5 cm, xanhxanh, mang 1 trấu và 1 hoa lưỡngphái.

"Tre Xiêm" ở Tânan (hình theo Camus). Thân sắc trị baotừ chua.

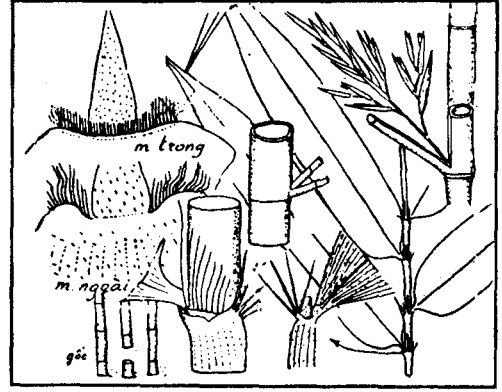
- Culm to 35 m high; nodes 35-50 cm long.

10.132 - *Phyllostachys henonis* Mitf. Trại.

Tre dạng giữa Tre Xiêm và Tầmvông; thân mọc cách nhau, cao 8-10 m, suông (phù nhẹ ở mắt), lông dài 30 cm, rộng 5 cm; lá ở măng có be cao 16-20 cm, có lông đen, mép và tai có lông cao, quăn, phiến nhỏ. Lá có phiến to 12,5 x 2 cm, có gân chánh không rõ lắm, gân-phụ 7-8/bên, bìa có lông mịn, mép có lông cao 6-8 mm, tai có tơ cao 1 cm.

Phổ biến vùng Đồng Tháp-mười. Tre tốt; măng ăn ngon; trị thấp khớp, mùa, ra máu, sốt, ho. Bẹ của măng, cũng dùng ở Trung quốc làm dép, bao quai; rễ ở đáy thân làm bàn-chải; thân non cạo lấy phần rắc làm lành vết-thương tốt.

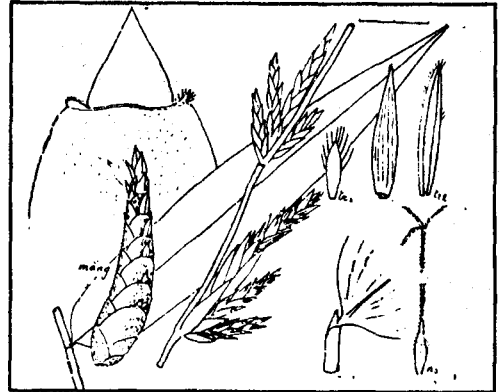
- Culms distant together, 8-10 m high, 5 cm wide.

10.134 - *Bambusa arundinacea* Retz. Tre mỗ; Common: Bamboo, Feathery Bamboo.

Bụi cao 6-15 m; lông xanh, láng, bông, cơm dày; mắt hơi phồng, thường có một vòng lông nâu; ngắn ở mắt mỏng; lá ở măng có be đầu ngang hay tròn, tai thấp, hình phẳng, có rìa lông, phiến thấp. Lá có phiến không lông; mép ngắn, có rìa lông. Chùm-tútán có lá hay không; gié hoa đẹp, nhọn, song đĩnh, chứa 4-12 hoa.

Rất thường Tr để lấy măng và thân; chưa thấy hoa từ 1940. Vỏ cầm máu (khi kinh nguyệt quá nhiều) trị mủ.

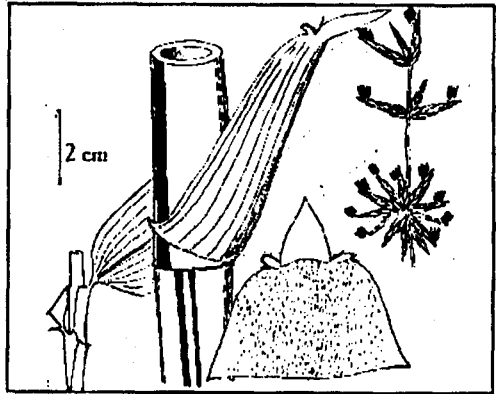
- Commonly cultivated (*B. vulgaris* Schrader & Wendl.).

10.135 - *Bambusa arundinacea* var. *aureo-variegata* Phamhoang. Tre trố; Golden Bamboo.

Bụi cao 6-15 m; lông bông, cơm dày, vàng có sọc xanh rất đẹp. Các tính khác là của tre thường trên: gié hoa 1,3 cm, 6 hoa thụ; 3 trấu-phụ trong, dài 2,2 mm, ba phần tím; noãn sào có lông.

Rất được Tr vì thân đẹp; măng không ngon lắm; IV/80 ở Bécát, IV/82 ở Lồng đĩnh.

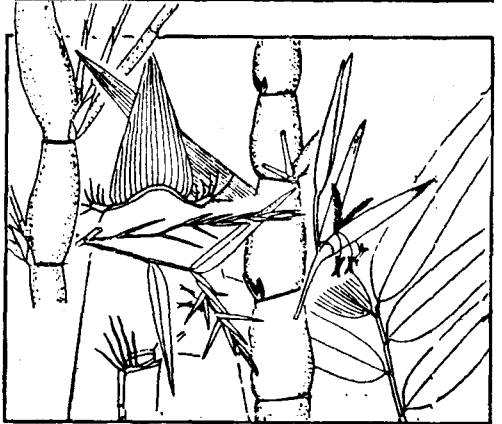
- Ornamental.

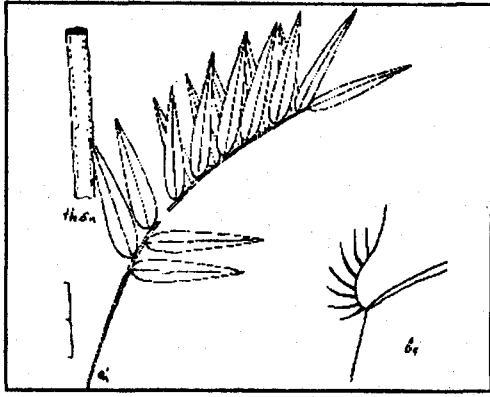
10.136 - *Bambusa ventricosa* McClure. Tre ống-diều; Buddha's belly Bamboo.

Tre có thể cao đến 15 khi trồng xuống đất; ở chậu, thân nhỏ, màu xanh đậm, phù trên mắt đặc sắc. Lá có phiến thon, mép ngắn, có tai cao rìa lông dài. Gié hoa cao 3,5 cm, trục không lông, trấu trắng, chót ứng hướng, cao 14 mm; tiểu đĩnh xanh; tiểu nhụy 3, ba phần đỏ.

Tr làm kiếng; XII/76.

- Ornamental.

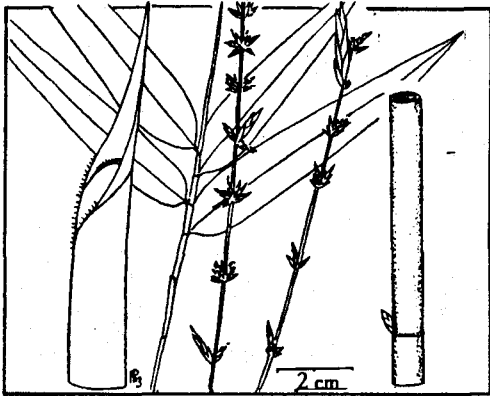

10.137 - Bambusa glaucescens (Willd.) Sieb. ex Holt.. Trúc bạch, Trước; Hedge Bamboo, Dwarf Bamboo.

Bụi cao 1-3 m; thân mọc như có vôi, to đến 2-3 cm, cơm mỏng, mắt hơi phù; lá ở măng có bẹ cắt ngang ở đầu, phiến hơi phù ở đáy và rìa lông thưa. Lá có phiến nhỏ, dài 3-7,5 cm, lam mốcmóc, đáy tròn, gân-phụ 7-8/bên; cuống ngắn, mép nguyên. Pháthoa ngắn, có lá hay không; giéhoa 1-3 ở mỗi mắt, dài 12-45 mm, hình trụ, vàng rơm, 5-9 hoa. Dĩnhquả bầuduc, có lông ở chót.

Kiểu thường gặp

- Ornamental (*Ludolphia glaucescens* Willd., *B. nana* Roxb. ex Munro).

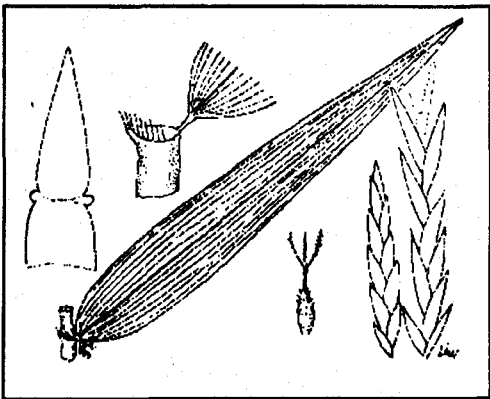

10.138 - Bambusa multiplex (Lour.) Raeusch. Hóp cần-câu; Hedge Bamboo.

Trúc nhỏ, cao 2,5-7 m; thân thanh, bông, to 1-2,5 cm, lông dài 30-60 cm, xanh, không lông; bẹ ở măng có đầu tròn, mép rất ngắn, cao 1-1,5 mm, có lông, phiến đứng, nhọn, ôm thân. Lá có phiến nhỏ, thon dài 8-15 cm, đáy tù tròn, chót thon. Gié mang chụm dài 15-20 cm, chụm lép nhỏ; giéhoa dài 2,5-3 cm, 4-5 hoa.

Tr đây-dó làm hàng rào; thân làm cần câu nhỏ.

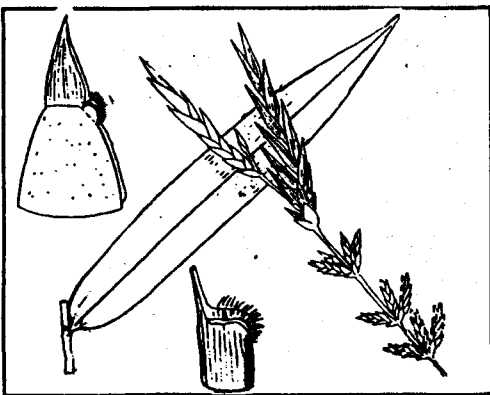
- Cultivated (*Arundo multiplex* Lour.).

10.139 - Bambusa pallida Munro. Tre tái, tre Lucbình. Tre khá to, cao 12-20 m, lông dài 50-80 cm, rộng 5-7 cm, dạng giữa Trúc và Tre; thân non mốcmóc, già ôliu; lông ngắn, to 5-7,5 cm, hơi phù ở mắt nên tre không đẹp lắm; bẹ ở thân có mép cao 2-3 mm, có răng và rìa lông, tai có tơ cao, phiến tamgiác cao. Lá có phiến có 7-8 gân mỗi bên, bẹ có tai cao, vàng và 8-8 tơ cao 8 mm, dễ gãy. Giéhoa tái, bấtthụ dài 7-11 mm, thụ dài 2,5-3 cm, hoa dưới ố và ố, 3-8 ố, hoa trên không trổ.

Tr ở Sài Gòn và đâyđó đến 2.000 m.

- Cultivated.

10.140 - Bambusa tulda Roxb. Tre Xiêm, Tre nước, Mây bông, Mây cái; Tulda Bamboo.

Tre cao 10-15 m, không gai; lông to 5-18 cm, dài 30-40 cm, ngắn ở mắt mỏng; lá ở măng có lông, có tai và phiến tamgiác. Lá có phiến có lông mặt dưới; mép ngắn, tai tròn, rìa lông dài 2-3 mm. Chùm-tútán không lá; giéhoa hình trụ, dài 2,5-7,5 cm, mang 7-12 hoa, tiểnhụy 6, nuốm 3. Dĩnhquả đây lông ở đầu.

Tr; Cáivòn, IV/82. Thân mọc không ăn.

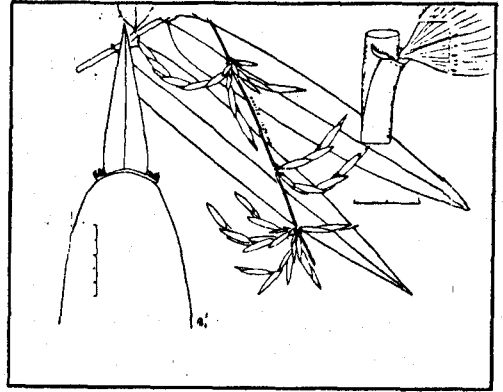
- Cultivated.

10.141 - *Bambusa tuldoidea* Munro. Trúc, Hóp; Verdant Bamboo, Punting pole Bamboo.

Thân suông cao 5-10 m; lông to 2-3 cm, bông, cơm không dày; lá ở măng có mép dợn, rìa lông, tai có lông, phiến thon. Lá có phiến dài 15-20 cm, rộng 1,5-2 cm, bẹ tai cao có rìa lông. Chùm-tútán có lá; nhánh chụm 1-3; gié hoa lóng, dài 25-30 mm, mang 4-8 hoa. Bế quả cao 5 mm.

Thường Tr dễ dàng, làm cần câu; không gặp trở bông từ 1940.

- Cultivated (*Bambusa remotiflora* O. Ktze.).

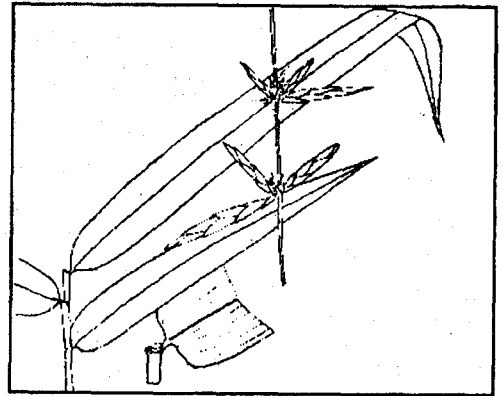

10.142 - *Bambusa aurinuda* McClure. Trúc đại, Bông.

Thân cao đến 11 m, lông bông, không lông; bẹ ở thân giống của Trúc, mép cao 2 mm. Lá có phiến nhỏ, to 20 x 1,3-2,2 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông thưa hay không lông; cuống ngắn, mép thấp, 1-2 mm. Gié dài đến 40 cm, mang chụm gié hoa dài 3-3,5 cm, rộng 4-5 mm, vàng xanh, không lông; hoa 5-12, trấu-phụ dài 1 cm; baophấn 4-4,5 mm, nuốm 3.

Tr để lấy măng ở Quảngninh; 1940.

- Cultivated.

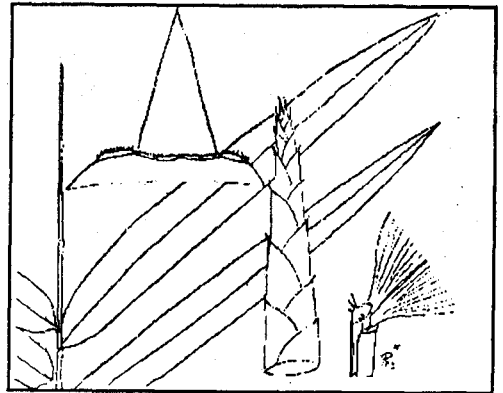

10.143 - *Bambusa variabilis* Munro. Tầmvông.

Bụi dày, cao 10-15 m; thân mốcmốc, không to lắm (3-5 cm), rất suông và gần như đặc ruột, ít nhánh ở phần dưới; ở măng, bẹ có mép rìa lông, và phiến nhỏ. Lá có phiến thon, dài 15-25 cm, rộng 2-3 cm. Chùm-tútán; gié hoa dài 8-12 mm. Dính quả cao 7-8 mm.

Thường Tr vì thân cứng chắc; măng ngon. Chưa gặp bông từ rất lâu.

- Cultivated.

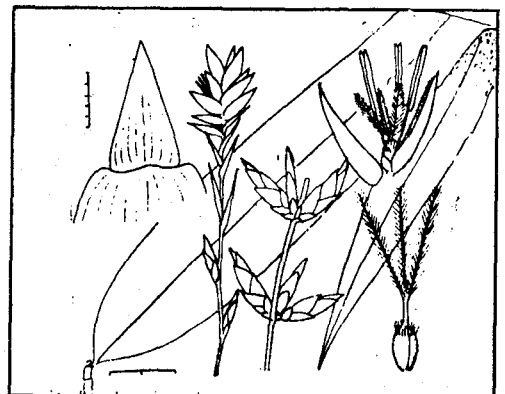

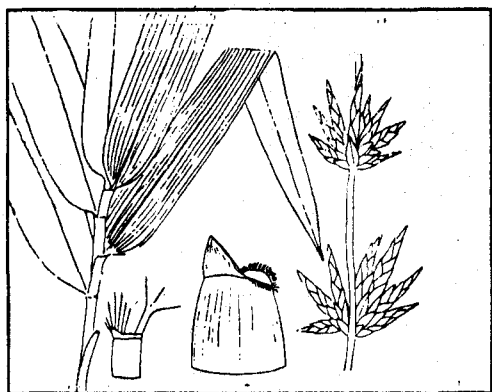
10.144 - *Bambusa balcoa* Roxb.. Lò-ồ.

Bụi cao đến 25 m; thân có lông dài 20-50 cm, to 7-15 cm, bông, cơm mỏng, có một vòng trắng trên mắt; bẹ ở măng dài đến 30 cm, tai thấp có rìa lông, phiến tamgiác. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 1,5-2,5 cm, đáy tròn. Phách hoa với nhánh dài 20-40 cm; chụm nhiều hay ít gié hoa; gié hoa đẹp, lục ve-chai, dài 2 cm; tiểu đỉnh đỏ; noãn sào có lông.

Lò-ồ vùng Huế, Quảngnam; 1970.

- Bamboo to 25 m high; internodes to 15 cm wide, very hollow.

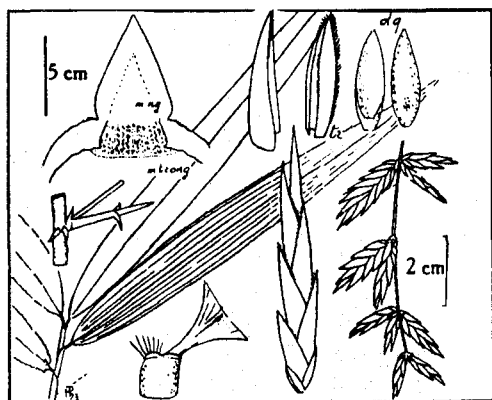

10.145 - *Bambusa nutans* Wall. ex Munro. Tre vầu, May cước.

Tre mảnh, cao 5-10 m, không gai; lông to 4-8 cm, gần như đặc ruột; lá ở thân có bẹ có một tai cao, một thấp có rìa lông to. Lá có phiến dài 15-20 cm, rộng 1,5 cm, cuống ngắn; bẹ có tai có lông to. Chùm-tútán có lá; giéhoa dài 1,5-2,5 cm; hoa lưỡngphái 3-5. Dĩnhquả tròn dài.

Thân dòn, măng ăn được (hình theo A. Camus).

- Bamboo to 10 m high; spikelets 1.5-2.5 cm long.

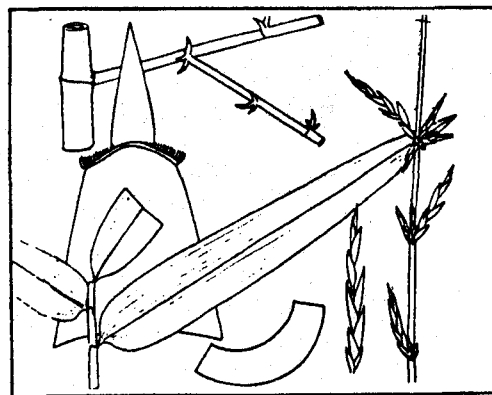
10.146 - *Bambusa bambos* (L.) Voss. Tre-gai rừng, Tre lộcngộc, Tre nghệ.

Tre rất to, cao đến 35 m, thành bụi dày; gai cong hay ngay, to; lá ở măng có bẹ dày, vàng, có lông vàng dày, tai giún, phiến nhỏ. Lá có phiến hai mặt một màu, rộng 1-1,5 cm. Chùm-tútán; giéhoa màu ve-chai lợt, dài 2-2,5 cm; hoa 4-2; trấu trên có rìa lông. Dĩnhquả tròn dài, dài 5-8 mm.

Rừng và Tr. Chukv trở bông vào 50 năm.

Dùng như trà làm lạc thai.

- Spinous to 35 m high bamboo; spikelets green 2-2.5 cm long (*Arundo bambos* L., *B. arundinacea* auct. non Retz.).

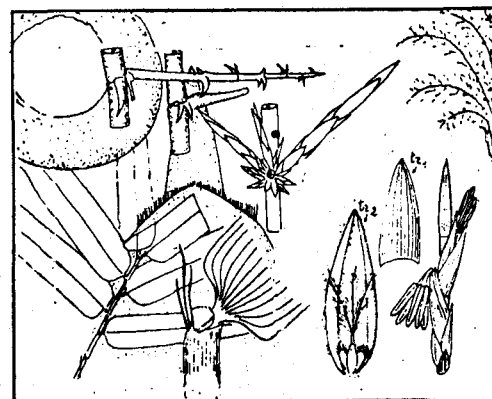

10.147 - *Bambusa blumeana* Schultes. Tre gai, tre làng.

Bụi cao 10-15 m, có gai to, cong; lông to 10-15 cm, còm dày; lá ở măng có bẹ có sọc tím hay vàng và lông trắng, tai có rìa lông, phiến tamgiác, ngắn. Lá có phiến thon, mặt dưới mốcmốc. Chùm-tútán dài 0,8-1 m; giéhoa 2-5 ở chụm, cao 2,5-3 cm, cái thụ xen với cái lép; trấu có 2 sóng rìa lông. Dĩnhquả xoan.

Thông thường ở bìnhnguyên, ven suối.

- Spinous bamboo to 15 m high; spikelets 2.5-3 cm long.

10.148 - *Bambusa flexuosa* Schultes. Tre ven, Hóp gai.

Bụi tròn, dày, cao 2-10 m, có nhiều gai; thân quắn, cong, có lông dài 5-20 cm, dày còm; măng có bẹ mép rìa lông, phiến tamgiác hẹp. Lá có phiến dài 5-10 cm, rộng 1,2-2,5 cm, bìa có rìa lông, mép cao, có lông. Giéhoa cao 2-3 cm, ít đẹp; hoa 5-12, hoa giữa lưỡngphái, trấu dài 6 mm, baophấn tím, nuốm 3, tím. Bểquả hẹp, cao 4-5 mm.

Thông thường ở N, làm rào ở Huế; Longthành, 1983.

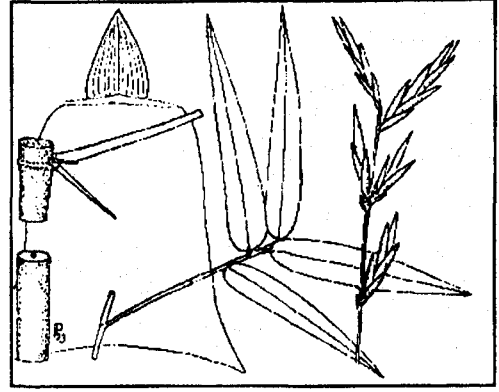
- Spinous bamboo 2-10 m high; spikelets 2-3 cm long.

10.149 - Bambusa dissimulator McClure. Tre lươn.

Thân ngầm cộng trụ; lông gần như đặc ruột; gai nhọn; lá ở măng có mép thấp, không lông, có gai mịn, phiến tamgiác ngắn. Lá có phiến nhỏ, 5-8 x 1 cm. Pháthoà dài vào 20 cm; giéhoa dài 2-4 cm, màu vàng rơm đậm lúc khô.

Nhiều ở bìnhnguyên B đến Bắc Trungbộ.

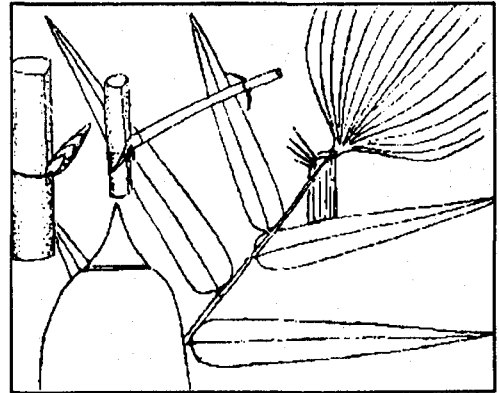
- Spinous bamboo; rhizome sympodic; spikelets 2-4 cm long.

10.150 - Bambusa agrestis (Lour.) Poiret. Le ri, Le gai, Tre đuôi-chồn.

Bụi dày với thân cao đến 10 m, nhánh chằngchịt, có gai cong; thân hơi chữ-chi, lông to 2-3 cm, dài 15 cm, cứng, đặc ruột; lá ở thân có mép thấp. Nhánh có lông hơi dẹp một bên. Lá có phiến nhỏ, dài vào 10-15 cm, rộng 1-1,5 cm, gân-phụ 4-7/bên, mép có lông cứng.

Vũngtàu. Măng được ăn.

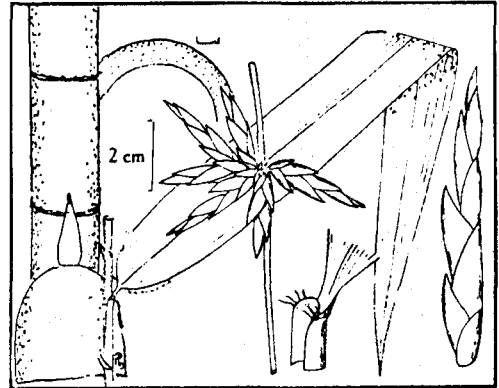
- Spinous bamboo to 10 m high.

10.151 - Bambusa beecheyana Munro. Tre Beechey.

Tre cao 6-8 m; lông bông; không gai. Lá cách nhau 1-2 cm; phiến dài 22 cm, rộng 2,4 cm, cuống 4-5 mm, rộng 2 mm; mép có tơ mau rưng. Chùm-tútán 4 lông; nhánh pháthoà dài 60-80 cm; giéhoa to, dài 4 cm, lằng, sóng có lông, trấu cao 1,5 cm, rộng 12 mm; hoa 7-11; tiểunhụy có mũi có lông; vòi nhụy chẻ 2-3.

Nhiều ở vùng Ba-biênggiới, Đăclắc, Buônmethuột, đến Đàlạt, trên bờ cát 500-1.500 m; 1933.

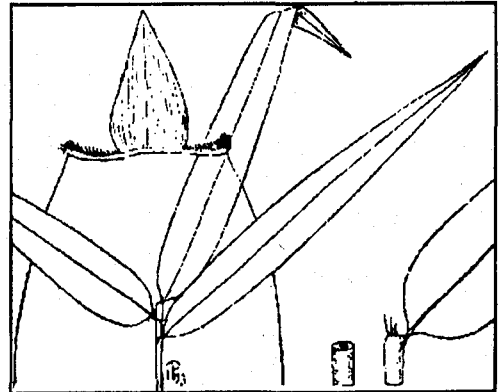
- Bamboo to 8 m high; spikelets 4 cm long.

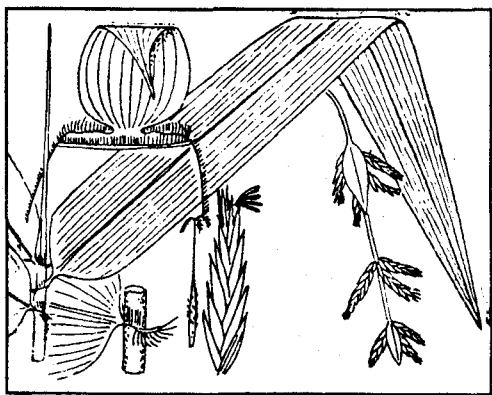
10.152 - Bambusa gibba McClure. Tre bầu.

Bụi cao 5-6 m; thân có lông bông, cơm khá dày; bẹ ở măng có tai to, dài, rìa lông, phiến xoan tamgiác ngắn. Lá tươngđối nhỏ, phiến to 10-15 x 1-1,3 cm, cuống ngắn, mép có 2-4 tơ cao 1-2 mm.

Quảngninh.

- Tuft 5-6 m high; internodes hollow, thick walled.

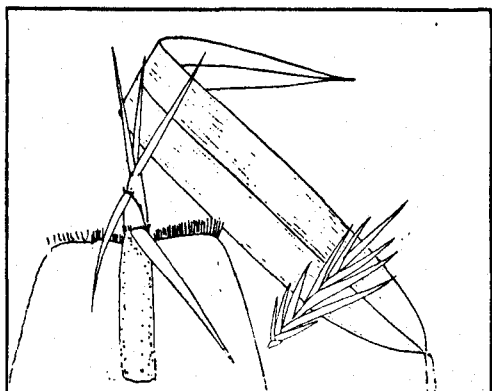

10.153 - Bambusa lineata Munro. Tre ngay.

Bụi dày; thân xanh *hay có sọc vàng*; lông dài 30-60 cm, to 1,2-2,5 cm; bẹ ở thân 12 x 8-10 cm, có lông vàng, bìa, mép, tai có rìa lông cao; phiến xoan, đứng. Lá ở chồi non có phiến dài đến 37 cm, ở chồi già dài 25-30 x 3 cm; bẹ có tai dài, có rìa lông. Pháthoả ở chót nhánh; giéhoa chụm 3-5, cao 1-1,2 cm, vào 10 hoa thụ.

Vùng ẩm lầy dựa biển (hình theo Gamble).

- Stem 1.2-2.5 cm large, green or yellow variegated; spikelets 1.2 cm long.

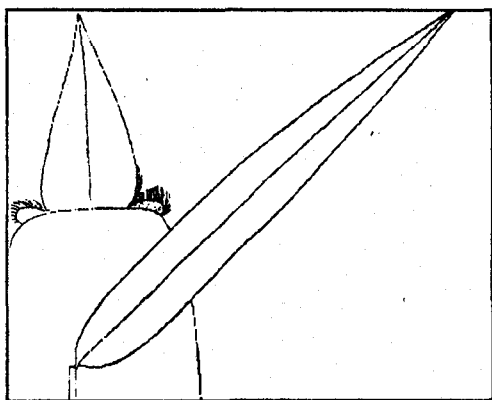

10.154 - Bambusa longespiculata Gamble. Tre trầu-dài.

Tre khá to; bẹ ở thân có mép là rìa lông dày dài, nâu nâu, bìa có rìa lông, phiến thon hẹp, dài 5-8 cm, xụ. Lá trung, phiến dài 15-20 rộng 2-2,5 cm. Giéhoa dài 5-6 cm, *trầu dài đến 3 cm*, vàng xanh.

Tr ở Hà Nội.

- Cultivated; spikelets 5-6 cm long.

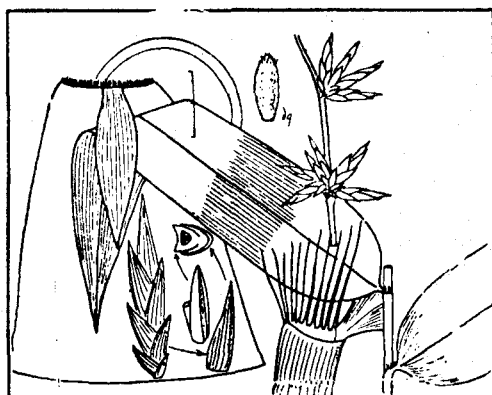

10.155 - Bambusa pierreana E.G. Cam.. Tre Pierre.

Thân *cao đến 12 m*, không gai; nhánh mang 1-2 nhánh-phụ ở mỗi mắt; bẹ ở thân to, dày lông đen mặt ngoài, mép cao 1 mm, tai cao 1 cm, mang to dài 2-8 mm, nâu, quăn; phiến đứng, xoan tamgiác có rìa lông, gân 6-8/bên. Lá có phiến 29 x 2,8 cm, thon hẹp, đáy tròn, có rìa lông, đầu nhọn, bìa nhám, mặt dưới có lông, gân-phụ 5-8.

Dựa sông Cửulong; N ?

- Inermous bamboo to 12 m high.

10.156 - Bambusa procera A. Chev. & A. Cam.. Lò-đ.

Tre cao 8-12 m không gai; cành hành bò; thân *suông, lông bông, còm mỏng (8 mm)*, dài đến 55 cm, to 4-5,5 cm; bẹ ở thân dài 20 cm, đầu cắt ngang, rìa lông, phiến thon, dài 11 cm. Lá có phiến thon, dài 20-25 cm, mép ngắn có tơ dài. Chùm-tútán dài 0,5-1,5 m, gần 1-5 ở mỗi mắt; giéhoa dài 2-3 cm, hơi đẹp, dạng sừng, mang 3-4 hoa thụ; vảy ôliu, đỉnh không lông. Đỉnh quả cao 10 mm, chót có lông.

Bìnhlong, làm thành rừng Tre.

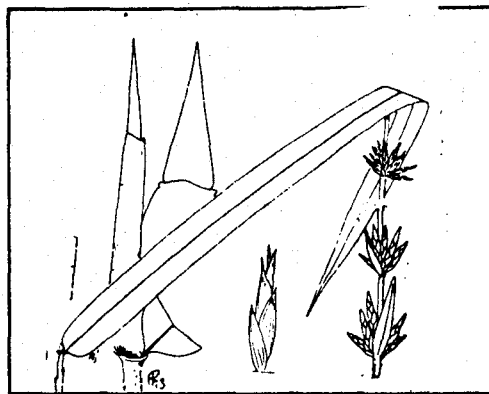
- Internodes cylindric, to 55 cm long, 5,5 cm wide, thin walled.

10.157 - *Bambusa schizostachyoides* Kurz ex Gamble.
Núa.

Tre thành bụi dày, cao 3-10 m; thân suông, có lông dài 45-60 cm, rộng 7-10 cm, mỏng cơm; bẹ ở thân có phiến tamgiác cao. Lá có phiến dài 10-18 cm, chót có mũi quắn; bẹ có 2 tai hình phăng có rìa lông, mép cao. Chùm-tụ tán như gié ở phần trên; gié hoa hình trụ dài 12-14 mm, 2-3 hoa thụ; tiểunhụy 6; vòi nhụy chẻ 3.

Núi Dinh.

- Internodes to 60 cm long, thin walled.

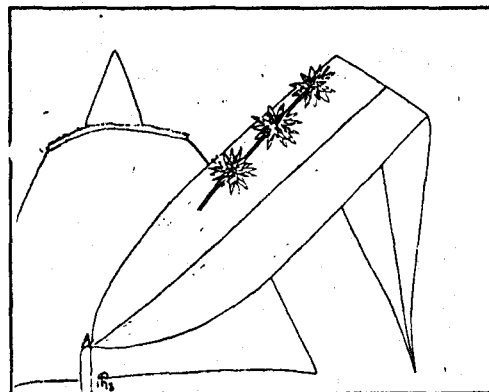

10.158 - *Bambusa membranaceus* (Munro) Stapl. & Xia. Luồng.

Bụi cao đến 25 m; thân lúc non có bột trắng phủ, già màu lục, láng, có nhánh từ đáy; lông dài, 20-50 x 2,5-12 cm, dày cơm; bẹ ở thân dài 30-50 cm, không lông, phiến có thể dài bằng bẹ, mép cao 5-12 mm, có răng, có lông. Lá có phiến to 13-25 x 1,2-2 cm, gân-phụ 4-7/bên, bẹ có tai hình phăng, có rìa tơ dài. Chùm-tụ tán to, gié hoa đẹp, không lông, cao 1-1,2 cm, mang 2-3 hoa lưỡngphái; noãn sào một vòi nhụy đỏ, một noãn. Dính quả xoan rộng, dài 6-9 mm.

Nhiều ở Trường Sơn, thành đoàn rộng.

- Bamboo to 25 m high; glomerules 1-1.2 cm long spikelets; caryopsis 6-9 mm long (*Dendrocalamus membranaceus* Munro).

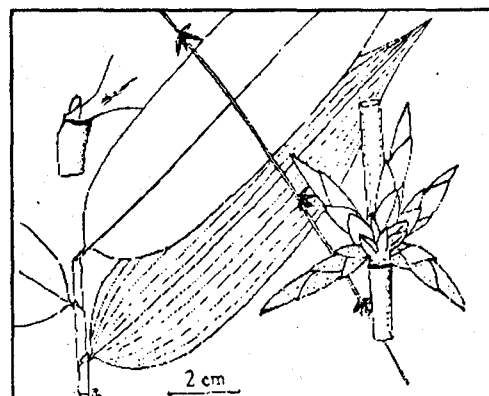

10.159 - *Bambusa stenostachya* Haeckel. Tre gié ngắn.

Tre nhỏ, cao 8 m, có lẽ trườn; nhánh có lông dài 20 cm. Lá có phiến rộng, dài 15 cm, rộng 4 cm, gân-phụ cách nhau 2,5 mm; mép cao. Nhánh phát hoa dài, mảnh; cụm gié hoa cách nhau; gié hoa dài 5-7 mm, có lông thưa, mang 4-5 hoa.

Phước Hữu, Nha Trang, vào 200 m; 1923.

Bamboo 8 m high; spikelets 5-7 mm long.

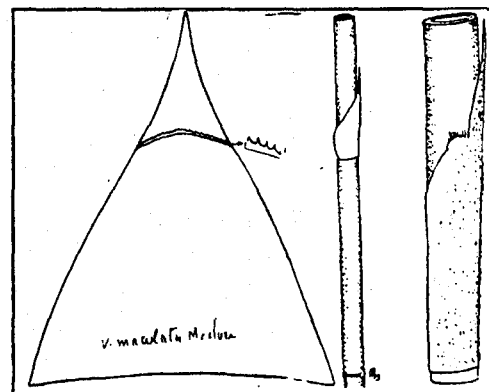

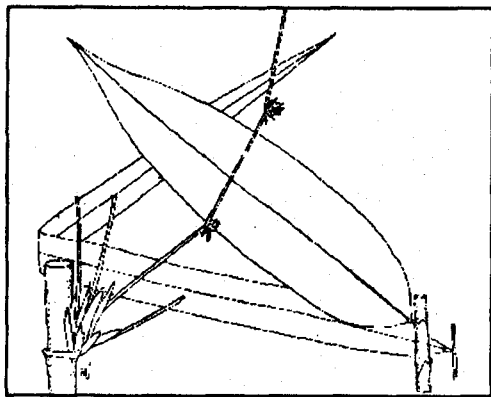
10.160 - *Bambusa textilis* McClure.

Trúc cao 8-12 m; thân rất suông, lông to 40-60 x 3-5 cm, lúc non có phấn trắng, cơm mỏng; bẹ có lông nằm nâu đậm mặt ngoài, tai thấp. Lá có phiến thon, đáy chót bướm, to 10-25 x 1,5-2,5 cm, mặt dưới trắng trắng, gân-phụ 5-6/bên; bẹ có tai thấp, bầu dục, cong. Phát hoa với mỗi mắt mang 10-12 nhánh.

Một loài trúc tốt để Tr; có lẽ có ở B (mẫu vật chỉ do 1 bẹ).

- Probablement in the North.

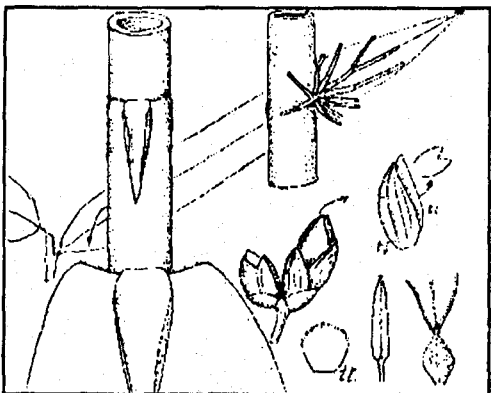

10.161 - Bambusa sesquiflora (McClure) Chia & Fung.

Thân leo đến 6 m; lông bông, không lông; nhánh chum; bẹ ở thân.. Lá có phiến tròn dài nhọn, to 25 x 4,5 cm, rộng ở thân non; bẹ không lông ở miệng, mép cao 1,5 mm. Chùm-tútán, nhánh dài 10 cm; giéhoa chum dài 13-18 mm; hoa nhiều; tiểudinh 9-10 mm; tiểuhụy 6, baophần 5 mm; noãn sào 3 cạnh, vòi chẻ 3, có lông. Dính quả cao 8 mm.

Quảng ninh.

- Sarmentous to 6 m long bamboo (*Lignania sesquiflora* McClure),

10.162 - Bambusa chungii McClure (*Lignania chungii* McClure)

Tre cao 3-10 m, thân rất suông, cơm khá dày, mang nhánh từ 1/3 trên; lá ở trên có phiến thon nhỏ, mép là hàng lông. Lá có phiến thon to 7-21 x 1-2,8 cm, đáy thon tròn, hơi bất xứng, chót thon nhọn; mép rìa. Giéhoa mang 3 hoa lưỡngphái; dính trên nhỏ, trấu trên (lodicle) xoan đến như tròn, chót có lông; noãn sào có lông

B. Tre tốt.

- Bamboo to 10 m high; lodicle obovate to largely ovate; ovary pubescent.

10.163 - Bambusa remotiflora (O.K.) Chun & Fung. Tre giéhoa-thưa.

Thân đứng, 10 m; lông có phần, to 5 cm. Bẹ không lông. Lá có phiến to 5,5-8,5 x 1-1,5 cm, chót thon nhọn, đáy cắt ngang hay tà, không lông, mặt dưới nhám; bẹ có tai lục, mép rất ngắn.

Camus cho là *B. tulda* với gié thưa mà thôi.

- Bamboo 10 m high (*Arundinaria remotiflora* O.Ktze; *Lignania remotiflora* (O.K.) McClure).

10.164 - Bambusa cerosissima McClure = Lignania cerosissima McClure. Đơntrúc. (Lingnan SC.J.1936: 637)

10.165 - Bambusa mitis Poirét. Mây cước, Mô-hồ.

Tre cao đến 13 m; thân có lông dài, mắt như không lồi. Lá to, ôm thân. Chùm-tútán đơn, đứng, cong; giéhoa dài, kết lợp; tiểuhụy 6; nuốm 3, dài.

Tr ở N.

10.166 - Bambusa tabaccaria Poir. Oung-thaong.

Thân đứng, mạnh, yếu, lông dài, gần như đặc ruột, cứng nhám.

10.167 - Bambusa australe Chia & Fung

10.168 - Bambusa tsiangii McClure.

10.169 - Bambusa vinhphuensis Nguyên.

10.170 - Chimonobambusa callosa (Munro) Nakai. (*Arundinaria callosa* Munro).

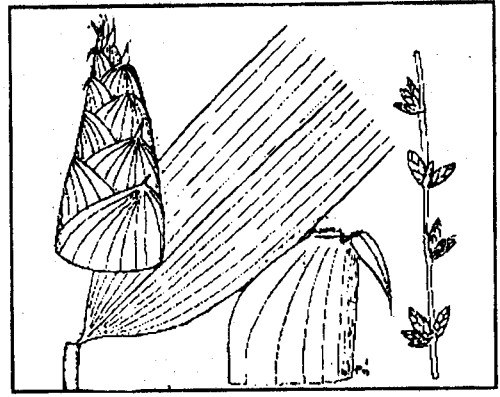
10.171 - Chimonobambusa microfoculosa McClure

10.172 - *Gigantochloa levis* (Blco) Merr.. Tre tàu bột, Bương.

Tre cao 15 m; thân to 10-20 cm, lông dài đến 45 cm; bẹ ở thân có mép cao 1-3mm, có tai, phiến nhỏ, thon. Lá có phiến to 25-40 x 3-6 cm, gân-phụ 6-12 cặp, cách nhau 3-4 mm, bẹ có mép cắt ngang, ngắn. Chùm-tútán to; giéhoa 1-3 ở mắt, dài 1-1,5 cm, dẹp dẹp; hoa 4-6; noãn sào có lông, nuốm dài.

Trồng BTN. Thân không bị mối; măng ngon.

- Bamboo to 15 m high; spikelets 1-1,5 cm long (*Bambusa levis* Blco; *G. scribneriana* Merr.).

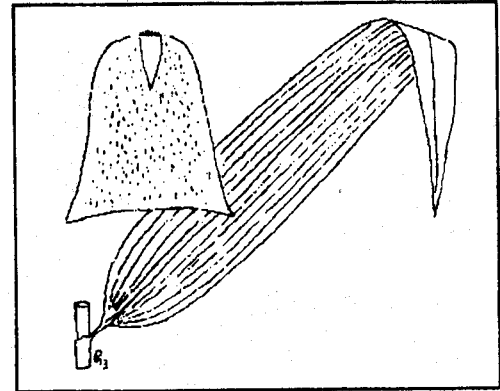

10.173 - *Gigantochloa apus*

Tre thành bụi cao 10-20 m. Thân có lông dày mịn, trắng, bông, to 3-9 cm, dài 45-65 cm; bẹ ở thân có lông nâu và lông ngắn trắng. Phiến có lông thưa nâu 2 mặt, to 9-40 x 1,2-6,5 cm; cuống dài 4-15 mm, mép cao 2,5-4 mm, chót rìa lông. Chùm-tútán to; trục có lông mịn; chụm vào 20 giéhoa; giéhoa dài 15-20 mm, xoan thon, dẹp theo hông; đỉnh 4-5, lemma 3-4.

Có Tr ở Việt Nam ? 1-1.000 m.

- Cultivated in Vietnam ?

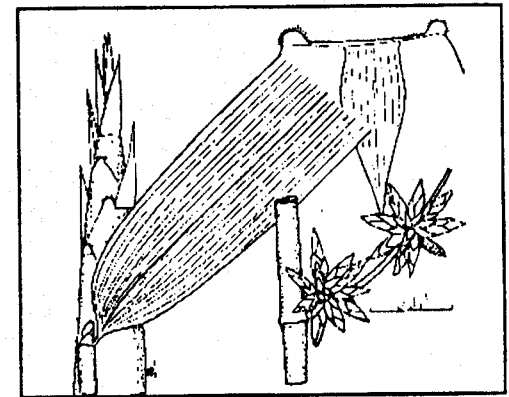

10.174 - *Gigantochloa atter* (Hassk.) Kurz.

Tre cao 10-20 m; thân như có bột trắng, có lông to 2-10 cm, dài đến 40 cm, còm dày đến 8 mm; bẹ ở thân dài 20-35 cm, denden mặt ngoài, có tai tròn, rìa lông; phiến thon dài không lông. Lá có phiến thon, to 15-40 x 2-9 cm, mặt dưới có lông, gân-phụ 8-10/bên, mép mỏng, cao 2 mm, có rìa lông. Chùm-tútán có nhánh dài 15-25 cm; giéhoa kích còm, thành chụm tròn dài 1,5-2 cm, rộng 5-6 mm, mang 6-30 hoa.

Sơn tây, 0-1.400 m.

- Bamboo to 20 m high, 2-10 cm wide; spikelets 1.5-2 cm long (*Bambusa thoursii* var. *atter* Hassk.).

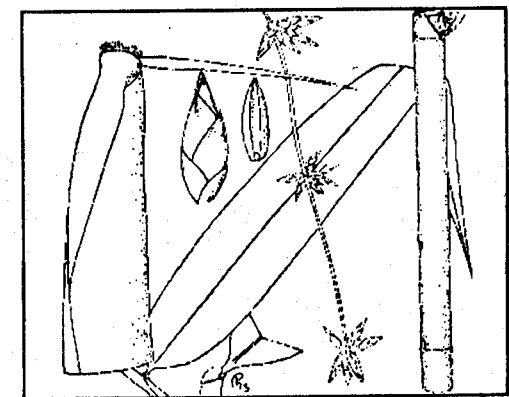

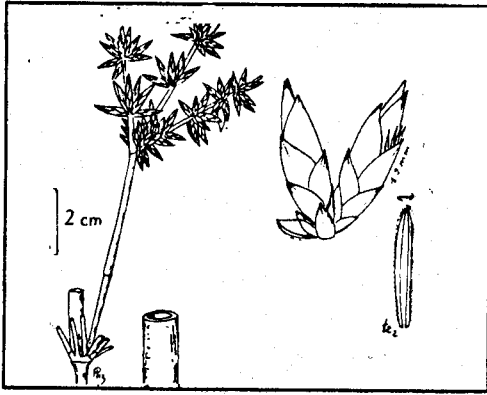
10.175 - *Gigantochloa cochinchinensis* A. Cam.. Tre Nambộ, Tre-tàu lông.

Tre cao 5-10 m; thân suông, to 3-5 cm; bẹ ở thân dài 15 cm, đầu cắt ngang, rìa lông, phiến hẹp, rộng 1 cm. Lá có phiến dài 11-15 cm, mép ngắn. Nhánh mang phách hoa dài; chụm mang giéhoa dài 1,5 cm, hơi dẹp, màu ôliu, láng; trấu và đỉnh bìa có lông dài; hoa thụ 3, hoa dưới đực.

Nhatrang, Sài Gòn, đến 700 m; 1919, 21, 25, 31..1981...

- Bamboo to 10 m high; spikelets green, 1.5 cm long.

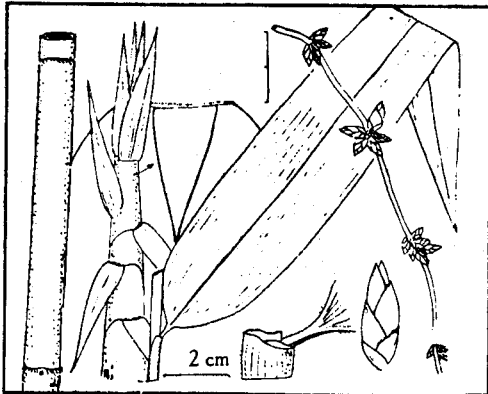

10.176 - *Gigantochloa multicaulis* Cam. Tre Hào, Tre nhiều-thân.

Trẻ thành bụi đến 200 thân, cao 10 m, to vào 2,5 cm. Pháthoa với nhánh dài 20-30 cm, dây giéhoa lằng, vàng, dài vào 1,2 cm hơi dẹp; hoa 3-5, trấu trên cao 7 mm; sóng có rìa lông; baophấn nhọn.

Paka (Quảng trị), 500 m.

- Stem to 10 m high; spikelets yellowish, 1.2 cm long.

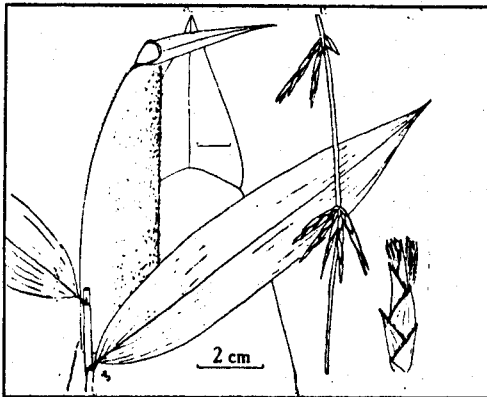

10.177 - *Gigantochloa pseudo-arundinacea* (Steud.) Widj. Tre lau.

Bụi to, cao 15-30 m; lông to 10-13 cm, xanh tươi, cơm dày đến 2 cm; măng không lông, xanh; bẹ có mép có rìa lông, tai thấp, phiến thon. Lá có phiến to, dài 25-35 cm, rộng 4-6 cm; bẹ có ít lông ở bìa, mép cao 1-2 mm, không lông. Chùm-tútán có lá; chùm 1,5-2 cm; giéhoa dài 8-10 mm, lằng; hoa lưỡngphái 2-4; baophấn 6.

Măng ngon.

- Bamboo to 30 m high; spikelets 8-10 mm long (*G. verticillata* Munro).

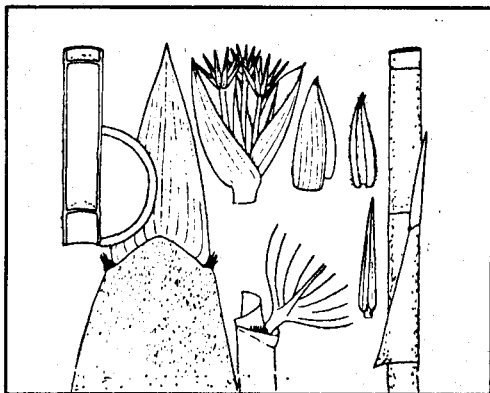

10.178 - *Gigantochloa nigro-ciliata* (Buse) Kurz. Tre ria-đen; Black fringed Giant Grass.

Bụi cao 10-15(20) m, thành hộidoàn; thân có lông dài 40-50 cm, rộng 5-10 cm, cơm dày đến 6 mm; bẹ ở thân dày lông đen, mép ngắn, phiến tamgiác thon, nhỏ. Lá có phiến dài 20-35, rộng 3,5-5 cm, gân 9-12/bên, có lông mặt dưới; bẹ có tai cao. Pháthoa với nhánh dài 1 m; giéhoa cao 2-3 cm, cái lép cạnh cái thụ; trấu có rìa lông sậm; ống nhụy đục dài. Dĩnhquả hẹp dài, dài 14 mm, rộng 2.

Trẻ không tốt song Tr vì măng (hình theo Gamble).

- Bamboo to 15 m high; internodes to 70 cm long 5-10 cm wide (*Bambusa nigrociliata* Buse, *Oxytenanthera nigrociliata* (Buse) Kurz).

10.179 - *Gigantochloa* sp. Mum.

Bụi cao 2-6 m; thân to 1.2-3,5 cm, suông, lông dài, không phủ ở mắt, cơm mỏng; bẹ ở thân có lông denden, tai có to cao, phiến tamgiác rộng, ốp vào thân. Lá có phiến thon; chót bẹ có ít lông, mép cao, không lông. Đonkỳhoa; chùm-tútán; giéhoa dài 8 mm, màu ôliu; trấu dài 5 mm; hoa 4, tiểunhụy 6, chỉ thành ống cao 4 mm, baophấn nhọn.

Nhiều ở triền: Đahòa. Thân được khai thác.

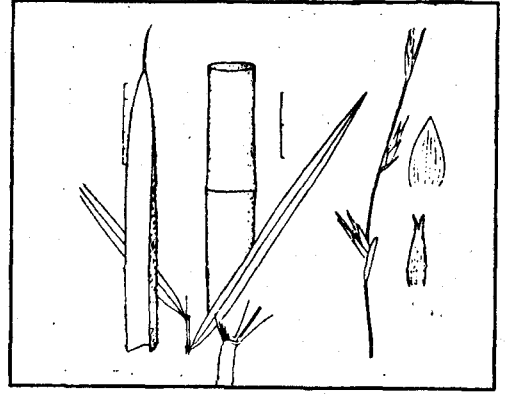
- Stem to 6 m high, 3.5 cm wide; spikelets 8 mm, 4-flowered.

10.180 - *Gigantochloa vietnamica* Nguyễn

10.181 - *Thyrsostachys siamensis* Gamble. Tầmvong rừng.

Bụi cao đến 13 m, thường 3-5 m, *đặc sắc là thân rất khít nhau, như chầnchịt*, to đến 8 cm, thường 1,5-3 cm. mắt không lồi; lông dài 20-30 cm *đặc ruột*. Lá rụng vào mùa khô; phiến nhỏ, không lông, hẹp dài, to 10-12 x 0,6-0,8 cm, gân 3-5/bên; mép ngắn, cò rìa lông. Chùm-tútán, nhánh dài, thông; gié hoa 1 trấu trống và 3 hoa mà 1 thụ; tiểunhụy 6, chỉ rời nhau, trấu dưới chẻ ở đầu, bìa rìa lông. Dính quả 5 x 2,5 mm.

Buônmethuot, Tr ở Thảo cầm viên Sài Gòn. Thân làm gậy rất tốt; măng rất ngon. Nền Tr.

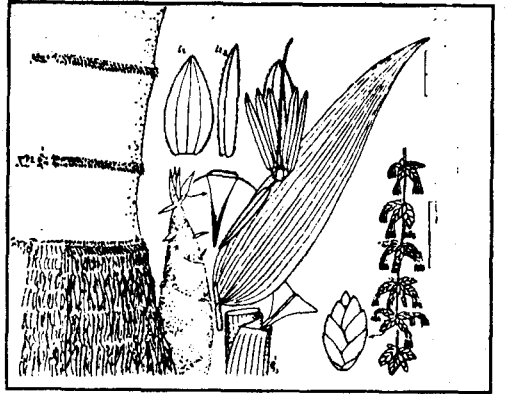

- Tuft very dense, to 13 m high; stem full, 1.5-3 cm wide.

10.182 - *Dendrocalamus asper* (Schult.) Back. ex Heyne. Tre Manhtông; Rough Bamboo.

Tre to; thân có lông sát như *nhung hoe*, còm dày; *măng to*, với bề dày lông hoe, phiến nhỏ, hẹp, xù. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 4-5 cm. Pháthoa toàn cây, với nhiều nhánh dài đến 1 m, thông; gié hoa dài 6-8 mm, trấu rìa lông; tiểunhụy 6. Dính quả như hạt gạo.

Tr để lấy măng (to nhất trong các măng bán); thân tốt; trở bông từ 1967 đến 1984 (hình gốc theo Ng. cao Đàm).

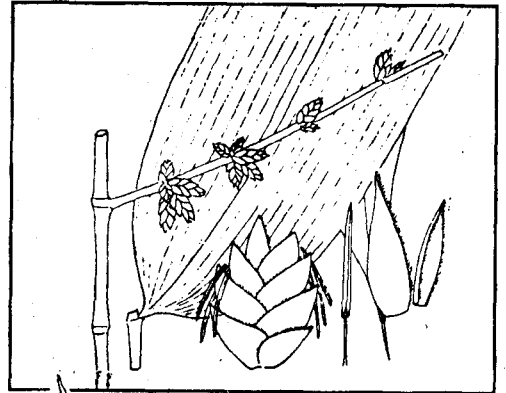

- Cultivated for its shoots (*Bambusa asper* Schult., *D. flagellifer* Munro).

10.183 - *Dendrocalamus brandisii* (Munro) Kurz.

Bụi cao hơn 10 m; thân xanh. Lá có phiến thon dài, dài đến 30 cm, rộng 5-7 cm, gân-phụ cách nhau 3-4 mm. Chùm to với gié hoa lép nhiều; gié hoa dẹp dẹp, dài 1,5 cm, đỉnh và trấu có rìa lông, trấu trên có 2 sóng, bìa rìa lông; baophấn dài 6 mm, chót nhọn; vòi nhụy có lông.

Hàsonbình.

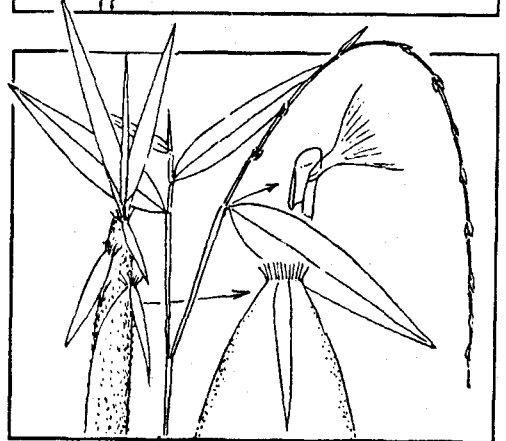

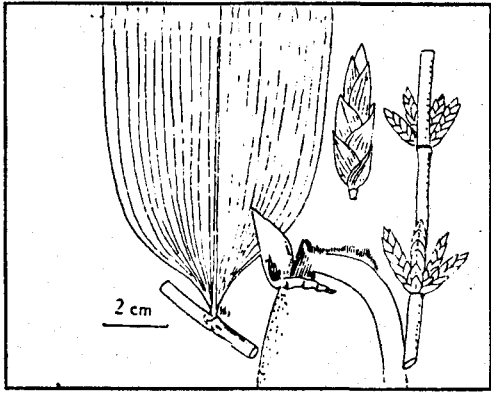
- Stem more than 10 m high; spikelets 1.5 cm long.

10.184 - *Dendrocalamus farinosus* (Keng & King f.) Chia & Fung.

Tre cao. Bẹ ở măng có lông nhiều, mép là lông cao, phiến thon hẹp, nhỏ. Pháthoa như gié dài; gié hoa gần thưa. Lá thon nhọn; mép cao cắt ngang.

- (*Sinocalamus farinosus* Keng & Keng f.)

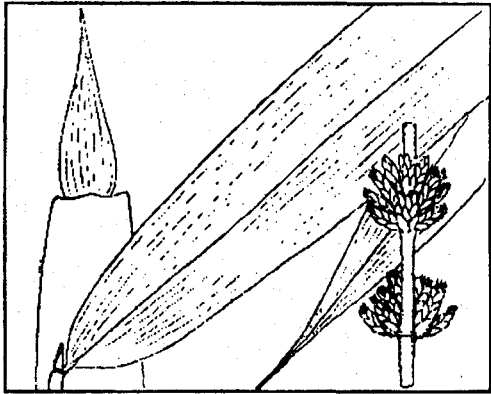

10.185 - Dendrocalamus giganteus Munro. Mây; Dragon Bamboo.

Một trong những tre to nhất; thân cao đến 35 m, lóng rộng đến 25 cm, đáy thân không nhánh; lóng không lóng, màu lục mốcmốc; bẹ ở thân có lóng vàng, mép cao 5-12 mm, phiến thon. Lá có phiến to, dài đến 50 cm, rộng 5-12 cm, mép cao. Chùm-tútán to; hoadầu to 2-2,5 cm; giéhoa dài 2 cm, có lóng mịn, mang 2-3 hoa. Dĩnhquả tròn dài, cao 8 mm.

BTN.

- Bamboo to 35 m high, 25 cm wide; spikelets 2 cm long; caryopsis 8 mm long.

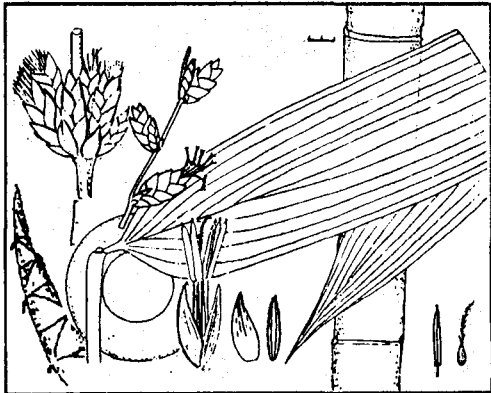

10.186 - Dendrocalamus hamiltonii Nees & Arn.. Tre đá, Mây hộc; Hamilton Dendrocalamus.

Bụi dày, cao 10-25 m; thân có lóng dài 30-50 cm, rộng 10-18 cm, trắng xám, có lóng nằm; nhánh ngang hay xù; lá ở thân có lóng cứng, phiến thon, dài 20-30 cm. Lá có phiến dài 35 cm, rộng đến 6 cm, mép cao 1 cm. Pháthoa to, với nhánh kịchcơm; hoadầu rộng 2-3,5 cm, tia; giéhoa không lóng; hoa 2-6. Dĩnhquả dài 6 mm, xoan rộng.

N; 1920.

- Bamboo to 25 m high, 10-18 cm wide; spikelets glabrous; caryopsis 6 mm long.

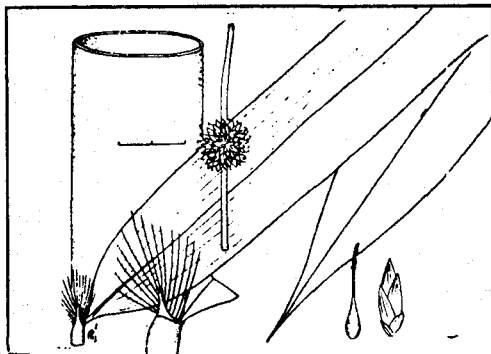

10.187 - Dendrocalamus latiflorus Munro. Tre ngọt, Diến; Big Jute Bamboo, Sweet Bamboo.

Tre to, cao 10-15 m; thân xanh mốcmốc, không nhánh đến cao, có lóng to 10-15 cm, dài 40-50 cm, cơm dày 1-2 cm; bẹ ở thân có lóng nâu, bìa rìa lóng, tai nhỏ, mép ngắn. Lá có phiến to, dài 40-50 cm, xanh mốcmốc mặt dưới; mép cao 1 mm. Pháthoa lết ở các nhánh dưới, dài; trục có lóng mịn; giéhoa 2-4 ở mỗi mắt, dài 1,5-2 cm, xanh; trấu có bìa rìa, trấu trên cao vào 1 cm.

Tr: Phúoctuy, Cánhơ (1968)..

- Bamboo to 15 m; spikelets 1.5-2 cm long. (*Sinocalamus latiflorus* (Munro) McClure).

10.188 - Dendrocalamus longifimbriatus Gamble. Nứa râu.

Tre to, thành bụi dày; thân có lóng mỏng cơm, dày 1,5-2 mm. Lá có phiến dài 25-35 cm, rộng 3,5 cm, mép có tai dài 4-7 mm, rìa lóng dài đến 1,5 cm. Chùm-tútán với nhánh dài 20-30 cm; hoadầu to 1 cm; giéhoa nhỏ, dài 4-5 mm, không lóng; một vôi nhụy, có lóng ở chót.

Nhiều ở tângạn sông Đồngnai, giữa sông Lu và Bảochánh.

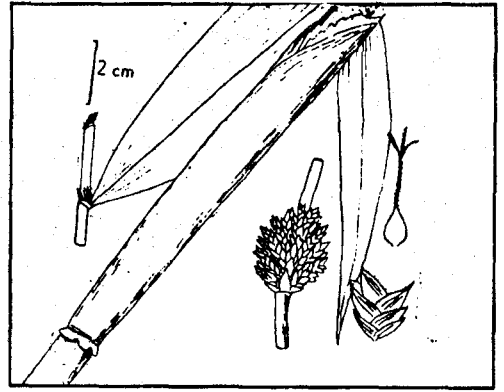
- Stem thin walled; glomerules 1 cm large; spikelets 4-5 mm long.

10.189 - *Dendrocalamus patellaris* Gamble. Giang.

Nứa cao 5-10 m; thân có lông to 2,5-3,5 cm, mỏng cơm, có vòng lông dưới mắt; lá ở thân có bẹ dài, phía trên có rìa mỏng và phiến thon. Lá có phiến thon, dài 20-40 cm, rộng 2-3 cm; bẹ có rìa lông to. Pháthoa to; *hoadầu mang nhiều giéhoa*; trấu có rìa lông; noãn sào có lông, nuốm 3.

Hàtuyên, Vinhphú, Hoàngliênsơn... Thanhhoa, đến Quảngbinh (hình theo Gamble). Lạt dùng gói bánh chung.

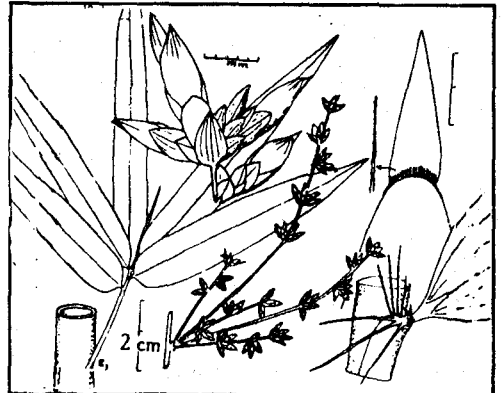
- Bamboo to 10 m high, thin walled.

10.190 - *Dendrocalamus poilanei* A. Cam.. Tre Poilane.

Tre cao 6-8 m; thân to 4-5 cm; bẹ ở thân mỏng như giấy, màu rơm, mép là hàng tơ có gai, cao 5 mm, đen. Lá có phiến nhỏ, dài 10 cm, mỏng, màu mốcmốc, đáy có lông mặt trên; mép cao, có rìa lông, tai có tơ dài đến 6 mm; cuống ngắn. Pháthoa với nhiều nhánh dài 5-12 cm; giéhoa xám xam, lúc khô vàng, lóng, dài 6-7 mm.

Giữa đá, vào 600 m: Càná, Pongour; 1925.

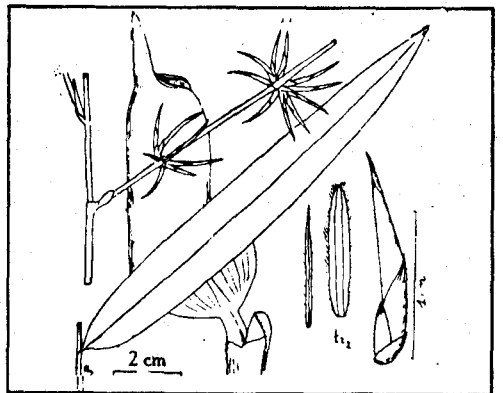
- Bamboo 6-8 m high, 4-5 cm wide; spikelets 6-7 mm long.

10.191 - *Dendrocalamus sinuata* (Gamble) Holtt.. Tre A-lay, Tre rắn.

Tre có thân nằm dài đến 16 m, cong queo, rộng 2-4 cm, lông dài đến 55 cm, bông. Lá có phiến đáy tròn, đầu nhọn, mặt dưới có lông; mép rất ngắn. Pháthoa mang chum rộng 2-3 cm, không hay ít lông, lóng; *giéhoa congcong*, dài 7-15 mm, mang 2-3 hoa lưỡngphái; đỉnh 2-3; trấu trên có 2 sóng rìa lông; tiểunhụy có mũi; noãn sào có lông

Quảngtri, Láp vò (Tây ninh).

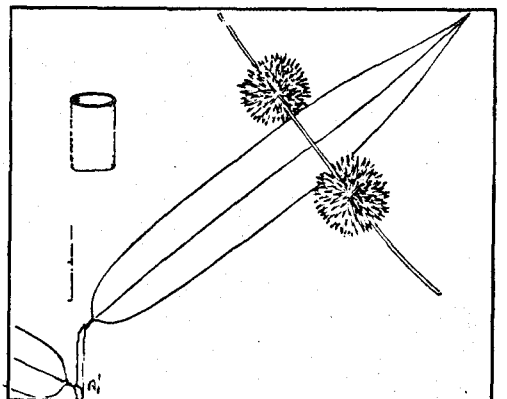
- Prostrate bamboo to 16 m long, 2-4 cm wide; spikelets 7-15 mm long (*Oxytenanthera sinuata* Gamble).

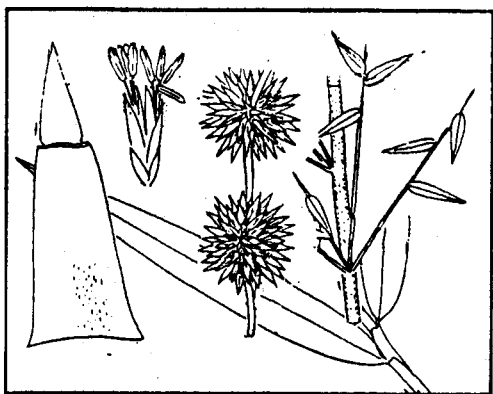
10.192 - *Dendrocalamus sericeus* Munro. Mây sang.

Bụi to; lông mỏng cơm; bẹ ở thân có rìa lông đáy phũ, phiến tamgiác nhọn. Lá có phiến thon, dài 12-40 cm, rộng 2-2,5 cm, gân-phụ 6-7/bên, cuống dài 3-7 mm, bẹ có rìa lông. Chùm-tútán to, nhánh dài, lông dài, không lông; chum tròn, to 2 cm, có lông tơ và láhoa có lông hay không; giéhoa dài 6-8 mm, nhọn, mang 2-3 hoa và giéhoa lép.

Nhiều ở Tây-bắc sông Hồng.

- High bamboo; glomerules 2 cm across bearing fertile and sterile spikelets.

10.193 - *Dendrocalamus strictus* (Roxb.) Nees.

Bụi to; thân khít nhau, cao 10-15 m, to 2,5-7,5 cm, lông dài 30-45 cm, *dây cơm*; mắt hơi phù; bẹ ở thân có ít lông mặt ngoài, phiến *đứng*, tam-giác, mép cao 2-3 mm, có răng. Lá có phiến to 25 x 3 cm, mặt dưới có lông. Gié hoa chụm 2-3; trấu dưới 8 mm; trấu trên có 2 sóng. Dĩnh quả xoan, cao 7,5 mm.

Tr ở Langhanh; tre tốt.

- Cultivated (*Bambusa stricta* Roxb.).

10.194 - *Sinocalamus rugosiglumis* Nguyễn.

Đại mộc cao 12 m, thân to 9 cm; bẹ ở thân 20-25 x 8-15 cm, chót có tai, tròn, mép cao 1 mm, không lông. Lá có phiến thon 20-28 x 4-5 cm, không lông, gân-phụ 10-15/bên; cuống 3-5 mm, mép 1 mm, không tai. Gié hoa 4-5 hoa có đỉnh 2-3 dài 4-5 mm; lemma 7-9 mm, palae thon dài 6-7 mm; tiểu nhụy 6; vòi nhụy 1.

Rừng vùng núi: Vĩnh Phú. Gần *S. latiflorus*

10.195 - *Sinocalamus bacthaiensis* Nguyễn.

Tre cao 6-8 m, thân to 3-4 cm. Bẹ to 17 x 9 cm, mép cao 1,5 mm, không lông. Phiến thon ngược thon, to 30-33 x 7-8 mm. Gié hoa 12-15 x 6-7 mm, vàng nâu, 3-4 hoa, trên nhánh mang gié hoa dài 80-100 cm. Trấu 2-3, cao 3-4 mm, xoan, bìa có lông; lemma 7-8 mm, xoan, bìa có phần trên có hạt mịn; tiểu nhụy 6.

Bắc Thái, 1972

10.196 - *Sinocalamus maiensis* Nguyễn.

Tre cao 20 m, thân to 6-8 cm. Bẹ 25 x 20 cm, chót có tai; mép ngắn. Phiến thon dài 32-36 x 4,5-6 cm; cuống 5-6 mm. Nhánh mang gié hoa dài 50-80 cm; gié hoa thon, 18-22 mm hoa 5-6; đỉnh 2-3, cao 4-6 mm, chót có mũi; lemma thon, dài 10-12 mm; palae thon hẹp, có lông; tiểu nhụy 6.

Hà Tuyên.

10.198 - *Sinocalamus sang* Nguyễn.

Tre cao 7-10 m; thân to 3-4 cm. Bẹ tròn dài thon, to 35-37 x 7-8 cm. Nhánh mang gié hoa dài 20-40 cm; gié hoa thon rộng, to 8-12 x 6-8 mm, mang 4-5 hoa; đỉnh 2-3, dài 3-5 mm, xoan nhọn; lemma 7-10 mm, nhọn; palae thon hẹp, phần trên có tơ dài.

Bắc Thái.

10.199 - *Sinocalamus yenluensis* Nguyễn.

Tre cao 26 m, thân to 10-12 cm. Bẹ 37 x 24 cm, mép 1 mm, không lông; phiến thon dài, 24-26 x 3,5-5 cm, cuống 2-3 mm. Nhánh mang gié hoa dài 50-70 cm; gié hoa thon, 10-12 mm, hoa 3-6; đỉnh 2-4, dài 3-5 mm, xoan nhọn; lemma 7-8,5 mm, xoan, có mũi; palae mỏng, có lông; tiểu nhụy 6, bao phấn dài 6-7 mm.

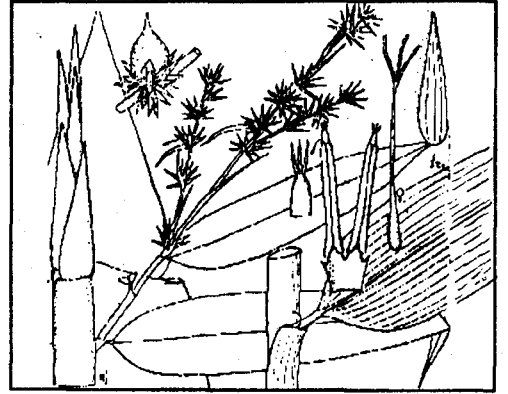
Hà Nam Ninh.

10.200 - *Dinochloa maclellandii* Kurz. Khủng trúc.

Tre leo, thân dài đến 30 m; lông dài 30-60 cm, to 2-3 cm, còm tương đối mỏng; bẹ ở thân mỏng, có phiến thon. Lá có phiến thon, dài 20-25 cm, rộng 3-4 cm; cuống 4-6 mm. Pháthoa ở ngọn nhánh, có mo hẹp, dài 1-5 cm; *chùm tím*, to 1 cm; đỉnh tím, bìa rìa lông, trấu tím đen, dài 8 mm, có rìa lông; một hoa với 6 tiểuhụy, baophần 3 mm, chót có 3 tơ, vòi nhụy chẻ 3. Phi quả to vào 1 cm.

Rừng ven suối: Đà Lạt; 111/1972.

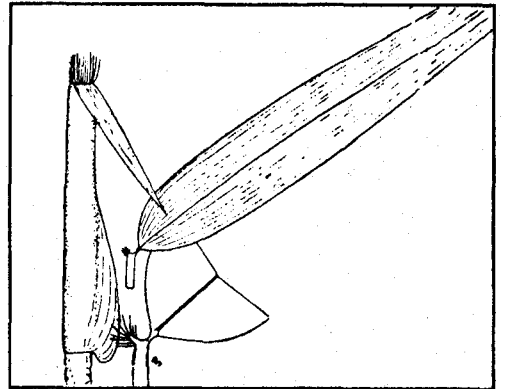
- Climber to 30 m long; berries 1 cm large.

10.201 - *Dinochloa alata* McClure. Khủng trúc cánh.

Tre leo; thân dài đến 11 m; lông *đặc ruột*, màu xanh mốcmốc; bẹ có đầu cắt ngang, có mép rìa lông dài 1-2 cm, không tai. Lá có phiến thon, dài 15-20 cm, rộng vào 2 cm, gân 6-7/bên; bẹ không lông, có tai cao có lông.

Quảngninh.

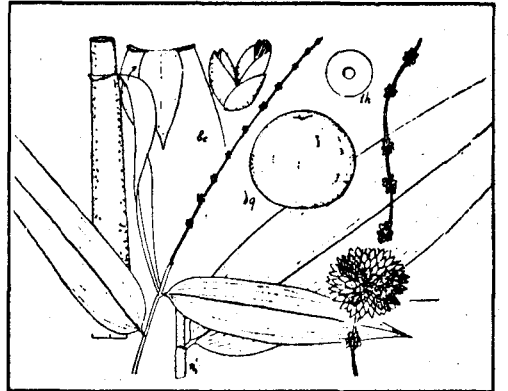
- Climber to 11 m long; culm sheath with long hairs.

10.202 - *Melocalamus compactiflorus* Benth. & Hook.. Cát trúc, Tre-lìm.

Tre bò và trườn; thân to bằng ngón tay, dài đến 30 m, lông dài 30-60 cm, gần như *đặc ruột*; lá ở thân không rụng, mép cao, phiến xù, dài. Lá có phiến thon; bẹ có lông, rời không lông. Chùm-tútán mang cụm giéhoa nhỏ; hoa 2, mà một thụ, trục có lông. *Dinhquả hình cầu* to 2,5-3,5 cm, quảnhì mập.

Rừng ven suối: Quảngtrị, Đà Lạt.

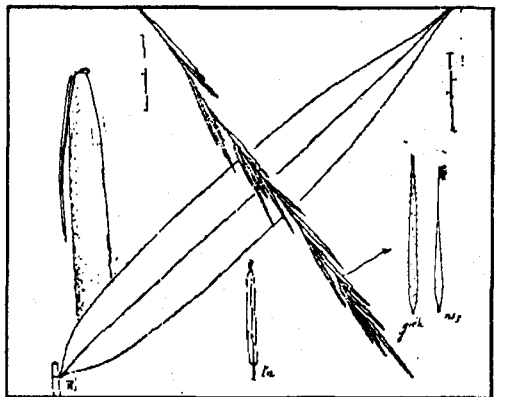
- Prostrate and climbing, to 30 m long; caryopsis globulous, 2.5-3.5 cm large.

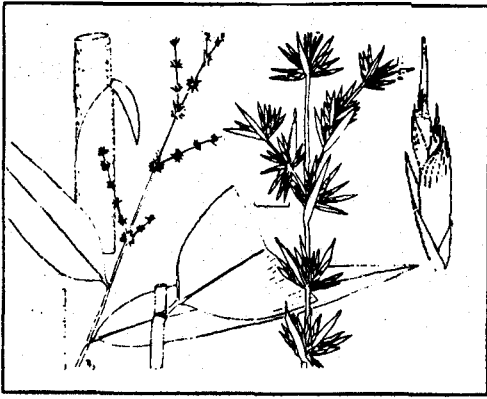
10.203 - *Schizostachyum aciculare* Gamble. Nứa.

Bụi nhỏ, *cao* 3-5 m; lông mỏng còm; bẹ ở thân có tai rìa lông và phiến xù, hẹp, dài. Lá có phiến dài 25 cm, rộng đến 5 cm, gân-phụ 10/bên; cuống 1-2 mm, mép ngắn, tai có rìa vài lông. Chùm-tútán như gié; *giéhoa dài* 3-3,5 cm, hẹp, có lông mịn hay không lông; một hoa lưỡngphái; tiểuhụy thò, baophần rất dài, có lông ở đầu.

Xuân lộc, Biênhòa, 200-800 m (hình theo Gamble).

- Bush to 5 m high; panicles narrow; spikelets to 3.5 cm long.

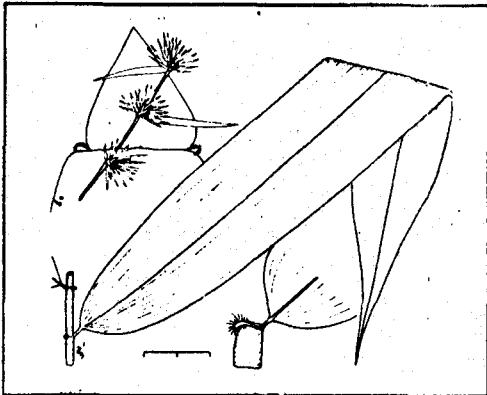

10.204 - Schizostachyum blumei Nees.

Bụi; thân leo (?) cao 10-20 m; lông bông; lá ở thân có mép ngắn, phiến xụ. Lá có phiến dài 25 cm, rộng 3-4 cm, cuống dài đến 5 mm, mép rìa lông, cao 1 mm. Chùm-tútán; giéhoa cao 1,5-2 cm, không lông, một hoa thụ; baophấn xanh.

Đà Lạt (hình phát hoa theo Camus).

- Spikelets 1.5-2 cm long, 1-flowered.

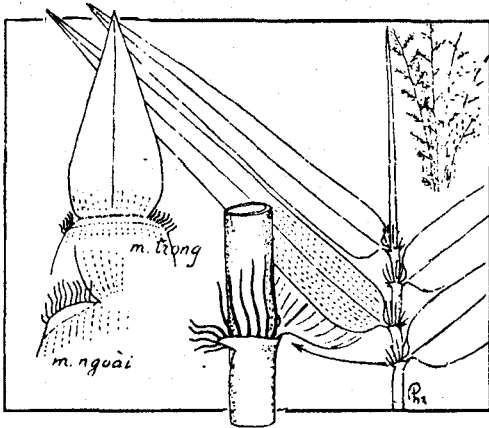

10.205 - Schizostachyum brachycladum (Kurz) Kurz. Lồ-ồ.

Tre cao 5-12 m; thân hình trụ *suông*, to 1-4 cm, lông dài 30-50 cm, *mòng còm* (2-5 mm); bẹ ở thân có tai tròn, rìa lông và phiến tamgiác. Lá có phiến to, dài 15-35 cm, rộng 2,5-4 cm; bẹ có tai cao, cong, rìa lông. Chùm-tútán; chụm có láhoa đậm; giéhoa dài 1-1,5 cm; đỉnh dài 9-12 mm; baophấn dài 5-6 mm; noãn sào không lông, nuốm trắng.

Lồ-ồ nhỏ, đẹp ở Lục tỉnh: Cần thơ, Rạch Giá, Cà Mau..

- Bamboo to 12 m high; internodes thin walled.

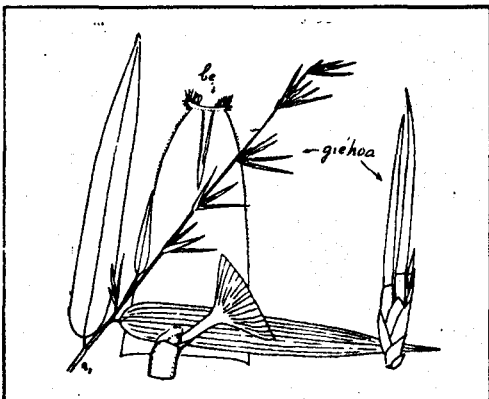

10.206 - Schizostachyum chilanthum Kurz ?. Tre Lục bình.

Bụi *dạng Trúc* song đầy nhánh đến gốc và thân hơi chữ-chì, còm dày hơn; lông dài 20-30 cm, to 2-2,5 cm, hay to hơn; bẹ ở thân với phiến đứng, không trải ra, mép cao 1-1,5 mm, bìa rìa mịn, vai có râu gầy, dài 5-7 mm; phiến 12-15 cm. Lá trung; phiến thon, bẹ có tai mang râu.

Đồng tháp: kinh Lagrange.

- Stem branched to lower part; sheath with long seta.

10.208 - Schizostachyum gracile Munro. Hóp rêm.

Trúc nhỏ, cao 3-4 m; thân to lắm là bằng ngón tay; lông rất dài, đến 40 cm, không lông; bẹ ở thân và tai có rìa lông, phiến nhỏ, hẹp, xụ. Lá có phiến hẹp, đáy tròn, chót thon và có mũi dài, không lông, gân 3-5/bên, giữa là 5-7 gân nhỏ hơn; mép hẹp; cuống 6 mm. Phát hoa ở ngọn, ít giéhoa, có vài láhoa nhỏ; giéhoa chụm 3-7, thon nhọn, dài 12-15 mm, mang ít hoa, hoa chót lép; baophấn đầu tròn, nuốm 3, đỏ.

Phước quốc.

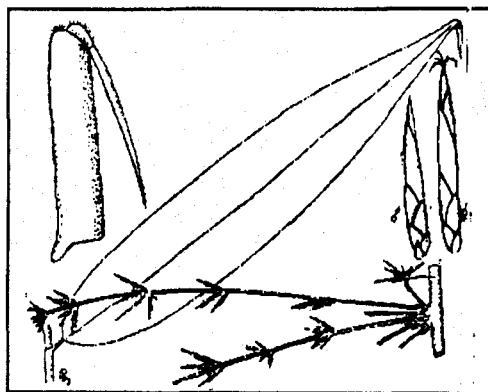
- Small bamboo; stem 1 cm wide; spikelets 12-15 mm long, few-flowered (*S. tenue* Gamble).

10.209 - *Schizostachyum hainanense* Merr. ex McClure. Lôi.

Thân leo, dài 8-30 m, to đến 4 cm; *lóng dài đến hơn 75 cm*; bẹ ở thân dài đến 22 cm, miệng có tờ dài đến 15 mm, mép 1 cm, kể cả rìa lông cao 8 mm, đáy bẹ có tai bầu; *phiến hẹp, nhám*. Lá có *phiến nhám*. Pháthoa không lông; mang chum; giéhoa dài 12-15 mm, bất xứng; đỉnh 1 cm, xoan thon, trấu 12 mm, chót lõm; tiểunhụy không thò, dài 7 mm.

Lóng dài dùng làm sáo.

- Climber; internodes to 75 cm long, 4 cm wide.

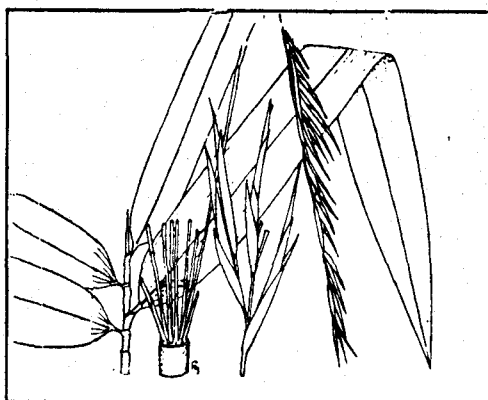

10.210 - *Schizostachyum leviculme* McClure. Hóp thân-tái.

Trúc hơi mảnh; thân xanh, *rộng vào 1 cm, mỏng cơm*; nhánh nhiều từ mắt, gần như bằng nhau. Lá có *phiến hẹp dài, dài 15-18 cm, rộng 2 cm, cuống dài 3 mm*. Pháthoa trên nhánh dài 30-40 cm; giéhoa dài 2 cm, 2 vảy dài quần; tiểunhụy 3; vòi nhụy dài, 2 nuốm.

Rừng thưa: Bắc hái.

- Internodes 1 cm wide, thin walled; spikelets 2 cm long.

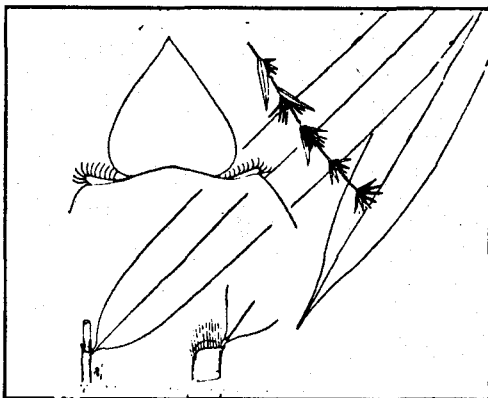

10.211 - *Schizostachyum zollingeri* Steud.. Lò-ồ Zollinger.

Tre cao 4-10 m; thân *suông, to 1,5-5 cm, mỏng cơm* (2,5-4 mm), *lóng dài 25-60(70) cm*; bẹ ở thân mỏng, mép cao 1 mm, vai có *tai cao rìa lông to*. Lá có *phiến hẹp hơn S. brachycladum, rộng vào 2 cm, dài đến 20 cm, bẹ không tai, có lông cứng cao 6-8 mm*. Nhánh mang chum có láhoa dài; giéhoa dài 1-1,8 cm; đỉnh 7-8 mm, có 9-10 gân; nuốm trắng.

Tre đẹp: Đàn ông.

- Bamboo to 10 m high; internodes to 60 cm long, thin walled.

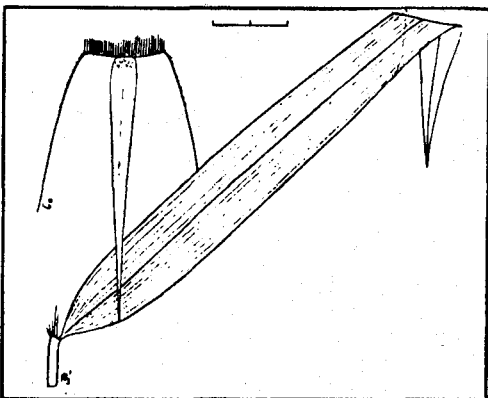

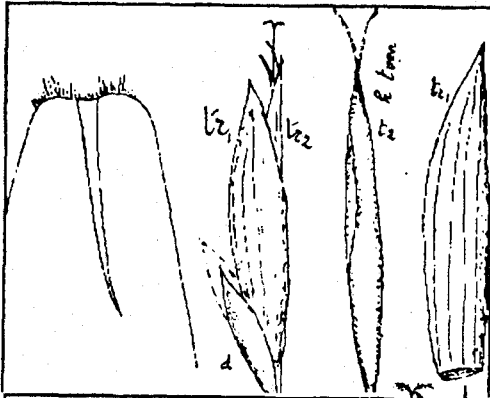
10.212 - *Schizostachyum pseudolima* McClure.

Bụi cao vào 6 m; *lóng bông, cơm dày 2-3 mm*; bẹ ở thân có *bìa có lông mịn, mép là lông dài 1-1,3 cm, phiến nhỏ, dài, xụ; nhánh 6-7 ở mỗi mắt*. Lá có *phiến thon, dài vào 25 cm, rộng vào 2 cm; cuống ngắn; mép là lông hoe, cao đến 1 cm*.

Rừng ven suối: Quảng ninh.

- Bamboo to 6 m high; thin walled.

10.218b - Schizostachyum lima (Blco) Merr. Trúc giữa.

Bụi dày; thân cao đến 10 m, to vào 4 cm, long dài đến 0,6(1,2) m, tẩm silic nhiều. Bẹ dài đến 34 cm, mép cao 1,5 mm, to 2 mm, to giữa đến 1 cm; phiến hẹp, mặt trên dày lông phún. Nhánh dài vào 50 cm, mang lá có lông mau rung. Pháthoả là chùm-tútán chia nhánh; hoa thụ dài 22 mm, trấu dưới 2 cm, trấu trên 2,2 cm, có chót chẽ hai; tiểu nhụy dài 1 cm, không thò. (hình theo Merrill ?)

- Bamboo to 10 m high; internodes 0.6 m long, 4 cm wide; palea bifid.

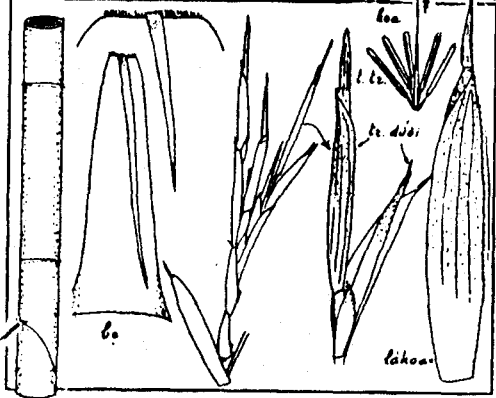
10.213 - Schizostachyum funghomii McLure.

Bụi có thân đứng cao đến 10 m, suông, to 4-6 cm, lông dài đến 40 cm. Lá có bẹ dài đến 30 cm, mép cao 2 mm, rìa lông dài, đáy có lông phún, phiến hẹp, dài gần bằng bẹ. Pháthoả có lông phún; tiềnđiệp cao 5-6 mm; trấu dưới cao 15 mm, trấu trên cao 20 mm, chót có 2 răng nhỏ; tiểunhụy 6; nhụy cái dài 9 mm, vòi nhụy 3.

B.

10.214 - Schizostachyum fragile (R.Br.) Cam.

10.215 - Schizostachyum tenue Gamble.

10.216 - Cephalostachyum chevalieri A. Cam.. Dinhtrúc Chevalier.

Trúc cao 8 m; lông bông, rộng vào 2 cm; rất nhiều nhánh ở mắt. Lá có phiến dày, không lông, vàngvàng lúc khô, chót nhọn, dài 15 cm, rộng 2,5 cm; mép rất ngắn, không lông. Pháthoả mang hoadầu cao 2 cm, gắn thành tután; giéhoa vạng, lằng, dài 1,2 cm.

Khánh hòa vào 500 m; 1922.

- Bamboo to 8 m high, internodes 2 cm wide.

10.217 - Cephalostachyum langbianense A. Chev. & A. Cam.. Dinhtrúc Langbian.

Thân có lông dài 10-20 cm; bẹ ở thân có lông, có tai rìa lông, phiến dài 8-10 cm, mép nhỏ. Lá có phiến to, dài đến 30-40 cm, rộng 6 cm, gân 12-13/bên; bẹ có lông dài ở miệng. Chùm-tútán có nhánh mang cụm giéhoa dài vào 2 cm, 2 hoa, hoa dưới lưỡngphái; baophấn 5 mm, nuốm 3, ngắn.

Đèo Ngọnmục, Đàlat; 1919.

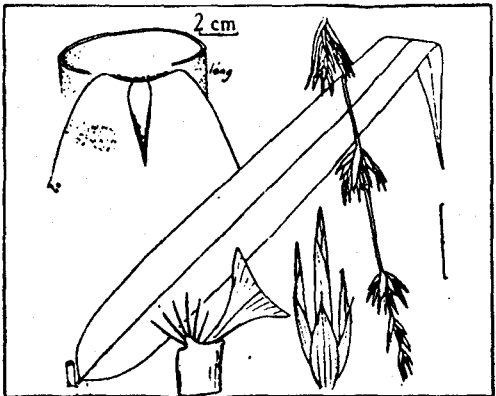
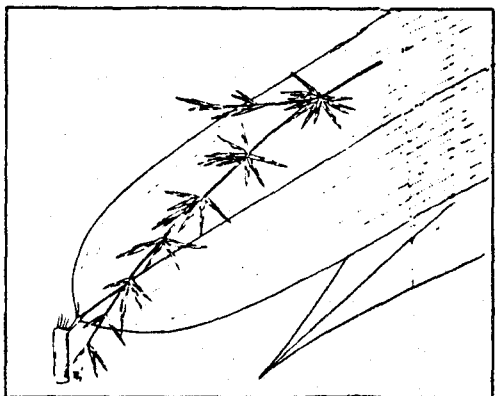
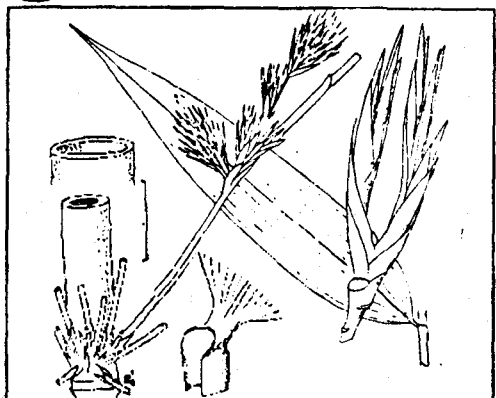
- Internodes 10-20 cm long; limb large; spikelets 2 cm long.

10.218 - Cephalostachyum virgatum Kurz. Dinhtrúc cong.

Bụi cao vừa vừa; lông dài 40-50 cm rất mỏng cơm; bẹ ở thân dày, đến 25 cm, tái, có lông nằm dày, đầu cắt ngang, có rìa lông to, dài 6-8 mm; phiến thon, nhỏ, dài 5-10 cm, xù. Lá có phiến dài 15-30 cm, rộng 2,5-5 cm, tai có lông dài. Chùm-tútán ở chót nhánh; giéhoa dài 1,2 cm, không lông; 2 hoa dưới lép, một hoa thụ, một hoa trên to, không thụ.

Lồ-ồ ở Đồng xoài.

- Bamboo with internodes 10-20 cm long, thin walled.

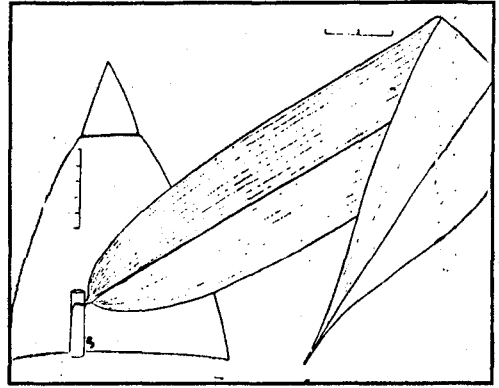

10.219 - *Pseudostachyum polymorphum* Munro Lò-ồ.

Tre cao đến 15 m, thân to 8-30 cm hơi trườn, mặt không phủ, lông dài 8-30 cm, còm rất mỏng; bẹ có lông nâu sậm mặt ngoài, mép rất ngắn, có lông gai ở tai, phiến tamgiác ngắn. Lá có phiến 10-30 x 2,5-5 cm, không lông, gân 7-11; mép ngắn. Chùm-tútán to; giéhoa có đốt; tiểuhụy 6, noãn sào có 2 vòi nhụy. Dĩnh quả tròn bẹp.

Đèo Bảolộc.

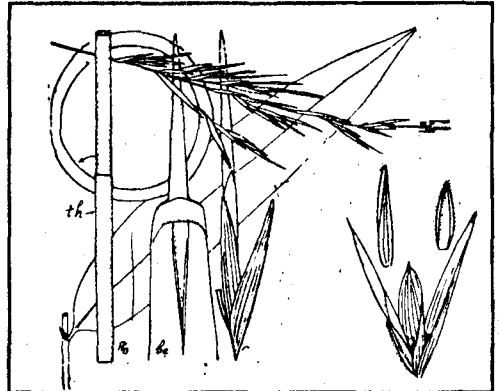
- Bamboo to 15 m high; internodes 8-30 cm long, thin walled.

10.220 - *Taeniostachyum dulloa* Gamble. Nứa.

Bụi; thân đứng hay hơi leo, ngọn thông dài, cao 4-9 m; lông dài đến 1 m, to 4-6 cm, còm mỏng; bẹ ở thân có mép cao có lông; phiến thon hẹp, ngắn hơn bẹ. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 2,5-3 cm, cuống 5-7 mm, bẹ có rìa lông. Chùm gié có láhoa ở đáy nhánh; giéhoa dài 2,5 cm, thon, có lông mềm, 1 hoa thụ.

Đèo Bảolộc, Anlộc..

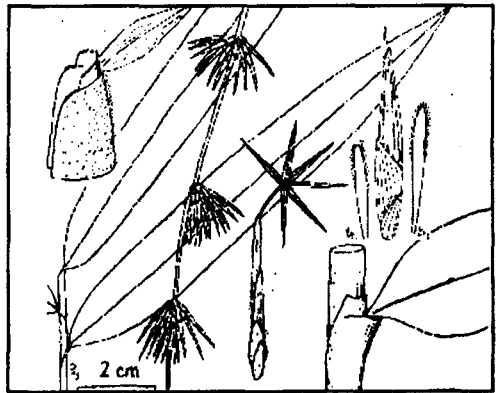
- Bamboo with internodes to 1 m long, thin walled.

10.221 - *Oxytenanthera albociliata* Munro. Le lông-trắng, Mây lai.

Tre nhỏ, mọc thành đoàn, cao 3-7 m; thân không đứng hẳn, lông dài 15-35 cm, to 1,5-2,5 cm; bẹ ở thân đầy lông nằm, đậm, phiến dài bằng bẹ, mép cao. Lá có phiến hẹp, dài 12-20 cm. Chùm-tútán mang cụm 10-20 giéhoa; giéhoa dài 18-20 mm, màu rất tái, hay tím tím, mang 1 hoa lưỡngphái; ống tiểuhụy dài. Dĩnh quả dài.

Anlộc; 1972.

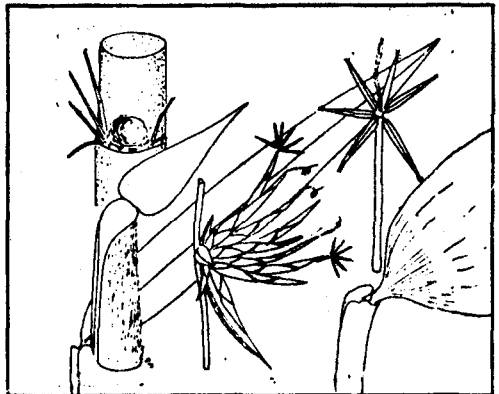
- Small bamboo to 7 m high; staminal tube long; caryopsis long.

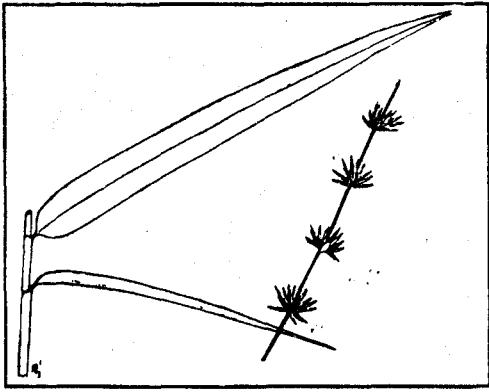
10.222 - *Oxytenanthera dinhensis* G. Cam.. Le, Le núi-Dinh.

Tre cao đến 8 m; thân gần như đặc ruột; bẹ ở thân có phiến xoan thon, cao. Lá có phiến dài 11, rộng 1,5 cm, mặt trên có lông ngắn, gân-phụ 8-9 cặp, mép cao 1mm; cuống 1-2 mm. Gié dài 10-15 cm, mang cụm to 1,5 cm, không tròn. có một mo vàng láng, mang vào 15-20 giéhoa dài 7-9 mm; dĩnh và trấu có rìa lông; ống tiểuhụy 1 cm, baophấn 7 mm.

Núi Dinh. Măng ngon.

- Bamboo to 8 m high, culm thick walled.

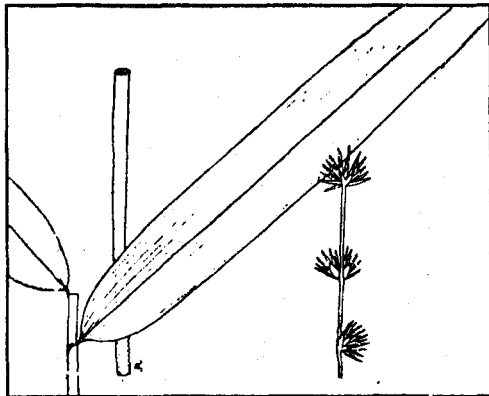

10.223 - *Oxytenanthera hayatae* A. Cam. Le Hayata.
Bụi; nhánh bông, có lông sát. Lá có phiến thon hẹp, dài 8-15 cm, rộng 1 cm, đáy tròn, thường xếp dọc lúc khô, màu rơm xanh, mặt dưới có nhiều lông; cuống 3 mm, mép có lông dài. Chùm-tútán rộng; cụm bán cầu to 1,5 cm, mang 6-30 gié hoa nhỏ, dài vào 6-8 mm, mang hai hoa lưỡngphái; trấu có rìa lông.

Đèo Ngạcmục; 1921.

- Bush; culm hollow; spikelets 6-8 mm long with 2 bisexual flowers.

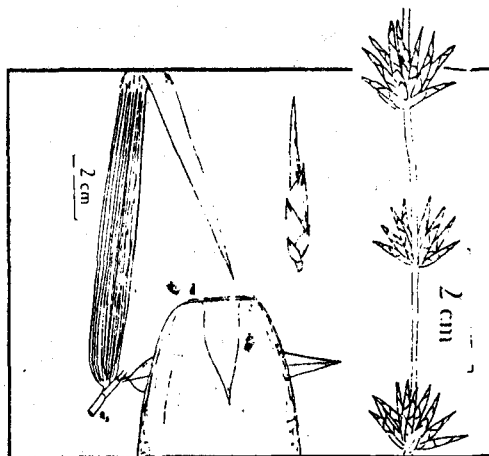

10.224 - *Oxytenanthera hosseusii* Pilger. Le Hosseus.

Bụi; nhánh có lông dài hơn 20 cm, dày cơm. Lá trung, mỏng, phiến dài 13-17 cm, rộng 2,5-3 cm, gân-phụ 6-7/bên, khó nhận; mép tròn, không lông. Chùm-tútán rộng; cụm 6-12 gié hoa dài 1,5-1,7 cm; trấu có rìa lông trắng.

Phúkhánh.

- Glomerules 6-12 spikelets 1.5-1.7 cm long.

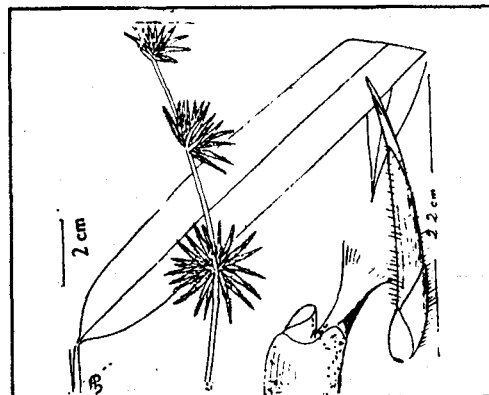

10.225 - *Oxytenanthera parvifolia* Brandis. Le lá-nhỏ.

Bụi cao 2-4 m, bờ, thân hơi ngoằn ngoèo, to 3-6 cm; lá ở thân có bẹ đầu cắt ngang, mép ngắn, phiến nhỏ, xù. Lá có phiến nhỏ, dài 10-16 cm, rộng 1-1,5 cm, có lông. Chùm-tútán có nhánh dài mang cụm gié hoa có vảy ở đáy; gié hoa dài 1,5-2 cm, cái lép ngắn, cái thụ với 2-3 hoa thụ; ống tiểuhụy thò dài.

Núi Dinh.

- Bamboo 2-4 m long, 3-6 cm wide; spikelets 1.5-2 cm long.

10.226 - *Oxytenanthera poilanei* A. Cam. Le Poilane, Tre A-lay.

Le cao 5-8 m; thân non có ngọn dài thông đến đất; lông dài 30 cm. Lá có phiến tròn dài thon, dài đến 15-20 cm, rộng 1,5-2,2 cm, gân-phụ 6-8 cặp; cuống 1-3 mm, bẹ không lông. Pháthoa mang cụm tròn; gié hoa dày lông vàng, dài 17 mm, hoa dưới đục, hoa trên lưỡngphái.

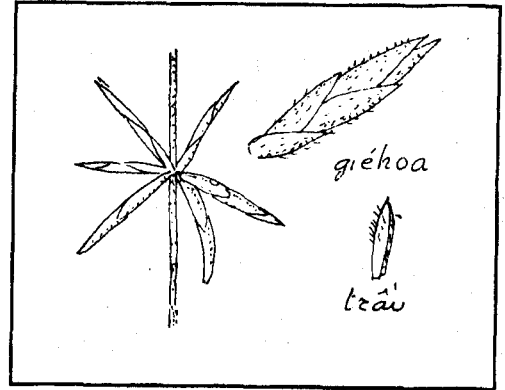
Nhiều ở Laobào (Quảngtrị).

- Bamboo to 8 m long; spikelets yellow pubescent, with 1 male, 1 bisexual flowers.

10.227 - *Oxytenanthera sinuata* Gamble

Tre nằm, ngoằn ngoèo rồi đứng cao 4-7 m; thân bông; nhánh chụm. Lá có phiến tròn dài-thon, đáy tròn, to 15-30 x 2,5-3,5 cm, mặt dưới có lông, bìa nhám, gân-phụ 10-12/bên; mép ngắn, có lông. Pháthoa với nhánh mảnh; hoadầu cách nhau 2,5-6 cm, mang ít giéhoa; giéhoa *hẹp*, dài 7-15 mm, mang 2-3 hoa lưỡngphái.

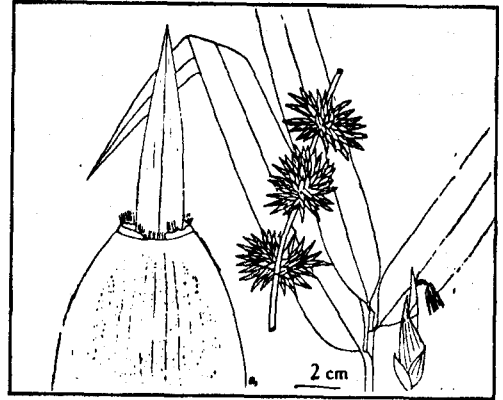
- Stem ascending to 7 m high; glomerules distant of 2.5-6 cm; spikelets 7-15 mm long.

10.228 - *Oxytenanthera stockesii* Munro. Le Stock.

Thân mảnh; lông dài 15-35 cm, gần như đặc ruột; mắt có 1 vòng lông; lá ở thân có bẹ có lông nâu, tai dợn, mép cao 9 mm, phiến thon. Lá có phiến dài 10-20 cm, rộng 1,5 cm. Chùm-tútán mang hoadầu tròn to 1,5-2 cm; giéhoa nhọn, dài 10-14 mm, không lông, có 2 hoa thụ.

T (hình theo Gamble).

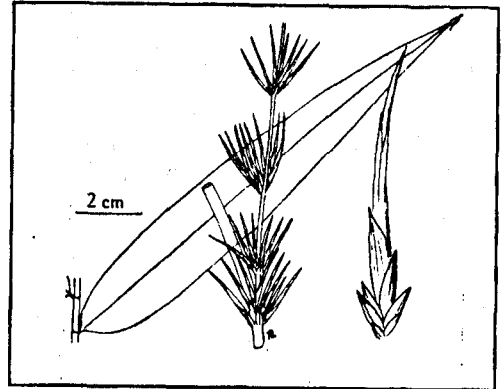
- Internodes 15-35 cm long, thick walled; spikelets 10-14 mm long.

10.229 - *Oxytenanthera tenuispiculata* A. Cam.. Tre la-ha.

Tre cao 1 m. Nhánh pháthoa có lông ở phần trên; chụm đứng chứa 20-30 giéhoa gần một bên; giéhoa dài 2,5 cm, nhọn, đỉnh 4-5; hoa dưới đực, trấu dưới dài 16 mm; hoa trên lưỡngphái; chỉ tiểuhụy dính thành ống, baophần có mũi dài, có lông.

300-400 m, núi Dinh; 1919.

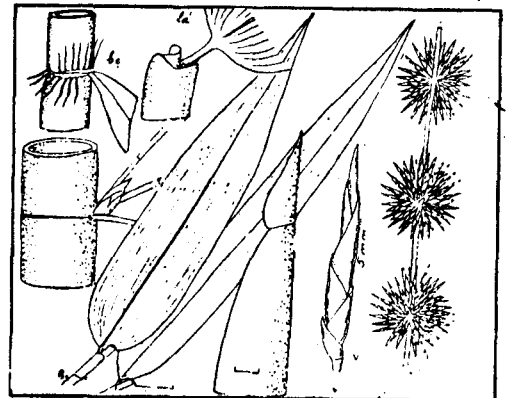
- Bamboo 1 m high; spikelets 2.5 cm long, with 1 male, 1 bisexual flowers.

10.230 - *Pseudoxynanthera monadelpha* (Thw.) Sod. & Ellis. Le nhấtliên.

Tre nhỏ, cao 3-6 m, thành bụi dày; lông bông, cơm mỏng; lá ở thân có phiến xoắn thon. Lá có phiến dài 10-13 cm, lục xám; mép ngắn, không lông. Chùm-tútán mang chụm tròn to 2,5-3,5 cm; giéhoa 10-12 mm, mang 1 hoa lưỡngphái ở chót; trấu rìa lông.

Thác Gougah, đèo Bảolộc, Tâyninh; trở bông thường, 1970-71.

- Bamboo to 6 m high; internodes thin walled; spikelets with 1 bisexual flower (*Dendrocalamus monadelphus* Thw., *Oxytenanthera densa* G. Cam)..

Oryzeae:

1a - giéhoa lưỡngphái:

2a - trấu bắtthụ vắng hay thôso

3a - lá hẹp dài

3b - lá ngắn, thon rộng

2b - trấu bắtthụ pháttriển ít hay nhiều, có mũi, nguyên, có khi nhỏ như to Oryza

1b - giéhoa đơnpái; không có trấu bắtthụ:

2a - tất cả giéhoa hẹp; mầm dài bằng đĩnhquả

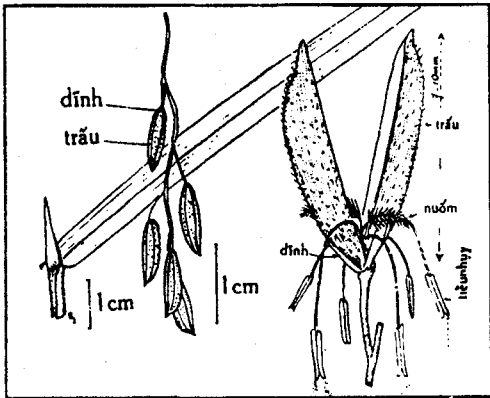
2b - giéhoa có hoa cái xoan hay bầuđục; mầm ngắn hơn đĩnhquả nhiều Zizania

Leersia

Hygroryza

Zizania

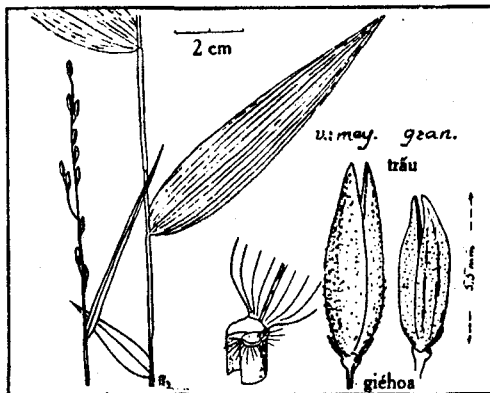
Zizaniopsis

10.231 - *Oryza sativa* L.. Lúa; Rice; Riz.

Cỏ **nhấtniên**, cao 0,5- 1,7 (dài nhiều m ở Lúa sạ). Lá có phiến dài bìa hơi 'cắt'; bẹ dài, có mép cao, trắng, tai cong, có lông. Chùm-tútán; giéhoa mau trở nên **vàngvàng**; dĩnh nhỏ; trấu có khi có lônggai ('lúa' có đuôi, bây giờ ít trông); hoa 1, tiểuhụy 6, chỉ dài. Dĩnhquả (hạt gạo lức) dĩnh chặt vào trấu (hạt lúa). $2n = 24$.

Có rất nhiều thứ và cả ngàn cultivar. Var. **japonica**: nếp, các lúa hạt tròn; var. **javanica**, các lúa hạt dài, có đuôi hay không; var. **plena** Prain: mỗi trấu chứa 2-3 hạt (multiple seeded rice). Cây chống ungthư.

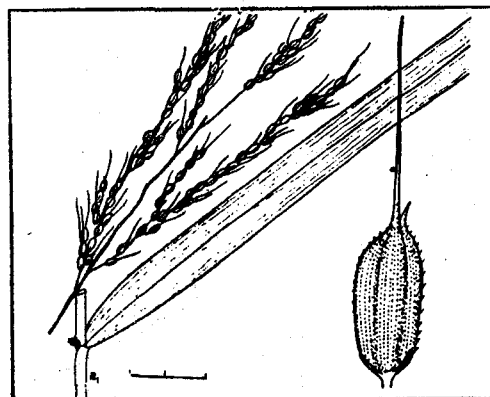
- Cultivated.

10.232 - *Oryza meyeriana* (Zoll. & Mor.) Baill. var. *granulata* (Watt) Duisterm. Lúa con-cong.

Cỏ **daniên**, thành bụi cao 40-100 cm, **dạng như một Tre nhỏ**; lông to 2-3 mm, dài 5-12 cm. Lá có phiến thon, rộng 1,5-3,5 cm; bẹ có mép mỏng, tai dài có lông dài. Chùm-tútán với ít nhánh, đứng; giéhoa dài 4-6 mm; trấu có hạt sắp không đều; nuốm trắng. $2n = 24$

Rừng Tre, rừng khô, 200-1.000 m: Phanrang.; I-XII.

- Perennial grass, 0.4-1 m high; spikelets 4-6 mm long (*Padia meyeriana* Zoll. & Mor.).

10.233 - *Oryza minuta* Presl. var. *silvatica* (Cam.) Veldk.. Lúa ma.

Cỏ **daniên** cao đến 2 m, cao hơn Lúa thường; lông dài. Lá có phiến rộng đến 3,5 cm; mép cao 3-8 mm, có rìa lông (hay không). Chùm-tútán dài 30 cm, có nhánh dài 20 cm; giéhoa **nhỏ**, dài 3-5 mm; dĩnh nhọn; trấu trên có 1 **lônggai dài** (0)5-23 mm; nuốm trắng. Dĩnhquả (hạt gạo) dài 3,5 mm, dĩnh vào trấu, màu ngà. $2n = 24, 48$.

Rừng thay-lá, vối Tranh, đến 750 m; từ Sri-lanka đến Úcchâu.

- Perennial grass to 2 m high; caryopsis 3-5 mm long, awned (*O. latifolia* var. *silvatica* A. Cam., *O. officinalis* Wall. ex Watt).

10.234 - *Oryza ridleyi* Hook. f.. Lúa rừng.

Cỏ *daniên* đứng, cao đến 90 cm; lông trên dài. Lá có phiến thon hẹp, dài 15-35 cm, rộng 1-2 cm; mép ngắn. Chùm-tútán dài 15-30 cm, hẹp; *giéhoa* dài 10-12 mm; đỉnh như sợi; trấu mỏng, trấu dưới có *lônggai* dài bằng thân. $2n = 48$.

Ven rừng; XI, 11.

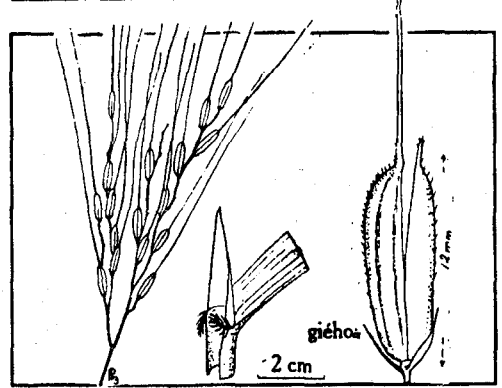
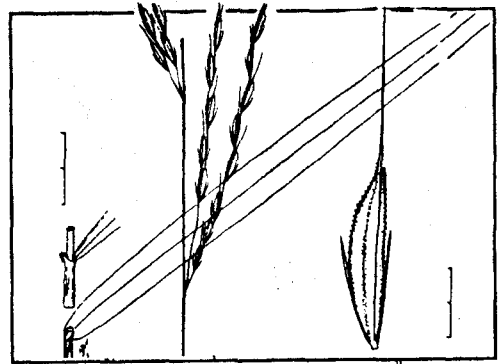
- Perennial grass, to 0.9 m; lemma 10-12 mm long, awn 12 mm long.

10.235 - *Oryza rufipogon* Griff.. Lúa ma.

Nêthựcvật *daniên nổi*, có thân nằm rồi đứng dài 1,5-4 m; thân to 4-6 mm, lông dài vào 10 cm. Lá có phiến dài vào 20 cm, rộng vào 1 cm; mép các lá dưới cao hơn 1,5-3 cm, có rìa lông. Chùm-tútán đứng cao 10-15 cm; *giéhoa*, nâu nâu, dài 7-9,5 mm, rộng 1,8-1,9 mm; có *lônggai* dài đến 11 cm; đỉnh mỏng, cao 3 mm.

Dựa rạch, ruộng sâu, khắp cùng; rất nhiều ở Đồngtháp; X-XII, 10-12.

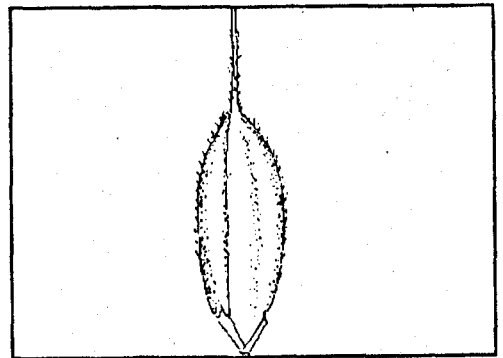
- Floating, to more than 4 m long grass; awn to 11 cm long (*O. sativa* f. *spontanea* Back.);

10.235b - *Oryza nivara* Sharma & Shastri

* Rất gần loài trên. Khác ở: cỏ *nhấtniên*, đứng hay nằm rồi đứng; mép cao 14-45 mm, chót nhọn. Pháthoa ít nhánh và ít *bài* ra; *giéhoa* dài 6-8,4 mm, rộng 1,9-3 mm; *lônggai* ngắn hơn, 4-10 cm; baophần ngắn hơn 4 mm; hạt lúa *rụng* khi chín.

Đồng ruộng N.

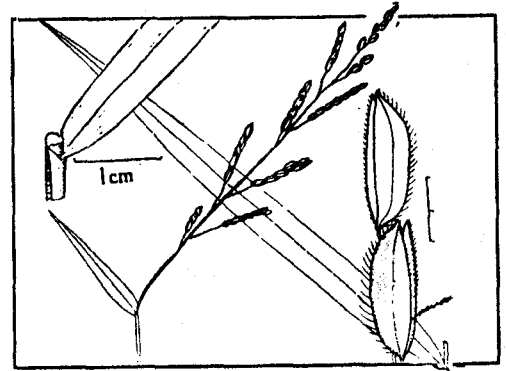
- Annual; spikelets 1.9-3 mm wide, caducous.

10.236 - *Leersia hexandra* Swartz. Bắc, Cỏ môi; Rice Cut grass.

Nêthựcvật *daniên* có chồi dài, thành đám; thân cao đến 1 m, to 2-3 mm, có lông ở mặt. Lá có phiến hẹp dài, to 17 x 0,4-1 cm, *bìa* rất "cắt"; mép mỏng, ngắn. Chùm-tútán đứng, cao 20 cm; *giéhoa* giống *Lúa*; trấu vàng, đỉnh nhâm, cao 3-4 mm; hoa 1, mang 6 tiểuhụy. Đỉnhquả không dính vào hạt. $n = 24$.

Ruộng sâu, trũng ngập, khắp cao độ. Cỏ rất cắt, nhưng *giasúc* ưa.

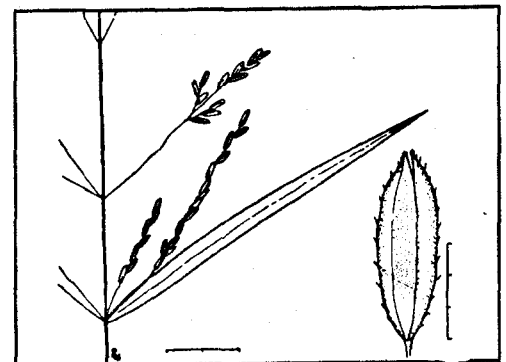
- Perennial grass; leaves very sharp; lemmas 3-4 mm long.

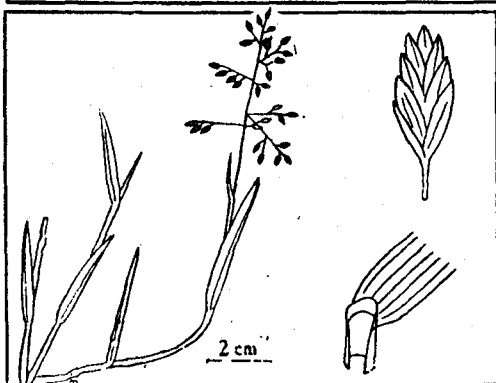
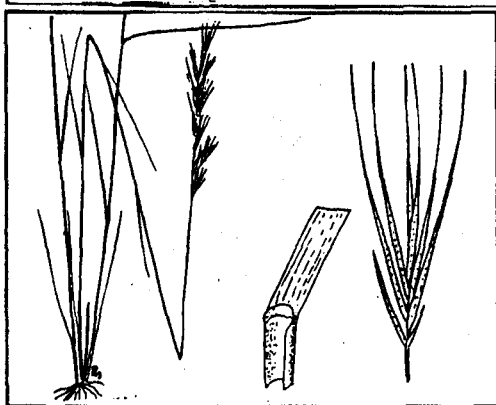
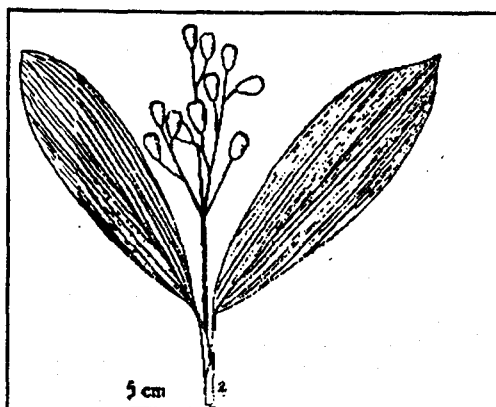
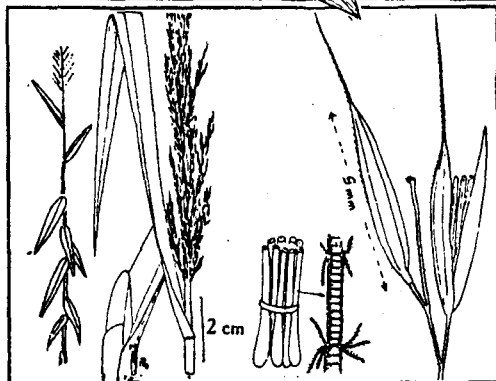
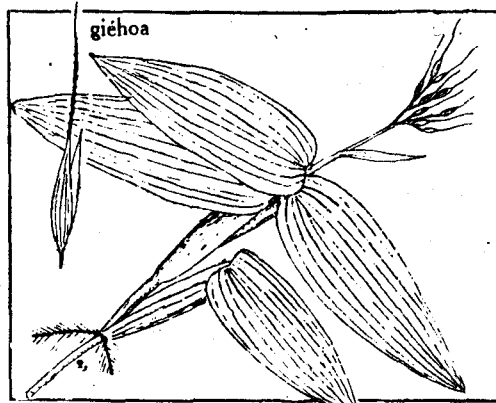
10.237 - *Leersia hackelii* King. Bắc Hackel.

Cỏ hơi to hơn loài trên, dạng giống *Lúa* hơn ở lá và hạt. Lá có phiến thon dài, một gân giữa, *bìa* nhám bén; mép nhỏ. Pháthoa là chùm-tútán ở ngọn, mang nhánh mảnh, dài đến 10 cm; *giéhoa* đẹp, dài đến 6 mm, có đốt trên cọng; không có trấu, đỉnh có lông cao ở sóng. Đỉnhquả tròn dài, đẹp.

Ruộng, trũng ngập.

- Grass more robust than the precedent; lemmas 6 mm long.

10.238 - Hygroryza aristata (Retz.) Nees ex W. & Arn.
Thiathia.

Thùysinh nổi ở mặt nước; rễ sáivị ở mỗi mắt. Lá có phiến xanh *đỏ nâu*; gân-phụ nhiều; bẹ dài (5 cm), to, ôm tròn lông, không mép. Chùm-tútán dài 5-8 cm; giéhoa ít, dài 7-8 mm, xanhxanh, *không đỉnh*; trấu dưới có *lônggai dài*; một hoa, mang 6 tiểunhụy. Dĩnhquả hơi giống lúa 'có đuôi'.

Ruộng, bờ ao, rạch cạn, bìnhnguyên, BTN: Huế, Bìnhduong, Châuđốc.. làm tiết mật, thông đường tiểu. Floating grass; spikelets without glume (*Pharus aristatus* Retz.).

10.239 - Zizania latiflora Turcz. Cù-niêng; Wild Rice, Indian Rice

Thùysinh daniên, có cǎnhành và chồi; thân to, xốp. Lá to; phiến dài 0,3-1 m, rộng 2,2-3 cm; mép mỏng, xoan, *cao 2 cm*. Chùm-tútán dày, *cao 50 cm*, nhánh dài 15-20 cm; giéhoa trên đực, dưới cái; đỉnh vắng; trấu mỏng, *cao 9 mm*, *lônggai dài 8 mm* ở giéhoa đực, đến 2 cm ở giéhoa cái; tiểunhụy 6.

Tr ở B. Chồi non được ăn, mùa vào IX-I. Dĩnhquả ăn như gạo. Cǎnhành hạnhiệt, lợitiểu.

- Perennial big hydrophyte; spikelets awned (*Limnochloa caduciflora* Turcz ex Trin., *Zizania caduciflora* Turz ex Trin.) Hand.-Maz.).

10.240 - Serotochloa urceolata (Roxb.) Judz. Phareae: Mǎnhchùy.

Cỏ *daniên*; rễ to, dài; thân *cao đến 1 m*, cứng, có lông ngắn. Lá có phiến to, rộng, *dang như lá Tre*, lǎng, dài 10-30 cm, gân-phụ songhàng khít; mép là một lần lông; *cuống 1-2,5 cm*. Pháthoa như tán, đồngchụ; *giéhoa đực* ở ngon, tiểunhụy 6; giéhoa cái to, *trấu 1*, *phù hình xǎi*, *cao 7-8 mm*, bao lấy dĩnhquả tǔdỏ.

Ven rừng dày: Đǎlat, Cónson.

- Perennial, 1 m high; inferior lemma pear-shaped (*Pharus urceolatus* Roxb., *Leptaspis urceolata* (Roxb.) R. Br.).

Poeae:

10.241 - Vulpia sciuroides Gmel.

Bụi *cao 40 cm*; thân mảnh, to 1 mm. Lá có phiến hẹp, dài 6-10 mm, rộng vào 1 mm; bẹ dài 1-1,5 cm, mép không lông, *cao 1 mm*. Chùm-tútán *cao 6-7 cm*, trên cọng dài; nhánh ngắn; giéhoa dài 7 mm, không kể lônggai (1cm); đỉnh 3-6 mm; hoa 5-6; trấu dưới dài 2 cm, trấu trên 6 mm, mỏng.

- Tuft to 40 cm high; spikelets 5-6 flowered; inferior lemma 2 cm long.

10.242 - Poa annua L. Annual Blue Grass, Low Speargrass, Meadow Grass; Paturin annuel.

Cỏ nhỏ, *nhấtniên*, *cao 10-15 cm*. Lá có phiến dài 5-10 cm, rộng 2-4 mm, không lông; mép *cao 1-2 mm*, bẹ đẹpđẹp. Chùm-tútán nhỏ; giéhoa *trắngtrắng*, *cao 4-6 mm*; hoa 2-5, lưỡngphái; nuốm trắng. Dĩnhquả nâuđỏ, dài 2 mm.

Dựa lộ; thànhphố Đǎlat; I-XII.

Annual small ruderal grass.

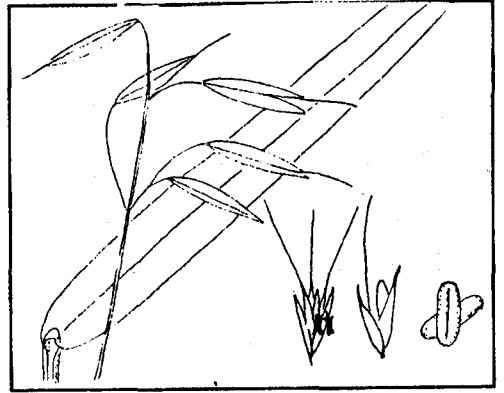
Aveneae:

10.243 - *Avena sativa* L. Kiềumạch; Oat; Avoine.

Cỏ nhất niên, cao 0,5-1 m; lá không lông hay có ít lông; mép ngắn, cắt ngang. Chùm-tútán hình kimtựtháp thưa; giéhoa *ngiêng hay thông trên cọng mảnh*, dài; hoa thụ 2, một có cọng, giéhoa dưới có lônggai; trấu có 7 gân.

Tr thỉnh thoảng ở cao nguyên: B.

- Cultivated.

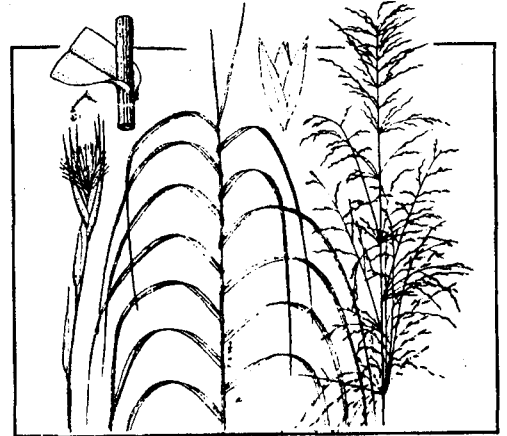

10.244 - *Phalaris arundinacea* L. Sậy trổ; Reed Canary Grass, Ribbon grass, Gardener's garters.

Bụi cao 2-4 m; thân giống *nhu Sậy*, to 1-1,5 cm, bông. Lá có phiến mốcmốcmặt dưới, rộng 2-4 cm, dài 60-80 cm; mép ngắn, bẹ không lông. Chùm-tútán ở ngọn, cao 15-25 cm, nhánh mảnh; giéhoa cao 5-6 mm, *một hoa*.

Tr làm *kiếng*, thường var. *picta* L., lá trổ sọc trắng; III. Lá chứa hóachất độc cho trườ tácđộng vào hệ thầnkinh.

- Ornamental.

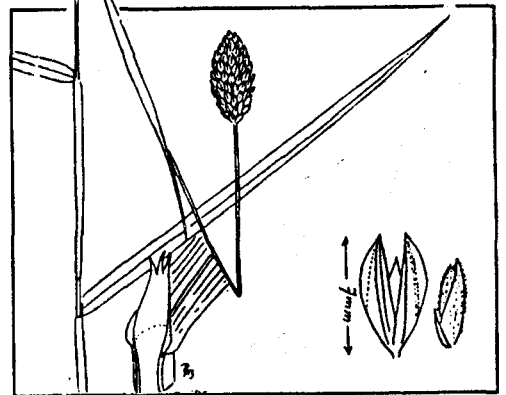

10.245 - *Phalaris canariensis* L.

Bụi; thân mảnh to 1-2 mm. Lá có phiến hẹp dài, rộng 5-8 mm; bẹ dài, bìa mỏng, mép cao 7 mm, đứng đầu chẻ, không lông; lá trên có bẹ hơi phù. Chùm-tútán *dây như gié, trắngtrắng*; đỉnh trắng, 7 mm, xoan, có sóng như cánh; trấu có lông. Dínhquả 5 mm, màu ngà.

Vùng núi cao: B. Tr ở nhiều nơi để lấy hạt cho chim ăn, hay làm bánh, porridge ở Ý.

- Panicles contracted, whitish; glumes 7 mm long; caryopsis cream, 5 mm long.

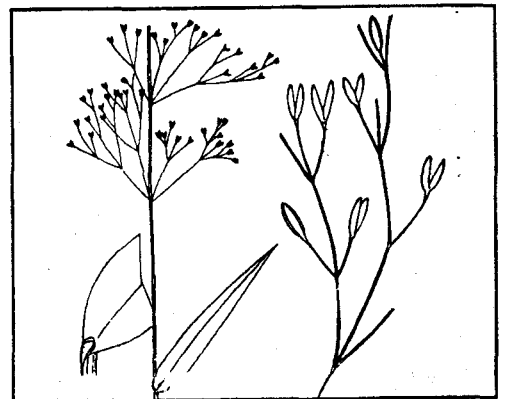

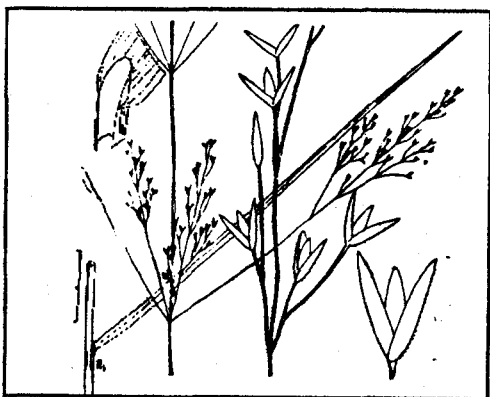
10.246 - *Agrostis micrantha* Steud. Hòa hoa-nhỏ.

Cỏ nằm rồi đứng, cao thành bụi. Lá có phiến thon nhọn, dài 5-7, rộng 0,8 cm; bẹ có sọc, mép ngắn (2 mm) nguyên, không lông. Chùm-tútán mang nhiều giéhoa; nhánh như chỉ, 2-4 ở mỗi mắt, cọng dài; giéhoa cao 2,5 mm; đỉnh và trấu không lônggai, không lông.

Lùm bụi: B; 8.

- Ascending grass; spikelets awnless.

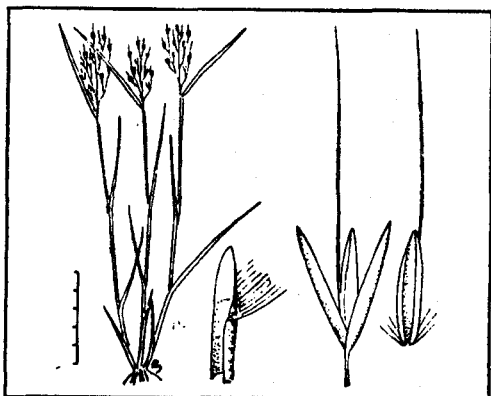

10.247 - Agrostis verticillata Vill. Hòa luânsinh.

Cỏ cao 1 m, không căn hành; thân mảnh, cứng, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 12-15 cm, rộng 2-3 mm; bẹ tròn, mép cao 3-4 mm, không lông. Pháthoa rộng, cao 40-60 cm; nhánh mảnh, 3-5 ở mỗi mắt, dài đến 10 cm; trần ở 1/2 dưới; giéhoa cao vào 2,5 mm; đỉnh bằng nhau; trấu mỏng, không lông gai. $2n = 28$

Vùng núi cao Âu-Á: Sapa; VIII.

- Grass to 1 m high; spikelets 2,5 mm (*A. stolonifera* L., *A. alba* auct. non L.).

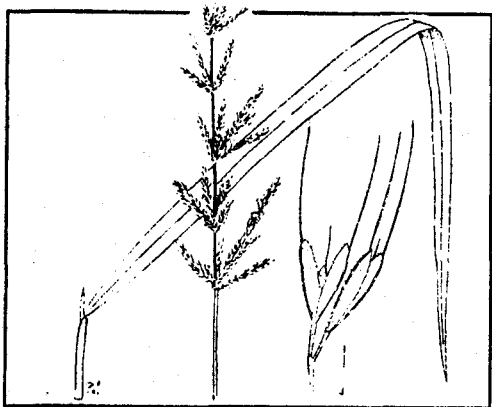

10.248 - Agrostis triaristata (Hook. f.) Bor. Hòa ba-gai.

Bụi cao 20-30 cm; thân mảnh. Lá có phiến hẹp, dài 5-7 cm, rộng 1,5-2 mm; mép nguyên cao 3 mm, bẹ không lông. Pháthoa nhỏ ở ngọn; nhánh mảnh; giéhoa rụng với cọng của nó, cao 4,5 mm, mỏng, trấu có 2 sóng, lông gai gần ở 1/2 dưới; tiểu nhụy 3.

Vào 2.900 m: Fansipan.

- Tuft to 30 cm high; lemma awned on the back (*Calamagrostis triaristata* Hook.f.).

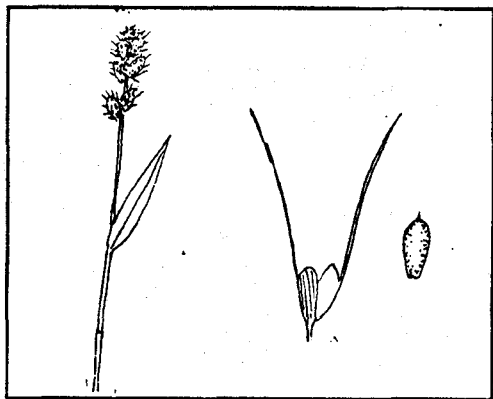

10.249 - Polypogon fugax Nees ex Steud. Dahò

Bụi cao hơn 60 cm; thân không lông, to 1-2 mm. Lá có phiến không lông, rộng vào 1 cm, dài vào 20 cm, phẳng; mép mỏng, cao 1 cm; bẹ không lông. Chùm-tútán dày, mang rất nhiều giéhoa; nhánh dài 2-3 cm; giéhoa xám xám; đỉnh bằng nhau, dài 2 mm, có lông, lông gai 3 mm; trấu 1 mm, có lông gai dài 1 mm. Béquả xoan, dài 1 mm.

Ruộng, rẫy: sông Hồng, Hànội.

- Grass to 60 cm high; glumes and lemmas awned (*P. littoralis* (With.) Sm., *P. lutosus* (Poir.) Hitch.).

10.250 - Polypogon monspeliensis (L.) Desf. (*P. zeylanicus* Nees, *P. crinitus* Sanit-Lager, *Alopecurus aristatus* Huds., *A. paniceus* L.)

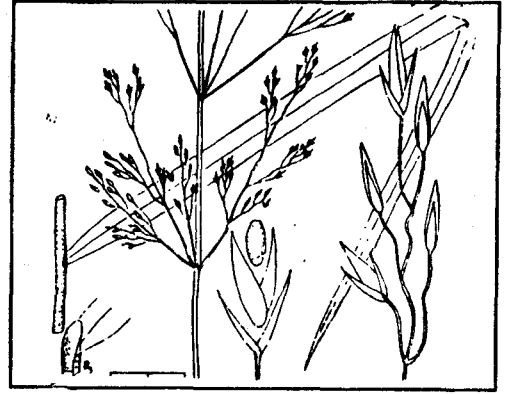
Cỏ nhấtniên, thành bụi dày, cao 15-80 cm. Lá hẹp dài, to 15-30 x 0,9-1 cm; mép thon, cao 8 mm. Chùm-tútán như gié đo 8-15 x 1,2-2,5 cm; giéhoa cao 2 mm. Đỉnhquả xoan ngược.

Vùng nhiệtđới, ônđới: Thủpháp.

10.251 - *Aniselytron treutleri* (O. Ktze) Sojak. Dị dĩnh.

Cỏ cao hơn 1 m; thân có lông dài 20-30 cm. Lá có phiến hẹp dài, dài 20-30 cm, rộng 1 cm, láng, không lông; mép cao; bẹ không lông. Chùm-tútán cao 30 cm; nhánh cong queo dài 5-7 cm; gié hoa không lông gai, rụng trên đỉnh. Béquả đẹp, dài 2 mm, nâu đỏ.

Sapa, 2.900 m; VIII.

- Grass to 1 m high; caryopsis red brown (*Aulacolepis treutleri* O. Ktze).

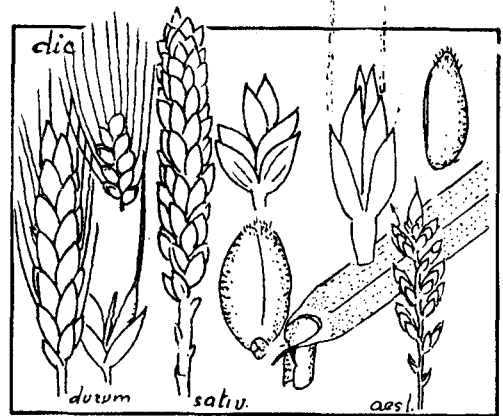
10.252 - *Deyeuxia abnormalis* Hok. f.) (*Aulacolepis petelotii* Hich.).

10.253 - *Triticum* L. Lúa-mì; Wheat; Blé.

Cỏ nhất niên thành bụi cao 0.5-1 m. Lá có phiến hẹp, nhám. Chùm-tútán dày như gié, cao 8-10 cm, rộng 1,5-2 cm, mang gié hoa 2 hoa (*T. monococcum*) hay hơn; gié hoa có trấu có lông gai dài (*T. durum*) hay không (*T. aestivum*, có khi có ít lông gai, *T. sativum*). Lông gai dài đến 15 cm.

Do người Thổ, Nùng trồng ở Caolạng. *T. aestivum* cho bột làm bánh mì; *T. dicoccum* cho bột làm macaroni..

- Cultivated.

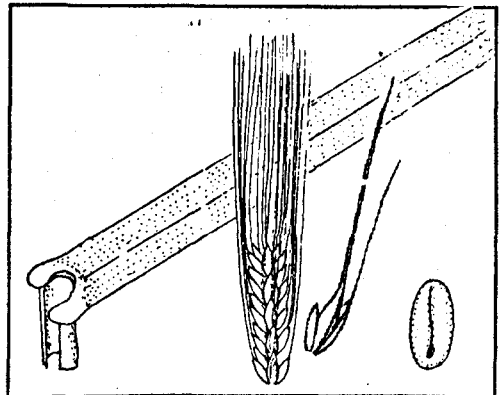

10.254 - *Hordeum vulgare* L.. Lúa-mạch, Đại mạch; Barley; Orge.

Cỏ nhất niên cao 0,5-1,5 m, không lông. Lá có phiến phẳng, đáy có tai; mép ngắn, cắt ngang. Gié đứng, dài 5-10 cm, gié hoa xếp thành hàng, 4-6; gié hoa có đỉnh có lông gai dài 5-20 cm. Dính quả xoan.

Có Tr ở vùng núi; hạt chính yếu dùng làm bia. Lá, hạt, *in vitro*, chống siêu khuẩn R.D.

- Cultivated.

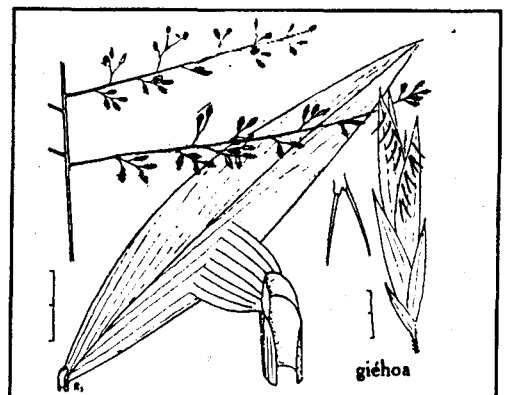

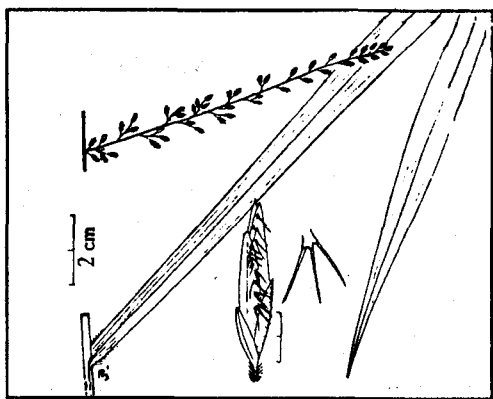
10.255 - *Cenotheca lappacea* (L.) Desv. Cỏ-móc.

Cỏ daniên cao đến 1,2 m. Lá có phiến thon dẹt, rộng vào dưới giữa, to 12-17 x 2,5- 3 cm, mỏng; bẹ không lông, mép cao 2-3 mm. Chùm-tútán to; nhánh ngang, mảnh, dài; gié hoa dài 8-10 mm, trấu dưới một cái không lông, các trấu kia có lông như gai hướng xuống, đáy phủ, móc. $2n = 24$.

Ven rừng, đến 1.000 m: BTN.

- Perennial grass; spikelets with lemmas armed with clinging hairs (*Cenchrus lappaceus* L., *Centh. latifolia* Trin.).

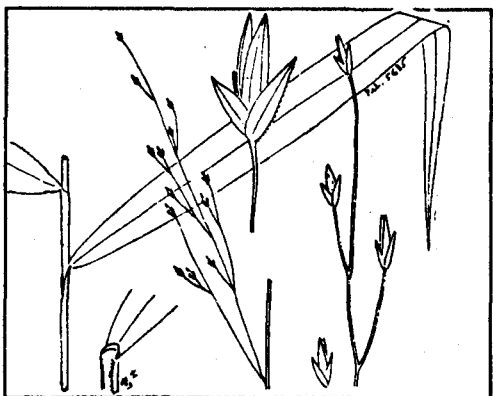

10.256 - *Centotheca longilamina* Ohwi. Cỏ-móc lá dài.

Cỏ daniên cao 50-70 cm, thân như không lông. Lá có phiến thon ngược hẹp, vào 20 c 1,5-2 cm, từ từ hẹp từ giữa đến đáy, gân-phụ 4/bên; mép ngắn, bẹ không lông. Chùm-tútán to; nhánh ngang, mảnh; giéhoa dài 6,5 mm; cọng có lông; đỉnh không lông, các trấu dưới đều có lông cứng, móc.

- Perennial, 50-70 cm high; limb narrow, 1.5-2 cm wide.

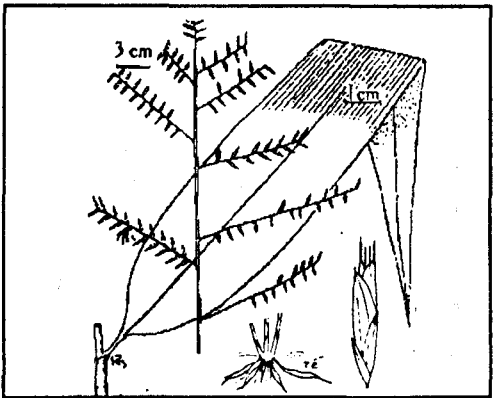

10.257 - *Centotheca uniflora* Swallen. Cỏ-móc một-hoa.

Bụi cao 20-80 cm; thân mảnh. Lá có phiến thon hẹp, rộng 1,5 cm, dài 15-20 cm; mép cao 1-1,5 mm, bẹ có ria lông. Chùm-tútán thưa, cao 15-30 cm. nhánh xéo, dài vào 10 cm; giéhoa tím tím, dài 4 mm; đỉnh xám, gân 3; trấu không lông móc, trấu dưới to, 5 gân, trấu trên nhỏ, có 2 sóng.

Trên vùng vôi: Quảng bình; II.

- Tufts to 80 cm high; panicles to 30 cm high, violaceous; spikelets without clinging hairs.

10.258 - *Lophatherum gracile* Brongn.. Đỉnh bản mảnh.

Cỏ daniên, dạng giống Trúc nhỏ, cao đến 1 m; lông dài. Lá có phiến to, dài 15-25 cm, rộng 2-3 cm, gân-phụ làm thành ô vuông-dài; cuống dài 13 mm. Chùm-tútán có nhánh ngang; giéhoa xanh, dài 10-12 mm, mang 1 hoa lưỡng phái, có trấu có lông ngắn; tiểu nhụy 2-3. Đỉnh quả nhỏ.

Dạng biến thiên. Rừng dày háo hảm, khắp cao độ. Hạn hiệt, trị sốt, trần-an (trị irritability) thông tiểu, trị đại đở, đại ít, đại đau; có tài liệu cho là rễ kỵ phụ nữ có thai, làm lạc thai.

- Perennial, to 1 m high; spikelets green 10-12 mm long.

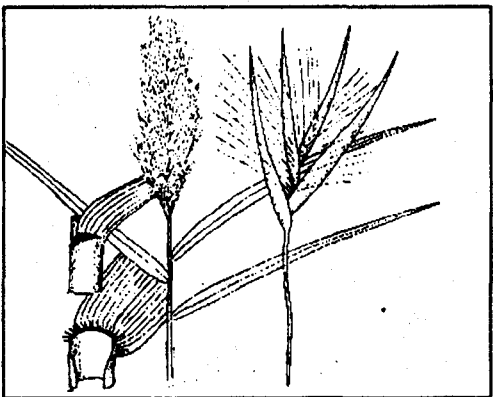
Arundineae:

10.259 - *Arundo donax* L.. Sậy núi; Cow Cane; Cane de Provence.

Bụi; thân ngầm bò dài, có chỗ phù như củ; thân cao 2,5-6 m, to hơn ngón tay, không dòn, cọng dày 2-3 mm. Lá có phiến to, 30-50 x 2-5 cm, có tai ở đáy; mép rất ngắn, trong, ria lông. Cỏ ở ngọn, dày, cao 40-60 cm, tím tím; nhánh nhiều; giéhoa 1-1,2 cm; đỉnh 1 cm, dài bằng trấu, 2 đỉnh bằng nhau, không lông, nhọn; trấu dài, trấu trên bằng 1/2 trấu dưới, sóng và cọng mang tơ dài. $2n = ca\ 60$.

Đồng bằng, Chợ bò. Cảnh hành lợi tiểu, tăng kinh nguyệt.

- Stem 2.5-6 m high, hollow; panicles violaceous.

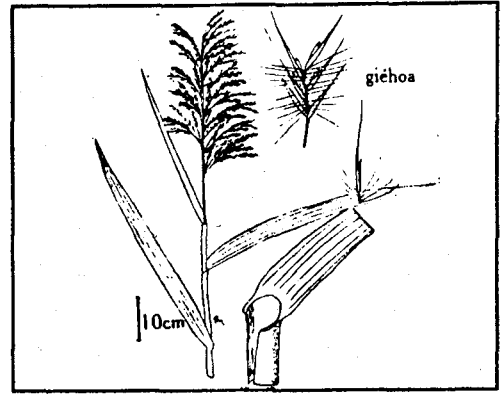

10.260 - *Phragmites vallatoria* (L.) Veldk. Sậy; Common reed.

Nêthựcvật đaniên cao 2-3 m, có cãnhành bò; thân to 1-1,5 cm, bông, mỏng cơm. Lá có phiến rộng 1,5-2,5 cm, không gân chảnh, bìa không cắt, không lông; bẹ có tai, *không mép*. Chùm-tútán (cò) to, cao đến 50-70 cm, các nhánh hơi xụ; giéhoa dài 1-2 cm, mang 6-10 hoa, trục dài; cong mang nhiều tơ mảnh, bạc, dài. $2n = 26, 48$.

Gò ở ruộng, đất hoang ẩm, khắp cao độ, BTN; XI-XII.

- Limnophyte to 3 m high; panicles to 50 cm high; spikelets white long hairy (*Arundo vallatoria* Pluk. ex L., *A. karka* Retz., *P. karka* (Retz.) Steud.

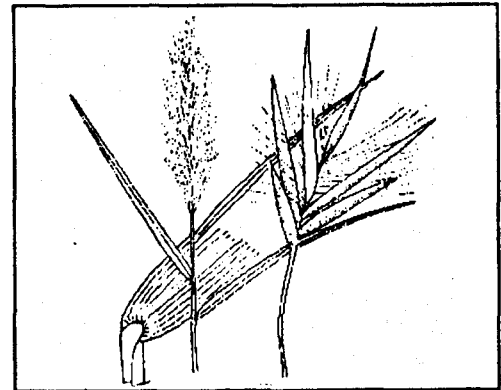

10.261 - *Phragmites australis* (Cav.) Trin.. Sậy Nam; Reed.

Bụi; *thân ngầm bò*; thân đứng nhỏ hơn ngón tay, dòn, mỏng cơm. Lá có phiến rộng 1-3 cm, bìa nhám; *mép là lông ngắn*, bằng nhau. Cỏ ở ngọn, cao 10-30 cm, *ít nở ra*, nâu *tím tím*; giéhoa 1,6 cm, trên cộng 4-5 mm, trục rất ngắn; đỉnh không bằng nhau, đỉnh trên dài 7 mm, không lông; trấu nhọn, dài 1,2 cm, không lông, *trục đầy lông tơ dài 8 mm*.

Uôn bí (Quảng ninh). Cãnhành lợi tiểu, làm mát, sinh giải, trị tê thấp.

- Stem less than 1 cm wide; ligule hairy (*Arundo australis* Cav.).

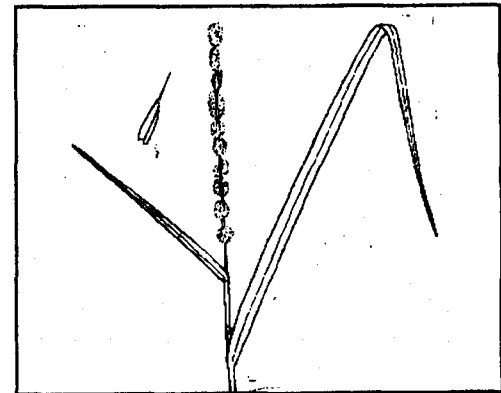

10.262 - *Elytrophorus spicatus* (Willd.) A. Cam.. Sidaì gié.

Cỏ *lưỡng niên*; thân to 3-4 mm, cao 60-70 cm. Lá có phiến hẹp dài, to 20-25 x 0,4-0,6 cm, không lông, mềm; mép ngắn hay vắng. Gié cao 20-30 cm, mang *chùm tròn*, có lông, lục dợt; giéhoa không cộng, nhỏ, có lông gai, 3-6 hoa; đỉnh 1-gân, có lông gai; trấu có lông gai. Đỉnh quả nhỏ, hình thoi.

Rừng khô: Chợ gành; I.

- Biennial, to 70 cm high; spikelets light green, awned (*Dactylis spicatus* Willd.).

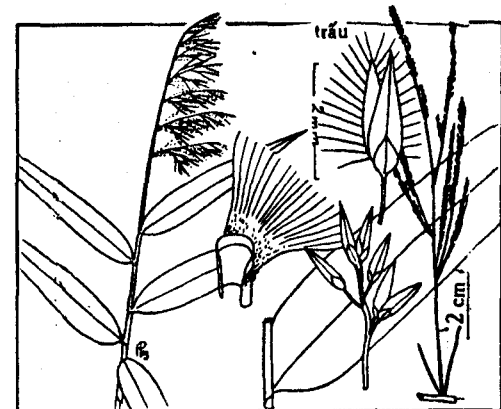
Thysanolaeneae:

10.263 - *Thysanolaena maxima* (Roxb.) O. Ktze. Đót, Chít, Đông trùng hạp hảo.

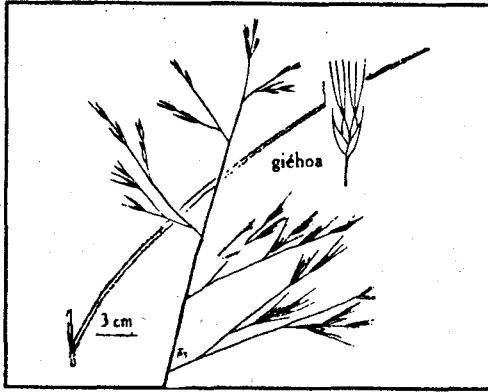
Bụi dạng Sậy cao 3,5 m; thân to 5-8 mm, tuy đặc, sộp. Lá có phiến rộng 5-10 mm, dài 30-60 cm, cứng; mép nguyên, thấp. Chùm-tútán (cò) to, nhánh nhiều, mảnh; giéhoa dài 2 cm, trấu trên có ria *tơ dài*; vôi nhụy 2. Đỉnh quả nhỏ. $2n = 24$.

Dựa lộ, ven rừng, trắng, phổ biến 50-2.000 m. *Pháthoa dùng làm chổi*. Củ chứa trùng, sâu của *Bris haspa*, mà nhộng xem như là bổ, trị đau lưng..

- Perennial to 3.5 m high grass; ample panicles terminal (*Agrostis maxima* Roxb.).

Aristideae:

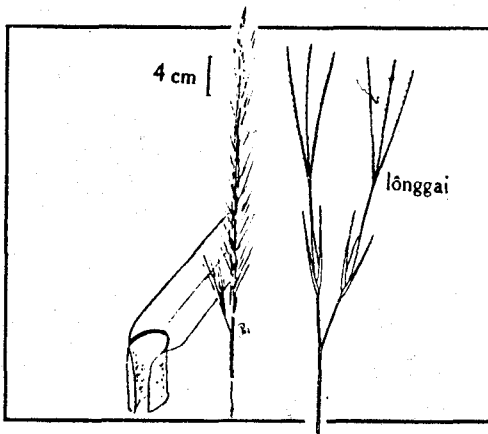

10.264 - *Aristida chinensis* Munro. Ba-chia Trungquốc.

Cỏ *daniên* thành bụi nhỏ. Lá có *phiến* rất *hẹp, nhọn*, không lông; mép là một hàng lông. Chùm-tútán thưa, rộng, nhánh thưa, mảnh; giéhoa *tím*, dài 8-9 mm, trấu dưới mang một *lônggai* *ché ba*, dài 2-3 cm.

Rừng còi khô, trên đất nghèo: Nhatrang, Camranh, Biênhòa, Sài Gòn; II-III.

- Perennial; leaves very narrow, glabrous; awn trifid, 2-3 cm long.

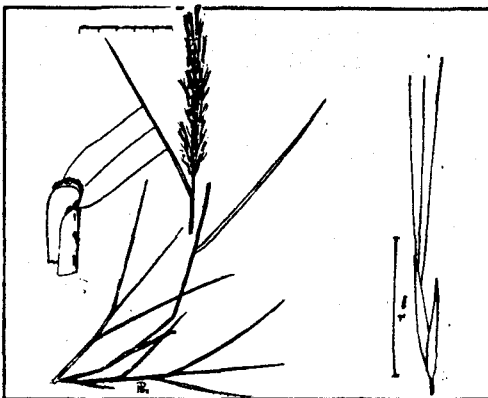

10.265 - *Aristida balansae* Henrard. Bachia Balansa, cỏ Lông-rồng.

Cỏ cao vào 1 m; thân có nhánh hay không. Lá có phiến thường quăn lúc khô, dài 30-60 cm, rộng 3-5 mm; mép là một phiến mỏng; bẹ không lông. Pháthoa là chùm-tútán *hình trụ*, cao 30-50 cm; giéhoa cao 1,2 cm, *đỏ đỏ*, trấu dưới có *lônggai* *ché ba*, dài 3-5 cm.

Lùm bụi, hoang nguyên, trên đất nghèo: Buônmethuột, Sài Gòn, Phúoclóng; XI.

- Grass to 1 m high; panicles narrow, almost cylindrical; awn 3-5 cm long.

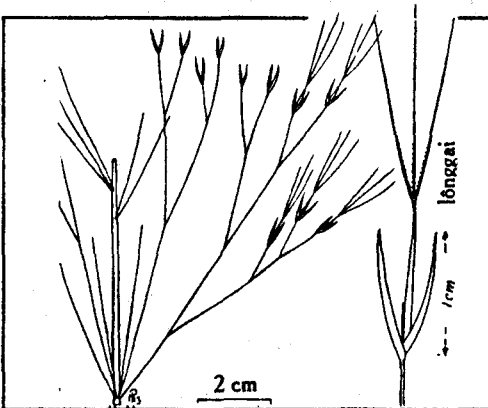

10.266 - *Aristida adscensionis* L. var. *adscensionis*. Bachia leo.

Cỏ thường *nhấtniên*, không lông, thành bụi cao 20-70 cm; thân như chì. Lá *hẹp như kim*, dài 5-20 cm, quăn; mép ngắn, có lông. Chùm-tútán *như gié*; giéhoa vào 1 cm; đỉnh gần bằng nhau; trấu dưới bằng đỉnh trên, có *lônggai* *ché ba*, dài 1,5-2 cm.

Thảo nguyên, trên đất nghèo. Var. *pumila* (Dens.) Coss. & Dur., trấu dưới (12 mm) dài hơn đỉnh trên (6 mm), cỏ nhỏ, Phanrang.

- Perennial to 70 cm high; panicle narrow; awn trifid, 1.5-2 cm long.

10.267 - *Aristida culionis* Pilg.. Ba-chia Bois.

Cỏ *daniên*, cao đến 1 m; lông cứng, lóng, phù ở mắt. Lá có phiến phẳng, dài đến 50 cm, rộng 3-5 mm; mép ngắn, bẹ dài hơn lông. Chùm-tútán rất rộng, cao 50 cm; nhánh như chì, như lưỡng phân; giéhoa trên rộng 9-12 mm, dài 1 cm, lônggai *ché ba*, dài 2,5 cm.

Phúoclóng.

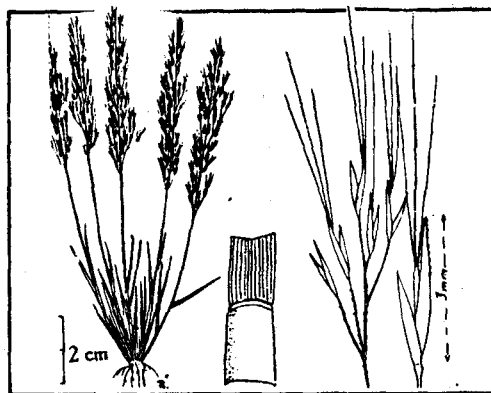
- Perennial to 1 m high; panicles with filiform branches; trifid awn to 2.5 cm long (*A. boisii* A. Cam.).

10.268 - *Aristida cumingiana* Trin. & Rupr.. Ba-chia Cuming.

Bụi *nhấtniên* dày, cao 10-25 cm; rễ nhiều, mảnh. Lá có phiến dẹp, hẹp, dài 3-5 cm, rộng 1 mm; mép ngắn, rìa lông. Chùm-tútán hẹp như gié; gié hoa *tím tím*, cao 3 mm; lông gai *chẻ ba* từ đáy, dài 1 cm

Đất nghèo: Đà Lạt, Biênhòa; 12.

- Annual, to 35 cm high grass; awn trifid from base, 1 cm long.

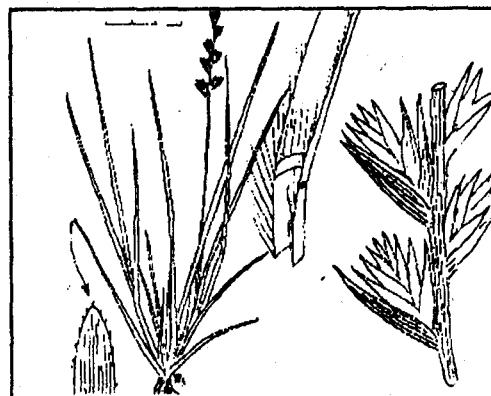

10.269 - *Aeluropus littoralis* (Gouan) Parl.

Cỏ *daniên*, có chồi dài, rễ dài, sâu, cho thân đứng mang lá hay phách hoa. Lá song đĩnh; phiến đứng hẹp, nhọn, lục lam mốcmộc; bẹ có lông mịn ở bìa, mép ngắn, có lông. Chùm-tútán dài *như gié dày*; gié hoa song đĩnh, *lục lục hay đỏ đỏ*, dài 5 mm; tiểu nhụy 2, bao phấn nhỏ; noãn sào 2 với nhụy như lông chim.

Trên cát duna biển: TN.

- Littoral perennial grass; spikelets distichous (*Poa littoralis* Gouan).

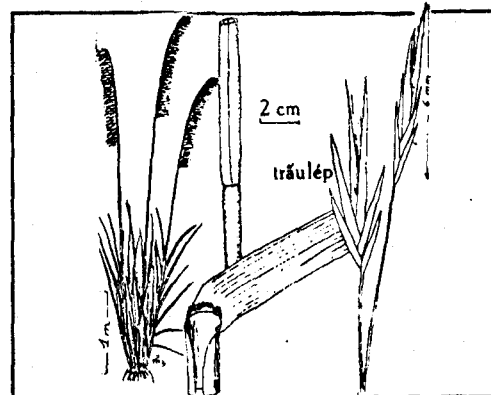
Eullesiinae:

10.270 - *Neyraudia reynaudiana* (Kunth) Keng ex Hitchc.. Sậy khô.

Bụi *cao 1-4 m*; thân đặc, to đến 1,5 cm ở đáy, có phần mốc. Lá có phiến dài 30-40 cm, rộng 1 cm; bẹ dài gần bằng lông, mép là 1 hàng lông dày, dài 2 mm. Chùm-tútán (cò) *dày*; gié hoa cao 6 mm; 2 trấu dưới bất thụ, 2 trấu thụ có *rìa lông dài*.

Đồi, núi, nơi ráo, 20-1.500 m; XI-III. Khi rộ (I), tạo cảnh rất đẹp.

- Grass to 4 m high; spikelets with 2 fertile flowers (*Arundo reynaudiana* Kunth)..

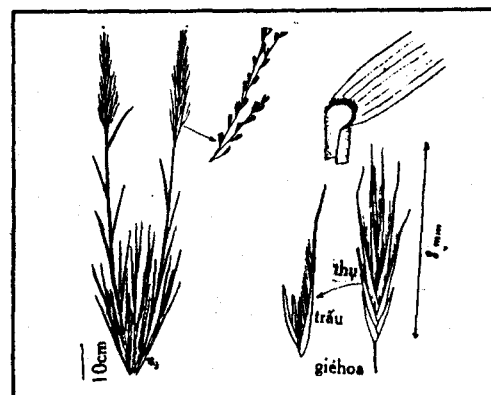

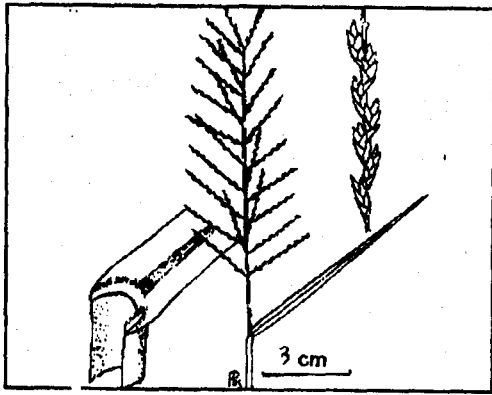
10.271 - *Neyraudia arundinacea* (L.) Henr. Sậy-khò nhỏ.

Bụi *nhỏ*, cao 1-2 m mà thôi; thân đặc ruột, to 4-5 mm. Lá có phiến dài 40-50 cm, rộng 5-8 mm; mép là một vòng lông dày. Chùm-tútán cao 50-70 cm, *tím tím*; gié hoa với 2 đỉnh gần bằng nhau, *trấu dưới thụ* có lông tơ; hoa 2-5.

Dựa theo lộ, đến 1.000 m: đèo Bảo lộc, Bình Long; XI-III. Loài nhỏ hơn loài trên nhiều.

- Smaller species; inferior lemma fertile (*Aristida arundinacea* L., *Arundo madagascariensis* Kunth.).

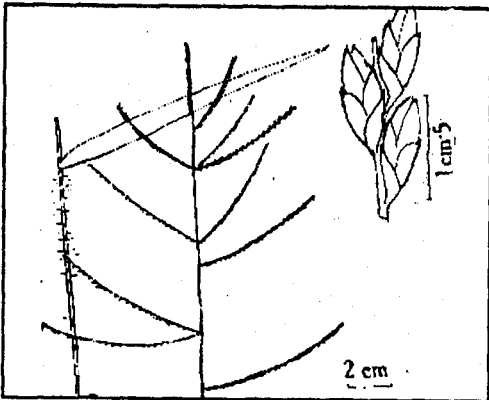

10.272 - *Leptochloa chinensis* (L.) Nees. Mảnhhòa Trungquốc.

Cỏ *nhấmiên* cao 1 m. Lá có phiến dài, không lông; bẹ không lông, mép là màng mỏng, có lông. Chùm-tútán tím, nhánh đứng xéo hay ngang, dài 3 cm; giéhoa dài 3 mm, mang 4-8 hoa. Dĩnhquả nâu-đỏ. $2n = 40$

Sận, ruộng, rẫy.

- Ruderal grass to 1 m; branches of panicles 3 cm long; fertile flowers 4-8 (*Poa chinensis* L.).

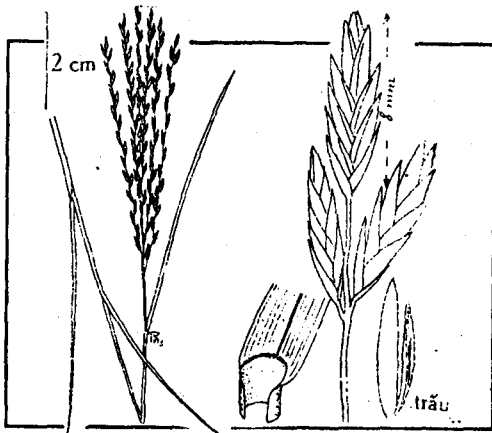

10.273 - *Leptochloa filiformis* (Lam.) Beauv.. Mảnhhòa như-chi; Red Spangletop; Herbe fine vraie.

Cỏ yếu, lục tươi, cao 40-60 cm; thân đứng, to vào 1 mm. Lá có phiến rộng 3-5 mm, mỏng, không gân chánh rõ rệt; bẹ có lông đứng. Pháthhoa cao 20 cm, nhánh dài 4-5 cm, mảnh; giéhoa mau rụng, mang 2-4 hoa; trấu có sóng có lông.

Dựa ao, ruộng, ruộng; II-IV.

- Limnophyte; panicles with 4-5 cm long branches (*L. panicea* (Retz.) Ohwi).

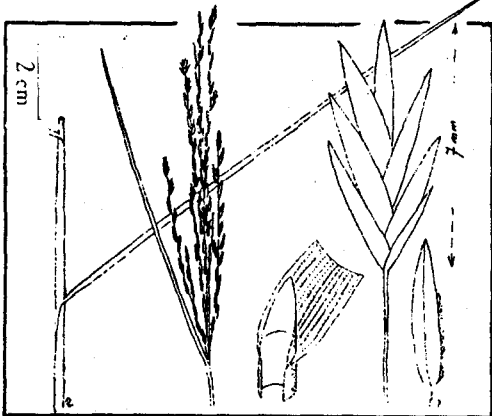

10.274 - *Leptochloa fusca* (L.) Kunth. Lông-công.

Bụi to, cao đến 1 m; thân có nhánh. Lá có phiến hẹp dài, nhọn, dài 10-40 cm, rộng 2-3 mm; mép ngắn. Chùm-tútán với nhánh dài 10-17 cm; trấu dưới 3-5 gân, trấu trên có 2 sóng. Dĩnhquả nâu-đỏ, cao bằng 1/2 trấu trên.

Nơi đất mặn, rừng sác, thường với *Paspalum vaginatum*: Huế, Nhatrang, Phanrang, Càmau; XII.

- On brackish area; caryopsis red brown (*Festuca fusca* L., *Diplachne fusca* (L.) P. Beauv.).

10.275 - *Leptochloa serotina* (Link) Phamhoang. Mảnhhòa muộn.

Cỏ có chồi bò, cao 20-30 cm; rễ to; lông to 3 mm, nằm ở đáy. Lá có phiến hẹp, dài 8-12 cm, rộng 2 mm; mép cao 2 mm. Pháthhoa thụ thường béphối tử trong bẹ lá; giéhoa 3-5, mang 1-3 hoa; dĩnhquả 4 mm. Pháthhoa không thụ cao 5-10 cm, nhánh dài 3-4 cm; giéhoa dài 1 cm, trục dễ thấy lúc trưởng thành.

Ruộng vùng Phanrang.

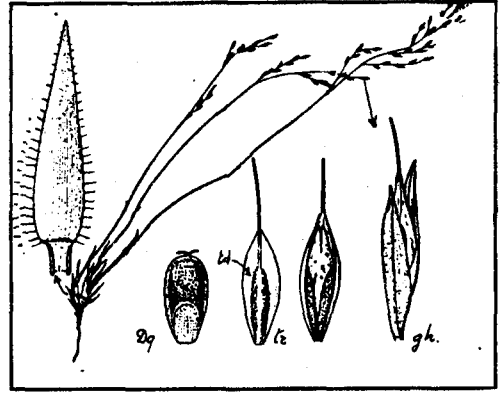
Stoloniferous; fertile inflorescence cleistogamous; caryopsis 4 mm long (*Diplachne serotina* Link.)

10.276 - *Vietnamochloa aurea* Veldk. & Nowack

Bụi nhất niên cao 25 cm, không lông. Lá ở đáy thân nhỏ, 1-2 teo. Bẹ có mép 0,25 mm; phiến xoắn thon, phẳng hay uốn, 0,5-1 x 0,15-0,2 mm, nhọn, bìa có lông đứng, thưa. Cọng đến 15 cm mang mang ít chùm, 3,5-5 x 1 cm, ít gié hoa; gié hoa 4-4,25 mm, mang 1 hoa; đỉnh thon, nhọn, lục hay chót tía, đỉnh dưới 3,5-4 mm, trên 3,9-4,1 mm; trấu thon 3-3,2 mm, gân 3, lông gai ngay dài 1,5-1,75 mm; tiểu đỉnh ngắn hơn trấu, chót lõm sâu, 3 mm; baophấn 1,5 mm. Đỉnh quả 1,5 x 0,75 mm.

Phanrang (hình theo Veldkamp & Nowack).

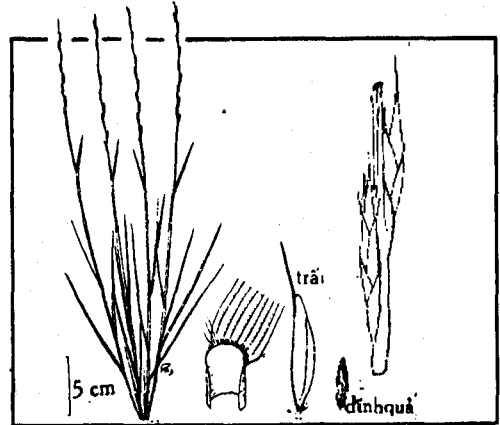
- Annual tuft 25 cm high; spikelets i-flowered; caryopsis 1.5 mm long.

10.277 - *Tripogon chinense* Hack. Tamhòa Trung quốc.

Bụi cao 40 cm, dày; thân mảnh, lông dài. Lá có phiến hẹp như kim, dài 10 cm, rộng 1 mm; mép là lông ngắn trừ ở bìa. Gié đứng duy nhất; trục có bìa nhám; gié hoa dài 7 mm, ít hoa; trấu có lông, gai dài. Đỉnh quả thon dài.

Đá, nơi trảng nhiều gió, vào 1.200 m: Càná; X.

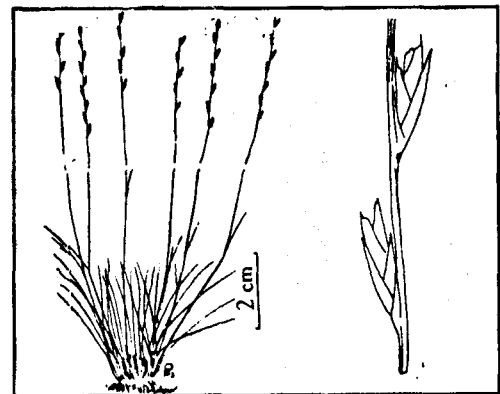
- Tuft to 40 cm high; spikelets 7 mm long.

10.278 - *Tripogon thorelii* A. Cam.. Tamhòa Thorel.

Cỏ cao 20-80 cm, thành bụi dày. Lá có phiến hẹp (1,2 mm), dài 5-20 cm, có lông ở mặt trên. Gié trên cọng dài; gié hoa song đỉnh, dài 5-10 mm, mang 4-6 hoa; trấu có mũi dài. Đỉnh quả thon dài.

Rừng còi Phanrang.

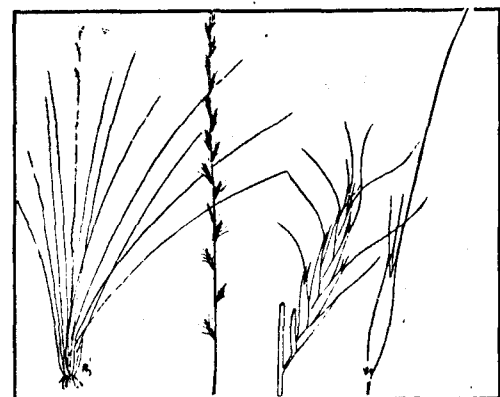
- Tuft to 80 cm high; limb pubescent upper surface; spikelets 5-6 flowered.

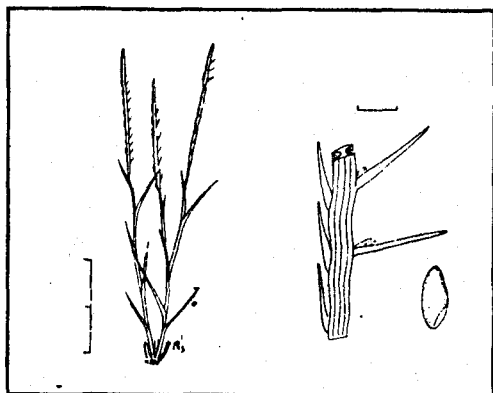
10.279 - *Tripogon trifida* Munro ex Stapf.. Tamhòa chẻ-ba.

Bụi dày, cao vào 50 cm. Lá có phiến hẹp như kim, dài 15-25 cm, rộng vào 1 mm. Gié ở ngọn, dài 10-30 cm, mảnh; gié hoa xanh xanh; đỉnh 2 dài hơn đỉnh 1, có nhiều lông mịn ở đáy; trấu 1 dài 4 mm, có 1-3 lông gai, mà 1 dài 6-7 mm; hoa 3-10.

Trên vùng vôi, ở mực nước ngập: Chọbò.

- Tuft to 50 cm; spikelets greenish; lemma 3-awned.

10.280 - Oropetium thomaeum (L. f.) Trin. Tầm vũ.

Bụi nhất niên thấp, *cao chỉ đến 5-8 cm*. Lá có phiến hẹp nhọn, đứng, daidai, có lông rải rác; bẹ có tai nhỏ, có lông, mép mỏng, rìa. Gié ở ngọn, chũ-chi, gié hoa song đĩnh; đĩnh dưới nhỏ, đĩnh trên rất dài, bằng lông của trục; *hoa duy nhất*, tiểu nhụy 3; nuốm thờ dài. Đĩnh quả nâu, gần như không đẹp.

N.

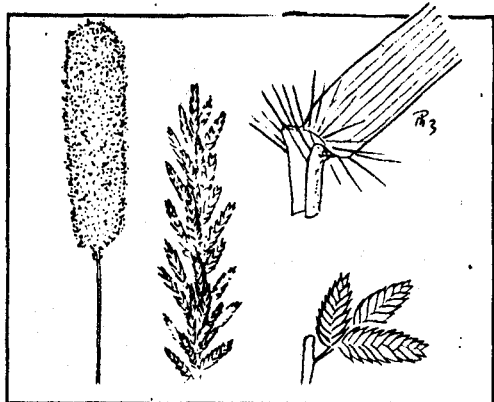
- Annual grass to 8 cm high; spikelets 1-flowered (*Nardus thomaeus* L. f.).

10.281 - Eragrostis alopecuroides Bal.. Tinh thảo : Xuân thảo cát.

Cỏ đaniên; thân nằm ngấn ở đáy, rồi đứng cao 20-70 cm. Lá có phiến hẹp, dài 15-20 cm, nhiều gân dọc; mép có lông dài. Chùm-tútán hình trụ, ở đáy có một vòng lông trắng; gié hoa dài 5-7 mm, có vảy trên rụng trước.

Đồi cát dựa biển.

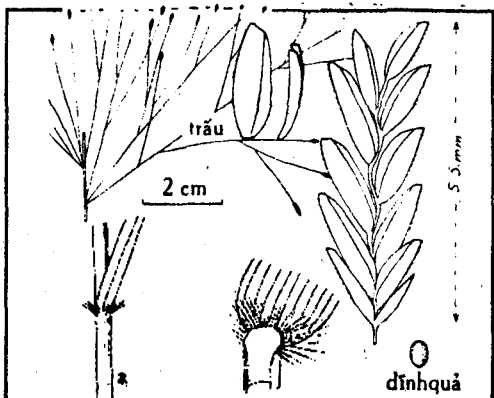
- Littoral sandy grass; inflorescence cylindrical.

10.282 - Eragrostis aspera (Jacq.) Nees. Tinh thảo nhám.

Cỏ khá to, *cao đến 1 m*; lông to 2-3 mm, dài 10-15 cm. Lá có phiến rộng 4-5 mm, dài 40-50 cm, có lông dài vùng mép; mép do lông dài; bẹ ngắn hơn lông. Phá hoa to, cao 20-60 cm, rộng 30 cm, nhiều nhánh, nhiều gié hoa; gié hoa trên *cộng như chỉ dài 1,2-5 cm*, màu lục tươi, dài 3-5 mm; trấu cao 1,5 mm, đầu cắt ngang. Đĩnh quả xoan.

Rừng thưa, 400-900 m: Phanrang.

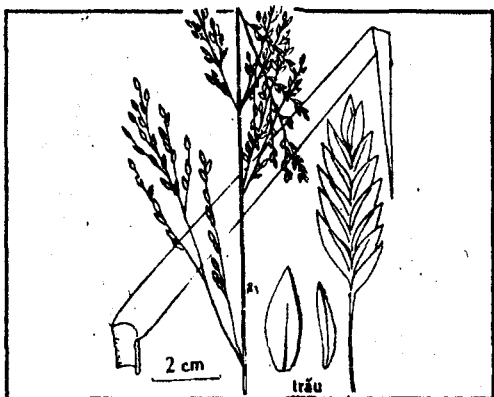
- Grass to 1 m high; very lax panicles (*Poa aspera* Jacq.).

10.283 - Eragrostis atrovirens (Desv.) Trin ex Steud. Tinh thảo trờ-đen.

Cỏ đaniên, thành bụi; thân mềm, nằm rồi đứng, cao 0,3-1 m. Lá có phiến hẹp, rộng vào 1 cm, *màu mốcmố*; mép là một lần lông mảnh. Chùm-tútán cao 20 cm; gié hoa ít đẹp, *lục lam*, dài 5-9 mm; trấu trên có 2 sóng có lông. Đĩnh quả tròn dài.

Sân, ruộng.. bình nguyên đến Bảolộc; I-XII.

- Perennial to 1 m high grass; limb glaucous; panicles to 20 cm high (*Poa atrovirens* Desv.).

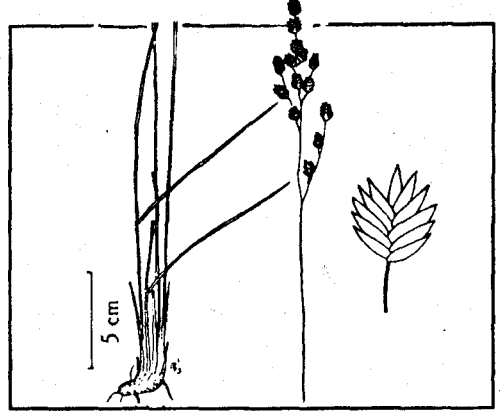

10.284 - *Eragrostis brizoides* L.. Tinhthảo xoan.

Cỏ *đaniên* cao đến 80 cm; cành mạnh, mang thân mảnh, mang 1-3 lá. Lá có phiến *rất hẹp*, nhọn, dài 10-20 cm, có lông. Phách hoa ngắn trên cọng dài, *đẹp*; gié hoa ít, rộng bằng cao, dài 6-7 mm; hoa 5-10.

Dàlat (hình theo M. Schmid).

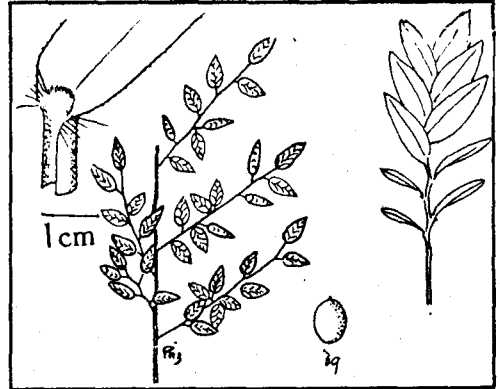
- Perennial, to 80 cm high; spikelets also wide as long.

10.285 - *Eragrostis cilianensis* (All.) Vignolo-Lututi. Tinhthảo hôi; Stink grass, Finger Millet.

Cỏ *nhấtniên* mảnh, cao 30-60 cm. Lá có phiến gần như không lông, rộng 6-10 mm; bẹ không lông, mép là một hàng lông. Chùm-tútán cao 5-20 cm; gié hoa có cọng ngắn, dài 5-20 mm, thường màu *vàng xanh* hay xanh, lúc khô lục xám; *trấu trên lâu rụng*.

Dựa lộ, đất hoang.

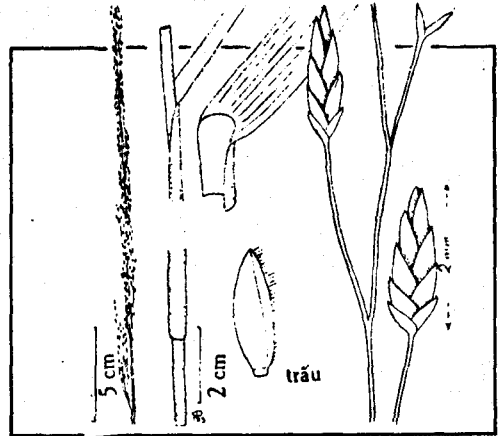
- Annual to 60 cm high; spikelets yellowish green (*Poa cilianensis* All.).

10.285 - *Eragrostis ciliata* (Roxb.) Nees.**10.287 - *Eragrostis ciliaris* (Roxb.) Nees.** Tinhthảo rìa.

Bụi *đaniên* cao 1-1,2 m; thân to 4-5 mm ở đáy, có nhánh. Lá có phiến mỏng, dài 10-20 cm, rộng 4-5 mm; bẹ dài hơn lông, mép thấp, có lông. *Chùm-tútán hẹp như gié*, cao 20-30 cm; nhánh đứng, nhánh dưới dài 5-7 cm; gié hoa nhiều, *nhỏ*, dài 2 mm; trấu có rìa lông, rụng từ trên.

Bìnhlong; XI.

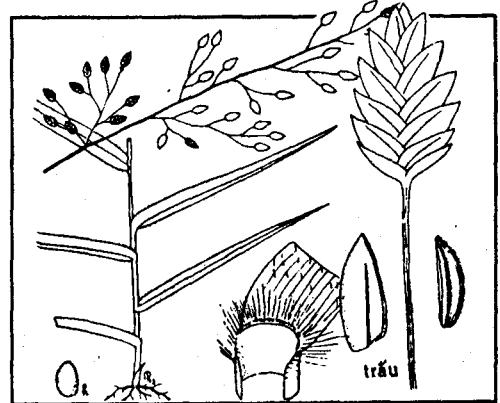
- Perennial; panicles spiciform; spikelets 2 mm long (*Poa ciliaris* Roxb.).

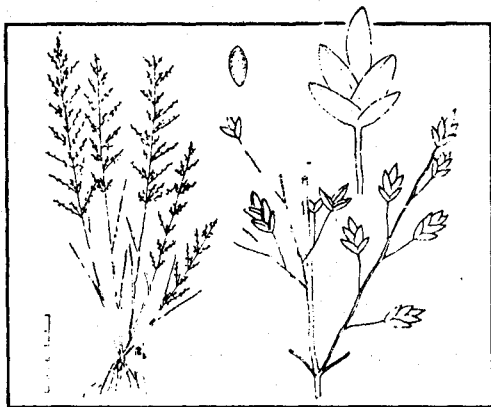
10.288 - *Eragrostis unioides* (Retz.) Nees ex Steud.. Tinhthảo đỏ.

Cỏ *nhấtniên* mảnh, cao 15-30 cm. Lá có phiến tròn hay hình tim ở đáy, có ít lông gần mép; bẹ có ít lông, mép ngắn, có lông dài. Chùm-tútán cao 5-12 cm; gié hoa dài 4-16 mm, cọng ngắn, *thường đỏ*, mang 20-80 hoa; *trấu trên rụng theo trấu dưới*.

Thông thường: ruộng, đồng cỏ ẩm.

- Annual to 30 cm high; spikelets yellow purple tint (*Poa unioides* Retz.).

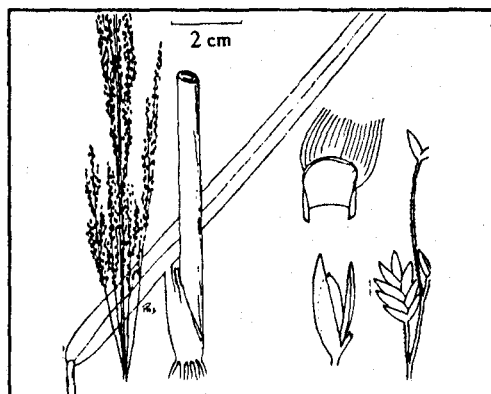

10.289 - Eragrostis diarrhena (Schult.) Steud.. Tinhthảo songhuỳnh.

Cỏ cao đến 1 m. Lá có phiến hẹp dài, dài 15-25 cm, phẳng, không lông; mép ngắn. Chùm-tútán đứng có thể dài hơn thân, nhánh thường thành chùm, cách nhau, ngắn hơn 5 cm; cọng có lông thưa; giéhoa nhiều, dài 4-7 mm, mang (4)6-12 hoa; trấu 1 mm. Dínhquả nhỏ.

Đất hoang, đến 400 m: BTN; XII.

- Grass to 1 m high; spikelets 4-7 mm long, 6-12-flowered (*Poa diarrhena* Schultes; *E. interrupta* Auct non P. Beauv.).

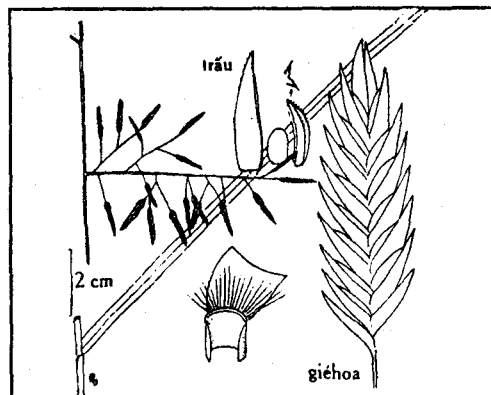

10.290 - Eragrostis diplachnoides Steud.. Cỏ lông-công.

Cỏ to, cao đến 2 m; thân to đến 1 cm ở đáy, kể cả bẹ; lông ngắn hơn bẹ; rễ to. Lá có phiến phẳng, dài 20-30 cm, rộng 7 mm; mép rất ngắn. Chùm-tútán mang rất nhiều giéhoa, phân thu dài 40 cm, nhánh chùm nhiều ở mỗi mắt, đứng, dài đến 12 cm, trăn ở đáy; giéhoa nhỏ, không lông. Dínhquả màu vàng cam, dài 0,5 mm.

Dựa ruộng: Mỹtho; X.

- Grass to 2 m high; panicles to 40 cm; caryopsis orange, 0,5 mm.

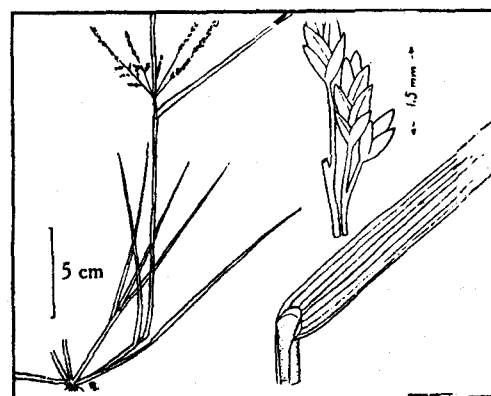

10.291 - Eragrostis ferruginea (Thunb.) P. Beauv.. Tinhthảo sét.

Cỏ daniên cao 30-60 cm; thân đứng, lông dài hơn bẹ. Lá có phiến lục đậm, dài 8-12 cm, rộng 5-6 mm; mép rìa lông dài. Chùm-tútán cao 10-25 cm; giéhoa màu lục ve-chai, dài 6-8 mm; trấu trên có 2 sóng có lông. Dínhquả xoan, nâu đỏ.

Vườn, dựa lộ: Đàlạt.

- Perennial grass, to 60 cm high; spikelets green (*Poa ferruginea* Thunb.).

10.292 - Eragrostis japonica (Thunb.) Trin. Tinhthảo Nhật; Japan Love-grass.

Bụi cao 1 m; thân không nhánh hay ít nhánh. Lá có phiến hẹp, dài 20 cm, rộng 4-5 mm; mép dài, có lông ngắn. Chùm-tútán cao 20-30 cm; nhánh dài 3-6 cm; giéhoa gần cách đáy nhánh, nhỏ, dài 1,5 mm, màu đỏđỏ; hoa 4-5, trấu có gân xanh, trấu trên có sóng không rìa lông.

Ruộng, đất ẩm: Biênhòa; XII-I.

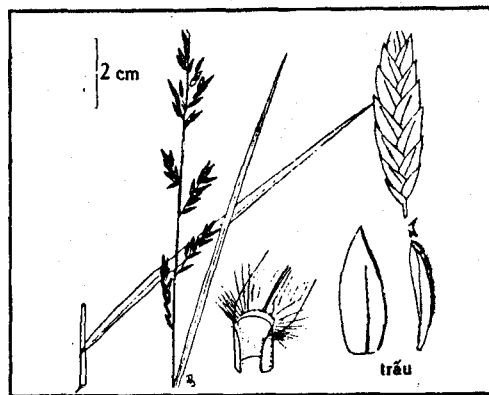
- Tuft to 1 m high; panicles 30 cm high; spikelets 1.5 mm, reddish (*Poa japonica* Thub.).

10.293 - *Eragrostis malayana* Stapf. Tinhthảo Málai.

Bụi *nhất niên*, cao 30-50 cm; thân mảnh, nằm rồi đứng. Lá có phiến phẳng, mỏng, dẹt, dài 5-7 cm, rộng 2-4 mm; mép ngắn, có lông dài. Chùm-tútán *hẹp*, nhánh ít chia nhánh; giéhoa màu *huồng đậm*, dài 6 mm. Dínhquả xoan hay bầu dục, hơi dẹt, dài 0,5 mm.

Bàolộc, Sài Gòn, Hàtiên (núi vôi); X.

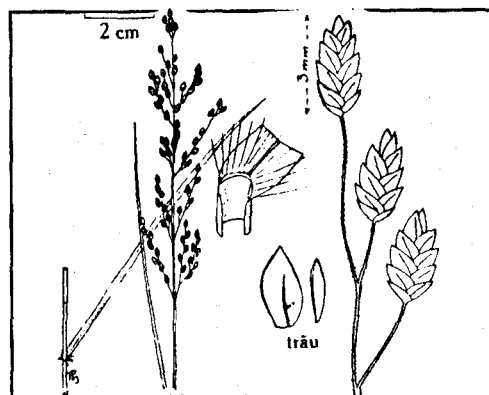
- Annual grass to 50 cm high; spikelets pink; caryopsis 0.5 mm.

10.294 - *Eragrostis montana* Bal. Tinhthảo núi.

Cỏ *đaniên* cao 30-40 cm; thân mảnh, to 1 mm, lông dài hơn bẹ. Lá có phiến dài 10 cm, rộng 2-3 mm, có lông dài ở phần gần mép; mép ngắn, bẹ không lông. Chùm-tútán *hẹp*, nhánh dài 1-3 cm, xéo; giéhoa *nhỏ, xoan*, dài 2,5-4 mm, dính mau rụng; tiểunhụy 3. Dínhquả tròn dài, hoe.

Thủđúc; XII.

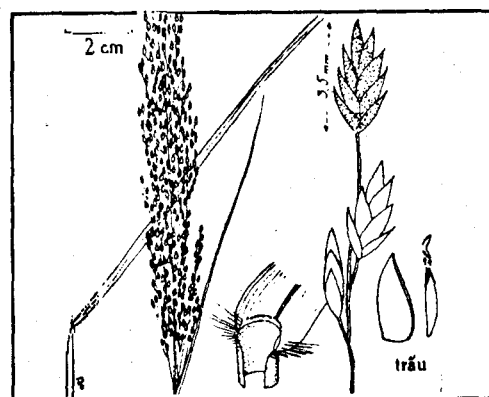
- Perennial to 40 cm; spikelets 2.5-4 mm long; caryopsis rufous.

10.295 - *Eragrostis nigra* Nees. Tinhthảo đen.

Cỏ cao đến 90 cm; lông rộng 2-3 mm. Lá có phiến dài 10-17 cm, rộng 2-3 mm, đáy có lông dài ở tai; mép ngắn. Chùm-tútán *dày*, cao đến 60 cm; giéhoa *lục đen*, ít hoa; trấu xoan, trấu trên có 2 sọc; tiểunhụy 3. Dínhquả cắt ngang hai đầu, có 4 cạnh, nâu sậm.

Đất hoang; Đàlạt.

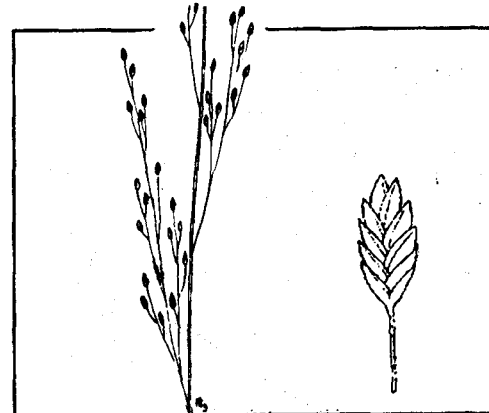
- Grass to 90 cm; spikelets black green.

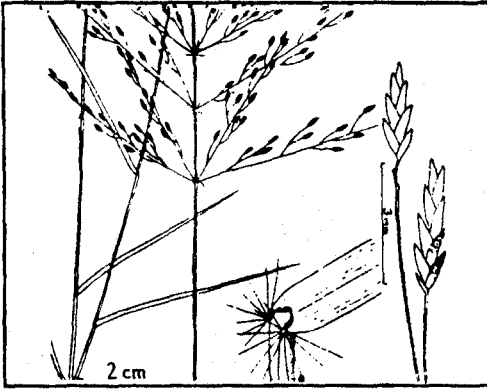
10.296 - *Eragrostis nutans* (Retz.) Nees ex Steud. Tinhthảo nghiêng.

Cỏ cao đến 1 m; thân mảnh, không lông. Lá có phiến hẹp dài đến 30 cm. Pháthoa cao 20 cm, nhánh đứng xéo, mảnh, dài đến 10 cm; giéhoa trên cọng dài, *ôliu sậm*, xoan tròn dài, dài 5 mm, có lông mịn.

Bàolộc; XII.

- Grass to 1 m high; spikelets finely pubescent, green (*Poa nutans* Retz, *E. chariis* (Schult.) Hitch.).

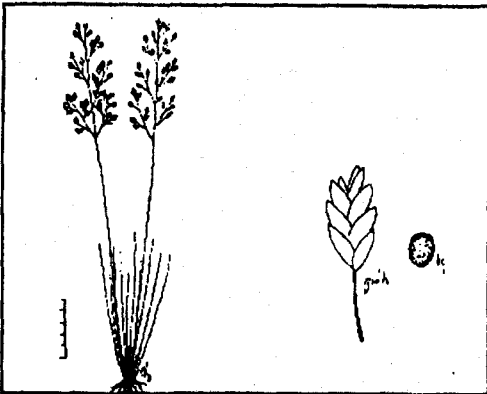

10.297 - Eragrostis pilosa (L.) P. Beauv. Tinhthảo lông; Indian Love grass.

Cỏ *nhất niên* cao 20-40 cm; thân mảnh, lông dài 5-10 cm. Lá có phiến hẹp, dài 5-7 cm, rộng 2 mm; mép là một hàng lông dày và có lông dài, trắng. Chùm-tútán mảnh, cao 10-15 cm, có lông dài ở mắt; nhánh như chỉ, dài 5-7 cm; gié hoa nhỏ, dài 3-5 mm, đỉnh và trấu rụng từ đáy, *màu đỏ*.

Đất cát ráo: Phanrang, Bìnhlong, Tâyninh; XI-I. Trĩ đập.

- Annual to 40 cm high; spikelets reddish (*Poa pilosa* L.).

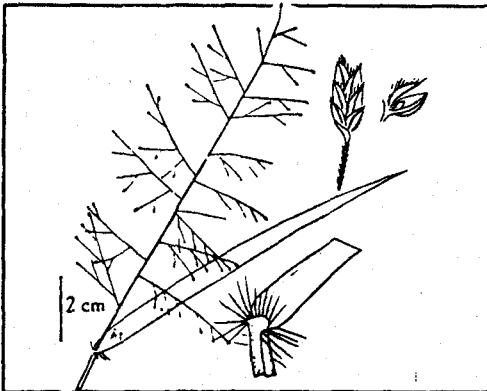

10.298 - Eragrostis pilosissima Link. Tinhthảo nhiều-lông.

Bụi cao 40 cm; thân đơn, mảnh. Lá có phiến dài bằng 1/3-1/2 thân, hẹp (1,5 mm), nhọn, *có lông phún*; mép ngắn, có rìa lông. Chùm-tútán thưa; cọng dài như chỉ; gié hoa dài 5-7 mm, *vàng vàng*; hoa 10-12; đỉnh cao 1,5 mm, không lông, bìa mỏng. Đỉnh quả tròn, nâu đậm, to vào 0,5 mm.

Bavi.

- Grass to 40 cm high; limb hirsute; spikelets yellowish;

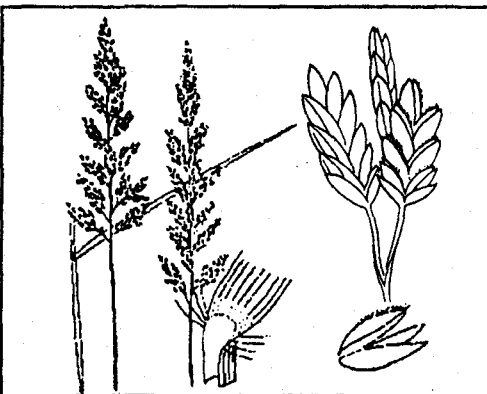

10.299 - Eragrostis tenella (L.) P. Beauv. ex Roem. & Sch. Tinhthảo mảnh.

Cỏ *nhất niên*, cao 10-40 cm. Lá có phiến dài 3-7 cm, rộng vào 3 mm, mỏng, không lông; mép là một hàng lông dài. Chùm-tútán *thưa, mảnh*; cọng như chỉ mang *gié hoa nhỏ* (2 mm), xanh, mang ít hoa; trấu rìa lông.

Lẻt phổ biến ở sân, vườn. Có 4 var. ở nước ta.

- Annual grass up to 40 cm; spikelets 2 mm long (*Poa tenella* L., *Poa amabilis* L.)

10.300 - Eragrostis tenella var. insularis C. E Hubb. Tinhthảo đảo.

Cỏ cao 40-60 cm; mắt không lông. Lá hẹp, dài 5-7 cm, nhọn, rộng 2-3 mm; bề hình ống dài, mép có vài lông dài. Chùm-tútán cao 5-20 cm, *dày*, nhánh xéo, dài 1-2 cm; gié hoa *trắng trắng*, tròn dài, dài 3 mm; trấu có rìa lông

Sàigòn.

- Grass to 60 cm high; panicle pyramidal; spikelets whitish.

10301 - Eragrostis elongata (Willd.) Jacq. (*Poa elongata* Willd.)

Daniên; bụi cao 30-120 cm. Lá ít, phiến rất hẹp, dài 15-25 cm; mép là 1 vòng lông. Chùm-tútán cao 7,5-15 cm; gié hoa xám xanh, xoắn đến tròn dài hẹp, dài 4,5-8,5 mm. Đỉnh quả tròn dài, dài 0,8-0,9 mm BTN.

10.302 - Eragrostis tremula Hochst.. Tinhthảo rung.

Cỏ nhấtniên, *thân sà* làm thành bụi hình sao. Lá có phiến hẹp, nhọn, không lông. Chùm-tútán mang *giéhoa đỏ*, ngắn rồi dài đến 2 cm, có cọng dài. Dínhquả *vàng*, dài 0,8 mm.

Sân cát khô; I-XII.

- Prostrate grass; spikelets reddish to 2 cm long.

10.303 - Eragrostis zeylanica Nees & Mey. Tinhthảo Tichlan.

Bụi *daniên*, cao 30-60 cm; lông cứng, dài, mảnh, ngay, rộng 1 mm. Lá có phiến rộng 2-3 mm, dài 6-8 cm, chót nhọn; mép ngắn có râu dài ở bên. Chùm-tútán cao 15-20 cm, hẹp, thưa; *giéhoa không lông*, lúc khô *xám đen*, mang 20-30 hoa. Dínhquả tròn hay xoan, dài 0,5 mm, nâu đỏ. $2n = 36-40, 60$.

Vườn, dựa lộ: Hảivân, Langbian, Sài Gòn; XII.

- Perennial grass to 60 cm high; spikelets blackish brown; caryopsis red brown (*E. elongata* non Jacq., Stapf in Hook.f.).

10.304 - Eragrostis gangetica (Roxb.) Steud. Tinhthảo sông-Gange.

Bụi *nhấtniên*, cao 50-120 cm; thân thường nhánh, *tiatia*; *tiatia*; mắt không lông. Lá có phiến mốcmố, rộng 3 mm, dài 12-20 cm, có lông phía gần mép; mép mỏng, rìa lông, cao 0,1-0,2 mm; *bẹ ngắn hơn lông*. Chùm-tútán cao 17 cm; *nhánh dài đến 8 cm*; *giéhoa xám lụclục*, *depdep*, mang đến 22 hoa, dài đến 7,5 mm; *dính 0,75-1 mm*; *trấu 1-1,5 mm*; *dínhquả vàng nâu*, *tròn dài*, dài 0,4 mm.

BTN

Từ Áchâu đến Phíchâu nóng, nơi khô-ráo. (Munro) Hack. ex DC.

10.305 - Eragrostis makinoi Hack.**10.306 - Eragrostis stenophylla** Hochst.

Daniên hay 1-niên thành bụi. Lá có phiến dài 7-13 cm, rộng 2 mm; mép là vòng lông. Chùm-tútán *tròn dài*, to 7-20 cm, với nhánh chia nhánh từ đáy; *giéhoa chụm nhau*, *xám lam*, dài 3-5 mm, mang 10-30 hoa. Dínhquả to 0,5-0,7 mm.

Bavi, Sóctrăng.

10.307 - Eragrostis viscosa (Retz.) Trin. (*Poa viscosa* Retz.).

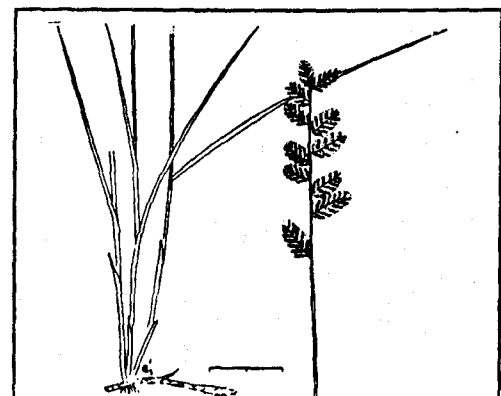
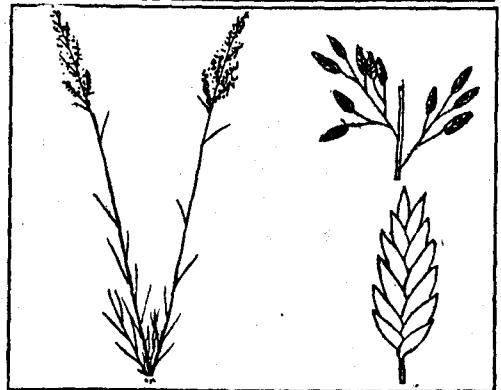
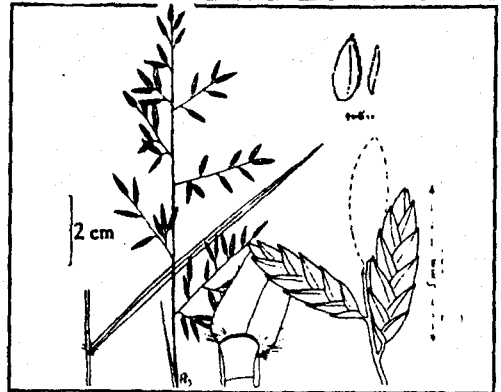
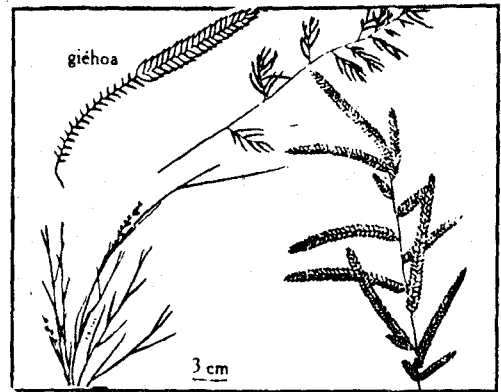
Cỏ có lông, *mát*, *sóng pháthoa trìn*. Chùm-tútán, *dày, cứng*; *giéhoa tía, dep ít*, mang đến 16 hoa; *trấu cao 1-2 mm*.

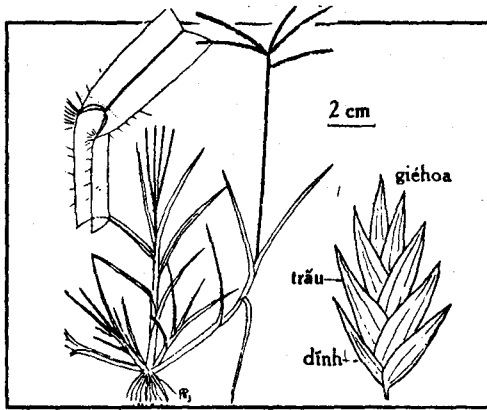
10.308 - Desmotrichum bipinnatum (L.) Stapf. Tinhthảo 2-lần-kép.

Cỏ *daniên*, *cỏ cãnhành bò*, to, có *bẹ bao màu rơm, láng*; thân đứng cao đến 90 cm. Lá nhiều; phiến rất dài, 15-20 cm, *cứng*, không lông, *mặt trên nhám*; mép vắng hay có vài lông. Chùm-tútán hình trụ, cao 15-50 cm, *nhánh dài 10-12 mm, mang songdính giéhoa hẹp, nhỏ*, *tròn dài*, *nâu lợt*, rất *dep*.

BTN. Trị kinhnguyệt quá nhiều, *lợitiểu*, *phánkhích*.

- Perennial grass; inflorescence bearing spikelet-like branches (*Eragrostis bipinnata* L.).

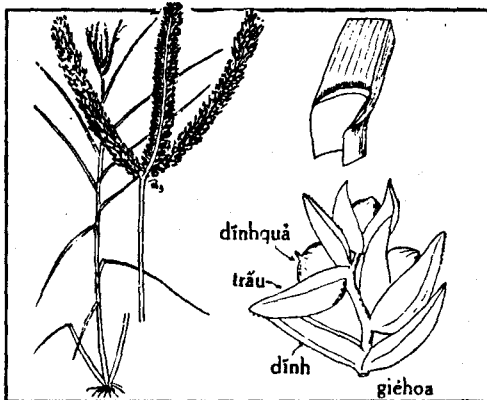

10.309 - Eleusine indica (L.) Gaertn. Mầntrầu, Nguocàn; Crab-grass, Yard-grass, Goose-grass; Pied poule.

Cỏ *daniên* thành bụi nhỏ hơi sà, cao 20-50 cm. Lá có phiến không lông; mép là một hàng lông. Pháthoá xanh, do một số nhánh gần từ 1 (ít khi 2) điểm, dài 4-6 cm; giéhoa gần 2 hàng, một bên, xanh dợt, chứa 3-5 hoa. Dínhquả có 5 cạnh. $2n = 18$.

Cỏ dai, dựa lộ, sần, vườn không quá khô; I-XII. Trị sốt, làm đổ mồ hôi, làm mát gan, làm hạ huyếtáp (?).

- Common weed; inflorescence digitate (*Cynosurus indicus* L.).

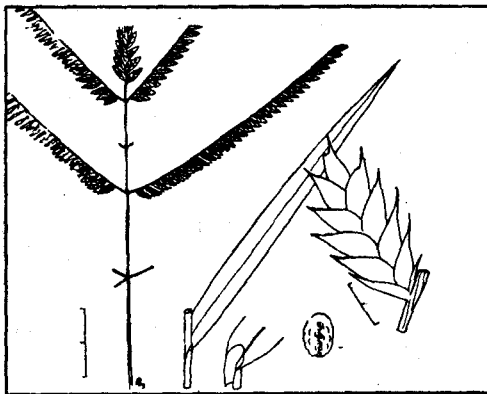

10.310 - Eleusine coracana (L.) Gaertn. Kê Chân-vịt; African Millet, Ragi, Finger Millet; Coracan.

Cỏ *nhấtniên* cao đến 80 cm, dạng giống cỏ Mầntrầu song to hơn; rễ to. Lá có phiến to, đẹp, dài 20-40 cm. Pháthoá do 3-7 nhánh gần từ một điểm, dài 4-7 cm, rộng 1 cm, hơi cong, đáy có lông; giéhoa gần một bên, mang 2-3 hoa. Dínhquả tròn, nâu đỏ. $2n = 36$.

Do đồngghào Thượng trồng, 900-2.000 m, để làm rượu. Góc Ấnô, Đông-Phíchâu. Hạt trị sốt, trị bình gan.

- Cultivated in highland (*Cynosurus coracan* L.).

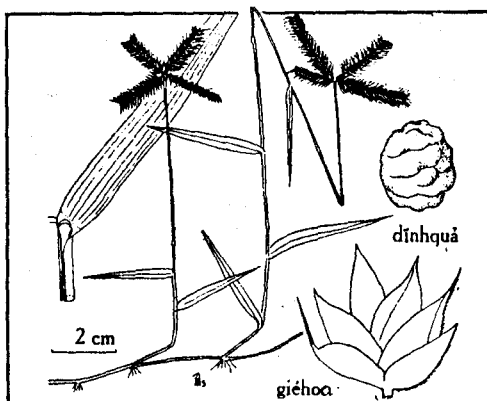

10.310 - Acrachne racemosa (Roem. & Sch.) Ohwi. Mầntrầu tầng.

Cỏ *nhấtniên* cao đến 1 m, không lông, có nhánh. Lá có phiến mỏng, phẳng, không lông, rộng 25-6 mm; mép là vài lông ngắn; bề đẹpđẹp. Pháthoá to, cao 15 cm, mang *nhiều tầng nhánh* hơi ngang, dài đến 10 cm; giéhoa lục dợt tím tím, dài 5-7 mm, mang 6-12 hoa. Dínhquả cao 1 mm; quầbị mau bết, có unần.

Hàsonbình; XII.

- Annual grass to 1 m high; inflorescence with several verticilles of branches (*Eleusine racemosa* Heyne ex Roem. & Sch., *E. verticillata* Roxb.).

10.311 - Dactyloctenium aegyptiacum (L.) Willd. Cỏ Chân-gà; Finger-Comb grass; Patte-poule.

Cỏ có thân nằm rồi đứng, cao đến 50 cm. Lá có phiến phẳng, mềm, không hay có lông một ít ở đáy; mép rất thấp hay vắng. Pháthoá có 3-6 nhánh gần từ 1 điểm; nhánh mang nhiều hàng giéhoa cao 2,5-3,5 mm, dính có mũi; hoa 2-4. Dính-quả tròn, có mọt. $2n = 20, 36, 48$.

Vườn, bờ lộ, đất ráo; I-XII. Béquả dùng cho phụ nữ mới sanh bị đau ở bụng.

- Ascending grass; inflorescence digitate; caryopsis globulous (*Cynosurus aegyptium* L.).

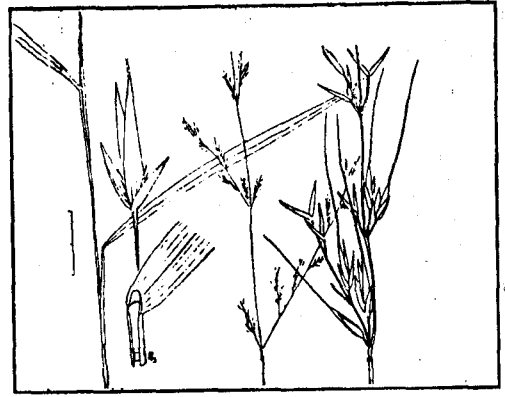
Sporobolinae:

10.312 - Muhlenbergia huegelii Trin. Mungbet

Cỏ mảnh, không lông, dài; lông dài 6-10 cm, to 1-2 mm. Lá có phiến hẹp, dài 10-15 cm, rộng 6-8 mm; mép ngắn, không lông, dài bằng 1/2 lông. Pháthoa mảnh, dài 20 cm; giéhoa thưa; đỉnh bằng 1/2 trấu; trấu cao 3 mm, có lông dài nơi gần, trấu dưới có lông gai đến 1 cm. $2n = 42$

Nơi rập, dựa đường mòn, 1.000-3.000 m: Sapa; XII.

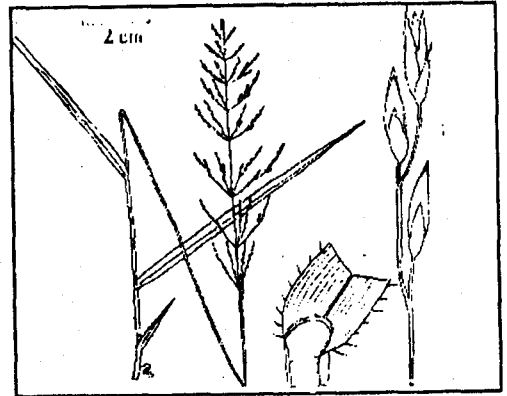
- Grass glabrous; inferior lemma with 1 cm long awn.

10.313 - Sporobolus capillaris Miq. Xạ tử tóc.

Cỏ *nhất niên* cao 20-60 cm; thân mảnh, không lông. Lá có phiến dài 5-12 cm, rộng 2-3 mm, bìa có lông dài; mép ngắn. Chùm-tútán có nhánh 1,5-2,5 cm, đáy trần; giéhoa 1,7 mm, *nâu đỏ*; đỉnh dưới bằng 1/2 giéhoa, trấu gần bằng đỉnh trên. Dính quả xoan; quảnh trong trong.

Hàmninh. O *S. tetragonus*, đỉnh trên ngắn hơn trấu.

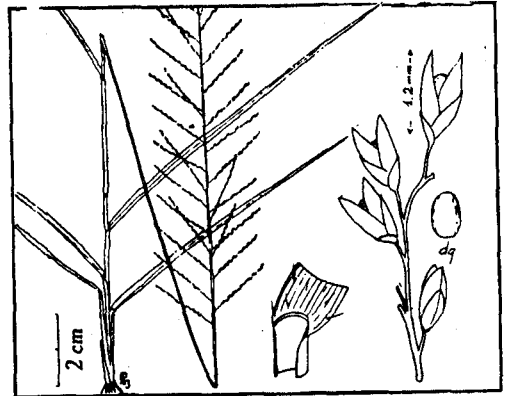
- Annual grass to 60 cm high; spikelets 1.7 mm, red brown.

10.314 - Sporobolus diander P. Beauv. Xạ tử luồng hùng, Su-ốc.

Bụi *nhất hay daniên*, cao 90 cm; thân có lông dài. Lá có phiến hẹp, dài 10-30 cm, rộng 1-3 mm; mép rất ngắn, không lông. Chùm-tútán cao 10-20 cm, nhánh đều, gần xéo với trục, dài 1-2,5 cm; giéhoa nhỏ, dài 1,2 mm, đỉnh ngắn hơn trấu. Dính quả xoan, cao 7 mm. *nâu đỏ*, quảnh mỏng. $2n = 24$

Dựa lộ, 1-1.500 m; I-XII

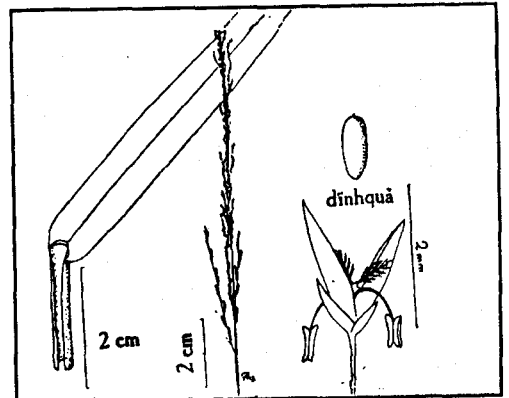
- Annual or perennial grass, to 0.9 m high; panicles with regular to 2,5 cm long branches.

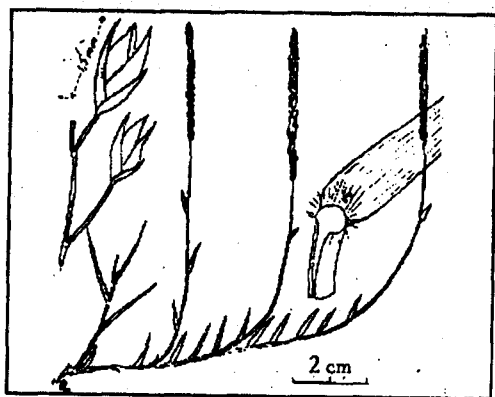
10.315 - Sporobolus fertilis (Steud.) W.D. Clayton. Xạ tử thụ.

Cỏ *nhất hay daniên*, cao đến 1 m; thân mảnh. Lá có phiến dài 30-40 cm, rộng 4-6 mm; mép ngắn, bìa không lông. Chùm-tútán *hẹp như gié*, cao 20-40 cm, nhánh dưới dài 2-3 cm; giéhoa dài 1,6 mm, mỏng, trong trong, trấu dài hơn đỉnh; tiểu nhụy 2-3. Dính quả tròn dài, dài 1,2 mm. $2n = 45, 48, 54$.

Dựa lộ, 1-1.500 m; I-XII, nhiều ở N. từ 1966.

- Annual or perennial grass to 1 m high; panicles narrow; caryopsis 1.2 mm long (*Agrostis fertilis* Steud., *S. indicus* auct. non (L.) R. Br.)

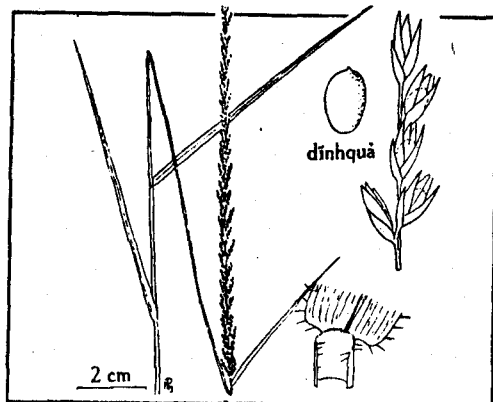
10.316 - Sporobolus humilis Presl.. Xạ tử trắng.

Cỏ daniên; thân bò rồi đứng, cứng, to vào 1 mm, lông dài 1 cm. Lá có phiến dài 1 cm, rộng 1-2 mm; bẹ dài bằng lông, có sọc dọc, mép rìa lông. Chùm-tútán như gié, cao 3-5 cm, rộng 2-3,5 mm, trắng; giéhoa từng cặp, dài 1,5-1,7 mm, đỉnh và trấu mỏng, trắng, đỉnh dưới dài bằng 1/2 đỉnh trên.

Ruộng khô, bờ sông: Bìnhchánh, Châuđốc;

IV.

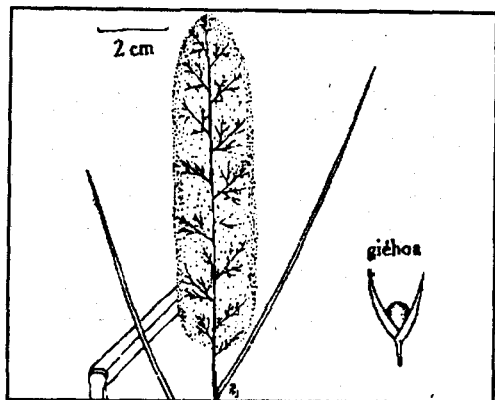
- Prostrate grass; panicles narrow, white (*S. albens* Bal.).

10.317 - Sporobolus tenellus Bal.. Xạ tử mảnh.

Cỏ nhất niên cao 30-50 cm, không nhánh. Lá ở đáy thân có phiến thon, dài 5-6 cm, rộng 2-3 mm; mép rất ngắn. Chùm-tútán hẹp như gié, cao 10-14 cm, nhánh nhóm 3-4; giéhoa 1,5 mm, đỉnh trên cao bằng trấu (1,2-1,5 mm). Đỉnhquả xoan, nâu đỏ.

Dựa đường mòn, 1-700 m: Càná, Cônson.

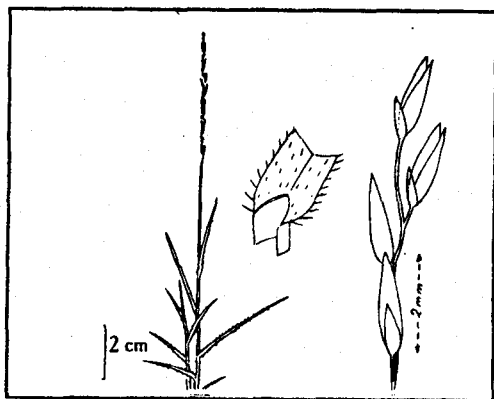
- Annual; panicle narrow, to 14 cm long; caryopsis red brown (*S. balansae* Henr.).

10.318 - Sporobolus tenuissimus (Schr.) O. Ktze. Xạ tử rất-nhỏ.

Cỏ nhất niên, cao 20-40 cm, không chia nhánh. Lá có phiến hẹp, dài 10-15 cm, rộng 2-3 mm; mép là lằn lông. Chùm-tútán hình trụ, mang nhiều nhánh mảnh như chỉ; giéhoa rất nhỏ, đỉnh ngắn hơn trấu, trấu 1 mm. Đỉnhquả tròn.

Sân, vườn, mùa mưa.

- Annual, up to 40 cm; panicles with very fine branches and small spikelets (*Panicum tenuissimum* Schrank, *S. minutiflorus* Link.).

10.319 - Sporobolus tremulus (Willd.) Kunth. Xạ tử rung.

Cỏ daniên, có chồi, cao 5-15 cm; thân cứng. Lá có phiến ngắn, nhọn, có lông; mép rất ngắn, bẹ ngắn. Pháthoa như gié, dài 3-10 cm, nhánh rất ngắn; giéhoa 2 mm, đỉnh dưới bằng 1/2 giéhoa, mỏng, trong trong; trấu không dài hơn đỉnh trên; tiểuhụy 3. Đỉnhquả tròn dài rộng, nâu vàng, láng.

Dựa đường lộ, 1-1.500 m; rộ VII.

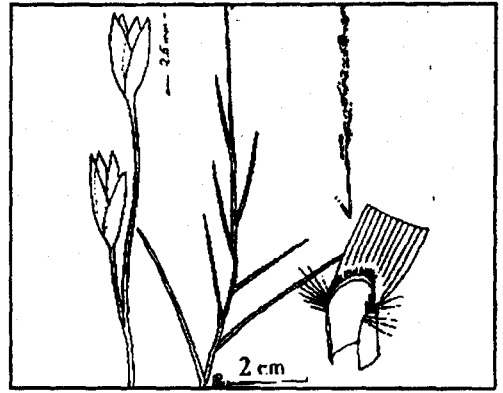
- Stoloniferous; limb pubescent; panicles narrow (*Agrostis tremulus* Willd.).

10.320 - *Sporobolus virginicus* (L.) Kunth. Xạ tử biển;
Seashore Rush-grass.

Dám daniên; cãnhành bờ; thân cứngcứng, cao đến 50 cm. Lá có phiến *mổmổc*, bìa uốn xuống, dài 5-10 cm; mép ngắn, có lông; bẹ có lông. Pháthoa *như gié*, xanhxanh, dài 5-12 cm; giéhoa dài 2-3 mm; đỉnh gần bằng trấu; tiểunhụy 3. Dínhquả xoan.

Hộiđoàn trên vùng *dáy cát*, có nước lợ hay mặn.

- Grass of brackish or sea waters (*Agrostis virginicus* L.).

10.321 - *Sporobolus albens* Bal.

Cỏ daniên, *trắngtrắng*, không lông. Lá có phiến hẹp, to 2-3 x 0,2 cm; mép là lông dài. Chùm-tútán trắngtrắng, cao 5-6cm, nhánh 8-12 mm; giéhoa 1,2 mm, trấu 1 dài hơn đỉnh. Dínhquả xoan, to 0,7-0,8 mm.

Phnom-Penh.

10.322 - *Sporobolus balansae* Henr.

10.323 - *Sporobolus harmandii* Henr.

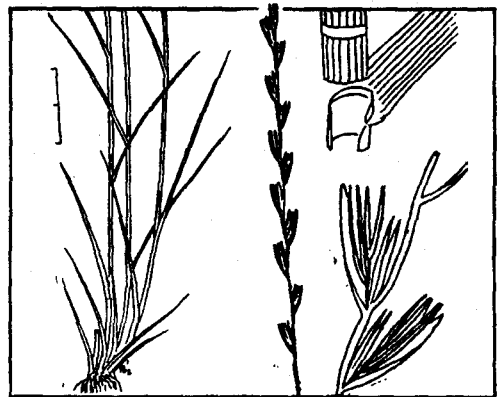
Lepturac:

10.324 - *Lepturus repens* (Forst. f.) R.Br. Mànhvi bờ.

Cỏ daniên, bờ, mang nhánh đứng, cao 20-40 cm. Lá có phiến thon hẹp. *mổmổc*, dài 6-30 cm, rộng đến 1 cm; mép ngắn, bẹ láng, hơi dẹp. Gié cao 4-15 cm, lông dài 5-8 mm; giéhoa 8-10 mm; đỉnh dưới nhỏ, đỉnh trên nhọn, dài; hoa 1, lưỡngphái. Dínhquả xoan, cao 2,5 mm.

Cát dụn biển.

- Littoral, perennial, to 40 cm high; spikelets 1-flowered (*Rottboellia repens* Forst. f.).

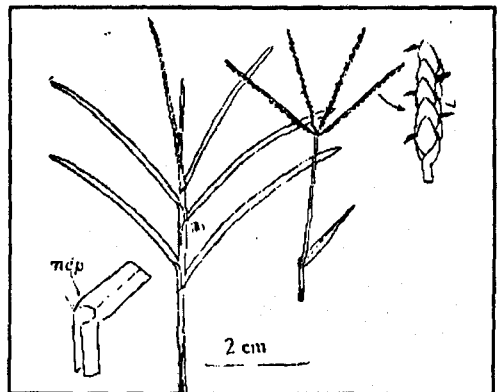
Chloridinae:

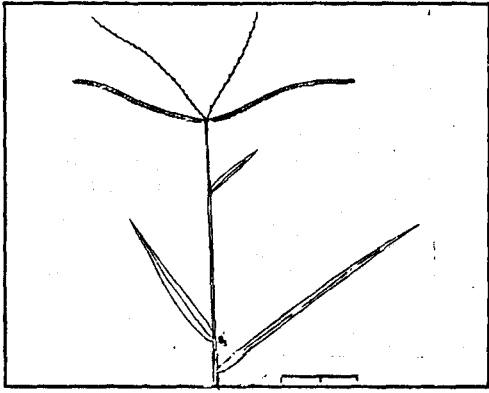
10.325 - *Cynodon dactylon* (L.) Pers.. var. *dactylon*. Cỏ-chi; Bermuda Grass; Petit Chiendent.

Dịathựcvật *daniên nhờ cãnhành* và chồi dài; thân mảnh. Lá có phiến hẹp, dài 5-6 cm; mép là một lần lông. Pháthoa mang 3-4 nhánh gần từ một điểm, dài vào 3 cm, *trắngtrắng*; giéhoa dài 3-4 mm; trấu 1-1,5 mm, hoa 1. Dínhquả cao 1,5 mm, 2n = 36, 40.

Sân cỏ, dụn lộ, bãi cát, khắp caođộ; I-XII. Lợiitiểu tốt, lọc máu, huột, chống thụ ở phụ nữ; chứa β -sitosterol, chống ungthư.

- Perennial; inflorescences with 4 digitate branches (*Panicum dactylon* L.)

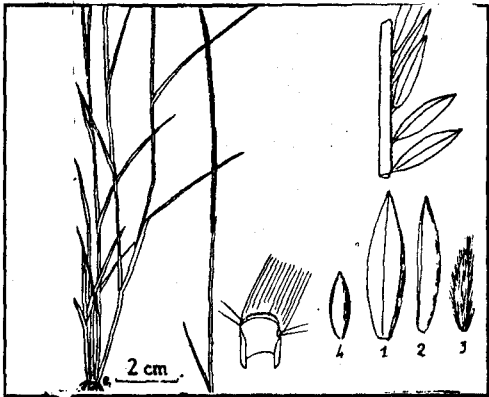

10.326 - *Cynodon arcuatus* Presl. Cỏ Chi công.

Cỏ *daniên* có cành bò; thân cao 40-60 cm. Lá có phiến thon hẹp, dài 8-12 cm, rộng 3-5 mm, không lông. Pháthoa với 4 nhánh gần từ 1 điểm, hơi ngoằn ngoèo, dài vào 5 cm; giéhoa dài 2 mm. $2n = 36$.

B.

- Limb 8-12 cm long; inflorescence with 5 cm long branches (*C. intermedius* Rang & Tad.).

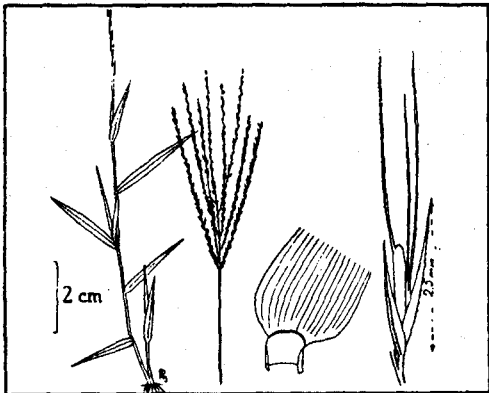

10.327 - *Microchloa indica* (L. f.) P. Beauv.. Vihòa
Bụi *daniên*, cao 5-30 cm; thân mảnh. Lá có phiến như chỉ, dài 1-4 cm; mép ngắn, tai có ít lông dài; bẹ không lông. Gié duy nhất, đứng; giéhoa 2 hàng ở một bên, cao 2 mm; hoa 1, lưỡngphái, trấu dưới đầy lông. Dĩnh quả hình thoi. $2n = 12$, ca 36.

Trên đá, chân tường: Buônmethuot, Camranh; IX. Ở M. *kunthii* Desv., thân *daniên*.

- Annual to 30 cm high; spikelets in 2 rows, 1-flowered (*Nardus indicus* L.f.).

10.329 - *Microchloa kunthii* Desv. Vùng bán và nhiệt đới.

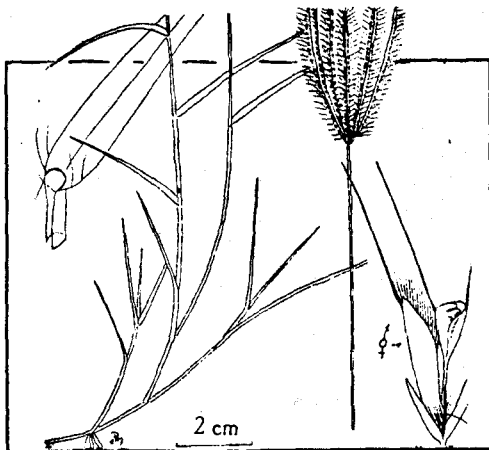

10.329 - *Gymnopogon delicatulus* (C.B. Cl.) Bor. Lở thảo.

Cỏ *nhất niên* mọc thành bụi mảnh. Lá songdính, có phiến hẹp, dài 2-3 cm, rộng 1-3 mm, không gân chánh, không lông; mép có lông mịn. Pháthoa gồm nhiều nhánh mảnh, đứng, mang giéhoa nhỏ (2-3 mm), ở nách 2-3 lônggai dài hơn giéhoa và còn lại khi giéhoa rụng; giéhoa 2 hoa, dĩnh dưới có lônggai.

Vườn, rừng còi khô; X-IV.

- Annual; limb without middle nerv; glume equal to spikelet (*Chloris delicatula* C.B. Cl. ex Hook.f.).

10.330 - *Chloris barbata* Sw.. Lục lông; Finger Grass..

Bụi *nhất niên*; thân nằm rồi đứng cao đến 90 cm. Lá có phiến hẹp, dài 30-40 cm, rộng 2-3 mm; bẹ không lông, mép ngắn, có lông. Gié 4-10, đứng, *tía*; giéhoa có 3 lônggai dài 5-9 mm; một hoa lưỡngphái, 1-3 hoa bấtthụ. $n = 20$.

Nơi khô, nhất là ven biển: Nhatrang, Sài Gòn, Cànho; I-XII. Cỏ dại gốc T.-Mỹ.

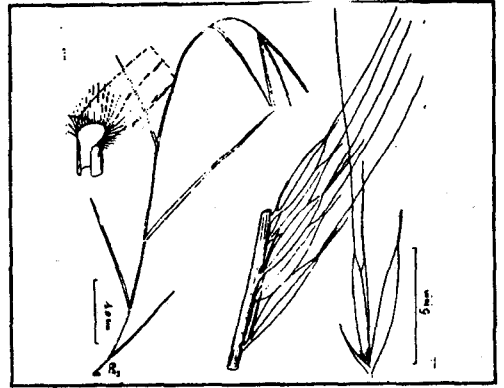
- Annual grass; spikes purple; lemma awned.

10.331 - *Chloris dolichostachya* Lagasca. Lục gié-dài.

Cỏ *daniên* có chồi dài; thân cao đến 1 m. Lá có phiến dài 15-30 cm, rộng vào 1 cm; mép là một hàng lông dài, bẹ láng. Gié 3-7, mảnh, dài đến 20 cm, giéhoa cao 5 mm, một hoa thụ, không hoa lép; trấu có lônggai dài.

Lùm bụi: Nhatrang, Phanrang; XI.

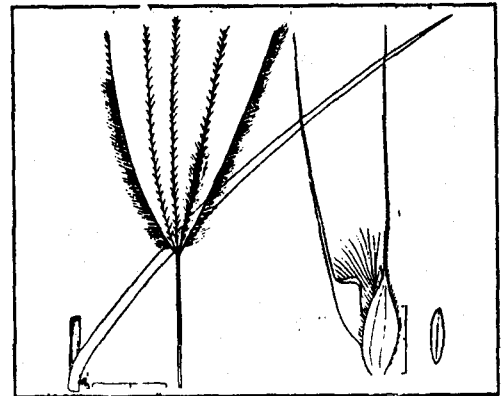
- Perennial, to 1 m high; inflorescence branches to 20 cm long.

10.332 - *Chloris virgata* Sw.. Lục cong.

Cỏ nhất hay *daniên*; thân nằm rồi đứng cao. Lá có phiến hẹp, dài 3-10 cm, rộng 3 mm, không lông; mép ngắn, có rìa lông, bẹ không lông. Pháthoa với 6-15 gié thường đứng, gần ở một điểm, dài 4-6 cm; giéhoa *ngà*, dài 3-5 mm; đỉnh dưới có rìa lông, dài đến 9 mm; hoa lép có trấu lõm, mang *lônggai dài*; trục thò dài. Đỉnhquả *đỏ đỏ*, to 1,5 mm, có 3 cạnh.

Hà Nội, Hảiphòng.

- Annual or perennial ascending grass; spikelets long awned.

10.334 - *Chloris incompleta* Roth.

Cỏ *daniên*; *cànhành bờ dài*; thân đứng cao 60-90 cm. Lá có phiến đáy teo, chót nhọn dài, to 15-30 x 0,4-1,2 cm, phẳng; mép *vằng hy* là lông dài. Gié 4-10, dài 10-20 cm, chụm; giéhoa 1-hoa, trấu thon. BTN.

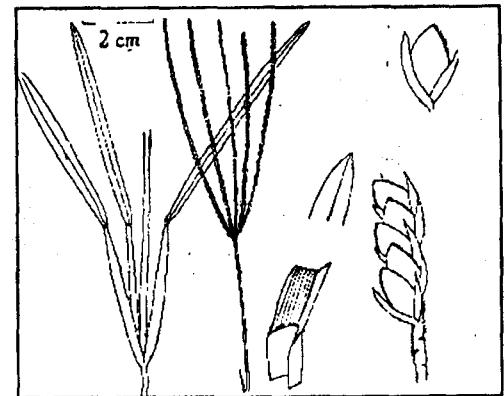
10.334 - *Eustachys tener* (Presl) Cam.. Lục mảnh.

Cỏ có chồi dài, thân cao 20-50 cm. Lá có phiến dài 2-15 cm, rộng 4-5 mm, đầu tẻ; mép là một hàng lông, bẹ *đẹp đẹp*. Gié 3-4, đứng cao 4-5 cm; giéhoa dài 1,5 mm, không *lônggai*; một hoa lưỡngphái và 2 hoa lép.

Dạng giống *Cynodon*. 1-400 m: Quinhon, Phanrang đến Châuđốc; IX.

- Stoloniiferous, to 50 cm high; spikes 3-4, 4-5 cm long; spikelets awnless (*Cynodon tener* Presl.; *E. obtusifolia* (Bal.) Cam.).

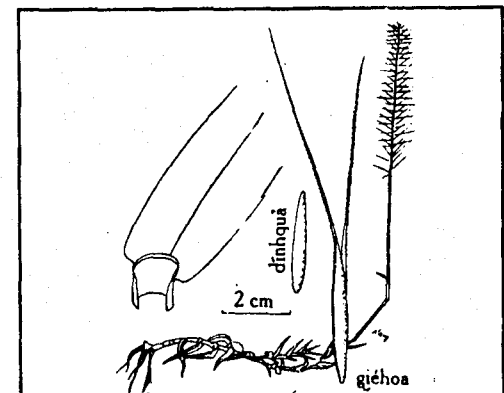
Lappagineae:

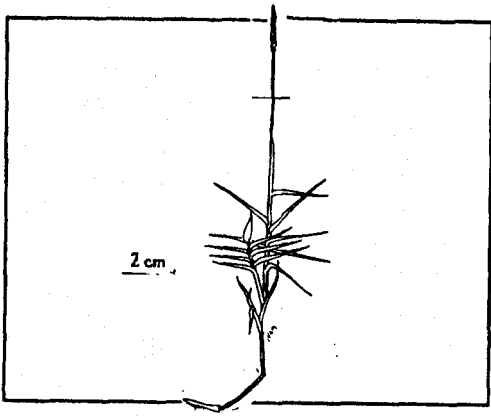
10.335 - *Perotis indica* (L.) O. Ktze. Thiênnhĩ ần.

Cỏ nhấtniên, có thân nằm rồi đứng có nhiều rễ *sáivi*, cao 20-50 cm. Lá có phiến nhỏ, phẳng, rộng 3-5 mm, dài 1-3 cm; mép ngắn, trong. Gié *duynhất*, cao 10-15 cm; giéhoa *gắn dầy*, hẹp, dài 2-3 mm, trấu 2-3 mm, có *lônggai dài đến 1,5 cm*; hoa 1; tiểunhụy 3. Đỉnhquả *hẹp dài*. $2n = 20, 40$.

Hoangnguyên, rừng còi, dưới Philao: Phanrang; XI. *O. P. rara* R. Br., gié 8-30 cm, mang giéhoa *thừa*, và *xu*, dài đến 35 mm kể cả *lônggai*; Hà Nội, Quinhon, Nhatrang.

- Prostrate annual grass; spikes with long erect awns (*Anthoxanthum indicum* L.)

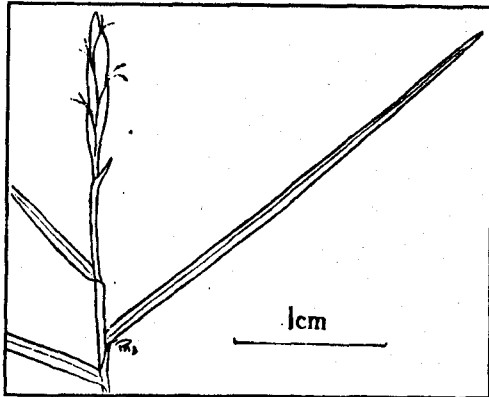

10.336 - *Zoysia matrella* (L.) Merr.. Cồng công; Manila grass.

Cỏ daniên nhỏ; căn hành dài, cứng. Lá có phiến ngắn gần ngang, hẹp nhọn, dài 3-5 cm; mép ngắn, có lông. Gié ở chót, cao 2-4 cm, rộng 1,5-2 mm; gié hoa *đẹp*, dài 3-4 mm; đỉnh dày, trấu mỏng; hoa 1, lưỡngphái. Dính quả tròn dài.

Cát *dựa biển*. Var. *aristata* Bal., gié hoa có lông gai; XI.

- Ascending small grass; spikelets 1-flowered (*Agrostis matrella* L.).

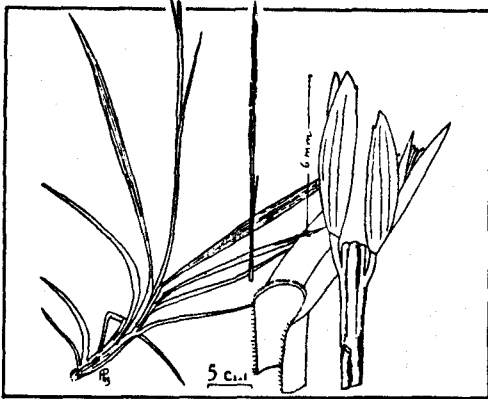

10.337 - *Zoysia tenuifolia* Willd. ex Thiele. Cỏ Lông heo; Mascarene Grass, Velvet grass.

Khảm có *daniên* thấp; căn hành mảnh. Lá nhỏ như kim, phiến dài 1-2 cm, rộng 0,5 mm; bẹ ngắn. Gié nhỏ, mảnh, dài 1-1,5 cm, mang ít gié hoa, xanh; nuốm trắng.

Trồng làm khảm cỏ xanh, *mướt, đẹp*, khỏi cắt, song phải loại cỏ tạp; I-XII. Rất gần loài trên.

- Cultivated.

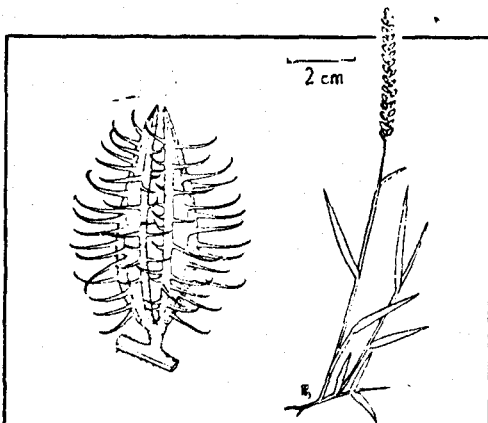

10.338 - *Zoysia sesleroides* (Bal.) Clayton & Richards.. Cồng công to.

Bụi mạnh, *cao 50 cm*. Lá nhiều, chụm ở gốc; phiến *dày, cứng*, lục vàng lúc khô, hẹp hai đầu, dài đến 30 cm, rộng 8-10 mm; bẹ cao 5-8 cm, bìa rìa lông, mép thấp rìa lông. Gié cao 10-12 cm, rộng 3,5 mm, *lục vàng*; gié hoa cao 6 mm, *đẹp*; đỉnh bao tròn trấu, trấu trong trấu; tiểu nhụy 3, ba phần dài 4 mm.

Quinhơn, Nhatrang, Hòn-yến, Camranh; VI-VII.

- More robust grass; inflorescence yellow green (*Brousmichea sesleroides* Bal.).

10.339 - *Tragus roxburghii* Panagrahi. Kéthảo.

Cỏ nằm ở đất, mảnh. Lá có phiến thon hẹp nhọn, dài 2-4 cm, rộng 3-4 mm. Chùm-tútán như gié, cao 3-6 cm; gié hoa *tùng cặp ôm nhau* như một, dài 3-4 mm; đỉnh có gai móc; hoa 1. $2n = 40$.

Rừng còi khô: Phanrang; 8.

- Prostrate grass; spikelets by 2, with hooked hairs (*T. biflorus* Schult., *T. racemosus* Hook. f., non (L.) All.).

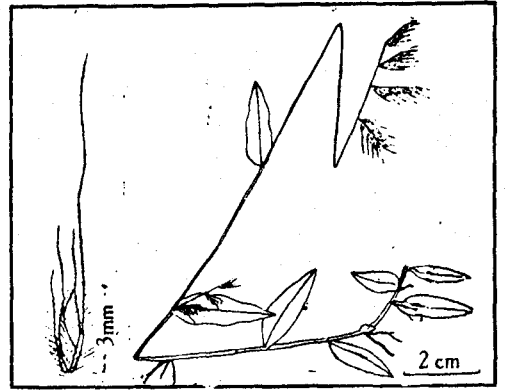
Paniceae:

10.340 - *Oplismenus burmannii* (Retz.) P. Beauv.
Tuthảo Burmann.

Cỏ nằm, mang nhánh nghiêng. Lá có phiến dài 2-5 cm, có lông mềm ở bìa, bìa dợn, đáy bất xứng; mép cao 1 mm. Pháthoa với 3-7 gié dài 1-4 cm; giéhoa dài 3 mm, đầy lông, đỉnh trên có lông gai dài, có lông mịn. $n = 18$.

Dựa lộ, vườn: Lựctinh, Hòn Tre.; III

- Ascending grass; spikelets hairy, with long awns (*Panicum burmannii* Retz.).

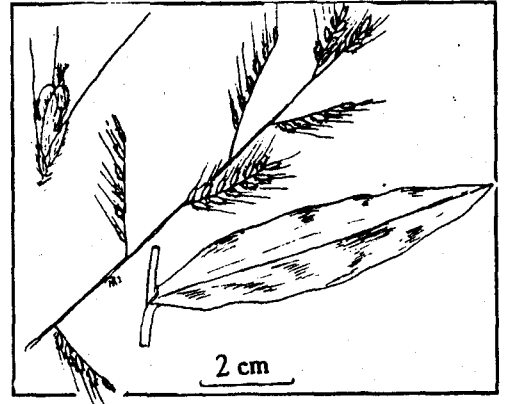

10.341 - *Oplismenus compositus* (L.) P. Beauv.
Tuthảo đều.

Cỏ nhất hay daniên, thấp, cao 30-60 cm, nằm, có rễ bất định. Lá có phiến hơi dợn, mỏng, đầu nhọn, không lông; mép mỏng, thấp. Pháthoa với 4-8 nhánh ngang; giéhoa 3-4 mm, đỉnh dưới có lông gai ngắn, láng. Đỉnh quả tròn dài, trong trấu cứng. $n = 27$.

Dựa lộ, vườn; VI-VII.

- Ascending grass, leaves bigger; awn glabrous (*Panicum compositum* L.).

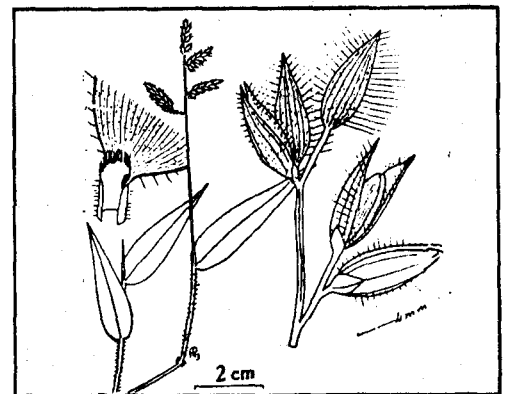
10.344 - *Oplismenus hirtellus* (L.) Beauv.

10.343 - *Urochloa panicoides* Beauv. var. *velutina* (Henr.) Bor.. Vithảo kê.

Cỏ nhấtniên; đáy thân bò, cao 20-40 cm; mắt có lông. Lá có phiến xoan thon, nhọn, đáy tròn, hay hình tim; mép là một hàng lông dày; bẹ có lông. Pháthoa với 4-10 nhánh dài 1-2 cm; giéhoa dài 3-4 mm, có lông dài đến 2,5 mm, hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái.

Dựa lộ, bờ ruộng.

- Ascending grass; spikelets hirsute, flowers superior bisexual.

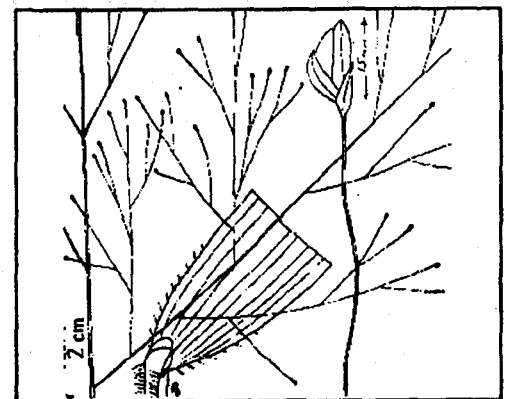

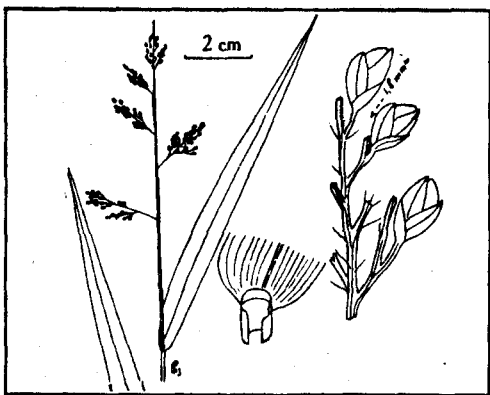
10.344 - *Cyrtococcum accrescens* (Trin.) Stapf..
Cầuđỉnh mọc.

Cỏ nằm rồi đứng; đáy thân mang rễ thường cò độc, to và sưng dài. Lá có phiến thon, dài 7-10 cm, rộng 1 cm, không lông; mép cao, bẹ có lông. Chùm-tútán rất thưa, cao 40 cm, nhánh dài 15 cm; cọng mảnh như chỉ, dài; giéhoa cao 1,5 mm, đỉnh dưới cao bằng 1/2 giéhoa.

Hộidoàn, nơi rập và ẩm, đến 1.500 m.

- Ascending grass; very lax panicles; spikelets gibbous, 1.5 mm (*Panicum accrescens* Trin.).

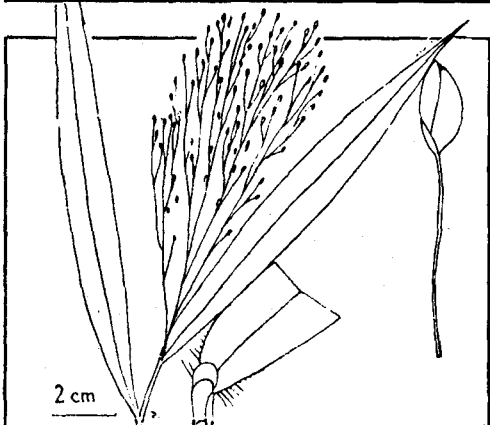

10.345 - *Cyrtococcum oxyphyllum* (Steud.) Stapf. Caudex lá-nhọn.

Cỏ daniên; thân nằm rồi đứng cao 90 cm; lông cứng, dài hơn bẹ, có rễ to ở mắt. Lá có phiến dài 10-15 cm; mép ngắn, bẹ không lông. Chùm-tútán cao 10-15 cm; giéhoa có cọng ngắn, cao 1,8 mm; hoa trên thụ, có bầu một bên. $n = 9$.

Rừng dày, khắp cao độ; XII.

- Ascending grass; spikelets gibbous, 1.8 mm, on short pedicel (*Panicum oxyphyllum* Steud.).

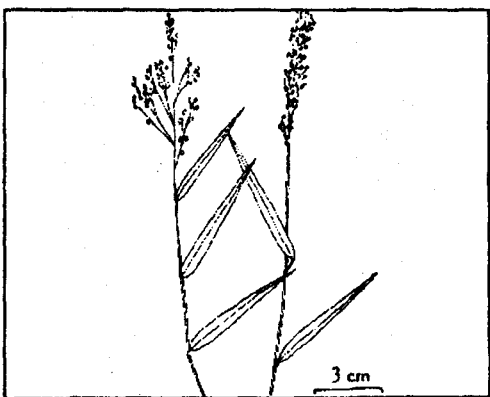

10.346 - *Cyrtococcum patens* (L.) A. Cam. Caudex bò.

Cỏ bò rồi đứng, có rễ ở mắt. Lá có phiến thon dài, mềm, mũi nhọn, đáy có rìa lông dài; mép cao, bẹ không lông. Pháthoa cao đến 20 cm; nhánh mảnh như tóc, cọng dài 6-10 mm; giéhoa có bầu, to vào 1 mm.

Vườn, rừng hồ, ven rừng, 1-1.300 m; I-XII.

- Ascending grass; spikelet 1 mm long (*Panicum patens* L.).

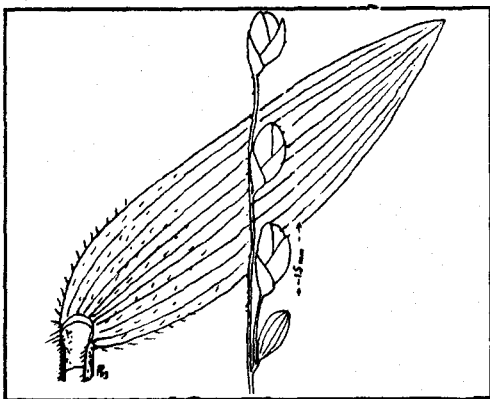

10.347 - *Cyrtococcum trigonum* (Retz.) A. Cam. Caudex ba-cạnh.

Cỏ daniên, mang nhánh đứng cao 20-40 cm. Lá thon nhọn, hẹp, dài 2-8 cm, rộng 1 cm; mép nguyên, bẹ không lông. Chùm-tútán nhỏ, mang ít giéhoa; giéhoa cao 2 mm, trên cọng ngắn (1 mm); đỉnh dưới không lông, đỉnh trên và trấu có lông.

Nơi rập, dưa đường mòn, bình và trung nguyên (hình theo Schmid).

- Grass to 40 cm high; spikelets gibbous, 2 mm long; lemmas pubescent (*Panicum trigonum* Retz.).

10.348 - *Cyrtococcum* sp.

Cỏ nhỏ. Lá có phiến bầu dục thon, có ít lông ở đáy và rìa lông gần mép; bẹ rìa lông, mép nguyên. Pháthoa với nhánh mảnh; cọng bằng hay ngắn hơn giéhoa; giéhoa có bầu, dài 1,5 mm, đỉnh dưới bằng 1/2 giéhoa.

Rừng: Lâm đồng.

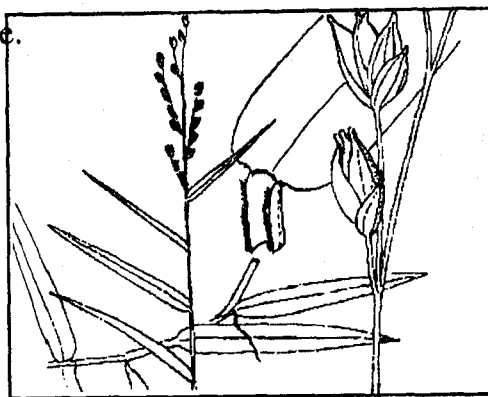
- Limb elliptic lanceolate; spikelets 1.5 mm long, glabrous.

10.349 - *Acroceras munroanum* (Bal.) Henr.. Cỏ Lá-trẻ.

Cỏ nằm rồi đứng; phần bò có rễ bất định đến cao. Lá thường tạt một bên; phiến có đáy tròn, rộng 6-8 mm, dài 4-5 cm, không lông; bẹ không lông, có ria lông dày ở bìa, mép ngắn. Chùm-tútán cao 6-7 cm, nhánh 3-4, mỗi nhánh mang ít giéhoa; giéhoa dài 4,5 mm, rộng 2 mm; đỉnh và trấu có mũi dầy; hoa trên có trấu dưới dày, láng, bìa uốn vào ôm lấy trấu trên.

Ven rừng.

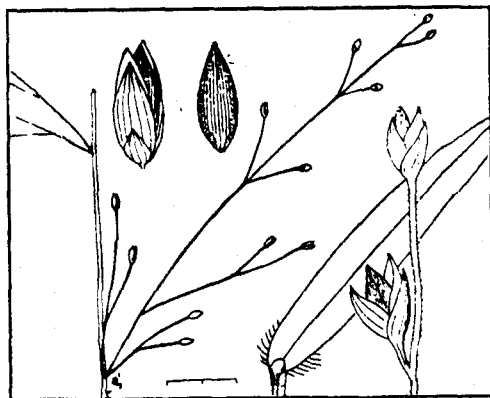
- Ascending grass; lemma with thick acumen (*Panicum munroanum* Bal.).

10.350 - *Acroceras tonkinensis* (Bal.) C.E. Hubb. ex Bor. Nhănggiác Bắc bộ.

Cỏ daniên, bò rồi đứng; lông dài, mắt có lông. Lá có phiến thon, dài 15-20 cm, rộng 1,5-3 cm; mép cao 1 mm, có ria lông mịn, bẹ ria lông. Chùm-tútán cao 20 cm, thưa, nhánh dài 15 cm; giéhoa thưa, to, dài 5 mm; hoa dưới đục, hoa trên lưỡngphái, có trấu láng dài.

Rừng thưa: B đến Bảo lộc; XII.

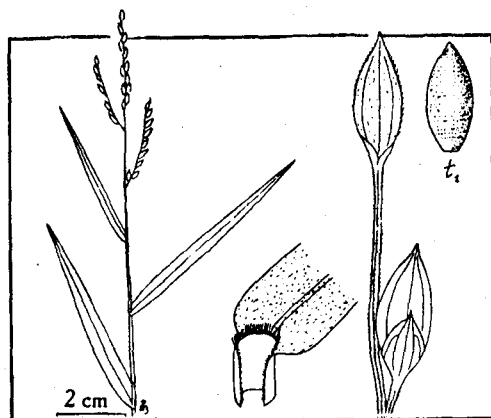
- Ascending perennial grass; spikelets 5 mm long; upper lemma crested (*Panicum tonkinensis* Bal., *Neohusnotia tonkinense* (Bal.) Cam.).

10.351 - *Acroceras zizanoides* (H.B.K.) Dand. Nhănggiác niêng.

Cỏ daniên, cao đến 1 m; thân bò dài rồi đứng, mắt có lông. Lá có phiến cứng, lục tươi, dài 10-15 cm, rộng 5-12 mm, không hay có lông mịn; mép thấp, có lông. Chùm-tútán ít nhánh (3-6), dài 4-12 cm; cọng 3 cạnh; giéhoa khít, cao hơn 5 mm, đỉnh dưới ngắn, trấu có mũi, trấu trên (hoa thụ) cứng, trắng.

Đáclắc (400 m), Phanrang, nơi ẩm; I.

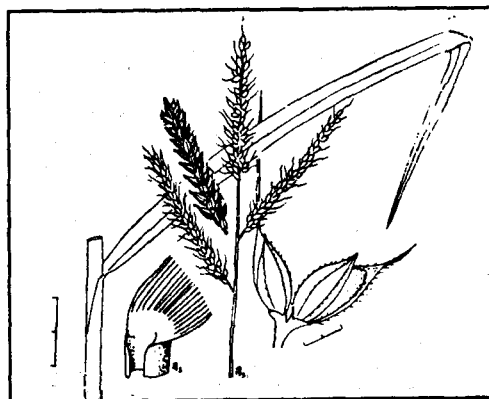
- Ascending grass to 1 m high; upper lemma white, thick, crested (*Panicum zizanoides* Kunth, *A. oryzoides* Stapf.).

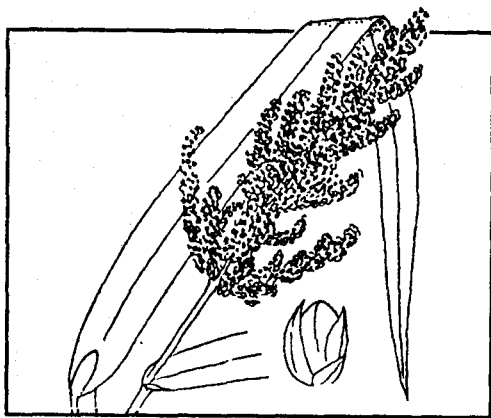
10.352 - *Echinochloa crus-galli* (L.) P. Beauv. Lòngvực, Bạithảo; Cock's foot, Common Barnyard Grass.

Cỏ nhấtniên, thân hơi dẹp, cao đến 1,2 m; mắt có lông, lông trơn. Lá có phiến lục đậm, dài 10-20 cm, rộng 1 cm; mép vắng, bẹ dẹp. Chùm-tútán cao 10-20 cm, dày hay thưa, nhánh đứng xéo; giéhoa xanh ứng tím, xoan-tròn, dài 3-4 mm, có lônggai ngắn hay không. $2n = 54$.

Ruộng, nơi ẩm. Cầm máu, trị đau lá-lách, bổ.

- Annual grass to 1.2 m high; ligule absent; spikelets green, violet tint, 3-4 mm long (*Panicum crus-galli* L.).

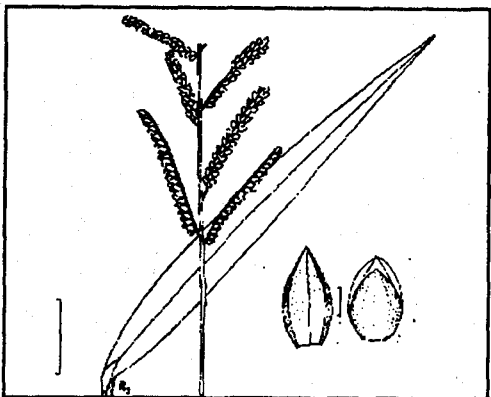

10.353 - Echinochloa esculenta (A. Braun) H. Scholz. Lòngvực chim, Bạch thảo; Japanese Barnyard Millet.

Cỏ nhất niên, cao 30-60 cm. Lá có phiến hẹp dài, rộng 1-1,5 cm, không lông; không mép. Pháthoa với nhánh dài 2-5 cm; gié hoa đơn dầy, thường không có lông gai, hay có lông gai rất ngắn; đỉnh không lông, có 3 gân. Đỉnh quả láng.

Tr làm thức ăn cho chim.

- Cultivated (*Panicum esculentum* A. Braun, *E. frumentacea* auct. pp. non Link, *E. crus-galli* var. *edulis* auct. pp.).

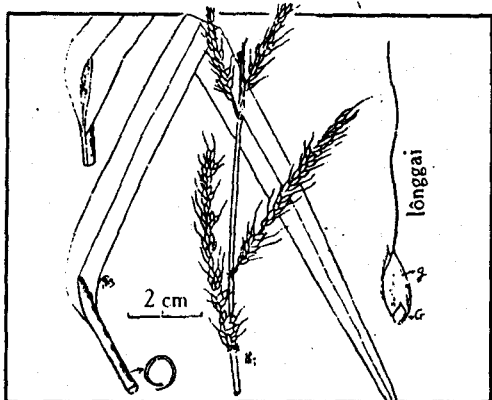

10.354 - Echinochloa frumentacea Link. Lòngvực hạt;

Lá có phiến thon hẹp, dài 10, rộng 1-1,5 cm, không lông, không mép. Pháthoa với nhánh dài 3-4 cm; gié hoa không gấn dầy, thường không lông gai hay có lông gai rất ngắn; đỉnh 3 gân, có lông, dài 3,5 mm, chót thon. Đỉnh quả láng, màu ngà sậm, to 2,5 x 2 mm.

BTN. Trị bón, làm tăng tiết mật.

- Ligule absent; caryopsis 2.5 mm long.

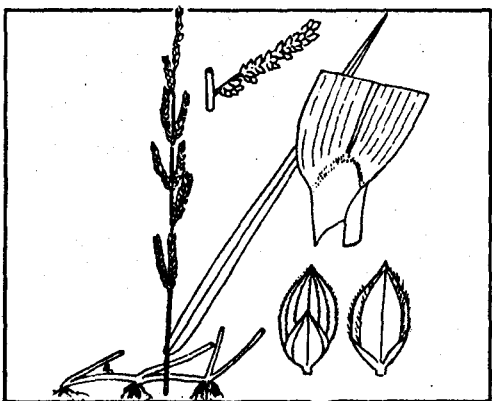

10.355 - Echinochloa crus-pavonis (H.B.K.) Schult.

Cỏ nhất niên, đứng, cao 10-150 cm, thân tròn, có lông ở mắt. Lá có phiến dài 8-28 cm, không lông, gân giữa to, trắng, dầy chạy dài trên bề, không mép. Chùm-tútán cao 10-20 cm, mang nhánh dài; gié hoa tròn dài, dài 2,5-3 mm; trấu có lông gai dài.

Bờ nước: Biên hòa, Sài Gòn, Lục tỉnh.

- Annual grass; leaves without ligule; spikelets awned (*Oplismenus crus-pavonis* H.B.K.).

10.356 - Echinochloa colonum (L.) Link. Bourgou, Jungle grass.

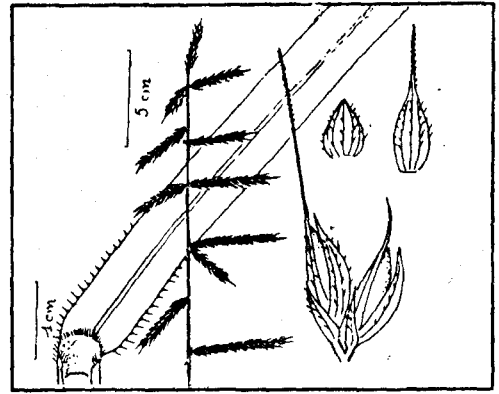
Cỏ nhất niên nhỏ, cao 30-50 cm; mắt có lông. Lá có phiến dài 10-15 cm, rộng 1 cm; mép là một lần lông. Chùm-tútán mang 5-19 gié ngắn, xếp vào trục; gié hoa từng cặp, dài 2-3 mm; đỉnh dưới bằng 1/2-1/3 gié hoa. $2n = 36$.

Vườn, đất ẩm; VIII.

- Annual grass, to 50 cm high; spikelets 2-3 mm long, green (*Panicum colonum* L.).

10.357 - *Echinochloa stagnina* (Retz.) P. Beauv. Gaithảo mương; Borgou. Cỏ *đaniên* nằm rồi đứng, hay nổi, dài nhiều m; thân to bằng chiếc đũa; mắt phù cao 5-7 mm. Lá có phiến dài đến 40 cm, rộng 1,7 cm, bìa có lông đáy phù; bẹ có lông và rìa lông, *mép là 1 hàng lông trắng* cao đến 5 mm. Pháthoa đứng, nhánh ngang, dài 5-7 cm; giéhoa dài 4-6 mm, có lông và có lônggai dài 5-6 mm; hoa dưới đực, hoa trên cái, nuốm đỏ.

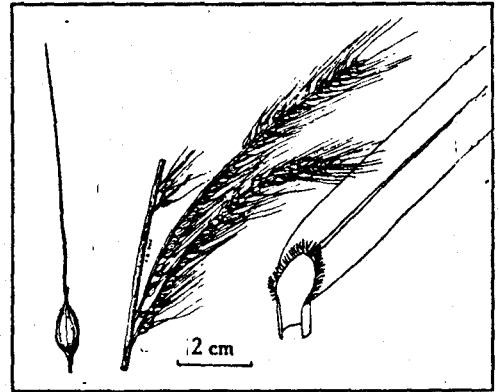
Trong mương, rạch lạn, *bể nổi*, nhiều ở Đồngtháp. Không chịu nước lợ.

- Limnophyte or long floating grass (*Panicum stagninum* Retz.).

10.358 - *Echinochloa phyllopogon* (Stapf) Kissai.

Cỏ thủysinh, sống dựa bờ kinh hay rạch, hay trong *bể nổi*. Thân hình trụ; lá có phiến dài, nhọn, không lông; mép là rìa lông. Pháthoa mang gié dài 6-10 cm, tạt một bên; gié mang *giéhoa có lônggai dài 1.5-2 cm*; giéhoa 2 hoa, hoa dưới đực, hoa trên cái.

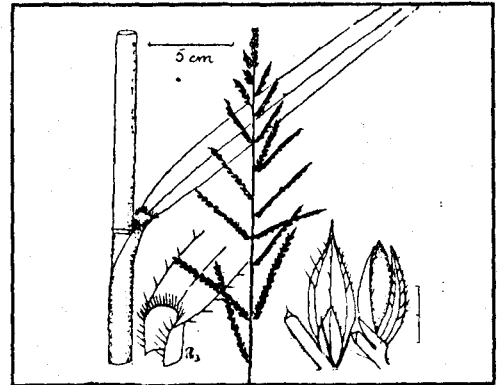
N.

- Hydrophyte; spikelets with awn to 2 cm long.

10.359 - *Echinochloa pyramidalis* (Lam.) Hitchc.

Cỏ dài 1-4 m; thân to 6-8 mm, lông dài 10 cm, không lông. Lá có phiến không lông, dài đến 40 cm, rộng 1 cm, gân-phụ to; *mép là hàng lông dài 5 mm*, bẹ có rìa lông. Pháthoa cao 25 cm, nhánh dài 6 cm, ngắn lẫn đến ngọn; giéhoa dài 3-4 mm, đỉnh 1,5 mm, trấu có mũi 1 mm, màu rơm dợt, có lông to ở sống.

Nơi ẩm, ruộng, dựa rạch.

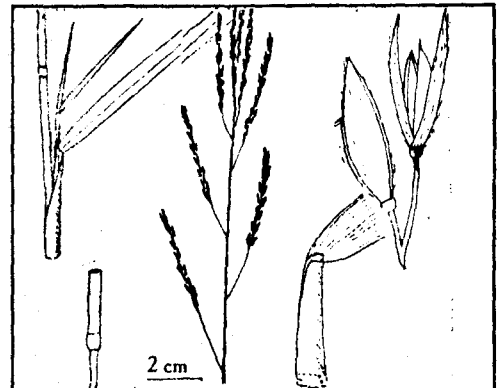
- Grass to 4 m long; ligule long hairy; spikelets 3-4 mm long (*Panicum pyramidalis* Lam.).

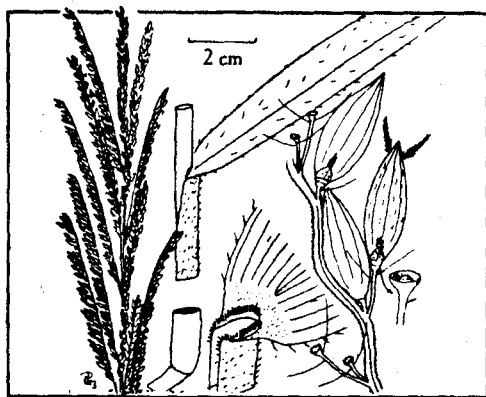
10.360 - *Eriochloa procera* (Retz.) Hubb. Cỏ-mật; Cup grass.

Bụi dày, *đaniên*, cao 0,3-1,5 m; thân phù ở mắt và có lông. Lá có phiến hẹp, không lông, dài 8-15 cm; mép ngắn, có lông. Chùm cao đến 15 cm, mang gié dài 4-5 cm; *cọng phù ở đầu*, mang giéhoa dài 2,5-3,5 mm, nhọn, dẹp, có lông ở nơi gần; đỉnh dưới gần như vắng; hoa 2. n = 9, 18.

Ruộng, bung, dựa rạch: Cánhơ.; VIII.

- Perennial; pedicels inflated at the top; spikelets 2.5-3.5 mm long (*Agrostis procera* Retz.).

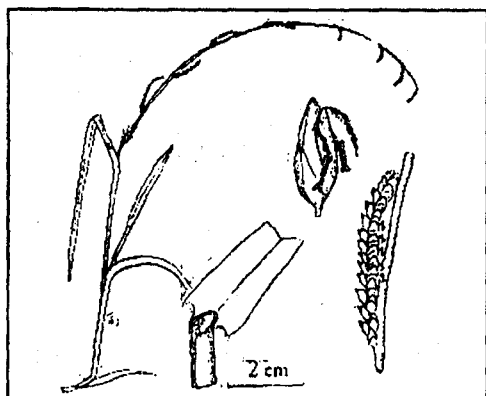
10.361 - Eriochloa polystachya Kunth. Cỏ-mật nhiều-gié.

Thùysinh to, dài đến 2 m; lông to 4-8 mm, ở gần gốc, dài 15 cm. Lá có phiến dài 15-20 cm, rộng 1-1,4 cm; bẹ dài gần không bằng lông, mép có rìa lông dày mịn. Pháthoa to, phần thụ dài 30 cm, *nhánh nhiều*, dài 12-15 cm, đứng; *cọng phù ở chót*, mang giéhoa xoan, dài 4 mm; đỉnh tím, trấu có bột tím ở gần đỉnh; vòi nhụy tím,

Ruộng, bung, dựa rạch: Longxuyên (Mỹluông);

IX.

- Bigger grass; spikelets 4 mm long (*E. ramosa* Hack.).

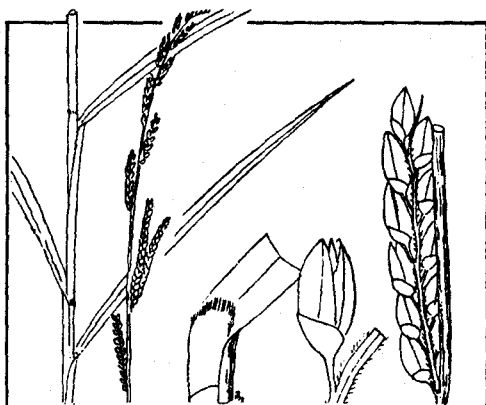

10.362 - Paspalidium flavidum (Retz.) A. Cam.. Cỏ sâu vàng.

Cỏ cao đến 1,2 m; thân nằm rồi đứng. Lá có phiến dài 5-10 cm, rộng 3-7 mm, không lông, đáy có tai rìa lông mịn; mép ngắn, nguyên, bẹ dẹp dẹp. Pháthoa dài, mang *gié ngắn hơn lông*, ôm trục; giéhoa 2 hàng, dài 2-3,5 mm, lóng, *vàng hay tím*.

Lùm bụi, đất hoang: N.

- Ascending grass; panicles with branches shorter than internodes (*Panicum flavidum* Retz.).

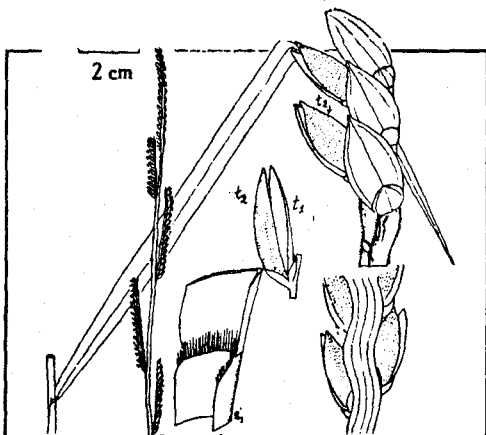

10.363 - Paspalidium geminatum (Forssk.) Stapf.

Thân to 2-3 mm, có ít lông ở mắt. Lá có phiến thon hẹp, dài vào 12 cm, rộng 5-7 mm, chót nhọn; mép là hàng lông đứng; bẹ dẹp dẹp. Pháthoa cao 20 cm, mang gié đứng, dài bằng lông, *thường từng cặp*, dài vào 2,5 cm; giéhoa không lông, hoa dưới lép, hoa trên lưỡngphái với 3 tiểunhụy, noãn sào 2 noãn.

Bờ nước; Sài Gòn; XI.

- Panicles with often geminated branches (*Panicum geminatum* Forssk., *Paspalidium fluitans* Retz.).

10.364 - Paspalidium punctatum (Burm. f.) A. Cam.. Cỏ-sâu dóm.

Cỏ daniên nổi, cao đến 1,2 m; thân to 1 cm, lông xốp, có rễ ở mắt. Lá có phiến thon dài, cứng hay xốp; mép là một hàng lông dày, cao 2 mm; bẹ dẹp dẹp. Chùm cao 20-30 cm, mang 10-20 *gié dài hơn lông*, sóng dẹp; giéhoa songđỉnh, có đỉnh nhỏ, trấu dưới mỏng, trấu trên (hoa thụ) dày, có ổ mịn. Đỉnh quả tròn, dẹp.

Đất ẩm lầy: Nam; I.

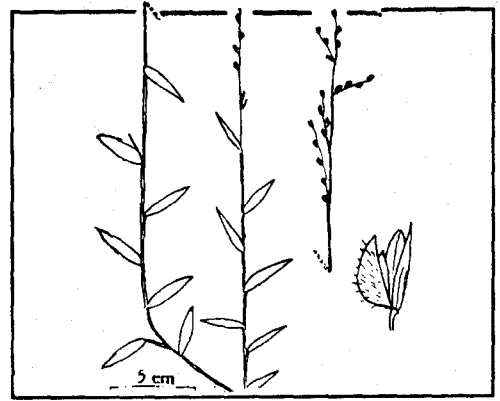
- Floating hydrophyte; panicles with branches longer than internodes (*Panicum punctatum* Burm.f.).

10.365 - *Pseudoechinolaena polystachya* (H.B.K.) Stapf.

Cỏ daniên mảnh, *nằm* mang nhánh đứng cao 10-50 cm. Lá có phiến thon hẹp, dài 5-8 cm, rộng 1 cm, có ít lông, mép mỏng, ngắn. Pháthoa mang ít nhánh ngắn; giéhoa ít, có cọng ngắn, cao 4-5 mm; hoa thụ 2, *dính trên cổ bầu*, có lông. Dính quả nhỏ.

Dựa suối, hay làm thành khảm dưới bóng cây trồng: B, Bảo lộc (hình theo Schmid); IX.

- Upper glume gibbous, armed with hooked hairs (*Echinolaena polystachya* H.B.K.).

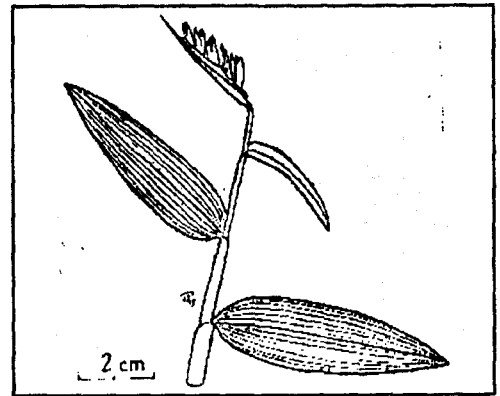

10.366 - *Thuarea involuta* (Forst. f.) R. Br. ex Roem.

Cỏ daniên bò, có rễ sát v. Lá có phiến có hay không lông, dày, dài 4-6 cm; mép là một vòng lông. Pháthoa có 1 mo, gié mang hoa một bên, cao 2,5 cm; giéhoa dài 4 mm, *từng cặp*, giéhoa trên đực, giéhoa dưới có hoa dưới cái hay lưỡngphái.

Dựa biển.

- Perennial; inflorescence with a spathe; spikelets by 2 of 2 kinds (*Ischaemum involutum* Forst. f.).

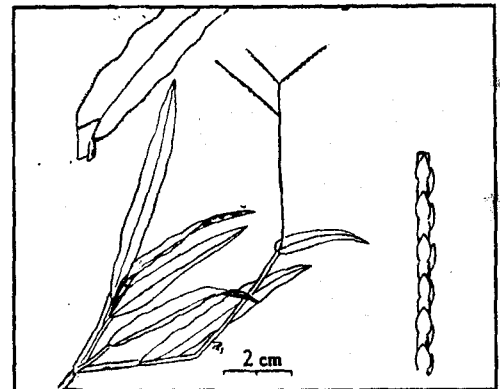

10.367 - *Axonopus compressus* (Sw.) P. Beauv.. Cỏ Lá-gùg; Savannah grass, Louisiana grass..

Cỏ mọc sát ở đất, có rễ ở mắt; thân đẹp, tím. Lá có phiến láng, mỏng, hơi giún và có lông đều ở bìa, rộng 1-1,5 cm, gân chánh mảnh; *bẹ đẹp, mép vắng*. Pháthoa do 2-3 nhánh mảnh, dài; giéhoa 2,2 mm, gần theo 2 hàng trên trục chữ-chi; nuốm trắng. $n = 40, 60$.

Đất ẩm, trảng hay rập, sân cỏ (trồng); Góc T.-Mỹ.

- Creeping grass; spikes 2-3 (*Milium compressum* Sw.).

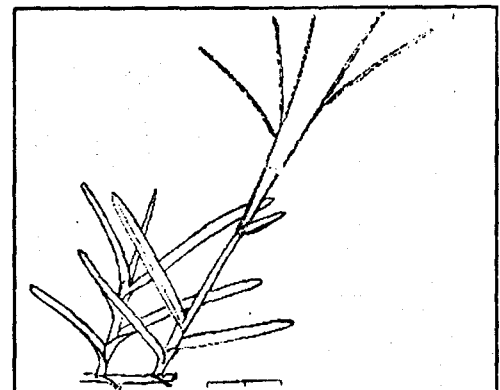

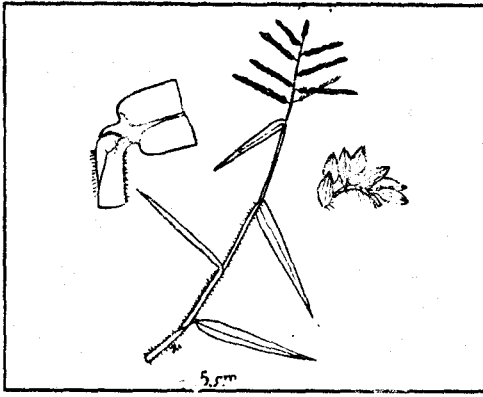
10.368 - *Axonopus affinis* A. Chase. Carpet grass.

Bụi dày hơn trên. Lá có phiến hẹp hơn, dài hơn, bìa không giún, *không rìa* lông, đầu tù hay tròntròn. Pháthoa mang 1-3 nhánh. Dính quả dài 1,7-1,8 mm; nuốm tím.

Tr làm khảm, chịu khô hơn loài trên.

- Leaves obtuse at apex, not ciliated.

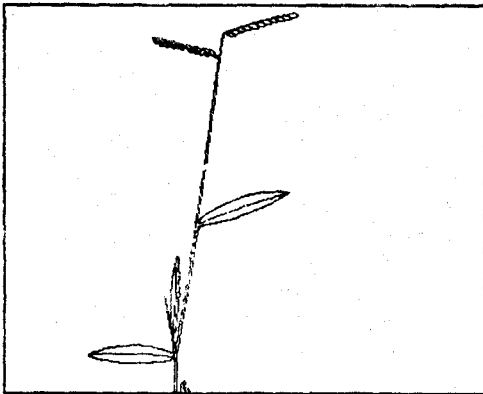

10.369 - *Brachiaria mutica* (Forssk.) Stapf. Cỏ lông-tây; Para grass, Dutch grass, Buffalo grass; Herbe de Para.

Cỏ mạnh có thể cao 1,5 m khi mọc dựa bụi, rào; thân không lông. Lá có phiến dài đến 25 cm, bẹ có lông đứng dày trắng, mép là một hàng lông ngắn, dày. Chùm-tútán mang 8-20 nhánh; trục (3 cạnh) có lông thưa, dài; gié hoa không lông; nuốm sậm màu.

Phổ biến ở ruộng, vườn, đến 1.000 m; X-XII,

- Common grass to 1.5 m; sheath white hirsute (*Panicum muticum* Forssk.).

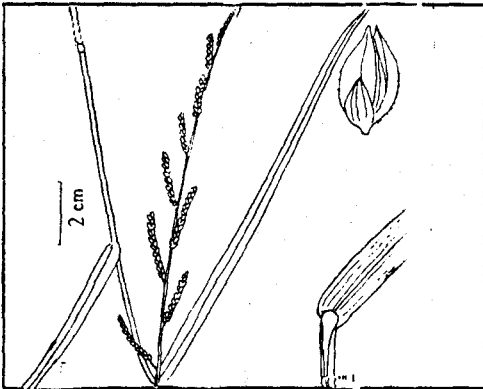

10.370 - *Brachiaria distachya* (L.) Stapf. Vithảo hai-gié.

Cỏ có thân nằm, chia nhánh rồi đứng; mắt có lông. Lá có phiến thon hẹp, to 5-15 x 0,5-0,8 cm, bìa có lông; bẹ có lông ở miệng, mép có lông. Gié thường 2(4), thường ngang, dài 2,5-7 cm, sóng không lông; gié hoa màu lục dợt, theo 2 hàng; hoa 2; đỉnh 5-7 gân.

BTN; VII-XI.

- Ascending grass; panicles with 2(4) branches; spikelets light green (*Panicum distachyum* L.).

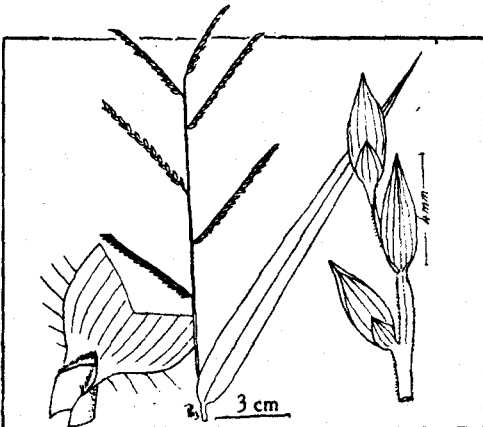

10.371 - *Brachiaria eruciformis* (J.E. Sm.) Griseb. Vithảo dạng-sâu.

Cỏ nằm rồi đứng; thân có mắt phù, không lông. Lá có phiến dài 15-25 cm, rộng 8-10 mm; mép ngắn, không lông; bẹ không lông. Pháthoa dài 15 cm, nhánh 8-10, ngắn, đứng (dạng sâu); gié hoa sắp hai hàng, xoan rộng, dài 2,5 mm, trấu dưới ngắn hơn 1/2 trấu trên, có lông mịn. n = 9.

Theo ruộng vườn, vùng Sài Gòn.

- Ascending grass; panicles with erected branches; spikelets 2.5 mm long (*Panicum eruciformis* J.E. Sm.).

10.372 - *Brachiaria subquadrifara* (Trin.) Hitchc. Vithảo bốn-gié.

Cỏ nằm rồi đứng, có rễ ở mắt; lông dài 5-8 cm, rộng 2-3 mm. Lá có phiến dài 8-12 cm, rộng đến 1 cm; bẹ ngắn hơn lông, mép rìa lông mịn. Pháthoa cao 10-15 cm, gié 5-7, dài 5 cm; trục 3-cạnh; gié hoa có cọng, dài 3,5-4 mm, rộng ở giữa, từ thon đến chót.

Đất ráo, có cát: Sài Gòn; X. Khác *B. distachya* ở gié hoa to hơn.

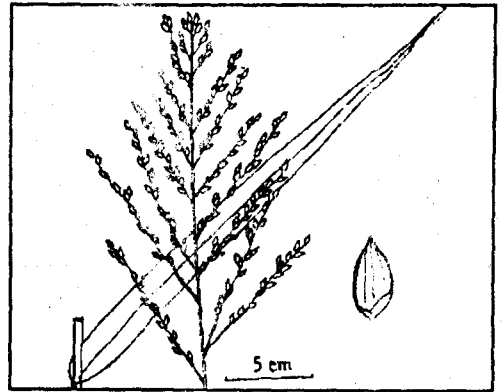
- Panicles 5-7 branches; spikelets 3,5-4 mm long (*Panicum subquadrifarum* Trin.).

10.373 - *Brachiaria ramosa* (L.) Stapf. Vithảo nhánh.

Cỏ nhất niên cao đến 1 m, nằm rồi đứng; mắt thường có lông. Lá có phiến hẹp, dài 10-15 cm, rộng 1-1,3 cm, đáy ôm thân; mép có nhiều lông. Chùm-tútán cao 8-12 cm, nhiều nhánh dài 5-7 cm; gié hoa vàngvàng dài 3-5 mm, có lông mịn hay không lông; đỉnh dưới ôm tròn gié hoa, đỉnh trên bằng gié hoa.

Bình và trung nguyên, Đà Nẵng vào N (hình theo Schmid).

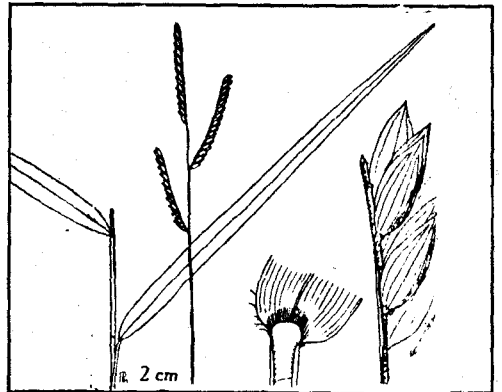
- Annual, 1 m high grass; spikelets yellowish, 3-5 mm long (*Panicum ramosum* L.).

10.374 - *Brachiaria paspaloides* (Presl) C.E. Hubb. Vithảo san.

Cỏ nhất niên cao 75 cm; thân cứng, lông dài, có lông ở mắt. Lá có phiến dài 15-25 cm, rộng 1 cm; mép là một hàng lông cao, dày; bẹ có lông ở bìa. Chùm 3-4 nhánh đứng, dài 3-6 cm, sóng có 3 cạnh; gié hoa 4 mm, đỉnh dưới dài bằng 4/5 đỉnh trên; hoa trên thụ với trấu dài, 5 gân.

Thủ thiên, Buônmethuot, Bảolộc, Sài Gòn; XII.

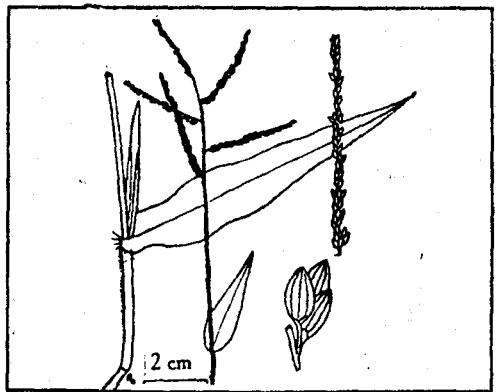
- Annual to 75 cm high grass; panicles with 3-4 branches 3-6 cm long (*Urochloa paspaloides* Presl., *B. ambigua* (Trin.) Cam.).

10.375 - *Brachiaria reptans* (L.) Gardn. & C.E. Hubb. Vithảo bò.

Cỏ bò rồi đứng cao 30-40 cm; thân cứng, to 1,5-2 mm. Lá có phiến thon, dài 6-9 cm, rộng 1,3-1,7 cm, bìa dợn, trong và cứng, đáy có tai ôm thân, và rìa lông; bẹ có lông mịn, mép là rìa lông. Pháthoa với 5-8 nhánh dài 2-3 cm; gié hoa gần một bên, xoan, xanh dợt, không lông dài 2 mm, đỉnh ngắn, trấu có 3 gân xanh; hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái. n = 9

Rầy: từ Lạngson trở vào; IX.

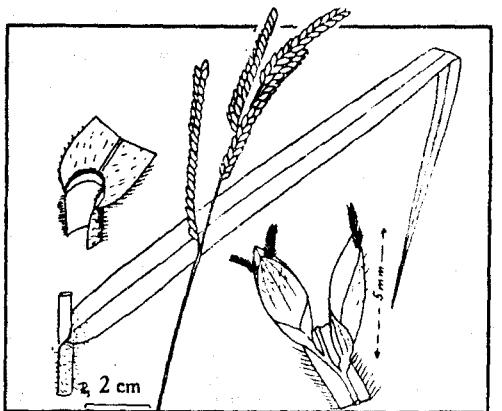
- Ascending grass; spikelets glabrous (*Panicum reptans* L., *Urochloa reptans* (L.) Stapf.).

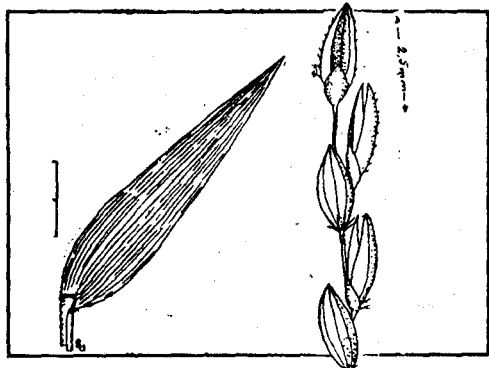
10.376 - *Brachiaria brizantha* (A. Rich.) Stapf. Vithảo tấm.

Cỏ daniên cao 1 m; thân nằm rồi đứng, có rễ ở mắt. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 1,3 cm, có lông; mép ngắn, có lông, bẹ có lông. Gié 3-5; trục có cánh, mang gié hoa cao 5 mm, trắngtrắng, đỉnh trên có lông; nuốm tím.

Tr cho giasúc ở Bảolộc; VI.

- Cultivated (*Panicum brizanthum* Hochst. ex A. Rich.).

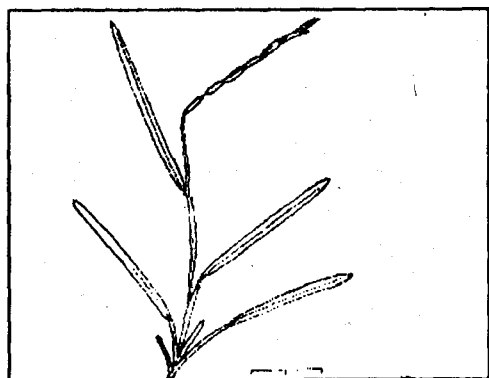

10.377 - *Brachiaria villosa* (Lam.) Cam. Vithảo lông.
Cỏ *nhất niên* cao 30-40 cm; thân nằm rồi đứng, có lông nằm. Lá có phiến mỏng, dài 5-8 cm, rộng đến 2 cm; bẹ có lông, mép lá một lần lông. Chùm-tútán có nhánh đứng hay ngang; gié hoa dài 2,5 mm, *tim tím*, đỉnh dưới rất ngắn, hoa dưới lép, hoa trên lưỡngphái.

Đất lầy: Đà Lạt; X.

- Spikelets 2.5 mm, glume inferior very short (*Panicum villosum* Lam.).

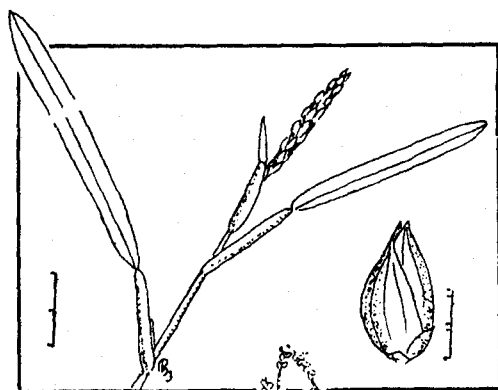

10.378 - *Stenotaphrum dimidiatum* (L.) Brongn. Doãn hào bán nguyệt.

Cỏ nhỏ, *nằm*, có rễ ở mắt, *hay đứng*, cao đến 60 cm, không lông. Lá có phiến hẹp, tẻ hai đầu, mồm mồm, không lông hay có lông ở đáy bẹ; mép là vài lông. Gié ở ngọn, dài 4-5(12) cm, rộng 3-7 mm, ngay hay cong; gié hoa 1-2 hàng, dài 4,5 mm; hoa dưới đực hay lưỡngphái, hoa trên lưỡngphái, *nuốm đỏ*.

Đảo Hoàngsa.

- Spikes 4-5 cm; spikelets 4,5 mm, 2-flowered (*Panicum dimidiatum* L.).

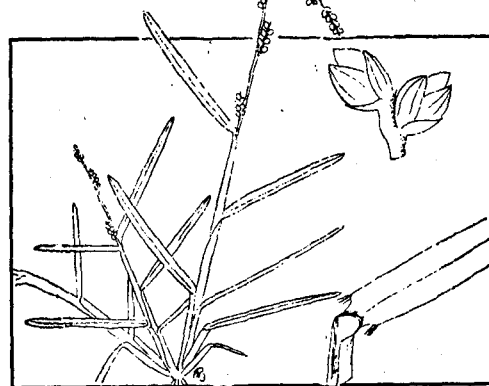

10.379 - *Stenotaphrum secundatum* (Walter) O. Ktze. Doãn hào cạnh.

Cỏ daniên to; thân tròn, *đáy bò*; nhánh cao 5-60 cm. Lá hơi songdinh; phiến dài 7,5-15 cm, rộng vào 1 cm; bẹ rộng, *đẹp đẹp*, mép là 1 vòng lông. Gié cao 5-10 cm, nhánh nếu có dài 2 cm; gié hoa cao 4 mm; đỉnh nhỏ, đỉnh trên cao 5-6 mm, *xoan*.

Xuýennhiệt đới, gốc Mỹ châu.

- Perennial grass; spikes 5-10 cm long; spikelets 6 mm high (*Ischaemum secundatum* Walter).

10.380 - *Stenotaphrum helferi* Munro ex Hook. f. Doãn hào Helfer.

Cỏ daniên có chồi bò; thân cao 30-50 cm, mềm. Lá có phiến dài 10-20 cm, rộng 6-12 mm, đầu tẻ, gần như không lông; mép rất thấp, có lông. Chùm-tútán có nhánh ngắn mang ít gié hoa cao 4-5 mm, gần như tròn; hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái.

Phù sa trên bùn hay cát miền T. *S. micranthum* (Desv.) Hubb. (*Ophiurella micrantha* Desv., *S. subulatum* Trin. có ở đảo Hoàngsa.

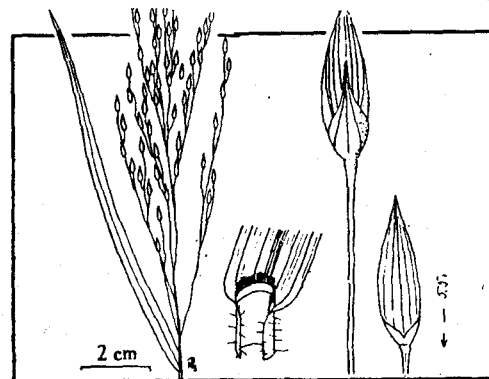
- Perennial; panicles; spikelets ovoid, 4-5 mm long.

10.381 - *Panicum miliaceum* L. Kê, Kê trồng; Proso Millet, Common Millet, Hog Mì; Millet.

Bụi cao đến 1,2 m, *nhất niên*, *đáy* có rễ to, cứng; lông dài 10-25 cm, mắt có lông. Phiến dài 20-25 cm, rộng 1-2,5 cm; mép có lông, bẹ dài, có lông dài đứng. Chùm-tútán thưa hay rất dày, trục chánh như nhánh; cong dài; gié hoa dài 4-5,5 mm, đỉnh dưới có mũi nhọn; hoa dưới lép, hoa trên lưỡngphái, *nuốm tím đen*. *Dinh quả trắng*. $2n = 36, 72$.

Nhiều thứ trồng ở vùng núi, khác nhau ở màu của trấu. Gốc Trung Auchâu. Hạt dùng đắp ung thư; rễ trị đại máu cho phụ nữ.

- Cultivated.

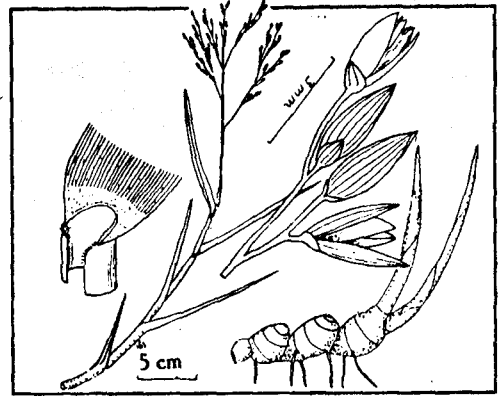

10.384 - *Panicum repens* L.. Cỏ-ống, cỏ Cựa-gà; Torpedo grass.

Cỏ daniên nhờ căn hành ngầm phù tròn thành củ và cho *ngó nhọn, trắng to*; thân cao 50-70 cm. Lá có phiến không lông, *xanh mướt* mặt trên, xanh đậm mặt dưới; bẹ có rìa lông, mép thấp, rìa lông. Chùm-tútán; gié hoa xanh rồi trắng, cao 3 mm. $2n = 36, 40, 45, 54$.

Bờ ruộng, sân cát, vùng nhiệt đới, 0-200 m; I-XII. Trẻ-em dùng *ngó nhọn "đá-gà"*. Căn hành trị viêm, kinh nguyệt bất thường.

- Perennial grass with developed rhizome; leaves glaucous green.

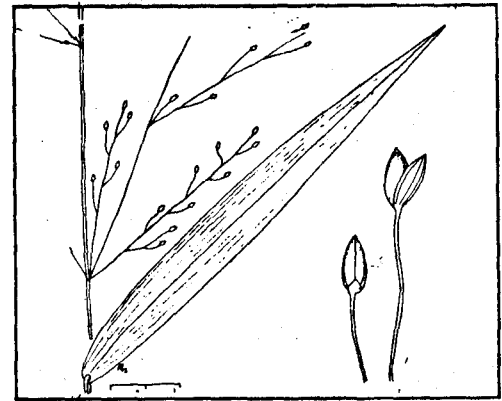

10.385 - *Panicum bisulcatum* Thunb.. Kê hoa-nhọn.

Cỏ daniên; thân nằm rồi đứng, cao 60-90 cm, mắt không lông. Lá có phiến thon hẹp, to 7-15 x 0,4-1,2 cm, bẹ có lông, bìa rìa lông dài, mép có lông. Chùm-tútán rộng, cao 10-12 cm, rộng 10-12 cm, nhánh như chỉ, 1 vài mỗi mắt; gié hoa 2,5 mm, xanh, *xoan nhọn*, có lông thưa; đỉnh dưới 1-3 gân, đỉnh trên 5 gân; hoa trên lưỡngphái, trấu láng, màu rơm.

Sapa; VII.

- Ascending perennial grass; spikelets 2.5 mm long, puberulent (*P. acroanthum* Steud.).

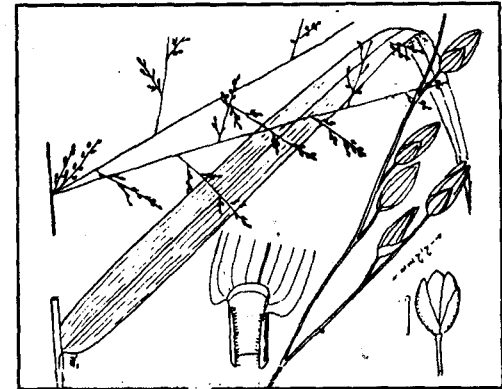

10.386 - *Panicum amoenum* Bal.. Kê duyên.

Cỏ cao 60-80 cm; thân to 3-4 mm, lông dài. Lá có phiến thon hẹp nhọn, to 10-17 x 0,8-1,4 cm, đáy tròn, có lông mịn; mép nguyên, thấp (0,5 mm), bẹ rìa lông. Chùm-tútán cao 40-50 cm, nhánh gần 45-60 vào trục, *mảnh, dài 15-18 cm*; gié hoa cao 1,5-2 mm, lục ôliu, không rụng.

Dựa suối: Bavi; IX, 9.

- Grass to 80 cm high; spikelets 1.5-2 mm, greenish.

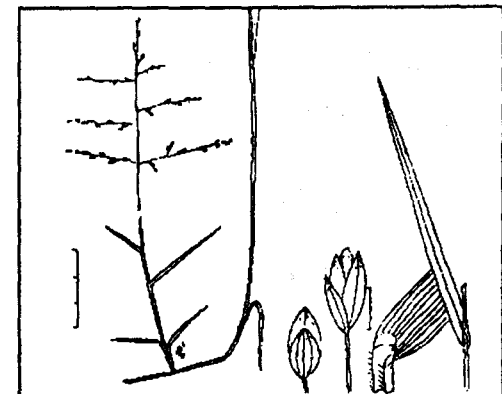

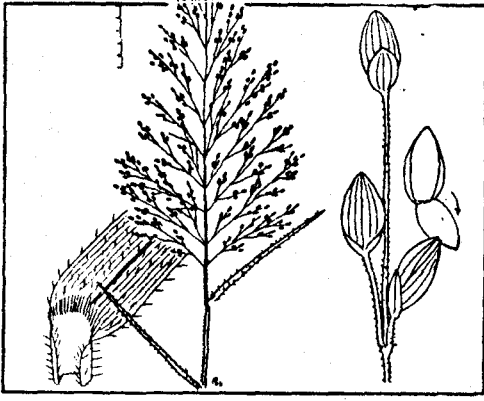
10.387 - *Panicum smithii* Rahman. Kê Smith.

Cỏ có chồi, *bò dài 15-35 cm*, to 1-2 mm, mắt không lông. Lá có phiến thon hẹp, to 4-8 x 0,3-0,5 cm, không lông; mép cao 1 mm, bẹ có bìa rìa *lông đáy phù*. Chùm-tútán cao 5-15 cm; nhánh *thẳng góc* vào trục, dài 3-7 cm; gié hoa cao 2 mm, nhọnnhon, *lục đen*; đỉnh dưới dài bằng 2/3 đỉnh trên, trấu xoan nhọn; bao phấn 0,75 mm.

Trên cát, dựa rạch: Lạngson; I, 1.

- Creeping grass; spikelets blackish green, 2 mm long.

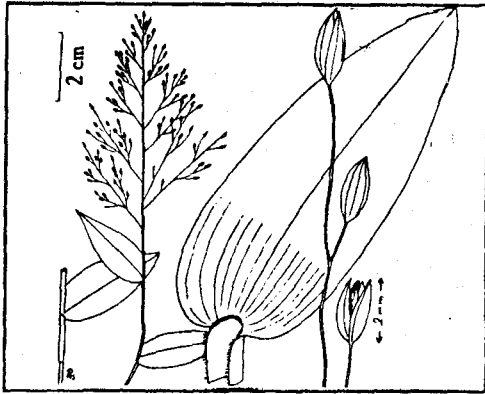

10.388 - *Panicum atosanguineum* Hoschst. ex A. Rich.. Kê đỏ-đen.

Cỏ cao 50 cm; thân to 2 mm, có lông dày. Lá có phiến dài 10 cm, rộng 6-8 mm, có lông; bẹ có lông, mép là hàng lông dài 1,5 mm. Chùm-tútán cao 20 cm, nhánh mảnh dài 10 cm, mang nhiều *giéhoa tím* dài 2 mm; đỉnh 5 gân, cao 1 mm; trấu 5 gân, cao 2 mm; hoa thụ có trấu dưới nâu lằng, ôm trấu trên.

Dầu-tiến (Đồngnai); III.

- Grass to 50 cm high, densely pubescent; spikelets violet, 2 mm long.

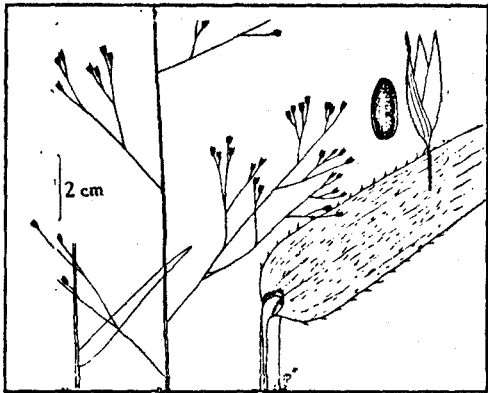

10.389 - *Panicum brevifolium* L.. Kê lá-ngắn, Chao.

Cỏ mảnh, nằm rồi đứng, không lông. Lá có phiến *bầu dục*, dài 2-3,5 cm, đáy rộng; mép là một hàng lông ngắn dày, bẹ có rìa lông. Chùm-tútán cao 5-10 cm, rộng 4-5 cm; *giéhoa* 2 mm, hơi có *bầu*; đỉnh dưới dài bằng *giéhoa*, hoa dưới đục, hoa trên lưỡngphái. $2n = 36$.

Ven rừng, rừng thoái hóa.

- Ascending grass; leaves elliptic lanceolate, 2-3,5 cm long (*P. hirtifolium* Ridl.).

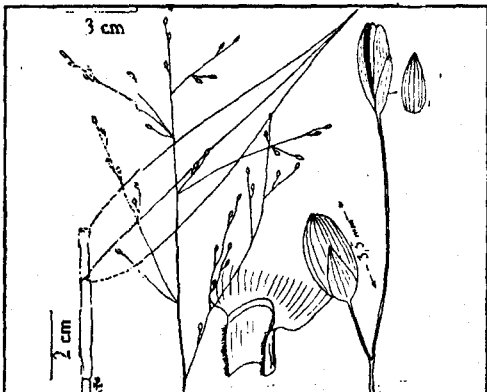

10.390 - *Panicum curviflorum* Hornem. var. *suishaense* (Hay.) Veldk. Kê hoa-cong.

Cỏ cao 40-60 cm; thân nằm rồi đứng. Lá có phiến thon, dài 5-7 cm, rộng 2-3 cm, đáy tròn; mép là hàng lông đứng. Chùm-tútán thưa, nhánh mảnh như chỉ, dài; *giéhoa* thưa, *tia tím*, dài 3-4 mm, trên cong có lông thưa; đỉnh dưới 5 gân, có mũi dài. Đỉnhquả lằng, đen bia trắng, cao 1,5 mm. $2n = 18$.

Trảng, 0-650 m: Bìnhlong; XII-I.

- Ascending grass to 60 cm high; spikelets purple violet, 3 mm long (*P. suishaense* Hay., *P. tenellum* Roxb., *P. trypheron* Schultes, *P. sumatrense* auct., non R. & S.).

10.391 - *Panicum hayatae* A. Cam.. Kê Hayata.

Cỏ to, nằm rồi đứng, cao đến 2-3 m; thân có lông dài hơn bẹ. Lá có phiến *bầu dục*, nhọn, dài 10-17 cm, rộng 1,5-2 cm; mép ngắn, bẹ có rìa lông. Chùm-tútán cao 20 cm, nhánh dài 15 cm; *giéhoa* thưa, dài 3,5 mm, đỉnh dài bằng 1/2 *giéhoa*; trấu đầu tà, gân 9-13.

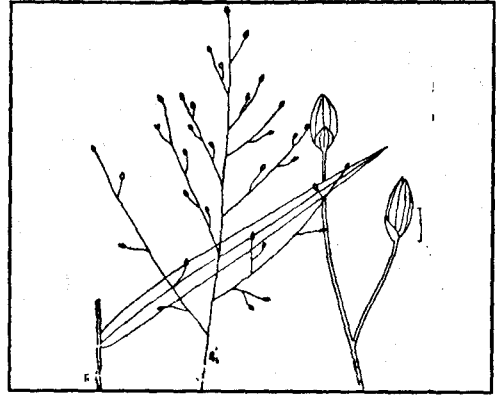
Ven rừng từ 1.200 m trở lên, B; VII.

- Ascending grass, to 1 m high; panicles to 20 cm high; spikelets 3.5 mm.

10.392 - *Panicum hydaspicum* Edgw. Kê thủy-gié.

Bụi cao 40-60 cm; thân có lông mềm. Lá có phiến thon hẹp nhọn, to 10-15 x 1 cm, không lông; bẹ có lông mềm. Chùm-tútán rộng, thưa, to 20 x 10 cm, cong như chĩa; giéhoa 2 mm, *tim tím*, trên cong dài 8-10 mm; đỉnh bằng 1/3-1/2 giéhoa, 5 gân, không lông; đỉnh trên 5-7 gân, trấu không lông; hoa dưới có trấu cứng, ngà lằng, dài 1,7 mm.

Trên vôi: Chợgành; IX.

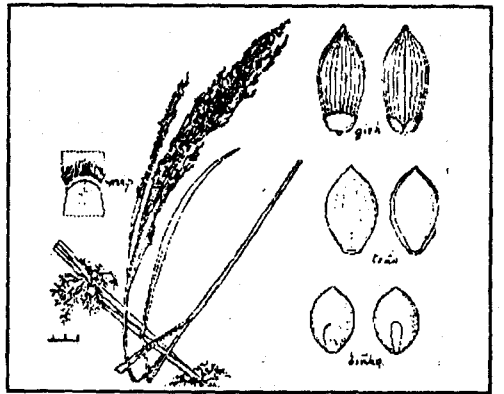

- Tuft 60 cm high, softy pubescent; spikelets violaceous, 2 mm long.

10.393 - *Panicum longiloreum* M. Rahman. Kê phương-dài.

Thủy sinh daniên; thân dài đến 2,2 m, hơi dẹp, có rễ ở mắt. Lá có phiến dài đến 10-35 cm, không lông; bẹ đẹp, không lông, mép lá rìa lông. Chùm-tútán cao đến 35 cm; giéhoa dài 2,2-2,5 mm, không lông; đỉnh dưới ngắn 4-6 lần hơn đỉnh trên; trấu 9 gân, trấu trên dài 1,7 mm, bầu dục, lằng; hạt trong hai trấu, xoan.

Ruộng lúa nổi: Longxuyên.

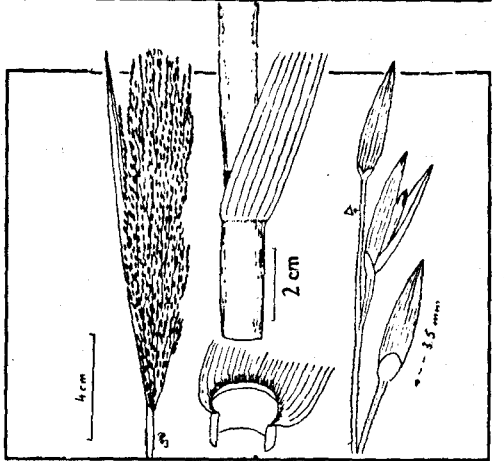

- Hydrophytic grass to 2.2 m long; spikelets 2.2-2.5 mm long.

10.394 - *Panicum paludosum* Roxb.. Kê nước.

Cỏ daniên có thân bò hay *nổi*, xốp; lông to 7-10 mm, dài 8-12 cm, có rễ ở mắt. Lá có phiến hẹp, dài 20-30 cm, rộng 10-15 mm; mép thấp có lông. Chùm-tútán dày, cao 10-25 cm, trục như nhánh; giéhoa dài 3-4 mm, đỉnh dưới nhỏ, trong trong, không gân, đỉnh trên 7-9 gân; hoa thụ có trấu ngắn, ngang. $2n = 54$.

Vùng ngập, 0-1650 m: Đalat. *Dạng giống P. repens*. Hạt cho bột dùng làm bánh ở Ấn Độ.

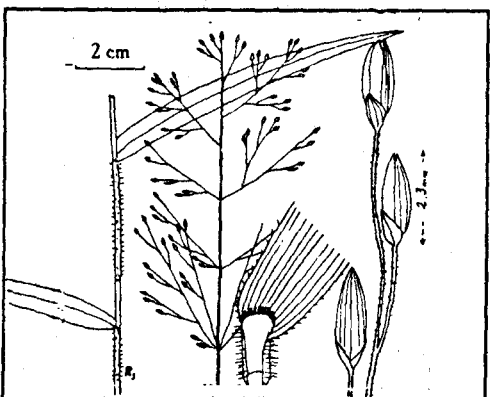

- Perennial hydrophyte; spikelets 3-4 mm long.

10.395 - *Panicum luzonense* Presl. Kê Luzon.

Cỏ *nhất niên*, cao đến 65 cm; thân nằm ở đáy. Lá có phiến dài 15-20 cm, rộng 8-12 mm, có ít lông; bẹ có lông, mép là một lần lông dày. Chùm-tútán cao 20 cm; nhánh vào 10 cm, có lông; *giéhoa tim tím*, cao 1,5-2,2 mm; đỉnh dưới bằng 1/2 giéhoa, đỉnh trên *tim tím*, 7 gân; hoa trên lưỡngphái. $2n = 18$.

Huế, Bìnhlong, 0-1.200 m; I.

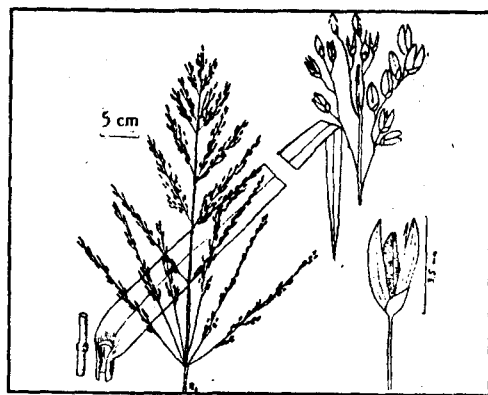
- Annual grass to 65 cm high; spikelets violaceous, 1.5-2.2 mm long (*P. cambodiense* Bal.).

10.396 - *Panicum maximum* Jacq. Kê to; Guinea grass; Herbe de Guinée.

Bụi dày, cao đến 1,7 m; lông cứng, to 4-5 mm, mắt có lông. Lá có phiến dài 30-60 cm, rộng vào 12 mm, dày; bẹ dài 15-30 cm, có lông ở đáy, mép là một hàng lông dài. Chùm-tútán to đứng ở ngọn, mang nhánh đơn, mọc chum, dài đến 16 cm; gié hoa xanh tươi, dài 2,5 mm, đỉnh dưới cao 1 mm. $n = 16, 32, 36, 40, 64$.

Phổ biến dựa lộ và trắng, 0-1.000 m, gốc T. Phi; vào nước ta vào 1.900; VI-XII. Phá hoa dùng làm chổi tốt.

- Tuft to 1.7 m high; ample panicles, spikelets green 2.5 mm long.

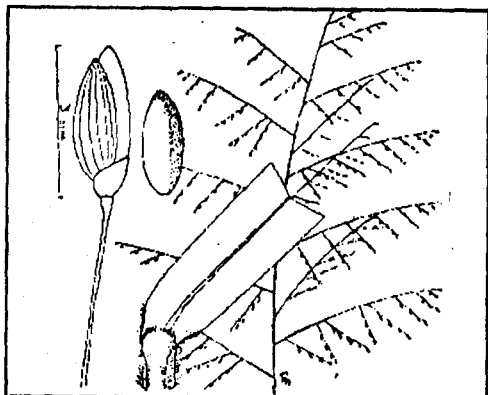

10.397 - *Panicum antidotale* Retz. Kê nhỏ; Little Millet, Brown corn Millet.

Cỏ cao đến 1 m, thành bụi. Lá có phiến dài 30-50 cm, gấn vào cuống bằng một đoạn trắng; mép là hàng lông; bẹ có lông. Chùm-tútán cao 20-40 cm; gié hoa 3 mm, đỉnh đỏ, đỉnh trên 11 gân; trấu trắng. Đỉnh quả bầu dục. $n = 7$.

Bình và trung nguyên, nơi nước ngập: Cánh.; VIII. Bỏ, bỏ thần kinh.

- Grass to 1 m high; spikelets 3 mm, glumes reddish, lemmas whitish (*Panicum miliare* Lam.).

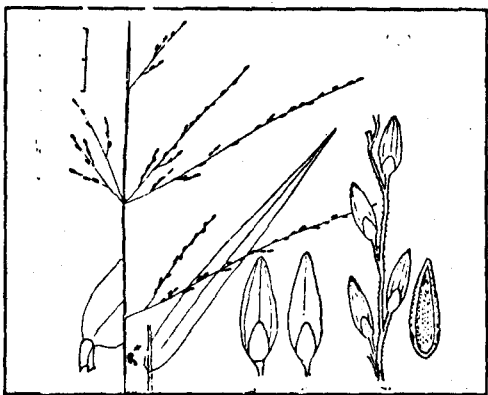

10.397 - *Panicum nodosum* Kunth. Kê nốt.

Cỏ mảnh; lông như chỉ, dài 10 cm, to 1,5 mm. Lá có phiến thon nhọn, dài 12 cm, rộng 1 cm, ở phần dưới; mép vắng; bẹ bằng 1/2 lông. Phá hoa rất thưa, cao 20 cm, nhánh chum ở mắt, mảnh, dài 10-12 cm, có lông mịn; gié hoa dài 2,2 mm, đỉnh bằng nhau, màu rơm tươi, cao bằng 1/3 trấu.

Rừng thưa. *Panicum microanthum* Bal. có thể là loài này.

- Slender grass; spikelets 2.2 mm long; glumes equal.

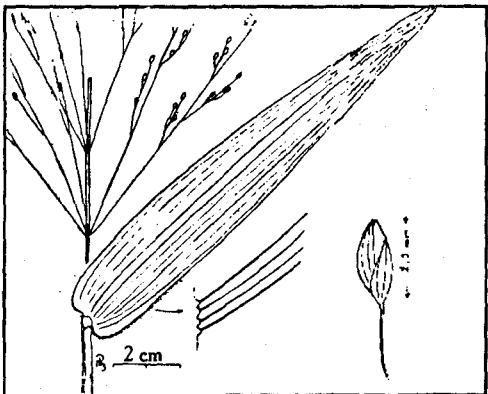

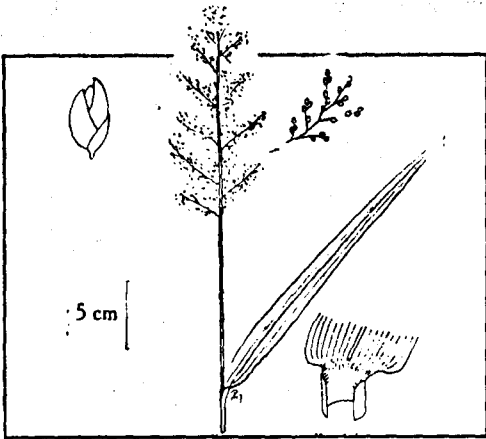
10.397 - *Panicum notatum* Retz. Kê quen, Kê núi,

Cỏ daniên, cao 1,2 m; thân cứng, lông dài hơn bẹ. Lá có phiến thon, dài đến 15 cm, rộng ở đáy đến 3 cm, đáy thường hình tim, bìa có lông như lược, đáy phủ; mép vắng. Chùm-tútán cao 20-30 cm, nhánh nhiều; gié hoa cao 2,5 mm; đỉnh dưới dài bằng 3/4 gié hoa, 5 gân. $2n = 36, 52, 84$.

Núi từ 400 m trở lên; XI.

- Perennial 1.2 m high grass; limb cordate at base; spikelets 2.5 mm long (*P. montanum* Roxb.).

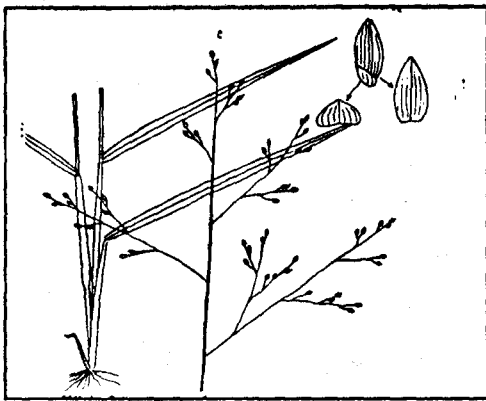

10.399 - *Panicum sarmentosum* Roxb.. Kê trườn, Cỏ voi.

Cỏ đaniền *trườn*, có thể rất dài. Lá có phiến không hay có ít lông; bẹ có ít lông, mép có lông. Chùm-tútán hình trụ, cao 10-35 cm, mang nhánh mảnh và rất nhiều giéhoa; giéhoa nhỏ, tròntròn, xanh, dài 2 mm; đỉnh dưới cao 0,4-1 mm; hoa dưới lép. $2n = 36$.

Ven rừng, bụi, trắng 50-1.200 m, từ Hà Bắc vào đến Phú quốc.

- Sarmentous long grass; panicles with numerous small spikelets.

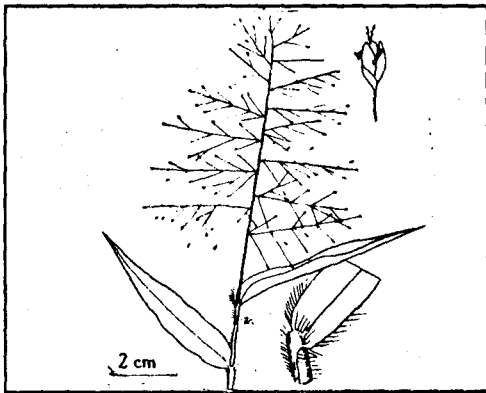

10.400 - *Panicum sumatrense* Roth ex R. & S.. Kê Sumatra.

Cỏ đứng cao 30-70 cm, đáy đứng hay nằm. Lá có phiến thon vào 8 x 0,4 cm, chót nhọn; mép và bẹ không lông; mặt không hay có lông. Pháthoa 7-26 x 4-7 cm, mang nhánh mảnh, thưa; giéhoa xoan, dài 3-3,5 mm; đỉnh dài bằng 1/3 trấu; trấu 7 gân. $2n = 14, 36, 40, 54$.

Ven rừng, trắng, 0-1.500 m, ăn ở Ấn, cho phụ nữ lạnh sau sanh.

- Glumes and lemmas 7-nerved (*P. psilopodium* Trin, *P. miliare* auct. non Lamk., Schmid).

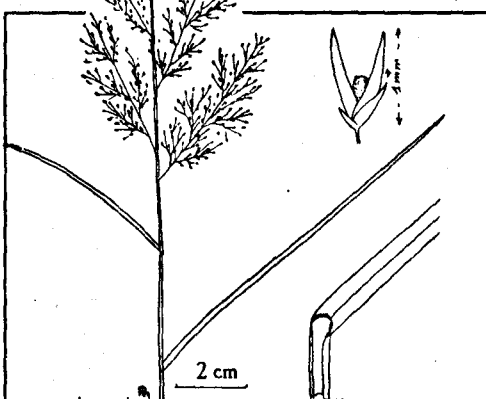

10.401 - *Panicum trichoides* Swartz. Kê tóc.

Cỏ đáy nằm, cao 15-80 cm, *nhấtniên*. Lá có phiến thon nhọn, dài 4-7 cm, rộng 1 cm; bẹ có nhiều lông, mép thấp có lông cao. Chùm-tútán mang nhiều nhánh mảnh như chi; giéhoa rất nhỏ (không đến 1 mm) và nhiều; hoa dưới đục, hoa trên lưỡngphái. $2n = 18$.

Sân, vườn, vào mùa mưa: vùng Sài Gòn. Gốc nhietđới Mỹ châu.

- Annual grass; spikelets less than 1 mm long.

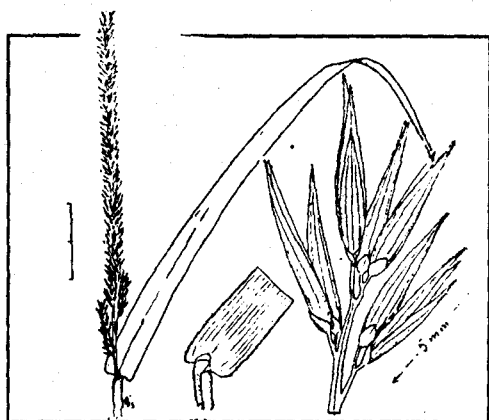

10.402 - *Panicum humile* Nees ex Steud. non Thunb ex Trin. Kê cao.

Bụi *nhấtniên*; thân mảnh, cao 60 cm. Lá có phiến hẹp, dài 10-20 cm, rộng 3-4 mm; mép là một lần lông. Chùm-tútán nhiều nhánh mảnh như chi; giéhoa 1-1,5 mm, trấu dưới nhỏ; hoa trên lưỡngphái. Đỉnh quả xoan, đầu tà.

Đê, ruộng, đất trồng trên cát: Biên Hòa.

- Annual tuft, 60 cm high; spikelets numerous, small (*Panicum walense* Mez, *P. austroasiaticum* Ohwi).

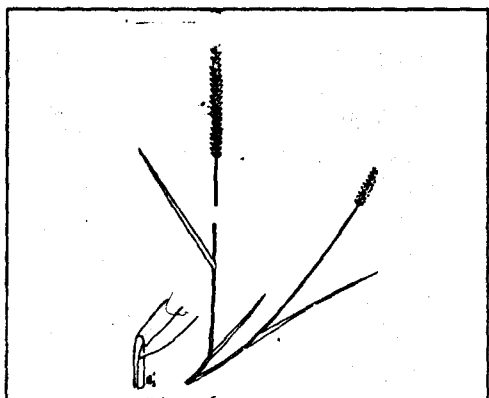
10.403 - *Panicum trypheron* Schultes.

10.404 - *Hymenachne acutigluma* (Steud.) Gilliland. Mồm mỡ.

Cỏ nổi; thân có lông dài 10-18 cm, rộng 4-6 mm. Lá có phiến dài 20-25 cm, rộng 1,5-2 cm, đáy hình tim; bẹ không lông, mép ngắn. Chùm-tútán hình trụ, cao 20-25 cm, nhánh dài 3-5 cm; giéhoa cao 5 mm, thon nhọn; đỉnh trên và trấu dưới nhọn, trấu trên vẫn mỏng.

Ao, dựa rạch: Sài Gòn; X.

- Floating hydrophytic grass; spikelets lanceolate, 5 mm long (*Panicum acutigluma* Steud., *H. pseudo-interrupta* C. Muell.).

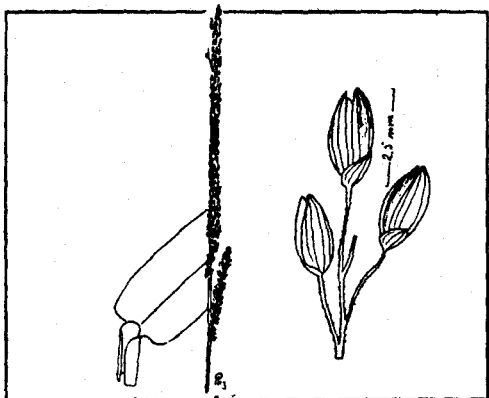

10.405 - *Sacciolepis angusta* Stapf. Bắc hẹp.

Cỏ nhỏ, đứng, cao 10-15 cm. Lá có phiến hẹp dài 4-6 cm, rộng 2-3 mm; mép mỏng, cao, không lông, bẹ không lông. Pháthoa hình trụ (nhánh ốp vào trục) cao 1,5-4 cm, rộng 3-4 mm; giéhoa dài 2-2,5 mm, nhóm 2-3; đỉnh 2 rìa lông cứng, hơi bầu.

0-1.500 m: BTN.

- Panicles 1.5-4 cm long; spikelets 3-4 mm long

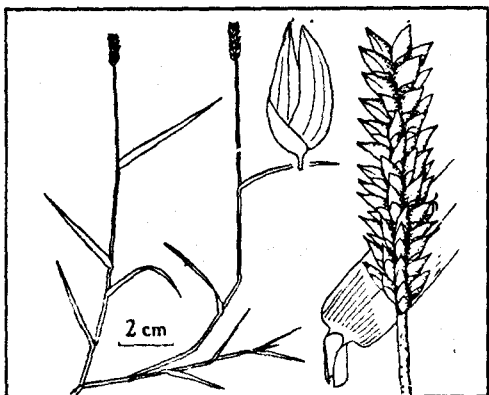

10.406 - *Sacciolepis aurita* (Nees) A. Cam. Bắc tai.

Cỏ daniên, đứng, cao đến 1,8 m, không lông. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 1-2,5 cm, đáy có tai; mép mỏng, nguyên, bẹ không lông. Pháthoa hình trụ cao 15-30 cm, có nhánh dưới dài, hơi riêng; giéhoa thon dài cao 3,5 mm; đỉnh trên bằng trấu.

Khánhhoà, Sài Gòn.

- Perennial grass; panicles 15-30 cm long; spikelets 3.5 mm (*Panicum auritum* Presl ex Nees).

10.407 - *Sacciolepis indica* (L.) Chase. Bắc nhỏ, Bắc Ấn.

Bụi nhấtniên, cao 10-80 cm. Lá có phiến hẹp, dài 3-10 cm, rộng 4-5 mm; mép ngắn; bẹ không lông. Chùm-tútán hình trụ dài; giéhoa xanh ve-chai, dài 2,5-4 mm; trấu bằng đỉnh trên; nuốm tím.

Sân cát, dựa lộ; XII-III. Giéhoa to hơn ở *S. angusta*.

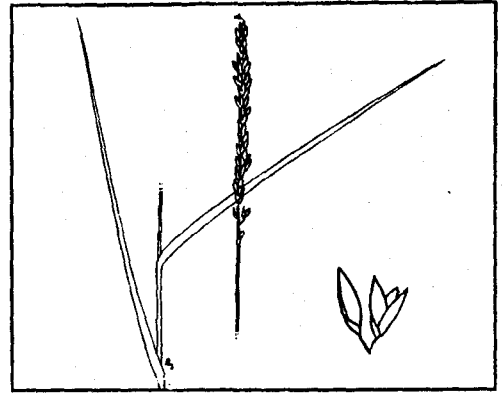
- Panicles 1-2 cm long; spikelets green, 2.5-4 mm long (*Aira indica* L.).

10.408 - *Sacciolepis interrupta* (Willd.) Stapf. Bắc giảo đoạn.

Cỏ daniên *thủyinh*, có chồi ngầm, mắt có nhiều rễ sáiv. Lá có phiến dài đến 30 cm, rộng 6-12 mm, mềm; bẹ không lông, mép là phiến mỏng. Chùm-tútán hình trụ, đáy thường *giảo đoạn*; giéhoa xanh *ve-chai*, dài 4-4,5 mm; đỉnh dưới bằng 1/3-1/4 giéhoa; nuốm đỏ đậm.

Dựa mương, xẻo, bung, bìnhnguyên, thành hộidoàn.

- Hydrophyte; panicles interrupted at base; spikelets 5-5.5 mm long (*P. interruptum* Willd.).

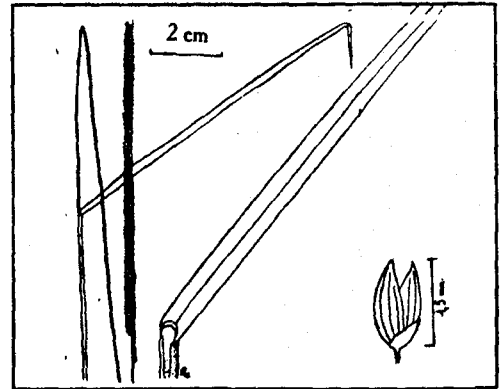

10.409 - *Sacciolepis myosuroides* (R. Br.) A. Cam. Bắc đuôi-chuột.

Nêthựcvật đứng cao 1 m. Lá có phiến dài đến 20 cm, rộng 3-6 mm, nhám, ở đáy có lông dài; bẹ không lông, mép gần như vắng. Pháthoa hình trụ cao 10-20 cm, to 3-4 mm; giéhoa tròn, to 1-1,5 mm, đỉnh dưới dài 0,3-1 mm. $2n = 36$.

Ruộng, 0-1.500 m; XII.

- Panicles cylindrical to 20 cm long; spikelets 1.5 mm long (*Panicum myosuroides* R. Br.).

10.410 - *Sacciolepis polymorpha* A. Chase. Bắc đahình.

Cỏ *daniên* có chồi *bò dài*; thân cao 1,2 m. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 1 cm; mép mỏng, ngắn, nguyên, bẹ không lông. Pháthoa hình trụ, cao 15-30 cm, với nhánh dưới thường tách ra; giéhoa cao 2,5 mm, trấu dưới ngắn hơn đỉnh trên.

Bìnhnguyên. Có nhiều var.

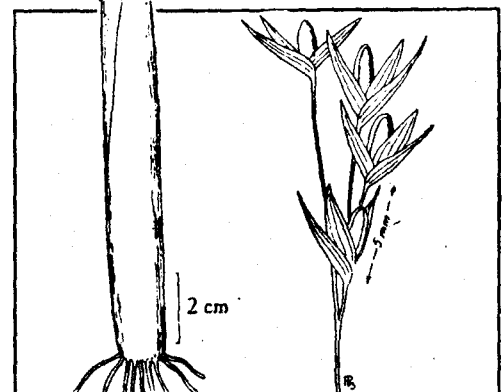
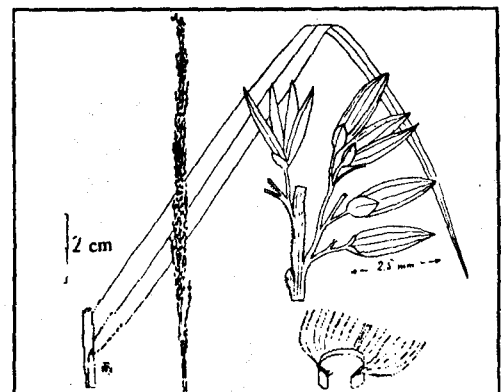
- Perennial; panicles interrupted; spikelets 2.5 mm long.

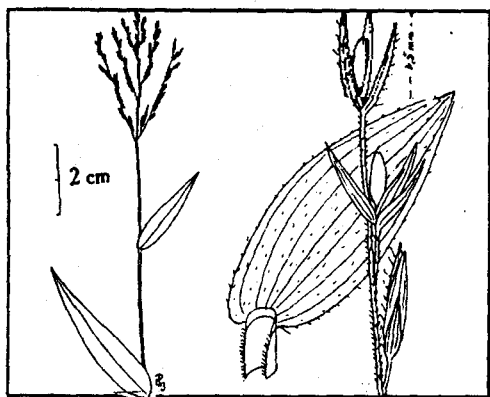
10.411 - *Ichnanthus harmandii* A. Cam. Lộtáo Harmand.

Cỏ *thủysinh to*, cao đến 2,5 m, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 60-90 cm, rộng 2-4 mm; mép ngắn, có lông dày, dài, bẹ có lông ở trên. Chùm-tútán rộng, cao đến 1,2 m, nhánh dài 25 cm; giéhoa cao 5 mm, thon, dẹp theo hông; đỉnh 7 gân, có mũi dài; hoa dưới lép; hoa trên có trấu ngà, lằng.

Đầm: Gougah, Lộninh.

- Limnophyte to 2.5 m high; panicles 1.2 m high.

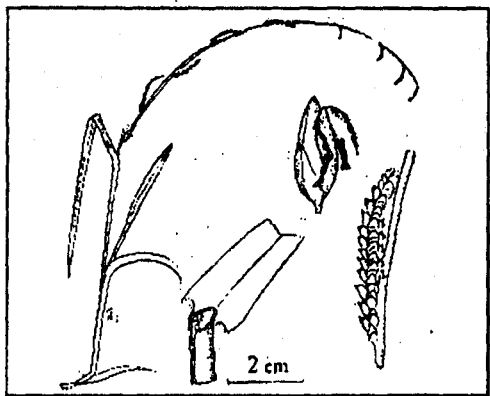

10.412 - Ichnanthus vicinus (F.M. Bail.) Merr.
Lộ thảo gần.

Cỏ daniên cao 60 cm; thân nằm rồi đứng; lông ngắn. Lá có phiến bầu dục thon, mỏng, phẳng, có lông, dài 5-15 cm, đáy bất xứng; mép ngắn, bẹ có rìa lông. Chùm-tútán cao 10-20 cm, thường tat; nhánh có lông; gié hoa thon, dẹp theo hông, dài 4,5 mm; đỉnh 3 gấn; hoa dưới lép hay đục; hoa trên thụ có 2 phụ bộ dính vào trấu. Dính quả láng, ngà, bầu dục, cao 2,2 mm.

Hội đoàn ven rừng, đường mòn, đến 1.500 m.

- Perennial 60 cm high; spikelets 4,5 mm long
(*Panicum vicinum* F.M. Bail., *I. pallens* auct. non Munro).

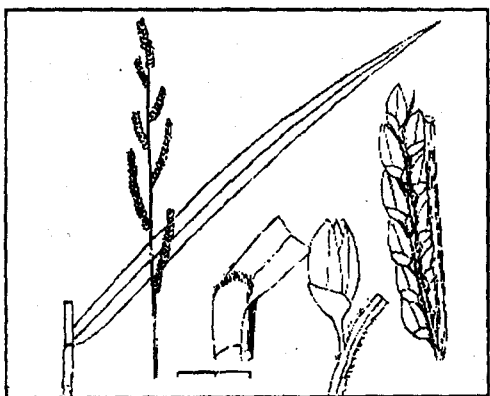

10.413 - Setaria flavida (Retz.) Veldkamp. Cỏ sâu vàng.

Cỏ cao đến 1,2 m; thân nằm rồi đứng. Lá có phiến dài 5-10 cm, rộng 3-7 mm, không lông, đáy có tai rìa lông mịn; mép ngắn, nguyên, bẹ dẹp dẹp. Phá hoa dài, mang gié ngắn hơn lông, ôm trục; gié hoa 2 hàng, dài 2-3,5 mm, láng, vàng hay tím.

Lùm bụi, đất hoang, 0-500 m: N.

- Ascending grass; panicles with branches shorter than internodes (*Panicum flavidum* Retz.: *Paspalum flavidum* (Retz.) A. Cam).

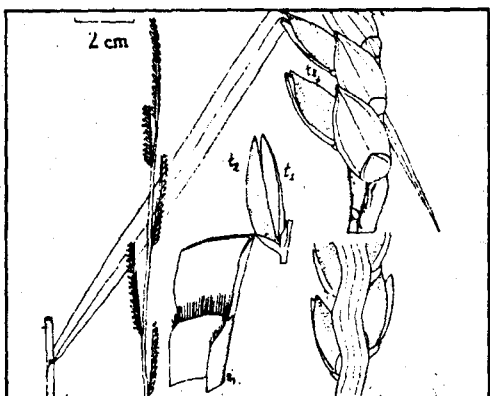

10.414 - Setaria geminata (Forssk.) Veldkamp.

Thân to 2-3 mm, có ít lông ở mắt. Lá có phiến thon hẹp, dài vào 12 cm, rộng 5-7 mm, chót nhọn; mép là hàng lông đứng; bẹ dẹp dẹp. Phá hoa cao 20 cm, mang gié đứng, dài bằng lông, *thường từng cặp*, dài vào 2,5 cm; gié hoa không lông, hoa dưới lép, hoa trên lưỡng phái với 3 tiểu hụy, noãn sào 2 noãn.

Bờ nước; Saigon; XI. Xuyên nhiệt đới.

- Panicles with often geminated branches (*Panicum geminatum* Forssk., *Paspalum fluitans* Retz., *Paspalum geminatum* (Retz.) Stapf.).

10.415 - Setaria punctata (Burm. f.) Veldkamp. Cỏ sâu dóm.

Cỏ daniên nổi, cao đến 1,2 m; thân to 1 cm, lông xốp, có rễ ở mắt. Lá có phiến thon dài, cứng hay xốp; mép là một hàng lông dày, cao 2 mm; bẹ dẹp dẹp. Chùm, cao 20-30 cm, mang 10-20 gié dài hơn lông, sóng dẹp; gié hoa song đỉnh, có đỉnh nhỏ, trấu dưới mỏng, trấu trên (hoa thụ) dày, có ổ mịn. Dính quả tròn, dẹp.

Đất ẩm lầy, trên bùn, 0-100 m: Nam; I.

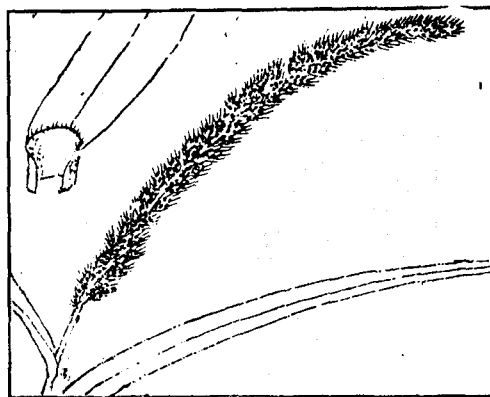
- Floating hydrophyte; panicles with branches longer than internodes (*Panicum punctatum* Burm. f., *Paspalum punctatum* (Burm.f.) A. Cam.).

10.416 - *Setaria italica* (L.) Beauv. Common Millet, Germain Millet, Foxtail Millet; Millet à grappe.

Cỏ cao 0,7-1 m. Lá có phiến dài 30-40 cm, rộng 1,5 cm, chót nhọn dài; bề không lông, mép là một hàng lông dày, trắng. Chùm-tútán ở ngọn, hẹp, dài 20-30 cm, rộng 2-3 cm, *xanhxanh*; gié hoa 2-3 mm, từ 1-3, gié hoa thụ láng.

Tr đến 1.500 m, để lấy dinhquả, làm bánh, thể gạo lúc đói, và nhất là để nuôi chim. Gốc *Ándô*. Dinhquả *lợitiểu*, *thuliêm*, *trị ia*, *đắp trị tềhấp*, giúp sanh đẻ, không đau. Gốc *bánhiệtđới Âu-A*.

- Cultivated (*Panicum italicum* L.).

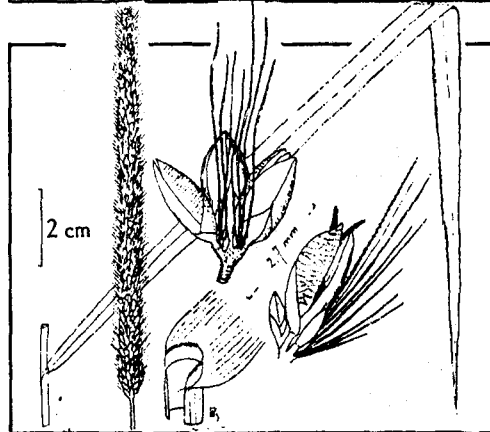

10.417 - *Setaria sphacelata* (Schum.) Stapf. & C.E. B.

Cỏ cao đến 2 m; thân hơi dẹp ở đáy. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 1 cm; mép cao, có rìa lông, bề có lông, *dẹpdẹp*. Chùm-tútán như gié cao 20-30 cm, *vàng hay nâu*, có *tơ phún*; tổngbao do từ 5-6 mm, trên là một gié thụ và 2-3 lép; gié hoa thụ cao 2,5-3 mm,

Tr cho giasúc, gốc *Phichâu*.

- Cultivated (*Panicum sphacelatum* Schum.).

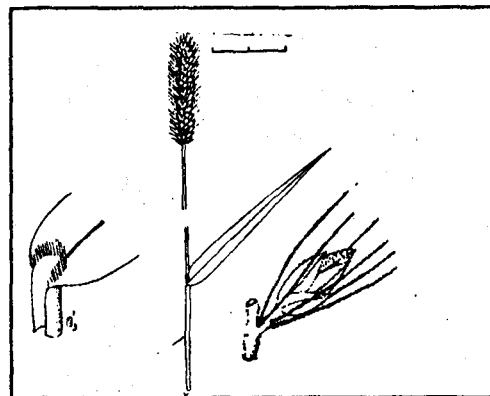

10.418 - *Setaria pumila* Poir.) Roem. & Schult.. Đuôi-chồn nhỏ.

Cỏ *nhấtniên*; thân *côđộc*, cao 30-50 cm. Lá có phiến thon, nhọn, phẳng, không lông, đáy tròn, ôm bề; bề không lông, mép là một hàng lông dài, *dứng*. Pháthoa 2-4 cm, rộng 1 cm kể cả *tơ*; trục *dầy* lông; gié hoa có *cọng* 1,5 mm, *trắngtrắng*, dài 3 mm; tổngbao là *tơ vàngvàng*, dài 3-4 mm.

Sapa, *Tuyênquang* đến *Bìnhtrịthiên*. Hạt được ăn ở *Phichâu*, *Ándô*.

- Inflorescence with yellow setas [*Panicum pumilum* Poir. ex Lamk., *P. glaucum* L. (theo Veldkamp, nên bỏ tên này, vì có lẽ là *Pennisetum glaucum* (L.) R.Br.), *S. lutescens* (Weigel) Hubb.].

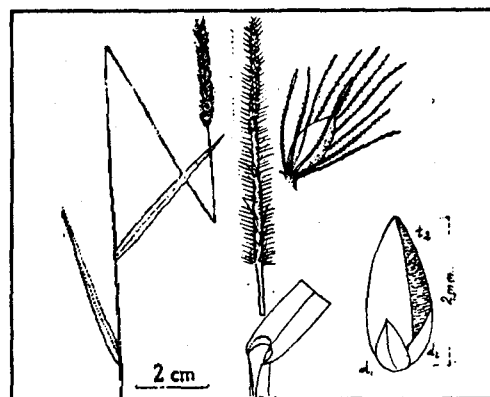

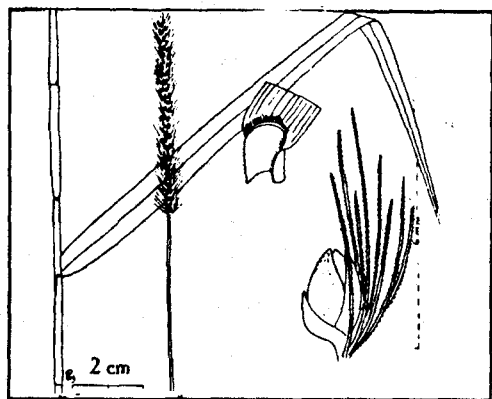
10.419 - *Setaria parviflora* (Poir.) Kuergelen. Đuôi-chồn; Foxtail.

Cỏ *nhấtniên*, cao 40-50 cm, thân ở gốc to 2-3 mm. Lá có phiến dài 4-5 cm, rộng 3-4 mm; bề dài hơn lông, mép cao 1 mm, có rìa lông. Gié hình trụ dài 3-4 cm, *màu vàng đỏ*; tổngbao 10-12 *tơ* cứng; gié hoa 2-2,3 mm, *dính bằng 1/2 trấu*, trấu trên có *sọc ngang*.

Ruộng khô, dựa lộ, 0-1650 m; X. Hạt được ăn.

- Annual grass; inflorescence reddish yellow (*Cenchrus parviflorus* Poir., *Panicum pallidifusum* Schumacher).

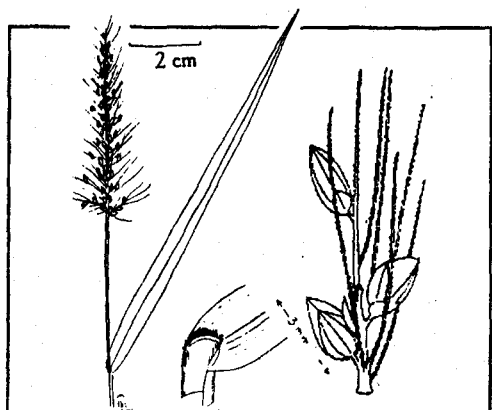

10.420 - *Setaria viridis* (L.) P. Beauv.. Đuôi-chồn xanh, Đuôi-chó, Sâu-ròm; Foxtail Millet, Green Bristle Grass.

Bụi *daniên*, cao đến 1 m; lông to 3-4 mm, bông. Lá có phiến dài 10-25 cm, rộng 5-15 mm, đáy tròn hay hẹp, chót nhọn; mép ngắn, có lông dày; bẹ không lông. Pháthoá cao 2-15 cm, *vàng rồi xanh*; tổngbao do 2-8 tơ cứng; giéhoa 2 mm, dính trên dài bằng giéhoa, trấu trên lóng.

Cỏ dại: Sapa, Bà Rịa, vùng Sài Gòn, 0-1.550 m; VIII.

- Perennial grass to 1 m high; inflorescence yellowish then green (*Panicum viride* L.).

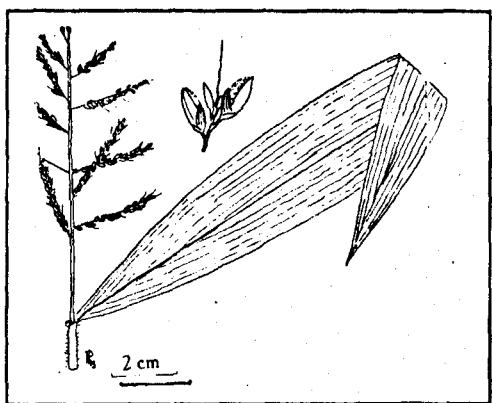

10.421 - *Setaria forbesiana* (Steud.) Hook. f.. Đuôi-chồn Forbes.

Bụi cao 40-60 cm, khá dày; lông dài 8-12 cm, dài hơn bẹ. Lá có phiến đứng, dài 10-20 cm, rộng 4-7 mm; mép thấp, có rìa lông. Chùm-tútán hình tháp cao 6-8 cm, nhánh dài đến 1 cm; giéhoa 3 mm, trên tổngbao là tơ dài.

Cầná; XII.

- Tuft to 60 cm high; panicles with 1 cm branches; spikelets 3 mm (*Panicum forbesianum* Nees ex Steud.).

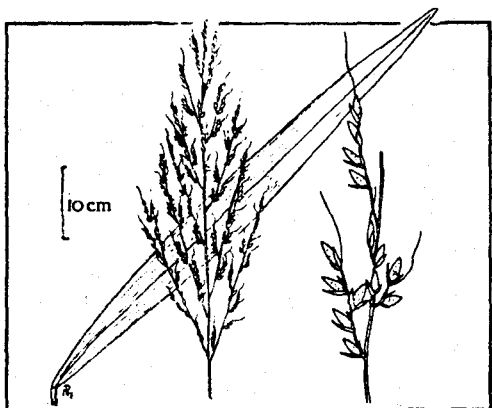

10.422 - *Setaria barbata* (Lam.) Kunth.. Đuôi-chồn râu.

Cỏ *nhất niên* cao 0,5-2 m; thân bò rồi đứng, có lông ở mắt. Lá có phiến *thon, xếp dọc*, dạng lá Tre, có lông thưa, mềm; bẹ có lông. Chùm-tútán có nhánh dài 3-4 cm; giéhoa *xanh*, dài 2,5 mm, dính dưới ngắn hơn 1/3 giéhoa; hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái.

Dựa lộ, vườn, 1-1.800 m; I-XII. Góc Tây Phíchâu. Chồi non ăn được.

- Annual grass; limb plicate; spikelets green, 2.5 mm long (*Panicum barbatum* Lam.).

10.423 - *Setaria palmifolia* (Koen.) Stapf. var. *palmifolia*. Đuôi-chồn tre; Palm Grass.

Cỏ to, *daniên*, cao đến 2 m, khi gặp bụi, hàng rào. Lá có phiến đặc sắc rộng 3-7 cm, xếp dọc *trông như lá Tre*, không lông; bẹ có rìa lông, mép có lông cứng. Chùm-tútán cao 30-50 cm, mang nhiều nhánh dài 2-20 cm, xéo; giéhoa không lông, dài 3,5 mm, dính dưới bằng 1/3-1/2 giéhoa. $2n = 54$.

Vườn, dựa lộ, rừng dày, nơi rập: BTN. Dùng như trá trị đau bao tử, ỉa, cảm, sốt.

- Perennial grass; limb plicate; panicles 30-50 cm high (*Panicum palmifolium* Koen., *S. plicata* (Lam.) T.C. Chase).

10.424 - *Setaria palmifolia* (Koen.) Stapf. var. *blepharoneuron* (A. Br.) Veldkamp.

Thú này và thú trên khác nhau như sau:

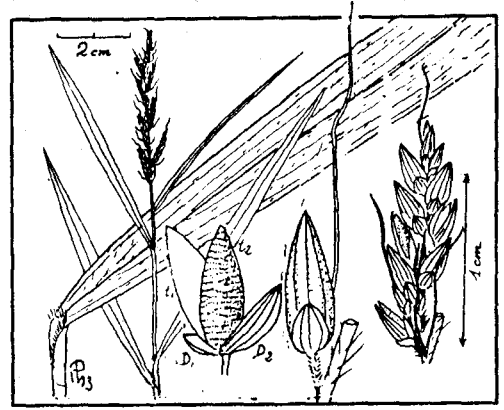
- lá rộng 3-12 cm; nhánh phách hoa dài đến 30 cm; trấu dưới hơi ôm (hemiamplexicaule), cao 1,1-2 mm.

var. *palmifolium*

- lá rộng 1-3 cm; nhánh phách hoa dài 2-6 cm; trấu dưới ôm (amplexicaule), cao 0,9-1 mm

var. *blepharoneuron*

Chồi ăn được; lá làm trà lợi tiểu, hoạt nhuận, điều hòa kinh nguyệt.

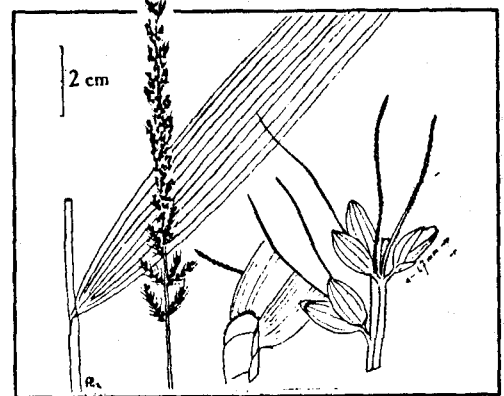

10.425 - *Setaria verticillata* (L.) P. Beauv.. Đuôi-chồn luân sinh; Bur Grass, Rough Bristle-grass.

Cỏ nhất niên, cao đến 1,5 m; thân mang 4-9 lông. Lá có phiến to, dài 10-30 cm, rộng 2 cm, phẳng, mềm; mép cao, có rìa lông; bẹ không hay có lông ngắn. Chùm-tútán hình trụ ở phần trên, có nhánh dài ở phần dưới; gié hoa cao 1,7-2 mm, đỉnh 5-7 gân. Dính quả bầu dục, trắng trong.

Ven rừng, N, 0-750 m; IX. Có lẽ gốc Mã lai á.

- Annual to 1.6 m high grass; limb 2 cm wide; spikelets 2 mm long (*Panicum verticillatum* L.).

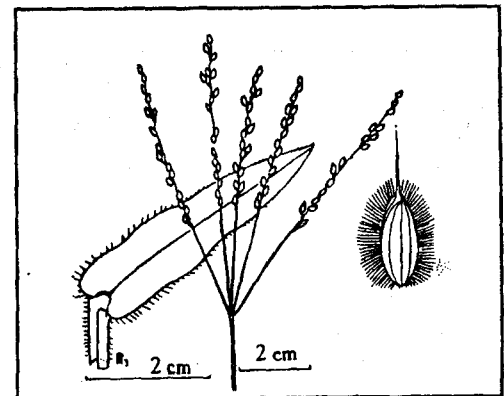

10.426 - *Alloteropsis cimicina* (L.) Stapf.. Dị thảo rệp.

Cỏ nhất niên, bụi cao đến 60 cm. lúc khô thơm. Lá có phiến bầu dục thon, dài 2-6 cm, rộng 6-8 mm, bìa có lông, đáy hình tim ôm thân; mép ngắn, bẹ có lông. Gié 3-8, dài 5-15 cm; gié hoa từng cặp, xoan rộng, dài 3,5 mm, đỉnh trên bìa rìa lông, trấu trên nhọn, có lông gai; nhuộm đỏ.

Bờ lộ, đồng cỏ, bình nguyên, đến 400 m.

- Annual to 60 cm high grass; inflorescence with 3-8 branches; upper lemma awned (*Milium cimicinum* L.).

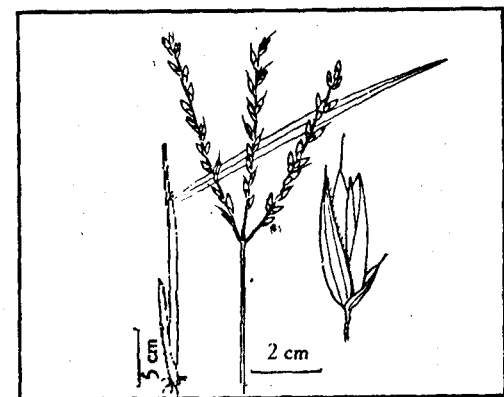

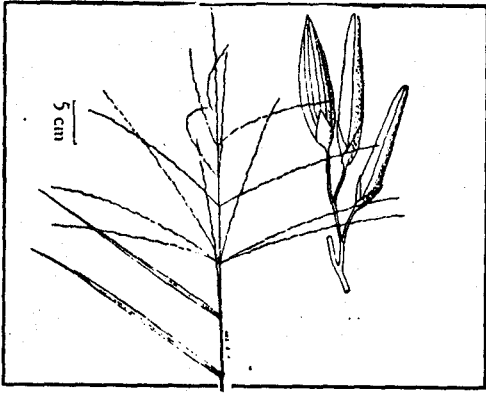
10.427 - *Alloteropsis semialata* (R. Br.) Hitchc.. Dị thảo cánh.

Cỏ daniên, cao đến 1 m, thành bụi dày. Lá có phiến hẹp, dài 20-30 cm, rộng 4-6 mm, không hay có lông; mép có lông. Phách hoa với 3-5 gié đứng, cao 6-12 cm; gié hoa 6 mm, 2 hoa; đỉnh trên rìa lông; trấu trên có lông gai ngắn. $2n = 54$

Sinh cảnh hồ, trung và cạn nguyên.

- Perennial grass; limb narrow; upper glume ciliated (*Panicum semialatum* R. Br.).

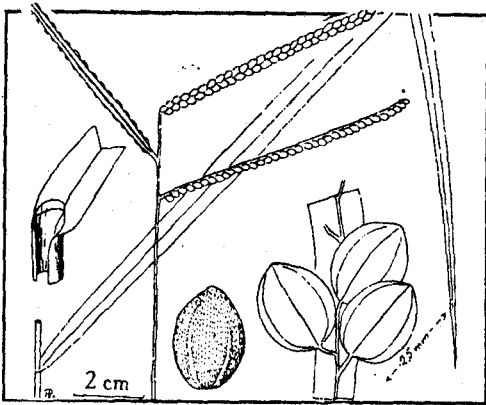

10.428 - *Ottochloa nodosa* (Kunth) Dandy. Tôthảo.

Cỏ cao đến 1,8 m, đáy bò; thân mảnh. Lá có phiến dài 5-10 cm, rộng 5-10 mm; mép ngắn, bẹ không lông. Chùm-tútán cao 10-25 cm; nhánh gần chụm, dài đến 20 cm; gié hoa nhỏ, dài 2,5-3 mm, đẹp; *dinh ngắn* bằng nhau; hoa dưới lép, hoa trên lưỡngphái.

Ven rừng, rừng mới đốn đến 1.000 m.

- Ascending grass to 1.8 m; panicles with to 20 cm long branches; spikelets 2.5-3 mm long (*Panicum nodosum* Kunth, *Hemigymnia arnottiana* Nees ex Stapf., *H. multinodis* Stapf.).

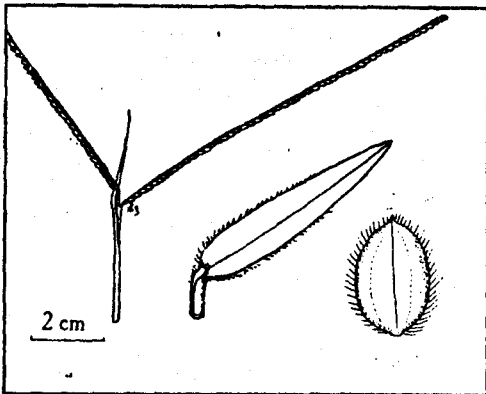

10.429 - *Paspalum commersonii* Lamk.. Cỏ trứng, San trứng.

Cỏ *đaniên*, cao đến 1 m. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 4-10 mm; mép ngắn, bẹ không lông. *Gié* 3(9), dài 2-8 cm, *sóng đẹp*; gié hoa 2 hàng, không lông, gần như tròn, dài 2-2,8 mm, *dinh trên và trấu dưới* 5 gân, *nuốm đỏ*. $n = 20$; $2n = 60$.

Nơi ẩm đến 1.600 m.

- Perennial to 1 m high grass; spikes 3(9) to 8 cm long.

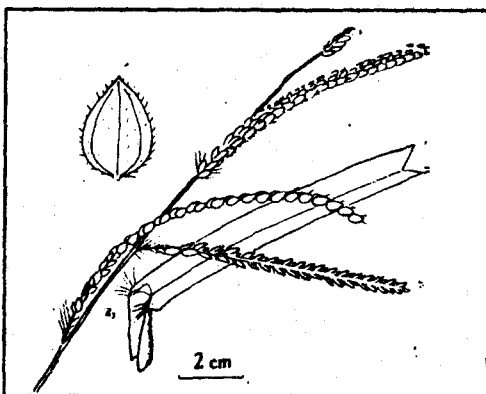

10.430 - *Paspalum conjugatum* Berg.. San cặp; Sour grass, Buffalo grass; Herbe créole, Herbe sure.

Cỏ thấp (60 cm), có chồi, *nhất hay đaniên*. Lá có phiến có lông ở mặt dưới và bìa; mép là một hàng lông. Pháthoa có 2 *nhánh ngang dài* 7-12 cm, gần gần như một điểm, đẹp, mang gié hoa hai hàng, có lông ngắn, dài 1,5-2 mm, *trắng trắng*; một hoa lép và một hoa lưỡngphái.

Ruộng, đất ẩm, bìnhnguyên; I-XII. Dùng như trà trị mệ, sốt, cúm, sung phổi.

- Annual or perennial grass; inflorescence with 2 long branches; spikelets whitish.

10.431 - *Paspalum dilatatum* Poir.. San đẹp; Dallis grass, Broad-scaled Paspalum.

Cỏ to, cao 90-150 cm, thân tròn, lóng. Lá có phiến mỏng, dài 30-60 cm, rộng 5-15 mm, đáy phiến có lông; mép nguyên, bẹ không lông. Pháthoa to, mang 4-7 *gié dài* 8-12 cm, *cộng hẹp* (1,5 mm), đáy có vài lông dài, mang 2-4 hàng gié hoa; gié hoa dài 3-4 mm, bìa có lông mịn.

Dunhập, Tr ở Lâmđồng.

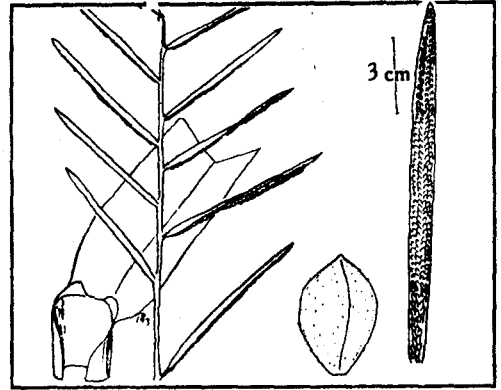
- Cultivated.

10.432 - *Paspalum longifolium* Roxb.. San lá-dài.

Cỏ daniên cao 1 m. Lá có phiến hẹp, dài 30-80 cm, rộng 5-8 mm, có lông ở phía trên; mép ngắn, chẻ hai, bề không lông. Pháthoa đứng mang (3)7-10(12) nhánh dẹp, dài 5-8 cm, mang 4 hàng giéhoa; giéhoa dài 1,5-2 mm, có ít lông, xanh hay tím; nuốm đen. Dĩnh quả tròntròn, đen. $2n = 40, 50$.

Đất ẩm, bìnhnguyên.

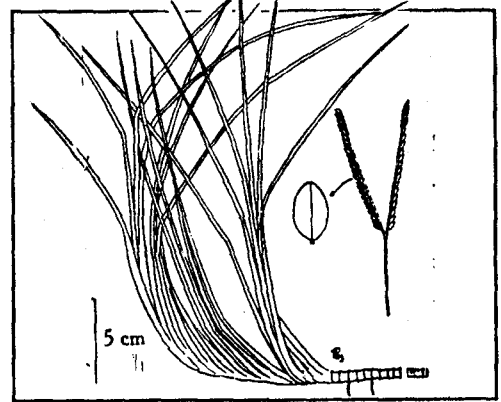
- Perennial to 1 m high; panicles with 7-10 branches bearing 4 rows of spikelets.

10.433 - *Paspalum notatum* Fluegge. San dẫu; Bahia grass.

Cỏ daniên có cãnhành cứng, mang rễ to; thân đứng ngắn. Lá có phiến hẹp, dài 20-25 cm; bề dài. Pháthoa với 2 gié đứng xéo, dài 4-6 cm; giéhoa bầu dục hay xoan, dài 3-3,5 mm, trấu dưới mỏng.

Tr để giữ đất và để lấy cỏ.

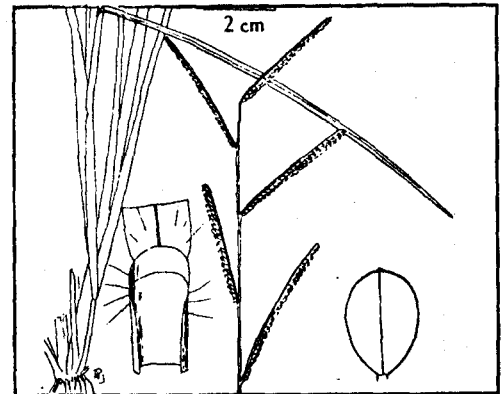
- Cultivated.

10.434 - *Paspalum orbiculare* Forst.. San tròn; Rice grass.

Bụi daniên, cao 40-80 cm, thân hơi nằm ở đáy. Lá có phiến đứng, hẹp, phẳng hay xếp hai, dài 20-25 cm, rộng 4-7 mm; mép cao 2 mm. Gié 2-5, xéo, sóng hẹp (1,5-2 mm); giéhoa dài 2 mm, tròn dài đến tròn, gần theo 3-4 hàng ở giữa sóng; dĩnh dưới 3 gân, trấu dưới trắng, không gân, ít cứng. $2n = 20, 40, 54, 60$.

Bàolộc.

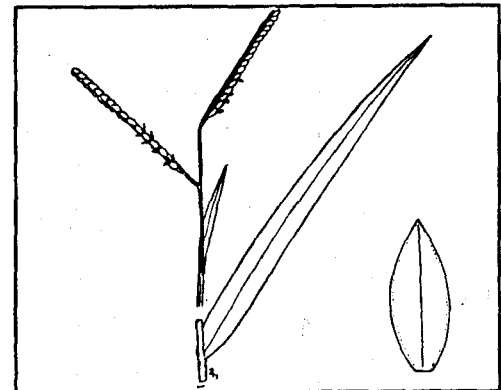
- Perennial grass, 40-80 cm high; spikelets inserted in 3-4 row on panicles branches.

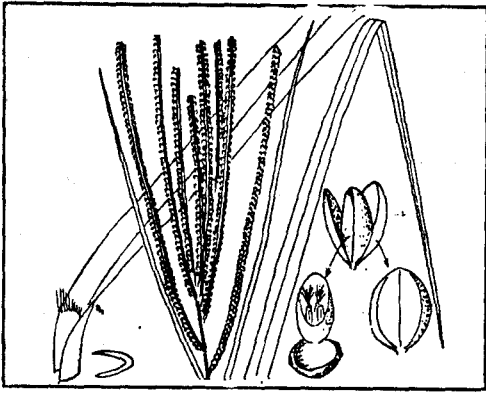
10.435 - *Paspalum paspaloides* (Michx.) Scribn.. San nước; Couch grass, Silt grass, Swamp couch.

Cỏ nhỏ bò và có cãnhành. Lá có phiến thon hẹp, nhọn, dài 5-16 cm, rộng 2-6 mm, không lông, hơi mốcmố; mép ngắn, có 1 vài lông. Pháthoa thường mang 2-3 nhánh dài 1,5-6 cm, dẹp, mang 1 hàng giéhoa ít lông, dẹp, trắng, chứa một hoa lép và một hoa lưỡngphái. $2n = 40, 48, 60$.

Ruộng, sân cỏ, nơi ẩm ngập; I-XII.

- Perennial grass; inflorescence with 2-3 branches; spikelets whitish, inserted in 1 row (*Digitaria paspaloides* Michx., *P. distichum* auct. non L.).

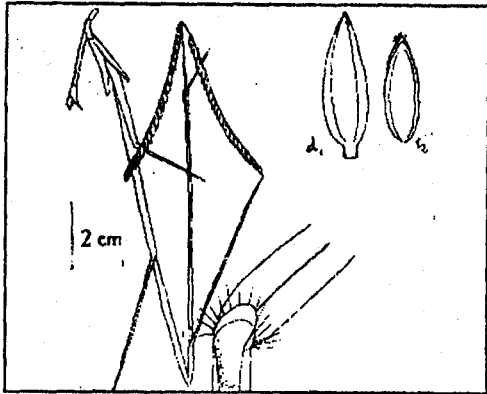

10.436 - Paspalum scrobiculatum L. San tròn; Water Paspalum, Kodo.

Cỏ *nhất niên*; thân gần như không nằm, cao 20-50 cm. Lá có phiến dài 20-40 cm, rộng 5-8 mm; mép ngắn rìa lông cao, bề dẹt, có lông thưa. Chùm mang 4-10 *gié* đứng, dài 4-10 cm; *gié* hoa 2 hàng, dài 3 mm, tròntròn; đỉnh dưới 7 gân; trấu dưới nâu, có 2 gân, cứng; hoa dưới lép, hoa trên lưỡngphái. Đỉnhquả tái.

Thông thường ở nơi ẩm lầy, bình nguyên. Đường như hơi độc cho thú và người (Bor: 340).

- Annual grass; inflorescence branches 4-10 cm long; spikelets in 2 rows.

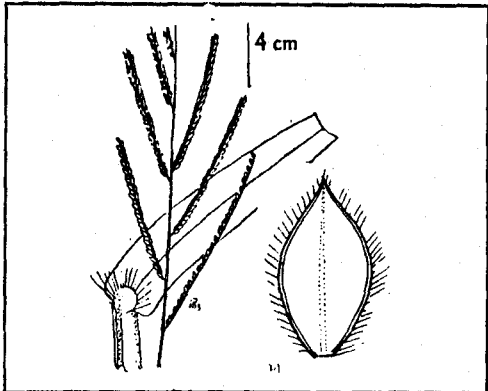

10.437 - Paspalum vaginatum Swartz. Sansát; Seashore Paspalum, Biscuit grass.

Cỏ *đanien* có căn hành nằm dài, có rễ ở mắt; thân đứng mảnh, to 1-2 mm, lông dài 4-6 cm. Lá có phiến hẹp nhọn, dài 3-10 cm, rộng 1-3 mm; bề dài hơn lông, mép cao, cạnh có lông. *Gié* 2, xù, congcong, dài 4-5 cm; *gié* hoa trắngtrắng, không lông, cao 4 mm, thon; trấu giữa không gân giữa.

Đất ẩm, nhất là vùng nước lợ hay mặn, *nằngsác*.

- Brackish or sea water grass; spikelets whitish, 4 mm long.

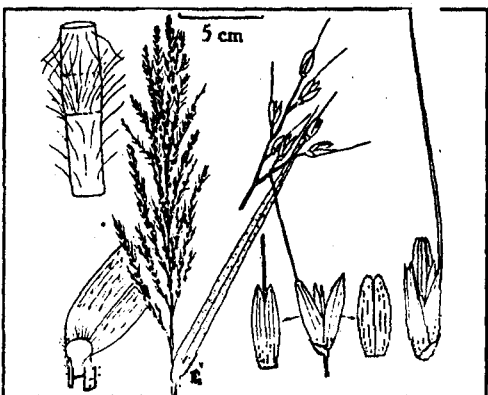

10.438 - Paspalum urvillei Steud. San Urville; Vasey grass.

Cỏ cao 1-1,5 m; thân hơi dẹt, cứng, lóng. Lá có phiến dài vào 20 cm, rộng 1,5-2 cm; mép mỏng cạnh có lông dài, bề không lông, dài 20 cm. Pháthoa với hơn 10 *gié* dài 7-8 cm, mang 3-4 hàng *gié* hoa xanh, dài vào 3 mm, có rìa lông trắng.

Đất hoang dựa lợ: Đàlạt; I-VII.

- Grass to 1.5 m high; spikelets 3 mm long, white ciliated.

10.439 - Melinis minutiflora P. Beauv. Mậtkê hoa-nhỏ; Molasse grass.

Cỏ *đanien* cao 40-70 cm; thân và lá có lông trăn và mùi thơm (*cumin*) đặcsắc. Lá có phiến hẹp dài, đáy tròn; mép là hàng lông dài. Chùm-tútán cao 10-30 cm, mang nhiều nhánh mảnh; *gié* hoa cao 2 mm; đỉnh trên và trấu lõm, *tía* ở chót; lônggai *tía*, dài 5-7 mm, trấu trên 7 gân; một hoa lưỡngphái.

Dựa lợ, sân cỏ, trung và cao nguyên; VI-XII. Gốc Phíchâu

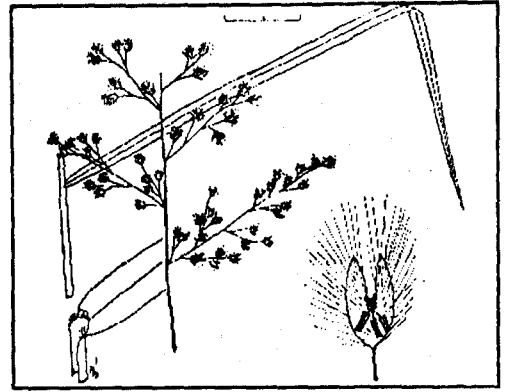
- Perennial fragrant grass; spikelets purple; upper lemma 7-nerved.

10.440 - *Rhynchelytrum repens* (Willd.) C.E. Hubb.
 Hồngnhung; Natal grass, Natal red-top.

Cỏ *nhấtniên* cao 70 cm, mềm. Lá có phiến dài 10-20 cm, rộng vào 1 cm, màu mốcmốc; mép là một hàng lông, be có lông. Chùm-tútán cao 10-15 cm; giéhoa *đầy lông hường đẹp* (có thể trắng); hoa 2, một lưỡngphái. Dĩnhquả trònđài. $2n = 36$.

Dựa lộ, đất hoang ráo, 1-1.000 m: Vũngtau, Dilinh, Sài Gòn (1972). Gốc N.-Phi.

- Annual grass; spikelets pink or whitish long hairy (*Saccharum repens* Willd., *Tricholaena repens* (Willd.) Hitchc., *T. chevalieri* Cam.)

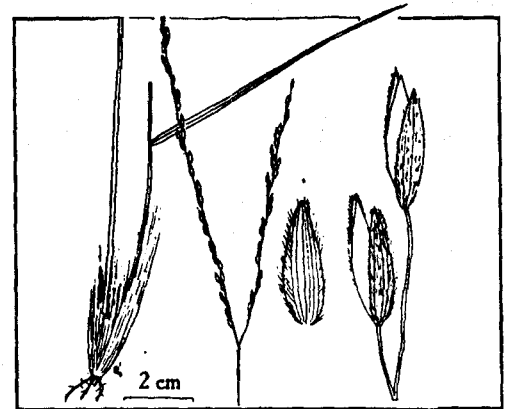

10.441 - *Digitaria fibrosa* (Hack.) Stapf. Túchình sợi.

Bụi dày cao 10-30 cm; dáy thân trong *bẹ còn lại như xơ*; lông mảnh. Lá có phiến hẹp, rộng 2-3 mm, dài 5-15 cm; mép ngắn, cắt ngang, có lông; be có lông. Chùm 2-3, đứng cao 4-9 cm, sóng chữ-chi; giéhoa từng cặp, dài 3,5 mm, dĩnh có gân trắng, lông nâu.

Rừng thưa: Cheoreo; VI (hình theo Schmid).

- Tuft 10-30 cm; spikes 2-3; spikelets 3.5 mm long (*Panicum fibrosum* Hack.).

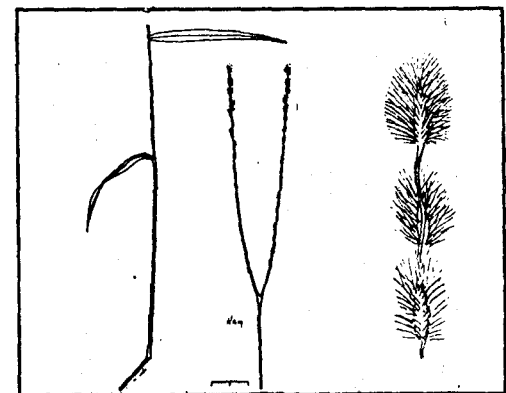

10.442 - *Digitaria heterantha* (Hook. f.) Merr.
 Túchình dihoa.

Cỏ nằm rồi đứng; thân to 1 mm. Lá có phiến dài 2-6 cm, rộng 2-3 mm, không lông; be không lông. Pháthoa trên cọng cao 10-30 cm; *gié 2,(4)*, dài 6-25 cm, cứng; giéhoa từng cặp, cao 4 mm, giéhoa có cọng có *lông dài trắng*. $2n = 18$.

Ruộng rẫy trên cát, đến dựa biển: Nhatrang, Sài Gòn; IV-VI.

- Ascending grass; spikelets white ciliated (*Paspalum heteranthum* Hook. f., *D. longiflora* Phamh.).

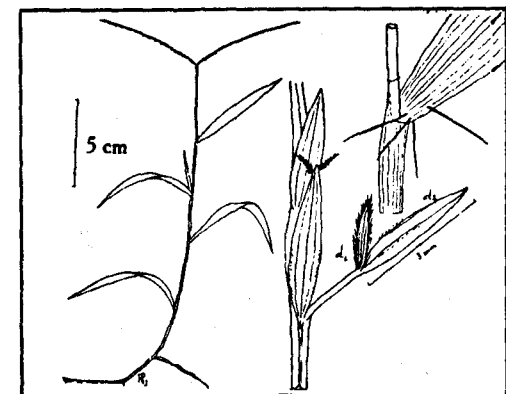

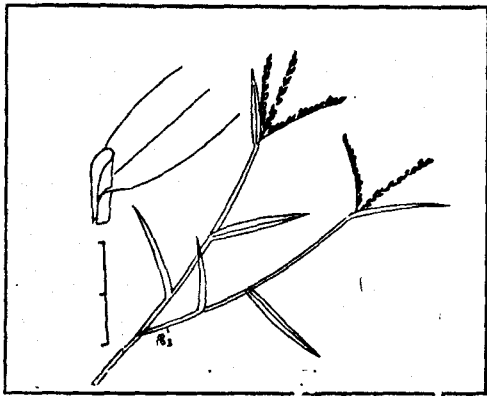
10.443 - *Digitaria timorensis* (Kunth) Bal. Túchình đào-Timor.

Cỏ nằm rồi đứng, cao 20-40 cm; lông mảnh, to 0,8 mm, dài 6-7 cm, phù ở mắt. Lá có phiến mỏng, lục tươi, nhọn hai đầu, dài 6-7 cm; mép cao 1 mm. Pháthoa với 2 gié dài 8-9 cm; sóng có 3 cánh; giéhoa từng cặp, *như nhau*, dài 3 mm, cái có cọng có dĩnh dưới 3 gân; nuốm đỏ. Dĩnhquả đầu nhọn.

Thôngthường nơi rập, dựa lộ Sài Gòn; I-XII.

- Ascending grass up to 40 cm high; spikes 2; spikelets equal.

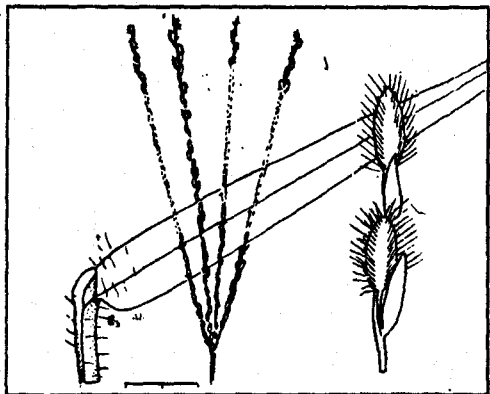

10.444 - *Digitaria fuscens* (Presl) Henrard. Túchình hung.

Cỏ nhỏ, bò; lông mảnh, to vào 1 mm. Lá có phiến thon hẹp, dài 1,5-2 cm, rộng 2-3 mm, không lông; mép cao, không lông, bẹ không lông. Pháthoa với 2-3 gié dài vào 1,5-2 cm; giéhoa dài 2 mm.

Đồngduong.

- Creeping grass; inflorescence with 2-3 branches 1.5-2 cm long (*Paspalum fuscens* Presl).

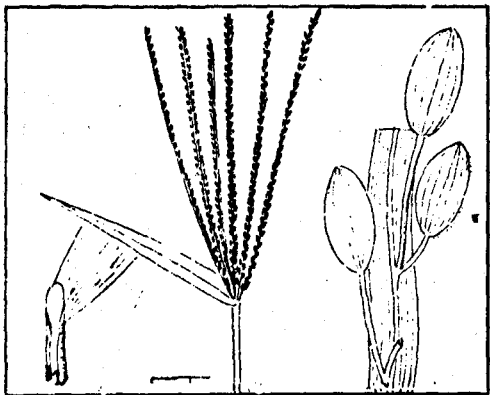

10.445 - *Digitaria bicornis* (Lam.) Roem. & Sch.. Túchình hai-sùng.

Bụi dày, nhấtniên; thân to 2 mm. Lá có phiến rộng 7-15 mm; mép là một phiến cao 2-3 mm, bẹ có lông thưa, dài. Trục cao 20-40 cm; gié 4-6, đứng, dài 10-12 cm, dẹt; giéhoa từng cặp, một có cọng, có lông rìa dài, cao 3,5 mm, một không cọng không lông.

Đồng ráo, dựa lộ, khắp cùng.

- Annual grass; pedicelated spikelets long hairy (*Paspalum bicornis* (Lam.) R. & S., *D. barbata* Willd.).

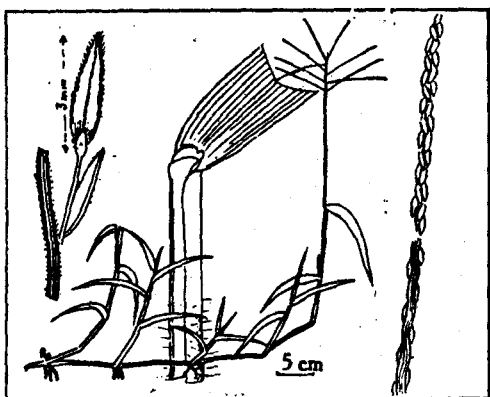

10.446 - *Digitaria bifasciculata* A. Cam.. Túchình hai-bó.

Bụi cao 30 cm; thân có lông dài 1,5 cm, to 1 mm. Lá có phiến thon hẹp, dài 4-7 cm, rộng 8 mm; mép nguyên, cao, không lông, bẹ dài 2-4 cm. Pháthoa do 5-7 gié đứng cao 6 cm, cọng của gié dẹt rộng; giéhoa dài 2,2 mm, có lông mịn; hai đỉnh bằng nhau.

Dựa đường mòn, 1.600 m: Sapa; IX.

- Spikelets finely pubescent, 2.2 mm long.

10.447 - *Digitaria ciliaris* (Retz.) Koel. Túchình rìa.

Cỏ nằm có rễ sáivì ở mắt. Lá có phiến dài 5-8 cm, rộng 13 mm; mép cao 1-2 mm, bẹ có lông đứng thưa. Pháthoa với 7-10 gié dài 1,5-2 cm, xanhxanh; sóng dẹt, rộng 0,6-0,8 mm, có lông; giéhoa 3 mm, đỉnh dài bằng 1/4 giéhoa, có lông ngắn; trấu bằng giéhoa, có lông. $n = 9$; $2n = 51$.

Dựa lộ, sần.

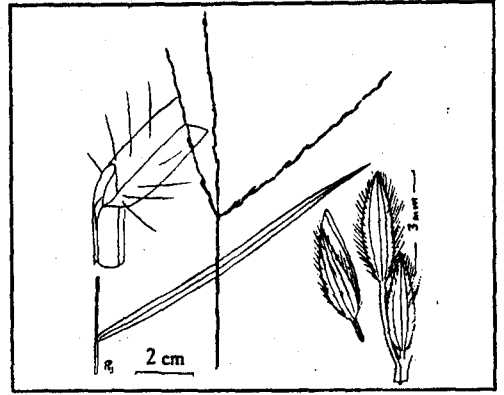
- Prostrate grass; spikelets 3 mm long, ciliated (*Panicum ciliarum* Retz., *D. ascendens* (H.B.K.) Henr.).

10.448 - *Digitaria ciliaris* subsp. *chrysoblepharis* Blake.
Túchình lông-vàng.

Cỏ nhất niên, cao 30 cm; thân mảnh, lông dài bằng bẹ hay hơn một ít. Lá có phiến hẹp, dài 8-9 cm, rộng 4 mm, mỏng; mép nhọn, không lông. Gié 2-5, dài 4-7 cm; sóng có cánh; giéhoa *xanhxanh*, không cọng không lông, giéhoa có cọng (có cạnh) dài 3 mm, có *nhiều lông dài*; đỉnh dưới ngắn; nuốm đều.

Trên đất cát: Sài Gòn.

- Annual grass 30 cm high; spikelets long hairy.

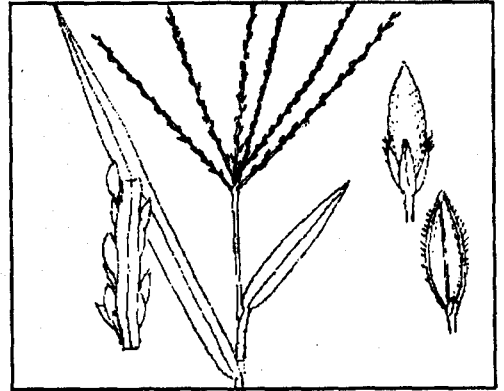

10.449 - *Digitaria sanguinalis* (L.) Scop. Crab Grass.

Cỏ nằm rồi đứng có rễ ở mắt, cao 30-40 cm. Lá có phiến to 4-10 x 0,5-1 cm; bẹ có lông. Pháthoa là gié dài 5-15 cm, thành 1-3 luânsinh ở ngọn; sóng luôn cánh rộng 1 mm, ngoằnngoẻ; giéhoa dài 2,4-3 mm trên cọng có 3 cạnh; đỉnh 1 nhỏ, đỉnh 2 dài bằng 1/2-2/3 giéhoa, 5-7 gân.

Gốc Âu châu; có khi Tr làm lương thực.

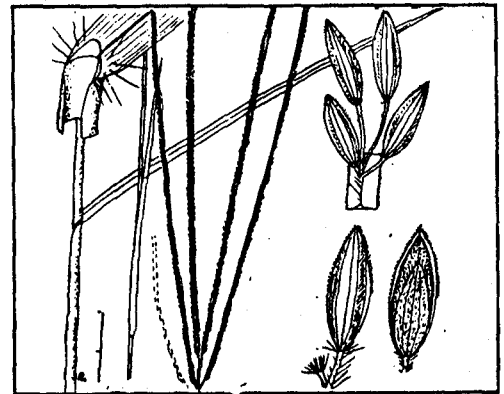
- Cultivated (*Panicum sanguinalis* L., *Syntherisma sanguinalis*).

10.450 - *Digitaria ternatea* (A. Rich.) Stapf.. Túchình cặp-ba.

Bụi cao đến 0,8 m, đứng; lông to 3-4 mm. Lá có phiến đến 60 x 0,5-1 cm, gân-phụ 4-5; mép cao 2 mm, có lông. Pháthoa mang 4(10) gié gần ở hai nơi, cao đến 13 cm, khá kịchcộm (rộng 2,5 mm), sóng có cạnh; giéhoa *nhóm* 3-4, cao 2,2 mm; đỉnh dưới vắng, đỉnh trên bằng 2-3 giéhoa; trấu dưới 7 gân, trấu trên cậphê sữa, láng; baophấn tím. $2n = 36$.

- Tuft to 80 cm high; panicles branches to 13 cm long; spikelets by 3-4, 2.2 mm long (*Cynodon ternatus* A. Rich.).

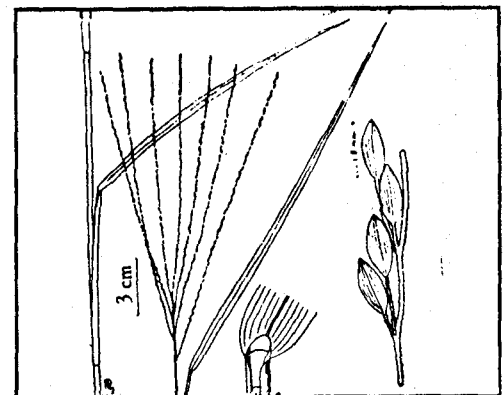

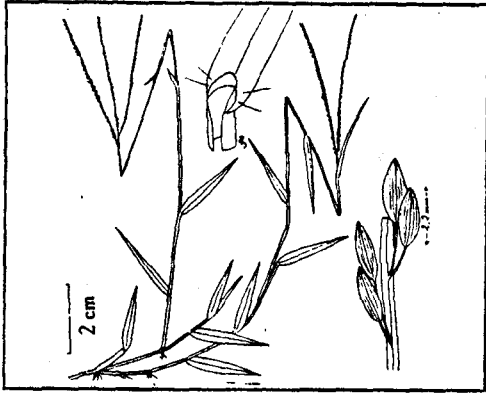
10.451 - *Digitaria abludens* (Roem. & Sch.) Veldk.. Túchình hạt.

Cỏ đứng cao 70 cm, có nhánh ở gốc; lông dài, vàng, dài hơn bẹ. Lá có phiến dài 5-15 cm, rộng 3-4 mm; mép ngắn, bẹ không lông. Gié 3-10, dài đến hơn 10 cm; giéhoa từng cặp, dài 1,2-1,8 mm, xoan rộng, có *lông phù ở đầu*.

Trung nguyên, đất ẩm, ven trắng.

- Grass to 70 cm high; panicles branches to more than 10 cm long; spikelets small (*Panicum abludens* Roem. & Sch., *D. granularis* (Trin.) Henr.).

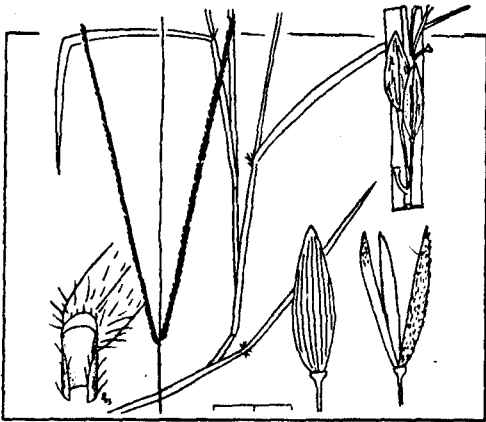

10.452 - *Digitaria longiflora* (Retz.) Pers.. Túchình hoa-dài.

Cỏ nhất hay đaniên, bò rồi đứng cao 40 cm, rễ ở mặt nhiều; lông dài hơn bẹ. Lá có phiến nhỏ, dài 3-4 cm, rộng 3-5 mm; mép ngắn. Gié 3-2, mảnh, dài 2-5 cm; sóng có cánh hẹp; giéhoa cao 1,5-2,2 mm, có mụt, không lông; đỉnh dưới vắng; nuốm tím. $2n = 18$.

Sân cỏ, trắng, dựa lộ, đê; dạng giống *Cynodon dactylon*.

- Panicles with 2-3 branches; spikelets 1.5-2.2 mm (*Panicum longiflorum* Retz.).

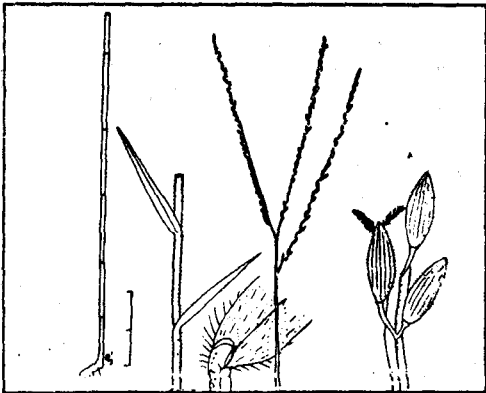

10.453 - *Digitaria mollicoma* (Kunth) Henr.. Túchình lông-mềm.

Cỏ đaniên, có chồi và thân nằm rồi đứng, cao đến 50 cm. Lá có phiến hẹp, dài 2-6 cm, rộng 2-5 mm, mặt trên không hay có lông; mép cao 1,2 mm, rách và có ria lông. Chùm 2-3 gié đứng dài 5-9 cm, gần trên trục cao 20-30 cm; giéhoa gần chùm 3, có khi 2, giống nhau, dài 2,5-2,8 mm, có lông mềm hay không lông; đỉnh dưới vắng, đỉnh trên dài bằng giéhoa; trấu dưới có 7 gân, trấu trên ngà, láng. $2n=36$.

Vùng đất chua, 0-1.200 m.

- Panicles with 5-9 cm long branches; spikelets 2.5-2.8 mm long (*Paspalum mollicomum* Kunth).

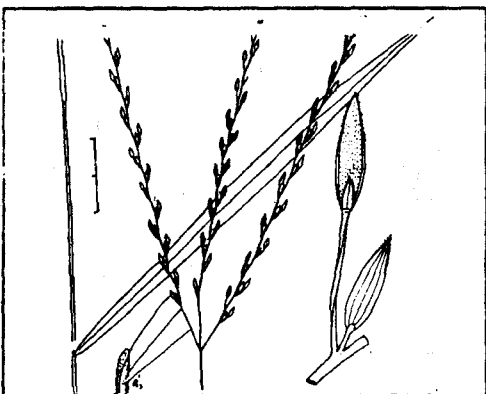

10.454 - *Digitaria petelotii* Henry. Túchình Pételot.

Cỏ đaniên, có cành, cao 50-70 cm; lông to 1,5 mm, cứng. Lá có phiến ngắn, 6-12 cm, rộng 8 mm, có lông, bìa có lông dài ở đáy; mép cao 1 mm, bẹ có lông. Gié 2-3, dài 5-7 cm; giéhoa trắng, dài 2,5 mm, có lông mịn; trấu dày, màu ngà.

Cambốt; VN ?

- Panicles with 6-12 cm long branches; spikelets white, 2.5 mm long.

10.455 - *Digitaria quinhonensis* A. Cam.. Túchình Quinhon.

Cỏ đứng, mảnh, cao đến 80 cm; lông trên dài. Lá có phiến thon hẹp hai đầu, dài 15 cm, rộng 8 mm; mép mỏng, cao 2-3 mm, không lông, bẹ ngắn hơn lông, không lông. Pháthoa với 4(9) gié dài 10-13 cm, thulá; giéhoa từng cặp, có cọng dài 1-5 mm, dài 3 mm, có lông ngắn; đỉnh nhỏ, có lông; hoa trên có trấu dày, nâu, có hạt mịn.

Đồi đá: QuảngnamĐà Nẵng đến Quinhon.

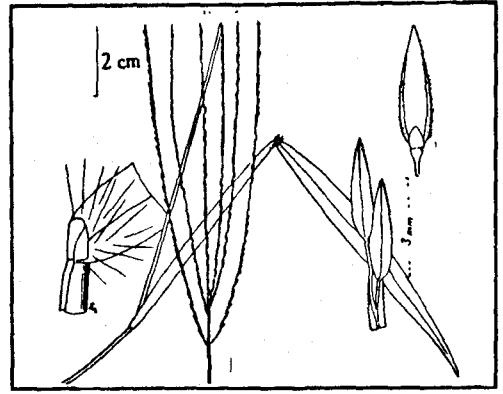
- Erect grass; panicles with lax branches; spikelets 3 mm long on 1-5 mm long pedicels.

10.456 - *Digitaria setigera* Roth ex Roem. & Sch. var *setigera*. Túchình to.

Cỏ nằm rồi đứng, có nhánh. Lá có phiến dài 10 cm, rộng 1 cm; bẹ dài 4-6 cm, mép cao không lông, quanh có tơ dài, thưa. Pháthoa mang 5-8 gié xanh, dài đến 12 cm; sóng hẹp (0,3-0,5 mm); giéhoa xanhxanh, dài 3 mm, thon nhọn; đỉnh 3 gân, đỉnh trên có rìa lông hay không.

Dựa lộ: Sài Gòn, Hàtiên; VI.

- Ascending grass; panicles branches to 12 cm; spikelets green.

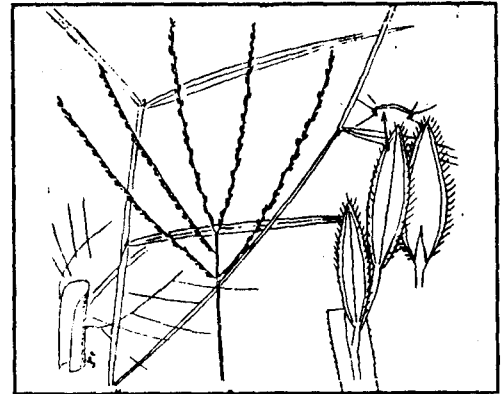

10.457 - *Digitaria setigera* var. *calliblepharata* (Henr.) Veldk.. Túchình to-đẹp

Cỏ nhấtniên mảnh; thân bò rồi đứng, to 1 mm. Lá có phiến dài 5-8 cm, rộng 4-8 mm, không lông trừ đáy có vài tơ thưa, dài; mép cao. Chùm đứng 3-5(10), cao 5-8 cm; sóng có cạnh, bìa có răng; giéhoa từng cặp, cái không cọng có ít lông, cái có cọng có tơ cứng gần bìa; đỉnh trên dài đến 1/3 giéhoa.

Dựa lộ: Sài Gòn; V-VII.

- Ascending grass; spikelets hairy, upper glume to 1 mm long.

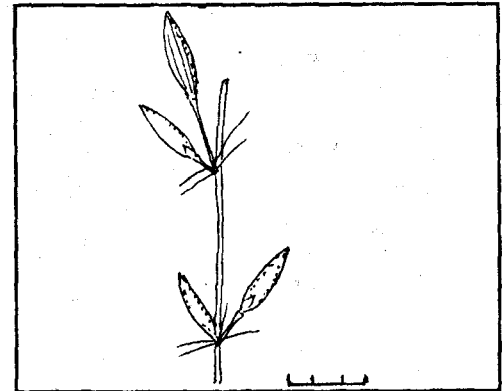

10.458- *Digitaria subcorymbosa* (A. Cam.) Cam.

Cỏ cao đến 1,25 m, đáy thân bò. Lá có phiến 20-40 x 0,7-0,9 cm, phẳng, cứng, mốcmốc mặt dưới; mép mỏng, ngắn. Chùm-tútán dạng tảnphòng thưa, cao 17-22 cm; nhánh 10-20 mang giéhoa cách nhau, ở trên thì từng cặp, một có cọng dài, thon hẹp; trấu dưới nhỏ, trấu trên dài 2-4,5 mm; 1 hoa lép, 1 hoa thụ.

N.

- Ascending grass to 1.25 m high; spikelets distant, the superior 2-4.5 mm long.

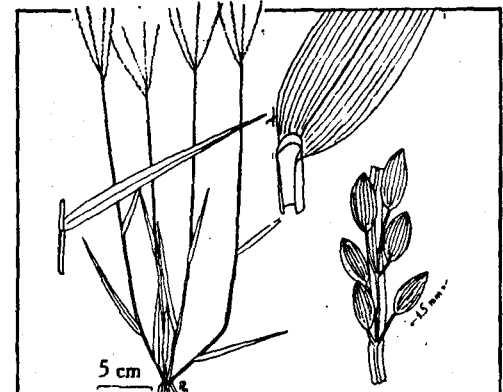

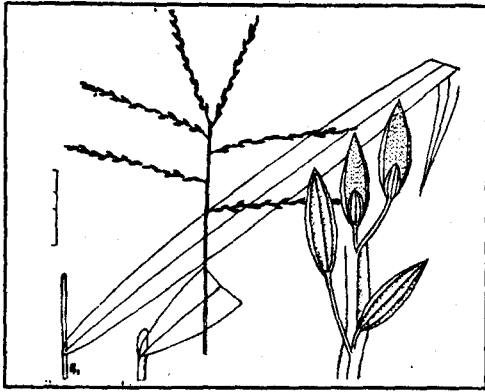
10.459 - *Digitaria violascens* Link. Túchình tím.

Cỏ nhấtniên cao 30-50 cm; thân mảnh. Lá có phiến thon hẹp, dài 5-10 cm, rộng 5-6,5 mm, không lông hay có ít lông; mép cắt ngang, bẹ không lông. Gié dài 6-8 cm, đứng; sóng ngay, đẹp, có cánh; cọng không lông; giéhoa không hay có lông, dài 1,2-2 mm; trấu thụ vàng. n = 9, 18.

Lộ, trắng: Bảolộc; XI.

- Annual; panicles with 6-8 cm long branches; spikelets 1.2-2 mm long.

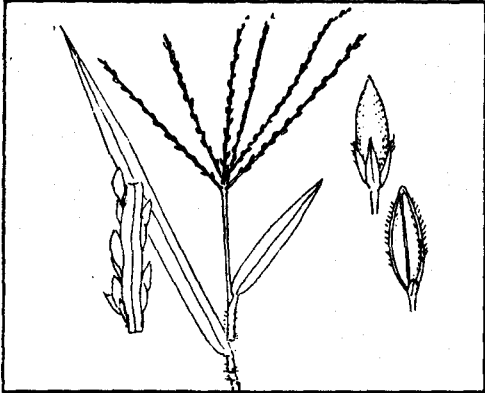

10.460 - *Digitaria cruciata* (Steud.) A. Cam.. Túchình chéo.

Bụi cao 40-50(80) cm, *nhất niên*; mắt có lông mịn. Lá có phiến dài 8-20 cm, rộng 5-8 mm, không lông; mép cao, không lông; bẹ không lông. Chùm-tútán với 6-20 nhánh nhiều tầng, dài 6-8 cm; gié hoa dài 3,5 mm, trên cọng dài 3-3,5 mm; đỉnh trên không lông, *xanhxanh* hay *tím tím*, gân 5 *lời*; hoa trên có trấu cứng, ngà nâu nâu, nhọn.

Sapa.

Annual; panicles with 6-20 branches; spikelets 3.5 mm long (*Panicum cruciatum* Nees ex Steud.).

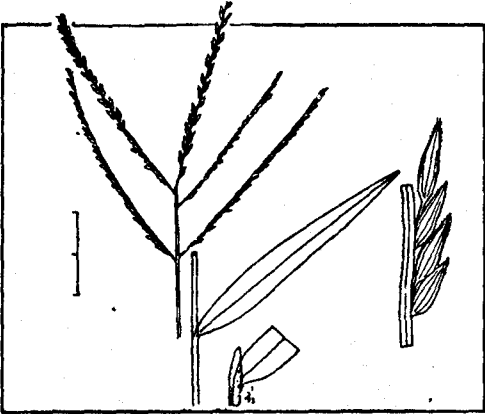

10.461 - *Digitaria sanguinalis* (L.) Scop. Crab Grass.

Cỏ nằm rồi đứng cao 30-60 cm, có rễ ở mắt nơi nằm. Phiến lá to 4-10 x 0,5-1 cm. Pháthoa mang 1-3 luân sinh gié dài 5-15 cm; sóng *đẹp*, rộng 1 mm, có cánh, ngoằn ngoèo, mang gié hoa *tím tím*, cao 2,4-3 mm, trên cọng 3 cánh, có lông nhám; đỉnh 1 nhỏ, đỉnh trên bằng 1/2-2/3 gié hoa, 5-7 gân. Dính quả dài bằng gié hoa.

Gốc Âu châu, có khi Tr lấy hạt.

- Sometime cultivated (*Syntherisma sanguinalis* L.)

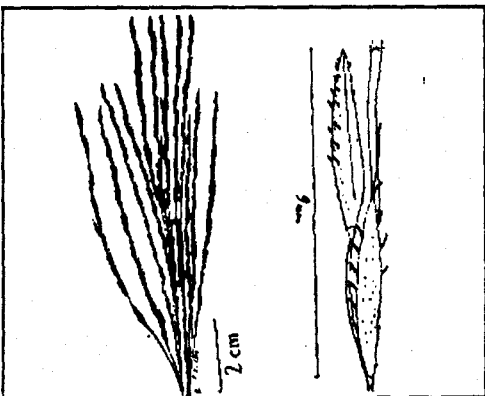

10.462 - *Digitaria radicata* (Presl) Miq.. Túchình rễ.

Lá có phiến thon hẹp, dài 6-8 cm, rộng 1 cm, không lông; mép cao, không lông, bẹ không lông. Pháthoa với 5 gié dài 5-6 cm; sóng có cánh, bìa nguyên; cọng gié hoa dài 1 mm; gié hoa nhóm 2, dài 3 mm; đỉnh có 3 gân, có rìa lông mịn ở chót.

Caobằng.

- Panicles with 5-6 cm long branches; spikelets 3 mm long (*Panicum radicosum* Presl; *D. timorensis* (Kunth) Bal.).

10.463 - *Digitaria thyrsoides* Bal.. Túchình Camranh.

Cỏ *đan iên*, to, cao 1 m. Lá có phiến dài 40-60 cm, rộng 8 mm; mép thon; bẹ có lông ở miệng. Chùm-tútán cao 40 cm, mang rất nhiều nhánh cứng; gié hoa từng cặp, một không cọng, thon dài 5 mm có lông và lông to; đỉnh trên ngắn, không gân. Dính quả nâu đậm.

Vùng Camranh.

- Perennial grass to 1 m high; panicles to 40 cm long; spikelets 5 mm long.

10.464 - *Digitaria decumbens* Clint.

10.465 - *Digitaria didactyla* Willd.

Bụi thưa hay dày, *đan iên*. Lá hẹp dài, đo 1-6 x 0,15-0,3 cm, không lông. Gié 2-4, dài 2-4,5 cm; gié hoa thon, dài 2 mm. B, Gốc Madagascar.

10.466 - *Digitaria fibrosa* (Hack.) Stapf.

Bụi cao 30 cm, Lá hẹp như chì, cứng. ở đáy thân xẻ thành sợi, đo 5-15 x 0,3 cm; mép ngắn. Chùm 2-3, mảnh; giéhoa tròn dài, dài 3,5 mm

Trung quốc, Thái lan; VN ?

10.467 - *Digitaria vietnamensis* N.T. Quyen

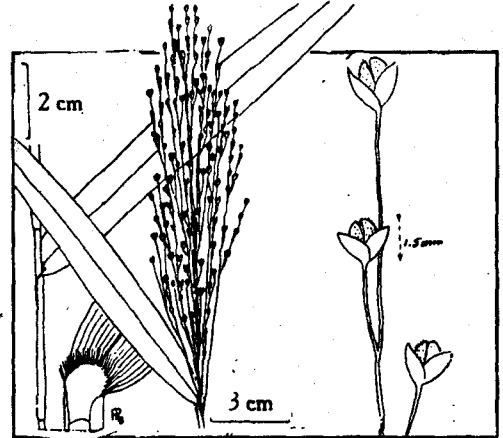
Isachneae:

10.468 - *Isachne albens* Trin.. Đảnhhoa trắng.

Cỏ cao đến 1,2 m, không lông. Lá có phiến hẹp dài 5-20 cm, màu *mốcmốc*; bẹ không lông hay có lông ở trên, mép là hàng lông dài. Chùm-tútán to, cao 8-35 cm; giéhoa cao 1-1,5 mm, *tái*, nhiều, gần như tròn, 2 hoa như nhau; đỉnh bằng nhau, cao 0,7-1,5 mm. n = 20.

Langbian.

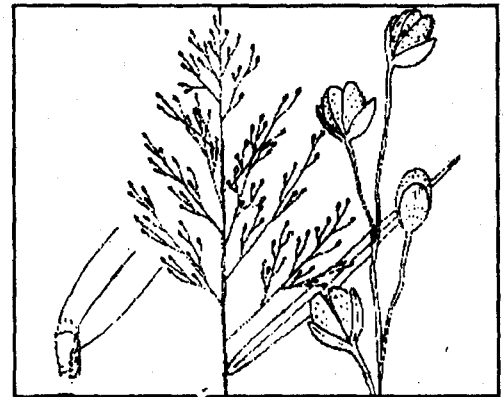
- Grass to 1.2 m high; spikelets 0.7-1.5 mm high.

10.469 - *Isachne ascendens* Swallen. Đảnhhoa leo.

Bụi cao 40 cm, có rễ chắc; lông dài 3-4 cm, to 1,5 mm. Lá có phiến hẹp, dài 10 cm, rộng 7 mm, gân-phụ 4 /bên; mép có rìa lông, bẹ dài bằng lông, bìa rìa lông. Chùm-tútán rộng, cao 15, rộng 7 cm, nhánh dài 7-8 cm; giéhoa cao 1,5 mm; hoa 2, bằng nhau, trấu có lông thưa.

Đường mòn ở trắng vào 1.600 m: Sapa; VII.

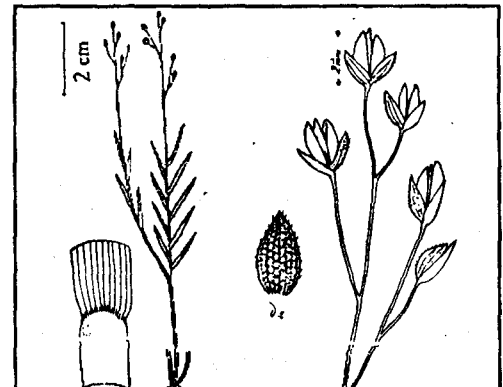
- Tuft to 40 cm high; spikelets 1.5 mm; lemmas pubescent.

10.470 - *Isachne chevalieri* A. Cam.. Đảnhhoa Chevalier.

Bụi cứng, nhỏ, cao 10-20 cm; thân khít nhau. mảnh. Lá có phiến dài 1,5-3 cm, rộng 2,5-3 mm, tím ở chót, không lông; bẹ ngắn hơn lông, mép là một vòng lông. Chùm-tútán thưa, ít giéhoa; giéhoa cao 1,5-2 mm; đỉnh *tim tím* có hàng u và ít lông, ngắn hơn trấu; hoa dưới cao hơn hoa trên.

Đất lầy, lòng suối: Đălạt; XI-XII.

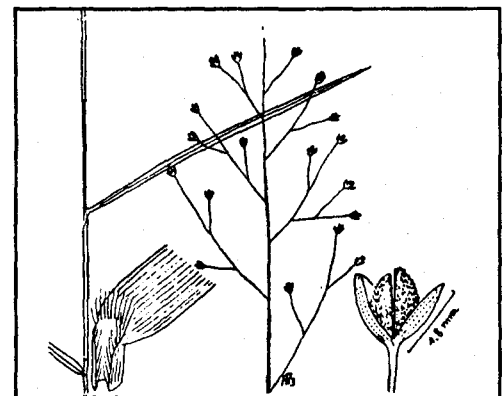
- Grass to 20 cm high; spikelets violaceous.

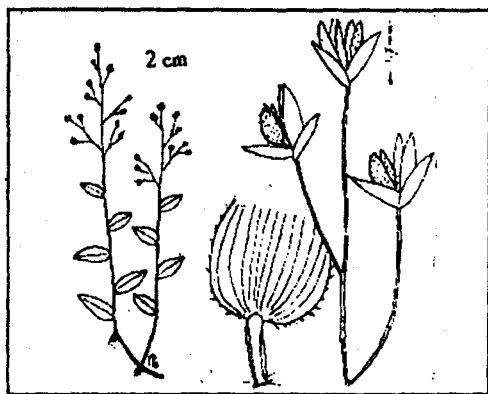
10.471 - *Isachne* cf. *cochinchinensis* Bal.. Đảnhhoa Nambộ.

Bụi *daniên*, cao 30-40 cm, mảnh. Lá có phiến hẹp, dài 4-6 cm, rộng 3-5 mm, nhám; mép rất ngắn, có rìa lông cao, bẹ có lông và rìa lông. Chùm-tútán cao 2-10 cm, ít giéhoa; giéhoa cao 2 mm, *xanh xanh*; hoa 2, như nhau; đỉnh gần như bằng nhau, cao 1,8 mm; trấu có lông.

Đất ẩm lầy: N đến Phú quốc; XII.

- Perennial grass to 40 cm high; spikelets green, 2 mm long.

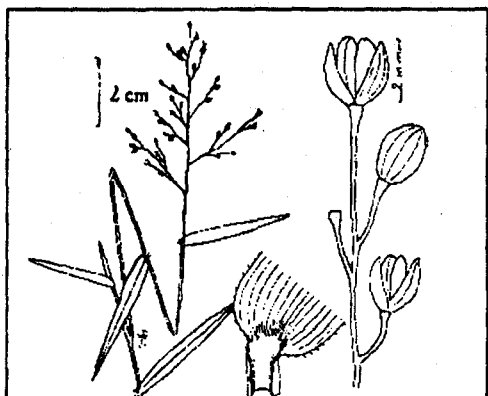

10.472 - *Isachne dioica* Swallen. Dãnhhoa biệtchu.

Cỏ nhỏ, cao 8-10 cm; thân mảnh, nằm rồi đứng, có rễ sát vi. Lá có phiến xoan nhọn, dài 1-1,6 cm, đáy tròn, bìa rìa lông; mép vắng. Chùm-tútán ít giéhoa; giéhoa cao 1,7 mm, đỉnh ngắn hơn trấu, mốcmốc; hoa dưới có trấu không lông, hoa trên có trấu có lông, có cọng rõ.

Dựa suối, nhất là vào 1.000 m; XII

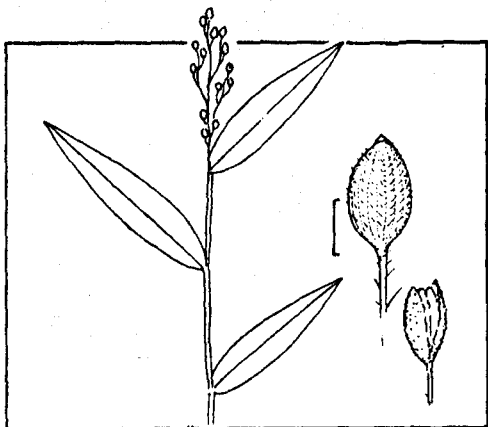
- Small ascending grass; flowers heteromorphic.

10.473 - *Isachne dispar* Trin.. Dãnhhoa so-le.

Cỏ cứng; thân cao đến 15 cm, mảnh, lông ngắn. Lá có phiến xoan hình tim hay thon hẹp, dài 1,5-2,5 cm, bìa có rìa lông; bẹ mỏng, mép ngắn, trắng có rìa lông. Chùm-tútán nhỏ; nhánh mảnh; giéhoa cao 1,6-2 mm; hoa 2 hơi ngắn hơn đỉnh, hoa dưới đực.,

Huế, Triạn, Biênhòa.

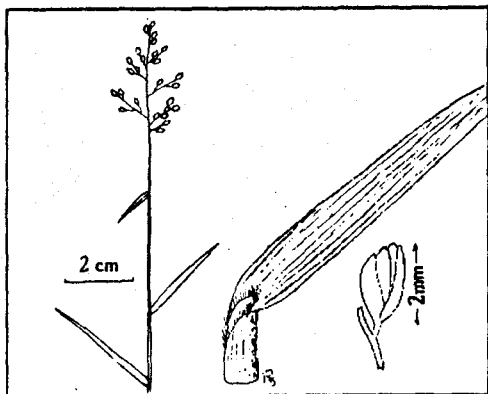
- Grass to 15 cm high; spikelets 1.6-2 mm long, with inferior flowers male.

10.474 - *Isachne eberhardtii* A. Cam.. Dãnhhoa Eberhardt.

Thân nằm có rễ bấtđịnh, rồi đứng cao 10-15 cm. Lá có phiến thon, cứng, dài 4-5 cm, rộng 0,7-1,2 cm, mặt trên có lông nằm hay không lông, mặt dưới có lông đáy hình củ; mép có lông, bẹ có rìa lông. Chùm-tútán hẹp, ít giéhoa; cọng có lông thưa; giéhoa to 2-2,5 mm, có lông; đỉnh có lông sát và lông dài, gân 5-7; hoa 2, gần y nhau.

Hàsonbình đến Bìnhtrịthiên.

- Ascending grass to 15 cm high; spikelets pubescent, 2-2.5 mm long.

10.475 - *Isachne globosa* (Thunb.) O. Ktze. Dãnhhoa tròn; Rounded Isachne.

Bụi cao đến 40 cm, đáy thân có rễ sát vi. Lá có phiến thon, đáy tà tròn, dài 3-8 cm, rộng 3-9 mm; bẹ không lông trừ ở bìa; mép có rìa lông. Chùm-tútán cao 3-8 cm, cọng mang giéhoa rất mảnh; giéhoa dài 2,2-3 mm, xanh hay tím tím, gần như hình cầu; hoa 2; đỉnh dài 1-1,5 mm. $2n = 60$,

Dựa suối, 3-1.500 m.

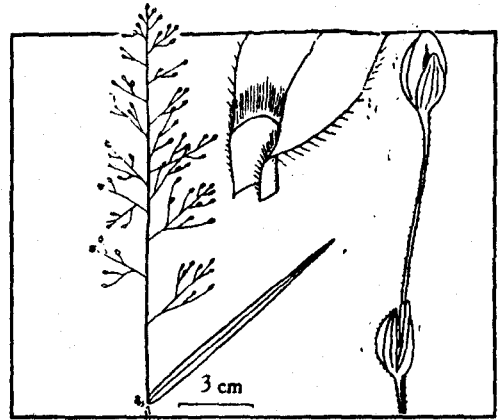
- Tuft to 40 cm high; spikelets 2.2-3 mm across, green or violaceous (*Milium globosum* Thunb., *I. australis* R. Br.).

10.476 - *Isachne globosa* var. *effusa* (Hook. f.) Senaratna.

Cỏ cao đến 1 m; lông dài 5-10 cm, to 3-5 mm. Lá có phiến mỏng, dài 15 cm, rộng 3-5 mm, đáy có rìa lông; mép là hàng lông cao 2 mm, bề rìa lông. Chùm-tútán cao 20 cm, rộng 5-7 cm; cọng mảnh, dài, có lông; giéhoa cao 2,5 mm, hoa 2; đỉnh cao bằng 2/3 trấu.

Đất cát mới lấp: Cầntho; IX.

- Grass to 1 m high; panicles 20 cm high; spikelets 2.5 mm long.

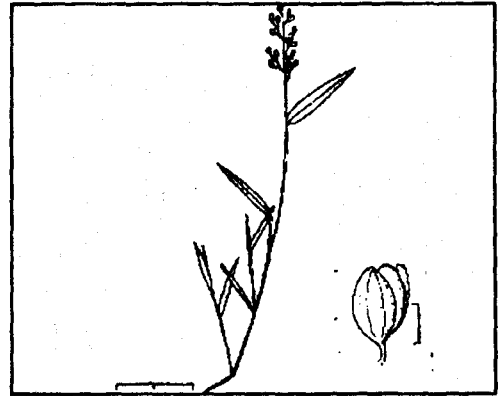

10.477 - *Isachne kunthiana* (Steud.) Miq.. Đảnhhoa Kunth.

Cỏ nằm rồi đứng cao vào 10-15 cm, có nhánh; thân không lông, mảnh, to vào 1 mm. Lá có phiến thon, nhỏ, dài 1,5-2 cm, rộng 3-6 mm; bề không lông, ngắn, mép không lông. Chùm-tútán nhỏ, cao vào 2,5 cm; nhánh dài 1 cm; giéhoa dài 2 mm, không lông; đỉnh khônglông; hoa 2, y nhau.

Rừng Hasonbinh.

- Ascending grass to 15 cm high; panicles small; spikelets 2 mm long.

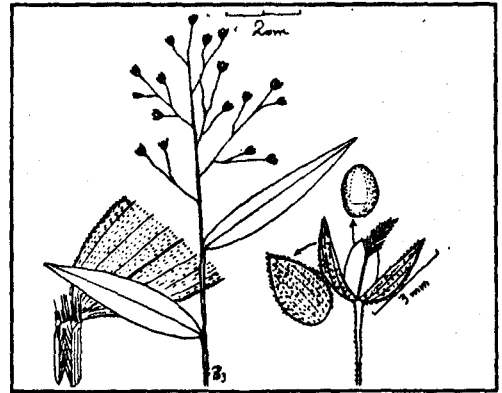

10.478 - *Isachne lisboae* Hook. f.. Đảnhhoa lông.

Cỏ có thân bò có rễ dài, mảnh, rồi đứng cao, mảnh, đến 15 cm. Lá có phiến tròn dài, thon, to 3-5 x 0,8 cm, bề có lông dài; mép là hàng lông dài, bề có rìa lông dài. Chùm-tútán với trục không lông; nhánh xéo, mảnh, có lông; giéhoa cao 2,5-3 mm, trên cọng như chỉ; đỉnh có 7 gân, có lông; trấu không lông. Đỉnhquả 2, bán cầu.

Dựa suối: Phúquốc; XII.

- Ascending grass to 15 cm high; spikelets 2.5-3 mm; glumes pubescent.

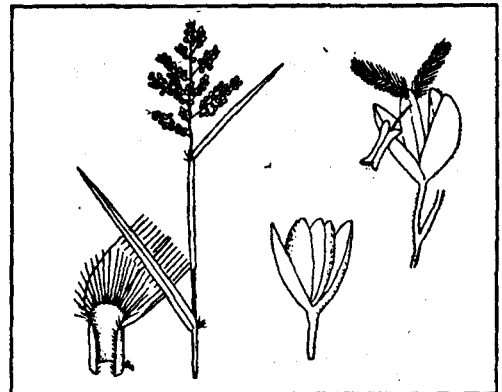

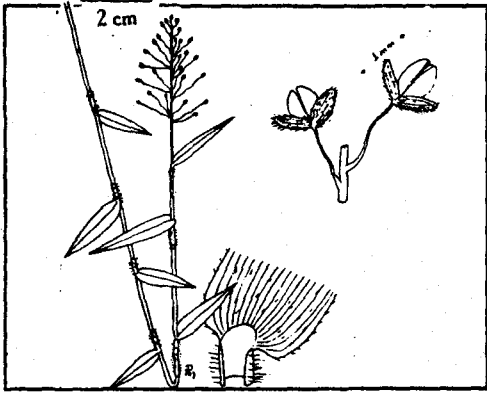
10.479 - *Isachne miliacea* Roth. Đảnhhoa kê.

Cỏ có thân dài 60-80 cm, phần đứng cao 20-30 cm; lông dài 4-7 cm, to 1,5 mm. Lá có phiến thon hẹp nhọn, dài 4-6 cm, rộng 4-5 mm; bề ngắn hơn lông, có rìa lông, mép là hàng lông dài 3-4 mm, trắng. Chùm-tútán cao 4-5 cm, nhánh mang nhiều giéhoa cao 2 mm; hoa 2, hoa dưới hơi nhỏ hơn; đỉnh ngắn hơn trấu; baophần 1 mm.

Nơi ẩm lầy: Uminh; X

- Ascending to 30 cm high grass; panicles dense; spikelets glabrous 2 mm long.

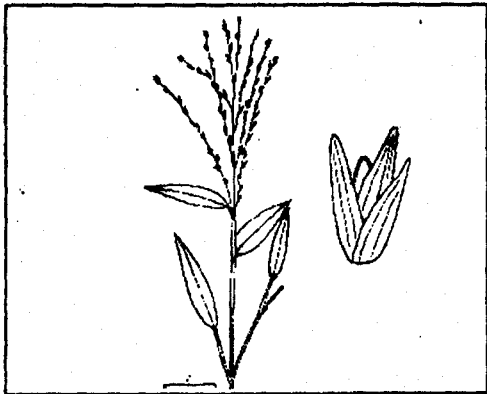

10.480 - *Isachne myosotis* Nees ex Hook.. Đảnhhoa tai-chuột.

Cỏ **nhất niên**, cao đến 50 cm, đáy thân bò. Lá có phiến xoan thon, cứng, dài 1-3 cm, đáy tròn hay hình tim ôm thân, có một ít lông; bẹ có lông, mép vắng. Chùm-tútán cao 3-5 cm; giéhoa 1 mm, tròn; đỉnh bằng nhau và bằng hai hoa, có lông dài; hoa y nhau.

Bìnhnguyên cho đến 900 m: từ Bắcthái vào.

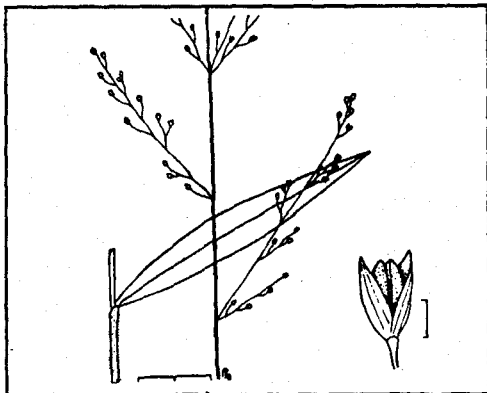
- Annual ascending grass to 50 cm high; glumes densely pubescent.

10.481 - *Isachne pallens* Đảnhhoa tái.

Cỏ khá to. Lá có phiến bầu dục thon, to 8-12 x 2 cm, chót thon nhọn, đáy tù; bẹ dài bằng lông. Chùm-tútán với nhánh *xéo dài* mang giéhoa nhỏ; đỉnh 5 gân; hoa 2, hoa như nhau; tiểunhụy 3; vòi nhụy 3 ngắn.

- Panicles with long branches; spikelets 2-flowered.

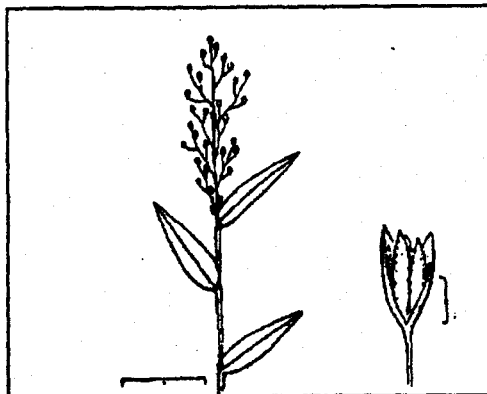

10.482 - *Isachne petelotii* A. Cam.. Đảnhhoa Pételot.

Cỏ cao hơn 60 cm; thân mảnh, không lông. Lá có phiến thon dài, to 5-8 x 1 cm, rộng nhất ở giữa, không lông; bẹ có lông mịn, đứng, mép ngắn. Chùm-tútán cao, có nhánh mảnh như chỉ, dài 4-5 cm; rộng 4-5 mm; giéhoa cao 2,5 mm, không lông; đỉnh dài hơn trấu; hai hoa như nhau.

B.

- Glabrous 60 cm high grass; spikelets 2.5 mm long.

10.483 - *Isachne polygonoides* Doll. in Mart.. Đảnhhoa rằm.

Cỏ nhỏ thành bụi cao 15-45 cm. Lá có phiến xoan thon, dài 2-2,5 cm, rộng 8 mm, lục dợt, mềm, có lông rải rác; mép có rìa lông, bẹ có lông dài ở cổ. Chùm-tútán nhỏ, cao 3-4 cm, nhánh đứng, như chỉ; giéhoa 2,2 mm, thon; đỉnh mỏng, 3 gân, xanhxanh dài hơn trấu; trấu dưới có lông mịn; hoa dưới đực, hoa trên cái.

Hàsonbình.

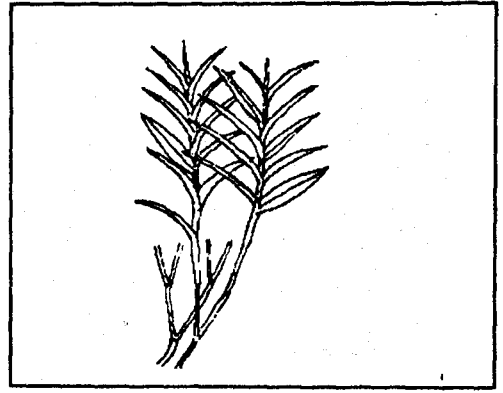
- Tuft to 45 cm high; spikelets lanceolate; inferior flowers male.

10.484 - *Isachne smitinandiana* A. Cam.. Đảnhhoa Smitinand.

Bụi thấp, dày; thân khít nhau, chia nhánh, cao 7-10 cm. Lá songđỉnh, phiến to 1,7 x 0,7 cm, không lông, thường ưa xếp dọc hay uốn lúc khô.

Tháilan, vào 1.300 m.

- Tuft to 10 cm high; leaves 1.7 x 0.7 cm.

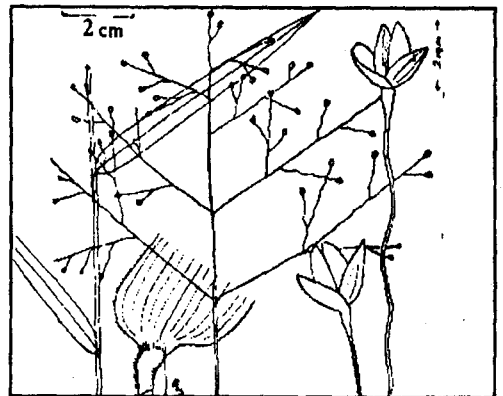

10.485 - *Isachne truncata* A. Cam.. Đảnhhoa cắt ngang.

Cỏ khá to, cao đến 60 cm, đứng. Lá có phiến dài 8 cm, rộng 7-9 mm; mép là hàng lông, bẹ rìa lông. Pháthoá lá chùm-tútán to, thưa, mang nhánh mảnh; giéhoa cao 2 mm; hai hoa giống nhau; đỉnh có ít lông ở chót; trấu có lông mịn.

Rừng Thông: Đàlạt.

- Grass to 60 cm high; lax panicles; spikelets 2 mm long.

10.486 - *Isachne javana* Nees ex Miq.

Cỏ to, bò dài rồi đứng cao 60-90 cm. Lá có phiến mớcmốc, gân-phụ 9-11 mỗi bên; mép là lông dài. Chùm-tútán cao 5-10 cm, xoan trònđài; giéhoa xoan ngược, cao 1,5-2 mm, trên cộng mảnh rất dài.B.

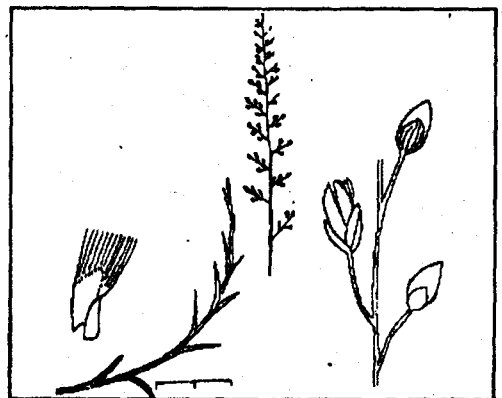
10.487 - *Isachne kinabaluensis* Merr.

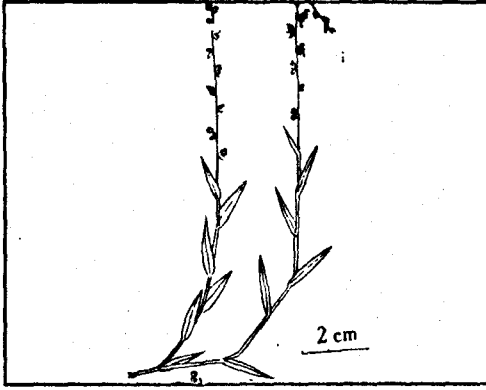
10.488 - *Coelachne perpusilla* (Steud.) Thw.. Xoanhóa yếu.

Bụi *daniên* cao đến 30 cm; thân có rễ ở các lóng đáy. Lá có phiến thon hẹp, dài 1-3 cm, rộng 2-4 mm; mép là một lần lông; bẹ có rìa lông. Chùm-tútán có nhánh dài 8-15 mm; giéhoa 2,5 mm; hoa 2, một lưỡngphái, một đực; trấu trên mỏng.

Nơi trùng ẩm, bình đến cao nguyên: Đàlạt, Bếncát; XII.

- Perennial grass; spikelets with 1 bisexual, 1 male flowers (*Panicum perpusillum* Arn. ex Steud.).

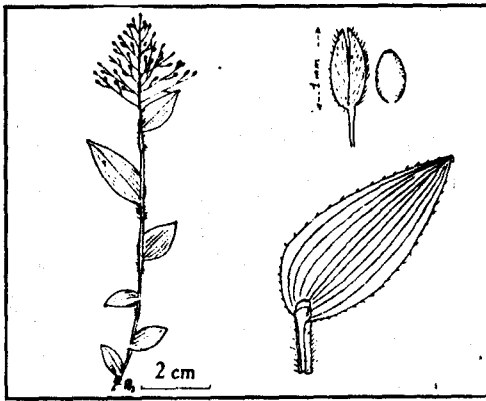
10.489 - *Coelachne simpliuscula* (W. & Arn.) Munro ex Benth.. Xoanhhoa đơn.

Cỏ mảnh; thân nằm rồi đứng. Lá có phiến hẹp, dài 2-3 cm, rộng 3-4 mm. Pháthoả là một gié ở chót thân; giéhoa thưa, cao 1,2-2 mm, hai hoa, một lưỡngphái, một đực.

Nơi ẩmlầy, dựa suối, caonguyên.

- Ascending grass; spike bearing 2 mm long spikelets.

10.490 - *Coelachne pulchella* R.Br.

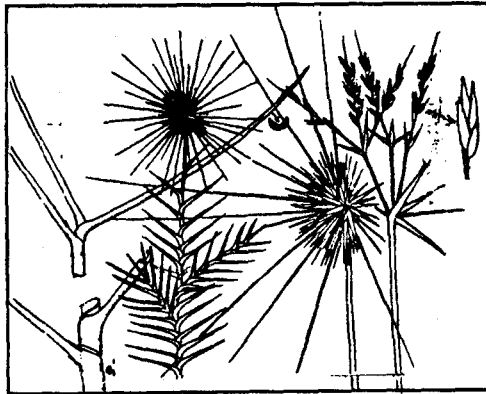
10.491 - *Sphaerocaryum malaccense* (Trin.) Pilg.. Cầubản Malacca.

Cỏ nhấtniên; thân cao 10-30 cm, mềm. Lá có phiến xoan, đáy tròn ôm thân, bìa có rìa lông; bẹ có lông phún, mép có rìa lông ngắn. Chùm-tútán kimtựtháp, cao 3-5 cm; giéhoa cao 1 mm, có lông phún; hoa 1. Dĩnhquả xoan, đodỏ.

Đất ẩmlầy; I-XII.

- Annual grass; spikelets hirsute, 1-flowered; caryopsis reddish (*Panicum malaccense* Trin., *S. pulchellum* Cam.).

Spinificineae:

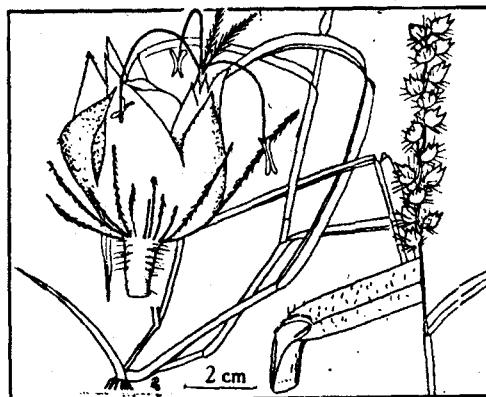
10.492 - *Spinifex littoreus* (Burm. f.) Merr.. Cỏ Chông.

Cỏ daniên, có cãnhành và thân đứng cứng, có nhánh. Lá có phiến là gai cứng, dài 10-15 cm; mép ngắn, rìa lông; bẹ kếtlốp. Hùngbiệtchu (pháthoả lưỡngphái hay đực), trên trục kéo dài thành gai dài 9-25 cm; hoadầu đực không đều, giéhoa 12 mm, hoa dưới đực hay lép; hoadầu cái to đến 30 cm, rung và lăn tròn theo gió; giéhoa 2 hoa, hoa dưới lép, hoa trên cái hay lưỡngphái. Dĩnhquả có vôi còn lại cứng.

Cát sắt biển; I-XII.

- Littoral spinous perennial grass (*Stipa littorea* Burm. f.).

Cenchrineae:

10.493 - *Cenchrus brownii* Roem. & Sch.. Cước.

Cỏ nằm rồi đứng, cao 50 cm. Lá có phiến hẹp, dài 20-25 cm; mép thấp, rìa lông. Gié cao 7-10 cm, xanh; tổngbao dính nhau ở đáy thành bầu, và tơ có gai hướng ngược, giữa lông nhỏ hơn; thường một giéhoa.

Dựa lộ, nơi khô, bìnhnguyên; dính mạnh vào quần-áo.

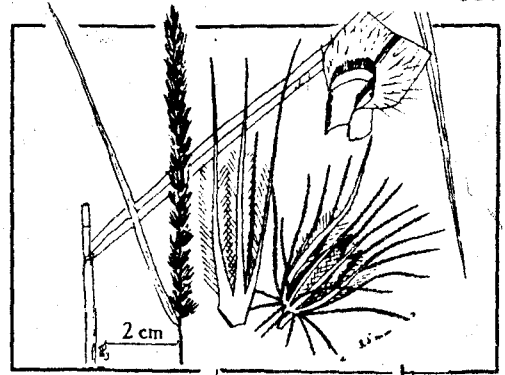
- Grass with clinging involucre (*C. inflexus* R. Br.).

10.494 - *Cenchrus ciliaris* L.. Cước lông.

Cỏ *daniên*; lông hơi dài hơn bẹ. Lá có phiến dài 20-25 cm, rộng 6-8 mm, đáy có lông dài; mép cao 1 mm, có rìa lông. Chùm cao 10-15 cm; *tôngbao do tơ cứng*, dính nhau ở đáy, có lông như lông chim; gié hoa 3, cao 3,5 mm.

Nhập nội để trồng làm thức ăn gia súc; chịu hạn giỏi và chịu lạnh: Nha-hố; I.

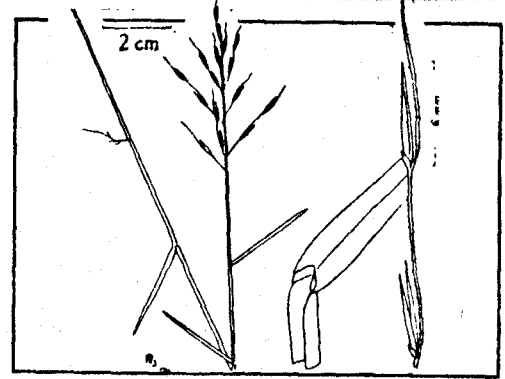
- Cultivated.

10.495 - *Pseudoraphis brunoniana* Griff.. Cỏ-gạo, Nhân trúc.

Cỏ *thuýsinh nổi*; thân dài, mảnh, có rễ ở mắt; lông dài. Lá có phiến không lông, *mốcmốc*, dài 3-6 cm, rộng 2-3 mm; mép cao, bẹ dài hơn lông. Chùm-tútán thưa; nhánh mang 2 gié hoa, *trúc kéo dài khỏi gié hoa chót*; gié hoa 6 mm; hoa dưới đục hay lép, hoa trên cái hay lưỡngphái. Dính quả hẹp dài.

Thủ đực; XII.

- Floating grass; branches of panicles ending in a long bristle (*Chamaeraphis brunoniana* A. Cam.).

10.496 - *Pseudoraphis balansae* Henr. Nhân trúc Balansa.

Cỏ *thuýsinh*, *daniên*; cành dài, Nhánh đứng có lông mảnh, dài 4-5 có khi 10 cm, to 0,5 mm. Lá dài 2,5-3 cm, rộng 2-2,5 mm, gân-phụ mịn, nhiều. Phá hoa 5-8 gié hoa; trúc nhánh kéo dài dạng lông gai dài 13 mm; gié hoa cao 5 mm; đỉnh 7 gân; hoa dưới đục 3 tiểu nhụy, chỉ ngắn; noãn sào 2 vòi nhụy. Vùng nước: Đà Nẵng; IX

- Floating grass; panicle more compact; spikelets shorter.

10.497 - *Pseudoraphis minuta* (Mez) Pilger (*Chamaeraphis minuta* Mez)

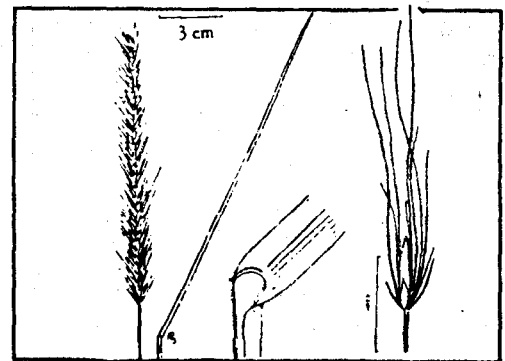
Cỏ *daniên*, cao 20-35 cm, mảnh, thường không nhánh. Lá có phiến phẳng, mềm, to 2,5-4 x 0,4 cm; mép ngắn, trong trong, có răng. Chùm-tútán tròn dài, cao 4,5-5 cm; gié hoa cách nhau, dài 2,5-4 mm; hoa dưới có đỉnh dưới *nhon nhon*. Hànội, Sontây.

10.498 - *Pennisetum alopecuroides* (L.) Spreng. Cỏ đuôi-voi tím; Chinese Fountain grass.

Bụi *daniên*, đứng, cao 80 cm. Lá có phiến dài 20-40 cm, hẹp (1-3 mm); mép ngắn, bẹ có bìa rìa lông ngắn. Phá hoa có phần thụ dài 20 cm, *tím sẫm* vì tơ (*tôngbao*) dài 2-3 cm, trúc có lông; gié hoa đứng, cao 7 mm, có cọng dài 3-5 mm; hoa 1, ba phần không lông ở chót.

Trắng, đồng cỏ: Dìlinh, Đà Lạt; X-XI.

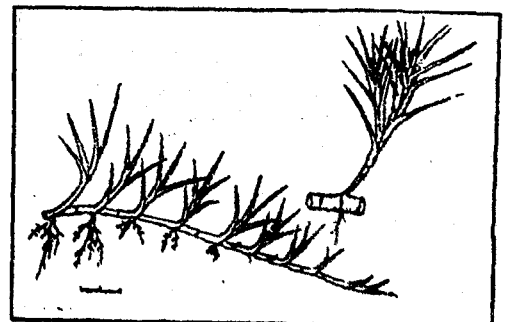
- Perennial; inflorescence violaceous; spikelets 7 mm long (*Panicum alopecuroides* L., *Penn. compressum* R.Br.).

10.499 - *Pennisetum clandestinum* Hochst. Duôi-voi núp; Kikuyo grass.

Cỏ *daniên*, có thân bò dài nhiều m, to 5-8 mm, lông ngắn, có bao (bẹ lá) và rễ sáivi; thân đứng chum 1-2, cao 7-8(120) cm, to 4-6 mm. Lá có bẹ cao 2-3 cm, không lông; phiến nhỏ, hẹp dài 2-4 cm, rộng 1-4 mm. Phá hoa nhỏ, *không thò khỏi bẹ lá*.

Dunhập từ Kenya, trồng ở Bàolộc cho gia súc (cho đến 90 tấn/ha). Chịu cao độ, đến 2.000 m, kháng khô.

- Cultivated.

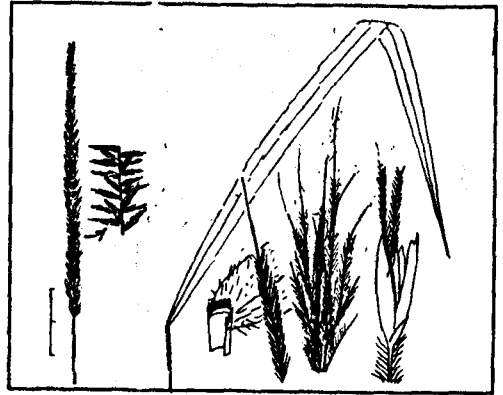

10.500 - Pennisetum pedicellatum Trinius. Đuôi-voi có-cọng.

Cỏ cao 50-70 cm, mảnh. Lá có phiến dài 15-25 cm, rộng 9-10 mm, có lông rải rác hai mặt, nhiều gần mép; mép ngắn, dày lông, bề không lông. Gié đứng, màu đỏ đẹp, cao 12-14 cm, rộng 2,5 cm, các gié hoa gần thẳng góc, cao 1,8 cm (kể các tơ); tổngbao do tơ rời, dày lông quăn ở phần dưới; gié hoa một có cọng, một không; đỉnh nhỏ; hoa 2, trấu dưới có 3 thùy; hoa dưới cái, dễ rụng, lằng.

Giadinh; I.

- Grass to 70 cm high; inflorescence red; involucre for 2 spikelets; spikelets 2 flowered.

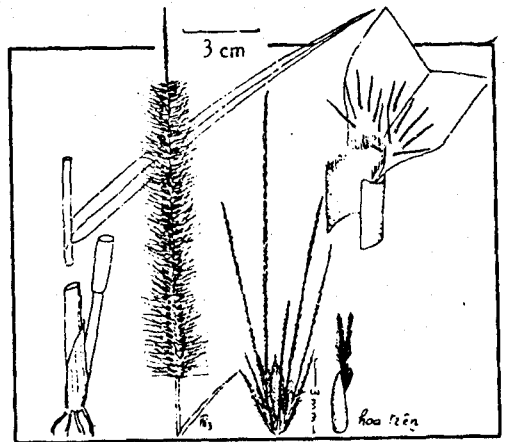

10.501 - Pennisetum polystachyon (L.) Schult.. Đuôi-voi nhiều-gié, cỏ Mỹ.

Cỏ nhất niên cao 1-2 m; thân cứng, to 5-10 mm. Lá có bề không lông, mép là một hàng lông đứng dày; phiến dài 20-40 cm, đáy có tơ cao 5 mm. Pháthoa cao 15-20 cm, rộng 2 cm, lúc non vàng vàng rồi tím; tổngbao do lông gai cao đến 1 cm, đáy mang lông hình lông chim; gié hoa 3 mm.

Có ở Việt Nam từ trước 1964. Phổ biến dựa lổ, đất hoang khô, bình nguyên; VIII-II. Cỏ non giasúc ăn được; hạt được ăn.

- Common weed; inflorescence yellowish then purple (*Panicum polystachyon* L.).

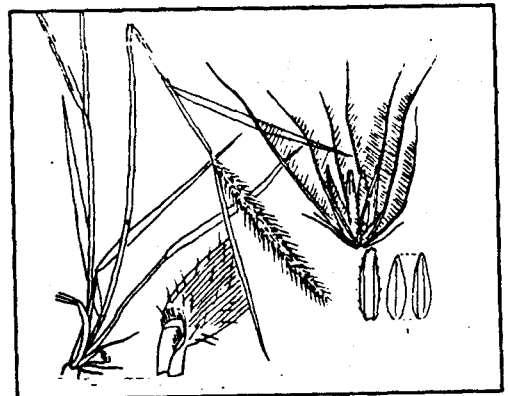

10.502 - Pennisetum setosum (Sw.) L.C. Rich.. Đuôi-voi dây-tơ.

Cỏ nhất niên đứng cao; thân xanh hay tím. Lá có phiến hẹp, to 15-25 x 0,6-1,5 cm, có lông hay không; mép có ria lông dài. Gié cao 5-10 cm, nâu tím, cọng không lông; tổngbao do lông gai dài 6-8 mm, có lông một bên; gié hoa dài 2,5 mm, đỉnh có lông, hay không lông.

Trắng, trên vôi. Dạng giống *P. polystachyon*, song không nhánh, và thấp hơn. Gốc Phíchau.

- Annual grass; inflorescence brown purplish (*Cenchrus setosus* Sw.).

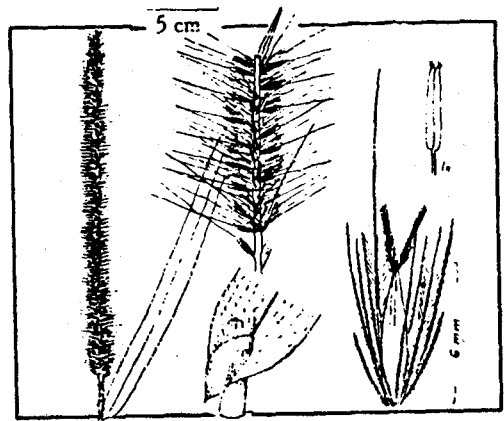

10.503 - Pennisetum purpureum Schumach. Cỏ Đuôi-voi; Elephant grass, Napier's fodder; Herbe à Eléphant.

Cỏ daniên cao 1-3 m, thành bụi to, dày. Lá có phiến dài 40-60 cm, rộng 2 cm, gân giữa to, đáy phiến có lông; mép là một hàng lông cao 3-4 mm. Chùm-như gié đứng, cao 20-30 cm, vàng, trục có lông; tổngbao do lông gai 15-25, dài 1,5-1,8 cm; gié hoa gần thẳng góc vào trục, cao 6 mm.

Dunhập trồng để nuôi giasúc, hoang vùng Bảolộc, Diling.

- Perennial grass to 3 m high; inflorescence yellow; involucre bristle to 1.8 cm long.

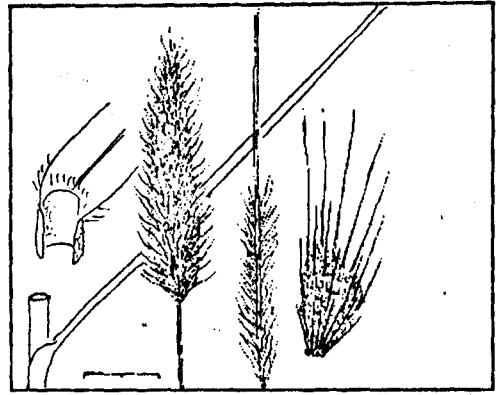

10.504 - *Pennisetum setaceum* Forssk.. Đuôi-voi tơ; African Fountain Grass.

Cỏ to, thành bụi cao, daniên. Lá có phiến hẹp, to vào 30-40 x 0,4 cm, cứng cứng; mép cao 0,5 mm, không lông. Pháthoa hình trụ hơi rộng và nhọn, *tím tím*, đầy lông của đáy lônggai của tổngbao; giéhoa cao 2 cm, kể cả lônggai.

Cambốt; VN: nhiều nơi Tr làm kiếng.

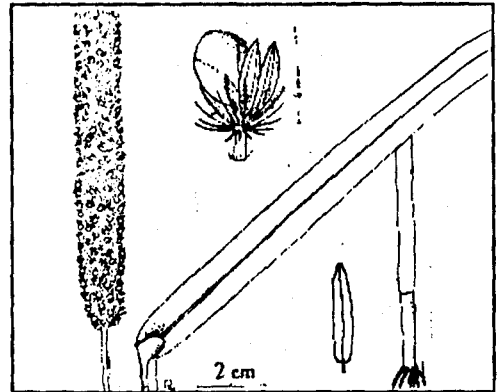
- Perennial high tuft; inflorescence red to violaceous, with long barded bristles of involucre.

10.505 - *Pennisetum americanum* (L.) Leake. Kê voi; Pearl Millet; Petit Mil.

Cỏ *nhất niên*, cao 1-1,8 m. Lá thon hẹp, dài 20-80 cm, rộng 1-3 cm; mép là một vòng lông dày. Pháthoa hình trụ dài 20-30 cm, rộng 1-3,5 cm; tổngbao do lônggai có lông như lông chim, ngắn hơn giéhoa. Dính quả lằng, xoan hay hình cầu.

Tr vì hạt dùng làm lương thực ở Ấn độ và Phíchâu; VII. Có nhiều thứ.

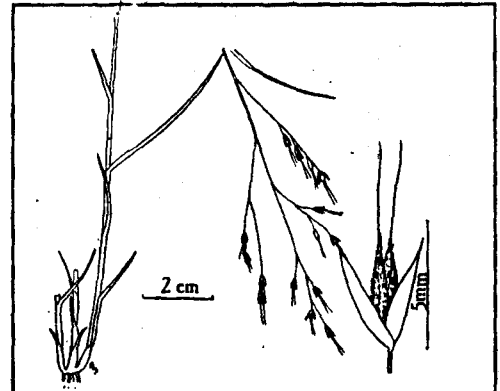
- Cultivated (*Panicum americanum* L., *P. typhoides* (Burm. f.) Stapf).

Eriachneae:

10.506 - *Eriachne pallescens* R. Br.. Mao tái.

Bụi cao 60 cm; thân mảnh. Lá có phiến hẹp, nhọn, dài 5-10 cm, rộng 2-3 mm; bề mặt ngắn hơn lông. Chùm-tútán; giéhoa cao 4,5 mm, *tím tím*, trấu có mũi; hoa thụ có trấu có lông dày, trấu dưới có lônggai dài 4-5 mm, trấu trên 2 mũi, không lônggai.

Thảo nguyên, đồi cát, duyên hải: Nha Trang, Phanrang, Hàm Tân; X.

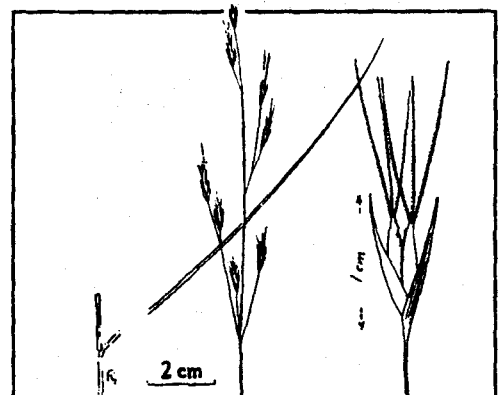
- Tuft 60 cm high; glumes densely pubescent, inferior glume awned.

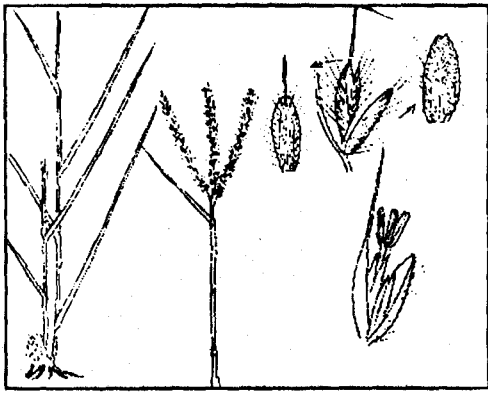
10.507 - *Eriachne trisetata* Nees ex Steud.. Mao ba-tơ.

Bụi *daniên*, cao 70 cm; rễ to, lông dài. Lá hẹp như kim, dài 10-15 cm, rộng 1 mm; mép rất ngắn, có lông. Chùm-tútán đứng, ít giéhoa; giéhoa *đỏ đỏ*, cao 1 cm; hoa thụ 2, trấu trắng bìa rìa, trấu trên có 2 lônggai dài 1-1,2 cm. Dính quả nâu đỏ.

Thảo nguyên, vùng Sài Gòn, Bà Rịa; XI.

- Perennial grass; spikelets 1 cm long, with 3 awns (*Massia trisetata* (Nees) Bal.).

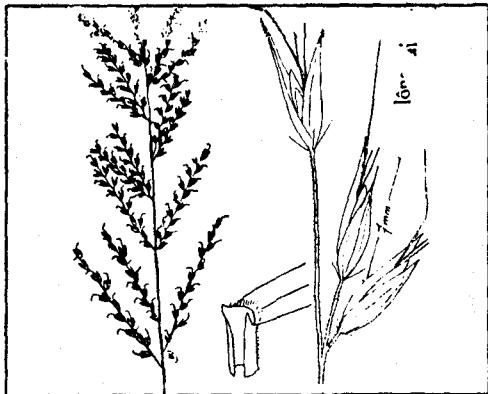
10.508 - Eulaliopsis binata (Retz) C. E. Hubb.

Cỏ có đáy thân cứng. Lá có phiến hẹp dài. Pháthoả mang 2-4 gié gần từ một điểm; cọng mảnh như chì; giéhoa có lông mịn, giéhoa không cọng có đỉnh dưới thon, lưng có lônggai, chót 1-3 răng, đỉnh trên thon, 2 răng, trấu hẹp, trấu dưới có 2 răng; tiểuhụy 3.

BT

- Grass with base woolly; spikes 2-4, on filiform peduncles (*Eulalia binata* Retz, *Andropogon binatum* Retz, *Ischemum angustifolium* Hook.)

Arundinelleae:

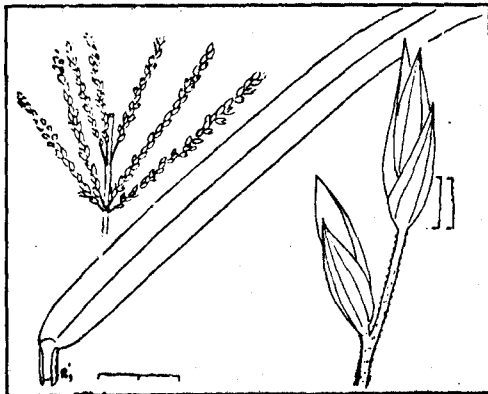

10.509 - Arundinella birmanica Hook. f.. Trúcthảo Miéndiên.

Cỏ cao 15-60 cm; thân nằm rồi đứng, không nhánh. Lá có phiến thon, dài 10-15 cm, rộng 1 cm; mép ngắn, bẹ có lông dài, hơi ngắn hơn lông. Chùm-tútán cao 5-7 cm; giéhoa cao 3-4 mm; đỉnh không bằng nhau, trấu trên có lônggai dài 4-6 mm, đáy đỏ; hoa dưới đục, hoa trên lưỡngphái.

Trảng, 700-1.200 m: Bàolộc; XI.

- Ascending grass to 60 cm high; upper lemma awned.

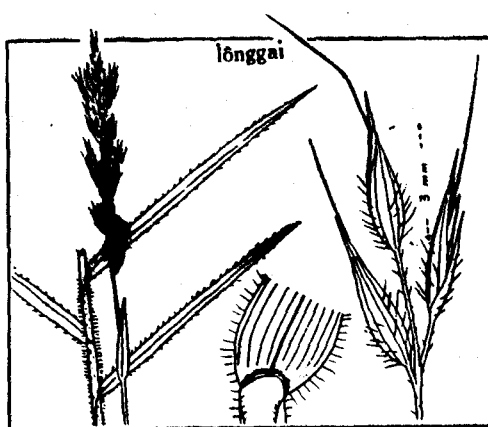

10.510 - Arundinella hispida Hack.. Trúcthảo phún.

Cỏ daniên, to, cao đến 1,5 m; cǎnhành cứng; mắt có lông hay không lông. Lá có phiến dài 15-30 cm, rộng 1,5 cm, phẳng, bìa uốn xuống; mép ngắn, có lông, bẹ có ít lông. Pháthoả có nhánh xéo, dài 4-6 cm; giéhoa 3-3,5 mm, cọng có lông nhám; đỉnh 3 gân lồi; hoa dưới đục hay lép, hoa trên có noãnào hẹp, nhuộm màu sét.

Dựa sông, đồi đá: Sapa, Ninhbinh.

- Perennial grass to 1.5 m high; spikelets awnless.

10.511 - Arundinella nepalense Trin.. Trúcthảo Nepal.

Cỏ daniên có cǎnhành bờ; thân cao đến 1 m; mắt có lông hay không. Lá ở đáy thân, có phiến thon nhọn, bìa rìa lông, đáy hẹp; mép có lông dài, bẹ có lông. Chùm-tútán hẹp, dày, nhánh dài đến 5 cm; giéhoa cao 2,5-3 mm, xanh hay đỏđỏ, có lông thưa, dài; lônggai dài 1-3 mm; hoa 2.

Châuthổ.

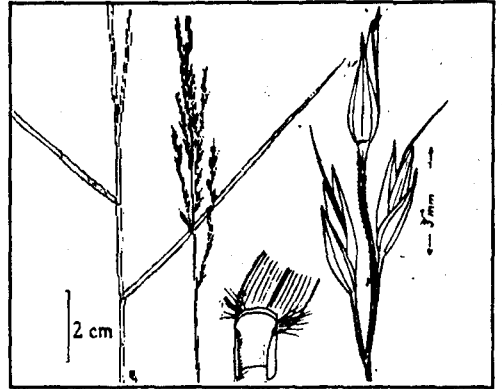
- Perennial grass to 1 m high; spikelets hispid, with 1-3 mm long awns (*A. hispida* Hook. f.).

10.512 - *Arundinella rupestris* A. Cam.. Trúcthảo đá.

Cỏ đaniên, có cành bò; thân cao đến 70 cm, đáy có bẹ kết lợp. Lá có phiến hẹp nhọn, dài 20 cm, rộng 2-4 mm; mép ngắn, có lông dài; bẹ rìa lông. Chùm-tútán có nhánh đứng, cọng từng cặp; gié hoa cao 3 mm, đỉnh có gân to; hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái, lônggai 2-3 mm, đáy đỏ.

Dựa biển: Quinhon; IX.

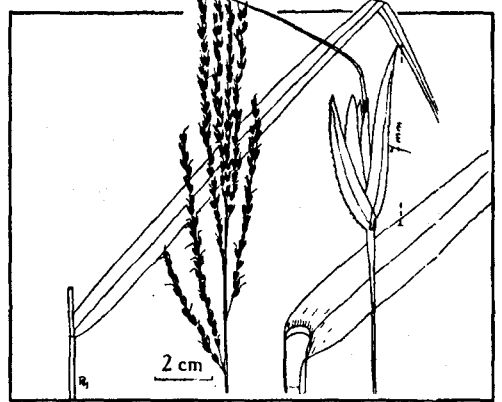
- Perennial grass; spikelets 3 mm, awns 2-3 mm long.

10.513 - *Arundinella setosa* Trin.. Trúcthảo lông.

Cỏ đaniên cao 1-1,5 m; lông dài, cứng, to 2-3 mm. Lá có phiến dài 30-50 cm, rộng 6-8 mm; mép ngắn, có viền lông. Chùm-tútán cao 20 cm, nhánh đứng, dài 10-12 cm; cọng 1-3 mm; gié hoa cao 7 mm, màu vàng nâu; hoa trên có lônggai gầy và 2 mũi dài 2 mm.

Buônmethuot, Đàlat, Bìnhlong; I.

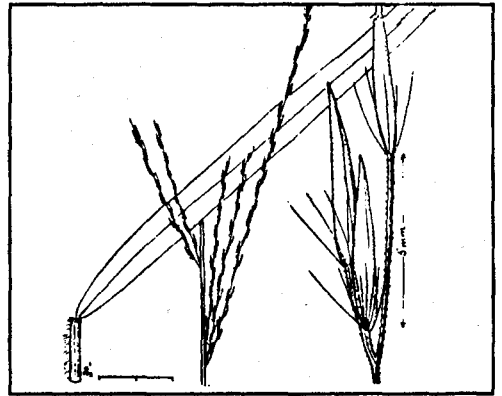
- Perennial grass; inflorescence 20 cm high; spikelets 7 mm long.

10.514 - *Arundinella sinensis* Rendle. Trúcthảo Trungquốc.

Cỏ đaniên; cành cứng, thân cao đến 1,6 m, mắt không lông. Lá có phiến dài 25-30 cm, rộng 6-9 mm, có lông ở mặt trên; mép ngắn, dày lông; bẹ rìa lông. Chùm-tútán có nhiều nhánh ngay, đứng xéo, dài; gié hoa nhọn, từng cặp, dài 5 mm, không lônggai, đáy có lông dài (2 mm); hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái.

B đến Ninhthượn.

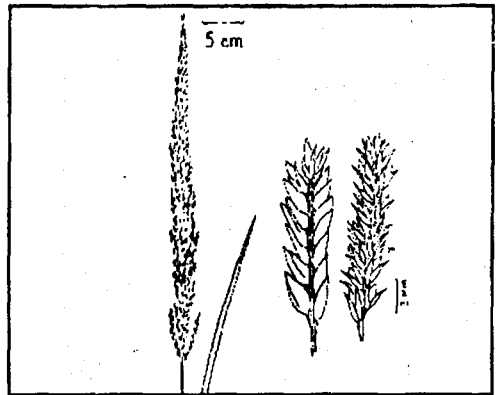
- Perennial grass to 1.6 m high; spikelets 5 mm, awnless.

10.515 - *Arundinella bengalensis* (Spreng.) Druce. Trúcthảo Bengal.

Cỏ cao; Lá có phiến thon hẹp nhọn. Chùm-tútán dày như gié nhọn, với nhánh dài 1,5-2 cm ốp vào trục, mang gié hoa không lông, khít nhau, cao vào 3 mm, không lônggai; đỉnh ít khác nhau.

T.

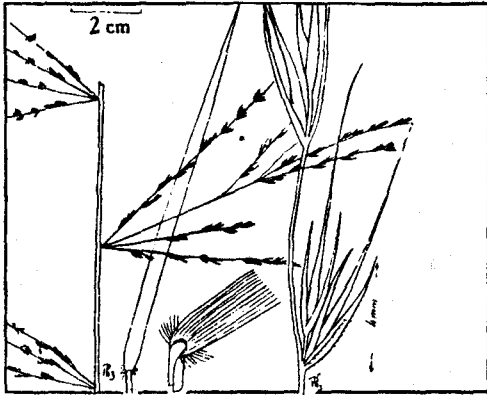
- High grass; dense panicle; spikelets glabrous (*Panicum bengalense* Spreng., *A. wallichii* Nees ex Steud.).

10.516 - *Arundinella anomala* Steud.

Cỏ daniên, mảnh, đáy bò, chồi nhiều; thân đứng cao 60 cm. Lá hẹp, dài 20-30 x 0,8-1,5 cm, bìa nhám bén, có lông; mép ngắn, có nhiều lông. Chùm-tútán cao 20-80 cm; gié hoa cặp 2, dài 4-4,5 mm, hơi phũ; hoa trên cao 3,5 mm, lông gai ngắn. Trunghoa, Nhật; Đông dương ?

10.517 - *Arundinella cochinchinensis* King (Nat. Contr. Univ. Sci. Rep., ser.b, 23: 24, fig.8, 1936)

10.518 - *Garnotia patula* (Munro) Benth.. Gát nằm.

Cỏ daniên; rễ cam đỏ; thân cao 1 m, to 3-4 mm. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 3-8 mm, có ít lông hay không lông; bẹ có lông hay không; mép ngắn. Chùm-tútán cao 25-40 cm; nhánh ngang; gié hoa hình thoi ốm, cao 4 mm; trấu có mũi dài, một hoa lưỡng phái.

Rừng Thông: Đà Lạt; X.

- Perennial grass; spikelets fusiform; lemma long pointed (*Berghausia patula* Munro, *G. barbulata* Merr., *G. poilanei* Cam.).

10.519 - *Garnotia acutigluma* (Steud.) Ohwi (*Urachne* --)

Cỏ daniên; thân to, đứng hay bò rồi đứng, cao 0,2-0,8 m, không lông. Lá có phiến hẹp dài hay thon, bìa lặn xuống, to 3,5-40 x 0,2-1,2 cm; mép rất ngắn, cao 0,5 mm. Chùm-tútán cao 6-35 cm, dày; nhánh chia nhánh, song đính; gié hoa hẹp, mang 1 hoa.

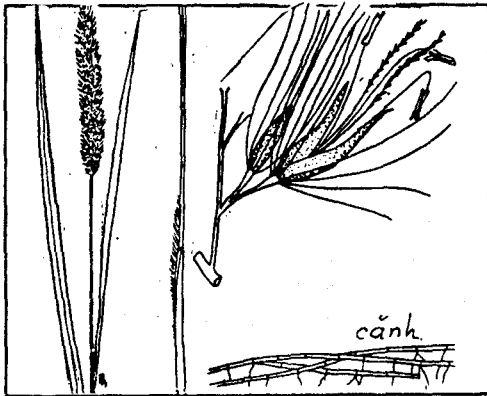
10.520 - *Garnotia tenella* (Arn. & Miq.) Janowsk. (*Berghausia tenella* Arn. & Miq.)

Thân nằm rồi đứng, có nhánh ở phần đáy; mặt có lông hay không lông. Lá có phiến có đốt vào bẹ, thon hẹp, dài 6-10, bìa uốn xuống, có lông hay không lông; bẹ có lông hay không, mép ngắn, cắt ngang. Chùm-tútán; gié hoa tái, đỉnh 3 gân.

10.521 - *Garnotia mutica* (Munro) Rendle (*Berghausia mutica* Munro)

Thân cao 0,9-1,2 m, to bằng goose-quill, ngay. Lá có phiến hẹp, dài 60 cm, chót nhọn, có lông hay không; bẹ không hay có lông phũ; mép ngắn, rìa lông. Chùm-tútán 8-18 cm; gié hoa thưa, ít, từng cặp trong đó cái dưới không cộng; lông gai không gầy (reflexed)

Saccharineae:

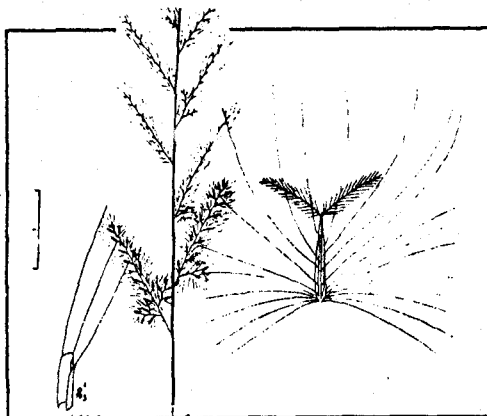

10.522 - *Imperata cylindrica* (L.) P. Beauv. var. *major* (Nees) Hubb.. Tranh, Bachmao; Herbe à pailote.

Cỏ daniên, cao 0,3-1 m; cành hành trắng trắng; thân có lông cứng ở mặt. Lá có phiến xanh tươi, cao 0,5-1 m, rộng 6-25 mm, bìa hơi cắt; mép có lông. Gié đứng, hình trụ có nhiều lông như tơ trắng đặc sắc; gié hoa từng cặp, chứa 1 hoa thụ, 1 lép; tiểu nhụy 2. Dĩnh quả trong trấu. 2n - 20, 60.

Khắp cùng. Lá dùng lợp nhà. Ở var. *cylindrica*, lá quán. Pháth hoa non được ăn sống; cành hành ("rễ" tranh) loại tiểu tốt; chứa anemonin chống buồn, chống ung thư ở động vật; *in vitro*, chống siêu khuẩn trái-ra, R.D..

- Common perennial weed; inflorescence white (*Lagurus cylindricus* L.).

10.523 - *Imperata conferta* (J.S. Presl) Ohwi. Tranh to.

Cỏ cao đến 2 m; cành hành có vảy; thân 4-5 lông dài, cứng. Lá có phiến dài 30-80 cm, rộng 7-20 mm, nâu lúc khô; bẹ không lông, mép rất ngắn, không lông. Pháth hoa là chùm-tútán ở ngọn, dài 30 cm, rộng 3-5 cm; nhánh dài 4-6 cm; cộng to 0,5-2 mm, mang 1 gié hoa dài 2,5-3 mm, đỉnh 3-gân, có lông mịn như tơ bạc rất dài (1 cm); hoa trên có 1 tiểu nhụy.

T.

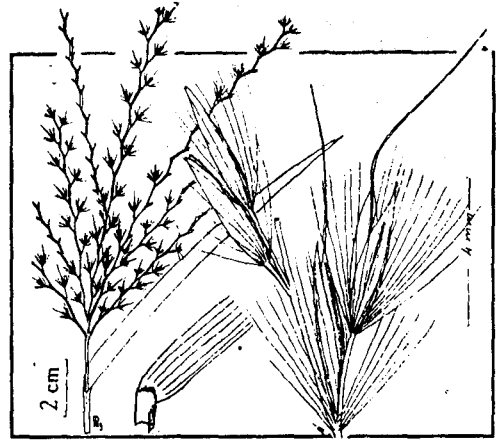
- Grass to 2 m high; panicles 30 cm long; glumes with long fine hairs (*Saccharum confertum* J.S. Presl).

10.524 - *Miscanthus floridulus* (Labill.) Warb. ex Schum. & Laut.. Lô sáng.

Bụi *daniên*, cao 2-5 m; thân bông, to 6-8 mm. Lá có phiến cứng, dài 50-90 cm, rộng 1,5-2,5 cm; mép cao 1-2 mm, có rìa lông. Pháthoả là cỏ cao 40-50 cm rộng vào 10 cm, nhánh nhiều, *tim tím*; giéhoa từng cặp, một hoa có *tóng bao do lông tơ dài; dính cứng; lông gai dài bằng giéhoa*.

Thường dựa đường nước: Huế, Nhatrang, đèo Bào lộc, đèo Đalat.

- Perennial grass 2-5 m high; panicle 50 cm high; pedicelated spikelets with long hairs (*Saccharum floridulum* Labill.).

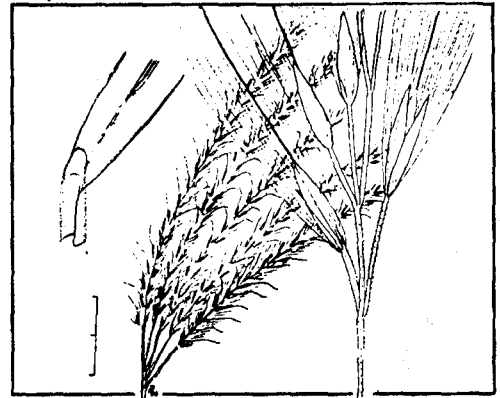

10.525 - *Miscanthus nepalensis* (Trin.) Hack.. Lô Nepal.

Cỏ cao vào 1 m, thân mảnh, to 3-4 mm. Lá có phiến hẹp dài, dài 20-30 cm, rộng 1 cm, gân giữa to, trắng; mép nguyên, cao 2-3 mm, bẹ không lông. Pháthoả là cỏ với nhiều nhánh dài 12-15 cm, gần trên một trục ngắn, có nhiều *tơ chổi*; dính cứng, 3 mm, vàng; lông gai dài 1,2 mm.

Đôi trồng, BT.

- Grass to 1 m high; spikelets 3 mm, awns 1.2 cm long (*Eulalia nepalensis* Trin.).

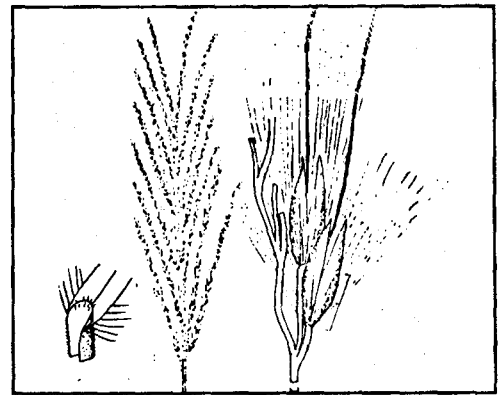

10.526 - *Miscanthus sinensis* Anders.. Lô Trung quốc, Mang; Eulalia, Miscanthus.

Cỏ cao hơn 1 m; thân dưới pháthoả có lông hay không lông. Lá có phiến dài 50-80 cm, rộng 1-1,5 cm, cứng, bìa nhám, mặt dưới mốc; mép cao 1 mm, thường có ít lông. Chùm-tútán với *nhánh gần trên trục dài*; giéhoa mỗi cặp, một có cọng dài 1-1,5 mm, một có cọng dài 5-6 mm, dài 4-5 mm, vàng rơm, có *lông tơ chổi*; trấu hoa dưới lép có *lông gai dài bằng 1,5 dính*; hoa trên lưỡngphái.

BT. Lợn tiều, trị sạn đường tiểu, mát, trị vàng da, ungthú.

- Grass to more than 1 m high; panicle with branches inserted on long rachis.

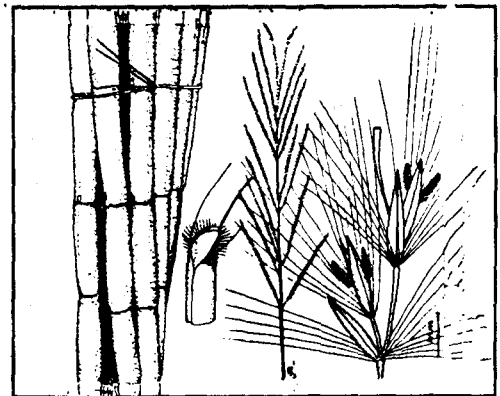

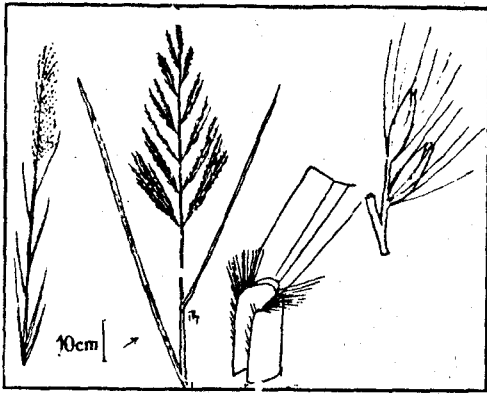
10.527 - *Saccharum officinarum* L.. Mía; Sugar-cane; Canne à sucre.

Cỏ cao 2-4 m; thân hình trụ suông, đặc ruột, không cứng; lông dài 5-10 cm, to 3-6 cm, *vàng hay tía*. Lá to; phiến rộng đến 6 cm, gân giữa to, trắng; mép thấp, có rìa lông; bẹ có lông dễ rụng. Cỏ to, có nhiều lông trắng, trên *trục không lông*; giéhoa chứa một hoa lưỡngphái. $2n = 80$.

Tr vì thân ngọt, gốc Melanesia; XI-XII. *S. sinensis* Roxb.: *Mía lau*, Chinese or Indian Sugar-cane: thân rộng 1-2 cm, cao 1-3 m, xanh *mộc trắng*, to 1,5-3 cm, *trục pháthoả có lông dài*, lá rộng 2-5 cm, lodicule không rìa lông; gốc Ấn độ; $2n = 42-184$ (hình bó mía theo Trần-cao Lĩnh). Hạ đường/máu; phẩndương ở Ấn; trị ungthú ở Trung quốc; *in vitro*, chống siêu khuẩn R.D.

- Cultivated.

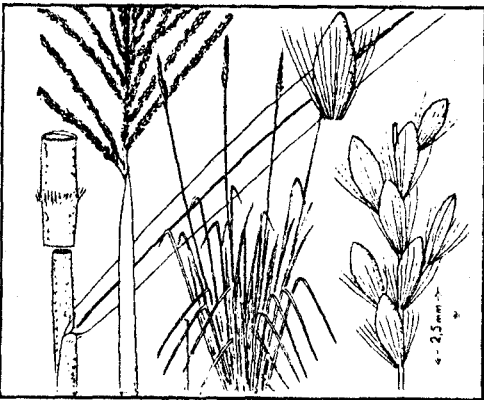
10.528 - *Saccharum spontaneum* L. Lách; Wild Sugar-cane.

Cỏ đaniên cao 1-4 m; thân to 1-1,5 cm, đặc. Lá có phiến hẹp, dài 40-90 cm, rộng 1-3 cm, gân giữa to, trắng; mép cao 3 mm, bìa rìa lông dài. Pháthoa là cỏ to, trắng như tơ, trục có lông trắng, mang nhánh-phụ thường đơn và thường tạt về một bên; giéhoa 3-6 mm, mang lông như tơ dài hơn giéhoa; hoa 2, lodicule có rìa lông. $2n = 40, 50, 50..128$.

Gò ruộng, đất khô, ven rừng; XI-IV. Nay dùng để lai với Mía tạo tạp chủng kháng bệnh tốt. Chồi non, thân non ăn luộc ở Java; phẩndương, huyết, lọc máu.

- Perennial; stem to 1 cm wide, 1-2 m high.

10.529 - *Saccharum rufinulum* Steud.

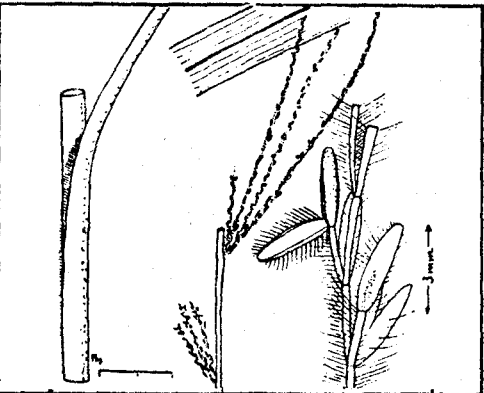

10.530 - *Narenga porphyrocoma* (Hance) Bor. Hồng lò.

Daniên; thân cao 2,5 m, to 5-8 mm, có nhiều lông tơ ở pháthoa và ở mắt. Lá có phiến hẹp, nhám, có lông ở mặt dưới, dài 30-60 cm, rộng đến 1,5 cm, gân giữa to. Chùm-tútán (cò) dài 30-45 cm, dây lông tơ, mắt có lông; nhánh 3-5 cm, dỏ dỏ; giéhoa không lông gai, cao 2,5 mm, một hoa thụ, một lép.

Dọc theo sông Đồngnai, Cùulong; X.

- Perennial, to 2.5 m high; panicles silky, reddish (*Eriochrysis porphyrocoma* Hance, *Eriochrysis narenga* Nees ex Steud.).

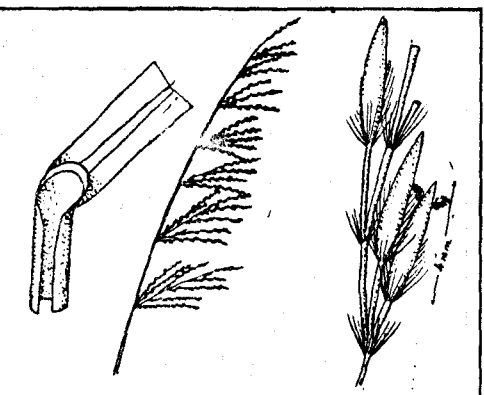

10.531 - *Narenga fallax* (Bal.) Bor. Maophuong lá dài.

Bụi daniên cao 2,5-3 m; thân to bằng chiếc dũa. Lá có phiến to 20-90 x 1,5 cm, chót nhọn; bẹ tròn, bìa có rìa lông tơ nâu nâu. Pháthoa mang nhiều nhánh ở mỗi mắt, dài 4-7 cm, dây lông hung; giéhoa từng cặp; giéhoa không cọng đực, dài 3 mm, đỉnh dây lông hung; giéhoa cò cọng (2 mm, có lông hung) lưỡngphái.

B.

- Perennial grass to 3 m high; panicles rufous hairy; sessile spikelets male, pedicelated bisexual (*Saccharum fallax* Bal., *Erianthus longifolius* (Munro) Cam.).

10.532 - *Sclerostachya fusca* (Roxb.) A. Cam. Cươngphuong, Bối.

Cỏ đaniên cao 2-3 m; thân to 1-1,5 cm, bông. Lá có phiến dài đến 1 m, rộng 1-2 cm, gân giữa to, trắng; mép cao 3 mm, đen. Pháthoa cao 30-60 cm, hương hay đỏ; trục có lông; nhánh chum nhiều ở mỗi mắt, dài 10 cm; giéhoa dài 4 mm, giéhoa trên cọng ngắn cái, trên cọng dài lưỡngphái. $n = 15$.

Dựa bờ nước: Buônmethuot. Lựtinh; XII.

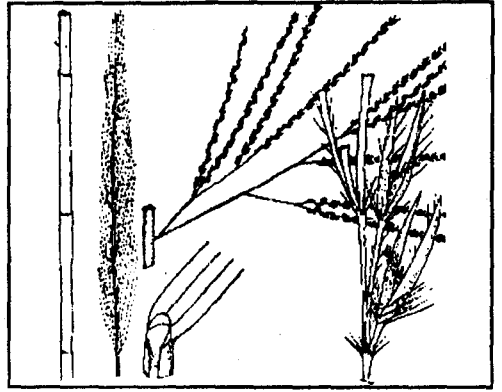
- Perennial grass to 3 m high; spikelets short and long pedicelate (*Saccharum fuscum* Roxb.).

10.533 - *Sclerostachya milroyi* Bor.. Cươngphương Milroy.

Cỏ cao 2-3 m; thân to 5 mm, suông; bẹ non có lông trắng, có sọc dọc; mép cao 2-3 mm, nâu sậm. Lá có phiến dài 70 cm, có gân chánh to, trắng. Pháthoa cao 40 cm, *đỏ đậm*; nhánh dài 15 cm mang chùm dài 5 cm; giéhoa từng cặp, cọng có lông, một ngắn, một dài; đỉnh cao 3,5-4 mm, có lông dài; nuốm đỏ, dài.

Tânchâu.

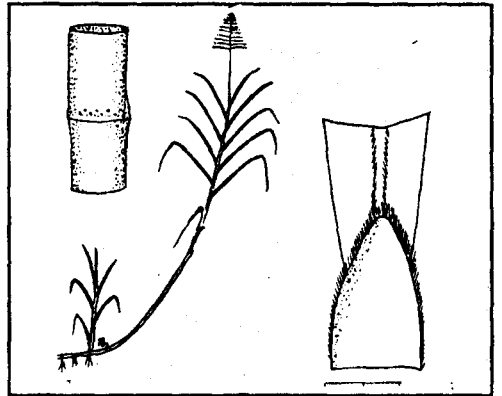
- Grass 2-3 m high; panicles red; spikelets 3.5-4 mm long.

10.534 - *Erianthus arundinaceus* (Retz.) Jeswiet. Lau, Đế.

Bụi cao 2-4 m, trông giống Mía; thân đặc, cứng, to 2-3 cm. Lá có phiến dài đến 2 m, rộng 2-5 cm; mép có lông; bẹ rìa lông. Chùm-tútán (cổ) to, cao đến 1 m; giéhoa mang nhiều lông trắng, ngắn hơn giéhoa và chứa hai hoa; *trấu có lông gai* (điều khác với *Saccharum*).

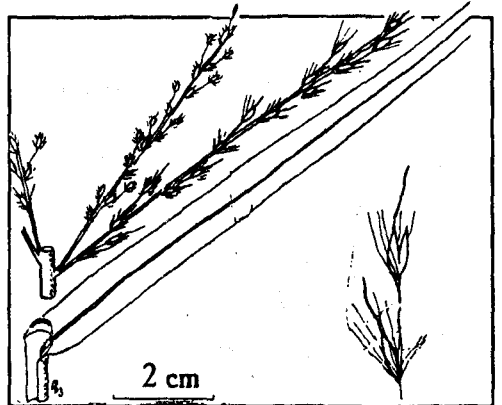
Đất ẩm, dựa rạch, và Tr để lấy thân, dưới 100 m; XI-II, 6-8. Rễ lợi tiểu, bảo vệ màng nhầy.

- Stem hard, to 7 m high, 2-3 cm wide; pedicels and glumes hairy (*Saccharum arundinaceum* Retz.).

10.535 - *Erianthus fastigiatus* Nees. Maophương chùm.

Cỏ *daniên*, giống Lách, cao 1,5-2 m; thân to 6-8 mm, đặc. Lá có phiến cứng, dài 30-60 cm, rộng 4-8 mm, mốcmốc, gân giữa to; mép có rìa lông. Chùm-tútán to, có *nhiều lông chổi*; nhánh dài 10 cm, giéhoa từng cặp, màu *đỏ*, có *lông gai* dài hơn; hoa dưới lép.

Hoangnguyên: Đàlat; VII.

- Perennial grass to 2 m high; spikelets awned.

10.536 - *Erianthus fulvus* Nees ex Steud. (*Saccharum rufipilum* Steud.).

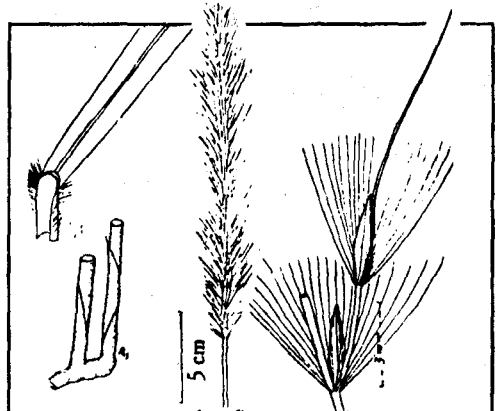
Cỏ cao 2,5 m; mắt không hay có lông. Lá có phiến dài 0,7-1 m, rộng 0,6-2,5 cm; mép tròn, rìa lông. Chùm-tútán cao 20-45 cm, decompound; giéhoa nâu nâu, 2 mm, có lông dài hơn, *đỏ đỏ* (purplish reddish). Cao độ 1500 m

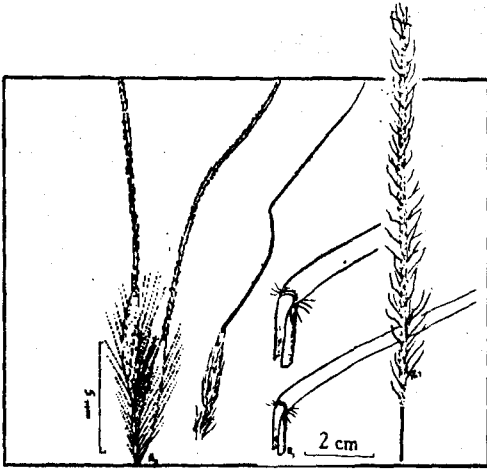
10.537 - *Eulalia fulva* (R. Br.) O. Ktze. Cát vĩ vàng.

Cỏ *daniên*; cǎnhành ngắn; thân to 5-6 mm, cao 1,4-1,8 m. Lá có phiến dài 40-60 cm, rộng 1,2 cm, gân giữa to; bẹ có lông mịn dài, ở gần mép; mép cao 1,5 mm. Pháthoa *hình trụ*, cao 20 cm, rộng 3-4 cm, *dày lông nâu dợt*; giéhoa cao 3-5 mm, lông dài bằng hai, *lông gai* dài 1,5-1,8 cm.

Núi cao; III.

- Perennial grass; inflorescence spiciform; spikelets 3-5 mm, on long dense brownish hairs (*Saccharum fulvum* R. Br.).

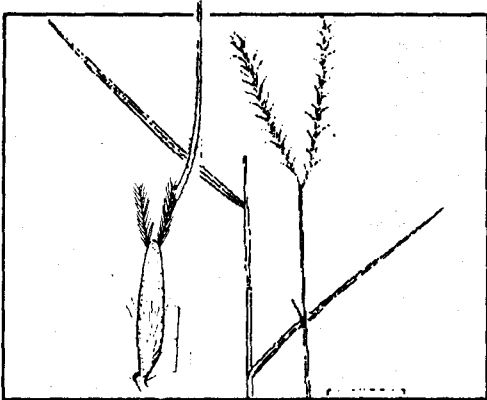

10.538 - *Eulalia monostachya* (Bal.) A. Cam.. Cát vĩ một-gié.

Cỏ daniên thành bụi cao 70-90 cm. Lá có phiến *quắn* hẹp, to 6-15 x 0,2-0,4 cm; mép nhỏ, có lông. Một gié ở chót, dài 7-15 cm, mảnh; gié hoa dài 4-5 mm, có lông mịn, nâu chổi; hoa trên có một lông gai dài 1,5-2 cm; hoa dưới lép.

Rừng thưa, hoang nguyên thấp, nhất là trên cát, bình nguyên: Phan Thiết (Rừng-lá); XI.

- Perennial grass to 90 cm high; spike 7-15 cm long, brown hirsute, awn 1.5-2 cm long (*Pollinia monostachya* Bal.).

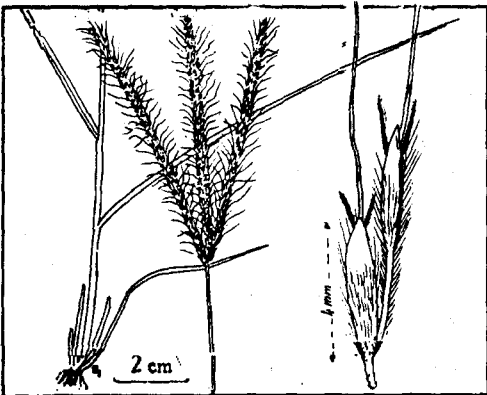

10.539 - *Eulalia cumingii* (Nees) A. Cam.. Cát vĩ Cuming.

Cỏ daniên, thấp (vào 60 cm); thân mảnh, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 5-20 cm, rộng 0,3-0,5 cm. Mặt trên không lông, mặt dưới nhám; bề mặt hơn lông, mép cao 0,5 mm, không hay có rìa lông, có màu. Phá hoa 2-4 gié dài 4-9 cm, sóng và cọng có lông vàng sét; gié hoa 4 mm; đỉnh 1 có lông mịn, đầu tà, đỉnh trên 1 gân; lông gai 1 cm, có lông hung.

Hải dương.

- Annual 60 cm high grass; spikes 2(4), yellow ferruginous pubescent; awn 1 cm (*Pollinia cumingii* Nees).

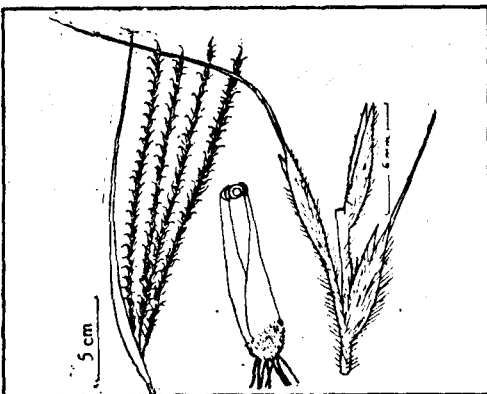

10.540 - *Eulalia fimbriata* (Hack.) O. Ktze. Cát vĩ rìa.

Cỏ nhất niên cao 40-70 cm, thân vàng, to 1-2 mm. Lá có phiến đứng, hẹp, dài 20 cm, rộng 2-4 mm; mép thấp. Gié 2-7, dài 5-8 cm, dày lông bạc; gié hoa 4 mm, lông dài 1-2 mm, trong; lông gai 1,2 mm.

Rừng thưa: Buôn Mê Thuột; XII.

- Annual grass; spikes silver tomentose; awn 1.2 cm long (*Pollinia fimbriata* Hack.).

10.541 - *Eulalia phaeothrix* (Hack.) O. Ktze. Cát vĩ lông-vàng.

Cỏ daniên cao đến 1,5 m. Lá có phiến hẹp, không lông, dài 20-30 cm, rộng 5-6 mm; mép mỏng, cao 1 mm; ở đáy thân bề có một bột lông sôcôla dày. Gié 2-6, đứng, cao 7-20 cm, dày lông vàng; gié hoa cao 4-5 mm.

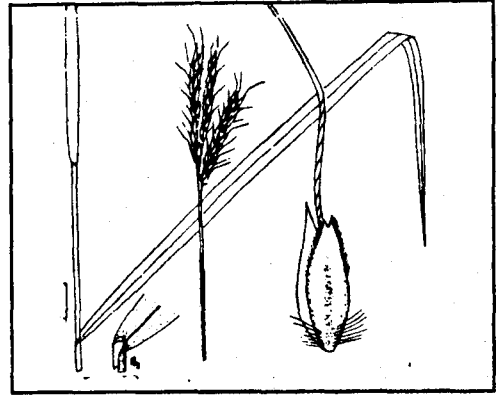
Rừng thưa, rừng Thông: Đà Lạt.

- Perennial grass; base of sheath with yellow hairs; spikes yellow tomentose (*Pollinia phaeothrix* Hack.).

10.542 - *Eulalia quadrinervis* (Hack.) O. Ktze. Cát vĩ bốn-gân.

Bụi *daniên*, cao vào 1 m; thân không lông, trù ở ngọn. Lá có phiến *cứng cứng*, hẹp, to 10-20 x 0,4-0,7 cm, gần như không lông, mặt dưới mốc, bìa *bén*; mép có lông, bẹ trên ngắn hơn lông, không lông hay có lông đáy phù. Gié 3-6, dài 7-15 cm, sóng có lông trắng hay tím tím; gié hoa cao 6,5 mm, có lông dài ở đáy; đỉnh dưới có 4 gân; lông gai 1,3 cm.

Rừng Thông: Lạng Sơn, Uôn bí, Dình; X.

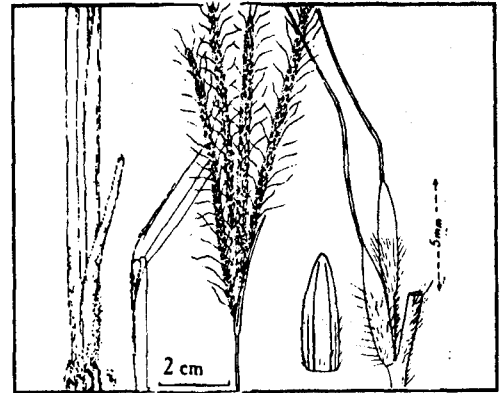
- Perennial 1 m high grass; spikes 3-6, to 15 cm long, white or violaceous pubescent.

10.543 - *Eulalia speciosa* (Deb.) O. Ktze. Cát vĩ đẹp.

Cỏ *daniên* cao đến 1,2 m. Lá có phiến hẹp, dài 30-50 cm, rộng 5-7 mm, có lông hay không; mép ngắn; ở đáy thân bẹ có bột lông vàng, dày. Phá hoa với 4-8 gié dài 20 cm, có lông trắng; gié hoa cao 5,5 mm, lông gai dài 2 cm,

Rừng thưa, rừng Thông, trung và cao nguyên.

- Perennial to 1.2 m high grass; base of sheath with a patch of yellow hairs; spikes white pubescent (*Erianthus speciosus* Debeaux).

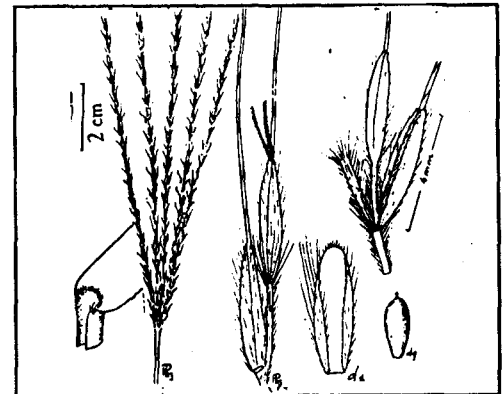

10.544 - *Eulalia trispicata* (Schult.) Henry. Cát vĩ ba-gié.

Cỏ *daniên* cao đến 1,2 m. Lá có phiến dẹt, có lông thưa hay không lông, hẹp, dài 20-40 cm, rộng 2-6 mm; mép là một hàng lông dày. Phá hoa với 4-20 gié dài 5-12 cm, dẹt hay ngà; gié hoa cao 3-4,5 mm, đỉnh dưới không gân.

Rừng thưa: Phước Long.

- Perennial grass; limb narrow; spikes 4-20, to 12 cm long (*A. trispicatus* Schult., *Andropogon tristachyus* Roxb. non Kunth).

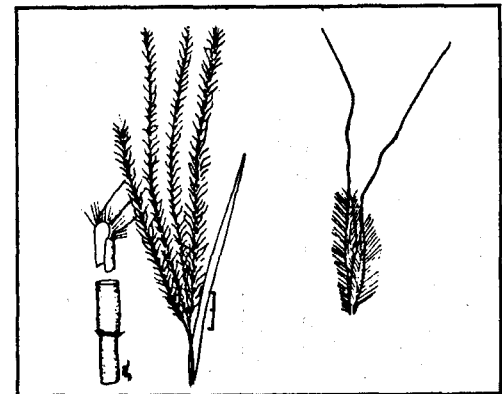

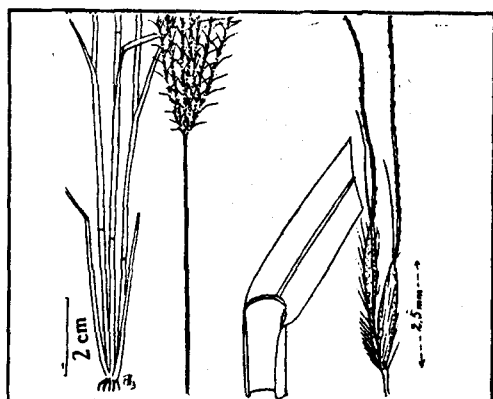
10.545 - *Eulalia velutina* O. Ktze. Cát vĩ lông.

Cỏ *daniên*, cao đến 1 m; lông dài, to 4-5 mm, mặt có lông. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 5-7 mm, không lông; mép cao 1 mm, vùng mép có lông dài; bẹ ở đáy thân có lông. Phá hoa do 5-6 nhánh dài 6-10 cm, có nhiều lông vàng; gié hoa không cọng dài 3,5 mm, đáy lông vàng; hoa trên có lông gai dài 1-1,3 cm; gié hoa có cọng cũng vậy, trên cọng dài 3,5 mm.

Langbian.

- Perennial 1 m high grass; spikes to 10 cm long, yellow tomentose; awns 1-1.3 cm long.

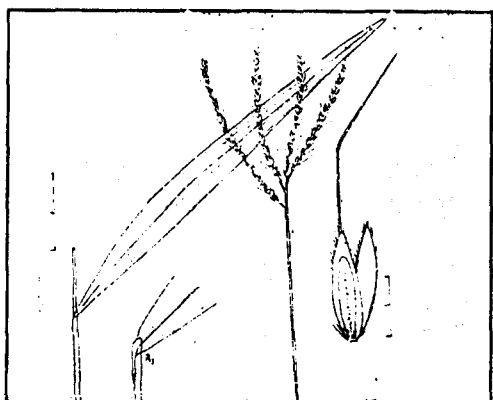

10.546 - *Pseudopogonatherum contortum* (Brongn.) A. Cam.. Giátutháo quăn.

Bụi dày cao đến 80 cm; thân to 2-3 mm, lông dài, không nhánh. Lá có phiến hẹp, dài 10-20 cm, rộng 2-3 mm; mép rất ngắn, be dài, không lông. Gié 8-12, đứng dài 3-4 cm, có lông mịn trắng lẫn với lông gai đen; gié hoa 2,5 mm, trấu trên có lông gai mảnh; hoa trên có lông gai dài 1,5 cm.

Đồng nai; 1.

- Tuft to 90 cm high; spikes 8-12, white hairy, with black awn (*Pogonatherum contortum* Brongn., *Ps. collinum* (Bal.) A. Cam., *Ps. setifolium* (Nees) A. Cam...)

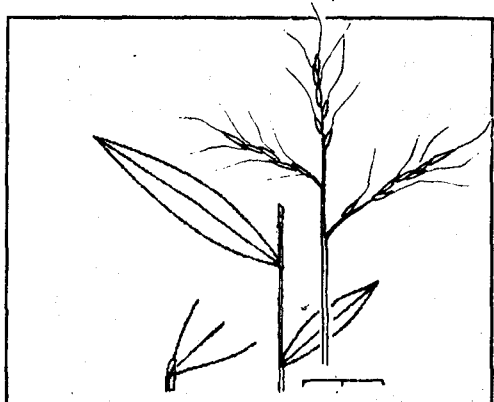

10.547 - *Microstegium ciliatum* (Trin.) A. Camus.. Viphuong ria-lông.

Cỏ nhất hay đaniên; thân bò, nhiều nhánh, rồi đứng, mảnh. Lá có phiến mềm, nhỏ, dài 4-8 cm, rộng 5-10 mm, đáy hẹp, có lông đáy phủ; mép ngắn. Gié 2-10, dài 4-12 cm, lục dợt; gié hoa từng cặp, đầu cong không lông; đỉnh thon, hoa dưới lép hay đực, hoa trên lưỡngphái; tiểuhụy 3, baophấn dài 1-1,8 mm. n = 20.

Ven rừng dựa suối, rừng thưa; I-XII. *Microstegium* có đỉnh dưới có lông lôm, phiến lá đáy hẹp.

- Annual or perennial grass; spikes 4-12 cm long; spikelets lanceolate (*Pollinia ciliata* Trin.; *M. monoanthum* (Nees) Camus).

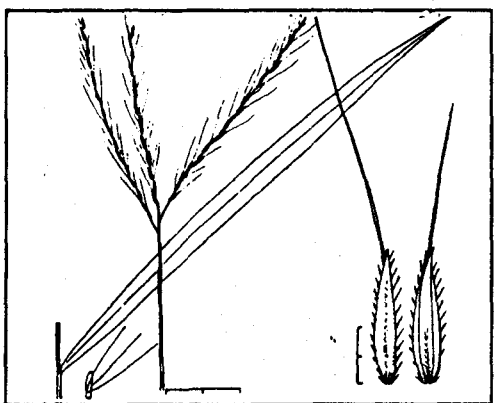

10.548 - *Microstegium debilis* (Bal.) A. Cam.. Viphuong yếu.

Cỏ nhâmien, mảnh, mang nhiều nhánh, nằm có rễ sáivi, rồi đứng, không lông. Lá có phiến mỏng, nhỏ, to 3-6 x 1,5-1,7 cm, đáy hẹp; mép tròn dài, be ngắn hơn lông, bìa rìa lông. Pháthoa với 1-3 gié ngắn, một tiếp tục trục; cọng ngắn hơn gié hoa; gié hoa không lông, dài 3 mm; hoa trên có lông gai dài 15-18 mm. Dĩnh quả màu sét.

Bavi.

- Spikes 1-3; spikelets 3 mm long; awn 15-18 mm long (*Pollinia debilis* Bal.).

10.549 - *Microstegium fauriei* Hay.. Viphuong Faurié.

Cỏ có thân nằm, có rễ bất định, rồi đứng, to vào 2 mm. Lá có phiến hẹp dài, dài 12-15 cm, rộng 1 cm, hẹp hay nhọn hai đầu; mép cao 1 mm, không lông, be ngắn hơn lông. Pháthoa với vào 3 gié dài 6-8 cm; gié hoa không cọng có đỉnh dài 4,5 mm, bìa có lông đáy phủ, lưng lôm, đầu chẻ hai; lôngmào dài 2 cm, mảnh.

Dựa lộ: Tam đảo: XI.

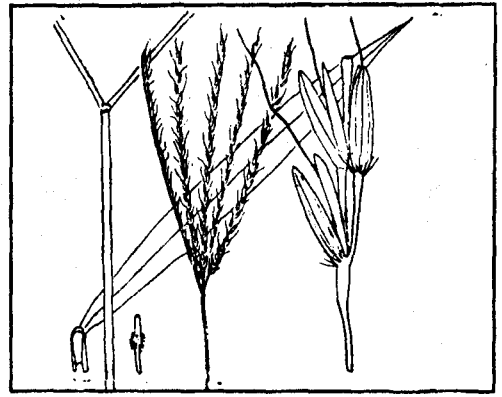
- Ascending grass; spikes 6-8 cm long; glumes with base inflated hairs; awns 2 cm long.

10.550 - *Microstegium gratum* (Hack.) A. Cam.
Viphuông đẹp.

Cỏ *dạng như Tre*; lông cứng dài 10-15 cm, to 3 mm, mắt có lông. Lá có phiến thon nhọn, dài 15 cm, rộng 1,3 cm; mép ngắn, bẹ ngắn hơn lông. Gié 2-6, dài 10 cm, gắn ở một điểm; gié hoa dài 3 mm, có lông ở đáy đỉnh; lông gai dài 4 mm.

Trên vùng đất sét, ven rừng: Lạng Sơn.

- Internodes hark, 10-15 cm long, 3 mm large; spikelets 3 mm long, awn 4 mm (*Pollinia grata* Hack.).

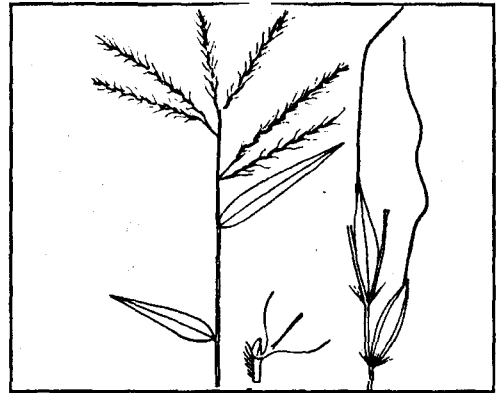

10.551 - *Microstegium nudum* (Trin.) A. Cam.
Viphuông trần.

Cỏ *nhất niên mảnh*, có thân nằm to 2 mm, có rễ sáivì rời đứng cao 60-90 cm. Lá có phiến hẹp dài 4-5 cm, rộng vào 0,8 cm; bẹ có rìa lông; mép cao 1 mm, không lông. Pháthoa với 3-6 gié dài 5-10 cm; gié hoa không cộng dài 3-4 mm, chai có lông dài; đỉnh dưới bìa có lông mịn, 4 gân, xanh; hoa dưới có lông gai dài 15-18 mm; tiểuhụy 2.

Sapa.

- Annual grass to 90 cm high; spikelets 3-4 mm long, awn 15-18 mm long (*Pollinia nuda* Trin.).

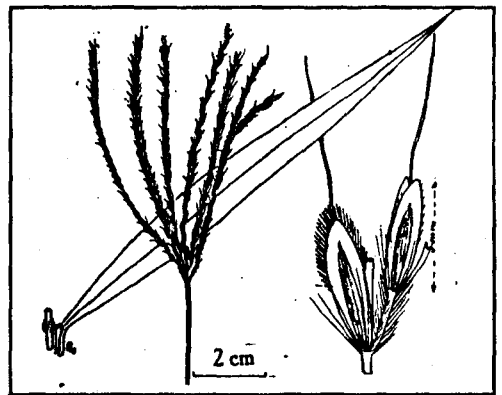

10.552 - *Microstegium vagans* (Steud.) A. Cam.
Viphuông lạc.

Cỏ *nhất niên* năm rời đứng, cao đến 1,5 m; mắt có lông. Lá có phiến hẹp, dài 10-20 cm, rộng 1-2 cm. nhám, có ít lông; mép ngắn, bẹ có lông ở đáy. Gié 6-12, dài 6-10 cm, *đỏ tím*; gié hoa tròn dài, dài 4-5 mm, đầu cộng có lông dài; đỉnh dưới có *rãnh rộng ở lưng*; baophấn 2-2,5 mm; lông gai dài.

Ven rừng: Bảo lộc, Đà Lạt.

- Grass to 1.5 m high; spikes 6-10 cm long, purple; spikelets 3-4 mm long (*Pollinia vagans* Nees ex Steud.).

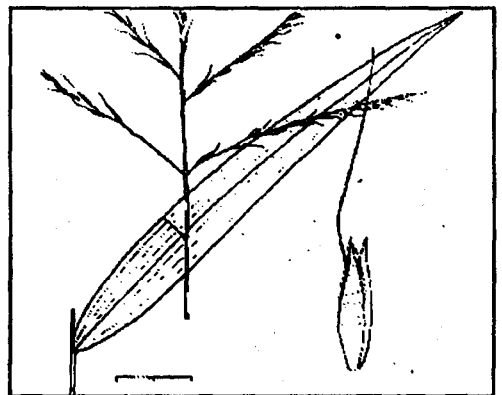

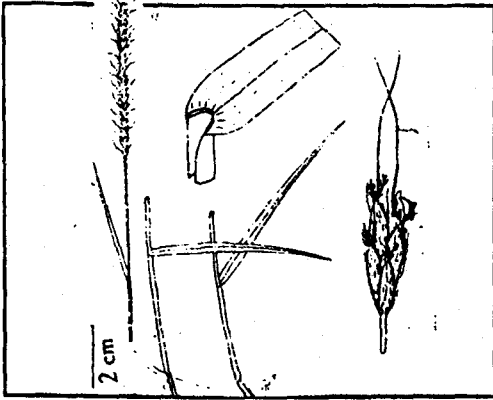
10.553 - *Microstegium vimineum* (Trin.) A. Cam.
Viphuông đàn.

Cỏ *nhất niên* cao 1 m, nằm có rễ sáivì rời đứng; thân to 3 mm, lông dài 8-12 cm. Lá có phiến to, 4-8 x 0,6-1,2 cm, phẳng, mềm, có ít lông mau rụng; mép mỏng, bẹ ngắn hơn lông. Pháthoa với 2-6 gié dài 3-5 cm, không lông; gié hoa không cộng dài 4.5-6 mm, đỉnh phẳng, bìa có rìa lông mịn, hoa dưới có lông gai dài 7-11 mm; tiểuhụy 3, chỉ dài.

Sapa.

- Annual grass 1 m high; spikes 3-5 cm long; spikelets 4.5-6 mm, awn 7-11 mm long (*Andropogon vimineum* Trin.).

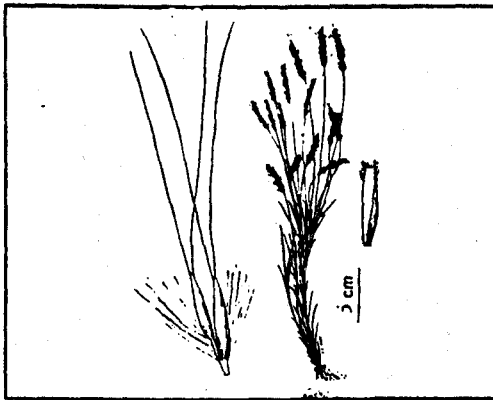

10.554 - *Polytrias amaura* (Miq.) O. Ktze. Datam.

Cỏ daniên, bờ, mảnh, đẹp, cao 20-30 cm. Phiến lá có lông thưa; mép là một phiến mỏng, cạnh có lông. Pháthoa hình trụ đứng, dài 4-6 cm, tím (tiểunhụy) có lông nâu; giéhoa có lônggai, mọc thành nhóm 3, giéhoa có cọng giống 2 giéhoa không cọng; hoa thụ 1.

Bồ lộ, đất xấu; Tr làm sân cỏ, bìnhnguyên; XI-V.

- Perennial grass; inflorescence brown hairy; spikelets by 3 (*Andropogon amaura* Buse ex Miq.).

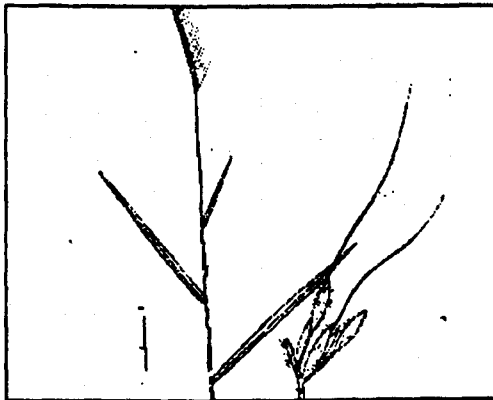

10.555 - *Pogonatherium crinitum* (Thunb.) Kunth.
Thuthảo; Bamboo grass.

Bụi mảnh, đẹp, cao 15-30 cm; thân như chỉ, cứng, láng, ít nhánh. Lá có phiến lục tươi, dài 3-5 cm, rộng 2-3 mm; mép ngắn. Gié cao 1-3 cm; giéhoa đẹp theo hông, ngắn hơn 2 mm, đáy có lông mịn dài hơn thân; hoa dưới lép, hoa trên lưỡngphái, có 1-2 tiểunhụy.

Trên tường đá, phiếnthạch, đá acid, từ bình đến caonguyên; VI. Trị ỉa, vàng da, đái máu, đái đường.

- Dense tuft 15-30 cm high; spikes 1-3 cm; spikelets 2 mm long (*Andropogon crinitum* Thunb.).

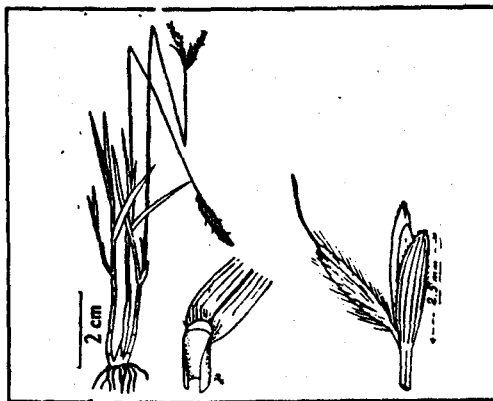

10.556 - *Pogonatherium paniceum* (Lam.) Hack..
Thuthảo kẻ.

Bụi cao 30-50 cm, dày; thân to vào 3 mm. Lá có phiến hẹp, to 4-7 x 0,4-0,5 cm, nhám; bề đẹp, mép nhỏ. Pháthoa thường do 1 gié đứng, có lông trắng và nhiều lônggai nâu; giéhoa dài 3 mm, đáy có lông mảnh dài; giéhoa không cọng lưỡngphái, mang 2 hoa, đỉnh trên dài hơn đỉnh dưới; gié hoa có cọng đục, 2 hoa; lônggai dài 14-16 mm.

Vùng ẩmlầy: Lạngson, Buônmethuột; VIII.

- Tuft to 50 cm high; spikelets 3 mm long (*Saccharum paniceum* Lam.).

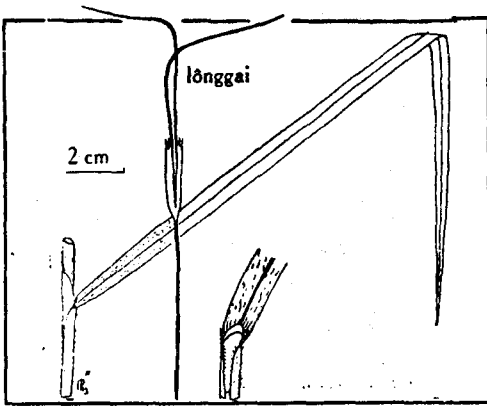
10.557 - *Lophopogon tenax* Bal.. Mào.

Cỏ daniên thành bụi cao vào 20 cm; rễ to, cứng; thân mảnh, cứng. Lá có phiến hẹp, dài 3-4 cm, rộng 1-3 mm, có lông dài ở đáy phiến; mép cao 1 mm. Gié 2, cao 2 cm, có lông hoehoe; giéhoa từng cặp; giéhoa không cọng đục, có đỉnh dưới 5 gân, tiểunhụy 2; giéhoa có cọng cái, có lônggai ngắn, 4-5 mm.

Trên cồn cát, sông Cùulong.

- Perennial 20 cm high grass; spikes purplish pubescent; pedicelated spikelet female, awned.

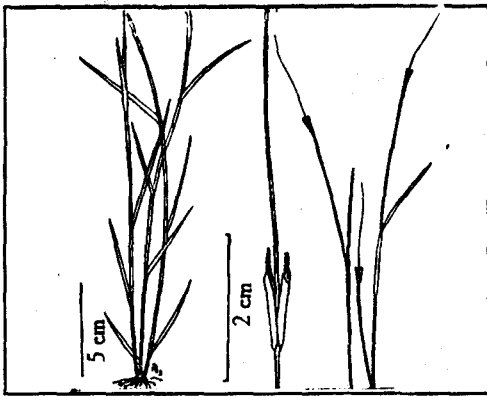
Germainiineae:

10.558 - Germainia capitata Bal. & Poir..

Bụi *daniên* cao 70 cm; thân to 2-3 mm. Lá có phiến hẹp, dài 25 cm, rộng 3-6 mm, có lông mau rụng; mép cao 2 mm; bẹ tròn, có lông trắng. Pháthoa duy nhất trên cọng dài; 2 cặp gié hoa dưới đực, làm thành tổngbao với đỉnh đầu cắt ngang; một gié hoa không cọng đực, gié hoa có cọng thụ, lông gai dài.

Dồi cát dựa biển, rừng Tràm; IX

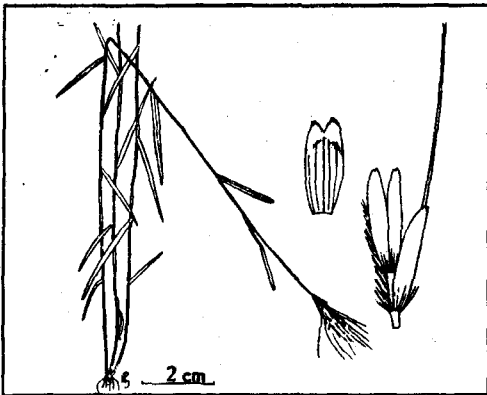
- Perennial 70 cm high grass; inflorescence with sessile spikelets forming involucre.

10.559 - Germainia thorelii A. Cam..

Bụi *daniên*, cao 30-45 cm; thân mảnh, có nhánh. Lá có phiến đứng, cứng, dài 3-5 cm, rộng 2-4 mm, gân 2 mỗi bên gân chánh; mép mỏng. Pháthoa ở ngọn; gié hoa đực tổngbao cao 9-12 mm, đầu đỉnh cắt ngang; gié hoa cái có lông gai dài 5 cm.

Gougah (Đà Lạt), đồng cỏ dựa rừng Thông (hình theo Schmid).

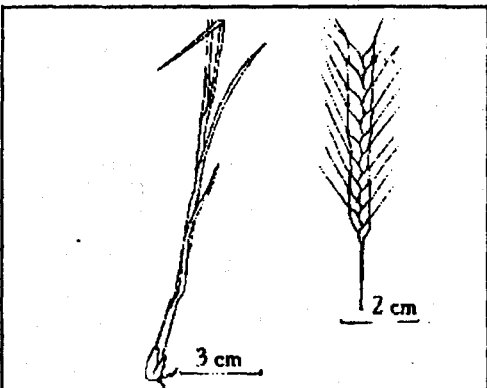
- Perennial grass; involucre 9-12 mm long; awn 5 cm long.

10.560 - Apocopsis cochinchinensis A. Cam.. The Nambộ.

Cỏ *nhất niên*, cao 20-40 cm, mảnh. Lá có phiến nhọn hay tù ở đầu, dài 3-4 cm, rộng 9-4 mm, có lông thưa; mép ngắn. Gié 2, dài 1-1,5 cm, vàng tái; mắt có vòng lông; gié hoa có cọng teo; gié hoa không cọng hẹp, dài 3-4 mm, đỉnh trên dài hơn đỉnh dưới, hoa dưới đực.

Nambộ.

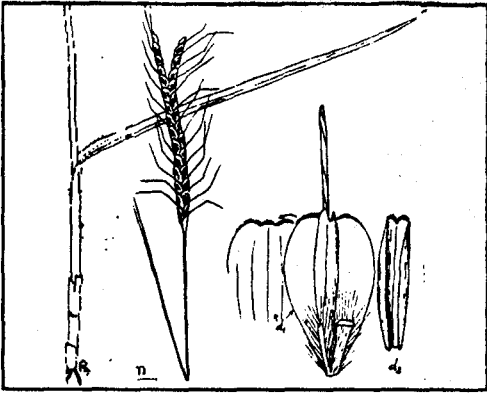
- Annual to 40 cm high; spikes 2, light yellow.

10.561 - Apocopsis courtallumensis (Steud.) Henr.. The cao.

Cỏ *daniên* cao đến 80 cm; bụi dày, không lông. Lá có phiến hẹp, mềm, không hay có lông; mép mỏng, không lông. Gié cao 4-8 cm; gié hoa từng cặp, một lép, một thụ, xoan dài 3-5,5 mm, vàng, hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái.

Đồng cỏ lầy, rừng thưa: Phanrang, Bàolộc (hình theo Schmid).

- Perennial to 80 cm high; spike 4-8 cm long; spikelets yellow (*A. wightii* Nees).

10.562 - *Apocopsis paleacea* (Trin.) Hochr. The rom.
Cỏ daniên cao đến 1 m; thân không nhánh. Lá có phiến hẹp, dài 8-12 cm, rộng 2-10 cm, có lông. Gié 2, óp vào nhau, màu nâu-đen; giéhoa có cọng teo thành chia; giéhoa không cọng có đỉnh dưới to, nâu đen, trừ bìa, 6-10 gân, đỉnh trên 5 gân, hoa dưới đục, hoa trên lưỡngphái hay cái; lônggai dài 1-1,5 cm.

Rừng thưa, 900 m: Buônmethuôt; XI.

- Perennial to 1 m high grass; spikes black brown (*Ischaemum palaceum* Trin.).

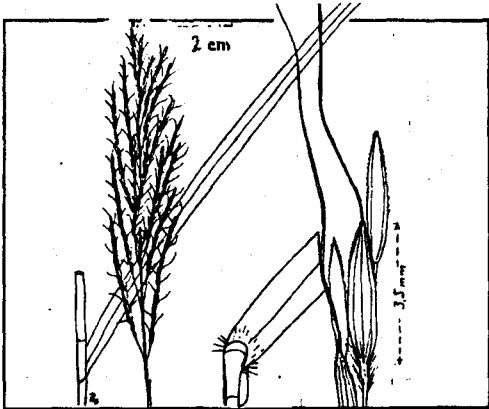
10.563 - *Apocopsis royleana* Nees

Cỏ daniên, đứng cao 25-60 cm, thường không nhánh. Lá có phiến ngắn, dài 5-10 cm, thon hẹp; bẹ khônglông hay có lông mềm. Gié 1-2; giéhoa cao 3,5 mm, mang 2 hoa, hoa dưới lưỡngphái, hoa trên cái, lônggai ngắn (không đến 2 lần đỉnh) hay vắng, đỉnh cắt ngang, nâu đỏ.
1-1.500 m.

10.564 - *Apocopsis intermedius* (A. Cam.) Chumsri (*Lophaterum intermedius* A. Cam.)

10.565 - *Apocopsis schmidianus* A. Cam.

Cỏ nhỏ; thân mảnh, cao 15-18 cm, có nhánh, không lông, lông ngắn. Lá có phiến 20 x 1,5-2 mm, gân-phụ 2-3; bẹ cao 6-8 mm; mép mỏng, trắng, tamgiác. Gié đôi, đứng, cao 3 cm; giéhoa không cọng; đỉnh dưới cao 3,5-4 mm, đỉnh trên 5 mm; hoa dưới đục, trên cái. Cambốt.

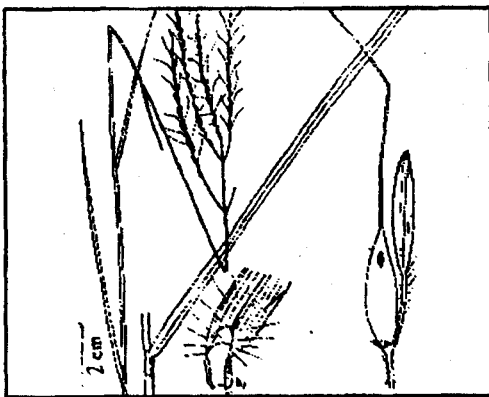
Sorghinae:

10.566 - *Bothriochloa glabra* (Roxb.) A. Cam..
Huyếtthảo không lông.

Bụi cao đến 1,5 m; thân ít nhánh, lông dài hơn bẹ. Lá có phiến không lông, trừ ở gần mép, hẹp, dài 20-50 cm, rộng 5-8 mm, lá trên có phiến ngắn đi; mép cao 1 mm, bẹ có lông mau rụng. Pháthoa đứng cao 5-10 cm; nhánh dưới ngắn hơn trục dài vào 10-12 mắt; giéhoa từng cặp, dài 3-4 mm, có lông trắng, lônggai 5 mm; giéhoa có cọng đục hay lép.

Dựalộ, rừng thưa, nơi có mùa khô dài, đến 900 m; I.

- Tuft to 1.5 m high; spike white pubescent (*Andropogon glaber* Roxb., *Amphilophis glabra* Stapf).

10.567 - *Bothriochloa pertusa* (L.) A. Cam..
Huyếtthảo lỗ.

Cỏ daniên cao đến 1 m; thân nằm rồi đứng, 5-6 lông, ít nhánh. Lá có phiến hẹp nhọn, phẳng, dài 20 cm, rộng 2-3 mm; mép 1 mm, quanh có lông dài. Chùm-tụ tán mà trục chánh ngắn; nhánh đơn hay chia từ đáy; giéhoa cao 4-5mm, đỉnh dưới có một lõm tròn như lỗ; lônggai 7 mm.

Dựa lộ 500-1.500 m: Phanrang, Đàlat; IX.

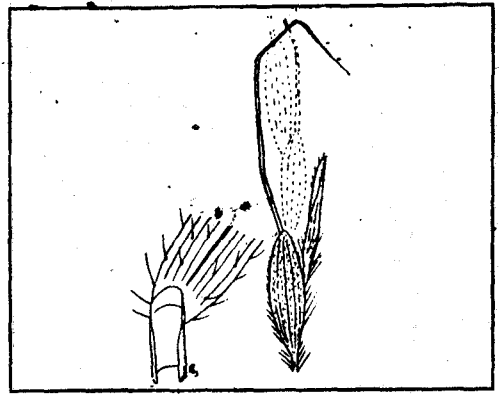
- Perennial grass; panicle with short axis; inferior glume with round excavation (*Holcus pertusa* L.).

10.568 - *Bothriochloa bladhii* (Retz.) S.T. Blake.
Huyết thảo trung gian.

Lá có phiến có lông thưa đứng; mép cao, không lông; bẹ không lông. Gié hoa màu sôcôla, có lông trắng, dài; lông gai dài 12-15 mm.

T.

- Spikelets pubescent (*Andropogon bladhii* Retz., *B. intermedia* (R. Br.) A. Cam.).

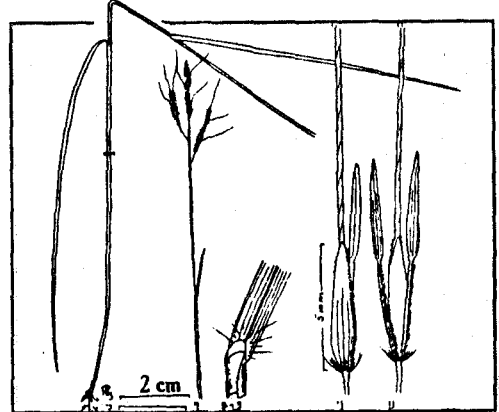

10.569 - *Capillipedium annamense* A. Cam. Maocước Trung bộ.

Cỏ đứng, mảnh, yếu, cao 50 cm; lông to 1-1,5 mm, cứng, lóng chổi, dài 5-8 cm, mắt có lông. Lá có phiến hẹp, dài 3-7 cm, rộng 1-3 mm; mép cao; bẹ ngắn hơn lông. Chùm-tútán thưa, hẹp; nhánh ít, ít chia nhánh; gié hoa không cọng, dài 5 mm, cứng; lông gai 2-3 cm.

Rừng thưa: Buônmethuôt, Cà ná; XI-I. Lúc khô đodô.

- Grass to 50 cm high; awn to 3 cm long.

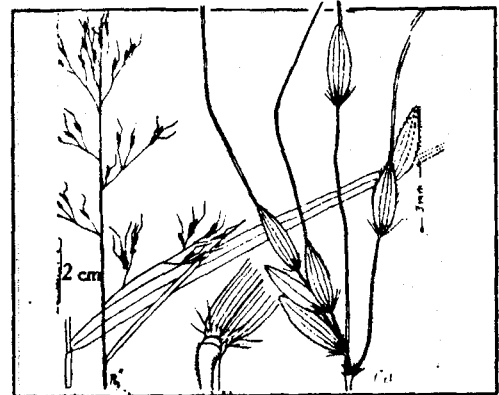

10.570 - *Capillipedium assimile* (Steud.) A. Cam. Maocước giống.

Cỏ daniên; thân nằm ở đáy, cao đến 3,5 m; lông cứng, dài đến 20 cm, mắt có lông. Lá có phiến hẹp, đầu nhọn, dài 10-15 cm, rộng 3-6 mm, không lông; bẹ ngắn bằng 1/2 lông; mép ngắn. Chùm-tútán cao 7-10 cm; nhánh mảnh, nhiều lần chia, có lông dài ở nạng; gié hoa không cọng, dài 3 mm; lông gai 12 mm.

Lùm bụi, dựa suối, cao nguyên, từ 800 m; XI

- Perennial to 3.5 m high grass; awn 12 mm long (*Andropogon assimile* Steud.).

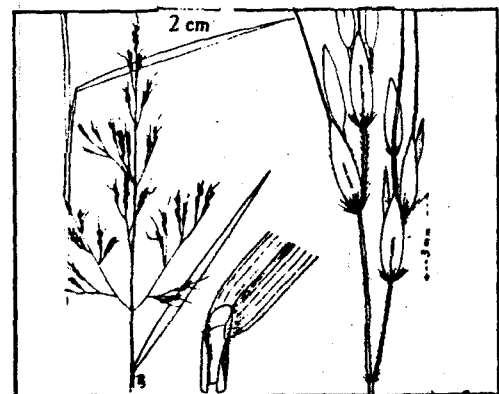

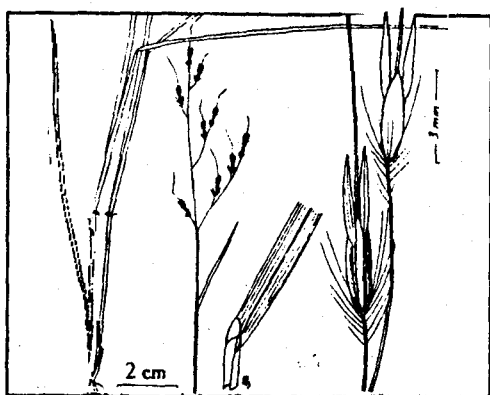
10.571 - *Capillipedium cinctum* A. Cam. Maocước dai.

Cỏ cao 40-80 cm; thân đứng không nhánh, lông dài 5-8 cm, ngắn hơn bẹ. Lá có phiến mỏng, dài 20 cm, rộng 4-7 mm; mép cao 1 mm. Chùm-tútán cao 15 cm; nhánh mang chùm mang 3-8 cặp gié hoa; gié hoa cao 3 mm; lông gai dài 12 mm; gié hoa có cọng dục.

Rừng thưa, trung và cao nguyên.

- Grass to 80 cm high; awn 12 mm long.

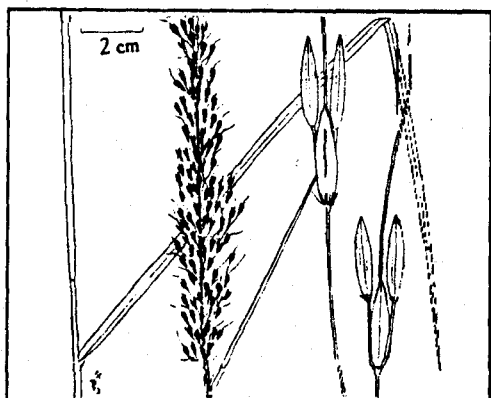

10.572 - *Capillipedium laoticum* A. Cam.. Maocước Lào.

Cỏ đứng mảnh, yếu, cao 60-80 cm; thân không nhánh, lông dài đến 10 cm, dài hơn bẹ, có lông ở mắt. Lá có phiến hẹp, dài 20 cm, rộng 2-3 mm; mép cao 1 mm. Chùm-tútán thưa, ít nhánh, có lông dài dưới giéhoa; giéhoa dài 3 mm, lônggai 2,5 cm.

Rừng thưa, 500 m: Buônmethuot; XII. Màu lục lúc khô.

- Grass to 80 cm high; spikelets 3 mm long; awn 2.5 cm long.

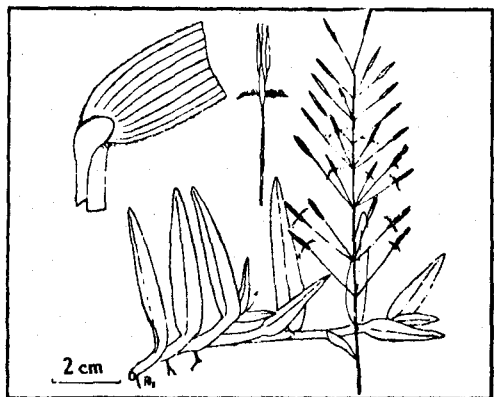

10.573 - *Capillipedium parviflorum* (R. Br.) Stapf.. Maocước hoa-nhỏ.

Cỏ daniên cao 1 m; thân đứng, mảnh, gần như đơn; mắt có lông. Lá có phiến hẹp, dài 15-30 cm, rộng 4-6 mm; mép ngắn, có lông; bẹ hơi ngắn hơn lông. Chùm-tútán hẹp, cao 10-20 cm; nhánh mảnh như chỉ, mang chùm 3 giéhoa, 1 lưỡngphái không cọng, đỉnh tím có gân xanh, có lônggai dài 13 mm, 2 có cọng, đục, không lônggai.

Rừng Thông: Đàlat; IX-X.

- Perennial to 1 m high grass; spikelets by 3, awn 13 mm long (*Holcus parviflorus* R. Br.).

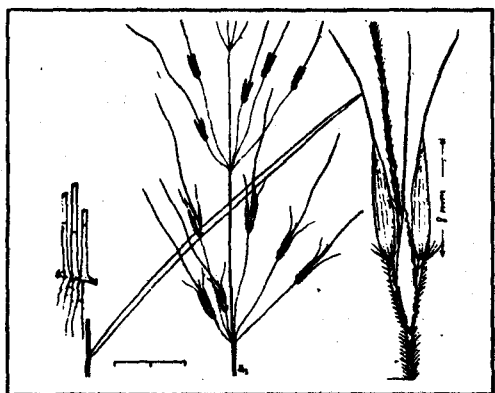

10.574 - *Chrysopogon aciculatus* (Retz.) Trin. Cỏ-may; Herbe à piquants.

Cỏ nhỏ; chồi bò mảnh, có lá. Phiến lá thường đứng, không lông, gân chánh mảnh; mép nhỏ. Chùm-tútán hình chùy tím sậm, nhánh mảnh, mang 3 giéhoa dễ gãy và móc vào quần-áo; một giéhoa không cọng lưỡngphái, 2 giéhoa có cọng đục; nuốm trắng. n = 10

Sân cỏ, đất hoang.; I-XII. Lợi tiểu khi bị vàng da; hột trị lã.

- Perennial grass; spikelets clinging (*Andropogon aciculatus* Retz.).

10.575 - *Chrysopogon crevostii* A. Cam.. Cỏ-may Crévost.

Cỏ có thân nằm và thân đứng. Lá có phiến hẹp, dài 7-10 cm, rộng 2 mm. Pháthoa dài mang nhánh như chỉ mang 3 giéhoa, 1 không cọng, 2 có cọng; giéhoa không cọng dài 8 mm, đỉnh tím, lônggai một ngắn, một dài 4,5 cm; cọng đầy lông vàng, mang giéhoa đục có lônggai dài 1 cm.

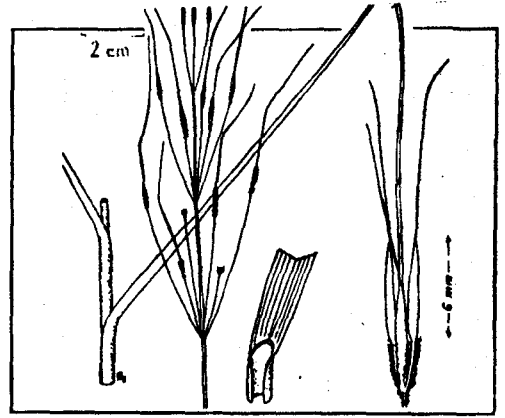
Đất hoang ráo.

- Pedicels yellow hairy.

10.577 - *Chrysopogon fulvus* (Spreng.) Chiov.. Cỏ-may vàng.

Bụi daniên dày, cao 1,2 m; thân mảnh, to 2-3 mm, không hay có nhánh, lông dài hơn bẹ. Lá có phiến hẹp, dài 10-30 cm, rộng 4-7 mm, cứng, màu mốcmốc; mép rất thấp; bẹ đẹp. Chùm-tútán mang 3-4 tầng nhánh; nhánh mảnh như chỉ, mắt có lông hoe; giéhoa không cọng dài 5-6 mm, lônggai dài 4 cm; giéhoa đực có cọng ngắn có lông.

Rừng Thông, hoangnguyên thấp: Pleiku, Tambien, Bảolộc; XI.

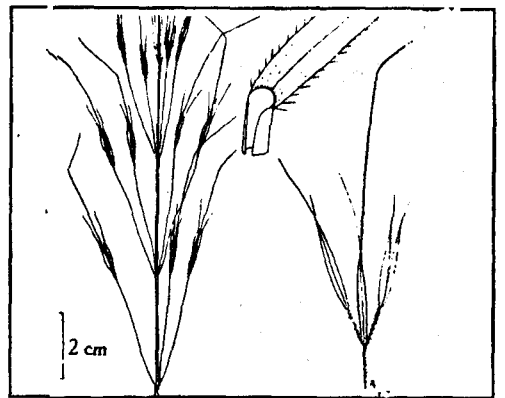

- Perennial grass; pedicels rufous hairy; awn to 4 cm long (*Pollinia fulvus* Spreng., *C. montanus* Trin.).

10.578 - *Chrysopogon orientalis* (Desv.) A. Cam.. Cỏ-may đông.

Cỏ daniên cao đến 1 m; thân ít nhánh, không lông. Lá có phiến dài 3-10 cm, rộng 3-4 mm, dây rìa lông; mép là hàng lông. Chùm-tútán; nhánh chụm 5-12, mảnh như chỉ, mang 1 giéhoa không cọng, lưỡngphái có lônggai dài, và 2 giéhoa có cọng, đực, vàngvàng.

Hoangnguyên, trên cát, nhất là dựa biển; XI-XII.

- Perennial to 1 m high grass; spikelets yellowish (*Rhaphis orientalis* Desv.).

10.579 - *Chrysopogon schmidianus* A. Cam..

Lá có phiến dài 15-20, rộng 1,5 mm; bẹ có rìa lông. Pháthoa mang nhánh mảnh như chỉ, mang 3 giéhoa; giéhoa không cọng dài 7 mm, đỉnh mỏng, không lông, lônggai dài 3 cm; giéhoa cạnh có cọng dài 3 mm, dày lông.

Vùng Ba-biênggiới.

- Pedicels filiform; awn 3 cm long.

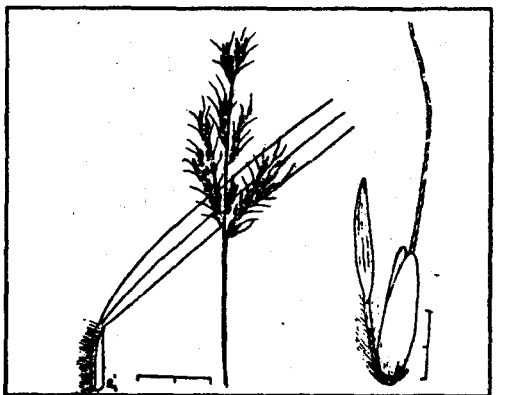

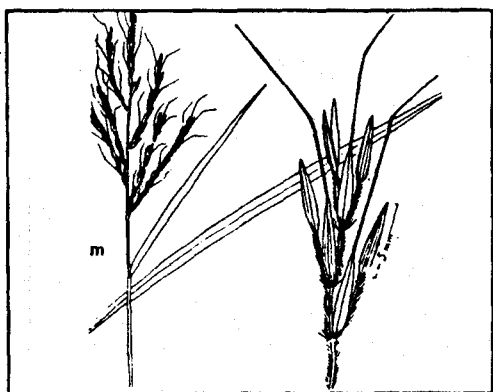
10.580 - *Pseudosorghum fasciculare* (Roxb.) A. Cam.. Miếndạng bó.

Cỏ nằm rồi đứng cao đến 1,5 m; thân mảnh, không lông. Lá có phiến hẹp, to 30-50 x 0,4-0,8 cm, cứng, mốcmốc; bẹ đẹp, bìa có rìa lông khít, dài 3-6 mm; mép cao 2 mm, có rìa lông. Pháthoa nhỏ; gié dài 2-3 cm, 3-6 lông; giéhoa không cọng, dài 3,5 mm, trên đốt dày lông; đỉnh ngà, lônggai dài 1 cm; giéhoa có cọng có lông dài, lép, đỉnh dài 3-3,5 mm.

Giữa Làocai và Muồngxen.

- Ascending grass to 1.5 m high; awn 1 cm long (*Andropogon fasciculare* Roxb., *A. tonkinense* Bal.)

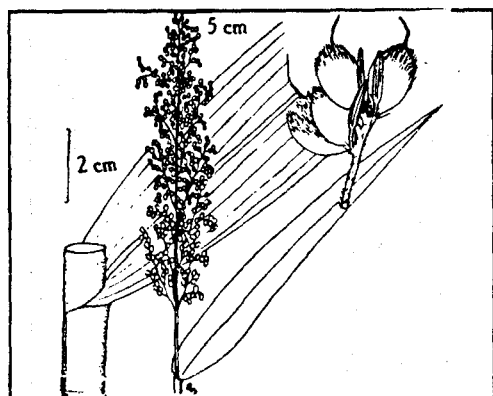

10.581 - Pseudosorghum zollingeri (Steud.) A. Cam. Miếngang Zollinger.

Cỏ cao đến 90 cm, mảnh, có lông ở mắt, lông rộng 1,5 mm, mang nhánh ngắn mang phách hoa. Lá có phiến dài 30-40 cm, rộng 6-10 mm, gân chánh to; mép cao 1,5-2 mm. Chùm-tútán 8-10 cm; nhánh chánh mang nhánh phụ chụm 3-5; gié hoa gần thành chùm, dẹp, thon, dài 4-5 mm, xanh chói; gié hoa có cọng, từng cặp, đục, khác gié hoa không cọng.

Trên đất tốt, ẩm: Xuân lộc, Dì Linh, Đalat; I.

- Grass to 90 cm high; spikelets green (*Andropogon zollingeri* Steud.).

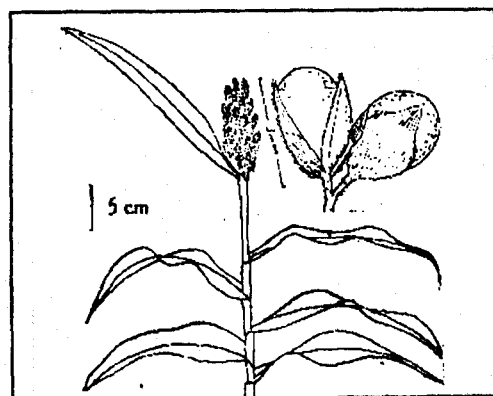

10.582 - Sorghum bicolor (L.) Moench. Miến to; Gros Millet.

Cỏ dạng giống Mía, cao 1-1,5 m; thân to 1-1,5 cm. Lá có phiến dài 50-70 cm, rộng 3-5 cm, gân giữa to, trắng; bề không lông. Chùm-tútán thưa hay dày, cao 20-30 cm; gié hoa có cọng hẹp; gié hoa không cọng dài, xoan rộng (var. *bicolor*) hay hình cầu (var. *subglobosum* (Hack.) Snowd., hình), cao 4-5 mm, trắng.

Tr. Hạt bảo vệ màng nhầy, lợi tiểu, phẩn dương.

- Cultivated (? *Holcus bicolor* L., *S. vulgare* auct.).

10.583 - Sorghum durra (Forssk.) Stapf. Miến cứng.

Cỏ giống Mía, cao 1-1,5 m; thân to 1-1,5 cm. Lá có phiến dài 50-70 cm, rộng 3-5 cm. Chùm-tútán dày, cao 15-25 cm; gié hoa có cọng hẹp; gié hoa không cọng cao 3-4 mm, xoan rộng, đầu đỉnh xanh, có nhiều gân, có lông. Dĩnh quả trắng.

Tr.

- Cultivated (*Holcus durra* Forssk.).

10.584 - Sorghum dochna var. *technicum* (Koen.) Snow. Miến chổi.

Cỏ cao đến 3 m, dạng như Mía. Lá có phiến to, gân giữa to, trắng. Phách hoa cao 40-70 cm, do một trục chánh to, ngắn, mang nhiều nhánh dài như nhau, cứng, dài (nên dùng làm chổi); gié hoa không cọng cao 6 mm, trấu cứng, 1/2 dưới nâu; lông gai 6-8 mm; 2 gié hoa có cọng hẹp.

Tr lấy hạt và phách hoa làm chổi rất tốt.

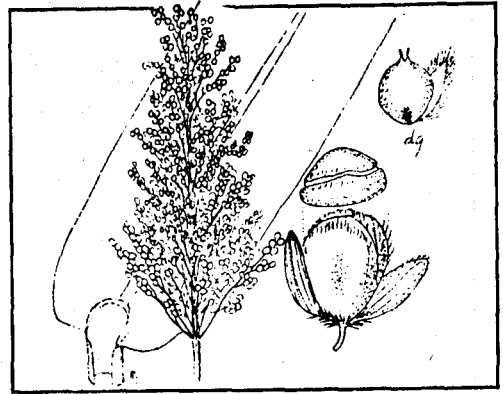
- Cultivated (*Andropogon sorghum* var. *technicum* Koen.).

10.585 - *Sorghum caffrosum* (Retz.) Beauv.. Miến mìa.

Cỏ cao 1,5-2,5 m, thân to bằng ngón tay út, dạng giống Mía. Lá có phiến to, dài đến 50 cm, rộng đến 5 cm, gân giữa to, trắng; mép 1 mm. Chùm-tútán cao 20 cm; nhánh xéo hay ngay, tương đối thưa; giéhoa thụ cao 4,5 mm, đỉnh cứng ngà đỏ, láng, với lông thưa, chót không gân, trấu ria lông. Dính quả 4 mm, ngà, có lõm ở chỗ mầm.

Tr vùng Sài Gòn; IX.

- Cultivated (*Panicum caffrosum* Retz.).

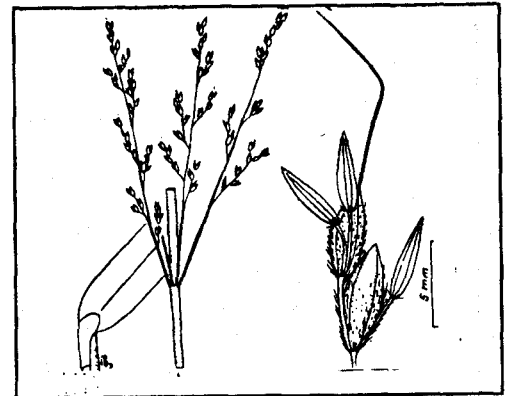

10.586 - *Sorghum halepensis* (L.) Pers.. Miến lép.

Bụi cao hơn 1 m; thân có lông cứng, dài 10-20 cm, to 3-6 cm, lông ở đáy thường trần. Lá có phiến dài đến 40 cm, rộng (1) 2,5-3,5 cm, gân 5-6/bên; bẹ dài, có lông. Chùm-tútán cao 40 cm; trục mảnh; nhánh là chùm-tútán chụm ở mắt, dài đến 20 cm; giéhoa từng cặp, có cọng đục, tiểunhụy 3, baophấn đỏ, dài 4,5 mm; giéhoa không cọng cái, 2 hoa, đỉnh có lông trắng, đầu trấu của hoa trên có lông gai dài. Dính quả tròn dài.

Bà nà (Đà Nẵng); khắp nhiệt đới. Hạt bảo vệ màng nhầy, lợi tiểu, phẫn dương.

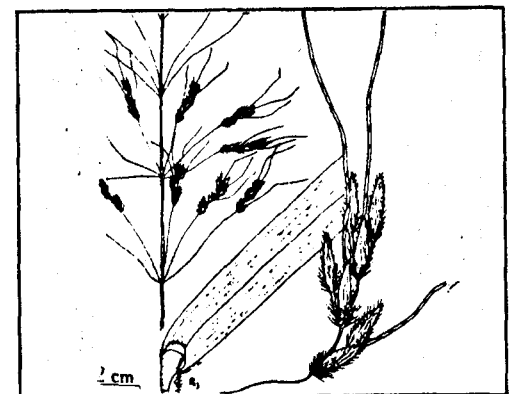
- Tuft 1 m high; panicles 40 cm high.

10.587 - *Sorghum nitidum* (Vahl) Pers.. Cỏ Sét.

Cỏ daniên, cao 1,5 m; lông dài 15-18 cm, rộng 2-4 mm, cứng, đặc ruột. Lá có phiến thon, dài 15-60 cm, rộng 6-12 mm, có lông, gân chánh to, trắng; mép có lông dài, bẹ có lông. Chùm-tútán cao 20-30 cm; mỗi mắt mang một luân sinh nhánh đơn, mảnh như chỉ; chum mang giéhoa dài 4 mm, đầy lông hoe đẹp, 2 giéhoa có cọng, 1 giéhoa không cọng có lông gai 2 cm.

Hoàng nguyên, rừng thưa: Đà Lạt, Bình Long; XI. Có khi không có lông gai.

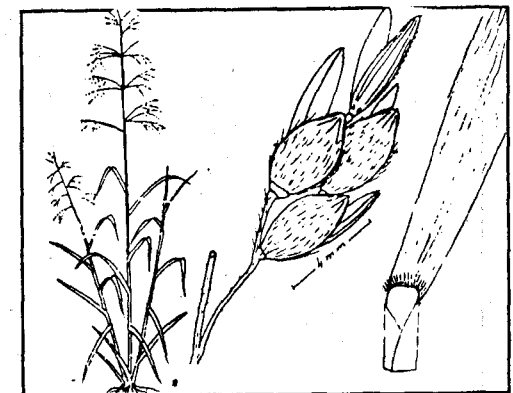
- Perennial grass; spikelets rufous hairy, awned or awnless (*Holcus nitidus* Vahl, *S. serratum* (Thunb.) O. Ktze.).

10.588 - *Sorghum propinquum* (Kunth) Hitch. Mía-miến.

Bụi cao 1-1,5 m, trông như Mía; thân to 1-1,5 cm. Lá có phiến to, rộng 1-1,5 cm; mép cứng, cao 1-3 mm, cạnh lông dài. Chùm-tútán to, nhánh chia nhánh; giéhoa từng cặp, không lông gai, giéhoa không cọng thon, nhọn, hoe hoe, thụ; giéhoa có cọng hẹp, đục.

Dựa lộ, ruộng gò: Đồng Tháp, Lục tỉnh.; XI.

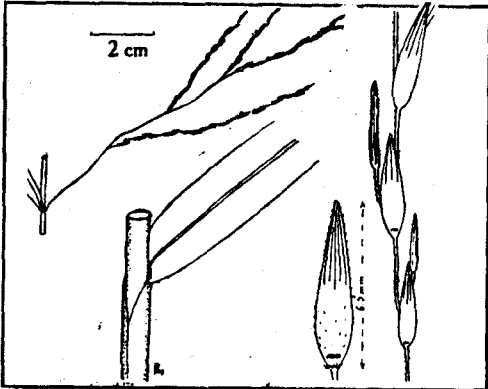
- Grass to 1.5 m; spikelets awnless (*Andropogon propinquum* Kunth, *S. affine* Presl).

10.589 - *Sorghum roxburghii* Stapf.

Thân mảnh cao 1 m. Lá có phiến rộng 4 cm; mép ngắn. Chùm-tútán tròn dài; cọng tenace; giéhoa có cọng ngắn hơn giéhoa không cọng, cọng dài bằng 1/2-1/5 giéhoa không cọng.

Var. *hians* Stapf và var. *semiclausum* Stapf.

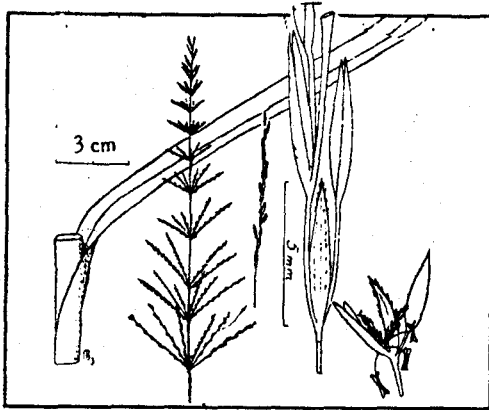

10.590 - *Hemisorghum mekongense* (Cam.) C.E. Hubb.. Lau vôi.

Cỏ to, cao; lông to 1 cm, dài 15-25 cm, màu mốc trắng. Lá có phiến to, dài 30-40 cm, rộng 3-4 cm, gân giữa to, trắng; mép ngắn, có lông. Chùm-tútán nghiêng, nhánh mảnh, dài 40-50 cm; giéhoa không cọng cao 4,5 mm, đỉnh dưới lưng đẹp, có 2 sóng; giéhoa có cọng đục hay lép.

Lục tỉnh, bờ xáng Đồng Tháp.

- Panicles with 40-50 cm long branches; pedicelated spikelets male or sterile (*Sorghum halepense* var. *mekongense* Cam.).

10.591 - *Vetiveria zizanoides* (L.) Nash. Hươngbài, Hươnglầu; Vetiver, Khas-khas. Bụi đaniên, cỏ cảnh hành to, mang rễ dài như nhô, thơm; thân cao đến 2 m, to đến 1 cm, Lá có phiến dài 40-130 cm, rộng 5-10 mm; mép mỏng. Chùm-tútán nhọn, tía, cao 15-40 cm; nhánh theo luân sinh 6-20, sóng dễ gãy; giéhoa đẹp theo hông, từng cặp (ở chót cặp 3), một không cọng luốngphái, một có cọng đục. $2n = 20$.

Rãnh thoát thủy dựa lỗ, trắng khô và Tr, từ bờ biển đến 1.200 m: BTN; VII-XII. Bền Mỹ trồng để làm rào chống nước chảy xoimòn đất. Rễ chứa tinh dầu (vetivon, vetiverol.) thơm, quí, phách kích, mát, trị tê thấp, đau lưng, phách thần; rễ dùng gói, tắm cho tốt tóc, tốt da, trị đau miệng, sốt cổ con, trị nọc rắn.

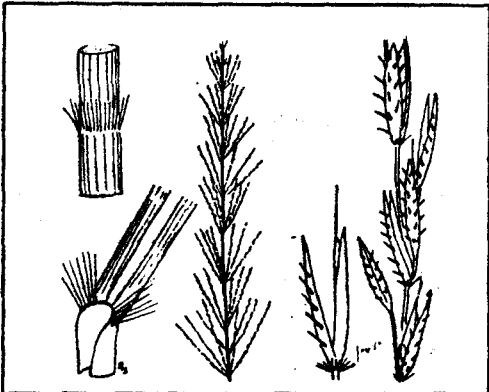
- Perennial grass; rhizome fragrant; panicles purple (*Phalaris zizanoides* L.).

10.592 - *Vetiveria lawsonii* (Hook. f.) Blatt. & McCann.. Hươngbài Lawson.

Bụi cao; thân to 5-6 mm, dòn. Lá có phiến hẹp, rộng 5-7 mm, dài hơn 60 cm, gân giữa to, trắng; mép cao 1,5 mm, nguyên, lông hai bên dài 6 mm.. Phách hoa tím tím; nhánh chụm 4-8, dài đến 10 cm, như chì; giéhoa đẹp theo hông, tím, cao 5,5 mm có lông cứng, giéhoa không cọng cái, hoa trên có lông gai nhỏ; giéhoa có cọng đục.

Bờ xáng: Đồng Tháp; X.

- Perennial; spikelets with short awn (*Andropogon lawsonii* Hook.f.).

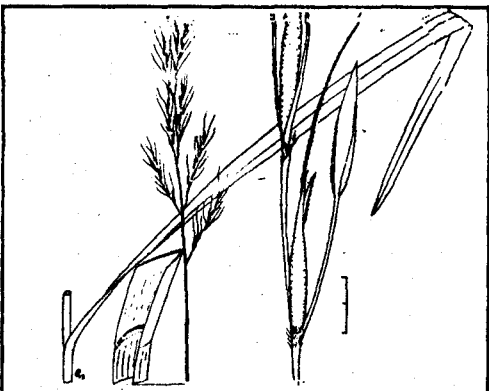

10.593 - *Vetiveria nemoralis* (Bal.) A. Cam.. Hươngbài rừng.

Cỏ đaniên cao vào 1 m; thân cao đến 80 cm, không lông. Lá có phiến lục tươi, xếp hai, to 20 x 0,3-0,8 cm; mép là một hàng lông dày thấp; bề đẹp, không lông. Phách hoa nhỏ; nhánh dài 2-2,5 cm, sóng ít gãy; giéhoa không cọng dài 6 mm, ngà, lông gai 1,5 cm; cọng dài 4 mm, không lông, mang giéhoa dài vào 4 mm, đục, không lông gai.

Bình trị thiên, Đà Nẵng.

- Perennial to 1 m high grass; limb 3-8 mm wide; spikelets with 1.5 cm long awn (*Andropogon nemoralis* Bal.).

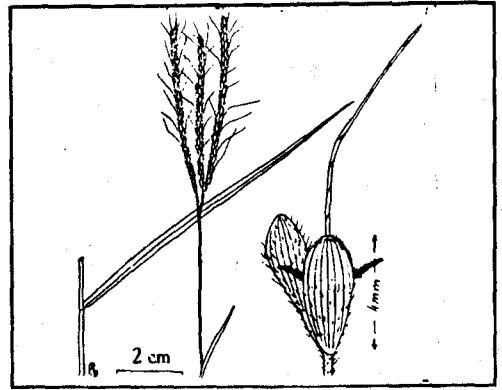

10.594 - *Dicanthium annulatum* (Forssk.) Stapf.
Songthảo to.

Cỏ cao đến 1 m, thành bụi; lông dài 5-10 cm, hơi dài hơn bẹ. Lá hẹp, dài 5-10 cm, rộng 3-6 mm; mép cao 2-4 mm; bẹ tròn. Chùm 2-4, đứng, cao 4-6 cm; giéhoa không cọng có đỉnh dưới tròn dài, đầu tù hay cắt ngang, có gân giữa; lônggai dài.

Mýtho; X.

- Tuft to 1 m high; glumes obtuse at apex, not winged (*Andropogon annulatum* Forssk.).

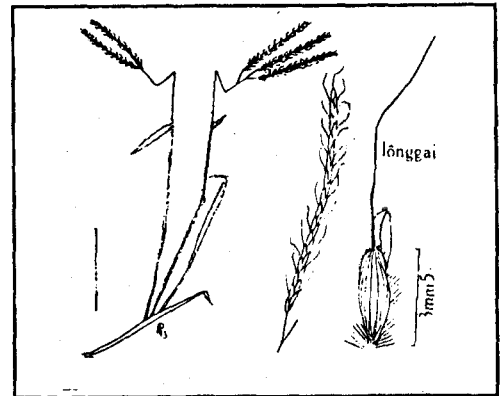

10.595 - *Dicanthium caricosum* (L.) A. Cam.
Songthảo kiết, Cỏ rổi.

Cỏ daniên; thân cao 60 cm. Lá có phiến cứng, rộng 4-5 mm, dài đến 20 cm, gân giữa mảnh; mép ngắn, mỏng; bẹ đẹp. Chùm như gié 1-3; giéhoa nhóm, dài 4-5 mm, giéhoa có cọng đục, giéhoa không cọng cái, đỉnh hơi thon, có lônggai.

Đất ráo, đến 600 m.

- Perennial 60 cm high; spikelets 4-5 mm long, inferior glume lanceolate (*Andropogon caricosum* L.).

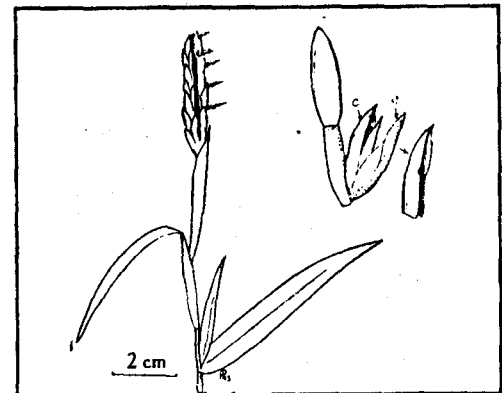
Ischaemineae:

10.596 - *Ischaemum muticum* L.. Mồm trụ.

Cỏ daniên nằm, có rễ ở mắt; lông to. Lá có phiến cứng, dài 8-15 cm, không lông; mép cắt ngang. Gié cao 2-4, kịch cộm, không lông; giéhoa vàng rom, cao 7-9 mm, lônggai dài 1-5 mm thường vắng.

Cát dựa biển.

- Littoral grass; spikelets yellowish, 7-9 mm long, often mutical.

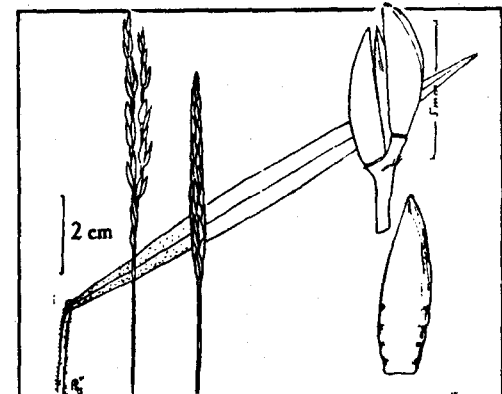

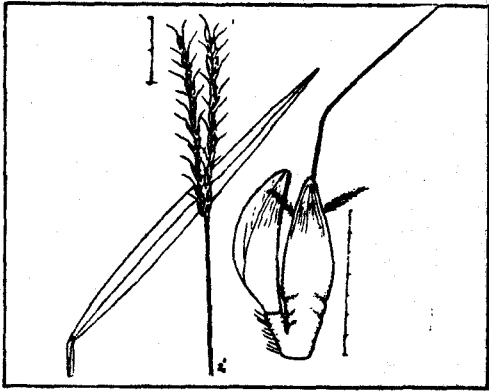
10.597 - *Ischaemum barbatum* Retz.. Mồm râu.

Cỏ daniên cao 40-60 cm, mắt có lông trắng. Lá ở đáy thân có đáy từ từ hẹp, bẹ và phiến có lông mịn, phiến dài 13 cm, rộng 4-6 mm; mép cao 2-3 mm. Pháthoa ở ngọn, cao 5-6 cm; giéhoa cọng ngắn hơn 1/3 trấu; giéhoa không cọng dài 5-6 mm, hai bên có u, đầu có cánh hẹp, không lônggai.

Thừa thiên, Phước long, Sài Gòn; XI.

- Perennial 60 cm high grass; spikelets awnless, glumes with lateral tubercles (*I. goebellii* Hack.).

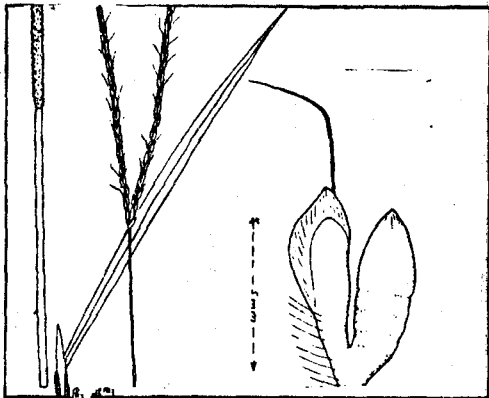

10.598 - *Ischaemum barbatum* var. *lodiculare* (Nees) Jans.. Mồm nốt.

Cỏ có phiến lá thon hẹp, đáy tù hẹp; mép ngắn. Gié xanh, cao 5,5 cm, đứng; gié hoa có cọng (có lông trắng dài) có 1 cánh to ở bên; gié hoa không cọng có đỉnh dài 6-6,5 mm, có u hai bên và có lông gai dài 1 cm.

Đà Lạt, Biên Hòa; VI

- Sessile spikelets awned; pedunculate spikelets winged.

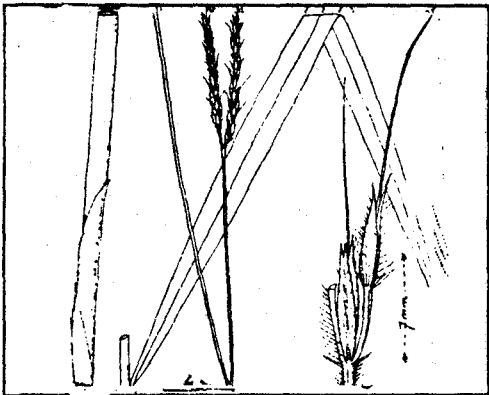

10.599 - *Ischaemum aristatum* L. var. *lanuginosum*. Mồm râu.

Cỏ cao 1,5 m; lông to 2-3 mm, dài 10-15 cm. Lá có phiến hẹp, dài; mép nhọn, cao đến 1 cm; bề có lông. Gié đứng cao 5-6 cm; gié hoa không cọng cao 5 mm, trấu có rãnh cạn ngang; cọng ngắn mang gié hoa mà trấu có cánh một bên, có lông gai dài 1 cm.

BTN; X. Ta còn ghi: v. *fallax*, v. *imbricatum*, v. *meyerianum*, v. *lodiculare*. v. *elatum*.

- Grass to 1.5 m high; glume winged.

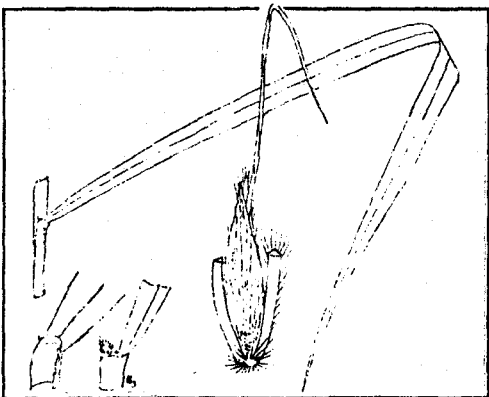

10.600 - *Ischaemum eberhardtii* A. Cam.. Mồm Eberhardt.

Cỏ daniên cao đến 1 m; thân không lông. Lá có phiến dài đến 20 cm, rộng 1 cm, nhọn hai đầu, mặt dưới có lông; mép ngắn. Chùm 1-3, cao 3-6 cm, có nhiều lông trắng; gié hoa không cọng cao 7 mm, đỉnh mỏng, có lông dài, đỉnh dưới có 2 răng, lông gai dài 4-7 mm.

Trong lòng suối: Quảng Trị, Bảo Lộc, Langbian; XII.

- Rheophyte 1 m high; spikes white pubescent.

10.601 - *Ischaemum hirtum* Hack.. Mồm lông.

Cỏ cao 1,2-1,4 m; thân rộng 5 mm. Lá có phiến hẹp, dài 20 cm, rộng 1,2 cm, đáy hẹp; mép ngắn, tai của bề cao, có lông. Gié 2, dày lông vàng, trên cọng mang cao 20 cm, cứng; gié hoa cao 7-5 mm, có lông vàng dày, và lông gai.

Dựa rạch, sông, vào 900 m: Bảo Lộc; XII.

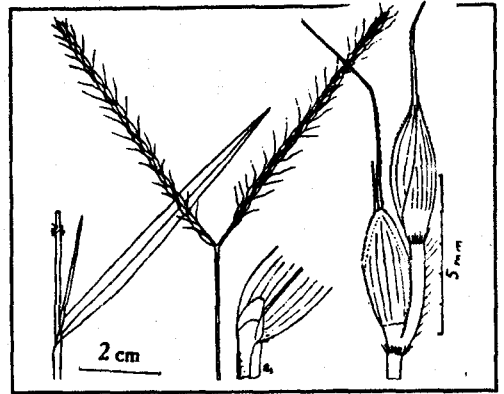
- Grass to 1.4 m high; spikes yellow hirsute.

10.602 - *Ischaemum indicum* (Houtt.) Merr. Mồm ần.

Điathực vật có căn hành, cao 0,5-1 m. Lá có phiến dài đến 25 cm, rộng 5 mm; mép ngắn, không lông; bẹ không lông. Pháthoa hình trụ, gồm thường 2 gié; cọng mang có 3 cạnh; giéhoa từng cặp, một có cọng; đỉnh dưới của giéhoa không cọng bầu dục, rìa lông, một hoa lưỡngphái và một hoa đực.

Đất ẩm lầy thành hội đoàn.

- Spikelets 5 cm long; inferior glume winged (*Phleum indicum* Houtt.).

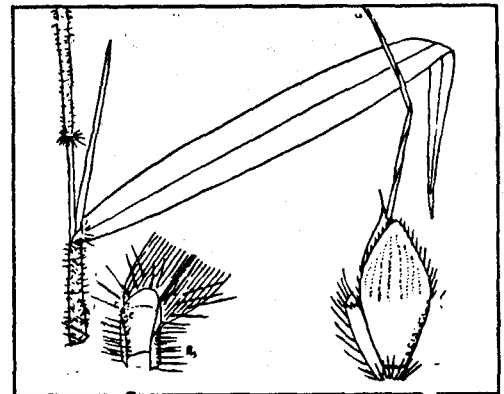

10.603 - *Ischaemum indicum* var. *villosum* (Nees) Bor.

Cỏ nằm rồi đứng; thân to 2-2,5 mm, cứng, lúc khô nâu nâu; mặt có lông trắng, dày. Lá có phiến dài 14-16 cm, rộng 1,5 cm, đáy có lông đáy phủ; bẹ có lông phún. Pháthoa do 2 gié; giéhoa cao 5 mm; đỉnh có cánh có lông; trấu cao hơn; lông gai dài 1-1,5 cm.

Đàlat.

- Ascending hirsute grass; spike 2; spikelets 5 mm long (*I. ciliare* var. *villosum* Nees).

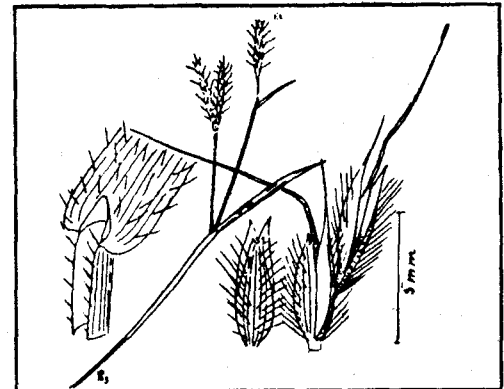

10.604 - *Ischaemum indicum* var. *wallichii* (Hack.) Bor. Mồm Wallich.

Cỏ nằm, yếu, cao 10-20 cm, mang nhiều nhánh; lông to 1-2 mm. Lá có phiến mỏng, có lông thưa hai mặt, dài 3-6 cm, rộng 2-4 mm; mép cao 1 mm, bẹ rìa lông. Gié xanh, dài 2-3 cm; giéhoa dài 5-6 mm; giéhoa không cọng có đỉnh dưới có lông dài, trắng, có cánh rộng, đầu chẻ hai.

Sàigòn; XII.

- Stem prostrate; spikes 2-3 cm long; spikelets hirsute.

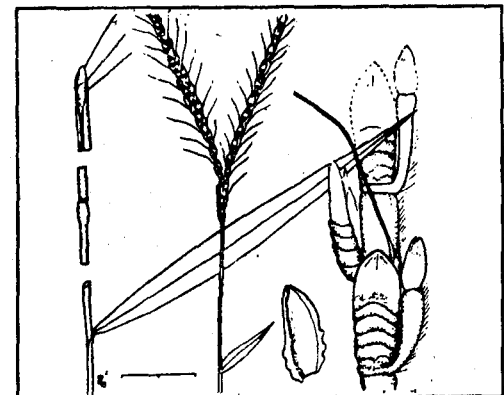

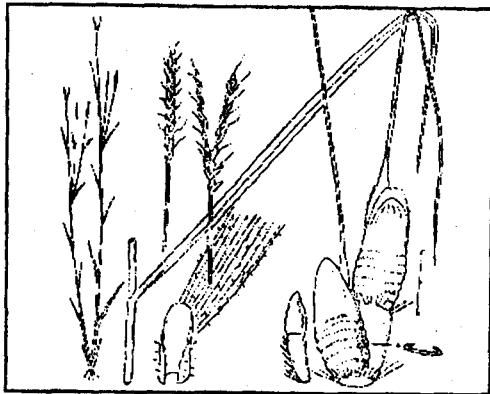
10.605 - *Ischaemum rugosum* Salisb.. Mồm u; Reed grass, Muraina grass.

Cỏ nhất niên, nằm rồi đứng, cao đến 0,6 m. Lá có phiến mềm, dài 10-25 cm, rộng vào 1 cm; mép nhọn, cao. Gié cao 4-8 cm; giéhoa cao 3,5-6 mm, vàng, đỉnh dưới có 2-4 ngấn ngang đặc sắc; lông gai dài bằng 1-2 lần giéhoa.

Bờ rầy, đồng cỏ trên cát, rừng thưa.

- Annual to 0.6 m high grass; inferior glume with transverse furrows.

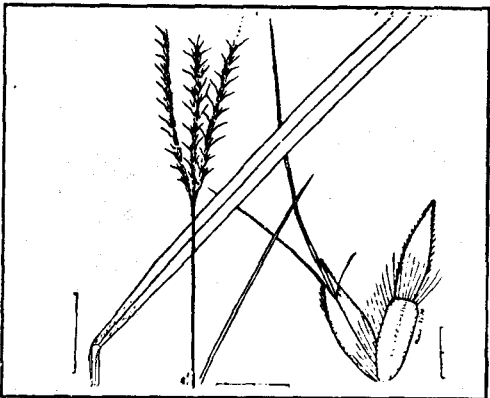

10.606 - *Ischaemum rugosum* var. *arnottianum* Hack

Ổ thú này gié hoa không rộng to hơn (dài 5-7 mm, thay vì 3,5-6 mm), rộng gié hoa có rộng dài 2,5 mm. Cỏ cao tương tự, đến 1 m; phiến hẹp hơn.

Đi với Rau-muống: Kinh Anlong-Mỹ hòa (Đồng Tháp); XI.

- Grass up to 1 m high; limb narrow, spikelets bigger.

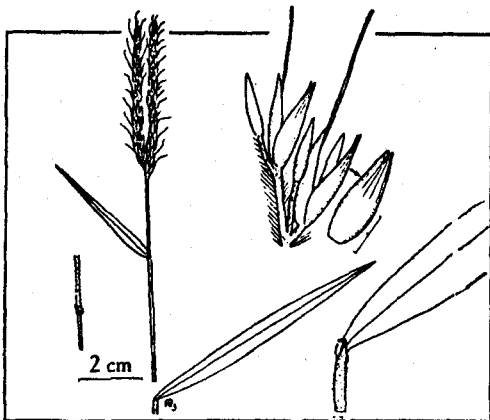

10.607 - *Ischaemum tenuifolium* A. Cam.. Mồm lá nhỏ.

Cỏ daniên cao đến 1 m; thân mảnh, không lông. Lá có phiến rất hẹp, rộng 1,5-3 mm, dài 14-16 cm, khô xoắn lại, lục đodô; bẹ không lông. Gié 2-3, dài 4-7 cm, nhiều lông; gié hoa không rộng cao 5 mm, dẹp theo hông, đỉnh không dày, sóng có lông, hoa trên có 1 lông gai dài 1,5-2 cm, một lông gai ngắn; gié hoa có rộng phù, màu ngà, có lông dài, hoa đục nhỏ, đẹp, sóng có lông ngắn.

N.

- Limb 2 mm wide; racemes densely pubescent.

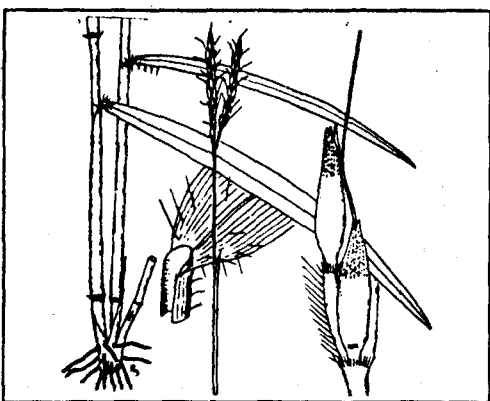

10.608 - *Ischaemum timorense* Kunth. Mồm Timor.

Cỏ có thân mảnh, nằm rồi đứng, có rễ ở mắt. Lá có phiến không lông hay có lông nằm, dài 5-15 cm, rộng 8-12 mm; mép ngắn, có lông. Gié dài 3-7 cm, nâu nâu; gié hoa không rộng có đỉnh dưới không u, trấu ngà, dày, dài 5-6 mm, lông gai dài 7-15 mm.

Đất ẩm, khắp cao độ.

- Ascending grass; spikes 3-7 cm long, brownish; spikelets elliptic acute.

10.609 - *Ischaemum thomsonianum* Stapf. ex C.E.C. Fischer. Mồm Thomson.

Cỏ cao 50-80 cm, thân to 2-3 mm, mắt có lông.

Lá có phiến to 10 x 1 cm, mỏng, đỏ nâu lúc khô; mép không lông, bẹ có ít lông. Pháth hoa cao 10-15 cm, với gié dài 3-4 cm màu rơm; mắt và chót rộng có lông; gié hoa dài 5 mm, đỉnh có lông mịn phía trên, chót có hai răng, trấu hơi dài hơn; lông gai 1 cm.

- Spikes 3-4 cm long; spikelets 5 mm, awns 1 cm long.

10.610 - *Ischaemum importunum* Lour. Đồng dương

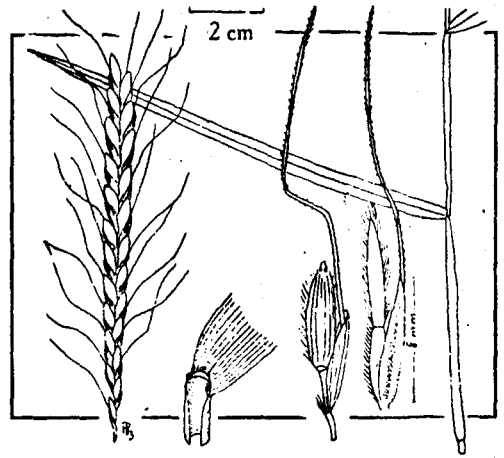
10.611 - *Ischaemum sieboldii* Miq.

10.612 - *Sehima nervosum* (Willd.) Stapf. So-hi.

Bụi daniên, cao đến 1,2 m. Lá có phiến mốcmố, hẹp, dài 20-40 cm; mép là miếng thấp. Chùm đứng như gié, dài 5-12 cm; giéhoa dài 8 mm, giéhoa không cọng có lônggai dài 3 cm; đỉnh rìa lông.

Hộiđoàn ở hoangnguyên, rừng thưa: Phanrang, Đàlạt, Biênhòa.

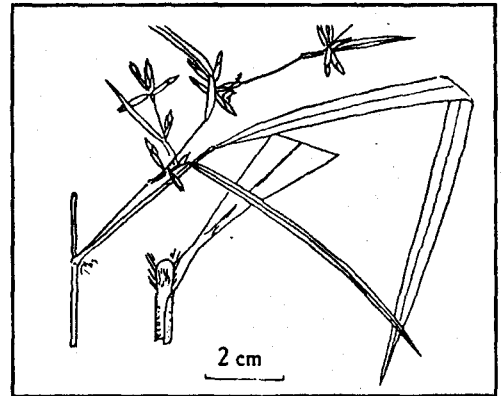
- Perennial tuft to 1.2 m high; spikelets 8 mm long; awn to 3 cm long (*Andropogon nervosum* Rottb. ex Willd.).

10.613 - *Apluda mutica* L.. Rếp, Trấuthảo; Snubgrass.

Cỏ trườn có thể leo cao 2-3 m; lông lằng, nhỏ, cứng như nhánh Tre. Lá có phiến hẹp, có cuống ngắn; mép cao, có lông; bẹ không lông. Phấthoa dài 10-40 cm, từ nách lá và ngọn; láhoa như mo; giéhoa từng nhóm 3, một lép, một có cọng, 1 không cọng, dẹp theo hông. $2n = 20$.

Thôngthường ở lùm bụi, vườn: BTN; I. Var. *mutica*: không có lônggai, thôngthường; var. *aristata* (L.) Rendle: có lônggai. Trĩ nút chân.

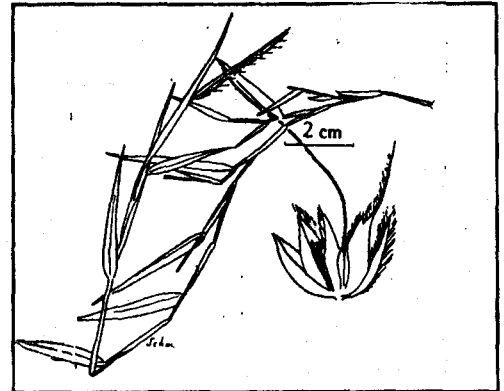
- Inflorescence spathate; spikelets in triad (*A. varia* Hack., *A. aristata* L.).

10.614 - *Kerriochloa siamensis* Hub.. Kethảo.

Cỏ nhấtniên có thân nằm có rễ ở mắt rời đứng cao 20-30 cm. Lá có phiến thon nhọn, dài 2-5 cm, rộng 3-5 mm; bẹ ngắn hơn lông. Gié duy nhất ở nách một mo dài; giéhoa từng cặp, giéhoa có cọng lép, giéhoa không cọng với hai hoa thụ; lônggai dài 1,5-2 cm.

Var. *sabulicola* A. Cam.: thân rất mảnh, bò dài, cao 25 cm; mo không lông, dài 6-6,5 cm; var. *dalatensis* A. Cam.: thân bò ít rời đứng; lá có phiến rộng 1,5-1,8 cm; mo có lông, dài 5,5 cm.

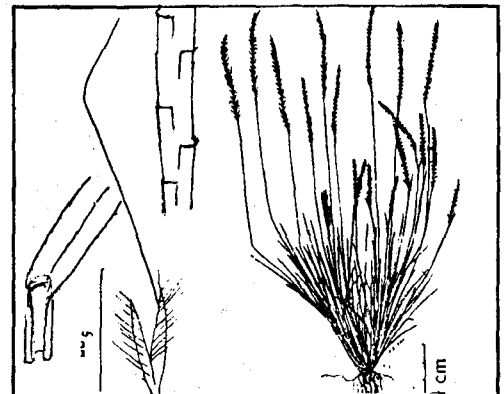
- Creeping grass; inflorescence spathate; sessile spikelet with 2 fertile flowers.

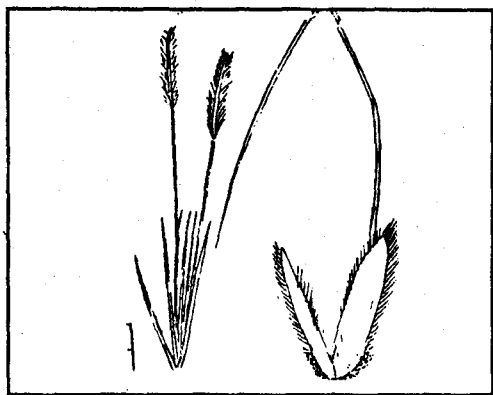
Dimerinae:**10.615 - *Dimeria kurzii* Hook. f.. Songchi Kurz.**

Cỏ nhấtniên, bụi cao 20-40 cm; thân như chỉ. Lá có phiến hẹp, nhọn, dài 4-8 cm, có lông; bẹ có lông, mép thấp. Gié 1, dài 3-6 cm; sóng rộng 0,7 mm, có lông nơi gần của giéhoa; giéhoa không gần theo nhóm, dài 3,2-4 mm, đỉnh mỏng, có lông; lônggai dài 1,5-1,8 cm. Đỉnhquả hình trụ.

Đất cát ẩm, đồng cỏ, rừng thưa, 0-1.000 m.

- Annual grass 20-40 cm high; raceme 1; spikelets not paired, 3.2 mm long.

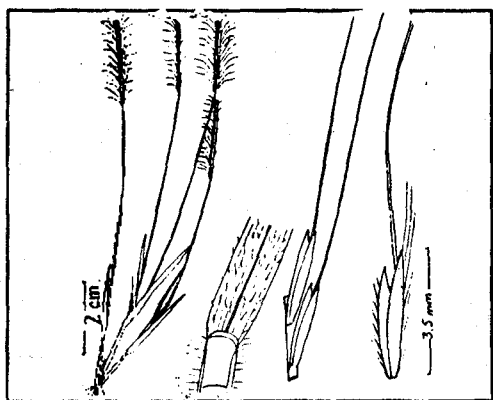

10.616 - *Dimeria sinensis* Rendle. Songchi Trungquốc.

Bụi cao 15-30 cm; rễ cứng. Lá đứng, có phiến hẹp, dài đến 10 cm, rộng 3 mm, nâu đỏ lúc khô. Trục phách hoa cao 20-25 cm; gié duy nhất, dài 5-6 cm, màu sôcôla dợt, có lông trắng, sóng đỏ; gié hoa màu rơm; đỉnh dài 3 mm, có lông ở lưng và bìa; lông gai dài 13 mm.

Bồ ruộng: Vĩnhphú; IX

- Tuft to 30 cm high; raceme light brown, white pubescent.

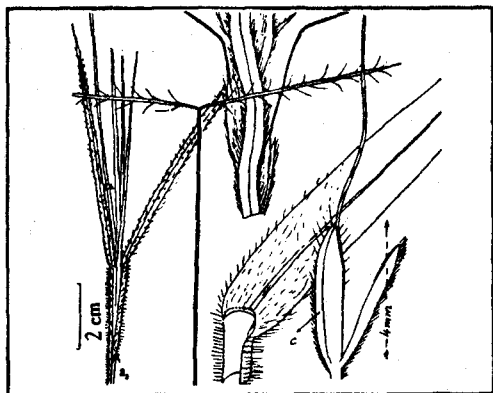

10.617 - *Dimeria thwaitesii* Hack.. Songchi Thwaites.

Cỏ nhất niên, cao 10-20 cm; thân mảnh như chì. Lá có phiến hẹp, nhỏ, dài 2-3 cm, rộng 2 mm, có lông; bẹ tròn, ngắn hơn lông; mép ngắn, không lông. Gié dài 2-2,5 cm; sóng rộng 0,6 mm; gié hoa dài 3,5 mm, mỏng, có lông; lông gai 1,5 cm.

Đất bị ngập, dựa suối, đến 800 m: Phúquốc.

- Tuft to 20 cm high; limb to 3 cm long; raceme 2,5 cm long.

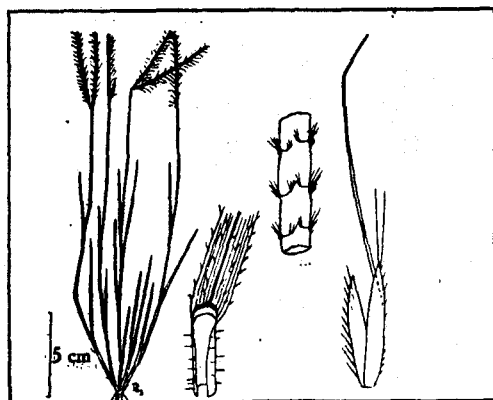

10.618 - *Dimeria falcata* Hack.. Songchi phăng.

Cỏ nhất niên cao 30-50 cm; thân mảnh, mắt có lông mịn. Lá có phiến hẹp, dài 5-10 cm, rộng 2-3 mm, dày lông; mép ngắn, bẹ có lông phún. Gié 2, dài 4-6 mm; sóng đẹp; gié hoa không tụ thành cặp, dài 4 mm, đẹp; đỉnh trên có cánh dọc ở lưng; lông gai 1 cm.

Đất lầy, Thủđức, trungnguyên, 2.

- Annual grass 30-50 cm high; racemes 2; spikelets not paired, 4 mm long.

10.619 - *Dimeria ornithopoda* Trin.. Songchi chân chim.

Cỏ nhất niên cao 10-30 cm; thân như chì, có lông ở mắt. Lá có phiến hẹp như sợi, dài 3-7 cm, rộng 1-2 mm, có lông; mép có lông, bẹ có lông ở phần trên. Gié 3(1), dợt; sóng có lông nơi gần của gié hoa; gié hoa dài 3,5 mm, nâu, có lông; lông gai dài 1 cm. Đỉnh quả dài 2 mm.

Đất cát ẩm, đồng cỏ, rừng hồ: Nhatrang, Phúoclong; XII.

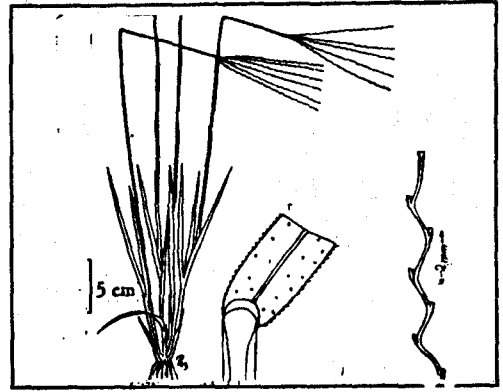
- Tuft to 30 cm; limb narrow; racemes 3-1.

10.620 - *Dimeria gracilis* Nees. Songchi mảnh.

Bụi cao đến 60 cm; thân khít nhau, to 1-2 mm. Lá đứng; phiến hẹp, dài 10-15 cm, rộng 6-8 mm, nhọn hai đầu; mép dày, cao 1 mm. Pháthoa do 5-6 gié, gấn thành hai nhóm; sóng chữ-chi, mảnh, tròn, giéhoa cách nhau vào 2 mm.

Thảonguyên thấp: B đến Đalat; IV.

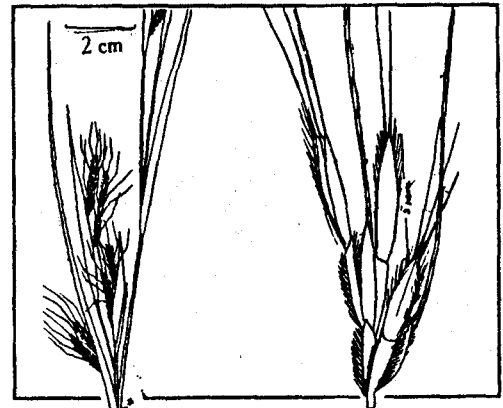
- Tuft to 60 cm; racemes 5-6.

Andropogoninae:**10.621 - *Andropogon ascinodis* C.B. Clarke. Hùngthảo bai.**

Cỏ cao đến 2 m; thân có nhánh. Lá có phiến hẹp, dài 20-90 cm, rộng 1-4 mm; mép cao 1-2,5 mm. Chùm-tútán do chùm đôi, trong một mo, dài 2-4 cm, lông phù ở trên, hình chén xéo; giéhoa dài 5 mm; giéhoa không cọng có lônggai dài 1,5 cm, giéhoa có cọng có đỉnh trên có lônggai.

Rừng thưa nơi ráo, 200-900 m

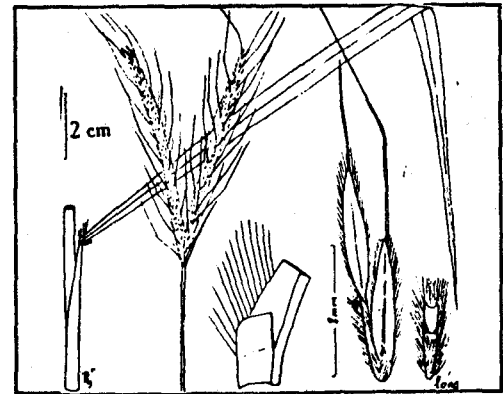
- Grass to 2 m high; racemes paired, not deflexed.

10.622 - *Andropogon guyanense* Steud.. Hùngthảo Guyane.

Cỏ cao 1 m, có nhánh; lông lằng, vàng, to 2-3 mm; rễ to. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 1 cm, gân giữa to; bìa đáy phiến có lông dài; mép cao 2 mm, cắt ngang. Pháthoa với hai gié dài 6-6 cm, dày lông trắng; giéhoa không cọng, dài 8 mm, có đỉnh có lốm và lỗ, lônggai dài 3 cm, trơn; giéhoa có cọng có lônggai ngắn.

Dunhập để làm thức ăn giasúc.

- Cultivated.

10.623 - *Andropogon intermedius* R. Br.

Cỏ không thơm, daniên; thân cao 0,9-1,5 m; mắt không lông. Lá có phiến hẹp, to 15-45 x 0,4-0,8 cm; bề trên, mép ngắn, cắt ngang. Chùm-tútán; sóng không lông; giéhoa lục hay tía, tròn dài-thon, nhọn, dài 3-4 mm.

10.624 - *Andropogon iwarancusa* Jones

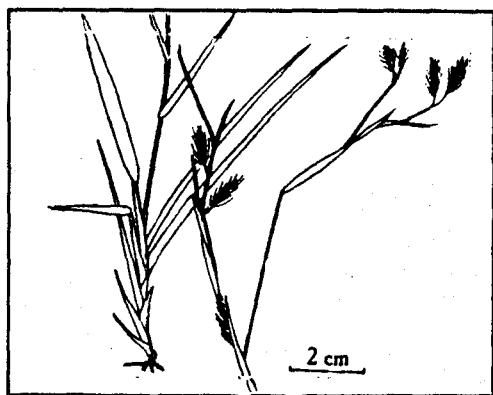
Bụi cao 1,8 m, lục mốcmốc; thân ngắn hay cao. Lá quán tròn dài 15-60 cm, rộng 3-5 mm; bề không lông, mép tròn dài ngắn, mỏng, rìa lông. Chùm-tútán dài mang nhánh kép, mắt và cọng có nhiều lông; gié 6-18 mm, mo 8-16 mm; giéhoa 3-4 cặp, có cọng (ngắn hơn mo) và không cọng lưỡngphái, lônggai 4-8 mm.

Vùng nóng Phi-A: dựa nước, đến 3.000 m. Rễ thơm.

10.625 - *Andropogon pertusus* Willd.

Bụi nhất hay daniên; thân đứng hay nằm rồi đứng, mắt có lông. Lá hẹp, to 5-15 x 0,2-0,4 cm; bề tròn, mép mỏng, ngắn. Pháthoa mang 3-7 gié tía, dài 3-5 cm, chụm; giéhoa không cọng tròn dài-thon, dài 3,5-4,5 mm, lônggai 1,2-1,8 cm; đỉnh I của giéhoa không cọng không lông.

Giéhoa vô thì thơm.

10.626 - *Andropogon quinhonensis* A. Cam..
Hùngthảo Quinhon.

Cỏ daniên; thân gần đứng thẳng, cao 70 cm, không lông, mốc vì có phần trắng. Lá có phiến cứng, dài 10-15 cm, rộng 2-3 mm; mép ngắn, có lông. Gié 2, cao 1,5-2 cm, *đầy lông bạc*; giéhoa từng cặp, cái không cọng lưỡngphái, đỉnh trên không lônggai, cái có cọng lép.

Đồi cát: Quinhon (hình theo Schmid).

- Perennial grass; racemes 2, silver pubescent.

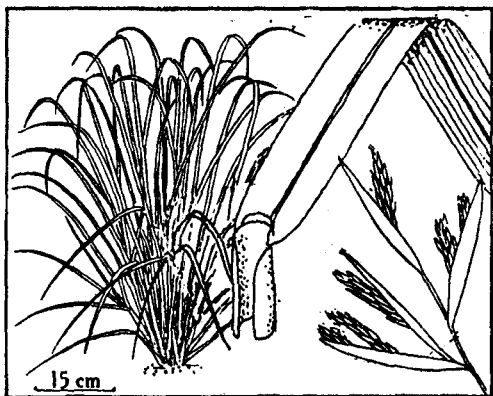
10.628 - *Andropogon muricatus* Retz. (*A. squarrosus* L.f.) Khus-Khus grass.

Bụi dày; thân suông, cao 1,5 m; *rẻ thơm*. Lá có phiến dài 30-60 cm, cứng, bìa bén; bẹ đẹp, mép không rõ. Chùm-tútán hẹp, cao 10-30 cm, hình chùy; nhánh đón; giéhoa không cọng, hẹp tròn dài, dài 4-6 mm. Phíchau nóng, Java.

10.629 - *Andropogon thorelii* A. Cam.

Cỏ daniên cao 30-40 cm, thân ít lông, có lông dưới mắt. Lá không lông, to 4-6 x 1,5-2 cm, gân 2 bên mảnh; bẹ không lông, mép ngắn, rìa lông. Mo 7-10 cm, phiến vàng.

Gần *A. quinhonensis*, song đỉnh dưới nhọnnhỏ chỗ không đột nhiên hẹp, lưng gần phẳng, 5 gân; trấu dưới của hoa trên nguyên chỗ không lõm. Lào: Kemerath; VN ?.

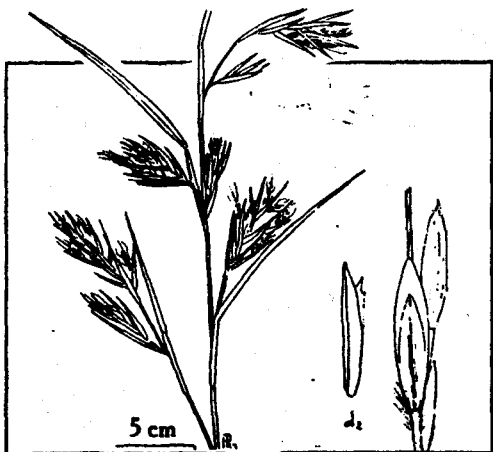

10.632 - *Cymbopogon citratus* (DC.) Stapf.. Sả;
Lemon grass; Citronelle, Verveine des Indes Occidentales.

Bụi daniên cao vào 1 m. Lá có phiến lục tươi, dài đến 1 m, hẹp, bìa cắt, *rất thơm* mùi đặc biệt; bẹ to, trắng; mép ngắn. Pháthhoa ít gặp (vì bị cắt khai thác thường); chùm-tútán thưa; *chùm từng cặp, rẻ*, dài 1,5-2 cm, *có mo*; giéhoa hẹp, có cọng và không cọng, không lônggai.

Tr làm giavị quí; lá giúp tiêuhóa.

- Cultivated (*Andropogon citratus* DC.).

10.633 - *Cymbopogon caesius* (Nees) Stapf.. Sả lam.

Bụi cao 1 m, *rất thơm*; thân có nhánh. Lá có phiến mỏng, dài 20 cm, rộng 2-6 mm, mốcmốc, đáy tà tròn; mép cao 2-3 mm. Chùm-tútán thưa, cao 10-20 cm, *mốcmốc* hay dọt lúc trưởng thành; chùm dài 1-1,5 cm, rẻ, hơi dài hơn mo (1,2 cm); giéhoa dài 3,5 mm, đỉnh dưới lõm ở lưng, đỉnh trên có cánh ở lưng; lônggai 1 cm.

Hoang ở rừng thưa: Quảngtrị, Phanrang, và Tr.

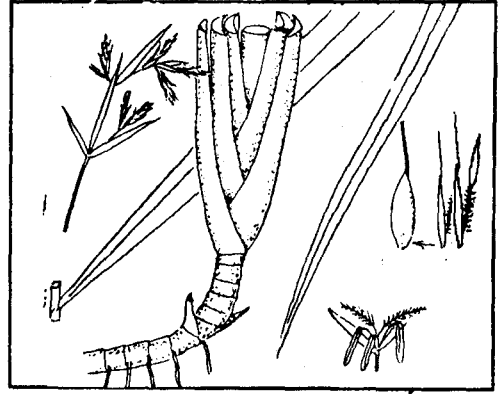
- Tuft to 1 m high; awn 1 cm long (*Andropogon caesius* Nees ex H. & Arn.).

10.634 - *Cympopogon nardus* (L.) Rendle.

Bụi cỏ thơm, daniên, cao 1,5 m; cành hành to, thiết diện đỏ. Lá có phiến to 100 x 0,5-1,5 cm, có mặt trên tròn, bìa nhám bên; mép mỏng, cao 1-2 mm. Chùm-tútán cao 80 cm, rộng; lá hoa cho từng cặp chùm gié hoa. Gié hoa dài 3-5 mm, có cọng và không cọng cùng màu; gié hoa lưỡng phái có đỉnh dưới thon, lưng phẳng hay ở 1/3 dưới có 1-3 rãnh cạn, đỉnh trên có mũi; trấu không lông gai. $2n=20,40,60$.

Tr.

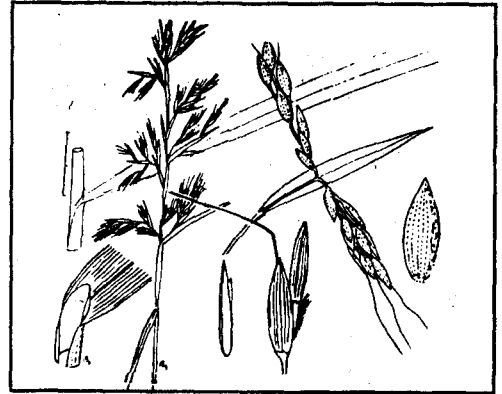
- Cultivated (*Andropogon nardus* L.).

10.635 - *Cymbopogon confertiflorus* Stapf. Sả hoa-dày.

Bụi cao 2 m; thân có lông dài, to bằng chiếc đũa. Lá thơm Sả; phiến rất dài; bẹ đỏ mặt trong. Chùm-tútán dày, cao 20-60 cm, rộng 4-5 cm; mo của chùm dài 1,8 cm; chùm 2, rẽ, dài 1,5-2 cm; gié hoa dài 3,5 mm, lông gai dài bằng hai, đỉnh dưới không lõm ở lưng.

Tr dây đỏ đến 1.200 m: núi Sam.; IX.

- Cultivated.

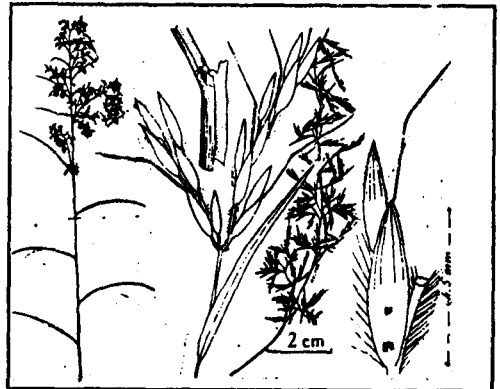
10.636 - *Cymbopogon flexuosus* (Steud.) Wats.. Sả dụ; Lemon-grass de Cochinchine, Herbe de Malabar.

Cỏ cao 2-2,5 m; lông dài 30 cm to 7-8 mm. Lá rất thơm, có phiến dài 70-90 cm, rộng 1 cm, cong và xù; mép cao 6-7 mm. Pháthoa ở 1/3 thân; chùm đơn vị dài 10-15 mm, có 3 lông; cọng mang gié hoa có lông trắng; gié hoa dài 4 mm, đỉnh dưới có 2 lõm; lông gai ngắn hơn hay cỡ trấu.

Lá thơm Chanh và hoa tím, rất được chuộng;

I.

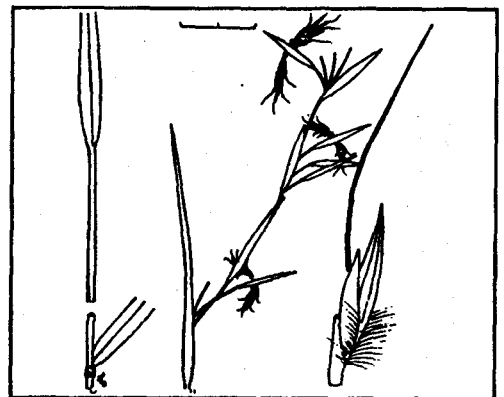
- Cultivated (*Andropogon flexuosus* Nees ex Steud.).

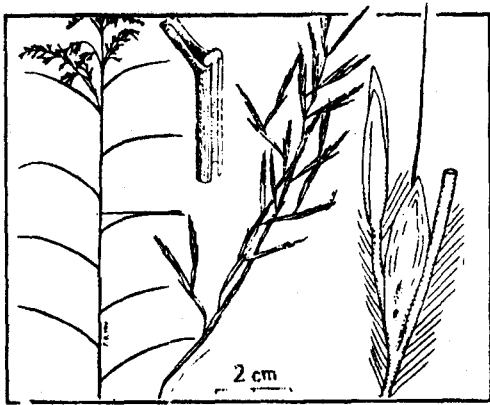
10.637 - *Cymbopogon coloratus* (Nees) Stapf.. Sả màu.

Bụi nhỏ; thân đứng, to 3-4 mm, láng, mắt có lông. Lá rất thơm, hẹp dài, dài 20 cm, rộng vào 1 cm. Pháthoa dày, nhiều nhánh ở mỗi mắt; mo dài 1,5-1,8 cm, đỏ hay nâu còn gié dây lông trắng; gié hoa dài 4 mm, nhọn, đỉnh nâu đỏ; lông gai 6 mm.

Có lẽ Tr ở Việt Nam. Gần *C. flexuosus* mà nhỏ hơn, pháthoa dày hơn với lông trắng hơn.

- Spath reddish or brownish; spikelets white hairy (*Andropogon coloratus* Nees).

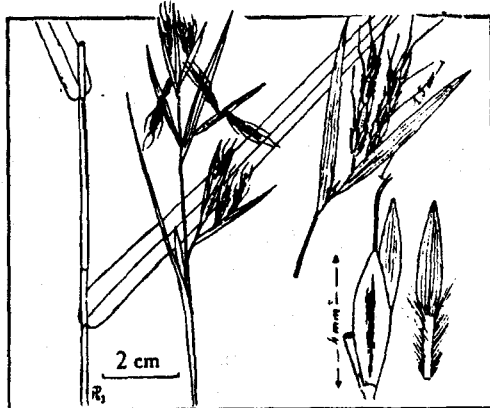

10.638 - *Cymbopogon pendulus* (Steud.) Wats. Sả tia; Mana grass, Citronella grass; Citronelle.

Bụi dày, cao 1-2,5 m, kể cả pháthoa; thân tia. Lá rất thơm; phiến dài hơn m, dẹp, phẳng, rộng 2-2,5 cm, xanh ở mặt trên, mốc mặt dưới; mép cao 2-3 mm; bẹ đỏ, dài đến 50 cm. Pháthoa to; nhánh dài 20-30 cm, thông; chùm dài 2 cm; giéhoa không cọng đỏ ở phần trên, có lônggai dài 1 cm.

Nam, Cônson. Gần loài trên, lá không thông, chùm dài hơn.

- Tuft 1-2.5 m high; spikelets red (*Andropogon pendulus* Nees ex Steud.).

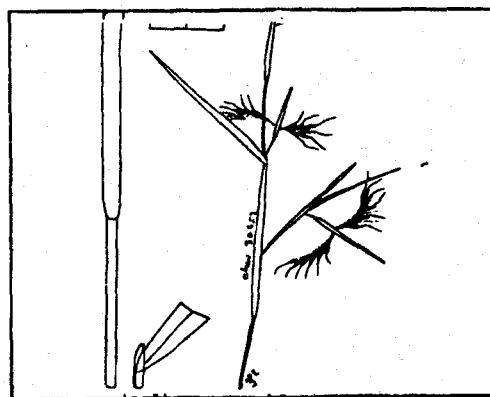

10.639 - *Cymbopogon martinii* (Roxb.) Wats. Sả rộng; Palma-rosa, Ginger-grass, Rosha.

Bụi daniên; cành hành ngắn; lông dài 10-13 cm, to 3 mm, hơi dài hơn bẹ. Lá thơm Sả; hẹp, dài 25-40 cm, rộng 1-3 cm, đáy hình tim; mép cao 2-3 mm, bẹ không lông. Chùm-tútán nghèo, cao 10 cm, đỏ lúc khô; giéhoa không cọng dài 4 mm, có đỉnh dưới lõm ở lưng.

Tr; có hai var. cho dầu sả Palma-rosa hay Ginger-grass. Trị đau lưng, têthấp, bệnh ở da, làm tăng sự tiết mật, trị sỏi.

- Perennial grass; inflorescence 10 cm high, reddish (*Andropogon martinii* Roxb.).

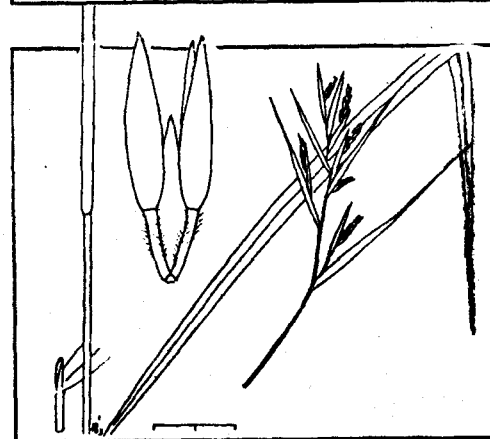

10.640 - *Cymbopogon annamensis* A. Cam. Sả Trung bộ.

Cỏ to, cao đến hơn 1 m; thân to 3-3,5 mm, không lông. Lá có phiến rộng 6-9 mm, mốcmốc; mép cao 6-8 mm, không lông; bẹ hẹp, không lông. Pháthoa nhiều nhánh; chùm rẽ, mo dài 2,5 cm; giéhoa nhóm 3, lưỡngphái không cọng, tím sậm với tơ trắng, dài 4 mm, và đực có cọng, không lông.

Langbian.

- Grass to 1 m high; racemes white hairy.

10.641 - *Cymbopogon cambodgiensis* (Bal.) A. Cam. Sả Cambốt.

Bụi cao 1 m; thân mảnh, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 20 cm rộng 6 mm; mép cao, không lông; bẹ dài, không lông. Chùm-tútán thon, hơi dày, có mo thon không lông che các gié; giéhoa chùm 3, hai có cọng, đực, cọng có lông, 1 không cọng, lưỡngphái; đỉnh dài 3 mm, mỏng, có rìa lông thưa ngắn.

Huế.

- Tuft to 1 m high (*Andropogon cambodgiensis* Bal.).

10.642 - *Cymbopogon hamatulus* (Nees) A. Cam. (P: nghiván) (*Andropogon hamatulus* Nees)

Thân mảnh; bẹ 1-1,5 cm, hoehoe. Chùm-tútán dày, cao 20-0 cm; giéhoa có lônggai. B.

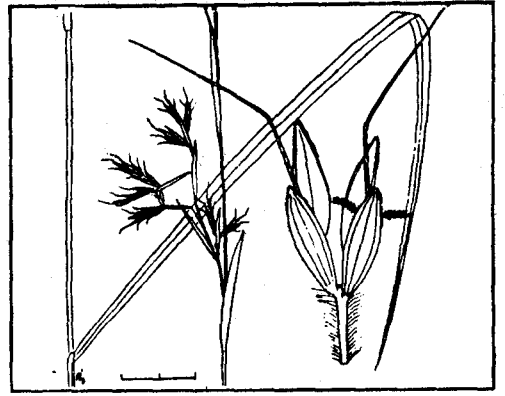
10.643 - *Cymbopogon bassacensis* A. Cam.

10.644 - *Cymbopogon goeringii* (Steud.) A. Cam.. Sả Goering.

Thân có lông ở dưới pháthoa; lông dài, to vào 2 mm. Lá có phiến hẹp dài, dài 20-30 cm, rộng 7 mm, mép ngắn, bẹ ngắn hơn lông. Pháthoa có nhánh (2-4), dài hơn lông, dài 5-7 cm; mo ngắn; sóng có lông trắng; giéhoa lưỡngphái *thon nhọn*, dài 4 mm, đỉnh dưới 3-5 gân, bìa rìa lông mịn, lônggai dài 6 mm; giéhoa có cọng đục.

Từ Lạngson vào N.

- Spikelets lanceolate, 4 mm long (*Andropogon goeringii* Steud.).

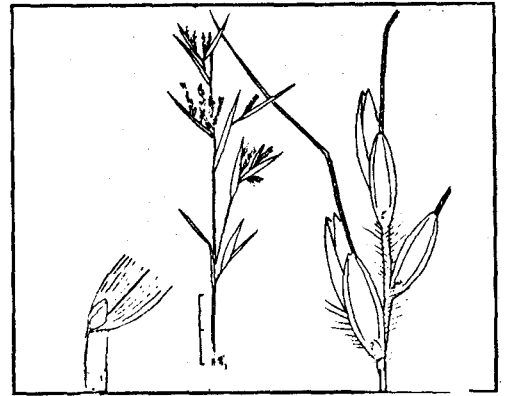

10.645 - *Cymbopogon mekongensis* A. Cam.. Sả Cùulong.

Cỏ thành bụi nhỏ; thân to 4-5 mm. Lá *thơm*; phiến lục tươi, hẹp, dài 14-17 cm, rộng 4-6 mm; mép cao, không lông; bẹ không lông. Pháthoa *thưa*; trục dài 20 cm, mang 6-8 nhánh; mo *nâu*, cũng như giéhoa; trục đầy *lông trắng*; giéhoa dài 3,5-4 mm, đỉnh có cánh thấp ở chót, đầu lõm, hoa trên có lônggai dài 6-14 mm.

Quảngtri, Huế.

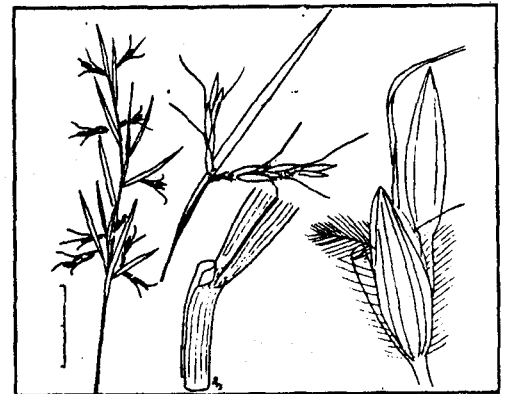
- Small tuft; spathe, spikelets brown; spikelets 3.5-4 mm long.

10.646 - *Cymbopogon rectus* (Steud.) A. Cam.. Sả thẳng.

Lá có phiến hẹp dài; mép cao 4-7 mm, mỏng. Chùm-tụ tán; chùm dài 1,3 cm, trục đầy lông; giéhoa không cọng lưỡngphái, có đỉnh dưới dài 4 mm, có 4 gân, lônggai dài 1 cm.

- Glumes 4 mm, awn 1 cm long (*Andropogon rectus* Presl).

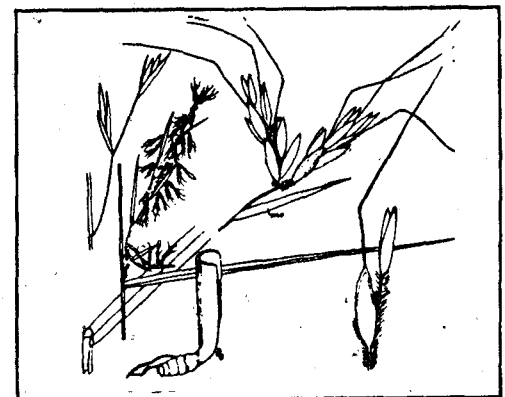

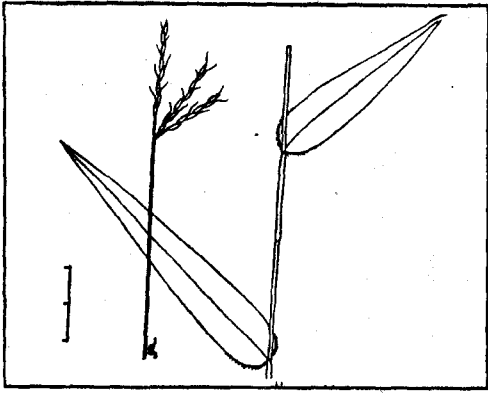
10.647 - *Cymbopogon tortilis* (Presl) A. Cam.. Sả quăn.

Bụi; thân bò ngắn, to 7-8 mm, thân đứng cao hơn 80 cm, lông dài, to 1-2 mm. Lá có phiến hẹp, dài 15-20 cm, rộng 7-8 mm; mép cao 1-3 mm, mỏng; bẹ không lông. Pháthoa có nhiều mo *ứng đỏ*, nhỏ; cọng mang 2 chùm rẽ, có lông dài; giéhoa không cọng lưỡngphái dài 4 mm, có lônggai dài 1 cm; giéhoa có cọng đục, không lônggai.

Sept Pagodes (Hảiduong), Buônmethuot.

- Spath reddish; spikelets 4 mm, awn 1 cm long (*Anthristriria tortilis* Presl).

10.648 - *Arthraxon castratus* (Griff.) Nar ex Bor. Tiết trục hào.

Cỏ daniên cao cả m, dây nằm, có rễ bất định; thân đứng mảnh, có lông ở mắt. Lá có phiến tròn dài đến thon nhọn, dài 6-10 cm, đáy tròn, ôm thân, bìa có lông, mặt trên không hay có lông; bẹ có lông. Pháthoả với 2-8 gié dài đến 2,5 cm; gié hoa có cọng lép; gié hoa không cọng có hoa trên có 3 tiểu nhụy, trấu có lông gai dài 10-14 mm, gần dưới mũi.

Đàlat. Thân, lá trị ho lâu-dài, rửa ung-nhot.

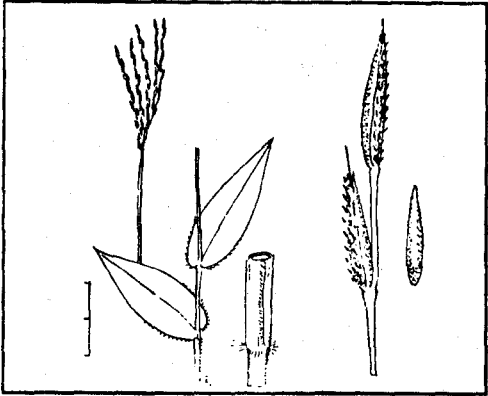
- Perennial; sessile spikelet with inferior lemma awned (*Andropogon castratus* Griff., *A. dalatensis* A. Cam. ex Schmid).

10.649 - *Arthraxon hispidus* Thunb.) Mak.. Tiết trục phún.

Cỏ bò rồi đứng thấp; thân mảnh, mắt có lông đứng. Lá có phiến xoan hay xoan thon, dài 3-6 cm, mềm hay hơi cứng, bìa có rìa lông; mép mỏng, không lông. Gié 3-15, cao 2-6 cm, trục chủ-chỉ, không lông; gié hoa từng cặp, cao 3-5 mm; gié hoa không cọng có đỉnh nhám, đỉnh trên có lông ở trên; trấu dưới có lông gai hay không lông gai; cọng gié hoa dài. Dĩnh quả dài 3 mm.

Dựa rạch, suối, đường mòn ở rừng, 400-1.500 m: Sapa; VIII (hình theo Schmid).

- Pedicels of spikelets hispid (*Phalaris hispidus* Thunb., *A. ciliaris* P. Beauv.).

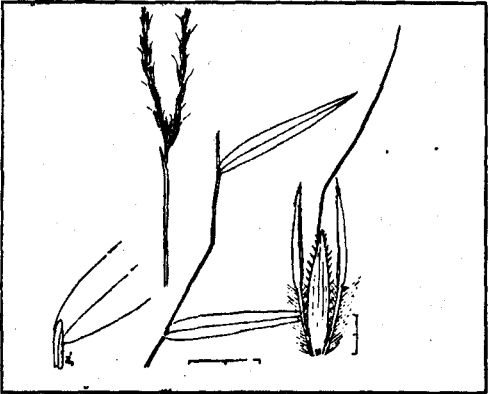

10.650 - *Arthraxon lanceolatus* (Roxb.) Hochst.. Tiết trục thon.

Thân mảnh, nằm rồi đứng, không lông. Lá có phiến thon hẹp, không lông, hay có một vài lông ở bìa, to 4-5 x 0,6-0,8 cm; bẹ đẹp, mép mỏng, không lông. Pháthoả với 2-4 gié; đốt của sóng dài bằng 1/2 gié hoa không cọng; gié hoa không cọng lưỡng phái, dài 7 mm, màu ngà, bìa có lông dây phù; đỉnh trên thon, trấu mang lông gai dài 8-12 mm; cọng có lông trắng dài, mang gié hoa đực dài 4,5-5 mm.

B: Làng hệ.

- Ascending, glabrous grass (*Andropogon lanceolatum* Roxb.).

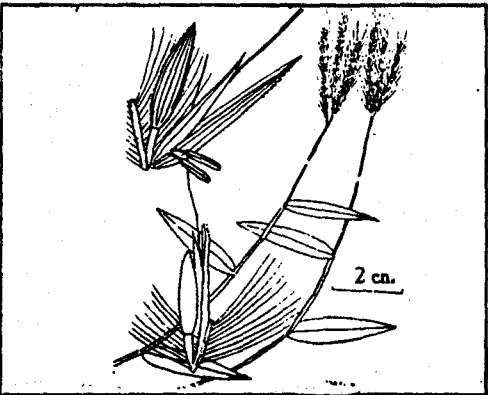

10.651 - *Arthraxon lancifolius* (Trin.) Hochst.. Tiết trục lá-thon.

Cỏ mảnh, cao 10-40 cm, nhất niên, thân nằm rồi đứng. Lá có phiến thon nhọn, dài 2-5 cm, rộng 5-10 mm; mép cao 1-2 mm, có rìa lông. Gié 2-8, cao 1-1,5 cm; sóng mang lông dài, trắng; gié hoa từng cặp, dài 2,5-4,5 mm; trấu mang lông gai dài 5-15 mm, tím tím.

Nơi ẩm, dựa thác, trung nguyên: Lạng Sơn.

- Annual grass, 10-40 cm high; awn 5-15 mm long (*Andropogon lancifolius* Trin.).

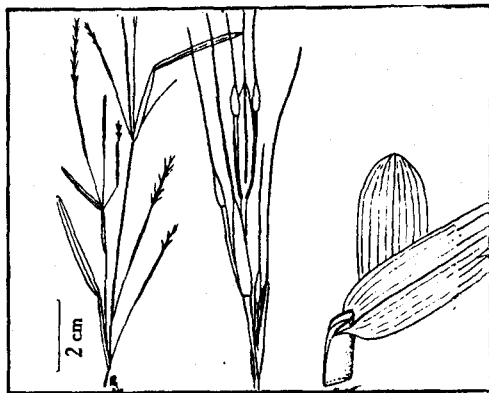

10.652 - *Schizachyrium brevifolium* (Sw.) Nees ex Buse. Tiếtphuớng lá-ngắn.

Cỏ *nhấtniên nằm*; thân mảnh, to 1 mm, nhánh mảnh như chỉ. Lá có phiến tròn dài hẹp, đầu tròn, dài 1,5 cm, rộng 3-5 mm; mép có lông. Chùm như gié, dài 1,5-1,7 cm, *mo* dài 1,5 cm; giéhoa có cọng lép, nhỏ, giéhoa không cọng *đỏđỏ*, 2 hoa, trấu dưới có *lônggai* dài 8 mm.

Đất hoang khô, nghèo, khắp cao độ; XII.

- Prostrate annual small grass; racemes 1.5-1,7 cm long (*Andropogon brevifolium* Sw.).

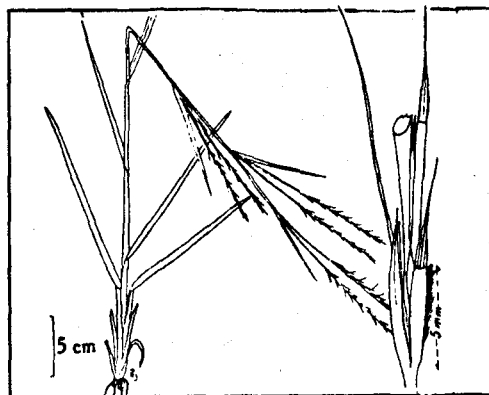

10.653 - *Schizachyrium sanguineum* (Retz.) Alst. Tiếtphuớng máu.

Cỏ *đaniên* thành bụi cao 1 m; thân có nhánh, to 3-3,5 mm, nâu. Lá nhiều ở đáy thân, có phiến hẹp dài 15-20 cm, rộng 3-5 mm; mép ngắn; bề không lông, đẹp. Chùm dài 5-7 cm, do 10-12 lông; giéhoa không cọng cao 7 mm, hoa trên có *lônggai* dài 1,5 cm.

Rừng Thông *Pinus merkusiana*, trắng, vào 1.000 m; IX-X.

- Perennial 1 m high; racemes to 7 cm long (*Rottbellia sanguinea* Retz., *S. semiberbe* Nees).

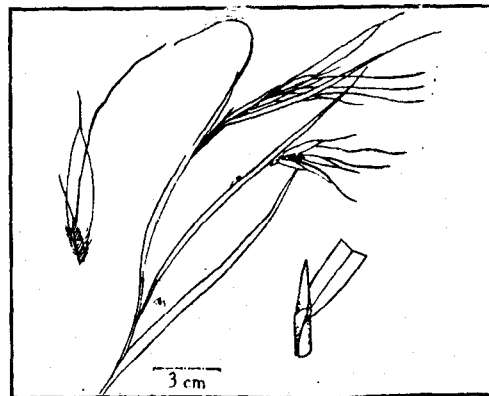

10.654 - *Diectomis fastigiata* (Sw.) Kunth. Songđoạn.

Cỏ *đaniên*, thành bụi dạng bụi Sả; thân cao đến 1,5 m. Lá có phiến phẳng, dài đến 30 cm, rộng 2-5 mm; mép cao 6-10 mm, nhọn, không lông. *Mo ngắn hơn chùm*; giéhoa không cọng có 2 *lônggai*, 2 hoa, một thụ; giéhoa có cọng *to hơn*, *lônggai* mảnh. $2n = 20$.

Dựa lộ, rừng thưa, khô: Nha Trang đến Sài Gòn; X- XII.

- Perennial to 1.5 m high grass (*Andropogon fastigiatum* Sw.).
Anthestiriinae:

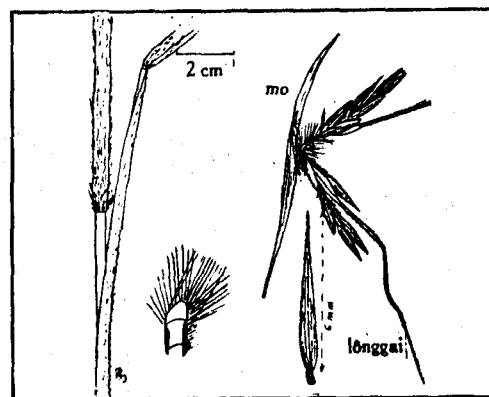

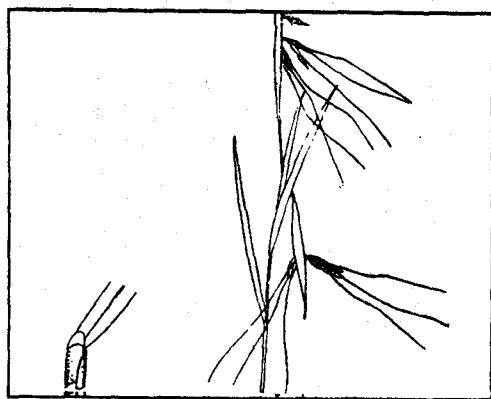
10.655 - *Hyparrhenia bracteata* (Willd.) Stapf. Hậnhùng lá-hoa.

Bụi *đaniên* cao 1,5 m; lông to 6-8 mm ở đáy, dài 10-15 cm, có lông ở mắt. Lá có phiến không thơm, dài 30-40 cm, rộng 1 cm; mép cao 1-2 mm; bề hơi đẹp, *dày lông vàng nhất là ở đáy, đỏ mắt trong*. Pháthoa cao 20-30 cm, dày; nhánh từng 2-3; chùm 2, *có cọng dài*, có lông; *mo* dài 2,5 cm; mỗi chùm, dài 1 cm, có 1 *mo nhỏ tím*; giéhoa không cọng dài 5-6 mm, *lônggai* dài 3 cm; giéhoa có cọng đực.

Trắng: Buônmethuot; IX.

- Perennial grass; spathe 2.5 cm, bearing 2 racemes of spikelets.

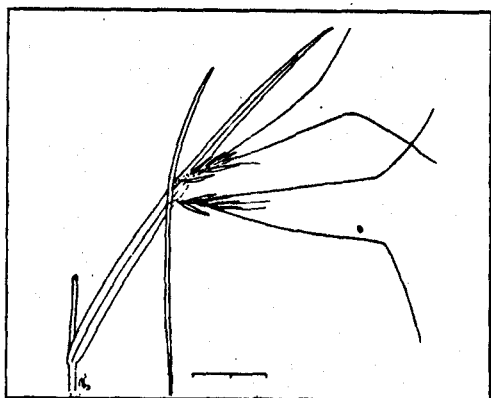

180.656 - Hyparrhenia diplandra (Hack.) Stapf.
Hạhùng Eberhardt.

Cỏ daniên không thơm; thân cứng, cao 1,2-1,5 m. Lá có phiến hẹp, dài 30-30 cm, rộng 6 mm; mép nguyên, mỏng. Pháthoả ở chót thân; chùm-tútán mang nhiều đơnvị, mỗi đơnvị trong một *mo nâu đỏ* và gồm 2 chùm có *cọng dài*; chùm đứng sau *xu*, mỗi chùm có 2 cặp giéhoa mà một có lônggai cứng, dài 3,5-4 cm, có lông, và 3 giéhoa ở chót.

Trắng: Bảolộc, Đalat.

- Perennial grass; spath reddish brown, bearing 2 racemes of spikelets (*Andropogon diplandrum* Hack., *H. eberhardtii* (Cam.) Hitch.).

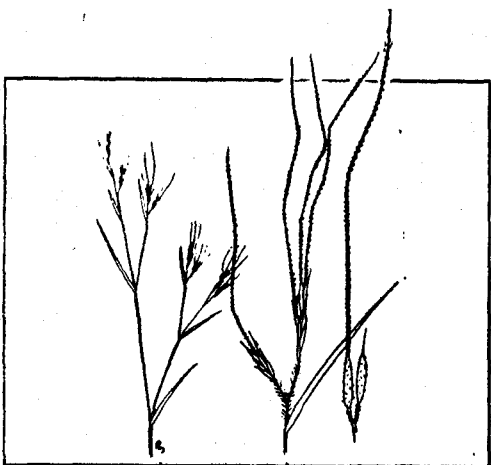

10.657 - Hyparrhenia familiaris (Steud.) Stapf.
Hạhùng họ-hàng.

Bụi cao 50-70 cm. Lá có phiến hẹp, dài 20 cm, rộng 4-6 mm. Pháthoả mang chùm từng cặp, trên cọng dài, trên mo hẹp; giéhoa có *lônggai dài 6-8 cm*, gầy ở vào 1/2.

Bavi.

- Tuft to 70 cm high; spikelets with to 8 cm long awn (*Andropogon familiaris* Steud., *H. effusa* A. Cam.).

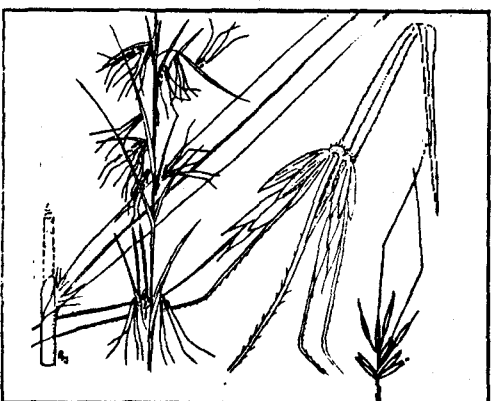

10.658 - Hyparrhenia filipendula (Hochst.) Stapf.
Hạhùng thông.

Bụi dày, daniên; thân cao 1-2 m. Lá có phiến dài 20-70 cm, rộng 2-6 mm; mép cao 2-3 mm. Pháthoả thưa; mo dài 4-5 cm; đơnvị pháthoả trên cọng dài, mang một chùm có cọng ngắn, một có cọng dài, trục đầy lông trắng. 2-3 mắt; giéhoa trên lưỡngphái, *lônggai dài 3,5-6 cm*, có lông vàng.

Đèo Ngoanmục, 1.000-1.400 m.

- Perennial grass, dense tufty; awns 3.5-6 cm long, yellow pubescent (*Andropogon filipendulum* Hochst.).

10.659 - Hyparrhenia griffithii Bor.. Hạhùng Griffith.

Cỏ cao 1,2 m, lông dài, không lông, to 3-3,5 mm. Lá có phiến dài 40-50 cm, rộng 0,6-1,2 cm; bề không lông, mép cao, quanh có lông dài. Pháthoả với phần thụ dài vào 20 cm, hẹp; *mo dài 5 cm, đỏđỏ*; chùm *xu*; 2 cặp giéhoa không cọng, không lônggai, 2 giéhoa có lônggai dài 4,5 cm, 3 giéhoa có lônggai ngắn.

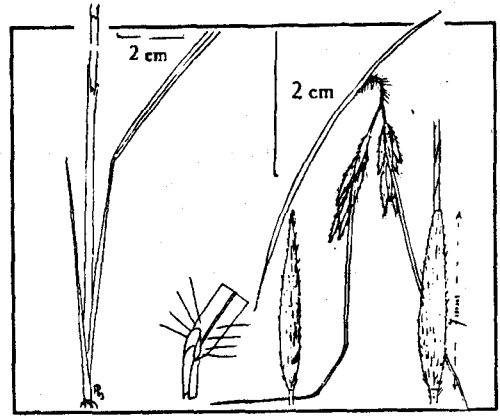
Đalat.

- Grass to 1.2 m; awns 4.5 cm long.

10.660 - *Hyparrhenia schmidiana* A. Cam.. Hạng
Schmid.

Cỏ cao 60-70 cm; thân *mảnh* hơn các loài trên, to 2-2,5 mm. Lá có phiến hẹp, dài 20 cm, rộng 2-3 mm; mép cao 2 mm. Pháthoa cao 30-40 cm, thưa; mo hẹp, dài 3-4 cm; trục xù, có lông dài 7 mm, có *lông vàng*; giéhoa mang lônggai dài 4-5 cm; giéhoa có cọng đục.

Rừng thưa: Gougah (Đàlạt); I.

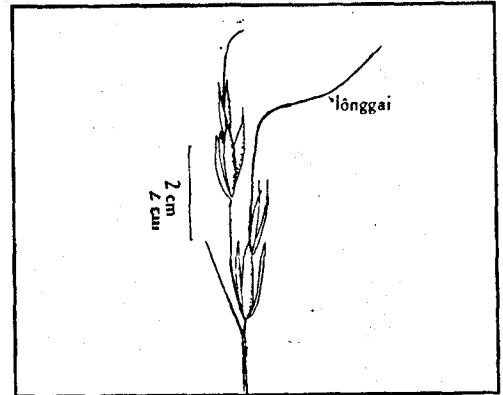
- Grass to 70 cm high; inflorescence 30-40 cm long, racemes pendent.

10.661 - *Exotheca abyssinica* (A. Rich.) Anders.. Ngoạigiáp Abyssini.

Cỏ *đanien*, cao 0,5-2 m. Lá có phiến hẹp, dài 20-40 cm, rộng 1-4 mm; mép mỏng, cao 5-10 mm. Pháthoa *đứng*, mang 2 *chùm mà thôi*; chùm giống của *Cymbopogon* song *không có mo*, gồm 2 cặp giéhoa đục, một giéhoa cái có lông và *lônggai* dài 6-8 cm, và 2 giéhoa đục.

Rừng thưa, rừng Thông: từ Bàolộc sắp lên; I-VII.

- Perennial grass to 2 m high; panicle without spathe (*Anthistiria abyssinica* Hochst. ex A. Rich., *Cymbopogon chevalieri* A. Cam.).

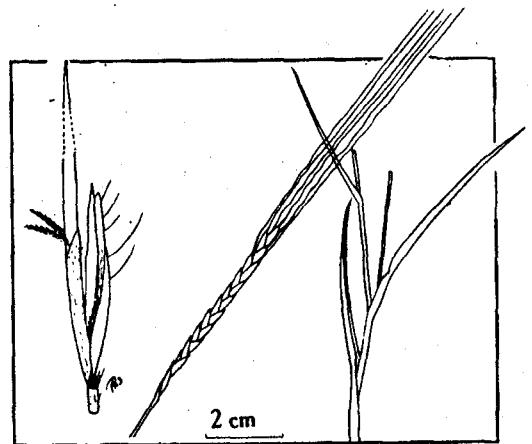

10.662 - *Heteropogon contortus* (L.) P. Beauv. ex R. & Sch.. Dịthảo vắn; Black Spear grass.

Bụi dày, cao đến 1,5 m. Lá có phiến hẹp, cứng, màu mốcmốc. Gié cao 4-6 cm, còđộc; giéhoa 6-10 mm, các cặp dưới đục, các cặp trên khác pháitinh và hìnhthể; *lônggai* dài 6-10 cm, *đen*. $2n = 20, 44, 60$.

Vùng khô, dựa lộ, rừng thưa, đến 500 m: từ Nhatrang đến Phanrang. Lợitiểu, phánkhích.

- Tuft 1.5 m high; awn 6-10 cm long (*Andropogon contortus* L.).

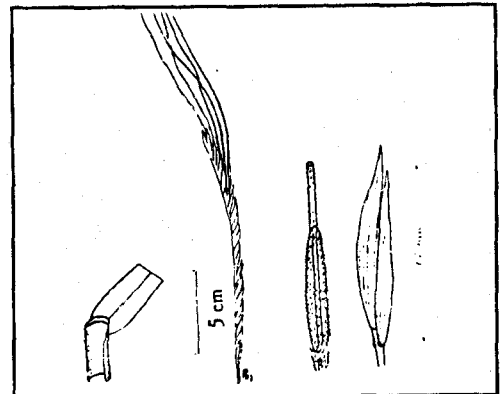

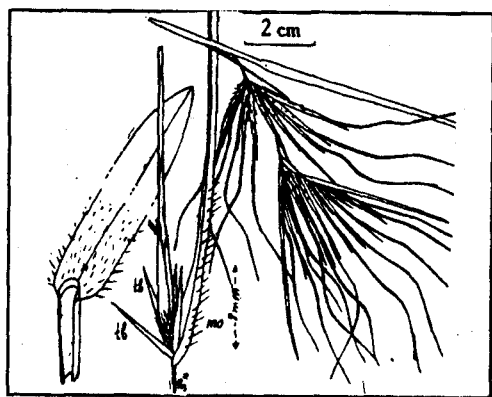
10.663 - *Heteropogon triticeus* (R. Br.) Stapf.. Dịthảo lúa-mì.

Cỏ *đanien* rất to, *cao đến 3 m*; thân có nhánh; lông màu ngà. Lá có phiến dài đến 1 m, rộng 1-2 cm; mép cao 1-4 mm, bẹ không lông, cao bằng 1/2 lông. Gié dài 15-20 cm; sóng có lông nâu ở mắt; giéhoa từng cặp, 12-15 cặp đục ở phần dưới, không lông và cao 1-2 cm, cặp chót có một hoa lưỡngphái có đỉnh dưới có rãnh sâu, 1 giéhoa đục.

Trên đồi, dựa lộ, rừng thưa, bìnhnguyên đến 500 m.

- Perennial to 3 m high grass (*Andropogon triticeus* R. Br.).

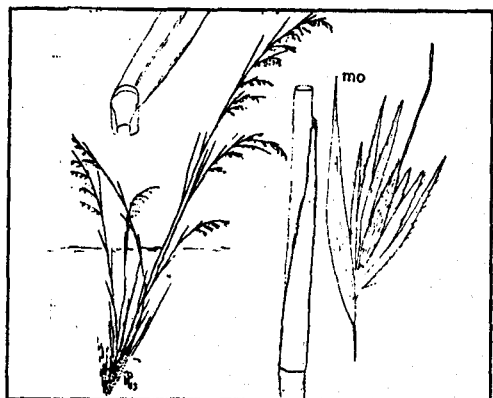

10.664 - Themeda arguens (L.) Hack.. Lô nhon.

Cỏ thường nhất niên, cao 0,5-1 m. Lá có phiến dài 5-20 cm, rộng 4-6 mm, *chót tẻ, có lông*, các lá trên thành *mô*; mép cao, *bề đẹp*, ngắn hơn lông. Phát hoa với *ít hoadầu hình quạt*, mang 6-20 chù; mỗi chù có một *mô*, mang 4 *giéhoa lép* cao 15 mm, một *giéhoa lưỡngphái* nâu, có lông nâu với *lônggai to, dài 8 cm, đen*.

Nhatrang, Langbian, Cà Ná, Vũngtau; X-II. Lônggai có thể nguy hiểm cho giasúc ăn (*Stipa arguens* L.).

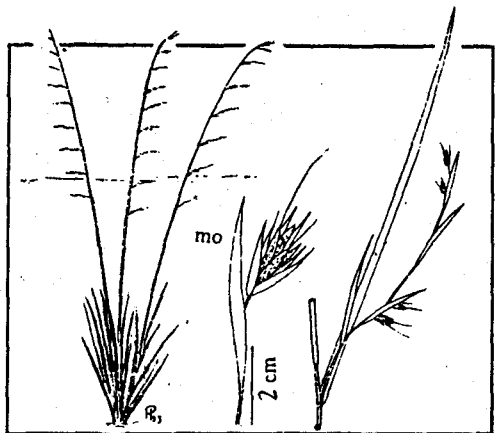
- Annual grass to 1 m high; awn to 8 cm long, black.

10.665 - Themeda arundinacea (Roxb.) Ridl.. Lô sậy, Cỏ-dê.

Cỏ rất to, *cao đến 5 m*; thân có lông to đến 1 cm, dài 20-30 cm. Lá có phiến dài; mép cao 1 mm, *bề ngắn hơn lông*. Chùm-tútán *dày hay thưa*; nhánh không lông; chù cao 15 mm, mang *giéhoa tổngbao* cao 15 mm, *giéhoa lưỡngphái* 1, *đầy lông trắng hay vàng*, cao 9 mm, *lônggai 4-7 cm*; *giéhoa đực* 2 cặp, một có *cọng dài*, cao 13 mm, *dính có lông hoe dài*. $2n = 20$, ca 60.

Trảng: Buônmethuột, Tâyninh.

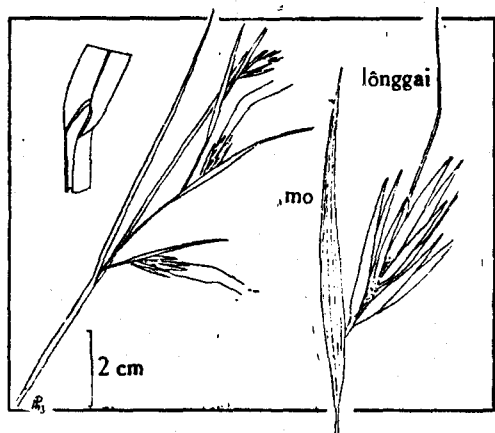
- Grass up to 5 m high; awn 4-7 cm long (*Anthistiria arundinacea* Roxb.).

10.666 - Themeda gigantea (Cav.) Hack.. Lô to.

Cỏ *đanien*, *cao đến 5 m*; thân ít nhánh. Lá có phiến dài 50-100 cm, rộng 1-2,5 cm, *đầu nhọn*, gân giữa to, trắng; mép cao 2-3 mm. Chùm-tútán cao 1 m; chù có *cọng dài bằng 1/10-1/4 mô*, mang 1-3 *giéhoa thụ*; *giéhoa tổngbao* 2 mục, *đực*, *giéhoa không cọng lưỡngphái*, *thường không lônggai*.

Rừng thưa, caonguyên; I.

- Perennial grass, to 5 m high; spikelets with or without awn (*Anthistiria gigantea* Cav.).

10.667 - Themeda caudata (Nees) A. Cam.. Lô đuôi, Cỏ-phao.

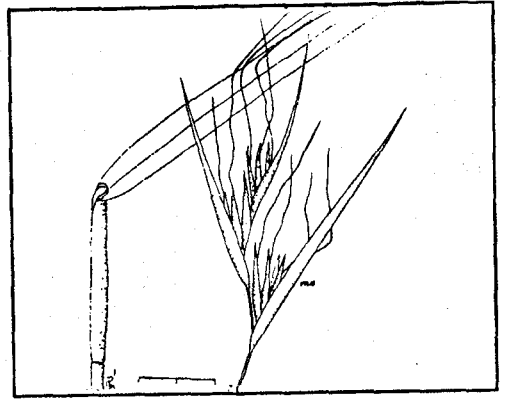
Cỏ có thân *cao đến 2 m*; lông to đến 1 cm ở *đáy thân*, dài đến 40 cm. Lá có phiến dài 40-50 cm, rộng 1 cm; mép ngắn. Chùm-tútán *thưa*, cao 20-40 cm, *giéhoa tổngbao không lông*, *gắn thành cặp cách nhau vào 1 mm*; 2-3 *giéhoa thụ*, *gắn trên lông có lông trắng*, *dính dưới có ít lông ở chót*, *lônggai dài 3-8 cm*; *giéhoa đực không lông*, cao 14 mm.

Núi từ 500 m: Buônmethuột, Đàlat; IX-I.

- Grass to 2 m high (*Anthistiria caudata* Nees).

10.668 - Themeda quadrivalvis (L.) O. Ktze. Lô bốn-mảnh.

Cỏ *nhất niên* cao hơn 1(3) m, nằm rồi đứng hay đứng; thân tròn, không lông, to 4-6 mm, Lá có phiến hẹp dài 15-80 cm, rộng đến 1 cm, không lông; mép cao 2 mm; bẹ không lông. Chùm-tútán đứng mang nhánh có *mo* dài 5-8 cm; chùm giéhoa có *mo* riêng; giéhoa *đỏ đỏ* hay *nâu nâu*; giéhoa ngoài đực dài 6-8 mm, giéhoa trong lưỡngphái có *lônggai* dài 4-8 cm, *đen*.

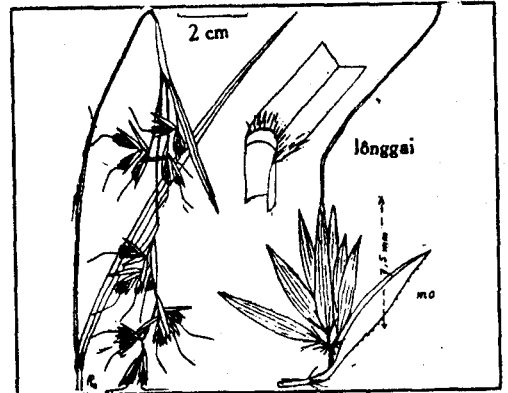

- Annual, 1-3 m high; spikelets red or brownish (*Andropogon quadrivalvis* L., *T. ciliata* (L.f.) Hack.).

10.669 - Themeda triandra Forssk. Lô tam-hùng.

Cỏ *đaniên* cao đến 1,5 m, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 10-40 cm, rộng 4-3-7 mm; mép cao 1,5 mm, có rìa lông mịn. Chùm-tútán *nghiên*, dài 20 cm, *mo* dài, có lông thưa; chùm dài 1,5-1,7 cm, giéhoa tổngbao ở một mực, đực; giéhoa không cọng lưỡngphái thường 1, *lônggai* dài 3-5 cm. n = 30.

Đất nghèo, nhiều đá.

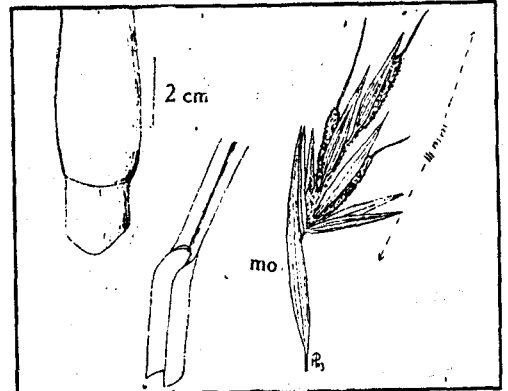
- Perennial grass, to 1.5 m high; awn 3-5 cm long.

10.670 - Themeda villosa (Poir.) A. Cam.. Lô lông.

Cỏ to, cao 2-3 m; lông cứng, to đến 2 cm, hơi dẹp, dài 20 cm ở gần gốc. Lá có phiến dài 50-70 cm, rộng 1,5-2 cm; bẹ dẹp, cứng, đỏ mặt trong. Chùm-tútán cao hơn 1 m; dày, *mo* của chùm dài 2 cm; chùm cao 14 mm (kể cả *lônggai*); giéhoa tổngbao gần gần một mực, gần như không lông; giéhoa không cọng thu, *dây lông nâu đậm*, *lônggai ngắn*, 4-7 mm; giéhoa có cọng, thon nhọn.

Thành hội đoàn, dựa rạch.

- Grass to 3 m high; culm to 2 cm wide; spikelets with short awn (*Anthistiria villosa* Poir.).

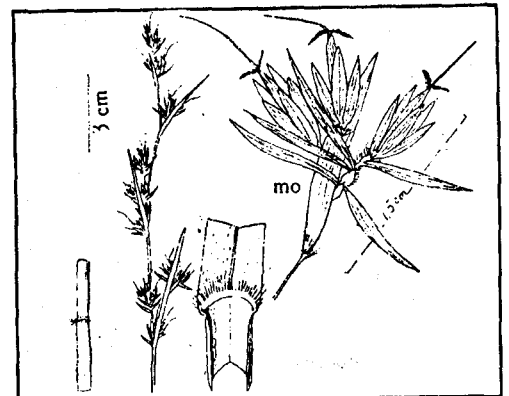

10.671 - Iseilema thorelii A. Cam..

Cỏ *đaniên*, cao 1,3 m; mắt có lông. Lá chụm ở đáy thân, có bẹ dẹp, dài; phiến dài 30-35 cm, rộng 3-6 mm, đầu tẻ; mép ngắn, có *lông dài đen*. Chùm-tútán cao 20-30 cm, thưa, *đỏ đỏ lúc khô*; nhánh có lông trắng, *mo* mang chùm dài 6 mm, mang 2 cặp giéhoa dưới đực, 1 cặp giéhoa có cọng đực, 1 giéhoa không cọng lưỡngphái, có *lônggai* dài vào 1 cm.

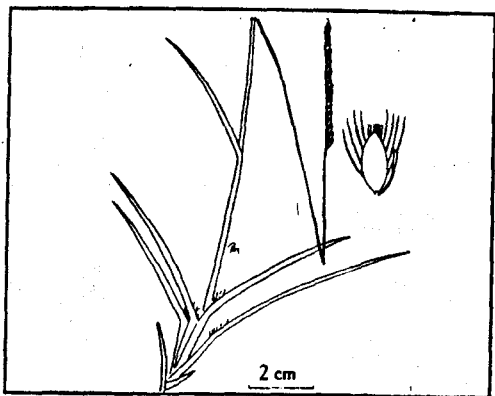
Vùng lầy: Buônmethuot; XII.

- Perennial grass to 1.3 m high; spathe 6 mm long; awn 1 cm long.

10.672 - *Iseilema argutum* (Steud.) Anderss. (*Anthistiria argutum* Nees ex Steud.)

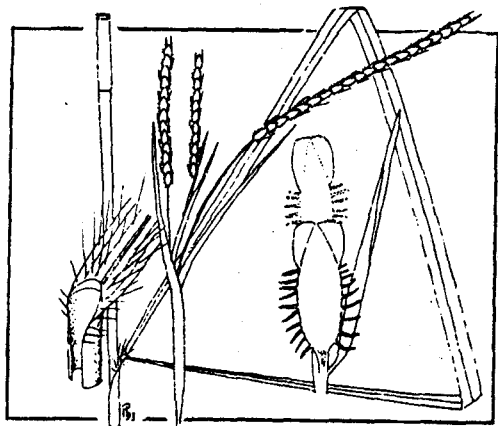
Thân đứng, dẹp; mắt có lông đứng dài. Lá có phiến hẹp dài, nhọn, to 10-60 x 0,5-0,8 cm; bẹ có lông dài ở mép. Chùm-tútán có lá, dạng như gié; mô của chùm 6-12 mm, bìa trong trong; chùm 7 giéhoa, giéhoa dưới lép, 3 trên không cọng, cái hay lưỡngphái, 2 chót có cọng, đực hay lép.

Rottbeollinae:10.673 - *Eremochloa ciliaris* (L.) Merr.. Bầnthảo ria.

Cỏ mảnh, cao 40-80 cm, mắt có lông. Lá có phiến hẹp dài 5-15 cm, có lông; bẹ có lông, mép mỏng, ngắn. Chùm như gié, dài 2-6 cm, mang ở một bên giéhoa đodò; giéhoa có cọng teo mắt; giéhoa không cọng đẹp, dài 3,5-4,5 mm, mang 2 hoa.

Sân, đồng cỏ khô, rừng thưa, khắp cao độ.

- Grass to 80 cm high; spikelets reddish (*Nardus ciliaris* L.).

10.674 - *Eremochloa muricata* (Retz.) Hack.. Bầnthảo mụt.

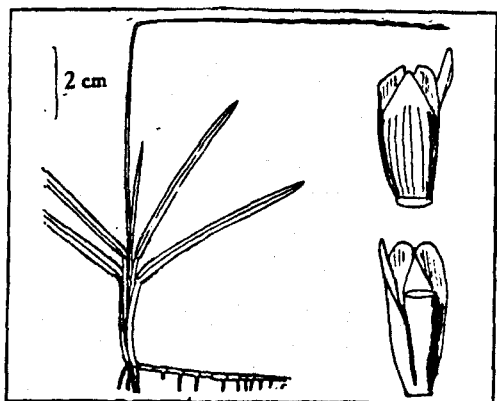
Cỏ daniên, cao đến 1,6 m. Lá có phiến hẹp, dài 40-50 cm, rộng 6 mm, chót thon nhọn, đáy tù hẹp, có lông đáy phù ở gần đáy; mép nguyên, cao 1 mm, bẹ không lông. Chùm như gié ở nách lá, dài 5-6 cm, trên cọng dài; giéhoa gần một bên, có đỉnh bìa có 8-10 gai, trên có 2 cánh nâu; hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái. Dĩnh quả đẹp theo bụng-lung, phía hông trên gần như phẳng.

Đất phù sa, nơi ẩm lầy: Cánhtho...; V.

- Perennial to 1.6 m high grass; glumes winged (*Aegilops muricata* Retz.).

10.675 - *Eremochloa ciliatifolia* Hack. (*E. helferi* Munro)

Cỏ daniên. Lá có phiến to 10-15 x 0,6-0,8 cm, rìa lông, chót tròn. Gié cao 2,5-3,7 cm; giéhoa cao 3 mm, mang 1 hoa; đỉnh xoắn rộng, 5 gân, gân có mạng thông nhau ở trên; tiểunhụy 3, vòi ngắn; gai dài hơn đỉnh.

10.676 - *Eremochloa eriopoda* C.E. Hubb. 1939, t. 337610.678 - *Eremochloa petelotii* Merr. 1924.10.679 - *Eremochloa ophiuroides* (Munro) Hack. ex DC. (*Ischemum ophiuroides* Munro). Bầnthảo; Centi pede grass, Lazy-mans's grass.

Cỏ daniên, cãnhành bò, cứng; thân cao 10-20 cm, kể cả pháthoa. Lá có phiến hẹp, dài 2-6 cm, rộng 2-3mm, phẳng, bìa có lông ở đáy; mép ngắn, Chùm duynhất, dài 4-5 cm; giéhoa có cọng teo; giéhoa không cọng dài 4 mm, đỉnh có cánh tím tím đầu cắt ngang, hoa dưới đực, hoa trên cái.

Bồ cát dựa rạch.

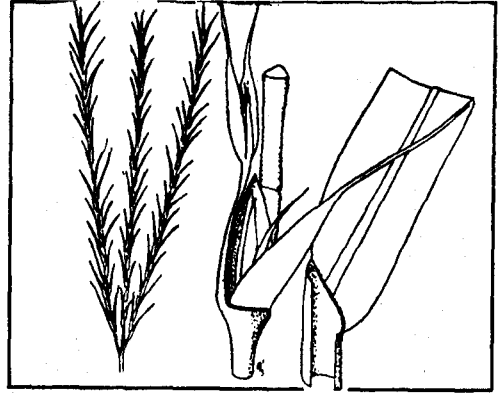
- Perennial 10-20 cm high grass; sessile spikelets with winged glume.

10.680 - *Vossia cuspidata* (Roxb.) Griff.. Quót.

Cỏ đaniên nằm hay nổi, có rễ ở mắt, cao 1-2 m, không lông. Lá có phiến dài đến 1 m, rộng 1-1,5 cm, *mổmổc*; mép ngắn, rìa lông. Pháthoa do 2-6 gié (tùng cặp) dài 10-20 cm; giéhoa từng cặp, *trong lổm của sổng*, đỉnh có mũi cứng dài, hoa dưới đục, hoa trên cái.

Đìa, ruộng lạn, dứa ruộng, có khi là cỏ nổi.

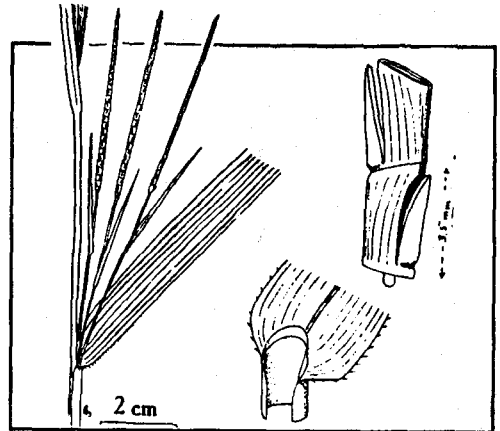
- Prostrate or floating grass; racemes 2-6, to 20 cm long (*Ischaemum cuspidatum* Roxb.).

10.681 - *Ophiuros exaltatus* (L.) O. Ktze.. Xàvĩ.

Cỏ đaniên cao 1-2 m; thân to 4-7 mm, ở đáy. Lá có phiến phẳng, dài 30-60 cm, rộng 1-2 cm, đáy tròn, bìa có lông, gân giữa, to, trắng; mép ngắn, be tròn. Gié 5-15 ở nách lá, rộng 1,5 mm; giéhoa ở trong khuyết của trục,, đỉnh dưới láng.

Dựa bung, ven rừng, bình và trungnguyên. Ở *O. megaphyllus* St. ex Haines, gié còđộc, có lá có lông.

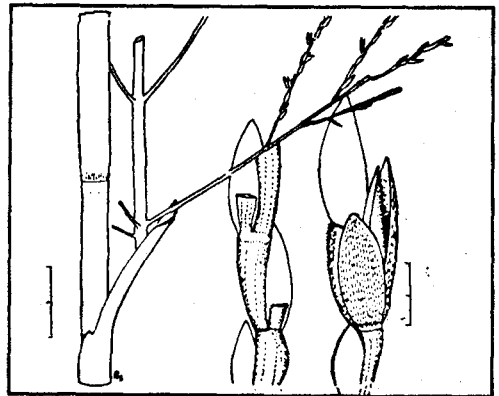
- Perennial 1-2 m high grass; racemes 1.5 mm wide (*Aegilops exaltata* L.).

10.682 - *Thyrsia thyrsoides* (Hack.) A. Cam..

Cỏ cao đến 2 m; thân to hơn ngón tay út, không lông, trù ở mắt. Lá có phiến hẹp cứng, dài đến 1 m, rộng 1-2 cm, gân giữa to; be dẹp, mép cắt ngang, có lông. Pháthoa là chùm-tútán ở ngọn, cao 25-40 cm; trục chữ-chi, mang giéhoa từng cặp, giéhoa không cọng dài 3,5 mm, trấu có nuốm dài, nhỏ, bìa có lông mịn, hoa 2, hoa dưới lép, hoa trên lưỡngphái; giéhoa có cọng dài 3-4 mm, cócấu như giéhoa không cọng.

Hàsonbình.

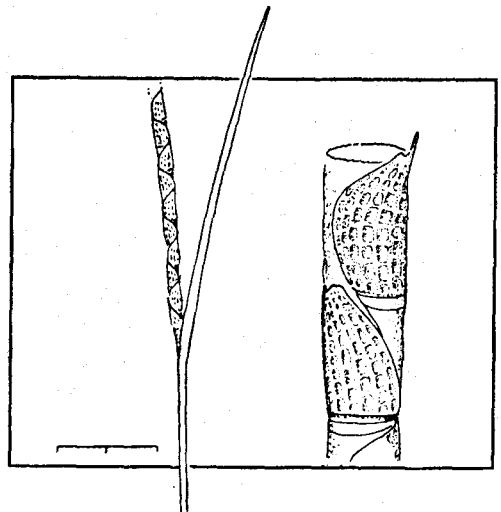
- Grass to 2 m high; thyrses 4 cm long (*Rottboellia thyrsoides* Hack.).

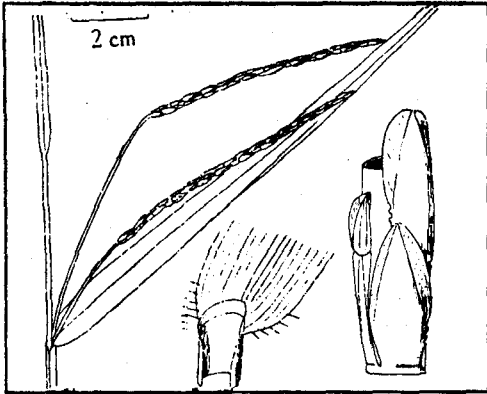
10.683 - *Coelorachis cancellata* (Ridl.) Bor. Xoangtrục rào

Bụi; thân ngắn. Lá có phiến *đứng*, dài, hẹp, rộng 3-4 mm. Pháthoa là một chùm như gié đứng, to 3-4 mm, trục để gậy ngang; giéhoa không cọng có 4-5 hàng *lổm* mỗi bên.

Đàlạt: Finnóm.

- Racemes 3-4 mm wide; inferior glumes sculptured (*Rottboellia cancellata* Ridl.).

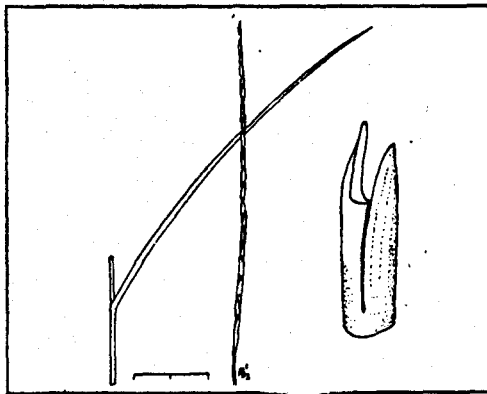

10.684 - *Coelorachis glandulosa* (Trin.) Stapf. exRidl.
Xoang trục sòng.

Cỏ daniên cao 1-2 m, có nhánh. Lá có phiến dài 40-70 cm, rộng 2-2,5 cm; mép thấp, đen; bề không lông. Pháth hoa là 1-2 chùm ở nách lá, rộng 5-8 mm; gié hoa có đỉnh dưới có 5-7 gai nhỏ ở bìa; gié hoa có cọng cao bằng gié hoa không cọng, thường lép.

Ven rừng, dựa lộ, bình và trung nguyên.

- Perennial 1-2 m high grass; racemes axillary; lower glume winged (*Rottboellia glandulosa* Trin.).

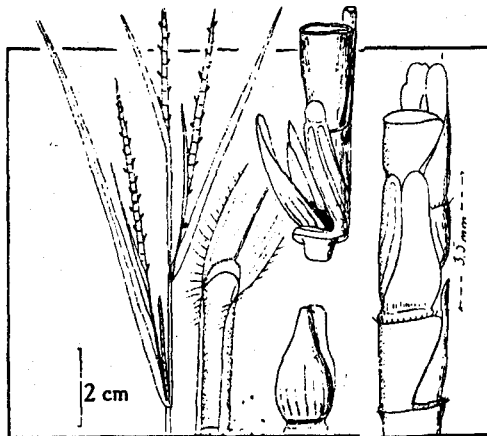

10.685 - *Coelorachis pratensis* (Bal.) A. Cam.
Xoang trục đồng cỏ.

Bụi daniên; thân cao 50-75 cm, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 15-30 cm, rộng vào 1 mm, mặt dưới có lông; bề ngắn hơn lông; mép là một hàng lông. Pháth hoa là 1 chùm dài 10-13 cm, gây thành lông mắt xéo, mang luôn cọng của gié hoa; gié hoa dài 4,5-6 mm, màu đường-thẻ, 2 hoa, hoa trên đục; gié hoa có cọng lép.

Quảng yên.

- Perennial grass; racemes 10-15 cm long (*Rottboellia pratensis* Bal.).

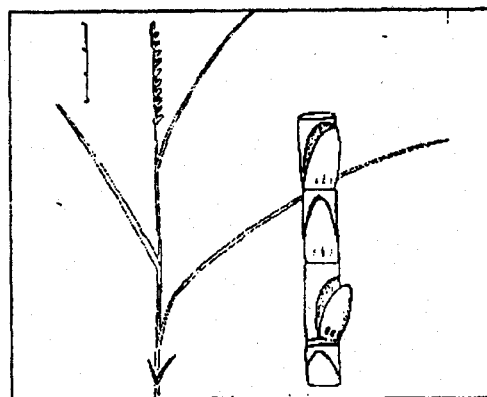

10.686 - *Coelorachis striata* (Steud.) A. Cam.
Xoang trục sọc.

Cỏ daniên cao 1 m. Lá có phiến hẹp dài, rộng 10-13 mm; mép là phiến mỏng, rách ít nhiều. Chùm như gié từng cặp dài 10-12 cm, hơi dẹp, trên cọng có đốt, dài 15-17 cm; gié hoa dài 4 mm, không cọng có cánh ở phần trên.

Rừng Thông: Bảo lộc, Dilinh.

- Perennial 1 m high grass; racemes axillary; lower glume winged (*Rottbellia striata* Nees ex Steud.).

10.687 - *Heteropholis cochinchinensis* (Lour.) Clayton.
Dị bản Nambộ.

Cỏ daniên, cao 40-50 cm. Lá có phiến hẹp, dài 10-15 cm, rộng 1-2 mm; bề không lông; mép rất ngắn. Pháth hoa là một gié đứng dài 5-7 cm; cọng không lông; lông gây ngang chỗ không xéo; gié hoa trong lổm của trục; gié hoa có cọng gần như lép; gié hoa không cọng mang 2 hoa, hoa dưới lép, hoa trên lưỡng phái.

BT.

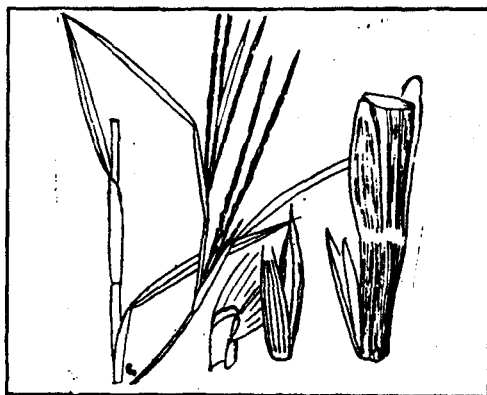
- Perennial 50 cm high; lower glume sculptured (*Phleum cochinchinensis* Lour.).

10.688 - *Hemarthria compressa* (L.f.) R. Br.. Bói, Bántiết đẹp.

Cỏ daniên có cành nằm; lông dài 2 cm, to 3 mm, thân đứng cao 20-40 cm. Lá có phiến hẹp nhọn; mép có ria lông; bẹ không lông. Gié từng cặp, *nâu đỏ*, dài 5-6 cm, trên cọng ngắn; trục *không gầy*, đẹp, có sọc sậm; đỉnh trên trong lổm của trục.

Hàsonbình; VII.

- Perennial; racemes by 2, 5-6 cm long; rachis tough (*Rottbellia compressa* L.f.).

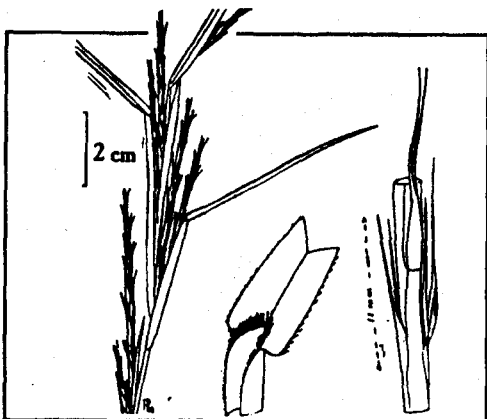

10.689 - *Hemarthria longiflora* (Hook. f.) A. Cam.. var. *tonkinensis* A. Cam.. Bántiết hoa-dài.

Cỏ nằm rồi đứng, không lông, cao 20-50 cm; lông ngắn hơn bẹ, mềm. Lá có phiến dài 10-12 cm, rộng 5-12 mm, có lông ở đáy; mép là ria lông cao, bẹ ria lông. Gié 2-1 ở nách lá, có một *bao riêng*, dài 8-20 cm, đẹp, rộng 6 mm; giéhoa từng cặp, một không cọng, một có cọng, dài 11-20 mm, kể cả mũi dài.

Nơi ẩm, chịu vùng phèn: Lục tỉnh: Uminh...; IV-V.

- Ascending grass, 20-50 cm high; spikelets long pointed (*Rottbellia longiflora* Hook. f., *R. tonkinensis* A. Cam.).

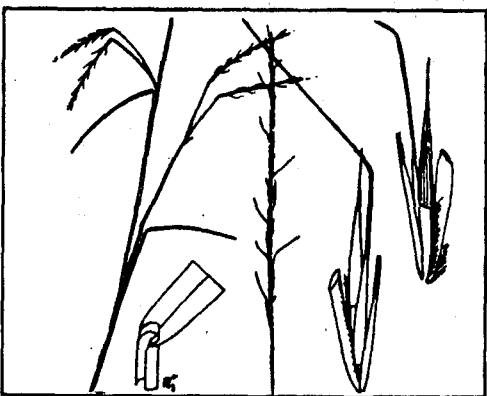

10.690 - *Hemarthria protensa* Nees ex Steud.. Bántiết trái.

Cỏ daniên có cành nằm; thân cao đến 1,8 m. Lá có phiến hẹp, dài đến 10-30 cm, rộng 4-5 mm; mép cao 1 mm; bẹ dài gần bằng lông. Pháthoa từng cặp, có *cọng dài*; gié ốm, rộng 1,5-2 mm mà thôi, trục hơi dễ gãy; giéhoa không cọng cao 5 mm, có *lông gai dài 12 mm*; giéhoa có cọng có mũi cao, cọng có ria lông trắng.

Đàlat; XI.

- Perennial grass up to 1.8 m high; racemes by 2; spikelets awned.

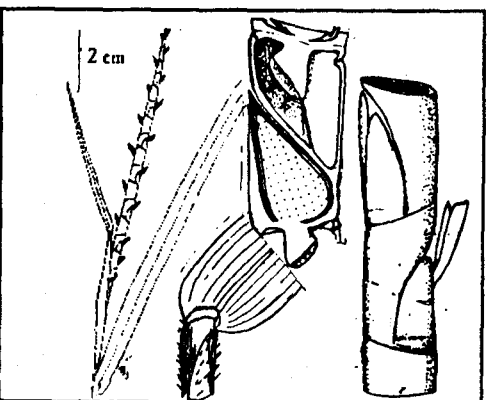

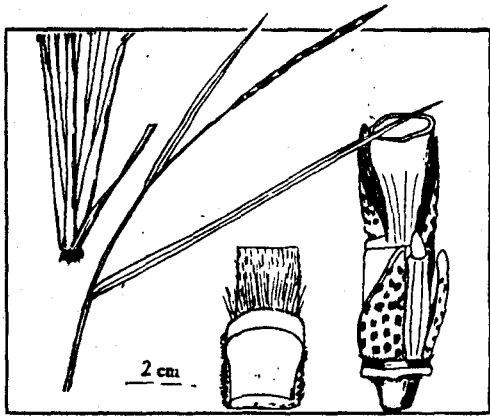
10.691 - *Rottboellia cochinchinensis* (Lour.) W.D. Clayt.. Lấtléo.

Cỏ to, cao 0,8-3 m; thân có lông cứng. Lá có phiến dài đến 50 cm, rộng 1-2,5 cm, gân giữa to; mép ngắn, có ria lông. Nhánh mang pháthoa thường có cặp; gié hình trụ suông, *dễ gãy*, dài 8-15 cm; giéhoa dính, như chôn vào trục; giéhoa không cọng dài 5-7 mm; giéhoa có cọng lép, thấp hơn và khác hình thể.

Dựa lộ.

- Grass up to 3 m high; racemes with fragile rachis (*Stegosia cochinchinensis* Lour., *R. exaltata* L.f. 1781, non 1779).

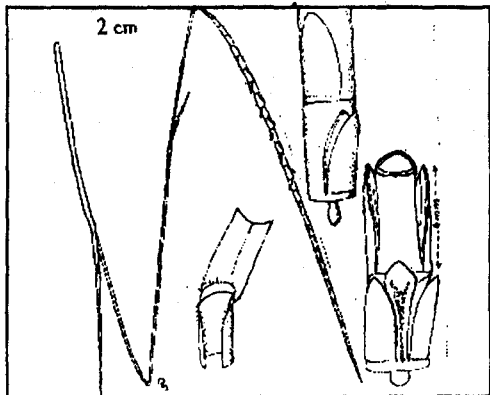

10.692 - Rottboellia mollicoma Hack.. Lắt léo lông-mềm.

Cỏ cao đến 1 m; thân có lông dày mềm. Lá có phiến dài 30 cm, rộng vào 17 mm, có lông dài ở mép; mép cao; bẹ dày lông. Gié hoa cô độc ở chót nhánh, dài 7-8 cm, to 2 mm, có lông; trục 2 mm, dễ gãy; gié hoa cặp 3, một có cọng, 2 không cọng, đỉnh gié hoa không cọng *mặt rỗ*.

Rừng thưa, dựa lộ, trung và cao nguyên; XII.

- Racemes 7-8 cm long; sessile spikelets with sculptured glume (*Mnesithea mollicoma* (Hack.) A. Cam.).

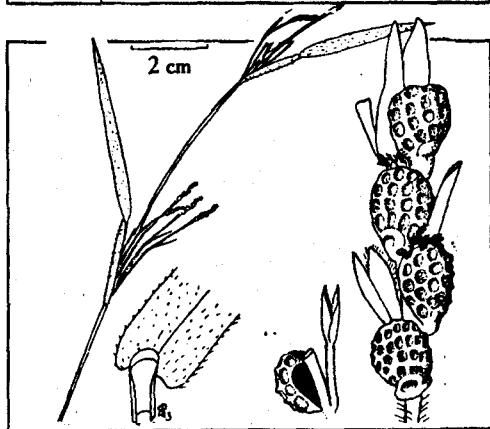

10.693 - Mnesithea laevis (Retz.) Kunth. Ký vĩ láng.

Bụi cao đến 1 m, do nhiều thân mảnh, ít nhánh, có lông dài, rộng 1-2 mm. Lá có phiến hẹp, dài 10-35 cm, rộng 3-5 mm, không lông; mép cao 1 mm. Gié ở ngọn thân hay chót nhánh, trên cong dài, mảnh; gié hoa *gắn một bên của trục*, từng cặp, không cong, không lông, đỉnh dưới láng, dài 3-5 mm; ở phần trên của phách hoa, gié hoa cô độc.

Rừng thưa, bình nguyên; XI.

- Racemes with spikelets on the same side (*Rottboellia laevis* Retz.).

10.694 - Hackelochloa granularis (L.) O. Ktze. Hát ken.

Cỏ nhất niên cao đến 1 m; thân nằm rồi đứng. Lá có phiến hẹp, dài 10-20 cm, rộng 1 cm, đáy phiến ôm thân; mép nguyên. Chùm như gié chum ở nách lá; bẹ 1 cm, cọng 2-3 cm; gié hoa 1 không cọng, 1 có cọng; gié hoa không cọng có *đỉnh dưới hình cầu có mặt rỗ*, ốp sát vào trục; gié hoa có cọng đục.

Hoang nguyên: Bìnhlong, Longbinh; XI.

- Racemes with sessile spikelets globulous, sculptured (*Cenchrus granularis* L.).

Tripsacinae:

10.695 - Tripsacum laxum Nash. Guatemala grass.

Bụi *dạng Đé*; cành mảnh, to 3-4 cm; thân đứng to 2-3 cm, cao 2-3 m. Lá có phiến to, *rộng đến 10 cm*, dài hơn 1 m, gân chánh trắng; mép cao 1 mm, có lông. Gié ở ngọn nhánh chót thân, dài 20-30 cm, xanh, cái ở phần dưới, đục ở trên; hoa cái có 2 nuốm dài 2-3 cm, trắng; phần đục do nhiều gié hoa dài 4-6 mm. $2n = 59, 72$.

Tr ở Bảolộc, gốc T.-Mỹ; XI.

- Cultivated.

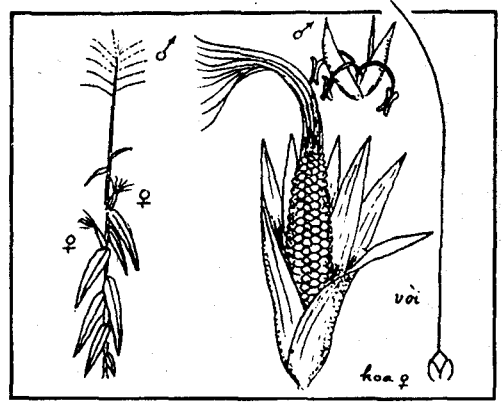

10.696 - *Zea mays* L.. Bắp, Ngô; Corn; Mais, Blé d'Amérique.

Cỏ nhấtnhiên cao 1,5-2 m; thân to 1-1,5 cm. Lá to, rộng 5-8 cm; mép là phiến mỏng, cao 2-3 mm. Chùm tụtán đực (cò) ở chót, cao 30-40 cm, vàng; giéhoa từng cặp, chứa 2 hoa, 3 tiểunhụy. Pháthoá cái ở nách lá, trong nhiều láhoa tổngbao to; gié to, hoa có một vòi nhụy rất dài (râu bắp). Gié cái cho ra "trái" bắp; "hạt" (dĩnhquả) vàng, sắp theo 8-10 hàng dọc. $2n = 10, 30, 40, 80$.

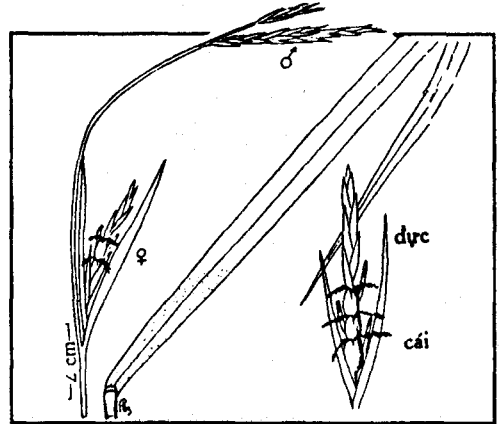
Tr; I-XII. Gốc T.-Mỹ: người Da-đỏ đã tạo ra Bắp vào -5.000 ở Mexico (Aztec); Columbus mang về Âu châu năm 1493. Râu Bắp lợi tiểu tốt.

- Cultivated.

10.697 - *Polytoca digitata* (L.f.) Druce. Đa-chi

Cỏ cao 1-1,5 m; mắt đầy lông. Lá có phiến dài nhọn, không hay có lông phún, dài 30-60 cm, rộng 1,5-2,5 cm; mép mỏng, có lông. Pháthoá đồngchu với gié đực ở chót, gié ở nách lá cái hay có vài giéhoa đực; giéhoa đực dài 5-6 mm, nhọn; giéhoa cái, một không cọng, một có cọng. Dĩnhquả nhỏ.

- Inferior raceme female or bisexual (*Apludia digitata* L.f., *P. heteroclita* (Roxb.) Koord.).

10.698 - *Polytoca wallichiana* (Nees ex Steud.) Benth.

Cỏ daniên; chồi to; thân không lông. Lá có phiến phẳng, to 20-90 x 2,5-3,5 cm; mép thô s. Faux-épis đực cong queo, từng cặp; giéhoa có cọng tудо.

Andô, Thái lan. Đông dương.

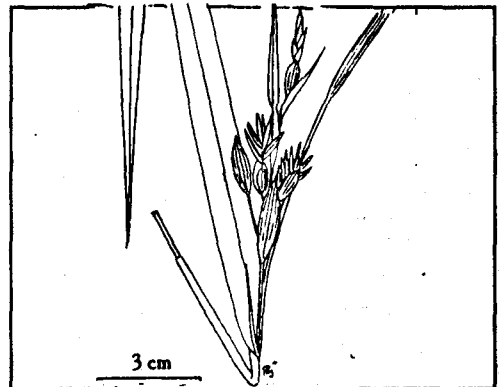
- (*Cyathorhachis wallichiana* Nees ex Steud.)

10.699 - *Chionachne koenigii* (Spreng.) Thw.. Tuyétmao.

Cỏ daniên cao đến 1,5 m, mắt có lông. Lá có phiến dài 20-60 cm, rộng đến 2 cm, có hay không lông; mép đầy lông. Gié đồngchu, dài 2-4 cm, có 1 láhoa riêng; giéhoa đực ở trên, trục mang mảnh; giéhoa cái có trục mang to. Dĩnhquả trong trấu dưới vàng, cứng hình thoi.

Lông ngựa, bìa lá rất bén; đất mới ở châu thổ.

- Female spikelets with glume ovoid, indurated (*Coix koenigii* Spreng., *Ch. barbata* Roxb.)

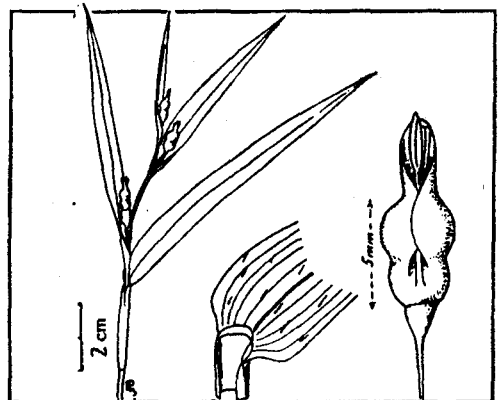

10.700 - *Sclerachne punctata* R. Br.. Cươngmao dóm.

Cỏ mạnh, nằm, rồi đứng cao 70 cm; mắt có lông. Lá có phiến hẹp, dài 15-20 cm, rộng 6-10 mm, gần như không lông; mép nguyên. Gié 2-3, đực ở trên; giéhoa đực duy nhất, dài 4 mm; giéhoa cái thụ 1-3, cao 8-9 mm, dĩnh dưới cứng, thắt ở giữa, đầu hẹp, chẻ hai, đặc sắc. Dĩnhquả nằm trong dĩnh dưới. $2n = 20$,

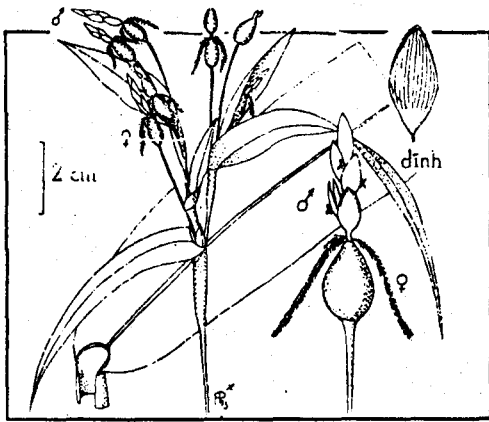
Đất châu thổ.

- Inferior glume of female spikelet constricted.

Coicinae:

10.701 - *Coix lacryma-jobi* L. var. *lacryma-jobi*. Cườm-gao.

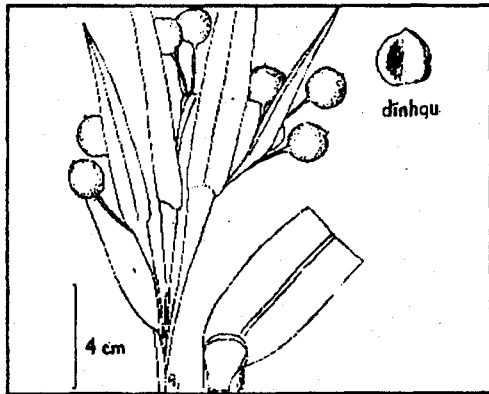

Bụi daniên; thân to 8-10 mm. Lá có phiến dài 40-50 cm, rộng đến 5 cm, gân giữa to, trắng; mép ngắn, không lông. Pháthoả ở chót nhánh; gié đực ở trên, xanh, giéhoa dài 6-7 mm, tiểuhuy vàng; giéhoa cái có bao hình bầu cao 8-9 mm, rộng 6 mm, khi chín nâu đen rồi trắng, *rất cứng*. $2n = 20$.

Đất ẩm hoang, sỏi rác củ, đến vùng nước lợ.

Utricles black brown then white.

10.702 - *Coix lacryma-jobi* var. *ma-yuen* (Rom.) Stapf.. Bobo nếp, Ydi nếp; Job's Tears, Pearl Barley.

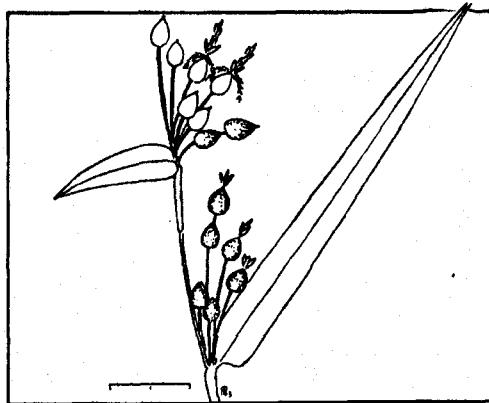

Cỏ cao 1-2 m; thân có nhiều nhánh. Lá có phiến rộng 2-5 cm; mép cao 1 mm, bẹ không lông. Gié trên cọng dài 4-5 cm, mang một giéhoa cái có láhoa cứng bao lại; giéhoa đực 4-7, đỉnh có cánh hẹp. "Trái" (bầu) *hình cầu, vỏ mỏng, có rãnh*, to 6-8 mm. $2n = 20$. Ở var. *stenocarpa* (Stapf.), Ydi tẻ: hạt to, trắngtrắng.

Tr: hạt thường nấu chè; V-XII. Trị sốt, sung, đau bụng, thấp-khớp, đái khô; chứa coixenolid chống bướu, coixol, trănthông, thuốc-tẻ.

- Cultivated (*C. ma-yuen* Romanet).

10.703 - *Coix puellarium* Bal.. Cườm-gao.

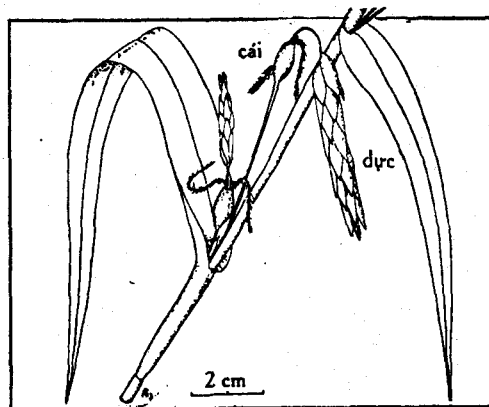

Bụi daniên nhỏ, cao vào 50 cm. Lá có phiến dài 20-40 cm, rộng 2-3cm, không lông; mép ngắn, không lông. Gié trên cọng dài; giéhoa cái có bao cứng; giéhoa đực 4-7, đỉnh có cánh hẹp. Đỉnhquả trong bao ("hạt") xoan dày *rất cứng, ngà đến denden*, lằng.

Hoang dựa lợ, rầy. Hạt được trẻ-em dùng làm chuỗi đẹp.

- Perennial grass; utricles very hard, blackish or white shining (*Coix lacryma-jobi* var. *puellarium* (Bal.) A. Cam.).

10.704 - *Coix aquatica* Roxb.. Nga.

Nétthựcvật hay thủythựcvật daniên to; thân *nổi hay nằm*, có rễ ở mắt, dài đến 30 m. Lá có phiến dài 30-90 cm, rộng 2-4 cm, mặt trên có tuyến co lông; bẹ không lông. Pháthoả ở nách lá với gié đực thông, xanhxanh, giéhoa nhóm 3, giéhoa giữa có cọng. "Trái" (bầu = tổngbao) cứng, lằng, vàng hay nâu. $2n = 20$.

Ruộng cầmthủy, rạch.

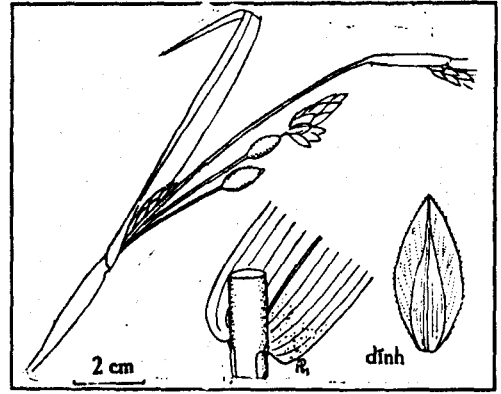
- Limnophytic or hydrophytic grass; racemes with utricles indurated.

10.705 - Coix gigantea Koenig ex Roxb.. Nga núi.

Cỏ đaniên cao 3-4,5 m, thân to 1,5-2 cm ở gốc. Lá có phiến dài 60-120 cm, rộng 1,5-2,5 cm, gân giữa to, trắng, mặt trên nhám; mép không lông, ngắn. Gié dục trên phần cái, dài, gié hoa nhóm 3, gié hoa giữa không cọng, đỉnh có cánh rộng. Trái (bầu) cứng, láng.

Đất hoang ẩm.

- Perennial to 4,5 m high grass; utricles ovoid, indurated, shining.

AGAVACEAE : họ Agao

1a - địa thực vật

2a - có củ; lá hẹp dài, mềm; Tr vì hoa thơm

2b - có củ hành, lá dày, rộng, hay hình trụ, dạng lạ

1b - cây thường có thân cứng, có thể rất to

2a - nõn sào hạ; lá to, cứng, nhọn, hay có gai

3a - nhánh phách hoa ngắn; chỉ tiểu hụy thò nhiều; phiến hoa dính nhau

3b - nhánh phách hoa dài; chỉ tiểu hụy ngắn; phiến hoa rời

2b - nõn sào thượng

3a - hoa thông, to; phiến hoa rời; lá với mũi như gai

3b - hoa đứng; phiến hoa dính thành ống

4a - ống hoa ngắn; buồng 4-n nõn

4b - ống hoa dài; buồng 1 nõn

Polianthes
Sanseveria

Agave
Furcraea

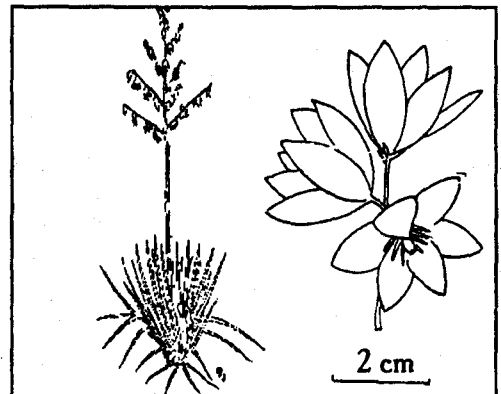
Yucca

Cordyline
Dracaena

10.706 - Yucca filamentosa L.. Du-ca; Adam's Needle.

Cây có thân cứng, có thể cao 1-2 m. Lá chụm ở chót thân, cứng, chót nhọn, dài 40-70 cm, rộng 3-6 cm. Chùm-tụ tán cao 1-1,5 m; hoa nhiều, trắng, đẹp; phiến hoa cao 3-4 cm, rộng, rời nhau; tiểu hụy 6, không thò; nõn sào thượng, 3 buồng n-nõn.

Kiểu: Phướclẻ. Gốc B.-Mỹ. Trái to, mập, ăn được, địa phương gọi là datile; hơi xổ. Nụ cũng được ăn.

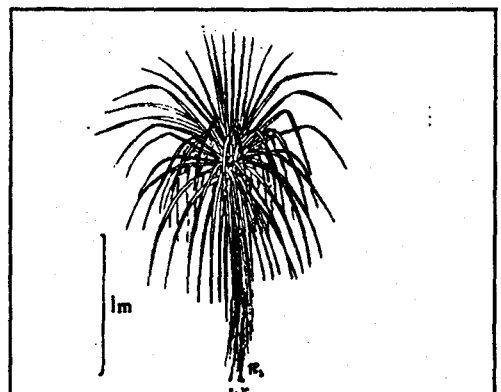
- Ornamental.

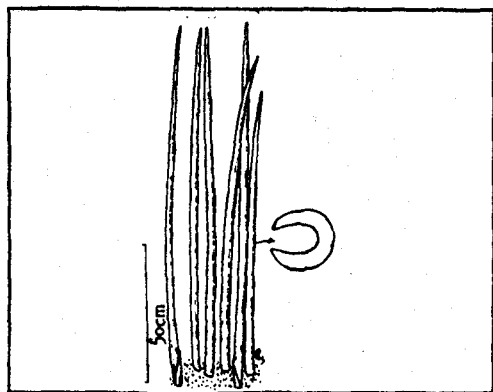
10.707 - Nolina longifolia Hemsl.. Phong nữ.

Thân cao 1-3 m, to hơn 10 cm. Lá nhiều, chụm ở chót nhánh, cứng, xanh đậm, không gân chánh, dài 1-1,5 m, rộng 2-3 cm, chót nhọn, bìa nhám. Phách hoa không gấp (chùm-tụ tán, hoa đơn phái).

Kiểu ở Sài Gòn.

Ornamental.

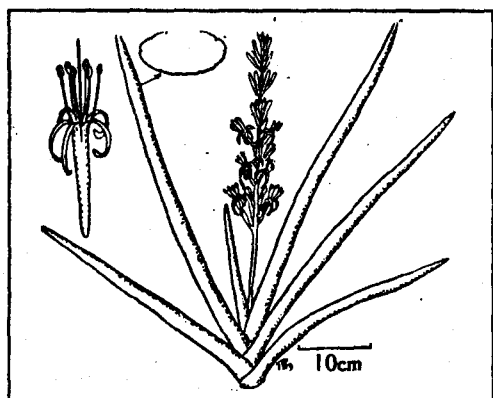

10.708 - *Sansevieria canaliculata* Carriere. Ngà-voi.

Bụi có cành hành đỏ; thân ngắn mang *một lá hay 2* mà thôi. Lá *đứng*, hình trụ có một rãnh to, chót nhọn, *cao 1-2 m*. Chùm-tútán hẹp, *cao 20 cm*; hoa dài 3,5 cm, *trắng*, ống dài bằng tai, tai hẹp.

Kiến ở Sài Gòn, Đà Lạt.

- Ornamental.

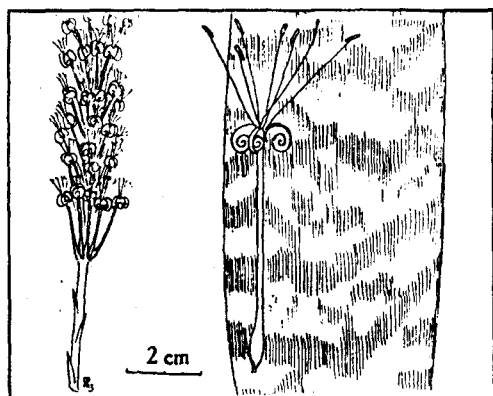

10.709 - *Sansevieria cylindrica* Bojer. Nanh-heo; Snake Plant.

Bụi đaniên, có cành hành. Lá 5-10 *songdính*, hình trụ nhọn, *cao 0,3-1,2 m*, màu lục đậm có *rằnri*, có rãnh cạn hay không rãnh. Chùm-tútán ngắn hơn lá; hoa màu *ngà có đốm hương*; ống hoa dài bằng tai; tiểuhụy 6.

Kiến thường gặp. *In vitro*, chống siêu khuẩn trái-rạ.

- Ornamental.

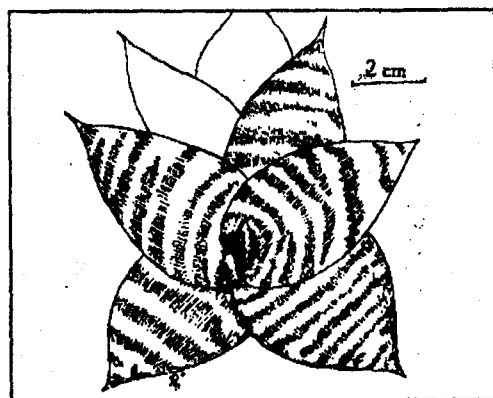

10.710 - *Sansevieria trifasciata* Praik. var. *trifasciata*. Lưỡi-cop, Hổvĩ; Bowstring Hemp, Snake Plant.

Bụi đaniên có cành hành. Lá *cao đến 90 cm*, *rộng đến 5-8(12) cm*, phía trên gần như phẳng, có *rằnri đậm*, bìa xanh hay có sọc vàng rộng (var. *laurentii* N. E. Br., h. lau). Chùm-tútán *cao hơn lá*; hoa có *ống dài*.

Tr vì lá đẹp, gốc T.-Mỹ; VI-VII. Trị ho, viêm cổ, khan tiếng, tai có mù.

- Ornamental.

10.711 - *Sansevieria trifasciata* var. *hahnii* Hort.. Lưỡi-mèo

Cành hành mang thân ngắn. Lá gần vòng, khít nhau, *chụm ở đất*, ngắn (dài 10-15 cm) rộng 4-6 cm, chót có mũi dài, màu *lục đậm có sọc ngang dợt*.

Kiến thường Tr ở chậu.

- Ornamental.

10.712 - *Sansevia hyacinthoides* (L.) Druce. Lưỡi-cọp; Bowstring Hemp.

Bụi daniên; thân ngắn. Lá có phiến cao 50-70 cm, rộng 2-4(8) cm, uốn như măng xối, có rãnh ngang màu xám đi đến bìa hay bìa có sọc vàng. Chùm-tútán cao hơn lá; hoa *xanhxanh*, cao 3 cm; ống hơi dài hơn tai; tiểunhụy 6. Trái tròn, có tâm bì lép đeo.

Tr: VI-VII.

- Ornamental (*Aloe hyacinthoides* L., *S. zeylanica* (L.) Willd., *S. guineensis* (L.) Willd.).

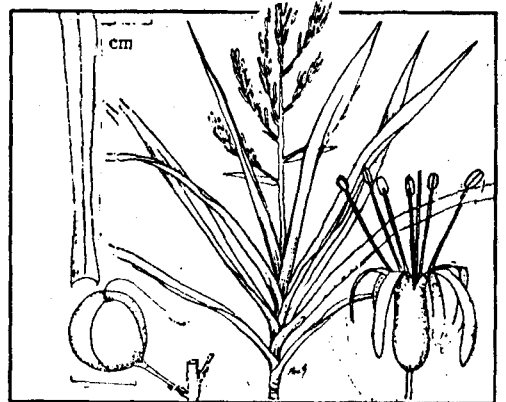

10.713 - *Dracaena angustifolia* Roxb. Phấtdù lá-hep, Phúquí, Bánh-tét; Baton.

Tiểumộc cao 1-3 m, thân to đến 3-4 cm, thường 1 cm. Lá chụm ở chót nhánh, dài 15-25 cm, rộng 2-3 cm, xanh đậm. tùtù hẹp ở đáy. Chùm-tútán ở ngọn, đứng; hoa dài 2 cm, *vàngvàng*; phiến dính nhau đến 10 mm; tiểunhụy 6, gắn trên phiến hoa. Phiquả to 1 cm, *vàng hay đỏ*, 1 hột.

Sapa, thường Tr; II-IV.

- Shrub to 3 m high; leaves 2-3 cm wide; flowers yellowish, 2 cm long.

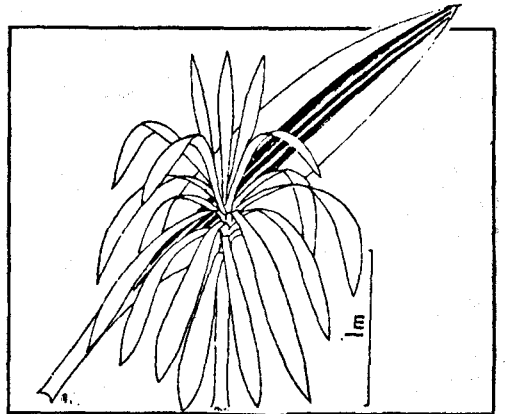

10.714 - *Dracaena deremensis* Engl. var. *warneckii* Hort. Phấtdù to.

Tiểumộc cao 3-4,5 m, có nhánh to. Lá có phiến dài 30-45 cm, rộng 4-5 cm, chót nhọn, hẹp ở đáy thành một cuống rộng, có *sọc trắng* ở giữa. Hoa có cọng 4 mm, ống 4 mm, tai 6-8 mm, *đỏ đậm mặt ngoài*, trắng mặt trong, mùi hôi.

Tr.

- Cultivated.

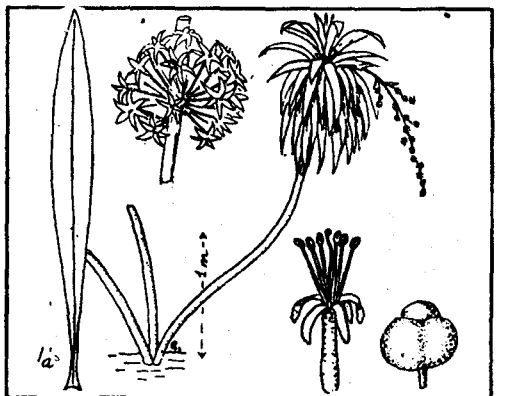

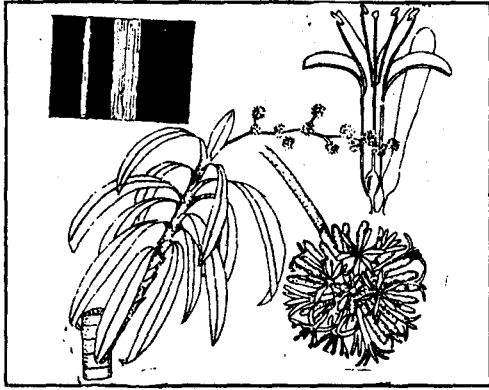
10.715 - *Dracaena fragrans* (L.) Ker.-Gawl. Phấtdụ thơm; Corn Plant.

Tiểumộc cao 4-6 m, thân to 3-4 cm, *ít khi có nhánh*. Lá dài 60-90 cm, rộng đến 10 cm, tùtù hẹp trên bẹ ngắn. Chùm mang nhiều tán tròn; hoa *thơm ngào ngạt*, trổ vào đêm, *vàngvàng*, cao 12-15 mm. Phiquả đỏ.

Kiếng, gốc Tây-Phi; II-III.

- Cultivated (*Aletris fragrans* L.).

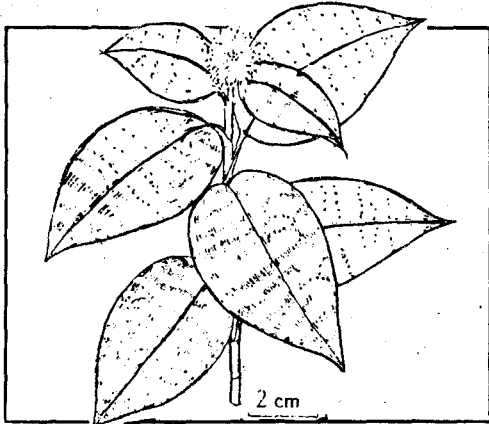

10.716 - *Dracaena fragrans* var.

Var. *linderi* Hort., lá có sọc ngà; var.

massangeana Hort.: lá có sọc ngà ở giữa; II-III.

- Cultivated.

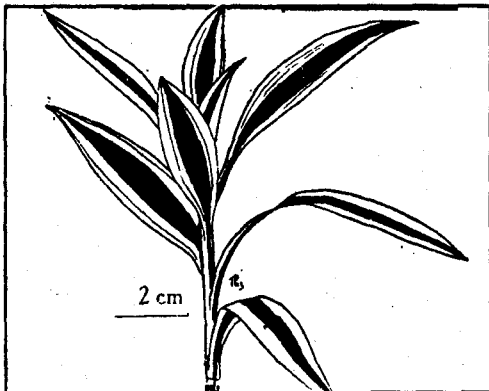

10.717 - *Dracaena goldieana* Bullen ex Mast. & Moore. Phát dụ rần.

Bụi cao đến 4 m. Lá có phiến xoan, đáy thường bất xứng, chót nhọn, dài 15-20 cm, có *rằn ri ngang, màu lục dợt hay trắng trắng*; cuống dài 10-15 cm. Chùm-tútán dày; hoa thơm, trắng, lâu rụng; bao hoa cao 3-5 cm, ống dài vào 1,3 cm. Quả màu cam., to 1,5-2 cm.

Kiếng với lá đẹp. Góc T.-Phi.

- Ornamental.

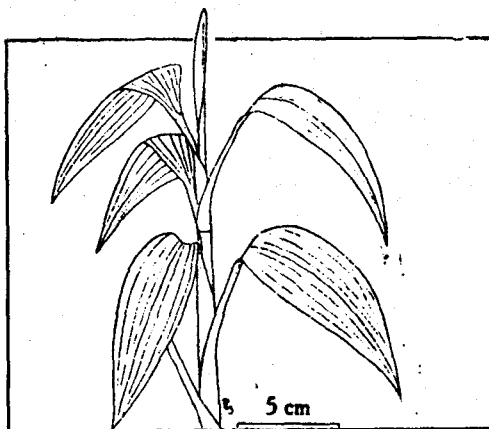

10.718 - *Dracaena sanderiana* Sand.. Phát dụ Sander; Belgian Evergreen.

Bụi khá dày; thân to vào 1 cm, cao đến 1,5 m. Lá có phiến đứng hay ngang, rộng 2-3 cm, chót nhọn, *màu xanh dợt có sọc trắng dọc phía bì*; cuống hẹp, dài.

Kiếng với lá đẹp. Góc Congo.

- Ornamental.

10.719 - *Dracaena sanderiana* forma *virescens* Hort.. Phát dụ xanh. Phất tài.

Bụi cao 1-1,5 m; thân to 8-12 mm, lông dài 5-10 cm. Lá có phiến màu *lục tươi, thon rộng*, chót nhọn; cuống dài và bẹ ôm thân.

Tr vì dạng thanh và màu lục đẹp.

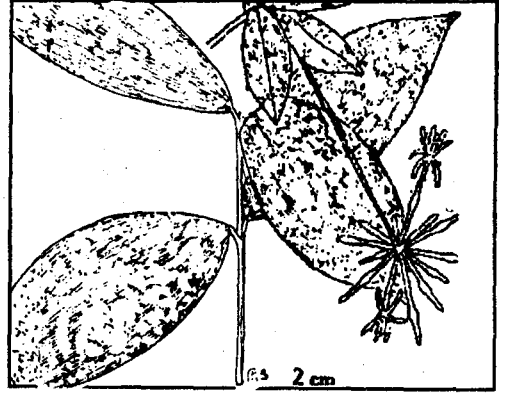
- Cultivated.

10.720 - *Dracaena surculosa* Lindl. var. *surculosa*.
Phátdu cành.

Bụi cao 0,3-2 m, có nhánh mảnh. Lá mọc đối hay vòng, phiến xoan tròn dài, không cuống hay có cuống ngắn, có *bột tròn trắng hay vàng* (lúc non). Pháthoa là tán tròn trên cọng dài; láhoa như vảy; hoa nhỏ. Quả tròn to 1,5-2 cm, vàng đỏ.

Kiêng, gốc Congo.

- Ornamental.

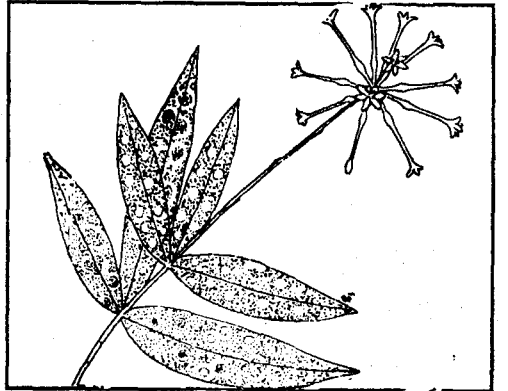

10.721 - *Dracaena surculosa* var. *pustulata* Hort. Phátdu đốm.

Bụi cao 1 m; nhánh mảnh, mang lông dài và lá mọc đối hay chụm ba. Lá có phiến *bầu dục thon, màu ôliu có đốm tròn màu sẫm*. Pháthoa là tán tròn trên cọng dài; hoa cao 2 cm.

Kiêng.

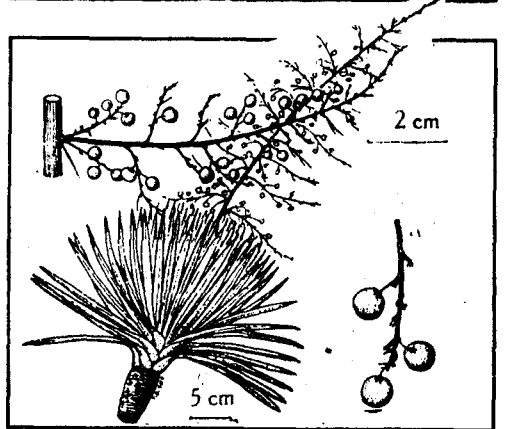
- Ornamental.

10.722 - *Dracaena cambodiana* Pierre ex Gagn. Phátdu Cambốt.

Đại mộc có thể cao 10 m, to 30 cm ở gốc; nhánh có theo lá to, ngang. Lá mọc khít nhau, hẹp, nhọn, dài 40-60 cm. Chùm-tútán nhiều nhánh, nhánh dài, mảnh. Quả tròn, to 8-10 mm, hạt 3.

Đời đá: *Đànăng, Cáná, Phan thiết, Hà tiên.* Gỗ thông huyết, trị ú-huyết, thấp khớp, bế kinh, đau lưng.
- Tree to 10 m high; leaves 40-60 cm long; berries 8-10 mm across.

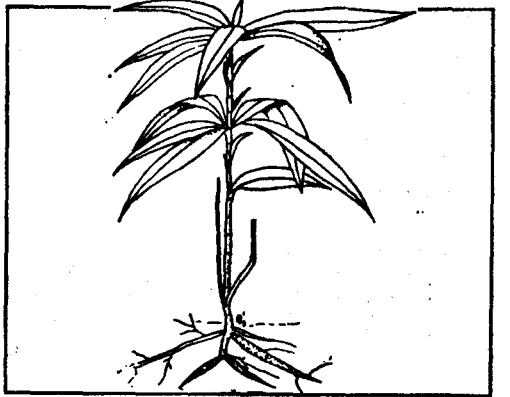

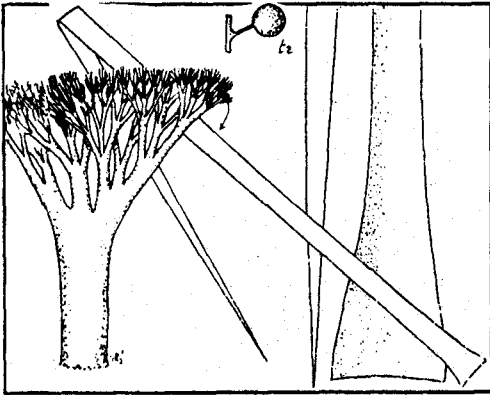
10.723 - *Dracaena cochinchinensis* (Lour.) Merr. Huyếtgiác.

Tiểu mộc đến 3 m, thân to 1 cm, tùy to, không nhánh; rễ thành *củ cam, thơm*. Lá chụm 4-7, thon hẹp, to 20-80 x 3-4 cm, không cuống, có *be*. Chùm-tútán ở ngọn, dài đến 1 m, nhánh dài đến 30 cm; hoa nhóm 2-4, nhỏ, *xanh*; cọng 3-5 mm; phiến hoa dính nhau ở 1/4 đáy; tiểu hụy 6, chỉ rộng bằng ba phần; noãn sáo 3 buồng 1-noãn. Quả tròn, to hơn 1 cm, đen.

BTN: *Hà nội, Cáná.* Phú quốc. Thân già có màu đỏ, trị bầm (gây vasodilatation); rễ (đỏ) bổ.

- Shrub to 3 m high; tuber red; flowers green; berries black (*Aletris cochinchinensis* Lour., *Pleomele cochinchinensis* (Lour.)).

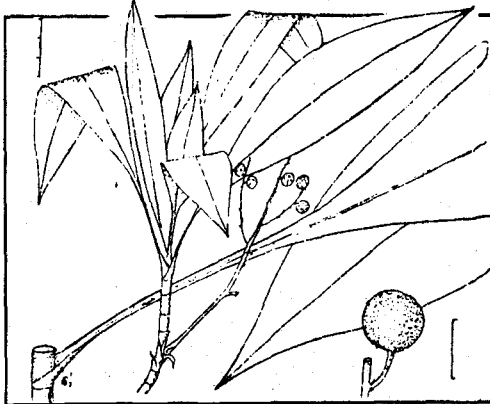

10.724- *Dracaena draco* L. Phất dụ rồng; Dragon tree.

Daimộc có thể *dở dộ*, cao đến 20 m, gốc nhiều người ôm; nhánh nhiều. Lá hình guom dài, to 40-70 x 2 cm, lục mốcmố. Hoa xanh. Phiquả đỏ.

Rừng duyênhải. Trái ăn được: "ngon".

- Big tree, up to 20 m high; leaves to 70 cm long; flowers green; berries red.

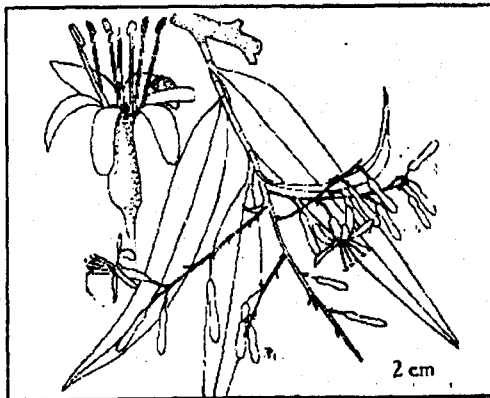

10.725- *Dracaena elliptica* Thunb.. Phất dụ bầu dục.

Tiểuộc cao 1-2 m; thân to vào 1 cm, Lá có phiến bầu dục thon, xanh đậm, dài 20-30 cm, đáy tùtù hẹp thành cuống hẹp, dài 4-6 cm, có cánh, có be ôm thân. Chùm-tútán cao 20 cm, nhánh dài hơn 10 cm. Trái tròn, to 1 cm, *vàng*.

Rừng luôn luôn xanh, 0-300 m: Hàson bình, Địnhquán; 8.

- Shrub 2 m high; limb elliptic lanceolate; berries yellow.

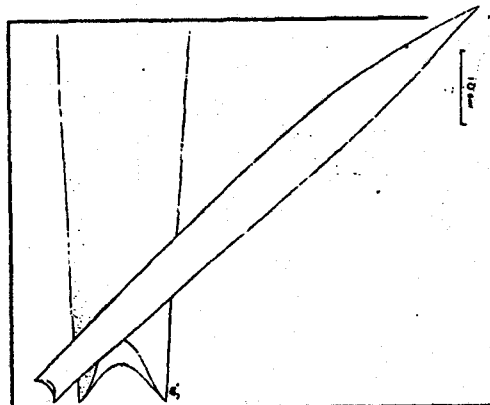

10.726- *Dracaena gracilis* Wall.. Phất dụ mảnh.

Tiểuộc cao 1-4 m, gốc rộng 5-7 cm; nhánh mảnh. Lá có phiến thon hẹp (rộng 2-3 cm), có *cuống ngắn*. Chùm-tútán ở chót nhánh; hoa *vàngvàng*, dài 2 cm; ống dài bằng tai; tiểuhụy 6; noãn sào cao 4 mm. Phiquả tròn, *đỏđỏ*, to 1,2 cm; hột 1.

Rừng lầy: Quảngtrị, Nhatrang, Bảolộc, Bàrija..

- Shrub 1-4 m high; leaves shortly petiolated; flowers yellowish; berries reddish.

10.727 - *Dracaena hookeriana* K. Koch.. Phất dụ Hooker.

Tiểuộc. Lá hình guom, dài 50-70 cm, rộng 5-6 cm, đáy tùtù rộng ít lên trên.

- Leaves to 70 x 5-6 cm.

10.728 - Pleomele terniflora (Roxb.) Merr. (*Dracaena terniflora* Roxb.)

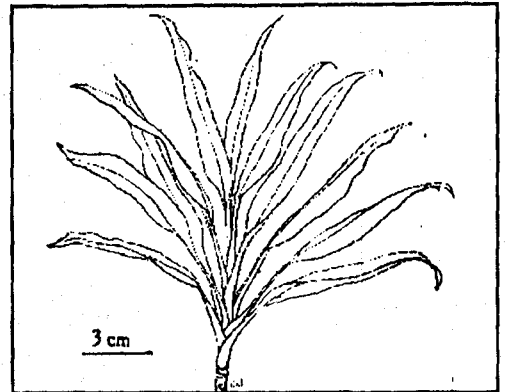
Tiểu mộc, low decumbant. Lá thon ngược, to 15-30 x 2,5-5 cm, chót nhọn; cuống dài 2,5-15 cm. Pháthoả mang chùm như gié; bao hoa chẻ đến 1/2. Trái xoan hay có 3 cạnh tròn. Sontây: trắng có tiểu mộc.

10.729 - Cordyline fruticosa (L.) Goepp. var. *angusta* Hort.. Huyết dụ nhỏ.

Tiểu mộc nhỏ; thân to 1-1,5 cm. Lá nhỏ, hẹp, dài 10-15 cm, rộng 1,5-2 cm, lục đậm mặt trên, tía mặt dưới, hay tía trơn.

Thường trồng vì màu lá đẹp.; cầm-máu.

- Ornamental (*Convallaria fruticosa* L. ex Stickm., *C. terminalis* Kunth).

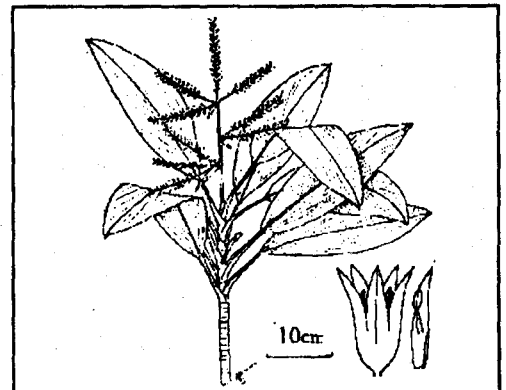

10.730 - Cordyline fruticosa var. *ti* Hort.. Huyết dụ Ti.

Bụi cao 2-3 m, thân ít nhánh. Lá to hơn trên, rộng 10-15 cm, xanh tươi. Chùm-tútán to hơn, nhánh ngang, nhánh dưới kép; hoa tím tím hay xanh.

Kiếng. Cầm máu khi làm bằng, trị lậu.

- Ornamental.

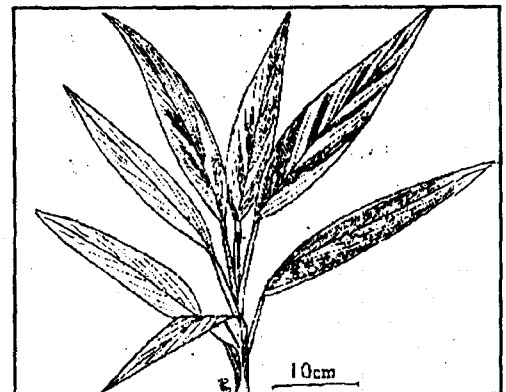

10.731 - Cordyline fruticosa var. *tricolor* Hort.. Huyết dụ đỏ, Long huyết; *Dracaena* Palm.

Bụi cao đến 1-3 m; thân ít nhánh. Lá có phiến mỏng, dài đến 40 cm, rộng 5-7 cm, chót nhọn, trở sọc đỏ; cuống dài 10-15 cm. Chùm-tútán cao đẹp; hoa xanh hay đỏ, lưỡng phái; noãn sào 3 buồng n-noãn. Phi quả đỏ.

Thường Tr ; XII-II. Trị đái-đường.

- Ornamental.

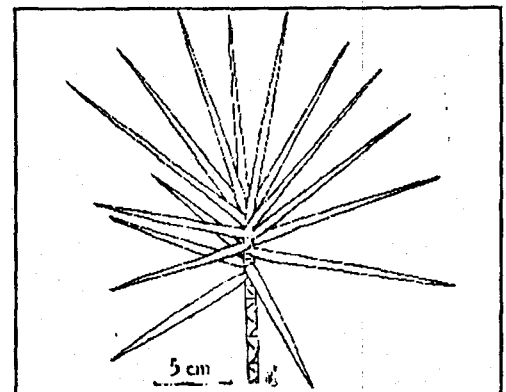

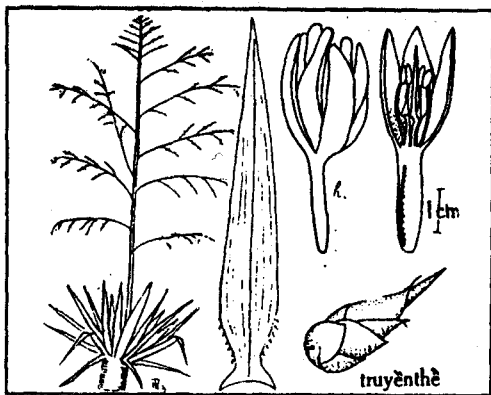
10.732 - Cordyline stricta Endl.. Huyết dụ hẹp.

Tiểu mộc nhỏ; thân mảnh, to 1 cm. Lá không cuống, cứng, hẹp, dài 20-30 cm, rộng 1,2 cm, hai mặt một màu, có sọc đỏ. Chùm-tútán ở nách và ngọn; hoa hình chuông hơi tím tím.

Kiếng.

- Ornamental.

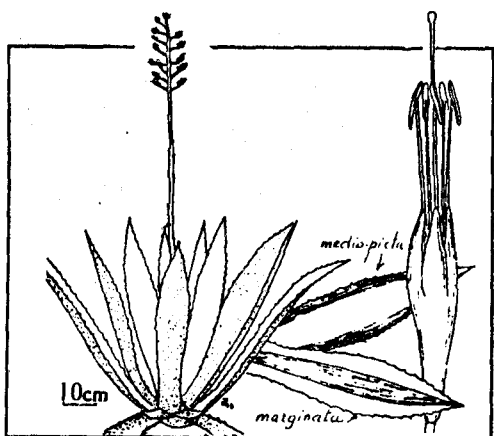

10.733 - *Furcraea foetida* (L.) Haworth var. *marginata*.
Agao to; Mauritius Hemp.

Cây to; thân ngắn. Lá thon đẹp, dài hơn 2 m, bìa nguyên, đáy có gai, có sọc vàng dợt ở giữa. Pháthoa rất to, cao 6-10 m, mang nhiều nhánh dài, ngang; hoa trắngtrắng, dài 3-4 cm; tiểunhụy có chỉ đẹp. Thường mang truyền thể ở bầu nhụy.

Tr, 1-1.500 m; lá cho sợi. Gốc Mexico.

- Cultivated (*Agave foetida* L., *F. gigantea* Vent.).

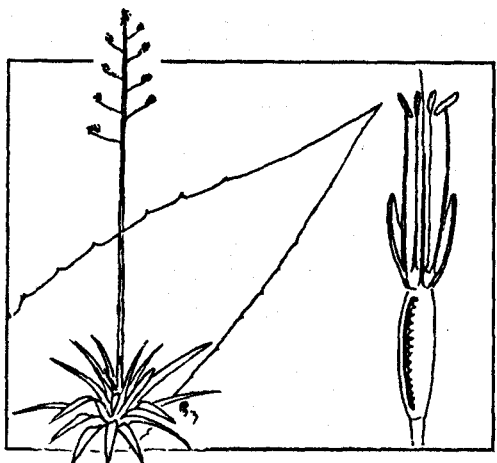

10.734 - *Agave americana* L. Agao Mỹ, Luôi-lê; Maguey.

Cây to; thân ngắn. Lá dày, thon dài, dài 1,5-2 m, xanh mốcmố, bìa có răng đen đáy rộng. Pháthoa cao 3-9 m, nhánh ngang ngắn; hoa đứng vàngvàng, hình lục lạc dài 2 cm; tiểunhụy chỉ hẹp, bao phần vàng. Nang cao 4 cm; hạt nhiều. Không có truyền thể.

Tr thường để rào. Trổ bông sau 8-14 tuổi. Var. *marginata* Bail., bìa trở vàng. Gốc Mexico. Nhựa dầy men cho ra rượu Pulque ngon; trị sốt, lợi tiểu, trị thấp khớp; thân hànhiệt.

- Cultivated.

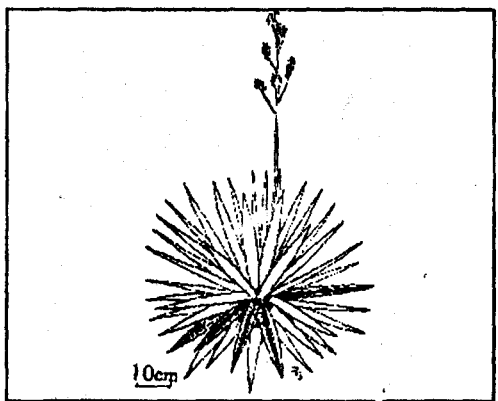

10.735 - *Agave atrovirens* Karw. ex Salm. Agao trờn.

Thân ngắn, lá thành chum rộng 1,5-3 m. Lá to 150-200 x 25-40 cm, màu lục tươi, mốcmố, bìa có răng cao 4-7 mm, gai cao 3-5 cm. Chùm-tútán cao 8-12 m, mang 18-20 nhánh, nhánh mang hoa thành chum dày; láhoa rõ; hoa cao 5-9 cm, noãn sào 2,5-5 cm, phiếnhoa cao 3-3,5 cm. Nang to 4-5 x 2-2,5 cm.

Tr, gốc T.-Mỹ.

- Cultivated.

10.736 - *Agave angustifolia* Haw. Agao nhỏ.

Cây nhỏ hơn trên; thân già cao đến 0,5 m. Lá nhiều, ngay, dài 50-70 cm, rộng 4-6 cm, bìa có răng, chót có một gai to, màu lục mố. Pháthoa cao 2-3 m; nhánh tamphân; hoa cao 4-5 cm, ống 1 cm; truyền thể thường có. Nang.

Kiểm, nhất là var. *marginata* Trel., bìa lá có sọc trắng; ít khi để rào. Lợi tiểu, pháthần.

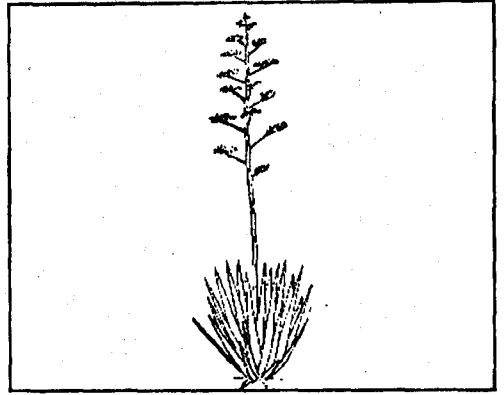
-Cultivated

10.737 - *Agave fourcroyoides* Lem.. Agao Fourcroy; Henequen.

Cây to; thân ngắn. Lá có phiến to, bìa có gai to, cao 3-6 mm, đầu hướng về ngọn lá. Pháthoa cao; nhánh ngang, ngắn

Tr vùng Sài Gòn..., đề rào nhà. Gốc Mexico.

- Cultivated.

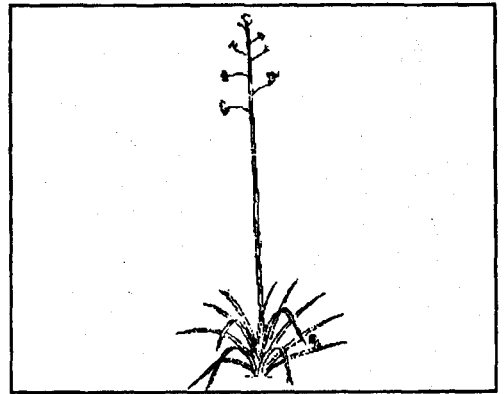

10.738 - *Agave cantala* Roxb.. Agao sợi.

Lá thành chum rộng 2-2,5 m; thân cao 30-60 cm. Lá gần *thưa*, to 150-200 x 7-9 cm, hẹp, *mỏng*, uốn, màu lục tươi hay *đậm*, bìa có răng nhỏ, cách nhau 2-3 cm, cong xuống. Chùm-tútán có khi có cành, cao 6-8 m; hoa xanhxanh, với *bột tía* hay *đỏ*; phiếnhoa cao 25-28 mm.

Tr lấy sợi ở Philippin, Ấn độ, sợi tốt hơn Sisal. Gốc Mỹ châu. Lợi tiểu, huột, trị bướu cổ (goitre), trị bệnh da, trị ung thư

- Cultivated.

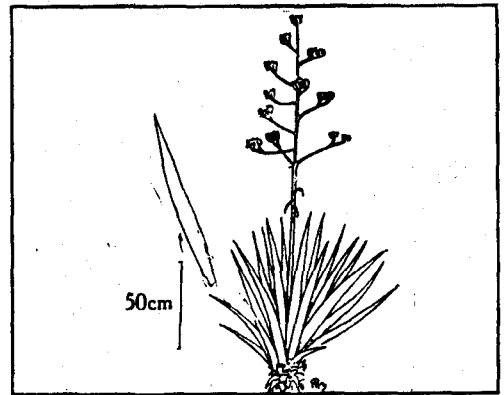

10.739 - *Agave sisalana* Persine. Sisal.

Thân cao đến 1 m, to 10-15 cm, Lá có phiến *xanh đậm*, *mổm*, dài 1,5-1,8 m, rộng 10-15 cm, bìa *không* gai, chót có một mũi *dend*, dài 1-2 cm. Pháthoa cao 3-8 m, nhánh dài đến 1 m; hoa dày, đứng; ống dài 1,5 cm; tiểuhụy dài 6-8 cm; *truyền* thể nhiều. $2n = 138, 150$

Tr *đây*: lá cho sợi tốt. Gốc Mexico. Lá dùng như trà trị vàng- da.

- Cultivated.

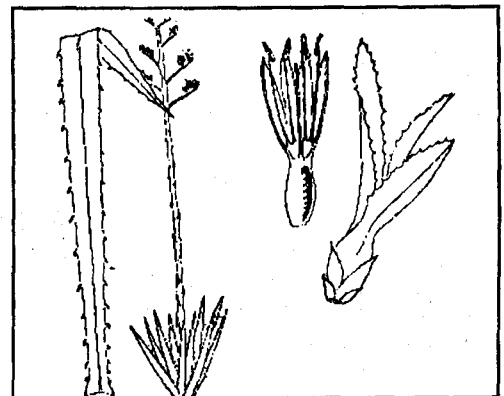

10.740 - *Agave vivipara* L.. Agao mang-con.

Cây to; thân ngắn. Lá to, phiến *xanh mổm*, bìa có *gai to*, cong, *hướng về gốc*. Pháthoa cao 4-7 m; nhánh mang hoa và *truyền* thể; hoa to; tiểuhụy dài bằng phiến hoa.

Tr để rào vườn, gốc T.-Mỹ.

- Cultivated.

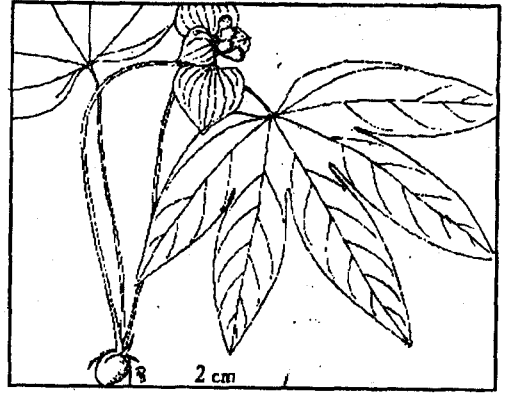

10.745 - Tacca palmata Bl. Nua chân-vịt.

Củ to 2-3 cm. Lá 3-4; cuống dài 30-40 cm; phiến không lông, rộng 20-35 cm, thùy 4-7. Pháthoa trên cọng cao 30-40 cm, láhoa hình tim, láhoa trong có cuống 2 cm; hoa vào 10, nhỏ, *xanh*; phiến hoa 6 mm; tiểunhụy 6. Quả *tròn*, to 8-10 mm.

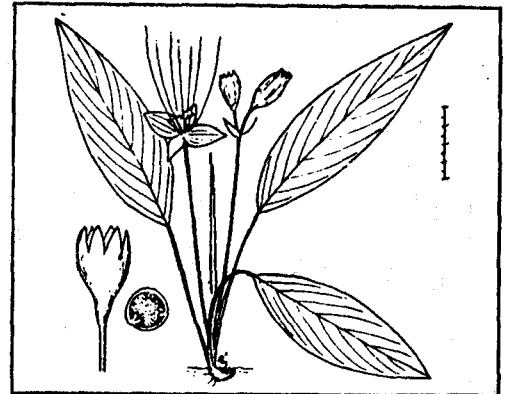
Hàtiên, Phúquốc, Cônson; VII-XI, 8-12. Củ đắng, điều hòa kinh nguyệt.

- Geophyte; limb glabrous; flowers green; berries 8-10 mm.

10.746 - Tacca chantrieri André. Râu-hùm.

Cành to 1 cm, đứng. Lá 6-10; phiến dài đến 30 cm, không lông; cuống dài 10-30 cm. Pháthoa 1-3; láhoa rộng màu *lục đỏ*; *tiềnđiệp dài như chỉ đỏ tía*; hoa có cọng dài; tiểunhụy 6; noãn sào hạ, đínhphôi *trắc mô*. Trái không tự-khai; hạt đỏ tươi.

Rừng luôn luôn xanh: Lào cai, Bavi, Định quán; VII-VIII, 9-10. Chứa saponin-steroid cho ra diosgenin, tacosid, *b*-sitosterol; ngâm rượu, trị thấp khớp.

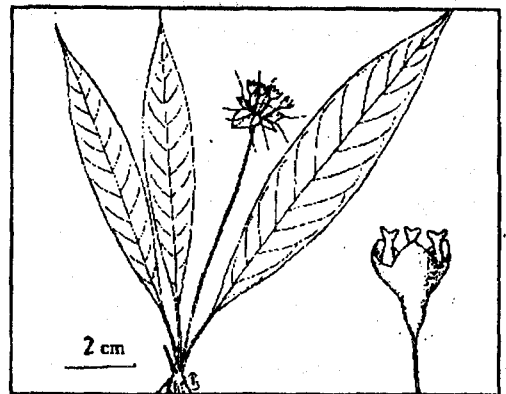
- Geophyte; involucre purple; bracteola long; capsules indehiscent (*T. paxiana* Limpr.).

10.747 - Tacca integrifolia Ker.-Gawl. Hạt úc.

Cành ngắn, gần như đứng. Lá tròn dài thon, dài 35-40 cm, chót có mũi dài, mặt dưới rất dẹt, gân-phụ vào 10 cặp; *cuống ngắn*. Trục pháthoa *lục đỏ*; láhoa trong to hơn ngoài, dài 5-7, rộng 2,5 cm; *hoa lục tím*; tiểunhụy 6; noãn sào hạ, đínhphôi *trắc mô*. Trái không tự khai, dài 2 cm, có sóng dọc.

Đãy đó, bình nguyên: Hà Nội, Lào cai.; 3.

- Petiole short; involucre and flowers purple; capsules indehiscent (*T. laevis* Roxb.).

10.748 - Tacca plantaginea (Hance) Drenth. Hối đầu, Vối đầu.

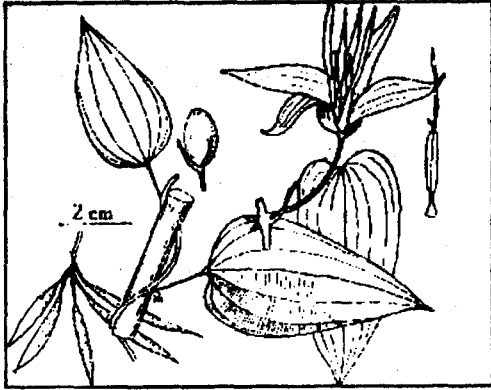
Địa thực vật có *củ nằm, dài dài*. Lá 6-10; phiến thon, to 10-20 x 7-10 cm, nhọn hai đầu, dài dài, gân 5-6/bên, nâu lúc khô. Pháthoa cao 10-20 cm; láhoa tam giác, cao 1,5 cm, *tiềnđiệp như chỉ dài 3-4 cm, tím*; hoa 6-10, trên cọng dài 1,5 cm; tiểunhụy 6; noãn sào hạ, 1 buồng. Nang nở từ trên.

B. Chứa diosgenin. Giúp tiêu hóa, điều kinh, trị suy nhược thần kinh.

- Creeping rhizome; bracteola 3-4 cm long; capsules dehiscent (*Schizocapsa plantaginea* Hance).

STEMONACEAE : họ Bách bộ

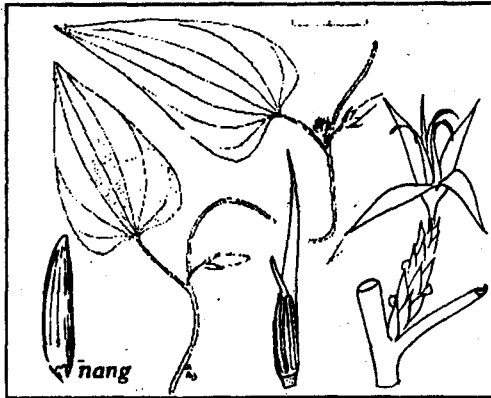

10.749 - Stemona tuberosa Lour.. Bách bộ củ.

Dây leo quấn dài đến 10 m; rễ củ dài đến 20 cm, nhiều; thân to 3-5 mm. Lá có phiến xoan tamgiác, dài 10-15 cm, gân từ đáy 11-13, gân tam cấp ngang; cuống dài. Hoa 1-2 ở nách lá, to, vàng đỏ; lá đài 2; cánh hoa 2 dài 4 cm; tiểu nhụy 4. Nang 2 mảnh, dài 3,5 cm; hạt 5-8.

BTN: Bắc Thái, Hà Sơn Bình.. Đà Nẵng, Biên Hòa; VI. Trị ho, giun, trừ chỉ (stemonin, tuberstemonin..., alcaloid), ruồi; kháng sinh, trị kiết, trị ho lao; trị tê thấp. Ngâm nước sôi, rồi nấu với đường, nó được ăn ở Ấn Độ.

- Voluble, with tubers; petals 4 cm long; seeds 5-8.

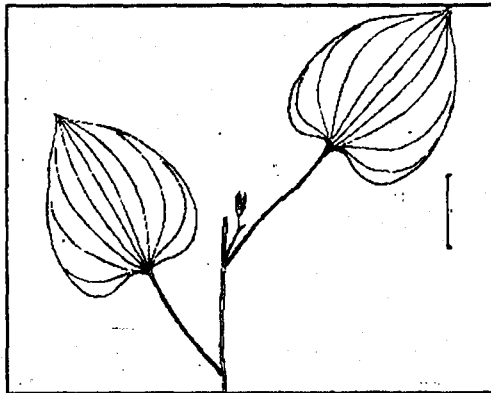

10.750 - Stemona pierrei Gagn.. Bách bộ Pierre.

Dây leo quấn, dài 1,5 m; lông có khía. Lá có phiến cung cấp, láng, gân chính 7, lồi ở mặt dưới, gân tam cấp thành sọc ngang mảnh. Hoa 2-3, đỏ đậm; lá đài 2, cao 8-9 mm; cánh hoa 2; tiểu nhụy 4. Nang dài 1,5 cm; hạt 1, nâu, dài 13 mm, có sọc.

Biên Hòa, Sài Gòn; XII-I.

- Voluble; flowers dark red; capsules 1-seeded.

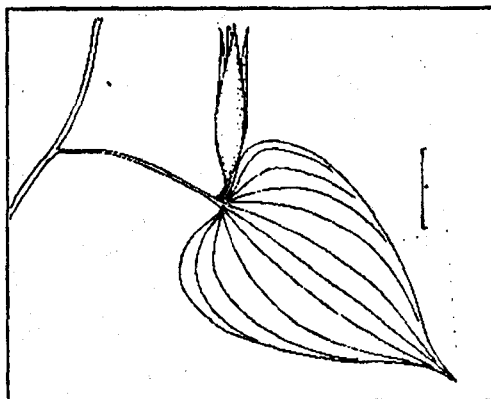
10.751 - Stemona cochinchinensis Gagn.. Bách bộ Nambộ.

Không leo:

Cỏ không leo; thân khısinh cao 10-30 cm. Lá có phiến hình tim dài 4-5 cm, gân từ đáy 9, gân tam cấp ngang; cuống 4-5 cm, mảnh. Hoa 2-3, nhỏ, trên cọng mảnh; lá đài 2, cánh hoa 2, cao 8 mm; tiểu nhụy 4; noãn sào hình chùy, cao 4 mm, noãn 2, đứng.

Bàochánh (Đồng Nai)

- Erect herb; flowers 8 mm long; ovules 2.

10.752 - Stemona phyllantha Gagn.. Bách bộ hoa trên lá.

Thân to, có rễ thành củ thon dài 15-20 cm. Lá có phiến hình tim, nhọn, dài 7-8 cm, gân từ đáy 9, gân tam cấp hình thang, mảnh; cuống dài 5-7 cm. Hoa cô độc, dính vào cuống nên dạng như gắn trên chót cuống, to, cao 4-5,5 cm; phiến hoa 4, gân 9-13; tiểu nhụy 4, cao 3,5 cm; noãn sào hình thoi; noãn 11, đứng.

Thất Sơn ?

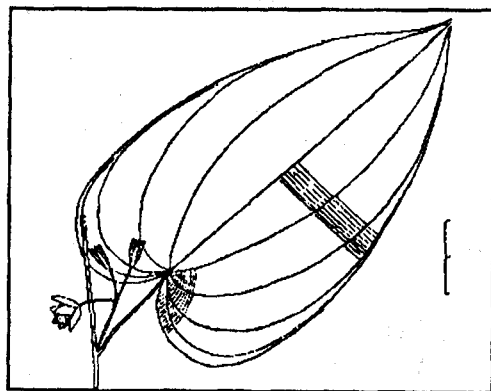
- Root tuberified; flowers adnate to petiole, 4-5.5 cm long.

10.753 - *Stemona saxorum* Gagn.. Bách bộ đá.

Cỏ không leo, cao 25-60 cm, thân to 2-3,5 mm, có lông mịn lúc non. Lá hơn 2-3, hình tim, to 8 x 4-6 cm, dài, gân từ đáy 7-11 gân tam cấp hình thang, rõ, lõm, mặt dưới có lông ở các gân; cuống 2-3 cm. Chùm ngắn như tán ở nách lá; bông hoa dài 1,5 cm; hoa cao 1 cm; phiếnhoa 7-9 gân; tiểunhụy 4, bao phấn nổi dài bằng 1 phiến rộng; noãn sào hình chùy, noãn 4, đứng. *Nang ngắn*.

Hà Nội, Hà Tây; VI, 6.

- Erect herb; racemes; flowers 1 cm long; ovules 4.

DIOSCOREACEAE : họ Khoai-ngọt**Dioscorea L.**

1a - thân quấn qua mặt

1b - thân quấn qua trái

2a - củ không củ mà có củ hành

2b - củ có củ

3a - hạt có cánh bao vòng

4a - hoa đực có đĩa, thường cô độc trên trục; nang ngắn

5a - lá đơn

6a - nang hướng về ngọn nhánh phách hoa

6b - nang xụ

5b - lá kép

4b - hoa đực không có đĩa, luôn luôn cô độc trên trục

5a - lá đơn hay do 3-5 lá-phụ

5b - lá đơn

3b - hạt có cánh ở phía trên của nang

4a - nang đứng, đông dứa và tung hạt

4b - nang ngang

Các *Dioscorea* rui vào III-IV.

Enantiophyllum

Stenophora

Stenocorea
Combilium
Illigerastrum

Lasiophyton
Opsophyton

Shannicorea
Paramerocarpa

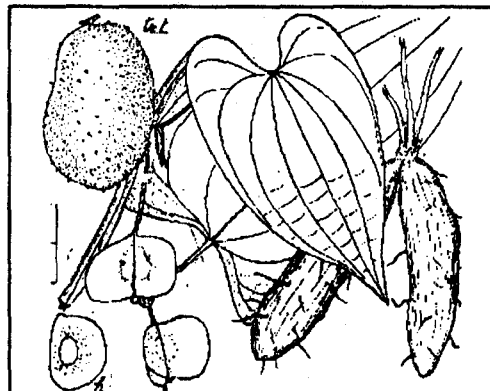
Enantiophyllum:

10.754 - *Dioscorea alata* L.. Khoai-ngọt; Yam, Winged Yam, Greater Yam; Igame.

Địa thực vật có thân-củ dài, có khi nặng đến 50 kg; thân có 4 cánh, có khi có truyền thể tròn tròn. Lá mọc đối; phiến hình tim thon. Gié dài 15 cm, gié đực chữ-chi. Nang bầu dục xoan, dài 2 cm, cánh 3; hạt có cánh quanh.

Trồng ở bình nguyên; có nhiều thứ; XI. Lá mát; trị trĩ, lậu.

Stem 4-winged; winged capsules and seeds.

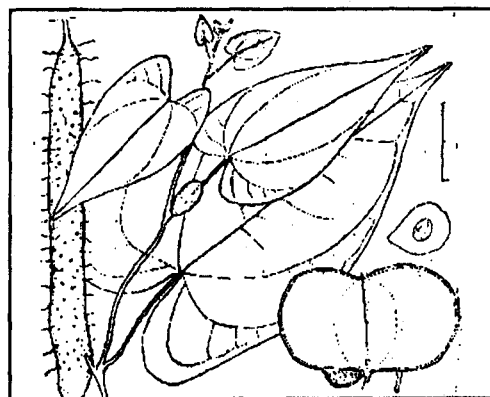

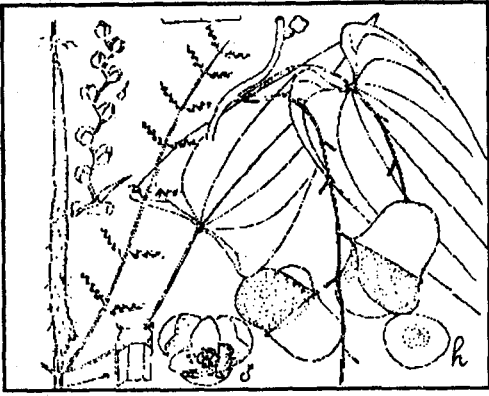
10.755 - *Dioscorea persimilis* Prain & Burkill. Hoaison, Khoai chup, Souduc.

Củ 1(2) ăn sâu vào đất, nâu hoe, nạc trắng; thân có 4 cánh, quấn qua mặt; truyền thể. Lá mọc đối có khi xen, không lông, hình tim. Gié đực nhóm, dài 40 cm, trục chữ-chi, tiểunhụy 6; gié cái dài 20 cm, cong. Nang có cánh, rộng 2 cm; hạt có cánh nâu.

Rừng: Nhatrang, Đồng xoài, Tây ninh; VII-VIII, 9-11. Củ ăn được; bổ, giúp tiêu hóa, bổ thận, trị đại đêm.

- Tuber long; capsules 2 cm wide.

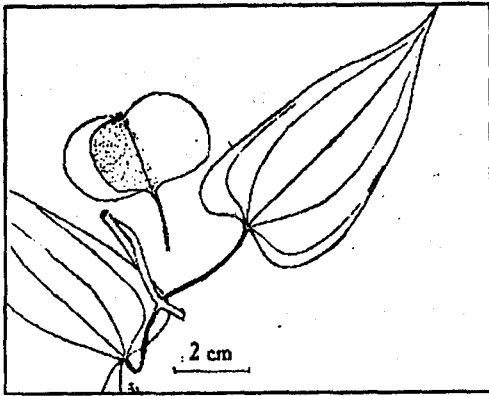

10.756 - Dioscorea hamiltonii Hook. f.. Chup.

Củ 1(2) rất dài, nạc trắng; thân nâu đỏ, lông dài 10 cm, có 6-8 cạnh; trùy thể có hay không. Lá có phiến mỏng, tam giác thon, dài 12-15 cm, rộng 4 cm, đáy hình tim tại tròn, gân từ đáy 7, chót nhọn; cuống 3-4 cm. Chùm đực dài 1-1,5 cm, gần trên trục dài 30 cm; bao hoa cao 1,2 mm, tiểu nhụy 6. Chùm cái 1-3, dài vào 10 cm. Trái to, rộng 3 cm, hơi cao hơn ngang, cánh nâu rơm; hạt nâu, cánh to tròn.

Lào (Trần Ninh). Củ ăn được.

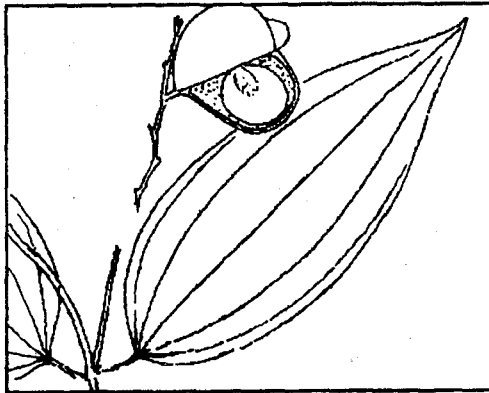
- Leaves membranous; capsules 3 cm wide.

10.757 - Dioscorea depauperata Prain & Burk.. Từ nghèo, Khoai-mài.

Củ 1-2, chót hơi phù, vỏ nâu; thân không cánh, có 4 cạnh. Lá có cuống mảnh, dài; phiến không lông, chót nhọn, đáy hình tim. Gié ở nách lá, cô độc hay chụm 3, mang vào 10 hoa; lá dài cao 1 mm, tiểu nhụy 6. Nang hướng ngọn, rộng 2,5-3 cm.

Lâm Đồng; 1.

- Tubers 1-2; limb glabrous; capsules 3 cm wide.

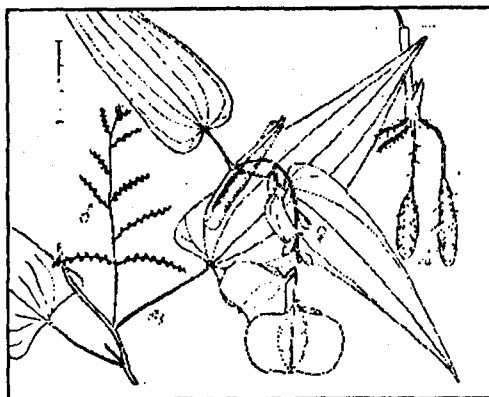
10.758 - Dioscorea benthamii Prain & Burk. (*D. oppositifolia* Benth., *D. tarokoensis* Hay.).

Dây leo; thân tròn, không lông. Lá mọc đối; phiến to 6-7 x 2,5-3 cm, xoắn chót thon nhọn, đáy tròn hay hơi ngang, gân từ đáy 5; cuống 1,5-2 cm. Trái rộng 3 cm cao 2 cm

Hồng Kông, Đài Loan: VN ?. Để lộn với *D. depauperata*.

Bổ thận, bổ phổi, bổ baotử.

- Leaves opposed; capsules 3 x 2 cm.

10.759 - Dioscorea kratika Prain & Burk.. Khoai mọi, Rạng.

Củ ở sâu dưới đất, dài 5-10 cm; thân có ít gai. Lá mọc xen ở đáy thân, mọc đối ở trên; phiến thon, hình tim, to 7-10 x 2,5-5 cm, gân từ đáy 7. Chùm mang gié đực chữ-chi; hoa nhỏ, vàng. Gié cái thông. Nang thông, rộng hơn cao; hạt có cánh nâu sậm.

Rừng luôn luôn xanh bình nguyên: Nha Trang, Sài Gòn, Biên Hòa, Phú Quốc; XI. Củ ăn được,

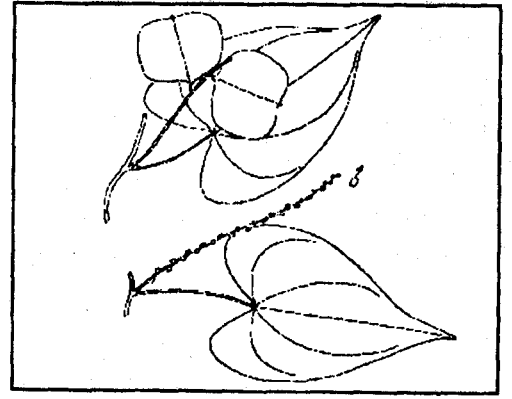
- Leaves glabrous; capsules 3 cm large...

10.760 - *Dioscorea peperoides* Prain & Burk.. Từ lốt.

Củ.. Thân mảnh, quấn qua mặt, không lông. Lá hình tim hay hơi đầu tên, to 7 x 4 cm, đáy lõm sâu, gân từ đáy 7-9, không lông; cuống 2-3 cm. Gié đực ở nách lá, không nhánh, không chữ-chì; phiếnhoa xoan, cao 1,5 mm, tiểuhụy 6. Nang cao 17, rộng 22 mm; hạt có cánh quanh, nâu đỏ.

B.

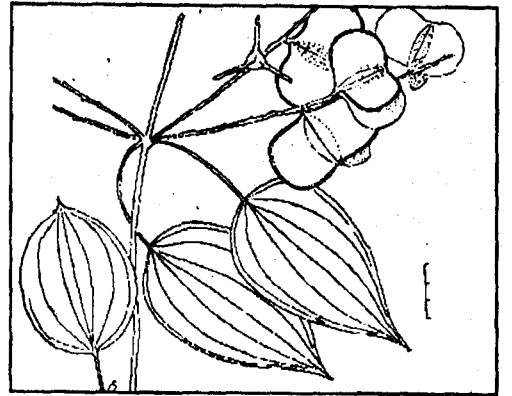
- Leaves glabrous; capsules 2.2 cm wide.

10.761 - *Dioscorea nummularia* Lam.. Từ tròn.

Thân leo quấn qua mặt, mảnh, to 2-3 mm, không gai, *lông dài* 20-40 cm. Lá dưới mọc xen, lá trên mọc đối, phiến bầu dục thon, dài 6-10 cm, *đáy tà tròn*, chót nhọn, mỏng. Gié đực dài 3-5 cm; hoa to 1,5 mm. Gié cái dài 10-40 cm. Nang *rộng* 3,5-5 cm, cao 2,2 cm, không lông; hạt có cánh.

Côngtum; 11.

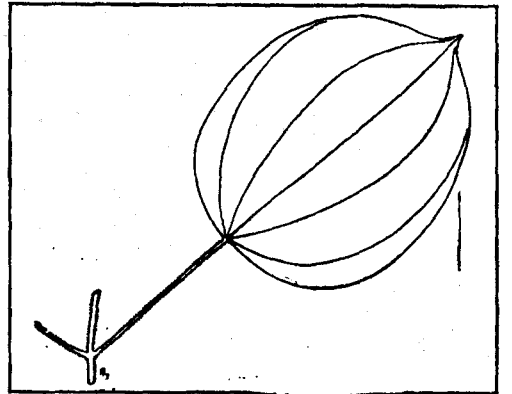
- Leaves ovate lanceolate; capsules to 5 x 2.2 cm (*D. filiformis* Bl., *D. gibbiflora* Hook., *D. myriantha* Kunth.).

10.762 - *Dioscorea polyclados* Hook. f.. Từ nhiều-lông.

Dây leo; thân *có lông hoe hung*. Lá mọc đối hay xen; phiến tròn đến xoan hay hơi hình tim, chót có mũi ngắn, gân từ đáy 5, chạy đến gần chót phiến, mặt dưới có lông hoe; cuống dài. Pháthoa đực là chùm-tútán cao 15-25 cm, có lông hung đỏ; gié mang luânsinh hoa nhỏ.

Núi Drack, km 50, đường từ Ninh hòa đi Buônmethuot.

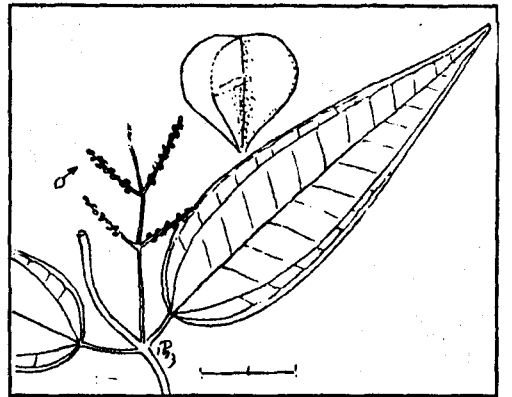
- Stem, petiole, limb beneath rufous pubescent; male panicle 15-25 cm long.

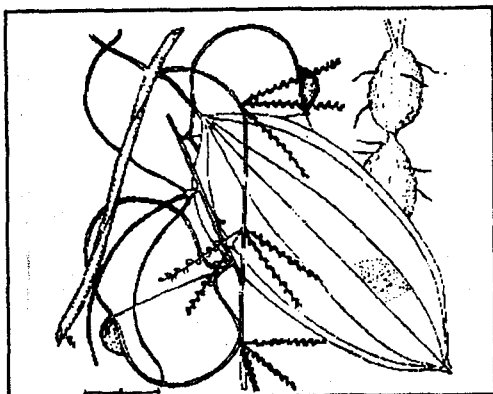
10.763 - *Dioscorea brevipetiolata* Prain & Burk.

Củ thường 1, ăn sâu vào đất; thân *có mụt nhỏ*, leo quấn qua mặt. Lá mọc đối, bầu dục thon, đáy tròn, gân từ đáy 5, không lông; cuống ngắn. Chùm mang gié đực chữ-chì; hoa có 6 tiểuhụy. Gié cái 1-2, thông. Nang có cánh cao 13 mm; hạt có cánh nâu.

Phanthiết, Biênhòa, Sài Gòn, Cônson. Var. *laevicaulis* Prain & Burk., thân láng; var. *vera* Prain & Burk.. thân có mụt. Củ ăn được.

- Leaves glabrous; capsules 2.5 cm wide.

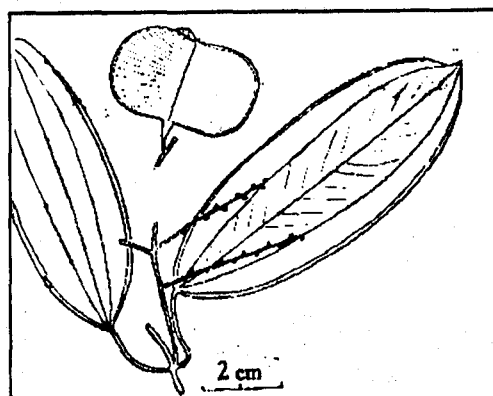

10.764 - Dioscorea cirrhosa Prain & Burk.. Củ-nâu.

Củ 1-2, hình dùi, vỏ xám nâu, nạc đỏ; thân to, lông dài 15-18 cm, rộng 4-6 mm, có gai ở gốc. Lá có phiến bầu dục, dài, không lông, nâu tươi lúc khô, gân từ đáy 5, gân tam cấp thành mạng rõ; cuống 4 cm, có rãnh. Gié đực dài 4-5 cm, gân chụm trên trục dài 25 cm; nụ 2-3 mm; phiếnhoa xoan; tiểuhụy 6, ngắn. Gié cái mang nang to, cánh cao 22 mm; hạt có cánh quanh, mỏng, nâu. $2n = 24$.

Phổ biến từ Lào cai đến N; VII-VIII. Củ chứa nhiều tanin (đến 6,4 %) dùng sắc, thuộc da, nhuộm vải, trị ỉa, lợi tiểu. Củ thật non, ít chất, có thể ăn.

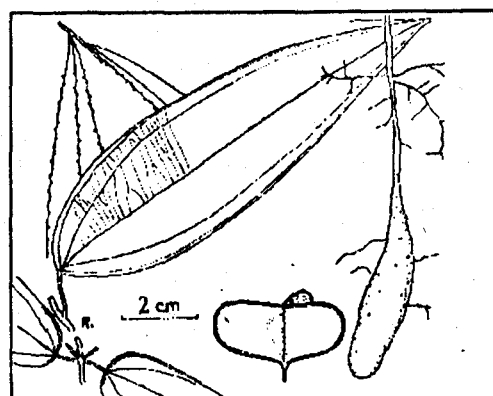
- Tuber with high content of tanin; capsules large.

10.765 - Dioscorea intempestiva Prain & Burk.. Từ ngược-mùa.

Củ ăn được; thân tròn, không lông, không gai. Lá mọc xen, ít khi mọc đối, không lông, tròngdài, đáy tròn, nâu hay xám lúc khô. Trục mang gié ở nách lá hay ở ngọn, dài đến 40 cm; hoa đực có 6 tiểuhụy. Nang có cánh cao 2-2,5 cm; hạt có cánh đỏ nâu, láng.

Quảng trị, Đà Lạt; trở bông trước mùa mưa. Củ chứa tanin, dùng sắc lười, nhuộm quần-áo.

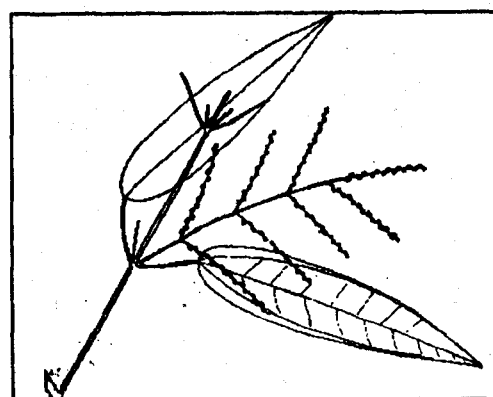
- Leaves oblong, glabrous; capsules 4-5 cm wide.

10.766 - Dioscorea laurifolia Wall.. Từ lá-qué.

Củ dài, to ở sâu trong đất; thân leo quấn qua mặt; không gai. Lá mọc đối; phiến thon, to vào 7-12 x 1-3,7 cm, đáy tròn, 5 gân từ đáy, gân tam cấp ngang rõ, chót thon nhọn; cuống 2 cm. Pháthhoa không lông; gié đực dài 10-15 cm, mảnh; hoa nhỏ. Nang rộng hơn cao, to 4 x 1,5 cm; hạt có cánh.

T.

- Leaves oblong lanceolate, subcoriaceous; capsules 4 x 1.5 cm.

10.767 - Dioscorea bonii Prain & Burk.. Từ Bon.

Diathực vật; thân quấn qua mặt, to 3-4 mm, không lông; nhánh ngang, lông dài. Lá mọc đối hay gần như đối; phiến thon hẹp, to vào 7 x 1,7 cm, đáy tròn, chót nhọn, gân chánh 3, gân ngang rõ, mặt dưới có phần trắng mốc; cuống dài 2 cm. Chùm kép mang hoa đực không cọng, nhỏ.

B.

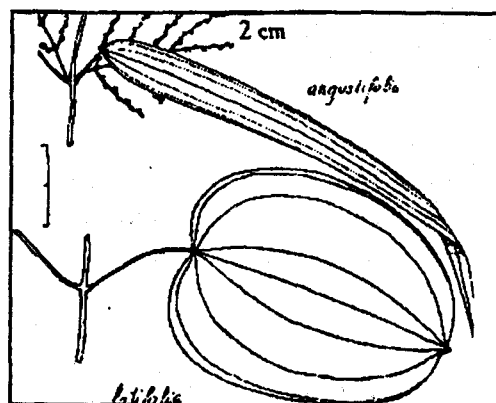
- Leaves lanceolate, white pruinose beneath.

10.768 - *Dioscorea oryzetorum* L.. Khoai-chuột.

Củ gần như tròn, nạc trắng; thân hình trụ, leo quấn qua mặt, không gai. Lá có đáy hơi hình tim, tròn hay cắt ngang, mỏng, không lông, gân từ đáy 5-7. Chùm kép đực; hoa nhỏ, Gié cái cò độc. Nang.

Nhatrang. Var. *latifolia* Burk.: lá xoan rộng; var. *angustifolia* Burk.: lá rất hẹp.

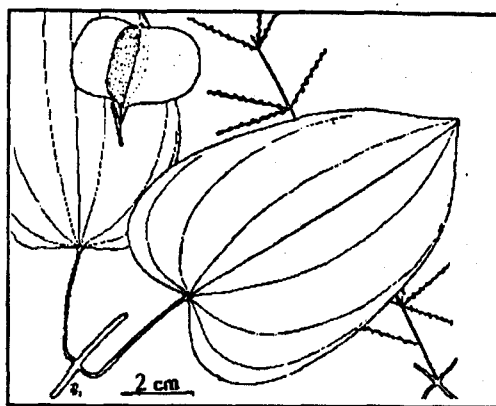
- Leaves ovate cordate or narrow; capsules.

10.769 - *Dioscorea glabra* Roxb.. Rạng, Khoai-rạng

Củ 1(n) hình dùi, dài đến 50 cm, xám nâu, nạc trắng; thân không lông, có gai ở phần già, leo quấn qua mặt. Lá có phiến hình tim, mỏng, không lông, gân từ đáy 7. Chùm mang gié đực dài đến 70 cm; nhánh 3 cm, mang hoa nhỏ. Nang có cánh cao đến 2 cm; hạt có cánh màu khôi.

BTN: từ Lạngson, Lào cai, qua Thừa thiên, Nhatrang, Phan thiết đến Sài Gòn. Củ ăn được.

- Tuber to 50 cm long; leaves membranous, glabrous; capsules to 4 cm wide.

10.770 - *Dioscorea wallichii* Hook.f. (*D. sativa* Wall., *D. nummularia* Willd. ex Roxb.). Khoai-ngà.

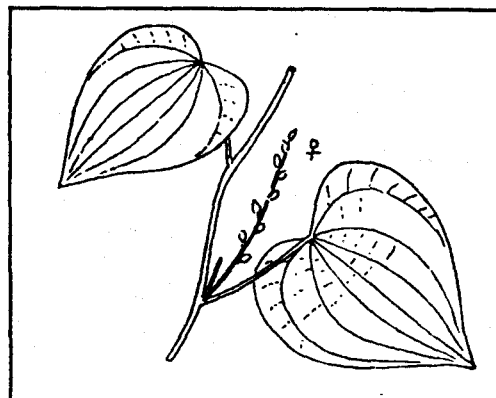
Củ sâu, xám nâu, nạc trắng ở củ non, màu cam nếu củ quá già. Dây mọc qua mặt, gần như không lông. Lá mọc đối; cuống dài 7-12 cm; phiến xoan hay hình-tim tròn, to 25 x 15 cm gân 7. Gié đực ngay (không chữ chi), dài 2,5 cm, ở nách lá hay thành gié kép pyramidal ở chót nhánh; nhụy cái lép to, hình cầu. Gié cái thường ở phần không lá. Nang rộng 3 cm, chót lõm; hạt tròn có cánh rộng.

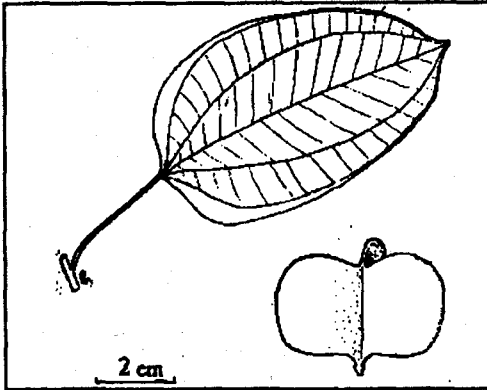
Ân Độ, Thái lan. Không ngon: ăn lúc thiếu lương thực.

10.771 - *Dioscorea tokoro* Mak.

Dây leo, không lông; thân có nhánh. Lá có phiến mỏng, hình tim hay tamgiác-hình-tim, to 5-12 x 5-10 cm, gân từ đáy 7. Pháthoá đực đứng, chia nhiều nhánh, hoa lục vàng; gié cái thông. Nang xoan-tròn dài đến bầu đực, rộng 15 mm; hạt có 1 cánh rộng một bên.

Nhật, Trung quốc, B.

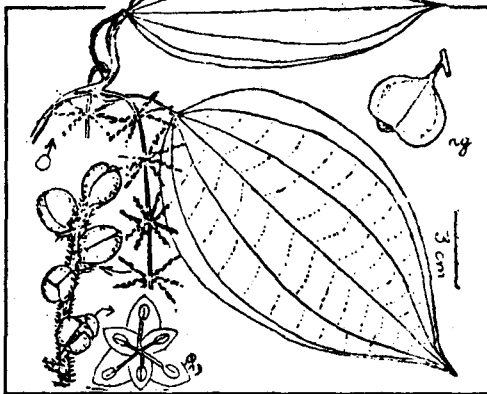

10.772 - Dioscorea pyrifolia Kunth. Từ lá-xá-lị.

Củ 1(n) hình dùi, dài, nạc trắng, vỏ xám; thân nhiều, có gai ở phần già, to 6 mm, leo quấn qua mặt. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to vào 8 x 5 cm, đáy tròn hay hơi lõm, có lông sát, lúc khô đỏ nâu; cuống dài 3,5 cm. Gié đực dài, trục có lông. Nang có cánh cao 2,3 cm; hạt có cánh.

Phú quốc. Củ ăn được.

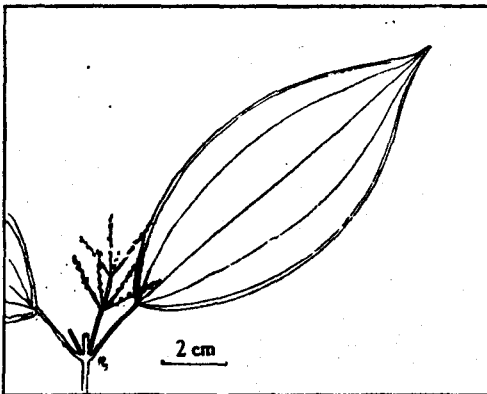
- Tubers 1-n; leaves pubescent; capsules 4.5 cm wide.

10.773 - Dioscorea decipiens Hook.. Từ lũng.

Củ 1(2) dài đến 1,5 m, to 8-9 cm, nạc trắng, vỏ nâu; thân có lông mịn, leo quấn qua mặt, mang trùy nhỏ. Lá mọc xen, trừ ở chót nhánh; phiến bầu dục, chót có mũi, có lông mịn; cuống ngắn. Gié đực có lông trắng, gần theo luân sinh; hoa có 6 tiểu nhụy. Gié cái cong. Nang có cánh có lông mịn, cao 11 mm; hạt có cánh nâu.

Công tum, Châu đốc. Củ ăn được.

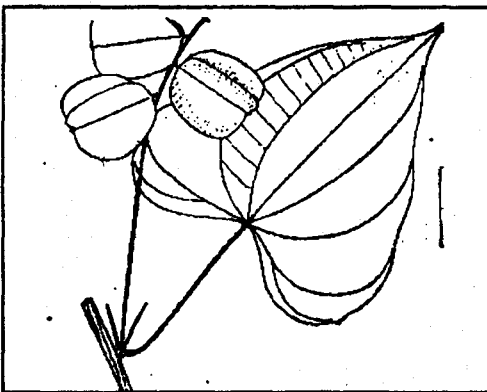
- Tuber long; leaves, capsules pubescent; bulbils.

10.774 - Dioscorea trinervia Roxb.. Từ ba-gân.

Củ ở sâu, dài đến 1 m; thân không gai, leo quấn qua mặt. Lá dưới mọc xen, lá trên mọc đối, phiến xoan thon, dài 15 cm, rộng 5-8 cm, dày, gân từ đáy 5. Phá hoa đực dài đến 30 cm; nhánh 2-3 cm, mang hoa nhỏ có 6 tiểu nhụy thụ. Nang không lông, dài 1,5 cm, cánh tròn, cao 1,2 cm; hạt có cánh.

T?

- To search in Vietnam.

10.775 - Dioscorea colletii Hook. f.. Năn nghệ, Từ Collett.

Địa thực vật; thân vắn, leo quấn qua mặt, không lông. Lá mọc xen, có phiến hình tim tam giác, to 10 x 7 cm, gân từ đáy 7, mỏng, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân; cuống dài bằng phiến. Phá hoa cái gồm 1-5 gié ở nách lá, ngắn hơn lá. Nang cao 2 cm, cánh cao 1 cm, màu nâu gỗ.

- Leaves membranous, glabrous; capsules 2 cm wide.

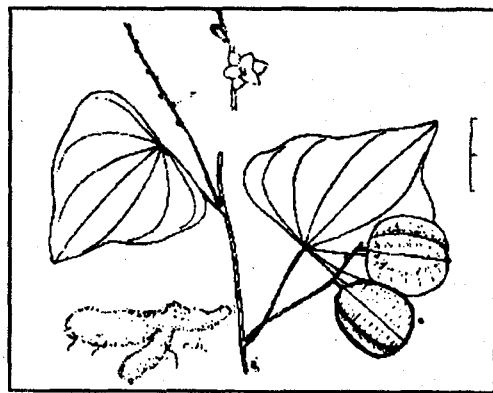
Giống *Dioscorea* chứa vào 600 loài trên Thế giới. Nhiều loài quan trọng cho thực phẩm. Thế giới trồng vào 2.5 triệu hecta, với năng suất vào 24 tấn/ha.

10.776 - *Dioscorea zingiberensis* Wright. Từ tamgiác.

Điathực vật, có củ ngang, chia nhánh; thân leo quấn qua mặt, không lông. Lá mọc xen, có phiến tamgiác, to 5 x 5 cm, đáy cắt ngang, gân ở đáy 7, lúc khô nâu đậm; cuống mảnh dài 4-6 cm. Pháthoa cái là gié đơn ở nách lá. Nang hơi rộng hơn cao, to 2 x 2,3 cm, nâu đậm; hạt có cánh.

Tr.

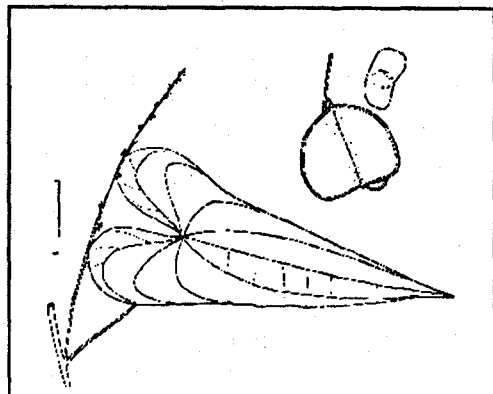
- Leaves glabrous; capsules 2 x 2.3 cm

Stenophora:**10.777 - *Dioscorea deltoidea* Wall. ex Kunth. Từ tamgiác.**

Điathực vật có cành hẹp. Lá có phiến hình tamgiác, chót nhọn, đáy lõm sâu, mỏng, không lông; cuống Gié cái không nhánh, cô độc; hoa vàngvàng. Nang cao 2,5 cm, rộng 2,8 cm; hạt có cánh rộng. $2n = 40$.

Sơnla. Cành độc, chứa nhiều diosgenin; trị têthấp; ở Ấn Độ, dùng làm thuốc ngừa thai uống (oral contraceptive).

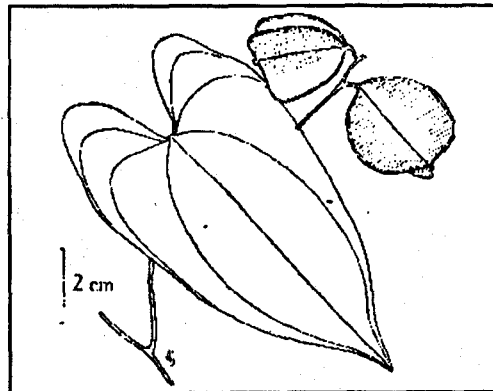
- Leaves glabrous; capsules 2.8 cm wide.

10.778 - *Dioscorea poilanei* Prain & Burk.. Từ Poilane.

Dây leo có cành hẹp; thân không lông, quấn qua trái. Lá mọc xen; phiến hình tim dài, gân từ đáy 7, không lông; cuống dài. Gié cái cong; lá dài 1,2 mm. Nang lằng, cánh rộng 1,5 cm; hạt có cánh vòng, trong và tái.

Quảng trị. Rễ chứa saponin dùng để thuốc cá.

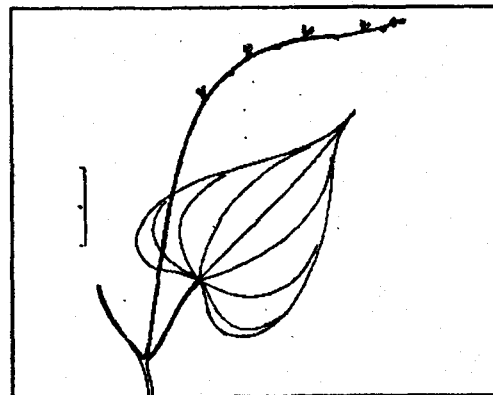
- Leaves membranous, glabrous; capsules 3 cm wide.

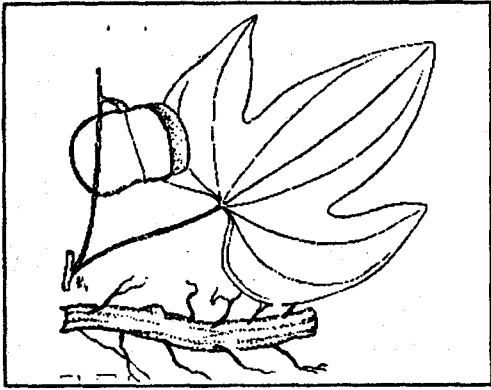
10.779 - *Dioscorea chingii* Prain & Burk.. Từ Ching.

Dây leo; cành ở đất, ngang; thân quấn qua trái. Lá có phiến hình tim tamgiác, to 7 x 4,5 cm, đáy lõm, gân từ đáy 7, mỏng, không lông; cuống dài 2-3 cm. Pháthoa đực là gié không nhánh, thưa, dài 10-15 cm; hoa có cọng dài 1 mm.

B.

- Leaves membranous, glabrous; female lax spike.

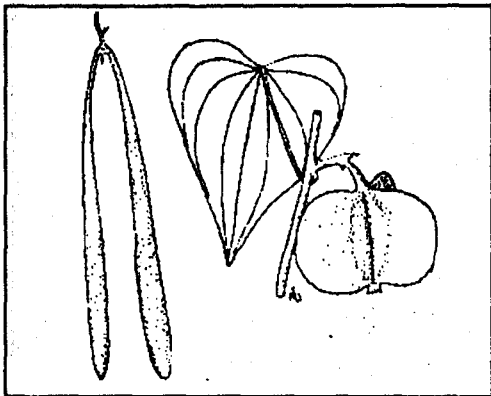

10.780 - *Dioscorea membranacea* Pierre ex Craib. Từ mỏng.

Dây leo quấn qua trái, không gai; cành hành to 1-2,5 cm, nằm ngang gần mặt đất, nâu đen, nạc trắng. Lá có 3 thùy, mỏng, không lông. Chùm đực mang tután 1-4 hoa; bao hoa hình chuông; tiểu nhụy 6. Gié cái cong. Nang có cánh rộng 1,5 cm.

Bà Rịa, Châu Đốc, Hà Tiên; 11. Cành hành độc.

- Leaves glabrous, membranous; capsules 3 cm wide.

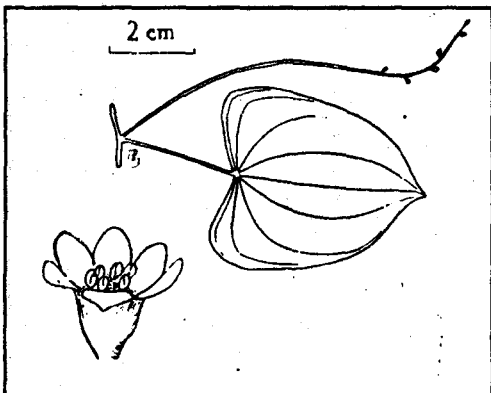

10.781 - *Dioscorea paradoxa* Prain & Burk. Từ ngược.

Củ hình dùi, dài vào 25 cm, nạc trắng; thân không gai, quấn qua trái, mang nhánh có lá và nhánh có bông có 1 lá mà thôi. Lá mọc xen; phiến xoan hình tim, gân từ đáy 7, không lông. Gié đực dài 15 cm, hoa có 6 tiểu nhụy. Gié cái 1-2 hoa thụ. Nang có cánh cao 2,3 cm; hạt nâu dẹt.

Nhatrang, Càná.

- Tubers to 25 cm long; leaves glabrous; female spike short; capsules 4,6 cm wide.

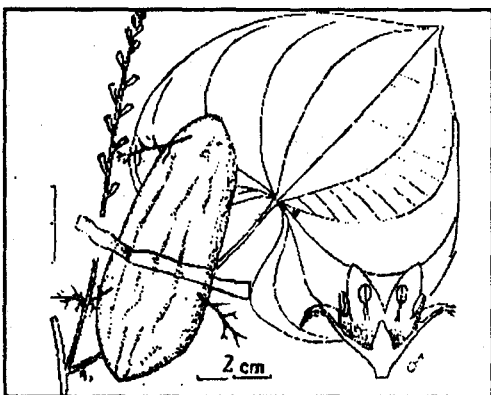
10.782 - *Dioscorea cambodiana* Prain & Burk. Từ Cambốt.

Dây leo; thân không gai, không lông, có đốm đỏ, quấn qua trái. Lá mọc xen; phiến xoan tam giác, dài 5 cm, đáy hình tim, không lông. Chùm đơn đực, dài 10 cm; bao hoa hình chén rộng 3 mm; tiểu nhụy 6. Nang.

Hà Tiên. Rất gần loài trên.

- Leaves glabrous; male spike lax, 10 cm long.

Combiliun:

10.784 - *Dioscorea esculenta* (Lour.) Burk. var fasciculata Burk.. Từ, Khoai từ; Lesser Yam.

Củ nhiều có vỏ mỏng, nâu vàng, tróc thành khoanh; thân có gai ở nách lá, quấn qua trái. Lá có phiến hình tim, có lông ngắn hay không lông. Chùm đực dài 20 cm, hoa có 6 tiểu nhụy. Gié cái cong, dài. Nang xụ có cánh cao 12 mm, có lông; hạt có cánh quanh. $2n = 30, 40, 60, 90, 100$.

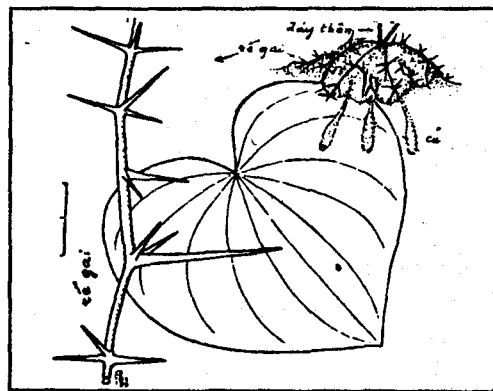
Tr vì củ ngon: "Tháng IV từ xuống. tháng X, từ lên". Chứa một ít diosgenin, trị tê thấp.

- Cultivated (*Oncus esculentus* Lour.).

10.785 - *Dioscorea esculenta* var. *spinosa* Burk.. Từ gai.

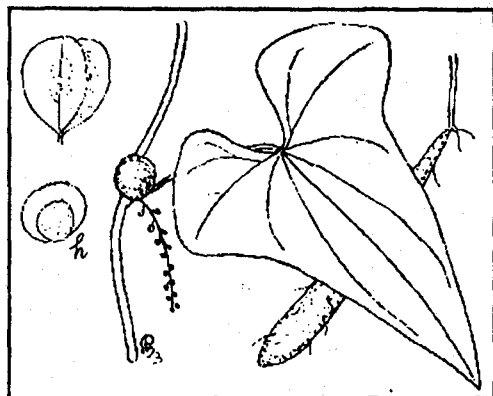
Thú này gặp hoang ở Hòn Thổchâu và các đảo Vịnh Thái Lan, đặc sắc là *đáy thân có nhiều gai kép* (bản tính rễ) dài đến 30 cm, quăn, trải ra từ gốc, gai đơn cứng, đen dài 2-4 cm.

- Base of stem with ramified spinous roots.

10.786 - *Dioscorea batatas* Dcne. Hoàison Trung quốc; Cinnamonvine; Igname de Chine.

Đây leo quăn qua trái; củ hình dùi, to, *dài cả mét* (có thú củ hình bàn tay), nạc trắng. Lá *mọc đối*, có phiến tam giác đầu tên, có thùy cùn, không lông, gân từ đáy 7; cuống tia tia; *dái* tròn tròn, nhỏ. Phá hoa *biệt chu*; chùm đực đứng, chùm cái thông; tiểu nhị 6. Trái có cánh mỏng, xoan đến tròn. $2n=140$.

Chịu vùng lạnh; Tr ở B ? IX. Trồng từ dái thì cần 3 năm mới thu hoạch; từ phần củ thì cần 1 năm. Củ thường quá sâu, khó đào.

- Cultivated. Root cylindric up to 1 m long, or flabellate; leaves opposite; dioicous.

Illigerastrum:

10.787 - *Dioscorea dissimulans* Prain & Burk.. Năn gừng, Từ dẫu.

Củ dài 20 cm, to 3-4 cm, có u do đáy rễ, nạc trắng; thân leo, quăn qua trái, không gai. Lá mọc xen, do 3 lá-phụ thon dài, mỏng, không lông, lá giữa to hơn, gân từ đáy 5; đáy cuống có u như gai. Chùm nhu gié thông; hoa có cọng ngắn, 2-2,5 mm. Nang có cánh cao 18 mm; hạt xoan, to 8-5 mm, có một cánh nâu dẹt quanh.

Quảng nam.

- Leaflets membranous, glabrous; wings 18 mm high.

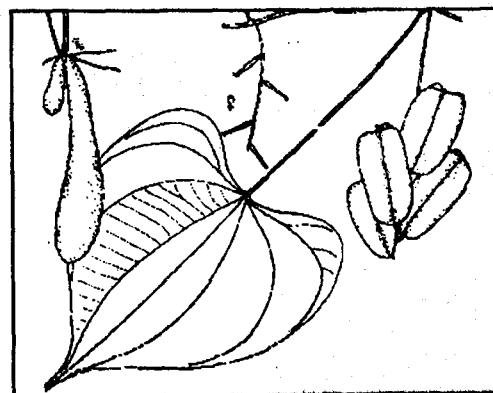
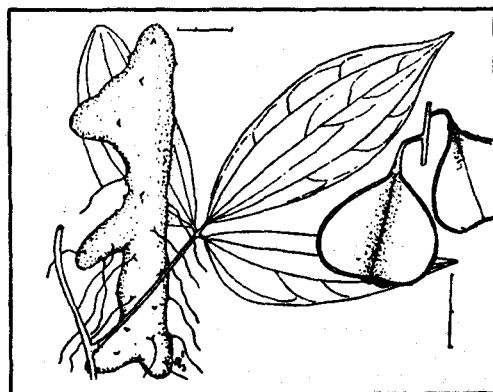
Shannicorea:

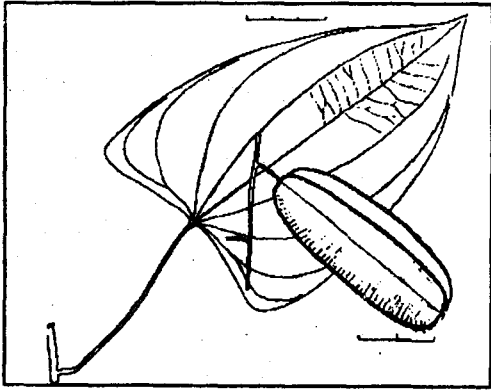
10.788 - *Dioscorea hemsleyi* Prain & Burk.. Từ Hemsley.

Điathực vật leo quăn qua trái; củ mọc sâu vào đất, đơn, vỏ nâu đỏ; thân non có lông dày, trắng. Lá có phiến hình tim rộng bằng dài, 7 x 7 cm, gân từ đáy 7-9, chót có mũi dài nhọn, lúc non mặt dưới có lông trắng; cuống dài. Gié đực dài 10 cm; hoa đực nhóm 4-5, có đĩa; tiểu nhị 6. Gié cái ngắn, ngay. Nang chỉ thiên, tròn dài, to 2,5 x 1,5 cm; hạt có cánh ở phía trên.

Sapa.

- Leaves pubescent beneath; male spike 10 cm long; capsules 2.5 cm long.

Paramerocarpa:

10.789 - Dioscorea petelotii Prain & Burk.. Từ Pételot.

Dịathực vật có củ; thân quấn qua trái, có gai, có lông ngắn nâu. Lá có phiến tam giác to 13 x 9-10 cm, đáy hơi lõm, gân từ đáy 7, láng, nâu xám mặt trên, nâu và có lông dày đỏ mặt dưới; cuống dài bằng phiến. Pháthoa đực.. Pháthoa cái là gié thông, có lông. Nang ngang dài, to 6 x 2 cm, có lông dày đỏ; hạt có cánh ở trên và hông.

Sapa; 8. Củ có lẽ chứa saponin.

- Stem shortly pubescent; female spike pendent; capsules 6 x 2 cm.

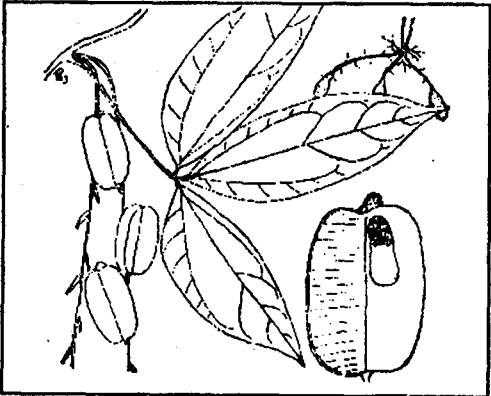
Lasiophyton:

10.790 - Dioscorea arachnida Prain & Burk.. Từ ngàm.

Dịathực vật leo quấn qua trái; củ non tròn tròn, ở cuối thân ngàm dài, chôn sâu. Lá kép do 3 lá-phụ không lông, mỏng, lá-phụ giữa có chót nhọn dài, gân ở đáy 3, gân-phụ 3 cặp; cuống dài 4-5 cm. Gié đực dài đến 22 cm; hoa có 3 tiểu nhụy. Gié cái đơn, chụm 2. Nang cao 2 cm, hơn rộng; hạt dài 12 mm, kể cả cánh ở phía đáy hạt.

Thanh hóa, Phú Khánh, Công tum; XII, 12. Củ ăn được.

- Leaflets membranous, glabrous; capsules erected, 2 cm long.

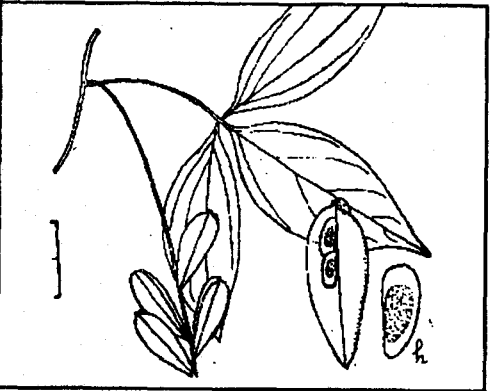

10.791 - Dioscorea craibiana Prain & Burk.. Từ Craib.

Dịathực vật leo cao 3 m, quấn qua trái; củ to; thân không gai, không lông. Lá do 3 lá-phụ xoan thon dài, mỏng, không lông, dài đến 8 cm, các lá trên đơn. Pháthoa đực.. Chùm cái thông, dài 15 cm, mảnh nhu chỉ. Nang dựng ngược, xoan thon, cao 2,5 cm, cánh thấp; hạt dài 5 mm, nâu, cánh trong mỏng, hẹp ở hông.

Cà ná, 700-800 m. Củ ăn được.

- Superior leaves unifoliate; capsules oblanceolate; seeds 5 mm long.

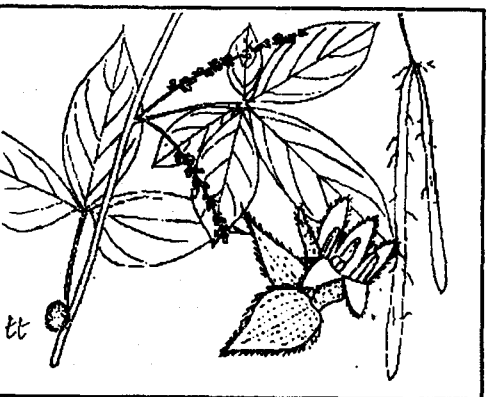

10.792 - Dioscorea kamoensis Kunth. Từ Kamo.

Củ 1-2, dài, đầy rễ, nâu ở ngoài, nạc cứng, hôi; thân không lông, lông dài 7-10 cm, có *truyền thể* tròn dày đỏ ở mắt. Lá do 3-5 lá-phụ bầu dục hay tròn dài, chót có mũi nhọn, gân-phụ đến 4 cặp. Chùm đực 1-3, ngắn; bông hoa 2,5 mm ở nách lá hoa và tiểndiệp xoan, rìa lông; phiến hoa rìa lông; tiểu nhụy 3, tiểu nhụy lép 3, to hơn. Chùm cái mang nang dựng ngược, cao 2,5 cm, cánh cao 8 mm; hạt có cánh nâu dẹt, hướng về đáy trái.

Trảng có đaimộc, 1.500 m: Sapa.

- Bulbils; leaflets acute; flowers pedicelate; capsules 2.5 cm high.

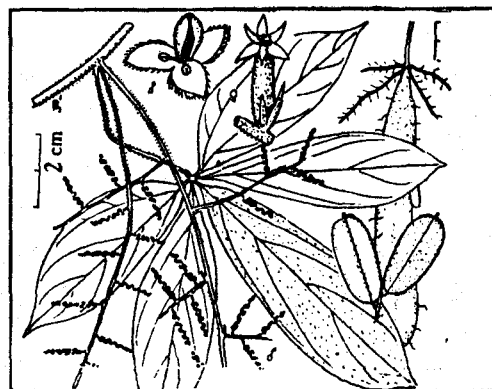

10.793 - *Dioscorea pierrei* Prain & Burk. Từ nước, Từ Pierre.

Củ cô độc có khi sâu cả 1,5 m, to đến 130 x 7-8cm; thân có lông nâu đỏ, quấn qua trái. Lá do 3(5) lá-phụ có đuôi dài 1 cm, có lông dày. Chùm đực kép dài 20 cm, nhánh 2 cm; hoa có 3 tiểuhụy. Gié thông cái; lá dài 6-7 mm. Nang dựng ngược, có 3 cánh cao 7 mm; hạt nâu, có cánh.

Côngtum, Nhatrang, Biênhòa, Sài Gòn, Tâyninh. Củ ăn được.

- Stem red rufous pubescent; capsules 2.5 cm long.

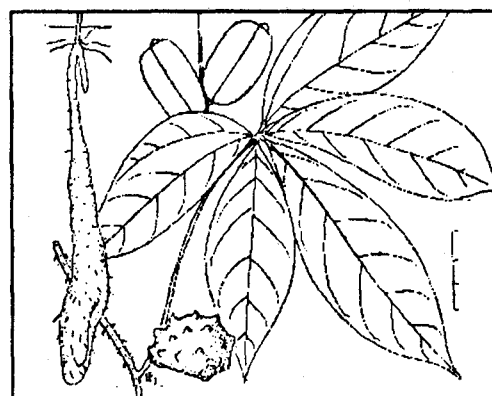

10.794 - *Dioscorea pentaphylla* L. Từ năm-lá; Five-leaved Yam.

Củ cô độc, dài hay ngắn; thân có gai, nhất là ở đáy thân, có lông; truyền thể hay không. Lá do 3-5 lá-phụ có lông mặt dưới. Chùm mang gié đực có lông. Gié cái thông. Nang dài 2 cm; cánh cao 6 mm; hạt có cánh dài. $2n = 40, 80$.

Nơi ẩm lầy: Buônmethuot, Biênhòa. Củ nấu lâu ăn được, củ sâu thì mềm, cạn thì có xơ. Trồng ở Indonesia, Polynesia. Trị têthấp, ho, suyễn.

- Leaflets pubescent beneath; capsules 2 cm high.

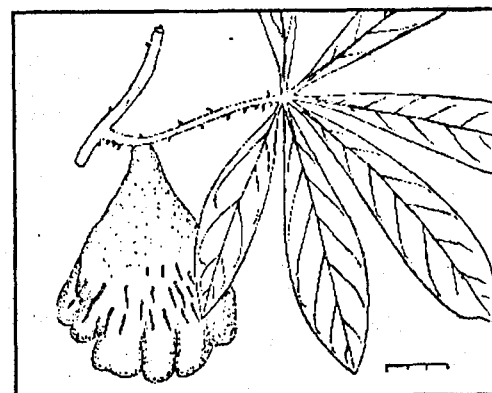

10.795 - *Diocorea* cf. *polyphylla* Kunth. Từ nhiều-lá.

Củ ngắn, hình con ếch, to 15 x 10 cm, có rễ; thân leo qua trái, có lông dài 15 cm, to 8 mm, có gai. Lá mang 5-6-7 lá-phụ thon ngược, to đến 20 x 5 cm, mặt trên xám, có lông vàng thưa, mặt dưới dẹt có lông vàng dày; cuống có gai.

Phướclong.

- Leaflets 5-7, oblanceolate, yellow pubescent; petiole spinous.

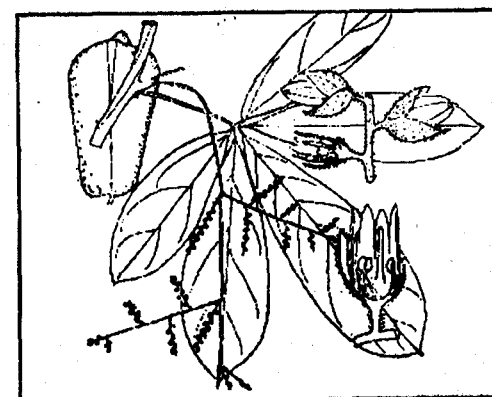

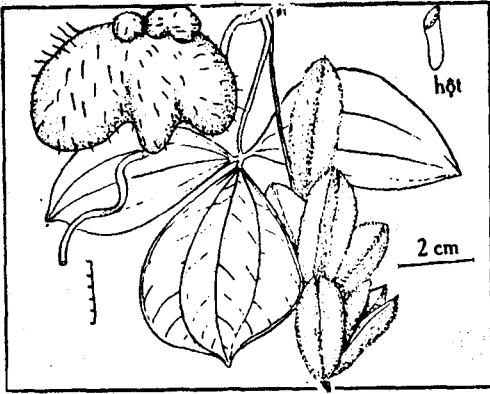
10.796 - *Dioscorea scortechini* Prain & Burk. Từ Scortechin.

Củ cô độc; thân to 8 mm, lông dài đến 15 cm, có gai nhọn, lúc non có lông nâu đỏ. Lá mang (3) 5 lá-phụ bầu dục thon ngược, dài đến 20 cm, gân-phụ 3 cặp, hai mặt có ít lông nâu đỏ. Chùm-tụan đực dài bằng lá, cọng có lông; láhoa và tiêndiệp rộng, có lông; hoa không lông, dày; tiểuhụy thụ 3, lép 3. Gié cái chữ chi mang trái mọc ngang, to, dài 4-5 cm, cánh cao 1-1,2 cm; hạt có cánh hướng về đáy trái.

Trảng có đạimộc: Bavi; VI.

- Stem red rufous pubescent; flowers glabrous; capsules 4-5 cm long.

10.797 - *Dioscorea triphylla* L. var. *reticulata* Prain & Burk. Năn, Tù nhâm.

Củ to, có khi đến 30 kg, nac trắng hay vàngvàng; thân to, leo cao, dài đến 30 m, có nhiều gai. Lá do 3 lá-phụ to, có lông nhám. Gié đục dày, nhiều nhánh; gié cái thông. Nang dựng ngược, đầy lông vàng, dài đến 5,5 cm; hột to 1 cm, cánh vàng.

Rừng luôn luôn xanh, rừng còi, bình nguyên, từ Quảng trị vào; rui mùa khô, mọc lại vào III-IV, hoa cuối III. Chứa dioscorin (alc.) độc; phải lột vỏ rửa lâu mới ăn được; xôi củ năn ngon.

- Leaflets rough pubescent; capsules tomentose, 5,5 cm long.

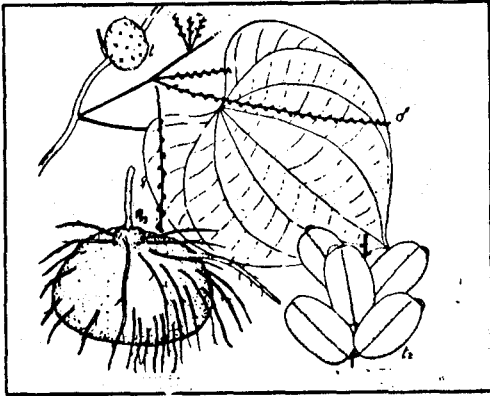
Opsophyton:

10.798 - *Dioscorea bulbifera* L. Khoai trời; Air Potato, Bulbil-bearing Yam; Pousse-en-l'air.

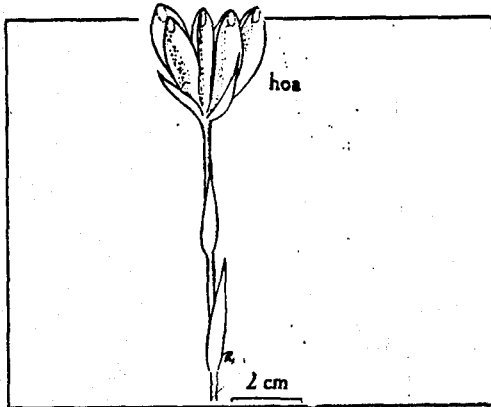
Củ cò độc tròn hay tròn dài, thường mang dây rễ ngắn; thân suông ít khi có cánh thấp, có truyền thể tròn to, to đến 10 cm (nặng đến 2 kg). Lá hình tim, thường to, dài hơn 20 cm. Gié nhiều ở nách lá, thông. Nang có cánh, dài 2 cm. $2n = 36, 40, 54, 60, 80, 100$.

Khắp cùng, bình nguyên, đến 1.000 m; IX-X, 11. Củ (chứa diosbulbin (diterpen furanoid) phải nấu kỹ mới ăn. Trị bướu giáp trạng, kiết, trĩ, (ung thư).

- Bulbils globulous, to 2 kg weight; leaves 20 cm large; capsules 2 cm long.

BURMANNIACEAE : họ Càcào

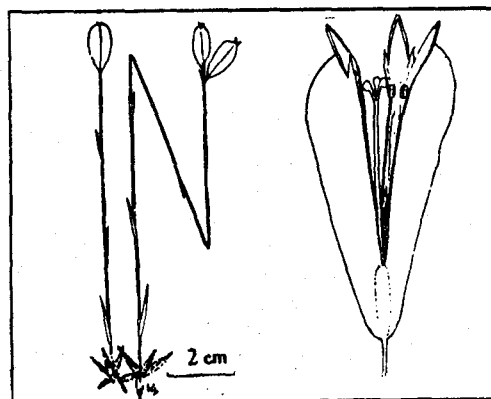

10.799 - *Burmannia disticha* L. Càcào, Càcào song đĩnh.

Cỏ to, cao đến 60 cm, có diệp lục. Lá nhiều, mọc ở đáy thân, dài 10-15 cm. Pháthoalá 2 gié ngắn; hoa lam tím, to; phiếnhoa ngoài cao bằng hai lần phiếnhoa trong; tiểuhụy 3, gần trước phiến trong; nõansào hạ, cánh rộng 5-7 mm. $2n =$ ca 136.

Đất ẩm, 100-1.500 m: Sapa, Đà Lạt; VII-XII. Lợi kinh.

- Herb to 60 cm high; flowers blue violet.

10.800 - *Burmannia coelestis* D. Don. Càcào lam.

Cỏ cao 10-20 cm, có diệp lục. Lá nhỏ, nhiều ở đáy thân, dài 1,2 cm, rộng 2-3 mm. Hoa 1-4 ở chót thân mảnh có lá nhỏ; tổngbao nhỏ, lam; bao hoa lam dợt, hồng hồng hay tím, gồm phiếnhoa ngoài cao 2 mm, bìa nhu đôi (gân bìa cao); tiểuhụy 3, gần trước phiến trong; nõansào hạ, có cánh. Trái xoan; hột không cánh. $n = c.16$

Thường đi với Tranh: B đến Biên Hòa, Côn Sơn, Phú Quốc; XI.

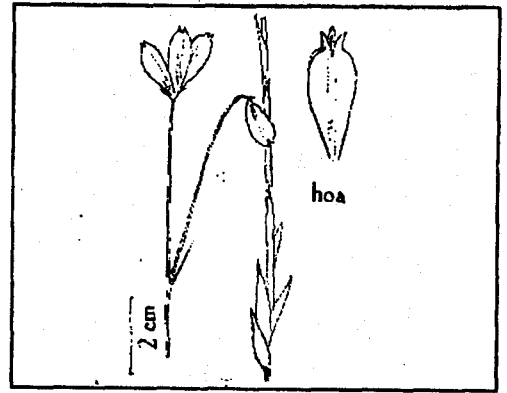
- Green herb; flowers light blue, pinkish or violet.

10.801 - *Burmannia subcoelestis* Gagn.. Càocào gần-lam.

Cỏ nhỏ thân cao 20-30 cm, trắngtrắng hay lamlam. Lá nhỏ, 7-10, ở gốc và 1/2 dưới của thân. Pháthoa 1-2, hoa chụm 1-3, màu lam; cánh tùtù hẹp xuống dưới, dài vào 1 cm, cao 2-3 mm; phiếnhoa

Đất ẩm: N; IX-XI.

- Herb 20-30 cm high; flowers blue, 1 cm long.

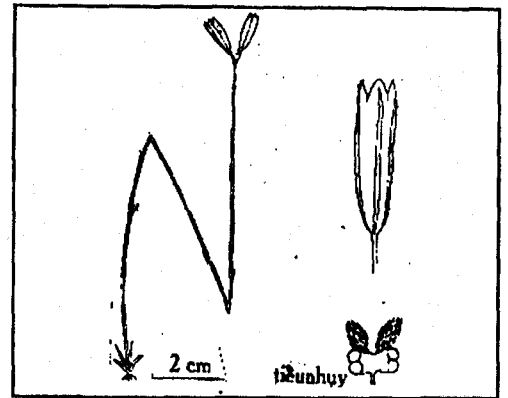

10.802 - *Burmannia cochinchinensis* Gagn.. Càocào Nambộ.

Cỏ còn diệplục, cao đến 22 cm; thân mảnh. Lá nhỏ, chụm ở gốc, lục dợt; lá trên thân teo thành vảy. Hoa 1-3, cao vào 1 cm; cánh cao 1,5-2 mm; phiếnhoa cao 1,5 mm, đôi; baophấn có 2 mông.

Biênhoa (hình baophấn theo Gagnepain).

- Leaves small; flowers 1 cm long.

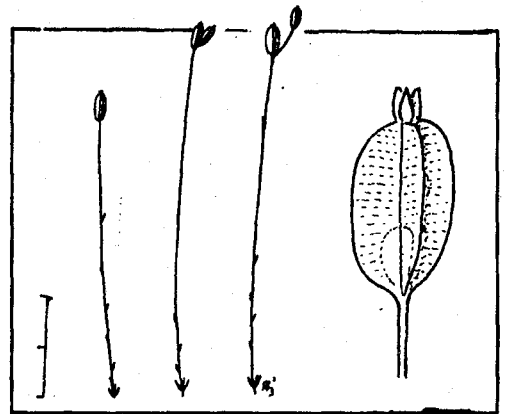

10.803 - *Burmannia pusilla* (Wall. ex Miers) Thw.. Càocào nhỏ.

Cỏ có thân mảnh, xanhxanh, cao 4-11 cm. Lá 5-10 gần ở 1/2 dưới của thân, dài 3-7 mm, rộng 1-1,5 mm, xanhxanh hay tímtim. Hoa thường 1, lam dợt hay lam, to 7-9 x 8 mm; bao hoa do phiến ngoài cao 1,5 mm, bìa đôi, dày, phiến trong nhỏ và ngắn hơn nhiều; tiểunhụy gần trước phiến trong; noãn sào hạ.

Đất ẩmlầy: Gougah (Đàlạt).

- Herb 7-11 cm high; flowers blueish or blue (*Cyananthus pusillus* Miers ex Wall.).

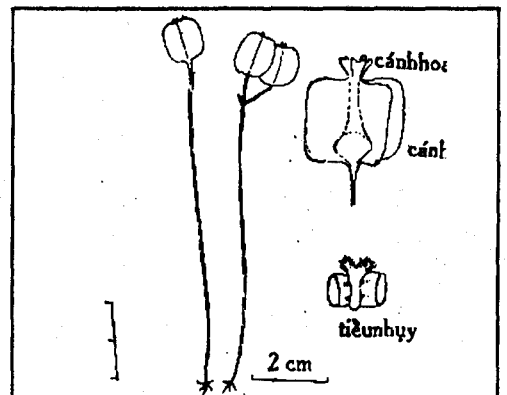
Không diệplục:

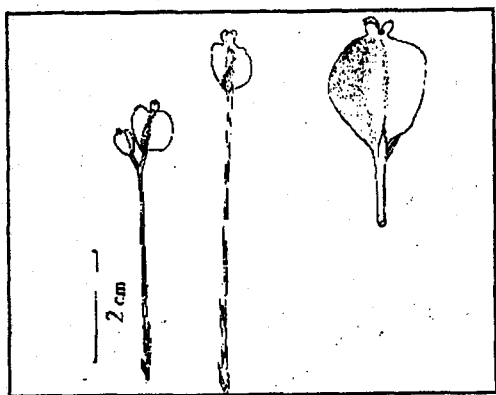
10.804 - *Burmannia oblonga* Ridl.. Càocào chẻ-hai.

Cỏ hoạisinh, cao 7-15 cm. Lá teo thành vảy vàngvàng cũng như thân. Hoa 1-2 ở chót thân; cánh cắt ngang 2 đầu thành ra hoa có dạng vuông; phiếnhoa cao 1,5 mm, chót chẻ hai; tiểunhụy 3, chungđôi đầu chẻ hai, có lông.

Núi Chúaachan.

- Saprophyte 7-15 cm high; flowers with rectangular wings (*B. bifida* Gagn.).

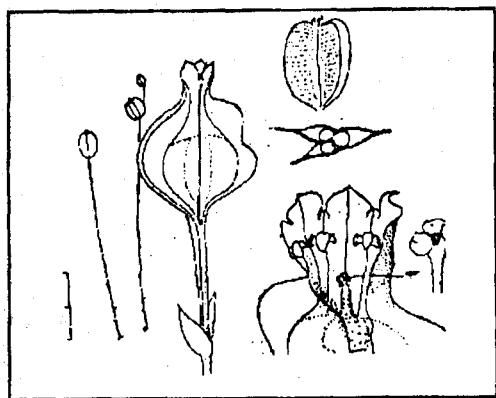

10.805 - *Burmannia luteo-alba* Gagn.. Càocào vàng-trắng.

Cỏ rất nhỏ, cao 3-7 cm; thân mảnh như chỉ, có cánh, mang vảy nhỏ xanhxanh ở phần đáy. Hoa 1-2 ở chót thân, *trắng*; cánh cắt ngang hay tròn hai đầu thành ra hoa có dạng hơi vuông; phiếnhoa cao 1,5 mm, chót lõm; tiểunhụy nhỏ, chungđôi chẻ hai, có lông.

Núi Chúachan, Phúquốc.

- Herb 3-7 cm high, with greenish scales on stem base; flowers white.

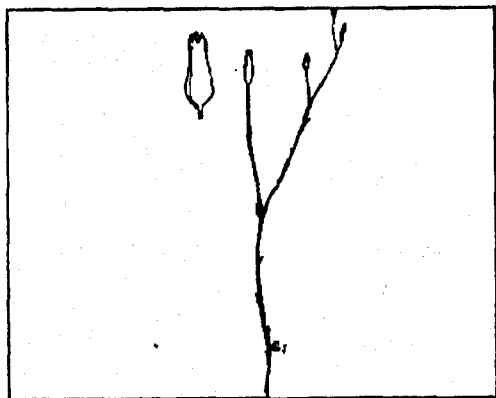

10.806 - *Burmannia nepalensis* Hook. f.. Càocào Nepal.

Cỏ hoạisinh, thân mảnh, cao 11 cm; rễ rất mảnh, ngắn; vảy 5-7, dọc theo 1/2 dưới của thân, dài 2 mm. Hoa thường duy nhất ở chót thân, *trắng*; cánh rộng, làm cho hoa có dạng vuông hay bầu dục, to 7 x 7-8 mm; phiếnhoa cao 1 mm.

Sôngbé, Phúquốc

- Saprophyte 11 cm high; flowers white, 7 x 7-8 mm.

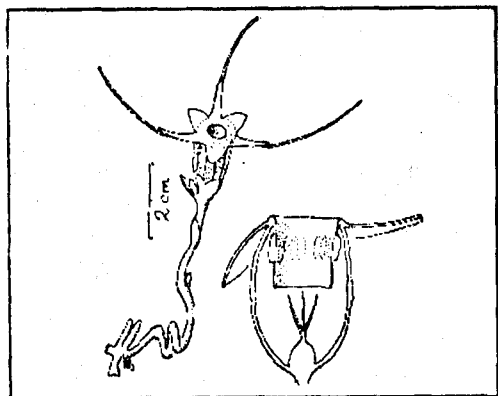
10.807 - *Burmannia wallichii* Hook. f.. Càocào Wallich.

Cỏ hoạisinh không diệplục, cao 10-15 cm; thân như chỉ, *trắngtrắng hay lam*, có 5-7 vảy ở phần-nửa dưới, không lá ở gốc. Hoa 1-2 ở chót thân, nhỏ; cộng ngắn, 0,8 mm; baohoa đôi, không cánh, trònđài, hơi hẹp ở dưới noãn sào; noãn sào rộng bằng cao.

Dựa đường-mòn.

- Saprophyte 10-15 cm high; flowers 6-15 x 3 mm.

THISMIACEAE : họ Tiếtmi.

10.808 - *Thismia javanica* J.J. S. Tiếtmi Java.

Cỏ hoạisinh cao 5-10 cm; thân không diệplục, có vài vảy, tận cùng bằng một hoa to; ống to 1 x 0,8cm, có *sọc đỏ*, tai dài tamgiác, cánhhoa dài, *đỏ*; tiểunhụy thành ống lặn vào trong; noãn sào có 3 vòi nhụy dính nhau ngắn.

Trijan, VII

- Saprophyte; flowers red.

ORCHIDACEAE : họ Lan

Các họ-phụ:

1a - tiểuhụy thụ 2-3; phấnhoa trín nhưng không thành phấnkhối

2a - lá xếp dọc; phấnhoa giống nhau cả; mỗi không có túi; tiểuhụy lép nếu có, không dẹp hình én; noãn sào 3 buồng **Apostasioideae**2b - lá dày, hình máng xối; phấn hoa khác nhau, lá dài cạnh dính nhau; mỗi có túi to, cột với 2 tiểuhụy cạnh thụ, tiểuhụy giữa lép dẹp hình én **Cypripedioideae**

1b - tiểuhụy thụ 1; phấnkhối

2a - địa lan, thân không giả hành; lá xếp dọc, cuốn ngược, không mập, không có đốt ở đáy; pháthoa ở chót thân; phấnkhối mềm, như hạt hay sectile

3a - căn hành hay hành; baophấn đứng hay nằm; phấnkhối dính ở đầu vào viphấn; gót dài **Neottioideae**3b lan có hành hay rễ hành; baophấn đứng hay nghiêng, đáy dính vào gót; chót viphấn xen giữa theca **Orchidoideae**

2b - địa hay phong lan; lá có đốt vào thân; pháthoa ở cạnh ít khi ở ngọn; baophấn nghiêng vào, có nắp; phấnkhối cứng ít khi sectile; gót incombant hay deflexed

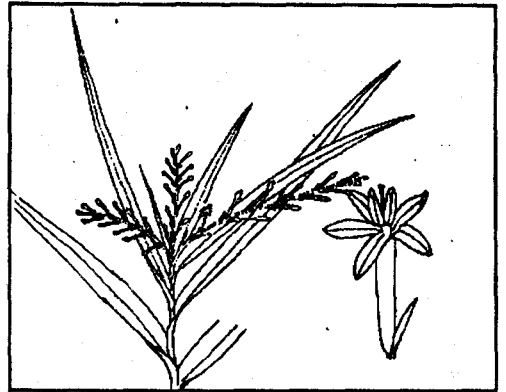
3a - phấnkhối mềm, như sáp, không viphấn; baophấn lúc non đứng

Epidendroideae3b - phấnkhối như sụn hay cứng, thường có viphấn; baophấn lúc non đã incombant, mau deflexed **Vandoideae****Apostasioideae:****10.809 - *Apostasia nuda* R. Br. in Wall.. Cỏ lan trần.**

Cỏ ở đất cao 20-50 cm. Lá hẹp dài nhọn, dài 7-15 cm, rộng 8-10 mm, gân dọc 3. Chùm ngang ở nách lá; hoa gần ở một bên, vàng hay trắng, gần như đều; 3 cánh hoa giống nhau; 2 tiểuhụy dính nhau và dính vào vòi nhụy; noãn sào hạ, 3 buồng. Nang hẹp, dài 12 mm; hạt nhỏ, nhiều.

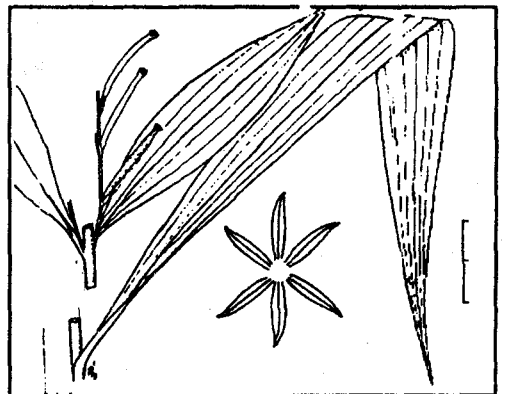
Vùng núi : Đà Lạt, Đồng Nai, Phú Quốc.

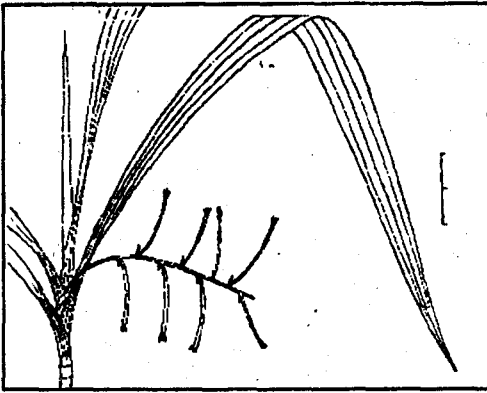
- Terrestrial; flowers yellow; fertile stamens 2; ovary 3-loculare.

10.810 - *Apostasia odorata* Bl.. Cỏ lan thơm.

Bụi ở đất, cao vào 30 cm; thân mảnh, mang nhiều lá hẹp dài nhọn, dài 20-30 cm, rộng 2-4 cm, gân dọc 5; cuống dài 2 cm, to thành bẹ. Chùm ở nách lá; hoa thưa, vào 15-20, gần như đều, vàng tươi; noãn sào dài 12 mm, có 3 cạnh; lá hoa dài 5-10 mm; lá đài dài 8 mm, cánh hoa hơi nhỏ hơn, 7 x 5 mm; tiểuhụy 3. Nang hẹp, dài 2 cm; hạt nhỏ, nhiều.

Hoàng Liênsơn, Hà Nội, Lâm Đồng (Phnom Sapoum), Đồng Xoài.

- Terrestrial; flowers yellow; fertile stamens 3; capsules 2 cm long (*A. thorelii* Gagn., *A. latifolia* Gagn. non Rolfe).

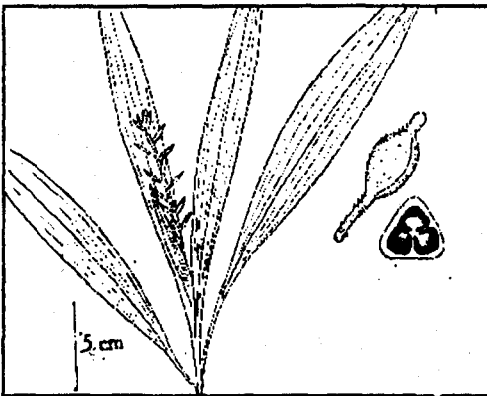

10.811 - *Apostasia wallichii* R. Br.. Cỏ lan wallich.

Bụi ở đất có thân to 3-4 mm, lông ngắn, mang nhiều lá hẹp như gươm, to 15-22 x 2-2,5 cm, gân dọc 5; cuống dài 5 cm. Chùm ở nách lá, mang nhiều hoa nhỏ, vàng, gần như đều; lá đài và cánh hoa như nhau, dài 5,5 mm; tiểu nhụy 2, chỉ ngắn, gần trên vòi nhụy ("cột" ngắn); noãn sào dài 1,5 cm. Nang dài 2,5 cm; hạt nhỏ, nhiều.

200- 1.500 m: từ Bavi qua Quảng Nam Đà Nẵng, Đà Lạt đến Đồng Nai.

- Terrestrial; stem 3-4 mm; flowers yellow; stamens 2; capsules 2.5 cm long.

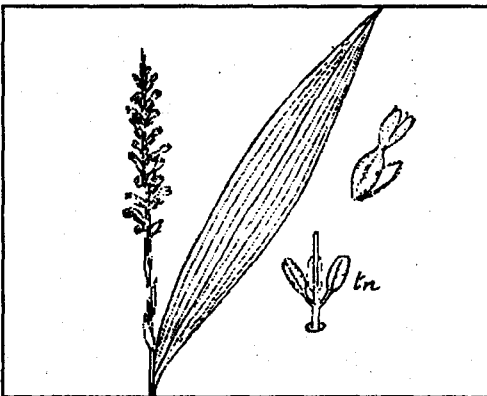

10.812 - *Neuwiedia annamensis* Gagn. Nolan Trung bộ.

Bụi ở đất; thân bò, dài 20-30 cm; rễ dài, to 2-3 mm. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng vào 2 cm, gân dọc 5-7; cuống dài 4-6 cm. Phá hoa không lông, dài 4-5 cm; hoa vàng; tiểu nhụy 3, chỉ dính nhau và gần vào đáy vòi nhụy; noãn sào hạ, 3-buồng. Nang trắng, có lông, to 5 mm, có 3 cạnh; hạt đen, nhỏ, nhiều.

Phú Khánh : núi Hòn-hèo; 5-7

- Bush; flowers yellow; stamens 3; capsules white.

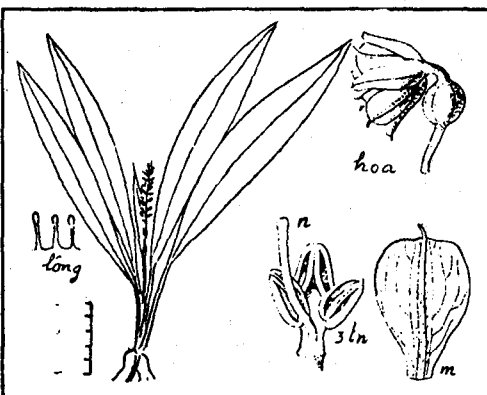

10.813 - *Neuwiedia griffithii* Reichb. f. Nolan Griffith.

Cỏ ở đất, có thân dài 20-30 cm, mang lá có phiến to 25 x 4 cm, nhọn hai đầu, gân dọc 7-9; không cuống. Chùm đứng, ngắn hơn lá, dày; lá hoa dài 15-17 mm; hoa trắng, có cọng và noãn sào dài 8 mm, có lông mịn; lá đài và cánh hoa như nhau; tiểu nhụy 3, gần vào 1/3 dưới của vòi nhụy, ba phần 2 buồng, nở dọc; noãn sào 3 buồng. Nang; hạt nhỏ, nhiều.

Quảng Ninh.

- Terrestrial; flowers white; fertile stamens 3; capsules.

10.814 - *Neuwiedia inae* de Vogel.

Lan đứng, cao đến 55 cm. Lá có phiến xếp dọc, to đến 40 x 4,7 cm; có lông tiết. Chùm nhiều hoa, có 6 cm; hoa trắng, dài 1,5 cm; lá đài, cánh hoa, môi giống nhau, lá đài giữa cao 6,5 mm; tiểu nhụy 3, ba phần tròn dài, cột cao 1 mm.

Rừng vào 750 m: Gialai Công Tum; II (hình hoa theo de Vogel).

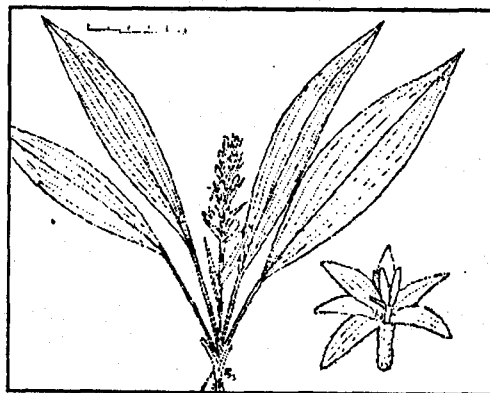
- Plant to 55 cm high; leaves plicate; flowers white; tepals similar; fertile stamens 3.

10.815 - *Neuwiedia zollingeri* var. *singaporeana* (Bak.) de Vogel. Nolan Singapore.

Bụi ở đất; thân mang lá thon nhọn hai đầu, to 15-20 x 3-4 cm; cuống dài 5-7 cm. Chùm ở chót thân, dài 7-8 cm, trục, noãn sào và lá đài có lông mịn; hoa như đều, vàng lợt; lá đài cao 17-20 mm, cánh hoa hơi rộng hơn lá đài; tiểu nhụy 3, gắn trên vòi nhụy (cột khá cao). Quả màu cam.

Rừng bình nguyên đến 800 m: Bavi, Nhatrang. Hai giống trên còn được sắp thành họ riêng *Apostasiaceae*.

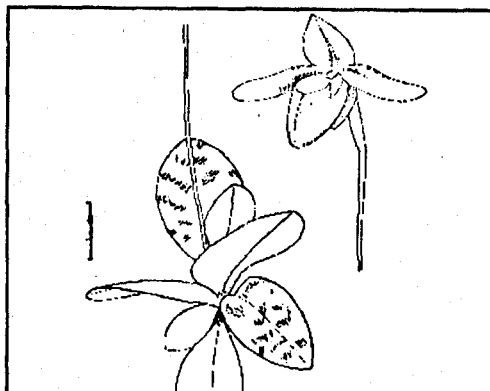
- Terrestrial; flowers light yellow; fertile stamens 3; capsules orange (*Tupistra singaporeana* Baker; *N. balansae* H. Bn. ex Gagn.).

Cypripediodeae:**10.816 - *Paphiopedilum amabile* Hall. f.** Vêhài dễ thương.

Dịalan có rễ to, dài; thân ngắn, mang lá song đính, to 15-20 x 3-4 cm, dày, dai, có bột sậm. Trục phách hoa dài 20-50 cm, mang 1 ít khi 2 hoa; noãn sào dài 3 cm; lá đài giữa cao 2,2-3,7 cm, lục có vân nâu, có ria lông mịn; cánh hoa ngang, hương, dài 4-5 cm, rộng 1,2 cm, có mút; lá đài cạnh dính nhau, cao 2 cm; môi 3-4 cm, đỏ tía, có gót dài 2,5 cm; tiểu nhụy lép 1, giữa 2 thụ.

Bình trithiên, Quảng nam Đà Nẵng, Đà Lạt (hình theo Hallier).

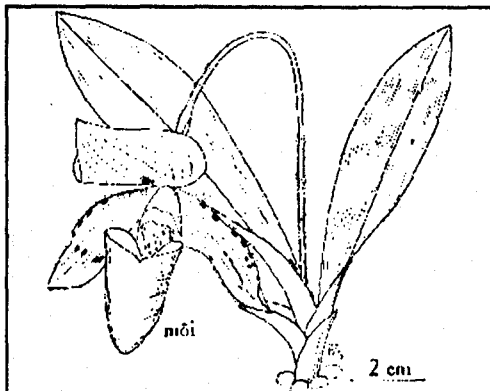
- Terrestrial; sepals brown blotched; petals pink (*P. callosum* var. *angustisepala* Guill.).

10.817 - *Paphiopedilum callosum* (Reichb. f.) Stein. Vân-hài.

Cỏ daniên ở đất, không thân. Lá có vân lục dợt mặt trên. Trục phách hoa dài, có lông nâu đỏ; hoa to, có 2 lá hoa có lông; lá đài trên tròn, to 4-8 cm, hơi hương, đáy xanh; lá đài cạnh dính nhau, có sọc xanh; cánh hoa có ria lông, và có 4-5 chại đỏ; môi có gót cao, nâu hay đỏ; tiểu nhụy lép 1, giữa 2 tiểu nhụy thụ.

B, Qn Đà Nẵng, Lâm đồng: Đà Lạt.

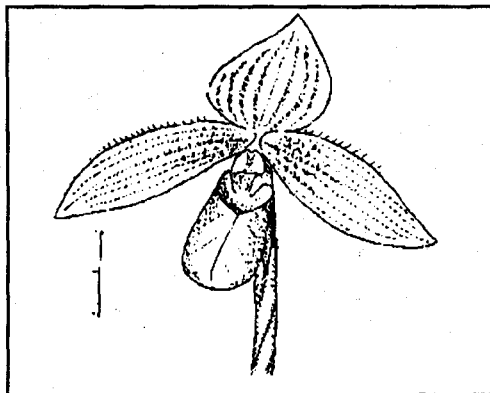
- Terrestrial; sepal pink; petals with red wards along edges; fertile stamens 2 (*Cypripedium callosum* Reichb. f.).

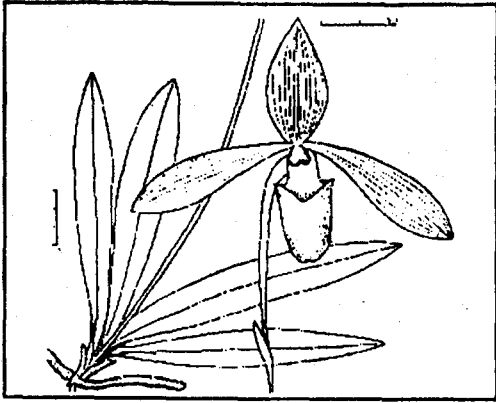
10.818 - *Paphiopedilum purpuratum* (Lindl.) Stein. Vânhài tía.

Dịalan. Hoa tía có lá đài giữa rộng 2,2-3,6 cm, có sọc, không đốm; cánh hoa cạnh có ria lông, thường dúng và quăn, có sọc và có đốm; tiểu nhụy lép thấp hơn rộng, có 2 răng.

Đà Lạt: Dankia.

- Lateral petals spotted, ciliated on edges; staminode broader than long (*Cypripedium purpuratum* Lindl.).

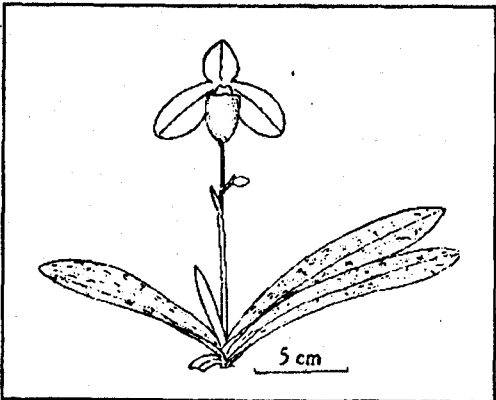

10.819 - *Paphiopedilum appletonianum* (Gower) Rolfe. Vêhài Appleton.

Dialan có rễ to; thân ngắn, mang lá bầu dục thon hẹp, to 13-17 x 2-3 cm. Trục nâu, có lông mịn, mang 1-2 hoa to, rộng 8-10 cm; lá đài giữa to 4,5 x 2,5 cm, lục lục; lá đài cạnh nhỏ, dính nhau, trắng trắng; cánh hoa cạnh trắng có bột đỏ to môi có gót tia rượu-chất ừng vàng và lục; tiểu nhụy lép nhỏ, giữa 2 tiểu nhụy thụ.

Bách má, Đà Lạt.

- Terrestrial; tepals green, violet at apex; lip purple with yellow and green (*Cypripedium appletonianum* Gower).

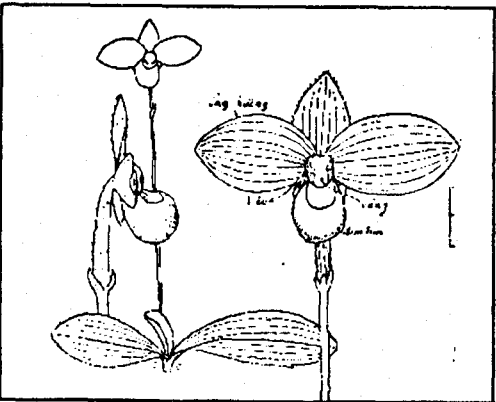

10.820 - *Paphiopedilum concolor* (Batem.) Pfitz. Mô giầy.

Dialan. Lá thon dài, có vân trắng trắng, mặt dưới đỏ đỏ. Cọng phách hoa ngắn; lá hoa ngắn hơn nõn sào; hoa vàng tươi có đốm mịn đỏ, rộng 5-7 cm; cánh hoa xoan rộng, có rìa lông đen; môi dài 4 cm, túi hẹp; tiểu nhụy thụ 2, tiểu nhụy lép vàng có đốm đỏ.

Quảng Ninh, Hà Nội, Hải Phòng, Giã Định.

- Terrestrial; flowers yellow with red dots (*Cypripedium concolor* Par. ex Batem.).

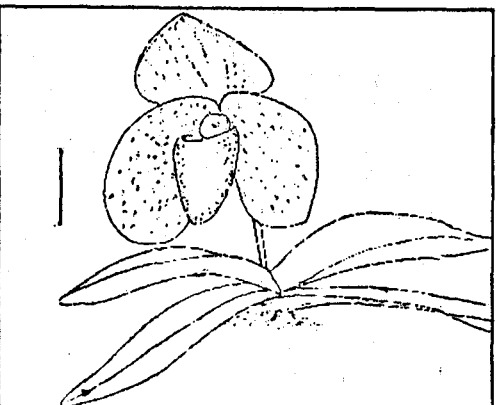

10.821 - *Paphiopedilum delanatii* Guill. Vêhài Delanat.

Dialan. Thân ngắn, mang 2-3 lá song đính, bầu dục hẹp, to 9-13 x 3-4,5 cm, có vân lục dợt mặt dưới và bột tia mặt trên. Trục cao 20 cm, tia, có lông dày; hoa 1-2, rộng 7-9 cm; phiến hoa trắng ừng hương; môi có gót 4 x 3 cm, tím tím đáy hơi hương; tiểu nhụy lép hình bán nguyệt, tia đậm, chót vàng, giữa 2 tiểu nhụy thụ; nõn sào có lông.

B, Phú Khánh.

- Terrestrial; tepals pinkish; lip purplish, pinkish in base.

10.822 - *Paphiopedilum godefroyae* (Godefr.-Leb.) Stein. Vêhài Godefroy.

Dialan. Lá song đính, hẹp dài, to 8-12 x 2,5-3 cm, dày, không lông, lục đậm có vân lục dợt mặt trên, có đốm tia nâu mặt dưới. Phách hoa ngắn, 2,8-8 cm, trục lục có đốm tia, có lông dày; lá hoa 2; hoa 1-2, rộng 6-8 cm; lá đài giữa xoan tròn, cao 3,5-4 cm, trắng hay vàng vàng; cánh hoa xoan, dài 4,5 cm, xéo, trắng có đốm sậm; môi có gót 3 x 2 cm; tiểu nhụy lép tròn dài, trắng có đốm tia.

Bắc Hải, Hà Bắc.

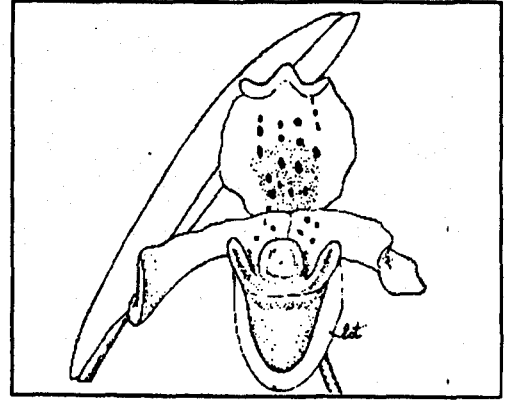
- Terrestrial; flowers white or yellowish, dark dotted. (*Cypripedium godefroyae* Godefr.-Leb.).

10.823 - *Paphiopedilum gratrixianum* (Mast.) Guill. Vêhài Gratrix.

Điạlan; thân ngắn mang lá to đến 20 x 4 cm, dày, dai, đáy có đốm đỏ, chót có 2 thùy không bằng nhau. Hoa trên cọng dài, có lông tía; láhoa trònđai, ngắn hơn noãn sào; hoa to, rộng 11-12 cm, màu lục vàng; láđai trên có bìa đúng, trắng, có đốm to, đỏ ở giữa; láđai cạnh dính nhau, hơi dài hơn môi, lụclục; môi có gót lục nâu, có 2 tai đúng xoan, cao; tiểunhụy lép vàngvàng, giữa 2 thùy.

Vinhphủ, Trungbộ (hình theo Gard. Chron.).

- Terrestrial; tepals yellow greenish, sepal median with red dots; lip brown yellow (*Cypripedium gratrixianum* Sand. ex Mast.).

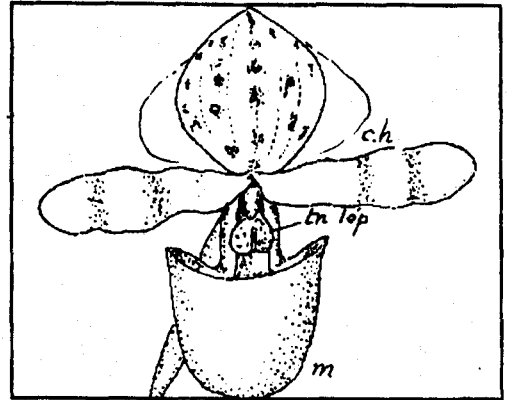

10.824 - *Paphiopedilum henryanum* Bream.

Điạlan. Hoa to; láđai giữa hình quạt, lụclục có đốm nâu-tía; láđai cạnh nhỏ, dính nhau; cánhhoa giữa nâunâu, cạnh dài, rộng 1,8 cm; tiểunhụy lép chót cắt ngang, tròn, rộng 7 mm, có rún, vàng. Môi ủng tía, hình túi to như gót tròn.

B, vùng biên giới với Trung quốc.

- Median sepal with brown-purple spots; staminod umbonate, 7 mm long.

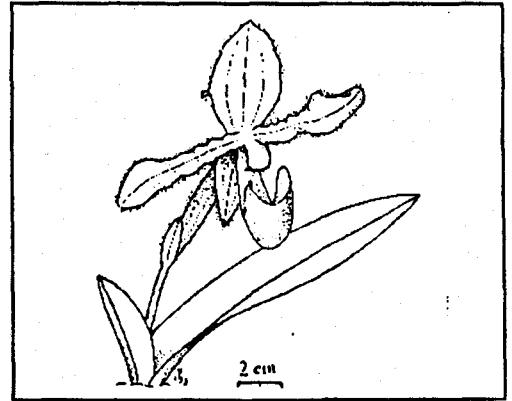

10.825 - *Paphiopedilum hirsutissimum* (Hook.) Stein. Tiênhài.

Điạlan. Lá có phiến hẹp dài, màu lục có bột sậm. Pháthoa có cọng dài 10-15 cm; láhoa ngắn hơn rìa lông; láđai giữa nâunâu hay xanhxanh, có đốm đỏ, chót trắng; cánhhoa đúng, lục có đốm nâu hay trắng bìa đỏ; môi có gót, lụclục và nâu đỏ; tiểunhụy thụ 2, giữa là tiểunhụy lép.

B, Tr ở Đàlạt.

- Cultivated (*Cypripedium hirsutissimum* Lindl. ex Hook.).

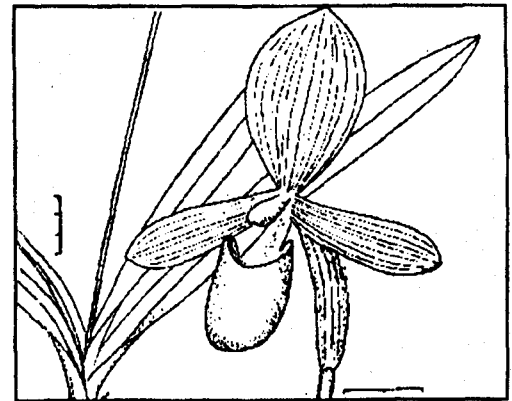

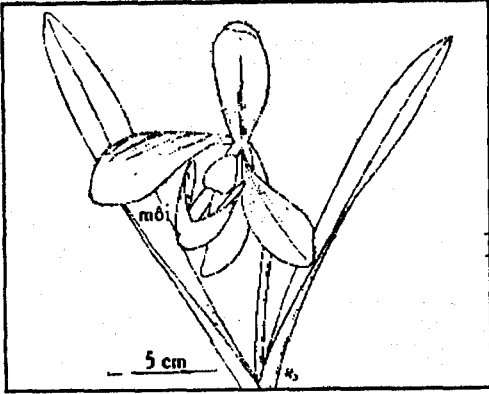
10.826 - *Paphiopedilum insigne* (Lindl.) Pfitz. Vêhài trangtrí.

Điạlan; thân ngắn, mang lá songđỉnh, hẹp dài, to 15-20 x 2,5 cm. Pháthoa đứng trên trục cao 20-30 cm, tía đậm, có lông nâunâu; láhoa lục đỏ, xoan, to 5 x 3 cm; hoa 1(2), rộng 10-13 cm; láđai giữa xoan, dài 5-6 cm, chót trắng, đáy lục có bột nâu tía. láđai cạnh vào 4 x 1,3 cm; môi có gót to 4 x 2,5 cm, vàng nâu, cánhhoa cạnh dài 5-6 cm, lục vàng tãi có sọc tía hay đốm đỏ nâu.

Lào; VN?

- Terrestrial; flowers green and yellow; labellum brown yellow (*Cypripedium insigne* Wall. ex Lindl.).

10.827 - Paphiopedilum villosum (Lindl.) Stem. Kim-hài.

Dịalan. Lá không có bột hay rầnri, dài 30-40 cm, rộng 3-4 cm. Pháthoa trên cọng dài 20 cm, có lông; láhoa 5 cm; hoa *hường*, có lông mịn; cánhhoa dài 5-7 cm, ngoài vàng, trong nghệ; ládài trên trắng mặt ngoài, *lục-nâu và đỏđỏ* mặt trong, ládài cạnh dính nhau, *hường* có bột nâu; *môi vàng nâu* hay *hường*.

Langbian, Đàlạt; III.

- Terrestrial; flowers pink; lip brownish or pink (*Cypripedium villosum* Lindl.).

Họ-phụ Orchidoideae

1a - nuốm lồm

2a - hành là củ dài hay như bàn tay; thân mang n lá; láhoa to hơn hoa, dạng giống *Brachycorythis*

2b - hành tròn; tiểuhụy lép nhỏ, pháttriển dính vào bìa môi; phầnkhối với viphần nhỏ; nuốm không cọng *Amitostigma*

1b - nuốm lồi hay có cọng

2a - gót lồi dài hình sừng, dài bằng hay hơn baophần; lá 1-2; pháthoa 1-hoa; cánhhoa như ládài *Diplomeris*

2b - gót không lồi cao

3a - thùy của nuốm không thò dài ra trước

4a - thùy của nuốm hay theca không thò ra trước

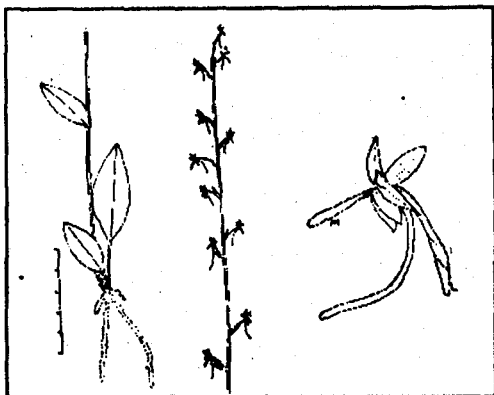
5a - nuốm thành một lồm; môi nguyên; móng hình trụ dài *Platanthera*

5b - thùy của nuốm dính nhau; môi thường 3 thùy; móng nếu có hình bầu ngắn

6a - thùy nuốm không dính vào đáy môi; không móng; tiểuhụy lép rời baophần *Herminium*

6b - thùy nuốm dính vào vào hậthiệt và tiểuhụy lép; môi có hay không có móng *Peristylus*

3b - thùy của nuốm thò ngay ra trước, không dính vào hậthiệt *Habenaria*

10.828 - Platanthera angustata (Bl.) Lindl. Bìnhhùng hẹp.

Dịalan cao 20-30 cm, có rễ to, không chia nhánh. Lá có phiến bầuđục, to 2-4 x 1,5-2 cm; cuống dài 1-2 cm. Chùm ở chót thân, đứng thưa; láhoa xoan nhọn, dài 5-7 mm; cọng và noãnào dài 1 cm; ládài giữa xoan, cao 3 mm; cánhhoa hẹp hơn ládài; môi có *móng dài 1,5 cm*, phiến hẹp, nguyên, dài 4-6 mm.

Tamđảo (hình theo Seidenfaden).

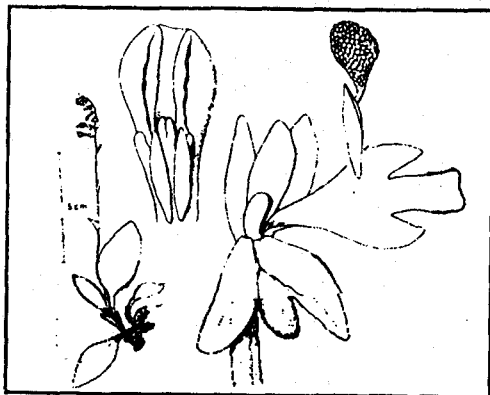
- Terrestrial, long spur; lip undivided (*Mecosa angustata* Bl.).

10.829 - Amitostigma keiskeoides (Gagn.) Garay & Kittredge

Cỏ cao 10-13 cm; hành xoan to 2 x 1 cm. Lá 2-3, phiến 1,5-7 x 1-2 cm. Pháthoa ở cạnh; láhoa 5-6 mm; cộng và noãn sào 7 mm; *hoa hươnghường*, 7-10, nhỏ; ládài giữa cao 4 mm; cánhhoa cao 5 mm; tiểunhụy lép, dính vào bìa môi; môi xoan có 3 thùy, móng 4 mm; cột cao 1 mm

Sapa, 1.500 m (hình theo Seidenfaden).

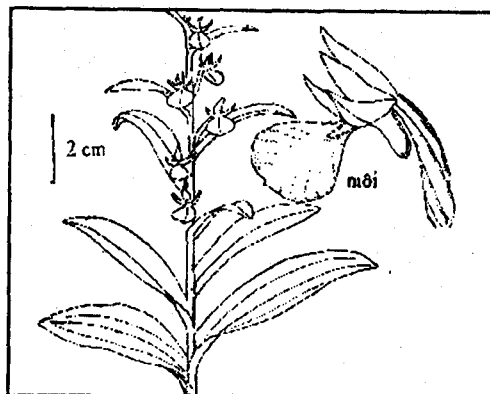
- Plant 10-13 cm high; flowers pinkish; dorsal sepal 4 mm long; spur 1 mm, stigma sessile (*Habenaria keiskeoides* Gagn.).

10.830 - Brachycorythis galeandra (Reichb. f.) Summerh. Doãn móng chup.

Dịalan có cãnhành xoan dài. Lá có phiến bầu dục hẹp, dài 4-6 cm, lá trên từ từ nhỏ đi thành như láhoa. Hoa ở nách lá nhỏ, *trắng có sọc đỏ hay tím*; phiếnhoa thon nhọn; môi xoan rộng hay xoan tròn, có *móng ngắn*, miệng rộng; cộng hoa và noãn sào dài 1,5 cm.

Đà Lạt (hình theo King & Pantling)

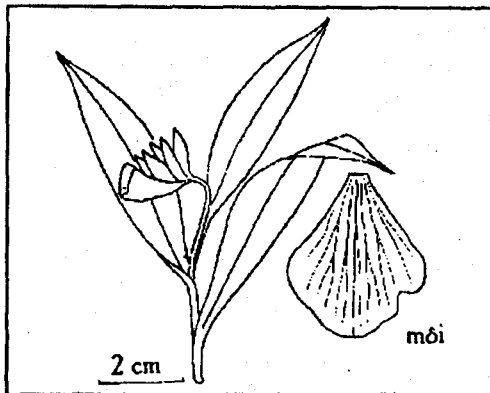
- Terrestrial; flowers white, spur short (*Platanthera galeandra* Reichb. f.).

10.831 - Brachycorythis laotica (Gagn.) Summerh. Doãn móng Lào.

Dịalan; hành 2 (rể nhiễm nấm), dài 2 cm; thân cao 10-20 cm. Lá có phiến dài 3-6 cm, không lông. Hoa cô độc ở ngọn, to, *trắng hay tím tím*; phiến hoa dài 11-14 mm; môi xoan rộng, dài gần 2 cm, 3 thùy cạn, *móng ngắn*, đến 1 cm.

Dilinh, Pongour (Đà Lạt) (hình theo Gagnepain).

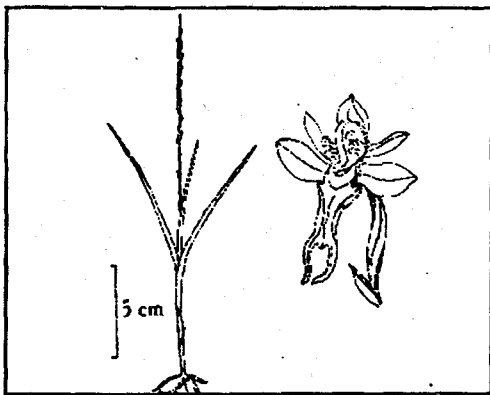
- Terrestrial; flowers white or pinkish; spur 1 cm long (*Habenaria laotica* Gagn.).

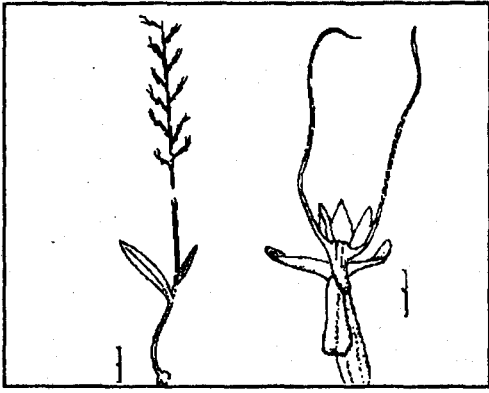
10.832 - Herminium lanceum (Sw.) Vuijk.

Dịalan có hành tròn dài, thân cao 15-20 cm. Lá 1-3; phiến hẹp, dài đến 20 cm, rộng 5-10 mm, chót nhọn. Gié hẹp, cao 4-20 cm; hoa nhỏ, *nhiều, xanhxanh hay vàngvàng*; phiến hoa dài 2 mm; môi có 2 thùy cạnh hẹp, dài 5-6 mm; noãn sào dài 6 mm. Nang dài 7 mm.

Sapa, vùng Đà Lạt (hình theo Wight).

- Terrestrial; flowers greenish or yellowish; lip with acute lobes (*Ophrys lancea* Thunb. ex Sw.; *H. angustifolium* (Lindl.) Benth. & Hook. f.).

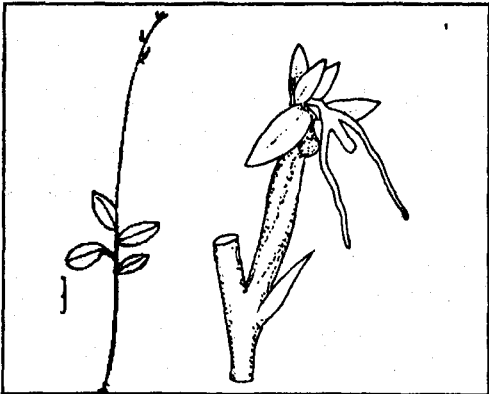

10.833 - *Peristylus calcaratus* (Rolfe) Hu. Chuthu cựa.

Dịalan; hành dài hơn 1,5 cm; cò cao đến 40 cm. Lá 2-3 ở gốc, bầu dục thon, dài 4-6 cm. Gié hẹp, thưa, cao 10-15 cm; láhoa dài 1 cm; hoa nhỏ, *lục*; phiến hoa cao 3 mm; môi có thùy cạnh dài như râu, móng dài bằng hay hơn *láda giữa*; noãn sào vắn rõ, dài 15 mm.

Sapa, Đà Lạt (hoa theo Seidenfaden)

- Terrestrial; flowers green; lip with sidelobes thread-like, spur as long or longer than dorsal sepal (*Habenaria tentaculata* auct. non Reichb. f., Guill.).

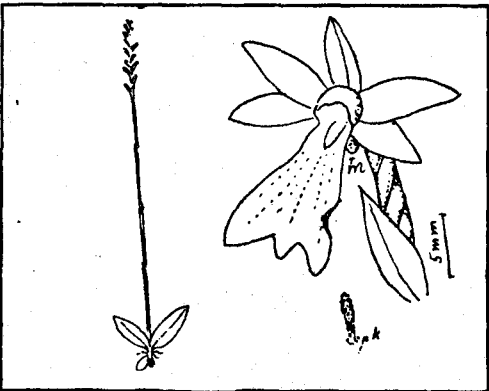

10.834 - *Peristylus aristatus* Lindl.

Dịalan nhỏ, cao đến 20 cm. Lá có phiến bầu dục, dài vào 2-3 cm. Pháthoa mảnh, trên cong dài; hoa nhỏ; cánh hoa cạnh to hơn ládài, *môi có thùy cạnh dài* đến 11 mm, móng hình túi dài phũ hay hình cầu.

Sự hiện diện của loài ở Việt Nam cần kiểm lại; theo Seidenfaden, loài này không có ở Đôngduong; mẫu vật của Pételot có lẽ là *P. densus* (Lindl.) Sant. & Kap. hơn.

- Lip with side-lobes thread-like; spur globulous.

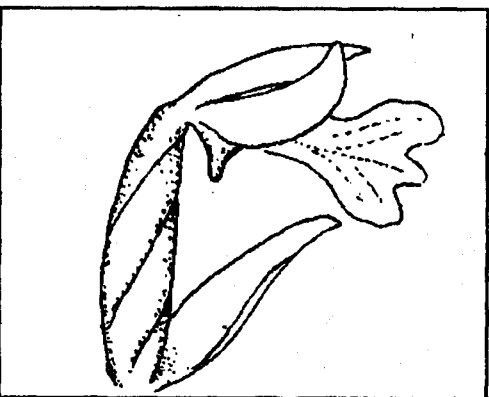

10.835 - *Peristylus candidus* J.J. Sm.. Chuthu trắng.

Dịalan có 1-2 hành; thân cao 20-35 cm. Lá 2-3, xoan, dài 2-4,5 cm. Gié dày, dài 4-5 cm, ở cao trên chót thân; láhoa dài 5-7 mm; hoa nhỏ, *trắng*; phiến hoa dài 3-4 mm; môi có 3 thùy tà, thùy giữa tamgiác, to. Nang tròn dài, dài 1 cm.

Vùng Đà Lạt (hình theo Gagnepain).

- Terrestrial; flowers white; lip trilobate; capsules 1 cm long (*Herminium annamense* Gagn; *Habenaria langbianensis* Gagn., *Hab. godefroyi* Gagn.).

10.836 - *Peristylus holttumianus* Aver.. Chuthu Holttum.

Dịalan. Lá ở đáy thân. Pháthoa cao 15-30 cm, hoa khít nhau, *tía nâu nâu*; môi có thùy cạnh hình bình hành, chót *chia ba*; móng ngắn.

Đà Lạt; V.

- Leaves radical; scapes to 28 cm high; lip tripartite; spur rhort.

768 - Orchidaceae

10.837 - *Peristylus chapaensis* (Gagn.) Seidenf.
Chuthu Sapa.

Dialan nhỏ, cao 7-10 cm. Lá 2 ở gốc, nhỏ, thon hẹp, mỏng, dài 2-3 cm; lá trên từ từ nhỏ như láhoa. Chùm thưa ở chót thân; hoa nhỏ, *trắng*, có ládài cùng cỡ với cánhhoa, dài 4 mm; *môi không thùy*, dài 3,5 mm, mỏng như túi, dài 2 mm; cột (trục hợpnhụy) cao 1 mm

Sapa (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers white; lip entire (*Habenaria chapaensis* Gagn.).

10.838 - *Peristylus constrictus* (Lindl.) Lindl. Chuthu thắc.

Dialan có hành to, dài 4-5 cm; thân cao đến 80 cm. Lá 5-6, gần nhau, bầuduc thon, dài 10-12 cm. Gié dài 10-20cm, dày; láhoa hẹp, dài 15 mm; hoa *xanhxanh hay trắng*; ládài cạnh nâuâu; phiếnhoa cao 8-9 mm; môi có 3 thùy thon hẹp, thùy cạnh dài 6-7 mm, mỏng tròn, to 3 mm. Nang dài 12 mm.

Dilinh, Langhanh, Bảochánh.

- Terrestrial; flowers greenish or white; lip 6-7 mm long (*Habenaria constricta* Hook. f., *H. cylindrocalyx* Gagn.).

10.839 - *Peristylus densus* (Lindl.) Santap. & Kapad.
Chuthu dày.

Dialan có thân và pháthoa cao 30-70 cm; hành trònđài, dài 1-3 cm, rế to. Lá thon, to 3-7 x 1 cm, chót nhọn; lá trên teo, dạng láhoa. Chùm đứng, hẹp, thưa; hoa nhỏ; láhoa dài 8 mm, dài bằng hay hơn noãnào; ládài trònđài, cao 3 mm; cánhhoa hẹp hơn; môi có 3 thùy, *hình đầu trâu*, dài đến 3,5 mm, mỏng dài 4-6 mm. Vùng núi: B, Chưáchan, Langbian.

- Terrestrial; flowers small, lip in form of T (*Coeloglossum densum* Lindl.; *Habenaria evrardii* Gagn., *H. dankiaensis* Gagn.).

10.840 - *Peristylus goodyeroides* (D. Don) Lindl.
Chuthu dạng-Goodyera.

Dialan cao 30-60 cm, có hành dài 2-4 cm và rế to, mang lá dưới như bẹ, lá giữa thân bầuduc thon, to 10-15 x 4-7 cm, lá trên đột nhiên teo như vảy. Gié đứng dày, cao 10-20 cm; láhoa nhỏ; ládài giữa dài 2,5 mm, 1 gân, ládài cạnh hẹp; cánhhoa cùng cỡ với ládài, bầuduc; môi tamgiác, đầu có 3 thùy can, móng hình túi nhỏ, cao 1,5 mm. *Đàlat*.

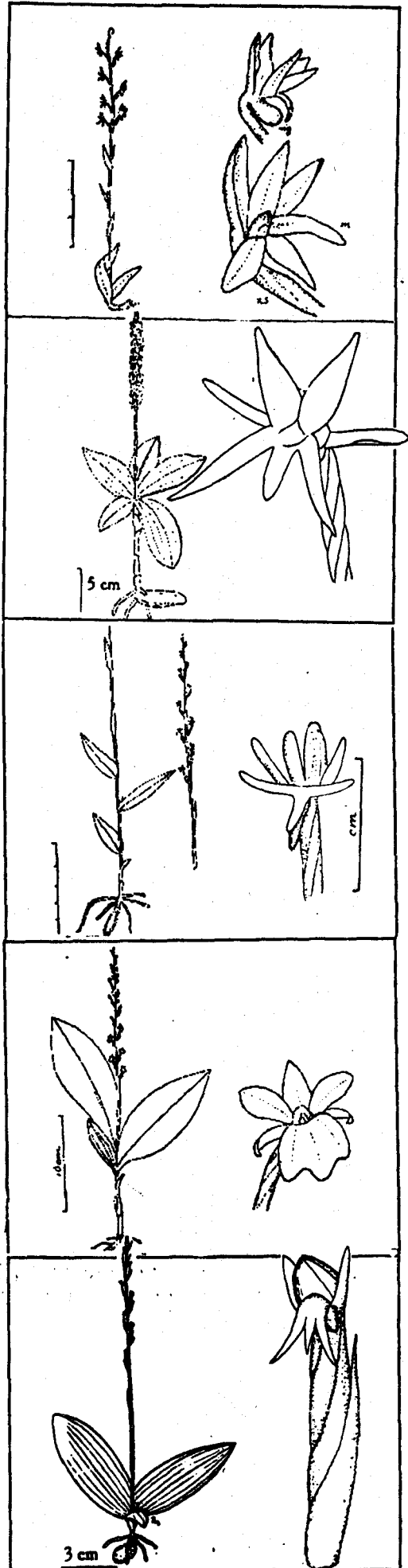
- Terrestrial; flowers small; lip large, shallowly 3-lobate, spur 1.5 mm long (*Habenaria goodyeroides* D. Don).

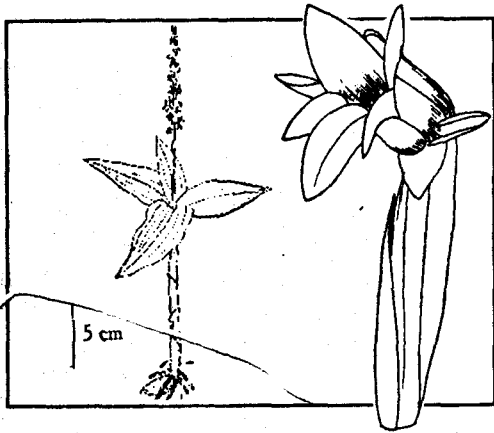
10840b - *Habenaria lateriflora* (Lindl.) J.J. Sm.
Chuthu cựa.

Dialan; hành dài hơn 1,5 cm; cỏ cao đến 40 cm. Lá 2-3 ở gốc, bầuduc thon, dài 4-6 cm. Gié hẹp, thưa, cao 10-15 cm; láhoa dài 1 cm; hoa nhỏ, *xanh đậm*; phiếnhoa cao 3 mm; môi 3 thùy, thùy cạnh dài 12 mm, thường dài hơn thùy giữa, mỏng nhỏ, dài 2 mm; noãnào vằn rõ, dài 15 mm.

Sapa, Đàlat (hình theo King & Pantling).

- Terrestrial; flowers green; lip with acute lobes, spur 2 mm (*Glossula calcarata* Rolfe, *Habenaria tentaculata* auct., non Reichb. f., Guill.).

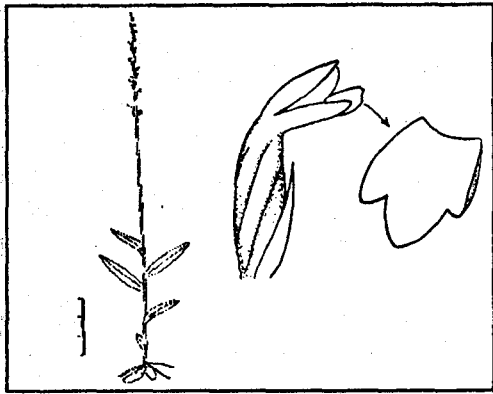

10.841 - *Peristylus parishii* Reichb. f. Chuthu Parish.
 Dịalan; hành dài 3-4 cm; có cao 40 cm. Lá thường có gân gần nhau, 4-6, dài 10-13 cm, lúc khô đen. Gié dài 15-20 cm; láhoa dài hơn hoa; hoa nhỏ, đen lúc khô; noãn sào xanh; *phiếnhoa nâu nâu*, cao 3 mm; môi 3 thùy, đáy có 2 sóng, móng tròn, cao 1,5 mm.

Thùathien, Lâm đồng (hình hoa theo King & Pantling).

- Terrestrial; flowers brownish; tepals 3 mm; spur 1.5 mm (*Habenaria parishii* (Reichb. f.) Hook. f.).

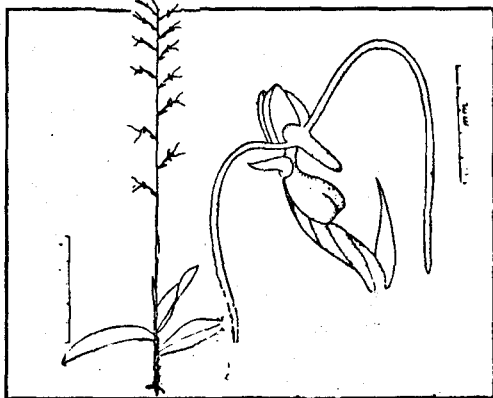

10.842 - *Peristylus prainii* (Hook. f.) Kraenzl. Chuthu Prain.

Dịalan cao 30-60 cm, có hành bầu dục, dài 1-1,5 cm, rễ to. Lá 4-5, phiến tròn dài hẹp, đến 7-8 x 2-3 cm, mỏng; lá trên cũng như lá dưới teo. Chùm dài đến 20 cm; hoa cao vào 1 cm, màu *lục lục ửng nâu*; láhoa dài hơn noãn sào (đến 15 mm); lá dài dài 3 mm; cánh hoa bất xứng; môi màu lục, chót ửng nâu, móng dài 1 mm.

Vùng núi cao: Caolạng, Sapa.

- Terrestrial; flowers greenish with brown; spur 1 mm (*Habenaria prainii* Hook. f.).

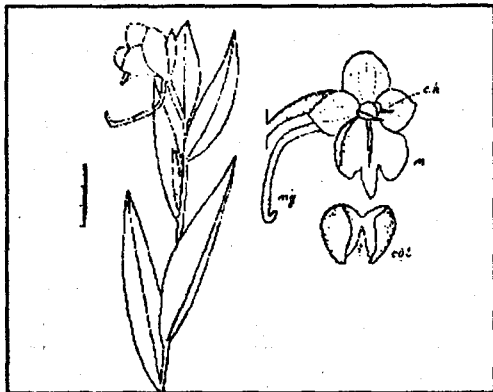

10.843 - *Peristylus tentaculatus* (Lindl.) J.J. Sm. Chuthu vôi.

Dịalan cao 20-30 cm; hành xoan, dài 1,5 cm. Lá 3-4 ở gốc, trải ra; phiến xoan, ôm thân, dài 3,5-5 cm, rộng 2 cm. Gié đứng cao 5-15 cm; láhoa dài 3-4 mm; hoa nhỏ, *xanh*; lá dài dài 3 mm, 3 gân; cánh hoa 1 gân; môi có 2 thùy cạnh hẹp như râu, dài 12-25 mm, thùy giữa ngắn nhiều (2 mm), móng hình túi, dài 2 mm, ngắn hơn lá dài giữa, xoan, đáy hẹp.

Vùng núi cao: Hànamninh, Đalat.

- Terrestrial; flowers green; lip with sidelobes thread-like; spur globular shorter than dorsal sepal (*Glossula tentaculata* Lindl., *Habenaria tentaculata* (Lindl.) Reichb. f.).

10.844 - *Pecteilis cambodiana* (Gagn.) Aver. Trâm lan Cambót.

Dịalan cao hơn 30 cm; đáy thân có bẹ, trên là lá (vào 6) thon nhọn, dài đến 10 cm, rộng 2,5 cm. Pháthoa 3 hoa; hoa to, rộng 4 cm, ở nách láhoa dạng lá; noãn sào dài 30-35 mm; lá dài xoan, dài 15-17 mm, gân 3; cánh hoa nhỏ và hẹp, môi 3 thùy, có một sóng *đứng* ở giữa, *móng dài 5 cm*; cột có núm lõm.

Cambót (hình theo Gagnepain)

- Terrestrial; flowers 4 cm wide; spur 5 cm long (*Parahabenaria cambodiana* Gagn.).

10.845 - *Pecteilis cochinchinensis* (Gagn.) Aver.

Dịalan. Lá hẹp dài, chót nhọn, to 14-20 x 1,8-2,4 cm. Pháthoa ít hoa; *hoa trắng*; nhỏ; ládài giữa tròn, to 16-17 mm, chót lõm; ládài cạnh bậxúng; cánhhoa cao 8-9 mm, hình tamgiác nhọn; môi tròn, to 22 mm, 3 thùy, uốn với thùy chót tamgiác; *móng dài 5 cm, cong, xanh*.

Núi Chưáchan (theo hình vẽ của Simond).

- Flowers white; middle sepals orbicular 17 mm diameter; spur green, 5 cm long (*Parahabenaria cochinchinensis* Gagn.).

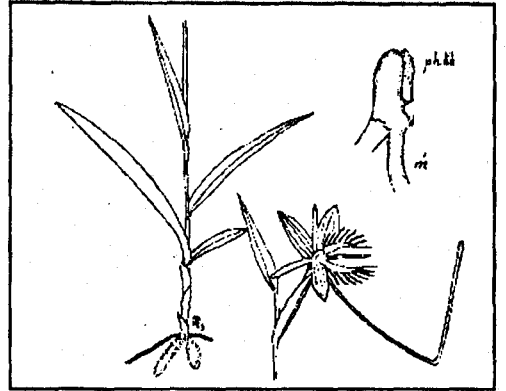

10.846 - *Pecteilis henryi* Schlechter. Trầmlan Henry.

Dịalan cao 20-30 cm, củ hành to 2-2,5 x 1 cm, rễ ít, to. Thân có 3-4 bẹ ở đáy; lá thon hẹp, đến 7 x 2 cm, mỏng; lá trên từ từ hẹp đến hoa. Chùm ở ngọn; láhoa to; *hoa trắng, thơm*; cọng và noẫnsào bằng láhoa; ládài giữa xoan, to 15 x 7,5 mm; cánhhoa cạnh hẹp, to 16 x 2 mm; môi 3 thùy, thùy cạnh cong và có *rìa dài như lược*, *móng dài 6-8 cm*; cột cao 8 mm; phẩnkhoi 2, hình dùi.

Muồngmán, Langbian; IX.

- Terrestrial; flowers white; lip with pectinate sidelobes, spur to 8 cm long (*Habenaria bassacensis* Gagn.).

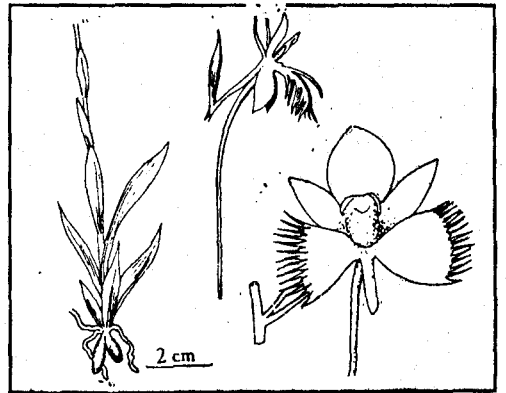

10.847 - *Pecteilis susannae* (L.) Raf.. Bạchphượng.

Dịalan có 1-2 hành trồndài, rộng 2-3 cm, dài 5-7 cm; *thân cao đến 1 m*. Lá 4-8, thon nhọn. Pháthoa mang vào 10 *hoa trắng, thơm, to*; ládài, cánhhoa dài vào 2,5 cm; môi có 3 thùy, thùy cạnh rộng, có tua như chỉ, thùy giữa dài 15 mm, *móng dài đến 10 cm*; noẫnsào dài 5 cm, có 9 cạnh tà.

Caolang, Lâmđồng, Tốnglêchơn; VI. Lan đẹp, dễ trồng. Đấpphồng tay.

- Terrestrial; flowers large, white, fragrant; spur to 10 cm long (*Orchis susannae* L.; *Habenaria susannae* (L.) R. Br.).

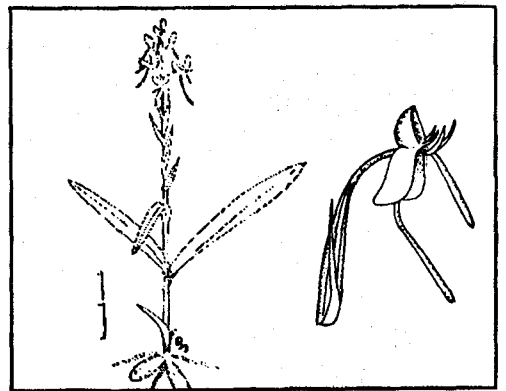

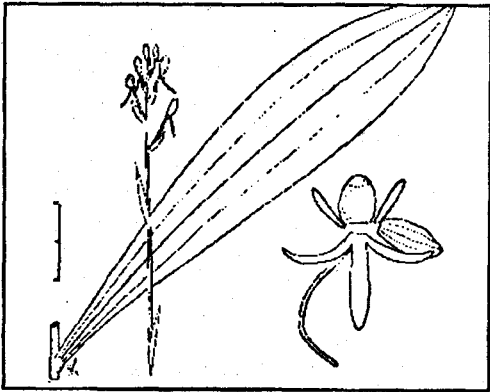
10.848 - *Habenaria acuifera* Wall. ex Lindl. Hàbiệnnhọn.

Dịalan có hành dài 3-4 cm; thân cao 20-40 cm. Thân mang 1-2 lá teo ở gốc; lá trung, lục tươi, dài 4-10 cm, lá trên từ từ hẹp đến dạng láhoa. Chùm dày; láhoa nhọn; *hoa màu lụclục*; ládài cạnh cong, to, *nâu*; cánhhoa hẹp; môi có 3 thùy, thùy giữa dài 1,2 cm, thùy cạnh hẹp, gần thẳng góc và dẫnlên, *móng dài 1-2 cm*.

Đất ẩm, hoangnguyên: Hàsonbình.. Thườathiên, Đờngnai, Phúquốc.

- Terrestrial; flowers greenish, sepals brown; spur 1-2 cm long

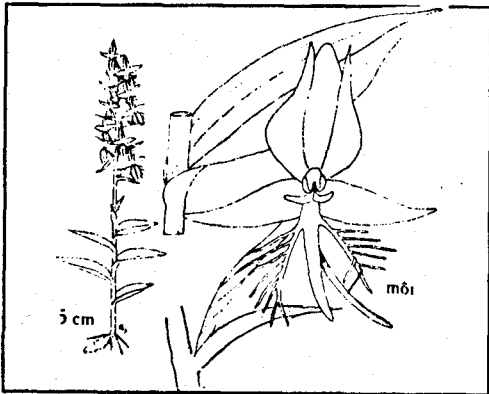

10.849 - *Habenaria apetala* Gagn.. Hàbiện vôcánh.

Dịalan không hành, có rễ to và thân cao đến 40 cm. Lá thon, to 5-20 x 2-3,5 cm, mỏng, đáy từ từ hẹp, lá trên teo dạng láhoa. Pháthoa ngắn hơn lá; hoa vào 12; láhoa dài 1 cm, nhọn; láđài giữa rộng 2 mm; cánhhoa hẹp, to 4,2 x 2 mm; môi 3 thùy, thùy giữa dài 6 mm, móng dài 13 mm; cột ngắn.

Hònba. Cánhhoa nhỏ và mau rụng nên loài có tên như vậy.

- Terrestrial; flowers with narrow petals; spur 13 mm long.

10.850 - *Habenaria limprichtii* Schltr.. Hàbiện đầu-bò.

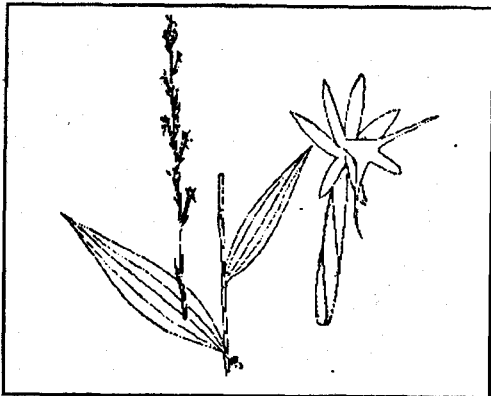
Dịalan có hành bầu dục, dài 2 cm; thân cao đến 50 cm. Lá 2-4; phiến thon, dài 8-15 cm, gân chánh 5; lá trên lần lần teo lại. Chùm có láhoa dài 3-4 cm; hoa to, trắngtrắng, cổ sọc; cánhhoa dài 2,5 cm; môi xanhxanh, có thùy cạnh có 10 rìa, móng dài 2 cm, dài hơn thùy.

Đất lầy : Sapa, vùng Đàlạt; VII (hình theo King & Pantling).

- Terrestrial; flowers whitish; lip greenish, with sidelobes pectinate.

10.851 - *Habenaria arietina* Hook. f.

Hoa có móng dài hơn 4 cm, còn ở *H. limprichtii*, móng dài 2 cm. Tìm ở ta.

10.852 - *Habenaria aristata* (Lindl.) Hook. f.. Hàbiện râu.

Dịalan cao 40 cm, lúc khô denden. Lá 3-4; phiến thon nhọn, to 3-5 x 1-1,5 cm. Chùm ở ngọn, dài 10-20 cm; láhoa dài bằng hay hơn noãnào; láđài như kim, dài 5-7 mm; cánhhoa cùng cỡ với láđài; môi hình chím én, hay với 2 thùy cạnh hẹp nhọn (như râu cá-chốt), móng dài 5-6 mm.

Vùng núi cao, cao độ vào 2.000 m, trên đá: Sapa.

- Terrestrial; lip with sidelobes long and acute. (*Peristylus aristatus* Lindl.)

10.853 - *Habenaria ciliolaris* (L.) Kraenzel. Hàbiện râu.

Dịalan có căn hành tròn dài và rễ to. Thân đứng cao 80-90 cm, có 3-4 bẹ, rồi mang lá xoan thon, mỏng, chót nhọn. Chùm đứng, hoa lụclục; láhoa thon, dài 8-10 mm; noãnào có sóng có răng, dài 2 cm; láđài giữa có 3 sóng có răng, láđài cạnh trong trong, cong, 3 gân; cánhhoa hẹp; môi có 3 thùy, thùy cạnh nhọn, dài cong, móng dài cỡ noãnào (2 cm).

Hảiphòng, Hànamninh, Nghệtĩnh.

- Terrestrial; ovary with dentate crests; spur as long as ovary.

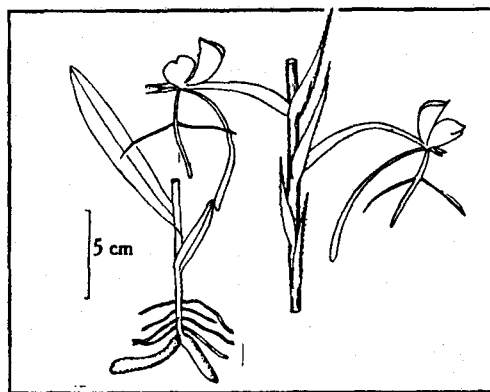

10.854 - *Habenaria commelinifolia* (Roxb.) Wall. ex Lindl. Hàbiện lá-trai.

Điạlan; thân vậmvỏ, cao đến 80 cm; hành dài 2-3 cm, rễ to, nhiều. Lá dài 4-6 cm, từ từ nhỏ và nhọn đến trên. Chùm dài 10-12 cm; láhoa nhọn; hoa to, trắng; phiến cao 6 mm, chót xanh; môi có 2 thùy cạnh hẹp nhọn, dài đến 3 cm, móng dài 3,5-7,5 cm.

Đất ẩmlầy: Phúkhánh, Gougah, Longkhánh.

- Terrestrial; tepals greenish at apex; spur to 7,5 cm long (*Orchis commelinaefolia* Roxb.).

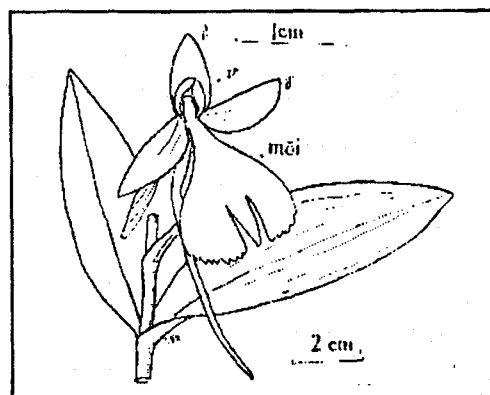

10.855 - *Habenaria dentata* (Sw.) Schltr. Hàbiện răng.

Điạlan có hành tròn dài; thân cao 30-40 cm. Lá 3-4, bầu dục tròn dài. Pháthoa dày, dài 4-9 cm; hoa trắng to, đẹp; noãn sào dài 15-20 mm; lá đài dài vào 1 cm; cánh hoa nhỏ; môi to, có 3 thùy, thùy giữa nhọn, thùy cạnh chót ngang, có răng, móng dài.

Môi hơi dẹt hình: Caolạng, Hoàngliênson, Thừa thiên, Biênhòa, Cônson.

- Terrestrial; flowers white; labellum with side lobes dentate (*Orchis dentata* Sw.; *H. geniculata* D. Don.).

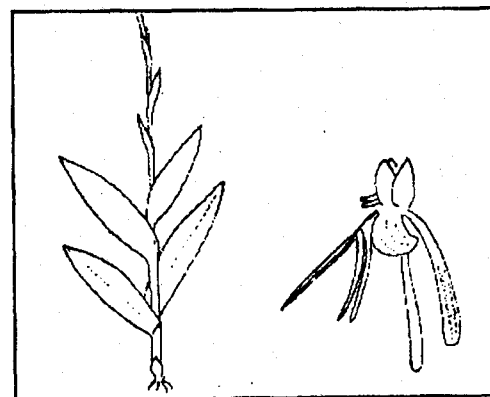

10.856 - *Habenaria erostrata* Tang & Wang. Hàbiện không-mũi.

Cỏ cao 20-70 cm. Lá dưới là bẹ bao, lá trên có phiến to 4-7 x 1,2 cm. Pháthoa dày, cao 5-7 cm; láhoa hẹp dài; cộng và noãn sào dài 1,5 cm; hoa trắng, lá đài xoan, lá đài cạnh xéo, nâu; cánh hoa hẹp, dài 4,5 mm, môi có 2 thùy hẹp dài bằng thùy giữa, móng cong, dài hơn noãn sào.

Nhatrang (hình theo Seidenfaden).

- Flowers white; side sepals brown.

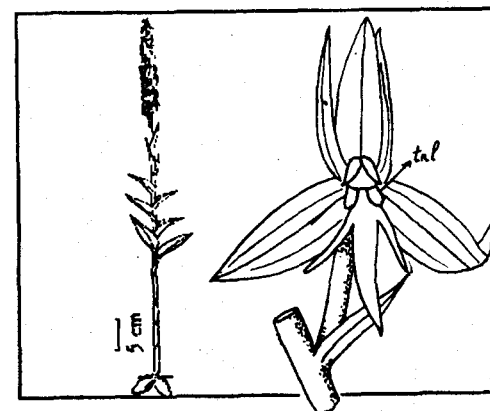

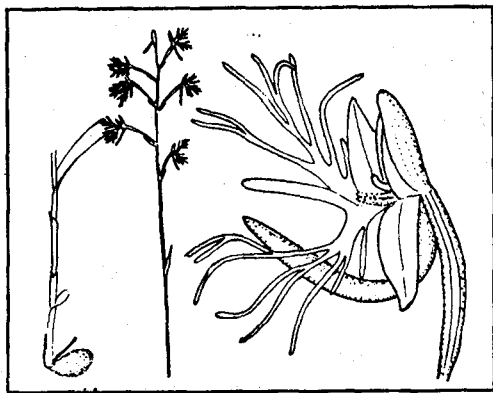
10.857 - *Habenaria falcatopectala* Seidenf. Hàbiện cánh-hình-phẳng.

Điạlan to, có hành xoan; thân cao đến 90 cm. Lá thon, dài 5-10 cm, các lá trên nhỏ lại. Gié cao 10-20 cm; hoa trung; lá đài màu lục, 3 gân; cánh hoa rất hẹp, vàng nâu, cao 6 mm; môi 3 thùy, móng dài 18 mm; cốt (trục hợp nhụy) có 2 tiểu nhụy lép hình tuyến; noãn sào dài 2,5 cm.

Langbian.

- Terrestrial; sepals green; petals brown yellow; spur 18 mm (*H. stenopetala* Auct. non Lindl., Gagn., Phamhoang).

10.858 - *Habenaria godefroyi* Reichb. f. Hàbiện Godefroy.

Đialan có căn hành tròn tròn, to gần 2 cm, thân và phách hoa cao đến 30 cm, Lá có phiến thon hẹp, dài 5-8 cm, lá trên và lá dưới teo thành bẹ hay như lá hoa. Chùm thưa; lá hoa dài 7- 8 mm; cọng và noãn sào dài 15 mm; lá đài giữa cao 4-6 mm; cánh hoa thon, mỗi có 2 *thùy cạnh chẻ thành 4-6 rìa dài*, móng dài 1,5 cm, cong.

Núi Dày, Châu Đốc (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; lip with sidelobes laciniate, spur 1.5 cm long.

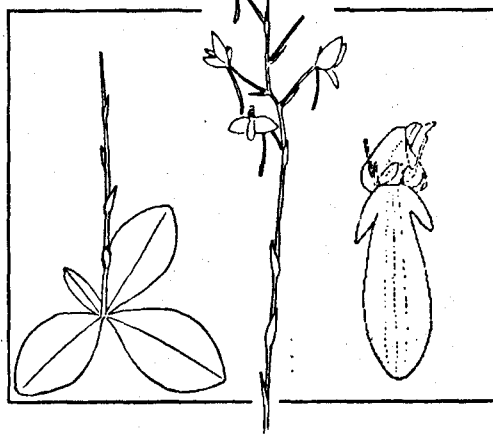

10.859 - *Habenaria khasiana* Hook. f.

Đialan có củ. Thân mang ở gốc 2-3 lá đứng; phiến hình máng hẹp, dài 5-7 cm, không lông. Phách hoa mang ít hoa, trên trục cao 24 cm; lá hoa cao 3 mm; hoa *màu vàng chanh*; lá đài sau và cánh hoa cạnh tạo hình mũ; mỗi 3 thùy, *thùy cạnh dài 1,4 cm*, móng dài 8 mm; bầu noãn và cọng dài 1 cm.

Rừng Tràm và Dầu lông, Bìnhchâu; X.(hình của Ng. thiện Tịch)

- Terrestrial; flowers yellowish green; lip with long lateral lobes.

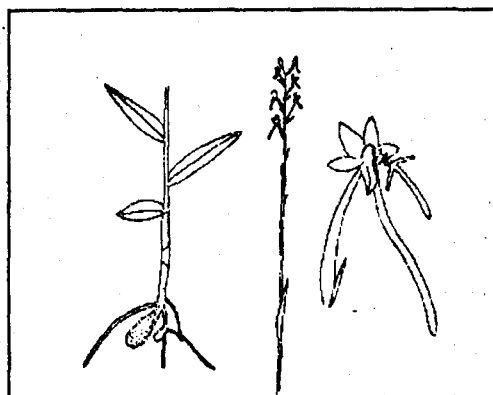

10.860 - *Habenaria lindleyana* Steud.. Hàbiện Lindley.

Đialan cao đến 40 cm; hành tròn tròn. Lá 2-3, có phiến bầu dục, dài 7-8 cm, lá dưới teo. Trục phách hoa không lá, có lá hoa ôm, cao 15 cm; hoa vào 25, khá to; lá đài cạnh to, xoan, dài 1,5 cm; cánh hoa hẹp dài 8 mm; mỗi hình lưỡi, dài 13 mm, thùy cạnh nhỏ, móng dài đến 3 cm.

Núi vùng Baria (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial to 40 cm high; lip with small side lobes; spur 3 cm long (*H. macroptera* Gagn.; *H. columbae* Ridl.).

10.861 - *Habenaria linguella* Lindl.. Hàbiện môi-nhỏ.

Đialan có căn hành tròn tròn, dài 3-4 cm, và rễ to. Lá dài theo thân, có phiến thon hẹp, dài 5-10 cm. Gié ở chót thân; lá hoa nhọn dài 4 mm; hoa ít; lá đài giữa cũng như cánh hoa cao 4 mm, lá đài cạnh cong; mỗi dài 10-12 mm, *hình chữ T tại ngấn*, có móng dài 19-27 mm, hơi gầy ở giữa.

B.

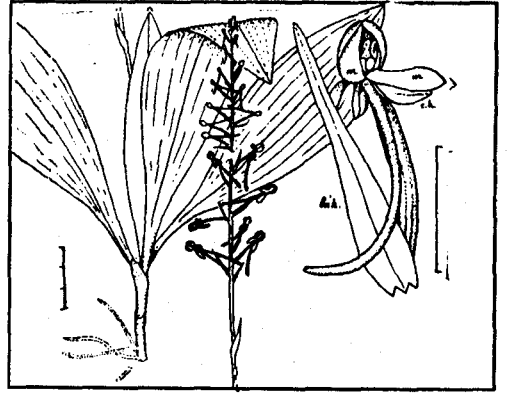
- Terrestrial; tepals 4 mm long; lip in the form of T, spur 19-27 mm long.

10.862 - *Habenaria lucida* Wall. ex Lindl. Hàbiện trong.

Dialan có hành và rễ to; thân và pháthoa cao 50-70 cm. Lá nhiều, phiến bầu dục thon, mỏng, to 15 x 3-4 cm. Chùm cao, nhiều hoa; láhoa hẹp, dài 15-19 mm; noãn sào và cộng dài 2 cm; lá đài 4-5 mm; cánh hoa dài hơn; môi có thùy cạnh to, dạng như lá đài, uốn lên và chót dính với chót lá đài và cánh hoa, móng dài đến 2 cm.

Cà ná, Côn sơn (hình hoa theo Seidenfaden).

- Terrestrial to 70 cm high; lip with sidelobes erected, spur 2 cm long (*H. recurva* Rolfe ex Downie).

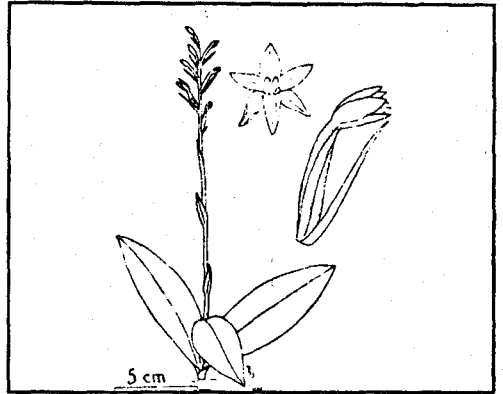

10.863 - *Habenaria malintana* (Blco) Merr. Hàbiện lục.

Dialan có 1-2 hành dài 2-3 cm, thân cao 20-40 cm. Lá 4-5; phiến bầu dục thon, dài 7-10 cm, đầu nhọn. Pháthoa cao 10 cm; láhoa nhọn, dài 2 cm; hoa trắng, phiến hoa cao 7-9 mm; môi nguyên hay có 3 thùy, dài 12 mm, gần như không móng; noãn sào và cộng dài 1-2,5 cm.

Rừng bình nguyên đến cao độ 1.400 m: Sapa, Hà Sơn Bình, Cà ná, Dran, Cây cồng, núi Dinh.

- Terrestrial 20-40 cm high; flowers white; lip entire, spur absent (*Thelymetra malintana* Blco).

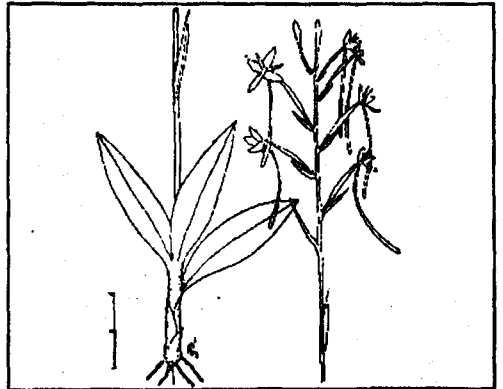

10.864 - *Habenaria mandersii* Collett & Hemsl. Hàbiện Manders.

Dialan cao hơn 40 cm; hành và rễ to. Lá chụm ở đất, lá dưới thành bẹ, lá trên mau hẹp hành dạng lá hoa; phiến bầu dục thon, to 6 x 1,5-2 cm. Chùm dài 4-7 cm; láhoa nhọn, dài 2,5 cm; hoa 8-12, trắng; noãn sào dài 1,7 cm; lá đài giữa cao 7 mm; cánh hoa cạnh hẹp hơn lá đài (rộng 2 mm); môi hình lưỡi, dài 12 mm, móng dài 3 cm.

Công tum, Đăclắc, Lâm đồng (thác Pongour).

- Terrestrial; flowers white; lip entire, spur 3 cm long.

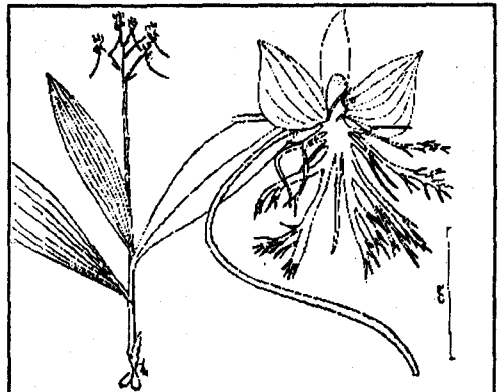

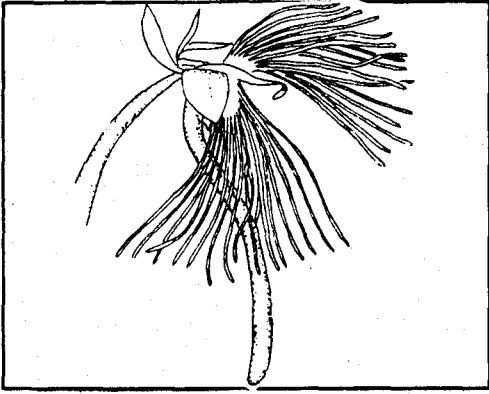
10.865 - *Habenaria medioflexa* Turrill. Hàbiện trung biến.

Dialan cao đến hơn 50 cm. Lá 3-4; phiến xoắn thon, to 20 x 5 cm, lá trên teo thành dạng lá hoa. Chùm ở chót thân; hoa xanh, không nhiều; láhoa thon nhọn, dài 1,5-3 cm; noãn sào dài gần 3 cm; lá đài giữa cao 7-8,5 mm, lá đài cạnh 8-10 mm; cánh hoa cạnh xéo, rộng hơn lá đài; môi có thùy cạnh nhiều rìa đẹp, thùy giữa dài 5 mm mà thôi, móng dài 3-4 cm, gậy ở giữa.

Công tum, Đồng nai (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial 50 cm high; flowers green; lip with sidelobes laciniate, spur 3-4 cm long (*H. trichochila* Rolfe ex Downie, *H. myriotricha* v. *confluens* Gagn.).

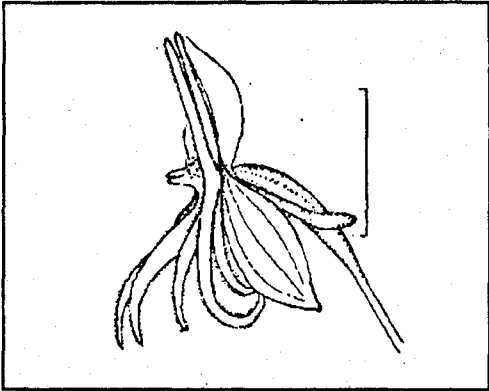

10.866 - Habenaria myriotricha Gagn.. Hàbiện râu.

Dialan có hành hình trụ dài 4 cm; thân và phách hoa cao hơn 50 cm. Lá dưới teo thành bẹ; lá giữa thân có phiến to 15 x 3,5 cm; lá trên teo thành dạng lá hoa. Chùm dày; *hoa trắng*, vào 20; lá hoa 15-20 mm; cọng và noãn sào dài 2,5 cm; lá đài giữa dài 7 mm, lá đài cạnh 6-7 mm; cánh hoa xoan tam giác; môi có thùy cạnh xẻ thành *nhiều (đến 15) rìa dài*, móng dài.

Đồng nai (hình theo Seidenfaden).

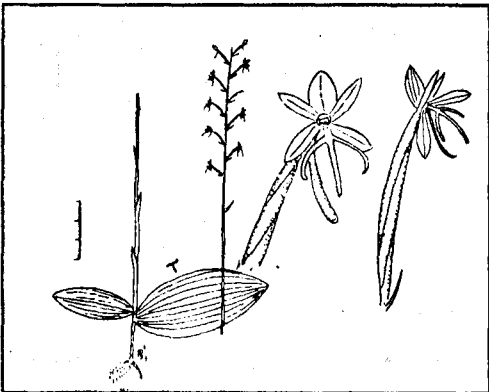
- Terrestrial; flowers white; lip with sidelobes lacinate; spur long (*H. medusae* auct., non Krzl.).

10.867 - Habenaria petelotii Gagn.. Hàbiện Pételot.

Dialan cao đến hơn 50 cm, *không hành*; rễ to, dài 10 cm. Lá dưới thân teo thành bẹ; lá giữa thon, to 15-20 x 4-5 cm; lá trên teo dạng lá hoa. Chùm thưa; lá hoa dài 15-20 mm; lá đài giữa bầu bầu, cao 12-14 mm; *cánh hoa cạnh chẻ thành hai phiến dài hơn lá đài*, bìa rìa lông mịn, trắng; môi 3 thùy hẹp dài, móng dài 1 cm, tấc cùng bằng một phần phũ.

Sapa (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial 50 cm high; flowers with side petals 2-lobate.

10.868 - Habenaria poilanei Gagn.. Hàbiện Poilane.

Dialan có hành tròn tròn, đầy lông, to 15 mm; cò cao 20-25 cm. Lá 2, không bằng nhau, to đến 7 x 4 cm, mỏng; lá trên mau teo, có dạng lá hoa. Chùm cao vào 10 cm; lá hoa hẹp, dài 7 mm; *hoa màu lục*, không thơm; lá đài giữa cao 3 mm; cánh hoa hẹp (rộng 1 mm); môi có 3 thùy hẹp dài 5 mm, móng dài 7 mm; cột cao 1 mm.

Trên đá: Cà ná, 1.200 m.

- Terrestrial 20-25 cm high; flowers green; lip 3-lobate; spur 7 mm.

10.869 - Habenaria praetermissa Seidenf.. Hàbiện quên.

Lan cao đến 50 cm; củ to. Lá 4-5, phiến dài 25 cm, rộng 4 cm, thon nhọn. Phách hoa cao 40 cm, mang 6-8 *hoa trắng*; lá đài giữa dài bằng cánh hoa, 23 mm; môi 3 thùy, hạ thùy dài, *móng dài đến 12 cm*; noãn sào và cọng dài 3 cm; cột cao 9 mm.

Kiến Khê; IX (hình theo Seidenfaden).

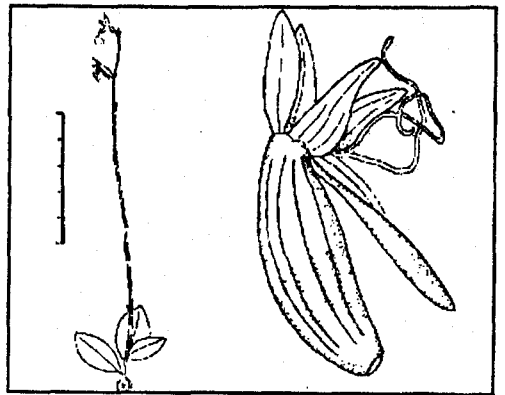
- Plant to 50 cm high; flowers white; sepals 23 mm long; spur to 12 cm long (*H. rhynchocarpa* auct. non (Thw.) Hk. f.).

10.870 - *Habenaria reniformis* (D. Don) Hook. f. Hàbiện hình-thận.

Đialan nhỏ, cao 10-15 cm, có cãnhành tròn hay tròndài, to 20 x 6-7 mm. Lá 2-3 ở đáy thân, xoan, *nhỏ*, dài đến 2 cm. Pháthoa mang 6-12 *hoa màu lục*; láhoa nhỏ, cao 3 mm; noãnào ngắn và kíchcỡ, có rãnh; láđài giữa và cãnhhoa cao 3-4 mm; mỗi chẻ thành 3 thùy, *thùy cạnh dài như sợi*, móng 4-5 mm, có khi ngắn hơn.

Thác Prenn (Đàlạt)(hình theo Seidenfaden).

- Small terrestrial; flowers green; lip with long lateral lobes (*Listera reniformis* D. Don; *H. clovisii* Gagn.).

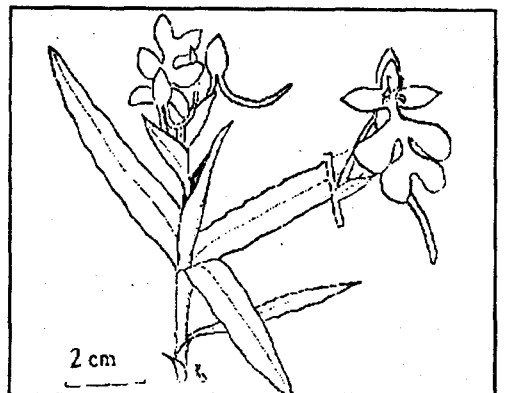

10.871 - *Habenaria rhodocheila* Hance. Hàbiện luôi-dỏ.

Đialan có hành dài; thân cao 10-30 cm, mang 3-4 lá tròndài thon, dài 6-12 cm, mỏng, đứng ở bìa. Pháthoa đẹp, ngắn, mang 2-10 *hoa màu gạch tôm, có khi vàng*; mỗi dài 2 cm, có thùy tròntròn, thùy giữa hai thùy, móng dài 4-5 cm; noãnào dài 2,5 cm.

Rừng ven suối: Hàiphòng, Bình-trịthiên..Đăclắc, Đàlạt, Tâyninh, Cônđảo, Phúquốc; III.

- Terrestrial; flowers orange or yellow; lip 4-lobate; spur 4-5 cm.

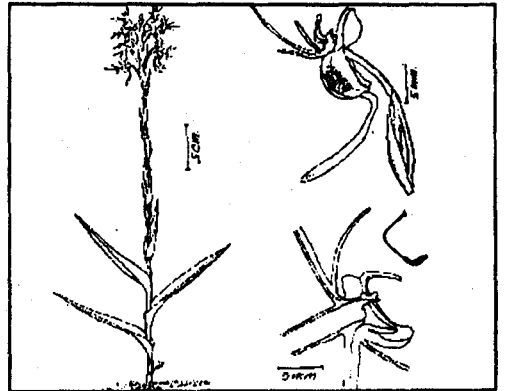

10.872 - *Habenaria rostellifera* Reichb. f. Hàbiện mũi.

Đialan cao 15-25 cm. Lá ít; phiến hẹp, to 13 x 1,7 cm, bẹ bao thân. Pháthoa dài 10-12 cm; *hoa 12-17, nhỏ, rộng 1 cm, trắng ửng hồng*; láđài cạnh huốt, có bột nâu đen; mỗi 3 thùy hẹp dài, thùy giữ ngắn, móng hình trụ cong ra trước.

Đất cát ẩmlầy: Xuyênmộc (Đồngnai).

- Terrestrial; flowers white pinkish, lateral sepals brown dotted.

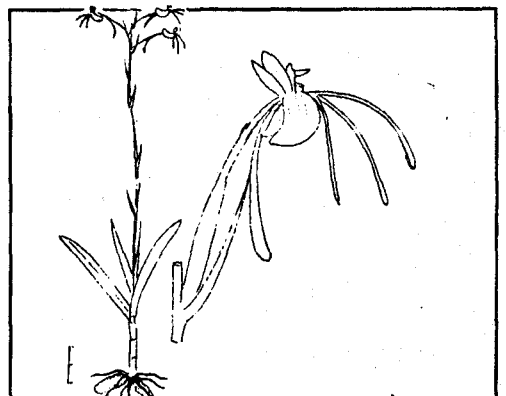

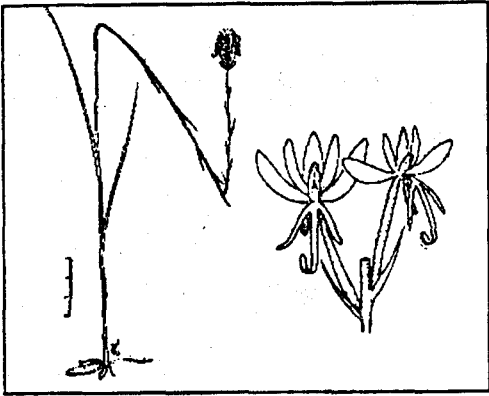
10.873 - *Habenaria rostrata* Wall. ex Lindl.

Đialan cao 15-20 cm, có hành dài. Lá 4-6, phiến do 5-15 x 1-2 cm. Pháthoa ở chót thân, mang ít *hoa*; *hoa vàng hay cam đỏ*, láđài giữa nâu vàngvàng; mỗi hướng với tâm đậm, thượngthiệt chẻ thành 3 thùy bằng nhau, dài 12 mm, móng ngắn hơn noãnào.

Thủđầumột.

- Flowers yellow or orange red, lip with 3 equal lobes.

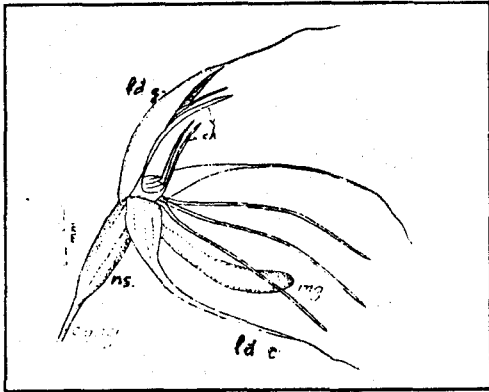

10.874 - *Habenaria rumphii* (Brongn.) Lindl.. Hàbiện Rumph.

Dialan cao đến 30 cm, có hành dài 3-4 cm. Lá có phiến hẹp nhọn, đến 8 x 0,4 cm; lá trên từ từ nhỏ, dạng láhoa. Pháthoa dày, ngắn; láhoa hẹp như kim; hoa 12-20, khít nhau, trắng; ládài giữa dài vào 3,5 mm; mỗi 3 thùy hẹp, thùy giữa dài 5 mm, móng dài 5 mm, xanhxanh; cột cao 3 mm.

Đàlat, Phúquốc; IX.

- Terrestrial 30 cm high; flowers white with 3-lobate lip (*Platanthera rumphii* Brongn.).

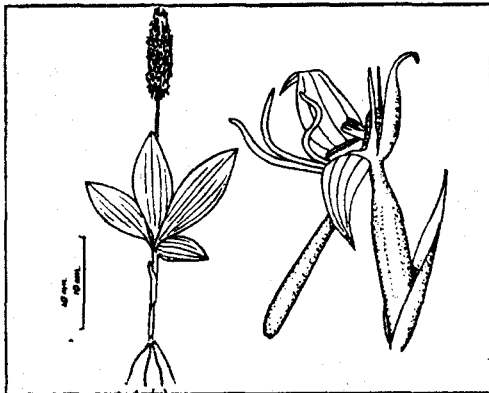

10.875 - *Habenaria seshagiriana* A.N. Rao. Hàbiện râu.

Dialan. Pháthoa ở chót thân; hoa với ládài dài 2,5 cm, nhọn với chót dài như chỉ; cánhhoa cạnh chẻ thành 2 thùy, chót nhọn như chỉ; mỗi có 3 thùy gần bằng nhau, dài 1,8 cm; móng dài 1,5 cm.

Sapa (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; petals and sepals ended into filiform fringes (*H. stenopetala* var. *polytricha* Hook. f., *H. polytrichoides* Aver.)

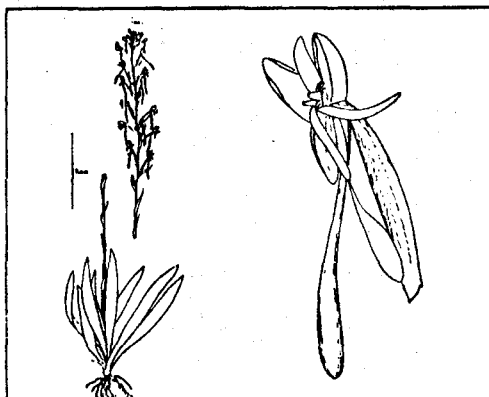

10.876 - *Habenaria stenopetala* Lindl.. Hàbiện cánh- ngắn.

Dialan cao 30 cm, có rễ to, như gừng. Lá có phiến xoan thon, to đến 10 x 4 cm. Chùm ở ngọn, dày; láhoa dài hơn noãnào; ládài giữa hơi bầu, dài 1cm, chót có mũi dẹt; cánhhoa thon hẹp nhọn, có khi do 2 phần thon nhọn; mỗi do 3 thùy hẹp, móng hình túi dài 12 mm.

Sapa (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; petals acute, sometime bipartite; lip with 3 long lobes.

10.877 - *Habenaria tonkinensis* Seidenf.. Hàbiện Bắcphần.

Dialan cao đến 30 cm, có hành. Lá chụm ở đáy thân, thon hẹp, to 7-12 x 1,2 cm. Pháthoa đứng cao 20-30 cm, có lá teo thành bẹ ở 1/2 dưới; hoa vào 20, trắng, thơm; láhoa cao 1 cm; noãnào dài 15 mm; ládài giữa 4 mm; cánhhoa hẹp hơn ládài; mỗi chẻ thành 3 thùy dài 4 mm, móng hình dùi, dài 15 mm, cùng cổ với noãnào.

Quảngninh; VIII-IX (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers white, fragrant.

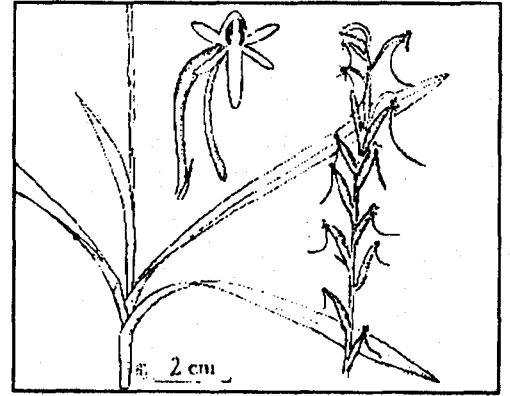
10.878 - Habenaria viridiflora (Sw.) R. Br.. Hàbiện hoa-lục.

Đialan có hành dài; thân cao 20-40 cm. Lá dài 8-12 cm, rộng 6-8 mm. Gié ở ngọn, cao 10-15 cm; noãn sào và cọng dài 1,5-2 cm; hoa nhỏ, màu lục; phiến hoa dài 3 mm, cánh hoa rộng ở đáy; môi 3 thùy, thùy giữa to, móng dài bằng noãn sào. Nang hình thoi.

B. Thùathien, Đảnăng, Vũngtau. *H. tonkinensis* Seid. có cánh hoa không rộng ở đáy.

Giống *Habenaria* còn có nhiều loài, gặp ở Cambốt và Lào, có thể gặp ở ta.

- Terrestrial; flowers small, green (*Orchis viridiflora* Rottl. ex Sw.).

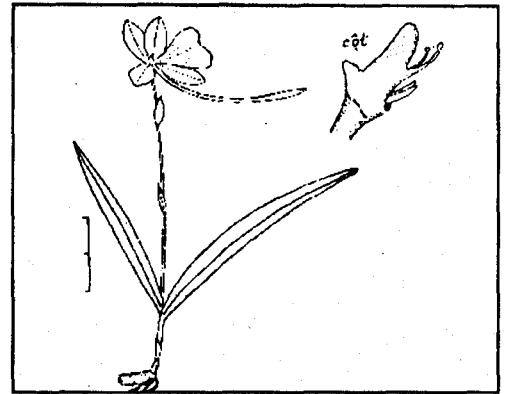

10.879 - Diplomeris pulchella D. Don. Songdốt đẹp.

Đialan cao đến 10 cm, có hành dài; thân có 2 bẹ ở đáy rồi 2 lá hẹp dài, to 6-12 x 0,6-1 cm. Hoa cô độc, to, trắng; lá đài giữa to 15 x 7 mm; cánh hoa hơi to hơn, 20 x 13 mm; môi hình tim ngược, có 1 mũi ở giữa, móng dài đến 4,5 cm; cột ngắn, ba phần có phụ bộ dài 12 mm; phấn khối có cựa dài đến 10 mm.

Sapa; IX.

- Terrestrial; flowers white; spur to 4.5 cm long.

Họ-phụ Neottioideae:

1a - ba phần nghiêng (incombant); căn hành rất ngắn

2a - thân có lá

2b - thân không lá (ở *Cephalanthera*)

3a - hạt tiết lõm

3b - hạt tiết không lõm

1b - ba phần đứng ít nhiều; gót đứng hay gần đứng

2a - đáy thân đứng, với nhiều rễ

3a - lá ở đáy thân, trên thân là bẹ

4a - hoa nhỏ, xoay, gần xoắn quanh trục

4b - hoa không xoay, gần đều quanh trục

3b - lá dọc theo thân

4a - 2 lá đối diện

4b - nhiều lá

5a - hoa nhỏ hơn 15 mm; môi rộng ở đáy; cột dài, cao bằng 2 ba phần; thân có nhánh; phá hoa đơn

5b - hoa to hơn 15 mm; môi rộng ở trên; cột dài hơn 2 lần ba phần; thân không nhánh, phá hoa chia nhánh

Corymborchis

2b - thân có phần nằm như căn hành, phần đứng mang phá hoa ở chót

3a - hoa xoay

4a - móng xen giữa 2 lá dài cạnh, không huyết, không lông

5a - móng ngắn và đẹp, thượng thiệt tam giác nhọn, không chạm trở

5b - móng dài, mảnh, đĩa của môi có chai và sừng; cánh hoa và môi có đốm hương

4b - môi có lông hay mụn ở đáy hay trong móng

5a - môi có lông ở trong

5b - môi có một tuyến hay mụn ở đáy hay trong móng:

Epipactis

Cephalanthera
Aphyllorchis

Spiranthes
Cryptostylis

Listera

Tropidia

Erythrodes

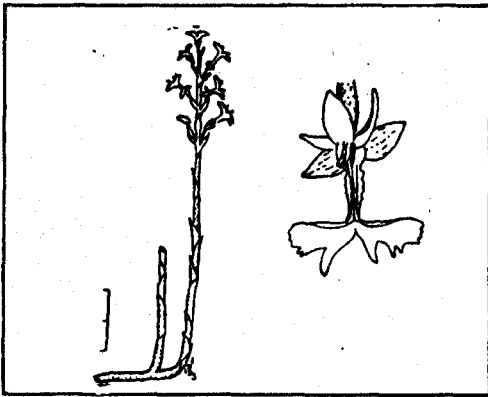
Herpysma

Goodyera

- 6a - cột và môi quần *Ludisia*
 6b - môi không xoắn, cột không hay hơi xoắn
 7a - chót môi không rộng; trong móng có 2 tuyến có
 cộng *Vrydagzynea*
 7b - chót môi rộng ngang, chót thùy có răng hay
 rìa
 8a - chót thùy rìa hay có răng
 9a - lá thường có màu mè lạ *Anoectochilus*
 9b - lá teo thành vảy *Evrardianthe*
 8b - thùy không rìa
 9a - lá dài cạnh dính 1/2; môi có bì có răng hay
 rìa *Cheirostylis*
 9b - lá dài rời; môi không rìa hay răng, có claw
 ngắn; nuốm không cộng, phảthoa nhiều
 hoa *Zeuxine*

3b - hoa không xoay

Hetaeria

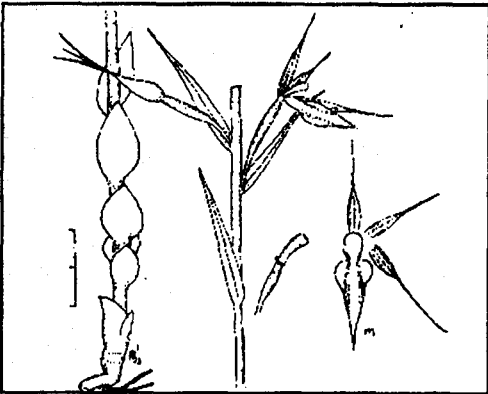

10.880 - *Evrardianthe poilanei* (Gagn.) Rauschert.
 Hoạtlan Poilane.

Dịalan *hoạisinh*, không lá, không diệp lục, cao 15-20 cm; căn hành trắng trắng; thân có vảy. Chùm ở chót thân, rộng 2 cm; hoa nâu nâu, môi vàng; phiến hoa tam giác, dài 5 mm; môi hướng về trên, chế thành hai thùy có răng; phấn khối 4, trắng; noãn sào có lông.

Cộng tum, vùng Đà Lạt.

- Saprophytic, 15-20 cm high; flowers brownish with lip yellow (*Evrardia poilanei* Gagn.).

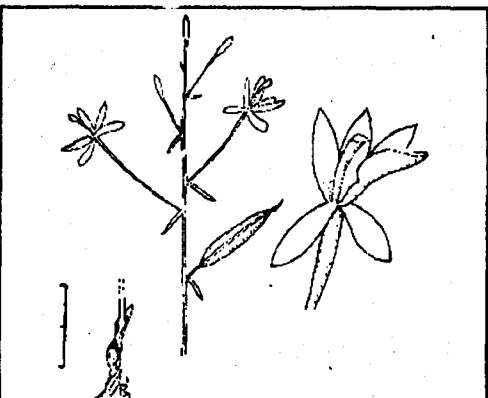

10.881 - *Aphyllorchis evrardii* Gagn.. Ẩm lan Evrard.

Dịalan *hoạisinh*, không diệp lục, có rễ to (rộng 5 mm); thân to, màu lục lục, có sọc tím, cao đến 120 cm, dây có bao to, lẫn lẫn hẹp thành lá hoa thon hẹp, dài 4-5 cm. Phảthoa dài 20 cm; hoa có cộng và noãn sào dài 2 cm; phiến hoa vàng có sọc tím; lá dài giữa có bột vàng; môi dài 23 mm, không móng, có dây ôm lấy cột, và có đốt ở đáy thùy chót; cột cao 3 mm; phấn khối 2.

Đà Lạt; XI.

- Saprophytic; tepals yellow purple veined.

10.882 - *Aphyllorchis montana* Reichb. f.. Ẩm lan núi.

Dịalan *hoạisinh*, không diệp lục, không lá, cao đến 60 cm; thân dòn, có vảy ở đáy, tặc cùng bằng phảthoa mang 6-10 hoa; lá hoa dài 1 cm, hẹp, nhọn; noãn sào và cộng dài 2 cm; lá dài giữa to 8 x 3 mm; cánh hoa cạnh hơi hẹp hơn; môi dài 8-9 mm, có thùy cạnh nhỏ, thùy giữa hình xuống; cột cao 5-9 mm; phấn khối 2. Nang dài 2 cm.

Cà Ná, Thuận Hải, Côn Sơn.

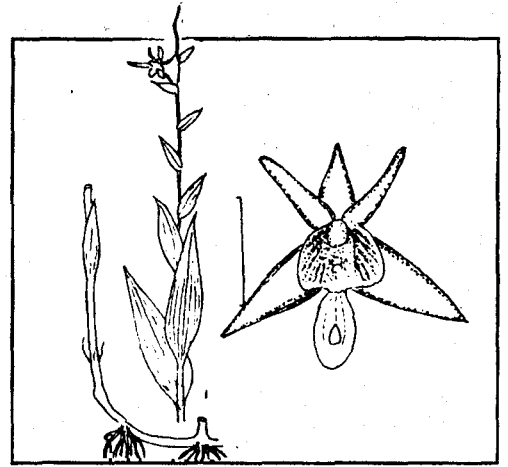
- Saprophytic, to 60 cm high; pedicel and ovary 2 cm long; column 5-9 mm high (*A. unguiculata* Rolfe ex Downies).

10.883 - *Epipactis atromarginata* Seidenf.

Dialan; thân cao đến 80 cm. Lá có bẹ dài; phiến thon nhọn, dài đến 12-14 cm, rộng 2-3 cm, lá trên từ từ nhỏ. Hoa có phiến ngà, bìa tia đậm; cọng có lông mịn; lá đài giữa cao 1,2 cm; môi có hạt tiết có 2 cục chai và thùy cạnh lục, thùy chót dài 6,5 mm, nâu cam; cột trắng.

Suối vùng núi: Gialai-Côngtum.

- Tepals cream, dark bluish-purple on margin; lip with sidelobes white to yellowish with brown stripes, epichile brownish orange (*Epipactis flava* Aver. non Seidenfaden).

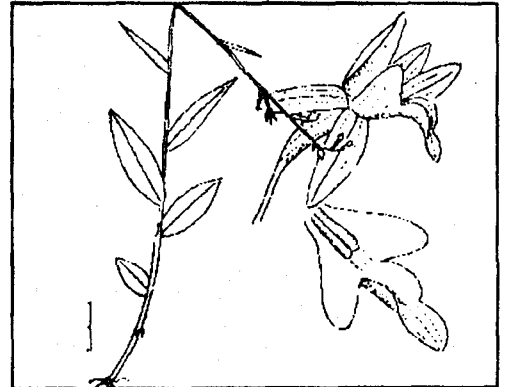

10.884 - *Epipactis flava* Seidenf.

Dialan cao 30-40 cm; thân không lông, lông dài 2-5 cm. Lá có phiến dài 7-10 cm; bẹ ôm thân. Pháthoa cao 6-7 cm; láhoa 6-7 mm; hoa thưa, vàng, môi có màu vàng sậm hơn; cọng và noãn sào 12-14 mm; lá đài đầy lông mặt ngoài; cánh hoa 9-10 mm, 5 gân; môi có hạt tiết tam giác, thượng thiệt có hồng dánh lên.

Trên đá dựa suối: Gialai-Côngtum (h. của Tịch ?)

- Flowers yellow, lip dark yellow (*Epipactis longibracteata* non Bl., Gagnepain).

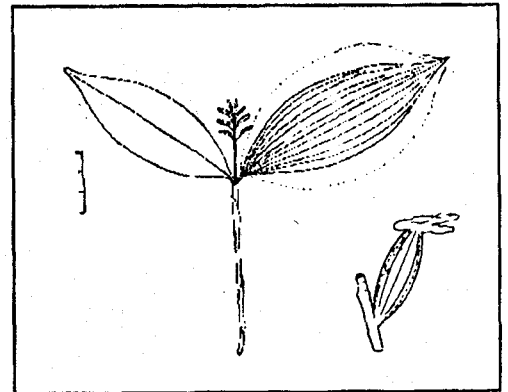

10.885 - *Tropidia angulosa* (Lindl.) Bl.

Dialan cao 10-30 cm, có thân mảnh, có 3-4 bẹ. Lá 2; phiến xoan tròn hay xoan, đến 12 x 6-9 cm, mỏng, màu lục nâu, gân 9; bẹ có sọc. Chùm ở ngọn, cao 4-7 cm; cọng và noãn sào dài 1 cm; phiến hoa dài 1 cm, màu lục lục, móng dài 3 mm; phấn khối 2. Nang to 15 x 5 mm.

Rừng luôn luôn xanh khô, Hải phòng: Cát Bà, Côn Sơn; IX, 2.

- Terrestrial; flowers greenish; tepals 1 cm long (*Dacrydium angulosa* Lindl.).

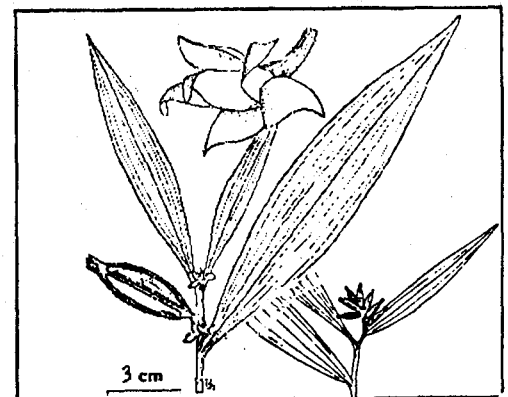

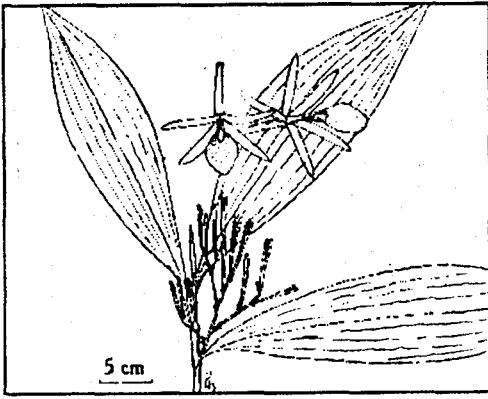
10.886 - *Tropidia curculigoides* Lindl.

Dialan cao 30-60 cm. Lá thon, dài 14-20 cm, rộng đến 5 cm, gân-phụ 5-7, lồi. Chùm ngắn, 1-2 cm; hoa màu lục dợt hay trắng, nhỏ; phiến cao 6 mm, môi hẹp, dài 4 mm, hình xuống; phấn khối 2. Nang dài 1-2 cm, có 6 cạnh; hạt rất nhỏ.

Từ Quảng ninh, Hải phòng.. đến núi Dinh, Côn đảo; VII.

- Terrestrial; flowers greenish or white (*T. graminea* Bl.; *Schoenomorphus capitatus* Thorel).

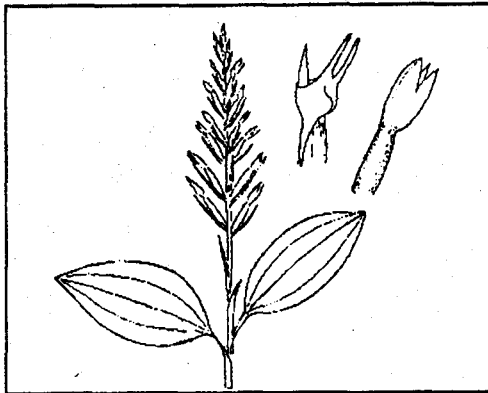

10.887 - *Corymborkis veratrifolia* (Reinw.) Bl. Tánlan.

Dialan cao đến 2-3 m; thân to 5 mm. Lá có phiến thon, dài 20-45 cm, rộng đến 15 cm; bẹ bao tròn lóng. Chùm 2-6 nhánh, mang hoa to, xanhxanh; phiến hoa cao 2,5-5 cm, bìa giúm; môi hẹp ở 3 cm đáy, rồi hình bánbò rộng 1,5 cm, dúng; cột cao 3,4 cm. Nang dài 5 cm.

Rừng, cao độ 0-1.200 m: Cátbà, Hànamninh..
Thùathiên đến N; VI-IX.

- Terrestrial, 2-3 m high; flowers greenish; tepals 2.5-5 cm long (*Hysteria veratrifolia* Reinw., *Corymbis veratrifolia* (Reinw.) Reichb. f.).

10.888 - *Goodyera foliosa* (Lindl.) Benth. ex Cl. Háolan lá.

Dialan có cǎnhành dài, mang 1 rễ ở mỗi mắt và thân khísinh cao 20-65 cm. Lá phiến xoan, dài 8-10 cm, lúc khô nâu đen, không lóng; cuống 2-6 cm. Pháthoa cao 10 cm, dày, có lóng; hoa nhỏ, trắng; láđài giữa dính với cánhhoa thành chóp cao 8 mm; môi có bầu, hình lưỡi dài 9 mm; cột có 2 thùy nhọn; noãn sào dài 4-5 mm.

Trên mùn, vùng núi, cao độ 1.000-1.500 m: Sapa, Cúcphương đến Phanrang; 8.

- Terrestrial; rhizome; flowers white (*Georchis foliosa* Lindl.).

10.889 - *Goodyera fumata* Thwaites. Háolan khói.

Dialan có thân cao 60-70 cm, đáy có bẹ ngắn, bẹ trên có phiến nhỏ, rồi 2-3 lá với phiến thon, to 15-20 x 5 cm, gân dọc 5; cuống dài 2-5 cm. Pháthoa ở ngọn, dài 40-50 cm; hoa nhiều, nhỏ, dài xanh, vành màu lục vàng hay trắngtrắng; môi rộng ở 1/2 dưới, thùy chót hình lưỡi rất hẹp; cột cao 6 mm, chót có 2 mũi; phấn khối 2.

Bắcthái, Cúcphương (hoa theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers green yellow (*Allochilus eberhardtii* Gagn.).

10.890 - *Goodyera hispida* Lindl.

Dialan có cǎnhành to 3-4 mm, rồi thân đứng cao. Lá có phiến xoan thon, to 4-6 x 2-2,5 cm, gân đỏ hay trắng; cuống ngắn. Trục pháthoa có 5 bẹ nhỏ, rồi chùm có lông phún tiết; hoa trắng; phiến hoa 1 gân, có lông mặt ngoài; môi ngắn hơn phiến hoa, chót nhọn, có bầu; cột ngắn.

Cúcphương, Hảiphòng.

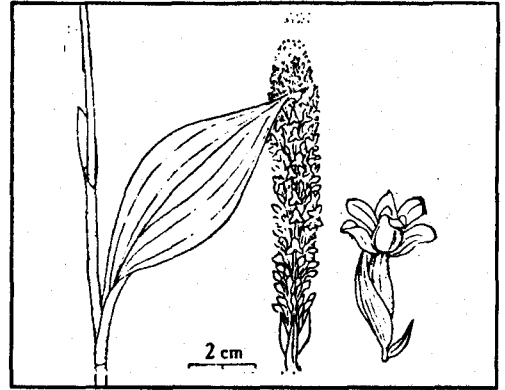
- Terrestrial; leaves with red or white veins; inflorescence glandulous pubescent; flowers white.

10.891 - *Goodyera procera* (Ker Gawl.) Hook.

Dialan cao đến 50 cm. Lá có phiến thon nhọn, dài 8-10 cm, có cuống và bẹ. *Gié dày*, cao 10-15 cm; hoa *nhỏ, trắng*; ládài giữa dính vào cánhhoa; môi dài 2 mm, đáy có u, gân như 3 thùy, có lông mặt trong; noãn sào không lông, dài 4-5 mm.

Sapa, Hàtuyên, Thùathiên, GialaiCổngum, Phanrang (hình theo Wight).

- Terrestrial; dense inflorescence; flowers white; middle sepal connate to petals (*Neottia procera* Ker.-Gawl.).

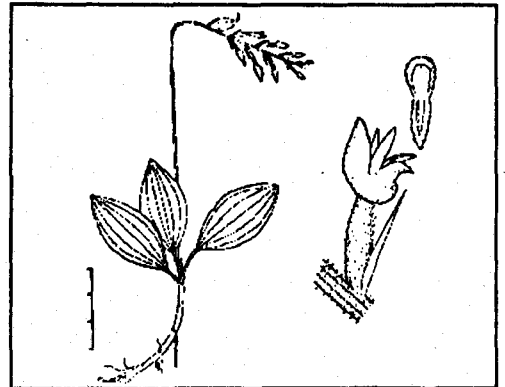

10.892 - *Goodyera schlechtendaliana* Reichb. f.

Dialan cao đến 30 cm, có thân bò rồi đứng, có lông mềm. Lá có *phiến rất đẹp*, mặt trên có sọc trắng, mặt dưới đỏ, dài 3-4 cm; lá trên teo, dạng láhoa. Pháthoa dài 8 cm; láhoa hẹp, nhọn, dài 5-10 mm; noãn sào có lông; ládài giữa dính vào cánhhoa thành chóp; môi có túi phù ở đáy, chót thon, giữa có 1 sọc, mặt trên có lông.

Làocai, Sapa, 1.800-2.000 m.

- Terrestrial; leaves with white stripes upper surface, red below.

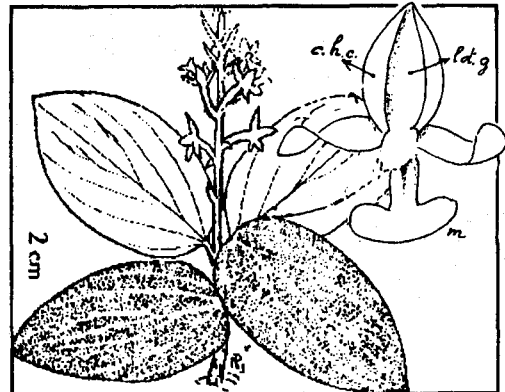

10.893 - *Ludisia discolor* (Ker Gawl.) A. Rich.. Lá-gấm.

Dialan có thân bò rồi đứng, to 3-5 mm. cao 20 cm. *Lá rất đẹp*, phiến xoan rộng như nhung đen với gân màu đỏ; mặt dưới đỏ. Pháthoa ít hoa, hoa songdinh, *trắng*; ládài giữa dính vào cánhhoa cạnh thành chóp; *môi vàng*, hình chữ T, dính vào cột vàng, đáy có móng bầu; phấnkhối 2; noãn sào đầy lông.

Rừng dày, vùng núi cao: từ Sapa, Hàsonbình đến Đalat, núi Chúachan, Côn đảo; III-V.

- Terrestrial; limb dark velvety with red veins upper surface, red below; flowers white (*Goodyera discolor* Ker.-Gawl.; *Haemaria dawsoniana* (Low. & Reichb. f.) Hassebl.; *H. petelotii* Gagn...).

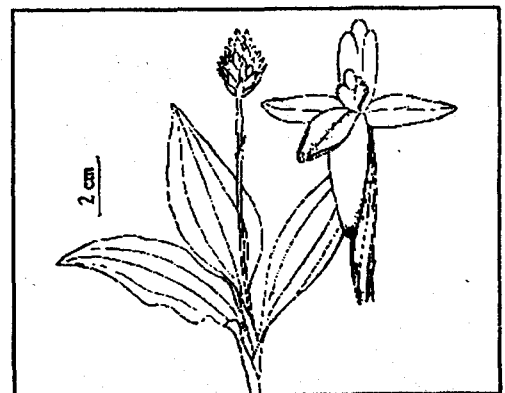

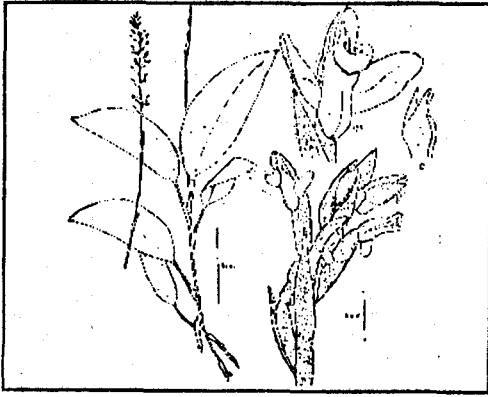
10.894 - *Vrydagzynea albida* (Bl.) Bl. Huệđà trắng.

Dialan có thân mọc dài trên đất, rồi đứng cao 15-40 cm. Lá có phiến xoan, có 3 gân chánh, dài 3-4 cm. Pháthoa dày, cao 7 cm, sau dài đến 15 cm; hoa *nhỏ, trắngtrắng hay huỳnh*, hình trụ; ládài giữa dính vào cánhhoa cạnh; môi nguyên, có 1 sọc giữa, móng cao 3 mm; phấnkhối 2. Nang dài 7 mm.

Cúcphương, Biênhòa (hình theo Blume).

- Terrestrial ascending herb; flowers whitish or pink (*Etaeria albida* Bl.).

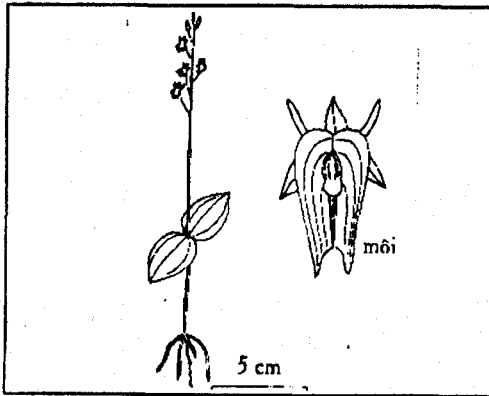

10.895 - Erythroides blumei (Lindl.) Schlechter.

Dialan có thân cao 30-60 cm. Lá có phiến xoan bầu dục, to 2,5-6,5 x 1,5-2,5 cm, bất xứng, chót thon, đáy tù tròn, gân chánh 3; cuống 2-2,5 cm. Chùm ở chót thân; trục, lá hoa, noãn sào, dài có lông mịn, mềm; hoa nhỏ, trắng; noãn sào dài đến 12 mm; lá đài giữa dài 5 mm; môi có móng cao 2-4 mm, 2 bầu; cột cao 6 mm.

Yên Bái, Bắc Thái (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers pubescent, white; spur 2-4 mm (*Physurus blumei* Lindl.).

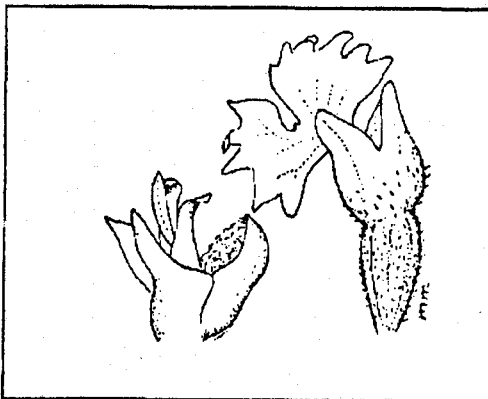

10.896 - Listera latilabra Evr. ex Gagn. Mōilan.

Dialan nhỏ; căn hành ngắn. Lá thường có 2 trùy, 2 nẩy nở có phiến xoan, dài 2 cm, không cuống. Phá hoa cao 10 cm, ít hoa; hoa đỏ đậm; phiến dài vào 3 mm; môi dài 7 mm, có 2 tai ôm trục và chồng lên nhau, chót có 2 thùy; phách khối hẹp dài.

Rừng luôn luôn xanh: Đà Lạt.

- Terrestrial; flowers dark red, with developed lip.

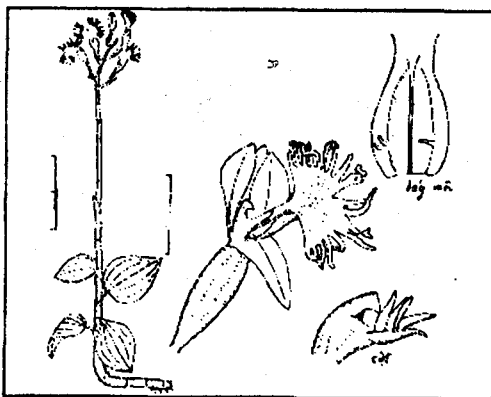

10.897 - Cheirostylis chinensis Rolfe. Thù thu.

Dialan nhỏ, có căn hành bò dài. Lá chụm ở đáy thân; phiến xoan. Chùm đứng ở ngọn, có lông mịn, ít hoa; hoa nhỏ, trắng; lá đài dính nhau 1/2 thành ống, lá đài giữa dính với cánh hoa cạnh thành chóp; môi hình quạt lõm sâu ở chót, bia có rìa to, nhiều.

Hải Phòng (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers white; lip 2-lobate, dentate.

10.898 - Cheirostylis cochinchinensis Bl. Thù thu Nambộ.

Dialan có căn hành dài; thân đứng yếu, có lông mềm, Lá có phiến xoan, dài 1-2 cm. Chùm ít hoa; hoa lục lục, nhỏ; lá đài giữa dính với cánh hoa cạnh thành phiến có 3 răng; lá đài cạnh dính nhau thành cửa ngắn; môi trắng, lõm sâu và có 18-20 rìa; noãn sào không lông, dài 4 mm.

Đà Nẵng, Langbian (hình theo Blume và Seidenfaden).

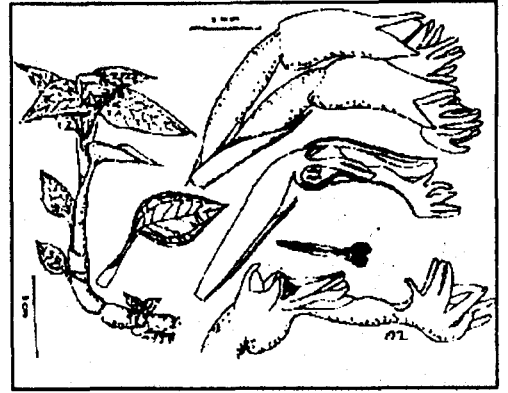
- Terrestrial; flowers greenish with lacinate white lip (*C. flabellata* auct. non Wight).

10.899 - Cheirostylis phamhoangii N.t. Tịch.

Dialan sống trên lá mục; thân bò rồi đứng, cao 10-15 cm, to vào 5 mm. Lá 4-5, phiến 3-4 x 1,5-2 cm, màu lục, gân giữa lồi rõ mặt dưới; bẹ bọc thân. Hoa chụm như tánphồng 3-7 ở chót thân, trắng tuyết; đài dính, cao 1 cm; môi dài 1,3 cm, thùy cạnh úp lại hình máng, thùy giữa xẻ thành 10 phiến dài 0,5-0,6 mm, móng cạn.

Đỉnh Langbian, dưới Đổquyen (hình của N. t. Tịch).

- On dry leaves; inflorescence terminal, flowers 3-7, pure white; lip bearing 10 narrow lobes.

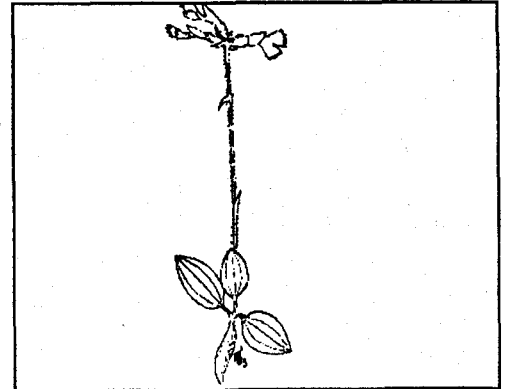

10.900 - Cheirostylis spathulata J.J. Sm.. Thủthư hình-muống.

Dialan có cănhành bò phù thành củ tròn dài. Lá 3-4 ở đáy thân; phiến dài 3-4 cm, gân chánh 5; cuống dài 1 cm. Chùm cao 1-4 cm, có lông mịn; hoa 2-3 hướng; láhoa hẹp, dài 6-8 mm; noãn sào dài 2 cm; lá đài dính nhau thành một túi dài 7 mm, có lông; môi trắng, dài 13 mm, thùy chót chẻ thành 2 thùy có 5 răng, móng dài 6 mm; cột cao 2 mm; phấn khối 2.

Vùng núi voi: Caolạng, N.

- Terrestrial; flowers pink with white lip (*C. grandiflora* auct. non Bl., Gagn.).

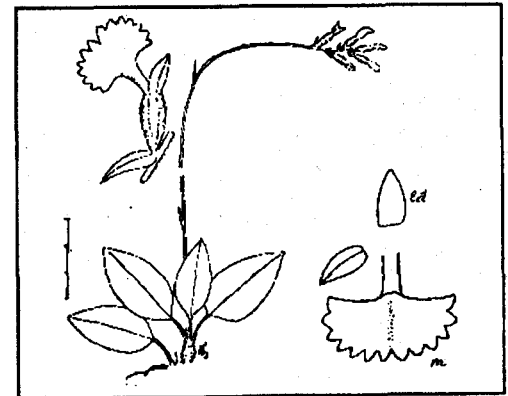

10.901 - Cheirostylis yunnanensis Rolfe. Thủthư Vânnam.

Dialan cao 20-25 cm, thân phù ở đáy. Lá 3-4; phiến xoan, to 5 x 2,5 cm; cuống phù thành bẹ dài 1,5 cm. Trục có lông mịn, mang 3-5 hoa trắngtrắng; láhoa dài 1 cm; noãn sào dài 1 cm, có lông; lá đài giữa và cánh hoa cạnh dính nhau thành chóp; môi có cộng 3 mm, phiến hình quạt xoè có răng to, rộng 8 mm; cột cao 3 mm; phấn khối 2.

Hảiphòng, Từ-vu.

- Terrestrial; flowers whitish with lip flabellate, pedunculate.

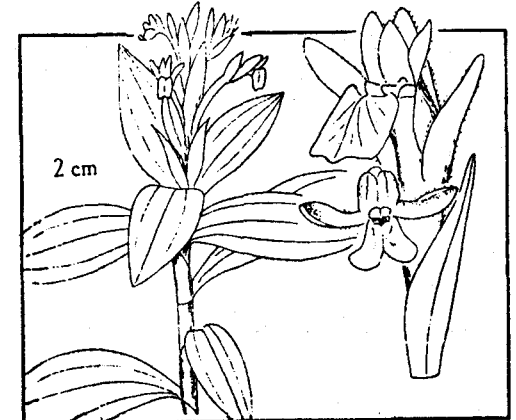

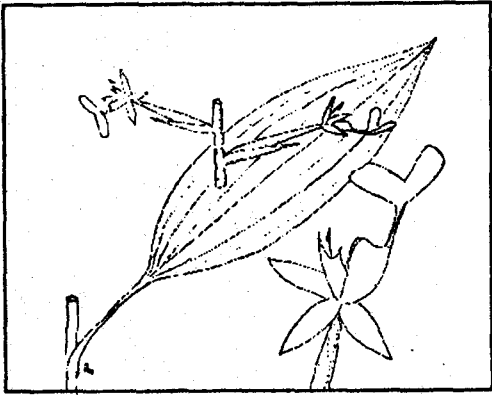
10.902 - Herpysma longicaulis Lindl.. Hoạtbích.

Dialan; thân bò rồi đứng cao 30 cm. Lá 10-12; phiến mỏng, dài 5-8 cm, cuống dài 1-1,5 cm, bẹ cao. Chùm cao 3-5 cm; láhoa kếtlợp; hoa trắng, có sọc hướng; môi có 2 phụ bộ ở giữa, thùy chót xoan, đầu cắt ngang, móng dài 1,5 cm; noãn sào có lông.

Langbian (hình theo King & Pantling).

- Terrestrial; flowers white, pink at apex of tepals.

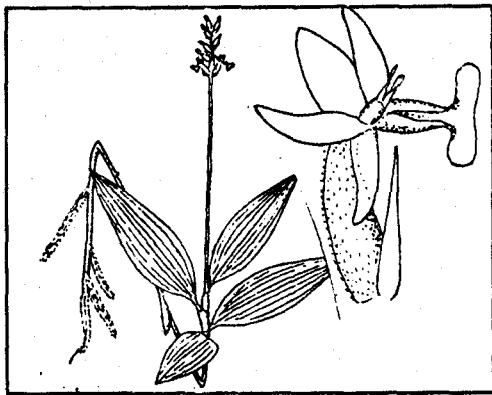

10.903 - *Zeuxine abbreviata* (Lindl.) Hook. f. Thosinh gần.

Dialan cao 50 cm có căn hành bò. Lá thường 5; phiến bầu dục thon, to 7-12 x 3-4 cm, không lông, gân chánh 7; cuống và bẹ 3-4 cm. Pháthoa cao 20 cm, rộng 3 cm; hoa vào 15, trắng, đáy phiếnhoa hương hay nâu nâu; lá đài giữa dính với cánhhoa cạnh thành chóp cao 8 mm; môi có túi nhỏ, thùy chót trên một cọng hẹp và chẻ hai; cột cao.

San-ta-Van.

- Terrestrial; flowers white with base of tepals pink or brownish. (*Etaeria abbreviata* Lindl.) ,

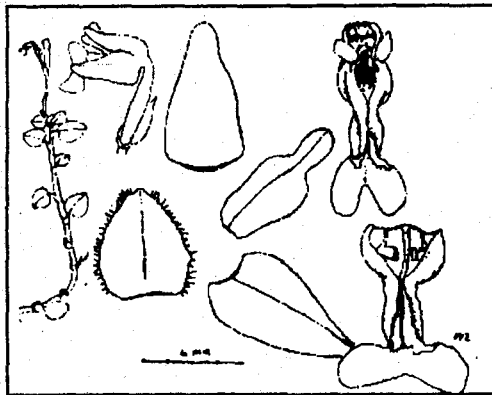

10.904 - *Zeuxine affinis* (Lindl.) Benth. ex Hook. f. Thosinh gần.

Dialan cao 20 cm, có rễ to, có lông. Lá thường 3-5, phiến có dạng lá Răm, mỏng, gân 7-9; bẹ cao 1,5 cm, mỏng trắng trắng. Gié dây ở chót thân, 4-15 hoa nhỏ, trắng; noãn sào có lông mịn, dài 6 mm; lá đài 4,5 mm; lá đài giữa dính với cánhhoa cạnh thành chóp; cánhhoa hơi hẹp hơn, hơi cong; môi có túi nhỏ, thùy chót hình cái búa; cột có 2 tai nhọn.

Ngọc linh; III.

Terrestrial; flowers small; lip with median lobe in the form of T (*Monochilus affinis* Lindl.).

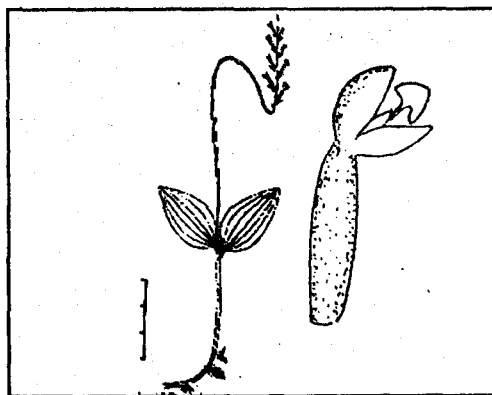

10.905 - *Zeuxine langbianensis* N.T. Tịch.

Dialan có thân nằm rồi đứng cao 6-10 cm. Lá xoan tròn, đáy hình tim, to vào 1 cm. Pháthoa cao 2,5-3 cm, màu tía; lá hoa cao 4,5 mm, rìa lông; hoa nhỏ, không lông; môi dài 5-6 mm, chót chữ T, đáy thành túi cạn.

Dinh Langbian. Loài nhỏ hơn *Z. vietnamica* Aver.

- Terrestrial; inflorescence purple, pauciflore; labium 5-6 mm long T-shaped.

10.906 - *Zeuxine parvifolia* (Rendl.) Seid. Thosinh lá nhỏ.

Dialan có thân nằm rồi đứng cao đến 30 cm, thân to 4 mm, lông dài 2-3 cm. Lá 2-3; phiến xoan, đến 4 x 2 cm, cuống và bẹ dài 1,5 cm. Pháthoa cao 3-4 cm, mang 10-15 hoa; lá hoa 7-8 mm; noãn sào có lông mịn, dài 6-7 mm; phiếnhoa 3-4 mm; lá đài giữa và cánhhoa cạnh dính nhau thành chóp cao 3 mm; môi trắng, có cọng ngắn, mang thùy chót hình mũi neo.

Trên đá: Bavi, Gialai Công tum, Đà Lạt, từ 400 m; III.

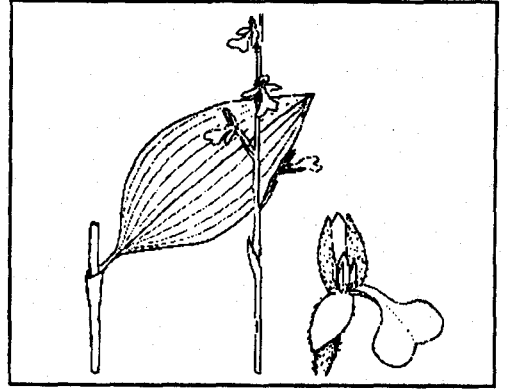
- Terrestrial; flowers with tepals 3-4 mm long; lip with middle lobe semi-orbicular (*Hetaeria parvifolia* Rendl.; *Z. leucochila* Schltr.; *Z. tonkinense* Gagn.).

10.907 - Zeuxine nervosa (Lindl.) Benth. ex Clarke.
Thosinh gân.

Dialan có thân nằm dài, to 4-6 mm, có rễ to. Lá có phiến to, xoan, dài 3-5 cm, gân 5-7; bề mặt ôm thân. Gié cao 3-20 cm, thưa hay dày; hoa xanh và tím; lá đài và cánh hoa đứng, cao 4-6 mm, có lông mặt ngoài; môi có túi nhỏ; cột có 2 cục chai; noãn sào có lông.

Bavi, Cúcphương.

- Terrestrial; flowers green and purple (*Monochilus nervosa* Wall. ex Lindl.; *Z. vittata* Rolfe ex Downie).

10.908 - Zeuxine strateumatica (L.) Schltr.. Thosinh rôm.

Dialan có rễ to, cao 10-20 cm, mang lá thon hẹp, dạng như lá Hoà bản, to 10-40 x 3-5 cm, mỏng, không lông. Chùm đứng cao 3-5 cm; hoa trắng, nhỏ; lá đài dài 6-8 mm; lá đài giữa dính với cánh hoa cạnh thành chóp dài 3 mm; môi có túi nhỏ, có 2 tuyến cong. Đầy đặn.

Trên bờ đê: Caolăng, sông Hồng, Thanh hóa, Phú yên, Đà lạt; II, 2.

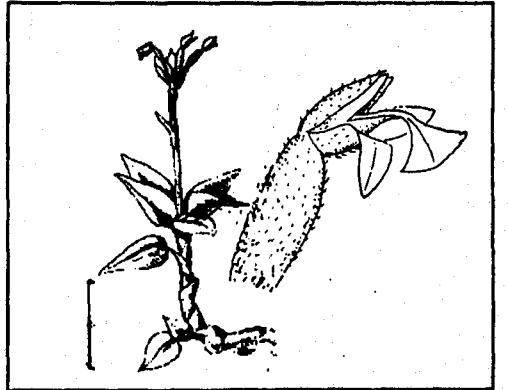
- Terrestrial 10-20 cm high; leaves grass-like; flowers small, white (*Orchis strateumatica* L.; *Z. bonii* Gagn.).

10.909 - Zeuxine thanmoiensis Gagn.. Thoduyên.

Lan nhỏ, cao 8 cm; cành hành mập. Lá 3-5, phiến xoan thon, to 12-17 x 6-10 mm, rụi khi phách hoa. Phách hoa ít hoa; hoa nhỏ, xoay, hương lợt; lá đài giữa cao 3 mm; cánh hoa cao 7 mm; môi có túi nhỏ, có 2 phụ bộ hình tờ, chót xoan ngang; noãn sào dài 8 mm, có lông.

Trên đá: Lạng sơn, Than-moi (hình theo Gagnepain).

- Plant 8 cm high; flowers pinkish; lip with midlobe transversally ovate.

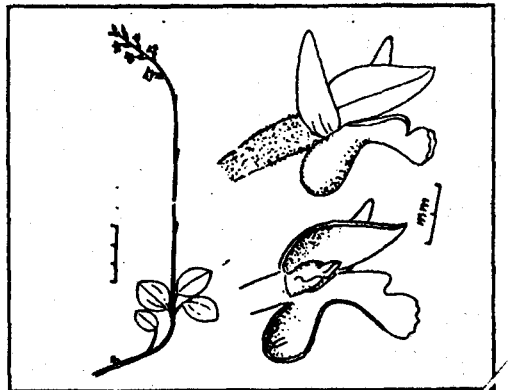

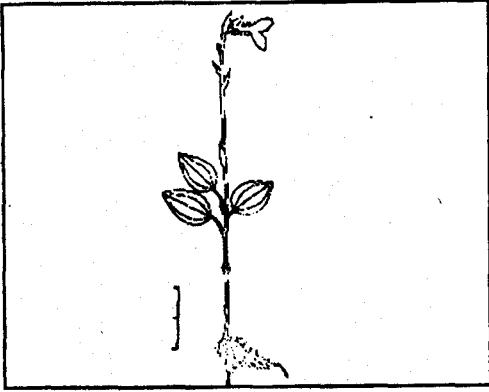
10.910 - Zeuxine vietnamica Aver.. Thosinh Việt nam.

Dialan có thân bò, mảnh, rồi đứng. Lá chum ở đáy thân; phiến có mặt trên màu nâu chát đậm đến đen, mặt dưới đỏ, dài 1-2,5 cm; cuống vào 1 cm. Phách hoa cao 15 cm; hoa 8-10; lá đài có lông mịn; môi có túi, trong túi có một tuyến, thủy chót có răng ở bìa.

Cúcphương; IV-V (hình theo Averyanov).

- Terrestrial; leaves black purple on upper surface, red beneath; lip saccate.

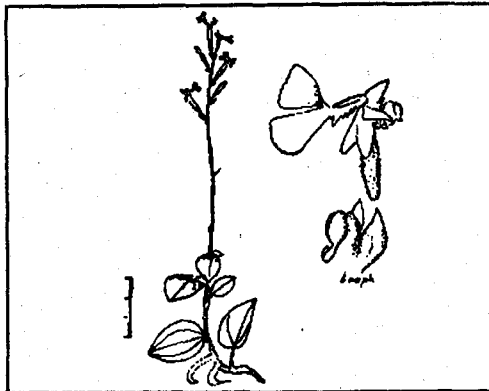

10.911 - *Anoectochilus brevistylus* (Hook. f.) Ridley. Giảithuy vôi-ngăn.

Dialan có thân ngầm mang thân đứng cao đến 20 cm. Lá 3-4; phiến xoan nhọn, to 1,5-3 x 1-2 cm, mỏng; lá trên 1-2, teo. Pháthoa 2-3 *hoa trắng*; baohoa có lông; ládài giữa và cánhhoa cạnh dính nhau thành chóp, to 7 x 7 mm; ládài cạnh 19 x 4 mm; môi có túi nhỏ, có cọng 9 mm, có ria cạnh, chót lá 2 thùy dài đến 9 mm; noãn sào dài 16 mm.

Núi cao: Sapa.

- Terrestrial; flowers white; lip with lobules 9 mm long (*Odontochilus brevistylus* Hook. f.; *A. tonkinensis* Gagn.).

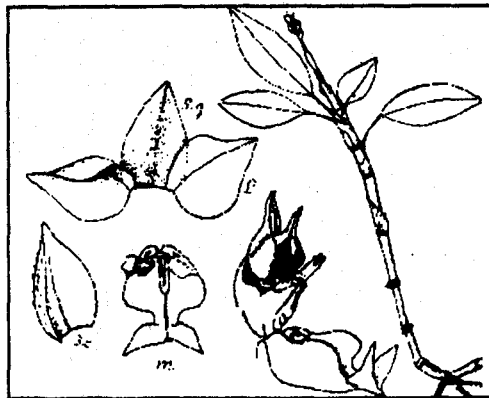

10.912 - *Anoectochilus chapaensis* Gagn.. Giảithuy Sapa.

Dialan cao 18 cm, có cành bò dài và thân đứng có lông mềm. Lá 4; phiến xoan, to 2,5-3 x 1,5-2 cm, mặt dưới *đỏ đỏ*, mặt trên có *gân hồng*. Pháthoa ngắn, ít hoa, có lông mềm; láhoa 6-10 mm, hồng hồng; hoa dài 25 mm (noãn sào 13 mm); ládài giữa và cánhhoa cạnh dính nhau thành một phiến hình bánbò; môi dài 11 mm, cọng có răng, chót có 2 thùy rộng, móng dài 6,5 mm; cột có 2 phiến đứng, xoan.

Sapa (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; limb reddish below; flowers lip with fringed claw & 2 lobules developed.

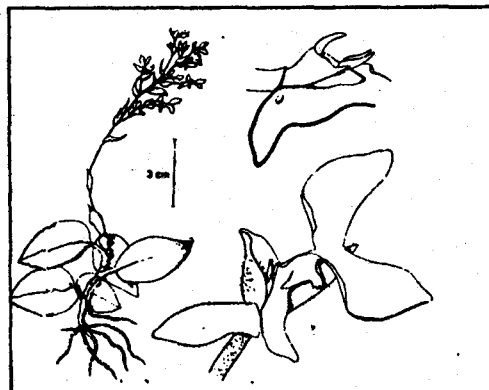

10.913 - *Anoectochilus pomrangianus* Seidenf.

Dialan có thân đỏ tía, bò rồi đứng cao 12 cm. Lá có phiến xoan, to 6 x 2 cm; bẹ ôm thân. Pháthoa ở chót thân; láhoa tamgiác thon, dài 9 mm; hoa nhỏ, *trắng ửng hồng*; môi dài 3,5 mm, hình túi, thùy giữa hình chữ T; bầu noãn và cọng dài 5 mm.

Langbian (hình của N.t. Tịch).

- Terrestrial; flowers pinkish-white.

10.914 - *Anoectochilus tridentatus* Seidenf.. Giảithuy ba-răng.

Dialan. Lá có phiến to 3-4,5 x 2-2,5 cm. Pháthoa có cọng dài 5-6 cm, phần thụ 4 cm, mang vào 10 *hoa đỏ đỏ*, môi trắng, cọng của môi có viền mỏng có 3 răng; móng tương đối to, có 2 tuyến ở cửa miệng.

Tam Đảo (hình theo Seidenfaden)..

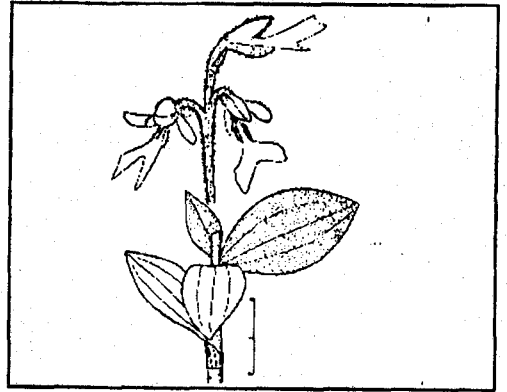
- Flowers reddish, lip white; claw with tridentate flanges.

10.915 - Anoectochilus elwesii (Hook. f.) King & Pantl.. Giảithuy Elwes.

Dialan cao cỡ 10 cm, có thân nằm rồi đứng, màu nâu. Lá 6-7; phiến xoan dài 3-4 cm, *mặt trên nâu đậm, đẹp; cuống dài 2 cm*. Chùm cao 10 cm ở ngọn, có *lông tiết, phún dài*; hoa ít; láhóa dài bằng noãnào; *láđài dài bằng cánhhoa, màu lục, chót nâu*; cánhhoa *tím* có bột đỏ hay nâu; môi *trắng* có cong bìa có 6 răng mỗi bên, bìa có 2 sọc đỏ, thủy chót chẻ hai.

Lào cai, Vĩnhphú.

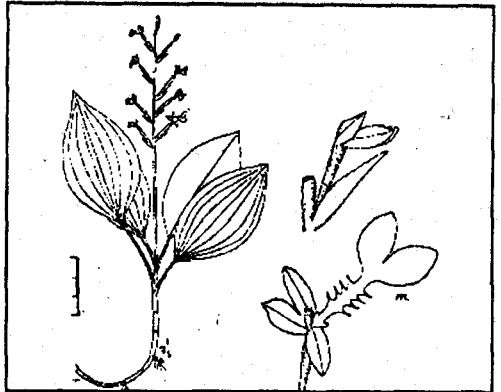
- Terrestrial; limb dark brown; sepals green with apex brown, petals violet, lip white (*Anoectochilus elwesii* Hook. f.).

10.916 - Anoectochilus lanceolatus Lindl.. Giảithuy thon.

Dialan cao 30 cm, có thân bò rồi đứng. Lá 5-6; phiến xoan, to 6-10 x 3-5 cm, mỏng, không lông; cuống dài 3-4 cm, rộng thành be ở đáy. Chùm có lông mềm, mang vào 14 hoa; láhóa 1 cm, mau rung; láđài giữa và cánhhoa cạnh đỉnh nhau thành 1 phiến hình bánbò (thoi); láđài cạnh dài hơn; môi dài 2 cm, có móng ngắn như túi, *cong dài, rìa* hai bên, chót lá 2 thủy xoan hay hẹp và cong.

Sapa, Bavi, 800-1.800 m; VII-IX.

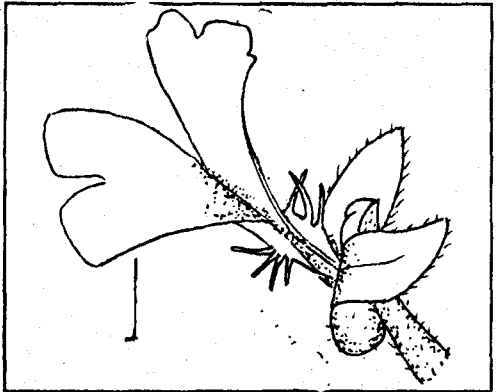
- Terrestrial; lip with long stalk bearing 2 ovate lobules.

10.917 - Anoectochilus daoensis Gagn.. Giảithuy Tamđảo.

Cànhhình bò; thân đứng, cao 17 cm, to 3-5 mmm màu tím tía. Lá có *phiến màu tía*, xoan thon, gân 3. Pháthoa ở chót thân, cao 6-8 cm, mang 1-hoa; hoa *màu tái*, dài 3-3,5 cm, rộng 23-28 mm; láđài và cánhhoa với *đốm đỏ*; láđài cạnh đỉnh nhau thành một cảm; hạthiết có 5-6 rìa /bên, thượngthiệt *trắng, đáy hương*; phấnkhối 2.

Tamđảo (hình phỏng theo Seidenfaden).

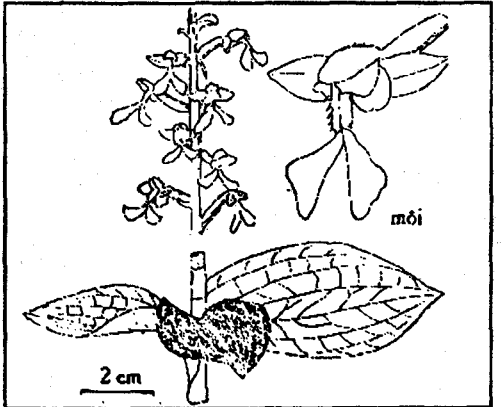
- Stem 17 cm high; inflorescence with 1 flower pale with red dots.

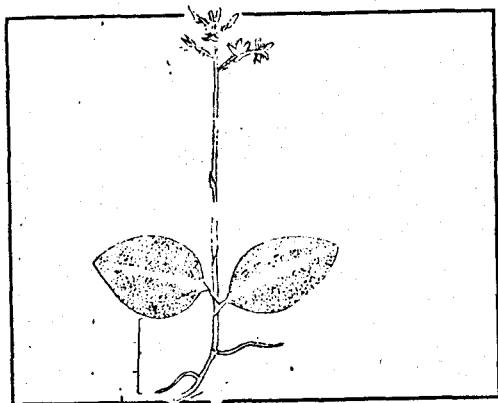
10.918 - Anoectochilus lylei Rolfe ex Downies. Giảithuy Lyle.

Dialan, có chồi; thân cao 10-20 cm, có lông mềm. Lá có phiến xoan, dài 3-4 cm, màu *nâu với gân trắng*, lúc khô hương. Chùm ở chót thân, dài 20 cm; láhóa nâu; hoa *màu ôliu với chót phiếnhoa nâu, môi trắng*; láđài dài 7 mm; môi chẻ thành hai thủy tamgiác hay hẹp, có móng hình quận, dài 7 mm; noãnào dài 13mm.

Vĩnhphú, Gialai Côngtum, Bảolộc, Đalat (hình theo King & Pantling).

- Terrestrial; limb brown with white veins; tepals green, apex brown, lip white (*A. sikkimensis* auct. non K. & Pantl., Gagn., Phamhoang).

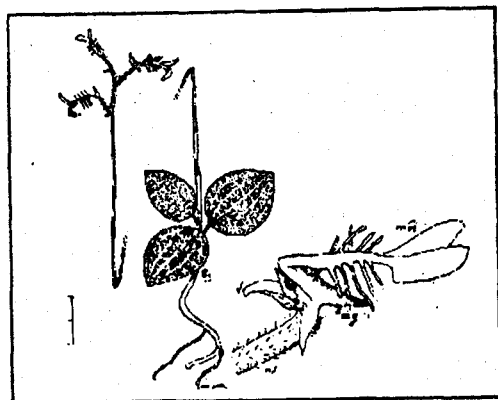

10.919 - *Anoectochilus siamensis* Schltr. Giải thủy Xiêm.

Điạlan cao vào 18 cm; thân nằm rồi đứng. Lá có lông, phiến to 25-37 x 18-25 mm. Hoa 2-6; ládi giữa dài 8 mm, có lông dài; môi dài 1 cm; túi hình chùy thấp; cửa sắp dài theo noãn sào; hậthiệt có rìa dài, thượngthiệt chẻ thành hai thùy cắt ngang ở chót. Muồngxen.

- Terrestrial 18 cm high; flowers dense pilose; lip 1 cm long, hypochile laciniate.

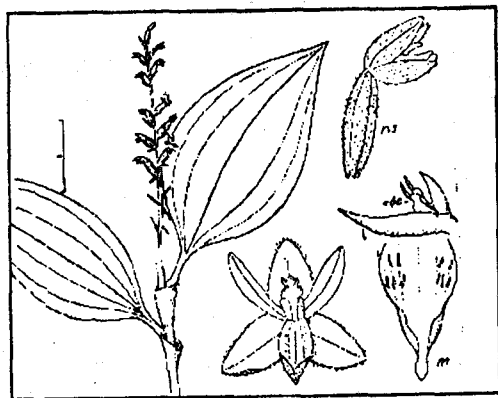

10.920 - *Anoectochilus roxburghii* (Wall.) Lindl. Giải thủy Roxburgh.

Điạlan có chồi dài; thân cao 10-20 cm. Lá có phiến xoan, dài 3-4 cm, màu nâu trừ ở giữa vàng xanh và gân hường. Chùm thưa, cao 5-7 cm; hoa 4-10, hườnghường; phiếnhoa dài 6 mm; môi dài 1,5 cm, mang 6-8 rìa mỗi bên, đầu chẻ hai, móng hình quạt, dài 7 mm; noãn sào 3 mm, xanh.

Sapa, Tam đảo... Quảng trị, B. trệ thiên, Gialai Công tum (hình theo King & Pantling).

- Terrestrial; limb brown with midrib green, yellow and pink veins; flowers pinkish (*Chrysobaphus roxburghii* Wall., *A. setaceus* auct. non Bl.).

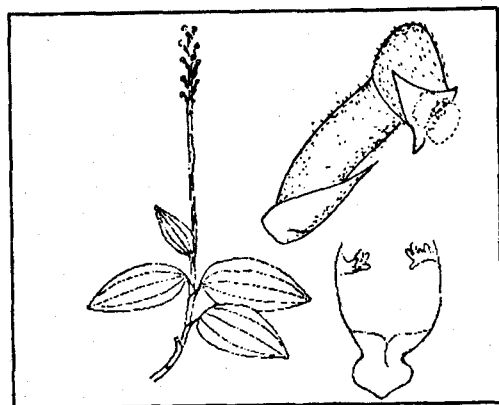

10.921 - *Hetaeria oblongifolia* (Bl.) Bl. Lương tròn dài.

Điạlan cao 20-30 cm, có thân mảnh, rễ to. Lá có phiến bầu dục to vào 5 x 3 cm, gân chánh 3, mảnh; cuống rộng thành be ở đáy. Chùm cao 5-7 cm; hoa nhỏ; noãn sào và lá dài có lông đầu phù tiết; lá dài và cánh hoa hẹp, dài 3 mm; phần dưới của môi (hậthiệt) có 3-5 mụn mỗi bên; cột ngắn, có cánh như súng.

Côn sơn.

- Terrestrial; flowers not resupinate, with glandulous hairs; lip with 3-5 small callus (*Etaeria oblongifolia* Bl.).

10.922 - *Hetaeria rubens* (Lindl.) Benth. ex Hook. f. Lương đỏ.

Điạlan khá to, cao 30-40 cm. Lá có phiến xoan bầu dục, 7-12 x 4-5 cm, gân chánh 3; cuống 3-4 cm, đáy rộng thành be ôm thân. Chùm ở chót thân; hoa dày, nhỏ, cao vào 3 mm; lá hoa, noãn sào và dài có lông mịn; cánh hoa hình búa, đáy hẹp, chót bán nguyệt; hậthiệt có 2 tuyến chia nhánh; cột có 2 cánh như súng.

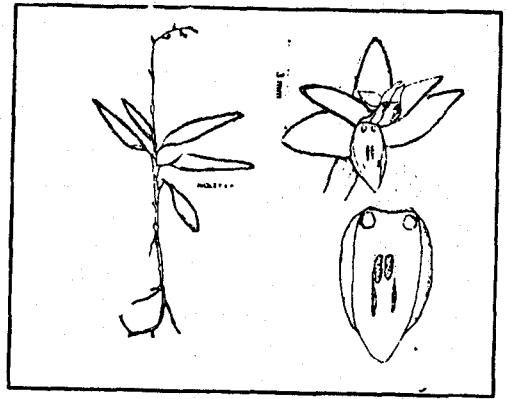
Cúc phương.

- Terrestrial; flowers pubescent; lip with 2 glands on hypochile (*Cerochilus rubens* Lindl.).

10.923 - Hetaeria pauciflora Ridl.. Lương ít-hoa.

Thân cao 10-12 cm. Lá có phiến to 5 x 1,2 cm, cuống 3 mm, bẹ cao 1 cm. Chùm ít hoa (vào 6); láhoa songđỉnh, có lông; hoa nhỏ; noãnào có lông; ládài giữa cao 2,5 mm, *trắng có đốm tía*; cánhhoa trắng; môi có 2 *sóng* và đáy có *hai cục chai*.

Cônđảo (hình theo Seidenfaden).

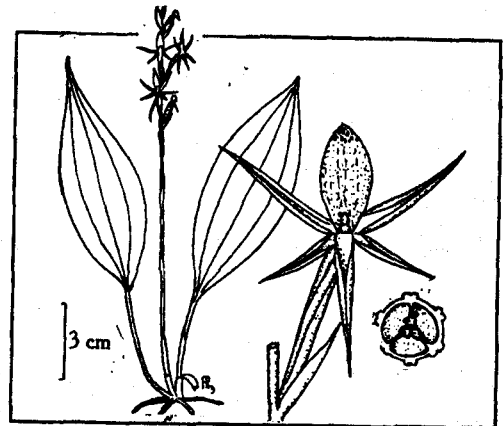
- Plant 10 cm high; sepals white with red dots; petals white; lip with 2 keels and 2 callus.

10.924 - Cryptostylis arachnites (Bl.) Hassk.. Ẩnthurên.

Dialan có rễ to; thân cao 25-50 cm. Lá ở gốc 1-3: phiến xoan dài 7-14 cm, rộng 4-8 cm; cuống dài đến 18 cm, tím. Pháthoa thưa; hoa dài 4 cm, *lục*, *môi vàng, có đốm và sọc đỏ bầm*; phiến hẹp, môi thon, dài 17 mm; phấnkhối 2; noãnào không vụn, đỉnhphôi rất lồi.

Núi vào 1.000 m: GialaiCổngtum, Phúkhánh, Bảolộc; XII.

- Terrestrial; flowers green, lip yellow with dark red dots and stripes (*Zosterostylis arachnites* Bl.).

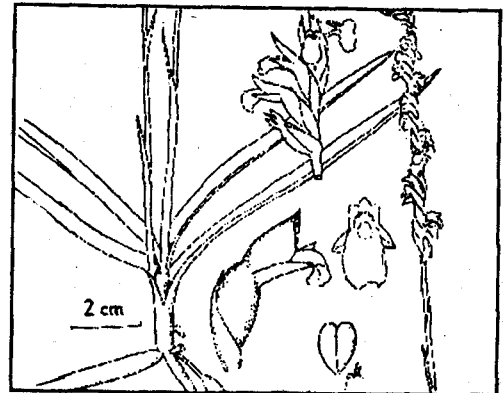

10.925 - Spiranthes sinensis (Pers.) Ames. Lan cuốnchiếu, Bànlongsâm; Chinese Pearl twist.

Dialan cao 20-40 cm, có rễ phù thành củ. Lá có phiến hẹp dài, dàydày. Pháthoa là gié ở ngọn, mang *hoa gần xoắn* quanh, *trắng, hương hay đỏ*; ládài giữa dính với cánhhoa cạnh thành một phiến 3 thùy; môi hình *vicâm*, đáy có 2 *mục*; phấnkhối 4. Noãnào không vụn, có lông. Nang hình *trứng*, có lông.

Dựa lộ, đất hoang, đồng cỏ, 0-1.500 m: BTN. Hành xem như là *bồ*, *phấnđương*, *kiệnvị*, *trị cachexia*.

Terrestrial; flowers white, pink or red, spirally inserted on spike (*Aristolochia spiralis* Lour., *Neottia sinensis* Pers.; *S. australis* (R. Br.) Lindl., *Aristotelia spiralis* Lour.).

Họ-phụ Epidendroideae

Các tông:

- 1a - phấnkhối mealy hay sectile, 2-4 hay quá mềm để là phấnkhối; không viphán; lá nếu có, không có đốt ở cuống
- 2a - phấnkhối mềm và mealy
- 2b - phấnkhối sectile
 - 3a - không hoaisinh; lá hình quạt xuấthiện sau hoa; ládài rời
 - 3b - hoaisinh không lá; ládài dính nhau
- 1b - phấnkhối mealy hay cứng; nếu mềm: 8 phấnkhối, có viphán; lá có đốt ở lóng
- 2a - hoaisinh; phấnkhối sectile, có viphán: *Epipogium*
- 2b - không như trên
 - 3a - phấnkhối (2) 4-8, mềm hay cứng, có viphán
 - 4a - phấnkhối 8, ít khi 4, mềm; giảnhành; lá xếp; pháthoa cạnh; *dialan* (trừ vài *Thunia*)
 - 4b - phấnkhối 4,6-8, cứng; giảnhành do nhiều lóng, hay không giảnhành; phưsinh

Vanilleae
Gastrodiae
Nervilia
Gastrodia
Epipogieae

Arethuseae
Epidendreae

3b - không các tính trên hợp lại

4a - phần khối 4, cứng, có vấp phần; cột cong hay có cánh quanh
ba phần; giả hành 1 lông; phá hoa ở ngọn **Coelogyneae**

4b - phần khối 4, cứng, không vấp phần, không chồng lên nhau

5a - chân cột không có hay ngắn; phần khối cong; lá xếp hai
hay xếp dọc **Malaxideae**

6a - lá song đỉnh, dẹp theo hông **Oberonia**

6b - lá dẹp theo bụng-lung

7a - cột cao; hoa xoay **Liparis**

7b - cột ngắn; hoa không xoay **Malaxis**

5b - chân cột rõ; lá xếp hai; phần khối không cong

Epidendreae

t. **Vanilleae**

1a - trái mập, không tự-khai; hạt không cánh

2a - lan tự-duỡng

2b - lan hoaisinh

Vanilla

Cyrtosia

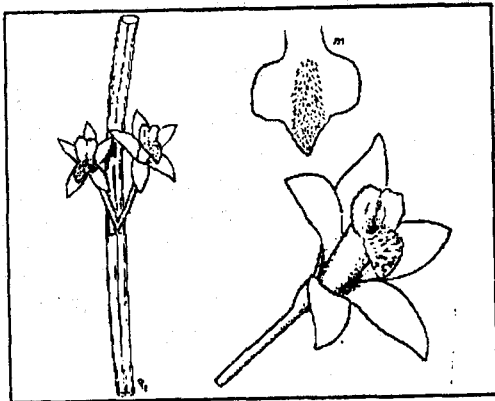
1b - trái khô, tự khai; hạt có cánh, cánh chẻ hai; cây không lá

2a - thân mảnh, sóng không lông; hoa không lông; cột mảnh, đứng; môi dẹp,
phẳng

Erythrorchis

2b - thân mảnh; sóng có lông; hoa mập; cột stout cong, môi có túi, không
phẳng

Galeola

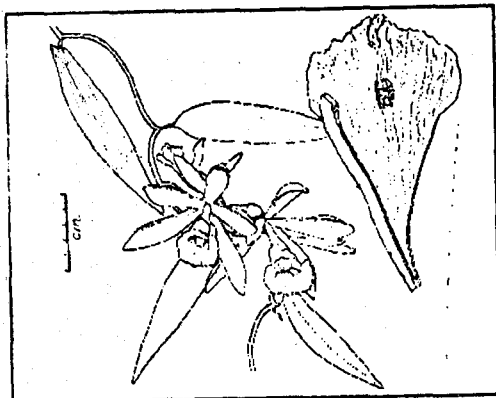

10.926 - **Vanilla aphylla** Bl.. Vani không-lá.

Cỏ từ đất bờ cao hơn 2 m; thân tròn, hơi
dẹp dẹp, màu lục. Lá teo thành vảy cao 1 cm, màu
rụng. Chùm ngắn, mang 1-3 hoa; lá dài và cánh hoa
màu lục lục, dài 2,7 cm; môi dài 2,5 cm, có 3-4 sọc
đỏ và lông tím, thuỳ 3, đáy dính vào cột; cột cao
1,5 cm. Nang dài 12-15 cm.

Rừng cao độ thấp: Nhatrang, Lâm đồng,
Bà Rịa, Nam Cát Tiên; IX-III.

- Climbing, aphyllous, green stem; flowers
greenish, lip with red stripes and violet hairs.

10.927 - **Vanilla albida** Bl.. Vani trắng.

Lan có thân chia nhánh, leo cao, lông hình
trụ màu lục, có rễ to. Lá có phiến dày, thon thon, to
7-10 x 1,5-2 cm, đầu nhọn, đáy tù tròn. Chùm; hoa
to; lá dài và cánh hoa gần như bằng nhau; môi
tam giác, đầu đứng, giữa có 1 sọc dài; cột cao. Nang
dài.

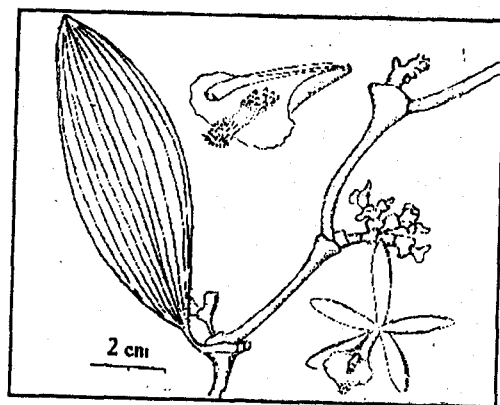
Nhatrang (hình theo Seidenfaden).

- Climbing; flowers large (*V. yersiniana* Guill.)

10.928 - *Vanilla annamica* Gagn. ex Averyanov. Vani Trung bộ.

Dây leo cao trên thân cây khác; thân dày 1 cm, lông dài 8-10 cm. Lá có phiến dài, bầu dục rộng, dài đến 20 cm; cuống gắn trên một vòng phù ở mắt. Chùm-tútán cao 4 cm, ít hoa; phiếnhoa thon, dài 2 cm; môi rộng 15 mm, thủy chót có lông dày; cột cao 2 cm. Nang dài 10 cm.

Cúcphương, Quinhon, Bìnhthuận, Dilinh, Langbian (hình theo Gagnepain và hoa theo Averyanov).

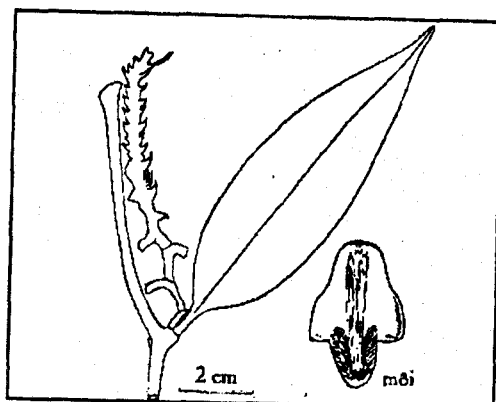
- Climbing; tepals 2 cm long; lip with midlobe densely hairy.

10.929 - *Vanilla pierrei* Gagn.. Vani Pierre.

Lan leo cao; thân có lông dài 9-10 cm, to 4 mm. Lá có phiến dài 11-13 cm, rộng 3-5 cm, gân chánh 7; cuống không phù ở nơi gắn. Chùm 6-10 cm; phiếnhoa 13-14 mm; môi 13 mm, giữa có một dải có lông dày; cột cao 9 mm. Nang dài 8 cm.

Bìnhđịnh (hình theo Gagnepain).

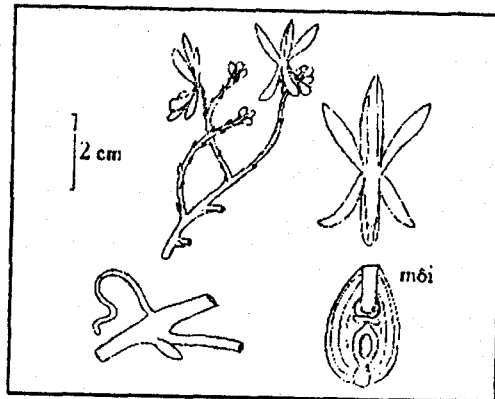
- Climbing; tepals 14 mm long; lip with long hairs on middle lobe.

10.930 - *Erythrorchis ochobiensis* (Hay.) Garay. Xichlan.

Lan hoạisinh, leo cao, không lá, không diệp lục; thân dodò, dẹp dẹp, có móc. Chùm hay chùm-tútán; láhoa dày; hoa vàng, dài 1,8 cm; phiến hẹp; ládài không lông ở lưng; môi có 3 thủy, giữa có một lần dày có mụt. Nang dài 28 x 0,5 cm

Hàiphòng, từ Ninhhòa đến Phúquốc (hình theo Gagnepain).

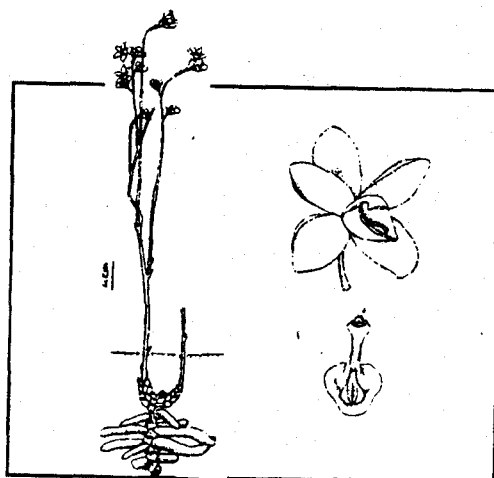
- Saprophytic, climbing; stem reddish; flowers yellow; capsules 28 cm long (*Galeola ochobiensis* Hay., *Galeola altissima* Auct. non (Bl.) Reichb. f.).

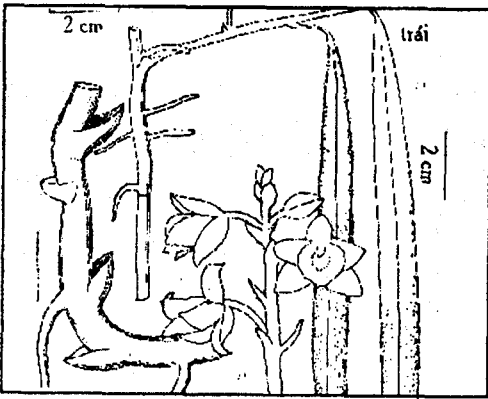
10.931 - *Galeola integra* Rolfe ex Downie.

Hoạisinh có thân nằm trong đất, mang rễ phù mập dạng củ to 8-10 x 1,5 cm; lá teo thành vảy. Pháthoa cao đến 70-90 cm, tậncùng bằng chùm dạng tảnphòng; hoa to vào 2 cm, vàng chanh hay nâuâu đỏ; môi hình cái muỗng, mép bao cột, màu vàng hay đỏ, đáy có 2 đốm tia, giữa có một vòng gờ nổi lên phía trước. Trái hình trụ dài 10-13 cm.

Đăclắc.

- Saprophytic.

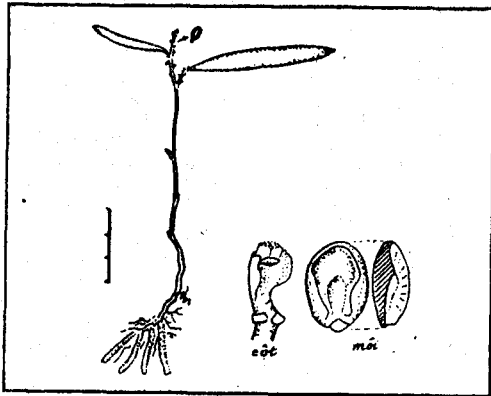

10.932 - Galeola nudiflora Lour.. Lan-leo hoa-trần.

Lan *hoạisinh leo* cao; thân dẹp dẹp, vàng, có mấu (lá teo). Chùm-tútán dài 60 cm hay hơn; lá hoa là vảy; hoa tụ ở chót, cao 1,5 cm, *vàng tái*, có lông; cánh hoa 7 gân; môi tròn, bìa rìa, phía trong có mụt. Nang hình thoi, dài 15-20 cm.

Hà Nội, Hà Sơn Bình, Đồng Chê (Quảng Trị).

- Climbing, saprophytic; stem yellow; flowers pale yellow; capsules to 20 cm long (*G. hydra* Reichb. f.; *G. kuhlii* Reichb. f.).

10.933 - Cyrtosia javanica Bl.. Chu-thu Java.

Lan *hoạisinh*, không lá, không diệp lục, màu đỏ, cao đến 15 cm; rễ phù to. Pháthoa chia nhánh, dài 8 cm; hoa 7-8 mỗi nhánh, *vàng vàng hay nâu nâu*; lá dài 13 mm; cánh hoa nhỏ hơn; môi ngắn, tròn, lõm, có 2 móng dài ở giữa. Trái mập, đỏ, to 7-10 x 1,5-2 cm, một buồng.

Bà V (hình hoa theo Seidenfaden).

- Reddish saprophyte 15 cm tall; flowers yellowish or brownish; capsules 7-10 cm long (*Galeola javanica* (Bl.) Benth. & Hook. f.).

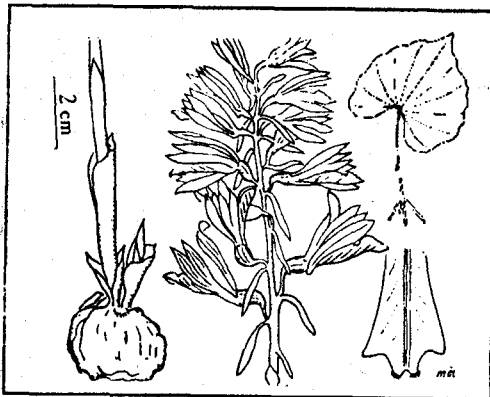
Gastrodiae:

10.934 - Nervilia aragoana Gaud.. Trăn châu xanh.

Dị lan có hành tròn, to. Lá mọc sau pháthoa, có phiến to, tròn, gân chân-vịt, rộng 10-25 cm; cuống dài 10-20 cm. Pháthoa cao 20-30 cm; hoa thưa, *vàng xanh xanh*; phiến hẹp, dài 1,3 cm, môi xoan có 3 thùy nhỏ, thùy chót lõm, bìa có lông dài.

Hà Sơn Bình, Gia Lai Công Tum, núi Bà Rá (Phước Long) (hình theo Wight).

- Terrestrial; flowers yellow greenish (*Pogonia flabelliformis* Lindl).

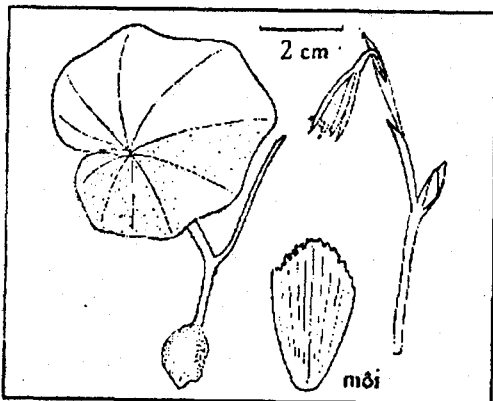

10.935 - Nervilia crispata (Bl.) Schlechter. Trăn châu nhẵn.

Dị lan có hành to tròn. Lá mọc sau khi trở bông, có phiến tròn, to 5-6 cm, có lông mịn, gân chân-vịt; cuống 3-4 cm. Trục pháthoa cao 5-8 cm; lá hoa cao 2 cm; hoa *cô độc, xanh xanh*; phiến cao 15-18 mm; môi 12-18 mm, xoan, bìa chót có răng giùn.

Đà Nẵng (hình theo Blume).

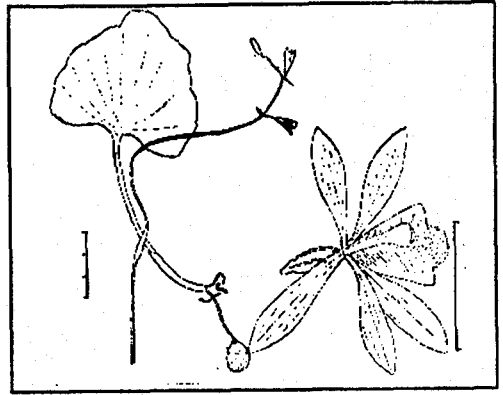
- Terrestrial; limb pubescent; flowers solitary, greenish; lip serrate (*Pogonia crispata* Bl.).

10.936 - *Nervilia fordii* (Hance) Schltr.
Thanhthiênquỳ, Chântrầu trắng.

Dialan nhỏ, cao đến 20 cm, có củ hành tròn, cho ra hoa trước rồi mới đến lá duy nhất; phiến hình tim tamgiác, rộng 4-8 cm, trên cuống dài. Pháthoa mảnh, mang 3-4 hoa trắng; láhoa nhọn, dài 6-7 mm; noãn sào có cạnh; phiến hoa hình dâm, dài 1 cm; môi tamgiác, thùy chót tròn, có lông dày; cột cao 5-7 mm.

Kê đá, nơi rập: Caolạng, Quảng ninh, Hoàngliênsơn, Hàsonbình; III-IV, 4-5. Lá bổ phổi, trị ho, giải độc (hình theo Seidenfaden).

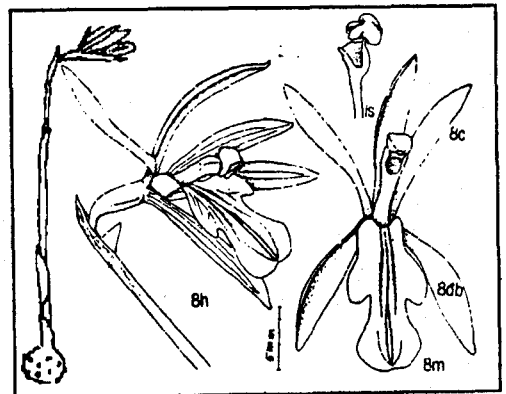
- Terrestrial; flowers white (*Pogonia fordii* Hance).

10.937 - *Nervilia infundibulifolia* Blatt. & McCann.

Dialan; củ tròntròn, to vào 1 cm, có u nhỏ. Pháthoa cao 7-8 cm, có 5 lábe và một hoa tậncùng; ho to vào 1,5-2 cm, lục tái với môi trắng ứng hưởng; ládài saiu cao 1,5 cm; cánhhoa hơi hẹp hơn; môi hình đôn, trắng ứng hưởng, 2 sọc lục vàng ở giữa, gân tia 2 bên. Lá hiện sau hoa.

Rừng khộp, Đăclắc; V

- Terrestrial; flowers pale green, lip white pinkish (*Pogonia plicata* auct. non Lindl., *Nervilia punctata* auct. non (Bl.) Makino).

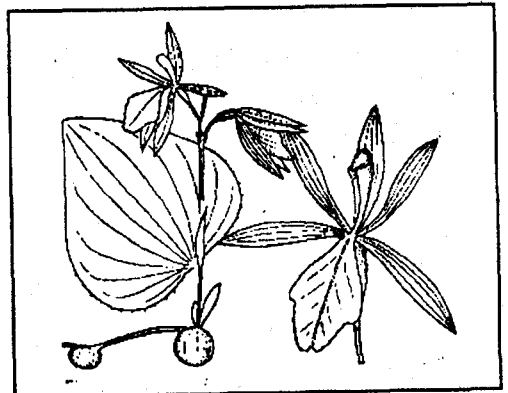

10.938 - *Nervilia plicata* (Andr.) Schlechter. Chântrầu xếp.

Dialan có hành to tròn, không lá lúc phát hoa. Lá 1; phiến hình tim tamgiác, rộng 5-7 cm, xếp theo gân, mỏng. Trục mang 2-3 hoa; phiếnhoa thon, trắng hay lục tái; môi hưởng rất lọt, đậm ở chót, đáy xanhxanh, xoan bánhình, có 3 thùy cạm, không lông, móng là một u cạm.

Nam; VI (hình theo Wight).

- Terrestrial; flowers white or pale green (*Arethusa plicata* Andr., *Pogonia velutina* Par. & Reichb., *Nervilia discolor* (Bl.) Schltr.).

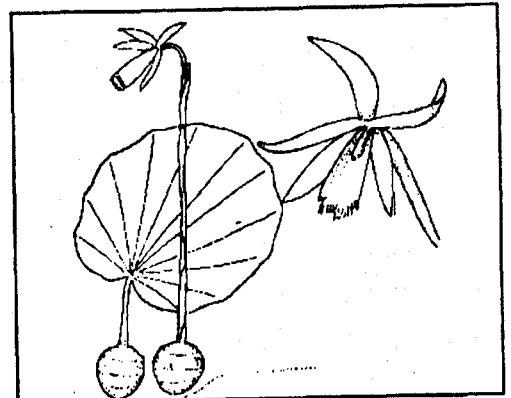

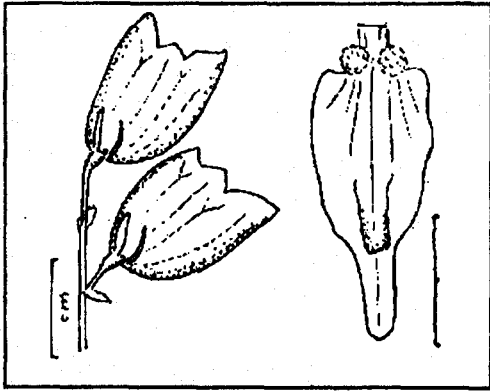
10.939 - *Nervilia prainiana* (King & Pantl.) Seidenf.
Trầnchâu Prain.

Dialan có hành tròn, không lá lúc trở bông. Lá 1; phiến tròn hay hình thận, xếp dọc theo gân-phụ, rộng 5-6 cm; cuống dài 2,5 cm. Hoa rộng 2,5 cm, màu lục rất tái; ládài hẹp dài 18 mm; cánhhoa hẹp hơn ládài; môi hờnghồng, dài bằng ládài, bìa chót rìa tetua.

Đànăng, Lâmđồng; VII.

- Terrestrial; flowers pale green (*Pogonia prainiana* King & Pantl.).

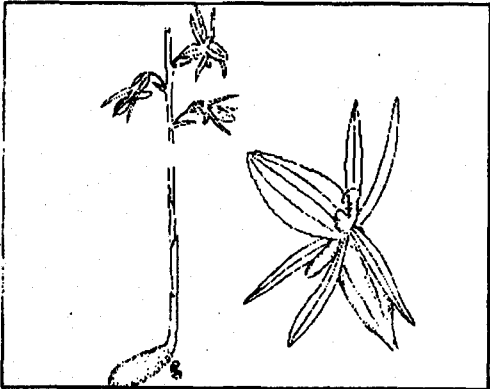
10.940 - *Gastrodia taliense* Tuyama.

Lan *hoạ sinh*, không lá; cành nằm, ngắn, có củ, lông nhiều. Thân đứng mang phách hoa ở chót; lá dài và cánh hoa (hơi nhỏ hơn lá dài) dính nhau thành ống 5 tai; môi nhỏ, không thùy; nuốm ở đáy cột; phấn khối 2. Trái đứng.

Sapa (hình theo Tuyama).

- Saprophytic leafless plant; sepals and petals united in a 5-lobed tube.

Epipogiae:

10.941 - *Epipogium roseum* (D. Don) Lindl.. Thượng.

Dị lan *hoạ sinh*, không lá, không diệp lục, màu vàng vàng. Trục mang hoa cao 20-60 cm; hoa nhiều, trắng trắng; lá hoa dài bằng cộng và noãn sào; phiến hoa nhỏ, thon, hẹp, cao 12 mm; môi trắng có đốm hương, có 3 sóng có răng, móng ngắn (dài 4 mm); cột vuông vuông. Nang xoắn dài bằng dài.

Rừng dày, trên mùn (Datanla); hoa mau rui; trái đã chín 4 ngày sau; mầm chỉ do 8 tế bào (cần 10.000.000 hạt mỗi cân nặng 1 g).

- Saprophytic yellowish herb; flowers whitish; lip with pink dots (*Limodorum roseum* D. Don).

t. Epidendreae

1a - phấn khối 6-8

2a - phấn khối 8

3a - huyệt không cách thượng huyết bởi một sóng ngang

4a - phấn khối không dính trên một vệt dài

5a - cột có 2 chi đứng chứa nuốm

5b - cột không như vậy

6b - lá dài rời

7a - lá, ít nhất bề, có lông nâu đỏ

7b - lá không lông

6b - lá dài dính nhau ít nhiều thành ống

7a - phách hoa n-hoa song dính

7b - phách hoa 1-hoa

4b - phấn khối trên vệt dài

5a - đáy môi có u dày dọc; nắp có mỏ, đứng sau cột; không chân cột

5b - nắp ngang; có chân cột

3b - huyệt hình túi cách thượng huyết bởi một sóng ngang; không giả hành; hoa đầu nhiều hoa nhỏ

2b - phấn khối 6

1b - phấn khối 4

2a - phôi nang nhỏ; lá song dính; phách hoa ngắn; hoa trắng

2b - không các tảo trên

3a - phấn khối không vệt

4a - thân đứng nhiều mắt, mập, dạng giả hành...

5a - thân đứng nhiều lông, giả hành hay không

6a - thân đứng mảnh mang giả hành; phách hoa ít hoa

6b - thân đứng to, không mang giả hành

Ceratostylis

Trichotosia

Eria

Cryptochilus

Porpax

Thelasis

Phreatia

Agrostophyllum

Appendicula

Podochilus

Flickengeria

Dendrobium

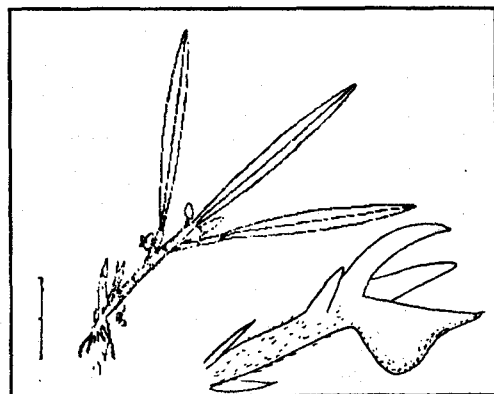
- 5b - cãnhành mang giảhàngh một lóng; lá 1-2 *Epigeneium*
 4b - thân đứng là giảhàngh một lóng; pháthoa ở cạnh
 5a - láđài cạnh dính theo bìachân cột
 6a - baophần có 1 sừng to ở chót; láđài như nhau, trái *Trias*
 6b - baophần không sừng; láđài cạnh khác láđài giữa *Bulbophyllum*
 5b - láđài cạnh dính vào chân cột; pháthoa 1-hoa *Drymodia*
 3b - phầnkhối có viphần
 4a - các phầnkhối với 1 viphần; pháthoa n hoa; cánhhoa ngắn; môi có thùy cạnh cong *Monomeria*
 4b - phầnkhối với 2 viphần; baophần dính vào cột *Sunipia*

10.942 - *Ceratostylis himalaica* Hook. f.. Giáchthuy Himálapson.

Phonglan có thân to 2-4 mm, có rễ khisin, có bẹ bao, nguyên hay tetua thành sợi; nhánh ngắn một lóng thành *giảhàngh*. Lá 1 ở chót giảhàngh, phiến thon hẹp, to 4-5 x 0,5 cm. Hoa *côđộc*, nhỏ; láđài và cánhhoa cạnh như nhau, láđài cạnh dính nhau thành túi; môi dính vào cột, có bầu; phầnkhối 8.

Tamđảo.

- Epiphytic; pseudobulbs 1-foliated; lips with boss.

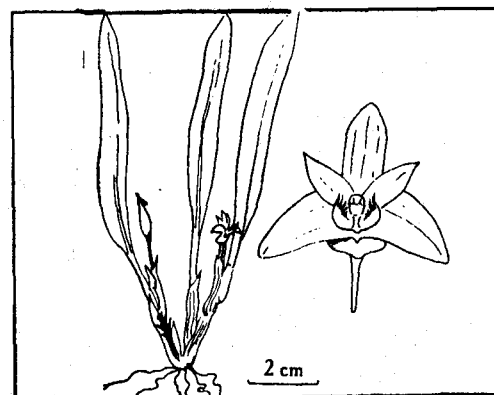

10.943 - *Ceratostylis radiata* J.J. Sm.. Giáchthutia.

Bụi *phụsinh*; thân ngắn, cao 1 cm, mang 1 lá; phiến hẹp, dài 10-20 cm, rộng 0,5-1 cm, chỉ có 1 gân giữa rõ rệt. Hoa *côđộc*, *trắng*, nhỏ; 3 láđài như nhau, dài 7-13 mm; cánhhoa nhỏ; môi có móng ngắn, dàydày, gân hường, 3 thùy; phầnkhối 8. Nang hình dùi, dài 1 cm.

Vùng Đàlạt.

- Epiphytic; flowers white, lip pink striped (*C. evrardii* Gagn., *Eria monantha* Guill.).

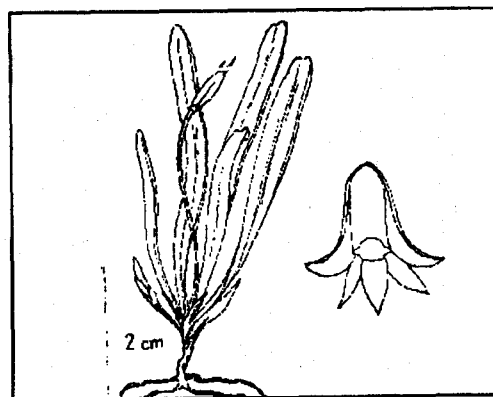

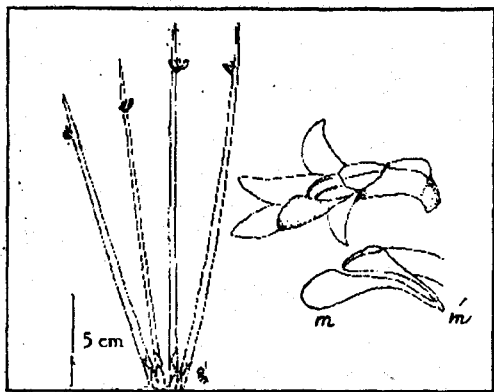
10.944 - *Ceratostylis siamensis* Rolfe ex Downie. Giáchthuxiêm.

Phonglan thành bụi nhỏ, cao 3-5 cm; thân cao 6 mm, mang 1 lá có phiến hẹp dài 2-3 cm, đầu tà, gân không rõ rệt. Hoa *côđộc*, nhỏ, *trắng*; láđài 5 mm; cánhhoa hẹp hơn láđài; môi có móng ngắn, 3 thùy tròn; phầnkhối 8. Nang hình dùi, có 3 cạnh.

Sapa, Huế, Bàna, Đàlạt.

- Epiphytic; flowers white (*Eria banaensis* Gagn., *C. pygmaea* Evr. ex Gagn.).

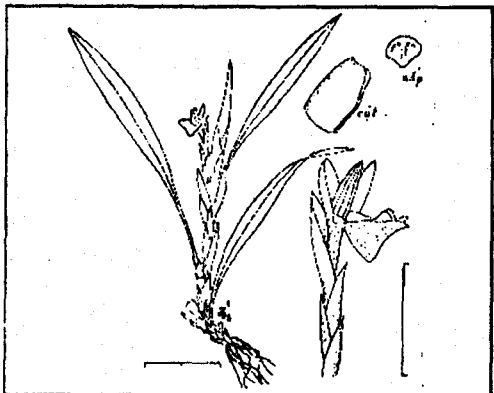

10.945 - *Ceratostylis subulata* Bl. Giấthur nhọn.

Phonglan thành bụi cao 10-20 cm; thân *hình trụ* suông, có bẹ ở đáy. Lá 1; phiến dài 2-3 cm, như *tiếp tục thân*. Hoادầu 6-8 mm; hoa *vàng*, có lông; phiếnhoa xoan hay thon, cao 2,5 mm; môi có cọng, đầu hình dùi, giữa có 2 lần dọc, móng ngắn; phướnkhối 8. Nang bầuduc, dài 5 mm.

Đàlạt, N. Có khi phânbiệt với *C. teres* (Griff.) Reichb. f.

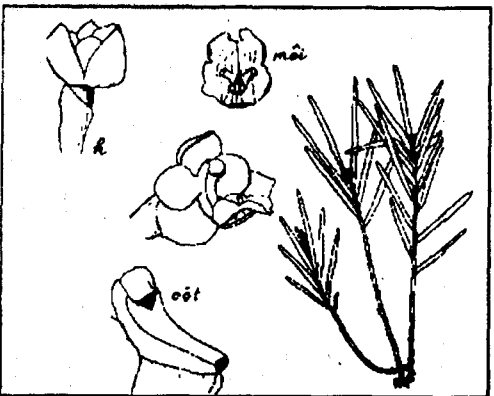
- Epiphytic; stem aciculate; flowers yellow (*Appendicula teres* Griff.)

10.946 - *Ceratostylis tonkinensis* (Gagn.) Aver. Giấthur Bắc bộ.

Phonglan có cãnhành mảnh, có bao mỏng, dễ rách phũ; rễ mảnh; thân cãnh ngắn, cái thì mang 1-2 lá, cái thì mang hoa. Phiến thon, to 5-6 x 0,6 cm; cuống 5-7 mm. Phướnhoa có 4 bao, mang 1 hoa trắng, nhỏ, dài 8 mm; ládài giữa 4,4 mm; cãnhhoa hẹp hơn ládài; môi dài 4,2 mm, tamgiác ngược, đầu tròn, có 3 gân và một chai ở đầu; cọng cao 2 mm.

Tamđảo (hình theo Gagnepain).

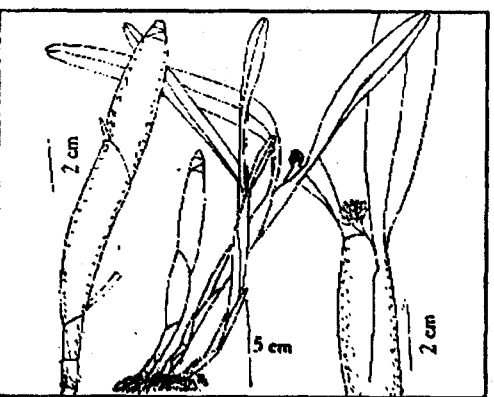
- Epiphytic; flowers on 1-flowered inflorescence, 8 mm long (*Eria tonkinensis* Gagn.).

10.947 - *Agrostophyllum callosum* Reichb. f. Xíchhủ có-chai.

Bụi to, thân cứng cao đến 1,5 m. Lá có phiến hẹp dài, to 10-15 x 0,8-1,1 cm. Phướnhoa ở ngọn thân, thành hoادầu to 1-3 cm, dày; phiếnhoa *đỏđỏ* hay với đốm tia; môi có thùy cạm, hậthiệt có *chai chẻ hai*.

Lâmđồng (hình theo Seidenfaden).

- Leaves 10-15 cm long; tepals reddish or with purple markings; lip with divided callus.

10.948 - *Agrostophyllum planicaule* (Lindl.) Reichb. f. Xíchhủ thân-dẹp.

Phusinh thành bụi dày, với nhiều rễ; thân *xanh, dẹp, cãnh nhọn*, cao 20 cm, rộng đến 1,7 cm; lông giữa vào 5 cm. Phiến dài, dài 17 cm, rộng 2,5 cm, chót có 2 thùy không bằng. Hoادầu ở ngọn, có láhoa hẹp; hoa *nhỏ, trắng*; ládài cao 4,5 mm; cãnhhoa thấp hơn dài; môi thấ ở giữa, đáy hình túi; phướnkhối 8. Nang cao 8 mm, rộng 2 mm.

Thôngthường ở rừng nhất là bìnhnguyên: Đàlạt, Đahoi, Biếnhòa, Đốngxoài; IV-VIII.

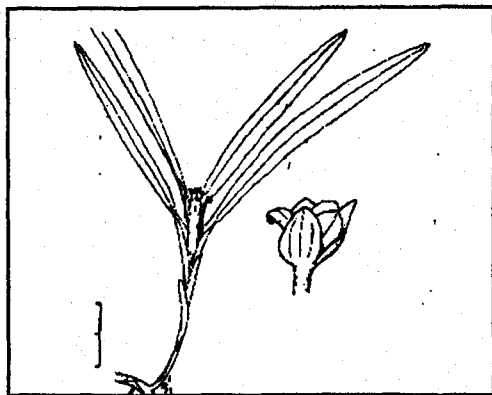
- Epiphytic; stem flat; flowers white (*Eria planicaule* Wall. ex Lindl., *A. khasianum* Griff.).

10.949 - *Agrostophyllum brevipes* King & Pantl.
Xíchhũ chân-ngắn.

Phụsinh có cănhàng có vảy mỏng bao, cho ra thân đứng cao 10-25 cm, to 3-4 mm, có xơ (bẹ lá còn lại). Lá 4-5 ở chót thân, có phiến hẹp, to đến 13 x 1 cm. Pháthoa ở giữa lá chót; bẹ bao dài 1 cm; hoa có cộng dài 4-5 mm; phiếnhoa xoan, trắng; môi ngắn, có túi nhỏ; phấnkhối 8. Nang.

Nhỏ hơn loài trên; Lâmđồng; V-VII.

- Epiphytic, smaller than the precedent species; flowers white.

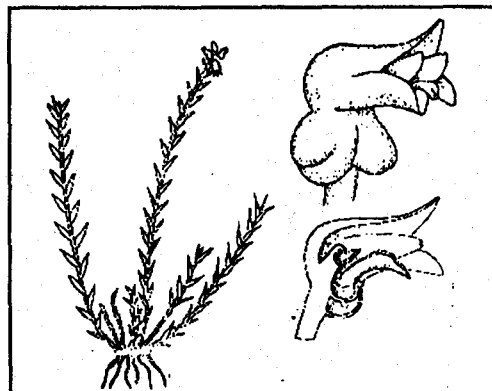

10.950 - *Podochilus intermedius* Aver. Túcthiệt trunggian.

Bụi *đialan* nhỏ, cao 5-10 cm, từ cănhàng mảnh, nằm, ngắn, có rễ bấtđịnh; thân đứng to 1 mm, mang nhiều lá songđỉnh, nhỏ, thon hẹp, nhọn, dài 1 cm. Pháthoa ở ngọn, 3-5 hoa nhỏ; đài dính thành chuồng, láđài cạnh thành *đít* 3-5 u; cánhhoa cạnh nhỏ; môi nguyên; phấnkhối 4.

QuảngnamĐà Nẵng (hình theo Averyanov). Theo Seidenfaden, cùng loài với *P. microphyllus*.

- Epiphytic 5-10 cm high; side sepals forming boss 3-5inflated.

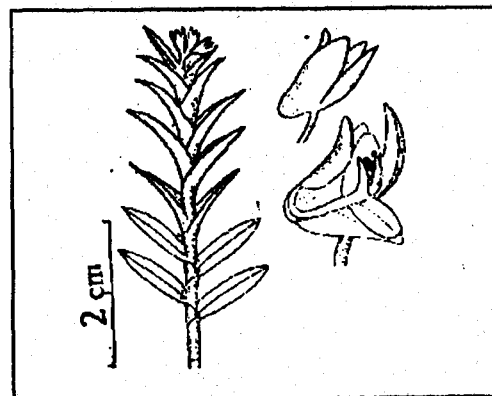

10.951 - *Podochilus microphyllus* Lindl. Túcthiệt lá nhỏ.

Bụi *phụsinh* hay trên đá, cao vào 20 cm; thân mảnh, không nhánh. Lá songđỉnh; phiến dài vào 1 cm, rộng 2 mm, đầu nhọn. Pháthoa ở ngọn, mang 4-5 hoa nhỏ, *trắng* hay *hường*; láđài cạnh dính nhau thành *cầm*; môi nguyên; phấnkhối 4. Nang có cạnh, dài 3 mm.

Quảngninh, Hoàngliênson, Bànà, Đàlạt, núi Chúachan, Phúquốc.

- Epiphytic or epilithic; flowers pink or white.

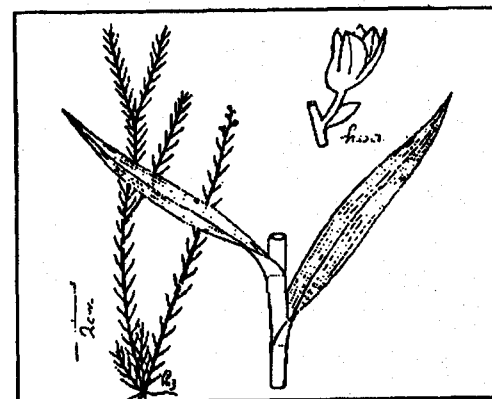

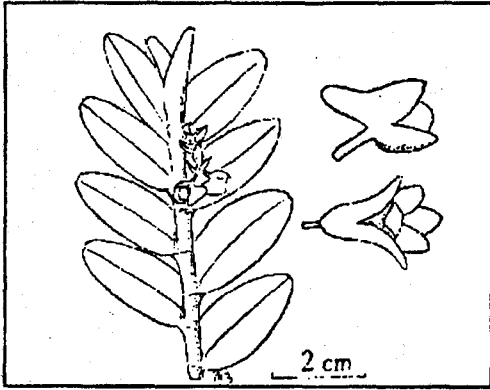
10.952 - *Podochilus tenuis* (Bl.) Lindl. Túcthiệt mảnh.

Phonglan thành bụi cao vào 20 cm; thân mảnh, *chia nhánh*. Lá *như kim nhọn*, to 6 x 1 mm. Pháthoa ở ngọn, dài 5 mm; hoa ít, nhỏ, *trắng*; láđài giữa dài 2 mm, láđài cạnh (3 mm) dính nhau thành *cầm*; môi *trắng*, có 2 *dốm tía*, đáy có 2 phụbộ.

Mălaiá, Java; Việt Nam ?

- Epiphytic; leaves acicular; flowers white.

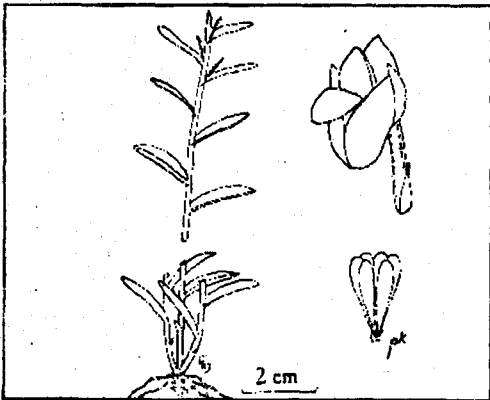

10.953 - *Appendicula cornuta* Bl.. Vệtan móng.

Bụi *đialan*, cao đến 60 cm; thân không nhánh, mang lá *songdính*, đầu tròn hay lõm, có đốt trên bề. Chùm ngắn ở ngọn (hay nách lá trên), mang 6-8 hoa *trắngtrắng*; láđài cạnh dính thành *móng to, ngắn*; môi nguyên, chót có 1 mụt; phấnkhối 6. Nang bầuđục, dài 0,5 cm.

Rừng từ bìnhnguyên đến cao độ 1.500 m, TN.

- Epiphytic; flowers whitish; lateral sepals connate with short spur.

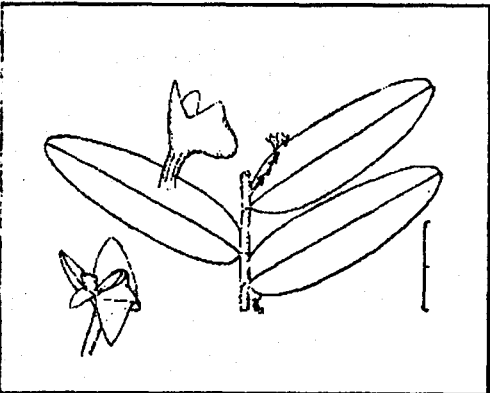

10.954 - *Appendicula hexandra* (Koen.) J.J. Sm.. Vệtan luchùng.

Đialan hay *trên đá*, thành bụi thông, dài đến 25 cm; thân đơn. Phiến lá dài, dài 1,5-2 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Gié ngắn ở ngọn và nách lá trên; hoa 3-4, nhỏ, *trắng*; phiếnhoa 2-3 mm; môi có móng ngắn, đầu nhọn, gân 7, không mụt; *phấnkhối* 6. Nang bầuđục, có 6 cánh, rộng 5 mm.

Rừng dày: Bảolộc, Phúquốc.

- Epiphytic or epilithic; flowers white (*Epidendron hexandrum* Koen., *A. annamensis* Guill., *A. koenigii* Hook. f.; *A. inornata* Guill.).

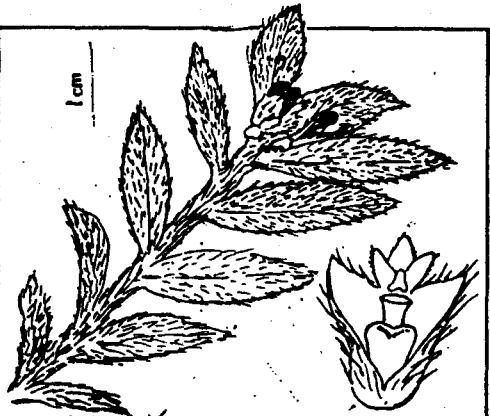

10.955 - *Appendicula reflexa* Bl.. Vệtan xụ.

Bụi *đialan*, dạng giống *A. cornuta*. Lá *songdính*; phiến bầuđục trònđài, mỏng, gân-phụ khó nhận, khít nhau. Pháthoa ngắn, dài 2 cm; *láhoa* xụ, dài 2 mm; hoa nhỏ, *xanhxanh*; láđài giữa và cánhhoa cạnh giống nhau; láđài cạnh dính nhau thành *túi dính vào môi*; môi không có mụt; cột ngắn; phấnkhối 8.

Datanla, Đàlạt.

- Epiphytic; bracts reflexed; flowers greenish (*A. dalatensis* Guill.).

10.956 - *Trichotosia dalatensis* (Gagn.) Seidenf.. Maolan Đàlạt.

Phonglan; thân và lá đầy lông quăn; thân dài 4-5 cm. Lá *songdính*; phiến thon, dài 1 cm, có lông xám. Pháthoa ở ngọn, mang 1 hoa rộng vào 5 mm, đầy lông mặt ngoài, màu đỏ đậm đen; môi có 2 đốm đỏ và sọc nâu, môi xoan dài 4 mm, đầu tròn, bìa đúng.

Đàlạt, đường lên đỉnh Langbian; V.

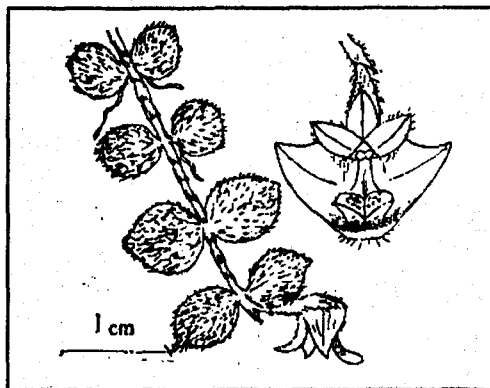
- Leaves grey hairy; flowers dark red, lip with 2 red spots and brown veins (*Eria dalatensis* Gagn.).

10.957 - *Trichotosia dasyphylla* (Par. & Reichb. f.) Kraenzf.. Maolan lá-nhung.

Phonglan, có cành nhánh bò, chia nhánh ngắn, dày 1,5-2 mm, đầy lông trắng. Lá có phiến tròntròn, mập, có lông trắngtrắng. Hoa 1, dài 5 mm, màu vàng mật; lá đài giữa và cánhhoa cao 3 mm; môi dài 5,5 mm, nguyên, đầu tròn, có bốt tía.

Đàlạt, Biênhòa; V.

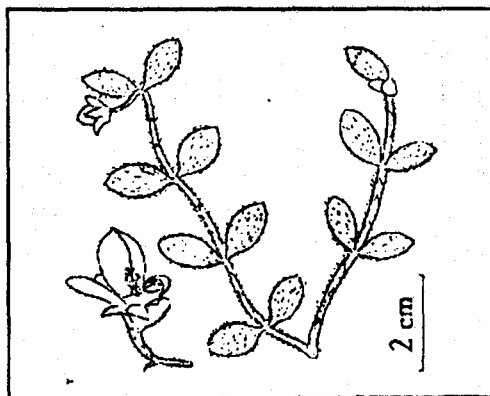
- Leaves whitish hairy; flowers yellow, lip with purple blotches (*Eria dasyphylla* Par. & Reichb. f., *E. evrardii* Gagn.).

10.958 - *Trichotosia microphylla* Bl.. Maolan lá-nhỏ.

Phonglan nhỏ; thân bò dài 6-12 cm, có lông trắng. Lá có phiến xoan rộng, dài 1,7-2,5 cm, tà hai đầu, có lông trắng. Hoa côđộc, vàng; môi có bốt sôcôla.

Côngtum, Đàlạt.

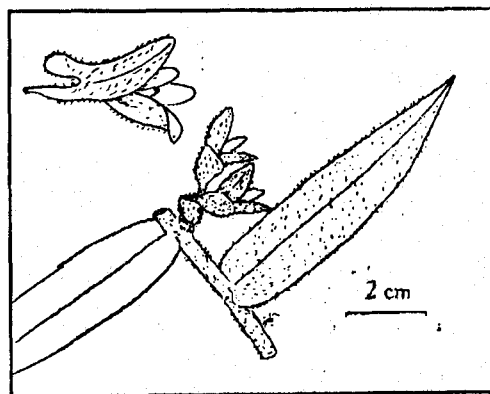
- Leaves whitish hairy; flowers yellow, lip brown blotched (*Eria microphylla* Lindl.).

10.958a - *Trichotosia rhopalorchis***10.959 - *Trichotosia pulvinata* (Lindl.) Kraenzl..** Maolan gối.

Phonglan; thân dài 2-40 cm, to 5-7 cm, đầy lông hoe, dài. Lá có phiến thon hẹp nhọn, dài 6-12 cm, rộng 1-1,5 cm. Chùm 2-6 hoa đầy lông hoe, mặt trong trắng xanhxanh có điểm hương; lá đài cạnh có móng; môi tía ở đáy, có bốt vàng, dài 1,2 cm, có móng; phấnkhối 8. Nang dài 1 cm.

Sapa, Vinhphú, Hànamninh, Quảngtrị, Lâmđồng, Đồngnai, Phúquốc.

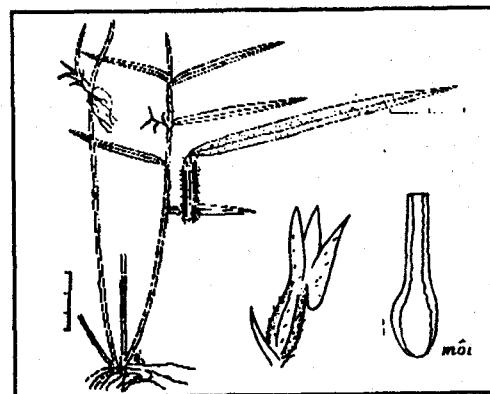
- Flowers greenish white, lip purple at base, yellow patched (*Eria pulvinata* Lindl., *E. rufinula* Reichb. f.)

10.960 - *Trichotosia velutina* (Lindl.) Kraenzl.. Maolan lông.

Cànhnhánh mang rất nhiều rễ mảnh; thân cao đến 40-60 cm, to 3 mm, thường mang cầuhành ở trên. Lá có phiến hẹp dài, có lông dày hung, ngắn, to 4-6 x 0,5-1 cm; bẹ có sọc. Chùm ngắn, ít hoa; láhoa cao 1 cm; hoa trắng hay lụclục đến ngà, môi vàngvàng đáy tía.

Quảngtrị, Côngtum, Lâmđồng, Đồngnai, Phúquốc; VI-X.

- Flowers white or cream, lip yellowish, purple at base (*Eria velutina* Lodd. ex Lindl.).

ERIA Lindl.

1a - thân do 1 lông mà thôi

2a - lá tiênkhai quần ngược (ra ngoài); giảhàng 2 lá; pháthoa n-hoa

Javanica

2b - lá tiênkhai xếp hai, có khi tròn

3a - láđài không lông dày mặt ngoài, thường không lông

4a - cỏ rất nhỏ; giảhàng nhiều, gần nhau; pháthoa 1-ít hoa

Conchidium

4b - cỏ to hơn; giảhàng to hơn 1 cm

5a - giảhàng cao hơn 4-5 cm; pháthoa proteranthe; láhoa to, dài 3-5 cm; môi có 3 sóng

Xiphosium

5b - thân không giảhàng hay nếu có, với 2 lá; pháthoa synanthous, hay heteranthous

Trichosma

3b - mặt ngoài láđài đầy lông; pháthoa nhiều hoa

E. globifera

1b - thân do nhiều lông

2a - thân 1 lá; lá hình trụ đẹp; pháthoa synanthous, 1-n-hoa; hoa khá to; láđài như nhung mặt ngoài

Strongylaria

2b - lá đẹp thường nhiều

3a - môi dính vào cột

Tylostylis

3b - môi không dính vào cột

4a - giảhàng trên cãnhành bờ, cách nhau nhiều nốt, mang nhiều lá

Dendrolirium

4b - thân khít nhau, thành giảhàng hay không

5a - không giảhàng, thân 5-50 cm; lá nhiều, hẹp; pháthoa n-hoa nhỏ, đầy lông mặt ngoài; môi có dải bột mặt trên

Mycaranthes

5b - môi không có dải bột

6a:

6a - hoa rất nhỏ, nhiều

7a - môi hình bầu; láđài cạnh dính nhau thành cầm

Cympoglossum

7b - môi không hình bầu

8a - môi có thủy chót hình quạt; pháthoa ở cạnh

Urostachya

8b - môi không như trên; mặt ngoài láđài có lông dày

9a - cầm ngắn hơn láđài cạnh; cột ngắn

Secundae

9b - môi ngắn hơn cột; cỏ to; thân có bẹ to

Acridostachya

6b - hoa thường nhỏ, trên pháthoa 1-ít hoa, nếu nhiều thì không như trên

7a - pháthoa ngắn, cộng hoa dài; láhoa to, mau xù; không giảhàng

Cylindrolobus

7b - pháthoa n-hoa; láhoa nhỏ, không màu; có giảhàng hay không

8a - môi có thủy cạnh và sóng

9a - môi dính vào chân cột bằng phần hẹp và có đốt nơi ấy

10a - thân hình trụ dài đến 50 cm; lá nhiều, songđỉnh

Bambusifolia

10b - thân ngắn hơn, thường có giảhàng, lá ít

Hymeneria

9b - chân cột bông ở trên, đáy dính vào môi không bằng một đốt; pháthoa hình đầu hay trụ dày

Pinalia

8b - môi nhỏ, không thủy cạnh

Polyura

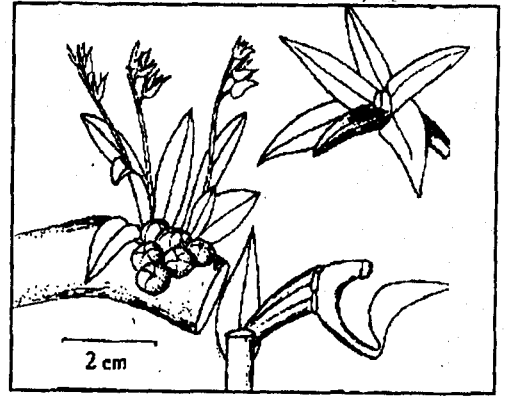
Conchidium:

10.961 - *Eria muscicola* (Lindl.) Lindl. Nílân rêu.

Phonglan, thành bụi nhỏ; giảhàng khít nhau, hình thấukính tròn-dẹp, to vào 8 mm. Lá có phiến thon, dài 2-3 cm, rộng 6-8 mm. Trục pháthoa ở ngọn giảhàng, cao 2-6 cm; hoa 5-6, *màu lục dợt*, to 8 mm; môi lục đậm, có đót; phánhkhối 2.

Dàlat (hình theo King & Pantling).

- Pseudobulbs 8 mm large; flowers green (*Dendrobium muscicolum* Lindl.).

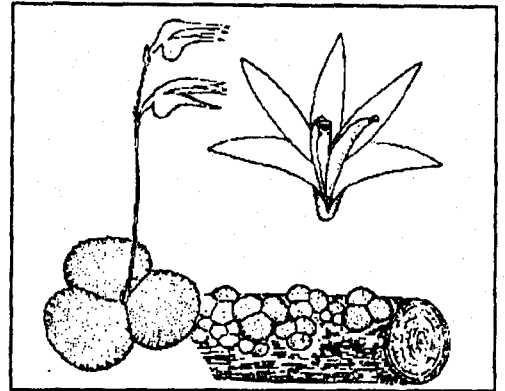

10.962 - *Eria spirodela* Aver. Nílân bèo

Phonglan hay djalán; giảhàng dẹp tròn, *dạng như Bèo-tấm*, không lông, *không lá*, to 5-7 mm, dày 1 mm, mặt trên trắngtrắng. Chùm đúg cao 8-15 mm; hoa 1-2, *lục vàng tái*, không thơm; ládài thon, ládài giữa cao 5 mm; môi trôndài, dài 4 mm, không thùy cạnh, bìa đúg.

GialaiCổngtum; IX (hình theo Averyanov)

- Aphyllous; pseudobulbs disciform; flowers yellowish green.

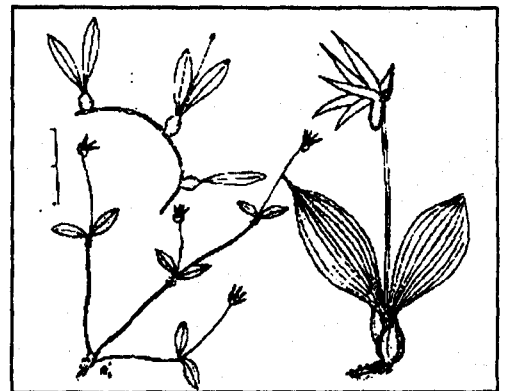

10.963 - *Eria pusilla* (Griff.) Lindl. Nílân bé.

Lan nhỏ; cấnhàng mảnh, bờ dài, có bao mỏng, trong; giảhàng to 3-6 mm, mang 2-3 lá nhỏ, phiến bầuđục hẹp, đến 3 x 0,5 cm, gân 3/bên, chót có một lônggai to, dài. Pháthoa dài vào 2 cm, hoa 1-2, nhỏ, *trắng đáy lục*; phiếnhoa thon nhọn, dài 8 mm; môi dài 5 mm, thon có 2 sóng ở gần đáy, móng to, ngắn.

Phụsinh hay trên đá ẩm, vào 2.000 m: Tamđảo, Bùđăng (Lâmđồng).

- Epiphytic or epilithic; flowers white (*Conchidium pusillum* Griff.).

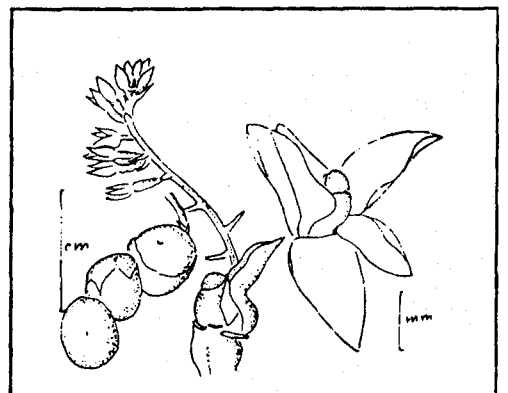

10.964 - *Eria perpusilla* Par. & Reichb. f.

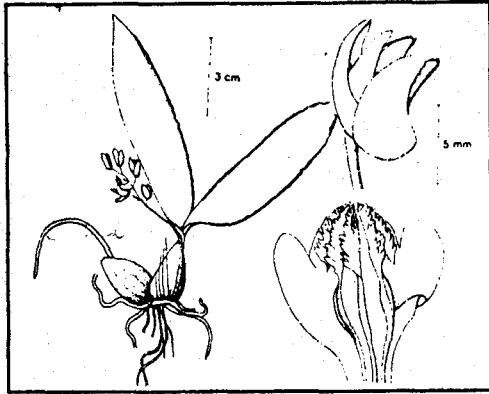
Giảhàng tròn *bẹp*, rộng 5-15 mm. Lá... Pháthoa thấp, từ đáy giảhàng, cao vào 1 cm; *hoa trắng, đáy lục*; môi 2 mm, với đáy cong chữ S, không thùy cạnh; không có chân cột; nắp vàng.

Trungnguyên: GialaiCổngtum (hình theo Seidenfaden).

- Flowers white, greenish at base and inside (*E. microphyton* Schltr.).

Trichosma:

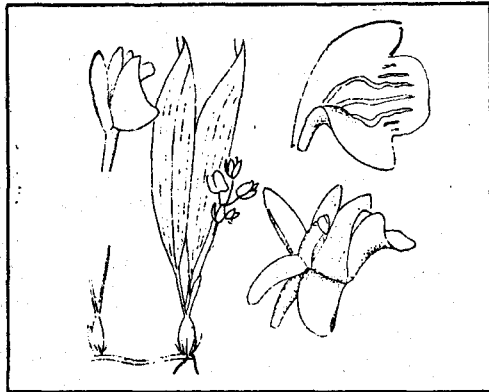

10.965 - *Eria boniana*(Gagn.) Tang & Wang. Nilan Bon.

Giànhành gần nhau, do một lóng, cao 3-5 cm, mang 2 lá, dây có xơ; rễ trắng. Lá thon, đến 25 x 5 cm. Pháthoa ở chót giànhành, cao 5-6 cm; hoa màu *trắng lụclục*, rộng vào 1 cm; lấđai giữa cao 6 mm; thượngthiệt màu *đỏ*, có 5 sóng rìa.

Hànoì, Vớá, Sapa (hình theo Seidenfaden).

- Flowers greenish white, epichile red with 5 high dentate keels (*Dendrobium bonianum* Gagn., *E. petelotii* Gagn.).

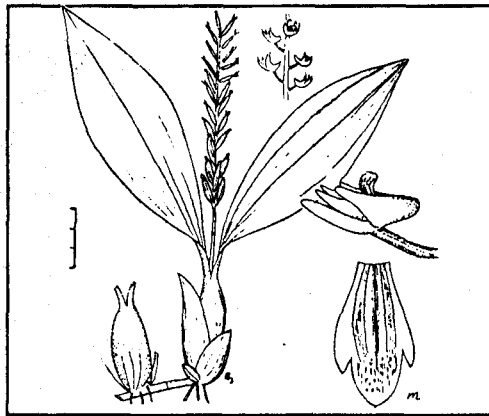

10.966 - *Eria clausa* King & Pantl. Nilan kín.

Cànhành bờ to 3-4 mm; giànhành *cách* nhau 3-5 cm, to 2-3 x 1,5 cm, có xơ (bẹ lá còn lại). Lá 2; phiến dài 10-15 cm, rộng 1,5 cm, chót nhọn. Chùm đứng, ngắn hơn lá; hoa màu *lục*, dài 6-7 mm; mỗi có thùy cạnh nhỏ, 3 sóng dọc *nâu*âu.

Đàlat, trên đá của rạch Pampei (hình vẽ theo Seidenfaden).

- Flowers greenish, lip with 3 median brownish keels.

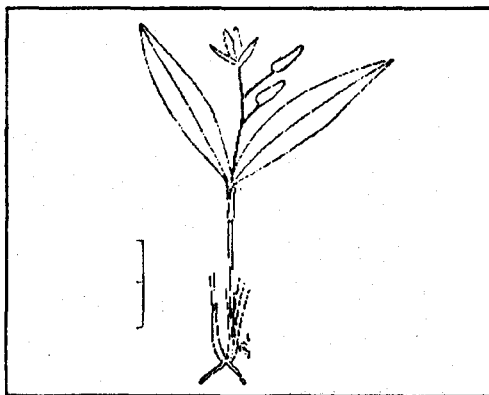

10.967 - *Eria corneri* Reichb. f. Nilan Corner.

Cànhành to 3-4 mm, rễ ít, to; giànhành hình thoi, cao 3-4 cm, có xơ (bẹ lá còn lại) và 2-3 bẹ mỏng. Lá 2-3; phiến to 10-20 x 1,5-4 cm, gân 3-5/bên. Pháthoa đứng, dài bằng lá; hoa dài 6-7 mm, *vàng*, chót mỗi *tía*; mỗi có 2 thùy cạnh nhỏ, thùy giữa có lông mặt trên, móng ngắn. Nang cao 12 mm, hình thoi.

Dựa suối, vùng núi: Sapa, Hànoì, Quảngninh, Hànamninh, Quảngnam, Côngtum, Đàlat; 8

- Pseudobulbs 2-leaved; spur short (*Dendrobium bonianum* Gagn.).

10.968 - *Eria coronaria* (Lindl.) Reichb. f. Nilan tràng.

Lan cao đến 40 cm; rễ ít, to 3-4 mm; thân mảnh, dây thân có bẹ thành xơ. Lá 2; phiến thon, to 16 x 3,5 cm. Pháthoa giữa lá, cao đến 10 cm; lấhoa dài 3 mm; cọng và noãnào dài 2 cm; hoa to 2,5 cm, *trắng hay lụclục có sọc đỏ*; lấđai giữa cao 2 cm; mỗi có thùy cạnh *tía*, thùy giữa có sóng dọc.

Vùng núi: Cúcphương, Vĩnhphú; IX-X.

- Flowers white or light green. (*Coelogyne coronaria* Lindl.),

10.969 - *Eria rubropunctata* Seidenf. Nĩ-lan đốm-đỏ.

Cành hình trụ, mang rễ mảnh; thân hình trụ, cao 12-25 cm. Lá 2 ở chót thân; phiến thon xoắn, to 20 x 3-5 cm. Pháth hoa ở chót thân, cao 11-16 cm, mang 7-12 hoa; phiến hoa *lục lục hay vàng tái có đốm tía hay đỏ*; lá đài giữa cao 16 mm; môi lục lục, có 2 sóng dọc; phấn khối 8.

Lào cay (hình theo Simond).

- Outer tepals densely covered with red dots (*Trichosma simondii* Gagn., *E. gagnepainii* Hawkes & Heller).

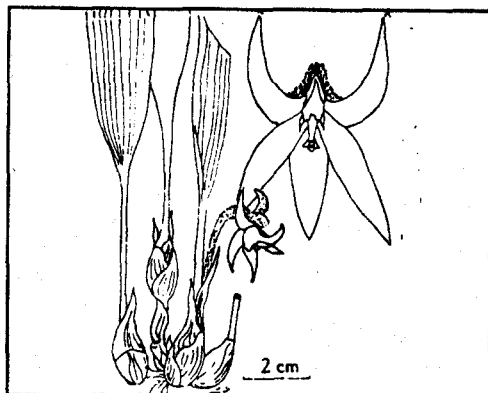
Strongylaria:

10.970 - *Eria globifera* Rolfe. Nĩ-lan cầu.

Cành bò, to 2-5 mm; giả hành cao 2 cm, mang 2-3 vảy. Lá *cô độc*; phiến dài 8-16 cm, có cuống dài. Pháth hoa 1 hoa đầy lông ở ngoài, *trắng mặt trong, môi vàng vàng có sọc đỏ*; lá đài giữa dài 1,2 cm; môi xoắn, dài 1,2 cm, có 3 thùy; phấn khối 8.

Quảng Nam, Bảo Lộc, Đà Lạt. Var. *major* Guill.: cành (2 cm) lá (dài 16-25 cm), hoa (dài 2 cm) to hơn mẫu.

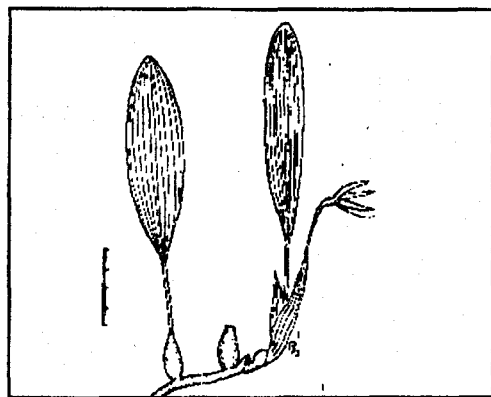
- Pseudobulb 1-leaved; flowers yellow, lip red striped (*E. langbianensis* Gagn.).

10.971 - *Eria longipes* Gagn. Nĩ-lan chân-dài.

Cành to 6-7 mm, cứng; rễ như chì. Giả hành cách nhau vào 3 cm, cao 2-3 cm, mang 1 lá có cuống dài 4-8 cm; phiến to 7-25 x 2,5 cm, gân 5-6/bên. Hoa *cô độc*, to, đầy lông trắng, tâm vàng, *thơm*; cọng, lá đài đầy lông mặt ngoài, dài 18-20 mm; cánh hoa to 20 x 4 mm, gân 5, *đỏ*; môi dài 17 mm, có 3 thùy.

Phụ sinh hay trên đá, 200-1.600 m: Phú Khánh, Đắk Lắk.

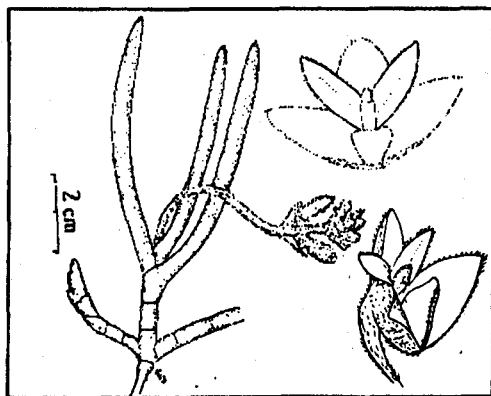
- Flowers 1; petals red striped; lip 3-lobate.

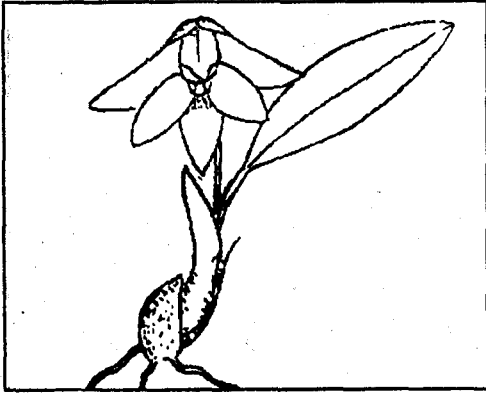
10.972 - *Eria pannea* Lindl. Nĩ-lan tảo-tôi.

Cành to; thân đứng ngắn, mang 1-4 lá. *Phiến hình trụ nhọn*, dài 7-15 cm. Pháth hoa ở ngọn, dài 2,5-5 cm, đầy lông; hoa *vàng nghệ sậm*; lá đài đầy lông mặt ngoài, lá đài cạnh dài 7 mm; môi xoắn, xanh và nâu, dài 7 mm, có 2 cục chai; phấn khối 8.

Thường trên đá hay vỏ cây, rừng luôn luôn xanh: Vĩnh Phú, Gialai, Công Tum, Càná, Đà Lạt, Định Quán.

- Leaves terete; flowers dark orange.

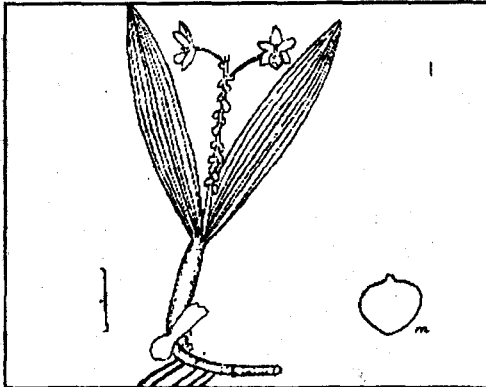
10.973 - *Eria thao* Guill.. Thao. Lanthao.

Cành bò, có vảy, to 2-4 mm; giả hành 1 lá, to 15-25 mm. Lá có phiến to 5-7 x 2-3 cm, gân 4-5. Pháthoa 1-hoa; hoa vàng dài 2 cm, có lông dày hung; cọng 3 cm; lá đài giữa cao 18 mm; cánh hoa cao 14 mm; môi 5 mm, hương, hạt tiết không có u; phấn khối 8.

Bạch mã.

- Pseudobulbs uninodal; flowers light yellow; sepals outside with brown tomentum.

Tylostylis:

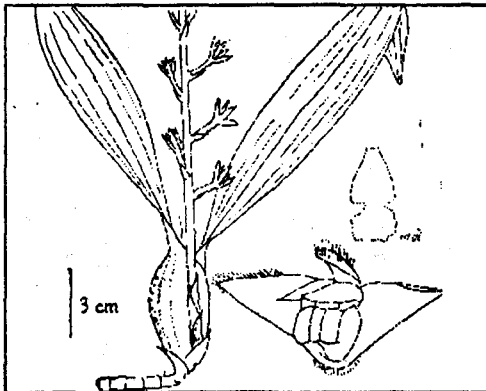
10.974 - *Eria discolor* Lidl.. Nilan biến-màu.

Cành cứng, to 5-7 cm, lông vào 1,2 cm; giả hành đến 8-10 x 1,5 cm. Lá 2-5; phiến to 10-12 x 2-2,5 cm, gân 3-4/bên. Chùm dài 10 cm, trục mảnh; lá hoa gần như tròn; hoa lục vàng, rộng 2 cm; phiến hoa có lông mịn dày; lá đài giữa to 12 x 4 mm, có lông mặt trong; môi xoan hay hơi ngũ giác rộng, vào 4 x 3,5 mm, nâu; cột cao 7 mm.

Sơn la, Quảng Nam Đà Nẵng, Gialai Công tum,, Đà Lạt.

- Leaves 2-5; flowers greenish yellow; petals hairy outside and inside (*Callostylis rigida* (Bl.) Bl.).

Dendrolirium:

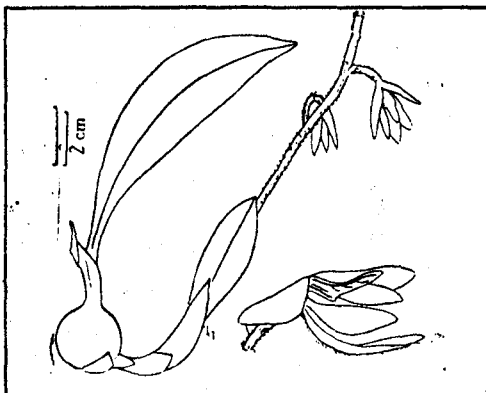

10.975 - *Eria pubescens* (Hook.) Steud.. Nilan lông.

Cành bò, to 5-6 mm; giả hành cao 7-8 cm. Lá 2-3; phiến dài 20-25 cm, đầu nhọn, gân 9; cuống 2-3 cm. Chùm dài 20-30 cm, đứng; hoa vàng vàng hay xanh xanh, thơm, có lông; môi hình thoi, xanh ở bên, trắng ở giữa; lá đài giữa cao 2 cm; phấn khối 8.

Quảng Ninh, Bình Trị Thiên, Đà Nẵng, Gialai Công tum (hoa theo King & Pantling).

- Flowers yellowish or greenish, fragrant (*Dendrobium? pubescens* Hook., *E. flava* Lindl., *E. albidotomentosa* (Bl.) Lindl.).

10.976 - *Eria pulverulenta* Guill.. Nilan bột.

Địalan có lông dày như bột trắng bao lấy giả hành, lá non, mặt dưới lá và trục pháthoa; giả hành tròn, to 3 cm. Chùm đứng cao 15-25 cm, có lông dày, vàng đậm; hoa vàng nghệ; phiến hoa có lông mặt ngoài; môi nhỏ, có sọc đỏ, vàng.

Đà Lạt.

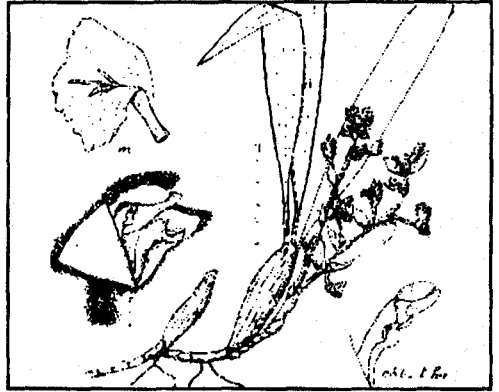
- Pseudobulb, leaves below.. white pulverulent; flowers dark yellow.

10.977 - *Eria lanigera* Seidenf.. Nilan len.

Lan có cành hành bò dài, mang giả hành cách nhau, hình thoi cao 4-6 cm, mang ít lá. Lá to 20 x 2 cm. Pháthoa trên chồi không giả hành hay lá, cao 10-13 cm, *đầy lông trắng*; lá hoa to; hoa xanh xanh; cánh hoa không lông, *mỗi tamgiác ngược, không có thùy cạnh*; cột cao 4,5 mm

Laichâu (hình theo Seidenfaden).

- Flowers white tomentose; lip without sidelobes.

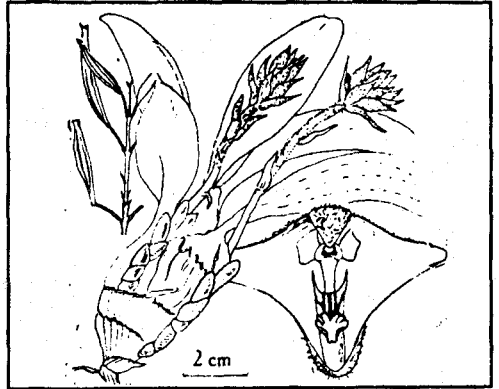

10.978 - *Eria tomentosa* (Koenig) Hook. f. Tuyếtnhung.

Cành hành to 6-8 mm; giả hành hình thoi, cao 4-8 cm, to 2-3 cm, có sọc, mang 2-4 lá. Phiến thon, dài 11-18 cm; cuống dài 2-3 cm. Pháthoa riêng, từ đáy giả hành, dài đến 30 cm; hoa *lục tái hay vàngvàng*, bên ngoài đầy lông nâu; lá dài giữa dài 1,1 cm; cánh hoa hẹp; mỗi dài 1,2 cm, có 3 thùy.

Phụsinh hay trên suối, rừng thưa: Đàlạt, Đồngnai; IV-V.

- Flowers tomentose, greenish or yellowish inside (*Epidendrum tomentosum* Koen.).

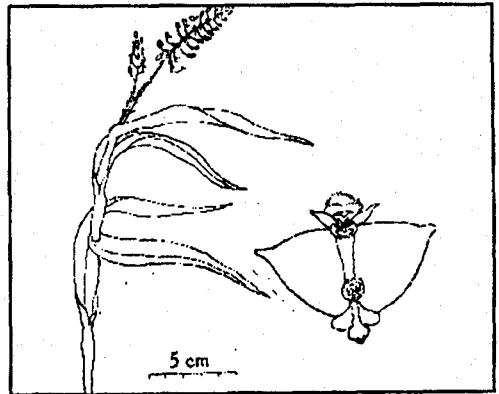
Mycaranthes:

10.979 - *Eria paniculata* Lidl.. Nilan chùm-tútán.

Phonglan có thân cao 20-60 cm. Lá có phiến thon nhọn, dài 11-25 cm, rộng 0,5-2 cm, lục dợt. Chùm-tútán hẹp ở ngọn; trục *đầy lông*; hoa nhỏ, nhiều, *lục dợt, mỗi tím tím và có sọc đỏ*; lá dài cạnh hình tamgiác, mỗi dài 4 mm, có 3 thùy; cột lục, bìa tía; phấn khối 8.

Vùng núi cao: Quảngtrị, Đà Nẵng, Gialai, Côngtum, Càná, Bảo lộc, Đàlạt.

- Flowers small, light green, lip purplish, with red veins.

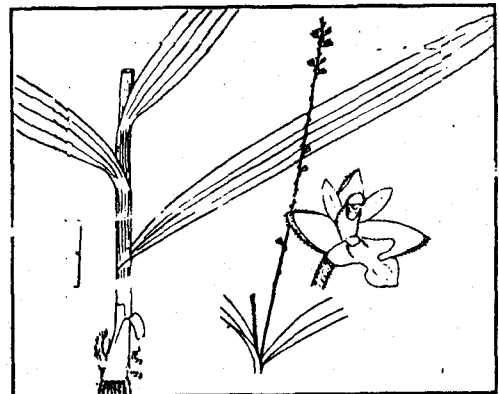

10.980 - *Eria oblitterata* (Bl.) Reichb. f.. Nilan quên.

Cỏ cao đến 50 cm; thân có lông dài 2,5-4 cm. Lá có phiến hẹp dài, đến 20 x 3 cm; bẹ có sọc dọc. Chùm 2-4 ở phía ngọn, dài đến 30 cm, dày; *hoa nhỏ, lục lục*; cọng và noãn sào dài vào 1 cm, có lông cũng như mặt ngoài của hoa; phiến hoa cao 6 mm; cánh hoa tròn dài, hẹp hơn lá dài; mỗi hình tròn; cột nâu đỏ.

Vùng núi, 1.000-2.400 m; Đàlạt, Langbian.

- Flowers green, sidelobes of lip with purple blotches (*Mycaranthes oblitterata* Bl., *E. ridleyi* Rolfe, *E. kingii* Hk. f., *E. major* Rolfe., *E. javensis* Z. & M.).

Urostachya:

10.981 - *Eria floribunda* Lindl. Nilan nhiều-hoa.

Phonglan có thân cao 10-40 cm, to 1,5 cm. Lá có phiến hẹp, dài 12-25 cm, rộng 1,5-2 cm, mỏng. Chùm dày, đối diện với lá và thẳng góc với thân; hoa trắng, nhỏ, có lông, có 6 mm; lá đài rộng; cánh hoa hẹp; môi tím tím, dài 3,5 mm, có 3 thùy, cột đỏ tím, phấn khối 8.

Đồngới, Langbian; VII.

- Inflorescence right angle to stem; flowers white, lip purplish (*E. subaliena* Gagn., *E. giungii* Guill.).

Secundae:

10.982 - *Eria siamensis* Schltr. Nilan Xiêm.

Cành bò; giả hành hình trụ, khít nhau, cao 10-15 cm. Lá 2; phiến hẹp, tằm, có cuống dài. Phá hoa 1-3 ở ngọn, dài 11-15 cm, dày lông trắng, mang 2 hàng hoa tạt về một bên; lá đài cao vào 2 mm, dày lông trắng ở lưng, hơi hướng; môi dài 4 mm, 3 thùy; phấn khối 8; noãn sào xanh, có lông.

Hoàng Liên Sơn, Hà Nội, Hà Sơn Bình, Đà Lạt, Đồng Nai.

- Flowers distichous, white tomentose, pinkish (*E. stricta* auct. non Lindl., Hook. f.).

10.983 - *Eria cochinchinensis* Gagn. Nilan Nam Bộ

Lan nhỏ; giả hành cao 4-8 cm, có bẹ bao. Lá 3-4, phiến to 5-12 x 1-2 cm, dài. Phá hoa ở ngọn, 1-2, cao 10-15 cm, trục có lông dày đỏ-nâu; hoa nhỏ, mặt ngoài dày lông dày; cọng và noãn sào dài 3 mm; lá đài giữa cao 2,8 mm; cánh hoa tròn dài; môi hình thoi tằm; cột cao 0,8 mm.

Bà Lộc, Biên Hòa, Cây Cối (hình theo Seidenfaden).

- Leaves 3-4; inflorescence red brown tomentose; middle sepal 2,8 mm long.

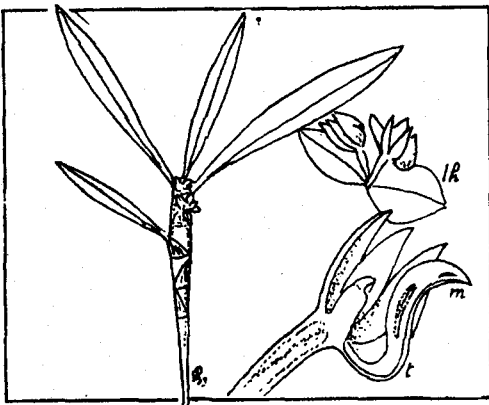
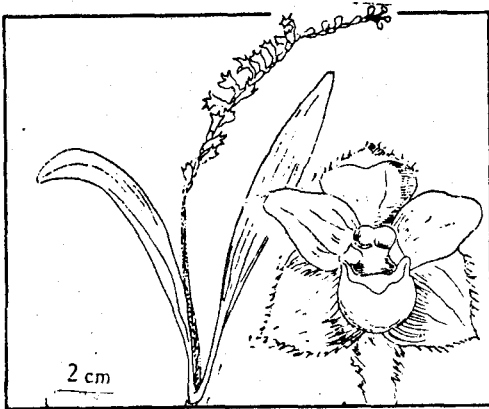
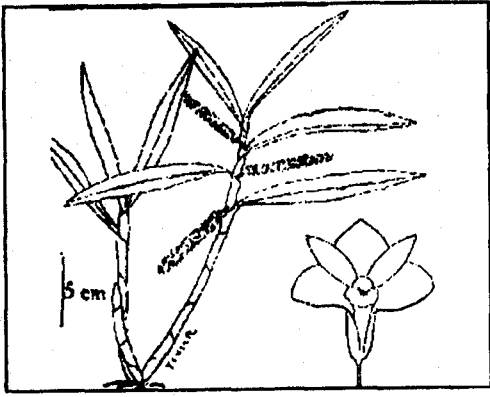
Cylindrolobus:

10.984 - *Eria biflora* Griff. Nilan hai-hoa

Thân dài 10-15 cm, mang 4-5 lá ở phần trên hơi phình. Lá có phiến dài đến 10 cm, rộng 1-1,5 cm. Phá hoa ngắn ở phần trên không lá của thân, có lá hoa vàng vàng, to 6 x 4 mm, mang 2-5 hoa; hoa nhỏ, màu vàng vàng; lá đài giữa cao 5-6 mm; môi vàng đậm, có 2 cục chai dài, cong 2 bên và 1 ngắn ở giữa.

Tam Đảo, Bà Lộc.

- Flowers yellowish, lip dark yellow with 2 long, 1 short callus.

10.985 - *Eria bidupensis* (Gagn.) Seidenf. Nilan Bidoup.

Phusinh; thân hình trụ, cao 30 cm. Lá có phiến to 18-12 x 17-2 cm. Pháthoa ở gần ngọn; hoa rộng 15-18 mm, *trắng, môi vàng đậm*; lá đài giữa cao 12 mm; môi có hậthiệt có 2 sóng, thượngthiệt có 1 u có lông dài.

Lâmđồng: Bùđăng, 2.000 m (hình theo Seidenfaden).

- Epiphytic to 30 cm high; flowers white, 15-18 mm wide, deep yellow on lip (*Dendrobium bidupensis* Gagn.)

10.986 - *Eria carunculosa* (Gagn.) Seidenf. Nilan mỏng-nhỏ.

Phusinh hay dựa suối; cảnhành bò; thân dài đến 25 cm, rộng 5 mm. Lá ở chót thân, 3-4, dạng lá hoảbản, phiến to 11-14 x 0,8-1,2 cm, cứngcứng. Pháthoa ở gần ngọn, mang 1 hoa dài vào 3 cm, *trắng; môi lục*, hình dơi, có thùy cạnh to, có 2 lỗ gần thượngthiệt; thượngthiệt nhỏ hình dơi, có lông dài; lá đài giữa cao 13 mm.

Bàna, 1.400 m: II (hình theo Seidenfaden).

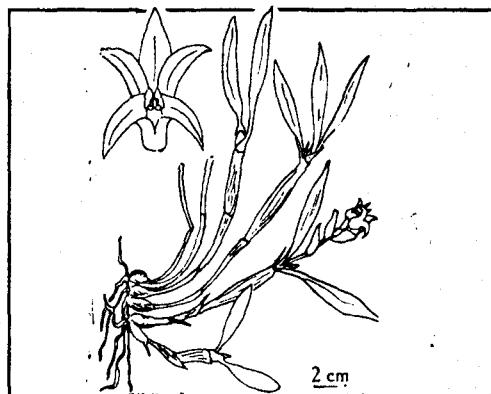
- Epiphyte or rheophyte, stem 25 cm high; flower 1, white with green lip (*Dendrobium carunculosum* Gagn.).

10.987 - *Eria clavicaulis* Wall. ex Lindl.**10.988 - *Eria dacrydium* Gagn.** Nilan hoàngđàn.

Phonglan có thân cao 9-12 cm, hình dùi trônđài, đáy có 1 lông phù tròn, có cạnh dọc. Lá 2(3), có phiến thon hẹp, dài 4-5,5 cm, rộng 0,5-0,8 cm, mỏng, cứng, gân 3-5. Chùm ngắn, dài 2-3 cm, ở ngọn; láhoa vàng; *hoa trắng*; cánhhoa nhọn, dài 1,2 cm; môi dài 1 cm, có 3 thùy, có 4 chai, giữa là 1 cục chai có lông.

Vùng Đàlat, Bảolộc; II.

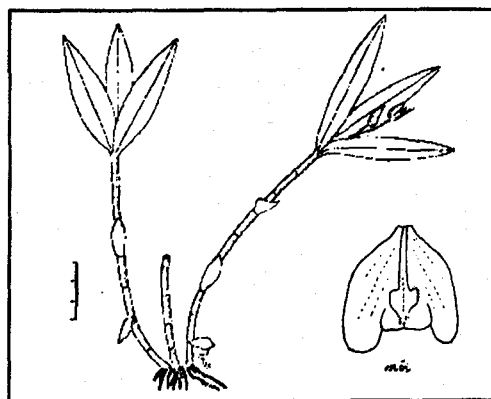
- Flowers white on yellow bracts.

10.989 - *Eria truncata* Lindl. Nilan cắt-ngang.

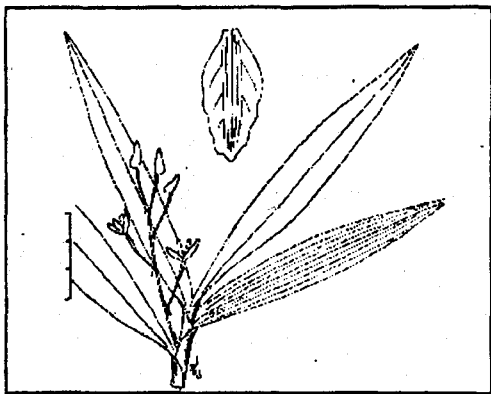
Cảnhành bò, ngắn, dày rễ bấtđịnh; thân gần nhau, cao đến 20 cm, lông dài 2 cm, to đến 6 mm, có bao còn lại, nguyên hay tetua, mỏng. Lá 3 ở ngọn; phiến thon, to 9 x 2 cm, gân 4-5/bên. Pháthoa ở ngọn, cao 1-2 cm, 2 hoa; láhoa rộng, xanhxanh; hoa cao 1,5 cm, *trắng*; môi có chót tia; móng ngắn.

Dọc theo Sông Hắc (Rivière noire), Lâmđồng.

- Inflorescence 2-flowered; flowers white, lip purple at apex.

Bambusifolia:

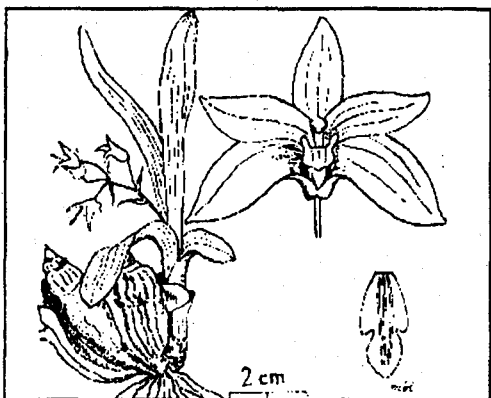
10.990 - Eria bambusifolia Lindl.. Nilan lá-tre.

Cỏ cao đến 0,5 m, có thân hình trụ, to 5 mm, có sọc dọc, có bẹ nhỏ, cách nhau. Lá 5-6 ở ngọn, songđỉnh; phiến thon, không lông, to vào 12 x 2,5 cm, gân-phụ 5-6/bên, cách nhau 1-1,5 mm. Chùm ngoài nách lá, dài bằng lá; cọng và noãn sào dài 2 cm; phiến hoa cao 13 mm; môi hình bánhình tròn, phần dưới có 3 sóng.

Laichâu.

- Racemes extra-axillary; tepals 13 mm; lip with 3 keels.

Hymeneria:

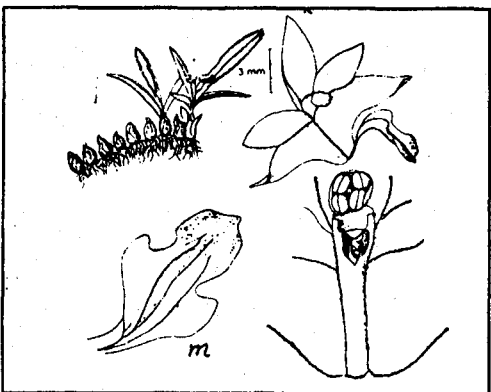

10.991 - Eria acervata Lindl.. Nilan chổng-đống.

Phonglan; giả hành khít nhau, to 2,5-6 cm, mang 3 lá. Phiến lá mỏng, hẹp, đầu tù, dài 6-20 cm. Chùm không lông, dài 4-5 cm; hoa ít, trắng, nhỏ; phiến hoa giống nhau; cánh hoa cạnh hơi nhỏ hơn lá đài; môi xoan, 3 thùy, có sóng dọc; phấn khối 8.

Tam Đảo, Đà Lạt.

- Flowers white, lip with 3 keels (*E. poilanei* Gagn.).

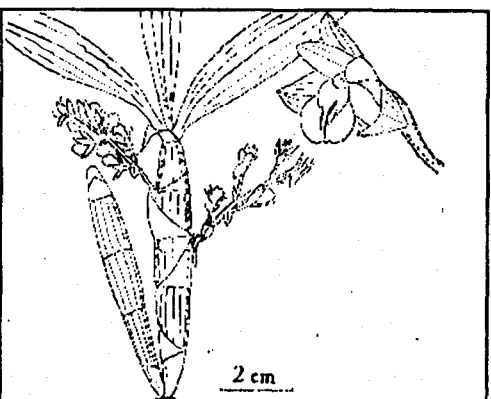

10.992- Eria dongnaiense (Gagn.) Seidenf.. Nilan Đồng nai.

Phonglan; cảnh hành với nhiều rễ bất định mang giả hành thành hàng, khít nhau, nhỏ, cao 1-2 cm. Lá 2, nhỏ hơn trên, phiến thon dài 4-7 cm. Phấn hoa ngắn, mang 1-2 hoa; cọng và noãn sào không lông; hoa nhỏ, rộng 1 cm; lá đài cạnh cao 7 mm; môi có thùy cạnh đứng, có 3 sóng cao chạy đến giữa thượng thiệt.

Lâm Đồng: Langhạnh (hình theo Seidenfaden).

- Plant smaller than the precedent (*Dendrobium donnaiense* Gagn.).

10.993 - Eria amica Reichb. f.. Nilan bạn.

Phonglan; giả hành cao vào 10 cm, to 1 cm. Lá thường 3; phiến dài 15-20 cm, rộng 1,5-2,5 cm; cuống dài 1-2 cm. Phấn hoa ở nách lá rụng hay ở ngọn; lá hoa xù; noãn sào tía, có lông; phiến hoa tái, gân hướng, cao 7-8 mm; môi 3 thùy, thùy giữa vàng tươi, có 3 sọc đen, thùy cạnh tía, có 3 sóng dọc.

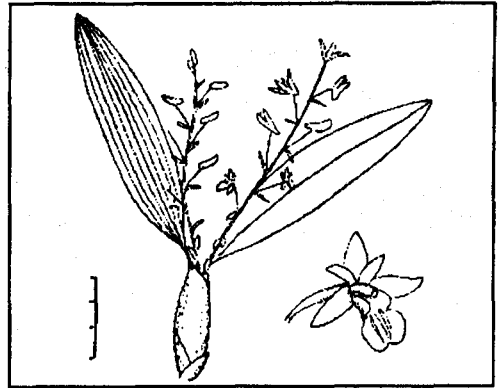
Hà Tuyên, Vĩnh Phú, Đà Lạt (hình hoa theo King & Pantling).

- Flowers pale, with pink veins; midlobe of lip yellow (*E. confusa* Hook. f.).

10.994 - *Eria bractescens* Lindl.. Nilan láhoa.

Lan cao 20 cm, không cành; giả hành hình lapxuong, cao 7-13 x 1,5-2,5 cm, có be ở đáy. Lá 2; phiến to 10-20 x 2-3 cm, cứng, gân cách nhau 1,5-2 mm. Chùm đứng ở ngọn, 1-2, cao đến 15 cm, có láhoa to, dài đến 15 mm, mỏng, không rụng; cọng và noãn sào dài 2,5 cm; hoa 10-12, to 1,5-2 cm, trắng, thơm Xoài; lá đài giữa 9 x 3 mm; cánh hoa cạnh cao 7,5 mm; môi có móng 4 mm, xoan, có thùy cạnh đỏ, thùy giữa có 3 sóng tia; cột cao 3,5 mm.

Trên đá, thân cây có rêu: Đà Lạt, Tây Ninh.
Hoa mùa khô: II-IV.

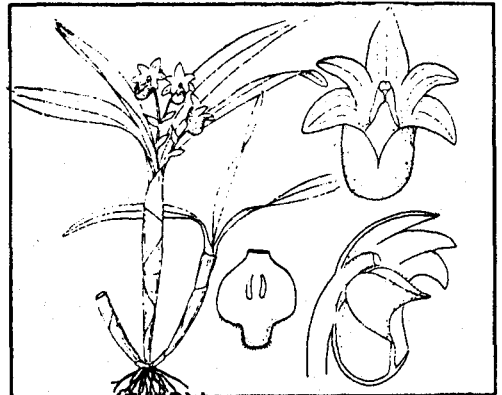
- Flowers smelling Mango, white, lip with side lobes red (*Dendrobium subterrestre* Gagn.).

10.995 - *Eria foetida* Aver.. Nilan hôi.

Phong lan có thân mập, cao 4-12 cm, to 3-10 cm. Lá có phiến thon, to 6-10 x 0,8-1,2 cm, chót nhọn. Pháthoa 1-2 hoa; trục, noãn sào có lông trắng; láhoa không lông, cao 6-8 mm; hoa rộng 12-14 mm, vàng hay vàng lục, mặt ngoài có lông; lá đài giữa cao 8-10 mm; môi dài 5-6 mm, 3 thùy, thùy giữa nhỏ, có lông, bìa rìa lông; phấn khối 8.

Vinhphú; IV-V (hình theo Averyanov).

- Inflorescence 1-2 flowered; flowers yellowish or green yellow.

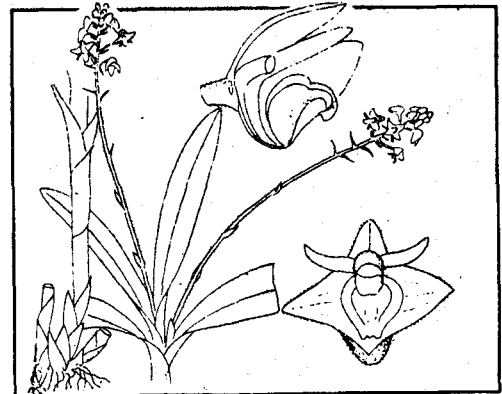

10.996 - *Eria obscura* Aver. Nilan tối.

Phong lan có thân hình trụ, cao 5-8 cm, to 5 mm. Lá có phiến thon, to 2-6 x 0,4-0,8 cm, dày, mập, bìa tia chót nhọn. Pháthoa là chùm nhiều hoa; hoa rộng 3-4 mm; lá đài có lông vàng mặt ngoài; cánh hoa hẹp, bìa vàng, chót tia, môi vàngvàng, có 3 thùy, huyệt chót dày ở chót; phấn khối 8.

GialaiCổngum; IV-V (hình theo Averyanov).

- Flowers yellow pubescent; petals yellow on edges, purple at apex, lip yellowish.

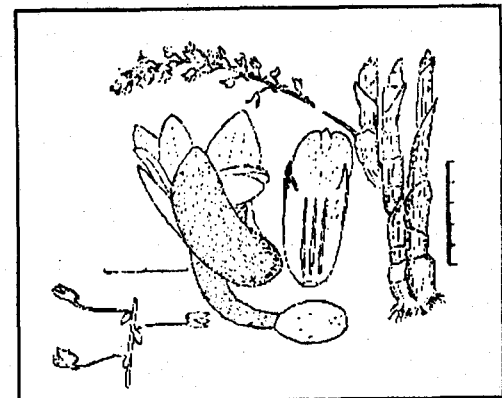

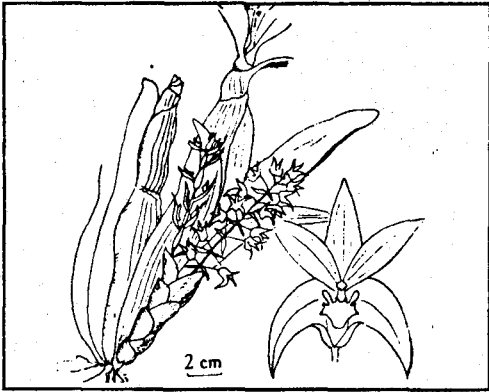
10.997 - *Eria eriopsibulbon* Par. & Reichb. f. Nilan củ-gòn.

Thân nhiều, gần nhau, đứng cao đến 20 cm, to 6-8 mm, có nhiều be bao rách còn lại; rễ mịn như tóc. Lá có phiến to 13 x 1,8 cm. Chùm cao 14 cm; hoa có cọng và noãn sào dài 12 mm; bao hoa cao 1 cm, trắng ứng hưởng, môi vàng, cột cam.

GialaiCổngum, Đà Lạt (hình theo Seidenfaden).

- Tepals 1 cm, white pink tint, lip yellow, column orange red (*E. floribundoides* Guill., *Dendrobium minutiflorum* Gagn.).

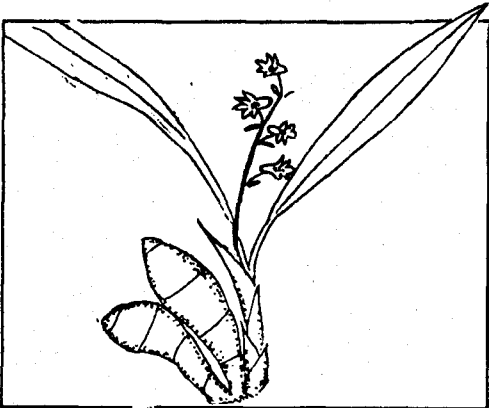

- 10.998 - *Eria sutepensis* Rolfe ex Downie.** Nilan Lào.
Phong hay đalan; giả hành lốm một mặt, lồi ở mặt kia, cao 6-12 cm, có sợi do bề lá còn lại. Lá 3(2-4), phiến xếp dọc, dài 9-23 cm. Pháthoả 2, trên giả hành non, dài 8-10 cm; lá hoa hẹp, dài đến 2,5 cm; hoa *rất thơm*, dày, không lông; lá đài *trắng*, cao vào 1 cm; môi *vàng cam*, xoan, dài 8-9 mm, 3 thùy, giữa có 2 sóng dọc; phấn khối 8.
 Gialai Công tum, Đalat; VIII-IX.

- Epiphytic or terrestrial; flowers white, lip orange red.

Hymenaria:

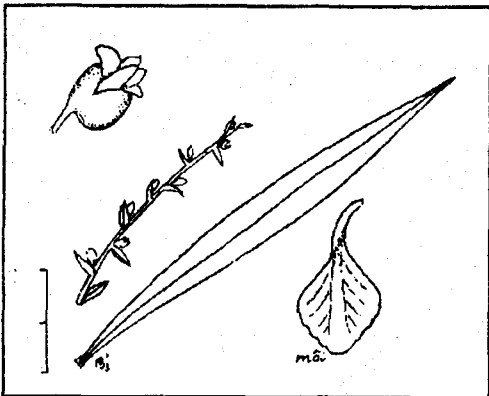

- 10.999 - *Eria simondii* Gagn..** Nilan Simmond.
 Phụng sinh; căn hành có vảy; giả hành khít nhau, hình thoi hay dẹt, cao 4-6 cm, do 4-6 lông. Lá có phiến thon hẹp, như giấy, dài 6-8 cm. Pháthoả ở chót thân; lá hoa cao 1 cm; hoa *trắng*, *tâm ứng tía*, to vào 1,2 cm; môi có thùy cạnh hướng, thùy giữa vàng; cột có nắp tím; phấn khối 8.

Lào cai.

- Pseudobulbs 4-6 cm; flowers white purple in centre; lip with sidelobes pink, midlobe yellow.

Pinalia:

- 11.000 - *Eria apertiflora* Summerh.**

Giả hành xanh, gần nhau, do 3-4 lông, dài 5-15 cm, to 2,5 cm, hơi dẹp. Lá 4-5; phiến thon dài, 10-21 x 3-5,5 cm. Chùm dài 4-5 cm; hoa thưa, 10-12, *trắng*, *không lông*; cọng và noãn sào ngắn; lá đài giữa dài 4-5 mm, đầu tằm; môi *vàng*, *ít khi tía*, có cọng (hạt tiết) dài, phiến hình bán nguyệt, rộng 3-4,5 mm.

Tam đảo, Langbian; XII-I.

- Pseudobulbs close; flowers white, lip yellow, or purple (*E. rivesii* Gagn.).

- 11.001 - *Eria globulifera* Seidenf..** Nilan cầu.
 Phong lan có giả hành đẹp, dài 5(13) cm. Lá có phiến to 12-13 x 1,5 cm, có thể to hơn. Pháthoả ở ngọn thân, 2-3; *chùm dày tròn* dài 2-3 cm; lá hoa 4-5 mm; hoa *ngà*, môi *vàng đậm*; lá đài giữa cao 4-5 mm; cánh hoa ngắn hơn; môi dài 3 mm, thùy cạnh tương đối nhỏ; cột 1,5 mm.

Sapa, Hà Nam Ninh, Gialai Công tum, Lâm đồng; XI (hình theo Seidenfaden).

- Pseudobulbs flattened, 5(13) cm high; dense short racemes; flowers ivory; lip yellow.

11.002 - *Eria bipunctata* Lindl.. Nilan lưỡng-diểm.

Phonglan, thân cao 6-8 cm, to đến 2 cm. Lá 4; phiến dẹp, dài 10-18 cm, rộng đến 1 cm, gân tái. Chùm ở ngọn và nách lá, dài 8-9 cm, gân như không lông; hoa thưa, trắng; láhóa 4-5 mm; phiếnhóa cao 3-4 mm, *trắng ứng tía*, không lông; 8môi có 3 thùy sâu, *giữa và chót vàng*; *cột tía lợt*, nắp sẫm.

Vùng Đàlat; VIII.

- Flowers white, lip yellow on centre and apex of lobes, column light purple (*E. convallaroides* auct. non Lindl., Guill., *E. eberhardtii* Gagn.).

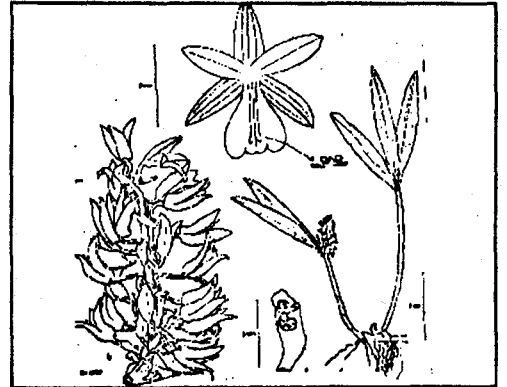
Polyura:

11.003 - *Eria tenuiflora* Ridl.. Nilan hoa-nhỏ.

Phonglan không lông, có thân chia nhánh, to 6-8 mm, lúc non có bao mỏng còn lại; thân đứng cao 9-15 cm, to 5-7 mm; rễ nhiều, mảnh như chỉ dài. Lá 3 ở chót thân; phiến thon hẹp, đến 18 x 1,5 cm. Pháthoá dài 2,5 cm, hoa nhỏ, dài 6 mm; cọng và noãn sào dài 6-8 mm, như chỉ, không lông, vàngvàng; láđài giữa to 6 x 1 mm; *cánhhoa cam*, dài 6 mm, hẹp hơn láđài, rất nhọn; môi thon, 3 x 1 mm, không thùy cạnh.

Đábac, Phúquốc; XII-I (hình theo Seidenfaden).

- Petals orange red; lip acute (*E. godefroyana* Gagn.).

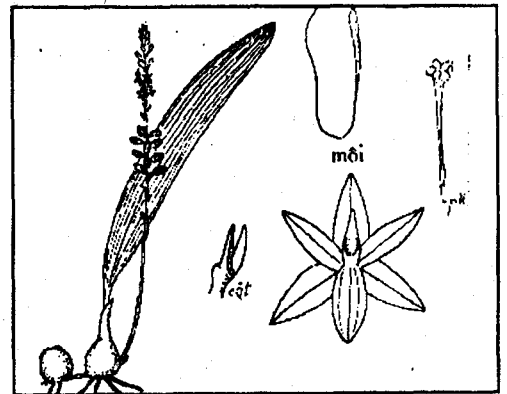

11.004 - *Thelasis pygmaea* (Griff.) Lindl..

Phonglan có cãnhành mảnh, mang giảhình tròntròn, rộng hơn cao, to 1,5 cm. Lá 1; phiến mập, dài 3-10 cm, rộng 1-1,3 cm, hẹp hai đầu. Pháthoá có hơn lá; *hoa màu lụclục*; láhóa nhỏ, nâu; hoa nhỏ, rộng 4-5mm; cánhhoa hơi hẹp hơn láđài; môi dài bằng cánhhoa, có 3 gân, có thùy cạnh nhỏ; cột nhọn, cao. Nang dài 5 mm.

GialaiCổngtum, Phanrang, Đàlat.

- Pseudobulbs globulous; flowers greenish (*Euproboscis pygmaea* Griff., *T. khasiana* auct. non Hook. f.).

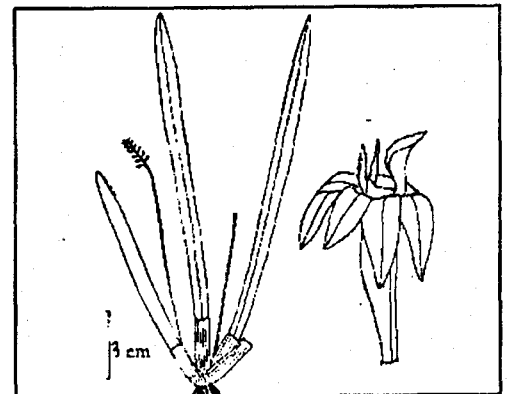

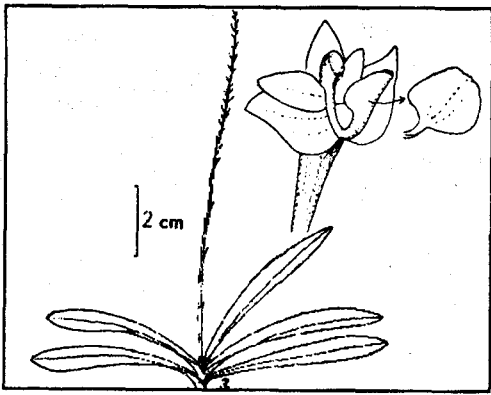
11.005 - *Thelasis micrantha* (Brogn.) J.J. Sm..

Phonglan với thân ngắn, như không giảhình (dạng dây lá), mang 4-5 lá; phiến dài 20 cm, rộng 1,5 cm. Pháthoá cao 15 cm, phần thụ dài 1,5 cm; láhóa 1,5 mm; phiếnhóa thon, dài 3 mm; môi to bằng cánhhoa, đầu nhọn, không móng; cột nhọn; phấnkhối 8.

Giadịnh (hình theo Seidenfaden).

- Stem short; pseudobulb petiole-like; pollinies 8 (*Oxyanthera micrantha* Brogn.).

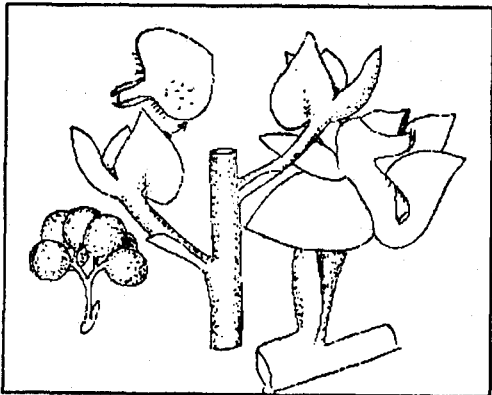

11.106 - Phreatia formosana Rolfe.

Dialan; thân dài 1,5 cm. Lá songđỉnh; phiến có đốt trên bẹ, dài 8 cm, gân giữa rõ. Pháthoa mảnh, cao 12 cm; láhoa nhọn, không rụng; hoa trắng, nhỏ, 2 mm; ládài cạnh dính nhau thành cùm; môi tròn, có móng ngắn; cột ngắn; phấnkhối 8. Nang tròntròn.

Dàlat (hình theo Seidenfaden).

Terrestrial; flowers small, white; capsules ovoid (*P. evrardii* Gagn.).

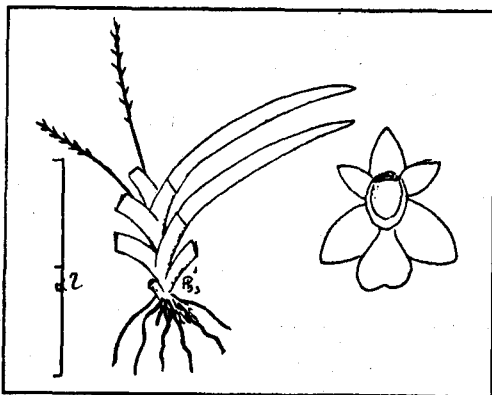
11.107 - Phreatia laxifolia (Bl.) J.J. Sm.

Lá dài hơn 10 cm.

Môi có lông ở gần đáy; phấnkhối 8, viphấn mảnh, dài.

Dàlat.

- Leaves 10 cm long or plus; lip hairy near basis (*Dendrobium laxiflorum* Bl.).

11.108 - Phreatia secunda (Bl.) Lindl..

Phonglan sống ở vỏ cây, có thân ngắn, có rễ có lông mịn. Lá songđỉnh; phiến hình gươm, cong, dài 1,5-3 cm, rộng 1-2 mm, dày, có đốt ở xa thân. Chùm ở nách, dài 2,5 cm; láhoa songđỉnh, không rụng, thon nhọn, dài 3 mm; hoa rất nhỏ (1 mm), xanhxanh; môi có phù ở đáy, hình tim ngược; cột rất ngắn; phấnkhối 8.

Vào 1.200 m: Cúcphương, Càná; XI.

- Epiphytic; limb articulate to sheath; flowers 1 mm large, greenish (*P. minutiflora* Lindl.).

DENDROBIUM Sw.

Các nhóm:

- 1a - thân nhóm, gồm ít lông, trên một phù; lá 2, giữa lá pháthoa ít hoa *Bolbidium*
- 1b - không như trên
- 2a - bẹ lá gần như không có; thân thường hình thoi; pháthoa thường thông; hoa trắng, vàng chót cam, hay vàng; môi tròn, không thuỳ cạnh *Callista*
- 2b - bẹ rõ rệt bao lông
- 3a - thân như sợi, lông không phù
- 4a - lá dẹp theo hông, rộng ở đáy *Aporum*
- 4b - lá dẹp theo bụng-lung, hay hình trụ
- 5a - lá hình trụ *Strongyle*
- 5b - lá dẹp theo bụng-lung
- 6a - bẹ không lông; đáy môi tудо, không tạo móng với đáy cột *Gastridium*
- 6b - bẹ có lông; đáy môi và cột tạo móng *Conostalix*

3b - thân với lông phù

4a - thân có vài lông ở đáy phù mà thôi

4a - thân hình trụ đều, hay hẹp ở hai đầu

5a - bẹ có lông đen; hoa thường gần ngọn, to, trắng với chót có màu

5b - bẹ không lông đen

Rhopalanthè

Formosae

6a:

6a - lan to; pháthoa ở cạnh; cột ngắn

7a - hoa trung, trên pháthoa ngắn; lá dài cạnh dính nhau ít nhất ở đáy; càm dài, hẹp

Pedilonum

7b - hoa có càm hình túi

8a - hoa trung hay to; pháthoa ít hay n-hoa; môi không có thùy cạnh, không có chạm-trổ

Dendrobium

8b - hoa nhỏ đến trung; môi có thùy cạnh hay không, có chạm trổ

9a - pháthoa 2-6 hoa ở mắt lá đã rụng

Breviflores

9b - thân có lá songđỉnh, còn lại khi trở bông; pháthoa rất ngắn, 1-2-hoa nhỏ; môi có thùy cạnh

Distichophyllum

6b - bụi, lan nhỏ; thân ít lông; pháthoa ở ngọn hay nách gần xéo vào thân, thường dài

Stachyobium

Bolbidium:

11.109 - *Dendrobium pachyphyllum* (O. Ktze) Bakh. f.. Vây-răn.

Phonglan nhỏ, với thân cao 1,5 cm, chia nhánh khít với lông chót hình bắp, dẹp dẹp, mang 2 lá. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to vào 1,5 x 0,7 cm. Hoa 1, giữa hai lá, dài vào 1,3 cm, trắng có sọc tía, môi có đốm lục vàng; lá dài cạnh dính thành cửa khá to; môi xoan ngược, chót cắt ngang và lõm.

Vùng Đà Lạt, Krongpha (hình theo Seidenfaden).

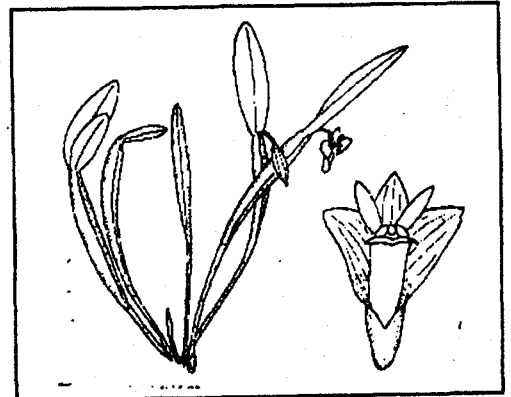
- Flowers white with purple stripes, lip with 1 yellow spot (*Collista pachyphylla* O.Ktze, *D. pisibulbum* Guill.).

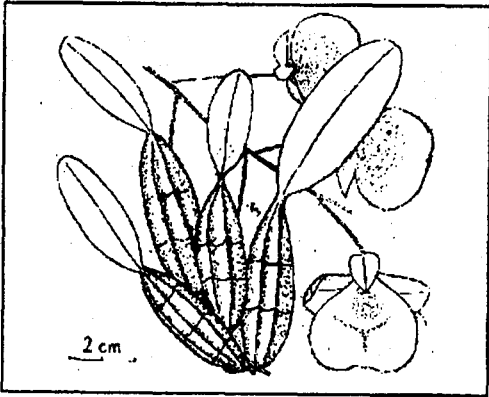
11.110 - *Dendrobium hymenanthum* Reichb. f. Mànghoa.

Phonglan thành bụi nhỏ, cao đến 15 cm; thân từ từ phù đến lông ngọn dài và to nhất, thiết diện vuông. Lá 2. Hoa trắng hay màu ngà; môi không có thùy cạnh, chót không chẻ.

Nơi hơi trắng, bình trung nguyên: Địnhquán, Lâmđồng. Trở bông sau khi bị nhiệt độ hạ.

- Stem with terminal internode longest; flowers white or ivory (*D. quadrangulare* Reichb f., in Ridley).

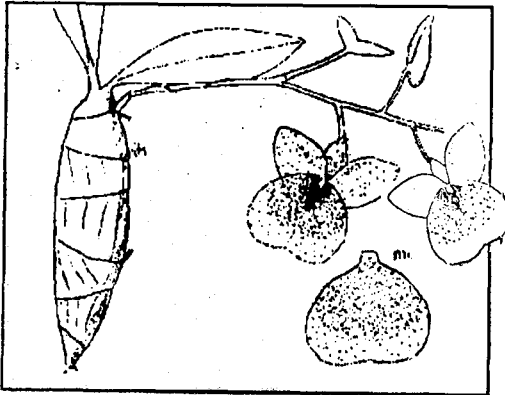

Callista:
11.011 - *Dendrobium lindleyi* Steudel. Vảy-cá, Vảy-rắn.

Cành bò mang giả hành cao 3-10 cm, to 1,5 cm, xanh, lúc khô vàng. Lá 1; phiến cứng, tròn dài. Chùm thông, dài 20-30 cm; hoa vàng dợt, tâm cam; lá đài và cánh hoa dài 1,5-1,7 cm; môi tròn, có lông ở đáy và tâm, bìa dúng, chót hơi lõm; phấn khối 2.

Phục sinh, vùng núi cao: Hà Tĩnh, Quảng Ninh đến Đà Lạt.

- Pendent racemes; flowers yellow centre orange (*D. aggregatum* Roxb., nom. nud.)

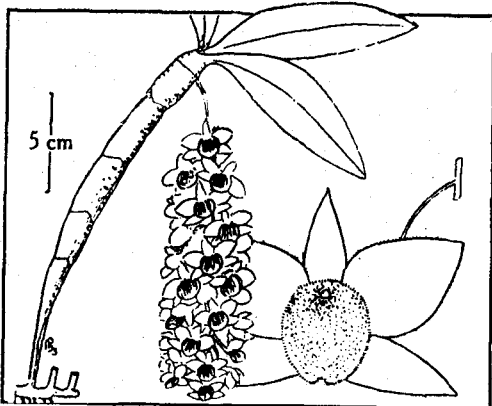

11.012 - *Dendrobium chrysotoxum* Lindl. Kim điệp.

Thân hình dùi hay bắp, dài 8-40 cm, có nhiều sọc dọc thấp. Lá 2-8; phiến dài 8-15 cm, rộng 2,5-3 cm, chót lõm. Chùm thưa, xéo rồi thông, dài 15-20 cm; lá hoa nhỏ; hoa to, vàng ánh với môi có tâm cam; môi tròn, bìa dúng, rìa lông mịn.

Buônmethuot, Đà Lạt; II-III. It hoa ở Sài Gòn.

- Pseudobulbs fusiform, + thickened; racemes horizontal or pendent; flowers bright yellow, lip orange in centre.

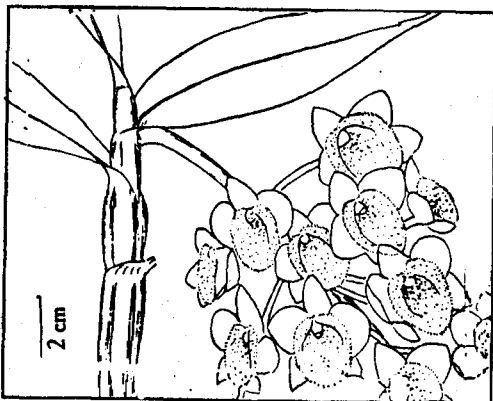

11.013 - *Dendrobium thyrsiflorum* Reichb. f. Thuỷ tiên vàng.

Thân hình dùi có 4 rãnh, dài đến 40 cm, lúc khô vàng nâu. Lá 2-5; phiến dài 10 cm, rộng 3-4 cm, dày, 5-7 gân. Chùm dày, thông, rộng 10 cm; lá hoa dài 2 cm; phiến hoa trắng hay vàng rất lợt, to 4 cm; lá đài giữa cao 15 mm; cánh hoa dài 2 cm; môi vàng nghệ, có rìa mịn; cột cao 5 mm. Nang to, dài 7 cm.

Vinh, Quảng Trị, Đà Lạt.

- Flowers yellow, lip dark orange.

11.014 - *Dendrobium densiflorum* Wall.

Phong lan; thân cao 20-30 cm, có 4 cạnh tròn, tù hẹp đến đáy. Lá 3-4, thon, dày, dài đến 15 cm. Chùm dày, to, thông; hoa rộng 5 cm, vàng cả, môi có tâm cam, tròn hình quạt, bìa có răng mịn.

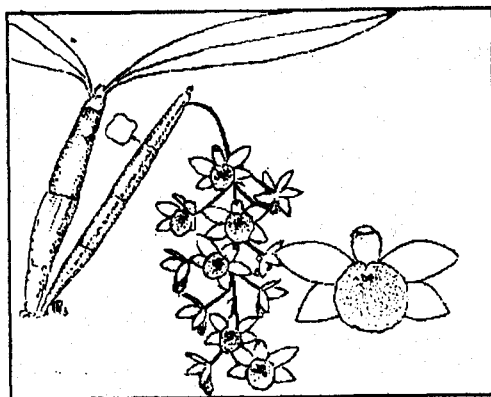
Đông-Nam Achau; Tr; III-IV. Giống *D. thyrsiflorum* song hoa vàng cả.

- Pseudobulbs tetragonal; flowers yellow with centre orange.

11.015 - *Dendrobium farmeri* Paxt. Thủy tiên vàng ?

Giành hành thon, đáy tù, hẹp, có 4 cạnh tròn, cao 20-40 cm, lỏng dài. Lá 2-4, xoan thon, thon nhọn, đo 8-18 x 3,5-5 cm. Chùm gần ngọn, thường ở giành hành không lá, thông, ít hay nhiều hoa (đến 25 cm); lá hoa nhỏ; hoa thường trắng với môi có bột vàng (có thể toàn trắng); môi tròn, bìa có răng nhỏ, không đều.

Phiến hoa trắng, như *D. thyrsiflorum*, song thân có 4 cạnh. Tr BTN.

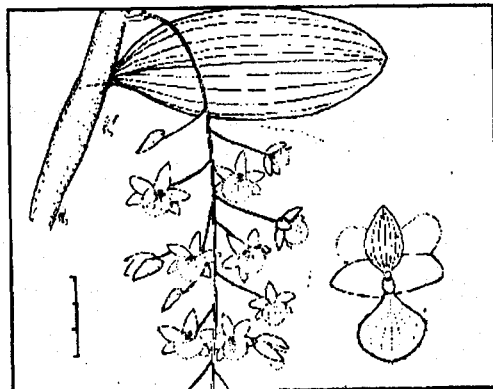

- Pseudobulbs 4-gonal; flowers 5 cm wide; tepals white, lip with yellow spot.

11.016 - *Dendrobium palpebrae* Lindl.. Trâm vàng.

Phong lan có thân mảnh ở đáy, to ở trên, do lỏng có 4 cạnh, rộng đến 1,5 cm, láng, nâu vàng. Lá có phiến bầu dục hay hơi thon, đầu tù hay tròn, dài 8-11 cm. Chùm thông dài đến 20 cm, thơm; lá hoa dài 6-8 mm; hoa vàng; cọng và noãn sào dài 17-22 mm; cánh hoa cạnh xoan; môi vuông dài, bìa có lông. Nang dài 7 cm.

B, Đà Lạt.

- Flowers fragrant, yellow in lax inflorescence (*D. densiflorum* auct.).

11.017 - *Dendrobium amabile* (Lour.) O'Brien. Thủy tiên hương.

Phong lan, có thân cao đến 90 cm; lỏng có nhiều rãnh. Lá có phiến xoan thon, to 12 x 4-7 cm, dài, không rụi. Chùm dài đến 30 cm, thông; hoa thưa; lá hoa dài 1 cm; cọng và noãn sào dài 4 cm; hoa to, hương lọt, môi vàng tâm cam; lá đài giữa to 3 x 2 m; cánh hoa đầu rìa; môi to đến 3 cm, bìa rìa lỏng, móng là 1 u nhỏ.

Bình trị thiên.

- Lax inflorescence; flowers pink, lip yellow, centre orange (*Callista amabile* Lour., *D. bronckartii* de Willd.).

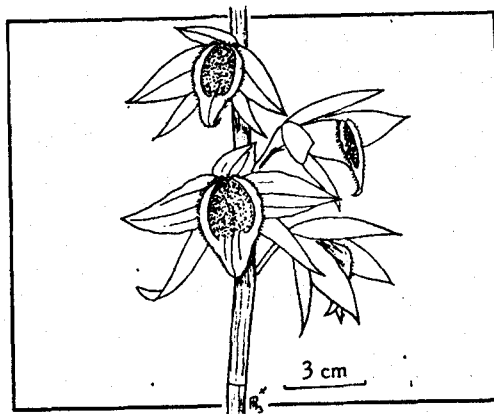
Dendrobium:

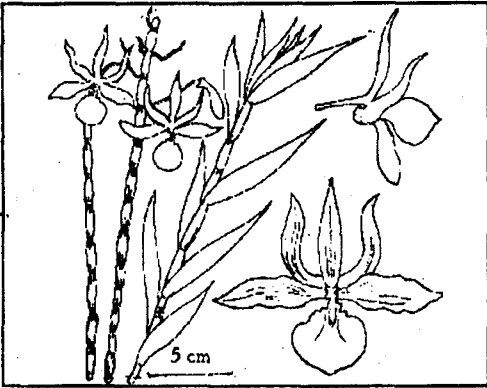
11.018 - *Dendrobium anosmum* Lindl.. Giànhạc, Luồng điểm hạc.

Thân thông dài, đến 1,2 m. Lá có phiến mỏng, dài 10-18 cm, rộng 2-3 cm; bề mặt rách. Hoa cô độc, to, ứng hương với môi có tâm có sọc tía; cánh hoa nhọn, cao 3-4 cm; môi có lông nằm, xoan rộng, đầu tù; cột co 8 mm.

B, Vinh, Đăk Lăk, Dran (Lâm Đồng).

- Stem pendent, to 1.2 m; flowers white with purple tint, lip purple striped (*D. superbum* Reichb. f.).

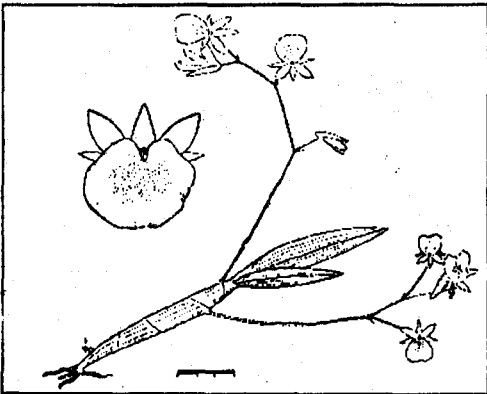

11.019 - Dendrobium aphyllum (Roxb.) C.E.C. Fischer.. Hạc vĩ, Ngọc lan.

Phong lan có thân *thòng*, mảnh, suông, dài đến 90 cm. Lá có phiến thon nhọn, 5 gân chánh. Pháthoá 1-3, *tím tím*, *hường* hay *trắng*; *môi vàng*; cánh hoa dài đến 3,5 cm; môi xoan, dài 3 cm, giữa có 3 gân màu vàng rất lợt.

Phú Khánh, Đà Lạt; VII-VIII.

- Pendent stem to 90 cm long; flowers light violet, pink or white, lip yellow (*D. pierardii* Roxb. ex Hook.).

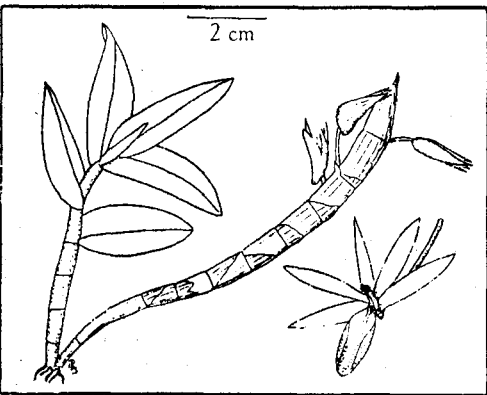

11.020 - Dendrobium capillipes Reichb. f. Thanh hoàng.

Cành hành bò; thân cao 5-15 cm, lông rộng 10-15 mm, có rãnh dọc. Lá 1-2; phiến thon nhọn, to 4-7 x 1-1,5 cm. Pháthoá thưa, trục mảnh; hoa 2-4, *vàng*; cọng và noãn sào dài 1,5-3 cm; lá đài giữa 9 x 5,5 mm; cánh hoa cạnh 12 x 7 mm; môi bầu dục tròn, to vào 17 mm, *vàng có bớt vàng đậm*, móng ngắn.

Hoa sau lá. Rừng thưa, vùng núi: Buônmethuot, Lâm đồng, Thuận Hải.

- Flowers yellow, lip with dark blotches (*D. braianensis* Gagn.).

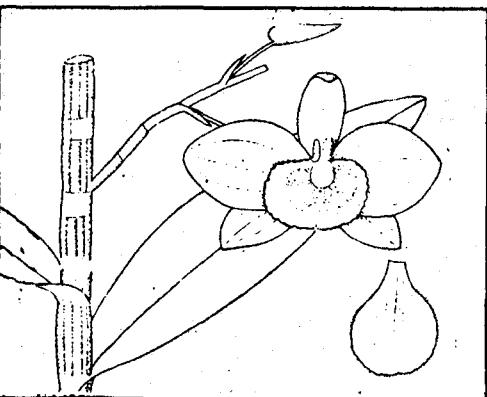

11.021 - Dendrobium caryaecolum Guill. Vừng sinh

Phong lan có thân cao 15-30 cm, to vào 5 mm, lông dài 1,5-2 cm, xanh xanh, có bề còn lại trắng trắng. Lá có phiến dài 7, rộng 1,5 cm. Hoa cõ độc ở nách lá đã rụng; cọng và noãn sào dài 1 cm; phiến hoa cao 1,7-2 cm, *trắng hay vàng vàng*, *môi cam*; lá đài nhọn.

Rừng thưa, trên Vừng (*Careya arborea*) ở km 140-141 đường Sài Gòn đi Đà Lạt, Dilinh; IV.

- Flowers white or yellowish, lip orange.

11.022 - Dendrobium chryseum Rolfe. Ngọc vạn.

Phong lan có thân có cạnh tròn, lông dài 2-4 lần hơn ngang. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 10 x 2,5-3 cm, đầu tã hay có 2 thùy. Chùm dài 3-5 cm, ở nơi lá đã rụng; hoa không lông, 4-5; *lá hoa to*, dài 15-30 mm; *phiến hoa vàng*; môi có 2 thùy cạnh nhỏ, đứng, thùy giữa xoan tròn, bìa rìa lông mịn.

Laichâu, Sapa, Hà Nội, Buônmethuot.

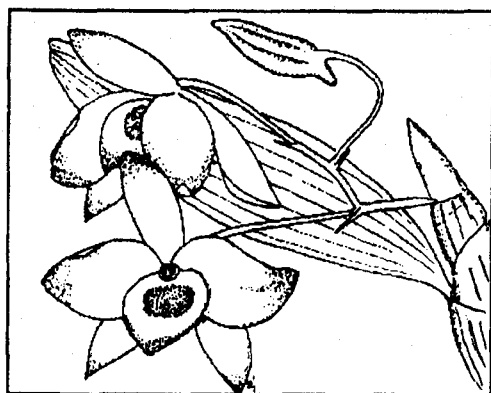
- Flowers yellow; bracts to 3 cm long (*D. clavatum* Lindl.)

11.023 - *Dendrobium chlorostylum* Gagn. Ngọc vân
vôi-lục.

Phong lan có thân có dây hẹp, từ to ở ngọn, dài 20-30 cm, to 10-15 mm. Lá có phiến to 14 x 1 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Pháth hoa 2-3 hoa to; cọng và noãn sào dài 3,5 cm; hoa có chót tía, dây lục; lá đài giữa to 4 x 1,2-1,5 cm; cánh hoa cạnh to 35-40 x 20-23 mm; môi 3 thùy; cột màu lục, nắp tía; phấn khối 4.

Sapa.

- Flowers green with purple tips, green column.

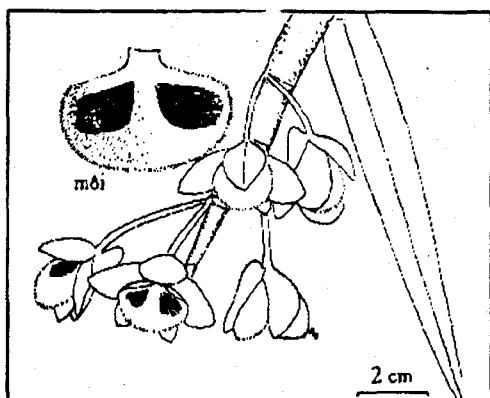

11.024 - *Dendrobium chrysanthum* Lindl. Ngọc vân
vàng.

Phong lan có thân đứng rồi thông, dài đến 2 m; lông dài 3 cm. Lá có phiến thon nhọn, dài 10-15 cm. Hoa có một lượt với lá; cọng và noãn sào dài 5 cm; phiến hoa vàng, dài 2,5 cm; môi rộng, bìa rìa mịn, có 2 bớt đậm; phấn khối 2.

Tam Đảo, Hắc Đông, Hà Nam Ninh, Bình Trị Thiên.

- Flowers yellow; lip with dark blotches, papillose along edges.

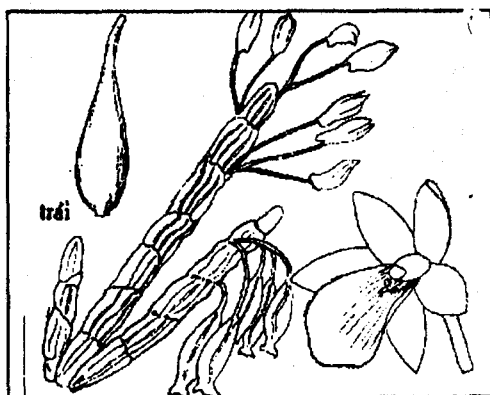

11.025 - *Dendrobium crepidatum* Lindl. & Paxt..
Ngọc vân sấp.

Phong lan có thân dài 20-30 cm, lông có bẹ ngắn. Lá có phiến hẹp, dài vào 10 cm, rộng 4-5 mm. Pháth hoa 1-3 hoa như sấp, trắng hay hồng, môi vàng; phiến hoa xoan, đầu tù, dài vào 2 cm; môi tròn, bìa có răng. Nang dài 3,5 cm, hình dùi.

Vùng Đalat, Nam Cát Tiên. Không lá lúc trở bông; III.

- Flowers white or pink, lip yellow.

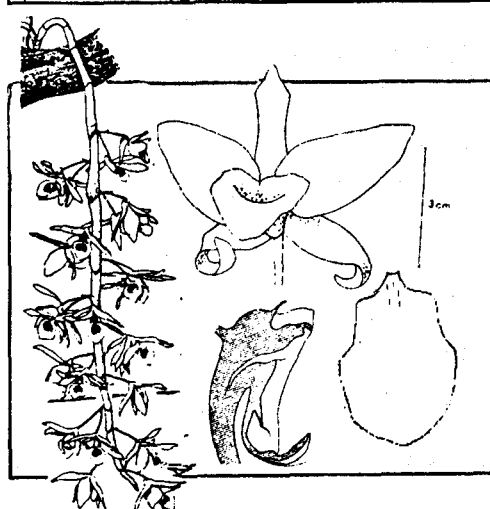

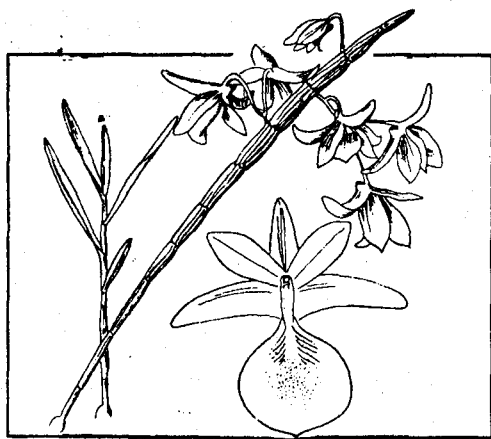
11.026 - *Dendrobium lituiflorum* Lindl.. Ngọc vân
kèn.

Phong lan có thân thông, hình trụ sưng, gần như không phù ở mắt, không từ to hẹp đến đáy. Pháth hoa rất ngắn, từ nách lá đã rụng; hoa to, tía với môi tía đậm bìa trắng; lá đài giữa dài 3 cm hay hơn; cánh hoa rộng hơn lá đài; môi hình kèn, có chai ở đáy; cột có lõm tiết mật; nắp trắng.

Lào cai đến Công tùm (hình theo Seidenfaden).

- Flowers large, purple with lip darker purple white borders.

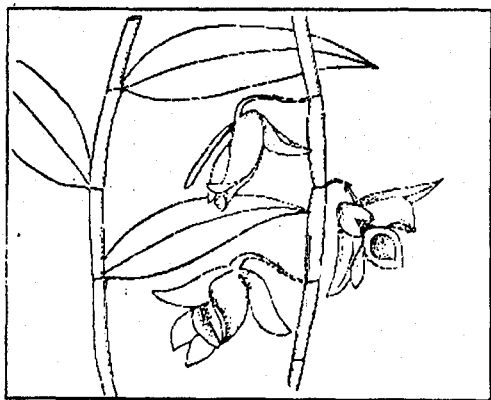

11.027 - Dendrobium crystallinum Reichb. f.
Ngọc vân phalê.

Phong lan thành bụi; thân màu vàng tươi lúc khô, dài 30-40 cm, Lá có phiến cứng, dài 7-12 cm, rộng 1-1,5 cm. Hoa từng cặp trên một u, màu trắng, chót tía; cánh hoa dài 3 cm, rộng 1 cm; môi tròn, bìa nguyên, có bột to vàng ở giữa; cột có nắp hình chùy.

Quảng trị, Gialai, Công tum, Bảo lộc, Đà Lạt.

Flowers white with purple tips; lip with yellow blotch.

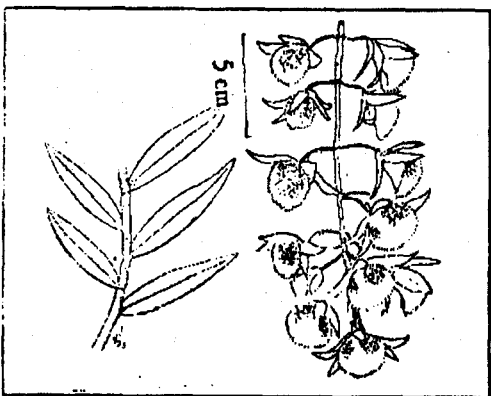

11.028 - Dendrobium daoense Gagn. Ngọc vân Tam đảo.

Phong lan có thân hình trụ dài 30-50 cm, lông dài 3-6 cm, to 3-5 mm, Lá gần như song đính, có phiến thon nhọn, to 7-9 x 2-2,5 cm. Chùm ở nách lá đã rụng, 1 hoa; cọng và noãn sào 2-3 cm; hoa vàng, nở lâu cả 10-12 hôm; lá đài giữa to 20 x 8 mm; cánh hoa hơi nhỏ hơn; môi có 3 thuỳ, có sọc vàng; cột vàng, nắp trắng; phấn khối 4.

Tam đảo.

Stem to 50 cm long; flowers yellow.

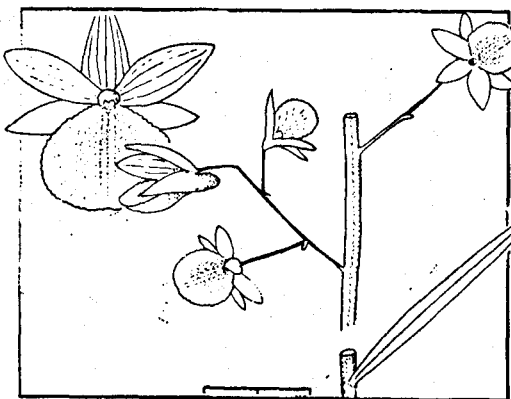

11.029 - Dendrobium devonianum Paxt. Phương dung.

Phong lan có thân thông, mảnh, dài đến 1 m. Lá ít; phiến thon hẹp, to 6-7 x 0,8 cm, rụng trước khi ra hoa. Hoa từng cặp ở mắt, rộng 5 cm; lá đài và cánh hoa trắng ngà với chót huỳnh hay đỏ; môi bìa rìa đẹp, chót huỳnh, với 2 bột cam gần đáy; nắp trắng.

Sapa, Tam đảo, Công tum, Đà Lạt; V-VII (hình hoa theo A.B. Graf)

- Flowers white with pink or red tips, lip with orange blotches.

11.030 - Dendrobium dixanthum Reichb. f.
Lưỡng hoàng.

Phong lan thành bụi cao 40 cm; thân mảnh, có lông to vào 5-7 mm, có ít cạnh. Lá có phiến thon hay hẹp nhọn, to 12 x 1 cm. Chùm sau khi có lá, ngang, mang 1-5 hoa, ở nách lá rụng; cọng và noãn sào dài 15 mm; lá đài giữa dài đến 28 mm; cánh hoa rộng hơn lá đài; môi dài 25 mm, màu vàng nhạt, sọc giữa tía, tròn, có lông ở sọc giữa.

Lào.

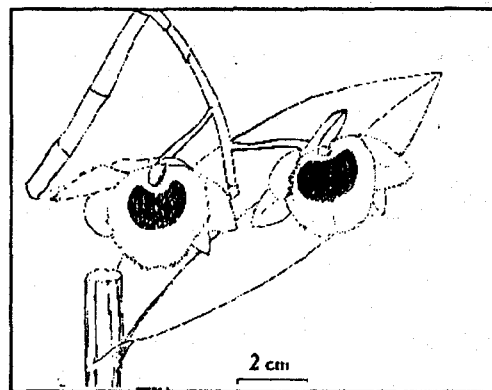
- Flowers light yellow, lip circular, with purple stripes.

11.031 - *Dendrobium fimbriatum* Hook. f. Kimdiệp, Longnhân.

Phonglan có thân hình trụ hay dùi, cao đến 1 m, lúc khô vàng tươi. Lá có phiến mỏng, thon, dài 10-13 cm, bẹ ngắn. Chùm thưa, thông; hoa to, vàng nghệ, môi có *bót đỏ đậm*; phiến hoa cao 3-4 cm; môi xoan rộng, bià dúng và có rìa mịn.

Bắcthái, Đàlạt, Càmau. Toàn cây bổ, phẫnkhích, bảovệ màng nhầy.

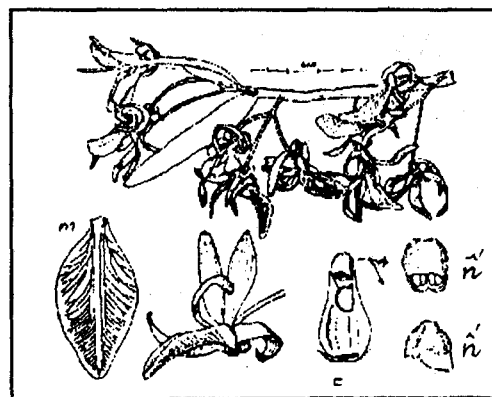
- Flowers bright yellow, lip fimbriate, with red blotch (*D. fimbriatum* var. *ocellatum* Hook.)

11.032 - *Dendrobium unicum* Seidenf. Đơncam

Lan nhỏ; thân cao 10 cm. Lá có phiến to 5-6 x 0,7-1 cm. Pháthoa ngoài nách lá, mang 2-3 hoa; hoa có phiếnhoa *cam đậm hay đỏ sanhồ*, thon hẹp; môi dài 2-4,5 cm không thùy, có sóng giữa hẹp dài và 2 sóng cạnh hơi ngắn hơn.

GialaiCổngum (hình theo Seidenfaden)

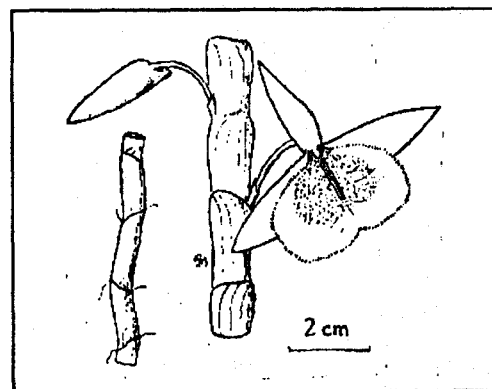
- Small plant; flowers deep orange; lip without lobes, with 3 long crests.

11.033 - *Dendrobium gratiosissimum* Reich. f. Ythảo, Hoàngthảo.

Phonglan có thân thông dài 30-90 cm, hơi dày ở phần trên; lông hơi phủ ở trên. Lá có phiến xoan thon nhọn, dài 7-10 cm, rộng 1-1,3 cm. Chùm ngắn, mang 2-3 hoa *trắng với môi vàng đậm ở tâm*; môi rộng, bià rìa lông mịn, móng tím tím.

GialaiCổngum, Đàlạt, Bảolộc; I-III. Một "Thạchhộc".

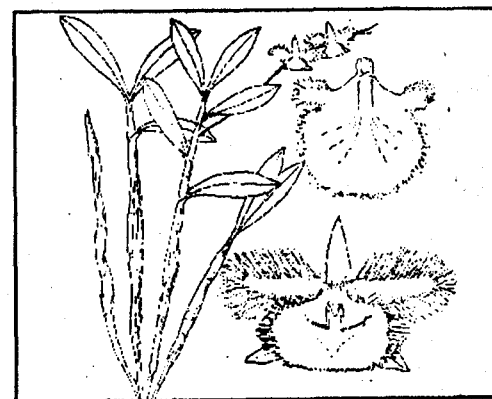
- Flowers white, lip yellow, finely serrulate, centre deep yellow.

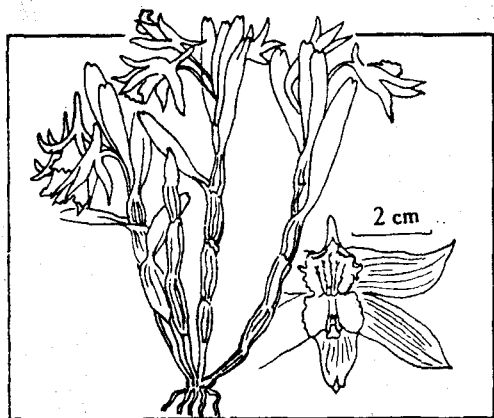
11.034 - *Dendrobium harveyanum* Reichb. f. Thủytiên tua.

Phonglan thành bụi; thân hình thoi hẹp ở đáy, dài đến 20 cm. Lá có phiến thon nhọn, dài 6-10 cm. Chùm ở nách lá; hoa 2-5, đẹp với môi to, *vàng hay đỏ sanhồ thùy cạnh hẹp, cao, có rìa lông dài ở đáy, từ từ ngắn đến chót môi*.

Đàlạt.

- Flowers coral-red; petals long ciliate along edges.

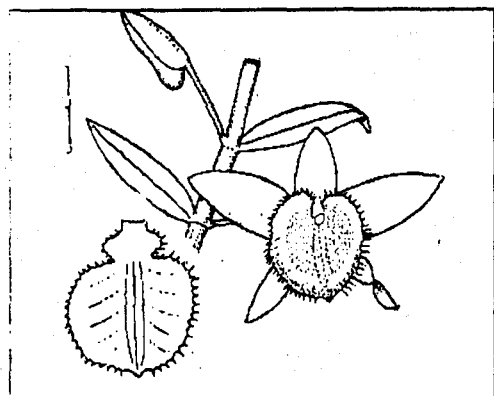

11.035 - Dendrobium heterocarpum Lindl. Nhất điểm hoàng.

Phong lan thành bụi đứng; thân hình dùi, dài 20-45 cm, có rãnh. Lá có phiến tròn dài thon, dài 10-13 cm, đầu tù, có 2 thùy. Hoa từng cặp, to, màu vàng rơm, môi cam có sọc đỏ hay nâu; phiến hoa dài 3 cm; môi hình bán nguyệt, hay mũi giáo, dài 4 cm; phần khối 4.

Vùng Đà Lạt.

- Flowers bright brownish yellow, lip orange with red or brown veins.

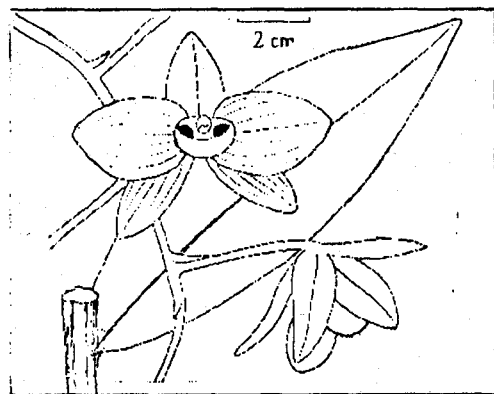

11.036 - Dendrobium loddigesii Rolfe. Nghệ tâm.

Phong lan thành bụi nhỏ, thông; thân hình trụ to 5-7 mm. Lá có phiến nhỏ, dài 4-6 cm, rộng 13-18 mm. Hoa cô độc đối diện với lá, thường ở nơi lá đã rụng; cong ngắn; lá dài tím dợt; hoa tím với tâm vàng nghệ; cánh hoa có hàng đốm ở giữa; môi tròn, có lông dài mịn trên và có ria mịn, tâm vàng nghệ, chót tím tím; móng ngắn.

B.

- Stem cylindrical, 20 m long; inflorescence short; flowers white or purple, lip yellow.

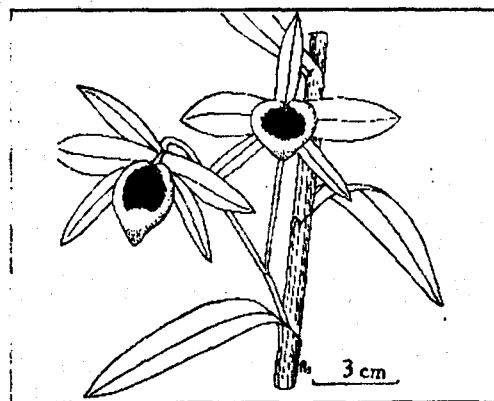

11.037 - Dendrobium moschatum (Buch.-Ham.) Sw. Thái bình.

Bụi cao đến 1,5 m; thân hình trụ có rãnh, không lá khi phát hoa. Lá có phiến tròn dài thon, đầu lõm, dài 7-12 cm, gân chánh 7-9. Chùm dài 20-30 cm; cong dài; hoa vàng anh, to 4,5 cm; môi có lông dày, hình chén, màu cam sậm, có 2 bớt đỏ tròn, bìa ria mịn.

Bình trị thiên, Đà Lạt. Thân, lá trị đau tai.

- Flowers bright yellow, lip with 2 reddish blotches (*Epidendrum moschatum* Buch.-Ham.).

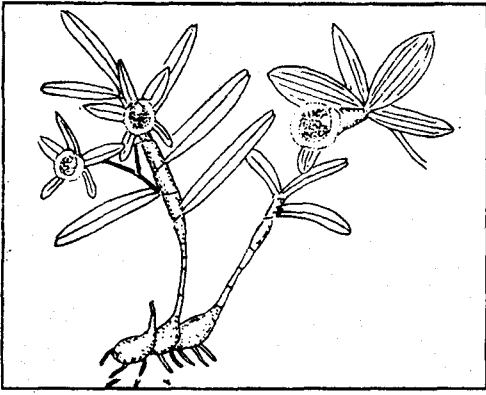
11.038 - Dendrobium nobile Lindl. Thạch học, Hoàng thảo.

Phong lan có thân cao 60 cm, to đến 1 cm, có rãnh dọc. Lá có phiến thon, dài 8-12 cm, rộng 2-3 cm, đầu nhọn; bề mặt mau rụng. Chùm 2-4 hoa, ngắn; cong và noãn sào dài 4 cm; hoa to, tím tím; cánh hoa cao 4 cm; môi có bớt đỏ ở tâm, bìa giun.

Nghệ tinh, Quảng Nam Đà Nẵng, Đà Lạt.

Trị khô cổ, kiết lỵ. Chứa dendrobine: thuốc-tê, hạ đường/máu, hạ huyết áp, sinh giải.

- Flowers purple or purple tinted, lip red in centre.

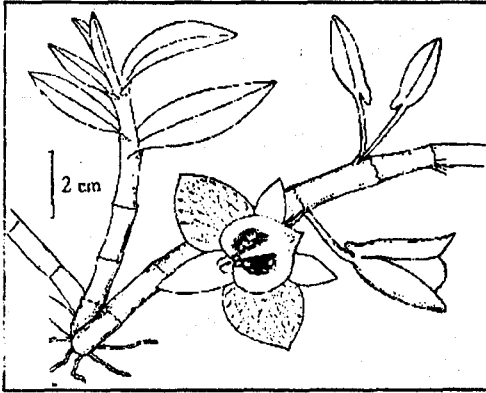

11.039 - Dendrobium nobile var. alboluteum Huyền & Aver.

Thân cao 25-30 cm, to 1,5 cm. Lá to 4-8 x 2-2,5 cm, chót bất xứng. Tután 2-hoa; cọng xanh; lá hoa tái, cao 6 mm; hoa rộng 4,5-5 cm, *thơm*, lách dài 3-3,5 x 0,7-0,9 cm, cánh hoa xoan to 2,8-3,2 x 1,2-1,5 cm, môi dài 3 cm, *trắng tâm vàng*, cột lục.

GialaiCổngum; IX-X.

- Lip white, center yellow.

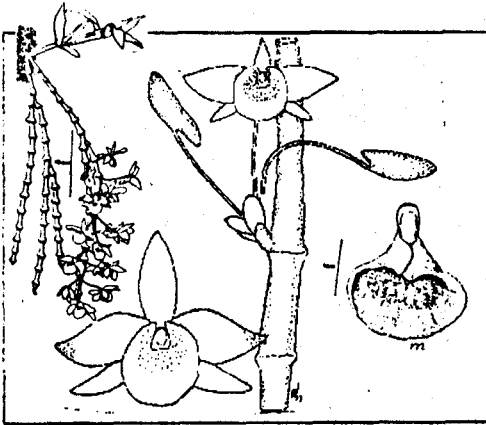

11.040 - Dendrobium parishii Reichb. f. Songhông.

Phonglan có thân *đứng hay thông* dài 20-190 cm, to 5-8 mm, có bẹ trắng. Lá có phiến thon, dài 8-10 cm, rộng 1-1,5 cm. Hoa 1-3 trên cọng ngắn, *rất thơm*, màu *hường tím tím*; cánh hoa cao 3 cm, rìa lông; môi có 2 *bột đỏ bầm*, phần sau hướng có sọc ngang đỏ, bia có răng mịn.

Rừng bán-thay-lá khô: Hảiphòng, Quảngtrị, GialaiCổngum, Đàlạt.

- Flowers pink purplish, lip with 2 dark purple blotches.

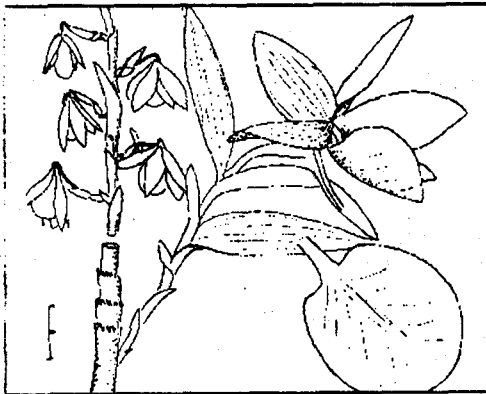

11.041 - Dendrobium pendulum Roxb.. Hoàngnhan.

Phonglan có thân mọc ngang hay thông, dài 30-40 cm, to vào 1 cm, thường *rất phù ở mắt* (rộng đến 1,5 cm). Lá có phiến thon hẹp, to 10-12 x 1,5-1,8 cm. Chùm ngắn ít hoa; cọng và noãn sào dài 4-5 cm; hoa to, rộng 6-7 cm, *tía hay trắng có chót tím tím*; môi dài 2,5 cm, *tâm vàng*, có lông hai mặt; móng dài 4-5 mm.

B: San-tân-Ngai (Laichâu).

- Stem strongly swollen at nodes; flowers purple or white with purple tips, lip yellow in centre.

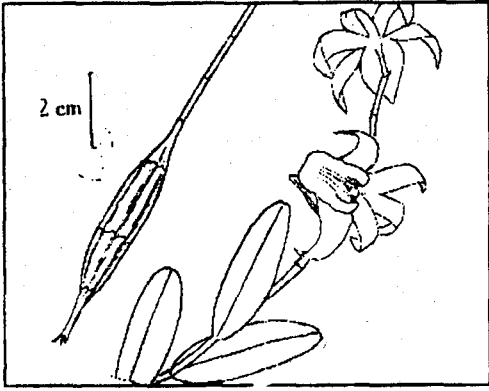

11.042 - Dendrobium perulatum Gagn.. Thạchhộc vảy.

Lan có thân khúsinh không phù ở mắt, thân già màu vàng như Tre, còn *mang bẹ rìa của lá còn lại*. Lá xoan thon. Pháthoa *ngắn*, mang 1-2 hoa; *hoa trắng, tâm của môi vàng*; cánh hoa không vắn, móng ngắn; môi không chai; nắp phún.

Laichâu, Dilinh (hình theo Seidenfaden).

- Stem yellow with desintegrated sheath; flowers white, lip's centre yellow.

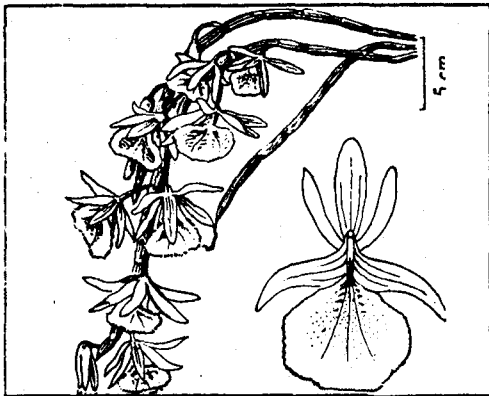

11.043 - Dendrobium cretaceum Lindl.. Thạch học vôi.

Phong lan có *giả hành hình thoi* màu nâu tím, có rãnh, trên đó là *thân mảnh* ít nhánh, dài 20-30 cm. Lá có phiến bầu dục, có đốm nâu đỏ. Hoa to, trắng, có sọc đỏ; phiến hoa dài 2,5-3 cm; môi có 3 sọc vàng, thùy 3, cặn.

Định Quán, Biên Hòa; I.

Flowers white with red stripes, lip yellow striped (*D. polyanthum* Lindl.).

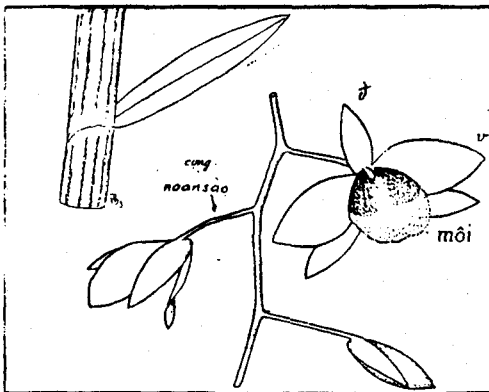

11.044 - Dendrobium primulinum Lindl.. Long tu.

Phong lan có thân mảnh, đứng hay thông, hình trụ, dài đến 45 cm. Lá có phiến thon, dài 8-10 cm, rộng vào 2 cm, chẻ hai ở đầu. Hoa *hường, tím tím dợt*, rộng 6 cm; môi xoan rộng, có 3 thùy, bìa có răng mịn và ria lông, gần như trắng, có đốm vàng và tím ở đáy; cột có nắp tía.

Núi cao: B, Lâm Đồng. Thân không lá lúc phát hoa.

- Flowers pink or bright purple; lip white with purple and yellow dots.

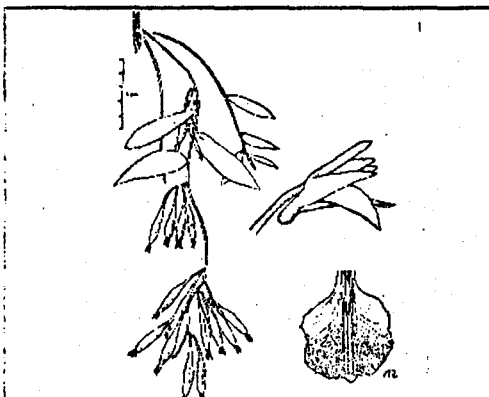

11.045 - Dendrobium pulchellum Roxb. ex Lindl.. Lọng lầy.

Phong lan có thân hình trụ dài đến 1-2 m; lông có sọc dọc đỏ. Lá có phiến dài 10-15 cm, hẹp ở hia đầu, rộng 2-3 cm ở giữa. Chùm ngoài nách lá, dài 10-20 cm; hoa to, rộng 6-8 cm, *hường hay vàng vàng*, môi có 2 bớt đỏ, xoan, ria lông, đầu lớn; cột cao 6 mm.

Rừng Dầu: Quảng Trị. Một "Thạch học".

- Flowers pink or cream, lip with 2 red blotches (*D. dalhousianum* Wall.)

11.046 - Dendrobium stuartii Bailey. Túngọc.

Phong lan thành bụi; thân mảnh, *thông, mảnh*, dài đến 30 cm, có lá lúc trở bông. Lá có phiến bầu dục nhọn, dài 6-7 cm. Phát hoa ngắn, mang 2-7 hoa *vàng lục*, có khi hơi tía, dài vào 1 cm; phiến hoa thon; môi xoan rộng, có lông mặt trên, bìa có răng mịn.

Nam Cát Tiên, hòn Thỏ Châu (Kiêngiang). Hoa tự thụ-phấn, có khi như đều (hình theo *Seidenfaden*).

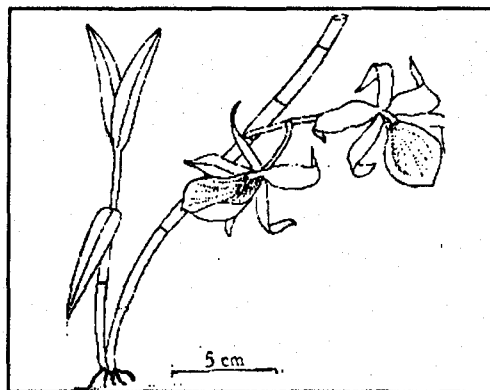
- Flowers greenish yellow, lip pubescent (*D. tetradon* auct. non Reichb. f. ex Lindl.).

11.047 - *Dendrobium tortile* Lindl. Vùnũ.

Phonglan có thân hình dùi, phù ở phần trên, có rãnh, lúc khô màu vàng tươi. Lá có phiến đầu lõm, dài 9 cm. Pháthhoa ở phần không lá, mang 2-4 *hoa to, tía hay hườnghường*; phiếnhoa dài 3,5-4,5 cm, *quấn*; môi dài 4,5 cm, trắng đến lục vàng có gân; cột màu lục, nắp tía.

Làocai, Hàsonbình, Quảngtrị, Đàlạt.

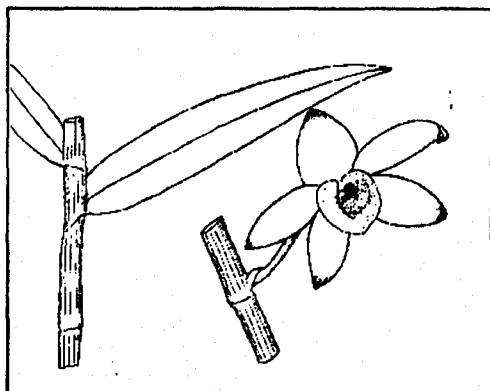
- Flowers purple or pinkish, lip white to greenish yellow.

11.048 - *Dendrobium wardianum* Warner. Ngútinh.

Phonglan *thông*; thân dài hơn 60 cm, lông dài 1-3 cm, mắt hơi phù (rõ ở thân già). Lá có phiến xám đậm, chót có 2 răng không bằng nhau. Hoa 1- vài ở phần không lá; láhoa tròn dài; phiếnhoa *trắng chót tím*, dài 4 cm; môi có 3 thùy cạn, chót tím, bìa vàng lợt, tâm vàng nghệ, có bột tím, móng rất ngắn; cột ngắn, nắp trắng.

Tr.

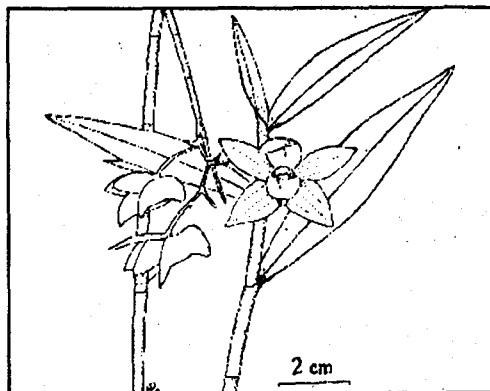
- Tepals white, purplish at tips; lip with 2 dark spots.

Breviflorae:**11.049 - *Dendrobium aduncum* Wall. ex Lindl. Hồngcâu.**

Phonglan có thân *thông* dài 60 cm, hình trụ suông, hơi chữ chi. Lá có phiến thon hẹp, dài 7-8 cm, rộng đến 2 cm. Chùm ở phần không lá, mang ít hoa; *hoa tím tím hay hường lợt*, rộng 3,5 cm; phiếnhoa dài 2 cm; môi cao 1,2 cm, 3 thùy, thùy chót nhọn, có một lõi hình lưỡi liềm và một sóng giữa.

B đến Đàlạt, Đờngnai.

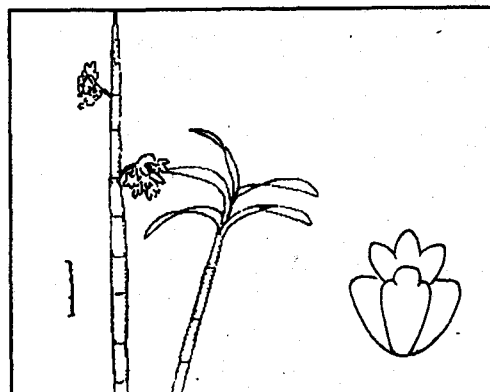
- Flowers violet tint or pinkish; lip with glossy callus.

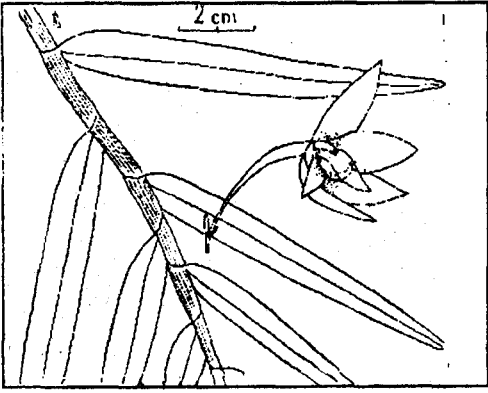
11.050 - *Dendrobium dantaniensis* Guill. Đatân.

Thân dài 25-30 cm, to đến 1 cm, chia nhánh ở đáy. Lá có phiến thon hẹp, to 4-7 x 0,6-0,8 cm. Pháthhoa ở phần không lá, chùm 5-6 hoa; phiến hoa *tím tím, có vân trắng*; cánhhoa nhỏ hơn lá dài; môi *trắng ở đáy, vàng và tím tím ở trên*; cột trắng, nắp vàng.

Đàlạt.

- Flowers violet tint.

11.051 - Dendrobium faulhaberianum Schltr.. Bạch trúc.

Thân cao đến 1 m, hình trụ. Lá có phiến tròn dài thon, đầu nhọn, dài 6-9 cm. Chùm dài 3-4 cm; hoa *thơm, trắng tím tím*; môi hình bán nguyệt, đầu nhọn, có một cạnh ngang, mập, có lông; cột có đầu đỏ đậm.

Quảng Ninh, Bình Trị Thiên, Hải Vân, Gia Lai Công Tum, trên đá hay phụ sinh; III.

- Flowers white violet tint; epichile acute (*D. oxyanthum* Gagn.).

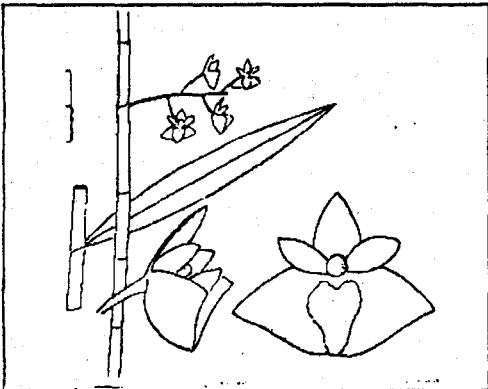

11.052 - Dendrobium hercoglossum Reichb. f.. Mũi câu.

Bụi; thân *hẹp như có cọng ở đáy*, cao 10-30 cm, to 5 mm, không lá lúc trở bông. Lá có phiến thon hẹp, dài 6-cm, đầu lõm, bất xứng. Chùm đối diện với lá; hoa *tím đậm*, rộng 3 cm, phiến hoa nhọn; môi trắng, chót có mũi uốn dạng *như một cựa*.

Bình Trị Thiên đến Đà Lạt.

- Flowers light violet, lip white; operculum dark purple (*D. poilanei* Guill.).

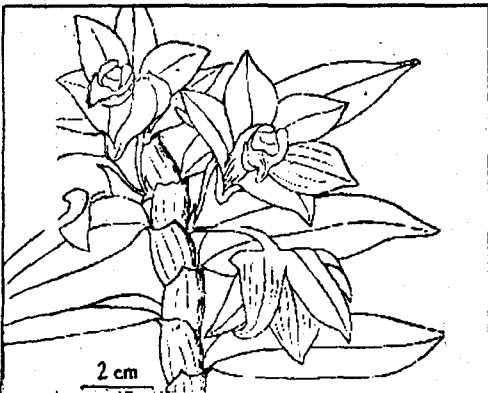

11.053 - Dendrobium linguella Reichb. f.. Tiếu thiết.

Phong lan có thân *thòng, dài 40-100 cm*, hình trụ đều. Lá có phiến thon nhọn, dài đến 10 cm. Chùm ở phần thân không lá, dài 4-6 cm, mang 2-8 hoa; hoa rộng 2 cm; lá dài giữa cao vào 1 cm; cánh hoa cạnh ngắn hơn; môi xếp, có cục *chai* tròn giữa phần dưới có lông, phần trên hình tàu, tam giác nhọn; cột có nắp tia đậm.

Rừng ven suối: Tam Đảo, Bảo Lộc.

- Epichile broad triangular, acute.

11.054 - Dendrobium aqueum Lindl.. Bạch hoàng.

Phong lan có giả hành cao đến 60 cm, nằm một phần; lông ngắn. Lá có phiến dài 5-10 cm, đầu nhọn. Hoa 1-2 trên một u, rộng 4-5 cm, *màu ngà*, *môi có bớt vàng*; phiến hoa nhọn, xoan rộng; môi có 3 thùy cạn, thùy giữa có rìa, chót uốn, mặt trên có lông.

Tr (hình theo Wight).

- Cultivated (*D. album* Wight).

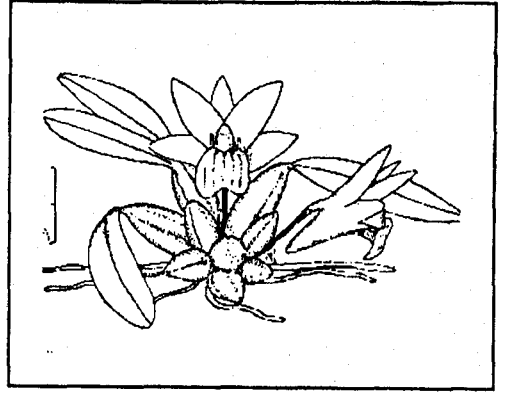
Formosae:

11.055 - Dendrobium bellatulum Rolfe.
Bạchhỏahoàng.

Phonglan có *giảhình ngắn*, hình thoi, có 3 đốt, cao 3-5 cm. Lá 2-5 ở chót, có phiến thon, đầu có 2 thùy không bằng nhau, có lông. Pháthoa 1-3 hoa *trắng*; cọng và noãn sào dài 2 cm; phiếnhoa dài 2 cm, đứng; *môi màu cam đỏ chói*, giữa có 3 sóng dài và mỗi bên có một sóng ngắn, thùy chót hình thận. Nang.

Gialai Côngtum, vùng Đalat; I-III. Hoa *như bông giã!*

- Flowers bright white; epichile orange.

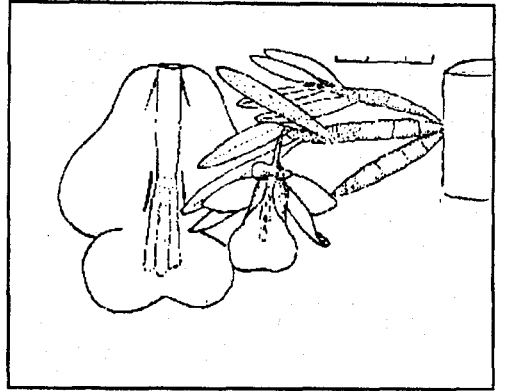

11.056 - Dendrobium christyanum Reichb. f.
Hỏahoàng.

Phonglan có thân nhỏ, *hình dùi*, cao 4-6 cm. Lá 2-3, có phiến xanh đậm, dài 3-4 cm, có lông nâu đen, đầu lõm. Hoa 1-2, trên một u, *trắng*, *môi có sóng giữa đỏ và vàng*, có 5 hàng hạt tròn, thùy cạnh đứng, phiến nhọn, hơi uốn ở chót, dài 2 cm; cọng và noãn sào dài 2 cm.

Rừng cao độ, trên Thông ba-lá, từ Côngtum vào; VI-VIII (hình theo Seidenfaden).

- Flowers bright white, lip red and yellow veined (*D. margaritaceum* Finet).

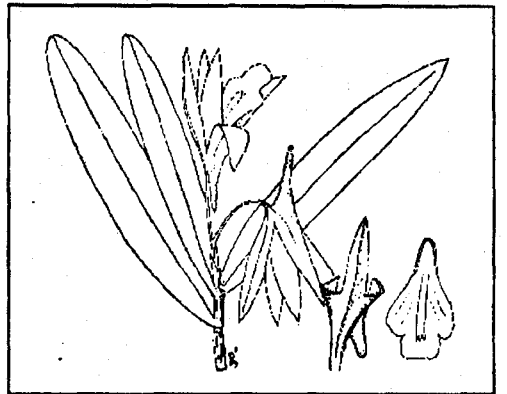

11.057 - Dendrobium cariniferum Reichb. f.. Rạng vàng.

Phonglan có thân đứng to, dài 20-30 cm, to 6-8 mm. Lá có phiến tròn dài, to 6-9 x 1,5-2 cm, chót có mũi nhỏ, có 2 thùy nhỏ, hay không thùy, dài, không lông. Pháthoa ngắn, 2-3 hoa; hoa *to, vàng tươi*, dài đến 5 cm; cọng *xu*; phiếnhoa 7 gân; lá dài (dài 3 cm), có *sóng ở lưng chạy dài đến trên noãn sào*; môi tamgiác với thùy chót nhỏ.

Vùng Đalat; V.

- Side sepals with keel downward on ovary (*D. wattii* auct. non Reichb. f., Guill., Gagn.).

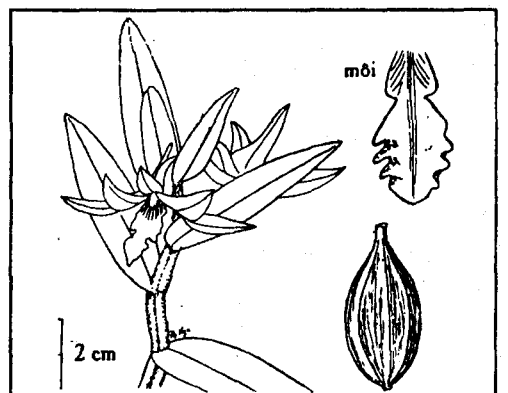

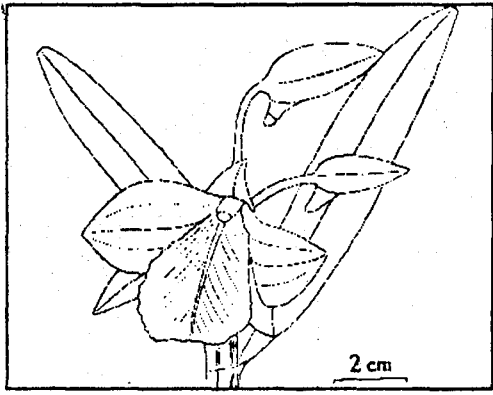
11.058 - Dendrobium draconis Reichb. f.
Nhấtdiêmhồng.

Phonglan có thân cao 20-40 cm, có *lông dẹt*. Lá có phiến ôm thân, dài 5-7 cm, rộng 1,5-3 cm, gânchánh 7, mảnh. Pháthoa ở ngọn, 2-5 hoa *trắng có ngòi như sáp với môi có sọc đỏ, thơm*; phiếnhoa cao 3 cm; môi hình *vicằm*, có sọc màu đỏ cam, thùy chót nhọn; cột xanh, cao 5 mm.

Rừng thưa: Bàna, Nhatrang, Langhanh, Bìnhlong; III-IV.

- Flowers white, lip orange striped.

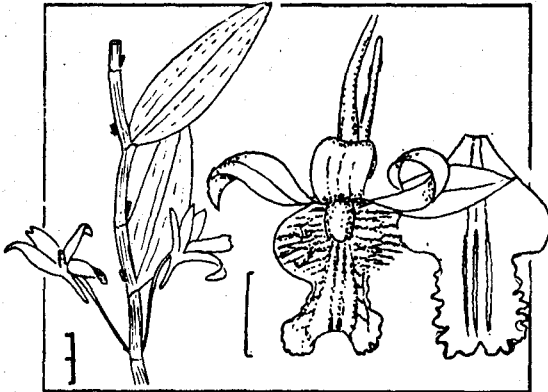

11.059 - Dendrobium formosum Roxb. ex Lindl.
Bạch nhạn.

Phong lan có thân đứng cao 45 cm, hình trụ, có rãnh. Lá có phiến xanh đậm, dài 7-12 cm, đầu lõm; bẹ có lông mịn đen. Chùm ngắn ở chót hay nách lá; cọng dài 4-5 cm; hoa to, trắng, môi cam đỏ ở trong, trắng ở ngoài; cánh hoa xoan; môi dài đến 7 cm, rộng 3,5 cm, có 2 u vàng ở giữa và nhiều mụn.

Đà Lạt; III.

- Flowers white, lip to 7 cm long bright orange red.

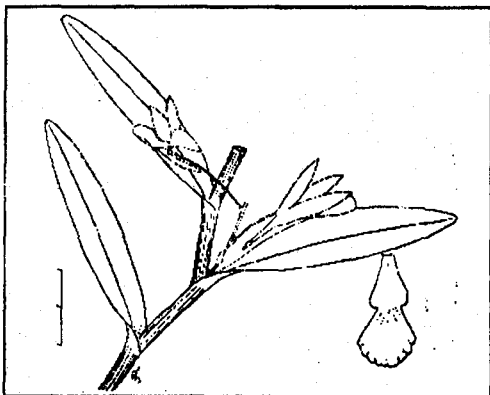

11.060 - Dendrobium ochraceum De Wild.. Cánh- sét

Phong lan có thân hình trụ tròn, hơi chữ chi, to 4-5 mm, có lông đen. Lá có phiến tròn dài, to 5-7 x 1,5-2,5 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Phất hoa ngắn trên nách lá; hoa cao 2,5-3 cm; phiến hoa xoắn xoan, nhọn; cánh hoa bìa giun; môi có thùy cạnh tròn, thùy chót giun, chót lõm.

B, Công tum (hình theo Seidenfaden).

- Tepals twisted, lip with emarginate recurved apex.

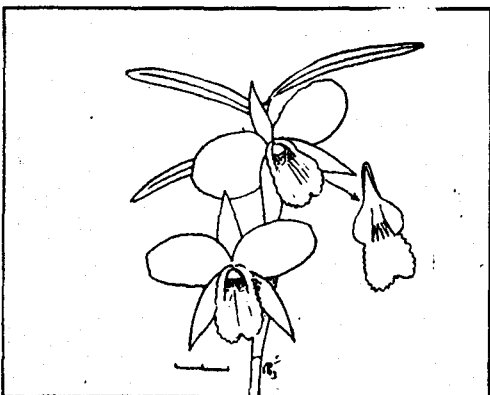

11.061 - Dendrobium virgineum Reichb. f.. Hồng tâm.

Phong lan thành bụi với thân cao 40-60 cm; lông có rãnh, to 6-7 mm. Lá có phiến tròn dài, to 5-7 x 1,5-2,7 cm, chót có 2 thùy nhỏ, không bằng nhau, mặt dưới có lông. Chùm dài 2-3 cm; cọng và noãn sào dài 1,5-2 cm; hoa trắng, đỏ ở tâm; lá dài giữa dài 22-30 mm; cánh hoa cạnh với 7 gân; môi hình dòn, dài 27 mm, có 5 gân đỏ.

Bạch mã, Công tum, Bảo lộc.

- Flowers white; epichile orbicular at apex (*D. kongtumensis* Gagn.).

11.062 - Dendrobium infundibulum Lindl.

Lan làm thành bụi cao 20-30 cm. Lá có phiến to 10 x 1 cm. Hoa to, trắng, đẹp; lá dài giữa có 3-4 cm; môi dài 3,5-4,5 cm, hạt tiết rộng hơn thượng thiệt, có chai chẻ, thượng thiệt có bìa ria, chót lõm sâu.

Rừng dày trên 1.200 m, nơi không bị lửa rừng: Bù đang (hình theo Seidenfaden).

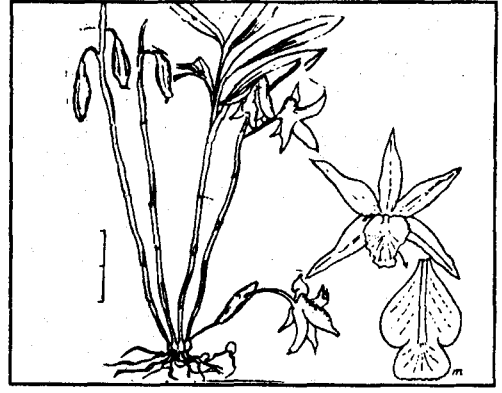
- Plant to 30 cm high; flowers large, white.

11.063 - *Dendrobium wattii* (Hook. f.) Reichb. f. Hoatlan.

Phonglan thành bụi đứng cao 20-30 cm; thân hình trụ, to 6-8 mm, *hẹp lại và có phù ở đáy*. Lá có phiến thon dài 6-9 cm, rộng 10-13 mm, dài, không lông. Pháthoa 1-3 hoa to 5 cm; phiếnhoa giống nhau, *trắng*, dài 3 cm, môi có *bót vàng*, có 3 sóng dọc, bìa giún hay rìa, thùy giữa *đầu cắt ngang*.

Núi cao: Bùđăng, Đàlạt, Langbian. Rất gần *D. formosum*.

- Flowers white with central yellow blotch (*D. evrardii* Gagn., *D. longicornu* Guill. non Lindl.).

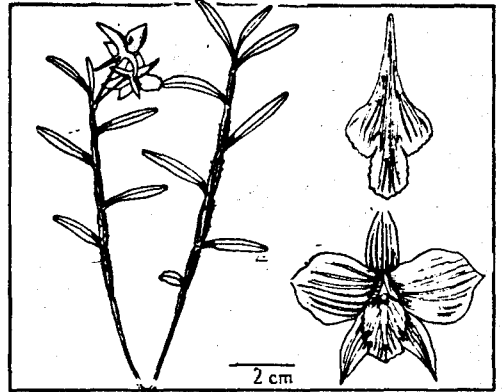

11.064 - *Dendrobium longicornu* Lindl.. Đạigiác.

Phonglan cao 30-35 cm; thân mảnh to vào 4-5 mm. Lá có phiến thon, dài 5-7,5 cm, không hay có lông ngắn, *bẹ có lông đen*. Pháthoa 1-3 hoa *trắng hay vàngvàng* với *môi vàng có sọc cam* và dải giữa cam; phiếnhoa cao 1,8 cm, môi có đáy hẹp, dài 3 cm, có 3 gân dọc, thùy chót *đầu tù*.

Rừng dày: Hoàngliênsơn, Tamđảo, đỉnh Langbian.

- Flowers white with lip yellow, red stiped.

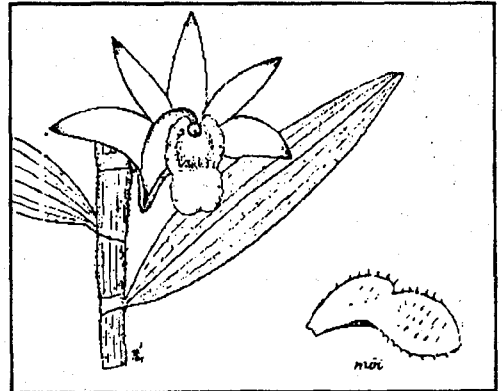
11.065 - *Dendrobium williamsonii* Day & Reichb. f. Bìnhminh.

Phonglan có thân cao 30 cm; *bẹ lá có lông thưa, denden*. Phiến lá trònđài to 10 x 2 cm, chót có 2 răng không bằng nhau. Cọng thường mang 2 hoa; hoa to, đẹp; phiếnhoa *màu ngà, chót vàngvàng*; láđài có sóng; *môi vàngvàng, có bót cam đậm*, có lông như gai đứng.

Rất gần loài trên, nhưng noãnào không nhận sóng từ láđài. Bàna, Đàlạt.

- Keel on sepals back not continuing down the ovary.

Stachyobium:

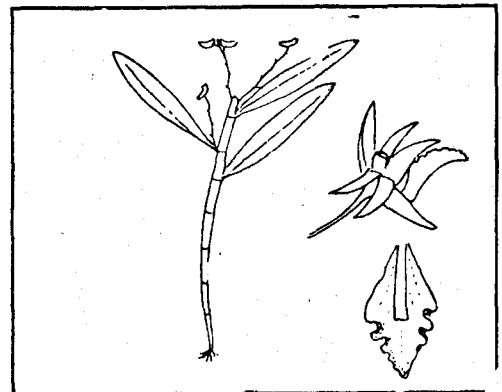

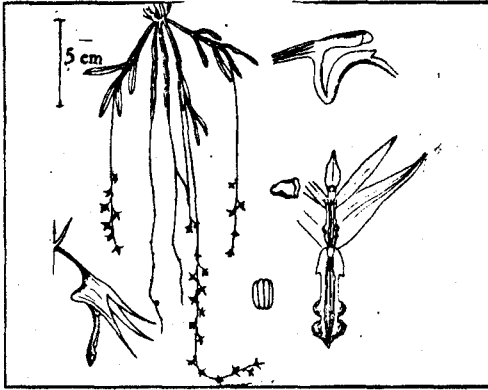
11.066 - *Dendrobium incurvum* Lindl.. Hạclan

Thân hơi hình thoi. Lá thon hẹp dài. Chùm ít hoa ở nách lá; hoa có láđài giữa cao 10 mm; môi nhìn thoi hai lần dài hơn ngang, *không thùy cạnh rõ*, đứng, đáy dính vào cột tạo móng cao 2 mm, cục chai cắt ngang ở đầu; càm hẹp.

Bảo lộc, Nam Cát-tiên.

- Lip without sidelobes, with greenish purple veins, median callus truncate.

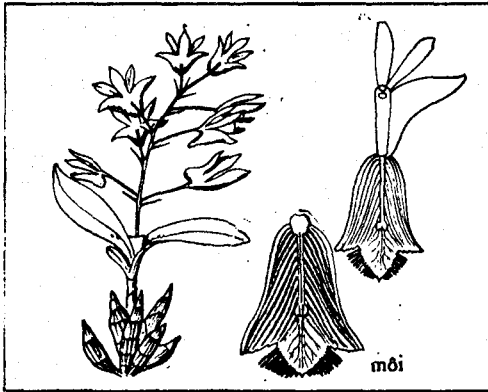

11.067 - Dendrobium hemimelanoglossum Guill. Phinũ.

Phonglan thành bụi *thòng*; thân dài 5 cm, to 1-2 mm. Lá có phiến hẹp, dài 2-7 cm, đầu tù hay nhọn. Chùm dài, mảnh; hoa *xanhxanh*, cao 9 mm; lá đài hẹp; cánh hoa thon, cao 7 mm; môi dài có thủy chót giũn, *tím đen*. Nang dài 1,4 cm.

Dàlat. (hình theo)

- Pendent; flowers on long raceme, greenish with lip dark violet on mid lobe (*D. bonianum* auct., non Gagn., Phạmhoàng).

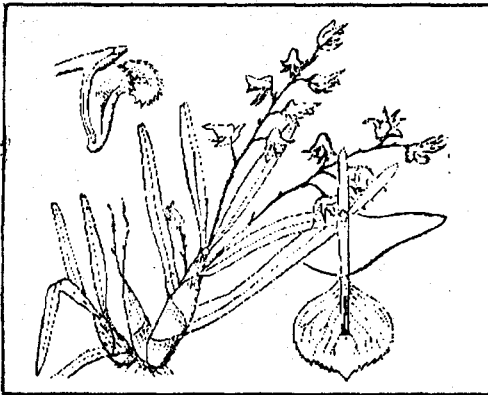

11.068 - Dendrobium delacourii Guill. Diếulan.

Phonglan thành bụi có thể cao 40 cm. Lá có phiến tròn dài đến hẹp, dài 9 cm. Chùm dài 10-20 cm, hơi dày; hoa *vàng tươi*, *môi vàng đậm*; phiến hoa cao vào 1,1 cm; cánh hoa rộng ở trên; môi có *sọc tia*, có 3 thủy, 3 sóng ở giữa và *ria dài ở thủy giữa*; phấn khối 4.

Quảngtrị, Đồngnai, Sôngbé, Tâyninh.

- Flowers light yellow, lip with purple stripes (*D. ciliatum* Auct. non Par. ex Hook. f.).

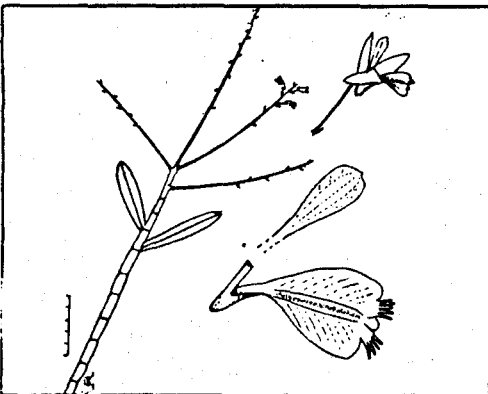

11.069 - Dendrobium langbianense Gagn.. Lan bang.

Phonglan thành *bụi nhỏ*; thân cao 1-2 cm mà *thôi*, phù thành *thoi*, mang 4-6 lá có phiến hẹp, dài 1-3 cm, đầu *lõm*. Chùm 1-3 ở nách lá; hoa *màu tái*, ống 1 cm; lá đài giữa hẹp nhọn, dài 6,5 mm; cánh hoa thon, dài 7 mm; môi có 3 thủy cạn, có *sọc đỏ hay nâu đậm*, bìa có *răng và dợn*.

Dàlat.

- Flowers pale, epichile 3-lobate at apex, red or dark brown striped.

11.070 - Dendrobium venustum Teijsm. & Binn.. Yếudiệu.

Phonglan có thân cao 30-40 cm, *lóng dài*, tròn, to 8-9 mm, *láng*. Lá có phiến hẹp, to 9 x 1,5 cm, mỏng, gân 7. Pháthoa chia nhánh ở ngọn, dài đến 20 cm; hoa *lục môi vàng*; cọng và noãn sào dài 11 mm; môi tamgiác ngược, có 3 sóng giữa và 2 bên có nhiều gân xéo, gần mũi có *ria dài*.

Trungbộ đến Đồngnai, Tâyninh.

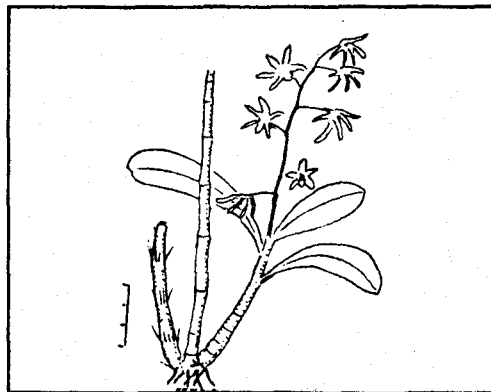
- Flowers with tepals 11 mm long, green with yellow lip (*D. ciliatum* Par. ex Hook. f.).

11.071 - *Dendrobium simondii* Gagn.

Thân cao 10-20 cm. Lá có phiến to 7 x 1,7 cm, chót có 2 tuý hơi không bằng nhau. Pháth hoa gần ngọn dài 8-12 cm; hoa 8-19, khá to, trắng hơi lục, môi có thùy cạnh ứng tia, thùy giữa có đốm tia; cộng và noãn sào dài 1-2 cm; lá đài giữa cao 14-19 mm; môi có 3 sóng dọc lục.

Tây ninh (hình theo Simond)

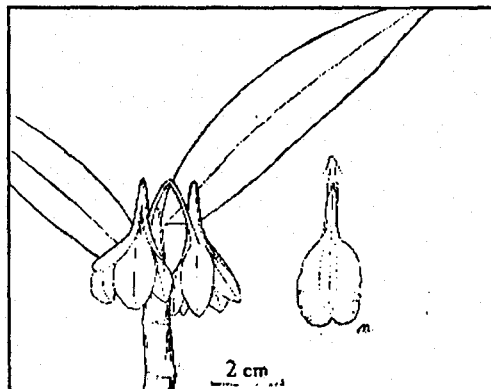
- Flowers greenish white, lip with raisng purple sidelobes, epichile with mauve dots, 3 green keels on blade.

Pedilonium:**11.072- *Dendrobium cumulatum* Lindl.. Phong phú.**

Phong lan có thân hình trụ cao 10-20 cm, to 6-8 mm, lông dài 1,5-2 cm. Lá có phiến thon hẹp, dài vào 10 cm, rộng 2 cm, chót nhọn. Hoa từng cặp, trắng hay ngà, có đốm đỏ tia; cộng và noãn sào dài 3-3,5 cm; phiến hoa dài 2 cm; môi có móng dài 1,5 cm, phiến hẹp dài ở đáy.

Đà lạt.

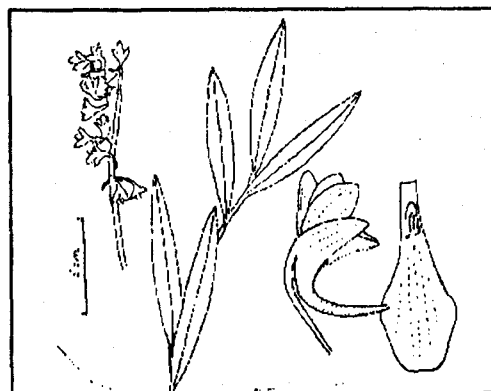
- Flowers cream with magenta spots.

11.073 - *Dendrobium intricatum* Gagn.. Luôn

Phong lan có thân đứng mảnh, to 2-3 mm. Lá có phiến thon, to 5-10 x 1-1,5 cm, mỏng, gân chánh 5. Chùm ngắn ở phần không lá, mang ít hoa hương hường; cộng và noãn sào dài 15 mm; lá đài giữa dài 1 cm, 7 gân, lá đài cạnh kéo dài xuống móng; môi xoan, có cộng dài, phần dưới có 1 sóng hình móng ngựa, móng dài, nhọn; cột 3 mm.

Rừng dày: Đà lạt, Bà lộc, Phú quốc.

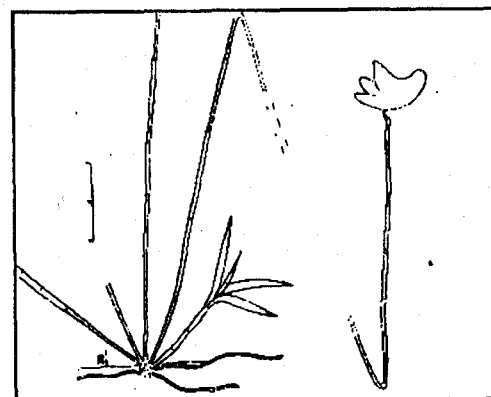
- Flowers pinkish; lip with horse-shoe-shaped crest, spur curved.

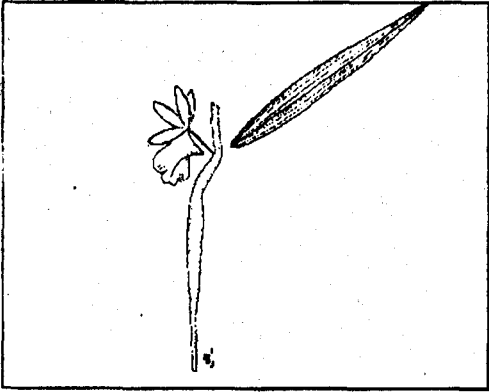
11.074 - *Dendrobium filicaule* Gagn.. Mộc lan chi.

Lan có thân mảnh như chỉ, dài 20-30 cm, to 1 mm, màu rơm. Lá như lá Hoà bản, to 5 x 0,5 cm, nhọn. Pháth hoa ở ngọn, 1-hoa; lá hoa nhỏ; hoa hương lợt, dài 1,5 cm; lá đài giữa to 9 x 4 mm, 5 gân; cánh hoa 3 gân, to 10 x 3 mm; môi dài 17 mm, 3 thùy; cột cao 3 mm.

Trên rêu và mùn: Bạch mã.

- On rock or humus; flowers pink.

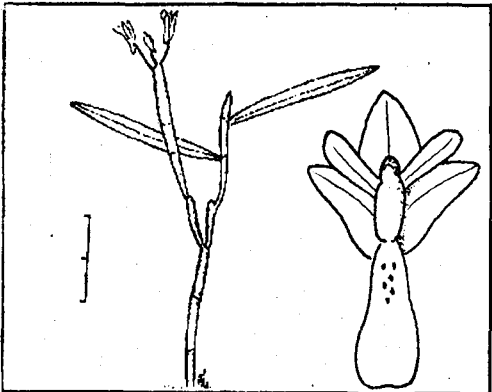

11.075 - Dendrobium pseudointricatum Guill.. Mộc lan rói.

Lan nhỏ, cao vào 10 cm, có thân to 6-8 mm, từ từ hẹp ở đáy. Lá thon hẹp, dài 5-7 cm, rộng 7-15 mm, Chùm 2 hoa nơi lá đã rụng; hoa *trắng hay hơi vàng*, có cọng và noãn sào dài 1-1,5 cm, lá đài và cánh hoa dài vào 1 cm, 3 gân; môi dài 15 mm, mặt trên có đám lông quăn ở chót.

Bàolộc.

- Flowers white or yellowish.

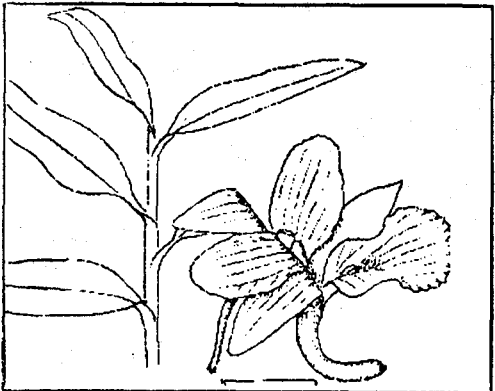

11.076 - Dendrobium parcum Reichb. f.. Tiểu thạch.

Phong lan có thân mảnh, dài đến 50 cm, to 1 cm, dẹp dẹp, vàng, chia nhánh. Lá có phiến hẹp dài, to 3-6 x 0,6-0,8 cm, mau rụng. Chùm ngắn mang 4-5 *hoa nhỏ, lục vàng vàng có đốm tía*; cọng và noãn sào dài vào cm; lá đài trên cao 2 mm; cánh hoa cạnh dài 3,5 mm; môi có móng dài 6 mm, phiến 9 mm, bầu dục, đầu lõm, có đốm tía ở hạ thiệt; cột 5 mm.

Langbian, Đà Lạt.

- Tepals whitish or light yellow, lip yellow with purple spots on hypochile (*D. parcoides* Guill.).

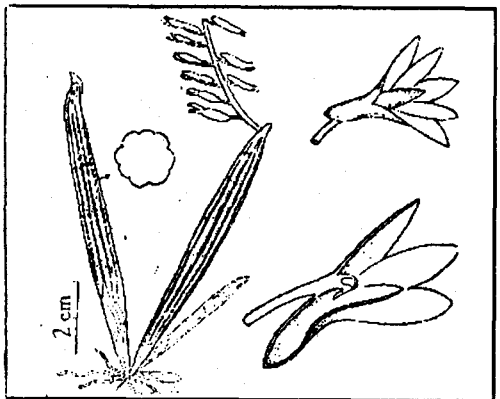

11.077 - Dendrobium hamatum Rolfe. Mộc lan móc.

Thân hình trụ đều, không nhánh; lá có bẹ. Phá hoa *ngắn*; tương đối ít hoa; hoa tương đối *nhỏ*; lá đài lưng cao 16-18 mm, lá đài cạnh cạnh dính nhau ở đáy thành *móng cong*; môi hình tròn, thượng thiệt dứng.

N (hình theo Seidenfaden).

- Inflorescence short; lip panduriform, epichile with wavy edges.

11.078 - Dendrobium secundum (Bl.) Lindl.. Báo hi.

Phong lan cao 50-70 cm, thân hình thoi, có rãnh. Lá có phiến tròn dài hay thon, dài 6-14 cm đều nhọn, có 2 thủy. Chùm đứng xéo, dày; hoa *gắn một bên, tía môi vàng*; phiến hoa xoan nhọn; môi dài 1,3 cm, có phụ bộ hình móng ngựa gần đáy.

Thông thường ở rừng trung và cao nguyên: Buônmethuôt, Phanrang, Langbian, Bàolộc, Địnhquán, Sôngbê..

- Inflorescence bearing purple secund flowers (*Pedilonum secundum* Bl.).

Grastidium:

11.079 - *Dendrobium salaccense* (Bl.) Lindl. Moclan Salacc.

Bụi cao 0,5-0,7 m; thân hình trụ có sọc dọc; lông dài vào 2 cm. Lá dài vào 13 cm, rộng vào 1-1,3 cm, chót có 2 thùy bất xứng. Pháthoa ngoài nách lá, 2-3 hoa vàng tươi; lá đài giữa thon, dài 6-8 mm; cánh hoa hẹp hơn; môi nhọn, nguyên, mỏng, có đốm đỏ và một sọc giữa. Nang dài 1,4 cm.

Rừng thưa đến 1.500 m: Nghệtinh, Langhanh, Đà Lạt, Biên Hòa (hình theo Hooker).

- Flowers yellow or light yellow; lip red dotted (*Gastridium salaccense* Bl., *D. cachcartii* auct. non Hook. f.).

Distichophyllum:

11.080 - *Dendrobium ellipsophyllum* Tang & Wang. Huongduyen.

Phonglan thành bụi, cao 30-50 cm; thân có 4 cạnh tròn. Lá song đính, phiến ngắn, đầu tròn, bề còn lại ở thân. Hoa cô độc, đối diện với lá, thơm, trắng hay vàng xanh với môi có 3 sọc đỏ đậm; cột có đầu xanh; noãn sào dài.

Rừng từ Vinh đến Lâm Đồng, 900-1.500 m; màu đỏ thay đổi; V-VI.

- Flowers white or yellow; lip with 3 red stripes (*D. revolutum* auct. non Lindl.).

11.081 - *Dendrobium oligophyllum* Gagn.

Phonglan nhỏ, có thân hình trụ dài 6-8 cm, to 3-6 mm. Lá 2-7, phiến bầu dục thon, to 3-4 x 1-1,5 cm. Hoa đối diện với lá; lá đài giữa cao 6-8 mm; môi hình tròn, có 3 sọc dọc, thùy cạnh tam giác tù, thùy chót xoan ngang. Nang cao 1,5 cm.

Vùng Đà Lạt, Nam Cát Tiên (hình theo Simmond).

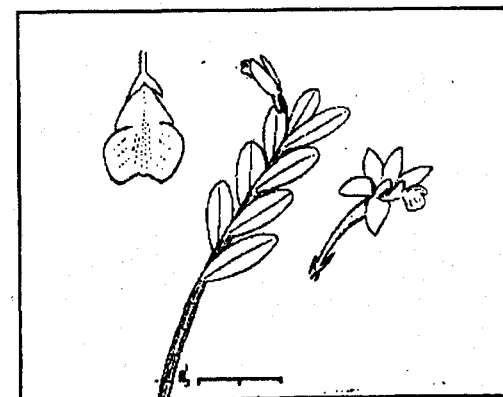
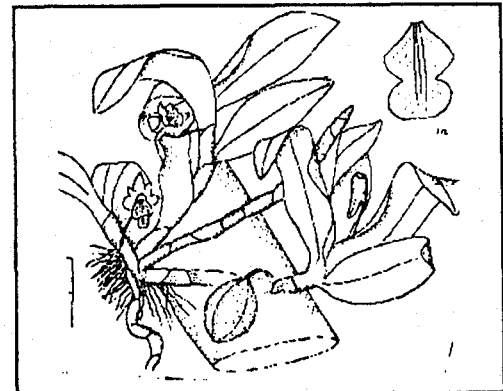
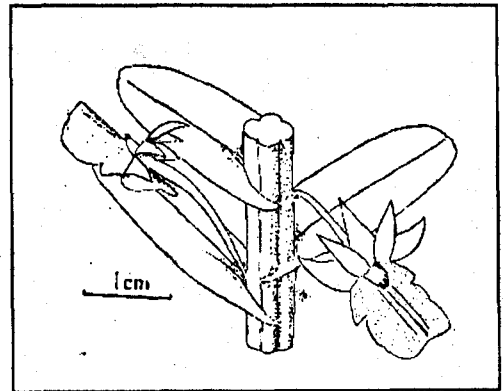
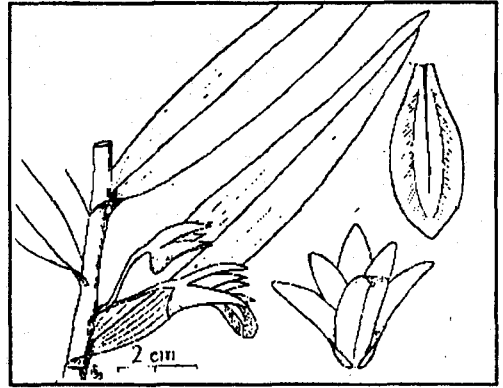
- Flowers opposed to leaves; lip with side lobes triangular.

10.082 - *Dendrobium uniflorum* Griff.

Thân dài đến 45 cm, lông ngắn, to 3-4 mm, có rãnh cạn. Lá song đính, phiến xoan tròn dài, to 4 x 1 cm. Hoa cô độc, mọc ngoài nách lá, vàng tươi hay trắng với môi xanh xanh hay nâu; cột và noãn sào dài 2 cm; lá đài giữa và cánh hoa dài 9-10 mm, rộng 5 mm; môi hình tròn, có 3 thùy cạn, dài 1,5-2 cm.

B qua Quảng Trị, Công Tum, đến Cà Ná, Đà Lạt.

- Flowers white turning yellow with orange or crimson keels (*D. tonkinense* de Willd., *D. revolutum* auct. non Lindl., Gagn.)

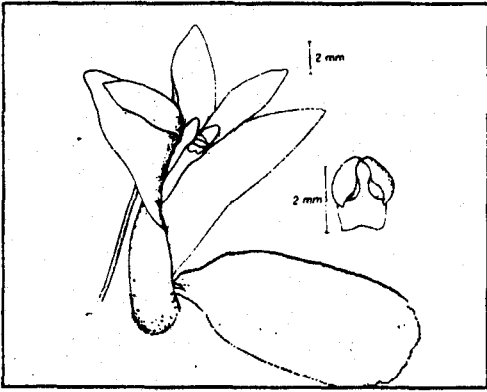
Rhopalanthé:

11.083 - *Dendrobium annamense* Rolfe

Phonglan; thân thông, dài 40-50 cm. Lá có phiến to 5-7 x 1,5-2 cm. Hoa nhóm 3, *vàng ửng tím, môi vàng*; lá đài và cánh hoa cao 1 cm; môi dài 15 mm, không *thùy cạnh, không sóng*; cột cao 2 mm.

T, Langbian (hình của Seidenfaden).

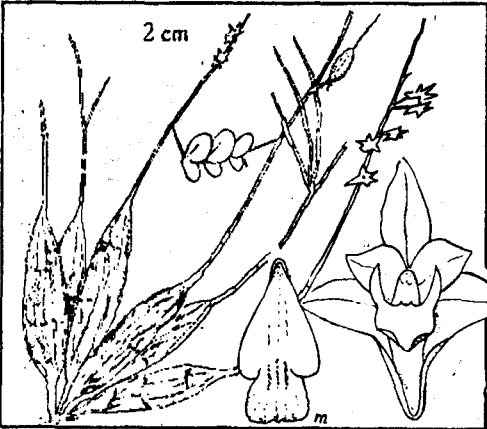
- Flowers yellow with much purple tint, lip yellow.

11.084 - *Dendrobium crumenatum* Sw. Tuyếtmai, Thạch học, Bạch cầu; White Dove Orchid, Pigeon Orchid. Phonglan thành bụi; thân cao 0,3-1 m, phù ở đáy hình thoi dài 8-10 cm, có 8 cạnh. Lá có phiến tròn dài hay thon dài 5-7 cm, rộng 1-2,5 cm. Hoa *cô độc hình bồ câu trắng, miệng vàng*; lá đài giữa nhọn, cao 2-3 cm; cánh hoa cao 3 cm, có 3 sóng; môi xoan, có 3 thùy, thùy giữa to; phấn khối 4.

Rừng bình đến trung nguyên: B, Cà Ná, Bảo lộc, Sài Gòn. Thường Tr ở N, gắn trên cây tươi để làm thuốc ("Thạch học" gồm nhiều loài; alc. dendrobin, x. 816) hoa thơm nhưng mau tàn.

- Flowers whitish, yellow on mouth.

11.085 - *Dendrobium exile* Schltr. Mọclan dày.

Bụi cao đến 50 cm. Thân giả hình thoi, có 4 *cạnh tròn*, phần trên có ít nhánh nhỏ. Lá *hình trụ nhọn*, dài đến 5 cm, rộng vào 1 mm. Hoa *trắng* ở nách lá, dài 2 cm, *phiến hoa hẹp nhọn*, môi dài 1 cm, có 3 thùy *cạnh*, thùy giữa có *đốm nhỏ màu cam nâu*; móng dài 5 mm.

Lâm đồng, Đồng nai; XI.

- Tuft to 50 cm high; flowers white; lip with minute red or orange spots (*D. tetradre* auct., non (Bl.) Lindl.).

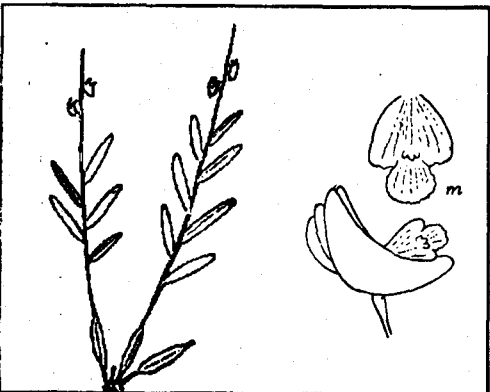

11.086 - *Dendrobium hendersonii* Hawkes & Heller

Bụi; thân cao đến 40 cm, có *cọng dài vào 1 cm*, phù thành *già hành 2 lông có 4 cạnh tròn*. Lá có phiến *tròn dài*, to 5-7 x 1,5-2,2 cm. Hoa khá to, dài 1,5 cm; lá đài giữa cao 13 mm; môi có *thùy chót ngắn hơn rộng*.

Đà Lạt; V

- Stem to 40 cm high; flowers white, lip striped rose.

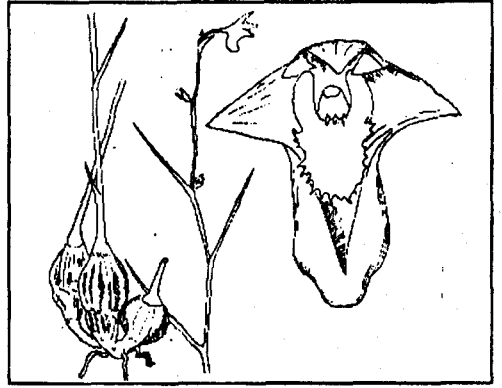

11.087 - *Dendrobium lomatochilum* Seidenf.

Phonglan thành bụi; thân mảnh cao 10-60 cm, dây phủ thành *giành* 2 *lóng* ở đáy. Lá có phiến như kim, to 1 mm, dài 2-3 cm. Hoa cô độc, *thơm*, *trắng* hay *vàngvàng* có *sọc tím*, dài 1,2 cm; môi dài vào 1 cm, có 3 thùy cạn, có sọc tím, 3 sóng giữa; phấn khối 4.

Phát hoa thường mọc thành cây. Nhatrang, Đà Lạt, Bảo Lộc.

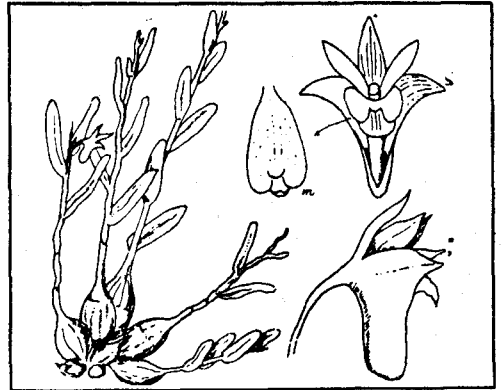
- Flowers white or yellowish purple striped (*D. tenellum* Auct. non Lindl., Phạmhoàng).

11.088 - *Dendrobium podagraria* Hook. f.
Tiểuháchhộc.

Phonglan thành bụi; thân cao đến 0,9 m, dây phủ thành *giành* dài vào 3 cm, 1-2 *lóng*. Lá có phiến hẹp, dài 3-7 cm, rộng 6-9 mm. Hoa nhỏ, *trắng* với *môi* có *sọc hường*, dài 5 mm, tamgiác, 3 thùy tròn ở chót.

Thanhhoa qua Bìnhtrịthiên, GialaiCổngum đến Lâmđồng; IV-V.

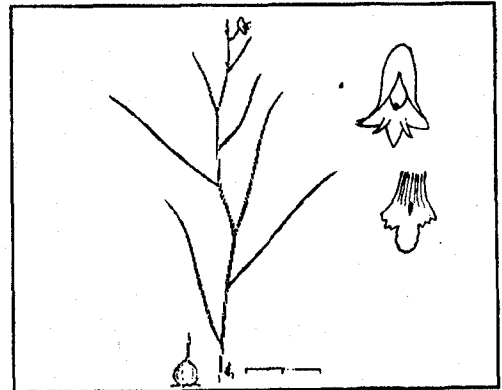
- Flowers white, lip pink striped.

11.089 - *Dendrobium pseudotenellum* Guill. To-mành.

Phonglan thành bụi nhỏ; *cành* to 1 mm; *giành* tròntròn, không *cọng*, to 11-13 mm, do 1 *lóng*, trên đó là một thân mảnh. Lá có phiến hình kim, 30-50 x 0,5 mm, lục tái. Hoa rộng 5 mm, *trắng*, *môi* có *sọc dọc*; *láđài* giữa 3 mm, *láđài* cạnh 9 mm; *môi* dài 5 mm, có *chai* nâu, *chót* thùy cạnh có *răng* hay *ria*.

Nhatrang, Cổngum, Đà Lạt.

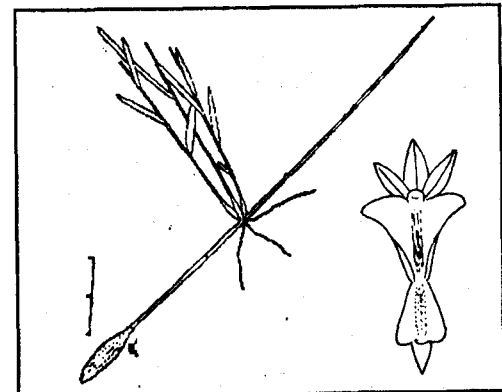
- Flowers 5 mm large, white with lip striped (*D. tenellum* non Lindl., Gagn.).

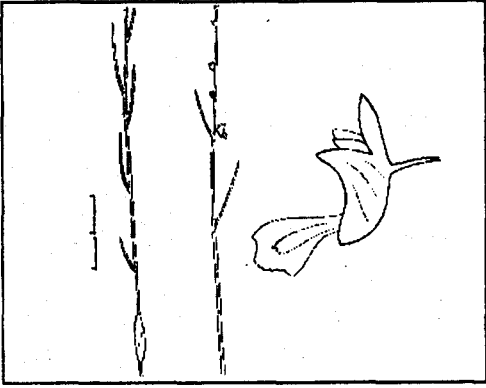
11.090 - *Dendrobium truncatum* Lindl.

Phonglan thành bụi; *giành* hình *thoi*, do 2 *lóng*, to 1 cm, *vàngvàng*; thân mảnh, dài đến 40 cm, *lóng* dài, to 2 mm, *vàng*, *láng*, thường cho ra bụi khác ở trên thân. Lá hẹp, dài đến 2-4 cm, rộng 3 mm, *chót* *tà*. Hoa *trắng*, *thơm*, dài 1,5 cm; *môi* dài 9 mm, thùy cạnh *đứng*.

GialaiCổngum.

- Flowers white, lip with purple veins.

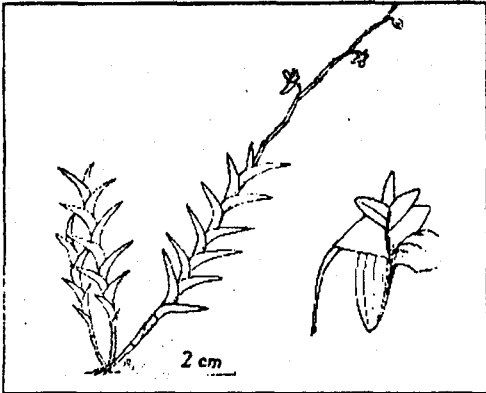
11.091 - *Dendrobium dentatum* Seidenf.

Phonglan thành bụi khá to; thân cao đến 40 cm; lông dài 2-3 cm, to vào 2-3 mm, *lông đáy phù hình thoi có cọng*. Lá có phiến hình trụ, dài 3-4 cm. Hoa ở phần chót của thân, dài vào 12 mm; cánh hoa thon; môi có thùy cạnh và thùy chót bán nguyệt, có răng to.

Rừng vùng núi cao: B, Lâm đồng.

- Epichile with middle lobe dentate.

Aporum:

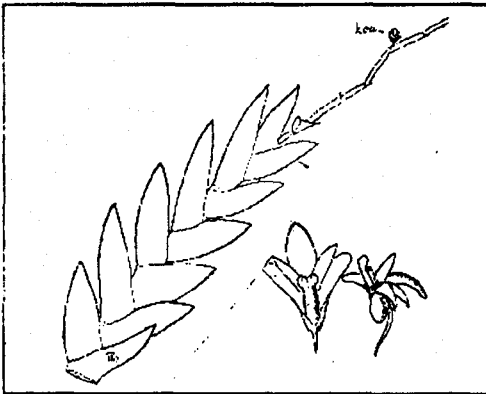

11.092 - *Dendrobium acinaciforme* Roxb.

Phonglan thành bụi cao 20-40 cm. Lá *song đĩnh* gần như hình trụ, nhọn, dài 3 cm. Phần trên của thân không lá, mang hoa *nhỏ, trắng, môi vàng vàng ở tâm, rộng 6 mm, dài 8 mm*; phiến hoa tròn dài; môi dài 8-10 mm, hình muỗng có 2 lần lồi hình chữ V.

Hànam ninh, Bànà, Đăclắc, Côngtum, Đĩnhquán, Phúquốc.

- Upper part of stem aphyllous; flowers white, lobe yellowish at centre (*D. banaense* Gagn.).

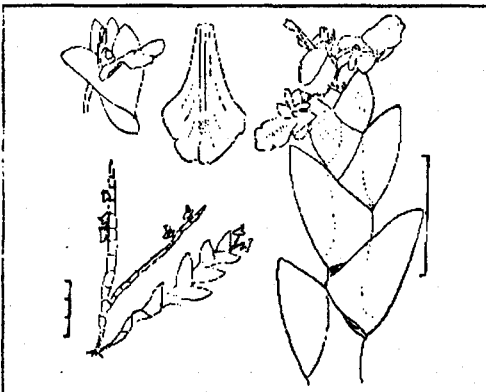

11.093 - *Dendrobium aloifolium* (Bl.) Reichb. f. Móng-rồng, Phiếm-đồn.

Phonglan có thân cao đến 40 cm, có lá ở phần giữa. Lá trong một phẳng, đẹp, hình dao-găm, dài 2,5 cm. Phần trên của thân hình chữ chi, có lá teo, mang hoa *trắng, nhỏ, cao 4-5 mm, một ở mỗi mắt*; cánh hoa và lá dài dánh; môi hẹp dài 3,5 mm, đầu có 2 thùy tròn.

Rừng luôn luôn xanh, bình đến cao nguyên: Đàlạt, Bảolộc, Đĩnhquán, Nam Cát-tiên, Tâyninh.

- Flowers white, 4-5 mm long, on aphyllous top of stem. (*Macrostomium aloifolium* Bl., *D. serra* (Lindl.) Lindl, *D. cochinchinensis* Ridl.).

11.094 - *Dendrobium bilobulatum* Seidenf.. Phiếm-đồn 2-thùy.

Phonglan có thân cao 35-40 cm, có nhánh; lông dài 7-10 cm. Lá đẹp, trong một phẳng, dài 18-22 cm, mau rụng. Pháthoa 1-2-hoa ở chót thân và nách lá rụng; hoa *nhỏ, trắng có sọc tía, dài 12 mm*; lá dài giữa dài 4 mm; môi dài 14 mm, hình quạt đầu chẻ, có 3 sọc.

Đàlạt (hình theo Seidenfaden).

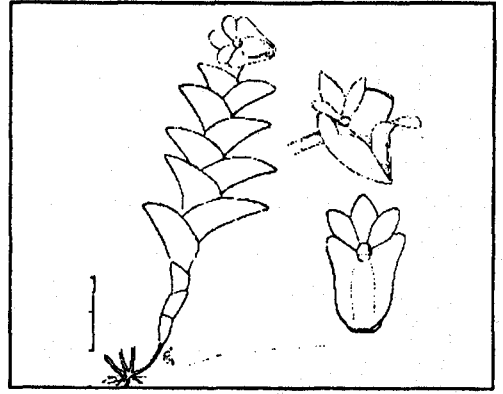
- Flowers white with purple veins.

11.095 - *Dendrobium leonis* (Lindl.) Reichb. f. Su-trăm.

Phonglan thành bụi mang nhiều thân vàng lãng, cứng, cao 25 cm, to 1-2 mm. Lá songđỉnh, dẹp trong một phẳng, hình móng dài 1,5-2,5 cm, congcong. Hoa ở ngọn, vàng lợt, có sọc, thơm vani, trên cọng ngắn, dẹp; ládài giữa cao 7 mm; môi hẹp (ngang rộng dưới 4 mm).

Đàlạt, Bảochánh, Biênhoà; VII.

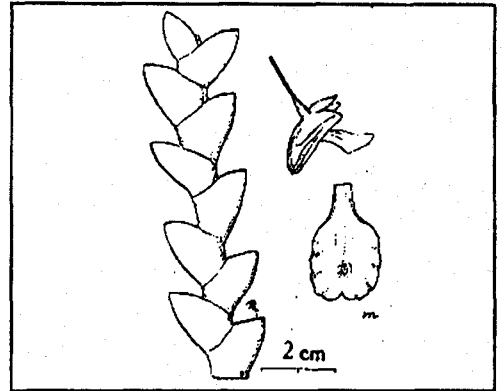
- Flowers nearly sessile, light yellow, striped, fragrant (*Aporum leonis* Lindl.).

11.096 - *Dendrobium nathanielis* Reichb. f. Lan-trăm.

Phonglan thành bụi cao 10-20 cm. Lá dẹp trong một phẳng, hình tamgiác cao 1-1,5 cm. Hoa thường ở ngọn thân, nhóm 1-8; cọng và noãn sào như chỉ, dài 1 cm; hoa vàngvàng có sọc đỏ, dài 7-8 mm; ládài cạnh to nhất, cao 6 mm; môi có cọng (hạtiệt) dài 1 mm, phiến vuôngđài, uôn, đầu lõm.

Rừng luôn luôn xanh: Đàlạt, Địnhquán.

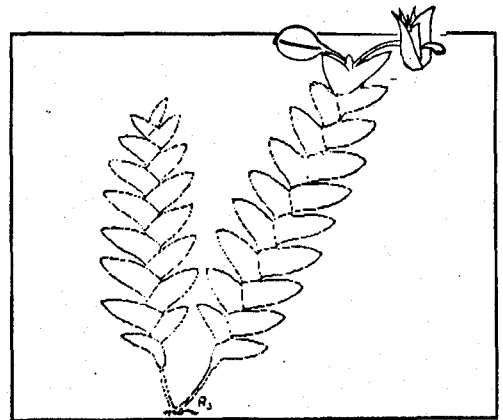
- Flowers yellow red triped.

11.097 - *Dendrobium terminale* Parish. & Reichb. f. Lan-trăm.

Phonglan có thân cao 30 cm, mảnh, hơi hẹp ở phần trên. Lá dẹp trong một phẳng, hình dao-găm, dài 1,5-2 cm, rộng 6-8 mm. Hoadầu ở chót thân; láhoa 3-4 mm; hoa hươnghường hay vàngvàng; phiếnhoa cao 6 mm; môi dài 1,5 cm, hấy, tamgiác, có 3 thùy có sọc đỏ ở chót.

Rừng luôn luôn xanh: Vinh, Bìnhtrịthiên, Đà Nẵng, Côngtum, Lâmđồng.

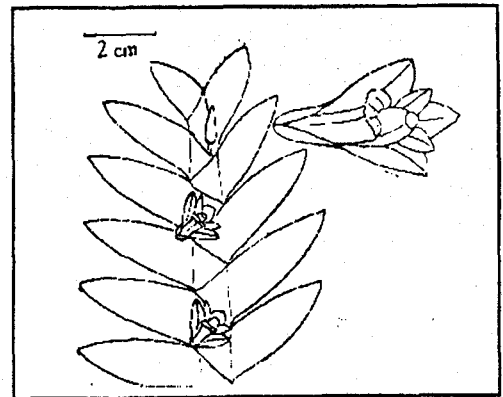
- Flowers pinkish or yellow, epichile with red veins.

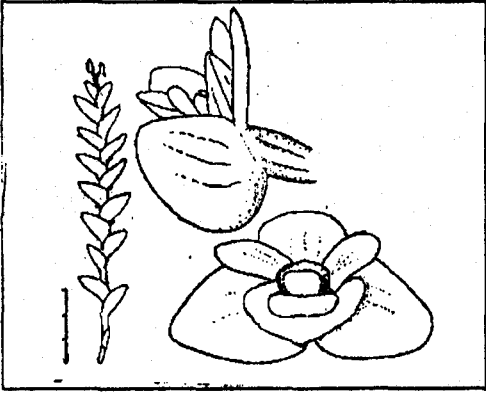
11.098 - *Dendrobium anceps* Sw.. Móng-rùa.

Phonglan thành bụi cao đến 80 cm; thân 3-5, chia nhánh, có cạnh. Lá dẹp trong một phẳng, hình dao nhọn, dài 1,5-2 cm. Hoa côđộc ở nách lá, dài 1,5 cm, vàng hay cam tía có đốm đỏ; môi xoan, dài (1,5 cm) hơn phiến (6,5 mm), thùy chót có bìa đúng. Nang hình dùi có 6 cạnh.

Loài to trong các *Aporum*; hoa to hơn loài trên.

- Flowers yellow or orange red, with red blotches.

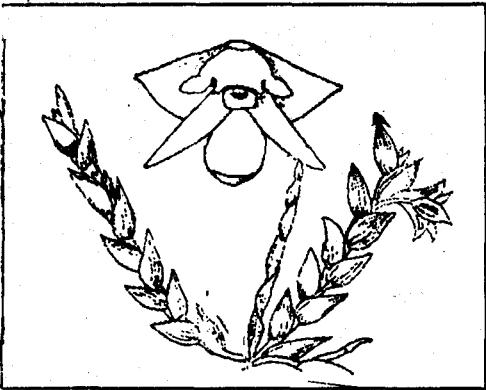

11.099 - Dendrobium indivisum (Bl.) Miq.

Phonglan có thân dài 5-30 cm, có lá đến chót. Lá đẹp, trong một phẳng, dài vào 1-2 cm. Pháthoa 1-2 hoa ở chót thân và nách lá, có láhoa dài bằng noãn sào; hoa nhỏ (rộng 8 mm), *lục tái có gân đỏ*; cánh hoa xoan thon, dài 1,2 mm; môi có thùy chót tròn, không thùy cạnh, thùy giữa chẻ hai, đầu tròn; cột ngắn.

Dấclắc (hình theo Seidenfaden).

- Flowers light green.

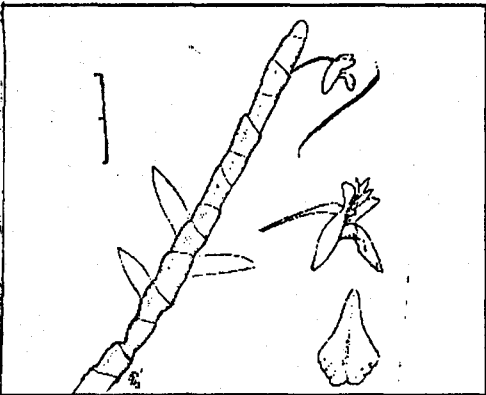

11.100 - Dendrobium porphyrophyllum Guill.

Phonglan nhỏ, *cao 2-8 cm*, có cãnhành; thân mang lá to đến chót. Lá songđỉnh, xoan rộng, nhọn, *cao vào 1 cm, có màu đỏ tươi*. Hoa ở nách lá chót thân; cọng và noãn sào dài vào 5 mm; phiếnhoa *cao 1 cm, vàng có sọc*; môi có thùy cạnh nhỏ song rõ.

Rừng Dầu tràm: Bảo lộc, Dilinh

- Flowers yellow, striped (*D. indivisum* var. *lampangense* Rolfe, *D. neolampangense* Aver.).

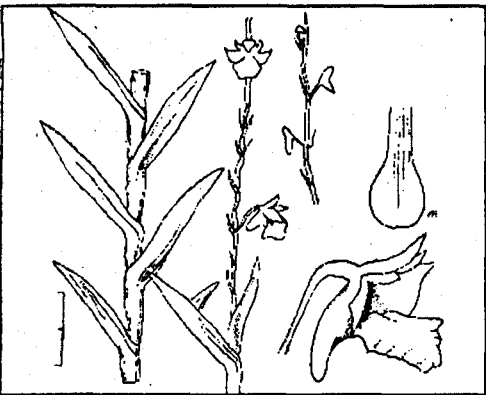

11.101 - Dendrobium mannii Ridl.. Móc-áo.

Phonglan thành bụi mang nhiều thân *cao đến 10-20 cm*, đẹpđẹp, có theo lá xéo. Lá đẹp trong một phẳng, hình dao nhọn, dài 1-2 cm. Hoa nhóm 1-3 ở ngọn, hay nách lá đã rụng, *vàng có sọc đỏ*; cọng và noãn sào dài 1 cm; hoa dài 7-12 mm; láđài giữa và cánh hoa cạnh *cao 3,5 mm*; môi có móng dài 1 mm, phiến (thuợngthiệt) 6 mm, đáy chót buồm, đầu lõm.

Finnom (Đàlạt), Biênhòa.

- Flowers yellow, red striped.

11.102 - Dendrobium dalatense Gagn.. Mấtrúc.

Phonglan *cao hơn 30 cm*; thân hẹp. Lá songđỉnh, thon nhọn, dài 4 cm, *cách nhau 6 cm*. Phần ngọn của thân không lá, mang hoa *trắng*, trên cọng và noãn sào dài 1 cm; cánh hoa thon, tà; môi dài 1,5 cm, có nhiều gân dọc, chót thuợngthiệt hơi lõm.

Dinh Langbian.

- Leaves distant; flowers white.

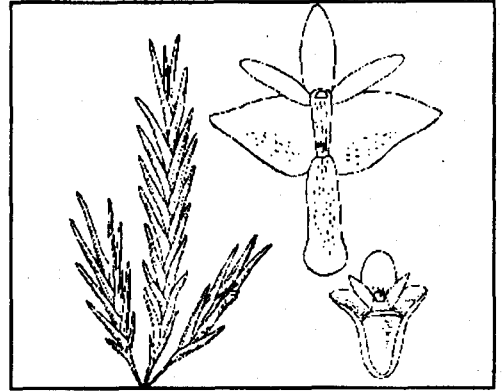
Oxystophyllum:

11.103 - *Dendrobium concinnum* Miq.

Phonglan thành bụi cao 20 cm; thân hình trụ, mang lá songđỉnh, khít nhau, dài 1,5-4 cm, nhọn. Pháthoa ngắn ở nách lá hay ngọn; hoa nhỏ, dài 1 cm, vàng xanh có khi có đốm tía; láđài tamgiác; cánhhoa hẹp nhọn; môi trônđài, dài 5-6 mm. Nang có 3 cạnh, dài 6 mm.

Rừng luôn luôn xanh 0-1500 m: Đàlạt, Dilinh, Điện-bà, Phúquốc.

- Flowers yellowish green, purple dotted or not.

11.104 - *Dendrobium excavatum* (Bl.) Miq.

Phonglan cao, thân to 4-5 mm, dài đến 25 cm. Lá songđỉnh, dẹpđẹp, dài vào 3 cm, ngay. Hoa còđộc ở nách lá, nhỏ, dài vào 5-6 mm, lục tía; láđài giữa cao 5 mm, cánhhoa nhỏ hơn; môi có thuongthiệt trônđài, rộng ở phần chót, thùy chót có chai dài.

Phúquốc (hình theo Seidenfaden).

- Flowers light green; epichile with large calli.

(*Oxystophyllum excavatum* Bl.)

Strongyle:

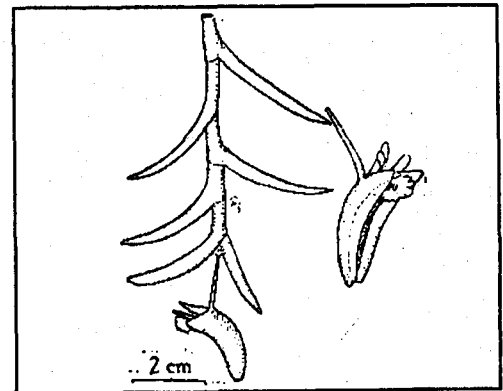
11.105 - *Dendrobium parviflorum* Reichb. f. ex Lindl. Hươnglan.

Phonglan có thân cao 10-20 cm, hình trụ, xanh. Lá hình trụ dẹpđẹp, nhọn, dài 3-4 cm, to 4-6 mm. Hoa ở ngọn, thơm như Lài, dài 3 cm, vàngvàng hay hương; cọng và noãn sào dài 1,5-2 cm; môi không thùy cạnh, có đầu tròn, có thùy cạn.

Rừng đến cao độ 1.500 m: Quảngtrị, Bàolộc, Đàlạt.

- Flowers yellowish or pink (*D. kentrophyllum* auct. non Hook. f.) Phamhoang, *D. hainanensis* Rolfe, *D. salicornoides* auct. non T. & B., Gagn.).

Conostalix:

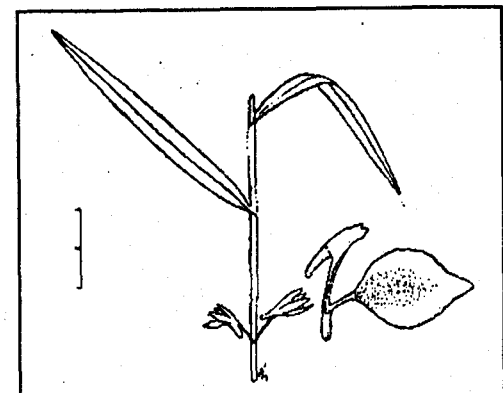

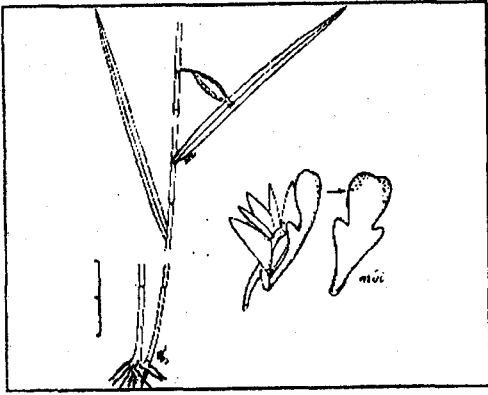
11.106 - *Dendrobium sociale* J.J. Sm. Mọclan đoàn.

Lan có cành hành bờ dài; thân cao đến 30 cm, mảnh, có lông dài, to 2-3 mm, có rãnh. Lá 3-7, hẹp, to 5-7 x 0,7 cm, bẹ dài, tía. Hoa 1-2; cọng và noãn sào dài vào 1 cm, phiếnhoa dài 1 cm, trắng ứng đỏ lợt; cánhhoa cạnh hẹp; môi có cọng (hạthiệt) hẹp, phiến xoan rộng, bia dúng, có lông ở trên, chót hẹp, có gân đỏ.

Vọngphu, Phúkhánh, đến Đàlạt.

- Flowers white or reddish tint; epichile with red veins (*D. nhatrangense* Gagn., *D. alleizettii* Gagn.).

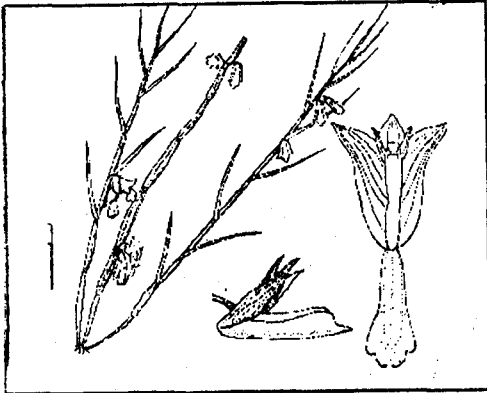

11.107 - *Dendrobium lobbii* Teijsm. & Binn.. Mọclan Lobb.

Điạlan thành bụi cao đến 80 cm; thân mảnh, dạng Hòa bản, to 1,5-2 mm, lông dài 1-2 cm, vàng, láng. Lá hẹp dài, to đến 6,5 x 0,4 cm; bề lúc non có lông ngắn, nâu. Hoa 1-2 đối diện với lá, nhỏ, xanhxanh rồi nâu lợt; lá đài giữa dài 5-6 mm, cánhhoa hẹp hơn lá đài; môi trắng, hình tròn; cột cao 1,5 mm. Nang dài 12 mm.

Nơi nước có thể ngập: vùng Đà Lạt, N.

- Terrestrial; flowers greenish then brownish; lip white. (*D. conostalex* Reichb. f.).

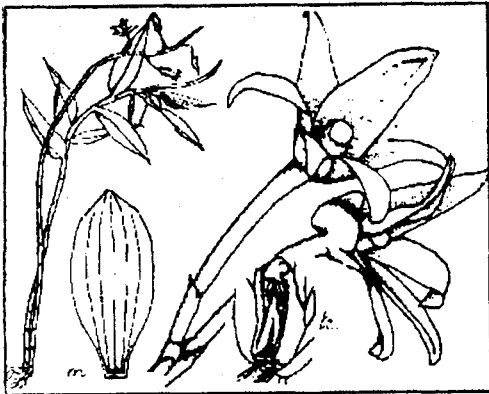

11.108 - *Dendrobium pachyglossum* Par. & Reichb. f.. Mọclan luối-dày.

Phonglan thông dài đến 1 m, hay trên đá có thân hình trụ hẹp (to 4-5 mm). Lá không cuống, có phiến cứng thon hẹp, to 9 x 0,3 cm, đầu nhọn. Pháthoa 2-4 hoa, đối diện với lá; hoa vàng xanh có gân nâu, môi trắng bìa vàng xanh; lá đài giữa dài 5 mm; cột trắng.

Rừng vùng núi: Côngtum, Đà Lạt, Bảo lộc, Biên hòa.

- Epiphytic or epilithic; flowers green yellow, lip white (*D. fallax* Guill.).

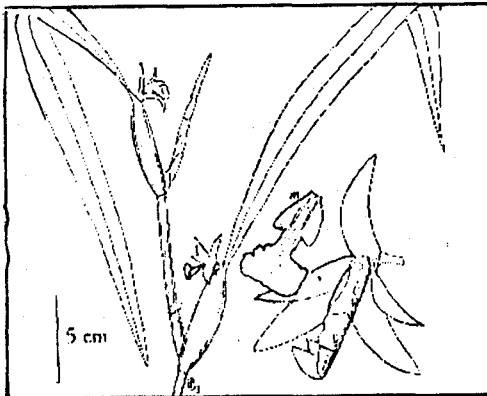

11.109 - *Dendrobium viridulum* Ridl.

Phonglan; thân thông, mảnh, dài 30-60 cm, rộng 4-5 mm. Lá thon, to 5-6,5 x 1,6-2 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Pháthoa ngắn ở thân đã rụng lá, chùm mang 1-3 hoa lục dợt vàng lợt, to vào 1,5 cm; môi xoan, dài 11-12 mm; trụ cao 3 mm.

Rừng thưa ẩm: Lộcninh; VI (hình của N.t. Tịch).

- Epiphytic, pendulous; flowers on defoliated stem, yellowish-green

11.110 - *Flickengeria albopurpurea* Seidenf.

Phonglan có cành hành bò và thân thông, dài 60-100 cm, có rễ ở mắt; giảnhành hình thoi dài 5-6 cm, láng. Lá duy nhất; phiến dài 15-20 cm, rộng 2,5 cm. Hoa 1, trắng hay ngà, môi hương mật trong; cánhhoa hẹp hơn lá đài; cột ngắn.

Vùng Đà Lạt.

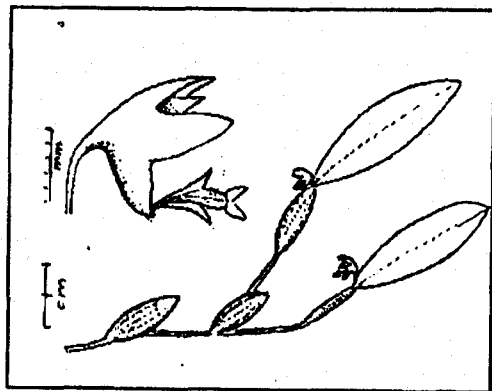
- Pseudobulb monophyllous; flowers 1, white or ivory, lip pink (*Dendrobium macrei* Auct. non Lindl.).

11.111 - *Flickengeria forcipata* (Krzl.) Hawkes

Cành phân chia nhánh mang giả hành *đẹp, hình thối*. Lá 1; phiến thon hẹp, dài 5-7 cm, rộng 1-2 cm. Hoa vàng *lợt*; môi có *thùy cạnh tam giác nhọn*, bìa đúng, thượng thiệt không xếp dọc, có 2 thùy nhọn.

Sapa, Gialai Công tước.

- Pseudobulbs discoid, compressed; flowers pale yellow (*Desmotrichum forcipatum* Krzl.).

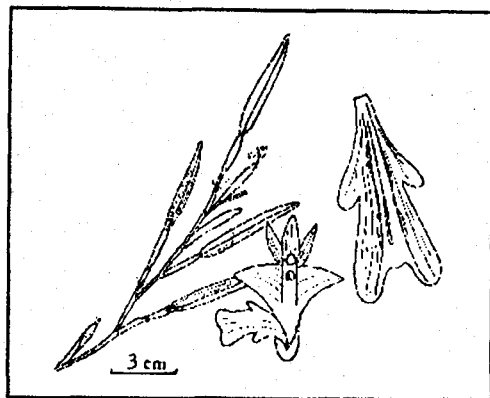

11.112 - *Flickengeria angustifolia* (Bl.) Hawkes.

Phong lan thành bụi thường *thông*; cành phân nhánh; giả hành hình dùi cao 2-4 cm. Lá cô độc, dài 4-10 cm, rộng 5-10 mm. Hoa 1 ở chót giả hành, *nhỏ*, không rộng hơn 12 mm, *đỏ*; lá đài 5 mm; môi dài 1 cm, 2 thùy cạnh tam giác, thùy giữa chẻ hai, chót *đỏ cam*; phấn khối 4.

Quảng Trị, Gialai Công tước, Lâm Đồng (hình theo Gagnepain).

- Flowers pinkish, lip orange at apex (*Desmotrichum angustifolium* Bl., *D. poilanei* Gagn...).

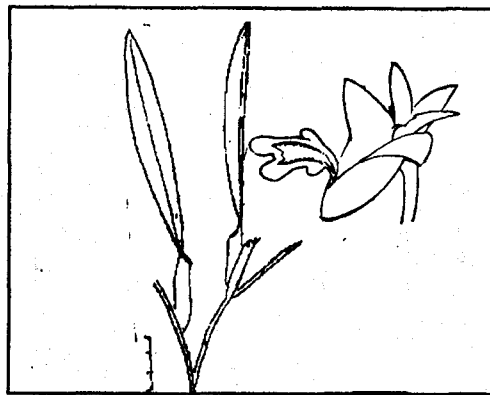

11.113 - *Flickengeria bancana* (J.J. Sm.) Hawkes.

Cành dài, mang giả hành dài. Lá xoan thon, rộng 2 cm. Phấn hoa, khi rụng để theo lõm to cạnh lá, có lá hoa *cam*, dài 8-10 mm; lá đài có *sọc vàng*; cánh hoa vàng *đỏ*; hạ thiệt tía, thượng thiệt *cam đỏ*, sọc tía *đậm*.

VN.

- Bracts orange red; sepals with yellow stries; petals yellow; hypochile purple, epichile red orange, with dark purple crests (*Dendrobium bancanum* J.J. Sm.).

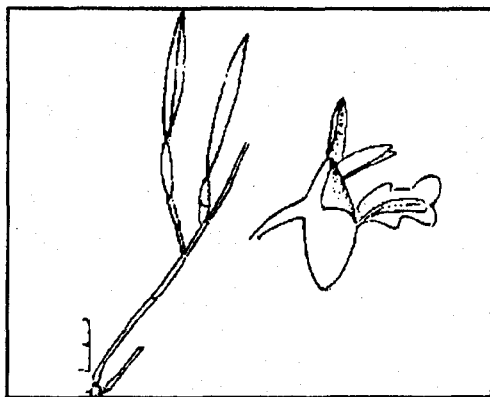

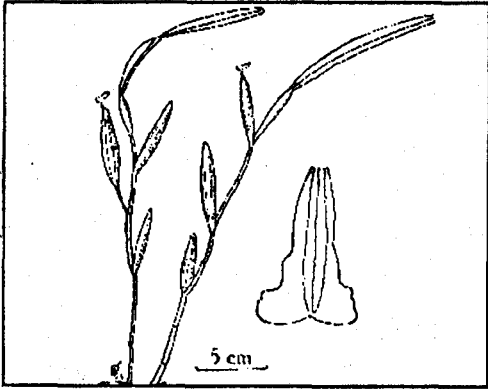
11.114 - *Flickengeria ritaiana* (King & Pantl.) Hawkes.

Cành với đoạn 2 lóng mang thân *đứng*, chia nhánh, với nhiều giả hành hình thoi. Lá 1, phiến thon hẹp, to 5 x 1 cm. Phiến hoa *trắng hay trắng lục*, môi *trắng*; thượng thiệt *lục* với sọc tía *đậm*; càm ngắn, dài cỡ với lá đài giữa..

Tam Đảo.

- Tepals white or greenish white, epichile light greenish white, with deep purple lateral keels (*Dendrobium ritaianum* King & Pantl.).

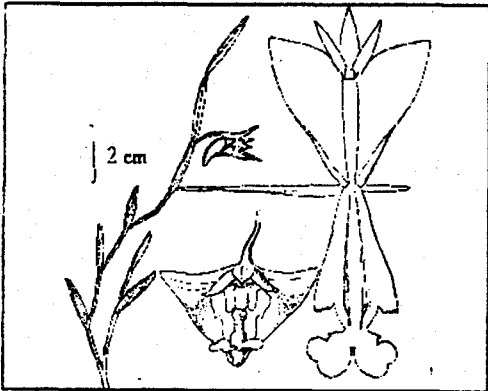

11.115 - Flickengeria fimbriata (Bl.) Hawkes

Phonglan có cành dài; thân đứng mang đây đó giảhình hình thoi dài 5-6 cm. Lá cõđộc, có phiến trònđài, dài 10-20 cm, đầu tròn. Pháthoa 1 hoa, ở đáy lá; cọng và noãn sào dài 1 cm; hoa màu ngà, có đốm hương; môi hình chữ T, có thùy chót dài 2 cm, vàng, có 3 sóng dọc và dợn ở bìa; phấn khối 4.

Nhatrang, Bảolộc, Thủđức, Phúoctuy; X-IV.

- Flowers ivory with red or brown spots (*Desmotrichum fimbriatum* Bl., *D. plicatile* (Lindl.) Phamhoang, *D. grandiflorum* Gagn.).

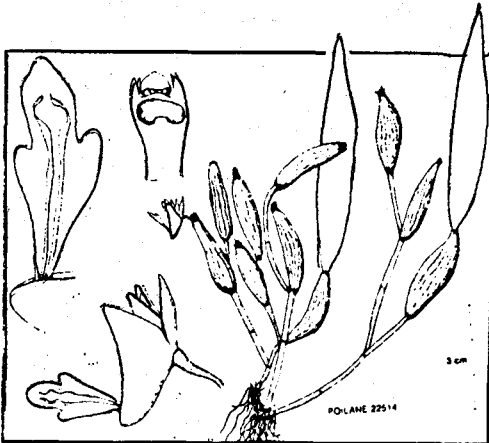

11.116 - Flickengeria stenoglossa (Gagn.) Seidenf.

Phonglan thành bụi cao 20 cm; giảhình có tầng, giảhình chót mang một lá hẹp, dài 9-12 cm, rộng 0,6 cm, đầu tù. Pháthoa 1 hoa trắngtrắng hay vàngvàng, dài 2 cm; cọng dài; môi gắn trên móng, có 2 móng dọc, tia, có 3 thùy, thùy chót vàng; phấn khối 4.

Đàlạt.

- Tuft to 20 cm high; flowers whitish (*Dendrobium stenoglossum* Gagn.).

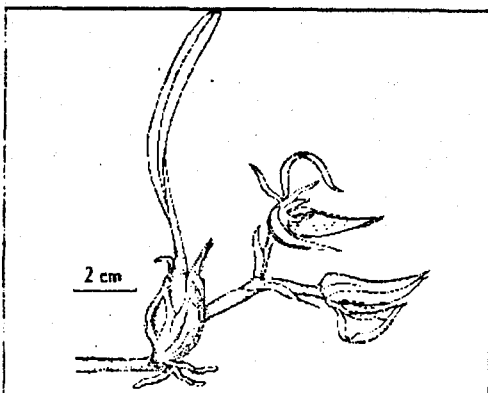

11.117 - Flickengeria vietnamensis Seidenf.

Bụi phusin nhỏ, cao 12 cm; thân chia nhánh; giảhình hình thoi, cao 2-3 cm. Lá 1; phiến thon, to 7,5 x 1 cm. Hoa 1 ở chót giảhình; láđài và cánhhoa màu ngà; láđài giữa cao 6,5 mm; môi cao 1 cm, có 2 sóng dọc, hạtthiệt có 2 bớt tím hương, thượngthiệt nâu hay vàng.

Bảolộc (hình theo Seidenfaden).

- Tuft 12 cm high; pseudobulbs 2-3 cm long; tepals cream; hypochile with 2 pink blotches, epichile brown or yellow.

11.118 - Sunipia andersonii (King & Pantl.) Hunt. ...

Cành dài, to 1 mm; giảhình cao 1-2 cm, to 1 cm, không cạnh. Lá 1; phiến dài 4-10 cm, rộng 1 cm, đầu có 2 thùy tròn không bằng nhau; cuống vào 1 cm, Pháthoa 1-2 hoa nhỏ, vàngvàng, tâm đỏ; phiếnhoa cao 7-8 mm; môi dày, dài 5-7 mm, rộng 4 mm; phấn khối 4.

Đàlạt.

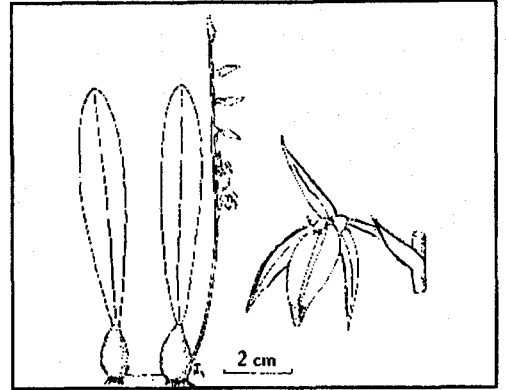
- Flowers yellowish, centre red (*Ione andersonii* King & Pantl., *I. purpurata* Braid).

11.119 - *Sunipia annamensis* (Ridl.) P.F. Hunt.

Cành dài, to 2 mm; giả hành cao 1,5 cm, to 1 cm, tròn tròn. Lá 1; phiến cao 7-8 cm, rộng 12-15 mm. Chùm ở đáy giả hành, cao 10-15 cm; phiến hoa trắng có gân đỏ; cánh hoa nhỏ; môi bầu dục thon, đầu tù, màu đỏ đều,

Phía nam đỉnh Langbian, 1.700 m; II.

- Flowers white with red veins (*Ione annamensis* Ridl., *I. palacea* auct. non Lindl., Phạm Hoàng).

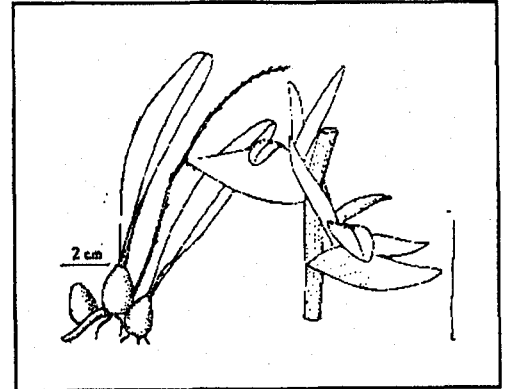

11.120 - *Sunipia racemosa* (J.E. Sm.) Tang & Wang.

Cành to 3 mm, có vảy; giả hành cách nhau 3-4 cm, xoan, có 4 cạnh. Lá 1; phiến dài đến 16 cm, chót có 2 thuỳ tròn. Phá hoa cao 20 cm, mang nhiều hoa; lá hoa to, dài 5-10 mm, nâu, trục trắng; hoa song đỉnh xanh xanh có sọc đỏ; cánh hoa nhỏ hơn lá đài, gần như tròn; môi xoan, hẹp, dài 5 mm; phấn khối 4.

Dà Lạt.

- Bracts developed; flowers greenish red striped (*Stelis racemosa* J.E. Sm., *Ione siamensis* Rolfe).

11.121 - *Cryptochilus ctenostachya* Gagn. Anthiet trâm.

Phong lan thành bụi dày, nhỏ; cành dài rể, mang giả hành gần nhau, dài 2,5-3 cm, có 2-3 bẹ. Lá 2-3; phiến thon hẹp, to 3-7 x 1,5-1,8 cm, daidai; cuống ngắn. Chùm song đỉnh (như xương cá, hay cái lược) ở ngọn; lá hoa dài 4-6 mm; hoa vàng, nhỏ; lá đài dính nhau đến 1/2, dài vào 3,5-4 mm; cánh hoa thon, dài 3 mm; môi không thò, thon dài 3,5 mm; noãn sào có vài lông.

Sapa (hình theo Gagnepain).

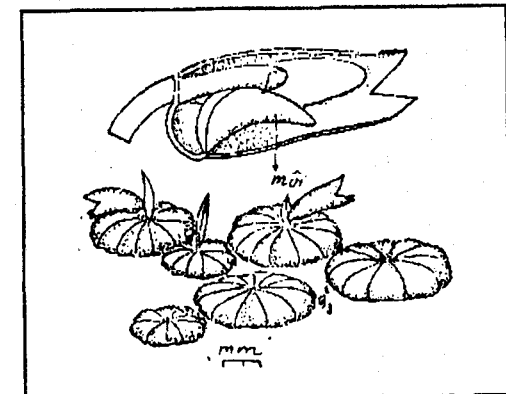
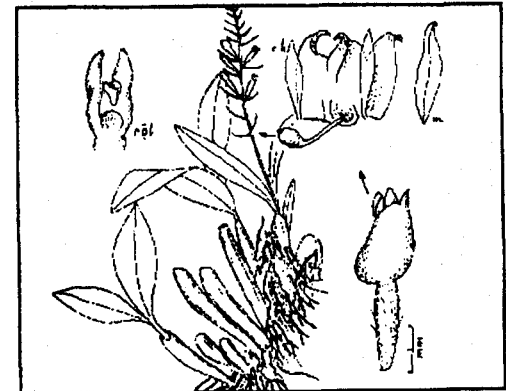
- Flowers yellow; tepals 4 mm long (*C. petelotii* Gagn.).

11.122 - *Porpax elwesii* (Reichb. f.) Rolfe.

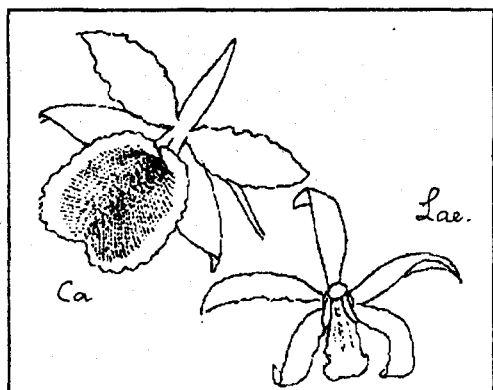
Phong lan nhỏ; giả hành tròn bẹ, to 1 cm, có 8-10 cạnh thấp. Lá 2, mau rặng; phiến dài 10-12 mm mà thôi. Hoa cô độc, đỏ, với 2 lá hoa; đài dính thành ống; môi xoan, dài 3 mm; phấn khối 8.

Núi Dinh.

- Flowers on apex of pseudobulb, red (*Eria elwesii* Reichb. f., *P. meirax* auct. non (Par. & Reichb. f.) King & Pantl.).

Laeliinae:

11.123 - Cattleya Lindl.. Cátlan.

Phonglan có giảhàng tròn hay hơi dẹp, mang 1-2 lá thường to dày. Pháthoalúc non trong một mo, mang 1-10 hoa to rất đẹp, trắng, vàng, đỏ đến tím; môi to, với 2 thùy cạnh nhỏ đứng che cột; phấnkhối 4.

Một trong những giống lan tuyệt đẹp ("Hoànghậu của Lan"), gốc T.-Mỹ. Tr, có nhiều loài và tạpchủng với loài hay giống Lan to khác.

Giống *Laelia* Lindl. (Lêlan) cũng thường Tr, cũng gốc T.-Mỹ, có hoa nhỏ hơn, cánhhoa hẹp hơn; phấnkhối 8 (hình theo Ng.thiện Tịch).

- Cultivated.

Bulbophyllum Thouars.

Các nhóm, theo Seidenfaden:

1a - pháthoa mang 2-n hoa

2a - giảhàng 2-lá

3a - chùm; láđài cạnh dính nhau

3b - láđài cạnh rời nhau

Tripudianthes

Pleiophyllum

2b - giảhàng 1-lá

3a - giảhàng rất nhỏ so với cây

4a - pháthoa là đầu dày

4b - pháthoa ít hoa hay trên trục thưa

Globiceps

Aphanobulbon

3b - giảhàng to so với cây

4a - cánhhoa bìa có răng hay rìa lông

5a - pháthoa như tán, hay 2-hoa

6a - láđài giữa dài bằng láđài cạnh

Hirtula

6b - láđài giữa ngắn hơn láđài cạnh nhiều

7a - láđài cạnh dính nhau dọc bìa dưới mà thôi *Globiceps*

7b - láđài rời, hay dính nhau ở bìa trên, hay theo 2 bìa *Cirrhopetalum*

4b - cánhhoa bìa nguyên, không rìa lông

5a - cánhhoa có tơ ở phía trong và ở đáy

Bisetae

5b - cánhhoa không có tơ như trên

6a - môi ở đáy có tai mỏng hướng về sau

Careyana

6b - môi không tai

7a - pháthoa như tán, hay 2-hoa

8a - láđài cạnh dính nhau ở bìa trên hay láđài cạnh dài hơn 4 mm *Cirrhopetalum*

8b - láđài cạnh rời nhau, hay rộng không đến 3 mm

Desmosanthes

7b - chùm, hoa hơn 3

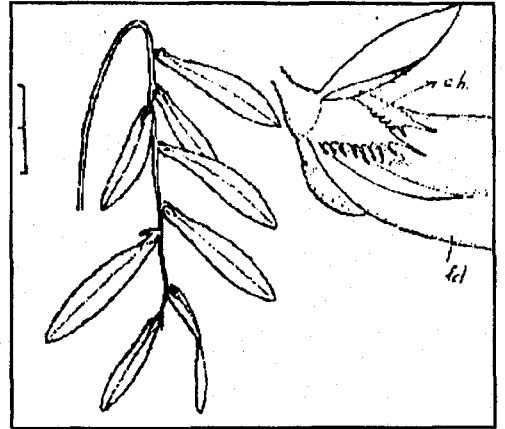
- 7b - chùm, hoa hơn 3
 8a - cọng và noãn sào dài hơn lá đài
 8b - cọng và noãn sào ngắn hơn lá đài
Desmosanthes
Reptanthes
- 1b - pháth hoa 1-hoa
 2a - cành hành không bám hay chỉ dính vào đài vật do rễ ở đáy mà thôi
 3a - cánh hoa có dầm rung rinh
 3b - cánh hoa không có dầm rung rinh
 4a - lá đài cạnh tựa; môi có bìa không lông
 4b - lá đài cạnh dính nhau; môi có bìa rìa lông
Epicrianthes
Oxysepala
Polyblepharon
- 2b - cành hành bò, bám dài vào đài vật
 3a - lá mau rụng, hay ngắn hơn 15 mm
 4a - chân cột dài; lá đài cạnh gắn vào chân cột, cách cánh hoa
 4b - chân cột không dài; lá đài cạnh khít cánh hoa
Drymoda
Monolibulbus
- 3b - lá tồn tại lâu hay dài hơn 2 cm
 4a - lá đài giữa ngắn hơn lá đài cạnh nhiều
 4b - các lá đài như dài như nhau
Cirrhopetalum
Sestochilus

Tripudianthes:

11.124 - *Bulbophyllum kanburiense* Seidenf.. Cầu diệp Kanburi.

Giả hành mang 2 lá. Chùm dài, mọc từ đáy giả hành; lá hoa tam giác, mỏng, 3 gân; noãn sào và cọng ngắn; lá đài xoan hẹp, dài 5-5,5 mm, có lông thưa, bìa nguyên, mặt trên có lông mịn; cánh hoa cạnh bìa rìa, chót có mũi dài; lá đài cạnh dài 2-2,5 cm; môi có bìa rìa.

Công tum, Đà Lạt (hình một phần theo Seidenfaden).

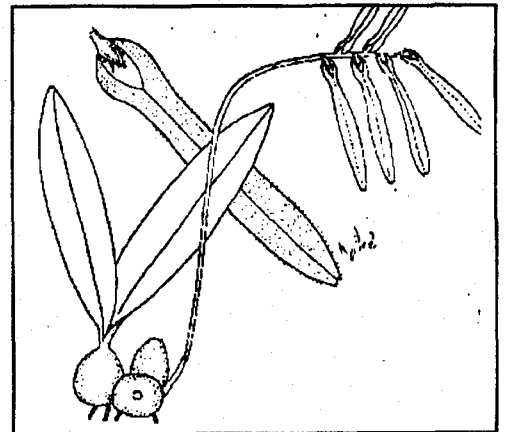

- Leaves 2 by pseudobulb; long racemes; lateral sepals 2-2.5 cm long.

11.125 - *Bulbophyllum refractum* (Zoll. & Mor.) Reichb. f.. Cầu diệp thông.

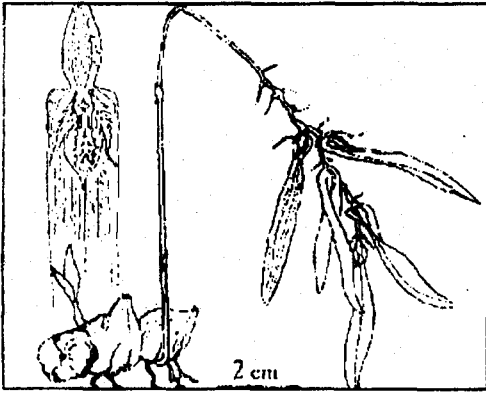
Phong lan có cành hành bò mang giả hành khít nhau, tròn tròn, to 1-1,5 cm. Lá 2; phiến thon hẹp, to 12 x 2,5 cm. Chùm đứng từ đáy giả hành, có bao ở đáy, phần thụ thông; hoa dài 4-5 cm, có cọng và noãn sào ngắn, màu vàng nghệ, không lông; lá đài giữa xanh có rân nâu đỏ, bìa rìa lông; lá đài cạnh dính nhau gần trọn, dài 2,5-4 cm; môi nhỏ, ưỡn hường, có bột nâu.

Rừng hồ vùng núi: đường Fian (Lâm đồng), 1.300 m.

- Flowers dark yellow; lateral sepals 2.5-4 cm long (*Cirrhopetalum refractum* Zoll. & Moritz, *B. wallichii* auct. non Reichb. f., Guill.).

11.127 - *Bulbophyllum blepharistes* (Reichb. f.) Hook. f.

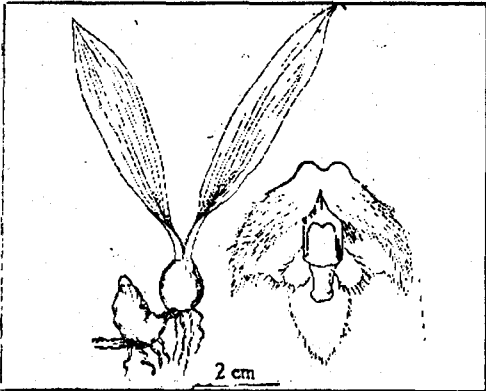
11.128 - *Bulbophyllum trupudians* Par. & Reichb. f. Caudiệp múa.

Phonglan có cành mang giả hành khít nhau, có cạnh. Lá 2; phiến thon nhọn, dài 5-8 cm, rộng 1 cm, rụng lúc phát hoa. Chùm từ đáy giả hành, cao 13-20 cm; hoa 5-10, màu cam, dài 5 cm; lá đài cạnh có bột đỏ tím và bìa rìa lông; cánh hoa vào 5 mm; môi 3 mm.

Bàolộc, Đà Lạt, rừng thưa.

- Flowers orange red with purple spots, 5 cm long (*B. refractum* auct., non Reichb. f.).

Pleiophyllum:

11.129 - *Bulbophyllum hirtum* (J.E. Smith) Lindl. Caudiệp lông.

Phonglan có cành mang giả hành bờ to 4 mm, mang nhiều rễ và giả hành cách nhau 2 cm, hình chùy tròn, cao 2-3 cm. Lá 1-2, vắng lúc phát hoa; phiến tròn dài, đầu tù nhọn. Gié dài 20-30 cm; hoa nhiều thơm mùi vani, nhỏ, vàng xanh, dài 5 mm; đài có lông nhiều; môi dài 3 mm, vàng có lông nâu ở giữa, vàng ở bìa.

GialaiCổngum, Đà Lạt (suối Vàng, Angkroet).

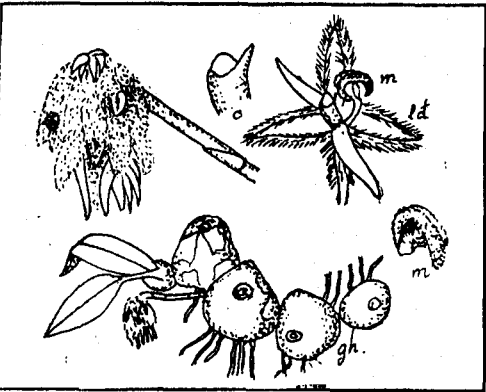
- Flowers (before apparition of leaves) fragrant, greenish yellow, lip yellow (*Stelis hirtum* (J.E. Sm.).

11.130 - *Bulbophyllum averyanovii* Seidenf. Caudiệp Averyanov.

Phonglan; cành mang giả hành gần nhau, hình cầu tròn, to vào 2 cm. Lá 2; phiến thon dài 3-5 cm. Phát hoa từ đáy giả hành, dày trên cong 17 mm; lá hoa trắng; hoa 6-10, dày lông dày trắng mặt ngoài; phiến hoa (2 mm) trắng; môi tía đậm, hình lưỡi uốn lên; cột có 2 gươm nhỏ.

GialaiCổngum (hình theo Seidenfaden).

- Bracts white; tepals white, densely white tomentose outside.

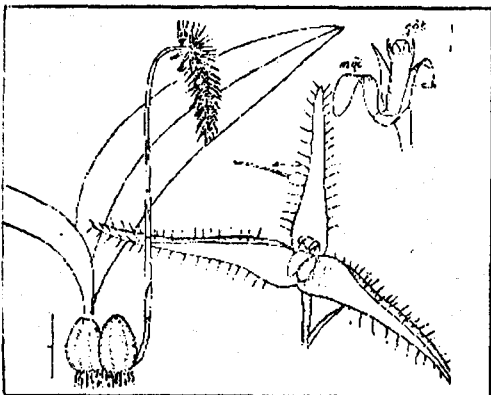

11.131 - *Bulbophyllum lemniscatoides* Rolfe. Caudiệp tóc.

Phonglan có cành mang giả hành xanh có cạnh tròn. Lá 2, to 9-12 x 3-4 cm mỏng, mau rụi. Trục phát hoa đứng cao 15-25 cm, có 2 bẹ đỏ; gié xù, dày lá hoa và lá đài như tóc; hoa màu ngà, có lông đabào; lá đài thon, dài 1,5 cm; cánh hoa nhỏ; môi nhỏ, uốn, tía đen; cột có 2 sừng; noãn sào ngắn.

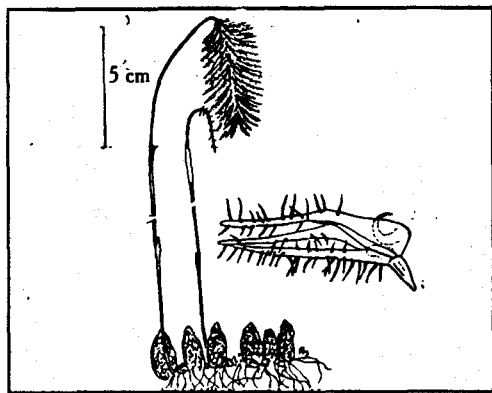
GialaiCổngum, Lâm đồng.

- Pendent spike; flowers cream; sepals 1.5 cm long (*B. comosum* auct. non Collet & Hemsl.)

11.132 - *Bulbophyllum comosum* Coll. & Hemsl.

Hình này mới chắc là *B. lemniscatoides* vì dựa theo hình của Seidenfaden ?

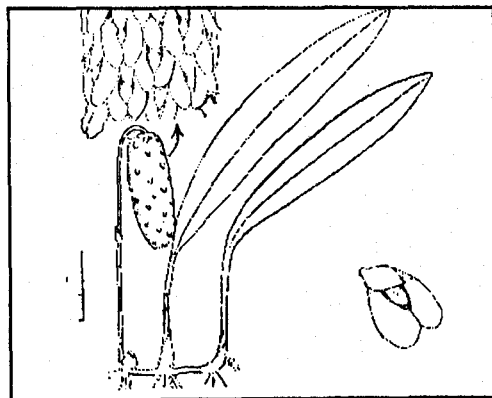
Globiceps:

11.133 - *Bulbophyllum khasyanum* Griff.. Caudiệp Khasya.

Lan có căn hành bò dài, mang giảhàng xoan nhỏ, cách nhau, có bao lúc còn non. Lá 1; phiến bầu dục dài, đến 15 x 2,5-3 cm, dày dầy; cuống dài. Pháthoả từ đáy giảhàng, *phần mang hoa xù, dày, màu tím sậm*; hoa khít nhau, nhỏ, mập, với 2 lá đài cánh không to, chót tròn, dính nhau, ôm môi.

Gialai Côngtum, Bảo lộc, Đà lạt.

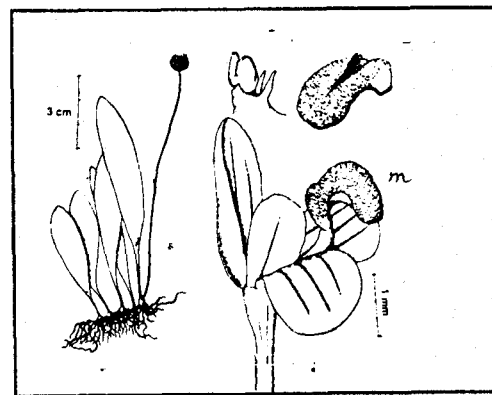
- Inflorescence compact, pendent, dark violet

11.134 - *Bulbophyllum poilanei* Gagn. Caudiệp Poilane

Căn hành bò dài; giảhàng thô sơ, to 3-4 mm. Lá cách nhau 1-2 cm, phiến tròn dài thon, dài 9 cm, rộng 1-1,5 cm, cuống 1-2 cm. Pháthoả hình cầu, trên cộng dài hơn lá; *hoa đỏ hạt-lưu*; lá đài giữa cao 4 mm; *môi hình lưỡi uốn*; cột có 2 cánh nhọn; phấn khối 2 cặp.

Mailanh, Quảng trị (hình theo Seidenfaden).

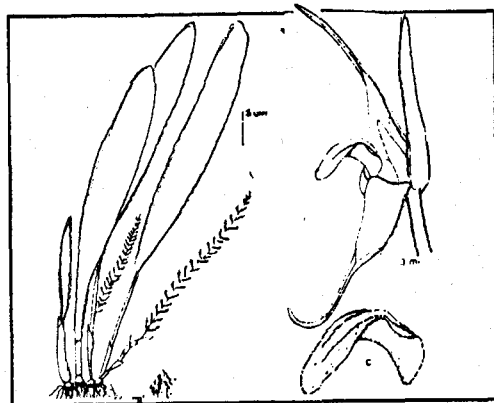
- Pseudobulb rudimentary; inflorescence globulous; flowers dark colored.

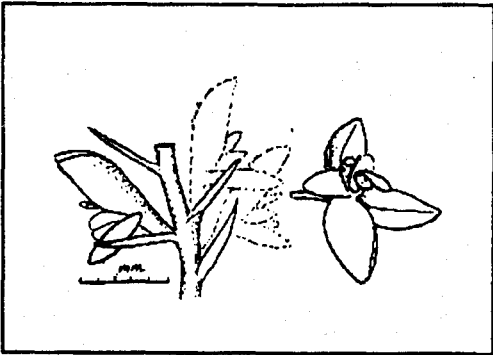
11.135 - *Bulbophyllum subebulbum* Gagn.. Hànhdiệp hành-teo.

Phụ sinh cao 18 cm; *giảhàng nhỏ*, to vào 5 mm, hay không giảhàng. Lá 1; phiến dài đến 20 cm, rộng 1,5 cm; cuống dài. Pháthoả như gié dài 9-13 cm, mang *nhiều hoa trắng, nhỏ*; lá đài giữa cao 4,5 mm, hẹp; cánh hoa nhỏ hơn, cao 2,8 mm, nhọn; môi dài 3 mm, uốn.

Bảo lộc.

- Pseudobulbs 5 mm large; flowers white; lip 3 mm long.

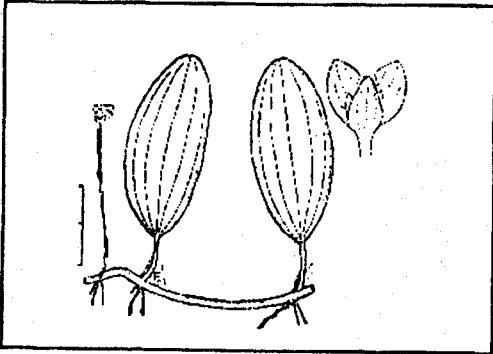

11.136 - *Bulbophyllum vietnamensis* Seidenf. Caudiệp Việt Nam.

Cành bò to 2 mm, mang giảhàng xoan, cao 10-15 mm, có cánh. Lá 1; phiến xoan tròn dài, to 15-20 x 5-12 mm, chót tẻ hay lõm. Chùm; hoa nhỏ, trắng; noãn sào và cọng dài 3 mm; lá đài giữa nhọn, lá đài cạnh dài 5-6 mm, hình ghe; cánh hoa cạnh dài 2,5 mm; môi hình lưỡi, dài 1,2 mm; cột 1 mm.

Thác Camly, Đà Lạt (hình theo Seidenfaden).

- Racemes; flowers white; lateral sepals connate, boat shaped; lip 1.2 mm long (*Cirrhopetalum dalatense* auct. non Gagn., *C sigaldii* Guill.).

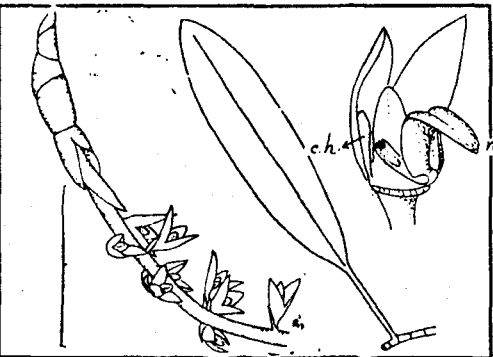

11.137 - *Bulbophyllum xylophyllum* Par. & Reichb. f. Caudiệp trên gỗ.

Phong lan có cành cứng, bò, không có giảhàng. Lá có phiến bầu dục rộng, to 7-8 x 2 cm, dày, cứng, bìa uốn xuống và dày, gân 5; cuống dài 1,5 cm. Pháthoa ngắn hơn lá, tròn tròn, mang 10-12 hoa có sọc màu sẫm; lá đài cạnh không dài (2,5 mm) hơn lá đài giữa; môi bầu dục, dài 1 mm.

Cúc phương.

- Pseudobulb absent; flowers dark, 2.5 mm long. **Aphanobulbon:**

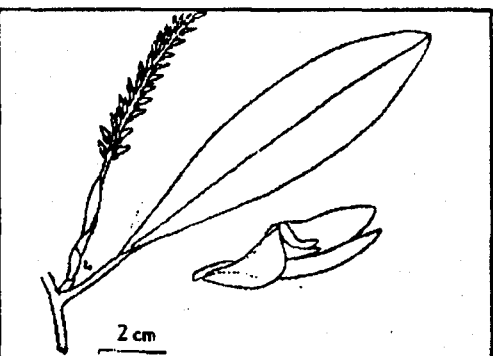

11.138 - *Bulbophyllum apodum* Hook. f. Caudiệp không-chân.

Phong lan nhỏ; cành mang giảhàng cách nhau, cao 4-10 cm, mang 1 lá ở chót. Chùm thông dài 8-10 cm; lá hoa thon, nhọn, dài 3-4 mm; cọng và noãn sào rất ngắn; pháthoa cao 4-5 mm; lá đài gần như bằng nhau, lá đài cạnh rời nhau; cánh hoa cao 2 mm; môi bầu dục.

Buônmethuot, Đà Lạt (hình theo Seidenfaden).

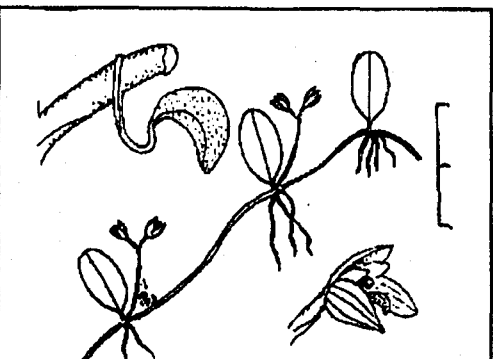
- Pendent racemes; sepals 4-5 mm long; petals 2 mm long (*B. vidalii* Tix., *B. ebulbum* auct. non King & Pantl.).

11.000 - *Bulbophyllum ebulbum* King & Pantl.

Caudiệp không-hành.

Loại rất loài *B. apodum* trên, khác ở thân hoàn toàn không phù ở đáy, pháthoa cũng dài song dày hơn; lá to hơn.

11.139 - *Bulbophyllum hymenanthum* Hook. f. Caudiệp màng.

Phong lan nhỏ, có cành mảnh như chỉ, bò dài, không có giảhàng. Lá có phiến nhỏ, bầu dục, to 1-1,5 x 0,8 cm; cuống ngắn. Pháthoa dài hơn lá, mang 1-2 hoa mà thôi; lá hoa nhỏ; lá đài bầu dục, gần bằng nhau cả, dài 6-7 mm, 3 gân; cánh hoa nhỏ, dài 2,5 mm; môi xoan tròn dài.

Gialai Công tum, Đồng nai.

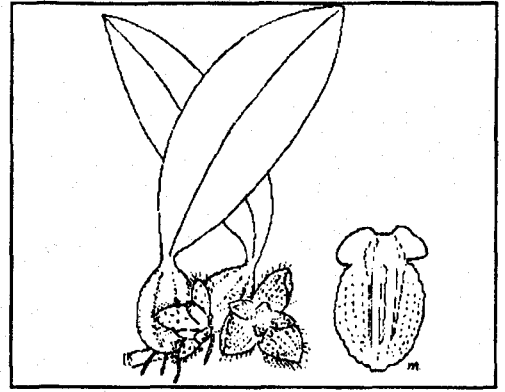
- Pseudobulb absent; inflorescence 1-2 flowered; sepals 6-7 mm long.

Hirtula:**11.140 - *Bulbophyllum dayanum* Reichb. f..** Caudiệp Dayan.

Phonglan có cành hành bò, to 5-7 mm; giả hành xanh hay tím, có khía cạn. Lá 1; phiến dày, mặt trên thường đỏ, gân không rõ, thon, đầu tù, dài đến 10 cm. Chùm rất ngắn; *phấn hoa có rìa lông dài*; lá đài có hàng đốm tím; cánh hoa nhỏ hơn, *tia bìa vàng*; môi nhỏ, tia dẹt, có 3 sóng dọc và gai mềm.

Gialai Công tum (hình theo Hook. f.).

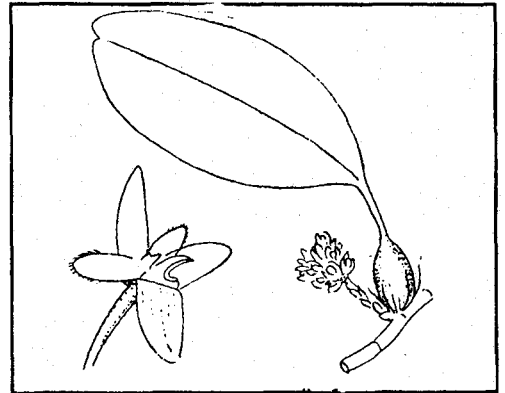
- Sepals ciliate; petals purple, yellow on edges; lip pale purple (*B. dyphoniae* Tix.).

11.141 - *Bulbophyllum sigaldiae* Guill.. Caudiệp Sigaldi.

Cành hành to 3-5 mm; giả hành to 2-2,5 x 1,5-2 cm, giữa xơ. Lá 1; phiến to 12-14,5 x 5 cm, tròn dài, chót tròn, có thùy không bằng nhau; cuống 2 cm. Phấn hoa như là *tán dày*, mang 10-18 hoa; hoa rộng 9 mm, *màu đỏ tím, môi đỏ-tím đậm*; lá đài giữa cao 4 mm; cánh hoa có rìa lông tia ở 1/2 bìa trên

Gialai Công tum, Đà Lạt.

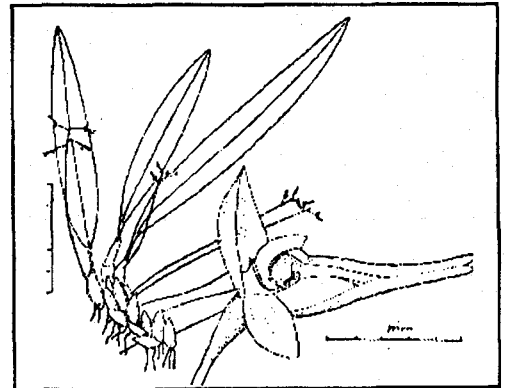
- Leaves to 14.5 cm long; umbel-like inflorescence bearing 10-18 flowers purple red, lip deeply purple red.

11.142 - *Bulbophyllum insulsum* (Gagn.) Seidenf.. Caudiệp lạt.

Phonglan có cành hành bò dài, mang giả hành khít nhau, xoắn nhỏ, cao đến 2 cm. Lá 1; phiến hẹp dài, to 7-10 x 1,5-2 cm. Phấn hoa từ đáy giả hành, nảy trên cành hành, ngắn hơn lá; *chùm ngắn*, mang 3-7 hoa; *cộng và noãn sào dài*; *hoa nhỏ, đỏ vàng vàng*; lá đài cạnh dài 7-10 mm, dính nhau ở 1/2 trên; môi dài 2 mm; cột có 2 tai.

Đà Nẵng.

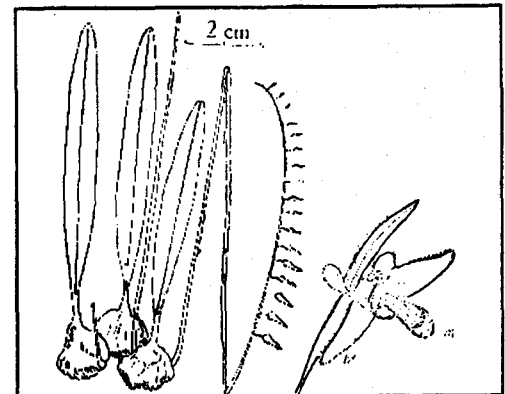
- Racemes; flowers yellowish red; lateral sepals 7-10 mm long (*Cirrhopetalum insulsum* Gagn., *C. touranense* Guill. non Gagn.).

11.143 - *Bulbophyllum nigrescens* Rolfe. Caudiệp đen.

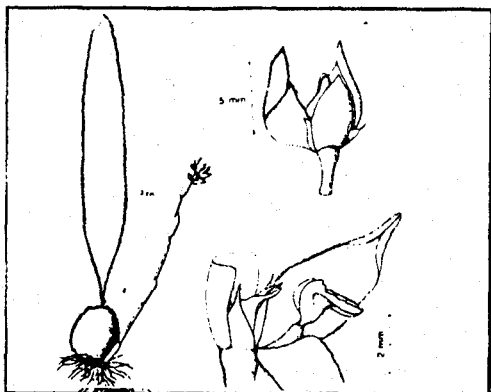
Phonglan có cành hành bò, mang giả hành rộng 1,5 cm, gần gần nhau. Lá 1; phiến thon hẹp, dài 5-11 cm. *Chùm dài 10-15 cm, trục mốc trắng*; hoa thông, *gắn một bên, nhỏ, màu vàng sẫm đen*; lá đài dài 5-6 mm; cánh hoa 2 mm; môi dài 1,8 mm,

Đà Lạt.

- Racemes of secund, black yellow flowers; sepals 5-6 mm long.

Careyana:

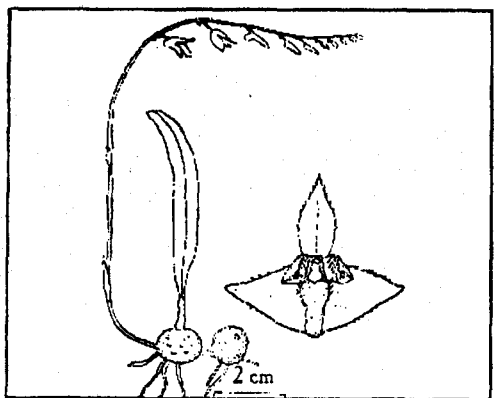

11.144 - *Bulbophyllum bariense* Gagn.. Caudiệp Bàrija.

Phonglan có giảhàng cách nhau, tròntròn, cao 2-3 cm, vàng. Lá 1; phiến tròn dài, đo 17 x 2-2,5 cm. Pháthoa từ đáy giảhàng, thấp hơn lá, phần thụ ngắn, trên cọng dài 12 cm, mang hoa (5-10) khít nhau; hoa *vàngvàng nâu*; ládài giữa cao 5-6 mm; cánhhoa nhỏ hơn, có *mũi dài*; môi hình lưỡi uốn; cột có guom chia dài.

Bàrija, Tâyninh (hình của Seidenfaden).

- Flowers yellowish brown; tepals 5-6 mm long.

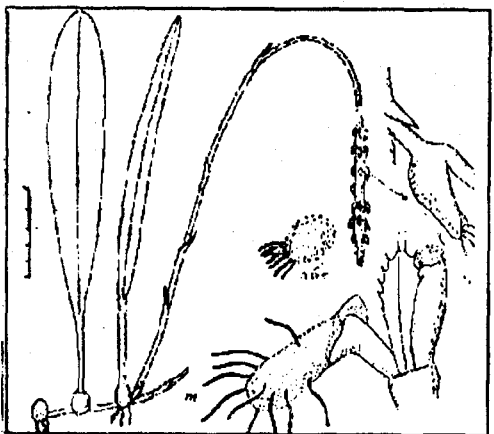

11.145 - *Bulbophyllum secundum* Hook. f.. Caudiệp tạt.

Phonglan có cãnhàng bờ, to 2 mm, mang giảhàng cách nhau, hình cầu, hơi bẹp, to 7-9 mm, láng. Lá 1; phiến hẹp, dài 5-6 cm, đầu có hai thùy không bằng nhau. Pháthoa từ đáy giảhàng, cao 5-6 cm, mang hoa ở chót, tạt về một bên; hoa nhỏ, nhiều, *đỏ tái, tâm vàng*, dài 4 mm; phiếnhoa rìa lông; ládài dài 3 mm; môi vàng, dài 2,5 mm, có rìa lông ở phần dưới.

Đàlạt.

- Flowers pale red, lip yellow; sepals 3 mm long.

11.146 - *Bulbophyllum spadiciflorum* Tix.. Caudiệp mo.

Phonglan có cãnhàng bờ, mang giảhàng tròntròn, to 1 cm. Lá 1; phiến to đến 25 x 2,5-3 cm, dày, đầu tròn; cuống dài 2 cm. Pháthoa có *trục kíchcòm* (to 5-6 mm) *như buồng*, dài đến 50 cm; hoa nhiều, nhỏ, *màu lục vàng có sọc tía* theo gân; ládài giữa to 4 x 0,8 mm; cánhhoa rìa; môi hình lưỡi, *tia đen*; cột cao 1,7 mm, nắp có mọt, đáy có râu.

Rừng 500-1.000 m: Lâmđồng; V (hình theo Tixier).

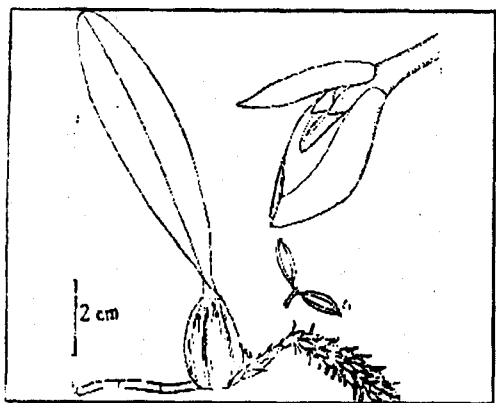
- Inflorescence to 50 cm long; flowers greenish yellow with purple veins; lip black purple.

11.147 - *Bulbophyllum careyanum* (Hook. f.) Spreng. Caudiệp trên-Vùng.

Phonglan có cãnhàng bờ dài, mang giảhàng cách nhau, cao 3-4 cm, vàng. Lá 1; phiến dài 6-16 cm, đầu lõm, dày. Pháthoa từ đáy giảhàng, lúc non có láhoa kếtlợp; hoa có cọng ngắn, *vàng đậm*, dài 1 cm; môi 3 mm; ládài cạnh 5 gân, dài 5 mm, dính nhau ở chót, dạng cang cua; cột 2 mm.

GialaiCổngum, Thuậnhải, Đồngnai.

- Flowers dark yellow; lateral sepals 5 mm long, connate on top (*Anisopetalum careyanum* Hook.).

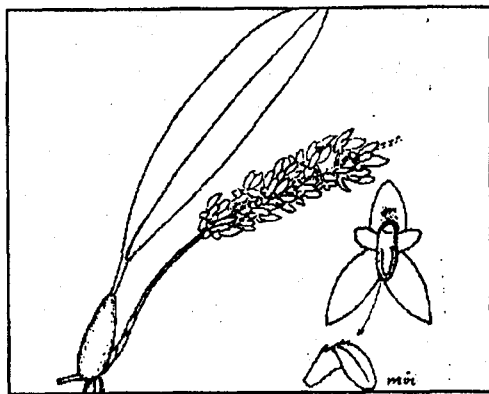

11.148 - *Bulbophyllum elassonotum* Summerh.
Cầudiệp ít-biết.

Phonglan có củnhanh bò dài, to 5 mm, và giảnhành to 3-5 x 2,5-3 cm, có 4 cạnh. Lá 1; phiến bầuđục trònđài, to 13-21 x 3-4,5 cm; cuống dài vào 1 cm. Chùm dày, dài đến 20 cm; *trúc xanh, hoa vàng hay cam đậm*; cọng và noãnào 5-6 mm; láđài giữa 6 mm, láđài cạnh dài 7,5 mm; cánhhoa nhỏ, 2,5 mm; môi nhỏ, có 2 tai có răng ở đáy; cột 2 mm.

Sapa, Côngtum.

- Flowers yellow or dark orange red; lateral sepals free, 7.5 mm long.

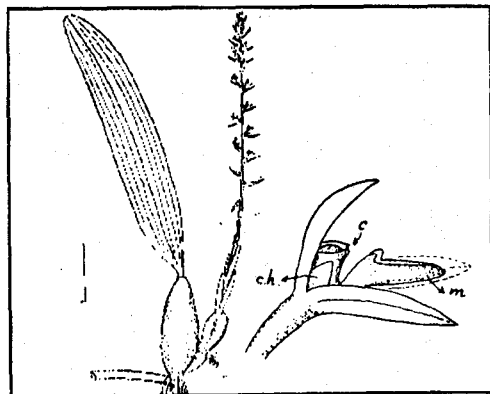

11.149 - *Bulbophyllum macroleum* Seidenf. Cầudiệp

Lan mọc trên đá, có củnhanh bò và giảnhành bầuđục, to đến 3,5 x 1,5 cm; rễ như rễ Tre. Lá 1; phiến bầuđục trònđài, to 7-18 x 1,5-1,8 cm; cuống ngắn. Chùm đứng hay ngang từ đáy giảnhành, có bẹ to bao; láhoa to 1 x 0,4 cm; cọng và noãnào ngắn; *hoa vàng đậm, nhỏ*.

Cầná, vào 600 m; XII.

- Epilithic; racemes; flowers small, dark yellow (*B. crassipes* auct. non Hook. f.).

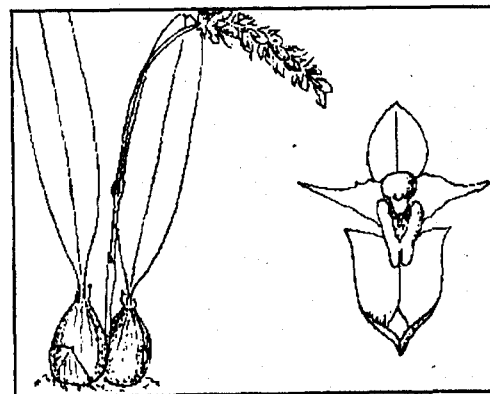

11.150 - *Bulbophyllum morphologorum* Kraenzl.
Cầudiệp

Phonglan có củnhanh bò mang giảnhành xoan, cao đến 4-5 cm, có bẹ còn lại xơxác. Lá 1; phiến trònđài. Chùm đứng dài 10-30 cm, từ đáy giảnhành, phần thụ dài 2,5 cm, dày, hoa khít nhau, nhỏ, dài 6-8 mm, *có bốt nhỏ*; láđài giữa xoan, cao 2 mm, láđài cạnh dính nhau ở chót; cánhhoa cạnh nhỏ, tamgiác, có mũi dài.

Vùng núi: Đồngnai. Sôngbé.

- Dense inflorescence; flowers dotted, perianth 6-8 mm long (*B. cupreum* auct. non Lindl., Gagn.).

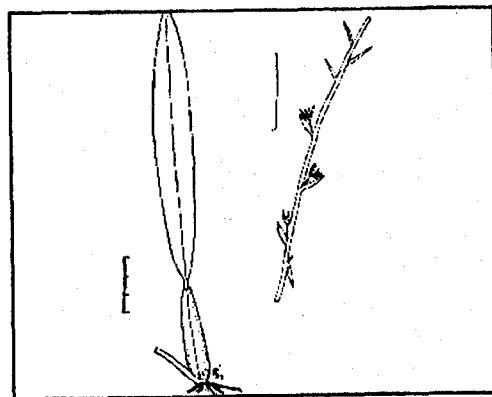

11.151 - *Bulbophyllum rufinum* Reichb. f. Cầudiệp sói.

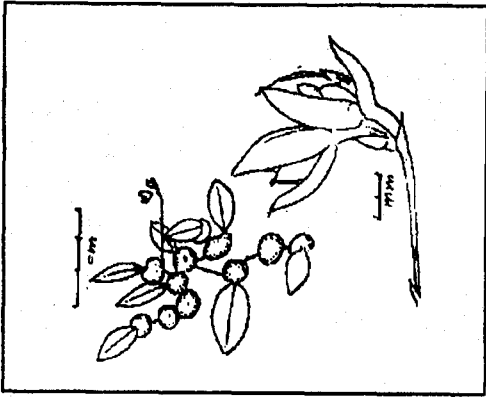
Phonglan có củnhanh to 2-3 mm; giảnhành to 6 x 1,5-2 cm, có 5 cạnh, cách nhau đến 12 cm; rễ nhiều, như rễ Tre. Lá 1; phiến to 11-18 x 1,5-3 cm, đầu hơi lõm. Pháthoa từ đáy giảnhành, cao 20-25 cm, dày có bẹ bao; láhoa dài 5-10 mm; hoa nhiều, *vàng tươi hay vàng có sọc đỏ*, nhỏ, rộng 1 cm; láđài giữa dài 5 mm; cánhhoa cạnh dài 2 mm; môi hẹp dài 2,4 mm.

Phúkhánh, Phanrang, Lâmđồng (850 m), Đồngnai, Kiêngiang, Cơnson.

- Flowers bright yellow or yellow with red veins, 1 cm wide (*B. crassipes* Gagn., non Hook. f.).

Biseta:

11.152 - *Bulbophyllum bisetoides* Seidenf. Caudiệp hai-râu.

Phonglan nhỏ; giảhàng cách nhau vài mm, tròn, nhỏ (đo 5-8 mm). Lá 1; phiến thon, to 15-23 x 6-11 mm. Pháthoa 2 hoa; hoa dài 5-6 mm; lá dài có sóng lưng, *tia lọt, gân đậm; cánhhoa lục dợt*, ở đáy và mặt trong cánhhoa có 2 tơ dài 0,3 mm; môi 2,8 mm, tia đậm.

Tam Đảo, Vĩnh Phú (hình theo Seidenfaden)

- Sepals purple, darker veined; petals with 2 seta on its base.

Cirrhopetalum:

11.153 - *Bulbophyllum pecten-veneris* (Gagn.) Seidenf. Tóc O-nỏ.

Phonglan có cãnhành bò, mang giảhàng nhóm, cao 7-15 mm. Lá 1; phiến hẹp, dài 5-6,5 cm, đầu tã. Tán trên cọng mảnh dài 10-12 cm; láhoa xanh, dài 2-3 mm; *hoa cam, đỏ hay nâu*; ládài giữa bìa rìa lông, *lądài cạnh dài 5-6 cm*, dính nhau ở phần giữa; *môi đỏ cam hay đỏ nâu*, dài 4 mm.

Vùng núi trên 1.000 m: Bà Nà, Gialai Côngtum, Đà Lạt.

- Flowers orange red, lip red; lateral sepals 5-6 cm long (*Cirrhopetalum pecten-veneris* Gagn., *C. miniatum* Rolfe, *B. flaviflorum* (Liu & Su) Seid.).

11.154 - *Bulbophyllum putidum* (Teijsm. & Binn.) J.J. Smith. Xích thừ.

Phonglan có cãnhành bò dài, mang giảhàng cách nhau, xoan, có cạnh tã. Lá 1; phiến bầu dục xoan, dài 10-15 cm. Pháthoa từ đáy giảhàng, mang ít hoa; *hoa dài 6-10 cm, vàng có sọc đỏ nâu*; ládài cạnh dính nhau ở gần chót; *chót cánhhoa có dằm phún nâu*; môi đỏ điều.

Hoa có mùi hôi; Đăclắc, Đà Lạt (Liênkhàng)

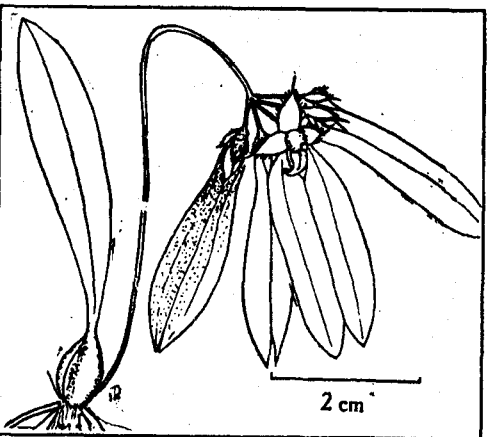
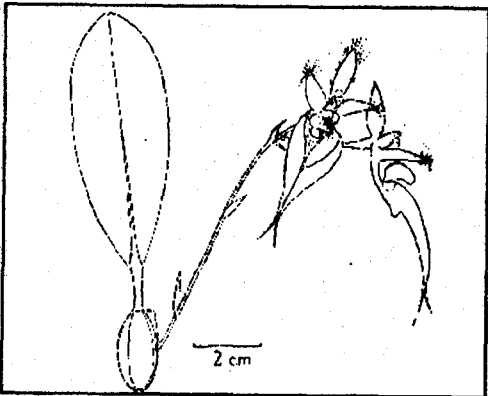
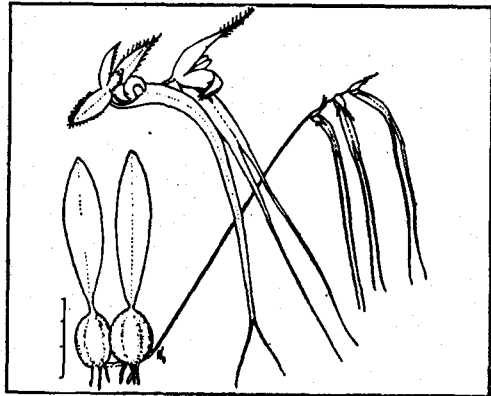
- Flowers yellow with red brown stripes, 6-12 cm long (*Cirrhopetalum putidum* Teijsm. & Binn., *C. ornamentissimum* Reichb. f., *C. fascinator* Rolfe).

11.155 - *Bulbophyllum lepidum* (Bl.) J.J. Smith. Caudiệp thanh

Phonglan hay trên đá; cãnhành bò dài, to 3 mm, mang giảhàng cách nhau, cao 2,5 cm, có 4 cạnh tã, đáy có ít xơ. Lá 1; phiến thon, dài vào 12 cm. Trục pháthoa từ đáy giảhàng, cao 15 cm; hoa 5-10, vàng có vân đỏ bầm; cọng và noãn sào dài 5-8 mm; ládài giữa cao 5 mm rìa lông và có *gai-mũi dài*, ládài cạnh dài 2 cm, dính nhau gần tròn; cánhhoa cạnh như ládài; môi dài 3,5 mm. Nang hình thoi dài 1,5 cm.

Hòn Thơm, h. Thốchâu, Đà Lạt, núi Dinh.

- Flowers yellow red blotched; lateral sepals 2 cm long (*Cirrhopetalum lepidum* Bl., *B. stramineum* var. *purpureum* Gagn.).

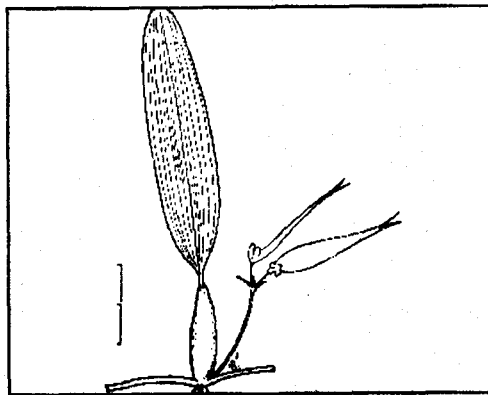

11.156 - *Bulbophyllum emarginatum* (Fin.) J.J. Smith.
Cầudiệp lốm.

Phonglan có cànhhình bò dài, to 1,5 mm, mang giảhàng cách nhau 6-10 cm, hình thoi, cao 2,5 cm. Lá 1; phiến tròn dài, to 8 x 2 cm, đầu tròn hơi lốm. Pháthhoa từ đáy giảhàng, 1-2, trên cọng dài 3 cm; láhoa 3, dài 6-8 mm; hoa 2-3; ládài cạnh dính nhau thành phiến bầu dục dài, đầu chẻ thành hai răng nhọn; cánhhoa dài 7 mm

Trên vùng vôi: Lạngson, Sapa, Lào cai.

- Lateral sepals jointed into a long bifid blade (*Cirrhopetalum emarginatum* Fin.).

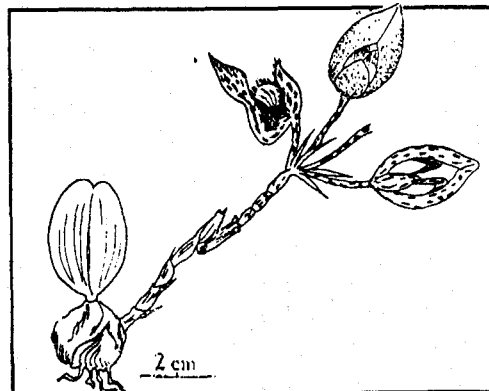

11.157 - *Bulbophyllum frostii* Summer.. Da-beo.

Phonglan có cànhhình bò dài mang giảhàng tròn to 1,5 cm, có cạnh. Lá 1, không cuống; phiến xoan tròn, to 3-4,5 x 2-2,5 cm, đầu tròn hay lốm. Pháthhoa từ đáy giảhàng, nằm; hoa dài 3-5 cm; ládài có đốm đỏ, ládài cạnh dính nhau ở đầu; môi tamgiác, đỏ đen, dài 7 mm; phấnkhối 4.

Gialai Côngtum, Đàlạt.

- Flowers red dotted; lip black red (*Cirrhopetalum bootanoides* Guill., *C. bootanense* Auct. non Griff., Guill.).

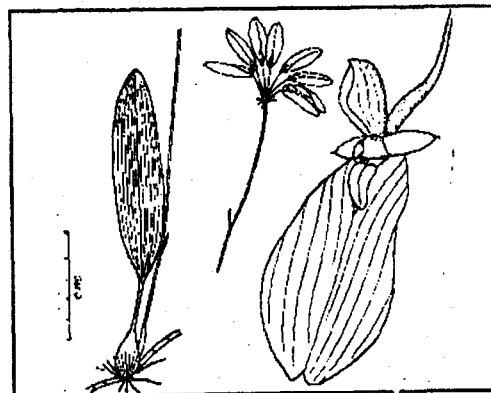

11.158 - *Bulbophyllum andersonii* (Hook. f.) J.J. Sm.
Cầudiệp Anderson.

Phonglan có cànhhình bò dài, và giảhàng xoan, cao vào 2 cm, dày có xơ do bẹ còn lại. Lá 1; phiến tròn dài, to 6-8 x 1,5-2 cm; cuống dài 2 cm. Trục pháthhoa ở cạnh giảhàng, dài, đáy có bao; tán mang 7-8 hoa; cọng và noãn sào dài 5 mm; ládài cạnh dài 2 cm, dính nhau dài; cánhhoa nhỏ, có mũi dài.

Sapa.

- Lateral sepals 2 cm long, connate (*Cirrhopetalum andersonii* Hook. f., *C. rivesii* Gagn.).

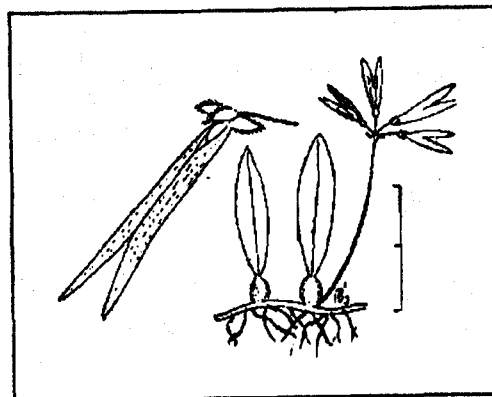

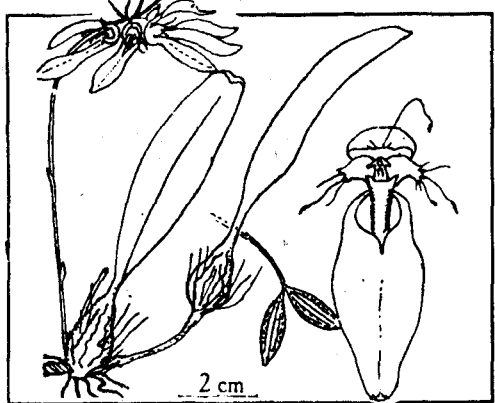
11.159 - *Bulbophyllum hirundinis* (Gagn.) Seidenf.
Cầudiệp én.

Phonglan có cànhhình bò, to 1,5 mm, mang giảhàng tròntròn to 6-8 mm, cách nhau vào 1,5 cm. Lá duy nhất; phiến to 3-4 x 0,6-0,8 cm. Tán 4-5 hoa; láhoa 3-3,5 mm; ládài cạnh dài 1-2 cm, dính nhau đến 1/2; cánhhoa nhỏ, cao 4 mm, ria lông như ládài giữa; môi nhỏ, dài 2 mm.

Bavi.

- Sepals and petals ciliated; lateral sepals to 2 cm long, connate on half (*Cirrhopetalum hirundinis* Gagn.).

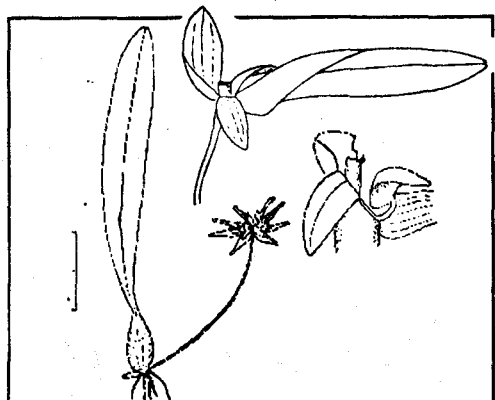

11.160 - *Bulbophyllum eberhardtii* (Gagn.) Seidenf. Longdiêm.

Phonglan có căn hành bò, mang giả hành cách nhau, hình thoi mập, có sợi dài (bẹ còn lại). Lá 1; phiến tròn dài, đầu tù hay lõm. Pháth hoa cao 10 cm, từ đáy giả hành, mang đến 15 *hoadò nâu hay trắng có đốm mịn đỏ*; lá đài cạnh, dài 3 cm, dính nhau thành một phiến có gân; cánh hoa có lông to dài hay không có. Nang xanh xanh, dài vào 2,5 cm.

Rừng ven suối, 1.000-1.500 m: Hà Sơn bình, Gialai Công tum, Đalat.

- Flowers white red dotted; lateral sepals 3 cm long (*Cirrhopetalum eberhardtii* Gagn., *C. picturatum* Lodd.).

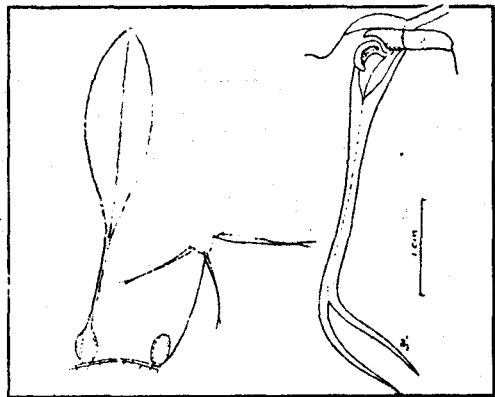

11.161 - *Bulbophyllum taeniophyllum* Par. & Reichb. f. Caudiệp dài.

Phonglan có căn hành bò dài, mảnh, mang giả hành cách nhau, bầu dục thon, cao vào 1,5 cm. Lá 1; phiến tròn dài hẹp, to 6-8 x 1-1,7 cm, đầu có 2 thùy nhỏ, tròn. *Tán* từ đáy giả hành, ngắn hơn lá; hoa 6-8, dài vào 1,6 cm, *có đốm và sọc tía*; cánh hoa có bìa rìa; cột cao.

Cúc phương.

- Flowers 1,6 cm long, with purple spots and veins.

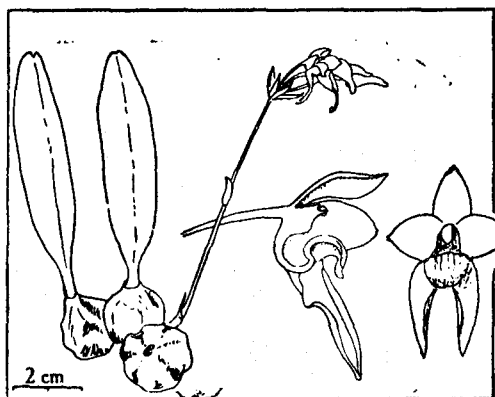

11.162 - *Bulbophyllum delitescens* Hance. Caudiệp ẩn.

Phonglan có căn hành bò dài, to 4 mm, có xơ (bẹ còn lại), mang giả hành màu lục, cách nhau đến 8 cm, cao 2,5 cm. Lá 1; phiến xoan ngược, to 15-20 x 5-5,5 cm, mỏng. *Tán* trên cộng dài 4 cm, dây có bẹ; hoa 5-6, *màu tía*; lá đài giữa và cánh hoa có bìa không rìa lông, có *lông gai dài ở chót*; lá đài cạnh hẹp, dài 3-5 cm, dính nhau đến 3/4.

Sơn la, Hà Nam Ninh, Phú Khánh.

- Sepals and petals with long acumen; lateral sepals 3-5 cm long (*Cirrhopetalum mirificum* Gagn.).

11.163 - *Bulbophyllum umbellatum* Lindl. Lọng quán, Lọng tán.

Phonglan có giả hành gần nhau, xoan tròn, to 2 cm, có sọc cạn. Lá 1; phiến dài, dài 10 cm, rộng 2 cm, đầu tù, lõm. *Tán* trên cộng dài 8 cm, có sọc nâu, từ đáy giả hành; *hoa hương vàng vàng, có đốm đỏ, môi xanh*; lá đài trên 1 x 0,7 cm, lá đài cạnh vắn, thon dài 1,3 cm; môi dài 4 mm.

Đalat.

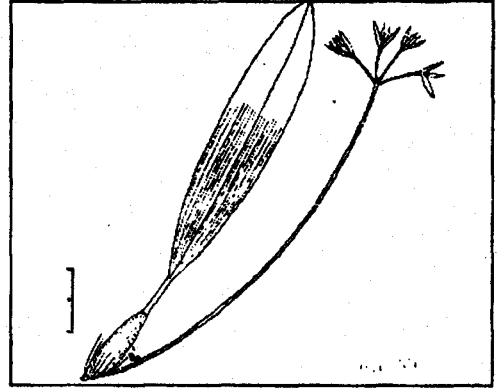
- Flowers yellowish pink, red dotted, lip green (*B. tortisepalum* Guill.,...).

11.164 - *Bulbophyllum guttulatum* (Hook. f.) Balakrishnan. Caudiệp nhều.

Phonglan có cànhhàng, mang giảhàng tròn dài, cao 2-3 cm, có xo ở đáy (bẹ còn lại). Lá 1; phiến tròn dài to 8-10 x 1,5-2 cm; cuống 1,5 cm. Pháthoa ở đáy giảhàng, dài bằng hay hơn lá; tán 4-5 hoa; cọng và noãn sào dài 1-1,5 cm, hoa cao đến 1 cm; cánh hoa vàng có đốm đỏ; môi tía, rộng, uốn.

Hàtuyên.

- Flowers 1 cm long; petals yellow with red spots; lip purple (*Cirrhopetalum guttulatum* Wall. ex Hook.).

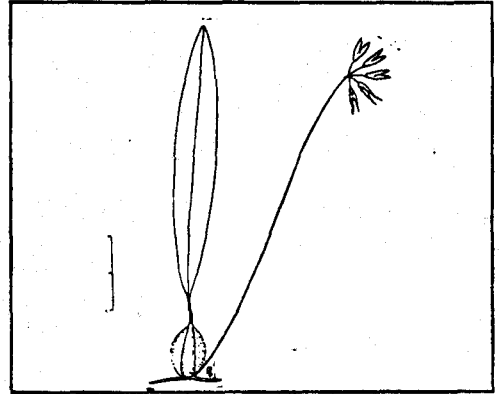

11.165 - *Bulbophyllum pumilio* Par. & Reichb. f. Caudiệp lùn.

Phonglan nhỏ, có cànhhàng mang giảhàng gần nhau, thon cao vào 1 cm. Lá 1; phiến thon hẹp, nhỏ, to 2-3 x 0,5-0,8 cm. Pháthoa từ đáy giảhàng, cao 10 cm; tán mang 1-ít hoa; tổng bao cao 5 mm; cọng và noãn sào 1 cm; hoa màu vàng đậm, dài 10-13 mm; lá đài giữa dài 4 mm; môi uốn.

Dàlat.

- Perianth 10-13 mm long, dark yellow; middle sepal 4 mm long.

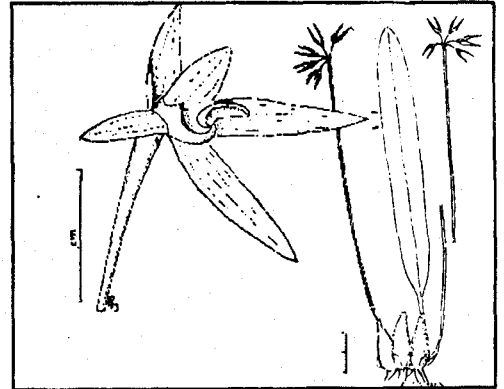

11.166 - *Bulbophyllum elatum* (Hook. f.) J.J. Sm. Caudiệp cao.

Dịalan to; giảhàng khít nhau, cao 3-5 cm. Lá 1; phiến dài 20-60 cm. Tán từ đáy giảhàng, trên cọng dài hơn 20 cm; lá đài cạnh dài 17 mm, lá đài giữa ngắn bằng 1/2; cánh hoa cao 3-4 mm; môi uốn; cột có 2 lông gai ngang.

Langbian.

- Umbel; petals 3-4 mm high; middle sepal half as long as the lateral sepals (*Cirrhopetalum elatum* Hook. f.).

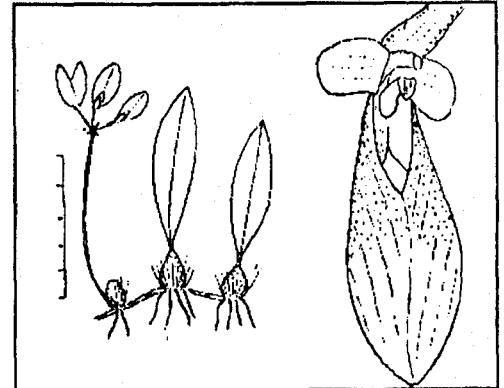

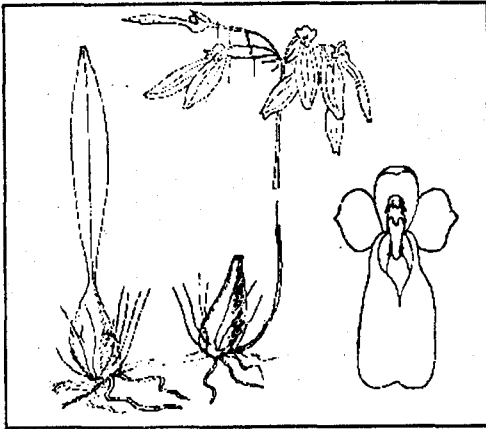
11.168 - *Bulbophyllum fibratum* (Gagn.) Seidenf. Caudiệp sợi.

Phonglan có cànhhàng bò dài, có bao nhỏ và giảhàng hơi hình chùy, cao đến 2 cm, có xo (bẹ còn lại). Lá 1; phiến thon, to 4-5 x 1-1,5 cm; cuống ngắn. Tán mọc từ đáy giảhàng, ít hoa; cọng và noãn sào mảnh, dài 1 cm; hoa dài 1-1,5 cm; phiến hoa đầu tà, không lông; lá đài cạnh dính nhau đến chót.

Dàlat (hình theo Seidenfaden)

- Lateral sepals connate, 1-1,5 cm long (*Cirrhopetalum fibratum* Gagn.).

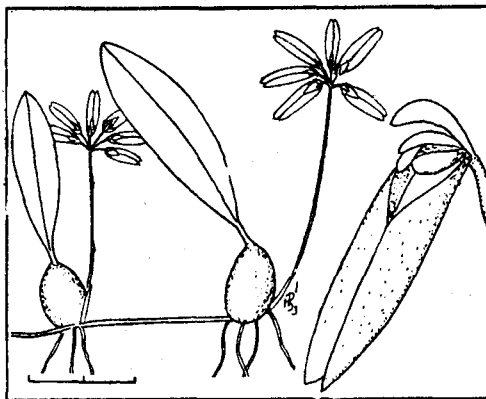

11.169 - *Bulbophyllum retusiusculum* Reichb. f. Caudiệp tà. Phonglan, có cành hành bò, mảnh, to 1-2 mm; giả hành cách nhau vào 2 cm, cao 2-3,5 cm. có xơ. Lá 1; phiến thon hẹp, dài 6-9 cm, rộng 7-13 mm, chót nhọn, có 2 răng nhỏ. Tán trên cộng dài 7-15 cm, đứng từ đáy giả hành; lá hoa hình mo, cao 5 mm; hoa vào 10, *đỏ vàngvàng hay vàng sậm*; lá đài cạnh dài vào 2 cm; môi 2-3 mm, cong, cộng có 2 tai; phấn khối 4. Nang dài 1,5 cm.

Đànăng, GialaiCổngum, Dilinh, Đàlạt (hình theo Gagnepain).

- Flowers yellowish red or dark yellow (*Cirrhopetalum touranense* Gagn., *C. oreogenes* auct. non W.W. Sm., Phamhoang, *C. micholitzii* Rolfe).

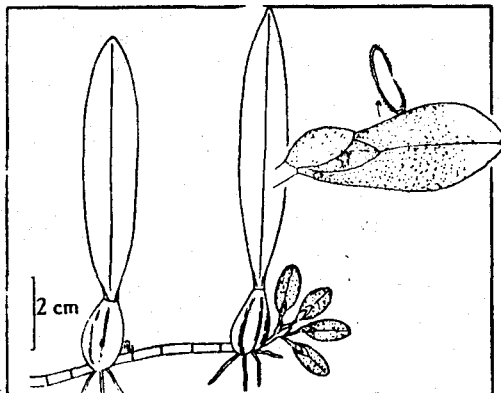

11.170 - *Bulbophyllum fischeri* Seidenf. Caudiệp Fischer.

Phonglan có cành hành bò dài, mang giả hành xoan, cao vào 1-1,5 cm. Lá 1; phiến bầu dục tròn dài, to đến 3 x 1 cm; cuống ngắn. Tán từ đáy giả hành, đáy có bẹ bao; hoa 5-6, nhỏ; cộng và noãn sào dài 4-5 mm; lá đài cạnh dài vào 1 cm, *dính nhau đến gần chót*.

Tam đảo, GialaiCổngum.

- Umbels 5-6 flowered; lateral sepals 1 cm long.

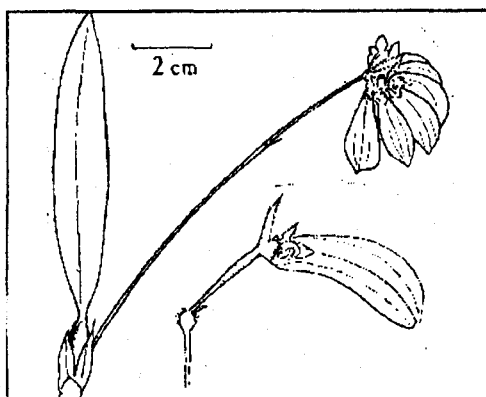

11.171 - *Bulbophyllum spathulatum* (Rolfe) Seidenf. Caudiệp muỗng.

Phonglan có cành hành dài, to 2-3 mm, mang giả hành cách nhau, xoan, cao 2 cm, có khía tròn. Lá 1; phiến dài 10-15 cm, chót tà. Cộng phách hoa ngắn, gần từ đáy giả hành; hoa 4-6, cao vào 1 cm; lá đài giữa *màu lục*, lá đài cạnh dính nhau dài ở hai bìa, *màu socola*.

Đàlạt.

- Middle sepal green, lateral sepals brown (*Cirrhopetalum spathulatum* Rolfe).

11.172 - *Bulbophyllum mastersianum* (Rolfe) J.J. Smith. Caudiệp vàng.

Phonglan, có giả hành bầu dục, có cạnh, cao 2-3 cm, có bẹ thon. Lá cô độc; phiến tròn dài thon, dài 13-20 cm rộng 1,5-2,5 cm. Cộng phách hoa dài, từ đáy giả hành; phách hoa hình quạt; *hoa vàng dợt, có sọc đỏ nâu*; lá đài tia lông, lá đài cạnh to, dính nhau đến chót; môi nhỏ, nâu đỏ.

Tr ở Đàlạt.

- Flowers light yellow, red brown striped (*Cirrhopetalum mastersianum* Rolfe)

Desmosanthes:

11.173 - **Bulbophyllum concinnum** Hook. f. Caudiệp xinh.

Phonglan có cành mảnh, bó dài, mang giảhàng cao 13-30 mm, vàng, láng, có *bao mỏng, nâu to*. Lá 1; phiến tròn dài, to 4-8 x 1,3 cm, dày, dai. Pháthoa ngắn, dài 2 cm; *hoa hương*; láhóa 2 mm; cọng và noãn sào dài 4-6 mm; láđài dài 4-5 mm; cánhhoa nhỏ hơn (2 mm); môi hình lưỡi, dài 1,6 mm, có móng nhỏ.

Tam Đảo, Hà Nam Ninh.

- Epiphytic; flowers pink; sepals 4-8 mm long.

11.174 - **Bulbophyllum astelinum** Aver.

11.174 - **Bulbophyllum corallinum** Tix. & Guill. Caudiệp san-hồ.

Phonglan nhỏ, có cành mảnh, mang giảhàng khít nhau, nhỏ, cao đến 1 cm. Lá 1; phiến bầu dục hẹp, dài đến 4 cm, rộng 0,5 cm. Hoadầu nhỏ, trên cọng ngắn, từ đáy giảhàng; láhóa dài bằng noãn sào; láđài có màu *đỏ san hô*, láđài giữa cao 3 mm, láđài cạnh rời, hình phẳng; cánhhoa trắng, hơi nhẵn ở bìa; môi uốn.

Đường Prenn cũ, Đà Lạt; XII (hình theo Seidenfaden).

- Sepals coral red; petals white.

11.175 - **Bulbophyllum odoratissimum** (J.E. Sm.) Lindl. Caudiệp thơm.

Phonglan có cành bò dài, mang giảhàng cách nhau, bầu dục cao, dài đến 4 cm. Lá 1; phiến bầu dục tròn dài, cao 6-8 cm, đầu tù tròn. Pháthoa cạnh giảhàng, có vảy ở đáy; *hoadầu dày*, hoa nhiều, có phiến hoa *vàng rồi trắng chót vàngvàng*; láđài trên dài vào 4 mm; môi đỏ, nhỏ.

Trung và cao nguyên: Vĩnh Phú, Công Tum, Lâm Đồng.

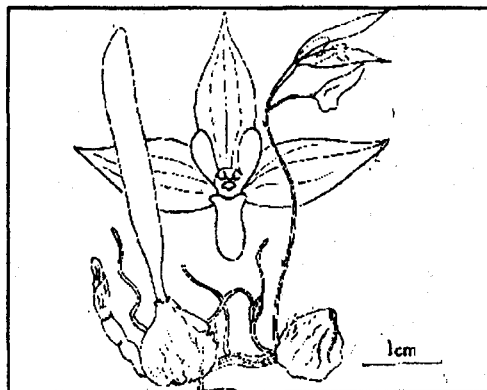
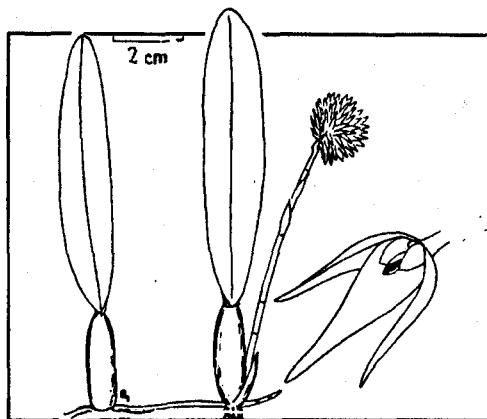
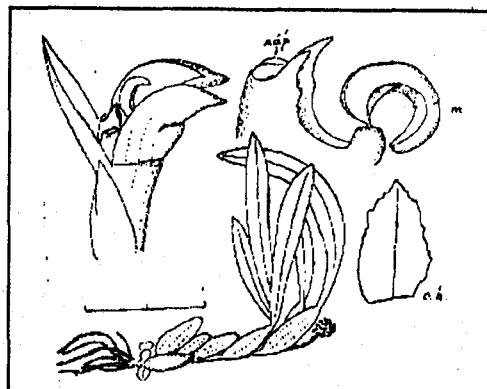
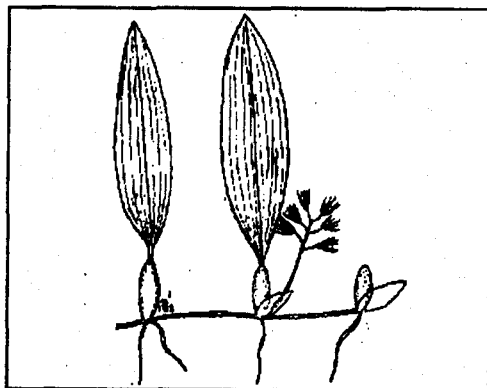
- Flowers yellow then white yellowish on the ends; lip red (*Stelis odoratissimum* J.E. Smith).

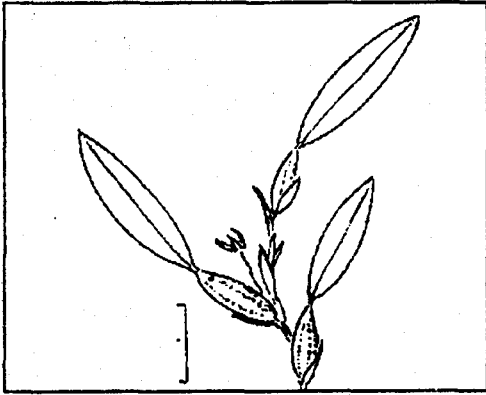
11.176 - **Bulbophyllum semiteretifolium** Gagn. Caudiệp bán-trụ.

Phonglan có cành bò dài, to 3 mm; giảhàng cao vào 1 cm, không cạnh. Lá 1; phiến dày, hình bán-trụ, dài 3-4,5 cm. Pháthoa 1(2) hoa, từ đáy giảhàng; *hoa trắng, môi vàng*; láđài cạnh dài 11 mm; cánhhoa cao 4 mm; môi hình lưỡi dài 2,5 mm; cột có cánh.

Đà Lạt.

- Flowers white, lip yellow; lateral sepals 11 cm long.

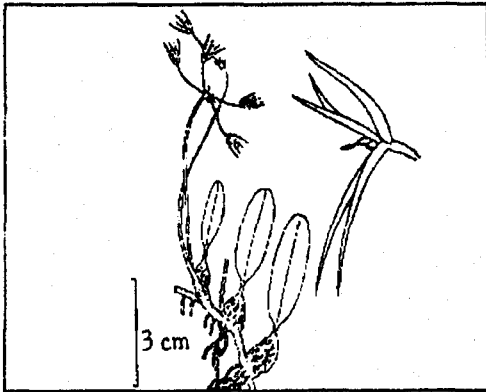

11.177 - *Bulbophyllum simondii* Gagn.. Cầudiệp Simond

Phụsinh; cầnhành dài, có bao, chia nhánh; giảhàng cao 2-3 cm, có 3-5 cạnh tròn. Lá 1, phiến to 5-8 x 1-2 cm. Pháthhoa như tán mang 3 hoa; cọng và noãn sào mảnh như chỉ, dài 12-15 mm; hoa trắng; lá đài cao 10 mm; cánh hoa nhỏ, cao bằng 1/2 lá đài; môi rất nhỏ; phấn khối 4.

T.

- Epiphyte; pseudobulbs 2-3 cm long; flowers white; middle sepal 1 cm long; petals 1/2 shorter.

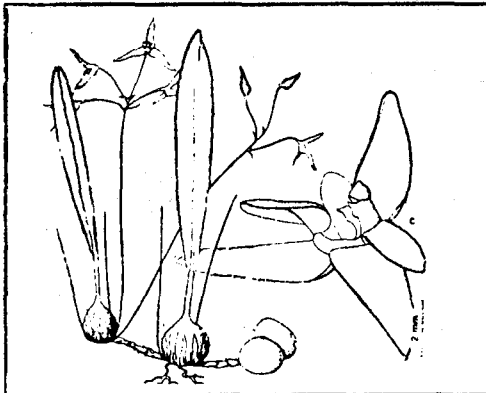

11.178 - *Bulbophyllum pinicolum* Gagn.. Cầudiệp trên-thông.

Phonglan có cầnhành mảnh, to 2-3 mm, mang giảhàng cách nhau, cao 1-1,5 cm. Lá 1; phiến tròn dài, dai, dài 3-5 cm, có cuống dài 3-4 mm. Chùm ngắn như tán, trên cọng dài, từ đáy giảhàng; lá hoa 5 mm; hoa trắng; lá đài cạnh nhọn, dài 18 mm; cánh hoa nhọn, dài 11 mm; môi hình lưỡi dài 3,5 mm.

Trên Thông, ở Đà Lạt (suối Vàng).

- Flowers white; lateral sepals 18 mm long; lip 3.5 mm.

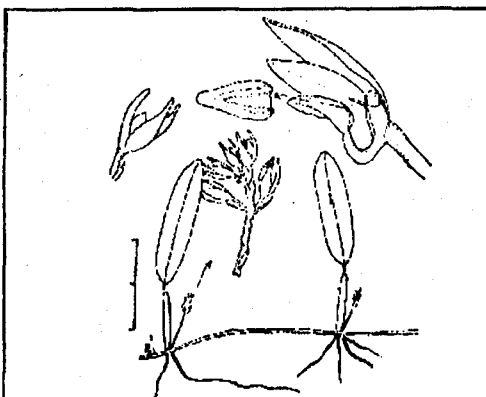

11.179 - *Bulbophyllum tixieri* Guill.. Cầudiệp Tixier.

Phonglan; cầnhành bờ dài, mang giảhàng một-lá, cách nhau, to 12 x 10 mm. Lá có phiến to 5 x 0,7 cm. Pháthhoa dài cỡ lá, từ đáy giảhàng, mang 3-4 hoa; hoa vàngvàng; cánh hoa nhỏ hơn lá đài, to 2,6 x 1,4 mm, có 3 gân tia; môi dài 3,3 mm, có đốm tia.

Langbian; II. (hình theo Tixier).

- Hamp as long as leaves; flowers yellowish. lip with purple dotches.

11.180 - *Bulbophyllum stenobulbon* Par. & Reichb. f. Cầudiệp củ-mảnh.

Phonglan có cầnhành bờ, mảnh, mang giảhàng cách nhau, hình trụ hẹp, cao 1,5 cm, to 2-3 mm, vàng. Lá 1; phiến tròn dài, to 3,5-4,5 x 1-1,2 cm, đầu tròn, dai. Chùm như tán trên cọng 2 cm, mọc từ đáy giảhàng; hoa 4, nhỏ, trên cọng và noãn sào dài 3 mm; lá đài giữa dài 4,5 mm, cánh hoa dài 2 mm; môi hình lưỡi, dài 1,6 mm.

Tam Đảo, Hà Nam Ninh, Vinh, Langbian.

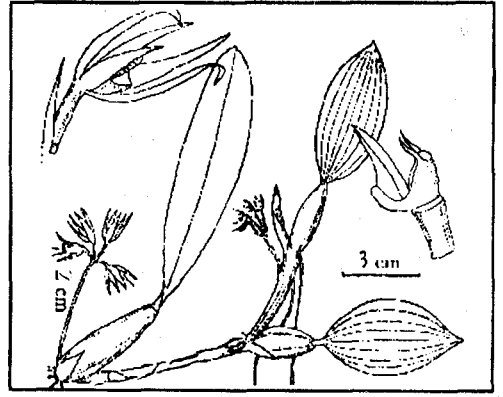
- Pseudobulb narrow; flowers 4; sepals 4.5 mm long (*B. concinnum* non Hook. f., Gagn.)

11.181 - *Bulbophyllum evrardii* Gagn.. Caudiệp Evrard.

Phonglan có cành bò, to 3-4 mm; giả hành cách nhau vào 5 cm, bầu dục cao 15-22 mm, láng, ủng đỏ. Lá 1; phiến dài 5-8 cm, lúc khô có mạng, có đốm mịn màu nâu. Tán trên cộng dài 2 cm; lá hoa thon nhọn, cao 4 mm; *hoa vàng dợt*; lá đài cạnh dài 7 mm; môi 1 mm, cong. Nang có bao hoa còn lại khô.

Buônmethuôt, Đà Lạt, Langbian.

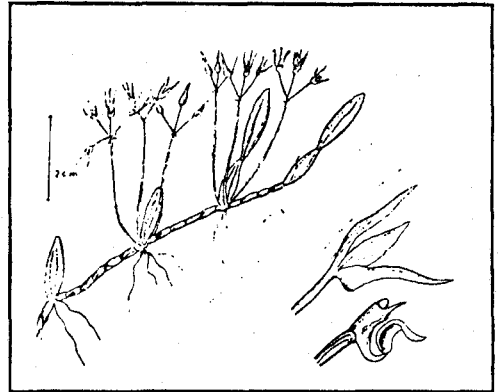
- Flowers light yellow; lip 1 mm long (*B. cauliflorum* auct. non Hook. f., Gagn., Phạm hoàng, *B. dalatense* Gagn.).

11.182 - *Bulbophyllum boubetii* Tixier. Caudiệp Boulbet.

Phonglan; cành dài, mang giả hành hình thoi, cách nhau xa. Lá, cành, giả hành như *B. evrardii*. Phá hoa dài hơn (trục 3,5-4 cm); hoa dài hơn, *trắng*, chót cánh hoa *vàng*; môi màu *lục dợt*. Lá đài giữa cao 9 mm, lá đài cạnh 10 x 2 mm, 3 gân; cột và môi như *B. evrardii*.

Bàolộc (hình theo Tixier).

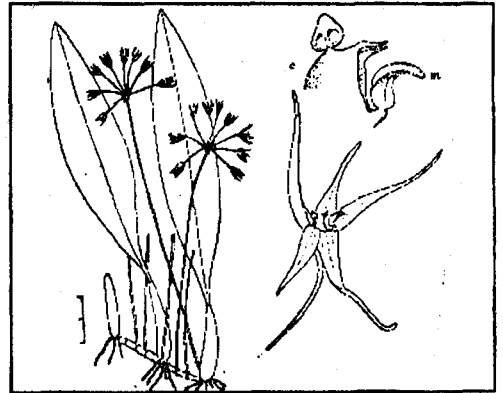
- Hamp 4 cm long; flowers white, lip greenish.

11.183 - *Bulbophyllum laxiflorum* (Bl.) Lindl. Caudiệp hoa-thua.

Phonglan có cành bò, mang giả hành cách nhau, tròn dài, cao đến 2 cm. Lá 1; phiến bầu dục dài, to 5-10 x 0,8-2 cm, Trục phá hoa từ đáy giả hành; tán mang *nhiều hoa vàng*; cộng và noãn sào dài 1,5 cm; lá đài thon hẹp, dài 1 cm; cánh hoa 3 gân, dài 4-5 mm, có mũi dài; môi hình tim.

Tam Đảo (hình theo Seidenfaden).

- Flowers yellow; sepals 1 cm long (*Diphyes laxiflora* Bl.).

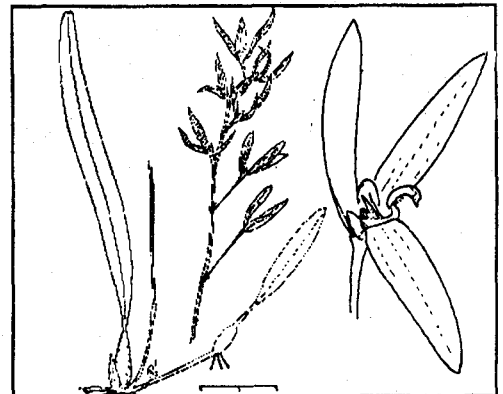
Reptanthes:

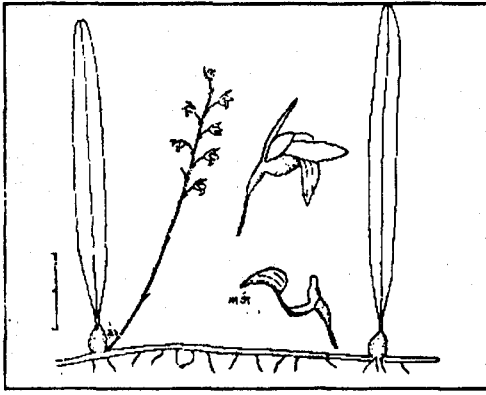
11.184 - *Bulbophyllum luanii* Tix.. Caudiệp Luân.

Phonglan, có cành bò dài mang giả hành xoắn thon, cao 15-20 mm. Lá 1; phiến hẹp dài 7-13 x 0,8-1,5 cm, đầu lõm; cuống ngắn. *Chùm* đứng từ đáy giả hành, cao 8-20 cm; cộng và noãn sào dài 1 cm; *hoa lục vàng*, có *gân tím*; lá đài xoắn thon, dài 10-12 mm; cánh hoa gần như vuông dài, đầu cắt ngang hay có 2 mũi.

Đà Lạt; IV.

- Flowers greenish yellow with purple veins.

11.185 - Bulbophyllum reptans (Lindl.) Lindl.
Cầudiệp bò.

Phonglan có cănhàng bò dài, có rễ mảnh, dọc theo phía bụng, mang giảhàng nhỏ, cao vào 7 mm, màu vàng. Lá 1; phiến thon hẹp, to 7-10 x 0,8-1 cm, đầu tròn; cuống ngắn. Pháthhoa lá *chùm* từ đáy giảhàng, ngắn hơn lá; láhoa dài 3 mm; cọng và noãnào dài 6-8 mm; *hoa cao 8 mm*; cánhhoa nhỏ hơn ládài; môi có thủy chót xoắn thon.

GialaiCổngtum, Đàlạt.

- Pseudobulbs distant; racemes; perianth 8 mm long (*Tribrachia reptans* Lindl.).

Epicrianthes:

11.186 - Bulbophyllum abbrevilabium Carr. Cầudiệp môi-ngắn.

Phonglan có cănhàng bò, mảnh, mang giảhàng xoắn, cao vào 1 cm. Lá 1; phiến thon, to 5-8 x 1,5-2 cm, chót lõm; cuống dài 1 cm. Hoa có ládài có *ria lông dài*, chót có mũi dài, ládài cạnh dính nhau dài; cánhhoa rất nhỏ, *có 2-3 dằm*.

Langhanh (Lâmđồng).

- Sepals long ciliated; petals with 2-3 palea (*Epicrianthes annamensis* Guill.).

Oxysepala:

11.187 - Bulbophyllum sessile (Koenig) J.J. Smith. Cầudiệp không-cọng.

Phonglan có cănhàng to, dài 10-20 cm, chia nhánh; lông dài 3-4 mm, có xơ trắng ngắn. Lá có phiến bầuđục, to 1,5-2 x 1 cm, đầu tròn hay lõm; cuống ngắn. Hoa 1, nhỏ, từ nách lá rụng, trên *cọng rất ngắn*; phiếnhoa *trắng*; ládài thon dài 5 mm; phiếnhoa nhỏ, trắng; ládài thon dài 5 mm; cánhhoa nhỏ, xoắn, cao 1,5 mm; môi bầuđục.

Hòn Thổchâu, Bảolộc, Dilinh, Biênhòa.

- Flowers white; sepals 5 mm long; lip elliptic (*Epidendrum sessile* Koenig).

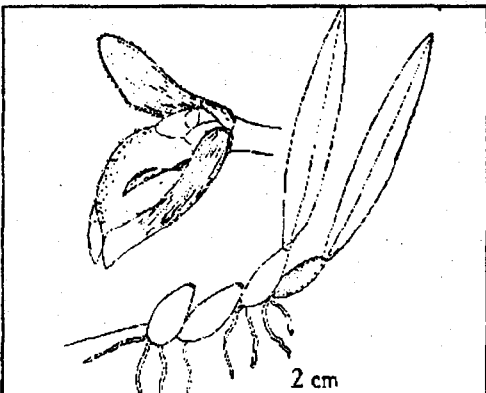
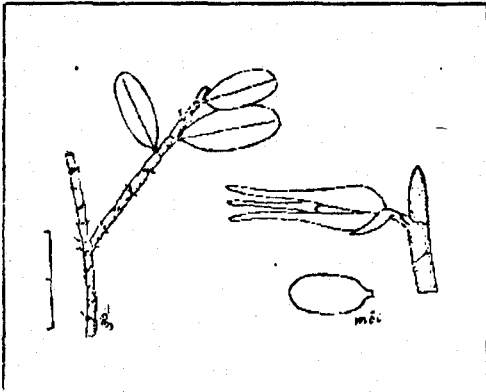
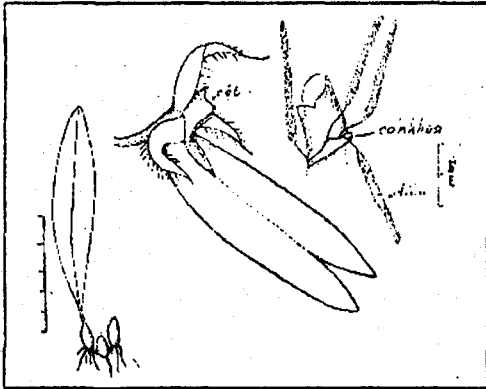
Polyblepharon:

11.188 - Bulbophyllum tortuosum (Bl.) Lindl. Cầudiệp thưa.

Phonglan nhỏ; cănhàng như văng; giảhàng xoắn, dẹpđẹp, cao vào 1 cm. Lá 1; phiến dài 2-3 cm. Hoa côđộc, *đỏ bầm*; láhoa dài hơn ládài; ládài có *ria lông*, *ládài cạnh dài và dính nhau ở chót*; cánhhoa xoắn rộng; môi có *ria lông*.

Núi cao từ 300 m: Bảolộc (hình theo King & Pantling)

- Flowers dark red; sepals ciliated (*Diphyes tortuosum* Bl., *B. listeri* King & Pantl.).

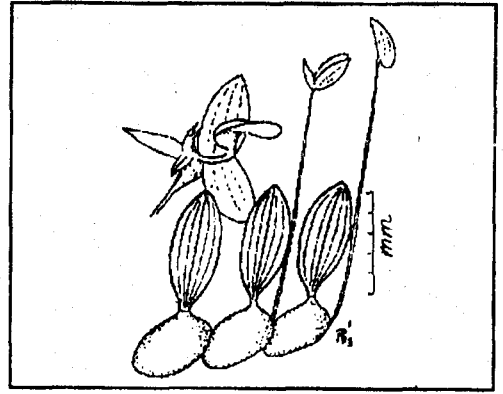
Monilibulbus:

11.189 - *Bulbophyllum moniliforme* Par. & Reichb. f. Caudiệp chuối.

Phonglan có giảhàng nhỏ, xoan tròn, xanh, đứng dựa nhau theo hàng một. Lá 1; phiến bầuduc, dài 4-6 cm. Trục pháchhoa đứng cao từ đáy giảhàng, 1-hoa; hoa nhỏ, cao 4-8 mm; phiếnhoa *vàng có sọc cam nâu* (3 ở láđài giữa, 4 ở láđài cạnh); cánhhoa nhỏ; môi *đỏ*; cột có 2 mũi dài.

Bàolộc.

- Tepals yellow with orange red brown veins; lip red.

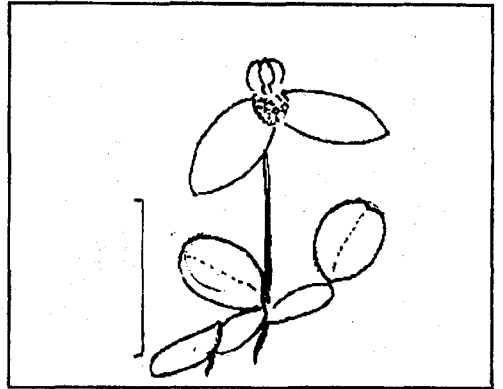

11.190 - *Bulbophyllum catenarium* Ridl. Caudiệp xích.

Phonglan nhỏ; cãnhành như sợi; giảhàng hình đôi huốt, dài 5 mm, khít nhau. Lá nhỏ, phiến bầuduc tã, to 5 x 3 mm. Trục mang 1 hoa; cọng và noãnào đến 1 cm; láđài *màu cam vàng*, môi *đỏ đậm, có mụn mịn*; láđài giữa ngắn hơn láđài cạnh nhiều. Nang bầuduc.

Rừngsác đến trungnguyên: GailaiCổngum.

- Pseudobulbs close together; leaves 5 mm long; sepals yellow; lip red, surface warty.

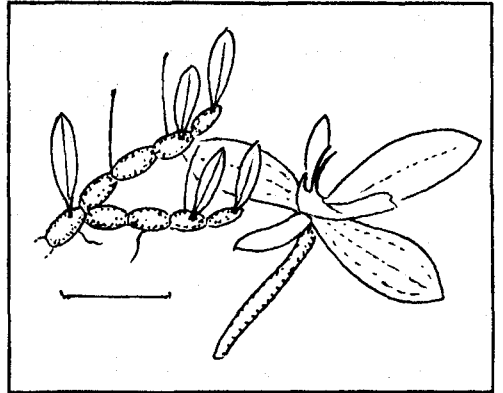

11.191 - *Bulbophyllum ignevenosum* Carr. Caudiệp gân-lu.

Phonglan; cãnhành bò mang giảhàng nhỏ, khít nhau hình đôi. Lá có phiến nhỏ, dài 12-15 mm. Pháchhoa 1-hoa; hoa *vàng luhuyền*, cột *lục*; cánhhoa nhỏ hơn láđài; môi *ngay, nhỏ*.

Lâmđồng.

- Small plant; pseudobulbs close together, 1 cm long; flowers yellow; lip straight (*Bulbophyllum bryoides* (Guill.).

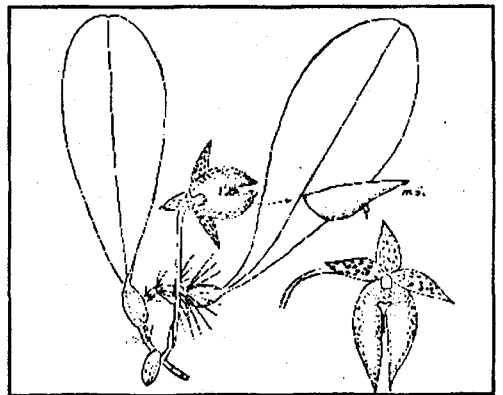
Stenochilus:

11.192 - *Bulbophyllum macranthum* Lindl. Caudiệp hoa-to.

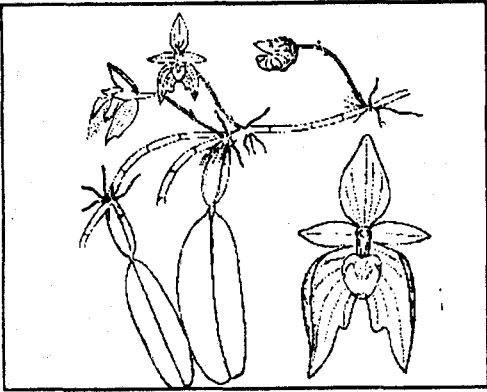
Phonglan có cãnhành bò, có xơ (bẹ còn lại) và giảhàng xanh, xoan, cao 12 mm. Lá 1; phiến hình muỗng, đầu tròn, to 11 x 4 cm, dày. Pháchhoa 1-hoa, từ đáy giảhàng; láhoa trắng, dài 1 cm; cọng và noãnào dài 3,5 cm; phiến hoa *có bột đậm*; môi to, tròn chẻ 3, thùy giữa nhỏ huốt xuống; cột vàng.

Tamđảo, Phúkhánh, Đờngnai, Tâyninh; V, 5.

- Perianth dark dotted; lip with midlobe small.

Sestochilos:

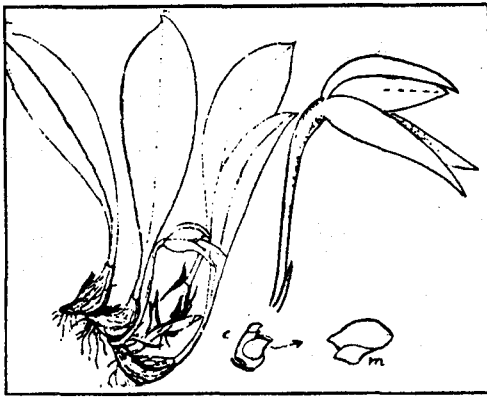

11.193 - *Bulbophyllum ambrosia* (Hance) Schltr.. Caudiệp hạnh nhân.

Phong lan có cành dài, chia nhánh, mang giả hành bầu dục, có cánh, đáy có xơ. Lá duy nhất; phiến tròn dài, đầu lõm, gần như đối xứng; cuống ngắn. Pháth hoa 1 hoa từ đáy giả hành; lá đài giữa xoan, to hơn cánh hoa cạnh; môi có thùy cạnh hướng về trước, to, có sọc.

Sapa, Tam Đảo (hình theo Averyanov).

- Pseudobulbs distant; sepals white with dark bluish-purple stripes (*Eria ambrosia* Hance, *B. amygdalinum* Aver.).

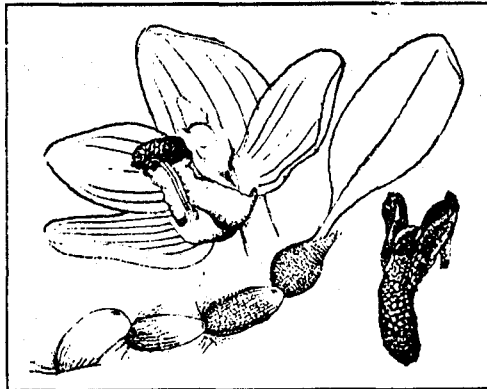

11.194 - *Bulbophyllum hiepianum* Aver.. Caudiệp Hiệp.

Phong lan; cành to, mang giả hành gần nhau, cao 1-2 cm. Lá 1, phiến hình muỗng, to 30 x 5-6 cm. Pháth hoa 1 hoa, có mùi Nuphar luteum; lá đài và cánh hoa nâu lợt với gân tía mặt trong; môi nhỏ, vàng có đốm tía nâu; cột vàng; cánh hoa dài 3,5 cm.

Gialai Công tum (hình một phần theo Averyanov).

- Pseudobulbs 1-2 cm high; flowers light brown, lip yellow with purple dots; column yellow.

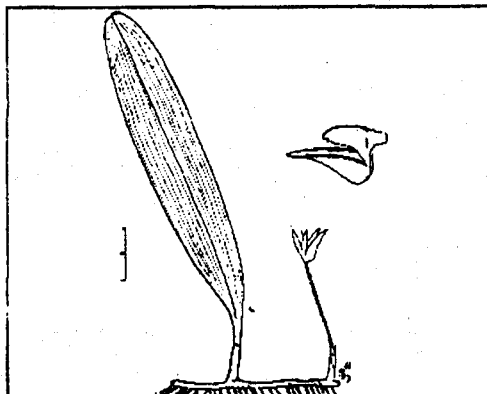

11.195 - *Bulbophyllum psittacoglossum* Reichb. f.. Lưỡi-két.

Lan phụ sinh nhỏ; giả hành rộng hơn cao, khít nhau. Lá 1, phiến đứng cao vào 1 cm. Hoa nhỏ; lá đài có sọc tía; môi có sóng cao, phần chót rất sù sì.

Đà Lạt (hình theo Seidenfaden).

- Purple veined-yellow sepals; lip movable, with high laminate keels, distal half very rugose on surface.

11.196 - *Bulbophyllum affine* Lindl.. Caudiệp gần.

Cành có rễ dọc theo phía bụng; giả hành mảnh, cao 2-3 cm. Lá duy nhất; phiến tròn dài, to 13-18 x 2-3,5 cm, cứng, gân nhiều. Pháth hoa trên một trục cạnh giả hành; hoa 1-2, cộng dài đến 7 cm; bao hoa rộng đến 3 cm, trắng có sọc đỏ; lá đài giữa tam giác, to 17 x 4 mm; cánh hoa cạnh hẹp, 15 x 3 mm; môi hẹp, 1 x 3 mm.

Bavi, Gialai Công tum, Đà Lạt.

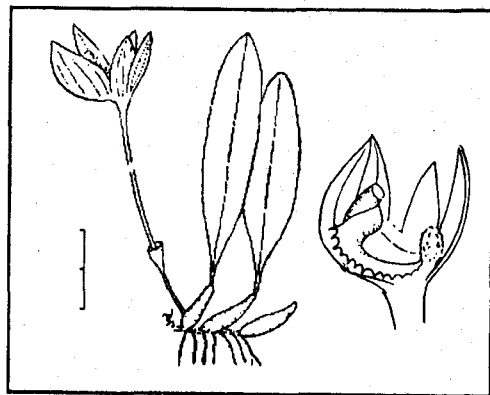
- Flowers white, red striped, lip 1 x 3 mm.

11.197 - *Bulbophyllum pectinatum* A. Fin.. Caudiệp trâm.

Cànhàngh bò, mang giảnhàngh thon, congcong, cao 2 cm. Lá 1; phiến tròn dài, dài 4-8 cm, đầu tà, có chót lõm hay không lõm. Pháthhoa từ đáy giảnhàngh; láhoa hình quăn; hoa duy nhất, to 3-4 cm; láđài giữa cao 16 mm, láđài cạnh 2 cm; môi có *hạthiệt bìa có răng của* (dạng quạt có răng), phần trên dành lên, có mũi; cột ngắn.

B.

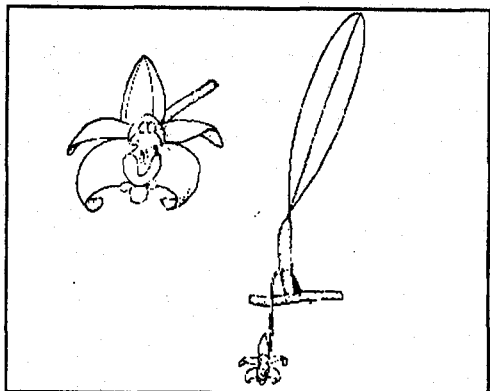
- Flowers 3-4 cm long; hypochile pectinate on edges.

11.198 - *Bulbophyllum devangiriense* Balakrishnan. Caudiệp Devangiri.

Phonglan có cànhàngh bò, mảnh, mang giảnhàngh hình trụ hẹp. Lá duy nhất; phiến bầu dục tròn dài, đầu tà; cuống ngắn. Pháthhoa từ đáy giảnhàngh, 1-hoa, thông dài; *hoa vàng*; láđài cạnh không dính nhau, tia, bìa vàng; cánhhoa cạnh hẹp hơn láđài, vàng với đốm đỏ; môi vàng đậm ở đáy, tâm tia, thùy chót tia đậm.

Côngtum, Đàlạt.

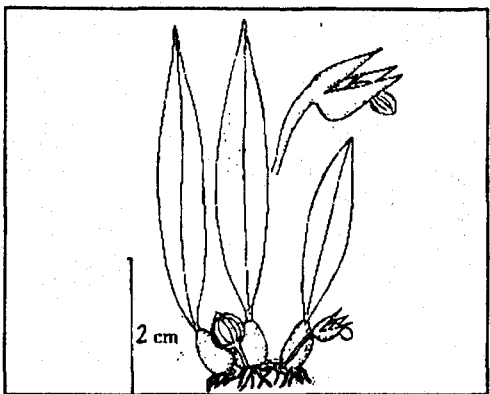
- Flowers yellow; midlobe of lip purple (*B. tiagii* Chauhan).

11.199 - *Trias nasuta* (Reichb. f.) Stapf.. Balan mũi.

Phonglan có cànhàngh mang giảnhàngh gần nhau, hơi cao hơn rộng, to 1-1,3 cm. Lá 1; phiến dài 7-10 cm, rộng 1-1,5 cm, dày. Hoa ở đáy giảnhàngh; noãn sào và cọng dài 1,5 cm; láđài tamgiác nhọn, giống nhau, dài 10-15 mm, *vàng sáp*; cánhhoa 5 mm; môi dài bằng láđài, tai cao 2 mm, tia ở dưới, vàng tươi ở trên; baophần có sừng ở đầu, phấnkhối 4. Nang dài 1 cm,

Sông Đạhoai, Biênhòa, đường Sài Gòn đi Đàlạt; I-II.

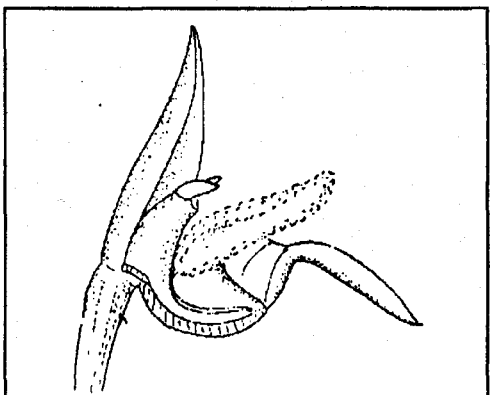
- Flowers wax yellow (*Bulbophyllum nasutum* Reichb. f., *T. vitrina* Rolfe).

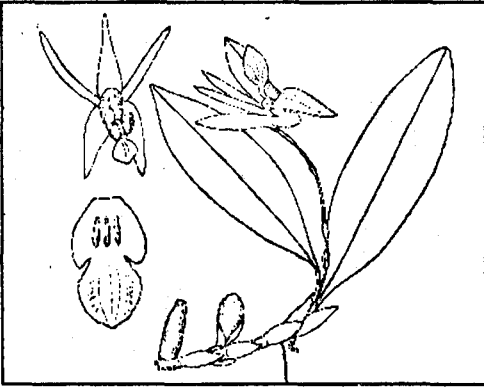
11.200 - *Trias disciflora* (Rolfe) Rolfe. Balan hoa-dĩa.

Phonglan có cànhàngh bò dài, mang giảnhàngh xoan. Lá 1; phiến dài hơn 10 cm, rộng 2,5 cm. Hoa từ đáy giảnhàngh, màu *lục vàng*, có *đốm nhỏ tia*; láđài như nhau, dài hơn 20-25 mm; cánhhoa 6-9 mm; môi có chai nhỏ; cột vàng tươi, baophần có sừng ở đầu, phấnkhối 4.

Côngtum; IX-XI (hình theo Seidenfaden).

- Flowers green yellow, purple punctate (*Bulbophyllum disciflorum* Rolfe).

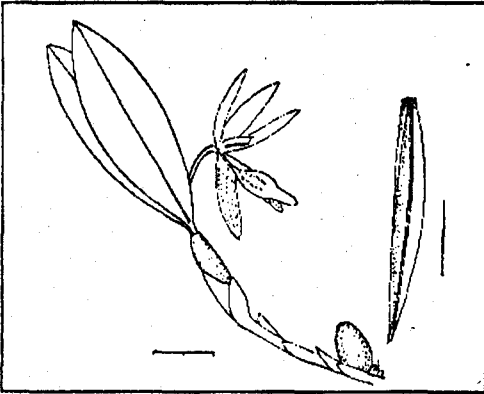

11.201 - *Epigeneium amplum* (Lindl.) Summ..
Thượngduyên rộng.

Phonglan có giảhàng tròntròn, xanhxanh, to 4-6 cm, có bao nâu. Lá 2; phiến trònđài to đến 11 x 3,7 cm. Pháthoa một hoa to, rộng đến hơn 10 cm; phiếnhoa màu sôcôla; láđài giữa dài 3,5-6,5 cm; mỗi có thùy cạnh có bốn tia, thùy chót sôcôla đậm, có sọc; cột có bốn vàngvàng.

Núi cao B; Laichâu, Sapa, Hàtuyên, Vĩnhphú, Đàlạt.

- Flowers to 10 cm wide, brown; column yellowish (*Dendrobium amplum* Lindl.).

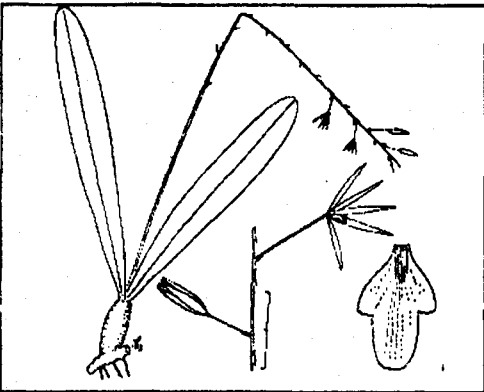

11.202 - *Epigeneium annamense* (Guill.) Seidenf..
Thượngduyên Trungbộ.

Phonglan có cãnhàng chia nhánh; giảhàng xoan, cao đến 2 cm. Lá 2; phiến bầuđục thon. Pháthoa 1 hoa; phiếnhoa đỏ bầm, dài vào 3 cm; cánhhoa hẹp hơn láđài; mỗi tia đậm, có phần dưới hẹp (rộng vào 1 mm), phần trên (thượngthiệt) xoan tròn, rộng vào 6 mm mà thôi. Nang dài 6 cm, có 3 cạnh tròn.

Vùng Đàlạt, 1.800-1.900 m; IX, 2.

- Flowers dark red; lip dark purple (*Sarcopodium annamense* Guill.).

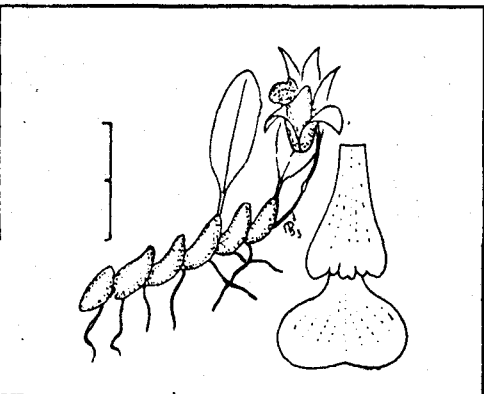

11.203 - *Epigeneium cacuminis* (Gagn.) Summerh..
Thượngduyên đỉnh.

Phonglan có cãnhàng to, mang giảhàng vàng, to 3 x 1,5 cm, gần theo 2 hàng. Lá 2; phiến trònđài, to 11 x 1,5-2 cm, dày, chót tròn, có 2 thùy không bằng nhau. Chùm 1-2, từ chót giảhàng, dài bằng hai lá; láhoa 3 mm; cọng và noãnào 2 cm; phiếnhoa hẹp dài 2,5 cm; mỗi có 3 thùy, dài 12 mm, thùy chót dài hơn rộng.

Pleiku, đỉnh Langbian, 1.900-2.100 m.

- Terminal racemes; tepals narrow, 2 cm long (*Dendrobium cacuminis* Gagn.; *Sarcopodium langbianensis* Guill.).

11.204 - *Epigeneium chapaense* Gagn.. Thuongduyen Sapa.

Cãnhàng bò, mang giảhàng dựa vào nhau, vàng và nâu, nhỏ, cao 7-15 mm. Lá 1; phiến nhỏ, dày, bầuđục, đến 15 x 10 mm, láng mặt trên, nâu mặt dưới. Pháthoa 1 hoa; hoa không thơm, to 1,5 cm, màu nâu đậm; cánhhoa cạnh rất hẹp; mỗi có thùy giữa rộng 11 mm, đầu hơi lõm, thùy cạnh tròn, nhỏ, đáy thượngthiệt có 2 cục chai.

Sapa, Tamđảo, Côngtum; VII.

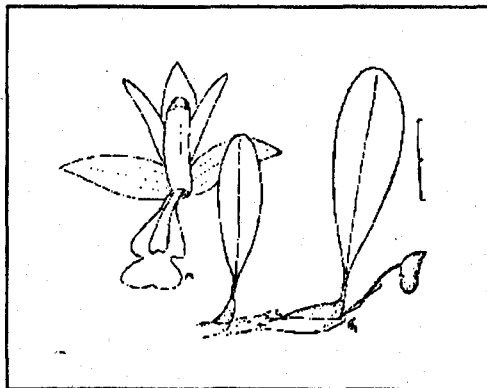
- Flowers dark brown; epichile with 2 papillae at base.

11.205 - *Epigeneium clemensiae* Gagn.. Thượngduyên Clemens.

Cànhhình bò có nhiều bẹ mỏng, bao; giảhình dài đến 1 cm, congcong, vàng. Lá 1; phiến xoan trònđài, đến 5 x 1,7 cm, dai, bìa uốn xuống. Cong dài 2 cm, láhoa 5 mm; hoa to 1,5 cm, *tía đậm*; láđài vào 16 x 5 mm; cánhhoa tamgiác; môi dài 15 mm, phần đáy có móng và mang 2 thùy cạnh, phần chót tròn hay bầuđục ngang.

Bàna.

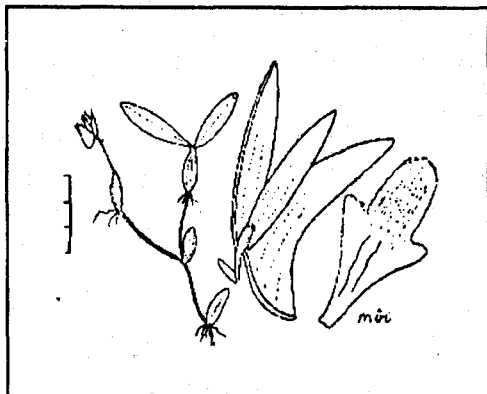
- Flowers dark purple, 1.5 cm large.

11.206 - *Epigeneium labuanum* (Lindl.) Summer.. Thượngduyên lanbang.

Phonglan có cànhhình bò mảnh, chia nhánh mang giảhình cao 12-20 mm, rộng 5 mm. Lá 2; phiến thon hẹp, to 3 x 0,8 cm, gân chánh 5, chót nhọn. Hoa *trắng* ở ngọn một cọng dài 1- 2,5 cm; láđài giữa và cánhhoa hẹp, to 14 x 3 mm; môi có móng dài 6 mm, phiến 3 thùy, thùy cạnh nhỏ.

Vùng Hà Nội, Gialai Côngtum.

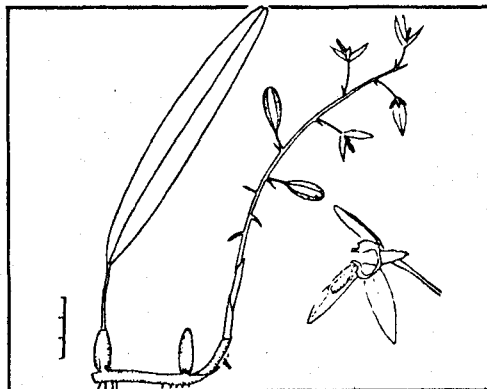
- Flowers white; perianth 14 mm long (*Dendrobium labuanum* Lindl., *Sarcopodium labuanum* (Lindl.) Rolfe)..

11.207 - *Monomeria dichroma* (Rolfe) Schltr. Đơnhình lưỡngsắc.

Cànhhình to 6-7 mm, cứng; giảhình cách nhau 6-9 cm, cao đến 3-4 cm, to 1,2-2 cm. Lá 1; phiến to 18-22 x 3,5 cm, đầu lõm, gân-phụ nhiều, cách nhau 1,5 mm; cuống dài 4-6 cm. Chùm có bao nâu, mỏng, dài đến 40 cm; láhoa to, cao 17 mm, không rụng; hoa to, cọng và noãn sào dài 2,5-3 cm; láđài 2,5-3 cm; cánhhoa nhỏ, dài 5-6 mm; môi dài 8-9 mm.

Trên đá: Nhatrang, Langbian; VI-IX.

- Racemes to 40 cm long; flowers 3 cm long; petals smaller than sepals (*Bulbophyllum dichromum* Rolfe; *B. jacquetii* Gagn.).

t. Arethuseae**1a - 8 phấnkhối**

2a - thân đứng dài, lá songđỉnh; pháthoa ở ngọn mang hoa to

3a - lá rụng sớm, mỏng; môi có thùy cạnh; phứsinh hay trên đá *Thunia*

3b - lá không rụng sớm, hẹp; láđài tía hay trắng mặt trong; cánhhoa rộng hơn lá-đài; môi có thùy cạnh. Dịalan. *Arundina*

2b - không dạng trên

3a - pháthoa ở chót; môi không móng, không chân cột *Bletilla*

3b - pháthoa ở cạnh (vài *Calanthe* vừa có pháthoa ở ngọn vừa có hoa có móng)

4a - thân có 1 lá có cuống hay có giảhàng dạng cuống

5a - lá không hình tim

Tainia

5b - lá hình tim

6a - hoa không xoay, thường có móng ngắn *Nephelaphyllum*

6b - môi không móng *Hancockia*

4b - thân với hơn 1 lá, hay 1 lá dạng hoàbản

5a - môi layđộng trên một chân cột rõ

6a - cãnhàng trong đất phù thành củ có khi chữ V; lá dạng hoàbản, rụi trước pháthoa; hoa trắngtrắng ứng tia dài 1 cm; môi 3 thùy, 5 hàng củ nhỏ màu lục. *Pachystoma*

6b - giảhàng hay không; pháthoa và hoa không như trên

7a - thượngthiệt đáy hẹp kéo thành mũi, đáy mũi có 2 chai ngắn *Spathoglottis*

7b - môi không có chai như trên; hoa trở nên lam khi vò hay khô

8a - bìa cột dính dài vào đáy môi *Calanthe*

8b - cột dính vào môi ở gần đáy mà thôi

9a - môi có móng

Phajus

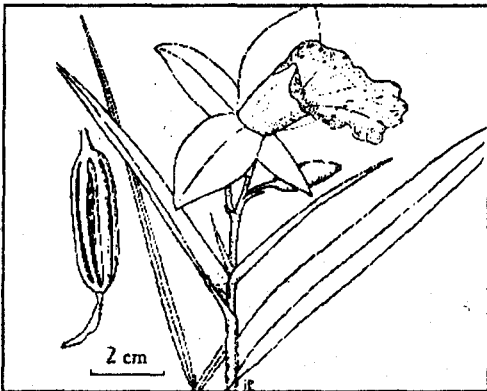
9b - môi không móng hay túi

Cephalantheropsis

1b - phẩkhối 4; pháthoa từ đáy thân

2a - hoa không xoay, thẳng góc với noãnào; ládài dính thành 1 ống *Anthogonium*

2b - hoa xoay; môi dính với cột bằng 2 ren *Plocoglottis*

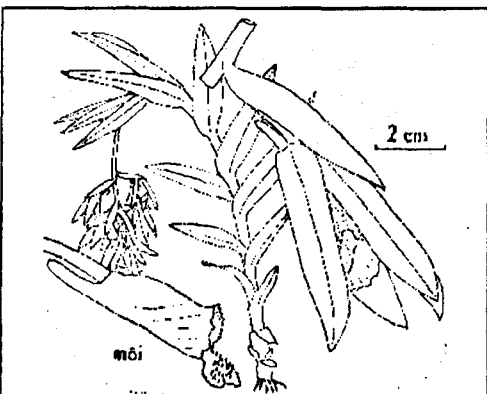

11.208 - *Arundina graminifolia* (D. Don) Hochr. Săylan.

Điалан cao 0,5-2 m; thân to 6-7 mm. Lá như hoàbản, rộng 8-15 mm, dài 20 cm. Chùm đứng, đơn hay kép, 3-5 hoa; phiếnhoa hơi tím; cãnhoa to hơn ládài; môi đẹp, đỏ hay tía, có bớt vàng và 3 sóng dọc, đầu chẻ hai; phẩkhối 8. Nang to, dài 5 cm.

Nơi ẩmlầy, và Tr khắp caođộ: BTN; I-XII.

- Terrestrial; flowers purplish with lip red or purple, yellow blotched (*A. bambusifolia* Lindl.; *A. chinensis* Bl.; *Donacopsis laotica* Gagn.).

11.209 - *Thunia alba* (Lindl.) Reichb. f. Hạcđỉnh trắng.

Phụsinh hay *điалан*; thân cao đến 1 m. Lá dài 15-35 cm, rộng 3 cm, lục tươi mặt trên, mốcmốc mặt dưới. Chùm 10-25 hoa; hoa to, rộng đến 12 cm; phiến hoa nhọn, dài 5-7 cm, trắng; môi trắng, thùy giữa có khi vàng có sọc đỏ, móng dài 1,5-2 cm.

Hàtuỳên, Đàlat, Nam Cáttiên, và Tr (hình theo King & Pantling).

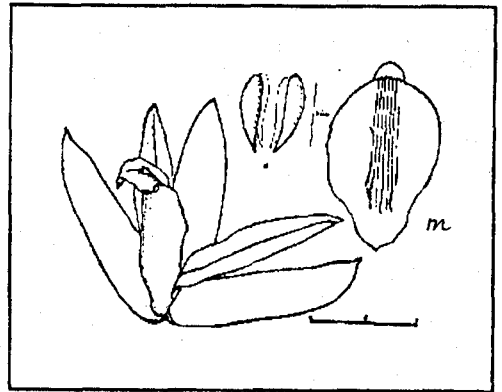
- Terrestrial or epiphytic to 1 m high; flowers white (*Phajus albus* Lindl.).

11.210 - *Thunia pulchra* Reichb. f.. Hạcđỉnh tuyệt.

Phonglan hay trên đá. Lá songđỉnh, rui theo mùa; phiến mỏng. Pháthoa ở ngọn; hoa nhỏ hơn loài trên; phiếnhoa dài 3,5 cm; láđài và cánhhoa gần như bằng nhau; môi không thuỳ cạnh, bầuđục, hơi ngắn hơn phiếnhoa, móng nhỏ, giữa hai láđài cạnh; phấnkhối 4.

Nambộ (hình theo Seidenfaden).

- Epiphytic or on rock; flowers smaller than the precedent; spur shorter.

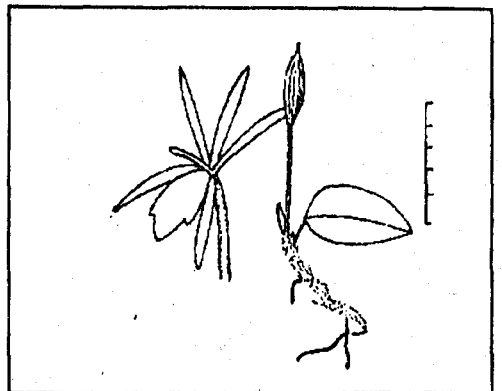

11.211 - *Hancockia uniflora* Rolfe. Hànccốc.

Dịalan có cãnhành bò, có xơ (bẹ còn lại), rễ to. Lá 1; phiến xoan, dài 3-6 cm, bìa có răng, chứa nhiều cươngbào. Hoa côđộc trên cọng dài 5 cm; láđài và cánhhoa hẹp, dài vào 2 cm; môi dài 2 cm, móng dài 16-19 mm; cột cao 12-15 mm; phấnkhối 8. Nang đứng.

Sapa (hình theo Ic. Corm. Sin.).

- Terrestrial; tepals 2 cm long; spur 16-19 mm; pollinies 8.

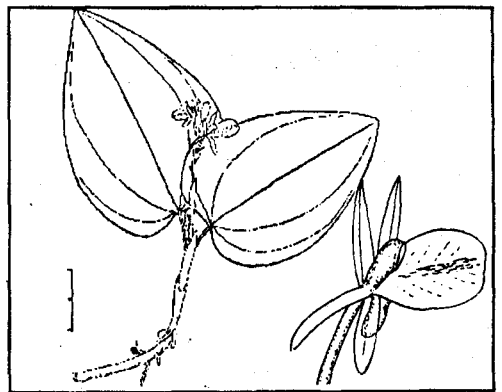

11.212 - *Nephelaphyllum pulchrum* Bl.. Vânlan tuyệt.

Lan nhỏ, trên đá, có cãnhành mảnh và rễ có lông dày; đấyl thân có bẹ xoxác, mỏng, trắng; giảhàngh ngắn, cao 15-20 mm, trong bao mỏng. Lá 1, hình tim, đến 10 x 6 cm, đầu tà, mặt dưới màu hột lựu, gân chánh 5; cuống dài 4-5 cm. Chùm đứng ở chót thân, dài 5-7 cm, ít hoa; láhoa 1 cm; cọng và noãnào dài 1cm; phiếnhoa 1,5 cm; cột hình phiến dài 6-7 mm; phấnkhối 4 x 2.

Yênbái.

- Epilithic; tepals 1,5 cm long; lip ovate.

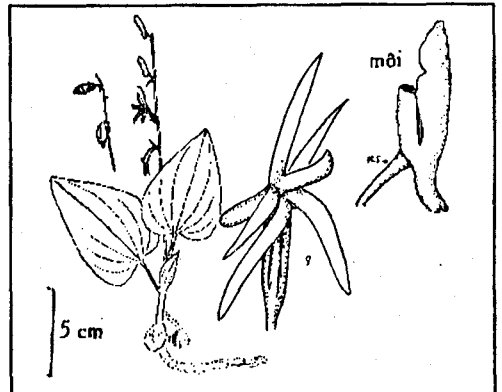

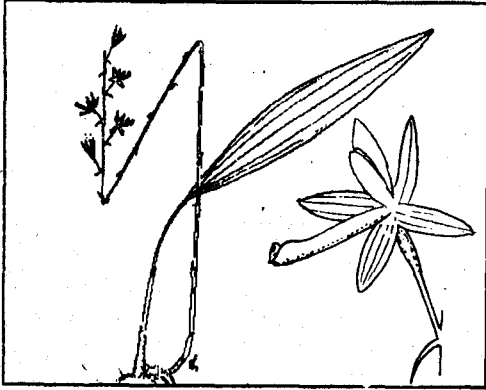
11.213 - *Nephelaphyllum tenuiflorum* Bl.. Vânlan hoa-nhỏ.

Dịalan; cãnhành mảnh; rễ to. Lá có phiến hình tim, dài 4-5 cm; cuống dài 2,5 cm. Chùm đứng; hoa thưa, 2-5, nhỏ, xanhxanh ứng đỏ, xụ sau khi trở; phiếnhoa dài 13 mm; moidài 13 mm, rộng 6 mm, có 3 thuỳ, móng dài 3,5 mm; phấnkhối . Nang dài 2 cm.

Rừng ẩm, 900-1.200 m: Bavi, Côngtum; III-IV.

- Terrestrial; flowers greenish with red; tepals 13 mm long; capsules 2 cm long (*Tainia tenuiflora* (Bl.) Gagn.).

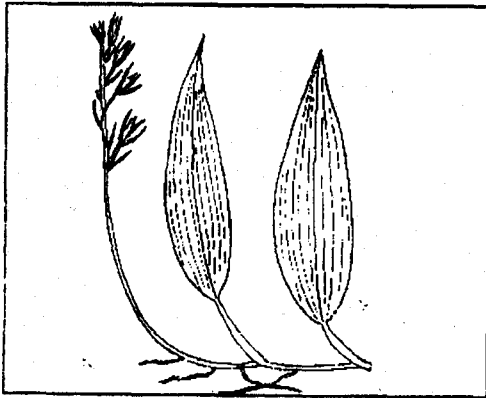

11.214 - *Tainia angustifolia* (Lindl.) Benth. & Hook.f. Tàilan lá-hẹp.

Giành có cành to 4-6 mm; *giành* có mỡ dài, trong 2-3 bao, cao đến 6-10 cm. Phiến lá thon, to 25-30 x 4 cm, gân 2-3/bên; cuống dài 10 cm. Pháthoa cao, dài hơn lá; láhoa thon, cao 1 cm; phiếnhoa 15-25 x 3-4 mm, *lục tái có sọc tía vàng hay đỏ*; môi tròn dài, to 17 x 5 mm, đáy có móng ngắn.

Vào 1.200 m: Càná, Bìnhthuận, Prenn (Lâmđồng); XI.

- Terrestrial; pseudobulb long; flowers green reddish; lip with red or yellow stripes (*Ania angustifolia* Lindl.; *Tainia evrardii* Gagn.).

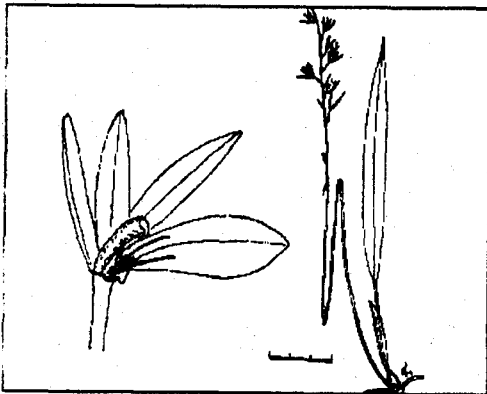

11.215 - *Tainia chapaense* Gagn. Tàilan Sapa.

Lan có cành cộng trụ dài 7-10 cm, mang rễ to, thưa. Lá có phiến dày, to, dài 20 cm, rộng 5 cm, chót nhọn; cuống dài 2-3 cm. Pháthoa cao hơn lá, ít hoa; hoa cao 2 cm; ládài hẹp, cao 16 mm; cánhhoa như ládài; môi dài 6 mm.

Sapa; 8.

- Perianth 2 cm long; lip 6 mm long.

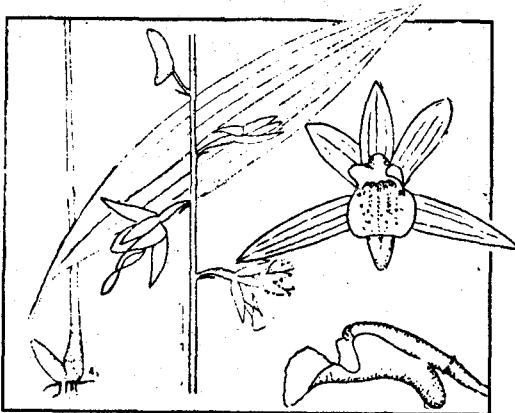

11.216 - *Tainia hongkongensis* Rolfe. Tàilan Hồngkông.

Cỏ có cành bò dài, có rễ to, mang *giành có phần phù cao 2 cm*, rồi một mỡ dài 4-5 cm, trong bẹ bao. Lá có cuống dài 3-4 cm; phiến hẹp, to 17 x 1,5 cm. Chùm đứng, cao 40-60 cm, mang hoa ở 10 cm chót; láhoa nhọn, dài 1 cm; cọng và noãn sào dài 1 cm; phiếnhoa cao 1,5 cm.

Quảngtrị, Quinhơn.

- Pseudobulb 4-5 cm long; perianth 1,5 cm long.

11.217 - *Tainia hookeriana* King & Pantl. Tàilan Hooker.

Lan to có *giành* cao 3-4 cm, có cạnh và xo (bẹ còn lại). Lá to; phiến thon, đến 40 x 4 cm, mỏng, xếp dọc theo 7 gân chánh. Chùm đứng cao cả mét; láhoa 4-6 mm; noãn sào (không vắn) và cọng dài 13 mm; phiếnhoa *lục vàng, có nhiều sọc đỏ*; môi trắng có chấm đỏ, móng vào 5 mm; pháchkhối 8.

Vào 800 m: Liênkhàng, Đanhim.

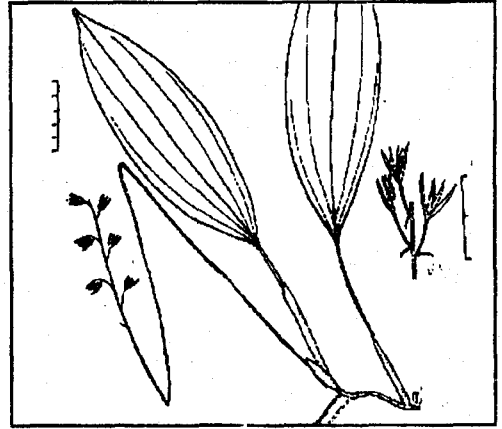
- Flowers yellow; lip with red stripes.

11.218 - *Tainia latifolia* (Lindl.) Reichb. f. Tàilan lá-rộng.

Lan có cành hành to 6-7 mm; rễ to; giả hành to đến 7 x 0,8 cm, trong bao mỏng. Lá có phiến bầu dục, to đến 22 x 6,5-8 cm; cuống dài 8-11 cm. Trục *phát hoa dài đến 80 cm*, có hoa ở 20 cm chót; lá hoa hẹp, cao 8 mm; cọng và noãn sào dài 13 mm; phiến hoa 15 x 2 mm.

Hà Sơn Bình, Công Tum.

- Pseudobulbs to 7 x 0,8 cm; limb to 22 cm long; tepals 8 mm (*Ania latifolia* Lindl.).

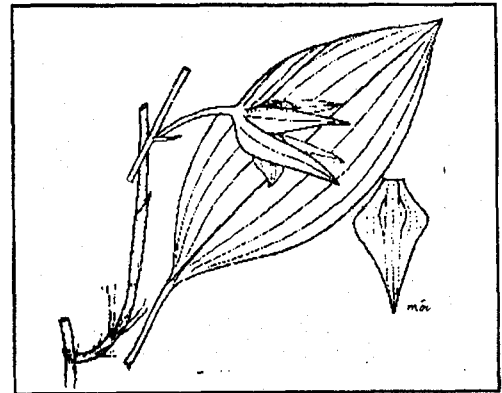

11.219 - *Tainia macrantha* Hook. f. Phi hành hoa-to.

Cành hành mảnh, có xơ (bẹ còn lại), mang giả hành hẹp, dài 6-7 cm. Lá to; phiến dài 15 cm, mỏng, gân 4-5/bên; cuống dài 5 cm. Chùm đứng cao 30 cm; hoa thưa; lá hoa 8 mm; noãn sào và cọng dài 1,5 cm; *hoa rộng 6-7 cm*; môi hình bán nguyệt, có 2 sóng nguyên.

Gần Sapa.

- Flowers large to 6-7 cm; ovary plus pedicel 1.5 cm; lip losangic (*Mischobulbon macranthum* (Hook. f.) Rolfe).

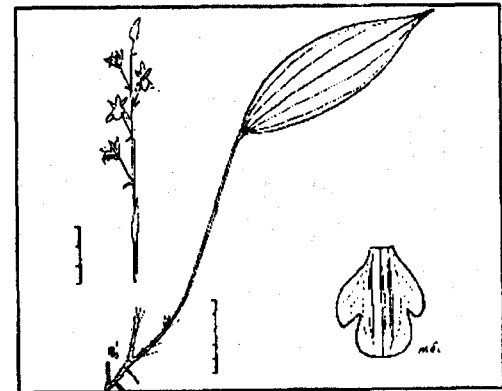

11.220 - *Tainia pauciflora* (Breda) J.J. Sm. Tàilan ít-hoa.

Lan có cành hành chia nhánh, to 2-3 mm, nâu đen, có xơ (bẹ còn lại). Lá 1; phiến xoan thon, to 17 x 6 cm, mỏng, láng, chót nhọn, gân chánh vào 5, gân-phụ mảnh, cách nhau vào 0,7 mm; cuống dài 20-25 cm. Chùm cao 40 cm; lá hoa 1,5 x 3 cm; hoa *thơm dịu*; cọng và noãn sào 1,5 cm; phiến hoa to 2 x 0,3 cm, *lục tia lợt; môi vàng và hương*.

Gialai Công Tum.

- Limb on long petiole; flowers green purplish, lip yellow and pink (*Octomeria pauciflora* Breda, *T. latilingua* Hook. f.).

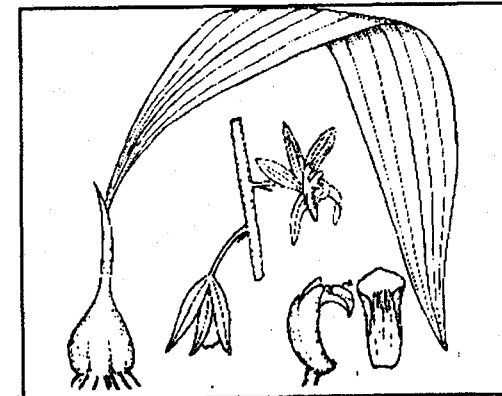

11.221 - *Tainia viridofusca* (Hook. f.) Benth. Tàilan lục-đen.

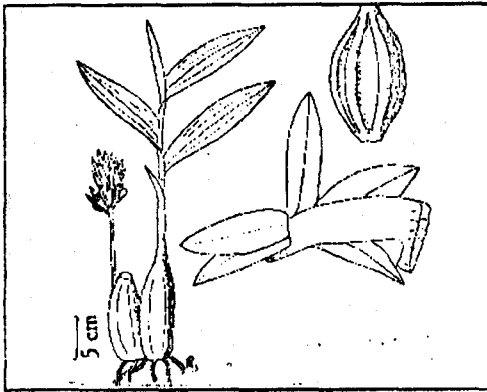
Bụi cao đến 1,2 m; giả hành cao 4-6 cm. Lá 1; phiến to, đến 60 x 9-10 cm, gân-phụ 3-4/bên; cuống dài đến 37 cm. *Phát hoa cao cả mét*; hoa 20-30, to, *nâu vàng*; lá hoa dài 2 cm, vàng và nâu; cọng và noãn sào 2 cm; phiến 2,5-2,7 x 0,5 cm; môi bầu dục, dài 17 mm, chót có 3 thùy, mặt trên có 3-5 sóng cao, móng dài 5-8 mm.

Bắc Hải, Hoàng Liên Sơn, Lâm Đồng.

- Tuft to 1.2 m high; flowers brown yellow; lip with 3-5 crests; spur 5-8 mm long (*Calanthe viridofusca* Hook. f.; *C. eberhardtii* Gagn.).

11.222 - *Tainia longipetiolata* Seidenf. Gialai Công Tum.

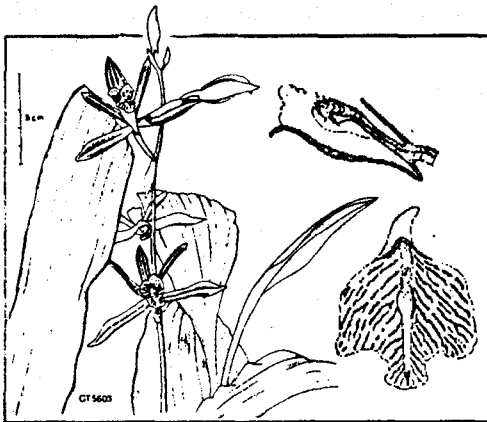

11.223 - Phajus flavus (Bl.) Lindl.. Hạcđinh vàng.

Dialan to; giảhánh to, cao 7-10 cm, rộng 3-4 cm; thân cao 50-60 cm. Lá có phiến to, dài 40-50 cm, lục đậm có đốm vàng. Pháthoa cao 50-80 cm; *hoa vàng dợt*, to đến 7 cm; môi màu *cam nâu*, thùy giữa dứng, có 3 sóng dọc; cột cao 2 cm.

Lâmđồng và Tr.

- Terrestrial 60 cm high; flowers light yellow, lip orange with 3 crests (*Limodorum flavum* Bl.; *P. maculatus* Lindl.).

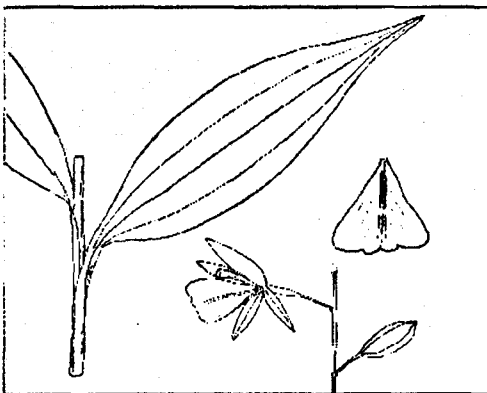

11.224 - Phajus indigoferus Hassk.. Hạcđinh chàm.

Dialan. Lá có phiến xếp dọc, to 30-40 x 4-5 cm, đáy từ hẹp thành cuống. Chùm dứng thưa; *hoa to*, rộng 5-7 cm; *láđài và cánhhoa trắng mặt ngoài, nâuđỏ và vàng mặt trong*; môi hình én, *vàng có rằn nâu đỏ*, có lông trắng dài, dứng; cột dài; phấnkhối 8.

Phúthọ, Côngtum, Biênhòa (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; tepals white outer, brown and yellow inter; lip yellow, red brown striped (*Calanthe crinita* auct., Gagn. p.p.).

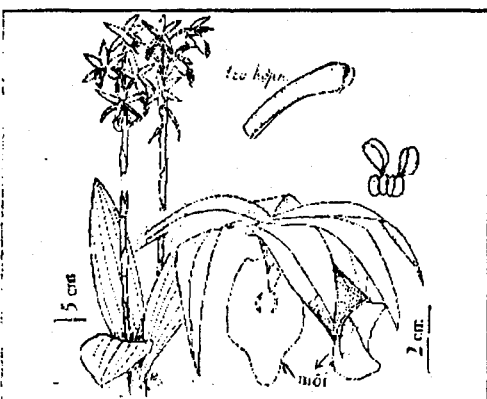

11.225 - Phajus mishmensis (Lindl. & Paxt.) Reichb. f.. Hạcđinh Mishmens.

Phonglan có cãnhành mang nhiều thân, có bẹ mỏng, nguyên hay rách thành xơ mỏng bao; thân dứng cao hơn 40 cm, có bẹ lá bao. Lá 5-6; phiến xoắn thon, to 11-24 x 3,5-6 cm, mỏng, gân chánh 5. Pháthoa dài 30 cm; cọng và noãnào dài 3,5 cm; *láđài giữa to 3,5 x 2 cm*; cánhhoa hẹp hơn, rộng 3 mm; môi tamgiác, có móng dài 1,5 cm; cột cao 2 cm.

Tamđảo, Hànamninh, Lâmđồng.

- Middle sepal 3,5 x 2 cm; lip triangular; spur 1.5 cm long (*Limatodes mishmensis* Lindl. & Paxt.).

11.226 - Phajus tankervilleae (L'Hér.) Bl.. Hạcđinh; Nun's Orchid, Foxglove Orchid.

Dialan to, có củ. Lá như xếp dọc, lục dợt. Chùm dứng, cao 30-50 cm, đẹp; *láhoa to, trắng, mau rung*; *hoa to*, rộng 10 cm; noãnào và cọng dài 2-3 cm; *phiếnhoa trắng mặt ngoài, nâu mặt trong*; môi *đỏ có sọc vàng và 2 sóng nhỏ*; cột trắng.

Huế, Côngtum, Đàlạt, Biênhòa và Tr. Khi bị dập, màu đen.

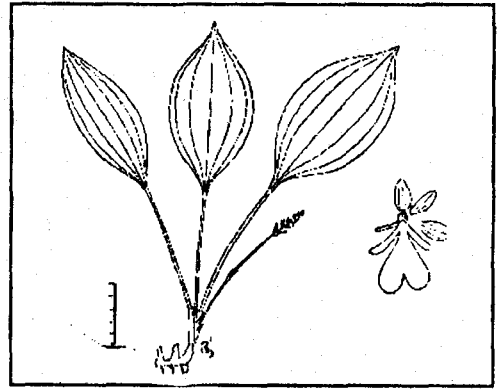
- Flowers white outer, brown inter; lip red with 2 yellow stripes (*Limodorum tankervilleae* Banks ex L'Hér.; *P. wallichii* Hook. f.; *P. grandifolius* Lindl.; *P. longicornu* Guill.; *Calanthe bachmaensis* Gagn.).

11.227 - *Calanthe alismifolia* Lindl.. Kiêu lan tù cô.

Djalán có căn hành bò, cứng, mang giả hành gần nhau. Lá 3; phiến xoan bầu dục, to đến 20 x 10 cm, mỏng, gân chánh 5, đáy tù tù hẹp trên cuống; cuống dài 10-15 cm. Trục phát hoa ngắn hơn lá; lá hoa xoan rộng, dài đến 15 mm; môi có *thùy cạnh hẹp*, dài, *thùy giữa hình tim ngược dài*, đầu lõm sâu.

Hoàng Liên Sơn, Hà Nam Ninh.

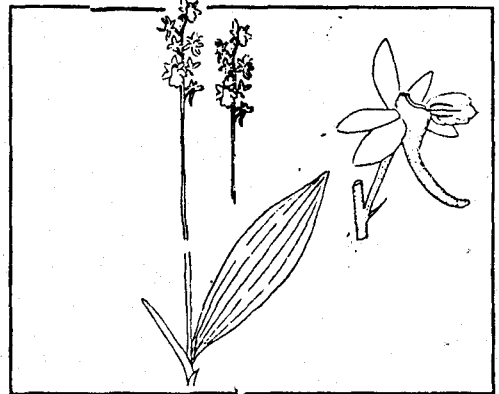
- Terrestrial; inflorescence shorter than leaves; lip with midlobe obcordate.

11.228 - *Calanthe alleizettei* Gagn.. Kiêu lan Alleizette.

Djalán có thân ngắn, thành bụi, dây thân có sợi (bẹ lá còn lại). Lá không rụng sớm, thon, gân 5, đo đến 35 x 4,5 cm. Phát hoa đứng chót thân, cao đến 40 cm; lá hoa không rụng; *hoa tím*; lá đài giữa cao 12 mm; môi có 3 *sóng dài*, thùy giữa không chẻ hai, móng dài hơn lá đài; cột cao 5 mm.

Đèo Lô-quí-Hồ, Lào Cai, Biên Hòa.

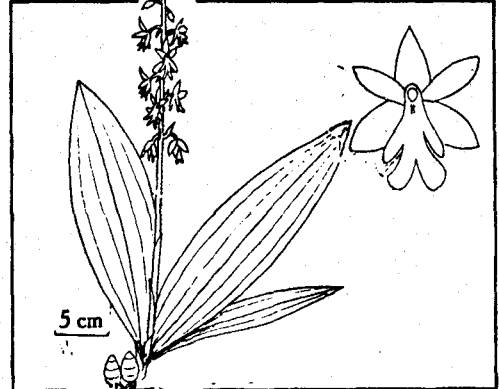
- Bracts persistent; flowers violet; spur longer than dorsal sepal; 3 keels on midlobe.

11.229 - *Calanthe angusta* Lindl.. Kiêu lan hẹp.

Djalán; giả hành hình củ nghệ. Lá gần như chụm ở mặt đất, 2-3; phiến xoan thon, dài 10-40 cm, rộng 5-8 cm, gân 7; cuống ngắn. Chùm giữa lá, cao 30-90 cm, dày; *hoa trắng*; phiến hoa dài 1 cm; môi có 4 thùy, *ứng vàng*, giữa có 4 hàng mụn chai vàng, móng dài 1-1,2 cm; phấn khối 8.

Sapa, Hà Nam Ninh, Bình Trị Thiên, Đran (Lâm Đồng) (hình phỏng theo King & Pantling).

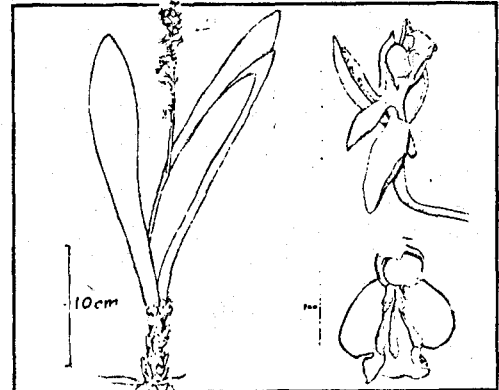
- Terrestrial; flowers white; lip yellowish, with yellow papillae.

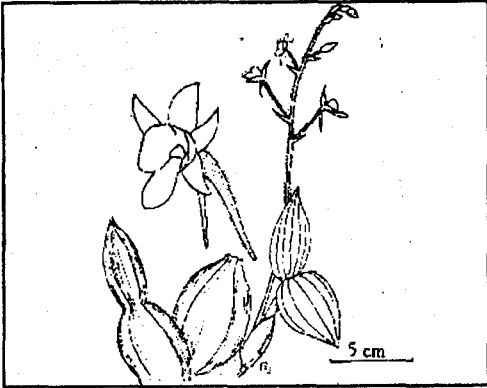
11.230 - *Calanthe brachychila* Gagn. Kiêu lan lưỡi ngắn.

Căn hành ngắn, ngang. Lá 3-5. phiến hình gươm, dài 30-40 cm, gân 5. Phát hoa nhiều hoa, *hoa lục lục*. mặt ngoài có *lông mịn*; lá đài giữa cao 6 mm; môi dài 2 mm, hạt tiết hình thận có 3 sóng lồi; móng 2 mm; phấn khối 8, hình dùi.

Sapa, 1.500 m.

- Flowers greenish; hypochile with 3 long callus.

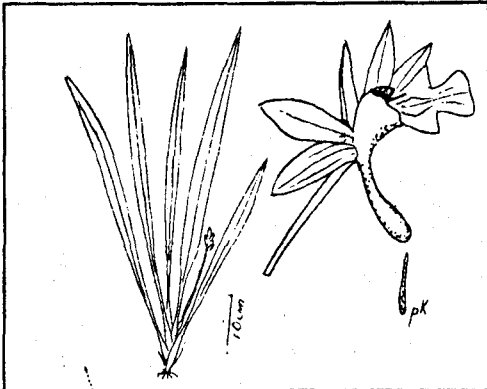

11.231 - *Calanthe cardioglossa* Schlecht. in Fedde. Bầu-ruột.

Địa lan; giả hành thường do 2 lồng có eo ở giữa, hình bầu rượu đặc sắc, hơi dẹp, có 5-6 cánh thấp, cao 3-6 cm. Lá 1-3; phiến dài 20-25 cm, rộng 4-5 cm; cuống dài 3-4 cm. Chùm có lông mịn; hoa hương có sọc đỏ hay vàng, dài 1 cm; môi hình quần, 3 thùy, có sọc đỏ đậm, móng dài 2 cm; phấn khối 8.

Vùng Đà Lạt; XI-III.

- Terrestrial; flowers pink, red striped; spur 2 cm long (*C. succedana* Gagn.).

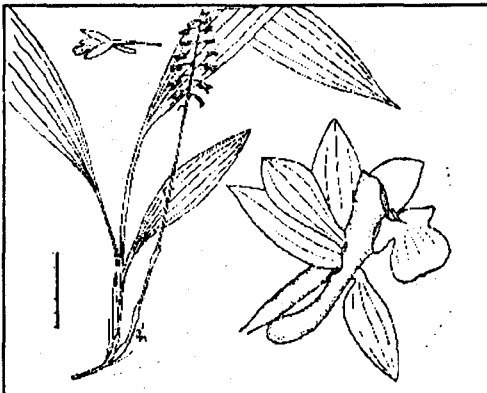

11.232 - *Calanthe chevalieri* Gagn.

Bụi cao 50-60 cm. Lá thon hẹp, rộng 2-3 cm. Pháthoa giữa lá, ngắn hơn lá; lá hoa mau rụng; hoa màu nghệ, rộng vào 1 cm; môi có thùy cạnh tam giác, thùy chót chót cắt ngang, hạt tiết có 2 sóng tam giác; móng phủ ở đầu; phấn khối 8, hình dùi dài.

Vùng núi cao 1.000-1.500 m: Bạch Mã, Hòn Bà

- Leaves narrow lanceolate; flowers safran; spur swelling at apex.

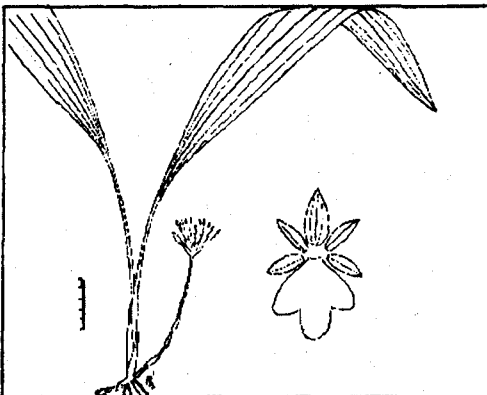

11.233 - *Calanthe clavata* Lindl.. Kiềulan đình.

Cành hành bò dài, to 6-8 mm; rễ to; xơ dài do bẹ còn lại; thân đứng, mang 2-3 bẹ nhỏ, rồi 3-4 lá, lá trên to; phiến đến 50 x 10 cm, dẹt lúc khô, gân-phụ 3(5)/bên; cuống đến 20 cm. Trục pháthoa cao 15 cm; cọng và noãn sào dài 1 cm; môi có thùy cạnh nhỏ, thùy giữa có chót cắt ngang, móng dài bằng noãn sào; cột to, cao 6 mm.

Đất nhiều đá ẩm-i: Tam Đảo; XII.

- Limb blackish on dry; flowers with spur also long as ovary.

11.234 - *Calanthe densiflora* Lindl.. Kim tán.

Cành hành bò dài, to 7-8 mm, mang nhiều xơ và rễ to. Bẹ cao 3-15 cm; lá 3; phiến đến 40 x 3-7 cm, mỏng, gân chánh 5; cuống dài đến 20 cm. Trục pháthoa cao đến 20 cm, có 3-4 bẹ ở đáy; hoa vàng nhiều, nhóm như hoa đầu ở chót; lá hoa dài 25 mm; cọng và noãn sào 2 cm, không lông; môi xoan, to 12 x 8 mm, 3 thùy, móng dài hơn 2 cm; cột cao 12 mm. Sapa.

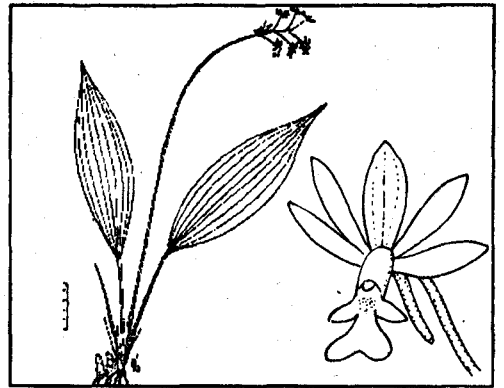
- Limb to 40 x 3-7 cm; inflorescence compact, flowers yellow.

11.235 - *Calanthe herbacea* Lindl.. Kiềulan cỏ.

Dialan thành bụi; rễ to 3-4 mm, dài; đáy thân có xơ dài (bẹ còn lại). Lá có phiến to đến 30 x 7 cm, mỏng, gân 7-9, đáy tù hẹp thành cuống và bẹ dài 10-13 cm. Trục pháthoa cao hơn bẹ lá; láhwa thon nhọn, dài 15 mm; cọng và noãn sào dài 4 cm; phiến hoa dài 15 mm; môi có thùy cạnh xoan, cao, thùy chót rộng, lõm ở đầu. Nang dài 3 cm.

Vĩnhphú, Hànamninh, Đàlạt.

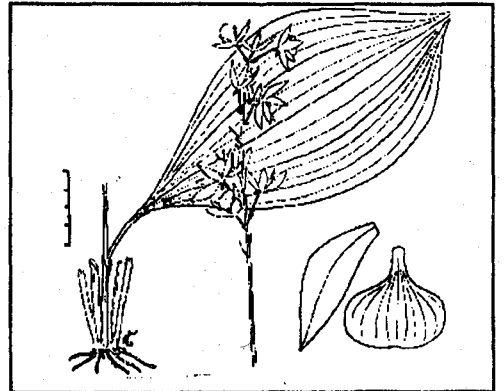
- Terrestrial orchid; pedicel plus ovary 4 cm long; tepals 15 mm; capsules 3 cm long.

11.236 - *Calanthe integrilabris* Gagn.. Kiềulan thủy-nguyên.

Bụi cao 60 cm; thân giả đứng, có 2 bẹ bao, mang 2 lá và pháthoa. Lá to; phiến xoan rộng, đến 25 x 10 cm, gân chánh 5; cuống dài 10-12 cm. Chùm cao 50-55 cm, mang 10-14 hoa; cọng và noãn sào dài 2 cm; hoa có lông như phấn ở mặt ngoài; lá đài giữa do 21 x 6 mm, lá đài cạnh hơi cong; môi *bầu dục ngang, không thùy cạnh*, móng 6 mm; cột dính với đáy móng.

Đàlạt (hình theo Gagnepain).

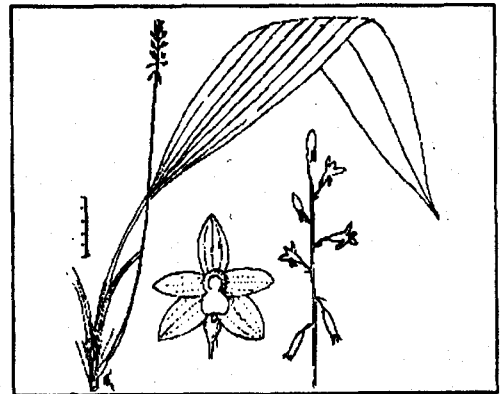
- Tuft; limb to 25 x 10 cm; lip entire, spur 6 mm long.

11.237 - *Calanthe lyroglossa* Reichb. f.. Kiềulan lưỡi-hình-đòn.

Bụi ở đất; thân rất ngắn, to 8 mm; bẹ lá còn lại như xơ dài. Lá có phiến to 40 x 6 cm, gân 4-5/bên, *lục đenden lúc khô*. Pháthoa cao 40 cm; hoa khít nhau; láhwa dài, mau rụng; *hoa trắng* hay vàng, dài vào 1 cm, kể cả móng; môi nhỏ, có *thùy cạnh rất nhỏ*; móng dài bằng noãn sào (3-4 mm); phấn khối 8.

Rừng, cao độ 1.000-1.200 m: Lâmđồng.

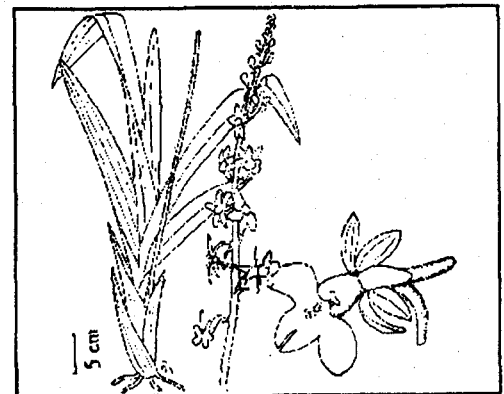
- Stem short; flowers yellow; perianth 1 cm long; lip without sidelobes (*C. nephroidea* Gagn.).

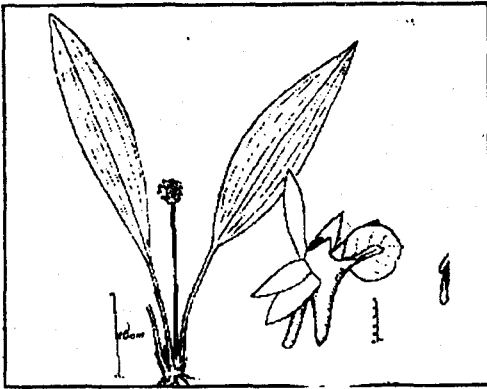
11.238 - *Calanthe pachystalix* Reichb. f. ex Hook. f.. Kiềulan trực-dày.

Dialan; thân giả do bẹ lá, cao 10 cm. Lá 5-6; phiến thon hẹp, dài 20-45 cm; bẹ dài. Chùm cao 130 cm, có lông mịn; hoa nhiều; phiến hoa cao 8-9 mm; môi *hình chim*, 3 thùy, thùy cạnh to, thùy giữa chế sâu, có 4 sóng ở giữa, móng dài 1 cm.

Sapa, Đàlạt.

- Terrestrial orchid; scape to 1.3 m high; lip with 3 large lobes; spur 1 cm long.

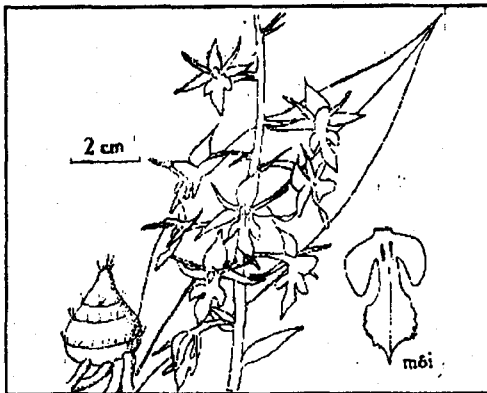

11.239 - Calanthe petelotiana Gagn. Kiềulan Petelot.

Dịalan thành bụi cao 35 cm; giữa xơ, thân ngắn mang 3 lá mà phiến to 20 x 4-7,5 cm, trên cuống dài. Pháthoa cao, phần mang hoa ngắn (6 cm); láhoa không rụng; *hoa tím*, 8-10, rộng 3 cm, mĩ ngoài có lông như tro; ládài giữa cao 17 mm, cánhhoa 15 mm; *môi tròn*, to 11 mm, *không thùy cạnh*, có 2 sóng dọc; móng dài 12-13 mm; phảnkhối 8.

Lôquihồ, gần Sapa, 1.700 m.

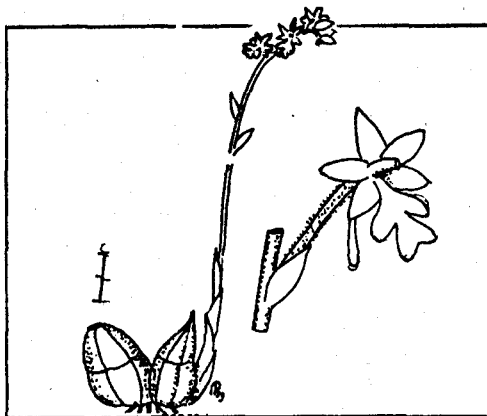
- Limb on long petiole; flowers violet; lip orbicular with 2 keels; spur 12-13 mm.

11.240 - Calanthe puberula Lindl.. Kiềuhwa.

Dịalan; giảhành hình bôngvụ, cao 3, rộng 2 cm. Lá có phiến thon, dài 10-15 cm; bẹ làm thành một thân giả, cao. Chùn dày; *hoa màu tím tím lục bình, đẹp*; môi hình chữ T, thùy cạnh bầu dục, xéo, thùy giữa bìa dứng, đầu nhọn.

Dinh Langbian, vào 2000 m (hình theo King & Pantling).

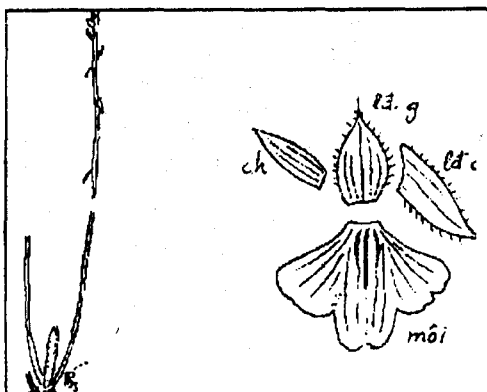
- Terrestrial; flowers light violet; lip with midlobe lacinate on ends.

11.241 - Calanthe rubens Ridl.. Kiềuhwa đỏ.

Dịalan có giảhành. Lá có phiến thon, xếp dọc, to 40 x 15 cm. *Pháthoa lúc chửa có lá*; láhoa, noãn sào, ládài có lông; láhoa xoan, dài 8-10mm, không rụng; *hoa hương, môi tía*; phiếnhoa dài 15 mm; môi to, có 2 thùy cạnh to và thùy chót lõm, móng vào 1 cm.

Côn đảo.

- Terrestrial orchid; flowers pink with lip purple.

11.242 - Calanthe succedana Gagn.. Kiềuhwa bóng.

Dịalan có cãnhành bờ dài, và *giảhành hình trụ*, cao 3,5-7 cm, có 4-5 cạnh, trên đó là một thân giả mang 1-3 lá. Phiến thon, to 15-15 x 3,5-7 cm, 5-7 gân. *Chùm từ đáy giảhành không lá*, dài đến 30 cm; hoa 12-18, *trắng hay vàng*, có lông; môi xoan rộng tamgiác, có 3 gân to, thùy 3, móng dài 15 mm.

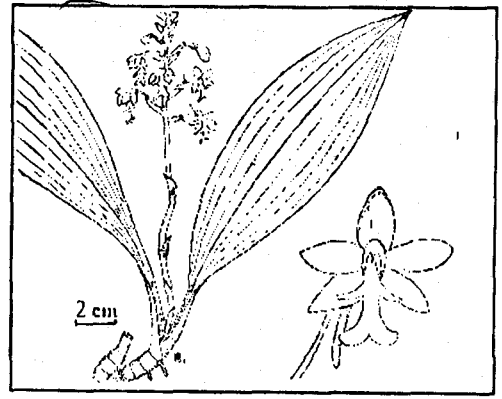
Đà Lạt.

- Flowers white or yellow; lip ovate deltoid; spur 15 mm long.

11.243 - *Calanthe triplicata* (Willem.) Ames. Kiềuhoa xếp-ba. Địalan cao đến 80 cm; cànhhàng to; thân giả ngắn do đáy cuống. Lá 5-7; phiến thon rộng, dài 30-40 cm, có sọc trắng. Pháthoa cao 60-75 cm; *hoa trắng, tâm vàng*, dài 1,5 cm; phiến hoa cao 12-13 mm; mỗi 3 thùy, thùy cạnh nhọn, huốt, thùy chót chẻ hai, móng dài 15-20 mm; phấnkhối 8.

Rừng dày đến 1.500 m: Quảngninh, Hảiphòng, Bìnhtrịthiên, Châuđốc (hình theo Wight).

- Terrestrial; flowers white, centre yellow; spur 15-20 mm long (*Orchis triplicata* Willem., *C. veratrifolia* (Willd.) R. Br.).

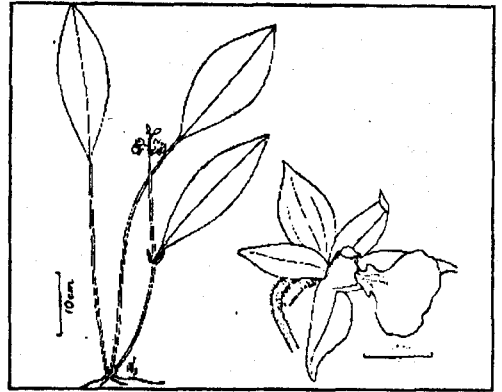

11.244 - *Calanthe velutina* Ridl. Kiềuhoa lông.

Địalan có cànhhàng khá to. Lá có cuống dài đến 30 cm; phiến bầuđục, to 18 x 9 cm, gân 7, mặt dưới có *lông phún*. Chùm ít hoa; *hoa trắng, môi có sọc màu sét*; láđài giữa cao 12 mm; môi rộng hơn cao, đáy hẹp, mang 2 thùy cạnh nhỏ, móng dài 5-7 mm.

Langbian.

- Terrestrial; long petiole; limb hairy beneath; flowers white (*C. integrilabris* Gagn.).

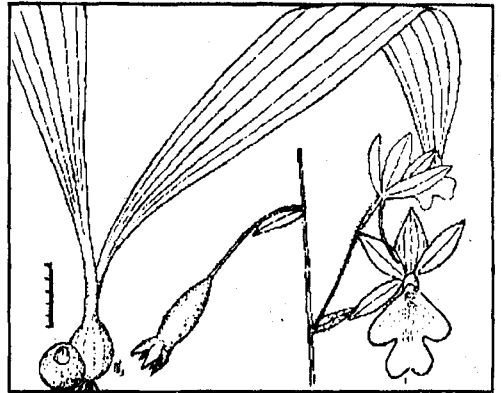

11.245 - *Calanthe vestita* Lindl. Cù-chuối.

Cỏ có *lông mềm*, có giảhàng to đến 6 x 4 cm, rễ dài. Lá xuấthiên sau hoa, to; phiến đến 45 x 7-12 cm, gân 5, denden lúc khô; cuống đến 10 cm, dẹp. Trục pháthoa dài 80-100 cm; trục, láhoa, cộng có *lông phún hung*; láhoa xoan thon, dài 2,5 cm; cộng dài 3,5 cm; *hoa hương hay tím tím*; phiến dài 2-3 cm; môi xoan rộng, chót cắt ngang, lõm, móng 2-3,5 cm; cột cao 6 mm, hình quận.

Phúkhánh, Trịan, Chúachan, thường Tr; I.

- Scape to 1 m high; flowers white or violaceous; spur 2-3,5 cm long.

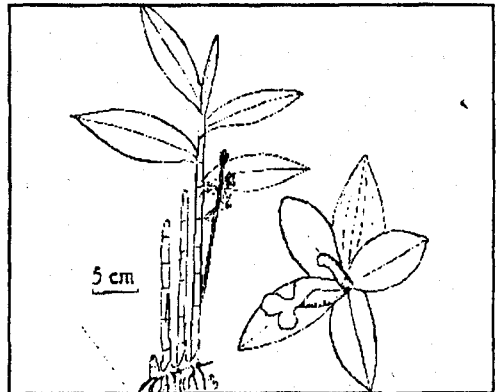

11.246 - *Cephalantheropsis gracilis* (Lindl.) Hu. Trunglan.

Địalan; thân cao 40 cm. Lá 6-9; phiến thon, dài 10-20 cm, rộng 2-5 cm; cuống 1-4 cm. Chùm gần ở giữa thân; *hoa trắng hay ngà*; môi vàng ở giữa và có 1 bớt ngang ở eo, vàng, *móng vắng*; phấnkhối 8.

Vùng núi cao: Sapa, Tamđảo, Quảngtrị, Côngtum, Đalat.

- Terrestrial; flowers white or ivory, lip yellow (*Calanthe gracilis* Lindl.; *C. bursicola* Gagn., *Gastrorchis gracilis* (Lindl.) Aver.).

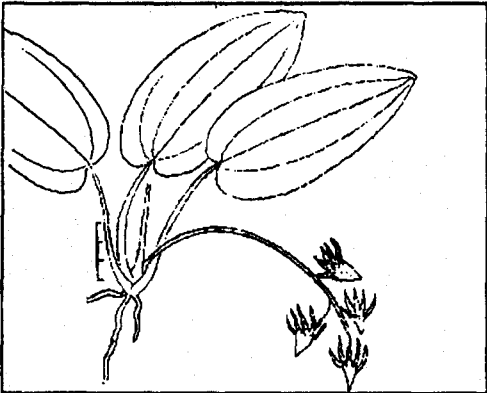

11.247 - *Cephalantheropsis lateriscapa* Guill.
Phấn hùng chùm-cành.

Lan phusinh, không giảhàng; thân to 4 mm. Lá có phiến thon, to 15 x 3-4 cm. Pháthoa cao 15 cm, mọc từ đáy phần có lá; bao hoa trắng; ládài giữa cao 6 mm, 1 gân; môi có 2 thùy cạnh to và 2 sóng dọc, thượngthiệt hình dơi, bìa xẻ; cột cao 3 mm; phấnkhối 4,6, 8 thành 2 nhóm.

Dựa suối: Hoàngliênson, Sapa, vùng Đàlạt (hình theo Seidenfaden).

- Epiphytic without pseudobulb; flowers white (*Gastrorchis lateriscapa* (Guill.) Aver.).

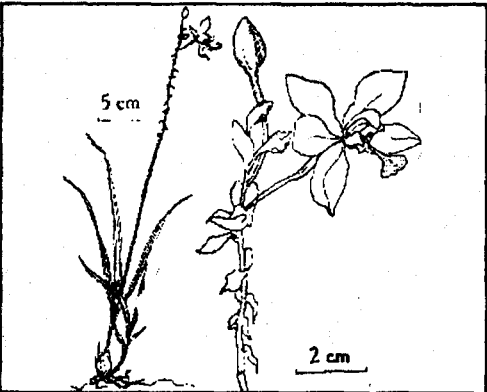

11.248 - *Mischobulbon cordifolium* (Hook. f.) Schltr.

Cànhhàng có rễ; giảhàng nhỏ giữa bẹ lá. Lá có phiến to 14-20 x 6-9 cm, màu lục đậm, đáy hình tim, gân 8-10. Chùm dài 30 cm; hoa 4-5, nâu đậm, môi vàngvàng, dài 3 cm, không móng, 3 thùy thùy cạnh trắng có đốm hương, thùy chót (thượngthiệt) nhọn, vàng có gân vàng cam; phấnkhối 8.

Dựa suối: Tamđảo.

- Limb cordate, to 20 cm long; flowers dark brown, lip yellowish (*Nephelium simondii* Gagn.).

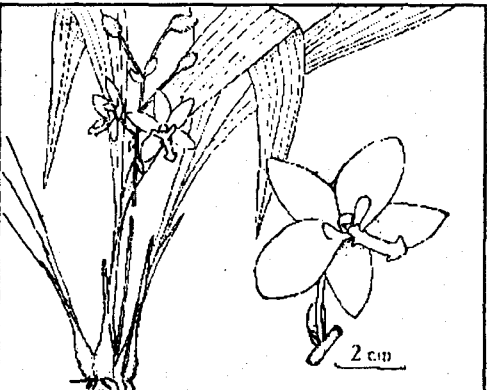

11.249 - *Spathoglottis plicata* Bl.. Caudiệp tím.

Lan có cànhhàng và giảhàng. Lá hẹp, nhọn hai đầu, xếp dọc, không lông. Chùm đứng cao 60-90 cm, mang 3-4 lá như vậy; láhoa không rụng; rộng 2 cm, noãnào 15-17 mm. có lông mịn, tím; phiếnhoa tía hay trắng tro; môi có thùy cạnh to, tím đậm và 2 cục chai vàng. Nang to bằng ngón tay cái.

Từ Tichlan đến Tháibìnhduong, Tr phổbiến; I-XII. Dập, sao dập chỗ đau.

- Commonly cultivated orchid (*Calanthe poilanei* Gagn.).

11.250 - *Spathoglottis aurea* Lindl.. Caudiệp vàng.

Dịalan; bụi dày; giảhàng hình bôngvụ. rộng 1-1,5 cm, có xơ (đáy lá còn lại). Lá có phiến dài 20-40 cm, rộng 3-4 cm, xếp dọc; cuống dài 10-20 cm. Trục pháthoa dài 60 cm; hoa rộng 6-7 cm, vàng đậm có sọc đỏ hay không; môi có thùy cạnh đỏ, chai vàng, thùy chót hẹp, vàng hay đỏ.

Tr song ít phổbiến hơn loài trên; từ Málaiá đến Java; I-XII.

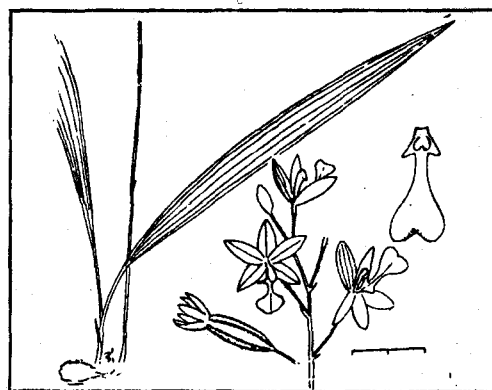
- Cultivated.

11.251 - *Spathoglottis affinis* de Vriese. Caudiệp gần.

Dialan có giảhàng cứng to 1-2 cm. Lá 2-3; phiến thon hẹp, to 20-40 x 1,5-4 cm, nhọn, mỏng, gân chánh 5-7. Pháthoa dài 50-70 cm; hoa ở 5-10 cm chót, to, vàng lợt, đẹp; phiếnhoa xoan, dài đến 2 cm; môi có thùy chót hình tim ngược, đáy hẹp, có 2 móng nhỏ. Nang dài 2,5 cm.

Côngtum, Đàlạt (1.600 m), Phanthiết, Đồngnai, núi Dinh. Không lá lúc mùa khô.

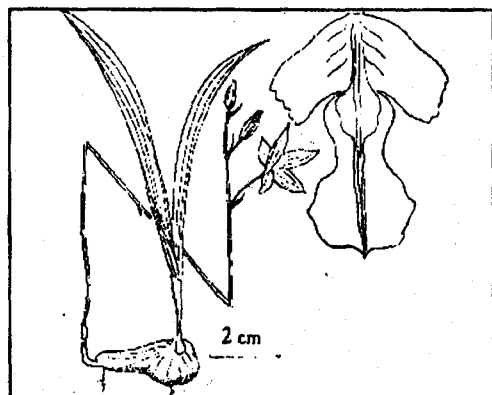
- Flowers light yellow; lip with midlobe on a claw (*S. lobbii* Reichb. f.).

11.252 - *Spathoglottis eburnea* Gagn.. Caudiệp ngà.

Dialan cao 40-55 cm; hành đẹpđẹp, to bằng ngón tay. Lá 1-3; phiến dài đến 35 cm, rộng 1-1,5 cm, xếp dọc theo 3-5 gân. Pháthoa mang 4-7 hoa màu ngà, tâm vàng đọt; phiếnhoa cao 17-19 mm; môi hình đôn, giữa có 3 gân.

Đất ẩmlầy, vùng Huế, Đàlạt; III.Củ có khi ăn.

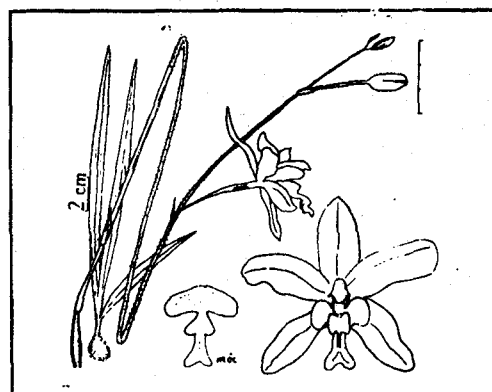
- Terrestrial orchid; flowers ivory, centre light yellow.

11.253 - *Spathoglottis pubescens* Lindl.. Caudiệp lông.

Dialan cao 40-50 cm; hành nhỏ bằng đầu ngón tay. Lá 2-3; phiến dài đến 30 cm, rộng 0,5-2 cm, xếp dọc, 3-5 gân. Pháthoa có lông mịn, mang 7-10 hoa vàng; phiếnhoa dài 13-14 mm; môi có 3 thùy, giữa có 3 gân; phấnkhối 8.

Vùng lầy: Hoàngliênson, Càná, Đàlạt. Var. *fortunei* (Reichb. f.) Gagn.: lá rất hẹp; vùng Đàlạt.

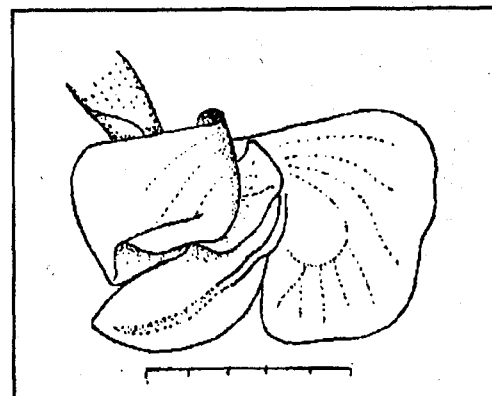
- Terrestrial; scape pubescent; flowers yellow.

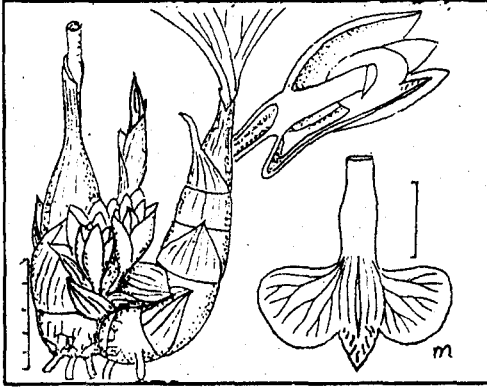
11.254 - *Acanthephippium gougahensis* (Guill.) Seidenf.. Gaibị Gougah.

Dialan trên đất nhiều mùn ở rừng, có giảhàng to, lúc non có be cao 8 cm. Lá có phiến thon, đến 30 x 7 cm, xếp dọc; cuống dài đến 10 cm. Pháthoa ít hoa, ở nách lá; láhoa to; hoa dài 2,5 cm, vàngvàng, chót có sọc đỏ; cọng và noãnào dài 2 cm; ládài cạnh và đáy môi dính nhau thành 1 túi phù, dài 4-9 mm; môi nhỏ ở chót; cột cao 1 cm.

Thác Gougah (Lâmđồng) (hình theo Seidenfaden).

- Limb lanceolate, 30 x 7 cm, plicate; flowers yellowish, red striped (*Calanthe gougahensis* Guill.).

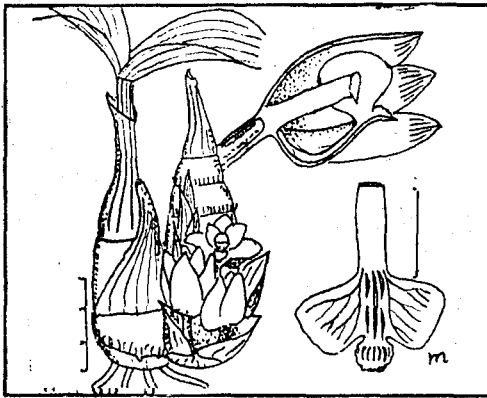

11.255 - Acanthephippium odoratum Aver.

Điạlan; giảhàng màu lục, cao 5-8 cm. Lá có phiến bầu dục, to 12-22 x 3-7 cm; cuống dài 1-2 cm ôm thân. Pháthoa ở cạnh giảhàng; cọng và noãn sào dài 2 cm; *hoa vàngvàng*, dài 2.5-3 cm; môi có *móng hình túi tròn* to 7 mm, thùy giữa tròn hay hình tim; cột cao 1 cm. Nang to 5-7 x 4 cm.

Cônson.

- Terrestrial; leaves 12-22 x 3-7 cm; flowers yellowish white; lip with short mentum.

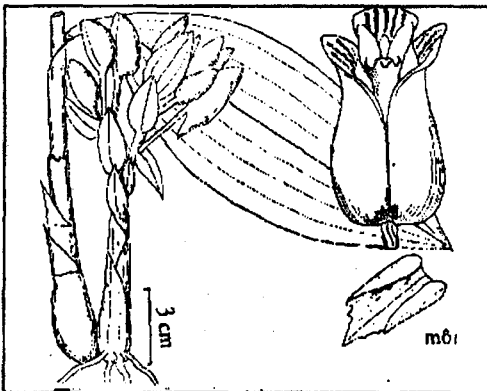

11.256 - Acanthephippium simplex Aver.

Điạlan; bụi với giảhàng xanh, cao 7-10 c. Lá có phiến bầu dục, to 15-25 x 6-9 cm. Pháthoa từ đáy giảhàng; *hoa trắng*, không thơm, dài 2.5-3 cm; môi có bầu tròn, móng 1.5-2 cm, thùy cạnh trắng, thùy giữa tamgiác có *sọc vàng và đốm tía*; cột cao 1 cm. Nang to 5 x 3 cm.

Tam Đảo, Đà Lạt (hình theo Averyanow).

- Terrestrial; leaves 15-25 cm long; flowers 2.5-3 cm long, white, lip with yellow stries and purple punctuations.

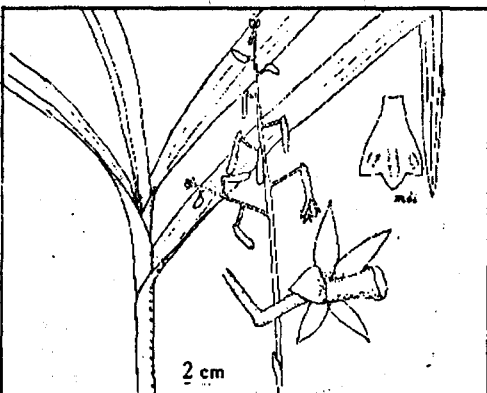

11.257 - Acanthephippium striatum Lindl.. Gaibì sọc.

Điạlan có thân đứng, mang nhiều lá xoan rộng, to. Chùm ở nách lá đã rụng, mang ít hoa; *hoa to, vàng lợt, có sọc tía ở chót các phiến*; lá dài dính thành một ống ngắn; cánh hoa hẹp, không thò dài; môi có 3 thùy, có chàm trổ, thùy chót nhọn, vàng ở bìa; ph. khối 8.

Tam Đảo, vùng Đà Lạt.

- Flowers cream, purple stripped.

11.258 - Anthogonium gracile Wall. ex Lindl.. Vihài.

Điạlan có giảhàng to bằng đầu ngón tay, có rễ to; thân mang 2-4 lá; phiến hẹp dài, dài 15-20 cm, gân dọc 3-5. Chùm kép, đứng cao, mang *hoa nhỏ, đỏ*; phiến hoa thon, như nhau; môi có 3 thùy, đáy có 1 túi nhỏ; phần khối 4. Nang dài 2.5 cm.

Sapa, Đà Lạt.

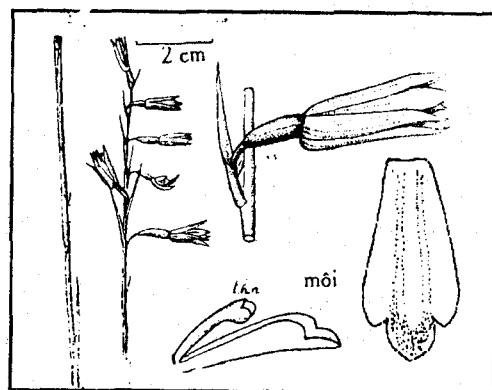
- Terrestrial; flowers red; capsules 2.5 cm long.

11.259 - Pachystoma pubescens Bl.. Hậukhẩu lông.

Cành trong đất. Lá 1-2 xuất hiện sau pháthoa; phiến xếp dọc, dài đến 50 cm, rộng 6 mm. Trục pháthoa cao đến 0,5 m, hơi đỏ, mang 6-7 hgoa ở chót; hoa trắngtrắng, xanhxanh hay tím, dài 1 cm; noãn sào có lông, dài 4 mm; môi có 5 lần uốn nhỏ, xanh; trục cao 5 mm. Nang cao 12 mm.

Tràng, rừng Thông, rừng khô: Bắcgiang, Hànamnh, Đàlat, N; II-III.

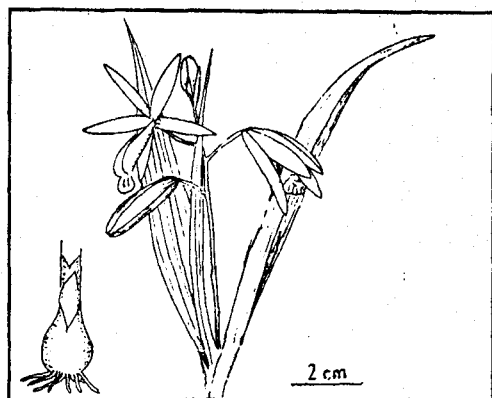
- Leaves after floraison; flowers whitish, greenish or purplish (*P. senile* (Lindl.) Reichb. f.).

11.260 - Bletilla striata (Thunb.) Reichb. f.. Bạchcap, Bé-tí.

Cỏ cao 30 cm; giảhình tròntròn. Lá 3-4; phiến hẹp nhọn, dài 10-20 cm, rộng 1,5-2,5 cm, xếp dọc; cuống không rõ. Chùm đứng, mang 3-6 hoa hướng tím; láhoa mau rung; phiếnhoa cao 2,5 cm; môi bầu dục, dài 2,5 cm, giữa có 5-7 sóng; cột cao 2-3 mm; phấn khối 8. Nang dài 2 cm.

B đến T (hình theo Blume). Thân, rễ cầm máu (ia máu, ho ra máu), trị phong, bệnh da.

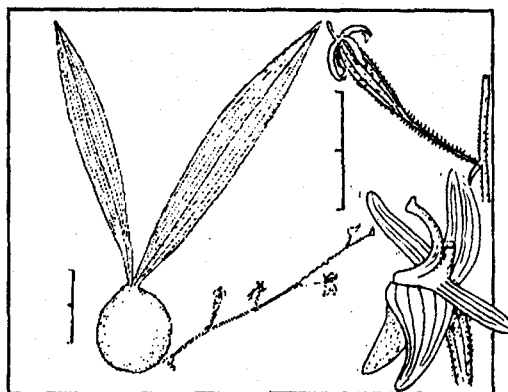
- Herb to 30 cm high; flowers pink purplish; lip with 5-7 crests (*Limodorum striatum* Thunb.; *Bletia hyacintha* (J.E. Sm.) R. Br., *Epidendrum tuberosum* Lour.).

11.261 - Eriodes barbata (Lindl.) Rolfe. Nỉcầu.

Phonglan có giảhình hình cầu, to, mang 2 lá. Phiến thon hẹp, to đến 40 x 6 cm, chót nhọn, mỏng, gân 5-9. Pháthoa dài đến 20 cm; hoa vào 12; cọng và noãn sào có lông phún đen; phiếnhoa dài 1,5 cm, màu rượu chát, chót vàng; cánhhoa rất hẹp; ládài cánh đáy rộng; môi tím đậm, nguyên, to 14 x 3 mm; cột có cánh thấp.

600-1.300 m: Côngtum, Đàlat.

- Pedicel and ovary black pubescent; tepals red, yellow at apex, lip dark violet (*Tainia barbata* Lindl., *Coelogyne nigrofurfuracea* Guill.).

t. Coelogyneae:

1a - đáy môi có khi lõm nhưng không thành túi hay móng

2a - môi xếp chữ S, cong; ládài rộng hơn cánhhoa

2b - môi không xếp chữ S cong

3a - hành và lá mau rụi; pháthoa 1-hoa; môi quấn ở đáy quanh cột *Pleione*

3b - hành, lá tồn tại lâu; pháthoa n hoa; môi không quấn quanh cột

Coelogyne

1b - môi có túi ở đáy

2a - cột dài

3a - ládài với đáy lõm

3b - ládài đáy không lõm

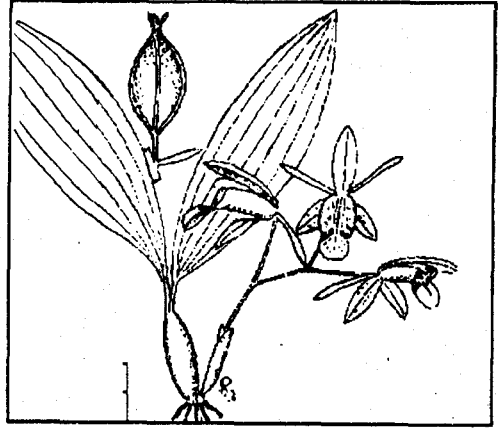
2b - cột ngắn

Neogyne
Otochilus
Pholidota

11.262 - *Coelogyne assamica* Lindl. & Reichb. f.
Thanhđam Assam.

Phonglan có cành hành có rễ to, dài; giả hành hình thoi, to 5-7 x 1,5-2 cm. Lá 2; phiến thon, to 15-25 x 3-6 cm, gân chánh 5, lồi ở mặt dưới. Pháthoa có 4-5 bẹ; hoa 3-4, trắng, nở một lượt, rộng 5 cm; cọng và noãn sào 2-2,3 cm; lá đài 2,3 x 1,2 cm; cánh hoa hẹp hơn lá đài; môi có bốt tia đậm, có thùy cạnh xoan, nhọn nhọn, thùy giữa rộng ở phần trên; cột cao 2 cm, có cánh ở trên. Nang to 4 x 2 cm.

Gialai Côngtum, vùng Đà Lạt; IX-XII.

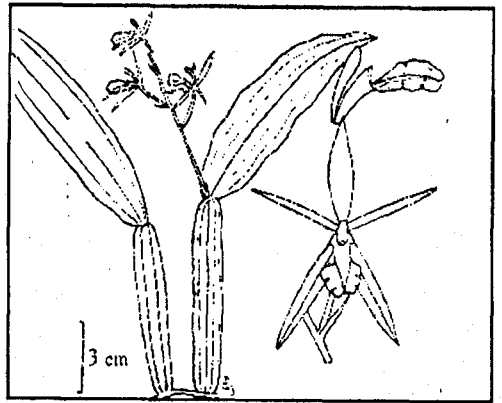
- Flowers white, green tint outer part; lip 2.5 cm long, dark purple dotted (*Cymbidium evrardii* Guill., *C. annamensis* Gagn., *Coelogyne dalatensis* Gagn., *C. saigonensis* Gagn.)

11.263 - *Coelogyne brachyptera* Reichb. f. Thanhđam cánh-ngắn, Thanhlan.

Phonglan có giả hành hình trụ cao 10-17 cm, có 4 cánh tròn, màu vàng vàng, đầu cắt ngang. Lá 1; phiến mỏng, dài 20 cm, rộng 5-7 cm, gân 5. Chùm đứng; lá hoa dài bằng noãn sào, 2-2,5 cm; hoa xanh xanh; phiến hoa dài 2-3 cm; môi xanh có lông đen; cột lục đậm.

Phụcinh từ Nhatrang, Phan Thiết, qua Đà Lạt, đến Biên Hòa, Núi Cẩm (Châu Đốc); III-IV.

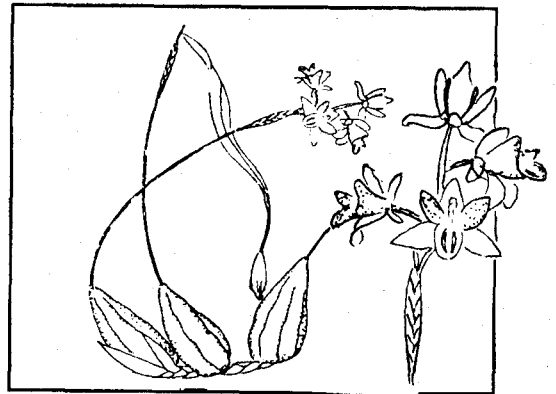
- Flowers green, lip with black hairs; column dark green (*C. virescens* Rolfe, *C. parishii* Gagn.).

11.264 - *Coelogyne filipeda* Gagn. Thanhđam mảnh.

Cành hành bò có vảy bao; giả hành lục to 7 x 4 cm; bẹ còn lại nâu. Pháthoa có lá hoa song đỉnh bao, trục mảnh như chỉ; hoa vào 4, trắng ửng lục, môi nâu, có 2 sọc trắng, thùy cạnh to, thùy giữa bìa tia đậm, gân tia; lá đài giữa cao 2 cm.

Langbian (hình theo Eberhardt).

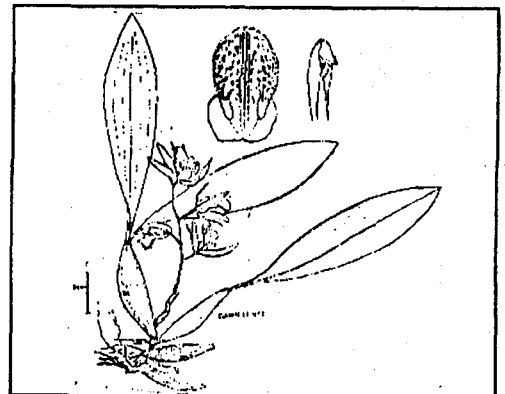
- Flowers green tint, lip brown dark purple striped.

11.265 - *Coelogyne fuscens* var. *brunnea* Lindl.
Thanhđam nâu.

Cành hành to vào 1 cm, mang giả hành hình trụ cao 7-10 cm, cách nhau 2 cm. Lá 1; phiến to 25-30 x 7-10 cm, mỏng, gân 7; cuống dài 2 cm. Pháthoa có bẹ nhỏ bao ở đáy; hoa vàng tái, dài 25 mm, môi vàng nâu; lá đài to 22 x 15 mm; cánh hoa hẹp (1-2 mm); môi có thùy cạnh đứng, thùy chót đầu cắt ngang; cột cao 15 mm.

Đà Lạt.

- Flowers pale yellow, lip brownish yellow (*C. fuscens* Lindl.).

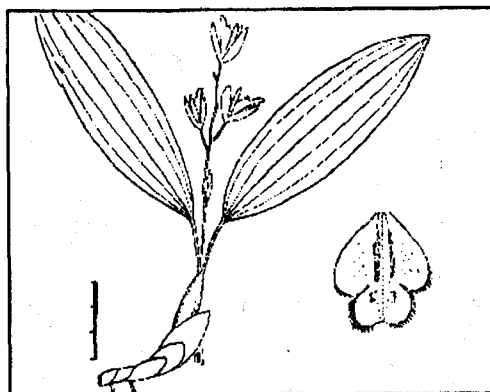

11.266 - *Coelogyne calcicola* A.F.G. Kerr. Thanhđạm
vôi.

Cànhhình kíchcơm, có be bao cứng, láng; rễ to. Giànhhình to 7 x 2 cm, nâu đậm, láng. Lá 2; phiến bầuduc trònđài, đến 20 x 5,5 cm; cuống rõ, dài 4 cm. Pháthoa ngắn hơn lá, có tổngbao songđỉnh kếtlợp; hoa 3-5, dài 2,5 cm, màu ngà, môi trắng, có sọc nâu và vàng.

Vùng núi: Đàlạt.

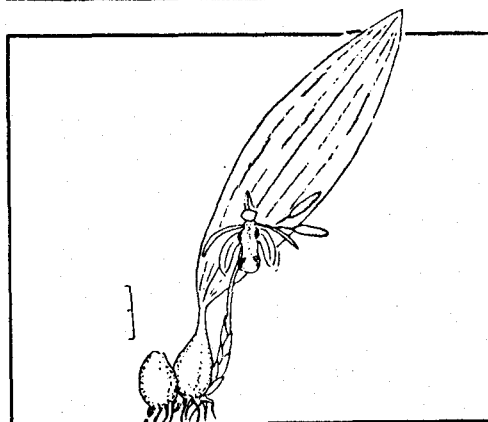
- Flowers cream, lip white brown and yellow striped.

11.267 - *Coelogyne dichroantha* Gagn. Thanhđạm
lưỡngsắc.

Cànhhình mảnh; giànhhình gần nhau, cao 2,5-3 cm. Lá có phiến to 15-18 x 4 cm, gân 7; cuống dài 1,5 cm. Pháthoa thường với 1 hoa đang nở; hoa lục tái; láđài giữa cao 2,5 cm; môi có bột cam đậm, thùy cạnh nhỏ, bánnguyệt, thượngthiệt hình tròn, cao 18 mm.

Vn.

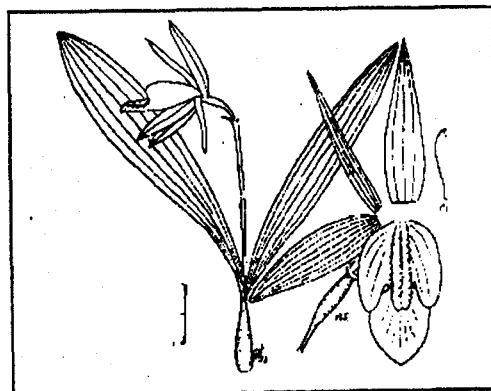
- Pseudobulbs close together; flowers pale green lip dark orange-red; sepals 2.5 cm long.

11.268 - *Coelogyne eberhardtii* Gagn. Thanhđạm
Eberhardt.

Phonglan có giànhhình nhỏ, cao 2 cm, mang 2 lá có phiến trònđài, đến 15 x 2,5 cm, dây từtù hẹp thanh cuống to, gân dọc 5. Pháthoa dài gần bằng lá, mang 1 hoa to, trắng hay láđài vàng cánhhoa có sọc nâu; láđài giữa dài 5 cm, rộng 1,3 cm; cánhhoa hẹp hơn; môi dài 4,5 cm, có 2 thùy cạnh và có 2 phiến đứng chạy đến gần 1/2 thùy chót; cột cao 2 cm.

Gặp trên Thông: Langbian.

- Flowers 1, white with brown stripes.

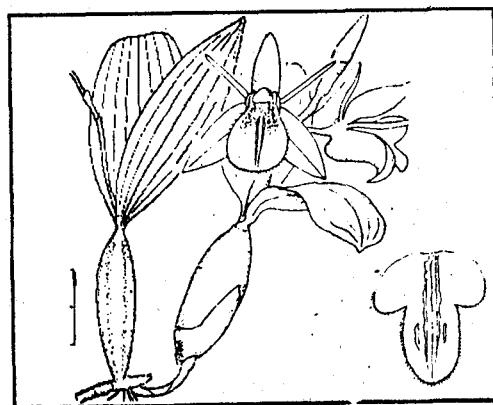

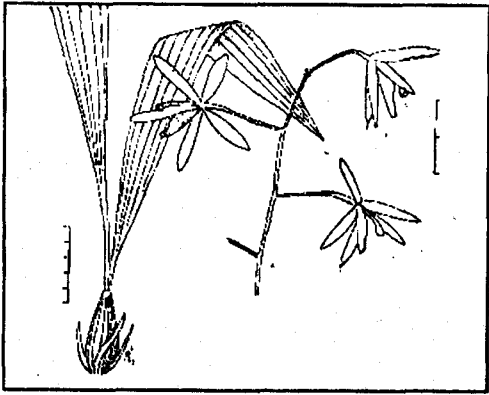
11.269 - *Coelogyne fimbriata* Lindl. Thanhđạm rìa.

Phonglan có cànhhình to 5 mm; giànhhình cao 5 cm, dày 1,5 cm. Lá 2; phiến thon hẹp, dài 16 cm, rộng 2-2,5 cm, mỏng, xếp dọc theo gân. Pháthoa dài 10 cm, mang 5-6 hoa dài 2-3 cm, vàng xangxanh; cánhhoa hẹp; môi có 3 thùy, bìa rìa lông, giữa có 3 sóng dọc, thấp, tâm nâu đến nâu đậm.

Tamđảo, Hànamninh, Báolộc, Đàlạt.

- Flowers 2-3 cm long, greenish yellow (*C. laotica* Gagn.).

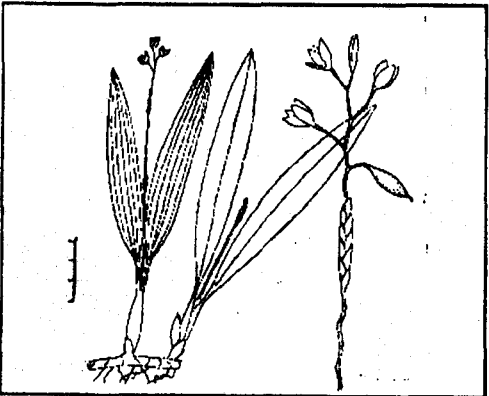

11.270 - Coelogyne flaccida Lindl.. Thanhđạm mềm.

Giànhành có 8 cạnh, nâu, to 7 x 2,5 cm, có 2-3 bao tetua còn lại. Lá 2; phiến to đến 40 x 4,5 cm, đáy tùtù hẹp thành cuống dài 5-6 cm. Chùm thòng dài; cọng và noãn sào dài 2 cm; phách hoa có mùi hôi; phiến hoa dài 22 mm; môi có thùy chót tamgiác nhọn, phân nửa dưới có 3 sóng cao.

Thảo cầm viên Sài Gòn.

- Limb to 40 cm long; pendent racemes; tepals 22 mm long.

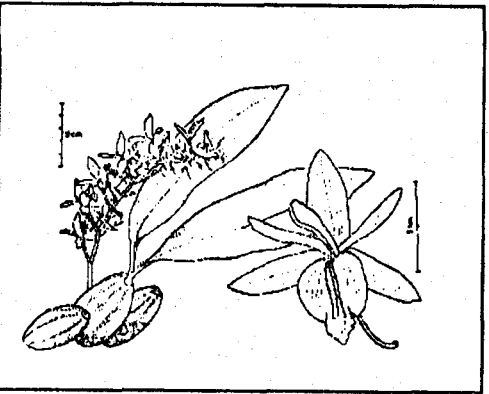

11.271 - Coelogyne flavida Wall. ex Lindl.. Thanhđạm vàng.

Cành hành cứng to 4-7 mm, có nhiều rễ; giànhành to 4-5 x 1-1,5 cm, nâu lằng. Lá 2; phiến thon hẹp, 20-25 x 2-3 cm; cuống 1-2 cm. Phách hoa dài hơn lá, có lá hoa song đĩnh kết lợp ở đáy, trục chữ chi; hoa màu lục đỏ, trên cọng và noãn sào dài 1 cm; phiến hoa 8 mm; lá đài giữa 12 x 7 mm; cánh hoa hẹp hơn; môi 2 thùy; cột cao 6 mm. Nang không cánh.

Rừng cao độ 2.000 m: Bù đăng (Lâm đồng); X-XII.

- Flowers green and red; middle sepal 12 x 7 mm.

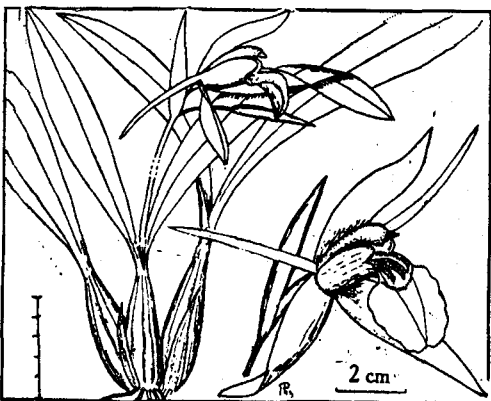

11.272 - Coelogyne lactea Reichb. f. Thanhđạm màu sữa.

Phong lan có cành hành to, mang giànhành xoan cao đến 5 cm, có cạnh tròn tằm. Lá 2; phiến to đến 15 x 5 cm; cuống dài vào 2 cm. Chùm đứng xéo, hoa cùng nở tất cả; cọng và noãn sào cao 2,5 cm; lá đài tròn dài, vào 20 x 8 mm; cánh hoa hẹp hơn, rộng 4 mm; môi dài gần 2 cm, có thùy chót tamgiác nhọn, 1/2 dưới có sóng đứng.

Đà Lạt; II (hình theo Seidenfaden).

- Sepals 20 x 8 mm; petals 4 mm wide.

11.273 - Coelogyne lawrenceana Rolfe. Hoàng hạc, Hoàng long.

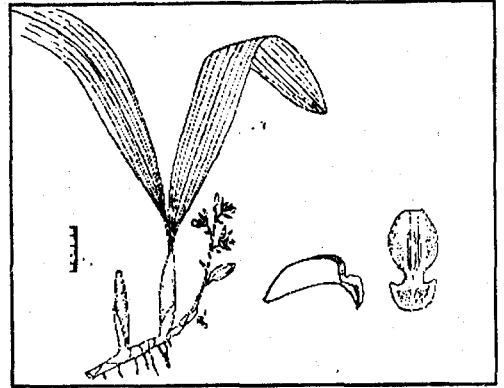
Phong lan có giànhành xanh, lằng, cao đến 10 cm, to 2-3 cm, có rãnh cạn. Lá 2; phiến dài 30 cm, rộng 4-5 cm, gân cạnh 4-5 cặp. Phách hoa cao bằng lá, mang 1-2 hoa; hoa thơm mùi Công chúa, rộng 12 cm, có lá hoa hình mo; phiến hoa màu ngà vàng, môi có thùy giữa trắng, thùy cạnh có sọc nâu ở trong, giữa có 3 sóng cao và gai nạt.

Cà ná, Bảo lộc, vùng Đà Lạt; II.

- Flowers large, fragrant, cream, midlobe of lip white, sidelobes brown striped (*C. speciosa* auct., non Bl.).

11.274 - *Coelogyne lentiginosa* Lindl. Thanhđạm mut.

Cànhhình đứng to 6-8 mm, mang nhiều rễ to, trắng; giảhàng xanh, lắg, đến 12 x 2 cm, có 2 bao nâu lắg. Lá 2; phiến trồndài, đến 30 x 4,5 cm, đắy từừ hẹp thành cuốg ngắn, gắn 3-4 mỗi bên. Pháthoá dài 12 cm, có tồgbao; láhoa vàng xanh, 20 x 8 mm; cộg và noắnsào 13 mm; phiếnhoa 2 cm; môi nâu, bìamỏng, thuy giữa cam, bìavàng.

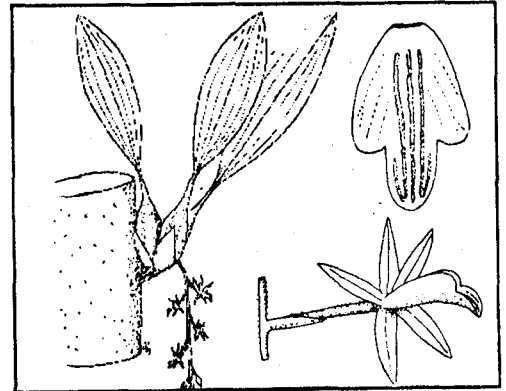

Rừng bán-thay-lá, rừng Tre: GialaiCồgtum, Langbian.

- Lip brown, membranous on edges, midlobe orange, yellow on edges.

11.275 - *Coelogyne massangeana* Reichb. f. Hoàngyến.

Phonglan có giảhàng trồndài, cao 8-10 cm. Lá 1-2; phiến dài 50, rộng 8 cm. Chùmhồg dài; trắc và noắnsào có lông nâu đắy; láhoa to, không rựg; hoa vàng tắi, to 5-6 cm; môi vàng, bìatrắg, có gắn sôcôla, 3 sớg đắy ở hắthiệ, 5 ở thuy chốtt.

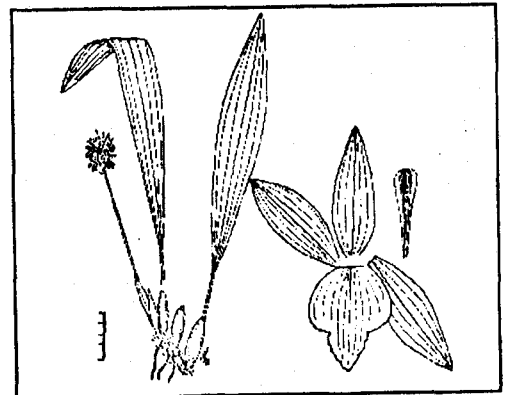

Xuầnlộc, Biếnhồa; VI-VIII.

- Flowers pale yellow; lip yellow, white on edges, brown striped.

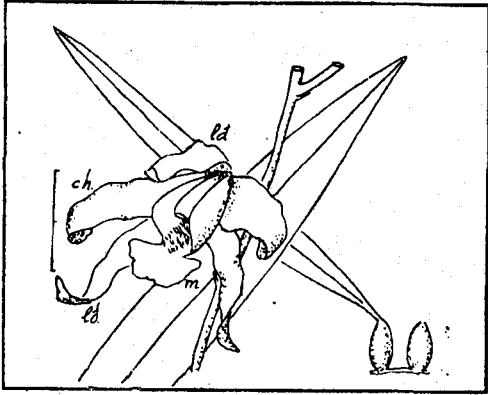
11.276 - *Coelogyne mooreana* Sander ex Rolfe. Camđạm

Cànhhình phủ bởi sợi do bao mực còn lại; rễ to; giảhàng gắn nhau, có 4 cặh, to 4 x 1,5 cm. Lá 2; phiến to 30-50 x 3-5 cm, đắy từừ hẹp thành cuốg, gắn 7. Pháthoá cao 20-40 cm, hoa tụ ở 3-4 cm chốtt, to, trắg với đốmcam; láhoa mau rựg; láđài giữa bầudực, dài 4-4,5 cm; môi 3 thuy, có nhiều cộg rìa lông dài, dài 3,5 cm; cộtc cao 2,5 cm.

Trên thân cây, rừng đến 2.200 m: Vínhpứ, Pleiku, Langbian, Bắđắg (Lắmdồg); X, 10.

- Flowers white with orange red blotches.

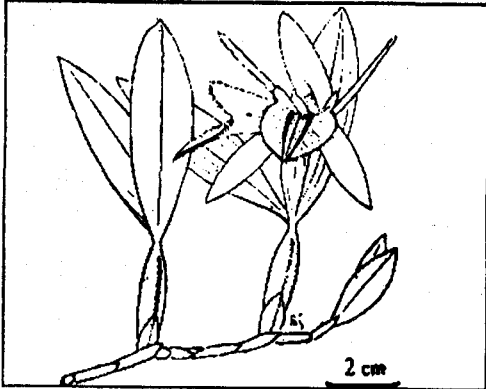

11.278 - Coelogyne cristata Lindl.

Giànhành cách nhau, xoắn tròn dài hay tròn, to 4-6 x 2-4 cm. Lá có phiến to 20-35 x 2-3 cm. cọng hoa không lông, dài bằng noãn sào; hoa rộng 5 cm, phiến hoa *đúng*; cánh hoa dài 6-7 cm, *trắng*; môi có 3 thùy, thùy cạnh có *đáy vàng cam*, đúng dựa cột, sau cong ra, thùy giữa dài hơn cả, có 5 sóng rìa.

Thường Tr.

- Flowers white, 5 cm large; lip 3-lobate with 5 fimbriate keels.

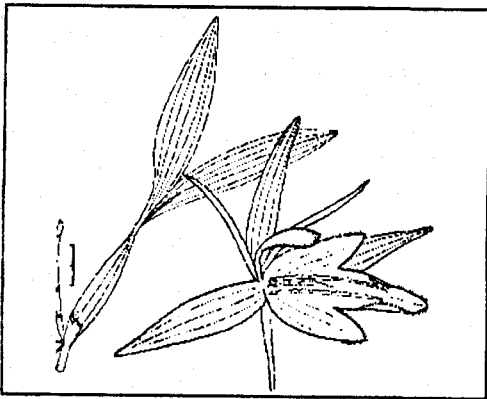

11.279 - Coelogyne ovalis Lindl.. Nâuhoàng.

Phong lan có cành hành to 5-6 mm, có vảy kết lợp, mang giànhành cao 4-6 cm, to 1,5 cm, có 3-5 rãnh. Lá 2; phiến xoắn, dài 10-15 cm, tiên khai quăn. Chùm đứng ít hoa, gần ở *chót giànhành*, cọng có vảy bao; hoa to, phiến hoa cao vào 2,5-3,5 cm, *màu cà phê sữa*; cánh hoa và môi có rìa lông, môi có sọc đậm.

Dà lạt.

- Racemes few flowered; flowers brownish, lip dark striped.

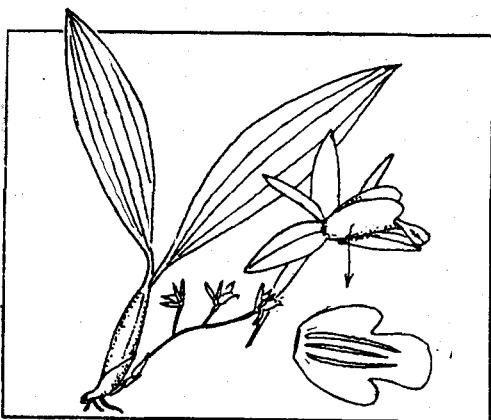

11.280 - Coelogyne pallens Ridl.. Én-luyện, Thanhđạm tái.

Phong lan có cành hành to 2-3 mm, mang giànhành cách nhau, hình bắp, cao đến 5 cm. Lá 2; phiến thon hẹp, to 8-15 x 2-2,5 cm; cuống ngắn. Chùm từ đáy giànhành; hoa to; lá dài giữa dài 2 cm; cánh hoa rất hẹp; môi hình én, có 2 sóng dài chạy đến chót, và 1 sóng ngắn, bìa rìa ở 1/2 trên.

Langbian; XII-I (hình theo Seidenfaden).

- Sepals 2 cm long; midlobe of lip longer than large (*C. ovalis* auct. non Lindl.)

11.281 - Coelogyne quadrilobata Gagn.

Giànhành xoắn, có 4 cánh tròn, to 4-5 x 2-2,5 cm, màu lục. Lá có phiến thon, to 12-13 x 3-3,5 cm, gân 4. Phấn hoa ở chót giànhành, *mang 3 hoa*; lá hoa cao 15-18 mm, màu rưng; lá dài giữa cao 2 cm; cánh hoa hẹp, cao 19 mm; môi dài 17 mm, có *thùy cạnh vàng và nâu ở bìa*, có 3 sóng *dọc*, thượng thiết vuông dài; cột 1 cm. Nang hình xấp xỉ, dài không đến 1,5 cm.

Hànội; II.

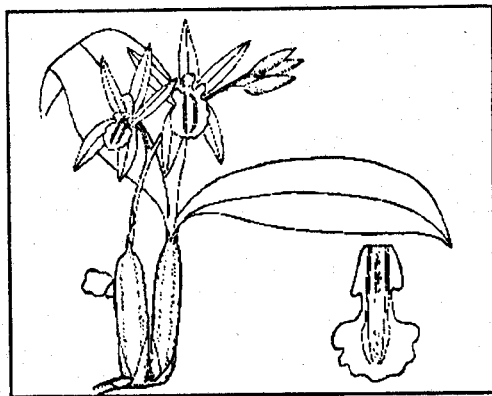
- Pseudobulbs 4-5 cm high; leaves 13 cm long; sepal 2 cm long; lip with sidelobes yellow brown on edge.

11.282 - *Coelogyne verrucosae* Reichb. f.. Thандam mưt.

Giảhành hình trụ, có 4 cạnh tròn, rãnh can. Lá 2; phiến xoan bầu dục, to. Pháthoà ở *chót giảhành, đứng*, có 3(4) bẹ xám vàng bao; hoa 5-6, to, *màu lục tươi*; môi có *bốt đậm*, có 2 thùy cạnh đứng, thùy giữa có 2 sóng cao, đứng; cột có cánh; phấnkhối 4.

Nhatrang, Phanthiết, Đàlạt; III.

- Flowers light green, lip with dark blotch, keel warty (*C. parishii* auct. non Hook. f., Gagn.)

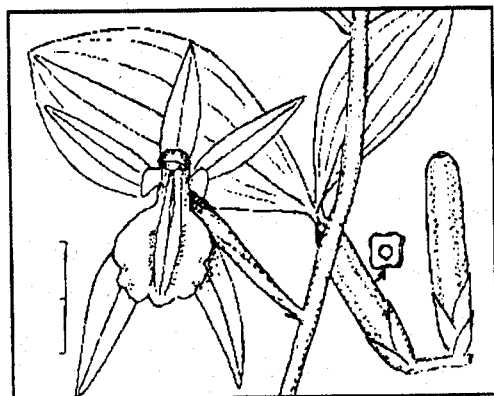

11.283 - *Coelogyne parishii* Hook.

Giảhành hình trụ có 4 cạnh. Lá 2; phiến xoan tròn dài; bẹ xanh vàng. Pháthoà đứng mang 5-6 hoa màu lục tím; môi có *bốt đậm*, 3 thùy, thùy giữa đứng; cột có cán; phấnkhối 4.

Tr.

- Pseudobulbs tetragonal; flowers green violaceous (*C. non parishii* Gagn.)

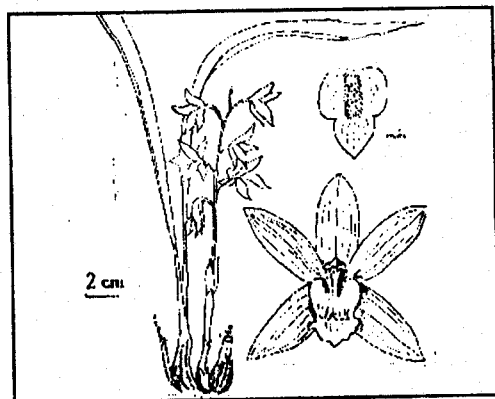

11.284 - *Coelogyne prolifera* Lindl.. Xoanthu.

Cànhhành to đến 1 cm, có vảy kếtlọp, mang giảhành cao 6-7 cm, to 2 cm, hay tròntròn. Lá 2; phiến dài 20-30 cm, thon, nhọn, gân 9; cuống 2-3 cm. Pháthoà dài 25-35 cm; có *vảy kếtlọp dưới phần thu*; phiếnhoa dài 2 cm, *nâu xanh*; cánhhoa hẹp; môi *vàng nghệ*, dài 2 cm, có 3 thùy, có 2 phiến dọc ở giữa.

Vùng Đàlạt; giảhành dài như *C. longipes*. Một pháthoà trổ *cho nhiều năm*.

- Flowers brownish green, lip orange red.

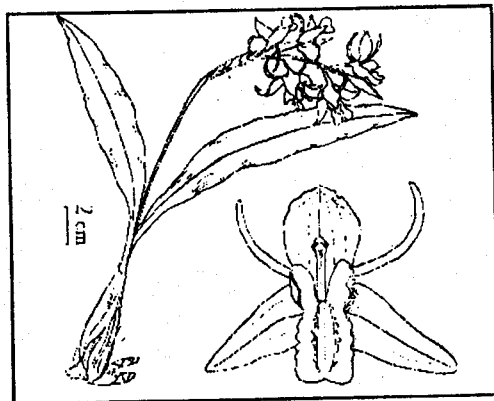

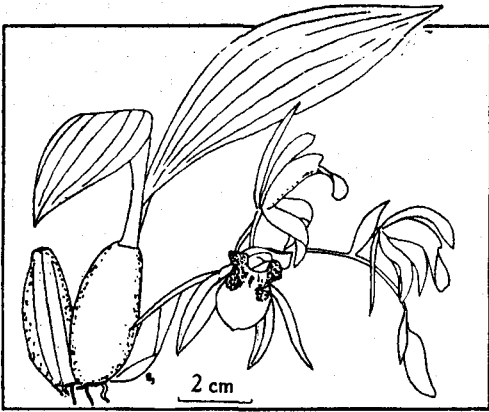
11.285 - *Coelogyne mooreana* Sander ex Rolfe. Tuyếtnợc.

Cànhhành to đến 1 cm, có sợi, mang giảhành cao 2-6 cm, hơi cong, có cạnh lúc khô. Lá 2; phiến xanh đậm, láng, thon nhọn, dài 15-25 cm, 5-7 gân; cuống dài. Pháthoà dài 10 cm, mang 2-5 *hoa trắng*, dài 3,5 cm; phiếnhoa giống nhau; môi có 3 thùy, có 5 hàng mưt.

Quảngtrị, Đàlạt, Nhatrang.

- Flowers white; lip with 5 lines of warts (*C. psectrantha* Gagn.).

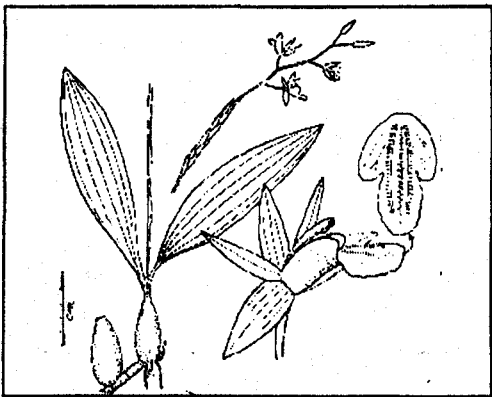

11.286 - Coelogyne nitida (D. Don) Lindl.. Hoànglạc lằng.

Cành mang giảhàng khít nhau, cao đến 10 cm, to 3-4 cm, có rãnh cạn. Lá 2; phiến thon, dài 20 cm, rộng 6-8 cm, gân-phụ 2-3 cặp. Chùm ngang, từ một giảhàng non, mang 5-6 hoa vàngvàng, cùng nở; cánhhoa hẹp, 3 x 0,4 cm; môi có bột nâu và cam, sóng có răng.

B. Đàlạt.

- Flowers yellowish; lip brown and orange red eyed, keels crenelate (*Cymbidium nitidum* Wall. ex D. Don, *Coel. corymbosa* Lindl., *Coel. punctulata* Lindl.).

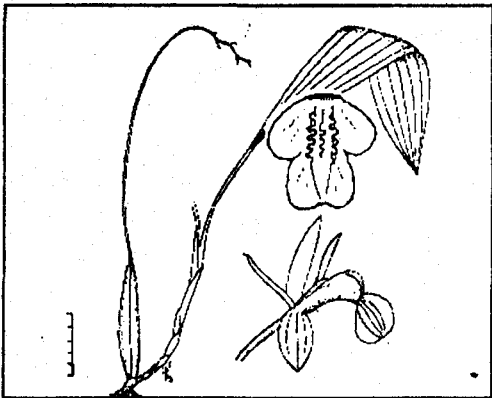

11.287 - Coelogyne sanderae Krzl.. Bạchđạm.

Cànhhàng to 4-6 mm, mang giảhàng to vào 5 x 2,5 cm. Lá 2; phiến thon, to 20 x 4,5 cm; cuống dài 5-7 cm. Chùm ở chót giảhàng, có tổngbao songdính kếtlớp, dài 30 cm, láhoa vàngvàng; noãnào và cọng dài 1 cm; hoa trắng có môi có đốm vàng và cam; phiếnhoa dài 2 cm; môi có thùy cạnh đứng, gân có u nhỏ, theo 2-3 hàng; cột cao.

Dinh Langbian.

- Flowers white, lip yellow with orange red spots (*C. ridleyi* Gagn., *C. darlacensis* Gagn., *C. annamensis* Ridl.).

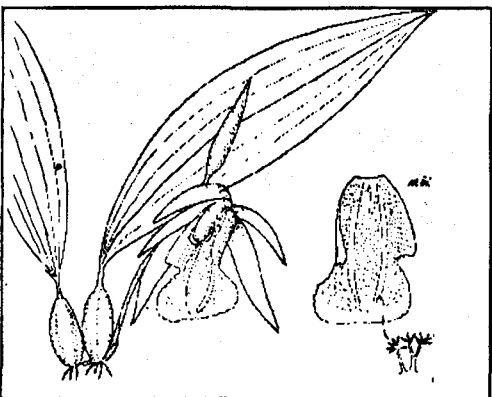

11.288 - Coelogyne rigida Par. & Reichb. f.

Cànhhàng to 6-8 mm, có rễ to, có bao không lông còn lại; giảhàng đến 11 x 1,5 cm, nâu lằng. Lá 2; phiến thon, to 30-40 x 5,5 cm, đáy từ từ hẹp thành cuống, gân 2-3/bên. Pháthoa ở ngọn, dài, có trục cứng; hoa trở một loạt, ở 3-4 cm chót, có láhoa kếtlớp; cánhhoa hẹp và ngắn hơn ládài giữa; môi có 2 thùy cạnh đứng, thùy giữa xoan rộng, 3 sóng dọc rất nhọn dợn.

Rừng luôn luôn xanh: Sapa, Gialai Côngtum.

- Lip with 3 wavy keels.

11.289 - Coelogyne speciosa Bl.. Hoànghạc lớn; Showy Coelogyne.

Địalan có giảhàng xanh, to, cao 4-6 cm, có cạnh tròn. Lá 1; phiến thon, to 20 x 5 cm, xếp dọc theo 5 gân. Chùm từ đáy giảhàng, có bẹ xanh; hoa 1-2, to; ládài màu lục dợt, cao 3 cm; môi to, dài 5 cm, vàng có sọc và đốm nâu, chót vàng rồi trắng, thùy chót bìa rìa và giún, 2 sóng dọc dợn và bìa có lông hình sao; cột cao.

Tr và rừng ẩm: Đàlạt; III.

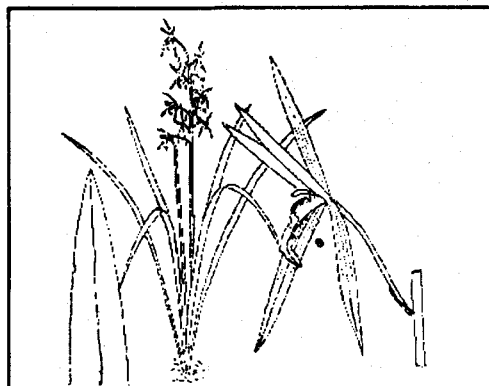
- Flowers light green, lip yellow brown striped and dotted, with stellate hairs.

11.290 - Coelogyne striata Lindl.. Xoanthu sọc.

Địa lan thành bụi. Lá có phiến hẹp dài, dài 40-60 cm, rộng 1-1,5 cm, chót nhọn. Chùm đứng cao (70 cm) hơn lá; lá hoa cao 1 cm; *hoa xanhxanh*; phiếnhoa dài 4-5 cm, hẹp có sọc đỏ; môi ngắn, bằng 1/2 phiếnhoa, thùy giữa nhọn, trải ra; cột cao vào 1 cm.

Tr ở bìnhnguyên; I.

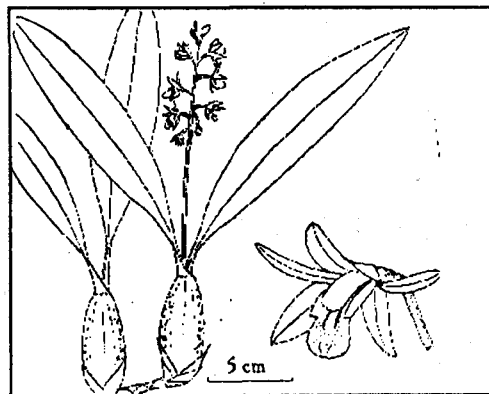
- Inflorescence longer than leaves; flowers greenish, striped.

11.291 - Coelogyne stricta (D. Don) Schltr.. Thanhđam hẹp.

Cànhhình to 1 cm, dài 1-2 m, có vảy; giảhình cao 6-10 cm, lóng, đáy có vảy. Lá 2; phiến thon, dài 5-8 cm. Pháthoa đứng, cao 30-40 cm; *hoa trắng*, môi vàng; phiếnhoa dài 2 cm; môi có 2 sóng dọc, thùy cạnh đứng; cột cao 1 cm. Nang dài 4,5 cm, 3 cạnh.

Lâmđồng.

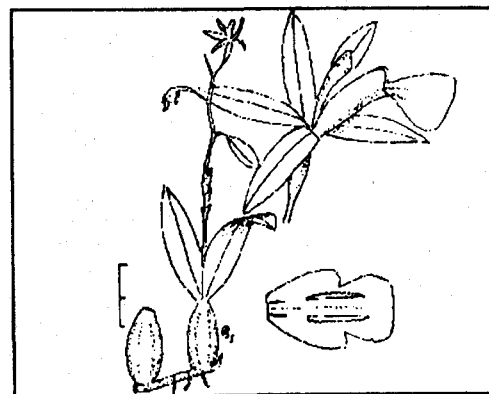
- Flowers white, lip yellow (*Cymbidium strictum* D. Don, *Coel. elata* Lindl.).

11.292 - Coelogyne tenasserimensis Seidenf.

Giảhình xoan, cách nhau 3 cm, cao 3-5 cm. Lá 2, không cuống, phiến to 9-15 x 1,5-2 cm. Pháthoa đứng ở chót giảhình, mang vào 4 hoa *lụclục vàng*; lá hoa mau rưng; lá dài cao 10-13 mm; cánhhoa hẹp dài, môi dài 9-14 mm, *nâu tía đậm*, thùy cạnh lục, có 2 sóng đứng.

Lâmđồng.

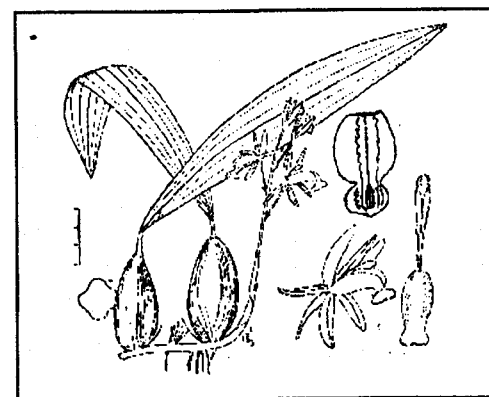
- Pseudobulbs distant, 3-5 cm high; flowers dark brown-purple, lateral lobes green, 2 wavy crests.

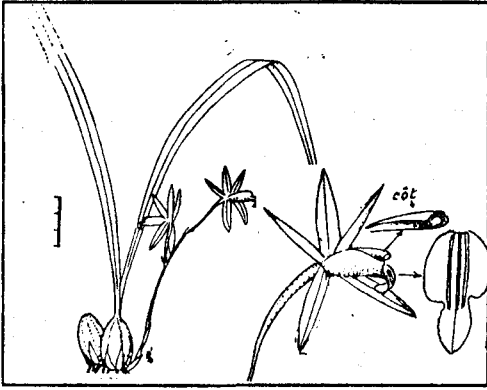
11.293 - Coelogyne trinervis Lindl.. Thanhđam ba-gân.

Cànhhình cứng to 4-10 mm, mang giảhình cách nhau 2 cm, đến 7 x 2,5 cm, be còn lại là xơ dài. Lá 2; phiến thon, to 25-30 x 3-3,5 cm, gân chánh 5; cuống dài 2-6 cm. Pháthoa ở chót giảhình non, cao 7-10 cm; *hoa trắng*, thơm; cong và noãn sào 2,5 cm; phiếnhoa dài 2-3 cm; cánhhoa xanhxanh; môi nâu nâu, đậm ở trong, sóng dợn 3, rồi 6-8 ở thùy chót; cột cao 1,5 cm.

Đàlat, Đồngnai, Phúquốc; XI.

- Flowers white, lip brown keels 3 on hypochile, more on epichile (*C. rossiana* Reichb. f., *C. wettssteiniana* Schltr.).

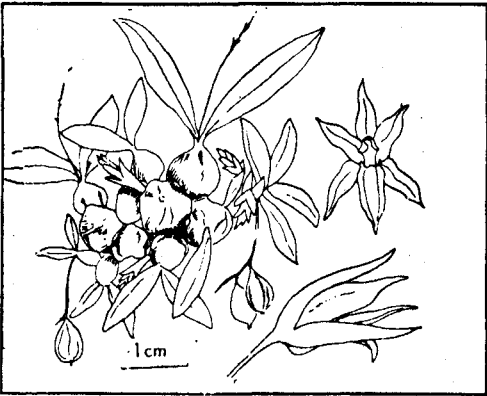

11.294 - *Coelogyne viscosa* Reichb. f. Thanhđạm nhót.

Phonglan có giảhàng xoan, có cánh tròn, cao 3-6 cm. Lá 2; phiến hẹp dài, to 20-30 x 1,2 cm, *dạng lá Hòa bản*. Chùm từ đáy giảhàng, mang ít hoa, hoa nở một lượt, *trắng với môi vàng có sọc đỏ*; lá đài giữa dài bằng lá đài cạnh, 2-2,5 cm; cánhhoa hơi hẹp hơn; môi có hậthiết rộng vào 1 cm, với 3 *sóng dọc*, cao và thuỳ giữa nhỏ xoan tamgiác.

GialaiCổngtum, Bảolộc, Đàlạt.

- Flowers white, lip yellow red stiped; hypochile with 3 undulate keels (*C. graminifolia* Par. & Reichb. f.).

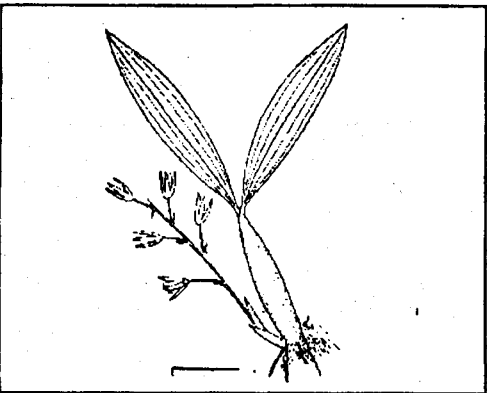

11.295 - *Panisea albiflora* (Ridl.) Seidenf..

Phonglan có cãnhàng dày 5 mm; giảhàng gần nhau, hình cầu, cao 2 cm. Lá 2; phiến dài 5-15 cm, rộng 7-9 mm, 3 gân. Pháthoa 1 *hoa trắng*, dài 2 cm; phiếnhoa thon nhọn; môi dài 2 cm, có 3 *thuỳ* và 3 *sóng dọc*; cột cao 1 cm. Nang có 3 cánh, dài 2 cm.

Đàlạt, Biênhòa.

- Flowers 1, white; tepals 2 cm long (*Zetagyne albiflora* Ridl., *P. uniflora* auct. non Lindl., Phamhoang).

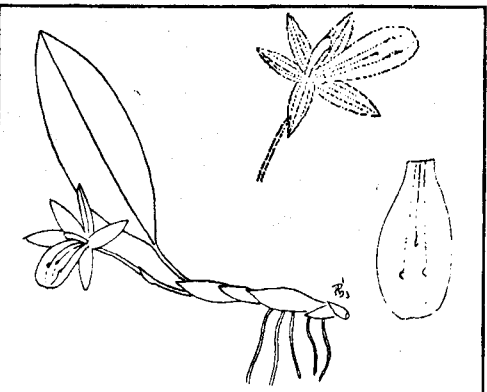

11.296 - *Panisea demissa* (D. Don) Pfitzer.

Lan có cãnhàng mang nhiều rễ dạng như rễ Tre, và giảhàng hình thoi, cao 2-2,5 cm, to 6-8 mm. Lá 2; phiến thon, đến 6 x 1,4 cm, gân dọc 5; cuống ngắn. Chùm có bẹ mỏng, nâu ở đáy; láhoa cao 6 mm; cọng và noãn sào dài 1 cm; phiếnhoa dài 1 cm.

Biênhòa; IX. Tên loài cần kiểm lại.

- Pseudobulb 2,5 x 0,8 cm; tepals 1 cm long (*Dendrobium demissum* D. Don.).

11.297 - *Panisea tricallosa* Rolfe.

Lan có cãnhàng bờ dài, có bao mỏng và nhiều rễ mảnh. Lá 1; phiến bầu dục, to 4 x 1,5 cm; cuống dài 1-1,5 cm. Hoa 1-2; cọng và noãn sào dài 1,5 cm; phiếnhoa dài 2 cm; lá đài giữa và cánh thon, to 2 x 0,6 cm; môi bầu dục có 3 *cục chai*, đầu tà hay cắt ngang.

Đàlạt, Langbian.

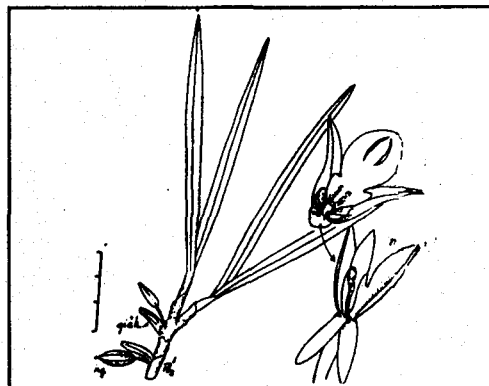
- Inflorescence 1-flowered; lip entire, without sac or spur, without sidelobes (*Stigmatogyne pantlingii* Pfitz., *Panisea cavaleriei* Schltr., *P. bia* Kerr.).

11.298 - *Panisea uniflora* Lindl.

Cành nhỏ to 5-7 mm, có bẹ mỏng nâu, rách, bao lấy; giả hành thon, cao đến 3,5 cm, to 5 mm. Lá 2; phiến hẹp, to 18 x 1 cm. Hoa cô độc; cọng và noãn sào dài 1,5 cm; nụ cao 14 mm, *trắng trắng*; môi có đốm cam, có hai thùy cạnh nhọn, hình phẳng, hướng tới.

Phục sinh, cao độ 500-1.500 m; Đà Lạt; IV.

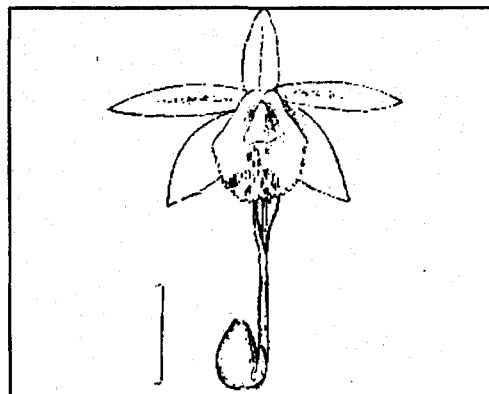
- Tepals 14 mm long; lip with sidelobes acute, falciform (*Ceologyne uniflora* Lindl.).

11.299 - *Pleione hookeriana* (Lindl.) B.S. Williams

Lan nhỏ, có *giả hành nhất niên*, tròn tròn, lúc non có bẹ lá bao. Lá mau rụng. Phá hoa từ đáy giả hành, mang 1 hoa; hoa khá to, đẹp; lá dài và cánh hoa *túa lợt*; *môi trắng có bớt đỏ*, có thùy rất cạn, phía chót có răng nhỏ, đáy bao cột; cột đẹp trắng.

Lào; (hình theo một ảnh của Seidenfaden).

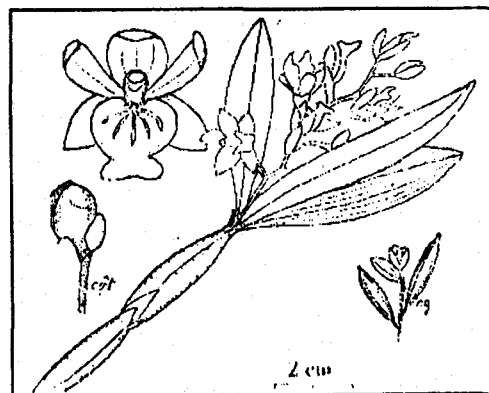
- To be search in Vietnam.

11.300 - *Pholidota articulata* Lindl.. Tục đoạn khế.

Giả hành có cạnh, *chồng chất thành như một thân* hình trụ, cao 5-10 cm, to đến 1,8 cm. Lá 2; phiến dài 8 cm, rộng 1,8 cm; cuống như văng. Chùm ở ngọn, dài 8 cm; hoa song đỉnh, *trắng trắng*, *hương hay vàng vàng*; môi có 5 gân dọc, lồi, thùy chót nhỏ, lõm; phấn khối 4. Nang có 6 cạnh, to 20 x 8 mm.

Laichâu, Vinh, Côngtum, Đà Lạt, Biên Hòa; IX.

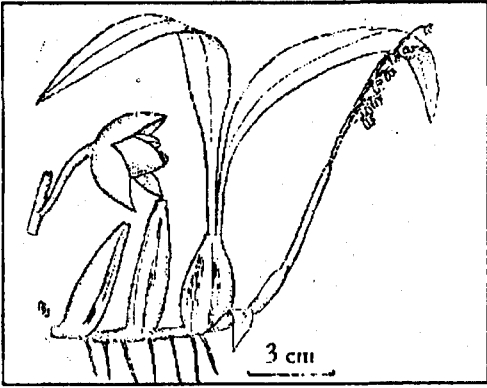
- Pseudobulbs superposed; flowers white, pink or yellowish (*Ph. griffithii* Hook.f.).

11.301 - *Pholidota chinensis* Lindl.. Tục đoạn Trung quốc; Rattlesnake Orchid.

Phong lan có cành nhỏ to 4-10 mm, rễ dài, có lông; giả hành cách nhau, hình thoi, cao 4-6 cm, to 1 cm. Lá 2; phiến thon, to 13 x 2,5-6 cm, gân chẵn 5-7, mỏng, không lông; cuống dài 3-5 cm. Gié dài 12 cm, đáy có bẹ bao dài 3-4 cm, trên giả hành non; lá hoa *hường hay đỏ*, xoan, dài 12 mm; hoa *hơi thơm*; lá dài xoan, cao 12 mm, cánh hoa *trắng*, hẹp; môi có túi, thùy cạnh *ừng nâu*; cột có nắp vàng; phấn khối 4. Núi cao 1.200-1.500 m, từ Sapa, Tam Đảo, đến Đà Lạt; III-VII, 2.

- Flowers white; lip with sidelobes brown tint (*P. annamensis* Gagn.).

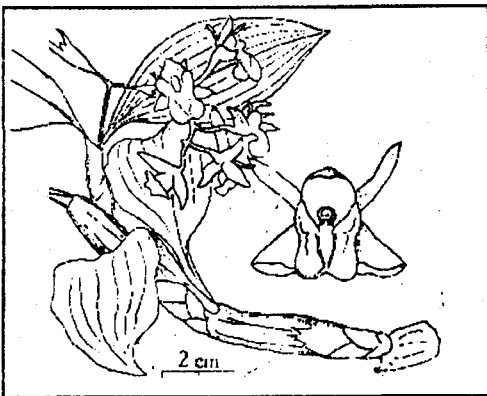

11.302 - *Pholidota convallariae* (Reichb. f.) Hook. f.

Cành mảnh; giả hành khít nhau, xoắn nhọn, cao 3-6 cm. Lá 2; phiến thon dài, dài 10-15 cm, rộng 2 cm, gân 5; cuống dài 2-3 cm. Chùm dày, đứng, lá hoa mau rưng; hoa trắng, rộng 5-6 mm; cánh hoa hẹp; môi hình tàu, có 3 sóng ngắn; cột thấp, màu ngà, phấn khối 4.

Laichâu, Vọngphủ, Côngtum, Đà Lạt. Toàn cây trị đau bao tử và ruột (gastro-enterite), sinh giải, trị ho máu.

- Bracts caducous; flowers white, column cream (*Coelogyne convallariae* Reichb. f.).

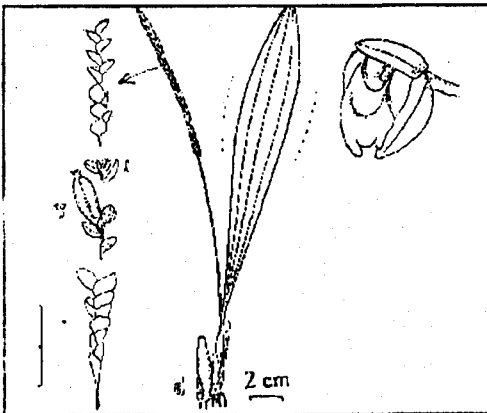

11.303 - *Pholidota guibertiae* Fin.. Tục đoạn Guibert.

Giả hành hình trụ, chồng lên nhau thành như một thân có đốt, dài 4 cm. Lá 2; phiến mỏng, bầu dục, nhọn hai đầu, to 14 x 2,5 cm. Chùm thông, hoa song đỉnh, màu vô quế; cánh hoa hình dây nịt; môi có 3 thùy, có 3 sóng cao dọc; cột ngắn, phấn khối 4.

Quinhơn, Bảo lộc, Đà Lạt.

- Pendent distichous racemes; flowers brown; petals narrow.

11.304 - *Pholidota imbricata* Roxb. ex Hook. f. Tục đoạn kết lợp.

Phong lan có cành bò, mang giả hành cách nhau. Lá 1; phiến thon ngược, to 25 x 3 cm, gân chánh 3. Phá hoa ở chót giả hành, dài 15 cm; lá hoa rộng, có nhiều gân mảnh, ôm trục và kết lợp; hoa nhỏ, nâu lợt, rộng 5-7 mm; phiến hoa 4 mm; môi có 3 thùy, dài 5 mm, thùy giữa lõm; cột cao 2,5 mm. Nang dài 15 mm.

Côngtum, Đà Lạt, Điện Bà, Đồng Nai, Côn Sơn.

- Inflorescence with imbricate ovate persistent bracts; flowers brownish.

11.305 - *Pholidota leveilleana* Schltr. Tục đoạn Leveillé.

Phong lan có cành có xơ (bẹ còn lại), to 4-5 mm, mang giả hành cao 4, rộng 1,5 cm. Lá 2; phiến thon hẹp, to 35 x 2,5 cm, gân 7-9, không lông. Phá hoa dài đến 20 cm, giữa 2-3 bao dài đến 8 cm; lá hoa mỏng, dài 1 cm; hoa hương lợt; môi có núm ở đáy; cột ngắn, phấn khối 4.

Núi 100-1.500 m: Côngtum.

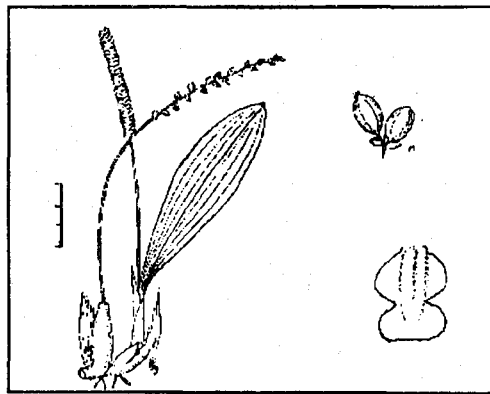
- Flowers pinkish; lip saccate at base (*P. subcalceata* Gagn.).

11.306 - *Pholidota bracteata* (D. Don) Seidenf.. Đuôi-phượng.

Cànhanh mảnh; giảhánh hình thoi, có cạnh tà. Lá 1; phiến thon đầu tà; cung dài 2-6 cm. Pháthoa như gié dày, có láhoa songđỉnh; hoa *nâu lợt hay trắng*, rộng 6-8 mm; môi 5 mm, 3 thùy, thùy chót không lõm.

Bàolộc, Đàlạt, Đờngnai, Tâyninh, Cônson.

- Inflorescence distichous with imbricate bracts; flowers pale brown or white (*Ptilocnema bracteata* D. Don, *Ph. tixierii* Guill., *Ph. pallida* Lindl.).

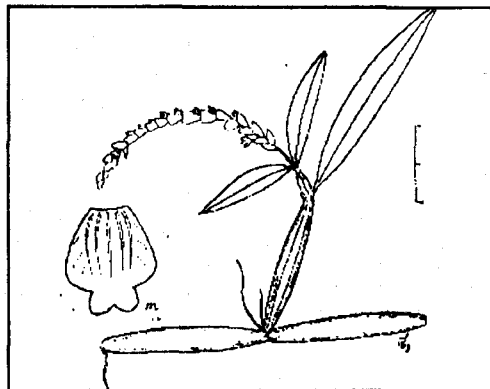

11.307 - *Pholidota recurva* Lindl.. Đuôi-phượng cong.

Phonglan có cànhanh to, có rễ ở mắt; lông dài 4-6 cm, to 1 cm, Lá 2; phiến thon hẹp, to 5-6 x 1,5-2 cm; cuống ngắn. Pháthoa ở chót giảhánh, thành gié *cong xuống*; láhoa hình quạt, không rụng; *hoa thơm*, nhỏ *vàng cam*; láđài xoan; cánhhoa hẹp hơn láđài; môi có thùy chót nhỏ, lõm; cột ngắn, phấnkhối 4.

Côngtum, Đàlạt; VIII.

- Flowers light apricot, secund in curved inflorescence.

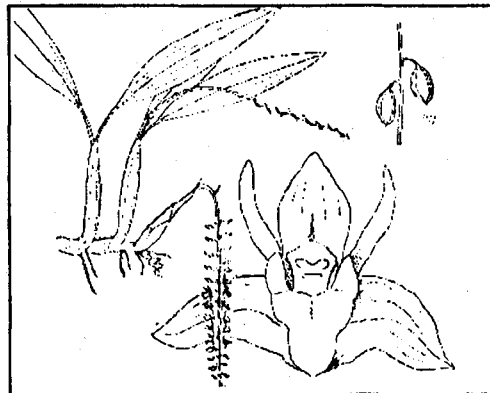

11.308 - *Pholidota rubra* Lindl.. Tụcđạn đỏ.

Giánhánh rời nhau trên cànhanh bờ to. Lá 2; phiến thon hẹp đến trònđài, đầu tà; cuống dài. Chùm chữ-chi, ở ngọn giảhánh, có láhoa kếtlợp; cánhhoa giống láđài, *xanhxanh*; môi *đỏ*; cột ngắn, phấnkhối 4. Nang có 6 cạnh.

Cúcphương, Côngtum, Đàlạt, Dilinh, Braian.

- Flowers distichous, greenish with red lip.

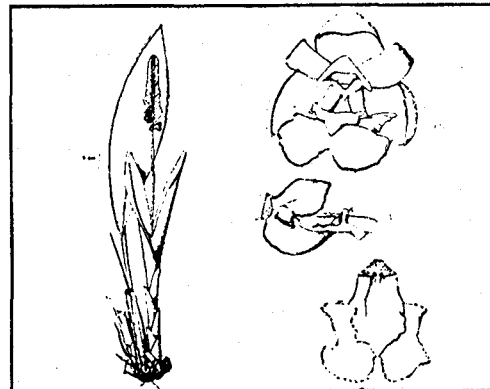

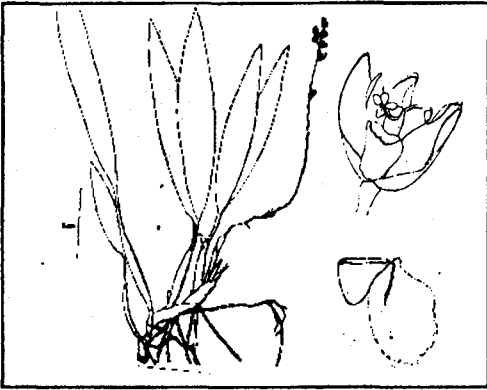
11.309 - *Pholidota ventricosa* de Vogel

Cànhanh rất ngắn, mang giảhánh *khít nhau*, trong bẹ lá. Lá 1-2, phiến thon dài, rộng 2-3,5 cm. Pháthoa đứng ở ngọn, mang *hoa rất khít nhau*; láhoa mau rụng; láđài giữa cao 6-11 mm; hạthiệt hình bầu có cánh, thượngthiệt 2 thùy.

Đờngtrị (hình theo Vogel).

- Pseudobulbs close together; inflorescence densely flowered.

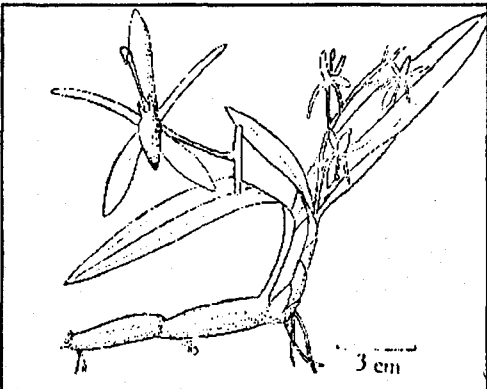

11.310 - *Pholidota yunnanense* Rolfe.

Cành nhai cách nhau, dài 2-3 cm, mang giả hành hình thoi cao 4-5 cm. Lá 1-2; phiến thon, to 12-18 x 2-3 cm. Pháthoa dài, cao hơn lá; lá hoa mau rung; lá đài giữa dài dưới 5 mm; môi có hạt thiết hình túi không thùy cạnh, thượng thiết to, bầu dục, to 4 x 3,5 mm.

Bavi (hình theo Seidenfaden).

- Pseudobulbs 4-5 cm long; hypochile sacciform, epichile elliptic 3.9 x 2.7 mm.

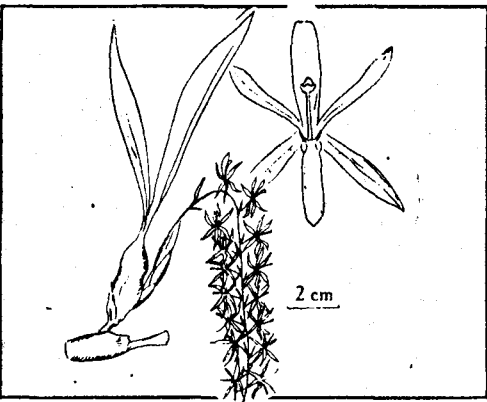

11.311 - *Otochilus albus* Lindl.. Thiến nhĩ trắng.

Thân do giả hành hình trụ kết tiếp, mảnh. Lá 2; phiến xoan bầu dục dài 8-17 cm; cuống dài. Chùm ngắn hơn lá; hoa thưa, trắng, rộng 1,5 cm; cánh hoa hẹp hơn lá đài; môi có 1 túi ở đáy và 2 thùy cạnh đứng như sừng, giữa có bột nâu; cột depdep, rất dài. Nang bầu dục, dài 12 mm.

Đà Lạt, Langbian.

- Flowers white, lip saccate, brown blotched.

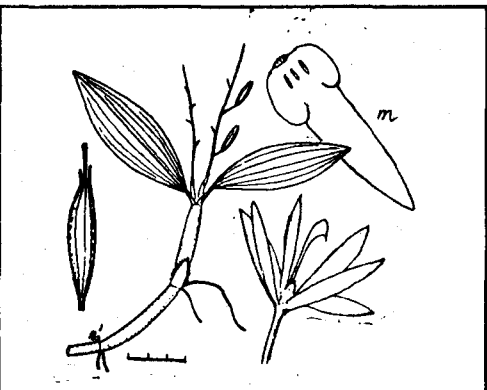

11.312 - *Otochilus fuscus* Lindl.. Thiến nhĩ sậm.

Phong lan có giả hành hình thoi, cao 5-6 cm, to 1 cm. Lá 2; phiến thon rất hẹp, dài 15-20 cm, rộng 1 cm. Chùm thông, hoa nhiều, nhỏ, trắng hay hườnghuồng, rộng 1,5 cm; phiến hoa hẹp; môi có túi ở đáy và 2 sừng; cột hình trụ, không đẹp, cao 6 mm; phấn khối 4.

Núi cao: Thừa thiên, Bảo lộc, Đà Lạt.

- Pendent racemes; flowers white or pinkish.

11.313 - *Otochilus lancilabius* Seidenf.. Thiến nhĩ môi thon.

Phong lan có giả hành có lông vàngvàng, dài 5-7, to 1 cm; rễ 2 ở mỗi mắt; bẹ cao 2 cm, có rìa lông. Lá 2; phiến thon đến thon hẹp, to 8-17 x 2,5-3 cm; cuống 1-1,5 cm. Pháthoa ở ngọn, có tổngbao ở đáy, dài 10-15 cm; phiến hoa dài 15-17 mm; môi có thùy giữa thon dài; cột cao 17 mm. Nang dài 18 mm.

Lào.

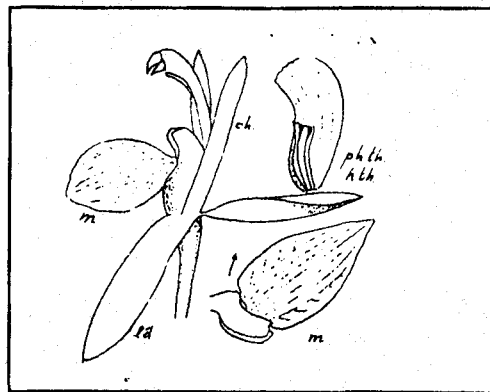
- Sepals 15-17 mm long; epichile narrow lanceolate (*O. porrectus* auct. non Lindl.).

11.314 - *Otochilus porrectus* Lindl. Thiệtnhĩ phẳng.

Giảnhnh hình trụ hay congcong, dài 5-10 cm, Lá có phiến bầu dục thon, to 10-25 x 3-6 cm, mỏng, xếp theo gân. Chùm; láhoa mau rưng; *hoa trắng hay ửng đỏ cam*; ládài nhọn, cao 1-1,8 cm; cánhhoa hẹp hơn ládài; hậthiệt của môi có 3 *sóng dài* và đến trên có *thêm 2 sóng ngắn*, thùy cạnh chót *cắt ngang*. Nang dài 2-2,5 cm.

Vùng biên giới với Trung quốc: Quảng ninh (hình theo Seidenfaden).

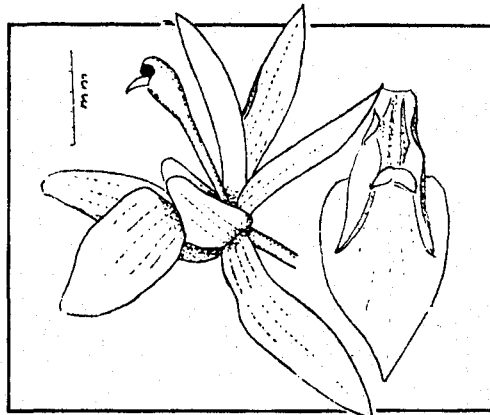
- Flowers white or pale flesh-cold colored.

11.315 - *Otochilus pseudoporrectus* Aver. Thiệtnhĩ gần-phẳng.

Thân có đốt, chia nhánh, lông dạng giảnhnh. Lá 2 ở mắt, phiến thon. Pháthoa là chùm gần chót thân; hoa nhỏ; ládài giữa cao 12-20 mm; môi có thùy cạnh chót tà, hậthiệt có 3 sóng mà 2 to chạy đến giữa thượngthiệt, thượngthiệt có 2 u ở đáy.

Dấclắc, Langbian (hình theo Seidenfaden).

- Flowers 1.5-2 cm wide; lip with 3 keels and 2 cushions.

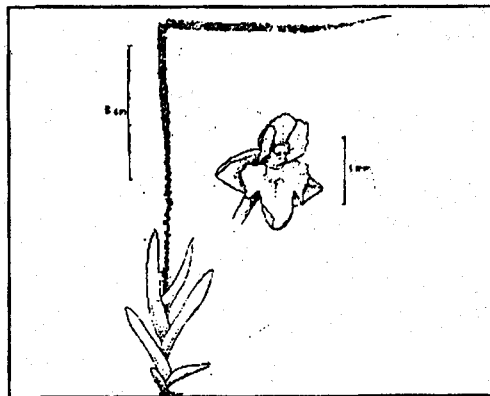
Maxideae:

11.316 - *Oberonia acarus* Evr. ex Gagn. Móngrùa rận.

Phonglan cao 10-20 cm. Lá 4-5, songđỉnh, hình gươm, dẹp, xanh mốc, dài 3-5 cm. Pháthoa cao 10-15 cm, dày; láhoa cao 2 mm; *hoa nhỏ, đỏ, rộng 17 mm*; môi 3 thùy, có răng; cột ngắn.

Đàlạt

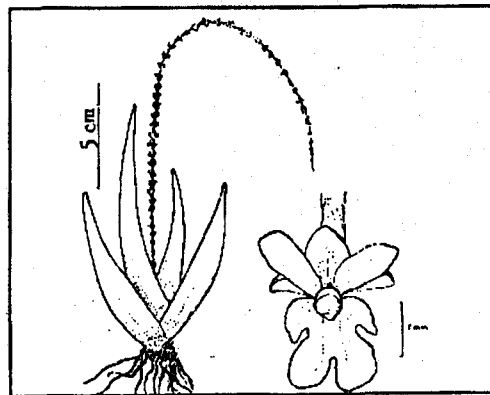
- Flowers red, 17 mm large.

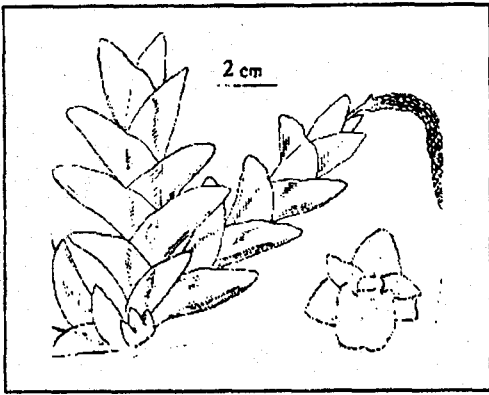
11.317 - *Oberonia acaulis* Griff. Móngrùa không thân

Bụi phựsinh có thân rất ngắn, mang 5-7 lá, hình gươm hẹp, dài 4-20 cm, lục tái. Pháthoa dài 15 cm, mảnh, nhiều *hoa vàng*; láhoa cao 1,5 mm; ládài và cánhhoa giống nhau, cao 1-1,5 mm; môi dài 1,5-3 mm. Nang hình dùi, có sóng.

Bavi, Phúkhánh

- Leaves 4-20 cm long; flowers yellow (*O. myriantha* Lindl.).

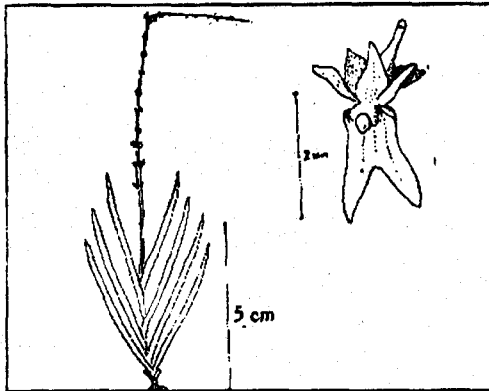

11.318 - Oberonia anceps Lindl. Móngrùa hai-đầu.

Phonglan có thân dài 10-18 cm, hình chữ chi, chum 2-4. Lá songđỉnh, phiên trong một phẳng, dẹp hình dao ngắn, dài 1,5-4 cm, *che cả thân*. Gié ở ngọn, dài 4-6 cm; *láhoa kếtlợp*, cao 1 mm; cánhhoa cao 0,6 mm; môi dài 1 mm; phấnkhối 4, như sáp. Nang xoan hay tròntròn, rộng 3 mm.

Phanrang, đèo Ngọn (hoa theo Seidenfaden).

- Leaves distichous, 1,5-4 cm long; dense cluster; lip 1 mm long.

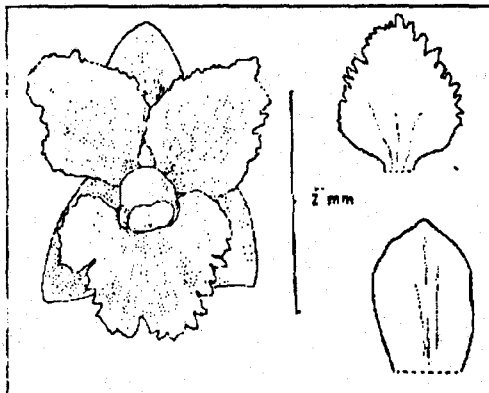

11.319 - Oberonia caulescens Lindl. Móngrùa có-thân.

Phonglan cao 10-15 cm. Lá songđỉnh dài 3-4 cm, rộng 3-4 mm. Pháthoa cao 7-10 cm, thưa; hoa rộng 2,5 mm; cánhhoa hẹp hơn láđài; môi có thùy cạnh nhỏ, thùy giữa chẻ sâu.

Bàna, núi Dinh.

- Epiphyte 10-15 cm high; lip with midlobe bilobulate.

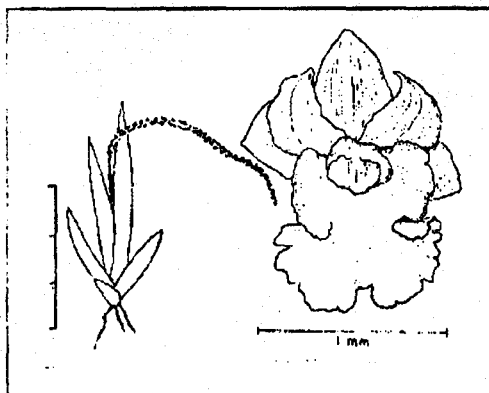

11.320 - Oberonia dalatensis Gagn. Móngrùa Đàlạt.

Phonglan, gần như không thân. Lá songđỉnh, gần như hình trụ, dài 3-6 cm. Pháthoa dài 7 cm, láhoa thon nhọn, dài 3-4 mm; hoa màu *lục*, *bìa cánhhoa vàng*; cánhhoa ngắn hơn láđài; môi dài 1,3 mm; cột ngắn; phấnkhối 4.

Dựa suối: Bảolộc, Đàlạt

- Orchid almost acaule; leaves cylindrical; flowers brown green, tepals yellow on edge.

11.321 - Oberonia emarginata King & Pantling. Móngrùa lốm.

Phonglan thành bụi nhỏ; thân ngắn, mang 4-5 lá đẹp, như gương, dài 1-3 cm, rộng 4-5 mm. Pháthoa ở ngọn, dài, dày; *hoa rất nhỏ*, rộng 1 mm, *lục hay vàng cam*, gần thành luânsinh; cánhhoa nhỏ hơn láđài; môi có 2 thùy cạnh tròn, bìa nguyên, thùy chót bìa dúng, chót lốm; cột ngắn; phấnkhối 4.

Bìnhtrithiên, QuảngnamĐà Nẵng, Côngtum, Phúkhánh

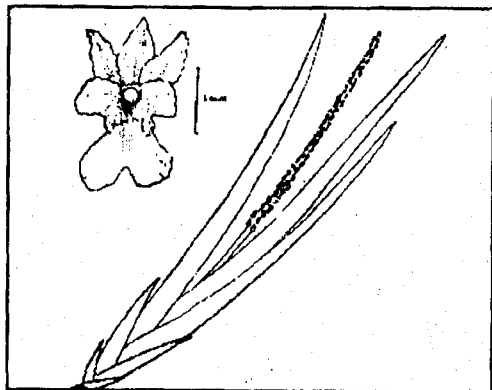
- Epiphytic; leaves 1-3 cm long; flowers 1 mm large, green or orange.

11.322 - *Oberonia ensiformis* (J E. Sm.) Lindl. Móngrùa kiếm.

Bụi; thân rất ngắn, mang 5-7 lá songđỉnh, hình gươm dài 10-20 cm, thon nhọn. Pháthoa ngắn hơn lá, mảnh, mang hoa nhỏ *màu vàng tươi*; láhoa cao 1,5 mm; cánhhoa cao 1,5 mm; môi dài 2 mm; phấnkhối 4. Nang có 6 cạnh, trònđài.

Vùng núi: Sapa, Hà Nội, Hảiphòng, Đàlạt

- Leaves 10-20 cm long; flowers bright yellow (*Malaxis ensiformis* J.E. Sm).

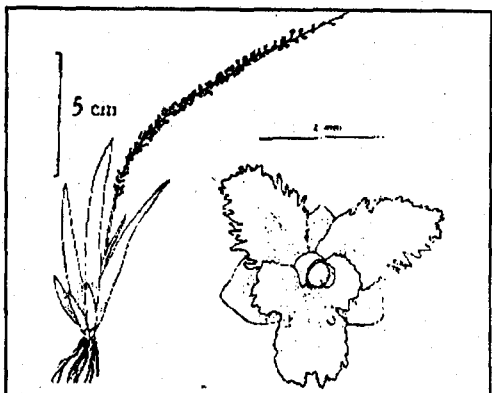

11.323 - *Oberonia evrardii* Gagn.. Móngrùa Evrard. (lấy hình Gagnepain đẹp hơn)

Phonglan cao 10-20 cm. Thân ngắn mang 3-5 lá songđỉnh hình gươm, cao 2-6 cm, rộng 3-5 mm, lục tái. Pháthoa ở chót thân, cao 10-18 cm, dày; hoa gắn theo luânsinh, rộng 2,5 mm; cánhhoa to hơn láđài, cạnh *rìa*; môi có thùy cạnh nhỏ, *rìa*.

Vùng núi cao: Lạngson, Langhanh, Đàlạt.

- Epiphyte; leaves 2-6 cm long; flowers 2.5 mm large.

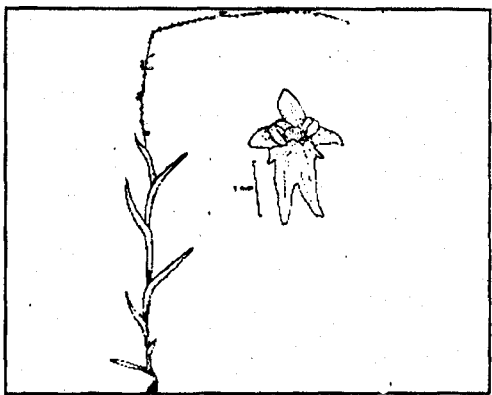

11.324 - *Oberonia falcata* King & Pantl.. Móngrùa phẳng.

Phonglan cao đến 20 cm; thân có lông dài 2 cm. Lá 5-7, nhọn, dài 1-2 cm, rộng 3-6 mm. Pháthoa dài 10 cm; láhoa nhỏ; hoa rộng 1,5 mm, *vàng xanh*; cánhhoa hẹp hơn láđài; môi to, dài bằng 1,5-2 lần phiếnhoa, thùy cạnh nhỏ, thùy giữa to, chẻ hai.

Đànăng, Đàlạt

- Leaves 1-2 cm long; flowers yellow green; lip 1,5-2 time longer than tepals.

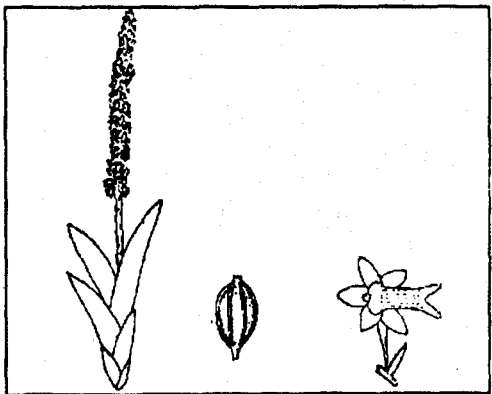

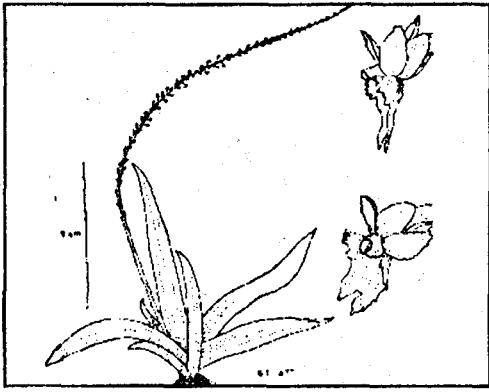
11.325 - *Oberonia falconeri* Hook. f.. Móngrùa Falconer.

Phonglan có thân ngắn, mang lá songđỉnh, trong một phẳng, hình gươm, congcong, dài 4-5 cm. Trục pháthoa dài 10-13 cm, mang hoa dày, có nhiều láhoa nhỏ, nằm; *hoa màu vàng lục*, to 1,5 mm; cánhhoa xoan trònđài; môi trònđài, 2 thùy cạnh tròntròn, thùy chót có 2 mũi. Nang có cánh nhỏ.

Lạngson (hình một phần theo Hooker).

- Leaves 4-5 cm long; flowers yellow green; tepals equal; lip with midlobe bifid.

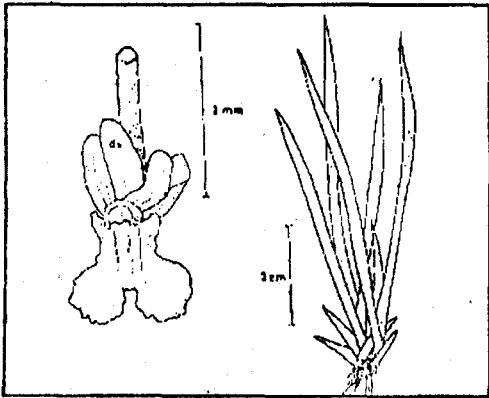

11.326 - Oberonia gammiei King & Pantl. Móngrùa Gammi.

Phonglan có thân ngắn, dẹp. Lá hình dây nịt, dài 2,5 cm. Pháthoa dài 20 cm; hoa nhỏ, gần thành nhóm cách nhau; lá đài cao 1,5 mm; cánh hoa cao 1,5 mm; môi dài 2,7 mm, chót chẻ thành 2 thùy; phấnkhối 4.

Nhatrang, N

- Inflorescence long to 20 cm; tepals 1.5 mm long; lip 2.7 mm (*O. trullaelabris* Guill.; *O. viridiflora* auct. non Lindl., Guill., *O. regnieri* Guill.).

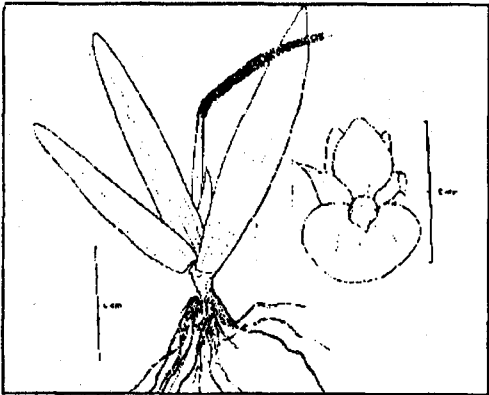

11.327 - Oberonia kwangsiensis Móngrùa Quảng Đông.

Phonglan thành bụi, có thân rất ngắn, mang lá hẹp dài, to 1,5-8 x 0,4 cm, chót nhọn. Pháthoa là chùm dày; hoa nhỏ, dài 2mm; lá đài giữa cao 1 mm; cánh hoa hơi ngắn hơn; môi có thùy cạnh nhỏ, thùy giữa lõm sâu thành 2 thùy phụ tròn, bìa đúng.

Vinh (hình theo Seidenfaden).

- Tepals 2 mm long; lip with sidelobes small, midlobe with 2 round undulate lobes.

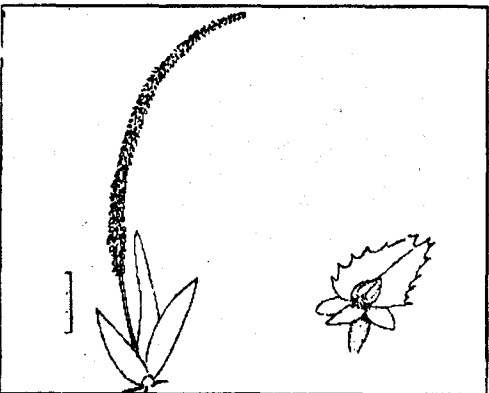

11.328 - Oberonia integerrima Guill. Móngrùa nguyên.

Dialan; thân ngắn. Lá 5; phiến dẹp, trong một phẳng, dài 8-19 cm, rộng 2 cm, chót tẻ. Pháthoa dài 4-10 cm, dày như kết lợp, song hẹp; hoa rộng 2 mm, lục vàng; lá đài giữa bầu dục, cao 1 mm; môi hình thận, bìa nguyên.

Dàlat

- Terrestrial; leaves to 19 cm long; flowers green yellow.

11.329 - Oberonia iridifolia (Roxb.) Lindl. Móngrùa lai Iris.

Phonglan có thân rất ngắn, mang 4-6 lá hình dao, to đến 6 x 1 cm, có đốt ở đáy. Chùm dày đứng, dài đến 20 cm; hoa gần thành luân sinh, màu lục với môi cam; phiến hoa tỏa hay cong xụ; cánh hoa xoan rộng; môi xoan, bìa rìa có răng to, chót lõm thành 2 thùy nhọn, rẽ.

Rừng có thể ngập ở Pol Gol (hình theo Seidenfaden).

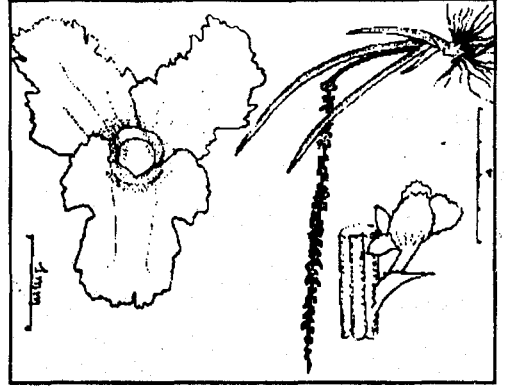
- Inflorescence dense; flowers green, lip orange, dentate (*Cymbidium iridifolium* Roxb.).

11.330 - *Oberonia langbianensis* Gagn.. Móngrùa Langbian.

Phonglan cao 15 cm, thân rất ngắn. Lá mập, gần như *hình trụ*, dài 2,8 cm. Pháthoa dài 14 cm, màu sét; láhoa cao 1,5 mm; hoa nhỏ; cánhhoa cao 2 mm, bằng 2 lần láchài; môi hình chữ T, dài 1,5 mm; cột ngắn; cọng và noãn sào dài 2 mm.

Lâm đồng: Dran, Langbian.

- Leaves cylindrical acute; petals 2 mm long, lip 3-lobate.

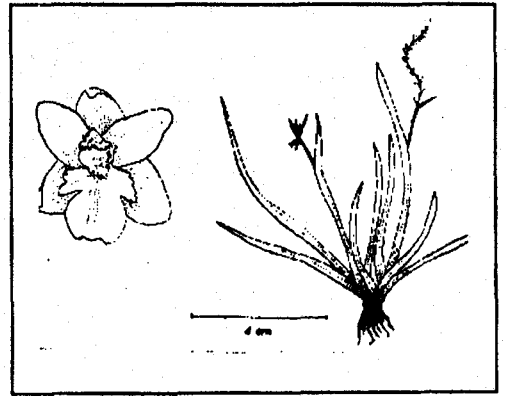

11.331 - *Oberonia longibracteata* Lindl.. Móngrùa láhoa-dài.

Bụi cao 5-15 cm. Lá 3-5, phiến *hẹp nhọn*, dài 2-6 cm, rộng 2-3 mm, màu lục đậm. Pháthoa dày, cao 1-2 cm, có *láhoa dài, không rụng*; hoa rộng 2-3 mm; cánhhoa hẹp hơn láchài, bìa nguyên; môi có thùy cạnh nhỏ. Nang xoan, dài 3-4 mm, trên cọng dài 1 mm.

Từ Quảng trị đến Nha Trang.

- Leaves narrow, 2-6 cm long; flowers 2-3 mm wide.

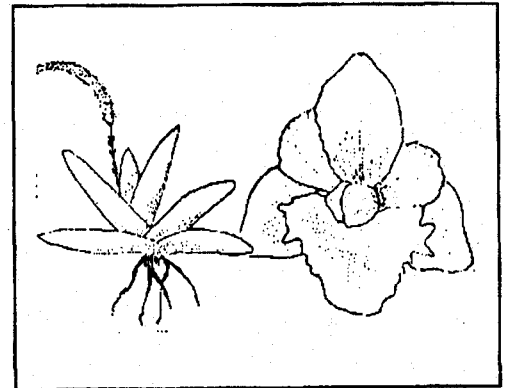

11.332 - *Oberonia pachyphylla* King & Pantl.. Móngrùa lá-dày.

Phonglan nhỏ; thân rất ngắn. Lá trong một phẳng, dài 1-3 cm, rộng 4-10 mm, đầu tù, dày, lục dợt. Pháthoa cao 2-3 cm, dày; hoa không cọng, nhỏ, *nâu đỏ*; phiếnhoa cao vào 1 mm; môi tamgiác, bìa giún, đầu không lõm.

Hànamninh, Ninhthượn, Đàlạt.

- Leaves 1-3 cm long; flowers red brown; tepals 1 mm long (*O. apiculata* Gagn., *O. crassicaulis* Guill.).

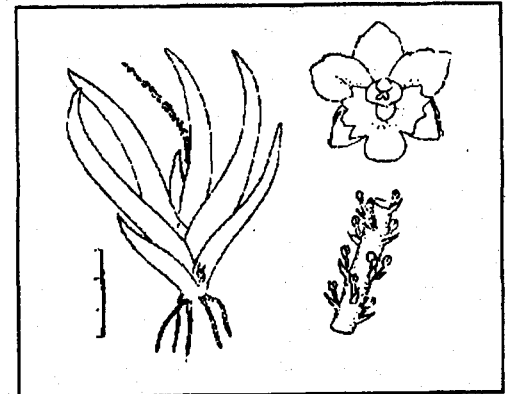

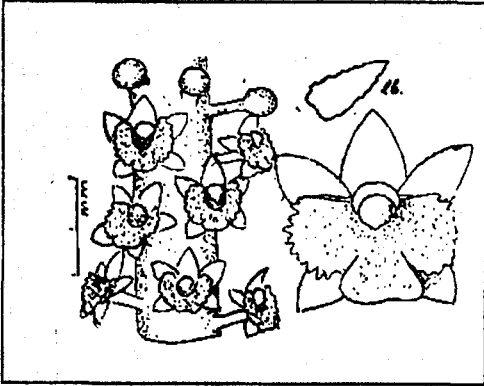
11.333 - *Oberonia quadridentata* Aver. Móngrùa bốn-răng.

Phonglan nhỏ, có thân ngắn, mang 4-6 lá dày, mậpmập, to 5-10 x 0,5-1,5 cm. Chùm dày, dài 3-5 cm; láhoa dài bằng cọng và noãn sào; *hoa lục lục* hay *nâu tái*, rộng 1 mm; cánhhoa rộng bằng láchài; môi 3 thùy, *thùy cạnh có 4 răng*, thùy giữa chót cắt ngang.

Tam đảo; VIII-IX (hình theo Averyanov).

- Flowers greenish or pale brown; sidelobes 4-dentate.

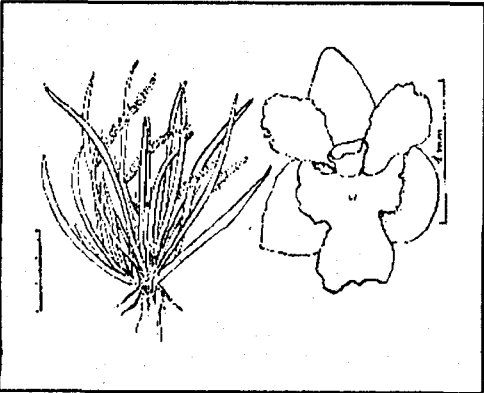

11.334 - *Oberonia ramussenii* Seidenf. Móngrùa bạn-vườn.

Lan không thân. Lá có phiến to 6-8 x 1 cm. Chùm thông dài 3-4 cm; hoa gần gần như theo luânsinh 8, màu lục nâu dợt, môi nâu bìa lợt; noãn sào và cộng đứng; môi rộng 1,2 mm, có thùy cạnh bìa có răng, thùy giữa nguyên hay chót hơi lõm.

Gialai Côngtum (vẽ theo ảnh của Seidenfaden).

- Acaulescent plant; flowers light orange red, lip darker with sidelobes toothed, midlobe entire.

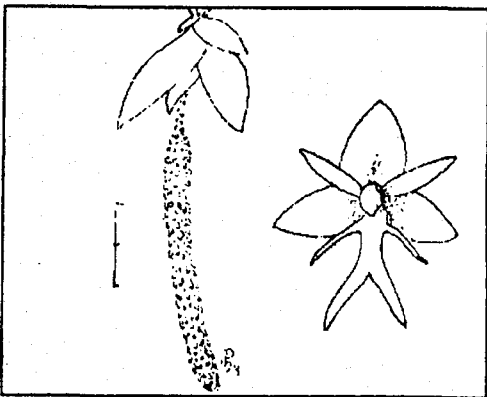

11.335 - *Oberonia rosea* Hook. f. Móngrùa hương.

Phong lan cao 4-7 cm, có thân ngắn, măng lá hẹp dài, to 3-7 x 0,3 cm, chót nhọn. Chùm dày, dài bằng lá; lá dài cạnh rộng hơn môi; cánh hoa xoan, rộng, bìa rìa; môi hình chữ T, có 2 thùy cạnh bìa giun, thùy chót hơi tam giác ngược, đầu hơi lõm; phấn khối 4.

Dilinh (hình theo Seidenfaden).

- Leaves 3 mm wide; flowers 1 mm wide.

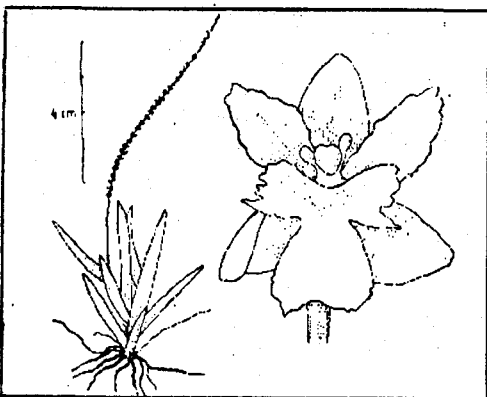

11.336 - *Oberonia rufilabris* Lindl. Móngrùa môi-đỏ.

Lan có thân rất ngắn. Lá chum 5-7, hình dây-nịt, dài 3-6 cm. Chùm dài 6-12 cm, mảnh; hoa nhỏ, đỏ đỏ hay màu gạch tôm, gần thành nhóm rời nhau; cánh hoa dài 0,6 mm, đầu lõm; môi đỏ ứng nâu (hạt lựu), dài 1,5 mm; cột có phụ bộ hình tam giác. Nang dài 2 mm.

Phanrang, Cà ná, Định quán; XII.

- Flowers grenat; lip 1.5 mm long; capsules 2 mm long.

11.337 - *Oberonia tixieri* Guill. Móngrùa Tixier.

Phong lan nhỏ; thân dài 1-2 cm. Lá hình guom, dài 3-7 cm, rộng 3-5 mm, đầu tà hay nhọn. Phá hoa dài 7-10 cm; lá hoa như chì; chum 3-6 hoa, cách nhau 2 mm; hoa đỏ, rộng 1 mm; môi hình chữ T, thùy giữa đầu lõm.

Rừng ẩm: Quảng trị, Bảo lộc.

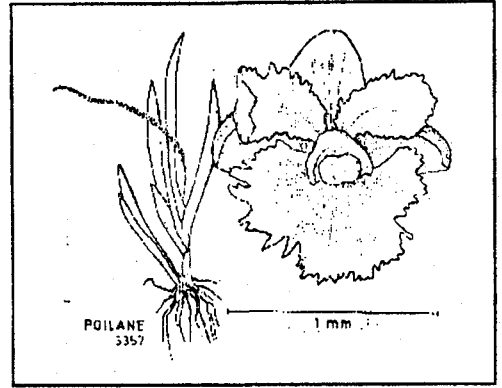
- Inflorescence 7-10 cm; flowers red, 1 mm wide.

11.338 - *Oberonia trochopetala* Guill.. Móngrùa

Phonglan có thân ngắn, mang 3-4 lá hình gươm, dài 2-8 cm, rộng 3-4 mm. Pháthoa lá chùm dài hơn lá, dày, mang hoa nhỏ, nhiều, *vàng tái*; láhoa 2 mm; ládài giữa xoan rộng, cao 0,5 mm; cánhhoa bầuđục, bìa giún; môi dài 1 mm, hình tim, chót không lõm, bìa có răng không đều, như rìa; cột ngắn.

Nhatrang (hình theo Seidenfaden).

- Flowers pale yellow; lip cordate, 1 mm long.

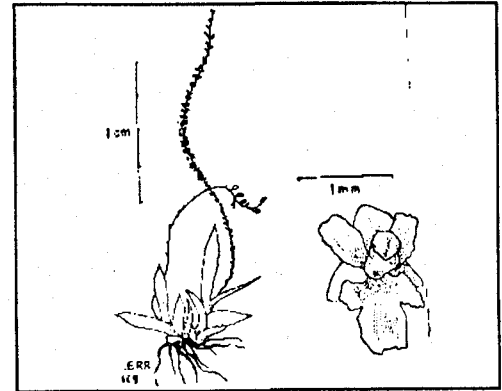

11.339 - *Oberonia variabilis* Kerr. Móngrùa biếnthiên.

Phonglan thành bụi *nhỏ*; thân cao 2 cm, mang 3-5 lá hình gươm, dài 2,5 cm. Pháthoa dài 10 cm, mang nhiều láhoa dài 2 mm; *hoa đỏđỏ*; cánhhoa nguyên, dài 0,7 mm; môi dài 0,8 mm, hình chữ T.

Sapa, Bảolộc.

- Flowers reddish; petals 0.7 mm long; lip 3-lobate.

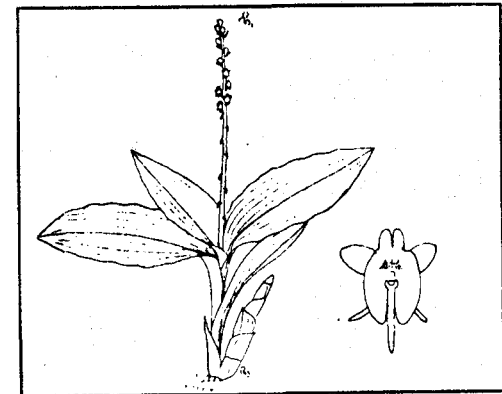

11.340 - *Malaxis acuminata* D. Don. Ailan nhọn.

Dialan; thân cao 5-10 cm. Lá có phiến bầuđục thon, mỏng, dài 10-15 cm, rộng 3-5 cm. Chùm cao 20-40 cm; láhoa dài 4-6 mm; hoa thưa; môi xoan, dài 7 mm, có 2 thùy ở chót, đáy có 2 *thùy hẹp ôm cột*; noãnào có 6 cạnh.

Cúcphương, Phúkhánh, Langbian, Đồngnai, Tâyninh (hình theo King & Pantling).

- Terrestrial; lip with sidelobes embracing column (*Microstylis biloba* Lindl., *M. pierrei* Fin.).

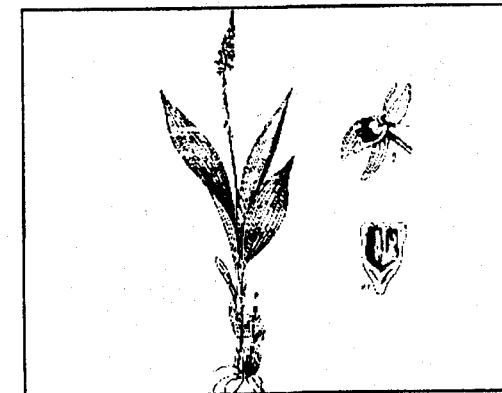

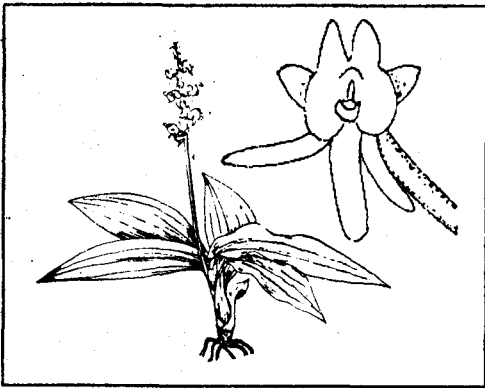
11.341 - *Malaxis finetii* (Gagn.) Tang & Wong.

Dialan cao 20-25 cm; đáy thân có nhiều xơ do bẹ còn lại.. Lá 3-4; phiến thon nhọn, to 5-10 x 2-3 cm, mỏng. Pháthoa dài 7-10 cm ở phần mang hoa; lábẹ như tờ, xụ, dài 7-4 mm; cọng và noãnào 4 mm; hoa *nhỏ, trắng hơi lục*; ládài giữa cao 4,2 mm; cánhhoa rất hẹp; môi dài 2,6 mm, đáy cắt ngang, có lõm to.

Trên cát ẩm: Đànẵng (hình của Gagnepain).

- Terrestrial; flowers greenish white; lip unlobed, ovate triangular (*Microstylis finetii* Gagn.).

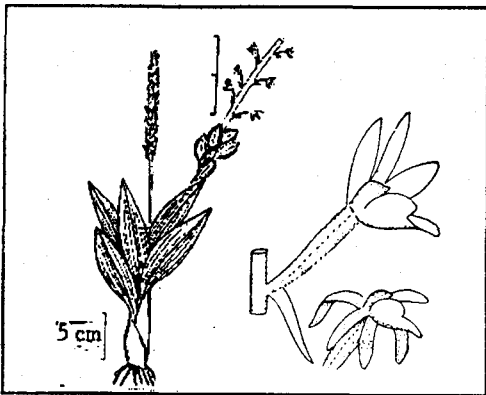

11.342 - Malaxis khasiana (Hook. f.) O. Ktze.

Dịalan; giảhàng mập cao 5-7 cm. Lá 5-6; bẹ ôm thân; phiến to 12 x 3 cm, xếp dọc theo 5 gân chánh lồi ở mặt dưới. Pháthoa cao 10-15 cm; hoa màu lụclục, mép màu đỏ nâu; ládài sau dài 7 mm; môi rộng 6 mm, đỏ hồng ở mép, lọt ở giữa, tâm lụclục; trụ lục; cộng và noãn sào có cánh dứng.

Hồason, Dắclắ; VIII (hình theo N.-t.-Tịch).

- Terrestrial; flowers greenish, lip red brown (*Microstylis khasiana* Hook. f.).

11.343 - Malaxis latifolia J.E. Sm. Ailan lá-rộng.

Dịalan, cao 20-35 cm; thân cao 10-12 cm, mang 3-5 lá. Phiến xoan thon nhọn, mỏng, dài 10-25 cm. Chùm dứng cao 20-30 cm, dày; hoa nhỏ, dài 4-6 mm; ládài giữa và cánhhoa hẹp; môi có 2 thùy cạnh ôm cột; phẩnkhoi 2. Nang hình dùi, dài 4 mm, có 6 cánh.

Bìnhtrịthiên, Hảivân, Côngtum, Đalat, Cônson, Phúquốc; III.

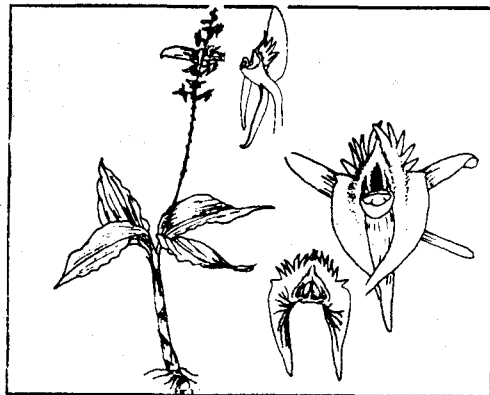
- Terrestrial; inflorescence 20-30 cm high; lip with sidelobes embracing the column (*Microglossa congesta* (Lindl.) Reichb. f, *Liparis turfosa* Gagn., *Microstylis dalatensis* Guill., *Malaxis vietnamensis* Ban & Huyền, *Anaphora liparoides* Gagn.)

11.344 - Malaxis polyodon (Hook. f.) O. Ktze.

Dịalan có giảhàng mập, cao 15-20 cm, rộng vào 1 cm, gốc có bẹ bao. Lá 4-5; phiến to 14 x 5,5 cm, mặt trên lục đậm, gân chánh 7. Pháthoa ở chót thân, cao 20-30 cm; hoa nhiều lục nâu rồi nâu đỏ; láhoa nâu đen; môi to vào 9 mm, với thùy giữa mang 6-7 cặp răng; cộng và noãn sào có cánh.

Lâmhà, Lâmđồng; III (hình theo N.-t.-Tịch)

- Terrestrial; inflorescence 20-30 cm long; flowers green brown then red brown (*Microstylis polyodon* Hook.f., *M. rheedii*)

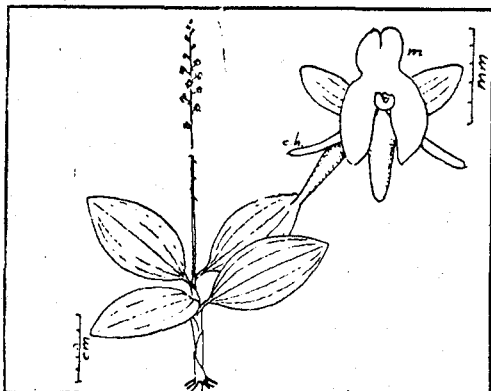

11.345 - Malaxis purpurea (Lindl.) O. Ktze.

Lan cao 20-30 cm. Lá 3-5, phiến xoan, to 6-8 x 4-5 cm. Chùm dứng ở chót thân, tươngđối thưa; hoa nhỏ; môi bia nguyên, có tai dứng dài sau cột, to, thấtlại giữa phần sau và trước; cột ngắn.

Đalat.

- Lip with bilobate apical part separated from low sidelobes by a indentation (*Microstylis purpurea* Lindl.)

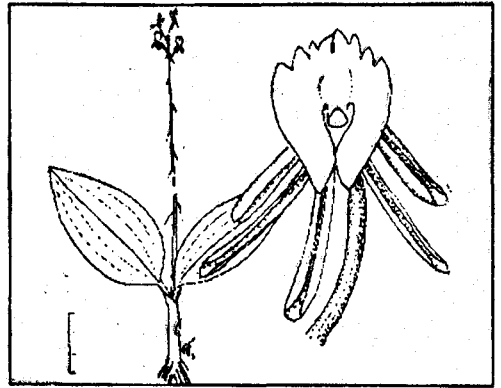

11.346 - *Malaxis octodentata* Seidenf. Ailan 8-răng.

Điạlan; cãnh dài 5-7 cm; thân cao 4-5 cm. Lá có phiến mỏng, xoan thon, dài 5-10 cm, rộng 3-5 cm, đầu nhọn, gân chánh 7. Chùm cao 12-25 cm; phiếnhoa hẹp màu lục tía, dài 7 mm; môi hướng lên to 1,5 cm, chót cắt ngang, có 8 răng, thùy cạnh ôm cột; cột (trục hợpnhụy) cao 1 mm; phấnkhối 4.

Đàlat, Đồngnai, Cônđảo (hình phỏng Seidenfaden).

- Terrestrial; lip with midlobe 1.5 cm long, truncate, dentate (*Microstylis venosa* Auct. non J.J. Sm.).

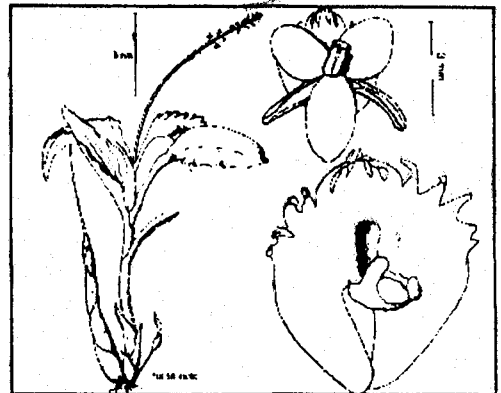

11.347 - *Malaxis tixieri* Seidenf.

Điạlan cao 20-35 cm. Lá có phiến xoan thon, to 5-10 x 3-5 cm, gân dọc 7. Pháthoa cao 15-38 cm; láhoa như chỉ; hoa lục tía vàng; ládài giữa bầuduc, cao 2,1-2,3 mm; cánhhoa hẹp, cao 2,5-2,7 mm; môi lục dợt với 1 đốm tía ở lõm.

Đàlat; V (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers greenish yellow; lip pale green with a purple blotch.

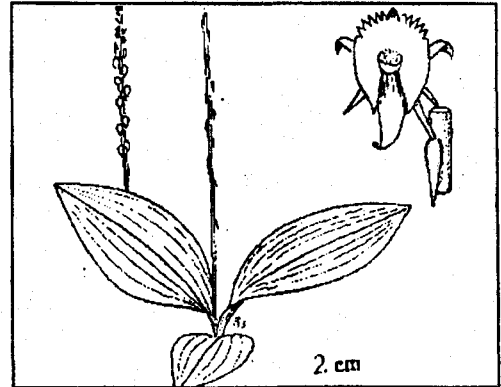

11.348 - *Malaxis orbicularis* (W.W. Sm. & J.F. Jeff.) Tang & Wang. Ailan tròn.

Điạlan có thân ngắn. Lá 3-4; phiến thon, dài 10-15 cm, rộng 3-5 cm, các lá dưới teo thành be. Gié cao 15-30 cm; hoa trắng, hay tía đậm, rộng 5-6 mm, có móng; môi tròntròn, hướng lên, thùy giữa rộng, chót có nhiều răng, thùy cạnh ôm cột.

Rung ven suối: Đàlat.

- Terrestrial; flowers white or black-purple; lip with midlobe dentate at orbicular apex (*Microstylis orbicularis* W.W. Sm. & J.F. Jeff.).

LIPARIS Rich.

Điạlan hay phonglan, đặcsắc ở hoa thường nhỏ, đơm thành gié dày, có ládài cạnh to hơn ládài giữa; cánhhoa thường hẹp dài; môi không thùy cạnh, thường hẩy lên; cột dài; phấnkhối không viphấn.

1a - phiến có đốt ở đáy, hẹp dài; thường phonglan

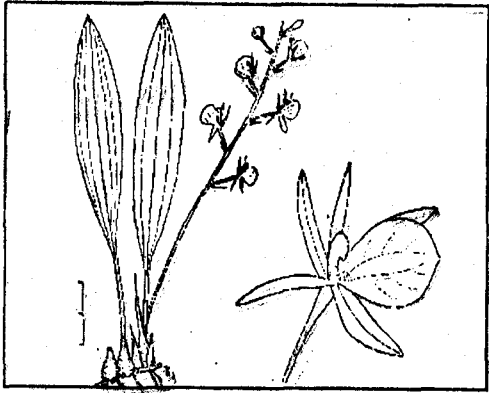
2a - pháthoa có láhoa songđỉnh, khít (*L. gibbosa* Fin., Lào)

2b - pháthoa thưa, không có láhoa to, songđỉnh

1b - lá không có đốt, thường rộng, mỏng; thường điạlan

Distichae
Coriifoliae
Liparis

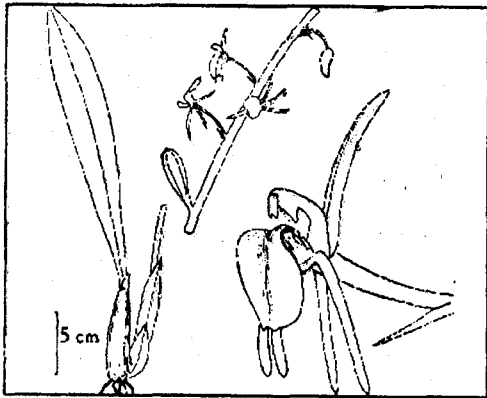
Coriifoliae:

11.349 - Liparis balansae Gagn.. Nhândiệp Balansa.

Dialan có cành hành bò dài, mang giả hành hình củ Kiệu, đứng gần nhau. Lá 1; phiến thon, to 6-20 x 1-2 cm, gân chánh 3; cuống dài 2-3 cm. Chùm dài 10-15 cm, mang hoa xanh xanh, thưa; lá hoa 5-7 mm; noãn sào và cộng dài 6-7 mm; lá đài và cánh hoa dài vào 1 cm, có cực ở đáy; môi xoan, to 1 cm; cột cao 5 mm, có cạnh.

Sapa, Hànamnh, Vọngphủ, 400-1500 m; IX (hình theo Seidenfaden).

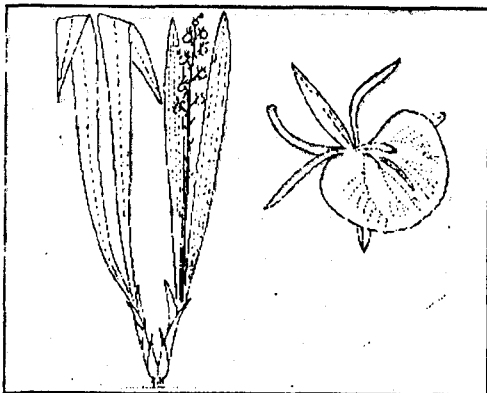
- Terrestrial; flowers greenish.

11.350 - Liparis bootanensis Griff.. Nhândiệp Bootan.

Phonglan cao 30 cm; giả hành cao 2-6 cm. Lá 2-3; phiến thon, dài 15-25 cm, rộng 1-3 cm, 5 gân; cuống ngắn. Pháthoa dài 20 cm; hoa vàng sá; lá hoa dài 5 mm; noãn sào và cộng 8 mm; môi dài 5 mm, xếp ngang, mang ở đáy 2 phù; cột trắng, nắp xanh.

Sapa, Tam đảo, thác Prenn (Đà Lạt) (hình theo King & Pantling).

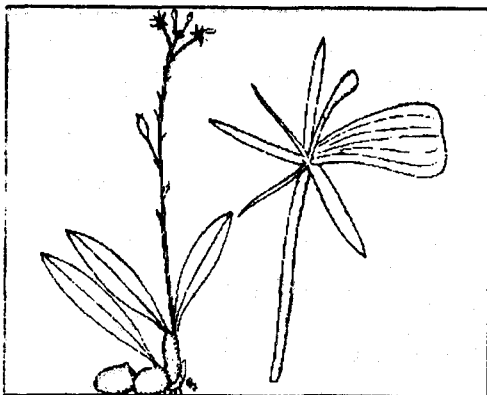
- Epiphyte; flowers yellow; column white, operculum green.

11.351 - Liparis latilabris Rolfe. Nhândiệp môi-rộng

Phonglan cao 20-40 cm; giả hành có bẹ bao, mang 2 lá thon hẹp, to 20-40 x 2-3 cm, gân chánh 3; cuống dài 10 cm. Chùm dài bằng lá, mảnh, thưa; lá hoa 6-10 mm; hoa đỏ da-người; lá đài giữa cao 6-8 mm, gân 3; cánh hoa hẹp hơn lá đài, 1 gân; môi hình thận tròn, rộng (1 cm) hơn cao, bìa có răng, đáy có 1 chai, giữa có 1 sóng; noãn sào và cộng dài 8 mm; cột cao 2 mm.

Hàsonbình, Hànamnh, Sapa, Cúcphương,

- Flowers flesh-colored; lip kidney shaped, 1 cm long.

11.352 - Liparis chapaensis Gagn.. Nhândiệp Sapa.

Phonglan có giả hành nổi đuôi nhau, hơi dài hơn cao, mang 1(2) lá dày, dài, to 4-6 x 1 cm; cuống ngắn. Chùm đứng thưa ở chót giả hành, dài hơn lá; lá hoa 6-8 mm, cộng và noãn sào dài 1 cm; hoa màu đỏ da-người; lá đài giữa cao 5 mm, rộng hơn cánh hoa cạnh; môi tamgiác; cột cao 3 mm, có 2 cạnh,

Sapa, Hànamnh, Tam đảo, Lâm đồng.

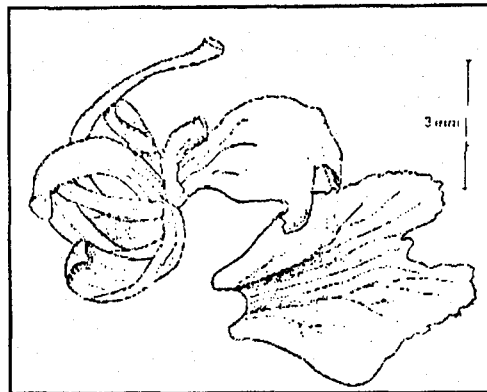
- Flowers flesh-colored; lip triangular.

11.353 - *Liparis rhombea* J.J. Sm. Nhândiệp hinhthoi.

Lan nhỏ; giảhàng xoan, depdep, cao 2,5-3 cm. Lá 1-2; phiến dài, to 9-12,5 x 2,5-3,3 cm. Chùm cao 14 cm; hoa nhỏ; láđài vàng; cánhhoa trắng có sọc đỏ; môi to 5,5 x 5,5 mm, trắng hay vàngvàng, có bớt dài đỏ ở giữa, giữa hai sóng dọc thấp, nâu đỏ, không có chai ở đáy.

Cônđảo; I-XII (hình theo Seidenfaden).

- Pseudobulbs 2.5-3 cm high; leaves 1-2; flowers yellowish with red middle stripe.

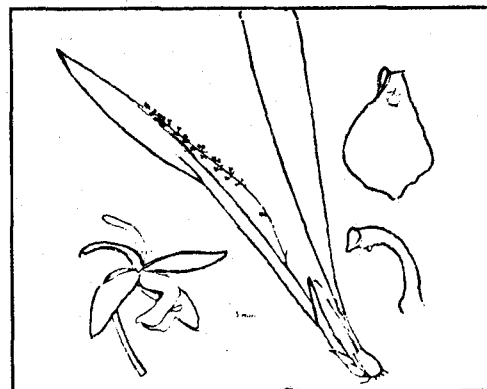

11.354 - *Liparis dendrochiloides* Aver.

Lan co đến 40 cm. Lá 1-2, có phiếnthon đẹp, to đến 40 x 4 cm. Pháthoa cao 30 cm, hoa thưa, trên cọng và noãnào dài 4 mm; láđài cao 2-5 mm, 1 gân; cánhhoa hẹp; môi không thùy cạnh, không chai; cột cong.

Lào cay, Langbian (hình theo Seidenfaden).

- Plant 40 cm high; lip without sidelobes, without callus (*L. dendrochilus* Gagn.).

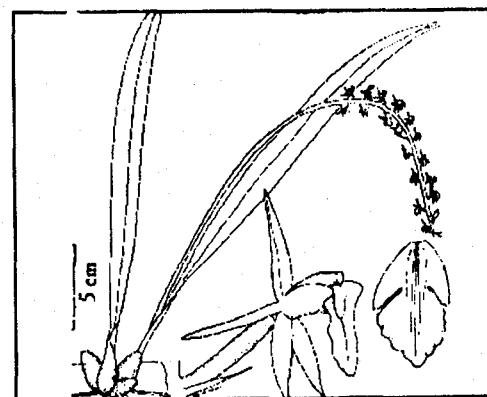

11.355 - *Liparis mannii* Reichb. f. Nhândiệp Mann.

Phonglan; giảhàng cao 2 cm, lúc non có bẹ bao. Lá có phiến thon hẹp, dài 15-30 cm, rộng 1,2 cm. Pháthoa ở chót giảhàng, dài hơn lá; láhoa dài 4 mm, hoa màu lục; phiếnhoa cao 2,5 mm; môi có 3 thùy, thùy giữa hình bánbò, uốn xuống; cọng và noãnào dài 4 mm,

Cúcphương, Hàsonbình, Đàlạt,

- Flowers green; tepals 2.5 mm long.

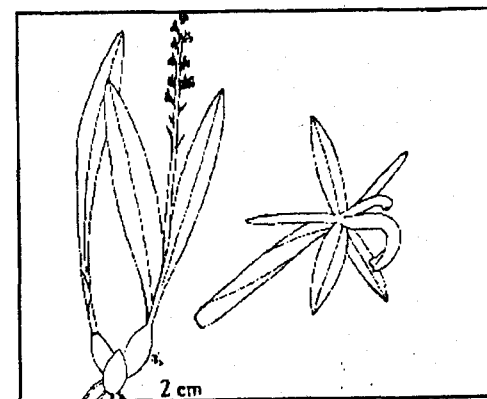

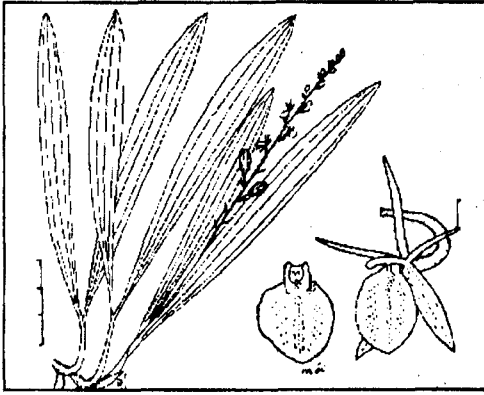
11.356 - *Liparis caespitosa* (Thouars) Lindl. Nhândiệp bụi.

Phonglan; giảhàng xoan, cao 1 cm. Lá 2, có cuống ngắn; phiến mỏng, gân chánh 3. Gié ở chót giảhàng, cao 10 cm, mảnh; hoa màu vàng xanh; cọng và noãnào cao 3 mm; phiếnhoa dài 1,8 mm; môi gần như vuôngdài, uốn cong; cột cao.

Hànoị, Sapa, Phanrang, núi Dinh (hình phỏng theo King & Pantling).

- Flowers green yellow; lip transversally plicate (*Malaxis caespitosa* Thouars, *L. lanei* Gagn., *L. pusilla* Ridl.).

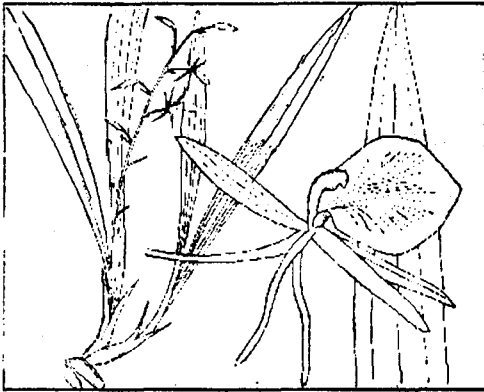

11.357 - *Liparis petelotii* Gagn. Nhândiệp Pételot.

Lan có giảhàng kết tiếp cong, phù ở đáy, trên là mũi dài, ài 2-3 cm, mang 2 lá. Lá có phiến thon dài, to 20 x 1,8 cm, nhiều gân dọc. Chùm dài bằng lá, có lá hoa hẹp, dài đến 1,5 cm; cọng hoa vào 1 cm; phiến hoa hẹp, dài 6-8 mm; lá đài 3 gân; môi xoan, dài 7,5 mm, ưỡng ở đáy. Nang dài vào 1 cm.

Vùng núi cao B: Caolang, Sapa.

- Petals narrower than sepals; lip ovate; capsules 1 cm long.

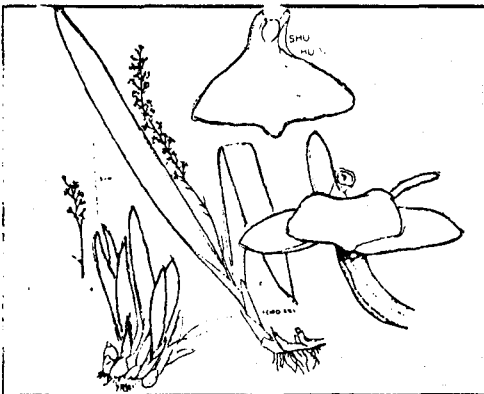

11.358 - *Liparis distans* C. B. Cl. Nhândiệp cách.

Phonglan to, có giảhàng hình trụ ngắn, cao 1,5-2 cm, có bẹ bao lúc còn non, mang hai lá với phiến thon dài. Pháthoa ngắn hơn lá; lá hoa hẹp nhọn, dài 3-4 mm; *hoa màu vàng, môi lá-cây*; cọng và noãn sào dài 2 cm; lá đài giữa dài vào 13 mm, gân 1; cánh hoa hẹp hơn; môi xoan tròn, dài vào 1 cm, hây ở đáy, bìa có răng không đều.

1-1.500 m: Hà Nội, Hải Phòng, Cúc Phương, Bavi; IX (hình theo Seidenfaden).

- Epiphytic; flowers yellow; lip green, 1 cm wide, with a small callus at base.

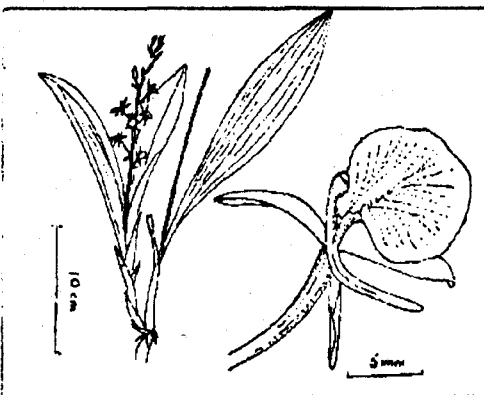

11.359 - *Liparis stricklandiana* Reichb. f..

Giảhàng gần khít nhau, cao 3-3,5 cm. Lá 2(3), phiến to 15-25 x 2-3 cm. Pháthoa là chùm đứng, hơi ngắn hơn lá; lá hoa nhọn; hoa rộng 5-10 mm, *màu vàng lưu huỳnh*; cánh hoa hẹp; môi tam giác ngược, rộng 5-6 mm. Nang 9 x 4 mm.

Lào Cay, Sapa, Hà Nội, Tam Đảo.

- Pseudobulbs 3-3.5 cm high; flowers yellow; petals narrow; lip obtriangular.

11.360 - *Liparis plantaginea* Lindl. Nhândiệp mấ đề.

Phonglan cao 20-25 cm, có giảhàng hình trụ, lúc non có bẹ bao, mang 2 lá thon to 10-15 x 3,5 cm. Chùm đứng dài bằng lá, thưa; lá hoa cao 3-4 mm; cọng và noãn sào dài 10-15 mm; lá đài giữa cao vào 10 mm, rộng 3 mm, gân 3; môi tròn tròn, uốn ở đáy, bìa có răng không đều; cột cao.

Sapa, Tam Đảo (hình theo Seidenfaden).

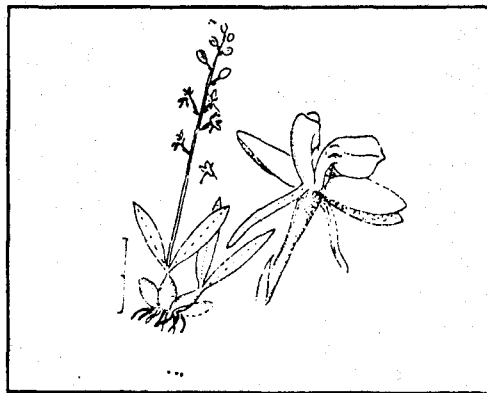
- Epiphytic; middle sepal 10 x 3 mm; lip orbicular.

11.361 - *Liparis delicatula* Hook. f.. Nhândiệp nhỏ.

Phonglan nhỏ; giảhàng xoan, khít nhau, cao 1 cm. Lá 2-3, dài 2-3 cm. Pháthoa đứng cao 5-8 cm; hoa nhỏ, rộng 5-6 mm; láđài giữa cao 3 mm; môi ngắn hơn láđài cạnh, dài 2 mm, hậthiệt có chai chũ U; cột có rēm mỏng dọc, hình tamgiác ở trên.

Vantuợng; có thể có ở B.

- Small epiphyte; lip shorter than lateral sepals; colonne with triangular flanges.

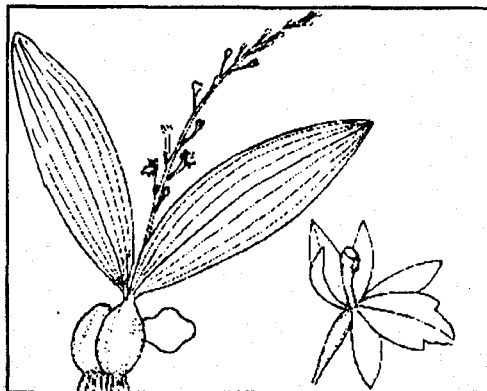

9983 - *Liparis elliptica* Wight. Nhândiệp bầuđục.

Phonglan có giảhàng xoan, cao 1-1,5 cm, có 4 cạnh tròn, mang 2 lá có phiến bầuđục hẹp. Pháthoa là chùm dài hơn lá; láhoa hẹp, dài 2-3 mm, hoa nhỏ; láđài dài 3-4 mm; cánhhoa hẹp hơn láđài; môi xoan, chót nhọn, có thùy chót tamgiác; cột cao 2 mm,

Tamảo, Bavi.

- Epiphytic; tepals 3-4 mm long; lip 3lobate, middle lobe triangular.

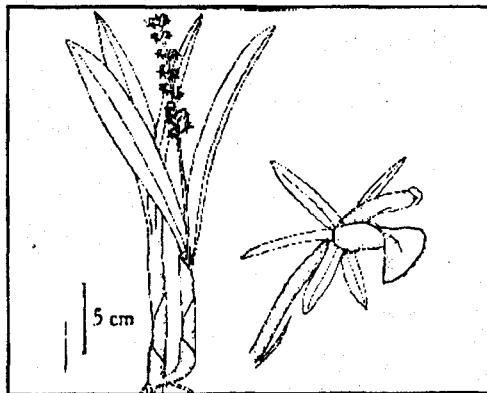

9984 - *Liparis viridiflora* Bl.. Nhândiệp hoa-xanh.

Phonglan cAo 30-40 cm; giảhàng cao 12 cm. Lá 2; phiến dài 20-30 cm, rộng 2,5 cm, gân-phụ 5-7. Chùm dài hơn lá; hoa nhỏ, màu vàng xanh; láđài 3 x 0,7 mm; cánhhoa to 3 x 0,2 mm; môi uốn ở giữa; cột cao 2 mm; noãn sào có 6 rãnh. Nang hình dùi, dài 5 mm,

B, Phanrang, Lâmđồng (Đanhim), Đờngnai (hình hoa theo King & Pantling).

- Epiphytic; flowers yellow green; tepals 3 mm long (*L. longipes* Lindl., *L. simondii* Gagn., *L. dendrochilum* REICHB. F.).

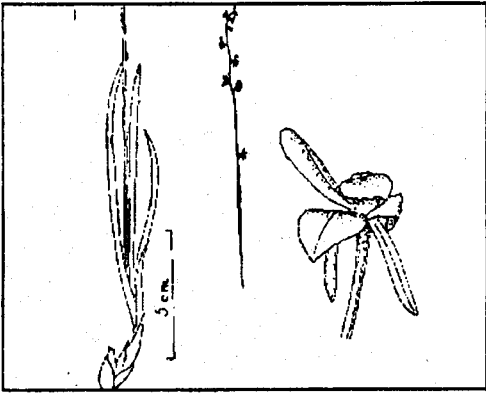
9985 - *Liparis acuminata* Hook. f.. Nhândiệp nhọn.

Đialan, cao 20-30 cm. Lá 4-5 có phiến mỏng, thon rộng, dài đến 20 cm, gân chánh 7. Chùm đứng dài hơn lá; láhoa hình tim nhỏ; hoa màu nâu, từ ở cột (trục hợpnhụy) màu lục; cánhhoa hẹp; môi có 2 cục chai ở đáy dài, nhọn; cột có hai cánh ở chót nắp.

Bắcthái, Vọngphu, vùng Đàlạt.

- Terrestrial; flowers brown with column green.

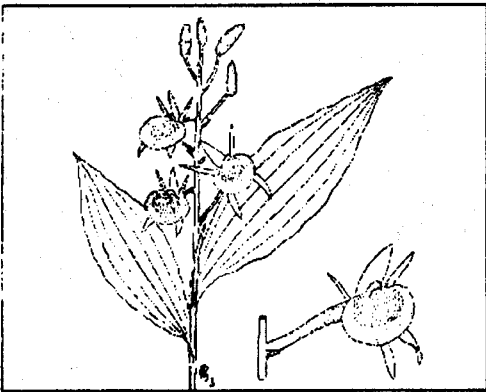

11.365 - *Liparis acutissima* Reichb. f. Nhândiệp rất nhọn.

Dialan; thân có giảhàng xoan, cao 1,5 cm. Lá 3-4 có phiến hẹp dài, *dạng lá hòabản*, to 7-17 x 0,3-0,5 cm, chót nhọn, Pháthhoa là chùm đứng, mảnh, cao 30-40 cm, *hoa thưa, nhỏ*; láđài giữa cao vào 3 mm; cánhhoa hẹp hơn láđài; môi ưỡng, bìa hơi rìa.

Phúquốc; IX-X (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; lax racemes, middle sepal 3 mm long

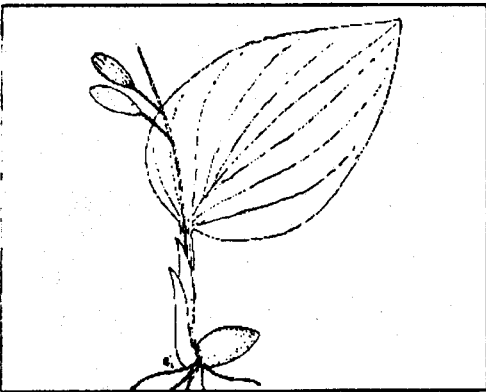

11.366 - *Liparis atosanguinea* Ridl. Nhândiệp đen-đỏ.

Dialan có giảhàng hình chùy to vào 8-15 x 2-3 cm, mang 4-5 lá có phiến mỏng, xoan, chót nhọn, to 9-25 x 4-6 cm, bìa đứng, ưỡng hướng, xếp theo gân chánh. Pháthhoa là chùm cao 15-20 cm; *hoa trung*; láđài trònđài; cánhhoa hẹp, dài 1,5 cm, môi 1,5-2 cm, *tía có bớt ở tâm đậm*, bìa có răng nhỏ; cột *trắng*, cao 8 mm.

Đàlạt (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; lip purple with central blotche dark; column white.

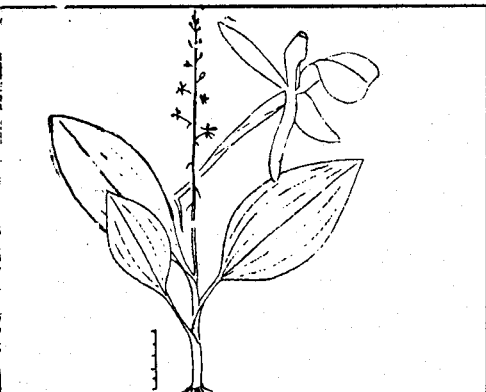

11.367 - *Liparis clypeolum* (Forst.) Lindl. Nhândiệp dùi.

Dialan có hành xoan, dài 2 cm, rộng 5-8 mm; rễ to; thân có 2 bẹ, cao 3-4 cm. Lá 1; phiến xoan rộng, gân mảnh; cuống và bẹ dài 3-4 cm. Trục pháthhoa cao 6-8 cm, *hoa có cọng và noãn sào dài*. Nang bầu dục, dài 1,5-2 cm, có sọc dọc, trên cọng mảnh, dài.

Trên mùn chồngthất trên đá, vào 500 m: Bavi; III.

- Terrestrial; leaves 1; capsules 1.5-02 cm long.

11.368 - *Liparis rheedi* (Bl.) Lindl. Nhândiệp Rheed.

Bụi ở đất; thân cao 9-16 cm. Lá 3-5; phiến to, dài 13-23 cm, gân-phụ 9-11. Chùm dài đến 45 cm; *hoa tím hay vàng-lục*, rộng 7 mm; láđài giữa cao 5,5 mm, môi dài 3,5-4,5 mm, rộng 3-4 mm, đáy rộng, chót cắt ngang; cột trắng.

Rừng ẩm, 600-1.500 m: Caobằng, Đàlạt.

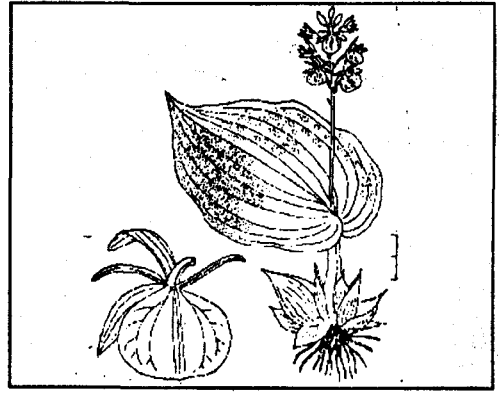
- Terrestrial; limb 13-25 cm long; flowers violet or greenish yellow (*Malaxis rheedii* Bl.)

11.369 - *Liparis cordifolia* Hook. f. Nhândiệp lá hình-tim.

Thân hơi phù ở đáy và có bẹ bao. Lá có phiến hình tim ôm thân, to 10 x 3-4 cm, không lông, mặt trên có bột trắng; cuống thành bẹ, dài 4-5 cm. Chùm đứng cao 10-12 cm; láhoa dài 8 mm; hoa lục nhạt, lángláng; ládài thon, 3 gân; cánhhoa hẹp hơn, hơi xụ; môi 12 mm, xoan tròn, đầu không lõm, bìa có răng mịn.

Hànamninh, Hàsonbình (hình theo Averyanov).

- Leaves cordate, amplexicaule; flowers white; lip 12 mm long (*L. argenteopunctata* Aver.)

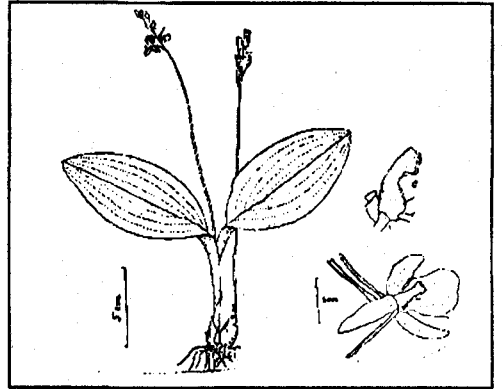

11.370 - *Liparis campylostalix* Reichb. f. Nhândiệp biếntrục.

Lan có giảhành xoan, cao 2-4 cm, có xơ (bẹ lá còn lại). Lá 2; phiến xoan, to 10-15 x 5-7 cm; cuống dài, thành bẹ bao giảhành. Chùm cao hơn lá; hoa ở chót, 5-7; ládài giữa cao 7-8 mm; cánhhoa rất hẹp; môi hơi tamgiác, dài 6 mm, rộng 4-5 mm; cột cao. Nang đứng, cao 2 mm.

Langbian (hình theo Seidenfaden).

- Pseudobulbs ovoid; petals narrow; lip 6 mm long.

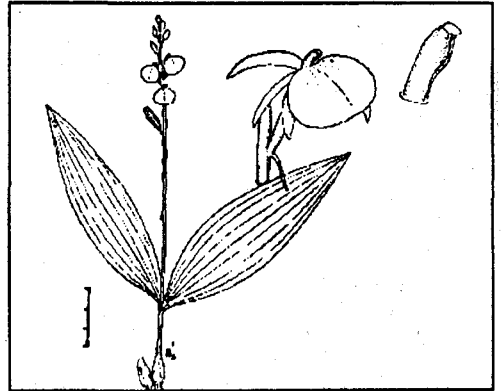

11.371 - *Liparis deflexa* Hook. f. Nhândiệp cong.

Lan có giảhành xoan, cao 1-2 cm. Lá 2; phiến bầuđục thon, to 10-13 x 3-4 cm. Chùm cao hơn lá, thưa, ít hoa; láhoa nhỏ, dài 4-6 mm; cộng và noãnào dài 1 cm; ládài giữa cao 6 mm; cánhhoa hẹp hơn ládài; môi xoan ngang, uốn cong, đầu không lõm; cột có cánh bánnguyệt.

Sapa (hình theo Seidenfaden).

- Leaves 2; sepals 6 mm long, lip ovate.

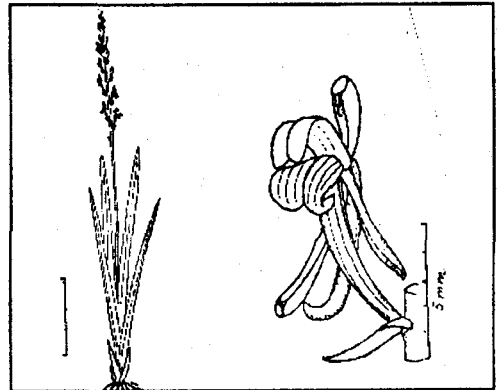

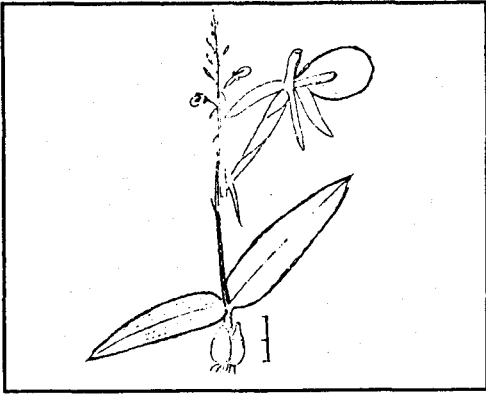
11.372 - *Liparis ferruginea* Lindl. Nhândiệp sét.

Điạlan có thân mang lá dạng lá Hòa bản, dài đến 30 cm, rộng 1,5-2,5 cm. Chùm đứng cao hơn lá; láhoa dài 5 mm; cánhhoa 3 gân; noãnào có cạnh, dài 2 cm kể cả cộng; ládài giữa cao 8 mm; cánhhoa hẹp hơn ládài, 3 gân; môi có 2 thùy uốn nhiều lên; cột cao 3 mm.

Cambốt; tìm lại ở Việt Nam (hình theo Seidenfaden).

- Leaves grass-like; lip with 2 lobes curved.

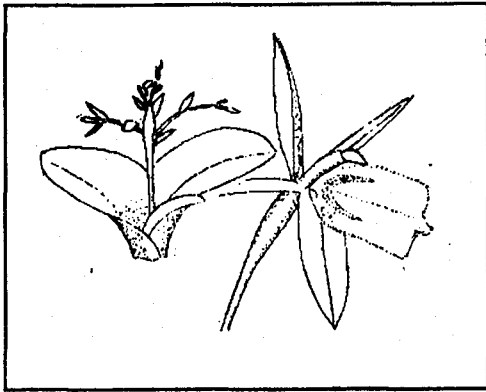

11.373 - *Liparis sutepensis* Rolfe ex Downie.

Dialan cao đến 20 cm; giảhàng cao 1,8 cm, có bẹ còn lại bao. Lá 2, phiến thon hẹp, nhọn, to 9-10 x 2,2-3,5 cm. Pháthoá có láhoa dài 12 mm; *hoa lục lục ngọc* (emerald); láđài giữa xụ vào noãn sào; môi hình muỗng, chót tròn, có sóng dọc sậm, 1/2 chót có răng mịn.

Gialai côngtum.

- Flowers emerald green; lip with a longitudinal dark thickening.

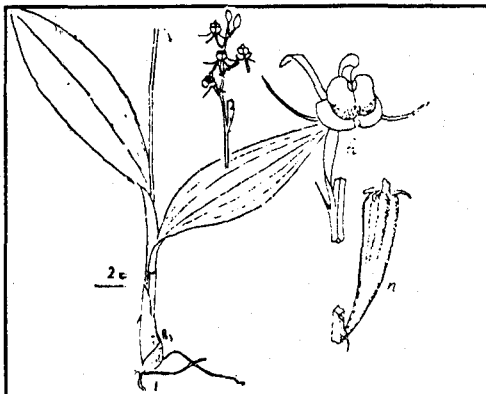

11.374 - *Liparis nana* Rolfe. Nhândiệp lùn.

Lan nhỏ, cao đến 3 cm mà thôi, kể cả pháthoá. Lá 2-3, không cuống; phiến dài 1-1,5 cm, rộng 6-8 mm, dày. Chùm chia nhánh, cao 1-2 cm; láđài tròn dài, cao 3 mm; cánhhoa hẹp hơn; *môi vuông dài*, bìa có rìa lông mịn, chót có mũi tamgiác nhỏ, bìa có răng nhỏ, đáy có *chai hình lưỡi liềm*; cột có 2 cánh nhỏ.

T, Đàlạt (hình theo Seidenfaden).

- Herb to 3 cm high; lip rectangular, fringed on edge (*L. meniscophora* Gagn.).

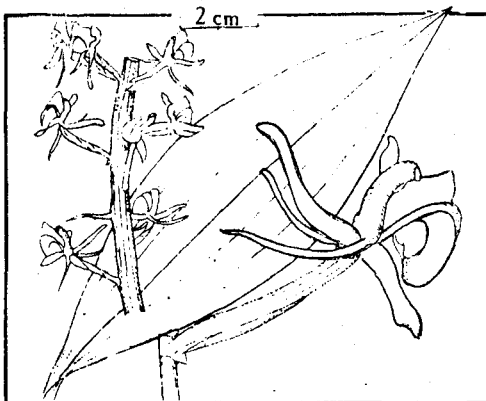

11.375 - *Liparis paradoxa* (Lindl.) Reichb. f. Nhândiệp.

Dialan cao 20-30 cm; đáy thân phủ thành giảhàng to 1,5 cm. Lá 2-4; phiến mỏng, to 5-15 x 2-6 cm. Gié cao, thưa; láhoa thon; *hoa vàng*; láđài cạnh xoan; cánhhoa hẹp hơn láđài, 3 gân; *môi đỏ bầm*, vuông dài, dài 6 mm, uốn cong; cột xanh. Nang xanh, dài 2,5 cm.

Sapa, Cúcphương, Huế, Đàlạt.

- Terrestrial; flowers yellow with dark red lip (*Empusa paradoxa* Lindl., *L. longiscapa* Gagn., *L. tonkinensis* Gagn.).

11.376 - *Liparis nervosa* (Thunb.) Lindl.. Nhândiệp gân.

Dialan cao 20-30 cm; đáy thân phủ thành giảhàng to 1,5 cm. Lá 2-3; phiến mỏng, to 7-12 x 4-6 cm. Gié cao 30 cm; *hoa tím tía*; láđài giữa cao 1 cm, 3 gân; cánhhoa hẹp, 1 gân; *môi đỏ bầm*, vuông dài, chót lõm, dài 7 mm, uốn cong, có 2 u chai ở gần đáy; cột xanh. Nang xanh, dài 2,5 cm. n = 21

Sapa, Cúcphương, Hàiphòng, Huế, Đàlạt. Rất gần loài trên, khác ở láhoa rộng và ngắn hơn; cánhhoa hẹp và chỉ có 1 gân.

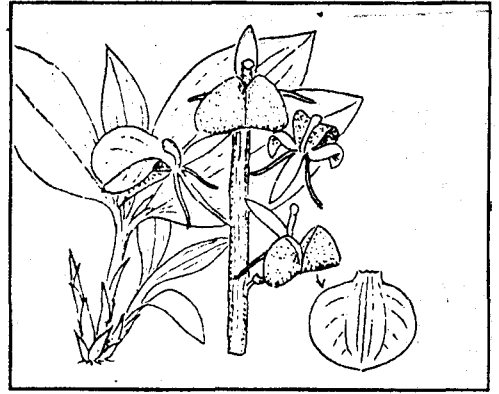
- Terrestrial; flowers yellow with dark red lip (*Ophrys nervosa* Thunb., *L. bituberculata* (Hook.) Lindl., *L. acuminata* Guill., *L. violaceonervosa* Guill.).

11.377 - *Liparis nigra* Seidenf.. Nhândiệp đen.

Lan thành bụi cao 20-25 cm; thân hình trụ, mang bẹ rồi 3-4 lá. Phiến xoan chót nhọn; cuống thành bẹ dài. Pháthoa cao; *hoa nâu đậm, cột lục dợt*; ládài có 5 gân; cánhhoa hẹp hơn ládài, có 2 gân mà thô; môi uốn, *tròntròn* rộng 12 mm, bìa có răng, đầu không lõm, đáy có 2 *chai nhỏ, nhọn*.

Hà Nội, Tam Đảo, Bavi.

- Flowers black purple; lip rounded, with 2 callosities on base.

11.378 - *Liparis buicongii* N.t. Tịch

Dialan; giảhình hình trụ cao 30-40 cm, có bẹ ở đáy. Phiến lá xoan, bóng láng, to 20-25 x 9-11 cm, xếp dọc theo 6-7 gân. Pháthoa cao 30-40 cm; láhoa tamgiác; *hoa to, màu vàng chanh lụclục*; ládài hẹp, dài; cánhhoa hẹp hơn, môi dài 3 cm, hình quạt uốn, nathiệt có 2 sóng lồi, thượngthiệt có 5 gân nổi; cọng và bảunoãn cao 2,5 cm, có sóng dọc.

Đonduong (Lâm đồng): VI. Giống *L. nigra*, song hoa thưa hơn và màu vàng thay vì nâunâu (hình của N.t.Tịch).

- Terrestrial; pseudobulbs 30-40 cm high; flowers greenish yellow; petals 1.4 cm long, lip 3 cm long.

11.379 - *Liparis petiolata* (D. Don) P.F. Hunt. Nhândiệp cuống.

Dialan có cãnhành bờ và giảhình xoan đến tròn. Lá 2; cuống dài; phiến hình tim, dài 2-5 cm, gân 7-9. Chùm thưa, cao đến 15 cm; láhoa hẹp, đến 7 mm; ládài giữa hẹp dài, cũng như cánhhoa cạnh; môi dài 8 mm, *đỏđỏ*, bìa có răng nhỏ; cột đứng, cao 4-5 mm.

Caolăng.

- Terrestrial; lip 8 mm long, reddish (*Acianthus petiolatus* D. Don).

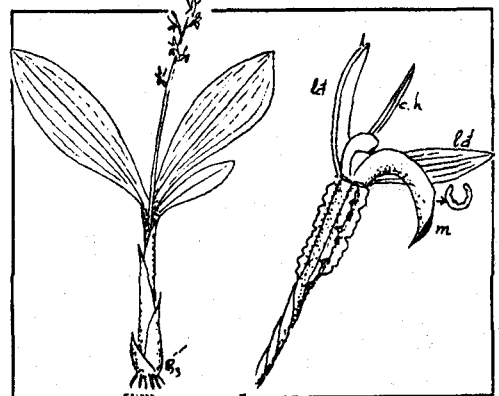

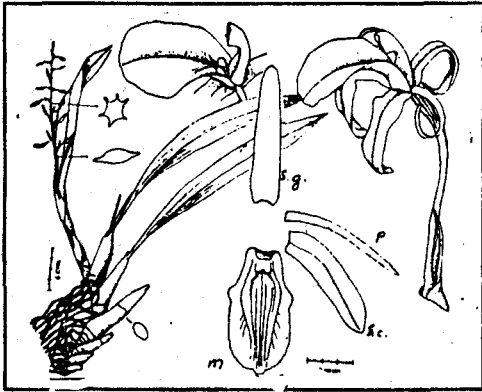
11.380 - *Liparis regnieri* Finet. Nhândiệp Regnier.

Lan cao 15-20 cm, có giảhình to đến 3 cm, lúc nhỏ mang 3-4 bẹ, từ từ như lá. Lá 3-4; phiến hình muống, to 20 x 8 cm. Chùm đứng, cao 15-20 cm; láhoa hẹp nhỏ; *hoa lục vàng*; noãn sào có 6 cánh cao, *giữn*; ládài giữa dài 6 mm; cánhhoa hơi hẹp hơn ládài; môi dài 6 mm, rộng 3 mm, mập, uốn từ đáy; cột đứng cao 3 mm.

Đà Lạt, Đồng Nai, Tây Ninh.

- Pseudobulb 3 cm high; flowers green yellow; ovary with 6 undulate wings.

11.381 - *Liparis langbianense* N.t. Tịch. Nhândiệp Langbian.

Địa lan bám trên đá; giả hành gần nhau, cao 4-5 cm, rễ nhiều; chồi non có 5-6 bẹ bao lấy. Lá 1; phiến dài 20-25 cm. Pháthoả cao 17 cm; láhoả tamgiác, dài 6 mm; hoả lục vàngvàng; láđài giữa 9-10 mm; cánhhoả hẹp hơn, môi dài 8 mm, đáy có 2 khối vàngvàng; trụ cao 4 mm, có 2 tai.

Đỉnh Langbian; VII (hình theo N.t. Tịch).

- On rock; leaves 1, 20-25 cm long; flowers yellowish green; lip 8 mm long.

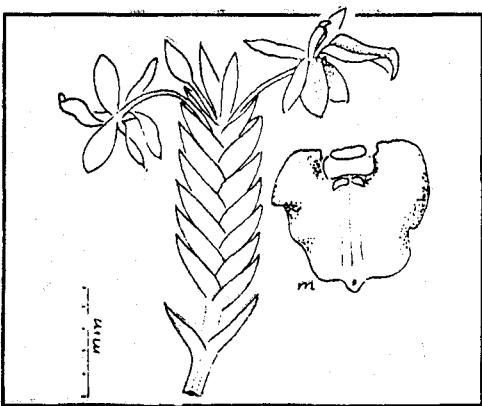
Distichae:

11.382 - *Liparis gibbosa* Fin.

Lan nhỏ, cao 2-3 cm. Lá songđỉnh, phiến dẹp theo hông, dài vào 5 mm. Hoả ở nách lá, nhỏ; môi vuông dài, hấy, có u ở bìa.

Đàlat.

- Small plant; leaves distichous, laterally compressed (*L. disticha* auct.).

Họ-phụ Vandoideae:

- 1a - thân đơntrụ
- 1b - thân cộngtrụ

t.Vandae

2a - phonglan với thân ngắn, mang 2 lá; pháthoả ở ngọn; hoả không xoay; chân cột rõ; láđài cạnh tạo cầm; phẩnkhoả có vĩphần: *Polystachya*

t.Polystachyeae

2b - không các tính trên hợp lại

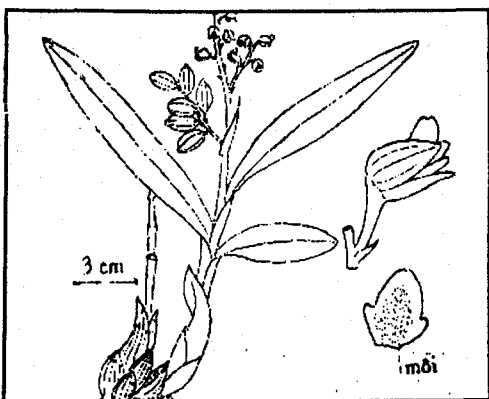
3a - địalan; cânhành, giảhành trong đất; lá 2, xếp dọc; chùm ở cạnh; môi có đáy hình túi, 3 thùy: *Cremastra*

t. Maxillarieae

3b - không các tính trên hợp lại

t. Cymbidieae

Polystachyeae:

11.383 - *Polystachya concreta* (Jacq.) Garay & Sw.. Daphuồng.

Cânhành dài 5-10 cm; giảhành xoan, ngắn. Lá songđỉnh, dài 8-10 cm, rộng 2 cm, gân 4-5/bên. Chùm 4-5 cm, mang hoả songđỉnh, đỏ (vàng ở var. *lutecens* Gagn.), có lông mịn mặt ngoài; phiếnhoả thon, cao 4-5 mm; láđài cạnh làm thành 1 móng ngắn; môi rộng, có 3 thùy; 2 nhóm phẩnkhoả. Nang hình thoi, dài 1 cm.

Vùng núi từ vào 700 m: Hàsonbình, Hảiphòng, Côngtum, Đàlat, Điệnbà.

- Flowers red or yellow (*Epidendrum concretum* Jacq., *P. purpurea* Wight).

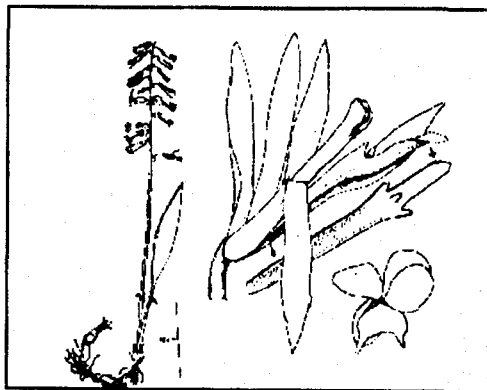
Maxillarieae:

11.384 - *Cremastra appendiculata* var. *variabilis* (Bl.)

I.D. Lund.

Địa lan có căn hành bò; *giành hành trong đất*, nhỏ. Lá 1-2 thon, dài 12-15 cm. Chùm ở cạnh thân; phiến hoa mảnh; *môi hẹp dài*, chót 3 thùy; *cột có cánh hẹp ở phần trên*, thượng thiệt có phụ bộ 1-2 mm ở đáy; 2 cặp phấn khối không viphấn.

San-ta-van (hình theo Seidenfaden).

- Lip narrow, epichile with an appendice on its base.

t. Cymbidieae:

1a - lá dài cạnh dính nhau tròn; phấn khối 4, viphấn dài, gót nhỏ *Acriopsis*

t.p. *Acropsidinae*

1b - lá dài cạnh không dính nhau

1'a - thân với nhiều lông, có giành hành hay không, lá nhiều

t.p. *Cyrtopodinae*:

2a - thân nhiều lông; giành hành hay không; lá nhiều

3a - không hành trong đất; thân khít nhau; không giành hành;

phát hoa song đỉnh, dày, hoa nở liên tục

Bromheadia

3b - giành hành trong hay trên đất hay giành hành có bẹ bao

4a - viphấn vắng hay đơn, strap-shaped

5a - cột có cánh tam giác tà; phấn khối 2, không gót

6a - chân cột có cựa tiết mật với 2 đáy lá dài cạnh dính nhau; đáy môi hẹp

7a - chân cột ngắn, dẹp với túi tiết mật ở đáy cột; lá dài cạnh không dính nhau

Chrysoglossum

7b - chân cột tạo thành cựa tiết mật với đáy; lá dài dính nhau

Collabium

6b - chân cột đơn, không tạo mật; môi không hẹp ở đáy

Diglyphosa

5b - không có cánh ở cột; phấn khối 2 chẻ hay 4

6a - phấn khối với viphấn ngắn, gót rộng mang 2 phấn khối chẻ; củ hay hành trong đất, hay giành hành ít lông

7a - chùm đứng; nectar; nắp thường có 2 chia

Eulophia

7b - chùm nodding; gót rộng; không củ, thân dẹp thường có bẹ lá bao

Geodorum

6b - viphấn vắng; gót rộng mang 4 phấn khối dẹp, không bằng nhau; không hành, thân dẹp hay như giành hành nhiều lông

Cymbidium

4b - viphấn hình chữ V, một phần mang phấn khối

6a - lá dài và cánh hoa có đốm ở lưng; môi có thùy cạnh hẹp, có 1 sóng có lông

Dipodium

6b - lá dài và cánh hoa có nhiều nốt nhỏ thùy cạnh to, bao cột; chân cột ngắn; môi có 3 sóng

Grammatophyllum

1'b - giành hành 1 lông mang 1 lá

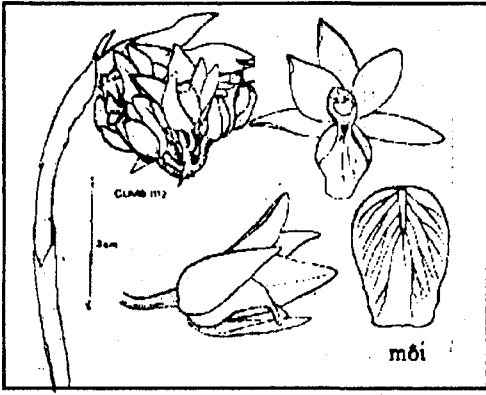
t.p. *Thecostelinae*

2a - chân cột chữ S; phấn khối 2, chẻ, viphấn nhỏ; nắp bán nguyệt

Thecostele

2b - chân cột nghiêng ra trước, không chữ S; chân cột rỗng; nắp hình chùy

Thecopus

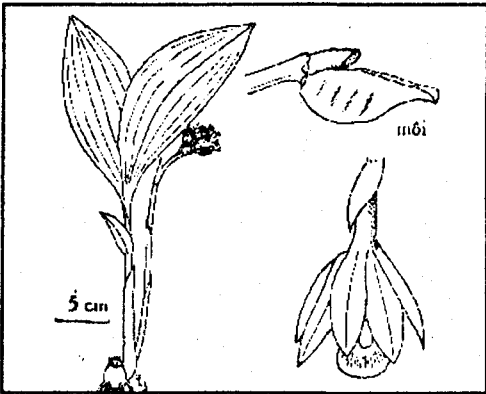

11.385 - Geodorum attenuatum Griff.. Điakim thon.

Cỏ có hoa trước khi lá xuấthiện; thân già dài 8 cm, bẹ 3. Lá 2; phiến bầu dục, to 8-25 x 3-9 cm, gân chánh 6; cuống vắn. Pháthoa trên trục dài 5-15 cm, có 2 bẹ nhỏ; *chùm xu, ngắn, dày*; hoa 8-15, cao vào 2,5 cm, *trắng với môi có bột vàng ở chót và tia ở dưới*; lá đài giữa dài 13-20 mm; môi có chót cắt ngang; cột ngắn, có màu tía; phấnkhối 2.

Hảiphòng, Bìnhtrịthiên, GialaiCổngum, Tâyninh; IX-V (hình theo Seidenfaden).

- Flowers white, lip yellow with yellow and purple blotches, column purple (*G. regnieri* Gagn., *G. cochinchinensis* Gagn.).

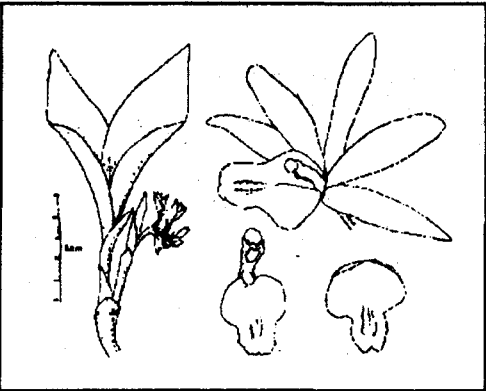

11.386 - Geodorum densiflorum (Lam.) Schltr.. Điakim hoa-dây.

Đialan; hành tròntròn; thân cao 40 cm, Lá 3, không bằng nhau; phiến dài 20-25 cm, gân chánh 3-5; lá dưới teo thành bẹ. Pháthoa có 4 bẹ; láhoa lục, dài 5-15 mm; hoa *huồng hay trắng*, dài 1 cm; môi hình đòn vĩa, có 2 sóng gần đỉnh; phấnkhối 2.

Quảngtrị, Đànẵng, núi Dinh (hoa theo King & Pantling).

- Flowers white or pink; lip with 2 crests (*Limodorum densiflorum* Lam., *G. purpureum* R. Br...).

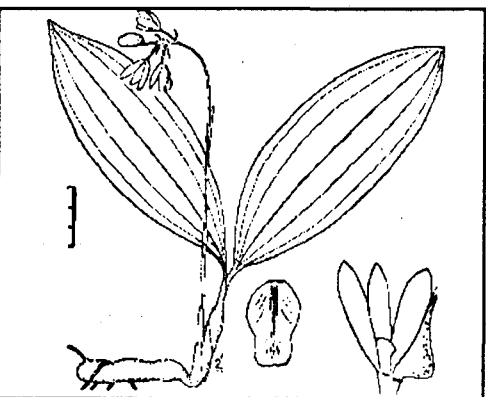

11.387 - Geodorum pulchellum Ridl.. Điakim đẹp

Đialan có củ; thân có lá dưới thành bẹ. Lá 2. Pháthoa trên thân non; *hoa trắng, nhỏ*; phiếnhoa hẹp, dài vào 1 cm, rộng 3-4 mm; môi hình đòn, *có bột vàng trên thượngthiệt và bột tía ở hạthiệt*; lá đài giữa dài 8-11 mm.

Quảngngãi (hình theo Seidenfaden).

- Flowers white, lip with purple marking on hypochile, an yellow patch on epichile.

11.388 - Geodorum recurvum (Roxb.) Alston. Điakim cong.

Cànhhành nằm to đến 1,5 cm; rễ to, trắng; giảhành mang 2 bẹ mỏng, nâu, rồi 2-3 lá. Phiến bầu dục, to 15-25 x 3-6 cm, mỏng, gân 7-9; cuống dài 1-2 cm. Pháthoa cạnh thân, cao 15-20 cm, có 2-3 bao, chót xu; láhoa hẹp, dài 1 cm; cọng và noãnào dài 1 cm; hoa *trắng*; phiếnhoa bầu dục, dài 15 mm; môi hình đòn vĩa, *có sọc tím, có 2 sóng ở giữa*; cột ngắn.

Bìnhnguyên: Bìnhthuận, Đồngnai; VII.

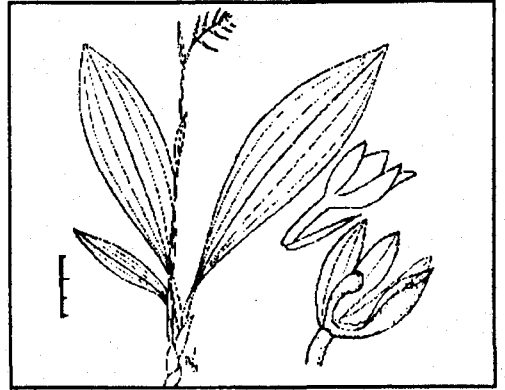
- Flowers white, lip violet striped (*Limodorum recurvum* Roxb.).

11.389 - *Geodorum siamense* Rolfe ex Downie..
Điakim Xiêm.

Cỏ cao vào 20 cm; thân mang 3 bẹ rồi 2-3 lá. Phiến xoan thon, to đến 17 x 4 cm, nhọn, mỏng; cuống dài 2-3 cm. Pháthoa trước khi có lá, cao 10-20 cm, mang 8-12 hoa, có 3 bẹ ở đáy; láhoa dài 1-1,5 cm; cọng và noãn sào dài 6,5 mm; hoa nhỏ, *lục vàng*; lá đài giữa 7 x 2,5 mm; cánh hoa đầu tròn; môi rộng bằng hai lá đài giữa, chót lõm; cột ngắn.

Đăclắc, Đồngnai.

- Flowers greenish yellow.

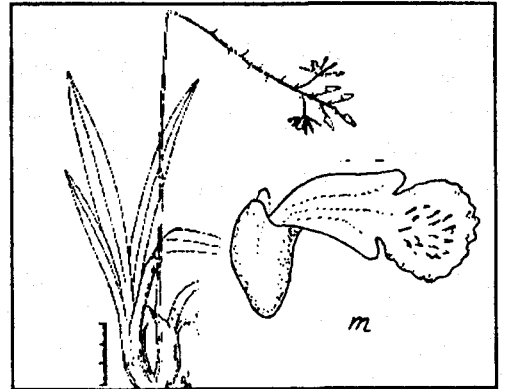

11.390 - *Eulophia andamanensis* Reichb. f. Luânlan
Andaman.

Điạlan có giảnhành xanh, nằm trên mặt đất. Lá có phiến hẹp, dài đến 12-15 cm, rộng 6-12 mm, nhọn, mỏng. Trục pháthoa cao đến 0,5 m, có hoa thưa; láhoa 8 mm; cọng và noãn sào dãn 2 cm; phiếnhoa cao 15 mm; môi *trắng ở tâm, gân lục, bìa lục*, móng hình túi.

Vọngphu, Sài Gòn, Châuđốc; VI.

- Lip white at centre, green on edges, and with green veins (*E. poilanei* Gagn.).

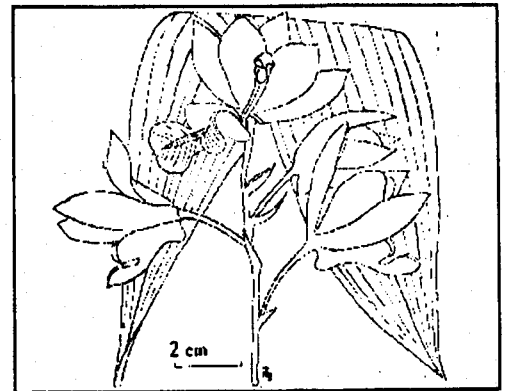

11.391 - *Eulophia flava* (Lindl.) Hook. f.. Luânlan
vàng.

Điạlan có *củ* trong đất có thể rất to. Lá có phiến thon, to, dài 50-60 cm, rộng 8-9 cm, xếp dọc. *Chùm đứng*, cao đến 1,5 m, mang nhiều *hoa vàng*, rộng 4 cm; cọng và noãn sào dài 3 cm; lá đài giữa dài 3 cm; cánh hoa rộng hơn lá đài; môi 3 thùy, thùy giữa tròn, có 3 sóng dọc có răng, móng ngắn.

B, Buônmêthuột, Lâmđồng, Bìnhduong (hình theo Wight).

- Flowers yellow; lip with 3 dentate crests (*Cyrtopera flava* Lindl.).

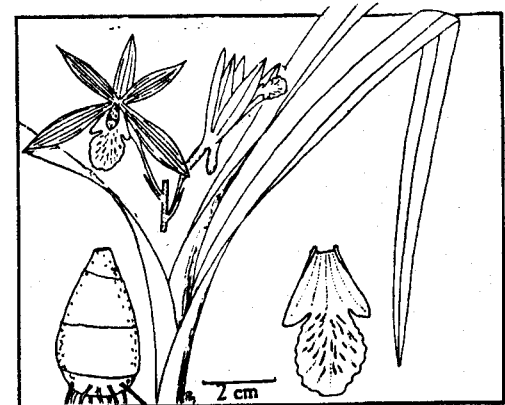

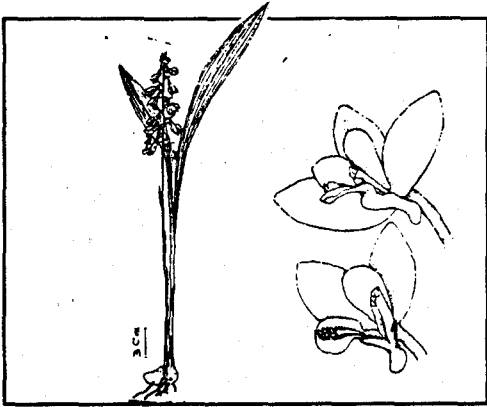
11.392 - *Eulophia graminea* Lindl. Luânlan hoàbản.

Điạlan; giảnhành *trên mặt đất*, cao đến 8 cm, rộng 2 cm, xanh. Lá 3-4, có phiến *hẹp*, dài đến 40 cm, rộng 1 cm, gân 7. Pháthoa cạnh giảnhành, có nhánh, dài đến 45 cm; cọng và noãn sào dài 1,5 cm; hoa thưa, *xanhxanh*, có *gân đỏ*, *môi trắng có sọc tím*, hậthiệt có 3-5 sóng cao, thượngthiệt chót hường, có gai sắp theo 6 hàng. Nang dài 3 cm.

Rừng bìnhnguyên: Hànội, Càná, Đăclắc, Đàlạt, Sài Gòn; II.

- Flowers greenish, lip white with purple stripes.

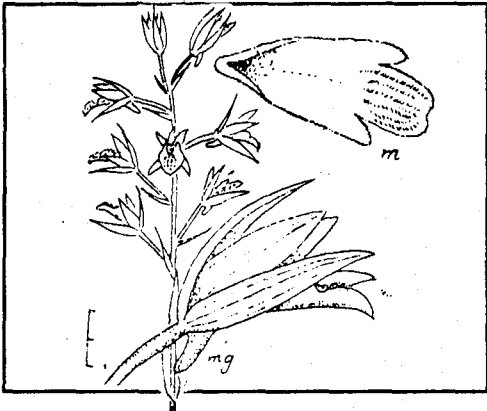

11.393 - *Eulophia geniculata* King & Pantl.

Dịalan có giảhình dạng củ, to vào 3,5 x 2,5 cm. Bẹ lá tạo thân giả cao 25-30 cm; phiến to 30-40 x 3-4,5 cm, xếp dọc theo gân. Pháthoa từ củ, cao 40-50 cm; hoa 15-20, *vàng lục rồi vàng cam*; láđài sau to 2 x 1 cm, láđài cạnh hẹp hơn; cánhhoa 1,7 x 0,7 cm; môi hươnghường, với 3 hàng lônggai lớn ở giữa, 2 hàng hai bên nhỏ hơn; cọng và noãn sào dài 3 cm.

Gặp bán ở Sài Gòn; VIII (hình theo N.-t.-Tịch).

- Terrestrial.

11.394 - *Eulophia herbacea* Lindl. Luânlan cỏ.

Dịalan có hành *trong đất*; thân có bẹ bao. Lá có phiến thon hẹp, dài 15-20 cm. Pháthoa đứng cao 60-90 cm, thường trước lá; hoa có cọng và noãn sào dài 2 cm; láđài giữa dài 1,5 cm, *lục*; cánhhoa *trắng*; môi trắng, gân vàng, dài 1,5-2 cm, hạtiệt có móng ngắn, 3-4 mm, thượngthiệt có 5-7 hàng mụt.

Lào, Nam Trung quốc.

- Lip 2 cm long, epichile with 5-7 rows of papillae (*Limodorum bicolor* Roxb.)

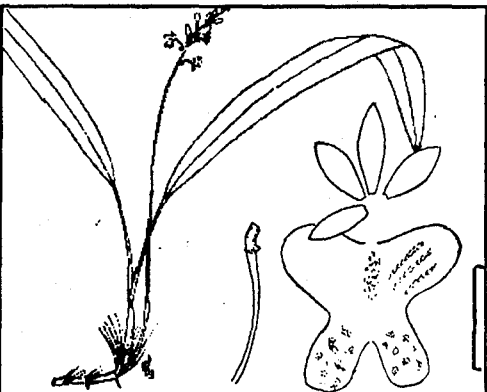

11.395 - *Eulophia macrobulbon* (Par. & Reichb. f.) Hook. f. Luânlan hành-to.

Dịalan có củ to đến 5 x 4 cm, rễ to; thân mang lá (cạnh pháthoa) cao 20 cm, có 1 bẹ, rồi 3 lá. Phiến bầu dục thon, đến 25 x 9-10 cm, mỏng, gân 2-3/bên, đáy tùtù hẹp trên bẹ. Trục pháthoa cao 50 cm; hoa nhiều to, *thơm, màu tía*; cọng và noãn sào dài 1 cm; phiến đến 15 mm; môi có thượngthiệt *trắng*, thùy chót tamgiác, móng ngắn.

Côngtum, N.

- Flowers purple, epichile white (*Cyrtopera macrobulbon* Par. & Reichb. f.).

11.396 - *Eulophia macrostachya* Lindl. Luânlan gié-to.

Dịalan có cănhình to 8 mm, lông dài 2-3 cm, có xo; giảhình cao đến 10 cm, có xo dài. Lá 2; phiến hẹp, đến 19 x 2 cm; cuống dài 8-9 cm. Pháthoa hiện trước lá, dài đến 0,75 cm, có 3 bẹ ở đáy; hoa *thơm, màu lục dợt, môi vàng*; láhoa đến 14 mm; cọng và noãn sào dài 1-2 cm; láđài giữa dài 11 mm; môi hình bướmbướm, to 14 x 13 mm, móng tròn, *lục*; cột cao 3mm.

N: Bécát.

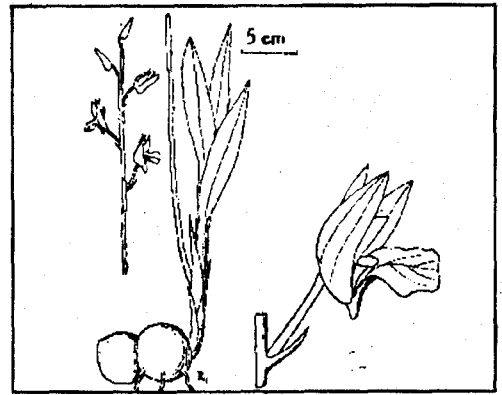
- Flowers fragrant, light green, lip yellow (*E. cambodiensis* Guill.).

11.397 - *Eulophia nuda* Lindl. Luânlan trần.

Hành tròn đẹp, to 4 cm, mang một thân có lá và một thân mang hoa cao 40-50 cm. Lá có phiến thon nhọn. Hoa 7-10; láhoa không lông, hẹp, dài 1-1,5 cm; cọng và noãn sào dài 2 cm; 2 lá dài tím bầm, 20 x 6 mm; hai cánh hoa trắng trẻo; môi dài 7 mm, vàng xanh hay trắng, có sọc đỏ ở giữa; cột trắng.

Hoàng Liên Sơn, Gougah, đường Prenn cũ, Đà Lạt: IV. Trị bướu, viêm phế quản, lọc máu, trị sỏi sỏi.

- Sepals dark purple, petals whitish, lip white or greenish yellow (*E. squalida* Lindl., *E. burkei* Gagn., *Geodorum pierrei* Gagn.).

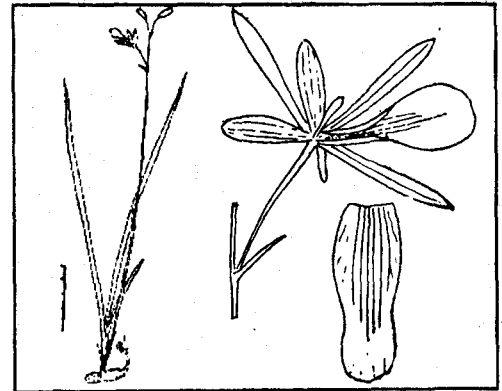

11.398 - *Eulophia pauciflora* Guill. Luânlan ít-hoa.

Điạlan cao 0,4-5 m; cành hành phù, to 6-8 mm, rễ to; đáy thân có xơ. Lá 3-5; phiến hẹp nhọn, dài 20-25 cm, rộng 5-7 mm, gân mảnh 5; lá dưới thành bẹ bao. Pháthoa dài 40-50 cm, có 3 bẹ bao; hoa 3-5 ở vài cm chót; cọng và noãn sào dài 2 cm; phiến hoa vào 25 mm, nâu tím; môi có chót bầu dục, trắng với lông hương; cột cao 1 cm. Nang dài 2 cm, xụ.

Buôn Mê Thuột, Đồng Nai; VI-VIII.

- Flowers purple, epichile white with pink hairs (*Donacopsis laotica* Gagn.).

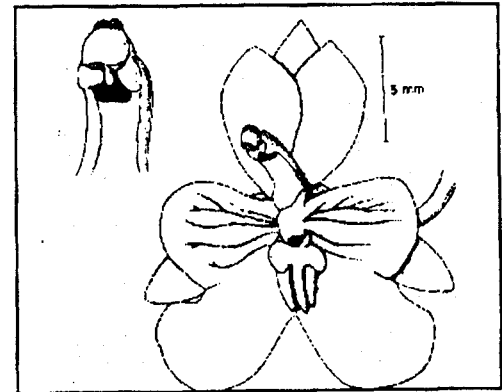

11.399 - *Eulophia pulchra* (Thou.) Lindl.

Điạlan; giả hành xanh, trên mặt đất, có sợi che. Lá 2-3, thon, tpo 15-25 x 2-3 cm. Chùm một lượt với lá, cao 60-90 cm; hoa rộng 1,5 cm, lục có đốm đỏ; lá dài bằng cánh hoa; môi nhỏ, hatching hình túi có chai nhỏ, thùy cạnh to, tròn, thượng thiệt lõm sâu, có u có 3-5 răng; phách khối 2.

Nambô.

- Terrestrial; lip with midlobe bilobulate, sidelobes large, orbicular (*Eulophia macrostachya* Lindl.).

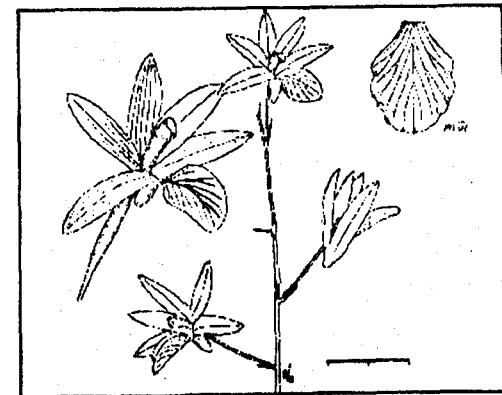

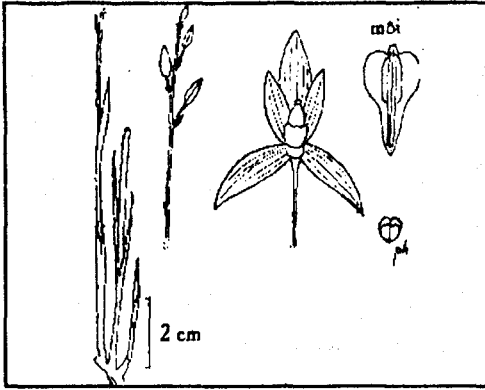
11.400 - *Eulophia spectabilis* (Dennst.) Suresh. Luânlan lông lầy.

Giả hành trong đất, như xâu chuối, to 4 x 3 cm. Pháthoa ra trước lá; chùm đứng, mảnh, cao đến 30 cm, có bẹ 1,5-2 cm ở phía dưới, trục to 4 mm; hoa ít; lá dài thon, to 15 x 5 mm, vàng lục, gân 7; cánh hoa trắng, chót vàng; môi tròn dài, to 15 x 10 mm, vàng lục, giữa cam, bìa đứng, móng 5 mm.

Sapa, Đà Lạt, N, Phú Quốc.

- Sepals greenish yellow, petals white, lip greenish yellow, centre orange red (*Wolfia spectabilis* Dennst., *E. regnieri* (Reichb. f.) Guill.).

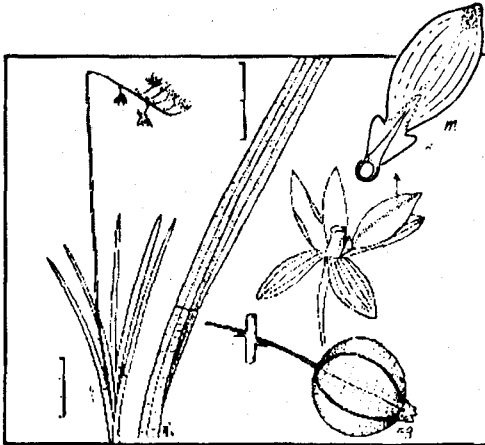

11.401 - Eulophia yunnanensis Rolfe. Luânlan Vannam.

Lan không giả hành, cao 0,4 m; căn hành có rễ to; thân giả cao 9 cm, không lá lúc phát hoa. Phát hoa tím tím, cao 0,4 m, mang vào 5 hoa lục đỏ, dài vào 2 cm; phiến hoa thon; môi không túi, không móng, có 3 thùy, nhọn, dài 2 cm; cột không chân; phấn khối 2.

Dàlat, Langbian (hình theo Gagnepain).

- Flowers red green, lip with epichile acute (*Semiphaeus evrardii* Gagn.).

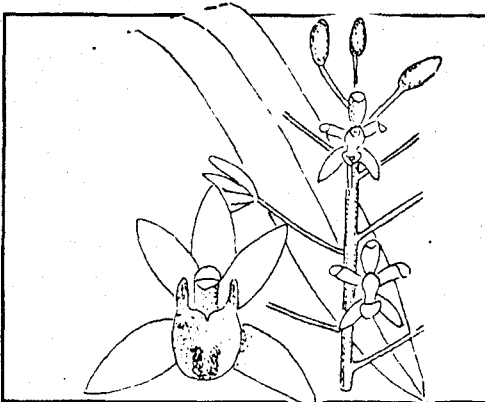

11.402 - Dipodium paludosum (Griff.) Reichb. f. Songcước ẩm lầy.

Dialan cao đến 1 m; thân to đến 1 cm. Lá có phiến dài đến 30 cm, kể cả bẹ, rộng 2 cm, gân chẵn 3, giữa gân dọc có ngăn ngang rõ, lục tươi, có đốt cao phía đáy. Chùm ở nách lá, dài bằng hai lá; hoa ở 5-10 cm chót; cong và noãn sào dài 2 cm; phiến hoa vàng vàng, cao 17 mm, rộng 5 mm; môi có 3 thùy, thuôn thiết to, có lông đứng ở giữa; cột cao 7 mm.

Vùng đầm lầy: Hà Bắc, Buôn Mê Thuột, Lâm Đồng, Saigon, Côn Sơn.

- Geophyte to 1 m high; flowers yellowish *Grammatophyllum paludosum* Griff.).

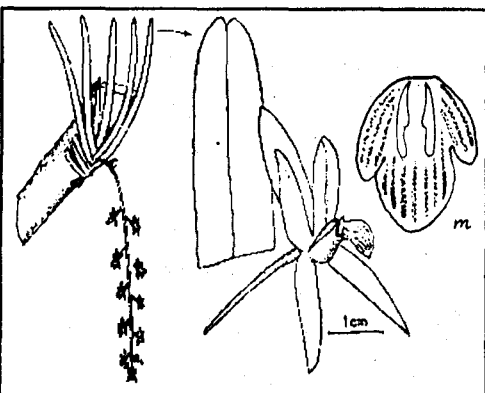

11.403 - Cymbidium suavissimum Sander.

Giả hành to 6 x 3 cm. Lá 5-7, phiến đến 70 x 3-4 cm. Phát hoa dài 50 cm, đứng; hoa rộng 3,5 cm, nâu tía, mùi trái ngọt; lá đài giữa cao 2-2,5 cm; cánh hoa dài 3-4,2 cm; môi có thùy chót trắng với bột đỏ; cột cao 1,3-1,4 cm, nắp vàng.

VN, rừng, cao độ 800-1.000 m.

- Erected raceme; flowers purple brown, lip with terminal lobe white and red patches.

11.404 - Cymbidium aloifolium (L.) Sw.. Đoản kiếm lô hội.

Phong hay dialan thành bụi dày; giả hành nhỏ, mang nhiều lá dài 0,3-1 m, rộng 1,5-5 cm, đầu có 2 thùy tròn, không bằng nhau; bẹ vàng vàng. Chùm thông dài 1-2 m; hoa rộng 4-5 cm; phiến hoa đỏ nâu; môi thắt và hẩy vào giữa, trắng có đốm hồng, thùy giữa rộng, bìa đứng. Nang 4,5 x 3 cm.

Bình Nguyên, BTN, đến 800 m, đến Hòn Thơm, Côn Sơn; VI-VIII. Toàn cây huộc, emetic; trị kinh nguyệt đau, trị sưng.

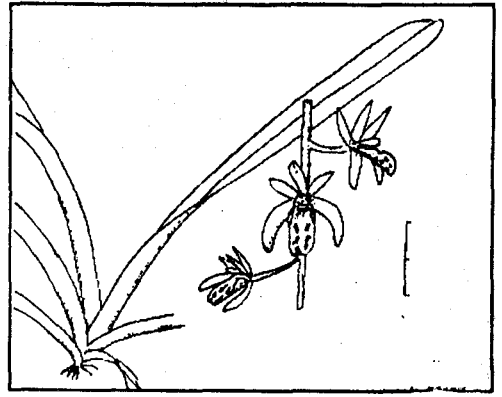
- Pendent racemes to 2 m long; flowers purple, lip white, pink dotted (*Epidendrum aloifolium* L.).

11.405 - *Cymbidium atropurpureum* (Lindl.) Rolfe. Đoankiểm đen-đỏ.

Bụi có thân ngắn, mang lá hẹp dài, dài 15-20 cm, rộng 15-20 mm, chót tròntròn, bấtxúng. Chùm thông dài; hoa cao vào 3 cm; láđài, cánhhoa và cột *tía đậm*, môi *trắng có 2 hàng bớt tía*, thùy cạnh đứng, thùy giữa đầu tã hay cắt ngang; cột cao 6-8 mm; phấnkhối 2.

GialaiCổngum

- Flowers dark purple, lip white with purple spots (*C. pendulum* Roxb. var. *atropurpureum* Lindl.).

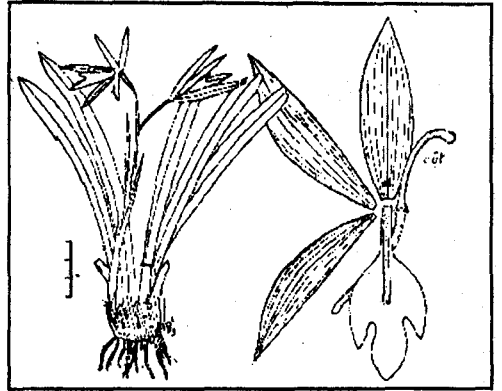

11.406 - *Cymbidium banaense* Gagn.. Đoankiểm Bana, Thiêngga.

Lan mọc trên đá; rễ nhiều, to 4-5 mm; đáy thân có xơ. Lá có phiến dài đến 35 cm, rộng 1,5 cm, gân-phụ mảnh, khít nhau, chót có 2 thùy không bằng nhau, có *đốt* trên bề. Chùm dài bằng lá, 2 *hoa*; láhoa xoan, dài 1 cm; cọng và noãnào dài 2,5 cm; *hoa trắng hơi ửng hương, rất thơm*; môi hình đôn, có 3 thùy, dài 3-3,5 cm, thùy cạnh văng

Bana; II.

- Flowers fragrant, white pink tint.

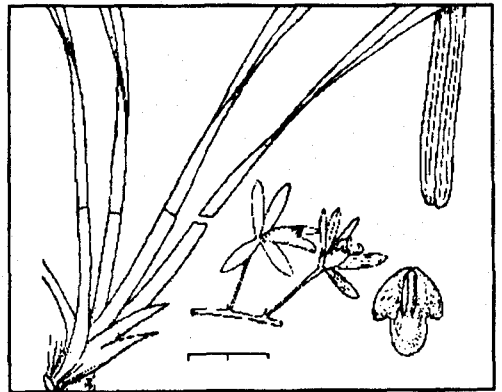

11.406 - *Cymbidium bicolor* Lindl.. Đoankiểm hai-màu.

Lan to, có cãnhành to đến 1 cm; rễ to; xơ dài (bẹ còn lại). Lá songđỉnh, to 40-60 x 2,2 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau, gân cách nhau 1-1,5 mm, có *đốt* ở 1/-1/2 dưới. Chùm dài, hoa nhiều; cọng và noãnào dài 2 cm; *phiếnhoa đỏđỏ, bìa vàng; môi có bớt tía*; láđài dài 2 cm; môi có 3 thùy, dài 15 mm; phấnkhối 2.

Rừng vào 1.000 m: Cổngum, Buônmethuột, Đàlạt; XII-II.

- Tepals reddish, yellow on edges, lip with purple spots.

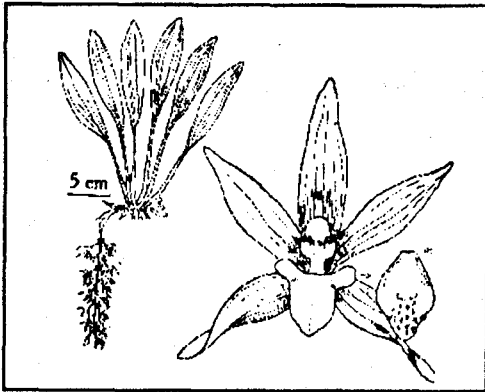
11.408 - *Cymbidium dayanum* Reichb. f.. Bíchngọc.

Phụsinh. Lá rất hẹp, dài đến 1,2 m, rộng 5-7 mm, chót tamgiác nhọn. Chùm thông; hoa vào 10, *thơm*; phiếnhoa dài vào 3 cm, *hươnghuồng* với một *sọc đỏ đậm* ở giữa; môi 3 thùy, thùy cạnh đứng, có sọc xéo, thùy giữa có 2 sọc cao, *vàng*; *cột đỏ*; phấnkhối 2.

Tamđảo, Quảngninh, Quảngtrị, GialaiCổngum, Đàlạt; VIII (hình của Trương-Đầu).

- Fragrant; tepals pinkish with dark red stripe (*C. poilanei* Gagn.).

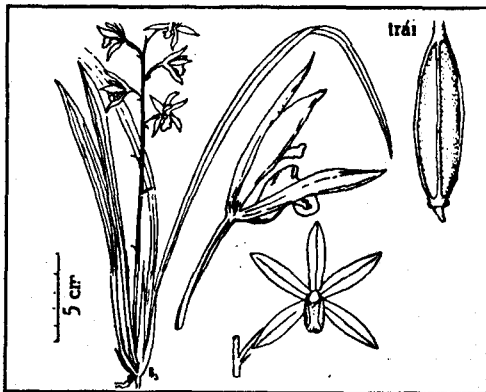

11.409 - *Cymbidium devonianum* Paxt. Thanhhoàng.
Bụi cao 20-30 cm. Lá có phiến bầu dục thon, dài 15-20 cm, rộng 4-7 cm, có đốm ở đáy; *cuống dài bằng phiến hay hơn*. Chùm thông, mang 20-30 hoa tương đối nhỏ, rộng 3 cm, *vàng xanh, có đốm đỏ; môi đỏ, có 2 bớt đậm; cột có nắp vàng; phấn khối 2.*

Tr ở Đà Lạt; thường dùng để lai với các *Cymbidium* khác; IV.

- Long petiole; flowers greenish yellow, red spotted (*C. sikkimensis* Hook. f.).

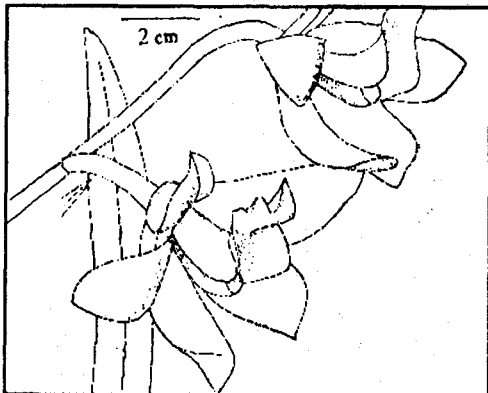

11.410 - *Cymbidium ensifolium* (L.) Sw. Thanhngọc, Doãnkiếm nâu.

Địa lan thành bụi dày; giả hành nhỏ, mang nhiều lá hẹp, dài 40-75 cm, rộng 1-3,5 cm, chót nhọn, gân 5-7. *Chùm đứng, cao 25-40 cm, mang 4-8 hoa nâu dợt, tâm nâu và đỏ, hay vàng xanh có điểm đỏ; phiến hoa hẹp, dài 2,5-3,5 cm; môi hình đòn vẹo, có bớt đỏ. Nang dài 4-6 cm.*

Thường gặp trên ổ mối, bình nguyên đến 1.500 m: Sapa, Côngtum, Đà Lạt. Hoa dùng để rửa mắt.

- Flowers pale brown or yellow green (*Epidendrum ensifolium* L., *C. munronianum* K. & P.).

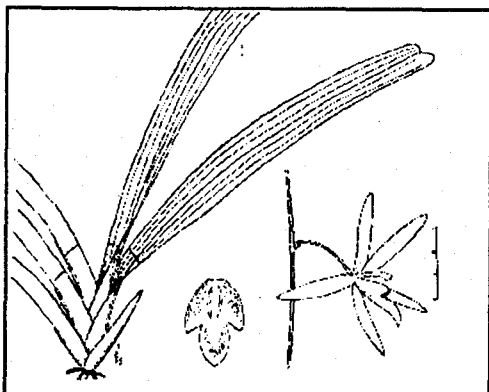

11.411 - *Cymbidium erythrostylum* Rolfe. Baclan.

Phong lan; giả hành giữa bẹ lá, ngắn. Lá 9-10, hẹp, dài 20-60 cm, rộng 1 cm, có đốm gần đáy. Chùm dài 0,3-1 cm, *mang 2-3 hoa to, trắng, trục hương; lá đài dài 4 cm; môi có 3 thùy gần bằng nhau, 3 sóng to. Nang to, dài 6-8 cm, rộng 3-4 cm.*

Vào 1.500-1.600 m: Phú Khánh, Bana, Đà Lạt (hình theo King & Pantling).

- Flowers large, white (*C. eburneum* Auct. non Lindl., Phạmhoàng).

11.412 - *Cymbidium finlaysonianum* Lindl. Doãnkiếm Finlayson.

Phong lan to, có giả hành đến 1 cm, dày xò dài. Lá song đính; phiến hẹp dài, to đến 75 x 3-4,5 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau, có đốm trên bẹ, gân 4-5/bên; cuống dài. Trục phát hoa *thông* dài đến 0,9 m; hoa to, *màu ngà hay vàng ửng đỏ, không thơm; cọng và noãn sào dài 3 cm; phiến dài 2,5-3 cm; môi trắng có bớt tím, dài 3 cm, có 3 thùy; cột dài 18 mm.*

Rừng vào 1.400 m: Bavi, Quảng Trị, Đà Nẵng, Bình Định, Phú Khánh.

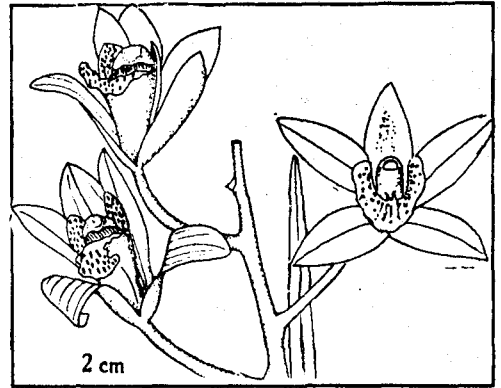
- Flowers cream or yellow red tint, lip white with purple spots.

11.413 - *Cymbidium insigne* Rolfe. Hồnglan, Phánhônglan.

Dialan; căn hành tròn tròn. Lá hẹp, dài 90 cm, rộng 1 cm, chót nhọn. Chùm đứng dài đến 1,5 m, có bẹ thon; lá hoa cao 8 mm; hoa trắng hay ửng tía, đáy phiến có sọc tía; phiến hoa dài 4,5 cm; môi có 3 thùy, đứng, tâm vàng có đốm hay sọc tía; cột cong.

Rừng thưa, rừng Thông, 800-1.600 m: Sapa, Đàlat; I-II (hình của Trương-Dầu).

- Flowers white or pink; epichile purple dotted or striped.

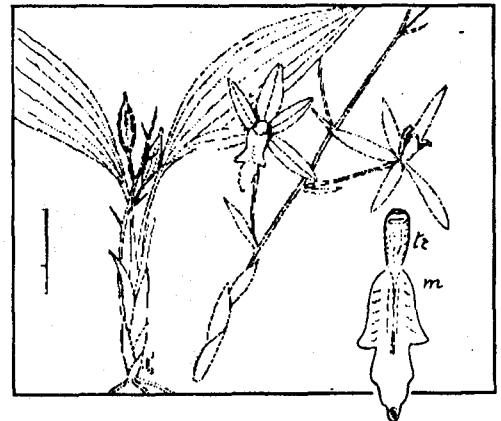

11.414 - *Cymbidium lancifolium* Hook. f. Luclan.

Dialan cao 40-50 cm; rễ to 4 mm; giả hành đứng cao 6-10 cm, mang xơ (bẹ còn lại) và 3-4 lá. Phiến bầu dục thon, đến 20 x 4 cm, gân 5, giữa là gân mảnh, cách nhau vài 1 mm; cuống dài đến 10 cm. Pháthoa từ đáy giả hành, ngắn hơn lá, dài 35 cm, mang 5-6 hoa; cọng và noãn sào dài 2,5 cm; phiến hoa dài 3,5 cm, lục tái, thơm ngọt; môi có rãnh tím và tía; cột có cánh; nắp vàng; phấn khối vàng. Nang dài 5 cm.

Sapa, Vĩnhphú, Côngtum, Đàlat; XII.

- Flowers fragrant, pale green, lip violet and purple striped (*C. kerrii* Rolfe ex Downie).

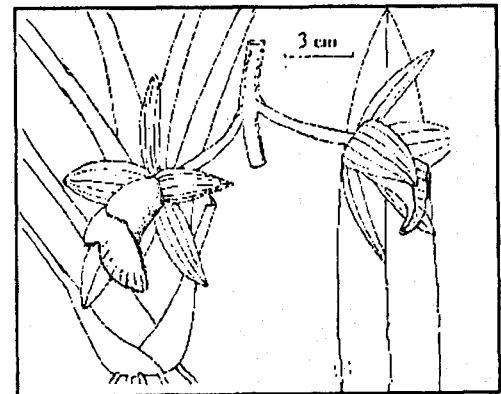

11.415 - *Cymbidium iridioides* D. Don. Hoànglan.

Dialan; giả hành tròn dài. Lá song đính; phiến hình gươm, dài 30-90 cm, mm rộng 2-3 cm, xanh đậm. Chùm dài hơn lá; hoa to, rộng đến 10 cm, màu lục vàng hay vàng có lẫn nâu; môi thùy cạnh chót nhọn, thùy giữa có đốm sậm hay vàng, bìa rất đứng, có lông. Nang dài 8-10 cm.

Đàlat; I. Trấn luyến súc, bảo vệ màng nhầy.

- Flowers 10 cm wide, greenish yellow or yellow brown striped (*C. giganteum* Wall. ex Lindl.).

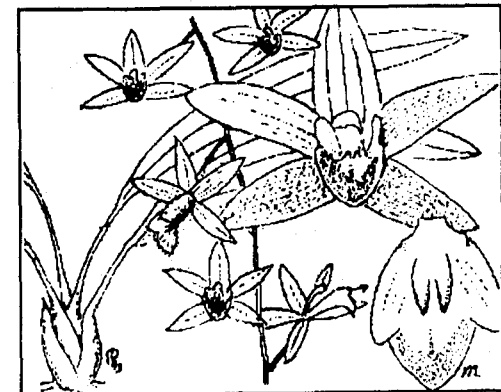

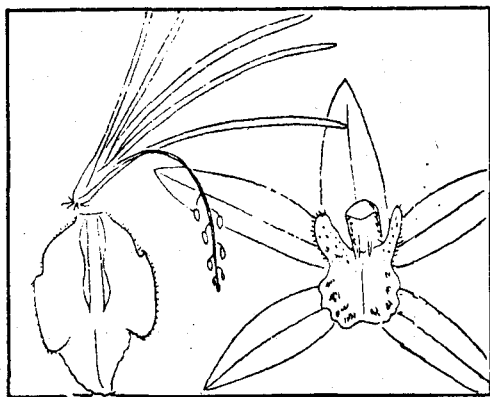
11.416 - *Cymbidium lowianum* Reichb. f.

Dialan thành bụi; giả hành tạo ra hành năm. Lá song đính, dài, chót nhọn. Pháthoa gần đáy giả hành; hoa to, rộng 8-10 cm; lá dài giữa cao 5-7,5 cm, rộng 1,7 cm; phiến hoa lục dợt có sọc hay ửng đỏ nâu; môi có thùy cạnh chót tà, thùy giữa có bớt tía chữ V, chai 2, ngắn, ngay.

Langbian.

- Tepals clear green; lip with midlobe with V-shaped red mark; callus short.

11.417 - *Cymbidium hookerianum* Reichb. f. Lucian.
Phụ sinh đảniên, hay trên đá; giảhánh to 3-6 x 3,5 cm, hơi đẹp. Lá có phiến đến 80 x 2 cm. Pháthoa đến 70 cm, thông; hoa *lục tươi* cả, rộng đến 14 cm, mùi fresh; cánhhoa dài 3,5-6 cm; *môi trắng có bột tía*, *bìa rìa lông*; cột cao 3.3-4 cm, nắp vàng xanh. Nang 13 x 4 cm.

Rừng dày ẩm, có lẽ Tr ở Đàlạt; I-IV.

- Flowers up to 15 cm across, light green, lip white with red-brown spots (*C. giganteum* Wall. ex Lindl., *C. grandiflorum* Griff.).

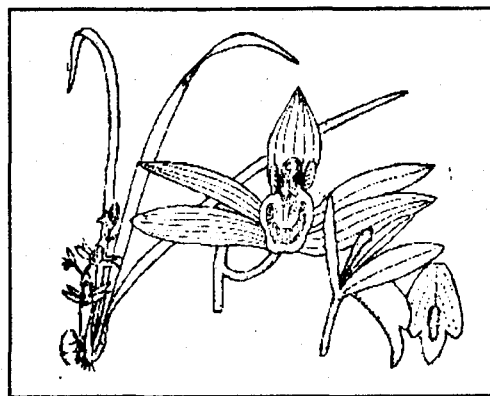
11.418 - *Cymbidium sanderae* (Rolfe) Cribb & DuPuy. Hoànglan.

Phụ sinh hay trên đá; giảhánh to 13 x 5 cm, depdep. Lá dài đến 90 cm, rộng đến 3,5 cm. Pháthoa dài đến 50 cm; *hoa to, rộng 10 cm*, không thơm; cong và noãn sào dài 3-5 cm; *phiếnhoa ủng đỏ, môi vàng hay trắng*, hậthiệt có 2 sóng dài ngà hay trắng, tai đứng, thủy giữa có một *bột chữ V đỏ đậm*.

Langbian. Mẫu ở Langbian (Sigaldy 212), Averyanov gọi là *C. x pseudoballianum*.

- Epiphytic or lithophytic; scape to 50 cm long; midlobe of lip with dark red V-like blotche.

11.419 - *Cymbidium* .. *pseudoballianum* Aver. T="Sigaldy 212"
 Còn trong vòng xem xét.

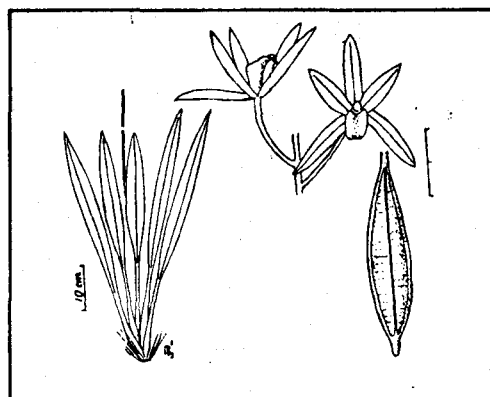

11.420 - *Cymbidium schroederi* Rolfe. Hoànglan Schroeder.

Dịlan có giảhánh cao đến 15 cm, to 4 cm, Lá hình gươm dài đến 60 cm, rộng 2,5 cm. Pháthoa là chùm từ đáy giảhánh, congcong, mang 10-22 *hoa to, rộng 8-9 cm* (lấđài dài 4-4,5 cm), *vàng nâu có sọc đỏ đậm hay nâu; môi vàng lợt ở tâm*, thủy cạnh đứng, có sọc đỏ; thủy giữa có bột nâu, bìa vàng; cột cao 2,5-3 cm, có sọc đỏ. Nang hình trụ.

Côngtum, Lâmđồng; XI.

- Flowers 8-9 cm wide, yellow green, red brown yellow striped, lip light yellow.

11.421 - *Cymbidium sinense* (Jacks.) Willd. Hoànglan Trungquốc.

Bụi cao 60-80 cm; cãnhành to 1 cm, có xơ dài (be còn lại). Lá dài 40-60 cm, rộng 2,5-4 cm, gân chảnh 5, dây từ từ hẹp thành cuống và be. Pháthoa cao hơn lá; hoa ở 10-20 cm chót; lấhoa 1 cm; cong và noãn sào dài 2 cm; *phiếnhoa dài vào 2,5 cm*, nâu đỏ đậm; cánhhoa rộng 5-8 mm; *môi vàng*, ngắn hơn phiếnhoa, có thủy cạnh thấp; cột cao 12 mm; phấnkhoi 4. Nang dài 6 cm, vàng.

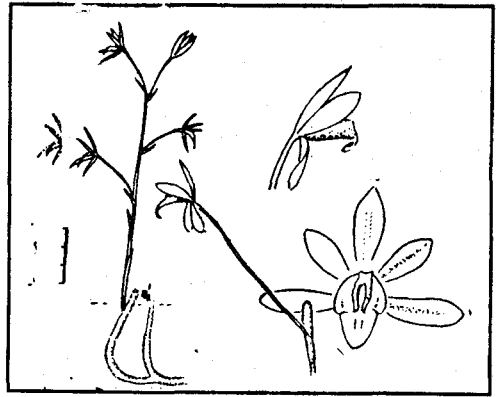
Côngtum, Đàlạt. Dạng rất gần *C. ensifolius*, khác ở lá to hơn.

- Leaves larger than of *C. ensifolius*. (*Epidendrum sinense* Jacks.).

11.422 - *Cymbidium macrorhizon* Lindl. Hoànglan hoaisinh.

Lan hoaisinh, không lá, không diệp lục, có thân bò, chia nhánh trong mùn, to 3-4 mm, mang phách hoa cao 15-20 cm. Chùm 4-5 hoa; lá hoa dài 1 cm; cọng và noãn sào dài 3-3,5 cm; phiến hoa cao 2 cm, hẹp; lá đài 5 gân, lá đài cạnh trắng có bột tía; cánh hoa 7 gân; môi tía bì trắng, to 12-17 x 9-11 mm, có 2 sóng cong, thắt thành thùy chót tam giác; cột cao; phấn khối 4.

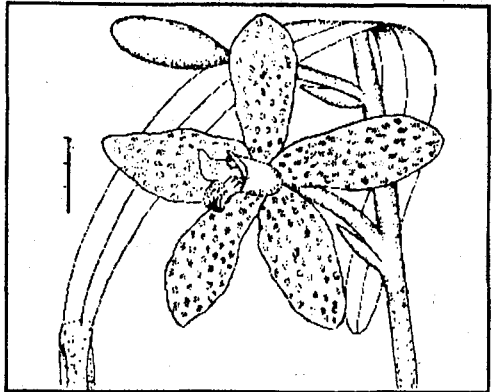
Đến 2500 m: Phú quốc.

- Saprophyte aphyllous, without pseudobulb; sepals white with red stripes; lip purple, white on margin (*C. nipponicum* (Fr. & Sav.) Rolfe, *C. aphyllum* Ames & Schltr., *C. sikkimense* auct. non Hook. f., Gagn.).

11.423 - *Grammatophyllum speciosum* Bl. Lan Thanh tuyên; Tiger Orchid.

Phong lan có thân hay giảnhành đứng dài đến 2-3 m, tròn, dẹp, có vài vảy. Lá song đỉnh, mỏng, dài đến 60 cm, đầu tròn. Trục phách hoa ở gốc, to bằng ngón tay; chùm-tútán; lá hoa 2,5 cm, xanh xanh; hoa thủa, to, rộng đến 15 cm, vàng có đốm cam nâu sậm; môi nhỏ, 3 thùy, thùy cạnh cao ôm lấy cột, vàng có sọc đỏ, có lông, đáy có 3 sóng cao.

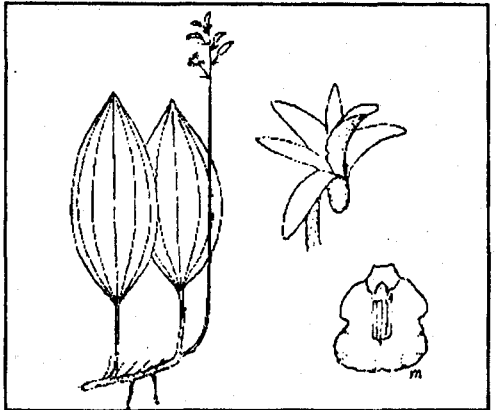

Rừng ven suối, tìm lại ở Tr và N (Poulo Ding-Ding); VI. Hoa 1-2 lần/năm.

- Flowers 15 cm wide, yellow, brown spotted.

11.424 - *Collabium chinense* (Rolfe) Tang & Chen. Liênthiệt Trung quốc.

Dịalan có căn hành bò dài, mang giảnhành hình trụ đứng như cuống lá, trong một be mau tetua. Lá 1; phiến xoan tròn dài, to 13-16 x 5-6,5 cm, gân chánh 7. Phách hoa dài hơn lá, đáy có 2 be bao; hoa 5-6, trắng trắng, dài 24 mm (kể cả móng); môi có bột vàng sậm, xoan rộng, có 2 thùy cạnh nhỏ, móng dài 8 mm; cột cao 8 mm; phấn khối 8.

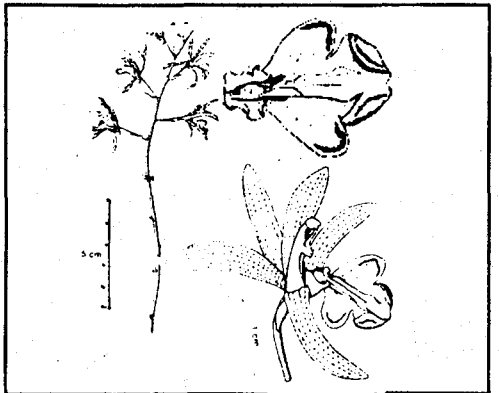

Trên đất có mùn, vào 800 m: Vinhphú, Hàsonbình.

- Terrestrial; flowers whitish; spur 8 mm long (*Nephelaphyllum chinense* Rolfe; *Tainia balansae* Gagn.).

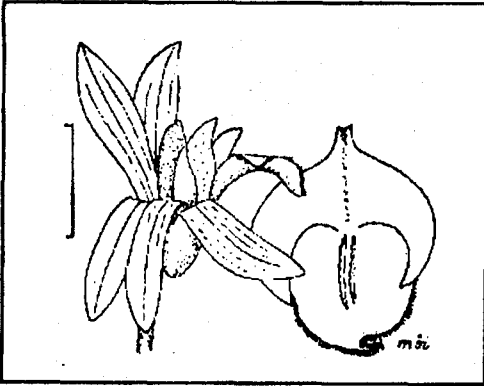
11.425 - *Collabium assamicum* (Hook. f.) Seidenf. Liênthiệt Assam.

Dịalan có căn hành. Lá có phiến thon. Phách hoa là chùm đứng như ở chót căn hành; hoa dài 3 cm, phiến hoa vàng có sọc nâu, môi và cột trắng; môi có thùy cạnh tròn, hậthiệt có 3 sóng mà 2 cao đi đến 1/2 thượngthiệt; thượngthiệt 2 thùy.

Tam đảo, Hà nội; III (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers yellow with brown stripes, column and lip white.

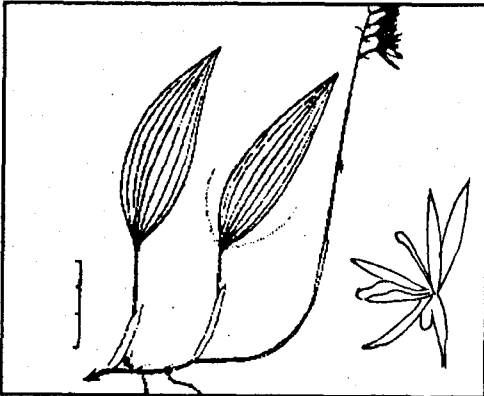

11.426 - *Collabium chloranthum* (Gagn.) Seidenf. Liênthiệt hoa-xanh.

Dialan cao 35-40 cm, có rễ to. Lá không cuống; phiến thon, to 20 x 3-4 cm, gân dọc 5. Pháthoa cao 35-40 cm; láhóa hẹp, dài 1 cm; hoa lục dợt ửng đỏ, môi trắng; ládài giữa dài 17 mm; môi tròn, thùy cạnh có mũi cong về trước, thùy giữa có bìa có 2 sóng có răng và ria lông dày. móng 7 mm; cột cao 7 mm.

Bắc hái, Lâm đồng (Dankia) (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers light green, lip white (*Calanthe chlorantha* Gagn.).

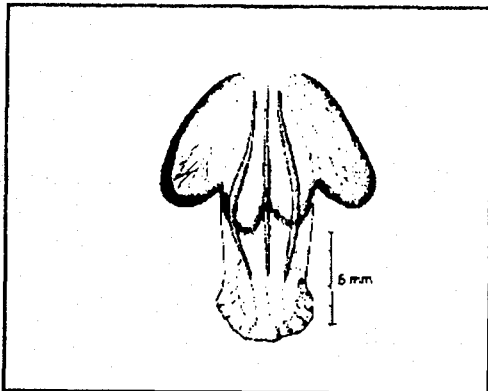

11.427 - *Collabium formosanum* Hay. Liênthiệt Dải loan.

Cành dài, mảnh, to 2 mm, có bẹ còn lại như xơ trắng trắng; giả hành mảnh, cao 3-4 cm, trong bẹ rách còn lại; rễ to. Lá cách nhau 5-6 cm; phiến đến 15 x 3,5 cm; cuống dài 2-3 cm. Pháthoa cao hơn lá, hoa 6-8; láhóa 1 cm; cọng và noãn sào 1-1,3 cm; ládài và cánh hoa như nhau, 15 x 2 mm; môi có móng cao 4 mm, tròn xoan, có 3 thùy; cột cao 11 mm.

Trên đất nhiều mùn hay phụ sinh: Sapa.

- Epiphytic or on humus; tepals 15 x 2 mm; spur 4 mm (*Tainia chapaense* Gagn.).

11.428 - *Collabium quadrilobata* Gagn.

Giả hành xoan, có 4 cạnh tròn, to 4-5 x 2-2,5 cm, màu lục. Lá có phiến thon, to 12-13 x 3-3,5 cm, gân 4. Pháthoa ở chót giả hành, mang 3 hoa; láhóa cao 15-18 mm, mau rụng; ládài giữa cao 2 cm; cánh hoa hẹp, cao 19 mm; môi dài 17 mm, có thùy cạnh vàng và nâu ở bìa, có 3 sóng dọc, thương thiệt vuông dài; cột 1 cm. Nang hình xấp xỉ, dài không đến 1,5 cm.

Hà Nội; II (hình theo Seidenfaden).

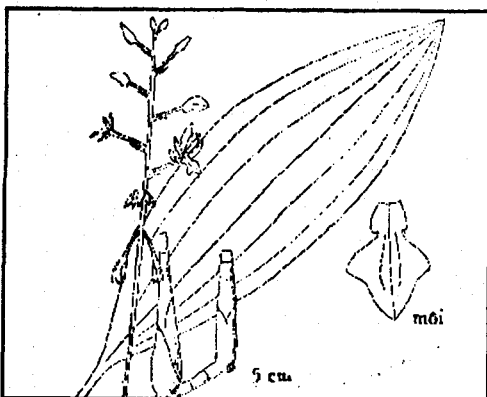
- Pseudobulbs 4-5 cm high; leaves 13 cm long; sepal 2 cm long; lip with sidelobes yellow brun on edge.

11.429 - *Chrysoglossum ornatum* Bl. Kim thiệt trang.

Dialan; cành dài, mảnh, to 3,5 mm, mang giả hành phù. Lá 1; phiến to, dài 20-40 cm, rộng 4-8 cm, gân chẵn 5; cuống dài. Chùm dài hơn phiến, đứng trên giả hành riêng, nhỏ, xen với giả hành có lá; láhóa hẹp; ládài và cánh hoa gần giống nhau, lục có đốm đỏ; môi hình bán cầu, dài 1 cm; phấn khối 2.

Gougah.

- Terrestrial; tepals green with red dots; lip 1 cm long; pollinies 2 (*C. erraticum* Hook. f.).

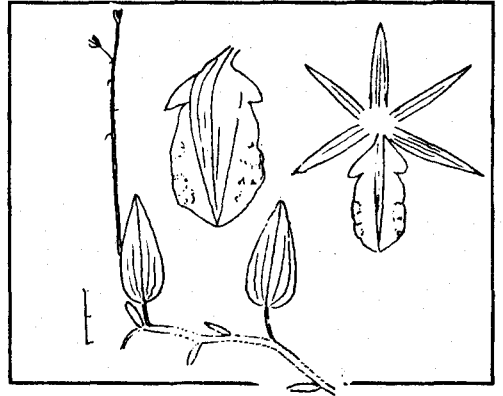

11.430 - Diglyphosa evrardii (Gagn.) Tang & Wang.

Djalán; cãnhành dài, mảnh; giảhàng giống như cuống lá, quanh là xo do đáy lá còn lại. Lá 1, 5-8 x 2-4 cm. Chùm mảnh, cao vào 20 cm; hoa đỏ tái, nhỏ; phiến-hoa 8 x 1 mm, môi 6 mm, 3 thùy, thùy cạnh 1 mm, giữa có 2 phiến dọc; trục 4 mm; cọng và noãn sào 8 mm (hình theo Gagnepain).

Thác Prenn, Camly, Manline (Đà Lạt) (hình theo Gagnepain).

- Terrestrial; flowers pale red, lip without claw (*Tainia evrardii* Gagn.).

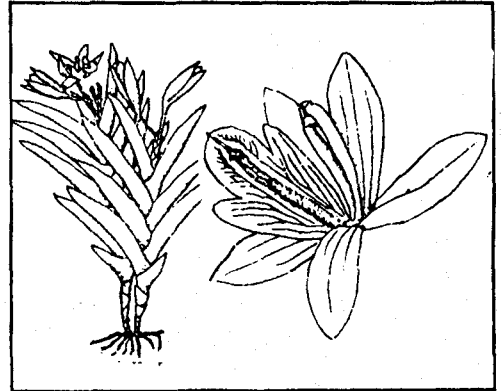

11.434 - Bromhaedia aporoides Reichb. f.

Phonglan cao 10-15 cm. Lá songđỉnh; phiến dẹp trong một phẳng. Pháthoa ở ngọn, có thể có nhánh; hoa trắng; phiến-hoa dài vào 1,8-2 cm, rộng 5-6 mm; môi rộng 1 cm, dài 1,7 cm, 3 thùy, 1 sóng lồi ở giữa, dây lông, trước sóng có gai thịt như mực cóc.

Đăclắc; III (hình theo N.-t.-Tịch)

- Herb to 15 cm high; inflorescence with or without ramifications; flowers white

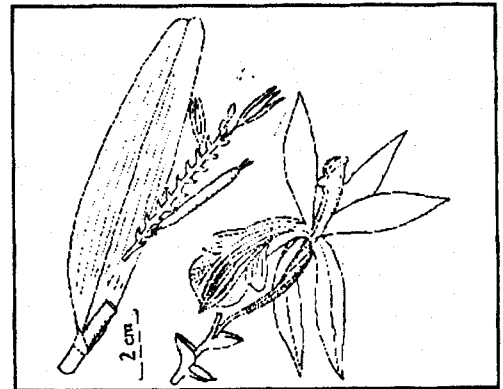

11.435 - Bromhaedia finlaysoniana (Lindl.) Miq.

Djalán ở nơi lầy; thân như Sậy, cao đến 2,5 m. Lá songđỉnh; phiến thon, to 5-13 x 1,5-2,5 cm, đầu có 2 thùy; bẹ dài đến 4 cm. Chùm hay chùm-tútán ở ngọn, dài đến 35 cm; hoa nhiều, songđỉnh, thơm, tím tím rồi trắng, mau rụng, rộng 4-7,5 cm; môi có 3 thùy; cột cao 2 cm, phấn khối 2. Nang 6 x 0,7 cm, có 6 cạnh.

Đồngnai, Sôngbé, Sài Gòn.

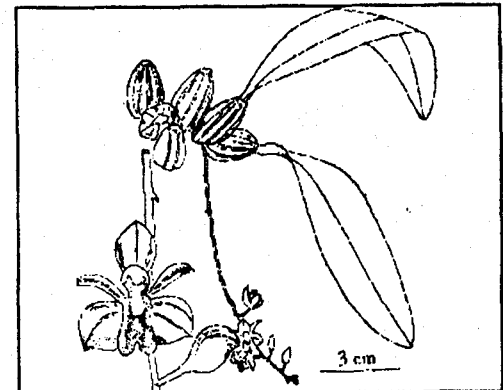
- Herb to 2,5 m high; flowers purplish then white, to 7,5 cm large (*Grammatophyllum finlaysonianum* Lindl., *B. palustris* Lindl.).

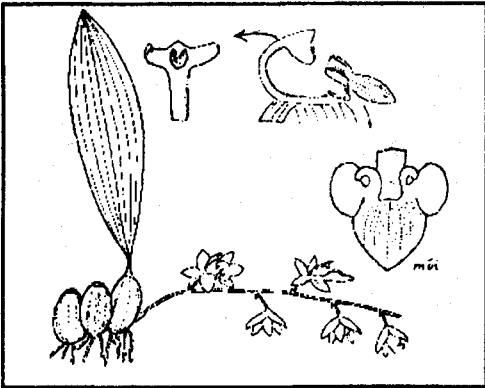
11.436 - Thecostele alata (Roxb.) Par. & Reichb. f.
Bào trưc cánh.

Bụi phonglan nhỏ, cao 20-30 cm; giảhàng cao 4-6 cm, hơi dẹp, có khía. Lá 1, dài 10-25 cm, rộng 3 cm. Chùm thòng, dài 15-40 cm; nụ tím tím; lá dài và cánh hoa vàng lợt hay đậm có bớt tím, cao 8 mm; môi tím, đầu lõm, dây hình ống dính vào trục, thùy cạnh hẹp, cong, hướng về trục; cột có 2 cánh; phấn khối 2.

Núi cao đến 1.500 m: Phúthọ, Bìnhtrị thiên, Phúkhánh (hình của Trương Dấu).

- Epiphytic; pendent raceme to 40 cm long; flowers yellow, lip violet (*Cymbidium alatum* Roxb., *Collabium annamense* Gagn.).

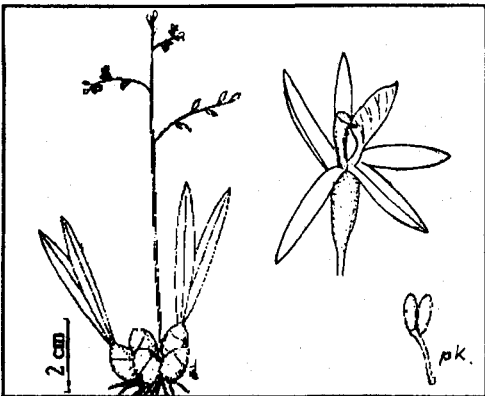

11.437 - *Thecopus maingayi* (Hook. f.) Seidenf..
Bàotúc Maingay.

Phonglan có *giànhành* to 1,5-2,5 cm, tròn dài, có sóng cao. Lá 1; phiến to 7-10 x 2-3 cm, đầu tù. Chùm dài 10-13 cm; hoa thưa; lághoa nhỏ; cọng và noãn sào dài 1,5 cm; hoa rộng 2,5 cm; ládài giữa 5 gân; cánhhoa 3 gân; môi nhỏ, có lông, *thùy cạnh có 1 tai quăn như móng đặc sắc*.

Gialai Côngtum.

- Raceme 10-13 cm long; flowers 2,5 cm large; lateral lobes of lip with lobule spur-like (*Thecostele maingayi* Hook. f.).

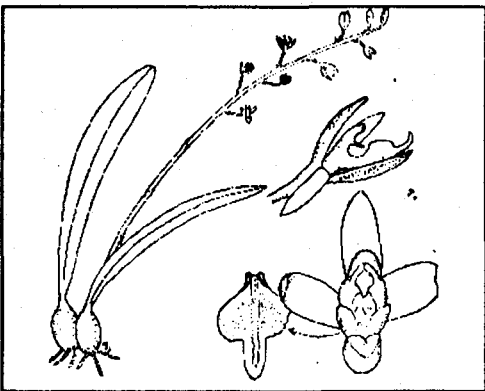

11.438 - *Acriopsis indica* Wight. Tổ-yến Ấn.

Phonglan có *giànhành khít nhau*, tròn tròn, to 2,5 cm. Lá 2; phiến hẹp dài, to 13 x 0,5 cm, mỏng. Chùm kép, mang nhiều hoa nhỏ, *lục vàng có đốm nâu*; phiếnhoa dài 5 mm; ládài cạnh dính nhau tròn; môi hình đôn, *trắng, có 2 bớt*; phấn khối 2. Nang tròn tròn, to 1 cm.

Côngtum, Lâm đồng, Đồng nai (hình theo Wight).

- Ramified racemes; flowers green yellow, lip white.

11.439 - *Acriopsis javanica* Reinw. ex Bl.. Tổ-yến Java.

Bụi phonglan, có *giànhành như củ Kiệu*, khít nhau. Lá 2; phiến hẹp dài 10-16 cm, rộng 6-12 mm, chót có 2 thùy tròn, nhỏ. Chùm đơn, dài bằng hai lá, mang hoa *vàng cam*; ládài giữa và cánhhoa cạnh dính nhau; phiếnhoa có sọc đỏ, dài hơn 5 mm; *môi trắng tâm tía*, có 2 thùy cạnh bán nguyệt giun, giữa có 2 sóng cao; cột cao, có 2 răng dài; phấn khối 2. Nang tròn tròn, to 15 x 8 mm.

Vùng núi: Quảng trị, Bình trị thiên, Quinhon, Quảng nam Đà nẵng, Đà lạt, Phú quốc.

- Unramified raceme; flowers orange, lip white, centre purple (*Acriopsis annamensis* Fin.).

t. Vandeae

1a - phấn khối 4, gần như bằng nhau, rời nhau

2a - lá teo như vảy mau rụng; thân rất nhỏ; hoa nhỏ, mau rụng; rễ to, chứa diệp lục *Taeniophyllum*

2b - lá rõ

3a - lá dọc theo thân; phụ sinh nhỏ

4a - lá đẹp theo hông, cách đều; pháthoa 2 hoa trắng *Microsaccus*

4b - lá theo bụng-lưng, mập, không hình trụ; thân cao 20-30 cm; pháthoa 1-4 hoa màu lục *Adenoncos*

3b - lá ở gốc; thân nhỏ; địa lan; pháthoa nhiều hoa *Doritis*

1b - 2 khối phấn hoa, mỗi chia thành hai khối tròn tròn gần bằng nhau, rồi

2a - không chân cột

3a - môi dính vào cột, không linh động

4a - không móng không túi; huyệt có khi lõm

5a - lan có thân to; môi mập ngắn hơn lá dài giữa; gót rộng hơn dài
Vandopsis

5b - thân nhỏ; môi dài hơn lá dài giữa, chót kéo dài thành mũi chẻ hai hay cắt ngang
Diploprora

4b - môi có móng hay túi

5a - móng không ngăn dọc

6a - móng không có phụ bộ ở vách sau

7a - viphấn 4 lần dài hơn bề ngang của phấn khối; thù giữa rìa
Ornithochilus

7b - viphấn 2 lần dài hơn ngang của phấn khối

8a - một ngăn ngang hay chai giữa đáy thượng thiệt nơi cửa vào của móng

9a - túi có lông phía trong; lan to

10a - hoa mập, to trung bình; phấn hoa ít hoa, ngắn hơn lá
Acampe

10b - hoa nhỏ nhỏ trên phấn hoa chia nhánh, dài hơn lá
Deceptor

9b - túi không lông ở trong; lan nhỏ; gót hẹp, có khi cong xuống; viphấn rộng ở trên
Smitinandia

8b - không ngăn ngang hay chai giữa ở cửa của móng; phấn hoa ít hoa

9a - môi ngắn hơn lá dài giữa; hoa đỏ hay vàng; cột cao bằng 1/4 lá dài giữa
Renanthera

9b - môi dài bằng lá dài giữa; gót dài, đứng giữa mặt cột; hoa nhỏ trắng với đốm tia; lá thon hẹp hay hình trụ
Schoenorchis

6b - móng có phụ bộ ở vách sau

7a - lá hình trụ; phụ bộ là một lưỡi

8a - lưỡi ấy có lông và ở gần miệng móng

9a - phấn hoa không chia nhánh, trục ngắn, gần nhau, mang 1-ít hoa
Trichoglottis

9b - phấn hoa chia nhánh, trục dài mang nhiều hoa
Staurochilus

8b - túi có 1 lưỡi ở vách sau
Pomatocalpa

5b - móng có ngăn dọc

6a - cột có phụ bộ dài cong trên chót; phấn hoa ít hoa
Pelatantheria

6b - không phụ bộ như trên; phấn hoa nhiều hoa

7a - gót phát triển chỗ viphấn, có khi 9 lần dài hơn phấn khối
Micropera

7b - gót không phát triển như vậy

8a - chót cột có khe dọc theo bia, mang viphấn dài đến phấn khối trên phía lưng
Sarcoglyphis

8b - không có khe như trên

9a - lá hoa to, dài hơn hoa; lá hoa, hoa, noãn sào có lông dày
Cleisomeria

9b - lá hoa nhỏ, không lông

10a - gót thò dài như vôi; phiến hoa xoan rộng; thân ngắn; thượng thiệt có 1 sóng cao
Stereochilus

10a - không các tính trên
Cleisostoma

3b - môi linh động được

4a - nectar là một rãnh trên huyệt; phiến hoa xoan rộng, mập; thân ngắn; viphấn hình muỗng hẹp; lá vắng hay bụng-lung
Hygrochilus

4b - nectar là cửa ngắn; phiến hoa hẹp, thường hơi hình muỗng, không dày
Arachnis

2a - chân cột rõ dù có khi ngắn

3a - không túi hay móng, nhưng huyệt thường lõm; phụ sinh; viphấn 2 lần dài hơn ngang của phấn khối hay ngắn hơn; lá vắng hay đối xứng bụng-lung

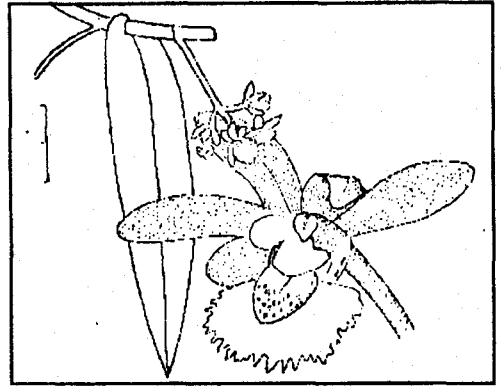
- 4a - viphần rộng, ngắn hơn ngang của phấnkhối *Thrixspermum*
 4b - viphần thẳng hay strap, dài bằng 2 ngang phấnhoa; nắp thường có cặp râu cạnh; lan thường không lá khi có hoa *Chiloschista*
- 3a - môi có túi hay móng
 4a - móng không có ngăn dọc
 5a - lá dẹp bụng-lung
 6a - thân ngắn, lá rộng
 6b - thân dài, lá hẹp
 5b - lá hình trụ, thường tía
 4b - móng có ngăn dọc *Kingidium*
Cleisocentron
Rhynchogyna
 xem *Cleisostoma*
- 1c - phấnkhối 2, chẻ ít nhiều nhưng không tròn
 2a - chân cột không rõ hay vắng; môi có móng hay túi
 3a - viphần ngắn và rộng, gót rộng tròn *Vanda*
 3b - viphần dài, rộng ở chót thành cơ cấu phức tạp
 4a - lan to, lá mập thường gân có màu; môi không thùy hay có 3 thùy cạn; móng hướng ra sau *Rhynchostylis*
 4b - lan nhỏ, lá không có gân có màu
 5a - chót viphần ẹo ngang mang phấnkhối cách nhau bởi một phiến đứng *Uncifera*
 5b - viphần dongiản; thân dài mang lá cách nhau; móng có khi có chạmtrổ *Robiquetia*
- 2b - chân cột rõ, dù có khi ngắn
 3a - lá hình trụ *Papilionanthe*
 3b - lá có bụng-lung
 4a - móng hay túi nếu có thì từ hậthiệt
 5a - móng không có; môi thường có phụ bộ nhô chẻ hai hướng ra sau; hoa songđỉnh, ít *Phalaenopsis*
 5b - móng rõ; không phụ bộ hướng ngược ở môi; hoa nhiều gần vòng, nở một lượt *Aerides*
 4b - móng hay túi ở giữa môi, thượngthiệt nhỏ, mập
 5a - chân cột dài bằng hay hơn cột *Pteroceras*
 5b - cột dài chân cột ngắn *Brachypeza*
- 1d - phấnkhối 2, có lỗ (porate)
 2a - môi luậ động được
 3a - chân cột cao; móng hình cựa; viphần dài, gót nhỏ *Cryptopylos*
 3b - chân cột ngắn; không túi hay móng *Biermannia*
- 2b - môi không luậ động được
 3a - không túi hay móng; lá hình trụ *Luisia*
 3a - có túi hay móng
 4a - hậthiệt có túi, không thùy cạnh rõ
 5a - thượngthiệt hình lưỡi-liềm... *Gastrochilus*
 5b - thượngthiệt là túi-móng ở chót hậthiệt; bìa nướm móm dài ra trước *Eparmatostigma*
 4a - hậthiệt có túi hay móng, bìa có thùy rõ
 5a - thượngthiệt mỏng, đáy hẹp, trên rộng *Holcoglossum*
 5b - thượngthiệt hình lưỡi *Ascocentron*
- 1e - phấnkhối 2, không xẻ chẻ hay có lỗ
 2a - chân cột rõ
 3a - môi linhđộng, túi hay móng vách mỏng; viphần chữ V hẹp, đáy nhọn gần vào gót nhỏ *Grossourdia*
 3b - môi không linhđộng; móng vách dày; viphần ngắn, rộng, không dài hơn phấnkhối *Parapteroceros*
- 2b - chân cột không rõ; viphần dài, 3-5 lần dài hơn ngang của phấnkhối
 3a - thùy cạnh to, thường rìa *Pennilabium*
 3b - thùy cạnh nhỏ; viphần hẹp ở đáy, rộng ở chót *Malleola*

11.440 - *Gastrochilus acutifolius* (Lindl.) O. Ktze.
Túi-thơ lá-nhọn.

Thân dài đến 35 cm, lông dài 1,5-2 cm, to 4-5 mm. Lá mập; phiến to 10-12 x 2-3 cm, đáy ôm thân, chót nhọn. Pháthoá đốidiện với lá, mang 6-8 hoa ở chót; cọng và noãn sào dài vào 1 cm; phiến hoa đầu tà, màu *lục hay vàng, có đốm nâu; môi trắng, có túi cạn, thùy cạnh hẹp, thùy chót hình thận, bia rìa; cột tia, nắp vàng.*

Cúcphương.

- Flowers green, with yellow or brown blotches, lip white (*Saccolabium acutifolium* Lindl.).

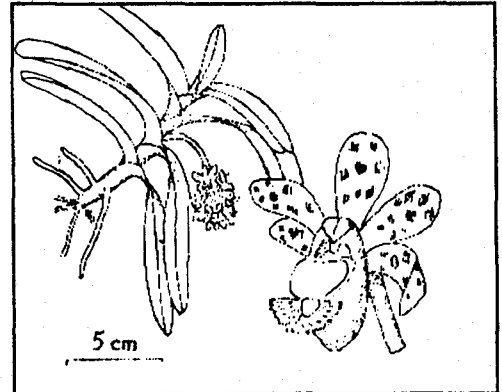

11.441 - *Gastrochilus calceolaris* (J.E. Sm.) D. Don.
Túi-thơ gót.

Phonglan; thân cao 5-7 cm. Lá thường thông, dày, dài 15-20 cm, rộng 3 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm ngắn; hoa *lục hay vàng có đốm nâu, môi vàng có đốm đỏ, hình bầu (móng), có thùy chót rìa và trắng.*

Dilinh, Langbian; 4-6 (hình theo King & Pantl.).

- Flowers green, brown dotted, lip yellow red dotted (*Aerides calceolaris* Benth. & Hook. ex J. E. Sm., *Saccolabium calceolaris* (J.E. Sm.) Lindl.).

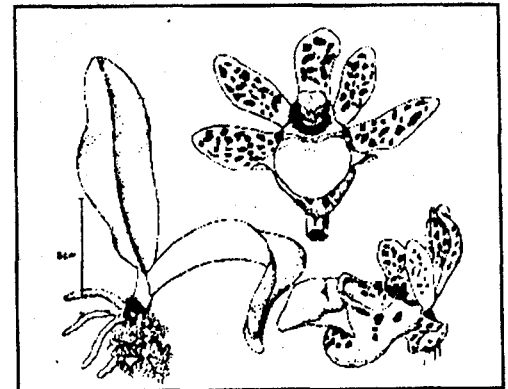

11.442 - *Gastrochilus hainanensis* Tsi. Túi-thơ Hainàm.

Phonglan có thân ngắn; rễ to. Lá 2; phiến bầu dục dài, 10 x 3 cm, chót tà. Chùm từ đáy thân, ngắn; cọng và noãn sào dài vào 7 mm; *hoa vàng có bớt đỏ; láchai giữa dài vào 7 mm; môi có móng hình bầu, thùy cạnh tamgiác nhỏ, thùy chót bia nguyên, không có bớt vàng; cột tia, nắp vàng.*

GialaiCổngum (hình theo Seidenfaden)

- Flowers yellow, red dotted; column purple (*G. patinatus* auct. non (Ridl.) Schltr.)

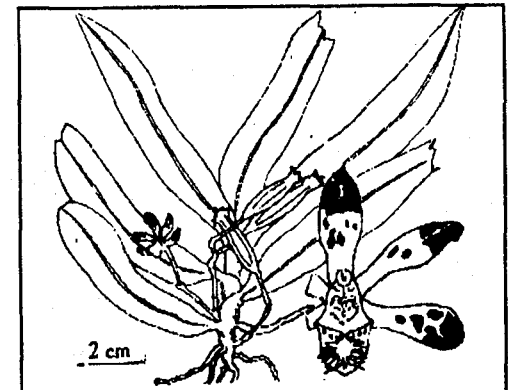

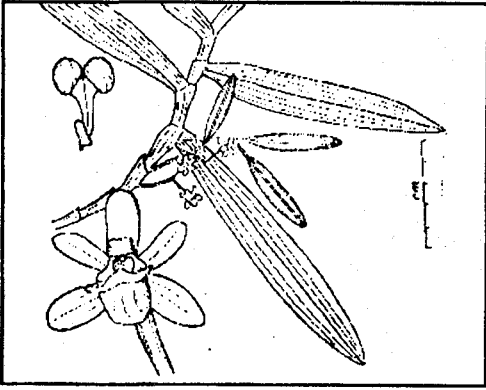
11.443 - *Gastrochilus intermedius* (Lindl.) O. Ktze.
Túi-thơ trunggian.

Phonglan có thân dài, dợn một bên. Lá có phiến có gân giữa lồi ở một mặt và màu đỏ tím tím, cũng như bia, chót nhọn hay tà. Hoa màu *vàngvàng có đốm nâu, môi gần như trắng có đốm nâu và lông trắng ở bia.*

Danhít (Lâmđồng).

- Flowers yellowish brown dotted, lip white (*Saccolabium intermedium* Griff. ex Lindl.).

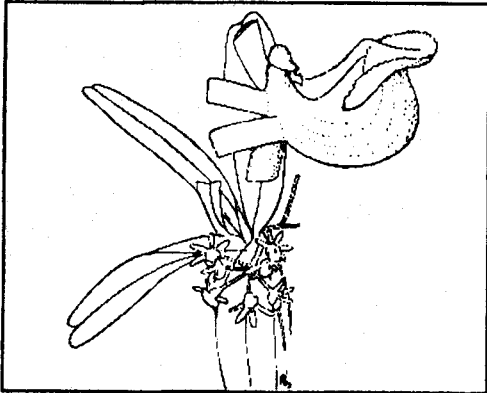

11.444 - *Gastrochilus yunnanensis* Schltr.. Túi-tho núi.

Thân dài đến 27 cm, lông 1,5-2 cm. Lá có phiến thon rộng, to 9,5-13 x 1,5-3 cm, đầu có 2 thùy nhọn, bằng nhau; bề có sọc dọc. Pháthoả như tảnphồng 4-8 hoa; láhoa xoan, dài 2 cm; phiếnhoa vàngvàng với đốm đỏ, cao 6-7 mm, môi trắng có đốm mịn vàng, móng hình cầu; cột ngắn, hương. Nang dài 4 cm.

Tây ninh (h. theo Seidenfaden & Smitinand).

- Flowers yellowish, lip white, column pink (*Saccolabium monticola* Rolfe ex Downie; *Gastrochilus monticolus* (Downie) Seidenf. & Smitin.).

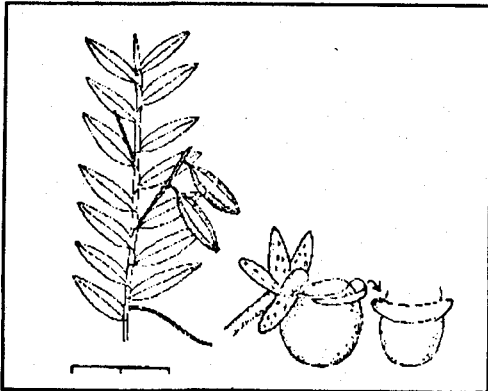

11.445 - *Gastrochilus obliquus* (Lindl.) O. Ktze. Túi-tho xéo.

Phonglan có thân ngắn, máng rễ khisinh to. Lá kếtlốp; phiến trònđai, to 7-10 x 1,5-2 cm, dày, chót có 2 thùy không bằng nhau. Chùm ở cạnh đáy thân, dài 1-2 cm; cọng và noãnào dài 1,7 cm, láđai vàng, có khi có đốm nhỏ, tia ở chót; môi trắng, đáy vàng, bìa tia, thùy chót tamgiác bìa rìa.

Cúcphương, Địnhquán. O *G. dasypogon*, phiếnhoa màu đỏ mặt trên, lục mặt ngoài.

- Flowers pale yellow with lip white (*Saccolabium obliquum* Lindl.).

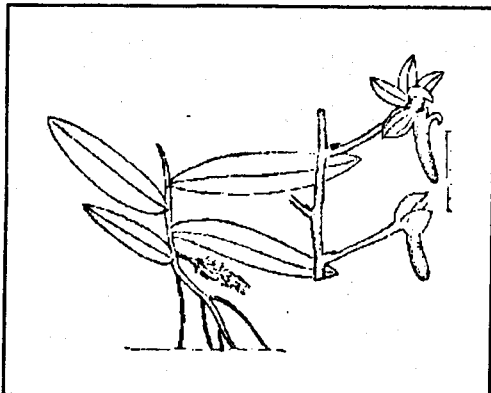

11.446 - *Gastrochilus pseudodistichus* (King & Pantl.) Schltr.. Túi-tho songđỉnh.

Thân mảnh, thông, dài đến 20 cm, lông 4-7 x 2 mm. Lá songđỉnh mập, thon nhọn, to 1,5-3 x 0,4-0,6 cm, chót có 3 lônggai. Chùm dài 1-4 cm ở nách lá; láhoa nhỏ; hoa đến 20, nhỏ, trắng; phiếnhoa 3 mm, có bột sậm; cánhhoa hẹp hơn láđai; môi có móng hình túi, thùy chót xoan; cột to; noãnào và cọng dài 2 cm. Nang to 1,5 x 0,5 cm.

Sapa.

- Flowers yellow with brownish spots (*Saccolabium pseudodistichum* King & Pantl.).

11.447 - *Malleola dentifera* J.J. Sm..

Phonglan có thân dài 4 cm, như đứng trên rễ cằkhêu, màu lục đodỏ. Lá 4; phiến thon, 7-8 x 1 cm, chót nhọn. Pháthoả là chùm thông, dài 3 cm, có hoa đến đáy; phiếnhoa vàng có 2 sọc dọc đỏ, dài 2 mm; môi có thùy cạnh đứng cao 1 mm, có vân vàng đỏ, thùy chót thon dài 2 mm, trắng, móng 5 mm; phánkhối 2.

Rừng thường bị ngập: Nha trang.

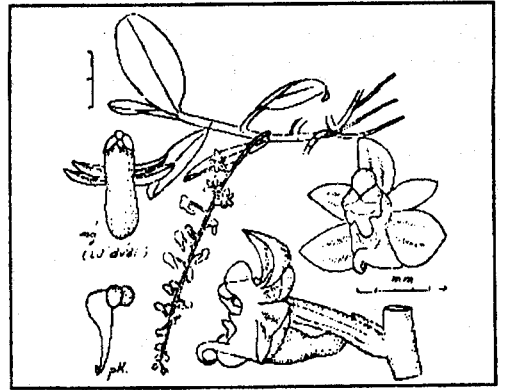
- Tepals yellow with 2 red veins, mid lobe of lip white (*M. vietnamensis* Guill., *Ascochilus vietnamensis* Guill.).

11.448 - *Malleola insectifera* (J.J. Sm.) J.J. Sm. & Schltr. Lan-ruồi.

Phonglan có thân dài hơn 20 cm, lông 1-1,5 cm, hơi đẹp đẽ. Lá có phiến tròn dài, 7 x 1,4 cm, mặt trên có đốm tia, mặt dưới tia. Chùm hơi thông, dài 7-9 cm; hoa rộng 8 mm; phiến hoa vàng có 2 sọc đỏ; môi dài 8 mm, vàng có 1 bớt tia và trắng ở chót; móng song song với noãn sào; cột tia, phấn khối 2.

Vinhphú, Cúcphương, Côngtum.

- Flowers yellow, with 2 longitudinal orange bars (*Saccolabium insectiferum* J.J. Sm.).

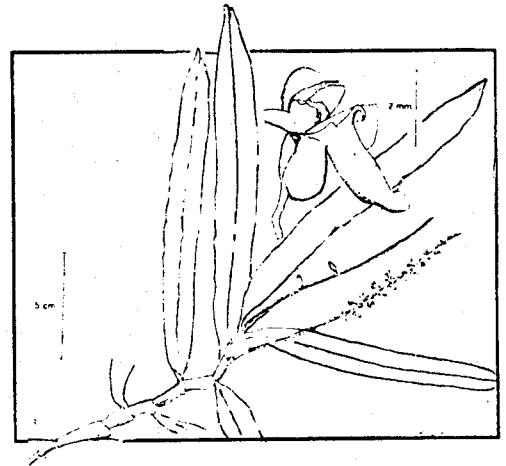

11.449 - *Malleola sylvestris* (Ridl.) Garay

Thân cao 7-20 cm. Lá mềm. tròn dài hẹp, phiến đo 7,5-10 x 1,2 cm. Chùm cao 10-15 cm; hoa nhiều, thưa, dài 1,2 cm; phiến hoa vàng có sọc đỏ hay không; lá dài giữa hình chụm; môi có thùy chót hẹp, móng dài hơn cọng và noãn sào.

Trên thân cây: Đồngnai (hình theo Seidenfaden).

- Flowers 1.2 cm long, yellow with red stripes; spur longer than pedicel + ovary (*Saccolabium sylvestris* Ridl.).

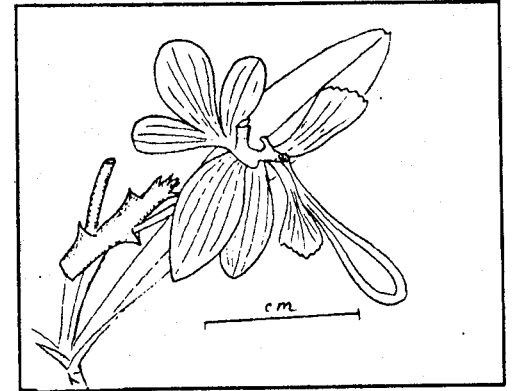

11.450 - *Pennilabium angraecum* (Ridl.) J.J. Smith.

Lan có cành hành đơn trụ, ngắn, mang ít lá. Phiến lá bầu dục, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Pháth hoa ngắn, không nhánh; hoa nhỏ, dài vào 2 cm, kể cả móng, vàng lục có đốm đỏ; lá dài giữa xoan, đầu tròn, dài 6-7 mm; cánh hoa nhỏ hơn; môi trắng có sọc tia, dài 6-7 mm, hình quạt có 2 cánh, móng dài 12 mm; cột ngắn, phấn khối 2.

Việt Nam (hình theo Seidenfaden).

- Flowers yellow red dotted, lip white with red veins (*Saccolabium angraecum* Ridl.).

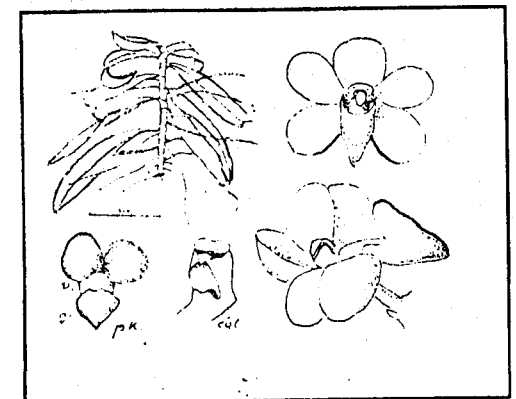

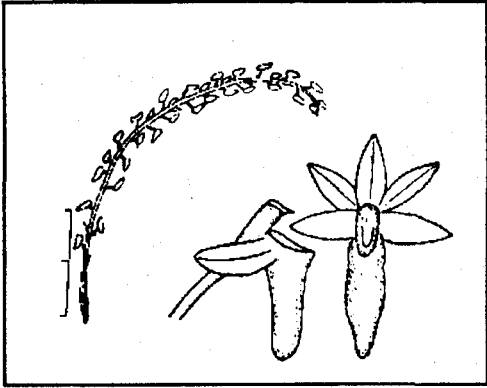
11.451 - *Parapteroceros elobe* (Seidenf.) Averyan.

Phonglan nhỏ, mạnh; rễ khisinh nhiều. Lá thon hẹp, dài 5-8 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Pháth hoa từ nách lá, trục có cánh hay sóng, mang nhiều hoa nhỏ, lục dợt có chấm tia; hoa nở một lượt; môi không xây được (not movable), có thùy cạnh vàng, móng tia, vách dày; phấn khối 2, có viphân rất ngắn.

Gialai Côngtum (hình theo Seidenfaden).

- Flowers small; lip not articulate; pollinies 2, stipes short (*Pteroceros elobe* Seidenf.).

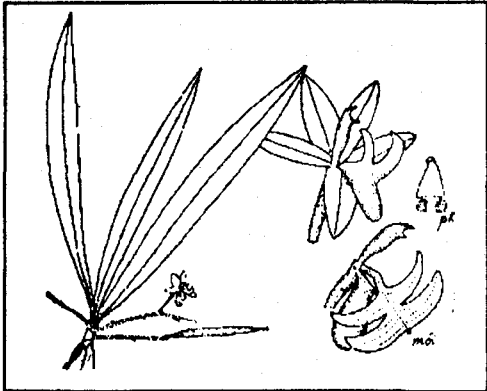

11.452 - *Eparmostigma dives* (Reichb.f.) Garay.

Phonglan có thân dẹp, cao 5 cm, và rễ to 2 mm. Lá vào 7, songđinh; phiến hẹp dài, 10-15 x 1 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau, màu lục dợt. Chùm dài đến 12 cm, có hoa gần đến đáy; láhoa rất nhỏ; hoa nhỏ (6 mm), trắng ở trong, nâu nâu mặt ngoài; ládài (1 mm), và cánhhoa cạnh giống nhau; môi vàng, có móng to, và thùy giữa tamgiác, thùy cạnh nhỏ.

Câycong (Tây ninh).

Flowers white inside, brown outside, lip yellow (*Saccolabium dives* Reichb. f., *S. chrysospectrum* Guill.).

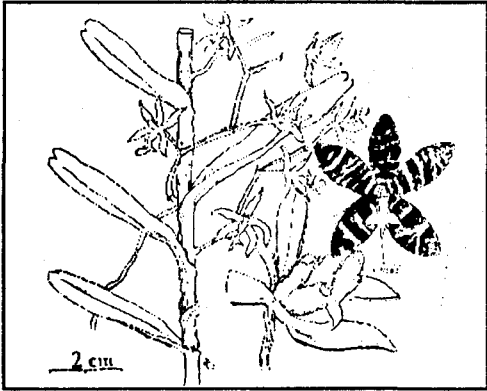

11.453 - *Grosourdya appendiculata* (Bl.) Reichb. f.
Chim-non

Thân ngắn, có rễ to ở đáy. Lá có phiến thon hẹp, hơi cong, to 7-12 x 1-2 cm; bẹ ngắn. Pháthoa ít hoa; trục có lông; hoa rộng 1,2 cm; phiến 3 gân; môi có túi to, có 2 thùy cạnh và thùy chót chẻ hai, hướtlên; cột dài bằng môi, phánkhối 2, tròn.

Lâmđồng, Địnhquán (hình theo Hooker).

- Flowers 1.2 cm wide; column elongate (*Dendrocolla appendiculata* Bl., *Ascochilus hirulus* Ridl, *Pteroceras appendiculata* (Bl.) Holtt.).

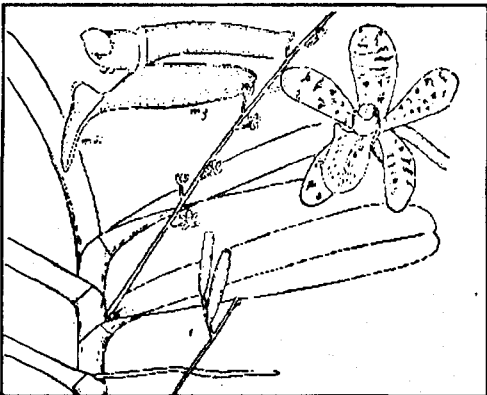

11.454 - *Staurochilus fasciatus* (Reichb. f.) Ridl..
Hồi.

Phonglan leo dài đến 1 m; rễ sáivì dài. Lá songđinh, màu lục dợt, đầu tà hay lõm, Chùm chữ-chi, mang 3-4 hoa to 5-6 cm, vàng lợt có sọc nâu, mặt ngoài trắng; môi trắng, vàng ở thùy cạnh, có đốm nâu tím ở thùy chót; phánkhối 2. Nang to 4,5 x 1 cm.

Rừng bìnhnguyên đến 1.500 m: Nhatrang, Phanrang, rừng-lá Phanthiết, Đàlạt, Biênhòa, Sài Gòn, Tâyninh; V, 5.

- Flowers light yellow brown striped; lip white (*Trichoglottis fasciatus* Reichb. f.).

11.455 - *Acampe carinata* (Griff.) Panigr.. Acam sòng.

Phonglan có thân leo dài đến 1 m, to 7-9 mm, có bẹ bao, rễ sáivì to. Lá songđinh; phiến hẹp dài, to 15-25 x 2,5-3,7 cm, mập, chót có 2 thùy tròn, không bằng nhau. Chùm đối diện với lá, dài bằng hai lần lá; hoa rộng 1 cm, vàng, có đốm và rằn đỏ; môi trắng có sọc giữa và rằn đỏ; láhoa nhỏ; cột ủng huồng, nắp vàng; phánkhối 2. Nang dài 3 cm.

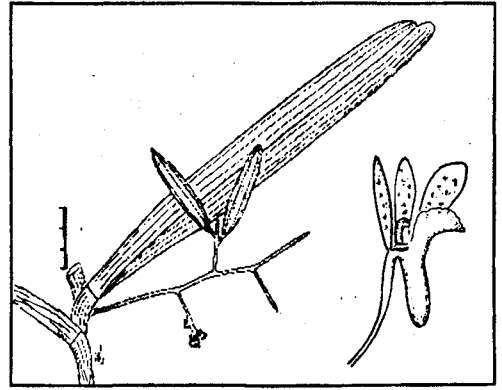
- Flowers yellow with red dots and veins.

11.456 - *Acampe ochracea* (Lindl.) Hochr.. Acam sét.

Lan to có thân chủ-chi, leo dài đến 1 m, to 8 mm, có be bao và nhiều rễ khisin. Lá to 15-30 x 1,5-4 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau, dày, dai, có đốm trên bề. Chùm dài 20 cm, chia nhánh, xoi bề mà ra; hoa nhỏ; cọng và noãn sào dài 4 mm; lá dài giữa 5 mm, cánh hoa hơi nhỏ hơn; môi dài 3,5 mm, móng 4 mm, có lông ở trong; phấn khối 2. Nang 5-6 x 1 cm, có 6 cạnh; hạt nâu.

Hòn Thố châu, Nambộ, Phú quốc, Côn sơn.

- Stem to 1 m long; flowers small; lip 3.5 mm, spur 4 mm (*Saccolabium ochraceum* Lindl.).

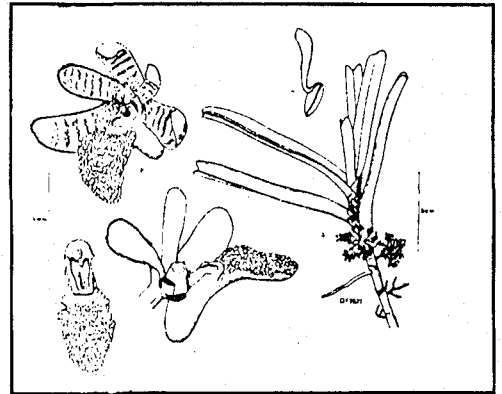

11.457 - *Acampe papillosa* (Lindl.) Lindl.

Lan to, thân cao 50-70 cm. Lá có phiến dài, rộng không đến 2,5 cm. Pháth hoa ở phân không lá, dạng tán, ngắn, dài vài cm; hoa không xoay, rộng 1,7 cm; noãn sào rất ngắn; phiến hoa có sọc ngang; môi có thượng thiết đầy hạt cóc; móng hình chùy.

Gougah (Đà Lạt), Nam Cát Tiên (hình theo Seidenfaden).

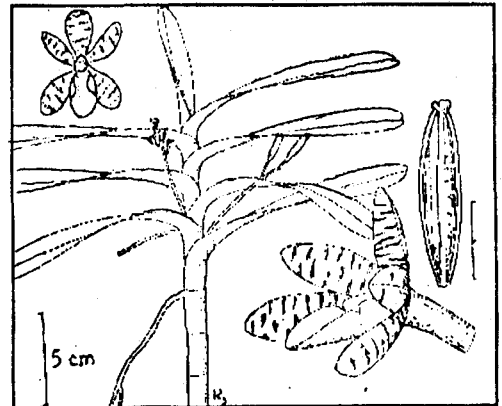
- Inflorescence subumbellate; column with 2 rounded horns (*Saccolabium papillosum* Lindl.).

11.458 - *Acampe rigida* (S. E. Smith) Hunt.. Acam cứng. Lan to có thân leo cao đến 0,8 m, to 1-1,5 cm, có be bao; rễ khisin to. Lá có phiến to, dày, đến 25 x 5 cm, đầu tã, có 2 thùy không bằng nhau, có đốm trên bề. Chùm dài, chia nhánh; noãn sào và cọng dài 1 cm; phiến hoa mập, dài 1 cm, vàng có sọc tia; môi trắng, sau vàng, thùy cạnh có lông mặt trên, móng hình chùy, xanh xanh. Nang dài 5 cm, có 6 cạnh.

Trên đá đến 800 m: Hàiphong, Hà sơn bình, Càná, Đồng nai, Côn sơn XI-11.

- Flowers yellow with purple veins, lip white then yellow (*Aerides rigida* Buch.-Ham. ex J.E. Sm., *Vanda viminea* Guill., *Saccolabium longifolium* Hook. f.).

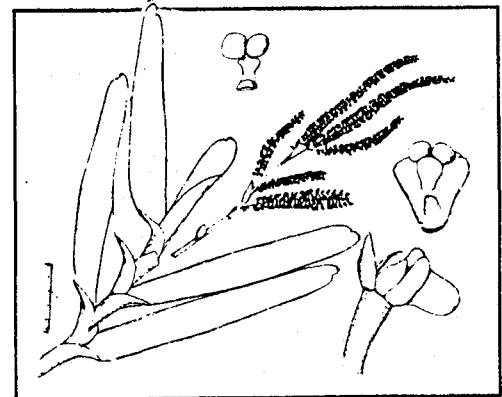

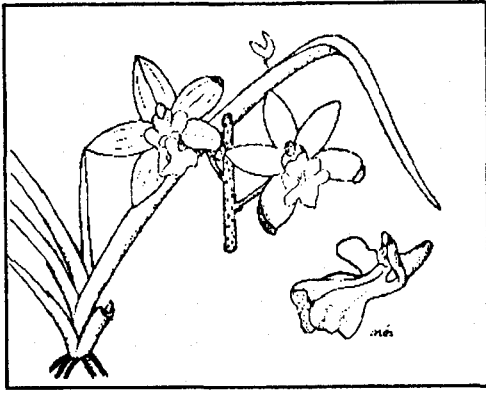
11.459 - *Deceptor bidoupensis* (Tix. & Guill.) Seidenf.

Phong lan to. Lá song đĩnh, phiến to 20-25 x 2,7-3,1 cm. Pháth hoa dài hơn 25 cm; nhánh dài 15 cm; hoa rất nhỏ và nhiều, đến 1.500 mỗi pháth hoa, lục lục với đốm vàng và tia ở đáy phiến hoa, cột trắng với 2 đốm tia; phấn khối 2.

Vùng núi cao, vào 2.000 m: Bù đăng, Langbian; IX (hình theo Seidenfaden).

- Epiphytic; flowers very small and numerous, greenish with yellow and purple dots and blotches (*Saccolabium bidupensis* Tix. & Guill., *Acampe bidoupense* (T. & G.) Aver.).

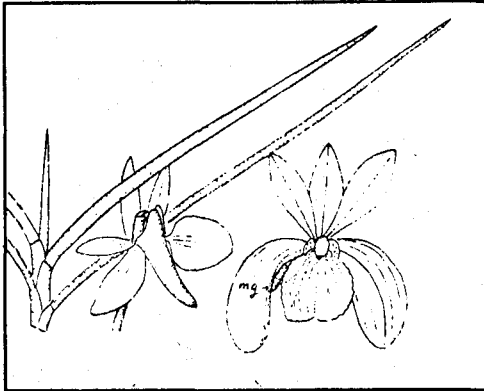

11.460 - *Holcoglossum amesianum* (Reichb. f.) Christenson.

Lan có thân to 1 cm, và rễ khısinh to (8 mm. Lá có phiến hẹp nhọn, cứng, dài đến 20 cm. Chùm đứng, dài 20-60 cm, trục xanh có đốm nâu đỏ; hoa to, *thơm dịu*; láhwa ngắn; phiếnhwa *trắng*, xoan tà; môi *tía*, dứng, thùy cạnh tròn, trắng, dứng, thùy giữa cắt ngang, có *sọc tím*, móng hình chùy; cột trắng.

Đàlạt.

- Flowers white, lip purple, side lobes white (*Vanda amesiana* Reichb. f.).

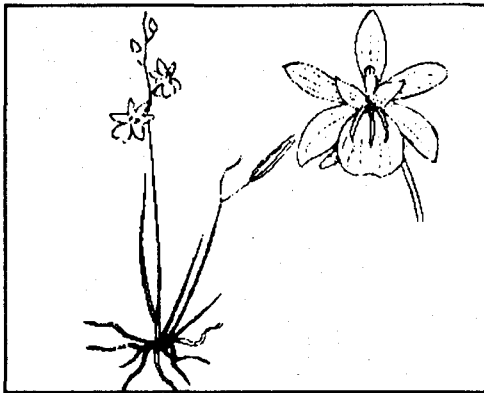

11.462 - *Holcoglossum lingulatum* (Aver.) Aver..

Lan có thân to 4-6 mm, có bẹ bao. Lá có phiến hình trụ nhọn, xanh, có đốt ở đáy, to vào 8-10 x 0,4-0,5 cm. Hoa có phiến *trắng*; môi hẹp hay tròntròn, có thùy cạnh *vàng*, có *đốm đỏ*, thùy giữa *đỏ tím*, có sọc đậm, bìa có rìa lông, móng dài bằng thùy giữa; cột trắng, nắp vàng.

Làocai, Hoàngliênson.

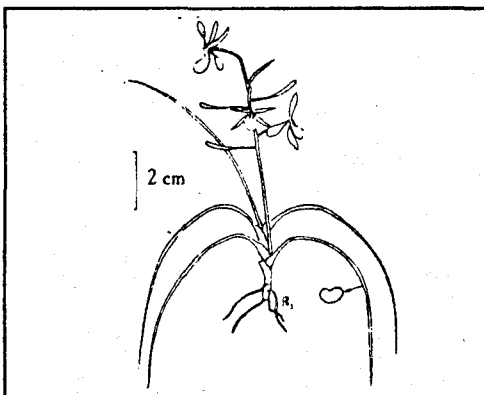
- Tepals white; lip with sidelobes yellow, midlobe purple (*H. kimballianum* var. *lingulatum* Aver.).

11.463 - *Holcoglossum saprophyticum* (Gagn.) Christenson.

Điạlan hay lan hoaisinh, cao 20-30 cm; rễ to đến 5 mm. Lá có đốt ở đáy, hẹp nhọn, to 10-12 x 0,3-0,4 cm. Chót thân mang 5-7 hoa rộng 3-4 cm, *trắng ừng hường*, môi *đỏ*, tâm nâu nâu; móng dài 15 mm; cột 6 mm. Nang to 5 x 1 cm.

- Terrestrial or saprophytic; flowers pinkish white. lip red; spur 15 mm long.

11.464 - *Holcoglossum subulifolium* (Reichb. f.) Christ.

Phonglan. Lá có phiến hẹp nhọn, có rãnh, *cong thông*, dài đến 50 cm. Chùm thông, dài đến 30 cm; hoa *trắng*, môi *vàng* ở đáy, thùy rìa lông; phiếnhwa cao 1-2 cm, thon, móng ngắn như túi.

Quảngtrị, Côngtum, Nhatrang, Langbian; I-II.

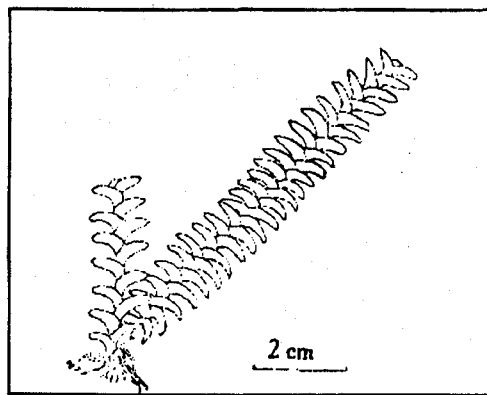
- Flowers white, lip yellow at base (*Vanda subulifolia* Reichb. f, *V. watsonii* Rolfe).

11.465 - *Microsaccus griffithii* (Par. & Reichb. f.) Seidenf.

Bụi dày, phusinh; thân cao đến 15 cm. Lá đẹp songđỉnh, dài, dài 3-4 mm, hơi cong ra, đầu tù tròn. *Hoa cô độc, trắng, nhỏ* (dài 3 mm); phiếnhoa thon; môi dài 2,5 mm, có 3 thùy cạn, làm thành một túi; phấnkhối 4. Nang thon, dài 4 mm.

Rừngsác, rừng đựạ rạch: Phúquốc.

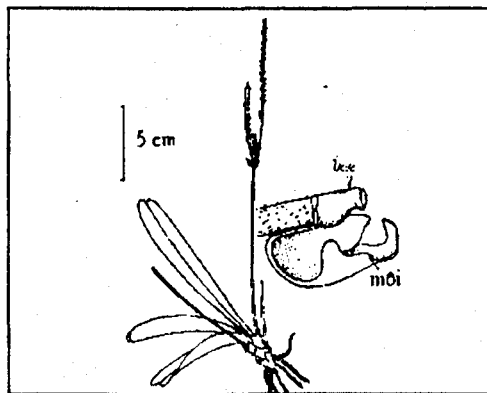
- Flowers solitary, white; lip 3-lobate, 2.5 mm long (*Saccolabium griffithii* Par. & Reichb. f., *M. brevifolius* J.J. Sm., *M. javensis* auct. non Bl.).

11.466 - *Cleisomeria lanatum* (Lindl.) Lindl. ex G. Don. Hàm-cọp.

Phonglan; thân rộng hơn 1 cm. Lá có phiến hẹp, dài 15 cm, rộng 2 cm, đầu lõm. Chùm-tútán dày, có lông dày, trắng ở nơi mang hoa; hoa *hườnghuơng*; ládài giữa hình chóp; môi 3 thùy, móng ngắn, có 1 chai ở họng; noãn sào đầy lông. Nang nhỏ, 1,5 x 0,3 cm, đầy lông.

Đàlat, Bàolộc, Biênhòa, Tâyninh (hình theo Guillaumin).

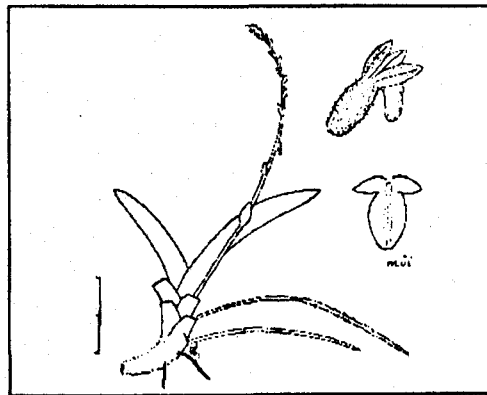
- Flowers pinkish; spur short closed by cushion (*Cleisostoma lanata* Lindl., *Uncifera maxilla-leonis* Guill.).

11.467 - *Cleisomeria pilosulum* (Gagn.) Seidenf. & Garay. Hàm-cọp lông.

Phonglan có cãnhành ngắn (3 cm) đẹp, có rễ to. Lá songđỉnh, có đốt dễ gãy ở đáy, hình gươm cong, dài 4-5 cm, chót lõm, Chùm ở nách lá, dài 4-9 cm, có lông tiết dày; láhoa 4 mm; hoa nhỏ, *vàng rơm*; ládài và noãn sào có lông; phiếnhoa cao 3 mm; môi có 3 thùy, dài 2,5 mm, móng 3 mm.

Cambót.

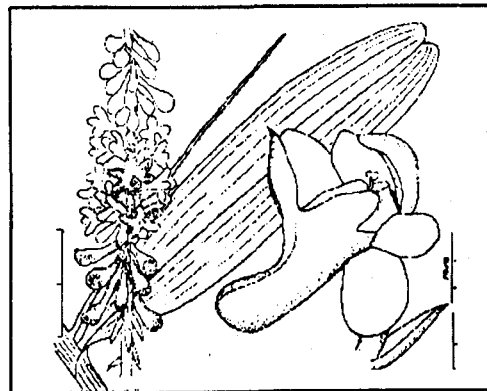
- Flowers small, yellow; lip 3 mm, midlobe obtus (*Cleistostoma pilosulum* Gagn.).

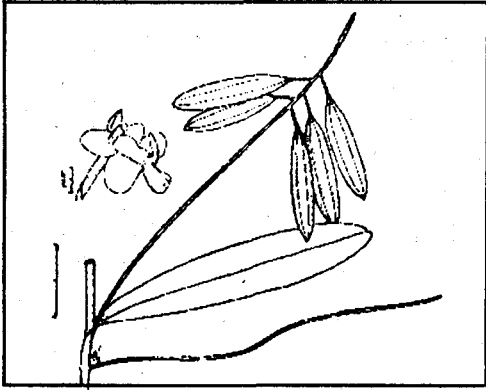
11.468 - *Robiquetia spathulata* (Bl.) J.J. Smith. Lan Phúquốc, Lỗbi..

Phonglan có thân dày, to 6-8 mm, dài đến 30 cm, mang rễ to. Lá songđỉnh; phiến to đến 18 x 4 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Chùm đơn, xoi bẹ lá, dày; láhoa nhọn; hoa *vàngvàng có đốm nâu*, to 1 cm; phiếnhoa xoan, 3-5 gân; môi có thùy cạnh đứng, thùy chót nhọn, đứng, móng phù; cột ngắn.

Hànội, Quảngninh, Vinh, Cônson.

- Flowers light yellowish in dense inflorescence (*Cleisostoma spathulata* Bl., *C. robustum* Guill., *Saccolabium acutilabium* Gagn.).

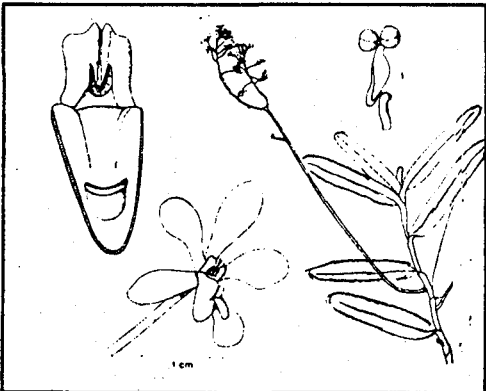

11.469 - Robiquetia succisa (Lindl.) Seidenf. & Garay.
Lồi cắt.

Phonglan cao 25 cm, lông rộng 3-4 mm, có rễ khisinh dài. Lá songđỉnh, hẹp, to 8-13 x 1,5-2 cm, chót có thùy không bằng nhau, dày, dai. Chùm dài, có khi có nhánh; *hoa vàng*, to 4 mm; phiếnhoa xoan, rộng có 5 gân; môi có thùy cạnh xoan đứng, thùy giữa trònđai, có 2 phiến dọc. Nang dài 2-3 cm.

Caolạng, Hàsonbình, Hànamninh, Nambộ.

- Leaves distichous; flowers yellow, 4 mm long (*Sarcanthus succisus* Lindl., *Uncifera buccosa* (Reichb. f.) Fin. & Gagn.).

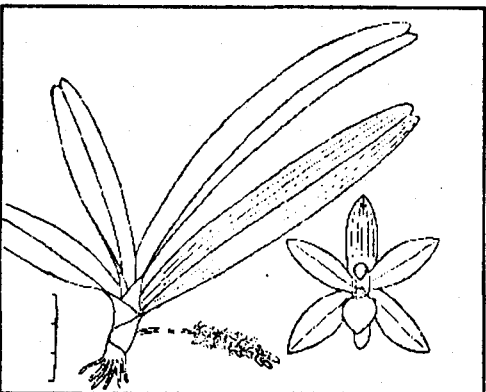

11.470 - Pomatocalpa grandis Seidenf.

Lan leo to; lông dài 3,5-4,5 cm. Lá bầuduc hẹp, 12-16 x 2,5-3 cm. Pháthoa *đứng* cao 45-55 cm; hoa cách nhau 6-8 mm, phiếnhoa *trắng* với 2 *sọc đỏ*, *môi và túi vàng*; cọng và noãn sào dài 20-24 mm; láđai giữa 12-17 mm; môi có thùy cạnh cắt ngang; móng có một lưỡi dính vào vách sau; phấn khối 2 cặp.

Đàlat, N (hình theo Seidenfaden).

- Large climbing plant; tepals white with 2 long red stripes, lip and spur yellow.

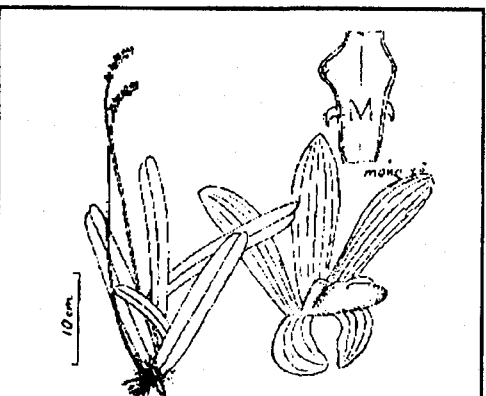

11.471 - Pomatocalpa spicata Breda.

Phonglan có thân cao 4-10 cm, to 6-10 mm, có rễ to ở đáy. Lá songđỉnh, như dai, to 15-25 x 2-3 cm, gân 5/bên, chót có 2 thùy tròn. Chùm xoi bẹ lá mà ra, dài 5-6 cm, ngang hay đứng; hoa rộng 8 mm; phiến *vàng tái*, *đáy hương*; môi nhỏ, trên móng ngắn, vàng, thùy giữa trắng; cột ngắn, phấn khối 2. Nang hình thoi, to 16 x 4 mm.

Rừng vào cao độ 500 m: Hàsonbình, Quảngtrị, Côngtum, núi Dinh; IV, 4.

- Flowers pale yellow, lip yellow (*Cleisostoma mannii* auct. non Reichb. f.).

11.472 - Pomatocalpa tonkinense (Gagn.) Seidenf.

Thân dài 15 cm, dây có nhiều rễ to 4 mm. Lá songđỉnh, 6-8; phiến 25-28 x 2-3 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Pháthoa dài đến 30 cm, vào 20 hoa; phiếnhoa *ngà* có 2 *sọc tía*; láđai giữa 15 x 4 mm, láđai cạnh ngắn bằng 1/2 phiếnhoa; môi hình gót, thùy cạnh nhỏ, thùy giữa *đáy là móng vàng*, trong móng có 1 phiến hình chữ V; cột cao 2,5 mm, phấn khối 2.

B, Nghêan, Đàlat; III.

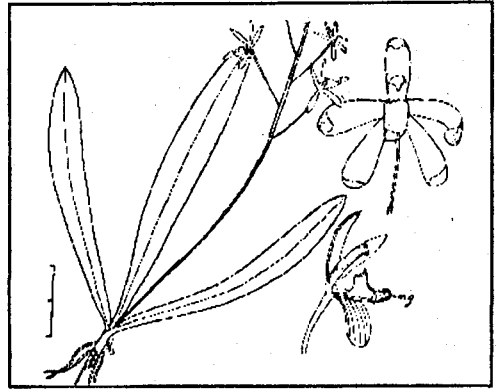
- Flowers cream with purple stripes, lateral sepals short (*Cleisostoma tonkinense* Gagn., *Camarotis falciforme* Tix. & Guill.).

11.473 - *Cryptopylos clausus* (J.J. Sm.) Garay. Ânmao.

Phonglan; rễ dày, thân rất ngắn. Lá 3-6, hẹp, dài 10-14 cm, rộng 1-2 cm, đầu có 2 thùy. Chùm dài hơn lá; hoa nhiều, cách nhau 1 cm, dài 2 cm; phiếnhoa trắng có đốm vàng và đỏ; môi trắng có đốm lam, móng ngắn, hướng về trước hoa; phấnkhối 2. Nang dài 4 cm, rộng 3 mm.

Điệnbà, Phúquốc (hình theo Guillaumin).

- Tepals white, with red and yellow dots, lip with blues dots (*Sarcochilus clausus* J.J. Sm., *S. pierrei* Guill.).

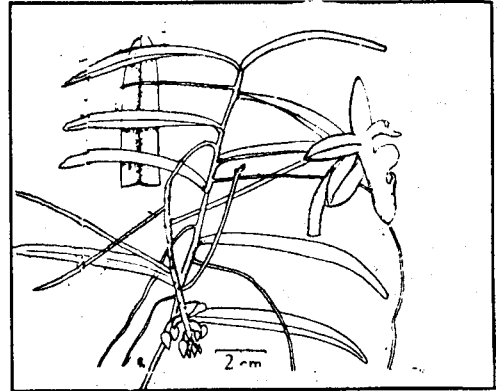

11.474 - *Micropera pallida* (Roxb.) Lindl.. Vi-túi tái.

Phonglan có thân dài, không nhánh, kể cả rễ rộng 3 mm; rễ đối diện với lá, trắng, to 1,5 mm; rễ dài 2-3 cm. Phiến dài 8-10 cm, rộng đến 1 cm, dày, chót lõm hơi bất xứng. Chùm đơn, thông, đối diện với lá, dài 8-12 cm; hoa vàng tươi, dài 8-9 mm, kể cả móng. Nang có cạnh tròn tẻ, dài 5 cm, to 2 mm, có baohoa còn lại.

Rừng bìnhnguyên: Quinhơn, Đồngnai, Lò-đ (Sàigòn); IX-X.

- Flowers bright yellow, outside of sepals with red-brown stripes (*Aerides pallida* Roxb.; *Sarcanthus thorelii* Guill., *Camarotis apiculata* Reichb. f., *C. cochinchinensis* Reichb. f.).

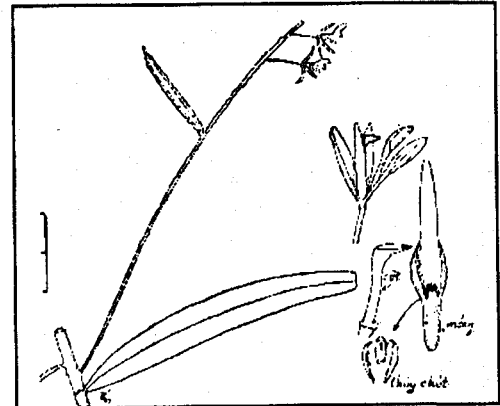

11.475 - *Micropera poilanei* (Guill.) Garay. Vitúi Poilane.

Cỏ bò trên rễ cằnkhôu, thân dài hơn 40 cm, chia nhánh, có rễ còn lại làm bao. Lá có phiến đến 90 x 8-10 mm, chót có 2 thùy không bằng nhau, dày, gân-phụ không rõ; rễ 1,5 cm, Chùm đứng dài 11-13 cm; cong và noãnào 8 mm, hoa trắng và huỳnh; phiếnhoa trònđài hẹp, cao 6-8 mm; cánhhoa rộng hơn láđài; môi có móng sậm, dài 3 mm, có ngắn dọc, thùy cạnh đứng, bìa đứng, thùy giữa nhỏ, có mũi. Nang hình trụ, to 30 x 3-4 mm.

Quảngtrị: núi Đồng-che, 4-500 m; V, 5.

- Stem ramified, to 40 cm long; flowers white and pink, spur 3 mm (*Sarcanthus poilanei* Guill.).

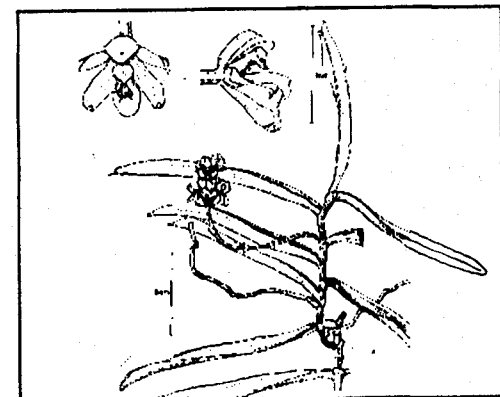

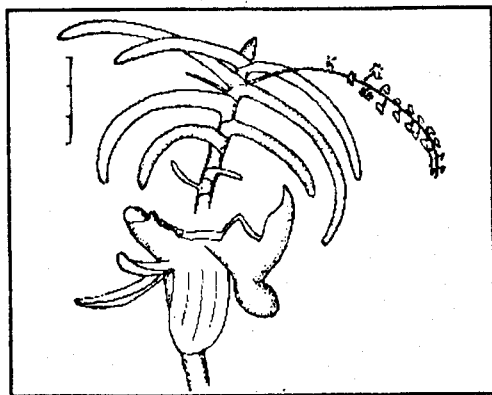
11.476 - *Micropera thailandica* (Seidenf. & Smitin.) Garay.

Phonglan hơi leo. Lá có phiến dày, dài hơn 10 cm, rộng hơn 1 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Chùm không ngay; hoa nhỏ màu cam tái, láđài và móng có khi có bớt nâu tía; môi hình gót, có thùy cạnh tamgiác cao; phấnkhối 4

Đàlạt (hình theo Seidenfaden).

- Flowers pale orange-yellow; lip with triangular sidelobes (*Camarotis thailandica* Seidenf. & Smit.).

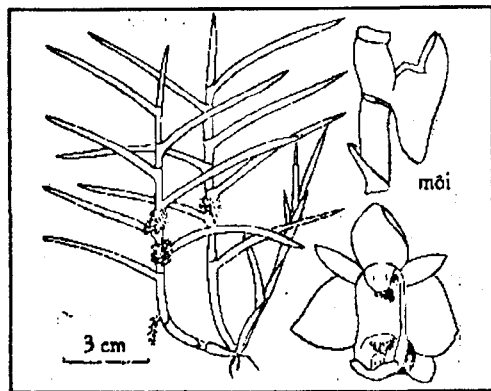

11.477 - *Cleisostoma arietinum* (Reichb. f.) Garay.
Mật khẩu đầu-bò.

Phong lan có thân *đứng*, dài 8-13 cm, to 5 mm, lóng dài 5-7 mm. Lá hình trụ dài 3-5 cm, đầu tằm. Hoa nhỏ, rộng 5-7 mm, *trắng trắng*, đốm thành chùm thông dài bằng hay hơn lá; lá hoa nhỏ; cánh hoa hẹp hơn lá đài; môi có thùy cạnh đứng, mỏng, tằm, thùy chót đứng nhọn, *hường đậm*; cột với 2 sừng đỏ.

Langhanh (Lâm đồng); V (hình theo Seidenfaden),

- Racemes longer than leaves (*Sarcanthus arietinus* Reichb. f., *Sarcanthus recurvus* Rolfe ex Downie).

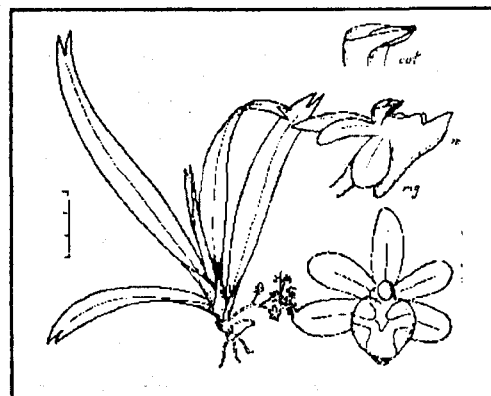

11.478 - *Cleisostoma armigera* King & Pantl.
Mật khẩu bảo vệ.

Phong lan thành bụi; thân tròn, to 2-3 mm, cao 8-15 cm, mang lá hình trụ nhọn, dài 4-8 cm, rộng như thân. Chùm ngắn dài 1-1,5 cm, xoi bẹ lá; hoa nhỏ; lá đài rộng, *vàng nâu có sọc đỏ*; môi trắng có đốm đỏ. Lỗm thành móng ngắn hình gót; phấn khối 2, vàng.

Rừng bình nguyên :N.

- Inflorescence 1-1.5 cm long; sepals brown yellow red striped, lip white, red dotted.

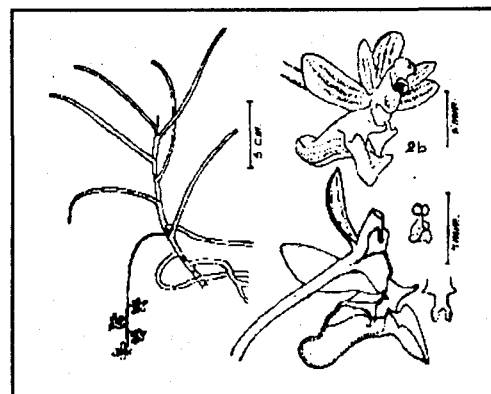

11.479 - *Cleisostoma aspersum* (Reichb. f.) Garay.
Mật khẩu rớt.

Phong lan có thân ngắn; rễ to, ngắn, ở chót nhánh. Lá 3-4, song đĩnh; phiến hẹp dài, to 7-13 x 1,5 cm, chót có 2 thùy nhọn, đáy có đốm trên bẹ. Chùm ở nách lá rụng. ở đáy thân, dài 2-3 cm; hoa 5-7, rộng vào 1 cm, màu *lục vàng có sọc giữa các phiến*; phiến hoa xoan, đầu tròn; môi trắng, có móng dài 5 mm, thùy cạnh đầu cắt ngang hay hơi lõm.

Vinhphủ, Hànamninh (hình theo Seidenfaden).

- Flowers greenish yellow, striped, lip white; spur 5 mm long (*Sarcanthus aspersum* Reichb. f.).

11.480 - *Cleisostoma chantaburiense* Seidenf.
Mật khẩu Chantaburi.

Phong lan cao 18-20 cm; rễ to bằng lá. Lá hình trụ tròn, to 8-10 x 0,3 cm. Phấn hoa đối diện với lá; cọng 10-12 cm; hoa 4-5, nhỏ (1,2 cm) *lục vàng với 2-3 sọc nâu đậm*; môi 3 thùy, thùy giữa trắng ứng *hường*, hình đầu tên, thùy cạnh đứng, đáy nâu đậm, túi ngắn hai; cọng và noãn dài 8 mm.

Lộc ninh (hình theo Nguyễn-thiện Tịch).

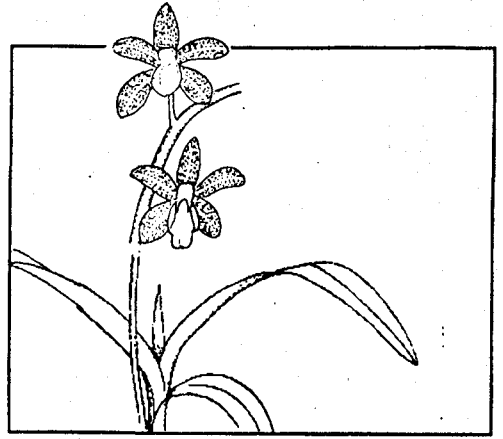
- Flowers greenish yellow striped; midlobe or lip white.

11.481 - *Cleisostoma birmanicum* (Schltr.) Garay.
Mậtkhẩu Miếnđiện.

Phonglan có thân ngắn (5 cm) mang rễ dài, mảnh và lá hẹp dài, to 8-14 x 0,5-0,8 cm, xếp hai, chót có 2 thùy nhỏ. Chùm to, có nhánh hay không; hoa ít thơm, màu *ngà và sét đỏ, hay lục cổ vân đỏ sậm*; phiếnhoa trải ra, gân giữa không màu; môi có móng ngắn, cong, thùy cạnh đứng, thùy giữa tạcung bằng *hai râu*.

Vinhphủ, Bìnhtrịthiên, Bànà, Nhatrang Cànà, Đàlạt; V-VII.

- Flowers cream and ferruginous red or green with red blotches (*Echioglossum birmanicum* Schltr., *Sarcanthus ophioglossa* Guill.).

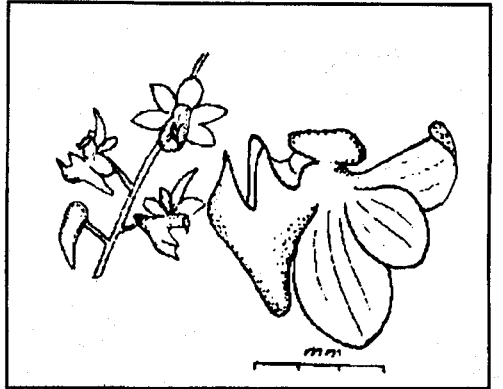

11.482 - *Cleisostoma crochetii* (Guill.) Garay.
Mậtkhẩu Crochet.

Phonglan có thân dài 4 cm. Lá songđỉnh, nhỏ; phiến dài 6 cm, đầu có 2 thùy sâu, không bằng nhau, màu lục hay tímtim. Chùm-tútán dài 10-20 cm, nhánh 2-3, hoa rộng 5 mm, *trắng, cột tím*; môi có móng khá to, thùy cạnh hình răng đứng, thùy chót nhọn; cột ngắn; phấnkhối hẹp dài. Nang to 25 x 3 mm, có cạnh.

Rừng ven suối: thác Pongour, thác Gougah, sông Đahoi...; IX (hình theo Seidenfaden).

- Flowers white, column violet (*Sarcanthus crochetii* Guill.).

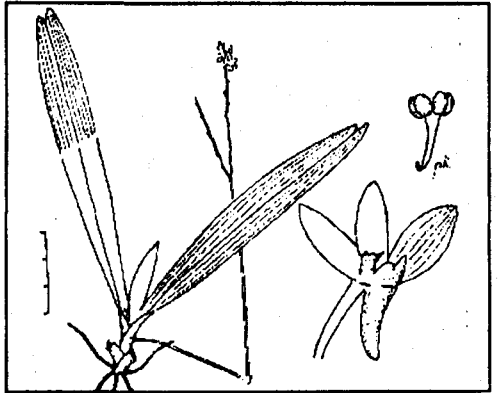

11.483 - *Cleisostoma discolor* Lindl.. Mậtkhẩu biếnmàu.

Thân ngắn, có rễ to, nhiều. Lá có phiến hẹp dài, to 10-18 x 1,5-2 cm, đầu có 2 thùy nhọn, không bằng nhau, dày. Chùm dài bằng lá, chia nhánh, trực *tía sậm*, mang 8-10 hoa nhỏ (dài 8 mm) thưa; láhoa nhỏ; phiếnhoa 3-5 gân; môi nhỏ, 3 thùy, móng dài 5-6 mm; cột nhỏ, có một mũi ngang. Nang dài 22-25 mm, có 3 cạnh.

GialaiCổngum.

- Axe of raceme dark purple; tepals 8 mm long; capsules 22-25 mm long (*Sarcanthus angkorensis* Guill.).

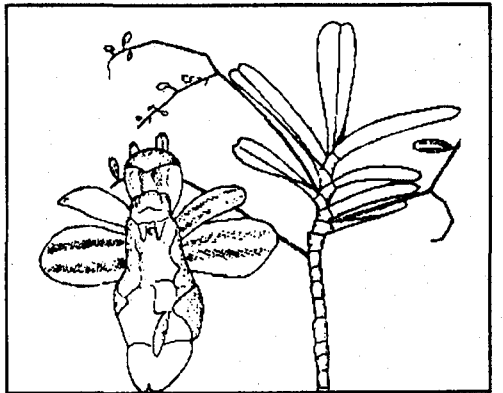

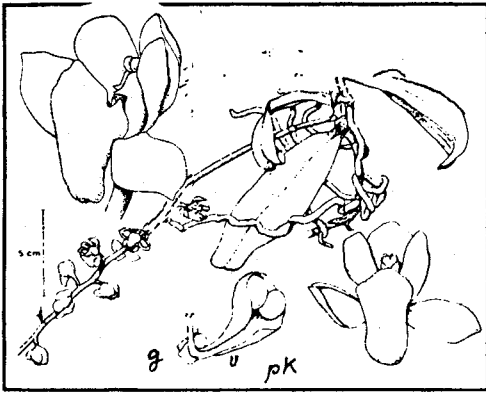
11.484 - *Cleisostoma duplicilobum* (J.J. Sm.) Garay.
Mậtkhẩu hai-thùy.

Phonglan có thân đứng cao. Lá có phiến trònđài, to 4-13 x 1,3 cm, đầu có 2 thùy tròn bằng nhau, đáy có *dốt trên bề*. Chùm chia nhánh; phiếnhoa *lục tươi với 2 sọc đỏ nâu* hay *tía đậm*, dài 3 mm; môi trắngtrắng, có 1 sọc dọc, thùy cạnh có *đốm đỏ*, móng có ngắn dọc. Nang dài 1,5 cm.

Cổngum, Đàlạt.

- Tepals light green with 2 red brown stripes, lip whitish (*Sarcanthus duplicilobus* J.J.Sm., *S. carinatus* Rolfe ex Downie, *S. carinatus* Rolfe ex Downie).

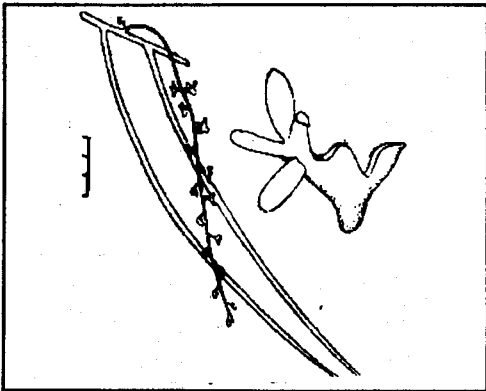

11.485 - *Cleisostoma equestre* Seidenf.. Mật khẩu hitrường.

Lan nhỏ, *cao 5 cm*. Lá hẹp, to 7-8 x 1,5-2 cm, chót nhọn. Pháthoa dài hơn lá, 14-15 cm, trục tia đậm; hoa thưa; lá hoa nhỏ; phiến hoa *trắng trắng* có 2 bớt tia nâu, tâm hoa vàng, móng trắng; lá đài cao 6 mm; môi 8 mm; phấn khối 4, trong *vĩ phân hình bai bao* lầy; noãn sào và cộng dài 5-6 mm.

Sơn Trà, Đà Nẵng (hình theo Seidenfaden).

- Stem 5 cm high; tepals whitish, lip 8 mm long; pollinies 4, into a special stipe

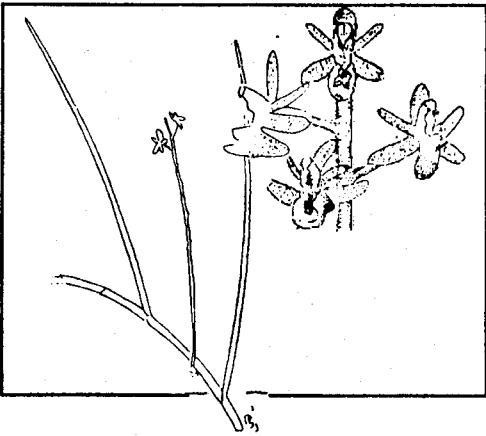

11.486 - *Cleisostoma filiforme* (Lindl.) Garay. Mật khẩu nhu-sợi.

Thân mảnh, to 4 mm, xanh. Lá mọc xen, *thòng*, có *phiến hình trụ*, dài 30-45 cm, to 3-4 mm. Chùm đối diện với lá, *thòng*, mang hoa thưa, nhỏ; phiến hoa *lục mặt ngoài, điều đậm mặt trong*; môi to, *trắng*, có thùy cạnh nhỏ, có 2 răng, thùy chót *hường tím*, móng ngắn, to; cột to bằng môi, vàng tươi, nắp đỏ.

T.

- Flowers green outside, dark red inside, lip white with midlobe lilac (*Sarcanthus filiformis* Lindl., *Saccolabium luisioides* Gagn.).

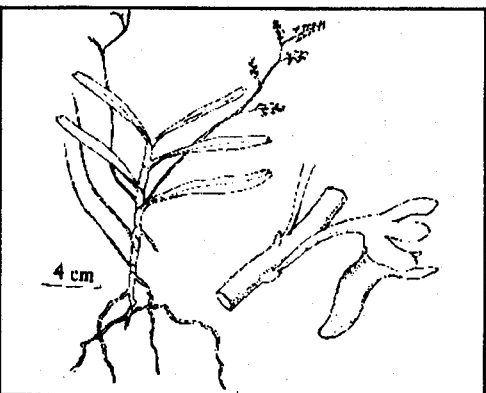

11.487 - *Cleisostoma fuerstenbergianum* Kraenzl.. Mật khẩu Fuerstenberg.

Phong lan có thân đơn, xanh, to 3-4 mm, có bẹ bao, lỏng vào 2 cm. Lá có *phiến hình trụ*, dài 10-22 cm, to 2-3 mm, thường *thòng*. Chùm *thòng*, xoi bẹ lá. dài 7-9 cm; cộng và noãn sào dài 6-7 mm; phiến hoa *vàng*, dài 3-4 mm; môi có móng hình túi tròn, *tím đậm*, thùy cạnh đứng, trắng, thùy giữa tam giác; cột cao.

Gialai Công Tum, Đahoi, Krông Pha

- Tepals dark violet, midlobe of lip white (*Sarcanthus flagelliformis* Rolfe ex Downie, *Sarcanthus geoffrayi* Guill.).

11.488 - *Cleisostoma inflatum* (Rolfe) Garay. Nhục lan phù.

Phong lan; thân có rễ kh sinh máu dài. Lá có phiến dài, hẹp, to 6-12 x 2-4 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm-tụ tán dài hơn lá; hoa với phiến hoa *lục có 2 sọc nâu đỏ*; môi có móng dài 5 mm, thùy cạnh trắng, thùy giữa vàng chói, đáy đỏ và 2 sọc đỏ; cột rộng.

Đà Lạt; IV.

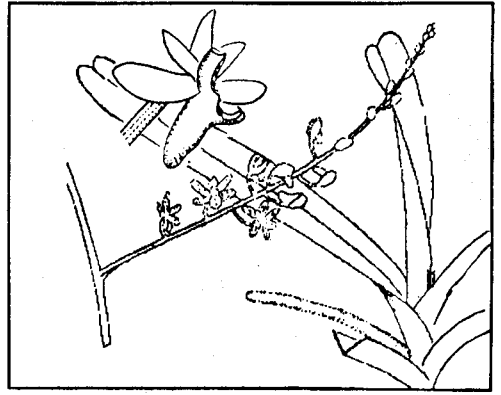
- Tepals green with 2 red brown stripes; lip with midlobe bright yellow (*Sarcanthus inflatus* Rolfe).

11.489 - *Cleisostoma paniculatum* (Ker.-Gawl.) Garay. Mậtkhẩu chùm-tụtán.

Phonglan cao 20 cm; thân to 1 cm, mang rễ to và lá songđỉnh, dài 15 cm, rộng 1,7 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Chùm kép, dài 30 cm, nhánh dài 15-20 cm; hoa vàng có sọc đỏ; phiếnhoa trònđài, vào 1 cm; môi có móng dài 4-5 mm ngay, 3 thùy đứng.

Sapa, Hàiphòng, T (hình theo Ker-Gawl.).

- Inflorescence 30 cm long; flowers yellow, red striped (*Aerides paniculata* Ker-Gawl., *Cl. chapaense* (Guill.) Garay).

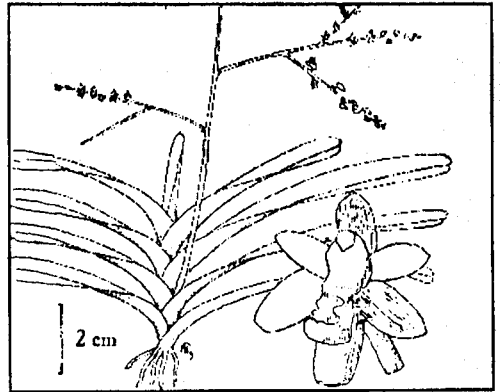

11.490 - *Cleisostoma racemiferum* (Lindl.) Garay. Mậtkhẩu chia-nhánh, Nhuclan tái.

Phonglan; thân dày hơn 1 cm, cao 10-15 cm, rễ to. Lá có phiến dài, dài 20-25 cm, rộng 3,5 -4,5 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm-tụtán cao 25 cm; hoa nhỏ; phiến hoa cao 5 mm, đỏ tím, bìa vàng; môi trắng, thùy giữa mập, trên móng hình trụ, trắng, thùy cạnh có mũi. Nang hình dùi.

Nhatrang, Đàlạt; III.

- Tepals 5 mm, purple, yellow on edges, lip white (*Saccolabium racemiferum* Lindl., *Sarcanthus pallidus* Lidl., *S. manlinensis* Guill.).

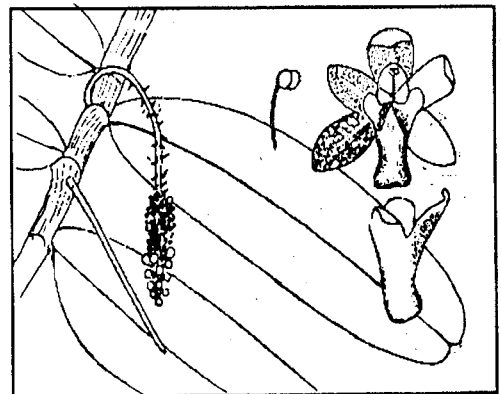

11.491 - *Cleisostoma robusta* Guill.. Mậtkhẩu vạmvò.

Phonglan có thân to 8 mm, có rễ dài, to. Lá songđỉnh; phiến trònđài, đến 14 x 4 cm, đầu lõm, gân nhiều. Chùm đơn, xoi bẹ lá; hoa nhiều, khít nhau, rộng 1 cm, vàngvàng; môi có túi hình trụ, thùy cạnh đứng, thùy chót có 1 phiến nhỏ hướng vào trong; cột ngắn. Nang 25 x 6 mm, gần như không cọng.

Luctinh, Cônson.

- Flowers yellowish.

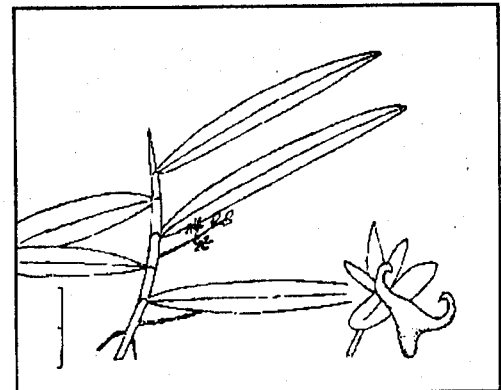

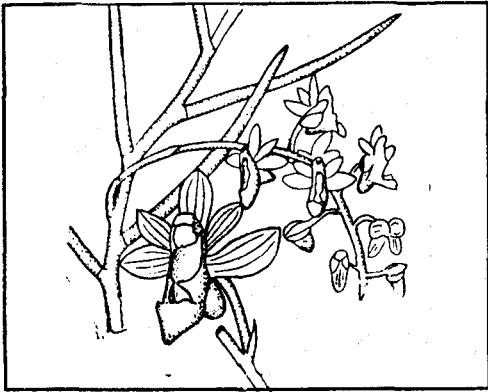
11.492 - *Cleisostoma rostratum* (Lindl.) Garay. Mậtkhẩu mũi.

Phonglan cao 13-30 cm, có rễ to (3 mm), lông tím. Lá 4-5, có phiến to 16-20 x 2 cm, dài, mũi nhọn, cứng, mặt trên có vân tím, mặt dưới tím đen. Chùm xoi bẹ lá, dài 2 cm; cọng và noãn sào 3 mm; lá đài xoan, 2,5 mm, môi 3 thùy, móng 1,5 mm, có ngăn chia hai.

Sapa, Hàiphòng, Hàsonbình, Bìnhtrịthiên, Phúkhánh.

- Leaves acute; inflorescence 2 cm long (*Sarcanthus rostratus* Lindl., *Sarcanthus laoensis* Guill.).

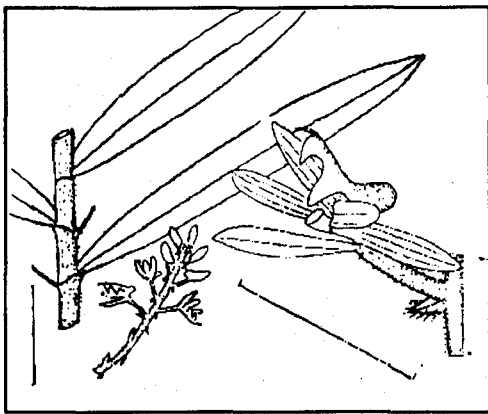

11.493 - *Cleisostoma simondii* (Gagn.) Seidenf.
Mật khẩu Simond.

Phong lan cao 15-25 cm, có thân hình trụ, to 6-8 mm. Lá song đính; phiến hình trụ, dài 6-9 cm, có đốt ở đáy. Chùm ngoài nách, thông; hoa thưa, vàng nghệ, môi đỏ; lá hoa nhỏ; cọng và noãn sào 12-15 mm, lá đài giữa 6-7 mm; môi hình túi sâu 5-7 mm, thùy cạnh đứng, thùy giữa tía, có mũi nhọn.

Caonguyên B (hình theo Seidenfaden).

- Limb articulated; pendent raceme; midlobe purple (*Vanda simondii* Gagn., *Vanda teretifolia* Lindl.).

11.494 - *Cleisostoma striatum* (Reichb. f.) Garay.
Mật khẩu sọc. Thân dài đến 30 cm, không nhánh, to 4 mm, dẹp dẹp, có bẹ bao. Lá có phiến hẹp, to 25 x 1 cm, chót nhọn, dài, gân 7-9. Chùm xoi bẹ lá, dài 1,5-3 cm; lá hoa có lông dài; cọng và noãn sào có lông mịn; hoa rộng 12 mm, có sọc nâu đỏ; lá đài giữa như cánh hoa cạnh, 3 gân; môi có móng, thùy cạnh đứng, thùy chót tam giác dảnh lên và tặc cùng bằng hai râu.

Vĩnh phú, Công tum, Lâm đồng, Định quán.

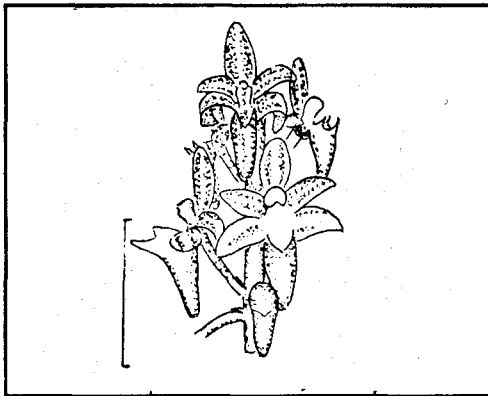
- Inflorescence 1,5-3 cm long; pedicel and ovary pubescent (*Echioglossum striatum* Reichb. f., *C. brevipes* Hook. f., *Sarcanthus krempfii* Guill., *S. pilifer* Guill.).

11.495 - *Cleisostoma subulatum* Bl.

Lan nhỏ. Lá song đính, có phiến hẹp dài, chót có đuôi, to 28 x 1 cm. Chùm thông; hoa với phiến lục có sọc tía, môi vàng vàng, móng ủng tía, hình trụ nhọn, thùy đứng như 3 sừng; phách khối vàng.

Cambodge; III.

- Small plant; racemes; tepals with purple stripes, lip yellowish, spur purplish (*Sarcanthus dealbatus* (Lidl.) Reichb. f.).

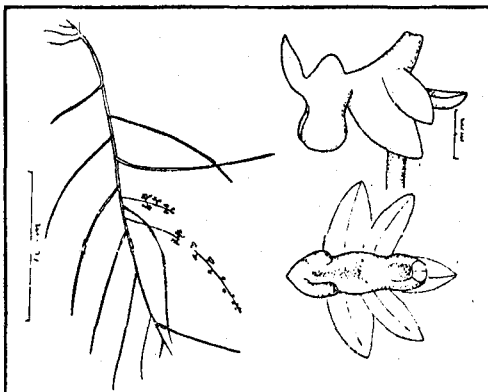

11.496 - *Cleisostoma williamsonii* (Reichb. f.) Garay.
Mật khẩu Williamson.

Phong lan có thân thông, dài 20 cm, to 2 mm, có rễ khisinh. Lá hình trụ nhọn, dài 5-10 cm, to 2-4 mm, chót thon song đầu tà. Chùm dài hơn lá 2-4 lần; lá hoa nhỏ; hoa rộng 5 mm, nâu lợt, môi đỏ; phiến 3 gân; môi có thùy cạnh đứng, móng 2-3 mm, như tròn, thùy chót tam giác, đứng; cột ngắn.

B, Quyảng nam Đà nẵng, Công tum, Đăclắc, Đàlạt, Biênhòa; V (hình theo Seidenfaden).

- Pendent stem; leaves 2-4 mm wide; lip with erected lobes (*Sarcanthus williamsonii* Reichb. f., *S. demangei* Guill.,).

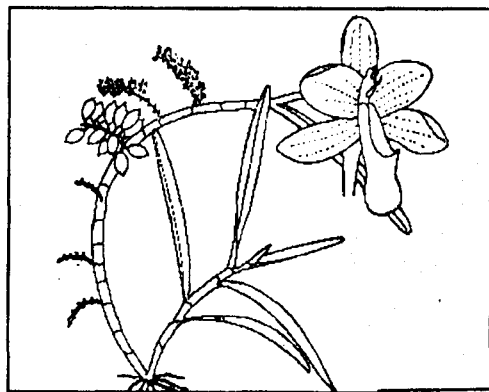

11.497 - *Cleisocentron klossii* (Ridl.) Garay. Mấtâm.

Phonglan cao đến 20 cm; thân tròn. Lá có phiến hẹp dài, to 8 x 0,7 cm, mập, be dài đến 1 cm. Chùm ngoài nách lá, dài bằng 1/2 lá; *hoa huồng*, cao 5 mm; lá đài giữa xoan; môi có móng to, dài, *trắng*, thùy cạnh quấn vào trong, thùy giữa xoan ngắn. Nang bầu dục, dài 5 mm.

Langbian, Bảolộc; II (hình theo Seidenfaden).

- Extra-axillary short racemes; flowers pink, spur white (*Saccolabium klossii* Ridl., *Cl. langbianensis* Guill.).

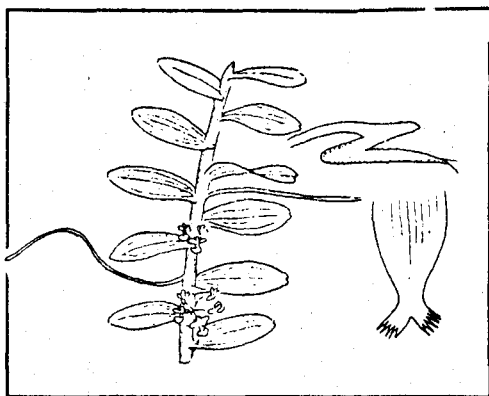

11.498 - *Peletantheria ctenoglossum* Ridl.. Bạtlan trâm.

Phonglan có thân dài 20-30 cm, tím, mang rễ khisinh dài. Lá songđỉnh; phiến bầu dục, vào 2,5 x 1,2 cm, đầu có 2 thùy bấtxung, dày, thường hình mấn xối. Pháthoa dài 1-2 cm, xoi be lá; hoa nhỏ, *trắng*, dài 1cm, kể cả móng; lá đài giữa 4 mm; môi có túi dài 5 mm, chót có 2 *thùy nhỏ, rìa như lược*.

Rừng thưa: Tamđảo, Phúkhánh, Thuậnhải, N CátTiên, Saigon.

- Flowers 1 cm long; midlobe of lip with 2 pectinate lobules (*Sarcanthus lophochilus* Gagn., *Cleisostoma thomatoglossa* Guill.).

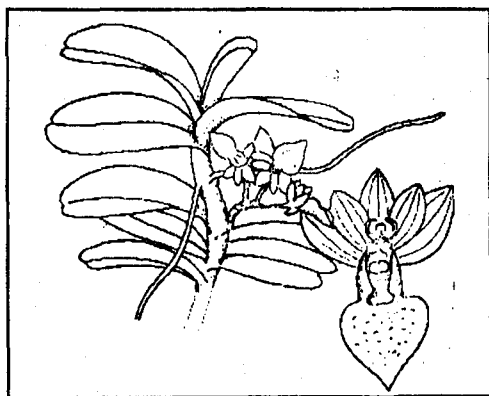

11.499 - *Peletantheria insectifera* (Reichb. f.) Ridl.. Bạtlan ruồi.

Phonglan có thân cứng, cao 6-7 cm, lông dài đến 2 cm; rễ khisinh to. Lá ôm thân; phiến trònđài, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm dài 1-2 cm, mang 3-5 hoa; phiếnhoa 3 gân; môi *huồng*, móng có ngắn, thùy cạnh nhỏ, thùy chót hình tim.

Quảngninh, Hảiphòng, Hàsonbình, Hànamninh (hình theo Hooker),

- Inflorescence 2 cm; lip pinkish, sidelobes small (*Sarcanthus insectifera* Reichb.f.).

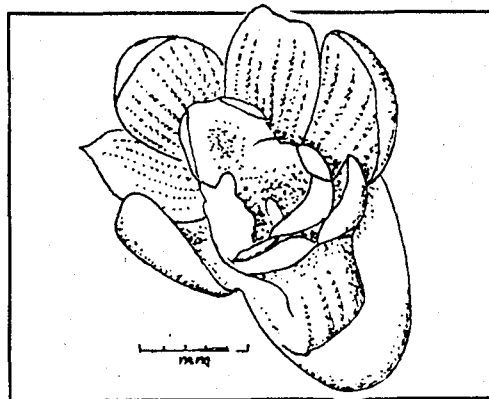

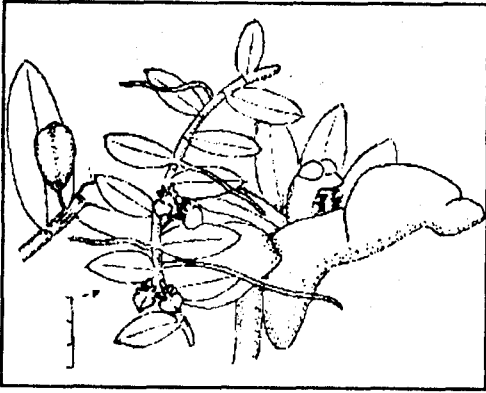
11.500 - *Peletantheria eakroensis* Haager. Bạtlan Khánhhòa.

Phonglan; thân không nhánh, đứng cao 10 cm; rễ khisinh nhiều. Lá nhiều, phiến mập, trònđài, chót có 2 thùy, đo 3 x 0,8 cm. Pháthoa dài 2 cm, ít hoa (2-3); lá đài bầu dục, cao 6-8 mm; cánhhoa cao 5 mm, *vàng nghệ có sọc tía*; móng cong về sau, to 6 x 3 mm; cột cao 2,5 mm, đáy có 2 guơm dài 0,7 mm; phấnkhối 2, viphấn 2 mm.

Núi Dan, Khánhhòa, 600 m (hình theo Haager).

- Epiphytic; petals yellow with purple stripes; pollinies 2, smooth.

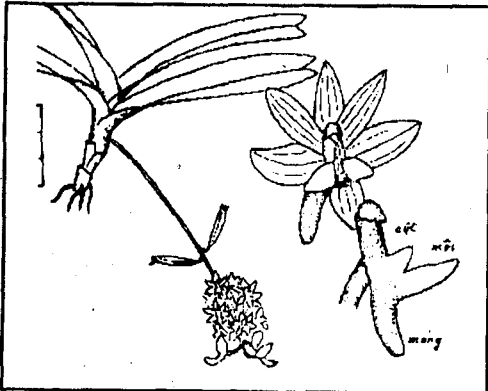

11.502. - *Peletantheria rivesii* (Guill.) Tang & Wang. Batlan Rives. Phonglan cao 20-30 cm, cổ nhiều rễ khisinh dài; lông dẹt, to 3 mm. Lá có phiến xoan bầu dục, đến 3 x 1 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau; bẹ dài đến 1 cm, có sọc. Chùm ngắn ngoài nách lá; hoa rộng 6 mm; lá đài giữa xoan thon, 6 x 2 mm; cánh hoa hình muỗng, 3 gân; môi có thùy cánh đứng, thùy giữa cong xuống và có sọc dọc. Nang xoan ngược, cao 12 mm.

Quảngninh, Ya-lô-may, N.

- Leaves 3 x 1 cm; inflorescence short; perianth 6 mm long (*Sarcanthus rivesii* Guill., *S. tonkinensis* Guill...).

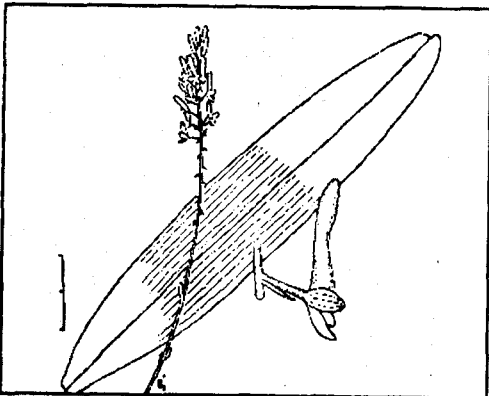

11.503. - *Sarcoglyphis mirabilis* (Reichb. f.) Garay. Nhục mấu.

Phonglan có thân ngắn, có rễ ở đáy, to. Lá songdinh; phiến hẹp dài, to 5-7 x 1,2 cm, chót có hai thùy tà. Chùm thông, dài 10-13 cm; hoa tương đối nhỏ; lá đài lục nâu; cánh hoa hơi nhỏ hơn lá đài; môi có thùy cạnh xoan thon, thùy chót đầu tà, móng ngắn. Nang dài 1,5 cm.

Đàlạt, Dinhquán (hình theo Hooker).

- Flowers brownish green (*Sarcanthus mirabilis* Reichb. f., *Cleistoma poilanei* Gagn.).

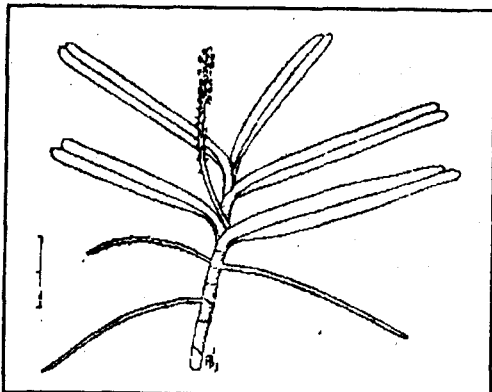

11.504. - *Uncifera dalatensis* (Guill.) Seidenf. & Smit.. Móng Đàlạt.

Phonglan có thân dài 10 cm. Lá cách nhau, to 25 x 3 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau, dày, gân-phụ cách nhau vào 1-1,5 mm. Chùm dài đến 15 cm; hoa vàngvàng; lá hoa lâu rụng, thon, nhọn, dài 5 mm; noãn sào và cọng 7 mm; phiến hoa xoan, cao 5 mm; cánh hoa nhỏ hơn lá đài; môi có móng đứng, dài 12 mm, thùy 3, thùy cạnh dính vào cột; phản khối 4.

Rừng thưa vùng Đàlạt.

- Flowers yellowish; spur erected, 12 mm long (*Saccolabium dalatense* Guill.).

11.505. - *Smitinandia helferi* (Hook. f.) Garay.

Phonglan có thân hơi dẹt, to 5-6 mm, có bẹ còn lại; rễ khisinh dài, to 3 mm. Lá songdinh; phiến đến 10 x 1,5 cm, chót có 2 thùy tròn, một dài một ngắn. Pháth hoa đứng, dài 5-6 cm; hoa nhiều, nhỏ, vàng; lá đài giữa cao 1,5-2 mm.

Nambộ; III-IV.

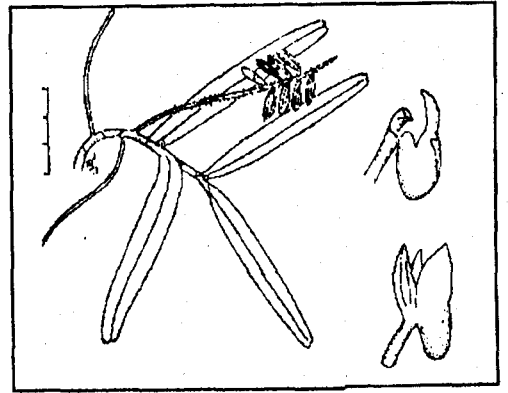
- Epiphytic; erected racemes; flowers yellow (*Saccolabium helferi* Hook. f.).

11.506 - *Smitinandia micrantha* (Lindl.) Holtt.

Phonglan có thân dài đến 30 cm, cứng, to 4-5 mm, có bẹ bao; lông vào 1 cm, rễ to, dài. Lá songdĩnh, đến 9 x 1,3 cm, dày, đầu có 2 thùy không bằng nhau, gân 3-4/bên. Chùm dài 8-12 cm, xoi bẻ lá; hoa dày, trắng, nhỏ, rộng 4 mm; lá đài giữa 2,5-3 mm; môi có móng dài 2 mm, thùy cạnh đứng, một cuc chai ở miệng, mỏng; cột ngắn; phấn khối 4. Nang bầu dục, đến 13 x 6 mm.

Đà Lạt, vùng Sài Gòn (Thủ Đức).

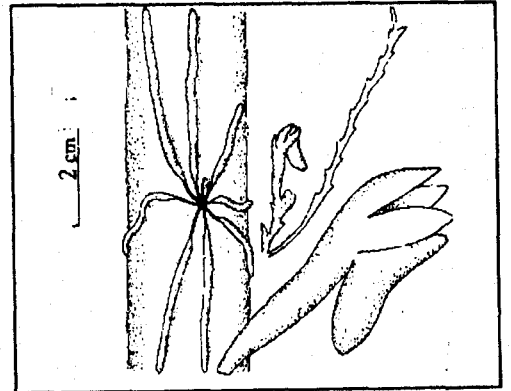
- Epiphytic; flowers white; sepals 2.5-3 mm long (*Saccolabium micranthum* Lindl., *Uncifera albiflora* Guill., *Cleisostoma tixieri* Guill.).

11.507 - *Taeniophyllum obtusum* Bl.. Daidiệp tà.

Phonglan, không thân, không lá; hệ thống rễ to, đẹp, màu lục (diệp lục), dài 5-10 cm, rộng 3-4 mm. Trục phát hoa có nhánh ngắn, dài 2 cm; lá hoa co 2 mm; hoa dài 5 mm, ngậm; đài và vành cao 2 mm, vàng xanh; môi đỏ, to 1,5 x 1 mm; cột cao 0,8 mm, nắp có 2 bột đỏ; phấn khối 2.

Định quán; III.

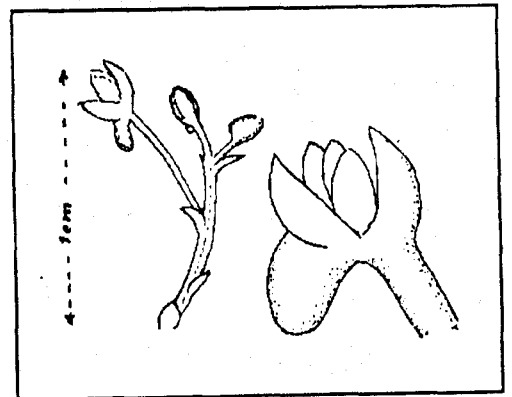
- Stemless and aphyllous plant; flowers greenish yellow, lip red (*T. vietnamensis* Guill. & Tix.).

11.508 - *Taeniophyllum daroussini* Guill. & Tix.. Daidiệp Daroussin.

Phong lan, không thân, không lá; rễ màu lục, đẹp, dài đến 5 cm, rộng 3 mm. Phát hoa cao 0,5 cm; hoa 2-3; trục và lá hoa xanh; lá hoa nhỏ; cộng, noãn sào và phiến hoa vàng tái; cánh hoa nhỏ hơn lá đài; môi có gót 3 mm; phấn khối tròn.

Trên thân Caosu, vùng Xuân lộc.

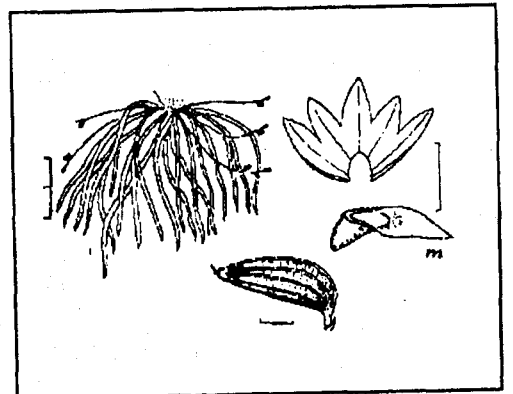
- Stemless and aphyllous; flowers pale yellow; lip with spur 3 mm long.

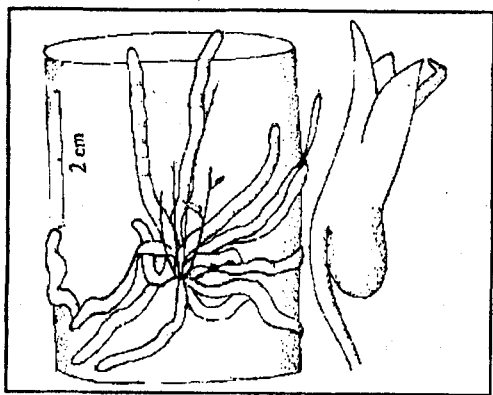
11.509 - *Taeniophyllum fasciculatum* Aver.. Daidiệp bó.

Phonglan có thân như chỉ cao 1-2 mm mà thôi, không lá; rễ nhiều như giấy nịt, thông, cứng, mặt dưới có đốm xoan trắng, dài đến 10 cm, rộng 1-2 mm. Phát hoa 1-3 hoa trắng cao 2-3 mm; phiến hoa bằng nhau; môi có túi cao 0,5 mm. Nang cong cong, dài 4-5 mm.

Gialai Công tum; IV-V, 4-5 (hình theo Averyanov).

- Stem 1-2 mm long; root to 10 cm long; flowers white; capsules 4-5 mm long.

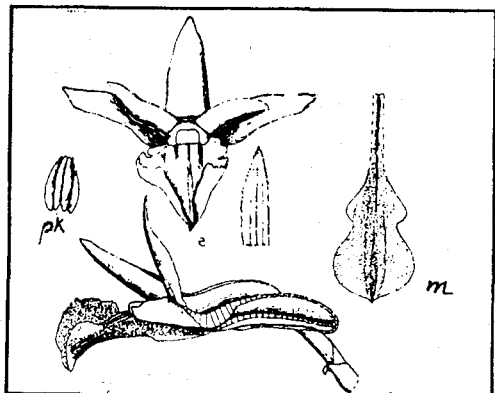

11.510 - *Taeniophyllum minimum* Guill. Daidiệp bé.

Phonglan, không thân, không lá; rễ to, màu lục, dẹp, dài 3 cm, rộng 1 mm. Trục phát hoa đứng, cao 2 cm; lá hoa 1 mm; hoa dài 2-3,5 mm, lúc khô vàng; lá đài và cánh hoa tam giác; môi dài 1-1,2 mm, không lông, có móng ngắn, có thủy; phấn khối hình cầu.

Trên nhánh cây, rừng dày: Đà Lạt.

- Inflorescence 2 cm high; flowers yellow on dry (*T. perpusillum* Guill. & Tix.).

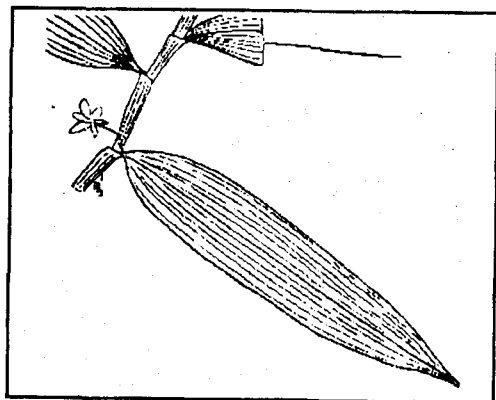

11.511 - *Taeniophyllum pahangense* Carr. Daidiệp Pahang.

Phụ sinh nhỏ, không lá; cành hành bò, ngắn; rễ màu lục, dài, thon đến tròn dài thon, *Phát hoa 1-hoa*; lá đài và cánh hoa dính nhau ở đáy; lá đài tròn dài nhọn; cánh hoa hơi nhỏ hơn, hơi hình phân hẹp; môi 3 tỳ hình tròn; phấn khối 4.

Gialai Công tum (hình theo Carr).

- Small epiphyte; inflorescence 1-flowered; sepals and petals connate on their basal edge (*Dendrobium pahangense* Carr).

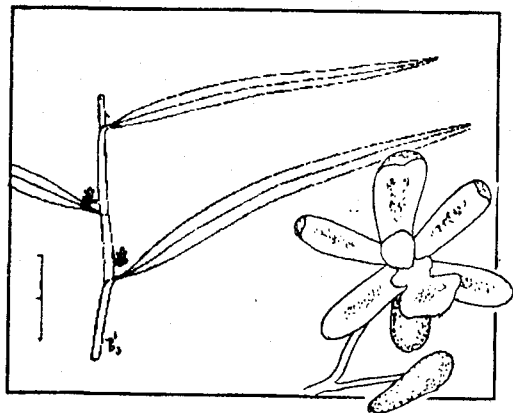

11.512 - *Trichoglottis cirrhifera* T. & Binn. Maothiệt roi.

Phonglan bò dài; thân hơi chữ-chì, có lông dài 2 cm, to 3-4 mm, được bọc bao trơn. Lá tròn dài, to 9-11 x 2 cm, dài, không lông, gân-phụ cách nhau 1 mm. Phát hoa 1-hoa, ngoài nách lá; hoa *vàng tái*, có *bốt to* ở phiến hoa; cọng và noãn sào 1 cm; lá đài giữa bầu dục, to 8,5 x 3,5 mm; cánh hoa rộng 2 mm; môi *trắng*, dài 7 mm, móng ngay, 4 mm; cột cao 6 mm; phấn khối 4.

Vạn tuợng; Bình trị thiên ?; IV.

- Flowers pale yellow with white lip.

11.513 - *Trichoglottis lanceolaria* Bl. Maothiệt thon.

Phonglan *thòng*, có rễ kh sinh nhiều ở phần đáy, và thân mảnh, dài đến 0,7 m, to 2 mm. Lá có phiến thon hẹp, đến 10 x 0,7 cm, đáy hẹp; bọc có sọc. Phát hoa ngắn ở ngoài nách lá, xoi be, mang 2-4 hoa *vàng có sọc nâu đỏ*, cao 5-7 mm; lá đài giữa dài bằng móng; lá đài cạnh dính nhau vào móng; môi có thủy cạnh đứng, thủy chót rộng hơn cao.

Đà Lạt.

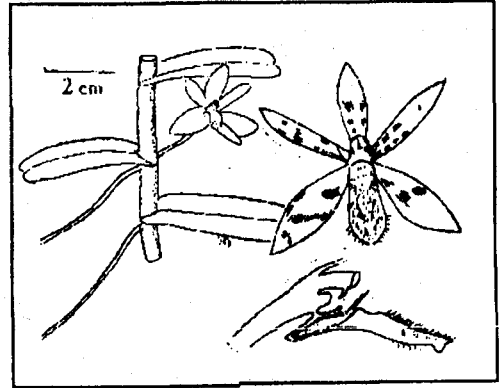
- Pendent stem; leaves grass-like; flowers yellow red brown striped.

11.514 - *Trichoglottis retusa* Bl. Maothiet tà.

Phonglan có thân dài hơn 1 m, mang rễ khisinh bám dài vào đầivật. Lá có phiến trònđài, cứng, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Hoa côđộc, đốidiện với lá; cọng và noẫnsào dài 1 cm; hoa màu *vàng cam*, lấđài giữa có đốm nâu; *môi trắng hơi vàngvàng có đốm nâu* lợt, có lông, móng rõ; phẫnkhoi 4.

Rừng ráo: Nhatrang, Phanrang, Lâmđồng, vùng Sài Gòn, Phúquốc; IV-VI.

- Flowers orange, red brown blotched, lip white, light brown blotched.

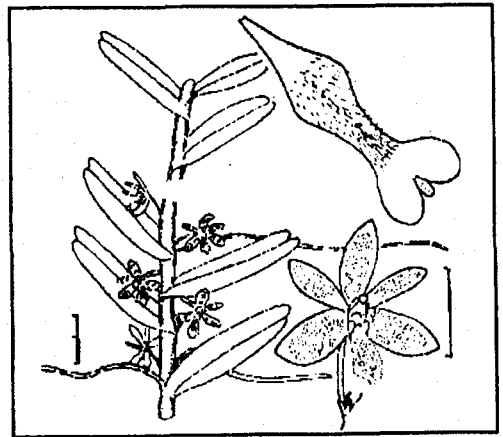

11.515 - *Trichoglottis seidenfadenii* Aver.. Maothiet Seidenfaden.

Phonglan có thân dài hơn 0,8 m; lông dài 2 cm, to 5 mm, có 2 sóng dọc, có bẹ bao có cạnh; rễ khisinh dài. Lá có phiến bầuđục trònđài, to 5-8 x 2,2 cm, đầu lõm, có 2 thùy không bằng nhau, hay cắt ngang. Hoa côđộc, ngoài nạch lá; cọng và noẫnsào dài 1 cm; hoa *vàng có đốm nâu*, không thơm; lấđài giữa cao 10-12 mm; *môi trắng*,bột đỏ hay tím, có lông nhiều ở phần giữa, đáy có u; cột cao 3 mm, phẫnkhoi 2.

Nhatrang, Hòn Thổchâu, Cônđảo ; VI-VII (hình theo Averyanov).

- Plant to 80 cm long; flowers yellow, brown blotched, lip white.

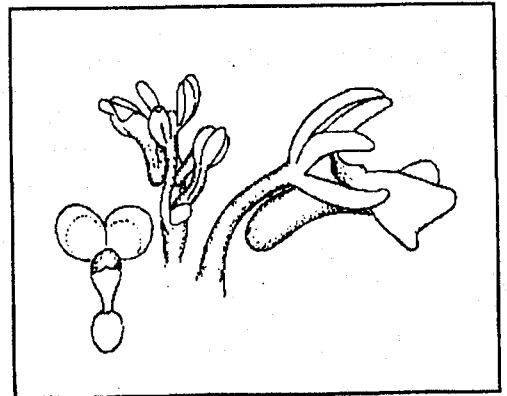

11.516 - *Trichoglottis triflora* (Guill.) Garay & Seidenf. Maothiet ba-hoa.

Phonglan cao đến 8 cm, thân to 3 mm, có rễ khisinh to. Lá đến 20; phiến dày, *hình trụ*, có rãnh mặt trên dài, to 1-3 x 0,3 cm, đầu nhọn. Chùm cao 1,5 cm; láhoa nhỏ; hoa 2-7, *lục nâu*, *móng trắng*; lấđài giữa cao 3 mm; môi dài 3 mm, 3 thùy, móng cao 4 mm, có lông ở móng; phẫnkhoi 2. Nang to 8 x 3 mm, có 3 cạnh.

Dilinh (hình theo Seidenfaden).

- Leaves cylindrical; perianth 3 mm long, brown green, spur white (*Saccolabium triflorum* Guill.).

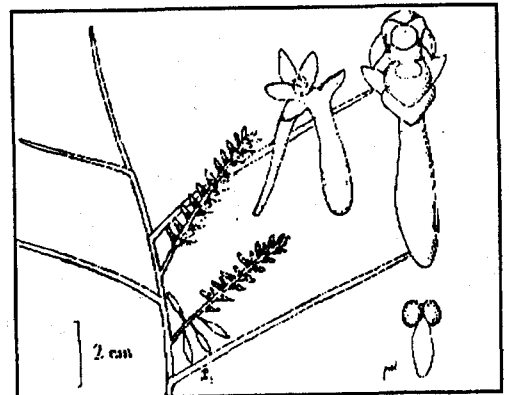

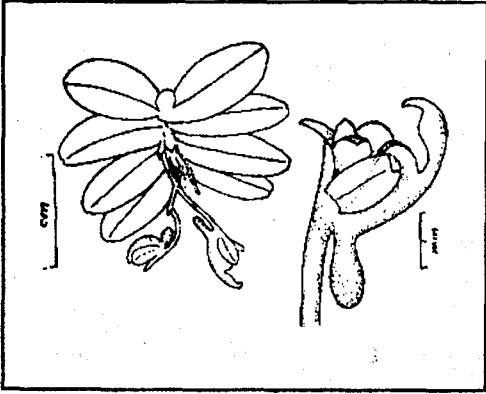
11.517 - *Cleisostomopsis eberhardtii* (Fin.) Seidenf.. Nanglan Eberhardt.

Phusinh; thân cao 20-30 cm, dày 3-4 mm. Lá có *phiến hình trụ*, dài 8 cm, rộng 2 mm, chót tà. Chùm dài 2-4 cm, gần ngoài nạch lá; cọng và noẫnsào dài 5-6 mm; hoa *đỏ*, *môi đậm*; phiếnhoa xoan; móng dài 6 mm, trắngtrắng; phẫnkhoi 4, đỏ bầm. Nang bầuđục.

Trên Thông: Đàlạt, đỉnh Langbian; III.

- Flowers red, lip dark with spur to 6 mm long (*Saccolabium eberhardtii* Finet).

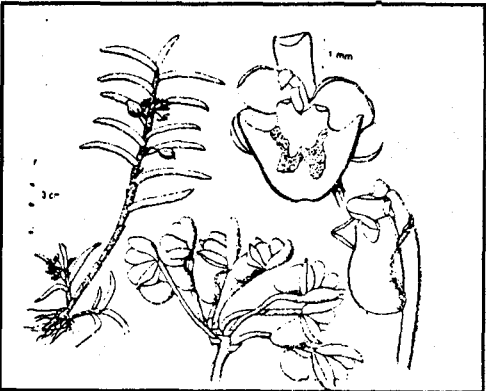

11.518 - *Schoenorchis tixierii* (Guill.) Seidenf. Nanglan Tixier.

Phonglan nhỏ, có thân dài vào 1 cm mà thôi. Lá songđỉnh; phiến to 10 x 5-9 mm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm 1-2 hoa; hoa nhỏ, dài 4-5 mm; ládài cạnh đầu tà, cắt ngang; cánhhoa như ládài; môi có thùy cạnh thấp, đứng, thùy giữa hẹp, cong lên, móng hình trụ chẻ, hơi phù; cột ngắn; phấnkhối 4.

Đàlat (hình theo Seidenfaden).

- Stem 1 cm long; flowers 4-5 mm long (*Saccolabium tixierii* Guill., *Schoenorchis fragrans* auct., non(?) Par. & Reichb. f., Seidenf. & Smitin.).

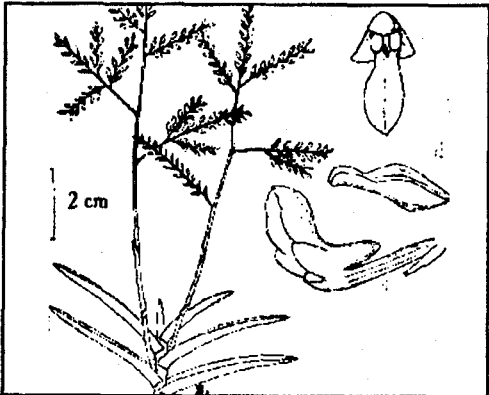

11.519 - *Schoenorchis brevirachis* Seidenf.

Bụi nhỏ, cao 12-15 cm, Lá có phiến hình trụ có rãnh dọc ở bụng, dài 2,5-3,5 cm. Pháthoa dài 1 cm; hoa vào 6-8, đỏ tím; ládài giữa cao 3,5 mm; môi có thùy giữa to, tamgiác; móng hình túi to, cong về sau. Trái tròntròn, cao 6 mm,

Bachmã (hình theo Seidenfaden).

- Tuft 12-15 cm high; leaves cylindrical; flowers purple red; spur globose; capsule 6 mm large.

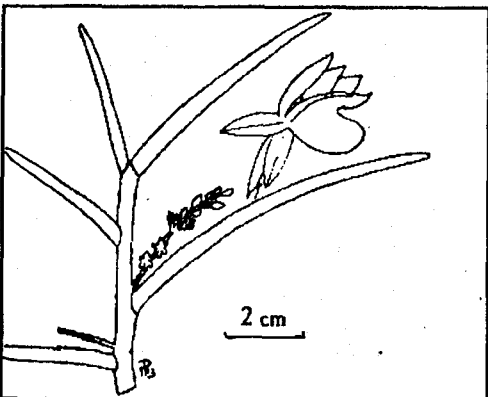

11.520 - *Schoenorchis gemmata* (Lindl.) J.J. Sm. Nanglan chồi.

Phonglan có thân thông, dài 20-38 cm. Lá songđỉnh hẹp nhọn, dài 6-8 cm, rộng 4-10 mm. có đốt ở đáy. Chùm kép, dài hơn lá; hoa trắng; môi hương hay tím tím, dày, mặt trên có unân; phiếnhoa xoan; cột vàng, phấnkhối 4. Nang ngắn.

Tamđảo, Đăclắc, Đàlat; III.

- Flowers white, lip pink or pusplish (*Saccolabium gemmatum* Lindl., *Cleisostoma evardii* Gagn., *C. dichroanthum* Gagn...).

11.521 - *Schoenorchis micrantha* Bl. Nanglan hoa nhỏ.

Phonglan thành bụi; thân hình trụ, có nhánh, dài 10-15 cm. Lá có phiến hình trụ dài 3-4 cm, có rãnh bụng, to 2-4 mm. Pháthoa ngang, không nhánh; hoa nhiều, vàng hay hườnghường, thơm; phiếnhoa như nhau, cao 1,5 mm; móng to, dài bằng môi; phấnkhối 4.

Đàlat; III.

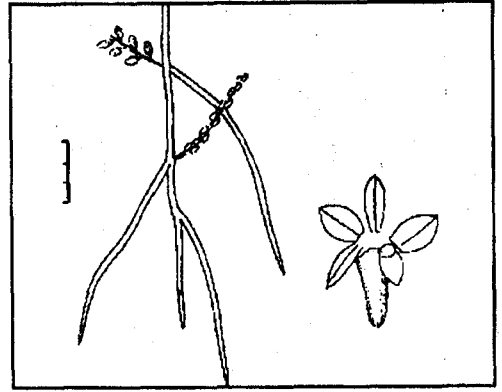
- Flowers fragrant, yellow or pinkish (*Saccolabium perpusillum* Hook. f.).

11.522 - *Schoenorchis rosea* (Wight) Benn. Nanglan hương.

Phonglan có thân *thòng*, hình trụ, không nhánh, xanh, dài, có rễ khisinh to, dài. Lá có phiến hình trụ nhọn, có đốt trên bề. Chùm đối diện với lá, dài 4-5 cm; hoa nhiều nhỏ; môi có móng to, có 3 thùy; phấn khối 4. Nang xoan, dài 7-8 mm.

Lạcduong(Lâmđồng).

- Inflorescence opposite to leaves; petals narrower than sepals (*Sarcanthus roseus* Wight; *Saccolabium filiforme* Lindl.).

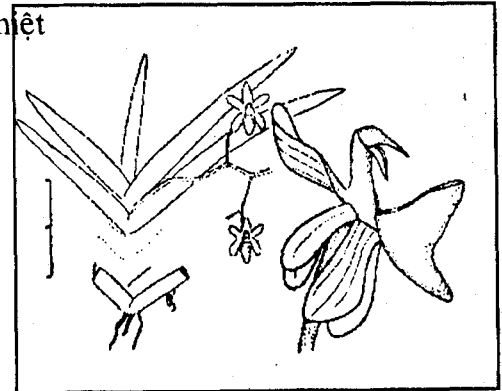

11.523 - *Stereochilus dalatensis* (Guill.) Garay. Trộithiệt

Đàlạt. Phonglan cao 10-20 cm, có thân ngắn, dài 3-4 cm. Lá *songdính*, có phiến mập, *đẹp như guom* (thiết diện chữ V), dài 5 cm. Chùm có trục chữ chi, dài 10 cm; noãn sào dài, không lông; hoa *trắng*, *môi tia lọt*, *vàng ở hạthiệt*; cột tia đậm; lá dài cạnh dính vào cột; cột cao, có 2 tai dài, hướng ra trước, nắp có đuôi dài; phấn khối 4, viphấn dài.

Langhanh, Đàlạt.

- Flowers white, lip purplish, yellow on hypochile (*Sarcanthus dalatensis* Guill., *Sarc. crassifolius* Rolfe ex Down).

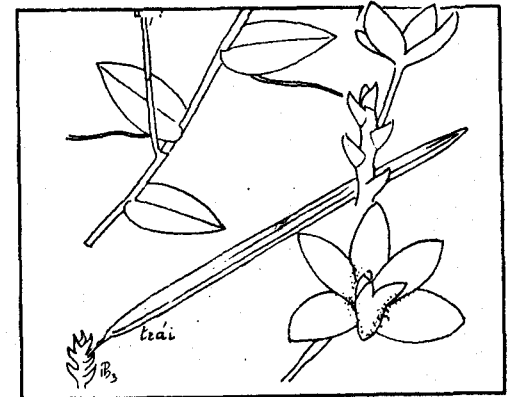

11.524 - *Thrixspermum amplexicaule* (Bl.) Reichb. f. Maotử ôm-thân.

Phonglan có thân bò dài, to 3-4 mm, lồng vào 3 cm, vàngvàng, có bột tia; rễ dài, trắng. Lá có phiến bầu dục thon, to 5 x 2,5 cm, đáy hình tim *ôm thân*. Chùm dài 15-25 cm, hoa *màu tím lọt hay trắng*; lá dài cao 16 mm; môi ngắn hơn lá dài, móng dài 6 mm, thùy cạnh có đốm trắng và tím, thùy chót trắng.

Rừng lầy: GialaiCổngum, Lâmđồng.

- Leaves amplexicaule; flowers pale violet or white (*Dendrocolla amplexicaule* Bl.).

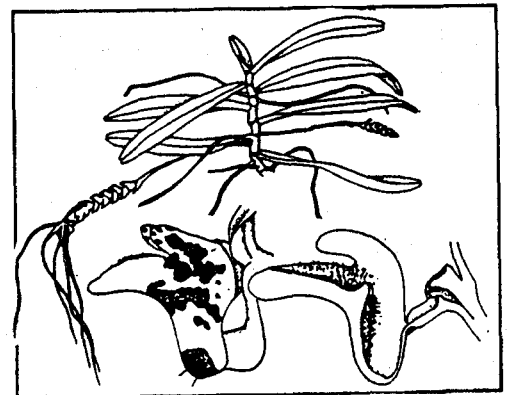

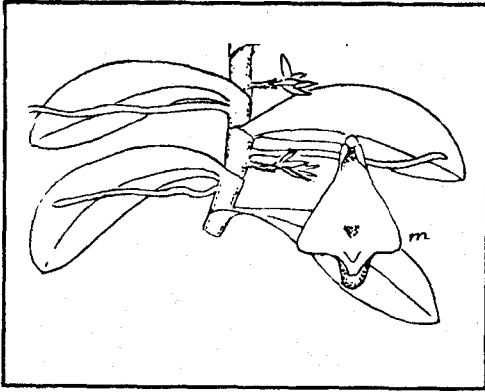
11.525 - *Thrixspermum leucarachne* Ridl.

Phonglan; thân dài 20-30 cm. Lá *songdính*, dài 10-12 cm, rộng 1,6-2 cm, chót có 2 thùy tà. Pháthoa dài 12-18 cm; láhoa đẹp trong 1 phẳng; *hoa trắng có đốm tím*, trên cộng và noãn sào dài 18 mm; lá dài và cánh hoa cạnh dài đến 9 cm, trắng; môi trắng, 3 thùy, thùy giữa dài 6 mm, móng 3 mm.

Lâm-hà; I-XII (hình theo N.t.Tịch).

- Epiphytic; flowers white with dark purple spots; sepals and petals to 9 cm long.

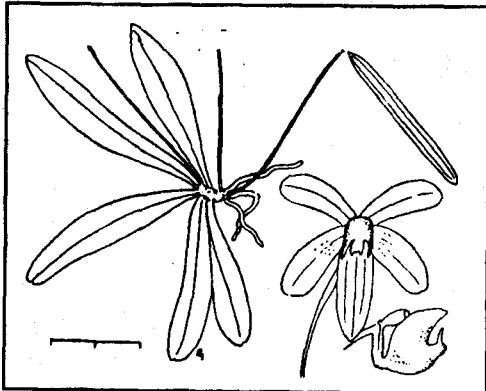

11.526 - Thrixspermum pauciflorum (Hook. f.) Ridl.

Phụ sinh có thân cao 5 cm. Lá song đính, phiến tròn dài tằm, mập, đo 4(7,5) x 1 cm. Pháthoa ngắn, ít hoa; *hoa trắng, môi vàng*; môi có hạt tiết tam giác, thượng thiệt nhỏ, tằm; phấn khối 2

Rừng vào 1.000 m: VN.

- Epiphyte; stem 5 cm high; leaves fleshy, oblong obtus; flowers white, lip yellow (*Sarcochilus pauciflorus* Hook. f.).

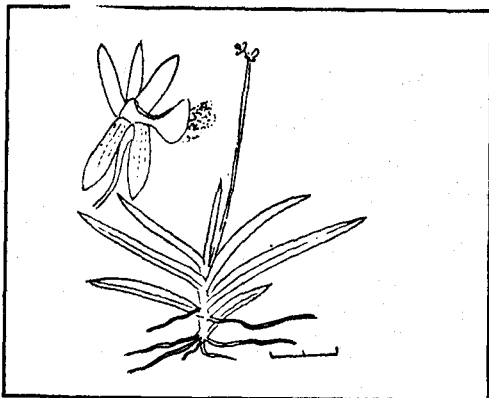

11.527 - Thrixspermum ancoriferum (Guill.) Garay. Maotù móc.

Phong lan có thân ngắn (3 cm). Lá có phiến hẹp, to 30-60 x 5-20 mm, dày, dài, đẹp, gân-phụ không rõ; bề rõ. Pháthoa cao 5 cm, từ nách lá; hoa ít, màu lục vàngvàng; lá dài giữa đo 7 x 3 mm, cánh hoa ngắn hơn; môi có thùy cạnh chòm tới, thùy giữa có 3 răng, có bia đỏ, đầu có lông mặt trong; cột đỏ, nắp trắng. Nang to 6 x 0,5 cm.

Thông thường ở rừng dày và ven rừng: Đà Lạt; V.

- Flowers yellowish green; epichile 3 dentate; column reddish (*Cleisostoma ancoriferum* Guill., *C. aciliata* Tix. & Guill.).

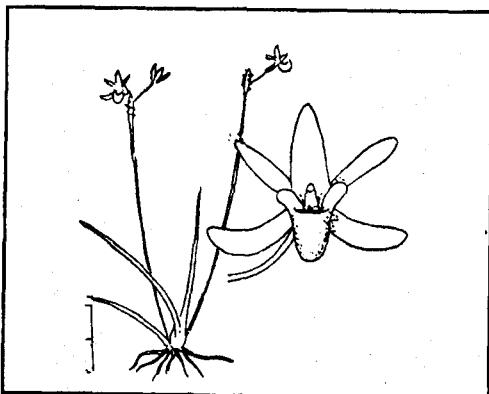
11.528 - Thrixspermum carnosum (Ridl.) Schltr.

Lan nhỏ; thân ngắn, dài không đến 5 cm. Lá có phiến dài 6-8 cm.

Lá hoa dài 2 mm; cột ngắn.

Hà Sơn Bình, Hà Nam Ninh, Gialai Công Tum.

- Small orchidaceae, stem shorter than 5 cm; leaves 6-8 cm long (*Dendrocolla carnosus* Ridl.).

11.529 - Thrixspermum fleuryi (Gagn.) Tang & Wang.

Phụ sinh; thân rất ngắn, cao 1-2 cm. Lá 4-5, phiến rất hẹp, to 3,5-9 x 0,25 cm, hình máng xối. Pháthoa cao 8 mm; *hoa vàng tươi hay cam, môi trắng có đốm cam và vân nâu*; lá dài cao 7-9 mm.

Yên Bái (trên Ôi), Phú Thọ.

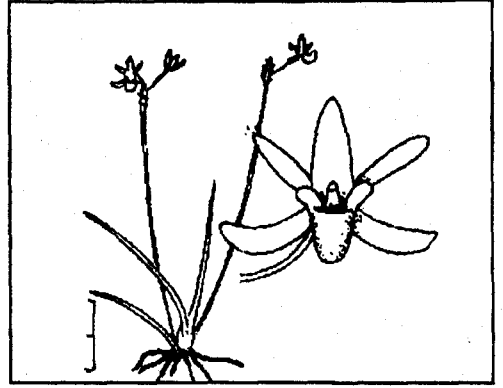
- Small epiphyte; flowers golden yellow, lip white with yellow dots and brownish stripes (*Thylacis fleuryi* Gagn.).

11.530 - *Thrixspermum fleuryi* (Gagn.) Tang & Wang.

Phonglan; thân rất ngắn, cao 1-2 cm. Lá 4-5, phiến rất hẹp, to 3,5-9 x 0,25 cm, hình máng xối. Pháthoa cao 8 mm; *hoa vàng tươi hay cam*, môi trắng có *dốm cam* và *lằn nâu*; lá đài cao 7-9 mm.

Yên Bái (trên đồi), Phú Thọ.

- Small epiphyte; flowers golden yellow, lip white with yellow dots and brownish stripes (*Thylacis fleuryi* Gagn.)

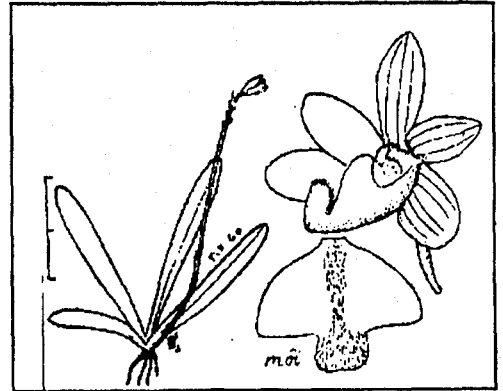

11.531 - *Thrixspermum annamense* (Guill.) Garay.
Maotù Trung bộ.

Phonglan. Thân ngắn, cao 1 cm, mang vào 5 lá songdinh, thon hẹp, to 4 x 0,8 cm, dày. Chùm dài 5 cm, từ đáy thân, đứng, mang hoa ở 6-8 mm chót, có lá hoa nhỏ; cọng và noãn sào dài 3 mm; lá đài giữa to 6 x 3 mm; cánh hoa cạnh đo 5 x 2,7 mm; môi dài 5 mm, có 3 thùy, có lông ở giữa và tròn thùy chót nhỏ; cột co 1,5 mm; phấn khối 2.

Côngtum, phổ biến ở Bảo Lộc, Gough; IV.

- Middle sepal 6 mm, long; lip hairy in the middle and midlobe (*Ascochilus annamensis* Guill.).

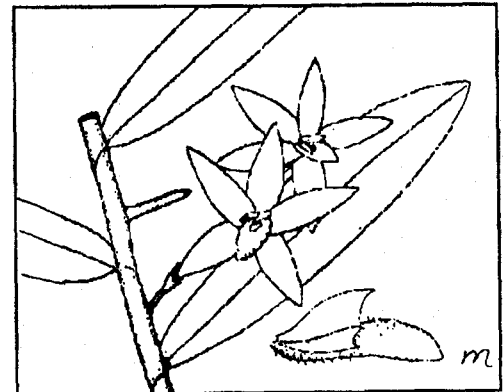

11.532 - *Thrixspermum calceolus* (Lindl.) Reichb. f.
Maotù móng.

Phonglan có thân dài, bò hay leo; lông dài 2-3 cm, to 6-7 mm, rễ to, xoi bẹ lá. Lá có phiến dày, tròn dài, to 8-12 x 2-3 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Chùm đối diện với lá, mang 2-3 hoa, đáy có bẹ bao; *hoa khá to, trắng, thơm*; lá đài giữa hơi rộng hơn cánh hoa, cao 2 mm; môi có 2 thùy cạnh nhỏ, xéo, thùy giữa có lông mịn, thưa, đáy vàng vàng.

Côngtum.

- Long climbing; flowers white, fragrant (*Sarcochilus calceolus* Lindl.).

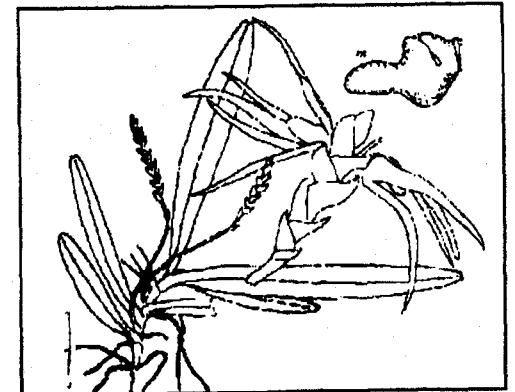

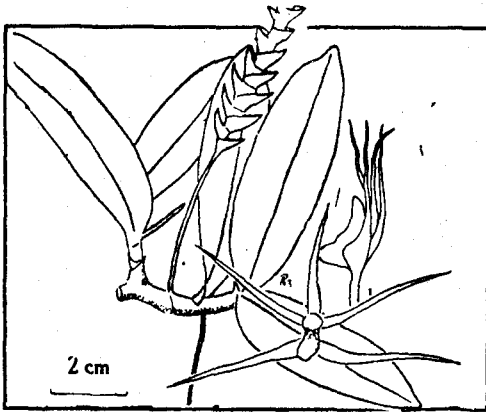
11.533 - *Thrixspermum centipeda* Lour.. Maotù rít.

Phonglan có thân dài 4-7 cm, rộng 5 mm, có rễ khisinh to. Lá có phiến hẹp, to 10 x 1,7 cm, dài, chót có 2 thùy không bằng nhau, đáy có đốt trên bẹ. Pháthoa ngắn hơn lá, phần thụ có *lá hoa songdinh kết lợp*, cao 2-3 mm; lá đài và cánh hoa hẹp, dài đến 2-3 cm, *vàng*; môi ngắn (5 mm) mập.

B đến Bìnhtrị thiên (hình theo Seidenfaden).

- Flowers yellow, to 2 cm long.

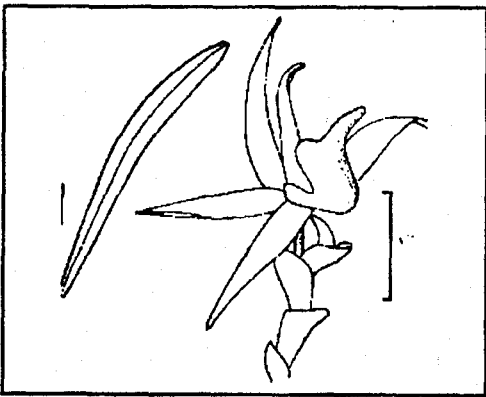

11.534 - Thrixspermum arachnites (Bl.) Reichb. f.
Maotú nhện.

Phonglan có thân dài 15-30 cm. Lá có phiến bầu dục tròn dài, đầu ít bất xứng. Pháth hoa từ nách lá, lá hoa song đỉnh, không rụng; *hoa thơm, màu cam, môi trắng có đốm đỏ*, mau rụng; phiến hoa hẹp dài (như chân nhện); môi có móng, 3 thùy; phướn khối 4. Nang to 5-10 x 0,7 cm,

Rừng luôn luôn xanh: Biên Hòa, Bảo Lộc, Đà Lạt.

- Flowers orange red; lip white, red dotted (*Dendrocolla arachnites* Bl.).

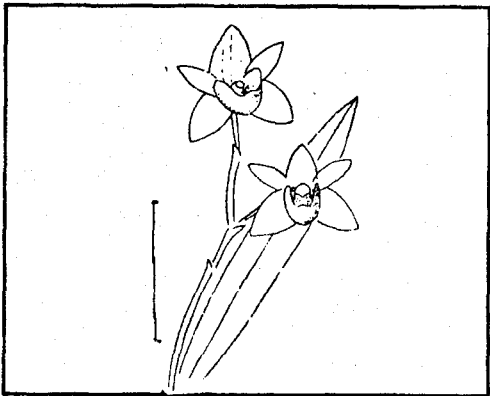

11.534 - Thrixspermum fragrans Ridl. Maotú thơm.

Phonglan có thân dài. Lá song đỉnh; phiến thon hẹp dài đến 12 cm, rộng 1,5 cm, chót có 2 răng nhỏ. Pháth hoa ngắn, phần thụ có lá hoa song đỉnh kết lợp; *hoa rộng 2,5 cm*; phiến hoa thon hẹp; môi có túi, 2 thùy cạnh tròn, đứng, thùy chót thon.

Dran (hình theo Seidenfaden).

- Flowers 2.5 cm wide; lip with sidelobes orbicular.

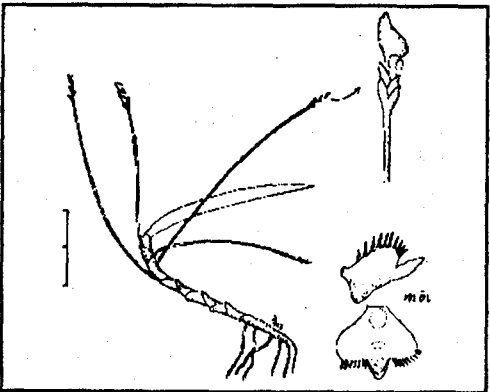

11.535 - Thrixspermum formosanum (Hay.) Schltr.

Phonglan có thân ngắn, cao 1 cm. Lá có phiến hẹp, đo 3-6 x 0,5 cm, dày, mập. Chùm đứng từ nách lá, cao 5 cm; *hoa trắng hay ứng vàng*, rộng 1 cm; lá đài giữa cao 8-9 mm, cánh hoa cao 6 mm; *môi trắng*.

Rừng cao độ 500-1.500 m: Tam Đảo, Gialai Công tum.

- Stem 1 cm high; leaves narrow, fleshy; flowers 1 cm across, white or yellow tint (*Sarcochilus formosana* Hay., *Dendrocolla pricei* Rolfe)

11.536 - Thrixspermum hystrix (Bl.) Reichb. f.
Maotú nhím.

Phonglan *bò cày* trên rễ khế sinh; thân dài 6 cm, được bọc còn lại bao. Lá đẹp, dày, nhọn, to 4,5 x 0,3 cm. Pháth hoa ở nơi lá rụng, dài 6-8 cm, hoa ở cm chót, *thơm, vàng vàng, móng hương*; lá hoa song đỉnh nhỏ, kết lợp; cọng và noãn sào 2 mm; phiến hoa 4 mm; lá đài tròn dài; cánh hoa hẹp hơn lá đài; môi hình dẹt, thùy cạnh đứng có ria lông nhọn (dạng con nhím).

Đà Lạt.

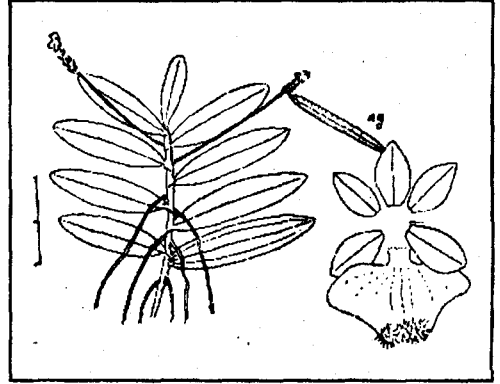
- Flowers fragrant, yellowish, spur pink (*Dendrocolla hystrix* Bl., *Cleisostoma fratum* Guill.).

11.537 - *Thrixspermum merguense* (Hook. f.) O. Ktze. Maotù Merguens.

Phonglan cao 3-8 cm, có rễ khính cằn khều. Lá có phiến bầu dục hẹp, đến 4 x 1 cm, dài, không lông, chót tằm tròn. Pháthhoa ngoài nách lá, dài hơn lá; phần thụ ngắn, có láhoa songđỉnh kếtlợp; hoa có cọng và noãn sào dài 4 mm; ládài dài 4-5 mm; môi hình dơi, có thùy chót có lông đầu phù. Nang dài 2,3 cm, rộng 3 mm.

Bàolộc.

- Perianth 4-5 mm long, lip hairy on apical edge (*Sarcochilus merguense* Hook. f.).

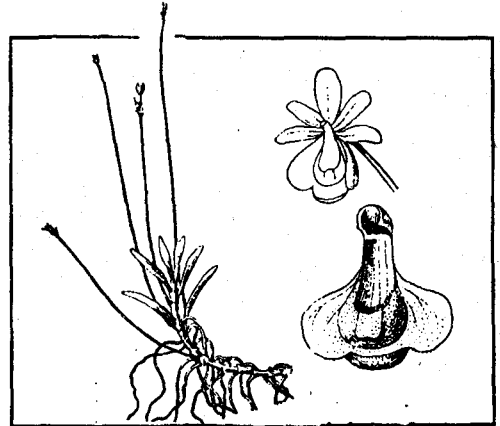

11.538 - *Thrixspermum poilanei* (Gagn.) Tang & Wang.

Phụsinh; thân bò dài 3-9 cm, lông nhiều, ngắn. Lá songđỉnh, có phiến mập, dài 1,5-3 cm. Pháthhoa đối diện với lá, cao 6-10 cm; hoa trắng nhỏ, rất thơm; ládài giữa cao 5 mm; cánhhoa tròn dài, cao 5-7 mm; môi dài 5-7 mm, xoan rộng ngược, có 3 thùy cấn, lõm ở giữa như gót; cột ngắn.

Laobao (hình theo Gagnepain).

- Leaves distichous; inflorescence oppositely foliated; flowers white (*Thylacis poilanei* Gagn.).

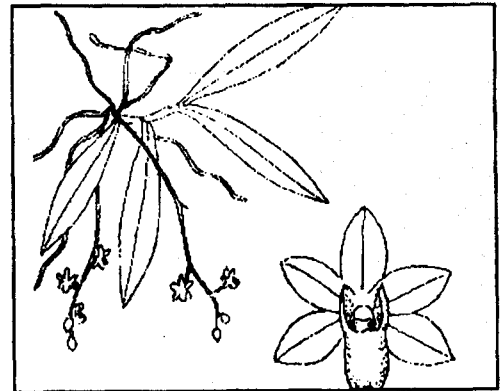

11.539 - *Thrixspermum pricei* (Rolfe) Schltr.

Thân cao 2 cm. Lá songđỉnh, phiến to 4-6 x 0,5-1,6 cm, chót nhọn có khi có 2 thùy. Pháthhoa từ nách lá, thông dài 5-8 cm; hoa trắngtrắng hay vàng lợt, có khi có đốm tía; ládài giữa 7 mm; cánhhoa hẹp, to 6 x mm, môi có móng hình túi, thùy cạnh đứng, hình phẳng, thùy giữa tamgiác thấp.

Vinhphú, 1.000-1.500 m.

- Epiphytic; stem 2 cm long; flowers whitish or yellowish; lip with saccate spur.

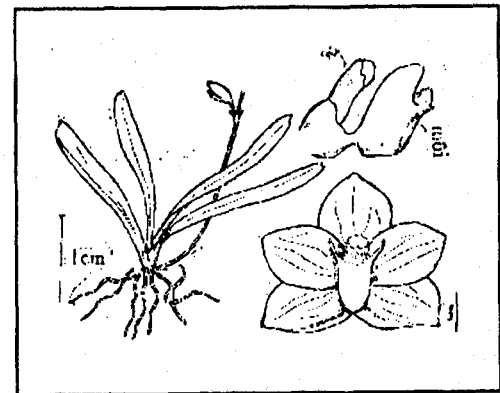

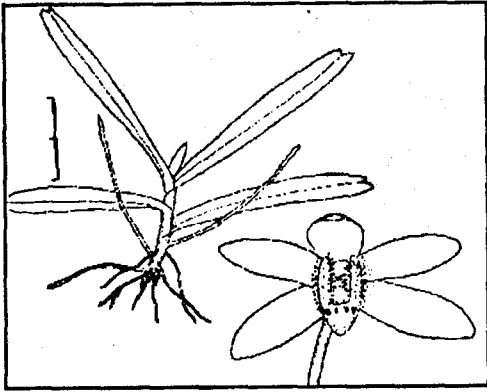
11.540 - *Thrixspermum pusillum* (Guill.) Garay. Maotù nhỏ.

Phonglan nhỏ; thân ngắn. Lá có phiến hẹp dài, dài 2-4 cm, rộng 5-7 mm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Pháthhoa từ đáy thân, ít hoa; hoa nhỏ; phiếnhoa giống nhau, xoan, dài 4-5 mm; môi 3 thùy, đáy hẹp thành cọng; phấnkhối 2. Nang.

Phổ biến ở Bàolộc.

- Small epiphytic; perianth 4-5 mm long (*Ascochilus pusillus* Guill.).

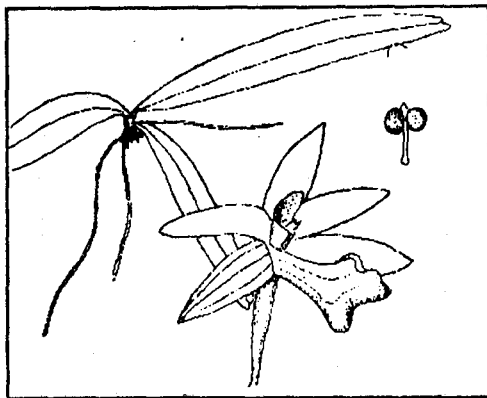

11.541 - *Thrixspermum trichoglottis* (Hook. f.) O. Ktze. Maotù luối-có-lông.

Phonglan nhỏ, có thân cao 4-6 cm; rễ khisinh nhiều, chia nhánh. Lá có phiến hẹp dài, dài 4-7 cm, rộng đến 1 cm, đầu tròn, có 2 thùy không bằng nhau. Pháthhoa ở ngọn, nơi lá đã rụng, dài cỡ lá; *hoa rộng vào 1 cm, trắng, môi có đốm cam và nâu, có thùy cạnh đứng và có lông đầu phù đặc sắc, thùy giữa bán nguyệt.*

Đàlat.

- Flowers white, lip orange red and brown dotted (*Sarcochilus trichoglottis* Hook. f., *Cleisostoma fratum* Guill.).

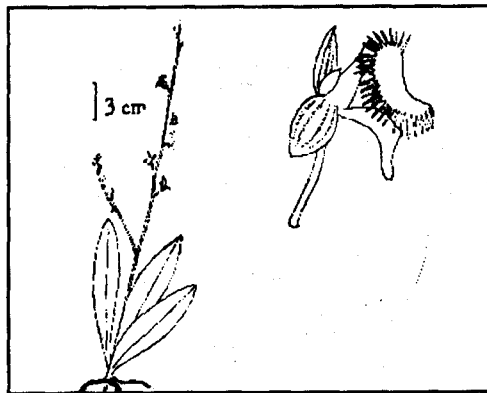

11.542 - *Thrixspermum* sp.. Maotù Nam-Cáttiên.

Phonglan có thân ngắn, dài 1-1,5 cm; rễ khisinh dài. Lá 2-3, mỏng, không lông, tròn dài hẹp, dài 6-9 cm, rộng 8-13 mm, gân dọc 5, đầu lõm, bất xứng. Pháthhoa nhỏ, ngắn, dài 1 cm; *hoa màu ngà, nhỏ; cánh hoa như lá dài; môi có thùy cạnh nhỏ, gót cạn; phần khối cao 1 mm.*

Nam-Cáttiên (Tịch 5/1984).

- Leaves membranous; flowers cream.

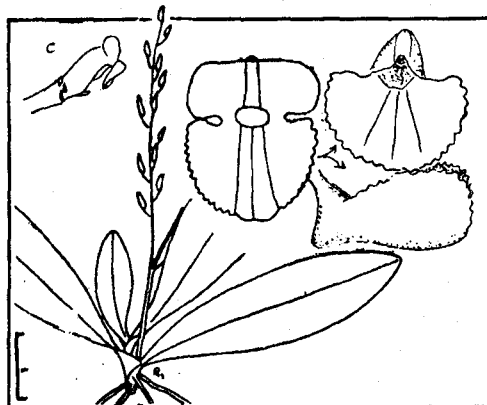

11.543 - *Ornithochilus difformis* (Lindl.) Schltr.. Diếuthiệt.

Phonglan; thân rất ngắn, mang 2-4 lá đẹp, dài 4-18 cm, nhọn 2 đầu. Chùm đơn hay kép, thông dài 20-40 cm; *hoa vàng có sọc đỏ, rộng vào 1 cm; môi đỏ bầm, thùy giữa bìa rìa, dài; cọng và noãn sào vàng; móng ngắn. Nang hình thoi, dài 2,5 cm,*

Vinhphú, Hànamninh, Nha Trang, Côngtum, Bảolộc, Bàriá; VII.

- Flowers yellow red striped, lip dark red, lacinated on edge (*Aerides difformis* Wall. ex Lindl., *Ornithochilus fuscus* Wall. ex Lindl.).

11.544 - *Ornithochilus delavayi* Fin.

Phonglan có thân ngắn, dài 1 cm. Lá có phiến dài, bầu dục thon, dài đến 11 cm, đu tà. Chùm đơn hay kép ở ngọn; *hoa rộng 2 cm; phiến hoa xoan; môi có thùy giữa bìa có răng, có một cục chai ở đáy, móng hình túi.*

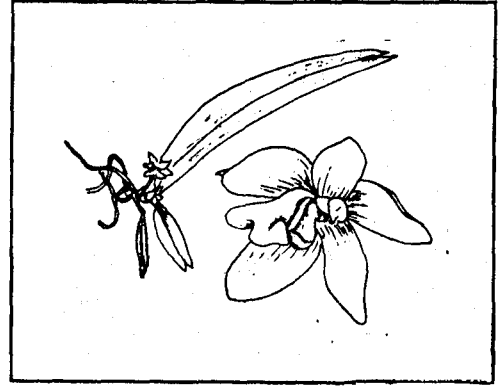
Nha Trang.

- Flowers 2 cm wide; epichile dentate, a callus at base (*Vanda doritoides* Gagn.).

11.545 - *Trachoma rhopalorrhachis* (Reichb. f.) Garay.

Phusinh; thân ngắn. Lá có phiến hơi cong, to 10-11 x 1,7 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau, lục đậm mặt trên. Pháthoa từ nách lá, dài 1-2 cm; *hoa trắng với vài đốm tía*, rộng không đến 1 cm; lá đài sau 8 x 2 mm, lá đài cạnh có mũi gai ở lưng; cánh hoa 7 x 2 mm; môi có túi sâu 4 mm, dài 5 mm, phía trước dày ra, 2 bên cao lên và có màu vàng cam.

Trên cây vùng ngập nước ở Nam Cát Tiên (hình theo N.-t.-Tịch).

- Flowers white with purple blotches (*Dendrocolla rhopalorrhachis* Reichb. f., *Dendrocolla brachyglottis* (Hook. f.) Ridl., *Sarcophilus rhopalorrhachis* (Reichb. f.) Reichb. f., *Saccolabium pavanum* Schltr.).

11.546 - *Cordiglottis filiformis* (Hook. f.) Garay
(*Sarcophilus filiformis* Hook. f., *Dendrocolla filiformis* (Hook. f.) Ridl.).

Phonglan; thân cao 3-5 cm. Lá hình trụ tròn, dài 12-14 cm, to 2 mm. Pháthoa dài 4-4,5 cm, màu nâu tía, phũ ra ở chót với lá hoa luclục; hoa nhỏ, màu tàn, *trắng trắng ứng hưởng với môi vàng tươi*; phiến-hoa dài vào 1 cm; môi 3 thùy, thùy giữa dày lên ở phía trước rộng 1,5 mm, dày lông nhung màu vàng, phía sau có một khối lông gai vàng lợt, hai bên màu cam đậm; cọng và noãn sào dài 1 cm, trắng ứng hưởng.

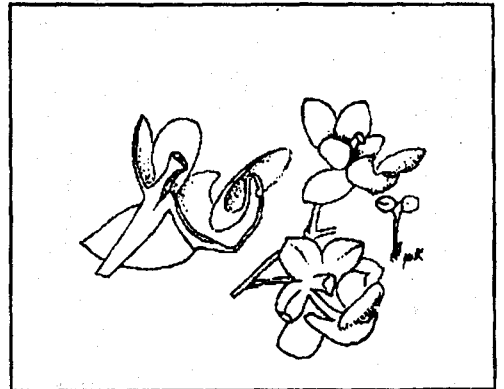
Đấclắc; XII.

- Flowers small, white pinkish, lip yellow.

11.547 - *Aerides crassifolia* Par. & Burbidge.

Phonglan có thân ngắn. Lá có phiến dài 18 cm, rộng 4-5 cm, *dày mập*, hơi dai. Hoa to, màu tím đẹp, lâu tàn; môi có *thùy giữa rộng* và dài hơn thùy cạnh, móng đánh lên

Rừng vùng núi cao: Buônmêthuột (hình của Nguyễn thiện Tịch, 1987)

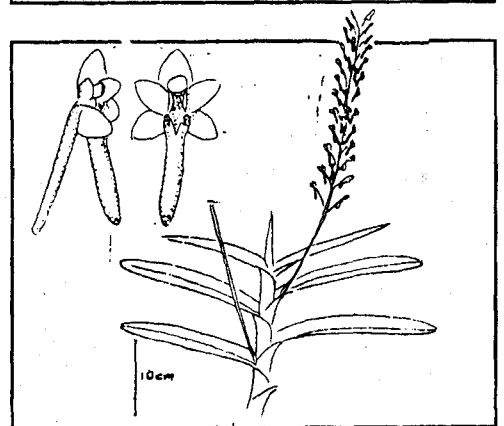

- Flowers violet; spur conspicuous, lip movable; operculum beaked.

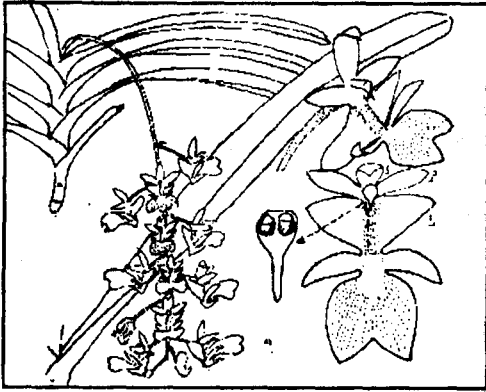
11.548 - *Aerides rubescens* (Rolfe) Schltr.

Lan cao 25 cm, Lá có phiến dài, to 12-45 x 2,5-3,2 cm, dai, chót có 2 thùy không bằng nhau. Chùm *đứng* cao; lá hoa xoan; hoa nhỏ nhiều, *hương*; lá đài dài hơn cánh hoa; môi dính vào cột, móng ngay, *hình trụ đều*; cột ngắn.

Langbian, Da-phrem.

- Erected hamp; flowers pink; spur cylindrical (*Saccolabium rubescens* Rolfe).

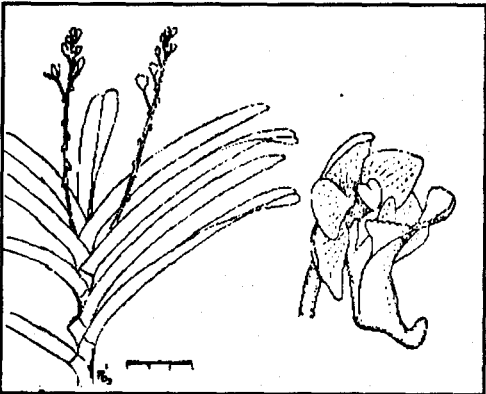

11.549 - *Aerides falcata* Lindl.. Giảnghuong, Giảngxuân.

Phonglan, thân dài, cao đến 15 cm. Lá mỏng, hẹp dài, dài 25-35 x 2,5-4 cm, đầu bất xứng. Pháthoá dài bằng lá, thông, mang hoa rộng vào 2,5-4 cm; cánh hoa trắng với một đốm tím ở đầu; môi có 2 thùy cạnh tím, hình lưỡi liềm, thùy giữa tía, to, chẻ hai, bìa rìa mịn, móng dài 1 cm. Nang dài 4 cm, $2n = 38$.

QuảngnamĐànăng, Côngtum, Đắclắc, Đàlạt, Bàolộc, Làngà, Sài Gòn, Kiêngiang.

- Flowers white with purple tip on tepals, midlobe purple at top.

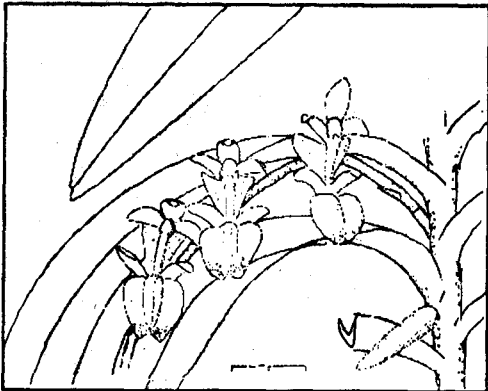

11.550 - *Aerides flabellata* Rolfe ex Downie. Giảngxuân quật.

Phonglan có thân to đến 1 cm, mang lá songđỉnh gần như cây quật. Phiến to 13-16 x 2,2 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau, dày, dai, có đốt trên bề. Chùm đứng dài 20 cm; lá hoa xoan cao 4 mm; cọng và noãn sào dài 15 mm; phiến hoa dài 1 cm, lục tươi, môi có đốm, thùy giữa nhọn, móng cong ra trước, vàng.

B ? (hình theo Seidenfaden) và Smitinand).

Flowers light green, spur yellow.

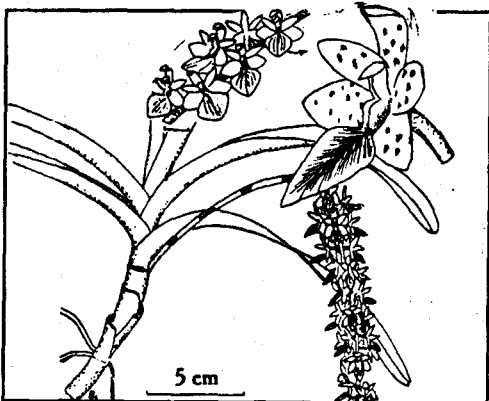

11.551 - *Aerides houletiana* Reichb. f.. Họa-mi.

Phonglan có thân to, mang lá khít nhau. Lá có phiến mỏng, hẹp dài, to đến 10 x 2 cm, đầu có 2 thùy nhọn, không bằng nhau, đáy có đốt trên bề. Pháthoá dài thông; hoa vàng, cam hay nâu nâu có đốm hay sọc đỏ; môi có thùy giữa đỏ, rộng hơn thùy cạnh, bìa dứng, rìa, móng hình lưỡi câu.

Đàlạt, Tâyninh.

- Flowers yellow, orange red or brownish, with red spots (*A. falcata* var. *houletiana* (Reichb.f.) Veitch.).

11.552 - *Aerides rosea* Lodd. ex Lindl. & Paxt.. Giảngxuân nhiều-hoa.

Phonglan; thân to vào 1 cm, cao đến 25 cm. Lá có phiến dày, lục tươi, có đốm nâu, dài 20-30 cm, rộng 1,5 cm, đầu có 2 thùy. Chùm thông, dày; hoa thơm, rộng 2 cm; phiến hoa đỏ đỏ có đốm đỏ; môi có thùy giữa tamgiác, tím tím, thùy cạnh nhỏ, móng ngay; cột có 2 cánh. Nang xoan, dài 2 cm.

B, Sôngbé; V-VII.

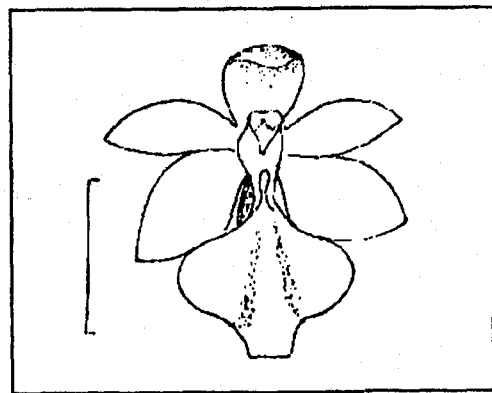
- Flowers pink, red dotted; midlobe triangular acute.

11.553 - *Aerides multiflora* Roxb.

Phonglan thường Tr.

Theo chìa-khóa phânloại của Seidenfaden (1992: 426) thì ở *A. multiflora*, thùy giữa của môi hình tim, chót lõm, của *A. rosea* thì hình tamgiác và nhọn, song Seidenfaden lại kể loài số 5237 của Phạmhoàng 1992.

B, Bùdăng, Sài Gòn, Bìnhduong.

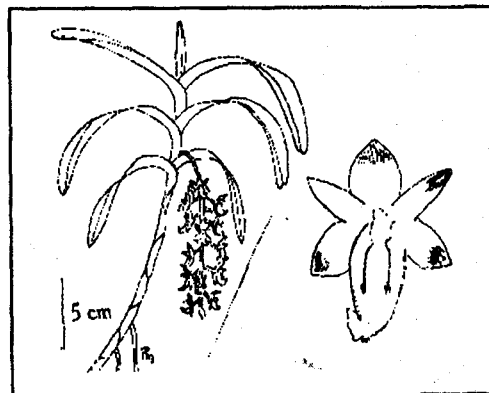
- Midlobe heard-shaped, tip emarginate-truncate.

11.554 - *Aerides odorata* Lour.. Lan quế.

Phonglan cao đến 1 m; thân to 1 cm. Lá có phiến dày, lúc tươi có đốm tím, dài 20-30 cm, rộng 2,5-4 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm thông, dày, dài 20-40 cm; hoa thơm, rộng 2-3 cm; phiếnhoa trắng có bột hương, dài 10-12 mm; môi có thùy giữa huốt lên, hẹp và che cột thùy cạnh trắng có bột hương, có răng, móng 10-12mm. Nang xoan dài 2,5-3 cm. $2n = 38$.

Rừng hồ, đến 1.000 m: Tamđảo, Chợbò, Huế, Hảivân, Côngtum, Lâmđồng, Triạn; VII.

- Flowers fragrant, white with pink blotches (*A. odorata* var. *immaculata* Guill.).

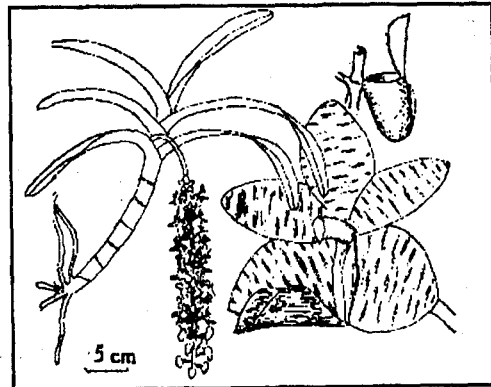

11.555 - *Rhynchostylis retusa* (L.) Bl.. Duôi-cáo.

Phonglan; thân cao 15-20 cm; rễ khisinh dài. Lá có phiến dày, dài 20-40 cm, rộng 2-5cm, đầu đốixứng hay có hai thùy không bằng nhau. Chùm thông, thường 2-3 một loạt, dài 20-40 cm; hoa rộng 2-2,5 cm, trắng có bột tím; môi có chót bằng hay lõm, tím, móng dài 5 mm; cột trắng có bột tím. Nang hình dùi, dài 3-4 cm.

Rừng đến 1.000 m: BTN; XI-II. Mùi của hoa hôi (hình hoa theo King & Pantling).

- Flowers white, purple blotched; column white (*Epidendrum retusum* L.).

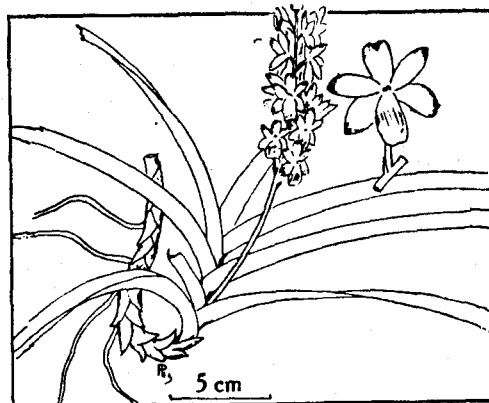

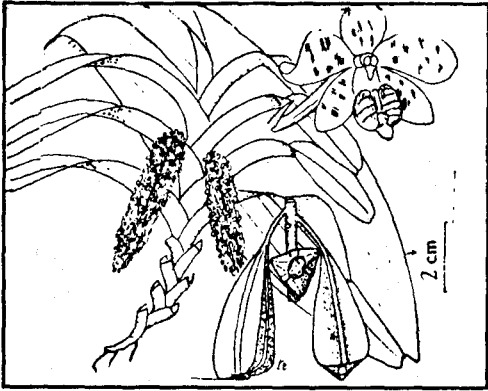
11.556 - *Rhynchostylis coelestis* Reichb. f.. Cờ-lao.

Phonglan có thân dài 10-30 cm. Lá có phiến dày, xanh đậm, dài 15 cm, đầu cắt ngang không đều. Chùm đứng; láhoa 5 mm, nâu; hoa rộng 2 cm; cọng và noãn sào 2,5 cm; phiếnhoa trắng chót lam; môi xoan tròn dài, lam trừ đáy, móng cong; cột lam đậm; phấn khối 2.

Phanthiết, Đàlạt, N (hình của Trương-Đầu).

- Tepals white, blue at apex (*Vanda pseudocoerulescens* Guill.).

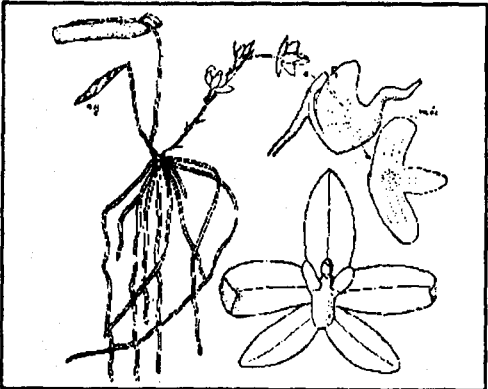

11.557 - *Rhynchostylis gigantea* (Lindl.) Ridl.
Ngọc điểm, Lan lưỡi-bò.

Phong lan; thân cao 10-20 cm. Lá song đính, dày như da, rộng 4-7 cm, đầu có hai thùy nhỏ. Pháthoá 1-2, thông, dài 20 cm; hoa thơm; phiến hoa trắng có đốm tím; môi có sọc tím, đầu có 3 thùy nhỏ, móng dài 8 mm, trắng. Nang to 4 x 1,3 cm, có 6 cạnh.

Rừng bình nguyên: Đại lảnh, Biên Hòa, Sài Gòn; XII-II.

- Flowers fragrant, white purple dotted; spur 8 mm (*Saccolabium giganteum* Lindl., *S. albolineatum* Teijsm. & Binn.).

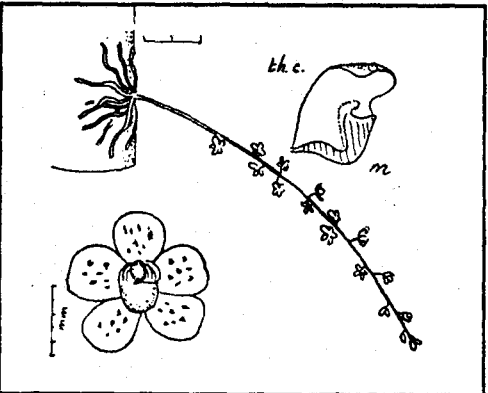

11.558 - *Chiloschista exuperii* (Guill.) Garay. Daidiệp Exuperi.

Phong lan không thân, không lá, rễ dài đến 10 cm, dẹp, rộng 5 mm, có diệp lục, xanh dợt. Trục pháthoá có lông mịn, dài 5 cm, hoa 4-6; lá dài trắng, dài 6 mm, lưng có lông; cánh hoa dài 4 mm, trắng; môi có thùy cạnh đứng, có lần tím, thùy giữa chót chẻ hai; phấn khối có cộng dài bằng hai.

Pongour (Đà Lạt); IV.

- Epiphytic acaule; flowers white; lip with sidelobes with dark brownish purple lines (*Taenio-phyllum exuperii* Guill.).

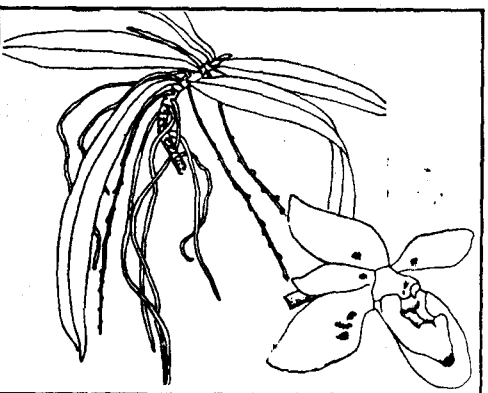

11.559 - *Chiloschista parishii* Seidenf. Daidiệp Parish.

Phong lan, không lá; rễ to, dẹp; thân cao 15-20 cm, thông. Pháthoá không chia nhánh; hoa nhỏ, rộng vào 1 cm; phiến hoa vàng có đốm cam hay tím đậm; môi trắng, túi cam, có khớp, thùy cạnh đứng, thùy giữa nhỏ, sù sì; cột cao hơn chân; phấn khối 2, viphấn ngắn.

Đà Lạt.

- Sepals and petals yellow with brownish spots.

11.560 - *Pteroceras elobe* Seidenf.

Phong lan có thân cao 5-10 cm, to 1 cm. Lá có phiến to 10 x 2,5 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Pháthoá thông, dài 10-12 cm; hoa nhỏ, nhiều, trắng với đốm tím; lá dài vào 5 x 3 mm; cánh hoa hơi nhỏ hơn; môi với 2 thùy bên đứng, mặt trước có sọc tím, đáy túi tím đậm.

Đăclắc; IV (hình theo N.-t.-Tịch)

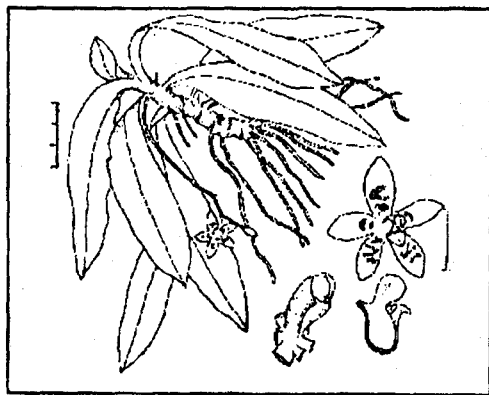
- Epiphytic; flowers small, white with purple dots.

11.561 - *Pteroceras simondianum* (Gagn.) Aver.
Giác mùi Simond.

Phonglan có thân bò dài 2-8 cm, mang 4-8 lá, và nhiều rễ khisinh. Lá có phiến thon, to 12-18 x 2-3 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm dài 6-8 cm, mang 4-6 hoa; láhóa 1 mm; cọng và noãn sào dài 6-10 mm; hoa không thơm, *vàng có bớt đỏ nâu*; môi có túi dài 2 mm, thùy 3, thùy cạnh vàng, tròn tròn; cột cao, hơi cong; phấn khối 2.

Cát Bà, Hải Phòng, Vinh; IV-V (hình theo Averyanov).

- Flowers yellow with red brown blotches (*P. insularum* Aver.).

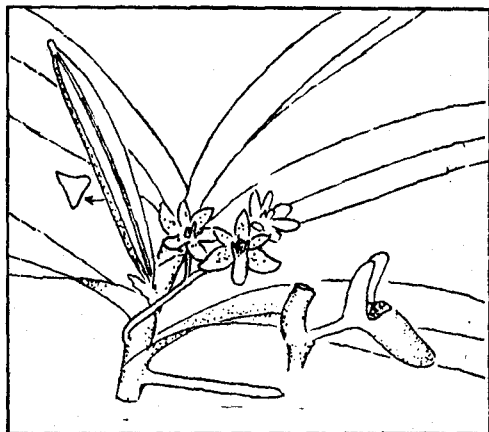

11.562 - *Pteroceras leopardinum* (Par. & Reichb. f.) Seidenf. & Smit. Dục giác beo.

Phonglan có thân đứng cao 3-10 cm. Lá tương đối mỏng, to 7,5 x 2 cm. Pháthoá cao 2-3 cm; hoa vào 6; noãn sào có 3 cạnh; phiến hoa *vàng tươi hay vàng vàng có đốm nâu*; lá đài giữa xoan rộng 3-4 x 2 mm; cánh hoa nhỏ hơn; *môi trắng* có thùy cạnh 2 mm, đứng, hẹp, thùy giữa rất ngắn, đáy có mụn, móng to, *hướng về trước*; cột cao, cong cong; phấn khối 4. Nang có 3 cạnh, cao 4 cm.

Dàlat.

- Flowers bright yellow or yellowish, brown dotted (*Thrixspermum leopardinum* Par. & Reichb.f., *Biermannia annamensis* Guill., *Cleistoma sigaldiensis* Guill.).

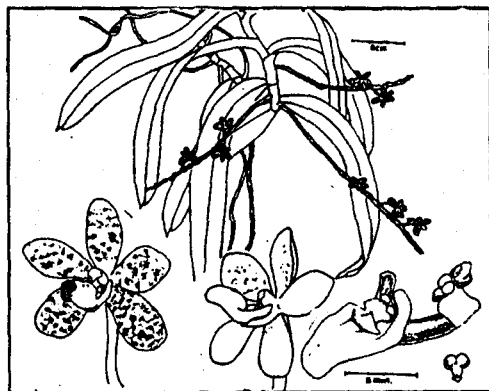

11.563 - *Pteroceras teres* (Bl.) Holtt. Dục giác tròn.

Phonglan có thân dài 7-10 cm, to 5 mm, có rễ khisinh dài. Lá có phiến thon hẹp, dài 10-15 cm, rộng 2 cm, chót có 2 thùy nhọn, không bằng nhau. Chùm ngoài nách lá, dài bằng lá; *hoa thơm mùi hương nhu*, rộng 1,5 cm, *vàng với đốm nâu*; phiến hoa gần bằng nhau; môi dạng chiếc giày, mũi tím đen, thùy cạnh mỏng, nhỏ có sọc tím nâu.

Hoa sớm nở, chiều tàn. Dưa sông Đạhoai, Phú quốc (hình của Nguyễn thiện Tịch).

- Flowers yellow with brown dots (*Dendrocolla teres* Bl., *Pt. suaveolens* (Bl.) Holtt.).

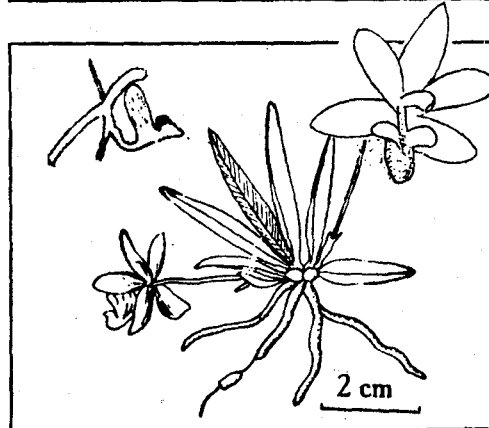

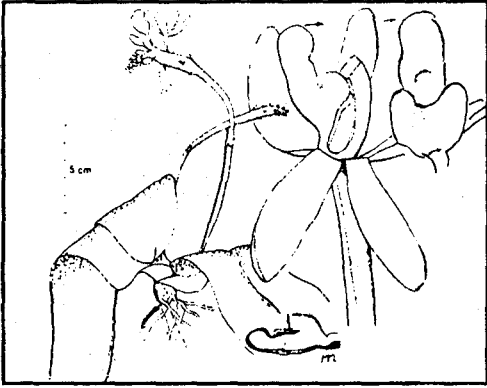
11.564 - *Pteroceras semiteretifolium* H. Ae. Pedersen.
Dục giác bán-trụ.

Phonglan có rễ to; thân rất ngắn, mang lá thon hẹp, dài 2-3 cm, có đốm trên bề. Pháthoá mang 1 hoa; hoa rộng 2 cm, *trắng*; lá đài cạnh có bìa tím, *môi vàng có sọc nâu*, môi có móng, 3 thùy, thùy cạnh cao, đứng; cột cao 6 mm.

Dàlat (hình theo Gagnepain).

- Flowers 1, white, lip yellow, brown striped (*Sacochilus uniflorus* Gagn., nom. illeg.).

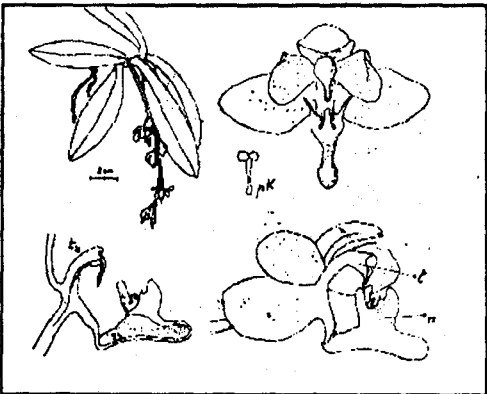

11.565 - *Brachypeza laotica* (Seidenf.) Seidenf.

Lan có thân ngắn. Lá to, mềm, trái trên đài vạt hay thông. Trục phách hoa phù ở phần mang hoa; cột cao.

VN ?

- Stem short; leaves flaccid; column high (*Pteroceras laotica* Seidenf.).

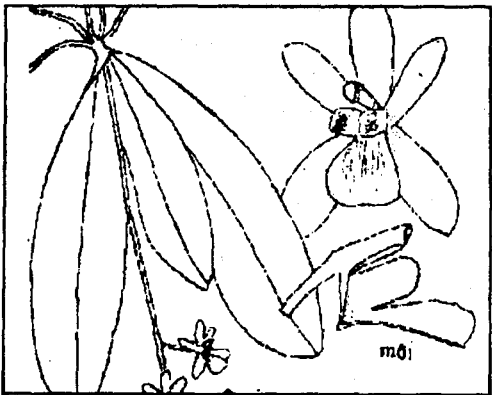

11.566 - *Macropodanthus alatus* (Holt.) Seidenf. & Garay.

Đaicus, Phonglan; thân đơn ngắn. Lá 4-5, phiến mỏng, xoắn dài, to 9-12 x 2,5-3 cm, chót lõm với hai thùy không bằng nhau. Phách hoa đối diện với lá, dài 20-25 cm; hoa nhiều, rộng 2,5 cm, trắng có đốm nâu hay đỏ, thơm; lá đài giữa 15 x 8 mm, có đốm nâu vàng; cánh hoa 12 x 7 mm; môi thẳng góc với chân cột, có túi sâu, có 3 thùy, chót đỏ; phản khối 2. Hoa nở nhiều ngày.

Lâm đồng (hình của Ng. thiện Tịch)

- Epiphytic; inflorescence 20-25 cm long; flowers white with red or brown dots, fragrant.

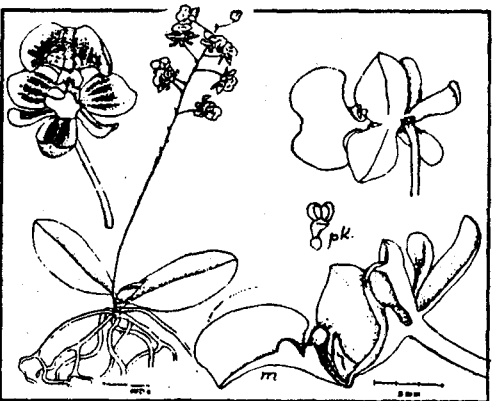

11.567 - *Kingidium deliciosum* (Reichb. f.) Sweet.

Phonglan, hay trên đá, hay địa lan; rễ to; thân rất ngắn. Lá 3-5; phiến dài 12-20 cm, xanh đậm. Chùm hay chùm-tútán thông; hoa nhiều, rộng 1-1,5 cm, trắng hay vàng vàng; phiến hoa dài 5 mm; môi với thùy cạnh trắng có sọc tím, thùy giữa hường tím; cột cao, trắng trắng; phản khối 2. Nang.

Rừng ưa bị ngập: Đà Lạt, Biên Hòa, Bà Rịa.

- Flowers white or yellowish, midlobe purplish (*Phalaenopsis deliciosum* Reichb. f., *P. decumbens* sens. Holt., *Doritis wightii* Benth. & Hook.).

11.568 - *Kingidium phamhoangii* N.t. Tịch

Phonglan; rễ to, đẹp. Lá 2-4 cặp, màu lục tía, dài 5-7 cm, rộng 3-4 cm. Phách hoa thông, dài 15-20 cm; hoa vàng vàng với sọc đỏ tía; lá đài giữa cao 6 mm, hình mũ úp trên trụ; cánh hoa cạnh hẹp hơn lá đài, môi 3 thùy, hình giá; trụ cao 4 mm; cộng và bầu noãn cao 13 mm.

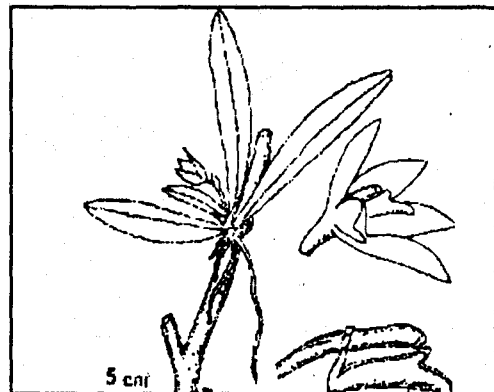
Rừng háo-ấm vùng Đà Lạt (hình của N.t. Tịch).

- Epiphytic; leaves 2-4 pairs, green purple, purple below; flowers 1-1.5 cm across, yellowish with purple stripes; lip with terminal lobe wide.

11.569 - *Biermannia sigaldii* Seidenf.. Bachmanh Sigaldi.

Phonglan thành bụi nhỏ, có rễ to, thân ngắn (1 cm). Lá có phiến dày, dài 3-7 cm, rộng 1-1,3 cm, Trục phát hoa đẹp, dài đến 10 cm; *hoa songđỉnh*, trắng rồi vàng, mau tàn; phiếnhoa giống nhau; môi dày hay mỏng, *tím tím* hay vàng, có đốm vàng ở giữa; cột cao. Nang hình thoi, dài 4 cm.

Rừng thưa, Langhanh.

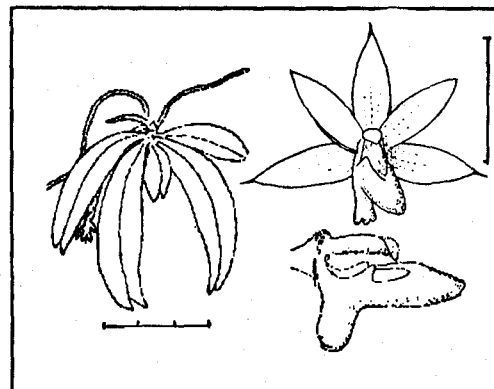

- Flowers distichous, white then yellow; lip purplish or yellow, base without sac (*Biermannia bimaculata* auct. non (K. & P.) K. & P.).

11.570 - *Biermannia calcarata* Aver.. Bachmanh móng.

Phonglan có thân ngắn, dài 5 mm. Lá songđỉnh, 4-5; phiến thon, to 2-5 x 1,2 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Phát hoa dài 5-12 mm; *hoa vàng tái*, không thơm; lá dài giữa có lông gai; môi có móng đầu ba phù, thùy cạnh nhỏ (1 mm); cột cao 2 mm; phấn khối 2. Nang dài 3 cm, có cạnh

Cát bà (Hải phòng); VII-IX (hình theo Averyanov).

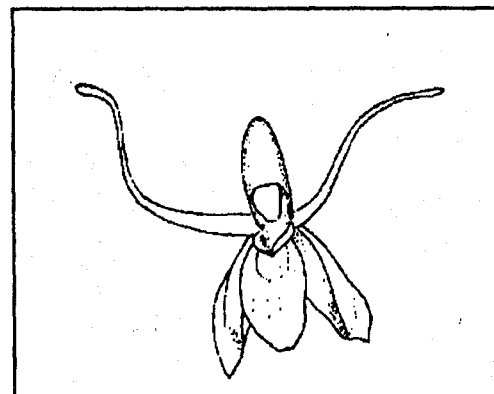

- Flowers pale yellow; lip with sac-shaped cavity; capsules 3 cm long.

11.571 - *Luisia antennifera* Bl.. Lụi nhện.

Phonglan có thân hình trụ dài. Lá cách nhau, hình trụ nhọn, dài hơn 10 cm, có đốt trên thân. Phát hoa ngắn, trục dài 3 cm, to; *hoa nhỏ, lục dợt*; lá dài giữa to 7,5 x 4 mm; cánh hoa cạnh dài, hẹp, 12-17 x 1 mm; môi *tía đậm*, dài 7,5 mm, không thùy cạnh, chót xoan; phấn khối 2.

B (hình theo Seidenfaden).

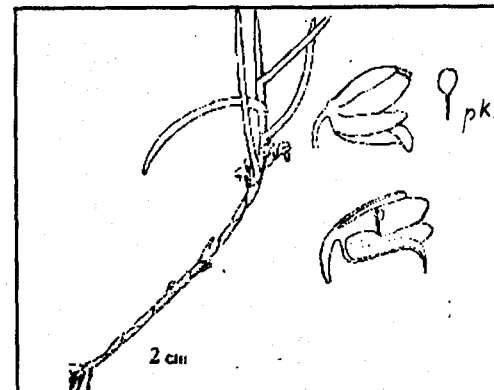

- Leaves cylindric; inflorescence short; flowers greenish, lip dark purple.

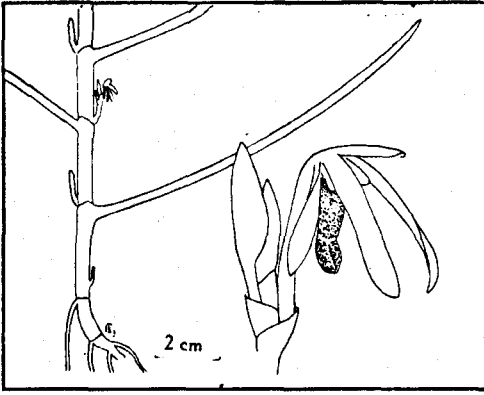
11.572 - *Luisia brachystachys* (Lindl.) Bl.. Lụi chùm ngắn.

Phonglan thành bụi cao 10-20 cm, thân hình trụ. Lá có phiến hình trụ nhọn, dài 10-15 cm. Chùm ngắn, dài 5-10 mm; *hoa lục vàngvàng*, môi có *vân* hay *đốm tía đen*; cánh hoa dài 8-9 mm, xoan hẹp; môi ngắn, dài 5 mm, gần như không thùy, vàngvàng hay đỏ. Nang.

Phú Khánh, Đà Lạt.

- Flowers greenish yellow, lip dark purple dotted or blotched (*Mesoclastes brachystachys* Lindl.).

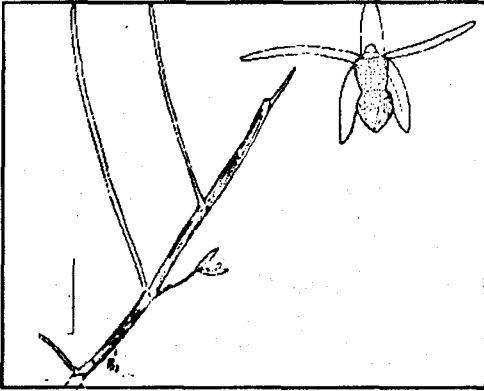

11.573 - Luisia curtisii Seidenf.. Luis Curtis

Phonglan; thân đứng cao 10-30 cm. Lá hình trụ nhọn, dài 10-12 cm, to 3-4 cm. Chùm đối diện với lá, cao 1 cm; hoa cao 14-16 mm; lá đài giữa vàngvàng, lá đài cạnh tímá; cánhhoa xanhxanh, dài bằng hai lá đài, xù; môi đỏ đậm đến tím đen, có lần ngang giữa phần dưới (hạthiệt) và phần trên.

Phúkhánh, Đàlat; III.

- Flowers yellowish to purplish, lip dark red or black purple (*L. tristis* Auct. non Hook. f., Phamhoang, *L. psyche* auct., non Reichb. f., Guill.).

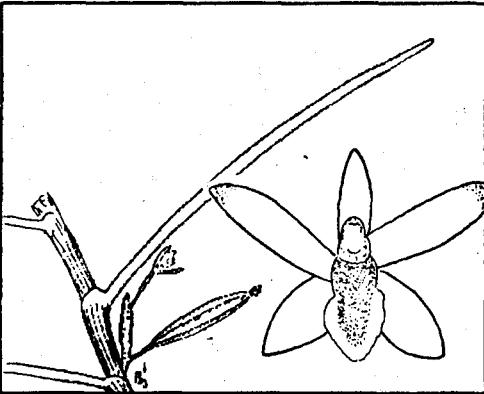

11.574 - Luisia filiformis Hook. f.. Luis như-chi.

Phonglan có thân dài, trên rễ cằnkhô; lông to 3 mm, dài 2,5-3 cm, có bẹ bao có sọc. Lá có phiến hình trụ nhọn, dài 5-10 cm, có đốt vào bẹ và mau rụng, gần ở một bên của thân. Chùm ngoài nách lá, cao 1 cm; hoa trắngtrắng, có cọng và noãn sào dài 1,2 cm; lá đài cao 1 cm, cánhhoa hẹp dài 1-1,5 cm; môi dài 5-7 mm, nâu sậm đen, có lần ngang giữa hạthiệt và thượngthiệt.

Rừng có thể ngập: Địnhquán.

- Flowers whitish, lip black purple.

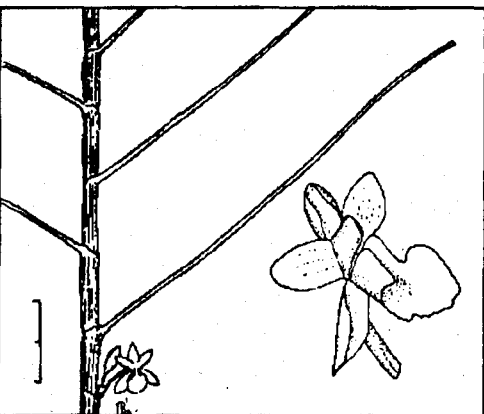

11.575 - Luisia macrotis Reichb. f.. Luis tai-to.

Lan cao hơn 40 cm, có lông to 4-6 mm, dài 2-2,5 cm, có bẹ còn lại bao. Lá hình trụ nhọn, dài 8-11 cm, to 3-4 mm. Trục phátthoả kíchcỡm, dài 2,5 cm; cọng và noãn sào dài 1 cm; phiếnhoa vàng lợt, cao 8 mm; môi có đốm và bớt đậm, dài 12 mm. Nang 25 x 5 mm, có sổng cao.

Trên đá, rừng thay-lá: Đàlat; V.

- Flowers light yellow, lip dark dotted and blotched.

11.576 - Luisia morsei Rolfe. Luis Morse.

Phonglan có thân đứng. Lá có phiến hình trụ nhọn, dài 5-20cm, to 2 mm. Chùm thông, ngắn; láhoa kếtlợp; hoa không lông, lục hay đỏ xanhxanh, môi có vân tia đen; cột xanh; phiếnhoa cao 7-8 mm, môi không móng, có 2 thùy cạnh thấp, thùy giữa xoan, chót lõm; cột cao 2 mm. Nang đứng, mảnh, dài 3,6 mm.

Hàiphòng, Hànamninh, Đăclắc, hòn Thốchâu, Bảolộc, Kiềngiang.

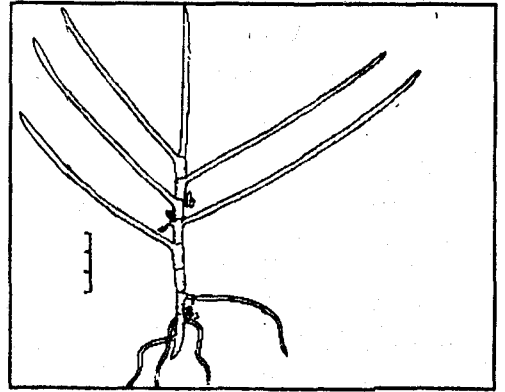
- Leaves 2 mm wide; flowers green or reddish green, lip black, purple striped (*L. teretifolia* auct. non Gaud., *L. brachystachya* auct. non Bl.; *L. tonkinensis* Schltr.).

11.577 - *Luisia platyglossa* Reichb. f. Luis môi-dep.

Phonglan có rễ to, dài, và thân đứng cao 10-15 cm, lóng dài 1-1,5 cm, có bẹ bao. Lá có phiến hình trụ nhọn, dài 15 cm, to 3 mm. Chùm ngắn ngoài nách lá, trục dài vào 1 cm; cọng và noãn sào dài 4-5 mm; phiến hoa *lục vàng*; môi không túi, *đỏ nâu*; cột đỏ có 2 đốm vàng; phấn khối 2, tròn. Nang dài.

N.

- Flowers greenish yellow, lip purple, column red (*L. platyglossa* auct. non (Hook.) Bl., Gagn.).

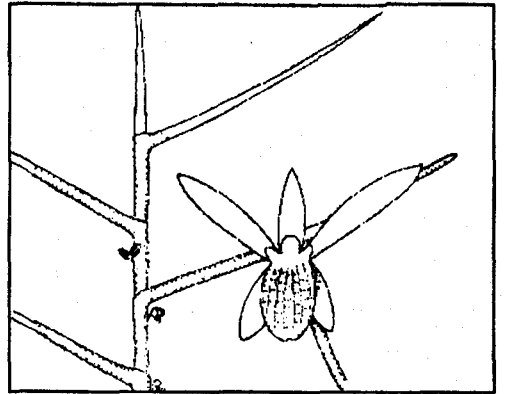

11.578 - *Luisia psyche* Reichb. f. Luis mơ.

Phụ sinh. Thân tròn cao 20 cm, lục đen, có vân. Lá *song đính*, hình trụ nhọn, dài 12 cm. Chùm ngoài nách lá; lá dài trên vàng xanh, lá dài cạnh nâu; cánh hoa *thon*, dài đến 22 mm, *vàng xanh*, môi dài hơn dài, *tím đen có unân*, đáy có 2 thùy. Nang có cạnh, dài 3,5 mm.

Nhatrang (Suối-dầu), Lâm đồng, Đồng nai.

- Leaves distichous; petals 22 mm long; lip dark purple (*L. laosensis* Guill.).

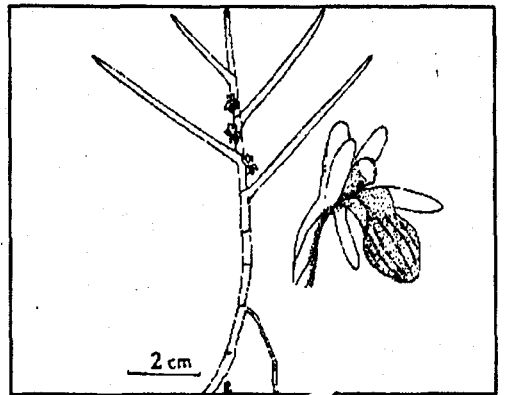

11.579 - *Luisia zollingeri* Reichb. f. Luis Zollinger.

Phonglan; thân đứng dài 20-22 cm, to 5-7 mm, có bẹ lá còn lại, có theo tròn. Lá hình trụ, dài 8-12 cm, to 4-5 mm. Chùm ngắn (1 cm); hoa nhỏ, *đỏ đỏ*; noãn sào và cọng dài 6-7 mm; lá dài cao 4-5 mm, *vàng xanh*; môi *đỏ bầm*, thùy cạnh thấp; cột cao, nắp to (2 mm), vàng; phấn khối 2, vàng.

B, Bàolộc, Côn đảo; IV.

- Flowers reddish, lip dark red (*L. latilabris* Rolfe ex Downie).

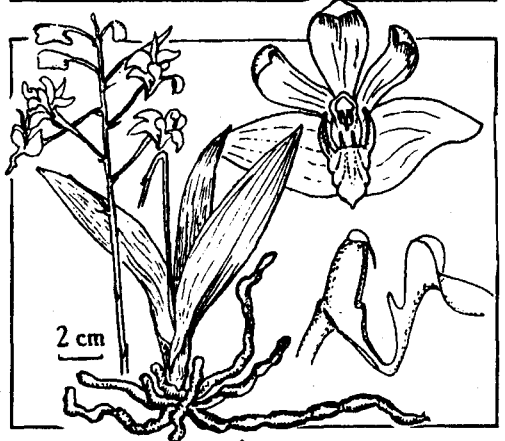

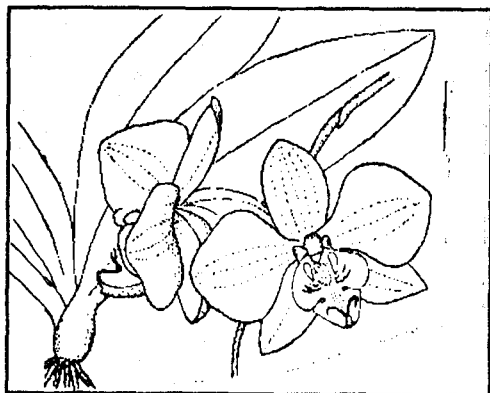
11.580 - *Doritis pulcherrima* Lindl. Hồng tuyến.

Phonglan hay trên đá, hay địa lan; rễ to. Lá có phiến dài 10-20 cm, dày, đầu nhọn, lục tím, rụng vào mùa khô. Chùm đứng; phiến hoa dài 2,5 cm (cây 4n), hay 12 mm (cây 2n), *hương*, *đỏ hay tím tím*; môi hương có sọc nâu sẫm, 3 thùy; cột đỏ đậm, cao 7 mm.

Rừng thưa hay rừng Thông, từ cao độ thấp đến 1.500 m: Quinhon, Pongour (Lâm đồng), Phú quốc (môi theo Seidenfaden).

- Flowers pink, red or purplish.

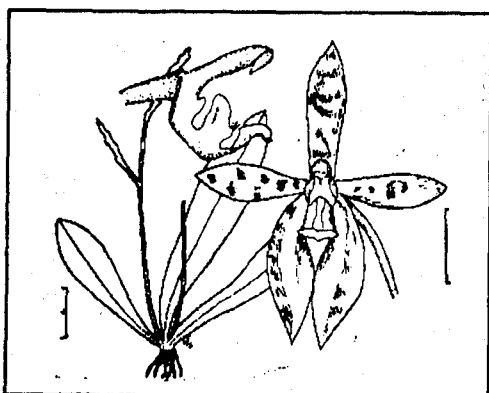

11.581 - *Phalaenopsis amabilis* (L.) Bl.. Hồ điệp; Moth Orchid.

Phonglan; thân có rễ to. Lá song đĩnh, không nhiều, phiến to 20-30 x 7-12 cm, dày. Chùm chia nhánh, dài đến 1 m; hoa 6-25, to, rộng 7-12,5 cm, trắng với môi có bột và đốm vàng và tím; cánh hoa xoan rộng, rộng hơn lá đài; lá đài cạnh xéo; môi có thùy chót tam giác dài, chót có hai nheo dài; phấn khối 2. Nang to. $2n = 38, 114$.

Rừng dày, Tr; I-XII.

- Flowers white, lip yellow and purple dotted and blotched (*Epidendrum amabilis* L., *P. grandiflora* Lindl.).

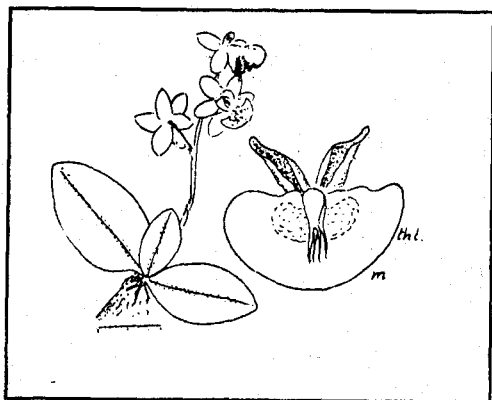

11.582 - *Phalaenopsis cornu-cervi* (Breda) Bl. & Reichb. f. Sừng nai.

Thân ngắn, 1-2 cm, có rễ to, không chia nhánh. Lá có phiến to 12-28 x 2-3,5 cm, đầu tù tròn. Pháthoa dài 7-25 cm, chia 1-2 nhánh; nhánh to 8 mm, dẹp; lá đài và cánh hoa lục vàng, có bột nâu đỏ; lá đài giữa cao 1,5-2 cm; môi nhỏ, có thùy cạnh đứng cao 4 mm, thùy giữa dài 5,5 mm, trắng hay vàng với cạnh cam, chót rộng, có mũi.

Lào; Lâm đồng.

- Flowers greenish yellow, brown blotched (*Podochilus cornu-cervi* Breda).

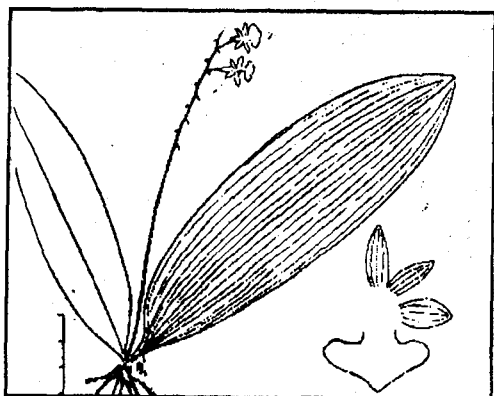

11.583 - *Phalaenopsis lobbii* (Reichb. f.) Sweet

Phục sinh, với nhiều rễ khinh; thân rất ngắn. Lá có phiến bầu dục rộng, to đến 15 x 5 cm. Pháthoa ít hoa, đến 6, to, trắng hay ngà, với môi ủng vàng cam; lá đài giữa cao 1 cm; môi có thùy cạnh tam giác đứng, thùy giữa với một vùng bán nguyệt và sóng chia thành 4 sợi.

Từ Sikkim đến Cúc phương, Gialai Công tum.

- Flowers white with lip yellowish (*P. parishii* Reichb. var. *lobbii* Reichb. f.).

11.584 - *Phalaenopsis gibbosa* Sweet. Bướm bầu.

Lan gập trên đá, có thân ngắn, rễ rất nhiều, to và dài. Lá to 18 x 6 cm, gân-phụ nhiều, cách nhau 2 mm, mỏng. Pháthoa là chùm song đĩnh, trục chữ-chi; lá hoa 2 mm; hoa trắng; cọng và noãn sào dài 8 mm; lá đài giữa bầu dục, dài 5 mm; môi có gót, thùy cạnh đứng, thùy giữa hình đầu tên, rộng 7 mm, vàng; phấn khối 2.

Cúc phương, Hà Sơn bình, Quảng nam, 400 m; III.

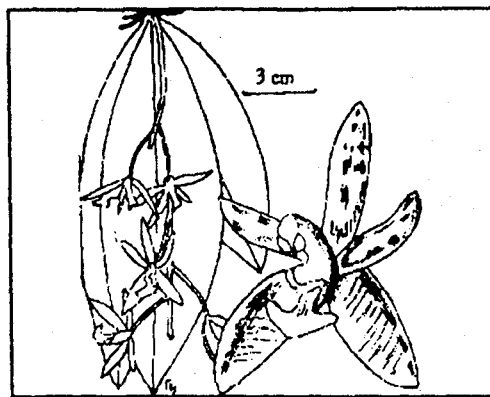
- Flowers white, lip with midlobe yellow (*P. parishii* Gagn., Guill. non Reichb. f.).

11.585 - *Phalaenopsis mannii* Reichb. f. Bướm man.

Thân gần như vắng. Lá có phiến dài 15-20 cm, rộng 3-5 cm, hơi cong, có bìa và *bột tím*. Chùm *thòng*, dài bằng hay hơn lá; hoa songđỉnh vào 15, to, *màu vàng nghệ có rằn ri nâu*; môi có 3 thùy, thùy cạnh như cắt ngang, thùy giữa hình lưỡi liềm hay *đầu tên*; cột có 2 răng ở đáy.

Quảngtri, Bàolộc, Đàlạt; VII.

- Flowers orange red with brown blotches.

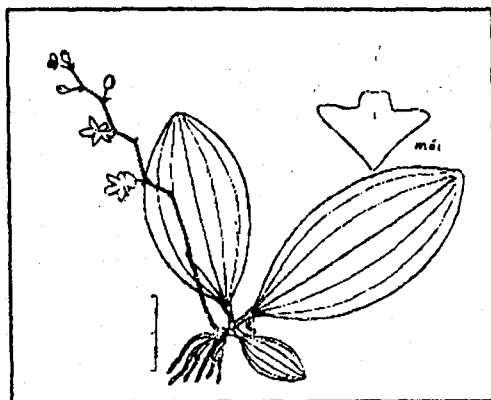

11.586 - *Phalaenopsis petelotii* Mansf. Bướm Pételot.

Phonglan có thân ngắn và rễ to, nhiều. Lá 3; phiến xoan, to 9 x 4 cm, mỏng, gân chánh 5, giữa là gân cách nhau vào 1 mm. Chùm có trục chữ-chi; láhoa 3 mm; hoa songđỉnh rộng 12 mm; môi có thùy cạnh đứng, *thùy giữa tamgiác*, rộng 8mm.

Rừng thưa: Muồngthon (Hasonbình); III.

- Flowers 12 mm wide; midlobe triangular, 7 mm wide.

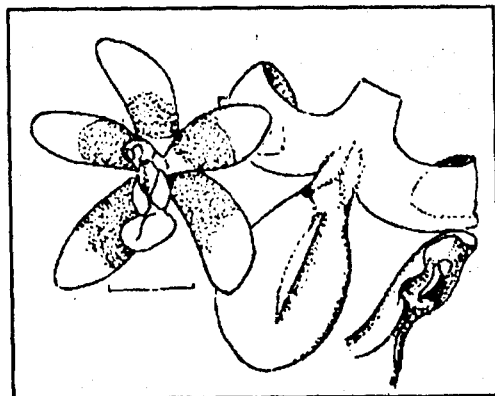

11.587 - *Phalaenopsis fuscata* Reichb. f. Bướm bột-nâu.

Phonglan; thân ngắn, bị bẹ lá bao trọn. Lá xụ, xoan thon ngược, to 20 x 10 cm. Pháthoa hơi đứng, đơn hay có nhánh; ít hoa; noãn sào và cọng 3 cm; *hoa vàng có bột to nâu ở 1/2 dưới các phiến*; ládài giữa cao 14-17 mm; môi 3 thùy, thùy cạnh chót như cắt ngang, thùy giữa có *một sóng cao dọc*; cột 7-8 mm.

Gialai Côngtum (hình theo Sweet và Holttum)

- Tepals yellow with large brown blotch; lip with midlobe with a high fleshy keel.

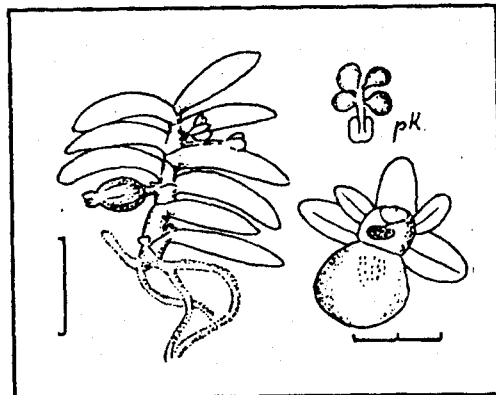

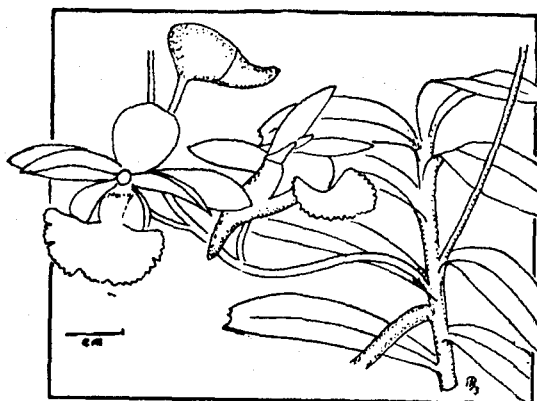
11.588 - *Adenoncos vesiculosa* Carr. Tuyếnthú

Phonglan *nhỏ*, có thân không nhánh, dài 1-2(15) cm, có rễ chia nhánh, to ở đáy. Lá songđỉnh, có phiến dày, mập, dài vào 10-17 mm, đầu tù nhọn. Pháthoa ngắn, mang 1-2 hoa *lục tái*; ládài giữa cao 2 mm; cánhhoa nhỏ hơn; môi dài 3,3 mm, không có thùy cạnh, xoan vuôngvuông; cột ngắn; phấnkhối 4, tròn.

Bàna, Đàlạt, Bàolộc.

- Flowers pale green; lip 3.3 mm (*Podochilopsis dalatensis* Guill.).

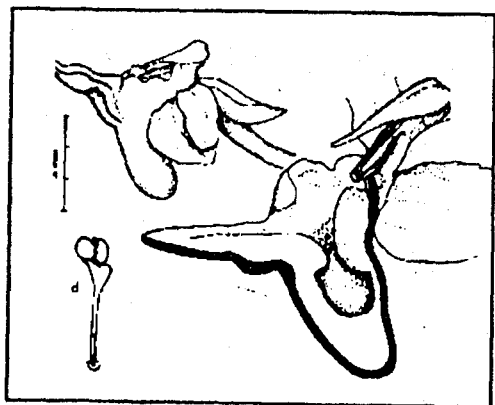

11.589 - *Christensonia vietnamensis* Haager. Kiệtson Việt Nam.

Phonglan; rễ khisinh to 4 mm; thân không chia nhánh, đứng cao 7-30 cm. Lá dày, chót có 3 răng hay thùy nhỏ. Pháthoa 1-3, dài 8 cm, mang 3-5 hoa; hoa rộng 3,2 cm, vàng tươi, môi trắng; móng to, mặt trong trơn; thượngthiệt rộng 3,5 cm, bìa có răng; cột không chân. Nang 6 cạnh, cao 5 cm,

Rừng thay lá, 100 m: Khánhhòa, Phanrang; VII.

- Epiphytic; flowers yellow, epichile white.

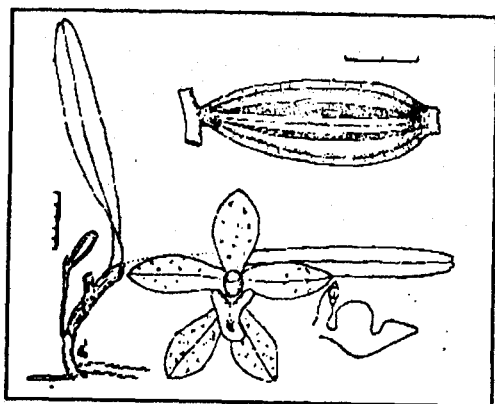

11.590 - *Rhynchogyna fallax* (Guill.) Seidenf.. Lào

Phụsinh cao đến 13 cm; thân chia nhánh, to 3 mm. Lá hình trụ chót nhọn, to 2-3 x 0,3 cm. Pháthoa là chùm cao 4 cm, trục màu đỏ sẫm, mang nhiều hoa nhỏ, tái, môi lam tím, móng trắng; ládài rộng hơn cánhhoa; thượngthiệt tamgiác; móng to, ngắn.

Dilinh (hình theo Seidenfaden)

- Leaves cylindrical; flowers numerous, small, lip intense malvaceous (*Sarcanthus fallax* Guill., *Cleisostoma fallax* (Guill.) Garay)

11.591 - *Vandopsis gigantea* (Lindl.) Pfitzer. Huế-dồng.

Phonglan thông, to, có thân to 1-2 cm, dài 20-50 cm, có bẹ bao; rễ to, nhiều, không chia nhánh. Lá songđinh, to đến 30-40 x 4-8 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Chùm thông, dài 30-40 cm; hoa 6-12, rộng đến 7,5 cm, vàng có đốm nâu; ládài tía mặt ngoài và môi có thùy giữa trắng hay vàngvàng. Nang to đến 6 x 2,5 cm; hạt rất nhỏ, nâu lợt.

Hà-giang, N.

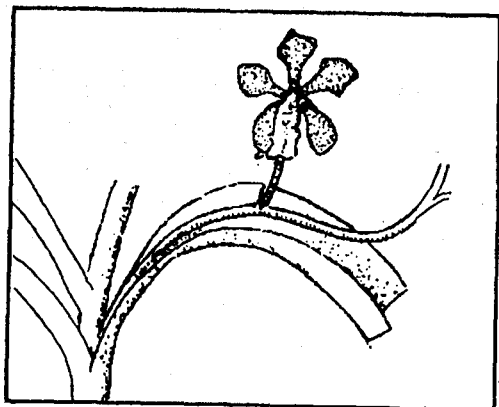
- Flowers large, yellow, brown spotted (*Vanda gigantea* Lindl.).

11.592 - *Vanda concolor* Bl.. Huế-đà một-màu.

Phonglan có thân dài đến 2 m. Lá songđinh, congcong, to 18-25 x 2,5 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau, có 5 mũi. Pháthoa ở cạnh thân, đứng; hoa 4-6, thơm, rộng 5 cm, màu nâu quế sẫm, dợt ở gân giữa; cọng và noãnào dài 8-10 cm; phiếnhoa dài 2 cm, đáy hẹp dài; môi màu quế lợt có sọc tím ở đáy, thùy cạnh vàng lợt, có đốm đỏ, móng vàngvàng. 2n = 76.

Caolạng, Hà Nội (hình theo Costantin).

- Flowers 4 cm wide, brown, lip light brown, spur yellowish.

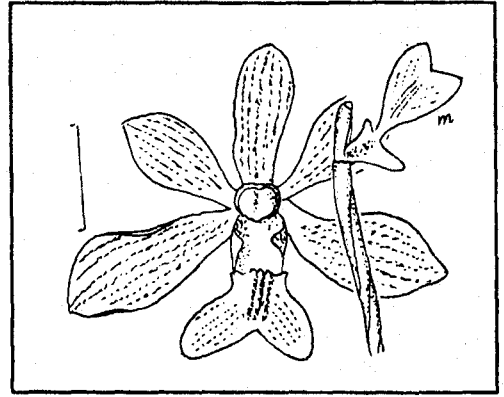

11.593 - *Vanda liouvillei* Fin..

Phonglan; thân có rễ to. Lá ít, phiến hẹp dài. Pháthoa ít hoa, với hoa to; phiếnhoa có gân đỏ, láđai giữa cao 2 cm; môi có thùy cạnh tà, nhỏ, thùy giữa cánh bướm, đáy chẻ hai, đáy tím; phấnkhối 2.

Vùng núi, vào 1.200 m: Lào cai

- Flowers venitian red to terracotta, basal part of midlobe violet.

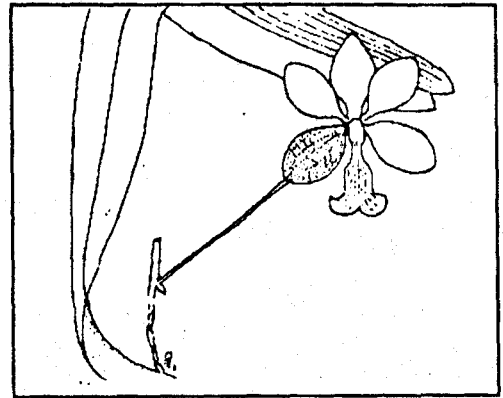

11.594 - *Vanda denisoniana* Benson & Reichb. f.. Lan Thanhnga.

Thân to đến 1 cm. Lá có phiến to, dài đến 35 cm, rộng 2-3 cm, chót có 2 thùy, dày, gân mảnh, sát nhau. Chùm dài 10-15 cm; hoa có cọng và noãn sào rất dài (7-9 cm); phiến hoa cao 2 cm; hoa vàng chanh hay trắng, tâm trắng đến nâu nâu; môi có 3 thùy, thùy cạnh đứng, thùy giữa hình tròn, đầu chẻ, có 6 sóng dọc, móng hình chùy.

Dà lạt, Langbian.

- Flowers on long pedicel + ovary, yellow or white.

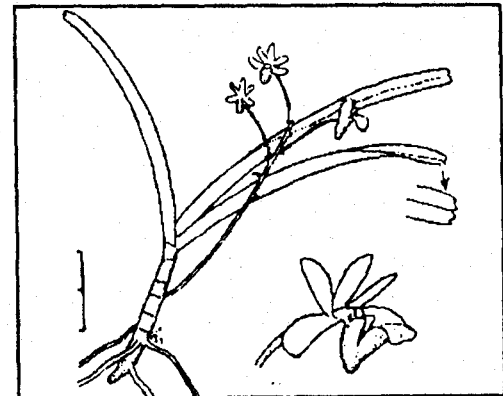

11.595 - *Vanda lilacina* Teijsm. & Binn.. Huệ đà tia

Phonglan có thân cao 6-7 cm, có bẹ tetua còn lại; rễ to. Lá song đĩnh; phiến dày, cứng, xếp dọc ở đáy, to 5-8 x 1,5 cm, đầu có 2 thùy 4 răng, mặt dưới tia. Chùm dài 6-7 cm, mang nhiều hoa nhỏ; lá hoa 2 mm, mỏng; cọng và noãn sào dài 2 cm; phiến hoa trắng hay tím tím; lá đai giữa dài 1 cm, hẹp hơn lá đai cạnh; môi đỏ và vàng, 3 thùy, thùy cạnh nhỏ, móng hình gót nhọn, cong; cột ngắn. Nang 3,5 x 1,2 cm.

Công tum, Đăclắc, đường Ninh hòa đi Buônmethuot; II.

- Flowers white or violet tint, lip red and yellow (*V. laotica* Guill.).

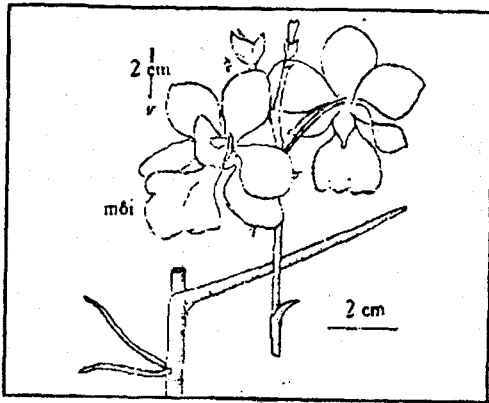
11.596 - *Vanda pumila* Hook. f.. Huệ đà nhỏ,

Phonglan có thân to 6-8 mm, có rễ khisinh to. Lá song đĩnh, phiến to đến 15 x 1-2 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau, nhọn. Chùm 2-3 hoa, từ nách lá; cọng và noãn sào dài 3,5 cm; hoa màu ngà hay lục vàng, thơm; phiến hoa dài 15-17 mm; môi có sọc đỏ, thùy cạnh nhỏ, thùy chót xoan rộng.

Vùng núi, 1.200 m: Lào cai, Lâm đồng, Đăclắc.

- Flowers fragrant cream or greenish yellow.

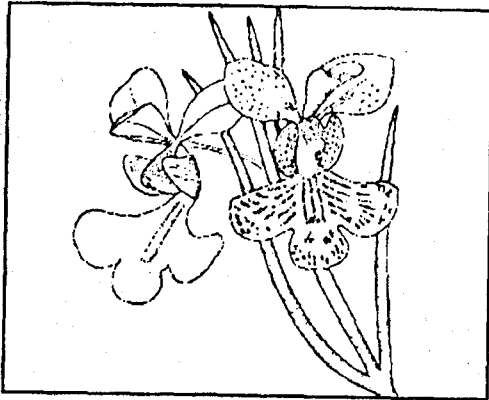

11.597 - Papilionanthe teres (Roxb.) Schltr.
Cành giao, Vân lan.

Dạng thân cao 1-4 m; thân hình trụ, có lông dài; rễ khisinh to. Lá hình trụ nhọn, dài 10 cm. Chùm ở ngọn, to, đẹp; hoa màu hương trừ 2 lá dài cạnh, môi có 3 thùy, thùy cạnh cao 7-10 mm; phấn khối 2.

Tr nhiều vì hoa; có nhiều thú; var. alba Hort.: hoa trắng; I-XII. $2n = 28$.

- Cultivated (*Dendrobium teres* Roxb., *Vanda teres* (Roxb.) Lindl.).

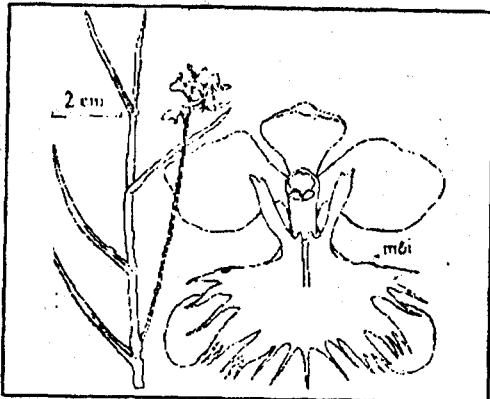

11.598 - Papilionanthe hookeriana (Reichb. f.) Schltr.
Vân lan Hooker.

Thân hình trụ, to 5 mm, lông dài, có rễ khisinh. Lá có phiến hình trụ nhọn, thắt ở 2 cm gần chót, dài đến 8 cm, màu lục tái. Chùm ở chót thân; có 1-2 bẹ bao; hoa 2-5, to, rộng 4-6,5 cm, trắng có đốm và sọc đỏ hay tím, môi có sọc dọc và ngang, màu tía, có thùy cạnh đứng, thùy giữa hình quạt, móng 2 mm; cột cỏ nắp vàng; phấn khối 2. Nang dài 10 cm.

Biên hoà (Bến Trâm); IX (hình theo Bot. Reg.).

- Flowers white, red or purple dotted or striped (*Vanda hookeriana* Reichb. f.).

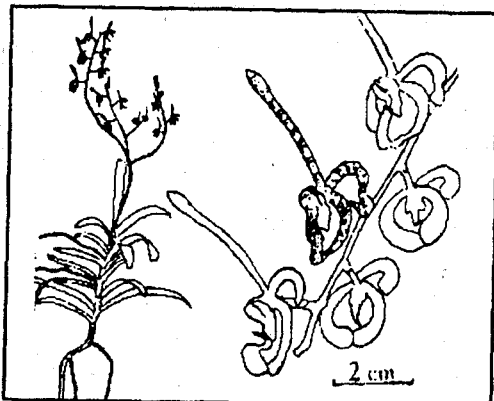

11.599 - Papilionanthe pedunculata (Kerr) Garay.
Long châu.

Phong lan; thân hình trụ, có lông dài; rễ khisinh to, dài. Lá có phiến hình trụ nhọn, dài 4-6 cm. Chùm ngoài nách lá, dài hơn lá, mang hoa ở phần chót; hoa trắng, môi to, có thùy giữa to, có rìa dài; phấn khối 2.

Dà lạt.

- Flowers white; midlobe laciniate (*Aerides pedunculata* Kerr, *Vanda masperoe* Guill., *V. watsonii* Auct. non Rolfe, Guill.).

11.600 - Arachnis annamensis (Rolfe) J.J. Smith.
Vũ nữ, Bò cạp tía.

Phong lan có thân dài đến 1,5 m, có rễ khisinh dọc theo thân, to đến 6 mm. Lá có phiến hẹp, dài đến 1 m, dài, màu lục đậm. Chùm kép, dài đến 1 m, dày; lá hoa đến 2 cm; hoa to, không thơm; phiến hoa vàng có rằn nâu; lá dài giữa đứng; cánh hoa và lá dài cạnh cong xuống; môi 5 thùy, thùy cạnh đứng, móng ngắn; phấn khối 2.

Dà lạt; XII-II.

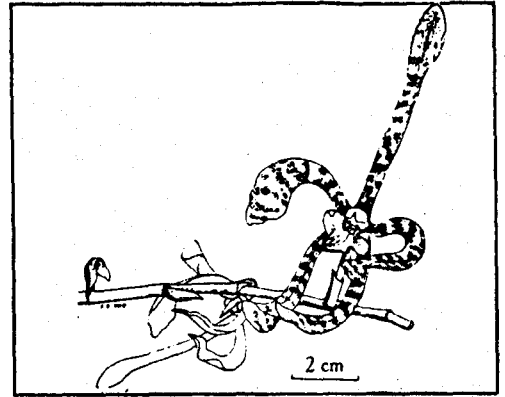
- Flowers yellow, brown striped (*Arachnanthe annamensis* Rolfe, *Renanthera evrardii* Guill.).

11.601 - *Arachnis maingayi* (Hook. f.) Schltr.. Trithù đỏ.

Phonglan to; thân dài, mang rễ khisinh to. Lá có phiến dài, rộng, dày, màu xanh lợt, đầu có thủy. Chùm-tútán trong một phẳng dài 0,6-0,9 m; hoa to, *tái có bót đỏ*; ládài giữa đứng cao; ládài cạnh và cánhhoa cong xuống; môi có thủy cạnh to, thủy giữa nhỏ, đứng, vàng với hương.

Tr ở Sài Gòn vì hoa đẹp song không thơm; IV.

- Flowers white, red blotched, lip yellow and pink.

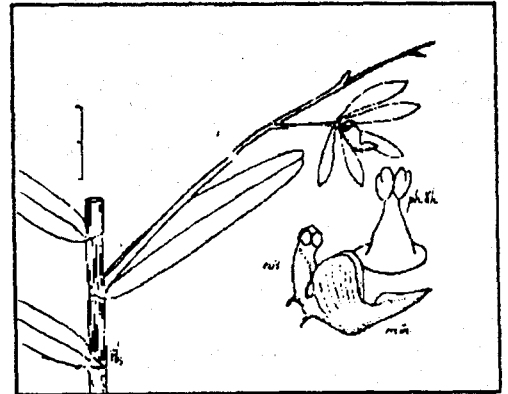

11.602 - *Arachnis hookeriana* (Reichb. f.) Reichb. f. Trithù Hooker.

Phonglan có thân dài 3-4 m, to 7 mm, có rễ khisinh dài, lông có rãnh. Lá songđỉnh, phiến dài 6-9 cm, chót có 2 thủy không bằng nhau. Chùm ngoài nách lá, dài 20-30 cm; hoa thưa, to 5 cm; phiếnhoa trắng, *chót hương*; môi ngắn, hai thủy cạnh đứng, thủy giữa có chót nhỏ; cột đứng; phấnkhối 2, có tuyến hình đĩa rộng.

Bếntranh.

- Flowers white, pink at apex of tepals (*Staurosis cannaeformis* Guill.).

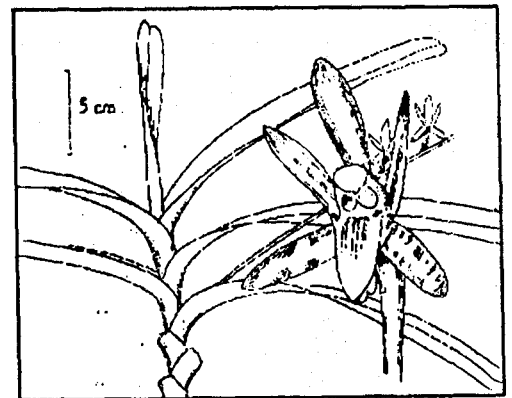

11.603 - *Arachnis labrosa* (Lindl. & Paxt.) Reichb. f.

Phonglan có thân dài; rễ khisinh rất to, rộng 7-8 mm, Lá có phiến dày, đầu có 2 thủy không bằng nhau. Chùm ngay, dài 20 cm; hoa cao 2 cm, *vàng lục, có bót nâu đậm*; môi trắng có *sọc đỏ*; cột trắng có nắp vàng; noãn sào tia.

B đến Đăclắc, Bàolộc (hình theo King & Pantling).

- Flowers greenish yellow, with brownish purple bars and dots (*Arrhynchium labrosum* Lindl., *Renanthera bilinguis* Reichb. f.)

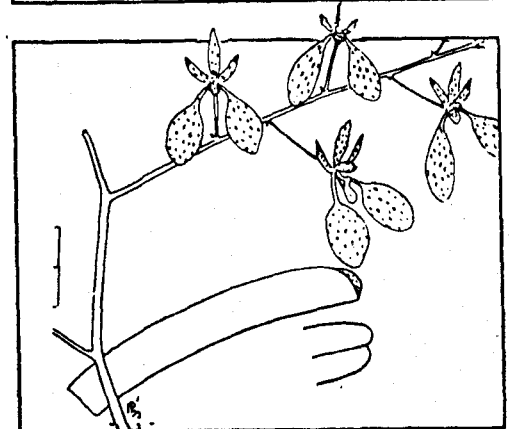

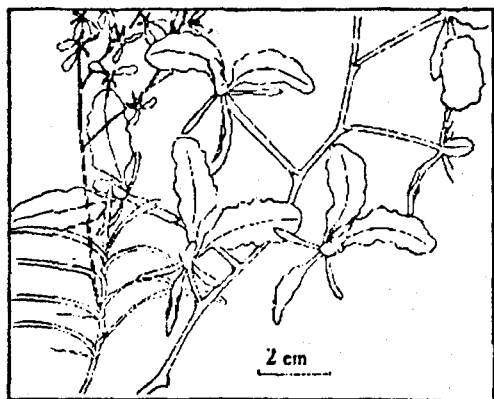
11.604 - *Renanthera annamensis* Rolfe. Hồngnhung.

Phonglan đứng hay leo, có thân dài 2-3 m. Lá có phiến dày, cứng, xếp cong, dài 5-7 cm, rộng gần 2 cm, đầu có 2 thủy không bằng nhau. Pháthhoa chia nhánh *trong một phẳng*, nhánh dài đến 25 cm; láhoa nhỏ; cọng và noãn sào dài 15 mm; *hoa vàng có đốm đỏ*; ládài giữa tròn dài, dài 13 mm; cánhhoa cạnh thon; ládài cạnh to, có *cọng* 5-7 mm, phiến dài 18 mm; môi nhỏ, *đỏ*, thủy cạnh tamgiác, có 5 chai, móng 4 mm; cột cao 3 mm.

Đàlat.

- Flowers yellow, red dotted, lip red.

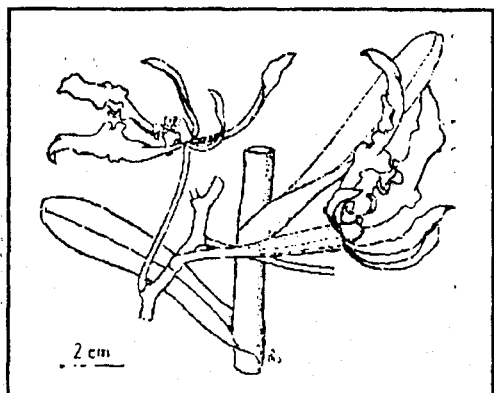

11.605 - Renanthera imschootiana Rolfe. Huyétnhung tròn

Phonglan to, thân to 5 mm, có rễ dài, thông. Lá có phiến dài 5-11 cm, rộng 1,5 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm-tútán trong một phẳng, to; hoa to 4 cm, đỏ đậm; cánhhoa cạnh cao bằng nửa ládài giữa, vàng cam, có đốm đỏ; ládài cạnh to nhất, bia đúng; môi nhỏ, có 3 củ và 2 sóng; móng cao 4 mm; phấnkhối 4. $2n = 38$.

Đàlat, Dran.

- Flowers red, lateral petals yellow red dotted; base of midlobe with 3 calli.

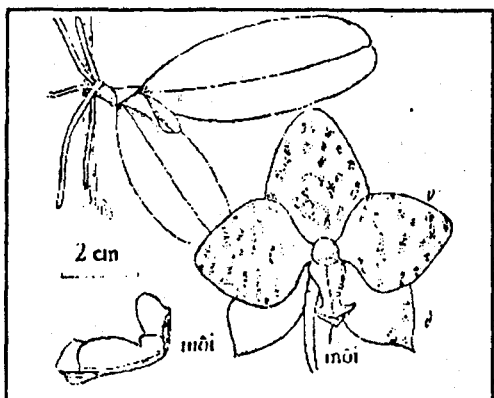

11.606 - Renanthera coccinea Lour. Huyétnhung đúng.

Phonglan có thân dài đến 5 m, mang nhiều rễ khisinh. Lá có phiến tròn dài, dày, đầu có 2 thùy. Pháthoa rất to, trong một phẳng; hoa đỏ, to 5 cm; phiếnhoa đúng, dài 3-4 cm; ládài cạnh to; môi có thùy giữa đỏ đậm, thùy cạnh vàng có sọc dọc, móng 5 mm; phấnkhối 4.

Rừng bìnhnguyên, từ Hàsonbình, Hàiphòng, qua Huế đến Nhatrang.

- Flowers red; lateral sepals to 4 cm long.

11.607 - Hygrochilus parishii (Veitch. & Reichb. f.) Pfitz. Cẩmbáo. Phonglan, có thân ngắn, rễ khisinh to, dài. Lá có phiến bầu dục dài, to 15-23 x 4-7,5 cm, đầu lõm thành hai thùy không bằng nhau. Chùm to, dài hơn lá; láhoa dài 1-1,5 cm; noãn sào và cọng dài 3 cm hoa hơi thơm, vàng xanh có đốm đỏ, không có móng; môi dài 1,5 cm, có một sóng ở giữa và phía trong.

GialaiCổngtum, Phanrang, Bảolộc, vùng Sài Gòn; V-VII. Var. *marriottiana* Reichb. f.: Cẩmnhung, hoa huồng hay tím dợt phía trên; Bảolộc.

- Flowers green yellow, red blotched (*Vanda parishii* Veitch. & Reichb. f.).

11.608 - Ascocentron curvifolium (Lindl.) Schltr..

Phonglan có thân ngắn, to bằng ngón tay, dây có lá còn lại phụ; rễ to. Lá songdinh, phiến dài đến 25 cm, dài, dày có 2 thùy nhỏ, dây có đốt trên bẹ. Chùm ở nách lá, thông, ngắn hơn lá; noãn sào có 6 cánh thấp, tím; hoa đẹp, màu đỏ Phượng, trừ môi vàng có sọc cam; móng dài bằng môi; cột và nắp đỏ; phấnkhối 2.

Địnhquán.

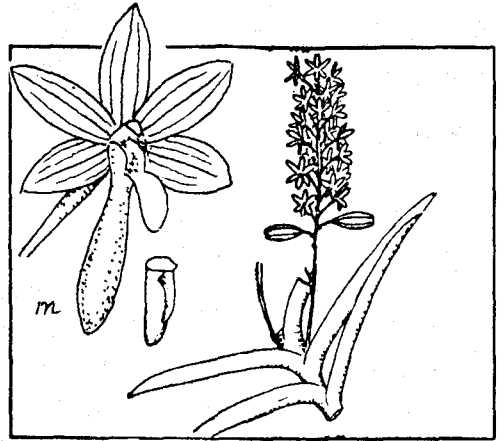
- Flowers bright red, lip yellow orange red striped (*Saccolabium curvifolium* Lindl.)

11.609 - *Ascocentron miniatum* (Lindl.) Schltr. Hoảhoàng.

Phonglan có thân dài đến 20 cm, lông dài. Lá hẹp, o 10 x 1 cm, dài, màu lục có phần đỏ, đầu nhọn. Chùm dài 4-10 cm; láhoa mỏng, không rụng; cong và noãn sào dài 1 cm; hoa rộng 13 mm, *vàng lửa* hay vàng chanh; ládài và cánhhoa giống nhau, xoan ngược, 5 gân; môi có móng dài 5-7 mm, thùy giữa tròn dài nhọn, thùy cạnh rất nhỏ; cột có mỏ đỏ, nắp nâu đen.

Rừng thưa, rừng Dầu, 1-800 m; Phúkhánh, Đồngnai, Sôngbé, Tâyninh; II-III.

- Flowers orange; spur 5-7 mm long (*Saccolabium miniatum* Lindl.).

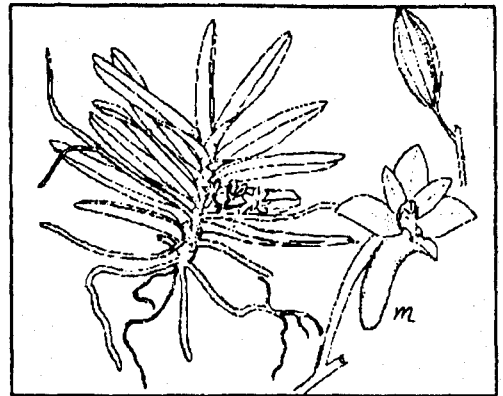

11.610 - *Ascocentron pusillum* Aver.. Tiểuhoàng.

Phonglan có thân dài 1-4 cm, mang lá songdinh, kếtlọp, phiến dài 3-4 cm, rộng 5 mm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm 1(2) cm, mang ít hoa; láhoa 1 mm; hoa rộng 1 cm, *trắng* hay *ứng hương tâm đậm*, không thơm; cánhhoa hơi nhỏ hơn ládài; môi có móng dài 5-6 mm, thùy cạnh nhỏ, đứng, thùy giữa tamgiác; phấnkhối 2. Nang.

GialaiCổngtum; XI (hình theo Averyanov).

- Flowers white or pink tint; spur 5-6 mm.

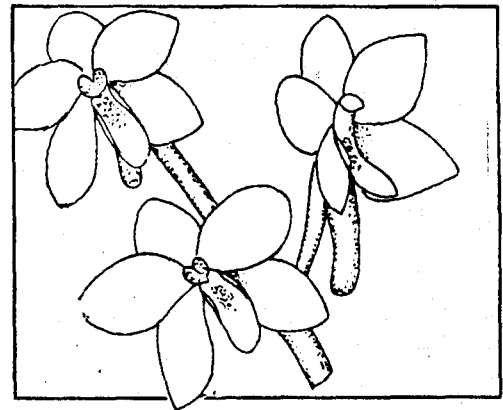

11.611 - *Ascocentron christensonianum* Haager. Tiểuhoàng Christenson.

Phonglan; thân không chia nhánh, cao 15-40 cm, lông 7-15 mm. Lá có phiến hẹp, chót có 3 răng, to 10-16 x 0,5-0,8 cm. Pháthoa 2-4, dài 6 cm; hoa rộng 1,4 cm, *nâu tía ứng trắng*; môi đỏ tía, uốn ngược, móng cong về sau, dài 14-16 mm; baophấn lục tía.

Rừng thay lá: Phanrang (hình theo Haager).

- Epiphytic; leaves 10-16 cm long; flowers pinkish lavender, lip purple.

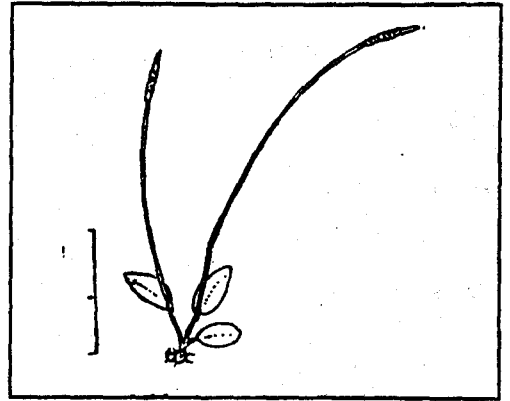
HẾT

Xin thêm các loài sau đây, theo thứ tự số loài:

52a - *Ophioglossum nudicaule* L.f. (*O. parvifolium* Hook. & Grev.). Xà thiệt thân-trần.

Ráng nhỏ, cao 2-12 cm. Cành nhỏ, hơi tròn. Lá bắt thụ xoan (dài không quá 6 lần ngang), nhỏ, đáy có khi hình tim, đầu tù. Gié thụ dài vào 1 cm, có phần *chót lép*, trên trục gắn vào lá không thụ.

Liên nhiệt đới: Bì đúp.

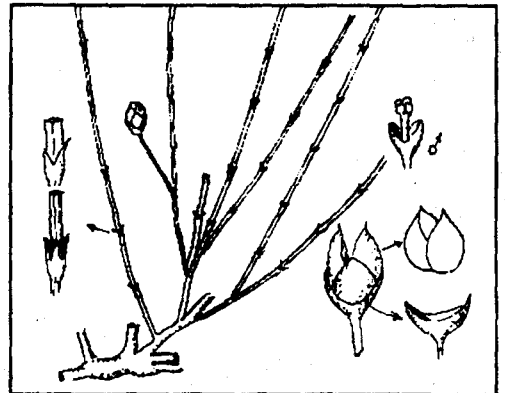

851a - *Ephedra sinica* Stapf. Thảo ma hoàng, Ma hoàng Trung quốc.

Cỏ daniên cao đến 30-70 cm; lông dài 3-6 cm, có rãnh dọc. Lá 2 hay 3, như vậy, dính nhau thành bao, chót nhọn. Biệt chu. Hạt đỏ (nên Pháp có tên là Raisin de mer).

Tr ở Sapa.

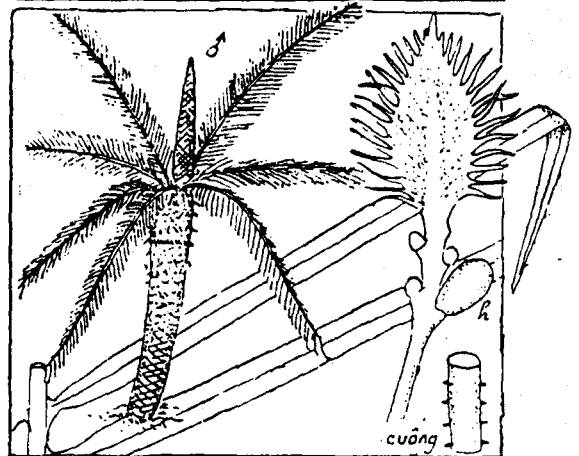
Chứa ephedrin, pseudoephedrin... trị cảm, suyễn, nhức đầu, lợi tiểu.

858b - *Cycas taiwaniana* Carruthers. Thiến tuế Đài loan.

Cây có thân cao 1-3,5 m, to 35 cm, phần trên có đáy lá còn lại khá lâu. Lá dài 1-1,8 m, lá-phụ to 2,5-6,2 x 0,4-0,8 cm. Chùy đực có cọng, cao đến 50 cm, rộng 9-10 cm. Chùy cái không cọng, hình cầu to vào 25 x 20 cm, vảy xoan thon, bìa mang vào 20 rìa/bên, vàng vàng; noãn 2-4, cho ra hạt đỏ, to 4-4,5 x 0,8 cm.

BT

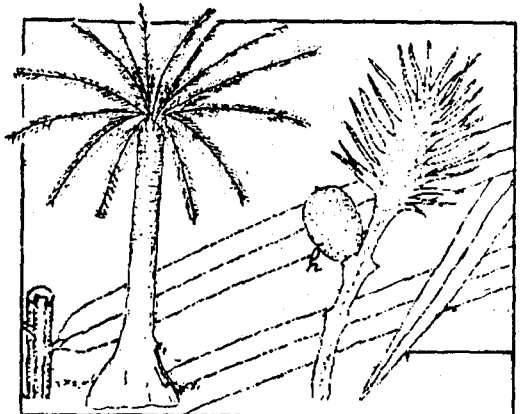

859 - *Cycas siamensis* Miq. Thiến tuế Xiêm.

Thân cao 1-4,5 m, phù to như củ ở gốc; tàn thưa. Lá dài 50-90 cm, mang vào 50-70 cặp lá-phụ thon hẹp, dài 20 cm, rộng 7-9 mm, chót có mũi; sóng tròn, có lông. Chùy đực mang rất nhiều tiểu hụy có mũi nhọn. Vảy cái dài 5-7 cm, phiến xoan hẹp, có vào 20-25 rìa sâu, có lông dày, cam; noãn 2.

Nam.

- Stem abruptly swollen at base; leaves to 90 cm long, leaflets to 20 cm; carpophylls obovate, with long process, ovules 2.

859b - *Cycas macrocarpa* Griffith. Thiên tuế hột to.

Thân cao 3,5 m, to 20 cm, có nhánh. Lá non có lông nâu, to 1,5-2,5 x 0,2-0,3 m; lá-phụ nhiều, to 20-40 x 1-1,2 cm, bìa uốn xuống. Chùy đực to 30-40 x 12-14 cm, tiểu huyệt 2 cm. Chùy cái thưa, mở rộng, có lông nâu; vảy to 20-25 cm, thùy chót 4-6 x 3-3,5 cm, tam giác đến hình chót buồm, lục đến vàng vàng; noãn 4-12 cho ra hột to 5-7 x 4,5 cm, bầu đực.

Việt Nam, Málaiá.

859c *Cycas balansae* Warb..

Tiểu mộc cao 2 m. Lá dài, thon. Chùy đực to 20 x 5-6 cm, có cọng ngắn; tiểu huyệt cao 1,6-2,7 x 1,2 cm

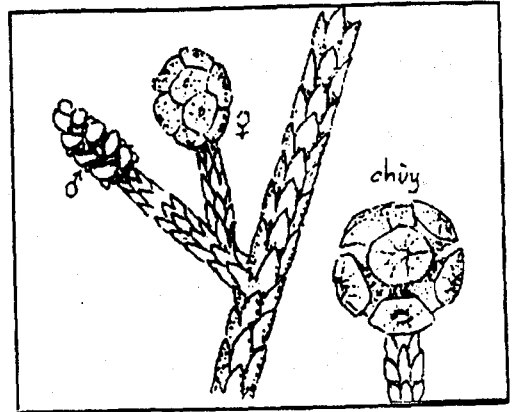
898b - *Cupressus duclouxiana* Hickel. Tùng Ducloux.

Tiểu mộc hay đại mộc cao đến 20 m; nhánh hình trụ tròn, các nhánh bậc chót *trong một phẳng*. Lá như vảy ôm thân, sắp theo 4 hàng đối diện.

Chùy đực vàng vàng ở chót nhánh.

Chùy cái hình cầu, mang vảy *không mũi*.

B.

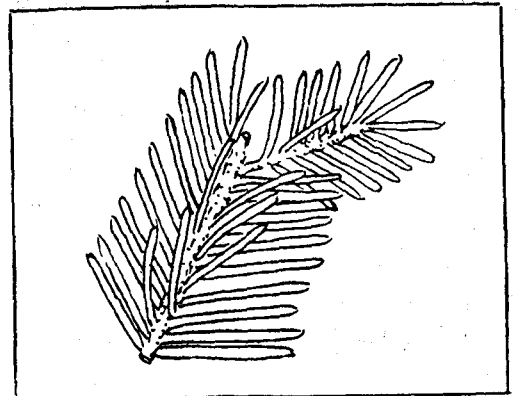
882a - *Abies delavayi* Fr.

Tiểu mộc hay đại mộc cao 3-12 m; vỏ tím

đậm. Lá dài, một số *cong lên* (incurving backward).

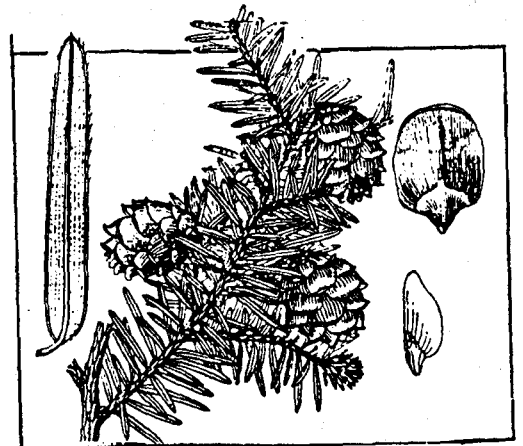
Chùy 7-11 x 3,5-5,5 cm.

Núi cao, B: 1000-1200 m

885b - *Tsuga dumosa* (D. Don) Eichler.

Đại mộc đến 40 m; vỏ dày nhám; nhánh mảnh. Lá lục đậm, có phiến một gân, hẹp (2 mm) dài 1,5-2 cm, dẹp, bìa có ít lông; lá rụng khi nhánh bị cắt. Chùy đực cõ độc ở chót nhánh. Chùy cái có vảy mà chót tròn, mỏng; hột 2 mỗi vảy, cao 8,5 mm, cánh xoan dài ở chót.

Núi cao: B (hình theo FRPS).

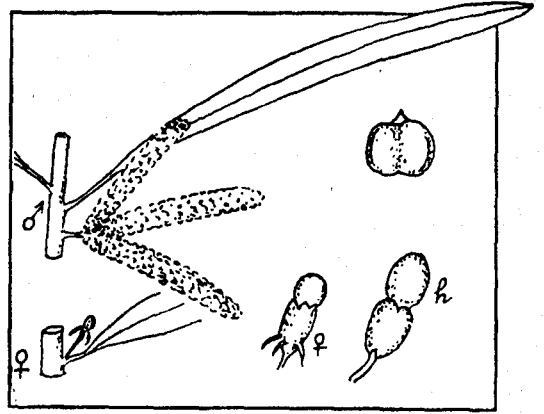
858b - *Gnetum cuspidatum* Bl. Gắm mũi.

Dây leo. Lá có phiến mỏng dai, to 12-24 x 5-10 cm. Gié *trên thân*; giữa hoa có lông ngắn; gié đực dài 5 cm, rộng 5 mm, trên cọng dài 2 cm, có hoa cái thô sơ; gié cái dài 5 cm, rộng 6 mm, mang luânsinh 5-7 hoa. Hạt to 2,5-3 cm.

1-600 m; I-XII

905a - *Podocarpus macrophylla* (Thunb.) Lamy
(*Taxus macrophyllus* Thunb.)

Đại mộc; lá mọc xen (ở *Nagia* lá mọc đối), thon hẹp, dài 10-18 cm, mặt dưới hơi vàng. Biệt chu. Chùy đực hình trụ nhóm 1-3, dài 3 cm. Hoa cái có cọng ở nách lá, có vảy, trở thành đế; noãn 1. Đế *dò đậm*, mang 1 hạt to 1 cm, *lục lục*.

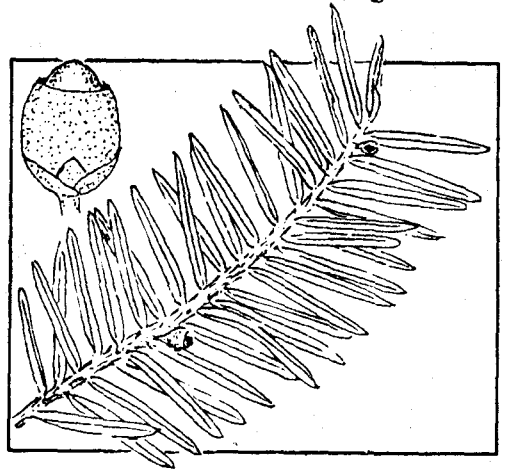

***Podocarpus pilgeri* Foxw.**

Tiểu mộc hay đại mộc đến 15 m. Lá chụm ở chót nhánh, hẹp dài thon, to 1,2-7,5 x 0,4-1,2 cm, chót tẻ, có khi có mũi; gân giữa lõm. Chùy đực cô độc ở nách lá, gần như không cọng, to 1,3 x 5 cm; chùy cái cô độc ở nách lá, to 3 x 12 mm, vảy mập với 2 lá hoa hợp lại, chót tẻ, dài đến 1,2 cm, rộng 6 mm. Hạt bầu dục, tròn, tẻ, dài 8 mm, rộng 6.

913 - *Taxus sumatranus* (Miq.) de Laub.
(*Cephalotaxus celebica* (Warb.) Li, *T. sinensis* Rehd. p.p., *T. speciosa* Florin).

Đại mộc cao đến 45 m, thân to 1 m. Lá ở *nhánh già* hẹp dài, to 1,5-2,5 x 0,15-0,20 cm (ở *nhánh trẻ* 2-4 x 0,2-0,25 cm), bìa uốn xuống. Chùy đực hình cầu to 4 mm. Hạt to 6 x 5 mm, dày 4 mm.

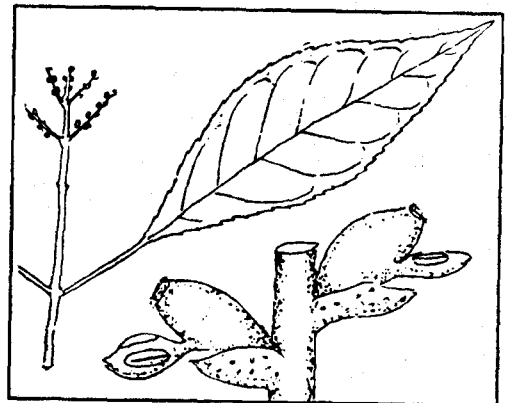

Vùng núi cao.

1152a - *Sarcandra brachystachys* (Bl.) Verdc. (*Chloranthus brachystachys* Bl., *S. hainanensis* (Pei) Sw. & Boril)

Cỏ cứng hay tiểu mộc 0,6-3 m. thơm; thân to đến 1,5 cm, phù ở mắt; vỏ láng. Lá có phiến bầu dục-thon ngược, thon đến tròn dài hẹp, to 2-20 x 1,8-5 cm, bìa có răng, gân-phụ 5-10 cặp; lábe nhỏ, 1,5 mm. Phá hoa 3-8 cm; gié dày, ngắn, 1-2 cm; tiểu nhụy 1 gần trên noãn sào, buồng phấn 2; phần cái 1-1,5 mm. Trái vàng rồi *đỏ*, ít khi đen, to 4-7 mm; hạt tròn.

D.-N. Á.

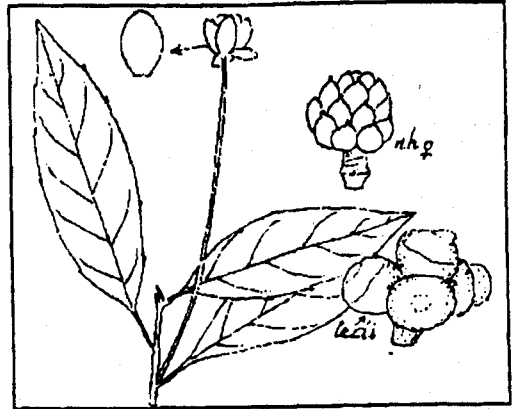

1247 - *Kadsura heteroclita* (Roxb.) Craib. (*Uvaria heteroclita* Roxb., *K. roxburghiana* Arnott). Xunxe tạp.

1249 - *Kadsura longipedunculata* Fin. & Gagn. (*K. decipiens* Fin. & Gagn.)

Tiểu mộc leo, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 6,5-12 x 2,5-4,5 cm, đáy nhọn, chót có mũi, mỏng song dài, bìa nguyên hay có răng nhỏ (3-8 mỗi bìa), gân-phụ 5-7 cặp; cuống 8,5-17 mm. Hoa trên cọng dài, cô độc trên nhánh non, vàng vàng có khi đỏ; hoa đực có 10-15 phiến, 25-54 tiểu nhụy; hoa cái có 10-14 phiến, 32-60 tâm bì, cao 1-1,6 mm. Trái đến 60 phân quả đỏ, cao 6,5-11,5 mm, 1-3 hạt.

Dùng trị ung thư ở N. Trung quốc.

1249b - *Kadsura angustifolia* A.C. Sm.

Tiểu mộc leo, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 9,5-14 x 2,5-4,5 cm, mỏng, dài, gân-phụ 7-13 cặp, chót có mũi, bìa nguyên hay có răng thưa nhỏ (2-10/bên); cuống 10-17 mm. Hoa cô độc ở nhánh non; phiến hoa ngoài tam giác, trong bầu dục, to nhất 5,5 x 2,9 mm, trắng trắng mặt ngoài; hoa đực có 9 phiến hoa, vào 50 tiểu nhụy; hoa cái có 13-15 phiến, vào 80 tâm bì. Trái 9-10,5 mm, 1 hạt.

Có vị thuốc.

1249c - *Kadsura verrucosa* (Gagn.) A.C. Sm. (*K. cauliflora* in King, A.R.B.G.3: pl.72)

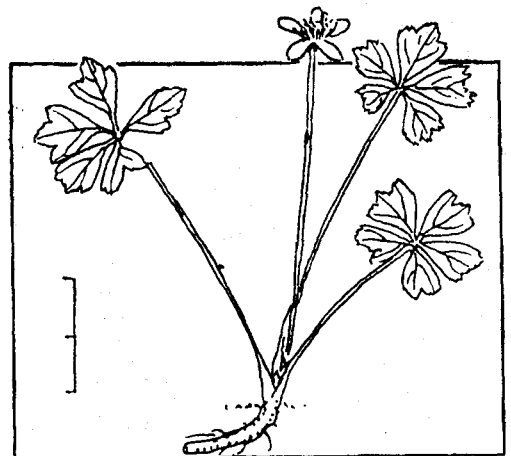
Dây leo, không lông. Phiến lá dài, bầu dục-xoan, to 10-15 x 4,5-12,5 cm, gân-phụ 5-7 cặp, đáy tù hay cắt ngang, chót nhọn hay có mũi, bìa nguyên; cuống 15,5-30 mm. Hoa ở nách lá có khi ở thân; phiến hoa vàng hay hồng, xoan, to 2-3,5 mm; hoa đực có 10-15 phiến, 40-57 tiểu nhụy; hoa cái có 12-16 phiến, 44-55 tâm bì. Trái mang 30-50 phân quả, cao 7-11 cm, 1(2) hạt.

B, vùng giáp ranh với Trung quốc; I-XII, 5-6.

1312a - *Coptis quinquefolia* Miq. Hoàng liên 5-lá phụ.

Cành nhô bò. Lá mang 5 lá phụ dài 1-2,5 cm, nhu da, có răng ở chót. Hoa cô độc, trên trục 7-15 cm, trắng, rộng 13-18 mm; cánh hoa có móng nhỏ; tiểu nhụy dài bằng cánh hoa; tâm bì có vòi ngắn. Manh nang có 1 gân to mỗi bên, thiết diện tam giác.

Núi, B.

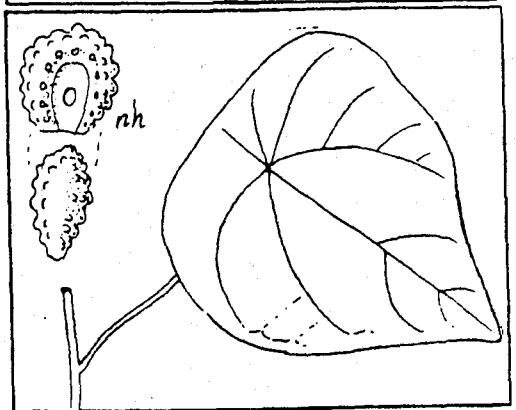
1352a - *Stephania dielsiana* Y.C. Wit. Dòm

Cỏ leo có củ dài dài, nằm ngang, nạc màu vàng, đắng. Lá có phiến hình lòng, mặt dưới tím tím; cuống dài bằng phiến. Tán kép nhỏ; hoa nhỏ; lá dài nhỏ 5-6; tâm bì 1. Trái có nhân hình móng ngựa, có gai-u.

Chứa tetrahidropalmitin: lợi tiểu, an thần, tiêu viêm.

1361 - *Cyclea debiliflora* Miers.

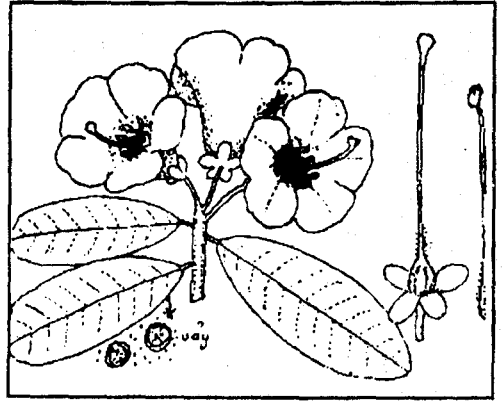
Dây leo; lá, phách hoa có lông nằm sát. Lá có phiến tam giác xoan, chót có mũi, mặt trên không lông, mặt dưới mốc, to 8-13 x 5-7,5 cm; cuống 1-1,5 (4) cm. Phách hoa thụ dài 12 cm; quả nhẵn cứng xoan, dẹp dẹp. Chùm-tụ tán đực: dài có 4 lá đài dính nhau.

2437b - *Rhododendron tephropeplum* Balf. f. & Farrer. Đỗquyen đoãn-y.

Tiểumộc luôn luôn xanh, cao đến 1,3 m; chồi non có nhiều vảy. Lá có phiến dai, tròn dài-thon ngược, to 3-5 x 1-2 cm, chót tầ tròn, có mũi, đáy chót buồm, mặt trên có vảy rồi lảng, mặt dưới trắng xám có vảy nhiều; cuống 5 mm. Pháthoa dạng tán 3-4 hoa; cọng 1-1,5 cm; đài rộng, tai rìa lông; *vành hương*, có ống 2 cm, tai 5, trái; tiểunhụy 10, chỉ có lông ở 1/2 dưới; noãn sào có vảy, cũng như 1/2 dưới của vòi nhụy. Nang cao 6 mm, trong dài,

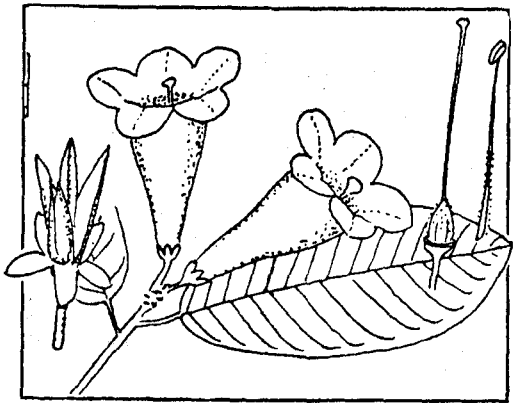
Trên vùng vôi: B, N-Trung quốc.

2437c - *Rhododendron excellens* Rehd. & Wils. Đỗquyen đẹp.

Tiểumộc luôn luôn xanh cao đến 3 m; cành non có vảy. Lá có phiến dai, tròn dài thon ngược, to 15-19 x 4-5,5 cm, chót tầ, đáy tròn, mặt dưới có vảy nhiều; cuống hình trụ, 2,5-4 cm, có vảy nhỏ. Pháthoa dạng tán 2-4 hoa; cọng 2-4 cm; đài 5 tai; *vành trắng*, cao 8 cm, thùy 5; tiểunhụy 15, chỉ có lông; noãn sào có vảy đỏ. Nang cao 4 cm.

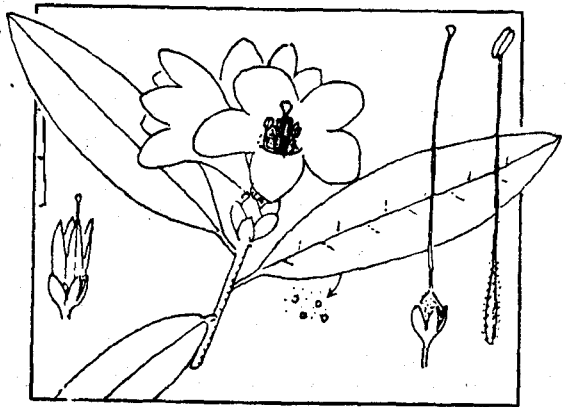
Rừng, B.

2438b - *Rhododendron xanthostephanum* Merr. Đỗquyen hoàng-vác.

Tiểumộc luôn luôn xanh, cao 0,6-3 m; cành mảnh, không lông, có vảy. Lá có phiến dai, thon hay tròn dài-thon, 5-10 x 2-4 cm, không lông, mặt trên có vảy, mặt dưới xám và có vảy mịn, gân-phụ khó nhận; cuống 6-9 mm, có vảy khít. Chùm như tán 3-5 hoa; cọng 6-14 mm; đài 5 tai tròn tròn, cao 6 mm; *vành vàng tươi*, hình chuông, cao 2,5 cm; tiểunhụy 10, chỉ có lông ở phần dưới; noãn sào không lông, có ít vảy ở đáy. Nang cao 8 mm, có vảy.

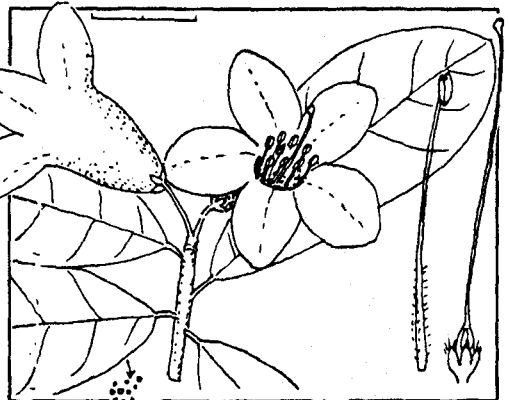
Trung quốc, Miến điện, B, núi cao.

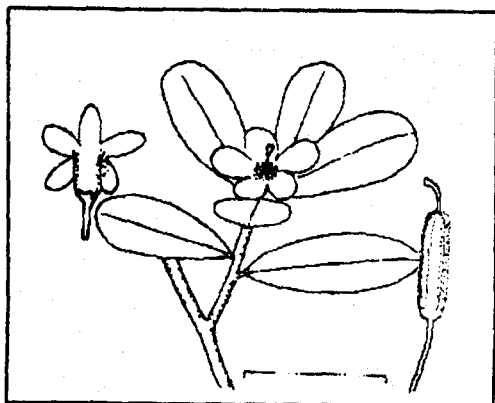

2440b - *Rhododendron carneum* Hutch.

Tiểumộc luôn luôn xanh cao đến 1 m; chồi non có vảy nâu. Lá có phiến bầu dục-xoan ngược, to 6-12 x 3-4 cm, chót có mũi, đáy tầ, mặt trên không lông, mặt dưới có vảy gần nhau; cuống dài 1-1,5 cm, có vảy. Pháthoa 3-4 hoa; đài 5 thùy có lông dài, và vảy; *vành đỏ*, ống 3,5-4 cm, tai dài 3 cm; tiểunhụy thường 12, thò, chỉ có lông ở phần dưới; noãn sào có vảy, vòi nhụy hương.

Triển nui có cỏ: Nam Trung quốc. Miến điện, B.

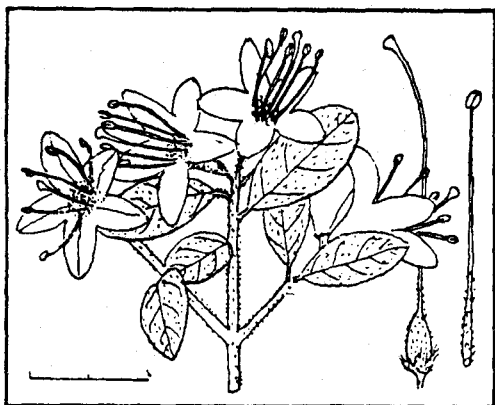

2443b - *Rhododendron densiflorum* K.M. Feng.
Đỗquyên dày-hoa.

Tiểumộc luôn luôn xanh, cao 0,3-1,3 m; nhánh có tuyến và vảy. Lá có phiến nhỏ, 6-10 x 4,5 mm, xoan ngược hay tròn dãi, mặt dưới có vảy rải rác; cuống 2 mm. Hoa cô độc ở chót nhánh, rộng 1,5 cm, dài 5 thùy, vành vàng, hình chuông cao 8 mm, chẻ đến 1/2; tiểu nhụy 10, ngắn; noãn sào 5 buồng. Nang dài 7-11 mm, có lông dày và vảy nâu, hạt nhỏ; có đuôi ở 2 đầu.

Rừng hỗn hợp, N. Trung quốc, 1000-1800 m:

B; IX-X, 9-10.

2449a - *Rhododendron chunii* Fang. Đỗquyên Chun.

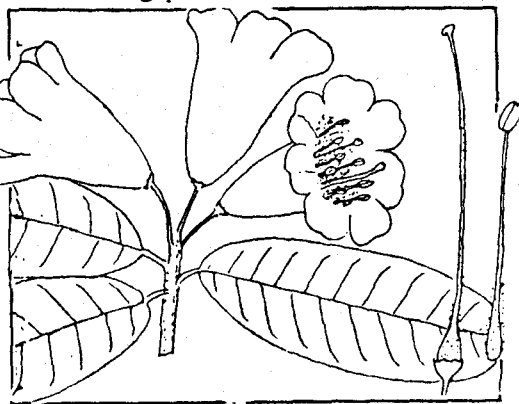
Tiểumộc cao đến 6 m, có lông mịn đỏ-nâu. Lá rụng theo mùa, daidai, bầu dục đến tròn dãi-xoan, nhỏ, đo 10-18 x 9-10 mm, bìa cong xuống, có răng nhỏ; cuống 2-3 mm. Pháthoa 3-4 hoa, ở ngọn nhánh; rộng 5-7 mm; dài rất nhỏ, có lông dài, nâu; vành hồng, 3 tai trên có đốm tia, hình quạt, phía ngoài có lông nâu và lông tiết, phía trong có lông mịn; tiểu nhụy 5, chỉ có lông ở 1/2 dưới. Nang xoan, có lông mịn, và vòi nhụy còn lại.

Lùm-bụi, Nam Trung quốc, B.

2452b - *Rhododendron serotinum* Hutch. Đỗquyên trẻ.

Tiểumộc luôn luôn xanh, cao đến 3 m, cành già lục láng. Lá có phiến dài, tròn dãi-bầu dục, to 10-15 x 6-7 cm, chót tròn hay lõm, đáy tròn hay hình tim hơi bất xứng, gân-phụ thẳng góc; cuống tròn, dài 2-3,5 cm, không lông. Chùm 1-3 cm, 7-8 hoa thơm; rộng 3-4,5 cm; dài nhỏ; vành trắng ứng hồng phía ngoài, có bột đỏ ở phần trên, ống hình chuông, 4-4,5 cm, thùy 7, trái; tiểu nhụy 15-16, chỉ có lông ở phần dưới; noãn sào có tuyến có rộng.

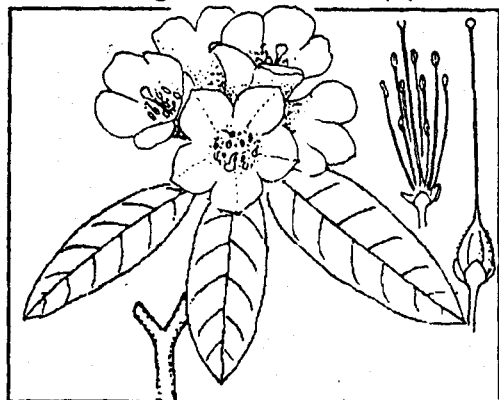
Rừng hồ; VIII. B.

2452c - *Rhododendron facetum* Balf.f. & Ward.
Đỗquyên thanh.

Tiểumộc trung, cao 2-6 m. Lá có phiến thon dài, to đến 24 x 3-5 cm, mặt dưới có lông dày; cuống dài 1-2 cm. Chùm như tán ở chót nhánh; hoa đỏ; dài nhỏ; vành hình ống mang 5 tai; tiểu nhụy 10, bao phấn đậm đen; noãn sào có lông.

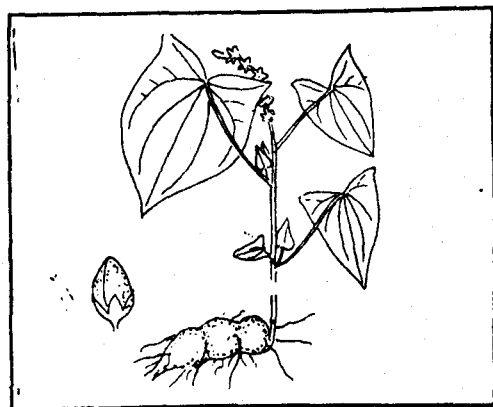
Rừng vùng núi có gió mùa, cao độ 2400-2800 m.

3021b - *Fagopyrum dibotrys* (D. Don) Hara (*F. cymosum* Meissn., *F. triangulare* Meissn.). Buckwheat. Bông-chua.

Cỏ daniên, có lông rải rác. Lá có phiến tamgiác, dài đến 15 cm; cuống dài. Pháthoả ở ngọn và nách, dài 8-12 cm, hoa một bên, nhỏ. Trái hường lợt, xoan có 3 cạnh nhọn, cao 8 mm, dài 2 lần dài.

Gặp ở Cúcphương, Ninhòinh và Tr; 6-9. Hạt ăn như gạo. Chứa rutin, shakuchirin, acid p-coumaric, ferulic, quercitin, quercitrin.; bổ vi huyết quản, trị đập, phongtháp; ở Ân trị thiênthời, đau-bụng, ỉa chảy.

3420a - *Cassia sulphurea* (Colladon) Irwin & Barneby (*C. surattensis* ssp. *glauca* (Lam.) K. & A. Larsen. Muồng vàng.

Tiểumộc cao 5-7 m. Lá-phụ 6-8 cặp, thon, chót nhọn, lá-phụ to đến 5-10 x 2-3,5 cm. Chùm ở nách lá, ngắn hơn lá; cọng hoa dài. Trái đẹp, to đến 20 x 2 cm

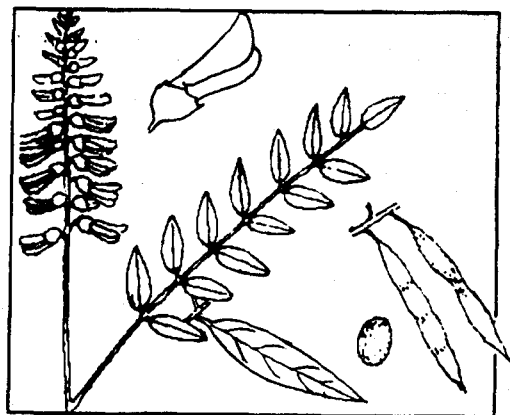
Thường Tr vì hoa vàng đẹp, song hiếm ở Việt-nam. Lá dùng như dược ăn ở Lào; chứa acid crisophanic; trị đái-đường ở Ân..

3514a - *Sophora flavescens* Ait. Hoè vàng.

Cỏ daniên, cao 0,8-1,5 m, gần như không lông. Lá mang 15-40 lá-phụ tròn dài đến thon, dài 2-4 x 0,7-1,5 cm, có lông nằm; lá bé hẹp dài. Chùm đứng ở chót nhánh, dài 10-20 cm; hoa lục vàng, ít khi tím, to 15-18 mm; dài xéo, cao 7-8 mm. Trái dài 7-8 cm, có 4 cạnh, không tự khai, có eo giữa hạt; hạt tròn to 3-7 mm, lam.

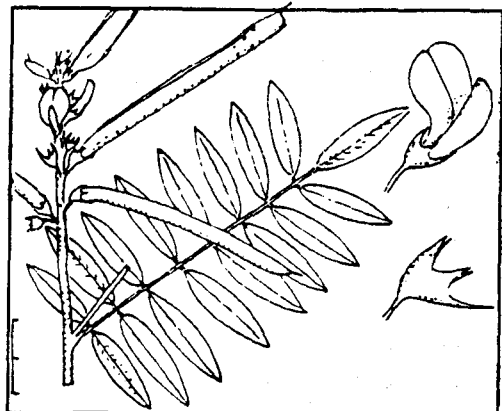
Tr ở Sapa. Rễ chứa matrin, oximatrin, sophocarpin, kurarinol, formononetin...Bổ đấng, thanh nhiệt, trừ phong, tăng huyếtáp, lợi tiểu..

3575b - *Tephrosia kerrii* Drumm. & Craib.

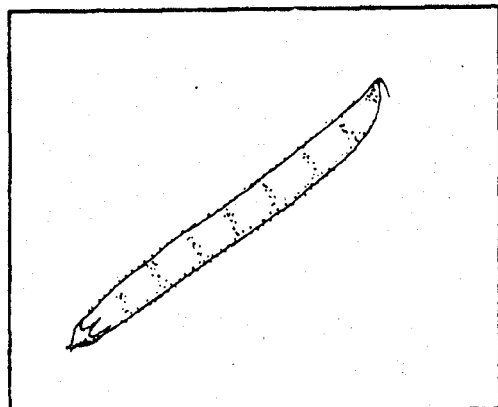
Bụi đứng cao đến 2 m; nhánh bông, to 2-5 mm, có cạnh, có lông. Lá có cuống chung dài 9-12 cm, có to; lá-phụ 11-17, gần như bằng nhau, thon tròn dài, chót nhọn, to 5-8 x 1,5-2 cm, mặt dưới có lông bạc, dày; cuống-phụ 2 mm; lá bé mau rụng. Pháthoả cao 2 cm, sau đó 10 cm, rộng 1 cm; dài có răng 4 mm, thùy hẹp, thùy giữa dài 5 mm, thùy cạnh 3 mm; cò xoan hình tim. Trái dài 10 cm, rộng 7-8 mm, có lông dài.

Côngtum (hình theo Larsen).

3575c - *Tephrosia pumila* (Lam.) Pers.

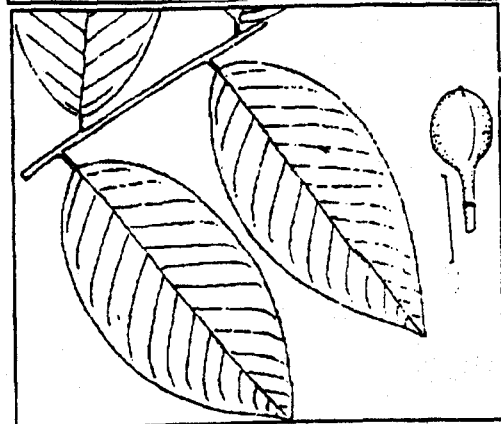
Cỏ nằm rồi đứng, cao 30-60 cm; thân nhiều, có nhánh từ đáy, có lông. Lá mang 7-11 lá-phụ tròn-dài-xoan ngược, chót cắt ngang hay hơi lõm, to 5-18 x 2-7 mm, gân-phụ 4-8 cặp; cuống chung dài không đến 4 cm. Chùm 2-4 cm, ít hoa, có khi 1 hoa; cọng 1,5-3 mm; vành trắng rồi hường, cò 4-6 mm, có lông. Trái có lông ngắn trắng hay nâu; hạt 8-12, lằng.

Cát ven biển, đến 1800 m: Quảng Ngãi, Khánh Hòa, Bình Thuận.

5252a - *Mischocarpus pentapetalus* (Roxb.) Radlk. (*Schleichera pentapetala* Roxb.)

Tiểu mộc hay đại mộc đến 15 m; nhánh non có lông mịn, nâu. Lá-phụ 1(2-5) 6 cặp, xoan-bầu dục, to 7-20 x 2-6 cm, gân-phụ 9-20 cặp, cuống-phụ 3-12 mm; cuống 3-25 cm. Pháthoả ở nách lá, thơm; lá dài tam giác; cánh hoa 0.5-1 mm; đĩa mật; tiểu nhụy 7-8. Trái 1-2 cm; hạt dài 8 mm.

Ấn Độ, Trung Quốc, Philippin, Indonesia.

5436 - *Swintonia swenkii* (Teijsm. & B.) (*Anauxanopetalum swenkii* Teijsm. & B.)

Đại mộc đến 45 m, thân to 70 cm, chạng cao 3 m. Lá có phiến dài hay dày, bầu dục hẹp, đáy tù hay chót bướm, chót có mũi ngắn, to 7-12 x 3-4,5 cm, không lông; gân-phụ 14-21 cặp; cuống dài 3.5-6 cm. Chùm-tụ tán cao 8-14 cm; cọng hoa 0.5 mm; hoa trắng; lá dài dính 1/2; cánh hoa 2-3 mm; đĩa mật; tiểu nhụy 1 cm; noãn sào hình cầu. Quả nang cũng xoan hay bầu dục, to 1,7-2 x 0,7-1 cm, trên cánh hoa tăng trưởng dài 5.5-7 cm. KPC.

5585c - *Aglaia argentea* Bl. (K. Bull., Add. ser. 16, 1992, f. 27)

Đại mộc cao đến 30 m, thân to 60 cm, chạng cao 1 m, dày 4 cm. Chồi không lông; lá kép lẻ, to 17-112 x 14-75 cm, cuống 4-41 cm; lá-phụ 9-19, to 4,5-30 x 1,5-11 cm, mặt trên láng, mặt dưới có lông hình khiên trắng, và một ít lông lông nâu nâu, chót có mũi, đáy tròn, hơi bất xứng, có khi chót bướm; cuống-phụ 5-10 mm. Pháthoả to 60 x 60 cm; hoa đực và cái giống nhau; cánh hoa 5; ống tiểu nhụy xoan. Phá trái dài 20-50 cm; trái 3-3,5 x 2-3 cm, buồng 2; hạt trong tử-y trắng, chua ngọt, ăn được.

Dựa rạch, 0-1200 m.

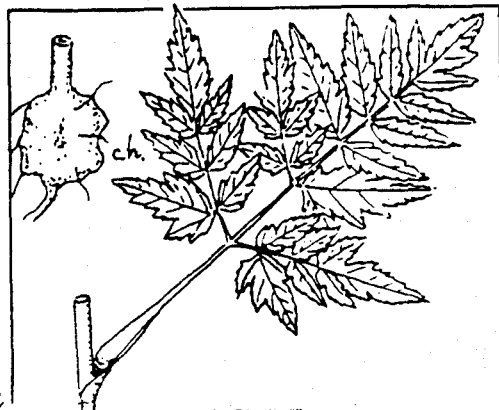
5585d - *Aglaia rufonervis* (Bl.) Benth. (*Trichilia rufinervis* Bl., *A. trichosatemon* C. DC.)

Đại mộc đến 15 m, thân to 15 cm; chồi có lông hình sao nâu. Lá kép lẻ, to 100 x 40 cm; lá-phụ 15-19, to 6-28 x 3-8 cm, mặt dưới đầy lông nâu tái, và lông hình sao đỏ nâu ở gân giữa, gân-phụ 9-18 cặp, chót có đuôi, đáy tròn hay chót bướm, bất xứng. Pháthoả đực cao 80 cm; hoa 1,2 mm, cánh hoa 5, ống tiểu nhụy cao 1 mm. Phá trái 16 cm; trái to 20 mm, tròn tròn, vàng nâu, có lông hình sao; buồng 1, hạt 1, tử-y trong.

Rừng đến 1300 m.

5913b - *Ligusticum chinense* Oliv. in Hook. Cảo bản, Xuyên khùng Trung Quốc.

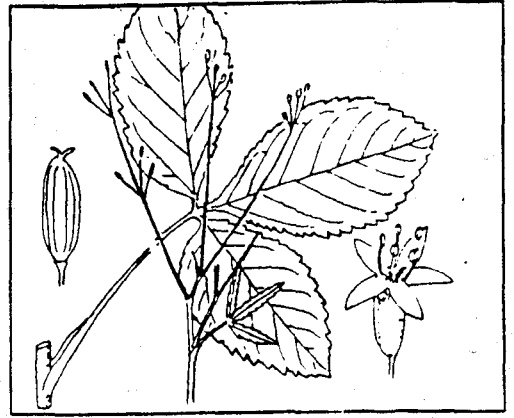
Cỏ daniên cao đến hơn 1 m; thân bông, không lông; căn hành tròn tròn to 1-3 cm. Lá 3 lần kép; thùy diệp mang tam diệp, bìa có răng. Tán kép trên trục cao; đài có răng rất nhỏ; cánh hoa có chót cong vào. Song bé quả đẹp theo bụng-lung, hông có cánh. Tr làm thuốc: thân, rễ (Cảo bản) đắng; trị cảm, kinh nguyệt không đều, ngứa, ghê lở, bán thân-

Bắt tại

5917b - *Cryptotaenia japonica* Hassk. Ẩn chi Nhật. Ápnhican.

Cỏ daniên. cao 30-60 cm. không lông; cành ngắn; rễ nhiều, to. Lá mang 3 lá-phụ cuống ngắn, to 3-8 x 2-6 cm. bìa có răng to; lá ở phách hoa nhỏ, thon. Phách hoa là *gié mang tán*; tán không cộng, 1-4 hoa cộng dài không bằng nhau; cánh hoa 5, tiểu nhụy 5. Tầm bi cho ra song bé quả hình trụ tròn dài.

Trên 700 m: Caobang, Bắc Thái. Lá ăn như rau: trị ăn không tiêu, nóng-lạnh, rắn cắn.

5920b - *Angelica pubescens* Maxim. (A. polyclada Franch., A. myriostachys Koidz.) Dương qui lông.

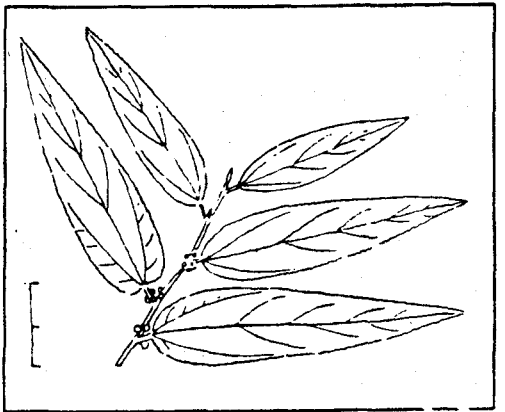
Cỏ daniên, có thân hình trụ cao 1-2 m, có lông rải rác. Lá to, 3 lần kép; tam diệp xoan-bầu dục, dài 5-10 cm. Tán kép, cộng dài 3-16 cm, mang tán tròn. Song bé quả tròn dài, cao 7-8 mm, lõm 2 đầu, sọc cạnh thành cánh.

Tr; VIII.

6140A - *Trema angustifolia* (Pl.) Bl. (Sponia angustifolia Pl.)

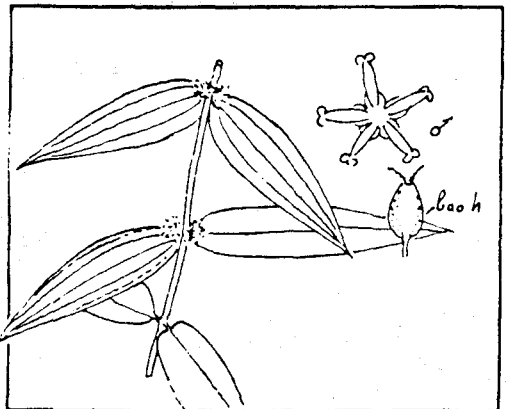
Tiểu mộc hay đại mộc 3-7 m. nhánh thông, nhẵn non có lông dài tế bào tiết. Hoa. Lá có phiến xoan thon hẹp đến thon, đáy tròn, đối xứng, to (3)5-8(10) x 2-3(4) cm. như da, mặt trên nhám, mặt dưới có lông dày, mọc 1-n tế bào; cuống 3-6 x 1 mm, lá bé 3-4 mm. Phách hoa đực và cái, có lông hoa dài; hoa đực 5 tại bầu dục; hoa cái 2 x 1 mm. Quĩ nhũ cứng 1,5-2 mm. cam; phôi nhũ nhiều.

Đôi trục, rừng thối sinh: Cành non dùng nấu canh, hay ăn như rau. Thanh lương, giảm đau.

6405a - *Conostegia hirta* (Bl.) Miq. (Memoralis hirta (Bl.) Miq., Pouzolzia hirta (Bl.) Hassk.)

Cỏ daniên, cao 30-50 cm, các phần non có lông. Lá có phiến mỏng, xoan đến thon, to 3-7 x 1,2-3 cm, đáy tròn hay hình tim, gân chính 3-5, bìa nguyên; cuống dài 1-3 mm. Chùm: hoa đực có cộng ngắn, có lông; tiểu nhụy 5; hoa cái với đài thành bầu, với nhụy 2. Trái xoan, to 1 cm, trong bao-hoa denden.

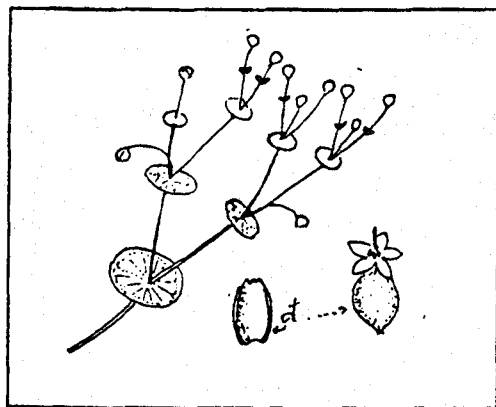
Hà Bắc, Hà Tây.

Mát, giải độc, trị tiêu hoa yếu, đau bụng, kiết.

6726a - *Canscoria lucidissima* (Lévl. & Van.) Hand-Maz.

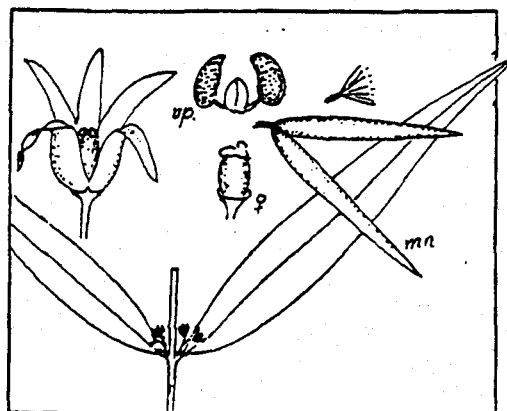
Cỏ nhất niên, cao đến 30 cm. thân lưỡng phân, lá mọc đối, có phiến bầu dục, cuống ngắn, các cặp lá ở trên thành *phiến tròn* ôm thân. to 1 cm, mặt dưới lục trắng. Hoa *vàng trắngtrắng*, nhỏ, có lá hoa to; đài là ống có 3-5 thùy tamgiác; vành có ống mang 5 tai; tiểuhụy 5, gắn trên ống vành. Nang hình cầu; hạt nhiều.

Hơi đắng; trợ tim. Ở Trung quốc. trị ho, viêm gan, đau ngực, baotử: trị rắn cắn.

6950a - *Pentasacme championii* Benth. Ngũgiác Champion, Thạchlama.

Cỏ đứng, cao 8-30 cm, daniên, không lông; thân to 3-4 mm. Lá mọc đối, có phiến thon hẹp nhọn, to 4-16 x 0,5-1,5 cm, gân-phụ không rõ; cuống ngắn. Tụ tán ít hoa, *hoa trắng*; lá đài 5, thấp; cánh hoa dính nhau ít ở đáy, *chót quăn*; trục thùy có cọng; phấn khối đứng, *trên viphấn*. Manh nang từng cặp; hạt có lông mào.

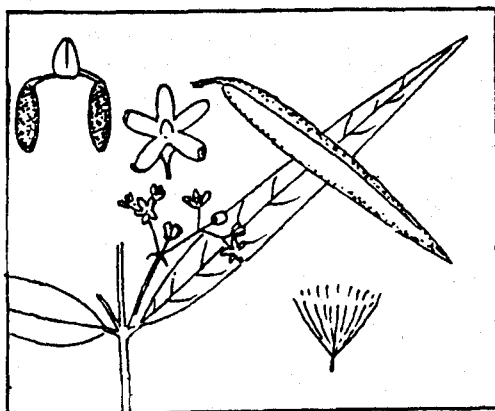

Ven suối, 900-1000 m: B; VII-IX. Giải độc, thanh nhiệt, trị viêm gan.

6940a - *Cynanchium stauntonii* (Dcne) Schltr. ex Lévl.). Sát khuẩn Staunton, Bạch tiền lá-liều.

Cỏ leo có thân cứng, không lông, to 3-4 mm. Lá có phiến thon hẹp, to 6-8 x 0,3-0,4 cm, mặt dưới trắng; cuống 2-3 mm. Tụ tán lưỡng phân dạng tán; hoa có cọng, nhỏ; cánh hoa 5, dài 5 mm; tràng-phụ dài; phấn khối treo *dưới viphấn*. Manh nang; hạt có lông mào.

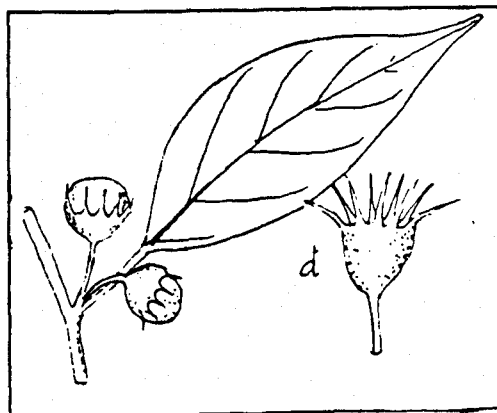
Bồ đề: Hà tiên. Thân. rễ chứa glucosid.; đắng, làm giảm đau, trừ độc, hạ đàm, ngưng ho.

7076a - *Lycianthes macrodon* Cao kỳ răng to.

Cỏ. Lá có phiến thon, chót nhọn, đáy tà, gân-phụ 3-4 cặp; cuống dài. Hoa ở nách lá; đài có 10 *răng nhọn*, dài; vành có ống ngắn; tiểuhụy 5. Quả tròn.

B.

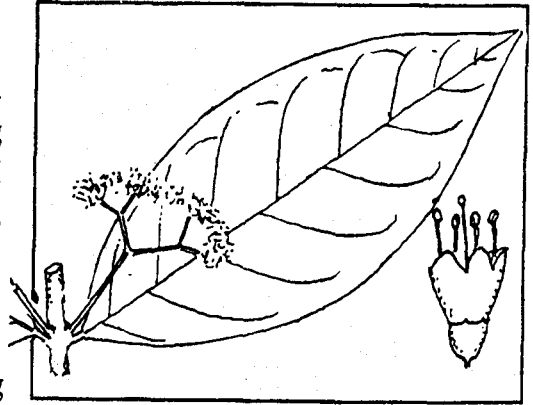

7291a - *Callicarpa pedunculata* R. Br. Túc châu có cọng.

Tiểu mộc; cành vuông, có lông vàng dày. Lá có phiến xoan thon. to 6-14 x 3-5 cm, bìa có răng nhỏ; cuống dài 5-10 mm. Tụ tán lưỡng phân, cọng dài 1-2,5 cm; lá hoa nhọn; hoa tú phân; đài có răng nhỏ, có lông hình sao; vành nâu tím, màu không lông; tiểu nhụy 4. Trái tím, không lông.

Vùng giáp với Trung quốc.

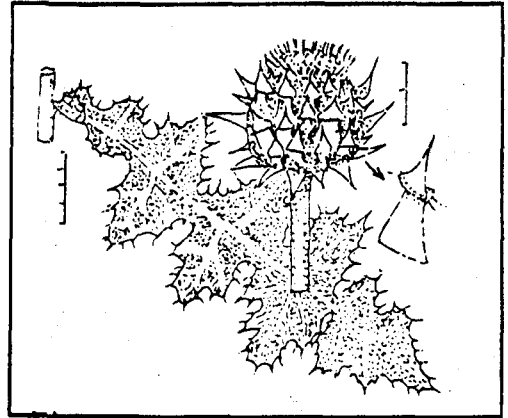
Rễ đắng, chất: cầm máu (mửa máu, tử cung ra máu...) tiêu viêm (đường hô hấp).

8773a - *Silybum marianum* (L.) Gaernt. Cúc gai; Milk Thistle.

Cỏ 1-2-niêm, cao đến 1,5 m. Lá dưới có cuống, lá trên ôm thân, dài đến 40 cm, xẻ lông-chim hay có thùy sâu, bìa có răng nhọn, màu lục trừ ở các gân chính màu trắng đặc sắc. Hoạch đầu to, rộng 5-7 cm; tổng bao do nhiều hàng lá hoa có gai, lá hoa trên uốn chữ S; toàn hoa ống. Bề quả không lông, cao 6-7 mm. Lá chứa silibin, silidianin, silicristin; giúp trẻ còn bú mẹ - mẹ uống rượu - không thay đổi xâ hội tính (silimarin).

Tr. Gốc Địa trung hải đến Achau. (PM 1999)

10748a - *Tacca vietnamensis* Thinh & Hoat.

Địa thực vật; cảnh hành dài 20-25 cm hay hơn, to 3-4,5 cm. Lá bầu dục thon, đáy hơi bất xứng, to 25-65 x 12-25 cm, tím tím lúc non. Trục 40-45 cm, mang tán; tổng bao với 2 lá hoa ngoài: bầu dục-hình trứng, 2 trong to, hình thận hay quạt, hồng-tím; sợi 15-25 cm, hương; hoa 4-6. Trái to 5 cm; hạt nhiều, hình thận. Củ chứa diosgenin; lá ăn được (hình theo Thinh & Hoat).

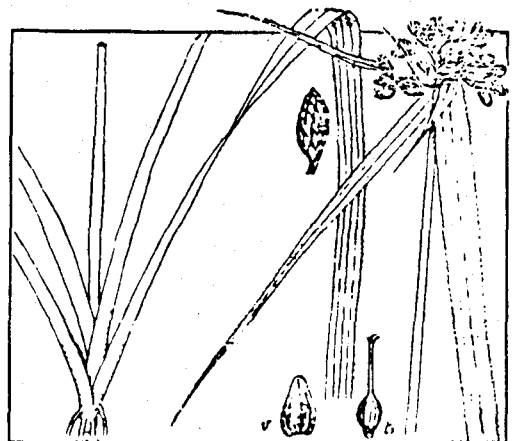
Nơi rập, ẩm, dựa suối: Hábắc, Vĩnhphú, Thủathien, Dànang.

9963a - *Thoracostachyum sumatranum* (Miq.) Kurz. (*Lepironia sumatrana* Miq.).

Thân lóng, cao 60-150 cm. to 5-10 mm. Lá songdinh. dài đến 2 m. rộng 2-3,5 cm. bìa có gai mịn; bẹ bao thân. Phách hoa hình cầu, to 10-20 cm; gié hoa tròn tròn. to 5-10 x 3-5 mm; dinh xoan; hoa 3-3,5 mm. Trái xoan ngược. to 3 x 2 mm.

Malaia đến Úc. Lá làm chiếu ở Indonesia (hình theo Fl.Mal.).

TU VÙNG TÊN VIỆT NAM :

[illegible]

Cadi	I/625	Cam-lang	II/20	Cắm-xà-lặc	III/168
Cà		Cam-trước-hoa	I/735	Cần (rau)	II/458
dái-dê	II/744	Cam-tảo	II/819	(tần) dầy-lá	II/842
đồn	II/746	Cam-thảo	I/975	Cần-thăng	II/545
kiền	II/744	nam	II/912	Cần-xa	II/665
nồng (cà hái)	II/720	Cắm (cây)	I/807	Căng	II/297
pháo	II/744, 750	(dây)	II/725	Cầu-diệp	III/839
quánh	II/747	Cắm heo	II/240	Cầu-đăng	III/132
sơri	II/745	lợn	II/233	Cầu-hành	III/849
xoăn	II/747	Cắm-giã	II/725	Cầu-ly	III/433
tím	II/744	Can	II/669	Cầu-quả	I/566
trườngniên	II/720	Can-châu	II/706	Cầu-khởi	II/730
tômách (Cà-gió)	II/751	Can-xi	I/143	Cầu-trời	II/238
vú	II/745	Cánh-lò	II/655	Cầu-bàn	III/682
xê	II/745	Càng-cua	I/289, 860	Cầu-đỉnh	III/647
Cà-bau	I/664	Càng-hom	II/479	Cầu-phước	II/850
Cà-chắc	I/441	Cánh-bộng	II/170	Cầu-thư	II/725
Cà-chí	I/441	Cánh-doi	I/857	Cầu-tràng	I/139
Cà-diên	II/829	Cánh-sét	III/822	Cầu-nhi-thái	III/229
Cà-dót	III/239	Cánh-giao	III/960	Cầu-tích	I/117, III/222
Cà-duộc	II/755	Cao-hùng	II/577	Cây Poilane	II/84
Cà-đam	III/137	Cao-lương-khuông	III/434	Cà-ri-ta	III/13
Cà-đuối	I/376, 386	Caosu	II/259	Cây	II/296
Cà-giảm	III/131	Cào-cào	III/752	Cây-gia	I/493
Cà-giang	II/760	Cáp	I/588	Cây-ly	III/542
Cà-gion	I/887	Cáp-diên	II/794	Cây	I/649
Cà-mà	II/690	Cáp-mộc	I/624	Cha	I/392
Cà-môn	II/112	Carốt	II/476	Chà-chôi	II/222
Cà-muối	II/376	Cát	I/709	Chà-là	III/403
Cà-na	II/411	Cát-anh	I/867	Chà-ran	I/537
Cà-phê	III/169	Cát-cánh	III/94	Chạc-khế	II/374
Cà-ri	II/530	Cát-cần	I/947	Chai	I/442
Cà-rốt	II/476	Cát-đăng	III/31	Chại (Choại)	I/69
Cà-ta	I/633	Cát-lan	III/838	Chàm	I/907
Cà-tôm	III/137	Cát-lời	III/426	Chàm-bì	I/883
Các-dực	II/329	Cát-tu	I/117	Chàm-ron	I/486
Cách	II/808	Cát-vì	III/691	Chàm-rừng	III/42
lũa	II/829	Cạt-man	III/216	Chàng-rang	I/872
Cách-hoa	II/219	Cau	III/407	Chàm rừng	III/42
Cách-thư	I/266	bụng	III/411	Chan	I/941
Cai (dây)	I/1041	chuột	III/409	Chanchan	I/474, 698
Cải bắp	I/603	kiếng đỏ	III/408	Chanh	II/409
bẹ-xanh	I/602	kiếng vàng	III/408	cóc	II/414
bẹ-trắng	I/603	trắng	III/411	Hanoi	II/418
bèo	III/307	tua	III/409	kiên	II/4182
cúc	III/278	Cau-diệp	III/870	lôm	II/41822
củ	I/606	Cau-kỷ	II/754	rừng	II/416
đúng	I/602	Cau-tắt	II/367	sác	II/423
đất	I/763	Các-heo	I/815	tây	II/419
đồng	III/242	Cắm-xe	I/817	Chanh-châu	II/250
đường	I/722	Cần-lê	I/943	Chanh-lương	III/393
ngọt	I/603	Càng	III/166	Chanh-ốc	II/170
ô-rô	III/299	Căng	II/635	Chanh-trường	II/747
rổ	I/602	Cắm trắng	I/827	Chanh-ràng	II/315
salách		Cắm-mộc	II/802	Chát	III/510, 515
sen	I/602	Cắm	III/64	Chay	I/634, II/536
trắng	I/606	Cắm-báo	III/962	Chay-lang	II/688
Cải-cần	I/342	Cắm-chuồng	I/735	Chay-da	II/434
Cam	II/421	Cắm-địa-la	I/534	Chạc-khế	II/382
(dây)	II/414	Cắm-nhung	I/735	Chấp-tay	II/519
đuông	II/421	Cắm-lai	I/881, 886	Châm-phù	I/522
hôi	II/418	Cắm-liên	I/442	Chân-bìm	II/763
núi	II/423	Cắm-thị	I/648, 655	Chân-chim	II/477
sành	II/420	Cắm-thạch	II/277	Chân-dài	II/852
Cam-cháy	III/229	Cắm-thủy	II/937	Chân-danh	II/135
Cam-đam	III/877	Cắm-tú	II/738	Chân-diêm	III/313
Cam-địa, Cam-địa-la	III/452	Cắm-tử	II/270	Chân-gà (cò)	III/640
Cam-hoàng	III/300	Cắm-vân	II/883	Chân-hương	II/514

Chân-môn	II/277	Chu	II/403	sâu	III/652
Chân-thò	I/515	Chu-chà	III/403	sét	III/703
Chân-thủy	III/315	Chu-đàng	II/719	tò-te	III/515
Chân-thư	II/517	Chu-mô	I/131	trúng	III/668
Chân-vịt	I/580, III/259	Chu-quần	I/130	voi	III/661
Chân-voi	III/237	Chu-thư	III/762, 788	Cò-sữa	II/279
Chân-xi	I/61	Chua	II/520	Cò-suốt	I/729
Chấn	II/170	Chua-ngút	I/683	Cóc	II/360
Chập-chại	I/385	Chua-khệt	II/311	hôi	II/399
Chập-chọa	I/385	Chua-lẻ	III/287	Cóc-kèn	I/900
Châu	II/513	Chua-mề	I/829	Cóc-mần	II/896, III/103
Châu-đảo	I/334	Chùm-bạc	II/145	Cọc	II/100
Châu-sa	I/686	Chùm-bao	I/555	Cỏi	III/538
Chầy	II/352	Chùm-gỏi	II/117	Con-chuột	I/497
Che	II/817	Chùm-kết	I/837	Còi	II/596
Ché	II/414	Chùm-ruột	II/179	Com	II/813
Chè	II/556	núi	II/179	Con-hát	I/917
Chè-cầu	I/421	Chùm-thăng	I/566	Con-nhát	II/184
Chè-long	II/701	Chùm-ngây	I/607	Cồng	I/826
Che-nội	III/280	Chuối-con-chồng	I/249	tía	I/458
Chè-ba	I/979	Chuối	III/422	Cồng-chang	I/358
Chen	II/418	(củ)	III/456	Cồng-cồng	III/646
Cheo	I/638	nước	III/492	Côca	II/285
Chéo-béo	II/593	rẻ-quạt	III/421	Côla	I/511
Chéo-hùng	III/22	Chuối-sò	III/46	Cô-lan	III/480
Chèo	II/596	Chuồnchuồn	III/275	Cô-an	I/333
Chét	II/299, III/325	Chup	III/742	Cổ-dĩa	I/884
Chi	I/689	Chùy-cúc	III/267	Cổ-gai	II/592, III/480
Chi-hào	I/798	Chùy-đầu	II/131	Cổ-sóng	III/232
Chi-hùng	II/235, 268	Chùy-hoa	III/38	Cổ-nóc	III/496
Chi-thiên	II/820	Chùy-tử	III/528	Cổ-giải	I/893
Chia-vôi	I/544, II/454	Chưn-bầu	II/93	Cổ-hiến	I/39
Chiếc	II/13	Chưn-nôm	I/412	Cổ-lan	III/755
Chiêu-kho	I/772	Chưn-rít	II/281	Cổ-ly	I/93
Chiêu-liêu	II/95, 98	Chút-chít	I/710	Cổ-ngống	II/269
Chiều	I/407	Chung-sao	I/495	Cổ-ôm	I/833
Chim-bim	I/965	Co	I/312	Cổ-quả	II/700
Chim-chích	III/151, 154	Co-chanh	II/176	Cổ-rùa	I/1136
Chim-mi-vu	III/348	Cò-ke	I/481	Cổ-tự	I/179, III/279
Chim-non	III/924	Cò-kén	II/311	Cổ-ướm	I/831
Chín-tùng	II/845	Cò-so	II/283	Cổ-yếm	I/575
Chít	III/629	Cọ đầu	III/412	Cổc-đá	II/351
Cho	III/125	Cọ-khet	I/885	Cốc-đồng	III/228
Chó-dẻ	II/183	Cọ-mại-nháp	I/488	Cốc-lum	II/414
Chò	I/442	Cò chác	III/515	Cốc-tinh-thảo	III/390
chai	I/440	chỉ	III/643	Côi	II/317, III/164
chỉ	I/440	chông	III/682	Cối-xay	I/519
nhai	II/99	củ	III/539	Côm	I/466
nước	II/513	cứt-heo	III/238	Côm-gào	II/246
Chò-chanh	I/53	dẻ	III/720	Côm-chúa (cây)	I/263
Chóc	III/426	đảng	III/506	(dây)	I/251
gai	III/340	đuôi-voi	III/683	Côn-chè	II/229
Chóc-móc	II/240	gao	III/683	Cốp	II/688
Chọc-mọc	I/504	lá-gừng	III/653	Cốt-khí	I/747, 890
Choại	I/69			Cốt-tâm	II/127
Choe	I/442	lá-tre	III/649	Cò-lao	III/949
Choi	I/458, III/317	lông-bò	III/516	Côm-cháy	III/217
Chôi	I/439	lông-tây	III/654	Côm-gào	II/242
Chôi-mòi	II/211	may	III/700	Côm-nếp	III/46, 477
Chóp-mau	II/148	mật	III/651	Côm-nguội	I/271, 684 II/408
Chó	III/533	mây	III/566	Côm-ninh	III/333
Chôi-dà	I/467	móc	III/627	Côm-rượu	II/404
Chối		môi	III/623	Côm-vàng	II/4
đực	I/517	mực	III/266	Côm-xôi	I/758
sẻ	II/57	Mỹ	III/684	Củ	III/538
Chôm-chôm	II/310	ống	III/657	Củ-chinh	II/281
Chông	I/486, III/682	paho	III/720	Củ-dền	II/226
Chon-trà	I/418	rối	III/706	Củ-dẻ	II/199

Cù-lần	I/140	Da-gà	II/177	Diệp-bế	III/22
Cù-mạch	II/666	Da-hư	III/160	Diệp-ha-châu	II/150
Cù-mai	II/722	Da mít	II/542	Diên-bạch	II/497
Cù-niêng	III/624	Da-nghé	I/646	Diễn	III/612
Cù-chi	II/658	Da-tây	II/273	Diệp-long	I/721
Cù-chuối	III/869	Dà	II/102	Diệp-sa-sâm	III/93
Cù-dền	I/722	Da-cắm	III/108	Diệp-vĩ	III/600
Cù-gấu	III/538	Da-hoa	II/878	Điêu-đo	II/706
Cù-khi	II/413	Da-hợp	I/230	Đo-mỗ	I/575
Cù-lùn	III/457	Da-lý-hương	II/756	Dó	I/496
Cù-nâu	III/744	Da-nâu	II/271	cảnh	II/27
Cù-rối	II/439	Da-xi	I/52	hep	I/496
Cúc bắt tuyết	III/262	Dã-sơn	II/366	miết	II/28
cánh-mỏi	III/245	Dã-yên	II/757	mốc	I/496
cánh-vàng	III/292	Dái-heo	I/835	Dọc	I/454
đồng-tiền	III/298	Dái-ngựa	II/374	Dọc-khế	II/368
giai	III/244	Dàn-da	I/646	Đoi	I/832
gót	III/264	Dang	I/971	Dong	III/458
kiều-tràng	III/244	Danh-hoa	I/975	Dong-giế	III/460
liên-chi đại	III/265	Danh-y	II/148	Dong nam	III/461
mai	III/275	Dành-dành	III/157	Dót	II/793
mốc	III/283	Dáng-hương	I/888	Dọt-sành	III/183
sát-côn trùng	III/278	Dáp	I/774	Đôi	III/80
tần	III/258	Dâm trắng	II/883	Du	II/521
tần-ô	III/278	Dân-cốc	II/296	Du-ca	III/729
tím	III/245	Dầu đất	I/796	Du-sam	I/221
trắng	III/278	ta	II/209	Du-mộc	II/146
Cui	I/512	tây	I/795	Du-trà	I/426
Cùm	I/1181	lâm-rượu	II/599	Dủ-dẻ	I/246
Cùm-rià	II/424	Dầu-tằm	II/529	Dui	I/240
Cùm-rum	II/792	bích	II/528	Dùi-đục	II/331
Cùm-sọc	I/936	Dầu	I/434	Dùi-trống	III/381
Cumin	II/474	Dầu-gia-xoan	II/412	Dum = Dũm	I/782
Cung-nữ	II/581	Dầu-chông	II/316	Dung	I/663
Cung-xi	I/114	Dầu-lai	II/253	Duối	II/630
Cuồng	II/507	Dầu-mộc	II/269	Duyên-cúc	III/271
Cựa-gà (dây)	II/425	Dấu-dầu	II/308,399	Duyên-mộc	II/654
(cỏ)	III/657	Dây đen	II/448	Dự	I/974
Cựa-ri	I/242	Dây gan	I/875	Dự-ma	I/950
Cức-quả	II/271	Dây-mối	I/337	Dựa-gan tây	I/570
Cức-sát	II/212	Dây-xanh	I/336	chuột	I/570
Cước	III/682	De-chu	II/409	hầu	I/569
Cước-diệp	I/327	Đé	II/186	leo	I/570
Cước-đài	I/728	Đe	I/401	trời	I/573
Cước-mộc	I/504	Đề	II/781,763,765	Dừa	III/324
Cườm-chài	I/245	Đề-tùng	I/229	Dừa	III/411
Cườm-gao	III/728	Đen	III/169	dầu	III/412
Cườm-thảo	I/889	Dền	I/726	lá	III/412
Cườm-thị	I/650	Đệu	I/211,731	nước	III/412
Cương	III/563	Di-dinh	II/627	(rau)	I/257
Cương-lê	II/116	Di-mô	II/732	(ráng	I/209
Cương-mao	III/727	Di-bản	III/724	xu	III/412
Cương-phương	III/690	Di-đậu	I/954	Dừa-cạn	II/680
Cương-thực	I/140	Di-hùng	II/733	Dực-cán	III/260
Cương-thiệt	I/114	Di-kim	III/488	Dực-cảnh	III/257
Cút-heo	III/238	Di-liếu	II/272	Dực-dẻ	II/828
Cút-ngựa	I/834	Di-phần	II/857	Dực-giác	III/951
Cút-quả	I/571	Di-mào	III/244,264	Dực-hoa	II/121
Cút-sát	I/659	Di-nha	III/265	Dực-nang	I/511
Cửu-thảo	II/853	Di-sâm	II/572	Dực-thuỷ	I/844
Cửu-lý-hương	II/402	Di-thảo	III/667,714	Dương	II/633
Cửu-lý-minh	III/290	Di-tô liên	II/907	Dương-đào	I/408
		Di-thần	II/839	Dương-đài	II/130
		Diếc	I/731	Dương-đầu	II/144
		Diêm-phù	II/366	Dương-đẻ	I/740
		Diêm-mao	II/867	Dương-ky	III/277
Da	II/540	Diệp	III/307	Dương-liếu	II/665
Da-beo	III/847	Diệp xoắn	III/299	Dương-xuân-sa	III/431

D

Dương-tùng	II/40	Đầu-chó	II/246	Điều nhuộm	I/547
Dưỡng-sơn	III/125	Đầu-dài	II/731	Điều-bế	III/21
D		Đầu-dăng	II/421	Điều-lan	III/824
		Đầu-gà	I/760	Điều-thiệt	III/946
		Đầu-heo	II/350	Dinh	III/84
		Đầu-lân	II/11	Dinh-ba	I/52
		Đầu-lâu	II/916	Dinh-cu	III/96
Đa-châu	I/740			Dinh-hùng	II/862
Đa-chi	III/727	Đầu-nai	III/380	Dinh-hương	II/35
Đa-da	II/370	Đầu-mạc	I/77	Dinh-lăng	II/504
Đa-đầu	III/478	Đầu-ngống	I/265	Dinh-lich	III/34
Đa-hàng	I/181	Đầu-nưa	II/538	Dinh-bản	III/628
Đa-hình	II/69	Đầu-riều	III/369	Dinh-đục	I/136
Đa-hòa	III/426	Đầu-ruồi (cò)	III/517	Dinh-đài	I/193
Đa-hương	I/811	Đầu-thư	I/564	Dinh-đầu	II/835
Đa-ích	I/990	Đầu-khẩu	III/429	Dinh-quần	I/113
Đa-kim	III/59	Đầu bấp	I/529	Dinh-trúc	III/618
Đa-phương	III/904	chì	I/950	Dinh-tùng	I/228
Đa-quả	I/738	cọ	I/943	Đo-giam	III/132
Đa-thư	II/362	dải	I/957	Đồ-ho	III/430
Đa-tam	III/696	đen, đỏ, trắng	I/956	Đoạn-thiệt	III/342
Đa-tân	III/819	dò son	I/971	Đoan-hào	III/656
Đa-tử	II/413	đũa	I/957	Đoãn-kiểm	I/890, III/912, 920
Dá	I/752, III/117	gòalan	I/978	Đoãn-mong	III/761
Dà-hoa	I/201	gao	I/959	Đoan-nha	III/161
Dà-ni	III/323	ma	I/946	Đoát	III/406
Dai	I/478	mèo	I/938	Đóc-chó	I/757
Dai-diệp	III/937, 950	móc	I/940	Đom-đóm	II/245
Dai-dực	I/121	mỏ	I/969	Đỏ-ngọn	I/564
Dài-khoai	III/150	móng-chim	I/955	Đóm	II/222
Dại	II/681	muồng-ăn	I/958	Đốt	III/629
Dại-bi	III/249	nành	I/948	Đòn-kẻ-cấp	II/428
Dại-cà-duộc	II/756	ngự	I/962	Đổ-an	I/641
Dại-cán	II/119	nhỏ-nhe	I/960	Đổ-quyên	I/609
Dại-cúc	III/278	phụng	I/974	Đổ-trọng	II/514
Dại-cước	III/952	rồng	I/955	Độc-nhơn-sâm	II/476
Dại-dực	I/150	rựa	I/943	Đông-ba	I/964
Dại-dinh	II/501	săng	I/963	Đông-cầu	I/333
Dại-giác	III/823	sỉ (đ. đen)	I/956	Đông-hầu	I/555
Dại-kế	III/294	tắc	I/943	Đôngduong	I/412
Dại-kích	II/275	ván	I/955	Đông-trùng-hạ-thảo	III/629
Dại-mạch	III/627	xanh	I/957	Đồng	I/674
Dại-tướng-quân	III/492	Đen	II/263	(dây)	II/429
Đa-túc	I/107	Đen (dây)	II/437	Đồng-châu	II/245
Dại-bò	I/830	Đèn-dài	II/815	Đồng-tiền	I/337
Dài-hái	I/572	Đế	III/691	Đổ-mai	I/905
Dại-hồi	I/307	Đề	II/539	Đơn	I/507, II/507
Dại-huyết-đàng	I/309	Đề-gia	II/592	Đón đồ	II/272
Đan-sâm	II/853	Đề-nguyên	II/255	Đón-buốt	III/273
Đàn-bi	II/306	Đề-xi	I/55	Đón-cam	III/815
Đàn-thảo	I/448	Địa-cốt	II/730	Đón-hành	III/859
Đàn-tiết	I/118	Địa-dinh	III/300	Đo-tướng-quân	III/194
Đang-tâm	III/394	Địa-háo	III/195	Đu-đu	I/562
Đang-tiểu	III/80	Địa-kim	III/906	Đũa-bếp	III/461
Đang-sâm	III/95	Địa-liên	II/286	Đùi-gà	I/522, III/74
Đào	I/803	Địa-liên	III/452	Đùng-dinh	III/404
Đào-lộn-hột	II/357	Địa-linh	I/725	Đuôi-cáo	III/949
Đào-tiền	III/79	Địa-nhân	II/131	Đuôi-chó	II/10, III/666
Dại-phước	III/81	Địa-phu	I/722	Đuôi-chồn	I/314, III/665
Đay nhật	I/525	Địa-sa	III/433	Đuôi-chuột	II/801, III/406
Đặng	I/745	Địa-roì	I/830	Đuôi-cong	I/755
Đặng-danh	II/9	Diễn-diễn	I/906	Đuôi-lươn	III/461
Đặng-cay	II/821	Diễn-keo	I/819	Đuôi-phụng	I/82
Đặng-hoàng	I/453	Diễn-ma	I/971	Đuôi-phượng	III/336, 885
Đặng-ca	II/342	Diễn-thanh	I/906	Đuôi-voi	III/853
Đặng-hoa	III/677	Diệp, Diệp cúng	I/840	Đưa	I/232
Đặng-nha	II/840	Điều Brasil	II/12	Đức-diệp	II/519
Đặng-thiệt	III/76	Điều đỏ	II/33	Đừng-quên-tôi	II/799
Dát-nèo	I/267				

Dùng	II/102, III/566
Dước	II/101
núi	I/474
Dương-qui	II/475

E

E-hoạt	III/469
E	II/835,842
En-luyện	III/878
Epina	I/721

G

Ga	II/509
Gạc hươu	III/126
Gạch	II/663
Gai	II/587
Gai-bị	III/8711
Gai-chuông	III/61
Gai-cua	I/342
Gai-diệp	II/906
Gai-đầu	I/488
Gai đen	I/592
Gai-hùng	II/715
Gai-kim	III/50
Gai-lê	I/769
Gai-ma-vương	II/427
Gai-mang	II/532
Gai-me	II/152
Gai-mèo	II/625
Gai-quả	II/724
Gai-ráp	II/595
Gai-tám	II/165
Gai-tàu	I/843
Gai-thảo	III/294,651
Gai-tuyết	II/587
Gai-xanh	II/415
Gan	I/781
(dây)	I/834
tiền	I/627
Gành	III/5631
Gáo	
nước	III/136
vàng	III/136
Gao	I/514
Gạo-sấm	II/11652
Gát	III/688
Gát-bao	III/195
Gát-nai (ráng)	I/49
(cây)	II/210
Găng	III/150
Găng-ba	III/441
Găng-néo	I/630
gai	I/639
Gám	I/215
Gân	II/428
Ghê	II/191
Ghi	II/128
Gia	II/641
Giá	II/272
Giá-tị	II/808
Giả-duối	II/528
Giả-đổ-trọng	II/708
Giả-hạc	III/811
Giả-lổatùng	II/117
Giả-tu-thảo	III/694
Giác	I/832

Giác-hoa	II/841
Giác-mộc	II/108
Giác-mùi	III/951
Giác-đế	I/277
Giác-quả	I/738
Giác-thùy	III/791
Giác-thư	III/791
Giải-hoảng	II/693
Giải-thủy	III/782
Giám	I/484,III/132
Gian-thiếu	II/165
Gián	I/335
Giang	I/414,III/613
Giang-lâm	II/276
Giang-thảo	III/318
Giáng-hương	III/948
Giáng-xuân	III/948
Giàng-sơn	III/194
Giành-trang	II/407
Giao-linh	II/306
Giáo-trần	III/75
Giã-bồ	I/276
Giã-chu-quần	I/135
Giã-sự	I/394
Giám	I/484
Giáp-trúc-đào	II/789
Giàn-sàng	II/473
Giấp-cá	I/288
Giầu	II/209
Giầu-gia-xoan	II/361,393
Giấy	II/394
Gié	I/253
đỏ	I/659
lá-tròn dài	II/859
Giên	I/265
Gio	II/658
Gió khổi	II/307
Giom	II/674
Giọi	III/183
Giối	II/411
Giối	I/230
Giối-tự	I/197
Giung	II/100
Gồ	I/511
Gồ-chai	I/453
Gồ-đồng	I/432
Gồ cà-te	I/865
biển	I/866
đen	I/866
lào	I/807
mặt	I/866
sẻ	I/866
Goi	II/602
Gòi	I/452
Gòn ta	I/513
Gọng-vó	I/705
Gốt hùng	II/89
Gồ	I/862
Gộ	II/389
Gồ-bồ	III/293
Gồ-an	II/428
Gồ-đệ	II/61
Gồ mìn	I/845
Gối	II/143
Gối-hạt	II/441
Gọi	II/383
Gù	I/438
Gù-đề	III/99

Gu	I/867
Gùi-da	II/312
Guồi	II/673
Guồi tây	I/556
Gừa	II/549
Gừng	III/438

H

Ha-huỳnh	II/110
Hà-bá	II/106
Hà-biện	III/765
Hà-thủ-ô (trắng, nam)	II/717
đỏ	I/743
Ha	I/169
Hà-lân	I/121
Hà-đệ	III/162
Hà-hùng	III/717
Hà-long	III/469
Hà-mái	III/68
Hà-sí	III/558
Hà-trâm	III/496
Hà-túc	III/739
Hạc-đỉnh	III/860
Hạc-lan	III/823
Hạc-vĩ	III/812
Hai-hai-hùng	III/8
Hải-nhi-cúc	III/2451/754
Hải-châu	I/719
Hải-cúc	III/308
Hải-duong-thảo	III/313
Hải-đăng	II/868
Hải-kiều	III/321
Hải-hành	III/475
Hải-kim	III/320,322
Hải-mộc	II/393
Hải-nam	I/477
Hải-tiên	II/801
Hàm-chó	II/908
Hàm-cọp	III/927
Hàm-ếch	I/288,293
Hàm-huốt	II/839
Hàm-liên	II/729
Hàn-cốc	III/861
Hàng-the	I/934
Hành (củ)	III/471
hương	III/472
ta	III/472
Hành-diệp	III/841
Hạnh	II/424
Hành-dục	III/146
Hànhthảo	III/309
Háo-duyên	II/176
Háo-ráp	III/323
Hảo	II/398
Hảo-lan	III/776
Hát-ken	III/726
Hạt-măng	II/728
Hạt-mộc	II/126
Hắc-châu	I/760
Hắc-ga	III/738
Hắc-kiệt	III/402
Hắc-lân	II/244
Hắc-sửu	II/768
Hàm-học	I/832
Hầu-hoa	II/857
Hậu-khẩu	III/873
Hầu-vĩ	I/929

Hậu-giác	I/340	Hoắc-quang	III/127	Huế-đá	III/777
Hậu-phát	I/348	Hóp	III/603	Hum-non	I/507
Hệ	III/472	đá	III/79	Hung-thảo	II/9
Hệ biến	III/322	gai	III/604	Hung-rô	III/212
Hén	I/393,506	rèm	III/616	Húng-trám	III/267
Hép	III/98	sào	III/759	Hùng-bút	III/55
Hiển-dục	I/40	Hóp-hép	I/934	Hùng-dê-mù	III/131
Hiệp-nữ	I/753, II/297	Họt-tăng-xa	I/813	Hùng-dực	I/154
Hoa-chong	III/50	Hồ-da	II/735	Hùng-lan	III/426
Hoa-chuông	III/94	Hồ-ben	I/329	Hùng-thảo	III/711
Hoa-đá	I/28	Hồ-dăng	I/338	Hùng-trám	I/710
Hoa-hiên	III/593	Hồ-đào	II/599	Húng cây	II/849
Hoa-liên	III/93	Hồ-diệp	III/956	chanh	II/849
Hoa-nàng	III/493	Hồ-liên	II/680	lúi	II/849
Hoa-sao	II/712	Hồ-mộc	I/662	qué	II/835
Hoa-tiên	I/306	Hồ-lô-bá	I/979	Hùng	II/693
Hoa-tím	I/547	Hồ-ly	II/255	Huy-lạc	II/787
Hòa	III/625	Hồ-thảo	III/311	Huyền	III/593
Hoà-liệt	II/694	Hồ-tieu	I/292	Huyền-thảo	I/932
Hòa-ly	III/512	Hố-bì	II/924	Huyền-sâm	II/915
Hòa-phượng	II/234	Hố-nho	II/450	Huyết-du	III/733
Hòa-hoàng	III/54,821,963	Hố-vĩ	III/730	Huyết-giác	III/733
Hoả-mạc	I/85	Hồ-câu	I/335	Huyết-hoa	III/490
Họa-mi	III/1148	Hồ-mộc	I/837	Huyết-nhung	III/962
Hỏa-rô	III/57	Hời	II/521	Huyết-hùng	I/246
Hoài	II/888	Hời-đầu	III/739	Huyết-khuynh	III/243
Hoài-sơn	III/741,749	Hồng-quang	I/439	Huyết-thảo	III/698
Hoại-hương	III/203	Hồng (trái)	I/640	Huỳnh-anh	II/688
Hoạn-xi	I/53	Hồng-anh	I/341	Huỳnh-bá	III/137
HOàng-bá	II/427	Hồng-bì	I/574	Huỳnh-đàn	II/380
Hoàng-bì	II/413	Hồng-câu	III/819	Huỳnh-hoa	III/351
Hoàng-cành	III/122	Hồng-dăng	I/327	Huỳnh-liên	II/80
Hoàng-cầm-phượng	III/241	Hồng-đầu	I/990	Huỳnh-mai	I/411
Hoàng-đàn rú	I/224	Hồng-đậu-khẩu	III/433	Huỳnh-nương	I/414
Hoàng-dăng	I/332,339	Hồng-hoa	III/296	Huỳnh-tinh	III/457
Hoàng-đầu	III/363	Hồng-hùng	II/966	Huỳnh	I/511
Hoàng-duơng	III/301	Hồng-kích	II/277	Húng	I/626
Hoàng-hạc	III/876,880	Hồng-kỳ	III/86	Hương-bài	III/704
Hoàng-kỳ	I/975	Hồng-lan	III/913	Hương-cao	III/230
Hoàng-lan	III/913	Hồng-lô	III/690	Hương-dạ-thảo	II/911
HOàng-liên	I/325	Hồng-mai	I/905	Hương-duyên	III/827
gai	I/326	Hồng-nhung	III/671,961	Hương-đầu	I/977
Hoàng-liệt	II/513	Hồng-quang	II/516	Hương-lan	III/833
Hoàng-long	III/876	Hồng-tâm	III/822	Hương-lâu	III/471
Hoàng-manh	I/519	Hồng-thảo	I/747	Hương-nhu	II/835
Hoàng-mù	I/328	Hồng-trai	III/366	Hương-nhung	I/735
Hoàng-nàn	II/659	Hồng-trinh	III/78	Hương-phụ	III/676
Hoàng-mộc	II/396	Hồng-tuyền	III/956	Hương-thảo	III/240
Hoàng-nhan	III/817	Hồng-quân	I/541	Hương-viên	II/318
HOàng-nghiệt	II/427	Hồng-roi	I/802	Hướng-duơng	III/269
Hoàng-nhung	III/261	Hồng-sim	II/33	Hường	I/799
Hoàng-nương	III/300	Hồng-trục	II/113	Hưu-túc	III/468
Hoàng-thanh	I/335	Hồng-vĩ	II/843	Hy-thiêm	III/265
Hoàng-thảo	III/500,815	Hót-bố	II/525		
Hoàng-thất	III/283	Hột-mít	II/746		
Hoàng-tiên	I/492	Hột-cài	I/606	I	
Hoàng-thư	III/347	Hột-mát	I/905		
Hoàng-yến	III/877	Hột-quít	I/256		
Hoàng-thanh	I/335	Hợp-hoan	I/827	I-nu	III/263
Hoàng-tiền	I/492	Hraal	I/222	I-tọa	I/543
Hoạt	II/668	Hu	II/406	Ich-mẫu	II/859
đẹp	II/646	Huân-lang	III/125		
Hoạt-bì	II/315	Huân-tước	II/843	K	
Hoạt-bích	III/779	Huất-sơn	I/573		
Hoạt-lan	III/774,823	Huế	III/738	Ké	I/520
Hoắt	II/230	đà	III/958	đầu-ngựa	III/265
Hoè	I/876	đồ	III/492	đồng-tiền	I/517
Hoắc-hương	II/844	đồng	III/958		

Kè	I/897, III/400, 402	Khuyết-thực-vật	I/18		
Ken	III/106	Khuyh-cánh	II/74		
Kén	II/269	Khuyh-diệp	II/50		
son	II/265	Khuong-hoàng	III/562		
Kèn tím	III/81	Kì	II/522		
Kén	II/319	Kì-ba	II/107		
Keo	I/819, 912	Kích-nhũ	II/336		
Kèo-nèo	III/309	Kiểm-diệp	III/532		
Kép-mộc	I/624	Kiến-cò	III/60		
Két	I/380	Kiến-rổ	II/847		
Kèo rừng	I/839	Kiền	II/733, III/435		
Kè	III/656	Kiền-kiền	I/440		
chân-vật	III/640	Kiền-quang	I/479		
vòi	III/685	Kiền	III/136		
Kè-huyết-dăng	I/851	Kiệt	III/570		
Kè-náp	I/524	Kiệt-dục	I/203		
Kè-thảo	III/646, 709	Kiệt-sơn	III/5, 958		
Kế	I/798	Kiệt-thảo	I/932		
Kết	I/829	Kiều-dục	I/203		
Kha-thụ	II/601	Kiều-đậu	I/980		
Khai	III/130	Kiều-hùng	II/56		
Khảo	I/390	Kiều-hoa	III/868		
Khắc-dung	II/398	Kiều-lan	III/865		
Khắc-tử	III/212	Kiều-mạch	III/625		
Khé núi	III/102	Kiều-quì	III/267		
trụ	III/101	Kiều-tràng	III/244		
Kheo	II/439	Kiệu	III/472		
Khé núi	I/864	Kì-ninh	III/129		
Khé	II/283	(dây)	I/330		
leo	I/757	Kim-anh	III/302		
rai	I/758	Kim-cang	III/480		
trụ	III/82	Kim-châm	III/471		
Khí-xi	I/140	Kim-chư	I/331		
Khiên-ngư	II/743	Kim-đầu	III/250		
Khoai bánh (khoai mì)	II/337	Kim-diệp	III/810, 815		
ca	I/303	Kim-đồng	II/329		
dái	III/752	Kim-giao	I/226		
chuột	III/745	Kim-hài	III/760		
chụp	III/927	Kim-hoa	III/270		
gòn (khoai-mì)	II/225	Kim-hoàng	III/249		
mài	III/742	Kim-lân	I/779		
mì	II/259	Kim-lê	II/441		
mọi	III/742	Kim-luồng	II/660		
rạng	III/745	Kim-mao	I/117		
ngọt	III/741	Kim-mộc	II/178		
sáp	III/347	Kim-ngân	III/220		
tây	II/743	Kim-ngư	I/314		
trời	III/752	Kim-ngư	I/331		
từ	III/748	Kim-phượng	I/800		
xiêm	II/778	Kim-quít	II/415		
Khóm	III/421	Kim-sương	II/410		
Khổ-áo	I/566	Kim-tán	III/866		
Khổ-diệp	II/363	Kim-tâm	III/283		
Khổ-qua	I/568	Kim-thất	III/284		
Khổ-sâm	II/370	Kim-thiết	III/916		
Khổ-thảo	III/299	Kim-tiền	I/924		
Khôm	II/470	Kim-trần	III/292		
Không	I/458	Kim-tước-chi	I/945		
Khua-mật	II/677	Kinh-giới	I/723		
Khúc	III/261	trồng, rìa	II/847		
Khôi-diệp	I/951	Kinh-quốc	II/856		
Khu-neo	I/702	Kinh-rô	III/53		
Khuẩn-quả	III/147	Kính-thư	II/595		
Khúc-khắc	III/481	Krír	I/772		
Khủng-khính	II/438	Kui-dui	I/241		
Khủng-trúc	III/615	Ký-vĩ	III/727		
Khuyến-thiết	II/798	Kỷ-nam	III/206		
Khuyết-hùng	I/389	Kỷ-nhông	II/271		
				L	
				La-hán-tùng	I/226
				La-tan	II/513
				Lá-buôn	III/401
				Lá-diễn	III/67
				Lá-gắm	II/777
				Lá-gừng (cỏ)	III/815
				Lá-hẹ	III/316
				La-hoa	I/521
				Lá-lúc	III/258
				Lá mặt cá	I/474
				Lá-men	II/852
				Lá-mét	I/845
				Lá-móng	II/17
				Lá-ngón	II/657
				Lá-nước	II/789
				Lá-sán	III/317
				Lá-trắng	II/791
				Lá-tre (cỏ)	III/649
				Lác	III/535
				ba-đào	III/553
				chiếu	III/538
				dù	III/543
				dũa	III/560
				gon	III/538
				hén	III/503
				thông	III/534
				Lác-hoa	I/478
				Lác-cúc	III/276
				Lác-tiên	III/1167
				Lách	III/690
				Lai	II/256
				Lai-dinh	II/507
				Lai-ôn	III/499
				Lài	II/878
				trầu	II/690
				Lam-đậu	I/946
				Lan	từ III/943
				bang	III/824
				cuốn-chiếu	III/785
				hương	III/1049
				leo	III/788
				lưỡi-bò	III/950
				Phú quốc	III/927
				quế	III/949
				ruồi	III/923
				thao	III/800
				Lan-huệ	III/491
				Lan-trâm	III/831
				Lân-hoa	I/291
				Lang-cày	II/518
				Lang cây	II/402
				Lang (khoai)	II/774
				Lào	III/958
				Lào-ban	III/366
				Lát-hoa	II/375
				Lát-khét	II/374
				Lát-núi	II/315
				Lau	III/691, 704
				Làu-tầu	I/445
				Lay-đồng	II/242
				Lắc	III/12
				Lân-tân	II/575
				Lăng	I/894
				Lăng-quảng	II/104
				Lăng-trang	III/211
				Lăng vành	II/96

Mã-liệt	I/43	Mao-quả	I/254	Mí	I/864
Mã-rang	II/320	Mao-thư	III/511	Mì	II/259
Mã-tiền	II/800	Máu-gà núi	I/896	caosu	II/259
Mã-tiền	II/658	Mát	I/892	Mị-thảo	II/1141
Mã-trình	/258	Màu-cau	II/409	Mì-tinh rừng	III/450
Mac-bì	III/207	May-châm	I/845	Mía	III/689
Mác-hồi	I/307	May-nuống	I/491	dò	III/426
Mac-ca	II/301	May-phông	I/401	miến	III/703
Mac-diệp	I/70	May-sai	I/355	Miền-mộc	I/236
Mac-lân	I/105	May	II/598, III/602, 612	Miền-quả	I/515
Mac-nha	I/113	bông	III/602	Miến	III/702
Mac-tâm	II/210	chì	I/439	Miến-dạng	III/701
Mac-thư	II/230	cước	III/608	Miết	I/972
Mac-vòng	III/130	lai	III/619	Miêu-nhĩ	III/299
Mạch-môn	III/463	sang	III/613	Miken	II/167
Mai	I/411	tiến	II/521	Minh-diễn	II/85
Mai chấn-thủy	II/696	May châu	II/598	Minh-ty	III/342
Mai mù-u	I/448	Mắc-cò	I/818	Mít	II/534
Mai-lai	I/636	Mắc-kẹn	II/312	Mo-se	II/701
Mái-chèo	III/317	Mặc-nửa	I/650	Mo-thuỷ	I/941
Mái-dầm	III/345, 360	Mặc-sang	II/705	Mo-tró	III/156
Mái-đậu	I/973	Mãng-tây	III/475	Mó	II/820
Mại-liếu	I/271	Mãng-cụt	I/450	Mò-cua	II/679
Man-mác	II/858	Mãng-rô	II/328	Mò-giấy	I/363
Mán	II/571	Mắt-cáo	II/817	Mọ	II/232
Mán-bầu	II/242	Mắt-đá	I/578	Mò-tử	III/232
Mán đĩa	I/832	Mắt-mèo	I/938	Mò-bao	III/23
Màn đất, Màn rìa	II/899	xanh	I/800	Mò-chim	II/246
Mạn-kinh	II/815	Mắt-trâu	II/409	Mò-hạc	II/285
Mãn-dinh-hồng	I/522	Mắt-trúc	III/832	Mò-giày	III/758
Mang-sang	I/948	Mắt-trắng	III/194	Mò-kết	III/425
Màng-hoa	III/809	Mặt-trời	III/288	Mò-phượng	III/426
Màng-kiêng	I/624	Mặt-qui	II/272	Mò-quạ	III/151
Màng-màng	I/597	Mâm-xôi	I/788	Mò-tu	III/307
Màng-tang	I/359	Mắm	II/832	Móc	III/406
Màng-tía	I/500	Màn-trầu	III/640	Móc-áo	III/832
Mạng-nhện	II/331	Màn-trày	II/710	Móc-bạc	I/798
Mạng-quả	I/971	Màn-tuối	III/240	Móc-cạp	I/780
Mạng-tháp	II/829	Mạn	II/34	Móc-cầu	II/415
Mạng-thầuđầu	II/316	Mặt-cát	I/474	Móc-chắc	I/695
Măng-cầu	I/243	Mặt-cát	III/396	Móc-cột	I/780
Măng-thiên-hương	III/263	Mặt-cầu	II/308	Móc-mương	III/405
Măng-thiệt	I/198	Mặt-đất	II/892, III/300	Móc-ó	I/840, III/134
Manh-tràng	III/273	Mặt-hương	I/270, 287	Móc-voi	III/77
Mành-tang	I/462	Mặt-kẻ	III/670	Mỡm-chó	II/916
Mãnh-cộng	III/67	Mặt-khẩu	III/930	Mon	I/910
Mãnh-chùy	III/624	Mặt-mông	II/869	Mong	I/386
Mãnh-hòa	III/632	Mặt-sa	II/325	Móng	II/688, III/936
Mãnh-vĩ	III/643	Mặt-sâm	I/466	nước	II/287
Mãnh-diệp	I/104	Mặt-sát	II/689	qua	II/741
Mãnh-liệt	I/283	Mặt-tâm	III/935	rồng	III/830
Mãnh-sành	I/349	Mẫu	I/855, 899	rùa	III/831, 887
Mao-cần	I/322	Mẫu-đơn	III/157	Móng-bò	I/852
Mao-cước	III/699	May	III/413	Móng-dài	II/646
Mao-diệp	I/73	nước	III/392	Móng heo	II/350
Mao-dài	II/575	Me	I/868	Móng-rồng	I/250, III/830
Mao-hoa	II/270	Me-đất	II/283	Móng rừng	II/290
Mao-hùng	II/164	Me-nguồn	II/76	Móng-tay	II/280
Mao-hùng	II/132	Me-nước	I/881	Móp	II/656; III/340
Mao-lan	III/794	Me-keo	I/831	Mót	I/863
Mao-phượng	III/690	Me-tiền	I/842	Mỏ	II/494, 709, 872
Mao-tái	III/685	Mề	III/77	Mỏ-ca	II/353
Mao-thiệt	III/938	Mề-tré	III/429, 435	Mỏ-hồ	III/608
Mao-tử	I/970	Mề-tuong	I/286	Mỏ-lẻ	II/358
Mao-ty	II/796	Mền-văng	II/346	Mỏ-tử	II/702
Mao-vĩ	I/729	Mề-gà	I/336	Mỏ	II/878
Mào	III/696	Mề-dạng	I/324	Mộc-cạp	I/781
Mạo-dài	I/279	Mến	II/914	Mộc-dực	I/171

Mộc-hương	I/536,542	Nam-sa-sâm	III/94	Ngọc-nữ	II/820
Mộc-lan	III/825,833	Nam-sâm	I/716	Ngọc-phù-dung	III/283
Mộc-mác	II/275	Nan ông	II/576	Ngọc-trâm	III/620
Mộc-tặc	I/37	Nang	I/699	Ngọc-trúc	III/478
Mộc-thông	I/316	Nang-lan	III/939	Ngọc-vạn	III/812
Mộc-tiền	II/740	Nàng	II/815,III/492	Ngoi	II/747
Mộc-tinh	II/707	Nàng-gia	II/377	Ngón	II/596
Mộc-tuyền	II/167	Nàng-hai	II/234	Ngót-ngoèò	III/468
Mộc-vệ	II/124	Nàng-nàng	II/234,804	Ngọt-nai	III/84
Mộc-xi	I/171,186	Nanh-heo	III/158,730	Ngô	III/727
Môi-lan	III/738	Năng (Năn)	III/506	Ngô-dồng	II/494
Mồm	III/662,705	củ	III/506	Ngô-thi	II/723
Môn	III/347	tàu	III/457	Ngô-vu	II/400
đóm	III/348	Nấp-bình	I/533	Ngổ	III/266
lưỡng-sắc	III/347	Nấp-vũm	III/62	Ngổ núi	III/267
trường-sanh	III/345	Nấm-cơm	I/309	Ngổ trâu	II/867
Mông-gà	I/725	Nần	III/746	Ngôn	II/684
rừng	II/847	Nâu-hoàng	II/851	Ngũ-bội	II/366
Mông-sa	II/268	Nây	I/769,II/313	Ngũ-cách	III/92
Mông-tôi	I/734	Né	I/659,III/208	Ngũ-đỉnh	II/506
núi	III/92	Nen	I/621	Ngũ-gia-bông	I/783
Móp	II/678	Nén	III/473	Ngũ-giác	II/726
Mộp	I/782	Néo	II/709	Ngũ-hoa	III/149
Mơ	I/804	Nét	II/102	Ngũ-hương	II/722
Mơ-rây	II/411	Nè	I/244	Ngũ-liệt	II/367
Mỏ	I/231	Nê-thảo	III/309	Ngũ-mạc	I/447
M'rê	I/882	Nét	II/702	Ngũ-nha	III/119
Mu-cua	I/631,828	Nga	III/728	Ngũ-phương	I/492
Mu-rùa	II/168	Nga-truật	III/449	Ngũ-sắc	II/265
Mủ-kiếng	II/265	Ngà voi	III/730	Ngũ-tinh	III/124,819
Mù-u	I/457	Ngai	II/898	Ngũ-to	III/264
Mua-rê	III/117	Ngái	II/706	Ngũ-trảo	II/814
Múc	I/495	Ngải hoa	III/455	Ngũ-vi-tử nam	I/309
Mùi	II/469	chùa	III/454	Ngũ-trục	I/809
Mùi-chó	II/24	hùm	III/621	Ngúc	I/817
Mùi tàu	II/468	cứu	III/279	Ngút	I/817
Mũi-câu	III/820	lá-kim	III/356	Nguyệt-bạch	III/283
Mũi-vàng	III/309	tiền	III/445	Nguyệt-kiến-thảo	II/60
Mum	III/610	trắc	III/439	Nguyệt-quối	II/410
Mũn	II/441	Ngân-đào	II/712	Nguyệt-xi	I/66
Mung	II/16	Ngân-đàng	III/95	Ngựa	II/570
Mung-bet	III/641	Ngân-đầu	III/248	Ngưu-bàng	III/293
Mung-rô	II/377	Ngân-hoa	III/216	Ngưu-càn	III/640
Muôi	II/62	Ngân-sơn	III/266	Ngưu-hoàng	III/372
ăn trái	II/195	Ngầu	II/386	Ngưu-tát	I/924
Muối	II/366	Ngầy-hương	I/783	Ngư-vi	I/122
Muốim	II/459	trắng	I/748	Nha-đam	III/738
Muốn-quân	I/541	Nghệ	III/448	Nhà-hoa	III/97
Muồng	I/846	Nghệ-hương	III/498	Nhan	II/418
(dây)	I/975	Nghệ-tâm	III/816	Nhan	I/638
chân	I/845	Nghé	I/743	Nhân	II/308
trưởng	II/396	Nghêu-hoa	I/329	de	II/306
xiêm	I/1066	Nghi-xi	I/93	mọi	II/394
Muối-giờ	I/733	Nghiến	I/478	Nhân-hương	I/980
Muong (l. 1652)	I/477	Ngò	II/474	Nhân-lồng	I/555
Muóp	I/568	gai	II/456	Nhanh	II/682
hố, tây	I/572	ta	II/468	Nhàu	III/208
xác	II/689	tây	II/468	Nhấn-diệp	III/562,896
Mỹ-dăng	III/241	Ngoại-đầu	II/664	Nhân-trần cao	III/281
My-ê	II/673	Ngoại-giáp	III/719	Nhấn-dông	III/220
Mỹ-tiền	II/526	Ngoại-mộc	II/300	Nhấn-giác	III/810
		Ngoát	II/243	Nhất-diêm-hoàng	III/816
		Ngọc-am	I/224	Nhất-diêm-hồng	III/821
		Ngọc-bát	II/668	Nhất-hương	I/519,628
		Ngọc-diêm	III/950	Nhật-phiến	II/492
		Ngọc-diệp	III/60	Nhị-hùng	III/63
		Ngọc-hân	II/911	Nhị-rối	II/839
		Ngọc-lan	I/236,III/812	Nhi-cán	III/87

N

Na I/243
 Nai II/593
 Nam-hoàng I/332

[illegible]

ma	I/42	Roi-tê	II/595	Sao-nhái	III/274
Rạng	II/292, III/742	Rời-mặt	I/452	Sàng	I/504
vàng	III/821	Rò-đầu	III/223	Sàng-xê	II/33
Rạng-đông	III/78	Rò-vành	I/239	Sao tím	II/732
Rạng-ràng	I/816, 869	Rổn-đen	I/56	Sào-trai	I/637
Rạn	II/915	Rổng-cúc	III/304	Sap	I/636
Rạng	II/279, III/742	Ró-đe	I/661	Sát	I/629
Rao-ráo	II/434	Rù-rì	I/391, 459	Sát-khuyển	II/723
Rau-bát	III/314	Rum	II/570, III/296	Sát-thử	I/905
Rau-cần cơm	II/471	Rùm-nao	II/310	Sau-cối	II/838
ống	II/471	Rung-rút	II/434	Sắc-mạo	II/657
tây	II/470	Ruối	II/236	Sắc-tử	II/71
tàu	II/470	cỏ	II/528	Sâm-be	II/113
Rau-chuối	III/242	Ruông	II/241	Sân	II/43
Rau-cốc	III/242	Ruốt-rùa	III/55	(củ)	I/944
Rau-dừa		Ruột-gà	III/209, 214	(đây)	I/947
nước	II/58	Rút	I/972	Sân-đào	I/414
Rau-đắng	I/718	Rúr-ré	II/434	Săng da	II/244
biển	II/890	Ruộng-cày	I/447	mây	I/905
bông	II/890	Ruột-gà	I/316	ớt	II/343
Rau-khúc	III/261	Rưng	III/65	sáp	I/636
Rau-má	II/465	Ry	III/437	sóc	I/434
Rau-mác	III/461			vé	II/345
Rau-mai	II/469			Sắt	III/595
Rau-muối	I/723			Sâm	II/503
Rau-muống	II/775			bổ-chính	I/529
biển	II/777			(đây)	I/339
Rau-muống	II/58	Sả	III/712	đại-hành	III/499
Rau-ngổ	III/266	Sa-gu	III/421	đất	I/734
Rau-vị	II/897	Sa-huê	II/700	Phú-yên	I/529
Ráy	III/332, 348	Sa-lắc	III/412	ruộng	III/93
mô	III/346	Sa-liên	I/99	Sâm	II/89
ngót	III/335	Sa-lô	I/415	Săng	II/300
Râm	I/742, 748	Sa-mô-pen	I/787	Sâu rơm	III/666
Răng-bừa	II/705	Sa-môn	II/342	Sâu-trắng	II/517
Răng-cưa	II/103	Sa-nhân	III/431	Sầu-đầu	II/379
Râu cây	I/24	Sa-sâm	III/308	cứt-chuột	II/370
Râu-chim	II/709	Sách	I/809	Sầu-riêng	I/651
Râu-hùm	III/739	Sa-dinh	I/738	Sậy	III/629
Râu-mèo	II/837	Sả	III/712	khô	III/631
Re-mơ	I/965	Sài đất	III/267	núi	III/628
Re-nác	I/932	Sài-hồ nam	I/738	trổ	III/625
Re-sum	I/787	Việt	III/258	Sậy-lan	III/860
Ré	III/436	Saláchson	I/605	Sẹ	III/435
Rề	I/345, 349, 680	Sam	I/733	Sen	I/312
hia	II/555	ruộng	III/116	Sên	II/396
hương	I/352	Sám-đề	II/369	Sén	I/443, 632, 637, 772
Rề-quạt	III/499	San	II/208, III/668	đương	I/982
Réc	II/217	trứng	III/668	Sếu	II/522
Ren	III/100	San-hồ xanh	II/271	Si-ca	II/104
Rệp	I/805	Sang-dú	I/478	Si-ta	II/239
Rềng-rềng	I/484	Sang-đa	II/152	Sí-dang	II/35
Rét	II/533	Sang-dang	II/263	Si-dài	III/629
Rễ-gió	I/330	đen	I/646	Siêm-phung	I/522
Rép	III/709	hột	I/646	Sinh-diệp	II/284
Rết-náy	II/298	gia	I/385	Sinh-địa	II/915
Rì-việt	I/715	Sang-lê	II/27	Sisal	III/737
Rì-rì	II/25, 256	mây	I/245	So-chai	I/548
cát	II/794	Sang-ngâu	II/394	So-còm	II/693
lá-lớn	II/34, III/135	Sang-nước	II/393	So-đũa	I/905
nang-tai	I/470	Sang-ớt	II/338	Sô-huyệt	III/366
Riềng	III/430	Sang-sé	I/506, II/215	Sọ-cúc	III/229
nếp	III/433	Sang-trắng	II/205	Sọ-khi	I/474, II/375
Riêu	II/522	Sang-xê	II/33	nghe	I/474
Riêu-hoa	II/477	Sanh-cầu	II/456	Sóc	II/190
Riu	III/273	Sảnh	II/421	Sóc thon	II/188
Rọ	II/719	Sao	I/438	Sói	I/286
Rọc-rạch	III/84 II/34	Sao-muội	I/738	Sói dai	II/245

Sỏi gỗ	I/236	Sơn-cúc	III/268	Tai-voi	I/854
Sỏi	II/273	Sơn-đậu	I/978	Tài-lan	III/862
Sơn	I/383	Sơn-dịch	I/302	Tách	I/490
Sơn	II/687	Sơn-đôn	II/705	Tam-duyên	III/238
Song	III/523	Sơn-ngư	III/294	Tam-dục	II/667
Song-bac-thiết	I/98	Sơn-liều	I/608	Tam-đại	II/762
Song-bao	I/626	Sơn-linh	II/80	Tam-giác-nhĩ	II/796
Song-bào	I/335, III/478	Sơn-nại	III/433	Tam-hòa	III/633
Song-bế	III/19	Sơn-nữ	III/111	Tam-khôi	I/719
Song-biến	III/59	Sơn-quì	III/269	Tam-kinh	III/532
Song-châu	III/406	Sơn-tam-nại	III/568	Tam-lang	II/15
Song-chi	III/710	Sơn-tần	I/478	Tam-nại	III/449
Song-chôm	II/314	Sơn-tra	I/781	Tam-tàng	I/355
Song-cung-xi	I/186	Sơn-trà	I/775	Tam-thất	III/286
Song-cước	III/910	Sơn-trâm	I/617	Tam-thu-hùng	II/260
Song-diệp	I/950	Sơn-vé	I/455	Tam-rang	I/843
Song-dục	I/100; III/48	Sổn	III/531	Tam-giác-tử	I/135
Song-diêm	I/7593	Sồi	II/600	Tam-thư	I/423
Song-đa-hoa	I/201	Sộp	II/540	Tần-lan	III/776
Song-đỉnh	II/500	Sori	II/323	Táo	II/657
Song-đoan	III/717	Su	I/576	Táo-na	II/430
Song-dốt	III/773	Su-hào	I/602	Táo-nhân	I/828
Song-giam	I/493	Sù-hoa	III/295	Táo-giác	I/837
Song-giới	I/198	Su	I/391	Táo-hư	III/468
Song-hồng	III/817	Sua-ca-lan	I/842	Táo	I/438, 445
Song-hùng	II/691, 859	Súc-sạc	I/980	Phú quốc	II/111
Song-hùng	II/570	Sủi	II/538	Tàu-bay (cò)	III/286
Song-lụi	II/186	Sum	I/415	Tay-cùi	I/721
Song-ly	II/740	Sun-ty	II/728	Tắc	II/424
Song-mo	II/908	Sung	II/539	Tâm-chạc	I/638
Song-mật-hương	I/543	Sung-dạng	II/518	Tâm-cúc	III/245
Song-nha	III/273	Súng	I/312	Tâm-diêm	II/756
Song-nhào	III/162	Sư-cước	III/260	Tâm-giác	I/607
Song-nhĩ	III/213	Sư-nha	III/300	Tâm-hùng	II/913, III/35
Song-nho	II/461	Sư-nhĩ	II/859	Tâm-mộc	II/179
Song-nổ	III/48	Sư-trâm	III/831	Tâm-nhảy	III/230
Song-quả	I/951	Sử	I/238	Tâm-tư-cúc	III/292
Song-quần	II/7	Sứ-cùi	II/681	Tâm-ron	I/927
Song-quần	I/159, III/12	Sửa	III/162	Tâm-xuân	I/800
Song-song-bào	III/478	Sưng	II/343	Tâm-phồng	II/299
Song-tâm	I/342	Sưng-dé	II/695	Tâm-sét	II/778
Song-thảo	III/705	Sưng-nai	III/956	Tâm-vòng	III/603
Song-tiết	II/709	Sương-sáo	II/8099	rừng	III/611
Song-trâm-xi	I/171	Suốt (cò)	I/729, 731	Tâm-vũ	III/634
Song trắng	I/844	Sưu-xi	I/245	Tân-bồi	I/367
Song-tự	I/114	Sưa	I/884	Tân	II/842, 870
Song-tử	III/163			Tân-bì	II/842
Sóng-lá	I/884			Tân-hoa	I/775
Sóng-răng	I/826			Tân-bồi	I/455
Sót	I/216	Ta	III/163	Tân-bức-dục	I/106
Sò	I/777	Ta-me	II/595	Tát-lê	II/427
Sò-bu	II/913	Tá-seng	I/478	Tàu-kê	I/970
Sò-đĩa	I/791	Tà-anh	I/942	Tây-biên	I/126
Sò-hi	III/709	Tà-hay	III/150	Tây-sơn	I/79
Sò-loan	I/475	Tà-liền	III/455	Tèo-nông	II/610
Sò	I/425	Tà-vênh	I/752	Tề	I/80
Sò-mô	I/52	Tai-bèo	II/111	Tề (rau)	I/607
Sò-ri	II/323	Tai-chua	I/450	hoa	I/308
Sò-phi	II/113	Tai-chuột	II/740	thái	I/607
Sổ	I/404	Tay-cùi	I/721	Thạch-châu	I/423
Sổ-dà	I/409	Tai-đá	II/584	Thạch-cô	I/331
Sồi	II/619	Tai-đất	III/1	Thạch-hoa	II/907
cánh	II/578	Tai-hùm	I/246	Thạch-học	III/816, 828
Sôm	I/898	Tai-nghe	II/206	Thạch-lam	III/239
Sơn	II/358, III/194	Tai-ria	III/53	Thạch-trang	III/23
Sơn-biên	II/887	Tai-thỏ	I/324	Thạch-tùng	I/22
Sơn-cam	II/114	Tai-tượng	II/246, III/309	Thạch-xương-bồ	III/329
Sơn-cóc	II/354	trắng	II/439		

T

Thái-bình	III/816	Thiết-bát	I/565	Thủy-hương	III/394
Thài-lài	III/367,380	Thiết-dinh	III/87	Thủy-kiều	III/320
rừng	III/478	Thiết-dê	II/828	Thủy-lệ	II/789
Than	II/494	Thiết-sam	I/221	Thủy-nữ	II/787
THàn-mát	I/894	Thiết-nhĩ	III/645,886	Thủy-phỉ	I/36
Thanh-anh	III/490	Thiết-thư	II/272	Thủy-sinh	II/7
Thanh-cao	III/280	Tho-đo	III/87	Thủy-thảo	III/313
Thanh-cúc	III/297	Tho	II/400	Thủy-tiên	III/495,810
Thanh-cước	II/175	Tho-bộ	I/559	tua	III/815
Thanh-duyên	III/229	Thoa	II/33	Thủy-trang	II/286
Thanh-đạm	III/874	Thoát-bào	III/495	Thủy-trúc	III/682
Thanh-hoàng	III/812,912	Thốc-lép	I/927	Thủy-tùng	III/476
Thanh-lan	III/874	Thô	I/865	Thư-loan	II/126
Thanh-lao	III/231	Thổ-hoàng-liên	I/322	Thư-nguyên	II/162
Thanh-long	I/720	Thổ-mộc-hương	III/263	Thục-quả	I/769
Thanh-ngà	III/959	Thổ-phục-linh	III/483	Thư-diệp	I/560
THanh-ngọc	III/912	Thổ-tế-tân	I/305	Thư-dục	I/126,132
Thanh-phong	II/323	Thổ-xi	I/200	Thư-hàng	I/84,89
Thanh-quan	II/802	Thôi-chanh	II/399	Thùng-mực	II/680
THanh-táo	III/71	Thôi-hoàng	II/492	Thược-duộc	III/272
Thanh-thiên-quì	III/789	Thòm-lòm	I/746	Thường-sơn	I/810
Thanh-trà	II/356	Thông	I/218	tía	III/58
Thanh-thất	II/372	biết	I/221	Thượng	III/790
Thanh-tùng	I/227	mụ	I/222	Thượng-cán	III/425
THanh-thao	III/800	nang	I/225	Thượng-cần-hoa	II/342
Thanh-tuyền	III/915	nước	I/218,222	Thượng-dê	II/253
Thanh-tướng	I/693	tre	I/226	Thượng-duyên	III/858
Thanh-yên	II/419	THông-bach	III/472	Thượng-lão	III/246
Thành-nganh	I/464	Thông-thảo	II/496	Thượng-lục	I/714
Thảo-cao	III/280	Thông-thiên	II/690	Thượng-mộc	II/117
Thao-lao	II/21	Thốt-lốt	III/395	Thượng-thủy	II/59
Thảo-bac	II/782	Thối-thanh	II/106	Thượng-tiến	III/22
Thảo-quyết-minh	I/850	Tho-duyên	III/781	Thượng-truật	III/293
Tháp-bút	I/37	Thơ-sinh	III/780	Thủy-bịa	I/798
Tháp-hình	I/273	Thơm	III/421	Thượng-nhĩ	III/117
Thần-lân	I/206	Thơm-ôi	II/801	Thượng-nữ	I/622
(cây)	II/476	Thu-hải-duồng	I/577	Ti-líp	III/97
(sung)	II/370	Thu-đào	II/162	Ti-bà	I/775
gai	I/743	Thu-thảo	III/275,696	Ti-dục	II/168
Thăng-mộc	III/334	Thù	III/138	Tía-tô	II/842,851
Thăng-độc	II/730	Thù-xi	I/191	Tiêm	I/826
Thần-linh	II/696	Thù-thư	III/778	Tiêm-liên	I/314
Thần-mô	I/50	Thuần	II/860	Tiên-hạc	I/798
Thần-quả	II/656	Thục-địa	I/496	Tiên-hải	III/759
Thần-thông	I/377	Thục-quý	I/522	Tiên-mao	III/496
Thần-trắc	I/81	Thúi (cây)	I/815	Tiên-tọa	I/115
Thận-lân	I/206	Thúi-dị	III/206	Tiền-cổ	III/174
Thận-tử	III/408	Thung	I/495	Tiền-hồ	II/475
Thập-nhị	II/356	Thuốc-bản	II/681, 887	Tiền-thận	I/136
Thập-tự-mảnh	II/42	Thuốc-cứu	III/279	Tiền-trâm	I/112
Thập-tử	I/522, II/32	Thuốc-dầu	II/364; III/64	Tiến-quả	I/829, II/720
Thầu-dầu	II/255	Thuốc-lá	II/967	Tiết-cần	II/724
The	III/697	Thuốc-lâu	II/352	Tiết-cước	II/10
Thé	I/830	Thuốc-phòng	I/764	Tiết-dê	I/338
Thi-là	II/472	Thuốc-rút-ruột	II/839	Tiết-địa	II/311
Thị	I/640	Thuốc-sán	II/310	Tiết-diệp	I/98
Thia-thia	III/624	Thuốc-vôi	II/750	Tiết-mi	III/754
Thiên-cần	III/215	Thuốc-trắc	III/71	Tiết-phương	III/717
Thiên-diêu	III/425	Thụ-mạc	I/94	Tiết-thư	II/250
Thiên-kim-dăng	I/337	Thù-dù	II/628	Tiết-trục	III/716
Thiên-lý	II/730	Thù-lù	II/962	Tiết-xi	I/205
Thiên-môn	III/476	Thù-xi	I/235	Tiểu	I/289
Thiên-niên-kien	III/341	Thung	I/624	rạn	I/289
Thiên-ngà	III/911	Thùy-ti-liêu	I/555	Tiểu	II/97
Thiên-nhĩ	III/645	Thủy-bịa	I/797	Tiểu-diệp-an	II/56
Thiên-tia	III/243	Thủy-cầm	II/809	Tiểu-dậu-khẩu	III/432
Thiên-tuế	I/213	Thủy-dầu	III/395	Tiểu-hoàng	III/963
Thiên-liên	III/452	Thủy-dê	III/310	Tiểu-hồi	II/473

Tiểu-kỳ	II/865	Trái-bí-kỳ-nam	III/205	Tri-sơn	I/718
Tiểu-mao	II/656	Trái-mắm	II/425	Tritân	II/50
Tiểu-quạt	II/415	Trái-nổ	III/47	Trinh-dăng	II/459
Tiểu-sim	II/32	Trái	III/601	Tri-thù	III/960
Tiểu-thạch	III/826	Trái-bàn	II/7	Tróc-cầu	I/757
Tiểu-thạch-học	III/829	Trám	II/348	Troi	II/536
Tiểu-thiệt	III/820	Tràm	II/57	Trọng-đũa	I/685
Tiểu-trạng	II/275	bông-đỏ	II/55	Trói-gà	I/533
Ti-gôn	I/753	Tràm-liều	II/55	Trợ-hoa	I/623
Ti-lip	III/97	Tràng-quả	I/914	Trội-thiệt	III/941
Ti-lô	I/974	Trang	II/788	Trôm	I/504
Tim-búc (bắc)	III/494	Trang-tây	III/534	Trồn-trồn	III/195
Tim-lang	II/16	Trang-xa	II/534	Trúc	III/596,603
Tim-phòng	I/553	Tráng	II/871	bach	III/602
Tinh-thảo	I/737	Tráng-dầu	II/873	đen	III/600
Tinh-thư	II/733	Tràng	II/788	vàng	III/599
Tinh-hoa	III/48	Tranh	III/688	vuông	III/599
Tinh-thảo	III/634	Trạng-nguồn	II/357	Trúc-thảo	III/686
Tinh-huyết	II/454	Trao	II/517	Trúc-tiết	I/754
Típ	I/949	Trau-trấu	I/448, II/788	Trúc-vòng	II/441
Tò-te (cò)	III/515	Trắc	I/877	Trục-thiền-liên	III/495
Tò-ty	III/546	Trắc-bá	I/227	Trúc-xi	I/205
Toan-dăng	II/421	Trắc-mạc	I/76	Trụi	III/398
Toan-thảo	I/741	Trắc-thư	II/146	Trum	I/910
Toàn	II/746	Trâm	II/35	Trung-châu	I/952
Toàn-tuyển	II/259	Trâm-dực	I/110	Trung-lan	III/869
Tóc-tiền	II/777	Trâm-xi	I/170	Trung-lân	II/393
Tóc O-nô	III/846	Trắc-thư	II/191	Trung-quân	I/446, III/393
Tóc Vên-ừ	I/55	Trâm-xi	I/170	Trung-trang	II/546
Tôi	III/473	Trâm	II/35	Trùng-gié	I/38
đỏ	III/499	Trâm-bột	II/190	Trư-lung	I/533
loi	III/492	Trâm-dài	III/336	Trục-quân	II/838
tây	III/473	Trâm-dắt	II/90	Trúng-cá	I/460
Tông-chi	I/864	Trâm-hùng	II/722	Trúng-cua	I/492
Tóp-mỏ	I/967	Trâm-lan	III/764	Trúng-ếch	II/803
Tò-đài	III/46	Trâm-ôi	II/801	Trúng-gà	I/629
Tò-đồng	I/510	Trâm-sanh	I/694	Trước	III/602
Tò-hồng	II/786	Trâm-vàng	III/811	Trước-đào	II/885
Tò-mảnh	III/829	Trầm	II/34	Trường	II/313
Tò-thảo	III/668	Trần	II/513	mật	II/314,316
Tò-xanh	I/402	Trần-châu	III/788	duyên hải	II/313
Tôi	III/398	Trần-mai	II/524	nát	II/379
Tò	I/473, III/152	Trâu-cổ	II/540	Trường-anh	I/754
Tốc-sát	II/667	Trấu	II/252	Trường-diều	I/759
Tốc-thắng	II/708	Trần-tự	I/54	Trường-hùng	I/502
Tốt-hoa	I/307	Trấu-thảo	III/709	Trường-khế	I/756
Tò-hạp	I/225	Trầu	I/291	Trường-lệ	I/533
Tôli	II/468	Trầu-bà vàng	III/335	Trường-ngân	I/760
Tôlu	I/869	Trầu	I/341	Trường-sanh	I/764
Tò-mộc	I/839	Tre gai	III/604	Trường-sơn	III/125
Tò-tần	I/60	hà-hồ	III/610	Tu-chanh	II/870
Tông-dù	II/394	là-ngà	III/604	Tu-cù	II/739
Tổng-quản-sùi	II/655	lịm	III/615	Tu-hoa	II/720
Tổ-yến	III/918	lộc-ngọc	III/616	Tu-hú	II/817
Tra	I/502, 516, 532	lục-binh	III/602, 616	Tu-hùng	II/844
Trá	I/709	manh-tông	III/611	Tu-quân	I/122
Trà	I/430	mỏ	III/610	Tu-thảo	III/647
vỏ	III/181	ống-diều	III/601	Tú-cầu-ráp	I/814
hàng-rào	II/252	tàu	III/601	Tu-lúi	I/780
mai	I/425	trổ	III/601	Tuân-phát	II/795
tiền	III/40	vầu	III/604	Túc-hình	III/671
Trà-hoa	I/424	xiêm	III/600, 602	Túc-thiệt	III/793
Trạch-côn	III/164	Tré	II/818	Tục-đoạn	III/224, 304, 883
Trạch-lan	III/231	Trên	III/178	(rau)	III/385
Trạch-quạch	I/816	Trên-trên	I/346	Tục-tùy	II/278
Trạch-tả	III/310	Trẹo	II/236	Túi-thỏ	III/921
Trai	II/663, III/366	Tré	II/104	Tulip	III/473
tách	I/490	Trinh-nữ	I/818	(cây)	I/242

[illegible]

Xoài	II/353	Xuyên-khung	II/473	Xương-khò	II/271
Xoan	II/378	Xuyên-liên	III/290	Xương-mộc	II/374
Xoan-đào	I/631	Xuyên-mộc	II/348	Xương-rỗng	I/720
Xoan-hoa	III/681	Xuyên-quần	I/181	Xương-sông	III/253
Xoan-thư	III/879,881	Xuyên-tâm-liên	III/54	Xương-sơn	III/194
Xoang-trục	III/723	Xuyên-tiểu	II/398	Xương-trần	II/162
Xoi	II/99	Xuyên-thư	III/9		
Xong	II/387	Xư	II/372	Y	
Xơ	II/316	Xưn-xe	I/309	Y-dĩ	III/728
Xú-hương	III/196	Xứ-xa	II/402	Yếm-dực	I/173
Xuân-hoa	III/49,61	Xưng-da	II/151	Yên-bạch	III/239
Xuân-thảo	III/634	Xưng-đào	I/631	Yên-phi	III/468
Xuân-thôn	II/357	Xương-cá	II/275,375,III/167	Yếu-diệu	III/824
Xuân-tiết	III/69	Xương cá (rau)	I/737	Y-thảo	III/815
Xuân-tôn	III/162	Xương-chua	I/525	Y-thiếp	I/810
Xun	II/112	Xương-dò	II/277		
Xuyên-cốc	II/361	Xương-quạt	III/471		

TỰ-VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI):

A

<i>Abacopteris</i> 465	I/132	<i>Adenodus</i>	I/474	<i>Agrostophyllum</i> 10.947	III/792
<i>Abelmoschus</i> 2.117	I/529	<i>Adenosacme</i>	III/148	<i>Agrostistachys</i> 4.923	II/234
<i>Abies</i> 882	I/221	<i>Adenophora</i> 8.097	III/94	<i>Agyneia</i>	II/191
<i>Abroma</i> 1.987	I/495	<i>Adenosma</i> 7.632	II/890	<i>Aidia</i> 8.320	III/150
<i>Abrus</i> 3.566	I/889	<i>Adenostemma</i> 8.665	III/238	<i>Ailanthus</i> 5.503	II/372
<i>Abutilon</i> 2.079	I/519	<i>Adhatoda</i>	III/73	<i>Ailantopsis</i>	II/379
<i>Acacia</i> 3.293	I/819	Adiantaceae	I/50	<i>Ainsliaea</i> 8.926	III/297
<i>Acalypha</i> 4.992	II/250	<i>Adiantum</i> 135	I/55	<i>Aira</i>	III/662
<i>Acampe</i> 11.425	III/924	<i>Adina</i> 8.270	III/138	Aizoaceae	I/717
<i>Acanthephippium</i> * 1254	III/871	<i>Adinandra</i> 1.676	I/415	<i>Ajuga</i> 7.539	II/866
Acanthaceae	III/24	<i>Adisca</i>	II/237	Alangiaceae	II/105
<i>Acanthopanax</i>	II/499	<i>Aegiceras</i> 2.844	I/709	<i>Alangium</i> 4.396	II/105
<i>Acanthus</i>	III/53	<i>Aeginetia</i> 7.745	III/5	<i>Albizia</i> 3.323	I/827
<i>Acareosperma</i> 5.878	2/465	<i>Aegle</i> 5.710	II/425	<i>Alcea</i>	I/664
<i>Acer</i> 5.276	II/319	<i>Aegilops</i>	III/723	<i>Alchornia</i> 4.967	II/244
Aceraceae	II/319	<i>Aegiphila</i>	II/709	<i>Alectra</i> 7.721	II/912
<i>Achasma</i> 9.434	III/427	<i>Aeluropus</i> 10.269	III/631	<i>Alesmonium</i> 9.147	III/353
<i>Achillea</i> 8.840	III/277	<i>Aerides</i> 11.547	III/947	<i>Aletris</i>	III/733
<i>Achyranthes</i> 2.934	I/729	<i>Aerua</i> 2.929	I/925	<i>Aleurites</i> 5.019	II/256
<i>Acidosasa</i> 10.120	III/598	<i>Aerva</i>	I/729	<i>Alisma</i> 8.982	III/310
<i>Acilepis</i>	III/276	<i>Aesandra</i> 2.524	I/631	Alismataceae	III/309
<i>Acmena</i> 4.106	II/33	<i>Aeschynomene</i> 3.895	I/971	<i>Allamanda</i> 6.897	II/711
<i>Aconitum</i> 1.310	I/325	<i>Aesculus</i> 5.275	II/319	<i>Alleizettella</i> 8.374	III/164
<i>Acorus</i> 9.052	III/329	<i>Aeschynanthus</i> 7.749	III/6	<i>Alleanthus</i>	II/534
<i>Acrachne</i> 10.310	III/640	<i>Aethocephalus</i>	III/259	<i>Allium</i> 9.609	III/471
<i>Acriopsis</i> 11.438	III/918	<i>Aetogeton</i>	II/152	<i>Allmania</i> 2.913	I/726
<i>Acrocephalus</i> 7.413	II/835	<i>Aframomum</i> 9.435	III/428	<i>Allochilus</i>	III/776
<i>Acroceras</i> 10.349	III/649	<i>Afzelia</i> 3.477	I/865	<i>Allomorphia</i> 4.245	II/69
<i>Acronychia</i> 5.622	II/403	<i>Aganonerion</i> 6.883	II/708	<i>Allophyllus</i> 5.199	II/300
<i>Acrophorus</i> 773	I/193	<i>Aganomosma</i> 6.854	II/701	<i>Allospodias</i> 5.460	II/361
<i>Acrosorus</i> 389	I/113	<i>Aganope</i>	I/904	<i>Alloteropsis</i> 10.427	III/667
<i>Acrostichum</i> 193	I/69	<i>Agapanthus</i> 9.682	III/490	<i>Alniphyllum</i> 2.654	I/662
<i>Actephila</i> 4.678	II/176	<i>Agapetes</i> 2.491	I/622	<i>Alnus</i> 6.661	II/655
<i>Actinidia</i> 1.496	I/408	<i>Agastache</i> 7.491	II/855	<i>Alocasia</i> 9.126	III/350
Actinidiaceae	I/408	<i>Agathisanthes</i>	II/107	<i>Aloe</i> 10.742	III/738
<i>Actinodaphne</i> 1.421	I/355	Agavaceae	III/729	<i>Alopecurus</i>	III/626
<i>Actinostemma</i> 2.250	I/564	<i>Agave</i> 10.734	III/736	<i>Aloysia</i> 7.268	II/801
<i>Adansonia</i> 2.066	I/515	<i>Agelaea</i> 3.047	I/760	<i>Alphitonia</i> 5.767	II/439
<i>Adelia</i>	II/256,271	<i>Ageratum</i> 8.666	III/238	<i>Alphonsea</i> 1.100	I/275
<i>Adenanthera</i> 3.279	I/816	<i>Aglaodorum</i> 9.114	III/345	<i>Alpinia</i> 9.458	III/434
<i>Adenia</i> 2.240	I/560	<i>Aglaomorpha</i> 262	I/84	<i>Alseodaphne</i> 1.597	I/397
<i>Adenium</i> 6.847	II/700	<i>Aglaonema</i> 9.103	III/342	<i>Alsine</i>	I/940
<i>Adenodus</i>	I/474	<i>Aglaia</i> 5.555	II/386	<i>Alsodeia</i>	I/553
<i>Adenoncos</i> 11.588	III/957	<i>Agrimonia</i> 3.208	I/798	<i>Alsomitra</i>	I/713
<i>Adenobotrys</i>	I/898	<i>Agrostis</i> 10.246	III/625	<i>Alsophila</i>	I/115

<i>Alstonia</i> 6.757	II/678	<i>Ania</i>	III/862	<i>Aponogeton</i> 9.009	III/317
<i>Alternanthera</i> 2.933	I/731	<i>Angiopteris</i> 73	I/40	Aponogetonaceae	III/317
<i>Althaea</i> 2.090	I/522	<i>Aniselytron</i> 10.251	III/627	<i>Aporusa</i> 4805	II/206
<i>Altingia</i> 6101	II/514	<i>Aniseia</i> 7120	II/765	<i>Apostasia</i> 10.809	III/755
<i>Alysicarpus</i> 3.504	I/934	<i>Anisochilus</i> 7429	II/839	<i>Appendicula</i> 10.954	III/794
<i>Alyxia</i> 6.784	II/684	<i>Anisomeles</i> 7501	II/857	Aquifoliaceae	II/152
<i>Amalocalyx</i> 6.669	II/705	<i>Anisonema</i>	II/194	<i>Aquilaria</i> 4080	II/26
Amaranthaceae	I/725	<i>Anisopappus</i> 8.784	III/264	<i>Arabema</i>	I/1050
Amaryllidaceae	III/490	<i>Anisophyllaea</i> 3065	I/764	Araceae	III/328
<i>Amaryllis</i> 9.686	III/491	Anisophyllaceae	I/966	<i>Arachis</i> 3909	I/974
<i>Amaranthus</i> 2.914	I/726	<i>Anisoptera</i> 1764	I/438	<i>Arachnis</i> 11.600	III/960
<i>Ambullea</i>	II/893	<i>Anna</i> 7.762	III/10	<i>Arachniodes</i> 767	I/191
Amentotaxaceae	I/229	<i>Annesia</i> 1659	I/413	<i>Araistegia</i>	I/203
<i>Amentotaxus</i> 917	I/229	<i>Annona</i> 971	I/243	<i>Aralia</i> 6072	II/507
<i>Amesiodendron</i> 5.257	II/314	Annonaceae	I/242	Araliaceae	II/476
<i>Amischophacelus</i>	III/476	<i>Annulodiscus</i> 4.575	II/148	Aralidiaceae	II/513
<i>Amischolotype</i> 9.254	III/379	<i>Anodendron</i> 6885	II/708	<i>Aralidium</i>	II/513
<i>Aniitostigma</i> 10.829	III/761	<i>Anoetochilus</i> 10.911	III/782	<i>Araucaria</i> 886	I/222
<i>Ammania</i> 4.069	II/24	<i>Anogeissus</i> 4374	II/93	<i>Arbutus</i> 2.490	I/622
<i>Ammi</i> 5907	II/472	<i>Anomianthus</i> 981	I/246	<i>Arcangelisia</i> 1333	I/333
<i>Amomum</i> 9434	III/428	<i>Anomospermum</i>	II/176	<i>Archangiopteris</i> 72	I/39
<i>Amoora</i> 5552	II/385	<i>Anotis</i>	III/117	<i>Archiboehmeria</i> 6412	II/592
<i>Amorphophallus</i> 9148	III/353	<i>Anplectrum</i>	II/85	<i>Archidendron</i> 3343	I/833
<i>Ampelocissus</i> 5864	II/462	<i>Antennaria</i>	III/261	<i>Archytea</i> 1657	I/413
<i>Ampelopsis</i> 5857	II/460	<i>Antheroporum</i> 3629	I/905	<i>Arctium</i> 8910	III/293
<i>Ampelopteris</i> 444	I/128	<i>Anthistiria</i>	III/715,720	<i>Ardisia</i> 2744	I/684
<i>Amphicarpacea</i> 3814	I/951	<i>Anthocephalus</i>	III/137	<i>Areca</i> 9352	III/407
<i>Amphilophis</i> 10.631	III/712	<i>Anthogonium</i> 11.258	III/872	Arecaceae	III/385
<i>Amygdalus</i>	I/803	<i>Anthostyrax</i>	I/661	<i>Arenga</i> 9.348	III/406
<i>Amyris</i>	II/412	<i>Anthoxanthum</i>	III/645	<i>Arethusa</i>	III/789
Anacardiaceae	II/351	<i>Anthurium</i> 9.056	III/330	<i>Argemone</i> 1371	I/342
<i>Anacardium</i> 5432	II/357	<i>Antiaris</i> 6196	II/538	<i>Argostemma</i> 8.220	III/124
<i>Anacolosa</i> 4.423	II/112	<i>Antidesma</i> 4824	II/211	<i>Argusia</i> 7245	II/795
<i>Anadendron</i> 9.072	III/334	<i>Antigonum</i> 3023	I/753	<i>Argyreia</i> 7190	II/782
<i>Anagalloides</i>	II/899	<i>Antirrhinum</i> 7738	II/916	<i>Argyronerium</i> 6901	II/712
<i>Ananas</i> 9410	III/421	<i>Antitaxis</i>	I/332	<i>Arisoema</i> 9171	III/359
<i>Anamirta</i> 1334	I/333	<i>Antoneron</i>	I/750	<i>Aristida</i> 10.264	III/630
<i>Ananeton</i> 8.630	III/230	<i>Antrophyum</i> 150	I/68	<i>Aristolochia</i> 1212	I/302
<i>Anapausa</i>	I/1121	<i>Apalatoa</i>	I/866	Aristolochiaceae	I/302
<i>Anaphalis</i> 8.767	III/261	<i>Aphanamixis</i> 5.551	II/385	<i>Arnicratea</i> 4569	II/147
<i>Anaphalium</i>	III/260	<i>Aphananthe</i>	II/525	<i>Artabotrys</i> 1001	I/250
<i>Anaxagorea</i> 1062	I/265	<i>Aphania</i>	II/307	<i>Artanema</i> 7665	II/898
Ancistroladaceae	I/446	<i>Aphanochilus</i>	II/848	<i>Artemisia</i> 8849	III/279
<i>Ancistrocladus</i> 1797	I/446	<i>Aphelandra</i> 8.030	III/76	<i>Arthraxon</i> 10.648	III/716
<i>Andira</i>	I/990	<i>Aphenandra</i> 8.302	III/145	<i>Arthrocneumum</i> 2908	I/724
<i>Andracne</i>	II/175	<i>Aphyllodium</i>	I/914	<i>Arthromeris</i> 326	I/98
<i>Andrographis</i> 7.939	III/54	<i>Aphyllorchis</i> 10.881	III/774	<i>Arthrophyllum</i> 6.091	II/512
<i>Andropogon</i> 10.621	III/711	Apiaceae	II/465	<i>Arthropteris</i> 826	I/206
<i>Androsace</i> 2.851	I/710	<i>Apios</i> 3782	I/943	<i>Arthrostemma</i>	II/72
<i>Aneilema</i> 9216	III/370	<i>Apium</i> 5898	II/470	<i>Artocarpus</i> 6.179	II/534
<i>Anemone</i> 1290	I/320	<i>Aplotaxis</i>	III/296	<i>Arundina</i> 11.208	III/860
<i>Anerincleistus</i>	II/75	<i>Apludia</i> 10.613	III/709	<i>Arundinaria</i> 10.104	III/595
<i>Anethum</i> 5909	II/472	<i>Apocopsis</i> 10.560	III/697	<i>Arundinella</i> 10.509	III/686
<i>Angelica</i> 5918	II/475	<i>Apocynum</i>	II/710,717	<i>Arundo</i> 10.259	III/628
<i>Angelonia</i> 7717	II/911	Apocynaceae	II/671	<i>Arytera</i> 5251	II/313
Angiopteridaceae	I/40	<i>Apodytes</i> 4655	II/167	<i>Asarum</i> 1226	I/305

<i>Aschistanthera</i> 4287	II/79	<i>Balanophora</i> 4495		<i>Bixa</i> 2.186	I/547
Asclepiadaceae	II/712	II/130		Bixaceae	I/547
<i>Asclepias</i> 6.941	II/723	Balanophoraceae	II/130	<i>Blaberopus</i>	II/679
<i>Ascocentron</i> 11.608	III/962	<i>Baliospermum</i> 5072	II/270	<i>Blackburmana</i> 9.334	III/402
<i>Ascochilus</i>	III/924,943	<i>Ballota</i>	II/843	<i>Blachia</i> 5.059	II/266
<i>Ashtonia</i> 4823	II/210	Balsaminaceae	II/286	<i>Bladia</i>	I/686
<i>Asparagus</i> 9625	III/475	<i>Bambusa</i> 10.134	III/601	<i>Blainvillea</i> 8.796	III/267
<i>Asperula</i>	I/373	<i>Banistera</i>	II/331	<i>Blastus</i> 4.257	II/72
<i>Aspidistra</i> 9641	III/479	<i>Banksia</i>	III/426	Blechnaceae	I/209
<i>Aspidium</i>	I/224	<i>Baphicacanthus</i>	III/46	<i>Blechnum</i> 838	I/209
<i>Aspidopterys</i> 5318	II/329	<i>Baraxylum</i>	I/838	<i>Blektrodea</i>	II/531
Aspleniaceae	I/143	<i>Barbara</i> 2419	I/605	<i>Blepharis</i> 7.933	III/53
<i>Asplenium</i> 567	I/143	<i>Barclaya</i> 1262	I/313	<i>Bletilla</i> 11.260	III/873
<i>Assa</i>	I/407	Barclayaceae	I/313	<i>Bléttia</i>	III/873
Asteraceae	III/224	<i>Barleria</i> 7.920	III/50	<i>Blighia</i> 5.247	II/312
<i>Aster</i> 8.699	III/245	<i>Barringtonia</i> 4027	II/13	<i>Blumea</i> 8.716	III/249
<i>Asterostigma</i>	I/684	<i>Barthea</i> 4265	II/74	<i>Blumeopsis</i>	III/257326
<i>Astilbe</i> 3254	I/808	<i>Basella</i> 2946	I/734	<i>Blyxa</i> 9.000	III/315
<i>Astragalus</i> 3912	I/975	Basellaceae	I/931	<i>Bocagea</i>	I/276
<i>Asystasia</i> 7.955	III/58	<i>Basilicum</i> 7414	II/836	<i>Boea</i> 7.802	III/20
<i>Asystasiella</i> 7.957	III/59	<i>Bassia</i>	I/798	<i>Boehmeria</i> 6.395	II/587
<i>Atalantia</i> 5672	II/415	<i>Bauhinia</i> 3424	I/852	<i>Boeica</i>	III/11
<i>Atherandra</i> 6907	II/715	<i>Baylosynapsis</i>	III/470	<i>Boenninghausenia</i> 5.617	II/402
<i>Atherolopsis</i> 6908	II/716	<i>Beaumontia</i> 6822	II/693	<i>Boerhavia</i> 2.877	I/716
<i>Athroisma</i> 8.760	III/259	<i>Begonia</i>	I/729	<i>Boesenbergia</i> 9.533	III/462
<i>Athyrium</i> 614	I/154	Begoniaceae	I/729	<i>Bolbitis</i> 774	I/198
<i>Atractylis</i>	III/293	<i>Beilschmiedia</i> 1523	I/380	<i>Boltonia</i>	III/245
<i>Atractylodes</i> 8.907	III/293	<i>Belamcanda</i> 9.717	III/499	Bombacaceae	I/513
<i>Atragene</i>	I/320	<i>Beleropone</i>	III/75	<i>Bombax</i> 2.058	I/513
<i>Atrichodendron</i> 7092	II/758	<i>Belosynapsis</i> 9243	III/376	<i>Bonduc</i>	I/841
<i>Atriplex</i> 2899	I/722	<i>Belvisia</i> 353	I/105	<i>Boniodendron</i> 5263	II/316
<i>Attalea</i> 9371	III/412	<i>Bembix</i>	I/446	<i>Bonamia</i> 7098	II/760
<i>Atylosia</i>	I/1215	<i>Benincasia</i> 2.273	I/569	<i>Bonia</i> 10.123	III/599
<i>Aulacia</i>	II/410	<i>Bennettiodendron</i> 2163I/541,546		<i>Bonnaya</i>	II/899
<i>Aulacolepis</i>	III/627	<i>Benzoin</i>	I/462	<i>Boottia</i>	III/316
<i>Aucklandia</i> 8.912	III/294	Berberidaceae	I/325	<i>Borago</i>	II/770
<i>Aucuba</i> 4405	II/107	<i>Berberis</i> 1316	I/326	Boraginaceae	II/789
<i>Avena</i> 10.243	III/625	<i>Berchemia</i> 5744	II/433	<i>Borassus</i> 9.305	III/395
<i>Averrhoa</i> 5129	II/283	<i>Berghausia</i>	III/688	<i>Borreria</i> 8.580	III/213
<i>Avicennia</i> 7405	II/832	<i>Bergera</i>	II/410	<i>Bothriochloa</i> 10.566	III/698
<i>Axonopus</i> 10.367	III/653	<i>Bergia</i> 1802	I/447	<i>Bothriospermum</i> 7258	II/798
<i>Azadiracta</i> 5528	II/379	<i>Berrya</i> 1968	I/490	<i>Botrychium</i> 69	I/38
<i>Azima</i> 4592	II/152	<i>Bertholettia</i> 4.024	II/12	<i>Bouea</i> 5430	II/356
<i>Azolla</i> 850	I/212	<i>Beta</i> 2898	I/722	<i>Bougainvillea</i> 2875	I/716
Azollaceae	I/212	<i>Betula</i> 6660	II/655	<i>Bousignonia</i> 6730	II/673
		Betulaceae	II/654	<i>Bowringia</i> 2511	I/875
		<i>Bhesa</i> 4560	II/145	<i>Boynia</i>	II/401
		<i>Biasolettia</i>	I/402	<i>Brachiaria</i> 10.369	III/654
		<i>Bidens</i> 8.823	III/273	<i>Brachycorythis</i> 10.830	III/761
		<i>Biermannia</i> 11.570	III/953	<i>Brachypeza</i> 11.565	III/952
		<i>Bignonia</i>	III/78	<i>Brachypodandra</i>	I/444
B		Bignoniaceae	III/77	<i>Brachypterum</i>	I/914
<i>Baccaurea</i> 4818	II/209	<i>Bilbergia</i> 9411	III/421	<i>Brachystemma</i> 2054	I/737
<i>Baccharis</i>	III/258	<i>Biophytum</i> 5135	II/284	<i>Brachytome</i> 8.362	III/161
<i>Bacopa</i> 7630	II/890	<i>Biota</i>	I/277	<i>Bradleia</i>	II/190
<i>Bacckea</i> 4200	II/57	<i>Bischofia</i> 4.857	II/219	<i>Brainca</i> 840	I/209
<i>Baissea</i>	II/708				
<i>Balanites</i> 5507	II/373				

Brandisia 7628	II/889	<i>Cactus</i>	I/720	Cannaceae	III/455
<i>Brasolettia</i>	I/498	<i>Cadariocalyx</i>	I/915	Canscoria 6720	II/669
Brassaiopsis 5998	II/493	Caelospermum 8.576	III/212	Cansjera 4431	II/114
Brassica 2407	I/602	Caesalpinia 3371	I/839	Canthium	III/166
Brassicaceae	I/602	Caesalpinioideae	I/837	Capillipedium 10.569	III/699
Breschnederia 5192	II/298	Cajanus 3862	I/963	Capparaceae	I/581
Breschnederiaceae	II/298	Caladium 9.122	III/347	Capparis 2.352	I/581
Breynia 4.759	II/196	<i>Calamagrostis</i>	III/626	<i>Capraria</i>	II/901
<i>Breyniopsis</i>	II/203	<i>Calamintha</i>	II/852,6	Caprifoliaceae	III/216
Briedelia 4.872	II/222	Calamus 9379	III/413	<i>Caprifolium</i>	III/222
<i>Bromelia</i>	III/421	Calanthe 11.227	III/865	Capsella 2427	I/607
Bromeliaceae	III/421	Calathea 9.554	III/457	Capsicum 7058	II/751
Bromheadia 11.434	III/917	Caldesia 8.983	III/311	<i>Capusia</i>	II/151
<i>Brosimum</i>	II/538	Calendula 9.905	III/292	Carallia 4392	II/104
<i>Brousmichea</i>	III/646	<i>Calla</i>	III/341	<i>Carapa</i>	II/375
Broussonetia 6176	II/533	Callerya 3601	I/898	<i>Carara</i>	I/605
Browalia 7089	II/757	Calliandra 3.361	I/836	Cardamine 2422	I/606
Brownea 3485	I/867	Callicarpa 7273	II/803	Cardanthera 7.861	III/35
Brownlowia 1919	I/478	<i>Callispida</i>	III/75	Cardisepalum 7101	II/761
Bucea 5498	II/370	Callitrichaceae	II/867	<i>Cardiochlamys</i>	II/761
Brugmansia 7082	II/756	Callitriche 7543	II/867	Cardiopteridaceae	II/168
Bruguiera 4388	II/103	Callistemon 4198	II/56	Cardiopteris 4.659	II/168
Bruinsmia 2.661	I/663	Callistephus 8695	III/244	Cardiospermum 5193	II/299
Brunfelsia 7090	II/757	<i>Callostylis</i>	III/800	Carex 10.000	III/568
<i>Bryonia</i>	I/566	Calocedrus 900	I/225	Careya 4025	II/12
<i>Bryonopsis</i>	I/576	<i>Calogyne</i>	III/99	Carica 2249	I/562
<i>Bryophyllum</i>	I/764	Caloneura 6096	I/513	Caricaceae	I/562
Buchanania 5.412	II/352	<i>Calonyction</i>	II/777	Carissa 6732	II/674
Buchneria 7728	II/914	<i>Calophanes</i>	III/49	Carlemannia 8590	III/216
<i>Bucklandia</i>	II/516	Calophyllum 1837	I/457	Carmone 7239	II/794
Buddleia 7546	II/868	Calopogonium 3795	I/946	<i>Carolinea</i>	I/650
Buddleiaceae	II/868	Calotis 8693	III/244	Carpesium 8623	III/229
Bulbophyllum 11.124	III/838	Calotropis 6943	II/724	Carpinus 6657	II/654
Bulbostylis 9.761	III/510	<i>Calurus</i>	II/233	Carthamus 8.923	III/296
Bumelia 2.541	I/635	Calycopteris 4376	II/100	Carum 5911	II/473
Buplevrum 5895	II/469	Calymnodon 386	I/113	Carya 6437	II/598
Burmanningia 10.799	III/752	<i>Calyptanthus</i>	II/35	Caryodaphnosis 1608	I/400
Burmanniaceae	III/752	<i>Camarotis</i>	III/929	Caryophyllaceae	I/734
Burretiodendron 1922	I/479	Camchaya 8626	III/229	<i>Caryophyllus</i>	II/35
Bursera 5410	II/351	Camellia 1713	I/424	Caryopteris 7352	II/820
Burseraceae	II/347	<i>Cameraria</i>	II/678	Caryota 9342	III/404
<i>Bursinopetalum</i>	II/107	Campanula 8.095	III/94	Cascabella 6807	II/690
Butea 3775	I/941	Campanulaceae	III/93	Casearia 2173	I/543
Butomaceae	III/391	<i>Campanumoea</i>	III/95	Cassia 3398	I/846
<i>Butomopsis</i>	III/308	Campestigma 6980	II/733	Cassine 4564	II/146
Buxaceae	II/170	<i>Campium</i>	I/196	Cassytha 1615	I/402
Buxus 4665	II/170	Campsis 8.041	III/80	Castanea 6444	II/600
Byttneria 1979	I/493	Campylospermum 1.654	I/411	<i>Castanola</i>	I/760
		Campylotropis 3750	I/965	Castanopsis 6447	II/600
		<i>Campylus</i>	I/330	Casuarina 6662	II/655
		Cananga 1052	I/263	Casuarinaceae	II/655
		Canarium 5400	II/348	Catharanthus 6764	II/680
		Canavalia 3783	I/943	Cathormion 3221	I/826
		Canna 9.548	III/455	Catimbium 9471	III/437
		Cannabaceae	II/525	Cattleia 4123	III/838
		Cannabis 6147	II/526	<i>Caucalis</i>	II/468

C

Cabomba 1264	I/314
Cabombaceae	I/314
<i>Cacalia</i>	III/284
Cactaceae	I/720

<i>Caulinia</i>	III/312,321	<i>Chaydaia</i>	II/434	<i>Cladopus</i> 4008	II/8
<i>Caulokaempferia</i> 9.545	III/455	<i>Cheilanthes</i> 117	I/51	<i>Cladogynos</i> 4991	II/250
<i>Cautlaya</i> 9450	III/432	<i>Cheilopleuria</i> 252	I/81	<i>Cladodes</i>	II/245
<i>Cayratia</i> 5837	II/456	Cheilopleuriaceae	I/81	<i>Claoxylon</i> 4.926	II/235
<i>Ceanothus</i>	II/439	<i>Cheirostylis</i> 10.817	III/778	<i>Clausena</i> 5655	II/411
<i>Cebatha</i> 1339	I/334	Chenopodiaceae	I/722	<i>Clayera</i>	I/414
<i>Cecropia</i> 6321	II/570	<i>Chenopodium</i> 2.902	I/723	<i>Cleghornia</i> 6884	II/708
<i>Cedrela</i>	II/374	<i>Chilocarpus</i> 6756	II/678	<i>Cleidocarpon</i> 5007	II/253
<i>Ceiba</i> 2057	I/513	<i>Chiloschista</i> 11.558	III/950	<i>Cleisocentron</i> 11.497	III/935
Celastraceae	II/132	<i>Chimonobambusa</i> 10.170	III/608	<i>Cleisomeria</i> 11.436	III/927
<i>Celastrus</i> 4550	II/143	<i>Chionachne</i> 10.699	III/727	<i>Cleisostoma</i> 11.477	III/930
<i>Celosia</i> 2910	I/725	<i>Chirita</i> 7.776	II/13	<i>Cleisostomopsis</i> 11.517	I/939
<i>Celtia</i> 6.135	II/522	<i>Chisocheton</i> 5546	II/383	<i>Cleistanthus</i> 4858	II/219
<i>Cenchrus</i> 10.493	III/682	<i>Chlamydofoea</i>	III/22	<i>Cleistocalyx</i> 4165	II/48
<i>Cenocentron</i> 2094	I/523	Chloranthaceae	I/286	<i>Cleistocalyx</i> 4165	II/48
<i>Cenolophon</i> 9.470	III/437	<i>Chloranthus</i> 1149	I/286	<i>Clematis</i> 1267	I/315
<i>Centaurea</i> 8.924	III/297	<i>Chloris</i> 10.330	III/644	<i>Cleome</i> 2387	I/597
<i>Centella</i> 5879	II/465	<i>Chlorophytum</i> 9.602	III/470	<i>Clerodendranthus</i>	II/837
<i>Centipeda</i> 8.848	III/279	<i>Chonemorpha</i> 6861	II/703	<i>Clerodendrum</i> 7352	II/820
<i>Centotheca</i> 10.255	III/627	<i>Choreospondias</i> 5461	II/361	<i>Clethra</i> 2429	I/607
<i>Centranthera</i> 7724	II/913	<i>Christella</i> 504	I/140	Clethraceae	I/607
<i>Centratherum</i> 8.831	III/230	<i>Christensonia</i> 11.589	III/958	<i>Clianthus</i> 3915	I/975
Centrolepidaceae	III/393	<i>Christia</i> 3740	I/932	<i>Clinacanthus</i> 7.989	III/67
<i>Centrolepis</i> 9296	III/393	<i>Christiopteris</i>	I/98	<i>Clinogyne</i>	III/460
<i>Centrosema</i> 3818	I/952	<i>Christisonia</i> 7.747	III/5	<i>Clinopodium</i> 7481	II/852
<i>Centrostachys</i> 2932	I/731	<i>Chroestes</i> 7.930	III/52	<i>Clitoria</i> 3819	I/952
<i>Ceodes</i>	I/717	<i>Chrozophora</i> 4.886	II/227	<i>Clivia</i> 9684	III/491
<i>Cephaelis</i> 8.508	III/196	<i>Chrysalidocarpus</i> 9356	III/408	<i>Clupea</i>	I/338
<i>Cephalantheropsis</i> 11246	III/869	<i>Chrysanthemum</i> 8841	III/277	<i>Clutia</i>	II/200,224
<i>Cephalanthus</i> 8.261	III/135	<i>Chrysobalanus</i> 3251	I/808	<i>Cnemidesmus</i>	II/311
<i>Cephanoides</i> 7.997	III/68	<i>Chrysoglossum</i> 11.429	III/916	<i>Cnesmone</i> 5011	II/254
<i>Cephalomanes</i> 226	I/77	<i>Chrysophyllum</i> 2517	I/629	<i>Cnesmon</i>	II/255
<i>Cephalostachyum</i> 10.216	III/618	<i>Chrysopogon</i> 10.574	III/700	<i>Cnestis</i> 3034	I/756
Cephalotaxaceae	I/228	<i>Chukrasia</i> 5514	II/375	<i>Cnicus</i>	III/294
<i>Cephalotaxus</i> 914	I/228	<i>Chuniophoenix</i> 9334	III/403	<i>Cnidium</i> 5.912	II/473
<i>Cephelis</i> 8505	III/195	<i>Cibotium</i> 405	I/117	<i>Coccinia</i> 2299	I/575
<i>Cerastium</i> 2960	I/738	<i>Cicer</i> 3926	I/978	<i>Coccoceras</i>	II/236
<i>Ceratanthus</i> 7436	II/841	<i>Cichorium</i> 8.926	III/299	<i>Coccoloba</i> 3025	I/754
Ceratophyllaceae	I/314	<i>Cimifuga</i> 1.305	I/324	<i>Cocculus</i> 1340	I/335
<i>Ceratophyllum</i> 1265	I/314	<i>Cinchona</i> 8.237	III/129	Cochlospermaceae	I/547
<i>Ceratopteris</i> 49	I/49	<i>Cinnadenia</i> 1614	I/401	<i>Cochlospermum</i> 2187	III/547
<i>Ceratostylis</i> 10.942	III/791	<i>Cinnamomum</i> 1375	I/344	<i>Cocos</i> 9370	III/411
<i>Cerbera</i> 6805	II/689	<i>Cipadessa</i> 5518	II/376	<i>Codiaeum</i> 5056	II/265
<i>Cereus</i> 2892	I/720	<i>Circaea</i> 4212	II/60	<i>Codonacanthus</i> 7.966	III/61
<i>Ceriops</i> 4385	II/102	<i>Circaeocarpus</i> 1158	I/289	<i>Codonopsis</i> 3.098	III/95
<i>Ceropegia</i> 7019	II/792	<i>Cirrhopetalum</i>	III/846	<i>Coelachne</i> 10.488	III/681
<i>Cestrum</i> 7085	II/756	<i>Cirsium</i> 8.913	III/294	<i>Coelodiscus</i>	II/239
<i>Ceterach</i>	I/115	<i>Cissampelopsis</i> 8870	III/284	<i>Coeloglossum</i>	III/763
<i>Chaetocarpus</i> 5076	II/271	<i>Cissampelos</i> 1354	I/338	<i>Coelogyne</i> 11.262	III/784
<i>Chalcas</i>	II/410	<i>Cissus</i> 5819	II/452	<i>Coelorachis</i> 10.683	III/723
<i>Chamabainia</i> 6404	II/590	<i>Citharexylum</i> 7272	II/802	<i>Coelospermum</i> 8576	III/270
<i>Chamaecyparis</i> 896	I/224	<i>Citrofortunella</i> 5706	II/424	<i>Coffea</i> 8396	III/169
<i>Chamaeraphis</i>	III/683	<i>Citrullus</i> 2108	I/569	<i>Coix</i> 10.701	III/728
<i>Chamaerops</i>	III/396	<i>Citrus</i> 5681	II/418	<i>Cola</i> 2050	I/511
<i>Champereia</i> 4429	II/113	<i>Citta</i>	I/940	<i>Colania</i> 9.642	III/480
<i>Chasallia</i>	III/194	<i>Cladium</i> 9.856	III/533	<i>Colbertia</i>	I/405

Coldenia 7290	II/794	Cosmos 8.828	III/274	Cucurbitaceae	I/563
Colebrookea 7444	II/843	Costaceae	III/426	Cudrania 6173	II/532
Coleus 7439	II/842	Costus 9.432	III/426	Cuminum 5916	II/474
Collabium 11.424	III/915	Cotoneaster 3207	I/798	Cunninghamia 892	I/223
<i>Collista</i>	III/809	Cotula 8846	III/279	<i>Cupania</i>	II/313
<i>Collyris</i>	II/741	<i>Cotyledon</i>	I/766	Cupressaceae	I/224
Colquhounia 7.498	II/856	Couroupita 4.022	II/11	Cupressus 897	I/224
Colobogyne 8.822	III/273	Courtoisia 9.962	III/559	Curculigo 9705	III/496
Colocasia 9.124	III/347	<i>Cracca</i>	I/890	Curcuma 9516	III/448
Colona 1.952	I/486	Craibiodendron 2499	I/624	Cuscuta 7209	II/786
Colubrina 5.765	II/439	Craigia 1977	I/493	Cuscutaceae	II/786
<i>Columbia</i>	I/486	Craniotome 7493	II/855	Cyamopsis 3666	I/914
<i>Columnea</i>	II/898	<i>Craspedium</i>	I/474	<i>Cyananthus</i>	III/753
Colysis 305	I/93	<i>Crassula</i>	II/506	Cyanotis 9244	III/377
Combretaceae	II/93	Crassulaceae	I/764	Cyathaea 397	I/115
Combretum 4.349	II/93	Crateva 2392	I/598	Cyatheaceae	I/115
Commelina 9.203	III/366	Cratoxylon 1864	I/464	Cyathocalyx 1056	I/264
Commelinaceae	III/365	Crawfordia 6706	II/666	Cyathocline 8688	III/243
Compositae	III/224	Cremastra 11.384	III/905	Cyathostemma 982	I/246
Commersonia 1.985	I/495	<i>Cremostachys</i>	II/170	Cyathula 2922	I/718
Conandron 7.818	III/23	Crepidomanes 217	I/74	<i>Cybanthera</i>	II/894
<i>Conchidium</i>	III/797	Crepis 8940	III/300	Cycadaceae	I/213
<i>Conchophyllum</i>	II/741	Crescentia 8.038	III/79	Cycas 852	I/213
Congea 7.403	II/832	Crinum 9.691	III/492	Cyclacanthus 7.987	III/66
Coniogramme 132	I/54	<i>Crocasmia</i>	III/498	Cyclea 1357	I/339
Conium 5.924	II/476	Crossandra	III/54	Cyclamen 2.868	I/714
Connaraceae	I/755	Crossonephelis 5244	II/311	Cyclocarpum 3651	I/971
Connarus 3.042	I/758	Crossostephium 8863	III/283	Cyclogramma 451	I/129
<i>Conocephalus</i>	II/570	Crotalaria 3935	I/980	Cyclopeltis 723	I/180
<i>Convallaria</i>	III/477	Croton 4887	II/226	Cyclosorus 456	I/130
Convolvulaceae	II/758	Cruciferae	I/602	<i>Cyclostemon</i>	II/201
<i>Convolvulus</i>	II/759	<i>Cruddasia</i>	I/951	Cydonia 3126	I/779
Conyza 8.702	III/246	Crudia 3479	I/866	<i>Cylicodaphne</i>	I/364
<i>Cookia</i>	II/413	<i>Cryphaea</i>	I/286	<i>Cylindrokelpupa</i>	I/835
Copaifera 3.485	I/867	Crypsinus	I/99	Cymaria 7534	II/865
Coptis 1.311	I/325	<i>Cryptanthella</i>	II/760	Cymbidium 10.403	III/910
Coptosapelta 8.243	III/130	Crypteronia 4079	II/26	Cymodocea 9075	III/321
Corchorus 1.925	I/479	Crypteroniaceae	II/26	Cymodoceaceae	III/321
Cordia 7.282	II/790	Cryptocarya 1506	I/376	Cympopogon 10.632	III/713
Cordiglottis 11.546	III/947	Cryptochilus 11.121	III/837	Cynanchum 6938	II/723
Cordyline 10.729	III/735	Cryptocoryne	III/360	Cynara 8916	III/295
<i>Cordyloblaste</i>	I/663	Cryptolepis 6909	II/716	<i>Cynoconum</i>	II/656
Coreopsis 8.816	III/271	Cryptomeria 894	I/223	Cynodon 10.325	III/643
Coriandrum 5.894	II/469	<i>Cryptophragmium</i>	III/68	Cynoglossum 7259	II/798
Cornaceae	II/107	Cryptopilus 11.473	III/929	Cynometra 3466	I/863
Cornus 4.409	II/108	Cryptophragmium 7.942	III/67	<i>Cynosurus</i>	III/640
<i>Cornutia</i>	II/815	Cryptostegia 6906	II/715	Cyperaceae	III/499
<i>Coronilla</i>	I/907	Cryptostylis 10.924	III/785	Cyperus 9861	III/534
Coronopus 2.421	I/605	Cryptotaenia 5917	II/474	Cyphocalyx 7.743	II/917
Corydalis 1.373	I/342	<i>Cryptotaeniopsis</i>	II/470	Cyphomandra 7057	II/753
Corymborchis 10.887	III/776	Ctenitis 679	I/170	<i>Cypripedium</i>	III/757
Corypha 9.327	III/401	Ctenitopsis 680	I/171	<i>Cyrta</i>	I/659
Coryphopteris 485	I/136	Ctenopteris 376	I/110	Cyrtococcum 10.344	III/647
<i>Cosbaea</i>	I/309	Cucubalus 2952	I/736	Cyrtogonellum 745	I/186
Cosciniun 1.335	I/333	Cucumis 2276	I/570	Cyrtomium 739	I/184
Cosmostigma 6.979	II/733	Cucurbita 2279	I/570	<i>Cyrtopeira</i>	III/907

<i>Cyrtosia</i>	III/788	<i>Dendrocolla</i>	III/924	<i>Dioscorea</i> 10.754	III/741
<i>Cyrtosperma</i> 9094	III/340	<i>Dendroglossa</i>	I/97	Dioscoreaceae	III/741
<i>Cyrtostachys</i> 9357	III/408	<i>Dendropanax</i> 6.016	II/497	<i>Diospyros</i> 2562	I/640
<i>Cyrtotropis</i>	I/943	<i>Dendrophloe</i> 4468	II/123	<i>Diphyllarium</i> 3813	I/950
<i>Cystopteris</i> 675	I/169	<i>Dendrotrophe</i> 4445	II/117	<i>Diplachne</i>	III/632
<i>Cytisus</i>	I/963	<i>Dennstaedtia</i> 406	I/118	<i>Diplachrum</i>	III/563
		Dennstaedtiaceae	I/118	<i>Dipladenia</i>	II/712
		<i>Dentella</i> 8.117	III/100	<i>Diplanthera</i> 9.030	III/322
D		<i>Derris</i> 3608	I/899	<i>Diplasia</i>	III/561
		<i>Desmanthus</i> 3291	I/819	<i>Diplazium</i> 634	I/159
<i>Dacrydium</i> 910	I/227	<i>Desmodium</i> 3667	I/914	<i>Diplectra</i> 4311	II/85
<i>Dacryodes</i> 5.396	II/348	<i>Desmos</i> 1011	I/253	<i>Diplobryum</i> 4007	II/8
<i>Dactyloctenium</i> 10.311	III/640	<i>Desmotrichum</i> 10.308	III/639	<i>Diploclisia</i> 1338	I/334
<i>Daemonorops</i> 9.463	III/419	<i>Devauxia</i>	III/393	<i>Diplolepis</i>	II/732
<i>Dahlia</i> 8.818	III/272	<i>Deutzianthus</i> 5028	II/258	<i>Diplomorph</i>	II/28
<i>Dalbergia</i> 3.517	I/877	<i>Deyeuxia</i> 10.252	III/627	<i>Diplomeris</i> 10.879	III/773
<i>Delechampia</i> 5025	II/251	<i>Diacalpe</i> 725	I/181	<i>Diplocyclos</i> 2301	I/576
<i>Dalrympelea</i>	II/318	<i>Dialium</i> 3397	I/845	<i>Diplopanax</i> 6039	II/500
<i>Dalziella</i> 4.010	II/8	<i>Dianella</i> 9606	III/471	<i>Diplospora</i> 8.372	III/163
<i>Damnacanthus</i> 8.574	III/212	<i>Dianthera</i> 7931	III/52	<i>Diplycosia</i> 2509	I/626
<i>Dankia</i>	I/432	<i>Dianthus</i> 2947	I/733	<i>Dipodium</i> 11.402	III/910
<i>Daphne</i> 4.092	II/29	<i>Diatoma</i>	II/104	Dipsaceae	III/224
<i>Daphnidium</i>	I/359	<i>Dicanthium</i> 10.594	III/705	<i>Dipsacus</i> 8620	III/224
<i>Daphniphyllum</i> 6.120	II/519	<i>Dicentra</i> 1372	I/342	<i>Dipteracanthus</i> 7911	III/48
Daphniphyllaceae	II/519	<i>Diceros</i>	II/902	Dipteraceae	I/81
<i>Dasilipes</i>	I/633	Dichapetalaceae	II/169	Dipterocarpaceae	I/434
<i>Dasus</i>	III/203	<i>Dichapetalum</i> 4660	II/169	<i>Dipterocarpus</i> 1751	I/434
<i>Dasyaulus</i>	I/631	<i>Dichocarpum</i> 1.306	I/314	<i>Dipteris</i> 253	I/81
<i>Dasymaschalon</i> 1.018	I/254	<i>Dichondria</i> 7093	II/759	<i>Diptopterygium</i> 244	I/79
<i>Datisca</i> 2.302	I/576	<i>Dichroa</i> 3259	I/810	<i>Dischidia</i> 7010	II/740
Datisceae	I/576	<i>Dichrocephala</i> 8685	III/242	<i>Dischoriste</i> 7.917	III/49
<i>Datura</i> 7.080	II/755	<i>Dicksonia</i>	I/124	<i>Disemma</i>	I/559
<i>Daucus</i> 5.923	II/476	<i>Dicliptera</i> 7991	III/67	<i>Disporopsis</i> 9.635	III/478
<i>Davallia</i> 799	I/200	<i>Dicranopteris</i> 248	I/80	<i>Disoxylon</i>	II/372
Davalliaceae	I/200	<i>Dictyocline</i>	I/138	<i>Disporum</i> 9.637	III/478
<i>Davallodes</i> 808	I/202	<i>Dictyospermum</i> 9.234	III/374	<i>Dissochaeta</i>	II/74
<i>Debregeasia</i> 6.413	II/592	<i>Didissandra</i> 7.763	III/10	<i>Dissolaena</i>	II/683
<i>Decaisnea</i>	III/964	<i>Didymochloena</i>	I/181	<i>Dissotis</i> 4243	II/69
<i>Decaneuron</i>	III/293	<i>Didymoglossum</i>	I/75	<i>Distemon</i> 6.411	II/591
<i>Decaschistia</i> 2.091	I/522	<i>Didymosperma</i> 9.349	III/406	<i>Distephania</i>	I/412
<i>Decaspermum</i> 4.102	II/32	<i>Didymocarpus</i> 7.773	III/12	<i>Distylum</i> 6117	II/518
<i>Deceptor</i> 11.549	III/925	<i>Diesingia</i>	I/955	<i>Dittelasma</i>	II/300
<i>Decussocarpus</i> 907	I/226	<i>Diectomis</i> 10.654	III/717	<i>Dizygotheca</i> 6088	II/511
<i>Deeringia</i> 2.911	I/725	<i>Dieffenbachia</i> 9.116	III/345	<i>Docynia</i> 3135	I/782
<i>Dehaasia</i> 1.550	I/386	<i>Digitalis</i> 7.740	II/917	<i>Dodecadenia</i>	I/401
<i>Delaportea</i>	I/823	<i>Digitaria</i> 10.441	III/671	<i>Dodonaea</i> 5259	II/315
<i>Delavaya</i> 5.234	II/316	<i>Dillenia</i> 1626	I/404	<i>Doellingsia</i> 8696	III/244
<i>Delechampia</i> 5.025	II/251	Dilleniaceae	I/404	<i>Dolichandrone</i> 8.065	III/867
<i>Delonix</i> 3.370	I/839	<i>Dimeria</i> 10.615	III/709	<i>Dolichos</i> 3591	I/956
<i>Delphinium</i> 1.307	I/324	<i>Dimerocarpus</i>	II/532	<i>Dolichovigna</i>	I/954
<i>Delpya</i>	II/306	<i>Dineridiscus</i>	II/742	<i>Donacopsis</i>	III/860,909
<i>Dendrobenthamia</i>	II/109	<i>Dimocarpus</i> 5.233	II/398	<i>Donax</i> 9.566	III/460
<i>Dendrobium</i> 10.192	III/808	<i>Dimorphocalyx</i> 5758	II/266	<i>Donella</i> 2545	I/636
<i>Dendrocalamus</i> 10.182	III/611	<i>Dinochloa</i> 10.200	III/615	<i>Dopatrium</i> 7663	II/698
<i>Dendrocnide</i> 6.326	II/571	<i>Diodia</i> 8.578	III/213	<i>Dorena</i>	I/676
		<i>Dioeccrescis</i> 8.360	III/160	<i>Doritis</i> 11.280	III/955

Doronicum 8.903 III/292
Dorstenia 6195 II/538
Doryopteris 126 I/52
Doxomma II/15
Dracaena 10.713 III/731
Dracocephalum II/837
Dracuntium III/340
Dracuntomelum 5.464 II/362
Dregea 6.978 II/732
Drimycarpus 5482 II/366
Drosera 2136 I/523
Droseraceae I/523
Drungmania I/926
Dryandra II/256
Drynaria 255 I/82
Drymaria 2.953 I/736
Drymoglossum I/108,128
Dryopteridaceae I/169
Dryopteris 746 I/186
Drypetes 4.794 II/205
Duabanga 4.039 II/16
Duchesnea 3.199 I/796
Dumasia 3.810 I/950
Dunbaria 3.867 I/964
Duperrea III/178
Duranta 7.271 II/802
Durio 2.064 I/515
Dypsis 9.359 III/409
Dysodium III/264
Dysolobium 3.886 I/954
Dysophylla 7.445 II/843
Dysoxylum 5.533 II/380

D

Dontüdiép III/3

E

Ebenaceae I/640
Eberhardtia 2.542 I/635
Ebermaiera III/27
Ecdysanthera 6.871 II/705
Echeveria 3.079 I/767
Echinocarpus I/476
Echinochloa 10.352 III/649
Echinodorus 8.978 III/309
Echinolaena III/814
Echioglossum III/931
Echites II/679,694,704
Eclipta 8.792 III/266
Edgeworthia 4.094 II/30
Egenolfia 788 I/197
Ehretia 7.232 II/792
Eichhornia 9.570 III/461
Elaeagnaceae II/1

Elaeagnus 3.976 II/1
Elacis 9.372 III/412
Elatteria 9.452 III/432
Elattosis III/309
Elaeocarpaceae I/465
Elaeocarpus 1870 I/466
Elaphoglossum 793 I/198
Elatinaceae I/447
Elatine 1804 I/447
Elatostema 6354 II/577
Eleocharis 9.745 III/506
Eleodendron II/146
Elephantopus 8.661 III/237
Elettaria 9.451 III/432
Elettariopsis 9.453 III/432
Eleusine 10.309 III/640
Eleutherine 9.716 III/499
Eleutherococcus 6094 II/513
Ellipanthus 3048 I/760
Elodea I/464
Elsholtzia 7462 II/847
Elytraria 7.841 III/31
Elytranthe 4459 II/121
Elythophorus 10.262 III/629
Embellia 2730 I/680
Embllica II/179
Embolanthera 6112 II/517
Emilia 8.8845 III/287
Emmenopterys 8.303 III/146
Empusa III/902
Endiandra 15612 I/389
Endomallus I/940
Endospermum 5077 II/271
Engelhardia 6431 II/596
Enhalus 8.992 III/313
Enhydrias III/315
Enicostema 6717 II/668
Enicosanthera 978 I/245
Enkianthus 2496 I/623
Enkleia 4097 II/30
Ensete 9.413 III/422
Entada 3281 I/816
Enterolobium 3342 I/831
Enydra 8.791 III/266
Epacridaceae I/609
Epaltos III/259
Eparmostigma 11.452 III/924
Epicharis II/381
Epidendrum III/794,816,910,949
Epigencium 11.201 III/858
Epilobium 4209 II/59
Epipactis 10.883 III/775
Epiphyllum 2890 I/720
Epipogon 10.941 III/790
Epipremnum 9.074 III/335
Epiprinus 5003 II/253

Epirhixanthes 5.376 II/342
Episcia 7.796 III/18
Epithema 7.812 III/22
Equisetaceae I/37
Equisetum 61 I/37
Eragrostis 10.281 III/634
Eranthemum 7.915 III/48
Erechtites 8.866 III/283
Eremochloa 10.673 III/722
Eremopanax II/512
Eria 10.901 III/796
Eriachne 10.506 III/685
Erianthus 10.535 III/691
Ericaceae I/609
Erigeron 8.708 III/247
Erinus II/898
Eriobotrya 3109 I/775
Eriocaulon 9260 III/381
Eriocaulonaceae III/381
Eriochloa 10.360 III/651
Eriodes 11.261 III/873
Erioglossum II/301
Eriolaena 1989 I/496
Eriophorum 9.741 III/505
Eriosema 3892 I/970
Erismanthus 5074 II/270
Eryale I/313
Ervatamia II/690
Erycibe 7109 II/763
Eryngium 5890 II/468
Erythraea 6705 II/666
Erythrina 3758 I/937
Erythrodes 10.895 III/778
Erythralum 4428 II/113
Erythrophleum 2395 I/845
Erythropsis I/510
Erythrorchis 10.930 III/787
Erythrostaphyle II/166
Erythroxylaceae II/295
Erythroxylum 5178 II/295
Espera I/490
Ethulia 8.625 III/229
Etlingera 9.433 III/428
Eucalyptus 4170 II/50
Eucharis 9.699 III/494
Euchrestia 3975 I/990
Eucomia 6100 II/514
Eucomiaceae II/514
Eugenia 4.164 II/48
Eulalia 10.537 III/691
Eulaliopsis 10.508 III/686
Eulophia 11.390 III/907
Euodia 5.604 II/398
Eupatorium 8.668 III/236
Euphorbia 5.092 II/275
Euphorbiaceae II/172

<i>Euphoria</i>	II/303	<i>Fluggea</i>	II/178	Geraniaceae	II/285
<i>Euproboscis</i>	III/807	Fockea 7.022	II/743	Geranium 5.139	II/285
Eurya 1.690	I/418	Foeniculum 5.910	II/473	Gerbera 8.323	III/298
Euryale 1.261	I/313	Fokienia 901	I/225	Germania 10.558	III/697
Eurycoma 5.502	II/371	Fordiophyton 4.348	II/93	Gesneriaceae	III/6
Eurycles	III/494	<i>Forrestia</i>	III/379	<i>Getonia</i>	II/98
Euscaphis 5.271	II/319	Fortunella 5.707	II/424	Geum 3206	I/798
Eustachys 10.334	III/645	Fraxinus 7.551	II/870	Gigantochloa 10.172	III/609
Eustigma 6.115	II/517	Fragaria 3.194	I/795	<i>Gilibertia</i>	II/497
Euthalis 7.458	II/846	<i>Francfleurya</i>	III/92	Ginalloa 4.485	II/127
Evodia 5.604	II/398	Freycinetia 9.033	III/323	Ginkgo 871	I/218
Evodiopanax 6.036	II/500	<i>Friesia</i>	I/467	Gingkoaceae	I/218
Evolvulus 7.094	II/759	Friesodielsa 980	I/245	Girardinia 6.334	II/573
Evonymus 4.515	II/135	<i>Fritillaria</i>	III/479	Gironniera 6.131	II/522
<i>Evrardia</i>	III/774	Fuchsia 4.211	II/60	Gisekia 2.881	I/717
Evrardianthe 10.880	III/774	Fuirena 9.743	III/506	Gladiolus 9.715	III/499
Evrardiella 9.601	III/469	Fumariaceae	I/342	Glecoma 7.492	II/855
Exacum 6.698	II/664	Furcraea 10.733	III/736	Gleditsia 3.363	I/837
Excentrodendron 1.923	I/479			Gleichenia 242	I/79
Excoecaria 5.080	II/272			Gleicheniaceae	I/79
Exotheca 10.661	III/719			Glenniea 5.245	II/311
<i>Eystathes</i>	II/346			Glinus 2.883	I/718
				Gliricidia 3.631	I/905
F				Globba 9.490	III/442
Fabaceae	I/814	<i>Gadelupa</i>	I/896	Glochidion 4.734	II/190
Fagaceae	II/599	Gagnepainia 9.488	III/441	Gloriosa 9.593	III/468
<i>Fagara</i>	II/246	Gaillardia 8.834	III/276	Glossocarya 7.389	II/828
Fagerlindia 8.387	III/154	Gahnia 9.849	III/531	Glossogyne 8.819	III/272
Fagopyrum 3.021	I/753	Galactia 3.790	I/945	Glossostigma 7.715	II/911
Fagraea 6.693	II/663	Galearia 4.663	II/170	<i>Glossostylis</i>	II/912
<i>Falconeria</i>	II/274	Galeola 10.931	III/787	<i>Glossula</i>	III/764
Fagus 6.443	II/600	Galinsoga 8.832	III/275	Gluta 5.438	II/358
Fatoua 6.155	II/528	Galium 8.587	III/215	Glycosmis 5.627	II/404
<i>Fatsia</i>	II/491	Galphimia 5.316	II/329	Glycine 3.801	I/948
<i>Federovia</i>	I/878	Garcinia 1.807	I/449	Glycirrhiza 3.914	I/975
Fernandoa 8.058	III/84	Gardenia 8.347	III/157	Glyptopetalum 4.504	II/133
<i>Feronia</i>	II/425	Garnotia 10.518	III/688	Glyptostrobos 891	I/222
Feroniella 5.709	II/425	Garuga 5.408	II/350	Gmelina 7.339	II/817
Ferula 5.908	II/472	<i>Gastonia</i>	II/492	Gnaphalium 8.771	III/331
<i>Festuca</i>	III/632	<i>Gastridium</i>	III/105	Gnetaceae	I/215
Fibraurea 1.328	I/332	Gastrochilus 11.440	III/921	Gnetum 860	I/215
Ficus 6.198	II/538	Gastrodia 10.940	III/790	Godetia 4.214	II/61
Fimbristylis 9.766	III/511	Gastrorchis 11.440	III/869	Gochnatia 8.925	III/297
<i>Finetia</i>	II/99	Gatnaia	II/210	<i>Goldfussia</i>	III/43
Finlaysonia 6.904	II/715	Gaultheria 2.510	I/627	<i>Gomphia</i>	I/411
Firmannia 2.046	I/510	<i>Gaura</i>	II/9	Gomphandra 4.641	II/164
Fissistigma 1.063	I/266	Geissaspis 3.906	I/973	<i>Gomphandrus</i>	II/163
Flacourtia 2.164	I/541	<i>Gelonium</i>	II/269	<i>Gomphia</i>	I/411
Flacourtiaceae	I/534	Gelsemium 6.670	II/657	Gomphocarpus 6.942	II/724
Flagellaria 9.294	III/392	<i>Gendarussa</i>	III/71	Gomphogyne 2.251	I/564
Flagellariaceae	III/392	Genianthus 6.924	II/720	Gomphostemma 7.522	II/862
Flemingia 3.678	I/967	<i>Geniosporum</i>	II/826	Gomphrena 2.937	I/733
<i>Fleurya</i>	II/572	Gentiana 6.689	II/664	Gonatanthus 9.121	III/346
Flickingeria 11.110	III/834	Gentianaceae	II/664	Gongronema 6.961	II/728
Floscopa 9.207	III/369	Geodorum 11.385	III/906	<i>Goniopteris</i>	I/137
		<i>Geoffroya</i>	II/905	Goniiothalamus 11.07	I.277
		Geophila 8.504	III/195		
		Geostachys 9.454	III/433		

<i>Gonisanthus</i>	I/653	<i>Habenaria</i> 10.848	III/765	Hemodoraceae	III/463
<i>Gonocarpus</i>	II/9	<i>Hackelochloa</i> 10.694	III/726	<i>Hemsleya</i> 2.255	I/565
<i>Gonocaryum</i> 4.633	II/162	<i>Haemanthus</i> 9.683	III/490	<i>Henslowia</i>	II/117
<i>Goncormus</i> 229	I/76	<i>Haematoxylon</i> 393	I/844	<i>Heptaca</i>	I/408
<i>Gonophlebium</i> 68	I/108	<i>Helichrysum</i>	III/263	<i>Heptapleurum</i>	II/478
Goodeniaceae	III/98	<i>Hainania</i> 1.916	I/477	<i>Heracleum</i> 5.914	II/474
<i>Goodenia</i> 8.116	III/99	<i>Haldina</i> 8.269	III/137	<i>Heritiera</i> 2.051	I/511
<i>Goodyera</i> 10.888	III/776	<i>Halodule</i> 9.028	III/322	<i>Hernandia</i> 1.618	I/402
<i>Gordonia</i> 1.744	I/432	<i>Halongia</i>	III/469	Hernandiaceae	I/402
<i>Gossypium</i> 2.124	I/530	<i>Halopegia</i> 9.568	III/461	<i>Herminium</i> 11.832	III/761
<i>Gouania</i> 5.723	II/428	<i>Halophila</i> 8.986	III/312	<i>Herpestis</i>	II/890
<i>Goughia</i>	II/520	Haloragaceae	II/9	<i>Herpysma</i> 10.902	III/779
Gramineae	III/593	<i>Haloragis</i> 4.012	II/9	<i>Hesperethusa</i>	II/405
<i>Grammatophyllum</i> 11.580	III/910	Hamamelidaceae	II/514	<i>Hetaeria</i> 10.921	III/784
<i>Grammitis</i> 370	I/109	<i>Hancockia</i> 11.211	III/861	<i>Heteroneuron</i>	I/195
Grammitidaceae	I/109	<i>Hanguana</i> 10.743	III/738	<i>Heteropanax</i> 6.089	II/512
<i>Grangea</i> 8.684	III/242	Hanguanaceae	III/738	<i>Heteropappus</i> 8.694	III/244
<i>Graptophyllum</i> 7.961	III/60	<i>Hapaline</i> 9.115	III/345	<i>Heteropholis</i> 10.687	III/724
<i>Gratiola</i>	II/898	<i>Haplophragma</i>	III/84	<i>Heterophragma</i>	III/84
<i>Grevillea</i> 4.004	II/7	<i>Harmandia</i> 4.421	II/111	<i>Heteropogon</i> 10.662	III/719
<i>Greenea</i> 8.224	III/125	<i>Harmandiella</i> 6.960	II/728	<i>Heterosmilax</i> 9.677	III/488
<i>Grewia</i> 1.928	I/480	<i>Harpullia</i> 5.261	II/315	<i>Heterostema</i> 6.981	II/733
<i>Groona</i>	I/948	<i>Harrisonia</i> 5.496	II/437	<i>Hevea</i> 5.029	II/259
<i>Grosourdya</i> 11.453	III/924	<i>Hartia</i> 1.687	I/418	<i>Hexandra</i>	II/153
<i>Grushvitzkia</i> 6.097	II/513	<i>Hearnia</i> 5.586	II/393	<i>Hexaneurocarpon</i>	III/85
<i>Guaiacum</i> 5.722	II/428	<i>Hedera</i> 6.029	II/499	<i>Hewittia</i> 7.123	II/766
<i>Guatteria</i>	I/247	<i>Hedyachras</i>	II/311	<i>Heynia</i> 5.586	II/393
<i>Guazuma</i> 1.988	I/496	<i>Hedychium</i> 9.503	III/445	<i>Hibiscus</i> 2.095	I/523
<i>Guettarda</i> 8.394	III/169	<i>Hedyosmum</i> 1.153	I/287	<i>Hicriopteris</i>	I/80
<i>Guioa</i> 5.248	II/312	<i>Hedyotis</i> 8.118	III/100	<i>Hildegardia</i>	I/508
<i>Gunbernatia</i>	II/97	<i>Hedysarum</i>	I/908	<i>Hippeastrum</i> 9.687	III/491
<i>Gustavia</i> 4.023	II/12	<i>Helianthus</i> 8.806	III/269	<i>Hippia</i>	III/242
Guttifereae	I/448	<i>Helichrysum</i> 8.775	III/263	<i>Hippobroma</i> 8.107	III/97
<i>Gymnangathis</i> 4.302	II/83	<i>Helicia</i> 3.987	II/3	Hippocastaneaceae	II/319
<i>Gymnanthera</i> 6.905	II/715	<i>Heliciopsis</i> 4.002	II/7	<i>Hippochaeris</i>	III/300
<i>Gymnema</i> 6.952	II/726	<i>Heliconia</i> 9.428	III/425	<i>Hippocratea</i> 4.576	II/148
<i>Gymnemopsis</i> 6.959	II/728	Heliconiaceae	III/425	<i>Hippomane</i>	II/271
<i>Gymnocladus</i> 3.366	I/838	<i>Helicteres</i> 1.990	I/496	<i>Hiptage</i> 5.225	II/331
<i>Gymnogramme</i> 284	I/95	<i>Heliotropium</i> 7.254	II/797	<i>Histiopteris</i> 422	I/122
<i>Gymnogrammitis</i> 812	I/203	<i>Helixanthera</i> 4.460	II/121	<i>Hodgsonia</i> 2.286	I/572
<i>Gymnopetalum</i> 2.282	I/571	<i>Helminthostachys</i> 68	I/38	<i>Holarrhena</i> 6.765	II/680
<i>Gymnopogon</i> 10.329	III/644	<i>Heliopsis</i>	III/269	<i>Holboellia</i> 1.320	I/328
<i>Gymnopteris</i>	I/180	<i>Helwingia</i> 4.416	II/110	<i>Holcoglossum</i> 11.460	III/926
Gymnospermae	I/212	<i>Hemarthria</i> 10.688	III/725	<i>Holcus</i>	III/698
<i>Gymnosporia</i> 4.544	II/142	<i>Hemerocallis</i> 9.607	III/471	<i>Holigarnia</i> 5.481	II/366
<i>Gymnostachyum</i> 7.947	III/56	<i>Hemiboea</i> 7.797	III/18	<i>Holoptelea</i> 6.130	II/522
<i>Gymnostylis</i>	III/279	<i>Hemicardion</i>	I/180	<i>Homalium</i> 21463	I/537
<i>Gymnotheca</i> 1.156	I/288	<i>Hemidesmus</i> 6.902	II/714	<i>Homalocladium</i>	I/754
<i>Gynandropsis</i>	I/597	<i>Hemigramma</i> 719	I/180	<i>Homalomena</i> 9.095	III/340
<i>Gynochtodes</i> 8.577	III/213	<i>Hemigraphis</i> 7.862	III/36	<i>Homonoia</i> 5.017	II/256
<i>Gynostemma</i> 2.297	I/575	<i>Hemigymnia</i>	III/668	<i>Hopea</i> 1.765	I/438
<i>Gynura</i> 8.872	III/284	<i>Hemigyrosa</i>	II/307	<i>Hordeum</i> 10.254	III/627
<i>Gyrinops</i> 4.083	II/27	<i>Hemionotis</i> 129	I/53	<i>Horsfieldia</i> 1.143	I/285
<i>Gyrocarpus</i> 1.625	I/404	<i>Hemiscolopia</i> 2.145	I/536	<i>Hottonia</i>	II/897
		<i>Hemisorghum</i> 10.590	III/704	<i>Houttuynia</i> 1.154	I/288
		<i>Hemistepta</i> 8.906	III/292	<i>Hovenia</i> 5.764	II/438

Hoya 6.988	II/735	Ichnanthus 10.411	III/663	<i>Jonesia</i>	I/865
Hugonia 5.188	II/297	Ichnocarpus 6.891	II/710	Juglandaceae	II/596
Humata 799	I/200	<i>Icica</i>	II/362	Juglans 6.440	II/599
Humulus 6.145	II/525	Ilex 4.593	II/152	Juncaceae	III/393
Hunteria 6.755	II/678	Illiciaceae	I/307	<i>Juncella</i>	III/692
Huodendron 2.657	I/662	<i>Illicebrum</i>	I/730	Juncus 9.298	III/393
Hura 5.091	II/274	Illicium 1.235	I/307	<i>Juniperus</i>	I/224
Huperzia 3	I/22	Illigera 1.619	I/403	<i>Jussiaea</i>	II/58
Hybanthus 2.210	I/553	<i>Ilysanthes</i>	II/873	Justicia 7.998	III/69
Hydnocarpus 2.155	I/539	Impatiens 5.143	II/286		
Hydnophytum 8.548	III/205	Imperata 10.522	III/688		
Hydrangea 3.273	I/813	<i>Incarvillea</i>	III/318	K	
Hydrilla 8.993	III/313	Indigofera 3.640	I/907		
Hydrobium 4.005	II/7	Indorouchera 5.190	II/298		
Hydrocera 5.142	II/286	Indosasa 10.117	III/598	Kadsura 1.246	I/309
Hydrocharis 9.008	III/317	Indosinias 1.656	I/412	Kaempferia 9.535	III/452
Hydrocharitaceae	III/311	<i>Inga</i>	I/830	Kailarsenia 8.361	III/160
Hydrocotyle 5.880	II/465	Intsia 3.478	I/866	Kalanchoe 3.068	I/764
Hydrophyllaceae	II/789	Inula 8.778	III/263	Kalimeris 8.697	III/245
Hydrolea 7.221	II/789	Iodes 4.648	II/166	Kandelia 4.387	II/103
<i>Hydrotrophus</i>	III/316	<i>Iodocephalus</i>	III/229	<i>Karivia</i>	I/567
Hygrochilus 11.607	III/962	<i>Ionidium</i>	I/553	Karomia 7.394	II/829
Hygrophila 7.854	III/34	Iphigenia 9.594	III/468	<i>Kayea</i>	I/461
Hygroryza 10.238	III/624	Ipomoea 7.146	II/771	Keenania 8.304	III/146
Hylocereus 2.891	I/720	Iresine 2.935	I/732	Kerrdora 4.066	II/30
Hymenachne 10.404	III/662	Iridaceae	III/498	Kerriochloa 10.614	III/709
Hymaenea 3.470	I/864	Iris 9.712	III/498	Kerriothyrsus 4.289	II/80
Hymenocallis 9.701	III/495	Irvingia	II/291	Keteleeria 883	I/221
Hymenocardia 4.822	II/210	Isachne 10.468	III/677	Khaya 5.513	II/375
Hymenocarpum 8.407	III/171	Ischaemum 10.596	III/705	Kibara 1.617	I/402
Hymenodictyon 8.241	III/130	Iseilema 10.671	III/721	Kibatalia 6.833	II/696
<i>Hymenolepis</i>	I/105	Isoetaceae	I/36	Kigelia 8.040	III/80
Hymenophyllaceae	I/69	<i>Isodon</i>	II/840	Kingidium 11.567	III/952
Hymenophyllum 197	I/70	Isoetes 60	I/36	Kinostemon 7.538	II/866
Hymenopogon 8.242	III/130	Isoglossa 8.027	III/76	<i>Kirganella</i>	II/204
Hymenopyramis 7.391	II/829	<i>Isonandra</i>	I/634	Kleinhovia 2.015	I/502
<i>Hypaelytrum</i>	III/562	Isopyrum 1.170	I/321	Kmeria 948	I/236
<i>Hypaphorus</i>	I/938	Itea 3.261	I/810	Knema 1.130	I/282
Hyparrhenia 10.655	III/717	Itoa 2.170	I/543	Knoxia 8.376	III/164
Hypericum 1.857	I/462	Ixeris 8.948	III/302	Kochia 2.901	I/722
Hyphear 4.450	II/119	<i>Ixia</i>	III/499	Koelreuteria 5.258	II/315
Hypobathrum 8.367	III/162	Ixodonerium 6.887	II/709	Koilodepas 4.930	II/236
Hypocharis 8.927	III/299	Ixonanthaceae	II/296	Kopsia 6.799	II/688
Hypodematium 676	I/169	Ixonanthes 5.283	II/296	Korthalsia 9.370	III/413
Hypoestes 7.995	III/68	Ixora 8.408	III/171	Korthalsella 4.484	II/127
Hypolepis 418	I/121			Kummerovia 3.757	I/936
Hypolytrum 9.956	III/558			<i>Kurrima</i>	II/145
<i>Hypoporum</i>	III/566			Kydia 2.122	I/530
Hypoxis 9.704	III/496	J		Kyllinga 9.946	III/556
Hypserpa 1.343	I/335				
Hyptis 7.441	II/842	Jacaranda 8.036	III/79		
<i>Hyssopus</i>	II/841	Jacquemontia 7.118	II/765	L	
		Jacquinia 2.846	I/709		
		<i>Jambolifera</i>	II/403		
		Jasminum 7.588	II/879	Labiatae	II/833
		Jatropha 5.023	II/257	Lablab 3.832	I/955
I					
Icacinaceae	II/162				

Lactuca 8.959	III/305	Lepistemon 7.187	II/782	Liriope 9.589	III/466
Laelia 11.123	III/838	Leptaspis	III/778	Listera 10.896	III/771,778
Lagenaria 2.285	I/572	Leptocarpus 9.295	III/393	Litchi 5.238	II/310
Lagenophora 8.589	III/243	Leptochilus 320	I/97	Lithocarpus 6.499	II/614
Lagerstroemia 4.046	II/18	Leptocionum 197	I/70	Litsea 1.427	I/356
Laggers 8.750	III/257	Leptochloa 10.272	III/632	Livistona 9.324	III/402
Laguna	I/747	Leptogramma	I/138	Lloydia	III/468
Lagurus	III/688	Leptodermis 8.555	III/207	Lobelia 8.10	III/95
Lamiaceae	II/833	Leptomischus 8.219	III/124	Loeseneriella 4.570	II/147
Landolphia 6.727	II/672	Leptonichus 1.978	I/493	Loganiaceae	II/656
Langsdorfia	II/131	Leptopus 4.673	II/175	Lomagramma 790	I/197
Languas 9.456	III/433	Leptostachya 7.907	III/47	Lomaria	I/44
Lansium 5.550	II/384	Leptostemma	II/741	Lomariopsis 791	I/198
Lantana 7.365	II/801	Lepturus 10.324	III/643	Lomariopsidaceae	I/193
Lannea 5.463	II/361	Lettsonia	II/783	Lonchitis	I/121
Laportea 6.329	II/572	Lespedeza 3.755	I/936	Lonchocarpus 3.607	I/849
Lardizabalaceae	I/327	Leucanthus 6.373	II/582	Lonicera 8.607	III/220
Lasia 9.084	III/340	Leucoena 3.292	I/819	Lophanthus	II/855
Lasianthera	II/163	Leucomeris	III/297	Lophaterum 10.258	III/628
Lasianthus 8.508	III/196	Leucas 7.502	II/857	Lophopetalum 4.561	II/145
Lastrea	I/136,185,190	Leucopogon	I/609	Lophopogon 10.557	III/696
Latania	III/504	Leucoxyllum	I/646	Loranthaceae	II/118
Lathyrus 3.922	I/977	Leucosceptum 7.468	II/849	Loranthus 4.448	II/119
Launea 8.974	III/308	Leucostegia 814	I/203	Lourea 3.745	I/933
Lauraceae	I/343	Leucothoe 2.508	I/626	Lowiaceae	III/426
Laurentia	III/97	Licuala 9.307	III/397	Loxogramme 391	I/114
Laurus 1.505	I/375	Ligularia	III/370	Loxostigma 7.758	III/9
Lavatera 2.088	I/521	Ligusticum 5.913	II/473	Luculia 8.245	III/131
Lavenia	III/238	Ligustrum 7.577	II/876	Lucuma	I/629
Lawsonia 4.045	II/18	Liliaceae	III/467	Ludisia 10.893	III/777
Lecythydaceae	II/11	Lilium 9.618	III/474	Ludolphia	III/602
Leea 5.768	II/439	Limacia 1.344	I/336	Ludwigia 4.202	II/58
Leeaceae	II/439	Limatodes	III/864	Luffa 2.105	I/563
Leersia 10.236	III/623	Limnanthemum	II/788	Luisia 11.571	III/953
Legaspi 7.713	II/883	Limnocharis 8.976	III/309	Lumnitzera 4.377	II/100
Leguminosae	I/814	Limnocharitaceae	III/309	Luvunga 5.669	II/415
Leiopyxis	II/222	Limnocitrus 5.665	II/414	Lychnis 2.951	I/736
Lemmaphyllum 349	I/104	Limnophila 7.644	II/893	Lycianthes 7.075	II/754
Lemna 9.133	III/361	Limnophyton 8.985	III/311	Lycium 7.071	II/754
Lemnaceae	III/361	Limodorum	III/864,906	Lycopersicon 7.056	II/751
Lemnopsis	III/312	Limonia 5.711	II/425	Lycopodiaceae	I/223
Lens 3.923	I/977	Limonium 3.027	I/754	Lycopodiella 16	I/267
Lentibulariaceae	III/108	Limosella	II/883	Lycopodium 13	I/25
Leonotis 7.527	II/859	Linaceae	II/297	Lycopus	II/852
Leonurus 7.510	II/859	Lindenbergia 7.726	II/914	Lycoris 9.702	III/495
Leontice	III/738	Lindera 1.483	I/370	Lygodium 102	I/46
Leontopodium 8.765	III/260	Lindernia 7.666	II/899	Lyonia 2.5043	I/625
Lepianthes 1.167	I/291	Lindsaea 425	I/122	Lysidice 3.471	I/864
Lepidagathis 7.925	III/51	Linsaeaceae	I/122	Lysimachia 2.852	I/711
Lepidaglaia	II/390	Linociera 7.555	II/871	Lysionotus 7.759	III/9
Lepidosperma 9.859	III/534	Linostoma 4.095	II/30	Lythraceae	II/18
Lepidium 2.420	I/605	Linum 5.186	II/297	Lythrum	II/23
Lepionurus 4.435	II/115	Liparis 11.349	III/895		
Lepironia 9.974	III/562	Lipocarpa 9.975	III/562		
Lepisanthes 5.225	II/306	Liquidambar 6.113	II/517		
Lepisorus 337	I/101	Liriodendron 970	I/242		

M

Maba I/643

Macaranga 4.975	II/246	Marrumia 4.312	II/85	Mespilus	I/765
Machaerina 9.853	III/532	Massia	III/685	Mesua 1.852	I/461
Machilus 1.587	I/395	Mastixia 4.406	II/107	Metadina 8.273	III/139
Maclura 6.171	II/532	Mayodendron	III/83	Metathelypteris 452	I/129
Maclurodendron 5.621	II/403	Maytenus 4.542	II/141	Metroxylon 9.402	III/421
Macrolenes 4.330	II/88	Mazus 7.643	II/893	Meyenia	III/31
Macrolobium	I/860	Mecodium 203	I/71	Meyna 8.380	III/165
Macrotropis	I/873	Mecopus 3.728	I/929	Mezoneuron	I/841
Macropanax 6.040	II/501	Mecosia	III/760	Michelia 949	I/236
Macropodanthus 11.566	III/952	Medicia	II/657	Microchites 6.896	II/711
Macroptilum 3.857	I/962	Medicago 3.933	I/980	Microcarpaea 7.714	II/911
Macrosolen 4.451	II/119	Medinilla 4.313	II/85	Microchloa 10.327	III/644
Macrothelypteris 454	I/130	Medusa	I/553	Microcos	I/484
Macrotyloma 3.826	I/956	Meesia	I/411	Microdesmis 4.464	II/170
Madhuca 2.525	I/631	Meibomia	I/926	Microglossa 8.711	III/248
Maesa 2.702	I/674	Meiogyne 1.054	I/263	Microgonium 239	I/78
Magnolia 815	I/232	Melaleuca 4.199	II/57	Microlepis 407	I/118
Magnoliaceae	I/230	Melampodium 8.785	III/264	Micromeles	I/769
Mahonia 1.313	I/325	Melanolepis 4.966	II/244	Micromelum 5.648	II/409
Malachra 2.081	I/520	Melanorrhoea 5.455	II/363	Micropera 11.474	III/929
Malaisia 6.174	II/533	Melasma	II/912	Microsaccus 11.465	III/927
Malaxis 11.340	III/893	Melastoma 4.215	II/62	Microsorium 212	I/90
Malleola 11.447	III/922	Melastomataceae	II/61	Microstegium 10.547	III/694
Mallotus 4.933	II/236	Melia 5.526	II/378	Microstylis	III/893
Malpighiaceae	II/328	Meliaceae	II/373	Microtoenia 7.495	II/856
Malpighia 5.314	II/328	Melicoccus 5.231	II/308	Microtropis 4.533	II/139
Malus 3.132	I/781	Meliantha 4.436	II/116	Mikania 8.681	III/241
Malva 2.089	I/522	Melianthum	III/468	Milium	III/678
Malvaceae	I/516	Melianthus	III/476	Miliusa 1.085	I/271
Malvastrum 2.077	I/519	Melilotus 3.934	I/980	Milnea	II/392
Malvaviscus 2.082	I/520	Melinis 10.439	III/670	Millettia 3.578	I/892
Mammea	II/14	Meliosma 5.300	II/325	Millingtonia 8.044	III/81
Mandevillea 8.900	II/712	Melissa 7.483	II/853	Miltus	I/718
Mangifera 5.418	II/353	Melocalamus 10.202	III/615	Mimosa 3.287	I/818
Manglietia 920	I/230	Melochia 1.972	I/492	Mimosoideae	I/814
Manihot 5.031	II/259	Melodorum 1.079	I/270	Mimulus 7.640	II/892
Manilkara 2.519	I/629	Melodinus 6.735	II/674	Mimusops 2.522	I/630
Manulea	II/891	Melothria	I/566	Mina 7.186	II/781
Maoutia 6.424	II/595	Memecylon 4.333	II/89	Miquelia 4.652	II/167
Mapania 9.964	III/560	Meneorus	II/14	Mirabilis 2.874	I/715
Mappa	II/247	Menimia	III/58	Mirasolia	III/269
Mappia	II/166	Meniscogyne 6.426	II/595	Mirtania	I/333
Mappianthus 4.645	II/165	Meniscum	I/134	Miscanthus 10.524	III/689
Maranta 9.552	III/457	Menispermaceae	I/329	Mischobulbon 11.248	III/870
Marantaceae	III/456	Menispermum	I/330	Mischocarpus 5.252	II/313
Marattia 34	I/43	Mentha 7.469	II/849	Missiessya	II/593
Marattiaceae	I/43	Menyanthaceae	II/787	Mitragyna 8.246	III/131
Marcanthus	I/938	Menyanthes	II/787	Mitrasacme 6.667	II/657
Margaritaria	II/180	Mephitida	III/196	Mitrastemma 4.503	II/132
Mariscus	III/696	Mercurialis 4.929	II/236	Mitrella 1.083	I/271
Markhamia 8.068	III/87	Meringium 202	I/71	Mitreola 6.665	II/657
Marlea	II/105	Merremia 7.127	II/767	Mitrephora 1.117	I/279
Marsdenia 6.962	II/729	Mertensia	I/79	Mnesithea 10.693	III/726
Marsilea 845	I/211	Mesochlaena	I/139	Mniopsis	II/8
Marsileaceae	I/211	Mesoclastes	III/953	Modecca	I/560
Martynia	III/77	Mesona 7.415	II/836	Mollugo 2.886	I/719

Momordica 2.267	I/568	Mytilaria 6.110	II/516	Nicotiana 7.085	II/757
Monachosorum 423	I/122	Myxopyrum 7.581	II/877	Niebuhrnia 2.391	I/598
Mondapsis 9.588	III/466			<i>Nigrina</i>	I/287
Monimiaceae	I/402	N		<i>Nipholobus</i>	I/87
<i>Monoceras</i>	I/473			<i>Nogra</i> 3.802	I/948
<i>Monochilus</i>	III/791	<i>Nageia</i> 908	II/227	Nolina 10.707	III/729
Monochoria 9.571	III/461	Naiadaceae	III/320	Nomaphila 7.860	III/35
Monomeria 11.207	III/8596	Naias 9.020	III/320	Nopalea 2.894	I/722
<i>Monoteles</i>	III/260	<i>Nama</i>	II/789	<i>Norysca</i>	I/463
<i>Monotropa</i>	I/628	Nanocnide 6.325	II/571	Nosemia 7.419	II/837
Monotropastrum 2516	I/628	Nannoglottis 8.902	III/291	Nothaphoebe 1.583	I/394
Montanoa 8.793	III/266	<i>Nanopetalum</i>	II/220	Nothapodytes 4.646	II/165
Moraceae	II/527	Naravelia 1.286	I/319	Notholaena 123	I/52
Morinda 8.559	III/208	Narcissus 9.703	III/495	Notodontia 8.197	III/119
Morindopsis 8.366	III/162	<i>Nardosma</i>	III/283	Nothopanax 6.070	II/507
Moringa 2.428	I/607	<i>Nardus</i>	III/644	Nouettia 6.858	II/702
Moringaceae	I/607	Narenga 10.530	III/690	<i>Nuihonia</i>	I/624
Morus 6.157	II/528	Narengi 5.666	II/414	Nyctaginaceae	I/715
Mosla 7.476	II/851	Natsiatum 4.635	II/163	Nyctanthes 7.587	II/878
Mouretia 8.191	III/117	Nauclea 8.267	III/137	<i>Nycterisition</i>	I/636
Mucuna 3.764	I/938	Neanotis 8.192	III/117	Nymphaea 1.256	I/312
Muehlenbeckia 3.024	I/754	Nechamandra 8.994	III/314	Nympheaceae	I/312
Muhlenbergia 10.312	III/641	Neillia 3.080	I/769	Nymphoides 7.214	II/787
Mukia 2.264	I/567	<i>Neisosperma</i>	II/286	Nypa 9.373	III/412
Munronia 5.520	II/377	Nelsonia 7.840	III/30	Nyssa 4.403	II/106
Muntingia 1.869	I/466	Nelumbo 1.255	I/312	Nyssaceae	II/106
Murdannia 9.218	III/370	Nelumbonaceae	I/312		
<i>Muricia</i>	I/568	Neoalsomitra 2.252	I/564	O	
Murraya 5.651	II/410	Neocheiropteris 358	I/105	Oberonia 11.316	III/887
Musa 9.414	III/422	Neocinnamomum 1.418	I/354	Ochna 1.652	I/411
Musaceae	III/421	<i>Neohusnotia</i>	III/649	Ochnaceae	I/411
Mussaenda 8.274	III/139	Neolamarckia 8.268	III/137	Ochrocarpus 1.805	I/448
<i>Mycaranthes</i>	III/801	Neolitsea 1.472	I/367	Ochroma 2.065	I/515
Mycetia 8.311	III/147	<i>Neolourya</i>	III/467	Ochrosia 6.798	II/688
Myoporaceae	III/1	Neonauclea 8.263	III/136	Ochthocharis 4.263	II/74
Myoporum 7.744	III/1	<i>Neottia</i>	III/777	Ocimum 7.410	II/835
Myosoton 2.955	I/737	Neothorelia 2.399	I/600	<i>Octomeria</i>	III/863
Myosotis 7.261	II/799	Nepenthaceae	I/532	<i>Octorillum</i>	II/1
Myriactis 8.691	III/243	Nepenthes 2.131	I/532	<i>Octosomatium</i>	II/770
Myrialepis 9.406	III/420	<i>Nepeta</i>	II/857	Odontadenia 6.899	II/712
Myrica 6.441	II/599	Nephelaphyllum 11.212	III/861	<i>Odontochilus</i>	III/782
Myricaceae	II/599	Nephelium 5.239	II/310	Oenanthe 5.904	II/471
Myrioneuron 8.307	III/146	<i>Nephrodium</i>	I/173..	Oenothera	II/60
Myriophyllaceae	II/10	Nephrolepis 827	I/206	<i>Offersia</i>	I/196
Myriophyllum 4.015	II/10	Nephrosperma 9.358	III/408	Olacaceae	II/110
<i>Myriopterion</i>	II/717	<i>Nephrostylus</i>	II/236	Olax 4.417	II/110
Myristica 1.127	I/281	Neptunia 3.285	I/817	<i>Oldenlandia</i>	III/100
Myristicaceae	I/281	<i>Neustanthus</i>	I/947	Olea 7.569	II/874
Myrmecodia 8.549	III/206	Nerium 6.818	II/692	Oleaceae	II/869
Myrmecopteris 304	I/93	Nerteria 8.558	III/208	Oleandra 822	I/205
<i>Myrobalanus</i>	II/97	Nervilia 10.934	III/788	Oligobotrya 9.640	III/479
Myroxylon 3.487	I/869	Neuracanthus 7.932	III/53	Oligoceras 5.067	II/268
Myrsinaceae	I/673	Neuropeltis 7.099	II/760	<i>Oligolobos</i>	III/314
Myrsine 2.728	I/680	<i>Neustanthus</i>	I/947	Onagraceae	II/57
Myrtaceae	II/31	Neuwiedia 10.812	III/756	<i>Oncinus</i>	II/675
<i>Myrtus</i>	II/32	Neyraudia 10.270	III/631		

<i>Oncus</i>	II/748	<i>Oxyceros</i> 8.344	III/156	<i>Paranephelium</i> 5.255	II/314
<i>Oncosperma</i> 9.348	III/407	<i>Oxymitra</i>	I/278	<i>Parapentace</i>	I/479
<i>Onychium</i> 115	I/50	<i>Oxyspora</i> 4.252	II/71	<i>Paraphlomis</i> 7.494	II/855
<i>Opa</i>	II/42	<i>Oxystophyllum</i>	III/833	<i>Parapteroceras</i> 11.451	III/923
<i>Operculina</i> 7.125	II/766	<i>Oxystelma</i> 6.933	II/722	<i>Pararuellia</i> 7.912	III/48
<i>Ophrestia</i> 3.816	I/951	<i>Oxytenanthera</i> 10.221	III/619	<i>Parashorea</i> 1.786	I/443
Ophioglossaceae	I/37			<i>Parietaria</i> 6.425	II/595
<i>Ophioglossum</i> 64	I/37			<i>Paratropia</i>	II/480
<i>Ophiopogon</i> 9.576	III/463	P		<i>Parinari</i> 3.252	I/808
<i>Ophiorrhiza</i> 8.199	III/111			<i>Paris</i> 9.595	III/468
<i>Ophiorrhiziphyllon</i>	III/27			Parkeriaceae	I/49
<i>Ophioxylon</i>	II/683	<i>Pachira</i> 2.063	I/515	<i>Parkia</i> 3.278	I/815
<i>Ophiurus</i> 10.681	III/723	<i>Pachycentra</i> 4.331	II/88	<i>Parkinsonia</i> 3.394	I/845
<i>Ophrys</i>	III/761	<i>Pachygone</i> 1.336	I/340	<i>Parochetus</i> 3.927	I/978
<i>Opilia</i>	II/114	<i>Pachylarnax</i> 947	I/236	<i>Parsonsia</i> 6.868	II/704
Opiliaceae	II/113	<i>Pachypleura</i>	I/201	<i>Parthenocissus</i> 5.853	II/459
<i>Oplismenus</i> 10.340	III/647	<i>Pachyptera</i> 8.035	III/78	<i>Parthenum</i> 8.786	III/265
<i>Opuntia</i> 2.893	I/720	<i>Pachyrhizus</i> 3.789	I/944	<i>Parvatia</i> 1.318	I/327
Orchidaceae	III/755	<i>Pachystoma</i> 11.259	III/8732	<i>Pasania</i>	II/614
<i>Orchidanthera</i> 9.431	III/426	<i>Pachystylidium</i> 5.009	II/254	<i>Paspalidium</i> 10.362	III/652
<i>Orchis</i>	III/767	<i>Padia</i>	III/622	<i>Paspalum</i> 10.429	III/668
<i>Oreocharis</i> 7.768	III/11	<i>Paedicalyx</i>	III/123	<i>Passiflora</i> 2.221	I/555
<i>Oreocnide</i> 6.423	II/594	<i>Paederia</i> 8.550	III/206	Passifloraceae	I/555
<i>Oristrephe</i> s	II/88	<i>Paederota</i>	II/1166	<i>Patrinia</i> 8.617	III/223
<i>Ormocarpum</i> 2.894	I/971	<i>Paeonia</i> 1.650	I/410	<i>Pauldopia</i> 8.063	III/85
<i>Ormosia</i> 3.988	I/869	Paeoniaceae	I/410	<i>Paullinia</i>	II/402
<i>Ornithoboca</i> 7.809	III/21	<i>Pahudia</i>	I/865	<i>Paulownia</i> 7.623	II/888
<i>Ornithochilus</i> 11.543	III/946	<i>Palaquium</i> 2.356	I/634	<i>Payena</i> 2.535	I/633
<i>Ornithopus</i>	I/928	<i>Paliurus</i> 5.732	II/430	<i>Pavetta</i> 8.455	III/183
<i>Orobanche</i>	III/5	Palmae	III/395	<i>Paviesia</i> 5.235	II/316
Orobanchaceae	III/1	<i>Panax</i> 6.052	II/603	<i>Pavonia</i> 2.088	I/521
<i>Orophea</i> 1.093	I/273	<i>Pancratium</i> 9.700	III/495	<i>Pecteilis</i> 10.844	III/765
<i>Oropetium</i> 10.280	III/634	Pandaceae	II/170	Pedaliaceae	III/77
<i>Oroxylum</i> 8.045	III/81	Pandanaceae	III/323	<i>Pedaliium</i> 8.032	III/77
<i>Orthobium</i>	I/835	<i>Pandanus</i> 9.035	III/324	<i>Pedicularis</i> 7.732	II/915
<i>Orthosiphon</i> 7.421	II/837	<i>Panicum</i> 10.381	III/656	<i>Pedilanthus</i> 5.123	II/281
<i>Oryza</i> 10.231	III/622	<i>Panisea</i> 11.295	III/882	<i>Pedilonum</i>	III/104
<i>Osbeckia</i> 4.232	II/66	<i>Pantadenia</i> 5.030	II/259	<i>Pegia</i> 5.468	II/363
<i>Osbornia</i> 4.171	II/50	Papaveraceae	I/341	<i>Peletanthera</i> 11.498	III/935
<i>Osmanthus</i> 7.584	II/878	<i>Papaver</i> 1.368	I/341	<i>Pelargonium</i> 5.140	II/285
<i>Osmelia</i> 2.172	I/543	Papilionoidae	I/868	<i>Peliosanthes</i> 9.590	III/466
Osmundaceae	I/43	<i>Papilionanthe</i> 11.597	III/960	<i>Pellaea</i> 124	I/52
<i>Osmunda</i> 85	I/43	<i>Paphiopedilum</i> 10.816	III/757	<i>Pellionia</i> 6.375	II/583
<i>Ostodes</i> 5.057	II/266	<i>Parabaena</i> 1.330	I/332	<i>Peltanthera</i>	II/694
<i>Osyris</i> 4.444	II/117	<i>Parabarium</i> 6.872	II/705	<i>Peltophorum</i> 3.367	I/838
<i>Otanthera</i> 4.242	II/68	<i>Paraboea</i> 7.799	III/19	<i>Pemphis</i> 4.068	II/23
<i>Otochilus</i> 11.311	III/886	<i>Paracleisthus</i>	II/220	<i>Pennilabium</i> 11.450	III/923
<i>Otolepis</i>	II/307	<i>Paracoffea</i> 8.401	III/170	<i>Pennisetum</i> 10.498	III/683
<i>Ottelia</i> 8.995	III/314	<i>Paragramme</i> 264	I/84	<i>Pentace</i> 1.970	I/491
<i>Ottochloa</i> 10.428	III/668	<i>Parahabenaria</i>	III/764	<i>Pentacme</i>	I/442
<i>Ouratea</i>	I/411	<i>Parajusticia</i>	III/56	<i>Pentanema</i> 8.783	III/264
<i>Ourisanthes</i>	II/898	<i>Paraleptochilus</i> 324	I/97	<i>Pentapanax</i> 6.066	II/506
Oxalidaceae	II/283	<i>Paralamium</i> 7.508	II/859	<i>Pentapetes</i> 1.971	I/492
<i>Oxalis</i> 5.131	II/283	<i>Parameria</i> 6.890	II/709	<i>Pentaphragma</i> 8.089	III/92
<i>Oxyanthera</i> 10.221	III/807	<i>Paramichelia</i> 968	I/241	Pentaphragmataceae	III/92
<i>Oxycarpus</i>	I/450	<i>Paramignya</i> 5.712	II/425	Pentaphyllaceae	I/447

Pentaphylax 1.801	I/447	Phryma 7.262	II/800	Plagiopetalum 4.264	II/74
Pentatropis 6.936	II/722	Phrynium 9.559	III/458	Planchonella 2.374	I/629
Pentasacme 6.950	II/726	Phyla 7.366	II/801	Plantaginaceae	II/868
Pentas 8.218	III/124	Phylacium 3.749	I/934	Plantago 7.544	II/868
Pentaspadon 5.487	II/367	Phyllagathis 4.272	II/76	Platanaceae	II/513
Penthorum 3.255	I/809	<i>Phyllanthodendron</i>	II/184	Platanthera 10.828	III/760
Peperomia 1.159	I/289	Phyllanthus 4.691	II/179	Platanus 6.099	II/513
Pereskia 2.895	I/721	Phylloboea 7.810	III/23	Platea 4.634	II/162
<i>Pergularia</i>	II/695,716,743	<i>Phyllocactus</i>	I/720	Platycarya 6.428	II/596
<i>Pergularis</i>	II/695	<i>Phyllochlamys</i>	II/671	Platycerium 266	I/85
Pericampylus 1.337	I/334	Phyllostachys 10.127	III/599	Platycodon 8.094	III/94
<i>Perilepta</i>	III/38	<i>Phyllodermis</i>	II/126	Plecosperrum 6.175	II/533
Perilla 7.474	II/850	<i>Phyllirea</i>	II/876	Plectocomia 9.407	III/420
Periploca 6.921	II/719	Phylodraceae	III/461	Plectranthus 7.430	II/839
Peripterygium 4.666	II/168	Phyllidrum 9.569	III/461	Pleiospermum 5.664	II/413
Peristrophe 7.978	III/64	Phymatosorus 287	I/89	Pleiogynum 5.467	II/362
Peristylus 10.833	III/762	Physalis 7.062	II/752	Pleocnema 721	I/180
Perotis 10.335	III/645	<i>Physkium</i>	III/317	Pleomela 10.728	III/735
Persea 1.565	I/390	<i>Physurus</i>	III/967	<i>Pleopeltis</i>	I/102
<i>Persicaria</i>	I/749	Phytocrene 4.657	II/167	Pleuromanes	I/76
<i>Petesia</i>	III/106	Phytolacca 2.870	I/714	Pleurostyliia 4.565	II/146
Petasites 8.864	III/283	Phytolaccaceae	I/714	Pluchea 8.755	III/258
Petelotiella 6.374	II/582	Picrasma 5.497	II/370	Plumbaginaceae	I/754
Petrea 7.270	II/802	Picria 7.639	II/982	Plumbago 3.028	I/755
Petrocosmea 7.811	III/22	Picris 8.936	III/300	Plumeria 6.769	II/681
Petrosavia 9.592	III/467	<i>Picroderma</i>	II/379	Pneumatopteris 503	I/140
Petroselinum 6.915	II/474	Pieris 2.507	I/626	Poa 10.242	III/624
Petunia 7.088	II/757	Pierranthus 7.698	II/907	Poaceae	III/593
<i>Petunga</i>	III/162	Pilea 6.337	II/573	Podocarpaceae	I/225
Peucedanum 5.922	II/476	Piloselloides 8.925	III/299	Podocarpus 903	I/227
Phacellaria 4.440	II/116	Pileostigma 3.258	I/809	<i>Podochilopsis</i>	III/957
Phaeanthus 1.126	I/281	Pilostigma 6.946	II/725	Podochilus 10.950	III/793
Phaeomeria 9.449	III/432	<i>Pimela</i>	II/348	Podophyllum 1.317	I/327
Phajus 11.223	III/864	Pimelandra	I/683	Podostemaceae	II/7
Phalaenopsis 11.581	III/956	Pimpinella 5.901	II/470	<i>Podostemon</i>	II/10
Phalaris 10.244	III/625	Pinaceae	I/218	<i>Pogomorpha</i>	II/559
<i>Phanera</i>	I/856	Pinanga 9.360	III/409	Pogonatherium 10.555	III/696
<i>Phanrangia</i>	II/355	Pinellia 9.179	III/360	<i>Pogonia</i>	III/788
<i>Pharus</i>	III/624	Pinus 972	I/218	Pogostemon 7.448	II/844
Phaseolus 3.859	I/962	Piper 1.168	I/291	Poikilospermum 6.322	II/570
Phayloopsis 7.869	III/37	Piperaceae	I/288	<i>Poilan</i>	III/259
Phellodendron 5.719	II/427	<i>Piptostylis</i>	II/413	Poilanidora 2.406	I/601
Philodendron 9.088	III/328	Pisonia 2.879	I/717	<i>Poianiella</i>	II/262
<i>Phlomis</i>	II/857	Pistacia 5.489	II/368	Poillannamia 4.307	II/84
Philydrum	III/579	Pistia 9.180	III/361	<i>Poinciana</i>	I/839
<i>Phleum</i>	III/707,724	Pisum 3.924	I/978	<i>Poinsettia</i>	II/275
Phlogacanthus 7.948	III/57	<i>Pithecolobium</i>	I/823	<i>Polanisia</i>	I/598
Phlox 7.220	II/789	Pithecellobium 3.340	I/831	Polemoniaceae	II/789
<i>Phoberos</i>	I/535	Pittosporaceae	I/760	<i>Polia</i>	I/738
Phoebe 1.571	I/391	Pittosporum 3.049	I/760	Polianthes 10.741	III/738
Phoenix 9.335	III/403	Pityrogramma 128	I/53	Pollia 9.237	III/375
Pholidota 11.300	III/883	Placolobium 3.507	I/874	<i>Pollinia</i>	III/692,701
Photinia 3.093	I/772	<i>Placus</i>	III/253	Polyalthia 1.024	I/256
Photinopteris 263	I/84	<i>Pladera</i>	II/669	<i>Polybotrya</i>	I/196
Phragmites 10.260	III/629	Plagiogyra 92	I/44	Polycarpaea 2.961	I/738
Phreatia 10.189	III/808	Plagiogyraceae	I/44	Polycarpon 2.967	I/740

<i>Polychroa</i>	II/584	Proteaceae	II/3	<i>Punica</i> 4.201	II/57
<i>Polyodontia</i>	I/804	<i>Protomarattia</i>	I/40	Punicaceae	II/57
<i>Polygala</i> 5.349	II/336	<i>Prunella</i> 7.500	II/857	<i>Putranjiva</i>	II/202
Polygalaceae	II/336	<i>Prunus</i> 3.226	I/803	<i>Pycnarrhena</i> 1.362	I/333
Polygonaceae	I/740	<i>Pseudechinolaena</i> 10.365	II/653	<i>Pycnospora</i> 3.727	I/929
<i>Polygonatum</i> 9.632	III/477	<i>Pseuderanthemum</i> 7.967	III/61	<i>Pycreus</i>	III/551
<i>Polygonum</i> 2.979	I/742	<i>Pseudelephantopus</i> 8.663	II/237	<i>Pygeum</i>	I/806
<i>Polyosma</i> 3.265	I/811	<i>Pseudocyclosorus</i> 483	I/135	<i>Pygmaeopremna</i> 7.317	II/812
Polypodiaceae	I/82	<i>Pseudodissochaeta</i> 4.325	II/87	<i>Pyracantha</i> 3.081	I/769
<i>Polypodium</i> 361	I/107	<i>Pseudodracontium</i> 9.138	III/350	<i>Pyrenacantha</i> 4.656	II/167
<i>Polypogon</i> 10.249	III/626	<i>Pseudognaphalium</i>	III/262	<i>Pyrenaria</i> 1.709	I/423
<i>Polyscias</i> 6.056	II/504	<i>Pseudomussaenda</i>	III/141	<i>Pyrethrum</i>	III/278
<i>Polyspora</i>	I/432	<i>Pseudophegopteris</i> 445	I/128	<i>Pyrostegia</i> 8.034	III/78
<i>Polystachya</i> 11.323	III/904	<i>Pseudopononatherum</i>	II/694	<i>Pyrranthus</i>	II/100
<i>Polystichum</i> 726	I/181	<i>Pseudoraphis</i> 10.495	III/683	<i>Pyrrosia</i> 269	I/85
<i>Polytoca</i> 10.697	III/727	<i>Pseudosarcolobus</i> 6.949	II/725	<i>Pyrus</i> 3.127	I/780
<i>Polytrema</i> 7.959	III/59	<i>Pseudosorghum</i> 10.580	III/701		
<i>Polytrias</i> 10.554	III/696	<i>Pseudostachyum</i> 10.219	III/619		
<i>Pomatocarpa</i> 11.471	III/928	<i>Pseudotrophis</i> 6.156	II/528		
<i>Pongamia</i>	I/899	<i>Pseudoxytenanthera</i>	II/621		
<i>Pometia</i> 5.246	II/312	<i>Pseuduvaria</i> 1.105	I/276	Q	
<i>Poncirus</i> 5.680	II/417	<i>Psidium</i> 4.168	II/49	<i>Quadripterigium</i> 4.567	II/146
<i>Pontederia</i>	III/317,461	<i>Psilanthus</i> 8.402	III/171	<i>Quamoclit</i>	II/777
Pontederiaceae	III/461	<i>Psiloesthes</i> 7.965	III/61	<i>Quassia</i> 5.494	II/369
<i>Popowia</i> 1.124	I/281	Psilotaceae	I/22	<i>Quercifilix</i>	I/179
<i>Populus</i> 6.153	II/527	<i>Psilotrichopsis</i> 2.927	I/729	<i>Quercus</i> 6.610	II/642
<i>Porana</i> 7.102	II/761	<i>Psilotrichum</i> 2.931	I/730	<i>Quiducia</i>	III/216
<i>Porpax</i> 11.122	III/837	<i>Psilotum</i>	I/22	<i>Quinaria</i>	II/413
<i>Porphyra</i>	II/804	<i>Psophocarpus</i> 3.830	I/955	<i>Quinquelobus</i>	II/895
<i>Porphyroscias</i>	II/475	<i>Psoralea</i> 3.893	I/970	<i>Quisqualis</i> 4.379	II/100
<i>Portulaca</i> 2.940	I/733	<i>Psychotria</i> 8.473	III/187		
Portulacaceae	I/733	<i>Psydx</i>	II/167		
<i>Potameia</i> 1.612	I/401	<i>Ptelea</i>	II/315		
<i>Potamogeton</i> 9.012	III/318	<i>Pteridium</i> 420	I/121	R	
Potamogetonaceae	III/318	<i>Pteridrys</i>	I/171	<i>Racemobambos</i>	III/748
<i>Potentilla</i> 3.200	I/796	<i>Pterilema</i>	II/597	<i>Radermachera</i> 8.051	III/82
<i>Pothos</i> 9.060	III/331	<i>Pteris</i> 162	I/61	<i>Radermachia</i>	II/534
<i>Pottsia</i> 6.819	II/693	<i>Pternandra</i> 4.332	II/89	Rafflesiaceae	II/131
<i>Pourthiaea</i>	I/772	<i>Pternopetalum</i> 5.900	II/470	<i>Randia</i> 8.324	III/151
<i>Pouteria</i> 2.556	I/639	<i>Pterocarpus</i> 3.564	I/888	Ranunculaceae	I/315
<i>Pouzolzia</i> 6.405	II/690	<i>Pterocarya</i> 6.429	II/596	<i>Ranunculus</i> 1.297	I/322
<i>Prasium</i>	II/683	<i>Pterocaulon</i> 8.764	III/260	<i>Rapanea</i> 2.723	I/679
<i>Pratia</i> 8.108	III/97	<i>Pteroceras</i> 11.560	III/950	<i>Raphanus</i> 2.423	I/606
<i>Premna</i> 7.302	II/808	<i>Pterocymbium</i> 2.048	I/511	<i>Raphidophora</i> 9.077	III/336
<i>Prenanthes</i>	III/303	<i>Pterolobium</i> 3.390	I/844	<i>Raphidospora</i> 8.029	III/75
<i>Pridania</i>	I/333	<i>Pterospermum</i> 1.999	I/498	<i>Raphiolepis</i> 3.123	I/779
<i>Primula</i> 2.847	I/709	<i>Pteroptychia</i> 7.905	III/46	<i>Raphistemma</i> 6.934	II/722
Primulaceae	I/709	<i>Pterygocalyx</i> 6.716	II/668	<i>Rapina</i>	III/93
<i>Prismatomeris</i> 8.569	III/211	<i>Pterygota</i>	I/504	<i>Ravenala</i> 9.412	III/421
<i>Pristimera</i>	II/147	<i>Ptissoglottis</i>	III/47	<i>Rauwenhoffia</i> 935	I/246
<i>Proboscidea</i> 8.033	III/77	<i>Ptyssoglottis</i> 7.977	III/64	<i>Rauwolfia</i> 6.772	II/681
<i>Procris</i> 6.370	II/581	<i>Ptychopyxis</i> 5.128	II/283	<i>Razumovia</i>	II/913
<i>Pronephrium</i> 489	I/136	<i>Ptychosperma</i> 9.367	III/411	<i>Reevesia</i> 2.016	I/503
<i>Prosaptia</i> 385	I/112	<i>Ptychotis</i>	II/470	<i>Rehderodendron</i> 2.651	I/661
<i>Prosertema</i>	II/262	<i>Pueraria</i> 3.796	I/946	<i>Rehmannia</i> 7.742	II/917
<i>Prostheria</i>	I/553	<i>Pulicaria</i> 8.782	III/264	<i>Reindwardtia</i>	II/297
				<i>Reissantia</i> 4.568	II/147
				<i>Remirea</i> 9.860	III/534

Remusatia 9.119	III/346	<i>Rottleria</i>	II/241	Sanicula 5.891	II/468
<i>Reptonia</i>	I/640	Rotula 7.241	II/794	Sansevieria 10.708	III/730
Renanthera 11.604	III/961	<i>Rouchera</i>	II/292	Santalaceae	II/115
<i>Restiaria</i>	III/133	<i>Roupala</i>	II/4	Santalum 4.437	II/115
<i>Restio</i>	III/562	<i>Roupellia</i>	II/695	Sapindaceae	II/298
Restionaceae	III/393	Rourea 3.035	I/757	Sapindus 5.194	II/299
<i>Retinodendron</i>	I/445	Roureopsis 3.031	I/756	Sapium 5.086	II/273
<i>Rhabdia</i>	II/794	Roystonia 9.368	III/411	Sapotaceae	I/628
Rhabdosia 7.432	II/840	Rubia 8.586	III/215	Sapria 4.501	II/131
<i>Rhaeo</i>	III/366	Rubiaceae	III/99	Saprosma 8.540	III/203
Rhamnaceae	II/428	Rubus 3.137	I/783	Saraca 3.472	I/864
Rhamnella 5.748	II/434	Rudbeckia 8.795	III/267	Sarcandra 1.152	I/287
Rhamnoneuron 4.091	II/29	Ruellia 7.908	III/47	<i>Sarcanthus</i>	III/930
Rhamnus 5.749	II/435	Rumex 2.906	I/740	<i>Sarcocephalus</i>	III/137
<i>Rhaphis</i>	III/875	Rumohra 815	I/203	<i>Sarcochilus</i>	III/942
Rhapis 9.306	III/396	Rungia 7.980	III/65	Sarcococca 4.671	II/172
Rheum 2.973	I/741	Ruppia 9.019	III/320	<i>Sarcodium</i>	I/975
Rhinacanthus 7.963	III/60	Ruppiaceae	III/320	Sarcoglyphis 11.503	III/936
Rhizophora 4.382	II/101	Russelia 7.628	II/889	Sarcolobus 6.947	II/725
Rhizophoraceae	II/101	Ruta 5.618	II/402	<i>Sarcopodium</i>	III/858
Rhodamnia 4.101	II/32	Rutaceae	II/395	Sarcopyramis 4.288	II/80
Rhododendron 2.436	I/609	Ryparosa 2.171	I/543	Sarcosperma 2.557	I/639
Rhodoleia 6.111	II/516			Sarcostemma 6.945	II/724
Rhoiptelea 6.427	II/595			Sarcostigma 4.658	II/168
Rhoipteleaceae	II/595			Sargentodoxia 1.317	I/327
Rhodomirtus 4.105	II/33			Sargentodoxiaceae	I/328
Rhopalephora 9.233	III/374			Sasa 10.115	III/597
Rhopalocnemis 4.500	II/131	Sabia 5.294	II/323	Satureia 7.496	II/856
Rhus 5.483	II/366	Sabiaceae	II/323	Saurauia 1.645	I/409
Rhynchelytrum 10.440	III/671	Sabina 899	I/224	Sauropus 4.772	II/200
Rhynchodia 6.859	II/702	Saccharum 10.527	III/689	Saururaceae	I/288
Rhynchogyna 11.590	III/958	Sacciolepis 10.405	III/662	Saururus 1.155	I/288
Rhynchosia 3.888	I/969	<i>Saccolabium</i>	III/921	Saussurea 8.918	III/295
Rhynchospermum 8.690	III/243	<i>Saganea</i>	I/176	Saxifraga 3.256	I/809
Rhynchospora 9.836	III/528	Sageraea 977	I/245	Saxifragaceae	I/808
Rhynchosstylis 11.555	III/949	Sageretia 5.760	II/437	<i>Saxifragites</i>	II/518
Rhynchothecum 7.816	III/23	Sagina 2.959	I/738	Scaevola 8.114	III/981
Ricinodendron 5.068	II/269	Sagittaria 8.979	III/310	Scaphium 2.045	I/510
Ricinus 5.016	II/255	<i>Saguerus</i>	III/406	Schefflera 6.926	II/477
<i>Rickiella</i>	III/503	Salacca 9.374	III/412	<i>Scheffleropsis</i>	II/485
<i>Ricota</i>	I/604	Salacia 4.577	II/148	<i>Scepa</i>	II/207
Rinorea 2.211	I/553	Salicaceae	II/526	Schima 1.750	I/434
<i>Rissoa</i>	II/415	<i>Salicornia</i>	I/724	Schinus 5.491	II/368
Rivina 2.873	I/715	Salix 6.148	II/526	Schisandra 1.250	I/310
<i>Robinia</i>	I/890	<i>Salmalia</i>	I/514	Schisandraceae	I/309
Robiquetia 11.468	III/927	Salomonina 5.377	II/343	Schismatoglottis 9.101	III/342
<i>Rondeletia</i>	III/125,179,195	Salvadoraceae	II/152	Schizaea 100	I/46
Rorippa 2.41	I/604	Salvia 7.484	II/853	Schizeaceae	I/46
Rosa 3.211	I/799	Salvinia 848	I/211	Schizachyrium 10.652	III/717
Rosaceae	I/767	Salviniaceae	I/211	<i>Schizo</i>	III/267
<i>Roscoea</i>	III/432	Samadera 5.493	II/369	<i>Schizocapsa</i>	III/739
Rostellularia 8.026	III/75	Samanea 3.322	I/826	Schizophragma 3.257	I/809
Rotala 4.072	II/24	Sambucus 8.592	III/217	Schizostachyum 10.203	III/615
Rothia 3.974	I/990	Sanchezia 7.853	III/33	Schizotorenia 7.689	II/907
Rothmania 8.340	III/155	Sandoricum 5.532	II/380	Schleichera 5.232	II/308
Rottboellia 10.691	III/725	Sanguisorba 3.210	I/799	<i>Schoenomorpus</i>	III/964

S

<i>Schoenoplectus</i>	III/501	<i>Shorea</i> 1.777	I/441	<i>Spermacoce</i>	III/213
<i>Schoenorchis</i> 11.518	III/940	<i>Shuteria</i> 3.805	I/948	<i>Spatholobus</i> 3.777	I/941
<i>Schoenus</i> 9.846	III/531	<i>Sicyos</i>	I/576	Sphaenocleaceae	III/93
<i>Schoepfia</i> 4.427	II/113	<i>Sida</i> 2.067	I/516	<i>Sphaenoclea</i> 8.092	III/936
<i>Schoutenia</i> 1.918	I/478	<i>Sideritis</i>	II/817	<i>Sphaenodendron</i> 7.395	II/830
<i>Schrebera</i> 7.622	II/887	<i>Sideroxylon</i>	I/636	<i>Sphaenodesma</i>	II/830
<i>Schumannianthus</i> 9.567	III/460	<i>Si(e)gesbeckia</i> 8.789	III/265	<i>Sphaeranthus</i> 8.761	III/259
<i>Sciadophyllum</i>	II/481	<i>Siliquamomum</i> 9.515	III/448	<i>Sphaerocarya</i>	II/116
<i>Sciaphila</i> 9.032	III/323	<i>Silvianthus</i> 8.591	III/216	<i>Sphaerocaryum</i> 10.491	III/682
<i>Scilla</i>	III/475	Simaroubaceae	II/369	<i>Sphaerocionium</i> 207	I/72
<i>Scindapsus</i> 9.089	III/339	<i>Sinapis</i> 2.425	I/606	<i>Sphaeromorpha</i> 8.758	III/259
<i>Scirpodendron</i> 9.961	III/559	<i>Sinarundinaria</i> 10.108	III/596	<i>Sphaerostephanos</i> 459	I/138
<i>Scirpus</i> 9.719	III/500	<i>Sinocalamus</i> 10.194	III/614	<i>Sphenomeris</i> 442	I/126
<i>Sclerachne</i> 10.700	III/727	<i>Sindora</i> 3.480	I/866	<i>Spilanthus</i> 8.809	III/270
<i>Scleria</i> 9.977	III/563	<i>Sinosideroxylon</i> 2.546	I/636	<i>Spinacia</i> 2.900	I/722
<i>Scleroglossum</i> 390	I/114	<i>Siphonanthus</i>	II/823	<i>Spinifex</i> 10.492	III/682
<i>Scleropyrum</i> 4.438	II/116	<i>Siphonia</i>	II/259	<i>Spiradiciis</i> 8.1945	III/118
<i>Sclerostylis</i> 4.061	II/417	<i>Siphonodon</i> 4.590	II/151	<i>Spiranthes</i> 10.925	III/785
<i>Scolophyllum</i> 7.697	II/906	<i>Siphonostegia</i> 7.737	II/916	<i>Spirea</i> 3.204	I/797
<i>Scolopia</i> 2.139	I/535	<i>Sison</i>	II/474	<i>Spirella</i> 6.951	II/726
<i>Sclerostachya</i> 10.532	III/690	<i>Sisymbrium</i>	I/604	<i>Spirodela</i> 9.181	III/361
<i>Scoparia</i> 7.718	II/912	<i>Sisyrinchium</i>	III/499	<i>Spirolobium</i> 6.768	II/680
Scrophulariaceae	II/887	<i>Sisyrolepis</i> 5.224	II/306	<i>Spondias</i> 5.457	II/360
<i>Scrophularia</i> 7.735	II/915	<i>Skimmia</i> 5.623	II/403	<i>Sponia</i>	II/524
<i>Scurrula</i> 4.473	II/124	<i>Slackia</i> 7.772	III/12	<i>Sporobolus</i> 10.313	III/641
<i>Scutellaria</i> 7.511	II/860	<i>Sloanea</i> 1.911	I/475	<i>Sporoxeia</i> 4.266	II/74
<i>Scutia</i> 5.759	II/437	Smilacaceae	III/480	<i>Stachycraker</i>	I/543
<i>Scutula</i>	II/92	<i>Smilax</i> 9.644	III/480	<i>Stachygynandrum</i>	I/26
<i>Scyphellandra</i>	I/549	<i>Smithia</i> 2.900	I/972	<i>Stachyphrynium</i> 9.565	III/460
<i>Scyphiphora</i> 8.375	III/164	<i>Smithinandia</i> 11.505	III/936	<i>Stachys</i> 7.509	II/859
<i>Sebastiana</i> 5.079	II/271	<i>Soja</i>	I/948	<i>Stachytarpheta</i> 7.367	II/801
<i>Sebifera</i>	I/357	Solanaceae	II/743	Stachyuraceae	I/447
<i>Secamone</i> 6.922	II/719	<i>Solanum</i> 7.023	II/743	<i>Stachyurus</i> 1.800	I/447
<i>Sechium</i> 2.300	I/576	<i>Solena</i> 2.266	I/567	<i>Stahlianthus</i> 9.546	III/455
<i>Securidaca</i> 5.375	II/342	<i>Solenospermum</i>	II/145	<i>Stapelia</i> 7.021	II/732
<i>Securinea</i> 4.688	II/178	<i>Solidago</i> 8.682	III/241	Staphylleaceae	II/317
<i>Sedum</i> 3.066	I/764	<i>Soliva</i> 8.847	III/279	<i>Statice</i> 3.026	I/754
<i>Seguiera</i>	I/407	<i>Sonchus</i> 8.955	III/304	<i>Stauntonia</i> 1.319	I/328
<i>Sehima</i> 10.612	III/709	<i>Sonerila</i> 4.290	II/80	<i>Stauranthera</i> 7.813	III/22
<i>Selaginella</i> 17	I/26	Songtudiép	I/230	<i>Staurochilus</i> 11.454	III/924
Selaginellaceae	I/26	<i>Sonneratia</i> 4.040	II/16	<i>Staurogyne</i> 7.818	III/25
<i>Selinum</i>	II/473	Sonneratiaceae	II/16	<i>Stauroopsis</i>	III/116
<i>Selliguea</i> 329	I/99	<i>Sophora</i> 3.512	I/875	<i>Stechelocarpus</i> 976	I/244
<i>Selsalisia</i>	I/630	<i>Sopubia</i> 7.722	II/913	<i>Stegnogramma</i> 195	I/138
<i>Semecarpus</i> 5.469	II/363	<i>Sorbus</i> 3.083	I/769	<i>Stegosauria</i>	III/725
<i>Senecio</i> 8.888	III/288	<i>Sorghum</i> 10.582	III/702	<i>Stelis</i>	III/836
<i>Senna</i>	I/848	<i>Spalanthus</i>	II/100	<i>Stellaria</i> 2.956	I/737
<i>Sericocalyx</i> 7.903	III/46	Sparganiaceae	III/395	<i>Stemodia</i> 7.662	II/898
<i>Serissa</i> 8.557	III/208	<i>Sparganium</i> 9.304	III/395	<i>Stemona</i> 10.749	III/740
<i>Serotochloa</i> 10.240	III/624	<i>Sparganophora</i>	III/228	Stemonaceae	III/740
<i>Serpicula</i>	III/313	<i>Spathium</i>	I/283	<i>Stemonurus</i> 4.636	II/163
<i>Sesbania</i> 3.632	I/905	<i>Spathiphyllum</i> 9.055	III/330	<i>Stenochlaena</i> 195	I/69
<i>Sesamum</i> 8.031	III/77	<i>Spathodea</i> 8.664	III/86	<i>Stenolobium</i>	III/80
<i>Sesuvium</i> 2.887	I/719	<i>Spathodeopsis</i>	III/85	<i>Stenotaphrum</i> 10.378	III/656
<i>Setaria</i> 10.413	III/664	<i>Spathoglottis</i> 10.249	III/870	<i>Stephania</i> 1.347	I/336
<i>Severina</i> 5.671	II/415	<i>Spatholirion</i> 9.212	III/369	<i>Stephegyne</i>	III/132

<i>Sterculia</i> 2.022	I/504	<i>Synostemon</i>	II/200	<i>Tetragonia</i> 2.889	I/719
Sterculiaceae	I/491	<i>Synotis</i> 8.868	III/284	<i>Tetragonocalamus</i> 10.124	III/599
<i>Sterochilus</i> 11.523	III/941	<i>Syntherisma</i>	III/673	<i>Tetranthera</i>	I/358
<i>Stereospermum</i> 8.046	III/81	<i>Sysimbrium</i>	I/764	<i>Tetrameles</i> 2.303	I/576
<i>Steudnera</i> 9.120	III/346	<i>Sytodium</i>	II/534	<i>Tetrapanax</i> 6.015	II/496
<i>Stictocardia</i> 7.189	II/782	<i>Syzygium</i> 4.107	II/34	<i>Tetrapilus</i>	II/874
<i>Stigmarota</i>	I/541	T		<i>Tetrastigma</i> 5.778	II/443
<i>Stilago</i>	II/212			<i>Teyleria</i> 948	I/380
<i>Stipa</i>	III/682			<i>Teucrium</i> 7.535	II/865
<i>Stipellaria</i>	II/245			<i>Thalassia</i> 8.991	III/313
<i>Stixis</i> 2.400	I/600	<i>Tabebuia</i> 8.047	III/81	<i>Thalia</i>	III/460
<i>Stranvaesia</i> 3.106	I/775	<i>Tabernaemontana</i> 6.808	II/690	<i>Thalictrum</i> 1.295	I/322
<i>Stratiotes</i>	III/313	<i>Tacca</i> 10.744	III/738	<i>Thea</i>	I/424
<i>Stravadium</i>	II/13	Taccaceae	III/738	Theaceae	I/412
<i>Streblus</i> 6.162	II/530	<i>Tadehagi</i>	I/918	<i>Thecopus</i> 11.437	III/918
<i>Strelitza</i> 9.427	III/425	<i>Taenitis</i> 131	I/54	<i>Thecostele</i> 11.436	III/917
Strelitziaceae	III/425	<i>Taeniophyllum</i> 11.507	III/937	<i>Thelasis</i> 11.004	III/807
<i>Streptocaulon</i> 6.913	II/717	<i>Taenlostachyum</i> 10.220	III/619	<i>Thelymetra</i>	III/807
<i>Streptolirion</i> 9.211	III/368	<i>Tagetes</i> 8.837	III/276	Thelypteridaceae	I/127
<i>Striga</i> 7.729	II/914	<i>Tainia</i> 11.214	III/862	<i>Thelypteris</i> 465	I/132
<i>Strobilanthes</i> 7.870	III/38	<i>Taipeinidium</i> 443	I/126	<i>Themeda</i> 10.664	III/720
<i>Strophanthus</i> 6.826	II/694	<i>Talauma</i>	I/236	<i>Theobroma</i> 1.986	I/495
<i>Strophoblachia</i> 5.064	II/268	Talinum 2.944	I/734	Theophrastaceae	I/709
<i>Struchium</i> 8.622	III/228	Tamaricaceae	I/555	<i>Thesium</i> 4.443	II/117
<i>Strychnos</i> 6.071	II/658	<i>Tamarindus</i> 3.486	I/868	<i>Thespesia</i> 2.129	I/532
<i>Stussenia</i> 4.262	II/73	<i>Tamarix</i> 2.218	I/555	<i>Thespis</i> 8.710	III/248
Stylidiaceae	III/97	<i>Tanacetum</i> 8.845	III/278	<i>Thevetia</i>	II/690
<i>Stylidium</i> 8.110	III/971	<i>Tapiscia</i> 5.266	II/317	<i>Thismia</i> 10.808	III/754
<i>Styllinga</i>	II/274	<i>Taractogenos</i>	I/539	Thismiaceae	III/754
<i>Stylosanthes</i> 3.910	I/979	<i>Taraxacum</i> 8.937	III/300	<i>Thladiantha</i> 2.257	I/565
<i>Styphelia</i> 2.434	I/609	<i>Tardiella</i>	I/544	<i>Thlaspi</i>	I/607
Styracaceae	I/658	<i>Tarenna</i> 8.437	III/178	<i>Thoracostachyum</i> 9.963	III/559
<i>Styrax</i> 2.639	I/658	<i>Tarphochlamys</i> 7.906	II/46	<i>Thoreldora</i>	II/399
<i>Suaeda</i> 2.909	I/724	Taxaceae	I/227	<i>Thorelia</i>	III/229
<i>Sumbaviopsis</i> 4.922	II/234	<i>Taxillus</i> 4.480	II/126	<i>Thottea</i> 1.233	I/306
<i>Sunipia</i> 11.118	III/836	Taxodiaceae	I/222	<i>Thrinax</i> 9.319	III/400
<i>Suregada</i> 5.070	II/2692	<i>Taxodium</i>	I/222	<i>Thrixspermum</i> 11.524	III/941
<i>Suriana</i> 3.253	I/808	<i>Taxotrophis</i> 6.168	II/531	<i>Thryallis</i>	II/323
Surianaceae	I/808	<i>Taxus</i> 911	I/227	<i>Thryocephalon</i>	III/556
<i>Suringaria</i>	I/656	<i>Tecoma</i> 8.043	III/80	<i>Thuarea</i> 10.366	III/653
<i>Susum</i>	III/738	<i>Tectaria</i> 691	I/173	<i>Thuja</i> 902	I/225
<i>Swertia</i> 6.718	II/668	<i>Tectona</i> 7.301	II/808	<i>Thunbergia</i> 7.842	III/31
<i>Swietenia</i> 5.512	II/375	<i>Teijsmanniodendron</i> 7.350	II/819	<i>Thunia</i> 11.209	III/860
<i>Swintonia</i> 5.434	II/357	<i>Telanthera</i>	I/731	<i>Thlaxis</i>	III/942
<i>Sycios</i>	I/727	<i>Telecladium</i> 6.918	II/718	Thymeleaceae	II/26
<i>Sycopsis</i> 6.116	II/518	<i>Telosma</i> 6.969	II/730	<i>Thyrocarpus</i> 7.257	II/798
<i>Symintonia</i> 6.108	II/516	<i>Tenagocharis</i> 8.977	III/309	<i>Thyrsanthera</i> 5.066	II/268
<i>Sympantaea</i> 4.931	II/236	<i>Teonongia</i>	II/531	<i>Thysanus</i>	I/756
<i>Symphyllia</i>	II/253	<i>Tephrosia</i> 3.569	I/890	<i>Thyrsia</i> 10.682	III/723
<i>Symphytum</i> 7.253	II/797	<i>Teramnus</i> 3.812	I/950	Thyrsopteridaceae	I/117
Symplocaceae	I/663	<i>Terminalia</i> 4.362	II/96	<i>Thyrsostachys</i> 10.181	III/511
<i>Symplocos</i> 2.662	I/663	<i>Terniola</i>	II/8	<i>Thysanotus</i> 9.600	III/469
<i>Synaptea</i>	I/445	<i>Ternstroemia</i> 1.670	I/413	<i>Thysanolaena</i> 10.263	III/629
<i>Syndiclis</i> 1.613	I/401	<i>Tetracera</i> 1.634	I/406	<i>Tieghemopanax</i>	II/505
<i>Synedrella</i> 8.815	III/271	<i>Tetracomia</i>	II/401,9	<i>Tilia</i> 1.917	I/477
<i>Syngamma</i> 130	I/53	<i>Tetradium</i> 5.614	II/401	Tiliaceae	I/477

Tiliacora 1.345 I/336
 Timonius 8.395 III/169
 Tinomiscium 1.322 I/330
 Tinospora 1.323 I/330
 Tirania 2.398 I/600
 Tirpitzia 5.187 II/297
 Tithonia 8.804 III/269
 Toddalia 5.619 II/402
Tolbonia III/244
 Toona 5.508 II/374
 Torenia 7.700 II/907
 Torilis 5.893 II/468
 Torricellia 4.408 II/108
 Torulinum 9.945 III/556
 Tournefortia 7.246 II/795
 Toxicodendron 5.485 II/367
 Toxocarpus 6.925 II/720
 Trachelospermum 6.848 II/700
 Trachoma 11.545 III/947
 Trachyspermum 5.899 II/470
 Tradescentia 9.200 III/366
 Tragia 5.010 II/254
 Tragus 19.339 III/646
 Trapa 4.098 II/31
Trapaceae II/31
 Trema 6.140 II/524
 Trevesia 6.990 II/491
 Trewia 4.932 II/236
 Trianthema 2.888 I/719
 Trias 11.199 III/857
 Tribulus 5.720 II/427
 Tricalysia 8.373 III/163
Triceros III/317
 Trichilia 5.530 II/379
 Trichiurus 2.928 I/730
Trichocyanos I/872
 Trichodesma 7.249 II/796
 Trichoglottis 11.512 II/938
Tricholaena III/671
 Tricholepis 8.909 III/293
 Trichomanes 208 I/73
 Trichosanthes 2.287 I/572
Trichosporum III/8
 Trichotomia 10.956 III/794
 Tricostularia 9.852 III/532
 Tridax 8.833 III/275
 Tridynamia 7.108 II/762
 Trifolium 3.929 I/979
 Trigonella 3.928 I/979
 Trigonospora 481 I/135
 Trigonostemon 5.033 II/260
 Trigonotis 7.252 II/796
 Trimeza 9.713 III/498
Tripinna II/817
 Tripsacum 10.695 III/726
 Triphasia 5.670 II/415

Tripogon 10.277 III/633
 Tripterospermum 6.710 II/667
Tristania II/50
 Tristaniopsis 4.172 II/50
 Tristellateia 5.317 II/329
 Tristylum 1.708 I/423
Tritaxis II/260
 Triticum 10.253 III/627
Tritischaceae II/8
 Tritonia 9.714 III/498
 Triumphetta 1.961 I/488
Triuridaceae III/323
Trophis II/530
 Tropidia 10.885 III/775
Tropaeolaceae II/286
 Tropaeolum 5.141 II/286
 Tsoongia 7.300 II/808
 Tsoongiodendron 969 I/241
 Tsuga 884 I/221
 Tubocapsicum 7.091 II/718
 Tulipa 9.617 III/473
 Tupidanthus 5.925 II/477
 Tupistra 9.643 III/480
 Turnera 2.220 I/555
Turneraceae I/555
 Turpinia 5.268 II/317
 Turraea II/484
 Tylophora 6.970 II/731
 Typha 9.297 III/394
Typhaceae III/394
 Typhonium 9.160 III/357

U

Ugly II/423
Ulmaceae II/521
 Ulmus 6.129 II/521
Umbellifereae II/465
 Uncaria 8.250 III/132
 Uncifera 11.504 III/936
Unona I/253
 Uraria 3.729 I/929
 Urceola 6.878 II/706
 Urena 2.084 I/520
 Urginea 9.623 III/475
 Urobotrya 4.432 II/114
 Urochloa 10.343 III/647
 Urophyllum 8.314 III/148
Urostachys I/24
 Urtica 6.324 II/570
Urticaceae II/569
 Utricularia 8.070 III/87
Utriculariaceae III/87
 Uvaria 986 I/247

V

Vaccinium 2.466 I/617
 Valeriana 8.614 III/222
Valerianaceae III/222
 Vallaris 6.825 II/694
 Vallisneria 9.007 III/317
 Vanda 11.592 III/958
Vandellia II/901
 Vandopsis 11.591 III/958
 Vandenboschia 224 I/77
 Vangueria 8.379 III/165
Vaniera II/532
 Vanilla 10.926 III/786
 Vatica 1.788 I/444
 Veitchia 9.369 III/411
 Ventilago 5.725 II/429
Veratrum III/738
 Verbena 7.263 II/800
Verbenaceae II/799
Verbesina III/267
 Vernicia 5.022 II/257
 Vernonia 8.632 III/230
 Veronica 7.719 II/922
 Vetiveria 10.591 III/704
 Viburnum 8.594 III/217
 Vicia 3.916 I/976
Vicoa III/264
 Victoria 1.260 I/313
 Vietnamchloa 10.276 III/633
 Vietnamosasa 10.125 III/599
 Vietsenia 4.303 II/83
 Vigna 3.837 I/956
 Villarsia 7.213 II/787
 Villebrunea 6.417 II/593
Vinca II/868
 Vincetoxicopsis 6.968 II/730
 Viola 2.188 I/547
Violaceae I/547
 Viscum 4.486 II/128
Visenia I/492
Vitaceae II/442
 Vitex 7.318 II/812
 Vitis 5.873 II/464
 Vittaria 156 I/60
Volkameria II/823
 Vossia 10.680 III/723
 Vulpia 10.241 III/624
Vrydagzynea III/777

W

Wahlenbergia 8.093 III/93
 Wallichia 9.349 III/408
 Walsura 5.587 II/394

Waltheria 1.976	I/4913	Xantonnea 8.369	III/162	Zanonia 2.256	I/565
Washingtonia 9.320	III/401	Xantonneopsis 8.371	III/163	Zantedeschia 9.170	III/358
<i>Webera</i>	III/179	Xenostegia 7.145	II/771	Zanthoxylum 5.593	II/396
Wedelia 8.797	III/267	Xerospermum 5.243	II/311	Zea 10.696	III/727
Wendlandia 8.225	III/125	Ximenia 4.422	II/111	<i>Zebrina</i>	III/366
<i>Whitfordiodendron</i>	I/898	Xiphopteris 383	I/112	Zehneria 2.261	I/566
Wightia 7.625	II/888	Xylocarpus 5.515	II/375	Zenia 3.396	I/845
Wikstroemia 4.084	II/27	Xylophia 1.059	I/265	Zephyranthes 9.689	III/492
Willughbeia 6.728	II/673	Xylosma 2.168	I/543	<i>Zerumbet</i>	III/438
Winchia 6.762	II/679	Xylia 3.286	I/817	<i>Zetagyne</i>	III/882
Wissadula 2.076	I/519	Xylinabaria 6.888	II/709	Zeuxine 10.903	III/780
Wolffia 9.188	III/363	Xylinabariopsis 6.889	II/709	Zinnia 8.788	III/265
<i>Wolfia</i>	III/909	Xiphopteris 383	I/112	Zingiber 9.477	III/438
<i>Wollastonia</i>	III/268	Xyridaceae	III/363	Zingiberaceae	III/426
Woodfordia 4.067	II/23	Xyris 9.190	III/363	Zippelia 1.157	I/289
Woodwardia 841	I/210			Zizania 10.239	III/624
Wrightia 6.834	II/696			Zizyphus 5.734	II/431
		Y		Zollingeria 5.223	II/306
		Yucca 10.706	III/729	Zornia 3.907	I/974
		Youngia 8.944	III/301	<i>Zostera</i>	III/322
				<i>Zosterostylis</i>	III/785
				Zoysia 10.336	III/646
		Z		Zygophyllaceae	II/427
Xanthium 8.787	III/265			Zygostelma 6.903	III/912
<i>Xanthochymus</i>	I/451				
Xanthophyllaceae	II/343				
Xanthophyllum 5.380	II/343	<i>Zala</i>	III/361		
<i>Xanthophytopsis</i>	III/123	Zalacella 9.369	III/413		
Xanthophytum 8.212	III/123	Zannichella 9.031	III/323		
Xanthosoma 9.123	III/347				
Xantolis 2.549	I/628				

CÂY CỎ VIỆT NAM

Phạm-Hoàng Hộ

Chịu trách nhiệm xuất bản :

LÊ HOÀNG

Biên tập :

DS. PHAN ĐỨC BÌNH - HOÀNG HOA

Bìa:

TRÍ ĐỨC

Sửa bản in :

HOÀNG HOA

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

161B, LÝ CHÍNH THẮNG - QUẬN 3 - TP. HỒ CHÍ MINH

ĐT : 8444289 - 8465596

In 1000 cuốn, khổ 19 x 28 cm. Tại Xi nghiệp In Gia Định, số 9D Nơ Trang Long, Q. Bình Thạnh, TP. Hồ Chí Minh - ĐT: 8412644. Số đăng ký KHXB 206/84 do Cục xuất bản cấp ngày 19.3.1999 và giấy trích ngang KHXB số 208/2000. In xong và nộp lưu chiểu tháng 6 năm 2000.

